M. KÖZGAZD. EGYET. KÖNYVTÁR
Szakkat. sz.: 5.a.29.816
3

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

16.

HETILAP A JOG- ÉS ÁLLAMTUDOMÁNYOK KÖRÉBŐL

1912

NEGYVENHETEDIK ÉVFOLYAM.

FŐSZERKESZTŐ
Dr DÁRDAY SÁNDOR

FELELŐS SZERKESZTŐ
Dr BALOG ARNOLD

KIADÓ-TULAJDONOS
FRANKLIN-TÁRSULAT
MAGYAR IRODALMI INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA
1912.

MAGYAR KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM KÖNYVTÁRA

Tartalommutató a Jogtudományi Közlöny 1912. évfolyamához.

Magyar magánjog.

Lap

A házasságokra és a kiskoruak gyámságára vonatkozó hágai nemzetközi egyezmények törvénybeiktatása és hatályba lépése Magyarországon. — *Dr. Kluzsinszky Károly* 2
Tulajdonszerzés nemtulajdonostól. — *Dr. Bálint Kornél* 4
Az alaptalan gazdagodásnak egy félreértett esete. — *Dr. Schuster Rudolf* 45
A szabad szerződés kérdéséhez. — *Dr. Horovitz Alfréd* 142
A szabad szerződés kérdéséhez. — *Dr. Elischer Vilmos* 150
A gazdasági munkás- és cselédsegélypénztár s a gazdasági (külső) cselédek. — *Nagy Antal* 149
Jegyzetek a gyámügyi igazgatásról. — *Dr. Szokola Leó* 158
A balesetbiztositási kötelezettség alá eső vasuti munkások és az 1874 : XVIII. t. cz. — *Dr. Popa György* 182
A balesetbiztositási kötelezettség alá eső vasuti munkások és az 1874 : XVIII. t. cz. — *Dr. Schubert József* 225
Felebbezési forumok a gyámi törvényben. — *Dr. Herczeg Lajos* 184
A kötelesrész kiszámitása. — *Dr. Müller Ferencz* 193
A turpis causa kérdéséhez. — *Dr. Schuster Rudolf* 207
Turpis causa. — *Bölöni László* 220
Kinevezhető-e a végrendeleti végrehajtó közjegyzői okirattal. — *Dr. Kubovich Zoltán* 262
Kinevezhető-e a végrendeleti végrehajtó közjegyzői okirattal? — *Dr. Morvai Béla* 280
Végrendeleti végrehajtó nevezése közjegyzői okiratban. — *Dr. G. Fekete László* 287
A «szinleges házasság» kérdéséhez. — *Dr. Micheller István* 269
Az 1907. évi XIX. t. cz. 81. §-a és a sérült gondatlansága. — *Dr. Darvay Dénes* 284
Az 1907. évi XIX. t. cz. 81. §-a és a sérült gondatlansága. — *Dr. mindszenti Lichtenberg Pál* 294
Az 1907. évi XIX. t. cz. és a sérült gondatlansága. — *Dr. Morvai Oszkár* 303
Az 1907. évi XIX. t. cz. és a sérült gondatlansága. — *Dr. mindszenti Lichtenberg Pál* 316
Fejtegetések a gazdasági munkástörvényekről. (1898. évi II. t. cz.) — *Dr. Török Mór* 338
A vétkes férj végleges nőtartási kötelezettsége megszünhetésének kérdéséhez. — *Dr. Kauser Lipót* 371
Tartozás átvállalása telekkönyvileg biztositott nyilt hitel esetében. — *Dr. Schuster Rudolf* 384
A munkásbiztositási törvény 82. §-ához. — *Dr. Rothschild Béla* 395
Közös vagyon kezelése és árverési vétel. — *Dr. Löw Lóránt* 416 431, 437
A kollektiv tulajdon és az individualis tulajdon. — *Dr. Sebess Dénes* 428

Kereskedelmi-, váltó- és csődjog.

Csődnyitási visszásságok. — *Dr. Beck Salamon* 5
Illetékesség külföldi részvénytársasággal szemben. — *Dr. Reichard Zsigmond* 32
Birói illetékesség külföldi részvénytársaság elleni perekben. — *Dr. Fodor Armin* 425, 435
Birói illetékesség külföldi részvénytársaság elleni perekben. — *Dr. Reichard Zsigmond* 459
A közgyülési határozat megtámadásához. — *Dr. Löw Lóránt* 68
A könyvkövetelések leszámitolásának kérdéséhez. — *Dr. Schuster Rudolf* 121
A részvények átruházása kérdéséhez. — *Dr. Schuster Rudolf* 171
Jár-e kamat fuvardijvisszatérités után? — *Dr. Kuthi Sándor* 239
A rejtett tartalékok. — *Dr. Reichard Zsigmond* 312
Czégazonosság, mint az üzletátruházás kritériuma. — *Dr. Bernhard Miksa* 315
Czégazonosság, mint az üzletátruházás kritériuma. — *Dr. Riegelhaupt Bertalan* 324
Czégazonosság, mint az üzletátruházás kritériuma. — *Dr. Bernhard Miksa* 333
Czégazonosság, mint az üzletátruházás kritériuma. — *Dr. Riegelhaupt Bertalan* 343
Bekebelezett váltóhitel. — *Dr. Nagy Lajos* 337
Bekebelezett váltóhitel. — *Dr. Kemény Viktor* 358
Bekebelezett váltóhitel. — *Dr. Sailer Vilmos* 358
Bekebelezett váltóhitel. — *Dr. Szegő Miklós* 370
Váltóforgatmány és jóhiszeműség — *Dr. Bedő Mór* 366
Az utólagos telepitésről. — *Dr. dálnoki Teleky Endre* 368
Váltóbeli kötelezettség irói vagy művészi álnévvel kiállitott váltónyilatkozatból. — *Dr. Csépai József* 396
A kartellek és joggyakorlatunk. — *Dr. Forbáth Tivadar* 402, 411
A zálogforgatmány váltóknál. — *Dr. Schuster Rudolf* 447
A czég és védjegy oltalma. — *Dr. Nitsche Győző* 448
Néhány szó a 8%-os kamatmaximumról és a törvényes kamatról. — *Dr. Török József* 450

Polgári peres és perenkivüli eljárás.

A polgári perrendtartás életbeléptetéséről szóló törvényjavaslat a képviselőház igazságügyi bizottsága előtt. — *Dr. Térfi Gyula* 9
Döntvények s a perrendtartás életbeléptetéről szóló törvényjavaslat. — *Dr. Kőnig Vilmos* 22
Észrevételek a polgári perrendtartás életbeléptetési törvényéhez. — *Egy táblabiró* 60
A polgári perrendtartást életbeléptető törvényjavaslatból 210
Hatásköri kérdés a lakbér.elmondási és lakáskiüritési eljárásban. — *Dr. Szemethy Károly* 15
A járásbirósági ügyvitel egyszerűsitése és az évi ügyforgalmi kimutatások. — *Hamar Gyula* 41
Külföldi itéletek végrehajtása az uj Pp. szerint. — *Dr. Jacobi Andor* 47
Az uj eljárás és az irásbeliség. — *Dr. Weisz Sándor* 81
Az uj polgári perrendtartás és a vidéki járásbiróságok. — *Dr. Kain Albert* 204
Kir. törvényszékeink és a szóbeli eljárás. — *Dr. Kálniczky Géza* 261
A szóbeliség és közvetlenség alapelvei az uj polgári perrendtartásban. — *Dr. Plósz Sándor* 347
A szóbeliség és közvetlenség alapelvei az uj polgári perrendtartásban. — *Dr. Magyary Géza* 348
Elnökök, tanácselnökök és az uj polgári perrend. — *X.* 445
Mit várhatunk az uj felülvizsgálati eljárástól. — *Dr. König Vilmos* 446
Szegénységi jog. — *Bajzáth János* 73
Szegénységi jog. — *Lehoczky Sándor* 94
A szegényjog és a «konok perlekedők» kérdéséhez. — *Krégczy József* 95
A végrehajtási törvény 222. §-ához. — *Dr. Sulyok Kálmán* 82
A végrehajtási törvény 222. §-ához. — *Dr. Darvai János* 89
A perbeli ellenfelek összejátszásának egy esete. — *Dr. Csonka Ferencz* 99
A perbeli ellenfelek összejátszásának egy esetéhez. — *Dr. Szemethy Károly* 104
A perbeli ellenfelek összejátszásának egy esetéhez. — *Dr. Petrik Aladár* 116
A budapesti kir. tábla 13. számu teljes-ülési döntvényéhez. — *Dr. Fái Sándor* 103
A budapesti kir. tábla 13. számu teljes-ülési döntvényéhez. — *Dr. Krémer Gyula* 116
A budapesti kir. tábla 13. számu teljes-ülési döntvényéhez. — *Dr. Stampfer Mór* 143
A «fél eskü alatti kihallgatásá»-nak néhány részletkérdése, figyelemmel az 1893 : XVIII. t. czikk s az 1911 : I. t. cz. szövegének némely részeire. — *Dr. Kraus Kálmán* 124
A végrehajtási törvény 42. §-a és a kir. Curia XVI. sz. polgári döntvénye. — *Dr. Horváth Dénes* 156
Hibás szövegü rendelet. — *Dr. Kohner Arthur* 157
Az 1912. évi VII. t. cz. életbelépése 163
Még egy nyilt kérdés az 1912 : VII. t. cz. magyarázatához. — *Dr. L. G.* 168
Az 1912 : VII. t. cz. 16. §-ának helyes értelmezése. — *Dr. Lukács Ignácz* 211
Az 1912. évi VII. t. cz. 29. §-ához. — *Dr. Kubinyi János* 419
Perköltség a házassági és holttányilvánitási perekben. — *Dr. Borbély Sándor* 195
Az osztrák itéletek végrehajtásának kérdéséhez. — *Dr. Brachfeld Dezső* 228
A Curia XVIII. számu polgári döntvényének szövegezéséhez. — *K. J.* 232
A teljesités helye a végrehajtási eljárásban. — *Dr. dálnoki Teleky Endre* 272
A végrehajtási foglalás időbeli hatálya. — *Dr. Faluhelyi Ferencz* 288
Ideiglenes nőtartás elrendelése közjegyzői okirat alapján. — *Dr. Reich Péter Cornél* 293
Van-e helye perujitásnak az 1881 : LIX. t. cz. 69. §-ának 1. pontja alapján, ügyvédi mulasztás okából, ha az ügyvéd periratot egyáltalában nem adott? — *Dr. Neumann Lajos* 303
Joga van-e az árvaszéknek a nála levő hagyatékbirósági iratokba való betekintést az ügyfél nyilvánosságra szoritani? — *Dr. Németh Ernő* 340
Felülfoglalás ellen beadott előterjesztés hatálya az alapfoglalásra nézve. — *Dr. Reich Péter Cornél* 369
Felülfoglalás ellen beadott előterjesztés hatálya az alapfoglalásra nézve. — *Dr. Osvárth Ferencz* 386
A 40 koronás értékhatárhoz. — *Dr. Sulyok Kálmán* 380

Büntetőjog.

Hirlap ellen elkövetett becsületsértés. — *Vaikó Pál* 38
A Curia 8171/1911. B. sz. határozatához 90
Az esküdtek kötelessége az itélkezésnél. — *Dr. Mikovich Lajos* 164
A sajtótörvény keletkezésének története. — *Tarnai János* 187
Az ingatlan kétszeri eladása a BN. szempontjából. — *Dr. Rapoch Géza* 230
Exceptio veritatis. — *Dr. Bónis Pál* 238
Ujabb indok a halálbüntetés ellen. — *Dr. Kármán Elemér* 252
Pro morte. — *Dr. Vámbéry Rusztem* 321
Kriminologia. — *Dr. Vámbéry Rusztem* 259
A testület tagja ellen elkövetett becsületsértés és rágalmazás. — *Dr. Bencsik János* 260
A gyermek tanuvallomásának lélektana. — *Dr. Kármán Elemér* 277
A fiatalkoru büntettesek szabadságvesztés büntetésének kérdéséhez. — *Zsoldos Benő* 302
Egy birói tévedésről. — *Dr. Szemző Sándor* 387
A büntetés kiszabásának irányeszméi. — *Dr. Vargha Ferencz* 443, 455

Bünvádi perrendtartás.

A közbenszóló határozatok ellen használható perorvoslatok bejelentéséről és a BP. 556. §-a első bekezdésének értelmezéséről. — *Dr. Kosztka Imre* 14
Élhet-e a védő saját nevében kifogással a vádirat ellen? — *Dr. Tepliczky Aladár* 26

Lap

Felfolyamodásról a BP. 556. §-ához. — *Ujfalussy Béla* 46
Az esküdteknek a büntetéskiszabásban való részvétele kérdéséhez. — *Dr. Harmat Emil* 54
A minisztériumok, mint rendőri büntetőbiróságok gyakorlatából. — *Dr. Nagy Árpád* 86
Esküdtszéki eljárásunk módositásának szükségességéről. — *Lehoczky Sándor* 112
Esküdtszéki eljárásunk módositásának szükségességéről. — *Dr. Rácz Béla* 132
Esküdtszéki eljárásunk módositásának szükségességéről. — *Dr. Hollósi Pál* 141
Esküdtszéki eljárásunk módositásának szükségességéről. — *Lehoczky Sándor* 148
Semmiségi panasz a fiatalkoruak bünügyeiben. — *Dr. Kovács Lajos* 159
A fiatalkoru elitéltek nyilvántartása. — *Dr. Kármán Elemér* 203
Semmiségi panasz a BP. 385. §-ának 2. pontja alapján, a büntetésben töltött időnek tévesen vizsgálati fogságként történt beszámitása esetén. — *Zakariás István* 208
Törmelékhullás. — *Dr. Valkányi Lajos* 229
Néhány szó az ügyvitel egyszerüsitéséről, tekintettel a bünügyekre. — *Seress Barna* 267
Hatóság-e az ipartestületi békéltető bizottság? — *Dr. Sulyok Kálmán* 268
Az előzetes letartóztatás tartamának kérdéséhez. — *Dr. Balás P. Elemér* 271
Az esküdtekhez intézett kérdések egyszerüsitése. — *Alföldy Ede* 283
Az uj rendőri kihágási eljárás jogorvoslati rendszere. — *Dr. Dános Árpád* 291
A fiatalkoruak biráiról és a fiatalkoruak bünügyeiben követendő eljárásról szóló törvénytervezet. — *Dr. Szászy Béla* 307
A fiatalkoruak bünügyeinek eljárási kodexe. — *Dr. Doleschall Alfréd* 309
A fiatalkoruak biráiról. — *Dr. Kail Antal* 377
A fiatalkoruak biráiról. — *Dr. Kármán Elemér* 392
Kritikai jegyzetek a fiatalkoruak biráiról és a fiatalkoruak bünügyeiben követendő eljárásról szóló törvénytervezetre. — *Dr. Finkey Ferencz* 399, 408
Anyagi semmiségi okok az esküdtbirósági eljárásban. — *Dr. Szűts Miklós* 335, 350
Anyagi semmiségi okok az esküdtbirósági eljárásban. — *Vargha Ferencz* 355
Anyagi semmiségi okok az esküdtbirósági eljárásban. — *Dr. Szűts Miklós* 364
A községi biróság elé utalt kihágások ellátása. — *Dr. Dános Árpád* 401
A büntetőtárgyalások nyilvánossága. — *Dr. Zongor János* 418
Semmiségi panasz végzések ellen. — *Dr. Degré Miklós* 448

Közjog és közigazgatási jog.

A közigazgatási hivatalnokok képesitése. — *Dr. Szokola Leó* 3
Közigazgatási czentralizáczió. — *Dr. Egyed István* 61
A közigazgatási biróság 1911. évi gyakorlatából. — *Dr. Egyed István* 253
A közigazgatási biróság ujabb határozatai. — *Dr. Egyed István* 301
Egyesülési, gyülekezési és sajtószabadság 319
A mentelmi jog tettenkapás esetén. — *Dr. Buza László* 379

Biróság, ügyvédség, közjegyzőség.

A biróságok egy mulasztása. — *Dr. Miklós Sándor* 6
Észrevételek az uj ügyvédi rendtartás törvényjavaslatához. — *Dr. Rutsek Ágoston* 17
Tanácskozási és szavazási rend. — *Dr. Orbay Dénes* 18
Tanácskozási és szavazási rend. — *Dr. Rácz Béla* 41
Az ügyvédség a parlamentben 37
A «numerus clausus». — *Dr. Nagy Dezső* 53
Az egységes birói és ügyvédi vizsgáról szóló törvényjavaslat. — *Dr. Szászy Béla* 65
Az egységes birói és ügyvédi vizsgáról szóló törvényjavaslat. — *Dr. Márkus Dezső* 119, 131, 140
Észrevételek az egységes birói s ügyvédi vizsgára vonatkozó törvényjavaslathoz. — *Dr. Kail Antal* 120
Törvényjavaslat az egységes birói és ügyvédi vizsgáról. — *Dr. König Vilmos* 147
A hivatalból kirendelt védők dijazása. — *Dr. Teller Miksa* 95
Biróképzés és önálló működési kör. — *Dr. Dettre Pál* 151
A fegyelmi biráskodás köréből. — 199, 215, 243
Ügyvédi kamara és politika. — *Dr. König Vilmos* 218
Az Országos Ügyvédszövetség közgyülése. — *Dr. Nagy Dezső* 223
Ügyvédszövetség. — *Dr. Balog Arnold* 224
A törvényszéki számvitel. — *Dr. Horváth Jenő* 228
Magyar birák a bécsi «Richtertagon». — *Dr. Kármán Elemér* 300
A birói életkor és a nyugdijazhatás kérdése. — *Zsoldos Benő* 352
Az ügyvédjelölt felmondási idejének kérdéséhez. — *Dr. Katz Lipót* 353
A kir. táblai tanácsjegyzők és az 1912. évi VII. t. cz. 6. §-a. — *Zsoldos Benő* 357
Az országos nagyváradi birógyülés. — *Dr. Auer György* 359
A titkos minősités. — *Alföldy Ede* 365
A birói minősitésről. — *Dr. Kail Antal* 383
Birák és a parlament. — *Zsoldos Benő* 386
Közjegyzői okirat alakszerüsége — *Dr. Lázár Ferencz* 388
Az ügyvédi munkadij megállapitásának jogrendszere. — *Dr. Szentirmay Odön* 407
Az ügyvédi dijátalány normálrendszere. — *Dr. Szentirmay Ödön* 430
Biróságaink helyzete a perrendtartás életbeléptetésének küszöbén. — *Dr. Balog Arnold* 420, 450

Vegyes tárgyu czikkek.

A harmadik alapvizsga. — *Dr. Finkey Ferencz* 1
Az igazságügyi költségvetés tárgyalása 21
Levél a szerkesztőhöz. — *Dr. Schwarz Gusztáv* 23
Forgács. — *Dr. Schwarz Gusztáv* 29
Az irodalmi tisztesség nevében. — *Dr. Márkus Dezső* 33
Az 1911. év törvényhozása. — *Dr. Márkus Dezső* 85, 93
Fiume igazságügyi viszonyai 111
Breyzig Kurt történettudós a jogról. — *Dr. Staud Miklós* 123
A jogkereső közönség. — *Bujzátn János* 139
Emmer Kornél. — *Dr. Magyary Géza* 155
Joggyakorlatunk és a gazdasági élet. — *Dr. Kuthi Sándor* 167
Munkamegtakaritás. — *Dr. Horváth Jenő* 172
Az igazságszolgáltatás csődje felé 179
Az igazságszolgáltatás csődje felé. — *Dr. Gündisch Guidó* 210
A nők a jogi pályán. — *Zsoldos Benő* 204
Jegyzetek egy felnőttek oktatására szánt miniszteri rendeletbez. — *Egy falusi prókátor* 209
A pervitel aesthetikája. — *Dr. Márkus Dezső* 224. 251, 391
Az ipari felügyeletről és az ipari balesetekről. — *Dr. Auer György* 254
Igazságügyi szolgálati rendtartás 275
Az ünnepnapok és a törvények. — *Dr. Kauser Lipót* 295
Az ünnepnapok és a törvények. — *Dr. Kohner Arthur* 296
Munkaprogramm 299
Az uj járásbirósági ügyvitel tervezete 329
A birói tekintély védelme. — *Zsoldos Benő* 417
Biróságaink és az ipari élet. — *Dr. Kuthi Sándor* 418
Márkus Dezső. — *Dr. Fodor Ármin* 423
Márkus Dezső. — *Justus* 423
Márkus Dezső 424
Az itéletek szerkesztéséről. — *Dr. Staud Gábor* 439

Jogirodalom.

Védjegyjogi Döntvénytár. I. kötet. Összeállitotta: dr. Szász János budapesti ügyvéd. — *Dr. F—f.* 6
Főtárgyalás az esküdtbiróság előtt. Irta: dr. Degré Miklós törvényszéki elnök. — *Vaikó Pál* 363
Hellwig K. A német polgári per og rendszere. Első rész. Rendes eljárás, különös eljárások és a végrehajtási eljáras kivételével. Lipcse, 1912. 1—897. — *Dr. Magyary Géza* 375
A magyar magánjog alaptanai. Dr. Zachár Gyula magántanár a budapesti egyetemen. — *Dr. Staud Lajos* 376

Külföldi jogélet.

Tanulmány német járásbiróságokról. — *Dr. Révay Bódog* 10, 38, 48, 55, 78, 96, 113, 134
Jegyzetek a franczia igazságszolgáltatás köréből — *Dr. Mandel Zoltán* 24, 57, 87, 126, 165, 219, 247, 263, 323, 331, 341
Felebbezés az angol bünvádi eljárásban és az uj angol felebbviteli büntetőbiróság judikaturája. — *Dr. Haupt Albert* 30
A «Gegenentwurf». — *Dr. Irk Albert* 74
Az angol felsőbiróságok legujabb polgári ügyforgalmi statisztikája. — *Zsoldos Benő* 90
A pornográfia elleni küzdelem Franczia-országban és Angliában. — *Tarnai János* 101
A büntető igazságszolgáltatás jelen állása Angolországban. — *Zsoldos Benő* 115
Az olasz életbiztositási monopoltörvény közgazdasági és jogi tanulságai. — *Dr. Róth Pál* 174
Gyakorlati kriminológiai iskolák Olaszországban. — *Dr. Harmat Emil* 176
A porosz közigazgatási tisztviselők képesitése és a berlini «Vereinigung für staatswissenschaftliche Fortbildung». — *Dr. Csekey István* 235
Az osztrák polgári jogszolgáltatás eredményei 1908-ban 240
Statisztikai adatok a németországi büntetőügyi felebbvitelekre vonatkozólag 279
Uj törvény az angol szerzői jogról — *T. I.* 316
A bécsi első nemzetközi birógyülésről. — *Dr. Auer György* 322
Az osztrák polgári törvénykönyv reviziója. — *Dr. Szladits Károly* 327
A bosnyák jog Magyarországon 359
A balkáni moratoriumok. — *Dr. Révész Vilmos* 388
A külföldi szerzőjogi gyakorlatból. — *Dr. Szalai Emil* 394
Az angol felebbezési büntetőbiróság judikaturájából. — *Dr. Haupt Albert* 415, 457

Különféék.

I. Belföldi szemle.

Összehasonlitás a kir. Curia 1910. és 1911. évi ügyforgalma közt. — Az ügyvédek statisztikája. — Az 1911. évben tett ügyvédi vizsgálatok statisztikája. — Az 1911. évben tett birói vizsgálatok statisztikája. — Birák továbbképzése. — Elhet-e a védő saját személyében kifogással a vádirat ellen? — A tartási kötelezettség megszünésének kérdéséhez 7
Dijnokgazdálkodás. — Az ügyvédszövetség és az ügyvédjelöltek álbejegyzése. — A tartási kötelezettség megszünésének kérdéséhez. — A hatályos magyar törvények gyüjteményének harmadik kötete. — A Franklin kézi lexikon második kötete. — Jogirodalom 18
A birói és ügyvédi képesités egységesitése. — Az esküdtszéki tárgyalások objektiv vezetése. — Néhány szó nyilvános könyvtárainkról. — Az ügyvédszövetség és az ügyvédi dijmegállapitások. — Továbbképzés a fővárosi államrendőrségen. — Jogirodalom 27
Két verdikt. — A magyarországi és ausztriai ügyvédek száma. — A birói és ügyészi szervezet módositásáról szóló törvény és az ügyvédjelöltek. — A választójog reformjának tárgyalása a Jogászegyletben. — Révay Bódog törvényszéki biró felolvasása a birói egyesületben. — A III. Országos Patronage kongresszus naplója. — Az Országos Ügyvédszövetség és a progressziv kamarai illeték 34
Dr. Kobler Ferencz halála. — Egy év a kir. táblák életéből. — Birói értekezletek. — Biróságaink külső felszerelése. — Birósági mizériák. — Büntető biróságaink ügyforgalma 42
A kir. ügyész meg a rendőr. — Az árverési csarnokok. — A tömeges előléptetések. — Gyors igazságszolgáltatás. — Jogirodalom. — Joghallgatók statisztikája 51
A közigazgatási biróság 1911. évi ügyforgalma. — Jogirodalom. — A Jogászegylet Emmer Cornél pályázata. — A Jogászegylet Fayer László pályázata. — A sommás perek pertartama. — Jogirodalom 62
Kiadói mizériák a kereskedelmi és váltótörvényszéknél. — Adalékok az érdemleges ügyvédi munka dijazásához. — A sulyositó körülmény. — A budapesti ügyvédi kamara 1911. évi jelentése. — Jogirodalom. — Bünügyi statisztika 70
Kinevezések a Curián. — Késedelmes expediczió. — Adalékok az érdemleges ügyvédi munka dijazásához. — Jogirodalom. — Gyermekvédelem 83
Riesser berlini egyetemi tanár a Jogászegyletben. — Patriarchalis igazságszolgáltatás. — Jogirodalom. — Vita az ügyvédi szervezet reformjáról az Ügyvédi körben. — A Jogvédő Egyesület gyermekjogvédelmi szakosztálya. — A testi sértésről adott orvosi vélemények. — Hibaigazitás 91

Lap

A kisegitő curiai birói intézmény megszünése. — A helyi előléptetések. — Riesser berlini egyetemi tanár előadása a Jogászegyletben ... 99
Szivák Imre halála. — A halálbüntetés végrehajtásáról. — Két jubileum. — Előadás a Jogászegyletben «A polgári perrendtartás és a magánjog» czimen. — Részvénytársasági nyugdijintézetek fizetési kötelezettsége. — A munkásbiztositási joggyakorlatból. — A pestvidéki törvényszék vádtanácsa. — Jogirodalom. — Ötvenéves jubileum ... 105
Kártyázó birák. — Magyar tudós a lipcsei egyetemen ... 117
Az 1912: VII. t. cz. zsebkiadása. — Az országos ügyvédszövetség lugosi osztályának megállapodásai. — Jogerősen kitüzött árverés megakasztása. — A telekkönyvi praxisból.— Kedélyes igazságszolgáltatás.— Jogirodalom ... 128
A halálbüntetés végrehajtásához. — Az árvaszékek köréből. — A községi jegyzők magánmunkálataihoz. — Nyilt kérdés az 1912: VII. t. cz. magyarázatához. — Jogirodalom. — Az ügyvédi proletariátus terjedése 137
Vécsey Tamás halála. — A felelős szerkesztő felmondási ideje. — Az árvaszékek köréből. — Megkeresések mikénti foganatositása. — A lőcsei esküdtszék. — A jegyzők magánmunkálatai. — Jogirodalom. — Szólásszabadság. — A becsületsértés büntetése 144
Daruváry Alajos halála. — Dr. Szászy-Schwarz Gusztáv előadása Szegeden. — Ismét halálbüntetés. — A közjegyzői kinevezések és a politika. — Árvaszékeink és a gyermekvédelem. — Hibás szövegü rendelet. — Jogirodalom. — Hibaigazitás ... 152
A Tudományos Akadémia tagválasztásai. — Szászy-Schwarz Gusztáv «Parerga» czimü dolgozata. — Az országos ügyvédi gyámés nyugdijintézet. — Az 1912: VII. t. cz. és a bélyegzők. — A vidéki igazságszolgáltatás. — Törvényszéki gyorsiroda. — Jogirodalom. — Magyar iró külföldi szaklapban ... 160
A villamos vasuti balesetek. — Hibás szövegü rendelet. — Az 1912: VII. t. cz. magyarázatához. — Az országos ügyvédszövetség és a közigazgatási irodák ... 168
A polgári perrendtartás életbeléptetéséhez. — A budapesti biróságok díjszabásának reformja. — Jogirodalom. — A formalizmus ellen ... 177
Államtitkár változás az igazságügyminisztériumban. — A kiadmánytervezetek kötelező csatolása és az 1912: VII. t. cz. — Önmaguknak ellentmondó táblai határozatok. — Közlekedési mizériák megszüntetése. — Magyar jogi irók külföldön. — Gyors és egyszerü eljárás. — Kir. táblai bölcsesség. — Birói internatus ... 185
Az igazságszolgáltatás csődje felé. — Birák munkája és díjazása. — Az eljárás egyszerüsitése. — Furcsa indokolás ... 196
A jog- és államtudományi továbbképzés és a kultuszminisztérium. — Az igazságszolgáltatás csődje felé. — Az 1912: VII. t. cz. 26. §.-ának magyarázatához ... 205
A birák függetlensége. — A jog- és államtudományi továbbképzés. — Az első magyar egységes és rendszeres ügyvédi díjszabás. — Vidéki igazságszolgáltatás. — A magánalkalmazottak nyugdija és a Curia. — A kinematograf a budapesti rendőrség szolgálatában. — Külföldi vállalatok védjegyei. — Az 1893: XIX. t. cz. furcsa magyarázata. — Kedvezményes internátusi helyek ... 212
A polgári perrendtartás életbeléptetése. — Az igazságügyminiszter a birói és ügyvédi szervezetről. — Az 1912: VII. t. cz. és a «feltételes makacsságok». — Vasuti kedvezmény az Országos Ügyvédszövetség tagjainak ... 221
A községi jegyzők magánmunkálatai a főrendiházban. — Az egyetemi törvényjavaslatról. — Az ügyvédi díjszabáshoz. — Az országos ügyvédszövetség és a közigazgatási állások. — A magyar jogászegylet irodalmi pályázatai ... 232
Az Ügyvédszövetség közgyülése. — Közigazgatási csodabogár. — Az 1912: VII. t. cz. és a «feltételes makacsságok» — Jogirodalom ... 241
A kir. Curia ügyforgalma az 1912. év első felében. — Reflexiók egy birói határozathoz. — A budapesti kir. tábla alapitványi bizottságának felhivása ... 249
A központi kézbesitőhivatal. — A «pervezetési jogkör» tullépése. — Jogirodalom ... 256
Birósági kinevezésekről. — A budapesti államrendőrség 1911. évi jelentéséből. — Jogirodalom ... 265
Jegyzetek a franczia igazságszolgáltatás köréből. — A járadék hisztériáról. — A balesetek 1911. évi statisztikája. — Statisztika a rendőri gyermekbiróság 1911. évi ügyforgalmáról ... 273
Az árverési hirdetmény közzététele. — Tulrövid terminusok. — A franczia békebiróságról. — A kezelői tanfolyam és vizsga. — Az 1874: XXXIV. t. cz. magyarázatához ... 280
Az országos ügyvédszövetség átirata a községi és körjegyzők országos központi egyesületéhez. — Az ünnepnapok és a törvények. — Az ügyvédi díjmegállapitáshoz. — Méltanytalan költségmegállapitás.— Helyreigazitás ... 288
A horvát biróságokról. — Ügyvédjelölt felmondási ideje. — A házassági jogra vonatkozó hágai egyezmény alkalmazási köre 296
A patronázs egyletek. — A fiatalkoruak bünügyeiben követendő eljárás. — Vályi Sándor tanulmányai a munkásbiztositási jog köréből. — Az 1912: VII. t. cz. és a kiadmánytervezetek. — A kir. közjegyzők létszáma. — A perrendtartást életbeléptető törvény ... 304
Az állam és az alkoholizmus. — Az ünnepnapok kérdéséhez. — Az ügyvédjelölt felmondási ideje. — Ügyvédi reklám ... 317
Nincs joggyakornok. — A bécsi jogászgyülés. — Jogirodalom ... 325
Az igazságügyi költségvetés. — Az uj járásbirósági ügyvitel tervezete. — Uj jogakadémia ... 333
A Budapesti Ügyvédi Kör felhivása. — Igazságügyi mizériák. — A postai kézbesitések. — A közigazgatási tisztviselők jogi tudása. — A szent bürokratizmus tájékáról. — A birósági hivatalszobák és tárgyalótermek berendezése.— Jogirodalom.— Olvasóink figyelmébe ... 344
Változás a Büntető Jog Tára szerkesztésében. — Tolnai Antal halála. — Az igazságügyi és közigazgatási tisztviselők továbbképző tanfolyama. — Jogirodalom. — Igazságügyi mizériák. — Az országos ügyvédszövetség budapesti osztályának gyülése. — Előadások az uj polgári perrendtartásról ... 353
Uj ügyvédi díjszabástervezet. — Személyzetszaporitás. — Igazságügyi mizériák. — Biróból államvasuti igazgató. — Az árverési hiénák. — Nitsche Győző uj munkája. — A jog- és államtudományi továbbképző tanfolyam. — Jogirodalom ... 360
Igazságügyi mizériák. — Az 1912: VII. t. cz. 29. §-ához. — A «Bünügyi Szemle» első száma. — Az élet, a törvény és a gyakorlat. — A Magyar Jogászegylet irodalmi pályázatai. — Jogirodalom ... 372
Concha Győző jubileuma. — Jogirodalom 380
Jegyzők és joggyakornokok minősitése. — Márkus Dezső: «Magyar közigazgatási jog» cz. német nyelvü munkája. — Utbaigazitó hivatal. — Jogirodalom ... 389
Birák és a parlament. — Az érdemleges ügyvédi munka díjazása. — Jogirodalom ... 397
Az igazságügyi költségvetés a pénzügyi bizottságban. — Jogászegyleti előadás a váltójog nemzetközi egységesitéséről. — Továbbképző praktikumok. — Angyal Pál büntetőjogi tankönyvének második kötete. — Jogirodalom. — Az Országos Ügyvédszövetség igazgatótanácsa ülésének tárgysorozata ... 404
Birák viszálykodása. — A vis major váltójogunkban. — Az ünnepnapok és a törvénykezési szünnapok. — A Budapesti Ügyvédi Kör közgyülésének tárgysorozata. — Lassu kézbesités. — Jogirodalom ... 414
Vámossy Károly halála. — Baumgarten Izidor előadása a Jogászegyletben. — «Törvényjavaslat a fiatalkoruak biráiról a fiatalkoruak bünügyeiben követendő eljárásról« czimen. Fodor Ármin előadása a Jogászegyletben a váltójogi államértekezlet eredményeiről. — Az Országos Ügyvédszövetség igazgató-tanácsának ülése. — Balog Arnold előadása az Ügyvédi Körben a biróságok helyzetéről. — A Budapesti Ügyvédi Kör működése. — Jogirodalom. — Közjegyzői ügyvitel. — Bünjel elárverezéséből befolyt vételár hováforditása ... 420
Márkus Dezső halála. — A budapesti ügyvédi kör küldöttsége az igazságügyminiszternél. — Az Ügyvédjelöltek Országos Egyesületének pályadijai. — A debreczeni kir. táblai elnök és az ügyvédi díjak megállapitása. — Baumgarten Nándor előadása a Jogászegyletben: «Az uj polgári perrendtartás és a kereskedelem» czimen 433
A Jogászegylet évi közgyülése. — Az igazságügyi költségvetési vita. — Tarnai János sajtójogi dolgozatai. — Sötétség a Juszticzíában. — Adalék az igazságszolgáltatás csődjéhez ... 440
A miniszterelnök nyilatkozata az esküdtszékről. — Igazságszolgáltatási viszonyaink. — Birák modora. — Igazságügyi mizériák. — Restanciakimutatás. — Vámbéry Rusztem büntetőjoga. — Az «önálló» jegyzők. — A megkeresések elintézése. ... 451
Az Országos Ügyvédszövetség az utbaigazitó hivatal ellen. — Az igazságszolgáltatás csődje felé. — Kezelők kiképzése. — A debreczeni tábla és az ügyvédi díjszabás. — A Jogtudományi Közlöny mellékletei. — Sajtóhibakijavitás ... 461

II. Nemzetközi szemle.

Ausztria.

Az uj osztrák büntetőtörvény tervezete ... 19
A fotogrammetria a bünügyi tényállás megállapitásában ... 36
Biztositás lopás ellen ... 43
A praktikusság szempontja az igazságszolgáltatásban ... 107
Osztrák jogi irodalom ... 129
Foglalás alóli mentesség. — Az előszolgáltatás teljesitése ... 145
A 31-ik német jogászgyülés programmja. — Ügyvédi fegyelmi vétség fogalmához ... 153
Birósági előzékenysége. — Ügyvédsegéd ünneplése. — Osztrák és német birák együttes ülése ... 161
A birósági határozatok leiróinak dijazása. — Kereskedősegéd felmondásnélküli elbocsátása ... 213
Az ügyvédi fegyelmi vétség fogalmához ... 305
A bizonyitási teher. — Könyvkövetelések elzálogositása engedmény utján. — Ügyvéd hivatásbeli kötelességszegése. — Szállodatulajdonos felelőssége. — Ügyvédi fegyelmi vétség fogalmához ... 317
Hálókocsihely bérlete. — Bérlemény tulajdonátruházása. — A kártéritési alap fogalmához ... 325
Támadás a birói függetlenség ellen Ausztriában. — A vasuti üzem köre. — Prorogatio status perekben. — Pályatervek kivitele ... 334
Az osztrák birósági irógéposztályok üzemszabályzata ... 373
Közönséges levelekkel való bizonyitás ... 390
A természetes atya tartásdijfizetési kötelezettségének megszüneséhez. — Müvésznév használata váltóaláirásnál ... 398
A vis major a váltójogban ... 406
Könyvkivonatok engedményezése ... 422

Németország.

Ügyvédek tiszteletdij megállapodásai. — A választási biráskodás. — A foglalkozás változtatás hatása a baleset elleni biztositás hatályára. — A joglemondás fogalmához ... 28
A birói pálya kezdete és a korhatár. — A közjegyzők száma Bajorországban ... 36
A birói létszám szaporitása Poroszországban. — Porosz igazságügyi kormányrendeletek a büntetőjog és a bünvádi eljárás köréből ... 44
Külföldi irodalom ... 63
Az uj német birodalmi gyülés ... 72
A joghallgatók száma Németországban. — Orvosi szakszervezetek és betegsegélyzőpénztár. — Az ünnepi lövöldözésért való felelősség ... 84
Az irásbeli szerződéssel ellenkező szóbeli megállapodások érvényessége ... 92
Nagy Frigyes igazságszeretete. — Büntetőperben tett hamis tanuvallomás, mint kártéritési alap ... 100
Tultömöttség a jogi pályákon Württembergben és Badenben. — Zola a Reichsgericht előtt. — A jogi pályák elözönlésének mikénti megszüntetése. — A házassági kötelesség sulyos megsértésének fogalmához ... 108
A baleseti ok fogalmához. — Mulatóhely tulajdonosának felelőssége szerzői jog bitorlása miatt. — Szolgálati szerződés felbontása rögtöni hatálylyal. — Tilos cselekményekből eredő kártéritési kötelezettség. — A házassági bontó ok fogalmához. — A schweizi polgári törvénykönyv megvitatása a lipcsei jogászegyletben ... 117
A porosz «nagy államvizsga» statisztikája ... 130
Tartozás elismerése. — A megtévesztés fogalmához. — Végrendelet magyarázata. — Gyógyintézet felelőssége. — Igazságszolgáltatás és nemzetiségi politika ... 137
Az erkölcstelen jogügylet fogalmához. A német birodalom igazságügyi statisztikája. — A magánjog fejlődése a XIX. században ... 145
A szemérem elleni vétség tényálladékának megállapitásához. — Gyökeres reform, vagy novella. — Jogirodalom. — Az alkalmazott vétkességéért való felelősség terjedelme ... 153

Lap

A «Jog és gazdaság» egyesület előképzési és kiképzési bizottságának jelentése. — Perjogi abnormitások. — Határozatok diktálása Szászországban ... 161
Dolgozatok a törvényszéki psychiatria köréből. — Csődmegtámadási per. — A német kereskedelmi törvény uj novellája. — Törekvés a jogi stilus egyszerüsitésére. — A porosz igazságügyi költségvetés tárgyalása. — Léghajó által okozott károk megtéritése ... 169
A berlini államtudományi továbbképző egyesület tavaszi tanfolyama. — Jogi asszisztensek a berlini egyetemen. — Ügyvédi dijmegállapodás érvényességéhez. — A jogi kiképzés reformja és a német ügyvédgyülés. — Porosz igazságügyminiszteri rendelet az elévülés félbeszakitása tárgyában ... 177
A berlini ügyvédi kamara az ügyvédi reklámhajhászás ellen. — Felelősség szállodaberendezésért ... 186
Közjegyző kártéritési kötelezettsége. — Az üzemi balesetek okai. — Előmunkálatnak megbizásnélküli teljesitése. — Szolgálati szerződés felmondása ... 197
A nő vagyoni függetlensége. — A nagy női kalapok. — Czimek és kitüntetések ... 206
A tisztességtelen verseny fogalmához ... 214
A német Btk. novellája. — Vádlott kihallgatása hipnotikus állapotban. — A munkabérszerződés joga. — Bünczselekmények hirlapi közlése. — A jogi vizsgálatok szigoritása ... 221
A felmondási jog fogalmához. — Részvénytársaság kártéritési kötelezettsége. — A «Jog és gazdaság» egyesület pályakérdése ... 234
Járadékigény elévülésének félbeszakitása. — A borravaló beszámitása a járadék megállapitásánál ... 242
A kényszeregyezség hatálya a közadós adóstársaira. — Közkereseti társaság tagjainak követelési joga ... 250
A tartozék fogalmához. — Visszatartási jog csődben. — Visszkereseti jog. — Abbanhagyásra irányuló kereset. — Raktár elzálogositásának, vagy biztositéki átruházásának hatálya. — Csekk «beváltásá»-nak értelmezése. — Kiadó előjoga a szerző jövőbeli műveire. — Kereskedelmi alkalmazott rögtöni hatályu felmondása. — Pinczér igénye fizetésre. — Porosz kereskedői biróságok az 1911. évben ... 256
Vádinditvány előterjesztésének jogosultsága. — Származási hely megjelölésének fogalmához — Constitutum possessorium dologösszességre vonatkozólag ... 265
A hajóskapitányok letartóztatási joga ... 273
Ügyvédek bevonása a tőzsdei választott biróságba. — Ügyvédi sztrájkok igazságügyi mizériák megszüntetésére ... 281
Joghallgatók szaporodása a német egyetemeken. — A festő joga az általa készitett festményen. — Megtámadási jog. — Hatóság elleni erőszak büntettének fogalmához. — A rendőrségnek az élelmiszer forgalom szabályozására vonatkozó joga. — A jó erkölcsökbe ütköző szerződés fogalmához ... 289
Harcz a halálbüntetés körül. — A házasság megtámadására alapul szolgáló személyi tulajdonság fogalmához. — A magánokiratharmisitás fogalmához. — A porosz belügyminiszter alatt álló letartóztatási intézetek statisztikája. — Egyetem, mint választott biróság ... 297
A vevő tudakozódási kötelessége. — A megtévesztett kártéritési igényének terjedelme. — Kereskedelmi alkalmazott provizió igénye ... 305
Ügyleti megtámadás hatálytalanitása a felek közös megegyezésével. — Az ügyvédi dijskála felemelése ... 318
A károsult mulasztása ... 325
Épitésznek fizetett proviziók. — Jogi véleményért való felelősség ... 334
A munkabéri szerződés szabályozása. — Kártérités a munkaképesség csökkenése esetén. — Iparvasutak által okozott kár. — Bérlő javitási kötelezettsége. — Tulajdonjogszerzés dologösszességen. — Törvényjavaslat az ügyvédi irodai alkalmazottak szolgálati és munkaviszonyairól. — A csődön kivüli kényszeregyezség. — Kártérités az alkalmazott jogtalan elbocsátása miatt. — A becsületszó, mint a szerződés megerősitése. — Az áruház tulajdonosának felelőssége. — A Deutsche Juristenzeitung ünnepi száma ... 346
A «Jog és gazdaság» egyesület propagandája a hatósági adminisztráczió reformja érdekében. — Atyaság bizonyitása. — A fogoly olvasása és a büntetés czélja ... 362
Automobilfuvarozó felelőssége. — Káronszerzés. — Készpénztartozás beszámitása. — Többek által okozott kár. — Biztositott közlési kötelessége. — Szerzői jog terjedelme. — Közös szervezetnélküli kartell. — Kartell kártéritési kötelezettsége. — Hagyatéki iratokba való betekintés ... 373
Jogi továbbképző tanfolyamok Németországban. — Fizetések foglalás mentessége. — Kártéritési felelősség ... 381
Személynevek mint áruvédjegyek. — Hullák feletti rendelkezési jog ... 390
Jogi továbbképző tanfolyamok Németországban. — Károsult önhibája. — Joggyakornokok gyakorlati kiképzése ... 398
Részvénytársaság nyereségében való szerződési részesedés. — Uzsorakifogás váltóperben. — Postahivatalnok felelőssége. — Háztartási kötelességek teljesitése ... 414
Gyógykezelésért való felelősség. — Ügyvéd felelőssége. — A tartozék fogalmához. — A frankfurti társadalomtudományi és kereskedelmi főiskola előadásai ... 422
Teljesités elfogadásának fogalmához. — Versenytilalom kikötése. — A polgari perjog elméleti tanitásának gyakorlati alapon való kiegészitése ... 434
Az ujság mint nevelési tényező a börtönben. — Az egyetemek és a jogi ismétlőiskolák. — Birák rendjelei. — A porosz birói kar megifjodása ... 441
Szerződésszegés és szerződési morál. — Lex Bassermann. — Német ügyvédek és birák statisztikája. — A porosz jogi vizsgálatok statisztikája. — A feltételes megkegyelmezés Poroszországban ... 452
Joggyakornokok számának csökkenése Poroszországban. — A jogi fakultások válsága ... 461

Franczia ország.

A jogügylet czéljának jelentősége ... 8
Játék közben adott kölcsön. — Vasut kártéritesi kötelezettsége. — A hagyatéki teher fogalmához ... 19
A törvény által tiltott szerződési kikötés kérdéséhez ... 44
Itélt dolog kifogása. — A feltételes elitélés eredményei ... 51
Birósági tanácskozás a tárgyalási elnök magán lakásán. — A jogügylet czéljának tilos volta. — Életbiztositási szerződés és osztálybocsátás ... 63
Kártérités erkölcstelen hirdetések küldése miatt. — Gazdasági érdekképviseletek perképessége ... 72
A bérleménynek tüzkár elleni biztositása és a bérlő felelőssége ... 84
A kártéritési kötelezettség fogalmához ... 92
A franczia kártéritési judikaturából ... 108
Szerződési kötelességszegés, vagy quasi delictum? — A franczia munkabiróságok judikaturájából ... 146
Birósági határozatok sajtó utján közlése. — Névvédelem és szabadalmi jogoltalom ... 162
A feltétel fogalmához. — Csalás kisérlete 170
Végrendeleti intézkedés érvényességéhez. — A fizetések megszüntetését megállapitó tény fogalmához. — Perbeli meghatalmazott jogutódjának képviseleti joga. — Foglalás alól mentesség és beszámithatóság. — Kollektiv és egyéni munkabérszerződés viszonya. — A kollektiv munkabérszerződés kötelező ereje. — Actio de in rem verso ... 197
A keresztezett csekkekre vonatkozó törvény. — A betéti társaság tagjai által kötött ügylet kötelező ereje ... 206
A kuruzslás fogalmához ... 214
Birtokbavétel kézizálognál. — A párisi nemzetközi jogi konferenczia ... 222
Közjegyző kártéritési kötelezettsége. — Felmondási ok ... 234
A megbocsátás fogalmához a házassági jogban. — Hamvak szállitása. — Az állam kártéritési kötelezettsége ... 242
Nyugdij és üzemi baleset folytán járó életfogytiglani évjáradék viszonya. — Végrendelet érvényességének eldöntése pertársakra nézve ... 281
Védjegybitorlás ... 298
A munkás igénye minimális munkaképesség-csökkenés esetén ... 306
Kártéritési kötelezettség megállapitása ... 318
Szállodatulajdonos felelőssége. — A vasut felelőssége. — Putativ házasság ... 326
A res judicata fogalmához ... 362
Közjegyző fegyelmi vétségének fogalmához ... 374
A megengedett jogügylet fogalmához. — Hivatalos hatáskörben eljáró hatósági közeg fogalmához ... 382
Az apasági kereset megengedése ... 406
A kártéritési jogi judikaturából. — Hibás diagnozis mint kártéritési alap. — A nemzetközi vasuti fuvarozásra vonatkozó berni egyezmény magyarázata. — Vasut felelőssége. — A biztositási kötvényben foglalt kikötések érvényessége ... 453
Különböző állam kötelékébe tartozók közt külföldön kötött házasságok vagyonjogi rendszere. — Balesetbiztositási csalás miatt elitélt munkások ... 462

Angolország.

Ingatlan birtoklása. — A «lakhely» fogalma 8
Lopott dologra vonatkozó rei vindicatio a birlaló ellen ... 20
A büntetett előélet ... 36
A kártéritési kötelezettség fogalmához ... 118
Sztrájk és kizárás megakadályozására szolgáló törvényhozási intézkedések ... 129
Kártéritési kötelezettség alapjának fogalmához ... 162
A munkabér-minimum törvény ... 234
A leánykereskedés az angol törvényhozásban 250
Az angol ügyvédség közéleti szereplése ... 258
Az angol csődjog ... 422

Olaszország.

Olaszország igazságügyi állapotai. — Törvényjavaslat a szokásos büntettesekről ... 7
Olasz jogászgyülés ... 36

Schweiz.

Az uj magánjogi törvénykönyv életbelépése 36
A schweizi perjogi kodex megalkotása ... 146
A kereskedelmi tudományok a schweizi egyetemeken ... 170

Belgium.

A férj által elősegitett házasságtörés ... 326

Svéd- és Norvégország.

Feminizmus a jogban ... 206
Nők a jogi pályán ... 346

Oroszország.

Igazságszolgáltatási állapotok Oroszországban 222
A feltételes elitélés intézménye Oroszországban ... 346

Bulgária.

A tulajdonszerzés fogalmához ... 453

Amerika.

Szinmüvekre vonatkozó szerzői jog megsértése mozgógépek előadása által ... 64
Csillagászat és — igazságszolgáltatás ... 362

Nevek szerinti mutató a Jogtudományi Közlöny 1912. évfolyamához.

A számok az évfolyam azon lapját jelentik, melyen az illető szerző czikke található.

Alföldy Ede, nagybecskereki kir. törvényszéki elnök. 283, 365.
Auer György, joggyakornok. 254, 322, 359.
Auer Pál, budapesti ügyvéd.
Bajzáth János, kalocsai kir. törvényszéki elnök. 73, 139.
Balás P. Elemér, kir. törvényszéki jegyző. 271.
Bálint Kornél, 4.
Balog Arnold, budapesti ügyvéd. 21, 37, 224, 299, 420, 450.
Balog István, birósági joggyakornok.
Beck Salamon, budapesti ügyvéd. 5.
Bedő Mór, budapesti ügyvéd. 366.
Bencsik János, máramarosszigeti kir. törvényszéki biró. 260.
Bernhard Miksa, budapesti ügyvéd. 315, 333.
Bölöni László, ügyvéd. 220.
Bónis Pál, budapesti ügyvéd. 238.
Borbély Sándor, kir. itélőtáblai biró. 195.
Brachfeld Dezső, budapesti ügyvéd. 228.
Buza László, jogakadémiai tanár. 379.
Csekey István, tb. szolgabiró. 235.
Csépai József, erzsébetfalvai kir. járásbirósági jegyző. 396.
Csonka Ferencz, horgosi ügyvéd. 99.
Dános Árpád, miniszteri fogalmazó. 291, 401.
Darvai Dénes, budapesti ügyvéd. 284.
Darvai János, budapesti ügyvéd. 89.
Degré Miklós, győri kir. törvényszéki elnök. 448.
Dettre Pál, nagykanizsai kir. törvényszéki jegyző. 151.
Dolleschall Alfréd, egyetemi tanár. 309.
Egyed István, törvényszéki jegyző. 61, 253, 301.
Elischer Vilmos, budapesti ügyvéd. 150.
Fái Sándor, budapesti ügyvéd. 103.
Faluhelyi Ferencz, nagykanizsai joggyakornok. 288.
G. Fekete László, budapesti közjegyző-helyettes. 287.
Finkey Ferencz, sárospataki jogakadémiai tanár. 1, 399, 408.
Fischer József, budapesti ügyvéd. 6.
Fodor Ármin, kir. curiai biró. 423, 425, 435.
Forbáth Tivadar, budapesti ügyvéd. 402, 411.
Fürst Mátyás, budapesti ügyvéd. 344.
Gallia Béla, kir. törvényszéki biró.
Gottl Ágost, kir. kuriai tanácselnők.
Gündisch Guidó, erzsébetvárosi ügyvéd. 210.
Hamar Gyula, szakolczai kir. járásbiró. 41.
Harmat Emil, ügyvédjelölt. 54, 176.
Haupt Albert, curiai biró. 30, 415, 457.
Herczeg Ernő. 273.
Herczeg Lajos, budapesti ügyvéd. 184.
Heumann József. 372.
Hollósi Pál, zalaegerszegi ügyvéd. 141.
Horovitz Alfréd, gyöngyösi ügyvéd. 142.
Horváth Dénes, kir. kincstári ügyész. 156.
Horváth Jenő, szombathelyi ügyvéd. 172, 228.
Irk Albert. 74.
Jacobi Andor, budapesti ügyvéd. 47.
Kail Antal, aranyosmaróti kir. törvényszéki elnök. 120, 377, 383.
Kain Albert. 204.
Kálniczky Géza, rimaszombati kir. törvényszéki biró. 261.
Kármán Elemér, erzsébetfalvai kir. járásbiró. 203, 252, 277, 300, 392.
Katz Lipót. 353.
Kauser Lipót. 295, 371.
Kelemen Frigyes Ottó, budapesti ügyvéd. 107.
Kemény Viktor, debreczeni ügyvéd. 358.
Keresztury József, zalaegerszegi ügyvéd. 7.
Kluzsinszky Károly, kir. ügyész. 2.
Kohner Arthur, budapesti ügyvéd. 157, 296.
König Vilmos, budapesti ügyvéd. 22, 147, 218, 446.
Kosztka Imre, kir. táblai tanácsjegyző-járásbiró. 14.
Kovács Lajos, törvényszéki jegyző. 159, 249.
Kraus Kálmán, kir. törvényszéki albiró. 124.
Krégczy József, nyitrai kir. járásbiró. 95.
Krémer Gyula, jászapáti ügyvéd. 116.
Kubinyi János, nagykanizsai ügyvéd. 419.
Kubovich Zoltán. 262.
Kuthi Sándor, a magyar gyáriparosok országos szövetségi f. titkára. 167, 239, 418.
László Simon, ügyvédjelölt. 241.
Lázár Ferencz, kir. közjegyző-helyettes. 388.
Lehoczky Sándor, miskolczi kir. törvényszéki elnök. 94, 112, 148.
Lengyel Aurél, kir. aljárásbiró.
Lichtenberg Pál, budapesti ügyvéd. 294, 316.
Lőw Lóránt, budapesti ügyvéd. 68, 416, 431, 437.
Lukács Ignácz, kisvárdai ügyvéd. 211.
Magyary Géza, egyetemi tanár. 155, 348, 375.
Mandel Zoltán, budapesti ügyvéd. 24, 57, 87, 126, 165, 219, 247, 263, 281, 323, 331, 341.
Márkus Dezső, curiai biró. 33, 85, 93, 105, 117, 119, 131, 140, 224, 251, 391, 397, 406.
Marschalkó János, kir. itélőtáblai biró.
Micheller István, budapesti ügyvéd. 269.
Miklós Sándor, szekszárdi ügyvéd. 6.
Mikovich Lajos, kir. törvényszéki biró. 164.
Morvai Béla, budapesti ügyvéd. 280.
Morvai Oszkár. 303.
Müller Ferencz, szekszárdi ügyvéd. 193.
Nagy Antal, békéscsabai járásbiró. 149.
Nagy Árpád, vm. t. főügyész. 86.
Nagy Dezső, budapesti ügyvéd. 53, 223.
Nagy Lajos, debreczeni ügyvéd. 337.
Németh Ernő, budapesti ügyvéd. 340.
Neumann Lajos, nyitrai ügyvéd. 303.
Nitsche Győző, kir. törvényszéki biró. 448.
Orbay Dénes, budapesti ügyvéd. 18.
Osvárth Ferencz, budapesti ügyvéd. 317, 386.
Petrik Aladár, budapesti ügyvéd. 116.
Plósz Sándor, egyetemi tanár. 347.
Popa György, kir. törvényszéki biró. 182.
Rácz Béla, máramarosszigeti jogakadémiai tanár. 41, 132.
Rapoch Géza, budapesti ügyvédjelölt. 230, 381.
Reichard Zsigmond, kir. táblai biró. 32, 312, 459.
Reich Péter Cornél, kir. törvényszéki jegyző. 293, 369.
Révay Bódog, kir. törvényszéki biró. 10, 38, 48, 55, 78, 96, 113, 134, 161.
Révész Vilmos, budapesti ügyvéd. 388.
Riegelhaupt Bertalan, békéscsabai ügyvéd. 324, 343.
Róth Pál, budapesti ügyvéd. 174.
Rothschild Béla, nagykanizsai ügyvéd. 395.
Rutsek Ágoston, budapesti ügyvéd. 17.
Sailer Vilmos, takarékpénztári ügyész. 358.
Schubert József, cs. kir. szab. déli vasuttársasági titkár. 225.
Schuster Rudolf, közigazgatási biró. 45, 121, 171, 207, 384, 447.
Sebess Dénes, kir. itélőtáblai tanácselnök. 428.
Seress Barna, kir. törvényszéki biró, 267.
Stampfer Mór, gyöngyösi ügyvéd. 143.
Staud Gábor, nyitrai törvényszéki jegyző. 439.
Staud Lajos, kir. curiai biró, 376, 445.
Staud Miklós, kir. táblai tanácsjegyző. 123.
Suloky István, budapesti ügyvéd.
Sulyok Kálmán, budapesti ügyvéd. 82, 268, 380.
Szalai Emil, budapesti ügyvéd. 394.
Szászy Béla, igazságügyminiszteri tanácsos 65, 307.
Szászy-Schwarz Gusztáv, egyetemi tanár. 23, 29.
Szegő Miklós, székesfehérvári ügyvéd. 370.
Szemethy Károly, budapesti ügyvéd. 15, 104.
Szemző Sándor, kőszegi ügyvéd. 387.
Szentirmay Odön, kir. törvényszéki biró. 407, 430.
Szladits Károly, kir. itélőtáblai biró. 327.
Szokola Leó, főv. árvaszéki fogalmazó. 3, 158.
Szőnyi Ferencz, 280.
Szűts Miklós. kir. curiai biró. 335, 350, 364.
Tarnai János, curiai biró. 101, 187, 316.
dátnoki Teleky Endre, 272, 368.
Teller Miksa, budapesti ügyvéd. 95.
Tepliczky Aladár, érsekujvári ügyvéd. 26.
Térfi Gyula, miniszteri tanácsos. 9.
Török József, budapesti ügyvéd. 450.
Török Mór, aranyosmaróti ügyvéd. 338.
Ujfalussy Béla, kir. táblai biró. 46.
Vaikó Pál, curiai biró. 38, 363.
Valkányi Lajos, kalocsai ügyvéd. 229.
Vámbéry Rusztem, egyetemi tanár. 259. 321.
Vargha Ferencz, kir. curiai tanácselnök. 355. 443, 455.
Weisz Sándor, boksáni ügyvéd. 81.
Zakariás István, lugosi kir. törvényszéki biró. 208.
Zongor János, 418.
Zsoldos Benő, szegedi kir. tanácsjegyző. 90. 115. 204, 302, 352, 357, 386, 417.

Előfizetési felhivás.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

heti szaklapra, kapcsolatban a

I. Magánjogi, II. Hiteljogi, III. Büntetőjogi, IV. Közigazgatási Döntvénytárakkal.

Főszerkesztő: Dr. DÁRDAY SÁNDOR.

Felelős szerkesztő: Dr. BALOG ARNOLD.

A Jogtudományi Közlöny 47 évi fennállása óta a hazai jogirodalomnak oly lendületet adott, hogy jogosult önérzettel hivatkozhatunk eddigi müködésünk eredményeire. Feladata lesz ez után is, hogy a jogélet minden ágában tájékoztasson és állást foglaljon.

Jogrendszerünkben mélyreható ujitások váltak szükségesekké. A jogélet minden ágában uj látóhatárok nyilnak; uj célok felé törekszünk.

A magánjogi kodifikáczió befejezése a hazai jogfejlődés elsőrendü követelménye. A magánjogi törvénykönyv tervezetével állandóan és rendszeresen foglalkoztunk már eddig is. Gondot forditunk arra, hogy a már meghozott törvények fogyatkozásait és előnyeit szociális szempontokból megvilágitsuk, és rámutassunk azon kérdésekre, a melyek a polgári törvénykönyvvel a társadalom jelen állapotához képest megoldandók lesznek.

A polgári perrendtartás kodexe is részletes és sokoldalu megvitatás tárgya volt lapunkban. Ezzel kapcsolatban a szervezeti és ügyviteli természetü kérdések egész sorát kezdeményezték és érlelték meg a lapunkban megjelent czikkek.

Az anyagi büntetőjog terén a büntetőjogi reformtörekvések a fennálló jog alapelveit ingatták meg. E szaklap hazánkban a reform-mozgalom vezérharczosa volt. Jelentékeny szerepet vitt a büntető-novella törvénybeiktatása körül, mely a legfőbb bajokon segitett ugyan, de az ujabb szabályozást igénylő kérdések egész légiója követeli a büntetőjogi kodifikáczió revizióját.

Elsőrendü feladatnak tekintettük eddig is a bünvádi perrendtartás gyakorlati kialakulásának figyelemmel kisérését. A törvény alapján kifejlődő judikatura birálata kapcsán mutatunk rá a törvény fogyatkozásaira és hézagaira.

Hogy a többi fontos feladatok közül csak a legsürgősebbeket emlitsük: a jogi oktatás reformja, a birói és ügyvédi kiképzés és továbbképzés, a birói és ügyvédi szervezet, a kereskedelmi és csődtörvények gyökeres reformja el nem odázható. Mindezen tárgyakat állandóan napirenden tartatjuk.

Az igazságügyi szervezet tökéletesitése, az ügyvitel egyszerüsitése és a biráknak a kezelői teendőktől való tehermentesitése, valamint a birák fizetésének rendezése mellett épp oly lelkesen szállunk szünetet nem ismerve sikra, mint az ügyvédség reformja és minden irányban való függetlenségének előmozditása érdekében.

Lapunk külön mellékletként adja a Birói és Ügyészi Egyesület hivatalos közleményeit, amelyek nemcsak a birói, de az ügyvédi kart is közelről érdeklő becses anyagot nyujtanak.

A jogtudományok elméleti müvelése mellett a gyakorlati irányt is szem előtt tartva, a törvénykezés minden ágát figyelemmel kisérjük. Az egyes itéletek kritikai megbeszélése kapcsán törekszünk a joggyakorlat javitása és a jogegység létesitése érdekében közremunkálni.

Kezünk állandóan az itélkezést végző biróságok ütőerén van, nem szünve meg követelni, hogy a biróságok és a birák száma a munkateherhez arányittassék, hogy mindenki a neki leginkább megfelelő positióra helyeztessék és a minden protectiótól mentes selectio elvéhez szervezett birói és jegyzői kar és hátralékmentes biróságok fogadják majd az uj Pp. életbeléptetését.

E szaklap mindig beszámol a külföldi jogéletnek legfontosabb mozzanatairól és a külföldi jogi irodalom jelentősebb termékeiről is. Ezentúl még fokozottabb figyelmet fogunk a külföldi törvényhozás, birói gyakorlat és szakirodalom ösmertetésére forditani, hogy olvasóink a külföldi államok jogfejlődéséről tájékozást szerezhessenek és a jogéletről általános képet nyerjenek.

A lapunk mellékletét képező

DÖNTVÉNYTÁR

mely **százon felüli kötetszámot** mutat már fel, a következő négy önálló részre osztva csatoltatik lapunk külön mellékleteként:

I.

MAGÁNJOGI DÖNTVÉNYTÁR

Szerkeszti

GOTTL ÁGOST,

kir. curiai tanácselnök.

II.

HITELJOGI DÖNTVÉNYTÁR

(VÁLTÓ, CSŐD, KERESKEDELMI- ÉS TŐZSDEI-ÜGYEKBEN).

Szerkeszti

Dr. GALLIA BÉLA,

kir. keresk. és váltó-törvényszéki biró.

III.

BÜNTETŐJOGI DÖNTVÉNYTÁR

Szerkeszti

VARGHA FERENCZ

kir. curiai tanácselnök

IV.

KÖZIGAZGATÁSI DÖNTVÉNYTÁR

Szerkeszti

Dr. MARSCHALKÓ JÁNOS,

kir. táblai biró.

Dr. LENGYEL AURÉL kir. aljárásbiró közreműködésével.

Mindenik rész teljesen önálló egész, és külön-külön rendszeres és betürendes tárgymutatókkal szereltetik fel, úgy, hogy az év végével nem kevesebb, mint *négy kötetben száz ivnyi* terjedelmü határozatgyüjtemény áll olvasóink rendelkezésére. Ebben a négy kötetben a kir. Curia, a kir. táblák és a törvényszékek mint felebbezési biróságok határozatai mellett helyet foglalnak a közigazgatási biróság, a hatásköri biróság és az egyes szakminiszteriumok elvi jelentőségü döntései.

Az egyes határozatok kapcsán rendszeresen utalunk az ugyanazon tárgyú előbbi közlésekre, egyszersmind feltüntetjük a határozatok közt felmerülő eltéréseket.

A* kiadóhivatal *részéről legyen szabad arra figyelmeztetni, hogy lapunk mellékleteinek külön beszerzésénél csak a négy* Döntvénytár *évenkint 20 koronába kerül, és igy a* Jogtudományi Közlöny *ezen mellékleteinek szolgáltatásával a legolcsóbb és e mellett a* legterjedelmesebb *jogi szaklap.

Külön kedvezményül ujonnan belépő előfizetőinknek a Döntvénytárak eddigi négy évfolyamát (egy-egy évfolyam négy kötet) évfolyamonként 20 K bolti ár helyett *10 koronáért*, kötetenként 5 K bolti ár helyett kötetenként *2 K 50 fillérért* szállitjuk.

☞ ***A Jogtudományi Közlöny kiadóhivatala a felsőbiróságoknál függőben levő ügyekről az előfizetőket postafordultával* levelezőlap utján *dijtalanul értesiti, az elintézést figyelemmel kiséri*** és a tárgyalásra való kitüzésről, valamint az elintézés mikéntjéről levelező-lapon ad értesitést.

Előfizetési feltételek: egész évre 24 kor., félévre 12 kor., negyedévre 6 kor.

Az előfizetési pénzek bérmentesen, legczélszerübben ***posta-utalvány*** utján küldendők

Kiadótulajdonos: a FRANKLIN-TÁRSULAT.

a Jogtudományi Közlöny kiadóhivatalához

(Egyetem-utcza 4. sz.)

Budapesti Kereskedelmi Akadémia könyvtára

Előfizetési felhivás.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

heti szaklapra, kapcsolatban a

I. Magánjogi, II. Hiteljogi, III. Büntetőjogi, IV. Közigazgatási Döntvénytárakkal.

Főszerkesztő:
Dr. DÁRDAY SÁNDOR.

Felelős szerkesztő:
Dr. BALOG ARNOLD.

A Jogtudományi Közlöny 47 évi fennállása óta a hazai jogirodalomnak oly lendületet adott, hogy jogosult önérzettel hivatkozhatunk eddigi müködésünk eredményeire. Feladata lesz ez után is, hogy a jogélet minden ágában tájékoztasson és állást foglaljon.

Jogrendszerünkben mélyreható ujitások váltak szükségesekké. A jogélet minden ágában uj látóhatárok nyilnak; uj czélok felé törekszünk.

A magánjogi kodifikáczió betejezése a hazai jogfejlődés elsőrendü követelménye. A magánjogi törvénykönyv tervezetével állandóan és rendszeresen foglalkoztunk már eddig is. Gondot forditunk arra, hogy a már meghozott törvények fogyatkozásait és előnyeit szociális szempontokból megvilágitsuk, és rámutassunk azon kérdésekre, a melyek a polgári törvénykönyvvel a társadalom jelen állapotához képest megoldandók lesznek.

A polgári perrendtartás kodexe is részletes és sokoldalu megvitatás tárgya volt lapunkban. Ezzel kapcsolatban a szervezeti és ügyviteli természetü kérdések egész sorát kezdeményezték és érlelték meg a lapunkban megjelent czikkek.

Az anyagi büntetőjog terén a büntetőjogi reformtörekvések a fennálló jog alapelveit ingatták meg. E szaklap hazánkban a reform-mozgalom vezérharczosa volt. Jelentékeny szerepet vitt a büntető-novella törvénybeiktatása körül, mely a legfőbb bajokon segitett ugyan, de az ujabb szabályozást igénylő kérdések egész légiója követeli a büntetőjogi kodifikáczió revizióját.

Elsőrendü feladatnak tekintettük eddig is a bünvádi perrendtartás gyakorlati kialakulásának figyelemmel kisérését. A törvény alapján kifejlődő judikatura birálata kapcsán mutatunk rá a törvény fogyatkozásaira és hézagaira.

Hogy a többi fontos feladatok közül csak a legsürgősebbeket emlitsük: a jogi oktatás reformja, a birói és ügyvédi kiképzés és továbbképzés, a birói és ügyvédi szervezet, a kereskedelmi és csődtörvények gyökeres reformja el nem odázható. Mindezen tárgyakat állandóan napirenden tartatjuk.

Az igazságügyi szervezet tökéletesitése, az ügyvitel egyszerüsitése és a biráknak a kezelői teendőktől való tehermentesitése, valamint a birák fizetésének rendezése mellett épp oly lelkesen szállunk szünetet nem ismerve sikra, mint az ügyvédség reformja és minden irányban való függetlenségének előmozditása érdekében.

Lapunk külön mellékletként adja a Birói és Ügyészi Egyesület hivatalos közleményeit, amelyek nemcsak a birói, de az ügyvédi kart is közelről érdeklő becses anyagot nyujtanak.

A jogtudományok elméleti müvelése mellett a gyakorlati irányt is szem előtt tartva, a törvénykezés minden ágát figyelemmel kisérjük. Az egyes itéletek kritikai megbeszélése kapcsán törekszünk a joggyakorlat javitása és a jogegység létesitése érdekében közremunkálni.

Kezünk állandóan az itélkezést végző biróságok ütőerén van, nem szünve meg követelni, hogy a biróságok és a birák száma a munkateherhez arányittassék, hogy mindenki a neki leginkább megfelelő positióra helyeztessék és a minden protectiótól mentes selectio elvéhez szervezett birói és jegyzői kar és hátralékmentes biróságok fogadják majd az uj Pp. életbeléptetését.

E szaklap mindig beszámol a külföldi jogéletnek legfontosabb mozzanatairól és a külföldi jogi irodalom jelentősebb termékeiről is. Ezentúl még fokozottabb figyelmet fogunk a külföldi törvényhozás, birói gyakorlat és szakirodalom ösmertetésére forditani, hogy olvasóink a külföldi államok jogfejlődéséről tájékozást szerezhessenek és a jogéletről általános képet nyerjenek.

A lapunk mellékletét képező

DÖNTVÉNYTÁR

mely **százon felüli kötetszámot** mutat már fel, a következő négy önálló részre osztva csatoltatik lapunk külön mellékleteként:

I.

MAGÁNJOGI DÖNTVÉNYTÁR

Szerkeszti
GOTTL ÁGOST,
kir. curiai tanácselnök.

II.

HITELJOGI DÖNTVÉNYTÁR

(VÁLTÓ, CSŐD, KERESKEDELMI- ÉS TŐZSDEI-ÜGYEKBEN).

Szerkeszti
Dr. GALLIA BÉLA,
kir. keresk. és váltó-törvényszéki biró.

III.

BÜNTETŐJOGI DÖNTVÉNYTÁR

Szerkeszti
VARGHA FERENCZ
kir. koronaügyész-helyettes

IV.

KÖZIGAZGATÁSI DÖNTVÉNYTÁR

Szerkeszti
Dr. MARSCHALKÓ JÁNOS,
kir. táblai biró.

Dr. LENGYEL AURÉL kir. aljárásbiró közreműködésével.

Mindenik rész teljesen önálló egész, és külön-külön rendszeres és betürendes tárgymutatókkal szereltetik fel, úgy, hogy az év végével nem kevesebb, mint *négy kötetben száz ivnyi* terjedelmü határozatgyüjtemény áll olvasóink rendelkezésére. Ebben a négy kötetben a kir. Curia, a kir. táblák és a törvényszékek mint felebbezési biróságok határozatai mellett helyet foglalnak a közigazgatási biróság, a hatásköri biróság és az egyes szakminiszteriumok elvi jelentőségü döntései.

Az egyes határozatok kapcsán rendszeresen utalunk az ugyanazon tárgyú előbbi közlésekre, egyszersmind feltüntetjük a határozatok közt felmerülő eltéréseket.

A* kiadóhivatal *részéről legyen szabad arra figyelmeztetni, hogy lapunk mellékleteinek külön beszerzésénél csak a négy* Döntvénytár *évenkint 20 koronába kerül, és igy a* Jogtudományi Közlöny *ezen mellékleteinek szolgáltatásával a legolcsóbb és e mellett a* legterjedelmesebb *jogi szaklap.

Külön kedvezményül ujonnan belépő előfizetőinknek a Döntvénytárak eddigi négy évfolyamát (egy-egy évfolyam négy kötet) évfolyamonként 20 K bolti ár helyett *10 koronáért,* kötetenként 5 K bolti ár helyett kötetenként *2 K 50 fillérért* szállitjuk.

☞ ***A Jogtudományi Közlöny kiadóhivatala a felsőbiróságoknál függőben levő ügyekről az előfizetőket postafordultával* levelezőlap utján *dijtalanul értesiti, az elintézést figyelemmel kiséri*** és a tárgyalásra való kitüzésről, valamint az elintézés miként-jéről levelező-lapon ad értesitést.

Előfizetési feltételek: egész évre 24 kor., félévre 12 kor., negyedévre 6 kor.
Az előfizetési pénzek bérmentesen, legczélszerübben ***posta-utalvány*** utján küldendők

Kiadótulajdonos: a FRANKLIN-TÁRSULAT. *a Jogtudományi Közlöny kiadóhivatalához*
(Egyetem-utcza 4. sz.)

Tartalommutató a Jogtudományi Közlöny 1912. évfolyamához.

Magyar magánjog.

Lap

A házasságokra és a kiskoruak gyámságára vonatkozó hágai nemzetközi egyezmények törvénybeiktatása és hatályba lépése Magyarországon. — *Dr. Kluzsinszky Károly* 2
Tulajdonszerzés nemtulajdonostól. — *Dr. Bálint Kornél* 4
Az alaptalan gazdagodásnak egy félreértett esete. — *Dr. Schuster Rudolf* 45
A szabad szerződés kérdéséhez. — *Dr. Horovitz Alfréd* 142
A szabad szerződés kérdéséhez. — *Dr. Elischer Vilmos* 150
A gazdasági munkás- és cselédsegélypénztár s a gazdasági (külső) cselédek. — *Nagy Antal* 149
Jegyzetek a gyámügyi igazgatásról. — *Dr. Szokola Leó* 158
A balesetbiztositási kötelezettség alá eső vasuti munkások és az 1874: XVIII. t. cz. — *Dr. Popa György* 182
A balesetbiztositási kötelezettség alá eső vasuti munkások és az 1874: XVIII. t. cz. — *Dr. Schubert József* 225
Felebbezési forumok a gyámi törvényben. — *Dr. Herczey Lajos* 184
A kötelesrész kiszámitása. — *Dr. Müller Ferencz* 193
A turpis causa kérdéséhez. — *Dr. Schuster Rudolf* 207
Turpis causa. — *Bölöni László* 220
Kinevezhető-e a végrendeleti végrehajtó közjegyzői okirattal. — *Dr. Kubovich Zoltán* 262
Kinevezhető-e a végrendeleti végrehajtó közjegyzői okirattal? — *Dr. Morvai Béla* 280
Végrendeleti végrehajtó nevezése közjegyzői okiratban. — *Dr. G. Fekete László* 287
A «szinleges házasság» kérdéséhez. — *Dr. Micheller István* 269
Az 1907. évi XIX. t. cz. 81. §-a és a sérült gondatlansága. — *Dr. Darvay Dénes* 284
Az 1907. évi XIX. t. cz. 81. §-a és a sérült gondatlansága. — *Dr. mindszenti Lichtenberg Pál* 294
Az 1907. évi XIX. t. cz. és a sérült gondatlansága. — *Dr. Morvai Oszkár* 303
Az 1907. évi XIX. t. cz. és a sérült gondatlansága. — *Dr. mindszenti Lichtenberg Pál* 316
Fejtegetések a gazdasági munkástörvényekről. (1898. évi II. t. cz.) — *Dr. Török Mór* 338
A vétkes férj végleges nőtartási kötelezettsége megszünhetésének kérdéséhez. — *Dr. Kauser Lipót* 371
Tartozás átvállalása telekkönyvileg biztositott nyilt hitel esetében. — *Dr. Schuster Rudolf* 384
A munkásbiztositási törvény 82. §-ához. — *Dr. Rothschild Béla* 395
Közös vagyon kezelése és árverési vétel. — *Dr. Löw Lóránt* 416 431, 437
A kollektiv tulajdon és az individualis tulajdon. — *Dr. Sebess Dénes* 428

Kereskedelmi-, váltó- és csődjog.

Csődnyitási visszásságok. — *Dr. Beck Salamon* 5
Illetékesség külföldi részvénytársasággal szemben. — *Dr. Reichard Zsigmond* 32
Birói illetékesség külföldi részvénytársaság elleni perekben. — *Dr. Fodor Armin* 425, 435
A közgyűlési határozat megtámadásához. — *Dr. Löw Lóránt* 68
A könyvkövetelések leszámitolásának kérdéséhez. — *Dr. Schuster Rudolf* 121
A részvények átruházása kérdéséhez. — *Dr. Schuster Rudolf* 171
Jár-e kamat fuvardijvisszatérités után? — *Dr. Kuthi Sándor* 239
A rejtett tartalékok. — *Dr. Reichard Zsigmond* 312
Czégazonosság, mint az üzletátruházás kritériuma. — *Dr. Bernhard Miksa* 315
Czégazonosság, mint az üzletátruházás kritériuma. — *Dr. Riegelhaupt Bertalan* 324
Czégazonosság, mint az üzletátruházás kritériuma. — *Dr. Bernhard Miksa* 333
Czégazonosság, mint az üzletátruházás kritériuma. — *Dr. Riegelhaupt Bertalan* 343
Bekebelezett váltóhitel. — *Dr. Nagy Lajos* 337
Bekebelezett váltóhitel. — *Dr. Kemény Viktor* 358
Bekebelezett váltóhitel. — *Dr. Sailer Vilmos* 358
Bekebelezett váltóhitel. — *Dr. Szegő Miklós* 370
Váltóforgatmány és jóhiszeműség. — *Dr. Bedő Mór* 366
Az utólagos telepitésről. — *Dr. dálnoki Teleky Endre* 368
Váltóbeli kötelezettség irói vagy művészi álnévvel kiállitott váltónyilatkozatból. — *Dr. Csépai József* 396
A kartellek és joggyakorlatunk. — *Dr. Forbáth Tivadar* 402, 411
A zálogforgatmány váltóknál. — *Dr. Schuster Rudolf* 447
A czég és védjegy oltalma. — *Dr. Nitsche Győző* 448
Néhány szó a 8%-os kamatmaximumról és a törvényes kamatról. — *Dr. Török József* 450

Polgári peres és perenkivüli eljárás.

A polgári perrendtartás életbeléptetéséről szóló törvényjavaslat a képviselőház igazságügyi bizottsága előtt. — *Dr. Térfi Gyula* 9
Döntvények s a perrendtartás életbeléptetéséről szóló törvényjavaslat. — *Dr. König Vilmos* 22
Észrevételek a polgári perrendtartás életbeléptetési törvényéhez. — *Egy táblabiró* 60
A polgári perrendtartás életbeléptető törvényjavaslatából 210
Hatásköri kérdés a lakbérfelmondási és lakáskiüritési eljárásban. — *Dr. Szemethy Károly* 15
A járásbirósági ügyvitel egyszerűsitése és az évi ügyforgalmi kimutatások. — *Hamar Gyula* 41
Külföldi itéletek végrehajtása az uj Pp. szerint. — *Dr. Jacobi Andor* 47
Az uj polgári perrendtartás és a vidéki járásbiróságok. — *Dr. Kain Albert* 204
A szóbeliség és közvetlenség alapelvei az uj polgári perrendtartásban. — *Dr. Plósz Sándor* 347
A szóbeliség és közvetlenség alapelvei az uj polgári perrendtartásban. — *Dr. Magyary Géza* 348
Elnökök, tanácselnökök és az uj polgári perrend. — *X.* 445
Szegénységi jog. — *Bajzáth János* 73
Szegénységi jog. — *Lehoczky Sándor* 94
A szegényjog és a «konok perlekedők» kérdéséhez. — *Krégczy József* 95
Az uj eljárás és az irásbeliség. — *Dr. Weisz Sándor* 81
A végrehajtási törvény 222. §-ához. — *Dr. Sulyok Kálmán* 82
A végrehajtási törvény 222. §-ához. — *Dr. Darvai János* 89
A perbeli ellenfelek összejátszásának egy esete. — *Dr. Csonka Ferencz* 99
A perbeli ellenfelek összejátszásának egy esetéhez. — *Dr. Szemethy Károly* 104
A perbeli ellenfelek összejátszásának egy esetéhez. — *Dr. Petrik Aladár* 116
A budapesti kir. tábla 13. számu teljes-ülési döntvényéhez. — *Dr. Fái Sándor* 103
A budapesti kir. tábla 13. számu teljes-ülési döntvényéhez. — *Dr. Krémer Gyula* 116
A budapesti kir. tábla 13. számu teljes-ülési döntvényéhez. — *Dr. Stampfer Mór* 143
A «fél eskü alatti kihallgatásá»-nak néhány részletkérdése, figyelemmel az 1893: XVIII. t. czikk s az 1911: I. t. cz. szövegének némely részeire. — *Dr. Kraus Kálmán* 124
A végrehajtási törvény 42. §-a és a kir. Curia XVI. sz. polgári döntvénye. — *Dr. Horváth Dénes* 156
Hibás szövegü rendelet. — *Dr. Kohner Arthur* 157
Az 1912. évi VII. t. cz. életbelépése 163
Még egy nyilt kérdés az 1912: VII. t. cz. magyarázatához. — *Dr. L. G.* 168
Az 1912: VII. t. cz. 16. §-ának helyes értelmezése. — *Dr. Lukács Ignácz* 211
Az 1912. évi VII. t. cz. 29. §-ához. — *Dr. Kubinyi János* 419
Perköltség a házassági és holttányilvánitási perekben. — *Dr. Borbély Sándor* 195
Az osztrák itéletek végrehajtásának kérdéséhez. — *Dr. Brachfeld Dezső* 228
A Curia XVIII. számu polgári döntvényének szövegezéséhez. — *K. J.* 232
Kir. törvényszékeink és a szóbeli eljárás. — *Dr. Kálniczky Géza* 261
A teljesités helye a végrehajtási eljárásban. — *Dr. dálnoki Teleky Endre* 272
A végrehajtási foglalás időbeli hatálya. — *Dr. Faluhelyi Ferencz* 288
Ideiglenes nőtartás elrendelése közjegyzői okirat alapján. — *Dr. Reich Péter Cornél* 293
Van-e helye perujitásnak az 1881: LIX. t. cz. 69. §-ának 1. pontja alapján, ügyvédi mulasztás okából, ha az ügyvéd periratot egyáltalában nem adott? — *Dr. Neumann Lajos* 303
Joga van-e az árvaszéknek a nála levő hagyaték birósági iratokba való betekintést az ügyfél nyilvánosságra szoritani? — *Dr. Németh Ernő* 340
Felülfoglalás ellen beadott előterjesztés hatálya az alapfoglalásra nézve. — *Dr. Reich Péter Cornél* 369
Felülfoglalás ellen beadott előterjesztés hatálya az alapfoglalásra nézve. — *Dr. Osvárth Ferencz* 386
A 40 koronás értékhatárhoz. — *Dr. Sulyok Kálmán* 330
Mit várhatunk az uj felülvizsgálati eljárástól. — *Dr. König Vilmos* 446

Büntetőjog.

Hirlap ellen elkövetett becsületsértés. — *Vaikó Pál* 38
A Curia 8171/1911. B. sz. határozatához 90
Az esküdtek kötelessége az itélkezésnél. — *Dr. Mikovich Lajos* 164
A sajtótörvény keletkezésének története. — *Tarnai János* 187
Az ingatlan kétszeri eladása a BN. szempontjából. — *Dr. Rapoch Géza* 230
Exceptio veritatis. — *Dr. Bónis Pál* 238
Ujabb indok a halálbüntetés ellen. — *Dr. Kármán Elemér* 252
Pro morte. — *Dr. Vámbéry Rusztem* 321
Kriminologia. — *Dr. Vámbéry Rusztem* 259
A testület tagja ellen elkövetett becsületsértés és rágalmazás. — *Dr. Bencsik János* 260
A gyermek tanuvallomásának lélektana. — *Dr. Kármán Elemér* 277
A fiatalkoru büntettesek szabadságvesztés büntetésének kérdéséhez. — *Zsoldos Benő* 302
Egy birói tévedésről. — *Dr. Szemző Sándor* 387
A büntetés kiszabásának irányeszméi. — *Dr. Vargha Ferencz* 443

Bünvádi perrendtartás.

A közbenszóló határozatok ellen használható perorvoslatok bejelentéséről és a BP. 556. §-a első bekezdésének értelmezéséről. *Dr. Kosztka Imre* 14
Élhet-e a védő saját nevében kifogással a vádirat ellen? — *Dr. Tepliczky Aladár* 26

Lap

Felfolyamodásról a BP. 556. §-ához. — *Ujfalussy Béla* 46
Az esküdteknek a büntetéskiszabásban való részvétele kérdéséhez. — *Dr. Harmat Emil* 54
A minisztériumok, mint rendőri büntetőbiróságok gyakorlatából. — *Dr. Nagy Árpád* 86
Esküdtszéki eljárásunk módositásának szükségességéről. — *Lehoczky Sándor* 112
Esküdtszéki eljárásunk módositásának szükségességéről. — *Dr. Rácz Béla* 132
Esküdtszéki eljárásunk módositásának szükségességéről. — *Dr. Hollósi Pál* 141
Esküdtszéki eljárásunk módositásának szükségességéről. — *Lehoczky Sándor* 148
Semmiségi panasz a fiatalkoruak bünügyeiben. — *Dr. Kovács Lajos* 159
A fiatalkoru elitéltek nyilvántartása. — *Dr. Kármán Elemér* 203
Semmiségi panasz a BP. 385. §-ának 2. pontja alapján, a büntetésben töltött időnek tévesen vizsgálati fogságként történt beszámitása esetén. — *Zakariás István* 208
Törmelékhullás. — *Dr. Valkányi Lajos* 229
Néhány szó az ügyvitel egyszerüsitéséről, tekintettel a bünügyekre. — *Seress Barna* 267
Hatóság-e az ipartestületi békéltető bizottság? — *Dr. Sulyok Kálmán* 268
Az előzetes letartóztatás tartamának kérdéséhez. — *Dr. Balás P. Elemér* 271
Az esküdtekhez intézett kérdések egyszerüsitése. — *Alföldy Ede* 283
Az uj rendőri kihágási eljárás jogorvoslati rendszere. — *Dr. Dános Árpád* 291
A fiatalkoruak biráiról és fiatalkoruak bünügyeiben követendő eljárásról szóló törvénytervezet. — *Dr. Szászy Béla* 307
A fiatalkoruak bünügyeinek eljárási kodexe. — *Dr. Doleschall Alfréd* 309
A fiatalkoruak biráiról. — *Dr. Kail Antal* 377
A fiatalkoruak biráiról. — *Dr. Kármán Elemér* 392
Kritikai jegyzetek a fiatalkoruak biráiról és a fiatalkoruak bünügyeiben követendő eljárásról szóló törvénytervezetre. — *Dr. Finkey Ferencz* 399, 408
Anyagi semmiségi okok az esküdtbirósági eljárásban. — *Dr. Szűts Miklós* 335, 350
Anyagi semmiségi okok az esküdtbirósági eljárásban. — *Vargha Ferencz* 355
Anyagi semmiségi okok az esküdtbirósági eljárásban. — *Dr. Szűts Miklós* 364
A községi biróság elé utalt kihágások ellátása. — *Dr. Dános Árpád* 401
A büntetőtárgyalások nyilvánossága. — *Dr. Zongor János* 418
Semmiségi panasz végzések ellen. — *Dr. Degré Miklós* 448

Közjog és közigazgatási jog.

A közigazgatási hivatalnokok képesitése. — *Dr. Szokola Leó* 3
Közigazgatási czentralizáczió. — *Dr. Egyed István* 61
A közigazgatási biróság 1911. évi gyakorlatából. — *Dr. Egyed István* 253
A közigazgatási biróság ujabb határozatai. — *Dr. Egyed István* 301
Egyesülési, gyülekezési és sajtószabadság 319
A mentelmi jog tettenkapás esetén. — *Dr. Buza László* 379

Biróság, ügyvédség, közjegyzőség.

A biróságok egy mulasztása. — *Dr. Miklós Sándor* 6
Észrevételek az uj ügyvédi rendtartás törvényjavaslatához. — *Dr. Rutsek Ágoston* 17
Tanácskozási és szavazási rend. — *Dr. Orbay Dénes* 18
Tanácskozási és szavazási rend. — *Dr. Rácz Béla* 41
Az ügyvédség a parlamentben. 37
A «numerus clausus». — *Dr. Nagy Dezső* 53
Az egységes birói és ügyvédi vizsgáról szóló törvényjavaslat. — *Dr. Szászy Béla* 65
Az egységes birói és ügyvédi vizsgáról szóló törvényjavaslat. — *Dr. Márkus Dezső* 119, 131, 140
Észrevételek az egységes birói s ügyvédi vizsgára vonatkozó törvényjavaslathoz. — *Dr. Kail Antal* 120
Törvényjavaslat az egységes birói és ügyvédi vizsgáról. — *Dr. König Vilmos* 147
A hivatalból kirendelt védők dijazása. — *Dr. Teller Miksa* 95
Biróképzés és önálló müködési kör. — *Dr. Dettre Pál* 151
A fegyelmi biráskodás köréből. — 199, 215, 243
Ügyvédi kamara és politika. — *Dr. König Vilmos* 218
Az Országos Ügyvédszövetség közgyülése. — *Dr. Nagy Dezső* 223
Ügyvédszövetség. — *Dr. Balog Arnold* 224
A törvényszéki számvitel. — *Dr. Horváth Jenő* 228
Magyar birák a bécsi «Richtertagon». — *Dr. Kármán Elemér* 300
A birói életkor és a nyugdijazhatás kérdése. — *Zsoldos Benő* 352
Az ügyvédjelölt felmondási idejének kérdéséhez. — *Dr. Katz Lipót* 353
A kir. táblai tanácsjegyzők és az 1912. évi VII. t. cz. 6. §-a. — *Zsoldos Benő* 357
Az országos nagyváradi birógyülés. — *Dr. Auer György* 359
A titkos minősités. — *Alföldy Ede* 365
A birói minősitésről. — *Dr. Kail Antal* 383
Birák és a parlament. — *Zsoldos Benő* 386
Közjegyzői okirat alakszerüsége — *Dr. Lázár Ferencz* 388
Az ügyvédi munkadij megállapitásának jogrendszere. — *Dr. Szentirmay Ödön* 407
Az ügyvédi dijátalány normálrendszere. — *Dr. Szentirmay Ödön* 430
Biróságaink helyzete a perrendtartás életbeléptetésének küszöbén. — *Dr. Balog Arnold* 420, 450

Vegyes tárgyu czikkek.

A harmadik alapvizsga. — *Dr. Finkey Ferencz* 1
Az igazságügyi költségvetés tárgyalása 21
Levél a szerkesztőhöz. — *Dr. Schwarz Gusztáv* 23
Forgács. — *Dr. Schwarz Gusztáv* 29
Az irodalmi tisztesség nevében. — *Dr. Márkus Dezső* 33
Az 1911. év törvényhozása. — *Dr. Márkus Dezső* 85, 93
Fiume igazságügyi viszonyai 111
Breyzig Kurt történettudós a jogról. — *Dr. Staud Miklós* 123
A jogkereső közönség. — *Bajzáth János* 139
Emmer Kornél. — *Dr. Magyary Géza* 155
Joggyakorlatunk és a gazdasági élet. — *Dr. Kuthi Sándor* 167
Munkamegtakaritás. — *Dr. Horváth Jenő* 172
Az igazságszolgáltatás csődje felé 179
Az igazságszolgáltatás csődje felé. — *Dr. Gündisch Guidó* 210
A nők a jogi pályán. — *Zsoldos Benő* 204
Jegyzetek egy felnőttek oktatására szánt miniszteri rendelethez. — *Egy falusi prókátor* 209
A pervitel aesthetikája. — *Dr. Márkus Dezső* 224, 251, 391
Az ipari felügyeletről és az ipari balesetekről. — *Dr. Auer György* 254
Igazságügyi szolgálati rendtartás. 275
Az ünnepnapok és a törvények. — *Dr. Kauser Lipót* 295
Az ünnepnapok és a törvények. — *Dr. Kohner Arthur* 296
Munkaprogramm 299
Az uj járásbirósági ügyvitel tervezete 329
A birói tekintély védelme. — *Zsoldos Benő* 417
Biróságaink és az ipari élet. — *Dr. Kuthi Sándor* 418
Márkus Dezső. — *Dr. Fodor Ármin* 423
Márkus Dezső. — *Justus* 423
Márkus Dezső 424
Az itéletek szerkesztéséről. — *Dr. Staud Gábor* 439

Jogirodalom.

Védjegyjogi Döntvénytár. I. kötet. Összeállitotta: dr. Szász János budapesti ügyvéd. — *Dr. F—f.* 6
Főtárgyalás az esküdtbiróság előtt. Irta: dr. Degré Miklós törvényszéki elnök. — *Vaikó Pál* 363
Hellwig K. A német polgári perlog rendszere. Első rész. Rendes eljárás, különös eljárások és a végrehajtási eljárás kivételével. Lipcse, 1912. 1—897. — *Dr. Magyary Géza* 375
A magyar magánjog alaptanai. Dr. Zachár Gyula magántanár a budapesti egyetemen. — *Dr. Staud Lajos* 376

Külföldi jogélet.

Tanulmány német járásbiróságokról. — *Dr. Révay Bódog* 10, 38, 48, 55, 78, 96, 113, 134
Jegyzetek a franczia igazságszolgáltatás köréből — *Dr. Mandel Zoltán* 24, 57, 87, 126, 165, 219, 247, 263, 323, 331, 341
Felebbezés az angol bünvádi eljárásban és az uj angol felebbviteli büntetőbiróság judikaturája. — *Dr. Haupt Albert* 30
A «Gegenentwurf». — *Dr. Irk Albert* 74
Az angol felsőbiróságok legujabb polgári ügyforgalmi statisztikája. — *Zsoldos Benő* 90
A pornográfia elleni küzdelem Franciaországban és Angliában. — *Tarnai János* 101
A büntető igazságszolgáltatás jelen állása Angolországban. — *Zsoldos Benő* 115
Az olasz életbiztositási monopoltörvény közgazdasági és jogi tanulságai. — *Dr. Róth Pál* 174
Gyakorlati kriminológiai iskolák Olaszországban. — *Dr. Harmat Emil* 176
A porosz közigazgatási tisztviselők képesitése és a berlini «Vereinigung für staatswissenschaftliche Fortbildung». — *Dr. Csekey István* 235
Az osztrák polgári jogszolgáltatás eredményei 1908-ban 240
Statisztikai adatok a németországi büntetőügyi felebbvitelekre vonatkozólag 279
Uj törvény az angol szerzői jogról — *T. I.* 316
A bécsi első nemzetközi birógyülésről. — *Dr. Auer György* 322
Az osztrák polgári törvénykönyv reviziója. — *Dr. Szladits Károly* 327
A bosnyák jog Magyarországon 359
A balkáni moratoriumok. — *Dr. Révész Vilmos* 388
A külföldi szerzőjogi gyakorlatból. — *Dr. Szalai Emil* 394
Az angol felebbezési büntetőbiróság judikaturájából. — *Dr. Haupt Albert* 415

Nevek szerinti mutató a Jogtudományi Közlöny 1912. évfolyamához.

A számok az évfolyam azon lapját jelentik, melyen az illető szerző czikke található.

Alföldy Ede, nagybecskereki kir. törvényszéki elnök. 283, 365.
Auer György, joggyakornok. 254, 322, 359.
Auer Pál, budapesti ügyvéd.
Bajzáth János, kalocsai kir. törvényszéki elnök. 73, 139.
Balás P. Elemér, kir. törvényszéki jegyző. 271.
Bálint Kornél, 4.
Balog Arnold, budapesti ügyvéd. 21, 37, 224, 299, 420, 450.
Balog István, birósági joggyakornok.
Beck Salamon, budapesti ügyvéd. 5.
Bedő Mór, budapesti ügyvéd. 366.
Bencsik János, máramarosszigeti kir. törvényszéki biró. 260.
Bernhard Miksa, budapesti ügyvéd. 315, 333.
Bölöni László, ügyvéd. 220.
Bónis Pál, budapesti ügyvéd. 238.
Borbély Sándor, kir. itélőtáblai biró. 195.
Brachfeld Dezső, budapesti ügyvéd. 228.
Buza László, jogakadémiai tanár. 379.
Csekey István, tb. szolgabiró. 235.
Csépai József, erzsébetfalvai kir. járásbirósági jegyző. 396.
Csonka Ferencz, horgosi ügyvéd. 99.
Dános Árpád, miniszteri fogalmazó. 291, 401.
Darvai Dénes, budapesti ügyvéd. 284.
Darvai János, budapesti ügyvéd. 89.
Degré Miklós, győri kir. törvényszéki elnök. 448.
Dettre Pál, nagykanizsai kir. törvényszéki jegyző. 151.
Dolleschall Alfréd, egyetemi tanár. 309.
Egyed István, törvényszéki jegyző. 61, 253, 301.
Elischer Vilmos, budapesti ügyvéd. 150.
Fái Sándor, budapesti ügyvéd. 103.
Faluhelyi Ferencz, nagykanizsai joggyakornok. 288.
G. Fekete László, budapesti közjegyző-helyettes. 287.
Finkey Ferencz, sárospataki jogakadémiai tanár. 1, 399, 408.
Fischer József, budapesti ügyvéd. 6.
Fodor Ármin, kir. curiai biró. 423, 425, 435.
Forbáth Tivadar, budapesti ügyvéd. 402, 411.
Fürst Mátyás, budapesti ügyvéd. 344.
Gallia Béla, kir. törvényszéki biró.
Gottl Ágost, kir. kuriai tanácselnök.
Gündisch Guidó, erzsébetvárosi ügyvéd. 210.
Hamar Gyula, szakolczai kir. járásbiró. 41.
Harmat Emil, ügyvédjelölt. 54, 176.
Haupt Albert, curiai biró. 30, 415.
Herczeg Ernő. 273.
Herczeg Lajos, budapesti ügyvéd. 184.
Heumann József. 372.
Hollósi Pál, zalaegerszegi ügyvéd. 141.
Horovitz Alfréd, gyöngyösi ügyvéd. 142.
Horváth Dénes, kir. kincstári ügyész. 156.
Horváth Jenő, szombathelyi ügyvéd. 172, 228.
Irk Albert. 74.
Jacobi Andor, budapesti ügyvéd. 47.
Kail Antal, aranyosmaróti kir. törvényszéki elnök. 120, 377, 383.
Kain Albert. 204.
Kálniczky Géza, rimaszombati kir. törvényszéki biró. 261.
Kármán Elemér, erzsébetfalvai kir. járásbiró. 203, 252, 277, 300, 392.
Katz Lipót. 353.
Kauser Lipót. 295, 371.
Kelemen Frigyes Ottó, budapesti ügyvéd. 107.
Kemény Viktor, debreczeni ügyvéd. 358.
Keresztury József, zalaegerszegi ügyvéd. 7.
Kluzsinszky Károly, kir. ügyész. 2.
Kohner Arthur, budapesti ügyvéd. 157, 296.
Kőnig Vilmos, budapesti ügyvéd. 22, 147, 218, 446.
Kosztka Imre, kir. táblai tanácsjegyző-járásbiró. 14.
Kovács Lajos, törvényszéki jegyző. 159, 249.
Kraus Kálmán, kir. törvényszéki albiró. 124.
Krégczy József, nyitrai kir. járásbiró. 95.
Krémer Gyula, jászapáti ügyvéd. 116.
Kubinyi János, nagykanizsai ügyvéd. 419.
Kubovich Zoltán. 262.
Kuthi Sándor, a magyar gyáriparosok országos szövetségi f. titkára. 167, 239, 418.
László Simon, ügyvédjelölt. 241.
Lázár Ferencz, kir. közjegyző-helyettes. 388.
Lehoczky Sándor, miskolczi kir. törvényszéki elnök. 94, 112, 148.
Lengyel Aurél, kir. aljárásbiró.
Lichtenberg Pál, budapesti ügyvéd. 294, 316.
Löw Lóránt, budapesti ügyvéd. 68, 416, 431, 437.
Lukács Ignácz, kisvárdai ügyvéd. 211.
Magyary Géza, egyetemi tanár. 155, 348, 375.
Mandel Zoltán, budapesti ügyvéd. 24, 57, 87, 126, 165, 219, 247, 263, 281, 323, 331, 341.
Márkus Dezső, curiai biró. 33, 85, 93, 105, 117, 119, 131, 140, 224, 251, 391, 406.
Marschalkó János, kir. itélőtáblai biró.
Micheller István, budapesti ügyvéd. 269.
Miklós Sándor, szekszárdi ügyvéd. 6.
Mikovich Lajos, kir. törvényszéki biró. 164.
Morvai Béla, budapesti ügyvéd. 280.
Morvai Oszkár. 303.
Müller Ferencz, szekszárdi ügyvéd. 193.
Nagy Antal, békéscsabai járásbiró. 149.
Nagy Árpád, vm. t. főügyész. 86.
Nagy Dezső, budapesti ügyvéd. 53, 223.
Nagy Lajos, debreczeni ügyvéd. 337.
Németh Ernő, budapesti ügyvéd. 340.
Neumann Lajos, nyitrai ügyvéd. 303.
Nitsche Győző, kir. törvényszéki biró. 448.
Orbay Dénes, budapesti ügyvéd. 18.
Osvárth Ferencz, budapesti ügyvéd. 317, 386.
Petrik Aladár, budapesti ügyvéd. 116.
Plósz Sándor, egyetemi tanár. 347.
Popa György, kir. törvényszéki biró. 182.
Rácz Béla, máramarosszigeti jogakadémiai tanár. 41, 132.
Rapoch Géza, budapesti ügyvédjelölt. 230, 381.
Reichard Zsigmond, kir. táblai biró. 32, 312.
Reich Péter Cornél, kir. törvényszéki jegyző. 293, 369.
Révay Bódog, kir. törvényszéki biró. 10, 38, 48, 55, 78, 96, 113, 134, 161.
Révész Vilmos, budapesti ügyvéd. 388.
Riegelhaupt Bertalan, békéscsabai ügyvéd. 324, 343.
Róth Pál, budapesti ügyvéd. 174.
Rothschild Béla, nagykanizsai ügyvéd. 395.
Rutsek Ágoston, budapesti ügyvéd. 17.
Sailer Viktor, takarékpénztári ügyész. 358.
Schubert József, cs. kir. szab. déli vasuttársasági titkár. 225.
Schuster Rudolf, közigazgatási biró. 45, 121, 171, 207, 384, 447.
Sebess Dénes, kir. itélőtáblai tanácselnök. 428.
Seress Barna, kir. törvényszéki biró, 267.
Stampfer Mór, gyöngyösi ügyvéd. 143.
Staud Gábor, nyitrai törvényszéki jegyző. 439.
Staud Lajos, kir. curiai biró, 376, 445.
Staud Miklós, kir. táblai tanácsjegyző. 123.
Suloky István, budapesti ügyvéd.
Sulyok Kálmán, budapesti ügyvéd. 82, 268, 380.
Szalai Emil, budapesti ügyvéd. 394.
Szászy Béla, igazságügyminiszteri tanácsos 65, 307.
Szászy-Schwarz Gusztáv, egyetemi tanár. 23, 29.
Szegő Miklós, székesfehérvári ügyvéd. 370.
Szemethy Károly, budapesti ügyvéd. 15, 104.
Szemző Sándor, kőszegi ügyvéd. 387.
Szentirmay Ödön, kir. törvényszéki biró. 407, 430.
Szladits Károly, kir. itélőtáblai biró. 327.
Szokola Leó, főv. árvaszéki fogalmazó. 3, 158.
Szőnyi Ferencz, 280.
Szűts Miklós. kir. curiai biró. 335, 350, 364.
Tarnai János, curiai biró. 101, 187, 316.
dálnoki Teleky Endre, 272, 368.
Teller Miksa, budapesti ügyvéd. 95.
Tepliczky Aladár, érsekujvári ügyvéd. 26.
Térfi Gyula, miniszteri tanácsos. 9.
Török József, budapesti ügyvéd. 450.
Török Mór, aranyosmaróti ügyvéd. 338.
Ujfalussy Béla, kir. táblai biró. 46.
Vaikó Pál, curiai biró. 38, 363.
Valkányi Lajos, kalocsai ügyvéd. 229.
Vámbéry Rusztem, egyetemi tanár. 259. 321.
Vargha Ferencz, kir. curiai tanácselnök. 355. 443.
Weisz Sándor, boksáni ügyvéd. 81.
Zakariás István, lugosi kir. törvényszéki biró. 208.
Zongor János, 418.
Zsoldos Benő, szegedi kir. tanácsjegyző. 90, 115. 204, 302, 352, 357, 386, 417.

Negyvenhetedik évfolyam. 1. szám. Budapest, 1912 január 5.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: *Dr. Finkey Ferencz* sárospataki jogakadémiai tanár: A harmadik alapvizsga. — *Dr. Kluzsinszky Károly* kir. ügyész: A házasságokra és a kiskoruak gyámságára vonatkozó hágai nemzetközi egyezmények törvénybeiktatása és hatályba lépése Magyarországon. — *Dr. Szokola Leó* főv. árvaszéki fogalmazó: A közigazgatási hivatalnokok képesitése. — *Dr. Bálint Kornél*: Tulajdonszerzés nem tulajdonostól. — *Dr. Beck Salamon* budapesti ügyvéd: Csődnyitási visszásságok. — *Dr. Miklós Sándor* szekszárdi ügyvéd: A biróságok egy mulasztása. — Különfélék. *Dr. F.—f.*: Jogirodalom: Védjegyjogi Döntvénytár I. kötet Összeállitotta Dr. Szász János budapesti ügyvéd.

Melléklet: Büntetőjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Közlöny»-ből. Tartalommutató a Büntetőjogi Döntvénytár V. kötetéhez.

A harmadik alapvizsga.

Az október hóban lezajlott különböző jogi kongresszusok befejeztével csendben, sokakra nézve szinte váratlanul adta ki a közoktatási kormány 128000/1911. szám alatt az Ő felsége által f. é. október 5-én jóváhagyott uj szabályzatot «a tudományegyetemek és a jogakadémiák tanulmányi és vizsgarendjéről». Az uj rendelet, illetőleg szabályzat nevezetes mozzanat a hazai jogi oktatás történetében, melylyel érdeme szerint foglalkoznunk kell. Beváltása ez a Balogh Jenő közoktatásügyi államtitkár által a jogi oktatásügy részleges reformja iránt a mult év végén tett igéretnek, megvalósitása a mult év január havában a kultuszminiszteriumban e tárgyban tartott szaktanácskozmányon gr. Zichy János közoktatásügyi miniszter által felállitott programm első részének, melyet általános örömmel és helyesléssel fogadott akkor a magyar jogászközönség.

Az uj szabályzat legnevezetesebb reformja s tulajdonképpeni lényeges ujitása a harmadik alapvizsga beillesztése ugy az egyetemi, mint a jogakadémiai vizsgarendbe. Az eddigi két alapvizsgát változatlanul hagyja a szabályzat, épugy a két államvizsgát, a többiekre nézve mégis oly módositással, hogy a jogtudományi államvizsgán az anyagi büntetőjog mellett a büntető perjog külön tárgy gyanánt lett előirva, a közigazgatási jog mellett pedig a pénzügyi jog főbb elvei és intézményei is kérdezendők lesznek; az államtudományi államvizsgán a közigazgatási joghoz hozzávétetett a telekkönyvi rendtartás és a pénzügyi jog és a statisztika az eddigi megszoritott keretek helyett egész terjedelmükben vétettek fel.

Egészben véve változatlanul maradt az eddigi tanulmányi rend is, csupán a jogakadémiák tanulmányi rendjén történt annyi módositás, hogy a magyar alkotmány és jogtörténet az I. évfolyam II. félévén az eddigi öt helyett heti hét órán, a statisztika és a közigazgatási jog az eddigi öt helyett heti négy órán lesz előadandó, ezenkivül a III. évfolyam nyári félévén külön öt órás főkollégiumban előadandó a büntető perjog és közigazgatási jogból a 8-ik féléven is főkollégium tartandó. Ujitás számba jön végül, hogy a tanfolyam hallgatása nélküli vizsgák engedélyezését a rendelet megszünteti. A már elintézés alatt álló kérvények még teljesithetők, de a szabályzat kihirdetése után beadott kérések alapján a tanfolyam hallgatása nélküli vizsgára többé engedély nem adható.

A «végleges» reform tehát — miként a januári ankéton többen óhajtották — tényleg a legszükebb körre, a legégetőbb bajok orvoslására szoritkozott. A büntető eljárásnak a jogakadémiákon is külön előadása és az államvizsgán leendő külön kérdezése, melyet oly régóta sürgettünk, s az oly sokszor és méltán kifogásolt «magánvizsgák» eltörlése mellett, amelyek bizonyára általános helyesléssel fognak találkozni, tényleg a harmadik alapvizsga szervezése csucsosodik ki, mint az uj szabályzat legnagyobb horderejü s egyuttal különböző megitélés alá eshető alkotása.

Kétségtelen, hogy az uj alapvizsgát a «vizsgaszaporitás» elvi ellenzői nehéz szivvel fogadják. Sőt azok is, akik mint nélkülözhetlen expedienshez, ha nem is örömmel, de kénytelen-kelletlen hozzájárultak az uj alapvizsga eszméjéhez, bizonyos aggályokkal vagy legalább is elfogódással néznek az uj tanfolyamközi vizsga életbeléptetése elé. Hiszen az uj alapvizsga, amelylyel most már elértük azt, hogy a joghallgatónak minden év végén vizsgát kell tennie, nyilt ellenmondás az eddigi «egyetemi szabadság»-nak, illetőleg a német egyetemi rendszer gyanánt hirdetett tanulmányozási szabadságnak, a közbenső vizsgák által nem korlátozott «elmélyedésnek» a tudományokba s egyenes behódolás a szakiskolai rendszernek, a lejártnak és abbahagyottnak kikiáltott franczia szaktanitás rendszerének. Nem felesleges kisérletezés-e éppen most, amikor — ugy látszik — csakugyan sikerül rövid időn belül nem is egy, de két uj egyetemet megnyitni, az egyetemi rendszer helyett a szakiskolai oktatást erősiteni?

Azt hiszem, nekünk, kik a harmadik évfolyam végére illesztendő bármily nevü vizsga eszméjét helyeseltük és üdvözöltük, kötelességünk az ilyenféle kifogások vagy aggályok ellenében rámutatni most, az eszme diadalrajutása után is, a reform nagy gyakorlati jelentőségére s annak feltétlenül szükséges és üdvös voltára. Teljesen felesleges lenne ismételgetni, amit tavaly a szaklapokban és az ankéton annyian elmondtak és élesebbnél élesebben kiemeltek, hogy a mai «nem-tanitás» és «órára nem járás» igazi rendszere mellett, mily áldásos és a jövő gyakorlati jogászság, főleg a közigazgatási pályára lépők jogi képzettségét mily kézzelfoghatóan emelő hatása lesz az uj alapvizsgának. Mennyire emelni fogja a joghallgató ifjuság szemében a magyar magánjog, büntetőjog s az eddig önálló tantárgynak nem is nézett büntető perjog értékét és jelentőségét.

Ha egyébért nem, már azért feltétlenül szükség volt az uj vizsga felállitására, hogy az eddig oly sajnálatosan mellőzött két legfontosabb jogi tárgygyal: a magyar magánjoggal s az anyagi és alaki büntetőjoggal az ifjuság már a tanfolyam alatt behatóan és érdemük szerint foglalkozzék, ne tekintse azokat csak melléktárgyaknak, amelyeket csak be kell irni, de se hallgatni, se azokból colloquálni, alapvizsgázni nem szükséges. Az uj alapvizsga folytán jövőre lehetetlenné fog válni az eddigi igazán abszurd állapot, hogy évente sok százan nyertek végbizonyitványt, anélkül, hogy magánjogi, büntetőjogi, vagy büntető eljárási könyvekbe belenéztek, vagy azoknak szinét is látták volna.

Nem az a kérdés ezuttal, hogy az egyetemi vagy szakiskolai rendszer erősödött, vagy gyengült-e az uj alapvizsga által (hiszen a mai egyetem tényleg megalkuvás a szabad egyetem és a szakiskola közt), hanem az a fő, hogy a jogi szakoktatás nivója és eredményessége feltétlenül nyerni fog az emlitett tantárgyaknak alapvizsgai tárgyakká tétele folytán. Ez az egy bizonyos és elvitázhatlan eredmény, amiért az uj szabályzatot csak üdvözölni lehet. Azt pedig csak nem lehet letagadni, hogy ugy az egyetemi jogi fakultásoknak, mint a jogakadémiáknak a jogi oktatás a tulajdonképpeni feladatuk. Mit ért azonban oktatási szempontból, ha egy egyetemi tanárhoz 5—600 hallgató iratkozott be a magánjogi vagy büntetőjogi előadásokra s azok közül öt-hat járt el átvenni a legmagasabb szinvonalu szép előadásokat, a többi pedig «elmélyedt» az irodák vagy a kávéházak asztalai mellett. Az uj rendeletnek tehát az az üdvös eredménye mindenesetre meglesz,

hogy a magánjogi és büntetőjogi előadások látogatására s e tudományok alapelemeinek megtanulására reá fogja kényszeriteni az ifjuság zömét, a háromnegyedre tehető könnyelmübb részét is, akik eddig egyszerüen, «leskártolták» ezeket a tárgyakat s tényleg se nem hallgatták, se nem tanulták azokat. Most már ezeknek is nolle-velle «bele kell mélyedniök» ezekbe a fontos tantárgyakba, vagy legalább a magánjogi és büntetőjogi tankönyvek olvasgatásába is. A mai, valóban szégyenletes állapotokon tehát az uj szabályzat kétségtelenül lényeges javitást jelent s a jogi oktatás intenzivitása, eredményessége szempontjából örvendetes és feltétlenül üdvös reformnak tekintendő.

Ami az uj alapvizsga részleteit, illetőleg az uj szabályzatnak erre vonatkozó intézkedéseit illeti, ezek felett már természetesen lehet eszmét cserélni. Igy amennyire szerencsésnek tartom a III. alapvizsga tárgyainak összeállitását, épp ugy nem hallgathatom el azt az észrevételemet, hogy a magyar magánjognak a III. alapvizsga tárgyai közé helyezése és annak a jogakadémiák tanrendjében a II. évfolyamon meghagyása a jogakadémiákat az egyetemekkel szemben hátrányosabb helyzetbe juttatja. Az egyetemeken nem lévén kötelezőleg előirva a hallgatandó tárgyak sorrendje, a hallgatóknak módjukban lesz a III. évfolyam alatt hallgatni a magánjogot, amikor az év végén majd abból alapvizsgáznak, ellenben a jogakadémiákon a II. évszakban kell azt hallgatniok jövőre is. Igaz, hogy a III. évfolyamon ott van az osztrák magánjog, amelynek egy része beletartozik a magyar magánjogba, de mégis a tulajdonképpeni vizsgatárgyat más éven kell hallgatni, mint amelyiken a vizsga letehető.

Ugyancsak megmaradt az egyetemi és a jogakadémiai tanulmányi rend közti érthetetlen ellentét, hogy amig a jogakadémiákon az alap- és államvizsga tárgyai legtöbbjét két féléven kell hallgatni, az egyetemeken a legfontosabb tárgyakból (magán- és büntetőjog, polgári perjog) jövőre is elég egy félév a jogvégzettséghez.

Éppugy szóvátehető, hogy a jogakadémiákon a büntetőjog-jogbölcsészeti tanszék tul lett terhelve, (a két féléven 21 köteles óra, ezenfelül a szeminárium, praktikum és a specziálkollégiumok), mig a statisztika-közigazgatási katedra aránytalanul kevés óraszámot kapott (első féléven négy, második féléven nyolcz óra).

Ilyen és hasonló nehézségek azonban természetes folyományai a «részleges» reformnak. A miniszterium szemmelláthatólag nem akarta megbolygatni a fennálló tanulmányi rendet se az egyetemeken, se a jogakadémiákon, csupán a III. alapvizsgát illesztette be a vizsgarendbe s az abból folyó legeslegszükségesebb módositásokra szoritkozott.

A III. alapvizsga és az uj szabályzat tehát, bár kétségtelenül több nevezetes és nagyon becses ujitást jelent, a jogi szakoktatás legkiáltóbb sebeit alaposan orvosolja és annak szinvonalát mindenesetre emelni fogja: fentartja, illetőleg nyitva hagyja az orvoslásra és megoldásra váró bajok és problémák egész sorozatát. A hét féléves rendszer megszüntetése és a négy évi tanfolyam helyreállitása, a tanulmányi rend gyökeres reviziója, az óralátogatás kötelezővé tétele, a praktikumok rendszeresitése, az államvizsgák és a doktorátusok gyökeres reformja s azok minősitő erejének végleges és határozott megoldása, az egységes elméleti kiképzés keresztülvitele, a jogakadémiák és az egyetemi jogi fakultások hatáskörének és viszonyának tisztázása, stb., stb., amelyekre ezuttal nem terjeszkedhetem ki, mind oly fontos és bizony szintén égető kérdések, melyek a «részleges» reform megtörténte után is épp oly sürgetőleg követelik a megoldást, mint eddigelé.

Mindezt nem akadékoskodásból, nem a részleges reform jelentőségének kisebbitése végett — amelyet éppen mi, jogakadémiai tanárok a legőszintébb örömmel üdvözlünk — csupán azért bátorkodtam felhozni, hogy a jogi szakoktatás végleges és gyökeres reformjának szükségét és sürgősségét hangoztassam. A részleges reform egy bátor és üdvös kezdeményező lépés jogi oktatásügyünk rozzant és korhadt épületének renoválására, és óhajtanók, ha a bátor kezdeményezők: a jelenlegi közoktatási miniszter és államtitkár urak mielőbb elkészitenék és diadalra juttatnák a nagy és alapos reformot is, és felépitenék a jogi oktatás hatalmas és egységes épületét. A részleges reform, a két uj egyetemnek a közel jövőben remélhető megnyitása eléggé fényes bizonyitványok a miniszter és államtitkár urak helyes gyakorlati érzékéről, alkotási készségükről és tetterejükről; vajha sikerülne nekik — annyi elődük meddő kisérletei után — a jogi oktatásügy és vizsgarendről szóló törvényt is mielőbb tető alá hozniok és életbeléptetni. A magyar jogi oktatás s az egész hazai kultura történetében ezzel állitanának maguknak valóban ércnél maradandóbb emléket.

Dr. Finkey Ferencz,
jogakadémiai tanár.

A házasságokra és a kiskoruak gyámságára vonatkozó hágai nemzetközi egyezmények törvénybeiktatása és hatályba lépése Magyarországon.

A czimbeli három nemzetközi egyezmény beczikkelyezéséről szóló magyar törvényjavaslatok a mostoha belpolitikai viszonyok következtében csak 1907 január havában kerültek az országgyülés elé.

Mindhárom törvényjavaslat (Igazságügyi Javaslatok Tára, VII. évf. 1. sz. 33. s köv. l.) rendelkező része pusztán az illető egyezmény törvénybeiktatásának kimondására szoritkozik, anélkül, hogy az egyezményekben a hazai törvények részére meghagyott üres kereteket minden kétséget kizáró uj rendelkezésekkel töltötte volna ki, ami hazánkban (közjogi szempontból kényes, de) magánjogi szempontból kivánatos és hálás munka lett volna. A törvényjavaslatok rendelkező részének ezt a hézagosságát nagy mértékben ellensulyozzák a terjedelmes indokolások, amelyek az egyezmények szokatlanul részletes magyarázatát foglalják magukban s kimeritően tárgyalják az egyezményi rendelkezéseknek viszonyát a hazai jog (1894: XXXI. tcz., 1877: XX. tcz.) megfelelő szabályaihoz. Ezek az indokolások dr. Tőry Gusztáv igazságügyi államtitkárnak, az egyezmények egyik társszerzőjének a hágai harmadik nemzetközi magánjogi konferenczia határozatairól Budapesten 1901-ben megjelent kitünő tanulmányának fejtegetéseit csaknem szószerint tartalmazzák s mint az egyezményeknek kiváló szaktudással készült hazai hivatalos kommentárjai, az egyezmények alkalmazásánál nélkülözhetetlen utmutatóul fognak szolgálni.

A képviselőház 1907 márczius 6-án és 7-én, a főrendiház pedig 1907 márczius 16-án tárgyalta és változatlanul el is fogadta a három törvényjavaslatot.

Ezzel a magyar állam szempontjából minden előfeltétel teljesült ahhoz, hogy a kérdéses három hágai egyezményt meg lehessen erősiteni s a megerősitő okiratok letételével (Hágában), valamint az országgyülés részéről már elfogadott beczikkelyező törvényjavaslatok szentesitésével hatályba lehessen léptetni. A megerősités és a szentesités mégis csak a folyó év őszén következett be, aminek nyilvánvalóan Ausztriára való tekintetek lehettek az okai. Valószinüleg egyre remélték, hogy az osztrák parlament el fogja fogadni az egyezmények jóváhagyására vonatkozó osztrák kormányjavaslatokat, amelyek első izben körülbelül a fent emlitett magyar törvényjavaslatok előterjesztésével egyidőben kerültek az osztrák urakházához, s ugy gondolták, hogy majd egyszerre erősitheti meg a király az egyezményeket mind Magyarország, mind Ausztria részére. Ez a feltevés mindezideig sem válván valóra, bekövetkezett pusztán a magyar államra szoritkozó legfelsőbb ratifikáczió és az e ratifikácziót tartalmazó okiratnak egyezményszerü letétele Hágában. A ratifikáczió ilyen módja a kérdéses nemzetközi egyezményeknél, amelyeket hazánk részéről és a szomszédos Ausztria részéről egyidőben és ugyanaz a képviselő (a két állam hágai követe) irt alá, különösen alkalmas volt arra, hogy az egyezményekben részes külföldi hatalmak előtt a magyar birodalomnak még ma is kevéssé ismert külön nemzetközi jogalanyiságáról fényes tanuságot tegyenek.

Az egyezmények tehát 1911 november 22-ik napja óta a magyar birodalom területén és a magyar birodalmat illetően hatályban vannak éppen ugy, amint már megelőzőleg hatályban voltak és most is hatályban vannak Belgium, Franciaország, Luxemburg, Németalföld, Németország, Olaszország, Portugália, Románia, Schweiz és Svédország (s a gyámsági egyezmény egyuttal Spanyolország) európai területein.

Ellenben az aláiró államok közül Spanyolországban a két házassági egyezmény, Ausztriában pedig mindhárom egyezmény még mindig nem lépett hatályba, ami nemcsak azt jelenti, hogy Ausztria és Spanyolország a maguk részéről még nem alkalmaz

hatják az illető egyezményeket, hanem természetesen azzal a következménynyel is jár, hogy azon egyezmények rendelkezéseit ott, ahol már hatályban is vannak, semmiesetre sem lehet alkalmazni osztrák vagy spanyol állampolgárokra, osztrák vagy spanyol földön kötött házasságokra, osztrák vagy spanyol törvényekre stb., mert Ausztriát és Spanyolországot mindaddig, mig az általuk aláirt egyezményeket meg nem erősitik és hatályba nem léptetik, az illető egyezmények hatályosságának területén még nem lehet «szerződő» államoknak tekinteni.

Eszerint jelenleg a magyar birodalom területén a két házassági egyezmény alkalmazása szempontjából csak a fentemlitett 10 állam (s a gyámsági egyezményre még ezenfelül Spanyolország) jön mint szerződő állam figyelembe. (L. a m. kir. minisztérium 1911 október 31-én 6326/1911. M. E. sz. a. kelt rendeletét az egyezmények hatálybalépése tárgyában, Igazságügyi Közlöny XX. évf. 11. sz. 327. l.)

Az emlitett szerződő államokkal szemben — de éppen csakis ezekkel szemben — 1911 november hó 22-ik napja óta ott, hol az egyezmények rendelkezései és az eddig kizárólag hatályban volt belföldi jogszabályok között eltérés mutatkozik, a magyar hatóságok az egyezményi rendelkezéseket kötelesek alkalmazni. Hogy ez az eddigi jogállapottal szemben minő változásokat jelent, azzal e helyütt nem foglalkozhatom, hanem e részben utalok a beczikkelyező törvényjavaslatoknak fent hivatkozott kimeritő indokolására s azokra az alapos fejtegetésekre, amelyeket dr. Ferenczy Árpád jogtanár legujabban megjelent nemzetközi magánjogi kézikönyvének idevágó fejezetei tartalmaznak.

A most hivatkozott indokolások és fejtegetések nem nyujtanak felvilágositást arra a gyakorlati jelentőségü kérdésre, vajjon az egyezményekben foglalt s hazánkban 1911 nov. 22-ikén hatályba lépett rendelkezéseknek van-e visszaható erejük?

Minthogy sem az egyezmények, sem a beczikkelyezésükről szóló magyar törvények átmeneti intézkedéseket nem tartalmaznak, a visszaható erő tekintetében azok a hazai hatóságok, amelyeknél valamelyik egyezmény alkalmazása felmerül, az általános jogszabályok értelmében fognak határozni.

A házasság érvényességére vonatkozó s az 1911 : XXI. tcz.-be iktatott egyezmény rendelkezéseinek az 1894: XXXI. tcz. 138. §-ának analógiájára visszaható erőt nem lehet tulajdonitani, ellenben a házasság felbontására, valamint az ágytól és az asztaltól elválásra vonatkozó s az 1911 : XXII. tcz.-be iktatott egyezmény rendelkezései — az 1894 : XXXI. tcz. 139. §-ának analógiája szerint — visszahatnak az egyezmény hatálybalépése előtt kötött házasságokra és az egyezmény hatálybalépése időpontjában már folyamatban volt ügyekre is. A kiskoruak gyámságára vonatkozó s az 1911 : XXIII. tcz.-be iktatott egyezmény szabályainak — tekintettel az egyezmény 4. czikkében foglalt rendelkezések szellemére — az egyezmény hatálybalépése előtt már megnyilott gyámságok további intézésénél is érvényesülést kell engedni.

Az egyezmények hatályosak Horvát-Szlavonországokban is, de a magyar állam (anyaországi és társországi) két jogterületének eddigi viszonyát egymáshoz természetesen nem érintik az egyezmények rendelkezései. *Dr. Kluzsinszky Károly.*

A közigazgatási hivatalnokok képesitése.

A hosszu álmából felébredt országos jogászgyülést országszerte örömmel köszöntötték. Az ujságok szakszerü tudósitásokat irtak a tárgyalásairól, ami jóleső bizonysága volt annak, hogy a müvelt nagyközönség egyre bátorodó érdeklődéssel kiséri a jogtudomány fontos kérdéseit. Most a jogászokon, a szakembereken a sor, hogy a laikusoknak ezt a jóakaratu figyelmét állandóvá tegyék és minden alkalmat fölhasználjanak annak a beigazolására, hogy az ő tudományuk nem a csudálatos, élettelen paragrafusok világa, amit csak a haruspexek csinálnak, értenek és gyümölcsöztetnek, hanem, hogy abban is a fejlődő élet haladó, czélszerüségi tendenciája buzog. Az állami és társadalmi élet mai fejlett fokán a jog és az élet szinte egyet jelent. A jog az életviszonyok rendje, az egyre változó, tökéletesedő életviszonyok egyre változó, okosodó rendje. A jogot nem lehet örökéletü dogmává mereviteni és nem lehet a jogászoknak kisajátitani. A jog a legjogosabban mindenkié : mindenkinek érdeke tudni róla, mert a maga dolgáról van szó.

Az országos jogászgyülés ezeknek az igazságoknak a terjesztésében is kezdi már teremni a gyümölcseit. Látjuk, hogy szaklapokban, egyesületekben, jogászok és távolabbi érdeklődők, érdekeltek körében sokat igérő vita indul meg a jogászgyülés határozatai fölött. Véleményem szerint a legáltalánosabb érdekü téma valamennyi között a közigazgatási hivatalnokok képesitése. Itt annak a nagy szervezetnek a nivóemeléséről van szó, amely nemcsak a közérdekü ügyekben, hanem mindannyiunk életének számtalan mozzanatában, ellenőrzésével, parancsával, tilalmával, nyilvántartásaival részt vesz.

A jogászgyülés czéljának megfelelően, csak azokat az utmutató, elvi konturokat jelölte meg, amelyeknek érvényesülését ennek a nagy kérdésnek megoldásában kivánatosnak tartja. S ezek a nemes tendenciáju, jól megokolt megállapodások bizonyára általános helyeslésel találkoznak. Nekem sincs szándékomban vitázni velük. Csak egy-két nézőpontnak, a mai állapot néhány fogyatékosságának alláhuzásával rá akarok mutatni arra, hogy a megvalósitásnak a részletei ebben a kérdésben kétszeresen fontosak és nagy-nagy körültekintést kivánnak. Régi igazság az, hogy a törvények annyit érnek, amennyit belőlük a közigazgatás megvalósit. És bátran hozzátehetjük, hogy a közigazgatás meg annyit ér, amennyit az emberei érnek.

A közigazgatási hatóság (imperium), az intézkedések nagymértékü diskrécziója, a közönséggel való közvetlen érintkezés különös képességü embereket igényel. Az alaposabb elméleti tudásnak, az intenzivebb gyakorlati képzésnek és a gyakorlati vizsgának megkövetelése sok javulást eredményezhet. De valahogy mélyebbről kell markolni a dolgot a megvalósitás stádiumában. A kérdés előadója a bajok teljes orvoslását csakis a gyökeres reformtól várja. Ennek a részletkérdésnek a gyökerei azonban nagyon messzire nyulnak. De nem szabad visszariadni tőle.

Ott valahol kezdődik a dolog, hogy legelsőbben is a közigazgatási pályára megfelelőbb anyagnak kinálkozását kell biztositani. Ezt pedig csak az erkölcsi és anyagi föltételek erősitése, biztositása által lehet elérni. A magyar közigazgatási hivatalnok személye és munkája általában nem részesül kellő megbecsülésben és tiszteletben. Áll nagyjában a két véglet, hogy a kisemberek félelme, megalázkodása fogadja, meg a helyi tőkés, földbirtokos és terrorizáló nagyságok vállveregető, lenézo megalázásában, a czéljaira felhasználni akaró erőszakoskodásában van része. A középutat: az emberies illendő érintkezést, a hivatalos tisztességet, önérzetet, föltétlen megbecsülést, az állam, a közhatóság méltóságának általa érvényrejutását, szabályokban és hivatali milieujében, helységeiben, rendelkezéseiben számára biztositani s ezekben a javaiban represszive is, büntetőjogilag és fegyelmileg energikusan, de részrehajlás nélkül megvédelmezni kell. És meg kell adni a közigazgatási hivatalnok számára a megfelelőbb anyagi föltételeket is. Biztositani kell az illő megélhetését és a munkája értékének teljes pénzbeli ellenszolgáltatását. Azon a czimen, hogy a közhivatali tisztséggel hatalom, méltóság, kitünöbb társadalmi hetyzet jár, nem szabadna kevesebbet fizetni a közigazgatási hivatalnokoknak, mint más hasonló szellemi munkásnak és pedig annál kevésbbé, mert éppen ez a pozicció sok drága társadalmi kötelezettséget von maga után.

És amikor ilyen módon elérjük azt, hogy az eddigi átlagnál jobb, értékesebb emberek lesznek hajlandók a közigazgatás szolgálatába lépni, akkor még ezek közül is a legszigorubb mérték szerint való kiválasztásnak kell érvényesülni. Nem minden közigazgatási gyakornokból lehet megfelelő tisztviselő. És itt már belekapcsolódik a kérdés a hivatalnokképzés nagy és nehéz problémájába, amelynek czélszerü megoldása és állandóan tervszerü nivós megvalósitása nélkül a szándékolt reform sokat veszitene eredményeinek sikeréből.

A képzésnek azzal a hasznos negativ intézkedéssel kell kezdődnie, hogy a közszolgálatra teljesen alkalmatlanokat mentől előbb eltávolitsák, amikor még az illetőkre ez nagy sérelemmel nem jár. A kiválogatódásra a tervezett három gyakorlati esztendő igen alkalmatosnak mutatkozik. A kezdő hivatalnok praktikus ismereteinek és látókörének fejlesztésére nagyon hasznos lesz, hogy ezt az időt vegyes (állami-törvényhatósági, községi : központi-külső) szolgálatban kell eltöltenie. De tálczán kinálja ez a körülmény még egy másik előnyét is. Ez pedig abban áll, hogy a gyakornokok főnökeik, vezetőik szigoru kritikai megfigyelései alapján képességeik, érzékük, hajlandóságuk szerint mindjárt a szolgálatnak nekik legmegfelelőbb ágába lesznek beoszthatók.

*

És nagyon-nagyon kell vigyázni arra, hogy kiknek a keze alá osztanak be kezdőket, hogy kik neveljék a jövendő, jobb generációt.

A képzés föladata annyi türelmet és kedvet, annyi tudást, nevelő érzéket, megfigyelőképességet igényel, hogy arra csak igen képzett, nyugodt, széles látókörü és szivesen vállalkozó tisztviselőket szabad kiszemelni. Olyanokat, akik példái lehetnek tanitványaiknak. Nem bürokrata, hanem izig-vérig modern, lelkes hivatalnokembereket, akiknek a közigazgatásról a legtisztultabb, legnemesebb képzetei vannak. A kiválasztásban és a képzésben szem előtt kell tartani, hogy a kellő elméleti tudás és gyakorlati járatosság még nem minden, hanem, hogy az egyéniségnek, temperamentumnak, modornak különös fontossága van kiváltkép azokra a közigazgatási tisztviselőkre, akik a közönséggel közvetlenül érintkeznek. Minden intézkedésnek sikerét minősiti az, ha a felek akaratával egy irányban vágódik. S nagyon gyakran tisztán a tisztviselő egyéniségén, személyi tulajdonságain, türelmén, irányitásán mulik egy-egy ilyen összhangos intézkedés, egyezség létrehozása. A közigazgatásban, amely sokszor nem jogok összeütközése miatt, hanem érdekvédelem czéljából áll a felek közé, számos alkalom van a békés kiegyenlitődésre. Az egyes ember szeparált mozgása, cselekvése még a magán- és büntetőjog korlátain belül is, sok sérelemre, összeütközésre, bonyodalomra vezetne.

Olyanokra, amiket vagy egyáltalán nem, vagy csak nagyon egyenlőtlenül és gazdaságtalanul tudnának az egyesek megoldani. Ezeket a surlódásokat előzi meg és szabályozza represszive is a közigazgatási jog magasabb, egységesebb nézőpontokból és a közhatalma folytán az erőviszonyok méltányosabb kiegyenlitésének biztositásával. A közigazgatás eszméje tehát a társadalmi együttélés megkönnyitése s az óhatatlan surlódások gördülőbb megfelelőbb, gyorsabb eligazitása. A hivatása magaslatán álló közigazgatási tisztviselőnek minden munkáját ennek tudatában kell végeznie. Ezen a téren nemcsak gyors és jóakaratu intézkedés, hanem nevelő funkczió is vár a magyar közhivatalnokra. Meg kell végre szüntetni a köztudatban élő azt a szomoru paradoxont, hogy a közigazgatás, éppen czéljával ellentétben, a lassuságot, a nehézségeket, a gáncsoskodást jelenti. S ezt a derék munkán kivül csak a mi nagyrészt kulturátlan népünk tudatos nevelésével lehet elérni. A közigazgatási hivatalnok járatlan embereknek magyarázza meg a helyzetet, az intézkedés okait s az egészséges, józan egoizmus alapján tanitsa a népünket nagyobb türelemre, az egymás jogainak, érdekeinek kölcsönös becsületben tartására. Az intézkedésekben sohsem szabad a tisztviselő személyének előtérben lenni, szeszélyét, hatalmát éreztetni. A közönség türelmetlenségének, durvaságának nem szabad hasonlókat kiváltani a közigazgatás munkásából.

A néppel, a közönséggel való helyes érintkezés a magyar közigazgatásnak egyik nagy és még megoldásra váró problémája a tisztviselőképzéssel kapcsolatban. És időben, nyugalomban, megértésben sok-sok apropénzre felváltható diadal lenne, ha sikerülne a közigazgatás szerepéről közönség és tisztviselők vallotta különböző felfogásokat a helyes, közös kerékvágásba terelni. Hivatalnokaink nagy része nem tudja vagy gyakran kizökken annak a tudatából, hogy ő van a közönség szolgálatára hivatva s nem megforditva.

A gyakorlati esztendők idején kell fejleszteni a kezdő hivatalnok helyes érzékét a közönséggel való legeredményesebb és leggazdaságosabb bánásmódra. Legyen hamar tisztában az embereivel, akik közül egyiknek rövidebb, másiknak hosszabb felvilágositásra, tanácsra van szüksége. Tartsa azt a szeme előtt, hogy a legtöbb embernek alig van fogalma a közigazgatás bonyolult szervezetéről és nem tudja, mi fán terem az illetékesség hiánya meg a negativ hatásköri összeütközés. Nem kidobni vagy lerázni kell a tudatlan, járatlan, jószándéku, elesett embereket, hanem a hónuk alá nyulni, megnyugtatólag, biztatva utbaigazitani, vagy a kérésük lehetetlenségéről fölvilágositani, a hosszadalmasságukról megbántás nélkül leszoktatni őket. Szóval-tettel a közigazgatás jóakaratáról kell meggyőzni a szegény embert, a védtelen embert. Az ő ügyeinek jusson a nagyobb rész a közigazgatási tisztviselő drága idejéből. A gazdag, a járatos, a hatalmas embernek jobban áll módjában az intézkedést sürgetni, költséges jogi segitséget igénybe venni s tőle joggal elvárható a preciz rövidség, a fölösleges alkalmatlankodástól való tartózkodás. De viszont meg kell tanitani a magyar közigazgatás minden hivatalnokát arra is, hogy minden szeszéllyel, hatalmaskodó önkénnyel, jogtalan követeléssel energikusan, kiméletlenül szálljon szembe.

Meg kell találni és adni a módját annak, hogy kedvvel és meleg kötelességérzéssel dolgozzék a közigazgatás minden munkása. Hogy szeresse az ügyeit és ambiczionálja megoldásukat. Az élet individualizáló szemüvegén által nézze a paragrafusok uniformisát. Szinekurát ne élvezzen az egyik, a munkatömeg ne nyomja agyon, ne kedvetlenitse el a másikat. Legyen, lehessen gazdaságilag és személyileg független mindenik.

A fejlődő élet szocializáló tendenczája elibe fogta magát a közigazgatás ballagó szekerének is. Az egyéni szabad rendelkezés birodalmából évről-évre nagy területeket sajátit ki a közigazgatás a maga számára. A minőségben és mennyiségben egyre növekedő föladatok mindig több, jobb munkaerőt igényelnek. És zörget már a közigazgatás kapuján az elbürokratásodás réme. De vétek lenne beengedni. Maga a közigazgatás kerüljön elibe s még a kapu előtt üsse agyon. Ehhez azonban nem aktamorzsoló gépek, tempós bürokraták, uratjátszó tudatlan kiskirályok kellenek, hanem képzett, gyakorlati, szocziális érzékü, széles látókörü, erős emberek, kötelességérző, független, összhangos, munkás emberek. Egész emberek. *Dr. Szokola Leó.*

Tulajdonszerzés nemtulajdonostól.

Dr. Schuster Rudolf fenti czimü, a Jogtudom. Közlöny karácsonyi számában közölt fejtegetéseinek jelességére vall az, hogy gondolatokat váltottak ki belőlem, melyeket a tárgy érdekében közreadni óhajtok.

A jogintézményeknek és jogszabályoknak gyakorati czéljuk van. Ez a czél valamely többé-kevésbbé fontos társadalmi érdeknek a védelme. A jogszabály helyességének és czélszerüségének a próbaköve pedig az a tapasztalat, hogy mennyiben sikerült a jogszabály gyakorlati alkalmazásával a kontemplált érdek megvédése? Ily esetekben tehát a jogalkotó tényezők föladata elég egyszerü és tisztán áll.

Jóval nagyobbak a nehézségek oly esetekben, melyeknél két vagy több társadalmi érdek egyaránt tarthat jogvédelemre igényt, az érdekek azonban ellentétesek.

Ez az eset forog fenn a nemtulajdonostól való szerzés esetében. Az eddigi tulajdonos jogos érdeke és a jóhiszemü szerzőnek jogi védelmet szintén érdemlő érdeke közt kiegyenlithetetlennek látszó ellentét mutatkozik. Vagy — mint dr. Sch. R. kifejezte, — itt a tulajdon biztonságának elve heves harczot küzd a forgalom biztonságának elvével.

Mi itt a megoldás helyes czélja? Dr. Sch. R. kompromisszumot ajánl. Hogyha a kompromisszum az ellentétes érdekek összeegyeztetését eredményezhetné, azt csak helyeselni lehetne. Ámde az olyan megoldás, hogy rendszerint a jóhiszemü szerzőnek fogjuk a pártját az eddigi tulajdonos jogának félretolásával, néhány kivételes esetben azonban a régi tulajdonos jogát védjük, de ekkor meg a jóhiszemü szerző érdekét mellőzzük: ez nem az érdekek összeegyeztetése, nem annyira kompromisszum, mint majd az egyik, majd a másik elvileg jogosnak elismert érdeknek a kompromittálása.

Kompromisszumnak csak az lenne tekinthető, ha minden egyes esetben, akár itéljük a dolgot az eddigi tulajdonosnak oda, akár az uj szerzőnek, azt, aki a dolgot kapja, arra kötelezzük hogy egyidejüleg térítse meg a másiknak a dolog értékének a felét.

Ez az eljárás felelne meg az æquitás követelményeinek, ha a két ellentétes érdeket egyenrangunak tekinthetnők. Előbb azonban az érdekeket mérlegelnünk kell, mert ha a mérlegelés eredménye szerint az egyik érdek társadalmi fontossága tulszárnyalja a másikét, akkor a másodrendü érdeknek háttérbe kell szorulnia az elsőrendü, a magasabb érdekkel szemben. Az első és főkérdés tehát az, melyiknek a kettő közül, a tulajdon biztonságának avagy a forgalom biztonságának kell-e nagyobb társadalmi értéket tulajdonitanunk? Sulyos problema, melyet másképp fogok eldönteni, ha individualisztikus és másképp, ha szocziális szemüvegen át szemlélem a dolgokat. Az individualista szemében semmi jelentősége se lesz a meglevő jogok konzerválása szempontjának, ő tehát habozás nélkül arra fog szavazni, hogy a nemtulajdonostól való szerzést kell megvédeni, különben a forgalom biztonsága fogja megsinyleni. Ezt a radikális fölfogást

vallotta nálunk de lege ferenda a X. jogászgyülés többsége, ezt hirdetik de lege lata a közkézen forgó magánjogi kézikönyvek. (L. Zlinszky—Reiner 283. lapon és Fodor—Lányi II. k. 380. l.)

Itt kénytelen vagyok a tárgy fontosságára tekintettel kitérni arra, hogy de lege lata nem állitható föl helyesen a szóban forgó radikális elv. A magyar kereskedelmi törvény 299. §-ának intézkedése specziális jog, melyet általánositani és a magánforgalomban is alkalmazni helyesen nem lehet. De nem lehet a joggyakorlatra sem hivatkozni, mert döntvénytárunkban alig találunk tárgyunkról elvi kijelentést. Ennek a különös jelenségnek a magyarázatát hajlandó vagyok abban keresni, hogy az ügyvédek, mint a pörök első birái, félrevezetve magánjogiróinktól az efféle tulajdonkereset inditásától a kárvallott tulajdonosokat következetesen lebeszélik s ezzel megakadályozzák, hogy e kérdésben valamely joggyakorlat kialakuljon.

Az az elv, hogy az eddigi tulajdonossal szemben kivétel nélkül minden esetben a jóhiszemü szerző részesitendő jogi védelemben, minálunk máris azt eredményezte, hogy az ingó dolog kiadására irányuló tulajdonkereset a gyakorlatban ismeretlen fogalom.

Ha a tolvaj, rabló vagy orgazda ellen kell eljárni, czélszerübb megtenni a bünvádi följelentést és zárlatot eszközölni ki. A haszonkölcsönvevő és letéteményes ellen czélra vezet akár a bünvádi följelentés, akár az actio ex contractu. A tulajdonkereset akkor lenne praktikus, amikor az ellen a harmadik személy ellen kellene föllépni, aki a tulajdonos birtokából kikerült ingó dolgot akár a tolvaj vagy orgazdától, akár attól, akire a dolgot a tulajdonos maga bizta, jóhiszemüleg megszerezte. De a tulajdonkeresetet épp ezekben az esetekben kizárja nálunk az uralkodó fölfogás. Eddig ugy tanultuk, hogy a tulajdonjog abszolut jog, mely mint ilyen, minden harmadik jogsértő személy ellen érvényesithető. Ime most kiderül, hogy a tulajdonjog nagyon is relativ jog s éppen csak annyi védelemben részesül, mint a birtoklás ténye. Ahogy a sommás vagy rendes birtokper csak a rosszhiszemü birtokutód ellen foghat helyt, ugy a tulajdonkereset is csak a rosszhiszemü harmadik személy ellen. De akkor feleslegessé válik a tulajdonkereset, ahelyett minden egyes esetben inkább birtokkeresetet fogok inditani.

Azonban azok, akik a forgalom szabadságát tekintik a legfőbb érdeknek, feledik, hogy a társadalmi rendnek egyik alapja a magántulajdon. Ha ezt nem fogjuk többé olyan hatályos jogi védelemben részesiteni, amilyent fundamentális jellegénél fogva megérdemel, ezzel csak fölbátoritjuk azokat, akik a tulajdon intézményét döngetik. S ne feledjünk még egyet. A forgalom érdeke is voltaképpen csak azért részesül jogi védelemben, mert nélkülözhetetlen eszköze a (származékos) tulajdonszerzésnek. A tulajdon és a forgalom tehát ugy viszonylanak egymáshoz, mint a czél és eszköz. Ebből kettő következik. Először a tulajdon biztonsága és védelme hasonlithatatlanul magasabb társadalmi érdek, mint a forgalomé. Másodszor, midőn a tulajdonjogot hatályosan védjük, ezzel a forgalom érdekét is szolgáljuk. Vonjuk meg a védelmet a tulajdonjogtól s a forgalom is, mely egyéb dologi jogokat nem számitva, leginkább tulajdonjog szerzésre irányul, csökkenni fog, vagy teljesen megszünik. De a forgalomnak szolgál javára az is, hogy lehetőleg megtisztitjuk az olyan közvetitőktől, akik üzelmeik miatt csak kerékkötői a tisztességes forgalomnak. Ez a szempont döntő fontosságu különösen a hazai állatforgalom tekintetében. Köztudomásu, hogy állatvásárainkon még mindig grasszálnak a czigányok, akikkel szemben még a járlat intézménye se nyujt elég biztositékot. Ha mindenki tudni fogja, mert törvény lesz rá, hogy a maga jóhiszemüségére se hivatkozhatik sikerrel, ha a lopott ló tulajdonosa jelentkezik, akkor az okos vevő jól megnézi majd, hogy kivel lép alkura s állatvásáraink csakhamar megtisztulnak a kétes alakoktól. S ki a megmondhatója, nem fogja-e ez közvetve a czigánykérdés megoldását is előmozditani?

Az előadottak után magától értetődik, hogy nem helyeslem a tervezet idevonatkozó szabályozását sem, noha ez a tulajdonjog védelmének érdekét is méltatja, annyiban, amennyiben jelentős kivételeket statuál az alól a főszabály alól, mely szerint átruházás által a jóhiszemü szerző tulajdonossá lesz akkor is, ha a dolog nem volt az átruházó tulajdona. Szerintem a szabályok konstruálásánál a tulajdonjog mint magasabb érdek védelméből kell kiindulni és a forgalom érdekében tenni kivételeket. De ilyen kivételt is csak kettőt pártolhatnék: a közárverésen szerzés és a pénz tekintetében.

Javaslatomat tehát mindezek figyelembevételével ekképpen szövegezném:

«A tulajdonos a birtokából bármily módon akarata nélkül kikerült ingó dolog kiadását mindenkivel szemben követelheti. Követelheti a dolognak attól a birtokosától is, aki azt nem a tulajdonostól jóhiszemüen szerezte.

Nincs helye tulajdonkeresetnek a pénz jóhiszemü visszterhes szerzőjével, vagy azzal szemben, aki bármely ingó dolgot nyilvános árverésen vett.

A jóhiszemü visszterhes szerzővel szemben inditható tulajdonkereset három év alatt elévül.» *Dr. Bálint Kornél.*

Csődnyitási visszásságok.

Dr. Gallia Béla törvényszéki biró urnak a Jogtudományi Közlöny 1911. évi 52. számában közzétett «Csődnyitási visszásságok» feliratu czikkéhez, noha a czikk minden megállapitásával és különösen a csődön kivüli kényszeregyezség törvénybe iktatását sürgető végső konkluziójával szivesen vállalja mindenki a közösséget, néhány impressziószerü megjegyzést legyen szabad hozzáfüzni.

A czikk, ha nem is szignálta volna szerzője nevével, akkor is elárulja, hogy biró tollából került ki. Sőt szabatosan szólva, az elárulni szót is egyébbel kell pótolni, mert a czikkiró tisztán birói szempontját nem is takarja el, azok megláttatása nem is történt szerzőjük akarata ellen, olyannyira, hogy szinte első személyben beszél a biróságról. A czikk ezen birói couleurje mellé — mellé és nem ellenében — ügyvédi szemmel nézve azokat a visszásságokat, már bevezetőben is el kell különiteni a szó hangzatával emlékezetünkbe idézett visszaélésektől. A jogintézmények eltolódásának elvileg vallott tétele nagyon is helyes és igaz annak a konkrét kérdésre való alkalmazása is. A csődnyitás iránti kérvény, amennyiben a hitelező nyujtja be, tényleg behajtási eszközzé «nőtte ki» magát. De már nem olyan kétségtelen, hogy a csődtörvény intencióitól a követelés behajtása egészen távol esnék. Hiszen a csődtörvény 84. §-a a csődnyitási kérvény feletti tárgyalásra azzal a meghagyással rendeli idézendőnek a panaszlottat, hogy a csődöt kérő hitelezőt «biztositsa», amiből nyilvánvaló, hogy a csődtörvényt tartva szem előtt, nem lehet azt mondani, bármily természetesnek hangzik is egyébként, hogy a csődkérvény eredeti czélja az, hogy a csőd megnyittassék. Hogy a törvény a hitelező biztositását és nem a követelés kielégitését hagyja meg a panaszlottnak, abból nyeri magyarázatát, hogy csődöt lehet kérni még le nem járt követelés alapján, (amelynek még összege is vitás lehet) és ilyenkor a hitelező többet, mint biztositást nem is igényelhet.

Viszont bizonyos az is, hogy a csődnyitási kérvények nagy száma, összehasonlitva a megnyitott csődök számával, igazolja a czikk azon állitását, hogy a csődnyitási kérvény legtöbbször egyezséget czéloz. De ezzel szemben rá kell mutatni arra, hogy az adós szempontjából sokkal olcsóbb a csődnyitási kérvény, mint a követelés peresitése és végrehajtása; továbbihoz az üzlet szoros zár alá vétele — Hannibal ante portas — sokkal nagyobb preszszió az adósra, mint a csődnyitási kérvény beadása és a végrehajtó az eredményes végrehajtások ritkasága mellett is sürübben távozik készpénzzel az adós üzletéből, mint a hitelező ügyvédje a csődtárgyalásról kész egyezséggel. Az ügyvédek sürün hallják kereskedő feleik részéről a panaszokat, hogy a különböző védegyleteknél bejelentett fizetésképtelenségeknél az adósok és megbizottaik tervszerüen késleltetik az egyezségi tárgyalásokat, hogy ezzel puhitsák a hitelezőket. A fizetésképtelen adós kiobstruálja az időt, hogy kedvezőbb egyezségi quótát érjen el és a hitelező sokszor még egyezségi ajánlatot sem kap. Igy azután természetes, hogy a csődnyitási kérvény szinte egyezségi ajánlat tételére való szelid figyelmeztetés. A visszásság éppen annak a hipokrizisnek a rákényszeritése a hitelezőre, hogy a csőd megnyitása iránt kell folyamodnia, amikor ettől az ultima ráczióról, amelyben igazán nincs ráczió, maga huzódik a legjobban és egyezségkötést akar. Viszont az adósoknak az egyezségtől való huzódozása vagy késleltetése teszi kivánatossá azt a több oldalról felvetett ideát, amely csak első látszatra tetszik bizarrnak, hogy be kell hozni a kényszeregyezséget az adósra is. Az adós

nagyon sokszor türi az árverést, amikor a későn jövő hitelezők hoppon maradnak és jó, ha az első foglaltatók követelése kikerül a tömegből. Ilyenkor a hitelezők kérelmére meginditandó kényszeregyezségi eljárás tompitaná végrehajtási törvényünk megelőzési elvét, amelyet például a franczia jog a végrehajtható okiratokkal rendelkező hitelezőkkel szemben nem ismer. (Mindez azonban már messzebb esik.) A csődnyitási kérvény még etikailag sem elvetendőbb, mint a per, s a rákövetkező végrehajtási eljárás. Fizetésképtelen adóssal szemben a per utjára utalni a hitelezőt a költségtöbblet miatt is méltánytalan. De a csődkérvénynyel kierőszakolt egyezség sem csupa méz. Lehet, hogy egyeseknek sikerül ily módon magasabb kvótát biztositani a maguk részére, de már legtöbbször nem lesznek találók azok a vonatkozások a czikkben, amelyek a büntető törvénykönyv rendelkezéseit czitálják, mert ezeknek az az előfeltételezése, hogy a hitelező készpénzt kap. A csődtárgyalás legtöbbször egyezséggel végződik, amely egyezség feltételei között ott szerepel az is, hogy csak valamennyi hitelezővel létrejött egyezség esetén kötelező, vagyis akkor kerül a fizetésre a sor, amikor a csődöt már elkerülték.

A csődkérvény gyakoriságának a szigoru birói kezeléssel való elfojtását a czikkiró ur sem tartja helyesnek közgazdasági okokból. De mivel lehetne elfojtani az üzlet szoros zár alá vételével nyilvánuló pressziót? Szigoru végrehajtói kezeléssel aligha. A szoros zár feloldhatása viszont még csak alkalmassabbá teszi a presszió gyakorlására csakugy, mint ahogy büntető feljelentéseknél is a pressziónak alkalmasabb eszköze a még visszavonható magáninditvány, mint a feljelentés után a közvádtól függő vádemelés.

Az azonban bizonyos, hogy a csődönkivüli kényszeregyezség törvénybe iktatása — egyéb előnyeiről nem beszélve, — a legjobb ellenszere lesz a panaszolt visszásságoknak.

Dr. Beck Salamon.

A biróságok egy mulasztása.

Amióta az ügyvédi és birói képzés reformja foglalkoztatja — mondhatni — az egész magyar társadalmat, azóta a biróságra és az ügyvédségre nézve számos kérdés vetődik fel. Keresve-keresik mind az ügyvédi, mind a birói kar hibáit és bizony jóakarattal is mind a két intézménynél feltalálhatók oly fogyatkozások, amelyek elitélő kritikát érdemelnek.

Az bizonyos, hogy nincs oly intézmény, amely a gyakorlati életben teljesen hibátlan és oly hivatalnoki kar, amely teljesen kifogástalanul töltené be hivatását, viszont azonban egyes szórványos jelenségek nem szolgálhatnak okul arra, hogy egyes intézmények, vagy a hivatalnoki kar kedvezőtlen szinben tüntettessék fel a nagy közönség előtt.

Ezuttal egy a biróságoknál észlelhető gyakori mulasztásra kivánom az érdekelt körök figyelmét felhivni.

Gyakorlatom folyamán ugyanis számtalanszor észleltem büntetőperekben, hogy a birák személyesen jelenlevő felekkel itéletüknek indokolását egyszerüen, az általuk értett stilusban nem közlik, hanem beérik azzal, hogy legtöbbször magas jogászi stilusban indokolják meg a hozott határozatokat.

Én a biróságok ezen gyakorlatában veszélyt látok, mert a legtöbb esetben az egyszerü parasztember, avagy iparos sem azzal nincs tisztában, hogy miért itélték el, sem azzal, hogy miért mentették fel.

Amint tudjuk, a felmentésnek valamely büntetendő cselekmény alól igen sok oly esete van, amidőn nem is az anyagi igazság valamely nyomós oka forog fenn, hanem mivel — teszem fel — a cselekmény büntethetősége elévülés folytán megszünt, mivel a vádló kellő időben az inditványát elő nem terjesztette, vagy azt inditványra nem jogosult terjesztette elő stb. Mindezekben az esetekben a birák legtöbbje ledarálja az indokolást annak jogi meghatározásaival és a nép egyszerü gyermekeinek csak annyit mond: «Maga fel lett mentve, megnyugszik az itéletben avagy felebbez?» A nép egyszerü gyermeke, aki, még ha amellett elég züllött is, nem értvén az itélet indokolását, abban a kellemes tudatban van ilyenkor, hogy ő tulajdonképpen büncselekményt nem is követett el és mintegy ujabbi buzditást nyer egy ehhez hasonló, vagy nagyobb sulyu büncselekmény elkövetésére.

Kimondhatatlanul veszélyes ez és az ujabbi preventiv mozgalomnak veszedelmét látom abban, ha a birák nem fogják fel komolyan annak jelentőségét, hogy a felekkel itéletük lényeges indokait egyszerüen közöljék.

A büncselekmények elkövetésének megakadályozására kitünő orvosság az, ha a felmentett vádlott felvilágositást nyer arról, hogy nem a közfelfogás szerinti ártatlansága, hanem esetleg más, a marasztaló itélet meghozatalát gátló ok szolgált a felmentés indokául.

Ezt tudva, bizonyára inkább fog attól tartózkodni, hogy hasonló cselekményt ismét elkövessen.

Fontos ez azonban nemcsak a felmentő itéleteknél, hanem a marasztaló itéleteknél is, mert ha a biróság kellően indokolva egyszerüen közli az elitélttel az itélet indokait, ugy a vádlott magának a büncselekménynek lényegét megismerve, inkább fog attól tartózkodni, hogy ujabb büncselekményt elkövessen és egyáltalán inkább van lehetőség arra, hogy az ettől való tartózkodhatást fel tudja fogni.

Nagy horderejünek tartom e kérdést, mert számtalan esetben tapasztaltam, hogy a vádlottak éppen ezen birói mulasztás folytán felmentésüknek, avagy elitéltetésüknek igen téves indokát ismerik.

Megszivlelendőnek vélem e kérdést, mint amelynek komoly felfogásáról áldásos eredményt várok.

Dr. Miklós Sándor,
szekszárdi ügyvéd.

Jogirodalom.

Védjegyjogi Döntvénytár. I. kötet. Összeállitotta: dr. Szász János budapesti ügyvéd.

Az ipar és kereskedelem fellendülése kapcsán a védjegyjog védelmét czélzó alaprendelkezések továbbfejlesztése és tökéletesitése ma már általánosan elismert szükséglet. Ezen törekvés eredményének tekinthető, hogy a védjegyoltalom terén az Unióhoz való csatlakozásunk utján részesei lettünk annak a nagy nemzetközi akcziónak, amely az ipari tulajdon védelmének hatályosabbá tételét czélozza.

Ezen törvényhozási eredményekhez képest a védjegyjog terén kifejlődött irodalom nálunk még mindig meglehetősen kezdő stádiumban van, amennyiben a védjegyjog egész anyagát ugy elméleti, mint praktikus szempontok szerint átfogó kimeritő munkát irodalmunk eleddig nem produkált. Ennek a jelenségnek magyarázata nyilván nem a védjegyjog jelentőségének lekicsinylésében, hanem abban a körülményben keresendő, hogy a védjegyjog alkalmazása körül kifejlődött judikatura a legtöbb jogász számára hozzáférhetetlen, a biráskodó minisztérium irattáraiban elrejtett anyag volt.

Dr. Szász János különös érdeme, hogy a két kötetre tervezett Védjegyjogi Döntvénytárban egyrészt a védjegyoltalomra vonatkozó hiteles jogszabályokat ismerteti és alapos kutatás után felszinre hozza, rendszeresen és kimeritően feldolgozza a védjegyjogot érintő eme határozatokat, másrészt a magyar védjegyjog elméleti müvelésének czélját is kivánja szolgálni, minek eddig a judikatura hozzáférhetlensége is akadálya volt. Szász munkájával nemcsak a gyakorlati jogász nyer könnyen áttekinthető, alapos utmutatót, hanem a közölt nagyszámu határozatban a teoretikus is sok oly értékes anyagot fog találni, amely a védjegyjogi tételek alapos és sokoldalu megbeszélésére bő alkalmat nyujt.

A Védjegyjogi Döntvénytár az egymással ellentétes határozatokat sem hallgatja el s ilyenképen a vonatkozó joggyakorlat ingadozásáról és fejlődéséről is teljes képet ad. S bár ez ellentétes határozatok a judikatura egységes áttekintését megnehezitik, csak helyeselni tudjuk, hogy szerző a szelekcziót nem vitte ridegen keresztül, mert az ellenkező döntésekben érvényesült különböző vélemények kritikájától várjuk az egységes joggyakorlat kifejlődését.

Különös érdeklődésre tarthatnak számot a védjegybitorlások fejezete alatt közölt határozatok, amelyek közt ugy az anyagi, mint az eljárási jog szempontjából nem egy figyelemre méltó döntést olvasunk. A magánjogi vonatkozásu határozatokról is felette tanulságos gyüjteményt nyujtott a szerző. Igy a vonatkozó határozatok közlése mellett nagy gonddal állitotta össze a

megkülönböztető erővel nem biró, az áru előállitási helyét, minőségét és rendeltetését jelző s ennélfogva be nem lajstromozható szavakat, jogesetek kapcsán megállapitja azután szerző a szabad jelzés döntő elvi kritériumait s két elvi jelentőségü határozattal értékes adatokat nyujt kombinativ védjegyek fogalmához is. Ily módon a törvény szakaszait követve nagy körültekintéssel a részletességgel dolgozza fel szerző a továbbiakban a törvény összes rendelkezéseit.

A mintegy 900 oldalra terjedő első kötet — mely az Athenaeum kiadásában jelent meg — az érintett határozatokon kivül felöleli a védjegyjogot érintő összes törvényeket, rendeleteket és nemzetközi egyezményeket. Igen megkönyitik a terjedelmes joganyagban való eligazodást a kimeritő tartalommutató, valamint a betüsoros tárgymutató. Emeli a mü gyakorlati értékét s használhatóságát az is, hogy szerző az ábrás védjegyekre vonatkozó határozatoknál szemléltetésül az illető védjegy lenyomatát is közli. Nagy érdeklődéssel várjuk a második kötet megjelenését.

Dr. F. f.

Különfélék.

— **A kir. Curiához** 1911. év folyamán beérkezett 17,538, az előző évi hátralékkal együtt elintézendő volt 20,545, elintéztetett 16,817, hátralékban maradt 3728 ügy. Az 1910. év adataival összehasonlitva kevesebb érkezett be 41-gyel, több volt elintézendő 966-tal, több intéztetett el 245-tel, több hátralék maradt 721-gyel. Kiemeljük, hogy polgári ügy 105-tel, váltó-ügy 146-tal, urbéri 66-tal jött fel kevesebb, a büntető iktatószámok 410-zel, a büntetőügyek 73-mal szaporodtak, viszont 621 büntetőszámmal és 401 büntető ügygyel több és 99 polgári, 106 váltó, 50 urbéri és 26 felülvizsgálati ügygyel kevesebb került elintézés alá.

— **A budapesti ügyvédek** számának az eddiginél is rohamosabb szaporodását kell ismét konstatálnunk. A budapesti ügyvédi kamarának 1911 decz. 31-én 1993 tagja volt, kik közül Budapesten müködött 1821, vidéken 172. Az előző évhez képest a budapesti ügyvédek száma 120-al, a vidékieké 10-el szaporodott. Az ügyvédi kar fluktuációja az utóbbi időben Budapesten és vidékén a következőképp alakult:

	Budapesten	*Vidéken*
1893	934	88
1903	1225	110
1906	1421	122
1907	1490	130
1908	1583	132
1909	1645	143
1910	1701	162
1911	1821	172

— **Az ügyvédi vizsgálatok statisztikája.** 1911. évben ügyvédi vizsgára jelentkezett összesen 644 jelölt, akik közül visszalépett 11. A 633 vizsgázó közül képesittetett 422, teljes ismétlésre utasittatott 82, pótvizsgára utasittatott 123. A 633 vizsgából első vizsga volt 416, ismétlő 87, pótvizsga 130.

— **Gyakorlati birói vizsga** összesen 135 volt. A 92 első vizsgázó közül képesittetett 44, ismétlésre 25, pótvizsgára 23 utasittatott. Pótvizsgára jelentkezett 26, képesittetett 24, visszautasittatott 2. Első ismétlővizsgára jelentkezett 16, akik közül képesittetett 7, ismétlésre 3, pótvizsgára 6 utasittatott. Miniszteri engedélylyel másodszor 1 jelölt jelentkezett ismétlésre; vizsgája elfogadtatott. Az összes 135 vizsgából elfogadtatott 76, visszautasittatott 59, és pedig egészen 30, részben 25.

— **Birói továbbképzés.** A budapesti kir. törvényszék birái a polgári perrendtartást sorozatos előadásokban fogják megbeszélni. Az előadások január hó folyamán veszik kezdetüket.

— **Élhet-e a védő saját személyében kifogással a vádirat ellen?** Tekintetes Szerkesztőség! A zalaegerszegi kir. ügyészség által K. L. és társai vádlottak ellen a K. P. sérelmére elkövetett sulyos testi sértés büntette miatt a zalaegerszegi kir. törvényszék vádtanácsánál 2072/Kü. 911. sz. a. beadott és ez utóbbi által a vádlottakkal 3944/B. 911. sz. a. közölt vádirat ellen alulirott, mint a vádlottaknak igazolt védője kifogással éltem.

Kifogásomat a vádtanács elnöke a BP. 256. §-ának 5. bekezdése alapján elutasitotta, mert szerinte a védő a vádirat ellen kifogással csak védenczei nevében élhet.

Ez ellen a végzés ellen én felfolyamodással éltem, mert igaz ugyan, hogy a BP. 257. §-ában kifejezetten csak a terheltről van szó, ámde, hogy ennek daczára nemcsak a terhelt, hanem érdekében a védő is jogosult a vádirat ellen kifogással élni, az kitünik a következőkből:

1. A BP. 257. §-ában nem annak a meghatározása foglaltatik, hogy kik vannak jogositva a vádirat ellen kifogással élni, hanem az, hogy mire terjedhet ki a vádirat ellen beadható kifogás s e végből itt elégséges volt a kifogások beadására jogosultak közül általánosan csak a terheltet megemliteni.

2. A BP. a védőnek a vádlottól függetlenül teljesen önálló jogkört biztosit az eljárás minden folyamában, midőn kimondja, hogy a védő védettje érdekében az eljárás bármely szakában, még a nyomozás alatt is eljárhat s a védelem érdekében beadványban, vagy szóval bármiféle előterjesztést tehet. (BP. 62. §.)

3. A BP. szelleme szerint ott, ahol általában csak terheltről van szó, ez alatt az elnevezés alatt nemcsak maga a terhelt, hanem mindazok értendők, akik a terhelt érdekében eljárásra jogositottak, tehát midőn a BP. 257. §-ában csak egyszerüen terheltről tétetik emlités, ez alatt a védő is értendő.

4. A vádtanácsnak a vádiratra, illetve a kifogásra hozott határozatai ellen a BP. 270. §-a alapján nemcsak a terhelt, hanem a javára perorvoslatra jogosultak is felfolyamodással élhetnek, már pedig ha kifogással csak a terhelt élhetne, illetőleg, ha a törvény ezt a jogot csak a terheltnek akarta volna biztositani, akkor bizonyára a kifogásra hozott határozatok ellen használható felebbvitelt is kizárólag az ő személyére korlátolta volna.

5. A terhelt a BP. 256. §-ának utolsó bekezdése értelmében a kifogásra nyitva álló határidőn belül kivánhatja, hogy a vádirat védőjének kézbesittessék. Már pedig a törvény e rendelkezésének semmi értelme sem volna, ha a védőtől a kifogás jogát megvonni akarta volna.

A vádtanács felfolyamodásomat a BP. 379. §-a alapján elutasitotta, mert szerinte a BP. 62. §-ában a védő részére biztositost jogkör nem azonos a BP. egész vonalán át a vádlottnak biztositott jogkörrel s nem terjed ki a BP. 256. és 257. §-ában a terhelt részére biztositott kifogásolási jogra.

Tekintettel a BP. 269. és 270. §-ában foglalt rendelkezésekre, a vádtanács végzésébe kénytelen voltam belenyugodni, de mivel azt a kérdést, vajjon a védőt megilleti-e a jog, hogy a vádirat ellen saját nevében is kifogással élhet, vagy sem, oly fontosnak és annyira elvi jelentőségünek tartom, hogy a felett érdemes vitatkozni, a tekintetes Szerkesztőséget arra kérem: szivesked-jék jelen soraimnak helyt adni, a munkatársakat pedig arra, hogy szivesked jenek a kérdéshez hozzászólni.

Dr. Keresztury József.
zalaegerszegi ügyvéd.

— **A gyakorlatból.** A büntetőbiró a vádlottat bünösnek mondja ki a sulyos testi sértésben és egyuttal a sértett részére keresőképessége csökkenésének kárpótlásaként életfogytiglan tartó tartásdijat állapit meg. Idővel a baleset következményei teljesen elmultak és orvosi bizonyitvány igazolja, hogy a sértett keresetképességét teljesen visszanyerte. Mi módon érheti el a tartásra kötelezett a tartási kötelezettség megszüntetését? *x. y.*

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Az olasz igazságügyi állapotokról** lapunk mult számában rajzolt, nem éppen derült képet kiegészitik a következő adatok: Olaszországban egységes jogról alig lehet beszélni, mert nem kevesebb, mint öt semmitőszék müködik. A birák száma rendkivül csekély, amiért a perek nagy részét folyton halasztják, ugy, hogy sok per éveken át huzódik.

Az ügyvédi kar hihetetlenül tultömött. Például: Rómában 1000, Milánóban 1500, Nápolyban 3500 ügyvéd müködik. Különö-

sen az az oka e rendkivüli zsufoltságnak, hogy az ügyvédi oklevél elérése igen könnyü. A jogi tanulmányok befejezése és az igen enyhe egyetemi vizsga letétele után teljesitett két évi gyakorlat arra képesiti a fiatal embert, hogy *procurator* lehessen. Ha az ügyvédi vizsgát leteszi, vagy ha nem is tesz vizsgát, de hat évig mint procurator müködik, bevezetik az ügyvédek lajstromába.

Az egyetemi tanárok nagy része gyakorló ügyvéd.

— **Olasz törvényjavaslat a szokásos büntettesekről.** Az 1910 november 29-én benyujtott kormányjavaslat a kényszerlakóhely büntetésének eltörléséről és a szokásos visszaeső büntettesek ellen a relegácziónak behozataláról rendelkezik. A relegácziót a biróság a büntetés mellett határozatlan tartamra mondja ki, ha az utolsó szabadságvesztésbüntetés kiállásától még öt év el nem telt.

Szokásos visszaesőnek az tekinthető, *a)* aki a javaslatban (2. §. 1. a.) felsorolt büncselekmények miatt már egyszer és ezenfelül más deliktumok miatt már háromszor, de mindannyiszor legalább egy évet meghaladó fogházra volt itélve, továbbá, *b)* aki a taxative felsorolt (2. §. 1. a.) deliktumok miatt háromszor el volt itélve, *c)* aki szándékos emberölés vagy ennek kisérlete miatt már egyszer el volt itélve s ujabban emberölést követett el, *d)* a rendőri felügyelet alatt álló egyének, akik a személy, vagyon, vagy hatóság ellen irányuló büncselekmény miatt kétszer legalább három hónapot meghaladó fegyházra voltak itélve, végül a notóriusan (designati della voce publica) szokásos kitartott (Zuhälter), aki az előbbi pontban meghatározott büntetésre itéltetett.

A tervbe vett biztonsági rendszabály relegácziós telepeken hajtandó végre, amelyek részint földmüvelésiek, részint ipariak, részint vegyesek. A biztonsági intézkedést a börtönügyi igazgatás hajtja végre, mindenkor munkakényszer mellett.

Nem alkalmazható a relegáczió nőkre, 18 évnél fiatalabb és 65 évnél idősebb egyénekre. A fiatalkoruak ehelyett teljeskoruságukig javitó-intézetbe helyezhetők.

A relegácziót meg kell szüntetni, ha az elitélt gyógyithatatlan vagy krónikus betegség miatt veszélytelenné válik. Egyébként a relegáczió megszünését az elitélt kérelmére, vagy a felügyelő bizottság javaslatára a biróság mondhatja ki. Ezenfelül a biróság a relegácziót rendőri felügyelet alá helyezésre is változtathatja. Az elitélt elutasitott kérelmét csak két év, a felügyelőbizottság javaslatát csak az elutasitástól számitott egy év mulva ismételheti.

— **A jogügylet czéljának jelentősége.** Egy franczia város összes mészárosai és hentesei abban állapodtak meg, hogy az év bizonyos részében vasárnaponként délután egy órától kezdve zárva tartják üzleteiket. A szerződő felek egyike később üzletét harmadik személyre ruházta át, anélkül, hogy az üzletátvevővel szemben a záróra betartását kikötötte volna. Az uj üzlettulajdonos üzletét a jelzett időben is nyitva tartván, a szerződő felek közül néhányan a szerződés megszüntnek kimondása iránt keresetet inditottak.

A dijoni cour d'appel helyt adott a keresetnek. Határozatának indokolásában kiemeli, hogy a szerződő felek czélja nyilván arra irányult, hogy a mészárosok és hentesek között üzletük gyakorlására nézve teljes egyenlőséget létesitvén, a hátrányos versenyt kizárják Ezen félre nem ismerhető szerződési czél megvalósulása a szóban levő üzletátruházás folytán (egy üzlettulajdonos kötelezettségének hiánya következtében) tehát a perben álló felek akaratától független tény által lehetetlenülvén, a szerződés, mint czéljafogyott, nem tartható fenn a szerződő felek egyikére nézve sem.

— **Ingatlan birtoklása.** *K.* és *R.* ingatlanait egy régi vizfolyás kiszáradt medre választotta el egymástól. *K.* ezen határon mintegy félméterrel innen falat huzatott s ez időtől kezdve a fal mögött lévő területet egyáltalán nem használta, kivéve azon alkalmakat, midőn esetről-esetre a falat javitotta. Bizonyitást nyert, hogy 1895 után *R.*, illetve bérlői teheneket legeltettek a *K.*-nak falon tuli földrészletén. 1909. évben *R.* intenzivebb használatba vette a szóban lévő területet, mire *K.* birtokháboritási keresetet inditott ellene.

R. azzal védekezett, hogy a területrészt elbirtokolta.

A Court of appeal kimondotta, hogy *K.* tényleges birtoklásának megszünését nem állapitja meg sem azon körülmény, hogy a határon belül emelt falat, sem az, hogy *R.*, illetőleg bérlői tehenek legeltetésére használta a vitás területrészt.

— **A «lakhely» fogalma.** Az angol pénzügyi törvények értelmében jövedelmi adó (in come tax) külföldi állampolgárt csak az esetben terhel, ha több, mint hat hónap óta állandóan belföldön tartózkodik.

Egy élelmes amerikai állampolgár, akinek jövedelme londoni bankja utján külföldről folyt be, az adófizetési kötelezettség alól menekülendő, megvásárolt egy gőzhajót s azt teljes kényelemmel berendezve, az angol partok közelében állandóan horgonyoztatta ugy azonban, hogy e hajó (mely angol kikötőben lajstromozva nem volt) megfelelő legénységgel és kellő felszereléssel birván, bármely pillanatban utra is kelhetett volna. Az amerikai állandóan e hajón tartózkodott s ez alapon a jövedelmi adó fizetésének kötelezettsége alól mentességét vitatta azon indokolással, hogy hiszen ő nem tartózkodik Angolország területén, hanem a szabad tengeren horgonyzó hajón.

Az angol biróságok azonban nem álltak kötélnek. Ugy a «king's bench division», mint felebbezés folytán a «court of appeal» is kimondotta, hogy évek óta a hazai partok közelében horgonyzó hajón való állandó tartózkodás a belföldi lakhely fogalmát megállapitja, tehát adófizetési kötelezettséget eredményez.

Évi netto 8000 K-át jövedelmező ügyvédi irodámat szlávul tudó kollega 3000 K ellenében átveheti. Czim a kiadóhivatalban. 14288

Ügyvédet ügyvédi irodámba társnak keresek, Ajánlkozó életleirását tartalmazó levélre kimerítő választ adok. Petrovics László ügyvéd, Ógyallán. 14285

1911. ÉVI TÖRVÉNYEK

Szerkeszti **Dr. MÁRKUS DEZSŐ**
kir. curiai biró.

A CORPUS JURIS HUNGARICI MILLENNIUMI EMLÉKKIADÁSÁBAN.

Az 1911. évi törvényeket tartalmazó kötet 1912 január havában fog megjelenni a következő bekötésekben:

A Corpus Juris Hungarici millenniumi kiadása bekötésében, **fekete félbőrben.**

A Corpus Juris Hungarici hatályos magyar törvények kiadása bekötésében, **barna félbőrben.**

Ugyancsak megjelenik különféle vászonkötésekben, ugy hogy bármely törvénykiadás folytatásául szolgálhat.

Különös figyelembe!

A HATÁLYOS MAGYAR TÖRVÉNYEK GYÜJTEMÉNYE

megrendelőinek az 1911. évi törvényeket tartalmazó kötetet már január havában fogjuk külön felszámitás nélkül félbőrkötésben — ingyen — szállitani.

A Franklin-Társulat könyvkiadóhivatala
Budapest, IV., Egyetem-utcza 4.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent:

MÁRKUS DEZSŐ dr.

AZ ÁLLAMSZOLGÁLAT REFORMKÉRDÉSEI

Bürokratizmus. Illetmények. Végellátás. Fegyelmi eljárás.

Ára 2 kor. 50 fillér.

Kapható: **Lampel R. könyvkereskedése** (Wodianer F. és Fiai) Részvénytársaságnál Budapest. VI., Andrássy-ut 21. sz. és minden könyvkereskedésben.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20.
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4.
Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDA.

Negyvenhetedik évfolyam. 2. szám. Budapest, 1912 január 12.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: *Dr. Térfi Gyula* miniszteri tanácsos: A polgári perrendtartás életbeléptetéséről szóló törvényjavaslat a képviselőház igazságügyi bizottsága előtt. — *Dr. Révay Bódog* budapesti kir. járásbró: Tanulmány német járásbiróságokról. — *Dr. Kosztka Imre* kir. táblai tanácsjegyző járásbiró: A közbenszóló határozatok ellen használható perorvoslatok bejelentéséről és a BP. 556 §-a első bekezdésének értelmezéséről. — *Dr. Szemethy Károly* budapesti ügyvéd: Hatásköri kérdés a lakbérfelmondási és lakáskiüritési eljárásban. — *Dr. Rutsek Ágoston* budapesti ügyvéd: Észrevételek az uj ügyvédi rendtartás törvényjavaslatához. — *Dr. Orbay Dénes* budapesti ügyvéd: Tanácskozási és szavazási rend. — Különfélék.

Melléklet: Hiteljogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Tartalommutató a Hiteljogi Döntvénytár V. kötetéhez.

A polgári perrendtartás életbeléptetéséről szóló törvényjavaslat a képviselőház igazságügyi bizottsága előtt.

A képviselőház igazságügyi bizottsága az életbeléptetési törvényjavaslatát november és deczember hónapban tárgyalta Plósz Sándor előadása mellett és a kormányjavaslaton, a melyet e lapok 1911. évi 18. számában ismertettünk, lényeges módositásokat tett.

E módositások közül elsősorban felemlitjük az ügyvédség érdekében tett változtatásokat. A javaslat a zugirászkodásra a mainál szigorubb büntetést szabott és szabatosabb meghatározást adott, 600 K-ig terjedhető pénzbüntetéssel, visszaesés esetében még két hónapig terjedhető elzárással is büntetvén azt, aki anélkül, hogy arra jogositva volna, üzletszerüen vagy dijért biróság vagy hatóság előtt feleket képvisel, részükre beadványokat szerkeszt, vagy arra ajánlkozik, továbbá azt is, aki az ügyvédség gyakorlására való jogot szinleli. A bizottság a jogosultság fogalmát tüzetesebben akarta körülirni és szükségesnek tartotta a jogvédői müködés kizárólagosságát kiemelni, továbbá felemlitette a jogosultság tullépését is, mert a tapasztalat szerint éppen azok foglalkoznak leggyakrabban zugirászkodással, akik, mint pl. okmányszerző vállalat tulajdonosai, bizonyos ténykedésekre, pl. okmányok beszerzésére iparigazolványuk alapján jogosultak. A bizottság tehát zugirászként azt rendelte büntetendőnek, aki nem ügyvéd és anélkül, hogy arra jogositva volna, ugyszintén azt is, aki jogosultsága korlátainak tullépésével végez olyan munkát, amelyet a javaslat zugirászkodásnak nyilvánit.

A kormányjavaslat elejtette a mai eljárásnak azt a szabályát, amely szerint az ügyvéd dija és kiadása az itéletben saját felével szemben is megállapitandó, hanem e megállapitás helyett egy külön perenkivüli eljárásról gondoskodott, amely eljárás szerint az ügyvédnek a diját és kiadását a saját felével szemben meg lehet állapitani nemcsak polgári peres, hanem perenkivüli ügyekben is akkor, ha akár a fél, akár az ügyvéd ilyen megállapitást kér. E megállapitás alapja az ügyvéd költségjegyzéke, ha pedig az ügyvéd költségjegyzéket nem mutat be, a biróság előtt a folyó eljárásból ismert és a fél részéről előterjesztett adatok, tárgya pedig a munkának és a kiadásnak megbecslése; per utjára tartozván az afelől támadt vitának az eldöntése, hogy az ügyvédi munkálatok megtörténtek-e, vagy nem történtek meg. A bizottság szükségesnek találta e §. kapcsán irányitást adni a biróságnak arra, hogy az ügyvédi dij megállapitásában milyen szempontokat kell figyelembe venni és ezzel akarta elejét venni azoknak a panaszoknak amelyek az ügyvédi dijmegállapitás csekélysége miatt oly gyakran elhangzanak. A bizottság tehát oly rendelkezést vett fel, mely szerint a megállapitásban a fél külön utasitásának hiányában is figyelembe kell venni azt, vajjon az ügyvéd cselekménye vagy eljárása a fél érdekében indokolt-e és hogy azt a rendes ügyvéd gondosságával teljesiteni kellett-e; ezenfelül az ügyvédi dijnak megállapitásában még figyelembe kell venni az ügy tárgyának az értékét vagy egyéb jelentőségét, továbbá az ügy helyes ellátására és a hozzá szükséges előtanulmányokra és eljárásokra megkivánt időt és szellemi munkát is. Szükségesnek tartotta a bizottság továbbá tüzetesen megvonni ennek a perenkivüli eljárásnak a körét is és pedig akképpen, hogy ez az eljárás csak a nem vitás ténykedések megbecslésére, vita esetében pedig csak a biróság előtt a lefolyt eljárásból megállapitható ténykedések megtörténte és dijuk vagy kiadásuk megbecslésére terjedhet. Ha ellenben a fél a költségjegyzék valamely tételének alapjául szolgáló cselekmény vagy egyes tény megtörténtét kétségbevonja, a biróság, amennyiben megtörténtüket az ott lefolyt eljárásból meg nem állapithatja, az illető tétel dijának és kiadásának a megállapitását mellőzi és a megállapitásra ilyen esetben a per utja marad nyitva.

Az ügyvédi körök régi és sokszor hangoztatott kivánsága a kiérdemelt ügyvédi járandóságnak rosszhiszemü felek ellenében való biztositása. Az ügyvédi rendtartás szerint az ügyvéd köteles minden behajtott pénzt vagy más értéktárgyat a félnek kivánatra azonnal kiszolgáltatni; ha azokat más czélra forditja a büntető biróság által, esetleg fegyelmileg fenyitendő. A joggyakorlat megenged annyit, hogy az ügyvéd levonhatja a behajtott összegből az ugyanabban az ügyben saját felével szemben megállapitott diját és kiadását, ha előleggel vagy más módon fedezve nincs. Sok panasz merült fel amiatt, hogy az ügyvéd, aki a behajtott pénzt egészen kiadja a félnek, károsodik, mert a fél a behajtott pénz birtokában az ügyvédi munkát nem dijazza, ezért a bizottság oly rendelkezést javasolt, hogy ha az ügyvédi dij vagy kiadás iránt a fél és az ügyvéd között per vagy költségmegállapitó eljárás van folyamatban, az ügyvéd jogosult legyen a fél részére az illető ügyben behajtott pénzt a felszámitott dij és kiadás erejéig a félnek való kiadás helyett birói letétbe helyezni.

Orvosolni kivánta az igazságügyi bizottság az utóbbi időben mind gyakrabban felmerült azokat a panaszokat is, hogy a pernyertes fél, akinek a részére a pervesztes fél ellen a perköltség is meg van itélve, egyéb követelésével együtt a perköltséget is felveszi ellenfelétől, vagy vele a perköltségre is kiegyezik, de ügyvédét nem fizeti, sőt a panaszok olyan esetekről is tudnak, hogy a pernyertes fél a megitélt összeget és ez összegben a perköltséget is harmadik személyre engedményezi, és igy az ügyvédet jogos követelésétől elüti. Ezek megakadályozása végett az igazságügyi bizottság oly rendelkezést vett fel, hogy az ellenfél részére a perben megitélt perköltség a fél ügyvédjének kezéhez fizetendő, harmadik személyek igényével szemben ily költségekre ennek az ügyvédnek elsőbbségi joga van.

Fontos módositása a javaslatnak a tőzsdebiróság szabályozása is. A Plósz-féle életbeléptetési javaslat a tőzsdebirósági eljárást kimeritően, a mostani eljárástól több tekintetben eltérően szabályozta. A mostani kormányjavaslatból ez a szabályozás kimaradt azzal az indokolással, hogy a tőzsdebiráskodás tárgyában külön törvényjavaslat készül. Minthogy azonban ennek a javaslatnak az előmunkálatai és törvényhozási tárgyalása hosszabb időbe kerülnek, számolni kellett azzal az eshetőséggel is, hogy a tőzsdebiráskodás teljes szabályozása nem történhetik meg

arra az időre, amikor a polgári perrendtartás életbelép ; erre az eshetőségre tehát oly rendelkezést javasolt a bizottság, amely a tőzsdebiráskodás mai szabályozását a törvényhozás további rendelkezéseig ideiglenesen hatályban tartja és azon csak oly módositásokat tesz, amelyek a polgári perrendtartás jogorvoslati rendszere következtében feltétlenül szükségesek.

Ezidőszerint csupán a budapesti tőzsdebiróság és a temesvári Lloyd-társulat választott birósága gyakorolnak tőzsdebiráskodást. Az 1870. évi II. tcz. ugyanis csak azokat a választott biróságokat állitotta vissza, amelyek az 1868. évi LIV. tcz. életbelépte előtt felsőbb hatóságilag megerősitett szabályok alapján már tényleg müködtek. Ilyen pedig az országban csak az emlitett két választott biróság volt. Kereskedelmi körökben többször merült fel óhajtás, hogy egyes nagyobb vidéki városokban müködő termény- és gabonacsarnokok is állithassanak fel ily külön biróságot. Erre törvényes alap hiányában eddig nem volt mód. A bizottság méltányolva ezt az óhajtást, az igazságügyi és kereskedelmi minisztert felruházandónak javasolta azzal a joggal, hogy egyes tőzsde- vagy termény- és gabonacsarnoknak külön biróság felállitását megengedhesse.

A javaslatban szabályozott különös eljárásokon is tett a bizottság többé-kevésbbé lényeges módositást ; igy pl. az elmebetegnek intézetbe felvételét tárgyazó eljárásban a bizottsági módositás szerint nemcsak az intézetbe befogadott személynek a hozzátartozója, hanem a személyes szabadság nagyobb biztositása czéljából maga a befogadott személy is igénybe veheti ellenőrző szakértőnek a közremüködését, aki a biróság részéről kirendelt szakértő orvos által foganatositott szemlén jelen lehet és arra vonatkozó észrevételeit a szemle foganatositásakor előadhatja. A törvényes gyermek ellátásának és tartásának kérdésében a miniszteri javaslat szerint ideiglenesen, tudniillik addig, mig a szülők között házassági per nincs folyamatban, a gyámhatóság határoz, ha a szülők tartósan különválva élnek. Minthogy e szerint az eljárás csak tartós különválás esetében inditható meg, a gyakorlatban a gyámhatóságok többször megtagadták az eljárás meginditását olyankor, amikor a férj csak rövid időre hagyta el családját, mert ilyenkor a különválás még nem tartós. A bizottság szükségesnek találta a gyermekekre hátrányos ezen a rendelkezésen változtatni és a hatósági eljárást olyan esetekben is megengedni, amikor a szülők, bár nem tartósan, de csak rövid ideig is különválva élnek. Az iparhatóságtól a biróság elé vitt ügyekre nézve a bizottság hatásköri összeütközések elkerülése végett szükségesnek találta oly rendelkezésnek a felvételét, hogy abban az esetben, ha az iparhatóság nem találja az ügyet hatáskörébe tartozónak, a biróság ne vizsgálhassa azt, hogy az iparhatóságnak el kellett-e járnia, vagy nem, hanem a biróság köteles legyen az ügyben eljárni, ami annál kevésbbé lehet aggályos, mert a felek az iparhatósági eljárás után ugyis a birósághoz fordulhatnak.

A végrehajtási eljárásra vonatkozó rendelkezéseken is több helyes egyszerüsitő módositást tett a bizottság. Igy például egyszerüsitette a végrehajtási kérvény felszerelését, amennyiben nem kivánja meg egy esetben sem a végrehajtás elrendelésének alapul szolgáló eredeti birói határozatnak, vagy birói egyezségnek a csatolását, hanem megelégszik egyszerü másolat csatolásával. Kihagyta továbbá a bizottság azoknak az eseteknek felesleges részletezését, amelyekben a biróság a végrehajtást felfüggeszteni, vagy kisebb terjedelemre szoritani, a végrehajtás alapjául szolgáló határozatot megváltoztató, vagy hatályon kivül helyező, vagy korlátozó határozatának halasztó hatályt adni, vagy visszvégrehajtást rendelni köteles és a sok részletezést elhagyva csak a szabályt állapitotta meg akképpen, hogy ha a végrehajtás alapjául szolgáló határozatot később birói határozat jogerősen megváltoztatta, hatályon kivül helyezte, vagy korlátozta, akkor a végrehajtást fel kell függeszteni, vagy kisebb terjedelemre szoritani ; ha az alapul szolgáló birói határozatnak most emlitett módositása jogerőre még nem emelkedett, a végrehajtás folytatása halasztást szenved ; ha pedig azt a határozatot, amelynek az alapján a halasztást elrendelték és foganatositották, jogerős birói határozat a mondott értelemben módositotta, akkor visszvégrehajtásnak van helye. Ujra és szabatosabban szabályozta továbbá a bizottság a végrehajtás megszüntetése, korlátozása, vagy felfüggesztése iránt meginditott kereset eseteit is.

Az átmeneti rendelkezésekben a bizottság is helyeselte a miniszteri javaslatnak azt az álláspontját, mely szerint az uj perrendtartás hatálybalépte előtt meginditott perekben a korábbi eljárást kell alkalmazni. De ezekre a perekre egy lényeges módositást tett. A bizottság ugyanis hosszabb vita után elfogadta a javaslatnak azt a rendelkezését, amely az ugynevezett informácziót eltiltja, de szükségesnek találta az eltiltott titkos informáczió helyett a biróságnak nyilvános informálását megengedni, különösen azt tartva szem előtt, hogy akkor, amikor az uj perrendtartás szerint minden per a szóbeliség áldását élvezi, a régi eljárás szerinti perek se legyenek továbbra is tisztán az irásbeliség szük keretébe szoritva, hanem módjuk legyen a feleknek a biróságot ügyükről ezekben a perekben is felvilágositani. A bizottság tehát a perrendtartás életbelépése után még folyamatban levő rendes perekre nézve oly rendelkezést vett fel, hogy a per érdemének birói előadása után a felek jelenlevő képviselői az ügynek az iratokban foglalt ténybeli és jogi állását egy-egy felszólalással ismertethetik, de a felszólalással okozott költség megfizetésére az ellenfelet nem lehet kötelezni. Természetesen, ha a képviselők az ügy előadásán nem jelennek meg, közremüködésük czéljára az előadást nem lehet elhalasztani és őket a megjelenésre sem kell megidézni, hanem az ügy előadásáról ezután is a kifüggesztés utján értesülnek.

A bizottság a miniszteri javaslat egyes szakaszaiból kihagyta annak a meghatározását, hogy a biróságok tanácsai milyen számu tagokból alakuljanak, hanem a tanácstagok számára nézve külön szakaszban általános rendelkezést vett fel oly értelemben, hogy amennyiben törvény másképpen nem rendelkezik, a kir. tábla minden polgári ügyben hármas tanácsban határoz (másként rendelkezik például a polgári perrendtartás 55. §-a a kir. itélőtábla felebbezési tanácsára nézve) ; a törvényszék és a Curia tanácsának alakulására nézve a polgári perrendtartásban nem szabályozott polgári ügyekben is a polgári perrendtartás 55. §-át kell alkalmazni, vagyis a törvényszéki tanács mindig három, a curiai tanács pedig mindig öt tagból alakul ezekben az ügyekben is. A javaslatnak ez a módositása világosan eldönti a polgári perrendtartásban kifejezetten nem szabályozott azt a kérdést, hogy felfolyamodási ügyekben, továbbá más ügyekben, például a jogsegély megtagadása miatti felszólalás esetében a kir. tábla milyen számu tagokból alakuló tanácsban határoz. Még pedig eldönti olyan értelemben, hogy a kir. tábla tanácsa ezekben az ügyekben is három tagból áll *Dr. Térfi Gyula.*

Tanulmány német járásbiróságokról.

Bevezetés.

Az intézmények javitásának óhaja mindenütt természetszerüleg megvan ott, ahol reá jönnek, vagy reá jöttek arra, hogy a meglévő intézmények nem kielégitők.

Igazságügyi állapotaink jelen viszonylatában rendszerint a járásbiróságok müködése olyan, amely gyakorta jogosan hivja ki a jogkereső közönség rosszaló birálatát. Korántsem maga az itélkezés azonban az, amely szemet szur, hanem az idő mulása, amely alatt a jogkereső igazához jut.

Erészben az állapotok — sajnos — főképp a nagyobb népességü területek, az ugynevezett góczpontok biróságainál, sok kivánni valót hagynak fenn.

Egyenesen kétségbeejtők azonban az állapotok — mint ez köztudomásu — magában a fővárosban, holott — a dolgok természetes rendje szerint — éppen és főképpen itten, mindennek olyan berendezésünek és üzemünek kellene lennie, hogy példaadásul, mintául szolgálhasson : az egész ország területére.

Az ügyek torlódásának egészségtelen folyamatával azonban — sajnos — semmiképpen sem tartván lépést, a jogszolgáltatás gépezetének fejlesztése, ellentétben minden magánüzemmel, mely a jól felfogott önérdek jegyében, a forgalom és üzletkör emelkedéséhez képest, müködési szervezetének kereteit is aránylagosan tágitja és erősiti, nem lehet csodálkozni azon, ha elég gyakran olvashatók komoly jogi szaklapokban, de napilapokban is, olyan közlemények, melyek nem kisebb dologról beszélnek, mint jogszolgáltatásunk «*csőd*»-jéről.

Hogy ez a kitétel valósága esetén mit jelentene egy jogállam életében, arra igazán felesleges szót pazarolni. Ettől, hála Isten, elég messze vagyunk. De megmaradva a szólam mellett, nem le-

het elzárkózni annak bevallásától, hogy fővárosi biróságaink müködése bizony gyakorta küzd «fizetési zavarokkal».

Ennek a helyes felösmerése már esztendők előtt meginditotta az ugynevezett «*egyszerüsitési mozgalmat*», mely — sajnos — nem öltött lavinaszerü arányokat, hanem három, lényegében azonban *egy*, miniszteri rendelettel a jogkereső közönség számára — legalább eddig felismerhetőleg és hasznosithatólag — megszünt.

Belsőleg a miniszteriumban állandóan folynak ugyan a munkálatok, a munkatorlódás orvosszeréül kinevezett egyszerüsités és az észszerü munkakörelosztás érdekében s ezen serény munkálkodás legfrissebb hajtása csak az imént forgattatott meg az igazságügyi bizottság kohótüzében, hogy azonban ebből a javaslatból mikor lesz élő törvény, az még bizonytalan s igy az intéző körök legkiválóbb szakavatottsága és jóakarata mellett és daczára is, a várva-várt és oly kézen fekvő egyszerüsités egyelőre még nincs meg.

*

Felettébb érdekelt már régtől fogva, hogy a *külföld* nagy gazdasági góczpontjain, ahol a forgalom, a javak vándorlása s a mindennapi élet csetepatéja sokkalta nagyobb, mint nálunk, hogyan állhatnak fenn oly mintaszerü állapotok a jogszolgáltatás időhatárait illetően is, milyenről az ember lépten-nyomon hall és olvas. Miben áll másutt a jogszolgáltatás üzemének az a különös titka, hogy fennakadás és rázkódtatások nélkül képes kiszolgálni a lakosság nagy tömegének jogos igényeit...

A birói létszám magas voltában vagy kitünőbb szakképzettségében, a nép perlési kedvének korlátoltabb mivoltában, vagy az igazságügyi berendezkedési intézkedések tökéletesebb mivoltában, vagy az eljárási módban van-e az igazi ok?

A birói létszám nagy átlagban külföldön sem nagyobb a lakosság számarányához viszonyitva, mint nálunk, sőt.... és hogy a szakképzettség dolgában sincsen okunk a háttérbe vonulásra, azt hiszem nyugodt lelkiösmerettel állithatom.

A nép perlési kedve is oly viszonylagos valami, hogy erre határozott szabályt felállitani Közép-Európában alig lehet. Alaptalan perlekedők és rosszhiszemü adósok az egész világon egyaránt mindig találhatók.

Peres eljárásunk — a *sommást* értem — mely teljesen ujszerü s a való élettel lépést tartó, bajok kutforrása nem lehet.

Nyilvánvaló ezek szerint, hogy magokban az igazságügyi berendezkedéseinkben van a meg-megujuló bajok örökös forrása.

Óhajtottam tehát az igazságügyi berendezkedések hétköznapi üzemét máshol látni, hogy összehasonlitás utján tárgyilagos képet tudjak magamnak alakitani.

Evégből a hozzánk legközelebb fekvő német és osztrák jogszolgáltatás járásbirói intézményét kivántam közelebbről megvizsgálni.

Berlin, Lipcse és Bécs, oly jogszolgáltatási csomópontoknak látszottak, amelyek alkalmasak arra, hogy a lelkiösmeretesen kutató szakértői szem a viszonyok valódi mozgató erőit jól megfigyelhesse.

Az itt észlelt jogszolgáltatási benyomásokról óhajtok a következendőkben beszámolni.

I. Berlin központi járásbirósága.

1. E biróság területi beosztása.

Poroszország legujszerübb és legnagyobb járásbirósági szervezetét a berlini központi járásbiróság képezi: a «*königliches Amtsgericht Berlin-Mitte*».

Van ugyan ennél ujabb nagyvárosi járásbirósági épület is, az Amtsgericht *Hannover*, melyet mint ugyancsak a legujabbi szaktapasztalatok figyelembevételével épült birósági épületet 1911 október 16-án adtak át rendeltetésének, de bár a modern intézmények (igy hogy mást ne emlitsek: a nagyhálózati és belső házi telefon) még fokozottabb mértékben való alkalmazása által, tul is szárnyalja a berlini központi biróságot, általános szervezeti és a birói létszám tekintetéből is, messzire kimagasló mintabiróságot mégis csak a berlini biróság képez.

Előre kell bocsátani, hogy az 1905. évi népszámlálás adatai szerint, a Berlin központi járásbiróság területére; 1.663,170 lakos (Gerichtseingesessene) esik. (Az ezen birósági területen müködő ügyvédek száma: 1314. Budapesten az idei népszámlálás kerekszám 882,000 lakosára: 1701 ügyvéd esett. Ugyanekkor az ügyvédek száma Bécsben 1100 volt). 1906. évi junius 1-én lépett érvénybe az a birósági területi beosztás, mely ezen középponti járásbiróság területét akképpen határozta meg, hogy azt északon a városi gőzvasut (Stadtbahn) «Nordring» vonala, keleten a városi közvágóhidtól délre a Spree folyóig vont képzeleti földrajzi vonal s délen és a nyugati részen, a Spree csatornái által vont természetes földrajzi vonal határolják körül.

Ezen középponti járásbiróságon kivül, a központival közvetlen szomszédos járásbiróságok: délen

1. a Berlin—Schöneberg-i (birói létszáma 31, a területén lakó ügyvédek száma 22).
2. A Berlin—Tempelhof-i (biró létszám 16, ügyvédi 5).
3. Rixdorf-i (birói létszám 20, ügyvédi 14, *keleten*
4. a Lichtenberg-i (biró 9, ügyvéd 10).
5. Weissensee-i (biró 6, ügyvéd 6), *északon*
6. a Pankow-i (biró 8, ügyvéd 10).
7. Berlin—Wedding-i (birói létszáma 27, ügyvédi létszáma 4), *nyugaton* pedig
8. a Charlottenburgi Amtsgericht-ek (biró 38, ügyvéd 84),

Ezek tulajdonképpen még majdnem mind: berlini biróságok számba mennek (a Schöneberg-i, a Tempelhof-i Wedding-i járásbiróságok büntetőosztályai a berlini *Moabit*-ban vannak együtt), közvetlen felettes törvényszékük is a berlini II-ik és III-ik országos törvényszékek. A berlini első számu országos törvényszék («Landgericht I. in Berlin») csupán a középponti járásbiróságnak képezi jogszolgáltatási felettes hatóságát, mellyel egy közös épületben is van elhelyezve). A lakosság a drága lakásviszonyok kényszerito nyomása alatt jóformán már alig lakik magában a városban, hanem akárcsak Londonban, melyhez helyzetüket igen szeretik hasonlitani, hova-tovább teljesen az elővárosokba szorul s igy különösen Schönebergben és Charlottenburgban a vagyonosabb elem (Berlin W.) lakozik, mig a kisebb tisztviselők különösen *Pankow*-ot keresik föl. Az Amtsgericht Berlin—Mittenek ez a még mindig az ujdonság ingerével ható területi beosztása, mely állandóan sok, részben helyeslő, részben elitélő, sőt gunyoros szóbeszédre is ád alkalmat, voltaképpen eléggé önkényes, mert azáltal, hogy az előbb emlitett földrajzi vonalakra támaszkodik, magának Berlin sajátképeni területének egy részét, délen a Zoologischer-Gartentól a Wansee-i pályaudvarig a Schöneberg-i és ezenfelül az Anhalt-i pályaudvartól kiindulólag, a Kottbus-i rakpartig terjedő hatalmas területet: a Tempelhof-i járásbiróság hatásköre alá bocsátja. Északon pedig a város területének egy igen számottevő darabja: a Weddingi és Weissensee-i biróságok kerületébe megy át, mig nyugaton, jóval a város határán tul, egészen Habsburg-i rakodópartig terjed ki, már nem is a voltaképpeni közigazgatási értelemben vett Berlinben, hanem a szomszédos Charlottenburg-ba, a berlini középponti járásbiróság hatásköri körzete.

Igy bizony a jogkereső nagyközönség, de maguk az ügyvédek is perinditásaiknál nagy elővigyázatra vannak utalva, hogy az illetékességi szabályokba bele ne ütközzenek.

Az eligazodás megkönnyitése érdekében, a porosz kir. igazságügyminiszterium, két *tájékoztató fali térképet* készittetett. Egyiket Berlinröl és közvetlen környékéről, a másikat Berlin és *távolabbi* környékéről. Ezek a térképek, melyek a birósági épületek folyosóin, váróhelyiségeiben és ügyvédi termeiben, megfelelő számban és feltünő helyen vannak elhelyezve, nagy gyakorlati érzékkel vannak megszerkesztve, ugy hogy akár a járásbirósági, mint a törvényszéki hovatartozandóság kérdésében az érdeklődőnek első pillanatra felismerhető, pontos tájékoztatást nyujtanak.

Hogy a porosz igazságügyi igazgatás ezeknek a térképeknek gyakorlati használhatóságuk tekintetében, mily kiváló jelentőséget tulajdonit, erre nézve egy szerény, de mégis eléggé bevilágitó adatocskát képez az, hogy a porosz kir. igazságügyminiszteriumban *Steuber* titkos igazságügyi főtanácsos, ki tanulmányaimban valóban szeretetreméltó és hatékony módon volt szives támogatni, elsősorban is jóakaratulag ezen szervezeti térképekre hivta föl figyelmemet, melyekből — mint mondotta — a biróságok területi beosztásával, «azonnal tisztában leszek».

E térképek, melyek az eligazodást valóban pompásan szolgálják is, mint ügyvédektől hallottam és részben láttam is, az ügyvédi irodák alapfelszereléséhez is tartoznak.

(Nálunk is sok évvel ezelőtt, a kir. táblák szétosztása alkal-

mával készült egy kisméretü ilynemü térkép, mely a táblai kerületek kiterjedését s a táblai, törvényszéki s járásbirósági székhelyeket tüntette föl. Hasznos dolog volna nálunk is, a középponti járásbiróság fölállitása alkalmával, ilyen tájékoztató térképeket készittetni, arra nézve, hogy meddig terjed a központi járásbiróság területe és hol kezdődik s meddig ér a pestvidéki és szomszédos járásbiróságok körzete, mert a zavar a birósági kerületek dolgában nálunk sem lesz kizárt és nem tévesztendő szem elől, hogy a *Pp.* szerint: «a biróság illetékességét hivatalból veszi figyelembe». (1911. évi I. tcz. 50. §. 1. bek.)

2. *A berlini középponti járásbiróság szervezete.*

A berlini középponti járásbiróság, a már az előző részben körvonalozott földrajzi területen, a teljes elsőfoku jogszolgáltatást teljesiti: a járásbirói hatáskört illetően. Tehát a szoros értelemben vett polgári peres szakon kivül, felöleli a büntető jogszolgáltatást, a végrehajtási eljárást, a csődeljárást, a gondnokság alá helyezési eljárást, a holttá nyilvánitási eljárást, az ingatlanok végrehajtását, a czég-ügyeket, az egyházbóli kiválás ügyeit, az önkéntes és választott biráskodást, a polgári és büntető jogsegélyt, a házassági ügyek egy részét, a gyámsági és telekkönyvi, munkásbiztositási és belhajózási ügyeket és a fiatalkoruak biróságát is.

Ezen birósághoz egy elnöki és 178 birói (tehát összesen 179 birói) állás van szervezve. (Ilyképp számra nézve Németország 2-ik birói hatósága. Az első: az I. számu berlini törvényszék, mely 1 elnökből, 51 tanácselnökből (Directoren), 150 itélőbiróból és 40 ügyészből áll.)

A birák közül 16 biró azzal van megbizva, hogy a biróság: *nem birói* személyzete felett, felügyeleti tevékenységet gyakoroljon s ehhez képest voltaképeni itélőbirói teendőjük szükebb körre szoritkozik, amire a további taglalások folyamán később még visszatérek. Ezenkivül még egy kisegitő albiró (Gerichtsassessor) áll e biróságnál jelenleg állandó alkalmazásban. Ezen *szervezett* birói létszámon felül, 37 *dijtalan* albiró (unbesoldeter Assessor), van a tárgyaló birák munkaterhének csökkentésére a középponti járásbirósághoz időlegesen beosztva. Ügykörükről más helyen fogok szólani.

Kétségtelen, hogy ennek az óriási szervnek belső ügykezelése felettébb sok igazgatási munkát ád. Ennek megfelelően a *birói kar* két tagja azzal van kizárólag elfoglalva, hogy a biróság *elnöki ügyeiben* s *igazságügyszervezeti* kérdésekben az elnöknek segédkezik. Egy biróra pedig a biróság *pénztára* feletti főfelügyelet van bizva s ez a szervezeti beosztásban mint pénztár-gondnok (Kassen-Kurator) szerepel.

Az egész biróság 176 *osztályra* (Abteilung) oszlik (1—176 számozással), melyeknek mindegyike külön jegyzői irodával (Gerichtsschreiberei) van fölszerelve.

Az ügyek beosztása az egyes ügycsoportokba *ügyszakonként* történik. Csupán a telekkönyvi ügyek vannak *kerületek szerint* elosztva, ami ezen ügyek természetének figyelembe vételével az egyedül czélszerü ügyelosztási alap.

Közelebbről megtekintve, ezen ügycsoportok elosztása a következő:

1. 90 *polgári peres* osztály van.
2. 5 *végrehajtási* osztály (Vollstrekungssachen).
3. 6 osztály végzi a *csőd,* önkéntes *árverési, gondnokság* alá helyezési, *árverési* és *zárgondnoki* ügyeket (Zwangsverwaltungen).
4. Ugyancsak 6 osztályban kezelik az összes *kereskedelmi* ügyeket valamint, a *tőzsdei,* hajó, mustra, szövetkezeti és egyleti *lajstromok* ügyeit (Registersachen).
5. 6 osztály végzi a *polgári jogsegélyt.* (Rechtshilfesachen,)
6. 2 osztály végzi a végrendelettel kapcsolatos ügyeket, a választott biráskodást (Schiedmannswesen) s a járásbiróság elé tartozó eljárást a házassági ügyekben.
7. 21 osztály ügykörét képezik a gyámsági és hagyatéki ügyek s ugyanezek végzik a fiatalkoruak feletti biráskodást (Jugendgericht).
8. 8 osztály foglalkozik a telekkönyvi ügyekkel és
9. 30 osztály teljesiti a büntető biráskodást.

A középponti járásbiróság főépületében, (Neue Friedrichstrasse 12/15.) csupán a tágabb értelemben vett polgári ügyosztályok vannak elhelyezve, valamint a fiatalkoruak birósága, mig a büntető ügycsoportok közül: a 125—150 és a 160-ik, az Alt-Moabit-i régi büntető törvényszéki épületben és 3 osztály (151—153) a Dircksen-ut 16. szám alatti épületben van.

A büntető osztályok, bár minden tekintetben szerves alkotó részei ennek az óriási biróságnak, elhelyezésüknek helyközi távolsága folytán, az általános szolgálati felügyelet szempontjából, az elnöknek egy e czélra oda kirendelt állandó helyettesének közvetlen ellenőrzése alá vannak helyezve.

A) *A berlini középponti járásbiróság elnökének ügyköre.*

A középponti járásbiróság elnöke a legfelsőbb biróság előadó-birájának rangjában van s a jelenlegi elnök czime: titkos igazságügyi főtanácsos (Geheimer Oberjustizrat).

Az *elnök,* mint ez egy ily, szinte szertelenül nagy szerv gépezeténél másképp el sem képzelhető, természetszerüen csupán *felügyeleti* teendőket végez, ezt is a már az előző részben emlitett két elnöki titkárként müködő biró segitsége mellett s ezen felügyeleti hatásköre is megoszlik a *büntető szakok* feletti felügyelet tekintetében, amelyekre nézve, mint ezt ugyancsak az előző pontban érintettük, egy állandó megbizottja, ennek pedig ugyancsak folytonos felügyeletet teljesitő: állandó helyettese van, ugy hogy a büntető ügyeket illetően az elnöknek két állandó helyettese van, (2 Amtsgerichtsrath, ami a mi jelenlegi VII. rangosztálybeli biráinknak megfelelő állás).

Az *elnöki irodában* összpontositott ügykezeléssel kapcsolatos *számvevőségi* teendőket: négy számtanácsos és két számellenőr végzi.

Az elnökségi *jegyzői iroda* pedig, melynek összes kezelői és gazdasági jellegü teendőit nyolcz titkár (Expedient) végzi, a következő főcsoportok szerint tagolódik: *A)* I. A személyzeti ügyeken kivüli: általános felügyelet (amiben az óriási méretü *főépület* fentartása is benfoglaltatik) és igazságügyi igazgatás.

II. A végrehajtók (Gerichtsvollzieher) feletti felügyelet és ezeknek személyi ügyei.

B) *A birák személyi ügyei.*

C) A birósági *jegyzők* (Referendare). irodatisztek, irodai alkalmazottak és dijnokok személyi ügyei. Ez az ügycsoportositás, mely a természetszerü alkatelemeit foglalja magában, egy birósági szervezet körén belöl előforduló igazgatási teendőknek, ezen teendők szükségszerü halmozott volta alapján emelkedik ki a rendes elnöki ügycsoportok átlagából.

Az általános felügyelet és igazgatási teendőkön kivül, melyeknek átlagos mennyiségét, a feldolgozására beosztott és erősen elfoglalt segéderők száma is eléggé élénken megvilágitja, természetesen az elnök állapitja meg és pedig az I. számu országos törvényszék elnökével egyetemben, ezen törvényszék elnöki tanácsában, a járásbiróság évi munkatervét, melyet hosszas és lelkiösmeretes számitásokon alapuló előtanulmányok előznek meg s amely ennek megfelelően, szinte bihetetlennek látszó egyformasággal állapitja meg az egyes birói ügyköröket. Az elnök a biróságnak kifelé való képviselője s eszközli a nagyfokunak mondott érintkezést az eléje kivánkozó ügyes-bajos felekkel és a felső s legfelső felügyeleti hatóságokkal. Közel jövőben felállitandó középponti járásbiróságunk elnöke, noha a biróság személyzeti létszáma a berlini biróság létszámának — ugy vélem — körülbelől csak mintegy a fele lesz, ugyancsak aligha fog egyéb teendővel foglalkozhatni, mint a szorosan vett felügyelet, belső igazgatás és a legszükebbre szabott érintkezés teendőivel.

*

A helyszinén nyolcz napon keresztül igen belterjesen folytatott tanulmányaimban, a biróság érdemes ősz elnöke *Herzog* titkos tanácsos is, messzemenő előzékenységgel s minden lehető adattal volt szives támogatni s tőle hallottam azt az egyébként — a tapasztaltak után — természetesnek talált adatot is, hogy biróságát mindenféle külállamok részéről szinte állandóan beható tanulmányok tárgyává teszik, amit azért találok szükségesnek külön kiemelni, mert szinte természetesnek kell találni, hogy amennyiben nálunk is felállittatik egy ujszerü s teljesen a kor szinvonalán álló középponti biróság, különösen kelet felöli államok részéről, ez is — mint közelebb fekvő — beható tanulmányok tárgyává fog tétetni. Berlinben erre nézve — önérzettel — mintegy: már be vannak rendezkedve.

*

Az elnöki ügykör egyik kiegészitő tevékenységét képezi végül az egyes birák tárgyalásainak meglátogatása, illetve hallga-

tása, hogy igy az elnök a minősités czéljaira nézve esetlegesen szükséges személyi adatoknak közvetlenül juthasson birtokába, illetve egy és más körülmény felől ezuton személyesen szerezhessen tapasztalatokat.

Hogy természetesen ez a «személyes megjelenés» ily adatszerzésre valóban alkalmas mód-e, az más kérdés. A lipcsei Amtsgericht elnöke például erre nézve abban a véleményben van, hogy ha ő a tárgyalási teremben megjelenik: «akkor ugyis minden másképp megy» és azt hiszem, ebben neki van igaza....

6. *A felügyelő birák.* (Dienstaufsicht führende Amtsrichter.)

Mint már a középponti járásbiróság szervezetének taglásánál röviden jeleztem, a rendes itélőbirói állomány 16 birája van megbizva a szolgálat feletti felügyelettel.

Anélkül, hogy ezen felügyelő birák hosszadalmas és bonyolódott ügykör-beosztását a maga egészében kivánnám elétárni, csupán tájékoztatóul, az egyes felügyeleti körök mintegy jellemzéseül, tartok szükségesnek egynehány ilyen felügyeleti ügykört bemutatni. Igy egy biró a *kerületek szerint* beosztott *végrehajtók* egy részére ügyel fel. (A középponti járásbiróság területe *112* végrehajtási körzetre van beosztva.)

Egy másik biró, a végrehajtók egy másik csoportjának felügyeletét intézi s a birósági szolgákat ellenőrzi.

A harmadik felügyelő biró például a központi munkaanyag szétosztó-hivatal (Verteilungstelle) és a végrehajtók harmadik csoportja feletti ellenőrzést gyakorolja. (Igen lényeges szerve e hivatal a biróságnak.)

Egy negyedik felügyelő biró a peres osztályok egy számszerint kijelölt csoportjának (15—20 között váltakozik ez) segédszemélyzeti felügyelője és egyuttal az irattár és a birósági nyomtatványok (Formularverwaltung) feletti ellenőrzést is gyakorolja. Itt jegyezzük meg, hogy a «nyomtatványok» kezelése, állandó karban tartása és megfelelő pontos szétosztása az egyes irodák között, a biróságnál, de amint itt mondták nemcsak ennél, de szerte az egész országban, különösen nagy horderejü feladatnak számit. (Az osztrák igazságügyminiszteriumban mondta erre nézve *Hermann* miniszteri titkár: a jó nyomtatványok a czélszerü igazságügyi ügymenet *alapját* képezik.) Az e feletti *tényleges* intézkedést a középponti járásbiróságnál egy birósági főtitkár (kezelési főtisztviselő) látja el s az egyes irodák titkárai (kezelői) *személyes felelősség terhe alatt* kötelesek arról gondoskodni, hogy minden egyes az irodájukban szükséges nyomtatvány, állandóan, *megfelelő számban,* kéznél legyen, hogy részben a soronkivüli beszerzéssel (elhozással) felesleges idő ne teljék, vagy — amint ők mondják — «a drága szolgálati idő ideoda szaladgálással haszontalanul ne fecséreltessék» — mert erre igen néznek — másrészt, hogy az összes intézkedések mindenkori lehető teljes *egyöntetüsége* biztosittassék. Hazai viszonyainkra alkalmazva, — mindkét azonos szempontból, — nem egyszer s nem egy helyütt találtam szorgalmazni időszerünek ennek a kézenfekvő okszerü gazdálkodásnak alkalmazását.

*

Külön egy felügyelő birája van a bejelentő-szoba (Anmeldestube) és beadványgyüjtő állomás (Briefannahme und Briefsammelstelle), valamint a birósági (másoló) főiroda és a pompásan fölszerelt gazdag, kényelmes és sürün látogatott *birósági könyvtár*nak, valamint a központi számvevőségnek; a telekkönyvi osztályok központi irodájának (ez utóbbi jelenleg ugyancsak legfelsőbb birói rangban) és az ideiglenes birói letéteknek.

Ezen birák mindegyike eme tisztán kezelési szakokon kivül, még az egyes osztályoknak megfelelően felügyeleti csoportba osztott nem birói személyzete felett is gyakorol állandó ellenőrzést. Minden felügyelőbirónak, ugyancsak a felügyelőbirák köréből, állandó helyettese és állandó megfelelő irodai szakszemélyzete van. (A végrehajtók felügyeletével megbizott birák mellé például: végrehajtó felügyelők [Gerichtsvollzieher Inspector] a számvevőséget ellenőrző biró mellé számtanácsosok vannak beosztva.)

A felügyeleti rendszer eme elosztott és belterjes módja a gyakorlatban az eddigi tapasztalatok egybehangzó eredménye szerint, — mint azt előttem több izben, nyomatékkal többen ismételték, — pompásan beválik s a mi fogalmaink szerint, szinte elképzelhetetlenül óriási birósági gépezet ezen könnyed és a gyakorlatban szinte alig észrevehető rugó állandó és egyenletes nyomása alatt, összevágóan s a legcsekélyebb zökkenés, vagy fennakadás nélkül müködik.

A felügyelő birák egyéb munka teendője és mennyisége, ezen felügyeleti tevékenységi körüknek megfelelően van kiszabva és felügyeleti elfoglaltságuk folytán, itélőbirói tevékenységük megfelelően mérsékelve van. Igy átlagban például ők, mint tárgyaló birák, nem *háromszor* tárgyalnak hetenként, mint a többi perbirák, hanem felügyeleti körük nagyságához képest, csupán csak heti két, illetve *egy* napon. Ugyancsak ez, a becses birói munkaerőt tervszerü óvatossággal, kimélő gazdálkodás mutatkozik azon birákkal szemben is, akik hivatalból folyóan, valamely más elfoglaltsággal is vannak felruházva. Igy például — hogy mást ne emlitsünk — az a járásbiró, aki a «referendárok» részére hivatalból felállitott kebelbeli jogi *továbbképző tanfolyamnak (Juristisches Seminarium)* előadója (docens-e), csupán heti egy tárgyalási napot tart, mig az ügyosztályába besorozott többi ügyeket, heti másik két tárgyalási napon, egy beosztott Gerichtsassessor, mint kisegitő biró látja el.

D) *A birósági kezelők állománya és szolgálati beosztása.*

A berlini középponti járásbiróság szervezeti és ügykezelési elrendezkedését ösmertetve, ehelyütt tartom alkalomszerünek néhány szóval megemlékezni eme ügykezelés voltaképpeni oszlopairól, a biróság kitünő kezelési segéderőiről. Poroszországban (és szerte egész Németországban, de ujabban Ausztriában is) az egész igazságügyi szervezet, mint biztos és állandó alapra, tulajdonképpen az irnokok (Gerichtsschreiber) karára van felépitve. Ezek közbülső fokot alkotnak (Mittelbeamte) a tulajdonképpeni fogalmazási személyzet (tehát a birói kar és a birói sarjadék) és a minősitési kellékekkel nem rendelkező: segédkezelői, illetve leirói személyzet között (Unterbeamte).

Ilyen középhivatalnok a kinevezett tisztviselő csak az erre nézve előirt minősitési feltételeknek fenforgása és bizonyos vizsgák letétele esetén és után lehet. Szolgálatát az ilyen, mint «Justizanwärter» kezdi, aki egy rövid ideig, mielőtt üresedés alapján a létszámba kerülhet, (addig számfeletti (Supernemerär) dijtalanul köteles szolgálatot teljesiteni. Két-négy esztendő mulva letheti az irnoki vizsgát, mely után «actuar» lesz s mint ilyen állittatik voltaképp igazán szolgálatba; de még mindég napidij mellett (Diätärien-Zeit). Négy-öt év alatt az Actuarból valóságos irnok lesz. (1800 márkától 4500 márkáig emelkedő fizetéssel, lakbéren kivül).

Az a rang aztán, amelylyel az ilyképp előzetesen, a kezelés minden ágában megfordult és minden irányban kiképzett irnokot (Gerichtsschreiber) a gyakorlati szolgálatba a *biró mellé* — mint *állandó* segédet — beállitják, törvényszéki titkári czim (Gerichtssecräter). Ugyancsak ezen, a biró melletti kezelői és jegyzőkönyvvezetői tevékenységében, lép elő birósági főtitkárrá (Gerichtsobersecretär), majd ugyanebben a hatáskörben, a számtanácsosi fizetési osztályba és czimhez is juthat (Rechnungsrat). De azért az illetőnek további *foglalkozási köre* s hivatalos müködésének megjelölése továbbra is: a birósági irnok (Gerichtsschreiber) marad. Ezeknek a tisztviselőknek tehát a mi viszonyainkra is megszivlelendőleg két kimagasló tulajdonságuk van: 1. a megfelelő *előképzettség*, vagyis a *birói* szolgálatra való *segédi* kimüvelés és 2. az állandóság. Egyiknek épp oly jelentősége van, mint a másiknak s ezeknek a körülményeknek a helyes felösmerése és alkalmazása teszi annyira könnyüvé és kellemessé a birói tiszt gyakorlását — odakünn...

Ha egy birósági osztályban (Abteilung): több ilyen jellegü középhivatalnok van alkalmazva, akkor a vezető tisztviselő függetlenül hivatalbeli egyéb czimétől, szolgálatilag mint birósági *első-irnok* van megjelölve (Erster Gerichtsschreiber).

*

A középhivatalnokoknak ettől a csoportozatától megkülönböztetendők azok az ugyancsak állandó segédtisztviselők, akiket (Amts-Landgerichts) «*assisstent*»-eknek neveznek s akiknek állománya a *kiszolgált katonai altisztekből* kerül ki («Unterbeamte»), tehát akik nem részesültek abban a gondos szakszerü *előiskolázásban*, amelyekben a birósági titkároknak volt részük, előkészitő szolgálatuk alapján. Sajnos, a mi átlagban tulságos jónak, illetve elsőrendünek nem mondható kezelői szervezetünk, ezt a hatásában oly kimondhatatlanul fontos szervezeti széttagolást eddigelé nem ösmeri. Aminek egyrészt a kezelés magasabb értelemben

vett szakszerüsége vallja nem csekély kárát s az önálló intézkedéseknek általuk való sikeres keresztülvihetése ütközik alapvető nehézségekbe.

Másrészt nem alkalmazhatók a mai képzettségü kezelőink — ugyancsak tisztelet a kivételeknek — a birák segédmunkásaiként s igy az állandó, gyakorlott, megbizható és szakképzett segéd müködésében rejlő óriási erkölcsi tőke- és időmegtakaritás az itélőbirói gyakorlati szolgálatból csaknem teljességgel hiányzik.

Németországban az a legfőbb czél, amire a felsőbbség gondoskodása a birósági irnokok kiképzésénél legelsősorban irányul, t. i., hogy megfelelő számu *jegyzőkönyvvezetői anyag* álljon a tárgyaló birák rendelkezésére, ám azért ezeknek az alsóbb tisztviselőknek a müködése által is hatékonyan segittetik. Jegyzőkönyvvezetőkként ugyanis szükséghez képest ezek is szerepelhetnek, de birósági irnokként még sem végezhetik mindazokat az *önálló teendőket*, amelyek a valódi és képesitett birósági irnokok hatáskörét alkotják s melynek folytán a német birósági irnoki állomány a birák mellett s alatt mintegy az igazságügyi szervezet gerinczét képezi. Az irnokok szolgálati viszonyairól — Poroszországban — az 1879 márczius 3-iki törvény intézkedik.

Dr. Révay Bódog,
budapesti kir. járásbiró.

A közbenszóló határozatok ellen használható perorvoslatok bejelentéséről és a BP. 556. §-a első bekezdésének értelmezéséről.

A közbenszóló határozatok ellen használható perorvoslatok kezelése és értelmezése tekintetében sokszor találkozunk olyan gyakorlattal, amely éppen nem felel meg a BP. rendelkezéseinek s emellett a biróságot felesleges erő- és időpazarló munkával terheli.

Az egyik kir. törvényszék, mint fellebbviteli biróság, a fellebbviteli tárgyaláson a védőnek a bizonyitás kiegészitése iránt tett inditványát végzéssel elutasitotta. A védő emiatt a BP. 384. §-ának 9. pontja alapján «semmiségi panaszt» jelentett be, amelyet a biróság végzéssel elutasitott, lényegileg visszautasitott. E végzés ellen a védő felfolyamodással élt, amelyet a biróság végzéssel elfogadott és az iratok felterjesztését elrendelte. Ugyanezen a felebbviteli tárgyaláson a kir. törvényszék az ügy érdemében itéletet is hozott, amely a BP. 556. §-ának második bekezdése értelmében nyomban jogerőre emelkedett, mert az elbirálás tárgya ugy a vád, mint az itéletek szerint csak kihágás volt. A védő az itélet ellen perorvoslattal nem élhetett és nem is élt, mert az itéletet kifejezetten tudomásul vette, az előbb emlitett fellfolyamodását azonban mégis fentartotta. Az iratok felterjesztése után a kir. tábla a védő felfolyamodását, mint a törvényben kizártat, visszautasitotta.

A védő tévedett, amikor a bizonyitás kiegészitését elutasitó végzés ellen kifejezetten semmiségi panaszszal élt, mert semmiségi panasznak csak a BP. 426. §-ában felsorolt határozatok ellen van helye. De tévedett a biróság is, amikor a védő által a közbenszóló végzés ellen bejelentett semmiségi panaszt, helyesen alaki perorvoslati bejelentést a véghatározat meghozatala előtt elutasitotta, lényegileg visszautasitotta.

A közbenszóló végzés ellen a BP. 300. §-ának második bekezdésében foglalt kivételektől eltekintve, ugyanezen §. első bekezdése értelmében önálló perorvoslatnak helye nincs. Az ilyen határozat ellen a BP. 384. §-ának utolsóelőtti bekezdése értelmében, ha a törvény ki nem zárja, csak a 384. §. vonatkozó pontját lehet és kell perorvoslati okul megjelölni. Ez a megjelölés egy egyszerü jogfentartó tény, melyet a jegyzőkönyvbe fel kell venni és amelyről a biróságnak egyelőre semminemü határozatot nem kell hozni. Téves egyes biróságoknak az a gyakorlata, amely szerint a jegyzőkönyvben kifejezést adnak annak, hogy a perorvoslati bejelentést tudomásul veszik, vagy azt visszautasitják. Hiszen ha a bejelentés a jegyzőkönyvben fel van véve, akkor az mint tény meg van állapitva és tudomásul szolgál. A perorvoslati bejelentésnek azonnali visszautasitására pedig nincs szükség. A bejelentéskor még tulajdonképeni perorvoslat nincs, mert nem tudjuk, hogy a bejelentő fog-e a véghatározat ellen perorvoslattal élni és ha fog, fenn fogja-e tartani az alaki okon tett bejelentést?

A közbenszóló határozat ellen bejelentett, de még csak a jövőben érvényesithető perorvoslati megjelölés további sorsa szoros kapcsolatban van az ügyet eldöntő véghatározat ellen használható és tényleg használt perorvoslattal.

Ha a BP. a véghatározat ellen alaki semmiségi okok miatt is megengedi a perorvoslatot és a közbenszóló határozat ellen irányuló perorvoslati bejelentés bejelentője a bejelentés kifejezett fentartásával a véghatározat ellen perorvoslattal él, ugy a közbenszóló határozat ellen tett perorvoslati bejelentés a véghatározat ellen használt perorvoslathoz simul; ha pedig a véghatározat ellen csak a már bejelentett alaki ok miatt él ennek a bejelentője perorvoslattal, a közbenszóló határozat ellen irányuló perorvoslati bejelentés átalakul rendes perorvoslattá. De ha a közbenszóló határozat ellen tett perorvoslati bejelentés bejelentője a véghatározat ellen perorvoslattal nem él, vagy ennek a perorvoslatnak a bejelentéskor a közbenszóló határozat ellen tett perorvoslati bejelentését kifejezetten fenn nem tartja, akkor a közbenszóló határozat ellen tett perorvoslati bejelentés önmagától megszünik.

Olyan esetben, amelyben a BP. a véghatározat ellen a perorvoslatot akár általában, akár csak az alaki semmiségi okok alapján kizárja, a közbenszóló határozatok ellen sem lehet gyakorlati jelentőséggel alaki semmiségi okok miatt perorvoslati bejelentéssel élni. Magától értetődik, hogy ez a tilalom csak a BP. 300. §-ának első bekezdése alá eső közbenszóló határozatokra vonatkozik, mert az ugyanezen §. második bekezdésében körülirt közbenszóló határozatok ellen önálló perorvoslatul a felfolyamodás van megjelölve, ennek használatát pedig az a tény ki nem zárja, hogy a véghatározat ellen perorvoslatnak helye nincs.

A járásbiróság előtti eljárásban az alaki semmiségi okok a felek által csak a járásbiróság itélete és a törvényszéknek a BP. 554. §-ának harmadik bekezdése alapján hozott elsőfoku itélete ellen érvényesithetők. Az 556. §. harmadik bekezdése a törvényszék másodfoku itélete ellen alaki semmiségi ok miatt a semmiségi panaszt meg nem engedi. Ugyanezen §. második bekezdése pedig azokban az esetekben, amelyekben az elbirálás tárgya ugy a vád, mint az itéletek szerint csak kihágás vagy pénzbüntetéssel büntethető vétség, a semmiségi panaszt teljesen kizárja. Eszerint a járásbirósági eljárásban a közbenszóló határozatok ellen tett perorvoslati bejelentések tulajdonképeni czéljukat, hogy tudniillik valódi perorvoslatokká váljanak, csak a járásbirósági itéleteknél és a BP. 554. §-ának harmadik bekezdésén alapuló törvényszéki itéleteknél érik el. Ezeken az eseteken kivül a közbenszóló határozat ellen tett perorvoslati bejelentés a véghatározat ellen használt perorvoslathoz nem simulhat, sem pedig a véghatározat ellen irányuló perorvoslattá át nem alakulhat, mert mint láttuk, itt vagy egyáltalán nincs a véghatározat ellen perorvoslatnak helye, vagy ha van is, az alaki semmiségi okon alapuló perorvoslat ki van zárva. A perorvoslati bejelentéssel a BP. 556. §-ának harmadik bekezdése esetén legfeljebb az czélozható, hogy a kir. tábla figyelme az okozott alaki sérelemre felhivatván, ez a sérelmet, ha tényleg fenforog, hivatalból orvosolni fogja.

A közbenszóló határozat ellen tett perorvoslati bejelentés visszautasításának kérdése a BP. szerint csak a véghatározat meghozatala alkalmával merül fel olyan esetben, ha a véghatározat ellen perorvoslatnak vagy általában, vagy alaki semmiségi okon nincs helye és a közbenszóló határozat ellen tett perorvoslati bejelentés bejelentője e bejelentését a véghatározat ellen valódi perorvoslatként előterjeszti. Ilyenkor a biróság köteles a tévesen perorvoslatként szerepeltetett perorvoslati bejelentést, mint a törvény által kizárt perorvoslatot, visszautasitani.

Ennek a visszautasitásnak ugyan nincs nagy gyakorlati jelentősége, mert a véghatározat ellen bejelentett perorvoslatot visszautasitó végzés ellen helyesen felfolyamodásnak van helye s igy a perorvoslattal élő, ha akarja, eléri azt a czélját, hogy eredeti perorvoslatával a felsőbiróság a felfolyamodás kapcsán foglalkozzék. A felsőbiróságok foglalkoznak is ilyen perorvoslatokkal elég gyakran, mert ha a biróság az érdekeltet élőszóval nem tudja meggyőzni arról, hogy perorvoslata tekintetében visszautasitási ok forog fenn, a forma szerinti visszautasitás nem tartja vissza az illetőt attól, hogy a visszautasitás ellen felfolyamodást ne jelentsen be.

Nem mellőzhetem hallgatással a kir. törvényszék, mint fellebb-

viteli biróság által elsőfokban hozott és a jelen megbeszélés második bekezdésében körülirt perorvoslati bejelentést elutasitó — lényegileg visszautasitó — végzésének indokolását sem, amely szerint «a kir. törvényszék, mint felebbviteli biróság végzése ellen a BP. 556. §-a értelmében felfolyamodás nem használható.»

Eltekintve attól, hogy ez az indokolás sehogy se vág ide, mert a védő a bizonyitás kiegészitést elutasitó végzés ellen nem felfolyamodást, hanem semmiségi panaszt jelentett be, kétségtelen, hogy a szóbanforgó közbenszóló végzés ellen felfolyamodásnak helye nincs, de nem azért, mintha azt a BP. 556. §-a zárná ki, hanem mert a végzés nem tartozik a 300. §. második bekezdésében felsorolt végzések közé. A végzés indokolása az 556. §-nak olyan értelmet tulajdonit, hogy ez a törvényhely a járásbiróság előtti eljárásban a törvényszék mint felebbviteli biróság által akár első, akár másodfokban hozott végzésekkel szemben a felfolyamodást kereken kizárja. Ezzel az elég elterjedt felfogással nem érthetek egyet.

A BP. 521. §-a értelmében a 379. §. ama rendelkezését, hogy végzés ellen egyfoku felfolyamodásnak helye van, ha ezt a törvény kifejezetten ki nem zárja, a járásbiróság hatáskörébe utalt bünvádi ügyekben is alkalmazni kell, mert a járásbiróság előtti eljárást szabályozó XXIX. fejezet ettől eltérő szabályt nem tartalmaz. A BP. 566. §-ának első bekezdése, amely kimondja, hogy a «törvényszéknek mint másodfoku biróságnak végzése ellen felfolyamodás nem használható», csak az olyan végzésekre vonatkozik, amelyeket a törvényszék felfolyamodás folytán másodfokban hoz.

Kitünik ez a rendelkezés törvényszerkezeti elhelyezéséből, mely szerint az 566. §. elején van, amely szakasznak többi intézkedései a fellebbezett ügyekben kelt itéletek elleni perorvoslatok kérdését szabályozzák.

Ezt bizonyitja továbbá az, hogy a felhivott törvényhely a törvényszéket, mint másodfoku biróságot emliti, amelylyel jelezni kivánja, hogy itt másodfokban hozott végzésekről van szó. E fejezet egyéb §-aiban, ahol ilyen megkülönböztetésnek szüksége fenn nem forog, a törvény mindenütt csak «törvényszéket» emlit.

De ugyanerre a következtetésre vezet az is, hogy a törvényhozónak semmi oka sem volt arra, hogy a törvényszék, mint felebbviteli biróság által elsőfokban hozott végzések ellen a felfolyamodást apodiktice kizárja. Ezek a végzések nagyban és egészben olyan tartalmuak, mint a kir. tábla által elsőfokban hozott és felfolyamodással megtámadható végzések. Minthogy pedig ezeknél az elsőfokban hozott végzéseknél a veszélyeztetett érdek független attól, hogy azokat elsőfokon melyik biróság hozza, igy a felfolyamodás ki nem zárható azért, mert a végzést elsőfokon a kir. törvényszék mint felebbviteli biróság hozta.

Az 556. §. első bekezdése csak az olyan végzések ellen zárja el a felfolyamodást, amelyeket a törvényszék mint másodfoku biróság egy járásbirósági végzés ellen közbevetett felfolyamodás folytán másodfokban hozott; egyebekben pedig a törvény általános rendelkezései érintetlenül maradnak. E rendelkezésnek csak az a czélja, hogy két fok által elrendelt előzetes letartóztatás esetében a 378. §. második bekezdésén alapuló további felfolyamodást kizárja, amint hogy ennek a törvény indokolása is kifejezést ad.

Helytelen végül a szabatosság szempontjából némely biróságnak ama gyakorlata, hogy a perorvoslatok bejelentése után ha azokat esetleg vissza nem utasitja, olyan végzést szokott hozni, amelyben a bejelentett perorvoslatokat elfogadja. Tudjuk, hogy ez a kijelentés nem jelent egyebet, mint hogy a perorvoslat folytán az iratok a felsőbirósághoz fel fognak terjesztetni. E gondolatot a most ismertetett végzés szövege éppen nem fedi, pedig nem jelentéktelen körülmény az, hogy a birósági határozatok szóhasználata szabatos rövidséggel a lényeget ugy fejezze ki, hogy az ellen észrevétel tehető ne legyen.

A törvény sehol sem emliti azt, hogy a megtámadott határozatot hozó biróság a perorvoslatot fogadja el, hanem csak azt rendeli, hogy ha a BP. 389., 432., 546. és 549. §-aiban irt visszautasitás okai fenn nem forognak, ugy az ügy iratai a 378. §. végbekezdése, a 396., 432., és 548. §. értelmében a felsőbirósághoz felterjesztendők, illetve ha a vádlott terhére egyedül a közvád képviselője élt perorvoslattal, az illetékes felsőbb közvádlóhoz átteendők. A fentemlitett végzésben tehát csak annak a kijelentésére kell szoritkozni, hogy a perorvoslatok folytán a biróság az ügy iratait a felsőbirósághoz fel fogja terjeszteni, a BP. 396. §-a második bekezdésének esetében pedig az illetékes közvádlóhoz meg fogja küldeni.

Dr. Kosztka Imre,
kir. táblai tanácsjegyző, járásbiró.

Hatásköri kérdés a lakbérfelmondási és lakáskiüritési eljárásban.

A lakbérleti jog alaki oldalának precziz rendezése a praktikus életben elsőrendü fontossággal bir. Ez inditotta a törvényhozást arra, hogy az 1893 : XVIII. tcz. 233. §-ában az igazságügyminisztert a lakbérfelmondás és a lakáskiürités, valamint a bérelt lakásnak átadása iránti ügyekben követendő eljárásnak rendeleti uton való szabályozására, továbbá az e tárgyban kibocsátott rendeletnek a felmerülő szükséghez képest való módositására és kiegészitésére felhatalmazza. Ez a felhatalmazás a törvényes alapja az ezen tárgyban 4873/1894. szám alatt kibocsátott igazságügyminiszteri rendeletnek, amely 1895 márczius 1. napjától változatlanul érvényben van. Azért emeljük ki, hogy «változatlanul», mert az elmult 16 esztendő alatt egy-két kérdésben a biróságok között ellentétes felfogások jutottak érvényre, anélkül, hogy az igazságügyminiszter a kiegészitésre jogositó felhatalmazásával élt volna, holott az utolsó években mutatkozó fővárosi lakásinség a lakbérleti jog alaki oldala precizitásának fontosságát eminenter emelte. Jelen sorainknak, melyek megirására a budapesti kir. táblának alább idézendő G. 807/1911. számu határozata adott impulzust, éppen az a czélja, hogy egy — e téren uralkodó — kontroverz felfogásra rámutassunk.

A rendelet 14. §-a szerint az annak hatálya alá tartozó ügyekben csak az 1893 : XVIII. tcz. 209—213. §-aiban szabályozott felülvizsgálatnak van helye. A most hivatkozott törvényszakaszok a járásbiróságok itéletei ellen benyujtható felülvizsgálati kérelem szabályait tartalmazzák, amely kérelem felett a törvényszék mint felülvizsgálati biróság határoz. Viszont a rendelet 17. §-a meghatározza azokat a pereket, amelyek a rendelet szabályai szerint intézendők el, amelyekre tehát ennek egyfoku felülvizsgálatot engedő felebbviteli rendszere kiterjed. S ez a szakasz nem tulságosan világos, amit a polgári perrendtartásról szóló 1911 : I. tcz. 638. §-ának, amely a rendelet 17. §-ának rendelkezéseit lényegében átveszi, indokolása is (Igazságügyi Javaslatok Tára VIII. évf. 454. lap) elismer. Ennek a következménye azután az, hogy egyes törvényszékek oly ügyekben járnak el felebbezési biróságként, amelyekben csak felülvizsgálati birósági hatáskörrel birnak. Ez viszont azon kérdés felmerülésére vezetett, hogy ilyen esetben — figyelemmel a rendelet 14. §-ára — a kir. Curia, illetve a kir. táblák felülvizsgálati tanácsai birnak-e hatáskörrel arra, hogy a kir. törvényszékek, mint felebbezési biróságok által elkövetett jogsértést korrigálják?

E kérdésben két homlokegyenest ellenkező felfogás jegeczesedett ki. Az egyik a felülvizsgálati kérelmet hivatalból visszautasitja, a másik pedig a törvényszék mint felebbezési biróság határozatát hivatalból feloldja és kimondva, hogy a kir. törvényszék felebbezési hatáskörrel nem bir, utasitja, hogy a kir. járásbiróság itélete ellen benyujtott jogorvoslatot, mint felülvizsgálati kérelmet intézze el, egyben pedig a hozzá felterjesztett és kizárt felülvizsgálati kérelmet tárgytalannak mondja ki. Az első felfogást osztják a budapesti (I. G. 57/1897. junius 28. Térfi I. 503., G. 111/1909. máj. 17. Térfi XIII. 330. és G. 807/911. aug. 30.), a szegedi (G. 201/1897. deczember 7. Térfi II. 856.) kir. táblák és a kir. Curia régebbi gyakorlata (I. G. 195/1895. decz. 12. Fabiny—Gottl I. 59., II. H. 20/1895. decz. 18. U. o. I. 63., I. G. 215/1897. jun. 22. U. o. II. 432. és I. G. 489/1901. okt. 29. U. o. VII. 113.). A második álláspontra helyezkedik a kir. Curia ujabb gyakorlata (I. G. 337/1897. okt. 19. Fabiny—Gottl III. 104., I. G. 117/1903. ápr. 1. Grill Dtár VII/2. 50., I. G. 470/1904. szept. 10. Polgári Törvénykezés XLIX. 31. és I. G. 65/1908. jun. 2. Grill Dtár XV. 609.) és a győri kir. tábla (II. G. 126/1907. nov. 28. Térfi XII. 365.). Viszont egyik felfogás mellett sem nyilatkozott világosan a pozsonyi kir. tábla (G.95/1899. decz. 18. Térfi IV. 579.), mert az eléje került esetben a hatásköri kifogást az 1893 : XVIII. tcz. 34., 155. és 199. §-aira (felszólalási jog elenyészése a felebbezési eljárásban) hivatkozással vetette el.

Ami a két ellentétes állásfoglalás indokait illeti, mindkettőnek kiindulópontját a rendelet 14. §-a képezi. Az első felfogás akként argumentál, hogy miután «a rendelet 14. §-a szerint ily ügyekben az elsőbiróság itélete ellen csak az 1893: XVIII. tcz. 209—213. §-aiban szabályozott felülvizsgálatnak van helye, a kir. törvényszék van hivatva arra, hogy az érdemben végérvényesen határozzon és határozata ellen további jogorvoslatnak helye nincs még amiatt sem, hogy a kir. törvényszék az elsőbiróság itéletét mint felebbezési és nem mint felülvizsgálati biróság birálta felül» (Budapesti kir. itélőtábla G. 807. 1911. számu végzésének indokolásából).

A másik felfogás viszont ugyancsak a 14. §. alapján lényeges eljárási szabálysértést lát fenforogni abban, hogy a kir. törvényszék, bár az elsőbirósági itélet ellen használt perorvoslat alapján felebbezési biróságként eljárni nem birt hatáskörrel, nem mint felülvizsgálati, hanem mint felebbezési biróság határozott. «Ezt a jogszabálysértést, amelyet egyébként a kir. törvényszék itélete ellen kizárt felülvizsgálati kérelmekben mindkét fél panaszol, hivatalból kellett figyelembe venni, mert az emlitett rendelet különös eljárási szabályai kötelezőleg vannak előirva s ezeknek mellőzése a felek akaratától nem függ. Ezekből az indokokból kellett kimondani, hogy a kir. törvényszék ebben az ügyben felebbezési birósági hatáskörrel nem bir s ennek következményeképp a helytelen alapon hozott itéletet fel kellett oldani és a kir. törvényszéket a megfelelő helyes eljárásra utasitani. Az I., II. és III. rendü alpereseknek ebben az ügyben a kir. törvényszék itélete ellen kizárt felülvizsgálati kérelme, valamint felperes csatlakozási kérelme tárgytalan.» (Curia I. G. 65. 1908. számu végzésének indokolásából).

Megemlitendőnek tartjuk végül, hogy a győri kir. tábla a megkezdett uton még tovább megy, amidőn a kir. Curiával azonos alapon indokolva, ennek folyományaképpen azt is kimondja, hogy «ezzel kapcsolatosan az utóbbinak» (t. i. a felülvizsgálati kérelemnek) felülvizsgálatra kitüzött tárgyalási határnapot beszüntetni kellett. (II. G. 126/1907. számu végzés indokolásából.) Tehát mig a kir. Curia tárgyalás után határoz, a győri kir. tábla e nélkül.

Ha most az előadott két álláspontot birálat alá vesszük, mindenekelőtt meg kell állapitanunk, hogy a kir. törvényszék akkor, amidőn a felülvizsgálati birósági hatáskört tullépve, mint felebbezési biróság jár el, jogszabályt sért. Az általános jogérzet pedig azt követeli, hogy e jogsértés korrigáltassék és a törvényes szabályok érvénye feltétlenül helyreállittassék. Ebből az ethikai szempontból nézve a kérdést, arra az eredményre kell jutnunk, hogy az a felfogás, amely a törvénysértést korrigálja, inkább felel meg jogérzetünknek és az 1869: IV. tcz. 19. §-ában kifejezésre jutó igazságszolgáltatási alapelvnek («a biró a törvények, a törvény alapján keletkezett és kihirdetett rendeletek s a törvényerejü szokás szerint tartozik eljárni és itélni»), mint az, amely a törvénysértést megtorlatlanul hagyja. Az előbbi ugyanis valóban igazságszolgáltatás, az utóbbi csak jogszolgáltatás és a nem jogász előtt érthetetlen.

De erre az eredményre kell jutnunk akkor is, ha a hatásköri szabályok természetét vesszük vizsgálat alá. Ezek a szabályok ugyanis abszolut szabályok, melyek kötik ugy a birót, mint a feleket, utóbbiakat a törvény által engedett három eset (1893: XVIII. tcz. 1. §. 5. *a)* pont; 1868: LIV. tcz. 52. §. *b)* pont; és 595. §. 1881: LIX. tcz. 94. §.) kivételével. Az abszolut szabályok természetéből pedig folyik, hogy azok érvényesülése a törvényes kereten belül feltétlenül megóvandó. Ha tehát ezek megsértése esetén a korrigáczióra lehetőség kinálkozik, azzal élni kell éppen a törvények szelleméből folyó jogparancs folytán.

Azonban a szóbanforgó kérdést nemcsak ezen szempontból kell elbirálnunk. Vizsgálni kell itt még azt is, hogy a rendelet 14. §-ának parancsoló rendelkezésével szemben mi alapon jut a felülvizsgálati biróság ahhoz, hogy a jogszabálysértést helyesbitse. Nyilvánvaló ugyanis, hogy ha a felülvizsgálati biróság akár tárgyalás után, akár ennek tartása nélkül — amely kérdéssel alább külön foglalkozunk — a kérdés elbirálásába belebocsátkozik, arra valami alapon hatáskörrel kell birnia. S erre a kérdésre sem a kir. Curia, sem a győri kir. tábla nem felel kifejezetten, illetve az alapot, amelyen maguknak a jogsértés elbirálására hatáskört tulajdonitanak, nem emlitik s igy döntésükkel csak azt a tényt teszik kétségtelenné, hogy magukat a kérdés elbirálására jogositottaknak érzik. Erre az el nem döntött kérdésre akarnánk a következőkben feleletet adni.

Ha a rendelet jogorvoslati rendszerét vizsgálat alá vesszük, nyilvánvalóvá válik, hogy a 14. §. megalkotásával a jogalkotó faktornak oly jogorvoslati rendszer lebegett szeme előtt, amelyben a kir. törvényszék feltétlenül mint kizárólagosan felülvizsgálati jogkörrel felruházott biróság foglal helyet. Ilyen hatáskörü birói forum határozata ellen további jogorvoslatot engedni lehetetlen volt. Ez ellenkezett volna ugy a polgári ügyek jogorvoslati rendszerével, mint az észszerüséggel, mert a további felebbviteli forum is csak felülvizsgálati biróság lehetett volna, jogkérdésben pedig kétfoku felebbvitelt engedni teljesen indokolatlan álláspont. Ebből viszont az következik, hogy a rendelet által felállitott perorvoslati rendszer alapköve az, hogy a kir. törvényszék feltétlenül mint felülvizsgálati biróság járjon el és a részére biztositott hatáskörét semmi körülmények közt tul ne lépje. Igy megvan az egyensuly a tény- és jogkérdést elbiráló elsőbiróság és csak a jogkérdést felülvizsgáló másodbiróság közt. Ha tehát ez az egyensuly megdől, azaz a kir. törvényszék határozatával a részére biztositott hatáskört az 1893: XVIII. tcz. 17. §-a ellenére tullépi s az előtte levő ügyet nem a rendelet szabályai, hanem az általános szabályok (1893: XVIII. tcz. 126. §.) szerint birálja el, ennek szükségszerü következménye csak az lehet, hogy a rendeletnek a kir. törvényszék által mellőzött szabályai a felülvizsgálati biróságot többé a jogszabálysértés helyesbitésében nem akadályozzák, feltéve, hogy az ügy az általános szabályok (1893: XVIII. tcz. 180—183. §§.) szerint hozzá egyáltalán felkerülhet. Ez pedig röviden összefoglalva azt teszi, hogy a jelen esetben a közbenső forum jogszabályellenes hatáskörtullépése a végső forum hatáskörére emelő erővel bir oly fokig, hogy ez a közbenső forum jogszabályellenes hatáskörtullépése folytán előállott jogsérelmet korrigálhassa.

A fennebb feltett s a felülvizsgálati biróság beavatkozásának jogalapjára vonatkozó kérdés tisztázása után már csak az a kétség merülhetne fel, hogy a szóbanforgó jogsértés a felülvizsgálati eljárásban — figyelemmel az 1893: XVIII. tcz. 184. §-ára — érvényesithető-e? Erre igenlőleg felelhetünk. Ugyanis a rendelet szabályai szerint elintézendő perek nem sommás perek. Ezek tehát a sommás eljárás alá egyáltalán nem tartoznak (1893: XVIII. tcz. 27. §. 2. pont), hanem csak ennek szabályai alkalmazandók ott, hol a rendelet eltérően nem intézkedik (Rendelet 19. §.). Összevetve azután ezt az 1893: XVIII. tcz. 153. és 185. §-aival, nyilvánvaló, hogy ez a hatáskör kérdésében felmerült jogsérelem a felülvizsgálati eljárásban panaszolható.

Ami most már azt a kérdést illeti, hogy a felülvizsgálati biróság határozatát tárgyalás után vagy ennek tartása nélkül hozza meg, e tekintetben a kir. Curia álláspontját kell a győri kir. táblaéval szemben osztanunk. Az 1893: XVIII. tcz. 193. §-ának harmadik bekezdése értelmében ugyanis a felülvizsgálati kérelem csak az esetben terjesztendő a felülvizsgálati tanács elé, ha az elkésettnek mutatkozik, vagy oly határozat ellen van intézve, amely ellen felebbvitelnek nincs helye, valamint a felülvizsgálati kérelem a 190. §. kellékeinek meg nem felel, amikor is a tanács csak a felülvizsgálat visszautasitása kérdésében határoz a felek meghallgatása nélkül. Más kérdés itt el nem birálható. S nem támogatja a győri kir. tábla álláspontját a 193. §. negyedik bekezdése sem, mely viszont arra az esetre vonatkozik, amikor az iratokat tévesen terjesztették fel a kir. Curia helyett a kir. táblához és viszont, illetve a felterjesztés nem az illetékes táblához történt. Ezek után pedig nyilvánvaló, hogy a szóbanforgó kérdésnek tárgyaláson kivül elintézésre törvényes alap nincs s felette csak a felülvizsgálati tárgyalás megtartása után hozható határozat.

Megállapitható tehát az eddig előadottakból, hogy a jelen sorok kiindulási pontjából felvett kérdésben érvényre jutó ellentétes felfogások okozta zavar tökéletes. A felmerülő egyes ügyek kimenetele immár kizárólag attól függ, hogy milyen a pertárgy értéke, illetve, hogy melyik kir. tábla területén levő törvényszék követte el a törvénysértést. S az is ki van zárva, hogy a kérdés döntvényi uton rendeztessék, mert nem forognak fenn az 1890: I. tcz. 13. §-a által e tekintetben megkövetelt előfeltételek, ezek hiányában pedig a kir. Curia teljes-ülése sem intézkedhetik. S nem szolgálhat vigasztalásul az a körülmény sem, hogy az 1911: I. tcz. életbeléptével, miután ennek 634. §-a felebbezés en-

gedélyezésével a szóban forgó kérdést tárgytalanná teszi, a helyzet megváltozik. Ennek a törvénynek életbeléptetése annyira a távoli jövő kérdése, hogy még addig számos esetben fogják a felek az érintett kontroverzia hátrányait érezni.

Éppen ezen okból czélszerünek látnók, ha illetékes helyen élnének az 1893 : XVIII. tcz. 233. § ában a törvényhozás által nyujtott felhatalmazással és egy egyszakaszos rendelettel egycsapásra kiküszöbölnék a jogegységet sértő ellentétes gyakorlatot. Ily rendelet kiadása igazán semmi nehézségbe sem ütközik. S ha az igazságügyi kormányzat czélszerünek látta az egyes igazságügyi szervezeti és eljárási szabályok módositásáról szóló törvényjavaslat részére, melynek III. és IV. fejezetei csak az 1911 : I. tcz. életbeléptéig lennének hatályban, a nehézkes törvényhozási utat igénybe venni, önmagával jönne ellenkezésbe, ha a fennebb érintett kész felhatalmazással nem élne.

Dr. Szemethy Károly,
budapesti ügyvéd.

Észrevételek az uj ügyvédi rendtartás törvényjavaslatához.

A m. kir. igazságügyminiszter T. 51/35. sz. a. leküldte az uj ügyvédi rendtartás törvényjavaslatát a budapesti ügyvédi kamarához azzal, hogy a kamarai választmány egy szükebbkörü albizottságot bizzon meg a tervezet átvizsgálásával, mert «az előkészitésnek ebben a stádiumában nem óhajtom azt, hogy a kamarának a törvényjavaslatok felől véleményadásra a törvény szerint hivatott szerve, a közgyülés foglalkozzék a kérdéssel, minthogy ezuttal csupán előzetes tájékozódásomról van szó.»

Az ügyvédi rendtartás 21-ik szakaszának 7-ik pontja ugyanis kifejezetten előirja, hogy az igazságügyminiszter által közölt javaslatok tárgyalása a közgyülés hatáskörébe tartozik, az ügyvédi rendtartás 27-ik szakasza pedig meghatározza, mi tartozik a kamarai választmány hatáskörébe ; e felsorolásban azonban sem az igazságügyminiszter által közölt javaslatok tárgyalása, sem pedig a szükebbkörü albizottságnak e czélból való kiküldése nem fordul elő, ezért kellett a miniszternek kifejezetten nyilatkozni, hogy a kamarai választmány szükebbkörü albizottságának véleményét óhajtja hallani a kamarai közgyülés véleménye helyett.

Az igazságügyminiszter ur törvénytiszteletében nem kételkedem, hiszen azzal, hogy elismeri a közgyülésnek törvényben biztositott ama jogát, hogy a javaslatokra csak a közgyülésnek van joga véleményt adni, — habár ennél a javaslatnál kivételt tesz a törvény alól a miniszter, — elismeri azt is, hogy némi alappal birnak az egy évben egyszer a költségvetés megszavazása végett tartani szokott közgyüléseken elhangzó panaszok, hogy a választmány a közgyülés véleményadási jogát teljesen kisajátitotta, mert a miniszter által közölt javaslatokra a közgyülés megkerülésével mindig a választmány ad véleményt a kamara nevében. Mégis, miként a birói függetlenség felfüggesztését czélzó törvényjavaslat megvitatásánál az igazságügyminiszter személyében rejlő abszolut garanczia mellett is voltak egyesek, akik inkább a jövendő miniszterek magatartásától félve nem javasolták a birói függetlenség aláaknázását, akként én is inkább a jövőre, mint a jelenre tekintettel megjegyzem, hogy a miniszter ez eljárásának a törvénynyel egybevágósága tekintetében kételyeim vannak.

Ugy gondolom, hogy a miniszternek jogában áll a javaslatokat véleményadás végett a kamarával nem közölni, jogában áll a kamara választmányi tagjai közül egy szükkörü társaságot magához privátim meghivni s véleményüket megkérdezni, de nincs jogában hivatalosan leküldeni egy javaslatot a kamarához azzal, hogy azt a választmány, vagy egy szükebbkörü albizottság tárgyalja, mert a törvény kimondja, hogy a javaslatokat egyedül a közgyülés tárgyalhatja.

Véleményem szerint az nem tesz különbséget, hogy az előkészités mely stádiumában van a javaslat, de még az se, hogy most csak előzetes tájékozódásról van szó mert mindig is csak előzetes tájékozódásról lehet szó és semmi egyébbről, mert a kamara mindig csak véleményt adhat a miniszternek, amiből a miniszter tájékozást merithet.

E kérdésnek — a törvényszegéstől eltekintve, — az a gyakorlati jelentősége, hogy a választmány vagy szükebbkörü albizottság a véleményét hivatalosan, kamarai iktatószámmal ellátva terjeszti fel a miniszterhez s akár elnézésből, akár röviditésből de következetesen csak azt irják a felterjesztésre, hogy a budapesti ügyvédi kamara, tehát nem a budapesti ügyvédi kamara választmánya, vagy egy szükebbkörü albizottság küldi fel a véleményt. Ebből azután a sajtó, a közvélemény, esetleg az országgyülés azt a következtetést vonja le, hogy ez, vagy amaz a budapesti ügyvédek kivánsága, vagy véleménye. A viszonyokat nem ismerve, tényleg ez a következtetés látszik helyesnek, mert habár valósággal másképp is van, de elképzelhetetlennek látszik, hogy egy 2000 tagból álló testület véleményét — esetleg a tagok többségének nem tetsző véleményt is — egy szükebbkörü albizottság határozhassa meg.

*

A javaslat a régi ügyvédi rendtartás használható öreg tégláiból van felépitve, de elismeréssel kell megemliteni, hogy az épitkezésnél uj anyagot is használt a tervező, pl. az ügygondnoki kirendelések igazságos felosztása, az ügyvédi dijaknak az ügyvéd s nem a megbizó javára való megállapitása, a törvényes zálogjog és elsőbbségi jog elismerése, az ügyvédi meghatalmazásoknál a tanuk elengedése, az ügyvédi könyvkivonatnak telekkönyvi előjegyzésre alkalmas okirattá nyilvánitása, stb. Ezeket az épület vasbetonjainak mondhatjuk. Azután van valami meglepő, nem várt dolog is, van valami fojtogató nedvesség az épületben, valami plutokratikus szag, egy tendenczia, amely a mai törvény szerint szabad ügyvédséget a vagyonos osztály privilegiumává tenni, a szegénysorsu ügyvédeket, de főleg a fiatal ügyvédi generácziót minden lehető eszközzel megnyomoritani igyekszik.

Mindenekelőtt emlitem, hogy a mai abuzust, amely szerint a kamara jogalap nélkül beiratási dijakat szed, a javaslat szentesiteni kivánja, sőt megengedi, hogy a mai 300 K helyett 500 K-át meg nem haladó beiratási dij legyen szedhető.

Ha az ügyvéd más kamara területére költözik, 100 K-ig terjedhető átjegyzési illetéket tartozik fizetni, az ügyvédhelyettes 50 K, az ügyvédjelölt 20 K beiratási dijat fizet, irodaváltozásért pedig a helyettes 20 K-át, a jelölt 10 K-át fizet. Eddig ilyesmi nem volt. Ha ebből törvény lesz, kétségtelen, nem fogja a kamarai vezetőség többé hallani, hogy jogalap nélkül szed pénzt, de vajon lehet-e egy, az állampolgárok egyenlőségét hirdető állam valamelyik törvényének alapgondolata az, hogy aki nem bir fizetni, az viselje a terheket. Ha a javaslatot a törvényhozás elfogadja, a jogtalanságból szentesitett törvény lesz ugyan, igazságérzetünket azonban mindig sérteni fogja. Csak szolgáltatásért jár ellenszolgáltatás, a beirás, átirás stb. nem olyan szolgáltatás, amiért 500, 100, 50, vagy csak 10 K-át is szedni méltányosnak látszanék

Miért tömi a javaslat a kamarát pénzzel, hiszen talán nem a kamara, hanem maguk az ügyvédek és jelöltek azok, akiknek élni és boldogulni kellene.

Vagy talán éppen azt akarja elérni a javaslat ezzel, hogy a szegényebb elem kiszoritása utján apadjon a kar létszáma s a vagyonosabb elem a verseny korlátozása által könnyebben megélhessen? Nem hinném, hogy a tudás, a becsület, az ügyvédi arravalóság fokmérője a pénz lenne a törvénytervező szemében.

Kétségkivül a nagy létszám a legfőbb oka az ügyvédi bajoknak. Ha az okot megszüntetjük, az okozat is megszünik. A létszámot tehát apasztani kell, de nem a kész ember előtt kell az ajtót becsapni, hanem az előtt, aki még hozzá sem kezdett az ügyvédkedéshez, még kezdő lépést se tett, aki ha más pályára megy, semmit se veszit.

Rámutatok arra is, hogy egy adótörvénynél ridegebb módon igyekszik a mindenféle czimeken kiszabott koronákat a javaslat a kamara javára biztositani.

Előfordult, hogy egy ügyvéd nem fizetett se beiratási dijat (300 K), se évi illetéket (130 K) és ennek daczára követelte, hogy vegyék fel a kamarába, mert a törvény feddhetlen előéletet, ügyvédi diplomát, magyar állampolgárságot követel a felvételre jelentkezőtől, de beiratási dijat nem. A budapesti kamara a felvételt megtagadta, a kir. Curia pedig igazat adott a felvételre jelentkező ügyvédnek s elrendelte a kamarába való felvételét. Ez nagyon fájt a kamarának s valami szükebbkörü albizottság ki is eszközölte azt, hogy a javaslat már feljogositja a kamarát arra, hogy amelyik jelentkező a beiratási dijat (felemelve 500 K-ra) és az

évi illetéket egyszerre és előre ki nem fizeti, annak a kamarába való felvételét megtagadhassa.

A javaslat szerint a kamara a más kamarába átlépni kivánó ügyvédnek e szándékát meghiusithatja azzal, hogy joga lesz a választmánynak az átjegyzési kérvény áttételét mindaddig megtagadni, amig az átlépő ügyvéd a kamarával szemben fennálló kötelezettségének eleget nem tett.

Ezentul tehát, ha az ügyvéd valamely kamara területén vagyonilag tönkre megy, más kamara területén szerencsét se próbálhat, mert az egyik kamara a hátralékos tagdijak kiegyenlitéséig el nem ereszti, a másik kamara pedig 100 K-át követel tőle átjegyzési illeték czimén.

Nem kerülte el a javaslat tervezőjének éleslátását az a visszásság, hogy egyes jelöltek ma tulsokáig jelöltösködnek, sőt ha leteszik is az ügyvédi vizsgát, akkor is tovább maradnak más irodájában irodavezetői minőségben. Nem tudni egész biztosan, hogy a pénztelenség kárhoztatja-e ezeket arra, hogy önállóság helyett más szolgálatában maradjanak, vagy pedig valami titkos ambicziójuk van, hogy ők állandóan irodavezetők maradjanak, de ezeken az állapotokon a javaslat alaposan segiteni fog. Nem szabad ugyanis felvenni ügyvédhelyettesül azt, aki a törvényszerü joggyakorlati időt már kitöltötte, vagy aki valamely kamaránál mint önálló ügyvéd már be volt jegyezve. Megjegyzem, ha mindezek az eszközök nem segitenek, van még egy eszköz, amit nagyon jól lehet alkalmazni a szegény embereknek az ügyvédi pályáról való leszoritására. A javaslat az igazságügyminisztert ugyanis felhatalmazza arra, hogy az ügyvédi vizsgáért fizetendő vizsgadij összegét rendeleti uton szabályozza s e rendeleteket időről-időre módositsa. Ha tehát valamelyik igazságügyminiszter jól felsrófolja a ma is 120 K-ás ügyvédi vizsgadijat, mindjárt elejét veheti annak, hogy szegény ember ügyvéd lehessen.

Az ügyvédi tulproductiót csökkenteni kell, de személyválogatásnak nem lehet az az alapja, hogy van-e a levizsgázott ügyvéd apjának elég pénze, vagy sincs.

Dr. Rutsek Ágoston.

Tanácskozási és szavazási rend.

A bünvádi perrendtartás a törvényszéki tanácskozás és szavazásról külön nem intézkedett. Mindössze csak annyit ir elő a 331. §-ában, hogy a főtárgyalási tanácskozásról és szavazásról külön jegyzőkönyv veendő fel. A tanácskozás és a szavazásra vonatkozólag a biróí ügyviteli szabályok az irányadók. Ezeknek megalkotásánál, valamint a bünvádi perrendtartás készitésekor bizonyára senki sem gondolt arra, hogy a szavazás és tanácskozás rendjének bővebb körülirása is szükséges. Az az intézkedés, hogy a szavazás milyen rendben történjék és pediglen ugy az eldöntendő kérdések sorrendje, valamint a tanácskozásban résztvevő birák egymásutánja tekintetében nem biztositja kellőleg a helyes határozat meghozatalának lehetőségét, mert hiányzik az ügyviteli szabályokból (annak meghatározása) olyan intézkedés, mely előirná, «hogy a főkérdést miképpen kell összeállitani». Ezen hiányosságot a következő gyakorlati példa érdekesen világitja meg:

Az előadó biró felmenti a vádlottat, mert a terhére rótt büncselekmény elkövetését nem látja bebizonyitottnak a 326. §. második bekezdése alapján. A szavazó biró szintén felmenti a vádlottat, de az előadó birótól eltérőleg a 326. §. harmadik bekezdése alapján azért, mert a vádlott beszámithatóságát kizáró ok fenforgását látja. Nem lévén egybehangzó a két vélemény, szavazás alá bocsátandó a kérdés és akkor előállhat az az eset, hogy az előadó felmentési indokát az elnök és a szavazó leszavazza, mert beigazolva látja a büncselekmény elkövetését, a szavazó biró felmentő itéletét pedig az elnök és az előadó szavazza le, mert a beszámithatóságot kizáró ok szerintük nem forog fenn. Ekként előfordul az az eset, hogy két felmentő vélemény daczára marasztalni kellene a vádlottat. Ez az eset variálható még akként is, hogy az elnök is felmenti a vádlottat; az ő indokolását pedig a másik két biró szavazza le. Kétségtelen, hogy ezekben az esetekben a fennálló birói ügyviteli szabályok nem biztositják a helyes határozat meghozatalának lehetőségét, mert helyesnek oly határozatot senki sem mondhat, hogy a vádlott bünössége megállapittassék, daczára, hogy a többség, vagy mind a három biró felmenti.

Sokak előtt a példánkban helyes lehetne a marasztalás és ezek álláspontjukat azzal fogják indokolni, hogy feltétlenül marasztalandó az a vádlott, akiről a többség kimondja, hogy valamely büncselekményt elkövetett, beszámithatóságát semmi sem zárja ki, illetve a reábizonyitott cselekmény büntett, vétség vagy kihágás.

Hogy ez az álláspont helytelen, könnyen kimutatható. A főkérdés ugyanis az, felmentendő-e a vádlott, vagy pedig bünösnek mondassék ki. Másodrendü kérdés aztán az, hogy a meghozott itéletet a törvényszék hogy indokolja, vagy hogy a cselekményt miként minősiti és mily büntetést szab ki. Az ügyviteli szabályok 189. §-a értelmében a szavazással eldöntött kérdésekben többségre jutott határozatot a további tanácskozások és szavazások alapjául elfogadni kötelesek azok a birák is, akik a határozathoz hozzá nem járultak. Ezek szerint kétségtelen, hogy a példánkban, amidőn két vagy mindhárom biró kijelenti, hogy vádlottat felmenti, ezen határozat többé marasztalásra át nem változtatható. Az indokokra nézve az ügyviteli szabályzat értelmében az egymáshoz legközelebb álló vélemény nyilvánitandó többségi határozatként.

E két egymással ellentétes álláspont gyakran összeütközhetik a gyakorlatban, ekként szükséges lett volna a tanácskozás és szavazás rendjét, amelytől, mint példánk mutatja, az egész itélet függ, törvényileg pontosan előirni. Szinte kinálkozik erre az esküdtekhez intézendő kérdések rendjének analógiája. Lássuk már most, hogy ezen analógia szerint példánkban a biróság milyen itéletet hozna? A főkérdésre példánk szerint a többség «igen»-nel, a beszámithatósági mellékkérdésre «nem»-mel feleltek volna. Ezek szerint ugy látszik, hogy ma az esküdtek szavazási rendje szerint is előfordulhat az az eset, hogy az esküdtek közül kilencz felmentést akar és mégis marasztalás lesz. Tényleg ugy is van. Mert, tegyük fel, hogy ha négy esküdt a főkérdésre «nem»-mel szavazott, az «igen»-nel szavazó nyolcz esküdt közül pedig öt esküdt a beszámithatósági mellékkérdésre szavazott «igen»-nel, akkor mindkét kérdésnél a felmentés törvényes kisebbségben maradt s igy a verdikt «büntető» lesz.

Már most azok, akik példánk helyes elbirálásához felmentést kivánnak, az esküdtekhez intézendő kérdések mikéntjét is olyannak fogják tartani, amely szintén nem biztositja a többség itéletének helyes kialakulását. Erre nézve azonban a BP. megfelelő és teljesen kielégitő intézkedést nem tartalmaz ugyan, de mégsem igy áll teljesen a dolog. A BP. ugyanis azt rendeli, hogy a beszámithatósági kérdés lehetőleg a főkérdésbe foglalandó. E rendelkezés lelkiismeretes és szigoru alkalmazásával helyes eredményre jutunk, mert a felmentésre szavazók egy kérdés keretébe vonattak össze indokukra való tekintet nélkül. Az esküdtekhez intézendő főkérdés: bünös-e a vádlott a vádbeli cselekmény elkövetésében? nem lévén kizárólag ténykérdés, felöleli ugy azt a kérdést, hogy a laikus közfelfogás szerint bün-e a vádbeli cselekmény, valamint azt a kérdést is, vajjon a beszámithatósági kifogás megállja-e a helyét. Ez a főkérdés: «bünös-e», csaknem ugyanannyi, mintha azt kérdeznők: «felmentsük-e». Éppen azért a példánkban felmenteni akaró kilencz esküdt, még ha a beszámithatóságra más kérdés van is, a főkérdésnél «nem»-mel szavazván, a verdikt okvetlen felmentő lesz.

Mindezekből nyilvánvaló, hogy a törvényszéki szavazásokra a BP. 355., 360. §-ait ki kellett volna terjeszteni, és pediglen azon kötelezettséggel, hogy a felmentést involváló kérdések mind a főkérdésbe foglalandók. A kérdezés rendszere tökéletlen. Megfontolandó kérdés ez nemcsak az esküdtek szavazásánál, hanem a polgári itélethozataloknál is.

Dr. Orbay Dénes.

Különfélék.

— **Dijnokgazdálkodás.** Ismételten szóba hoztuk a budapesti biróságoknál különösen nagy mérvü dijnok gazdálkodást. Oly óriási forgalmu jegyzői irodák, amilyenek az egész országban nincsenek, egy-egy napidijas vezetése alatt állanak, jobban mondva, az egész iroda összes teendőit egy dijnok végzi. Az eddig felhozott példákat méltó módon egészíti ki az az adat, hogy a büntető járásbiróság 15 jegyzői irodája közül csak ötöt vezet kinevezett tisztviselő, mig tiz irodában az egész ügykezelést 2·60—3 K napidijjal dotált napidijas látja el. Ily körülmények közt nem csoda, ha állandóan a hátralékok ezrei hátráltatják az

ügymenetet; ha akták tünnek el, ha itéletek végrehajtása kimegy az evidentiából; ha tárgyalások nem tarthatók meg amiatt, mert az idézések nem mennek ki; ha kézbesitést igazoló vétivek elvesznek, stb.

És milyen általán a dijnokok előléptetése? Hogy ezek tekintetében épp ugy, mint más kinevezéseknél, nagyban grasszál a protekczió, azt hazai viszonyaink mellett talán felesleges külön is kiemelni. De olyan kinevezéseknél is, amelyeknél külső protekczió nem érvényesül, a törvényszékek a kebelbeli dijnokokat előnyben részesitik, a kandidácziónál, mert azoknak működését közvetlen tapasztalatból ismerik. A kebelbeliek ezen előnye, valamint az igazolványos altisztek előjogai azután oda visznek, hogy sokkal hosszabb szolgálatu, minden tekintetben kiváló járásbirósági dijnokok háttérbe szorulnak, daczára annak, hogy óriási a munkateher, amit vállaikra raknak, és a felelősség, amit viselniök kell.

— **Az ügyvédszövetség az ügyvédjelöltek álbejegyzése ellen.** Az országos ügyvédszövetség budapesti osztálya legutóbb tartott választmányi ülésén a fővárosban rendkivüli mértékben elharapódzott ügyvédjelölti álbejegyzések kérdésével foglalkozott. *Dr. Kramer Emil* előadó kifejtette, hogy nem lehet többé megelégedni a fegyelmi megtorlás eszközével, annál kevésbbé, mert nyilvánvaló, hogy az az ügyvéd, aki szándékosan közremüködik arra, hogy valamely ügyvédjelölt joggyakorlatban létéről valótlan tény kerüljön a közokiratot képező, a vonatkozó ügyvédi kamara választmánya által vezetett lajstromba, a büntető törvénykönyv 400-ik §-ába ütköző közokirathamisitás bünselekményét követi el. Előadó utalt arra is, hogy igen sok esetben az álbejegyzések tévesen felfogott kollegialitásra és illetve, pajtáskodásra vezetendők vissza. Előadó erre való tekintettel szükségesnek találja, hogy az ügyvédek figyelme a vonatkozó kérdésre a napi és a jogi szaklapok révén felhivassék és csak bizonyos kiméleti idő letelte után találja helyénvalónak azt, hogy az ügyvédszövetség a kamaráktól beszerzendő adatok alapján azok ellen a kartársak ellen, akik a kiméleti idő letelte után is jónak látják az álbejegyzések pártfogását, bünvádi feljelentés révén a bünvádi eljárás folyamatba tételét kieszközölje. A választmány az előadó fenti kifejtéseit egyhangulag elfogadta és az Országos Ügyvédszövetség igazgatóságához ezen inditvány értelmében fog átirni.

— **«A gyakorlatból»** czimen a Jogt. Közlöny mult számában x. y. azt a kérdést veti fel, hogy miképpen szabadulhat fizetési kötelezettsége alól az a vádlott, aki a büntetőbiróság itéletével az általa elkövetett sulyos testi sértés folytán a sértettnek fizetendő életfogytiglani tartásban marasztaltatott, — ha a sértett időközben keresőképességét visszanyerte.

Válasz: Az elitélt egyszerüen nem fizet, bevárja a végrehajtást, mely ellen a végrehajtási törv. 30. §-ának *a)* pontja alapján végrehajtás megszüntetési keresetet indit, mely feltétlenül czélra vezet, mert az, hogy a sértett az itélet hozatalát megelőző peres eljárás «befejezése után» nyerte vissza kereső képességét, kétségtelenül oly tény, mely által «végrehajtatónak végrehajtási joga egészben vagy részben elenyészett.» *Dr. S. L.*

— **A hatályos magyar törvények gyüjteményének harmadik kötete.** Most jelent meg Márkus Dezső curiai biró e valóban nagyszabásu irodalmi vállalkozásának harmadik kötete. A mü valóban elsőrendü gyakorlati értékü kézikönyvnek vált be: megtalálják benne törvényes alakját minden olyan kérdésnek, amelyet a mai magyar jogélet felvethet és fölmenti a jogászt, hogy a törvények óriási tömkelegéből kikeresgélje, mi az, ami ma is hatályos, mi nem. A harmadik kötet az 1881—1887 között hozott törvényeket közli, lelkiismeretesen hü szöveggel, bőséges, minden legapróbb, legrejtettebb részletre kiterjeszkedő jegyzetekkel és utalásokkal, mely jegyzetek nélkül ily mü teljesen értéktelen. A hatalmas terjedelmü kötetnek (1036 lex. 8° oldal) használhatóságát rendkivüli mértékben megkönnyiti ügyes, alkalmas berendezése. A hat kötetre terjedő nagy munkához igen részletes és pontos tárgymutató készül, amely nemcsak betürendben, hanem szakok szerint csoportositva is felöleli az egész anyagot. A mü kiállitása is igen szép és czélszerü. Azonos az ugyancsak Márkus Dezső szerkesztése alatt megjelenő millenniumi nagy Corpus Juris-éval; nyomása szép, jól olvasható, papirosa finom és erős, félbőrkötése izléses és tartós. A hat kötetes munkát a Franklin-Társulat adja ki. Ára 150 K.

— **A Franklin Kézi Lexikona második kötete.** Most jelent meg második kötete a Franklin Kézi Lexikonának, mely már első kötetével is példátlan sikert aratott a közönség köreiben. Rövidsége, világossága, mindenre kiterjedő figyelmessége, tartalmának megbizhatósága, képeinek, szines tábláinak ritka szép kivitele és gondos megválogatása, kiállitásának szolid disze és hatásossága mind olyan tulajdonságok, melyek ezt a nagyszabásu müvet a müvelt magyar ember kézikönyvévé tették máris. A most megjelent második kötet a Gaucho—Nicotera szavak közé eső czimszókat tartalmazza, tehát óriási anyagot ölel fel a tudományok és ismeretek minden mezejéről. Az olvasó jóformán sohasem fordul hozzá hiába, megtalál benne mindent, aminek egy kézi lexikonban meg kell lennie és mindenből éppen annyit, amennyire szüksége van. Szó van már benne például a mostani kinai forradalomról, a marokkói kérdés elintézéséről, a tripoliszi háboruról, Mæterlinck minap odaitélt Nobel-dijáról, a magyar politika legujabb eseményeiről, igy például a legutóbbi képviselőházi elnökválasztásról stb. 49 képes tábla teszi szemléletessé a szöveget s ezek közt kivált az iparmüvészetet és a magyar müvészetet illusztráló táblák tünnek fel rendkivül finom kivitelükkel. Ezeken kivül 11 rendkivül tanulságos szövegmelléklet is van a kötetben. A könyv kiállitása és kötése is a folytonos használatra van számitva, finom, tartós papirosa, erős, de e mellett igen izléses vászonkötése erre a czélra szolgálnak. — A három kötetes nagy mü ára 54 K.

— **Megjelentek:** A katholikus autonómia közremüködése a főkegyuri jog gyakorlatában. Irta: *Dr. Kérészy Zoltán* a kassai kir. jogakadémia igazgatója, Grill Károly kiadása. (Budapest, IV., Veres Pálné-utcza 3.) Ára 3 K. — Törlesztéses kölcsön (jelzálogkölcsön) Gyakorlati kézikönyv. Irta: *Biró Endre*, a Magyar jelzáloghitelbank tisztviselője. Második bővitett és átdolgozott kiadás. Kiadja a szerző. Ára 5 K. — A választási biráskodás szervezéséhez. Irta: *Dr. Csekey István*. Külön lenyomat a «Magyar Társadalomtudományi Szemle» 1911. évi október havi füzetéből. — Közigazgatási szervezeti reformkérdések (tanulmány). Irta: *Dr. Fejes János* Baranyavármegye szolgabirája.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Az uj osztrák büntetőtörvény tervezete** végleges szövegezésében elkészült és valószinüleg tavaszszal fog a törvényhozás elé terjesztetni. A végleges szöveg több tekintetben eltér az első tervezettől.

— **Játék közben adott kölcsön.** Egy mulatóhelyiség tulajdonosa játék folytatása czéljából kölcsönt ád egyik játékosnak. A kölcsönvevő a kölcsönösszegnek megfelelő biztositási összeg erejéig életbiztositási szerződést köt hitelezője, mint kedvezményezett javára. A cour de cassation kimondotta, hogy az adott esetben a kedvezményezett hitelezővel szemben a játék kifogása azért érvényesithető, mert az életbiztositási szerződésben nyujtott előny elfogadása részéről csak kölcsön követelésének biztositása czéljából, nem pedig fizetés helyetti akczeptáczióként történt.

Megfelel a mi joggyakorlatunk irányának is, hogy a játékból eredő naturális obligáczióknál a datio in solutum fogalma minél szükebb térre szorittassék s ennek megfelelően a játék kifogásának minél nagyobb tér engedtessék.

— **Vasut kártéritési kötelezettsége azon nyugdijért, melyet az állam a szerencsétlenül járt személynek nyujt.** Egy franczia tartalékos katona fegyvergyakorlati idejének tartama alatt szolgálatából kifolyólag utazván, a vaspálya gondatlansága folytán testi sértést szenvedett. A hadügyminiszter a fennálló jogszabályok alapján rokkantsági nyugdij czimén évi 900 frankot állapitott meg javára.

A kincstár kártéritési pert inditott a vaspályatársaság ellen, követelvén a 900 frankos évjáradéknak megfelelő tőkeösszegben (19,528 frcs 65 centimes) való marasztalását.

A vaspályatársaság védekezésének lényege a következő:

1. A balesetet szenvedő részére jogerős itélet alapján már előbb fizetett 25,000 frankot; a biróság tehát ezen összegben ismerte fel az okozott testi sértés által előidézett anyagi kár teljes mérvét, további kártérités czimén tehát senki sem támaszthat ujabb igényt vele szemben.

2. Az államnak rokkantsági nyugdij fizetésére vonatkozó kötelessége a vasut által okozott balesettől függetlenül, külön

törvényi rendelkezésen nyugszik ; az államkincstár és a vaspályatársaság között a balesetből kifolyólag közvetlen jogi kapcsolat nem áll fenn. Mindketten csak a szerencsétlenül járt személylyel szemben kötelezvék — teljesen eltérő jogi alapon.

A cour de cassation 1911 márcz. 7-én hozott határozatában a vaspályatársaságot a kereset értelmében marasztalta, kimondván, hogy:

1. a vasut mindenkinek kártéritéssel tartozik, aki a baleset folytán kárt szenved;

2. az államkincstár terhére a rokkantsági nyugdij fizetése által a balesettel közvetlen összefüggésben álló károsodás állott elő, mert hiszen az államra nézve, a bár külön törvényi alapon fennálló nyugdijszolgáltatási kötelezettségnek realizálódását kétségkivül a vasutnak beszámitandó szerencsétlenség idézte elő.

— **Készfizető kezességből származó kötelezettség a hagyatéki terhek közé számitható-e?** Az örökösödési adó (illeték) alapjának megállapitása szempontjából nemlegesen oldja meg e kérdést a cour de cassation arra való tekintet nélkül, vajjon a kezességet vállalt örökhagyó örököseinek a kezességből eredő kötelezettség teljesitése után reális értékkel biró viszkereseti igényük van-e az (egyenes) adóssal szemben. Igy egy határozatában kimondotta, hogy az (egyenes) adós bebizonyitott fizetésképtelensége sem elegendő az örökhagyó kezességi kötelezettségének a hagyatéki terhek közé sorolásához.

A franczia biróságok ily irányu joggyakorlata jórészt a magánjogi fogalmak pénzügyi jogi területen való meglehetősen merev alkalmazásának következménye. Kiindulási alapul az szolgál, hogy a kezesség és pedig még az egyetemleges kötelezettséget eredményező készfizetői kezesség is járulékos természetü s realizálódása esetén is visszkereseti jog érvényesitése által véglegesen az egyenes adósra háritható a kötelemteljesités. Ennélfogva az örökhagyó által vállalt kezességből eredő (az örökösök által esetleg már teljesitett) kötelezettséggel szemben jogilag mindig fennáll az adós ellen irányuló visszkereseti jog; hogy ez az adós fizetésképtelensége, vagy akár csődje esetén gyakorlatilag nem sokat ér, figyelembe azért nem jöhet, mert jogilag a fizető kezest megilletvén a visszkereset, az egyenes adós vagyoni helyzetének javulásával az esetleg mégis realizálható lehet.

Ilyen érvelés folytán a kezességgel megerősitett kötelezettségeknél a tartozás mindig teljes összegében levonásba kerül az (egyenes) adós örökhagyó hagyatékából, de nem vonható le a kezes örökhagyóéból, legfeljebb csak olyan esetben, midőn az adósság nemcsak tényleg, hanem jogilag is végérvényesen a kezes terhére esik. (Ez előfordulhat pl. akkor, ha az adós csődbe jutván, kezese a mi 1881 : XVII. tcz.-ünk 69. §-a alapján bejelentési jogával él s azután kényszeregyezség folytán csak meghatározott hányadot kap.)

Nálunk a franczia gyakorlatéhoz hasonló merev, az esetek egy részében határozottan igazságtalan állásfoglalásnak természetesen utját állja a bélyeg és illetékügyi szabályok 78. §-a s még inkább a 127. §. *c)* pontjának 3., 4. és 5. bekezdése (a kétséges vagy behajthatatlan követelések figyelembevételéről.)

— **Lopott dologra vonatkozó rei vindicatio a birlaló ellen.** Egy angol őrnagy egyik előkelő londoni czégnél Brégnet-féle arany órát vásárolt. Az órát külföldön utazása alkalmával később elvesztette, illetve valaki ellopta tőle. A jogtalanul elsajátitó, illetőleg a tolvaj röviddel utóbb elzálogositotta azt valamely kézizálog-kölcsönüzlet tulajdonosánál. Ki nem váltás következtében a City egyik árverési csarnokában elárverezték az órát, melyet aztán árverési bona fide vevő megbecslés czéljából az őrnagy részére eladást eszközlő londoni czéghez küldött be.

Minthogy e czégnek a lopásról, illetve elvesztésről tudomása volt, közölte az árverési vevővel, hogy a beküldött óra jogtalan uton került ki az őrnagy birtokából, mire a vevő az árverési vételár lefizetése ellenében hajlandónak nyilatkozott az órát jogos tulajdonosának kiadni.

Az őrnagy, kivel a czég haladék nélkül tudatta felfedezését, valamint az árverési vevő nyilatkozatát is, ügyvédje utján az óra azonnali kiadására hivta fel a szóban lévő londoni czéget; midőn pedig ez a felszólitásnak nem tett eleget, keresetet inditott ellene az óra kiadása, esetleg értékének megtéritése iránt.

E jogeset kapcsán két kérdés képezte megfontolás tárgyát az angol biróságoknál:

1. Az árverési vétel folytán megszünt-e felperesnek (az őrnagynak) tulajdonjoga;

2. van-e jogos alapja annak, hogy a kereset a birlaló alperes (a londoni czég) ellen indittassék.

Az angol jog szerint lopott dolog tulajdonát is megszerzi a jóhiszemü vevő, ha az ingót nyilt piaczon (market overt) vette. A konkrét esetben tehát a körül folyt a vita, vajjon a londoni City-ben lévő árverési csarnok (City auction room) a gyakorlat szerint nyilt piacznak, «market overt»-nek tekintendő-e. Az elsőbiróság (King's bench division) nemlegesen döntött, a court of appeal a kérdés elbirálását, mint nem perdöntőt, mellőzte s az elsőbiróság itéletét megváltoztatva, felperest az alapon utasitotta el keresetével, mert nem látott semmi oly momentumot fenforogni, melyből a birlalói minőségben szereplő alperesre nézve birtoklási szándékot megállapitani lehetett volna; alperes egyszerüen arra az álláspontra helyezkedett, hogy a tulajdonjog kérdése felperes és a jóhiszemü vevő közötti perben döntendő el.

Lényegében a nominatio (laudatio) auctoris elismerése ez, melyet a mi uj polgári perrendtartásunk (93. §.) eddigi gyakorlatunk nyomán intézményesen szabályoz.

Dr. juris, perfekt német, 1¼ évi járásbirósági és tkvi praxissal, nagyobb forgalmu vidéki ügyvédi irodába ajánkozik, dr. Balázs Viktor, Diósgyőr vasgyár. 14290

Temesvári Lloyd-társulat.

572/1911. vál. szám.

Pályázat.

A Temesvári Lloyd-társulat választmánya a temesvári áru- és értéktőzsde részére egy *jogügyi titkári állás* rendszeresitését határozta, mely állás betöltésére ezennel pályázatot hirdetünk.

Megkivánjuk a pályázó uraktól, hogy jog- vagy államtudósok legyenek, a magyar nyelven kivül a német nyelvet is szóban és irásban tökéletesen birják és hogy legalább ötévi joggyakorlattal birjanak.

Előnyben oly pályázók részesülnek, kik hasonló minőségben, vagy pedig intenziv kereskedelmi jogi vagy közgazdasági ismereteket igénylő munkakörben foglalkoztak.

Az állás legkésőbb 1912. évi május hó 1-én lesz lefoglalandó.

Felkérjük a pályázni kivánókat, hogy bizonyitványaikkal felszerelt, eddigi müködésük leirását tartalmazó és 1 K-ás bélyeggel ellátott folyamodványaikat legkésőbb 1912. évi január hó 25-ig a Temesvári Lloyd-társulat titkári hivatalánál adják be.

Temesvár, 1911. évi deczember 30-án. 14289

A Temesvári Lloyd-társulat választmánya:

Nagypéli Sternthal Salamon, elsö igazgató. *Neubauer Vilmos*, társ. titkár.

I., II. és III. kötete megjelent.

A HATÁLYOS MAGYAR TÖRVÉNYEK GYÜJTEMÉNYE

CORPUS JURIS HUNGARICI 1000—1911

Közel 6000 oldal hat félbőrkötetben. Ára 150 K

Szerkeszti, jegyzetekkel és utalásokkal kiséri

Dr. MÁRKUS DEZSŐ

a magyar kir. Curia kisegitő birája.

A IV—VI. kötet 1912 elején kerül szétküldésre.

Megjelent

a **Franklin-Társulatnál** Budapest, Egyetem-utcza 4. sz

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20.

Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4.

Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDA.

Negyvenhetedik évfolyam. 3. szám. Budapest, 1912 január 19.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: Az igazságügyi költségvetés tárgyalása. — *Dr. König Vilmos* budapesti ügyvéd: Döntvények és a perrendtartás életbeléptetéséről szóló törvényjavaslat. — *Dr. Schwarz Gusztáv* egyetemi tanár: Levél a szerkesztőhöz. — *Dr. Mandel Zoltán:* Jegyzetek a franczia igazságszolgáltatás köréből. — *Dr. Tepliczky Aladár* érsekujvári ügyvéd: Élhet-e a védő saját nevében kifogással a vádirat ellen? — Különfélék.

Melléklet: Közigazgatási Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Tartalommutató a Közigazgatási Döntvénytár V. kötetéhez.

Az igazságügyi költségvetés tárgyalása.

Ama sok tartalom nélkül való igazságügyi költségvetési vita közül, amelyeknek a képviselőház már annyiszor szinhelyük volt, bizonyára azt kell a legelső helyre tenni, amely ott az imént folyt le. Mert kétségtelen ugyan, hogy a birósági jegyzők ügye igen nagy fontosságu kérdés és lapunk is számtalanszor foglalkozott vele azzal a rokonszenvvel, amelyet az mindenkitől érdemel, aki ismeri a kérdés jelentőségét és a közvetlenül érdekelteknek nagy igazát — de végre is, vannak ezenkivül még nagy horderejü igazságügyi problémák, amelyek gyors megoldásra, panaszok, amelyek sürgős orvoslásra szorulnak. Igaz, hogy ezt föl is ismerték egyesek és kifejezést adtak olyképpen, hogy a vita középpontjává a vaáli járásbiróságnak Bicskére tervezett áthelyezése lett. Hiszen ez is fontos az érdekeltekre nézve és mi sohasem vallottuk a minima non curat prætor elvét. De — tisztelet-becsület a helyi érdekeknek — annyira még sem jelentős, hogy lefoglalja az országnak egy egész napját.

Igazságtalanság lenne azonban és a tények elhallgatása, ha meg nem emlitenénk, hogy volt szó még a Curia hátralékairól, a hosszu terminusokról, hogy megemlékeztek — ezredszer hiába — a budapesti járásbiróságok botrányos elhelyezéséről és hogy ujból elszavalták — tizezredszer, ugyancsak hiába — mindazokat a kodifikáczionális szükségleteket, amelyek ott szerepelnek mindegyik igazságügyminiszter programmjában és leltárában husz esztendő óta. Erős a gyanunk, hogy a kodifikáczió körül mindegyik kormány valami titkos paktumfélét köt az ellenzékkel olyan irányban, hogy annak sohasem szabad valósággá lennie, vagy csak patika-adagokban. Mert tessék elképzelni, mi történnék, ha máról-holnapra megvalósulna mindaz a jogi alkotás, amit a jogász zsenge korában hall proklamálni, ami férfi korában még mindig igéret és amelyekről agg ember létére a jól végzett munka édes öntudatával tudja, hogy mégis hagyhatott valamit az uj nemzedékre, bárha csak programm alakjában is Hátha még annyira modernizálódnék a mi igazságügyünk is, mint pl. az a franczia vigjátékbeli képviselő vagy az Egyesült-Államok jelöltjei és olyképpen egyszerüsitenék a dolgot nálunk is, hogy az állandó igazságügyi programmot — minden miniszternek támaszát és talpkövét — grammofonba mondanák és azután a grammofon-lemezt juttatnák minden müvelt vagy jogi müveltségre szoruló magyar család asztalára, amely a szomoruság és csüggedés perczeiben mindig vigaszt lelne abban a gyönyörü perspektivában, amelyet a hagyományos programm tár föl az igazságügyi alkotások terén.

Nem gunyolódás szól belőlünk, mikor igy beszélünk, hanem mélységes keserüség.

Mindenki tudja, hogy mennyi a fogyatkozása igazságügyi törvényhozásunknak. Évtizedek óta a javaslatok egész halmaza készült el és a polgári perrendtartáson kivül, amelyet csaknem lopva lehetett és kellett tárgyalásra juttatni közel tiz esztendei ide-oda dobálás után, másfél évtized óta egyetlen nagyobb igazságügyi törvényt sem mutat föl a Corpus Juris. A kormányokból hiányzik a kellő erély a jogi törvényhozás megvalósitására, a parlamentben pedig — a számtalan ügyvéd és jogászképviselő ellenére — mindennel jobban törődnek, mint az igazságszolgáltatás kérdéseivel, csak szóvirágnak használva föl az országházzal szemben levő igazságügyi palota homlokzatán ragyogó jelmondatot arról, hogy «justitia regnorum fundamentum». Igy azután nem csoda, hogy az igazságügy valóságos hamupipőkéjévé lett országgyülésünknek. Naphosszat szegényes, lerongyolt ruhában jár, senki ügyet sem vet reá. Éjszaka, titokban, mikor már mindenkit kiszolgált, mindenki ki lett elégitve és vigadni megy a megelégedettség boldogitó érzésével, akkor juttat magamagának is valamelyes szerepet, óvatosan belopózva a nagyurak közé, jól vigyázva, hogy senki föl ne ismerje igaz lényét és csakhamar épp oly titokzatosan eltünve, mikor fölhasad a személyes kérdések, a titkos ülések, a névszerinti szavazások hajnala, amely oly ragyogó fénynyel árasztja el hazánk parlamentáris egét és amely hajnalnak a pirkadása ott verődik vissza minden komoly munkás és lelkiismeretes ember arczán!

De ha már az igazságügyi törvényhozás meddő a fönn érintett okokból: miért nem javul az igazságügyi igazgatás? Ha végig nézünk az utolsó évek rendeleteinek anyagán (nemcsak a mostani kormány idejére gondolunk), hány olyant találunk köztük, amely igazán számbavehetően lenditett valamit jogszolgáltatásunk viszonyain? Mi ugy találjuk, hogy a bureaukratismus, a megkötöttség még fokozódott, hogy az egyéni felelősségre alapitott szervezet még éppen olyan messze van, mint volt annak előtte, hogy a nehézkesség és lassuság nem csökkent, sőt hogy bizonyos apathia kezd lábra kapni az emberekben, annak a lanyhaságnak és a szárazságnak következéseképpen, amely fölülről terjed szét országszerte. Sehol semmi lelkesség, semmi kedv, semmi megelégedettség, inkább közömbösség, lehangoltság, elégedetlenség az, amivel lépten-nyomon találkozunk.

Borzasztónak mondta az igazságügyminiszter ur a budapesti járásbiróságok négy-öt hónapos határideit. Igaza van. De hát szabad-e beérni ennek az állapotnak ilyetén, bár nagyon helyes jellemzésével? Nem lehetne-e ezen segiteni ugy, hogy a vidéki biróságoktól elveszik a fölösleges munkaerőt — akad még ilyen — és elhozzák a fővárosba (persze a megfelelő törvényes uton), hogy véget vessen az itteni

botrányos állapotoknak, amelyekért a birói kar igazán nem tehető felelőssé? Ha «gouverner c'est prévoir», ha előrelátással kell megakadályozni a bajok bekövetkezését, akkor mennyivel sürgősebb kötelesség a létezőknek orvoslása, mikor az csak a munkaerők helyes megosztásán mulik. S ha bármily okból lehetetlen a vidék fölöslegéből látni el a fővárosi járásbiróságokat (tudjuk, hogy minden biróság vezetője a létszám elégtelenségét panaszolja, ámde nem mindig okkal), ott vannak a kir. Curia és a kir. táblák biró-tanácsjegyzői, akiket — mint a bevált példa mutatja — a jogszolgáltatás minden veszedelme nélkül pótolhatnak a jegyzők. Igy azután minden költség hiján jutnak a biróságok néhány igen jó erőhöz és megszünik az az anomália, hogy birák végezzenek olyan munkát, amelyet sajátképpen joggyakornok is kitünően elláthat. A kiképzés szempontjából pedig mindegy, akár jegyző, akár biró végzi a tanácsjegyző dolgát.

Szó esett a Curia hátralékairól, holott ilyenek e szónak hirhedt értelmében nincsenek is. Persze, ha valaki csak a számokat nézi és még a Curia hivatását is a mennél nagyobb mennyiség elintézésében keresi, hogy a kimutatás kedvező egyenleggel végződjék: az megakadhat azon, hogy a Curián hétszáz darabbal nagyobb a hátralék, mint tavaly, bárha többet dolgoztak, mint a mult esztendőben. Többet dolgoztak, noha a választási ügyek az ülésnapok százait és a biráknak egyhatodát foglalták le; többet dolgoztak, noha a birói létszám tetemesen csökkent (a kisegitő intézmény örvendetes kimulása révén); többet dolgoztak, noha legfőbb biróságunk már régóta károsan és veszedelmesen sokat dolgozik. Hiszen a Curiának legfőbb hivatása a jogegység megóvása, az egyes ügyeknek példás tökéletességgel kidolgozása, a joggyakorlat irányitása — miképpen lehetséges mindez a mai munkateher mellett? Mikor tanuljon, mikor pihenjen a biró? Mennyi idő jut a tanácsban egy-egy ügynek beható megvitatására minden lehetséges szempontból?

Mi ugy találjuk, hogy a Curiával szemben nem a hátralékok, hanem sokkal inkább a tömegmunka miatt van helye a jogos panasznak. Sehol a legfőbb biróság annyit nem produkál, mint nálunk, — de azért akad panasz arról, hogy kevés az elvi határozat, hogy kevés az irányitó döntés, hogy sok az «indokaiból» helybenhagyás (pedig örvendetesen csökken ezeknek a száma is), hogy még mindig akad a korábbival ellentétes határozat. Ámde, amint idő kell a mélyebb szántásra a jog barázdáiban, ugy az sem mindig baj, ha akad egy-egy eltérés a korábbi gyakorlattól, mert lehet az jobb, mint a régi — végre is a joggyakorlat állandósága nem jelenti annak megmerevedését, nem jelentheti a hibáknak megörökitését, sem pedig a haladás és fejlődés lehetőségének kizárását. Vannak ugyan, akik a rossz gyakorlatot is inkább türik el, ha állandó, mint az ingadozót, amely mindig másképpen dönt: a helyes fölfogás azonban ebben a tekintetben mégis csak az, hogy állandónak csak a jó gyakorlatnak szabad lennie, a rosszat pedig az ingadozás vádjának kikerülése kedvéért sem szabad föntartani.

Szó esett még — en passant — a javitóintézetekről is és a patronageról. Ezekről a kérdésekről azonban, amelyek szorosan belényulnak az igazságügyminiszterium saját külön iparfejlesztő politikájába, külön fogunk más alkalommal bőven szólani.

S azután nem esett szó semmiről, ami évek óta az igazságügy terén napirenden van. Szervezet, külön státus, illetmények, kinevezési politika és hasonló apróság mind eltörpült Vaál, Bicske és Martonvásár mellett. Vannak optimisták, akik a perrendtartás életbeléptetéséről szóló javaslat tárgyalására várják a beható vitát. Mi nem várjuk akkorra sem, mert igazságügyi javaslat tárgyalására nem enged hosszu időt senki sem, az állitólag sokkal fontosabb dolgokkal (zárt ülések, névszerinti szavazások, személyes kérdések és hasonló jók) elhalmozott képviselőházban. De ha csalódnánk is: hát igazán vannak még naiv, romlatlan kedélyek és olyan boldog lelkületüek, akik, komolyan veszik a parlamentben elhangzott igéreteket, biztatásokat, szavalatokat? Csunya és háládatlan dolog ugyan az illuziók lerontása, de talán még kevésbé szép és illendő olyanoknak fölkeltése, amelyekről bizonyos, hogy belátható időn belül nem valósulnak meg, már pedig igen sok esztendő óta ehhez szoktattak bennünket ebben az országban azok, akiknek állandóan üdvöst és hasznosat cselekedni egyetlen kötelességük lenne és akiknek igérete, a politika terén is, egyenlő kell, hogy legyen a valósággal.

Egyelőre azonban pusztán csak szavakat hallunk, de nem látunk igazi tetteket ott, ahonnan azokat joggal elvárhatnánk.

Döntvények s a perrendtartás életbeléptetéséről szóló törvényjavaslat.

Elég nagy az eltérés szerény véleményem és a dr. Fodor Ármin ur czikkeiben kifejezésre jutott felfogás közt, mintsem szükséges lett volna ott is ellentéteket felállitani, hol azok tényleg fenn nem forognak. Dr. Fodor igen tisztelt kartárs ur tulságos kényelembe helyezi védelmi pozicióját, amikor abból indul ki, hogy én egyáltalában elitélem a döntvény alkotását és hogy egyáltalában kétségbe vonom az elvi kérdés eldöntésének szükségességét. Ilyesmit nem állitottam és igy a jogi nihilizmus vádjával szemben meglehetősen ártatlannak érzem magam.

Ha dr. Fodor ur elolvassa igénytelen czikkemet, ugy következő gondolatmenetre fog akadni: a konkrét ténybeli elemek erősen befolyásolják jogérzetünket még akkor is, amikor az elvet akarjuk kihámozni és azért, amikor a döntvényeket elvi tartalmukra vizsgáljuk, legtöbb esetben negativ eredményhez jutunk.

Mivel pedig a szinleges elvek kimondásában nagy veszély rejlik, azért nézetünk szerint az elvi kijelentéseket lehetőleg megszoritani és a legszükebb határok közé kell szoritani. Amit dr. Fodor ur czikkemből szószerint idéz, az világosan azokra a szinleges elvi kijelentésekre vonatkozik, melyeket példákkal is illusztráltam és amelyekkel kapcsolatban állitottam, hogy «miután nincsenek elvek, természetesen ki van zárva azok ellentétessége is». Én a jogelvek létezését tehát nem tagadtam, sőt beismerem, hogy tulságos sok jogelv létezéséről van tudomásom és azért mindössze csak azt kivántam, hogy ne szaporodjanak el. Én csak a döntvényláz pusztitó hatása ellen akartam felszólalni. Ez a láz, mely a jogszolgáltatást mesterségre alacsonyitja le, mely megállitja az agy működését és mely megfojtja jogérzetünket. Igen is állitom, hogy minden egyes jogesetben meg kell tenni az utat, mely itélethez vezet a szó igazi értelmében. Az a sok döntvény, az a sok szinleges elv pedig odáig juttatott bennünket, hogy biró és ügyvéd legeminensebb feladatának tartja, «egy döntvényt» keresni és jaj az igazságnak, ha egyet talál, mely legtávolabbról is alkalmasnak látszik az uniformisba való begyömöszölésre.

Czikkemben mindössze az a szerény óhaj nyilvánult meg, hogy «óvatosan megfontolva és lehetőleg ritkán hirdessen a legfelsőbb biróság elvi határozatokat.» A döntvényalkotás pozitiv határainak megállapitására nem vállalkozhattam egy rövidke dolgozat keretében. Inkább negative igyekeztem néhány területet megjelölni, amelyre döntvényekkel lépni nem szabad. Igy elsősorban kiemelem, hogy a törvényhozás jogkörét respektálni kell. Ebben nem foglaltatik semmiféle bizalmatlanság a biróval szemben. Nem gondoltam arra, hogy a törvényhozó személyét, kinek minősitése nincs, a biró személye fölé kell helyezni. De a biró nincs abban a helyzetben, hogy jó törvényeket hozzon. A törvényhozás egy komplikált proczesszus eredménye. Gazdasági, ipari és kereskedelmi vagy más társadalmi körök törekvései influálják és viszik magukkal a törvényhozót. A biró ezekkel a küzdelmekkel és ezekkel a körökkel semmiféle relációban sem áll és azért teljesen alkalmatlan, hogy a törvényhozó helyébe lépjen. Azokat a kolliziókat, melyeket elébe visznek, törvény és igazság szerint birálja el, de ettől teljesen

elütő hivatás a jövőre kiható jogszabályokat teremteni és előirni.

Dr. Fodor ur ellenkező nézeten van és kifejezetten vindikálja a biró számára azt a jogot, hogy általános jogszabályokat alkosson. Indokolja ezt azzal, hogy Montesquieu tana felett napirendre tértek még Francziaországban is és hogy a részletekre kiható törvények, mint a porosz Landrecht, nem váltak be. Hát ami Francziaországot illeti tévedésben van dr. Fodor ur, ott még most is hatályban van a Code Civil 5. §-a és ha a semmitőszék határozatait gyüjtik is, azoknak semmiféle kötelező erejük nincs. Egyébként sem Németországban, sem Ausztriában nem mentek odáig, hogy a biróságoknak megadták volna a jogot jogszabályokat alkotni. Ausztriában a döntvénykönyvbe felvett határozatoknak és Németországban a teljes-ülési döntvényeknek joghatálya abban nyilvánul, hogy a legfőbb biróság tanácsai azoktól el nem térhetnek. De sehol sem vitték a dolgot odáig, hogy valamely biróságot valóságos törvényhozói hatalommal ruházták volna fel. Ezt csak az életbeléptetési javaslat 69. §-a kisérli meg.

Az 1869 : IV. tcz. 19. §-a kimondja, hogy a biró a törvények, a törvény alapján keletkezett s kihirdetett rendeletek s a törvényerejü szokás szerint tartozik eljárni és itélni. De hogy a biró a saját és más biróságok itéletének alapjául szolgáló jogszabályokat is alkosson, ezt az elvet a mi alkotmányunk nem ismerte. Itt nem elméletekről, hanem ama nagyon is gyakorlati kérdésről van szó, vajjon czélszerü-e a birót ily törvényhozói funkczióval felruházni.

Azt kérdi dr. Fodor ur, hogy mit csináljon a biró, ha a törvényben nem talál jogszabályt? Erre válaszunk az, hogy keressen a meglevő törvényekben egy elvet, melyet esetleg per analogiam alkalmazhat. De képtelenségnek tartom, bár a schweizi törvény ugy irja elő, hogy a biró tekintse magát törvényhozónak No hiszen szépen volnánk, ha a biró minden hiányzó, vagy hézagos törvénynyel szemben azonnal törvényhozói jogot nyerne. És ha ez lehetséges, miért nem szabályozza a biróság az elévülés intézményét, miért nem állit fel jogszabályokat a korlátolt felelősségü társaságra vonatkozólag és miért nem pótolja kijelentéseivel a tőzsdetörvényt? Tehát mégis kell lennie egy határvonalnak, ameddig a biróság jogszabályalkotásaival mehet. Czikkemben csak azt kivántam általánosságban jelezni, hogy a birói és törvényhozói funkcziót széjjel kell tartani.

Azt az abszurdumot sem állitottam, hogy valahányszor ellentétes gyakorlat fejlődik, ugy mindig a törvényhozás döntse el, melyik a helyes. Tudom, hogy mennyire mentek Poroszországban azzal a kommissióval, mely hivatva volt minden felmerülő kétséget nyomban eloszlatni. A legfelsőbb biróság azon hivatását, hogy irányitsa a gyakorlatot, soha kétségbe nem vontam. Ezen itélkezés immanens sulyával és az igazság meggyőző erejével ezt el is fogja érni, anélkül, hogy törvényhozói térre lépne. És ilyen uton biztositva lesz a jogegység is. Ezt különben elérhetjük világos törvények által. De a jogegység nem önczél, ennek nem vagyok hajlandó az igazságot feláldozni, már pedig a döntvényjog elfajulása meggyőződésem szerint legnagyobb mérvben veszélyezteti az igazságot. Ne hivatkozzék dr. Fodor ur az alaki jog köréből vett döntvényekre, mert ezek legkevésbbé veszélyesek. Itt az elvek tényleg jogkérdések körül forognak. Ellenben nézzen végig az anyagi jogra vonatkozó döntvényeken és látni fogja, mily kevéssé képesek ezek igazi elvi magaslatra emelkedni.

Eme általánosabb természetü megjegyzéseim világitásában utaltam arra, milyen veszélyek rejlenek a perrendtartás életbeléptetéséről szóló törvényjavaslat ide vonatkozó rendelkezéseiben. Dr. Fodor ur ezzel szemben azt vitatja, hogy összes aggályaim téves alapból fakadtak, mert szerinte téves, hogy négy féle döntvény fog keletkezni. Szerinte a hivatalos gyüjteményben közzétett itélet épp oly kevéssé döntvény, mint az a sok ezer határozat, melyet a döntvénytárak eddig közzétettek. Hát ez az állitás egyszerüen téves, mert a javaslat 67. §-a szerint a Curia az ilyen közzétett határozattól már el nem térhet; azt pedig sohasem tapasztaltuk, hogy a Curia a Jogtudományi Közlönyben közzétett határozatokhoz kötve lett volna. Hát mit ért dr. Fodor ur döntvény alatt, ha a Curia kötött voltában csak lényegtelen körülményt lát? Ez a gyüjtemény szolgáltatja majd a legtöbb döntvényt, mert éppen nem szükséges, hogy ezek a döntvények a jogegységi tanács, vagy a plenum elé kerüljenek. Miből következteti most már dr. Fodor ur, hogy ilyen alapon nem fog nagyszámu döntvény keletkezni, ezt nem tudom. Az előttem ismert ilyen gyüjtemények többnyire telvék érdekes itéletekkel, melyek különleges tényálláson alapulnak, de melyek legtöbb esetben tiszta elvi bázisra nem támaszkodhatnak. A gyüjtemények által tehát kétségtelenül keletkezni fog az elsőfoku döntvény.

Dr. Fodor ur áttér most már a jogegységi tanácsok czélszerüségére. Nézete szerint ezek által elérhető lesz, hogy ahhoz értő birák fogják eldönteni a szakmájukba eső kérdéseket. A teljes-ülés nehézkes apparátus, de azért ezt is fenn kell tartani és pedig annál is inkább, mivel a plenum ugyis a jogegységi tanács befolyása alatt fog állani. Ez az egész beosztás az osztrák «Plenar» és «Plenissimarentscheidung» kópiája. Ha tényleg értéktelen a plenum, miért tartja azt fenn a javaslat? És miért nem akarja elismerni dr. Fodor ur, hogy a jogegységi tanács és a plenum két revizionális instancziája a döntvényeknek, mikor tényleg az? Mire alapitja továbbá dr. Fodor ur abbeli véleményét, hogy a plenumnak nem lesznek a jogegységi tanácstól eltérő véleményei? Én azt hiszem, hogy lesznek, sőt meg vagyok győződve, hogy lesznek kétharmad többségre támaszkodó döntvények is. Ha azonban a javaslat abból indul ki, hogy nem lesz négyféle döntvény, akkor miért teremt négy döntvényretortát?

Hogy miből következtetem — kérdi dr. Fodor ur — hogy ezek a különféle döntvények egymással elkeseredett harczban fognak állani? Hát abból, hogy ismerve a felek perbeli tevékenységét, nem hiszem, hogy egy is volna, aki nem fogja bizonyitani, hogy az ő esetére nem a plenáris, hanem a gyüjteményben közzétett, esetleg a jogegységi tanácsban hozott határozat illik. Ezek a meddő viták mind veszélyei az egyszerü logikus pervitelnek.

És éppen most, mikor végre-valahára a per elhagyni készül a konstrukczionális utvesztőket és a szabad mozgás jogát reklamálja, mi visszaesünk egy olyan rendszerbe, mely három, esetleg négyféle döntvénynyel is meg akarja kötni a biró eszét és kezét.

Végül aggályaimnak adtam kifejezést afelett, hogy olyan sok fórum lesz jogositva döntvényeket provokálni. Nézetem szerint elég, ha a kezdeményezési jogot itt a Curia tanácsaira bizzuk. Semmiesetre sem helyeselhető, hogy ezt a jogot a Curia elnöke és az igazságügyminiszter gyakorolja. A Curia elnökét nem szabad nyilvános leszavaztatásnak kitenni, az igazságügyminiszternek pedig semmiképpen sem szabad jogot adni arra, hogy az itélkezésre befolyást gyakoroljon. Ha a miniszter 1891-ben rendeleti uton igénybe vette ezt a jogot, ugy ez nem ok arra, hogy ez a veszélyes elv törvénybe menjen át. Azt mondja dr. Fodor ur, hogy kis véleményben vagyok a Curia biráinak függetlenségéről, ha emiatt féltem a birói függetlenséget. Lehet, hogy álláspontom tulzó, de én abban a nézetben vagyok, hogy az itélkezés függetlenséget nem lehet eléggé megvédeni. És azután bármennyire bizunk is az egyesek jellemszilárdságában, talán még sem czélszerü értékes institucziókat terhelési próbáknak kitenni.

Dr. König Vilmos.

Levél a szerkesztőhöz.

Igen tisztelt Szerkesztő ur!

A mi jogi mesterségünkben olyan kevés a derü, hogy nincs szivem, hogy a következő nevettető történetet, amely a minap velem megesett, az Ön olvasóival meg ne osszam.

Szép meritett papiroson, előkelő kiállitásu nyomtatványt hozott a minap a posta. A boritékon nagy betükkel ez a felirat diszlett: «Jogtudományi Szabad Egyetem». A sokat igérő boritékból egy quart ivet bontottam ki, amelynek végén aláirásul «dr. Kunitzer Károly ügyvéd» neve volt olvasható.

A szöveg igy kezdődik: «Hárman tartják kezükben a jogot: a törvényhozó, az ügyvéd és a biró. A törvényhozó, aki teremti, az ügyvéd, aki értelmezi és a biró, aki alkalmazza».

Itt megálltam. Ez a mondat nekem nagyon ismerős, mintha valaha magam irtam volna. Csakugyan: «Ujabb magánjogi fejtegetések» czimü könyvem bevezetése egyetlen szó változtatásával ugyanigy kezdődik: «Hárman tartják kezükben a jogot: a törvényhozó, a jogtudós (a jogtudós helyébe Kunitzer ur az ügyvédet tette, nyilván, mert mint czirkuláréja folytatásából látni

*

fogjuk, ő nemcsak ügyvéd, de magát jogtudósnak is tartja) és a biró. A törvényhozó, aki teremti, a jogtudós (Kunitzer ur itt persze ügyvédet irt), aki értelmezi és a biró, aki alkalmazza».

Egy pillanatig gondolkodtam: bosszankodjam-e ezen az irodalmi kalózságon, avagy ne vegyem-e inkább hizelgésnek, hogy Kunitzer ur gondolatmenetével — mert látni fogjuk, még egyszer mondom, hogy ő nagy jogtudós — ennyire a szóhangzatig találkozom?

Tovább olvastam egypár sort, ami, ugy látszik, az iró saját mühelyéből kelt. Ekkor a következő mondatra akadtam: «Hosszu keserves esztendők telnek el, mig a fák helyett ismét az erdőt, a jogszabályok helyett a jogot látja. Jogászok nem leszünk, mig a tankönyvek tempói ki nem mentek fejünkből.»

Ejnye, gondoltam, Kunitzer ur nekem tulságosan hizeleg. Neki ugy látszik a tankönyvek tempói már kimentek a fejéből, de az én irásaim tulságosan benn maradtak. Mert ez a mondat meg a Jogtudományi Közlöny mult évi karácsonyi számából van véve, amelynek «Forgács» czimü czikkében szóról-szóra ugyanezt irtam.

A következő tétel ime ez: «A törvényhozás nem szünetelhet, mert a haladó élet haladó rendezést kiván. A tudomány nem maradhat tétlen, mert a törvény kifejtésre szorul. A gyakorlat sem pihenhet, mert a törvény alkalmazást követel». Ez a passzus ismét «Magánjogi fejtegetések» czimü munkám első oldaláról van leirva — szóról-szóra. Három sor után azonban jön az osztó igazság. Mert ez a mondat: «A polgári törvénykönyv megalkotása csak rövid idő kérdése, ugy hogy nincs benne tulzás, ha azt mondjuk: nasciturus pro iam nato habetur» — ez a mondat nem az én tollamból való ugyan, de nem is a Kunitzer uréból, hanem szó szerint ki van irva a Székely Ferencz igazságügyminiszter urnak ősszel, a képviselőházban tartott beszédjéből. Hát Istenem, ha egy miniszter nem panaszkodik, miért panaszkodjam én?

Igen, de a miniszterrel Kunitzer ur csak egyetlen szem cseresznyét eszik egy tálból, az én gyümölcsösömben pedig nincsen fa, amelyet meg nem dézsmál. Mert egy pár sor után ismét a következő szavaimra akadok: «A mi hazai jogtudományunk aggasztó baja a speczializálódás. Mindenki egy csücskét tartja kezében a jog palástjának, az egyik kéz nem tudja, hogy mit markol a másik. Olyan szelvénye a jogkörnek nincsen, amely magában, a többire való folytonos vonatkozás nélkül meg volna érthető. Mert aki mást nem tud, mint a saját szakmáját, az ezt a szakmát sem érti.»

Kunitzer ur, én nem tudom, hogy Önnek mi a szakmája — de, hogy Ön egy sort sem tud «a többiekre való folytonos vonatkozás nélkül» megirni, azt látom. Az Ön egyik keze csakugyan nem tudja, hogy mit markol a másik és Ön csakugyan mindig más emberek palástjának a csücskét tartja a kezében. De miért éppen az én csücskéimet, miért éppen engem markol és miért éppen én reám van «folytonos vonatkozással?»

Mert nem enged ám ki a markából azontul sem. Ime igy folytatja: «Az élő jogban a jogfogalmak százával bogozódnak össze. Sokszor hasonlitották össze a jogesetek praktikumát az orvosi klinikával. A tanulásnak nem a tanuló passiv hallgatásával, hanem activ müködésével kell végbe mennie. A gyenge tanárt ma az teszi lehetővé, hogy csak ő kérdez, de ő tőle senki sem kérdezhet semmit. Az én iskolám (az eredetiben ehelyett ez van: a jogi seminárium) e helyzetet felrobbantja. A hallgató vizsgáztatja a tanárt és ember legyen, aki ezt a mindennapi vizsgát le tudja tenni... Arra sem vállalkozom, hogy a tananyagot monologizálva eldeklamáljam... Az e fajta előadásra, amióta a könyvnyomtatást feltalálták, nincs szükség... A jogot nem rendszeres, hanem didaktikai összefüggésében kell előadni» stb.

Mindez szóról-szóra igy olvasható a Jogállam mult évi karácsonyi számában «A jogi semináriumokról» irt értekezésemben.

Ezek után pedig tessék meghallgatni a czirkuláré azon részét is, amelyet Kunitzer ur nem az én irásaimból irt le, hanem ami, amennyire ellenőrizni birom, csakugyan a saját termelvénye. Ime: «Nem vagyok valami afféle betürágó tudós, akit az, hogy ir és gondolkodik, már magában kielégit... Tudom és érzem képességemet és munkámnak becsét. Minden időmet, energiámat évtizedeken át munkára váltva, halmoztam fel azt a hatalmas élő joganyagot, amelynek megismerése egyaránt fontos ügyvédnek és birónak és amelynek az egész jogéletet megtermékenyitő értékelése csak egy általam elgondolt és kreált «jogtudományi szabad egyetem» keretében képzelhető... A jogtudományi szabad egyetem az egyetlen utja annak, hogy a jogtudomány ujabb fejlődésével lépést tartsunk, stb.»

Elég lesz tán ebből ennyi. Az olvasó ennyiből is talán «tudni és érezni fogja» az iró «képességét és munkájának becsét». Csak egyet nem értek az egészből: mi járhatott a beküldő fejében, hogy ezt a bünhalmazatát az irodalmi kalózkodásnak éppen az én czimemre küldte? Meg akarta-e mutatni nekem, mint «afféle betürágó tudósnak», hogy ő — mint a czirkuláré egyik helyén kijelenti — «gyakorlati és életre való ember»? Mert ugy látszik — a czirkuláré költséges kiállitása is emellett látszik szólni — ezek a «Szabad jogi egyetem», «Jogi szeminárium», «Jogász Otthon», stb. nagyhangzásu szamárhid-készitő intézetek vállalkozóik szempontjából csakugyan igen «gyakorlati és életre való» iparvállalatok. Minden vizsgámon ott látom kiküldött irnokait, akik a felvevő gép csökönyösségével vetik papirra az én minden kérdésemet és a kandidátus minden feleletét. És ezek az urak itt annyira megszokják a leirást, hogy ugy látszik, már üzleti hirdetéseiket sem tudják másból, mint a vizsgázó tanár szavaiból összeabdálni. Hát ez ellen én védtelen vagyok. De ha a «szabad egyetem» igazgatója már szives volt nekem ez egyszer saját szavaimmal elmagyarázni, hogy micsoda az a «szabad» egyetem: nem akartam adós maradni annak nyilvános nyugtatásával, hogy ezekben a «szabad» iskolákban mi mindent tartanak «szabadnak».

Dr. Schwarz Gusztáv.

Jegyzetek a franczia igazságszolgáltatás köréből.

Az ügyvédi kar: avocat, avoué.*

Az ügyvéd munkássága kettős: elméleti és gyakorlati. Elméleti: megkeresni és előadni az esetre alkalmazandó jogszabályokat; gyakorlati: felismerni a joghelyzetek gazdasági értékét és felhasználni a jogszabályokat, hogy az ügyfél számára a legnagyobb gazdasági előny biztosittassék. Jogi tudás és jogászi rutin egyaránt szükségesek az ideális jogvédelemhez.

Franczia ország e két szükségletből két intézményt teremtett: a jogvédelem tudományos részének ellátását az avocat ra bizta, a harcz gyakorlati részének megvivását az avoué hivatásává tette.

Mint a klasszikus meghatározás mondja: «l'office de l'avocat consiste à plaider et à consulter», az avocat-ügyvéd hivatása perbeszédet tartani és jogi véleményt nyilvánitani az elébe terjesztett ügyekben; «les fonctions de l'avoué en matiere contentieuse consistent à postuler et à conclure», az — avoué-ügyvéd hivatása a polgári perben: adni és elfogadni a pervitelhez szükséges összes iratokat, másfelől megszerkeszteni és a biró előtt bemutatni a felek kérelmeit.

Az avocat nem meghatalmazottja felének, őt nem képviseli** a felek jogi képviselője az avoué. Az avocat nyilatkozatai nem kötik a felet; ha perbeszédében nem nyilatkozik az avoué által előterjesztett irásos conclusion egy pontjára, ennek nincs jogvesztő hatálya; nem fellebbezhet különös meghatalmazás nélkül, kártéritésre nincs kötelezve.

A fél meghatalmazottja, képviselője az avoué; ő az, akire ráillik a mi ügyvédi meghatalmazásaink szövege. Röviden: az avoué rendelkezik, az avocat indokol; az avoué kijelentései akaratkijelentések, az avocat-é tudatkijelentések.

Ugy az avocat-k, mint az avoué-k Franczia országban széleskörü autonomiával felruházott testületben vannak szervezve.

Az avocat jogi előképzettsége egyezik a biróival: jogi licenciatus (lásd II. közl.) Normális számitás szerint 21 éves korában tehát az ifju bejegyeztetheti magát az avocat-kamarába. Az avocat-ügyvédeknek két csoportjuk van: avocat stagiaire és avocat titulaire, az elsőt ügyvédjelöltnek, a másodikat tényleges ügyvédnek lehet nevezni. Ez az elnevezés azonban ne vezessen félre.

* Ezen dolgozat megirásánál Bouche párisi ügyvédnek czikkiróhoz küldött «Le stage» és «Les hommes d'affaires» czimü két levele szolgált segitségül.

** Garsonet, I. 406. és köv.

Jogi helyzetük *teljesen egyenlő*, a különbség csak az, hogy a stagiaire-k nem választhatók meg a kamara tisztségeire s birót nem helyettesithetnek. Ez a különbség azonban inkább elméleti jelentőségü ; van egy másik, fontosabb : a stagiaire-k nem fizetnek patent-t, adót. Mivel az avocat stagiaire ép oly önálló, mint az avocat titulaire, a stagiairek nem igen törekszenek befejezni a stage-t, a gyakorlati időt. A stage szabály szerint három évig tart ; ez idő alatt a jelöltek a mieinknél sokkal intenzivebb jogi nevelést nyernek. A franczia ügyvédi kar élete jóformán a «Palais»-ban, egy épületben összpontosul ; ez maga egy kis város. Itt van a polgári és büntető első és másodfoku törvényszék ; a békebiróság, a kereskedelmi törvényszék, a munkabiróság előtt ritkán fordul meg avocat ; a semmitőszék, a közigazgatási biróság előtt külön ügyvédség szerepel. Ez a fizikai összpontositás teszi lehetővé a jelölt erősebb kiképzését. A jelölt a Palais-ban él. Ha dolga van, ha nincs, elmegy délután két órakor s csak hat óra után tér haza. Ez alatt az idő alatt társaival beszélget, tárgyalásokat hallgat s — nemcsak a ruha teszi — ókori s középkori iskolákra emlékeztető módon csoportosul az öregebb ügyvédek körül, vagy az oszlopos csarnokban fel s alá sétálva, hallgatja azok beszélgetését. Dolga nem sok van, hiszen kezdő ; ami van, nem jövedelmező, de annál fárasztóbb : az avocat stagiaire-k vállaira nehezedik az egész szegényvédelem.

A fiatal ügyvéd mégis örömmel fogadja a kirendelést, *bár a hivatalból kirendelt védőnek munkásságáért dijazást nemcsak követeni nem szabad, de elfogadni sem*, mert csak igy van alkalma szóhoz jutni a biróság előtt és ismeretséghez, hirhez az avouék s a nép között. A franczia ügyvéd karrierjét a «barreau» előtt *jogászi tudás mellett szónoki képességekkel* kell, hogy megnyissa, ezért nagyon nagy gondot fordit a formára, a kifejezésbeli tökéletességre, polgári perekben is szereti, keresi az esztétikai hatást.

A tárgyalások látogatásán kivül másik kötelesség a szombati gyüléseken való részvétel. Minden szombaton a kamarai elnök, vagy a kamara más főtisztviselőjének elnöklete alatt vitaülést tart az avocat-stagiairek kara ; a megjelenést ellenőrzik. A jelöltek egy évi időtartamra 12 titkárt választanak, ezek tüzik ki a megvitatandó kérdéseket. A kérdésekhez joga és bizonyos mértékben kötelessége feliratkozni a jelölteknek s két-három heti előkészület után pro és kontra elhangzanak a vélemények. A vita bezárása után a gyülés szavaz. Az összejövetel czélja nem annyira a jogi tudás kimélyitése, mint az, hogy az ifju jogász, akiben sok a félelem és féktelenség, megtanuljon jogászilag és szépen beszélni és viselkedni ; ami egyes országokban hiányzik.

Mig a tárgyalások hallgatása inkább naturális obligáczió, addig a szombati ülések látogatása jogi szankczióval is van biztositva. Aki több ülést elmulaszt, fegyelmi büntetést kap, gyakorlatát meghosszabbitják, sőt sulyos mulasztások esetén a kamara lajstromából törlik. Az ülések nagyon látogatottak.

A jelölt végleges felvételénél több diszkréczió illeti a kamarát, mint hazánkban. A stagiaire-k csoportba osztva egy egy öregebb patronus-ügyvéd felügyelete alatt állanak ; ez a magánéletüket is figyelemmel kiséri, ellenőrzi, vajjon megtartják-e a párisi kamara azon szabályát, hogy tagjainak önálló lakásuk legyen. Hogy a felvétel megtagadása ellen lehet-e jogorvoslattal élni, vitás, de a felvételt lehet többször kérelmezni.

Midőn az avocat-stagiaireből ügyvéd lesz, jogi helyzete nem sokat változik ; sőt a tényleges sem.

Ugyan a békebiróságok helyettes birái még Párisban is igen gyakran gyakorló ügyvédek, de ez is olyan tisztség aminőre fiatal, kezdő ügyvéd nem tarthat számot.

A franczia avocat sokkal szigorubb testületi fegyelem alatt áll, mint a hazai s mint dr. Walther Haeger a franczia igazságszolgáltatásról irott jegyzeteiben irja, szigorubb alatt, mint a német ügyvéd. Bár jog szerint czivilis akcziója van megbizója ellen, a párisi kamara nem engedi meg az avocat-ügyvédnek, hogy munkadiját per utján követelje ; ez sulyos fegyelmi vétség volna.

Ha számba vesszük még azt, hogy voltaképpen avocat-kényszer nincs, mert perbeszédet mindenki mondhat a maga ügyében s hogy az avocat müködése csak az eset — hogy ugy mondjam — jogászi felöltöztetésre szoritkozik, meg kell állanunk egy nehéz kérdés előtt : miből él a franczia avocat-jelölt és avocat?

A feleletet idézem az első jegyzetben hivatkozott párisi ügyvéd dolgozataiból : «Az avocat-stagiaire nem igen remélheti, hogy 30 éves koráig megkeresheti a kenyerét ; az ügyvédi foglalkozás bizonyos vagyon birtokát tételezi fel. A szegény fiatalember számára, aki pl. állami ösztöndijakkal végezte iskoláit, az ügyvédi talár sok csalódást rejteget.»

Párisban is megvan, hogy a fiatalabb ügyvéd, a stagiaire, idősebb ügyvéd mellett dolgozik, de a fizetése igen csekély ; s ha avoué mellett akar dolgozni, ki kell töröltetni magát az avocat-stagiaire-ek lajstromából.

De a kész ügyvédre sem igen jövedelmező a mesterség, egy pár nagyhirü ügyvédet leszámitva ; bár az avocat-honoráriumok ugyan nagyok, sokszor jóval nagyobbak, mint a mi ügyvédi költségeink összevéve.

*

Az avoué — ügyvédség a greffier-i és huissier-i tiszthez hasonlóan nem szabad foglalkozás. Jogi előképzettségük kisebb, mint az avocat-ügyvédeké : elegendő a certificat de capacité. — minimális mérték. A gyakorlati idő 5—4—3—2 év a jogi előképzettségtől függőleg.

Az avouét a köztársaság elnöke nevezi ki, elődjét a kijelölés joga — az avoué-kamarát, az ügyészséget és az igazságügyminiszteriumot vétójog illeti.

Mint más helyen már emlitettük, az igazságügyi hivatalok vásárolhatósága Francziaországban is sokat vitatott kérdés. Csalódna azonban, aki azt hinné, hogy a vita a franczia jogéletben nagyobb hullámokat ver, vagy azt, hogy a jelen állapotnak nincsenek számottevő hivei. Ezek igy érvelnek.

Az avoué fontos vagyoni érdekek hordozója. Ha azt akarjuk, hogy a rosszhiszemü vagy ügyetlen avoué elleni kártéritési kereset ne irott malaszt legyen, az állást vagyoni biztositékkal kell körülvenni. Ez csak numerus clausus mellett lehetséges. Az egyes «étude»-ért fizetendő vételár (Párisban 500,000 frank, mindössze 150 állás van) nagysága biztositja, hogy e pályára csak vagyonos ember lép.

Az avoué-iroda a monopoliumtól eltekintve is értékkel bir (a periratok nagyrésze nem a biróságnál, hanem az avoué-nál őriztetik) ; az ügyvédi iroda eladása minden államban intézmény, csak nem bevallottan, kormányi jóváhagyás nélkül ; Francziaországban több hatóság együttes ajánlata szükséges a kinevezéshez. Az iránt, hogy e foglalkozást szegényebb emberek üzhessék, nincs semmi érdek, ugy mint ahogy nem óhajtunk csak nagytőkéjü biztositó társaságokat. Ha az ügyvédi kar tekintélyét meg akarjuk óvni, az avocat-ügyvédet meg kell hagyni ideális és felelőtlen jogvédőnek, az avouét anyagilag felelős üzletembernek.

Van azonban ezeknél sokkal erősebb is. Az avoué-ügyvédség mai szervezetében nagyon megkönnyiti a biróság munkásságát. Gondoljuk csak el : Páris összes ügyvédi ellenjegyzésü periratait 150 iroda készíti évszázados tradicziók alapján kijegeczesedett alakban, irásmóddal, külső és belső beosztással. A perköltség-politikának is van itt része, de mégis leginkább ennek a százados életü czentralizácziónak tudható be a franczia periratok mintaszerü rendszeressége. Csak át kell futni az ügydarabot, a «dossier»-t, már tiszta képe van a birónak az ügyről, igy érthető, hogy a legbonyolultabb ügyeket kivéve, a biró még az itélet megfogalmazásával sincs megterhelve, elég egy mondat és kivető jelek a periratokban, a többit elvégzi a greffier.

«Trotzdem erfüllen die französischen avoués jene andere Aufgabe (den Prozessstoff juristisch aufklären und so dem Gericht die Entscheidung erleichtern), *in weit höherem und vollkommnerem Masse* als unsere Anwälte», mondja dr. Walther Haeger. A jogászi fogalmazás tekintetében a hazai ügyvédi kar és az avoué között én alig vonhatnék kedvezőbb párhuzamot.

A kártérités biztossága és a gyakorlat egyöntetüsége : a legfőbb érvek jelenlegi alakulat fenntartása mellett. Nagyon csalódna, aki azt hinné, hogy *egyedül* a pénzügyi nehézségek állnák utját a reformnak. Az igaz, hogy óriási terhet kellene az államnak a megváltás esetén magára vennie, de ne feledjük el, hogy ezen intézmény hány forradalmat élt keresztül s hogy Francziaország sem pénzügyi, sem másféle áldozattól nem igen szokott visszariadni, midőn a nyomasztóan alkalmatlan előjogok eltörléséről van szó.

A reform és az ügyvédség egyesitése mellett szól két igen fontos érdek :

Az egyik az avocat-ügyvédek helyzetének javitása. A reform azonban azonnal maga után vonná a kar tekintélyének alászállá-

sát. Az avocat-k anyagi helyzetét orvosolni lehetne az avoué privilégium érintése nélkül az «agent d'affaires»-ek megrendszabályozásával.

Francziaországban az avocat nem függeszthet ki czimtáblát, «x. y. ügyvéd», s bizarr dolog, bármely más franczia polgár a patent lefizetése után kiirhatja ajtajára s hirdetheti, hogy ő «avocat-conseil», vagy egyszerüen «avocat», aki válóperekben, szabadalmi stb. ügyekben kitünő sikerrel jár el, stb., stb. A boulevard-okon látható nagy hirdetések avocat-i sohasem látták az egyetemet. Ezek az «*agents*» vagy «*hommes d'affaires*»-ek, ügynökök. Ezek végzik az ügyvédi munkásság legalacsonyabb és legjövedelmezőbb részét. *Mindkét* ügyvédi kar többször inditott már akcziót, hogy az ügynökök tiltassanak el az «avocat» czim viselésétől, eddig minden siker nélkül. Pedig nagy kárt tesznek ugy az avocat-nak, mint az avoué-nak. Minden ügyet elvállalnak s ha az ügy olyan, melyben az avoué-vallás kötelező, mindent megtesznek, hogy a feleket kiegyeztessék. Ha az egyezség nem sikerül, a fél tudta nélkül ők választják az avoué-t és avocat-t, ők is fizetik, a honorárium nagyobb részét maguknak tartva meg. Igy áll elő az a ferde helyzet, hogy mig az ügyvédi *kar* keményen őrzi a hagyományokat s ápolja a tekintélyt, addig számos ügyvéd az ügynökök jóakaratára szorul s kénytelen azt keresni is.

Ismerve igy a franczia jogképviselet munkamegosztását, ha egy franczia megkérdezné tőlünk: mi a magyar ügyvédség, — igy válaszolhatnánk: a magyar ügyvéd 75%-ban ügynök, 15%-ban avoué és 10%-ban avocat. Mert kenyerét legnagyobb részben oly munkával keresi, amelyhez a törvény nem kiván ügyvédet, jogi munkája minimális. Ha a magyar ügyvédi kar tekintélye után kérdezősködne, erre nem kellene közvetlen felelnünk, mert tudni kell, hogy a társadalom nem név után becsül.

Másik fontos érv a reform mellett, hogy a kettős képviselet igen drágává teszi az igazságszolgáltatást. Ezt, amint a bevezető dolgozatban már emlitettem, az alsóbb néprétegek nem érzik, elháritja róluk az intézmény sulyát a szegényjog és még más valami.

A franczia sokkal ritkábban használ jogi képviselőt, mint a magyar. Összefüggésben áll ez a közoktatással, a közhatóságok iránti bizalommal s még inkább az alsóbb néprétegeknek a közhatalomban való részvételével. A magyar ügyvédi kar legnagyobb részben oly — bár tisztességes — munkából él, amelyért nem szabadna ügyvédhez fordulni.

A személyes perlekedés joga a járásbiróságok előtt (polgári ügyekben) egyike a társadalom intézményes hazugságainak. Értékhatáron alul Francziaországban ritka kivétel az ügyvédi képviselet, — nálunk az ügyvéd által felvett váltókölcsön lejáratánál a paraszt bejön az ügyvéd irodájába a váltót aláirni.

Ez a mi igazságszolgáltatásunk olcsóságának, amint minden olcsóságnak, ami nálunk van, az oka. Olcsó a jogi képviselet, mert azokkal tartatjuk el, akiknek nincs reá szükségük.

S éppen azért sajátságosnak kell tartanom az ügyvédek egy részének izgatottságát, midőn a törvényhozás előtt az uj perrend tárgyalásakor a kötelező ügyvédi képviselet kérdése körül ügyvédellenes hangok hallatszottak.

Az ügyvédi képviselet kérdése nem a perrendi, hanem a közoktatásról és a választói jogról szóló törvényben van szabályozva. *Dr. Mandel Zoltán.*

Élhet-e a védő saját nevében kifogással a vádirat ellen?

Ezt a kérdést vetette fel a Jogtudományi Közlöny f. évi első számában egy előfordult eset alkalmából dr. Keresztury József ur, zalaegerszegi ügyvéd. Előadása szerint a vádtanács elnöke visszautasitotta a vádirat ellen saját nevében benyujtott kifogásait, a vádtanács pedig a felfolyamodás elutasitásával helybenhagyta a vádtanács elnökének visszautasitó végzését azzal az indokolással, hogy a védő részére biztositott s a BP. 62. §-ában meghatározott jogkör nem terjed ki a terhelt részére biztositott kifogásolási jogra.

Kartársam a kérdést azzal az indokolással bocsátja megvitatásra, hogy azt igen fontosnak s elvi jelentőségünek tartja.

Mielőtt a kérdés érdeméhez szerény megjegyzéseimmel hozzászólnék, magának a kérdésnek a jelentőségét szeretném méltatni.

Azt hiszem ugyanis, hogy ennek a kérdésnek a BP. szempontjából sem elvi jelentőséget, sem gyakorlati fontosságot nem igen lehet tulajdonitani. A birói gyakorlatban — amennyire azt ismerem, — ez a kérdés még nem is merült, de nem is merülhetett fel, mert tudtommal a védő, ha védettje, a terhelt érdekében kifogásokat emel a vádirat ellen, ezt a beadványát a terhelt nevében fogalmazza meg s a maga ellenjegyzésével látja el, a kifogások tehát, bár a dolog lényege szerint a védő saját ténye, saját elhatározásán alapuló eljárása, formailag mégis a terhelt perbeli cselekményeként jelentkezik.

Viszont azonban arra, hogy a védő a vádirat ellen a maga nevében szerkessze meg és nyujtsa be a kifogásokat, nézetem szerint, komoly szükség nem is lehet, mert az ügyvédet, mint védőt ugy a BP. rendelkezéseivel megállapitott, mint az ügyvédi rendtartáson alapuló jogköre feltétlenül feljogositja arra, hogy védettje érdekében a bünvádi eljárás egész folyama alatt eljárjon, perbeli cselekményeket végezzen, feltétlenül joga van tehát arra is, hogy a vádirat ellen külön utasitás nélkül is a terhelt nevében kifogásokkal éljen, azaz világosabban kifejezve védettje nevében szerkesztett kifogásokat a maga ellenjegyzésével ellátva benyujthasson.

Ugyanez a jog megilleti a BP. értelmében a védőt akkor is, ha nem ügyvéd, hanem egyetemi, vagy akadémiai jogtanár s tekintet nélkül arra, hogy választás, vagy kirendelés utján bizták-e meg a védelemmel.

Ezek előrebocsátása után a kérdés érdemét illetőleg magam is azt a nézetet vallom, hogy a védő, mint ilyen, a maga különleges védői jogköre alapján, a maga nevében nem élhet kifogásokkal a vádirat ellen, s helyesnek tartom a biróságoknak az adott esetben kifejezett azt az álláspontját, hogy a védő jogköre nem fedi teljesen a terhelt jogkörét.

A bünvádi perrendtartás, az anyagi igazság kideritését szolgáló általános érdekü intenciójából, tehát közjogi jellegével indokoltan kétségtelenül önálló hatáskört juttat a védő szerepének s ezt a hatáskört általában függetlenné teszi magának a terheltnek az akaratától. (A bünvádi per egész folyamán való eljárási, inditványozási, kérdezési jog, perorvoslat független használatának joga.)

Mindamellett sem a törvény szellemével, sem magának a BP.-nek rendelkezéseivel nem tartom megvédhetőnek azt az álláspontot, hogy a védői önálló hatáskör a kifogásoknak a védő saját nevében való használatára is kiterjed.

Sem az anyagi igazság kideritésének biztositékait szaporitani akaró általános czél, sem a terheltnek a konkrét bünvádi per kimeneteléhez füződő különös czélja és érdeke nem indokolnák eléggé a védő hatáskörének ily mértékü kiterjesztését, másrészt azonban — mint fentebb kifejteni megkiséreltem — felesleges is volna a védőnek, aki különben védettje nevében a kifogásolási joggal feltétlenül élhet, erre még külön önálló jogot is adni. Ez a külön jog csak annyival volna több, kiterjedtebb, a terhelt nevében eljáró védőt e tekintetben megillető jognál, hogy az általa saját nevében beadott kifogásokat a terhelt vissza nem vonhatná, mig a nézetem szerint ma fennálló tételes rendelkezések szerint a terhelttől nem tagadható meg az a jog, hogy a védője részéről az ő nevében beadott kifogásokat visszavonhassa.

A törvény azonban csak a perorvoslati jog szabályozásánál emeli ki kifejezetten a védő önálló hatáskörét s jogositja a terhelt kifejezett akarata ellenére is a felebbviteli jog használatára, ez a jog azonban nem foglalja magában egyuttal a vádirat elleni kifogások önálló használásának jogát.

Igaz, hogy a BP. 257. §-ának sulypontja nem a kifogások benyujtására jogosultak körének, hanem a kifogásolási jog tartalmának, terjedelmének meghatározásán fekszik, viszont azonban nem oszthatom azt a felfogást, hogy a törvény e helyütt a terheltet csupán, mint a kifogások beadására jogosultak egyikét, emlitené. Ha ezt igy lehetne, vagy igy kellene értelmezni s ha, mint a czikkiró ur véli, a terhelt mellé még mindazok értendők, akik a bünvádi eljárás során a terhelt érdekében több-kevesebb hatáskörrel eljárni jogosultak, akkor el kellene ismernünk például a terhelt házastársa és felmenő, vagy lemenő ágbeli rokona számára is azt a jogot, hogy a terhelt helyett kifogásokkal éljenek a vádirat ellen, erre a magyarázatra azonban véleményem szerint a BP. nem nyujt alapot. És ha a BP. fentidézett szakasza elsősorban a kifogások tárgyi terjedelmének meghatározása czéljá-

ból készült is, nem tartom jelentéktelennek azt a rendelkezést sem, amelylyel a terheltet és egyedül csak a terheltet emeli ki, mint a kifogások beadására jogosultat. Azt hiszem, hogy az idézett szakasz első mondata is szorosan magyarázandó, mert különben fölösleges lett volna magát a terheltet felemliteni s e helyett bizonyára ilyenformán hangzott volna a szöveg, hogy «kifogást lehet emelni a vádirat minden pontja ellen». Szóval általánosságban jelezte volna a törvény, minden utalás nélkül a jogositottra, a kifogások tárgyi terjedelmét.

A BP. 270. §-ával sem tartom indokolhatónak kartársam álláspontját, mert a vádiratra, illetve a kifogásokra hozott határozat ellen csakis az előzetes letartóztatás, illetőleg vizsgálati fogság kérdésében, valamint a bünvádi eljárás felfüggesztése miatt lehet felfolyamodni, ilyen értelmü határozatot azonban a kifogásolási eljáráson kivül is hozhat a biróság s ez ellen természetesen a védő is használhat perorvoslatot, abból tehát, hogy a kifogások folytán hozott ilyen határozat ellen is megadja a törvény a védőnek stb. a perorvoslati jogot, nem következtethető, hogy a kifogások önálló beadására is jogosult.

A BP. 256. §-ának azt a rendelkezését pedig, amely szerint a terheltnek a kifogásolásra nyitva álló határidőn belül kifejezett kivánságára a vádirat a védőnek kézbesitendő, éppen annak az álláspontnak az igazolására tartom alkalmasnak, hogy a kifogásolási jog csak a terheltet illeti. E rendelkezés szerint ugyanis a vádiratot hivatalosan csak a terhelt kivánságára közlik a védővel, ha tehát a terhelt nem akarja, a védő nem is juthat abba a helyzetbe, hogy a vádiratról a biróságtól közvetlenül hivatalos tudomást szerezzen, enélkül pedig a javára magyarázott önálló kifogásolási jog illuzoriussá válik s egészen értéktelen. Ha a törvény a védőnek is meg akarta volna adni a terhelttől független kifogásolási jogot, feltétlenül intézkedett volna az iránt, hogy a vádiratot neki is külön hivatalból kézbesitsék.

A BP. 256. §-a idézett rendelkezésének azonban csupán az a czélja, hogy a kifogások beadására megszabott nyolcz napi határidő a terhelt javára meghosszabbittassék, s hogy a terheltnek a határidő ekként való meghosszabbithatása révén kellő ideje legyen védőjével értekezni, a védőnek pedig a kifogásoknak védettje nevében való megszerkesztésére es beadására elkészülni.

Nézetem szerint tehát a BP. rendelkezései nem jogositják fel a védőt a vádirat elleni kifogásoknak saját nevében való benyujtására, de meggyőződésem az is, hogy a védő számára ezt az önálló jogot megadni sem a terhelt specziális érdeke, sem az anyagi igazság kideritéséhez füződő általános czél szempontjából komoly szükség nincs is.

Dr. Tepliczky Aladár,
érsekujvári ügyvéd.

Különfélék.

— **A birói és ügyvédi képesités egyenlővé tétele** ellen foglaltak állást azok, akik a birói szervezet módositásáról szóló törvényjavaslat tárgyalása alkalmával a birák részére statuálni kivánt kötelező doktorátus ellen szólaltak fel.

Természetesnek tartjuk ugyan, hogy Berzeviczy Albert a jogi vizsgák tárgyában kidolgozott régi kedvencz tervét iparkodik érvényre juttatni, de ez nem zárja ki azt, hogy akárminő sorsa is lesz a végleges reformban az államvizsgának és a doktorátusnak, már most ne juttassuk érvényre azt az elvet, hogy *a biró és az ügyvéd minősitésének egyenlőnek kell lenni.*

Mélyen sajnálnánk, ha a magyar törvényhozás elmulasztaná az alkalmat arra, hogy helyrehozza azt a szégyenletes megkülönböztetést, amelylyel a mult évtizedek törvényhozása a biró kvalifikációját degradálta, az ügyvédé mögé sülyesztette.

— **A Zsilinszky-ügyben** általános feltünést keltett a tárgyalást vezető törvényszéki elnök részéről a tárgyalás elején az egyik vádlott vallomására tett az a megjegyzés, hogy intelligens ember *ne hazudjon.* Az elnök ezzel feladta objektivitását, amely a törvény értelmében a főtárgyalás vezetésének előfeltétele. Olyan emberrel szemben használt ily kifejezést az elnök, akiről a tárgyalás ezen stádiumában egyrészt még éppen nem bizonyos a bünösség megállapitása, másrészről, aki még ártatlanságának megállapitása esetén sem számithat ezen sértő kijelentés tekintetében semmiféle elégtételre. Kifogásolandó ez különösen az esküdtbirósági ügyekben, amelyekben a vádlott védekezésének tudatos valótlanságként odaállitása esetleg az esküdtek szavazatát befolyásolhatja.

— **Néhány szó nyilvános könyvtárainkról.** Nálunk — sajnos — nem igen akarják megérteni, hogy az intézmények az állampolgárokért vannak s hogy az illetékes tényezőknek kötelességük emez intézményeknek olyan szervezetet és berendezést biztositani, amely leginkább megfelel a szükségletek kielégitésének.

Hogy a külföldi jogi szakkönyvek szempontjából egyedül számbavehető egyetemi könyvtár felszerelése mily silány, azt hisszük, eléggé köztudomásu. Hiszen a közkézen forgó tankönyveken kivül alig van benne valamire való ujabb német vagy franczia szakmunka s ami van is, azt se kaphatjuk meg, mert a stereotyp válasz vagy az, hogy könyvkötőnél van, vagy, hogy valamelyik egyetemi tanár vette kölcsön. Ehhez járul, amit első helyen kellett volna emlitenünk, az állandóan vezetett, rendszeres katalogus hiánya, minek folytán a meglevő könyvanyagot is a lehető legnehezebb dolog feltalálni.

Mit szóljunk a teljesen czélszerütlen időbeosztásról?

A tudományos könyvtáraink között első helyen álló egyetemi könyvtár 12—3 közt, este 8 után, valamint szombaton délután és vasárnap egész nap zárva; mindenesetre azért, hogy a könyvtári hivatalnokok és szolgák egytől egyig nyugodtan elköltheszék ebédjüket, idejében vacsorázhassanak és szombat délután kellőképp előkészülhessenek a vasárnapi szórakozásra és pihenésre,

Mindezt mi nem irigyeljük a személyzettől, de azon véleményen vagyunk, hogy mégis elsőbbrangu érdek a könyvtár könnyü hozzáférhetővé tétele az egyetemi hallgatóságon kivül a jelenlegi könyvtári órák alatt kenyérkereseti foglalkozásban lekötött, de magukat tudományos irányban továbbképezni törekvő egyének részére is.

Feltétlenül helyeseljük tehát a képviselőházban a f. hó 13-án elhangzott interpellációban kifejezésre juttatott ama kivánságot, hogy az egyetemi könyvtár egész napon át, a késő esti órákban is hétköznap, valamint vasár- és ünnepnap egyaránt nyitva álljon. A személyzet méltánylást igénylő érdekei kellő felváltás mellett minden nehézség nélkül kielégithetők.

A könyvkezelés körül tapasztalható nehézkesség közül e helyütt csak egy, ránk jogászokra nézve különösen érezhető czopfot emelünk ki. Minden egyes kötet csak külön kérőlap ellenében szolgáltatható ki; az olvasó maga egy könyvet sem vehet ki helyéről. Tessék elképzelni most a törvénytárban vagy még inkább a döntvénytárakban kutató helyzetét!

Az olvasóteremben lévő munkákra, vagy legalább azok egy részére nézve minden nehézség nélkül meg lehetne engedni, hogy az olvasó önmaga szolgálja ki magát: maga válassza ki és tegye vissza helyére a szükségelt müveket ugy, amint az a külföldi pl. (berlini, párisi stb.) egyetemi könyvtárakban, sőt nálunk is a fővárosi könyvtárban történik. Könyvlopástól nem kell tartani, ha a látogatókat távozásuk alkalmával ellenőrzik.

Van azonban e rendszernek egy nagy hátránya: az ily módon használt könyvek forgalmáról nem lehetne statisztikát készitenei; pedig nálunk ez mindennél fontosabb.

— **Az Ügyvédszövetség** a budapesti biróságok vezetőit felkérte az ügyvédi dijmegállapitásoknak a változott viszonyokhoz képest való reviziójára.

A budapesti VIII—X. ker. kir. járásbiróság vezetője, dr. *Biber Gyula* kir. táblai biró e megkeresésre a következő választ adta:

«Az Országos Ügyvédszövetség budapesti osztálya részéről az ügyvédi dijszabás dolgában hozzám, mint a budapesti VIII—X. ker. kir. járásbiróság vezetőjéhez megküldött memorandumra vonatkozóan van szerencsém értesiteni Méltóságodat, hogy teljesen át lévén hatva a memorandumban kifejezett tendenczia méltányos és igazságos voltától, készséggel és késedelem nélkül megteszek mindent — bár hatáskör hijján, nem hivatalosan — arra nézve, hogy a kérdés a gyökeresen megváltozott viszonyok

figyelembevételével a méltányosság és igazságosság követelményeinek és ehhez képest a nagyra becsült ügyvédi kar jogos igényeinek kielégitésével megoldassék.»

— **Szakképzés és továbbképzés a fővárosi államrendőrségen.** Eléggé nem méltányolható Boda Dezső főkapitány két legutóbbi rendelkezése a rendőrségi tisztviselők szakképzettségének fokozása tárgyában.

Elsősorban minden rendőrségi fogalmazó-gyakornokra kötelező sorozatos előadásokat rendszeresit. Január 17-től márczius 30-ig hetenként háromszor d. u. 5 órától 8-ig magasabb állásu rendőrtisztviselők, élükön a fáradhatatlan főkapitányhelyettes, tartanak előadásokat. A továbbképzés ügyét szolgálják azok az előadások, melyek látogatását a tanfolyamon kötelezőleg résztvevőkön kivül az egész tisztikarnak ajánlja a főkapitány. Ezek: Az irásszakértői kérdésekről Pinterits Károly törvényszéki szakértő. A kir. ügyészség és rendőrség viszonyáról Váry Albert kir. ügyész. A megelőző tüzrendészetről Markusovszky Béla tüzoltótiszt. A rendőrség szerepéről az első segély nyujtása körül Kovács Aladár, a mentőegyesület igazgatója. A beszámithatóságról dr. Rózsa Imre rendőrségi kórházi orvos. A többi előadás tárgya is kiválóan instruktiv módon van megválasztva.

A budapesti büntetőtörvényszék érdemes elnökének figyelmét felhivjuk ezen utánzásra méltó tanfolyamra.

— **Az uj magyar polgári perrendtartási törvényt** ismertette *dr. Schmidt Sándor* budapesti ügyvéd, aki tudvalevően a törvényszöveget is leforditotta németre, az «Allgemeine österreichische Gerichts-Zeitung» ban, a «Zeitschrift für deutschen Zivilprozess» és a «Zeitschrift für Internationales Recht» czimü folyóiratokban.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Ügyvédek tiszteletdij-megállapodásai.** Egy konkrét peres ügyben a biróság a berlini ügyvédi kamara véleményét kérvén ki, a kamara kimondotta, hogy a biróilag megállapitott költségeken felül 100 márka tiszteletdij kikötése egy 500 márkás igen egyszerü ügyben egy 1400 márka évi összjövedelmü hivatalnokkal szemben tullépte a megengedett határokat. Ezen eset alkalmából Merbacher ügyvéd a Deutsche Juristen-Zeitungban egybeállitotta a tiszteletdij kikötésének megbirálásánál szem előtt tartandó szempontokat. Ezek:

1. A kikötésnél a megbizó figyelme felhivandó arra, hogy a dijkikötés eltér a törvényesen megállapitott dijaktól.

2. A quota litis kikötése érvénytelen, de meg van engedve a dij megállapitása az eredményhez képest, valamint a dijnak a per tárgya szerinti százalékokban való megállapitása, amennyiben a megfelelő mérvben és méltó módon történik.

3. Tilos olyan megállapodás, amely szerint a dij akkor is fizetendő, ha a megbizás visszavonatik vagy az ügy az eljárás meginditása előtt vagy annak kezdetén megszünik.

— **A német birodalmi választásokkal** kapcsolatban pertraktálják azt a kérdést, hogy a választási biráskodás meghagyassék-e a parlamentnél. A Deutsche Juristen-Zeitung amellett foglal állást, hogy a választási biráskodás, mint eminenter birói funkczió, a biróságokra bizassék és pedig — tekintettel a Reichsgericht rendkivüli tulhalmozottságára — a birodalmi legfőbb közigazgatási biróságot jelöli meg erre legalkalmasabb fórumként.

— **A foglalkozásváltoztatás hatása a baleset elleni biztositás hatályára.** A német birodalmi biróság konkrét esetben kimondotta, hogy a foglalkozásváltoztatás be nem jelentésének csak annyiban van a biztositási szerződésre meg-züntető hatálya, amennyiben a foglalkozás változása a balesetet bekövetkeztének lehetőségét fokozza s ennek a fokozódásnak pedig olyannak kell lenni, amely a biztositási dij emelését indokolttá teszi. Eme körülmény bizonyitása a biztositó társaságot terheli. A balesetveszedelem fokozódásának elbirálásánál nem a felek szubjektiv véleménye, hanem a felállitható objektiv mérték az irányadó.

— **Annak kijelentése, hogy «keresztet vetettem a követelésre», «a kéménybe irtam fel», nem tartalmaz határozott joglemondást.** Alperes a per során azt akarta bizonyitani, hogy felperes a 3710·55 márkát tevő követeléséről lemondott s igy a kereset elutasitandó. Ezen kifogását alperes két körülményre alapitotta. 1905 augusztus havában a peres felek a börzén találkoztak s a szóbeszéd alkalmával felperes szóba hozta korábbi összeköttetésüket s mikor alperes megemlitette, hogy az a fele, akinek érdekében felperessel tőzsdeügyleteket kötött, a tőzsdei különbözeti kifogást emel és nem akar fizetni, felperes azt válaszolta: «jó, akkor ezt a követelést is a kéménybe irom fel, amint ezt már többször megtettem barátaim számlatartozásával». 1906. év tavaszán pedig a felperesi czég tulajdonosa alperes feleségével szemben kifejezetten azt jelentette ki, hogy a férjével szemben fennálló követelésére rég keresztet vetett s hogy ezen üzleti különbözet miatt nem kell tartózkodnia a baráti látogatástól. Felperes emez állitások valódiságát tagadta, de egyébként azt vitatta, hogy emez állitások valódiságuk esetén sem bizonyitják azt, hogy felperes követeléséről lemondott. Alperes kifogásának az alsóbiróságok nem adtak helyt s a német birodalmi biróság a felülvizsgálati kérelmet visszautasitotta.

A német birodalmi biróság határozatának indokaiból kiemeljük a következőket. A lemondási akaratnak kifejezettnek és határozottnak kell lenni s a kötelező hallgatólagos, vagy kifejezett magatartásából ki kell derülni, hogy a tartozást elengedte. Ama kijelentésnek, hogy «a követelést a kéménybe irom», nincs meg ez a jelentősége. Ellenkezőleg ez a kijelentés csak azt mondja, hogy nem számit arra, hogy alperestől kielégitést nyerjen, ha az, akinek számlájára alperes az ügyleteket kötötte, a fizetést megtagadja. Ha azonfelül figyelembe vesszük, hogy a követelés tekintélyes összeg, 3710·55 márka, amelyből 2000 márka készpénz, amelyre a tőzsdejáték különbözeti kifogása semmi körülmények közt sem állhat meg, ugy kétségtelen, hogy felperes kijelentése joglemondásnak egyáltalán nem minősitheto. Ezen nem változtathat az 1906 tavaszán alperes felesége előtt tett állitólagos kijelentés sem. Eme kijelentésnek maga alperes is csak annyi jelentőséget tulajdonit, hogy ezzel a korábbi kijelentés joglemondó tartalma megerősitést nyer. Azonban ezt a kijelentést sem lehet az alperes kivánta értelemben magyarázni, mert határozott joglemondást ez sem tartalmaz s igy az erre vonatkozó bizonyitás mellőzése mint lényegtelen körülményre vonatkozó nem ütközik törvénybe. (Német birodalmi biróság 1910 jun. I. 301/09. sz.)

A Magyar Jogászegylet 1912. évi január hó 20-án (szombaton) este fél hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utcza 10. szám alatt) teljes-ülést tart, melynek tárgya: A választói jog reformja. Előadó: dr. Concha Győző, társ-előadó: dr. Jászi Viktor.

Alkalmazást nyerhet gyakorlott, a telekkönyvi ügyekben jártas ügyvédjelölt 140 K fizetéssel. Az állás azonnal is elfoglalható, legkésőbb február 1-én. Dr. Mozsolics István ügyvéd, Vasvár. 14293

Gyakorlattal, valamint német és tót nyelvismerettel biró ügyvédjelöltet keres dr. Littmann Albin ügyvéd Késmárkon. 14294

I., II. és III. kötete megjelent.

A HATÁLYOS MAGYAR TÖRVÉNYEK GYÜJTEMÉNYE

CORPUS JURIS HUNGARICI 1000—1911

Közel 6000 oldal hat félbőrkötetben. Ára 150 K

Szerkeszti, jegyzetekkel és utalásokkal kiséri

Dr. MÁRKUS DEZSŐ

a magyar kir. Curia birája.

A IV—VI. kötet 1912 elején kerül szétküldésre.

Megjelent

a **Franklin-Társulatnál** Budapest, Egyetem-utcza 4. sz.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20.

Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4.

Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDA.

Negyvenhetedik évfolyam. 4. szám. Budapest, 1912 január 26.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: *Dr. Schwarz Gusztáv* egyet. tanár: Forgács. — *Dr. Haupt Albert* curiai biró: A felebbezés az angol bünvádi eljárásban és az uj angol telebbviteli büntetőbiróság judikaturája. — *Reichard Zsigmond* kir. táblai biró: Illetékesség külföldi részvénytársasággal szemben. — *Dr. Márkus Dezső* kir. curiai biró: Az irodalmi tisztesség nevében. — Különfélék.
Melléklet: Magánjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.
Tartalommutató a Magánjogi Döntvénytár V. kötetéhez.

Forgács.

Egyik antikvárius furcsasága a római jognak az in iure cessio: szinleges per egy jogügyleti czél elérésére. Pedig az effélék a mai jogban is divnak. Két példát mondok. A mi jogunk nem ismeri a házasságnak a felek kölcsönös megegyezésén alapuló jogügyleti felbontását, mint amilyen a római divortium volt. Mit tesznek tehát a felek, ha el akarnak válni? Szinleges pert inditanak hütlen elhagyás czimén: az alperes a felperes szinleges visszahivására nem tér vissza és a biróság itélet formájában mondja ki azt, amit voltaképpen kezdettől fogva mindakét fél akart.

Másik példa: mai jogunk nem ismeri az ingó jelzálogot. Pedig ma is szükség van arra, hogy az adós zálogul köthesse le az olyan ingóságát, amire mindennap szüksége van és amit ezért kezéből ki nem adhat. Mit tesznek tehát a felek? Elmennek a birósághoz, az adós itt elismeri tartozását, birói egyezséget kötnek és ennek alapján a hitelező az adós ingóságait végrehajtásilag lefoglalja. Ime itt is birói eljárással pótolják azt, amit jogügyleti uton el nem érhetnek.

*

Min alapszik az, hogy szavazásoknál a többség dönt? Kétségtelen tapasztalás, hogy kevesebb okos ember van a világon, mint ostoba. Ezért, ha egy nézet kisebbségben marad, a valószinüség amellett van, hogy az utóbbinak van igaza. Miért dönt mégis a többség?

Azt hiszem, különbséget kell tenni. Ott, ahol arról szól a vita, hogy több eltérő *felismerés* közül melyik az *igaz*, a többség nem lehet mértékadó. Egy matematikai számitás eredménye nem lehet igaz vagy hamis aszerint, amint a többség annak tartja. De ott, ahol arról folyik a vita, hogy egy tömegben küzdő kétféle *akarat* közül melyiket kelljen *követni:* ott annak az akaratnak kell győznie, amelyik többségben van. Minthogy u. i. ellentétes két akarat közül mindkettőt egyszerre nem lehet megvalósitani, természetes, hogy az az akarat győz, amelyik erősebb. Ezért a politika világában a többségé a döntés akkor is, ha nézete nem helyes; a tudomány világában pedig ezért többséggel dönteni nem lehet.

*

A rómaiaknál diadalt csak az a hadvezér ülhetett, aki a birodalom terjedelmét nagyobbitotta. Ha ezt a tudományban is követnők?

*

A plagiátorok megforditják a Proudhon mondását; szerintök: le vol c'est la propriété.

*

Egyébiránt különbséget kell tenni a plágium dolgában a *szubjektiv érdem* és az *objektiv hasznosság* között. Szubjektiv érdem szempontjából az, aki egy külföldi könyvet magyar nyelvre lefordit és saját neve alatt ad ki, bizonyára csekély ember. De az ilyen plágium azért objektive *hasznosabb* könyv annál a gyönge «eredetinél», amit egy vézna tehetségü hazai iró arcza verejtékében ir meg. Végre Prometheus is csak lopással szerezte meg számunkra a tüzet. A lopásért méltán bünhődött; de kevésbbé hasznos-e azért a tüz? Volt egyszer egy tankönyvünk, mely a mi plágium-gazdag tudományos irodalmunkban is párját ritkitó tolvajjószág volt, de jó helyről volt összelopva és azért, aki ebből a könyvből tanult, tudott is valamit. Viszont voltak és vannak tankönyveink, amelyek nem plágiumok; irójuk kinjában maga gondolta ki és maga irta; de objektiv hasznosság szempontjából nincs bennük köszönet. Ha az ilyen sok becsületességgel, de kevés rátermettséggel megirt tankönyvben lapozgatok, elálmélkodom: nem hasznosabb dolgot cselekedett volna-e a szerző, ha ezen «eredeti» termék helyett inkább egy jóravaló német könyvből «plagizálta» volna össze az egészet?

*

Különben is distingváljunk. Egy könyv azért, mert nem plágium, még nem «eredeti». Plágiumról akkor szokás beszélni, amikor a német minta mondata ugy kezdődik, hogy «Nachdem» és a magyarban ugyanazon a helyen az olvasható: «miután». Ámde lehet, hogy a német mondat ugy kezdődik, hogy: «nachdem» és a magyar ugy, hogy: «a rómaiak» — és ezért a magyar mégsem eredetibb egy fikarcznyival sem, mint a plágiumos szomszédja. Mert, Istenem, olyan nagy sor az, hogy valaki azt, amit a német könyvben olvasott, nem szószerint forditja le, hanem saját szavaival elmondja? Ezt a stilusgyakorlatot már az alsó gimnázium gyerekeitől is megköveteljük. És vajjon különbséget tesz-e, hogy amit az iró «saját szavaival» elmond, egy egyetlen könyvből szedte-e össze, avagy három-négyből? Látnivaló a plágium és az eredeti nem ugy áll egymással szemben, mint a fekete meg a fehér: végtelen fokozata van az átmenetnek. Pedig ha ebben a világitásban nézzük összes tudományos irodalmunkat, akkor szinte azt mondanám: a plagizátor, aki azon nyersen mondja el magyarul, amit a német mintájából kiolvas, szinte becsületesebb tolvaj, mint az, aki a másoktól összeszedett jószágot külsőleg átgyurja, áthelyezgeti, festi, mázolja, csak azért, hogy eredetét fel ne ismerjük.

*

Kant azt mondta: «nem bölcsészetet kell tanitani, hanem bölcselkedni». A jogtanárnak is nem törvényt kell tanitania, hanem itélkezni.

*

Minden tanitásra áll, amit Kant minden tanév elején szokott volt mondani: «Az én előadásom nem a lángésznek való, mert az nálam nélkül is boldogul; nem az ostobának való, mert rajta ugy sem segit; hanem azoknak, akik a kettő között állanak: akik reám szorulnak és reám érdemesek.»

*

Minél kevésbbé értjük a jogot, annál több törvényre van szükségünk. A jogtudomány annak a tudománya, hogy miképpen boldogulunk törvény *nélkül*. «Ha a természetnek annyi törvénye volna — mondta valaki — mint az államnak, az Isten se tudna velük kormányozni.»

Dr. Schwarz Gusztáv.

A felebbezés az angol bünvádi eljárásban és az uj angol felebbviteli büntetőbiróság judikaturája.

Az 1907. évi augusztus 28-iki angol törvény, mely egy felebbviteli büntetőbiróság (Court of Criminal Appeal) felállitásáról és a felebbviteli eljárás szabályozásáról szól,* egyike a legfontosabb ujabbkori törvényhozási intézkedéseknek az angol bünvádi eljárás terén. Fontossága nemcsak abban rejlik, hogy az eddig rendes perorvoslat hiányában szenvedő bünvádi eljárás keretét egy rendszeres perorvoslat létesitésével kibővitette és ezzel egy olyan kérdést oldott meg, mely az angol közvéleményt évek óta igen behatóan foglalkoztatta,** hanem kiválóan fontos ez a törvény azért is, mert a kérdést akként oldotta meg, hogy a kontinentális törvényhozásoktól eltérően perorvoslatul nem a semmiségi panaszt, hanem a felebbezést fogadta el, és hogy ennek megfelelően a felsőbb biróságnak az alsófoku itélet felülvizsgálatánál majdnem teljesen szabad kezet engedvén, a felülvizsgálatot kifejezetten a ténykérdésre és az esküdtek verdiktjére is kiterjesztette.

A felebbezési biróság tehát a felebbezés tartalmához képest az ügyet esetleg az egész vonalon veheti vizsgálat alá, a szükséghez képest az alsó fokon lefolyt bizonyitást reprodukálja vagy uj bizonyitást rendel, ezt kiküldött vagy megkeresett biró által foganatosittatja vagy a felebbviteli tárgyaláson maga foganatositja, és a fejleményekhez képest, ha a felebbezést alaposnak találja, az alsófoku határozatot — esetleg az esküdtek verdiktjét is — hatályon kivül helyezi és megfelelő uj itéletet hoz; ellenkező esetben pedig a felebbezést mint alaptalant elutasitja.

Angliában a rendes büntető per esküdtbiróság előtt folyik le, mert az összes büntettek és a sulyosabb vétségek is rendesen az esküdtbiróság hatáskörébe tartoznak. Ilyenek Londonban a Central Criminal Court, a vidéken a Courts of Assizes (a legsulyosabb bünesetekben, melyekben a legfőbb itélőszék kiküldött birái vagy helyetteseik tartják meg a tárgyalást) és a Courts of Quarter Sessions (a békebirák által tartott esküdtszéki tárgyalások) végül egyes nagyobb városokban a courts of Borough Sessions.

Ezek azok az elsőfolyamodásu büntető biróságok, melyekre a felebbezési biróság hatásköre kiterjed. Ebből azt látjuk, hogy az uj törvényben tulajdonképpen az esküdtbirósági itéletek elleni felebbezésről van szó és ez az, ami minket elsősorban érdekel, mert azok a nehézségek és hiányok, melyek a mi bünvádi eljárásunkban leginkább észleltetnek, főleg az esküdtszéki ügyeknél merülnek fel, és ezek közül csoportosulnak leginkább a vitás kérdések és ellentétes vélemények. Átolvasván az angol törvényt, kutatván annak keletkezési történetét és megvizsgálván annak szellemét, arra a konkluzióra kell jutnunk, hogy nem egy mulandó jelenséggel, hanem egy igen fontos jogtörténeti evolucióval állunk szemben, amelyről lehetetlennek tartom, hogy nem volna kihatással az Anglián kivüli jogi felfogásra is, és pedig nem oly értelemben, mintha most már a többi európai országoknak nem lehetne sürgősebb dolguk, mint az angol példát utánozni, hanem abban a vonatkozásban, hogy az ujabbi angol jogfejlődés uj szempontokat tár fel előttünk, melyek igen tanulságosak és amelyeket majd mindenkinek alaposan fontolóra kell vennie, ki ezután a bünvádi perorvoslati rendszer reformálásához hozzá akar szólani. A probléma, amelyet az angolok a maguk módja szerint megoldottak, az, hogy az esküdtbirósági itélet milyen terjedelemben vethető alá a felsőbb szakbiróság felülvizsgálatának.

Az angol törvényben foglalt ujitás merész és radikális, különös jelentősége pedig abban van, hogy az esküdtszéki intézmény őshazájában jött létre. Nincs az az ország, ahol az esküdtszéki intézmény oly mély gyökeret vert volna a nép öntudatában és ahol az jelenleg is oly szilárd talajon állana, mint ott. Biztosak lehetünk tehát abban, hogy az ujitás nem az esküdtszéki intézmény elleni ellenszenvre vagy az intézmény iránti bizalmatlanságra vezetendő vissza; létjogosultsága egyszerüen abban találtatott, hogy miután minden intézménynek, tehát az esküdtszéki intézménynek is megvannak a maga természetes fogyatékosságai, és minthogy ezen fogyatékosságokkal szemben ugy a bünösség, mint a büntetés tekintetében az eddigi remedurák nem bizonyultak elégségeseknek és czélszerüeknek, a kontinensen szerzett szomoru tapasztalatok szerint pedig a semmiségi panasz nem látszott eléggé alkalmasnak észlelt bajok orvoslására, — következetesen a felebbezést kellett elfogadni perorvoslatul. A reform czélja tehát nem az esküdtszéki intézmény megingatása vagy gyengitése, hanem a netaláni tévedések korrekturája, amire egyébként azért is forgott fenn szükség, mert eddig az ilyen tévedésekkel szemben többnyire a kegyelmi uton kerestek orvoslást; az ártatlanul elitélt vádlottnak pedig nem kegyelemre, hanem birói felmentésre van igénye és a tulszigoru büntetés is helyesebben nem kegyelem utján, hanem birói határozattal mutatkozik leszállitandónak.

Ami azt a kérdést illeti, mely a jury lényegével látszólag ellentétben áll, hogy a felsőbb biróság a jury verdiktjét is megdöntheti és azt a saját itéletével helyettesitheti, az angol felfogás szerint ebben azért nem találtatott leküzdhetlen nehézség, mert bármennyire megtudja becsülni a jury müködését, legalább is ugyanannyi bizalommal viseltetik a felsőbb biróságok helyes jogi érzéke és tapintata iránt; visszaélésektől tehát nem kellett félni.

Egyébiránt a törvény a felebbezésnek többrendbeli korlátozásáról is gondoskodott, mely megint egy angol különlegesség. A leglényegesebb az, hogy a perorvoslatot kizárólag csakis az elitélt vádlott veheti igénybe; ellenben a vádló soha, még szigoritás végett sem. A felmentő itélet jogerős és meg nem támadható; itt tehát feltétlenül érvényesül a jury verdiktje. Ez a favor defensionis, a jury feltétlen respektálása. De ha az elitélt vádlott alaposan azt hiszi, hogy sérelmet szenvedett, ez esetben már nem a jury tekintélye, hanem az igazság érdeke dominál és ekkor előtérbe lép a felsőbb szakbiróság, mely hivatva van az első fokon történt hibát kiigazitani. Ekkor azonban az a másik korlátozás is érvényesül, hogy amennyiben a felebbezés a ténymegállapitást is megtámadja, a perorvoslat használhatásához az alsó- vagy a felsőbiróság hozzájárulása is megkivántatik, amelynek hiányában a bejelentett felebbezést nem bocsátják tárgyalásra, hanem elutasitják.

Amilyen feltünőnek látszhatnék ez a megszoritás a mi eljárásunk szempontjából, hogy t. i. a felebbezést csak az elitélt vádlott veheti igénybe, éppen oly könnyen megindokolhatónak mutatkozik az az angol viszonyok sajátossága szempontjából; mert más az esküdtszéki eljárás Angliában és más minálunk. A különbség nem annyira az eljárási szabályokban van, hanem inkább abban a szellemben, melylyel a szabályokat kezelik. Ezen téma behatóbb fejtegetése igen tanulságos volna és pedig ügyészekre, védőkre és birákra nézve egyaránt; én azonban e helyen csak arra szoritkozom, hogy egy kiváló angol jogásznak, Sir James Stephen, legfőbb itélőszéki birónak egyik munkájából a következőket idézem:* A biróság előtti felszólalások tekintetében az angol izlés egyszerüségére alig található meggyőzőbb bizonyiték, mint a védbeszédek rendkivül prózaikus természete. Amikor a büncselekmények körülményei a legnagyobb mértékben pathetikusok és borzasztók, a vád és védelem képviselői oly nyugodtan viselkednek, mintha valamely váltókeresetről volna szó. A kötelességteljesitésnek ez a módja nagyon ajánlható. Az érzelmekre számitott ékesszólás mindig több vagy kevesebb hamisággal jár és a szenvedélyes eloquentiának sikertelen kisérlete minden dolgok közt a legmegvetendőbb és legnevetségesebb.

Az elnöklő biró befejező fejtegetéséről pedig többek között ezt irja Stephen: Azt hiszem, hogy az a biró, ki még a büneset teljes letárgyalása előtt határozott véleményt alkot magának, vagy aki magát a tárgyalás vezetésében ügyvédi felfogás által befolyásoltatja, mindkét irányban nem teljesiti kötelességét; de arról is megvagyok győződve, hogy nem szabad neki titokban tartani az ő véleményét a jury előtt és nem is értem, hogy miként tehetné ő ezt, amidőn ő a felmerült bizonyitékokat csoportositja. Aki igyekszik felismerni egy történetnek lényeges körül-

* Teljes czime: An act to establish a Court of Criminal Appeal and to amend the Law relating to Appeals in Criminal Cases; rövid megjelölése: Criminal Appeal Act.

** L. Zeitschrift für die gesammte Strafrechtswissenschaft, B. 28. és Stephen, General View of the Criminal Law of England, pag. 172.

* A general view of the Law of England, 169. és következő oldal.

ményeit és hogy a fontos események milyen sorrendben következnek egymásután és hogy azok közt milyen összefüggés van, az szükségszerüen bizonyos konkluziókra jut. A juryhez intézendő kérdések feltevése pedig, valamint az erre vonatkozó bizonyitékok megállapitása (stating) és annak kimutatása, hogy a bizonyitékok mily irányban fontosak (ebben tehát benne van a bizonyitékok mérlegelése is), ez már mind előrehaladás a válasz szuggerálása felé; és ha a biró nem tesz meg legalább is ennyit, akkor majdnem semmit sem tesz.... A biró feladata nem könnyü; de a probléma kétségtelenül igen kielégitő módon megoldható. Csak azokról szólva, kik nincsenek már az élők közt, el lehet mondani, hogy akinek alkalma volt az olyan biráknak, mint Lord Campbell, Lord Erle (Chief Justice) és Parke főbirónak a befejező fejtegetéseit hallani, nem csak «az élő és felfegyverzett Jogot» (amint ezt Hobbesnek egy hires mondása kifejezte), hanem magának az *Igazságnak* a hangját vélte hallani». Nem csoda, ha ilyen körülmények közt az esküdtek nem annyira a vádnak vagy a védelemnek, mint inkább a birónak a befolyása alatt állanak; mert jól tudják, hogy bármily kitünően legyen képviselve is a vád vagy a védelem, ezek mindketten mégis többnyire már az álláspontjuk természeténél fogva egyoldaluak; megnyugtato kitanitást tehát csak a birónál keresnek és azt többnyire meg is találják.

Mindebből következik, hogy Angliában az ugynevezett betrányos felmentéseket nem ismerik és hogy az angol jury felmentő verdiktjében a közvélemény bátran megnyugodhatik. Azt hiszem, most már értjük, hogy a felebbezést miért nem veheti igénybe a vádló és ugy gondolom, hogy azzal is tisztában lehetünk, hogy a felebbezésnek ilyen korlátozása minálunk nagyon is indokolatlan volna.

Most azonban térjünk át a törvényre, melynek kivonatos szövege a következő:

Az 1. és 2. szakasz a biróság összeállitásáról szól. Elnöke a Lord Chief Justice of England, birái a Kings Bench Division of the High Court birái (eleinte csak nyolczan, az 1908 december 21-iki póttörvény szerint a Kings Bench Division összes birái). A biróság hármas-tanácsokban határoz, amennyiben azonban a tanács több biróból állittatnék össze, a birák száma páratlan. A biróság székhelye London, az elnök intézkedésére azonban a biróság máshol is tárgyalhat. A biróság határozata végérvényes, kivéve azt az esetet, melyben az Attorney General akár a vádlónak, akár a védőnek tanusitványt állit ki arról, hogy a büneset kiválóan fontos közérdekü jogkérdést érint, mely esetben az ügy a Lordok háza elé vihető.

A tárgyalások előkészitése érdekében Registrar-i állás szerveztetik.

3. szakasz (szószerint): Aki rendes vádirat alapján bünösnek találtatott (convicted on indictment), felebbezéssel élhet:* *a)* a bünösség megállapitása miatt (against his conviction) bármely olyan okból, amely kizárólag jogkérdésre vonatkozik; *b)* a felebbezési biróság engedélyével (with the leave of the court of Criminal Appeal) vagy az alsófoku tárgyalást vezető birónak egy olyan bizonyitványa alapján, mely szerint felebbezésre alkalmas eset forog fenn, a bünösség megállapitása miatt egy olyan okból, mely kizárólag ténykérdést, vagy a tényekre és a jogra kiterjedő vegyes kérdést érint, vagy valamely más okból, mely a biróság előtt elegendő felebbezési oknak látszik; *c)* a felebbezési biróság engedélyével a birói itélet ellen (against the sentence passed on his conviction).

4. szakasz. A felebbezési biróság a bünösség megállapitása ellen irányitott felebbezésnek helyet ad, ha abban a véleményben van, hogy a jury verdiktjét hatályon kivül kell helyezni azért, mert értelmetlen (unreasonable), vagy mert a bizonyitékokra való tekintettel fenn nem tartható, vagy mert az alsófoku biróság itélete (the judgment of the court) valamely igazságszolgáltatási tévedés (miscarriage of justice) miatt hatályon kivül helyezendőnek mutatkozik. Más esetekben a felebbezés elutasitandó.

A tévedés (miscarriage of justice) csak akkor vehető figyelembe, ha lényeges.

* Indictment: a vádjury elé terjesztett és általa elfogadott vádirat; conviction on indictment: az esküdteknek a vádirat alapján hozott bünösségi határozata; sentence: a biróság itélete (a büntetés megállapitása).

Ha a bünösség miatti felebbezés alapos, a biróság megsemmisiti a verdiktet és felmentő itéletet hoz (quash the conviction and direct a judgment and verdikt of acquittal to be entered).

A büntetés miatti felebbezés esetében, ha a biróság ugy találja, hogy más itéletet kellett volna hozni, megsemmisiti az alsófoku itéletet és a verdikt alapján a törvénynek megfelelő itéletet hoz (quash the sentence and pass such other sentence warranted in law by the verdikt.)

5. szakasz. 1. Specziális intézkedések arra az esetre, ha több vádpont volt; 2. ha a felebbező valamely büncselekményben bünösnek találtatott és a jury őt a vádirat alapján más büncselekményben találhatta volna bünösnek és ha a felebbezési biróság ugy látja, hogy a jurynek elég bizonyiték állott rendelkezésre avégett, hogy vádlottat ama másik büncselekményben bünösnek kimondja, a biróság a felebbezés elfogadása vagy elutasitása helyett a jury által hozott verdiktet ama másik büncselekménynek megfelelő bünösségi verdikttel helyettesiti és ezen az alapon uj itéletet hoz; de az uj itélet (büntetés) ne legyen sulyosabb; 3. ha a jury specziális verdiktet hozott és az alsóbiróság ebből téves következtetést vont le, a felebbezési biróság levonja a helyes következtetést és megfelelő uj itéletet (sentence) hoz; 4. ha a vádlott elkövette ugyan a terhére rótt cselekményt, de a felebbezési biróság ugy találja, hogy vádlott a cselekmény elkövetésekor elmebajos volt, a felebbezési biróság megsemmisiti az itéletet és elrendeli, hogy vádlott az elmebajosokról szóló 1883. évi törvény értelmében letartóztatásba vétessék.

A 6. szakasz a magánjogi igényekről rendelkezik. Következnek az eljárási szabályok (7—18. szakasz), melyek közül a mi szempontunkból a következők látszanak emlitésre méltóknak:

A felebbezés bejelentési határideje tiz nap, mely határidő bizonyos esetekben meghosszabbitható.

Az esküdtbiróság elnöke köteles az ő tárgyalási feljegyzéseit a «Registrator»-nak (l. a 2. szakaszt) beszolgáltatni és az esetről véleményes jelentést tenni. A felebbezési biróság *a)* elrendelheti az okiratoknak vagy más bizonyitási eszközöknek a felmutatását; *b)* elrendelheti bármely tanunak a kihallgatását, tekintet nélkül arra, vajjon az alsófokon ki volt már hallgatva vagy sem, vagy kihallgattatja megkeresés utján; *c)* a tanuskodásra képes, de arra nem köteles tanukról rendelkezik; *d)* okiratoknak hosszasabb megvizsgálására, valamint tudományos és helyszini vizsgálatok teljesitése végett külön megbizottak kiküldhetők; *e)* a tárgyaláson szakértők alkalmaztathatnak. Vádlott részére védő rendelhető; vádlott még ha fogva van is, feljogositható, hogy a tárgyaláson jelen legyen.

Az előzetes engedélyt a felebbezéshez (t. i. a felebbezési tárgyaláshoz), a bejelentési határidő meghosszabbitását, a védő kirendelését, a felebbezési biróságnak birái, mint egyes birák intézik el, de visszautasitó végzéseikkel szemben felfolyamodásnak van helye a tanácshoz.

19. A király kegyelmezési joga a jelen törvény által nem érintetik, de ha az államtitkár czélszerünek találja, az ügyet egészen átengedi a felebbezési biróságnak, mely ilyen esetben az ügyet ugy letárgyalja, mintha felebbezéssel éltek volna, vagy pedig egyes pontokra véleményt kérhet az államtitkár a felsőbiróságtól.

Az előbbi eset némileg hasonlit az ujrafelvételekhez, mely határidőhöz kötve nincs.

20. A régi perorvoslatok (writs of essor, motion por new trial) eltöröltetnek.

A törvény alkalmazandó a convictions of criminal informations and coroner inquisitions esetben is,* valamint a javithatatlan csavargóknak az ügyeiben is (az 1824-iki törvény értelmében.)

A legfőbb itélőszéknek eddig az u. n. Crown-cases esetben gyakorolt hatásköre átmegy a felebbezési biróságra.

Skót- és Irországra a törvény nem terjed ki.

A törvény alkalmazandó mindazokra, kik 1908. évi április 18-ika után fognak elitéltetni.

Ezek a törvény lényegesebb rendelkezései. Az uj felebbezési

* A 3-ik szakasz szerint a szabály az, hogy a felebbezést az a vádlott veheti igénybe, ki rendes vádirat alapján itéltetett el; vannak azonban esetek, amelyekben az ügy rendes vádirat nélkül is esküdtszék elé kerülhet, amikor t. i. az előzetes hivatalos vizsgálat pótolja a vádiratot; az uj törvény tehát ezekre az esetekre is alkalmazandó.

biróság 1908 május eleje óta müködik és a napi- és szaklapok jelentéseiből, valamint a határozatok különféle összeállitásaiból tudjuk, hogy müködése milyen irányban mozog. Cohen Herman londoni barrister összeállitása szerint a felebbezési biróság az első esztendőben 18 esetben semmisitette meg a verdiktet és hozott felmentő itéletet. A megsemmisités alapja : uj bizonyiték, téves birói resumé, hibás kérdés feltevés, a gyanuokok elégtelensége, a bünözési szándék hiánya, stb. Két esetben a felebbviteli biróság megállapitotta, hogy vádlott a büncselekmény elkövetésekor elmebetegségben szenvedett és vádlottat az elmebajosokról szóló 1883-iki törvény alapján biztonsági letartóztatásra itélte. Nehány esetben a Lord Chief Justice azt a kifogást emelte az uj törvény ellen, hogy a biróságnak nem adja meg azt a jogot, hogy uj esküdtszéki tárgyalást rendeljen ; de mindannyiszor hozzátette, hogy ezen jog igénybevételére csak a legritkább esetekben volna szükség.

Nagyjában véve azt kell mondani, hogy a törvény bevált. A biróság rendes hármas tanácsokban határoz ; eleinte a birák száma (8) elégtelennek bizonyult, de amióta a legfőbb itélőszék bünügyi osztályának összes birái tartoznak ehhez a birósághoz, fennakadásról nincsen szó.

Az eddigi judikatura behatóbb méltatását egy későbbi czikknek tartjuk fenn.

Dr. Haupt Albert,
curiai biró.

Illetékesség külföldi részvénytársasággal szemben.

Abban a kérdésben, hogy a magyar biróságok illetékesek-e a külföldi részvénytársaság elleni perre, a ptrs 33. §-a és a KT. 210. és 211. §-ai jönnek figyelembe. A joggyakorlat álláspontja az, hogy a külföldi részvénytársaságot a belföldi képviselőségre nézve illetékes biróságnál csak az oly ügyletek alapján lehet perelni, amelyeket a belföldi képviselőség kötött, vagy amelyek egyébként valamely vonatkozásban vannak a belfölddel, különben pedig a külföldi részvénytársaságot a belföldön nem lehet perelni. (Magyar Dtár, IV. köt. 457. sz.) Belföldi vonatkozást talál a joggyakorlat például, ha a károsító cselekmény belföldön történt (Magyar Dtár IV. köt. 458. sz.), vagy ha a külföldi társaság közvetlen érintkezésbe lépett a külföldön kötött ügylet tekintetében a belföldi féllel, (Polgári Törvénykezés, XLVI. köt. 161. l.), vagy ha a vasut által okozott baleset folytán magyar állampolgár károsodott (Magyar Dtár IV. köt. 454. sz.).*

A ptrs 33. §-ából nem következik a joggyakorlat álláspontjának helyessége. Sőt ellenkezőleg, e szakaszból magában véve az következnék, hogy a külföldi részvénytársaságot mindenféle ügylet alapján a belföldön lehet perelni, ha a belföldön képviselősége, vagy ügynöksége vagy ingatlana van. Nem következik a dolog természetéből sem, hogy a belföldön müködő külföldi társaság külföldi ügyleteire nézve a belföldi biróság ne legyen illetékes. Ha az állam lemond arról, hogy valamely kérdésben az ő biróságai illetékesek legyenek, evvel lemondott arról is, hogy az ő jogának alkalmazását kikényszerithesse. Már pedig a modern perrendeknek általában az az elve, hogy a külföldi ne vonhassa ki magát a belföldi jog uralma alól, ha a belföldön müködik, vagy a belföldön vagyona van, ezt pedig avval lehet elérni, hogy a külföldi is alá van vetve a belföldi biróság illetékességének, ha a belföldön müködik, sőt már akkor is, ha a belföldön bármiféle vagyona van. Igy a mi uj polgári perrendtartásunk 27. §-a értelmében a belföldi biróság illetékes, ha a külföldinek a belföldön lefoglalható vagyona van, és a külföldi kereskedelmi társaságra nézve már akkor is, ha annak képviselősége, vagy az ügyvitellel megbizott közege van a belföldön. Hasonlóan rendelkezik az osztrák Jurisdictionsnorm 99. §-a, és a vagyon mint illetékességi ok tekintetében a német perrend 23. §-a is. E szabályok közül egyik sem köti a belföldi biróság illetékességének megállapitását ahhoz, hogy az ügyletnek, amelyen a per alapul, valami vonatkozása legyen a belfölddel, hanem elégnek tartja a belföldi biróság illetékességére, ha a külföldinek vagyona van a belföldön, vagy ha a külföldi társaság a belföldön müködik. Mai perrendtartásunk 33. §-a tehát megegyezik a modern perrendi elvekkel abban, hogy nem kivánja meg, hogy az ügyletnek, amelyen a per alapul, valami belföldi vonatkozása is legyen, és csak annyiban tér el ezektől az elvektől, hogy nem tartja elégnek az illetékességre, ha a külföldi társaságnak ingó vagyona van a belföldön.

A joggyakorlat nem is csupán a ptrs 33. §-ára hivatkozik akkor, amikor a belföldi biróság illetékességét kizártnak találja, hanem e mellett a KT. 211. §-ára és az osztrák részvénytársaságok tekintetében az 1878 : XXII. tcz.-ben foglalt egyezményre. Ezek tekintetbe vételével a kérdés a következő módon alakul : Amikor a KT. 211. §. 4. és 6. pontjai a külföldi társaság bejegyzését ahhoz kötik, hogy az kötelezettséget vállaljon, hogy belföldi ügyleteiben a kereskedelmi törvény rendelkezéseihez alkalmazkodik, és hogy belföldi ügyleteiből eredő peres kérdésekben magát a belföldi biróságoknak és a belföldi törvényeknek alá-veti, e rendelkezésekkel azt akarta-e a törvény kifejezni, hogy nem kivánja a külföldi társaságtól, hogy egyéb ügyleteire nézve is alávesse magát a belföldi biróságoknak, és hatályon kivül akarta-e helyezni az ily külföldi társaságokra nézve a kereskedelmi törvény a ptrs 33. §-ának azt a szabályát, hogy a belföldön müködő társaság mindenféle ügylet tekintetében a belföldi biróság illetékességének van alávetve? Az osztrák részvénytársaságokra nézve pedig a kérdés ugy áll, hogy vajjon az 1878 : XXII. tcz.-be foglalt, Magyarország és Ausztria közötti egyezmény 2. §-ának ama rendelkezésével, hogy a külföldi társaság belföldi képviselőjének cselekvényei tekintetében a belföldi biróságoknak van alávetve, Magyarország a nemzetközi szerződés jellegü egyezmény utján lemondott-e a ptrs 33. §-ának az egyezmény 2. §-ánál messzebb menő alkalmazásáról?

Hogy miért akarják a felek a külföldön létrejött ügyletből eredő pert magyar biróság elé vinni, annak különféle oka lehet. Egyik, hogy bizonyos esetekben az eset körülményei ezt a félre nézve kényelmesebbé teszik. Másik, és ez lesz a gyakoribb eset, hogy a fél a magyar biróságtól reá nézve kedvezőbb jogfelfogást vár. Ezt az utóbbi esetet gyakran ugy fogják fel, hogy a fél az ügylet székhelyén elfogadott jogszabályok kijátszására törekszik, és ezért e törekvésnek a jó erkölcs szempontjából kell gátat vetni. Ezt a felfogást nem tartom okadatoltnak. Ha a törvény a belföldön müködő külföldi társaságot a belföldi illetékességnek veti alá, akkor azt akarja, hogy a külföldi társaság, addig amig a belföldön müködik, a belföldi jogfelfogásnak legyen alávetve. A külföldi jogszabályokat a belföldi biróság is köteles lesz az ügy elbirálásánál figyelembe venni, ha az ügylet természetéből az következik. Ha pedig valamely jogszabálynak értelmezése, az az a jognak a biróság meggyőződésében nyilvánuló felfogása belföldön más, mint a külföldön, akkor a belföldön nem lehet erkölcstelennek tartani, ha valaki a belföldi jogfelfogást akarja a belföldön müködő külföldi társasággal szemben is érvényre juttatni. A kérdést tehát nem ebből a kijátszás lehetőségére alapitott szempontból kell megoldani, hanem csak abból, hogy a KT. 211. §-át és az 1878 : XXII. tcz. idézett intézkedéseit ugy kell-e felfogni, hogy e törvényes intézkedések a ptrs 33. §-a szerint különben fenforgó belföldi illetékességet ki akarták-e zárni a külföldi társaságnak belföldi vonatkozás nélküli ügyletei tekintetében.

A kérdésre nem könnyü a felelet. Egyrészről az áll, hogy sem a kereskedelmi törvény, sem az Ausztriával kötött egyezmény nem szól kifejezetten a ptrs 33. §-ának korlátolásáról, már

* Ugyanezt az elvet alkalmazta az alperesség kérdésében a Curia Polg. törv. XLVI. köt. 161. lapján közölt esetben. Ebben az esetben az a kérdés is felmerült, hogy a külföldi társaság belföldi fióktelepét külön jogalanynak kell-e tekinteni. Csatlakozom dr. Kohner Arturnak ama nézetéhez, hogy nem lehet a külön jogalanyiságot megállapitani. (Kereskedelmi Jog. 1911. évi 22., 23., 24. és 1912. 1. sz.) Azt hiszem különben, hogy a Curiának kissé homályos fogalmazásu itéletét sem lehet ugy felfogni, mintha a curia a belföldi fióktelep külön jogalanyiságát akarta volna megállapitani, mert a Curia itéletében nem azon van a suly, hogy a másodbiróságnak a külön jogalanyiságot tagadó kimondása téves, hanem azon, hogy a másodbiróságnak az a kimondása téves, hogy a belföldi vonatkozás nélküli ügylet alapján is a belföldi képviselőséget lehet perelni. Ez volt tudtommal az egyetlen eset, amikor a kérdés a Curia elé került. A fentemlitett többi esetben illetékességi kérdésben keletkeztek a döntések és a másodbirósági határozatok jogerősekké váltak, pedig nézetem szerint nincs kizárva a jogorvoslat a másodbiróság illetékességi végzése ellen, ha a másodbiróság végzése azt mondja ki, hogy a per elbirálása belföldi biróság illetékessége alá egyáltalán nem tartozik.

pedig a helyes törvényhozási technika azt kivánná, hogy ily korlátozás a törvényben, illetve a nemzetközi egyezményben kifejezetten benn foglaltassék, ha a törvénynek, illetve a nemzetközi szerződésnek ez volt a czélja.

De viszont másrészről igen fontos okok szólnak a mellett, hogy az eddigi joggyakorlat álláspontját helyesnek tartsuk.

A nemzetközi érintkezés sürüsége folytán mindig több és több külföldi társaság kezdi meg müködését a belföldön, és nagy közgazdasági érdek, hogy ez a folyamat erősbödjék. Ezt pedig csak akadályozná az oly felfogás, hogy a külföldi társaság azokban az ügyekben is a belföldi biróság jogfelfogásának van alávetve, amelyeknek semmi közük sincs a belföldhöz. A helyes perrend szempontjából alapelv, hogy az illetékesség az ügyek természetén alapuljon, és sohasem veszélytelen, ha a fél tetszésére van bizva, hogy mely biróságot választ ki pere elintézésére. A mi birósági ügyvitelünket veszélyezetné, ha beállna az az eset, hogy nagy számban perelnének nálunk angol vagy amerikai biztositó társaságoknak hazájukban kötött biztositási ügyleteiből, vagy osztrák vasuttársaságoknak hazájukban kötött fuvarozási ügyleteiből eredő követeléseket. Ilyen perlés történhetnék akár abból az okból, mert a felek a mi biróságaink jogfelfogását kedvezőbbnek találják magukra nézve, akár, mert nálunk a pervitel olcsóbb, mint Angliában vagy Amerikában, akár, mert nálunk valamely fuvardij visszafizetéssel foglalkozó üzlet kedvezőbb feltételek mellett vállalja a fuvardijkülönbözet behajtását, mint Ausztriában. Ha ily perek nagyobb számban kerülnének a mi biróságunk elé, ez reájuk nézve türhetetlen munkateherré válnék. A mi birói szervezetünk oly ügyek intézésével volna kénytelen foglalkozni, amelyekhez tulajdonkép nincs köze, a külföldi társaság pedig oly jogfelfogásnak volna alávetve, amelyre az ügyletek kötésekor nem gondolhatott. Nem is látszik merőben theoretikusnak az az aggodalom, hogy a felek ilyen merőben külföldi vonatkozásu ügyekkel vehetik a magyar biróságokat igénybe, mert a gyakorlat azt mutatja, hogy időről-időre folyton fordulnak elő oly esetek, amelyekben a kérdés felmerül, és a budapesti kir. itélőtáblának a legujabban is két oly esettel volt alkalma foglalkozni, amelyekben osztrák vasuttársaságnak külföldön lebonyolitott ügyleteiből folyó pereket inditottak a felperesek magyar biróság előtt.*

Figyelembe kell vennünk továbbá azt is, hogy a KT. 210. és következő szakaszai a külföldi társaságoknak, és az 1878 : XXII. tcz. intézkedései az osztrák társaságoknak csak bizonyos előfeltételek teljesitése esetében engedik meg a müködés megkezdését a belföldön, és ezen előfeltételek egyik czélja épen annak biztositása, hogy a külföldi társaság a belföldi ügyletekre nézve a belföldi biróságoknak legyen alávetve. Ebből pedig arra kell következtetni, hogy e törvényes rendelkezések czélja az volt, hogy a külföldi társaság csakis a belföldi, nem pedig egyszersmind a külföldi ügyletekre nézve legyen a belföldi biróságoknak alávetve, mert különben közel esik a feltevés, hogy a törvény, illetve az egyezmény ebben az irányban is intézkedett volna. A külföldi társaság, amely a keresk. törvény 211. §. 6. pontja értelmében, illetve az 1878 : XXII. tcz. 2. §-a értelmében azt köteles elismerni, hogy belföldi képviselőjének ügyleteit kötelezőknek fogja tartani, és *ezek tekintetében* a belföldi biróság illetékességének van alávetve, joggal hivatkozhatik arra, hogy e törvényes rendelkezések alapján nem lehetett arra elkészülve, hogy a külföldön kötött ügyletek alapján is kénytelen lesz a belföldi biróságok előtt perbe állni.

Mindezekből, nézetem szerint, arra az eredményre kell jutnunk, hogy a joggyakorlat álláspontja helyes, és hogy a ptrs. 33. §-ának határozmányát a KT. 211. §-ának és az 1878 : XXII. tcz.-nek határozmányai a külföldi részvénytársaságnak belföldi vonatkozásu ügyleteire korlátolják.

De egyet kell még ennek kapcsán megjegyezni. Ausztriával szemben nemzetközi egyezmény magyarázatáról van szó. Ebből folyik, hogy nekünk is meg kell követelnünk, hogy Ausztria se alkalmazza az ott müködő magyar társaságokkal szemben az ő perrendtartásának fent idézett azt a rendelkezését, amely az ott müködő magyar társasággal szemben különben az osztrák biróság illetékességét megállapitaná.

Még egy szempontra akarok utalni. A ptrs. 33. §-át a joggyakorlat ugy fogta fel, hogy a telep alatt, ami a kereskedelmi czégre nézve az illetékességet megállapitja, egyformán kell főés fióktelepet érteni. (Grill Dtár, VI/I. köt. 399. sz.) Ennek az elvnek alkalmazásából az következnék, hogy a czégnek minden ügyletéből folyóan akármelyik fióktelep biróságánál, tehát a külföldi társaság bármely ügylete alapján a belföldi fióktelep biróságánál is meg lehet a pert inditani. A joggyakorlatnak ehhez a felfogásához nézetem szerint a mai törvény alapján is szó fér, mert nem egyezik meg a helyes perrendi elvekkel, hogy oly czéget, amelynek az országban sokfelé van fióktelepe, bármelyik telepének ügyletei alapján necsak a főtelep és az illető fióktelep, hanem akármelyik fióktelep biróságánál is perbe lehessen vonni. De az uj perrendtartás már határozottan kizárja ezt a felfogást. Az uj perrendtartás 25. §-a értelmében a kereskedelmi társaság általános illetékességét a székhely állapitja meg, a kereskedelmi telep illetékessége pedig a 28. §. értelmében csak a telep ügykörét illető perekre áll meg. E két rendelkezés értelmében kétségtelen, hogy amint a perrendtartás indokolása rá is mutat, a fióktelep birósága csak a fióktelep ügykörébe tartozó ügyletekre nézve illetékes. De még ha a mai joggyakorlat álláspontjából indulunk is ki, a külföldi részvénytársaságokra nézve a fenti felfogás mellett arra az eredményre kell jutnunk, hogy a KT. 211. §-a és az 1878 : XXII. tcz. határozmányai a külföldi részvénytársaságok külföldi ügyleteire nézve kivételes szabályokat tartalmaznak, és igy a külföldi részvénytársaságnak külföldi ügyletei tekintetében a magyar biróságok illetékességét akkor sem lehet megállapitani, ha a külföldi társaság belföldi képviselőségét a fióktelep tekintete alá tartozónak veszszük, és ha a belföldi ügyek tekintetében azt az elvet követjük is, hogy a czéget bármely ügylet alapján bármely fióktelep biróságánál lehet perelni.

Bonyolultabbá fog válni a kérdés az uj polgári perrendtartás életbelépésével. Sem az uj perrendtartásban, sem az életbe léptető törvény tervezetében nincs intézkedés abban a tekintetben, hogy az uj perrendtartás fentidézett 27. §-a, amely külföldi társaságokra nézve a képviselőség helyének illetékességét mindennemü ügyletre nézve megállapitja, a keresk. törv. 211. §-a vagy az 1878 : XXII. tcz. által korlátolva van. Az uj perrendtartás alkalmazása körül majdan kifejlődő joggyakorlatnak lesz feladata annak eldöntése, hogy az uj perrendtartás 27. §-a, mint ujabb törvényes intézkedés hatályon kivül helyezi-e a KT. 211. §-ának és az 1878 : XXII. tcz. idézett szabályait, illetve azoknak a mai joggyakorlatban megállapitott értelmezését.

Reichard Zsigmond.

* Ebben az esetben a külföldi ügyletből eredő követelés magyar állampolgárokra volt ugyan engedményezve, de ezt a körülményt a kir. tábla nem találta alkalmasnak arra, hvgy a belföldi vonatkozást megállapitsa és igy a magyar biróság illetékességét nem találta megállapithatónak (2478/v. 1911. és 3666/v. 1911. sz. esetek, melyek a budapesti kir. táblán 1912 január havában kerültek elbirálás alá.)

Az irodalmi tisztesség nevében.

— Levél a szerkesztőhöz. —

Igen tisztelt Szerkesztő Úr,

Az évek hosszu során megszoktam azt, hogy testet és lelket ölő kutatással és rendkivül fárasztó munkássággal megalkotott gyüjteményes munkáimat a legkülönbözőbb alakban használják föl és ki egyes jogi müveknek szerzői, szerkesztői, összeállitói és kiadói, anélkül, hogy az általuk nagy kényelemmel megszerzett szövegnek és jegyzeteknek forrását megjelölnék. Hosszu időn át a felsőbiróságaink elvi határozatait tartalmazó rendszeres gyüjteményem volt a kalózkodásnak kedvelt tárgya, miglen akadtak élelmes kiadók, akik czélszerübbnek találták az egész ideát és gyüjteményemnek el nem avult részeit egyszerre kisajátitani s igy vetni végét a rajtam és az irodalmi tisztességen részletekben esett sérelmeknek. Később «Magyar Magánjog» és «Magyar Közjog» czimü munkáim mellett, a «Magyar Törvénytár»-nak általam szerkesztett, az utalások és jegyzetek tizezreivel kisért kiadása lett a zsákmányolók kedvencz forrásává, még pedig nemcsak az eredeti munkának megnevezése nélkül, hanem olyan megtisztelő, vak bizalommal annak megbizhatósága iránt, hogy átvették a sajtóhibákat is, sőt figyelemmel sem voltak azokra a pótlásokra, amelyekkel a korábbi köteteket évenként bővitem, kiegészitem és javitom

S bárha, természetszerüen, megalkottam véleményemet minderről az eljárásról: hallgattam hozzá, egyfelől azért, mert jó izlésem is tiltotta az ilyen módon a maguk munkáját tulságosan megkönnyitőkkel és egyszerüsitőkkel szóba vagy, pláne, irodalmi pörbe állani, másfelől azért, mert örültem annak, hogy ezzel az én szerény, sok tan- és kézikönyv irója részéről bizonyára lekicsinylő felsőbbséggel megitélt munkásságommal, sikerült jó szolgálatot tennem embertársaimnak és egy kicsit jogi irodalmunknak is.

Hallgattam akkor is, amikor egyik kiadónk a tisztességes versengésnek részemről minden, tehát irodalmi téren is elismert korlátlan szabadságát nem régen ugy értelmezte, hogy egy, az ő tudtával évek óta készülőben volt munkámat egy azonos czélu gyüjteményes munkának sürgős kiadásával akarta megelőzni. Most azonban a szabad versengésnek olyan megnyilatkozásával találkoztam, amelylyel szemben fölszólalnom becsületbeli kötelesség magammal szemben.

Ugyanaz a kiadó czég, amelynek eljárásáról fönn megemlékeztem, az 1911. évi törvényeknek általa tervbe vett kiadásáról küld szét országszerte egy véletlenül az én kezembe is jutott prospektust, amelyben a következőket is mondja:

«E törvénykiadással nagy szolgálatot óhajtunk tenni a magyar jogászközönségnek, amely a törvénykiadások körül évek óta fenforgó *visszásságokat erősen sinyli meg.* Ugyanis az ezideig forgalomba került évi *törvénykötetek összeállitása* és ármegállapitása *teljességgel a vásárló közönség érdekei ellenére történt azzal a czélzattal, hogy a kötetek minél drágábbak legyenek.* Ezeknél a törvények szövege mellett nem a törvénykönyv használhatóságát fokozó utalások és rövid jegyzetek játszották a főszerepet, hanem *terjedelmes miniszteri indokolások és bizottsági tárgyalások bő kivonata, amelyre a gyakorlat emberének szüksége nincsen,* de amely oly mértékben bővitette a törvénykötetet, hogy egyes esztendőkben annak ára 30—35 K-ra is rugott.»

Mivel a törvényeknek általam szerkesztett kiadása az, amelyre ez a jellemzés elsősorban vagy kizáróan vonatkozik, mert ez az, amelyre a fönn fölsorolt bünök különösen ráolvashatók és mivel ugy gondolom, hogy a tisztán üzleti czélokat szolgáló efféle birálat tulmegy az irodalmi tisztességnek, még az általam *mások számára* igen tágan megvont határain is, kötelességemnek ismerem a versengésnek ilyen módja ellen tiltakozni, kijelentvén azt is, hogy ezentul a szerzői jognak velem szemben történt mindennemü megsértéséért a törvényeink megengedte módon, a törvényes birói hatóságnál fogok magamnak elégtételt szerezni.

Arra, vajjon a törvényhozási anyagnak megfelelő alakban hozzáférhetővé tételével a gyakorlat embereinek teszek-e szolgálatot vagy sem: nem én vagyok hivatott válaszolni, mert megfelelnek erre, egyéb birálat hiányában, a kiadásnak vevői. Annyit azonban még meg akarok mondani, hogy én ugy gondolom, hogy ezzel nagyon hasznos munkát végzek, amelyért — nem lévén arra kötelezve — nekem semmiféle külön tiszteletdij nem jár a kiadómtól, amint viszont az én anyagi érdekeimet semmiféle verseny-kiadás nem érinti, mert azokat állandó szerződések biztositják. Ezt pedig — noha magánügy — azért tartottam szükségesnek hangsulyozni, mert a prospektus kizáróan anyagi érdekkel hozza kapcsolatba a törvénykiadásnak ott kifogásolt árát.

E sorok szives közlését előre is nagyon köszöni, Szerkesztő Úrnak

készséges hive
Dr. Márkus Dezső.

Különfélék.

— **Két verdikt.** A budapesti esküdteknek mult heti két verdiktjében az esküdtszéki intézmény barátainak sem telhetett valami nagy örömük; sőt megállapithatjuk, hogy azok éppen ezekre hatottak leginkább megdöbbentően. Emberölés volt a Zsilinszky-esetben — a közvádló nyilván azért módositotta vádját halált okozó sulyos testi sértéssé, hogy az esküdtek könnyebben határozzák el magukat a bünösség kimondására, — az apa megölésével vádolták a másikban annak tizenhétesztendős fiát. Az első esetben az apának a megholt részéről sulyos megsértése és rágalmazása szolgált a fiuk tettének inditó okául; a másikban a családnak állandó brutalizálása a részeges és degenerált apa részéről birta rá ennek saját fiát borzasztó tettére. Ott a kegyelet, itt a szeretet és sajnálkozás szerepel lelki motivum gyanánt. Elfogadjuk mind a kettőt a legnagyobb mértékben enyhitő körülményül, de nem okul arra, hogy jogállamban ilyen tetteket büntetlenül legyen szabad elkövetni. A halálbüntetésnek magánosok által önkényes kiterjesztése ez az olyan cselekményekre, amelyekért semmiféle törvényhozás nem szabja azt ki és egyben az emberi élet értékének olyan lebecsülése, amilyennel kulturállamban legfölebb csak a párbajozóknál és az esküdtek verdiktjeiben találkozunk, ami bizonyára igen jellemző mind a társadalom, mind a törvényhozás őszinteségére a büntetőtörvények megalkotásakor. Az egyik kézzel vagy egészen eltörli a halálbüntetést vagy legalább is a legritkább esetben engedi alkalmazni és irói, különösen az erkölcsfilozófiával foglalkozók, nem szünnek meg tollukkal küzdeni a barbárság és ököljog eme maradványa ellen; a másik kézzel ellenben megczirógatja azt, aki messze tul menvén a büntetőtörvény legtágabban értelmezhető szándékán, csak ugy vesz magának elégtételt, mintha nem léteznék törvény, biróság, czivilizáczió, kultura, humanizmus, fegyelmezés, hanem benne élnénk még az emberiségnek abban a korszakában, amikor ököllel, vagy fatörzs alkotta bunkóval szereztek maguknak az emberek satisfactiót. A vendetta, a családon esett sérelemnek a hozzátartozók részéről véres, de büntetlen megbosszulása, ime igy vonul be intézményül a magyar társadalmi életbe, a párbaj ostoba és brutális institucziója mellé, fittyet hányva a törvényhozásnak, amely 1000 K-val szabja meg a becsületsértés legszigorubb büntetését akkor, amikor a társadalom fölfogása szerint ezért halál vagy sulyos testi sértés jár, akár az ökölcs«jog» hagyományai, akár a párbajkodex szent és sérthetetlen szabályai szerint osztogatják azt.

Akik mindezt helyesnek, kedvesnek, megengedettnek, sőt egyedül természetesnek találják (persze csak mindaddig, mig valamelyik hozzájuk tartozóval nem esik meg hasonló baj), azok azt sem veszik észre, hogy az afféle verdiktek, mint amilyenek a multhetiek és azoknak földicsérése, micsoda szerencsétlen eldurvuló szellemet engednek lábrakapni a magyar társadalomban. Mert az ilyen fölmentéseknek nem az lesz a hatásuk, hogy a pletykázó, sértegető, rágalmazó, brutalizáló fölhagy majd a maga gyalázatos viselkedésével azért, mivel esetleges megölését nem fogják megbüntetni, hanem az, hogy a nálunk amugy sem tulságosan erős jogérzet még jobban gyöngül majd és szaporodni fognak az önbiráskodásnak legelszomoritóbb, legszégyenletesebb esetei. A népbiráskodás áldásai helyett annak csak átkát fogjuk ismerni, a legaljasabb szenvedélyeknek fölszabaditásával. Lehet, hogy ekkor majd észbekapnak esküdteink, ámde ezért a tanulságért tulságos árt követelnek tőlünk, amelynek megadására egyáltalán nincs módunk.

Az ilyen disszonáns verdiktek tehát az esküdtszék ellenségeinek látszanak elégtételt nyujtani. Nekünk, kik az esküdtszék intézményét, fel-felbukkanó tévedései ellenére, még mindig az igazság és a közszabadság biztositékának tartjuk — e verdiktek ujabb két tanulságul szolgálnak. Egyrészt azt mutatják, hogy az esküdtek kiválasztása és összeállitása hiányos, hogy igazmondásuk nem fedheti a társadalom meggyőződését és felfogását, hanem csak az összességhez viszonyitva igen kis társadalmi körét; másrészt, hogy törvényeink nem nyujtanak az esküdteknek elegendő megnyugvást arra, hogy a bünösséget kimondó verdiktjük minő következményeket vonhat maga után. És nehogy kiszolgáltassák a vádlottat — akinek nemes vagy emberileg legalább is érthető érzésből eredő motivumait méltányolják — az itélő biró szigorának, inkább nem-bünöst mondanak ki, noha itéletük a közvélemény szemében azt látszik jelenteni, hogy akárminő tetszetős ok-

ból — csak nyereségvágygyal ne legyen kapcsolatos a cselekvés — embert büntetlenül meg szabad ölni.

— **Az ügyvédek száma Magyarországon és Ausztriában.** Magyarországon. (Horvát-Szlavonországok kivételével) 1900-ban 4880 ügyvéd volt s igy minden 3127 lakosra esett egy ügyvéd, 1910-ben az ügyvédek száma felszökött 6782-re, és igy a legutóbbi népszámlálás adatai szerint a 18.265,000 lakos közül már csak minden 2693-re esett egy ügyvéd. Az ügyvédek száma tehát tiz év alatt 39%-kal szaporodott.

Ausztriában 1900-ban 4297, 1910-ben 5245 ügyvéd müködött. A népességhez viszonyitva 1900-ban minden 6085, 1910-ben minden 5446 lakosra esett egy ügyvéd, ami nem jelent kevesebbet, mint hogy Magyarországon a népesség arányához képest nem kevesebb mint 100%-kal több ügyvéd van, mint a szomszéd államban. Még érdekesebbek az adatok, ha Budapest és Bécs ügyvédeinek számát hasonlitjuk össze a népességhez viszonyitva. Budapesten 1910-ben a lakosság száma 880,371, az ügyvédek száma 1701. Minden 510 lakosra egy ügyvéd esik. Mig ugyanezen évben Bécs 1202 ügyvédéből minden 1651 lakosra esett egy ügyvéd.

Az ügyvédjelöltek arányszáma hazánkban még rohamosabb szaporodást mutat. 1901-ben 2487, 1910-ben 5081 ügyvédjelölt volt bejegyezve, ami 104·3%-nyi emelkedésről tesz tanuságot. Ausztriában 1901-ben mindössze 1348, 1910-ben 2901 ügyvédjelölt volt és bár ott is meghaladta a szaporodás a 100%-ot, mégis csaknem 100% áll a magyar rekord mögött.

— **A birói és ügyészi szervezet módositásáról** szóló törvényjavaslat tárgyalásán sok szó esett az ügyvédjelöltek kérdéséről. A javaslat eredeti szövege két évben állapitotta meg az átmeneti időt, amely alatt az ügyvédi vizsgát tett jelöltekre a törvény kedvezőtlen intézkedései (az ügyvédi vizsga utáni két éves gyakorlat, a joggyakorlatnak a tételes szigorlattól számitása) ki nem terjednek. Az igazságügyi bizottság ez átmeneti időt egy évre szállitotta le. Az ügyvédjelöltek az eredeti két év meghagyását kérik; az ügyvédszövetség az egy év fentartását; a miniszter másfél évet hajlandó adni. Nézetünk szerint a méltányosság követelménye, hogy a már-már czélhoz ért ügyvédjelölteknek a két évi kedvezmény megadassék és az egy, esetleg félévi különbség, melyért a harcz folyik, valóban nem sérti az ügyvédségnek érdekeit annyira, hogy ezért az ügyvédszövetség nagy apparátusát mozgásba kellene hozni, csak azért, hogy néhány ügyvédjelölt később jusson önállóságra.

— **A Magyar Jogászegylet** *f. hó 20-án megkezdette a választói jog reformja kérdésének tárgyalását. Dr. Concha Győző előadó* kifejtette, hogy a választójog a polgárt nem eme minőségénél fogva, hanem a nemzet különös megbizásából, a nemzet érdekében illetheti csak meg. Ha a magyar nemzet érdeke a korlátolt választójogot kivánja, akkor nem létesithetjük az általánost; ha meg az általánost kivánja, akkor miért keresünk vele szemben biztositékokat a nemzet jellegének megóvására? A nemzetnek a megbizásadásra való igényével szemben állnak a választójog nélkül szükölködő egyesek. Követelésük jogosultsága kétségtelen. Csak az a kérdés, mennyire, minő módozatok mellett fogják választójogukkal a nemzetet szolgálni, mennyiben vannak áthatva a nemzet létének, függetlenségének szükségességétől, másodszor: mennyire tudják a nemzet társadalmi egyensulyát föntartani? Mivel a más nemzetiségü polgároknak nem adhatunk más választójogot, mint a magyaroknak, azért nem lehet általános a választójog Magyarországon. A magyar választóknak többségben kell lenni. De nem lehet a választójog általános társadalmunk mai egészségtelen viszonyainál fogva sem. Felnőtt férfilakosságunknak vagyonilag, értelmileg elmaradt, erkölcsileg fejletlenebb felének egyszerre nem adhatjuk kezébe az államhatalmat. A választójognak azonban igen széles kiterjesztésére van szükség. A mai választók számát egy millióról két és fél millióra lehet emelni. Nem lehet a választójog általános azért sem, mert annak a dolog természete szerint egyenlőnek kell lenni; ha pedig egyenlő, a választókerületeket is matematikai egyenlőséggel kell beosztani. A választókerületeknek a magyar nemzet létérdeke, jövője szerinti beosztása őszinte, becsületes eljárással csak a korlátolt választójog mellett lehetséges. A képviselők számát törvényhatóságok szerint kell megállapitani olyképpen, hogy a szám azok nemzeti és társadalmi viszonyaihoz igazodjék s a törvényhatóságbeli polgárok listaszavazással s az arányosság elvével kapcsolatban válasszák képviselőiket. — *Dr. Várady Zsigmond* társelőadó a történelmi fejlődésre hivatkozva, bizonyitotta a demokratikus választójog egyedüli jogosultságát és példákkal illusztrálva mutatott rá mai választójogi törvényünk helytelenségére, egyenlőtlenségére és a vagyoni czenzus által okozott sérelmekre. Megállapitja, hogy széles e világon mindenütt demokratizálják a parlamentet, mely után a fejlődés szerint a felsőház hatalmának megtörése következik. Az a kifogás, hogy demokratikus választójog esetén az intelligenczia kezéből kiesik a vezetés, nem áll, mert hiszen a parlament vezetését akkor is a pártvezérek és a végrehajtó hatalom kezelői tartják a kezükben. Azután a titkosság kérdésével foglalkozik s Anglia példájára hivatkozva kijelenti, hogy ahol a választás titkos, a választási visszaélések egészen megszüntek. A vitában való részvételre számosan jelentkeztek.

— **Az Országos Birói és Ügyészi Egyesület** budapesti osztályában január hó 20-án dr. *Révay* Bódog kir. járásbiró tartott előadást: *a berlini központi járásbiróságról.* A tárgy egyike talán a legaktuálisabb thémáknak, amely most központi járásbiróságunk felállitása küszöbén, a fővárosi jogászköröket, ugy a birói, mint ügyvédi részen, foglalkoztatja. Révay már hosszabb ideje foglalkozik igazságügyszervezeti és különösen járásbirósági kérdésekkel s e téren már több figyelemreméltó dolgozata és felszólalása jelent meg. A helyszinén tett és a hazai viszonyokkal állandó összehasonlitó kapcsolatban tartott beható tanulmányai tehát komolyabb megfontolásra nagyon is alkalmasak. Előadó a biróság szervezetének rövid vonásokkal való vázolása után, a berlini központi járásbiróság előtt folyó birói munkát ösmertette részletesen; reá mutatott a perek *irásbeli előkészitésének* ott szokásos kitünő rendszerére, majd bemutatta azokat az eljárási módokat és alkalmazásukat, amelyek által az itéletek irásbeli elkészitése a birák számára odakünn oly könynyüvé és kellemessé tétetik. Végül a biróság pompás könyvtáráról s a továbbképzési intézményekről mondott el érdekes dolgokat. Az előadás élénk tetszést keltett. Ugy értesülünk, hogy a Budapesti Ügyvédi Kör is fölkérte Révayt, hogy a tárgy kiváló napi jelentőségére való tekintettel erről legközelebb az ügyvédi körben is tartson előadást.

— **A III. Országos Patronage Kongresszus** kassai bizottsága felkéri azokat, akik a Naplóra igényt tartanak, de eddig tagokul nem jelentkeztek, hogy kivánságukat a folyó hó 25-ig jelentsék be. (Kassán, itélőtábla, földszint 9.) A kongresszus tagsági dija (melyért a Napló is jár) 5 K volt.

Kéri a bizottság egyuttal azokat az urakat, akiknek az előkészitő füzeteket megküldték, de azokra szükségük nincs, hogy az 1. és 3. számu füzeteket visszaküldeni sziveskedjenek, mert teljesen elfogytak. A postaköltséget a bizottság készséggel megtériti.

— **Az Országos Ügyvédszövetség és a progressziv kamarai illeték.** Az Országos Ügyvédszövetség budapesti osztályának választmánya f. hó 16-án a kamarai járulék progressziv kivetésének kérdésével foglalkozott. Dr. Havlik János javaslatot nyujtott be ugy az ügyvédi kamaránál, mint az Országos ügyvédszövetségnél az iránt, hogy a kamarai illeték alól a jövőben mindazon ügyvédek, akik jelöltet nem tartanak, mentesittessenek és a kamara kiadásainak fedezésére szükséges járulék csakis a jelöltet, vagy helyettest tartó ügyvédekre vettessék ki. A választmány megbizásából a kérdést dr. Hevesi Illés osztálytitkár referálta, aki azt a javaslatot tette, hogy a kamarai járulék tekintetében a progressziv kivetés megvalósitandó olyképpen, hogy a nagyobb jövedelmü ügyvéd nagyobb, a kisebb jövedelmü pedig kisebb illetéket fizessen. A jövedelem kiszámitásánál alapul veendő tényezők között az ügyvéd irodájában lévő jelöltek száma is mint egyik tényező figyelembe vétessék. Dr. Popper Tódor külön javaslatot terjesztett be, amely szerint a progresszivitás egyedüli alapjául a III. osztályu kereseti adó összegét kivánta figyelembe venni. Többek hozzászólása után a választmány dr. Hevesi Illés javaslatát fogadta el és annak megvalósitása végett a budapest ügyvédi kamarát megkeresi.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A fotogrammetria a bünügyi tényállás megállapitásában.** *Dr. Eichberg Ferencz* bécsi rendőrségi főtisztviselő ily czim alatt 66 oldalra terjedő utmutatást ad arra, hogyan kell fényképezni oly módon, hogy a fényképből minden méret és távolság kitünjön.

— **A birói pálya kezdete és korhatár** czim alatt ir *Hamm* volt bonn-i főtörvényszéki elnök a Deutsche Juristenzeitungban. Kifejti, hogy a birói pályának nem szabad a harminczas évek közepén kezdődni. Helyesli a selectio elvének alkalmazását a birói kinevezéseknél. Poroszországban a kitüntetéssel vagy jól vizsgázók az assessor-i kinevezéseknél előnyben részesülnek, valamint, hogy Bajorországban egyáltalán nem számithat kinevezésre az, aki a birói vizsgát hármas osztályzattal tette le. *Fiatal, friss életerőtől duzzadó, erős akaratu birói generáczióra van szükség.* A tulságosan öreg birák ellen is kikel Hamm. Különösen a vezető pozicziókban nem tudnak ezek kellő erélyt kifejteni; képtelenek a vezetésre és a felügyeletre. Friss tetterőre és gyors elhatározásra van szükség a vezető állásokban, ami öreg uraknál csak nagyon kivételes esetekben van meg.

Annál érdekesebb ez a czikk, mert tudvalevő, hogy Németországban mindkét tekintetben sokkal jobbak az állapotok, mint hazánkban ahol bizony 35—38 éves korban érik el az albirói kinevezést és ahol mindenki addig szolgál, amig csak ki nem dől.

— **A büntetett előélet.** Egy angol gyarmat birósága által pénzhamisitás miatt tiz évi fegyházra elitélt beszéli, hogy öt év eltelte után megkegyelmeztetvén, a kormány vezetése alatt álló kikötőépitkezésnél nyert alkalmaztatást, előbb mint assistens, később mint önálló épitésvezető. Ez is mutatja — ugymond — hogy az angol felfogás a büntetését elszenvedett embert nem löki ki a társadalomból mint valami rühes állatot, hanem amennyiben tisztességes munkához kedve van, teljesen egyenértékü munkaerőnek tekinti. Nem büntette őt senki megvetéssel, a fegyháznak igazgatója, melyben büntetését eltöltötte, egy őrnagy, nem tartotta méltóságán alólinak találkozásukkor a volt fegyencz asztalához ülni. Mindaz a megaláztatás, amely által a büntetését elszenvedett, aki szeretné magát komoly munkának szentelni, visszaüzetik a bün utjára, az angol felfogástól távol áll. Az angol törvény szigoru büntetéseket szab a «Deformation of character»-re. Sokat kell nekünk még ezen tekintetben az angoloktól tanulni, ha a régi czopf-rendszerrel szakitani akarunk.

— **Olasz jogászgyülés.** A Rómában a mult év végén tartották meg az olasz jogászgyülést, 500 jogász részvételével. A tárgyak közül kiemeljük a következőket; a római jog tanulásának kérdése; a polgári peres eljárás reformja; az alkalmazotti jogviszony; a nyomozás reformja; a fiatalkoruak birósága; a legfőbb közigazgatási biróság; ügyvédek nyugdijbiztositása és egyéb ügyvédi kari kérdések.

— **Schweiczban** 1912 január 1-én lépett életbe az uj magánjogi törvénykönyv.

— **Bajorországban** nem kevesebb, mint 356 közjegyző működik.

Ügyvédjelölt, aki tételes szigorlattal s legkevesebb egy évi vidéki gyakorlattal bir, 1912 február 1-től havi 120 K kezdőfizetéssel alkalmazást nyerhet dr. Varga Jenő ügyvéd irodájában, Tornán (Abauj-Torna m.) 14296

Tót nyelvet beszélő, teljes, különösen telekkönyvi gyakorlattal biró ügyvédjelöltet keresek azonnali belépésre. Fizetés 160—200 K és a szokásos mellékjövedelem. Dr. Holländer Lipót ügyvéd, Békéscsaba. 14297

Dr. Vajda Lipót hatvani ügyvéd f. évi február hó 15-ére gyakorlattal biró és a telekkönyvi ügyekben is jártas ügyvédjelöltet keres. 14301

Ügyvédi irodámban egy kellő gyakorlottsággal biró tótul tudó ügyvédjelölt február elsejétől alkalmazást nyer. Fizetés megállapodás szerint. Dr. Adler Ignácz, Vágsellye. 14299

Ügyvédjelöltet (dr. juris) keresek jó gyakorlattal és a német nyelv ismeretével. Dr. Farkas Gyula ügyvéd, Budapest, VI., Gyár-utcza 26. 14300

Irodámba egy ügyvédjelöltet keresek, aki a járásbirósági polgári és bünügyi tárgyalásokban már jártassággal bir. Kezdőfizetés 120 K, mely teljes jártasság esetén idővel 180—200 K-ig emelkedik. Dr. Kriszt Béla ügyvéd, Szigetvár. 14298

Utánzásoktól méltóztassék a kiadvány gondos vizsgálata utján óvakodni!

A magyar jogi irodalom egyik legnagyobbszabásu alkotása a **Corpus Juris Hungaricinek MÁRKUS DEZSŐ dr.** szerkesztésében megjelent kiadása, mely nagy szakértelemmel és gondos érzékkel irt *jegyzeteivel és utalásaival, kiállitásának előkelő diszével, kiválóan szép nyomásával, papirjával, kötésével a magyar jogászvilág lelkes tetszését vivta ki.*

Néhány nap mulva jelenik meg az

1911. évi törvényeket

tartalmazó kötet bő jegyzetekkel, utalásokkal és indokolásokkal.

Szerkesztette **Márkus Dezső dr.** curiai biró.

A Franklin Társulat kiadása.

Ára: fekete félbőrkötésben 11·— K
barna « 11·— K
egész vászonkötésben 9·50 K
füzve 8·— K

A Márkus Dezső által szerkesztett Hatályos Magyar Törvények gyüjteménye megrendelői az 1911. évi kötetet ingyen kapják.

E kötet, ugy mint az előbbi kötetek, tartalmazza a *Millenniumi Törvénytár kiegészitéséhez szükséges beragasztásra alkalmas pótlekokat is.*

A szakférfiak, valamint a jogi sajtó mindenkor a legmelegebb elismeréssel nyilatkoztak a Márkus Dezső-féle törvénygyüjteményekről. Legujabban a Jogtudományi Közlöny igy nyilatkozik: «A Hatályos Törvények III. kötete az 1881—1887 között hozott törvényeket közli lelkiismeretesen hű szöveggel, bőséges, minden legapróbb, legelrejtettebb részletre kiterjeszkedő jegyzetekkel és utalásokkal, **mely jegyzetek nélkül ily mű teljesen értéktelen.**» Joggal tehetjük fel tehát, hogy minden jogászember súlyt helyez arra, hogy az 1911. évi törvényeket tartalmazó kötetet ebben a minden tekintetben kitünő kiadásban birja.

Megrendelhető bármely vidéki vagy fővárosi könyvkereskedésben és a könyvkiadóhivatalban is.

A Kelemen D. és Társa könyvterjesztési vállalata (Budapest, Reáltanoda-utcza 5. sz.) kedvező fizetési feltételekkel szállitja.

Az utánzott bekötések ne tévesszenek meg senkit!!! Óvakodjunk az utánzásoktól!

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20.
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4.
Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDA.

Negyvenhetedik évfolyam. 5. szám. Budapest, 1912 február 2.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: Az ügyvédség a parlamentben. — *Vaikó Pál* curiai biró: Hirlap ellen elkövetett becsületsértés. — *Dr. Révay Bódog* budapesti kir. járásbiró: Tanulmány német járásbiróságokról. — *Dr. Rácz Béla* m.-szigeti jogtanár: Tanácskozási és szavazási rend. — *Hamar Gyula* szakolczai járásbiró: A járásbirósági ügyvitel egyszerüsitése és az évi ügyforgalmi kimutatások. — Különfélék.
Melléklet: Büntetőjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Az ügyvédség a parlamentben.

A parlament hamupipőkéjének, az igazságügynek ismét nehány nap engedélyeztetett az országgyülésen. A vita egy egész napját annak az országos fontosságu kérdésnek tárgyalása töltötte el, vajjon az ügyvédjelöltekre megállapitott átmeneti idő egy, másfél vagy két év legyen-e.

A vita folyamán az igazságügyminiszter két nagy jelentőségü kijelentést tett. Az egyik az, hogy elvi álláspontot foglalt el az egységes ügyvédi és birói képesités mellett. Mondanunk sem kell, hogy ennek az elvnek a gyakorlatban minél előbbi megvalósitását kivánatosnak tartjuk, mert mindentől el is tekintve, valóban türhetetlen és az igazságszolgáltatás tekintélyét mélyen aláássa, hogy a biró qualifikácziója alacsonyabb az ügyvédénél. Ma ugyan már, különösen a fővárosban, a birói pályára készülő jogászok nagy része is megszerzi a doktori fokot, sőt nem ritka, hogy ügyvédi vizsgát is tesznek, de tulnyomó nagy azoknak a száma, kik másutt mint biróságnál sohasem voltak joggyakorlaton és ennélfogva nem is szerezhetik meg az ügyvédi oklevelet. A képesitő vizsga bifurkácziója voltaképen csak formai szépséghiba, melyet a gyakorlatban némileg ellensulyozhatna a birói vizsga szigoru kezelése, ámde élénken érezhető igazságszolgáltatásunkban, hogy a birák éppen a kizárólag biróságoknál töltött joggyakorlat következményeképen az életet csak a hivatalszoba ablakából ismerik és szempontjaik gyakran nem fedik a gyakorlati élet követelményeit. Az ügyvédi gyakorlat nagyobb bepillantást enged az életbe és megismerteti a jogászt annak szükségleteivel. Ezért tapasztalati tény, hogy azok a birák, kik ügyvédi gyakorlatot is folytattak, egyrészt felfogásukban, a felekkel való bánásmódjukban, az ügyviteli és egyéb formai szabályok kezelésében kevésbbé bürokratikusak, mint azok, kik joggyakorlatuk első napjától fogva a hivatali bürókban nyerték gyakorlati kiképeztetésüket, másrészt pedig az előbb emlitett birák az ügyek elintézésében, a jogviszonyok megitélésében szélesebb látkörrel és több megértéssel képesek eljárni.

Mindezek a szempontok elsőrendü sürgős szükséggé teszik a birói és ügyvédképzésnek elméleti és gyakorlati téren való egységesitését. Kiválóan fontos volna e reform megalkotása még a polgári perrendtartás életbelépése előtt, hogy a nagy perjogi reform sikerének a biróképzés tekintetében is meglegyenek az előfeltételei.

Az igazságügyminiszter másik elvi kijelentése az, hogy nem zárkózik el a numerus clausus elől, ha az érdekelt ügyvédek ezt anyagi érdekeik biztositására szükségesnek tartják.

«Hogy a numerus clausus esetleg a legczélszerübb mód, — ugymond — ezt én megengedem. Én magam nem volnék barátja kényszeritő szükség nélkül, mert nagyon jól tudjuk azt, hogy az ügyvédség szabad működését ez bizonyos tekintetben korlátozhatná, nem annyira a kormány részéről, mint inkább más befolyások részéről, amelyek numerus clausus megállapitása esetén érvényesülhetnének. Én tehát nem vagyok barátja az ilyen, a priori megoldásnak.

Egyet azonban köteles vagyok megemliteni, azt, hogy az a nagy félelem, amely a numerus clausus ellen alkotmányjogi szempontból felmerül, nem egészen indokolt. Lehet egy olyan megoldás is, hogy a kormánytól függetlenül töltsük be az állásokat. De emlékeztetek azokra az időkre, — a Bach-szisztéma alatt, amikor a kormány töltötte be ezeket az állásokat. Méltóztassanak csak az idősebb urak erre az időre visszagondolni. Az ügyvédség azért nem engedte magát visszaszoritani. Hivatkozom Horváth Boldizsárra, Szabó Miklósra; azokat, akik a Dunántult ismerik, emlékeztetem Weisz Károlyra; ezek, mondom, a függetlenségnek, a magyar szabadságnak, a törvénytiszteletnek voltak előharczosai, jóllehet a numerus clausus alatt kapták az ügyvédséget és keresték azzal kenyerüket. Némileg tehát tulzott az aggodalom és azért nem haboztam kijelenteni, hogyha az ügyvédek többsége szükségesnek találná a létfentartás érdekében, akkor hajlandó volnék, természetesen a lehető garancziákkal, ehhez is hozzájárulni.»

Mindenki egyetért abban, hogy a numerus clausus kenyérkérdés. Az anyagilag jól szituált, független ügyvédi kar a jogkereső közönség érdekét jobban és hivebben tudja szolgálni, mint a nyomorgó és a megélhetésért folytatott küzdelem eszközeiben nem válogató ügyvédség. Kivánatos ugyan, hogy az ügyvédi pályára való egészségtelen özönlésnek gát vettessék, de megfontolandó, hogy nem állanak-e erre egyéb eszközök rendelkezésre és hogy azok a hátrányok, melyek a numerus clausus szükségszerü következményei, fölérnek-e azokkal az előnyökkel, melyeket ez az intézmény a «beati possidentes»-nek nyujt.

Szabad pályának zárt és kinevezéstől függő testületté átalakitása mindenkor nagyon aggályos. Elsősorban nem a tehetség, képesség lesz az irányadó az érvényesülésben, hanem az, hogy a kinevezés szerencséje kit és mikor ér. A kinevezés pedig vagy az anciennitás sorrendjében, vagy a «szelekczió» szerint történik. De az ügyvédi pályán még az a garanczia sincs a szelekczió tekintetében, mint a biróságoknál, mert a kinevező kormányhatóság az ügyvédségre pályázókat még annyira sem ismeri, mint az állandó felügyelet és minősités alatt álló biróságoknál müködőket. És vajjon kivánatos-e az ügyvédi kinevezéseket a közjegyzői állások betöltésének mai módjára eszközölni, hol a politikai szolgálatok és protekczió köztudomás szerint igen hatalmas tényezők.

Az ügyvédség egy tekintélyes része ugyan ma is az uralkodó társadalmi osztályok szolgálatára bocsátja eszét és munkáját, de egy része ma mégis a gazdaságilag gyengébb és ezért jogrendszerünk által kedvezőtlenebb helyzetbe hozott osztályokhoz tartozó egyének védelmére száll sikra.

A kinevezési rendszer a dolog természeténél fogva védtelenül hagyná a gazdaságilag gyengébb és jogilag védtelenebb osztályokat, és még jobban hozzájárulna a gazdasági és jogi egyenlőtlenség fenntartásához, és ezzel még jobban növelné az ezáltal okozott elégületlenséget.

Azt pedig az ügyvédi kar nem remélheti, hogy a kormány elszalasztaná a kedvező alkalmat az ügyvédségnél is behozni a kinevezési, legjobb esetben az approbálási rendszert. Azokat pedig, akik azt hiszik, hogy a numerus clausus az ügyvédség anyagi helyzetén fog segiteni, hogy a jövedelemeloszlás egyenletesebb lesz, keserves csalódás fogja érni. A verseny 3000 ügyvéd közt éppen olyan heves marad, mint 6000 közt, a jövedel-

mek megoszlása pedig akkép fog alakulni, hogy a nagy ügyforgalommal biró irodák megkettőztetett, sőt megháromszorozódó jövedelemre számithatnak, amely jövedelem nagy részét a künrekedt és felvételre váró ügyvéd-aspiránsok százai fogják a főnökök részére megkeresni.

Ellenben a kis existencziák numerus clausus mellett is megmaradnak kis existencziáknak, mert a nagyforgalmu irodák a mai összeköttetesekkel rendelkezvén, az egyensulyozás éppugy nem volna meg, mint ma.

Csodálatos, hogy a miniszter ezt a nehéz gazdasági és társadalmi jellegü problemát incidentaliter belevetette az ügyvédség mozgalmaiba. Csodálatos, hogy ugyanakkor, mikor az uj ügyvédi rendtartás imént közzétett előadói tervezete a szabad ügyvédség elvén épült fel, ugyanakkor az igazságügyi kormány a homlokegyenest ellenkező numerus clausus elvével kecsegteti és a szó szoros értelmében ezen szellemben való állásfoglalásra hivja fel az ügyvédséget.

Hirlap ellen elkövetett becsületsértés.

A Jogtudományi Közlöny karácsonyi számában Zsitvay Leó curiai tanácselnök ur «Hirlap ellen elkövetett becsületsértés?» czimü czikkében kritika tárgyává teszi a kir. Curiának egy idevágó határozatát s kérdőjelet azért tesz a czikk felirata után, mert igen kérdéses az, hogy hirlap ellen (vagy következtetve bármily más emberi produktum ellen) intézett támadás alapján megállapitható-e minden további feltétel nélkül a becsületsértés büntetendő cselekménye. S amidőn a kir. curiai határozatnak a helyességét ugy látszik valami feltünő módon maga sem kifogásolja, a kérdésre azt a feleletet adja, hogy ez csak akkor lehetséges, ha az «animus injuriandi»-t keressük s azt a különös sértési szándékot a vádlottban meg is találjuk.

Ha ezt a czikket nem Zsitvay Leó irja, akkor igazán felesleges lett volna erre még egyszer visszatérni, de igy félős, hogy az ő tekintélyének ereje a kijelentett felfogás alaposságának is olyan sulyt talál kölcsönözni, amilyent az el nem bir.

Azon kezdem, amin a czikk érdemes szerzője végzi, az «animus injuriandi»-n, tehát a sértési szándékon, amelyet a czikk tartalma szerint a kir. Curiának is keresni kellett volna: «t. i. hogy vádlottnak volt-e sértési szándéka». Ebből a kijelentésből kétségtelen, hogy a becsületsértés vétségének egyik tényálladéki eleméül a szerző a sértési szándékot tekinti.

Ezzel szemben elsősorban hivatkozom a Btk. indokolására (437—439. l.) «Ezen értelemben mi is elfogadjuk az animus injuriandit, vagyis mint magában az állitásban rejlő sértésnek tudatát, de nem mint motivumot, nem mint különösen arra irányzott czélt, hogy a rágalmazottnak ezáltal szenvedés, kellemetlenség, vagy kár okoztassék».

Minthogy pedig a becsület elleni sértéseknek a faja közömbös, mert tárgyuk azonos: nem lehet kétséges, hogy a becsületsértés vétségénél is a szándék nem egyéb, mint meggyalázó kifejezéseknek tudatos használata, vagyis miként az Indokolás mondja, «a dolus abban áll, hogy a rágalmazó valakiről oly tényt állit...», melyről tudja, hogy ezáltal az, kiről állittatik, becsületében sértetik, illetőleg megvetésnek tétetik ki. Hivatkozom Illésre, Finkeyre, akik szerint a szándékhoz valami különös meggyalázási czélzat (u. n. animus injuriandi) nem szükséges, csak a cselekvés lealacsonyitó voltának tudata és a cselekvés akarása szükséges» (Finkey). Hivatkozom a kir. Curiának állandó gyakorlatára s én is hivatkozom Schwartze-ra, továbbá Holtzendorfra, Olshausenre, akik mind összhangban vannak a tekintetben, hogy az animus injuriandit elvetendőnek tartják abban az értelemben, hogy ha az különös sértési szándékot jelent. Éppen Schwartze is azt mondja: «Der animus injuriandi ist der allgemeine Dolus, wie es bei jedem Verbrechen vorkommt, jedoch auf die Ehrverletzung übertragen. Eine auf die Ehrenkränkung gerichtete besondere Absicht wird nicht erfordert, sie kann sogar fehlen, selbst durch das Motiv ausgeschlossen sein. Auch hier ist nicht das Motiv massgebend, sondern das Bewusstsein, dass die Handlung das Recht des Anderen auf achtungsgemässe Behandlung verletzt.»

Olshausen Kommentar zum Strafgesetzbuch I. köt. 711. «Muss der Thäter alle Deliktsmerkmale wissen und wollen..... keinesfalls ist eine Absicht zu beleidigen erforderlich.»

Holtzendorf: «Ob die Absicht des Thäters gerade auf Ehrverletzung ging oder ob derselbe ein anderes Ziel verfolgte..., ist völlig irrelevant.»

Ha pedig az irodalom, a gyakorlat, a törvény szerint becsületsértés vétségénél ez a különös szándék nem kivántatik meg, akkor nem lehet ezt tényálladéki elemül tekinteni egy olyan becsületsértés esetében sem, ahol a «produktum» «producense» érzi magát sértve a productum ellen intézett támadás esetében, mert a becsületsértés vétségének tényálladéki eleme az esetek szerint nincsen változásnak alávetve. Az animus injuriandival tehát ne operáljunk, mert sok idő kellett ugyis ahhoz, hogy ezt a téves fogalmat a gyakorlatból mint egy gyomot kiirtsuk.

A most elmondottak után önként következik, hogy ha ennek a «kellék»-nek a főkérdésbe való felvételét a védő inditványára, mint ahogy a czikk szerint a védőnek ezt az inditványt a fenforgó esetben elő kellett volna terjeszteni, a biróság elrendeli: ez csakis a törvény megsértésével járt volna, egy ilyen értelmü elnöki jogi fejtegetés pedig az esküdteket egyenesen tévedésbe kergethette volna.

A kir. Curia az idézett határozatában azt mondotta ki, hogy egy időszaki lap ellen intézett meggyalázó támadás esetében annak a lapnak felelős szerkesztője is felléphet sértettként, mert ilyen általános támadás esetén elsősorban az van sértve, aki a lapnak szellemi részét vezeti, de a kir. Curia nem korlátozta a sértetti minőséget minden támadás esetében kizárólag a lap szerkesztőjére, mert azt mondja továbbá: «a vádlott sértéseit tehát joggal vehették magukra mindazok, kik a lap készitéséhez szellemi tevékenységükkel hozzájárulnak és a lapnak irányát, magatartását meghatározzák.» Tehát megengedi, hogy sértettként mások is felléphetnek, igy például a szerző, a kiadó, a laptulajdonos stb.; de különben is ebben a kérdésben tisztán csak arról volt szó, hogy a lap felelős szerkesztőjének joga volt-e sértettként fellépni, abban az esetben, mikor az általa szerkesztett lapot szennylapnak stb. nevezték. Ezuttal a kir. Curia ezt a kérdést döntötte el — nézetem szerint — teljesen helyesen s függetlenül attól a kérdéstől, hogy a vádlottnak volt-e különös sértő szándéka a szerkesztővel szemben. Mert az a körülmény, hogy vádlott a szerkesztőt nem ismerte, vagy nevét és személyiségét a támadó czikkben meg nem nevezte, ez a becsületsértés vétségének tényálladékát ki nem zárja, mert a vádlott tudatosan használt meggyalázó kifejezéseket a lap ellen, amelynek tartalma csakis személyiségeknek szellemi tevékenysége folytán jő létre s igy tulajdonképpen ezeknek a tevékenységeknek személyesitői vannak megsértve vagy legalább is sértve érezhetik magukat, már pedig a felelős szerkesztőt mint a lap szellemi vezetőjét elsősorban érheti ez a meggyalázás. Hogy bizonyos körülmények között azután a fellépett személyt érintette-e a sértés vagy nem, vagyis ez joggal vehette-e ezt magára, ez már, bizonyitási kérdés.

Felveti végül a czikk érdemes szerzője, hogy «a szindarabok vagy szini előadások ellen nyilvánosan, néha megdöbbentően sértő szavakkal és tettekkel kifejezett gyalázás vagy egy könyvnek» stb. «lepiszkolása esetében a producens lehet-e sértve, illetve felléphet-e sértettként? Hát ez igazán attól függ, hogy ez a birálat tárgyilagos-e vagy sem; mihelyest azonban átcsap a személyeskedésre, még pedig meggyalázó kifejezések kiséretében, akkor «motivumok» itt már szóba nem jöhetnek, mert bármily nemes czél is vezette a birálót, ez a meggyalázás lehetőségét ki nem zárja, mert — miként a kir. Curia egyik határozatában kijelentette — a dicséretes czélt sem szabad törvénybe ütköző cselekmény utján megvalósitani; bármily czélzata volt is tehát a sértőnek, ez nem befolyásolhatja azt a körülményt, hogy a meggyalázottnak tartott személyiség elégtételt szerezhessen.

Vaikó Pál.

Tanulmány német járásbiróságokról.*

D) *A polgári perek ügybeosztása a berlini központi járásbiróságon.*

Egy birói testület sikeres müködésének kulcsa — tudvalevőleg — a munkaanyag helyes, *egyéni* és aránylagosan *egyenlő* elosztásában rejlik. A berlini központi járásbiróságon a perek

* Az előbbi közl. l. a 2. számban.

elosztása, amennyiben nem valamely különleges ügyszak szerint van a *szakbiróhoz* utalva, az *alperes* vagy általában az *ellenfél* neve szerint igazodik.

Tehát ennél a nagy biróságnál az ugynevezett «*alperességi rendszer*» van elfogadva, mely éveken keresztül folytatott megfigyelések eredményeképen, igazságosabb anyagelosztásra alkalmasabbnak mutatkozott és ezért egész Németországban ez a rendszer nyert polgárjogot az ugynevezett «fölperességi rendszer» felett.

Ausztriában is *ez* az elosztási rendszer van meghonositva. Nálunk a főváros balparti (pesti) járásbiróságainál, jelenleg a fölperességi rendszer otthonos. Hogy ez a csoportositás a helyes és *méltányos* perelosztás tekintetéből mennyi nehézséget támaszt, hogy mily nagy mértékben képes egy biróság, vagy egy birói iroda egyensulyát, határidőinek kedvezőtlenebbé, vagy kedvezőbbé is alakulását befolyásolni, ha egy-egy ugynevezett: nagy «behajtási czég» ügyeivel váratlanul az év folyamán ott betoppan, vagy elmegy s minő káros kinövései vannak a nálunk különlegesen lehető: szabad biróválasztásnak, (sok esetben «biró-elkerülésnek») arra elég ehelyütt egy fénysugárral csupán csak reávilágitani, hogy látva ezt, annál teljesebb mértékben álljon előttünk az a biztos alapokon nyugvó másik beosztási rendszer, mely a nyugodt és erősebb hullámzásoknak egyáltalában ki nem tett munkaelosztást oly kézen fekvő egyszerünek tünteti föl.

Felállitandó központi járásbiróságunknál, noha a szabad biróválasztás kisded játéka el is fog esni, czélszerü volna az aprólékos részletekig szigoruan és következetesen keresztül vitt *szakrendszer* mellett, az *alperességi rendszer* gondolatát is életbe léptetni.

*

Ebből a szempontból, minthogy a mi központi járásbiróságunk szervezése is egészen uj irányelveket kell, hogy behozzon majd a perek kiosztásába, nem tartjuk érdektelennek a berlini központi járásbiróság ezen perelosztási rendszerét, *főbb vonásaiban* vázolni.

A perek beosztására nézve igy: *természeti személyeknél* az alperesi első vezetéknév első betüje az irányadó. Az *állam* (kincstár) ellen inditott pereknél, azon hatóság első főnevének kezdőbetüje, amely a kincstárt képviseli, illetve, amennyiben a kincstár képviselete a biróság körzetén kivül létezik, az illető földrajzi hely kezdőbetüje. Ugyanigy a *községek* elleni pereknél.

Czégek, társaságok, egyletek, intézetek, alapitványok és más jogi személyek elleni perekben, a czégben szereplő s a *tulajdonost megjelölő* első *vezeték* név, ilyennek hiányában: a czég *első főneve,* ha ilyen sem volna, az első kezdőbetüje az irányadó.

Csődtömeg elleni pereknél: a közadós neve, a *zárgondnok* elleni perben: az adós neve, a hagyatéki gondnok, vagy végrendeleti végrehajtó elleni perben az *örökhagyó*, vagy *végrendelkező* neve a mértékadók.

Minden biró, akihez ilyképp valamely ügy kerül, jogositva van *helyesbiteni* az oly hibás megjelölést, melyről tudomása van és *mely az ügybeosztás tekintetéből lényeges.* Czéltudatos hibás megjelöléssel tehát nem lehet az ügybeosztást kijátszani s az ügyet valamely nem óhajtott előadó birótól, egy másik, fölperesnek esetleg rokonszenvesebb biró ügykörébe átcsempészni.

Ha azonban a biró az ügy *tárgyalásába* már belement, az ügy más osztályba többé át nem utalható. Ez az intézkedés igen helyesen azt czélozza, hogy a biró az eljárás legelején végezze el vizsgálódásait az ügy hovatartozandósága tekintetében, midőn ez a felekre nézve még sem költséggel, sem időmulasztással, de főképpen időkitolással még nem jár.

A visszaélés lehetősége, ha tudniillik valaki már minden áron vissza akar élni, természetesen az alperességi rendszer keretében sem kizárt valami. Elég erészben arra utalni, hogy több alperestárs esetén, a hovatartozandóság kérdése azzal «kormányozható», hogy a fölperes tetszés szerint az alpereseket olyképp szerepelteti *első helyen,* amint az vélt «érdekének» megfelelő, anélkül, hogy ebben a ténykedésében legtöbb esetben valami szabálytalanság, vagy visszaélés reábizonyitható lenne.

Erre csupán azért kivántam reámutatni, hogy a teljes tárgyilagos szembeállitás hiányával ne vádoltathassam.

*

Az egyes peres ügyeket illetően a hovatartozandóságuk tekintetében az egyes osztályok közt netalán felmerülő kétség esetében, mint ez egyedül észszerü és természetes: a biróság *elnöke* dönt.

*

3. A birák munkaköre. Birói helyiségek. Kimutatások.

Előre kell bocsátanunk, hogy ezen tanulmány térbelileg megszabott keretében, közelebbről csupán a *polgári* járásbirósági eljárással s ennek körén belül is, csak a *polgári peres* eljárás adataival kivánunk foglalkozni. Egy külföldi jogszolgáltatás egyetemének gondos megfigyelése s ezen megfigyelések földolgozása oly óriási anyag és időbeli feladat, hogy az egy tanulmány-ut kapcsán egyáltalában keresztül nem vihető.

Igy tehát birói munkát méltatván, csupán a polgári *perbirák* müködésének ismertetésére szoritkozunk.

A polgári perek ügybeosztása taglalásánál részletezett rendszer mellett, a perek elosztása, évek lelkiösmeretes tapasztalatán és aprólékosságig pontos számadatain nyugvó *beosztáson* alapszik. Hogy a beosztás alapjául szolgáló számadatok mily különös gondossággal vannak csoportositva, egy néhány beosztási példából élénken előtünik. Igy az első polgári peres osztály munkaanyaga például a következő összeállitásból áll. Ide tartoznak az *A* betüből: az *Aa*-tól Appelig terjedő ügyek, *kivéve* az Adler, Abraham, Adam, Alexander és Albrecht megjelölésü ügyeket (melyek sürün előfordulván, ezt a peres osztályt tulságosan megterhelnék) és ide tartoznak továbbá: az *M* betüből kiragadva a: *Meissner* vezérszavu ügyek. A *második* osztály ügykörébe tartozik például az *A* betünek Appe*la*tól: az *A* betü, *végéig* terjedő második része, *kivéve* az Arlt, Arndt és Auerbach vezérszavu ügyeket s a *B* betüből a *Ba* tól *Bad*-ig terjedő ügyek, de még itt is a *Bachmann* nevü ügyek *kivételével.*

És igy megy az az egész beosztáson végig, mindenütt a legaprólékosabb gondosság kifejtésével az egyensulyi állapot minél biztosabb és tökéletesebb elérésére. (A betüszerinti elosztás melletti egyes vezérszavaknak, sőt különlegesen egyes nagy behajtási czégeknek a betüből való kiragadása, nálunk is évek óta eléggé ösmert és alkalmazott rendszer, amely az anyagelosztás egyensulyának fentartására néha az egyedül lehetséges eszköznek bizonyul.)

*

A polgári peres ügyeknek ez a — mint ezek szerint látható — meglehetősen bonyolult *elosztási-rendszere* egy áttekinthető betüsoros jegyzékben van feldolgozva, abban a könyvalaku, sok csinnal kiállitott, hivatalos kiadásu *müködési tervben* (Geschäfts-Plan) mely 123 nyomtatott oldalon, az egész központi járásbiróságnak a közönség szempontjából fontos szervezeti adatait, valamint tárgyalótermeinek elhelyezését és az azokban tartott tárgyalások időrendjét s végül a birói és tisztviselői személyzet lakczimeit tartalmazza.

Ebben az egész betüanyagot és illetve összes kivételeket illetően szemléltető s azonnal felösmerhető módon, német alapossággal és rendszerérzékkel meg van jelölve, hogy mi melyik osztályba tartozik. Azaz: melyik osztályokba van beosztva maga a kérdéses betü és melyekbe az egyes különleges, külön elosztás tárgyát képező vezérszók.

Ezt az egész ügybeosztást — mint már emlitettem — az országos törvényszék elnöksége (Präsidium des königlichen Landgerichts I. Berlin) állapitja meg.

Ha azt a költséget és fáradságot tekintjük, amivel nálunk Budapesten az egyes járásbiróságok ügybeosztásának összeállitása, sokszorositása és kinyomatása jár, melyek még sem forognak közkézen és legfeljebb az egyes jogi szaklapok közlése révén nyernek — bár igy sem önálló nyilvánosságot, önként fölmerül a kérdés, miért nem lesz az ügybeosztás az összes járásbiróságok részére — nálunk is — központilag elkészitve, kinyomatva és a járulékos és önként kinálkozó többi tudnivalókkal forgalomba hozva.

Az előállitás és a hivatalból kijáró összes példányok költségét mindenesetre bőségesen fedezné az az ellenérték, melyet az egész ügyvédi kar kész örömmel szolgáltatna be az egyes példányok megvételi áraképpen.

Hogy ez egyáltalában nem lehet rossz üzlet, amire az állam ráfizetne, abból is kiviláglik, hogy a berlini üzemi tervezet hivata-

*

los kiadása az 1911. szolgálati évben (Geschäftsjahr) már 31. évfolyamát éli.

*

Nézzük már most ezek után, hogy miképpen foglalkoznak a birák ezzel a nékik oly gondosan kiutalt peranyaggal.

A berlini központi járásbiróságon a birák hetenként, szabály szerint heti három napon tárgyalnak. Több napon semmiesetre. Ez rendszer. Két, illetve: egy napon tárgyalnak a felügyelő és egyéb igazgatásügyi (titkári, előadói) teendőkkel is megbizott birák.

Az egyes tárgyalási napok akképen esnek, hogy a birák egyik része: hétfőn, szerdán, pénteken, a másik része pedig: kedd, csütörtök és szombaton tartja tárgyalásait, (terminiren, mint ott mondják.)

Ami bölcs, megszivlelendő s hozzá még felettébb *gazdaságos* is. Nem minden egyes, hanem csak minden két birónak van és lehet ekképp egy közös *tárgyaló terme*, melyben tárgyalási napjain kivül s tárgyalási időpontján tul, egyáltalában nem tartózkodik és amely tárgyalóterem a sajátképpeni külön, ugynevezett «hivatalos szobájával» semmiféle szerves, vagy hacsak véletlenül nem, semmiféle szomszédsági kapcsolatban nincs. Azonképpen a biró jegyzői irodájával sincs rendszerint szomszédosan elhelyezve. Ami teljesen felesleges is, mert az iroda összes teendőit a beosztott irnok önállóan végzi s a birói aláirást igénylő kész ügyeket beviszi a biróhoz, aki azokat a készitett előadmány tekintetében átnézvén, aláirásával ellátja.

Itt kivánjuk megemliteni azt a nem szorosan vett igazságügy szervezeti kérdést, hogy a biróság tárgyaló-termei a legujszerübb berendezésüek és a közegészségügy legmesszebb menőbb követelményeinek is, egész a legaprólékosabb kis részletig is megfelelők.

A biró három-négy méter hosszu s egy méter széles, befelé ivelt nagy C-betü formáju tárgyaló asztala jókora *emelvényen* van elhelyezve. A nagy asztal belső ivének közepén ül a tárgyaló biró, nagy bársonygalléros fekete talárjában, széles lelógó lutheránus papi fehér nyakkendőjével. Előtte a birói asztalon fövege (barett), melyet az eskü kivételénél fejére tesz. Sok mindenféle ellenérvet hozhatnak föl ennek ellenségei a *birói talár* ellen. De hogy ez a birói méltóság kifelé való megtestesitésének a néplélek szempontjából, micsoda olcsó és kiváló eszköze, arról igazán kár vitatkozni. Ezt helyben látni kell. És ha valaki hosszabb idő alatt megszokta e taláros jogszolgáltatást, egyenesen érthetetlennek találja — mint ezt itt időző külföldieknél már ismételten megértem — hogy a hely és foglalkozás méltóságához miképp találhat, a hétköznapi ruházat nálunk szokásos tarka összevisszasága.

A birói emelvény bal sarkában, néha mind a két oldalán is, ülnek a tárgyaló biró jegyzőkönyvvezetői, kik hol felváltva, hol az ügyek szokványosabb, vagy bonyolultabb természete szerint, képességükhöz mérten kijelölve, önálló módon szerkesztik a tárgyalások jegyzőkönyveit.

A birói tárgyaló asztalon a főbb birodalmi törvények (igy a Bürgerliches Gesetbuzch für das Deutsche Reich [B. G. B.], Zivilprozessordnung [C. P. O.], das deutsche Gerichtskostenwesen [G. K. G.], Gerichtsverfassungsgesetz [G. V. G.], Grundbuchordnung [G. B. O.], Gewerbegerichtsgesetz [G. G. G.], Handelsgesetzbuch [H. G. B.], Konkursordnung [K. O.], Rechtsanwaltsordnung [R. A. O.], stb.) és az ügyviteli szabályok bekötött példányai igen gyakorlatias szétnyitható és tetszés szerint szélesbithető vas könyvtartályokban hivatalból vannak elhelyezve. A birói asztalok elé két kisebb méretü álló-iróasztal van fölállitva — a szükséges s valóban használható irófelszerelésekkel ellátva, a tárgyaló ügyvédek részére. Ezek ugyancsak fekete földig érő tógában (a birák bársonygallérját selyemgallér helyettesiti — ez az egész ruházati különbség) teljesitik igazságügyszolgálati kötelmeiket. Előadásaik közben tehát — bár asztalukra támaszkodva — a felek képviselői állanak, amint egyáltalában a német biróságok előtt. mig kihallgatása, vagy előadása tart, mindenki áll. Még a Reichsgericht előtt tárgyaló korosabb s nagytekintélyü ügyvédek is. Ülni a tárgyalás rendes menetében, csak a biróság tagjainak s a *közönségnek* szabad. Jóval hátrább, mint a felek álló-iróasztalai. van még egy székekkel is ellátott ügyvédi, ugynevezett kirakó-asztal. ahol a «következő» ügy vagy ügyek, már esetleg a teremben tartózkodó képviselői foglalnak helyet. (Tehát még közönség.) Több ügyvéd és fél azonban, mint amennyi éppen az adott, vagy a sorban következő tárgyalás szempontjából szükséges — ugy vettem ki — rendszerint nem tartózkodik benn a tárgyaló teremben.

A felek és tanuk, a zárt, télen jól fütött és kényelmes padokkal rendelkező folyosókon tanyáznak.

Az ügyvédek pedig jogszolgáltatási szerepük méltóságának megfelelő, minden szükséges könyv és irószerekkel, mosdókkal, ruhatárral és telefonfülkékkel fölszerelt *ügyvédi szobákban* tartózkodnak addig, mig a sor reájuk kerül.

A tárgyalóterem végében, egy-két kényelmes ülésü padsor a közönség számára van beállitva.

A termek, valamint folyosók padlózata asbest-linoleum, amely mindennap le lesz mosva, kétszer évente pedig pormentesitő olajjal még külön beitatva, mely olaj a padló sértetlen fenntartása érdekéből is igen előnyös hatásu. Ugyancsak ilyen asbest-linoleumszerü anyaggal vannak fedve az összes tárgyaló és iróasztalok, melyek tisztasága tehát annál is inkább, mert megfelelő szolgaszemélyzet által állandóan és *valóban* tisztogattatnak és törültetnek is, semmiféle kivánni valót nem hagy hátra s szinte mintegy «ragyognak a tisztaságtól». (Némileg kellemetlen érzései támadnak mindezeket látva, például az esetleg idetévedő budapesti szemlélődőnek, ha az odahazavalósi tisztasági állapotokat varázsolja itt lelki szemei elé.) A tisztaság fenntartását illetően — mert hiszen magától ez itten sem megy — érdekesnek tartom itt leszögezni azt az adatot, hogy a rendszeresen szervezett négy háziszolgán kivül (havi fizetésük 90—125 Márka) 51, azaz *ötvenegy* állandó tisztogató asszony (ständige Arbeitsfrauen) végzi szünet nélkül és a pontosan intézkedő tisztogatási beosztásnak megfelelőleg, az alapos tisztántartás munkáját, akik is ezen tevékenységükért: 30 Pfennig óraszám — dijazást kapnak. (Az évenként kétszeri, ostromállapotszerüen beköszöntő és a felgyülemlett piszkot és szennyet két napra csakugyan felfüggesztő ugynevezett «nagy takaritások» intézménye itt teljesen ösmeretlen.)

*

Az összes, embermagasságon felül egyszerü, de izléses faburkolattal fedett, óriási ablakokkal fölszerelt tárgyaló termeknek, valamint a természetesen sokkal kisebb méretü, de szintén igen gyakorlatiasan és lakályosan fölszerelt *birói szobáknak*, részben iv, részben izzó lámpákra berendezett villamos világitása van. (Mondanom sem kell, hogy az egyes iróasztalok is villamos lámpákkal vannak fölszerelve.)

Legfőbb ideje volna végre már nálunk is, hogy a korszerü és a helyzet komolyságának megfelelő világitás kérdése, még a bérház-rendszer mai keretében is általános, sürgős és olyan megoldást nyerjen, amelyben a megfelelő világitás nyujtása játssza a főszerepet és ne pedig az, hogy az égési másodperczek ügyiratszerü, pontos vezetése és ellenőrzése több értékes munkaerőt vonjon el voltaképpeni rendeltetésszerü szolgálatától, mint amennyit a fölhasznált világitási anyagnak akár kétszerese megér.

Az épület széles helyiségei — a folyosókat is beleértve — szabályozható légfütéssel melegittetnek, ami a fa- és szénfütéssel járó elkerülhetetlen és végeredményében többnyire eltakaritatlan piszkot és port, valamint egyéb fütéskörüli nyomoruságokat, még csak fölmerülni sem engedi.

A tárgyaló termekből a biró asztaláról, *villamos csengő* szól ki a folyosóra. Minthogy pedig a tárgyalások személyi anyagát elrendező hivatalszolga (Aufwartender Gerichtsdiener), néha két, sőt előfordul, hogy három biró tárgyalási személyeit csoportositja s eszközli az ügyek felhivását, egy csengő-jelzőtábla mutatja a szolga asztalánál, hogy a hivó jel melyik számu tárgyaló szobából adatott. Az eredetileg ezen czélra a birótól a szolgához vezető házitelefon intézménye a gyakorlatban nem vált be s ezért leszerelték.

Itt kivánjuk még megemliteni, hogy a birói helyiségek számjelzését feltüntető táblák olyképp vannak elhelyezve, hogy egy jókora plébtáblácska mindkét oldalára festett nagy fekete számok egy kiugró karra vannak akasztva, ugy, hogy az egyes helyiségek számozása a folyosón haladók számára messziről jól fölismerhető.

Azonfelül is azonban a birósági épület minden fordulójánál, az összes emeleteken nagyarányu tájékoztató táblák vannak alkalmazva, annak kitüntetésével, hogy mely osztályok s mely számu termek mily irányban feküsznek. (Az épület minden kapubejáratá-

nál ezenfelül részletes tájékoztató beosztási táblák vannak alkalmazva.)

Az előadó birák u. n. magán-dolgozószobái, melyekbe a belépés a biró benn időzése idejében, az ajtókra akasztott figyelmeztetés szerint, csak előzetesen a szolga utján megtörtént *bejelentés után* van megengedve, közepes méretü egyablakos szobák nagy terjedelmü kényelmes iróasztallal, ügyiratok és könyvek számára szolgáló szép kiállitásu, u. n. kirakóasztallal, korszerü mosdóval s felemás, könyvek, ügyiratok és a ruházat részére szolgáló, ujabban nálunk is már alkalmazásba került szekrénynyel. Ezekben a szobákban készülnek elő a birák (amennyiben ezt nem otthon, magánlakásaikon végzik) tárgyalásaikra, szerkesztik meg részben itéleteiket. Nem tárgyalási napjaikon azonban a biróságnál bennlételük, ha csak egyéb hivatalos teendőik (p. o. a felügyelet) nem követelik, nem kötelező s tárgyaláson kivüli munkálataikat otthon is elvégezhetik.

*

Nem lesz érdektelen, ha a birák müködését illetően a berlini központi járásbiróság ügyforgalmáról nehány összadatot ide igtatunk.

Az ügycsoport megjelölése.	1909. évben	1910. évben
1. Fizetési meghagyás érkezett	53,154	88,013
2. Közönséges polgári per érkezett	206,660	210,766
3. Okirati és váltóper érkezett	20,990	23.984
4. Ideiglenes intézkedések tétettek*	4,598	5,057
5. Perenkivüli ügy érkezett	8,476	10,452
6. Érdemleges tárgyalás tartatott	73,679	83,675
7. Nem érdemleges tárgyalás tartatott**	171,161	179,923
8. Érdemleges itélet hozatott	19,249	21,748

Átlagban tehát ezen hiteles kimutatás szerint 1910-ben egy tárgyaló biróra: 2406 polgári per («C—Sachen») és *248* érdemleges itélet jutott, ami nagy átlagban csaknem egészen megfelelő a mi hazai, nagyobb munkaanyagu polgári járásbiróságaink birói peranyag elosztásának és érdemleges itélet hozatali tevékenységének. (Országos átlag szerint ugyanis jutott nálunk: 1909-ben 2524, 1910-ben 2423 polgári pör egy-egy biróra.)

Ennél jóval kedvezőtlenebb azonban a *budapesti* átlag, mely szerint:

1909-ben 67 biróra esett egyenként átlag 3398
1910-ben 74 « « « 3091
uj érkezésü polgári ügy.

Gazdaságos, munkaerő kimélő elmélet és erre érdeme szerint sulyt vető igazságügyi politika mellett azonban ezt a feltétlenül tulmagas, bár csökkenő irányzatu budapesti átlag arányszámot, legalább is az országos átlag mértékére le kellene nyomni és ezenfelül megfelelő alakban még óvni is kellene az egyeseket, hogy ezt az amugy is egészségtelen, átlagos arányszámot a nyugodt, lelkiösmeretes és alapos itélkezés és teljes munkaerejőknek minél messzibb kiterjedő időre való csorbitatlan megóvhatása érdekében «érdemszerzési alapon» tulszárnyalni ne igyekezzenek.

Dr. Révay Bódog,
budapesti kir. járásbiró.

Tanácskozási és szavazási rend.

A Jogt. Közl. 2. számában fenti czim alatt dr. Orbay Dénes ügyvéd ur érdekes fejtegetés kiséretében mutat a BP. fogyatékos intézkedésére a törvényszéki tanácskozás és szavazást illetőleg s egy gyakorlati példával világitja meg, miként lehetséges két felmentő vélemény daczára vádlottat marasztaló itélettel sujtani.

Czikkiró fejtegetésének azon részéhez, mely az esküdtek mai szavazási rendje mellett előfordulható visszásságokról szól, pár szó megjegyzésem volna. Nevezetesen az a vitatott eset, hogy ha az esküdtek közül 9 felmentést akar és mégis marasztaló itélet hozható, nézetem szerint nem fordulhat elő.

A felhozott példa szerint: ha 4 esküdt a főkérdésre «nem»-mel szavazott, az «igen»-nel szavazó 8 esküdt közül pedig 5 esküdt a beszámithatósági mellékkérdésre szavazott «igen»-nel, akkor mindkét kérdésnél a felmentés törvényes kisebbségben maradt s igy a verdikt büntető lesz.

Nézetem szerint — ez esetben — a verdikt éppen ellenkezőleg felmentő lesz. Mert ha 4 esküdt a főkérdésre «nem»-mel szavaz, szavazatnak a — beszámitást kizáró okra feltett — mellékkérdést illetőleg még abban az esetben is a vádlottra nézve kedvezőbb szavazatokhoz számitandó, ha ők a főkérdésen kivül feltett további kérdésekre vonakodnak feleletet adni. Erre nézve a BP. 368. §-ának utolsó bekezdése az irányadó.

Tegyük fel, hogy az a 4 esküdt azért szavazott a főkérdésre «nem»-mel, mert a vádat bizonyitottnak nem látja. Ez esetben őket a törvény arra a következetlenségre nem kényszeritheti, hogy a beszámitást kizáró ok iránti kérdésre is szavazzanak. Mindazonáltal, ha a főkérdésre 8 igennel szavazó esküdt közül a beszámithatósági mellékkérdésre 5 «nem»-mel szavaz is, a verdikt felmentő lesz; mert a fenmaradó 3 igenleges szavazathoz, mint a vádlottra nézve kedvezö határozathoz a főkérdésre adott 4 nem szavazat is hozzáadandó, tehát 3+4, vagyis 7 szavazat lenne a beszámitást kizáró okot tartalmazó különkérdésre nézve igenlegesnek tekintendő. a vádlott felmentendő lenne.

Czikkiró szerint a többség itéletének helyes kialakulását csak ugy biztosithatnók, ha a beszámitást kizáró ok mindig és nem, mint a BP. rendeli, «lehetőleg» volna a főkérdésbe foglalandó.

Az ilyen ok iránti külön kérdés előzőleg tényleg azzal a rendszertelenséggel járt, hogy a kérdésre adott 7 nemleges szavazat elitéltetésre vezetett, mig ha azt a főkérdésbe foglalták, 8 igenleges szavazat kellett az elitéltetéshez.

Ezt a visszásságot azonban a Curia 86. számu döntvénye megszüntette, kimondván, hogy «az esküdteknek ama határozatához, mely szerint a beszámithatóságot kizáró ok (Btk. 76., 77., 79., 80. és 82. §§.) nem forog fenn, legalább 8 szavazat szükséges abban az esetben is, ha az külön kérdésbe foglalandó».

Az aggodalom tehát legfeljebb annyiban jogosult, hogy ez a döntvény a büntethetőséget kizáró okokra és a büntethetőséghez megkivánt erkölcsi és értelmi képesség megállapitására nem terjed ki, holott ezek is a bünösség egyik elemét alkotják. Ennyiben volna tehát kivánatos, hogy «a felmentést involváló kérdések mind a főkérdésbe» foglalandók lennének.

Dr. Rácz Béla.

A járásbirósági ügyvitel egyszerüsitése és az évi ügyforgalmi kimutatások.

A 2701 910. I. M. rendelet egy nagyon helyes rendelkezése, hogy szünetelő pereket a kezelés szempontjából mint befejezetteket rendeli kezelni. A rendelet 13. §-a ugyanis a lajstromban ezeket szünetelés folytán mint befejezetteket rendeli kivezetni, s igy az eddigi nehéz összeállitás teljesen megszünt és sokkal könnyebb a számadatok csoportositása.

Hogy a szünetelő perek összeállitása s azok csoportositása mily nehéz munka volt, azt a statisztika elkészitői tudják legjobban. De különösen érezték ezt a nehézséget a nagyobb járásbiróságok, ahol az évközben előfordult változások következtében nehéz volt megállapitani azt, hogy a távozó biró kimutatásába hány szünetelő per szerepeljen, s mennyit vegyen át a szünetelőkből az utód. Volt már rá eset, hogy a kimutatás évében érkező előadó, ki csak fél évig volt helyén, a saját rovatában tüntette fel azokat a pereket, melyek három év előtt indittatván meg, a szünetelés folytán a kimutatás évében befejezetteknek voltak feltüntetendők. Helyesen tette, mert az állás előtte több hónapon át nem volt betöltve, s igy a távozó előadónak fel nem voltak tüntethetők. De az is igaz, hogy a kimutatás évében érkező biró — ha az év közepén érkezett — ezeket a befejezett pereket minden munka nélkül kapta, s igy a befejezés rovata ellenszolgáltatás nélkül kedvezett neki. Igy előállhatott az az eset, hogy valaki tul sok pert fejezett be, holott a befejezés csak annyiból állt, hogy az uj székhelyre helyezték át. Tényleg ezeket nem ő, hanem önmagától az idő, vagy — még helyesebben — a felek negativ magaviselete fejezte be.

És miért volt mindez a nehézség? Hiszen azt, hogy hány per lett a kimutatás évében inditva s ezek közül menynyi lett itélettel s menynyi egyezséggel befejezve, azt a kimutatásból a szünetelő perek nélkül is meglátjuk. De ki volna kiváncsi arra,

* (Einstweilige Verfügungen.)

** Ez a számadat nálunk nem képezi gyüjtés tárgyát; az egyéb eredmény ennek nem megfelelője. Pedig ez a szám is a birói müködés kifejezően jellemző adata.

hogy a meginditott perekből hány szünetel. Hiszen ha a peres felek közt az a megállapodás, hogy folyamatba tett perüket fel nem elevenitik, ez olyannak tekintendő, mintha már is befejezett volna, vagyis maguk közt egyenlitették azt ki.

De nincs szükség a szünetelő perek számának feltüntetésére abból a szempontól sem, mert esetleg elő állhat az az eset is, hogy valakinek ki lett osztva tiz per, s hozott tizenegy itéletet. Nem tudni tehát, hogy tiz perben hogyan lehet 11 itéletet hozni. Ez csak a laikusok előtt lesz megmagyarázhatlan, mert a hozzáértő magától is rájön, hogy a tizenegyedik per felujitott per.

Van azonban a fent hivatkozott §-nak egy rendelkezése, mely könnyen zavarokra fog okot szolgáltatni. A negyedik bekezdés szerint a kimutatás 41. rovatát a tárgyalási napló 18. rovata alapján kell kitüntetni.

Ez a rendelkezés nem helyes.

A tárgyalási naplóba bejegyezzük az összes pereket, melyek tárgyalás alá kerültek. Bejegyezzük tehát azokat is, amelyek ujrafelvétel folytán kerültek ujabb tárgyalás alá. Ilyenek azonban — köztudomás szerint — nem egyszer, hanem többszörösen is előfordulnak. Senki sem fogja kétségbe vonni, hogy mikor a tárgyalások eredményét a naplóban feltüntetem, ugy kell azt feltüntetnem, hogy minden egyes pernél a vonatkozó rovatot kitöltöm. Ahol tehát a felek meg nem jelentek, ott a 18. rovatot fogom kitölteni. De ha az egy évben többször lett felujitva, akkor helyesen töltöttem ki a tárgyalások eredményét, de helytelen adatokat szolgáltattam az ügyforgalmi kimutatásnak, sokkal több szünetelő pert tüntetvén ki a ténylegesnél. Ez nyilván a kimutatást készitő hátrányára történik.

Hátránya az, hogy azokat a pereket, melyeket végzéssel fejezett be, elnyelték a szünetelők. Ha p. o. valakinek 100 pere volt beosztva s azokból 40-et itélettel, 20-at egyezséggel fejezett be, tényleg szünetelő belőlük csak 60 lehet. Pedig — minden valószinüség szerint — a tárgyalási napló 18. rovata többet mutat. És az itélettel s egyezséggel befejezett pereken kivül mindenütt akad végzéssel befejezett per is. Ezeknek már nem jut hely a kimutatásban. Benn foglaltatnak a szünetelőkben, ámde nem a valóságnak megfelelőleg.

Van a kimutatásnak még ennél is nagyobb hibája s ez a telekkönyvi ügyek csoportja. Évek óta rossz ez a statisztika s nincs aki javitson rajta!

Helyes, hogy a végzett munka megbirálhatása szempontjából nem csupán a számokat kivánják, de az ügyeket is, hogy meglássék vajjon az előadó nem csupán számokra dolgozik-e, de a csoportositásnak nem szabad ugy történnie, mint ahogy a kimutatás 111--124. rovatai kivánják.

A kimutatás szerint ki kell tüntetni, hogy a telekkönyvi előadó hány végrehajtási zálogjogot jegyeztetett be, hány árverési kérvényt intézett el, hány sorrendi tárgyalást tartott és hány vételárfelosztást. Ezek összegezendők s az összegnek egyeznie kell a beosztott ügyek számával.

Ez teljes lehetetlenség.

Valakinek csupán tiz telekkönyvi végrehajtási ügye volt és semmi más. Ennek az előadónak tehát csupán tiz ügyről szabad számolnia, de ha lelkiismeretesen tölti ki a kimutatás fent hivatkozott rovatait, akkor sokkal többet kell kimutatnia. Mert van majdnem a legtöbb végrehajtási ügyben nem egy, de két-három árverés is, van több sorrendi tárgyalás is. Ha tehát ezeket összegezi, akkor okvetlenül nagyobb számot kap, mint tizet.

A telekkönyvi ügy rendesen azzal, hogy a kérelemnek hely adatik, el is van intézve. Ámde a végrehajtási ügyekben ez nem mondható, mert semmi körülmények közt sem elintézett az a végrehajtási ügy, melyben az árverés a kimutatást követő évre van kitüzve.

Igy tehát lehetséges, sőt nem ritka, hogy valaki mint telekkönyvi előadó elintézte a neki beosztott összes telekkönyvi számokat, de ügyei elintézetteknek nem mondhatók, mert a legtöbb esetben folyamatban maradt végrehajtási ügyei is vannak.

Nemcsak árverési, de egyéb ügyek is folyamatban levőknek tekintendők. Igy azok, hol az érdekeltek meghallgatására határidő van kitüzve (pedig ezek száma sem a legkisebb) hol a megtartott árverés után annak jogereje van nyilvántartva, vagy ahol sorrendi tárgyalás tüzetett ki.

Egyes helyeken a kimutatásokat ugy készitik, hogy mivel elintézetlen szám nem maradt, nem szabad elintézetlen ügynek sem maradnia.

A fentiek után természetesnek találom, hogy az ily összeállitás nem fedi a valóságot, de még természetesebb, hogy a kimutatás rovatai helyesbittessenek.

Hamar Gyula,
szakolczai járásbiró.

Különfélék.

— **Dr. Kobler Ferencz** székesfővárosi tiszti ügyész elhunyta nagy veszteség az ügyvédi karra. Ritka jogászi képzettsége, széleskörü általános müveltsége szinte predesztinálták őt arra, hogy a főváros jogi tanácsadója legyen. Egy-egy perirata az átlagos pervitel szinvonalát messze felülhaladó valóságos tanulmány számba menő elaborátum volt. Irodalmi müködésében is érvényesültek e kvalitások. és a halál oly életpályát vágott derékban ketté, melytől sok kiválót lehetett remélnünk.

— **Egy év a kir. táblák életéből.** Előttünk fekszenek Magyarország tizenegy királyi táblájának 1911. évi ügyforgalmi és tevékenységi kimutatásai; egymagukban is sok becses és érdekes adatot tartalmaznak, még többet azonban akkor, ha a kimutatások egyes tételeit az 1910. év hasonló tételeivel összevetjük.

A kir. táblákra az 1911. évben is derekas munka várt és azok annak becsülettel meg is feleltek.

Beérkezett a kir. táblákhoz az 1911. év folyamán 34,557 polgári ügy és zsellérper, 5122 felülvizsgálat, 227 sommás perbeli felfolyamodás, 8702 büntetőügyi felebbezés, 3313 büntetőügyi felfolyamodás, 2007 semmiségi panasz és 1407 pénzügyi kihágás, összesen 55,335 ügy. Az 1910. év végén maradt 9559 hátralékkal együtt tehát elintézendő volt 64,894 ügy; ebből elintéztek a kir. táblák 54,511 ügyet és 1911. év végén elintézetlen maradt 10,383, vagyis az összes elintézendő ügyeknek 16%-a.

Ami már most az egyes kir. táblákat illeti, legtöbb ügy érkezett a budapesti kir. táblához: 14,193 és legkevesebb a pécsihez: 2702. A pécsin kivül még a győri tábla az, amelyhez 3000-nél kevesebb ügy érkezett (2904), a többi tábla ügyforgalma 3459 és 5735 között váltakozik.

A kir. táblák 204 itélőbiróval müködtek; legtöbb biró volt a budapesti táblánál: 49, legkevesebb a pozsonyinál: 11. Az összes kir. táblák személyzete alapján kiszámitott országos átlag szerint egy biróra 271 ügy esnék; ennél azonban jóval több jutott a pozsonyi táblánál (314), a marosvásárhelyi és a temesvári táblánál (296), a budapestinél (289); az országos átlagot megközeliti Kolozsvár 276 és Kassa 272 ügygyel, mig az országos átlagon alól maradnak: Szeged, Debreczen, Nagyvárad, Győr és Pécs, ahol egy táblai biróra 260, 256, 256, 223 és illetve 205 ügy esik. Az 1910. évi országos átlag 274 ügy volt, ebben az évben a legtöbb ügy (327) a temesvári és a legkevesebb (216) a pécsi tábla biráira esett.

A kir. táblák az 1911. év folyamán 24,928 itéletet hoztak, vagyis az 1910. évben hozott 25,013 itéletnél 85-el kevesebbet, de 926-al többet, mint 1909-ben. Az egy biróra eső országos átlag ennélfogva 1911-ben 122-re száll le, az 1910-ben volt 123-ról, az 1909. évi 119-el szemben. Az országos átlagon felül egy biróra esett itélet: Temesvárott 164, Pozsonyban 139, Kassán 125; az országos átlagon alól: Budapesten 121, Kolozsvárt 120, Győrött 119, Nagyváradon 116, Debreczenben és Szegeden 114, Marosvásárhelyt 109 és Pécsett 104.

A beérkezett ügyeknek legtöbb: 31%-a maradt elintézetlenül Budapesten és ezután 29%-a Szegeden, a legkevesebb 7 és 10% Marosvásárhelyt és Győrött.

Érdekes az a körülmény, hogy mig a budapesti és a pécsi táblánál a büntetőügyi felfolyamodások a felebbezéseknek csaknem felényi számára rugnak, addig más táblánál ez a szám a felebbezéseknek harmad-, sőt a temesvári táblánál hatodrészére apad. Azt hisszük, nem csalódunk, ha ezt a körülményt a kir. ügyészségeknek főügyészségi kerületenként különböző irányzatu müködésével hozzuk összefüggésbe, mert ott, ahol a kir. ügyészségek csak alapos rostálás után nyujtanak be vádiratot, kevesebb lesz az elsőfoku megszüntető határozatoknak és az ezek ellen a kir. táblákhoz intézett felfolyamodásoknak a száma.

Érdekes és a pénzügyi hatóságok müködésére jellemző adat az is, hogy mig például az óriási kiterjedésü és a főváros majdnem milliós lakosságát is felölelő budapesti kir. táblánál a pénzügyi kihágások száma csak 253, addig a temesvári kir. táblához 465 ily ügy érkezett. Nem találja ez óriási szám a vámkülföld közelségében sem magyarázatát, mert például a kolozsvári táblához, amelynek pénzügyi biráskodása a vámkülfölddel határos egész Erdélyre kiterjed, mindössze 197 pénzügyi kihágási ügyet vittek fel.

Amint tehát látjuk, a kir. táblák az 1911. évben kevesebb ügyet fejeztek be és kevesebb itéletet hoztak, mint az előző évben, jóllehet 1911-ben kevesebb volt a kir. táblákra hárult munkateher, mint 1910-ben és igy természetes következményként jelentkezik a hátralékok növekedése; növekedett pedig a hátralék a budapesti táblánál 447-el, a szegedinél 320-al; ezenkivül még négy táblánál emelkedtek a hátralékok kisebb-nagyobb számmal, mig öt táblánál a hátralékok csökkentek.

A kir. táblák kimutatásai is élénken illusztrálják a mi igazságügyi szervezetünk egyik igen égető sebét: az egyenlőtlen munkamegosztást: mert helyes igazságügyi szervezet mellett olyan ellentétek, hogy egyik biróra 205 ügy essék, mig a másik 314 ügy terhével küzdjön, elő nem fordulhatnának.

A kimutatások egy másik, igen sokszor hiában felpanaszolt bajra is reávilágitanak: és ez a birói állások feltünő lassu betöltése. Igy pl. a budapesti táblánál 5 itélő birói állás 6 hó és 11 napig volt betöltetlen, a marosvásárhelyinél egy birói állás 126 napig, a kolozsvárinál egy birói állás 165 (!) napig, a temesvárinál ismét egy birói állás 94 napig stb. Ily rendszer mellett, midőn a birói testület hónapokon át csonkán müködik, csakis a mi itélő biráink megfeszitett munkásságára vall, hogy a hátralékok száma aránylag kis mérvben növekedett.

Végül megemlitjük, hogy tiz táblánál még mindig a régi rendszerü kezelés áll fenn, a maga sok iktató, kiadó és irattári sorkönyvével, mig Temesvárott az egyszerüsitett Omaszta-féle rendszer van életben. A régi rendszerü kir. táblánál 1911-ben 128,123 drb. beadványt iktattak; hogy ennek a szertelen számnak beiktatása, kiadói és irattári sorkönyvbe bevezetése mennyi időt rabolt el, azt külön kiemelni felesleges; azonban arról, hogy az egyszerüsités az összes tábláknál életbelépne, — egyelőre hallgat a krónika. *U.*

— **Birói értekezletek.** A budapesti kir. törvényszék elnöke az elmult héten értekezletre hivta össze a budapesti járásbiróságok vezetőit, amely értekezleten az elnöki ügyek elintézése körüli egyszerüsitéseket beszélték meg. Mint halljuk, ezentul minden hónapban egyszer összejönnek a vezető járásbirák értekezletre. Örömmel vesszük ennek az ujitásnak a hirét, mert reméljük, hogy általános érdekü dolgok is szóba fognak kerülni ezeken az értekezleteken, aminek azután az igazságszolgáltatásra lenne üdvös hatása.

Épp igy nagy örömmel regisztráljuk a továbbképzés azon módszerét, melyet a törvényszék elnöke kezdeményezett. Az uj polgári peres eljárási törvénynyel a birák idejekorán megismerkednek az időnként tartandó előadások kapcsán. Az első ily ismertető előadást *Szentirmay Ödön* törvényszéki biró tartotta.

— **Az igazságügyi költségvetési vitában** *Ráth Endre* orsz. képviselő szóba hozta sok praktikus eszme fejtegetése közben a biróságok külső felszerelését. Beszédéből kiemeljük a következő találó jellemzést:

Mi ma az igazságügynek — hogy ugy mondjam — külső képe? Legtöbbnyire kevés kivétellel — rozoga, valósággal megszégyenitő házakban és odukban, sőt, hogy a t. igazságügyminiszter urnak a legutóbbi költségvetés tárgyalása alkalmával tartott beszédéből idézzek, nem ritkán konyhákból átalakitott helyiségekben, fojtó levegőben görnyed egy vagy több ember, az ugynevezett biró, vagy biróság, és vivja önmagával is lelki tusáját, hogy éhbérért az örök szegénységnek fogadalmával lelkében függetlenül és hozzáférhetlenül itélkezzék az igazság érdekében.

Nem megszégyenitő-e, ami itt történik? Nap-nap után százezrek és milliók forognak előtte és az alatt számon kérik tőle, hogy gyertyavilág mellett mennyit dolgozott, nehogy a gyertya mulása és fogyása hozzáférhessen az ő egyéni tisztességéhez. Számoltatják az elfogyasztott szénnel és kokszszal, és fával, hogy mennyit dolgoztak, mennyi fütésre volt szükség, hogy ki tudják ezt mutatni azok az emberek, akikre pedig rábizzuk a közvagyont, az erkölcsöt és mindent, ami szent ebben az országban.

— **A budapesti kir. járásbiróságoknál**, de különösen az V. ker. kir. járásbiróságnál állandóan panasz tárgyát képezi az, hogy a birák az itéletek és egyéb birói határozatok eredeti fogalmazványát heteken át nem irják alá. Hiába készitik elő az ügyvédek és jegyzők a makacssági itéletek és kielégitési végrehajtást elrendelő végzések stb. eredetijeit, a biró urak asztalán, vagy szekrényében heteken át feküsznek az akták, anélkül, hogy azokat aláirnák. A puszta aláirás elmaradása miatt a szintén elkészitett kiadmányok sem expediálhatók, ennélfogva sok hitelező sok ezer koronás követelését kénytelen elvesziteni az aláirások elmaradása miatt, mert a követelést idejében nem tudja behajtani. Ennek folytán hiába hozzák a legmodernebb törvényeket a jogszolgáltatás gyorsitása érdekében, ha ily bürokratikus akadály a legjobb reformokat semmivé teszi. Hogyha a felügyeleti hatóságok konkrét eseteket kivánnak ismét, akkor egyszerüen hivatkozhatunk a csaknem minden biróságnál fenforgó állapotokra, különösen pedig az V. ker. kir. járásbiróságra.

Radikális és erélyes intézkedésekre van itt szükség. Ott ahol szükséges, a személyzetet szaporitani kell és a biróságokat el kell látni gyorsirókkal, de legalább is kellő számu irógépekkel. Ma már minden téren igénybe veszik a modern kor vivmányait és éppen csak a jogszolgáltatás az, amely e tekintben a leghátrább ballag. *u.*

— **Büntetőbiróságaink ügyforgalmának lassubb voltát** konstatálja a közállapotainkról szóló 1910-iki jelentés. Épp ugy, mint a polgári ügyekben, a bünügyekben is fokozatosan lassubb lesz az eljárás. A járásbirósági hatáskörben véget ért ügyek pertartamának alakulását a következő táblázat mutatja:

	Az I. fokon jogerőssé lett 100 ügy közül			II. fokon	III. fokon
	1 hónapon belül	3 hónapon belül	3 hónapon tul	fél éven belül	1 éven belül
			ért véget		
1906 ban	60	93	7	90	79
1907 ben	58	93	7	89	84
1908-ban	54	91	9	87	85
1909-ben	54	91	9	83	84
1910-ben	51	90	10	82	85

A törvényszéki hatáskörbe tartozó ügyekről a következő táblázat számol be:

	Az I. fokon jogerős befejezést nyert 100 ügy közül			II. fokon			III. fokon	
	6 hónapon belül	1 éven belül	1 éven tul	1 éven belül	1 éven tul	1 éven belül	1—2 éven évig	2 éven tul
				ért véget				
1906-ban	72	93	7	70	30	20	61	19
1907-ben	73	94	6	69	31	23	60	17
1908-ban	70	93	7	71	29	25	60	15
1909-ben	72	93	7	71	29	24	62	14
1910-ben	67	91	9	67	33	25	59	16

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Vas pénzszekrényben lévő készpénz biztositása lopás ellen. A biztositott vastag gondatlansága a pénzszekrénykulcs őrzésénél.** *A.* üzlettulajdonos *B.* biztositó intézetnél lopás ellen biztositja üzlethelyiségében elzárt vas pénzszekrényben őrzött készpénzét. A pénzszekrény kulcsát éjjelen át az üzlethelyiségben levő nyitott asztalfiókban hagyta. A boltba betörtek, az asztalfiókból elővett eredeti kulcscsal kinyitották a pénzszekrényt s ellopták a készpénzt. A biztositott üzlettulajdonos keresetet indit a biztositó társaság ellen a kár megtéritésére vonatkozó kötelezettség megállapitása iránt.

Az osztrák legfelsőbb törvényszék a két alsófoku itélet megváltoztatásával felperest elutasitotta keresetével a következő indokolás kiséretében:

A kötvény szerint «zárt vas pénzszekrény»-ben őrzött készpénz képezte a biztositás tárgyát. A biztositó nyilván a biztositott készpénz kellő őrizetének tényéből indult ki; ez a dijtételek alacsonyságából is látszik. Vastag gondatlanságot követett el tehát a biztositott, midőn a bezárt pénzszekrénykulcsot sem magával nem vitte, sem megfelelő zárt helyre nem helyezte, hanem az éjjelen át minden őrizet nélkül maradt üzlethelyiség egyik nyitott asztalfiókjában hagyta s ezáltal a lopás veszélyét tetemesen fokozta. A biztositott vastag gondatlansága esetében pedig a biztositó nem köteles a bekövetkezett kárt megtériteni (K. k. oberster Gerichtshof 1911. G. Z. Rv. I. 730/11.)

— **A birói létszám folytonosan szaporittatik Poroszországban.** 1907. évben 145, 1908. évben 123, 1909. évben 121, 1910. évben 105, 1911. évben 94, 1912. évben 79 uj birói állás rendszeresittetett.

— **A büntetőjog és a büntető eljárás körében nagy jelentőséggel biró rendeleteket bocsátott ki legutóbb a porosz igazságügyi kormány.** I. Az első (1911 deczember 22. keletü) királyi rendeleten nyugvó felhatalmazás alapján, a szabadságvesztés-büntetések elhalasztására és félbeszakitására, valamint a pénzbüntetések elengedésére s részletfizetési kedvezmények adására vonatkozik. Alapelvül szolgál, hogy az ügyészek az eddiginél szélesebb körben ruháztassanak fel ama kedvezmények engedélyezésére vonatkozó joggal.

Nevezetes ujitás, hogy a járásbiró (Amtsrichter) szintén adhat egy hónapnál tovább nem terjedhető haladékot a szabadságvesztés-büntetés megkezdésére, illetve a pénzbüntetés lefizetésére Schöffen biróságok elé tartozó ügyekben, holott eddig ily joggal az Amtsgerichtek nem birtak. (Nem ugy mint a mi járásbiróságaink az 1896. évi XXXIII. tcz. 559. §-a folytán.)

Megengedi a rendelet a letartóztatási intézetek igazgatóinak is, hogy sürgős szükség esetén az azonnal értesitendő ügyészség visszavonási jogának fentartása mellett, tehát feltételesen szabadságot adhassanak egy hétnél tovább nem terjedő időre.

Kétségtelen, hogy az alsóbbfoku büntető hatóságoknak a büntetés végrehajtására vonatkozó kedvezmények megadásával (bár korlátolt mértékben) felruházása sok haszontalan irka-firkának és huza-vonának elejét veszi, a gyors intézkedést biztositja; a pénzbüntetésekre vonatkozólag részletfizetések engedélyezésének tágabb körben lehetővé tétele pedig szükebb körre szoritja a pénzbüntetés szabadságvesztés-büntetésre átváltoztatásának eseteit.

II. Jelentős az 1911 decz. 27-én kiadott igazságügyminiszteri rendelet is a büntetőjogi elévülést illetőleg. Helyesen utal a miniszter arra, hogy a bünvádi eljárás meginditását, vagy a büntetés végrehajtását kizáró elévülés önkényes megszakitása nem egyeztethető össze az elévülés alapfogalmával s ellentétben van az általános jogérzettel is. Kiemeli, hogy a jogszolgáltatás feladata az egyes esetek körülményeinek szorgos kutatásával megállapitani, vajjon a fenforgó esetben helyesnek mutatkozik-e a félbeszakitás.

III. Végül megemlitésre méltó az 1911 deczember 28-iki rendelet is az erkölcstelen képek és nyomtatványok elleni küzdelem érdekében az ügyészségek és a berlini rendőrkapitányság kebelében felállitott központi osztály közti kölcsönös érintkezés szabályozása tárgyában.

— **A törvény által tiltott szerződési kikötés kérdéséhez.** Egyik franczia vidéki város bérbeadta helypénzszedési jogát, kikötvén a szerződésben, hogy bérlőnek nincs joga a bérösszeg leszállitását vagy kártéritést követelni még azon esetben sem, ha a szerződéshez csatolt tarifában foglalt egyik-másik illeték szedésétől közigazgatási vagy birósági intézkedés folytán eltiltatnék, avagy az illeték szedésre vonatkozó jogosultsága korlátozást szenvedne.

A szerződés alkatrészét képező tarifában felvett egyes illetéktételekre nézve megállapitást nyert, hogy azok szedésének jogalapja nincs.

Bérlő bérleszállitás, avagy kártérités iránt keresetet inditott a város ellen, vitatván, hogy jogellenes, következésképp érvénytelen a kártéritési jog kizárása azon esetre, midőn a szerződés tárgyát képező illetékszedési jogosultság fennállását mondja ki utólag az illetékes hatóság.

A cour de cassation 1911 május 10-én hozott itéletben a keresetet elutasitotta, mert joghatályosnak ismerte el a kérdéses kikötést, mely a szerződés alapját képező tarifa tételeiben előállható változásokra nézve a veszélyviselést a bérlőre háritja.

Ügyvédi irodámban egy kellő gyakorlottsággal biró tótul tudó ügyvédjelölt február elsejétől alkalmazást nyer. Fizetés megállapodás szerint. Dr. Adler Ignácz, Vágsellye. 14800

Utánzásoktól méltóztassék a kiadvány gondos vizsgálata utján óvakodni!

A magyar jogi irodalom egyik legnagyobbszabásu alkotása a **Corpus Juris Hungaricinek MÁRKUS DEZSŐ dr.** szerkesztésében megjelent kiadása, mely nagy szakértelemmel és gondos érzékkel irt *jegyzeteivel és utalásaival, kiállitásának előkelő diszével, kiválóan szép nyomásával, papirjával, kötésével a magyar jogászvilág lelkes tetszését vivta ki.*

Néhány nap mulva jelenik meg az

1911. évi törvényeket

tartalmazó kötet bő jegyzetekkel, utalásokkal és indokolásokkal, sürü szedéssel, közel 600 oldal terjedelemben.

Szerkesztette **MÁRKUS DEZSŐ dr.** curiai biró.

A Franklin Társulat kiadása.

Ára: fekete félbőrkötésben 17·— K
barna « 17·— K
egész vászonkötésben 15·50 K
füzve 14·— K

A Márkus Dezső által szerkesztett Hatályos Magyar Törvények gyüjteménye megrendelői az 1911. évi kötetet ingyen kapják.

E kötet, ugy mint az előbbi kötetek, tartalmazza a *Millenniumi Törvénytár kiegészitéséhez szükséges beragasztásra alkalmas pótlékokat is.*

Megrendelhető bármely vidéki vagy fővárosi könyvkereskedésben és a könyvkiadóhivatalban is.

A Kelemen D. és Társa könyvterjesztési vállalata (Budapest, Reáltanoda-utcza 5. sz.) kedvező fizetési feltételekkel szállitja.

Az utánzott bekötések ne tévesszenek meg senkit!!! Óvakodjunk az utánzásoktól!

IV. kötete (1888—1894. évi törvényczikkek) február elején jelenik meg.

A HATÁLYOS MAGYAR TÖRVÉNYEK GYÜJTEMÉNYE

CORPUS JURIS HUNGARICI 1000—1911

Szerkeszti, jegyzetekkel és utalásokkal kiséri

Dr. MÁRKUS DEZSŐ

a magyar kir. Curia birája.

I., II., és III. kötete megjelent.

A teljes mü közel 6000 oldal hat félbőrkötetben. Ára 150 K.

Megjelent

a **Franklin-Társulatnál** Budapest, Egyetem-utcza 4. sz.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20.
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4.
Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDA.

Negyvenhetedik évfolyam. 6. szám. Budapest, 1912 február 9.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: *Dr. Schuster Rudolf* közigazgatási biró: Az alaptalan gazdagodásnak egy félreértett esete. — *Ujfalussy Béla* kir. táblai biró: Felfolyamodásról a BP. 556. §-ához. — *Dr. Jacobi Andor* budapesti ügyvéd: Külföldi itéletek végrehajtása az uj Pp. szerint. — *Dr. Révay Bódog* budapesti kir. járásbiró: Tanulmány német járásbiróságokról. — Különfélék.
Melléklet: Hiteljogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Az alaptalan gazdagodásnak egy félreértett esete.

Egy atya leánya részére kelengyét rendel; a kereskedő, ki tudja, hogy a nála megrendelt tárgyak kelengyének fognak szolgálni, a tárgyakat szállitja, még pedig hitelbe. Az atya a kelengyét leányának, annak férjhezmenetelekor átadja és a leány használatba veszi. Az atya, még mielőtt a vételárat megfizethette, meghal, még pedig vagyon hátrahagyása nélkül; a kelengye megrendelésekor sem birt vagyonnal, ezredesi nyugdijából élt.

A hitelező látva, hogy adósa vagyontalanul elhalt, a vételár megfizetése iránt a leány ellen pert indit.

A két alsóbiróság a keresetet elutasitja, a kir. Curia azonban mindkét alsóbirósági itélet megváltoztatásával az alperest elmarasztalja. (1081/911. P. sz. Közölve a «Magánjogi Dtár»-ban, «Jogtud. Közl.» 1911. évi 48. sz. mellékl.)

E döntés helyességéhez kétség fér; nézetem szerint az alsóbiróságok döntései helyesek.

A Curia alaptalan gazdagodás czimén itéli meg a felperes követelését, igy indokolva: ha alperes a kelengye tárgyait sem természetben ki nem adja — mit a perben meg sem ajánlott — sem pedig azoknak értékét meg nem tériti, a felperes kárára meg nem engedett vagyoni előnyben részesülne, jogtalanul gazdagodnék; minthogy továbbá a felperes beleegyezett ugyan abba, hogy az atya az árukat minden ellenérték nélkül leányának (alperesnek) birtokába bocsássa, azt azzal «a hallgatólagos feltétellel tette» hogy és amennyiben a megrendelő azok vételárát a felperesnek kifizeti, ami be nem következvén, a felperessel szemben az áruk az alperes részéről való megtartásának jogalapja megszünt és igy az osztrák polgári törvénykönyv 1435. §-a alapján a felperesnek joga nyilt, stb.

Téves ez az egész indokolás, azért természetes, hogy az itéletnek rendelkező része sem lehet helyes.

Az osztrák polgári törvénykönyv 1435. §-ára vonatkozólag csak annyit jegyzek meg — tájékozásul — hogy e §. szerint oly dolgok is, melyek mint valóságos tartozás adattak («als wahre Schuldigkeit») visszakövetelhetők, ha megtarthatásukra a jogalap megszünt. Vagyis az osztrák polgári törvénykönyv semmi különös, hanem csakis a mi jogunk szerint hatályos jogszabályt tartalmaz, az ugynevezett condictióknak egyik esetét szabályozván.

Ez a szabályozás csonka munka ugyan, mivel az az eset, midőn a jogalap kezdettől fogva hiányzott, az osztrák polgári törvénykönyvben szabályozva nincs és igy a condictiókra vonatkozó szabályozás nagyon fogyatékos, de mindez nem tartozik a kérdésünk megoldásához és csak azért emlitettük, hogy nyilvánvalóvá tegyük, hogy itt nem forog fenn az osztrák polgári törvénykönyvnek egy specziális szabálya, mely az esetnek specziális módon vagy alapon való megoldását igényelhette volna; a condictiók tana a mi jogunk szerint megegyezik az osztrák jogéval; a jogszabályok lényegben azonosak. De az alaptalan gazdagodásra vonatkozó jogszabály alkalmazásának helye egyáltalában nincs, a jogszabálynak a jelen esetre való alkalmazása félreértés, jogi tévedés.

Az alaptalan gazdagodás czimén ugyanis mindig csak az egyik ügyleti fél a másik ügyleti féllel szemben léphet fel; alaptalan gazdagodás jogczime csak inter partes érvényesithető, harmadik személylyel szemben nem (az alább emlitendő, de ide nem tartozó, egy kivételtől eltekintve).*

A jelen esetben a kereskedő annak, kinek részéről alaptalan gazdagodást állapitottak meg, nem adott át semmit; ennek részére nem teljesitett semmit; a kelengye tárgyai az alperes birtokába nem felperestől kerültek, ezért vizsgálat tárgyává sem volt tehető, hogy jogalap nélkül kerültek-e birtokába, illetve a jogalap későbben megszünt-e?

Itt van nézetem szerint az alaptalan gazdagodás jogi konstrukciójára nézve elkövetett hiba. Az alperes a felperessel szemben az alaptalan gazdagodás szempontjából is teljesen harmadik személy jogi elbirálása alá esik, azért a felperes alperessel szemben azon a czimen fel sem léphetett, illetve e czimen a követelés megitélhető nem volt. Hiányzik a jogi konstrukcióból egy lánczszem, itt egy ür, egy ugrás van.

Az pedig, hogy a felperes érdekében egy hallgatólagos feltételt szupponálnak, mely szerint az alperesnek teendő átadásba csak ugy egyezett volna bele, ha a megrendelő a vételárat megfizeti, nem segit a dolgon. Mert ily szupponálás (mindig igen veszedelmes vállalkozás, melylyel nagyon óvatosan kell bánni) elfogadására a tényállás nem nyujt semmi támpontot. De ha még el is fogadjuk e szupponálást, ezzel a hiányzó lánczszem nincs helyrepótolva, mert ha a kereskedő részéről ily hallgatólagos feltételt a megrendelővel szemben kikötöttnek veszünk is, ennek nincs kihatása az alperesre nézve, ki ahhoz nem járult hozzá és a hozzájárulás hiányát az a szupponálás sem pótolja.

Hát van már ily tényállás mellett az alperes részéről az alaptalan gazdagodás a felperes kárára?

De nézzük csak meg azt a fent már emlitett kivételt, melyben harmadikkal szemben is lehet alaptalan gazdagodás czimén jogosan fellépni; látni fogjuk, hogy az egész más feltételek mellett létesül.

Az ujabbkori jogok szerint ugyanis (l. német polgári törvénykönyv 822. §-t, Tervezet 1773. §-t) ha az, ki másnak rovására jogalap nélkül jutott valamely vagyontárgyhoz, ezt harmadik személynek ingyen juttatja, ez a harmadik, amennyiben amaz ennek folytán a visszatérités alól felszabadul, vagy rajta be nem hajtható (az utóbbi a német polgári törvénykönyvből hiányzik) a visszakövetelésre jogosult fél irányában akként van kötelezve, mintha e tárgyat közvetlenül ő tőle jogalap nélkül szerezte volna.

A mi esetünkre a jogszabály nem alkalmazható, mert az, ki a dolgon túladott (t. i. az atya), nem jogalap nélkül jutott a tárgyhoz, hanem a felperes által is elismert és keresete jogalapjául elfogadott vétel utján.

Ebből nyilvánvaló, hogy a kivételes rendelkezés sem nyerhetvén alkalmazást, az elmarasztaló itéletnek az alaptalan gazdagodásra alapitott indokolása el nem fogadható.

Felmerülhetne azonban az a kérdés, vajjon a felperes nem érvényesithetné jogát alperessel szemben az actio paulianával mert a felperes követelése az adóson (az atyán) be nem hajtható,

* Tervezet, Indok. 1773. §-nál.

és e követelés fennállása idejében adta ajándékba az adós az illető tárgyakat, mely ajándékozás, mint a hitelezővel hatálytalan, meg volna talán támadható.

Nézetem szerint azonban ez a kereset nem vezetne eredményre.

Hiányzik ugyanis mindenekelőtt az ajándékozás. A kelengye adása nem esbetik az ajándékozás fogalma alá.

Megjegyzem, hogy az osztrák polgári törvénykönyv az itt szóban levő kelengyét nem ismeri, kelengyéről (Ausstattung) csak az 1231. §. intézkedik, ez azonban az a vagyontárgy, melyet a vőlegénynek juttatnak a szülői.

Ezért itt nem is az osztrák polgári törvénykönyv értelmében vett kelengyéről, hanem hozományról van szó, ami azonban jogesetünk eldöntése szempontjából nem fontos.

Fontos az, hogy oly az atya által leányának juttatott vagyontárgyakról van szó, melyeket az atya már törvénynél fogva köteles leányának adni (osztrák polgári törvénykönyv 1220. §.). és ez a kötelesrészbe is már törvénynél fogva beszámitandó (788. §). A leánynak arra követelési joga van, minélfogva az a hozományadás ajándékozásnak nem minősithető. Különben ugy látszik, hogy a Curia sem látott itt ajándékozást fenforogni, mert az itélet indokai szerint az apa «törvény szerint hozomány adására volt kötelezve».

De tovább menve és feltéve, hogy a hozományadás ajándéknak volna tekinthető, a csődön kivüli megtámadás esete (Anfechtung der Rechtshandlungen des zahlungsunfähigen Schuldners ausserhalb des Concurses) már azért sem forog fenn, mert hisz a felperes tudta, hogy az atya csak azért rendeli meg nála a tárgyakat, hogy leányának átengedje, ő ebbe beleegyezett, mert a tényállás szerint kifejezetten «kelengye» lett rendelve és a felperes «kelengyét» szállitott. Már pedig, ha a hitelező tudja, hogy a tárgyakat tőle azért veszik, hogy azt másnak engedjék át és az igy be is következik, akkor neki azzal számolnia kell, ezt a pater familias gondossága, de mindenesetre a rendes kereskedő gondossága magával hozza és ezért az az általa is megteremtett alapon fel nem léphet.

Fenmaradna még az a kérdés, vajjon az actio de in rem verso nem vezetne-e eredményre?

Tudjuk, hogy az az actio eredetileg ugy keletkezett, hogy a római jogban elfogadott elv volt, hogy az atyai hatalom alatt álló fiunak jogügyletei által az atya kötelezve nincs.

E szabály alól bizonyos esetekben kivételt tettek, mely kivétel fenforgása esetén az igény többféle keresettel, melyek «actiones adjectitiae qualitatis» gyüjtőnév alatt ismeretesek, az atyával szemben érvényesithető volt.

Ezeknek a kereseteknek egyike volt az actio de in rem verso, melynek az a jogalapja, hogy az atya azért felelős, mivel a fiu által kötött jogügylet folytán az atya vagyona gyarapodott, illetve a jogügylet az atya javára szolgált.

Ez a kereset tehát — amint látható — a mi esetünkre nem talál. A későbbi időben azonban ezt a keresetet, mint ugynevezett utilis actiót használták.

Ily alakban, a «Preussisches Landrecht»-tól eltekintve, tudtom szerint csak az osztrák polgári törvénykönyvben lett a kereset a magánjogi kodifikáczióba felvéve, még pedig az 1041. és 1042. §-okban. Az utóbbi §. azonban egészen más esetet tárgyalván, csak az 1041. §. jöhetne figyelembe, mely szerint ugyanis: ha a megbizás nélküli ügyvivő valamely dolgot másnak hasznára fordit, a tulajdonos a dolgot természetben -- vagy ha az nem lehetséges, értékét követelheti

Ezt az osztrák judikatura nagyon kiterjesztőleg alkalmazza ugyan, de a mi esetünkben, nézetem szerint, alkalmazása már azért is ki van zárva, mivel nincs itt megbizás nélküli ügyvitel.

Az ujabbkori kodifikácziók ezt a keresetet fel nem vették, nem ismeri sem a német polgári törvénykönyv, sem a Tervezet, mert a megbizás nélküli ügyvitel és alaptalan gazdagodás szabályainak helyes kodifikálása mellett, a már eredeténél fogva más czélt szolgáló és más jogalapon nyugvó, még a régi jogban is homályos actio de in rem verso-ra nincs semmi szükség. (T. Ind. IV. 499. l.)

A mi esetünkben nem kell semmi különös dolgot keresni. Minél egyszerübb és természetesebb alakban fogjuk fel az esetet, annál könnyebben fogjuk a helyes utat eltalálni, mely a kérdés megoldására vezet.

A kereskedő akkor, mikor egy 3927 K évi nyugdijon kivül semmi más jövedelemmel vagy vagyonnal nem biró vevőnek 2000 K körüli értékkel biró tárgyakat minden biztositék nélkül el- és kelengye czéljára átad, és az ügyletet, mint hitelezési ügyletet köti meg, nem járt el kellő óvatossággal, számolnia kellett azzal, hogy ha a vevő a tartozás kiegyenlitése előtt elhal, kellő fedezetet nyujtó vagyon nem lesz, tudván azt, hogy az általa szállitott tárgyaknak rendeltetése éppen az, hogy a vevő birtokában ne maradjanak meg.

Hogy mindez igy következett be, emiatt jogosan nem panaszkodhatik, saját eljárásának következményeit viselnie kell neki, nem pedig annak, ki a megrendelést meg sem tette és nem is tette volna, ha tudta volna, hogy sajátjából kell majd azt megfizetnie; ne tegye a felperes felelőssé azt, ki csak ahhoz jutott, amit maga felperes, anélkül, hogy az alperestől való fizetésre számitott volna, az alperesnek juttatni is akart.

Dr. Schuster Rudolf.

Felfolyamodásról a BP. 556. §-ához.

A BP. 556. §-a első bekezdésének ama nem egészen világos szövegezése, hogy a törvényszéknek mint másodfoku biróságnak végzése ellen felfolyamodás nem használható, a gyakorlatban különböző magyarázatra adott okot és ez a felmerült kérdés legutóbb e lapnak hasábjain is tárgyaltatott.

Az ellentétes felfogás abból merült fel, hogy járásbirósági ügyekben a törvény alkalmazásánál a kir. törvényszék által másodfokban felülbirált járásbirósági végzések elkülönittetnek ama végzésektől, amelyek ugyancsak járásbirósági ügyben a törvényszék által másodfokban, incidentaliter, tehát nem perorvoslati felülbirálás folytán hozatnak.

Felmerül az a kérdés tehát, hogy helyes-e s a törvény intenciójának megfelel-e a BP. 556. §-ának első bekezdésébe foglalt rendelkezésnek a kettéválasztása, avagy pedig a járásbirósági felebbvitt ügyekben hozott összes végzésekre álljon az, hogy a törvényszéknek mint másodfoku biróságnak végzése ellen a felfolyamodás általában ne legyen használható?

Ezen kérdés tárgyalásánál kiindulási pontul kell venni a BP. 546. §., illetve 378. §. rendelkezéseit. A BP. 546. §-a szerint a járásbirósági eljárásban hozott végzések ellen, melyekre nézve a törvény egyáltalában a perorvoslatot ki nem zárja, az egyfoku felfolyamodást megengedi; hasonló a szabály a BP. 378. §-a szerint a törvényszéki bünvádi eljárásban, de itt már két esetben a kétfoku felfolyamodás van megengedve és pedig az előzetes letartóztatás s a vizsgálati fogság tekintetében, továbbá a vizsgálat elrendelése kérdésében, azonban járásbirósági eljárásban a BP. 528. §-a a vizsgálatot kizárja, az 536. §. a vizsgálati fogság elrendelését tiltja, az 538. §. az előzetes letartóztatást megszüntető végzés ellen a felfolyamodást meg nem engedi, tehát maradna csak az előzetes letartóztatást elrendelő végzés, amely esetben lehetne a BP. 378. §-a értelmében esetleg járásbirósági ügyben is szó a kétfoku felfolyamodás lehetőségéről. Azonban ezt a BP 537. §-ának ama szabálya teszi lehetetlenné, hogy az előzetes letartóztatás kihágás miatt csak 48 óráig, vétség miatt pedig az itélet előtt csak 8 napig tarthat és mivel tudvalévő dolog, hogy járásbirósági ügyben az itélettel rendszerint rövid időtartamu szabadságvesztés büntetések lesznek kiszabva, azért az ily ügyekben a nagyritkán előforduló letartóztatás kérdésében, az esetleges többfoku felfolyamodás lehetősége esetében az ügyek kezelésére szükséges hosszabb idő folytán, már az iratoknak továbbitása közben, az előzetes letartóztatás ideje, a kiszabott szabadságvesztés büntetés tartamát elérné s igy a vádlottra nézve ugy az itétet előtt, mint az itélet után a különböző felfolyamodásoknak az igénybe vétele czéltalan volna s még ha kifejezetten az előzetes letartóztatás kérdésében meg is volna engedve a kétfoku felfolyamodás, ez alig vétetnék igénybe.

Kétségtelen tehát az alaki s az anyagi büntető törvény rendelkezéseiből, hogy járásbirósági ügyekben csakis egyfoku felfolyamodások fordulhatnak elő, azért nem volt szükséges a törvény 556. §-ába még külön azt felvenni, hogy ily ügyekben a törvényszéknek mint másodfoku biróságnak végzése ellen a felfolyamodás nem használható.

A fenti kérdés ama másik részéhez, hogy a BP. 556. §-a első bekezdésének rendelkezése az összes, a kir. törvényszék mint

másodfoku biróság által hozott végzésekre vonatkozik-e, már kétely fér, mert a törvényszéki felebbviteli főtárgyaláson előfordulhatnak a BP. XVIII. fejezetében megjelölt, a BP. 300. §-ának második bekezdése szerint felfolyamodással megtámadható egynémely oly végzések, melyek perben szereplő egyének rendbüntetéséről intézkednek; de mivel járásbirósági ügyekben a törvény czélja az, hogy azokban az eljárás rövid s egyszerübb legyen, amely czélzat mellett szól az is, hogy a törvényszéki másodfoku itélet ellen alaki okból egyáltalában nem, hanem csak anyagi okból, de ekkor is csak két esetben engedtetik meg a semmiségi panasz, mivel továbbá a tapasztalat szerint a törvényszékektől, mint másodfoku biróságtól hozott végzések ellen a legtöbb esetben lehetetlen és a törvényben kizárt felfolyamodások kerülnek a kir. tábla elé, amelyek csakis az ügyfelek makacsságának és a perorvoslatokra vonatkozó törvényes rendelkezések nem tudásának a folyományai, amely felfolyamodások elintézése a kir. táblának érdemleges birói munkát nem is ád, hanem az elintézések csak gyakran hosszadalmas és sterilis irási munkát képeznek: ezekhez képest véleményem szerint a felek érdekét nem sértené a birói gyakorlat, ha akképpen fejlődnék ki, hogy a BP. 556. §-ának első bekezdése szószerint magyaráztatnék és a törvényszék által másodfokban hozott összes végzésekre a perorvoslat kizártnak vétetnék. Feltéve, hogy ha mégis előfordulna a törvényszéki másodfoku eljárásban az ügy lényegét egyébként nem is érintő oly közbenszóló végzés, amely a törvényt vagy a perben szereplő valamelyik személy érdekét sértené, ez a netalán előforduló törvénysértés mindig a jogegység iránti perorvoslattal helyrehozható volna.

Ujfalussy Béla,
kir. táblai biró.

Külföldi itéletek végrehajtása az uj Pp. szerint.

Az 1914 január 1 én életbelépni hivatott Pp. (414. §.) és az azt életbeléptető törvény (31. §.), amelyet a képviselőház igazságügyi bizottsága most tárgyalt le, a külföldi itéletek végrehajtása tekintetében gyökeres változást fognak előidézni. Semmi kétség aziránt, hogy az uj szabályozás sokkal szigorubb, mint a régi, amely az 1881 : LX. tcz. 3., 4. és 5. §-aiban van letéve. A régi és uj szabályozás több ponton tér el egymástól. 1. A régi szabályozás megelégedett azzal, ha «azon államnak valamely birósága, amely államnak területén a végrehajtandó határozat hozatott, vagy a végrehajtandó egyezség köttetett, a magyar törvény szerint általában illetékes volt»; az uj szabályozás megköveteli, hogy a kérdéses itéletet meghozott biróság a magyar törvény szerinti illetékességi okok alapján illetékességgel birt és pedig a retorziós illetékességi ok kizárásával. 2. A kézbesitési szabálytalanságon kivül az is akadálya a magyar exequaturának, ha a magyar honos más szabálytalanság okán ki volt zárva a perben való részvételből. 3. Az eddigi szabályozás kizárta a külföldi itélet alapján a végrehajtás elrendelését, ha a teljesitmény, amely érvényesittetni szándékoltatott, hazai tiltó törvénybe ütközik. Az uj szabályozás szerint nem lehet a külföldi itéletet egyéb tiltó okok hiján sem végrehajtani, ha az itélet érvényességének elösmerése hazai jogerős itélettel, a közerkölcsiséggel vagy hazai törvény czéljával ellenkezik.

A külföldi itéletek elösmertetése és végrehajtása tehát Magyarországon sokkal szükebb korlátok közé lesz szoritva, mint az eddigi szabályozás által megengedett keret.

Ha tehát a reformot ama törekvés szemszögletéből vizsgáljuk, mely az egyes államok jogélete közötti sorompókat le akarja dönteni, vagy minél alacsonyabbá tenni, akkor meg kell állapitanunk, hogy e tekintetben a magyar perrendi reform visszaesés. Ezt megállapitván, a nemzetközi jog fejlődésének mélyebb vizsgálója előtt nem lehet kétes, hogy mig a nemzetközi magán- és perjog fejlődése angol befolyás alatt liberális irányban, azaz a külföldi jognak, külföldi jogi ténynek elösmerése irányában haladt, addig ujabban, mióta a nemzetközi jog fejlesztésében a németek kiváló pozicziót szereztek maguknak, bizonyos nacionalista törekvések észlelhetők, érezhetők. A nemzetközi jog fejlődése során is hova-tovább meztelen lesz a létért való küzdelem: az egyes államok jogainak küzdelme, hogy érvényesülési határaikat mindjobban kiterjeszszék. (Erre nézve utalok a renvoi elmélet ellen ujabban mind erősebbé váló ellenzékre, amit egy más alkalommal részletes tárgyalás anyagává teendek; sok érdekes nyilatkozat található Niemeyer könyvében. Das intern. Privatrecht des B. G. B.)

A magyar Pp. kérdéses szabályozása a német Zivilprozessordnung 328. §-ának meglehetős hü másolata. De tovább megy annál a külföldi itélet ellen való védekezés terén: 1. mert a Zivilprozessordnung 328. §-ának 1. pontja megegyezik a régi magyar szabályozással annyiban, hogy az illetékesség szempontjából csak annak megvizsgálását kivánja, hogy a külföldi állam valamely birósága hazai jog szerint egyáltalán illetékes volt; mig az uj magyar szabályozás azt kivánja, hogy a kérdéses itéletet meghozott biróság a magyar perrend szerint illetékességgel birt legyen, mert a német Zivilprozessordnung 328. §-ának 4. pontja szerint az Exequaturt csak a jó erkölcsök, vagy valamely német törvény czéljába ütközés akadályozhatja meg; a magyar Pp. szerint a hazai jogerős itélet is.

A külföldi itéletek végrehajthatósága tekintetében két rendszer között különböztetünk: a révision de forme és a révision du fond rendszerei között. Előbbeni csupán a külföldi itélet alaki (perrendi) helytállóságát teszi vizsgálat tárgyává, megvizsgálja, hogy alperes kellően lett-e idézve, vizsgálja az illetékességet s a közrendi klauzulánál fogva természetesen azt is, hogy a teljesitmény nem ütközik-e hazai tiltó törvénybe; az utóbbi magát a határozat érdemét teszi vizsgálat tárgyává, felülvizsgálja azt, illetve megengedi az annak érdeme ellen felhozott kifogásokat.

Az előbbinek klasszikus példája az olasz polgári perrendtartás 941. §-ában lelhető fel. Az olasz törvény szerint a vizsgálat csupán a következő pontokra szoritkozik: 1. hogy az itélet illetékes biró által hozatott, 2. hogy az itéletet szabályszerü idézés előzte-e, 3. hogy a felek kellőleg voltak-e képviselve, vagy a makacssági itélet törvényesen hozatott-e, 4. vajjon nem tartalmaz-e az itélet oly rendelkezéseket, amelyek a közrenddel vagy a belföldi közjoggal ellenkeznek.

Az ellenkező álláspontnak, azaz az itélet érdemi felülvizsgálatának példája az azelőtti olasz jogállapot, amely szerint a vizsgálat kiterjedt arra is, vajjon a végrehajtandó itélet nem-e nyilvánvalóan igazságtalan.

Az angol jog tekintetében a felfogások nagyon eltérők. Már a XVII. században kimondta Lord Nottnigham a Gold v. Kannham esetben, hogy az angol biróság nincs hivatva az idegen itélettel szemben a felebbezési biróság tisztét gyakorolni és azt az elvet azóta többször megtaláljuk Lord Cockburn, Lord Blackburn és Lord Phillimore határozataiban. Tény, hogy az angol jog a delibáczionális eljárást nem ösmeri, hanem az illetékes külföldi biróság által hozott itélet Angliában uj, önálló kereseti alapot ád. (Westlake, Nemzetk. Magánjog 292. §.) Ezen önálló perben azonban lényegileg ugyanazon keretek között forog a vita, mint a magyar és olasz eljárásban. Mint Westlake mondja: «A külföldi itéletek elösmerése az itéletet meghozott biró illetékességén alapszik és a vizsgálat voltaképpi tárgya nem az, vajjon az elmarasztalt fél minden egyes esetben a természetes igazság értelmében is helyesen itéltetette el.» Ezeket az érveket Westlake azokkal szemben sorakoztatja fel, akik a külföldi itéleteket megtámadhatóknak vélték a külföldi birónak az angol jogra vonatkozó tévedése alapján. A viszonosság feltételét az angol jog mint ilyent nem ismeri.

Ha tehát az angol jogot némelyek (igy Ferenczy is legujabban megjelent «Nemzetközi Magánjog»-ában) a révision du fond rendszerének hivei közé sorolják, ugy ez a revizió alapjában véve nem megy tovább, mint a viszonosság fogalmával dolgozó szárazföldi jogokban. A franczia jogban nem uralkodik egyöntetü felfogás. Weiss szerint (Manuel 608. §.) a legjobban megfelel a törvénynek (Proc. civ. 546. §.) az a felfogás, mely szerint az exequaturát megadni hivatott biróság csak azt vizsgálja, hogy az itélet alakilag helyesen hozatott, illetékes birótól származik és nem ütközik-e bele a nemzetközi közrendbe. Ő maga megengedi azonban, hogy a gyakorlatban az a nézet uralkodik, hogy a külföldi itélet önmagában véve végrehajtható közokirat ugyan, azonban a biró, a végrehajtást szenvedett kérelmére, magának a pervitának magvát is vizsgálat tárgyává teheti. E felfogást különösen alapitják arra a körülményre, hogy a pervita érdemébe való bocsátkozás jogáról Francziaország némely állammal kötött szerződésben kifejezetten lemondott. (Szerződés Badennel, Olaszországgal, Schweizzal, Belgiummal.)

A révision du fond e szigoru álláspontján a magyar törvény nem áll. Azonban kétségtelenül jobban hangsulyozza a belföldi jognak és a belföldi itéletnek védelmét a külföldi birói döntéssel szemben, mint azelőtt. El kell ösmernünk, hogy az uj szabályozás a német minta átvételével, a külföldi itéletek elösmerésének kérdésében föltétlen haladást jelent; mert hiszen ez a kérdés eddig nálunk szabályozva nem volt. Nálunk eddig csupán a külföldi itéletek végrehajthatósága volt szabályozva; holott a biró elé nem egyszer kerül annak a fontos kérdése, mennyiben vegye tekintetbe a külföldi itéletet, mint praeiudicziumot vagy res iudicatat. Ezt az 1896-iki osztrák perrend sem szabályozta. Az uj magyar törvény a német nyomon járván, e tekintetben is tulment mesterén. A magyar állampolgár személyi állapotát tárgyazó perekben keletkezett külföldi itélet nálunk egyáltalán nem ösmerhető el. Ez megfelel az 1881 : LX. tcz. 5. §-ának és ez a rendelkezés megtalálható az 1896-iki osztrák végrehajtási törvény 81. §-ának 3. pontjában is.

Ilyen szigorra más jogterületeken nem találunk. (Kivéve néhány kisebb államot.) Még Németország is, amely a polgári törvénykönyvet életbeléptető törvényében a hazai jog föltétlen érvényét dekretálta a személyi és családjogi tekintetben, megelégedett azzal, hogy perrendtartása 328. §-ában megtiltotta az oly külföldi itélet elösmerését, amely az életbeléptető törvény vonatkozó szakaszaival ellentétben áll, de hogy a személyi állapotra vonatkozó külföldi itéletet egyáltalán nem létezőnek tekintse, ennyire nem ment. Ez összefüggésben van nálunk a H. T. 114. §-ában lefektetett elvvel, mely szerint magyar állampolgár bontó perében csak a magyar biróság itélete hatályos, ami szintén eléggé egyedül áll és számos inkonveniencziára vezet. Gondoljunk Amerikában lakó honfitársainkra, akik igy nem válhatnak el, legalább hazájukban hatályosan nem, hacsak haza nem jönnek. De Ausztriában ilyen elv nem áll fönn s ott a rendelkezés sokkal kevésbbé függ össze szervesen a létező joggal, mint nálunk. A most nálunk is életbelépett, a házasságok elválasztására és felbontására vonatkozó hágai egyezmény a mi H. T.-ünk fenti rendelkezését érintetlenül hagyja.

Kétségtelen, hogy a magyar állampolgár személyi állapotának védelmére a honossági elv mai uralma mellett erre a rendelkezésre szükség nem volt, hiszen a más elvre alapitott itélettel szemben meg kell hogy védjen a közrendi klauzula, a 414. §, 5. pontja. amely kizárja annak elösmerését, ha hazai törvény czéljával ellenkezik. s aligha tévedek, ha azt hiszem, hogy ez a rendelkezés csak azért került bele a törvénybe, mert az osztrák törvénynyel szemben mi sem akartunk gyöngébben védve lenni. Amilyen erős azonban ez a védelem, épp oly gyöngének kell elvileg minősitenem a 414. §. 4. pontjába foglalt közrendi klauzulát, mert a hazai törvény czéljával ellenkezés gyakran fog elégtelennek, vagy csupán nagyon csavart okoskodással felhasználható védelmi érvnek bizonyulni. A német minta szerencsésebb, mert emellett kiköti bizonyos német nemzetközi magánjogi elvek sérthetlenségét is. (328. §. 3. p.)

Máris nagy érdeklődést keltett Lajthán innen és tul annak felösmerése, hogy uj törvényünkben Ausztriának az 1881 : LX. tczikkben foglalt kedvezményezése megszünt. Ezentul tehát a kielégitési végrehajtásra vonatkozó s alig korlátolt exequaturája az osztrák itéleteknek meg fog szünni.* Nem osztozom ugyan azok véleményében, akik azt hiszik, hogy ezentul csupán váltóperekben hozott itéletek számithatnak föltétlen exequaturára, mert hiszen az osztrák törvény számos illetékességi okban megegyezik a magyarral s megegyezik a legfőbben: a teljesitési hely illetékesség megalapitó voltának elösmerésében; igy a teljesitési hely illetékessége (29. §.) a legtágabb teret nyujtja a hitelezőnek követelésének telepe helyén perlésére. Tehát az osztrák hitelező, ha bármilyen okirata van, amelyből a szerződés teljesitési helye megállapitható, még akkor is illetékesen perelhet a külföldi teljesitési helyen és a hozott itéletnek az exequaturája akkor sem tagadható meg, ha különben a teljesitési helynek az osztrák perrend szerint kikötött szigorubb feltételei nem forognak fenn, azaz az okiratból nem tünik ki, hogy a teljesitési hely meghatározása által a felek helyi illetékességet is meg akartak alapitani.

Mindannak daczára nem lehet tagadni, hogy az osztrákokkal szemben uj törvényünk rendkivüli ridegséget mutat, minélfogva természetesen megszünik az osztrákok részéről való kedvezményezésünk is. Az osztrákoknak a védekezéshez külön törvényhozási intézkedésre szükségük nincs; az ő törvényük (Ex. Ordg. 86. §.) kifejezetten előirja a biztositott viszonosság előföltételét.

Ez megszünik, legalább az eddigi tág keretben. De fennállhat szükebb keretben. A különbség t. i. lényegileg az lesz, hogy mig eddig a magyar és osztrák biró abban a tekintetben, hogy a megkereső biróság illetékes volt-e vagy sem, a végrehajtandó itéletet nem vizsgálhatta felül, de egyéb közrendi tekintetek (a marasztalt fél részvételét lehetetlenitő eljárási szabálytalanságok, hazai tiltó törvény) szempontjából igen.* Ezután a magyar biró azt is megvizsgálja, vajjon az eljárt osztrák biróság birt-e illetékességgel, még pedig s itt ismét tulmenve a nyugateurópai felfogáson, de ragaszkodva a német és osztrák mintához, azt kivánjuk, hogy a mi törvényünk szerint lett légyen illetékes a megkereső biróság.

Az 1879-iki német perrend életbeléptéig, mint Magyary a Középeurópai gazdasági egyesület 1910-iki ülése elé terjesztett jelentésében megállapitja, Poroszország, Württemberg és Szászországgal viszonosságunk állott fenn; ezek megszüntek. Most megszünik talán az osztrák viszonosság is. El kell ösmernünk, hogy ilyen közel korlátlan viszonosságra nem volt példa. Még a franczia viszonossági szerződések is szigorubbak. A két ország forgalmának azonban kétségtelenül hasznára vált.

Éppen azért, azt hiszszük, az osztrák szomszéddal való ez a viszonylatunk külön rendezésben fog még részesülni. Azt hiszszük, hogy itt közösen megállapitandó illetékességi okoknak, a franczia belga szerződés mintájára, nagy szerep fog jutni. Egy bizonyos, hogy t. i. a magyar törvény most oly hatalmas fegyvertárt nyujt az esetleges tárgyalásokra, amelynek láttára Niemeyernek megjegyzése ötlik eszünkbe: «A (nemzetközi jog szabályozásának) második szempontja az a törekvés, hogy a külföld érdekét államszerződések kötésére vonatkozólag fokozzuk, a hatékony nyomás politikája.» Talán a mi törvényünknek is ez a czélja. Si vis pacem para bellum.**

Dr. Jacobi Andor.

Tanulmány német járásbiróságokról.***

A német uj, a járásbirósági hatáskört 300 márkáról 600 márkára kiterjesztő 1909 junius 1-i perrendi novella (életbelépett 1910 április elsején) hatása az ügyforgalom megnövekedése tekintetéből kézenfekvő és már a következő, bár csonka táblázatból is előtünik, mely a berlini központi járásbiróság 1911. évi forgalmát tünteti föl, január elsejétől szeptember 30-ikáig bezárólag. (Tanulmányutam idejében, 1911 október havában, tovább terjedő adatok még nem állottak rendelkezésre.)

* Téves Ferenczy Árpád különben nagyon jeles, most megjelent könyvének (Magyar nemzetközi magánjog) az a megállapitása, mintha biztositási végrehajtásokra nézve is fennállana a viszonosság. Osztrák és horvát biróságok között a viszonosság a biztositási végrehajtás tekintetében is fennáll.

* Ez az 1881 : LX. tcz. 4. §-ának és az osztrák Ex. O. 84. és 86. §-ainak egybevetéséből nyilvánvaló. Igaz ugyan, hogy a viszonosságot szavatoló osztrák rendelet ennél tovább ment és a magyar törvényhez hasonlóan csak a teljesités tilalmazott voltát vette ki a föltétlen exequatura alól, azonban képtelenség, hogy ha a magyar állampolgár meg nem volt idézve, az ez alapon hozott itélet végrehajtásához a magyar biró segédkezet nyujthasson. Különben is a hazai «közrend» megóvásáról nem lehet lemondani. Az irodalomban elterjedt nézet szerint egyébiránt a meg nem idézett fél el nem marasztaltathatása a nemzetközi közrend, ordre public international, követelménye.

** A mai osztrák «viszonosságnak» kitünő példáját hozta a Journ. du dr. int. pr. 1911. évi I—II. száma. Az oberster Gerichtshof helybenhagyta a galicziai lakos ellen, részletügyletből eredő követelést megitélő magyar itélet végrehajtását megtagadó határozatot, mert a «budapesti biróság nem volt illetékes». Hivatkozik a 80. §. 1. pontjára, amely szerint a külföldi itélet végrehajtásának első föltétele, hogy a külföldi biróság osztrák jog szerint illetékes lett légyen. Ez persze ellentétben áll a 86. §-sal és az osztrák viszonosságot biztositó miniszteri rendelettel. De azért nekünk «föltétlen» viszonosságunk van!

*** Az előbbi közl. l. a 2. és 5. számban.

A berlini központi járásbirósághoz:

Az ügycsoport megjelölése	1911. évi január 1-től szeptember 30-ig
1. Fizetési meghagyás érkezett	93,411
2. Közönséges polgári per érkezett	166,790
3. Okirati és váltóper érkezett	18,005
4. Ideiglenes intézkedések tétettek	3,750
5. Perenkivüli ügy érkezett	8,298
6. Érdemleges tárgyalás tartatott	65,384
7. Nem érdemleges tárgyalás tartatott	129,816
8. Érdemleges itélet hozatott	16,420

A tanulság tudniillik a számok aránylagos emelkedése rögtön szembeszökik, ha ezt a táblázatot az előző összeállitással szembe helyezzük, nem tévesztve szem előtt, hogy az előző számcsoportositás egy teljes esztendei adataival, itt csupán $^{3}/_{4}$ esztendőnek számeredményei állanak szemben.

Ebből az utóbbi táblázatból látható az is, hogy a beérkezett polgári perek 9·3%-a nyert érdemleges itélettel befejezést. (Nálunk 10% az átlagos érdemi itéleti szám.) A pertartam pedig, eme itteni szereplő végitéletek tekintetében, a következőkép oszlott meg: 50·8%-a polgári pereknek fejeződött be: három hónapon belül; 43%-a pedig *három hónap* és *egy év* közti időtartamban.

(Nálunk a pertartam számitásnál, ezt a viszonylatot követően, van még egy közbül eső osztályozás: a 3—6 hó közt befejeződő ügyekre is. A következő csoportositás szól aztán a hat hó egy év közti tartamu ügyekre.) És végül 6·2%-a az ügyeknek nyert befejezést egy éven felüli időtartamban. Nálunk e részben is két közelebb megjelölő csoportositás van tudvalevően. És pedig az egy és két év közti pertartamra és a két évnél hosszabb perfolyamatra. Nem késünk azonnal hozzátenni, hogy ezt a részletesebben tájékoztató táblázatos összeállitást, mint aminő ez nálunk, jobbnak találjuk. Lehetséges azonban, hogy Németországban csak egy *általános összefoglaló átnézetre* törekszenek ezzel a csoportossitással.

Ennek kétségtelenül az ő rendszerük is teljességgel megfelel.

Levonva ezen összeállitások legjelentősebb tanulságát, statisztikai számadatokkal dolgozók és szakösmerők előtt, nem kell bővebben méltatni azt a körülményt, hogy ennél az egész különlegesen nagy forgalmu biróságnál olyan a munkabeosztás és az ügycsoportositás, hogy a birák legcsekélyebb megeröltetése vagy tulterhelése nélkül, a rendes ügyforgalom keretében: *50·8%-a* az *érdemleges pereknek* nyer három hónapon belüli befejezést. Ez a szám az előbbi szempontok és annak figyelembe vételével, hogy ez már a *felemelt hatáskör* időpontjába esik, oly beszédes önmagában, hogy felér egy jó hasábos méltatással.

*

Nem véljük érdektelennek mindjárt e helyütt általában véve a németországi járásbirósági perek érdemleges itéleteinek *országos átlag* pertartamát ösmertetni. E szerint volt:

Az itéletek megjelölése	1907-ben %	1908-ban %	1909-ben %
Három hónapon belüli itélet	53·8	54·4	53·4
Három hó és egy éven belüli itélet	40·8	40·4	41·4
Egy éven tuli itélet	5·4	5·2	5·2

Berlint illetően közelebbről megvilágitva ezt az arányszámot: három hónapon belül befejezést nyert:

1908-ban a perek ... 53·6%-a
1909-ben « « ... 52·8%-a

Vagyis a járásbirósági értékhatár fölemelése előtt a háromhónapos perbefejező arány 2%-al jobb volt.

Három hó — egy év közt nyert befejezést:

1908-ban a perek ... 41·2%-a
1909-ben « « ... 42·0%-a.

Végül egy évnél hosszabb idő alatt fejeződött be:

1908-ban a perek ... 5·2%-a
1909-ben « « ... 5·2%-a.

*

Minálunk, különösen az utolsó évek szokatlanul erős mérvű perszaporulata és ennek szükségképen nyomába lépő munkatorlódás mellett, a perbefejezési arányszám korábbi esztendők eredményéhez viszonyitva, a fővárosi járásbiróságoknál tulajdonképen, szükségszerü bekövetkezéssel, felettébb megromlott. Azonban ettől eltekintve, az országos átlag-összeállitás kitünő jó és erősen tulszárnyalja a német adatokat. Igy az igazságügyminiszteriumban készült országos összeállitás 1909-ben 100 per közöl: 76·8%-ot, 1910 ben pedig már 77·1%-ot mutat ki, mint három hónál rövidebb idő alatt befejezettet. (1906-ban azonban még 81·6 volt az arányszám.) Nem szabad azonban elzárkózni annak bevallásától, hogy ezt a felettébb előnyös országos arányszámot a közép- és kis járásbiróságoknak a viszonyokban rejlő gyorsabb menetü ügyforgalmi müködése alakitja ilyen kedvezővé. A nagy forgalmu vidéki, de különösen az egészen sajátos szempontok alá eső budapesti járásbiróságoknál a befejezési arányszám jelenleg korántsem ilyen jó és különösen a budapesti nagyforgalmu járásbiróságoknál ma legjobb esetben is csak a perek 40—45%-a körül van három hónapon belül végleg elintézve s a befejezések zöme hova-tovább a 3—6 hó közti befejezésekre terelődött át. Támogatója ennek az álláspontnak az 1910. évi Igazságügyi Tájékoztatóban szereplő az az adat is, hogy 25 járásbiróságnak volt 1910. évi deczember 31-én, február 1-én tuli időre terjedő határnapja. Ezek nyilván a legerősebb ügyforgalmu járásbiróságok. A legnagyobb forgalmu járásbiróságok közt pedig az összes budapesti járásbiróságok, továbbá Szeged, Baja, Temesvár, Ujpest, Debreczen szerepelnek. A mai pereket pedig (természetesen eltekintve a mindég előforduló kivételektől) az első (tömeg napi) tárgyalást követő két tárgyaláson — bizonyitásfölvétel kapcsán — vajmi ritkán sikerül befejezni.)

*

Meg kell itt azonban állapitani, hogy a berlini központi járásbiróság ügyforgalmával való aránylagos összehasonlitásra, nyilván csak az összes budapesti polgári járásbiróságok által alkotott számösszesség alkalmas, (1909-ben 218,841 polgári per, 8829 telekkönyvi ügy, 1910-ben 218,810 polgári per, 9927 telekkönyvi ügy), mint a melyeknek ügyforgalma fogja természetes eredőjét képezni a mi központi járásbiróságunknak.

Tehát az ügyszervezeti beosztásnál és munkaanyag kimérésnél, nálunk is annak a szempontnak kell majd homloktérben állani, hogy szabványos és tul nem hajtott munkálkodás mellett, az egyes birói osztályok tárgyaló birái perbefejezéseiket három hónapon belül legalább is 50—52%-os keretben valóban eszközölhessék is.

*

A pertartam vizsgálatának kérdése Németországban, mint alkalmam volt erről meggyőződhetni, — igen helyesen — elsőrendü igazságügyi érdeknek van felösmerve, melynek czélja a jogsegély alkalmazása *gyorsaságának* megállapitása. Ezekre a különös gonddal keresztül vitt vizsgálódásokra nézve felettébb érdekes csoportositó adatok foglaltatnak a német igazságügyi hivatal (Reichs Justizamt) által feldolgozott és kiadott u. n. «zöld könyv»-ben (Deutsche Justiz-Statistik, Jahrgang XV. Berlin 1911). A vizsgálódás főkép abban az irányban terjed ki, hogy mennyi időt igényel a per keresztülvitele az egyes jogszolgáltatási fokokon. Természetesen a kapott kép itt is (akárcsak nálunk) csonka kell hogy maradjon, mert ennél az összeállitásnál számitáson kivül maradnak azok a peres ügyek, melyek *más módokon*, tehát nem itélettel nyertek befejezést. Azonkivül külön vizsgálódások tárgyát kellett, hogy képezzék a *makacssággal* befejezett ügyek, a melyek egyrészt hely és időbeli különbségek szerint — ott is — annyira változóak, hogy a keresetbenyujtás és itélethozatali időköz tekintetében, ferde képet mutatnának. Másrészt a mulasztási itéletek Németországban, akárcsak nálunk lesz majdan a *Pp.* életbeléptével, nem képezik a perek szükségszerü *befejezése t.*

Ilykép a makacssági ügyeket illetően, a számcsoportositás alapját Németországban az az *időköz* képezi, amely a kereset benyujtása s az első tárgyalási határnap közt eltelik. Amely alatt tehát a jogkereső félnek meg van adva az a *lehetőség*, hogy makacssági itélethez juthasson.

Berlint illetően ezek a számadatok a következők: Egy hétnél rövidebb idő alatt tűzetett ki a tárgyalás: 1908-ban az ügyek 0·9%-a, 1909-ben az ügyek 1%-ában.

Egy hét és egy hónap (bezárólag) közti időköz telt el a *kereset* benyujtása és a *tárgyalás* kitüzése közt:

1908-ban a perek ... 80·4%
1909-ben « « ... 82·2%-ában.

Ez a határidő *egy hónapon felüli* volt:

1908-ban a perek ... 18·7%
1909-ben « « ... 16·8%-ában.

*

4. *Járásbirósági ügykezelés Berlinben.*

Emlitettük már, hogy minden birónak (akár csak nálunk) megvan a maga irodája. (Gerichtsschreiberei.) Minden birói iroda szolgálati helyiségében egy időben: három esztendei teljes peranyagot tart, mely három *fölajstromban* vezettetik, ugymint: *C)* = polgári, *D)* = váltó, *H)* = perenkivüli lajstromban. (Vannak ezenkivül külön lajstromok a czég, mustra, hajó, belhajózási, stb. ügyekre.)

Minden esztendőben egyszer (az év legelején) történik az *irattározás*, amikor is a *régebbi* évjáratoknak az irodában levő és befejezett ügyei, (a befejezési szempontokat illetőleg az ügyviteli rendelkezések azonosak a mi szabályainkkal) kettős jegyzék mellett háziszolgák által az *irattárba* («Reigstratur für weggelegte Akten», Berlinben: Boden-Registratur, mert egy óriási méretü padlás szolgál közös irattárul) adatnak. Az ügyiratok az egyes jegyzői irodákban 50 ügydarabot tartalmazó csoportokban kezeltetnek s a számozás az egyes szekrényrekeszeken oly szembeszökő módon van feltüntetve, hogy bármely ügyirat keresgélés nélkül azonnal előadható.

*

A *folyó munka* elintézése az irodák által részben önállóan, részben birói aláirással történik. Önálló hatáskörbe tartoznak az ügyviteli szabályok (Geschäftsordnung für die Gerichtsschreibereien der Amtsgerichte vom 11. Oktober 1906) 12. §-a szerint: idézések kibocsátása, felhivások, értesitések, közlések s bizonyos egyéb határozatok fogalmazása, melyeket hivatali foglalkozásának megjelölésével (Gerichtsschreiber des königlichen Amtsgerichts) az iroda vezetője aláirni tartozik.

Határozatokat ugyanő elutasitó értelemben is önállóan fogalmazhat s adhat ki. Intézkedési hatáskörére befolyással nem bir az a körülmény, hogy a beadvány nem a birói irodához, hanem a birósághoz magához van intézve.

Ha birói intézkedés alapján foganatosit valamely intézkedést az iroda, ugyancsak az irnok irja alá a kiadmányokat (kivéve, ha egyes esetekben a biró ezt *fentartotta* magának) ez esetben olyan megjelöléssel, mint az az «egyszerüsitő rendelet» óta nálunk is alkalmazásban van.

*

A jegyzői irodának a biróságnál megmaradó összes ügyiratai (jegyzőkönyvek, határozat-fogalmazványok) bal felső sarkukban a «Gerichtsschreiberei des königlichen Amtsgerichtes» (a biróság neve) megjelölést hordják.

A *kiadmányokon* ezenfelül a felső bal és jobb sarokban még a következő figyelmeztetések foglaltatnak:

1. «Minden beadványnál *utalni* kell az alant olvasható *ügyszámra*» (mint ez a rendőri és pénzügyi szolgálatban már nálunk is be van hozva s az ügyiratok hiányos megjelölésének nagyfokulag elejét veszi).

2. «Válasziratoknál a következő posta czimzés alkalmazandó: Amtsgericht, Berlin-Mitte C2. Neue Friedrichstr. 12/17.», ami szintén igen gyakorlatias előirás, (Jegyzői irodák ügyviteli szabályainak 16. §. 10. pontja), mert hiszen határozatokat nemcsak az ügyvédek kapnak s a járatlan fél bizony igen sokszor nem tudja, hova kell irásával fordulnia.

*

A *másolás* a másoló főirodában eszközöltetik. Ez ugynevezett «*inspekciók*»-ra tagolódik.

Minden inspekciónak van egy iroda-inspektora (Vertheilender Kanzlist). Az egész iroda feletti közvetlen felügyeletet egy birósági főtitkár gyakorolja. (A főfelügyeletet egyik felügyelő biró eszközli, amint az a *B)* pont alatt már emlitve volt.) A lemásolt ügyiratok pontosan egyeztetendők a fogalmazványnyal s a biró elé aláirásra kerülő tisztázatot a jegyzői iroda vezetője előzőleg ellenjegyezni tartozik. (A már felhivott 16. §. 15. pontja.) Ezen nagy személyzettel dolgozó másoló irodák, felettéb tágas s mint a már méltatott birói helyiségek, a közegészségügy összes követelményei szerint kiállitott világos termekben vannak elhelyezve.

A leirás alá kerülő ügydarabok ugynevezett aktafelvonóval (teher-lift) kerülnek az egyes emeletekről a másoló-irodába és vissza, ugy, hogy az iratokkal való időt pocsékoló ide-oda szaladgálás és a folyosón való állongálás ott teljesen ki van zárva.

*

A másoláshoz szükséges összes *nyomtatványok* rendkivül gyakorlatias s a hangjegykereskedésekből eléggé ösmert 100 rekeszes «nyomtatványszekrényekből» (Formular Spind) pillanat alatt, keresgélés nélkül szedhetők elő. A nyomtatványok központi kezelését egy főtitkár vezetése alatt álló: kezelőségi iroda (Formularverwaltung) végzi. Ez eszközli bizonyos időközökben az összes szükséges nyomtatványok s irószerek elosztását. Minden egyes jegyzői és másoló-irodában állandóan kéznél van: az összes nyomtatványok nyomatott *jegyzéke* (Verzeichniss der amtlich festgestellten Formulare, zu den Deutschen Prozessordnungen für den Gebrauch der Gerichte und Staatsanwaltschaften. Neue Bearbeitung. Erste Abteilung: Formulare zur Zivilprozessordnung und zur Konkursordnung), melyet egybeesőleg a perrendtartási novella életbeléptetésével, legutoljára 1910 április 1-én adtak ki. A polgári peres eljárás nyomtatványai a nyomtatvány *bal alsó* sarkában, a folyó számon kivül a *Z. P. jelzést* (Zivilprozessordnung) a nyomtatvány szövegszerü megjelölését s a perrendtartás azon vonatkozó szakaszára való hivatkozást tartalmazzák, amely a kérdéses nyomtatványban szabályozott esetre vonatkozik. Jelenleg magában a járásbirósági polgári eljárásban összesen 104 ilyen kitünően szerkesztett hivatalos nyomtatvány szerepel s valóban minden elgondolható szokványos esetre gondoskodás történt.

*

A *nyomtatványok kitöltését* s alkalmazását illetően, két igen jó, kezelői *tankönyvnek* is tekinthető gyakorlati utmutató munka van forgalomban. Az egyik a régebb, a *Weissäcker*-féle (készitője jelenleg berlini Kammergerichtsrat) gyüjtemény: *Formularbuch* zu den Deutschen Prozessordnungen, für den Gebrauch der Gerichte und Staatsanwaltschaften. II. Auflage 1901. A másik az ezt kiegészitő s már az 1909 junius 1-i perrendi módositó törvény határozmányainak figyelembevételével, a nyomtatványok nagy részének ujra átdolgozása alapján készült *Dürrenfeld*-féle könyv. (Die *Neuen* amtlichen *Formulare*, nach der Novelle zur Zivilprozessordnung vom 1 Juni 1909. Auf *amtliche Veranlassung* herausgegeben von Artur Dürrenfeld, Amtsrichter.)

Ez a jegyzetekkel, példákkal, magyarázatokkal, a vonatkozó rendeletekkel, sőt joggyakorlattal is fölszerelt, felettéb hasznos munkácska olyan jellegü és természetü munkálat, amilyennel sikeresen elő lehet segiteni a kezelők ki- és továbbképzését s amely munkálatnak éppen azon módoni kivitelének szükségére, mint az az 1910-ben Berlinben valóban meg is jelent Dürrenfeld-féle, én már 1909. év végén, illetékes helyen nyomatékkal reámutattam.

*

Az itéletek és perdöntő határozatok *kiadmányozása* háromféle alakban történik rendszerint. És pedig:

1. A kereseti példányra alkalmazott *bélyegző* lenyomóval. Ez főleg csak a mulasztási és elösmerési alapon hozott itéletekre (Versäumnis-Anerkenntnis-Urteil) alkalmaztatik.

2. A kereseti példányra a birói intézkedés értelmében reáragasztott hivatalos *nyomtatvány* utján.

3. A biró által fogalmazott határozat *irógépelése* utján és után.

*

A *kézbesités* kétféle módon történik a felek közbenjöttével (Zustellungen auf Betreiben der Parteien = *Parteibetrieb)*, mint ezt a Z. P. O. 166—207. §-ai szabályozzák és hivatalból (von *Amtswegen*, Z. P. O. 208—213. §§.).

A felek közbenjötte melletti kézbesités fővonásaiban abban áll, hogy az itélet kiadmányát, amelyre ugyancsak bélyegzővel az a megjegyzés nyomatik: hogy a félnek végrehajtás czéljából kiadatott («Die vorstehende Ausfertigung wird dem--zum Zwecke der Zwangsvollstreckung erteilt») a fél (az itélet hozatala után akár már egy félóra mulva) maga elviszi a jegyzői irodából a végrehajtóhoz (Gerichtsvollzieher), s őt kéri fel az itélet kézbesitésére és végrehajtására.

Ennek rendszerint azonnal meglepő hatása is van. És minthogy a mulasztási és elösmerési itéletek javarésze: egyelőre azonnal végrehajtható, (vorläufig vollstreckbar) — az adós fizet.

Ha a fél valamely esetben egész különösen sürgősen kiván eljárni, a végrehajtók feletti közvetlen felügyeletet gyakorló: Gerichtsvollzieher Inspector-hoz kell fordulnia, aki egy sürgős végrehajtót (Eil-Gerichtsvollzieher) bocsát rendelkezésére.

Ez az egyszerü rövid és gyökeres eljárási mód nagybani előmozditója annak az erős jogbiztonsági érzésnek («man kommt zu seinem Recht!»), amelyet a németek — nem hiába — annyira szeretnek hangoztatni.

Hivatalból a kézbesitések, a berlini biróságnál az 1910. évi február 2-iki miniszteri rendelet alapján, a *posta* igénybevételével történnek. Ez által az egész költséges és általános közmegelégedésre csak nagy ritkán müködő hivatalos kézbesitői intézmény, megtakaritható és kiküszöbölhető.

A postai kézbesités rendszerét pompásan beválónak erősitették meg.

Egyes egészen különlegesen sürgős, halasztást nem türő és megokolt esetben a kézbesités eszközlése háziszolga utján is eszközölhető. (P. o. egy foganatositandó szakértői szemlénél, a hirtelen megbetegedett egyik szakértő helyett, valamely más szakértőnek azonnali berendelése — ha történetesen nem volna telefonja...)

Dr. Révay Bódog,
budapesti kir. járásbiró.

Különfélék.

— **A kir. ügyész meg a rendőr.** Elég gyakori eset, hogy valamelyik rendőr egy polgárembert szóval vagy tettleg inzultál, de ritka kivétel, hogy a polgár elégtételt kapott volna, mert a rendőr vagy éppen rendőrök vallomása biróságaink nagy részénél még mindig többet ér, mint a sértetté vagy vádlotté. Az utóbbinak rendszerint még az is szerencsétlensége, hogy zavarában, ijedtségében vagy fájdalmában nem képes a jelenet szinhelyén jelen voltak neveit feljegyezni és igy magában áll, kiszolgáltatva a rendőrvallomásnak. De ha egészen be is bizonyosodik a rendőr bünössége, azt még aligha érte el valaki, hogy a rendőrt ilyen hatalmaskodása miatt a biróság *előzetes letartóztatásba* helyezte volna. Most, hogy nem közönséges halandót, hanem az ügyészi kar egyik érdemes tagját érte a brutális támadás, a rendőrség és biróság sietett a megvadult rendőrt előzetes letartóztatásba helyezni, holott nagyon is szó fér ahhoz, hogy megvannak-e ennek az intézkedésnek az előfeltételei. Amennyire nem szeretjük az ily, a sértett fél személyére tekintettel elrendelt és a törvény előtti egyenlőség elvének meg nem felelő *kivételes elbánást*, épp annyira kivánatosnak tartjuk, hogy biró és ügyész egyaránt vésse emlékezetébe ezt az esetet és emlékezzék meg róla mindannyiszor, mikor a rendőr nem kir. ügyészszel, hanem közönséges polgárral áll szemben.

— **Az árverési csarnokok** létesitéséről törvény rendelkezik, az 1888 : XXII. tcz., melynek megalkotásánál a törvényhozás kifejezést adott azon óhajának, hogy «a legnagyobb számot tevő hatósági kényszerárveréseknél is igénybe vétessenek e csarnokok». Az akkori közmunka- és kereskedelemügyi miniszter pedig ugyanezen alkalommal kijelentette, hogy ennek mi sem áll utjában.

Azóta 24 év telt el, de a magánérdekeknek mindig sikerült ennek az intézménynek az engedélyezését a hatóságoknál meghiusitani.

Most végre a főváros vette kezébe az ügyet és kilátás van arra, hogy ezuttal végre sikerül majd a negyedszázados adósság letörlesztése.

Csonka volna ez az intézmény, ha a birói árverésekre is kötelezőleg ki nem terjesztetnék.

— **Birói körökből** számos kérdezősködést kapunk az iránt, hogy miért késik és mikor lesz már a régen várt tömeges előléptetés. Afelől is szeretne tájékozódást a birói kar, hogy rangsor vagy szelekczió dönti-e el az előléptetést. Sokan kérdezik, hogy mi az oka annak, hogy egyeseket éveken át következetesen mellőztek közismeretü másodmeg harmadrendü képességük miatt, azután egyszerre mégis ezeket léptették elő, igazán kiválóak hátraszoritásával, hogy azután szelekczió czimén ismét fiatalabb, de éppen nem kiválóak neveztessenek ki. Közben persze több elsőrendü kinevezés is történt, hogy ezzel expiálja a kormány a törvényszéki tanácselnökségekbe való kinevezéseknél elkövetett sulyos hibákat.

— **Gyors igazságszolgáltatás.** Örömmel bocsátjuk előre hogy ez alkalommal nem gunyos értelemben használjuk a czimet. 1911 november 20-án benyujtott (1911. Sp. 525. sz.) kereset tárgyalására határnapul 1911 deczember 6-át tüzte ki a szarvasi kir. járásbiróság. Az 1911 deczember 16-iki folytatólagos tárgyaláson iratok beszerzése és tanuk kihallgatása után itélet.

A járásbirósági itélet ellen 1911 deczember 30-án benyujtott felebbezés folytán 1912 február 1-re kitüzött tárgyaláson a gyulai kir. törvényszék az ügyben másodbirói (megváltoztató) itéletet hozott.

— **Jogirodalom.** *Dr. Zolnay Jenő* Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye t. t. főügyésze gyakorlati szempontból nagyon használható utmutatót irt az «Egyházi követelések behajtása és ezzel kapcsolatos kérdésekről». A mü szerzőnél (Budapest, VIII., Rákóczy-ut 29.,) vagy Kókai Lajos könyvkereskedésében (Budapest, IV., Károly-utcza 1.) kapható. Ára 60 fillér.

«A miniszterek jogi felelőssége» czim alatt figyelemreméltó munka jelent meg *dr. Buza László* jogakadémiai tanár tollából. Szerző kimeritőleg igyekszik tárgyalni a közelmultban nálunk aktuális jelentőségüvé vált kérdést. Fejtegetéseiben csak a monarchikus államokra van tekintettel. Kiterjeszkedik a felelősségre vonás módjára is, külön fejezeteket szentelvén a vádhatóság, a biróság, eljárás, itélet és kegyelmezési jog ismertetésének. A mü Grill Károly könyvkiadóvállalatában jelent meg. Ára 3 K.

— **A joghallgatók statisztikája.** A budapesti egyetem jogi karán 1910 téli félévben 3928, a kolozsvári egyetem jogi karán 1550, a jogakadémiákon összesen 1527 hallgató volt beirva. Legkevesebb hallgató volt Sárospatakon, (56) és Kecskeméten (92).

A vizsgálatok és pótvizsgálatok száma az egyetemek jogi karán és a jogakadémiákon (4,938) 249-czel kevesebb volt, mint 1908/9-ben. Legjobban fogyott a II. alapvizsgák (145-tel) és az államtudományi államvizsgálatok száma (93-mal). A vizsgák eredménye sokkal jobb az előző évinél, mert mig 1908/9-ben a tartott vizsgálatoknak csak 62·1%-át, addig 1909/10-ben 67·8%-át fogadták el. A szigorlatok és pótszigorlatok számában (a 13 kánondoktori szigorlatot is beleértve 6214) viszont tetemes (346) emelkedés mutatkozik, melynek legnagyobb része (275) az államtudományi szigorlatokra esik. A budapesti tudományegyetemen az államtudományi szigorlatok szaporodása 233-at tett. Itt a jogtudományi szigorlatok száma is emelkedett, mig ugyanez a kolozsvári tudományegyetemen 203-mal kevesbedett. Mig 1908/9-ben a jog- és államtudományi szigorlatok 54%-a (3170) a kolozsvári tudományegyetemen tartatott (daczára annak, hogy a két egyetem joghallgatóinak csak 29·4%-a volt kolozsvári hallgató), addig az 1909/10 iskolai évben e szigorlatoknak már csak a 48·6%-a (3024) esett a kolozsvári tud. egyetemre, jóllehet a joghallgatók %-os megoszlása alig változott. A szigorlatok eredménye is jobb 0·6%-kal, bár a kiegészitő szigorlatok közül kevesebbet fogadtak el, mint 1908/9-ben. A tudományegyetemeken doktori oklevelet vagy egyéb képesitést nyert 2121 egyén, 236-tal több, mint az 1908/9 iskolaévben. A kolozsvári egyetemen ez évben is sokkal több jogi és államtudományi doktori oklevelet adtak ki (83) mint a budapestin (466), habár e tekintetben is némi javulás mutatkozik.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Itélt dolog kifogása. (Exceptio rei iudicatae).** Egyik franczia vaspályatársaság jogerős itélettel 25,000 frank kártéritési összeg fizetésére köteleztetett egy katonával szemben, kit a vasuton baleset ért. Ugyanezen katona részére a katonai kincstár röviddel ezután rokkantsági nyugdijat állapitott meg, mert a szerencsétlenség katonai szolgálata közben érte. Végül: a kincstár keresete folytán a vaspályatársaság jogerős itélettel elmarasztaltatott az állam által nyujtott rokkantsági nyugdij tőkeösszegének (19,528 franc 65.) a kincstár javára megtéritésében.

Ezen előzmények után a vasuttársaság lépett fel keresettel a szerencsétlenül járt katonával szemben, kérvén annak azon összeg (19,528 franc 65) megfizetésére kötelezését, melyet a társaság az állam részére az ezáltal nyujtott rokkantsági nyugdij tőkeértéke fejében fizetni tartozott.

A cour de cassation 1911 márczius 11-én hozott itéletében a keresetet következő érdekes indokolással utasitotta el:

Bár a kereset tartozatlan fizetés, illetőleg jogtalan gazdagodás alapjára helyezkedik, lényegileg mégis egy jogerős itéletben (a vasut és a balesetet szenvedett között) már megállapitott kártéritési összeg mérvét kivánja változtatni, joggal érvényesithető tehát ellenében az itélt dolog kifogása, hiszen mindkét keresetnek a vaspálya társaság felelőssége képezi jogalapját, mindkettőnek tárgya a balesetet szenvedő részére járó kártalanitási összeg mérvének megállapitása s végül a peres felek is mindkettőben azonosak.

A vasuttársaságnak módja volt a szerencsétlenül járt személy által ellene inditott perben felhozni azon eshetőséget, hogy a katonai kincstár nyugellátást fog biztositani a balesetet szenvedő katonának, mely esetben a biróság eme körülmény figyelembe vételével a kártalanitást valószinüen kisebb összegben állapitotta volna meg; azonban eme védelmi eszköz elmulasztása nem lehet akadály az itélt dolog kifogásának érvényesitésére nézve.

Lényegtelen azon körülmény, hogy a rokkantsági nyugdij engedélyezése, valamint a vasuttársaságnak ezen nyugdij tőkeösszegének megtéritésére kötelezése csak amaz itélet jogerőre emelkedése után történt, mely a vaspályatársaságot a szerencsétlenül járt személylyel szemben kötelezi kártéritésre, minthogy ama jogi tény (a baleset) mely keletkeztető alapja ugy a rokkantsági nyugdijnak, mint az államkincstár visszkereseti igényének, előbb keletkezett, mint a vaspályatársaságot a balesetet szenvedővel szemben kártéritésre (25,000 frank fizetésére) kötelező itélet.

(V. ö. a Jogt. Közl. 1912 jan. 12-én megjelent második számában közölt köv. jogesettel: «Vasut kártéritési kötelezettsége azon nyugdijért, melyet az állam a szerencsétlenül járt személynek nyujt».)

— **A feltételes elitélés eredményei Franczia országban.** A franczia bünügyi statiszlika 1907-ig dolgozta fel az eredményeket:

1. Év	2. Azon esetek, melyekben a törvény a feltételes elitélést megengedi	3. A feltételes itéletek száma	4. A 2. alatti minden 1000 esetből hány feltételes itélet mondatott ki
1892	139,717	17,881	127
1897	128,423	24,835	193
1907	129,611	42,329	328

Esküdtbirósági ügyben 1892-ben 39, 1907-ben 102 esetben mondatott ki feltételes itélet. 1000 elitélt kiskorura 246, 1000 elitélt nagykorura 167 eset jut. A pénzbüntetések elengedése 1910-ben 39·7%, 1907-ben 45%-a volt az összes feltételes elitéléseknek, 60%-a az elengedett fogházbüntetéseknek nem haladta meg az egy hónapot, 27% és három hónap között mozgott és csak 55 eset haladta meg az egy esztendőt.

A kedvezmény visszavonása az esküdtbirósági esetek körülbelül 50%-ában vált szükségessé. Az összes esetek 8·4%-ában vált szükségessé a visszavonás.

Érdekes annak vizsgálata, hogy a loi Berenger mily hatással volt a visszaesésre?

A hivatalos statisztika szerint visszaeső volt:

1892-ben 1730 büntett, 105,380 vétség, 1897-ben 1304 büntett, 93,309 vétség, 1904-ben 1290 büntett, 84,117 vétség, 1907-ben 1327 büntett, 83,292 vétség.

Az az aggodalom is tárgytalannak bizonyult, hogy az első izben elkövetett büncselekmények száma szaporodni fog azért, mert lesznek, akik a loi Bérenger-re spekulálva követnek el büncselekményt; 1892-ben az első bünösök száma 124,680, 1897-ben 115,000 volt.

Tótul tudó, vidéki gyakorlattal biró ügyvédjelöltet azonnali belépésre keres dr. Micsura Márton ügyvéd, Nagybicsecsén. Fizetés megegyezés szerint. Személyi adatok és eddigi gyakorlat közlendők. 14306

Teljes gyakorlattal biró, önálló irodai vezetésre képes, a német és tót nyelvet értő dr. juris kerestetik. Kezdőfizetés 230 K s a szokásos mellékjövedelem. Dr. Müller Bertalan, eperjesi ügyvéd. 14307

Utánzásoktól méltóztassék a kiadvány gondos vizsgálata utján óvakodni!

A magyar jogi irodalom egyik legnagyobbszabásu alkotása a **Corpus Juris Hungaricinek MÁRKUS DEZSŐ dr.** szerkesztésében megjelent kiadása, mely nagy szakértelemmel és gondos érzékkel irt *jegyzeteivel és utalásaival, kiállitásának előkelő díszével, kiválóan szép nyomásával, papirjával, kötésével a magyar jogászvilág lelkes tetszését vivta ki.*

Néhány nap mulva jelenik meg az

1911. évi törvényeket

tartalmazó kötet bő jegyzetekkel, utalásokkal és indokolásokkal, sürü szedéssel, közel 600 oldal terjedelemben.

Szerkesztette **MÁRKUS DEZSŐ dr.** curiai biró.

A Franklin Társulat kiadása.

Ára: fekete félbőrkötésben 17·— K
barna « 17·— K
egész vászonkötésben 15·50 K
füzve 14·— K

A Márkus Dezső által szerkesztett Hatályos Magyar Törvények gyüjteménye megrendelői az 1911. évi kötetet ingyen kapják.

E kötet, ugy mint az előbbi kötetek, tartalmazza a *Millenniumi Törvénytár kiegészitéséhez szükséges beragasztásra alkalmas pótlékokat is.*

Megrendelhető bármely vidéki vagy fővárosi könyvkereskedésben és a könyvkiadóhivatalban is.

A Kelemen D. és Társa könyvterjesztési vállalata (Budapest, Reáltanoda-utcza 5. sz.) kedvező fizetési feltételekkel szállitja.

Az utánzott bekötések ne tévesszenek meg senkit!!! Óvakodjunk az utánzásoktól!

A HATÁLYOS MAGYAR TÖRVÉNYEK GYÜJTEMÉNYE

CORPUS JURIS HUNGARICI 1000—1911

Szerkeszti, jegyzetekkel és utalásokkal kiséri

Dr. MÁRKUS DEZSŐ

a magyar kir. Curia birája.

IV. kötete (1888—1894. évi törvényczikkek) február havában jelenik meg.

I., II., és III. kötete megjelent.

A teljes mű közel 6000 oldal hat félbőrkötetben. *Ára 150 K.*

Megjelent a **Franklin-Társulatnál** Budapest, Egyetem-utcza 4. sz.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20.
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4.
Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenhetedik évfolyam. 7. szám. Budapest, 1912 február 16.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: *Dr. Nagy Dezső* budapesti ügyvéd: A «numerus clausus.» — *Dr. Harmat Emil* beszterczei kir. járásbiró: Az esküdteknek a büntetéskiszabásban való részvétele kérdéséhez. — *Dr. Révay Bódog* budapesti kir. járásbiró: Tanulmány német járásbiróságokról. — *Dr. Mandel Zoltán:* Jegyzetek a franczia igazságszolgáltatás köréből. — *Egy táblabiró:* Észrevételek a polgári perrendtartás életbeléptetési törvényéhez. — *Dr. Egyed István:* Közigazgatási czentralizáczió. — Különfélék.
Melléklet: Közigazgatási Döntvénytár. — Kivonat a «Közlöny»-ből.

A «numerus clausus».

Ügyvédi körökben, de azon tul is, ujból izgatja ez a kérdés a lelkeket. Igazságügy-publicziszitikai kötelességünk tehát ezzel a kérdéssel foglalkozni. A nagy vitának egyszer végképpen el kell dőlni. Hangsulyoznom kell, hogy «végképpen», mert hiszen már két rendbeli döntés volt: az 1904-ik és 1907-iki országos ügyvédgyüléseken napokig tartó beható vita után a tanácskozó ügyvédség két izben a szabad ügyvédség mellett foglalt állást. A mult évben megtartott német ügyvédgyülés a németeknél szokásos megelőző nagy irodalmi harcz után szintén a szabad ügyvédségnek nyujtotta oda a pálmát. A legnagyobb döntés azonban mégis az volt, amidőn a mult század második felében megszüntették az évszázadok óta fennállott zárt számot és behozták a szabad ügyvédséget. Ma már a környékünkön csak Horvátországban van, nem ugyan fix, de a báni önkénytől és kinevezéstől függő zárt szám, amely maradványa a mult század ötvenes éveiben az abszolut osztrák uralom alatt divott rendszernek.

Gneist Rudolf, aki nemcsak jogász, hanem széles látókörü államférfiu is volt, a numerus clausus eltörlését az igazságszolgáltatás megjavitása érdekében álló legelső feltételnek jelentette ki és egy kötetet szentelt a zárt szám megostromlásának. A siker megjött Ausztriában és a Németbirodalomban is. S ime most itt van a szabad ügyvédség eltörlésére irányuló akczió.

Nem lehet tagadni, hogy az ügyvédség mint élethivatás elsősorban kenyérkérdés. Aki neki szenteli életét, az abból élni akar. A zárt szám hivei csak ott hibáznak, hogy ezt olyan egyedüli szempontnak tekintik, amely mellett semmi más figyelembe nem jöhet. Ők minden egyes ügyvédnek versenytől mentes gondtalan életet, kényelmes megélhetési módot kivánnak biztositani, ami természetesen a kenyérkereseti ágnak kevesek által való monopolizálása utján érhető el, ami már az állami ellátás gondolatát surolja s az állami kinevezés lejtőjére vezet, aminthogy vezetett a multban is. S itt jutottunk el a numerus clausus kényes pontjához.

A kormányi kinevezés ellen a zárt szám legodaadóbb hivei is tiltakoznak, sőt Székely igazságügyminiszter is erre czélzott beszédében, amidőn bizonyos garancziákat emlegetett. Vitán felüli tételként állapithatjuk tehát meg, hogy a kormánytól függő kinevezés elfogadhatatlan. E tétel indokolásának kifejtésére nincsen is szükség. Kell tehát más gyakorlati megoldási módot találni. Az autonomiával leginkább összeférhetőnek mutatkoznék, hogy a kamara választmánya vagy közgyülése válaszsza be a megüresedett helyekre az uj tagokat. Ez az önkiegészités volna elméletileg a legtermészetesebb, valójában pedig a legtülekedőbb korteskedés szinterévé tenné a kamarát, amely megrontaná annak életét, elvonná eredeti hivatásától, magát a kamarai intézményt s vele együtt az ügyvédi önkormányzatot is veszélyeztetné. Nem akarok ezen a ponton hosszabban időzni, mert minden egyes ügyvéd képet alkothat magának az osztály, felekezeti és egyéni harczok ama romboló hatásáról, amely az ügyvédség közszellemét egyenesen a züllés utjára vinné. A végfejlemény minden valószinüség szerint a kormányi kinevezés lenne, amire különben is nagy hajlandóság van, aminthogy zárt szám legtöbb esetben csak kormányi kinevezés mellett állott fenn. Igy volt a multban s igy van jelenleg a kir. közjegyzőknél, a gyógyszerészeknél. Emellett csak egy másik rendszer tudott kifejlődni; az ügyvédi jogositványnak adás-vétel utján való átruházása, amint ez Franczia-országban van az avouék irodájával (charge vénal). Ez azt jelenti, hogy minden egyes ügyvéd — rendszerint jó pénzért — maga nevezi ki a saját utódját, ami nem lenne egyéb, mint a nagy tőke kizárólagos uralmának megalapitása az ügyvédség terén. Akik a nagy tőke terjeszkedő hatalmát ismerik, jól tudják, mire vezetne ez. Tehetség, tudás háttérbe szoritása. A jogi és ténybeli érvek helyét csakhamar az anyagi gazdasági erő közvetett, vagy talán közvetlen hatása foglalná el. A nagy tőke szolgája lenne igazságszolgáltatás s ügyvéd egyaránt. Franczia-ország csak ugy tudta e következményeket kikerülni, hogy az avouék mellett egy hatalmas nagy hagyományokkal biró szabad ügyvédi kara (avocat) védi a jogot s ellenőrzi a törvénykezést.

A mult évi német ügyvédgyülés alkalmából merült fel az az eszme, hogy az ügyvédi állások betöltésénél a jelentkezés sorrendje legyen a döntő, ad normam: telekkönyv. Minden egyes kamarának lenne egy előjegyzési könyve. Lényegében ez nem egyéb, mint az anciennitás, sulyositva az előjegyzésből származó bonyodalmakkal; hány kamaránál lehet a stallumra előjegyezni? minő viszonyban állanának ezek az előjegyzések egymáshoz, stb? A puszta anciennitást még a birói, de sőt egyéb tisztviselői kinevezéseknél is elvetendőnek tartjuk s éppen az ügyvédségnél honositanánk meg azt a legmerevebben. Lenyomni, kiszoritani minden előretörő tehetséget és készültséget, és az ügyvédséget elsavanyodott rokkant öregek ellátási intézetévé alakitani át! Ezek megélnének, de azon a munkán, amelyet a lenyügözött tehetségek rabszolga módjára nekik szállitanának. Ez lenne a modern szocziális fejlődés iránya, de sőt mintaképe?

Itt vagyunk tehát a kenyérkérdés egyedül döntő szempontjának végkövetkezményeinél, ami nem egyéb, mint ezer törekvő, tehetséges ember exisztencziájának megrontása a századok többnyire here életének biztositásáért. Ezerek bolyonganának ügyvédi diplomával a kezükben a sánczokon kivül. Lenne az ügyvédeknek két osztálya: egy dolgozó és egy élvező.

Az ügyvédi kenyérkérdésnek a mai szabad ügyvédség mellett, beismerem, sok kinövései vannak: illoyális verseny, kliens fogdosás, a gyengébb jellemek letörése s a megélhetési szükség hajtotta egyéb visszaélések. De vajjon nem lesznek-e a zárt számu ügyvédségnek is ártalmas kinövései: zugirászat fokozott méretü terjedése, de, sőt annak számos uj válfajai, a szegényebb osztály jogi védelmének gyengülése, a biztositott kenyért élvezők tespedő nyugalma, az ügyvédi kar, mint ilyen társadalmi s politikai erejének hanyatlása, a tespedéssel járó szellemi szinvonal sülyedése stb., szóval mindaz, ami a kizárt szabad verseny velejárója. Hány nagy tehetség fog a szabad erőkifejtés hiányában pályája közepén megroppanni és szárnyaszegetten porba hullani. S mindez csak a beati possidentes anyagi existencziájának zavartalan nyugalmáért.

Érdekes jelenség az is, hogy főleg a legfiatalabb ügyvédnemzedékben van aránylag több hive a zárt számnak. Ez ért-

hető, mert nekik a kezdet nehézségeivel kell küzdeniök s szivesen látnák, ha az utánuk tóduló elemek veszedelmes versenyétől nem kellene tartaniok. Nem szabad azonban feledniök, hogy ugyanazon nehézségekkel kellett az öregeknek is megküzdeniök pályájuk kezdetén, akik szintén csak évek sorának multa után, nehéz küzdelmekkel jutottak jobb sorsba. S ne feledjék azt sem, hogy milyen sorsa lesz annak a fiatalságnak, amely a kapuzárás pillanatában künt reked.

S ezzel eljutottunk a kérdés gyakorlati oldalának legnehezebb pontjához.

Miképen legyen életbeléptetendő a numerus clausus, hogy annak az anyagi existenciák biztositását illetőleg várt jó eredményei is mutatkozzanak.

A zárt számnak azért vannak hivei, mert gyökeres, gyors orvoslást várnak. Ha ez elmarad, vagy ha csak gyorsan be nem következik is, ugy csakugyan bün volna a semmiért a szabad ügyvédséget feláldozni.

Ma kerek számban 7000 ügyvéd van az ország kamaráinál bejegyezve. A numerus clausus jótékony hatását csak akkor éreztetheti, ha ez a létszám legalább felére száll le. Az országos ügyvédi gyám és nyugdijintézet hivatalos adatai szerint évenkint 100—105 ügyvéd hal el és 40—50 megy más pályára; az évi apadás tehát kerek számban 150, 10 esztendő alatt 1500, 20 esztendő alatt 3000. Tehát 20 év alatt is még csak 4000-re csökkenne a létszám, ha ezen idő folyása alatt uj tag egyáltalán nem vétetnék fel. Ha pedig az átmeneti időt akképpen osztanánk be, hogy az uj felvételt a kiváltak számának felére csökkentenék, ugy a mai létszám felére való leapasztásához legalább 40 esztendő szükségeltetnék.

A mai forrongó társadalmi viszonyok közt elképzelhető e az, hogy a következő 20—40 év következő nemzedéke némán és megadással nézze az ügyvédi pályáról való ugyszólván abszolut kizárását. Az érdekeltek és azok hozzátartozói és a csatlakozók részéről egy méreteiben ma még el sem képzelhető elkeseredett ostrom nyilnék meg, amelyből az ügyvédjelöltek a novella átmeneti idejét illetőleg csak az imént szolgáltak egy kis mutatványnyal. Erkölcsileg sem volna tartható, hogy a mai nemzedék önzése ily módon kárositsa egy pár decennium succrescenciáját. Mathematikai bizonyossággal lehet megállapitani, hogy a numerus clausus, az átmeneti idő fokozott nehézségei miatt nagy erőfeszitéssel legfeljebb csak négy-öt esztendeig tarthatná magát s akkor a künnvárakozók előtt ujból meg kellene nyitni a zsilipeket. Ez lenne azután a veszedelmes tódulás, amig a tömegesen bezuduló elemek egy rettenetesen kiméletlen versenyben eltudnának helyezkedni, aminek az addig zárt számmal védett birtokban levők vallanák leginkább kárát.

Aki igazságügyi, mondjuk ügyvédi politikát üz, annak egy kissé messzebb kell tekintenie, el kell látnia a következményekig és tudnia kell azokkal számolni.

Ez nem azt jelenti, hogy hunyjunk szemet a bajok előtt, hogy ne lássuk meg az ügyvédi pálya felé való egészségtelen tódulást és annak káros következményeit. Szakértelemmel kell az orvoslashoz nyulni. Az áradatot ideig-óráig tartó gyenge torlaszokkal feltartani nem lehet, hanem mederszabályozással és levezetésekkel kell a különben vészthozó elemeket ártalmatlanná tenni, sőt hasznositani. Erről egy közelebbi alkalommal.

Dr. Nagy Dezső.

Az esküdteknek a büntetéskiszabásban való részvétele kérdéséhez.

Sajátos intézménye a franczia esküdtszéki eljárásnak, hogy az esküdtek az ülésszak végével a büntetőjog, különösen az esküdtbiráskodás terén észlelt hiányokat, megvalósitandó reformokat az igazságügyminiszterhez intézett kivánalom (voeu) formájában kifejezésre juttatják s igy a közhangulat megismertetésével a törvényt alkotó tényezőknek is segitségére vannak. Ezek a kivánalmak a legkülönbözőbb kérdéseket érintik. Az egyik az esküminta (»Vous jurez et prometlez devant Dieu et devant les hommes») az »Isten előtt» szavak kihagyását kéri (Cour d'assises de Seine-et Oise); a másik az elmebeteg büntettesek ellen sürgeti a törvényhozási intézkedéseket (C. de la Seine); a harmadik az alkoholizmussal foglalkozik, stb.

Leggyakrabban megnyilvánuló óhaja azonban az esküdteknek, hogy a büntetés kiszabására nekik is befolyás adassék, illetve, hogy a képviselőház előtt fekvő ilyen irányu javaslat minél előbb elfogadtassék. (C. de la Loire, Seine, Marne, Oran stb.)

Talán nem lesz érdeknélküli, ha ezt a javaslatot a magyar jogászközönséggel megismertetjük. Annál kevésbbé, mert az »Esküdtszéki reformtörekvések és a német javaslat» cz. tanulmányában (Jogállam X. 288) dr. Degré Miklós is hivatkozik reá, anélkül azonban, hogy — legalább főbb vonásaiban — ismertetné.

A javaslatot 1910 julius 5-én nyujtotta be Barthou (képviselőházi irom. 252. sz.), de hogy mikor kerül napirendre, bizonytalan. Az I. czikk a Code d'instruction criminelle 362., 364., 365., 367., 370. §-ait módositja.

A 362. §. értelmében, ha a vádlott bünösnek mondatott ki, a főügyész előterjeszti inditványát a törvény alkalmazása tárgyában.

(Ma ez az inditvány a birósághoz intézendő.)

A 364. §. szerint, ha a büntetőtörvény ama cselekményt amelyben a vádlott bünösnek mondatott ki, nem tiltja, a biróság az esküdtekkel a 365. §. értelmében való tanácskozás után a vádlott felmentését mondja ki.

365. §. Ha a cselekmény tiltva van, a büntetés kiszabása felől kell tanácskozni, még az esetben is, ha a perbeszédek után kitünnék, hogy a cselekmény nem tartozik az esküdtbiróság hatáskörébe.

Több büntett vagy vétség fenforgása esetén csak a legsulyosabb büntetés mondandó ki.

Az esküdtek ugy a törvény által megállapitott büntetés kiszabása feletti határozatban, mint — ha ez az eset forog fenn — a büntetésvégrehajtás felfüggesztésének elrendelésében a birósággal együtt vesz részt.

A határozat absolut többséggel hozatik; ha egyik büntetés se nyeri el ezt a többséget, a büntetés kiszabására nézve legkedvezőbb vélemény tekintetik elfogadottnak.

367. §. Ha az esküdtek büntethetőséget megszüntető okot fogadtak el valónak, a biróság az esküdtekkel a 365. §. értelmében való tanácskozás után a Btk.-nek megfelelően határoz.

369. §. Ha a biróság maga dönt, a tanácskozás és szavazás halk hangon történik, de visszavonulhat, a tanácskozási terembe.

Ha a biróság az esküdtekkel együtt dönt, a tanácskozás mindig a tanácskozási teremben történik. Az elnök összegyüjti a szavazatokat, és pedig először az esküdtekét, akiket abban a sorrendben hiv fel a szavazásra, amelyben nevök a 399. §. értelmében történt sorshuzás utján kijelöltetett; azután szavaznak a tanács tagjai a rangidősbség megforditott rendjében és utolsónak az elnök.

A határozatot az elnök minden esetben fenszóval, a közönség és a vádlott jelenlétében hirdeti ki.

A határozat kihirdetése előtt felolvassa az elnök az annak alapjául szolgált törvény szövegét.

A határozatot a jegyző foglalja irásba és abba 100 frank pénzbirság terhe alatt az alkalmazott törvény szövegét belefoglalja.

370. §. Ha a biróság maga tanácskozik, a határozat fogalmazványát az annak meghozatalában résztvett birák irják alá; e szabály meg nem tartása esetén a jegyző, ha pedig a birák is hibásak, ugy ők is 100 frank pénzbirsággal sujtandók.

Az aláirásnak a határozat kihirdetésétől számitott 24 órán belül kell megtörténnie.

Ha a biróság az esküdtekkel együtt tanácskozik, a fogalmazványt ugy a birák, mint az esküdtek főnöke az ülés folyama alatt irják alá.

A II. czikk a 342. §. első bekezdését törli el. (Megfelel a BP. 364. §-a első bekezdésének.)

Ime, mindössze néhány §. módositása szükséges a nagyjelentőségü reform megvalósitásához és annak életbelépte mégis kétes. Pedig a közvélemény sürgeti. Annál inkább, mert a Code szerint az esküdtek a kérdések megállapitására befolyást — ellentétben a BP. 353., 366. §-aival — nem gyakorolhatnak, ez tisztán az elnök teendője. (336. §.)

Anélkül, hogy ezuttal a kérdés beható fejtegetésébe bocsátkozhatnánk, nem hallgathatjuk el abbeli aggodalmunkat, hogy a többek által kivánatosnak jelzett eme reform megvalósitásának igen nagy akadályok állják utját.

Ha el is tekintünk attól a szépséghibától, amelyet ezáltal az

esküdtbiráskodás a Schöffen-birósághoz való közeledés folytán szenvedne, kérdés, nem veszitene-e tekintélyéből a biróság, ha a bünösség kérdésében kizárólag az esküdtek, a büntetés kiszabásában pedig a biróság és esküdtek döntenek? Nem lenne-e érezhető itt a jogi képzettség, a gyakorlat, a büntetés kiszabásához kellő jártasság hiánya? Nem fog-e megtörténni, hogy az esküdtek — sulyosnak találván a törvényes büntetési tételt — annak kereteit át akarják lépni? Mi történik, ha az esküdtek többsége az elnök utbaigazitásait, tanácsait nem fogadja el? Nem fognak konfliktusok támadni? Hátha tévedtek az esküdtek verdiktjök következményei tekintetében, ami különösen — ha nincs közöttük jogász — könnyen megtörténhetik és a birósággal való együttes tanácskozás alkalmával igazmondásuk konzekvenciáit levonni nem hajlandók?

De tulajdonképpen mi az oka annak, hogy birák és esküdtek kivánják, hogy az esküdteknek a büntetés kiszabására befolyás engedtessék? Csupán ama gyakori jelenség, hogy az esküdtek, tartva a vádlott sulyos elitélésétől, «nem bünöst» mondanak ki még akkor is, amikor enyhe büntetést szükségesnek vélnek. Kérdés azonban, nem lehetne-e ezen olyan módon segiteni, hogy a fent érintett hátrányok elkerültessenek? Azt hisszük igen. És pedig a BP. 359. §-a második bekezdésének megváltoztatásával, olyan értelemben, hogy az esküdtek az enyhitő körülmények (Btk. 91., 92. §§.) fenforgása tekintetében véleményt nyilvánitsanak. Ezáltal, amig egyfelől a gyakorlati élet tényleg fennálló szükségletének teszünk eleget, másfelől egyáltalában nem jövünk ellentétbe az esküdtszéki intézmény alapelevivel. Különben a német BP. is megengedi ezt (295., 297. §§.). Helyesebbnek tartanók azonban a franczia BP. követését. Ennek értelmében nem intéz az elnök az enyhitő körülmények fenforgása tekintetében formális kérdést az esküdtekhez, hanem visszavonulásuk előtt semmiség terhe alatt figyelmezteti őket, hogy ha enyhitő körülményeket látnak fenforogni, ezt «A la majorité, il y a des circonstances attenuantes en faveur de l'accusé» szavakkal ki kell jelenteniök. (341. §.) Ennek legislativ alapgondolata, hogy a jury deklarációja spontán legyen, hogy a negativ deklaráció, amely a büntetés kiszabását kedvezőtlenül befolyásolná, kikerültessék; a verdikt az enyhitő körülményekről hallgat s ha a jury ezeket nem látja fenforogni: erről nem is nyilatkozik. Az eljárás előnyei szembeszökök. Ugyanigy rendelkezik az olasz BP. 497. §-a is; itt az esküdtek nyilatkozata: «Vi sono circostanze attenuanti a favore dell'accusato N. N.»

Kivánatosnak és helyesnek tartanók tehát a BP. olyan reformját, hogy ha az esküdtek a vádlott javára igen nyomatékos vagy igen nagyszámu enyhitő körülmények fenforgásáról vannak meggyőződve, az elnök ilyen értelmü kioktatására, verdiktjök kihirdetése után főnökük által ezt is kijelentsék, amely esetben a Btk. 92. §-ának alkalmazása a birósára kötelező legyen.

Dr. Harmat Emil,
beszterczei kir. járásbiró.

Tanulmány német járásbiróságokról.*

Az iratoknak a szó szoros értelmében vett *kezelésére* nézve meg kell jegyezni, hogy minden ügyirat egy félkemény papirból készült iratboritékba (Blattsammlung) kerül, mely az ügy és a felek megjelölésén kivül a felek képviselőinek neveit s a tárgyalások határnapjait is feltünteti. Az iratok ezen boritékokban való tartásának legjellegzetesebb vonása az, hogy itt is (mint Ausztriában) az ügycsomókat *összevarrják.* Rögtön, ahogy egy ujabb jegyzőkönyv vagy elintézett beadvány érkezik az ügyhöz, a jegyzői irodákban külön ezzel foglalatoskodó s irodáról-irodára járó s mesterségükben rendkivül ügyes és gyakorlott «összevarrók» által az ujabbi érkezés a csomóhoz lesz füzve, amely igy bármily vastag is legyen, egy összefüggő teljes egészet képez. Igy egyrészt az iratok jobban megőriztetnek, másrészt elkerültetik az iratok *szétesése,* ami nálunk, különösen mióta a «ragasztás» megszünt, a mi iratboritékjaink szinte aggasztó lazasága mellett, ha véletlenül megesik; az iratok összekeveredésének és mindenesetre sok időveszteséggel kapcsolatos bosszankodásnak előidézője.

*

A *gyüjtőszekrények* (Briefkasten) rendszerével, noha az ügyviteli szabályok 73. §-ának 7. pontja — kivéve a telekkönyvi ügyekre vonatkozó beadványokat — kötelezőleg elő is irja a gyüjtőszekrények alkalmazását, Berlinben szakitottak. Itt ugyanis gyakorlatilag nem vált be. Ehelyett a hatalmas épület földszintjén, közvetlen a *főbejárat* mellett, magában az épületben is mindenfelé föltünő módon hirdetett *levélgyüjtőhely* (Briefannahmestelle) van létesitve. Itt a felek által, a mi postahivatali rekeszeinkhez hasonlatos üvegablakokon beadott ügyiratokat, a meghatározott hivatalos órák alatt, a szolgák egyfolytában átveszik, lebélyegzik s a szétosztással foglalkozó hivatalnokokhoz juttatják. (A fél beadványát a megfelelő birósági irodában (Dienststelle) is beadhatja, de a szabály — és ez Németországban nagy horderejü szó — az, hogy a beadvány a *főgyüjtőhelyen* adassék be.)

Ezen főgyüjtőhelyen négy tisztviselő foglalkozik a beadványok szétosztásával. Egy elosztó hivatalnok azonfelül külön a kézbesitési vevényeket osztályozza irodák szerint.

A napi beérkezés átlaga 26,000 beadvány. Ebben a vevények napi átlaga 6000 darabbal szerepel.

Minden elosztó-tisztviselő előtt 60 elosztó ládika (rekesz) van. Eme rekeszek az ügybeosztásnak megfelelőleg azon megjelöléssel vannak ellátva, amint azt a 3-ik pont kapcsán már ösmertettük. (P. o. Abteilung 4. *B:* Beeh bis Berga; — ohne *Berg, Beier.* Abteilung 44. *M:* Mat bis Meo — ohne *Matthias, Meissner, Mayer, Meier.)* A betürendtől eltérő: *kivételek,* a rekeszeken *vörös* festésü betükkel vannak föltüntetve. Az elosztó-tisztviselőknek a megfelelő rekeszekbe rakást illetően oly nagy gyakorlatuk van, hogy téves elhelyezés — mint főnökük hangsulyozta — alig fordul elő.

A beérkezett ügydarabok *kiosztása* az egyes osztályokba naponta három izben és pedig d. e. 11 órakor s d. u. 1 és 1/23 órakor történik. (Az ügyviteli szabályok a gyüjtőszekrények kiüritését — ugy mint az nálunk is van — hétköznaponként legalább két izben, vasár- és ünnepnapokon legalább egy izben irják elő.)

Az ajánlott küldemények (Einschreibsendungen) Berlinben külön jegyzékek kapcsán lesznek az egyes irodákba szétosztva, de általános rendelkezés is az, hogy az ajánlott küldeményekről egy erre vonatkozóan megbizott tisztviselő által külön jegyzék vezetendő. (Irodai szabályok 6. §. 5. p.)

Egy birósági irodába naponta átlag 10—12 *uj* kereset és 50—60 más folyó ügy *érkezik,* a kézbesitési vevényeken kivül. (Ez is körülbelől megfelel a mi budapesti viszonyainknak.)

*

A felügyelet az egyes birói irodák ügymenete felett, két alakzatban történik.

Az *általán s* szolgálati felügyelet (Dienstaufsicht) utján, amelyet *havonta* az ügycsoport főtitkára (Gerichts-Obersecretär) eszközöl s az ügymenet felülvizsgálata (Gerichtsrevision) utján, melyet rendszerint évente egyszer a csoport feletti felügyelőbirónak kell teljesitenie. Az ellenőrzésnek ez a módja hatékonyabb és belterjesebb a mi időszaki felügyeleti vizsgálatainknál, mely rövid idő alatt átlag igen sok jegyzői irodával kénytelen végezni, tehát nem teljesithet oly alapos munkát. Azonfelül a felügyelő biró már *ösmeri* a maga alárendelt személyzetét, tudja kinél mit kell különösen figyelmére méltatni, előző vizsgálatainak tapasztalatai alapján.

Az irodák vizsgálatát ezzel szemben, nálunk rendszerint más és más, aránylag kevésbbé tapasztalt idegen (a vizsgálóbiztos mellé a központból beosztott) jegyző végzi, aki az irodák személyzetét korábbról igen ritkán ösmeri és az az egy-két óra, amit az ilyen vizsgálat egy-egy irodában felölel és felölelhet — még a korábbi vizsgálati jegyzőkönyvek csapásán sem elég arra, hogy azon irodában folyó ügykezelés s a kezelő valódi képességének tiszta és tárgyilagos képét adja. Nálunk a vizsgálat vagy «sikerül», vagy rosszul vagy kevésbbé jól «üt ki» a kezelőre, ami bizony sok esetben a véletlenek szeszélyes esélyeinek játéka. Az állandó, azonos felügyeletben rejlő — mondhatnók — folyamatosság alapján lehet csupán biztos véleményt alkotni a munkaerők használhatósága és megbizhatósága felől és tájékozódni — ami nem kevésbbé fontos — azoknak összes egyéni sajátosságai tekintetéből.

*

* Az előbbi közl. l. a 2., 4. és 5. számban.

5. A birói müködés a gyakorlatban.

1. Eme tanulmány 3-ik pontjában röviden már emlitettük, hogy a tárgyaló *biró jegyzőkönyvvezető alkalmazásával tárgyal.* Ez a kivétel nélkül álló *szabály. Jegyzőkönyvvezető nélkül nincs tárgyalás.* Jegyzőkönyvvezetőként szerepel — mint már ugyancsak kifejtettük — rendszerint a biró mellé beosztott irnok, (Gerichtsschreiber, rangra: Gerichtssecretär, Obersecretär, esetleg Rechnungsrath) és ahhoz képest, hogy be van-e a biróhoz ilyen kiképzésre osztva, a jegyzői foknak megfelelő: *Referendar.* (Ilyen referendárul lett beosztva, mint a napilapokban nemrégiben olvasható volt: Waldemar porosz herczeg, Henrik herczeg fia — a *Kiel-i* törvényszékhez.)

Az állandóságot, hogy ne mondjuk, jogfolytonosságot a birósági irnok képviseli, ki sok esztendei gyakorlata alapján, jobb kezévé válik birájának. Mialatt a biró tárgyal, irnoka, noha *nem jogász* (mert az aggályoskodók ezt szeretik vele szemben ellenérvül fölhozni), éppen ezen a nagy *gyakorlat* adta biztonsággal, a maga fogalmazásában veszi föl a jegyzőkönyveket, mely munkája annál fokozottabb beszámitás alá esik, ha figyelembe veszszük, hogy Németországban az elsőbiróság előtti eljárásban sem irják alá a felek a tárgyalási jegyzőkönyveket s annak felolvasása is csak gépiesen, szinte lehetne mondani félhangon morzsolva történik. Tehát a *felelősség* sokkal nagyobb sulya nehezedik a jegyzőkönyvvezető tevékenységére, mint ott, ahol a felek aláirván a jegyzőkönyvet, ezen ténykedésök alapján, a helyes jegyzőkönyvfelvétel ellenőrzőiképp szerepelnek.

Mig nálunk az uj *Pp.* (polgári perrendtartási) törvény is, az elsőbiróság előtt csupán a «*lehetőséghez képest*» kivánja meg a jegyzőkönyvvezető alkalmazását és most sok jóakarattal, de kevés sikerrel, azon vannak a felügyeleti hatóságok, hogy a jegyzőkönyvvezető alkalmazása a gyakorlatban valahogyan mégis keresztül vitessék, odakünn el sem tudják képzelni, hogyan tárgyalhat egy biró, felekkel, jegyzőkönyvvezető nélkül és hogyan lehetséges az, hogy az intézkedő felsőbbség valahol is megengedje, hogy a biró munkaerejét, a per *szellemi* vezetése és az irás testi munkája között *megossza* és igy természetszerüleg *csökkentse azt az élénk figyelmet* és állandó szemmeltartást, amely a perek sikeres vitele szempontjából — amint ők mondják — oly elengedhetlen fontosságu, hogy azon a legkisebb rést üttetni engedni is, igazságügypolitikai vétek.

Annyira fejlesztik aztán ezt a nézetet, hogy a felügyeleti hatóságok a birót alig is hagyják *gyakorlott* jegyzőkönyvvezető nélkül. És eme gyakorlati szempontból rendkivüli fontosságu elvnek megfelelőleg, változások esetében, vagy már egy ugyancsak teljesen kiképzett jegyzőkönyvvezető foglalja el elődje helyét, vagy mielőtt a régi segéd távoznék, egy darab ideig még betanitja az osztályban esetleg előforduló különlegesebb tennivalókra utódját. Arra való tekintettel azonban, hogy *az alapkiképzés* igen lelkiösmeretes és egyöntetü, a biró munkáját a csupán fontos szolgálati okokból keresztülvitt áthelyezések csak igen kevéssé befolyásolják.

Sok biró — amint láttam — egyszerre két jegyzőkönyvvezetővel is dolgozik — például egy irnokkal és egy referendárral — akik felváltva, vagy más bizonyos, a biró által előirt *egyéni* rendszeren alapuló beosztás szerint vezetik a tárgyalások jegyzőkönyveit.

*

2. A *tömegnapok* intézménye Németországban nem szokásos. A hetente legfeljebb három napon tárgyaló biró, ebből az aránylag kevés tárgyalási napból nem áldozhat föl egyet, az *első* ügyek ellátására. Viszont az első ügyek összpontositása s az erre alapitott rendszer, nem rokonszenves előttük s az ujabbani javitó törvénykezési intézkedéseik ebbe nem mentek bele.

*

3. A német birák *uj kereseteiket* akképp tüzik (helyesebben tüzetik) ki, amint azt nálunk is megcselekszik némely a tömegnapokat kerülő birák, hogy t. i. a heti kereseti beérkezést, a tárgyaló napok *mindegyikére* és ezeken is gyakran több órára elosztják.

Helyiségi elhelyezési viszonyaik szerint a közönség tódulása nem tünteti föl ott azokat az egészségtelen arányokat, mint nálunk.

A szük szobákban való, emberekhez nem méltó, tolongásszerü állongás ott egyáltalában nincs meg. A felek, amint arra már ugyancsak reámutattunk, a szellős és világos, télen jól fütött váróhelyiség kényelmes padjain (10—10 pad áll egy-két tárgyaló terem részére szolgáló váróhelyiségben) várják meg, mig a biró utasitására a *teremőr* a folyosón neveiket felhivja.

Csupán ekkor, t. i. a megtörtént felhiváskor lépnek a birói terembe. (Az ügyvédek is ennél a szolgánál kérdezősködnek természetesen afelől, hogy megtörtént-e már valamely kitüzési órát illető fölhivás. Nem amint nálunk divó jó szokás, tárgyalásában félbeszakitva őt: a *birótól.*)

*

Odakünn a váróhelyiségben tehát már ki-ki körülbelül meggyőződhetett róla, hogy *ellenfele jelen van-e* vagy sem s a biró ama kérdésére, hogy ki vesz fel makacsságot (Wer wünscht ein versäumnissurtheil?), az illető jelentkezik s a jogszolgáltatásnak ez a része — akár csak nálunk — a vevények vizsgálata s költségmegállapitás alapján, néhány percz alatt lebonyolódik.

A biró ezen ügyek után az elösmeréseket, egyezségeket s halasztásokat veszi elő s ezek elvégezte után a többi ügy tárgyalásába fog. (Ez az eljárási mód teljesen megfelel a mi ügyviteli szabályaink által előirt eljárási módnak is. J. Ü. Sz. 92. §.)

Vizsgálódván az egyes birói irodák körül és lapozgatván a tárgyalási naplókban (Geschäftskalender), ugy tapasztaltam, hogy egy-egy tárgyaló biró, mintegy hét-nyolcz folytatólagos ügyet tüz ki egy határnapjára és 30—50 közt váltakozó első keresetet, amiből aránylag feltünő sok a makacsság, vagy amint ott mondják, a rosszhiszemü adós (böswilliger Schuldner).

*

4. A *tárgyalások* átlagos *időtartama* 9—1-ig van, ami szintén megfelel a mi szokásos foglalkozási viszonyainknak.

Az ügyek *mennyisége* tehát a berlini központi járásbiróságnál, mint már ismételten rámutattam, körülbelül megfelelő a mi budapesti perbiráink perátlagának. A tárgyalási napok száma kevesebb. A kitüzött ügyek heti összszáma is jóval kisebb. A tárgyalások időtartama se terjed ki hosszabb időre. Hogy van az mégis, hogy a perek ott oly rövid idő alatt nyernek befejezést, mig nálunk egyes jobban keresett perbiróságoknál a tárgyalások távolságközei szinte kétségbeejtők?

Amint már a tanulmány bevezető soraiban volt alkalmunk röviden reámutatni, a hiba ezt illetően magában a jogszolgáltatási *rendszerben* van.

Egyrészt a biró által saját személyében foganatositott jegyzőkönyvvezetés a tárgyalás menetét általánosságban *s anélkül, hogy a tárgyalást vezető biró ezt maga észlelné,* lassubbá teszi.

De még ott is, ahol jegyzőkönyvvezető kivételesen alkalmaztatik, a jegyzőkönyv szövegének bármily tömörre is fogott *tollbamondása* sok időt fölemészt s viszonyitva az *önállóan* ügyködő jegyzőkönyvvezető tevékenységéhez aránylag igen sok időt. Köztapasztalati tény, hogy a csak kissé is bonyolultabb tényállási, számadási, épitkezési és költségjegyzék pereknél, ahol sok mindenféle, az egyes tételekre vonatkozó tényállitás, tagadás, bizonyitási inditvány foglalandó jegyzőkönyvbe, ez a pontos jegyzőkönyvezéssel válhatatlanul egybekapcsolt tárgyalás, illetve rendszerint tárgyalások sorozata, rendkivül sok tárgyalási időt kiván meg, nem szólva a tanu és eskü alatti kihallgatásokról, amelyek a birói munkaidőnek legnagyobbmérvü elnyelői. De ez utóbbin segiteni nem lehet. Meg lehetne azonban felettébb röviditeni a *bizonyitási eljárás fölvételét megelőző* birói eljárást — ugy amint ezt külföldön cselekszik meg és sajnos, nálunk csak a sommás itélkezésnek másodfokán van meg — a *pernek* a felek általi *előkészitésével.* Hogy a járásbirósági eljárásban ez a szabályok alapján és ezekhez ragaszkodva nem lehetséges, ez a mi egyes (sommás) birósági perrendszerünk *merev szóbeliségének* káros következménye.

«A tárgyalás szóbeli. Szóbeli előadás helyett iratok tartalmára hivatkozni nem szabad,» mondják ki a S. T. 25. §-a és utána teljes szóhüséggel a Pp. 219. §-a.

A helyesen felfogott gyakorlatiasság szempontjából egyáltalában nem oszthatom a *Pp.* törvény indokolásának (Harmadik czim, 72. oldal) ez irányban álláspontját. Azt tudniillik, hogy a szóbeli tárgyalás irásbeli előkészitésének a járásbirósági eljárásban csekélyebb *jelentősége* volna. És azonképpen teljességgel tévesnek kell tartanom az erre vonat-

kozóan felhozott azt az indokot, hogy a járásbirósági eljárásra utalt ügyek *egyszerübb volta*, az egyes biróság nagyobb mozgékonysága, a tárgyalás elhalasztásával járó hátrányok csekélyebb jelentősége nélkülözhetővé tenné az irásbeli előkészitést.

Nem kivánok itt ennek a — különben igen fontos — kérdésnek a bővebb taglalásába belemenni. De ott, ahol a járásbirósági értékhatárt olyan szokatlanul magasan fölemelni helyesnek találták (a német módositó törvény *600 Márkáig* ment föl — mi *2500* K-ig) s ahol igazán gyakorlati érzékkel nem lehet *tantételként* általánositani azt a kijelentést, hogy a járásbirósági eljárásra utalt ügyek valóban olyan *egyszerüek* volnának, különösen a magas perérték kerületében, (elég csak e részben az imént fölemlitett számadásos, épitési és költségjegyzéki perekre utalni) valóban helytelennek kell felösmerni a törvény ilyetén megalkuvást nem ösmerő rendelkezését.

Tehát anélkül, hogy csak egy szóval is az avult teljes irásbeliség mellett óhajtanék lándzsát törni, egy az életből vett példa kapcsán rámutatok a helyesen *párositott* vegyes rendszer áldásos gyakorlati eredményére.

Több bonyolult ügy tárgyalását hallgattam végig figyelemmel ugy Berlinben, mint Lipcsében. Igy véletlenül Berlinben éppen tanuja voltam annak, hogy egy nagyobb «épitkezési per» folytatólagos tárgyalása a bizonyitást megelőző állapotban, szinte szószerint, a következő rövidséggel folyt le.

A biró megállapitván a felek megjelenését, igy szólt — mintha csak egy iménti párbeszédet folytatna — a fölpereshez:

— Ön tehát 6. számu előkészitő iratának (vorbereitender Schriftsatz) álláspontján áll, az ott megajánlott bizonyitási anyaggal?

— Igen — felelte szószerinti rövidséggel a fölperesi ügyvéd.

— És ön — fordult aztán a biró alperes ügyvédjéhez — ugyebár 7. számu előkészitő iratához ragaszkodik és az ott körülirt bizonyitási inditványát kivánja foganatositani?

— Igenis, tisztelt biróság.

— Köszönöm, uraim — fejezte be a biró — ezek alapján, minthogy csatolt irataik tartalmát, a tárgyalás előtt benyujtatván, ösmerem, immár kihirdetem a biróság következő bizonyitást elrendelő végzését.

És az előkészitő iratok anyagából leszürt és kétségtelenül perbeli álláspontjának megfelelő terjedelmes tanubizonyitási végzést azon nyomban ott kihirdette s a jegyzőkönyvvezetőnek tollba mondotta, majd a felek képviselőinek ez irányban i óhajtásait is meghallgatván, kitüzte a bizonyitásfelvételi tárgyalás határnapját.

A tárgyalás ezzel be is volt fejezve. A jegyzőkönyvvezető közben elkészitette s a biró intésére felolvasta az egész, a végzéstől eltekintve, igen rövid jegyzőkönyvet. A felek távoztak s a biró kis szünetet tartva, reátért egy másik ügy folytatólagos tárgyalására.

Dr. Révay Bódog,
budapesti kir. járásbiró.

Jegyzetek a franczia igazságszolgáltatás köréből.

A békéltetés; individualizáczió a magánjogban.

Az igazságügyminiszteriumnak a polgári igazságszolgáltatásról előterjesztett jelentésében * a következő adatokat olvashatjuk.

(Az adatok megértésére előrebocsátjuk, hogy polgári ügyekben értékhatárra tekintet nélkül a békebiró békéltet; a békéltetésnek történetileg két különböző faja van; conciliation: I. à l' audience; II. en dehors de l'audience.)

I. Citation alapján (ez a ritkább eset) a békebiró elé került az ügy 13,519 esetben; mindkét fél megjelent 10,539 esetben; a békéltetés sikerült 3793 esetben = **36**%.

II. Billet d'avertissement alapján a békebiró elé került az ügy 1.247,914 esetben; nem jelentek meg a felek, vagy csak egyik fél jelent meg 509,693 esetben, a békéltetés tehát megkiséreltetett 738,221 esetben; a békéltetés sikerült 395,776 esetben = **53**%.

A munka birósága előtt a békéltetést a bureau particulier, nevezzük: kistanács, végzi.

A kistanács elé vitt ügyek száma 45,834; egyrészt (9371) visszavontak, a békéltetés megkiséreltetett 36,285 esetben; a békéltetés sikerült 19,064 esetben = **52**%.

* Compte général de l'administration de la justice civile et commerciale 1906.

Ezek az adatok * csak az előzetes békéltetésre a «*conciliation préliminaire*»-re vonatkoznak s nem foglalják magukban a tárgyalás folyamán létrejött egyezségek számát, ami pl. a békebiróságoknál az érdemi tárgyalások **30**%-át, a kontradiktorius ügyek 55%-át teszi.

Mért sikerül a perek ily nagy százalékát békés utra terelni, az államot és a feleket jelentékeny költség, a biróságot tetemes munkatöbblettől megmenteni?

Melyek e jelenség okai s mik a következményei?

*

Lássuk mindenekelőtt az eljárást.

Polgári ügyekben szabály szerint, értékhatárra tekintet nélkül a «juge de paix», a békebiró egyeztet. A törvényszék előtt nem indithatom meg keresetem, mig nem igazoltam, hogy a békülést megkiséreltem. A «conciliation préliminaire» — *perelőfeltétel.*

Minden békebiróságnak meghatározott békéltetési napja van. Egy héten csak egy. E napon kerülnek conciliation alá ugy a békebirósági, mint a törvényszéki hatáskörbe eső ügyek. A huissier utján tehát például hétfőn meghivom ellenfelemet a legközelebbi békéltetési napra: szerdára a biró elé. A biró a tárgyalás előtt megkapja az idézőlevelet, amely röviden tartalmazza a keresetet. Először a greffier felhivja a feleket s az idézőleveleket = kereseteket három csoportba osztja a szerint, amint 1. felperes, 2. alperes, vagy senki, 3. mindkettő, megjelenik.

Megelőzőleg az összes ügyek számára elkészit (pusztán a nevek beirásával) egy-egy «permis de citation»-t, azaz igazolását annak, hogy a békéltetés sikertelen maradt. Most befejezve a felhivást, ott ahol csak a felperes jelent meg, a «permis»-t ennek átadja, — az egyeztetés nem sikerült, mehet az illetékes biró elé s rögtön el is bocsátja; ott ahol felperes nem jelent meg, a «permis»-t beszakitja, megsemmisiti, az ügy «supprimée» megszünt.

A biró elé csak a harmadik csoport: a kontradiktórius egyeztetési ügyek kerülnek. Az egyeztetés nem nyilvános. A biró propozicziót tesz; s ezt a felek igen gyakran szó nélkül, vagy megköszönve elfogadják. A megállapodásról csak az esetek 8%-ában vesz fel a biró formális jegyzőkönyvet.

Ha az egyeztetés sikerül, az ügy be van fejezve. Ha nem — két eset lehetséges: 1. az ügy békebiróság elé tartozik — ebben az esetben felperes ellenfelét nyomban megidézi a legközelebbi, pl. szombati tárgyalásra; 2. a törvényszék elé — felperes megindithatja keresetét.

Maga a békéltetés rendkivül rövid, egyszerü; a biró nem erőszakolja *egyénileg* a feleket kibékülésre. Ha szuggesztióról lehet beszélni, ugy csak «*intézményes szuggesztió*»-ról lehet szó.

Ugyanez a békéltetés módja a *munka birósága* előtt.

A szakosztály elnöke, aki maga is munkás, vagy munkaadó, röviden meghallgatja a feleket. Ezután megteszi inditványát, iparkodik arra a feleket rá is beszélni, de kényszer nincs. Ha az egyezség létrejön, azt lehetőleg nyomban le is bonyolitják. Ha nem, az ügynek három nap mulva itélet vet véget.

De van békéltetés a *törvényszék* előtt is.

Nem beszélve most a státusperekről, megtaláljuk a békéltetést nyilt alakban a *munkások baleseteinél* követett eljárásban s burkolt alakban a *référé*-eljárásban.

Az 1898 április 9-iki törvény szerint a balesetről hivatalból felvett iratok hivatalból felterjesztetnek a polgári törvényszék elnökéhez, aki a felterjesztés megérkeztétől számitott öt napon belül megidézi a munkást, vagy jogutódját, az alkalmazót és esetleg a biztositó társaságot. (16. §.)

Először megkisérli az egyezséget. Ha az egyezség létrejön, a kártéritést jogerősen ez állapitja meg. Hogy mi történik akkor, ha az egyezség nem jön létre, erről máskor. A törvény ugyan igy beszél: «*en cas d'accord*» megegyezés esetén, s nem nevezi az eljárást *conciliation*-nak. De az eljárás mégis az. «*Conciliation*» a felirása az egyezségek nyomtatott blankettáinak. Conciliationnak nevezi ez eljárást a nép, igy nevezi a munkásszindikátusok szövetsége által kiadott törvénymagyarázat, az érdekeltek törvénymagyarázata.**

* A kereskedelmi törvényszék előtti békéltetés eredményeit, mivel az burkolt alakban történik, más helyütt ismertetjük.

** Les accidents du travail 35, 36.

A békéltetést az elnök helyettese végzi, a legszebb eredménynyel, sajnos ez irányban hivatalos adatok nem állnak rendelkezésemre, saját megfigyelésem szerint az arány legalább 50%.

A *référé*-eljárás bevallott czélja nem a békéltetés, hanem a törvény szavai szerint: ideiglenes intézkedés. Az élet azonban az intézményt uj tartalommal töltötte meg. Az esetek igen nagy számában a per ott kezdődik és ott végződik a référé-biró előtt. Vannak oly esetcsoportok, pl lakásügyek, végrehajtást szenvedettnek bizonyos esetekben adandó halasztás, ahol a felek nem is mennek más szándékkal a référé elé, minthogy illetékes helyen kössenek meg egy az élet által már megszabott schéma szerint gördülő egyezséget, melynek változó tartalmát a référé-biró kijelentése adja.

Az élet, mint a jog s különösen a franczia jog sok egyéb területén, itt is tultett a törvényen. A törvény ideiglenes intézkedést teremtett; az élet észrevette, hogy ez a hatóság alkalmas forum arra, hogy ott, ahol a helyzet nem mérgesedett el, a legvéglegesebb intézkedést: az egyezséget létrehozza.

S mert az intézmények vizsgálatánál a perjogban is az intézmény valódi tartalmát, *czélját* kell irányadónak tekinteni, nézetem szerint ez intézményt a tudománynak is két helyen: a békéltetés és az ideiglenes intézkedés fejezete alatt kellene tárgyalnia.

Ezt az okoskodást egy tünemény is megerősiti, amelyre alább rátérünk. Ismerve most már az eljárás vázlatos képét, kutathatunk a ható erő után.

A franczia birói karról szólva megemlékeztünk arról, hogy a legtekintélyesebb hivatal Francziaországban a birói. A biró iránti tiszteletben a társadalom ellenségei is osztoznak. Ebben a birói karban nagyon jelentős szerepük van a békebiráknak.

A Magyar Jogászgyülésen legkiválóbb perjogi szakembereink egyike azt mondta a békebirákról: «ezek kivénült községi tanácsosokból, végrehajtókból, polgármesterekből — községi birákból lett emberek, — akik jogot nem tudnak stb.» Ez igy szóról-szóra igaz. Bár minden szó félrevezető, mert lefordithatatlan. A franczia maire nem polgármester és nem községi biró, hanem a község mondhatni abszolut ura, a «conseiller municipale» nem községi képviselőtestületi tag, hanem egy nagyhatáskörü és kisszámu tanács tagja, a huissier nem végrehajtó stb. De a kijelentés mégis igaz. Azok a miniszteri hivatalnokok, referensek, kongresszusi megbizottak, kikkel emlitett felszólaló beszélt, bizonyára panaszkodtak a franczia békebirák jogászi tudatlansága s a politikai befolyások felhasználásával kierőszakolt kinevezések miatt.

E panaszokhoz hasonlót egy ügyvédtől és egy törvényszéki greffier-től magam is hallottam.

De egy birói testületet ez alapon megitélni nem lehet. Egy szabad államban a biróság tudásának és tekintélyének megitélésénél azt a magatartást kell alapul venni, amelyet határozataival szemben az, aki azokat tárgyilagosan felülvizsgálja: a felsőbiróság, és aki alanyilag végrehajtja: a nép, tanusit. Most ez utóbbiról: a tekintélyről kell szólnunk. Francziaországban, a vidéki társadalom életében, — tudjuk, hogy minden cantonban van békebiró, a kulturélet egy triumviratus körül forog, amelynek tagjai: az állam képviselője, a maire; az egyház képviselője, a a curé; s közöttük, a társadalmi életben mondhatni felettük: a juge de paix, az egyetlen biró. A békebirónak egyéni megfigyelésünk szerint, amelyet a felebbezési statisztika adatai is megerősitenek, — a juge de paix-nek sokkal nagyobb *tekintélye* van, mint a mi járásbiránknak. Tekintély alatt értve természetesen annak a társadalomnak a becsülését, amelyben a kérdéses személy hivatását gyakorolja.

Ami Párist és a nagyvárosokat illeti, itt a juge de paix társadalmi szerepe kisebb. Kisebb tekintélye is, de inkább csak, hogy igy nevezzem, a jog emberei előtt. Nem kell ennek okát bővebben magyaráznom, vidéken ő az egyetlen, nagyvárosban az utolsó biró.

De ne higyjük azt, mintha ez a különbség az igazságszolgáltatásra érzékenyebb eredménynyel volna. Kellemetlen dolog, hogy nekem nem kisebb feladat jut osztályrészül, mint Garsonnet-t ha nem is korrigálni, de félreérthetőségét enyhiteni.

Megemlékezve ugyanis* arról, hogy a forradalmi Assemblée constituante philosophusai a békéltetésnek minő jelentőséget tulajdonitottak, hogy a code de procédure szerkesztői már kevesebb reményt füztek hozzá, hogy a békével végződött ügyek száma 1845-től 1881-ig az 50%-ról 25%-ra csökkent, kiemeli, hogy mindamellett helyes volt ez intézményt fentartani, «a statisztika igazolja, e megállapitás helyességét, 1879-ben az ügyek 36%-a fejeződött be egyezséggel.»

Ezek után: «Párisban és a nagy városokban, ahol a békebiró előtt csak egy avoué-segéd jelentkezik, s megbizója nevében kijelenti, hogy nem kiván békülni, a békéltetés csak üres formalitás, de nem igy van mindenütt» stb.

Ilyen kijelentés már kézzelfoghatósága miatt is, oly államok jogászaira, ahol ugyan békéltetés nincs, de békülést megtagadó nagyvárosi ügyvédjelöltek vannak, igen félrevezető lehet: az egész intézményt nevetségessé teheti. S mert ugy érzem, nálunk is lehetnek olyanok, akik egy ily előkelő helyről jövő mondást hajlandók maga az intézmény ellen forditani, talán nem lesz felesleges a nagyvárosi, helyesen a párisi békéltetéssel külön foglalkoznom.

Sajna csak 1906-iki adatok állnak rendelkezésemre.

Vegyük csak a békéltetés egyik, a gyakrabbi faját.

A békéltetés eredményei:

	Idézés kiadatott	Mindkét fél megjelent	Az egyeztetés sikerült
Francziaországban	1.247,914	738,221	395,776
Párisban	143,817	78,665	32,693

A siker aránya százalékban:

	Az összes ügyekhez	Ahol mindkét fél megjelent
Francziaországban	32%	53%
Párisban	22%	40%

Ez a 10 ill. 12%-os különbség mindenesetre jelentős, de «vaine formalité»-e az az intézmény, amely lehetővé teszi, hogy az összes perek egyötöde, azon pereknek, ahol a békebiró szóhoz juthatott kétötöde végződjék egyezséggel? Lehet, hogy midőn Garsonnet müvét kiadta, nem dolgozták fel törvényszékenkint az adatokat.

Fölmerül most már az a kérdés, hogy a már emlitett okokon kivül mik azok a tényezők, amelyek az eredményt igy módositják; — már fentebb jeleztük is, hogy a törvényszéki elnöki hatáskört, nevezetesen a référé és efajta határozatokat gondoljuk azon helynek, hová a békebiró elől eltünt békülési szándék elhuzódik.

Ezt a megfigyelést a következő számitás igazolja. A Párisban kibocsátott béke-idézések aránya az egész Francziaországban kibocsátottakhoz, 11 a 100-hoz = 11 %, ha a viszonyok mindenütt egyformák volnának, a siker arányának is ilyennek kellene lenni; ez azonban nem következik be, mert a párisi sikeres egyezségek száma, az egész Francziaországban sikerült egyezségek számához ugy aránylik, mint 8 a 100-hoz = 8 %.

Különbség: —3%.

A párisi polgári törvényszékhez benyujtott perek száma ugy viszonylik a Francziaország összes törvényszékeinél benyujtottakéhoz, mint 16 a 100-hoz = 16 %. Ha a viszonyok mindenütt egyformák volnának, ugyanennyi volna az elnöki ordonnance-ok száma is; ez azonban nem következik be, mert a Párisban kibocsátott elnöki ordonnance-ok száma ugy viszonylik az egész Francziaországban kiadottakhoz, mint 19 a 100-hoz = 19 %.

Különbség: +3%.*

Ez a különbség pedig nem az «asszignation à bref delais»** ből telik ki, mert ha ez igaz volna, az egész számitás értéktelen játék volna.

Az elnök sürgösségi végzéseinek száma az összes elnöki végzések, ordonnance-oknak csak 9%-át teszik, még Párisban is.

Hanem igenis lebillenti a mérleget a référé ordonnance-ok száma, ahol Páris az egész Francziaországban kiadottak ²/₃-részét pontosabban 78%-át foglalja le.***

Megállapithatjuk tehát azt, hogy a békéltetés sikere elsősorban a biró egyéniségén alapszik. A békebiró társadalmi

* Traité II. 194.

* Perek a törvényszék előtt *a)* Seine: 20,019; egész: 125,028. Elnöki ordonnance-ok *a)* Seine: 69,798; egész: 364,071.

** Elnöki engedély békéltetés mellőzésével való perinditásra; sürgősség.

*** L. Eugen Albert: A référé J. K. 426., 1910.

helyzete vidéken előkelőbb, müködése eredményesebb ; nagyvárosokban sikere kisebb ; szerepének egyrészét itt a törvényszéki elnök veszi át.

A biró *személyében* rejlő okokkal végezve, áttérhetünk a többi tényezőre.

Nem emlitve azt, hogy a franczia népnek a biróság iránti hagyományos tiszteletét az állam *külsőségekkel:* a birói helyiségek berendezésével, birói ruhával, az őrséggel, kitüntetésekkel, különféle szertartásokkal törekszik megerősiteni, az egyeztetéshez szükséges birói hatalom a peres eljárás szabályaira támaszkodik.

Az a biró, akinek a határozatát egy kimondott «fellebbezek» szóval fel lehet dönteni, nem békéltethet.

A franczia békebiró 300 frank-ig első és utolsó fokon itél. Nem tartozik ide az okok részletes ismertetése, csak az eredmény érdekel jelen alkalommal bennünket. 1910-ben a párisi törvényszék, mely alá 20 békebiróság tartozik, 626 megfelebbezett ügyben itélt.

Ily ritka felebbezés mellett lehet csak a békebiró kiélentésének az a «suggestiv» hatása, mely a feleket békülésre birja ; a fél tudva, hogy mást itéletben sem remélhet, mit a biró gyakran előre meg is mond neki, meg akarja takaritani a költségeket, s inkább kibékül.

A biró társadalmi tekintélyén, perjogi hatalmán kivül a biróságba vetett *bizalom* nyomja le erős sulylyal a békéltetés serpenyőjét.

Ugyanaz a *bizalom,* amely a franczia polgárt, mint törvényhozót, *mint államot* arra inditja, hogy a felebbezést jogszabálylyal korlátolja, inditja a franczia polgárt, mint peres felet, *mint egyént,* hogy az itélet ellen felebbezéssel még a megengedett körön belül se éljen, hogy az egyeztetéskor nyilvánitott birói véleményt itéletnek tekintse.

Ez a bizalom a fent már érintett egyéni momentumokon kivül a társadalom szervezetén alapul.

Ott, ahol a nép egyszersmind állam is, ahol a nép nem érezheti az állam szerveit idegennek, mert annak alakitásában maga is részt vesz, ezekben az önalkotta szervekben jobban bizik is. A birói pálya (nem beszélve itt a juge de paix-ről, — ami nem pálya) — Francziaországban jóval inkább mint hazánkban : gazdag emberek pályája. De a franczia polgár sokkal közelebb áll birájához, mint a magyar, mint akár a német. Nem arról szólok, mily mértékben *iparkodik* a biróság mindenekfelett csak igazságosnak lenni, hanem, hogy mennyire *érzi* az egyén, hogy ennek az iparkodásnak jutalmazó vagy büntető szankcziója az ő kezében van.

Gyakori panasz, hogy Francziaországban a politika még az igazságügyi kinevezések terén is érvényesül. Ez valószinü. De igénytelen nézetem szerint politika—egyenlő : az államban erősebb valaki akarata, mindenütt érvényesül. A kérdés csak az : közötte érezhetjük-e magunkat ezeknek az erősebbeknek ?

A biróság körül csoportositható momentumok mellett, — a részletes kifejtést máskorra hagyva el — meg kell emlitenünk azokat, a melyek a *felek* egyéniségére vonatkoznak. A pereskedési hajlam, eltekintve attól, hogy egyes fajoknál erősebben, másoknál gyöngébben nyilatkozik, lépést tart a kulturával, és pedig a kultura emelkedésével csökken. E helyütt nem óhajtjuk analizálni az okokat, csak le akarjuk szögezni a más helyen adatokkal bizonyitandó tényt, hogy Francziaországban a per aránylag ritkább. Már most azok a motivumok, a melyek a per inditásától visszatartanak, nem szünnek meg hatni a már meginditott perben sem és a békéltetés alatt éreztetik befolyásukat.

A békéltetés sikerét igy a biróság tekintélyére, a biróságba vetett bizalomra, eljárási szabályokra (az eljárás drágasága is egyik lényeges momentum), az állam szervezetére, s a kulturális fejlettségre, mint okokra visszavezetve hátramarad annak a kérdésnek a megoldása, mi e jelenség *következménye.* Hogy az igazságügyi budgetben mit jelent az, ha a perek 35—50% a egy pár perczes aktussal megszünik, nem szükséges bőven fejtegetni. Az is nyilvánvaló és az előző megállapitással egyértelmü, hogy a biróság óriási munkatehertől szabadul meg.

Az állam megtakarit fentartási — a felek perköltséget, s — időt. Micsoda rettenetes kapitális az az összeg, amelyet a franczia társadalom ez uton *munkanapokban* megtakarit. Csak egy gyermekesen egyszerü számitást.

Vegyük a békebiró előtti békités csak *egyik* esetét : 395,776 a békével befejezett ügyek száma. Tegyük fel, hogy mindegyik perben csak *két* személy szerepelt volna, minden per *egy* tárgyalással ért volna véget s számitsuk ugy felperes mint alperes munkanapját 5 koronájával : a megtakaritás 3.957,760 korona. És ez csak *egy* tétel.

De e tételnél is : *egy* tárgyalással ér-e véget minden ügy, két személy szerepel-e minden perben ; 5 koronát veszt-e minden személy ? ! Hol vannak a tanuk, az ügyvédek, a végrehajtó, a biró, az irnok ? !

Az a hatás, a melyet a békéltetés a *gazdasági* életre gyakorol ne terelje el figyelmünket egy másik, — a következményeiben még talán fontosabb befolyás felől, melyet az anyagi jog *fejlődésére* gyakorol.

A békéltetést a «juge de paix» gyakorolja szabály szerint. A békebiró itélete hozatalában nincs törvényhez kötve, áll, ahol utolsófokon itél. Csak hatáskörét nem szabad tullépni. A biró a mélyebb jogi kiképzés hiánya miatt is kénytelen itéletét a méltányosságra alapitani. Ha a biró az itélet hozatalánál is ennyire szabad, — mennyivel szabadabb az egyeztetésnél ?

Természetes tehát, hogy az egyeztetésnél a méltányosság a legteljesebb mérvben érvényesül. *A békéltetési eljárás rendező elve: a méltányosság; a peré: a jog.* De a békéltetési eljárásban megszilárdult méltányossági érzetet lassankint bevonja az egyértelmü egyezségek patinája, s végül nem tudjuk megkülönböztetni a valódi jogszabálytól : a *szokásjogtól.* Bevonul lassanként az itéletekbe — mert nehéz mást találni jogosnak szombaton, mint amit méltányosnak találtam szerdán, — s az itéletekből ismét a nép közé.

Az általános jogfejlődésre gyakorolt befolyáson kivül van azonban a békéltetésnek egy másik hatása, az előzővel egy forrásból származó, de nem a köz, hanem az egyén érdekei felé tekintő. *Ez az individualizáczió.*

Ez a gondolat, amely a büntetőjogban pályáját már megfutotta : forradalmi gondolatból dogmává jegeczesedett, — a magánjogban egészen idegennek látszik.

Hogyan ? Hát lehessen *azonos* joghelyzeteket a peres felek *személye* szerint megitélni ? Más kártéritést fizessen a gazdag, mint a szegény ? Szabadjon kitolni a költözködés határnapját, mert a lakónak nincs lakása ? Adhasson a biró az adós vagyoni helyzetétől függő halasztásokat ? Nem vész-e el a jogbiztonság, nem dől-e meg a jogrend ?

Nem ! És talán ez a legfontosabb szerepe, s legértékesebb munkája a békéltető birónak, gondoskodni arról, hogy az eszköz kedvéért, ne öljük meg a czélt, a rend kedvéért az életet, az állam kedvéért : az egyént.

Érzem, hogy ehhez a gondolathoz mi egy kicsit szinvakok : dogmavakok vagyunk. Mi ez ? Kérdezzük. Mi ugy tanultuk, hogy van jog, amely szabályozza az életviszonyokat, van jogsérelem ; van biróság, amely a mult jogviszonyokat vizsgálat alá veszi s *megállapitja,* hogy mi a jogszabály. Ez a per, s ez az itélet ; ez az igazságszolgáltatás.

Pedig az államban *emberek* is vannak, akik egy házban, faluban, városban laknak ; talán barátok, valószinüleg ismerősök ; egymással szolgálati, üzleti viszonyban állanak, s akik nem is akarják e viszonyt örökre megszakitani, akik nem akarnak *harczot,* akiknek *nem kell a mi szögletes, durva igazságunk,* akik nem azt akarják tudni, hogy mit kellett volna csinálni, hanem azt akarják megbizható helyről hallani, hogy ha már igy fordult a sor, mit kell ezután csinálni.

Ez a «forduló sor» pedig minden esetben más és más.

A békéltetés alapelve az individualizáczió.

Van tehát békéltetés és van per.

A békéltetés czélja : olyképpen rendezni a jogviszonyt, ahogy az a fenforgó viszonyok mérlegelésével *legczélszerübbnek* látszik.

A per czélja : végrehajtani a jog parancsát.

A békebirót a joggá sürüsödött *obiectiv* — a birót a kötetlenül lebegő *subiectiv czélszerüség vezeti.*

*

Ami hazánkban «*egyezség megkisérlése*» czimén véghez megy, travestiája a békéltetésnek.

Voltaképp nálunk békéltetés nincs is.

Óh hiszen, igaz ! Legyünk igazságosak. Van minálunk is bé-

béltetés, az egyezségi kisérleten kivül is. A mi egész elsőfoku polgári itélkezésünk, leszámitva az 50 koronán aluli pereket, az egész járásbirósági eljárás a büntetőperben, hiszen az valójában békéltetés.

Ha valami franczia tanulmányozná a mi igazságszolgáltatásunkat, e szavakat irná naplójába az elsőfoku biróságok meglátogatása után.

«Van a magyar jognak egy érdekes intézménye: a «conciliation postérieure», ami abban áll, hogy a biró kis száz-kétszáz koronás polgári vagy egyszerü becsületsértési perrel is négy-öt tárgyaláson bajlódik. Mikor a tárgyalást végre berekeszti, felállés kihirdet valamit: ezt «itélet»nek nevezik. Most distinguálni kell. Büntetőperben a felek rögtön nyilatkoznak az iránt, hogy elfogadják-e azt a valamit. Ha nincs megegyezés, egyes birák ujabb ajánlatfélét tesznek, amig a megegyezés létrejön, vagy minden remény meg nem hiusul.

Ha valamelyik fél csak egy szót mond: felebbezek, a biró egész munkája ugyszólván elveszett, mert az ügyet három más biró ujra tárgyalja, kiket az elsőbiró megállapitása igen kevéssé köt.

Másképen van a dolog a polgári ügyekben. Ott kétheti gondolkozási ideje van a feleknek, hogy elfogadják-e az elsőbiró által elkészitett «itélet»-et.

Ez az intézmény igen szép. Egyes birák (ez a szokás nem általános) igen nagy buzgalmat fejtenek ki, hogy az «itélet»-nek nevezett egyezségi ajánlat mindkét fél tetszését megnyerje, s hogy igy a pert jogerősen befejezzék. Csak azt nem tudom, mért nem ezen kezdik... !»

De hagyjuk a szatirát. Sok oka van annak, hogy nálunk nincs békéltetés, s ezek között nem is elsőrendü jelentőségü az, hogy az egyezség létrehozását az állam nem tekinti érdemnek, mögötte visszaélések után kutat, s az érdemleges itéletek száma után minősit; hogy a békéltetéssel még a törvényhozás is igen mostohán bánik még ott is, ahol egyébként oly bőkezü, a paragrafusok osztogatásánál.

Mélyebben fekvő okok gátolják az intézmény kifejlődését.

A felebbezésnek tág tere és könnyü módja, melyre országunk állapotánál fogva kényszeritve vagyunk, az igazságügyi dologi berendezkedés nyomorusága, a birót *tekintélyétől* fosztja meg.

A felek a tárgyaláson nem jelennek meg *személyesen;* a tömegnapos megbizott az egyezségre nincs meghatalmazva; s nem mondhatni, hogy a békeszeretet vagy áldozatkészség tulzott mérvben hevitené.

A nép kilépett a patriarchalis egyszerüségből, de messze van attól, hogy belépjen a nyugati kulturába.

Jogaival nincs tisztában. Bizalmatlan, fegyelmetlen. Fél, hogy megcsalják, mert sokszor megcsalták. Fél azoktól, akik kihasználták s nem bizik azokban, akik elnézték, hogy mások kihasználják. Fél, hogy jogtalanságot követnek el vele szemben, mert jogtalan; fél az államtól, mert az neki idegen, huzódva nézi hivatalnokát, mert szolgájának már, urának még nem érezheti magát.

A béke kényes virág; parancsszóra nem szeret teremni.

Szép, komoly, világos termekben ülteti állam s egyén által a társadalom első embereként tisztelt biró, hivatását becsülő ügyvédi kar segitsége mellett polgári jogaira és kötelességeire az iskolában megtanitott szabad népek lelkébe.

Dr. Mandel Zoltán.

Észrevételek a polgári perrendtartás életbeléptetési törvényéhez.

Amint az előjelekből következtetem, a polgári perrendtartás alig fog életbelépni a jövő év november 1-én.

Aggályok merültek fel az iránt, hogy nem fogja-e gyökerében megtámadni ez a törvény a birói függetlenséget; nem tekinthető-e az a törvény veszedelmes preczedensnek, sőt az ellenzéki körök attól is tartanak, hogy esetleg a mindenkori igazságügyminiszter kapott hatalmával nem fog-e visszaélni.

Magam részéről e javaslatot veszélyesnek nem tartom.

E javaslatot megelőzően már két izben kapott az igazságügyminiszter rendkivüli hatalmat és ennek daczára birói függetlenségünk megrenditve nem lett.

Magam részéről — s ugy tudom, hogy ezen véleménynek a biróságok kebelében is nagy pártja van — feltétlenül az igazságügyminiszter álláspontját osztom.

Meggyőződésem az, hogy az életbeléptetési törvény azon szakaszait, amelyek a miniszternek a birák nyugdijaztatására és áthelyeztetésére a jogot megadják, fenn kell tartani.

A fővárosi biróságok viszonyait kellőképp nem ismerem, s igy azokról nem szólhatok, de a vidéken számos oly biróság van, amely gyökeres személyváltozás nélkül semmiesetre sem fogja a helyét megállni.

Ezen a tarthatatlan állapoton lenne hivatva segiteni a miniszter kivételes hatalmával.

Természetesen nem helyeselhettem volna azt az eredeti álláspontot, amely négy évre adta volna meg a miniszternek a rendkivüli intézkedési jogot, azonban ez ma már amugy is tárgytalan.

Az igazságügyminiszter oly konczessziókat tett e téren s oly előzékenységet tanusitott ellenlábasaival szemben, hogy a javaslatot módositásaival el kellene fogadni.

Tartok azonban attól, hogy e konczessziók mellett sem hárultak el az akadályok, s hogy még most is fenyeget bennünket az a veszély, hogy esetleg beláthatatlan időkre a polgári perrendtartás életbeléptetése napja el fog tolódni.

Ennélfogva szükségesnek tartanám annak beható vizsgálatát, hogy nem lehetne-e ezen §-ok teljes eliminálásával az életbeléptetési törvényt még a véderőjavaslatok előtt, vagy annak egy-két napi megszakitásával letárgyalni.

Magam részéről, amennyiben az igazságügyminiszter két lépésre el tudná határozni magát, a polgári perrendtartás megvalósulásának semmi akadálya nem lenne,

Ehhez még kellene egy lépés, amely már a biróságoknak jogkörébe tartozik.

1. Ha birói karunkat, különösen felsőbb biróságainkat vizsgáljuk, azt fogjuk észlelni, hogy a Curiának majdnem összes tanácselnökei és a curiai birák több mint egyharmad része betöltötte a korhatárt s jóval felülhaladta a negyvenedik szolgálati évet.

A táblai elnökök közt többen vannak, akik a hetvenedik életévet betöltötték, illetve tavasszal betöltik. A szolgálati idejük pedig a pozsonyi és a győri táblai elnököket, kivéve, mindé a negyvenet meghaladja. Sőt egy táblai elnök már 49 évet szolgál.

A táblai biráknál is sokan meghaladták a korhatárt s ezt látjuk — bár kisebb arányban — a VI. fizetési osztályba sorozott és a táblai birói czimmel és jelleggel felruházott elsőfoku biráknál is.

Nem akarom ócsárolni ezen birák egyéniségét és képességeit.

Elismerem, hogy nagyobb részük fényes multtal dicsekedhetik s hogy jelenleg is vannak köztük olyanok, akik szellemi képességeik teljes birtokában vannak.

Mindezek daczára nincs ok, amely szükségessé tenné visszatartásukat.

Senki sem pótolhatatlan s a restanczia is nagyot csappanna.

Sok emberben elölik a munkakedvet és az ambicziót, mert miattuk az előléptetés meg van nehezitve és számosan nem juthatnak kellő időben a magasabb birói állásokba.

Sehol sincsenek ilyen állapotok, csak nálunk, a biróságnál.

Ezen a helyzeten segiteni az igazságügyminiszter kötelessége.

Ezzel az igazságügyminiszter nyerne körülbelül 100 birói állást, amelylyel szabadon rendelkezhetnék.

Ezen nagyszámu állások megfelelő betöltésével a szelekczió alapján nagyban már felfrissithetné birói karunkat.

2. Életbeléptethetné legalább a birói karra a tervbe vett uj nyugdijtörvényt. Számtalan birótól tudom, hogy azonnal nyugdijba menne, ha lakbérét legalább részben beszámitanák,

Ez is puhatolódásom alapján legalább 100 ember nyugdijba menetelét jelentené.

3. Ehhez járulna végül a most tárgyalás alatt álló javaslat, amely a fegyelmi biróság jogkörét kiterjeszti.

A fegyelmi biróság jogosult az alkalmatlan birót nyugdijazni s fegyelmi vétség megállapitása nélkül is áthelyezni.

Amennyiben a fegyelmi biróság szigoruan fogja értelmezni a törvényt, nagy segitségére lehet az igazságügyminiszternek.

Ezen három pont érvényesitésével körülbelül 250 biró nyug-

dijaztatására lehetne számitani s a meg nem felelő birákat is más helyekre áthelyezni.

Amennyiben ezt keresztülvinné az igazságügyminiszter, az életbeléptetési törvényjavaslat nehézményezett §-ainak elejtésével is keresztülvihető a perrendtartás.

Megengedem, hogy a jelenlegi miniszteri álláspont mellett simábban menne az életbeléptetés, de inkább kissé nehézkesebben, mint esetleg sehogy.

A közönség pedig méltán elvárhatná e kormánytól és jeles igazságügyminiszterétől a perrendtartás jótékony hatásának mielőbbi élvezetét. *Egy táblabiró.*

Közigazgatási czentralizáczió.

II.*

A mult alkalommal rövid áttekintésbe foglaltuk össze a tételes magyar jog ama szabályait, melyek a közigazgatási czentralizáczió rendszerét nálunk megalapozzák. Ezuttal az összehasonlitó jogtudomány nyomdokain haladva a fontosabb külföldi közigazgatási rendszereket** Fiume közigazgatását és az 1891. évi Szapáry-féle közigazgatási javaslatot ismertetjük mindig csak a czentralisztikus vonatkozásokban, hogy befejező czikkünkben annál biztosabban foglalhassuk össze tételes viszonyaink birálatát és a haladás követelményeit.

1. Az angol önkormányzat sulypontja épp a közigazgatásra esik; de ez a közigazgatás az ujabb időkig egyáltalában nem különült el a magánjogtól. A közigazgatást ugyanazon közegek: a békebirák intézték, akik a polgári biráskodást és csakis birói ellenőrzés alatt állott. Az egyes a szoros értelemben vett hivatalnoki igazgatás (civil serwice) határozatai ellen is panaszszal (complaint, bill) fordulhatott a közigazgatási és hatásköri biráskodást is ellátó rendes birósághoz, amely azonban csak jogi ellenőrzést gyakorolt. A békebirák ma már megszünt közigazgatási intézkedései ellen a kereset a békebirák negyedévi üléséhez volt intézhető s ennek határozata szintén csak a főtörvényszékhez vihető. Tehát Angliában közigazgatási czentralizáczióról szó nem lehetett, közigazgatási ellenőrzés nem volt, csakis birósági. A birósági ellenőrzés viszont teljes, a főtörvényszék panasz alapján bármely közigazgatási ügyet jogi felülvizsgálat végett az ugynevezett writ of certiorari parancscsal magához vonhat. A writ of certioriari parancshoz csatlakozott a writ of mandamus, a Habeas corpus parancs, a writ of prohibition és writ of quo warranto, amelyek a közigazgatás minden jogi vonatkozását, minden közigazgatási tényt és minden egyéni közjogot a rendes biróság megitélése, ellenőrzése és védelme alá foglaltak.

A birói ellenőrzés ezen széleskörü lehetőségét a gyakorlatban elsőbben a birói eljárás jelentékeny költségei fogták korlátok közé és egyes ügyszakban, például a pénzügyi közigazgatás terén is kifejlesztettek egy a birói eljárás formájára a magasabb hatóságok előtt lefolytatott közigazgatási vitás eljárást, amely azonban a birói ellenőrzés lehetőségét el nem vette.

Majd a választói jog kiterjesztése által előtérbe lépő közép- és alsó-osztályok az általuk alkotott modern szegény-, iskola-, egészség-, munkás- és utügyi törvények végrehajtását nem látták eléggé biztositva a nemesi békebirák eljárása által s az ellenőrzés czéljából felállitják a Local government Boardot, amely már bizonyos esetekben adminisztrativ tutelát gyakorol, rendeleteket adhat ki, az önkormányzati testületek ülésein küldötte által megjelenhet. A birói ellenőrzés mellé az 1888. évi akta (51. és 52. Viktoria 41.) a közigazgatási kontrollt állitotta, amelynek legfőbb hatósága már a miniszterium, amely a békebirák és grófsági tanácsok határozatait felülvizsgálhatja, jóváhagyja, vagy meg is semmisitheti.

Minthogy azonban a Board inkább szakszerü ellenőrzés eszköze és nem felsőbb hatóság s minthogy a jogi ellenőrzés teljes mértékben megmaradt a biróságok hatáskörében, ez az uj tutela nem járt az önkormányzati jogok jelentékenyebb sérelmével.

2. Francziaországban önkormányzatról csak 1872 óta beszélhetünk, amikor az augusztus 10-iki törvény 46. §-a a conseil général hatáskörébe tartozó ügyek 25, taxative felsorolt faját (pótadó megszavazás, hosszulejáratu törlesztéses kölcsönfelvétel, közmunka- és közlekedési ügyek, vagyonszerzés és elidegenités, stb.) felmentette a felsőbb jóváhagyás szüksége alól. Végre azonban ezen határozatok is csak akkor hajthatók, ha a préfet az ülésszak berekesztésétől számitott 20 nap alatt jogsértés czimén felterjesztéssel nem él, illetve, ha az elnök a felterjesztett határozat megsemmisitését két hónapon belül nem mondja ki. Az ezen csoportba tartozó határozatok (déliberations executoires sans approbation préalable ou definitives) általában nem felebbezhetők.

Semmiféle jogorvoslattal meg nem támadható és igy ellenőrzés alatt sem álló határozatok (votes souverains) az egyenes adók felosztása, a községi rendkivüli pótadók kulcsának meghatározása és a vásárügy körében tett intézkedések.

Minden egyéb határozat felsőbb jóváhagyást igényel (déliberations sujettes á l'approbation). Ezeket a préfet az ülésszak berekesztésétől számitott három hó alatt jog- vagy érdeksérelem czimén felterjesztheti az elnökhöz a végrehajtás felfüggesztése végett. Végre csak elnöki décret alapján és azon esetben hajthatók, ha az elnök a felfüggesztést három hónapon belül ki nem mondja. A felfüggesztés nem csak jogi alapon történhetik.

Külön szabályok vannak a költségvetésre és háztartás körét érintő egyéb határozatokra. A kötelezőleg előirt 22-féle kiadás kényszerköltségvetési jog alá tartozik (déliberations enterierement subordonnées). Ezeket az elnök az államtanács meghallgatásával rendeletileg is beállithatja a költségvetésbe és fedezésükről külön megyei pótadó kivetése által is gondoskodhatik. A nem kötelező kiadások (dépenses facultatives) felvétel és összegszerüség szempontjából meg nem változtathatók, de a pótadók törvényes kulcsa mellett fedezendők, az obligát kiadások rovására nem szolgálhatnak és formailag — éppugy, mint az egész költségvetés — szintén csak az elnök appropriácziója által válnak érvényessé.

A kormányzati rendelkezések (decrétes) felett jogsérelem esetén az államtanács (conseil d'état) határoz semmitő és döntő jogkörrel. Ez a tanács ugyan a kormány befolyása alatt áll, de e befolyást ellensulyozza a szakképzettség, a gyorsaság és a nyilvánosság.

3. Poroszországban az 1872. évi Kreisordnunggal egy reformmunka indul meg, az önkormányzat, a birói jogvédelem és deczentralizáczió modern elveit életté alakitva.

A határozás autonom ügyekben az önkormányzat közönségét illeti. A felügyelet a törvény által taxative felsorolt esetekre van szoritva, deczentralizálva és részben önkormányzati testületekre bizva. A Kreistag határozatait a miniszter, illetve a Bezirksausschuss hagyja jóvá; de a Landrath egyéb határozatot is felfüggeszthet. A Kreisausschuss határozatait a Landrath a Bezirksausschuss előtt támadhatja meg. A Stadtverordnetenversammlung határozatai egyes törvényes esetekben és a magistratus kifogása esetén a Bezirksausschuss jóváhagyása alá tartoznak. Az Amtsbezirk felügyeleti hatósága a Kreisausschuss. Az Amtsausschuss törvénytelen és illetéktelen határozatait az Amtsvorsteher felfüggesztő hatálylyal kifogásolhatja. Végre a Provinz felett a felügyeletet az Oberpräsident és a miniszterium gyakorolja. A felügyelő hatóság törvénytelen rendeletei az Oberverwaltungsgericht előtt panaszolhatók.

A rendészet terén a felügyelő hatóság közvetlenül rendelkezhetik és az önkormányzati intézkedéseket hatályon kivül helyezheti. A felügyeleti jogkör rendszerint tulterjed a törvényszerüség tekintetein, de már a Provinzialrath és Bezirksausschuss határozatai csakis az Oberpräsident panasza alapján hozott birói döntéssel változtathatók meg.

4. Olaszországban jogi és czélszerüségi felügyelet van (tutela guiridica, economica). Az első minden határozatra kiterjed s a prefettot illeti; bármely határozat csak akkor hajtható végre, ha a nyolcz nap alatt felterjesztett jegyzőkönyvet a megyefőnök vagy helyettese láttamozza, vagy 15 nap alatt nem nyilatkozik. A megsemmisitéssel szemben jogorvoslat van a kormányhoz, amely az államtanács meghallgatásával határoz. A czélszerüségi ellenőrzés a törvény által taxative felsorolt esetekben a giunta provinciale nevü, tulnyomólag önkormányzati jellegü bizottságot illeti; határozata szintén a kormány elé vihető.

5. A belga alkotmány 108. czikke kimondja, hogy a helyiérdekü ügyek ellátása a conseil provincial és communal hatáskörébe tartozik. Hatáskör-tullépés és országos érdek sérelme

* Az előbbi közl. l. a mult évi 48. számban,

** Az összehasonlitó közigazgatási jogtudomány terén nem hagyhatók figyelmen kivül Concha Győző, Kmety Károly, Rényi József és Ereky István általunk is felhasznált nagybecsü munkái.

czimén a törvényhozó és végrehajtó hatalom az önkormányzatba beavatkozhatik.

6. Spanyolországban a megye (provincia) csak a helyi ügyekben bir és csakis határozási joggal, a kivitel már a központ által kinevezett gefe superiior joga.

7. Az orosz községek önkormányzata felett a felügyeletet a kormány által kinevezett nemesi békebirák gyakorolják; az ő kezükben van a közigazgatás és rendészet. A kerületi békebirák gyülése a marsall elnöklete mellett felebbviteli hatóság és magasabb adminisztrativ testület.

8. Fiume szabad város és kerülete területére vonatkozólag a városi statutum sorolja fel a képviselőtestületnek a kormány helybenhagyása alá terjesztendő határozatait (79., 86. §§.). Az alkotmányba, törvénybe, államérdekbe és városi szabályrendeletbe ütköző határozatokat a kormányzó, a polgármester és annak helyettese felfüggesztheti, de a képviselőtestület a felfüggesztés ellen a miniszteriumhoz felebbezhet. Ugyancsak felfüggeszthetők a város fontos és lényeges érdekeire káros vagy veszélyes határozatok, ez esetben azonban a polgármester az illető ügyet nyolcz nap alatt ujabb tárgyalás végett a képviselőtestület elé köteles terjeszteni s fenntartás esetén a kifogásolt határozatot is végrehajtani (89., 90. §§.)

Az állandó bizottmány határozatát a polgármester vagy helyettese felfüggesztheti és az ügyet a képviselőtestület elé terjesztheti (101. §.). Az állandó bizottmánynak a képviselőtestület feloszlatása idején annak hatáskörébe hozott határozatai csak kormányzói helybenhagyás után hajthatók végre (105. §.).

A miniszter a képviselőtestület határozatait felkivánhatja, jogsértés esetén felfüggesztheti és a képviselőtestületet uj határozathozatalra utasithatja (121. §.).

9. A Szapáry-féle javaslat által tervezett rend szerint az önkormányzat felett a közvetlen felügyeletet a főispán gyakorolja, a jogtalan határozatot felfüggesztheti s a miniszterhez felterjesztheti (41. §.); megsemmisitheti az alaki kellékek megsértésével hozott határozatot, megerősiti a jóváhagyás alá tartozó határozatok legnagyobb részét (72. §.). Intézkedése ellen jogtalanság esetén a miniszternél panasz tehető s a miniszter a panaszolt határozatot megsemmisitheti (43., 45. §§.).

A miniszter a felterjesztett önkormányzati határozatot megsemmisitheti, uj eljárást rendelhet el, megváltoztathatja és érdemileg is határozhat (153. §.). *Dr. Egyed István*,
büntetőjárásbirósági joggyakornok.

Különfélék.

— **A közigazgatási biróság** közigazgatási osztályán 1910-ből való hátralék volt 2841, 1911-ben beérkezett 10,921, elintézendő volt 13,762, elintéztetett 10,113, hátralékban maradt 3649 ügy. Az előző évhez viszonyitva 1985-tel több érkezett be, 1177-tel több intéztetett el, a hátralék nőtt 808-czal. A pénzügyi osztályon 8538 volt az 1910 ről maradt hátralék, 1911-ben 23,661 ügy érkezett be, 32,199 volt elintézendő, 25,624 intéztetett el és 6575 maradt hátralékban. Itt 1910-hez képest 35-tel kevesebb volt a beérkezés, 1244-gyel több az elintézés és 1963-mal kevesebb a hátralék.

Hatóság részéről benyujtatott egy panasz községi ügyben, 334 illetékügyben. A hatósági panaszok közül 221 teljesen sikertelenül használtatott, mig a magánpanaszok közt 4794 egészben, 2820 részben járt eredménynyel.

Ügyvédi képviselet 1102 ügyben volt. *Szóbeli tárgyalás az egész évben egyetlen egy sem tartatott*, ami azt mutatja, hogy közigazgatási biróságunk a szóbeliségnek éppen nem hive, mert alig hiszszük, hogy a nyilvános ülésben elintézett közel 24,000 ügy közül egyetlenegyben sem merült volna fel a szóbeli tárgyalás szüksége és egyetlenegy ügy sem lett volna alkalmas a szóbeli tárgyalásra.

— **Az 1911. évi törvények** a Franklin-Társulat Corpus Juris kiadásában, *Márkus Dezső* curiai biró szerkesztésében, a jövő héten jelennek meg.

— **A Magyar Jogászegylet pályázata.** A Magyar Jogászegylet *a dr. Emmer Kornél-alapitványból* 1000 K pályadijat tüzött ki a következő kérdésre: «*Az alapitvány jogi természete, fogalmi elhatárolása a rokon intézményekkel szemben és létesitésének kellékei hazai jogunk szerint, különös tekintettel történeti fejlődésére*».

A pályázat feltételei a következők:

1. Kivántatik egy körülbelül tiz nyomtatott iv terjedelmü magyarnyelvü értekezés, mely a kitüzött kérdést behatóan tárgyalja.

2. A pályázatban nem egyleti tagok is résztvehetnek.

3. A pályadij csakis tudományos értékü munkának adatik ki; a biráló-bizottság a pályadij odaitélése nélkül is egyes pályamunkákat dicséretben részesithet.

4. A pályadijról a «Magyar Jogászegylet» igazgatóválasztmánya által kiküldött biráló-bizottság határoz s az bontja fel a pályadijnyertes munka jeligés leveleit. A megdicsért munkák jeligés levelei csak az igazolt szerzők kivánságára bonthatók fel.

5. A pályamunkák legkésőbb 1913 szeptember hó 30-ig az egyleti titkárság czimére (V., Szemere-utcza 10. sz.) postán ajánlva küldendők. Ezen határidőn tul semminemü ily munka el nem fogadtatik.

6. A pályamü idegen kézzel, vagy géppel, tisztán és olvashatóan irva és lapszámozva legyen és boritékán megjelölendő, hogy melyik dijra pályázik.

7. A szerző nevét, foglalkozását és lakhelyét tartalmazó lepecsételt levélen ugyanaz a jelige álljon, amely a pályamü czimlapján. A lepecsételt levélben foglalt netáni kikötések, feltételek tekintetbe nem vétetnek. Álnév alatt vagy névtelenül pályázónak a jutalom ki nem adatik.

8. A pályadijnyertes müvet a «Magyar Jogászegylet» akár értekezései között, akár könyvkiadó-vállalatában, külön tiszteletdijfizetés nélkül, közzéteheti.

9. A jutalmat nem nyert pályamunkák kéziratait az igazolt szerző egy éven belül átveheti.

— **A Magyar Jogászegylet Fayer-pályázata.** A Magyar Jogászegylet 1000 K pályadijat tüz ki a következő kérdésre: «Minő elvek szerint kellene előkésziteni kihágási jogunknak egységes kodifikáczióját?»

A pályázat feltételei a következők:

1. Kivántatik egy körülbelül 4—6 nyomtatott iv terjedelmü magyar nyelvü értekezés, mely a kitüzött kérdés tárgyát behatóan bár, de mégis csak leglényegesebb részeiben tárgyalja és főleg önálló buvárlaton alapuló uj eredmények, valamint uj eszmék felvetése által válik ki. A szakirodalom kimeritő közlése nem kivántatik.

2. A pályázatban nem egyleti tagok is résztvehetnek.

3. A pályadij csakis tudományos értékü munkának adatik ki; a biráló-bizottság a pályadij odaitélése nélkül is egyes pályamunkákat dicséretben részesithet.

4. A pályadij felett a «Magyar Jogászegylet» igazgatóválasztmánya által kiküldött biráló-bizottság határoz s az bontja fel a pályadijnyertes munka jeligés levelét. A megdicsért munkák jeligés levelei csak az igazolt szerző kivánságára bonthatók fel.

5. A pályamunkák legkésőbb 1913 szeptember hó 30-ig az egyleti titkárság czimére (V., Szemere-u. 10. sz.) postán ajánlva küldendők. Ezen határidőn tul semminemü ily munka el nem fogadtatik.

6. A pályamü idegen kézzel vagy géppel, tisztán és olvashatóan irva és lapszámozva legyen, és boritékán megjelölendő, hogy melyik dijra pályázik.

7. A szerző nevét, polgári állását és lakhelyét tartalmazó lepecsételt levélen ugyanaz a jelige álljon, amely a pályamü czimlapján. A lepecsételt levélben foglalt netáni kikötések, feltételek tekintetbe nem vétetnek. Álnév alatt vagy névtelenül pályázónak a jutalom ki nem adatik.

8. A pályadijnyertes müvet a «Magyar Jogászegylet»

akár értekezései között, akár könyvkiadó-vállalatában, külön tiszteletdijfizetés nélkül közzéteheti.

9. A jutalmat nem nyert pályamunkák kéziratai, megfelelő igazolás ellenében, a titkárságnál egy éven belül átvehetők.

— **A sommás perek pertartamának** alakulásában 1908. évtől visszacsés észlelhető, amely 1909-ben fokozottabb s 1910-ben sem adhatunk számot valamely javulásról. E kis roszszabbodást azonban nem véve figyelembe, amint a következő adatok mutatják, biróságaink mégis eléggé iparkodtak sulyt fektetni az igazságszolgáltatás egyik fő követelményének, a gyorsaságnak megvalósitására. Az első tárgyalástól, szünetelő és a felek által elhalasztott pereknél pedig az ujrafelvételtől, illetve az utolsó halasztástól számitott pertartam a contradictorius tárgyalás alapján itélettel befejezett pereknél az utolsó öt évben ugyanis a következőképp alakult:

	1906	1907	1908	1909	1910
3 hónál rövidebb	81·7	81·0	79·2	76·6	76·8
3—6 hó	12·9	13·2	14·2	15·7	15·4
6—12 hó	4·3	4·6	5·2	6·0	5·9
1—2 év	0·9	1·0	1·2	1·5	1 6
Több, mint 2 év	0·2	0·2	0·2	0·2	0·3

Az egyes kir. táblai területeket véve, jelentékeny eltérés van a pertartam alakulásában. Leggyorsabb volt a sommás perek elintézése a győri kir. tábla területén, amelynek járásbiróságai előtt a sommás perek 89·8%-a nyert befejezést egy negyedéven belül, mig legkedvezőtlenebbül alakult az ily perek aránya a *budapesti kir. tábla területén, ahol csak 65·1 %-ot ért el.*

A kitüzött tárgyalási napok száma 1.091,383 volt, 5259-czel több, mint az 1909. évben. 299,602 esetben a tárgyalás nem tartatott meg, a kontradiktorius tárgyalások száma pedig 433,356 (1909-ben 418,653) volt s az összes tárgyalásoknak 39·7%-át tették. A kontradiktorius tárgyalás alapján hozott végitéleteknek a száma 135,441 volt, 3998-czal több, mint az előző évben, mig a részitéletek száma 1534-re rugott. Meg nem jelenés, lemondás és elismerés alapján 194,422 esetben hozatott itélet, amely számban maga a budapesti tábla 73,462 itélettel, tehát jóval több, mint egy harmadrészével szerepel. Halasztással a tárgyalások 1910-ben 33,694 esetben végződtek az 1909. évi 34,494 halasztással szemben.

A tárgyalások eredményeként egyezséget 43,667 esetben kötöttek, mig az előző évben 47,425 esetben jött létre ily egyezség. Az előterjesztett kérelem alapján létrejött egyezségek számát illetőleg 1910-ben az utóbbi időben észlelhető csökkenést emelkedés váltja fel, amennyiben számuk 4254 volt, mig 1909-ben 2986, 1908-ban 3892.

Sommás felebbviteli ügy a következő három évre visszatekintő táblázat szerint volt:

	Felebbezések száma		
	1908	1909	1910
Hátralék a mult évről	10,609	12,102	13,414
Az év folyamán érkezett	32,746	33,838	37,419
Az év folyamán elintéztetett	31,253	32,438	37,261
	Felülvizsgálatok száma		
	1908	1909	1910
Hátralék a mult évről	457	508	501
Az év folyamán érkezett	8,786	9,182	9,844
Az év folyamán elintéztetett	8,735	9,183	9,861
	Felfolyamodások száma		
	1908	1909	1910
Hátralék a mult évről	232	187	139
Az év folyamán érkezett	3,806	3,836	3,908
Az év folyamán elintéztetett	3,851	3,884	3,863

Ha a használt jogorvoslatok számát párhuzamba állitjuk az érdemleges birói itéletek számával, akkor a következő érdekes adatokat kapjuk, melyek szerint 100 érdemleges járásbirósági itélet közül:

	Felebbezés alá	Felülvizsgálat került
1906-ban	23·5	7·0
1907-ben	24·6	6·8
1908-ban	24·5	6·6
1909-ben	25·7	7·0
1910-ben	27·6	7·3

Itélőtáblai területek szerint azonban nagy eltérések vannak. Igy az 1910. évben, mig a szegedi kir. tábla területén minden 100 itélet közül 30·4 felebbeztetett meg, illetőleg 8·3 támadtatott meg felülvizsgálati kérelemmel, addig a kassai kir. tábla területén csak 18·0, illetve 6·3.

Az év folyamán elintézést nyert perorvoslatoknak az elsőfoku itélethez viszonyitott befejezési mód szerint való megoszlásáról a következő adatok nyujtanak felvilágositást:

	A felebbezések	A felülvizsgálatok	A felfolyamodások
	közül véget ért		
Helybenhagyólag	19 167	5,813	1,674
Megváltoztatással	11,163	1,700	1,521
Feloldólag (megsemmisitéssel)	433	1,628	341
Más módon	6,498	720	327

A felebbvitt sommás ügyekben tartott tárgyalási napoknak, a kontradiktorius tárgyalásoknak és a hozott itéleteknek számát az utolsó öt évről összeállitva a következő kimutatás mutatja be:

	Szóbeli tárgyalások	Contradictorius tárgyaláson elintézett ügyek	Érdemleges itéletek
		szám a	
1906-ban	7,881	27,048	29,222
1907-ben	7,951	28,663	31,415
1908-ban	7,657	30,428	33,238
1909-ben	7,866	32,181	34,531
1910-ben	8,024	36,804	38,410

Nyilvános előadás a szóbanforgó ügyekben 2513 tartatott, éppen százzal kevesebb, mint 1909-ben. A pert befejező végzések száma 10,170-re rugott, 1784-gyel haladta tul az előző évit, mig az egyezséget jóváhagyó végzések száma 283-mat tett az 1909. évi 291-gyel szemben.

A felebbezések pertartamát illetőleg a következő adatok adnak felvilágositást:

	A pertartam				
	3 hónál rövidebb ideig	3—6 hóig	6—12 hóig	1—2 évig	2 évnel hosszabb ideig
	volt %-ban				
1906-ban	84·0	11·3	3·3	0·9	0·5
1907-ben	85·2	10·3	3·4	0·8	0·3
1908-ban	78·5	14·8	5·4	1·0	0·3
1909-ben	76·2	16·1	6·1	1·3	0·3
1910-ben	76·8	14·4	6·7	1·8	0·3

A kir. táblákhoz felebbvitt sommás perek és ügyek forgalma növekvőben van. A mult évről folyamatban maradt 1143 felülvizsgálathoz évközben 4716 érkezett s igy összesen 5859 felülvizsgálat várt elintézésre az 1909. évi 5159 felülvizsgálattal szemben. Elintéztetett az év folyamán 4689 felülvizsgálat és pedig 2730 helybenhagyólag, 627 megváltoztatással, 633 feloldólag, 42 áttétellel és 229 egyéb módon. Ami a kir. táblánál az 1910. évben tárgyalásra váró felfolyamodások számát illeti, az a mult évi hátralékkal együtt 241 volt, 26-tal több, mint 1909-ben. 229 belőlük az év folyamán elintéztetvén, az év végén csak 12 maradt folyamatban. A befejezett felfolyamodások közül helybenhagyó határozattal döntetett el 97, megváltoztatással 59, feloldó vagy megsemmisitő határozat 15 esetben hozatott, 58 pedig más módon nyert elintézést.

A Curiához felebbvitt sommás perek és ügyek, valamint a majorsági zsellérperek forgalma következőleg alakult: A mult évi hátralék beszámitásával 330 felülvizsgálat és 24 felfolyamodás lett volna elintézendő, mig 1909-ben 309 volt a tárgyalásra váró felülvizsgálatok és 32 a felfolyamodások száma. A felülvizsgálatok közül az év folyamán befejeztetett 282 és pedig 166 helybenhagyó, 50 megváltoztató, 17 feloldó, 7 visszautasitó és 42 egyéb intézkedéssel. A felfolyamodások kivétel nélkül mind elintéztettek és pedig egyben helybenhagyó, kettőben megváltoztató határozat hozatott, mig 21 esetben más intézkedés történt.

Büntetőjogi Határozatok Tára. A kir. Curia hivatalos gyüjteménye IV. kötetének I. füzete jelent meg, mely 281—448. számok alatt közli a legfőbb biróság határozattárába felvett elvi jelentőségü büntetőtárgyu határozatokat. (E határozatok a Büntetőjogi Döntvénytárban annak idején megjelentek.) A gyüjteményt kiadja a Franklin-Társulat; a most megjelent 240 oldalra terjedő füzet ára 3 K 52 fill.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Külföldi irodalom.** A német értékemelkedési adóról (Wertzuwachssteuer) W. Trüwell dortmundi kiadóczég kiadásában egyszerre két könyv jelent meg; mindkettőnek szerzője dr. *Boldt* dortmundi városi tanácsos. Az egyik müben általános fejtegetések foglaltatnak ez adónemről, mig a másik a vonatkozó törvény kommentárja. A müvek már három kiadást értek meg.

— **Birósági tanácskozás a tárgyalási elnök magánlakásán.** Igazságügyminiszteri utasitásra a jogegység érdekében (intérêt de la loi) perorvoslattal élt a franczia legfőbb ügyész

(procureur général) egy vidéki kereskedelmi törvényszék ama határozata ellen, mely szerint a törvényszék tanácsa az elnök magánlakásán tartja tanácskozásait, mert a hivatalos tanácsterem nem elég alkalmas a birák elkülönitésére és a tanácskozások titkosságának biztositására.

A cour de cassation helyt adott a jogorvoslatnak, mert a hivatalos helyiség teljesen alkalmatlan volta beigazolást nem nyert, alapelv gyanánt pedig abból kell kiindulni, hogy kivételes esetekben, továbbá a tanács összes tagjainak beleegyezésével a tanácskozások valamelyik tag magánlakásán is megtarthatók ugyan (bár a code de procédure civile 116 és 1040 art. még ezt is kizárni látszik), azonban kötelezni a hivatalos helyiségen kivüli ülésezésre a tanács egy tagját sem lehet semmiféle birósági többségi határozattal.

— **Szinmüvekre vonatkozó szerzői jog megsértése mozgógépek előadása által.** Érdekes szerzői jogi kérdésben döntött az amerikai Egyesült-Államok legfőbb birósága (Supreme court) egy 1911 november 13-án kelt itéletében:

Felperesi czég, melyet a «Ben Hur» czimü darab előadási joga illetett meg, szerzői jog bitorlása miatt keresetet inditott alperesi czég ellen, mely a müvet, a cselekményt hüen feltüntető kivonatban eljátszatva arról kinematografiai előadás czéljára filmeket készitett.

Az amerikai legfőbb biróság a szerzői jog bitorlásának fenforgását azon indokolással állapitotta meg, hogy valamely dráma nemcsak élőszóval, hanem cselekménynyel is előadható. A pantomimiától nem lehet megtagadni a dráma jelleget. Az pedig nem tehet különbséget, hogy valamely cselekmény nem az alakok közvetlen ténykedésében, hanem ennek most képek utján szemléltetésében nyilvánul meg. A fődolog az, hogy mindegyik esetben szemünk előtt játszódik le az esemény.

A jogügylet czéljának tilos volta. Férj és feleség közös megegyezéssel megszüntetik a házassági életközösséget. Vagyoni jogviszonyaikat szerződésileg rendezik; a tulélő házastárs részére tetemes ajándékot biztositanak.

A cour de cassation érvénytelennek mondja ki az ajándékozást, mert azon körülményből, hogy a halál esetére szóló ajándékozási szerződés a közös megegyezésen alapuló különélés vagyonjogi következményeit szabályozó szerződéssel egy napon kelt, valamint egyéb kisérő körülményekből is megállapitható, hogy az ajándékozás czélja a házastársak különélésének lehetővé tétele.

— **Életbiztositási szerződés és osztályrabocsátás.** A cour de cassation 1911 május 30-án hozott itéletében a következő elvi kijelentést találjuk:

A harmadik személy javára kötött életbiztositási szerződés kedvezményezettje, a biztositott után való örökösödés esetében nem köteles osztályra bocsátani a biztositási összeget, mert ez sohase tartozott az örökhagyó vagyonába. Legfeljebb csak az évi dijaknak megfelelő összeg osztályrabocsátásáról és betudásáról lehet szó.

A Magyar Jogászegylet 1912. évi február hó 17-én (szombaton) d. u. fél hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-u. 10. sz. a.) teljes-ülést tart, melyben befejezi a választói jog reformjának megvitatását. Felszólalásra jelentkeztek: dr. Rónai Zoltán, dr. Ajtay József, dr. Szende Pál, dr. Blauner Mór, dr. Barta Imre.

A legközelebbi teljes-ülések rendje. Február 24. dr. Schreyer Jakab: Csődjogunk reformja. — Márczius 2. dr. Nagy Dezsö: Az ügyvédi rendtartás. — Márczius 10. Riesser: A részvénytársasági jog reformja. — Márczius 16. dr. Almási Antal: A perrendtartás és az anyagi magánjog. — Április 21. (Szegeden) dr. Schwarz Gusztáv: A jövő joga.

Alapos gyakorlattal biró ügyvédjelölt, dr. juris, jó müködési bizonyitványokkal, vidéki iroda önálló vezetésére képes, magyar ajku vidéken márczius hó 1-ére állást keres. Dr. Kaszás Géza, Siófok. 14308

Ügyvédjelöltet (lehetőleg dr. jur.) keresek alapos gyakorlattal, aki a német nyelvet jól birja. Dr. Farkas Gyula Budapest, VI. Gyár-utcza 26. 14310

Utánzásoktól méltóztassék a kiadvány gondos vizsgálata utján óvakodni!

A magyar jogi irodalom egyik legnagyobbszabásu alkotása a **Corpus Juris Hungaricinek MÁRKUS DEZSŐ dr.** szerkesztésében megjelent kiadása, mely nagy szakértelemmel és gondos érzékkel irt *jegyzeteivel és utalásaival, kiállitásának előkelő diszével, kiválóan szép nyomásával, papirjával, kötésével a magyar jogászvilág lelkes tetszését vivta ki.*

Néhány nap mulva jelenik meg az

1911. évi törvényeket

tartalmazó kötet bő jegyzetekkel, utalásokkal és indokolásokkal, sürü szedéssel, közel 600 oldal terjedelemben.

Szerkesztette **MÁRKUS DEZSŐ dr.** curiai biró.

A Franklin Társulat kiadása.

Ára: fekete félbőrkötésben 17·— K
barna « 17·— K
egész vászonkötésben 15·50 K
füzve 14·— K

A Márkus Dezső által szerkesztett Hatályos Magyar Törvények gyüjteménye megrendelői az 1911. évi kötetet ingyen kapják.

E kötet, ugy mint az előbbi kötetek, tartalmazza a *Millenniumi Törvénytár kiegészitéséhez szükséges beragasztásra alkalmas pótlékokat is.*

Megrendelhető bármely vidéki vagy fővárosi könyvkereskedésben és a könyvkiadóhivatalban is.

A Kelemen D. és Társa könyvterjesztési vállalata (Budapest, Reáltanoda-utcza 5. sz.) kedvező fizetési feltételekkel szállitja.

Az utánzott bekötések ne tévesszenek meg senkit!!! Óvakodjunk az utánzásoktól!

A HATÁLYOS MAGYAR TÖRVÉNYEK GYÜJTEMÉNYE

CORPUS JURIS HUNGARICI 1000—1911

Szerkeszti, jegyzetekkel és utalásokkal kiséri

Dr. MÁRKUS DEZSŐ

a magyar kir. Curia birája.

IV. kötete (1888—1894. évi törvényczikkek) február havában jelenik meg.

I., II., és III. kötete megjelent.

A teljes mű közel 6000 oldal hat félbőrkötetben. Ára 150 K.

Megjelent

a **Franklin-Társulatnál** Budapest, Egyetem-utcza 4. sz.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20.

Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4.

Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenhetedik évfolyam. 8. szám. Budapest, 1912 február 23.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. – A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: *Dr. Szászy Béla* igazságügyminiszteri tanácsos: Az egységes birói és ügyvédi vizsgáról szóló törvényjavaslat. — *Dr. Löw Lóránt* budapesti ügyvéd: A közgyülési határozat megtámadásához. — Különfélék.
Melléklet: Magánjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.
Az országos birói és ügyészi egyesület hivatalos értesitője.

Az egységes birói és ügyvédi vizsgáról szóló törvényjavaslat.

A jogászközönségnek régi vágyát váltja valóra az igazságügyi kormány az egységes birói és ügyvédi vizsgáról készült törvényjavaslatával, amelyet véleményadás végett legutóbb közölt az igazságügyi hatóságokkal.

A fennálló szervezeti szabályoknak az az álláspontja, hogy a birói képesités elnyeréséhez kisebb elméleti képesitéstől függő gyakorlati vizsga letétele elegendő, oly alárendelt helyzetbe hozta a birói állást az ügyvédi hivatással szemben, amely jelentőségével és feladatainak nagy fontosságával merő ellentétben áll.

E tarthatatlan helyzet megváltoztatására irányuló törekvések az igazságügyi kormány szándékával már régebben találkoztak. A birói és az ügyvédi gyakorlati képesités egyenlővé tételének azonban eleddig egy az igazságügyi kormány hatáskörén kivül álló akadály, az elméleti jogi képesités egységesitésének nehézsége állott utjában, melyet a legutóbbi időig közoktatásügyi politikai okokból nem volt lehetséges elháritani.

Az egyes igazságügyi szervezeti és eljárási szabályok módositásáról szóló uj törvényben a jogtudorságnak, mint elméleti képesitésnek a birói hivatásra kiterjesztésével immár sikerült ennek az akadálynak elháritása; ennélfogva már mi sem gátolja a törvényhozást abban, hogy az egységes birói és ügyvédi képesitő vizsga tekintetében is az igazságügyi politika követelményeit emelje érvényre.

Attól az időtől kezdve, hogy Szilágyi Dezső akkori igazságügyminiszter az 1891: XVII. tcz. javaslatába felvette azt a rendelkezést, mely a jogi doktorátust a gyakorlati birói vizsgára nézve is előfeltételül kivánta megállapitani, a közoktatásügyi kormány kérelmére elejtette, abban az irányban folytak a tárgyalások, hogy a birói és az ügyvédi pályára nézve egységes elméleti képesités gyanánt a jogtudorság helyett egy ezzel egyenlő értékü oly elméleti államvizsga állapittassék meg, amely a jogi oktatásnak egyidejüleg keresztül viendő reformjával kapcsolatosan a mindkét hivatásra nézve egyaránt szükséges magas elméleti képzettség biztositására alkalmas lenne. Ebből a czélból több törvényjavaslat került is az országgyülés, vagy legalább a nagy nyilvánosság elé, ezek a javaslatok azonban inkább a politikai viszonyok, mint a közvéleménynek azokkal szemben elfoglalt álláspontja miatt nem válhattak törvénynyé.

Az igazságügyi kormány e törvényjavaslatok alapelvéhez a gyakorlati képesitő vizsgálatok egységesitését czélzó javaslatokkal csatlakozott, amelyek a birói és az ügyvédi képesités egyenlővétételét eleinte az «igazságügyi gyakorlati vizsga», majd Plósz volt igazságügyminiszter ur kivánságához képest «birói és ügyvédi vizsgálat» elnevezése alatt egyenlő elméleti képesitéstől és egyenlő joggyakorlati előképzettségtől függő szervezésével kivánták megvalósitani. Ezek a törvényjavaslatok is azonban osztoztak a vallás és közoktatásügyi kormány által az elméleti jog és államtudományi államvizsgáról készitett törvényjavaslatok sorsában, amelyekkel a tervezett elméleti államvizsga révén szoros kapcsolatban állottak.

Az egységes birói és ügyvédi vizsgáról szóló uj igazságügyi javaslat lényeges alapelveiben e most emlitett javaslatok nyomán készült. A szövegezésbeli eltéréseket nem emlitve, a lényeges eltérés közte és a korábbi javaslatok között főként abban áll, hogy a vizsga előfeltételéül az elméleti jog- és államtudományi államvizsga helyett a jogtudorságot állapitja meg, továbbá, hogy a joggyakorlatot tüzetesebben szabályozza s végül, hogy az ügyvédhelyettesekre vonatkozó rendelkezéseket, amelyek az egyes igazságügyi szervezeti és eljárási szabályok módositásáról szóló törvényjavaslatba kerültek, mint szorosan a tárgyhoz nem tartozókat mellőzi.

Annak következtében, hogy már az egyes igazságügyi szervezeti és eljárási szabályok módositása tárgyában legutóbb alkotott törvény a birói képesités előfeltételéül is a jogtudorságot kivánta meg és hogy a birákra nézve is a három évi joggyakorlati idő kezdetéül a jogtudorság elnyerését állapitotta meg, a külön gyakorlati birói vizsgálat fentartása minden észszerü alapját elvesztette. Az ügyvédi vizsga és a gyakorlati birói vizsgálat előfeltételei között ezentul már csak az az eltérés maradna fenn, hogy az ügyvédi vizsgára bocsátáshoz mellőzhetetlen előfeltétel, hogy a jelölt a három évi joggyakorlatból legalább másfél évet ügyvédnél töltsön el, a gyakorlati birói vizsgára nézve pedig az, hogy a három évből legalább két évi birósági joggyakorlatot igazoljon. Ha nem is tekintünk arra, hogy immár vitán felül álló annak a követelménynek elvi és gyakorlati helyessége, hogy mind a birói, mind az ügyvédi pályának kölcsönösen egyaránt érdekében áll az, hogy a pálya jelöltjei a joggyakorlatnak egy részét a biróságnál, egy részét ügyvédnél legyenek kötelesek eltölteni, a vizsga előfeltételeiben mutatkozó ez az eltérés önmagában nem igazolhatja azt, hogy az egyaránt magas elméleti kvalifikáczió mellett az egyik pálya jelöltjei ugyanazon vizsgatárgyakból tartott vizsgálat alapján csekélyebb hatályu képesitést nyerjenek, mint a másik pálya jelöltjei.

A gyakorlati képesitő-vizsga egységesitése tehát már csak ebből az okból is elkerülhetetlenül szükséges. De az egységesités egyéb czélokat is szolgál.

A jogtudorságnak a birói pályára nézve történt kiterjesztése és a joggyakorlati időnek a jogtudorság elnyerése utáni időre kitolása szükségszerüleg maga után fogja vonni azt, hogy meg fog csökkenni az e pályára törekvő joggyakornokok száma s ezeknek nagy része már csak azért is, hogy a jelenleg még szélesebb hatályu ügyvédi vizsgát tehesse le, a gyakorlati képesités reformja nélkül okszerüleg az ügyvédi pályára igyekeznék átmenni, amivel ismét ennek a pályának szukkreszczenczióját növelné. Ennek következtében tehát, amig egyfelől érezhető hiány állana be a birói pályán nélkülözhetetlen segédmunkaerőkben, addig másfelől a reform czéljával ellentétben az ügyvédi szukkreszczenczia nem kivánatos növekedése mozdittatnék elő. Ezt csak az egységes, egyenlő képesitő erejü gyakorlati vizsga szervezésével lehet ellensulyozni, mely lehetővé teszi a két pálya ebben a részben ellentétes szükségleteinek és abból folyó eltérő érdekeinek kiegyenlitését.

Erre a czélra részben ugyan már a birói vizsga képesitő hatályának az ügyvédi vizsgáéval egyenlővé tétele is hathatna; ámde ebben az esetben a bifurkáczionak az egyoldalu gyakorlati előképzés mellett való fentartása igazolható alappal alig birhatna, nem is tekintve arra, hogy a bifurkáczió fentartásával feláldoz

nók azt a nagy előnyt, mely az ügyvédi és a birósági előkészitő joggyakorlatnak kötelezővé tételével szükségszerüleg együtt jár. Emellett a külön birói vizsga képesitő erejének kiterjesztése magában véve még alig kecsegtetne azzal az eredménynyel, amelyet a birói segédmunkaerőkben a vizsga előfeltételeinek szigoritása folytán előálló hiány megszüntetése tekintetében a reformtól várnunk kell.

A reformnak egyik kétségtelenül lényeges czélja az is, hogy az ügyvédi pálya szukkreszczencziáját a feltételek szigoritásával kevesbbitse és hogy előmozditsa azt, hogy az ügyvédi pálya jelöltjei a birói karba minél nagyobb számmal juthassanak be. Ezt a czélt is teljesen csak oly reform fogja kielégiteni, amely nem szoritkozik csupán a külön ügyvédi és birói vizsgák képesitő erejének egyenlővé tételére, hanem az összes előfeltételek egységesitésével egységes gyakorlati képesitő vizsgát szervez.

Az ily reform pedig az összes érdekeket egyenlően kielégitő eredménynyel alig lehetséges másként, mint hogy a szervezendő egységes vizsga előfeltételéül kötelezőleg megkivánjuk, hogy a joggyakorlati idő egy részét a biróságnál, egy részét pedig ügyvédnél kelljen eltölteni.

A javaslat erre tekintettel a szervezendő egységes képesitő vizsga előfeltételéül legalább egy évi kötelező birósági és legalább egy évi kötelező ügyvédi joggyakorlatot kiván meg s csak a joggyakorlati idő harmadik évére nézve bizza a jelölt tetszésére, hogy a joggyakorlatot az erre kijelölt hatóságok és személyek közül melyiknél töltse el.

Az egy évi kötelező birósági joggyakorlatról a következő eredmények várhatók. Elsősorban a gyakorlati képzés többoldalusága s intenzivebbé tétele, aminek szükségét külön igazolni nem kell. Másodsorban a birói és az ügyvédi pálya megnehezitése. A birósági joggyakorlatot ugyanis, — habár kivételesen a birói pálya igényeihez képest a joggyakornokok egy része segélydijjal ellátható lesz is, — rendszerint dijtalanul kell majd eltölteni. Ezzel az idővel tehát a jelölt terhére meghosszabbodik a tanulmányi évek száma, amelyeket a jelöltnek saját költségén kell elvégeznie. E szigoritásnak okszerüen vissza kell hatnia már a pályaválasztásra s ennek következtében mind a birói, mind az ügyvédi pálya szukkreszczencziájának számára. A szukkreszczenczia várható csökkenése azonban, amig egyfelől a birói pályát nem fogja hátrányosan érinteni, mert a kötelezőleg odaterelt joggyakornokok a segédmunka elvégzésére elegendő erőt fognak a biróságoknak rendelkezésére bocsátani és mert a birói állások betöltéséhez szükséges erőket az ügyvédi karból is lehetséges lesz megszerezni, addig másfelől a szukkreszczenczia általános csökkenése az ügyvédi kar helyzetét óhajainak megfelelően fogja javitani.

A kötelező ügyvédi joggyakorlat viszont azonkivül, hogy az ügyvédi pályára nézve saját külön igényei szempontjából szükséges, a másik oldalon a birói látókört fogja a jogszolgáltatás általános érdekében bőviteni.

Önként érthető, hogy ha a vizsga előfeltételéül mind a birósági, mind az ügyvédi joggyakorlatot kötelezően megkivánjuk, módot is kell nyujtanunk arra, hogy azt az e pályákra készülők valóban meg is szerezhessék. Ennélfogva az egy évi kötelező joggyakorlatra bocsátás nem függhet a biróságok felügyelő hatóságainak tetszésétől vagy attól a véletlentől, hogy a jelöltnek sikerül-e magánuton valamely ügyvédnél joggyakornoki alkalmazást szereznie. Ennek biztositására a javaslat második fejezetében ezt a kérdést tüzetesen és pedig akként szabályozza, hogy a kötelező joggyakorlat teljesitéséhez való jogot ugy a közszolgálati érdekekkel, mint az ügyvédi kar autonomiájának követelményeivel összhangba hozza. Kétségtelen, hogy ezek szerint a kötelező joggyakorlat a javaslatnak egyik legsulyosabb intézkedése ; de gondoskodik a javaslat arról, hogy ez ne vezessen a szükségen tul a jogi pályák megnehezitésére. Ezért kivánja meg különösen azt, hogy a kötelező joggyakorlat helyének kijelölésére a jelentkező kivánságára és viszonyaira a lehetőség határain belül figyelemmel kell lenni.

E szempontokra tekintettel s különösen a kötelező birósági és ügyvédi joggyakorlat uj intézményének biztos alapokra fektetése érdekében tartja szükségesnek a javaslat a vizsga előfeltételéül megkivánt joggyakorlat tüzetesebb szabályozását, mint az az előbbi tervezetekben és a fennálló törvényes szabályokban történt. (6—17. §-ok.)

A joggyakorlat uj szabályozása következtében a jogggyakornokság intézménye is uj jelentőséget nyer.

A joggyakornoki állás ma a birói szervezet kiegészitő része, mely kinevezés utján töltetik be. Bár a kinevezett joggyakornok állásából fegyelmi eljárás nélkül is bármikor elmozditható, ma ez az állás rendszerint első lépcsője a birói hierarchiának, mert a birói állások szukkreszczencziája a joggyakornokok közül kerül ki. Annak következtében, hogy a joggyakornok kinevezés által kerül állásába, ez alig is lehetne másként, mert a kinevezés ha nem is jogos, de a méltányosság sérelme nélkül meg nem tagadható várományos igényt ad a rendes birósági állások elnyerésére. E rendszernek pedig az a hátránya, hogy a birói kar jövendő szukkreszczencziájának minősége már előre a joggyakornoki kinevezéssel determinálva van, holott a gyakorlati előkészités befejezése előtt még alig lehet a birói pályára kiválasztott jelöltek képességei felől helyes itéletet alkotni.

A joggyakorlatot folytatóknak azt a részét, amely az ügyvédi vizsga letételére készül, a fennálló ügyvédi rendtartás ügyvédjelöltetnek nevezi, s róluk — tekintet nélkül arra, hogy hol s milyen alkalmazásban töltik a joggyakorlatot, — az ügyvédi kamara külön lajstromot (ügyvédjelöltek lajstroma) vezet.

A javaslat a birói és az ügyvédi pálya jelöltjeinek ezt a bifurkácziójáit, mely szorosan összefügg a gyakorlati képesitő vizsgák bifurkácziójával, megszünteti s mindazokat, akik az ujonnan szervezendő egységes birói és ügyvédi vizsga előfeltételéül megkivánt joggyakorlatot folytatják, tekintet nélkül arra, hogy biróságnál, ügyvédnél vagy a joggyakorlatra kijelölt más hivatalnál vagy személynél vannak-e alkalmazva, általában joggyakornokoknak nevezi s ezzel a vizsgáról szóló törvény szempontjából a joggyakornokságnak mai jelentésétől eltérő, egységes fogalmát állapitja meg. A joggyakornokság ugyanis ebben az értelemben a vizsgára előkészitő joggyakorlat teljesitését jelenti és nem valamely hivatali vagy a szervezeti törvényekben különböző elnevezés alatt szereplő állásnak felel meg. A joggyakorlat szempontjából ennélfogva joggyakornokoknak lesznek tekintendők nem csupán azok, akik a biróságnál és ügyészségnél a javaslat értelmében joggyakorlatra bocsáttatnak, hanem a birósági jegyzők is, akik esetleg a birói és ügyvédi vizsga letétele előtt neveztetnek ki, továbbá azok, akik a kir. kincstár vagy a közalapitványok perbeli képviseletére rendelt hivatalnál bármely hivatali czim alatt mint gyakornokok, segédfogalmazók stb. vannak a vizsga letétele előtt alkalmazva, ugyszintén a kir. közjegyzői jelöltek és az ügyvédi irodákban alkalmazott jelöltek is. Arra nézve, hogy a hivatalnál, az ügyvédnél, kir. közjegyzőnél való alkalmazás joggyakorlatnak mennyiben tekinthető, önként érthetőleg nem a vonatkozó szervezeti szabályok, hanem a javaslat rendelkezései lesznek irányadók. Joggyakornok a vizsgához megkivánt joggyakorlat szempontjából csak az lesz, aki az erre nézve megszabott kellékeknek megfelel.

A joggyakornokságnak ebben az értelemben való szabályozása meg fogja szüntetni azt az állapotot, hogy a joggyakornokság a birósági hivatali állások elnyerésére váromnyosi igényt biztositó állásnak legyen minősithető.

Csak igy válik lehetővé, hogy az igazságügyi kormánynak ne kelljen a birói pálya szukkreszczencziájának kiválasztását idő előtt végeznie, mielőtt az e pályára készülő képességeit a joggyakorlat eredményes befejezésével és a gyakorlati képesitő vizsga letételével igazolta volna. Ily módon azután szabad kezet nyer az igazságügyi kormány abban az irányban, hogy a birói pálya részére a legalkalmasabb elemeket a teljes gyakorlati képesités megszerzése után a joggyakornokok egész státuszából válogathassa ki, aminek a birói kar szellemi niveaujának emelésére csak kedvező hatása lehet.

A joggyakornokságnak ebben az irányban szabályozása következtében az ügyvédi kamara által vezetett ügyvédjelölti lajstrom helyébe a joggyakornokok lajstroma lép, mely a javaslat szerint ezentul csak azoknak a joggyakornokoknak nyilvántartására szolgál, akik ügyvédnél, a kir. kincstár vagy a közalapitványok perbeli képviseletére rendelt hivatalnál vagy kir. közjegyzőnél töltik a joggyakorlatot. Ellenben kimaradnak a lajstromból azok a joggyakornokok, akik a kir. biróságnál és a kir. ügyészségnél vannak joggyakorlaton. Ezeknek kivétele folyománya egyfelől a birósági és az ügyvédi joggyakorlatra nézve megállapitott paritásnak, másfelől annak, hogy a biróságnál alkalmazottakra nézve

a birósági felügyeleti és fegyelmi szabályok a joggyakorlat tényleges és helyes teljesitésére oly hatályos biztositékot nyujtanak, amely az ügyvédi kamarák részéről a külön nyilvántartást és ellenőrzést teljesen feleslegessé és czéltalanná teszi. Az, hogy a kir. kincstár és a közalapitványok perbeli képviseletére rendelt hivatalnál, valamint a kir. közjegyzőknél joggyakorlaton levők továbbra is az ügyvédi kamara joggyakorlati lajstromába vétetnek fel, annak daczára, hogy ezeknek a joggyakornokoknak felettes hatóságukban s illetőleg a kir. közjegyzői kamarában szintén meg volna az érintett czélra alkalmas felügyelő és ellenőrző hatóságuk, ennek indoka az, hogy a joggyakornokok felett való felügyeletnek ily messzeterjedő széttagolása a joggyakorlat ellenőrzésében szükséges egyöntetü szempontok érvényesitését tulságosan megnehezitené s emellett a joggyakorlatnak az emlitett hivatalnál és a kir. közjegyzőnél töltése nem kötelező és csak kivételes.

Hogy a joggyakorlat a birói és az ügyvédi pályákra valóban előkészitő szolgálat legyen, gondoskodni kell arról, hogy az akként legyen berendezve, hogy a joggyakornokok minél többoldalu és minél teljesebb kiképzését biztositsa. Erre nézve már a javaslat is állit fel szabályokat: e kérdés részletes szabályozása azonban rendeleti utra tartozik. (29. §.) A joggyakornokok alapos kiképzését kivánja szolgálni különösen a 17. §-nak az a rendelkezése, hogy a törvényszékeknél és az ügyvédi kamaráknál a joggyakornokok elméleti és gyakorlati kiképzésének előmozditására velük időközönként rendszeres összejöveteleket kell majd tartani, amelyeken a jogfejlődés ujabb eredményeinek (uj törvények, rendeletek, elvi határozatok stb.) vitás elvi kérdéseknek és jogeseteknek megbeszélése és más alkalmas módon kell a joggyakornokok kiképzését előmozditani. Az igazságügyi kormánynak lesz feladata ügyelni arra, hogy a törvénynek ez a rendelkezése a gyakorlatban minél teljesebben érvényesüljön.

Fontos rendelkezése a javaslatnak a joggyakornokok felügyeletének és ellenőrzésének szabályozása (18., 19. §.). A javaslat erészben a fennálló ügyvédi rendtartás 108. §-ának az ügyvédjelöltekre vonatkozó azt a rendelkezését, hogy a joggyakornok feddésre itélhető, továbbá a joggyakorlati idő meghosszabbitásával sujtható, sulyos esetekben pedig a joggyakorlatból teljesen ki is zárandó, az összes joggyakornokokra általánosan kiterjeszti.

A joggyakorlatnak a javaslatban foglalt szabályozása mellett, mely szerint az még a közhivataloknál is nem hivatali alkalmazásként, hanem csupán, mint a vizsgára előkészitő gyakorlat szabályoztatik, kérdés tárgya lehet, vajjon a joggyakorlatban töltött idő a későbbi hivatali alkalmazáshoz a nyugdijszabályok szerint beszámitható szolgálati időként hozzászámitható-e; ezért is a javaslat ebben a kérdésben kifejezetten rendelkezik. (20. §.) Különösen fontos ez abból a szempontból, hogy a közhivataloknál töltött joggyakorlati idő folytonosságának számitásánál az ügyvédi és a közjegyzői joggyakorlat nem lesz-e megszakitásnak tekintendő. A javaslat ezt a kérdést, tekintettel különösen arra, hogy az ügyvédi joggyakorlatot minden joggyakornokra nézve kötelezővé teszi, a méltányosságnak megfelelően akként oldja meg, hogy a közhivatalnál töltött joggyakorlati időnek a nyugdijigénynél való számitásba vételét nem fogja kizárni az, hogy a joggyakornok ügyvédhez, vagy közjegyzőhöz lépett át összesen két évet, tehát az egész joggyakorlati idő alatt annyi időt meg nem haladó joggyakorlatra, amennyi a három évi joggyakorlatból a biróságon kivül eltölthető. Sőt a javaslat ennél még tovább is megy, midőn kimondja, hogy a különben folytonosságban eltöltött joggyakorlatból nemcsak azt az időt kell a nyugdijigény szempontjából figyelembe venni, amelyet a joggyakornok közhivatalnál (biróság, ügyészség, a kincstár és a közalapitványok perbeli képviseletére rendelt hivatal) töltött el, hanem az ügyvédnél töltött egy évi kötelező ügyvédi joggyakorlat idejét is. Ily rendelkezés nélkül a nyugdijigény tekintetében az igazságügyi hivatalok viselői a joggyakorlatnak a javaslatban foglalt szabályozása mellett magasabb képzettségük daczára hátrányosabb helyzetben lennének, mint más nyugdijigénynyel járó hivatali alkalmazásban álló hivatalnokok.

A javaslat az egységes birói és ügyvédi vizsgát a jelenlegi ügyvédi vizsga mintájára szabályozza s attól különösen csak a következőkben tér el.

A javaslat abból indul ki, hogy e nagyfontosságu vizsgát jelentőségének megfelelő egyenlő szinvonalon csak ugy lehet állandóan megtartani, ha csupán egy vizsgálóbizottság állittatik fel. Addig azonban, amig az ország egész területén a jogegység teljesen, nevezetesen a polgári jog terén is meg nem valósul, számolni kell azzal, hogy az eddig Marosvásárhelyt müködő vizsgálóbizottságnak ideiglenes és korlátoltabb körre vonatkozó fentartása némileg igazolható alappal bir. Erre tekintettel a javaslat a Budapesten szervezendő országos bizottság mellett egyelőre Marosvásárhelyt is szervez bizottságot.

A bizottság megalakitása lényegileg az ügyvédvizsgáló-bizottság megalakitásának módjára történik, azzal az eltéréssel, hogy a javaslat az ügyvédi kamarának az ügyvédtagok tekintetében csupán kijelölési jogot ad, tekintettel arra, hogy a szervezendő vizsga egységes birói és ügyvédi képesitést adván, szükséges hogy az ügyvédtagok is legalább formailag épp ugy kinevezés által nyerjék megbizatásukat, mint a többi bizottsági tagok. A kinevezés a javaslat szerint — eltérően az ügyvédi vizsgára nézve ma irányadó szabálytól mely, szerint a bizottság évenként ujra alakittatik, de másfelől egyezőleg a gyakorlati birói vizsga szabályával, — három év tartamára szól. A bizottságnak legalább ily hosszu időre szóló megbizása nélkül a tagok gyakoribb változása mellett a vizsga egységes szinvonalának fentartása alig lehetséges. Egyébként a bizottság szervezésében és müködésében a javaslat is megóvja, sőt az elnökhelyettesek tekintetében még ki is terjeszti az ügyvédtagok és a többi tagok közt az ügyvédi vizsga fennálló szabályaiban érvényre emelt paritás elvét. (21., 22. §.)

Magának a vizsgának szabályozásában az ügyvédi vizsga szabályaival szemben ujitás, hogy a bizottság a jelöltet a vizsga részleges nem sikerülte esetében a vizsgatárgyaknak nemcsak egy, hanem két szakcsoportjából is pótvizsgára utasithatja és hogy a javaslat a pótvizsgának egy izben való ismétlését is megengedi (23. §.). A javaslat erészben az ügyvédi vizsgán szerzett tapasztalatokat kivánja a vizsga szigora érdekében értékesiteni.

A vizsga szabályozásának módozataira nézve felmerült az az eszme, vajjon — tekintettel a vizsga tárgyainak nagy terjedelmére, az ügyvédi vizsgán gyakran észlelhető arra a jelenségre, hogy a jelölt a két óráig tartó szóbeli vizsga végén sokszor szellemileg igen kimerültnek látszik, — nem kellene-e lehetővé tenni, hogy a vizsga két részletben is letehető legyen. A javaslat öntudatosan mellőzi a vizsga ily kettéosztását. A gyakorlati képesitő vizsga czélját ugyanis a javaslat nem abban látja, hogy a vizsga egész anyagának oly részletekbe menő, tüzetes és szakszerü ismeretét bizonyitsa, amilyet csak az egyes tárgycsoportokból és csak az szerezhet meg, aki azokkal szakszerüen foglalkozik. A vizsga czélja csupán az, hogy a gyakorlati jogi pályák szempontjából nélkülözhetetlen jogi ismeretekben való alapos jártasságon felül a tételes jogrendszer összefüggő egészében való áttekintésének megszerzésére és tanusitására alkalmul szolgáljon. A vizsga egységének megbontásával a jelölt éppen ennek az áttekintésnek, a jogrendszer egészéről való egységes képnek megszerzése alól mentesülne, holott a gyakorlati jogászi képzettségnek és sikeres gyakorlati müködésnek ez éppen egyik nélkülözhetetlen feltétele. A jogrendszer szerves összefüggésének ez az ismerete az, ami szükségessé teszi azt is, hogy a vizsga részleges sikertelensége esetében a pótvizsga csak bizonyos záros határidőn belül engedtessék meg, amig feltehető, hogy az intézmények kapcsolatának ismeretéhez nélkülözhetetlen fogalmai és szabályai a többi tárgyaknak a jelölt emlékezetében el nem homályosulnak.

Eltér továbbá a javaslat az ügyvédi vizsga szabályaitól abban, hogy ezentul a vizsga sikerrel kiállása esetében a vizsgázó az ügyvédi rendtartásban megkivánt ügyvédi esküt nem fogja a vizsgáló bizottság előtt letenni. Ennek a vizsga egységes képesitő erejére és arra tekintettel, hogy ezentul az egyes igazságügyi szervezeti és eljárási szabályok módositásáról szóló törvény értelmében az ügyvédek lajstromába a vizsgát tett jelölt nem lesz azonnal felvehető, nem volna elfogadható értelme. Különben is régi kivánsága az ügyvédi karnak, hogy az ügyvédi esküt az ügyvéd ne a vizsga letétele alkalmával, hanem az ügyvédek lajstromába felvételekor a kamara választmánya előtt ünnepélyesebb formák közt tegye le. A más pályára lépők is állásuk elfoglalásakor teszik le a szervezeti szabályok szerint megkivánt szolgálati esküt. Ennélfogva a javaslat ebben a kérdésben is megfelelő rendelkezést vett fel (24. §.).

Midőn a javaslat a birói és ügyvédi vizsgával ily módon az ügyvédi vizsgával lényegében egyezően szabályozza, joggal

*

felvethető a kérdés, miért nem történik a birói és ügyvédi gyakorlati képesités egységesitése az ügyvédi vizsga elnevezése alatt. Az ügyvédi karnak tudvalevőleg ez volna kifejezett óhajtása s kétségtelenül emellett szólana az ügyvédi vizsga nagyobb történelmi multja és az ujonnan szabályozandó vizsgáéval egyenlő, nagyobb képesitő ereje is. Nem tévesztheto azonban szem elől az a szempont, hogy a vizsga czéljának, mely a külön birói és a külön ügyvédi vizsgák egységesitésére irányul, jobban felel az meg, hogy az egységes képesitő hatály két főiránya szerint, a paritásnak megfelelően már az elnevezésben is kifejezésre jut, és hogy a birói képesités felemlitésének mellőzése könnyen a birói hivatás jelentőségének az ügyvédi hivatással szemben hátrányos megitélésére vezethetne, amit e pálya érdekében mindenesetre ki kell zárni. Ezért a javaslat a Plósz volt igazságügyminiszter ur által annak idején választott czimet fogadta el.

A gyakorlati képesitő vizsga egységesitésének kétségtelen előnyei arra utalnak, hogy az alkotandó törvény rendelkezései mielőbb érvénybe lépjenek. Ez e czél a törvény életbelépése után azonnal csak részben valósulhat meg. Azt ugyanis, hogy azok a jelöltek, akik a mai ügyvédi vizsgához megkivánt előfeltételeknek megfelelnek, ezentul már a jelen törvényben szabályozott vizsgára bocsáttassanak, nehézség nélkül, ki lehet mondani. Ellenben azokra nézve, akik csupán a jelenleg még kisebb elméleti képesités alapján is letehető birói vizsgához szükséges enyhébb feltételeknek felelnek meg, ezt a szabályt alkalmazni méltánytalanság nélkül nem lehet. Ezekre nézve a gyakorlati birói vizsgálat szabályait ideiglenesen, rövidebb átmeneti időre fenn kell tartani.

De különösen a javaslatnak a joggyakorlat szabályozására vonatkozó része az, amelynek azonnal való életbelépése elé nehézségek gördülnek. A kötelező birósági és ügyvédi joggyakorlat megkivánása ugyanis azoknál, akik a joggyakorlatot már megkezdették és esetleg annak jelentékenyebb részét már el is töltötték, nagy hátrányt jelentene, amelyet az uj szabályozásban rejlő előny sem igazolna. A főnehézség azonban abban van, hogy a már gyakorlaton levő összes ügyvédjelölteknek, akiknek száma a biróságnál és az ügyészségnél levőket leszámitva a legutóbbi (1910) adatok szerint 4839-et tesz ki, egyszerre tömegesen a biróságokhoz terelése oly mértékben növelné a birósági joggyakornokok számát, hogy őket a biróságnál czélszerüen elhelyezni és intenzive foglalkoztatni ugyszólván lehetetlen volna s másfelől az ügyvédi kart is nélkülözhetetlen segédmunkaerőitől egyszerre pótolhatatlanul fosztaná meg. A kötelező joggyakorlat szabályait ennélfogva csak fokozatosan az évi szukkresczenczia szétosztásával lehet keresztül vinni, s ennélfogva a javaslat is czeket a szabályokat csupán azokra kivánja a törvény életbelépése után azonnal érvényre emelni, akik a joggyakorlatot ezután kezdik meg. (25. §.)

Minthogy ezentul a joggyakorlatra csak a jogtudori oklevelet elnyert egyének fognak bocsáttatni, s ezeknek az összes száma a legutóbbi (1910.) adatok szerint 942 volt, a joggyakornokok várható sukkresczenciáját évről-évre nehézség nélkül lehetséges lesz a biróságoknál elhelyezni és kellően foglalkoztatni, anélkül, hogy az ügyvédi kar segédmunkásainak a birósági joggyakornokok közül kölcsönösen átlépőkkel pótolható számában érezhető hiánya állana elő.

A javaslat ujitásai egyébként sem kivánják a szerzett képesitéseket csorbitani, sem pedig azokat kiterjeszteni. E szempontnak felelnek meg a 25. és a 27. §. átmeneti szabályai.

A javaslat a vizsgareformnak csupán a törvényi szabályozást kivánó alapvonalairól rendelkezik. Az igazságügyi kormánynak lesz hivatása a részletes szabályoknak rendeleti utra tartozó megállapitása. (29. §.).

Dr. Szászy Béla,
igazságügyminiszteri tanácsos.

A közgyülési határozat megtámadásához.

A KT. 174. §-ának abból a rendelkezéséből, hogy a közgyülési határozat elleni kereseti jog a részvényest illeti meg, biróságaink gyakorlata korán levonta azt a következtetést, hogy az activa legitimatio egyik kelléke a részvényesi minőség igazolása és hogy ennek a minőségnek a pernek nem csupán meginditásakor, hanem egész folyama alatt meg kell lennie. Megkivántatott ennélfogva, hogy a részvény (vagy a részvények birtoklását igazoló közgyülési részvénytetételi jegy) a periratoknál feküdjék, vagy birói letétbe helyeztessék. (Budapesti tábla 5161/1876., Curia 1599/1893., 734/1895., 705/1901., 344/1902., stb.)

Az a kérdés, hogy a határozatot megtámadó felperesnek már a per meginditását megelőzőleg és különösen a közgyülés idejében részvényesnek kell-e lenni, felmerült ugyan az elméletben, de tudomásom szerint felsőbiróságainknak röviddel ez előttig nem volt alkalmuk hozzá állást foglalni. A mult év folyamán azonban a Curia IV. polgári tanácsa két esetben is talált alkalmat az állásfoglalásra és az alkalommal élve, kimondotta, hogy a részvények megszerzése előtti időben hozott közgyülési határozat megtámadására a részvényes jogosultsággal nem bir.

Kimondotta ezt inkább csak incidentaliter a budapesti kir. tábla 2771/1910. sz. határozatában, amelyet a Curia 1186/1910. v. számu itéletével az indokok elfogadása mellett helybenhagyott; és kimondotta ismételten egy másik esetben, amelyben a birói határozat tenorja kizárólag erre a jogi felfogásra volt alapitva, mindhárom foku biróság, t. i. a kereskedelmi és váltótörvényszék, a budapesti tábla és a másodbiróság kifejtett és elfogadott indokai alapján a Curia 6/1911. sz. a. (A határozatokat l. Hiteljogi Döntvénytár 144. l. 72. sz. és 238. l. 124. sz.) Az utóbbi eset különösen azért is figyelemre méltó, mert a birói határozatok a felhivott tételt a jó hazai szokástól eltérően nem dogmaként enunciálják, hanem fáradságot vesznek maguknak arra, hogy érvekkel indokolják meg az állásfoglalást.

Magukra az érvekre és azok alapos voltára azonban nem terjeszthetem ki az elismerést, amelylyel az érvelés tényének örömmel adózom; sőt kénytelen vagyok megvallani, hogy az indokolást egyáltalában nem tartom alkalmasnak arra, hogy az elfoglalt álláspont helyességét illetőleg megnyugvást és meggyőződést keltsen.

A törvényszék indokai szerint «a KT. 174. §-ának azon intézkedéséből, hogy minden részvényest kereseti jog illet a közgyülés határozatai ellen, nemcsak az következik, hogy a határozat megtámadójának a kereset meginditásakor és a per folyama alatt részvényesnek kell lennie», pedig eddigi judikaturánk csak enynyit következtetett belőle, «hanem az is, hogy részvényesnek kellett lennie akkor is, midőn a kérdéses határozat meghozatott»; az utóbbi konkluziót azonban nem a felhivott 174. §-nak egy eddig talán észre nem vett fordulatára vagy vonatkozására alapitja az indokolás, hanem tisztára czélszerüségi szempontra; «mert — ugymond tovább — ha a részvény utólagos megszerzésének e tekintetben *visszaható hatályt (!)* lehetne tulajdonitani, ugy ilyen módon az elévülési határidőn belül megtámadható volna minden, még olyan határozat is, amelyet az összes részvényesek egyhangulag hoztak».

Ami mindenekelőtt a «visszaható hatályt» illeti, erről szerény véleményem szerint egyáltalában nem lehet beszélni. A részvénytársaság abban különbözik minden más kereskedelmi és magánjogi társaságtól, hogy nem tagokból, hanem részvényekből áll: nem személyek, hanem tőkék egyesülése. A társasági vagyonban, jövedelemben, üzletvezetésben és ellenőrzésben való törvény- és alapszabályszerü részvétel joga, mind a részvényekhez füződik és a részvényest a részvény birtoka alapján illeti meg. Ezeket a jogokat a részvényes személyében történő változás érintetlenül hagyja, mert a részvénytársaságot a részvényesek személycseréje de jure nem érdekli. A részvényesi minőség a részvénytársasági jog szempontjából változó alanyu, de változatlan tárgyu és tartalmu szubjektiv jogositványok összessége; a részvény megszerzője tehát mindazokat a jogositványokat korlátlanul gyakorolhatja, amelyeket a részvény — értékpapir — magában inkorporál. Ezért nem visszahatás, ha a részvényes imént megszerzett részvények után az elmult év vagy évek osztalékát felveszi; nem visszahatás, ha az alaptőke tizedrészét képviselő részvényes vagy részvényesek az imént megszerzett részvények birtoka alapján a KT. 175. §-a értelmében az elmult évek üzletkezelését megvizsgáltatják; nem visszahatás, ha a részvényeseknek az imént megszerzett részvényeken alapuló többsége, az igazgatóságot a KT. 189. §-a értelmében az alapszabályokban és előző közgyülési határozatokban megszabott korlátozások tullépése miatt felelősségre vonja és ellene kártéritési igényt érvényesit. Nem visszahatás tehát az sem, ha a részvényes, az imént megszerzett részvény birtoka alapján az előző közgyülési határozat megtámadásának jogát gyakorolja, amennyiben ez a jog a megszerzett részvényben bennefoglaltatik.

Biróságaink ugyanis mint ismeretes, megtagadják a megtámadási jogot a közgyülésen megjelent és határozathoz hozzájárult részvényestől, helyesebben részvénytől (591/1897., 913/1904.). Ez a joggyakorlat nem alapszik ugyan kifejezett törvényes rendelkezésen, de kétségen kivül megfelel az általános jogelveknek és a részvényjog különös természetének is. A KT. 176. §-a szerint mindazon jogokat, melyek a részvényeseket a társaság ügyei tekintetében illetik, a részvényesek összessége a közgyülésen gyakorolja. Aki tehát azt az alkalmat, amelyet az ügyvezetésben való részvételre a közgyülési határozathozatal nyujt, arra használja fel, hogy valamely inditványnak határozattá emelését támogassa: a maga közremüködésével létrejött határozatot a 174. §. alapján nem támadhatja meg. Ezt a következményt a német részvénytörvény még szigorubb konzequencziával vonja le, amikor a megtámadási jogot megtagadja attól a részvényestől is, aki a közgyülésen nem jelent meg, aki tehát a határozathozatalnál kinálkozó alkalmat elszalasztotta. A német törvény az ilyen részvényesnek csupán a közgyülés összehivásának szabálytalansága miatt ad megtámadási jogot. A 174. §. a törvény és alapszabály talaján álló részvényest óhajtja védeni az ellen, hogy a törvény és alapszabály ellenére majorizálják.

Az a részvény tehát, amelynek alapján valamely határozat mellett gyakorolták a szavazati jogot, immár nem lehet alapja a 174. §. szerinti megtámadásnak, akár marad ugyanazon kézben, akár gazdát cserél. Mert ha a részvényben foglalt jogositványok a papir átruházásával nem kevesbednek, bizonyára nem is gyarapodnak. Nem kell tehát attól tartani, hogy az elévülési határidőn belül megtámadható volna még az olyan határozat is, «amelyet az összes részvényesek egyhangulag hoztak»; hiszen az ilyen határozatra nézve kétségtelen, hogy valamennyi részvény hozzájárulásával jött létre, tehát egynek sincs megtámadási joga. Ami pedig azokat a határozatokat illeti, amelyek nem az összes részvények egyhangu határozatával keletkeztek, ezeknek megtámadása természetesen csak azoknak a részvényeknek áll nyitva, amelyek alapján a határozat mellett szavazati jog nem gyakoroltatott; amennyiben tehát a perben vitássá válik, hogy felperes részvényei ilyenek-e, erre vonatkozólag bizonyitásnak van helye. Ám háritsák a bizonyitás terhét a felperesre, mint ahogyan a szóban forgó elsőbirósági itélet is felperestől várja el annak bizonyitását, hogy ő már a közgyülés idejében részvényes volt. Lehet, hogy ez a bizonyitás konkrét esetben nehézséget okoz a felperesnek, ha t. i. bemutatóra szóló részvényekről van szó. Mindazáltal nekem kétségtelennek látszik, hogy irányadó csak a részvény multja lehet, nem pedig a részvényesé; azért ha például átruházás folytán egy kézben egyesülnek a határozat hozatalát támogató és abban részt nem vett részvények, egy és ugyanaz a részvényes az előbbi részvények alapján nem szorgalmazhatja a megtámadást, az utóbbiak alapján igen.

A táblai indokolás szerint a megtámadási jog «a tagsági jognak egyik része». Ez ellen nem lehet kifogás. A részvényben megtestesitett jogok foglalatja nevezhető tagsági jognak és bizonyára helyesen fogjuk fel a megtámadás jogát ennek a tagsági jognak, vagyis a részvény tartalmának egyik részeül. Ebből azonban csak egy következtetésnek van helye: a részvény átruházásával valamennyi tagsági jog átszáll: köztük a megtámadási jog is; mert nincs semmi alap arra a feltevésre, hogy a «tagsági jognak» éppen ez az egy «része», a megtámadási jog, ne osztozzék az átruházott részvény sorsában. Mégis a táblai indokok más uton haladnak. Szerintük a megtámadási jog «a részvényesnek a közgyülés idejében birt legalább egy részvény birtokával egybekötött oly *egyéni joga*, mely az *á'talánosogutódlás esetétől eltekintve (!)*, amennyiben a részvény átruházása előtt annak alapján a megtámadási jog valamely közgyülési határozattal szemben nem gyakoroltatott, a korábban keletkezett közgyülési határozattal szemben a részvény uj tulajdonosa által nem gyakorolható».

Merész dolog általános érvényességi igénynyel kizárólagos itéletet mondani; mégis meg merem koczkáztatni azt az állitást, hogy egész vagyonjogunkban, de kivált kereskedelmi jogunkban nincs példája az át nem ruházható «egyéni» jognak. A római jogban az actio vindictam spirans, kiválóan személyiségi és nem magánjogi kereset, nem volt átruházható. A mi család- és örökjogunk is ismeri az ilyenfélét és pedig a család- és örökjogi viszonylatokkal szorosan összefüggő vagyoni kérdésekre nézve is. A házasságban született gyermek törvénytelensége iránt csak a pater quem nuptiæ demonstrant indithat pert; igényét örökösei csak akkor érvényesithetik, ha ő maga a keresetet beadta. Az 1894: XXXI. tcz. 4. §-a a jegyesség felbontásából eredő kártéritési és visszakövetelési jogra nézve mondja ki, hogy «engedmény, végrehajtás és *öröklés* tárgyát csak akkor képezi, ha a jogosult a keresetet meginditotta». Ezekben és hasonló esetekben a ratio juris nyilván az, hogy magának az érdekeltnek kezdeményezése nélkül az ő személyes viszonyaiba harmadik személyek ne avatkozzanak be. Ez a szempont azonban a vagyonjog és kivált a kereskedelmi jog területén nem érvényesülhet. Végre is a megtámadási jog nem a személyes bosszu vagy elégtétel eszköze, ne is legyen az; czélja nem a puszta megtorlás, alapja nem a részvényes és a társulat vagy annak vezetői közti személyes viszony. Ha pedig a törvény az egyes részvényest a törvénybe vagy alapszabályba ütköző többségi határozattal szemben meg akarja védeni, a védelmet az uj részvényes érdeke éppen ugy megérdemli, mint a korábbi részvényesé, mert a határozat végrehajtása immár az uj részvényes érdekeit fogja érinteni.

Egészen sajátságos felfogása a táblai indokoknak az, hogy az általános jogutódlás esetét kiveszi. Az örökösnek tehát, jóllehet az öröklés csak a közgyülési határozathozatal után nyilt meg, van megtámadási joga; a hagyományosnak már nincs, a megajándékozottnak, a vevőnek szintén nincs. Önkéntelenül feltolakszik a kérdés: miért élvezi az általános utód ezt a jogot, mely a különös jogutódot nem illeti meg. Szinte ugy kell elképzelnünk a helyzetet, hogy annak a részvényesnek a vagyonában a részvényeken kivül van még valami, a megtámadási jog; singularis successio utján csak a részvény maga száll át, az a másik valami ott marad; universális successio esetében viszont az egész vagyon, tehát a külön megtámadási jog is tárgya a jogutódlásnak. Ez a konstrukczió megmagyarázná a tábla álláspontját, de aligha helyes. Hiszen magából a táblai indokolásból tudjuk, hogy a megtámadási jog része a tagsági jognak, nem pedig attól különálló valami. A próbáját pedig ennek a felfogásnak az a másik eset adja meg, amikor a közgyülésen nem-mel szavazó részvényes meginditja a pert, de annak folyama alatt elidegeniti a részvényt: nem marad fenn megtámadási joga, mert az a részvény folytonos birtoklásához füződik.

A megtámadási jog tehát benfoglaltatik abban a jogviszonyban, amely az egyes részvény birtoklása alapján a részvényes és a társaság közt fennáll; a részvény átruházásával pedig ez a jogviszony egész tartalmával, tehát a megtámadási joggal együtt átszáll a részvény megszerzőjére. Azért csak helyeselni lehet a táblai indokoknak azt a tételét is, amely a fentieket kifejtve kijelenti, hogy «a különös jogutódnak a társasághoz való viszonya a részvényszerzés idejében és ezután létező jogi és vagyoni állapot szerint alakul», de a létező jogi állapotban benne volt, — ha benne volt — a megtámadási jog is és ennélfogva már ott nem követhetem a táblai itéletet, amikor az iménti tételt azzal a konkluzióval zárja le, hogy «igy a korábban hozott, mások által meg nem támadott határozatok őt azon esetben is kötelezik, ha mindjárt a közgyülési határozat a korábbi részvénytulajdonos részéről megtámadható lett volna is». A határozat természetesen kötelezi a részvény megszerzőjét, csak ugy, mint annak korábbi tulajdonosát, a megtámadásig, helyesebben a birói megsemmisitésig; de az a határozat magában hordozza az ő megtámadhatóságát és ebből a betegségéből nem épül fel azzal, hogy a megtámadási jogot inkorporáló részvény gazdát cserélt. A részvényszerző megtámadási jogának elismerése éppen a létező állapot respektálásának folyománya; mint ahogyan a létező állapotból következik az is, hogy az uj részvényes szavazatával alakult többség feleletre vonhatja az igazgatóságot régi büneiért is.

Az itéleti indokok érvelésének elégtelensége azonban még nem győzne meg magában az uj állásfoglalás helytelenségéről, ha rajtuk kivül más elégséges érvet tudnék találni. Azonban bárhonnan nézzem is a dolgot, mindig csak oda jutok, hogy az uj részvényes megtámadási jogosultságát kénytelen vagyok elismerni.

Nem maradhat mindenekelőtt figyelmen kivül, hogy az a teljes bizalom, amely a kereskedelmi törvény szerkesztőit a felügyelő-bizottság, mint a részvénytársaság ellenőrző szerve irányában eltöltötte, az idők folyamán végképp csődöt mondott. Ma már senki sem kételkedhetik afelől, hogy ha egy részvénytársaság ügyeit az igazgatóság a törvény és az alapszabályok ellenér

akarja vezetni, ebben a szándékában a felügyelő-bizottság ellenőrzése semmi csetre sem fogja háborgatni. Ismeretes, hogy a jogász közvéleménynek tekintélyes része a részvénytársasági ügyvezetés ellenőrzésének szigoritását szorgalmazza. Hogy ez a törekvés mennyiben indokolt és kivált, hogy mennyiben sürgős, vagy időszerü, az a jelen dolgozat kereteiben nem szorul eldöntésre. Tény, hogy a törekvés nagy erélylyel jelentkezik és hogy ellenzői közül sem állitja senki, hogy az ellenőrzés jelenlegi szervezete feladatának magaslatán áll. Ilyen körülmények közt az az ellenőrzési jogkör, amelyet törvényünk minden egyes részvényesnek a közgyülési határozatok megtámadásának jogában biztosit, annyira értékes, hogy mindenképpen fejlesztésre, nem pedig megnyesegetésre méltó. Formailag ez a megtámadási jog nem az igazgatóság intézkedése, hanem a közgyülés határozata ellen irányul ; de az igazgatóság és a közgyülési többség közti szoros kapcsolatnál fogva ez a megkülönböztetés bizvást figyelmen kivül maradhat.

A részvényes megtámadási jogát már most a kereskedelmi törvénykönyv is elég szük területre korlátolja. A törvény szövege is csak akkor adja meg a kereseti jogot, ha a közgyülés határozata «a törvénynyel vagy az alapszabályokkal ellenkezik». Ehhez képest a birói gyakorlat is kimondta. hogy a határozatok helyességük, czélszerüségük, vagy károsságuk alapján nem támadhatók meg. (Curia 377/1886 ; 209/1891 ; legujabban is 156/1911., Hiteljogi Döntvénytár V. köt. 172. sz. 315. old.) Ezzel a megtámadási jog arra a tüzetesen körülhatárolt területre van lokalizálva, ahol a határozatnak kizárólag törvényességéről vagy alapszabályszerüségéről van szó. Ezen a területen belül is a keresettel fellépő részvényes a megtámadott határozat végrehajtását nem gátolhatja meg, mert hosszu irodalmi viták után abban állapodott meg a gyakorlat, hogy a megtámadási keresetnek felfüggesztő hatálya nincs. (Curia 36/1904.)

Amikor tehát már a törvényes szabályozás a minimumra redukálja a megtámadási jogot, mind az előfeltételek, mind a joghatály szempontjából és amikor ez uton biztositva van az, hogy a megtámadási kereset csak akkor nyul bele a társulati ügyvitelbe, amikor a megtámadott határozatnak törvénybe vagy alapszabályba ütköző voltát jogerős birói itélet állapitja meg, akkor nyilván nincs szükség a megtámadási jognak további megnyirbálására abból az okból sem, hogy az egyes részvényes akadékoskodó rosszhiszemü fellépésével (chicane) szemben a részvénytársaságot megvédjük. Mert hiszen akárhogyan vesszük is a dolgot, a keresetet a limine visszautasitani nem lehet, a társaságot a védekezés terhe alól fel nem menthetjük. A per tehát folyik és a felek adataikat előterjesztik olyképp, hogy amire a biróság dönthet afelől, hogy a felperesnek van-e kereseti joga, már előtte fekszik az anyag annak az elbirálására is, hogy a megtámadott határozat ellenkezik a törvénynyel és alapszabályokkal. Ilyenkor azután szomoru volna, ha a biró látva, hogy a határozat törvénytelen vagy alapszabályszerütlen, felperest mégis keresetével elutasitaná, mert nem bir a kereshetőség egy oly előfeltételével, amelyet tőle a törvény sem kiván.

Igaz, hogy a törvény a *részvényesnek* adja meg a kereseti jogot; de ezt a minőségét felperes igazolta, mihelyt egy részvényt a perhez bemutatott ; azt pedig, hogy az a részvény már a közgyülés idejében az övé volt-e, a törvény nem kérdezi. A *közgyülési határozat hozatalához hozzá nem járult részvény a meghozott határozat elleni megtámadási kereseti jogot magában foglalja és a részvénynek tartalmát az időközben bekövetkező átruházás nem érinti.*

Irodalmunkban *Engel* volt az, aki a részvény megszerzőjének megtámadási jogát kétségtelennek mondja. (A részvénytársasági közgyülési határozatoknak megtámadása. Budapest, Franklin 1904.). Ugyanő utal az előbbi német birodalmi kereskedelmi főbiróság egy itéletére (IX. köt. 274.), amely azonban csak mellékesen érinti a kérdést, amikor lényegileg más jogvitát dönt el. *Engel* a felek vélelmezendő szándékával indokolja véleményét ; szerinte tehát diszpozitiv tételről volna szó, amelyet a konkrét ügylet tartalma alkalmazáson kivül helyezhet. Ezt a felfogást nem oszthatom. Nem diszpozitiv, hanem cogens jogszabály rendeli el azt, hogy a megtámadási jogot kizárólag a részvényes gyakorolja. Aki tehát a részvényt és vele a részvényesi minőséget átruházza, annak nincs külön rendelkezési joga a megtámadási jog felől ; nincs különösen választása, vajjon a megtámadási jogot át akarja-e adni ugyanannak, aki a részvényt megszerzi, vagy másnak, vagy végül magának tartja-e meg. A részvény elidegenitője az ő jogutódát épp oly kevéssé korlátolhatja a már megszületett megtámadási jog érvényesitésében, mint például jövendő szavazati, vagy megtámadási joga gyakorlásában Eszerint oly kifejezett szerződési kikötés, amely szerint a részvényszerző a megtámadási jogot nem szerzi meg, ha az utóbbi hozzájárul, legfeljebb mint a megtámadási jogról való lemondás, mint a határozathoz való utólagos hozzájárulás volna felfogható. De még igy is megfontolandó volna, tehető-e egyáltalában az ilyen értelmü nyilatkozat mással, mint magával a társasággal szemben ; és hogy a megtámadási keresettel szemben a társaság részéről emelt az a kifogás, hogy a felperes a szerződési ügyletben a megtámadási jogról lemondott, nem-e exceptio ex iure tertii?

Viszont teljes mértékben osztom *Engel* azon további véleményét, hogy a részvényt átruházó nem szavatol külön kikötés nélkül azért, hogy az átruházott részvénynyel kapcsolatosan a megtámadás joga csorbitatlanul fennáljon. A megtámadási jog fennállását a megszerző nem teheti fel, mert hiszen ha van határozat, amelyet ő meg akar támadni, az többségi szavazatból származott és ennek a többségnek részesei a megtámadás jogát már is elvesztették. Amikor tehát részvényt vásárolok, már a többség és kisebbség számarányánál fogva is valószinüleg nagyobb esélyem van, hogy a többségből kapok részvényt. Törvényes szavatosság már ez okból sem állhat fenn és a visszterhes ügylet alapján szállitandó részvény «törvényes kelléke», a megtámadási jog fennállása már ezért sem lehet. Itt tehát csak «szerződési kellék»-re támasztható a szavatosság, dicta vel promissa alapján.

Löw Lóránt,
budapesti ügyvéd.

Különfélék.

— **Kiadói mizériák a kereskedelmi és váltótörvényszéknél.** A következő levelet kaptuk :

«Régi panasz, hogy a kereskedelmi és váltótörvényszéknél az ügyek elintézése nagyon hosszu ideig tart. A felek gyakran hajlandók a birákat okolni az ügyek ilyetén elhuzásáért, mivel nem ismerik az okát annak, hogy néha fél évig is kénytelenek várakozni, amig a már elintézett ügydarabok kiadmányait kézhez kaphatják.

Ma volt végre alkalmam meggyőződni arról, hogy az ügyek elhuzásának főtényezője a törvényszéki kiadóhivatal, illetőleg az azzal kapcsolatos kőnyomda. Az ügyben, amelyet sürgettem, az itélet ez év január 10-én hozatott meg, de ennek kiadmánya, daczára annak, hogy az itélet meghozatalától már öt hét eltelt, még a mai napig sincs kezeim között.

Midőn az irodaigazgatónál ennek oka felől kérdezősködtem, az kijelentette, hogy a kiadmány kézbesitését a közel jövőben nem igen várhatom, mivel a kőnyomdász még az október hóban elintézett ügydarabok kiadmányaival sem készült el. Tekintve azt, hogy a kereskedelmi és váltótörvényszéknél havonkint több mint 150 itélet hozatik, elképzelhető, hogy a januárban hozott itélet mily soká fog expediálás alá kerülni, ha a kőnyomdász az októberi elintézések sokszorositásával még januárra sem tudott elkészülni.

Ez az állapot annyival érthetetlenebb, mivel ezt az egész, körülbelül 500 ügydarabot kitévő restancziát a legprimitivebb sokszorositó géppel is két hét alatt fel lehetne dolgozni, de természetesen — nem állami kezelésben.

Kiváncsiak vagyunk, meddig fog még tartani ez a lehetetlen állapot és meddig lesznek kénytelenek a felek a birósági határozatokra fél éven keresztül várakozni, midőn a feleknek elsőrendü érdeke az, hogy a már meghozott határozatot mielőbb kézhez kapják, főleg abból a szempontból, mivel az elintézett ügydarabokba az ellenfélnek is joga van betekinteni és igy a bekövetkezendő biztositási végrehajtást még a határozat kézbesitése előtt meghiusithatja.»

Ezt kiegésziti az a konkrét panasz, hogy például a 67,052/911. számu, 1911 szeptember 16-án kelt, hat sorból álló végzés 1912 január 15-én kézbesittetett. Egy 1911 deczember 16-án benyujtott felebbezés folytán az iratok 1912 február 18-án terjesztettek fel a kir. táblára.

— **Adalékok az érdemleges munka dijazásához.** Az ügyvédszövetség dévai osztálya a következőket irja: A dévai törvényszéknél a felebbezési ügyek tárgyalási dija még nagyobb ügyeknél is csak 16 K-ban, a felebbezések és felülvizsgálati kérések költségei 8—8 K-ban állapittatnak meg. A helyszini szemlékért, különösen a törvényszék által megállapitott munkadijak és költségek soha sem állanak arányban a kifejtett munkával, időveszteséggel és kiadásokkal.

— **A sulyositó körülmény.** A kecskeméti törvényszék egy itéletében olvasható az a sulyositó körülmény, hogy vádlott ittasságával védekezett. Mondanunk sem kell, hogy a kir. tábla mellőzte e kijelentést.

— **A budapesti ügyvédi kamara** imént megjelent 1911. évi jelentését a megszokott gond és alaposság jellemzi. Kiterjeszkedik a jelentés az ügyvédséget érdeklő minden kérdésre; igy felöleli a jogi oktatás reformját, a képesités, az ügyvédképzés, az ügyvédi és birói vizsga, a perköltség, zugirászat, ügyvédi immunitás, szegényvédelem, az ügyvédrendtartási reform, a fegyelmi jog összes kérdéseit *Az igazságügyi állapotok* czim alatt szól a jogsegély, központi járásbiróság, közjogi biráskodás, továbbképzés, jogászgyülés és a kodifikáczió problemáiról. A gazdag anyag ellen az az egy kifogás tehető, hogy tulságosan is sokat ölel fel, mert pl. a magán- és büntetőjogi judikatura vázlatos ismertetésének semmi értelme sincs egy kamarai jelentésben. A felölelt anyag nagysága oka annak is, hogy azonos kérdések több helyen tárgyaltatnak. Igy a *kezelési mizériák, ügyvédi panaszok* és *bióságaink késedelmes eljárása* czimü fejezetek analog tárgyuknál fogva jórészt összetartoznak.

— **A postautalványi szerződés jogi természete.** *Dr. Mártonfy Marczel* nagyváradi jogakadémiai tanár ily czimü monografiája 210 oldalon nagy apparátussal fejtegeti e fontos és sok nézeteltérést felkeltett tárgy minden részletkérdését. (Lampel-Wodianer-czég kiadása.)

— **A magyar parlamenti választói jog legujabb irodalma** czimén *Barcza Imre* a választójog kérdésének bibliografiáját adja. A könyv értékes forrásmunka. (Kiadja a Franklin-Társulat.)

— **Fegyelmi jog a közigazgatásban** czimü munkájában *dr. Felszeghy Béla* szerző elsősorban a törvényhatósági és községi fegyelmi jogot tárgyalja, de azonkivül kiterjeszkedik általánosságban az állami közigazgatás alkalmazottainak fegyelmi jogára is. Rámutat a fegyelmi jog és eljárási formák lényegére, azok történeti fejlődésére, nem mellőzhetvén el egyuttal a külföldi (angol, franczia, német, amerikai, olasz, osztrák) fegyelmi jogrendszerek ismertetését. A magyar közigazgatási jog kritikája után előterjeszti a szerző pro lege ferenda kialakult nézeteit. Ez a rész adja a törvényhatósági és községi fegyelmi eljárásról, valamint a közigazgatási bizottságnak egyes tisztviselő tagjai s más állami alkalmazottak ellen (pénzügyigazgatók, tanitók, tanfelügyelők, államépitészet, határrendőrség stb.) folytatható eljárásáról szóló törvényeket. A könyv ára 9 K és közvetlenül a szerzőnél (Besztercze, Erdély) rendelhető meg.

— **Dr. Hanuy Ferencz** egyetemi tanárnak «A jegyesség és házasságkötési forma kifejlődése a «Ne temere» decretumig» czimü müve jelent meg. A mü tartalmára nézve a Bevezetésből kiemelendőknek véljük a következőket: A S. Congregatio Conciliinak 1907 aug. 2-án kibocsátott «Ne temere» decretuma az eljegyzésnek és a házasságkötésnek nyilvánossági formáját szabályozta, még pedig ugy, hogy az eljegyzésre nézve megteremtette, a házasságkötésre nézve pedig módositotta a clandestinitas bontó akadályát. A jogalkotás ezen munkája nem önkényes kodifikátori próbálkozás, hanem évezredes, alig észrevehető lassu fejlődésnek tételes zárköve volt, amelynek megértéséhez szükséges az eljegyzésnek és a házasságkötésnek az egyház első elterjedése idejében szerepet játszó népeknél, valamint maguknál a keresztényeknél az egyház alapitásától kezdve használatos formáit ismerni és jogbölcseleti, valamint jogösszehasonlitói vizsgálódás tárgyává tenni. Ez tárgya a most megjelent munkának. A munka czélja a «Ne temere» által teremtett vagy átalakitott jogot történeti alapon megértetni és főleg bemutatni az ókori és a középkori egyházban használt nyilvános házasságkötési szertartásoknak összefüggését az ókori népek házasságkötési és menyegzős szokásaival, majd a decretum- és decretalis-jognak e tárgyban való összefüggését ugy az ókori és kezdő középkori egyház gyakorlatával, mint a trienti zsinat és a «Ne temere» decretum jogával. A mü 340 nyolczadrétü oldalra terjed. Ára 5 K.

— **A kereskedelmi üzlet átruházása.** *Dr. Bernhard Miksa* budapesti ügyvéd ily czim alatt 140 oldalra terjedő tanulmányt tett közzé. A munka felöleli a következő kérdéseket: A kereskedelmi üzlet fogalma. Az üzlettársulás. Az üzletátvevő felelőssége. Az üzlettársulás. Üzletátruházás a csőd folyamán. Birói illetékesség és hatáskör. Illeték. Az üzletátruházáshoz rokon ügyletek. A hitelezői jogvédelem jogunkban. Az üzletátruházás elleni jogvédelem és a külföld.

Szerző értékes fejtegetéseit rendkivül hathatósan egészíti ki minden fejezetnél a joggyakorlat bőséges gyüjteménye. Szerző jóformán csak a budapesti biróságok gyakorlatának közlésére szoritkozik ugyan, de egyfelől a vidéki biróságok judikaturája nem áll összegyüjtve rendelkezésre, másfelől a hitelélet központjában a legtöbb ily per fordul elő.

A rendkivül sok értékes anyagot tartalmazó mü ára 5 K.

— **A bünügyi judikaturáról** az ország közállapotairól szóló 1910. évi jelentés a következő jellemző adatokat tartalmazza: A rövid tartamu börtön- és fogházbüntetések következetes csökkenését észleljük.

Járásbiróságaink 3348, törvényszékeink 3018 fiatalkorut itéltek el.

A kir. járásbiróságok részéről leginkább alkalmazott intézkedés a dorgálás volt és pedig 2683 esetben, vagyis az elitélt fiatalkoruak 80·1%-ában. Nem volt már ily gyakori a dorgálás a kir. törvényszék előtt szereplő fiatalkoruaknál, bár itt is a szóbanforgó bünösöknek 50·4%-ával szemben, vagyis 1520 esetben ez intézkedés vétetett igénybe. A megdorgált fiatalkoruak közül a kir. járásbiróságoknál 1069 (39·8%), a kir. törvényszékeknél 85 (56·2%) lopás bünczselekményét követte el. Javitó nevelést a kir. járásbiróságok 206, a kir. törvényszékek 477 fiatalkorunál rendeltek el. Szabadságvesztésbüntetéssel a kir. járásbiróságok ál 466 (13·9%), a kir. törvényszékek részéről pedig 1099 (36·5% fiatalkoru sujtatott. A kir. járásbiróságok részéről alkalmazott szabadságvesztésbüntetések közül 325 volt 1—15 napos, 114 vol 16—30 napos és csak 27 egy hónapot meghaladó tartamu. A kir. törvényszékeknél pedig a szabadságvesztésbüntetések tartama következőleg alakult: 15 napon aluli tartamban szabatott ki 272 esetben, 16—30 napos volt 282, 1—6 hónapos 419, 6—12 hónapos 67 s egy évnél hosszabb 59 esetben.

Kir. járásbiróságaink 11,896 (1909-ben 8565), kir. törvényszékeink pedig 1325 (1909-ben 1296) elitéltnél *függesztették fel feltételesen a büntetés végrehajtását*, ami az összes elitéltekhez viszonyitva 13·2, illetve 4·9%-ának felel meg. Büntetésnemek szerint a feltételes elitélés következőképp oszlott meg:

	Az egy naptól egy hónapig terjedő elzárásra és fogházra		
	elitéltek összes	feltételesen elitéltek	feltételesen elitéltek az összes elitéltek %-ban
	s z á m a		
Kir. járásbiróságok	30,928	3,932	12·7
Kir. törvényszékek	12,873	837	6·5

	A pénzbüntetésre		
	elitéltek összes	feltételesen elitéltek	feltételesen elitéltek az összes elitéltek %-ban
	s z á m a		
Kir. járásbiróságok	58,366	7,958	13·6
Kir. törvényszékek	2,414	488	20·2

A kir. járásbiróságoknál az 1—8 napi elzárásra elitéltek között 14·7, a 9—15 napra elitéltek közül 9·7 s a 16 naptól egy hónapig terjedő elzárásbüntetéssel sujtott egyének közül 9·8% részesült a büntetés felfüggesztésének kedvezményében. Vagyis, amint nő a szabadságvesztésbüntetés tartama, ugy csökken a feltételesen elitéltek aránya is. Még szembetünőbb e jelenség a fogházra elitélteknél, hol az 1—8 napra elitéltek közt 14·2, a 9—15 napra elitéltek közt 8·7 s a 16 naptól egy hóig terjedő fogházbüntetésre itéltek közt 6·9% volt a feltételesen elitéltek aránya.

Teljesen összhangzók ezzel a törvényszéki adatok is. Itt a fogházbüntetéssel sujtott egyének közt a büntetés tartama szerint szintén csökkenő arányszámokkal találkozunk. Helyet talált ugyanis a kiszabott büntetés végrehajtásának felfüggesztése az

1—8 napra elitéltek 8·8, a 9—15 napra elitéltek 5·0 s a 16 naptól egy hóig terjedő fogházbüntetéssel sujtott egyének 3·0%-ában.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Az uj német birodalmi gyülésen** számos közigazgatási tisztviselőn kivül 28 biró és 41 ügyvéd foglal helyet. A birák közt két szabadelvü és egy nemzeti szabadelvü, a többi a konzervativ pártokhoz tartozik (15 czentrumpárti, stb.). A 41 ügyvéd közt kilencz tartozik a konzervativ blockhoz, mig 29 a «jobboldalhoz», (kilencz nemzeti szabadelvü, 12 szabadelvü, három lengyel és kilencz szocziálista).

— **Kártérités erkölcstelen hirdetések küldése miatt.** Ismeretes az az elkeseredett küzdelem, amelyet Berenger, az ősz szenátor folytat a pornografikus termékek ellen. Legutóbb több társával együtt a polgári birósághoz fordult kártéritésért azon az alapon, hogy a következő tartalmu reklámkártyákat kapták: «Paris — Opera. Kettős bejárat. Időleges szállás, pompásan butorozva. Ideális szoba toilette-fülkével, meleg vizzel s intim butorral. Luxus, kényelem és higiénia kombinálva. Felvonó, központi fütés, elektromos világitás, telefon. Fürdőterem, zuhany, stb. A szobák ára 4—8 frank. Bérkocsi-állomás a kapunál». Felperesek szerint ilyes körlevél velök szemben valóságos injuria, mert képeseknek tartja hasonló intézetek látogatására; magánlaksértést is tartalmaz, környezetükre tényleges erkölcsi veszélyt jelentvén, miért is 700 frank kártérités követelnek a hotel tulajdonosától.

A párisi tribunal civil a keresetet elutasitja a következő okokból:

A lapnak se szövege, se formája nem erkölcsellenes; gyermeknek, vagy oly személynek a kezeibe kerülhet, aki a párisi viszonyokkal nem ismerős, anélkül, hogy abban erkölcstelen gondolatokat keltene. A biróság csak helyeselheti felperesek hasznos küzdelmét és bátor vállalkozását, de őrizkednie kell attól, hogy az ellenkező végletbe essék, mert a haladás, a felfedezések, találmányok mai századában a reklám, amely az utczán falragaszokkal vonja magára a figyelmet, prospektusokkal árasztja el a lakásokat: a vele járó előnyök folytán a társadalmi és kereskedelmi életre nézve szükséges. Bármily sajnálatos ilyes intézetek fennállása, meg kell állapitani, hogy az inkriminált lap nem kelthet fel fajtalanságot s ennek következtében nem szolgálhat alapul kártérités re. *Dr. H. E.*

— **Gazdasági érdekképviseletek perképessége.** A caeni (Francziaország) felebbezési biróság (cour d'appel) egy konkrét eset kapcsán egész általánosságban megállapitja, hogy a szabályszerüen létrejött szindikátusok polgári perben is félképpen léphetnek fel olyan magánjogi igények érvényesitésénél, melyek az általuk képviselt gazdasági, ipari, kereskedelmi vagy földmivelési közös érdekeket közvetlenül sértő tényekből erednek.

Nem találta azonban elismerhetőnek egy szatócs érdekképviseletnek aktorátusát az illető község egyik élelmiszerkereskedője ellen azon alapon inditott kártérités perben, hogy alperes által vajnak helytelen sulymegjelöléssel ellátott dobozokban való forgalomba bocsátása a szatócsok iránti közbizalom csökkenését vonta maga után. A felperességi jogot ez esetben azért tagadta meg a biróság, mert a szóban lévő esetben nem a szatócsok egyetemének vagyonjogi érdekéről, hanem csupán közülök egyes, vajárusitással foglalkozó kartársak károsodásáról lehet szó.

Gyakorlott és önállóan tárgyalni képes jelöltet keres azonnali belépésre dr. Schulhof, Kiskundorosma. 14311

Ügyvédjelölt, aki a tételes szigorlattal s legkevesebb egy évi vidéki gyakorlattal bir, 1912 márczius 1-től — de hamarább is — 140 K havi fizetéssel alkalmazást nyerhet dr. Varga Jenő ügyvédi irodájában Tornán. (Abauj-Torna megye.) 14312

Fiatal kezdő ügyvéd irodát átvenne, vagy mással társulna, estleg fővárosi, vagy vidéki irodában vezetői állást vállal. Dr. Fenyő Antal G.-Pelsőcz. 14313

Utánzásoktól méltóztassék a kiadvány gondos vizsgálata utján óvakodni!

A magyar jogi irodalom egyik legnagyobbszabásu alkotása a **Corpus Juris Hungaricinek MÁRKUS DEZSŐ dr.** szerkesztésében megjelent kiadása, mely nagy szakértelemmel és gondos érzékkel irt *jegyzeteivel és utalásaival, kiállitásának előkelő diszével, kiválóan szép nyomásával, papirjával, kötésével a magyar jogászvilág lelkes tetszését vivta ki.*

Néhány nap mulva jelenik meg az

1911. évi törvényeket

tartalmazó kötet bő jegyzetekkel, utalásokkal és indokolásokkal, sürü szedéssel, közel 600 oldal terjedelemben.

Szerkesztette **MÁRKUS DEZSŐ dr.** curiai biró.

A Franklin Társulat kiadása.

Ára: fekete félbőrkötésben 17·— K
barna « 17·— K
egész vászonkötésben 15·50 K
füzve 14·— K

A Márkus Dezső által szerkesztett Hatályos Magyar Törvények gyüjteménye megrendelői az 1911. évi kötetet ingyen kapják.

E kötet, ugy mint az előbbi kötetek, tartalmazza a *Millenniumi Törvénytár kiegészitéséhez szükséges beragasztásra alkalmas pótlékokat is.*

Megrendelhető bármely vidéki vagy fővárosi könyvkereskedésben és a könyvkiadóhivatalban is.

A Kelemen D. és Társa könyvterjesztési vállalata (Budapest, Reáltanoda-utcza 5. sz.) kedvező fizetési feltételekkel szállitja.

Az utánzott bekötések ne tévesszenek meg senkit!!! Óvakodjunk az utánzásoktól!

A HATÁLYOS MAGYAR TÖRVÉNYEK GYÜJTEMÉNYE

CORPUS JURIS HUNGARICI 1000—1911

Szerkeszti, jegyzetekkel és utalásokkal kiséri

Dr. MÁRKUS DEZSŐ

a magyar kir. Curia birája.

IV. kötete (1888—1895. évi törvényczikkek) február havában jelenik meg.

I., II., és III. kötete megjelent.

A teljes mű közel 6000 oldal hat félbőrkötetben. Ára 150 K.

Megjelent

a **Franklin-Társulatnál** Budapest, Egyetem-utcza 4. sz

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20. Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenhetedik évfolyam. 9. szám. Budapest, 1912 márczius 1.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: *Bajzáth János* kalocsai kir. törvényszéki elnök: Szegénységi jog. — *Dr. Irk Albert:* A «Gegenentwurf». — *Dr. Révay ódog* budapesti kir. járásbiró: Tanulmány német járásbiróságokról. — *Dr. Weisz Sándor* bokszáni ügyvéd: Az uj eljárás és az irásbeliség. — *Dr. Sulyok Kálmán* budapesti ügyvéd: A végrehajtási törvény 222. §-ához. — Különfélék.
Melléklet: Büntetőjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Szegénységi jog.

A kalocsai kir. törvényszék területéhez tartozó X. községnek egyik polgárembere többször panaszkodott már nálam amiatt, hogy egy haragosa teljesen tönkreteszi azzal, hogy minden évben négy-öt alaptalan pert folytat le ellene szegényjogon. Neki mint alperesnek hol ügyvéddel, hol anélkül védekeznie kell; a vége ugyan a pereknek elutasitás, de a felmerült utánjárási és egyéb költségeket ő viseli, mert azok az ellenfélen be nem hajthatók.

Azt kérte, hogy vonja meg a törvényszék haragosától a szegényjogon való perelhetést, mert ha csak egy korona bélyeget kellene is neki fizetnie, azonnal beszüntetné a perlekedést, mig amugy a szó szoros értelmében koldusbotra juttatja.

Hány ilyen eset lehet az országban, mert még ma is derüreborura, boldog-boldogtalannak állitgatják ki a szegénységi bizonyitványt és sokan, mint az emlitett esetben is, bosszuból, zaklatásként mások czélzatos megkárositására használják fel.

Nagy visszaélések történnek a szegénységi bizonyitványokkal a kir. kincstár kárára is, amennyiben az irodaátalányokból nyakrafőre utalványoztatnak a tanudijak, szemleköltségek és más egyebek, a visszatéritések pedig számba se jöhetnek.

Azt hiszem, jó egynéhány százezer koronára rug évenként az összege a szegényjogon kiutalt dijaknak és költségeknek, pedig itt is lehetne nagy megtakaritásokat eszközölni, csak akarni kell és rendszert teremteni. Amig egyrészről méltányos, hogy az igazán szegények, csak azért, mert szegények, ne üttessenek el jogaiknak per utján való megvédésétől, másrészről azonban szükséges, hogy a szegényjogon való perelhetés megszorittassék, mert a mindennapi tapasztalat azt bizonyitja, hogy szegényjogon a legbizonytalanabb, a legképtelenebb perek szoktak lefolyni; kisérleteznek az ellenfél és az irodaátalányok terhére, hivatkozások történnek mindenféle bizonyitékokra, számtalan tanukra, akik ha mit sem tudnak is a per eldöntésére, de a tanudijakat megkapják az irodaátalányból.

Sokszor az a gyanu merül fel, hogy ez egy külön keresetforrás.

A szegényjogon folytatott perekben költségkimélésről szó sincsen, szabad a vásár, mert fizet mindent az irodaátalány.

Különösen megbotránkoztató a szegényjogon vitt pereknek a végrehajtási része, mert anélkül, hogy a végrehajtást szenvedettnek vagyoni helyzetéről bármiféle bizonyosság is szereztetnék, sőt a vagyontalanság biztos tudatában többször megkiséreltetik a végrehajtás. Az eredmény természetesen nemleges jegyzőkönyv, de nem is ez a fődolog, hanem az, hogy a felmerült költségeket az irodaátalány fizesse ki.

Képzeljünk el az országban minden biróságnál évenként néhány ilyen végrehajtást, mennyi pénzbe kerül ez!

Mindezek mellett a szegényjogon vitt pereknek a legtöbbje felesleges munkát okoz a biróságoknak és ez a legfőbb baj, mert minden biró tudja, hogy ezek a perek a legbonyolultabbak, legzavartabbak és 10 eset közül 8-ban elutasitással végződnek, lévén ezek nagyrészt merőben alaptalan, rosszakaratu perek, vagy a legbizonytalanabb kisérletezések.

Sok, az igazságszolgáltatás érdekében nem szükséges dologtól szabadulnának a biróságok, ha a szegényjogon való perelszigorubb elbánás alá esnék.

Tudjuk azt is, hogy a szegényjogon való perelhetésnek a megengedése ezidőszerint semmi ellenőrzésnek nincsen alávetve; ha megadja a biró, ki vizsgálja felül, hogy helyesen adta-e meg? Az irodaátalányt kezelő elnöknek csak az a kötelessége; hogy az utalványozott összeget kifizesse, semmi más; nem is tétetik át hozzá a szegénységi bizonyitvány, pedig gyakori, igen gyakori a tévedés az engedélyezésnél.

Nem ellenőrzi azt sem senki, hogy az első biró nem-e túlnagy összegben állapitotta meg a tanudijakat, a szakértők dijait és más egyéb költségeket; százakkal többet állapithat meg, mint kellene, nem törődik vele senki, mert ismétlem, ritka eset az, hogy a szegényjogos felperes el ne utasittassék keresetével, az esetleg vagyonos alperes tehát — biztos tudatában a kereset elutasitásának, — könnyen veszi az irodaátalány által előlegezendő megállapitásokat, a felperes pedig — mint akin behajtható ugy sem lesz, — nem is gondol arra, hogy sok-e a megállapitás vagy sem, és sokszor ugy is van, hogy a felperes is és az alperes is szegényjogon viszik a pert, egészen közömbös tehát reájok nézve, hogy valamelyik marasztaltatik-e az irodaátalányból előlegezett költségekben.

Nyomatékos indokok szólnak ezek szerint a mellett, hogy ezt a kérdést minden irányban rendezni kell.

Az uj perrendtartás sem rendezte megfelelőleg ezt a kérdést.

Részemről csakis tájékoztatás végett, a részletekbe nem bocsájtkozva a következőket hoznám javaslatba:

1. Első sorban is kivenném a biróság kezéből a szegényjogon való perelhetés engedélyezését, mert az, hogy szegény-e valaki, hogy tehát engedélyezhető-e részére a szegényjogon perelhetés, hogy meddig tartható szegénynek és hogy van-e már annyi vagyona, hogy az irodaátalányból előlegezett összegeket visszafizesse, mindezek nem birói, hanem közigazgatási kérdések; intézkedjenek benne a községi, szolgabirósági, kir. adóhivatali, vagy és leginkább pénzügyigazgatósági hivatalok; még nem is az igazságügyhöz tartozó irodaátalányt, hanem más alapot terhelnék vele.

2. Akár a biróság, akár más hatóság engedélyezze is a szegényjogon való perelhetést, valakinek még legyen beleszólása, mert egy ember csak egy ember, könnyen és gyakran téved, a világos tévedést ki kell reperálni. Most ezt sem lehet, mert a felsőbb biró azon az alapon, hogy a szegénységi bizonyitványt helytelenül tekintette az elsőbiróság helyesnek, hivatalból nem változtathatja meg az első birónak szegényjogon való perelhetést engedélyező végzését, aki pedig jogorvoslatot használna ellene, — az nincsen.

Helyénvaló lenne, hogy ha már a biróság adja is meg a szegényjogot, vagy a kir. ügyészség, vagy ami még helyesebb, a pénzügyigazgatóság értesittetnék a megadó végzésről, és ez élhetne ellene jogorvoslattal.

Az uj perrendtartás nem engedi meg a jogorvoslatot a megadó végzés ellen.

3. Hogy teljesen alaptalan perekkel ne terheltessenek a biróságok, mindenkor a kamara által kirendelt pártfogó ügyvéd utján lehessen csak szegényjogos pereket folyamatba tenni, aki első birája lenne a pernek és a végképen alaptalanokat meg

sem inditaná, ami miatt az ügyvédi kamarához lehetne panaszszal élni.

4. A per során történt megállapitásokról ugyancsak értesitendők lennének vagy a kir. ügyészség vagy helyesebben a pénzügyigazgatóság, hogy esetleg jogorvoslattal élhessenek, valamint kézbesitendők lennének részükre az itéletek is, az irodaátalányok javára történt nem helyes marasztalásoknak ellenőrzése végett. Ma ezt senki nem őrzi ellen.

5. Különösen fontos a szegényjogos pereknek a végrehajtási része, mert a szegényjogos végrehajtató nem koczkáztatván semmit, minduntalan megkisérli a végrehajtást, kiküldeti a végrehajtót, anélkül, hogy igazolná előzőleg azt, hogy a végrehajtást szenvedettnek van-e foglalás alá vonható vagyona.

Az eredmény folyton nemleges jegyzőkönyv, a felmerült költségeket fizeti az irodaátalány.

Helyén való lenne, hogy a szegényjogos végrehajtásokat költségkimélésből a községi elöljáróság foganatositsa, vagy ha ez akadályokba ütköznék, a birósági végrehajtó csakis abban az esetben foganatositsa, ha községi bizonyitványnyal igazolva van a végrehajtást szenvedettről az, hogy lefoglalható vagyona van.

Még csak azt emelem ki, hogy a törvényszéki elnökök számadásainak és munkájának igen jelentékeny részét ezeknek a szegényjogos kiutalásoknak a kifizetése, elszámolása, nyilvántartása és sürgetése képezi, amikkel szintén kár a törvényszéki elnökök idejét lekötni.

Nagyjából ezekben soroltam fel a szegényjogos pereknek és végrehajtásoknak mai helyzetét, azt hiszem ugy pénzügyi tekintetekből mint a biróságok tehermentesitése szemponljából, érdemes volna az ezzel a kérdéssel való bővebb foglalkozás.

Bajzáth János,
a kalocsai kir. törvényszék elnöke.

A «Gegenentwurf».

Minden nagyitás nélkül mondhatjuk, hogy olyan alapos törvényelőkészitő munkálkodás, mint amilyen az 1909-ben megjelent német büntetőtörvényjavaslatot megelőzte, az államok törvényalkotási tevékenységében példa nélkül való.

A büntetőjogi tudományok megbecsülhetetlen kutforrásává lett impozáns jogösszehasonlitó munka a Vergleichende Darstellung, e nagyszabásu előkészitő munkálkodásnak csak egyik fázisa. A javaslat megjelenésével vette kezdetét a második fázis. Ennek nyomán sarjadt ugyanis ki az a nagy s eredményeiben termékeny irodalmi vita, melyből a német jogterület valamennyi büntetőjogásza igyekezett a maga részét kivenni és pedig a nagy czél szolgálatában a legjobb erővel.

A széles kiterjedésü és magas ivelésü eszmecseréből egy meggyőződés kristályosodott ki, az t. i., hogy a javaslat, ugy amint van, lényeges lépés előre a ma érvényben levő Btk.-vel szemben s alkalmas alap a továbbépitésre, csak hiányai pótlására, tökéletlenségei kiegészitésére s hibái kiküszöbölésére van szükség.

Ez alapon a szakértői vélemények gondos mérlegelésével *Kahl, Lilienthal, Liszt* és *Goldschmidt* professzorok egy uj javaslatot szerkesztettek, melyet megkülönböztetésül a hivatalos javaslattól: *ellenjavaslatnak* (Gegenentwurf) neveztek el.

Az uj javaslat szigoruan gyakorlati czélra alkottatott. Kompromisszum az élet szükségletei s a tudományos hitvallások között. Közvetitő hid az ellentétek áthidalására. Ezt mutatja már külsőleg a javaslat szerkesztő-bizottságának összeállitása.

Sorainkban legelőször is az ellenjavaslat ama sajátságaira fogunk rámutatni, melyek erre nézve a legjellegzetesebbek.

I. Ami az ellenjavaslat külső megtekintésénél legelőbb szembeütközik, az látszólagos szakitás a modern törvényalkotás ökonomikus irányával, vagyis azzal, hogy a jogviszonyokat szabályozó szakaszok száma lehetőleg redukáltassék.

A javaslat 313 §-ával szemben az ellenjavaslat 361 §-sal jön ki. Ennek oka azonban nem az ellenjavaslat technikai fogyatékosságában keresendő, hanem a feldolgozott anyag gazdagságában. A kihágások teljesen elkülönitett szabályozása, a büntető rendszerre, jelesen a büntetés végrehajtására vonatkozó alapvető intézkedések felvétele s mintegy 52 külön törvény feldolgozása ugyanis a javaslat legkiválóbb előnyei s az anyag tetemes meggazdagitói.

Az ellenjavaslat a szakirodalomban megnyilvánuló régi kivánsággal számol a büntetőjogi és rendőri jogtalanság közötti szigoru elkülönitéssel. Ez a nemzetközi büntetőjogi egyesület hosszas agitálásának eredménye, mig végre annak a nagy lényegbeli különbségnek, mely szerint a kriminális jogtalanság valamely jogilag védett érdekkör megsértése vagy veszélyeztetése, a rendőri jogtalanság pedig a közigazgatás által annak nyilvánitott érdekkörnek (Goldschmidt), annak a közigazgatásnak, melynek szabályai kultur szempontból közömbösök (Mayer E.), — az ellenjavaslat technikai felépitése is hü tükörképe. Ideje ugyanis, hogy a törvény utján végre a nép öntudatába menjen át, hogy az egészen más valami, mit a törvény gyilkosságnak nevez, mint pl. a legeltetési tilalom áthágása.

Ennek megfelelően az ellenjavaslat két könyvre oszlik. Az első büntettekről és vétségekről, a második kihágásokról szól. De kifejezésre jut a büntetési rendszerben is, minthogy a kihágások büntetésére kizárólag a pénzbüntetés tartatik fenn, vagyis a szabadságvesztésbüntetésnek itt nincs egyáltalában helye.

Az ellenjavaslat másik legkiemelkedőbb tulajdonsága a büntetési rendszer tökéletesbitése, mi a büntetési keretek redukálásában nyilvánul. Amint ugyanis Kahl (Deutsche Juristen-Zeitung XV.) kimutatta, a német javaslatban nem kevesebb, mint 116 ilyen keret foglaltatik. A kazuisztika mellőzésével sikerült 16-ra redukálni.

Ami a különtörvények egységes feldolgozására vonatkozik, az szintén első életképes kisérlet a büntetőjogi irodalomban megnyilvánult óhaj kielégitésére. A munka — bár nem tökéletes, — mégis elsőrangu utmutató a kiegészités mikénti keresztülvitelére. A feldolgozott törvények közül megemlitendők: az élelmiszerekről szóló törvény, szabadalmi törvény, a szellemi termékek védelmét biztositó törvény, járványtörvény, robbantó anyagokról szóló törvény, csőd-, raktár- és tőzsdetörvény.

Ezek után az ellenjavaslat ama főbb pontjaira fogunk rámutatni, melyek a javaslattól lényeges eltérést mutatnak.

II. *Beszámithatóság kérdése.* A német javaslat 63. §-a szakit a büntetés és bünösségkizáró okok közötti megkülönböztetéssel. E szakitás azonban a szakkritika részéről majdnem egyhangulag helytelenittetett. Igy különösen Liszt[1] hangsulyozta, hogy a bünösséget kizáró okok fogalma mindaddig nem tünhet el, mig a büntetendő cselekmények fogalma az alanyi bünösségen nyugszik. Mert mig a bünösség, mint ilyen elismerve marad, lesznek mindig olyan okok is, melyek azt kizárják. Overbeck[2] és Mayer[3] pedig arra utaltak, hogy a javaslatnak ezzel elérendő czélja, hogy t. i. a jogellenes, de bünösség nélküli tettesi cselekvésben való részesség ne maradjon büntetlenül, felesleges, minthogy a javaslat 80. §-a már ezt biztositja. Igy az ellenjavaslat ismét visszaállitja (13. §.) eme a dolog lényegében rejlő különbséget, amint az indokolás mondja.

De az ellenjavaslat teljesen megváltoztatta a beszámithatóság psychiatriai, valamint psychologiai kriteriumait is. Mig ugyanis a javaslat 63. §-ának első bekezdése szerint: «Nem büntettetik az, ki a cselekvés elkövetésekor elmebeteg, tompaelméjü, vagy öntudatlan állapotu volt, ugy hogy ezáltal szabadakaratelhatározása ki volt zárva», addig az ellenjavaslat 13. §-ának első bekezdése szerint: «a cselekvés büntetlen marad, ha a tettes a cselekvés elkövetésekor öntudata megzavarodása, vagy szellemi működésének beteges megzavarodásánál fogva nem volt képes cselekvésének jogtalanságát belátni, vagy ennek a belátásnak megfelelően cselekedni».

A kritika nagy része (Aschaffenburg, Frank, Gretener, Leppmann) az elmebetegség fogalmát szüknek találta. A tompaelméjüségnek pedig, mint az elmebetegség egyik megnyilvánulási alakjának külön megemlitése, tautologia.[4] Leppmann[5] pedig a «blödsinnig oder bewusstlos» összekapcsolását különösen azért tartja aggályosnak, mert az orvosi tudományokban laikust ama téves felfogáshoz vezetheti, mintha a szellemi élet teljes kialvása állapitaná meg a beszámithatlanságot. Az «öntudatlanság» fogalma szintén igen szük, mert nem esnek körébe az epileptikus állapotok, nem az ittasság gyakorlatilag annyira fontos esetei, nem

[1] Zeitschrift 30.
[2] Schweizerische Zeitschrift für Strafrecht 23.
[3] Reform I.
[4] Sommer: Staatsbürger I.
[5] Bericht des preussischen Medizinalbeamten-Vereins für 1910.

az álom- és halluczinácziós állapotok. Továbbá erős indulatok, mint félelem, aggodalom, ijedtség szintén kizárhatják a beszámithatóságot, anélkül, hogy az öntudatlanság fogalmában beleesének. A pszichológiai ismérvnek a javaslatban adott meghatározását az egy Birkmeyeren kivül az egész szakkritika helytelenitéssel fogadta. Ezekkel szemben az ellenjavaslat a tágkörü: «Bewusstseinsstörung»-ot és «krankhafte Störung der Geistestätigkeit»-et veszi fel. A beszámithatóság pszichológiai ismérvét pedig különösen a pszichiatriai oldalról megnyilvánult óhajnak megfelelően (Aschaffenburg, Göring) «... nem volt képes cselekvésének jogtalanságát belátni, vagy ennek a belátásnak megfelelően cselekedni» kitételben irja körül — szemben az eredetileg Lilienthaltól és Liszttől ajánlott rövid «motivumok által való normáldeterminált-ság» meghatározással.

Az ellenjavaslatnak a csökkent beszámithatóságra vonatkozó meghatározása (13. §. 2. bek.) az osztrák javaslatot követi, mit éppen a beszámithatóság uj szövegezése tett lehetővé. A kötelező büntetésenyhités helyébe pedig a fakultativot hozza be.

Törli teljesen a javaslat 64. §-át, mely a beszámitás feltételeinek kirekesztésével pusztán az ittas állapot alapján állapitja meg a büntetést.

Fiatal kor. Az ellenjavaslat a javaslattal szemben nem mutat lényegbeli változtatást a fiatalkoruakra vonatkozó intézkedéseiben. A 16. §. első bekezdésében a ma érvényben levő Btk-nek a büntethetőségre vonatkozó szakaszát megfelelő változtatással ujra érvényre emeli. A változtatás annyi, hogy a fiatalkoruak értelmi fejlettségének egyoldalu értékelése helyébe az egész egyéniségé lép: «ha a tettes a tett elkövetésekor — juttatja kifejezésre az ellenjavaslat — nem volt képes annak a jogrendre való jelentőségét és a tettesre való kihatását helyesen méltányolni». Az ellenjavaslat továbbá igen helyes alapból e §. második bekezdésében elrendeli «az első izben büntetetteket a büntetett előéletü egyénektől teljesen elkülöniteni».

Jogtalanság és alanyi okozatosság. Az ellenjavaslat a schweizi javaslat mintájára a jogtalanságot, mint általános tényálladéki elemet állitja fel s ezért a különös részben az egyes tényálladékokban kivétel nélkül eltörli.

Az ellenjavaslat hasonlóképpen következetesen viszi keresztül azt az elvet, hogy alanyi bünösség nélkül nincs büntetendő cselekmény, szemben a javaslattal, mely a közigazgatási büntetőjogra nézve ez alól kivételeket statuál. Ez ellen különösen Binding agitált, ki szerint összeegyeztethetlen az igazságosság követelményeivel az objektiv tényálladékot, mint büntetésre képes alanyt elismerni s szerinte, ha tényleg lennének objektiv tényálladékokra érvényes büntetések, ugy éppen ideje ezeket a «barbár» intézkedéseket eltörülni. Ezért az ellenjavaslat törli a javaslat 58. §-ának kezdő mondatát: «Wenn das Gesetz nichts anderes bestimmt» s 19. §-ában csak ennyit mond: «Strafbar ist nur, wer rechtswidrig und schuldhaft handelt».

Az alanyi okozatosság alakjai: a szándék és gondatlanság. A kritika egyhangulag elismerte, hogy a javaslat szándékmeghatározása, éppen mert mindkét pártnak, ugy a tudat, mint akaratelmélet hiveinek eleget akart tenni, nem sikerült.

Mig Liszt szerint a javaslat «mit Wissen und Willen» kitétele nincs hijjával bizonyos népies elemnek, mégsem tökéletes. Akarni ugyanis csakis valami jövőben rejlőt lehet s nem azt, ami a multé, vagy még a jelené. Miért is, ha a szándékot az akaratelmélet szempontjából akarnók definiálni, ugy a szándék létrejövetelét a következőképp kellene kifejeznünk: a szándék a tényálladékhoz tartozó tényálladéki elemek tudatából és az eredmény akarásából rakódik össze.[7]

Binding[8] az akaratelmélet hive szintén kifogásolja. Mert szerinte lehetséges az, hogy a jogellenes eredmény közvetlen szándékoltatott s a cselekvés mégis csak gondatlanságból követtetett el. Igy hivatkozik annak a börtönőrnek esetére, ki tévedésből egyik fogoly látogatóját, ki ezzel a kedvezményt kicsinálta, személy elcserélés következtében a börtönben visszatartja s a foglyot szabadon engedi, ugy bár mindkét tény jogtalan, mégis csak gondatlan szabadságmegfosztás és gondatlan szökni engedés forog fenn.

[6] Gerichtssaal 76.
[7] Zeitschrift 30.
[8] Gerichtssaal 77.

Miért a javaslat pusztán egy praesumtio dolit konstruál a szükséges szándék-meghatározás helyett.

Az ellenjavaslat 20. §-a nem követi ezért sem a tudat-, sem az akaratelméletet, hanem az ujabban egyre jobban tért hóditó: «Motiventheorie» álláspontjára helyezkedik: «szándékosan cselekszik az — e §. első bekezdése szerint — ki a törvényes tényálladékhoz tartozó tényálladéki elemek tudata által annak elkövetésétől nem tartatik vissza». A dolus eventualis meghatározásával szintén a Frank-féle formulához csatlakozik: «Aki a törvényes tényálladékhoz tartozó tényálladéki elemek meglétét csak lehetőnek tartja, szándékosan cselekszik, ha őt azok biztos meglétének tudata sem tartotta volna vissza az elkövetéstől».

Éppen olyan kevéssé sikerült a javaslat *czélzat* (Absicht) meghatározása. A javaslat 59. §-ának harmadik bekezdése szerint ugyanis: «A szándékos cselekvés czélzatos, ha a tettes azt azért követi el, hogy egy meghatározott eredményt létesitsen». Ezzel szemben Wach[9] helyesen utalt arra, hogy nem minden czéltudatos, bizonyos eredményre irányuló cselekvés: czélzatos, hanem csak az, mely a törvényileg lényegbeli eredményre czéloz. De tautologia is, mert pusztán azt ismétli, amit tulajdonképpen definiálnia kellene. Az ellenjavaslat sikeresen értékesiti a motivum-theóriát itt a következő meghatározásával: «Czélzat forog fenn akkor, ha egy a törvényben meghatározott eredmény képzete a cselekvés elkövetésének inditó oka volt». Az ellenjavaslat ugyancsak más utat keres a *gondatlanság* meghatározására. Bár ugyanis a szakvélemények egyik része (Beling, Binding, Köhler) nagy általánosságban találónak mondotta a javaslat gondatlanság meghatározását, másik tekintélyes felének azonban több aggálya volt azzal szemben. Igy Exner[10] kifogásolta azt, hogy nem jut vele eléggé kifejeződésre az, hogy az alanyi bünösségnek egyik önálló alakja, hanem pusztán az, hogy jogtalan cselekvés. Hasonlóképpen Liszt,[11] ki szerint abból még hiányzik a tettes képzete és törvényes tényálladékhoz tartozó tényálladéki elemek közötti kapcsolat is: a lehetőség, az előreláthatósága a tényleg előre nem látott eredménynek. Ez annál is inkább helytelenitendő, minthogy a kötelességszerü figyelem hiánya az éppen, ami a gondatlanság lényegét képezi, mig ezzel szemben a javaslat nem mond többet, hogy «gondatlanul cselekszik az, ki gondatlanul cselekszik». Az ellenjavaslat ismét a motivum-theóriára támaszkodva a gondatlanságot akkor állapitja meg, ha a tettesnek vagy a tényálladéki elemek kétségtelen előfordulásáról kellene képzetének lennie, vagy azok lehetséges előfordulásáról és ezek által kellett volna a tett elkövetésétől visszatartatnia.

A javaslat 61. §-ában keresztülvitt megkülönböztetés a büntetőjogi és más jogi szabályokra vonatkozó tévedés között, a tudományos szakkritika részéről egyhangulag helytelenittetett. Igy Köhler[12] szerint vannak jogi fogalmak, melyeknél nehéz eldönteni, hogy vajjon büntetőjogiak-e, vagy azon kivüliek? Továbbá a büntetőjognak vannak szabályai, melyek nem tudása esetén a tettes nem büntethető a törvény szándékos megszegése miatt. Ha például a büntetőbiró a büntetés kiszabásánál valamelyik alkalmazandó jogi szabályban téved, ugy büntetőjogi tévedést követett ugyan el, de nem volna ezért helyes őt szándékos jogsértésért büntetni. Liszt[13] meg erélyesen tagadja, mintha az általános jogi és büntetőjogi szabályok között éles elkülönitő vonal lenne. Szerinte minden jogi tévedés, mely büntetőjogilag jelentőssé válik, végső fokon kivétel nélkül a büntetőjogban való tévedés. Az ellenjavaslat azért törli el e megkülönböztetést, mert mint indokolásában helyesen kiemeli, az, hogy valamely cselekvés jogtalan-e, primär sohasem következik a büntetőtörvénykönyvből.

A jogos védelem szabályozásában az ellenjavaslat a javaslat álláspontját követi, vagyis mig egy felől a polgári törvénykönyvnek a jogos védelemre vonatkozó szakaszait pusztán a magánjogi érdekkör védelmére tartja kielégitőnek, másfelől a jogos védelem kiterjedési körének megszükitésére irányuló törekések visszaverésével azt a *bárkitől* jövő jogtalan és közvetlen támadással szemben biztositja.

[9] Reform 1.
[10] Österreichische Zeitschrift für Strafrecht I.
[11] Zeitschrift 30.
[12] Annalen des Deutschen Reichs für Gesetzgebung.
[13] Zeitschrift 30.

A végszükség lényeges változáson ment keresztül az ellenjavaslatban. Engedett ugyanis a szakirodalomban aziránt megnyilvánult óhajnak, hogy a vagyonon kivül más javak védelmére is kiterjesztessék. Igy a szabadság, becsület s más szubjektiv nyilvánjogok oltalmára. Ezért az az ellenjavaslat nem beszél többé «a saját, vagy más *személyét*, vagy *vagyonát*» fenyegető veszélyről, hanem helyébe a tettest, vagy mást fenyegető veszélyt iktatja. Továbbá jobban juttatja kifejezésre a végszükségben elkövetett cselekmény eredményeként jelentkezendő «kár» és a fenyegető veszély között szükséges részarányosságot. Az ellenjavaslat törülte azután a javaslat «unverschuldete Gefahr» kitételét, mert nem világos, hogy a végszükségben elkövetett cselekménynél kinek hibájáról van tulajdonképpen szó. De lehetnek másrészt olyan esetek is, mint Hoegel emliti, — igy tüzvésznél például — mikor az önhibájából okozott veszely is figyelembe veendő. Az ellenjavaslat (26. §.) tehát a végszükségnek következő meghatározását adja: «Büntetlen az a cselekmény is, melyet a tettes azzal a szándékkal követ el, hogy közvetlen, jogszerü uton el nem hárithető veszélytől magát, vagy mást megmentsen, hacsak a veszély nem csekély s amennyiben nem személyt fenyegető veszélyről van szó, aránytalanul kisebb, mint a cselekvésből várható kár».

III. *A kisérlet* fogalommeghatározása sem maradt változatlanul. A különösen Mayer[14] részéről hangoztatott okok mérlegelése alapján az ellenjavaslat visszaállitja a német Btk. fogalommeghatározását lényegtelen változtatással. A kisérlet fogalmához tartozik ugyanis a véghezvitelre irányuló szándék, már pedig a javaslatból az olvasható ki, mintha a véghezvitel megkezdésére irányuló szándék is elegendő volna. Ezért — irja Mayer — ajánlatos vagy az érvényben levő fogalmazást megtartani, vagy ha az «elhatározás» fogalma nem juttatná eléggé kifejezésre a szándék irányát, ugy az következő meghatározással helyettesitendő: «Aki azzal a szándékkal, hogy büntettet, vagy vétséget kövessen el, stb.» Az ellenjavaslat 27. §-a a kisérletet tehát a következőképpen szabályozza: «Aki azzal a szándékkal, hogy büntettet, vagy vétséget kövessen el, ennek a büntettnek vagy vétségnek véghezvitelét megkezdette, ha a büntett, vagy vétség nem végeztetett be, kisérlet miatt büntetendő».

Uj szakasz az ellenjavaslatban (29. §.) az *alkalmatlan kisérlet* szabályozása. Az ellenjavaslat szerint az alkalmatlan kisérlet a szubjektiv felfogásnak megfelelően rendszerint büntetendő, kivéve azokat az a eseteket, amelyekben, mint az indokolás mondja, a véghezvitel megkezdése sem mutat komoly büntettes akaratra. Ez pedig akkor forog fenn, «ha a tettes olyan eszközök alkalmazásával elégedik meg, melyek gondos mérlegelés alapján az elképzelt eredményt, nem létesithetik». (Indokolás 43. old.) Az ellenjavaslat különben nem tesz különbséget relativ és abszolut alkalmatlan eszközök között.

Tettesség és részesség. A javaslat nem adja a tettességnek fogalommeghatározását. Ezzel szemben Binding[15] annak elengedhetetlen szükségessége mellett nyilatkozott, mivel az képezi a részesség törvényes szabályozásának alapját. Ezért a következő meghatározást hozza javaslatba: «Tettes az, aki a büntetendő cselekmény tényálladékának megvalósitására irányuló bünös elhatározását önkezüleg hajtotta végre, vagy egy bünös, vagy nem bünös személy által hajtatta végre». Az ellenjavaslat a közvetlen egyedüli tettesnek nem adja külön meghatározását. A *közvetett tettességet* pedig (31. §.) a következőképpen irja körül: «Mint tettes büntettetik az is, ki a beszámitás alá neki eső büntetendő cselekmény elkövetésénél közremüködik, vagy elkövetését más által előmozditja, vagy kötelességellenesen megengedi.» Amig a kritika egyik része helyesléssel fogadta a javaslat ama álláspontját, hogy a *társtettességet* nem tekintette részességi alaknak, másfelől épp annyira helytelenitette, hogy nem adja annak fogalmi meghatározását. Igy Mayer szerint elengedhetetlenül szükséges, mert különben annak köre nincs biztositva. Mig ugyanis a javaslat szerint társtettesség lesz kétségtelenül megállapitható, ha két személy közül kölcsönös megegyezés alapján kiki az egész tényálladékot valósitja meg, addig kétséges, hogy a ma érvényben levő német Btk megfelelő szakasza nélkül meglenne-e állapitható az, ha mindegyik a tényálladéknak csupán egyik részét valósitja meg. Hasonlóképpen Binding, ki még kiterjesztését ajánlja a gondatlan együttes elkövetésre is. Mások pedig éppen a *bünsegélytől* való szükséges elkülönitésért kivánták annak törvényes szabályozását. Az ellenjavaslat a társtettességnek a bünsegélytől való elhatárolásánál nem követi sem a szubjektiv, sem az objektiv elméletet, hanem Birkmeyernek a Vergleichende Darstellungban tett közvetitő javaslatát fogadja el. Eszerint közvetett tettes az, «ki a beszámitás alá neki eső büntetendő cselekmény elkövetésénél közremüködik» (31. §.) A bünsegély formális meghatározása helyett ezért inkább negativ körülirásra szoritkozik, mely szerint (33. §.) bünsegély minden más által elkövetett büntettben, vagy vétségben való szándékos részesség (Beteiligung), amennyiben az ellenjavaslat 31. és 32. §-ai értelmében nem tettesség, vagy felbujtás. «Dabei umfasst «Beteiligung» — irja az indokolás (54. old.) — nicht nur die «Mitwirkung» sondern auch die «pflichtwidrige Zulassung.»

A *fölbujtásnak*, mint külön részességi alaknak felvétele ellen legélesebben Binding emelt szót. Szerinte, amennyiben a felbujtó nem közvetett tettes, amikor mint tettes büntetendő, nem részes sem «Denn Teilnehmer an einer strafbaren Handlung kann nur sein, wer sie mitbegangen hat». A felbujtó pedig a cselekmény elkövetésénél sohasem müködik együtt. Miért a részességnek csak két tipusa van: tettesség és bünsegély.[16] Ugyancsak a közvetett tettesség és felbujtás közötti «természetellenes különbség» megszüntetése mellett nyilatkozott Kohler.[17] Szerinte a felbujtó nem más, mint közvetett tettes, miért a tettességre vonatkozó szabályok rája is alkalmaztassanak. Ezért a következő meghatározást ajánlja: «Ki a tettest szándékosan a cselekmény elkövetésére reábirta, büntetőjogilag épp olyan elbirálás alá kerül, mintha a cselekményt ő maga követte volna el». Az ellenjavaslat az osztrák tervezet mintájára mégis a felbujtást külön szabályozza. «Aki mást az általa elkövetett büntettre, vagy vétségre reábirt, amennyiben a törvényes ismérv hiánya miatt mint tettes a 31. §. szerint nem büntethető, mint felbujtó a tetteshez hasonlóan büntettetik.» (32. §.) Mig egyrészről az ellenjavaslat a felbujtás körét megszükitette, azt a büntettekre és vétségekre korlátozván, mit egyrészt a tettesség fogalmának kibővitése, másrészt pedig a kihágások egyik felének vétségekké való fokozása lett lehetségessé, addig másrészről kibővitette, szakitva ama felfogással, mintha a részesség csak szándékos cselekmények elkövetésére korlátozódhatna. Az ellenjavaslat szerint tehát felbujtás épp ugy, mint bünsegély gondatlanságból elkövetett büncselekményeknél is lehetséges. Egyébként a felbujtás az ellenjavaslat fogalmazásában megfelel Binding «Urheberschaftjának», mely szerinte «schuldhafte Bewirkung der Verwirklichung des objektiven Tatbestandes einer strafbaren Handlung».

A személyes tulajdonságok és körülmények befolyását az ellenjavaslat 34. §-a a javaslatnak megfelelően szabályozza, csak még jobban juttatja érvényre a részességnek nem accessorius természetét: «Személyes tulajdonságok és körülmények, melyek a büntethetőséget sulyosbitják, enyhitik, vagy kizárják, csak arra nézve vétetnek tekintetbe, kinél azok előfordulnak. A részes (felbujtó, bünsegéd) büntetése a tettes személyének büntethetőségére való tekintet nélkül következik. Amint tehát látható, a javaslat 80. §-ának köre megmaradt a régiben s nem terjesztetett ki a *dologi* körülményekre is, mint azt Binding sürgette.

IV. Az ellenjavaslat *büntetési rendszere* ugyanazon büntetési nemeket ismeri, mint a javaslat, vagyis megmaradt a hármas szabadságvesztés-büntetési nem megkülönböztetése mellett. Lényeges eltérést mutat azonban azoknak megkülönböztetésében.

Az ellenjavaslat a kriminális és rendőri jogtalanság közötti differencziácziónak megfelelően a fegyházat a büntett, a fogházat a vétség büntetésére tartja fenn kizárólag, a vétség büntetésére pedig a pénzbüntetést. Igy tehát nem elégiti ki azok kivánságát, kik a büntetési nemek egymástól való megkülönböztetésének alapjául kizárólag a tettes érzületének ethikai qualitását sürgették. Mig ugyanis a fegyház és fogház alkalmazásánál a cselekmény sulya a primär tényező s csak sekundär esik latba a tettes érzülete is, addig az elzárás (Haft) alkalmazása a tettes érzületén nyugszik. De másként állapitja meg az ellenjavaslat a büntetés tartamát is. Mig ugyanis a javaslatban a fegyház bün-

[14] Reform 1.
[15] Gerichtssaal 76.
[16] Gerichtssaal 76.
[17] Archiv für Strafrecht und Strafprozess 56.

tetés minimuma egy év, az ellenjavaslatban két év; s a fogházbüntetés maximuma rendszerint két év, a javaslat öt évével szemben.

Mint már fejtegetéseink elején említettük, az ellenjavaslat egyik legjelesebb tulajdonsága *a büntetés végrehajtására* vonatkozó főbb szabályok felvételében rejlik. Mig ugyanis a javaslat ama különben kényelmes álláspontra helyezkedett, hogy az nem tartozik a Btk.-be, az ellenjavaslat szerzői a holtzendorfi igének, mely szerint a szabadságbüntetés igazi tartalmát a büntetés végrehajtásától nyeri, teljes tudatában nyitották meg részére a Btk. lapjait. A szabadságvesztés-büntetés végrehajtására vonatkozó szabályok a 41. és 44—53. §-aiban foglaltatnak. Az ellenjavaslat a fegyházbüntetésnél a progressiv, a fogházbüntetésnél a magánzárka-rendszert viszi keresztül, az utóbbit szigoruan, az előbbit több kivétellel áttörve.

A feltételes szabadságra bocsátás a javaslatban pusztán kedvezmény. Ez ellen a szakvéleményezők majdnem egyhangulag tiltakoztak s annak a progressiv rendszerbe való organikus átültetését sürgették, mely mint ilyen, Aschrott[18] szerint minden időhöz kötött szabadságvesztés-büntetésnél a hid szerepét kell hogy betöltse a teljes szabadságnélküliség s a feltétlen szabadság között. Az ellenjavaslat szerint azonban a feltételes szabadságra bocsátás a progresziv rendszernek épp olyan kevéssé organikus alkatrésze, mint amilyen kevéssé következetes progressziv rendszere. Inkább csak a javaslat kiáltó hiányait igyekszik kitölteni. Igy szerencsésebben határozza meg az intézmény alkalmazásának előfeltételeit. Mig ugyanis a javaslat szerint (26. §. második bekezdése) próbára bocsátásnak csak akkor van helye, ha a fogoly a büntetés kiállása alatt magát jól viselte s előélete s más személyes körülményei után a további jó magaviselet elvárását igazolja, addig az ellenjavaslat az «előéletet» és a más «személyes körülményeket» kiiktatja s helyébe a fogoly «jellemét» iktatja be. Most, mint az ellenjavaslat indokolása helyesen emeli ki: «egész büntettes csoportoknak pusztán előéletük», különösen büntettük természete miatt való kizárása a feltételes szabadságra bocsátásból eleve a feltételes szabadságra bocsátás életfáját vágja ketté». Továbbá ugyanezen §-ának második bekezdése szerint a feltételes szabadságra bocsátás mint szabály iratik elő az időhöz kötött szabadságvesztés-büntetésnél, amennyiben annak előfeltételei megvannak. Egyébként az ellenjavaslat életfogytiglani fegyházbüntetésnél is helyet ad, anélkül azonban, hogy alkalmazása, mint rendes iratna elő. Lényeges eltérés még a javaslattól az, hogy a feltételes szabadságra bocsátottakra nézve obligatorius felügyeletet — rendőri felügyelet kizárásával — rendel el.

Lényeges változtatásokon ment keresztül a büntetési nemek között különösen a *pénzbüntetés* az ellenjavaslatban. Mint már említettük, ebben a kriminális és rendőri jogtalanság egyik lényeges ismérvét éppen a pénzbüntetés alkalmazása képezi. Ez ugyanis a kihágások kizárólagos büntetési eszközéül tartatott fenn. A pénzbüntetés minimumául pedig — daczára, hogy az ellenjavaslat két szerzője Kahl[19] és Lilienthal[20] a javaslat álláspontját helyeselte — Aschrott javaslatára ismét 3 márka állapittatott meg. Ugyancsak Aschrott inditványára, ki a javaslat «vagyoni viszonyai» kitételét igen szüknek találta s ehelyett az «egész gazdasági helyzetét» hozta javaslatba, mely lehetővé teszi a tettes jövedelmi viszonyainak is mérlegelését, az ellenjavaslat a «gazdasági viszonyai» kifejezést használja. Az ellenjavaslat továbbá a pénzbüntetésnek munkával való lerovását obligatoriusan irja elő (63. §.) s annak szabadságvesztés-büntetésre való átváltoztatását megszükitve csak fegyház- és fogházbüntetésnél engedi meg (65. §. harmadik bek.).

A *dologháznak*, mint biztonsági rendszabálynak a Btk.-be való felvétele ellen Birkmeyer[21] részint alkotmányi, részint a megtorló elmélet alapján nyugvó büntetőjogi szempontból tiltakozott s annak helyét, mint a biztonsági szabályoknak általában, a közigazgatási jogban látja. Az ellenjavaslat azonban megmaradt a javaslat álláspontján, ugy annak felvételével, mint különben egész biztonságszabályi jellegének kiképzésében. Azaz mint javitó-intézet szerepel a javitható büntettesekkel szemben s nem a társadalom védelmére a javithatlanok ellen. Eltér azonban attól annyiban, hogy mig az csak a törvényben meghatározott esetekben ad helyet, addig az ellenjavaslat, hasonlóan a schweizihoz, bármilyen büntetendő cselekménynél. Másfelől pedig a fegyház alkalmazási körének kiterjesztésével kirekeszti onnan az oda nem tartozó elemeket (természet elleni fajtalanság, kerités, visszaesés, szokás- és üzletszerüség, stb.).

A szakkritikának a *korcsmatilalommal* szemben elfoglalt kedvezőtlen magatartása ellenére az ellenjavaslat azt megtartja s alkalmazását rendeli el akkorra is (69. §.), ha valaki magasfoku akut iszákosság miatt felmentetett, mig a javaslat (43. §.) azt csak elitélés esetére állapitja meg. Helyesen emeli ki ezzel szemben az ellenjavaslat indokolása, hogy ez intézkedés a teljes részegséget juttatja privilegiumhoz. Az *iszákosok gyógyintézetébe való szállitást* az ellenjavaslat a korcsmatilalomhoz hasonlóan kiterjeszti arra az esetre is, ha a tettes az ittas állapotban elkövetett deliktum büntetése alól a beszámithatóság hiánya miatt felmentetett. De azt a büntetés nemétől s nagyságától mindig függetlenül rendeli el, szemben a javaslat ama intézkedésével, mely szerint annak «legutóbb két heti fogházbüntetés vagy elzárás mellett» van csak helye. A gyógyintézetbe való szállitást a schweizi javaslat mintájára időhöz nem köti s a biróság van hivatva a legalább három hónapi ottlét után a szabadságra-bocsátás felett határozni, mely bármikor felfüggeszthető. A szabadságra való bocsátás feltételeül az iszákos gonosztevő meggyógyulásán kivül annak készségét szabja ki aziránt, hogy magát egy önmegtartóztató egylet ellenőrzése vagy felügyelete alá rendeli (69. §.).

Lényeges két uj §. az ellenjavaslat büntetőrendszerében: a *szülői hatalom elvonása* (77. §.) és a *békekezesség* (78. §.). Az előbbi a gyermekvédelem közvetlen, az utóbbi a társadalmi prevencció szolgálatában.

V. Változatlanul maradt a javaslatnak a *büntetés kiszabására* vonatkozó (81. §.) szakasza is, mely mint a kritika nagy része megállapitotta, bár a büntetőbiróra nézve nem tartalmaz ujat, annyi érdeme mégis van, hogy világosan hozza kifejezésre a magától értetődőt. Mig egyesek, mint Aschrott,[22] Kantorowicz,[23] az *enyhitő körülmények* külön felvétele ellen tiltakoztak, addig mások, mint Liszt,[24] Löffler,[25] azoknak általános szabályozása mellett emeltek szót. Ennek megfelelően az ellenjavaslat 87. §-a általános enyhitő jogot állapit meg és pedig részben határozott korlátokhoz kötöttet, ha t. i. enyhitő körülmények forognak fenn (87. §.) s részben korlátlant, ha különösen enyhe esetről van szó (88. §.). A *különösen sulyos körülmények* (89. §.) szintén eltérő szabályozást nyertek az ellenjavaslatban (89. §.). És pedig a büntetés a törvényileg megállapitott maximumig emelkedhetik, határozott maximum nélküli fogháznál öt évig tartó fogház mondható ki. Ahol pedig a törvény szabad választást enged a szabadságvesztés-büntetés és pénzbüntetés között, ott a szabadságvesztés-büntetésnek van helye.

A *büntetés végrehajtásának* (s nem a büntetésnek, mint a javaslat mondja) *felfüggesztésénél* (92. §.) lényeges eltérést látunk a javaslattól abban, hogy mig egyrészt az elitélt egyént, hacsak különös körülmények kivételt meg nem állapitanak, ellenőrzésnek (60. §.) rendeli alá, másrészt a mi novellánk példájára a pénzbüntetésre is kiterjeszti.

A *visszaesés* fogalmát megszükiti s a hasonló faju visszaesésre korlátozza, melynek ismérve, hogy az uj büntetendő cselekmény «ugyanazon a hajlamon nyugszik, mint a megelőző büntetés alapjául szolgáló cselekmény» (95. §.). Hogy különben az «auf derselben Neigung» alatt mi értendő: az ellenjavaslat indokolásából nehezen volna megállapitható.

A *szokásszerüség* és *üzletszerüség* a javaslatban mint egyenlő jelentőségü fogalmak vannak egymással kapcsolatba hozva s azok megállapithatása meghatározott számu büntetéstől van feltételezve. Hogy ez milyen helytelen alapon nyugszik, a kritika bőven kimutatta. Az ellenjavaslat a büntetendő cselekmények elkövetésénél megnyilvánuló szokásszerüséget és üzletszerüséget a visszaesés mellett mint általános büntetéssulyosbitó körülményt szabályozza. A visszaesés a szokásszerü vagy üzletszerü elköve-

[18] Reform I.
[19] Vortrag. Neue Preussische Zeitung.
[20] Zeitschrift 30.
[21] Beiträge II.
[22] Vortrag. Deutsche Richter-Zeitung 1910.
[23] Aschaffenburg Monatschrift 7.
[24] Reform I.
[25] Österreichische Zeitschrift I.

tésben a büntetés megállapitásánál a harmadik vagy további visszaeséssel vétetik egyenlőnek. A társadalmi prevencziót lényegesen viszi előre a 98. §-ában, mely szerint a büntetés mellett határozatlan tartamu őrizetet enged meg a javithatlan közveszélyes gonosztevőkkel szemben.

VI. Lényeges változásokat látunk végül az ellenjavaslat általános részének nyolczadik, vagyis utolsó, a *rehabilitácziót* és *elévülést* szabályozó fejezetében. A büntetendő cselekmények elévülésének félbeszakitását megszünteti ugyanis abból az elvi különbségből kifolyólag, mely a büntetőjogi és magánjogi elévülés között van. Az elveszitett polgárjogokba való visszahelyezés feltételéül pedig a javaslat nagyon is kétes értékü intézkedésével szemben (50. §.), hogy az elitélt magát becsületesen viselte s különös tekintetre méltónak «mutatta», pusztán azt tüzi ki, hogy az elelitélt azóta «büntettet vagy vétséget nem követett el» (110. §.).

Dr. Irk Albert.

Tanulmány német járásbiróságokról.*

Félreértések elkerülése végett, ehelyütt nyomatékkal hangsulyozni kivánom, hogy én a járásbirósági perek irásbeli előkészitését csak esetenként, a szükséghez képest *megengedőleg*, a biró ez iránybani véleményezésétől függően, *nehezebb természetü, bonyolultabb tényállásu*, vagy tételekre tagolódó perekre nézve itélem hasznosnak s tartanám kivánatosnak. Távol áll tehát tőlem még annak a gondolata is, hogy egyszerü természetü, könnyen átlátható tényállásu, vagy egyszerü behajtási pereket illetően egy ilyen előkészitő gépezetnek mozgásbahozását óhajtanám.

De magas szempontu egyforma mértékkel mérve, nem láthatom be, hogy az *egyes* biró munkaideje és ereje az államérdek szempontjából csekélyebb jelentőséggel birhatna, mint a hármas*tanácsé*, holott viszonylagosan, ugy ennek, mind amannak munkaköre és ideje, teljesen egyenlő mértékkel kell hogy kiszabottnak és igénybevettnek jelentkezzék.

*

Az egyes folytatólagos tárgyalási *határnapok* közti *időköz*, a mi fővárosi viszonyainkkal összehasonlitva, a berlini központi járásbiróságon szinte hihetetlenül rövid. De nemcsak Berlinben azonosképp Lipcsében, sőt Bécsben is, a leghosszabb *folytatólagos* határnap, mit egyáltalában itt is, ott is megfordulván, a tárgyalásokon s naplókban észlelnem sikerült, nem egész *három hét* volt. Ezt a leghosszabbnak tapasztalt határnapot azonban már egy formális alkudozás előzte meg a felek és biró között, a min hazai viszonyainkra gondolva, ott magamban szinte mulatnom kellett. A biró ugyanis tiz napos tárgyalási határidőt akart kiszabni. Fölperes egy előkészitő iratot kivánt azonban közben beterjeszteni s azzal érvelt, hogy ennek elkészitéséhez terjedelmesebb előtanulmányokra van szüksége, de most irodájában rendkivüli módon el van foglalva és igy kevesebb érkezése van ennek megszerkesztéséhez, amelyet pedig, az ügy fontosságára való tekintettel, nem szeretne irodai személyzetére bizni. Alperes nem emelt kifogást, csak azt a kérelmet terjesztette elő, hogy az előkészitő irat mása vele is még tárgyalás előtt közöltessék, hogy arra a tárgyaláson már nyilatkozhassék, vagy irásbeli észrevételt tehessen s igy ekkor aztán 18 napban megegyeztek (szinte: kiegyeztek) és az ilyképp megállapitott határnapot a biró annak nyomatékos kijelentése mellett jegyezte fel az ügyiratra, hogy ezen «*kivételes kedvezményes*» határidőre aztán a felek valóban, kitünően elkészülhetnek.

Egyebekben a határidők öt és tiz nap között váltakoztak az egész vonalon.

Igy aztán természetesen mások a harmadik fejezetben táblázatosan már méltatott viszonyok, a *perbefejezések* tekintetében. Csak természetes, hogy ily rövid határidőközökkel dolgozván s ily kitünően el lévén előre készitve a felek által a tárgyalások anyaga, a pertartam a mi fővárosi állapotainkhoz mérve, aránytalanul rövidebb lesz, ugy hogy minden nehézség nélkül megérthető, hogy az *egyesztendős* pör ott *régi pörnek* számit s minthogy a pörnek ilyen viszonyok között való hosszabb elhuzódása igazán semmivel sincs megokadatolva, önként következik, hogy egy évnél régibb pör ott csak nagyon kis számmal van.

*

* Az előbbi közl. l. a 2., 5., 6., és 7. számban.

6. Németországban valóságos és teljes nyári *törvénykezési szünet* van *(Gerichtsferien)*, mely julius hó 15-én kezdődik és szeptember 15-ig bezárólag tart. Ezen idő alatt csupán szüneti ügyekben (Feriensachen) tüzetnek ki határnapok s hozatnak határozatok. (Gerichtsverfassungsgesetz 202. §.)

A polgári biráskodás tekintetéből ilyen szüneti ügyek a vásári ügyek, bérbeadó s bérlő közti viszonyok a bérhelyiségek átengedése, használata vagy kiüritése tekintetében, valamint a bérviszonyból folyólag visszatartott ingóságok kiadása iránt inditott ügyek.

A munkaadó és alkalmazott közt a munkaviszonyból származó ügyek.

Váltóügyek s végül épitkezési ügyek is annyiban, amennyiben egy *megkezdett* épitkezés folytatása körül támad vita. Inditványra azonban a biróságnak jogában áll más *sürgős* természetü ügyet is: szüneti ügynek minősiteni.

A *fizetési meghagyási*, valamint *végrehajtási* és *csődeljárásban* törvénykezési szüneti idő *nincs* (G. V. G. 204. §.).

Áldásos volna ugyanezeket az intézkedéseket, amelyekből senkire joghátrány nem származik s amelyek alapján végre az ügyvédi kar is megérdemelt és zavartalan szünidőhöz jutna, nálunk is megvalósitani annál is inkább, mivel a nyári hónapokban a helyettesitések és ügyvédi távollétek folyományaképp. a tárgyalások — köztapasztalat szerint — amugy is elég döczögősen s nem sok gyakorlati eredménynyel folynak le.

*

7. Ami a tárgyaláson hozott érdemleges itéletek *irásba foglalását* illeti, a következőket kell megjegyezni. Az igazságügyi kormányzat e részben a legnagyobb mértékben kiván a tárgyaló birák segitségére lenni avégből, hogy az itéletek szövegszerü elkészitése számukra *a lehetőség szerint* megkönnyittessék.

E helyen elsősorban a porosz királyi igazságügyminiszternek 1911 január 24-én kelt rendeletéről szükséges megemlékezni, mely a gyorsirászat, irógép és diktálógépnek a gyakorlat szempontjából imént ösmertetett alkalmazásáról szól. («Allgemeine Verfügung über Benützung der *Kurzschrift*, der *Schreibmaschine* und der *Diktiermaschine* bei den Arbeiten der Richter und Staatsanwälte».) Ez a miniszteri rendelet kétségen kivül iskolai példája lehet a korral való haladás helyesen fölösmert eszméjének, mely elől az államnak még egyik legelőkelőbb és legmagasabb rangu hivatala sem zárkózhatik el, ha a köz javára az ujszerü intézményektől valamely hasznot vél remélhetni.

Ebben a tekintetben a porosz miniszterium ezzel az intézkedésével is olyan példát mutat, amelyet kár volna önmagában állónak meghagyni!...

A rendelet feljogositást tartalmaz arra nézve, hogy a birák és ügyészek fölhasználhatják az irodát (die Kanzlei) itéleteik, vagy határozataik átültetésére.

Továbbá engedélyezi a birák részére: *diktálógépek* használatba vételét is, melylyel a biró otthon, lakásán az itéletet egy lemezre fölveheti s a biróságnál a megfelelő korongról azt gépirásba átültethetik. (Ilyen diktálógépek: *Diktaphon*, *Parlograf*, stb. nevek alatt nálunk is ösmertek már és éppen magamnak is alkalmam volt ilyen géppel még mult év tavaszán igen tanulságos kisérleteket folytathatni és magát a szerkezetet és müködését is az *Országos Birói és Ügyészi Egyesület* 1911 márcziusi felolvasó ülésén be is mutattam.)

Ezen most emlitett miniszteri rendelet alapján, a berlini központi járásbiróságnál felhivást intéztek a birákhoz, hogy jelentkezzenek közülök azok, akik itéleteiket gyorsirászatilag akarják tollba mondani.

Erre a fölhivásra — várakozás ellenére — aránylag nem sok biró jelentkezett. A jelentkezők pedig jobbára: a fiatalabb birák sorából valók. Az idősebb birák — amint mintegy ezek mentségére mondották — idegenkednek az ujabbszerü berendezkedésektől s a régi mód mellett tartanak ki, ha be is látják, hogy az ujabb talán jobb.

Igy tehát egyelőre csupán két gyorsirót alkalmaztak a berlini járásbiróságnál. Ezek mindegyike azonban 10—12 biró számára dolgozik.

Az eljárás az, hogy a biró befejezett tárgyalásai után a gyorsirók szobájába megy (a rendelet szerint ugyanis: «das Diktat findet nur in den Geschäftsräumen der Behörde statt») s itt

tollba mondja már meghozott itéletét, melyet aztán a gyorsiró utóbb a közönséges irásba átültetve, a birónak készen aláirásra átad. Az átültetett gyorsirói följegyzések a biróságnál megőriztetnek.

Ennek a diktáló-rendszernek *előnye* a felettébb nagymértékben való *gyorsasága*. Hátrányai, hogy aránylag nem mindenki képes egymásutániságban következő gondolatait és általában szellemi munkáját oly gyors és szabatos fogalmazásban előadni, mint ezt a gyorsirászati lerögzités, mintegy kivánatossá teszi. Másik hátránya, hogy sok idő telik el a gyorsirászati jegyzetnek a közönséges irásba való átültetésével, tehát voltaképpen kétszeres munka folyik le; és végezetül a fogalmazvány csak egy példányban van meg, ugy hogy az még ujból másolandó. (A német perrendtartás szerint ugyanis az itéletek a feleknek kikézbesittetnék s ezenfelül a jegyzői irodában legalább egy héten keresztül kifüggesztetnek Z. P. O. 316., 317. §-ok.)

(A gyorsirászatnak beleillesztése az ügyvitel keretébe, mint tanácskozmányi tárgy nálunk is szóba került már azon széles mederben folytatott megbeszélésen, melyet a budapesti *Ügyvédi Kör*, a birák tehermentesitése és a budapesti járásbirósági szervezet reformja tárgyában, 1910. évi márczius—április havában folytatott le. Itt dr. Teller előadó igen figyelemreméltó dolgokat terjesztett elő e tárgyban. (Lásd az Ügyvédi Kör eme kiadványának 8-ik oldalát.)

*

A másik, szinte igen gyakorlatias módja az itéletek tollbamondásának az, hogy a biró: a *gépirónak* vagy gépirónőnek mondja elő itéleteit. Ez az eljárási mód lett és pedig feltünő sikerrel foganatba véve, a bécsi belvárosi járásbiróságon is. (Bezirksgericht Wien—Innerestadt. Erről: a III-ik részben.)

Berlinben, amidőn nemrégiben először foganatba vették ezt a tollbamondási módot, erre vonatkozóan is természetesen fölhivás ment az egyes birákhoz, hogy ezt a rendszert a lehetőséghez képest alkalmazásba vegyék.

Két elsőrangu gyakorlatu gépirót erre a czélra berendezett távolabb eső csendes helyiségbe ültettek, hova diktálásra a birák az általuk szabadon választott időpontban bevonulnak.

Hogy ezen időpontok tekintetében zavar, összekocczanás és egyéb kellemetlenség ne legyen, a birákat fölkérték, hogy a másoló-iroda főnökénél, egy főtitkárnál [Obersecretär der Hauptkanzlei], ki alá a kopogó-tisztviselők tartoznak, a lehetőséghez képest *előre* pontosan állapitsák meg azon időpontokat, amelyeken, természetesen a munkanapokon, a diktálást foganatositani kivánják. (Előjegyzés = Vormerken.) Tekintve, hogy minden birónak heti három napja legalább is tárgyalásmentes és hogy az izlésirányzatok különbözőek, az egyik biró jobban szeret a kora reggeli, a másik a késő déli órákban diktálni s tekintve, hogy a tollbamondás irógépi átültetése a kopogók által rendkivül gyorsan történik meg, teljesen abban az időmértékben t. i., amelyben valaki szokásszerüen diktál, időpont-összeütközés a birák óhaja közt, a tapasztalat szerint nem igen fordul elő. A vezetőség azonban, mely az időbeosztás tekintetében mindennemü beavatkozástól távol tartja magát s ezt teljesen a birák önrendelkezése alá bocsátja, e rendszer mentül inkább való megkedveltetése érdekében, készségesen hajlandó egy harmadik, sőt egy negyedik tisztviselőt is az irógép mellé ültetni, amennyiben a gépirásos tollbamondásra jelentkező birák számánál fogva, az eddigi munkaerő a szükségletet sikeresen szolgálni továbbra képes nem lenne.

A gépirási rendszernek hátránya a gyorsirási rendszer mellett a gépelés által okozott elkerülhetetlen zaj. Több biró egybehangzó véleménye szerint, a 8—10-ik itéletnél ezt a zajt a diktáló teljesen megszokja, szinte nem is hallja. Voltak azonban egyes birák, kik kérdésemre azzal válaszoltak, hogy a kopogás idegessé teszi őket s inkább a gyorsirást választják, mely ugyan éppen gyorsabb menete alapján, a diktálást illetően nagyobb előkészültséget föltételez, de viszont idegeikre nem hat károsan.

Azt ugyanis szinte nem kell bővebben megvilágitani, hogy ez a tollbamondási rendszer egyáltalában, a tollbamondónál bizonyos ilyen jellegü készséget, ezenfelül folyamatossági gyakorlatot s végül a tollba mondandó *anyag* teljes *birását* föltételezi mert csak igy érvényesülnek a rendszerek valódi előnyei. Azok a birák tehát, kik nem magukon a tárgyalási napjaikon, vagy másnap eszközlik a diktálást, rendszerint előre elkészitett rövid, kivonatos jegyzeteikből végzik azt.

A gépirásos diktátumból az ugynevezett «átütéssel», azonnal négy-öt példány is készül. Egy a biróság, egy a kifüggesztés és kettő vagy több, a felek czéljaira.

A gyakorlottabb gépirók a tollbamondás elkezdése előtt, az ügyiratokból már saját maguk elkészitik az itélet előirt minta szerinti fejezetét, sőt sok esetben, az ügyiratra vezetett birói feljegyzésekből, magát a rendelkező részt is, ami által a biró diktálási munkaidejét jelentősen megröviditik, akinek igy csak a tényállási részt (Tatbestand) és a jogi indokolást (Rechtsgründe) kell már csak kidolgoznia.

Jelen voltam itéletek lekopogtatásánál, 20—30 percz között váltakoztak a szépen kidolgozott és az előbb emlitett három főrészből álló itéletek átültetései. Egy hosszadalmas, igen sok számadattal kapcsolatos tényállásu per: háromnegyed óra alatt egy és fél gépelt ivnyi terjedelemben el volt készitve. Közben sem a biró, sem a gépiró nem siettek s az itélet elkészülte után mindketten a legkevésbbé sem fáradtaknak állitották magukat s ennek bizonyságául néhány percznyi szünet után, miközben a biró a gépelt itélet pompás s a számadatok tekintetéből kiválóan áttekinthető kiállitását büszkén mutogatta — egy ujabb itélet földolgozásába fogtak belé.

Vajjon mikor fogunk minálunk erészben is azoknál az állapotoknál tartani, amelyeket Németországban és Ausztriában legutóbb már oly maguktól értetődőeknek találnak . . .

*

Meg kell itt jegyezni azt a tényt, hogy a *gyorsirászat* alkalmazása *a jegyzőkönyvvezetés terén*, amivel Berlinben kisérleteztek, nem vált be, ami — szerintem — természetes is. Polgári ügyeknél nem annyira a felek előterjesztéseinek fényképszerü pontossága, hanem a *lényeget* hiven föltüntető lerögzitése a fontos s ennek a gyakorlott jegyzőkönyvvezető ténykedése teljesen megfelel.

Ugyancsak nem bizonyult gyakorlatinak Berlinben az *irógép*-nek a nyilvános szóbeli tárgyalás menetébe való beállitása. Egyrészt az általa okozott s a tárgyaláson felettébb zavarónak jelentkező kopogási zaj okából és másrészt azért, mert a polgári perek tárgyalása közben éppen a fentebb méltatott okokkal kapcsolatban, az irógép nincs kellőképpen kihasználva s igy beszerzésének aránylag magas költségét a gyakorlatban nem hozza ki. Meg kell itt azonban jegyeznem, hogy például a *Hannover*-i járásbiróságon, hol ugyanaz a tollbamondási rendszer divik, mint Berlinben, s ahol ezen uj járásbiróságnál valóban számos irógépet állitottak be, az irógépelni tudó jegyzőkönyvvezetők: irógépen veszik föl a tárgyaláson a jegyzőkönyveket és *ott* ezt a rendszert várakozáson felül jól beválónak jellemezték.

*

A gyors- és gépirásra használt s az irodai személyzethez segédmunkásként tartozó munkaerő *javadalmazása*, amennyiben nem határozott dijazás mellett, szerződésszerüen lettek fölvéve, gyorsiróknál a birák által tanusitott jegyzék szerint: *óraszám* történik.

A közönséges irásra való átültetést és az irógépelést illetően pedig: *ivszám*. Az irodai alkalmazottaknak (*Kanzleiarbeiter*) a hatóság főnöke kérelmükre megengedheti azt is, hogy a szolgálati időn kivül, a biró *magánlakásán* is irhassanak tollbamondásra. Az ilyképpen közönséges irásban beszolgáltatott irásbeli munka is: az *állampénztárból* fizettetik. Ha semmi egyéb nem is, ez az intézkedés maga is fényesen jellemzi, hogy a birák tehermentesitésének kérdése Poroszországban mennyire nem üres szólam.

*

Arra vonatkozóan, hogy a referendárokra és birósági irnokokra nézve kötelezővé tétetnék a gyorsirászat elsajátitása, eddigelé e helyütt semmiféle rendelkezés nincs.

Diktáló gép jelenleg a biróságnál még nincs alkalmazásban, de noha a beszerzés költsége elég magas, gondolkoznak azon, hogy közel jövőben gyakorlati kisérletek eszközlésére a szolgálatba beállitsák.

*

8. Ami a berlini központi járásbiróság körén belül az itélőbirák által alkalmazott *joggyakorlat egységét*, a jogegység megóvását

s a *felsőbb birói határozatok megbeszélését illeti,* erészben folytatott tudakozódásaim alapján a következőket sikerült megállapitanom.

A biróság általános ügymenetét illetően : *havi megbeszélések* tartatnak a birósági elnök és a felügyelő-birák (Aufsichtsrichter-ek) közt.

Évente egy *jelentés* készül a miniszterhez (Periodisch zu erstattender *General-Bericht),* melyben egyes a birák által bejelentett különleges jogesetek, vagy perrendi és ügyviteli visszás helyzetek is feldolgoztatnak és pedig mindezek *törvényhozási módositások* okából.

Egyebekben intézkedés az egységes joggyakorlat óvására nincs. Ugy vélik, hogy ha a biró, mint erkölcsi kötelessége, figyelemmel kiséri a *felsőbb biróságok* törvénykezési döntését, ez a tevékenységük már önmagában is a legbiztosabb ut, az egységes joggyakorlat elérése érdekében. Továbbiak tekintetében pedig a független birák szabad állásfoglalását befolyásolni nem kivánják.

Csupán *tartási* perekben van egy biróságközi megállapodás, a tartásdij mérvét illetően, más nem.

Hogy ez ilyképp van s a joggyakorlat szempontjából az egyes itélőbirák közt nincs barátságos eszmecseréken nyugvó szorosabb kapocs, annak oka — véleményem szerint — ezen berlini biróság tul nagy keretében keresendő. Egy összetartó szellemi kapocsnak létesitése egy ily nagy biróság különböző nézetü és életfelfogásu tagjai között kizárt dolog.

*

6. A berlini központi járásbiróság könyvtára. Továbbképzés.

Könyvtár és továbbképzés egymással oly szoros kapcsolatban álló fogalmak, hogy szinte természetes, hogy ezekről itt egy közös pontban kell szólani.

1. Röviden már érintettük, hogy a biróság főkönyvtára *(«központi könyvtár»)* igen dusan van fölszerelve. Ezen birósági könyvtár anyagából ugy az egyes tárgyalótermek, valamint a jegyzői és egyéb irodák is föl vannak szerelve, az összes vonatkozó törvényekkel, törvénymagyarázatokkal és ügyviteli szabályokkal.

Erre nézve le kell szögezni itt azt az adatot is, hogy ha valamely biró azt az óhajtását fejezi ki, hogy ez vagy amaz a különleges, neki tulajdonképpeni müködési körébe szorosan nem tartozó törvény, vagy magyarázó-munka beszereztessék, kérelmére az, a lehetőség szerint (amely rendesen megvan) be is szereztetik.

A központi könyvtárban megvannak azok az összes müvek, melyek a biróság legtágabb értelemben vett ügyköre és itélkezése szempontjából, valamelyes jelentőséggel birnak. Valójában a könyvtár, egy kisebb jellegü nyilvános közkönyvtár benyomását kelté. (A lipcsei Reichsgericht több emeletes könyvtára azonban már ki is állja a versenyt akármely közkönyvtárral.)

A berlini járásbiróság könyvtára, amelynek *könyvtárnoki* teendőit egy birósági titkár látja el s amely a köznapokon d. e. 9 órától d. u. 3 óráig van nyitva, egy tágas, felettébb világos olvasószobába torkollik nagy olvasóasztallal. Azt szinte felesleges megjegyezni, hogy sötétebb napokra is számitva, nagy villamos ivlámpák és asztali olvasó-lámpák is vannak fölszerelve. Az asztalokon mindenfelé a többféle szempont szerint vezetett: *könyvjegyzékek* feküsznek. A könyvtárjegyzék alapján a biró által a központi könyvtárból kiválasztott könyvet egy nyomtatott *elösmervény* alapján szolgáltatják ki, amelyben a mü aláirt átvevője arra nézve is kötelezettséget vállal, hogy azt rendszerint *egy hét* leforgása után visszaszolgáltatja. Ellenesetben kötelezi magát a könyvért elküldött szolgának : 50 Pfenniget az utért megfizetni».

A központi könyvtár — mint mondották — erősen van igénybe véve, ugy hogy ott állandóan két hivatalszolga foglalkozik a könyvek kiadásával és elrakásával. (A könyvelvitelt és visszahozást az egyes birák mellé beosztott szolgák teljesitik.) Igen szivesen látják a biróságnál, ha a referendárok szabad idejükben ott olvasgatnak.

A könyvtár közhasználati fölszerelésének jellemzésére elég fölemliteni, hogy a berlini czimtár *(Adressbuch,* ára 18 márka) 27 példányban van meg a biróságnál (persze különböző helyiségekben). A *«Handels-Register»* pedig 25 példányban.

Egyes lexikonszerü munkák, mint Ritters : Geografisch-statistisches Lexicon, az olvasószoba polczain szabadon állanak.

Ami a *könyvtár fejlesztését* illeti, ez az egyes birák ez irányban inditványainak meghallgatása mellett, a biróság elnökének utasitásai szerint, a könyvkereskedők ajánlatai alapján történik és egy gazdasági teendőkkel megbizott birósági titkár által foganatosittatik. A könyvtári évi *fejlesztési alap* 1911. évre *1750* márkában volt előirányozva, ami azonban a fölmerült szükséghez képest kevésnek mutatkozott, ugy hogy az 1912. évre az átalányösszeg fölemelését kérték a miniszterről. Hogy könyvtárfejlesztésre menynyire nem sajnálják a pénzt Németországban, annak jellemzésére már itt tartom érdekesnek lerögziteni azt a tényt, hogy a *lipcsei* Amtsgericht évi könyvtárfejlesztésére, a szász kir. igazságügyminiszterium 700 márkát utalványoz (ebből 600 márka forditandó a polgári szakra) s ezenfelül maga a miniszterium természetben is küld meg (a könyvtár-alap terhére nem irt) egyes munkákat. Igy egy most megjelent 60 M. boltiáru kommentár-munkát három példányban küldött le a lipcsei járásbiróságnak.

(Nálunk a könyvtárakról két miniszteri rendelet intézkedik. Az 1889 január 9-én 108. eln, sz. a. kelt rendelet : a törvényszéki, és az 1891 február 24 én 6347. sz. a. kelt rendelet : a kir. táblai könyvtárakat alapitja meg. *«A tudományos jogirodalom nélkülözhetlen segédszere a gyakorlati jogéletnek»* mondja igen szépen a törvényszéki könyvtárakat alapitó rendelet. Attól azonban, hogy *«hathatós eszközül szolgálhatnának az igazságszolgáltatás szinvonalának emelésére»* a mi elsőfoku, különösen járásbirósági *mai* «könyvtáraink», helyesebben *könyvszekrényeink,* daczára az alapitásuk óta lefolyt igen hosszu időnek — nagy tisztelet az esetleges kivételnek ! — bizony még nagyon messzire vannak !)

*

2. *Birói és segédszemélyi továbbképzésről* Poroszországban szólani nem lehet. Csak *segéd-* és *kezelő*-személyzeti továbbképzés van. Birák számára ilyen intézkedés eddigelé nincs. *Lipcsében* ellenben van már birói továbbképzés is, melyet a szász birói egyesület alosztálya végez ott, szemléltető előadások- és kirándulásokkal kapcsolatban.

Erészben tehát nem vagyunk a német viszonyok mögött, mert a mi birói egyesületünk is a továbbképzést épp a szemléltető bemutatások legmaradandóbb nyomot hagyó módján, erős lendülettel vitte előbbre s a birák részvétele a tanulmányi kirándulásokon eddigelé minden várakozást kielégitő volt.

*

A *referendárok* előkészitő szolgálatuk közben *(Referendariat),* amely a képesitő *Assessor-vizsgával* van befejezve, voltaképpen gyakorlatilag állandóan képeztetnek. A jelenlegi porosz igazságügyminiszter ugyanis őket illetően *kötelezőleg* előirta, hogy a referendár lehetőleg *csupán kiképzése érdekében* foglalkoztassék és határozatok előkészitését végezze («protokolliren»). Ennek megfelelőleg ugy itt, mint Szászországban, ahol hasonló intézkedés áll fönn, a referendárok itéletek megszerkesztésével is megbizatnak. (Amint ez végre az egész vonalon nálunk is kezd tért hóditani.)

Ettől eltekintve Berlinben a járásbirósági referendárok részére még egy külön jogi továbbképző tanfolyam *(Juristisches Seminarium)* van felállitva, amelyben a hét egy meghatározott délutánján (jelenleg szerdán délután) két és több órán keresztül egy járásbiró, mint előadó-tanár (docens) jogelméleti és gyakorlati előadásokat tart.

Minden a biróságnál müködő referendár beosztatik a tanfolyamba. Jelenleg 60 a hallgatók száma. Egyetemi jellegü tanszabadság uralkodván azonban ezen órák látogatása tekintetében, természetes, hogy a hallgatók tolongása nem oly nagy, mint ez kivánatos volna. Igy előfordult, hogy egy izben csupán 15 hallgató jelent meg, ami a biróság körében nagy visszatetszést keltett....

Lipcsében a továbbképző tanfolyam teljesen azonos szerkezetü, mint Berlinben. Itt főképp az általános kezelésre vonatkozó ösmeretekre vetik a fősulyt.

Sokkal erélyesebben és helyesebb alapon fogják meg ezt az utóbbi kérdést Bécsben, érdemes tehát ezt itt mindjárt egymással szembeállitani. Itt eltekintve attól. hogy elvileg minden biró tartoznék kiképezni gyakornokát, akinek kiképezéséért azonban egyáltalában nem felelős, az előkészitő szolgálat alatt álló egyén három egymásután következő évig tartozik az előkészitő tan-

folyamban (Kurzus) résztvenni. Az együttes tanulmányi idő *legalább* heti két óra. A résztvevők, akik a tanfolyamon otthon kidolgozandó feladatokat is kapnak, szolgálati beosztásuknál tanfolyami teendőikre való tekintetből bizonyos foku mentesitéseket élveznek.

Az előadók tanfolyamonként elfoglaltságuk mérvéhez képest: 200—600 korona tiszteletdijban is részesülnek.

Ami azonban az egyéni munkakedv és nemes verseny fejlesztésére legegészségesebb kihatással lehet és van az az, hogy a tanfolyamhallgatónak *kitünő munkái* fölterjesztetnek az igazságügyminiszterhez és esetleg *biról vizsgai irásbeli munkának számittatnak be.* (Erre a más téreken is erősen szembeszökő munkakedv fejlesztő politikájára az osztrák igazságügyi kormánynak, a bécsi ujabb berendezések ösmertetésénél lesz alkalmam, a III. részben, visszatérni).

A tanfolyamról minden egyes hallgató szorgalmát és képességeit kitüntető *jelentés* megy az igazságügyi minisztériumba.

*

A leendő irnokok részére, a már egyizben emlitett számfeletti irnokjelöltek (Supernumärere Justizanwärter) részére is vannak tanfolyamszerü előadások. Minden irnokjelölt beutaltatik ebbe a *Seminariumba* és pedig ugy járásbiróság, mint az országos törvényszék Justizanwärterjei. Ezt a tanfolyamot az országos törvényszék egy birája (*Landrichter)* vezeti. Hetenként egy előadás van, két órai időtartamban.

*

Végezetül a berlini központi járásbiróságról lábrakapott egy téves nézetet kell helyreigazitani. Azt t. i., mintha ez a pompásan kieszelt és keresztül vitt és 1907 óta müködésben álló központositás, nem vált volna be és a járásbiróság ujból való széttagolására gondolnának. Ez a hiedelem, mely még a birák tehermentesitése kérdésében nálunk az ügyvédi körben lefolytatott és már fentebb érintett vitában is kifejezésre jutott, minden alapot nélkülöz. A berlini központi járásbiróság a felső igazságügyi hatóságok és az ügyvédi kar egyértelmü nézete szerint, nagy szervezete daczára, kitünően müködik és a porosz igazságügyi kormány méltó büszkesége.

Dr. Révay Bódog,
budapesti kir. járásbiró.

Az uj eljárás és az irásbeliség.

Amióta az uj polgári perrendtartás ismét aktuális lett, nem lehet erre vonatkozólag czikket, vagy könyvet olvasni, hogy tele ne volna az irásos eljárás rovására a szóbeliség dicséretével.

Hogy most «a dohos zárt levegőből napsütötte virányokra kerülünk», hogy «az esetlegességi elv formális alkalmazása helyett az anyagi igazság fog érvényesülni» és igy tovább.

Szóval ugy van a dolog feltüntetve, mintha az igazságszolgáltatásnak minden baja és hibája az irásbeli eljárásból származnék és mintha a szóbeli eljárás mindezt egy csapásra megszüntetné.

Az uj perrendtartás életbeléptetése küszöbén talán nem lesz teljesen hiábavaló, ha a kérdést divatos áramlatoktól és tetszetős jelszavaktól függetlenül, minden páthosztól menten alaposan megvizsgáljuk.

Ha ezt nem teszszük, akkor most is ugy járunk, mint a sommás törvénynyel, amely annyira tulhajtotta a szóbeliséget, jobban mondva annyira irtózott az irásbeliségtől, hogy egyes rendelkezései valóságos teherként nehezedtek ugy a biróságra. mint a közönségre.

E czélból nem kivánom az irásos és szóbeli eljárás jó és rossz oldalát messzevezető elméleti fejtegetésekkel kimutatni és a kettőt ily alapon összehasonlitani, csak egyes rendelkezéseknél akarok gyakorlati alapon néhány megjegyzést tenni.

Igy például a S. T. 165. §-a drákói szigorral tiltja azt, hogy a felek, vagy ügyvédek a jegyzőkönyvbe egy szót is irjanak, vagy diktáljanak, amiből kifolyólag az egyes birák munkája módfelett megszaporodott. Erről csak annak van fogalma, aki saját tapasztalata alapján össze tudja hasonlitani a S. T. életbelépte előtti tárgyalásokat a későbbiekkel.

Ezen rendelkezésnek kettős czélja volt. Az egyik az volt, hogy teljesen ki legyen zárva, hogy a peranyagból bármi csekély rész is pusztán irásbeli közlés utján jusson a biróhoz, hanem hogy ez csakis szóval történhessék.

A másik az volt, hogy megakadályoztassék, hogy a jegyzőkönyvek hosszadalmasak legyenek és periratokká fajuljanak.

Az első czélt még azáltal is biztositották, hogy még a kereset is csak akkor volt figyelembe vehető, ha a tárgyaláson szóval előadatott. (S. T. 26. §.)

Ez utóbbi rendelkezés magától teljesen elavult, az uj perrendtartás ezt már nem vette fel, de azt hiszem, hogy az első rendelkezésre sincsen semmi szükség, legalább ily szigoru formában nem.

Teljesen jogos a tendenczia, hogy a biróság a felekkel való közvetlen szóbeli tárgyalás utján ismerje meg a peranyagot.

Ettől — bármily elméleti alapon álljon valaki és bármily egyéni tapasztalatok felett rendelkezzék is — csak üdvös eredményt lehet várni.

De teljesen elegendő, ha ezt szabályként állitjuk fel és felesleges a feleket és a biróságot cselekvési szabadságában ily szigoruan korlátozni.

Ezt a rendelkezést csak a burkolt irásbeliség visszatérésétől való félelem diktálta.

De a multnak kinövései miatt a jövő fejlődését korlátozni nem szabad.

Nem indokolható például, hogy az ügyvédek rövid *sablonos* nyilatkozatokat ne irhassanak be maguk a jegyzőkönyvbe, vagy hogy ezeket előzetesen irásban be ne nyujthassák, ami által a tömeges tárgyalások elveszitenék valósággal félelmessé vált jelentőségüket.

Birák és ügyvédek, de főleg az ügyvédek, sokkal egyszerübben láthatnák el őket. És az ily alkalommal agyonsanyargatott jegyzőkönyvvezetők munkája is kevesbednék.

Maga az indokolás is azt mondja, hogy «az ellenkérelemnek irásban letétele és felolvasásának mellőzése nem sértené a szóbeliség elvét» és hogy a rendelkezést csak czélszerüségi tekintetek indokolják.

Ezek a szempontok pedig elesnek, ha a rendelkezés egyes esetekben csak tehernek bizonyul.

Hasonlóképpen tulszigoru az uj perrendtartás 219. §-a. (S. T. 25. §.)

Tulszigoru legalább abban az értelemben, amilyen értelmet neki az eddigi gyakorlat tulajdonitott.

A gyakorlat ezt a §-t ugy magyarázta, hogy ami szóbelileg előadva nem volt, az a határozat hozatalánál figyelembe nem jöhet, tehát mintegy variálta azt a régi és a szóbeliség behozatalával indexre került mondást: quod non est in actis, non est in mundo.

Egyik véglet után a másik.

Hisz az irásbeli eljárás nem azért volt rossz, mert irásbeli volt, hanem azért, mert belőle a szóbeliség jobb ügyhöz méltó buzgalommal és következetességgel ki volt zárva. És egész bátran állithatjuk, hogy a szóbeliség sem lesz jobb azáltal, ha az irásbeliséget teljesen kiirtjuk belőle.

A gondolatok irásban való közlése terén a fejlődés mindig egyuttal a kultura haladását is jelentette. Miért legyen éppen a jogászközönség a gondolatközlés ezen kényelmes eszközétől megfosztva.

Miért legyen kénytelen az ügyvéd esetleg hosszu utat tenni, hogy a kereseti tényállitásokat tagadja, mikor ezt egy pár sorban irásban is megteheti? Vagy miért legyen kénytelen az irásbeli munkát is elvégezni és álláspontját mégis — csak helyettes utján — a biróság tudomására hozni?

Az igazságszolgáltatást olcsóvá és egyszerüvé csak ugy tehetjük, ha a gazdasági forgalom igényeihez hozzásimulunk és ha nemcsak a biróságok tehermentesitéséről gondoskodunk, hanem ha a jogkereső közönség és különösen az ügyvédek munkaidejét is kiméljük.

Sohasem hallottam még, hogy egy jóhiszemü és megfelelő irásbeli beadvány a peranyag megértését megnehezitette volna, de igenis számtalanszor voltam tanuja annak, hogy a szóbeli tárgyalás egyszeri hallásra ez irányban a kivánt eredményt, kellő előkészités hiánya miatt, nem létesitette.

Az igaz, hogy ezt a hiányt az uj perrendtartás az előkészités megengedése illetve követelése által némiképpen pótolja, de — és ez a különös — csak a törvényszéki eljárásban.

Az indokolásból meg lehet állapitani, hogy itt a fő czél nem ezen hiány pótlása volt, hanem inkább a szükséges tárgyalások számának csökkentése.

Ha nem lebegett volna a törvényhozó előtt ez az egyoldalu czél, akkor bonyolult perekben mindenesetre a járásbirósági eljárásban is kötelezővé tette volna az előkészitést, ha a feleket ügyvédek képviselik. De ez még csak indokolható, hanem mivel magyarázható az, hogy a járásbirósági eljárásban a 205. §. az előkészitést egyáltalán megtiltja? Hiszen erre nézve maga az indokolás is csak annyit mond, hogy «a járásbirósági eljárásra utalt ügyek egyszerübb volta, az egyesbiróság nagyobb mozgékonysága és a tárgyalás elhalasztásával járó hátrányok csekélyebb jelentősége nélkülözhetővé teszi az irásbeli előkészitést».

Azért, hogy az előkészités nagyobb hátrány nélkül elmaradhat, még nem teszi szükségessé annak megtiltását.

Kétségtelen itt is a tendenczia, hogy az irás minél szükebb körre szorittassék.

A jövendölés igen hálátlan dolog, de azt hiszem, annak a reménynek mégis kifejezést lehet adni, hogy a tárgyalások előkészitése a járásbirósági eljárásban is meg fog honosulni. Hisz eddig sem volt ritkaság, hogy az ügyvédek saját terhükre és saját költségükön előkészitették a tárgyalásokat.

Tanubejelentési és elállási, lemondó és beismerő kérvények eddig is napirenden voltak. Mindenki csak hasznukat látta, sőt a jogi rész kérvény alakjába öltözött előkészitése is szivesen látott vendég volt. A 205. §-nak ki kell tágulni, hogy vele czélt érjünk.

Nem akarok a perrendtartási törvényben hiányokat találni, mert mindannyian örülünk, hogy a javaslatból, ezen igazán értékes müből, végre törvény lett, és most már — legalább egyelőre — nem birálatra, hanem inkább beható és minél szélesebb körü ismertetésre van szükség. De azt hiszem, ez a pár szemelvény is ezt a czélt szolgálja és indokolttá teszi a kivánságot, hogy a gyakorlat ne tekintse az irásbeliséget a szóbeliség czéljait veszélyeztető elemnek, hanem inkább az igazságszolgáltatás hasznos segédeszközének.

Dr. Weisz Sándor,
boksáni ügyvéd.

A végrehajtási törvény 222. §-ához.

Egy konkrét eset alkalmából a budapesti kir. tábla (2615/1911. p. sz. a.) ugy döntött, hogy a végrehajtási törvény 222. §-ának első bekezdésében emlitett pénzbüntetés, annak «*büntetési*» jellegéből kifolyólag a kir. kincstárt illeti meg s igy a feltételes marasztalásnak a kir. kincstár javára kell szólnia.

Bárha a végrehajtási törvény 222. §-a gyakran jöhet alkalmazásba, pl. csak személyesen, egy meghatározott személy által teljesitendő szolgáltatásoknál, esetleg sommás visszahelyezésnél is, Imling (a végrehajtási törvény magyarázata, 1907. évi kiadás 503. l. 1. jegyzet) is csak a régi semmitőszéki álláspontra hivatkozik s azóta — 40 év alatt — tudtommal ez az első döntés, amely e kérdésben felmerült. Egy 40 éves gyakorlatról van tehát szó, mindenképpen érdemes vele foglalkozni.

A konkrét eset a következő volt: szerződésileg biztositott kikötményi jog fenn nem állása iránt inditott sommás perben a felek birói egyezséget kötnek, mely szerint felperesek a kikötményi jog helyett alpereseknek házat vesznek s azt telekkönyvi és tényleges birtokukba bocsátják. Ezen kötelezettségüknek a kikötött idő alatt eleget nem tesznek, mire alperesek megkérik a végrehajtást, még pedig — más ut hiányában — a végrehajtási törvény 222. §-ának első bekezdése alapján: teljesitsenek a felperesek ujabb 15 nap alatt, ellenesetben kötelesek lesznek *alperesek részére* X. K «büntetést» fizetni. Az elsőbiróság a végrehajtást igy el is rendeli; a kir. tábla annyiban megváltoztatja a végzést, hogy a «büntetés» a *kincstárnak* fizetendő.

Hogy ezen döntés helytelen, az az első pillanatra szembetünő. Indokolása — mely egybevág az Imlingnél közölt semmitőszéki gyakorlat álláspontjával — meg nem állhat.

Az első érvem e tekintetben az, hogy a végrehajtási törvény utolsó részein nagyon is észrevehető az elnagyoltság. Itten az egyes kifejezések nem használtattak olyan átgondoltan, hogy pusztán a szóhasználat alapján el lehetne dönteni valamely kérdést (v. ö. 214. §., 219. §. stb.). Az a tétel tehát, hogy a törvény *pénzbüntetés*-ről szól, tehát büntetésről van szó, a büntetés pedig csak az állam joga és annak összege a kincstárt illeti — éppen itten nem alkalmazható.

De nem is volt a törvény alkotásakor még megállapodott szóhasználat e tekintetben. Sokkal későbben kezdtek preczize különböztetni pénzbüntetés és pénzbirság között (v. ö. BP. és a cheque-törvényt). E fogalomzavarból következik, hogy összevissza használták e két szót és pedig nemcsak egymással cserélve fel e fogalmakat, hanem egy harmadik fogalommal: a legális kötbér fogalmával is. Ez kitünik a végrehajtási törvény 236. §-ából is, ahol szintén vita tárgyát képezheti, hogy kit illessen meg a «pénzbirság», a felet-e, vagy a kincstárt! Bár itt a kérdés a törvény egyéb intézkedéseiből is a fél javára döntendő el azzal, hogy e «birság» sem birság, hanem kötbér.

Nem utolsó kérdés az sem, hogy ha már a kincstárt illeti e büntetés összege, milyen czélra forditandó ez? Mert ha a törvényhozó azt szándékolta, hogy a pénz a kincstárba folyjon, valószinüleg nem a közjövedelmek közé akarta sorozni, hanem valami meghatározott rendeltetést kellett volna neki adni. Ez elmaradt. A büntetőtörvényeknek pedig éppen a végrehajtási törvénynyel olyan kevés az összefüggése, hogy minden utmutatás nélkül ezek szabályait a jelen esetre alkalmazni nem lehet.

S végül a táblai álláspont merev keresztülvitele és végső konzekvencziája az volna, hogy az ilyként kirótt pénzbüntetést át lehetne szabadságvesztésbüntetésre változtatni, behajthatatlanság esetén, mert hiszen birság és büntetés között éppen az az elválasztó vonal, hogy az utóbbi szabadságvesztésre változtatható át. Nem is volna utolsó dolog jogrendszerünkben a «*személyfogság*» egyszerüen azért, mert az adós nem teljesit, esetleg nem bir teljesiteni. Ennél a pontnál még csak az érdekelne, hogy azután a szabadságvesztéssel egybekötött élelmezési és egyéb költségeket ki viselné, a kincstár-e, mint a tulajdonképpeni büntetéseknél, vagy a végrehajtást kérő fél, mint azon országokban, ahol a személyfogság divik?

Magából a törvény által használt kifejezésből tehát helyes és megnyugtató következtetés le nem vonható. Magát a jogviszonyt kell vizsgálnunk és annak természetéből kell kihámoznunk azt, ami a jelen esetben helyes és megnyugtató eredményt ad.

Meghozatik a polgári birói ilélet, megköttetik az egyezség, az igazságnak elég tétetett. Az államra most már más feladat nem hárul, mint hogy a nem teljesitő féllel szemben kényszereszközöket alkalmazzon. Maga a jogrend többé sértve nincsen, az állam tehát saját érdekét többé nem keresheti, hivatalból nem is rendel el végrehajtást soha. Marad az egyes ember sértett érdeke, a konkrét esetben az a kár, amit a kérdéses ház birtokbavételének és telekkönyvi birtoklásának akadályozása által szenved. Ez a kár, ez a kényelmetlenség, a rendezetlen állapot szülte bizonytalanság sokszor olyan, ami pénzértékben meg nem mérhető, fel nem becsülhető, de aminek valószinü egyenértékét mégis meg lehet adni. Türni ezt a bizonytalanságot kell egy bizonyos ideig, de nem örökké, erre szolgál a végrehajtási törvény 222. §-a, amely záros határidőt szab a bizonytalanságnak s egyben ezen haláridő sikertelen elteltére ki is szabja azt a bizonyos összeget, ami ennek a jogtalan eljárásnak biróilag meghatározott egyenértéke.

Már most csak az a kérdés, ki szenvedhetett kárt, ki lehetett bizonytalanságban? Én-e, vagy a kincstár? A felelet kétségtelen. De akkor kit illet ennek egyenértéke? Csak engem.

Támogatja ezt az álláspontot a törvény további szövege is. Csak a végrehajtató *ujabb kérelme folytán* rendeltetik el a kiszabott «büntetés» erejéig a végrehajtás. Tehát az én sürgetésemre s nem hivatalból, holott a büntetés hivatalból hajtatik végre, ha már kiszabatott. Ime a kincstár nem törődik vele, hogy mi lesz az őt illető (?) büntetéssel, hanem rábizza a magánfélre, hogy az rendelkezzék a kincstár jogával. Nem tart attól, hogy a felek — a határidő eredménytelen eltelte után — összejátszanak és megfosztják a kincstárt «szerzett jogától»?

Mindez azt mutatja, hogy itten bizony sem büntetésről, sem birságról szó nincsen, hanem egyszerü átalány-károsszegről, legális kötbérről, mely — az összegszerüség birói megállapitása után — a fél szabad rendelkezésére bizatik s annak jogköre alatt áll.

Dr. Sulyok Kálmán.

Különfélék.

— **A kir. Curián** nagyfontosságu változások mentek végbe. Az egész büntető osztály rövid néhány év alatt uj vezetőket kapott. Az I. tanács elnöke Vavrik Béla, a II-iké Baumgarten Izidor, a III-iké Zsitvay Leó, a IV-iké Vargha Ferencz. Remélhetőleg az a felfrissülés, amely a birói gyakorlatban máris érezhető, az uj vezetők által még tovább fejlesztetik, az eddigi formalizmustól eltávolodva az anyagi igazság irányában.

A legutóbbi hét a Curián két nagyjelentőségü kinevezést hozott. *Tarnai János* a Curia I. büntetőtanácsának nagyérdemü tagja, az ügyvédvizsgáló-bizottság elnökhelyettese neveztetett ki tanácselnökké és — ami elég különös — egyik polgári tanács vezetésével bizatott meg. Tarnai János irodalmi müködését e lapok olvasóinak nem kell ismertetnünk. Egyaránt otthonos a német, franczia, angol és olasz jogirodalomban, amit nemcsak Beccaria világhirü müvének és Dicey Angol alkotmánytanának mesteri forditásai tanusitanak, de dolgozatai is, melyek részben a Jogászegylet kiadványai közt, részben az általa szerkesztett Magyar Igazságügyben, részben pedig a Jogtudományi Közlönyben jelentek meg. A sajtójog terén elég utalni a lapunkban megjelent monografiaszerü nagyszabásu tanulmányára. Része volt a BP. kodifikációjának előkészitésében is és a BP. egyes rendelkezéseinek magyarázata tekintetében irott czikkei a joggyakorlatra irányitó befolyással voltak.

Tarnai Jánost az ügyvédi karból nevezte ki Szilágyi Dezső kir. táblabiróvá és e kinevezés is eklatáns bizonyitéka annak, hogy mily rendkivüli szolgálatot tesz az igazságszolgáltatásnak az ügyvédség jeleseinek a birói hivatás részére való megnyerése.

Vargha Ferenczet szintén sikerekben gazdag irodalmi müködése is segitette a legmagasabb birói székek egyikébe.

Már mint gyulai aljegyző kezdte meg a jogirodalmi tevékenységet, és több száz dolgozatát ismerjük a büntetőjog, bünvádi eljárás és igazságügyi szervezet köréből. Alig van az anyagi jog- és eljárásnak olyan fontosabb kérdése, melyhez Vargha czikkeiben vagy kommentárjában hozzá ne szólt volna. Fejtegetései világosak, meggyőző erejüek; törvénymagyarázata nem tapad a betühöz.

Mint gyakorlati szakférfiu, végigjárta az igazságügyi szervezet minden terét. Mint kir. ügyész, főügyészhelyettes és koronaügyészhelyettes épp ugy, mint biró és törvényszéki tanácselnök, széleskörü tudással, erős meggyőződéssel, éles judicziummal és teljes elfogulatlansággal mindig az anyagi igazságot kereste és meg vagyunk róla győződve, hogy ebben az irányban fogja legfőbb biróságunk tanácselnöki székén is a joggyakorlatot irányitani.

— **Igazságügyi kormányunk figyelmébe.** A lapunk utóbbi számaiban a késedelmes expedicziók iránti panaszokat kiegészitik az Ügyvédszövetség lévai osztályának következő észleletei:

A kiadóba került ügydarabok hetekig hevernek leiratlanul a kiadóban. A tervezettel ellátott és elreferált ügydarabok szintén csak hetek mulva adatnak ki. Sérelmes ez különösen a váltóügyeknél.

A felebbezések felterjesztése s a felsőbiróságoktól leérkezett határozatok kiadmányozása szintén nagyon késedelmes, ugy hogy az egyszerü záradékkal ellátandó felsőbirósági itéletek is hetekig maradnak kiadatlanul. Sérelmes a megrendelt telekkönyvi kivonatok kiadmányozásának késedelme is.

A rendes perek referálása szintén nagyon késedelmes. A bizonyitásfelvételt elrendelő végzések a beterjesztés után hónapok mulva hozatnak meg, az itéletek pedig szintén sokáig késnek.

— **Adalékok az érdemleges munka dijazásához.** A sátoraljaujhelyi törvényszék büntető felebbezési tárgyalásért 10 K-t, polgári felebbezési tárgyalásért, ha akár reggeltől estig is ott kell lenni, mig sorra kerül, 16 K-t, felülvizsgálatra adott válasziratért 6 K-t állapit meg. Hogy a rendes perekben minő módon értékeli ezen törvényszék az érdemleges ügyvédi munkát, annak illusztrálására elég egy gyermek törvénytelennek kimondása iránt inditott perre utalni, amelyben az ügy letárgyalásáért, kétizbeni utazásért tanuhallgatásra, észrevételért és jegyzőkönyvi tárgyalásért 76 K kiadás mellett *saját fél ellen is 165 K* perköltséget állapitott meg.

A beregszászi törvényszék egy 10,000 K-t érő ingatlan iránt folytatott perben a periratváltásért, tanukihallgatásért és helyszini szemléért összesen 140 K-t állapitott meg az egyik perbeli képviselőnek, *saját ügyfele ellen* is, holott ez személyesen jelent meg a lakóhelyén kivüli szakértői szemlén és tanuhallgatáson.

— **Az 1911. évi törvények** a Franklin-Társulat Corpus Juris kiadásában megjelentek. Szerkesztője ezen kötetnek is *dr. Márkus Dezső* curiai biró. Mondanunk sem kell, hogy e kiadás ezen kötete sem pusztán a látszat kedvéért és azért van nehány utalással ellátva, hogy a törvénykiadásokra vonatkozó törvénynek elég tétessék, hanem *dr. Márkus Dezső* jegyzetei valósággal nélkülözhetetlen kiegészitő részei a szövegnek. Amellett, hogy a fontosabb törvényhelyeknél a miniszteri indokolást is idézi, szabatosan és megbizhatóan utal mindenütt nemcsak a korrespondeáló törvényre, de a miniszteri rendeletekre is. Különösen fontos e feldolgozási módszer a polgári perrendtartásról szóló 1911 : I. törvényczikknél, amelyhez füzött bőséges jegyzetek a törvény valóságos magyarázatát nyujtják. Az egész kötetre szóló betürendes tartalomjegyzéken kivül a perrendtartási törvényhez külön részletes tartalommutató van füzve. A pompás kiállitásu kötet ára füzve 14 K, félbőrkötésben 17 K.

Különösen felhivja a kiadó a Corpus Juris előfizetőinek figyelmét arra a körülményre, hogy ezen törvénykiadás folytatásaképpen más kiadásu törvényeket is ajánlanak, melyek azonban szerkesztési rendszerüknél fogva sehogy sem illeszthetők e törvénykiadáshoz s igy mindenesetre ajánlatos, hogy a Corpus Juris előfizetői az 1911. évi törvényeket tartalmazó kötet megszerzésénél e kiadást követeljék.

— **A politikai tudomány fejlődése** czimmel érdekes munka jelent meg a Franklin-Társulat kiadasában dr. báró Horváth Emiltől. E mü az államelméletek terén a XIX. század második felében elért fejlődést ismerteti s egy nagyobb monografia első részét képezi. A magyar politikai irodalomban kevéssé ismertetett uj irányokkal is bőven foglalkozik, igy főleg a modern természettudományi, szoczialista, anarchista államelméletek jelentékenyebb képviselőivel: például Schäfflével, Frantz-czal, Bakuninnal, Kropotkinnal, Stirnerrel stb. A mü nemcsak ismerteti, hanem az államelméletek kritikáját is adja. A mü bolti ára füzve 5 K.

— **A csődtörvény reformja.** Dr. Schreyer Jakab, aki tudvalevőleg az uj magyar csődtörvénytervezet megszerkesztésével van megbizva, a Magyar Jogászegyletben felolvasást tartott, amelyben jelezte azokat az eszméket, amelyek a reformmunkánál figyelembe veendők volnának. A felvetett eszméknek ugy az anyagi, mint az alaki csődjog terén az a végczélja, hogy egyrészt a hitelezők egyenlő elbánási elvének minél kiterjedtebb mértékben legyen érvény szerezhető, másrészt pedig, hogy a csődügyek minél gyorsabban és minél kevesebb költség árán legyenek befejezhetők. Ezen irányelvek szem előtt tartása mellett felolvasó jelentékenyen restringálni óhajtja a külön kielégitési jogokat. Behatóan foglalkozott felolvasó azzal, hogy kik igényelhessenek a csődvagyonból kielégitést és mennyiben legyen a csődbe bevonható a közadósnak csőd alatti szerzeménye és foglalkozott mindazokkal a vitás kérdésekkel, amelyek az anyagi csődjog terén különösen az utolsó évtizedben fölmerültek. Messze kiható reformokat hoz javaslatba a csődeljárás terén. A csődügyek gyorsabb és egyszerübb lebonyolitása érdekében a járásbirósági hatáskört hozza javaslatba; a csődbiztosi intézményt, mint feleslegest, teljesen megszüntetni kivánja; a felszámolási eljárást pedig véglegesen kiküszöbölendőnek tartja; a hitelezők autonomiáját az eddiginél nagyobb mérvben kivánja érvényesiteni és végre intézkedéseket javasol a kézbesitési eljárás egyszerüsitése, a leltározási és értékesitési eljárás reformja, valamint a csődvagyon felosztása kérdéseiben.

— **Gyermekvédelem.** Az országos gyermekvédő liga megbizásából a jogvédő egyesület gyermekjogvédelmi szakosztályt alakitott s erről a biróságokat a liga értesitette. A budapesti törvényszék elnöke leiratban közölte ezt a vezetése alatt álló biróságok tagjaival s felhivta a birákat és a segédszemélyzetet, hogy ha valamely gyermek jogi érdekének veszélyeztetéséről vagy valamely jogának érvényesitéséről van szó, közöljék a tényállást további eljárás czéljából az országos gyermekvédő liga és jogvédő egyesület gyermekjogvédelmi szakosztályával, melynek müködése az egész országra kiterjed. A szakosztály ügyésze naponkint este 6—7 óra közt tart hivatalos órát, ahol a jogsegélyre szorulók személyesen adhatják elő kivánságaikat.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A joghallgatók száma Németországban.** Öt évvel ezelőtt a német egyetemekre 12,146 joghallgató iratkozott be, mig az 1911/12-ik téli félévben már csak 10,816, azaz 1330-czal, tehát 11 százalékkal kevesebb most a joghallgatók száma.

— **Orvosi szakszervezetek és betegsegélyző pénztár.** Egy német város orvosainak nagy része egyesületben tömörült, mely egyesületbe csak a szabad orvosválasztás hivei vétettek fel.

Az egyesület egyes betegsegélyző pénztárakkal olyan szerződést kötött, amely szerint azon orvosok, akik az egyesületnek nem tagjai, a betegsegélyző pénztár által igénybe nem vehetők. A német birodalmi törvényszék itélete szerint az ily szerződés normális körülmények közt higienikus vagy szocziális közérdekekbe és igy a jó erkölcsökbe nem ütközik, feltéve természetesen, ha az orvosok egyesülésének magatartása nem a betegsegélyző pénztár orvosi müködésből kizárt kartársak elleni gyülölködésből vagy bosszuból ered.

— **Az ünnepi lövöldözésért való felelősseg.** Sok helyütt megvan az a rossz szokás, hogy ünnepélyes alkalmakkor hozzá nem értő személyek puskaropogással akarják emelni a fogadtatás fényét. Ezen, különösen lakodalmak alkalmával gyakori lövöldözések nem egyszer járnak veszélyes következményekkel.

Egy német városkában ugyanily alkalommal egy kiszolgált katona szomszédjától kölcsönkért, söréttel töltött lőfegyvert sütött el a násznép üdvözletére. Mivel pedig az üdvlövések többeket megsebesitettek, a német birodalmi törvényszék megállapitotta ugy a katona, mint a lőfegyvert kölcsönző szomszéd kártéritési felelősségét, kimondván, hogy ezen régi szokásnak meg lehet töltetlen fegyverrel is felelni és a gondatlanságban részes a fegyvert kölcsönadó is, mert tudta, hogy népes helyen, lakodalmi menet közelében való lövöldözés czéljából kérik tőle a fegyvert.

— **A bérleménynek tüzkár elleni biztositása és a bérlő felelőssége.** A Code civil 1733. art. szerint az ingatlan bérlője felelős a tüz által okozott károkért, hacsak bizonyitani nem képes, hogy a tüzet vis major, véletlen, vagy épitési hiba idézte elő, avagy hogy az a szomszédos házról csapott át.

Egy gyár bérlője a gyárat és a benne lévő anyagokat tüz ellen biztositotta a bérbeadó javára. A biztositási idő alatt tüz ütött ki. A bérlő a tüzkárt a Code civil 1733. art. alapján megtéritette a bérbeadónak, azután ez utóbbinak a biztositó intézet elleni igényét magára engedményeztetve, keresetet inditott a biztositó társaság ellen az általa a bérbeadó részére kifizetett károsszeg erejéig.

A cour de cassation elutasitotta a keresetet azon alapon, hogy a biztositási szerződésnek a bérlő által, de a bérbeadó számlájára való megkötése nem jelenti a bérlő törvényi (C. civ. 1733. art.) kártéritési kötelezettségének megszünését. Ha a tüzbiztositási összeget a biztositó társaság fizette volna ki a bérbeadónak, az intézetet a kötvény szavai szerint is visszkereset illetné meg harmadik személyek, ez esetben a bérlő ellen, aki a tüzkárért a bérbeadónak a Code civil 1733. art. szerint felelős.

Fiatal kezdő ügyvéd irodát átvenne, vagy mással társulna, esetleg fővárosi, vagy vidéki irodában vezetői állást vállal. Dr. Fenyő Antal G.-Pelsőcz. 14313

Ügyvédjelölt, aki a tételes szigorlattal s legkevesebb egy évi vidéki gyakorlattal bir, 1912 márczius 1-től — de hamarább is — 140 K havi fizetéssel alkalmazást nyerhet dr. Varga Jenő ügyvédi irodájában Tornán. (Abauj-Torna megye.) 14312

Ügyvédjelöltet keresek azonnali belépésre. Javadalmazás megállapodás szerint. Románul tudó előnyben részesül. Dr. Balás Elek ügyvéd, Gyergyószentmiklóson. 14314

Tót és német nyelvet is beszélő, jó praxissal biró fiatal ügyvéd irodavezetői állást keres. Czim a kiadóhivatalban. 14315

Kir. közjegyzőhelyettes fővárosi közjegyzői irodába állandó alkalmazásra azonnal beléphet. Ügyvédi vizsga utáni legalább két-három évi fővárosi ügyvédi gyakorlat és a német nyelv birása megkivántatik. Jelentkezhetni a «Kir. Közjegyzők Közlönye» kiadóhivatalában (VI., Andrássy-ut 9.) 14316

Utánzásoktól méltóztassék a kiadvány gondos vizsgálata utján óvakodni!

Megjelentek

az

1911. évi törvények

a **Corpus Juris Hungaricinek**

MÁRKUS DEZSŐ dr. szerkesztésében megjelent kiadásban.

Bő jegyzetekkel, utalásokkal és indokolásokkal, sürü szedéssel, 640 oldal terjedelemben, 48 oldal pótlással.

Szerkesztette **MÁRKUS DEZSŐ dr.** curiai biró.

A Franklin Társulat kiadása.

Ára: fekete félbőrkötésben 17·— K
barna « 17·— K
egész vászonkötésben 15·50 K
füzve 14·— K

A Márkus Dezső által szerkesztett Hatályos Magyar Törvények gyüjteménye megrendelői az 1911. évi kötetet ingyen kapják.

E kötet, ugy mint az előbbi kötetek, tartalmazza a *Millenniumi Törvénytár kiegészitéséhez szükséges beragasztásra alkalmas pótlékokat is.*

Megrendelhető bármely vidéki vagy fővárosi könyvkereskedésben és a könyvkiadóhivatalban is.

A Kelemen D. és Társa könyvterjesztési vállalata (Budapest, Reáltanoda-utcza 5. sz.) kedvező fizetési feltételekkel szállitja.

Az utánzott bekötések ne tévesszenek meg senkit!!! Óvakodjunk az utánzásoktól!

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20. Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenhetedik évfolyam. 10. szám. Budapest, 1912 március 8.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: *Dr. Márkus Dezső*, a m. kir. Curia birája: Az 1911. év törvényhozása. — *Dr. Nagy Árpád* vm. t. főügyész: A miniszteriumok, mint rendőri büntetőbiróságok gyakorlatából. — *Dr. Mandel Zoltán:* Jegyzetek a franczia igazságszolgáltatás köréből. — *Dr. Darvai János:* A végrehajtási törvény 222. §-ához. — A Curia 8171/1911 B. sz. határozatához. — *Zsoldos Benő* zombori kir. aljárásbiró: Az angol felsőbiróságok legujabb polgári ügyforgalmi statisztikája. — Különfélék.
Melléklet: Hiteljogi Döntvénytár. — Kivonat a «Közlöny»-ből.

Az 1911. év törvényhozása.

I.

A közelmult esztendő 25 törvénye közül nemcsak számozásánál, hanem korszakos jelentőségénél fogva is legelső helyen a polgári perrendtartás áll. E törvényhozási nagy müről és alkotójának immár a történelemmé lett kiváló érdemeiről e sorok irója is már régebben, többször és bőven megemlékezvén: ebben az áttekintő czikkben tartózkodhatom az 1911 : I. tcz. ujabb méltatásától. De nem mulaszthatom el ujból meg ujból rámutatni arra a fátumra, amely a polgári perrendtartásnak végleges tető alá hozását állandóan kiséri, legutóbb az azt életbeléptető javaslat tárgyalásának elmaradásával.

Igaz, hogy ennek az okát a javaslat ama rendelkezéseiben kell keresnünk, amelyek a birák függetlenségét és el nem mozdithatását akarják ideiglenesen fölfüggeszteni és amelyekre — alkotmányellenességükön és veszedelmességükön felül — szükség sincs, főképpen akkor nem, ha a fegyelmi törvényt okosan módositják. De csodálni való, hogy a képviselőház igazságügyi bizottsága a mult esztendő utolsó hónapja óta elintézetlenül heverteti ezt a nagy horderejü javaslatot, holott előkészités esetében annak a tárgyalására a képviselőháznak — sit venia verbo — dilucidum intervallumaiban, amikor az országos érdek iránt való érzéket nem homályositotta el egészen az egyoldalu pártszempont, könnyen juthatott volna idő és alkalom. Jogászaink példátlanul álló ez a közömbössége annál inkább meglepő, mert hiszen a polgári perrendtartást ezerféle elsőrangu érdek kielégitésére, számtalan bajnak megszüntetésére alkották meg, ugy, hogy a kötelességtudás legelemibb követelései kivánnák meg az arra vonatkozó összes törvényhozási tennivalóknak sürgős ellátását. S ha a védekezés talán az lenne, hogy a parlamentből hiányzik az érzék az igazságügyi javaslatok fontosságának fölismerésére, amiben tapasztalataink nyomán senki sem kételkedhetik: e szomoru megállapitásnak inkább buzditóan és serkentően kellene hatnia az arra hivatottakra, avégből, hogy azt az érzéket valahára fölkeltsék és állandóan ébren tartsák.

A képviselőház munkakedvének és munkaképességének gyakori hiánya azonban előtérbe hozza azt a kérdést: nem lenne e czélszerü egyes szakszerü javaslatokat, amelyek a legtágabb értelemben fölfogott ugynevezett politikától teljesen távol állanak, a főrendiház elé terjeszteni első megvitatásra, ugy, hogy innen kerüljön üzenet alakjában a képviselőház elé. Igaz, hogy a főrendiház mai szervezetét megalkotó 1885 : VII. tcz. 13. §-a értelmében a kezdeményezés eddigi gyakorlatának megváltoztatásához törvényes intézkedés lenne szükséges. Ugy gondolom azonban, hogy ennek megalkotása alig járna nehézséggel, mert hiszen, ismétlem, csakis olyan javaslatokról lehetne mindig szó, amelyek a népképviselet szempontjából sem tekinthetők politikai jellegüeknek. Viszont elérhető lenne, hogy a főrendiháznak a szakszerü kérdések megvitatására több ideje jutna, és hogy nem kellene igen sokszor csak azért járulnia a képviselőház elfogadta szöveg elfogadásához, mert a visszaküldéssel nem akar a törvényhozás másik házával bármilyen összeütközésbe jutni. E tulságos tapintatosságnak azonban az ország vallja kárát (utalok a szervezeti novella — immár 1912 : VII. tcz. — főrendiházi tárgyalására is) és már azért is, de mind a főrendiház sulyának és tekintélyének érdekében* mind a helyes munkamegosztás czéljából is, érdemes lenne a fölvetettem kérdéssel komolyan foglalkozni.

Nincs azonban kizárva annak a lehetősége, hogy a képviselőház féltékenységből nem akar majd belenyugodni olyan jogkörnek megváltoztatásába, amelyet a maga részéről éppen nem tart tiszteletben. Értem ezalatt a költségvetés megalkotásának jogát.

A következő év állami költségvetését, a parlamentárizmus elemi szabályainak megfelelően, de az 1897 : XX. tcz. 3. §-ában foglalt tételes szabály értelmében is, előbb a képviselőház elé kell terjeszteni és annak tárgyalását az év végéig be is kellene fejezni, mind a most idézett törvényszakasz és az 1867 : X. tcz. értelmében, mind pedig ugyancsak a parlamentárizmus és az államháztartás rendjének magától értődő követeléseihez képest. Hogy ez nálunk nem történik, hogy 44 év óta hatszor készült csak el idejében a jövő év költségvetése, hogy ennek tárgyalása mennyire czélszerütlen, hogy a házszabályokat ebből a szempontból sürgősen meg kellene változtatni, minderről e közlöny hasábjain is sokat irtam már. A most együtt levő országgyülés azonban ezen a téren rekordot teremtett. Nem avval, hogy egy esztendőben három felhatalmazási (indemnity) törvényt alkotott (1911 : X., XIII. és XXV. tcz.), hanem avval, hogy az 1911. évre szóló költségvetés (1911 : XIV. tcz.) csak 1911 julius 31-én jelenhetvén meg az Országos Törvénytárban, ugy, hogy sajátképpen öt hónapra készült (valósággal hatnál valamivel többre, mert az 1912. évi költségvetést, mint az 1912 : V. törvényczikket, 1912 február 8-án hirdették, ki): megtörtént az a még a mi államháztartásunk történelmében is párját ritkitó eset, hogy ugyanegy költségvetés, az 1908 : L. tcz.-be iktatott 1909. évi költségvetés, két évig és hét hónapig volt hatályban (1910-re t. i. egyáltalán nem alkottak budget-törvényt).

Fölötte szomoru, hogy országgyülésünk ily könnyelmü közömbösséggel kezeli egyik legnagyobb előjogát, hiszen évenként együttlétének szükségét 1848-ban főképpen a költségvetés, a zárszámadás és az ujonczmegajánlás elintézésével okolták volt meg. Ez a közömbösség persze rohamosan terjed a nagyközönség körében és itt alkotmánybiztositékaink iránt lassanként annyira csökken az érdeklődés, hogy az annakelőtte annyira rettegett ex-lex-szel csak az törődik, akinek valami érdekét sérti, ugy megszokták már. Hogy az egyéb téren beálló ex-lex állapotot észre sem veszik, annak legujabb bizonyitéka a konzuli biráskodásról szóló törvény (1891 : XXX. tcz.), amelynek hatálya — épp ugy, mint a konzuli illetékeket szabályozó 1901 : XXVI. tczikké — 1911 deczember végén ujból letelt és csak az 1912 február 27-én kihirdetett 1912 : VI. tczikkel lett megint két évre meghosszabbitva.

* A főrendiház mai szervezete bizonyára nem felel meg a huszadik század fölfogásának, amely természetszerüen visszautasitja annak a lehetőségét, hogy az országgyülés bármelyik házának kiváltságos előjogok alapján lehessen valaki tagjává. Mindaddig azonban, mig a főrendiház reformja bekövetkezik, elvárható, hogy az országgyülés mindegyik házának megfelelő, arányos rész jusson ki a törvényhozás munkájából, és ezért kivánatos, hogy a főrendiház tárgyalásai behatóbbak legyenek.

A törvény tiszteletbentartásának nagy elvét azonban egyéb téren sem óvja meg országgyülésünk, amelyről pedig mégis csak azt kell föltennünk, hogy a törvény igazi, leghivatottabb őre. Ennek bizonyitására ujból hivatkozhatom arra, hogy minden államjogi tanitás ellenére is, a költségvetési törvényben módosit hatályos jogszabályokat, majdnem azt mondanám, észrevétlenül, mert a legkevesebb ember érdeklődik a költségvetési törvény részletei iránt. Pedig az 1911 : XIV. tcz. az emlitettem szempontból is érdekes olvasmány. Igy például kivételt alkot — az 1897 : XX. tcz. 27. és 28. §-ai ellenére — a le nem kötött, sőt elévült számadási maradványösszegek dolgában (7. §.); fölemelj az 1899 : XXIV. és az 1908 : XXVIII. tczikkekben megszabott szeszadópótlékot és lényeges rendelkezéseket tartalmaz a szeszadózás dolgában (8. §.); megszünteti az egyetemi és müegyetemi tanárok nagyrészének ötödéves korpótlékait, csökkenti ugyanezeknek tandijkárpótlását, tandijjutalékát és leczkepénzét, amely utóbbi intézményeket a jövendőben kinevezendő egyetemi, müegyetemi és állatorvosi főiskolai tanárokra nézve teljesen meg is szünteti (9., 10. §.); megszünteti a VI. fizetési osztályba jutott középiskolai és egyéb iskolaigazgatók korpótlékait (11. §.) és szabályozza egyéb iskolaigazgatók pótlékait (12. §.), felhatalmazást ad a postánál, távirónál és távbeszélőnél alkalmazottak illetményeinek szabályozására (13. §.); leszállitja a szegedi árvizkölcsönök kamatlábát (16. §.), végül, évek óta megszokott példára, hatályon kivül helyezi az országos betegápolási adóról szóló 1898 : XXI. tczikknek az adókulcs és az 1888 : IV. tczikknek a h. é. vasutak segélye törvényes maximumára vonatkozó rendelkezéseit. (17., 18. §.)

Látnivaló ebből, hogy a költségvetési törvény éppenséggel nem a számoknak az a száraz halmaza, amilyennek azt rendesen képzelik és amilyennek az állami számvitelről szóló törvény értelmében is lennie kellene. Igen nagy horderejü, állandó jellegü törvényhozási intézkedéseknek valóságos kaleidoszkopja az, elannyira, hogy valóban ideje lenne már ezt a törvényhozási technikát megszüntetni és a költségvetést visszaadni a maga sajátos rendeltetésének, egyes törvények módositását pedig megfelelő külön törvényben végezni. A törvényalkotás technikájának is meg vannak a maga alapvető tételei, amelyeket a törvényhozónak bizonyára tiszteletben kellene tartania. Nálunk az efféle apróságggal senki sem törődik, ki bánja, hogy elpusztul a törvény állandóságába és megbizhatóságába vetett hit, hogy megszünik a törvények áttekinthetése, hogy fölötte megnehezül a jogszabályok rengetegében az eligazodás lehetősége és hogy a kormány, bizonyos fontos rendelkezéseknek a költségvetési törvénybe fölvételével, ha nem is alakilag, de valósággal, elvonja azoknak lehető megvitatását az országgyüléstől.

Ez nem egészséges törvényhozási mód és az országgyülés akkor, amikor azt szó nélkül magáévá teszi, a maga jogkörét csorbitja.

Hatályos törvény alól kivételt szab meg az ásványolajfélékről és a földgázakról szóló 1911 : VI. tcz. 22. §-a és a Magyar földhitelintézetek országos szövetségéről szóló 1911 : XV. tcz. 4. §-a, midőn a képviselők összeférhetetlenségét szabályozó 1901. évi XXIV. tcz. 5. §-ában foglalt tilalmat kifejezetten nem terjeszti ki azokra, akik a kormánynyal az ásványolajfélék és földgázak tekintetében szerződéses viszonyban vannak, vagy állami segélyt kapnak, illetve, akik az emlitett pénzintézet közegei. Ez a kivétel azért nincs helyén, mert ellentétben van az összeférhetetlenségi törvény megalkotásának inditó okával és szellemével. Lehet, hogy ez a törvény tulzó mértékben szigoru : akkor meg kell változtatni, de esetről-esetre nem szabad megingatni az efféle közjogi és a közélet tisztaságát czélzó jogszabályt, amely egyfelől a képviselőház tagjainak a kormánytól függését akarja megakadályozni, másfelől pedig a kormány hatalmának tulságos gyarapodását a képviselőknek juttatható kedvezések révén. Ami pedig az uj földhitelintézet közegeit illeti : igaz, hogy a meglevő két földhitelintézet és az Orsz. központi hitelszövetkezet igazgatósági és felügyelőbizottsági tagjaira szintén nem terjed ki az 1901 : XXIV. tcz., csakhogy azok az intézetek e törvény megalkotásakor már léteztek és nem azóta keletkeztek igen nagy és kivételes állami támogatással. A közélet ethikájának nem lehetne hivatottabb őrzője az országgyülésnél, éppen ezért nagy hiba, ha a közerkölcs megóvására alkotott törvény alól az országgyülés segit mennél több kivételt tenni.

(Bef. köv.) *Dr. Márkus Dezső.*

A miniszteriumok, mint rendőri büntetőbiróságok gyakorlatából.

I. Egy képviselőjelöltet kiszemelt kerülete egyik községében ellenszenvvel fogadtak : bevonulásakor őt és kiséretét lehurrogták, és — a csendőri feljelentés szerint sárral és kővel — a tárgyalás adatai szerint sárral — megdobálták ; az e. f. rendőri büntetőbiró a feljelentetteket a Kbtk. 118. §-a alapján büntette meg ; a másodfoku hatóság a Kbtk. 78. §-ának esetét látta fenforogni ; a m. kir. belügyminiszter, mint harmadfoku rendőri büntetőbiró 1728/911. VI. sz. alatt a következő vegzést hozta : «..... lakosok ellen csoportosulás alkalmával a rend fentartása czéljából tett rendelkezés megszegése miatt folyamatba tett kihágási ügy terheltek, valamint a t. főügyész felebbezése folytán, a Rbsz. 178. §-ának 5. pontja alapján felülvizsgáltatván, a következő harmadfoku végzés hozatott :

A vármegye alispánja által 1911. évi február hó 4. napján 12,056. sz. alatt a ..... járás főszolgabirája elsőfoku itéletének megváltoztatásával hozott másodfoku büntetőitélet megsemmisittetik s az elsőfoku itéletnek ujból való felülbirálása és uj másodfoku itélet hozatala rendeltetik el.

Az adott esetben ugyanis, mint a csendőri jelentésben is emlittetik, sárral, illetőleg kővel való dobálás esete is fenforog, mely a Kbtk. 118. §-a alapján büntetendő kihágást képez.

Erről a vármegye közönsége 1911. évi márczius hó 16. napján 16. kih. sz. alatt kelt alispáni jelentés csatolmányainak visszaküldése mellett további eljárás végett értesittetik».

Az ügy anyagi részét nem akarom ez alkalommal bolygatni ; nem kivánom kutatni, hogy mondható-e «szilárd anyagból levő tárgy mások veszélyeztetésével való eldobásának», ha valaki felé egyenesen megdobálási, találási czélzattal sarat dobnak. A belügyminiszter ezirányu felfogása nem uj, s annak helytelenségét Edvi Illés Károly a kihágási büntetőtörvénykönyvről irt kommentárjában már régen kimutatta. Az ismertetett harmadfoku végzést csak az alaki jog szempontjából veszem birálat alá, sőt még e tekintetben is — hódolva a mai divatnak — kikapcsolok egyetmást, amint nem teszem szóvá a kimuló félben levő stilus kuriális fénykorára emlékeztető sok szenvedő ige alakot sem ; nem vizsgálom, hogy helyes-e, hogy a végzés a lefolytatott tárgyalásokkal szemben a csendőri feljelentés adataira hivatkozik : sőt még arra sem térek ki, volt-e itt egyáltalában a harmadfoku rendőri büntetőbiróhoz való felebbezésnek helye, amit a végzés a Rbsz. 178. §-ának 5. pontjára való hivatkozással állapit meg, mely a büntetés mérve szerint rendesen kizárt felebbezést akkor engedi meg, ha «az itélet a vád tárgyát nem meriti ki» ; ezen eset fenforgása ugyanis azért látszik kétesnek, mert a harmadfoku biróság nem utasitja az alsóbb fokuakat, hogy a vád tárgyát valamely irányban jobban kimeritő itéletet hozzanak. Tisztán a másodfoku itélet megsemmisitésének kérdésével akarok rövidesen foglalkozni.

A közölt végzésből ugyanis nyilvánvaló, hogy a harmadfoku rendőri büntetőbiró a másodfoku itéletet azért semmisitette meg, mert ugy találta, hogy az elbirálás alá vont cselekvény nem a Kbtk. 78. §-ába, hanem annak 118. §-ába ütközik, vagyis terminus technikus-sal élve, másképpen minősitette a vád tárgyát képező esetet, mint a másodfoku r. b. biró ; ez azonban éppenséggel nem megsemmisitési ok.

A Rbsz. VIII. fejezete részletesen szabályozza a felebbviteli hatóságnak az eléje kerülő ügyek körüli teendőit : ezen szabályok szerint a felebbviteli hatóság : *a)* a felebbvitelt felülbirálat nélkül visszautasithatja (197. §.) ; *b)* az iratokat pótlás végett visszaküldheti (198. §.) ; *c)* az alsóbbfoku határozatot feloldhatja [199. §. *a)*] ; *d)* azt megsemmisitheti [199. §. *b)*] ; végül *e)* az alsóbbfoku határozatot : 1. egészben vagy részben helybenhagyhatja ; 2. egészben vagy részben megváltoztathatja ; 3. kiegészitheti.

Bennünket itt csak a megsemmisités kérdése érdekel : ilyennek a Rbsz. 199. §-ának *b)* pontja szerint akkor van helye, «ha valamely lényeges eljárási szabály egyáltalában nem, vagy helytelenül volt alkalmazva» ; a Rbsz. tehát — a BP.-tól eltérően — nem ismer anyagi semmiségi okot s nem ismeri az alsóbbfoku itéletnek ily anyagi semmiségi okból való megsemmisitését. A 178. §. azon föltételek között, melyek mellett bármely itélet ellen a harmadfoku r. b. biróhoz való felebbezésnek van helye, felso-

rolt ugyan olyanokat is, melyek a BP. 385. § ában anyagi semmiségi okoknak vannak mondva, azok fenforgása azonban nem semmiséget von maga után, hanem tisztán felebbvitelre nyujt jogot, melynek igénybevétele esetén a harmadbiróság a fent *a)—e)* alatt felsorolt elintézések bármelyikét alkalmazhatja, amelynek föltételei egyébként megvannak. A (nem rendőri) felebbviteli büntetőbiró különben, midőn anyagi semmiségi ok folytán, minőnek a BP. 385. §-ának 1. *b)* pontja a helytelen minősitést nyilvánitja, találja az itéletet megsemmisitendőnek, nem küldi azt vissza az alsóbbfoku biróhoz, melynek itéletét rendelkezése éri, hanem a BP. 423. § a értelmében maga hoz «a törvénynek megfelelő itéletet»; ha tehát a belügyminiszter igy jár el, legfeljebb a használt kifejezés (megváltoztatás helyett megsemmisités) esett volna kifogás alá, mig a közölt végzésben ugy a kifejezés, mint az eljárás mutatkozik tévesnek.

Elég néhány szóval reámutatni, hogy mily bonyodalmas eljárás szerint folynának le a kihágási ügyek, ha a közölt végzést utmutatónak, irányadónak kellene elfogadni. Már a fent ismertetett esetben is ezek szerint ugyanazt az eljárást kellett volna követni a másodfoku r. b. birónak az elsőfoku itélettel szemben, melynek minősitését nem fogadta el, minőt a harmadfoku hatóság követett a másodfoku itélettel szemben, t. i. azt megsemmisiteni s az iratokat az elsőfoku r. b. biróhoz visszaküldeni, uj itélet hozatala végett. Ez már most a másodfoku hatóság minősitése alapján birálta volna el az ügyet; uj itélete ismét felebbezéssel támadtatván meg, a másodfoku rend. büntetőbiró helybenhagyta volna a másodfoku itéletet, ámde a harmadfoku birónak már most mind a két alsófoku itéletet meg kellett volna semmisitenie s az elsőfoku biróhoz visszaküldeni az iratokat s igy miután az uj itélettel szemben a büntetés mérve miatt még mindig lett volna uj felebbezésnek helye, minden szükség nélkül nyolcz határozat (itélet, végzés) keletkezett volna az ügyben s keletkezhetnék minden hasonló ügyben is.

Önkénytelenül feltolul még egy kérdés a közölt végzéssel szemben, mi köze az egész ügyhöz a harmadfoku végzéssel értesitett «vármegye közönségének»? Hogy fogja ez a további eljárást, melyre utasitva lett, teljesiteni, midőn a másodfoku r. b. biróságot csakis az alispán gyakorolja? Harmadfoku s végső határozatokban már az ilyen «szépséghibáknak» sem volna szabad előfordulniok.

Reá kell itt utalni az Rbsz. idevágó 199. §-ának egy homályos rendelkezésére. E szakasz szerint, ha a felebbviteli hatóság az alsóbbfoku határozatot érdemlegesen felülbirálhatónak nem találja, mert a tényállás nincs kellően kifejtve vagy bizonyitva és a további eljárástól siker várható, az alsóbbfoku határozatot egészben, vagy részben, esetleg az azt megelőző eljárással együtt, feloldja és a körülményekhez képest az eljárás kiegészitésének vagy uj eljárásnak elrendelése mellett, vagy anélkül az alsófoku hatóságot uj határozathozatalra utasitja, tehát a határozat feloldandó, «ha a további eljárástól siker várható», de azért további eljárás elrendelése nélkül is lehet feloldást kimondani? Ugy látszik, a kifejezésbeli tömörségre való tulságos törekvés szülte a homályt; a rendelkezésnek csak ugy van értelme, ha a további eljárás sikerességébe vethető reményt, mint feloldási mellékföltételt, a feloldási főfeltételeknek csak másodikára vonatkoztatjuk s a rendelkezést igy olvassuk: «mert a tényállás nincs kellően kifejtve s bizonyitva s utóbbi esetben a további eljárástól siker várható».

II. A földmivelésügyi m. kir. miniszter, mint harmadfoku r. b. biró 1235/V. A—2/911. sz. a. következően itélt: «A másodfoku itéletet megváltoztatom. X. X.-et, valamint Y. Y.-t bünösnek mondom ki az 1885. évi XXIII. tcz. 24. §-ába ütköző s ugyanezen törvény 185. §-ának 1. pontja szerint büntetendő kihágásban, melyet azáltal követtek el, hogy a gyáraikból kikerülő ártalmas anyagokkal az 1908. évi január 16-án a .... vizét megfertőztették. A büntetés kiszabását azonban azért a cselekményért az 1878: XL. tcz. 31. §-a szerint bekövetkezett elévülés folytán mellőzöm, ellenben egyetemlegesen kötelezem terhelteket, hogy a 900 K szakértői, elemezési és vizsgálati dijakat fizessék meg».

Ime az elévülés fogalmának, czéljának és hatályának teljes félreismerése. Nem is szükséges elméleti fejtegetésekkel bizonyitanom, hogy az elévülés beálltának megállapitása esetén a terhelt sem bünösnek nem mondható ki, sem fel nem menthető, hacsak az elévülés intézményét czéltalannak, indokolatlannak nem kivánjuk tekinteni s nem akarjuk figyelmen kivül hagyni mindazon társadalmi s humanisztikus mozzanatokat, melyek a törvényhozásokat ezen intézmény életbeléptetésére késztették; elég a Rbsz. 151. §-ára hivatkozni, melynek második pontja szerint «megszüntető végzést» kell hozni, «ha az eljárás során annak meginditását, vagy folytatását kizáró körülmény» merült fel, vagy nyert megállapitást; a Kbtk. 31. §-a szerint pedig «a büntető eljárás megindithatása» hat hó alatt évül el: elévülés (vagy talán helyesebb volna azt mondani «elévültség») megállapitása esetén a birónak nem szabad kutatnia sem, hogy a terhelt bünös-e, vagy ártatlan, annál kevésbbé szabad ezt itéletben megállapitania, hanem egyszerüen be kell szüntetni az eljárást s ez esetben a Rbsz. 214. §-a értelmében legfeljebb a «vétkes mulasztásával» okozott költségekben marasztalható el, de semmiesetre sem a «szakértői, elemzési és vizsgálati dijak» megfizetésében.

Dr. Nagy Árpád,
vm. t. főügyész.

Jegyzetek a franczia igazságszolgáltatás köréből.

Bizonyitás. Jegyzőkönyv.

Hazánkban a biró erejének technikai munkától szabad részét ugyszólván teljesen a bizonyitás veszi el; magának vagy segédjének legtöbb idejét a jegyzőkönyvvezetés köti le. E tekintetben Francziaországban egész más állapotok vannak.

Az okirati kényszer, az okirat belajstromozása, az «enregistrement», s az ehhez füzött jogkövetkezmények a perek légióját fojtják meg keletkezésükben s ölik meg rövidesen születésük után.

Sajátságos, hogy az okirati kényszer oly időben keletkezett, midőn még Francziaországban is kevés volt az irni-olvasni tudók száma.

1566-ban mondotta ki az ordonnance de Moulins, hogy 100 livret felülhaladó ügyekben a biróság nem fog tanubizonyitást elfogadni, ez ügyekben irott szerződés kötendő «*pardevant notaires et témoins*», majd átvette e szabályt az 1667-iki ordonnance on keresztül a code civil 1341. §-a is azzal a módositással, hogy 100 livre helyett az értékhatárt 150 frankra emelte, helyesebben szállitotta le.

Francziaországban tehát négy és fél század óta a jogi forgalom jobbára irásbeli jogügyletekre van alapitva; természetes, hogy ez a szabály az értékhatáron alul is érezteti hatását.

Vannak azonban ügyek, ahol az irásbeliség értékhatárra tekintet nélkül kötelező, nevezetesen egyfelől az anyagi jog: a jogügylet létrejötte, másfelől a bizonyitás szempontjából.

Semmis, ha nem foglaltatik irásba például az élők közti ajándékozás, a jelzálogadás.*

Tanuval nem bizonyitható: a bérleti szerződés ha még foganatba nem vétetett, a peregyezség (vitás), az antichresis, az igazságügyi segédszemélyek állásának eladása, a személyi állapotokra vonatkozó jogügyletek, stb.

Természetesen a fenti általános szabály alól vannak kivételek; a legfontosabb ezek közül az, amelyet a code de commerce tesz 109. §-ában, mely szerint kereskedelmi ügyekben 150 frankon alul is helye van a tanubizonyitásnak, ha a biróság ezt helyesnek találja.**

Mig tehát a polgári biróság keze meg van kötve s tanubizonyitást 150 frankon aluli ügyben el sem rendelhet, addig az elrendelés kereskedelmi ügyekben *tisztán a biróság diszkrécziójától függ.*

Mielőtt rátérnénk annak kifejtésére, hogy e szabálynak mi a hatása Francziaországban, legyen szabad pár szóval megemlékezni arról, mi jelentősége lehetne e szabálynak hazánkban.

Az az ellenérv, hogy az irásbeliség meghonositását az irni-olvasni tudás és a müveltség hiánya gátolná — a fenti adattal szemben alig állhat meg.

Nézetünk szerint talán a müveltség hiánya még fokozottabb mérvben teszi szükségessé az irásbeliséget — fontosabb ügyekben.

Nemzeti szempontból jelentős reform volna, ha a jogügyletek legalább fakultative egy állami hatóság előtt köttetnének, de a

* Garsonnet. II. 297.

** A gyakorlat igy értelmezi e szakaszt.

«*fakultative*» szó ugy értendő, hogy a néphez mindenképpen közel legyen az, ki előtt szerződéseit kötni akarja.

A pénzügyi eredmények sem volnának megvetendők. A forgalmi adók nem csusznának ki az állam kezéből.

Az «enregistrement» bevételei az örökösödési illeték beszámitásával 800 millióra irányoztattak elő 1911-ben; a «timbre» (bélyeg) jövedelmekkel együtt körülbelül egy milliárd frankot szolgáltat a forgalom, többet mint az egyenes adók, vagy a vámok, vagy a fogyasztási adók, szóval az állam összes bevételeinek egynegyed részét.

Illetéki jövedékügyünket csakis egy gyökeres igazságügyi reform orvosolhatja, melynél a Francziaországban elért igazságügyi és pénzügyi eredmények hatása alól alig térhetnénk ki.

Hazánkban nagy létjogosultsága volna értékhatáron felül a formula-monopoliumnak. A jogügyleti aktusok bélyeges papiron történjenek, melyeknek általános szövegét az állam előre megállapithatná. A formulákat az állami gyártmányok árusitói hoznák forgalomba.

A lajstromozás a mai illetékelés végetti bemutatást pótolná, persze hatályosabban. A szankczió: bizonyitási hátrányok és a lelet.

Módot lehetne találni arra is, hogy a felek a szerződéseiket *előre megállapitott és be is tartott taksa* szerint hatósági személylyel vagy ügyvéddel készittessék. Alkalmas mód volna talán az, ha a szerződés készitői közvetlen a féltől dijat el nem fogadhatnának, hanem az ügyleti papirról elválasztott szelvények értékét váltaná be a hatósági személy illetőleg ügyvéd s fizetné ki az illeték levonása után az állam.

Ez mind a kivitel dolga; ehelyütt csak azt kell konstatálnunk, hogy egy oly igazságügyi reform lenne, amely az igazságügynek és a gazdasági életnek használna, az államnak pedig uj bevételi forrást biztositana.

De térjünk vissza megkezdett utunkhoz; lássuk, miben nyilatkozik az okirati kényszer hatása a perre.

A tanubizonyitás értékével ehelyütt hosszasabban nem lehet foglalkoznunk, de meg kell jegyeznünk azt, hogy ugy látszik, mintha a tanuvallomás értéke mintegy a kultura fokmérője volna. A római jog azt tartotta, hogy «contra testimonium scriptum non scriptum non volet»,* már a középkori jogban a tanubizonyitás nagy erőre kap, s Francziaországban uralomra vergődik a «*temoins passent lettres*» elve, mig az ujkorban tekintélye alá kezd szállni. de a legujabb korra vár a feladat, hogy azt a legszükebb hatások közé szoritsa.

Tisztán pertechnikai szempontból: a tanubizonyitás mellőzése egy léleköző munkát tesz majdnem feleslegessé: a jegyzőkönyvvezetést.

1907-ben 136,927 pert fejeztek be a franczia törvényszékek, 73,697-et (54%) kontradiktorius itélettel. Ezzel szemben 13,361 esetben rendeltek el tanubizonyitást; tehát az összes ügyeknek nem egész 10, a kontradiktorius ügyek 18%-ában. Minden tizedik befejezett, s minden ötödik kontradiktorius ügyben rendeltek tehát el tanubizonyitást. S honnan kerülnek ki ezek az esetek? E tekintetben az általános statisztika felvilágositást nem nyujt, de következtethetünk.

Párisban 2806 esetben rendeltek el tanubizonyitást. A szegényjog munkásbaleseti ügyekben hivatalból illeti meg a felperest. A szegényjog megadatott 1856 ilyen esetben (1909-ben, nyomtatásban meg nem jelent statisztika).

E két adat összevetéséből megállapithatjuk, hogy tanubizonyitás ugyszólván csak ott használtatott, ahol más bizonyiték nem is képzelhető: legfőbb csoport baleseti kártérités.

Ezek az adatok különben csak eredményei a fent ismertetett szabálynak, mert a polgári törvényszék elé 150 frankon felüli ügyek tartoznak.

Ha most még a tanubizonyitásos ügyekhez hozzászámitjuk is azt a 18, illetőleg 31 esetet, ahol a biróság a felek személyes megjelenését (két formában: *interrogatoire sur faits et articles* és *comparation personnel des parties)* rendelte el, azt mondhatjuk, hogy a törvényszék az összes ügyek *több mint* $^{8}/_{10}$ *részét intézte el jegyzőkönyvfelvétel nélkül,* mert azok a magánjegyzetek, amelyeket a biró a plaidoirie-k alatt tesz, jegyzőkönyvnek nem tekinthetők.

* Inst. Just. lib. III. ti. XIX. §. 12.

De vizsgáljuk meg most, milyenek a viszonyok ott, ahol a tanubizonyitást a törvény megengedte.

Előre kell bocsátanunk, hogy a tanukra való hivatkozással nem lehet oly könnyen visszaélni, mint nálunk. Miután minden tanut a fél maga idéz, s minden idézésért külön dij fizetendő, az ügyfél már ezért is meggondolja, hogy hány tanu kihallgatását kérje; de *öt* tanun tul a biróság pernyertesség esetén sem itél meg költséget.

A megidézett tanu elmaradása esetén a *félnek* tartozik 10 frank kártéritéssel és ezenfelül első izben 100 frankig terjedhető, második alkalommal *100 frank nem mérsékelhető és kötelezően* kiszabandó pénzbirsággal büntettetik.[1]

A tanubizonyitást, az «*enquête*»-*et* semmiség terhe mellett nyolcz nap alatt be kell fejezni, amennyiben a bizonyitást elrendelő végzésben hosszabb határidő nincs kijelölve.

A tanu vallomása előtt esküszik; esküje két szó «*je jure*», esküszöm. Vallomását egyfolytában mondja el s kérdéseket csak annak végén szabad hozzá tenni.

A törvényszék előtt kétféle eljárás van: rendes és sommás.

A *rendes* eljárásban az «enquête» ről felvett jegyzőkönyv igen részletes és formalisztikus.

Nem ugy a törvényszék előtti *sommás* eljárásban. Mig a rendes eljárásban a tanukihallgatást megbizott biró nyilvánosság kizárásával teljesiti, addig a sommás eljárás «*enquête sommaire*»-je nyilvános. Ez utóbbi esetben, ha az ügyben a törvényszék utolsó fokon itélkezik, *jegyzőkönyv egyáltalán nem vezettetik*, csak az itélet foglalja magában: «le résultat de leurs dépositions», a tanuvallomások *eredményét.*

Ugy, hogy a fent kimutatott 13% a valóságban 11%-ra sülyled le, s az ügyek $^{9}/_{10}$ része tehát az, amely jegyzőkönyv nélkül intéztetik el.

Ha még megemlitjük, hogy a jegyzőkönyv nélküli enquête szerint folyik a tanukihallgatás a *référé*-eljárásban[2] is, s hogy ennélfogva az egész référé-eljárás pár szavas jegyzőkönyvvel bonyolódik le, akkor tisztában lehetünk körülbelül azzal, minő szerepe van a jegyzőkönyvnek a *polgári tribunal* előtt.

Azt hihetnők, hogy a *békebiró* előtt a tanubizonyitás gyakoribb; itt ugyanis gyakrabban fordulnak elő 150 frankon aluli ügyek. Nem igy van, mint alább látni is fogjuk.

Ha az ügy felebbezés alá kerülhet, a jegyzőkönyvnek magában kell foglalni a tanuvallomások lényegét, tanuk szerint külön-külön. De ha utolsó fokon itél a békebiró, *jegyzőkönyvet nem vezetnek,* s csak az itélet indokolásában kell reprodukálni a vallomások értelmét: «le sens général des dépositions». E szabály értelmét ugy foghatjuk fel, ha elgondoljuk, hogy a békebiróságok összes itéleteik $^{3}/_{4}$ részét *utolsó fokon hozzák.*

Mint fent emlitettük, az okirati kényszer értékhatáron alul is érezteti hatását. 1907-ben 148, 30 kontradiktorius itéletet hoztak a franczia békebiróságok; 22,014 esetben rendelt el a biróság tanubizonyitást (enquête), tehát a kontradiktorius ügyeknek mintegy *15*%-ában.[3]

Most ha számitásba vesszük, hogy a fenti arány szerint az itéleteknek csak $^{1}/_{4}$ része (pontosan 1907-ben 24·3%) felebbezhető, tehát jelen esetben 5,200, ennyi (1·4%) lehet azon ügyek száma, ahol formális jegyzőkönyv vétetett fel, mig az esetek 98·6%-a a rubrikás könyvbe beirt pár soros feljegyzéssel intéztetett el.[4]

Ugyanez a helyzet a munkabiróság előtt, azzal a különbséggel, hogy egyes irók véleménye szerint[5] a biróságnak itt diszkréczionárius hatalma van arra, hogy a tanubizonyitást megengedje-e vagy sem.

[1] Garsonnet II. 524.

[2] Garsonnet szerint; e sorok irója nem tapasztalta, hogy référé-eljárásban tanura hivatkoztak volna, a référé sur proces verbaux greffier-je szerint a gyakorlatban kizárva.

[3] Hogy a békebiróságok előtt, bár oda tartoznak a 150 frankon aluli ügyek is, a tanubizonyitás ritkább, ennek oka valószinüleg az, hogy ez az ügycsoport, amelyben a tanukihallgatás leggyakoribb: *nem kötelemszegés miatti kártérités,* részint a munkásbaleseti eljárás, részint a büntető perhez való hozzákapcsolódás révén, a törvény, illetőleg szokás folytán en masse kiesik a békebiróság hatásköréből.

[4] E szám, ha a helyszini szemléket is leszámitjuk, *96·3*%-ra fogy le.

[5] Garsonnet III. 42; 26. jegyz.

Kétségtelenül megilleti ez a jog a kereskedelmi törvényszéket, mint fentebb már jeleztük is. Statisztikai adatokat a franczia igazságügyi jelentések nem tartalmaznak arra nézve, hogy a kereskedelmi biróság hány esetben rendelt el tanubizonyitást; következtetni azonban lehet; nevezetesen ha megfontoljuk, hogy 150 frankon aluli ügyekben, ahol a tanubizonyitás joga diszkréczionárius hatalomtól nem függ, mily ritkán vették igénybe a bizonyitás e nemét, sejthetjük mily nagy a szám kereskedelmi ügyekben, ahol az a biró szabad mérlegelésétől függ.

Ott, ahol elrendeltetett, a jegyzőkönyvet nem a rendes, hanem a sommás eljárás szabályai irányitják; nevezetesen, ha a biróság végső fokon határoz, az általános kérdések mellett a vallomások értelmét (sens général), ha az itélet felebbezhető, minden egyes tanuvallomás foglalatát (résultat) tartalmazza. Ez a tanubizonyitás képe Francziaországban és egyszersmind a jegyzőkönyvvezetésé is. Nem szorul igazolásra ugyanis, hogy a jegyzőkönyv nagyobb része tanuvallomások megörökitésére szolgál. A mi jegyzőkönyvi betegségünk nem oly egyszerü probléma, mint ahogy gondolhatnók, s nem lehet oly könnyen itéletet mondani felette, mint ahogy hisszük és tesszük akkor, mikor ugy érezzük, hogy jobb sorsra hivatott energiánkat felemésztette az eszköz: a jegyzőkönyv, anélkül, hogy a czélt: az igazságot megközeliteni tudtuk volna. Ha elfogulatlanul akarunk itélni, vissza kell tekintenünk abba az időbe, amikor a jegyzőkönyv gondolata reformgondolat volt.

Mikszáth Kálmán e kor egyik legjobb ismerője mondatja a «Vén Gazember» czimü regényében, a szolgabirájával, hogy ha az ember nem tud mit csinálni, legokosabb ha jegyzőkönyvet vesz fel. «Vegyünk fel tehát a dologról jegyzőkönyvet. Ez a czivilizáczió szimboluma. Csak az az ország lehet boldog és szilárd, ahol az előforduló bajok és esetek jegyzőkönyvbe vannak felvéve.»

A 67-es átalakulások kora volt ez, amikor a nemzet türelmetlenül kereste az ösvényeket, melyek kelet felől nyugatra vezetnek; az ingatlanforgalom teljes szabadsága, a szabad kamatvétel, az egyéni birtoklás a közös helyett, a legelők felosztása, a mi kereskedelmi törvényünk, mind egy bölcsőben ringott a «*jegyzőkönyv*»-vel.

E kor államát a jövő történetirója talán ugy fogja jellemezni: «*vakon bizott az emberekben, de bizalmatlan volt saját hatóságaihoz*», ezért a forgalmat szabaddá tette, hatóságai kezét pedig megkötötte: jegyzőkönyvvel, felebbezéssel, erős rendelkezési elvvel s más egyébbel.

Megvolt rá az oka: a hatóságokat már ismerte, az embereket még nem. Ma kezdi ismerni az embereket is.

De térjünk vissza utunkhoz.

A hatóságok iránt táplált jogos bizalmatlanság egyfelől, a kultura sallangjai után való vágy — mi szebb egy szép jegyzőkönyvnél — meg az osztrák hatás, belevitték a nemzetet ebbe a nagy névmagyarositásba, melynek tanulságait ma már világosan láthatjuk.

Társadalmi bajokat gyógyitani, osztályok, nemzetiségek, fajok harczát enyhiteni — jegyzőkönyvvel nem igen lehet.

A jegyzőkönyvvezetés *gyakorolhat* kényszeritő hatást a rossz hatósági személyre, de az *bizonyos*, hogy a jókat feltétlenül elvonja kötelességük teljesitésétől.

A bünvádi per jegyzőkönyve szabatosabb, mint a polgárié. Nézzünk meg egy budapesti büntetőjárásbirósági középrendes aktacsomót: egy betüjogász szemében valóságos gyönyörüség.

Milyen szép rendőri jelentések, mennyi szép alszám, a tanuk *belépnek* s hüségesen számot tesznek a fontos esetről — mindez szépen irva — tisztázva, aláhuzgálva.

S kérdem, van-e sok jószágunk, amely kevésbbé volna megvédve, mint a becsületünk? S hogy a védelem ilyen gyatra, nem leginkább az ügy fontosságával arányban nem álló proczedurák, nem az a rendszer teszi-e, amely az igazságszolgáltatás sulypontját áthelyezi az itélethozatalról a jegyzőkönyvvezetésre.

Mondják, hogy az itélet enyhesége és a jegyzőkönyv között is van bizonyos összefüggés, de ne immoráljunk hosszabban a kérdés felett.

Az eredmény az, hogy az állam a kivételtől, a hatósági tudatlanságtól és rosszakarattól való félelmének feláldozza a szabályt: az értelmes és jóakaratu tisztviselő munkáját, és veszélyezteti magát az értelmet és a jóakaratot.

Ugyanez áll a polgári igazságszolgáltatásra nézve is.

Természetesen ez a felebbezési rendszerrel is kapcsolatban van. Sok felebbezés, sok jegyzőkönyv.

De ha igy áll a helyzet: tisztán czélszerüségi kérdés ez? S ha az; s ha Francziaország elbirja, hogy békebirái jobbadán minden jogászi előképzettség nélkül jegyzőkönyv mellőzésével itélkezzenek, vajjon nem bizhatunk-e mi is meg jogi nevelésben részesült járásbiráinkban, hogy korlátolt értékhatár mellett jegyzőkönyv nélkül, vagyis lajstromos jegyzőkönyvvel itélkezzenek?

A felelet előtt meg kell állanunk.

A magam részéről nem tartanám aggályosnak sem a jegyzőkönyv eltörlését, sem a felebbvitel korlátolását mérsékelt értékhatáron alul. «Fiat mundus et pereat iustitia.» Rossz itéletek mindig lesznek, de adjunk legalább időt a birónak, hogy ha akar, jót csináljon. A jegyzőkönyvvezetés nagyon költséges ellenőrzés, sokkal költségesebb és kevésbbé hatályos, mint a jól kezelt fegyelmi jog.

Viszont tisztában vagyok azzal, hogy ez a meggyőződés népszerüségre aligha fog hamarosan vergődni. Különösen addig nem, mig a szomszéd államok ez utra rá nem térnek. Mindig lesznek nemzetiségi, faji és osztályfélelmek, amelyek más hijján: a jegyzőkönyvbe fognak menekülni.

Igy kapcsolódik hozzá a biróba vetett bizalom utján a jegyzőkönyv kérdése a társadalmi élet problemáihoz.

Dr. Mandel Zoltán.

A végrehajtási törvény 222. §-ához.*

Nem osztom dr. Sulyok Kálmán ügyvéd ur azon felfogását, hogy az idézett §-ban meghatározott «pénzbüntetés» a végrehajtatót illeti, ellenben helyesnek tartom a judikatura azon álláspontját, hogy a 222. §-ban meghatározott pénzbüntetés czimén befolyt összeg a kincstárt illeti meg.

Teljesen igaza van dr. Sulyok Kálmán urnak abban, hogy a végrehajtási törvény a pénzbüntetés és pénzbirság müszavakat nem különbözteti meg oly élesen, mint a bünvádi perrendtartás, mely pénzbüntetés alatt szabadságvesztésbüntetésre átváltoztatható, pénzbirság alatt szabadságvesztésre át nem változtatható marasztalást ért; abból azonban, hogy a végrehajtási törvény a két mükifejezést összezavarja (v. ö. végrehajtási törvény 222. és 236. §.), éppen nem következik, hogy ott, ahol a két müszó valamelyikét használja, alattuk egy harmadik fogalmat: a legális kötbért értené.

Az is igaz, hogy a 222. §-ban meghatározott pénzbüntetés nem változtatható át szabadságvesztésbüntetésre, ebből azonban ismét csak annyi következik, hogy nem tekinthető a bünvádi perrend értelmében vett pénzbüntetésnek, (mint például a polgári perrendtartás 206. §-a alapján a renitens tanuval szemben kiszabott és szabadságvesztésre átváltoztatható pénzbüntetés), hanem csupán az következik, hogy a végrehajtási törvény 222. §-ában meghatározott marasztalás nem pénzbüntetés, hanem pénzbirság, de megint nem következik, hogy kötbérnek tekinthető lenne.

Dr. Sulyok Kálmán ur ugyan arra támaszkodik, hogy a végrehajtási törvény a pénzbirság és pénzbüntetés szavakat nemcsak a megfelelő fogalmakra használja következetlenül, hanem némely helyen (mint például a 236. §-ban) pénzbirság alatt kötbért jelez.

Azonban dr. Sulyok Kálmán ur csupán általánosságban utal arra, hogy a végrehajtási törvény rendelkezéseiből kifolyólag a 236. §-ban emlitett pénzbirság alatt kötbért jelez, de nem jelöli meg dr. Sulyok Kálmán ur a végrehajtási törvény azon rendelkezéseit, melyekre ezt a következtetését alapitja.

Sőt a 236. §. éppen olyan rendelkezéseket foglal magában, melyek kizárják, hogy az ott meghatározott pénzbirságot kötbérnek tekintsük.

A kötbér ugyanis a kártéritésbe betudandó, ellenben a 236. §. szerint a pénzbüntetés a kártéritésen felül jár, ami csak ugy magyarázható, hogy a kártérités a végrehajtást szenvedőt, ellenben a pénzbirság a kincstárt illeti.

Másrészt a kártérités (mint minden más köztörvényi igény) keresettel vagy viszonkeresettel érvényesitendő, a 236. §. rendelkezései

* L. Jogt. Közl. mult heti szám.

szerint ellenben a pénzbirság peren kivüli eljárás keretében a feleknek csupán meghallgatása mellett szabatik ki, továbbá a kártérités felett itélettel, a pénzbirság felett végzéssel dönt a biróság az idézett § értelmében.

Az eljárás ezen bifurkálása által a 236. §. éppen azt fejezi ki, hogy az ott meghatározott pénzbirság nem kötbér, nem magánjogi igény, nem a végrehajtást szenvedőt illeti.

Nem fogadom el dr. Sulyok Kálmán ur azon felfogását sem, hogy a sértett jogrend már az itélet meghozatala által helyre van állitva és hogy a végrehajtás sikeréhez csupán magánérdek füződik.

Ha alperes magatartása a jogrendet sérti, a jogrend nem az itélettel állittatik vissza. Az itélet csupán azt a módot állapitja meg, melylyel a sértett jogrendet helyre kell állitani, azonban a helyreállitás csupán akkor van befejezve, ha alperes az itéletnek eleget tesz, vagy azt vele szemben kikényszeritik.

Ha pedig dr. Sulyok Kálmán ur annak bizonyitására, hogy a végrehajtás már csupán a magánérdek szféráiban mozog, arra hivatkozik, hogy hivatalból végrehajtás nem rendelhető el, ne felejtse, hogy a polgári per sem indulhat meg hivatalból (prts. 7. §.) és itéletet sem lehet hozni, ha a per szünetelés folytán megszünik.

Nem fogadom el dr. Sulyok Kálmán ur azon érvét sem, hogy a 222. §-ban meghatározott pénzbüntetés nem egyéb, mint kártérités a végrehajtató számára, akit a végrehajtást szenvedő a teljesités mulasztása által bizonytalanságban tart, illetve, hogy ez a pénzbüntetés ezen kárnak «fel nem becsülhető, de valószinü egyenértéke».

Fennálló jogunk csupán damnum emergenst és lucrum cessant ismer; amit dr. Sulyok Kálmán ur kár czimén körülir, egyik fogalom alá sem esik, a fennálló jog rendszerébe nem illeszthető be.

Nem tekintem végre döntőnek dr. Sulyok Kálmán ur azon érvét sem, hogy a kincstár nem intézkedik hivatalból a pénzbüntetés behajtása iránt, hanem a végrehajtató kérelmétől teszi függővé.

Minthogy a pénzbüntetés csupán a teljesitési határidő eredménytelen letelése után válik esedékessé, minthogy az állam nem tarthatja evidencziában, hogy magánköveteléseknek eleget tesznek-e vagy pedig nem, minthogy a végrehajtási törvény 222. §-ában meghatározott pénzbüntetés végvonalban egy oly magánjogi igény érvényesitését czélozza, melyről a hitelező lemondhat, illetve mely helyett mást is elfogadhat, az állam a pénzbüntetés behajtását ezen czélszerüségi szempontok tekintetbevétele folytán a végrehajtató idevágó kérelmétől teszi függővé.

Dr. Darvai János.

A Curia 8171/1911. B. sz. határozatához.

A Jogt. Közl. 5. számához mellékelve volt Büntetőjogi Döntvénytár 26. jogesete egy a BN. 43. §-ába ütköző és annak 45. §. 1. pontja szerint minősülő, tehát hivatalból üldözendő kerités büntettét tárgyazza.

K. J.-né vádlott sértettet más részére házasságon kivüli nemi közösülés, vagy fajtalanság czéljára önérdekből megtévesztő üzenet utján, tehát csalárdsággal törekedett megszerezni. A tábla a hivatalból üldözendő büncselelekmény tényálladékát állapitotta meg, a Curia pedig a BP. 385. §-ának 1. *a)* pontjára alapitott semmiségi panaszt, mint alaptalant elutasitotta.

Ellenben W. Gy. vádlott védőjének ugyanerre a pontra alapitott semmiségi panaszát alaposnak találta és ezt a vádlottat a BP. 326. §-ának 1. pontja alapján fölmentette.

A határozat indokolása a következőket mondja: «A BN. 43. §-ának rendelkezése szerint a kerités fogalma minden esetben a nőnek más részére való megszerzését, vagy megszerzésére való törekvését feltételezi, midőn tehát valaki a maga számára szerzi meg, vagy törekszik megszerezni házasságon kivüli nemi közösülésre a nőt, ebben a cselekményben a keritésnek egyik lényeges alkateleme hiányzik. Minthogy pedig a valónak elfogadott tények szerint W. Gy. vádlott, ha K. J.-nét ő birta is rá a cselekmény elkövetésére, ezáltal a sértettet a nemi közösülésre megszerezni törekedett ugyan, de nem más, hanem a maga részére, ennélfogva ez a cselekménye a BN. 43. §-ának a meghatározása alá egyáltalán nem esik.»

Teljesen téves a Curia ama határozata, melylyel W. Gy. vádlottal szemben egyáltalán nem látott büncselekményt fenforogni, holott «a valónak elfogadott tények szerint W. Gy. birta rá K. J.-nét a cselekmény elkövetésére!» Igaz ugyan, hogy W. Gy., ki a nőt saját maga részére igyekezett megszerezni, nem mondható ki a BN. 43. §-ába ütköző kerités vétségének, sem a 45. §. 1. pontja szerint minősülő büntett tettesének, mert ezt a BN. 43. §-ában körülirt tényálladék fogalmilag kizárja. De a W. Gy. cselekménye olyan összetett cselekmény, mely egyfelől a BN. 43. §-ának szitáján büntetlenül juthat keresztül, de amely másfelől megakad a Btk. 69. §. 1. pontjának rostáján!

A hivatkozott curiai határozat figyelmen kivül hagyta azt a valónak vett körülményt, miszerint W. Gy. volt az, ki K. J.-nét szándékosan reábirta, hogy a nőt részére megszerezni igyekezzék. W. Gy. ezáltal a BN. 43. §-ába ütköző kerités vétségének, esetleg amennyiben az ő megbizásából történt a megtévesztő csalárd üzenet, a BN. 45. §-ának 1. pontja szerint minősülő kerités büntettének felbujtója.

Hogy a keritésnek ilyen felbujtása fogalmilag nincs kizárva, azt a BN. javaslatának a 43. §-ra vonatkozó miniszteri indokolás IV. pontjából is kitünik, mely szerint: «Ha a megszerzés egy meghatározott egyén részére annak tudtával és segitségével, vagy megbizásából ment végbe, ugy felbujtóval, vagy bünsegéddel állunk szemben.»

Az ismertetett jogeset szerint K. J.-nét bünösnek mondották, mert W. Gy. «rábirása» folytán keritett, W. Gy.-t pedig felmentették, holott talán ő volt az egész büncselekménynek értelmi szerzője!

A miniszteri indokolást indokolnánk, ha rámutatnánk azokra az okokra, amelyek folytán a keritésre való ilyen rábirás büntetendő.

Ha nem is büntethető az, aki egyedül saját maga igyekszik maga részére a nőt a BN. 43. §-ában jelzett czélokra megszerezni, ebből még nem következik az, hogy ama cselekmény sem büntetendő, amelylyel valaki egy harmadik személyt bujt fel arra, hogy ez az ő (a felbujtó) részére keritsen!

Az angol felsőbiróságok legujabb polgári ügyforgalmi statisztikája.

Évről-évre, igy a tél vége felé, szinte mathematikai pontossággal szokott megjelenni az angol statisztikai hivatalnak ismeretes testes kiadványa: az angol polgári biróságok legutóbbi ügyforgalmi kimutatása. És évek óta mindig a kiváló Sir John Macdonall irja hozzá a bevezetést ehhez a nem annyira szórakoztató, mint fölöttébb tanulságos munkálathoz, amely bevezetés messze felülhaladja a konvenczionális előszó-félék megszokott szinvonalát s alapos tanulmányszámba megy. Ez évben is pontosan elkövetkezett ez a jeles statisztikai munkálat a Sir John Macdonall bevezető tanulmányával egyetemben, mely hüségesen és a leglelkiismeretesebb alapossággal ad számot az angol polgári biróságok 1910. évi — mert most ez van soron — tevékenységéről és ügyforgalmi számadatairól.

Ezek a számadatok pedig egy életerős nemzet tekintélyes birói testületének méltó büszkeségei. Minden egyes ilyen statisztikai kiadvány szembetünő jelzőköve a czéltudatos, akadályt nem ismerő fejlődésnek és előrehaladásnak. Ime, ezen legujabb számadatokból is csak azt látjuk, amit a most egy éve ezen a helyen közzétett kimutatásunkban is konstatáltunk, hogy az általános ügyforgalom statisztikája nem emelkedik, hanem fokozatosan apad. Ezt a legjobb akarattal sem mondhatjuk el a magyar biróságok ügyforgalmáról, amely ellenkezőleg évről-évre oly aránytalan emelkedést mutat, hogy az a mostani rendszer mellett, a meglevő birói létszám a megfelelő alapossággal és gyorsasággal hovatovább nem lesz képes ellátni. Igy van ez nemcsak az alsó, hanem a felsőbb biróságainknál is. Angolországban meg az ügyforgalom apadása szinte rendszeres, sőt legutóbb a King's Bench Division, az elsőfokban eljáró három biróság közt a legtekintélyesebb, már elérte azt, hogy a mostani ügyforgalmánál kevesebb még nem volt az 1873 iki szervezés óta. De éppen ugy lényeges az apadás, akár a Court of Appeal-nál, akár a Chancery Divisionnál, de meg a válóperek tekintetében is.

Megtudjuk a most közzétett s az angol jogi lapokban is

legujabban ismertetett statisztikai adatokból, hogy a Court of King's Bench-nél, melyet magyarul helyesen királyi táblának nevezhetnénk, bár nem fedi teljesen a mi kir. tábláink fogalmát, 1910-ben összesen 61,899 ügyet tettek folyamatba, mely lényeges apadást mutat az előző évi 62,978 ügygyel szemben. A district registrar-ek előtt folyamatban volt ügyekből 1176 felebbezés került a King's Bench elé, ebből 1910-ben 1056 felebbezést biráltak el érdemben, a következő eredménynyel: 637 határozat helybenhagyó, 182 feloldó és 237 megváltoztató. Az érdemben letárgyalt keresetek száma 1910-ben emelkedett csaknem százzal (2234, mig 1909-ben: 2126). Sir John Macdonall az ő fentebb emlitett bevezető tanulmányában e körülmény okát abban találja meg, hogy 1910. év második felében a King's Bench-nél emelték a birák létszámát.

A Court of Appeal-nél, mely a High Court of Justice-tól hozzá vitt ügyekben gyakorolja a felebbvitelt s amely felett már csak egy felebbezési fórum van: a House of Lords: az ügyek száma 1910-ben az előző évi 826-ról 814-re apadt. A tárgyalás alá került ügyekből 387-ben helybenhagyták, 211-ben pedig megváltoztatták az alsóbiróságok itéletét, avagy végzését. A vonatkozó kimutatások szerint az Appeal Court I. (King's Bench) 1910-ben összesen 201 napon tárgyalt, vagyis éppen annyiszor, mint a megelőző esztendőben, mig az Appeal Court II. (Chancery) tárgyalási napjainak száma tizenhárommal kevesebb, mint 1909-ben volt, vagyis: 198. A most nevezett két utóbbi felebbviteli biróság öt napon át tartott együttes tárgyalást.

Ami a High Court of Justice-nek első osztályának, a Chancery Division-nak 1910. évi ügyforgalmát illeti, itt is csak apadásról beszélhetünk. Ez a nagyfontosságu birói fórum 1910-ben 6006 tárgyalást tartott, mig 1909-ben 6029-et. Az ugynevezett orders in chambers száma 1910-ben 12,686, mig az 1909-ben kibocsátott hasonló végzések száma 13,623 at tesz ki. A Chancery Division birái összesen 1151 napon tárgyaltak, tehát az apadás itt is jelentékeny az 1909. évi 1221, az 1908. évi 1261. és az 1907. évi 1220 tárgyalási nappal szemben.

A Lordok házához, mely egyben a legfőbb felebbviteli biróságot is képezi a Judicial Committee-vel egyetemben, 1910-ben összesen 89 felebbezés érkezett polgári ügyekben, tehát 19-el kevesebb, mint a megelőző esztendőben. Ezen 89 felebbezés közül érdemlegesen letárgyaltak és elintéztek 74-et (1909-ben összesen 60-at), s a hozott itéletekkel 52 ügyben helybenhagyta, 22 ügyben pedig megváltoztatta a House of Lords az alsóbbfoku biróság (Court of Appeal) itéleteit. Másfelől azonban szembetünő a felebbvitt ügyek száma tekintetében az emelkedés a Judicial Committee-nál és pedig 142, az 1909-ik évi 92 felebbezéssel szemben. Ezek közül letárgyaltak 64 ügyet (1909-ben 66-ot) s a hozott itéletek közül a felebbezést elutasitó: 43; a felebbezésnek helyt adó pedig: 21.

Ami végül a házassági pereket illeti, melyek 1857 óta mentek át a parlament hatásköréből a rendes biróságokhoz, ezek száma is erősen fogy. Az 1909. évi 984 válókeresettel szemben 1910-ben csak 909 a válóperek száma, melyből 588 esetben a biróság felbontotta a házasságot, 22 ügyben pedig elválasztó határozatot hozott. *Zsoldos Benő.*

Különfélék.

— **Riesser a Magyar Jogászegyletben.** Neves vendége lesz a magyar jogászvilágnak, Riesser igazságügyi titkos tanácsos, berlini egyetemi tanár személyében, aki e hó 10-én, vasárnap délelőtt 11 órakor a Magyar Jogászegyletben «részvényjogi reformok» czimen előadást fog tartani. Az előadás iránt nemcsak a Jogászegylet tagjai, hanem kereskedelmi és gazdasági életünk összes tényezői részéről is a legnagyobb érdeklődés mutatkozik. Riesser nagyon érdekes ember. Pályafutását mint ügyvéd kezdette meg, mint bankigazgató folytatta és jelenleg egyetemi tanár. E hármas minőségében különös alkalma volt a részvénytársaságok üzleti, jogi és gazdasági szervezetébe betekintést nyerni és ezen az alapon fejtette ki reformeszméit, amelyek a magyar jogászgyülés tárgyalásaira is kétségkivül nagy befolyást gyakoroltak. Irodalmi munkáiban Riesser főleg a tőzsdetörvény, a kereskedelmi jog és a csekktörvényhozás reviziójával, ujabban pedig a váltójog nemzetközi egyenlősitésével foglalkozik. Riesser azonban nem elégedett meg azzal, hogy reformeszméit a katedrán és tudományos munkáiban hirdesse, hanem igyekezett azoknak a gyakorlati életben is érvényt szerezni. Az ő agitácziójára alakult meg 1909-ben Németországban a német ipari és kereskedelmi érdekek védelmére az immár hatalmas politikai tényezővé fejlődött Hansabund, amelynek megalakulása óta elnöke. Riesser reformeszméi azonban nemcsak szerzőjük egyéni érdekességénél fogva számithatnak a magyar jogászság, sőt az ipari és kereskedelmi körök érdeklődésére, hanem különös fontosságot az a körülmény kölcsönöz Riesser előadásának, hogy az általa propagált reformgondolatokat a magyar jogászgyülés részben magáévá tette és igy mindenesetre az ő fejtegetései nagy sulylyal fognak latba esni e reformok törvényhozási keresztülvitelénél.

— **Patriarchális igazságszolgáltatás.** Egy vidéki járásbiróság, egy budapesti járásbiróság megkeresése folytán, 1912 február 25-ére (vasárnapi nap!) tüzte ki a tanukihallgatás idejét. A tanu február 23-án megjelent az illető biró előtt s «arra való tekintettel, hogy 25-én elfoglaltsága miatt kihallgatásra meg nem jelenhetik, kérte kihallgatását ezuttal foganatositani». A biró a kihallgatást azonnal foganatositotta s ezt a jegyzőkönyvben igy indokolta: «A biróság arra való tekintettel, hogy a távol lakó ügyvédek, illetve peres felek a kitüzött határnapon előreláthatóan ugy sem jelennének meg, a tanukihallgatást foganatositotta».

— **A kir. Curia felülvizsgálati határozatai 1910. és 1911. években.** *Gottl Ágost* curiai tanácselnök ily czimü gyüjteményének 16. kötete jelent meg, mely 100 elvi jelentőségü felülvizsgálati határozatot ölel fel. A nagyértékü anyag bő, rendszeres és betürendes tartalommutatókkal van felszerelve. (Kiadja a Franklin-Társulat. Ára vászonkötésben 9 K.)

— **A kir. itélőtáblák felülvizsgálati határozatai.** *Térfi Gyula* min. tanácsos gyüjteményének most megjelent 14. kötete az 1909. és 1910. években hozott elvi jelentőségü kir. táblai határozatokat, szám szerint nem kevesebb, mint 1011-et tartalmaz. A mü, melyet szintén a Franklin-Társulat ad ki, 935 oldalra terjed és igen terjedelmes és részletes mutatókkal van ellátva. (Ára vászonkötésben 24 K.)

— **Ryhliczky Zoltán váltói.** *Pinterits Károly* tanár, h. törvényszéki könyv- és irásszakértő, igen érdekes füzetben fejtegeti a nevezetes hamisitás esetét, fotografiákban mutatva be az ezen ügyben szerepelt okiratokat, a gyanusitottak kézirásait, egyuttal kitérve az irásszakértői müködés eszközeire és módszereire is.

— **Az ügyvédi szervezet reformjáról** rendkivül érdekes vita folyik az Ügyvédi Körben. A vita során felszólalók az ügyvédi szervezet összes kérdéseit tárgyalás alá vették, de különösen a numerus clausus, az összeférhetetlenség és a fegyelmi eljárás kérdéseivel foglalkoztak. Az utolsó ülésnek nagy érdeklődéssel hallgatott szónokai *Baracs Marczell* és *Teller Miksa* voltak; márczius 7-ikén a vitát még folytatják.

A Jogászegyletben is napirendre került az ügyvédrendtartás, melyet *Nagy Dezső*, az ügyvédrendtartási tervezet szerzője ismertetett. Méltán elégtétellel mutathatott rá Nagy Dezső arra, hogy a szervezeti novella is, a birói és ügyvédi vizsgáról szóló törvénytervezet is az ügyvédrendtartási javaslat több alapvető intézkedését vette alapul.

Valószinüleg a Jogászegyletnek is lesz alkalma az ügyvédi reform fontos kérdéseivel vita alakjában foglalkozni.

— **A Jogvédő Egyesület** a Gyermekvédő Liga megbizásából gyermekjogvédelmi szakosztályt alakitott.

Ezen gyermekvédelmi szakosztály alakitásával meg akarja az egylet valósitani azon régi óhajtást, hogy legyen egy szerv, amely a gyermekek és a fiatalkoruak mindenirányu jogsegélyét egységesen, szervesen és rendszeresen lássa el és tegye magáévá az ügyet abban a pillanatban, amidőn értésére jut, hogy valamely gyermeknek jogi érdeke veszélyeztetve van, vagy ha ezen jogi érdek érvényesitése a gyermek eminens javára szolgál.

Ha tehát bármely hivatal valamely gyermek jogi érdekének veszélyeztetéséről vagy érvényesitésének szükségességéről tudomást szerez, a tényállás közlésével az Országos Gyermekvédő

Liga és a Jogvégő Egyesület gyermekjogvédelmi szakosztályát a további eljárás czéljából keressék meg.

Megjegyezzük, hogy ezen szakosztály müködése az egész országra kiterjed.

A szakosztály ügyésze hivatalos óráit naponként este 6—7-ig tartja a Gyermekvédő Liga VII., Wesselényi u. 6. szám alatt levő helyiségében, ahol a jogsegélyre szorulók személyesen adhatják elő kivánságaikat.

— **A testi sértésekről adott orvosi vélemények** gyakran kaczagtató furcsaságokat tartalmaznak. Igy nincs laikus, aki nagyon furcsának ne tartaná a szakvéleményekben állandóan visszatérő azt a kijelentést, hogy a sérülés nyolcz napon belül, vagy éppen, hogy nyolcz napon tul, de 20 napnál hosszabb időn belül gyógyul. Hogy tudják az orvosok pontosan napra, sőt órára kiszámitani valamely sérülés gyógytartamát? Igen különös hatást kelt azután, ha a főtárgyaláson kiderül, hogy a tényleges gyógytartam nyolcz nap helyett kilencz nap volt, 8—20 nap helyett 22—24 nap, avagy éppen 20 napon tuli jövendölésnél 8 vagy 18 nap. Az orvosi vélemények e tulságos szabatossága és konkrét esetben is gyakori eltérése oka sokszor az igazságügyi orvosi tanács megkeresésének és ezzel az eljárás elhuzódásának.

— **Az igazságügyi kormány figyelmébe** czim alatt mult heti számunkban közölt panasz, sajnálatos sajtóhiba folytán, ugy szedetett, mintha az az ügyvédszövetség lévai osztálya részéről panaszoltatott volna, holott e panasz a szövetség *dévai* osztályától származik.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Az irásbeli szerződéssel ellenkező egyidejü szóbeli megállapodások érvényesek,** ha a szóbeli megállapodás érvényét vitató fél oly okokat tud kimutatni, melyek érthetővé teszik, hogy a felek miért nem foglalták irásba a kérdéses szóbeli rendelkezéseket, vagy ha az eset körülményeiből egyébként megállapitható a felek oly irányu akarata, hogy a szóbeli kikötések az irásbeli szerződés rendelkezésével szemben joghatályosak legyenek.

Ilyen értelemben döntöttek a német biróságok (R. G. III. 1911 november 3. 548/10.), midőn a szerződő felek a szerződési formulárában foglalt versenytilalmi klauzulát nem törölték ugyan, azonban mindketten tudták, hogy az egyik félnek állásközvetitő irodája van s egyébként is megbeszélték, hogy a versenytilalmi rendelkezés alkalmazásától a konkrét esetben eltekinteni fognak.

Hasonló eset R. G. VII., 1911 nov. 16.

— **Érdekes kártéritési keresetek** felett döntöttek közelmultban a franczia biróságok azon esettel kapcsolatban, hogy Francziaország püspökei templomban, szószékről kihirdetett pásztorlevelükben az állami jellegü népiskolákról ugy emlékeztek meg, mint amelyek a tanulók hitére és erkölcsére nézve egyaránt veszélyesek.

A tanitók különböző egyesületei nem hagyták annyiban a dolgot, hanem kártéritési pereket tettek folyamatba a pásztorlevél szerzői ellen.

A polgári biróságok tulnyomó része (a párisi és a donai-i cour d'appel, a tribunal de Cahors) elismerte a tanitói szakegyesületeknek kereshetőségi jogát, mert a szóban lévő esetben az egyesület tagjainak anyagi s még inkább erkölcsi kollektiv érdekeiről van szó, már pedig ezeknek esetleg birói uton is oltalmazása az ilyen hivatásbeli egyesületeknek törvény által megengedett s az egyes alapszabályokban is kifejezésre juttatott feladatát képezi.

A perbe vont egyházi személyek kártéritési kötelezettségének megállapitásához pedig elég alapot nyujt a Code civil 1382. art., mely egész általánosságban kimondja, hogy mindenki köteles azon kárt megtéritení, melyet valamely cselekménye által másnak okozott. Az pedig kétségen kivül áll már a franczia joggyakorlatban, hogy nemcsak közvetlenül vagyoni, hanem morális jellegü kár is lehet kártéritési tényalap.

Dr. Vajda Lipót hatvani ügyvéd, telekkönyvi ügyekben is jártas, teljes gyakorlattal biró ügyvédjelöltet keres azonnali belépésre. Fizetés megállapodás szerint. 14319

Tót és német nyelvet is beszélő, jó praxissal biró fiatal ügyvéd, irodavezetői állást keres. Czim a kiadóhivatalban. 14315

Ügyvédjelöltet, önálló munkára képeset, keresek mielőbbi belépésre. Németül jól tudó előnyben részesül. Ajánlatok a személyi viszonyok, képesség, az eddigi gyakorlat és a fizetési igény megjelölésével dr. Alföldi Géza ügyvédhez, Temesvárra intézendők. 14320

Nyugdijas, munkaképes biró, ki a német és román nyelvet szóban birja, irodámban állandó alkalmazást talál. Dr. Tornya Gyula ügyvéd, Csák, Temes megye. 14321

Dr. Korányi Endre nyiregyházi ügyvéd jelöltet keres, aki legalább a tételes szigorlatot letette s vidéki gyakorlattal bir, azonnali belépésre. 14322

Tótul tudó ügyvédjelöltet (lehet kezdő is) azonnali belépésre keres dr. Vieszt Károly ügyvéd Nagyrőczén. Fizetési igények és személyi adatok, valamint az esetleges eddigi gyakorlat közlendők. 14323

Utánzásoktól méltóztassék a kiadvány gondos vizsgálata utján óvakodni!

Megjelentek

az

1911. évi törvények

a **Corpus Juris Hungaricinek**

MÁRKUS DEZSŐ dr. szerkesztésében megjelent kiadásban.

Bő jegyzetekkel, utalásokkal és indokolásokkal, sürü szedéssel, 640 oldal terjedelemben, 48 oldal pótlással.

Szerkesztette **MÁRKUS DEZSŐ dr.** curiai biró.

A Franklin Társulat kiadása.

Ára: fekete félbőrkötésben 17·— K
barna « 17·— K
egész vászonkötésben 15·50 K
füzve 14·— K

A Márkus Dezső által szerkesztett Hatályos Magyar Törvények gyüjteménye megrendelői az 1911. évi kötetet ingyen kapják.

E kötet, ugy mint az előbbi kötetek, tartalmazza a *Millenniumi Törvénytár kiegészitéséhez szükséges beragasztásra alkalmas pótlékokat is.*

Megrendelhető bármely vidéki vagy fővárosi könyvkereskedésben és a könyvkiadóhivatalban is.

A Kelemen D. és Társa könyvterjesztési vállalata (Budapest, Reáltanoda-utcza 5. sz.) kedvező fizetési feltételekkel szállitja.

Az utánzott bekötések ne tévesszenek meg senkit!!! Óvakodjunk az utánzásoktól!

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20.
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4.
Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenhetedik évfolyam. 11. szám. Budapest, 1912 márczius 15.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: *Dr. Márkus Dezső*, a m. kir. Curia birája: Az 1911. év törvényhozása. — *Lehoczky Sándor* miskolczi kir. törvényszéki elnök: Szegénységi jog. — *Krégczy József* nyitrai kir. járásbiró: A «szegényjog» és a «konok perlekedők» kérdéséhez. — *Dr. Teller Miksa* budapesti ügyvéd: A hivatalból kirendelt védők dijazása. (A Nagy Dezső-féle tervezet 75. §-ához.) — *Dr. Révay Bódog* budapesti kir. járásbiró: Tanulmány német járásbiróságokról. — *Dr. Csonka Ferencz* horgosi ügyvéd: A perbeli ellenfelek összejátszásának egy esete. — Különfélék.
Melléklet: Közigazgatási Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Az 1911. év törvényhozása.

II.*

Az 1911. év huszonöt törvénye közül hét nemzetközi szerződést czikkelyez be, egy pedig — az osztrák-magyar bank szabadalmának és az érme- és pénzrendszerre vonatkozó szerződéseknek 1917 végéig meghosszabbitásáról szóló XVIII. tcz. — Ausztriával kötött egyezményeket iktat törvénybe. Két törvény: a fehér vagy sárga foszforral való gyujtógyártás eltiltásáról (V. tcz.) és az iparüzemekben alkalmazott nők éjjeli munkájának eltiltásáról (XIX. tcz.) szintén nemzetközi megállapodásoknak emberies eredménye, amelyek közül az utóbbit az 1908: LIII. tcz. foglalja magában. Négy törvény, mint már emlitém, a költségvetésre vonatkozik (X., XIII., XIV., XXV. tcz.), kettő az ujonczozásra (VIII. és IX.), kettő helyiérdekü vasutakra (III. és IV.), két törvény Budapest, Pozsony, Fiume és Zágráb kölcsönöinek kedvezményeiről rendelkezik (XVI., XVII., tcz.). Van azután államgazdasági szempontból két fontos törvény: az állami egyedáruságok számát gyarapitó VI. tcz. az ásványolaj-félékről és a földgázakról és a VII. tcz. a káliumsókról. Mezőgazdasági és társadalmi szempontból nagyjelentőségü a XV. tcz., a Magyar Földhitelintézetek Országos Szövetségéről és a telepitést szabályozó 1894: V. tcz. némely rendelkezéseinek módositásáról, illetőleg kiegészitéséről. Végül a szellemi tulajdon méltányos megóvását czélozza a XI. tcz., a szabadalmazható találmányoknak, a mintáknak és a védjegyeknek kiállitásokon való időleges oltalmáról.

A nemzetközi egyezmények közül a Szerbiával kötött kereskedelmi szerződés (II. tcz.) kivül esik jogászi érdeklődésünk körén. A hadrakelt seregek sebesültjei és betegei sorsának javitása végett Genfben kötött egyezmények (XX. tcz.), amelyek közül az egyik 1906. julius 6-án, a másik pedig — a közismert genfi konvenczió, a vörös kereszt szülőanyja — már 1864 augusztus 22-én kelt, a hadijog szempontjából éppen olyan jelentősek, mint a humanismusából. Ez utóbbit szolgálja a XXIV. t-czikkbe iktatott nyilatkozat, amely az afrikai rabszolgakereskedés elnyomása érdekében husz évvel ezelőtt kötött és 1892: IX. t.-czikkbe iktatott egyezményt egészíti ki.

Jogászi szempontból is nagyobb érdeklődésre számithat azonban a munkásbalesetbiztositási viszonosság iránt Olaszországgal kötött egyezség (XII. tcz.), amely lehetővé teszi, hogy az olaszországi üzemekben alkalmazott magyar honosok és viszont a belföldi üzemekben alkalmazott olaszok a baleset ellen való biztositás szempontjából a belföldiekkel egyenlő bánásmódban részesüljenek. Az efféle nemzetközi szerződések igen örvendetesek, mert bárha csak kis lépéssel, mégis közelebb visznek ahhoz az eszményhez, hogy a nemzeti sajátosságoknak a jog terén is magától értődő érvényesülése mellett, a jogsegély dolgában mindjobban szünjenek meg a kulturnemzeteket elválasztó határok. S ha a dolog természeténél fogva, mert a nemzetek egyéniségének és a milieu döntő fontosságu hatásának, nemkülönben az életviszonyok megváltozhatásának mindenkorra való teljes megtagadását, tehát képtelenséget jelentene, nem is valósulhat meg soha Cicero álma: «Non erit alia lex Romae, alia Athenis, alia nunc alia post hoc; sed et apud omnes gentes et omnia tempora una eademque lex obtinebit»: bizonyos, hogy a legtágabb értelemben fölfogott forgalomnak követelései, valamint számos társadalmi intézménynek és emberi életviszonynak a müvelt népek kulturközösségéből természetszerüen folyó azonossága vagy legalább is közel rokonsága mindinkább tágitja azokat a határokat, amelyeken belül semmiféle jogtalanság vagy igazságtalanság sem találhat menedéket. S noha gazdasági érdekek, nemzeti féltékenység sőt idejét mult jogászi formalizmus is sok tekintetben még akadályai az általános nemzetközi jogsegély korlátlan érvényesülésének: az ut, amelyen a müvelt nemzetek haladnak, jó reménységgel biztat az okos és egészséges jövendőbeli fejlődés szempontjából.

Az ilyen biztatás számába megy az a három nemzetközi egyezmény is, amelyet az 1911: XXI—XXIII. tczikkek tartalmaznak és amelyek a polgári jogsegély terén Hágában 1893-ban megindult nemzetközi munkásságnak igen jelentős eredményei, amelyeknek kivivásában hazánk részéről *dr. Töry Gusztáv* igazságügyi államtitkárnak jelentős érdeme van. Az első két magánjogi konferencziának (1893. és 1894.) az 1899: XIII. tczikkbe iktatott, azóta az 1909: XIV. tczikkben foglalt egyezménynyel pótolt nemzetközi megállapodás volt az eredménye. Az 1900-ban megtartott harmadik magánjogi konferencziának köszönhető a nálunk csak 1911-ben törvénybe iktatott, de még 1902 junius 12-én megkötött három egyezmény, amelyek elseje (XXI. tcz.) a házasság érvényességének előföltételeire vonatkozó törvények közt, másodika (XXII. tcz.) a házasságok felbontására, valamint az ágytól és asztaltól való elválásra vonatkozó törvények közt és az ily tárgyu biráskodás terén támadható összeütközések kiegyenlitése végett jött létre, mig a harmadik (XXIII. tcz.) a kiskoruak gyámságából eredhető összeütközéseket szabályozza.

Nem lehet czélom ez áttekintő czikkben az egyes egyezmények részleteivel foglalkozni, annál kevésbbé, mert a házasságjogiakkal megtettem ezt részben még 1909-ben, az International Law Association budapesti gyülésén tartott előadásomban. A legnagyobb általánosságban csak annyit jegyzek meg ez egyezmények jelentőségének jellemzésére, hogy azok meglehetősen közel jutnak a házassági jogról szóló 1894: XXXI. tcz. VII. fejezetében (külföldön kötött házasságok és külföldiek házassága) foglalt rendelkezésekhez és hogy azok majdnem teljesen elejét veszik a szerződő államok közt annak, hogy ugyanazt a házasságot az egyik országban érvényesnek, a másikban érvénytelennek, az egyikben felbontottnak, a másikban fennállónak tekintsék és igy elejét veszik annak is, hogy a házasfeleknek és gyermekeiknek személyes, ugyszintén vagyonjogi és más viszonyai homlokegyenest ellentétes elbánásban részesüljenek aszerint, amint az egyik vagy a másik ország biróságai elé kerülnek. S habár ezek az egyezmények még sem szüntetnek meg minden méltánytalanságot a házasságjog terén (elég itt utalnom az osztrák polgári törvénykönyvnek a katholikusok házasságaira vonatkozó, emberies szempontból sürgős reformot követelő szabályára), bizonyos, hogy

* Befejező közlemény. — Az előbbi közl. l. a mult heti számban.

nagy haladás ama természetes czél felé, hogy a bármely kulturállam törvénye szerint megkötött vagy felbontott házasságot a többi állam is elismerje.

A kiskoruak gyámságának szabályozásáról szóló harmadik egyezmény összhangzó az 1877 : XX. tcz. 61—65. §-aival és az azok alapján kifejlődött gyakorlattal. Ennek az egyezménynek czélja biztositani azt a nagy érdeket, hogy a szerződő államok polgárai, még ha hazájukon kivül tartózkodnak is, elhagyatva ne legyenek és a kiskorut megillető oltalomban részesüljenek. Egy negyedik, 1905-ből való egyezmény a teljeskoruak gyámságáról nem került még törvényhozási tárgyalásra, noha már régóta a képviselőház előtt van. (Van még egy ötödik egyezmény is készülőben : az öröklési jog szabályainak összeütközése dolgában, ezt azonban nem állapitották még meg véglegesen.)

Az uj állami egyedáruságokról szóló törvények (VI. és VII. tcz.) a bányatörvénynek, illetőleg a sójövedékre hatályos szabályoknak kiterjesztése mellett, érdekes rendelkezéseket tartalmaznak az egyéni kutatás és munkásság, valamint a magántulajdon korlátozásáról, (jogászi szempontból különös érdekü az égő földgáz tulajdonának kérdése, amelyet a törvény — az eddigi fölfogástól eltérően — nem a telektulajdonosa javára old meg), a kártalanitás erős megszoritásáról, mindezt az állam bányamonopoliumának biztositása érdekében. Jogászilag persze lehetetlen ezeket a korlátozásokat megokolni ; ezt csakis államgazdasági és szocziális érvekkel lehetséges megtenni és avval, hogy az állam ezekkel az egyedáruságokkal elejét akarja venni egyfelől a magánvállalkozás meddőségének, másfelől a spekuláczió szabadosságának és szédelgésének. Erre akár az ásványolajfélékről és földgázakról, akár a káliumsókról van szó, bizonyára rá lehet mondani, hogy «le jeu vaut la chandelle», de csak akkor, ha az állam a szabad bányamüvelés és a magánvállalkozás szabadságának megszoritásáért az ország közgazdaságának nagy és gazdag eredményeket juttathat.

Az 1911 : XV. tcz. a Magyar Földhitelintézetek Országos Szövetségének az állam részéről különböző kedvezményekkel, a kereskedelmi törvény számos rendelkezése alól kivételével támogatott alapitásával elsősorban az ingatlanfeldarabolások (parczellázások), telepitések és más birtokpolitikai vállalkozások (kisbérletek létesitése különösen a holt kéz birtokában levő ingatlanokon stb.) sikerét, nemkülönben gazdasági munkásházak épitését akarja előmozditani, ami kétségtelenül mindmegannyi üdvös czél. Ugyanez a törvény a telepitésről szóló 1894 : XV. tcz.-nek egyes kirivó hiányain is javitani akar, a telepitésről korábban készült szerves törvényjavaslat egyes intézkedésének törvénybe iktatásával. A jövőben lehetségesek lesznek csupán külsőségekből álló telepes gazdaságok is, továbbá tiz kat. holdnál kisebb munkástelepek, valamint 80 kat. holdnál nagyobb, legfölebb ötszázholdas középbirtokos telepek ; lehetséges lesz továbbá a telephely átengedése haszonbérbeadás utján is. Igen érdekesek a törvénynek a telephelyből kimozditásról és annak visszavásárlásáról szóló rendelkezései, amelyek egészen uj gondolatokat visznek be jogrendszerünkbe, csak ugy, mint az uj állami egyedáruságokról szóló törvények is. A jog dogmatikusai, kiknek hitvallása kimerül a római jog tételeiben és az azokkal évszázadok óta folytatott betüjogászkodásban, az uj törvények egyes tételeiben bizonyára sok rendszerellenességet, sőt sacrilegiumot fognak találni. Ellenben azok, akik a jog terén is az élet fejlődésével párhuzamos haladásnak a hivei és akik kárhoztatják a jog tételeinek változhatatlanságáról szóló tanokat vagy azoknak csak rabulismussal, fikczióokkal és hasonló játékokkal esetről-esetre bővithető keretekbe szoritását : bizonyára nagy érdeklődéssel és teljes elfogulatlansággal birálják majd felül az eltéréseket a szentnek és sérthetetlennek hirdetett rendszertől, és azoknak próbakövét nem is a dogmatika tanitásaiban fogják keresni, hanem abban, aminek számára minden jog alakul : a mindennapi gyakorlati életben és annak tanulságaiban.

Dr. Márkus Dezső.

Szegénységi jog.

A kalocsai kir. törvényszék elnöke a «Jogtudományi Közlöny» f. évi 9. számában e czim alatt oly kérdést vetett fel, amelylyel már pénzügyi szempontból is érdemes behatóbban foglalkozni ; mert kétségtelen, hogy a szegénységi jogon perlekedők ügyeiből évenkint jelentekeny kiadás hárul az államkincstárra és hogy e részben tág tere nyilik a visszaéléseknek.

Igaza van a kalocsai kir. törvényszék elnökének, hogy az uj polgári perrendtartás sem rendezte e kérdést és én részemről azt találom, hogy az eddiginél jóval nagyobb terheket ró az államkincstárra, mert 113. §-ában ki van mondva, hogy a szegényjogon perlekedők ügyeiben az ügygondnokok költségeit az államkincstár előlegezi, holott jelenleg az ügygondnokok nem tarthatnak igényt arra, hogy a költségeiket az államkincstár előlegezze, legalább a kassai kir. tábla kerületében ez a nézet van meghonosodva a birói eljárásban. Ugy látszik azonban, hogy szórványosan itt is más felfogás érvényesülhetett, mert a kassai kir. tábla elnöke 1911. év augusztus 16-án 1711. Eln. 17. Zs. 211. sz. alatt kelt körrendeletében szükségesnek látta a következőket kijelenteni :

«Annak az intézkedésnek, hogy a szegénységi jogon perlekedő fél helyett a szükséges költség az irodaátalányból előlegezendő (Á. Ü. Sz. 261. §-a), egyedül az a czélja, hogy a vagyontalan perlekedőknek ne legyen lehetetlenné téve jogigényeiknek érvényesitése ; ebből folyóan pedig csakis az a költség tekinthető az irodaátalányból előlegezendő szükséges költségnek, amelynek előlegezése a fenti czél elérése érdekében mellőzhetetlennek jelentkezik (birói szemle költsége, a hirdetések dija, a behajtással megbizott birósági alkalmazott járandósága). Az ügyvédek járandósága, valamint az ellenfél részére kirendelt ügygondnokok dija a dolog természete szerint ily mellőzhetetlenül szükséges költségnek nem tekinthető s nem tekinthető ilyennek az ellenfél részére kirendelt ügygondnok dija azért sem, mert az ily ügygondnoknak hivatása éppen a szegényjogon perlekedők ellenfele érdekének a megvédése, e dij előlegezésében való marasztalással tehát az irodaátalány oly költségösszeggel lenne megterhelve, amely költség elsősorban nem is a szegényjogon perlekedő fél érdekében merül fel».

Az uj polgári perrendtartásnak mindössze három intézkedése van, amelyek alkalmasaknak jelentkeznek a visszaéléseknek némileg gátat vetni.

Nevezetesen a 112. §. harmadik bekezdésében ki van mondva, hogy akinek a perlekedése már teljesen eredménytelennek mutatkozik, szegénységi jogban nem részesithető ; és e §. negyedik bekezdésében ki van mondva az is, hogy nem részesithető szegénységi jogban az a fél sem, aki mint engedményes lép fel, kivéve, ha valószinünek mutatkozik, hogy az engedményezés nem a szegénységi jogon való perelhetés végett történt.

Továbbá a 118. §-a akként rendelkezik, hogy az alapon, mert a perlekedés már előre teljesen eredménytelennek mutatkozik, a szegény fél részére kirendelt ügyvéd kérelmére is köteles a biróság határozni.

Mindez intézkedések azonban elégtelenek. Mert a biróságok a legritkább esetben lesznek abban a helyzetben, hogy megállapithassák, hogy a perlekedés teljesen eredménytelennek mutatkozik és mert azt is nagyon bajos megállapitani, hogy az engedményezés a szegényjogon perelhetés végett történt.

Helyesen mutat reá czikkében a kalocsai kir. törvényszéki elnök, hogy különösen megbotránkoztatók a végrehajtási ügyekben szerzett tapasztalatok, mert anélkül, hogy a végrehajtást szenvedettnek vagyonihelyzetéről bármiféle bizonyosság is szereztetnék, sőt a vagyontalanság biztos tudatában többször lesz a végrehajtás megkisérelve.

E tekintetben a magam részéről reámutatok, hogy egyik vidéki kir. járásbiróságnál a birósági végrehajtó részére egyidőben a szegénységi jogon perlekedők ügyeiből kifolyóan évenkint 400—500 K költség lett az irodaátalányból kiutalványozva és minthogy saját hatáskörömben az irodaátalány terhére foganatositott végrehajtások számát csökkenteni nem voltam képes, a kassai kir. tábla elnökéhez tettem jelentést, aki az 1909. évi november hó 25-én 5426. Eln. sz. a. kelt rendeletében erészben «czélirányosnak azt az eljárást jelölte meg, hogy a kir. járásbiróság vezetője minden rendelkezésére álló törvényes eszközzel hasson oda, hogy a szegényjogon perlekedők ügyeiben foganatositandó végrehajtások a lehetőségig az ugyanazon községben vagy ahhoz közel fekvő helyen foganatositandó más végrehajtási cselekménynyel egyidejüleg teljesittessenek és egyuttal éber figyelemmel őrködjék a kir. járásbiróság vezetője, hogy az ily végrehajtások nagy száma nem vezethető-e vissza a birósági végrehajtónak jövedelem szaporitását czélzó törekvésére».

Az államkincstár kijátszására előfordulhat — és bizonyára

elő is fordul — az az eset is, hogy a perfelek perenkivül kiegyeznek és a szegényjogon perlekedő fél megkapja a kereseti követelését, nehogy azonban az államkincstár által előlegezett pénzösszegeket visszatériteni kénytelenek legyenek, a biróságnak az egyezséget be nem jelentik, hanem a pert egyszerüen szünetelővé teszik és a biróság három év mulva megszünteti a pert, azonban miután érdemleges véghatározatot nem hoz, az államkincstár által előlegezett pénzösszegek visszatéritése tárgyában nem intézkedik.

Mindezekből látható, hogy a szegényjogon perlekedés kérdése mielőbb alapos rendezésre szorul. *Lehoczky Sándor,*
miskolczi kir. tvszéki elnök.

A szegényjog és a «konok perlekedők» kérdéséhez.

E lap hasábjain a f. é. 9. számban közölt figyelemreméltó czikkében a kalocsai kir. törvényszék elnöke igen helyesen mutatott reá arra a tapasztalati tényre, hogy a szegényjogon perlekedők egyes perei mily nagy terhet rónak a biróságokra s mily nagy kár éri a kir. kincstárt a meg nem térülő költségelőlegekben ; az ennek elháritására javaslatba hozott preventiv intézkedéseket azonban czélravezetőknek nem tartom.

A bélyegelőjegyzés engedélyezésének előfeltételeit az 1899. évi 55,050 sz. és az 1904. évi 4179. I. M. számu rendeletek tüzetesen megszabják, a vagyontalansági bizonyitványokat a közigazgatási hatóság saját közegei által megejtendő nyomozás alapján tartozik kiállitani s igy ezen adatok alapján a bélyegelőjegyzés kedvezménye iránti határozathozatal a biróság hatáskörében bizvást meghagyható, ami annál indokoltabb, mert az ily kérelmeket rendszerint a kereset beadásával egyidejüleg szokták előterjeszteni s a véghatározat a bélyegjegyzék kapcsán a pénzügyi hatósággal ugyis közlendő. Különben is alig tehető fel. hogy a biróság vagyoni felelőssége tudatában az ily kérelemnek oly esetben is helyt adna, midőn az összes előfeltételek fenn nem forognak s az ellenőrzés erészben is a felügyeleti vizsgálat alkalmával gyakorolható.

A visszaélések nem is e téren tapasztalhatók, hanem azáltal szoktak elkövettetni, hogy a bélyegelőjegyzés kedvezményére jogosultak ezt felhasználva s vagyoni felelőtlenségük tudatában alaptalan perekkel elárasztják a biróságokat, csakugyan mintegy jövedelemforrást nyitva az irodaátalányból bejelentett tanuiknak.

E visszaélésnek elejét vendő, az uj polgári perrendtartás 112. § a akként rendelkezik, hogy az, kinek perlekedése már előre teljesen eredménytelennek mutatkozik, szegénységi jogban nem részesithető. Ez a rendelkezés azonban egyáltalában nem panacea s a gyakorlatban a legritkább esetben lesz alkalmazható, mert magából a keresetből a per teljes eredménytelensége előre csak igen kivételes esetben állapitható meg. Kölcsön visszafizetése, vételár, kártérités iránti kereseteknél például a felhozott tények valódiságuk esetén a kereseti igényt többnyire megállapitják, a tényállitások valótlansága s a kereseti igény teljes alaptalansága rendszerint csupán a bizonyitási eljárás befejeztével derithető ki, amikor a felesleges költségek már felmerültek ; e tekintetben a pártfogó ügyvéd sincsen a birónál előnyösebb helyzetben, mert a tényállás felvételénél szintén csak a féltől kapott egyoldalu informáczió áll rendelkezésére.

Gyökeres rendszabályra van a gyakorlatban szükség, hogy e visszaélések megszüntettessenek és pedig a szegényjog igénybevételének esetén kivül is, mert vannak konok perlekedők, akiknek lefoglalható vagyonuk nem lévén, nem is tartják érdemesnek, hogy a bélyegelőjegyzés kedvezményét kieszközöljék, mert a leletfelvétel velök szemben, kimutatható vagyon hijján, ugyis eredménytelen s költségelőleg tőlük az 1893. évi XVIII tcz. 83. §-a értelmében csupán a bizonyitásfelvétel elrendelésekor, de nem már alperesek megidéztetése előtt követelhető.

Az ily egyének nagyrészt elzüllött exisztencziák, többnyire letört ügyvédek, vagy volt ügyvédi irnokok, bélyeg nélkül olcsó módon tömegével gyártják s nyujtják be saját nevükben az alaptalan kereseteket s hol merő zaklatásból, hol abban a reményben, hogy az alperesek a tárgyalást el fogják mulasztani, messze vidékről idéztetik be állitólagos adósaikat, ezeknek sok bosszuságot és érzékeny anyagi kárt okozva, mert pernyertességük daczára is vesztesek, miután a megitélt költség felperesen be nem hajtható.

Tarthatatlan ez az állapot, mert az ily alaptalan idézések gyakori megismétlése egyesek kifosztására, anyagi romlására vezethet és a védtelen felekkel szemben szinte zsarolás számba megy, az emiatt méltán emelt panaszokkal szemben pedig a biróság tehetetlen, mert a jogsegély e kártékony parazitái ellen nincs törvényadta fegyvere.

Törvényhozási intézkedésre van égető szükség e bajok mielőbbi gyökeres orvoslása czéljából s ezirányban egyedül czélravezető intézkedésnek tartanám — esetleg az uj polgári perrendtartást életbeléptető törvényjavaslatba beilleszthető — oly rendelkezés felvételét, hogy a biróság előtt konok perlekedőknek ismert egyének keresetei folytán az idézés kibocsátása — szegényjog esetén is — megfelelő költségbiztositék lefizetésétől tehető függővé, mely biztositéknak záros határidő alatt le nem fizetése esetén a kereset tárgyalás kitüzése nélkül hivatalból visszautasitható. *Krégczy József,*
nyitrai kir. járásbiró.

A hivatalból kirendelt védők dijazása.

— A Nagy Dezső-féle tervezet 75. §-ához. —

«Az ügyvédi hivatásban ősrégi időktől fogva benn fekszik az a filantropikus gondolat, hogy az ügyvéd ingyen tartozik a szegény embert joga védelmében képviselni».

Igy vezeti be Králik «Az Ügyvédi Kar»-ról irt munkájában a szegényvédelemről szóló fejezetet.

Králik álláspontja kiegészitésre szorul.

Az ügyvédi foglalkozás római kezdeteiben az ügyvédkedés, a jogtanácsadás diszes közszolgálat, a pénz vagy ajándék elfogadása pedig tilos volt. Az ügyvédi hivatásban tehát egyáltalán benn volt eredetileg az ingyenesség fogalma.

Mikor azután lassu fejlődés utján a diszes és ingyenes közszolgálatból jövedelmező foglalkozás lett, a régi idők residiumaként megmaradt a szegényvédelem kötelező ingyenessége.

Az ügyvédi kar nálunk is, más országokban is évszázadokon át derekasan teljesitette kötelességét a szegényvédelem körül.

Addig, mig a szegényvédelem csak a szegényeknek kivételesen nyujtott alamizsna volt, nem is rótt ez a kötelesség sulyos terheket az ügyvédi karra.

A mult század utolsó évtizedei azonban ezen a téren is forradalmi jellegü változásokat idéztek elő.

A vagyontalanok jogi helyzete a mult század második felében gyökeresen megváltozott. A jobbágyság megszüntetése. az ipari munkások szervezkedése, a munkások és vagyontalanok jogviszonyainak folytonosan nagyobb gonddal való szabályozása, uj jogokat biztositott a polgárok millióinak.

Ezek a jogok védelemre szorulnak.

Kárba vész a szocziális törvényeknek a kisemberekről való gondoskodása, ha a kisember nem tudja jogait megvédeni. A perek folytonos szaporodásának egyik legbőségesebb forrása kétségtelenül a szegény és kisjövedelmü emberek jogainak megvédésére irányuló perekből áll.

A szegényjogon folyó perek szaporodásával az ebből a karra háruló teher növekedésével szemben áll az ügyvédi kar anyagi helyzetének folytonos, az utóbbi években rohamos romlása.

Az ügyvédi kar, mely eddig örömmel viselte a szegényvédelem terhét és büszke volt e nobile officiumra, az utóbbi években ismételten és a legkülönbözőbb formában tiltakozott további megterheltetése ellen. E jelenségekre alább még visszatérek.

Bármennyire óhajtjuk, hogy az ügyvédi kar tagjai önként, egyéni viszonyaikhoz képest minél szélesebb keretek között teljesitsék az ingyenes pártfogói tisztet : a felhozott okokból ugy az ügyvédi kar helyzetére való tekintettel, valamint a védelemre szoruló vagyontalanok érdekében követelnünk kell, hogy az ingyenes védelem helyébe a dijazott szegényvédelem rendszere lépjen.

A tervezet 75. §-ának azon rendelkezését, hogy a hivatalból kirendelt védőügyvéd dijait és költségeit a bünvádi átalány terhére meg kell állapitani és ki kell fizetni, ebből a szempontból nemcsak helyeslem, de oly minimumnak tekintem, melyet elsősorban nem is az ügyvédi kar, hanem a vagyontalanok érdeké-

ben kell követelnünk, ha az igazságügyi kormány a vagyontalanok jogvédelmének csődjét el akarja kerülni.

Nagy Dezső első tervezetének 60. §-a körülbelül szószerint megegyezik ujabb tervezetének 75. §-ával. Pollák Illés tervezetében a tervezet 75. §-ához hasonló intézkedés nincs.

Nemcsak az ügyvédi, hanem a szélesebb jogászi közvélemény is Nagy Dezső tervezetének álláspontját helyesnek és a kérdés ilyetén szabályozását szükségesnek tartja.

A legutóbbi évek irodalmában mind sürübben ismétlődik az az álláspont, hogy az állam a vagyontalanok jogvédelmét a változott körülmények között nem követelheti ellenszolgáltatás nélkül az ügyvédi kartól.*

Az ügyvédi karnak a szegényvédelem terén való túlterheltségét mutatja az a körülmény is, hogy a vagyontalanok jogvédelme országos szervezésének kérdése ismételt kisérletek daczára évek hosszu sora óta egy lépéssel sem jutott előbbre.

Kamaránk 1906-ban a Jogvédő Egyesület kezdeményezésére felhivást intézett a társkamarákhoz, de felhivásunkra csak néhány kamara reagált és ezek is az ügyvédi ingyenes munka további kiterjesztése ellen foglaltak állást, azzal az indokolással, hogy az ügyvédi kar ingyenes munkával máris tulságosan meg van terhelve.

Az ügyvédi kar túlterheltségének következménye az is, hogy a Néphivatalok, jogvédő egyesületek az országban alig szaporodnak. A budapesti államilag segélyezett Jogvédő Egyesületen kivül a vidéken csak két nagyobb néphivatal müködik (Temesvár, Nagyvárad), mig a többi hasonló intézmények nem tudnak mélyebb gyökeret verni.

Hangsulyoznom kell azt is, hogy a vagyontalanok jogvédelmének az ügyvédi karra háruló terhe a jövőben lényegesen növekedni fog. Nemcsak azért, mert a szegényjogos perek száma a már kifejtett okokból folytonosan szaporodik, hanem különösen azon reform folytán, melyet a Pp. 112. s k. §-ai fognak a szegényjogos perek terén életbe léptetni.

Eddig a Prts. 90. §-a alapján csak az a fél részesült a szegénységi jog kedvezményében, aki vagyontalanságát hatósági bizonyitványnyal igazolta. Vagyontalansági bizonyitványt pedig csak az kaphat, kinek jövedelme a lakhelyén szokásos napszámnál nem nagyobb.

A Pp. 112. §-a rendelkezése szerint azonban a biróság «az összes körülmények tekintetbe vételével szegénységi jogban részesitheti azt a felet is, aki a perköltséget fedezni nem tudja, anélkül, hogy a saját és azoknak a hozzátartozóinak szükséges tartása sérelmet ne szenvedne, akiknek tartására törvénynél vagy törvényes gyakorlatnál fogva köteles».

A mi biróságainknak eléggé nem dicsérhető humánus gondolkozása, a vagyonnak hazánkban való rendkivül egyenlőtlen eloszlása és ebből folyó szegényes viszonyaink mellett minden túlzás nélkül megjósolhatom, hogy a Pp. 112. §-a alapján a szegényjogos perek száma rendkivüli módon fel fog szökni.

A szegényvédelem terhét sulyosabbá fogja tenni az a körülmény is, hogy az ezer koronán felüli összes ügyekben szóbeli lesz az eljárás és pedig a biróság összes forumai előtt. Mig tehát eddig a szegényjogos rendes perek az ügyvédi karra nézve sulyos terhet nem képeztek, addig a Pp. uralma alatt a szegényvédelem ezen része lényeges tehertöbblet lesz, különösen ha meggondoljuk, hogy a szegényjogon folyó kártéritési perek egy része az ezer koronát meghaladja.

A Pp. 112. §-ának rendelkezéseit szocziális szempontból rendkivül üdvösnek, szükségesnek tartjuk, de az ügyvédi kartól mai helyzete mellett a szegényvédelem tehertöbblete rekompenzáczió nélkül jogosan nem követelhető.

Ha már ma is sulyos teherként nehezedik a szegényvédelem az ügyvédi karra, ugy a jövőben a kifejtett okokból a teher elviselhetetlen lesz.

Annak igazolására, hogy a Pp. reformjának következményeit helyesen mérlegeljük, hivatkozunk Németország példájára.

A német C. P. O. 106. §-a majdnem szószerint, lényegében pedig teljesen megegyezik a Pp. 112. §-ának második bekezdésével, melyet fentebb szószerint idéztünk. A szegényjog e liberális szabályozásának következménye Németországban az, hogy nemcsak az ügyvédi, hanem még a birói kar is állandóan panaszkodik a szegényjogos perek óriási száma és terhe miatt.* Ha meggondoljuk, mennyivel jobb helyzetben van a német ügyvédi kar, mint a mienk, mennyivel egészségesebbek Németország gazdasági viszonyai, mint hazánké, ugy kétségtelen, hogy a Pp. 112. §-ának következményeit nem tuloztam.

A budapesti ügyvédi kamara 1909. évi felterjesztésében Nagy Dezső első tervezetének a tervezet 75. §-ával egyező rendelkezését nem fogadta el, hanem a mai állapot fentartását javasolta. Ugy a budapesti karban, valamint az egész országban időközben sürün megnyilatkozott ügyvédi és jogászi közvélemény, az ügyvédi kar helyzete és a czikkemben kifejtett egyéb nyomós okok amellett szólnak, hogy a budapesti ügyvédi kamara 1909-iki álláspontjával szemben a tervezet 75. §-át tartjuk a kérdés czélszerübb megoldásának.

Dr. Teller Miksa.

* Dr. Doleschall Alfréd czikke a Jogt. Közl. 1906. évi 16. számában, továbbá a Jogt. Közl. 1902 aug. 22-iki vezérczikke. Ü. L. 1903 ápr. 25-iki és 1906 márcz. 31-iki, 1911 nov. 18-iki vezérczikke. Pollák Illés: Járási szegény ügyvédek Ü. L. 1911. évi 39. szám.

* Bajzáth János kalocsai törvényszéki elnök czikke (Jogt. Közl. 1912. 9. sz.) mutatja, hogy a szegényjogos perek még a mai szabályozás mellett is sulyos terhet rónak a mi biróságainkra is.

Tanulmány német járásbiróságokról.**

II. RÉSZ.

A lipcsei járásbiróság szervezete és müködése.

Lipcse a szász királyságnak, az 1910 január elsején foganatositott népszámlálás adatai szerint, a lakosság számát illetően, *első* városa 589.844 lakossal.

(Az *1905-ös* népszámlálás adatai szerint: Drezda mellett 503,672 lakossal, még mint második város szerepelt.)

Járásbirósága *(Amtsgericht-Leipzig)*: *68* biróból áll.

Ügyvédeinek száma: *328*. Ebben az ügyvédi számban azonban a Birodalmi Törvényszék előtt müködő ügyvédek («die beim *Reichsgericht* zugelassenen Rechtsanwälte») bennc nem foglaltatnak. Az ugyanis közismert dolog, hogy Németországban, ahol, noha akárcsak nálunk, a szabad-ügyvédség *(freie Anwaltschaft)* rendszere otthonos, a «*felsőbirósági* ügyvédek» az ügyvédi karon belül, külön létszámot alkotnak.

A királyság *fővárosának*, *Drezdá*-nak járásbirósága ugyancsak 68 biróból áll. Az ezen biróságnál müködő ügyvédek száma azonban itt csak *301*. (Drezdában az *ügyvédek* száma 1909 január 1-től 1911 január 1-ig 20-szal szaporodott meg, mig Lipcsében ugyanazon idő alatt + *43*-mal. Ennek oka abban keresendő, hogy Lipcse egész Németország igazságügyi góczpontja az által, hogy a csak Bajorországra hatáskörrel biró *Bayerisches Oberstes Landesgericht* kivételével a Reichsgericht a Német Birodalom legfőbb igazságszolgáltatási hatósága.)

*

Lipcsében a járásbiróság nincsen oly ujszerü pompás épületben elhelyezve, mint a berlini központi járásbiróság palotája. Mégis, ha az ember a *Königsplatzon* álló, különben elég igénytelen kétemeletes állami épületnek egyedüli diszét kölcsönző hatalmas kupolája alatt a biróság főkapuján az elősikátorba belép, azonnal tisztában van vele, hogy egy egészen modern hatóság küszöbén haladt át.

Elsőben is rögtön szembeötlik, hogy szerte a falak mellett, vasból készült kerékpártartó-állványok vannak elhelyezve azon felek részére, akik ilyen alkalmatosságon jöttek a biróséghoz.

A további benyomás is, melyet — mig a hivatalszolga névjegyemet a biróság elnökéhez beviszi — a zárt és világos és várakozó felektől népes folyosókon körültekintvén nyerek az, hogy korszerü berendezések dolgában itt is jóval előbbre lehetnek a mi viszonyainknál.

Az egész külső kép, az összbenyomás, teljesen tárgyilagosan, minden előitélettől menten, valamilyen egészen más, *bizalmat keltőbb*, mint amit nálunk egy budapesti *bérházi járásbiróság* többnyire szurtos folyosóján nyer az odatévedő....

*

Ennek a biróságnak ösmertetésénél, minthogy ez egy bár kisebb jellegü, de szervezete és kiterjedt törvénykezési kerülete**

* Az első közl. I. a 2., 5., 6., 7., és számokban.

** 670,034 lélek (gerichtseingesessene des Amtsgerichtsbezirks Leipzig.)

szerint, ha nem is kimondottan, de tényleg mégis csak *központi* járásbiróságot képez, csupán annak ösmertetésére fogok szoritkozni, ami *a mi viszonyaink szempontjából* megszivlelendőleg itt más vagy jobb, mint a méreteiben sokkal hatalmasabb berlini biróságnál. És épp azért ezen ösmertetések kapcsán ahhoz a merev keretekbe zárt rendszerességhez, mint az előbbi fejtegetések során, nem is kivánok ragaszkodni.

*

A biróság *szervezetileg*: az *elnökségből*, (mely alá az *általános szolgálati felügyelet, igazságügyszervezeti* dolgok tartoznak) és *öt főosztályból* (Abteilung) áll. Ezekhez, mint külön főosztály: a végrehajtási osztály *(Gerichtsvollzieherei)* van kapcsolva.

Minden birósági főosztály felett, mint *csoportfőnök*, egy *főjárásbiró (Oberamtsrichter)* áll, kik többnyire igazságügyi főtanácsos (Ober-Justizrat) czimmel vannak fölruházva, ami a királyi itélőtáblai birói czimnek megfelelő czimzés. (Az igazságügyi tanácsos — *Justizrat* — czimet Németországban, bizonyos számu esztendei müködés után, a jelesebb *ügyvédek* kapják meg.) Ezek a csoportfőnökök körülbelől ugyanazt a szerepkört töltik be, mint Berlinben a *felügyelő-birák*. (Ugy tudom, a mi központi járásbiróságunk szervezésénél is az egyes *szakcsoportok* ellenőrzésére a csoportfőnöki intézmény van tervbe véve.)

A biróság főosztályai: alosztályokra *(Sektion)* oszlanak. Ezek azok az egységek, amelyek Berlinben, mint Abteilungok, nálunk pedig, mint *jegyzői irodák* szerepelnek.

Az első (I.) Abteilung *35* Sektióból áll. Ezek között vannak elosztva a polgári perek: *alperesi rendszer* szerint. Az elosztás akkép történik, hogy az *abc* egyes betüi magán- és mássalhangzókkal kapcsolatban, folytatólagosan vannak elosztva az 1—35. alosztály között.

P. o. az *első* alosztály ügyköre: A, Bi—Bn, Dr. A *másodiké*: *Be* (Beh, Bei, Bel *nélkül)* Bn, Bü—Bz. A *harmadiké*: Ba, Bä—Bd, C, Da, Dä. A *negyediké*. Bel, Br, Bo, Bö, stb.

A 35-ik osztályba van besorozva a házassági békitő eljárás is *(Ehesühnesachen)*, mely a birósági elnök részére és általa föntartott *birói* müködési anyagot képezi. Evégből azonban egyszersmind két kisegitő biró *(Hülfsrichter)* is van ezen osztályba beosztva, akik az elnököt akadályoztatása esetében helyettesitik.

A második főosztály két főcsoportba, Abteilung II. *A)* és Abteilung II. *B)*-re oszlik. A II. *A)* osztály ismét három Sektióba tagolódik.

Az elsőbe a *csőd* és *önkéntes árverési* ügyek;

a másodikba a *kényszerárverési* és *zárgondnoki* ügyek;

a harmadikba pedig a polgári peres *jogsegély* tartozik.

A II. B. osztály ügykörét pedig: a kereskedelmi, szövetkezeti, áruvédelmi, egyesületi, tőzsdei és vagyonjogi lajstromok vezetése képezi, és egyszersmind ez a központi bejelentő hivatala a külföldi mustráknak.

A III. Abteilung is két további Abteilungra oszlik.

A III. *A.* osztályban 10 alosztálylyal van szervezve: a *Schöffengericht* és ide tartozik legujabban (1911 julius 1. óta) a fiatalkoruak birósága (Jugendgericht) is a 12—18 éven belőli bünösök részére, heti két ülésnappal. (Eme intézmény korábban a hagyatéki (V-ik) osztályba volt szervezve.) Ide tartoznak egyszersmind Lipcse XXII. közigazgatási kerületének békebirái is *(Friedensrichter)*.

A *III. B* .osztály végzi a büntető jogsegélyt.

A *IV.* Abteilung alá tartoznak: a *telekkönyvi* ügyek.

Ezek itt 16 alosztályba (Unterabteilung) vannak szétosztva, melyekben a telekkönyvi ügyek részben a városi telekkönyvi betétek (p. o. mint az Unterabteilung 4-ben: *Stadt Leipzig* Blatt 1—1630 sz., Unterabt. 5-ben *Stadt Leipzig*: 1631—3300. sz. betétekre vonatkozó ügyek stb.), részben az *elővárosok* vagy ezek egyes kijelölt részei szerint (pl. Unterabt. *11*: Leipzig-Gohlis, Unterabt. *9*: Leipzig Lindenau *von Blatt* No. 1621 ab.) vannak beállitva.

Egy telekkönyvi biró *(Decernent)* hatásköre alá: 3—4 alosztály tartozik és a 16 alosztály 7 biró közt van elosztva. A telekkönyvi ügyek 8-ik birájának osztálya *(Geschäftstelle)*, aláirások hitelesitésével és okiratok hitelesitésével foglalkozik.

Az *V.* Abteilung: körébe 9 Sektióba tagoltan tartoznak a *hagyatéki*, gyám és végrendeleti ügyek. Ide vannak szervezve a birósági letétpénztár *(Hinterlegungskasse)* és a birósági pénztár *(Gerichtskasse)*, a könyvvivőségek *(Buchhaltereien)* és végül a végrendeletőrző *(Testamentverwahrer)*, aki kezelési tisztviselő (Aktuar). Nem pedig mint nálunk, kellemetlen felelősséggel és e czimen is minduntalani megzavarással, maga a biróság vezetője.

*

A *végrehajtási osztály* előljárója *(Vorstand der Gerichtsvollzieherei)* egy kezelési főtisztviselő *(Bureau-Inspector)* és maga az osztály 15 *végrehajtási kerületbe* tagolódik. Az ezen kerületeknek megfelelő végrehajtási irodák mindegyikébe: egy Aktuar meg egy kezelői segéd (Assistent-Expedient) és 4—5 végrehajtó, illetve végrehajtói segéd *(Gerichtsvollzieher-Gehilfe* = G. V. G.) van beosztva (összesen 59) és még ezeken felül, mint számfeletti, sürgős végrehajtások foganatositására *(Eildienst)* egy végrehajtó.

Az egyes kerületek illetékessége a *végrehajtás foganatositására* az *adós lakása*, illetve üzlete szerint igazodik.

*

A felek által eszközölt *kézbesitések* eszközlésére négy végrehajtó van kijelölve. Ezek a kézbesitéseket illetően, a megbizó nevének kezdőbetüjét illetően vannak szolgálattételre kötelezve.

A *kézbesitések* itt vegyesen: magánuton (Parteibetrieb), vagy postán eszközöltetnek. Sürgős esetekben a kijelölt végrehajtók elfoglaltsága esetén, kebelbeli háziszolga, mint végrehajtó-segéd is elvégezheti a kézbesitést. A kézbesitések ellenőrzése, az osztály főnöke által történik. Ugyanő ellenőrzi a kézbesitésekről betüszerinti elosztással és megfelelő segédszemélyzettel vezetett négy kézbesitési könyvet *(Zustellungsbuch)* is.

A végrehajtóknak *villanyos vasuti bérleteik* vannak (55 darab), melyet a szász igazságügyi kormány a bérlet *teljes árán* vált meg a lipcsei villamos vasuttól.

*

A birósághoz 80 *irnok* és nyolcz gépiróno, valamint *teremőri* bejelentő, pénztári, küldönczi, ruhatári és fütési szolgálatra (tehát nem takaritásra!) 51 szolgai állás van szervezve.

Az *épületfentartás* főnöke a *Hausmann*, kinek evégből egy helyettese is van. Alattok husz háziszolga és hat tisztogató nő van alkalmazva. Ez utóbbiak tiz órai napi munkaidő és három Márka napidij mellett.

*

A *tárgyalások* külső képe — bár a viszonyok adta kissé egyszerübb keretben — és menete is teljesen olyan, mint a berlini biróságnál. A biróság itt is korláttal elkeritve megkülönböztető emelvényen itélkezik, violaszinnel szegélyezett tógában.

A *jegyzőkönyveket* irnokok vezetik.

A *helyiségek* is, bár a már régi épületben, kiállitásukat és fölszerelésüket illetően nélkülözik is a Berlinben oly szembeszökő csint, a mi fővárosi biróságainknak messze fölötte állanak. (Egyedül a budapesti VIII—X. kerületi biróság teljesen korigényszerüen berendezett jelenlegi helyiségei hasonlithatók vele össze.)

A *villanyvilágitás* a biróság helyiségeibe még ezideig nincs bevezetve, amit ott némileg röstelnek. Ennek hiányát azonban az erre való tekintettel hőségesen (iróasztalokon is) alkalmazott és a tényleges használat szempontjából nehézkes alakszerüséghez nem kötött, *légszeszvilágitás* kellőképpen pótolja.

Az *irodák* világos nagy helyiségekben vannak teljesen korszerüen elhelyezve és a másolókat, illetve leirókat illetően érdekes, hogy mindegyikének egymás mellett, egy *ülő* és egy *álló iróasztala* van, hogy váltakozva, hol egyiknél, hol a másiknál dolgozhassanak. Egy leiró sem ül *világosság ellen* vagy sötétebb helyen.

Mindezeket, amint az irodaigazgató nyomatékkal hangsulyozta, a «*közegészségügy követelményeinek szempontjából*» eszközlik.

*

A *birák* Lipcsében csupán *kétszer* hetenként *tárgyalnak* és pedig azzal a beosztási rendszerrel, hogy egy-egy biró vagy hétfőn és csütörtökön, vagy kedden és pénteken, vagy végre szerdán és szombaton tartja tárgyalásait.

A járásbiróság és törvényszék szervezeti keretei nem lévén oly merevek mint, eléggé helytelenül, nálunk, ha a birói állományban például megbetegedés folytán *hiány* áll be, a járásbiróság elnöke *telefonon* kér a felettes országos törvényszék elnökétől a kérdéses biró távollétének idejére a törvényszéktől egy kisegitő birói erőt, ahol ily, a *létszámban* nem szereplő kisegitő birák

(Hilfsrichter) állandóan rendelkezésre állanak. A törvényszék elnöke is *rövid uton* intézkedik és a kijelölt helyettes az üresen álló munkakört a vezetőség időtrabló iratváltásainak teljes mellőzésével, az állandó munkerő visszaérkeztéig, már egy félórán belül valóban át is veszi.

*

Az *itéletek tollbamondási rendszere*, valamint a gyorsirászat, vagy diktálógép alkalmazása itt még nincs bevezetve. Ellenben a megkeresett, vagy megbizott biró jegyzőkönyveit itt (valamint *Drezdában* és *Chemnitz*-ben) a tárgyaláson mindjárt gépirásba veszik föl és átütés utján öt darab leiratot készitenek róla. (1911 julius 18-án kelt miniszt. rend.)

Az *itéletek szerkesztésével* referendárok is megbizatnak.

Tömegnap itt sem létezik. Az ügyek kitüzését, fölhivását is tárgyalását illetően teljesen azon intézkedések és eljárás van mint Berlinben.

A biró tárgyalószobája itt szomszédos a jegyzői irodájával.

A gépirói személyzetben, eltérően Berlintől, hol az ezidőszerint elvileg ki van zárva, *női* munkaerőt is alkalmaznak.

*

Telefonállomása a biróságnál van: az elnöknek (iróasztalán). Ezenkivül pedig a járásbiróságnak magának még négy külső telefonállomása van. Be van azonban vezetve a biróságnál a *házitelefon* is, a *kezelési szak ellenőrzésére*. Közvetlen házitelefoni összeköttetése van az elnöknek a birósági pénztárral, a kapussal *(Castellan)* s az irodaigazgatóval (Bureau-Inspector). (Hannoverben, hol az uj járásbiróságnál minden a legujszerübb, a *telefoni* berendezkedések is sokkalta nagyobb mértékben vannak bevezetve. Itt a mellékállomások bekapcsolására már külön *házitelefonközpont* is van, melyhez *két telefonkezelőnő* van alkalmazva. Az *ügyvédi szobának* magának itt, két hangfogó-párnákkal kárpitozott telefonfülkéje van.)

A telefon a lipcsei járásbiróságon már a *jogszolgáltatási eljárásban* is sikeresen fölhasználtatik. Ily módon — rövid uton — p. o. fölhivatnak ügyvédek, beadványaiknál esetleg szükséges *pótlások* eszközlésére és hivatnak be személyesen felek s ami még hogy adódik. Ami által a mi viszonyainkhoz képest 2—3 napi időbeli nyereség mutatkozik, noha a *dijmentes levelezőlapok* üdvös intézménye folytán, a korábbi állapotokhoz képest, nálunk is igen megjavult a helyzet.

Minden emeleten az ügyvédek részére is külön-külön *ügyvédi szobák* vannak.

A legtágasabb s legjobban fölszerelt *ügyvédi szoba*, melyben az ügyvédek külső telefonállomása is van, a biróság első emeletén van elhelyezve.

Ezen terem bejárata előtt egy igen gyakorlati intézményt láttam. Az ügyvédi karnak a járásbiróság előtt tárgyaló tagjai (beim Amtsgericht zugelassene Rechtsanwälte) részére egy nagyobb szekrényszerü alkotmány részei gyanánt, külön-külön kis *rekesz-levélszekrények* vannak fölállitva. E szekrények egyes fiókjai egy rendes ivpapiros szélességének és mélységének megfelelőek. Minden rekesz felső részén *ivszéles bedobónyilás* van elhelyezve és a fiók maga zárral van ellátva. A rekeszek mindegyikére tulajdonosának névjegye van reászögezve. (A társas irodával biró ügyvédeknek egy *közös* rekeszük van.

Ennek a gyüjtőszekrény-rendszernek — melynek természetesen csupán egy központi biróság keretében van a mi fővárosi viszonyaink közt értelme, (vidéki járásbiróságokra persze ez a megjegyzés nem vonatkozik) — számtalan előnyét hallottam felsorolni. Legfőbb előnye — mint mondották — abban áll, hogy az egyes jegyzői irodák, az illető ügyvédek részére szóló összes idézéseket, kiadmányokat, közleményeket, a hivatalszolgák utján, a nap egész folyamán folytonosan az illető rekeszekbe helyeztetik.

Az ügyvéd irodájának tagjai, ahányszor csak nap közben a rekesz mellett elkerülnek, utána nézhetnek, van-e valami ujabb érkezés. Vagy pedig a birósági hivatalos órák végén — amely itt ezidőszerint az *irodák* részére *megosztott* — (d. e. 9—1-ig, d. u. 3—6-ig), a szekrénykе egész tartalmát az ügyvéd egyik alkalmazottja kiüritheti és ezzel együttesen megkapta egész járásbirósági postáját. Természetesen itt megint utalni kell arra, hogy Németországban minden biróságnak megvan a maga elkülönzött (lokalizált) ügyvédi kara, amely az illető biróságnál fejti ki működését s annak mintegy kiegészitő részét képezi.

Daczára annak, hogy ez a mi viszonyainkra nem talál s a közel jövőben sem lesz alkalmasint igy, mindazonáltal a központi járásbiróság létesitése küszöbén, melegen felhivom az *ügyvédi kar* figyelmét erre a felettébb egyszerü és czélszerü berendezésre.

*

Egységes joggyakorlatot ennél a biróságnál — mint elnöke jelezte — nem sikerült létrehozni. A különböző jogi és életfelfogásu birákat megegyező álláspontra egy kérdést illetően sem sikerült megnyerni. Igy magától értetődően ilyen közös megállapodást czélzó időszaki megbeszéléseik sincsenek. Az elnök tárgyalásokat sem hallgat, ellenben a birák működése feletti véleménye megalkothatása okából, olvasgatja a biráknak a *felsőbiróságtól* leérkezett határozatait. Arra való tekintettel, hogy az elnök igazgatási teendői azáltal, hogy minden főosztálynak külön csoportfőnöke van, ennél a biróságnál nem oly nagymennyiségüek és hogy az elnök tulajdonképpen maga nem *tárgyal*, csupán egyszer a héten — ha egyéb elfoglaltsága nincs — egy fél vagy egy egész órán keresztül «*békit*», erre a tevékenységre reá is ér. Más kérdés azonban, hogy az ilyen határozatolvasgatásból az illető biró valóbani tárgyaló tevékenységének és pervezető képességének hü képét csakugyan meg lehet-e alkotni vagy sem.

*

Minthogy sokan az egyes polgári tárgyaló perbirák működési zsinórmértéke gyanánt azt szeretik felállitani, hogy az illető mily nagy évi érdemleges itéletmennyiséget termelt, szabadjon itt is közölnöm az egyes birák érdemleges tárgyalásai alapján hozott itéleteinek számát illető nehány példát.

A legtöbb itéletet 1910. évben a 30-ik alosztály birája hozta: 203 at. (Schr, Schu, Schü, Schn—Schz ügyekből.) A legkevesebbet a 33. alosztályé: 41-et. (U, Wa, Wä, Wo, Wö, Wr, X, Y, Ze—Zh alperesi kezdőbetüjü ügyekből.)

Továbbá *1910-ben:* 35 perbiró közül 160 itéletnél többet hozott öt biró, 150-en felül hét biró, *100-on felül:* 23.

Vagyis *100-on alul:* 12.

A 35 polgári perbiró összes itéleteinek száma volt: 4073.

1911-ben január 1-től szeptember 30-ig bezárólag, ameddig ott a helyszinén ezeket az adatokat összeállitanom sikerült, egy tárgyalóbiró legnagyobb itéleti száma: 145 volt. A legkisebb itéleti szám pedig: 53.

120 darabon felül hozott itéletet: négy biró, 100-on felül: 15 biró.

Tehát 20 biró szeptember 30-ig bezárólag még nem hozott *100* érdemleges itéletet. Az itéletek összes száma ezen időpontban a biróságnál 3233 volt.

*

Ezen rész befejezéséül a szász kir. igazságügyi miniszteriumba küldött jelentésből, melynek adatait a lipcsei járásbiróság különösen szolgálatkész irodaigazgatója, *Siegel* Bureauinspektor volt szives velem utólag közölni, az *1911.* évi végösszeállitást (Geschäfts-Übersicht) illetően, a következő csoportadatokat iktatom ide:

Közönséges polgári per érkezett az év folyamán 60,900.

Okmánybeli és váltóper	7,400
Fizetési meghagyás	48,500
Szóbeli tárgyalás tartatott	79,000
Ezek közt érdemleges tárgyalás volt	28,000

*

Ezek a számadatok — amint egyrészt aránylagosan — mögötte állanak a berlini számadatoknak, de mögötte állanak másrészt a mi magyar biráink itélethozatali tevékenységének is. Ez okszerü magyarázatát nézetem szerint abban az egyszerü és eléggé irigylésre méltó körülményben leli, hogy a birák Lipcsében nem háromszor, hanem kétszer hetenként tárgyalnak, ami, mig egyfelől az itéletek számára nem néző nyugodt és kimeritő tárgyalások lehetőségét biztositja nekik, másrészt az intéző felsőbbség részéről, a birói munkaerő okszerü kiméléséneк kétségkivül legkézenfekvőbb bizonyitéka s ezért ennek a biróságnak a működése is dicséretes példaképpen állhat, az összehasonlitások alapjára helyezkedő biráló szem előtt.

Dr. Révay Bódog.
budapesti kir. járásbiró

A perbeli ellenfelek összejátszásának egy esete.

A. örökhagyó meghal érvényes végrendelet hátrahagyása mellett. *B.* nevü figyermekét indokoltan kitagadja. *C.* gyermeke leszármazóiról megjegyzi, ezek már életében ki lettek elégitve és az egész hagyatékot *D.* nevü gyermeke leszármazóira hagyja. A végrendelet ellenében *B.* gyermeke és *C.* unokái kötelesrészt kérnek. *D.* unokák birtokban vannak, velük szemben a hagyatéki biróság az előbbieket perre utasitja.

B. meginditja a pert, perbevonja *C.* unokákat is, kötelesrészt kér. *C.* unokák a perfelvételen megjelennek, de elleniratot nem adnak, hanem felperes beleegyezésével már éveken át halasztást vesznek igénybe. *D.* unokáknak érdekükben áll a per befejezése, mert a hagyatéki ingatlanokat jelzálogos tartozások, hagyományok terhelik, sokan vannak, a kezelés nehéz, félő hogy az adósságok felemésztik a vagyont, nem akarnak beleegyezni a folytonos halasztásba és a birósághoz fordulnak, hogy elsőrendü alapereseknek a további halasztást tagadja meg, avagy felpereseket, akik együttes válaszadási jogát fentartották, kötelezze velük szemben válaszadásra. A biróság mindkét kérelmükkel elutasitja a másodrendü alpereseket, mert az indokolás szerint az 1868: LIV. tcz. 140. §-ának második bekezdése szerint a felperes korlátlanul engedélyezhet halasztást az alperesnek, másrészt pedig a 135. §. feljogositja felperest, hogy mindegyik elleniratra együtt, vagy külön-külön válaszolhat.

A helyzet tehát az, hogy *B.* felperes és *C.* alperesek, kik teljesen egyenérdekűek és *D.* alatti alperesektől kötelesrészt követelnek, összejátszanak és a pert a végtelenig huzzák. Értelmezhető-e tehát a hivatkozott 140. §. második bekezdése akként, hogy bármelyik alperes tetszés szerint vehet igénybe halasztást felperestől az esetre is, ha ez a többi alperesek érdekébe ütközik is és tekintettel az örökösödési pereknél kötelező azon különleges szabályra, hogy az összes örökösök perbe idézendők, helyt foghat-e ezen §. szigoru szószerinti alkalmazása olyként, mint a birói határozat teszi.

A birói határozat következményeiben beláthatatlan elvet mond ki. *A.* és *B.* elszámolási viszonyban vannak egymással. *B.* tudja, hogy az elszámolásból kifolyólag ő tartozik, mégis pert indit és perbe von egy stróhmannt is. *A.* elleniratot ad és viszonkeresetileg még ő követel felperesen, de utóbbi a stróhmannal egyetértve huzza a pert beláthatatlan időkig.

Ha az 1868. évi IV. tcz. 140. és 135. §-a kétséget nem türő módon szankcionálja az igy összejátszó felek eljárását, vajjon van-e mód uj pert inditani az érdekében sértett másik alperesnek anélkül, hogy a perfüggőség kifogásával találkozzék?

Dr. Csonka Ferencz,
horgosi ügyvéd.

Különfélék.

— **A curiai kisegitő birói intézménynek megszünése.** Az e héten történt kinevezésekkel valósággal megszünt a kir. Curián a kisegitő birák intézménye, amelyet az e hó elsején életbelépett 1912 : VII. tcz. is megszüntetett olyképpen, hogy kisegitő birák berendelését megtiltotta. Teljes elismeréssel vagyunk ebben a kérdésben, az igazságügyminiszter czéltudatos és erélyes politikája iránt, amelyben lapunk évtizedek óta a most valahára létesült állapottal egybehangzó álláspontot foglalt el. Ez az intézmény bizonyára hozzájárult a Curia hátralékainak feldolgozásához, de kétségtelenül a birói függetlenségnek nagy sérelme volt, hogy éppen a legfelsőbb biróságnál müködhettek olyan birák, akiknél a folytonos elhelyezés jogi jelentősége állandóan megvolt. De méltánytalan is volt kisebb javadalmazásért több munkát fogadni el olyan biráktól, akik nem voltak egyenlő ranguak a kir. Curia biráival, ami bizonyára nem egyszer vezetett kényes természetü kellemetlenségekre a Curia tanácsaiban. Harminczöt évig volt hatályban ez az ideiglenes intézmény és most, hogy megszünt, alig lesz, aki könnyet hullat érte, sőt mindenki örömmel fogja üdvözölni e nagyon kétes értékü instituczió kihalását — remélhetően mindenkorra, főltámadás nélkül.

— **A helyi előléptetések.** Több mint félév eltelt a legutóbbi helyi előléptetések közzététele óta. Egész sereg VI., VII. és VIII. osztályu állás vár betöltésre, de igazságügyi kormányunk nem törődött a birói karban természetszerüleg kifejlődött keserüséggel, (amelyet csak szitottak a más államszolgálati ágakban közzétett előléptetések), nem tettek hatást az ezen tárgyban elhangzott parlamenti felszólalások sem, ugy hogy most, közvetlenül a kormányváltozás küszöbén a birák ki vannak téve annak, hogy még hónapokig várhatnak a nagyrészt jól kiérdemelt előléptetésre. Reméljük, az igazságügyi kormány még az utolsó heteket vagy napokat felhasználja a tömeges előléptetések tető alá hozására.

— **A Magyar Jogászegylet** márczius 11-iki ünnepélyes teljes-ülésén a jogászközönség impozáns részvétele mellett *Riesser* titkos tanácsos, berlini egyetemi tanár «Részvényjogi reformkérdések» czimen nagyszabásu előadást tartott.

Riesser szellemes előadásában mindenekelőtt a részvénytársaságok életében mutatkozó közgazdasági és üzleti sajátosságokra mutatott rá, kifejtvén, hogy a részvénytársaság a szó szoros értelmében société anonyme (névtelen társaság), melyben a részvényesek csak névleges szerepet játszanak. A részvénytársaság sajátságos természetü vállalat, vállalkozók nélkül; közgyülését a tagok egyáltalán nem látogatják; van ugyan felügyelő-bizottsága, ez azonban nem hogy felügyelne, hanem gyakran az igazgatóság felügyelete alatt áll.

A részvénytársaság vizsgálatánál mindenekelőtt tisztába kell jönni azokkal a feladatokkal, amelyek a törvényhozóra várnak, melynek nemcsak jogászi, de gazdaság-, sőt szocziálpolitikai szempontokra is figyelemmel kell lennie. Különösen óvakodni kell az általánositástól és idegen jogok egyszerü átvételétől, mert a részvénytársaságot ugy kell szabályozni, amint azt az illető állam közgazdasági és szocziális viszonyai megkövetelik.

E szempontok kiemelésével tért át az előadó konkrét javaslataira, melyek főleg a részvénytársaság alapitását érintik. Helyesli a legutóbb lefolyt magyar jogászgyülés eziránnyu állásfoglalását és különösen kivánatosnak tartja, hogy az alapitási eljárás nyilvános, világos és megfelelő biztositékokkal ellátott legyen. Különösen a successiv alapitásnál van erre szükség, amely a nagyközönség részvényjegyzésével jár. Ebből a szempontból különösen a prospektus kibocsátását csakis a successiv alapitásnál tartja kivánatosnak, mig a szimultán alapitásnál az mellőzhető volna. Az alapitók fogalmát élesen körül kell határolni és őket szigoru magán- és büntetőjogi felelősség alá helyezni. Különösen az apport (nem készpénzbeli betét) melletti alapitásnál van szükség specziális óvórendszabályokra. A magyar kereskedelmi törvény 150. és 156. §-ait olyképp akarja kiegészíteni, hogy a különjogok és szervezeti költségek már az alapszabályokba befoglalandók. Az előjogokat időben is limitálni kellene, nehogy az alapitóknak nyujtott előnyök a társaságot egész fennállása alatt terheljék. Tehát pl. ki kellene mondani, hogy az al pari részvényelővásárlási jog csak záros, mondjuk öt évi határidőre adassék meg.

Különösen annak fontosságát hangsulyozta, hogy a törvényhozó határozza meg a kötelező tartalékalapot és a tartalékalapra forditandó a részvénykibocsátás alkalmával elért felpénz. A német részvényjogi törvényhozás egyik legszerencsésebb alkotásának tartja a fenti szabályt, amely az 1900. évi krizis alatt is bevált és enyhitette annak hátrányos következményeit.

Áttérve a felügyelőbizottság intézményére, rámutatott arra, hogy az teljességgel képtelen a mai óriási üzemü részvénytársaságoknál felügyeleti kötelességének eleget tenni. Itt individuális vizsgálatra volna szükség, amelyet az alapszabályoknak kell megállapitaniok. A közgyülés által választott revizorok vannak hivatva a felügyelő-bizottság munkáját kiegészíteni, melyet szintén fentartandónak vél.

A visszaélésszerü magas tantiémekkel szemben a törvényhozó oly módon védekezhet, hogy megállapitja, hogy a tantiém csakis a tiszta nyereség és 4% kamat levonása után fenmaradó összeg után számitható.

Részletesen foglalkozott ezután a többségi és kisebbségi jogokkal és azt a helyes elvet állitotta fel, hogy akár a kisebbség, akár a többség él vissza jogaival, vagyoni kártéritésre legyen kötelezhető. Megadná azonban a kisebbségnek azt a jogot, hogy tárgy és idő szerint korlátoltan revizorokat hozhasson javaslatba, viszont a megtámadási jogot a magyar jogban megállapitottnál szükebb kerctek közé szoritaná.

Azzal végezte tartalmas és élvezetes előadását, hogy azokat a reformokat, amelyeket a mai kor szocziális lelkiismerete megkövetel, nemcsak szabad, de meg is kell valósitani, ezen túlmenni azonban veszélyes és kiszámithatatlan törvényhozási kisérletezés volna.

Az előadónak a jogászegylet nevében *Nagy Ferencz* elnök mondott köszönetet fejtegetéseiért, egyben találóan mutatott rá a felügyelő-bizottság kérdésében a magyar viszonyok specziális voltára, melyek ez intézményt teljesen feleslegesnek tüntetik fel hazánkban.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Nagy Frigyes igazságszeretetének** illusztrálására a nagy király egy 1779 deczember 11-ről kelt érdekes rendeletét elevenitették fel Poroszországban a folyó évi január hónapban lezajlott emlékünnep alkalmából.

A rendelet lehetőleg hü forditásban a következőképp hangzik:

«Kérdés: Lehet-e marasztaló itéletet hozni egy paraszt ellen, akit megfosztottak szekerétől, ekéjétől s mindenétől, amivel magának életfentartásáról és adójának fizetéséről gondoskodhatnék? Bizonyára nem.

Vagy: El lehet-e venni egy molnártól a malmát azért, mert a bért nem fizeti, akkor, ha vizhiány miatt nem tud őrölni s igy kereset nélkül van? Ez sem volna igazságos.

Mégis megtörtént a következő eset: Egy nemes az általa készitett tó vizét ugy gyarapitotta, hogy abba egy közeli kis folyóból vezetett vizet. A patakban igy előállott vizkevesbedés folytán az azon lévő malom őrlési képessége oly módon megcsappant, hogy legfeljebb tavaszszal és késő őszszel volt működésben tartható 14—14 napig.

Ennek daczára azt követelik a molnártól, hogy ugyanazt a bért fizesse, mintha épp annyi viz hajtaná a malmát, mint annak előtte. Ez azonban nem képes a bért fizetni, mert hisz nincs bevétele. Mit tesz ily körülmények közt a küstrini biróság? A malom eladását rendeli el, hogy a nemes megkaphassa a bérösszeget. S a berlini Kammergericht helybenhagyja ezt a döntést. Ezen intézkedés szerfölött igazságtalan s Ő Felségének fejedelmi intencziával homlokegyenest ellenkezik.

Ő Felsége azt kivánja, hogy előkelőnek és pórnak, gazdagnak és szegénynek egyaránt gyorsan és rangjukra való tekintet nélkül pártatlanul szolgáltassanak igazságot. Arnold molnárral szemben a Neumarkban fekvő pommertzi rákmalom bérletéből folyólag hozott teljesen igazságtalan itélkezés kapcsán példát akar teremteni, nehogy a jövőben is hasonló vastag igazságtalanságokat kövessenek el a biróságok. Tudják meg tehát, hogy a legszegényebb paraszt, sőt a koldus is, épp oly ember, mint akár Ő Felsége s igy mindenkivel szemben igazságosan kell eljárni.

A biróság előtt mindenki egyenlő. Akár valamely herczeg perel egy parasztot, akár forditva, a törvény előtt herczeg és paraszt ugyanazon elbánás alá esik. S ily esetekben is csak az igazság irányadó az illető személy előkelőségére való tekintet nélkül. Ezen elvet tartsák szem előtt az összes tartományokban működő birák. S ha ezzel szemben a peres fél állására való tekintetből a méltányosság félretételével itélkeznének, Ő királyi Felségével gyülik meg a bajuk.

Mert rosszabb a tolvajbandánál az a biróság, mely igazságtalanságot követ el; a tolvajok ellen valahogy csak lehet védekezni, de védtelen mindenki azon bitangokkal szemben, akik az igazságszolgáltatás palástja alatt garázdálkodnak. Veszedelmesebbek ezek a legrosszabb csirkefogóknál s igy kétszeres büntetést érdemelnek.

Egyébiránt a biróságok értésére adjuk, hogy uj nagy kanczellárt neveztünk ki, akinek feladata az összes tartományokban erélyes felügyeletet gyakorolni. Vegyék figyelembe a biróságok ez alkalommal is a következőket:

Először: A pereket gyorsan be kell fejezni. Másodszor: Az igazságszolgáltatást nem szabad igazságtalanságok által profanizálni. Harmadszor: Egyenlően kell bánni minden emberrel, aki a biróság elé jön, legyen az herczeg vagy paraszt. Ha Ő Felsége ez irányban valami hibát fedezne fel, a biróságok előre tisztában lehetnek azzal, hogy a nyiltan igazságtalan itéletet hozó tanácselnökök és birák szigoru büntetést fognak kapni. Ezekhez tartsák magukat az összes biróságok.

Berlin, 1779 deczember 11. *Frigyes*».

— **Büntetőperben tett hamis vallomás miatt a tanu ellen inditottt kártéritési perben** a polgári biróság mérlegelés tárgyává teszi azon körülményt, vajjon a büntetőbiróság (esküdtbiróság) határozatának meghozatalánál a hamis vallomás perdöntő fontosságu volt-e. Az, hogy a büntetőbirónál (esküdteknél) az itélet belső, tehát alig ellenőrizhető lelki folyamat eredményeként alakult ki, a polgári biró szabad mérlegelését nem zárhatja ki. (Német kir. törvényszék.)

Teljes gyakorlattal biró ügyvédjelölt, ki jelenlegi alkalmaztatása helyén nyolcz éve müködik, vidéki nagyobb ügyvédi irodában keres irodavezetői állást május 1-re. A német nyelvet meglehetősen birja, nemzetiségi vidékre nem aspirál. Megkereséseket e lap kiadóhivatalába kér. «Klotó» jelige alatt. 14325

Teljes vidéki gyakorlattal biró ügyvédjelöltet keresek azonnali belépésre; fizetési igény és eddigi müködés megjelölendők. Dr. Pintér Miklós ügyvéd, Muraszombat, Vasmegye. 14326

Ügyvédjelölt, négy havi fővárosi gyakorlattal *vidéki* ügyvédi irodába ajánlkozik. Dr. Zs. J. Budapest, Bercsényi-u. 6. I. em. 9. 14327

Dunántuli városi kir. közjegyző alkalmi helyettesitésekre nyugdijas birót keres. Czim a kiadóhivatalban. 14330

Most jelent meg!

A HATÁLYOS MAGYAR TÖRVÉNYEK GYÜJTEMÉNYE

CORPUS JURIS HUNGARICI 1000—1911

IV. kötete: 1888—1895. évi törvényczikkek.

Szerkeszti, jegyzetekkel és utalásokkal kiséri

Dr. MÁRKUS DEZSŐ

a magyar kir. Curia birája.

Eddig megjelent:

I. kötet: 1000—1873. évi törvényczikkek.

II. kötet: 1874—1880. évi törvényczikkek.

III. kötet: 1881—1887. évi törvényczikkek.

A Márkus Dezső által szerkesztett Hatályos Magyar Törvények gyüjteménye megrendelői az 1911. évi törvényeket tartalmazó kötetet ingyen kapják.

A teljes mű több mint 6000 oldal, hat félbőrkötésben.

Ára 150 korona.

Megjelent

a **Franklin-Társulatnál** Budapest, Egyetem-utcza 4.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20.

Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4.

Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenhatedik évfolyam. 12. szám. Budapest, 1912 márczius 22.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DÍJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: *Tarnai János* curiai tanácselnök: A pornográfia elleni küzdelem Francziaországban és Angliában. — *Dr. Fái Sándor* budapesti ügyvéd: A budapesti kir. tábla 13. számu teljes-ülési döntvényéhez. — *Dr. Szemethy Károly* budapesti ügyvéd: A perbeli ellenfelek összejátszásának egy esetéhez. — Különfélék.
Melléklet: Magánjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A pornográfia elleni küzdelem Francziaországban és Angliában.[1]

Előadásom czélja nem teszi szükségessé, hogy annak meghatározását kiséreljem meg, mi a magyar törvény szerinti «fajtalan irat» (Btk. 248. §.), vagy a «szemérmet sértő» cselekmény (Btk. 249. §.). A törvényhozó, a biró, ha nem vesztették el a közérzülettel való kapcsolatot, definiczió nélkül is tudják e közkeletü szavak értelmét. Ami különösen a birót illeti, ez itt nem áll szemben nehezebb ténykérdéssel, mint sok más esetben és közönséges élettapasztalattal meg fogja találni azt a szempontot, melyből a pornográfia elleni küzdelem által érintett érdekek, különösen a müvészeti érdekek sérelme nélkül, józanul alkalmazhatja a törvényt. Gyakorlatilag nem is erről a problémáról van szó. A kérdés az: *miképpen lehet a minden kétséget kizárólag fajtalan termékeket gyors és hathatós módon ártalmatlanná tenni.* Ily rendszabályokra a büncselekmények más nemeivel szemben is szükség volna. Elég a becsületsértő, a rágalmazó és a képzelődést egészségtelen irányban izgató ugynevezett kriminális iratokra utalnom. De a pornográfia elleni küzdelem mindenekfölött sürgős, ezt elismeri minden pedagógus és el kell ismernie minden politikusnak. Erre nézve egyhanguság uralkodik. Nehézség csak abban van, hogy rendszabályainkat össze kell egyeztetnünk a sajtószabadsággal, melyet csorbitani nem akarhatunk.

E törekvésünkben főkép két nemzet jogfejlődéséből merithetünk tanulságokat, akiknél szó sem férhet ahhoz, hogy a szabad sajtót nagyra tartják, de azért erélyesen küzdenek a pornográfia ellen. A francziák tételes törvényhozás utján, az angolok egy mélységes, de kiméletlen törvénykezés segitségével folytatják ezt a küzdelmet.

Ezeknek a vázlatos ismertetése egyedüli czélja mai előadásomnak.

1. Francziaország.

A franczia törvényhozás fejlődésmenete azért különösen tanulságos, mert szemlélhetően mutatja a félrendszabályok sikertelenségét és azt, milyen veszélyes ezt a kérdést a sajtószabadság kérdésével oly kapcsolatba hozni, mintha a pornográfia elleni intézkedések már magukban véve a sajtószabadság elvének megsértését jelentenék. A gondolat szabad terjesztése, mely a mi sajtótörvényünk élén is axiomaként van kimondva, nem jelenthet mást, mint a mások sértése és *veszélyeztetése* nélkül való szabad mozgást. Csakhogy éppen irói körökben ezt a szabadságot valami «természeti», «feltétlen» szabadság értelmében szeretik venni, amilyent csak államonkivüli állapotban lehet elképzelni.

Nem ez volt az 1848-iki törvényhozás szempontja. Az a hosszu küzdelem, mely Magyarországon a sajtó érdekében folyt, nem valamely abstrakt szabadságot tartott szeme előtt, hanem tételes czélt: a czenzura eltörlését. Azért mondja ki törvényünk, a gondolatközlés szabadságával egy lélekzetben, az általános kijelentés mellett szinte pleonastikus ama tételt, hogy az előző vizsgálat eltöröltetik. Nem egyéb ez, mint a törvény közvetlen czéljának nyomatékosabb kiemelése.

A mi törvényünkéhez hasonló kijelentéssel gyakran találkozunk a franczia törvényhozásban is, nevezetesen már 1789-ben «Az emberi és polgári jogok deklarácziójában» (XL. tcz.), az 1791-iki alkotmányban (I. czim, 1. czikk) és azóta a nagyszámu franczia alkotmánylevelek mindegyikében. Ha mindamellett sehol sem látunk annyi hullámzást, javitó és romboló intézkedést, mint a franczia törvényhozásban, ugy ez nem ama kijelentés határozatlanságán mult, hanem azon, hogy a szabadságot ott is az imént jellemzett módon értelmezték. Aminek az lett a következménye, hogy a nagy forradalom óta egészen napjainkig, a mindenkori kormányzati szükséglet szerint (persze, néha a kormányzati elvek módosulása szerint is) a franczia törvényhozás a legmesszebbmenő szigor és a legvégső elnézés között ingadozott.

Ami különösen a szemérem elleni büncselekményeket illeti: az ezekre vonatkozó rendelkezések vázolásánál vissza kell mennünk a Code pénal 287. czikkéig. Ez a szakasz, a helyes törvényszerkesztési móddal össze alig egyeztethető részletezéssel büntetendőnek mondja «a jó erkölcsökkel ellenkező dalok, pamfletek, ábrázolatok vagy képek kiállitását és kiosztását». Az időszaki sajtóról nem intézkedett, de nem is kellett intézkednie, mert az akkoriban, a czenzurán felül, amugy is a kormány közigazgatási közegeinek volt kiszolgáltatva.

Kilencz évvel később, 1819-ben, a franczia törvényhozás arra vállalkozott, hogy rendszeres sajtótörvényt alkot, melyben tüzetesen meghatározza ama cselekményeket is, melyeket sajtó utján elkövethetőknek tart. Ez a törvény, mely sokáig mintája volt a kontinentális sajtótörvényhozásnak, 8. czikkében foglalkozik a szemérem elleni cselekményekkel és a következőket rendeli: «Aki a köz- vagy vallási erkölcsösséget vagy a tisztességet sérti (outrage), egy hónaptól egy évig terjedhető fogházzal és 16 franktól 500 frankig terjedhető pénzbüntetéssel büntettetik.[2] A sajtóperecket a magánbecsületsértések kivételével, az esküdtbiróság elé utalta.

Az 1819-től 1870-ig terjedő időszakban az erkölcsellenes sajtócselekmények definicziójában nem történt lényeges módositás. A törvényhozás változtatásai inkább arra vonatkoztak, hogy ezek az ügyek (az illető kormányzat minősége szerint, de néha pillanatnyi igények szerint is) hol a jury, hol a közbiróság hatáskörébe jutottak.

Ily irányban intézkedett az 1871 április 15-iki törvény is. A sajtóperekat általában a jury elé utalta, de e hatáskör alól kivette az erkölcsellenes sajtócselekményeket (délits contre les moeurs), melyekre nézve a correctionalis törvényszéket mondotta ki illetékesnek.

Az 1875 deczember 29-iki törvény ismét foglalkozott a hatáskör kérdésével; csak a fajtalan (obscène) iratokat és sajtótermékeket hagyta a közbiróságok törvénykezésében. Az «obscène» kifejezést a törvény tudatosan tette az «erkölcselleneS» jelző helyébe. Az igazságügyminiszter körrendeletileg tudatta is, hogy az «obscène» kifejezés alatt nem szabad általában erkölcsellenes-

[1] Az Országos Irodalmi és Közmüvelődési Szövetség pornográfia elleni bizottságában tartott előadás.

[2] A mi sajtótörvényünk 5. §-a ezt a szöveget majdnem szószerint magáévá tette.

séget érteni, hanem csak a kicsapongásra való egyenes ingerlést. Csak ezekben látott a törvényhozás közvetlen veszélyt és sürgősségi esetet.

Ugyancsak az «obscène» kitételt találjuk az 1881 julius 29-iki rendszeres sajtótörvényben (28. czikk). Az erkölcsellenes cselekmények közül csak ezeket vette ki az esküdtszék hatásköréből.

Mindezek az intézkedések azonban egészen eredménytelenek bizonyultak. Minthogy ugyanis az ilyen termékek lefoglalása korlátozva volt, mert a vizsgáló közegek csak egy példányt foglalhattak le, ezt is csak ugy, ha a kötelespéldány be nem adatott), a pornográf irodalom oly áradata lepte el az országot és különösen Párist, hogy már egy évvel később további törvényhozási rendszabályokról kellett gondoskodni.

Igy jött létre az 1882. évi augusztus 2-iki törvény. Ebben érvényesült először az a gondolat, hogy a fajtalan irodalmat *nemcsak a peres eljárás tekintetében, hanem minden tekintetben ki kell venni a sajtótörvény hatálya alól.* Vagyis a fajtalan irodalom (a könyv és a folyóirat kivételével) jogilag megszünt sajtótermék lenni. Ezzel kettős czélt értek el. Először jobban hozzá lehetett férni a terjesztőkhöz, kik a fokozatos felelősségi rendszerbe nem igen illtenek bele ; másodszor majdnem teljesen lehetetlenné tették a szinlelt felelősséget (az ugynevezett strohmannrendszert), mert a részesség tekintetében a közönséges jog elvei alkalmaztatván, a termék létrehozásánál közremüködőket, a Code pénal 60. czikke értelmében, valamennyit felelősségre lehet vonni. E rendszer tette azután lehetővé a fajtalan iratok előzetes lefoglalását és a tettesnek a közönséges jog szerinti letartóztatását is.

A gyakorlatban ez a törvény több irányban hiányosnak bizonyult, bár a biróságok, a közhangulat nyomása alatt, a kiterjesztő magyarázat felé hajlottak. Az első hiánya az volt, hogy az üzérkedés időközben a terjesztés oly módjait eszelte ki, melyek a törvény szoros értelmezése mellett (mise en vente, distribution, exposition) elkerülték a bünhődést ; a törvény másik fogyatéka a «fajtalan» (obscène) kifejezés határozatlansága volt. Ez volt az oka, hogy Bérenger senator, kinek müködése a büntetőtörvények hatályossá tétele és szocziologiai irányban való fejlesztése körül ismeretes, 1894-ben a prostituczióról javaslatot terjesztett a szenátus elé s egyuttal az 1882-iki törvény javitásáról is gondoskodni kivánt. Törekvése sokáig nem vezetett czélra. Főakadálya az volt, hogy igen tág feladatot tüzött maga elé. A prostituczió büntetendőségének általános szabályozása igen sek nehézségbe ütközött, különösen azért, mert a kiskoruak fajtalankodása és az erre való csábitás ellen tervezett kényszernevelési intézkedések nagyon mélyen belevágtak a család és a személyes szabadság érdekeibe. Bérengernek a fajtalan sajtó elleni hadjárata csak akkor lett eredményes, mikor a kormány, nem türhetvén már a folyton növekvő bajt,[3] arra határozta el magát, hogy Bérenger javaslatát a prostituczióra vonatkozó rész elhagyásával terjeszti a törvényhozás elé.

Igy jött létre az 1898 márczius 16-iki törvény. Ez már *egyenesen és elsősorban a terjesztést veszi szemügyre.* A terjesztőre két évig terjedhető fogházat és 5000 frankig terjedhető pénzbüntetést szab, ha pedig a cselekmény fiatalkoruakkal szemben volt elkövetve, négy évi fogházat és 10,000 frankot. Azután kibővitette a terjesztés fogalmát (nyilvános helyen árulás, kinálás, kiállitás, kifüggesztés, kiosztás). Minthogy az előző törvény nem büntette kifejezetten a fajtalan «tárgyak» forgalomba hozatalát s előfordult, hogy az államügyészség nem tudott marasztaló itéletet nyerni az ellen, aki a fajtalanságot könnyitő készüléket árult : a törvény a meghatározásban kibővitette a fajtalanság eszközeinek sorozatát és az «objet» szót is bevette a tényálladéki elemek közé. A terjesztésnek különösen veszedelmes nemeinek tekinti a törvény a következőket : ha a fajtalan termék fiatalkoruaknak, *bár nem nyilvánosan* árultatik vagy kináltatik, ha házhoz küldetik, keresztkötés vagy nyilt boriték alatt postára tétetik vagy a szállitónak átadatik, továbbá a hirdetést és a nyilvános levelezést. Ugyanezen büntetések érik az itélettel sujtott mü elárusitását vagy hirdetését.

1908 április 7-én ismét törvény kelt a pornografia tárgyában, de ez főképen a szeméremsértő cselekmény fogalmát terjeszti ki.

Ezzel egyelőre be van fejezve a franczia törvényhozás ama tevékenysége, melylyel a pornográf iratok (amennyiben nem könyvalakban jelentkeznek) a köztörvény uralma alá helyeztettek. Az ily nyomtatványokat tehát előzetesen le lehet foglalni, a közbiróságok itélnek róluk s a köztörvénynek a visszaesésről és a részességről szóló rendelkezései alá esnek. Hogy különösen az utóbbi tény mit jelent, azt szemlélhetően mutatják a törvény uralma alatt elbirált esetekben hozott itéletek. A lapkiadó, ha a fajtalan rajzot a közzététel előtt ismerte, nemcsak mint kiadó felel, hanem mint a szerző részese is ; a terjesztőnek részese az, aki a lappéldányokat a terjesztő kezéhez juttatja ; a lap összeállitásával megbizott személy a kiadó részesévé lesz, ha az erkölcstelen közleményt a nyomdába adta ; a fénykép előállitójának részese a retoucheur ; a rajzolón és a nyomdászon kivül, mint ezek részesét büntették azt a nyomdászt, ki a szétküldésnél használt boritékot készitette.

Tudjuk azonban, hogy a francziák még ezzel sem érik be. A kormány 1910-ben nemzetközi értekezletet hivott egybe, amelynek eredményeit ismertetnem felesleges, mert erről már külön előadásban vettek tudomást e kör tisztelt tagjai.[4] A határozatok főtendencziája egyrészt a nemzetközi üldözés könnyebbitése, amennyiben az egyik állam területén elkövetett cselekmény a másik államban is üldözhető, másrészt az, hogy a büntethetőség nem a forgalomba hozatallal kezdődnék, hanem már a gyártás és a készletben tartás is büntetés alá vonatnék.

2. Anglia.

Angliában ősi szabály, hogy Common Law szerint büntetőjogilag üldözhetők a közerkölcs vagy a tisztesség (decency) elleni cselekmények. Blackstone szerint[5] már a nyilvános, köztudomásu feslettség (lewdness) is e jogi tekintet alá esik. A cselekmény tényálladéka volt : a rosszhirü házak látogatása és a sulyosan botrányos nyilvános viselkedés. Büntetése pénzben és szabadságvesztésben állott. Cromwell idején (1650-ben), mikor — Blackstone szavai szerint — szerették fitogtatni a szigoru, tiszta erkölcsösséget, törvényt hoztak, mely főbenjáró cselekménnyé tette a házasságtörést és a vérfertőzést, büntettnek nyilvánitotta a visszaesésben elkövetett bordélytartást és a paráználkodást is.[6] A restauráczió idején az ellenkező szellem, a ledérség szelleme jutott uralomra ; nem ujitották meg tehát a köztársaság szigoru törvényeit, hanem az egész joganyagot az egyházi biróság elé utalták, nyilván azért, mert a kánonjogi rendelkezések — legalább a cromwelli intézkedésekhez képest — enyhék.[7]

Blackstone idején a most emlitett cselekményeket inkább a magánjog körébe tartozóknak, ugyneve:ett magáninjuriáknak tekintették. Még 1790-ben is az egyházbirósághoz utalt a King's Bench egy ilynemü esetet.

Az azóta kifejlődött jogi nézet az, hogy a Common Law szerint itélő biróság, a King's Bench, mint «custos morum» torolja meg a szemérem elleni cselekményeket. Ez a biróság a jogsérelem megitélésénél azon elvet követi, hogy az erkölcsök ellen in abstracto intézett támadás egymagában nem büntetendő ; de ha az ilyen támadás közveszélyü, vagyis alkalmas arra, hogy a tömegre hasson (affect), büntetendővé lesz.[8] Egy ujabb, 1868-ból származó főbirósági kijelentés szerint pedig a büntetendő fajtalanság ismertetőjele az, hogy megrontja és megfertőzi (deprave and corrupt) azokat, akiknek lelkére az ilyen erkölcstelenség hatással lehet.[9]

[3] 1876—1896-ig a szemérem elleni cselekmények száma hétszer nagyobb volt, mint az előző 20 év alatt.

[4] A bizottságban dr. Bartha Rikárd ur ismertette az 1910-ben tartott párisi értekezlet tanácskozásait, melyeket már e lapok 1911. évi 3. számában közöltem.

[5] B. IV. ch. IV. 11.

[6] A Cromwell-korszak szenteskedő törvényhozásáról l. *Macaulay*, History of England, 158. l. (Tauchnitz).

[7] «Az irodalom összes könnyebb fajait megfertőzte az uralkodó ledérség. A legczudarabb szenvedélyek keritőjévé alacsonyodott le. A guny, ahelyett, hogy a bünt vagy tévedést pirongatta volna, az ártatlanság és az igazság ellen forditotta hatalmas fegyverét. A jogaiba visszahelyezett egyház küzdött ugyan az uralkodó erkölcstelenség ellen, de lanyhán, fél lélekkel küzdött». *(Macaulay*, i. h. 178. l.)

[8] Folkard, The Law of Slander and Libel, 1908. 366. l.

[9] Odgers, A Digest of the Law of Libel and Slander, 1905 473. l.

Látni való, hogy e preczedensekkel a fajtalanság jogi tartalma ki van vetkőztetve vallási jellegéből s egyrészt állam- és társadalomellenes cselekménynyé van téve, másrészt az a szempont van előtérbe állitva, hogy a jogszabály a gyengéket, a koruknál vagy jellemüknél fogva a gyengéket védi az antiszocziális támadások ellen.

Ezek azok a tételek, melyeken a mai angol jogrend felépült; a többi — néhány kevés pozitivjogi kivétellel, melyekről mindjárt szó lesz — esetjog. De méltóztatnak tudni, milyen mesterien tud az angol biró egy-két ruganyos alapelv segitségével az élet összes igényeinek eleget tenni. Igy származtatta le a most vázolt általános elvekből azt a szabályt, hogy «erkölcs» alatt nem csupán a vallási vagy bölcseleti ethika legmagasabb rendeleteit kell érteni, hanem azt is, amit köztisztességnek (decency) nevezünk. Ami az emberiség évezredes, nemzedékről-nemzedékre öröklött hagyományai szerint nem az utczára, hanem a félrevonultságba való, az, a nyilvánosság előtt elkövetve, nemcsak illetlen, hanem tisztességtelen s igy erkölcstelen is. És ezzel egy második, fontos szabály van nyerve: hogy erkölcstelen mindaz, ami a köztisztességet sérti.[10]

Angliában tudvalevőleg az esetjog a valódi jogforrás; az esetek eldöntésében van az anyag, melyből a doktrina a maga szabályait levonja. Az egész sajtójog a köztörvény alatt áll. Külön felelősségi rendszert nem ismer s a sajtódeliktumokat nem alakitja sui generis cselekményekké. A tételes törvényhozás csak ott lép be kisegitőkép, ahol a szokásjog nem tud lépést tartani a sajtóélet fejlődésével vagy ahol a biróságok a közérzületnek meg nem felelő módon kezelnek egyes kérdéseket. Különösen a hirlapirodalom sajátszerüségei tették szükségessé az ily közbelépést. Ilyen volt azon eset, mikor Mansfield főbiró, különben a legelső angol jogászok egyike, sajtóügyekben meg akarta szoritani az esküdtek ama jogát, hogy ugy a tényt, mint a jogot eldöntsék, az esküdteket a puszta ténykérdésre akarván korlátozni. Ekkor (1792) kelt a hires Fox's Libel Act, mely e kérdést a közönséges jog értelmében döntötte el. Ilyen volt az 1843-ban hozott törvény, mely lord Campbell után van elnevezve s mely a becsületsértési perekben lehetővé teszi a vádlottnak a valóság bizonyitását, ami addig csak szük körre volt szoritva.[11] Ilyen végül az 1881-iki törvény, mely többek közt meghatározza, mit kell «ujság» alatt érteni.

Ezek az anyagi jogra vonatkozó főbb törvények.

Mostani kérdésünkre vonatkozólag csak két törvényt ismerek. Mind a kettőnek lényeges intézkedése az, hogy a *trágár sajtótermékek terjesztésének megakadályozása rendőri teendő.*

Az első törvény 1857-ben kelt (20. & 21. Vict. ch. 83.) és a következőképpen intézkedik:

Ha a rendőrség megbizható értesitést nyer arról, hogy valamely házban vagy helyiségben büntető uton üldözhető trágár könyvek, ujságok, iratok, nyomtatványok, képek vagy rajzok tartatnak, árultatnak vagy kölcsön adatnak, a rendőrség külön parancsot adhat ki közegének, hogy e helyiségekbe nappal erőhatalommal is bemehessen, ott kutatást tarthasson, a nevezett termékeket lefoglalhassa és a megbizó vagy más rendőrhatósághoz szállitsa. Ez a hivatal felhivja a nevezett helyiség birtokosát, hogy két napon belül igazolja, hogy azok a tárgyak miért nem semmisitendők meg. Ha ez nem sikerül, a hatóság a megsemmisitést elrendeli, ami ellen felebbvitelnek van helye. Ellenkező esetben, vagy ha a felebbviteli fórum a perorvoslatot alaposnak találja, a tárgyak visszaadatnak.

A második törvény 1889-ből való (52. & 53. Vict. ch. 18), az erkölcstelen hirdetések megakadályozásáról szól és azt rendeli, hogy aki nyilvános helyen oly festett, nyomtatott vagy irott közlést tesz ki vagy osztogat, mely tisztességtelen vagy trágár jellegü, sommás eljárás utján, vagyis lényegileg rendőri uton, pénzzel vagy egy hónapig terjedő fogházzal büntetendő. Aki ezeket a cselekményeket mással teljesitteti, sommás eljárás utján öt fontig terjedő pénzbüntetéssel vagy három hónapig terjedő fogházzal büntetendő. Mindkét esetben kényszermunka is alkalmazható. Aki a leirt módon oly hirdetést közöl, mely szifiliszre, ideggyengeségre vagy nemi érintkezésből eredő más bajra, vagy betegségre vonatkozik, a jelen törvény szerinti erkölcstelen hirdetés közzétevőjének tekintendő. Akit az ezen törvény szerint tilos tett elkövetésén érnek, elfogató parancs nélkül is letartóztatható. Mindezeken felül még további akadályokat gördit az angol törvény a pornograf irodalom elé. Segitségül hivja a postát és vámhivatalokat.

Egy 1870-iki törvény (Post Office Act 33. & 34. Vict. ch. 79.) feljogositja a főpostamestert, hogy a kormány helybenhagyása mellett időnként szabályokat bocsásson ki az erkölcstelen termékek postai szállitásának és közvetitésének megakadályozása végett. Egy későbbi törvény (Custom Laws Consolidation, 39. & 40. Vict. ch. 18) e tárgyban a vámhivataloknak ad lefoglalási és elkobzási jogot.

Végül az angol jog a pornográf termékekre is alkalmazza azon polgári jogi szabályt, hogy a büntetendő cselekményt tárgyazó szerződés hatálytalan. Ennélfogva megvonja az irótól a szerzői jogot, a nyomdász nem perelheti a pornográf nyomtatás diját s ha a közlemény törvényellenes tartalmát csak szedés közben vette észre, abbanhagyhatja a munkát s ezért kártéritéssel nem tartozik, az addigi részmunka diját azonban követelheti.

*

A franczia és az angol jogfejlődésből a következő tanulságot meritem:

A pornográfia elleni küzdelem helyes eszköze az, hogy az ügy rendőri természetünek vétetvén, az ebbeli termékek kivétetnek a sajtótörvény és a rendes biróságok hatásköréből, a felelősség a közönséges büntetőjog szerint irányul és az eljárás a rendőri biróságok előtti eljárás mintájára szabályozandó, esetleg a járásbiróságokhoz utasitandó. *Tarnai János.*

A budapesti kir. tábla 13. számu teljes-ülési döntvényéhez.

A Jogtudományi Közlöny mult évi 24. számában «Foglalásmentes összeg tartási ügyekben» czimü czikkemben kifejtettem, hogy a Vhn. 9. és 14. §-ai helyesen csak ugy értelmezhetők, hogy «a járandóságoknak a 6., 11. és 7., 12. §-ok első három bekezdésében végrehajtás alól mentesitett része felerészben lefoglalható, hogy tehát 1000 K illetménynek is, 600 K nyugdijnak is felerésze feltétlenül lefoglalható a feleség és gyermekek javára. A budapesti kir. tábla egyik tanácsa hosszu ideig akczeptálta is ezt a felfogást, másik tanácsa azonban következetesen a régi álláspontra helyezkedett, ugy hogy teljes-ülés elé kellett vinni a kérdést, mely aztán azon értelmezés mellett döntött, hogy 1000, illetve nyugdijnál 600 K ily esetekben is érintetlen kell hogy maradjon.*

A teljes-ülés határozatával nem tekinthetem a kérdést eldöntöttnek, mert indokolása nem meggyőző. Az indokolás ugyanis egyrészt hallgatással mellőzi az ellenkező álláspont legjelentősebb jogi érveit, másrészt, kissé figyelmesebb megvizsgálás mellett felhozott érvei is nem a teljes-ülésen hozott határozat, hanem az ellentábor álláspontját erősitik.

Az indokolás szerint: a teljes-ülés által elfogadott álláspont helyességét igazolják a nyelvtani és logikai magyarázat és az a körülmény, hogy — szemben a miniszteri javaslattal — az igazságügyi bizottság a tartásra kötelezettre sulyosnak találta azt az eredeti javaslatot, hogy a 750 K-án felüli szolgálati járandóság tényleges szolgálaton kivül pedig az egész nyugdij lefoglalható legyen; már pedig a teljes-ülésével ellenkező álláspont elfogadásával épp az igazságügyi bizottság által perhorreskált álláspont érvényesülne. Ezek az érvek tévesek.

Az igaz, hogy a 9. és 14. §-ok szószerinti értelme a teljes-ülés által elfogadott fölfogásnak kedvez. Ámde épp arról van szó s ezt fejtettem ki már idézett czikkemben is, hogy a törvény szövegezése rossz; hogy ezekben a §-okban mást mondott a törvényhozó, mint amit akart, s a holt betüknek a törvénymagyarázat helyes elvei alapján a közönséges értelemtől eltérő oly értelmet kell adnunk, mely a törvényhozó intencziójának a törvényben egyebütt lefektetett elveknek és rendelkezéseknek és a szocziális igazságnak is megfelel. A teljes-ülés tehát a

[10] Folkard, i. h.

[11] Ez a törvény 3. §-ában a revolver-zsurnalisztika ellen is tesz büntető intézkedést. Ez volt mintája a magyar Btk. 351. §-ának.

* A döntvényt l. a lapunk mai számához csatolt Magánjogi Döntvénytárban 38. sz. a.

*

nyelvtani értelemre való hivatkozással nem érvel, csak megismétli a bizonyitásra szóló tételt. Viszont a logikai magyarázat helyessége mellett — eltekintve az igazságügyi bizottság indokolásától, melyre alább rátérek — egyetlen érvet, az ellentábor álláspontjának megerőtlenitésére alkalmas egyetlen czáfolatot sem hoz fel. Meglepődve kérdezzük, hogyan állithatja a teljes-ülés, hogy a logikai magyarázat döntése mellett szól, mikor a 3. §. már nyelvtanilag sem félreérthetőleg ugy intézkedik, hogy tartási kötelezettségek esetén a 2. §. 15., 19. pontjaiban megjelölt járandóságok felerésze (korlátlanul) lefoglalható?* mikor a 12. §. szerint a napidijakból, a napi és hétszám munkabérekből a végrehajtás alá nem vonható összegek felerészben lefoglalhatók? mikor a máskülönben teljesen lefoglalhatatlan özvegyi nyugdij felerészben szintén (korlátlanul) lefoglalható? Vajjon miféle logikai magyarázattal lehet megindokolni azt, hogy a tartásra kötelezett, ha napszámot kap, vagy heti fizetést, rosszabb helyzetben legyen, mint az «állandó alkalmazott», ki rendszerint aránylag nagyobb fizetést huz? talán mert védelemre inkább rászorul?

De merőben tévesen állitja be a teljes-ülés egyetlen érvét, az igazságügyi bizottság indokolását is. Mert igaz ugyan, hogy a miniszteri javaslat ugy tervezte, hogy a tartásra jogosultak javára 750 K-ig minden tényleges illetmény, a nyugdij pedig teljesen lefoglalható legyen s hogy ezt az intézkedést az igazságügyi bizottság esetleg a tartásra kötelezett szempontjából is méltánytalannak találta (ha t. i. az egész fizetés alig több 750 K-nál, a nyugdijnál pedig mindig), de méltánytalannak találta a tartásra jogosult szempontjából is, mondván:

«Ez a rendelkezés két irányban mutatkozik méltánytalannak a végrehajtást szenvedőre nézve. A tényleges szolgálatban állóra annyiban méltánytalan, hogy például egy 6000 K fizetéssel biró tisztviselő, akinek ilyképp fizetéséből 4000 K nem foglalható le, abban az esetben, ha felesége, fel- vagy lemenő rokonai vezetnek tartásdijért ellene végrehajtást, 750 K-ra korlátoztatnék, a végrehajtató részére pedig 5250 jutna végrehajtási alapul. Kétségtelen, hogy a tartásra jogositott feleség stb. nem eshetik el a tartástól akkor sem, ha a végrehajtást szenvedőnek járandóságai bármily csekélyek is. (!) az azonban méltánytalan volna, hogy a tartásra jogositott jóval nagyobb összeget vegyen igénybe, mint amennyi a tartásra kötelezettnek magának megmarad. A bizottság mindezeknél fogva abból indul ki, hogy a feleséget, a fel vagy lemenő rokonokat illető tartási igények eléggé vannak biztositva, ha ezeknek az egyébként mentes járandóságoknak fele része igénybe vehető, tehát ha a végrehajtás alól mentes járandóság összege olyképp osztatik meg, hogy az felerészben a végrehajtást szenvedőnek érintetlenül maradjon, felerészben pedig a végrehajtató által tartására igénybevehető legyen.

Megfoghatatlan ilyképp, hogy kerülhetett ez az érv a teljes-ülés indokolásába, mikor az igazságügyi bizottság indokolása az ellentábor leghathatósabb érve és hogy tulajdonképpen ezek szerint miért nem tette magáévá a teljes-ülés a másik, egyedül helyes, egyedül természetes álláspontot.

Gyanitom, hogy hamis szocziális szempontok vezették a kir. táblát. Szempontok, amelyeknek Szokola dr. is e lap hasábjain kifejezést adott, hogy t. i. a társadalomnak nem lehet érdeke a magát is eltartani nem vagy alig képest teljesen tönkre tenni s a züllésbe kergetni. Le kell számolni ezzel a hamis érvvel is. Nem beszélek arról, hogy a biró a törvénymagyarázat kérdésénél az ő felfogása szerinti szocziális igazságot nem kutathatja és hogy ha a törvényhozó azt tartotta szocziális igazságnak, hogy a létminimum az adós és családja reszére biztosittassék, vagyis ha a létminimum megállapitásánál nemcsak a végrehajtást szenvedettre, hanem egyuttal az azok eltartására szorulókra is gondolt, a birónak nincs joga az ő saját külön szocziális igazságát érvényesiteni*; ellenben igenis vallom és hangsulyozom, hogy a Szokola dr. szocziális felfogását vallók álláspontja is mai egész társadalmi berendezésünkkel gyökerében ellenkezik. Ma a gyönge, a beteg, a támogatásra szoruló elsősorban családjára támaszkodik s csak végső sorban az államra és társadalomra, viszont az állam és társadalom az egyént a czélból segélyezi, hogy az magát és családját tartsa fent és adományaikat a gyermekek, a gyengék részére is az azok eltartására hivatott családfő utján juttatják el. Nincs a tartásra kötelezettnek még annyija sem, hogy magát eltartsa? A mai társadalmi felfogás szerint nincs joga a gyermeket eltaszitani, hanem vegye igénybe legrosszabb esetben a maga és családja részére az állam és társadalom jótékonyságát. Hála Istennek, jövendőbeli társadalmi berendezkedésünknek sem az az irányzata, hogy a gyermekeket, szülőket és házastársakat egymástól eltávolitsa s azok erkölcsi és anyagi szempontból való szoros összetartozandóságát lazitsa, hanem hogy társadalmi és állami berendezkedésekkel minden család megélhetését lehetővé tegye. A teljes-ülés, sajnos, más felfogáson van; eszerint az apa, kinek nincs több, mint 1000 K évi fizetése, egyszerüen elkergetheti magától nyomorékká vált feleségét apró gyermekeivel, megtagadhatja azok segélyezését, mondván: az 1000 K nekem sem elég s a törvény ezt türni fogja. Vajjon kin segit ezzel az igy értelmezett törvény? Miféle segitség az az apán, vagy férjen, amelynek árán a gyengébb nő, vagy védtelen, fejletlen gyermekek a pusztulásba merülnek?

Sokan vagyunk, kik nem tudunk megnyugodni a teljes-ülés határozatában s akik most már a vidéki táblák utján folytatjuk a harczot, hogy a kérdést a kir. Curia teljes-ülése elé juttathassuk.

Dr. Fái Sándor,
ügyvéd.

* Dr. Szokola Leónak azt a kijelentését (Jogt. Közl. mult évi 30. szám), hogy a 3. §. utolsóelőtti bekezdése nem bizonyit, mert a 2. §. 15. és 19. pontjaiban vagyontárgyakról és eszközökről van szó, holott a 9. és 14. §-okban fizetésről, nyugdijról, napidijról és munkadijról, szóval az életfentartásnak legfontosabb garancziáiról, elfogadható czáfolatnak nem tarthatom. A foglalástól mentességnek czélja ugyanis éppen az elemi szükségleteknek, tehát a lakáson kivül az élelmi, a tüzelő és világitó szerek beszerezhetőségének biztositása. Az ezen értékeknek megfelelő, beszerzésükhöz szükséges összeg (15. pont) — évenként legalább 2000 K, a tartásra szorulókkal szemben dr. Szokola szerint legalább 1000 K — az, amit a törvény a végrehajtást szenvedettnek feltétlenül biztositani kiván. De hogy lenne összeegyeztethető ezzel a rendelkezéssel a 3. §. utolsóelőtti bekezdése, mely szerint, ha az értékek a havi fizetésből már beszereztettek, azok fele a tartásra jogosultak részére feltétlenül lefoglalható? vagy az a rendelkezés, hogy a már folyósitott fizetésből az egyébként f glalásmentes összeg felerésze szintén feltétlenül lefoglalható?

* A törvény által ilyképp elfogadott szocziális igazságnak, mely szerint t. i. a családfő legkisebb keresményét is nemcsak a maga, hanem eltartására utalt családtagjai fentartására forditani s azokkal megosztani tartozik, felel meg a 6. §-nak utolsó és a 14. §-nak második bekezdése, melyek szerint a kórházak és községek által esetleg a végrehajtást szenvedők eltartására szorulók ápolásáért követelt költségek fejében a végrehajtást szenvedett járandóságai («mindennemü illetményei» ig. b. jelentése) «tekintet nélkül a jelen törvényben meghatározott korlátokra», tehát 1000 K-án alul is lefoglalhatók, (mellékes, hogy például a vasuti szolgálati rendtartás szerint felerészben, szabályszerüen pedig 20 százalék erejéig) s csak ezzel a felfogással indokolható meg sok más törvényünknek rendelkezése, bár megengedem, hogy az elv minden vonalon tán nincs következetesen keresztülvive.

A perbeli ellenfelek összejátszásának egy esetéhez.

E lap hasábjain (11. sz. 99. oldal) a fenti czim alatt dr. Csonka Ferencz ügyvéd ur konkrét eset kapcsán azt a kerdést veti fel, hogy az 1868. évi LIV. tcz. 135. és 140. §-ai lehetővé teszik-e, hogy a felperes és a perbevont s vele kongruens érdekü egyik alperes egyetértve, a másik alperest, akinek érdekében áll a per mielőbbi befejezése, kijátszszák olyképpen, hogy a per becsomózását a periratváltások során kölcsönös — ugynevezett egyezségi — halasztásokkal a végtelenbe tolják ki?

E kérdésre tagadólag válaszolhatunk.

Az 1868: LIV. tcz. III. fejezetében foglalt szabályokban az az alapelv nyer érvényesülést, hogy a per elhuzása lehetetlenné tétessék. Ezt czélozzák a most hivatkozott törvényczikk egyéb rendelkezései (v. ö. a 73. §. második bekezdését stb.), valamint az ezen törvényt módositó 1881: LIX. tcz. szabályai (v. ö. a 10. §-t stb.) is. Ezen okból a törvényhozó megkötötte a biróság kezét a halasztások engedélyezésében ott, ahol azok nem a felek összességének, hanem csak azok részének akaratán alapulnak (138., 139. és 140. §. első bekezdés). Ezen szabály alól a törvényhozó csak egy kivételt engedett. Ez a 140. §. második bekezdésé-

ben foglalt rendelkezés, amely a rendelkezési elv folyománya. Minthogy pedig a kivételnek a szabálylyal ellentétesnek kell lennie, ez csak az az eset lehet, ha az egyezségi halasztás megadásában a felek összességének akarata jelentkezik. A törvényhozó intenciójából s a 140. §. második bekezdésében foglalt szabály kivételi jellegéből folyik tehát, hogy az itt emlitett «felek» szó alatt nem a felperest (67. §.) és az alperesek egy részét, hanem az összes alpereseket kell érteni.

De erre az eredményre kell jutnunk akkor is, ha — eltekintve a törvényhozói intenciótól — pusztán a «felek» kifejezés perjogi értelmét vesszük vizsgálat alá. Fél alatt a perjog azt a személyt érti, akinek a nevében, vagy aki ellen a per folyik. A perben tehát csak kétféle perbenállás van: az egyik a felperesi, a másik az alperesi minőségben való perbenállás. S ha a magánjogi jogviszony alanyai kettőnél többen vannak, ezek csak e két minőség egyikében állhatnak perben. Ebből pedig következik, hogy az 1868: LIV. tcz. 140. §-ának második bekezdésében használt «felek» kifejezés alatt nemcsak két ellenérdekü fél, hanem a perben szereplő felek összessége értendő.

Ezt a felfogást erősiti meg a most hivatkozott törvényhely által használt «egymásnak» kifejezés is. «Egymásnak» kifejezés alatt helyesen csak azt érthetjük, hogy ez az egyik felet és a másik felet jelenti. Minthogy pedig a fentebbiekben beigazolást nyert, hogy a perben csak két fél, illetve kétféle perbenállás lehet, evidens, hogy ez a kifejezés is arra mutat, miként itt a felperesről és az alperesek összességéről van szó.

Összevetve most már a 140. §. második bekezdésének helyes értelmét a 135. §-al, azonnal kitünik, hogy csak ily magyarázat mellett lehet értelme az utóbbi törvényhelynek, mert ellenesetben a 138. és 139. §-okban az alperes részére biztositott azon jog, hogy ellenfelét perirat adására kényszeritse, teljesen illuzóriussá válik, holott az 1868: LIV. és az 1881: LIX. törvényczikekkben foglalt rendelkezéseknek éppen az a czélja, hogy a per lefolytatását biztositsák. Ha tehát a 140. § második bekezdésének értelme egy pillanatig is kétséges lehetne, ennek magyarázatánál csak a fentvázolt uton lehetne haladni, mert a törvényhozóról nem tételezhető fel az, hogy amikor összes törekvése a per zavartalan lebonyolitásának biztositása, azt egy más intézkedéssel teljesen le akarná rontani.

Ezzel a czikkiró ur felvetett első kérdésére válaszoltunk, amivel arra a második kérdésre is választ adtunk, hogy az 1868: LIV. tcz. 135. és 140. §-ai folytán szükség van-e az egyik alperes érdekének megvédésére uj perre. E tekintetben azonban megjegyezzük, hogy — ha a most érintett szakaszoknak a fent kifejtettektől eltérő értelme volna is — uj per semmiképpen sem inditható. A perfüggőség, azaz a perinditásnak az a hatálya, hogy a korábban meginditott per folyama alatt ugyanazon jog iránt ujabb pert inditani nem lehet, ezt feltétlenül kizárja. Ugyanis az érdekében sértett alperes által inditandó uj per, hogy czélravezető legyen, feltétlenül ugyanazon jog iránt inditandó, amikor is szükségképpen a perfüggőség kifogásával kell találkoznia.

Dr. Szemethy Károly,
budapesti ügyvéd.

Különfélék.

— **Szivák Imre** a képviselőház ismert tagja, az igazságügyi bizottságnak régtől fogva egyik oszlopa volt, aki minden jogi kérdésben fontos tényezőként szerepelt, már csak annálfogva is, mert a budapesti ügyvédi kamara elnöki tisztét viselte. Mint az ügyvédség egyik legexponáltabb vezető férfia az ezen karban folytonosan mutatkozó ellentétes irányzatokat nagy tapintattal és ügyességgel össze tudta egyeztetni ugy, hogy vezetése alatt az ellentétek szenvedélyes kitörését el lehetett kerülni. Az ügyvédi érdekeket a parlamentben is képviselte és müködésének köszönhető nem egy, az ügyvédségre káros és igazságtalan propoziczió elejtése és több, az ügyvédség igaz érdekeit szolgáló intézkedés törvénybe iktatása. Különösen kiemeljük az ügyvédi gyám- és nyugdijintézet, valamint a polgári peres eljárás törvényeinek megalkotása körüli érdemeit.

— **A miskolczi akasztás.** Nem arról akarunk most beszélni, szükséges vagy jogos-e a halálbüntetés. A valóság az, hogy Magyarországon van halálbüntetés és hogy ennek végrehajtását, ugyszintén az azt megelőző eljárást a bünvádi perrendtartás (496—503. §§.), valamint az annak alapján 1900 november 14-én 6757. I. M. E. sz. a. kibocsátott igazságügyminiszteri rendelet szabályozzák. Mi sem természetesebb tehát, hogy ezeknek a tételeknek a legszigorubb megtartását kell követelni mindazoktól, akiknek müködésére vonatkoznak és az is elemi követelés, hogy e jogszabályok megóvása körül fokozott óvatossággal, emberséggel és jóizléssel, a kulturális érzés legnagyobb fokával kell eljárni, hiszen megfelelő jogforrás hijján is igy kellene cselekednie müvelt és belátó embereknek.

Megdöbbenéssel, fölháborodással, szégyenkezéssel és fájdalommal látjuk, hogy mind ennek ellenkezője történt a mult héten Miskolczon, egy halálbüntetés végrehajtásánál. A hatályos jogszabályokat megsértették és mindent megengedtek, amit a jóizlés legelemibb parancsai szigoruan tiltanak.

Ismét lehetővé tették a hirlapirók interview-ját. Igaz, hogy a BP. 501. §-a szerint: «Az elitéltet, a hivataluknál fogva erre kötelezetteken kivül, csak hozzátartozói, védője és azok látogathatják meg, *kikkel maga kiván találkozni*», lehetséges, hogy az elitélt a maga «hirnevének» növelése érdekében hirlapiró látogatását is kéri. Ámde arra való a kir. ügyészség, hogy az efféle kérelmeket ellenőrizve, kizárja annak a lehetőségét, hogy a jogszolgáltatásnak és a társadalom védekezésének ultima ratióját, a kóros gondolkozást és képzelőtehetséget a legártalmasabban befolyásoló, kiélezett, kiszinezett szenzácziós ujságközleményekre használják ki és hogy a hirlapirók egész raja, a kiküldött külön tudósitók légiója lepje el a halálraitélt zárkáját.

Egyes nagy külföldi lapokban a halálbüntetés végrehajtásáról mindössze ennyit olvashatni: «X Y-on, akit ezért meg azért halálra itéltek, a halálbüntetést ma, a törvényes formák közt végrehajtották». Egyetlen betüvel sem többet. Ennek az eredménye pedig az, hogy a lapok révén a halálos itélet végrehajtása nem ok és alkalom az emberi természet durvaságainak fölkeltésére és fokozására, a bünös földicsőitésére, társadalmi ellentétek szitására és hasonló kóros és veszedelmes jelenségek fölidézésére.

De nézzük tovább, mi történt még ezenfelül Miskolczon?

A BP. 503. §-a meghatározza, hogy hivataluknál fogva kiknek kell a végrehajtásnál jelen lenniök, de «a kir. ügyész a helyi viszonyokhoz képest a jelenlétet más férfiaknak is megengedheti», a rendelet szerint azonban «csak oly számban, hogy a kivégzés helyén tolongás vagy rendzavarás ne támadjon». A dolog természete szerint a jelen lehetőket a legszigorubban kellene megválogatni és legfölebb tiz embert lenne szabad, mintegy tanuk gyanánt, odabocsátani. A lapok hiradása szerint Miskolczon életveszélyes volt a tolongás, ember ember hátán «élvezte» a látványosságot. Odaengedték a meggyilkoltak rokonságát, ami a legnagyobbfoku meggondolatlanság volt. Birósági alkalmazottak — a lapok szerint — belépőjegyekkel fizettek egyes üzletekben, az egyik czigánybanda tagjai pedig az éjjeli mulatozásnál közremüködésük jutalmazásaképpen nyertek bebocsátást, sőt az egyik törvényszéki orvosnak 16 éves fia is jelen volt. Reméljük, hogy ebből egyetlen szó sem igaz. De sok lap irja. A legkevesebb tehát, amit megkövetelhetünk, a haladéktalan és kiméletlen vizsgálat, hogy a vádak alapossága esetében példásan szigoru büntetés vegye el a kedvet ennek a fölháborító és visszataszitó, józanul el sem képzelhető eljárásnak hasonló alkalommal ismétlésétől.

«A kivégzettnek holtteste, egyszerü és feltünést nem okozó eltemetés végett, a rokonoknak átadható», mondja a BP. 503. §. hetedik bekezdése, «ha ez botrányra vagy tüntetésre alkalmul nem szolgálhat», folytatja a rendelet. A szó-

ban forgó holttest temetését tizezrekre menő tömeg kisérte, virágokkal boritva a koporsót, dicsőitve a tettest, becsmérelve a jogszolgáltatást és az esküdteket. Ennyire ismerték a helyi hatóságok a hangulatot, ennyire sem törődtek azzal, vajjon a holttest kiadása botrányra vagy tüntetésre alkalmul szolgálhat-e?

A hóhér szereplése is fölháboritó.

Minden lépéséről értesülnek és hirt adnak az ujságok. Minden mondását szálló ige vagy mélységes gondolat értékével örökitik meg. A hóhér ily módon sokkal ismertebbé és népszerübbé lesz az ugynevezett legszélesebb körökben, mint akárhány irónk, müvészünk, tudósunk, akik egész életüket a hazai kultura szolgálatában töltik, nem is szólva az állami alkalmazottak tizezreiről, akiknek hasznos és üdvös tevékenységét az örök névtelenség födi. Igaz, hogy kötelessége teljesitéséért nem jár ki dicséret senkinek, de hogy éppen a hóhér legyen a legismertebb és legnépszerübb a magyar állam közegei közül: ez ellen ujból a kultura és a jóizlés nevében tiltakozunk, ugy gondolva, hogy legalább fölöttes hatóságának módjában lesz vele megértetni, hogy az ő közremüködésével mindenféle interviewoltatás és reklámoztatás tilos.

Még hatásosabban és erélyesebben kell azonban eltiltani attól, hogy azt a «szerencsét hozó» bizonyos kötelet elárusitsa. Hogy állami közeg szitója, előmozditója és föntartója legyen egy szégyenletes, undoritó babonának s hogy az emberek fájlalni való butaságát élelmesen anyagi előnyére használhassa ki: az, azt hisszük, példa nélkül való a kulturállamokban. Akarjuk hinni, hogy nálunk is a mult héten történt utoljára. —*s*—*ő*.

— **Két jubileum.** *Wlassics Gyula* hatvanadik születésnapját és *Grosschmid Béni* jogtanári müködésének harminczadik évfordulóját a két tudós volt tanitványai és tisztelői a legszebb módon: egy-egy emlékkönyvvel ünnepelték meg. A két jubileumra legközelebb visszatérünk.

— **A polgári perrendtartás és magánjog.** A Magyar Jogászegylet szombat este tartott ülésében az első előadó Basch Lóránd dr. ügyvéd volt, aki Strohal lipcsei professzornak a tartozás átvállalásáról szóló müvét ismertette. Kifejtette, hogy e mü különös jelentősége abban van, hogy az uralkodó utódlási elmélettel szemben visszatér a római jogi novaczionális fölfogáshoz és az első kisérlet a germanista Schuld- und Haftung-tannak a modern dogmatikában való értékesitésére. Ezen irodalmi bemutató után Almási Antal törvényszéki biró «A polgári perrendtartás és a magánjog» czimen tartotta meg előadását és végigmenve a magánjogi jogügyleteken, ezeknek a perjogi jogügyletekkel való összefüggését és kölcsönhatását tárgyalta beható részletességgel.

— **Részvénytársasági nyugdijintézetek** fizetési kötelezettsége tárgyában a kir. Curia felülvizsgálati tanácsa 1911. G. 259. sz. a. nagyjelentőségü határozatot hozott.

A Foncière biztositó intézet egy hivatalnoka egy másik intézethez lépvén át, perelte volt intézetét nyugdijjogosultságának megállapitása iránt. A Curia a nyugdijjogosultságot ugyan nem állapitotta meg, de marasztalta az intézetet a nyugdijjárulék czimén 25 esztendőn át befizetett 2741 K megfizetésére.

A legnagyobb figyelmet érdemli meg ezen itélet indokolása, mely szakitva az eddigi sablonokkal, reámutat a kérdés szociális oldalára. is.

Addig is, mig Hiteljogi Döntvénytárunk legközelebbi számában az itéletet szószerint közölhetjük, ideiktatjuk a nevezetes indokolásnak következő részleteit:

Igaz ugyan, hogy az alperes egyesület alapszabályainak 11. §-a szerint a nyugdijalapba befizetett összegeket kamat nélkül csak annak a tagnak fizetik vissza, akit nyugdijra jogosultságának elérése előtt, önhibáján kivül vagy kivánsága ellenére bocsátanak el a szolgálatból és a megállapitott tényállás szerint a felperest illetően ebben az esetben ezeknek az előföltételeknek egyike sem forog fönn, korábbi alkalmazásától megválása körül önhibájáról, e fogalomnak általánosan szokásos értelmében ugyancsak nem lehet szó. Ámde a m. kir. Curia ugy találja, hogy az alapszabályoknak e rendelkezése az egyesület tagjainak olyan sarkalatos érdekét sérti, amely semmiképpen sem hozható összhangba a szolgálati és munkaszerződés körül a jogtudományban, a törvényhozásokban és a birósági gyakorlatban ezidőszerint uralkodó, mindinkább általános jogászi közvéleménynyé alakuló fölfogással.

Ennek a fölfogásnak a kiinduló pontja az, hogy a munka és a szolgálati szerződés szabadságának mindkét szerződő fél részén egyenlő föltevése a legtöbb esetben csak fikczió, mert aki állást keres, vagy állását megtartani kénytelen, igen gyakran képtelen sikerrel megóvni a maga legméltányosabb érdekeit is és viszonyainak nyomása alatt kénytelen elfogadni azokat a föltételeket, amelyeket a munkaadó elébe szab. Sokszor nincs is, sőt nem is lehet tisztában a magára vállalt kötelezettség igazi horderejével. Meggondolatlanságból, vagy a gazdasági viszonyok nyomása alatt gyakran olyan megállapodások jönnek létre, amelyeknek abszolut keresztülvitele a munkát, illetve szolgálatot vállaló legjogosabb emberi érdekeinek méltánytalan megsértésével járna. Ilyenkor lép közbe a modern törvényhozás és ennek hijján a jogos érdek megvédésére hivatott biróság, erkölcsi és társadalmi okokból szükségképpen és kötelességszerüen a gyöngébb felet oltalmazza annál is inkább, mert ezzel elejét veszi egyes érdemes existencziák igazságtalan tönkremenésének és a szegényellátásra szorulók tömeges szaporodásának. Igy keletkeznek a összes modern törvényhozások ama rendelkezései, amelyek jogi szempontokból hatálytalanoknak mondják ki a munkaadó, illetve a főnök bizonyos kötelezettségeinek szerződéssel megszoritását, vagy megszüntetését a munkás, illetve alkalmazott rovására, amely rendelkezések a felmondás körül az alkalmazott érdekét abszolut hatálylyal védik. amelyek kizárják az egyes munkájának illetve szolgálatának tulságosan hosszu időre lekötését, vagy az ugynevezett versenytilalomnak egyoldaluan korlátozó alkalmazását stb., stb., — oly intézkedések, amelyek közül egyesek a föntidézett hazai törvényeinkben is feltalálhatók és amelyeket a magyar polgári törvénykönyv tervezete is, mint a mai jogászi és társadalmi közfelfogásnak megfelelőket, általános magánjogi szabályok gyanánt javasol törvényeink közé iktatni...

A magánalkalmazottak végellátása nem ajándék, vagy önkéntesen nyujtott kedvezmény, amely a munkadónak nem tetsző magatartása okából, bárha előre megszabott feltételekkel, egyszerüen megvonható, hanem olyan szerzett jog, amelyért az alkalmazott pénzt és munkásságot szolgáltatván, attól csakis a jogok megszünésére hatályos magánjogi szabályok értelmében foszthető meg. S mig a vonatkozó nyugdijszabályzat elfogadásával a nyugdijigény megszünésének a magánalkalmazottra egyik hatályos jogalapja lehet a közvetetlen vagy pedig az alperes egyesület alapszabályainak 12. §-ában az *a)* pont alatt emlitett önkéntes kilépéssel történő közvetett lemondás: addig sohasem mondhatja ki joghatályosan az efféle nyugdijszabályzat azt, hogy az annak alávetett, az azzal a szabálylyal megalkotott és fentartott nyugdijalaphoz befizetéseikkel járuló egyesületi tagok ezeket a befizetéseket részben, vagy egészben elvesztik, csakis abból az okból, mert alkalmazásuk, illetve müködésük helyét és jellegét változtatják. Ez az intézkedés ugyanis egyfelől a saját takarékossággal gyüjtött vagyontól önkényes megfosztást jelenti, másfelől pedig azt, hogy a magánalkalmazott helyzetén csakis tetemes anyagi áldozat árán változtathatna...

— **A munkásbiztositási joggyakorlat.** Az öt év előtt meghozott munkásbiztositási törvény (1907: XIX. tcz.) jogrendszerünket sok lényeges részében mélyrehatóan átalakitotta. A joggyakorlat a törvény alkalmazásánál, de főleg más törvényeinkkel való összeegyeztetésénél nagy feladatot volt hivatva megoldani. Igen sok a nem teljesen összhangzó határozat. Ennek az az egyik oka, hogy a törvény amellett, hogy a régi hatásköröket nagyrészt meghagyta, még uj biróságokat is kreált a munkásbiztositási választott biróságokban és a m. kir. állami munkásbiztositási hivatalban. Igy ezidőszerint az összes fokokon most a következő hatóságok biráskodnak: 1. iparhatóságok; 2. rendőrhatóságok; 3. rendes biróságok; 4. közigazgatási biróság; 5. a munkásbiztositási választott biróságok, fölebbezés esetében az állami munkásbiztositási hivatal birói tanácsai; 6. az állami munkásbiztositási hivatalnak közigazgatási biráskodási jellegü ügyekben határozó biztositási tanácsai; 7. hatásköri biróság.

Noha ezek a különféle hatóságok, illetőleg biróságok más-más igények tárgyában határoznak, a biztositási kötelezettséget mind mérlegelni kötelesek, mert az a munkásbiztositási jogvitákban mindig döntő jelentőségü.

Főleg a biztositási kötelezettségek tekintetében nagy érdekek követelik, hogy a joggyakorlat egyöntetü legyen.

De egyébként is és jelesül más jogi területeken következetlenségre és zürzavarra vezet az egyes munkásbiztositási kérdéseknek nem egyöntetü elintézése. Az egész baleseti kártalanitási jogra kiható ereje van a munkásbiztositási kötelezettség jogi kérdéseinek miként való eldöntésének.

Ha az iparhatóság és rendes biróságok a biztositási kötelezettséget az alkalmazottak oly körére fönforgónak minősitik, amelyre a munkásbiztositási választott biróságok és a m. kir. állami munkásbiztositási hivatal ezt nem állapitja meg, az a lehetetlen állapot áll elő, hogy az érdekeltség viseli a terhet, de az alkalmazottak nem kapják az ellenszolgáltatást. Nyilvánvaló, milyen kétségbeejtő elégedetlenség és elkeseredés járna ennek nyomába. Megforditott esetben financzialiter tönkre megy a munkásbiztositás. Már pedig a törvénynek egyik legrugalmasabb s a legnagyobb gonddal értelmezendő része éppen a biztositási kötelezettséget megállapitó taxatio.

A joggyakorlat egyöntetüsége ilyen viszonyok között és nevezetesen a fentebb felsorolt számos hatóság külön hatásköre mellett el sem érhető másképpen, mint a birói gyakorlat összegyüjtése s közzététele utján. A különböző állásfoglalások, az azokat indokoló érvelések csak igy válhatnak köztudattá, csak igy hathat a meggyőző erejü érv az összes fórumokra, csak igy biztositható a jogegység s a jogbiztonság.

A munkásbiztositási joggyakorlatnak ezt az összegyüjtését és közzétételét eddig nehezen nélkülözte a munkásbiztositás. Még a leghivatottabbaknak, akiknek mindennapi kenyere a munkásbiztositási jogügyek ellátása, sem volt lehetséges a sokféle hatóságok sokféle joggyakorlatát állandóan nyilvántartani.

A jogászok legnagyobb része csak elvétve juthatott hozzá, hogy a munkásbiztositással kapcsolatos nagyjelentőségü birói vagy hatósági döntésekről tájékozást nyerjen.

Valóban közszükségletnek tett eleget a m. kir. kereskedelemügyi miniszter és a munkásbiztositási hivatal egy most megjelent, nagyterjedelmü gyüjteményes munkával. Dr. Schulcz Ágost, a m. kir. állami munkásbiztositási hivatal miniszteri osztálytanácsos-birája: «A munkásbiztositási joggyakorlat» czimen megjelent, 994 oldalas könyvben az 1907. évi XIX. tczikk §-aihoz csoportositva összegyüjtötte a munkásbiztositási ügyekben eddig hozott összes elvi határozatokat. Érdeme a munkának ez a tárgyszerü csoportositás, valamint az, hogy az egyes határozatok közül csak a leglényegesebbeket közli teljes terjedelmükben, a többiekből csak azokat a kijelentéseket, amelyek a törvény rendelkezéseit értelmezik. Ezzel a rendszeres csoportositással a gyüjtemény a kommentár feladatának is megfelel és lehetővé teszi azt, hogy a munkásbiztositási jognak bármely kétes részére nézve a joggyakorlatról tájékozást nyerjünk.

A munka legnagyobb része a munkásbiztositási törvény alkalmazására vonatkozó határozatokat és elvi kijelentéseket tartalmaz, de a munkásbiztositási peres eljárást értelmező joggyakorlatot is felöleli. Amellett a német birodalmi Reichsversicherungsamt határozatait tartalmazó munkák mintájára igen tanulságos táblázatokat tartalmaz, melyek arra vetnek világot, menynyire értékelte a magy. kir. állami munkásbiztositási hivatal az üzemi baleset következtében előállott egyes sérüléseknek és csonkulásoknak a munkaképességre való befolyását.

A nagy gonddal és szakértelemmel készült munka az összes biróságok és hatóságok munkásbiztositási joggyakorlatát kivonatolja s számos oly köztörvényi peres ügyekben hozott határozatot is tartalmaz, melyekben a munkásbiztositási törvény valamely vonatkozásban figyelembe került.

A nagyterjedelmü munka könnyen áttekinthető, a törvény §-ai szerint történt csoportositással a joganyag rendszeres. Az egyes határozatok és hatóságok kijelentése igen gondos és kimeritő betürendes tárgymutató utján igen könnyen találhatók meg.

A könyv a m. kir. állami munkásbiztositási hivatal kiadásában jelent meg s e hivatalnál (Budapest, V. Akadémia-utcza 1.) rendelhető meg. Ára 15 korona.

— **A pestvidéki törvényszék vádtanácsa.** Egy fővárosi ügyvédtől a következő levelet kaptuk: *X.* 19 éves kocsis a pestszentlőrinczi törvénybiróval az utóbbi által kutatott pénzügyi kihágás miatt összeszólalkozott. Emiatt a rendőrszobába kisérték s ott panasza szerint a rendőrök közül *A.* szidalmazta, *B.* arczul ütötte, *C.* pedig fejbeverte.

Engem *A.* rendőr védőjéül hivatalból kirendeltek.

A pestvidéki törvényszék erről engem értesitett és főtárgyalásra idézett.

A határnap előtti héten az iratokat megtekintvén, arról győződtem meg, hogy az ügy még nem érett meg a főtárgyalásra, mert hivatalos hatalommal való visszaélés vétsége miatt csak vádirat van, amely ellen A. kifogásokat adott be. Tehát csak vádtanácsi tárgyalásról lehet szó.

A vádtanácsi tárgyaláson az előadó röviden elmondta az ügyet s végül konstatálta, hogy az ügyészség a tanuknak a vádiratban emlitett jegyzékét nem csatolta. A kir. ügyészség képviselője erre kijelentette, hogy a jegyzéket majd utólag mutatja be.

Ezután megtettem előterjesztésemet és kifejtettem, hogy bántalmazás történt, az orvosi látlelet alapján valónak kell tekinteni, de *A.* rendőrről sértett is csak azt állitja, hogy szidalmazta, a nyomozat során kihallgatott tanuk pedig csak azt vallották, hogy a szomszéd lakásból a falon át hallották, hogy sértett kérte a rendőröket, hogy ne bántsák; ennélfogva semmi adat sincs arra, hogy *A.* terhelt a sértettet tettleg bántalmazta vagy bántalmaztatta volna; s ezek alapján kértem *A.*-val szemben a vádirat elutasitását és az eljárás megszüntetését.

A vádtanács elnöke rögtön felszólalásom befejezése után sem jobbra, sem balra nem fordulva, tehát sem az előadót, sem a szavazóbirót meg nem kérdezve, ülve maradva és szavait közvetlenül az én nyilatkozataimba kapcsolva jelentette ki, hogy miután a védő is beismeri, hogy a sértett sérülést szenvedett, a nyomatékos gyanuokok fenforognak s a vádtanács a bizonyitékok megvizsgálása nélkül csak erre alapitva döntését, a vádirat értelmében határoz. Erre nem tartózkodhattam attól a kérdéstől, hogy: «tanácskozás nélkül?», amire az elnök olyasfélét felelt, hogy az előadó már megmondta véleményét. Erre persze én távoztam.

Ezek szerint tehát a vádtanács egyszerüen a kiadóhivatal alosztályaként müködik, amely az iratokat a főtárgyalásra expediálja.

A BP. 255. §-a kötelezőleg előirja, hogy a tanuk jegyzéke a vádirathoz csatolandó, a 266. §. pedig, hogy a vádtanács a tanuk megidézése iránt határoz.

Mindez nem történt meg s a határozat meghozatalának módja nemcsak minden formának, de a vádtanács előtti eljárás jelentőségének teljes negligálását jelenti.

Ugy látszik, az elintézésnek ez a formája rendszeres s ezért nagyon kivánatosnak tartanám, ha a felügyeleti hatóságok a törvény kezelésére nézve a törvényszéknek a megfelelő utbaigazitást megadnák.

— **Az önkormányzati alkalmazottak fegyelmi felelősége** czim alatt *dr. Ferdinandy Gyula* volt vármegyei főjegyző, jelenleg kassai jogakadémiai tanár az országos jegyzői egylet pályázatán dijat nyert müvét kiadta. Szerző mindenekelőtt a közszolgálati viszony jogi természetét és tartalmát fejti ki, azután a hivatali engedelmesség és fegyelmi felelősség kérdésével foglalkozik, ismertetve a külföldi és hazai fegyelmi jogot. Müvének harmadik része foglalja magában fegyelmi jogunk kritikáját s a reformnak irányelveit, közölve egyszersmind az önkormányzati alkalmazottak elleni fegyelmi eljárásra vonatkozó törvényjavaslat tervezetét. (Politzer Zs. bizománya. Ára 4 K.)

— **Ötvenéves jubileum.** Ötvenéves jubileumát üli a Franklin-Társulat egyik régi tisztviselője: *Schweiger Mór* nyomdai müvezető, aki 38 év óta áll a Franklin-Társulat szolgálatában. A «Jogtudományi Közlöny» kiállitása körül is nagy szaktudással müködött közre. Nem mulaszthatjuk el, hogy ez alkalommal mi is igaz szeretettel ne köszöntsük a jubilánst.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Ausztriából.** Hogy Ausztriát tőlünk nemcsak a Lajta, hanem egy egész világ választja el, azt egy munkatársunknak legutóbb ujból volt alkalma tapasztalni, amidőn Bécsben a

kereskedelmi törvényszék tárgyalásait tanulmányozta. Ezen utjáról irta többek közt a következőket:

Egy bonyolult számadási perben a terjedelmes előkészitő iratok daczára sem a biróság, sem pedig a felek képviselői nem ismerték ki magukat, mire hosszas tárgyalás után, amelynek során kiderült, hogy az alperes (bizományos) czég könyvei ügyvédje irodájában őriztetnek, de nagy számuk és terjedelmük folytán a birósághoz nehezen volnának szállithatók, az elnök a következő kijelentést tette: Beszéljék meg az ügyvéd urak, hogy mikor akarják az ügyet az alperesi könyvek átvizsgálásával tisztázni, értesitsenek az időpontról és én kész örömmel elfáradok az alperesi ügyvéd urhoz, hogy a vitás pontok felderitésében segitségükre legyek. Hiszen a per már egy fél éve huzódik és annak végre véget kell vetni!

Vajjon az uj perrendtartással az osztrák biróságok szellemét is sikerül-e majd hazánkba átültetni?

Dr. Kelemen Frigyes Ottó

— **A tultömöttség a jogi pályákon Württembergben és Badenben** éppugy növekedik, mint a többi német államokban, különösen Poroszországban és Bajorországban. *Württembergben* a folyó év elején 150 Gerichtsassessor volt 391 birói állás mellett. Az igazságügyi kormányzat évi szükséglete csak 11 állásra tehető. Ily körülmények közt természetes, hogy lassanként az ügyvédi pálya is tulnépesedik. Ezen év elején 350 ügyvéd működött, 1910 elején csak 310, ugy hogy az utolsó két év alatt 13%-os növekedés állott be.

Csaknem ugyanily rossz viszonyok uralkodnak Badenben is. Itt 1911 decz. 1-én 254 joggyakornok és 154 Gerichtsassessor volt. Az utóbbi 16 év alatt átlag évente 12 Assessort alkalmaztak birói, kilenczet közjegyzői szolgálatban. A birói állások száma 1900-tól 1911-ig 226-ról 270-re, vagyis 19%-al, az ügyészségi állásoké 19-ről 21-re, vagyis 11%-al, a közjegyzőieké 151-ről 160-ra, vagyis 7%-al gyarapodott. Az ügyvédek száma 224-ről 436-ra, vagyis 94%-al nőtt. Ugyanezen időben a Gerichtsassessorok 157%-kal szaporodtak.

— **Zola a Reichsgericht előtt.** Egy német időszaki lap Zolának «Munka» czimü regényét közölve, egyik számában folytatásképpen azt a fejezetet adta, melyben a nagy iró a tőle megszokott naturalizmussal ama jelenetet irja le, midőn a nehéz munkájában kiizzadt Ragu szolgálatadójának, a gazdag gyárosnak feleségén erőszakot követ el s az elemi erejében megnyilatkozó állati ösztön a visszataszitó környezet daczára is kéjjel tölti el a férje és szeretője által ki nem elégitett finyás nőt.

A Reichsgericht (5. D. 779/911.) a lap szerkesztőit e fejezetnek közlése miatt szemérem elleni vétségben bünösnek találta,

Az indokolás a következőket emeli ki:

Bizonyos, hogy valamely regényt a maga egészében, nem pedig kiszakitott részeit külön kell figyelembe venni azon kérdés eldöntésénél, hogy annak tartalma fajtalanságot tartalmaz-e. Ez az elv azonban csak akkor alkalmazható feltétlenül, ha a müvet mint egészet bocsátják forgalomba.

Másként áll azonban a dolog, ha az egységes mü egyes részei külön közöltetnek. Ilyenkor éppen csak a közölt rész vehető figyelembe. Ugyanez az eset akkor is, ha a müvet valamely időszaki lap fejezetekre darabolva folytatólagosan teszi közzé ugy, hogy mindegyik folytatás magában véve is egy kis kikerekitett egészet alkot. Mert, bár ily esetben az olvasók zöme előfizetőkből áll, kik a regényt elejétől kezdve, tehát a maga egészében olvassák, mégis a lap külön példányokban is megvehető és nyilvános helyeken is bárki által olvasható lévén, megeshetik, hogy egyesek csakis a kérdéses fejezetet kapják kézhez.

Minthogy pedig a szóban lévő esetben a közölt fejezet önmagában véve szeméremsértő jellegü, bár az egész regénybe illeszkedve ilyennek nem is mondható, a szemérem elleni vétség fenforgása megállapitandó volt.

— **A jogi pályák elözönlésének** okait, hatását, elháritásának eszközeit Németországban is gyakori megvitatás tárgyává teszik szakkörökben és a parlamentben egyaránt. Legutóbb a szász igazságügyi miniszter a következőképp nyilatkozott a kérdésben:

«A jogi pályák elözönlése az utóbbi években sem mutat lényeges csökkenést. Ennélfogva állandóan kedvezőtlenebbül alakulnak a fiatal jogászi nemzedéknek kilátásai arra, hogy az állam igazságügyi vagy közigazgatási hivatalaiban, vagy községekben alkalmazást nyerjenek; az ügyvédek száma pedig Szászországban ugy megszaporodott, hogy további növekedést már nem bir el. Az állam igazságügyi szolgálatába csak azon pályázók juthatnak be, akik kitünő elméleti képzettségük mellett a gyakorlatban is beváltak és a második államvizsgát nagyon jó eredménynyel tették le. De még ezeknek is öt évnél tovább kell várniok, mig birákká vagy ügyészekké kineveztetnek. Az állami közigazgatás különböző ágaiban és a községeknél is jóval tulhaladja jogászi erőben a kinálat a tényleges szükséget.

A viszonyok javulását nem is lehet máról holnapra várni. Az igazságügyi kormányzat különféle ágaiban a teendők inkább fogytak, mint szaporodtak. A birói állásoknak küszöbön álló gyarapitása ilyformán elsősorban arra irányul, hogy a már meglévő segédszemélyzeti állások szabályszerü birói állásokká alakittassanak; ez azonban a pályázóknak igazságügyi alkalmaztatására vonatkozó kilátásait nem nagyon javitja. Hozzájárul a törvényhozás azon iránya, hogy a birák száma oly módon csökkentendő, hogy az egyes biróság hatásköre a társas biróságok rovására kiterjesztessék. A következmény azután az, hogy még azon jogászok közül is soknak nehézségbe ütközik megfelelő önfentartásról gondoskodni, akik a második államvizsgát sikerrel állották ki.»

— **Házassági kötelességnek sulyos megsértése** nem állapitható meg az esetben, ha a férjével válóperben álló nő nem utasitja vissza azonnal szolgálatadójának közeledési kisérleteit. Tekintetbe veendő ugyanis, hogy az alkalmazotti viszonyból kifolyó függőségi helyzet következtében a nő munkaadójának jóindulatát alapos ok nélkül nem koczkáztathatja; másrészről abból is kiindulhatott, hogy férjétől való elválása után munkaadója esetleg feleségül veszi. (R. G. IV. 1911. nov. 4. 110/11.)

— **A franczia biróságok kártéritési gyakorlatából.** A franczia biróságok rosszhiszemüen, vagy gondatlanságból nyélbeütött perléseknek hathatós ellenszere gyanánt kártéritési kötelezettséget állapitanak meg a kellő körültekintés nélkül keresettel fellépő felperesekkel szemben.

Igy a cour de cassation egy 1911 május 9-én hozott határozatában kártéritésre kötelezte alperest, ki felperes közjegyző ellen előzőleg kártéritési perrel lépett fel, vitatván, hogy utóbbi egy okirat felvételénél nem járt el a kellő diligencziával, de ezen keresetével jogszerüen elutasittatott, mert a közjegyző kártéritési kötelezettségének megállapitására alkalmas tényalapot nem tudott kimutatni.

Kiváló referencziákkal biró fiatal ügyvéd állandó összeköttetésbe lépne forgalmas irodával rendelkező fővárosi ügyvéddel. Szives ajánlatok dr. S. K. jeligére kiadóhivatalba kéretnek. 14339

Teljes vidéki gyakorlattal biró ügyvédjelöltet keresek azonnali belépésre; fizetési igény és eddigi müködés megjelölendők. Dr. Pintér Miklós ügyvéd, Muraszombat, Vasmegye. 14326

Ügyvédjelölt, négy havi fővárosi gyakorlattal *vidéki* ügyvédi irodába ajánlkozik. Dr. Zs. J. Budapest, Bercsényi-u. 6. I. em. 9. 14327

Dunántuli városi kir. közjegyző alkalmi helyettesitésekre nyugdijas birót keres. Czim a kiadóhivatalban. 14330

Ügyvédi irodámat előnyös feltételek mellett átadom. Dr. Ungár József, Abádszalók. 14336

Fiatal ügyvéd irodavezetőnek ajánlkozik. Megkereséseket «Fiatal ügyvédnek» a kiadóba kér. 14337

Fiatal ügyvéd irodát keres átvételre, Budapesten avagy vidéken. Czim a kiadóban. 14338

Fiatal ügyvéd nagyobb budapesti irodában irodavezetői állást keres. Czim a kiadóban. 14338

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20.
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4.
Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenhetedik évfolyam. 13. szám. Budapest, 1912 március 29.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: Fiume igazságügyi viszonyai. — *Lehoczky Sándor* miskolczi kir. törvényszéki elnök: Esküdtszéki eljárásunk módosításának szükségességéről. — *Dr. Révay Bódog* budapesti kir. járásbiró: Tanulmányok német járásbiróságokról. — *Zsoldos Benő* zombori kir. aljárásbiró: A büntető igazságszolgáltatás jelen állása Angolországban. — *Dr. Petrik Aladár* budapesti ügyvéd: A perbeli ellentetek összejátszásának egy esetéhez. — *Dr. Krémer Gyula* jászapáti ügyvéd: A budapesti kir. tábla 13. számu teljes-ülési döntvényéhez. — Különfélék.
Melléklet: Büntetőjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Közlöny»-ből.

Fiume igazságügyi viszonyai.

A Fiumében a minap lefolyt törvényszéki tárgyalás, amelynek eredménye a vádlottnak egy vád alóli felmentése, egy vád miatt pedig rágalmazás okából elitélése volt, csaknem teljes leplezetlenségükben tárta föl a figyelmes és megértő szemlélő előtt azokat az áldatlan viszonyokat, amelyek a fiumei biróságnál uralkodnak.

S bár magától értődik, hogy nem foglalkozunk az erre okot adó büntető ügygyel, amelyben nincs még jogerős itélet: annyit kizártnak tartunk, hogy már az elsőfoku tárgyalás nyomán ne induljon meg a kiméletlen és szigoru felügyeleti vizsgálat azok miatt az állapotok miatt, amelyekről immár az egész ország, de — Fiume sajátos helyzeténél fogva — bizonyára az egész kulturvilág értesült.

Meglepődni és megbotránkozni ezeken az állapotokon persze csak a távolállók fognak. Az igazságszolgáltatással foglalkozók körében régóta nagy szomorusággal, sokszor valóságos elképedéssel tárgyalják a magyar korona gyöngyének igazságügyi viszonyait, amelyek éppenséggel nem viszik el jó hirét a magyar jusztiziának éppen az ország leginkább exponált, a külfölddel legtöbbször érintkező pontjáról. Valósággal csoda számába megy a felsőbiróságokhoz érkező olyan fiumei ügy, amelynek legalább fölszerelése annyira kielégitő, hogy azt ebből az okból nem kell rendelettel pótlás végett visszaküldeni. Egész mesekör képződött már az ideérkező fiumei ügyek körül és a szomoruság mellől, amelyet az a hivatásukat komolyan vevőknél okoz, a legtöbbször nem hiányzik a humor, a guny vagy a szatira sem, elannyira, hogy a magyar jogászi életből vett szakbeli adomák gyüjteményét — az olyan magyar «Stuss im Jus»-félét — a fiumei gyakorlatból válogatott esetekkel lehetne legbőségesebben gazdagitani.

Ha pedig ezeknek az állapotoknak igazi okait keressük, ugy azokat egyfelől a felügyelet tulságos kiméletességében és gavallérságában, másfelől abban találjuk meg, hogy kormányaink érthetetlen, de meg nem bocsátható közömbösséggel törték Fiuménak különleges helyzetét a magyar igazságügyi szervezetben, holott ezt semmiféle érdek nem javallta, legkevésbbé pedig magának Fiuménak érdeke, amely elsősorban követeli, hogy ott is modern, gyors és kifogástalan legyen a jogszolgáltatás minden izében, természetesen anélkül, hogy a Fiume sajátos jogállásával járó kiváltságokat — első sorban tehát az olasz nyelv hivatalos jellegét — hajszálnyira is érinteni kellene. Emellett azonban lehetetlen elfogadható okát adni annak, hogy miért kellett 1871 óta változatlanul föntartani a fiumei biróság elavult szervezetét és annak elavult ügyviteli szabályait, miért nem lehetett olaszul és horvátul is tudó olyan birákat nevelni, akik nemcsak Fiumében alkalmazhatók, illetve akiket Fiumében is lehet bármikor alkalmazni, ha oda pályáznak és miért gondoskodott a magyar kormány mindig csak a kir. ügyészségnek megfelelő erővel betöltéséről? Miért türte meg a kormány, hogy Fiuménak (1852 julius 2. óta) legyen külön ügyvédi szervezete, olasz vagy német nyelven letehető külön ügyvédi vizsgálattal, kinevezéssel, zárt számmal, kamarai rendszer hijján, holott természetes érdekünk az lenne, hogy Fiumében bármelyik magyarországi ügyvéd is letelepedhessen és gyakorolhasson — mindig az olasz hivatalos nyelv teljes tiszteletben tartásával — és hogy viszont a többi magyar biróságnál bármelyik fiumei ügyvéd magyarul képviselhessen feleket. A fiumeieknek ok nélkül adott kiváltság elsősorban ismét Fiuménak válik csak hátrányára, haszna abból legfölebb néhány ügyvédnek van.

Értjük azt, hogy a magyar polgári törvénykönyv megalkotásáig Fiumében is hatályában megmarad az osztrák polgári törvénykönyv és azzal kapcsolatos néhány magánjogi szabály. De sehogy sem tudjuk megérteni, hogy miért nincsenek még ott hatályban a polgári eljárásra vonatkozó magyar törvények, hogy miért kell Fiuménak még ma is az 1852 szeptember 16-iki ideiglenes osztrák polgári perrendtartás rendelkezéseit elszenvednie, holott az már Horvát-Szlavonországokban sincs változatlanul érvényben, nálunk pedig a sommás eljárás 1894. évi november hó 1. óta érezteti valóban üdvös hatását, részben rendes perekben is (bizonyitékok szabad mérlegelése, stb.)? Avagy miért nem lépett még életbe Fiume területén is a magyar végrehajtási eljárás, hogy pótolja a most emlitett perrendtartásnak nehézkes, ósdi, sok szempontból képtelen végrehajtó rendelkezéseit, amelyek azonfelül minduntalan számos összeütközésre és fölötte nehezen megoldható problémákra adnak okot, mindig az érdekelt feleknek nagy hátrányára? S ha Magyarország többi területére szükséges volt megalkotni az 1894: XVI. tcz.-be iktatott örökösödési eljárást, miért van életben Fiumében még mindig az 1854 augusztus 9-iki nyiltparancs, holott már csak azért is sietni kellett volna ennek mihamarabb hatályon kivül helyezésével, hogy az abszolut uralomnak mennél kevesebb emlékeztetője maradjon meg hazánk területén és különösen ott, ahol a magyarságnak küzdelmei még nem értek véget.

Ezekre a kérdéseinkre lehetetlen kielégitő és megnyugtató választ kapnunk. Semmi akadálya sem volt a most emlitett törvények életbeléptetésének, épp oly kevéssé, mint a fiumei biróság modern átalakitásának, az egyes-biróság helyébe járásbiróság szervezésének. A polgári perrendtartásra várakozás nem megnyugtató felelet és annak 1914-ben esetleg életbeléptetése sem kárpótol közel két évtized — bizonyos törvényeknél még hosszabb időnek — ok nélkül való mulasztásaiért, amelyeknek gyümölcse kétségen kivül az a zavaros helyzet, amelyben Fiume igazságügye is van, amelyet hivatalosan lehet szépiteni vagy tagadni, amelyen azonban efféle hivatali czáfolat éppenséggel nem javit. Ezekre a mulasztásokra is áll az a franczia mondás, hogy ez több mint bün, ez hiba, mert nyilvánvaló, hogy Fiume különleges jogi helyzetének dédelgetése — nem tekintve, hogy elavult, rossz, mindenütt másutt ujakkal fölcserélt vagy legalább is lényegesen módosult jogszabályoknak változatlanul föntartása magának Fiuménak van legkevésbbé érdekében — éppenséggel nem teszi szorosabbá a kapcsot e külön test és az anyaország között, holott mindkét fél jól fölfogott érdekében mindent el kellene követnie mindegyik kormánynak, hogy ez a viszony minél gyorsabban mennél bensőbbé alakuljon és hogy a separatum corpus mennél kevésbbé szeparálja el magát intézményeiben, ezek következéseképpen pedig érzésben és gondolkodásban az anyaországtól.

De gondoskodni kellene arról is, hogy — mindig az olasz hivatalos nyelv kiváltságának sértetlen megóvása mellett — fakultativ alakban és hivatalos forditás, illetve tolmácsolás lehetőségével, valahára a magyar államnyelv joga is érvényesüljön a magyar tengerpart magyar királyi birósága előtt. Ez nem chauvinismus, még kevésbbé magyarositó törekvés, amelyre Fiumében senki sem gondolhat. De ugy gondoljuk, hogy széles e világon nem akad második példája annak, hogy az illető állam valamelyik birósága előtt az állam nyelvének használata szóval vagy irásban kifejezetten tilos legyen, amint ez Fiumében a magyar nyelvvel történik, amely példátlan képtelenséget fokozza még az, hogy a feleknek a horvát nyelv használatát tengerjogi ügyekben az 1871. évi szeptember hó 14-iki rendelet kifejezetten megengedi, az olasz kiadmányokhoz pedig hivatalos horvát forditás melléklését rendeli. Igaz, ez azért van, mert a fiumei biróság Horvát-Szlavonországoknak is birósága tengerjogi ügyekben. Horvát-Szlavonországok biróságainak pedig a horvát a hivatalos nyelve. Helyes. Nem is akarjuk bántani a horvát-szlavon igazságügyi önkormányzatot, amelyet az 1868 : XXX. tcz.-be iktatott alaptörvény biztosit. De nem szégyenletes-e, hogy a magyar államnyelvnek az igazságszolgáltatás körében még annyi jogot sem tudtunk szerezni Fiumében, mint amennyit negyven esztendővel ezelőtt biztositottunk a horvát országos nyelvnek?

Azt hiszszük, nem kell folytatnunk. Egyelőre elég anyagot adtunk a gondolkodásra arról, hogy miképpen *nem* szabad ellátni egy országrész igazságügyi kormányzását és hogy milyen nembánomsággal kezelik a magyarság legfontosabb érdekeit ott is, ahol azoknak ápolására mind az ország belső konszolidációja és intézményeinek egységessége szempontjából, mind pedig a magyar államiságnak megóvása és különösen a magyar jogszolgáltatás kifogástalan megnyilatkozásának tekintetéből a külfölddel szemben állandóan a legnagyobb foku gondosságot és éberséget kellene tanusitani. Mentegetődzés és üres szóbeszéd helyett pedig tettekkel válaszoljanak a föntiekben foglalt, semmiféle védelemmel meg nem gyöngithető, sőt nem is enyhithető vádakra. Meg kell szüntetni az összes különbségeket a Fiumében és az ország többi részében hatályos igazságügyi szabályok közt, egyes-egyedül az osztrák polgári törvénykönyvnek még érvényes rendelkezéseit és az ezekkel egybefüggő jogszabályokat hagyván meg hatályukban mindaddig, mig a magyar magánjogi törvénykönyvvel nem lesznek pótolhatók. Ez legyen az igazságügyi politika utja Fiumében, mert ez az igazság és ez felel meg az élet követeléseinek is, mindenütt, tehát Fiumében is.

Esküdtszéki eljárásunk módositásának szükségességéről.

Az esküdtbirósági eljárásban előfordult néhány ujabbi felmentő verdikt, amelyek általános visszatetszést keltettek és jogászi szempontból is méltán kifogás alá estek, ismét felszinre hozta szélesebb körben az aggályokat a tekintetben, hogy a jogrend veszélyeztetése nélkül éppen a legsulyosabb deliktumok az esküdtbiróság hatáskörében meghagyhatók-e?

Kétségtelen, hogy egyes esetek indokolttá látszanak tenni az aggályokat és az esküdtbirósági intézmény leglelkesebb hiveiben is egy pillanatra alkalmasak megrenditeni a bizalmat; de hát ez csak azt bizonyitja, hogy emberi mü tökéletes nem lehet, nem pedig azt, hogy az esküdtbiróság intézményét félre kell dobnunk.

«Emberi intézmény az esküdtszék, hiba nélkül nem lehet; a politikai, nemzetiségi és vallási szenvedélyek elragadhatják; az ékesszólások és a sophismák a kegyelem és a törvényhozás körébe csábithatják; de ahol megszüntették, ott a szóbeliség és közvetlenség helyébe az irásbeliség, a bizonyitékok szabad mérlegelése helyébe a törvényes bizonyitékok rendszere lépett s a jury érzékeny ürt hagyott maga után, amely csak visszállitásával volt betölthető»... mondja a büntető perrendtartás indokolása a 62. lapon.

Miután szó sem lehet arról, hogy az esküdtbirósági intézményt megszüntessük, vagy hogy az esküdtbiróság hatáskörét korlátozzuk, gondolkodnunk kell módozatokról, amelyek mellett az esküdtbirósági intézmény remélhetőleg megfelelhet a rendeltetésének.

Hogy ezt megtehessük, ösmernünk kell azokat az okokat, amelyeknek tulajdonitani lehet, hogy az esküdtbiróság intézménye most még elég gyakran nem elégiti ki a hozzá füzött várakozásokat.

Erészben vannak tapasztalataim és azt hiszem, hogy a közérdeknek teszek szolgálatot, amikor az alábbiakban azokra rámutatok és egyuttal megösmertetem azokat a módozatokat is, amelyek az orvoslásra, nézetem szerint megfelelők lehetnek.

I. Minden gyakorlati jogász egyet fog érteni velem abban, hogy az esküdtek igen sok esetben nincsenek tisztában a feladatukkal. Mert habár a BP. 364. §-a értelmében rendelkezésükre áll a törvény kivonata és az esküdtbiróság elnöke a főtárgyaláson kitanitásban részesiti is őket, de mindez czélra nem vezet. Mert a törvénykivonat áttanulmányozására az esküdtek időt nem szentelnek és a dióhéjba vont elnöki kitanitást a tárgyalás alatt, annak izgalmai közepette, amelyektől ők sem lehetnek mentesek, nem képesek kellően átérteni.

Természetes dolog, hogy mindig az esküdtek többségéről beszélek, mert hisz a legtöbbször vannak néhányan az esküdtek közt, akik feladatukat ösmerik vagy azzal könnyen tisztába jönnek, csakhogy ezek rendszerint nem érvényesülhetnek, amint azt lentebb ki fogom mutatni.

Követelményként jelentkezőnek tartom tehát, hogy a szolgálati lajstromba kisorsolt 30 esküdt kellő kitanitásban részesittessék. Evégből az esküdtbiróság elnöke az esküdteket a ciklus kezdete előtt néhány nappal maga elé idézhetné és velök zárt ülésben, kézzelfoghatóan, gyakorlati módon megösmertetné a reájuk váró nagy feladatot.

Az ekként kioktatott esküdt bizonyára kellően átértené, hogy neki egy időre a jogrend őrévé kell válnia, fegyelmezettséget és önbizalmat nyerne, birói jellemet öltene és ekként teljesen előkészitve foglalná el a birói széket.

II. Megállapithatónak tartom, hogy a BP. 344. §-a által a feleknek biztositott visszautasitási jog, a gyakorlatban nem ritkán hátrányos következményekkel jár és felesleges is.

Felesleges a visszautasitási jog, mert a BP. 343. §-a szerint kizáró okot képez az esküdtre nézve a közvetlen érdekeltség, a rokonsági, sógorsági viszony stb. A törvény tehát gondoskodott arról, hogy ne lehessen az esküdtszék tagja olyan egyén, aki abban az ügyben itélő biróként sem járhatna el.

Mivel lehet mégis megokolni azt, hogy az esküdttel szemben, akire nézve törvényes kizáró okok fenn nem forognak, a felek visszautasitási joggal élhessenek!

Hát igaz, hogy kivánatos lehet egyik-másik esküdtet, akire nézve törvényes kizáró okok nem forognak fenn, a tárgyalás alatt álló ügyből akár nemzetiségi szempontokból, akár más okból kirekeszteni, de viszont kivánatosnak jelentkezik az is, hogy az esküdtek közül egyesek a jury tagjai legyenek és e czél elérésére a felek visszautasitási joga éppenséggel nem nyujt biztositékot.

Ennek illusztrálására felhozom, hogy egyik esküdtbirósági ciklusra a szolgálati lajstromba kisorsolt esküdtek közt három ügyvéd, egy gőzmalmi igazgató, egy nagybirtokos és egy biztositási főbb tisztviselő volt és ezek a ciklus alatt tárgyalt 12 ügy egyikében sem vehettek részt, mert a védő irányukban a visszautasitási joggal élt, ugy, hogy ennek folytán a jury egyszerü földmivelőkből és kézmüvesekből alakult meg, aminek aztán meg is volt a hátrányos következménye.

Szóval az a baj, hogy a vádlott illetve a védő épp azokat is visszautasithatja, akiknek a közérdek szempontjából az esküdtszék tagjai közt kellene lenniök.

Ezen, nézetem szerint, ugy lehetne segiteni, hogy az esküdtbiróság elnökének jog adatnék arra, hogy a tárgyaláson az esküdtszék megalakitása előtt kijelölne egy-két esküdtet olyanokul, akiknek az ügy érdekében az esküdtszék tagjai közé kell tartozni és a többi szükséges tagokat kisorsolná, anélkül, hogy felek a visszautasitás jogával élhetnének.

III. A baj azonban mégis főképp abban keresendő, hogy büntető perrendtartásunk értelmében készült és az esküdtek elébe tárt kérdések rendszerint nagyon szövevényesek és a laikusok által nehezen megérthetők.

Vegyük például azt a mindennapi esetet, hogy két vádlott ellen tettestársasággal a szándékos emberölés büntettének vádja irányul és a védő a tettestársaság mellett a bünsegédi közremüködést vitatja, emellett az erős felindulásra (Btk. 281. §.

1. és 2. bekezdés), a jogos védelemre, a jogos védelem határának vétlen tullépésére, és a halált okozó testi sértésre nézve is a kérdés feltevését inditványozza: egy vádlottra hány kérdés lesz feltéve?

A szakképzett jogásznak is figyelmet kell kifejtenie, hogy tisztán átlásson a kérdéseken; képzelhető tehát minő rettenetes helyzetbe jutnak azok az esküdtek, kik esetleg egyszerü földmivesek, kézmüvesek, szatócsok stb., amikor elébük tárják ezeket a kérdéseket ama felhivással, hogy ők most igazságosan és a törvény értelmében határozzanak!

Lehetetlen dolgot kivánunk tőlük. Mert csaknem lehetetlenség, hogy az alacsonyabb értelmiségü laikus egyének egy szükebb keretben tartott elnöki utmutatás után el tudjanak a kérdések tömkelegében igazodni.

Igy származnak aztán a képtelenebbnél képtelenebb felmentő verdiktek.

Mert mit tesznek ilyenkor legtöbbször az esküdtek?

Egyszerüen megállanak az első kérdésnél és ha a védőnek sikerült az ő könyörületre hajló lelkületüket a vádlott javára megnyerni, felmentő verdiktet hoznak.

A biróságok igyekszenek is egy-egy esetben a kérdések számát a lehetőségig redukálni és a kérdéseket ugy szövegezni, hogy az esküdtek a helyes irányt megtalálhassák, azonban a legtöbbször eredménytelenül.

A budapesti kir. büntetőtörvényszék nyilván erre való törekvésében járt el, amikor a Zsilinszky Gábor és társa ösmeretes bünügyében a jogos védelemre a tényálladéki elemek kettészakitásával két külön kérdést tett föl.

«Intézett-e Achim András, ifj. Zsilinszky Endre személye ellen jogtalan és közvetlen támadást, ugy hogy Zsilinszky Gábor vádlott a cselekményét ennek a megtámadásnak elháritása végett követte-e el, anélkül, hogy Achim lakásába való bemenetele vagy benmaradása jogtalan lett volna? Igen vagy nem»?

Ez volt az egyik külön kérdés. A másik külön kérdés pedig igy szólt:

«Zsilinszky Gábor vádlott cselekménye az ifj. Zsilinszky Endre ellen intézett támadás elháritására szükséges volt-e? Igen vagy nem?»

Ezzel a biróság az esküdtek előtt kézzelfoghatóvá akarta tenni, hogy jogos védelemről az adott esetben szó sem lehet, azonban — amint tudjuk — az esküdtek megálltak az első kérdésnél és felmentő verdiktet hoztak.

Mellesleg megjegyzem, hogy a tényálladéki elemeknek kettészakitásával külön kérdések feltételét a törvénynyel megegyeztethető eljárásnak nem tartom, mert aminő joggal két részre lehet szakitani a tényálladéki elemeket, épp olyan joggal lehetne megtenni többrészre is, ami pedig már bizonyára nem volna helyeselhető és megengedhető.

Az emlitett törekvésre mutat a biróságoknak az az eljárása is, hogy a védelem által inditványozott külön kérdések feltevését olykor megtagadják, azzal az indokolással, hogy erészben adatok nem lettek szolgáltatva.

Igy egy esetben megtagadta az esküdtbiróság a Btk. 77. §-ában meghatározott ellenállhatatlan erő fenforgása tekintetében a kérdés feltevését és a kir. Curia 1911 szeptember 27-én 6387. B. sz. a. hozott határozatával helyeselte az esküdtbiróság ez eljárását, mert a védelem adatokat az ellenállhatatlan erő tekintetében fel nem hozott.

Hogy ez az álláspont nem helyes, ez szerintem de lege lata kétségtelennek jelentkezik. Ugyanis a szabály az, hogy a külön kérdés feltevését csak akkor lehet megtagadni, ha az a bünösség eldöntésére az anyagi törvény szempontjából lényegtelen, vagy azért, mert nem vonatkozik a vádbeli tettre, vagy azért, mert törvény szerint jogi lehetetlenség megállapitását czélozza: például szándékos emberölés büntette esetén a személyben való tévedésre külön kérdés nem tehető fel, mert a sértett személyének felösmerése a Btk. 279. §-ában meghatározott büncselekmény tényálladékához nem tartozik.

Követelményként jelentkezik tehát, hogy a kérdések szövegezése a lehetőségig a legegyszerübb legyen.

Ezt pedig a következő módozatokkal tartom elérhetőnek; ugymint:

1. A főkérdésben a tett azonosságának körülirásán kivül a vádbeli büncselekmény tényálladékának alkotóelemei lehetően a törvény szószerinti idézésével lennének felveendők és semmi több.

Például a szándékos emberölés büntette esetén a főkérdés igy szólna:

Bünös-e vádlott Kiss Pál abban, hogy Miskolczon 1912. évi január hó 20-án Nagy Eleket szándékosan, amely szándékát azonban meg nem fontolta, megölte?

2. Azon okokra nézve, amelyek a büntetőtörvények külön rendelkezései értelmében sulyosabb, vagy enyhébb büntetési nemnek, vagy tételnek az alkalmazását vonják maguk után, egyszerüen a Btk. illető §-ára történnék a kérdésben hivatkozás.

Pl. A szándékos emberölés büntetténél ekként:

Fenforog-e a Btk. 281. §. első bekezdésének esete?

3. Beszámitást kizáró és büntethetőséget megszüntető okokra nézve csupán az illető törvényes okra utalással tétetnék fel a külön kérdés, pl. ilyenformán:

Fenforog-e a jogos védelem?

A kérdéseknek a jelenlegi eljárás szerinti szövegezése a m. kir. Curia felülvizsgálati joga szempontjából is feleslegesnek jelentkezik, mert ha az esküdtek megállapitják, hogy pl. a vádlott a szándékos emberölést erős felindulásban rögtön elkövette, vagy hogy pl. a vádlott jogos védelemben ténykedett, a kir. Curia, amennyiben a kérdések helyesen vannak szövegezve, a netaláni ellentétes jogi álláspontját érvényre nem emelheti; arra pedig nincs szükség, hogy a m. kir. Curia az esküdtbirósági itéleteket csupán a kérdések szövegezésének hiányas okából megsemmisitse, amint ezt tette a Zsilinszky-féle bünügyben a gyulai kir. törvényszék, mint esküdtbiróság itéletével is, mert az ily eljárás csak éppen arra jó, hogy az esküdtszéki intézmény iránti bizalmatlanságot fokozza.

Lehoczky Sándor,
miskolczi kir. tvszéki elnök.

Tanulmány német járásbiróságokról.*

III. RÉSZ.

Adatok a bécsi belvárosi cs. kir. járásbiróságról. (K. K. Bezirks-Gericht Wien, Innere-Stadt.)

A berlini kimondottan központi, a lipcsei ténylegesen központi járásbiróságok ösmertetése után, arra való tekintettel, hogy ezek müködéséről szólván, azt állandóan szembeállitottuk a hazai létező és létesitendő viszonyokkal, mintegy kiegészitésül, nem vélem érdektelennek egyet-mást a bécsi belvárosi járásbiróságról is elmondani.

Előljáróul meg kell emliteni, hogy ez a jelen formájában sem tul nagy biróság: a *Bécs-belvárosban* eladdig létezett *két* járásbiróságnak, ugymint a Bezirksgericht Innerestadt *I.* és *II.* egyesitéséből, *összevonásából* keletkezett.

Tehát amig egyrészt ez ma a *Wien-Innerestadt* — tehát Bécs szive — részére, egy valóban formaszerinti központi járásbiróságot képez, ugy másrészt éppen *összevonási folyamata,* az összevonó *ügykezelési tevékenység,* jelenleg még kellő időben tanitó például szolgálhat nékünk azokra a viszonyokra vonatkoztatva, melyek nálunk is fölöttébb napirendszerüek lesznek abban a pillanatban, amikor valószinüleg öt különböző kir. járásbiróság összevonásával, a régen óhajtva-óhajtott *központi járásbiróság* majdan Budapesten is életbe lép.

Nem kell különös jós-tehetség annak a megjövendöléséhez, hogy éppen ez az *átmeneti folyamat,* ez az összeolvasztás, a különböző és részben igen terjedelmes ügykörü birói hatóságoknak ez az *egy szervezetbe* kapcsolása — sajnos — a viszonyok kényszerü nyomása alatt, aligha fog másképpen, mint az általános vagy legalább is részleges zavar jegyében lefolyni, amelynél ugy maga a birói hatóság, mint a felek és ügyvédek kétségbeesetten fognak kapkodni főképp azok után a szalmaszálak után, amelyeknek nyomán, hogy mást ne is emlitsek, csupán magukra a külön szervezetből a központba átvitt *ügyiratokra,* a központi biróságon majd reá lehet akadni.

Eltekintve attól, hogy az osztrák cs. kir. igazságügyi miniszteriumban, ahol rendkivüli szeretetreméltósággal tettek figyelmessé mindazon igazgatási jellegü ujitásokra, amelyeket a legujabb időkben életbe léptettek, ennek a biróságnak, mint az ujszerü intézkedések mintegy fő kisérleti helyének meglátogatását ajánlott

* Az előbbi közl. l. a 2., 5., 6., 7. ,9. és 11. számokban.

*

lották, valójában éppen ez az összevonási átmenet és ennek talán csupán az ügykezelési kérdésekkel foglalkozó szakembert érdeklő szerkezeti körülményei iránti érdeklődés, voltak inditó okai annak, hogy tanulmányi czélból Bécsben épp ezen járásbiróságot felkeresni alkalomszerünek találtam.

Noha nem vág szorosan véve a tanulmány élére helyezett: *német* biróságok czime alá, az ott tett tapasztalataimról is itt számolok be...

*

A biróság *helyiségei* az I.-ső kerületben, Riemergasse 7. szám alatt, az évszázados: *Jakoberhof* helyén vannak.

Egy teljesen uj és ujszerü ötemeletes, palotajellegü, négy utczára nyiló, mindenfelől szabadon álló és a forgalom központjától csupán két-három percznyire fekvő épületben, amelyet ez a biróság, a bécsi végrehajtási birósággal (k. k. *Executions gericht — Wien)* oszt meg, mely Bécs egész területére nézve *a végrehajtások foganatositására* bir hatáskörrel.

A belvárosi járásbiróság *munkahelyiségei* jobbára ezen épület harmadik és negyedik emeletén vannak elhelyezve, mig az első és második emeleteken a *végrehajtási biróság* székel.

Ez a területi elhelyezés bizony, azt is számbavéve, hogy a magas félemelet (mezzanin) bátran számithatna első emeletnek is, sok jóakarattal sem mondható egy biróság hozzáférhetősége, valamint a jogkereső közönség kényelme szempontjából, rokonszenves vonásnak.

Enyhiti azonban ezt a «magassági bajt» az, hogy a közönségre nézve mégis legnagyobb fontosságu: *tárgyaló-termek* javarésze, az épület második emeletén van elhelyezve és hogy a közönség fölszállitása eszközlésére, egy folytonosan mozgásban levő ugynevezett *paternoster* felvonógép, már jóval a hivatalos órák kezdete előtt, a hivatalos idő befejezte utáni fél óráig állandó müködésben van.

De bizony — ha történt is ugyan ilynemü gondoskodás — mégis, amint azt ügyvédek, tehát erre nézve legilletékesebb véleményt adók, mondották nékem — vannak a délelőtti órákban olyan időpontjai a felek özönlésének, amikor ez a folyton mozgó felvonó is kevésnek bizonyul és aki nem akar könyökkel dolgozva tolakodni, vagy sorára várván, tárgyalásáról megkésni, bezzeg csak saját járómüvére van utalva.

*

Ez a tisztán polgári per- és telekkönyvi biróság *18 birói osztályra (Gerichtsabteilung)* és azokkal kapcsolatos irodákra *(Kanzleiabteilung)* és egy 19-ik *biró nélküli* kézbesitési és végrehajtási iroda-osztályra *(Zustellungs und Exekutionsabteilung)* tagolódik.

A biróság két külső telefonállomással van ellátva.

Az egyik a 9826-os számmal megjelölt állomás: a biróság *főnöke* és az *I—VII. osztályok* részére szolgál, a másik a 8484-es számu állomás pedig a *VIII—XVIII. osztályok* beszélgetési forgalmát bonyolitja le. Az a telefonon való a feleket *fölvilágositó szolgálat* azonban, amely Lipcsében oly sikerrel van foganatban, itt még ezidőszerint bevezetve nincs.

Ezek, valamint a többi, a betüelosztást, birói szobákat és a tárgyalások idejét és helyét illető adatok, a mindenfelé kifüggesztett *ügybeosztáson* is feltünően közölve vannak, valamint a biróság check-számlájának *(Scheckkonto)* száma is. (Tudvavaló ugyanis, hogy az osztrák biróságoknál már nem létezik birósági pénzletétel. Ugy a be-, mint a kiutalás, check-rendszer alapján történik.)

A biróság hét osztályában, (I—VII.) az ezekbe beosztott birák egyáltalában nem tárgyalnak.

A biróság vezetője: Ober-Landesgerichtsrat dr. Friedrich *Wammerl*, egy kiválóan előzékeny és szolgálatkész idősebb uriember (táblai biró) és még másik öt biró, köztük a vezető helyettese is, egy Landesgerichtsrat (VII. rangosztálybeli biró, megfelelő a porosz *Amtsgerichtsrat*-nak), a perenkivüli ügyeket látják el és pedig a hagyatéki, gyámsági és a fogadott gyermekre *(Wahlkind)* vonatkozó ügyeket. A hetedik biró (albiró) pedig teljességgel a polgári jogsegélyi ügyekkel (megkeresések) van elfoglalva (Rechtshilferichter). 1910-ben: 5026, 1909-ben: 4848 volt a megkeresések száma.

A hagyateki és gyámsági *perenkivüli ügyek*, az örökhagyó gyámolt *(Pflegebefohlener)* és fogadott gyermek nevének kezdőbetüje szerint vannak a már emlitett hat biró közt elosztva.

A többi birák *polgári perek* tárgyalásával foglalkoznak.

*

Amint az eddigiekből is látható, ennél a mi átlagos fővárosi járásbirósági létszámunkat alig meghaladó járásbiróságnál, az ügyek elosztásában az igen gyakorlatinak bizonyult *szakrendszer* van keresztülvive.

Ennek további megnyilvánulási formája az, hogy egy külön meghatározott biró ügykörébe vannak utalva mindazon *kártéritési perek*, melyek automobilok *(Kraftfahrzeuge)* üzeméből állanak elő.

Külön tárgyalóbirája van a lakás- és haszonbérleti ügyeknek *(Bestandverträge)* és pedig ugy a fölmondásokat *(Aufkündigungen)*, mint a bérelt helyiség átadását, illetve átvételét illető összes peres kérdésekben.

(1910-ben: 2647, 1909-ben: 2350 lakfelmondás volt. 1910-ben a felmondások ellen 52 *kifogás* adatott be; 1909 ben csak: 38.)

Végül külön szakbirája van az összes apasági és tartási pereknek. *(Paternitäts und Alimentationsprozesse.)*

Ez a *szakrendszer*, mely nálunk is, még a külön járásbiróságok mai szerkezeti állapotában is, legnagyobb könnyüséggel volna megvalósitható, biróságigazgatási szempontból mindössze abból áll, hogy az illető *szakbirónak*, aki a biróséghoz érkező külön szakmájába vágó összes ügyeket intézi, (ezt a terhet tehát a többi előadók válláról leveszi), ezen tevékenységének megfelelőleg, az ügybeosztásnál az *általános betüanyagból* aránylagos *kisebb* betücsoportot utalnak további hatáskörébe.

A bécsi belvárosi biróságnál például, ahol — mint már reámutattam — *alperességi* rendszer alapján történik a perek szétosztása, a kártéritési perbiró az *F* és *Sch* betüs pereket, a bérleti ügyekkel foglalkozó perbiró a *J, L, U, Z* betüs és a tartási perbiró pedig az *R, Sa* és *St* kezdőbetükkel biró alperesek pereit kapja.

*

A biróságnál ezidőszerint *tiz perbiró* müködik. (Egy szervezett birói osztály jelenleg üresedésben van és a beosztásban mint «*vacat*» szerepel és ennek megfelelően kiosztott ügyanyaga sincs).

Ilyképp ez az eredetileg kettős biróság mai formájában megfelel átlagban egy-egy erősebb perbiróságnak minálunk.

*

A mi igazságügystatisztikai viszonyainkkal való összevetés szempontjából érdekesnek találjuk a biróság teljes *1910.* évi ügyforgalmából egynehány adatot a következőkben közölni:

Uj keresetszám 1—1 birói osztályban	Ezek elintézést nyertek: Makacsággal	Érdemleges itélettel	Egyezséggel	Bizonyitást rendelő végzés	Az eljárás tartama a 2—5 rovatokat illetően. 1 hónapon belül	1—3 hó közt	3—6 hó közt	6 hó 1 év közt	2 éven felül
1970	1263	62	88	81	1184	184	25	14	—
2175	1417	56	95	64	1347	182	26	7	1
1864	1058	54	132	85	1031	175	24	5	—
1706	1003	68	95	104	967	163	18	11	1
1924	1273	75	66	63	1209	157	34	4	—
1913	1191	40	74	95	1152	125	15	10	—
1827	1188	61	84	106	1163	126	26	9	2
1933	1208	90	77	101	1162	174	19	13	2
1971	1181	74	79	128	1095	185	34	10	—
1989	1265	50	162	94	1176	202	25	6	1
19272	12047	630	892	921	11486	1673	246	89	7

Az első rovatot — az *uj keresetek* számát — illetően meg kell jegyezni, hogy ezek a 100 K-tól — 1000 K-ig terjedő ügyek összszámát képezik.

Ezenkivül volt még 1910-ben: 15 *birtokháboritási* per és 297 «*más*» per. Ugy hogy a polgári perek összszáma voltakép: *19,584.*

Előző évről folyamatban maradt: 1459 per. Ezen ilykép: 21,043 pert kitevő mennyiségből: elintézést nyert: 19,628.

Ugy, hogy az év végén: 1415 ügy maradt folyamatban *(anhängig verblieben).*

Az *összes* perek tekintetében: 4371 esetben *szünetelt* az eljárás.

Ezen számadatokhoz hozzá kell még venni a külön ügycsoportban kezelt «*bagatell*» ügyeket.

Ezekből 1910-ben érkezett a birósághoz: 20,275 (tavalyi hátralék: 1181).

Elintéztetett: 20,194.

Folyamatban maradt: 1262.

Makacsság (elösmerés) volt: 12,302.

Érdemleges végitélet összesen: 315. (Az egyes perbirák közt ez az itéletszám a következő arányban oszlott meg: 28, 32, 23, 38, 42, 29, 34, 22, 40, 27.)

Egyezség: 302 volt s az ügyek közül:

1 hónapon belül: 12,186,

1 és 3 hó közt: 552,

3—6 hó közt: 136,

6 hónapon tul: 31 ügy nyert *befejezést.*

Végeredményben tehát: *31,886,* az 1910-ben érkezett polgári perek öszszáma.

A mi 10 biró közt elosztva, aránylag magas keresetszámot, átlag: 3200 keresetet jelent *perbirónként.*

Ha azonban ebből a számból a makacsságok (24,349) összszámát kivonjuk, marad voltaképen csupán: 7537. per.

Vagyis kerek szám: 750 évi uj per — egy perbiróra.

Ebből 1194 ügy nyert egyezségi befejezést.

A fennmaradó 6343 ügyből: 945 érdemleges itéletet hoztak ugy hogy egy perbiróra egy évben átlag: 94½ itélet esik.

Levonva a végkövetkeztetést és szembehelyezve azt a *mi* viszonyainkkal, meg kell állapitani, hogy noha a keresetek száma a mi perbiráink keresetszámával egyezik is, jóval *nagyobb* a bécsi birságon a makacssági itéletek száma.

És aránytalanul, még a felénél is jóval *kisebb* a hozott *érdemleges itéletek* száma.

(Nálunk a budapesti évi *(jó)* itéleti átlag 250—300 közt áll fenn.)

Bécsben tehát, eltekintve attól, hogy itt ugyancsak heti három tárgyalási nap esik egy biróra, negyedik tárgyalási napot csak nagy kivételesen tart egy-egy biró egy tartalék-teremben *(Reservesaal),* a munkaanyag feldolgozását illetően koránt sincsenek a bécsi egyes birák oly módon igénybe véve, mint a mi *budapesti* sommás biráink.

Nyugateurópai szinvonalon berendezett munkaszobáikban tehát, tisztelettel körülövezett állásukhoz méltó, nyugodt és sietésmentes munkálkodást fejthetnek ki és az itéleti mennyiségtermelés szempontjából semmiféle erkölcsi nyomásnak kitéve nincsenek és a hozott érdemleges itéletek *száma* — mint váltig erősitették — nem áll tevékenységük megitélésének homlokterében . . .

*

A bécsi birák is tartanak *tömegnapokat,* melyekre olykor ők is 100—120 ügyet is kitüznek. (A kitüzést az irodai osztály *önállóan* intézi.)

Némely biró, mint mondották, ily tömegnapra más ügyeket nem tüz ki, mig vannak, akik arra való tekintettel, hogy ezen ügyek tulnyomó része a tapasztalat szerint makacssággal végződik, aznapra még *2—3 folytatólagos* ügyet is kitüznek. Van olyan biró is — mint mondották — aki például bagatell ügyekből *(Cb.)* külön fölhivást rendez.

A birák *folytatólagos napjaikra* 4—5, de legfeljebb *6* ügyet tüznek ki (tehát nem mint nálunk egészségtelen rendszer: 12—16-ot). Ellenben ha több tanuval vagy szakértőkkel kapcsolatos ügyeket tüznek ki, akkor csak *2,* legfeljebb *3* ügy kerül egy tárgyalási napra.

Jegyzőkönyvvezető közremüködésével, megfelelő és tiszteletet parancsoló környezetben, igy lehet is teljesen nyugodt és az igazságszolgáltatás méltóságának megfelelő tárgyalásokat tartani és az ügyeket *alaposan végig is letárgyalni.*

*

Jegyzőkönyvvezetőként itt elvileg a *joggyakornok* vagy a jegyzői foknak megfelelő *Auskultant* szerepel. Ilyennek nem létében: a megesketett *irodaszemélyzet.*

A jegyzőkönyvek a tárgyalás anyagának: tollbamondásával készülnek. (Tehát nem *önálló* fölvétellel.)

A jegyzőkönyvvezésre korábban gyakorlat volt a tárgyalás mozzanatait *gyorsirászatilag* lerögziteni. Ez az eljárási mód jelenleg már hatályban nincs.

Az ujabb igazságügy szervezeti irányzat azonban a gyorsirászatnak a jegyzőkönyvvezetésbe való *ujabbi bevezetését* tüzte ki feladatul és pedig olyan alapon, hogy a *jegyzők* mind *kötelesek a gyorsirászatot tudni,* valamint a *leirói személyzetnél* is kötelező a gyorsirás tudása és az ezen képességgel nem rendelkezőt föl sem veszik.

A berlini ez irányban intézmények ösmertetésénél már jeleztem és itt csak ismételhetem azt az álláspontomat, hogy amily kiváló hatásunak itélem a tárgyalás menetének szószerinti megrögzitését: a büntető igazságosztás szolgálatában, ahol az egyes szó, a hangsuly, a szavak egymásutáni sorrendje s az ebben kifejezésre jutó árnyalat néha döntő fontosságu lehet, olyannyira felesleges a polgári perek tárgyalásánál ez a tulhajtott jegyzőkönyvezési alaposság. Ebből se a feleknek, se a birságnak, de még magának az ügynek sincs haszna. Az egyetlen pont, amelynél a polgári perben a szóhüségnek is szerepe lehet: a *tanuk* vagy a *felek* eskü alatt tett vallomása és a *szakértői vélemény.* Ez pedig a per lényegét tartalmazó jegyzőkönyv keretébe gyönyörüen és a teljes hüség minden ismérvével beállitható azon *önálló* fölvétellel kapcsolatban is, amit a porosz jogszolgáltatásban a kitünő Gerichtssekretärek a tárgyaló biró mellett elvégeznek.

*

A *jegyzők* foglalkoztatnak itéletek szerkesztésével és pedig magával az itéletek u. n. «kidolgozásával» is. Gyakorlatul eleinte a tényállási rész (Thatbestand) elkészitését kapják, (a mi a jegyzőkönyvek anyagának tömör és ismétlésmentes összevonásából áll). Később azután a voltaképpeni indokolás (Rechtsgründe) sajátképpeni jogászi munkájával is megbizatnak. Nálunk, ahol most ugyanebben az irányban fejlesztődik a jegyzők érdembeni munkával való foglalkoztatása, nem ártana ugyanezzel az elmélettel az itéletszerkesztés tanitásában kisérletezni.

Dr. Révay Bódog,
budapesti kir. járásbiró.

A büntető igazságszolgáltatás jelen állása Angolországban.

— A legujabb statisztika alapján. —

Egyik legközelebbi számunkban az angol felsőbiróságok legujabb polgári ügyforgalmi statisztikájának főbb adataival foglalkoztunk. Azóta közzétették az angol jogászvilág részére az 1910. évi büntető ügyforgalmi statisztikát is, mely a figyelmes szemlélő részére amannál semmivel sem kevesebb tanulságos adatot nyujt. S miként a polgári ügyeknél a legujabb statisztikai kimutatások alapján örvendetes apadást konstatálhattunk, ugy vagyunk — általánosságban tekintve — a büntető ügyekkel is. A most közzétett kriminális statisztika éppen ugy, mint az előző évbeliek is, határozott, öntudatos fejlődését tanusitja az angol közállapotoknak s egyben — főként a mi elmaradott viszonyainkhoz mérten — irigylésre méltó képet nyujt a brit félsziget népességének általános müvelődési szinvonaláról. Azok a rideg számok e tekintetben ékesebben szólanak akármilyen ragyogó parlamenti beszédnél. Angliában a bünözési esetek száma következetesen csökken, nálunk pedig — aránylag — szembetünően emelkedik és szinte ugy tünik fel, hogy jelenlegi büntetési rendszerünk az alsó néposztálylyal szemben nemcsak a javitó, hanem az elrettentő hatását is majdnem teljesen elvesztette már.

Hogy az angolok legfrissebb bünügyi statisztikájának számadataiból legelső sorban is a fiatalkoru büntettesek ügyeiről tegyek emlitést: 1910-ben összesen 33,598 fiatalkoru egyén szerepelt az u. n. juvenile court-ok előtt, amely létszámnak csaknem a fele (16,416) gyermekekből került ki. Ama fiatalkoru büntettesek közül, kiknek bünösségét a jelzett biróságok jogerős itélettel megállapitották, mindössze 90-et sujtottak börtön- avagy fogházbüntetéssel. A jogszolgáltatás fejlődésének érdekes momentuma gyanánt jegyzi fel idevonatkozóan Farrant, aki statisztikánkhoz ezuttal a bevezető tanulmányt irta, azt a tényt, hogy ötvennégy évvel ezelőtt még a szabadságvesztés-büntetéssel sujtott fiatalkoru — tizenhat éves, vagy ennél fiatalabb — elitéltek száma 13,891 volt. Az a körülmény is megérdemli a felemli

tést, hogy a fentebb jelzett 33,598 fiatalkoru egyén közül csupán 1899 volt leány, a többi mind fiu, ami a szocziális élet szempontjából is meglehetősen fontos jelenség. Az elitélt fiatalkoru büntettesek közül, hogy egy kis részletezéssel is szolgáljunk, 1910-ben 426 egyén (ebből 401 fiu) küldetett a Borstal-intézetekbe, 1287-et utaltak a reformatory School-nak nevezett javitó-nevelő intézetekbe, 2638-at pedig a közönséges ipariskolákba, természetesen szintén javitó-nevelési szempontokból.

1910. évben a nagy jury elé utalt, ugynevezett indictable büncselekmények összes száma volt 66,389 (1909-ben 67,150, 1908-ban 68,116). Az apadás tehát eléggé szembeszökő. Részletezve ezeket a büncselekményeket: a személy ellen elkövetett deliktumok száma (2751) emelkedést mutat az előző évi, idevonatkozó számadatokkal szemben, mert 1909-ben a személy elleni büncselekmények száma majdnem százzal kevesebb, vagyis 2653. A szexuális deliktumok száma mintegy 24%-kal emelkedett. Ellenben szembetünően jelentékeny a csökkenés a vagyon elleni büncselekmények közül a lopásnál és a csalásnál, mig az ugynevezett éjjeli háztörés (burglary), vagyis az esti 9-től reggeli 6 óráig terjedő időben büntett elkövetése végett valamely lakóházba való betörés, ugyszintén az ezzel lényegében teljesen azonos, de nappal elkövetett house-breaking és a rablás 1910. évi statisztikája alig tüntet fel valamelyes változást az előző évivel szemben. Az ezen csoportba tartozó deliktumok közül a hamis pénz forgalomba hozatala (uttering counterfeit coin) miatt vád alá helyezett egyének száma azonban 1910-ben 171-et mutat, noha ez az előző esztendőben éppen ötvennel volt kevesebb (121).

Ami a sommás biróságok (Courts of Summary jurisdiction) hatáskörébe tartozó ügyeket illeti: ezeknél is jelentékeny apadást tapasztalhatunk. E biróságoknak 1910. évi teljes ügyforgalma: 631,915 (az előző évben 659,106), amit nem is lehet sokallanunk, ha tekintetbe vesszük azt, hogy még csak kilencz évvel azelőtt is, 1901-ben, jóval több mint százezerrel volt nagyobb a sommás biróságok ügyforgalma, amikor is 736,966 volt a folyamatba tett ügyek összes száma. A fentebb jelzett összeghez hozzászámitandók még azok az indictable offence-ek, melyek nem a nagy jury hatáskörébe tartoznak, hanem a sommás biróságok által tárgyalandók. Ezeknek összes száma 1910-ben 52,709-et tett ki, igy tehát ebben az évben a summary jurisdiction alá utalt büntetőügyek teljes összege: 684,625. Az elitélt vádlottak közül a sommás biróságok 77,749 egyént sujtottak szabadságvesztés-büntetéssel, 439,938 büntettest pedig pénzbüntetésre itéltek, mely utóbbiak közül a reájuk kiszabott pénzbüntetési összegek le nem fizetése folytán kerek 85,000 vádlottal szemben alkalmazták az átváltoztatás esetére megállapitott fogházbüntetést.

A büntető felebbviteli biróság, a Court of Criminal Appeal 1910. évi ügyforgalmára vonatkozóan Farrant kimutatja, hogy az indictment (vádirat) alapján elitélt egyéneknek körülbelül 6%-a élt felebbezéssel a jelzett biróság előtt. Az ide felterjesztett 262 felebbezés közül visszavonatott nyolcz, a biróság elutasitott 171-et; az itéletet vagy végzést megváltoztatta 44 ügyben s a felebbező elitéltet felmentette 39 esetben. A felebbezések tekintetében az előző évekhez képest fokozatos az emelkedés, mert mig 1909-ben a beadott felebbezések összes száma 194, tehát jóval kevesebb az 1910. évinél, addig 1908-ban csupán 108 felebbezés került a Court of Criminal Appeal itélőszéke elé kilencz hónap alatt. Ez a birói fórum ugyanis 1908. év tavaszán lépett életbe.

Zsoldos Benő.

A perbeli ellenfelek összejátszásának egy esetéhez.

A «Jogtudományi Közlöny» 11. számában dr. Csonka Ferencz ügyvéd ur rámutat egy esetre, amikor az egyik peres fél a perbeli ellenféllel, illetve a perbeli ellenfél peres társával összejátszva, az 1868 : LIV. tcz. 140. §-ának helytelen magyarázatára támaszkodva, évekig huzza és lehetetlenné teszi a rendes per befejezését. Felveti a kérdést, van-e mód ezen visszaélés meggátlására?

Dr. Szemethy Károly ügyvéd ur a «Jogt. Közl.» 12. számában kifejti, hogy a törvény 140. §-ának helyes magyarázata az, hogy a biróság által adott halasztást meghaladó ujabb halasztást csak az összes felek, tehát nemcsak a felperes és egy vele összejátszó alperestárs beleegyezése teszi lehetségessé.

A dr. Csonka ügyvéd ur által felvetett kérdés, t. i. az ilyen összejátszás meggátlásának gyakorlati keresztülvitele tehát egyszerü.

Véletlenül alkalmam nyilott körülbelül két éve, hogy a lent vázolt eljárást némi, az eset adta módositással egyik törvényszékünk előtt kipróbáljam. Ezt tehát a dr. Csonka ügyvéd ur által felvetett kérdésre válaszképp vagyok bátor közölni.

Az eset a következő volt:

Egy örökhagyó után több ezer korona készpénzvagyon maradt birói letétben. Végrendeleti örököse egy távolabbi rokona volt. Az örökhagyó törvényes örökösei közül egyik megtámadta a végrendeletet, érvénytelenitése iránt pert inditott és perbe vonta a többi, vele egy jogalapon álló törvényes örököst is alperesként. Felperes volt tehát az egyik törvényes örökös, aki a birói letéten osztozkodni szeretett volna, elsőrendü alperes a végrendeleti örökös, aki a letét jogos várományosa volt, másodrendü alperes pedig szintén egyik törvényes örökös.

A viszonválaszirat beadása napján — amit a biróság már a másodrendü alperes halasztási kérelmére tüzött ki, a felperes a másodrendü alperesnek körülbelül egy esztendei ugynevezett egyezségi halasztást adott a viszonválasz beadására. Nyilvánvaló volt a czélzat: a hagyaték tárgya birói letétben volt, a per eldőltéig azt az elsőrendü alperes fel nem vehette, a felperes tehát a végrendeleti örököst ki akarta éheztetni oly módon, hogy a másik alperessel összejátszva, évekig elhuzzák a pert. Az az egyezségi halasztás minden határnapon megujult volna. Egyszóval olyan eset, mint amit dr. Csonka panaszol.

Erre az elsőrendü alperes megjelent a pertárban, konstatáltatta, hogy a másodrendü alperes viszonválaszt nem adott, hanem a felperessel együtt halasztást kért. Ehhez az elsőrendü alperes nem járult hozzá és mivel a biróság által adott halasztás már letelt, kérte az iratoknak itélet alá terjesztését. A pertáros ezt megtagadta, amire az elsőrendü alperes előterjesztéssel élt.

A törvényszék erre hozott végzésében kimondotta, hogy: «Az 1868 : LIV. tcz. 140. §-a szerint a feleknek szabadságukban áll egymásnak a törvényben megszabott határidőkön tul terjedő többszöri halasztást engedni, miből következik, hogy ahhoz, hogy valamelyik fél halasztást vegyen igénybe, az összes peres felek beleegyezése szükséges. Az előadott okokból elsőrendü alperes előterjesztése folytán indokolt a biróság ama intézkedése, hogy a szeptember hó 24-ére kitüzött határnapot beszüntette és a viszonválaszirat beadására rövidebb és záros határidőt tüzött ki, stb.»

A halogatásnak ezzel csakhamar vége is lett, a trükk csődöt mondott és az itélet ma már jogerős.

Amint tehát látjuk, a biróságok is osztják már régen a 140. §-nak azt a helyes magyarázatát, amit dr. Szemethy oly tüzetesen kifejtett — és van mód az összejátszás meggátlására, uj per nélkül is.

Dr. Petrik Aladár,
budapesti ügyvéd.

A budapesti kir. tábla 13. számu teljes-ülési döntvényéhez.

Előre bocsátom, hogy a hozott döntvényt egészen tévesnek tartom és mindenben csatlakozom dr. Fái Sándor kollégám kifejtett álláspontjához.

A Vhn. melynél, megvallom, tökéletlenebb alkotást alig ismerünk, az 1881. évi LX. tcz. szigorán óhajtott enyhiteni egy és más dologban; igy a 9. §-a az 1881. évi LX. tcz. 58. §-ának rendelkezésén. Vagyis a Vhn. 9. §-a a 6. §-ban felsorolt személyeknek, például a feleségnek nőtartási követelése tekintetében a fizetésnek nem az egyharmadát, hanem a felét rendeli lefoglalhatónak.

A törvényhozó ugyanis a 6. §-ban felsorolt személyeket minden kétséget kizárólag előnyben óhajtotta részesiteni más hitelezők felett és ezért nagyobb összeget biztosit ezek részére.

Hogyan áll azonban az eset a budapesti tábla 13. számu döntvénye szerint? Vegyünk például a számolás egyszerüsitése érdekében egy 6000 K-ás fizetésü tisztviselőt. Ennek a fizetéséből bármelyik hitelezője lefoglalhatja annak egyharmad részét, vagyis 2000 K-t. Mennyit foglalhat le tehát ennek a felesége? A 13. számu döntvény szerint a kétharmad rész felét, vagyis ugyancsak 2000 K-át.

A 13. számu döntvény szerint tehát a Vhn. 6. §-ában felsorolt személyek semmiféle előnyben nem részesülnek más hitelező felett, mert, mint a fentebbiekben kimutattam, azok részére is csak 2000 K foglalható le és más hitelező részére is. Már pedig azt hiszem — világos, hogy nem ez volt a törvényhozó akarata, mert ha ez lett volna, akkor a Vhn. 9. §-a nem látott volna napvilágot, az teljesen felesleges volna.

Nézetem szerint tehát kétségtelen, hogy 6000 K fizetésből a feleség annak felét, vagyis 3000 K-át foglalhat le.

Dr. Krémer Gyula,
jászapáti ügyvéd.

Különfélék.

Kártyázó birák. A fiumei botrányper ujból fölszinre hozza azt a kérdést, amelyet egy nemrég tárgyalt másik kártyaper is időszerüvé tett, vajjon a birónak szabad-e nyilvánosan kártyáznia? és vajjon szabad-e neki különösen hazárdjátékot játszania?

Addig, ameddig a kártyázás kizáróan a nehéz és idegölő hivatásában elfáradt és kimerült birónak szolid szórakozása, az ellen épp oly kevéssé tehető kifogás, mint egyéb tisztességes szórakozás ellen. Ámde akkor is jól válogassa meg a biró a kártyajáték helyét és résztvevőit. Méltóságához, kényes hivatalához csakis a legzártabb kör és a legválogatottabb társaság illő. Hazárdjáték azonban soha és sehol sem illik biróhoz, nemcsak azért nem, mert azt a törvény tiltja, bár ez maga-magában is elégséges okul szolgálhatna az attól való tartózkodásra, hanem azért sem, mert a hazárdjáték oka és czélja a legtöbb esetben nem a rövid időre szóló, pihentető szórakozás a fáradalmas munka után, hanem a kapzsi pénzvágy, amely ezen az uton akar könnyü és nagy összegeket szerezni, nem törődve azzal, vajon a játszótárs pénze honnan kerül és vajjon azt vesztesége nem viszi-e az erkölcsi vagy anyagi tönk szélére. Azonfelül a hazárdjáték mindenkor az erkölcsök fokozatos romlásával, az idegrendszer földulásával és a gondolkodásnak olyan irányba terelésével jár, amely a birói hivatás magasztos jellegével a legélesebb ellentétben van.

A hazárdjátékos sohasem lehet higgadt, elfogulatlan, megbizható, lelkiismeretes biró, az ő esze ott jár mindig a hazárdjáték asztalánál, nyereségénél vagy veszteségénél, mindez pedig földulja lelkének egyensulyát, gondolkozásának tisztaságát, itélőképességének nyugalmát, higgadtságát, leszürtségét és bölcsességét. Aki fölött szenvedélyek uralkodnak, aki nem ura a maga érzelmeinek és elhatározásainak, az nem lehet tárgyias birálója és igazságos megitélője a máséinak. Aki éjszakákat tölt a hazárdjáték asztala mellett, sokszor viaskodva egy-egy betétért vagy nyereségért, az másnap alig ülhet a birói székbe, hogy felülemelkedve a földi gyöngeségeken, kiváló egyéniségének teljes értékével és osztatlanul élvezett tekintélyének sulyával birálja meg onnan embertársai vitáit, hibáit, eltévedéseit, szenvedélyeit.

S azért, hogy az igy ne történhessék, hogy a biró mindig, mindenütt és mindenki részéről a hivatásától el nem választható megkülömböztetett tiszteletben részesüljön: nem szabad a birónak hazárdjátékot játszania, soha, sehol és senkivel.

—s —ö.

— **Dr. Schwarz Bertalan** fiatal magyar tudós a lipcsei egyetemen a római jog magántanárává habilitáltatott és e minőségében a folyó évi nyári félévben a pandektákból és a papyrologiából előadásokat fog tartani.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Félelem és irtózat, mint baleseti ok.** Egy kincstári bányában (Németországban) egy vájár balesetet szenvedett. A baleset helyén később rossz szag volt érezhető. A bányavezetőség erre megbizott egy munkást, hogy az illető helyet lisollal fertőtlenitse. A fertőtlenités után a nevezett munkás beteg lett, fejfájás, álmatlanság kinozta, főleg pedig erős elkedvetlenedés vett rajta erőt. Betegségét lisolmérgezésnek tulajdonitotta s ennek alapján járadékot követelt a biztositó szövetkezettől. A biztositó intézet elutasitotta s az ügy a birodalmi biztositó hivatalhoz került. Itt Lewin professzor birósági szakértő kifejtette, hogy a munkás baja nem mérgezés, hanem inkább a félelem és irtózat okozta lelki behatások következménye. A baleset szinhelyén — hol társa halálát lelte — a munkást félelem fogta el, hogy egyszer őt is társához hasonló sors érheti s ennek a félelemnek a következménye a lelki megrázkódás, mely a munkaképtelenségét okozta. E szakértői vélemény alapján a biztositó intézet felebbezését visszavonta s a munkás járadékát megállapitotta. *(Munkásügyi Szemle.)*

— **Mulatóhely tulajdonosának felelőssége karmesterének jogosulatlan zeneelőadásáért.** Egy németországi mulatóhely tulajdonosa (T.) által szerződtetett karmester (K.) a szerző (Sz.) engedélye nélkül adott elő zenedarabokat. Sz. szerzői jog bitorlása miatt meginditotta az eljárást ugy T. mint K. ellen.

T. erre negativ megállapitási (polgári) keresetet tett folyamatba Sz. ellen, vitatván, hogy az ő tevékenysége csak a karmester felfogadására szoritkozott, abba azonban semmiféle befolyást nem gyakorolt, hogy mely zenedarabokat adjon elő s igy őt nem lehet «előadó»-nak tekinteni.

Szakértők véleménye szerint általános szokás, hogy a szórakozó helyek tulajdonosai által szerződtetett karmesterek azt játszák, ami nekik tetszik s hogy különösen «jobb karmesterek», amilyen K. is, nem is türnék, hogy az előadandó zenedarabok kiválasztásába a tulajdonos beleszóljon.

Az elsőbiróság elutasitotta T. megállapitási keresetét. A Reichsgericht I. 487/10. v. 9. tcz. 1911. sz. itéletével a felülvizsgálati kérelemnek nem adott helyet. — Irányadó volt e döntésnél a német büntetőtörvénykönyvnek és gyakorlatnak a részesség kérdésében elfoglalt álláspontja, melyből kifolyólag a jelen esetben a tulajdonos, aki üzleti czélból rendeztetett zeneelőadásokat és a karmester tettestársakként egyformán «előadók»-nak tekintendők. — A T. által vitatott szokás még fennállása esetében se alkalmas T. felelősségének megszüntetésére, mert annak alapján csak addig illetheti meg a karmestert a zeneszámok szabad megválasztásának joga, amig harmadik személyek jogai az által sérelmet nem szenvednek; ezen határon tulmenve a jó erkölcsökbe ütköző s igy joghatály nélküli volna a megállapodás.

— **Szolgálati szerződés felbontása rögtöni hatálylyal.** A német polgári törvénykönyv 626. §-a szerint: «Fontos okból a szolgálati szerződést bármelyik fél felmondhatja felmondási idő betartása nélkül». Egy községi betegsegélyzőpénztár két orvosától olyan orvosi ténykedést kivánt, melynek ellátására azok a szerződés alapján nem voltak kötelesek. Ez orvosok a betegsegélyző pénztár követelésének nem tettek eleget, ugy hogy a szóban lévő kezelést a pénztár alkalmazásában nem lévő orvossal volt kénytelen elvégeztetni; az ilyképpen előállott kiadást azután levonásba hozta az illető két orvosának fizetéséből.

A Reichsgericht (III. 10. Januar 1912. 72/11.) kimondotta, hogy a betegsegélyző pénztár emez eljárása a gazdaságilag előnyösebb helyzettel visszaélés jellegét viseli magán s egyuttal olyan, mely az alkalmazott orvosok méltóságát és önérzetét sérti, miért is nemcsak a megrendszabályozott orvosoknak, hanem az illető betegsegélyzőpénztárnál alkalmazott többi kartársaiknak is joguk nyilik a B. G. B. 626. §-a alapján az azonnali hatályu felmondáshoz és pedig annyival is inkább, mert a körülményekből kivehetőleg hasonló eljárásnak ők maguk is ki voltak téve.

— **Tilos cselekményekből eredő kártéritési kötelezettség.** 1. Dr. B. elmulasztotta a kellő felügyeletet gyakorolni a szerződésileg gondjaira bizott beteg felett, ugy hogy az ápolt öngyilkosságot követett el.

A Reichsgericht (VI. 4. Januar 1912. 146/11.) a B. G. B. 823. §-a alapján megállapitotta az orvos kártéritési kötelezettségét azon az alapon, mert bár a konkrét esetben a gondozási, illetve felügyeleti kötelesség nem általános jogi kötelezettségnek, hanem csak szerződési kötelességnek megsértése, mégis ezen szerződésben vállalt kötelezettség vonta maga után, hogy a beteg az orvos gondozása alá, tehát azon helyzetbe került, melyben a kár érte.

2. Közhasznu egyesület, melynek laikusokból álló igazgatósága van, megfelel kötelességének akkor, ha az általa fentartott gyógyintézetben megbizható speczialista orvost alkalmaz; nem követelhető tőle a szakismereteket igénylő orvosi intézkedések ellenőrzése s igy ennek elmaradása nem állapit meg rá nézve kártéritési kötelezettséget eredményező gondatlanságot. (R. G. VI. 4. Januar 1912. 146/911.)

3. Csupán abból, hogy a léghajózás nagy veszélyekkel van egybekötve, nem következik, mintha a léghajózási vállalat tulajdonosa terhére a B. G. B. 823. §-a szerint vétkesség alapján kártéritési kötelezettség lenne megállapitható.

— **Házasságtörésre alkalomszerzés mint bontó ok.** A férj előtt gyanus volt feleségének bizalmas viselkedése A.-val. Ahelyett, hogy felesége hajlandóságát megnyerni vagy A.-tól távoltartani igyekezett volna, tervszerüen kisértéseknek tette ki, hogy igy bontó okot szerezzen.

A Reichsgericht kimondotta (IV. 25. Január 1912. 258/911.), hogy a férjnek emez erkölcstelen magatartása házassági bontó okot állapit meg a nő javára.

— **Tanuló kártéritési igénye tanitója által igénybe vett szolgálatának teljesitése közben előállott baleset folytán.** Egy 14 éves elemi iskolai leánynövendékét tanitója felküldötte az iskola épületében lévő magánlakásába oly czélból, hogy ott a tüzet igazitsa meg. Miközben a kislány ez utasitásnak eleget tett, köténye tüzet fogott, minek következtében ő maga égési sebeket szenvedett.

A megsérült tanuló kártéritési keresetet inditott a tanitó, valamint az iskolát fentartó egyesület ellen. Az alsóbiróság a tanitóval szemben helyt adott a keresetnek, az iskolafentartót azonban nem találta marasztalhatónak, mert a szolgálat, amelyre a tanitványt tanitója igénybevette, a tanitástól egészen független, magánjellegü volt.

A londoni Court of Appeal az iskolafentartót is kötelezte kártéritésre, Indokolása a következő gondolatmeneten alapul:

A tanitó felelős, mert a kislány szolgálatának tüz-szitásra igénybevétele a gondatlanságot megállapitja. A tanitó és az iskolafentartó közt pedig jogilag ugyanolyan természetü a viszony, mint gazda és cseléd közt; következőleg itt is szabály, hogy «qui facit per alium, facit per se»: az iskolafentartó felelős a tanitó tetteiért, vagy mulasztásaiért. Az sem mondható, hogy a tanitónak a tüzigazitásra vonatkozó utasitása a tanitás körén egészen kivül esik, mert hiszen az általános szokás szerint hasonló kis szolgálatokra a tanitó igénybe veheti növendékeit.

— **A schweizi polgári törvénykönyv szocziális intézkedései s ennek körében a birói szabad mérlegelés érvényesülése** képezte megvitatás tárgyát a lipcsei jogászegylet (Juristische Gesellschaft) egyik legutóbbi ülésén. A vitát bevezető előadás lényege a következő:

A törvény 1. szakaszának jelentőségét tulozzák, mert hiszen az csak a szokásos törvénymagyarázati szabályok, tehát különösen az analogia alkalmazásának sikertelensége esetében engedi meg a birónak, hogy ugy döntsön, mintha a konkrét esetre vonatkozólag törvényhozó volna.

A családjog körében a birói szabad mérlegelésre nézve jellemzők az eljegyzés felbontásának következményeit megállapitó rendelkezések. Ezek szerint: ha az eljegyzés felbontása következtében az egyik jegyes vétlenül sulyos sérelmet szenved *személyi viszonyaiban,* a biró *jogosult* a másik jegyes vétkessége esetén engesztelési dijként bizonyos pénzösszeget megitélni. (93. §.) Ugyanigy áll a dolog az elválasztás esetében is. *Vagyoni károsodás* fenforgása alkalmával a biró *köteles* kártéritést megállapitani.

A házasságkötési képesség férfinál a 20., nőnél a 18. életév betöltésével kezdődik.

Házasságtörők egymással házasságot köthetnek. Házassági elválás esetében a birónak joga van bizonyos várakozási időt megszabni, melyen belül a házastársak uj házasságot nem köthetnek.

A férj beleegyezése, illetőleg a gyámhatóság engedélye kell ahhoz, hogy a nő valamely örökséget visszautasithasson.

A törvénytelen gyermekek viszonyára nézve érdekes a «Zusprechung zur Standesfolge» intézménye, ami az esetben foglal helyet, ha a természetes atya az anyának házasságot igért, a közösülés által valamely bünczselekményt követett el, avagy visszaélt az őt megillető hatalommal. Következmény, hogy a gyermek tartási igénye ugyanolyan, mint a törvényes gyermekeké.

Tartási kötelezettséget és kötelesrészre igényjogosultságot állapit meg a törvény a testvérek közt is.

Nagyon fontos az az intézkedés is, hogy a nagyszülők törzsével a vérrokonok törvényi örökösödési igénye megszünik.

A kötelmi jogra vonatkozó 1911 márcz. 30-iki törvény is nagy latitude-öt enged a birói szabad mérlegelésnek. Igy a kártéritési fejezet a következő intézkedést tartalmazza: «Ha a kártéritésre kötelezett a kárt nem szándékosan vagy vastag gondatlanságból okozta s a kártalanitás által szükséghelyzetbe jutna, a biró mérsékelheti a kártéritési kötelezettséget».

Jellemző a vállalkozási szerződésre vonatkozó azon rendelkezés is, mely szerint a biró belátása szerint emelheti a bérösszeget, esetleg pedig a szerződés felbontását mondhatja ki, ha előre nem látható, a felek által kizártnak vett rendkivüli körülmények gátolják, vagy tulságosan megnehezitik a mü elkészitését. Az alkuszi dij mérséklése is meg van engedve.

Ügyvédjelölt, négy havi fővárosi gyakorlattal *vidéki* ügyvédi irodába ajánlkozik. Dr. Zs. J. Budapest, Bercsényi-u. 6. I. em. 9. 14327

Dunántuli városi kir. közjegyző alkalmi helyettesitésekre nyugdijas birót keres. Czim a kiadóhivatalban. 44330

Ügyvédi irodámat előnyös feltételek mellett átadom. Dr. Ungár József, Abádszalók. 14336

Fiatal ügyvéd irodát keres átvételre, Budapesten avagy vidéken. Czim a kiadóban. 14338

Fiatal ügyvéd nagyobb budapesti irodába irodavezetői állást keres. Czim a kiadóban. 14338

Alapos gyakorlattal biró ügyvédjelölt, lehetőleg dr. juris, ki vidéki iroda önálló vezetésére képes, irodámba azonnal belépheet. Német és horvát nyelvet biró előnyben részesül. Legalább tételes szigorlattal és egy évi vidéki gyakorlattal rendelkezők is jelentkezhetnek. Dr. Vargha Gyula ügyvéd, Siklóson (Baranya vármegye. 14340

Jelenleg egy magyar biztositó társaság ügyészségében működő *fiatal ügyvéd*, ügyvédi irodába társul belépne, vagy nagyobb ügyvédi irodában irodavezetői állást vállalna. Ajánlatot «Biztositó» jeligére a kiadóhivatalba kér. 14341

Fiatal nőtlen ügyvéd irodát átvenne, idősebbel társulna, vagy irodavezetői állást vállalna. Megkeresést dr. P. B. Trencsénteplicre. 14342

MAGYAR TÖRVÉNYEK.

A Franklin-Társulat zsebkiadásai.

Ebben a kiadásban, mely igen praktikus, zsebben hordható formátumban adja a legfontosabb magyar törvényeket, újabban a következő törvények jelentek meg:

A bűntettekről és vétségekről szóló 1878: V. törvényczikk a módosító s kiegészitő törvényekkel és a vonatkozó joggyakorlattal. A bűntettek és vétségekre nézve érvényben levő anyagi jogszabályok. Összeállitotta Irta *Lengyel Aurél dr.* Ára kötve 3 K 60 f.

A jogi életben leggyakrabban használt törvények egyike, melynek zsebbe való kiadása nagy segitsége minden gyakorlati jogásznak.

A polgári perrendtartás zsebkönyve. Ismerteti és magyarázza *dr. Lánczi Jenő* budapesti ügyvéd. Ára kötve 5 K

A törvény pontos és hiteles szövege, megfelelő magyarázatokkal és utalásokkal, az uj perrendtartás elveit és ujitásait ismertető bevezetéssel.

A kereskedelmi törvény (1875: XXXVII. t.-cz.) és a reá vonatkozó joganyag. Összeállitotta *dr. Nyári Jenő* budapesti ügyvéd. Ára kötve 3 K 60 f.

E kiadás közli a kereskedelmi törvényt, a vele kapcsolatos egyéb törvényeket, miniszteri rendeleteket s a birósági joggyakorlatot, minden szükséges magyarázattal.

Kaphatók:

LAMPEL R. könyvkereskedése

(Wodianer F. és Fiai) R.-T.-nál

Budapest, VI. ker., Andrássy-út 21. szám

és minden könyvkereskedésben.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20.

Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4.

Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenhetedik évfolyam. 14. szám. Budapest, 1912 április 5.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: *Dr. Márkus Dezső*, a m. kir. Curia birája: Az egységes birói és ügyvédi vizsgáról szóló törvényjavaslat. — *Dr. Kail Antal* aranyosmaróti kir. törvényszéki elnök: Észrevételek az egységes birói s ügyvédi vizsgára vonatkozó törvényjavaslathoz. — *Dr. Schuster Rudolf* kir. közigazgatási biró: A könyvkövetelések leszámitolásának kérdéséhez. — *Dr. Staud Miklós* szegedi kir. táblai tanácsjegyző: Breysig Kurt történettudós a jogról. — *Dr. Kraus Kálmán* budapesti VIII—X. ker. kir. aljárásbiró: A «fél eskü alatti kihallgatásá»-nak néhány részletkérdése, figyelemmel az 1893. évi XVIII. tcz. s az 1911. évi I. tcz. szövegének némely részeire. — *Dr. Mandel Zoltán*: Jegyzetek a franczia igazságszolgáltatás köréből. — Különfélék.

Melléklet: Hiteljogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Az egységes birói és ügyvédi vizsgáról szóló törvényjavaslat.

Ez a törvényjavaslat a magyar jogászság egyik nagyon régi óhajtását készül megvalósitani. Véget vet annak a képtelen állapotnak, hogy a birótól az ügyvédénél kisebb értékü törvényes minősitést követelnek, attól a birótól, aki nemcsak minden képzelhető élet- és jogviszonyról tartozik itélni, hanem egyben az ügyvédnek biróság előtt és biróságon kivül végzett cselekményeiről, eljárásáról, mulasztásairól is, aki tehát természetes felülbirálója az ügyvéd jogászi és emberi müködésének. Erről a kérdésről azonban évtizedek óta már annyit irtak és beszéltek, hogy fölösleges szószaporitás lenne, egyetlen mondattal is bizonyitani a mai állapot sürgős megszüntetésének szükségét, — örüljünk annak, hogy kilátásunk nyilik rá.

Igaz, hogy éppen tiz esztendővel ezelőtt is készült hasonló tervezet a jogi oktatás reformjáról szólóval együtt. A két tervezet egyikéből sem lett még hivatalos törvényjavaslat sem. A jogászság és különösen a biróság képzettségének fokozása olyan csekély jelentőségü kérdés a mi ugynevezett politikusaink és államférfiaink előtt, akik személyi tekintetek és pártszempontok taktikai kezelésével vélnek hivatásuknak és kötelességeiknek legjobban eleget tenni, hogy senki fia nem törődött ama két tervezet sorsával, senkinek eszébe sem jutott azokat fölszinen tartani — megszülettek és kimultak a miniszteriumbeli hivatali szobában. Kétszeresen örülnünk kell tehát azon, hogy ujból napirendre került ez az óriás horderejü kérdés, amelynek jó megoldása döntő jelentőségü nemcsak jogszolgáltatásunk, hanem az egész magyar jogélet sorsára, ennek folyományaképpen pedig gazdasági és társadalmi életünk fejlődésére, mert hiszen az ebből keletkező jogviszonyok azok, amelyek a biró elé kerülnek, viszont a biró gyakorlatnak döntő hatása van amaz életviszonyok ki- és átalakulására.

Igy vagyunk különben az oktatás és a nevelés összes kérdéseivel. Annál nagyobb a bünük azoknak, akik nem ezeket teszik a nemzeti politika, a közvélemény állandó érdeklődésének homlokterébe, viszont ennek a meg nem bocsátható mulasztásnak tudható be, hogy olyan kevesen vannak, akik átérzik és átértik az ilyen vizsga-javaslatnak rendkivül nagy fontosságát.

Vizsga-javaslatot mondok a tervezet szavával, holott vizsgálatról van szó. S ha már a czimet kezdem kifogásolni, megteszem ezt az egészszel. Mert a javaslat szerint (1. §.) «a gyakorlati birói vizsga és az ügyvédi vizsga helyébe a jelen törvényben szabályozott egységes birói és ügyvédi vizsga lép», már pedig az egységességet ez a kétnevü vizsgálat annál kevésbbé fejezi ki, mert még annak kétféle jellegét is kidomboritja, holott éppen a birói meg az ügyvédi vizsgálatot akarja megszüntetni és ezt a kettőt akarja egygyel pótolni. Éppen ezért inkább felelne meg a tervezet czéljának az egységes elnevezés is. Ilyenül pedig rövidségénél és jellemző hangzásánál fogva légjobbnak az «igazságügyi vizsgálat» jelentkezik, az «egységes» jelzőnek is hijján. Mindenki tudni fogja, hogy az *igazságügyi vizsgálat* az, amely birói, ügyészi, ügyvédi, közjegyzői tisztre képesit, és hogy ez pótolja a minősitő törvényekben a birói vagy az ügyvédi vizsgálat fogalmát.

A tervezet 2. §-ának utolsó bekezdése szerint — ugy vélem, legczélszerübb, ha szakaszonként teszem meg biráló megjegyzéseimet a nagyjában és általánosságban helyeselt és elfogadhatónak vallott tervezetről * — a vizsga nyelve a magyar. «Fiume városára és kerületére nézve a fennálló gyakorlat érintetlenül marad.»

Nézetem szerint, amelynek megokolásaképpen immár hivatkozhatom a Jogt. Közl. mult heti számában Fiume igazságügyi viszonyairól megjelent czikk tartalmára is, ez káros és helytelen intézkedés. Semmi okunk és szükségünk föntartani azt az állapotot, amelyet az 1871 szeptember 14-én 3870. I. M. E. számu miniszterelnöki, igazságügyminiszteri és horvát-szlavon-dalmát báni rendelet a fiumei kir. törvényszék felállitása s hatóságának ideiglenes szabályozása tárgyában, 13. §-ával ebben a tekintetben megteremtett. Amint véget kell vetni a kinevezett ügyvédek rendszerének is, ki kell terjeszteni Fiuméra is az önkormányzat alapján szervezett magyar ügyvédség intézményét (persze az olasz nyelv kiváltságának megsértése nélkül), éppen ugy meg kell szüntetni azt az abusust, hogy «horvátországi vagy fiumei ügyvédjelöltek a vizsgát olasz, vagy német nyelven is letehetik».

A magyar állam csak a magyar nyelven letett vizsgálat alapján képesithet valakit arra, hogy Magyarországon birói (ügyészi) tisztet viseljen, illetve az ügyvédséget vagy a közjegyzőséget gyakorolja. Attól, aki Fiumében akar mint biró, ügyész, vagy közjegyző müködni, természetesen meg fogja követelni az olasz nyelv tudását, sőt talán előnyt fog adni egy másik pályázó fölött annak is, aki horvátul is tud, az ügyvéd pedig a dolog természeténél fogva, csak akkor fog ott letelepedni, ha nyelvtudása is biztositja érvényesülésének lehetőségét. De törvényesen tenni lehetővé azt, hogy valaki a magyar nyelv tudása nélkül is vagy nagyon fogyatékos tudásával lehessen Fiumében biró, ügyész, ügyvéd vagy közjegyző: ez olyan hiba, amelyet a fennálló gyakorlat megóvásával ujból elkövetni semmiesetre sem szabad. Szóval a tervezet 2. §-ának Fiumére vonatkozó kivételes intézkedését törölni kell. Igy lesz ez a vizsgálat egységes közjogi és államterületi szempontból is.

A 3. §. második bekezdése szerint azt a jogtudort, aki mint nyilvános jogtanár három éven át belföldi tudományegyetemen vagy jogakadémián müködött, a törvényben megkövetelt legalább három éves joggyakorlat hijján is vizsgára kell bocsátani.

Ezt nem tartom szerencsés gondolatnak. Nem is szólok arról, hogy a szóban forgó vizsgálat kifejezetten a gyakorlat czéljait szolgálván, elvi követelés a gyakorlatra képesitő ismereteknek elsajátitása és az elméleti tudásnak a gyakorlatban okos, czéltudatos alkalmazása, mert ezt az elméletnek bármilyen mélyen

* A tervezet tartalmát bőven ismertette a Jogt. Közl. ez évi 8. számában *dr. Szászy Béla* igazs. min. tanácsos ur és azért annak csakis ama rendelkezéseiről emlékszem meg, amelyekkel nem értek egyet.

szántó müvelése sem pótolhatja. De gondoljunk arra, hogy a jogtanár a legtöbb esetben igen egyoldalu. Ő — kevés kivétellel — csakis a maga külön szakmáját müveli, a többit pedig vagy egészen elhanyagolja vagy avval csak fölszinesen foglalkozik. Lehet valaki például elsőrangu elméleti váltójogász, de talán éppenséggel nem foglalkozik magánjoggal, büntetőjoggal, polgári és bünvádi perrendtartással, telekkönyvvel stb. Micsoda jogczimen engedjük el ennek a gyakorlatot, amelyre azért van szükség, hogy sikerrel és az érdekeltek kárositása nélkül müködhessen mint biró, ügyvéd stb. S a római joggal, az egyházjoggal, a jogtörténettel, a jogbölcselettel, a politikával, a nemzetgazdaságtannal, az államszámviteltannal, a nemzetközi joggal kizáróan foglalkozó jogtanárnak is elengedjük a gyakorlat kimutatását csakis eme tanári müködésük kedvéért? Hát nyujtja-e ez akár csak a legkisebb biztositékot arra, hogy az egységes vizsgálattal elérni óhajtott czélnak az illető a legtávolabbról is meg fog felelni? Hiszen a gyakorlatra szánt időt az 1912 : VII. tcz. és ez a tervezet is azért hosszabbitja meg — helyesen — mert az eddigi három esztendő kevésnek bizonyult erre a kiképzésre. Hogyan okolhatjuk már most meg elfogadható módon a gyakorlat teljes elengedését azoknak, akik soha életükben a gyakorlattal még tudományos müködésük révén sem ismerkedtek meg?

A legnagyobb tisztelettel viseltetem a jog elméletének hivatott müvelőivel szemben, akik a jogtudományt megteremtik, ápolják és fejlesztik, akik mélységükkel és bölcsességükkel világosságot árasztanak a sötétségbe, rendet és rendszert csinálnak a chaosból, megalapitják a jog helyes fogalmait, megtanitanak *jogilag* gondolkozni, látni, olvasni, különbségeket tenni, következtetéseket levonni (itélni) és akik a maguk kiváló értelmiségével és bő látókörével sajátképpen — bárha sokszor csak közvetve — minden élő jognak a megalkotói is. A mainál aránytalanul nagyobb elméleti tudást követelnék meg a gyakorlat embereitől is, aminek előföltétele persze jogi oktatásunk *gyökeres* átalakitása volna. De viszont — amint azt már többször kifejtettem, ami azonban bizonyitásra igazán nem szorul — minden csillogása, szellemessége és talán mélysége mellett is, csaknem teljesen értéktelennek tartom azt az elméleti jogtanitást, amely a gyakorlatban nem érvényesülhet és amely az igazi élet ismerete hiján, mathematikai formulák és elvont képletek mintájára, egyes-egyedül a szoba négy fala közt pusztán könyvekből, hagyományokból, korábbi jogi fölfogásból, ezekre, valamint dialektikára, logikára épitett dogmatikus tantételekből, a világtól teljesen távol, a mindennapi élet megismerése nélkül, pusztán szemlélődés, okoskodás és következtetés utján állapitja meg a jognak tanait. Éppen azért én a tervezettel homlokegyenest ellenkező fölfogással, még a jogtanárság előföltételéül is megkövetelném a legalább is három éves gyakorlatnak kimutatását, mert csakis ez biztosit arról, hogy a jog tanitása nem fog az élettől elvont tételekben kimerülni, hogy az elméleti oktatás szüntelenül szem előtt fogja tartani azt a czélt, hogy az elmélet áldásosan legyen alkalmazható a mindennapi élet számtalan élet- és jogviszonyaira. Nem jogász az, aki az elméletet és a gyakorlatot, mintegy két különböző ismeretkör módjára kettéválasztja. Csak az jogász, aki mindenkori hatáskörében alapos elméleti tudását hasznosan tudja értékesiteni a jogélet javára, aki a routineba is beleviszi a tudományos gondolkozást és a nagy jogi müveltséget, és aki az egyetemi oktatásnál sem feledkezik meg arról, hogy minden jogtétel annyit ér, amennyire az az igazi élet szükségleteit okosan és czélszerüen kiegyenliteni képes.

Mindezekből az okokból javaslom a tervezet 3. §-a második bekezdésének kihagyását.

A tervezet 4. §-ának utolsó bekezdése szerint «a Horvát-Szlavonországokban töltött joggyakorlat beszámitását az igazságügyminiszter rendelettel szabályozza».

Közjogi kapcsolatunk bensősége és megerősitése érdekében nagyon helyes a Horvát-Szlavonországokban — tehát belföldön — töltött bizonyos idejü joggyakorlatnak is beszámitása, mert természetes, hogy a gyakorlati időnek csak bizonyos hányada lesz eltölthető a nem-magyar jognak bárha belföldi területén is. Kivánatos lenne azonban, különösen a jogsegély terén szerzett szomoru tapasztalataink nyomán, a viszonosság föltételét magába a törvénybe iktatni, mert egyoldalu, nem viszonzott kedvezményt csakis államiságunk sérelmével és érdekeink megkárositásával adhatnánk a horvát-szlavon országrészeknek.

Hiánya a tervezetnek, hogy legalább fakultativ módon nem engedi meg a gyakorlat beszámitható idejének — talán félévnek — közigazgatási hatóságnál, gyárüzemben vagy pénzintézetnél tölthetését.

A biró döntése alá kerülő ügyek mérhetetlen sokfélesége természetes szükséggé teszi a biró látókörének folytonos, soha véget nem érő és sohasem elégséges kibővitését, amennyire az emberileg egyáltalán lehetséges. mivel a biró igazabban, mint bárki más, elmondhatja magáról, hogy «nil humani a me alienum puto» és mivel minden biróra áll a code civil bevezető czimének 4. czikke,* mert soha sem utasithatja el magától a törvénynél fogva elébe tartozó bármelyik ügynek az eldöntését abból az okból, hogy ahhoz nem ért: akkor mindent el kell követni avégből, hogy a hivatalos biróképzés is tulmenjen a szoros értelemben fölfogott, tulságosan egyoldalu jogászi kiképzés nagyon is szük keretein és hogy már a köteles tanulás éveiben is alkalma nyiljék a jelöltnek az élet olyan jelenségeinek közvetetlen megismerésére, amelyekről neki valamelyes alakban itélkeznie kell majd, amelyek ismerete hiján sokszor lehetetlen igazságosan és megnyugtatóan döntenie, amelyeket azonban a kizáróan jogászi gyakorlatban nem láthat meg eléggé közelről, eléggé belülről, eléggé a maguk valóságában. A közigazgatás, az ipar, a kereskedelem a maga óriás változataival, a maga pezsgő és szüntelenül megujuló frissességével, elevenségével, emberi igazvoltával, kitünő iskolája a való életnek. Ezt nem szabad elzárni a jövendőbeli birótól vagy ügyvédtől. Ezért javaslom ennek a gyakorlatnak is lehetővé tételét, egyelőre fakultative azért, mert a kötelezővé tételnek, mint szükséges és természetes fejlődési foknak számos előföltételét előbb meg kell teremteni, addig azonban, mig ez megtörténhetik, a kevesebbel is be kell érnünk. S ugy vagyok meggyőződve, hogy az az izelitő is, amelyet a jelölt az ilyen fakultativ gyakorlatnak igen rövid idejében kaphat, elégséges lesz arra, hogy magánuton továbbképzésre és arra sarkallja, hogy — nagy általános müveltség mellett — társadalmi és gazdasági életünk folytonos tanulmányozásával szerezze meg a jogásznak, különösen a birónak legigazibb qualifikációját hivatása gyakorlásához — a jogi tudás ennek aránylag csak igen kis és — bármily paradoxnak is lássék ez az állitás, amelyet azonban az élet és a gyakorlat megerősit — nem *mindig* a legjelentősebb részét tevén ki.

(Folyt. köv.) *Dr. Márkus Dezső.*

Észrevételek az egységes birói s ügyvédi vizsgára vonatkozó törvényjavaslathoz.

A birói s ügyvédi képesitésnek a jogászközönség által rég óhajtott egységes szabályozása a törvényjavaslat elkészitése által egy lépéssel előbbre jutott.

Alig van rokonszenvesebb és elismerésreméltóbb törekvés ennél, mert hisz ennek lesz hivatása megszüntetni a birói s ügyvédi képesités körül fenforgó eddigi anomáliát.

Nem szándékozom ezuttal a javaslattól várt előnyökkel foglalkozni, csupán arra kivánok rámutatni, aminek elkerülése a birói s ügyvédi képesités egységes szabályozásánál nem kevésbé fontos igazságügyi érdek.

A javaslat czélja megszüntetni az ugyanazon jogterületen müködő biró s ügyvéd elméleti képesitése között az előbbinek hátrányára mutatkozó eddigi különbséget és a biróság szellemi nivóját a jobb és értékesebb munkaerők bevonásával az eddiginél is magasabbra emelni.

Kérdés: ez utóbbi czél eléréséhez füzött rózsás remények megvalósitását az anyagi élet ridegsége nem fogja-e akadályozni, avagy jelentékenyen megneheziteni?

A köztapasztalat szerint ugyanis: a rohamosan fejlődő gyakorlati életviszonyok sok esetben a legtiszteletreméltóbb törekvések, a legfelkaroltabb eszmék realizálása elé is legyőzhetetlen akadályokat állitanak.

Ne felejtsük, hogy az egységes képesités még nem jelenti az emberek szellemi egyenlőségét; s hogy a biró, vagy az ügyvéd nem pusztán a letett vizsgák alapján és azok sikerénél fogva, hanem a már megszerzett alapon az ő különleges hajla-

* «Le juge qui réfusera de juger, sous prétexte du silence, de l'obscurité ou de l'insuffisance de la loi, pourra être poursuivi comme coupable de déni de justice.»

mainak megfelelő, folytonos továbbképzés alapján fogja a gyakorlati élet terén is feltalálni azt a megbizható, helyes pozicziót, abonnan az ő működésének sikerei kiindulnak.

Bárminő magasfoku az elméleti vizsga, az ezzel demonstrált tudás helyes továbbfejlesztés nélkül elhomályosul, feledésbe megy és fokozatosan értéktelenné válik; viszont: az ugynevezett alacsony szinvonalon álló vizsga által demonstrált tudás is az elméleti s gyakorlati élet követelményeinek megfelelő észszerü továbbképzéssel értékes közkincscsé válhatik.

A gyakorlati birói müködés terén adott munka mennyisége, de kivált tartalmi becse sok esetben nem az elméleti képesités magassága, nem a vizsgák száma s minősége szerint, hanem az életviszonyok alapos ismerete, sokoldalu folytonos megfigyelés és beható tanulmányozás után leszürődött helyes jogérzék és kifejlett itélőképesség szerint igazodik.

Senki sem vitathatja el, hogy a magyar igazságszolgáltatás nemcsak a multhoz képest, hanem egyáltalán európai értelemben vett tudományos, magas szinvonalon áll, s hogy joggyakorlatunk és jogirodalmunk magasra emeléséből egy jogásztestület sem vette ki jobban a részét, mint a magyar birói kar.

S a birói karban nagyon sokan vannak s még többen voltak olyan tiszteletreméltó férfiak, akiket a jogtudori s ügyvédi oklevél hiánya daczára büszke önérzettel vallhatunk a magunkénak, akik csupán a sokat lekicsinyelt birói vizsga birtokában emelkedtek hazai jogászaink kiválóságai közé s akik az egész jogászvilág elismerése szerint a hazai jogirodalom és igazságszolgáltatás fejlesztése körül maradandóbb érdemeket szereztek ama sokakénál, akik a jogtudori s ügyvédi képesités megszerzése daczára a jogászélet hétköznapiságán felülemelkedni nem tudtak. Amint a multban a vizsgák száma s minősége egymagában nem qualifikált a jogélet sikeres kultiválására: épp ugy a tervezett egységes birói s ügyvédi vizsga sem fogja egymagában megteremni azokat a hasznos gyümölcsöket, amiket tőle az egész vonalon remélni vélünk.

Nem szenved kétséget, hogy a jogszolgáltatás tökéletesitése, megbizhatósága, szinvonalának fejlesztése érdekében rendkivül kivánatos az elméleti képesitést annak széles alapra fektetésével fokozni: ez azonban csak ugy lesz czélravezető, ha egyuttal gondoskodás történik a továbbképzés lehetősége, biztositása és támogatása iránt.

Kapcsolatot kell itt létesiteni a biró anyagi függetlenségének, jólétének biztositása és munkaidejének olyatén szabályozása tekintetében, amely kedvező körülmények között elért nyugodt lelkiállapot kivétel nélkül képessé teszi a birót — hogy ugy mondjam, nemes ambicziót önt a biróba — a további szellemi müvelésre, az élet viszonyainak és a felmerült eseteknek fokozottabb tudományos megfigyelésére, a tanultak és tapasztaltak czéltudatos feldolgozására s adott esetekben a helyes, mindenkit megnyugtató szakszerü s körültekintő igazságos döntésre.

Csak az oly elme képes közmegnyugvást eredményező kifogástalan munka végzésére s a jövőt és a jogtudomány előbbrevitelét illetően maradandó hasznos alkotások létesitésére, amely elme ment a mindennapi élet kicsinyes gondjaitól s ment a munkában agyoncsigázott lélek fáradalmaitól.

Az élet jelenlegi rideg realizmusa mellett az anyagi szempontok mélyen belevágódnak a birónevelés és továbbképzés kérdésébe.

Az anyagi viszonyok rendezettsége s a szolgálati viszonyok kellemes, avagy legalább türhető volta egyik legbiztosabb garanczia a biró által produkált munka megbizható, jó minőségének.

Sajnos, tartani lehet attól, hogy a javaslatnak változatlan törvényerőre emelése esetén a birói munka szinvonalának javitásához füzött remények nem fognak a kivánt mérvben teljesülni.

Az egységes birói s ügyvédi képesités rendkivül kedvező helyzet arra, hogy azok a kiváló képességüek, akiknek a birói pálya részére megszerzése, illetve megtartása fontos igazságszolgáltatási érdek volna: bizva munkaerejökben, s az érvényesülés biztos tudatában, az anyagi jólétet jobban biztositó s a vagyonszerzést lehetővé tevő ügyvédi, vagy más müködési térre lépnek, illetve a birói pályát elhagyják, s ezek azok az előbbiekhez képest fogyatékosabb munkaerők fogják rászánni magukat az ember szellemi s fizikai erejét időnek előtte megőrlő folytonos fokozott szellemi munkát igénylő birói pályára s az ezzel járó szegénységi fogadalom letételére, akiket más téren — kivételes életviszonyaiknál fogva — a könnyebb megélhetés, az anyagi érvényesülés kedvező kilátásai nem kecsegtetnek.

A munkateher csökkentésére s ezáltal a szolgálati viszonyok javitására az első lépés az 1912. évi VII. tcz.-kel megtörtént; s ha sikerül a javaslat törvényerőre emelkedésével egyidejüen a birák anyagi függetlenségét, jólétét is biztositani; akkor egy csapásra nem kettő, de hármas czél nyer megoldást. Megszünik ugyanis: a birói s ügyvédi vizsga közötti különbség, megjavul a birák anyagi helyzete s a biróságok müködésének szinvonala az eddiginél magasabbra fog emelkedni.

Nem is képzelhető ez másként, mert hisz a birói állás elnyerésének az eddiginél sokkal fokozottabb elméleti képesités feltételéhez füzése s a jobb minőségü munka követelése, az állam részéről az ellenértéknek megfelelő szabályozásával és aránylagos felemelésével méltánylás nélkül nem hagyható.

A javaslat 13. §-a szerint a biróságnál vagy az ügyészségnél töltött joggyakorlat ideje alatt a joggyakornok munkájáért dijazásra igényt nem tarthat. Az ingyenes joggyakornoki rendszer felett rég folytatott vita már eddig is azt eredményezte, hogy az ingyenes joggyakornokok létszáma jelentékenyen apasztatott és egyes itélőtáblai kerületekben teljesen megszünt.

És most ismét feltámasztani a sokat elitélt, végvonaglásban szenvedő rendszert és egy évre feltétlenül, esetleg ezentul is (11. 19. §.) ellenszolgáltatás nélkül elfogadni az esetleg nélkülözésekkel küzdő, jobb sorsra érdemes joggyakornokok hasznos szolgálatait: nem egyeztethető össze sem a jogosság, sem a méltányosság követelményeivel, még kevésbé a magyar állam méltóságával.

Az ily törvényes kényszerrel igénybe vett egy év, esetleg az illető hibáján kivül hosszabb idő, egyesek anyagi s erkölcsi existencziáját teheti tönkre, már pedig a minden állampolgár javát egyaránt támogatni hivatott legideálisabb intézménynek, az államnak, ezt tételes törvénynyel lehetővé tenni nem szabad.

A 27. §. kiegészitendő volna akként, hogy aki a biróságnál, mint itélőbiró, vagy az ügyészségnél mint ügyész, már eddig egyfolytában 10 éven át müködött, az a jogtudori s ügyvédi oklevél megszerzése nélkül is jogosult az ügyvédi müködésre. (Ausztriában öt évi birói szolgálat, doktori fok, ügyvédi gyakorlat és ügyvédi vizsga nélkül jogosit az ügyvédi müködésre.)

Méltán nehezedik a magyar államra s a jelenleg irányadó jogász nemzedékre a morális kötelesség sulya ama birákkal és ügyészekkel szemben, akik a birói s ügyészi pályán hosszu idő óta müködve a jogtudori s ügyvédi vizsga birtoka nélkül is a magyar igazságügy és a jogtudomány érdekében eddig kiváló, hasznos szolgálatot tettek és akiknek konkrét esetekben az ügyvéd jogi müködését felülbiráló, hivatása magaslatán álló birói müködése előtt minden jogász a legteljesebb tisztelettel hajlitotta meg az elismerés zászlóját.

A hosszu s folytonos továbbképzéssel párosult, minden ügyszakra kiterjedő birói s ügyészi gyakorlat elegendő garanczia az ügyvédi hivatás kifogástalan teljesitésére.

A nemzetnek ily jogásznapszámosai megérdemlik a kivételek statuálását, amely kivétel egyébként is tárgytalanná válnék ama jogásznemzedék letünésével, amely nemzedék a birói képesitésre eddig befolyással nem volt jogtudori s ügyvédi képesitést meg nem szerezte, vagy meg nem szerezhette.

Magyarország tiszteletreméltó ügyvédi karától sem tételezhető fel annyi szükkeblüség, hogy a saját vélt sérelmük tudatában, avagy más okból az emlitett kiegészités rokonszenves fogadtatását megtagadnák: annál kevésbé, mert hisz előreláthatóan nagyon kevés volna azoknak a száma, akik a mostani birói s ügyészi gárda közül hosszu közszolgálati mult után — figyelemmel a nyugdijtörvény által létesitett nehézségekre is — valamely komoly okból a birói s ügyészi pályát az ügyvédivel óhajtanák felcserélni.

Dr. Kail Antal,
aranyosmaróti kir. tszéki elnök.

A könyvkövetelések leszámitolásának kérdéséhez.

A leszámitolás fogalmát és lényegét nem határozza meg semmiféle törvény; fogalma tisztázva nincs. Némelyek szerint vétel, mások szerint engedmény, megint mások szerint sui generis jogügylet.

A mindennapi gyakorlati élet azonban nem törődik azzal, vajjon a tudósok tisztában vannak-e a leszámitolás fogalmával, mert látjuk, hogy a leszámitolások napról-napra terjednek és keretükbe bevonták egy uj faját a leszámitolásnak, t. i. a könyvkövetelések leszámitolását.

Ezáltal a gyakorlati élet egy uj hitelformát teremtett, mely külföldön már régóta divik, mind nagyobb meg nagyobb teret hódit és nálunk is már gyakorlatban van.

Minthogy ez a hitelforma azon az alapgondolaton épült fel, hogy a kereskedő, kinek pénzre van szüksége, minden egyéb vagyonnak vagy harmadik közbenjárónak igénybevétele nélkül, abban a helyzetben legyen, hogy könyvköveteléseinek értékesitése által bankhitelhez jusson, mindenesetre üdvös intézménynek mondható.

Igaz ugyan, hogy ez az ujabbi hitelforma nem birja az egész kereskedelmi világnak osztatlan tetszését, különösen nem azért, mivel a hitelezők félrevezethetők, kik a kereskedőnek aktiv könyvköveteléseit vagyonnak véve, rájönnek, hogy ez a vagyon a megtörtént leszámitolás folytán nem képez többé fedezetet.

Kétségtelen, hogy ez az aggály nem sulytalan; de másfelől nem elég sulyos ahhoz, hogy e fontos hitelformát el ne fogadjuk; és ez az aggály sokat veszit sulyából akkor, ha a leszámitolás megtörténtét az illető könyvben a kereskedő kitünteti, amit több leszámitoló bank követel is.

Igen érdekes az a módozat, mely teljesen kialakult és amely mellett a könyvkövetelések leszámitolása a gyakorlatban ma végbe megy.

Erre ugyanis van már állandó, sőt sablonosnak mondható formula, melyet a pénzügyi müvelet lebonyolitásánál minden bank használ.

Ez ugyanis abból áll, hogy a hitelre szoruló kereskedő aktiv könyvköveteléseit a bankra engedményezi, melytől az átengedett követeléseknek bizonyos százalékát — rendesen 80%-át — kapja, melynek fedezetére, illetve biztositására rendesen váltót is ad. A követelések átruházásáról a bank részére engedményezési okiratot állit ki. Megállapodnak a felek rendesen abban, hogy az engedményezőnek adósai (debitores cessi) az engedményről értesitést ne kapjanak — mely értesités különben a cessio lényeges alkotóelemét nem is képezi.

A bank tehát nem lép az engedményező és engedményezett közé, lemond az alább emlitendő korlátok között arról a jogáról is, hogy ő maga inkasszálja a követeléseket, azt az engedményező teszi — ugy mintha engedményezés nem is történt volna — és a befolyt pénzt a banknak beszolgáltatja. Mihelyt a beszolgáltatott összegek a váltó összegét felérik, a váltót visszakapja és az ügylet be van fejezve. Még felemlitendő, hogy a banknak mindig megadatik a jog, hogy az engedményező által előzetesen kiállitott, az adósokhoz intézett értesitéseket bizonyos esetekben az adósokhoz küldhesse el, hogy ezek ezáltal az engedményezésről értesitést nyerjenek és a bank maga végezhesse a követelések beszedését. Ezek az esetek rendesen a következők: ha az engedményező fizetéseit beszünteti, vagy csődbe kerül, vagy már az átengedett követelést és igy az engedményező hitelképességét veszélyeztető körülmények beállanak.[1]

Ez a most vázolt müvelet teljesen bevált. A kereskedő hitelt nyert, anélkül, hogy kénytelen lett volna esetleg nélkülözhetlen tárgyakat elzálogositani, anélkül, hogy harmadiknak szivességére (kezességére) szorult volna, anélkül, hogy hitelének mikénti fedezete nyilvánosság elé került volna, elérte azt azon az egyszerü és közgazdaságilag feltétlenül helyeselhető módon, hogy vagyont ugyan képező, de lejáratig nem hasznositható aktiv követeléseit értékesitette, melyek különben ugyszólva parlagon hevertek volna.

Nem tudós, nem törvényhozó találta ki ezt a fent vázolt formulát, mely mellett ma már sok milliókra menő aktiv követelések számitoltatnak le, hanem a praktikus, józan mindennapi forgalmi élet teremtette meg.

Nem hiányoznak ugyan nézetek, melyek szerint ez a formula jogi szempontból kifogásolható volna. Ezek az ellenvetések azonban nem alaposak és sem a jogirodalomnak tulnyomó része, sem pedig a biróságok e kifogásokat nem honorálják.

A legerősebbnek vélt kifogás abból áll, hogy az engedményezett követelést az engedményező szedi be, holott az az engedményes joga volna és ezért az egész engedményezési ügylet szinleltnek mutatkozik.

Ez a szinleltség vádja épp oly meggondolatlan, mint jogilag alaptalan.

Az kétségtelen ugyan, hogy ez az ügylet lehet szinlelt is. De utóvégre a vételi, a kölcsön, stb. ügylet mind lehet szinlelt is, azért pedig mégsem törünk pálczát fölötte. A szinleltség vádja tehát sulytalan, mert mind attól függ, vajjon mily körülmények között létesül az az ügylet, az ugyis mindig in concreto különkülön birálandó el. Ha a felek tényleg azt akarták és azt vették foganatba, amit az ügylet tartalmaz, akkor nincs szinleltség. Épp igy vagyunk a könyvkövetelések leszámitolásával. Ha a kereskedő az aktiv könyvköveteléseit tényleg átruházza a bankra, az utóbbi a 80%-ot tényleg kifizeti, az engedményező az inkasszót — mint incasso mandatárius — saját nevében, de a bank részére végzi és a pénzt beszolgáltatja — hát van ott szinleltség?!

Azt felelik az ellenzők, hogy oly engedményezés nem is joghatályos, hol az engedményező és nem az engedményes hajtja fel a követelést, az csak játék.

Ezek az ellenzők nem néznek a dolog mélyére.

Az engedményező kereskedőnek érdekével ellentétben állana, ha az engedmény megtörténtéről az adósok mindig értesitést nyernének és az engedményes szedné be a pénzt. Ez a jó hirnevének és hitelének talán többet ártana, mint amit a hitelnyujtás folytán nyerne.

Jogi szempontból ez az engedményezés («stille Cession») szintén nem kifogásolható.

A követelés ugyanis az engedmény folytán tényleg át van engedve a banknak, a követelés ezáltal a kereskedőnek vagyonából kivált és a bank vagyonává vált a kiszolgáltatott ellenérték ellenében. A bank sem elvileg, sem tényleg nincs elzárva attól, hogy a pénz beszedését maga eszközölje. Az, hogy a jog gyakorlása szerződésileg bizonyos meghatározott esetekre és rendesen a bank által megitélendő körülményektől függően van korlátozva, kifogás alá annál kevésbbé eshetik, mivel ily szerződést törvény nem tilt meg és azt sem tiltja, hogy az engedményes az engedményezőt bizza meg az inkasszóval.

Ezt mai nap már általánosan elfogadják.

A Reichsgericht jogilag megengedettnek tekinti azt a megállapodást, mely szerint az engedményező az engedmény daczára, mely az adóssal közölve nem lett, a pénz beszedésére jogositva marad és az adósnak a kereseti legitimácziót megtámadó kifogását elutasitotta.[2] Egy másik esetben, melyben a háztulajdonos a házbérköveteléseit engedményezte a bankra, a Reichsgericht kimondta, hogy nem kifogásolható az a megállapodás, mely szerint az engedményesnek tetszésére bizatik a követelések behajtása, addig pedig az engedményező háztulajdonos van jogositva a házbéreket beszedni.[3] Staudinger (Kommentár 398. §-ánál 5. jegyz.) azt mondja, hogy oly szerződés, mely szerint a hitelezőség («Gläubigerschaft») az engedményesre tényleg átmegy, de az engedményező kifelé továbbra is hitelező marad, meg van engedve és hogy a felperesként fellépő engedményezőnek legitimácziója meg van.

Ugyanebben a nézetben van Endemann. (Lehrbuch des bürgerliches Rechts I. 870. l.)

Nálunk is ugyanez a nézet jut kifejezésre egy itéletben, melyet a kir. Curia még 1902 október 2-án 5280. sz. a. hozott, kimondván, hogy nincs semmi akadálya annak, hogy az engedményes megbizza az engedményezőt azzal, hogy a követelést, mely engedményeztetett, saját (engedményezőnek) neve alatt behajthassa.[4]

Látjuk tehát, hogy ugy az elmélet, mint a gyakorlat szerint az anyagi és az alaki követelési jogosultság («materielle und formelle Gläubigerschaft») egymástól elválasztható, az engedményes csak az előbbit tartja meg magának.

Ezek ma már elfogadott jogtételek.

Bámulatos, hogy a gyakorlati életnek mily szivós harczot kellett vivnia, elkezdve attól, midőn a római jog szerint maga a követelés átruházható egyáltalában nem volt és később is csak

[1] Juristische Wochenschrift 1911. évi 22. sz. (Türknek e tárgyra vonatkozó érdekes értekezése.)

[2] Reichsgericht, 40., 220—221. l.

[3] Juristische Wochenschrift 1910. 230—231. l.

[4] Magyar Dtár VIII. 750. l.

az actió volt átruházható, egészen a mai nap már elfogadott, a gyakorlati élet szükségletének megfelelő és az életviszonyokhoz hozzásimuló átruházási formuláig. De másfelől az is igen érdekes, hogy éppen az actiónak átruházhatóságában található talán már csirája az anyagi és alaki hitelezőségnek egymástól való elválasztásának.

A kifejtettek szerint tehát a könyvköveteléseknek a fent jelzett módon való leszámitolása ellen felhozott ellenvetések nem birnak sulylyal.

De nem lesz felesleges ezt az ujabbi hitelforrást más szempontból is birálat tárgyává tenni, még pedig főképp jogi szempontból.[5]

Midőn a bank és az engedményező a leszámitolási ügyletet megkötik, ugy, hogy az anyagi és alaki hitelezőség egymástól elválasztatik és az átruházott követelések beszedésére az engedményező marad jogositva, kétségtelen, hogy itt egy fiduciárius viszony keletkezett, mely különösen a bankra nézve nem veszélytelen. A bank teljesen megbizik a kereskedő becsületességében, hogy ez az alaki hitelezőséget nem fogja átváltoztatni anyagivá és nem fogja a követeléseket a maga részére beszedni és megtartani. A banknak fő biztositékát a kereskedőbe helyezett bizalom képezi.

Erre való tekintettel is feltétlenül szükséges, hogy a bank tartsa fenn magának azt a jogot, mely szerint az engedményezett adóst az engedményről bizonyos esetekben értesithesse és a beszedést maga végezhesse.

De ez mintegy biztonsági szelepként szereplő kikötés nemcsak közgazdaságilag fontos, hanem jogilag nélkülözhetetlen, mert enélkül joghatályos engedményről nem lehet szó. Jogilag meg nem engedhető és az engedmény fogalmával ellenkezik az, hogy az engedményezésnek daczára az engedményes teljesen ki legyen zárva a követelés beszedésétől. Erről az engedményes le nem mondhat; azt azonban, hogy a jog gyakorlását bizonyos esetekre korlátozza, teheti, mert az az engedményezés joghatályosságát nem érinti.

Felmerülhet az a kérdés, vajjon az ily módon létesült engedmény tényleg teljesen joghatályos-e, ugy hogy a bank harmadikkal szemben szerzett jogait sikeresen megvédheti, mert ha az hiányoznék, akkor a könyvkövetelések leszámitolása egyik banknak sem volna ajánlható.

Előfordulhat ugyanis az az eset, hogy a kereskedő, ki könyvköveteléseit a bankra ruházta és leszámitolás utján a megállapitott ellenértéket felvette, ugyanazokat a követeléseket más banknál leszámitolván, arra is átruházza és ettől is felveszi az ellenértéket.

Ily eljárásnak büntetőjogi következményeit ezuttal mellőzve, az a kérdés, hogy mindkét bank jóhiszemü lévén, a magánjogi collisio miképp oldandó meg?

A kétszeres engedményezés kérdésében most már megállapodott felfogás az uralkodó. Eszerint az uralkodó nézet szerint ugyanis, minthogy az első engedményezés folytán az aktiv követelések az első bank tulajdonába mentek át, a második engedményezésnek nincs tárgya, mert a követelések a kereskedő vagyonából kiváltak volt, és ezért a másik bankra átruházhatók nem is voltak.[6]

Látjuk tehát, hogy a másodszori engedményezés az első engedményes hátrányára nem lehet, hogy erről az oldalról őt veszély nem fenyegeti. Abban az egy esetben azonban, midőn a második engedményezésről az adós értesitést nyer és az adós — mit sem tudva az első engedményezésről — ennek a második engedményesnek fizet, akkor a fizetés joghatályos és az első engedményes nem követelhet ugyanattól az adóstól fizetést, hanem csak az engedményezővel szemben marad fenn igénye.

Lényegesnek marad azonban az az elvi álláspont, hogy a másodszori engedményezés egymagában az első engedményesnek nem lehet kárára.

Ez az elvi álláspont azért fontos, mert fontos gyakorlati jelentőséget nyer, mihelyt pl. a szabályszerüen megtörtént leszámitolás után harmadik hitelező az engedményező ellen végrehajtást vezet és a már engedményezett követelést lefoglaltatja.

Ilyen esetben az engedményes — az általánosan elfogadott nézet szerint — igényperrel eredménynyel felléphet, mivel a foglaláskor azok a követelések már nem képezték többé a végrehajtást szenvedő adósnak vagyonát.

Ugyanez az elv jut kifejezésre abban a gyakorlati életben ugyancsak nagyon fontos esetben, midőn t. i. a leszámitolás után a kereskedő csődbe kerül. Minő jogok illetik meg a bankot a csődtömeggel szemben? Megadható-e neki az átruházott követelésekre nézve az ugynevezett visszakövetelési igény (csődtörvény 42. §. s kv.), vagy pedig csak mint rendes csődhitelező léphet-e fel?

Minthogy az általánosan elfogadott nézet szerint a leszámitolási ügylet folytán a leszámitolt aktiv követelések az adós vagyonából kiváltak és a bank tulajdonába átmentek, azok csődvagyont nem is képeznek, a csődleltárba fel sem vehetők, illetve, ha felvétettek, abból törlendők.

Igy döntött egy konkrét esetben a kir. Curia IV. polgári tanácsa is 1909. évi junius 1-én 237. v. sz. alatt, hol a fent vázolt módozat mellett megtörtént leszámitolást és vele kapcsolatos engedményezést joghatályosnak elfogadta és a leszámitoló banknak visszakövetelési igényét megállapitotta.[7]

Ugyanezen az álláspontón van az elmélet is.[8]

Az a kérdés, vajjon a csődtömeggondnok megtámadhatja-e a leszámitolási ügyletet, külön veendő elbirálás alá és minden egyes esetben külön-külön lesz vizsgálandó, vajjon fenforognak-e a csődtörvényben a megtámadásra vonatkozólag előirt feltételek?

Az itt előadottakból következik, hogy a bank, mely a leszámitolást eszközölte, eléggé biztositva van az ellen a veszély ellen, mely őt a leszámitolt követelés másodszori leszámitolása, vagy a leszámitolt követelésnek harmadik által való lefoglaltatása, vagy az engedményező kereskedő csődbejutása esetén fenyegeti.

Mindezekből arra a következtetésre jutunk, hogy igen örvendetes volna, ha ez a hitelforma, mely külföldön és részben nálunk is a tüzpróbát kiállotta, a pénz- és hitelforgalom emelkedése érdekében minél jobban elterjedne.

Dr. Schuszter Rudolf.

[5] A könyvkövetelések leszámitolása banktechnikai és közgazdasági szempontból is — még a használatban levő nyomtatványok közlésénél is — tárgyalva van egy ujabbi, 1912-ben megjelent monografiában (hol bő irodalom is idézve van). «Die Diskontirung von Buchforderungen», irta dr. Georg Hartrodt.

[6] Planck: Bürgerl. Gesetzbuch II. 191. l. 1. jegyz. — Endemann: id. m. I. 882. l — T. 1258. §. és Ind. III. 591. l. harmadik bekezdés.

[7] Magyar Dtár XVI. köt. 310. l.

[8] L. pl. Endemann id. m. I. 873. l.

Breysig Kurt történettudós a jogról.

Amennyiben tanulmányaim eredményét már összegezhetném, ugy a jogra és az erkölcsre nézve is törvényül ismerném el, hogy minden, tehát a jog és az erkölcs is, állandó és be nem fejezett levésben, folyamatban áll, a folyamat, a levés pedig folytonos és szükségképpeni változás s ez az evolucció is. Ennek a felismeréséből hajlom arra, hogy a jog lényegére vonatkozó tanulmányaimban, a történettudósok felismerésére nagyobb sulyt helyezek, mint azoknak a hivatásszerü jogászoknak a nézeteire, akik a történelmet kevésbbé szakszerüen müvelve foglalkoznak a jognak elvont lényegével és jelenségeivel. A történettudós mindent csak a levés és a változás vizsgálatával állapithat meg, ebben az igazán érdekes, sőt izgató tevékenységében, tehát szükségképpen és hivatásosan kell a jog levésére és változására is kiterjeszkednie. Csak ilyen módon adhat értelmes, megérthető és lelkiismeretes képet az államról, a társadalomról, az egyénről és az emberiségről. A jog ugyanis egyéni is, állami is, de társadalmi jelenség is, és az evolucziónak bármely szakában is lépett ki a a szokás, az erkölcs kereteiből, nem lehet róla letagadni, hogy társadalom az ő bölcsője, az emberiség az ő szülője. Ezek hozták létre, de ezek végett is létezik. A nagy történeti helyesebben történési folyamatban, vagyis a lét érvényesülésében az ugynevezett jognak az érvényesülése is benne van. A formának, talán a keretnek az érvényesülése ez, de bárminek is, a történettudósnak szükségképpen kell vele foglalkozni. És a komoly klió nem is tér ki ezen igazán nagy feladata elől. Igy Breysig Kurt a világhirü berlini professzor sem, aki nagyszabásu müvének: Die Geschichte der Menschheit első kötetében (die Urzeit) az őstörténetet kezdvén előadni, szintén belemarkol ebbe a nagyjelen-

tőségü anyagba s az ő nagy lendületességével és épp ilyen vagy még nagyobb alaposságával és pontosságával meghatározva az egyes fogalmak kiterjedését és sulyát, kifejti a jogról való felismerését is. Most amikor Stammler nagy müvének a tartalmától kezdünk szédülni, jónak látom, ha a mély gondolkozásu történettudósnak felfogását a jogról lehető hiven megismertetem:

Azt tanitja, hogy:

A jog csak alakja és sohasem tartalma az életnek. Az összes gazdasági és állami tevékenységnek jelentékeny, a családi és osztályéletnek csekélyebb, magának az emberi szellemi müködésnek pedig szintén egy részét bevonja szabályainak hálózatával. Ha tehát a népek jogát átfogóan vizsgáljuk, mindezekre az életkörökre tekintettel kell lennünk. Sőt nem is állapodhatunk meg az alaknál, mert mint egyebütt, itt sem választhatjuk el teljesen a dolgok alakját azok tartalmától. Ahol azonban a cselekvő élet összes köreit együttességükben kell áttekinteni, ott már eleve is a jog alaki jellegét kell kidomboritanunk. Ilyen módon a jog nem fog oly messze kihatónak feltünni, az alkotmányok fejlődése eleinte nem fog mint közjog, a tulajdon fejlődése nem mint dologi jog és a házasságé sem fog eleinte mint személyi jog jelentkezni. Az emberi történelem alsóbb fokain ugyanis még az egyének közt lebonyolódó forgalomra nézve megállapított szabályok közül is sok az erkölcs lazább szerkezetü birodalmába tartozik. Annál inkább kell tehát a jog alaki jellegének kidomborodnia. A jog csak akkor keletkezik, ha az erkölcsi, gazdasági, állami életben való magatartás valamely parancsát különös nyomatékkal jelentik ki és állapitják meg. És ha az erre irányuló határozatoknak hálózata utóbb még annyira elágazódik és még olyan messze kiterjesztődik is, azért e hálózat mégis csak olyan alkotás, amely egészen másnemü életanyagok összetartására van hivatva s amelyet azokkal az anyagokkal sohasem lehet azonositani. Más szóval: a jog az élet részére való szabályalkotásnak, az életen való uralkodásnak egyik alakja, az életnek stilizálása, de nem maga az élet.

A jognak e különösen kétoldalu vagyis mindent átható, de semmit ki nem meritő, mindenütt alakitó, de sehol anyagot nem nyujtó minősége tekintetében párja akad a tudományos gondolkodás bizonyos más ágaiban is: igy a mértanban és a számtanban, a fogalomtanban és a müvészettanban, amely a jognak akkor lesz tökéletes mása, ha majd oda jut, hogy a müvészi teremtés és megitélés számára kötelező szabályokat állít fel. A jog közelí rokonságban mégis csak az erkölcscsel van. Mert az erkölcs, csakugy mint a jog, átfogja az ember cselekvő és szemlélő létállapotának egész területét. Sőt magába foglalja cselekvéseink egyik legbensőbb fogalmát, amelyet durvább eszközeivel és csekélyebb igényeinél fogva a jog érintetlenül hagy. De lényük rostjaiba még mélyebben is behatol, mert az ember gondolatain és inditó okain is uralmat követel, a jog pedig beéri a nyers cselekvés szabályozásával. A jognak ebből a durvább természetéből azonban az erkölcscsel szemben egy előnye is származik, ez rendelkezéseinek a végrehajthatósága.

De éppen a jognak ez a legmegfoghatóbb tulajdonsága uj ellentétet támaszt benne a müködő élet irányában, Tárgyát tekintve ugyanís elsősorban és kiváltképpen a gazdaságra, valamint a családra vonatkozik, azokat az eszközöket azonban, amelyekre szabályainak végrehajtása céljából szüksége van, mégis az államtól veszi. Sőt a jog az államnak éppen a legkülönb és gyakran egyetlen eszközévé vált, amelylyel az a gazdálkodásra és a családra hathat. Ilyen módon, jóllehet a nép életének különösen e két egyáltalán nem állami jellegü körével foglalkozik a jog, mégis az alkotmány és a közigazgatás mellett egyuttal az állam belső életének legkiválóbb kihatása is.

A jog e kétoldaluságában azonban van valami belső rokonság: azáltal, hogy a jog csak létalakot, nem pedig létanyagot jelent, legjobban megfelelhet annak a feladatának, hogy az államnak eszközül és fegyverül szolgáljon a népnek az államon kivül álló életével szemben. Mert az államnak éppen az a czélja, hogy a gazdálkodást és a családot ne törölje el és ne helyettesitse müködésükben, hanem kormányozza.

Minthogy a jog teljességgel állami közösségformák létezésétől függ, érthető, hogy őskorbeli kezdetleges állapotára csak milyen bizonytalan világot lehet vetni. Amint az akkori számottevő egyesülések ingadoznak az állam és a család között, körülbelül ugy ingadoznak az erkölcs és a jog között azok a szabályok is, amelyek már itt-ott korlátozzák az egyesek önkényét. A jog és erkölcs területeinek különben még a magasabb müveltségi fokon sincsenek meg a pontos határai. Mert ha a jogot oly szabályok összességének kell tekintenünk, amelyekkel az állam az egyesek és egyesüléseik életére nézve felállit, és amelyeknek megtartását ki szokta kényszeriteni, ugy az erkölcsnek is az a czélzata, hogy az életet szabályozza, de hogy érvényesülhessen az erkölcs, avégből szükséges, hogy a népek és törzsek, osztályok és családok sokkal lazább közületei, főleg pedig a családok latba vessék tekintélyüket és alkalmazzák az «erkölcsi» nyomásnak a jogénál jóval enyhébb eszközeit.

Mindazáltal például a családapának családja körében ma is megvannak azok a hatalmi eszközei, amelyekkel ebben a szük körben csaknem kivétel nélkül biztosithatja, hogy az általa jóváhagyott vagy kijelentett erkölcsi szabályokat kövessék. Azért a jog és erkölcs között még a rendelkezéseik végrehajthatósága tekintetében is inkább csak fokozati, mint lényegbeli különbség van. A kettő közt fennálló különbség határai pedig teljességgel elmosódnak ott, ahol az állam, amennyiben egyáltalán létezik, a családdal összeolvadt. Itt a fogalom szigoru értelmében jog még egyáltalán nem létezik, az erkölcs ellenben már nem egy olyan parancsot nyilvánit, amely a mi képzeteink szerint a jogi parancsokkal teljesen megegyezik, igy például, amidőn a parancsok örökösödést vagy házassági válást szabályoznak és amely parancsoknak az állami hatalommal felruházott családi közösségek is érvényt szerezni törekszenek.

Valamely különös félreértés folytán az ősjogok összehasonlításánál rendszerint a büntetőjogot szokták előtérbe állitani. Valójában éppen a büntetőjog az, amely az őskor kezdetének csak fejlettebb fokozatain képződött, mig az emberek gazdasági és társadalmi viselkedésének szabályozására, amint az csekélyebb fáradsággal elképzelhető is, már valószinüleg igen korán kellett szabályoknak keletkezniök. Vannak ugyan csirák és kezdetleges alakzatok, a határvonalak azonban még bizonytalanok, a jelenségek pedig a kialakulásnak még meglehetősen ingatag és alaktalan képét nyujtják.

Minden egymásba folyik, a mi mostani fogalmaink szerint egymástól különbözik. Igy a büntetőjog keretében is.

Dr. Staud Miklós,
kir. táblai tanácsjegyző.

A «fél eskü alatti kihallgatásá»-nak néhány részletkérdése, figyelemmel az 1893: XVIII. tczikk s az 1911: I. tcz. szövegének némely részeire.

Immár hovatova két évtizede lesz, hogy a fél eskü alatti kihallgatásának intézménye a polgári perbe mint bizonyitó eszköz bevonult, a sommás eljárásban helyébe lépvén a régi eljárás esküvel való bizonyitásának, mely a közel jövőben — az 1911. évi I. tcz. életbelépte nyomán — teljesen leszoruland a perbeli küzdőtér porondjáról, melyen évszázados multtal dicsekedett.

Szem előtt tartva azt a helyet, melyet a «fél eskü alatti kihallgatása», mint bizonyitó eszköz a gyakorlatban betölt, de szem előtt tartva magát a szóbanforgó bizonyitó eszköznek perjogi természetét s a perjog elveibe való beilleszkedését, alig tagadható, hogy az a mód, amelylyel a szóbanforgó intézmény az 1893: XVIII. tcz. 95. és 96. §-aiban kifejezésre jutott, helyesebben: az a törvényszöveg, amelylyel a szóbanforgó bizonyitásra vonatkozó elvek külső megjelenést nyertek, nem minden részében tekinthető következetesnek s a szóbanforgó bizonyitó eszköz perjogi lényegét szabatosan feltüntetőnek, miért is nem ritkán vezet a gyakorlatban félremagyarázásra, sőt a szóbanforgó bizonyitó eszköz jogászi jellegének elhomályositására s azzal való visszaélésre.

Minthogy az 1911: I. tcz.-be — sajnálatosan — csaknem szószerint átment az 1893: XVIII. tcz. idevágó szövege: nem tartom merőben feleslegesnek s az aktualitást nélkülözőnek az alábbiakra röviden reá mutatni.

Kétséget nem szenvedhet, hogy az eskü alatti kihallgatással való bizonyitás e bizonyiték természetének és logikájának megfelelően csakis kétféle vonatkozásban szerepelhet (eltekintve az

1893 : XVIII. tcz 97. §-ában s az 1911 : I. tcz. 372. és. 373. §-aiban emlitett s a régi «becslő» és «felfedező» eskünek megfelelő esetektől).

Ugyanis : vagy fenforog valamelyes bizonyiték a bizonyitandó tényállitás tekintetében, vagy nem. Ha semmi bizonyiték nincsen : csakis a bizonyitó fél ellenfelének eskü alatti kihallgatása szerepelhet bizonyitékul,* ha pedig ugy találja a biró, hogy a bizonyitandó tényelőadás tekintetében részbizonyiték, helyesebben : még kiegészitésre szoruló — s esküvel megerősitett vallomással való kiegészités esetén teljes bizonyitó erőre vezethető — bizonyiték fenforog : csakis a bizonyitó fél eskü alatti kihallgatása jelentkezik logikusnak.

Félre nem magyarázható módon és klasszikusan meg van különböztetve egymástól az eskü alatti kihallgatás imént vázolt két esete az 1893 : XVIII. tcz. 95. §-ának első bekezdésében, hol az van kimondva, hogy a «biróság . . . . elrendelheti a félnek eskü alatti kihallgatását, ha valamely döntő ténykörülményre nézve más bizonyiték egyáltalán nem forog fenn, vagy a bizonyiték kiegészitése válik szükségessé. Majdnem szószerint ugyanigy rendelkezik az 1911. évi I. tcz. 368. §-ának első bekezdése.

Sajnos azonban, hogy a további törvényszövegben már nincs szigoruan keresztülvive a két eset jellegének szoros megkülönböztetése és pedig sem az 1893 : XVIII., sem az 1911. évi I. törvényczikkben.

Első dolog, ami szemünkbe ötlik : az 1893 : XVIII. tcz. 95. §-ának negyedik bekezdése, mely szerint «ha a biróság valamelyik félnek kihallgatását elrendelte, a másik fél szintén kihallgatandó, ha eziránti kérelmét az eskü letétele előtt előterjesztette». Hogy ez a rendelkezés a gyakorlatban számtalan esetben idézte elő minden szükség nélkül a per elhuzásának lehetőségét, az köztudomásu s ezért e tekintetben segiteni kivánt a törvényhozás az 1911 : I. tcz.-ben, midőn e törvény 370. §-ának második bekezdésében kimondotta, hogy a másik félnek a maga kihallgattatása iránti kérelmét mellőzni lehet abban az esetben (de csakis abban az esetben,) ha emiatt a tárgyalást el kellene halasztani. Ezzel segitve van abban az irányban, hogy a szóbanforgó rendelkezéssel a per elhuzására irányuló szándékból visszaélni ne lehessen, de nincs megszüntetve továbbra sem az a teljesen indokolatlan állapot, hogy a biró eskü alatt kihallgatni kénytelen azt a felet, akinek vallomásáról már eleve tudnia kell, hogy bármit mondjon is ez a fél, esküre bocsájtható még sem lesz.

Hogy ez igy van, az éppen abból a fentebb előrebocsájtott megkülönböztetésből folyik, mely szerint az eskü alatti kihallgatás vagy más bizonyiték hiányában, vagy bizonyiték kiegészitéséül rendelendő el. Ha ugyanis más bizonyiték nincsen, bármit valljon is a bizonyitó fél, csakis az ellenfél megesketéséről lehet szó,** ha pedig máris fenforog valamelyes bizonyiték s a biró éppen ezért kiegészitésül rendelte el a bizonyitó fél eskü alatti kihallgatását, már ezzel meg van haladva az a kérdés, hogy melyik fél perbeli álláspontja van — és pedig : kellő mérvben — támogatva s igy alig lehet szó arról, hogy a bizonyitó fél ellenfelének vallomása jöhessen figyelembe s az utóbbi felet kelljen esküre bocsájtani, teljesen felesleges tehát őt eskü alatt kihallgatni. Ha pedig netán arra az esetre gondolunk, hogy eleve nem lehet tudni, vajjon valóban az a fél lesz-e esküre bocsájtandó, akinek eskü alatti kihallgatása elrendeltetett, mert a fél akkor, midőn eskü alatt kell vallania, talán módositja előző tényelőadását — ami különben igen ritkán szokott megtörténni — akkor is ugyancsak az imént kifejtettekkel összhangban levő eredményre kell jutnunk. Ha ugyanis a bizonyitó fél ellenfele eskü alatt vallva felhagy eddigi tagadásával, máris tárgytalan az eskü alatti kihallgatás és megesketés, mert beismerés forog fenn, ha pedig a bizonyitó fél változtatná meg eskü alatti kihallgattatása során eddigi tényelőadását — ami már csak azért is legnagyobb mérvben valószinütlen, mert tényelőadása mellett máris részbizonyiték forog fenn, hiszen éppen ezért rendeltetett el kiegészitéséül az ő kihallgatása — ebben az esetben maga a tényállitó állván el tényelőadásától, ugyancsak tárgytalan a további bizonyitás. Nyilvánvaló tehát, hogy ezekben az esetekben sem kerülhet sor arra, hogy azon fél ellenfelének megesketése rendeltessék el, amely fél eskü alatti kihallgatása eredetileg elrendeltetett volt.

Egyedüli indokul volna felhozható a kérdéses rendelkezés mellett az «audiatur et altera pars» elve. Ez az elv azonban tulajdonképpen csak annyiban jelentkezik perjogi elvként, hogy a perben — ami különben természetes és már fogalmilag benne fekszik a kontradiktorius tárgyalás lényegében — mindkét felet meg kell hallgatni s ha mindjárt akként értelmeznők is ezt az elvet, hogy személyesen is meghallgatandó mindkét fél akkor, ha az egyik fél már személyesen szóhoz jutott eskü alatti kihallgatás formájában, még ily értelmezés mellett sem tévesztendő szem elől, hogy a fél személyes szóhoz jutásának, vagyis személyes meghallgattatásának (1893 : XVIII. tcz. 38. §., illetve 1911 : I. tcz. 226. §.) semmi köze sincsen a fél eskü alatti kihallgatásához, lévén az előbbi tisztán informativ eljárás, az utóbbi azonban bizonyitó eszköz s éppen nem ritka oly eset, hogy még mielőtt a biróság az eskü alatti kihallgatást elrendelte volna, máris személyesen meghallgatta mind a két felet (amit az osztrák perrendtartás kötelezően rendel el az eskü alatti kihallgatás előtt s ami elkerülhetetlenül fenforog, ha mindkét fél személyesen jár el) vagy éppen csakis ellenfelét hallgatta meg személyesen annak a félnek, akinek eskü alatti kihallgatását azután elrendeli. Ezekben az esetekben tehát nyilvánvalóan felesleges az ellenfélnek most már «eskü alatti» kihallgatása az «audiatur et altera pars» okából, hiszen már akkor is módjában állott az igazat megmondani, amikor erre még nem szolgált kényszerül az a tudat, hogy ő «eskü alatt» hallgattatik ki.

Az 1893 : XVIII. tcz. 95. § ának szóbanforgó rendelkezése vezetett azután a gyakorlatban arra, hogy tárgyaló ügyvédek ajkáról igen gyakran hangzik el a felek eskü alatti kihallgatása iránti kérelem s nem ritkán biróságok is a «felek» eskü alatti kihallgatását rendelik el, tehát egyszerre mind a két felét. Hogy ez mennyire nem egyeztethető össze a szóbanforgó bizonyitó eszköz perjogi jellegével, azt — ugy hiszem — felesleges részletezni.

Tovább menve már most a törvény szövegezésének kritikájában : az 1893 : XVIII. tcz. 95. §-ának utolsó bekezdése s az 1911 : I. tcz. 371. §-ának első bekezdésének első mondata arra az esetre, ha tényleg mindkét fél kihallgattatott, azt a további rendelkezést tartalmazza, hogy a biróság «a kihallgatás után dönti el (és pedig az 1893 : XVIII. tcz. 95. §-ának utolsó bekezdése szerint : a «96. §. rendelkezéseinek figyelembevételével»), hogy melyik felet bocsátja vallomásának esküvel való megerősitésére». Ez a szöveg könnyen adhat alkalmat oly értelmezésre, hogy a biró csak a kihallgatás után tegye mérlegelés tárgyává, hogy melyik fél bocsájtandó esküre.

A gyakorlatban igazán kevésbbé czéltudatos pervezetésnek kellene minősiteni azt, ha a biró csak mindkét fél kihallgatása után mérlegelné ezt a kérdést. Hiszen, ha semmi más bizonyiték nem támogatja a bizonyitó felet, igazán elképzelhetetlen, hogy mégis őt s nem a bizonyitó ellenfelét kelljen esküre bocsájtani ; már pedig az, hogy semmi egyéb bizonyiték nincsen, már előbb kell hogy eldőlt legyen, mielőtt még az eskü alatti kihallgatásra sor került volna s alig képzelhető, hogy csak kihallgatás közben vagy kihallgatás után vegye észre a biró, hogy semmi egyéb bizonyiték fenn nem forog. Ugyancsak az eskü alatti kihallgatás előtt kellett már eldöntenie a birónak, vajjon forog-e fenn oly részbizonyiték, amely alkalmas arra, hogy a bizonyitó fél eskü alatti kihallgatása kiegészitő bizonyitékul alkalmazásba jusson. Az eskü alatti kihallgatás ugyanis bizonyitási s nem kisérletezési eszköz lévén, alig volna logikusnak tekinthető, ha a biró a kihallgatás elrendelése előtt ugy okoskodnék, hogy eddig ugyan nem nyujtatott megfelelő részbizonyiték, de hátha a fél eskü alatti vallomása meggyőző erejével azt a hatást fogja előidézni, hogy a biró elhiendi neki a bizonyitandó ténykörülményt. Ha ugyanis kellő támogató adat nem forog fenn, a legmeggyőzőbb vallomás sem fogadható el bizonyitékul, mert hiszen ez szankczionálása volna a biró merő impressziókon nyugvó önkényének. Ha pedig kellő részbizonyiték fenforog, alig tételezhető fel, hogy maga a fél rontsa le annak erejét s idézzen elő azt ő vallomása által oly helyzetet, hogy immár lerontatván a részbizonyiték ereje : *bizonyiték hiányában* kelljen az ellenfelet megesketni.

* Hacsak az utóbbi maga nem kéri a bizonyitó fél eskü alatti kihallgatását (1893 : XVIII. tcz. 96. §-ának első mondata s az 1911 : I. tcz. 369. §-ának második bekezdése).

** Hacsak az az eset nem forog fenn, hogy a bizonyitó fél ellenfele az eskü letételét megtagadja (1893 : XVIII. tcz. 98. §-ának első bekezdése végszavai).

Ugyancsak könnyen adhat okot félreértésre az 1893 : XVIII. tcz. 96. §-a szövegének az a része, mely szerint mindkét fél kihallgatása esetében akkor bocsássa a biróság esküre a bizonyitó felet, «ha a fennforgó körülményeknek a 64. §. szerinti mérlegelése után ugy találja, hogy az ellentétes vallomások közül a bizonyitó fél vallomása mutatkozik valószinünek». Ezen szövegezés oka annak, hogy nem ritkán találkozunk oly felfogással, hogy a biró hallgassa ki a «feleket» s azután azt vizsgálja, hogy melyik fél vallomása valószinübb. Holott nyilvánvaló, hogy nem elég, miszerint valószinübb legyen a vallomás az ellenfélénél, sőt szorosan véve az sem elég, hogy egyszerüen csak valószinünek mutatkozzék a vallomás — hiszen a 95. §. kezdő szavai igen helyesen «bizonyiték kiegészitéséről» nem pedig valószinüségnek bizonyiték erejére emeléséről szólnak s a 96. §-ban nem szándékoltathatott a főelvtől való eltérés, hanem szükséges, hogy a bizonyitó máris bizonyos fokig bizonyitékot nyujtott legyen, ami mellett az sem hagyható figyelmen kivül, hogy a bizonyitó fél eskü alatti kihallgatása csakis oly tények tekintetében foglalhat helyet s tekinthető bizonyitéknak, amely tények tekintetében forog már fenn valamelyes bizonyiték. Merőben helytelen volna ugyanis oly magyarázat, hogy a bizonyitó fél eskü alatti vallomása során előterjesztett tényelőadás vetendő egybe esetleg oly egyéb tényekkel, amelyek a bár csakis a fél vallomásában szereplő tényelőadással együtt és közvetve engednek következtetést a bizonyitandó ténykörülményre, hogy tehát a «bizonyiték kiegészitése» bármily csekély részben is akként történhetnék, hogy a csakis a fél által vallott tények egészitsék ki az egyébként bizonyitott tényeket. Ennek a nyilvánvalóan téves álláspontnak megnyilvánulása az a gyakorlat, amely szerint a bizonyitó fél eskü alatti kihallgattatása során oly tények — a perbeli tényelőadás oly részletei — tekintetében is kihallgattatik, amelyekre nézve semmi támogató adat fenn nem forog, amelyek tekintetében tehát a bizonyitó fél eskü alatti kihallgatása bizonyitékul nem szerepelhet s eredetileg el sem lett volna rendelhető.

Sajnos, az 1893 : XVIII. tcz. 96. §-ának imént emlitett részének szövege az 1911 : I. tcz.-be nem helyesbitett, hanem még inkább következetlen alakban ment át. Ugyanis daczára annak, hogy az utóbbi törvény 369. §-ának második bekezdése határozottan és világosan s az eskü alatti kihallgatással való bizonyitás főelveinek megfelelően kimondja, hogy «ha... a döntő ténykörülményre nézve más bizonyiték nem áll rendelkezésre, a biróság a bizonyitó fél ellenfelét hallgassa ki», a törvény tehát maga sem látja helyénvalónak ily esetben azt, hogy a bizonyitó fél kihallgatása (s ennek folyományaként : megesketése) rendeltessék el, mégis a 371. §-ának első bekezdésének második mondata azt a rendelkezést tartalmazza, hogy «ha... a döntő ténykörülményre nézve más bizonyiték nem áll rendelkezésre, a biróság, mind a két fél kihallgatása esetében is (?), a bizonyitó felet csak akkor bocsássa esküre, ha a körülményeknek... mérlegelése után ugy találja, hogy az ellentétes vallomások közül a bizonyitó fél vallomása mutatkozik valószinünek».

A törvény e szövege szerint tehát megengedhető volna, hogy daczára más bizonyiték teljes hiányának, mégis a bizonyitó fél bocsájtassék esküre olyankor, ha mind a két fél hallgattatott ki. Minthogy pedig, miként a 369. §. fentebb idézett második bekezdéséből világosan folyik, más bizonyiték hiányában a bizonyitó fél ellenfelének eskü alatti kihallgatása rendelendő el s minthogy a puszta valószinüség még nem bizonyiték, az a körülmény tehát, hogy a bizonyitó fél perbeli tényelőadása valószinü, magában véve még nem alap arra, hogy eskü alatti kihallgatása elrendeltessék s bizonyitékul szolgálhasson: méltán kérdezhető, hogy mit változtat a dolgon, ha bizonyiték hiányában elrendeltetvén a bizonyitó fél ellenfelének eskü alatti kihallgatása, utóbb a másik fél kérelme s a törvény parancsoló rendelkezése folytán a bizonyitó félé is elrendeltetik és igy mindkét fél ki van hallgatva — s miért elegendő most már (tudniillik mindkét fél megtörtént kihallgatása után), hogy a bizonyitó fél eskü alatti vallomása puszta valószinüség okából bizonyitékul szerepelhessen.

De mindettől eltekintve : alig hiszem, hogy adott esetben a biró, daczára annak, hogy a bizonyitó fél egyáltalán semmi részbizonyitékot nem nyujtott, kellő megnyugvással teljesen bizonyitottnak fogadjon el valamely — a bizonyitó fél által vallott — tényelőadást csakis azért, mert az valószinü s mert a bizonyitó fél esküvel megerősitette. Ha pedig nem fogadja el kellő megnyugvással teljesen bizonyitottnak — amihez a megesketés után is joga van, mert a fél eskü alatti vallomása (ellentétben a régi eljárás «eskü» jével) megesketés után is a birói mérlegelés alól ki nem vont bizonyitó eszköz marad — akkor igazán felesleges volt a megesketés, sőt a bizonyitó félnek egész eskü alatti kihallgatása.

Végül egyáltalán nem tekinthető szerencsés szövegezésnek — sőt alkalmas arra, hogy az 1893 : XVIII. tcz. 95. §-ának első bekezdésében foglalt általános elvvel nyilván ellentétben levőnek tünjék fel — a most idézett törvény 96. §-ának utolsó kekezdése, mely szerint «ha a döntő ténykörülményre nézve a bizonyiték kiegészitése válik szükségessé, a biróság a per körülményeihez képest belátása szerint itéli meg, hogy a bizonyitó felet vagy ellenfelét bocsássa-e esküre.»

Alig képzelhető el ugyanis oly eset, amelyben a bizonyiték kiegészitése akként történjék, hogy a bizonyitó fél ellenfele bocsájtassék esküre, mert az utóbbi az ő kihallgattatása során vagy tagadja a bizonyitandó körülményt s ez esetben megesketése nem kiegészitésül, hanem lerontásul szolgáland a már nyujtott részbizonyiték tekintetében, vagy beismeri a bizonyitandó ténykörülményt, mely esetben minden további bizonyitás felesleges s a megesketés tárgytalan.

Hasonlót kell mondanunk az 1911 : I. tcz. 369. §-ának első bekezdéséről is, mely szószerint tartalmazza az 1893 : XVIII. tcz. 96. §-ának imént idézett utolsó bekezdését, azzal az eltéréssel, hogy az 1911 : I. tcz. 369. §-ának első bekezdése szerint azt itéli meg a biróság belátása szerint, hogy a bizonyitó felet vagy ellenfelét hallgassa-e ki (tehát nem «bocsássa-e esküre.»).

Hogy miképpen fog megtörténni a bizonyiték kiegészitése a bizonyitó fél ellenfelének kihallgatása által, az ugyancsak alig látható be, hacsak nem tételezzük fel, hogy a bizonyitó fél ellenfele megijedve a leteendő eskütől, magába száll és maga szolgáltat bizonyitékot a bizonyitó fél mellett. Ez azonban az esetek igen csekély számában fog előfordulni s akkor sem fog a bizonyiték kiegészitéséül szolgálni, hanem egyszerüen beismerés lesz s mint ilyen teljesen kivül fog esni az eskü alatti kihallgatás fogalmának körén.

Dr. Kraus Kálmán,
bpesti VIII—X. ker. kir. aljárásbiró.

Jegyzetek a franczia igazságszolgáltatás köréből.

Tisztességes pervitel.*

Az idézés az előző Repertoire-jából (Responsabilité czimszó, Action en justice 38. old.) a határozatok száma, utóbbi éves köteteiből az év, rész és oldalszám megjelölésével történt.

Ugyan a perbeli jogokkal nemcsak a bizonyitás körül szoktak visszaélni, mégis ugy mondhatjuk egyik sarkával ide szögellik a perbeli becsület kérdése.

E tekintetben a felfogások Franciaországban egészen mások, mint hazánkban.

A helyzet megértésére előre kell bocsátanunk kettőt : először, hogy a franczia magánjog már régen kártéritési alapnak ismeri az *«abus du droit»-t*, a joggal való visszaélést ; másodszor, hogy nemcsak vagyoni *(dommage matériel)*, hanem erkölcsi *(dommage moral)* kárt is ismer és pedig régóta.

A rosszhiszemü pervitel megakadályozására több mód lehetséges. Két elvet szoktak itt kiélezni : a *megelőzést* és a *megtorlást*. A rosszhiszembirság, a megtorlás — mondják — a régi perjogok eszköze volt ; a modern jogok erős pervezető hatalmat adnak a biró kezébe, s ezzel megelőzik a perbeli cselekményekkel való visszaélést.

Ugy gondolom, nem kell vitatni, hogy a rosszhiszemü pervitel kártételeit az erős pervezetés csak enyhiteni tudja, megszüntetni nem. Legkevésbbé ott, ahol az erős pervezetést csak paragrafusok biztositják. Ékesen szóló bizonyiték : a sommás eljárás.

A hazai jog az 1911 : I. tcz. 222. §-ával csak teljessé tett egy fejlődést — vissza a megtorlási elv felé.

Életben, de nem gyakorlatban lévő tételes jogunk ugyanis

* E rész megirásánál két döntvénygyüjteményt : a «Pandectes Françaises»-t és Dalloz: «Jurisprudence générale»-ját használta szerző.

számos esetét ismeri a pénzbirsággal megtorolható dolosus pervitelnek.

A franczia jog egy harmadik álláspontot foglal el, mindjárt hozzátehetjük a legczélravezetőbbet és a legméltányosabbat.

A rosszhiszemü pervitelt nem ugy fogja fel, mint támadást az állam ellen: nem ugy, mint a perbeli liberálizmus még mindig számos hivei: az igazság kideritésére vezető utat, hanem mint magánjogi deliktumot, mely miatt az ellenfélnek *kártérités jár.*

Gondolatmenete a következő:

A keresetinditás joggyakorlás; ami engem e jog gyakorlata folytán következmény gyanánt érhet: perveszteség esetén a költségek *(dépens)* viselése. Ez azonban csak a jóhiszemü peres félre vonatkozik *(plaideur téméraires)*, aki tévedett joga terjedelme tekintetében, de azért törvényes uton járt. Ha azonban jogunkkal visszaélünk *(exercice abusif)*, ez a cselekmény hibává *(faute* = culpa), válik, amely *kártéritési alap.*

Mert van olyan kár, amelyeket a költségekben való marasztalás nem orvosol: időmulasztás, különösen azoké, akik munkájuk után élnek és más efféle következményei a rosszhiszemü pervitelnek: ez teszi igazságossá a kártéritésben való marasztalást.

A kártéritési alap tekintetében régebben a gyakorlat nem volt egyöntetü. A semmitőszék két osztálya: a *chambre des requêtes* és a *chambre civile között* ellentét volt a tekintetben, hogy a hibának minő foka szükséges a költségeken felüli kártéritésben való marasztaláshoz.

A *chambre des requêtes* megelégedett egyszerü hibával «*Une simple faute résultant de la témerité et de la légéreté de l'action ou de la défense*», egyszerü hibával, mely a támadás vagy védelem megfontolatlanságából, könnyelmüségéből származik.

A *chambre civile* szigorubb feltételeket szabott. A küzdelem látszólag befejeződött és a jelenben ez a formula alakult ki.

«*Valamely perbeli cselekmény csak akkor tekinthető kártéritési alapul szolgáló hibának, ha az rosszakaratu (acte de malice) vagy rosszhiszemü (mauvaise foi), vagy durva tévedés, amely a dolussal egyenlő (équivalent—équipollent au dol.)*»

Ez a formula, bár immár 30 esztendős, a döntvénytárakból kimutathatólag, nem tudja teljesen kielégiteni a franczia birságok jogérzetét.

A gyakorlat a kártéritést bőkezübben kivánja mérni s folyton rést keres, hogy a semmitőszék — viszonyainkhoz képest ugyan igen méltányos — interpretáczióját, a visszaélésekkel szemben még erősebb fegyverré élezze ki.

Aki elővesz egy franczia döntvénytárat és felüti a «Responsabilité» szónál (felelősség—kártéritési), az «Action en justice» alczim alatt ugyszólván csupa olyan határozatot fog találni, amely az alsóbiróság itéletét azért semmisiti meg, mert a kártéritést igen könnyen adja; a formájuk pedig az, hogy «*nem elég* a kártérités indokolására az, ..., *hanem* kell, hogy ez és ez...»

Különösen a békebiróságok azok, melyek itéleteikhez igen könnyen függesztik a pervesztes fél marasztalásához a költségeken felüli kártéritést és szemmel látható, hogy mint küzködnek minden lépésért, minden szóért.

A kifejezések:

«Nem elég, hogy a cselekmény huzó-vonó *(frustratoire)*, kell, hogy visszaélés *(abusive)* legyen» (588).

«Nincs kártérités, mert nincs bizonyitva, hogy a pert a másik fél rosszindulatulag, rosszhiszemüleg vitte *(méchamment et de mauvaise foi)*» (589).

«Elv, hogy egy törvény biztositotta hatalom gyakorlata nem «culpa» s nem kártéritési alap. Másképp áll azonban a dolog, ha a hatalom gyakorlata *dégenére en abus,* visszaélés» (állandó gyakorl. 1893—1901. 592.).

Kártéritésre köteles az, «ki alperest állandóan keresetekkel zaklatta s ezzel alperes iparának nyugodt folytatását lehetetlenné tette» (597),

«aki nem kellő gondossággal ellenőrzött adatok alapján többször ismételve inditott vexatorius pereket» (603),

«aki keresetét oly biróság előtt inditotta meg, amely köztudomás szerint nem illetékes s ezáltal alperesnek költségeket okozott» (605),

«aki az előző hasonértelmü elutasitó itélet ellenére inditja keresetét» (610),

«az alperes, akinek jóhiszemüségében joggal kételkedhetünk *(dont la bonne foi peut être légitimement suspectée)* és aki kétértelmü magaviseletével hosszu és költséges eljárásra szolgáltatott okot» (611),

«oly állitás, melynek valótlansága teljesen bebizonyosult» (614),

«meg nem jelenés, ha *purement vexatoire*»

«ha a kereset megfontolatlan *(inconsideré)* volt» (1906-ból Dalloz 1906 I. 207.),

«az alperes tartozik ellenfelének kártéritést szolgáltatni az időveszteségért, melyet keresett és erőszakolt védekezésével okozott» (Dalloz: 1904. I. 270.) stb. stb.

Ez általában a perbeli cselekményekre vonatkozólag: a polgári törvényszék előtt.

A *kereskedelmi* törvényszékeknél ez a kártérités már taksált függeléke a költségekben való marasztalásnak: neve *droit d'audience, frais frustrés.* Minden különös indokolás nélkül szabják ki «*et sont pour ainsi dire de style*», már hozzá tartoznak a biróság stilusához. (618).

Ugyanaz az eltérés, amelyet a rosszhiszemü pervitel tekintetében előbb a semmitőszék két osztálya között láttunk, tapasztalható az alaptalan *felebbezés* tekintetében is.

A chambre des *réquêtes* formulája: kártérités van, ha a felebbezés *mal fondé,* alaptalan, még ha a kár csak erkölcsi is.

Ezzel szemben a *chambre civile,* bár kisebb mérvben, mint a keresetnél, specifikus hibát kiván, vagy rosszhiszemüséget.

Elismeri azonban a felebbezési biróság azon jogát, hogy a felebbezés «*abusif*» voltát szuverén módon itélje meg, csak az indokolásban kiván határozott kifejtést (Dalloz I. 479., 1906).

Még szigorubb a *végrehajtás* keretében elkövetett visszaélések üldözése.

«Előzetes végrehajtásnál a végrehajtató saját felelősségére jár el. Kártérités* megitélésére ha a végrehajtás alapjául szolgáló itélet felebbezés folytán erejét vesztette, elég a kár puszta igazolása *(simple préjudice)*, függetlenül minden rosszhiszemüségtől, vagy ártani akarástól *(indépendemment de toute mauvaise foi ou intention de nuire)* (630).

«Saisi arrêt végrehajtása, feloldása esetén kártéritési alap, ha az illető *jóhiszemü* is.» Aki hitelező gyanánt akar fellépni, a legnagyobb óvatossággal tegye ezt és akkor is saját veszélyére (641).

«Hiba forog fenn a hitelező részéről, aki oly követelésének biztositására, amelynek befolyása egyébként biztositva volt, mohón és költségeskedve vezetett biztositási végrehajtásokat (644).»

«Aki egy hivatalnok fizetésére rosszhiszemüen letiltást eszközölt ki, kártéritéssel tartozik azért, amiért ez utóbbit felebbvalói előtt rossz hirbe keverte, s igy előmenetelének ártott, meg azért, mert hosszabb időn keresztül megfosztotta őt és családját a megélhetésükhöz szükséges összegektől (646)»

Ugy gondolom, alig fejezhetném be méltóbban ezt a kivonatot, mint a következő ügy ismertetésével, melyben a semmitőszék tárgyalását Ballot-Beaupré, a semmitőszék elnöke vezette. (Dalloz I. 270; 1907.)

A munkabiróság munkabért és kártéritést itélt egy munkásnak «brusque renvoi» indokolatlan elbocsátás miatt. Az itélet makacsági volt. A munkaadó felebbezett. A törvényszék az elsőbirósági itéletet *megváltoztatta,* egyben azonban a munkaadót az összes első és felsőbirósági költségekben, mint kártéritésben *marasztalta,* mert «G. fellebbezésének határozottan bosszantási czélzata van; puszta gáncsvetés, mert az egész előző eljárás makacsági volt; s czélja az volt vele, hogy rosszhisszemü és visszaélésekkel teli eljárásával késleltesse a munkabér kifizetését, melynek tartási jellege van.»

A semmitőszék megsemmisitette az itéletet, de azzal az indokolással, hogy a munkaadó rosszhiszemüségét nem látta fenforogni, mert a munkabért felperesnek felkinálta.

Ezek az itéletek világos fogalmat adhatnak arról, hogy a franczia igazságszolgáltatás nem ismer kétféle becsületet: egy közéletit és egy perbelit.

Bizonyitja, hogy az, amit Garsonnet müve második kötetében, a perjog alapfogalmait tárgyalva mond, nem üres frázis, hanem élő valóság.

«Másik kötelesség s ezt nem fogja szem elől téveszteni soha

* Nemcsak költségek!

az, aki tiszteli önmagát, hogy ügyét *tisztességes eszközökkel védje, tartózkodjék a chicane-tól, a hazugságtól*, ez nemcsak lelkiismeretbéli kötelesség, hanem törvényes kötelem, mely a felet a biróval és ellenfelével szemben kötelezi...»

És mindez külön törvény nélkül, mintegy magamagától fejlődött ki, immár több, mint félszázad óta: a code civil igen tágan fogalmazott 1382. §-ából.

«Minden cselekedet, mely valakinek kárt okoz, kötelezi az illetőt, akinek hibájából a kár előállott, annak megtéritésére»; magyarul: aki kárt okoz, köteles azt megtériteni, ha hibás.

*

1908-ban Németországban nagy harcz támadt azért, mert valaki azt állitotta, hogy a perben nem szabad hazudni s hogy a perbeli hazugságot törvényben kell megtiltani.

Nagytekintélyü ügyvédek az ügyvédi kar elleni támadást láttak benne.

Komoly tudós: Schmidt freiburgi professzor, mint az individuális szabadság gátját utasitotta vissza.**

Azt mondták, hogy a per, amely ily alapgondolaton épül fel: «a rendőrállam (!) a keleti kádibiráskodás, a késői római jog, a régebbi porosz abszolutizmus (!) a mai osztrák játékalkotmányosság ideálja.»

Levontak ilyen konkluziót: hogy «*a perben a hazugság, ha nem is megengedett, vagy éppen dicséretre méltó, de erkölcsileg indifferens valami*, épp ugy, mint az emberi életben általában, hol az embert a lelkiismerete az önfentartásért való küzdelemben hazugságra kényszeriti.»

Igaz, hogy ezt az álláspontot Binding a legerélyesebben visszautasitotta.

Nálunk pedig, midőn doktrináktól meg nem betegedett elmék, akiket a liberálizmus imádatából már felébresztette a romlott közélet és jogélet rothadó szaga, kierőszakoltak egy szabályt, amely csak a perbeli becstelenségtől való undorukról, de nem jogpolitikai érzékükről tesz tanuságot, a közvélemény tekintélyes része a polgári jogegyenlőség elleni támadásról, osztály- s isten tudja miféle gyülöletről panaszkodott.

Pedig nem kell félni azoknak, akiknek az 1911: I. 222. §-tól *volna* okuk félni. E panasz, amely a perbeli hazugságot 600 K-ig terjedő birsággal sujtja, halva született gyermek, s legföljebb madárijesztőnek lesz-jó, — ismerve a hazai madarak lelkét, igen rövid időre.

Sajátságos, hogy mennyire nem okulunk tapasztalatokon, melyeket a mult bőséggel kinál.

Hát van komoly gyakorlati jelentősége a Trt. 59., 171., 195., a Nov. 49. 60., 68. S. e. 205., V. T. 31., 39, 262. §-ainak, melyek egytől-egyig a perjogi visszaélések pénzbirsággal való megtorlásának esetei?!

Fog akadni ügyvéd, aki ellenfelét ilyen büntetéssel akarja majd megbélyegezni, anélkül, hogy valami hasznát látná, pusztán azért, hogy a kincstárnak hasznot hajtson?

Fog akadni biró, aki egykönnyen rászánja magát arra, hogy ilyen *kemény* megszégyenitő rendszabályt alkalmazzon, magát zaklatásnak, sőt gyülölködésnek tegye ki, mikor elkerülheti?

Hiszen azt a birságoló végzést meg kell fogalmazni, jól meg kell indokolni, mert azt felfolyamodják, azt ha jogerős, meg kell küldeni esetleg az ügyvédi kamarának, aztán meg kell keresni a pénzügyigazgatóságot a behajtás iránt, aztán jelentést kell tenni a behajthatóságról, a be nem hajthatóságról, arról, hogy még nincs meg, arról, hogy már megvan, — hát nem gyermekség hinni, hogy amikor már husz hasonló szakasz megtört az ellenható erőkön, ez a huszonegyedik majd győzedelmes lesz rajtuk?!

Sajátságos! — Tegnap még annyira *individualisták*, annyira manchesteristák voltunk*** hogy azt hittük, miképp az igazság csak egy igazságszolgáltatási Bakony bozótjaiban születhetik meg; mindent rábiztunk a felekre, oly érdekeket is, melyek hordozását az ő vállaik nem birják el, — ma oly szocziálisták vagyunk, hogy a magánérdekeket egy lehetetlenül impraktikus, de *hivatalból* meginduló állami eljárás utján akarjuk megvédeni. Helyes a perbeli hazugságot törvénynyel megtiltani, s a törvény megszegőjét büntetéssel sujtani, — de ez csak arra az esetre vonatkozzék, mikor a jogsérelem oly nagy, hogy az *államot* sérti. Ez ritka kivétel és elrettentő példa legyen.

De adjunk módot a jogsérelem orvoslására annak, akin az esett, az ellenfélnek, olyankor is, mikor a cselekmény csak magánjogot sért — *kártérités* alakjában.

S hogy a törvény a kártéritési jogot a birság — mellett, vagy nélkül, nem mondta ki, azt csak egy körülmény teszi megbocsáthatóvá, — nevezetesen, hogy azt ki sem kell mondani, legfeljebb csak hangsulyozni szükséges, mert az ma is él.

Nem óhajtok e kérdéssel itt részletesebben foglalkozni, csak leszögezni kivánom azt, hogy épp a fent hivatkozott szakaszok bizonyitják, miképp a perjogokkal való visszaélést jogunk *mindenkor* tilos cselekménynek nyilvánitotta. A tilos cselekményből pedig minden külön szabály nélkül kártéritési kötelezettség származik.

Ez a tétel, amely a társas együttlét szabályaiból folyik, amelyet józan eszünk sugall, a liberalizmus korában elaludt.

Lesz idő mikor ismét felébred,* természetesnek fogják tartani és kulturtörténeti emlék gyanánt fogják emlegetni az 1911: I. tcz. 222. §-át; talán igy:

«Azt hitték, hogy a társadalom erőit szabadjukra kell hagyni, akkor minden jó lesz; az erők szabad küzdelmétől remélték a társadalmi, jogi egyensuly létrejöttét. E szabadság biztositására semmi áldozattól sem riadtak vissza. A jogügyletek tétele közül a perben és perenkivül a szabadságot annyira tisztelték, hogy az erősebbnek, aki a gyengébbet kihasználta, még szégyenkeznie sem kellett.

Hirdették a jog és erkölcs teljesen ellentétes voltát, és azt, hogy az ugy jó.

Hirdették, hogy jogi formákban, igy a perben is a polgár mindenféle galádságot elkövethet. A jogi becsületérzet teljesen megromlott; végül 1911-ben *törvényben* kellett kimondani, hogy a perben hazudni nem szabad.» *Dr. Mandel Zoltán.*

* Garsonnet: Im. I. 113.

** Lásd e vita ismertetését a Jogt. Közl. 1909. évf. 97. és köv. lap szerzőtől.

*** Binding kifejezése; lásd előző jegyzetet.

* E dolgozat korrigálásakor olvassuk nagy örömmel a budapesti kir. tábla felülvizsgálati tanácsának 495/1611. számu itéletét (Gottl: Magánjogi Döntvénytár 76. old; 1912.), amely a jogorvoslatokkal való rosszhiszemü visszaélést kártéritési alapnak mondja ki.

Különfélék.

— **Az egyes igazságügyi szervezeti és eljárási szabályok módositásáról** szóló 1912: VII. tcz. zsebkiadását, lapunk előfizetőinek jelen számunkkal együtt dijtalanul küldjük meg. Ez a kiadás tartalmazza a nagy gyakorlati jelentőségü törvényen kivül a három életbeléptető rendeletet is.

— **Az országos ügyvédszövetség lugosi osztálya** az ügyvédi kérdéssel foglalkozva, több rendbeli érdekes megállapodást fogadott el. Kiemeljük ezek közül a következőket:

1. Egymással szemben a kari szolidaritás és kartársi érzület kivánalmainak ügyvédi müködésünk terén mindenben és mindenkor eleget teszünk és minden igyekezetünket arra forditjuk, hogy az ügyvédi karban az együvé tartozandóság tudatát felébresszük, fejlesszük és a jövőre nézve biztositsuk.

2. Távoltartjuk magunkat a kliens hajhászás bármely formájától és ettől irodai alkalmazottainkat is eltiltjuk.

3. Tisztességtelen versenyt nem folytatunk s annak minden formáját üldözzük. Mint a tisztességtelen verseny különösen üldözendő formáit jelöljük meg: *a)* olyan megállapodások kötését, hogy az ügyvéd által kiérdemelt munkadij, vagy részére megállapitott költség részben vagy egészben a felet illesse; *b)* hogy pervesztés, vagy a követelés behajthatatlansága esetén a fél költségeket egyáltalán nem, vagy csak a készkiadásokat fizeti (nagyon természetes dolog, hogy ezen szabály nem vonatkoztatható a szegényvédelemre, vagy olyan ügyekre, melyekben hivatásos kötelezettség nélkül az ügyvéd emberiességi szempontokból munkáját dijazás nélkül, vagy a szokott dijazásnál mérsékeltebb árban teljesiti); *c)* irodai alkalmazottaknak, vagy az irodán kivül állóknak a hozott ügyekért jutalék fizetését, vagy a jövedelemben

való részesitését, *d)* peresitendő követelésekre és igényekre előleg nyujtását, vagy behajtandó követelések leszámitolását.

4. Elutasitunk magunktól minden közremüködést olyan ügyleteknél, melyeknek czélja valamely büntetendő cselekmény elpalástolása, vagy mások jogos igényeinek szinlelt ügylettel való kijátszása.

5. A perenkivüli munkálatokért járó dijazásra egyöntetü tarifát nem állapitunk meg, de minden ügyvéd becsületbeli kötelességévé teszszük, hogy minden ténykedésének tisztes dijazását követelje s ingyenes, vagy túlolcsó munkával a kartársak érdekeit ne sértse.

6. Ügyvédi kamarai tisztségekre és az ügyvédi gyám és nyugdijintézet igazgatóságába csakis szövetségi tagokat választunk, illetve ilyenekre adjuk szavazatainkat.

7. Olyan ügyvédjelölt részére, ki az irodában tényleg nem müködik, müködési bizonyitvány, vagy belépési nyilatkozat ki nem állitható (álbejegyzés).

8. Olyan irnokokat, vagy irodai alkalmazottakat, kikről az osztály választmánya kimondja, hogy müködésük az iroda jó hirét vagy a verseny tisztességét veszélyezteti, jelen megállapodások aláiróinak alkalmazni tilos.

9. Mindazon kartársakkal szemben, kik a szövetségnek nem tagjai, vagy magukat ezen megállapodásnak alá nem vetik, az ügyvédi müködés terén retorzionális eszközöket veszünk igénybe, velük szemben a kartársi viszonyból folyó köteles előzékenység megtagadandó.

10. Minden, a jelen megállapodások megszegéséből felmerülhető vitás ügyben, valamint általában az ügyvédi kar erkölcsi, vagy anyagi érdekeit sértő magatartás, illetve eljárás feletti biráskodásra az Országos Ügyvédszövetség lugosi osztálya kebelében alkotott választott biróság illetékes.

Ugyanez a választott biróság illetékes az ügyvéd és ügyfele közötti viszonyból folyólag keletkező vitás ügyekben eljárni, ha a fél ennek közbenjárását igénybe veszi és határozatának magát aláveti.

11. A választott biróság tizenkét tagból áll, kik minden év deczember havában egy év tartamára az osztályülés által az osztály tagjai közül — a mindenkori osztályelnök kivételével — titkos szavazás utján választatnak meg.

— **Hogyan lehet jogerősen kitüzött árverést megakasztani?** Egy budapesti pénzintézetnek T. M. elleni végrehajtási ügyében 1912 február 20-ikára az ingatlan árverés jogerősen kitüzetett. Az árverést közvetlenül megelőzőleg végrehajtató a telekkönyvi hatóság következő végzését veszi: «Tekintve, hogy a becsatolt orvosi bizonyitvány szerint végrehajtást szenvedett időközben agyguta folytán ügyeinek önálló vezetésére képtelen lett, ugy a gondnokság alá helyezési eljárás is folyamatba tétetett, a folyó hó 20-ára kitüzött árverés a gondnok kirendeléséig felfüggesztetik.» A pénzintézet érdeklődéssel várja, hogy a gondnok kirendelése után mily módon lehet ismét megakasztani a jogerős végrehajtási eljárást?

— **A telekkönyvi praxisból.** Egy budapesti pénzintézet dr. T. Gy.-né s—i ingatlanaira 15,000 K törlesztéses kölcsönt engedélyezett oly feltétellel, hogy a kölcsön biztositására jelzálogul leköttessenek a fél által felajánlott ingatlanok s azok tartozékai és jövedelmei. Ezek között szerepeltek az s—i 1232. és 1382. sz. telekjegyzőkönyvekben felvett ingatlanok is, melyekre, mint mellékjelzálogokra lett volna a zálogjog bekebelezendő. E mellékjelzálogokra már be volt kebelezve özv. M. P.-né életfogytiglani haszonélvezeti szolgalmi joga. Ámbár a pénzintézet telekkönyvi első helyre engedélyezi kölcsöneit, a jelen esetben még sem emelt kifogást az ellen, hogy a haszonélvezeti jog e mellékjelzálogokon kölcsönének zálogjogát megelőzze, mert a kölcsön folyósitásának időpontjában özv. M. P.-né már meghalt, csupán az a három év nem telt még le, mely a haszonélvezetre jogosult elhalálozásától számitandólag haszonélvezeti jogok törlésénél a 44,987/892. I. M. rendelet értelmében figyelembe veendő.

A nagylaki kir. járásbiróság, mint telekkönyvi hatóság elutasitotta a pénzintézet zálogjog-bekebelezési kérvényének azt a részét, hogy a zálogjog a fentebb megjelölt ingatlanok haszonélvezetére is bekebeleztessék, mert az ingatlanok haszonélvezete nem az adóst, hanem özv. M. P.-nét illeti.

A pénzintézet a végzés ellen felfolyamodással élt, előadva abban, hogy az ingatlan haszonélvezetének valamely jogosult javára történt lekötése nem lehet akadálya annak, hogy a haszonélvezet egy harmadik személy követelésének biztositására is — a haszonélvező jogát követő rangsorozatban — le ne köttessék. A hitelező reámutatott arra, hogy az elsőbirósági határozatban megnyilvánuló elv következetes alkalmazása oda vezetne, hogy az ingatlannak zálogjoggal való megterhelése kizárná azt, hogy ez az ingatlan más zálogjoggal is megterhelhető legyen, ez pedig a telekkönyvi jognak ad absurdum vitele volna.

A szegedi kir. tábla mindazonáltal helybenhagyta az elsőbiróság végzését azzal a klasszikus tömörségü indokolással: «mert a telekkönyvi rendtartás 54. §-a értelmében a haszonélvezet a *C)* lapon helyesen jegyeztetett be». Ez arra mutat, hogy a tábla a felfolyamodást a haszonélvezet bejegyzése ellen irányulónak tekintette, holott egészen más kérdésről volt szó.

Helybenhagyó másodbirósági határozat ellen további jogorvoslatnak helye nem lévén, a felek részére nem marad más hátra, mint csendes keserüséggel elmélkedni afölött, hogy egyes biróságok a hitelezőnek a hitelnyujtást, a hitelre szoruló adósnak pedig a hiteligényei kielégitését lehetetlenné teszik. *x. y.*

— **Kedélyes igazságszolgáltatás.** Igen tisztelt Szerkesztő ur! A «Jogt. Közl.» ez évi 10. számában egy különféle jelent meg, amely szerint egy vidéki biróság a megkeresés folytán kitüzött tanukihallgatást, a tanu kérelmére a kitüzött határidő előtt pár nappal foganatositotta. Egy ehhez hasonló esetről számolhatok be. Ugyancsak egy vidéki biróság 1912 február 29-ére tüzte ki a tanukihallgatás határidejét. A tanu e határnapon nem jelent meg, azonban márczius 4-én, idézés nélkül az eljáró biró előtt megjelenvén, kérte, hogy kihallgatása most foganatosittassék. Az eljáró biró e kérelemnek a következő indokolással adott helyt: «Az eljáró biró, tekintettel arra, hogy a feleknek kellőképp értesitett képviselői sem a február 7-én foganatositott, sem a február 29-ére kitüzött tanukihallgatásra nem jelentek meg s tekintettel a f. hó 9-ére kitüzött folytatólagos tárgyalásra, a kérelemnek helyt adott és a tanukihallgatást a perrendszerü figyelmeztetés után a következőképp foganatositotta.»

Nem volna jó a vidéki biróságokat figyelmeztetni, hogy ezt nem szabad tenniök, s hogy egy kicsit kevesbbé kedélyesen intézzék el az ügyeket? Tisztelettel *P.*

— **Védjegyügyi Közlöny** czim alatt *dr. Loránt Izsó* és *dr. Szász János* ügyvédek, *dr. Kósa Zsigmond* szabadalmi biró, *dr. Bányász Jenő* a budapesti védjegylajstromozó hivatal vezetője és *Vágó József* keresk. és iparkamarai s.-titkár közremüködésével uj, havonként megjelenő folyóiratot inditottak meg. E folyóirat a védjegyoltalom, a tisztességtelen verseny és árumegjelölések, valamint az élelmiszerek és mezőgazdasági termények hamisitását tárgyazó szabályok szemléje lesz. (Előfizetési ára félévre 6 K Szerkesztőség és kiadóhivatal Budapest, V. Nagykorona-u. 19.)

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Dr. Benedikt Ödön** bécsi ügyvédnek egyszerre két igen figyelemreméltó müve jelent meg. Az egyik «A jelenkor ügyvédsége» (Die Advokatur unserer Zeit) czimü munkájának negyedik, bővitett és átdolgozott kiadása. (Liebmann Ottó berlini czég kiadása, ára 3 M.) A 230 oldalra terjedő kötetből kiemeljük a következő fejezeteket: Az ügyvédség és az üzlet. Az ügyvédség és az élet. Az ügyvéd és ügyfele. Az ügyvédség és a parlament. Az ügyvédség és a tudomány. Az ügyvédség és a biróság. A szónoki képesség. Előképzés. Szakismeretek. A verseny. Az ügyvédség ethikája. Az összeférhetetlenség. A titoktartás. A szervezet. Az ügyvédség és az irodalom. Az ügyvédség jelenlegi állása Ausztriában. Külön rész foglalja magában a szerzőnek több irányban figyelemreméltó reformjavaslatait.

Hogy Benedikt az osztrák ügyvédségnek egyik legképzettebb alakja, azt nemcsak a fenti nagyértékü mü mutatja, de az a 12 beszéd is, amely összegyüjtve szintén most jelent meg Tempsky bécsi és Freytag lipcsei könyvkereskedők kiadásában (ára 3 M). E kötet hosszabb bevezetés után a szerzőnek 12 jelentékeny ügyekben tartott beszédét tartalmazza. E beszédek közül négy büntetőbirósági, a többi pedig részben polgári, részben pedig közigazgatási biróságok előtt tartatott és mindegyik rendkivül értékes anyagot dolgoz fel.

— **Sztrájk és kizárás megakadályozására szolgáló törvényhozási intézkedések Ausztráliában.** Az 1904. évi «Industrial Conciliation and Arbitration Act» az ausztráliai szö-

vetséges állam részére állami törvényszéket állitott fel, mely az ausztráliai főtörvényszék (High Court) egy birájából áll, kit a főkormányzó hét évi időtartamra nevez ki.

Ezen biró müködése kettős irányu: megelőzést czélzó és biráskodó.

Bérszerződések, munkaadók és munkások között létrejött jelentősebb megállapodások elébe terjesztendők s általa láttamozandók.

Kötelessége saját kezdeményezéséből minden rendelkezésére álló törvényes eszközzel megelőzni az ipari jogvitákat. Tanukat hallgathat ki s ezeknek megjelenését ezer márkáig terjedhető pénzbirsággal kényszeritheti ki.

Ha a békitési kisérletek sikerre nem vezetnek, mint itélőbiró dönt a méltányosság, lelkiismerete és az eset különös körülményei szerint (according to equity, good conscience and the substantial merits of the case).

Perjogilag jellegzetes, hogy a tárgyalásokon csak az illető gazdasági szervezetek tagjai járhatnak el munkástársaik képviselőiként.

Felebbezésnek csak bizonyos jogkérdések tekintetében van helye. A biró tulmehet a felek által előterjesztett petitumon, amennyiben ezt a vita eldöntése érdekében szükségesnek vagy czélszerünek találja.

Az, aki a meghozott birói parancsnak nem engedelmeskedik, a rendes büntetőbiróságok által 20 ezer márkáig terjedhető pénzbüntetéssel sujtható. A pénzbüntetésekért az illető organizáczió a birtokában lévő készpénz erejéig s másodsorban a tagok felelnek. Mellékbüntetés gyanánt az egylet tagsági jogának és az egyleti pénztár terhére fennálló pénzbeli igénynek elvesztését lehet megállapitani; ez esetben az illető többé nem vehető fel azon egylet tagjai közé.

Hasonló büntetések érik azt is, ki a biróság igénybevétele nélkül kizár vagy sztrájkba lép. A törvény értelmében sztrájk, illetve lock-out fenforgása az esetben is megállapitandó, midőn a munkaadó, illetve a munkás észszerü ok nélkül megtagadja a szerződéses megállapodásnak megfelelő munka adását vagy elvégzését.

A biró a törvényben részére biztositott rendkivül széleskörü joggal nagyon erélyesen szokott élni.

Hogy egy példát emlitsünk a gyakorlatból: Valamely bánya munkásai ugyanoly bért követelnek, mint amilyent más bánya munkásai huznak. A bányabirtokos ezt azon indokolással tagadta meg, hogy az ő bányáinak jövedelmezősége a többi bányákén jóval alul marad. A biróság ugy döntött, hogy a munkaadónak feltétlenül kötelessége a munkásnak oly bért nyujtani, mely a czivilizált államban élő ember normális szükségleteinek fedezésére elegendő. Ha pedig a munkaadó ily bért megadni nem tudna, szüntesse be vállalatát, hogy a nála alkalmazott munkások más, kedvezőbb körülmények közt lévő vállalatnál nyerhessenek alkalmaztatást.

— **A porosz «nagy államvizsga» statisztikája.** Ezen egységes gyakorlati vizsgára jelentkezők száma az 1911. évben némi csökkenést mutat az előző évekhez képest. A bizottság elnöke jelentésében kiemeli, hogy daczára a bukottak elég nagy számának, a jelöltek készültsége lényegesen javul. Mig az utóbbi években az el nem fogadott vizsgálatok száma 18% körül mozgott, addig a mult évben 21·6%-ot tett ki. (Vizsgázott 1552 jelölt, átment 1217.) A 335 bukott közt 56 ismétlő volt. A vizsgálat szigorát mutatja az is, hogy az átbocsájtott 1217 jelölt közül csak három kapott kitünő, és csak 134 jó osztályzatot, mig a nagy többség: 1080 csupán kielégitően osztályoztatott. Az előző évhez képest a hármas osztályzat aránya nagy emelkedést mutat az első két osztályzat rovására.

Románul beszélő gyakorlott ügyvédjelöltet keres dr. Doroghy Kálmán felsővisói ügyvéd. Javadalmazás a gyakorlat mértékéhez képest 140—200 K fizetés és megfelelő mellékjövedelem. 14347

Jelenleg egy magyar biztositó társaság ügyészségében müködő *fiatal ügyvéd*, ügyvédi irodába társul belépne, vagy nagyobb ügyvédi irodában irodavezetői állást vállalna. Ajánlatot «Biztositó» jeligére a kiadóhivatalba kér. 14441

Alapos gyakorlattal biró ügyvédjelölt, lehetőleg dr. juris, ki vidéki iroda önálló vezetésére képes, irodámba azonnal belépheet. Német és horvát nyelvet biró előnyben részesül. Legalább tételes szigorlattal és egy évi vidéki gyakorlattal rendelkezők is jelentkezhetnek. Dr. Vargha Gyula ügyvéd, Siklóson (Baranya vármegye. 14340

Gyakorlott ügyvédjelölt, ki németül perfektül beszél, önállóan tárgyal, telekkönyvi ügyekben jártas, április hó 1-én alkalmazást nyer. Ajánlatok eddigi alkalmaztatás és fizetési igény közlésével dr. Sik Lajos ügyvéd, Németujvár Vasmegye czimére intézendők. 14346

Teljes vidéki gyakorlattal biró ügyvédjelöltet keresek azonnali belépésre; fizetési igény és eddigi müködés megjelölendők. Dr. Pintér Miklós ügyvéd, Muraszombat, Vasmegye. 14327

Románul is beszélő, gyakorlattal biró ügyvédjelöltet keresek 160—200 K havi fizetés mellett. Dr. Kozma Antal körösbökényi (Aradmegye) ügyvéd. 14348

Teljesen gyakorlott, önállóan dolgozni képes, doktor juris ügyvédjelölt irodavezetőt keresek. Sajátkezüleg irt s referenciákkal felszerelt ajánlatokat kérek. Dr. Parecz Béla ügyvéd Aradon. 14349

Ügyvédjelölt, önálló munkára képeset, mielőbbi belépésre keresek, Szerbül és románul tudó előnyben részesül. Ajánlatok a személyi viszonyok, képesség, az eddigi gyakorlat és a fizetési igény megjelölésével dr. Zinner Miksa ügyvédhez, Fehértemplomra intézendők. 14351

Vidéki gyakorlattal és tót nyelvismerettel biró ügyvédjelöltet keresek irodám részére. Belépheet f. é. május 1-ig bármikor. Dr. Váradi Jakab ügyvéd, Ipolyságon. 14352

Most jelent meg!

A HATÁLYOS MAGYAR TÖRVÉNYEK GYÜJTEMÉNYE

CORPUS JURIS HUNGARICI 1000—1911

IV. kötete: 1888—1895. évi törvényczikkek.

Szerkeszti, jegyzetekkel és utalásokkal kiséri

Dr. MÁRKUS DEZSŐ

a magyar kir. Curia birája.

Eddig megjelent:

I. kötet: 1000—1873. évi törvényczikkek.

II. kötet: 1874—1880. évi törvényczikkek.

III. kötet: 1881—1887. évi törvényczikkek.

A Márkus Dezső által szerkesztett Hatályos Magyar Törvények gyüjteménye megrendelői az 1911. évi törvényeket tartalmazó kötetet ingyen kapják.

A teljes mű több mint 6000 oldal, hat félbőrkötésben.

Ára 150 korona.

Megjelent

a **Franklin-Társulatnál** Budapest, Egyetem-utcza 4.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20.

Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4.

Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenhetedik évfolyam. 15. szám. Budapest, 1912 április 12.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DÍJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: *Dr. Márkus Dezső*, a m. kir. Curia birája: Az egységes birói és ügyvédi vizsgáról szóló törvényjavaslat. — *Dr. Rácz Béla* jogakadémiai tanár: Esküdtszéki eljárásunk módositásának szükségességéről. — *Dr. Révay Bódog* budapesti kir. járásbiró: Tanulmány német járásbiróságokról. — Különfélék.
Melléklet: Közigazgatási Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Az egységes birói és ügyvédi vizsgáról szóló törvényjavaslat.

II.

A tervezet 7. §-ának első bekezdése szerint a joggyakorlatra bocsátásnak egyik föltétele az, hogy a jelentkező megfeleljen az 1883 : I. tcz. 1. §-ának *a)* és *b)* pontjában megállapitott kellékeknek. (Hasonló rendelkezést találunk a tervezet 14. §-ának második bekezdésében azokról, akiknek joggyakorlatát az ügyvédi kamara tartja nyilván).

Nem tekintve, hogy a törvényszerkesztésnek egyik alapvető szabálya: lehetően kerülni a hivatkozást más törvényre, mivel ez megnehezíti az uj törvény alkalmazását, az idézett törvény módositásakor vagy hatályon kivül helyezésekor pedig zavarokat okoz: az 1883: I. tcz. 1. §-ának *a)* és *b)* pontjára hivatkozás a dolog lényege szempontjából sem szerencsés.

E két pont értelmében ugyanis a köztisztviselő általános minősitése, hogy *a)* magyar állampolgár, ami magától értődik, *b)* gondnokság, csőd alatt nem áll, büntett, vagy vétség miatt vád alá helyezve, vagy általában szabadságvesztés büntetése alatt nincs, nyereségvágyból eredő büntett vagy vétség miatt elitélve nem volt, hivatalvesztésre szóló itélet hatálya alatt nem áll s erkölcsi tekintetben alapos kifogás alá nem esik.

Kétségtelen, hogy e pont tartalma ellen nem tehető kifogás (szövegezésének fogyatékosságát most ne bántsuk). De valóban elégségesek-e az abban fölsorolt kizáró okok? A gondnokság alatt állóról és a közadósról (igy, nem pedig: csőd alatt álló) nem kell beszélnünk. Ámde a feddhetlen élet szempontjából, szabad-e a vád alá helyezés avagy a nyereségvágyból elkövetett büncselekmény kriteriumával beérnünk? Az idézett *b)* pont szövege szerint például — és hányan vannak, akik a jogász legnagyobb diadalát, tudása mélységének igazmérőjét a betükkel való mesteri játékban találják! — a büntett miatt bünvizsgálat alatt álló köztisztviselőnek kinevezhető. Kinevezhető az is, akinek politikai jogai föl vannak függesztve. Az is, aki például az alkotmány, a törvény, a hatóságok, vagy a hatósági közegek elleni izgatás (Btk. 171—174. §§.), hamis tanuzás vagy hamis eskü, szemérem elleni büntett, emberölés, okirathamisitás vagy valamely sulyos hivatali büntett stb. stb. okából volt elitélve, mert az idézett pont szerint csak a nyereségvágyból elkövetett büncselekmény zárja ki mindenkorra a kinevezés lehetőségét. Látnivaló, hogy ez a megszoritás tulságosan szük, ámbár másfelől arra az igazságtalanságra, sőt néha embertelenségre is vezethet, hogy a nyereségvágyból egész fiatalkorban, meggondolatlanul elkövetett, lényegében nem is jelentős vétsége élte fogytáig járó avval a rettenetes erkölcsi büntetéssel jár, hogy az illető sohasem lehet köztisztviselővé, akármilyen tisztességes és rátermett ember vált belőle.

Mindezekből és sok egyéb, itt a rövidség érdekében föl nem hozható okokból, kivánatos lenne az 1883 : I. tcz. idézése helyett azt mondani, hogy a joggyakorlatra bocsátás általános föltétele a magyar állampolgárság és az erkölcsi feddhetlenség, akadálya pedig bármely gondnokság alatt állás — ebben meg van a csődgondnokság is. Az ilyen nagy általánosság lehetővé teszi a legnagyobb szigort ott, ahol arra szükség van, viszont helyt ad a legmesszebbmenő méltányosságnak ott, ahol arra érdemessel állunk szemben.

A 7. §. utolsó bekezdése szerint a tábla elnökének a joggyakorlatra bocsátást megtagadó határozata ellen az igazságügyminiszterhez van helye fölfolyamodásnak. Ez látszóan kielégitő jogorvoslat, közelebbről nézve azonban még sem az.

A joggyakorlatra bocsátás megtagadása életbe vágó kérdés. Az ügyvédi és a közjegyzői pályát, valamint a köztisztviselő pályák többségét teszi lehetetlenné mindenkorra. Az efféle döntést tehát nem szabad a tábla elnökének fölöttes felügyelő hatóságára bizni, amely — könnyen érthetően — csak ritkán fogja megváltoztatni a kiváló állásu és egész bizalmát élvező elnök határozatát. Hanem rá kell azt bizni a kir. közigazgatási vagy még inkább a hatásköri biróságra, ahol a birói függetlenség minden kellékével fölruházott birák mindenkit megnyugtató teljes elfogulatlansággal fogják ezt a kérdést megoldani — hiszen a fejlődés természetes utja a köztisztviselők legtöbb vitás szolgálati és fegyelmi ügyének eldöntését amugy is az erre a czélra megjelölendő független biróság hatáskörébe fogja utalni.

A tervezet 8. §-a a joggyakornoktól legalább három havi járásbirósági és legalább ugyanannyi törvényszéki gyakorlatot követel meg.

Ez rendkivül kevés. A biróságok ügykörének olvasóim előtt jól ismert sokfélesége mellett el sem képzelhető, hogy ebből a három hónapból mire jusson csak annyi idő is, hogy a joggyakornok fogalmat szerezzen az ügyek egy-egy csoportjáról, nem hogy szóra érdemes gyakorlatra tegyen abból szert, — a szembe port hintés pedig bizonyára nem czélja a tervezetnek. Éppen azért legalább egy-egy félévet kell juttatni a járásbiróságnál és a törvényszéknél töltendő gyakorlatra.

A tervezet 13. §-a szerint: «A kir. biróságnál vagy a kir. ügyészségnél töltött joggyakorlat alatt a joggyakornok munkájáért dijazásra igényt nem tarthat».

Ezt a rendelkezést, amely a tervezet legfontosabb ujitásainak egyike, nem szabad megvalósitani. Az államnak nem szabad példát adni arra, hogy komoly, értékes munkát bárkitől ingyen lehessen követelni, — a mi esetünkben pláne olyanokról van szó, akik nagy költséggel, fárasztó tanulással és sokszor keserves küzdéssel jutottak a joggyakorlatra képesitő jogtudorsághoz. Még kevésbbé szabad a polgárai jogegyenlőségét valamint a demokratikus haladást hirdető államnak utját állnia annak, hogy szegénysorsu ember is léphessen a gyakorlati jogi pályára, már pedig a 13. §. csaknem kizárja ennek a lehetőségét, vagy pedig a szegénysorsu joggyakornokot a joggyakorlat idejére emberfölötti küzdelmekbe sodorja, mert valamiből csak meg kell élnie, de azonfelül életmódjában és külső megjelenésében számolnia kell jelen és jövendő társadalmi állásával. Ebből a szempontból a 13. §. nemcsak a legnagyobb mértékben igazságtalan és méltánytalan, de azonfelül még czélszerütlen is, mert mindannyian tudjuk, hogy az államok közéletében nem mindig és nem kizáróan azok végezték a leghasznosabb és legeredményesebb munkát, akik gazdag sorból kerültek fölszinre, hanem tulnyomó részben azok, akiket kitartó szorgalmukkal és akaraterejükkel, sokszor igen nagy nélkülözések árán megszerzett tudásuk és képzettségük juttatott a

legszegényebb sorsból igen fontos és magas vezető állásba. A 13. §. ezeknek a tehetségeknek is érvényesülhetése elől akarja az utat elzárni, már pedig ez az egy érv maga-magában kell, hogy elégséges legyen a szakasz elejtésére.

Hallom az ellenvetést a tervezet megalkotói részéről: Ismerjük mi is az összes érveket, amelyek a 13. §-sal szemben fölhozhatók, nem vagyunk mi sem oly lelketlenek vagy rövidlátók, hogy ne vegyük számba a szegény gyakornokok érdekét, ámde itt nem érzelmekről, hanem pénzről van szó, ez pedig ilyen czélra nincs.

Az idei költségvetés — ezt fogjuk bizonyára hallani a kormány ellenvetéseképpen — a Waisz-alapitványiakon felül, 426 joggyakornok díját irányozza elő egyenként 1000 K segélydijjal, továbbá jogtudor-joggyakornokok pótléka és egy helyi pótlék (150 K) czimén 106,150 K-t, összesen tehát 532,150 K-t. A tervezet szerint azonban csupa jogtudor-joggyakornok lesz, a számuk tehát óriás módon fog emelkedni, ha figyelemmel vagyunk arra, hogy 1910 végén 5081 ügyvédjelölt volt a kamaráknál bejegyezve (még egyszer annyi, mint tiz évvel ezelőtt), ami azt jelenti, hogy (a várható csökkenést is némileg számbavéve) évenként még 1500 joggyakornok elhelyezéséről kell majd gondoskodni, nem is szólva a most dijtalanul működő joggyakornokokról (akiknek számát nem találtam sehol sem kimutatva). Kerek összegben tehát körülbelül 2000 joggyakornokot kellene dijazni, még pedig egyenként legalább 1600 K-val, mert nyilvánvaló, hogy 1000 K-ból lehetetlen megélni és mert a jogtudor-joggyakornok most is annyit kap. Erre a dijazásra tehát legalább 3.200,000 K kellene évenként, vagyis a mai szükséglet hatszorosa. Ennek a szükségletnek pedig nincs fedezete, ugy, hogy a fönn felhozott összes érvek sulyának és igazának elismerése ellenére sem lehetséges a joggyakornokok általános dijazására gondolni. Hogy azonban az igazságügyminiszter mindazonáltal belátja a dijtalan joggyakorlat igazságtalanságát, azt bizonyitja az a tény, hogy 1911-ben és 1912-ben 25—25 dijtalan állást dijassá változtatott át.

A pénzügyi szempont igen komoly ellenvetés, amelyre csak könnyelmü ember válaszol avval a nálunk nagyon szokásos «érv»-vel, hogy bizonyos dolgokra kell pénznek lennie, akárhonnan szerzik avagy avval a még könnyelmübbel, hogy pár százezer korona nem számit a milliárdos költségvetésben. Az efféle éretlen, gyerekes érvekkel nem kell foglalkoznom. Való, hogy állami kiadásaink rohamosan nőnek és hogy ez a szaporodás nincs arányban bevételeink emelkedésével. Igaz az is, hogy a személyi kiadások összege is évről-évre aránytalan mértékben gyarapodik. Mivel pedig minden tárcza keretében akadnak szükségletek, amelyekre ama bizonyos könnyelmü és fölszines politikusok «bárhonnan» előteremtendőnek mondják a szerintük aránylag csekély összegü fedezetet: az efféle többletkiadás együttvéve ujabb nagy számu milliókkal terhelné amugy sem virágzó államháztartásunkat, amelytől mindenki mennél többet akar, amelyhez azonban mindenki mennél kevesebbel akar hozzájárulni. Nagyon érthető tehát a pénzügyi szempontra hivatkozás, amelyet el is kell fogadni, mint döntő tényezőt minden kérdés megoldásánál, amely számba jövő teherrel kapcsolatos.

Bármennyire méltánylom is azonban a pénzügyi okokból fölhozott aggodalmakat, még sem érhetem be velük. Mert akkor, amikor olyan szükségletről van szó, amelynek jogossága és hasznossága, sőt kényszerüsége vitán fölül áll, a reális kormányférfiunak nem szabad csöndes rezignáczióval belenyugodnia a látszó lehetetlenségbe, mert a megoldás nehézsége éppenséggel nem azonos a megoldás lehetetlenségével. Addig kell keresni, mig ráakadunk valamelyes alkalmas megoldásra, olyanra, amely minden komoly érdeket kielégit. Keressünk tehát mi is és azt hiszem, találunk is majd valamit.

Mindenekelőtt gondoljunk arra, hogy a joggyakornokok óriás szaporodása a biróságok munkáját is sok irányban gyorsitani fogja, ami a jegyzők és az elsőfoku birák számának szaporitását is sok esetben fogja fölöslegessé tenni, ahol ez ma ki nem kerülhető. Még inkább áll ez a kezelőszemélyzetre. A joggyakornok szükségképpen sok kezelőmunkát is fog ellátni — kiképzése érdekében is — ez pedig természetesen a szó legtágabb értelmében vett kezelőszemélyzetnek munkáját fogja csökkenteni, illetve létszámának folytonos szaporitását szükségtelenné tenni. Ezen a czimen teljes realitással lehet néhány százezer korona megtakaritására, illetve ugyanennyi több-kiadás megelőzésére számitani, ezeket az összegeket pedig igy az állam megterhelése nélkül lehet a joggyakornokok dijazására forditani.

Ez azonban a több-szükségletnek csak kisebb részét fedezné. A nagyobb részt pedig ugy kell előteremteni, hogy arányosan fölemelik a biróságok tevékenységéért járó bélyeg- és egyéb illetéket, amiből okvetlenül sok millióra rugó bevételt lehet várni.

Magától értődik, hogy ezt a rendkivül nagy herderejü kérdést itt, csak ugy közbeesően, nem akarhatom részleteiben föltárni. Csak annyit jelzek, hogy a birói javadalmazás ki nem kerülhető tetemes fokozása addig is, mig a gyökeres igazságügyi szervezeti reform a létszámot csökkenteni fogja, csakis ilyen módon remélhető polgártársaink terheinek érezhető sulyosbitása nélkül. Olcsónak csak a behajtásnak kell lennie, a perlekedésnek nem — ez a jogszolgáltatás egyik alapvető elve. A perlekedés költségének pedig arányosnak kell lennie — ez egy másik elve. Ámde a mi illetékszabályaink ezt nem valósitják meg. Részletektől most tartózkodni óhajtván, ennek bizonyitására egyelőre talán elég utalnom példaképpen a jegyzőkönyvek bélyegilletékére, amely száz koronán felül határtalan értékig egy korona, ami éppen olyan igazságtalan és észszerütlen, mint az itéleti és a felebbviteli illeték arányosan emelkedő fokozatosságának csaknem teljes hiánya.

Látnivaló, hogy előrelátó, minden lehető szempontot figyelembe vevő igazságügyi szervezeti politikával, amely egyszersmindenkorra szakit a kicsinyes foltozgatás és filléreskedés rendszerével és helyébe bátor kézzel a nagystilü tervek megvalósitásához nyul — másképpen lehetetlen eredményes igazságügyi politikát csinálni —: éppenséggel nem lehetetlen az igazságügyi tárcza bevételeit, bárha közvetett uton, tetemesen gyarapitani és ilyen módon minden méltányos igényt, tehát a joggyakornokok dijazását is, kielégiteni. *Dr. Márkus Dezső.*

(Bef. köv.)

Esküdtszéki eljárásunk módositásának szükségességéről.

A «Jogtudományi Közlöny» 13. számában Lehoczky Sándor kir. törvényszéki elnök ur tollából — a fenti czimen — egy figyelemre méltó dolgozat jelent meg, melyben — gazdag tapasztalatai alapján — találóan mutat az esküdtszéki intézmény fogyatkozásaira, illetve hibáira, megjelölvén azokat a módozatokat is amelyek az orvoslásra megfelelők lennének.

Jóllehet a czikkiró ur a gyakorlati jogászok véleményét angazsálta a tárgyilagosan megirott értekezésben foglaltak igazságának honorálására, mindazonáltal legyen szabad nekem is, mint elméleti jogásznak és kipróbált esküdtnek egy kis garnirunggal szolgálnom az elmondottakhoz.

I. Való igaz, hogy a BP. 364. §-a a gyakorlatban nem vált be. Tulbecsüli az esküdtek befogadóképességét s annyit kiván tőlük, amennyit egy jogászilag nem szakképzett elme produkálni alig képes. Találóan mondja Lukáts (Esküdtbiróság 154. o.), hogy a mi büntetőperrendtartásunk jogi fejtegetése a gyakorlatban «egy akadémiai természetü előadás, egy pár percznyi szaktanfolyam», mely alatt az elnöknek egy sereg jogi fogalmat kell kifejteni az esküdtek előtt, amire ezeknek semmi szükségük sincs s a fejtegetések legtöbbször oly magas szinvonalon állanak, hogy azt az esküdtek, ha megértik is, de meg nem emészthetik.

Finkey is (Tankönyv 454. o.) helyesebbnek tartja a fejtegetés tekintetében az osztrák perrend álláspontját. Szerinte sokkal eredményesebb az oly fejtegetés, mely előbb összegezi a vád és védelem álláspontját s aztán röviden megemliti a törvényeket.

Ma az elnökök — a törvénynek megfelelőleg — a perbeszédek elhangzása, illetve a véglegesen megállapitott kérdések aláirása és felolvasása után (ez a felolvasás is egy teljesen felesleges formaság, czéltalan időpazarlás és végtelen unalmas, néha órákig tartó monoton hivatalos zakatolás) adják meg az általános instrukcziót az esküdtek feladatainak megoldására, amikor a hosszu tárgyalás izgalma vagy egyhangusága teljesen elcsigázza az órákon vagy napokon át üldögélő esküdteket.

Több egynapos tárgyalás esetén a sablonos instrukcziónak naponkénti elmondása mily kellemetlen teher az elnökökre s mily unalmas a több napon át szolgálatot teljesitő esküdtekre.

Mennyivel egyszerübb lenne ez általános kitanitást egyszer, az első főtárgyalás alkalmával, vagy ezt megelőzőleg egy külön

ülésben elmondani és aztán esetleg sokszorositva az esküdtek között kiosztani, vagy termükben kifüggeszteni. Mennyivel üdvösebb lenne az ily előzetes kitanitás, amikor figyelmük, érdeklődésük nincs szétforgácsolva, elméjük nincs telitve a főtárgyaláson történt eseményekkel. És mennyivel czélszerübb és eredményesebb a mai állapotnál, amikor az elnök a főtárgyalás folyama alatt egy-egy tanu vagy szakértő kihallgatása után meglepetésszerüleg kérdi a teljesen tájékozatlan esküdteket, vajjon nem kivánnak-e az illetőkhöz kérdést intézni?

Csak természetes, hogy az előzetesen kioktatott esküdtek — annak tudatában, hogy a bizonyitó eljárás folyamán biztositott jogaik gyakorlatával az ügynek s ezzel kapcsolatban az igazságnak nagy szolgálatot tesznek — egészen más szemmel, fokozottabb érdeklődéssel néznék a tárgyalás alatt álló ügyet — s mint a czikkiró ur irja — fegyelmezettséget, önbizalmat nyernének, birói jellemet öltenének az ekként előkészitett esküdtek.

II. Teljesen osztom a czikknek a BP. 344. §-át illető aposztrofálását is. A recusationális jognak az a módja, ahogyan azt ma a gyakorlati életben nálunk és a külföldön kezelik, óriási luxus, mely amellett még immorális, igazságtalan és indokolatlan is.

Az ügyészt illetőleg luxus és indokolatlan azért, mert az 1897 : XXXIII. tcz. már maga gondoskodik a közérdek megóvásáról azon öt tagból álló vegyes bizottság szervezésével, melynek feladata kellő körültekintéssel az évi lajstromot összeállitani.

De indokolatlan azért is, mert amikor az évi lajstromból a szolgálati lajstromot, vagyis az egyes cziklusra megidézendő 30 esküdtet kisorsolják, e proczesszusra az ügyészség is meghivást kap, ennélfogva módjában áll a közérdek nevében egyik-másik esküdt ellen tiltakozni. Ha tehát a főtárgyaláson mint a közérdek képviselője recusationális jogot gyakorol, nem tesz egyebet egy felesleges, kicsinyes és elkésetten gyakorolt felülbirálatnál. (V. ö. Lukáts: Esküdtbiróság 76. o.) E felfogás mellett szól az is, hogy az ügyészek a legritkább esetben használják e jogukat.

De luxus és czéltalan a vádlott szempontjából is.

Tegyük fel, hogy több a vádlott, mint amennyi a visszavethető esküdtek száma és mindenik védő külön akarja gyakorolni a visszavetés jogát. Példának okáért nyolcz vádlott hat esküdtet vethetne vissza. Miután ilyen esetben a törvény a vádiratban megnevezett vádlottak sorrendjét tekinti irányadónak, a hetedik és nyolczadiknak nem maradna esküdt. Ha tehát egyesek gyakorolhatják, mások, még ha akarják sem gyakorolhatják, ennek daczára azonban a főtárgyalás megtartható, ez csakugyan nem más, mint luxus.

De igazságtalan is, mert az ügyfélegyenlőség elvével sokszor nem is lehet e jogot összeházasitani. Az aggodalom, az ingadozás s ez utóbbiból folyó méltánytalanság ott kezdődik, ahol törvényes rendelkezés hiányában a biró felületességből, vagy kényelemszeretetből, ugy magyarázza a törvényt, amint az a hangulatának leginkább megfelel.

A törvényhozás ugyanis csak arra az esetre gondolt, amikor több a vádlott. De mi történjék akkor, ha több a vádló? Példának okáért magánvádló mellett csatlakozók vannak, vagy a főmagánvádló mellett hirtelen előáll az ügyész a közérdek képviseletében.

Az ilyen eseteknél még ugyan találunk egérutat a BP. 45. §-ának harmadik bekezdése illetve a 44. §. harmadik bekezdésénél, mert a csatlakozót, a vádat képviselő sértett, illetőleg főmagánvádlót az ügyész mellett csak kisegitő hatáskör illeti. A gordiusi csomó azonban ott jelentkezik, amikor az ügyész mellett több főmagánvádló, vagy több pótmagánvádló lép a perbe.

Tegyük fel, hogy egy vádlottal hat sértett áll szemben, akik közül egy képviseli a vádat. A visszavethető esküdtek száma mondjuk 14. Ha most a vádlott mind a hat sértettel szemben viszonvádat emel és a biróság arra az álláspontra helyezkedik, hogy a visszavethető esküdtek felét az ügyész, másik felét a vádlott és a viszonvádlottakká degradálódott sértettek vethessék vissza, ez utóbbiak pedig ezt külön-külön óhajtanák gyakorolni, a biróság meg lenne akadva először a sorrend megállapitásánál, mert nincs vádirat, másodszor feltéve, hogy a BP. 44. §-ának megfelelőleg a jelentkezés sorrendje szerint döntene, az eredeti vádlott csupán egy esküdtet utasithatna vissza, holott kettős joggczime van e jog gyakorlatához. Tehát mennyivel kedvezőtlenebb helyzetbe jön, mintha csak vádlott maradt volna, amikor hét esküdtet lett volna joga visszavetni.

Indokolatlan és immorális pedig nemcsak azért, mert tág teret enged a puszta szeszélynek és a protekcziózásnak, hanem különösen azért, mert a recusationális jog ma többé-kevésbbé egy lélektani spekuláczió nem elfogulatlan, hanem éppen ellenkezőleg elfogult esküdtek nyerésére.

Nemcsak azt utasitják vissza, akinek személyes elfogultságától tartanak, hanem azt is, akinél a vád, vagy védelem álláspontja szerint, az eldöntendő ügygyel szemben különös elnézésre vagy szigorra számitanak.

Ha az ilyen mérlegelések jogi védelmet érdemelnek, sutba kell dobni az egész esküdtszéket.

Téves az a felfogás, hogy e jog mellőzése az intézményt eredetiségéből kiforgatná. Viszont kétségtelen, hogy e fényüzés nélkül az esküdtek fele is elég lenne e nehézkesen mozgó testület müködéséhez, ami az államra is gazdasági előnynyel járna és az igazságszolgáltatást is gyorsabbá tenné.

Hogy a visszavetési jog az esküdtszéki intézménynyel elválaszthatatlan kapcsolatban nem áll, e jog keletkezése is bizonyitja.

Angolországban, az esküdtek hazájában megtudtak enélkül is élni. Illetve ott a visszavetési jog törvényes ok alapján, indokoltan és nem szeszély szerint történhetik. De ebben az esetben a vádlott akár az összes megjelenteket visszavetheti.

A magyar törvényhozás azonban nem az angolokat, hanem a francziákat utánozta. Már pedig a franczia esküdtszék még az «alapgondolat» tekintetében is eltér az angoltól. Ugyszintén a visszavetési jog karakterisztikumát illetőleg is tátongó különbség van a két eljárás között.

Angliában annak a processuális felfogásnak volt egy elhaló utóakkordja, hogy a jury bizonyiték, illetve védelmi eszköz vádlott részére, mig Francziaországban a szenvedélyek harczában kiforrott ama politikai alaptételnek volt a konzekvencziája, hogy a büntető törvénykezés a népé s annak gyakorlása olyan polgárokat illethet, akik csupán szubjektiv meggyőződésüket követhetik. Itt a visszavetési jog magva a kormánynyal szemben túllojális birák iránti bizalmatlanság volt.

Azok az inditó okok, melyek Francziaországban, annak idején, a visszavetési jogot indokolttá tették, nálunk semmi igényre számot nem tarthatnak.

A magyar esküdteket nem lehet vádlott választott biróságának tekinteni. Ők, ellentétben franczia kartársaikkal, nincsenek felhatalmazva arra, hogy csupán szubjektiv érzelmeiket kövessék. Esküjökben kétszer is előfordul, hogy «a törvényt megtartják» s a «törvény értelmében» határoznak. Ennélfogva indokolatlan, hogy velük szemben alaptalanul bizalmatlansággal viseltessenek, s őket csupán ötletszerü szeszélyből a visszavetéssel meggyanusitsák, hogy ők a konkrét eset elbirálásához a szükséges képességgel és lelkiismeretességgel nem birnak.

Végül az a mód sem nyujt alapot a bizalmatlanságra, ahogyan az esküdti tisztségre hivatottakat nyerjük, mert az 1897 : XXXIII. tcz. rendelkezései szerint az esküdtjelölteket eléggé megrostálják ahhoz, hogy velük szemben aggodalmunk ne legyen. És ha mégis egyik-másik esküdt ellen a mellőzésre alapul szolgáló körülmények forognának fenn, adott esetben olyan formában lehetne azt az illető esküdt ellen indokoltan érvényesiteni, mint a szakbiróság bármely tagja ellen. Ha ez a mód a biróra nem sértő, az esküdt sem veheti érzékenyen.

III. Végül a kérdéseket illetőleg, azok egyszerüsitése kivánatos lenne, mert tényleg nagyon szövevényesek.

A vádbeli cselekménynek a törvényes tényálladéki elemekkel való körülirása nehézkessé, megemészthetetlenné teszi a kérdéseket. Lehet-e csodálni, ha a józan — vagy ha ugy tetszik laikus — észjárás fennakad a jogászilag agyonmesterkélt szörnymondatokon, amikor ezek perrendszerü szerkesztésénél sokszor a gyakorlott, hivatásos biró tudománya és ügyessége is csődbe jut.

A jogi disztinkczióktól duzzadó kérdések nehézségét azonban csak ugy kerülhetnők el, ha a büntetőjogban az egyes deliktumok tényálladékának körülirása egyszerüsittetnék. Mig a kérdések tömkelegét redukálhatnók azzal, hogy az abszolute semmi adattal nem támogatott kérdést visszautasitanák. A biróság sok esetben maga is — akaratlanul — hozzájárul a törvénybe ütköző verdik-

tek hozatalához azzal, hogy védő inditványára olyan ok iránt is kérdést intéz az esküdtekhez, melylyel sem a vádlott nem védekezett, sem a főtárgyalás támpontot nem nyujtott.

A mostani praxis a legtöbb helyen az, hogy a védő egyszerüen a §-ok számát sorolja fel, melyekre a kérdés feltételét kéri. És a biróság — amennyiben törvényből meritett ok alapján nem utasithatja vissza — a proponált kérdéseket felteszi.

Egyszerübb és helyesebb lenne, ha a védőnek meg kellene jelölni azokat a — főtárgyalás adataiból meritett — körülményeket, melyekből a beszámitást vagy büntethetőséget kizáró ok fenforgására következtet. Ha ezt indokolja, tessék feltenni, ha a BP. 361. §-a utját nem állja. Az azonban lehetőleg kerülendő lenne, hogy pl. egy szándékos emberölésnél, a Btk. 76., 79. és 281. §-ai szerint is tétessék fel kérdés, csupán azon az alapon, mert a védő minden ok nélkül felhivta e rendelkezéseket.

Az elnök urnak a kérdések egyszerüsitésére vonatkozó propozicziója mindenesetre csökkentené a terhet és gyorsitaná az ügy elintézését. Én azonban — de lege ferenda — még tovább mennék és a beszámitást, büntethetőséget kizáró okokra a kérdések feltételét mellőzendőnek, egyben azonban a felmentő verdiktek indokolását tartanám kivánatosnak. Még pedig a legegyszerübb módon. Pl. «Bünös-e vádlott K. P. abban, hogy Miskolczon 1912. évi január hó 20-án N. E.-t szándékosan, amely szándékát azonban meg nem fontolta, megölte?» Nem, mert vádlott a jogos védelem határát félelemből lépte tul, vagy mert öntudatlan állapotban volt, stb.

Aztán feltétlenül kivánatos volna a szavazatok arányának egyszerübb és logikusabb megállapitása is. A Curiának 86. számu döntvénye megállás a féluton. Micsoda ráczió van abban, hogy a jogos védelem tagadásához hétnél több nemleges szavazat kell, mig a jogos védelem határai tullépésének a megtagadásához elég a szavazattöbbség. Vagy pl. a kisérlettől való önkéntes elállás megállapitásához elég a szavazattöbbség, ellenben a Btk. 281. §-ának harmadik bekezdésében meghatározott deliktum esetén annak a kérdésnek eldöntéséhez, hogy vádlott a házastársán követte-e el az emberölést, legalább nyolcz szavazat szükséges a BP. 368. §-a szerint. Vagyis e §. szerint külön kérdésben kell az esküdtekkel eldöntetni, hogy a sértett vádlottnak házastársa-e, miután a 281. §. harmadik bekezdése az első ponttal szemben sulyosabb büntetési tételt állapit meg, melyre külön kérdés szövegezendő és a sulyosabb büntetési tétel alkalmazását maga után vonó ok megállapitásához legalább nyolcz igenlő szavazat adandó.

Ezek volnának az esküdtszék ama hibái, amelyeket lehetne és mielőbb kellene is orvosolni.

Dr. Rácz Béla,
jogakadémiai tanár.

Tanulmány német járásbiróságokról.*

Van ennek a biróságnak egy ujonnan felállitott kiváló kisérleti szerve, mely a szorgalom és az egyéni becsvágy rendkivüli horderejü rugóira van fektetve és amelyre az osztrák igazságügyminiszteriumban, ahol igazságügyszervezeti dolgok iránt kérdezősködtem, dr. *Hermann* Rudolf miniszteri titkár, ki ezen ügykezelési és egyszerüsitési ügyek előadója, igen kitünő gyakorlati érzékre valló megjegyzések kapcsán, különös nyomatékkal fölhivta érdeklődésemet.

Ez a belvárosi járásbiróság: iróosztálya. *(Schreibabteilung.)* Érdekesnek találom ezen osztály szervezetének és müködésének főbb adatait a következőkben ösmertetni.

Elsősorban is ebben az iróosztályban csak olyan *gépirók* nyernek alkalmazást, akik a gépirást oly kifejlesztett mérvben birják, hogy a *hivatalos órák* keretén belöl, naponta husz teljes *iv-oldalt* (= 5 iv) irni, vagy nyolczvan egyoldalu *nyomtatványt* (Formular-Blankett) *kitölteni* képesek.

Akik 3 havi beosztási időn belöl ezt a munkamennyiséget el nem érik, nem hagyhatók meg az osztályban.

Tulórában való dolgozás elvileg el van tiltva és a *munka a hivatalos órákra korlátozandó.*

Az irásmunkát a hivatalos helyiségekben kell elvégezni és nem szabad haza vinni.

Az irodai személyzet beosztása ebbe az iróosztályba csak oly időbeli elhatárolással történhetik, hogy további kiképzésük lehetősége ezáltal csorbát ne szenvedjen.

Jól megjegyzendő, hogy a *gépirás tökéletes birása, minden* irodai alkalmazott *jó minősitésének előfeltétele.*

Ebből folyólag az a nagyon észszerü és elösmerésre méltó intézkedés áll fönn, hogy még azoknak is, kik nincsenek *hosszabb időre* az iróosztályba beosztva, *mód adandó,* hogy évente legalább *egy hónapi* beosztatással az iróosztályban magukat a gépirásban *tökéletesen kiképezhessék.*

Ezek után természetesnek kell találni, hogy az irodai személyzet *minősitési táblázatában* is kitüntetendő, hogy be voltak-e osztva ebbe az iróosztályba és *mily mérvben járatosak a gyorsirászatban, gépirásban,* tollbamondásra való irásban és a nyomtatványok kitöltésében.

A biróság egyes osztályai és az iróosztály közti *érintkezés,* nyilván a tisztviselők ide-oda futkosásának elkerülése okából, *kizárólag* egy ilyen rendeltetéssel alkalmazott *hivatalszolga* által történik. Ez $^{1}/_{2}$9 óra reggeltől kezdve $^{1}/_{2}$3 óráig bezárólag, pontosan minden $^{1}/_{2}$ órában *köteles az összes irodai osztályokba* (jegyzői irodákba) bemenni, onnan az esetleg leirandó ügydarabokat elhozni és illetve az elkészült leirásokat visszavinni. A jegyzői irodák maguk részéről gondoskodni kötelesek, hogy a leirásra kész elintézések elvitele késedelmet ne szenvedjen.

Sürgős darabok *vörös fedő-boritékba* helyezendők.

Ha valamely darab *azonnal* leirandó (esetleg, mert a fél vár a leirásra), a biró ezt a jelzést *vörös irónnal* rájegyzi a darabra.

Az ilyen darabot a kihordó szolga mellőzésével, a jegyzői iroda egy alkalmazottja is beadhatja azonnali elintézésre az iróosztályba.

*

Az irodai osztályok (jegyzői irodák) rendszeresitett munkaanyaga a következő: a *makacsági* jegyzőkönyvek teljes kitöltése,* különböző *idézések kibocsátása* és más hasonló *nyomtatványok kitöltése,* melyekbe csak kevés szöveg és szám irandó; a boritékok irása, a tisztázatok *egyeztetése* és a birósági *pecséttel* való ellátása.

Minden *másnemü* nyomtatvány kitöltése és az egész oldalra terjedő tisztázások eszközlése az *iróosztály* feladatát képezi.

A kitöltendő kellő számu nyomtatványokkal a kérdéses ügyiratokat a jegyzői iroda köteles fölszerelni.

Kisebb iráshibák, melyek az egyeztetés alkalmával a kiadmányokban találtatnak, maga a jegyzői iroda által, minden egyes kiadmányi darabon kézirással, téntával javittatnak ki.

Nagyobb hibákat és esetleges *szövegkihagyásokat,* azonban már az iróosztály köteles pótolni.

Rendkivül jellegzetes, hogy az iróosztályra *szabályként áll az, hogy minden ügydarab, amely valamely nap déli 12 órájáig az iróosztályba adatik, még aznap elintézve a jegyzői irodába visszakerüljön.* Ha pedig ez valamely okból nem volna lehetséges, az iróosztály vezetője köteles erről az iroda főnökének *(Kanzleivorstand),* azonnal jelentést tenni, aki egy *kisegitő munkaerő* beosztásáról köteles gondoskodni. Ez mindenesetre oly gyors ügymenet és a jogkereső közönségre nézve olyan eszményi állapotot teremt, hogy kalapot kell előtte emelni...

*

Az iróosztály alkalmazottai *nem válogathatnak* a darabokban, hanem kötelesek *sorszerint* elővenni a leirásokat, amire nézve igen pontosan intézkedő részletes szabályok (különösen a biróság irodafőnöke által havonta három izben teljesitendő *ellenőrzőpróbák!)* állanak fönn. Csupán igen nagy terjedelmü fogalmazványok (p. o. hosszabb itélet másolása) tekintetében állapithat meg a biróság főnöke *általában,* vagy *egyes* meghatározott *esetekre* vonatkozó kivételt.

A gépiró rendes *heti munkája,* a már jelzett kulcs szerint, 120 *teljes oldal,* vagy 480 *nyomtatvány* oldal gépeléséből áll. Egy irott oldalnak legkevesebb husz sornyinak és az egyes sorok hosszának legkevesebb 15 cm.-nyinek kell lennie.

Az igazságügyigazgatási bölcsesség és előrelátás ezen a ponton azután ott jelentkezik, hogy azért a munkamennyiségért,

* Befejező közlemény. — Az előbbi közl. l. a 2., 5., 6., 7., 9., 11. és 12. számokban.

* Ha az itélet a kereseti kérelemnek megfelelőleg lett meghozva, elégséges a jegyzőkönyv végén ez a *megjegyzés:* «a biró az alperest a kereseti kérelemhez képest marasztalja».

amelyet a gépiró tisztviselő ezen munkaátlagon *felül* végez: *jutalmazásban* (Remuneration) részesül, melyet az arra jogosult jutalomdij *(Prämie)* alakjában kap meg.

A *többlet-munka* kiszámithatását illetően pontosan meghatározott *munkaegységek* vannak megállapitva és a kötelező munkaátalányon felül (480 egység, azaz a hatszor vett: napi 80 munkaegység) elért minden heti munkaegység *többletért*, a gépiró négy fillér jutalmat kap. Hogy azonban szabálykijátszások és visszaélések ne történhessenek, nyomatékkal ki van mondva, hogy *a két napon tul* el nem intézett darabért nem lesz jutalmazás fizetve.

Vasár- és ünnepnap azonban e határidőbe nem számit. *Rosszul készitett* darabok sem számithatók be a jutalmazást eredményező összmunka-mennyiségbe és az elrontott darabok ujrairása esetén csak a *jól elkészitett* kiadmányok számitanak.

Eme első pillanatra talán bonyolultnak látszó, valójában azonban igen egyszerü rendszer kiegészitő mozzanata az, hogy az iróosztályban végzett munkamennyiségről, az *iróosztály vezetője*, pontos *kimutatást* készit, melyet *minden gépirónak joga van megtekinteni*. Ami az emberi természetben rejlő gyakori belviszályok és a főnökkel szemben gyakorta lappangóan hangoztatni szeretett kedvezési s egyéb ily gyanusitásoknak, szerencsés módon megoldott kizárásával egyenlő.

A jutalomdijak *hetenként* fizettetnek ki, az arra igényjogosult gépiróknak a szabályszerü heti *leszámolási jegyzékek* szerint.

*

Ezen iróosztályon kivül, van ennél a biróságnál még egy más, teljesen ujszerü és már az első kisérletek nyomán is itt pompásan bevált külön osztály, t. i. egy *diktáló-osztály*, melyben csak olyan munkaerő (Diktatschreiber) nyer alkalmazást, aki a rendes hivatalos időn belül 20 irott oldalt képes helyesen és lehetőleg *hiba nélkül* tollbamondásra géppel irni, vagy ugyanezt a munka mennyiséget gyorsirászatilag (sztenogrammba) fölvenni és azt azután gépirásilag is átültetni. Azoknak az alkalmazottaknak, akik ebbe a kitüntető jellegü osztályba kivánnak bekerülni, tehát egyrészt tökéletesen kell gépirni tudniok és másrészt teljesen tisztában kell lenniök ugy a szótannal (ortographia), mint nem kevésbbé a pontozatok (interpunktiók) helyes és szabatos alkalmazásával. Vagyis, — hogy ugy mondjam — ezeknek a tisztviselőknek mintegy *minősitett intelligencziával* kell birniok, hogy az alkalmaztatás alapfeltételeinek megtudjanak felelni, tehát hogy az ottani szolgálatba, az intézőség részéről, egyáltalában beállithatók legyenek.

Látnivaló mindebből, hogy az volt a szervező hatóság czélgondolata, hogy a *legválogatottabb* tisztviselői anyag álljon eme, a segédmunkás intelligencziája által is gyorsabbá és sikeresebbé tehető legértékesebb birói müködés kifejtéséhez, t. i. az itéletek tollba mondásához, a birói kar rendelkezésére.

*

Ilyen kellékek mellett kézenfekvő az is, hogy akik az ezen osztályba jutni igyekezők közül *gyorsirászatot* is tudnak, az alkalmaztatást illetően előnyben részesülnek.

A foglalkoztatás tekintetében, a munkaerő kihasználása szempontjából jellemző, hogy amennyiben a diktátumiró nincs éppen tollbamondás fölvételével, vagy ilyennek földolgozásával elfoglalva, ugy köteles részt venni az *iróosztály rendes munkájában*. Amennyiben azonban valamely biró azt az óhajtását jelzi, hogy ő tollba akar mondani, köteles az illető diktátumiró munkáját az iróosztályban *azonnal* félbeszakitva, a tollbamondás megejthetése végett, a biró rendelkezésére állani.

A rendszert illetően, a berlini és a bécsi diktálási intézmények között a különbség csupán az, hogy *Bécs* előbbre van annyival Berlin fölött, hogy ezt az egész birói tollbamondási tevékenységet, a berlini esetlegességen álapuló, egyéni igénybevételen felül, egy sajátos, ujszerü és kitünően kiépitett rendszerré, *osztálylyá* fejlesztette. És éles szervező érzékkel ehelyütt azon vannak, hogy ezt a rendszert, a tényleges szükséglet s az okszerü használhatóság irányában még tovább, és még tökéletesebbé fejlesszék.

*

A *diktáló-helyiség* zajmentes «területi» elhelyezésére nézve azonos intézkedések vannak Bécsben is mint Berlinben.

A világos munkahelyiség ezenfelül eléggé kényelmesen is van berendezve és az utánlapozás könnyebb lehetővé tétele okából, a leginkább használt osztrák *törvényekkel* van fölszerelve.

*

Az *előjegyzés* Bécsben is, a birák részéről egy a diktálóhelyiségben e czélból kitett fekete *táblán* történik. Azonban itt az előjegyzést illetően az a nagyon helyesen kigondolt rendszabály áll fönn, hogy amennyiben egy biró az előjegyzett idő *eltelte* után egynegyed óra alatt, a tollbamondást meg nem kezdi, megtörtént *előjegyzése hatályát* veszti és a diktátumiró ezt a körülményt a sorban következőül előjegyzett birónak tudomására hozza.

Az irógépen csak már *végleges jellegü* határozatok veendők fel, amelyekről átütés utján mindjárt megfelelő számu másolatok is készittetnek.

Olyan tervezetek, melyeken még mindenféle *javitások* eszközlése szükséges, nem géppel, hanem gyorsirászatilag veendők föl.

Az iróosztály rendeltetésszerüen csupán a *birák* számára van fölállitva.

Jegyzők és gyakornokok csupán a biróság vezetőjének engedelmével használhatják ezt az osztályt.

*

Az osztrák cs. kir. igazságügyminiszternek: 1911. évi ápr. 27-én 9359. sz. a. kiadott rendelete alapján, *kisérletképpen*, a diktátumirók részére is, bizonyos körülmények fenforgása esetén *jutalomdijak* fizettetnek. Ez a körülmény elsősorban is abban áll, hogy a diktátumiró, a már ismertetett irási föltételeknek teljesen megfeleljen, vagyis tökélyre vitte légyen a gyors és gépirást. Ennek az alapvető körülménynek fenforgását, a biróság vezetője állapitja meg.

Ez a diktálási jutalomdij *irógépelt oldalakként* fizettetik. És pedig minden irógépelt oldal után, melyet a diktátumiró, akár tollbamondásra, akár saját, vagy idegen sztenogrammból irógépen átültet.

A jutalomdij *nagysága* oldalankint *négy* fillér, amely egészen különálló valami az iróosztályban fizetett jutalomdijtól, melyre tehát a diktátumiró emellett és ezenkivül is pályázhatik.

*

Megmutatták nékem azt a táblázatos kimutatást *(grafikont)*, amelyet a biróság vezetősége az iróosztályban végzett napi, illetve heti munkáról készittetett és saját szemeimmel láthattam azt a számokban szinte hihetetlennek mutatkozó emelkedő irányzatot, amelyet a leiró tisztviselők az iró- és diktálóosztályban, mint többletmunkát végeznek és *képesek* végezni azóta, mióta a jutalmazási rendszer ebben a serkentő és valóban számbavehető anyagi eredményt nyujtó mai formájában be van hozva. Érdekes volt ebben a vonalszerü táblázatban megfigyelhetni, hogy mig a munkavonal a dijazási rendszer behozataláig, a szigoruan megszabott legkisebb átlagmunkamennyiség vonalán halad és a fölé csak igen-igen kissé, szinte véletlenül emelkedik, de sokszor alája is zökken, a jutalmazási idő beálltával naptárszerüen, hirtelen, mintegy a fensik felé magasan kiemelkedő hegyóriás, szökik föl a munkamennyiséget jelző vonal, hogy aztán egyenletesen megmaradjon ezen, az előbbi tevékenység mellett egészen érthetetlen magasságban, melyből, mint egyes még magasabb csucsocskák a «*rekord munkateljesitések*» emelkednek ki.

Akárhogy is gondolkozzék valaki a kötelességteljesités egyformán kötelező módjáról: ez elméleti okoskodás. Aki nem a papirforma szerinti, hanem az élő és főképpen a szerényen javadalmazott emberrel és a való élettel számit, az kell, hogy helyesnek felösmerje annak az igazságnak horderejét, hogy az *érdek* az, amely az emberek munkaerejét, munkakedvét pezsgésbe hozza és amely őket nagyobb munkakifejtésre ösztönzi. Az érdek lehet erkölcsi vagy anyagi, jobb és gyorsabb előmenetel, vagy jobb javadalmazás. A tény az, hogy az a munkaadó, aki ebből a szempontból is átérti alkalmazottai helyzetét, igen csekély áldozattal jobban jár, mint az, aki ettől az élmélettől bármi okból elzárkózik.

A kereskedelmi életben vegyünk például egy női divatáru nagykereskedőt. Köztudomásu, hogy a divatczikkek értéke a divat változtával rohamosan csökken, azok majdnem elértéktelenednek és a kereskedő raktárának leltári nehezékét képezik. Hogy egész világosan megértessem a példát, mondjuk: női

«blouse»-okról van szó. A kereskedő a divatját multa árujától mindenképpen szabadulni igyekszik. De hogyan? Az maga nem elég, hogy a czikk árát a régi ár feltüntetésével tetemesen leszállitja. Ez legfeljebb csak izgatja a vevők vételkedvét, de magát a vételt még nem létesiti. A dolog természetében rejlik, hogy a segéd is jobban szeret uj, divatos czikkekkel kedvezni a vevőknek. A jó gazda tehát fölkelti segédjének különös érdeklődését a csak helyet foglaló maradványáru kiárusitása okából és a kérdéses czikk eladási árának bizonyos százalékát eladási-prémium gyanánt állapitja meg. Igy az alkalmazott saját érdekében jövedelmének fokozása okából minden ékesszólásával azon lesz, hogy éppen a jutalomdijas darabok kerüljenek eladásra. Mindkettő jól jár. A kereskedő kiárusitja az értéktelenné vált árut, az alkalmazott rendkivüli jövedelemhez jut.

*

Nézzük most a példa kapcsán ezt a különösen a mi jogszolgáltatási viszonyaink szempontjából is felettéb fontos és csaknem állandóan napirendszerü kérdést közelebbről.

Leirási hátralékok vannak egy biróságnál. Megszüntetése végett, ha *megszoritja* a vezető a személyzetet és az ügyviteli szabályokban biztositott joga alapján, hosszabb hivatalos órát kényszerit reájok, a személyzet zugolódik, kedvetlen, «amerikázik», az ideiglenes dijnoki személyzet rövidesen megszökik.

Szaporitja a vezető a munkaerőt, igaz, nem zugolódik senki. A rendes személyzet azonban ugy gondolkodik, hogy a hátralék megszüntetésén dolgozzék a *kisegitő* és enyhébbre veszi a saját munkáját is. Ez tapasztalati tény. A kisegitő pedig, akinek ez az egész állapot amugy is csak ideiglenes és akinek sokszor még éppen az az *érdeke* is, hogy a hátralék mentül tovább álljon, hogy reá szükség legyen, hogy tovább megmaradjon a kenyere, ugyancsak nem fogja magát törni a munkával...

Pedig a kisegitő dijnokok fölvétele pénzbe kerül. Két-három dijnok, két-három hónapra 3—500 K-ba is belekerül. Ha ehelyett a felügyeleti hatóság egy ilyen előállott hátraléki esetben azt mondaná a vezetőnek: Ime, itt van 400 K. Tessék a személyzet közt kiosztani, ha a hátralékot egy hónap alatt feldolgozza. Ha ahhoz van kötve a kiosztás, hogy a hátralék fel van-e már dolgozva, egy-két hét alatt annál a biróságnál nincs egy szál hátralék, mert az a szegény tisztviselő, akinek az a jutalom ugy jön, mint a mennyből pottyant manna, hazaviszi hátralékdarabjait, ir délután, este, befogja a munkába feleségét, gyermekeit, teljes igyekezetével *ledolgozza* a munkát, hogy a kapott pénzen a feleségének, gyermekeinek meg magának is vehessen valamit, amire nyilván már rég vágyott, de ami a rendes jövedelméből egyáltalában nem futja.

*

Csak a helyesen átértett és alkalmazott *érdekelmélet*, még az állami szolgálatban is, az a valami, amelylyel a rendesnél, a szükségesnél, a szorosan vett kötelességszerü munkánál jobbat és többet lehet elérni és éppen ezért talán kissé kimeritőbben — mint lehetett volna — találtam szükségesnek ezt a szempontot kidomboritani, amely Bécsben oly pompásan bevált, hogy ott azon gondolkodnak, hogy miképpen hasznosithatnák ezt a rendszert más téreken is. Ez az igazi józan, okszerü és főként *gazdaságos* gazdálkodás. És ezért van igazuk azoknak, akik a mi állami szolgálati viszonyainkra alkalmazva, azt szokták mondani, hogy *jól fizetett* tisztviselői karral, fele létszám mellett is lehetne igazgatni az országot.

És különösen, ami a mi kezelő-tisztviselő karunkat — anyagi szempontból — illeti, ezek ma valóban ugy vannak javadalmazva, hogy ahhoz, hogy éhen haljanak, sokat kapnak, de ahhoz, hogy *éljenek*, tisztességesen megélhessenek, keveset.

Ezek a birósági tisztviselők, tehát csaknem kivétel nélkül, délutáni *mellékfoglalkozásokban* vannak részben, ügyvédi irodákban, szövetkezeteknél, egyesületeknél és ki tudná még mind megmondani, hol mindenütt. Azonban a dolog ugy fordul, hogy idővel a délelőtti állami foglalkozást kezdik mellékfoglalkozásnak nézni, mert hisz a biztos megélhetést az a *többlet* adja, mit a délutáni alkalmazásban keresnek és a délelőtti foglalkozás tudatukban egy kényszerü szükséges rosszá válik, amin tul kell esni, hogy a délutáni megkezdhető legyen, és amelynél nem szabad tulságosan kifáradni, hogy a kellő munkaerő a délutánira teljességben megmaradjon.

Ezért elemi csapás a kezelő tisztviselőre nézve egy hivatalos idő meghosszabbitás, mert nem lehet idejében megkezdenie a délutáni foglalkozást és ezért nem járhat be a tisztviselő — kivételesen sem — az *egyfolytábani rendszer* behozatala óta, délután a hivatalába, mert elveszitené délutáni foglalkozását.

Javadalmazzuk *jól* ügykezelésünk tisztviselőit. Biztositsuk megfelelő állásbeli és javadalombeli *előhaladásukat*.

Jutalmazzuk őket kiváló jó szolgálataikért és ilyenek fejében helyezzünk nékik számottévő jutalmakat kilátásba. Akkor a munka az egész vonalon simán fog haladni.

Amint a német szólam tartja: Wer gut schmiert, fährt gut...

Ez alól az aranyigazság alól az állam, mint munkaadó sincs kivéve alkalmazottaival szemben.

*

Hogy egy-két gyakorlati adattal reá világitsak még a belvárosi járásbiróság irósztályának működésére, utalva az előbb ösmertetett s a biróság személyzeti és ügykörét megvilágitó számadatokra, a következőket közlöm.

A biróság irósztályában: három állandó gépiró működik jelenleg.

Egy végrehajtást elrendelő végzés megfelelő példányszámban való kiállitása: háromnegyed perczig tart. Ezt illetően azonban meg kell jegyezni, hogy a leiró ezt a végzést nem irja le, hanem voltaképpen önállóan *elkészíti*, mert a végzés' *fogalmazványa* csupán egy, a végrehajtási kérvény első példányára reáütött kis bélyegzőből áll. P. o. *ingókra*, belföldön foganatositandó végrehajtásnál a bélyegző tartalma ez: «Bewilligt Form. No. 156. Kosten: 12 K. 85 h. Executionsgericht Lemberg S. I. Datum».

Bewilligt — azt jelenti, hogy a birói iroda a végrehajtást azon mód, mint a követelés az itéletben, vagy egyezségben meg van állapitva, engedélyezi.

A Form. No., az alkalmazandó nyomtatvány szabályszerü kezelési számát jelzi, melyet a végrehajtási kérvény és az elrendelés alapjául szolgáló birói határozat kapcsán, a jegyzői iroda köteles *megfelelő* pontos számu példányokban az ügyiratokhoz szerelni. A *Kosten* (költség), a birói iroda által a végrehajtási kérelemért megállapitott költséget tünteti föl.

Az *Executionsgericht* pedig azt a birói hatóságot jelöli meg, mely a végrehajtás foganatositása okából megkeresendő.

Ilyen, a leirók által a gépelés alkalmával önállóan határozat formájába alakitott végrehajtási utasitás: 17 van, a különböző módon elrendelendő és foganatositandó szokványszerü végrehajtási válfajoknak megfelelően. A kezelési utasitásban, mely vegyileg sokszorositott példányokban minden biró és tisztviselő birtokában megvan, az egyes esetek elkészitési módja is részletesen föl van dolgozva.

Egy makacssági — itéletnek az előirt bélyegzőbőli átültetése (nyomtatványra) egy perczet igényel.

A gyorsaság nem boszorkányság!

Hozzá kell itt még tenni azt, hogy az irósztály számára egészen különlegesen kieszelt gyakorlati jellegü nyomtatványok (73 darab) vannak rendszeresitve az ujabbi törvényi és ügyviteli átdolgozások alapján. (Neu aufgelegte Formulare).

Ezek három jelképes oszlopból (Kolonne) állanak. Az egész szöveg ugy van czentiméternyi pontossággal elrendezve, hogy az ujabb rendszerü irógépeknek ugynevezett «Kolonnen tabulator»-ja a nyomtatványok gyorsabb kitöltése számára fölhasználható legyen. T. i., ha a gépiró a kérdéses oszlopokba valami szöveget be akar vezetni, nem kell az irógép ugynevezett «kocsiját» a kezével a nyomtatvány megfelelő helyéig tólni, hanem a tabulatorra eszközölt egyszerü *nyomás* alapján, a «kocsi» magától ugrik a megfelelő helyre.

Ezzel az eljárással igen sok időt takaritanak meg Ezen nagyon bevált rendszer folytán, az irógépkereskedők a birósági szolgálatra, szánt ujabb *(látható irásu)* gépeiket tényleg már ezen hármas beosztásnak megfelelőleg készittetik el. Az 1911 január 4-én kelt 9807/10. sz. osztrák igazságügyminiszteri rendelet kivánatosnak mondja hogy az irógépek és formulárék: alaknagyságra lehetőleg *megegyezzenek*.

*

Amint igen mértékadó helyen mondották, a három gépiró a belvárosi biróságnál 15 leirót pótol és 16,000 K. évi *megtakarítást* érnek el alkalmazásuk által.

Az irógéposztályok üzemszabályzatát, az irógép nyomtatványainak jegyzéke kapcsán, az igazságügyminiszteriumnak: 1911 október 28-iki rendelete (I. M. V. Bl. No. 52.) tartalmazza, mely a bécsi cs. kir. udvari és államnyomda kiadásában jelent meg.

*

Befejezés.

Hogy a tanulmányok nyujtotta végső következtetéseket levonjam, azokat a következőkben vélem röviden megállapithatónak:

1. Igyekeznünk kell járásbiróságainknál a *kezelői anyag* kitünővé *fejlesztésével*, az összes nem birói teendők elvégzésére, ezen *kezelő tisztviselői* kart *érettté* és a kezelés minél tökéletesebb fokon való *egyszerüsitése által* erre *képessé* is tenni, mert ebben van az *állandóság* és egyöntetüség biztositéka.

2. Be kell vezetnünk *a jegyzőkönyvvezetők kötelező* alkalmazását az elsőbirósági polgári jogszolgáltatás egész vonalán.

3. A *birói munkaerőt* a legtisztább értelemben vett *itélkezéssel* foglalkoztassuk csupán és ezen a szerzett tapasztalatok révén folyton értékesebbé váló eszmei-erőt, csak gazdaságosan használjuk föl s ne engedjük elhasználni, vagy tönkre menni időnek előtte.

4. Nyissunk tért a birósági szolgálatban, a *modern* kor emberi munkaerőt kimélő intézményeinek.

Dr. Révay Bódog,
budapesti kir. járásbiró.

Különfélék.

— **A miskolczi akasztásról** f. é. márczius 22-iki számunkban irt közleményünkhöz a következő helyreigazitást kaptuk:

«Becses lapja márczius hó 22-iki számában «A miskolczi akasztás» czim alatt megjelent közleményben foglalt azon állitással szemben, hogy birósági alkalmazottak egyes üzletekben a Regula Ede kivégzéséhez szóló belépőjegyekkel fizettek, kérem: sziveskedjék közzétenni, hogy a közleménynek bárhonnan átvett ezen állitása a valóságnak meg nem felel. A miskolczi kir. törvényszék birói kara nevében *Lehoczky Sándor* kir. törvényszéki elnök.»

A fenti czáfolatnak készségesen, sőt örömmel adunk téret, mert mélyen resteltük volna, ha az általunk *napilapokra való hivatkozással* regisztrált hir czáfolatlanul maradt volna és csak azt sajnáljuk, hogy a helyreigazitás nem azonnal, azon közlemények megjelenése után jelent meg, amely esetben elesett volna a mi feltételesen tett megjegyzésünk is.

A kivégzésen történt egyéb inczidensekre nézve sem a kir. ügyészség, sem a rendőrség részéről semmiféle czáfolat nem tétetett közzé.

— **Az árvaszékek köréből.** Árvaszékeink nagy administrativ jelentőségük mellett igen jelentékeny jurisdikczióval is vannak felruházva, sőt a tisztán közigazgatási jelentőségü ügyekben is gyakran fordul elő nehéz és kényes jogi kérdések elbirálása. Ehhez viszonyitva azonban az «ülnököknek» nevezett árvaszéki birák minősitése vajmi alacsony, mert ily tisztségre való kinevezéshez törvényeink értelmében elegendő az államtudományi államvizsga letételének kimutatása.

És ha utóbbi időben a harmadik alapvizsgának a vizsgarendszerbe való beiktatásával a helyzet lényegesen javult is, még igen messze vagyunk attól, hogy a nagyfontosságu kérdések nehézségének megfelelő minősitésü jogászok intézzék az árvaszékeknél az ügyeket.

Az egész országban látjuk e bajokat és látjuk elég gyakran azt is, hogy ügyvédi és birói képesitésü pályázók mellőzésével államvizsgát tett hivatalnokok, legjobb esetben államtudományi doktorok nyerik el a legfontosabb árvaszéki állásokat.

Budapesten az árvaszéknél ezelőtt tulnyomó volt az ügyvédi képesités, mig ujabb időben alig két-három árvaszéki ülnökünk van, kiknek jogászi minősitésük volna. Ennek tulajdonitható azután, hogy csaknem minden kérdés az árvaszéki ügyészség véleménye alapján döntetik el.

A törvényhatóság vezető férfiainak kellene odahatniok, hogy az árvaszék testületébe egyetlen olyan pályázó se választassék meg, akinek legalább is jogi doktorátusa nincsen, de mindenesetre előny adandó azoknak, akik (egyéb feltétel egyenlősége mellett) ügyvédi és birói gyakorlatra tekinthetnek vissza.

— **A községi jegyzők magánmunkálataihoz** érdekes dokumentum Bars vármegye törvényhatósági bizottságának következő közgyülési határozata:

Az alispán bemutatja a Barsmegyei Községi és Körjegyzők Egyesületének kérelmét, melyben a községi és körjegyzőknek a magánmunkálatok teljesitése alól való felmentését s a községi és körjegyzői, valamint a segédjegyzői fizetéseknek a hozzájuk hasonló minősitéssel biró tisztviselők fizetésének megfelelő megállapitását, illetve ez iránt az országgyülés képviselőházához felirat intézését kérik.

Határozat. A közgyülés tekintve, hogy a magánmunkálatok végzése a községi és körjegyzőknek részben hivatalos teendőjét képezi, részben pedig a községek kevésbbé vagyonos lakosságának érdekében van megengedve, a községi és körjegyzőknek az összes magánmunkálatok teljesitése alól való felmentését indokoltnak nem látja, figyelemmel azonban a községi és körjegyzők sokoldalu hivatalos elfoglaltságára, szükségesnek véli, hogy azok a szerződések és egyáltalában a magánjogi vonatkozásu azon okmányok kiállitásától, melyeknek dijszabása az 1904. évi II. szabályrendelet 4., 5., 6. és 8. pontjaiban van megállapitva, eltiltassanak s ennek fejében az állam terhére megfelelő kárpótlásban részesüljenek. Ennek érdekében tehát a belügyminiszter urhoz felirat intézését határozza el, azt hasonló felirattal való támogatás czéljából az ország összes törvényhatóságainak megküldeni rendeli.

— **Nyilt kérdés az 1912: VII. tcz. magyarázatához.** Több oldalról azt a kérdést vetették fel, vajjon az 1912: VII. tcz. értelmében azon ügyvédjelöltek, akik az átmeneti időn (1913 okt. 31-ig) belül az ügyvédi vizsgának neki mennek, de csupán egy szakcsoportból buknak és az ujabb jelentkezhetési idejük már tul esik az átmeneti 1913 okt. 31-én: vajjon ezek kötelesek-e ügyvédhelyettesi minőségben magukat bejegyeztetni, ha a pótvizsgát szerencsésen letették?

— **Magyar közigazgatási és pénzügyi jog.** Most hagyta el a sajtót Boér Elek kolozsvári egyetemi tanár fenti czimen irt érdekes munkájának I. kötete. A munka az alapfogalmak és alaptanok ismertetése után, a közigazgatási szerv és szervezet, hivatal és hatóság, hatáskör és illetékesség s a hatásköri és illetékességi összeütközéseket, ezekre vonatkozó eljárást, majd a közigazgatási szervezet tagosulásának elvi alapjait s a magyar közigazgatási szervezet tagozódását tárgyalva, közigazgatási organizmusunkat hármas csoportositás szerint: 1. nevezetesen mint az általános közigazgatásnak központi, továbbá 2. mint az általános és részszerü közigazgatásnak állami és önkormányzati vidéki s végül 3. mint az általános és részszerü közigazgatásnak helyi (községi) szerveit veszi elemzés alá, még pedig a végrehajtó hatalomban rejlő különböző mozzanatok alapul vételével. A szervezeti részben foglalkozik a törvényhatóságok pénzkezelése és számvitelére nézve az 1902: III. tcz. életbelépte óta keletkezett uj helyzettel, s beható elemzés alá veszi a törvényhatóságoknak ugy a m. kir. adóhivatalok, mint megyei pénztárakkal, valamint a kir. pénzügyigazgatóság mellé rendelt számvevőségekkel, továbbá a járási főszolgabirónak a járási számvevővel szemben fennálló jogviszonyát. Végül az első kötet utolsó fejezetében a közszolgálat jogát tárgyalja. (Grill czég kiadása. Az első kötet ára 14 K.)

— **Karakterisztikus hirdetés** van kifüggesztve a budapesti törvényszékeknél. A hirdetés szövege szószerint a következő: «Ügyvéd *hét* éve önálló, belépne irodába szerény feltételekkel. (Havi *200 K).*» Jellemző e hirdetés az ügyvédi proletariátus terjedésére.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Elismerheti-e a nő a férje nevében létesitett tartozást férjére való kihatással?** Jogszabály, hogy az elévülés félbeszakad, ha az adós a hitelezővel szemben a tartozását részletfizetés, kamattörlesztés, biztositékadás által vagy más módon elismeri. Ugyancsak jogszabály, hogy a feleség a háztartási szükségleteket férje terhére beszerezheti.

Kérdés már most, hogy ily körben a nő elismerheti-e az általa kontrahált adósságot oly hatálylyal, hogy annak következté-

ben az elévülés a férjjel szemben megszakadjon. A Deutsche Juristen-Zeitung folyó évi 7. számában a következő megoldást találjuk:

A nő a háztartási szükségletek beszerzése tekintetében férje helyett eljárhat ugyan, azonban csak arra lehet jogositva, hogy emez ügyleteket a közönséges élet rendes menetének megfelelő, általános, sima módon bonyolitsa le; igy: vásárolhat a péktől vagy mészárostól élelmiszert a háztartás részére, az esetleges hiányokat kifogásolhatja stb. Azonban ily tartozásokért férje nevében váltót alá nem irhat, férje vagyonára zálogjogot nem constituálhat, sem ily tartozások folytán előálló perekben férje nevében el nem járhat.

Minthogy a tartozáselismerés sem tartozik ilyen ügyletek rendszerinti, szükségképpeni lebonyolitásához, arra a feleség szabályként nem lehet jogositva. Kivételt azon esetre lehet megállapitani, midőn a tartozáselismerést a nőnek olyan concludens ténye tartalmazza, melyre amaz ügyletek körében törvény vagy általános gyakorlat szerint jogköre szintén kiterjed; ilyen például részletfizetések eszközlése.

— **Megtévesztés** nem forog fenn minden oly esetben, midőn a vevő az eladót nem világositja fel azon körülményekről, melyek alkalmasak lehetnek arra, hogy az eladót az ügylet megkötésétől visszatartsák s melyekről a vevő tudta, hogy az eladó előtt nem ismeretesek. A konkrét eset körülményei szerint kell eldönteni, vajjon a forgalmi élet felfogása alapján mennyiben kivánhat az eladó a vevőtől felvilágositást. (Német birodalmi biróság II. 1912 jan. 16. 397/11.)

Nem lehet megtévesztést megállapitani oly esetben, midőn a megtéveszteni szándékolt ügyleti fél a megtévesztésül felhozott tény valóságában kételkedik, mert csak azon személy tekinthető megtévesztettnek, aki a valótlan állitásnak hisz. (Német birodalmi biróság III. 1912 jan. 26. 222/11.)

— **Végrendelet magyarázatánál** a fősulyt az örökhagyó valódi akaratának kipuhatolására kell fektetni és csak alárendelt szerepet játszik a forgalmi ügyletekre nézve általánosan elfogadott azon magyarázati szabály, hogy a szerződésnek a forgalmi életben bevett, a kölcsönös hit és bizalom elvein alapuló objektiv értelem tulajdonitandó, mely a szerződő fél szerződéskötéskori akaratát esetleg nem fedi. (Német birodalmi biróság IV. 1912 jan. 11. 186/11.)

— **Gyógyintézet felel a gondjaira bizott elmebeteg kellő őrizéséért** még azon esetben is, ha a betegség mibenlétéről a kórházba szállitáskor értesitést nem kapott, feltéve, hogy az elmegyöngeséget a gyógyintézetben alkalmazottak a beszállitás után valóban észlelték. (Német birodalmi biróság III. 1911 nov. 24. 643/10.

— **Igazságszolgáltatás és nemzetiségi politika.** Egy lengyel nemzetiségü földbirtokos eladta nemesi földbirtokát (Rittergut) egy ugyancsak lengyel nemzetiségü vevőnek. A szerződésben a vevő 30,000 márka kötbér mellett kötelezte magát arra, hogy az ősi birtokot ismét csupán lengyel nemzetiségünek adhatja tovább. Miután a vevő ezen kikötésnek meg nem felelt, az eladó a 30,000 márka kötbér iránt pert inditott. A német birodalmi törvényszék a vevő azon kifogását, hogy ez a kikötés a jó erkölcsökbe ütközik, elvetette. Az indokolás kiemeli, hogy e kikötés az igazságosan és méltányosan gondolkodók érzését nem sérti, tehát nem ütközhetik a jó erkölcsökbe, mert az utóbbi fogalom tartalmát az uralkodó köztudatból kell levonni, amikor is tekintettel lehet lenni bizonyos néposztályok erkölcsi felfogására is. Annál kevésbbé nem lehet érvénytelennek mondani az ilyen kikötést, mert az nem volna érvénytelen akkor sem, ha a kötbért hasonló körülmények közt német nemzetiségü kötné ki némettel szemben.

A német lapok nagy része kiemeli a legfőbb biróság feltétlen tárgyilagosságát, de akadnak lapok, amelyek a magasabb állami raison szempontjából kifogásolják azt, hogy a legfőbb biróság nem volt figyelemmel az államnak fontos életérdekeire.

Vidéki gyakorlattal és tót nyelvismerettel biró ügyvédjelöltet keresek irodám részére. Beléphet f. é. május 1-ig bármikor. Dr. Váradi Jakab ügyvéd, Ipolyságon. 14352

Kir. közjegyzőhelyettes dr. Kovaliczky Elek sátoraljaujhelyi kir. közjegyző irodájába állandó alkalmazásra azonnal beléphet. Ügyvédi vizsgát követő két-három évi ügyvédi gyakorlat kivántatik. 14354

Gyakorlott ügyvédjelölt, ki németül perfektül beszél, önállóan tárgyal, telekkönyvi ügyekben jártas, április hó 1-én alkalmazást nyer. Ajánlatok eddigi alkalmaztatás és fizetési igény közlésével dr. Sik Lajos ügyvéd, Németujvár Vasmegye czimére intézendők. 14346

Románul is beszélő, gyakorlattal biró ügyvédjelöltet keresek 160—200 K havi fizetés mellett. Dr. Kozma Antal körösbökényi (Aradmegye) ügyvéd. 14348

Ügyvédjelöltet, önálló munkára képeset, mielőbbi belépésre keresek, Szerbül és románul tudó előnyben részesül. Ajánlatok a személyi viszonyok, képesség, az eddigi gyakorlat és a fizetési igény megjelölésével dr. Zinner Miksa ügyvédhez, Fehértemplomra intézendők. 14351

Utánzásoktól méltóztassék a kiadvány gondos vizsgálata utján óvakodni!

Megjelentek

az

1911. évi törvények

a **Corpus Juris Hungaricinek**

MÁRKUS DEZSŐ dr. szerkesztésében megjelent kiadásban.

Bő jegyzetekkel, utalásokkal és indokolásokkal, sürü szedéssel, 640 oldal terjedelemben, 48 oldal pótlással.

Szerkesztette **MÁRKUS DEZSŐ dr.** curiai biró.

A Franklin Társulat kiadása.

Ára: fekete félbőrkötésben 17·— K
barna « 17·— K
egész vászonkötésben 15·50 K
füzve 14·— K

A Márkus Dezső által szerkesztett Hatályos Magyar Törvények gyüjteménye megrendelői az 1911. évi kötetet ingyen kapják.

E kötet, ugy mint az előbbi kötetek, tartalmazza a *Millenniumi Törvénytár kiegészitéséhez szükséges beragasztásra alkalmas pótlékokat is.*

Megrendelhető bármely vidéki vagy fővárosi könyvkereskedésben és a könyvkiadóhivatalban is.

A Kelemen D. és Társa könyvterjesztési vállalata (Budapest, Reáltanoda-utcza 5. sz.) kedvező fizetési feltételekkel szállitja.

Az utánzott bekötések ne tévesszenek meg senkit!!! Óvakodjunk az utánzásoktól!

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20.
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4.
Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenhetedik évfolyam. 16. szám. Budapest, 1912 április 19.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: *Bajzáth János*, a kalocsai kir. törvényszék elnöke: A jogkereső közönség. — *Dr. Márkus Dezső*, a m. kir. Curia birája: Az egységes birói és ügyvédi vizsgáról szóló törvényjavaslat. — *Dr. Hollósi Pál* zalaegerszegi ügyvéd: Esküdtszéki eljárásunk módositásának szükségességéről. — *Dr. Horovitz Alfréd* gyöngyösi ügyvéd: A szabad szerződés kérdéséhez. — *Dr. Stampfer Mór* gyöngyösi ügyvéd: A budapesti kir. tábla 13. számu teljes ülési döntvényéhez. — Különfélék.
Melléklet: Magánjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A jogkereső közönség.

Sehogyan se vagyok kibékülve a jogkereső közönség mai helyzetével.

A szegény embernek százféle a baja és teljességgel tájékozatlan, hogy kihez forduljon, merre menjen.

Elmegy a törvényszékhez, onnan elküldik a járásbirósághoz; elmegy ide, innen tovább küldik a szolgabirósághoz; a szolgabiró utasitja, hogy a községi elöljáróságnál jelentkezzék, a községi elöljáróság meg azzal bocsátja el, hogy ügye az árvaszékhez, a kir. adóhivatalhoz, vagy a pénzügyigazgatósághoz tartozik, és igy tovább.

Sokszor kevés dologgal, néhány sor irással rendbe lehetne hozni a dolgát, de sem a törvényszéki elnöknek, sem a járásbiróság vezetőjének, sem más hatóság főnökének nem szabad a felek érdekében hatóságokhoz beadványt intézni, pedig kéri, nagyon kéri a szegény panaszos azt a pár sor irást, amivel segiteni lehetne a baján.

Aki panaszosok meghallgatásával foglalkozik és a szegény embernek a sorsát szivén viseli, átérzi, hogy nem helyes dolog ez az ide-oda való lökdösés, elkeseritőleg hat ez a jogkereső közönségre, mert az egyszerü nép nem tudja és nem is tudhatja, hogy mi szabad, mi nem annak az urnak, aki előtt ő panaszkodik, csak azt látja, hogy se itt, se ott nem intézkednek megfelelőleg panasza tárgyában, hanem elodázzák.

Legtöbbször későn is emel már panaszt a szegény ember, akkor amikor panaszolt dolgán vagy éppen nem, vagy per nélkül segiteni nem lehet, a pertől pedig fél, sok költségbe kerül.

Sok kisember jut emiatt koldusbotra, beleun az ide-oda való járkálásba, rábizza a dolgát a sorsra, ez pedig elbánik vele.

Rendkivül nehéz ennek a kérdésnek intézményes megoldása, de törni kell az utat.

Ott kezdeném, hogy már az elemi iskolákban az utolsó évben tájékoztató ismereteket nyujtanék a különböző állami és magánhivatalok mibenlétéről — csak ugy nagy általánosságban; azután a felnőtteknek a téli időkben előadásokat kellene tartani a legszükségesebb birósági és közigazgatási (pénzügyi) eljárásokról, főleg a telekkönyvről, örökösödésről, büntető törvényekről, az adók és illetékekről stb., azonképpen, aminthogy ilyen előadások gazdasági téren a földmivesiskolák által tartatni szoktak.

A törvény nemtudásával senki sem védekezhetik; adjunk tehát módot és alkalmat a népnek, hogy nagyjában, fővonásaiban megismerhesse a mindennapi élethez szükséges törvényeket, hogy legalább annyira tájékozva legyen, hogy tudja, melyik bajában hova forduljon, hogy képes lehessen megitélni, mit szabad vagy mit nem szabad tenni, anélkül, hogy polgári pert ne inditsanak ellene és hogy melyik az a végső eset, amikor csak perrel orvosolhatja jogát; végre, hogy miféle cselekményei esnek büntető megtorlás alá. Ezeken kivül sok más egyéb életbevágó jogi vagy pénzügyi kérdések is képezhetik az előadások tárgyát.

Igen sok polgári és büntető pernek vétetnék eleje, igen sok ember menekülne a szegénységtől vagy legalább a károsodástól, ha a jogkereső közönség csak némi, igen csekély ismerettel, jártassággal is birna ügyes-bajos dolgainak az elintézésében, ha csupán annyit tudna is, hogy ezzel vagy azzal a bajával, még kellő időben, a per elkerülhetése végett, mikor és kihez folyamodjon, kinél panaszkodjon.

Nem adni meg a népnek a módot és alkalmat arra, hogy a személyét és vagyonát érintő, minden lépését szabályozó, a legközönségesebb életviszonyokat rendező legszükségesebb törvényeket és hivatalos intézményeket csak általánosságban is megismerhesse, hanem mereven felállitani azt az elvet, hogy a törvény nem-tudásával magát senki sem védheti, — nem lehet méltányos.

Hogy ezeket a felnőtteket oktató előadásokat kik tartanák, — ez mellékes kérdés, — szerintem legalkalmasabbak lennének erre a tisztre egyes kiváló, a szegény emberrel bánni tudó és a gyakorlati életet jól ismerő ügyvédek, akiket az ügyvédi kamara küldene ki, nagyon természetes, megfelelő állami dijazással.

Node ezzel még nem segitünk minden tekintetben a jogkereső közönségen, mert nem mindenki hallgatná meg a fentemlitett előadásokat, — és ha meghallgatná is, sokan nem lennének képesek megérteni, felfogni és megtartani az előadottakat, és különben is az általános ismeretek mellett, a részletkérdésekben való tanácsadásra még okvetlenül szükség van.

E czélból vegyes-bizottság alakittatnék, melynek tagjai: egy birói, egy közigazgatási és egy pénzügyi kiküldött, valamint az ügyvédi kamarának egy kiküldöttje, a székhelyükön vagy más nagyobb helységben időszakonként panasznapot tartanának, és ezeken elintéznék az ügyes-bajos emberek dolgait, amelyek rövidesen elintézhetők, esetleg ellátnák a panaszosokat megfelelő tanácscsal, utbaigazitással, magától értve, hogy teljesen ingyen.

Amennyiben a panasz per nélkül nem nyerhetne elintézést, a kamarai kiküldött felvenné a tényvázlatot és ha szegényjogos a fél, ezt a tényvázlatot pártfogó ügyvéd kirendelése végett beterjesztené a kamarának, egyébként pedig a felet vagy saját személyében való eljárásra, vagy, amely esetekben a törvény rendeli, ügyvédvallásra hivná fel és a tényvázlatot az illető ügyvédnek adná ki.

Mennyi sok kérdés nyerne igy tisztázást és nem kellene a szegény panaszosnak Pontiustól Pilátusig járni, helyben találná mindazokat a faktorokat, akikre ügyes-bajos dolgainak az elintézhetése, vagy azokban tanácsadás végett leginkább szüksége van és a panaszt az a kiküldött intézné el a többieknek hozzászólásával, akit a panasz tárgya megillet.

Nem pótolják ezt az eljárást az egyes hivatalfőnökök által ez idő szerint tartatni szokott panasznapok, mert gyakori az eset, hogy a panasz nem ahhoz a hatósághoz tartozik, akinél a panaszos megjelent és igy a panaszost el kell utasitani az esetleg más városban vagy községben levő illetékes hatósághoz, ami a szegény embernek ujabb költségébe és fáradságába kerülvén, a legtöbbször abbanhagyja az egész — különben igazságos dolgát és veszni engedi azt.

Legyünk segitségére és könnyitsük meg a jogkereső közönségnek a helyzetét, hogy ügyes-bajos dolgaiban, nagyobb nehézségek nélkül és sikeresebben járhasson el.

Bajzáth János,
a kalocsai kir. törvényszék elnöke.

Az egységes birói és ügyvédi vizsgáról szóló törvényjavaslat.*

III.

A tervezet 15. §-ában kis stiláris simitás lesz szükséges annál a rendelkezésnél, amely arról szól, hogy a jelöltnek nem sikerült ügyvédi irodába jutnia. Ezt akarja ugyanis a szakasz első mondata kifejezni és ezért nem megfelelő annak az a kifejezése, «ha a jelentkező azt, hogy az előbbi szakasz értelmében joggyakorlatra lépett, kimutatni nem tudja». A 16. §. is világosabbá és sokkal rövidebbé lesz, ha csak annyit tartalmaz, hogy a joggyakorlat idejét a bejegyzést czélzó kérvény beadásának, illetve postán megérkezésének napjától kell számitani. Semmi szükség sincs különböztetésekre, amelyek csak zavart okoznak.

A 17. §. előirta kötelező összejövetelek, «amelyeken a joggyakornokok elméleti és gyakorlati kiképzését a jogfejlődés ujabb eredményeinek, vitás kérdéseknek és jogeseteknek megbeszélése utján és más alkalmas módon kell előmozditani» — a tervezet igen szerencsés ujitása. Kivánatos lenne azonban az ezeken való részvételt kötelezővé tenni és ennek igazolását követelni, továbbá előirni, hogy ezeket az összejöveteleket októbertől májusig (bezáróan) havonként kell tartani, végül pedig, hogy ezeket a biróság és az ügyvédi kamara együtt rendezi, nem pedig külön-külön, amint azt a tervezet óhajtja. Az ilyen együttes rendezésnek, különösen kisebb helyeken, sok az előnye (többen vesznek részt, nagyobb az érdeklődés és a változatosság), azután meg törvényszék sokkal több lévén, mint ügyvédi kamara, olyan helyen is lehet az ügyvédeknél és közjegyzőknél gyakorlók számára ilyen összejöveteleket tartani, ahol ez különben sohasem válnék lehetségessé. Éppen ezért ki kell fejezni a törvényben azt is, hogy az ügyvédség közremüködése (a kamara utján) ott is szükséges, ahol nincs kamarának székhelye.

A fegyelmi hatóság gyakorlását szabályozó 19. §. első bekezdésének utolsó mondatában némi stiláris javitással világosabban kell kifejezni annak azt a gondolatát, hogy fegyelmi büntetés lehet a joggyakorlatból határozott időre vagy mindenkorra kizárás is. Lényeges jelentőségü azonban ebben a szakaszban a fegyelmi biróság meghatározása. A tervezet ezt a biráskodást, a gyakorlat teljesitésének helyéhez képest, az illetékes biróságra vagy az ügyvédi kamarára bizza. (Félreértések kikerülése végett az egész tervezetben világosan ki kellene mondani, hogy a kir. közjegyzőnél gyakorlaton levőket minden irányban ugy kell tekinteni, mintha ügyvédnél gyakorolnának.) Nem lenne czélszerübb ezt a rendelkezést az ügy érdekében egyszerüsiteni és azokra is, akik azt a bizonyos kötelező egy esztendőt töltik biróságnál vagy ügyészségnél, az ügyvédi kamarát, illetve a kir. Curia ügyvédi tanácsát jelölni meg fegyelmi biróság gyanánt? Sokkal egyszerübb, egységesebb lenne igy a dolog, nem is tekintve, hogy az az átmeneti esztendő amugy sem teremti meg a joggyakornok és a biróság közt a benső hozzátartozásnak azt az állandó kapcsát, amely ezt a külön fegyelmi biráskodást megokolttá tenné. Mivel pedig az ügyvédi tanácsban a kir. Curia birái vannak többségben: az esetleges aggodalmaskodóknak bureaukratikus szempontjai is teljes kielégitésre találnak. Bizonyos azonban, hogy ez az ujitás még jobban domboritaná ki az igazságügy terén müködőknek együvétartozását.

Ezt a kapcsolatot a tervezet különben — ugyancsak igen szerencsés és örvendetes ujitással — olyképpen is szorosabbra füzi, hogy (20. §.) az ügyvédnél (közjegyzőnél) töltött joggyakorlat idejéből egy évet a nyugdij kiszabásánál számitásba vesz. Ettől az ujitástól már most következetesen affelé a további lépés felé kell haladni, amelyet e sorok irója évek óta propagál, hogy az egész joggyakorlat és az egész ügyvédi müködés idejét be kell számitani annak a szolgálati idejébe, akit ügyvédből neveztek ki biróvá vagy ügyészszé. Igy azután könnyebb lenne nagyobb számban találni alkalmas ügyvédet, aki hajlandó birói pályára lépni.

A 20. §-ban a joggyakorlat helyének változása kapcsán megszabott nyolcz napos határidőket a méltányosság okaiból, amelyeket a dolog természete javasol, 30 naposakra kellene változtatni.

Erős kifogás tehető a 21. §. ellen, amelynek első bekezdése szerint: «Budapesten és Marosvásárhelyt vizsgálóbizottságot kell szervezni, A marosvásárhelyi vizsgálóbizottság előtt azonban csak azok vizsgázhatnak, akik a joggyakorlat idejéből legalább két évet a marosvásárhelyi vagy a kolozsvári kir. tábla területén töltöttek el.»

Nézetem szerint nincs szükség két vizsgálóbizottságra, amint hogy a gyakorlati birói vizsgálatot már az 1891 : XVII. tcz. is Budapesten összpontositotta. De nem is kivánatos, hogy összehasonlitásra nyiljék alkalom, amely könnyen olyan szempontokat is hoz fölszinre, amelyek csak az érdekeltek képzelődésében élnek, amelyek azonban sok félreértésnek és keserüségnek inditó okai. Az összpontositás mellett szól a vizsgálatnál irányadó elvi álláspontok egységes megvalósitásának könnyebb lehetősége, és az, hogy Budapesten annyi alkalmas szakember áll rendelkezésre, amennyire mindenkor szükség van, holott Marosvásárhelyt a kiválogatás köre igen szük. Lehet ugyanis valaki a legkiválóbb jogász, biró, ügyész, ügyvéd vagy közjegyző: ez még nem teszi alkalmassá arra, hogy vizsgálaton kérdezzen. Ehhez egészen más képességek is szükségesek és ezeket csakis igen nagy milieuből válogatás lehetősége mellett lehet a kivánatos számban és mértékben megtalálni.

E megjegyzéseim éppenséggel nem irányulnak a vidék vagy különösen Marosvásárhely ellen. Mindenkor szószólója voltam a vidéki kulturális központok megteremtésének, amire hazánkban olyannyira égető a szükség. Ami pedig különösen a székelységnek fővárosát illeti, a Kálmán király «Novum forum Siculorum»-ját, sokkal ismeretesebbek annak a magyarság körül vérrel, szenvedéssel és munkássággal közel ezer esztendő óta szerzett érdemei, semhogy azok elől bármikor szemet hunyhatnánk. Ámde e gyönyörüen és czéltudatosan fejlődő városnak a nemzeti hivatása nem a hivatásos jogászok számának szaporitásában van. Földrajzi fekvése, de mostani neve is, csak ugy, mint korábbi elnevezései (Uj-Vásár, Székely-Vásár, Székely-Vásárhely) természetszerüen megjelölik azt a rendeltetését, hogy a hazai iparnak és kereskedelemnek váljék egyik góczpontjává és ezzel a magyarságnak sokkal jobban szolgál, mintha átmenetileg néhány «drukkoló» joggyakornok tartózkodik körében, akiknek egyetlen gondja és czélja a vizsgálatnak sikeres letétele. Ideje már, hogy a magyarság védelmére ne hozakodjanak elő hasonló kicsinyes szempontokkal, amilyenek most helyi érdekből olvashatók. Nem vagyunk annyira gyöngék, hogy ilyesmit hangoztatni kellene vagy szabad lenne; megerősödésünkhöz pedig az ipar és kereskedelem fölvirágoztatásával járó vagyonosodás és anyagi függetlenség sokkal jobban segit, mint egy vizsgálóbizottságnak föntartása. Ami pedig a történelmi hagyományokat illeti: bizonyos, hogy azokat mindaddig épen meg kell óvni, amig a megváltozott életviszonyok meg nem követelik azoknak kegyeletes emlékeink közé sorozását. Mivel pedig ebben az esetben a czélszerüség a vizsgálóbizottság egységessége mellett szól, éppen ugy meg kell szüntetni a marosvásárhelyi ügyvédvizsgáló-bizottságot, amint 21 esztendővel ezelőtt megszüntette volt a törvényhozás az ottani birói vizsgáló bizottságot.

De ha ez a megszüntetés még sem történnék meg, akkor meg lehetetlen föntartani a 21. §-nak korlátozó szabályát, amelynek semmi jogosultsága nincsen, ellenben akaratlanul visszaidézi a magyarországi és erdélyi részek törvényes különválasztásának korát — 63 esztendővel az unió törvénybeiktatása után. Az osztrák polgári törvénykönyv hatályának területei közt való különböztetés nem lehet e kettéválasztásnak inditó oka, mert hiszen az osztrák polgári törvénykönyv sok része hatályos az ország egész területén és különösen a polgárositott határőrvidékén, de az erdélyi részeknél is nagyobb terjedelemben Fiumében. A Budapesten müködő gyakorló jogászoknak tehát szintén elég alkalmuk nyilik e törvénykönyv alapos megismerésére, annál is in-

* A kir. Curia ügyvédi tanácsának 1912 márczius 30-án hozott és az «Ügyvédek Lapja» utolsó számában közölt, a méltányosságra és okosságra alapitott egyik határozata a tervezetnek arra az elnézésére hivja föl figyelmemet, hogy nem gondoskodott az igazságügyminiszteriumban eltöltött joggyakorlat idejének beszámitásáról. Hogy ezt meg kell tenni, az természetes. De különben is a kir. biróságok és ügyészségek tagjainak az igazságügyminiszteriumban való ideiglenes alkalmazhatásáról szóló 1899 : XLVIII. tcz. — amelynek hatályát az 1906 : XI. és 1910 : XXI. tcz. meghosszabbitották — 3. §-ának második bekezdésében is kimondja (az 1891 : XVII. tczikk 22. §-ának 4. p. utmutatására), hogy az igazságügyminiszteriumban alkalmazott biró és ügyész szolgálata ugy tekintetik, mintha azt a biróságnál vagy az ügyészségnél teljesitené.

kább, mivel a m. kir. Curiának hatásköre amugy is kiterjed az ország egész területére.

Ami a vizsgálóbizottság tagjait illeti: helyes az a gondolat, hogy az ügyvédtagokat is, a kamara kijelölésére, az igazságügyminiszter nevezze ki. Mivel a tervezet szerint a kinevezés csak a jelöltek sorából történhetik, ez az önkormányzatnak semmiféle sérelme; viszont jótékonyan ellensulyozhatja az olyan érdemek jutalmazását jelentő jelöléseket, amelyekkel a vizsgálóbizottsági tagságra való képesség és alkalmasság éppenséggel nem függ össze. Mert ismétlem: lehet valaki nagyon tiszteletreméltó ember és igen kiváló jogász, de a legkevésbbé sem alkalmas arra, hogy censor legyen — ehhez külön tehetség, külön rátermettség, külön pszichológia, külön itélőképesség és főképpen igen alapos és tisztult, de bő látókörü tudás szükséges, amely eleve kizár minden kicsinyességet és nagyképüsködő fontoskodást.

Ellenben kivánatos lenne a kir. közjegyzői kamarákat is ilyen jelölésre följogositani, amint — az ügyvédi tanács mintájára — meg lehetne kisérelni, hogy a vidéki ügyvédi kamarák jelöltjeiből is történhessék kinevezés, anélkül persze, hogy ez az államkincstárt bármily költséggel terhelné. Azt hiszem, hogy a vidéki ügyvédi kamaráknak amaz érdemes és ambiciózus tagjai, akik e tisztre alkalmasak és azt elfogadni hajlandók, büszkeséget helyeznének abba, hogy annak a legpontosabban eleget is tegyenek. ugy hogy ez az ujitás, mig egyfelől sok arravaló taggal és a vidéki gyakorlatból meritett gazdag vizsgálati anyaggal tenné értékesebbé a vizsgálatot, addig másfelől csak egészen kivételes esetekben okozna valamelyes, de a fővárosban könnyen el is hárítható fönnakadást.

A vizsgáló bizottság kinevezhető tagjai közé kifejezetten föl kell venni a budapesti elsőfoku kir. biróságok és a kir. ügyészségek tagjait is, mert az ezeknél müködők, különösen a VI. fizetési osztályban levők közt nem egy kiválóan alkalmas tagja kerülhetne a bizottságnak és a vizsgálat anyagát ezek is a mindennapi gyakorlatból meritett számos nagyjelentőségü szemponttal bővithetnék. Ellenben sulyt kellene helyezni arra, hogy csakis a gyakorlat terén müködő jogászok kerüljenek a vizsgáló-bizottságba. Az elmélet nagyrabecsült képviselőinek, akik a gyakorlatot — kevés kivétellel — nem ismerik, a szigorlatoknál amugy is bő alkalmuk nyilik a jelölt tudásának megismerésére. Végül még az is kivánatos, hogy csak olyan biró, ügyész, ügyvéd, közjegyző legyen kinevezhető, aki legalább tiz év óta gyakorolja tisztét. Ez mindenesetre biztositéka annak, hogy éretten gondolkozó, tisztult és higgadt fölfogásu, bővebb látókörü és gyakorlatu szakemberrel kerül szembe a jelölt, akinek ma nem egyszer kell elszenvednie egy arra nem való czenzor türelmetlenkedő viselkedését vagy exotikus kérdéseit, amelyek legtöbb esetben a tájékozottság és fegyelmezettség, valamint a megitélő képesség hiányára vezethetők vissza.

A 23. §-ban a «pótvizsga» kifejezést a megfelelőbb «javitóvizsgálat»-ával kellene helyettesiteni. Igen kivánatos lenne azonban — éppen a javitóvizsgálatok szükségességének lehető elkerülése érdekében is — megengedni, hogy a szóbeli vizsgálat a három szakcsoportba osztott anyagból külön külön legyen letehető (annak aki kéri, persze az egész vizsgálatnak egyszerre letehetését is megkell engedni).

A mai rendszernek ugyanis igen nagy hátránya, hogy rendkivül nagy anyagnak egyszerre megtanulását, tudását, áttekintését, megitélését és alkalmazását követeli meg a jelölttől, tehát annyi kiváló tulajdonságot, amennyit fiatal embertől annál kevésbbé követelhetni meg a mai mértékben, mert neki a vizsgálatig még igen kevés alkalma nyilt a megtanult anyagnak kellő földolgozására és megemésztésére, Feleleteinek helyessége tehát a legtöbb esetben emlékezőtehetségétől, ügyességétől és lélekjelenlététől függ, annál inkább, mert sok czenzor, aki évtizedek óta talán a jogtudomány nagy területének csak egyetlen parczelláját szántja, minden egyebet pedig csak «titkon érző lelke óhajtva sejt», anélkül, hogy a legfontosabb részleteket is sejtené, a maga egyoldalu ismeretköréből érthetetlen kiméletlenséggel, de érthető egyoldalusággal a legapróbb részletekre kiterjedő monografikus, sőt minutiosus tudást követel a szerencsétlen jelölttől, akinek a mai rendszer mellett a vizsgálaton nagyobb jogászi polyhistornak kell lennie, mint a czenzorok összességének együttvéve.

Az eljárás sokkal méltányosabb, tehát sokkal igazságosabb, a vizsgálat pedig sokkal behatóbb lehet, ha nem követelik meg a jelölttől, hogy az ismereteknek óriás tömegét, ugy mint ma, egyszerre sajátitsa el és abból egyszerre adjon számot, hanem elkülönitve és tetszése szerint ugy, mint a szigorlatoknál, három nagy csoportban, amelyek mindegyikéből külön-külön alaposan elkészülhet, ugy hogy tudása megbizhatóbb, viselkedése sokkal nyugodtabb, önbizalma sokkal nagyobb és reményteljesebb lesz. Viszont a méltányos czenzor a mainál szigorubb mértéket fog alkalmazhatni, mert nem szól majd annyi objektiv enyhitő körülmény a szorgalmat tanusitott jelölt érdekében (mindig csak erről lehet szó), mint ma. A bukás is csoportonként történhetik, ami sok igazságtalanságnak venné elejét, mert nem méltányos, hogy az egész anyagból ujból tegyen vizsgálatot az, akit csakis egy tárgyból, bár ismételten, javitásra kellett kötelezni. A vizsgálat szükséges szigorának is csak az lehetvén czélja, hogy a jelölt alaposan készüljön el, méltánytalan ott is büntetni, ahol arra sem ok, sem szükség nincsen. Végül módot kell adni arra, hogy a jelölt bizonyos határidőknek vis major (pl. hosszu idejü betegség) okából elmulasztása esetében igazolással élhessen és hogy ilyenkor ne kelljen elszenvednie a tervezet megszabta jogvesztő következéseket. Embereknek szóló törvényről lévén szó, számolni kell az élet mindennapos szomoru jelenségeivel is, amelyeknek elháritása nem függ mindig tőlünk és amelyek miatt még fájdalmas következésekkel is sujtása, egy szerencsétlen élet keserüségeinek igazságtalan szaporitása lehet.

A leteendő ügyvédi eskü (fogadalom) szövegét a 24. §-ba kellene iktatni, mert emiatt nem érdemes amugy is megcsonkitott szövegében föntartani az ügyvédi rendtartás 6. §-át. Törvényszerkesztés szempontjából sem kivánatos ez.

A gyakorlati birói vizsgálatnak a mai előföltételekkel letehetésére a 25. §-ban megengedett hat éves átmeneti idő tulságosan hosszu; három-négy év erre teljesen elegendő. Hadd érjen mihamarabb véget az a korszak, amely türte a birói képesitésnek olyan megszégyenitően alacsony szinvonalát, mint a mostani törvény.

Nagyon igazságtalan a tervezet 27. §-a, amely attól a birótól vagy ügyésztől is, aki legalább három éven át mint ilyen müködött, a vizsgálat letételét követeli, ha ügyvédi gyakorlatot akar folytatni. Ez a birói, illetve ügyészi müködésnek mélyen sértő és bántó, minden jogosultság nélkül való kicsinylése. Hiszen lehet azt a három évet öttel vagy akár tizzel is pótolni, de ugy gondolom, hogy aki ennyi, vagy még több időn át, néha évtizedeken keresztül — a megfelelő elméleti képzettséggel — Ő Felsége nevében igazságot szolgáltatott, talán felső, sőt a legfelsőbb biróságnál: azt minden ujabb vizsgálat nélkül alkalmasnak lehet és kell elismerni az ügyvédség gyakorlására is. Azt hiszem, ennél bővebb megokolás alig szükséges ama javaslatomhoz, hogy a 27. §-t ilyen értelemben kell módositani és ezzel a mai törvény szülte nagyon méltánytalan állapotnak valahára véget vetni. Avagy az állam jogszolgáltatásának dicsőségére és a birói állás tekintélyének növelésére válnék, ha például egy 25—30 év óta köztisztelet mellett müködő felsőbirót, aki nyugalomba vonulása után valamely komoly, kényszerito okból ügyvédi gyakorlatot akar folytatni, az ügyvédi vizsgálaton megbuktatnák, még pedig talán nem pozitiv tudásának hiányossága okából, hanem azért, mert egy-egy czenzor válogatottan exotikus kérdésére nem annak szája-ize szerint felelt meg? Ez a biró azután tovább itélkeznék, esetleg az őt megbuktató czenzor képviselte ügyekről is — talán jobban, mint ahogy a czenzor az ő képességeit itélte volt meg, de azért meg lett bélyegezve az ügyvédi (bocsánat: igazságügyi) vizsgálaton megbukással.

Biráló megjegyzéseimnek ezzel végére jutottam, magától értődően: minden irányban sine ira et studio. Örülnék, ha azokkal némiképpen sikerült volna hozzájárulnom ama nagy és üdvös czél megvalósitásához, amelyet a tervezet sok igen okos gondolattal és sok jelentős részében igen sikerült konczepciójával szolgálni óhajt. *Dr. Márkus Dezső.*

Esküdtszéki eljárásunk módositásának szükségességéről.

E czim alatt czikk jelent meg a Jogtudományi Közlöny 13. számában Lehoczky Sándor miskolczi törvényszéki elnök urtól. Ugyan egyáltalán nincs kilátás arra, hogy az esküdtszéki eljárás belátható idő alatt megreformáltassék, s igy arra sincs kilátás,

*

hogy e czikk eszméi egyelőre megvalósuljanak, mégis lehetetlen e czikket szó nélkül hagyni.

I. Minthogy a t. czikkiró ur arra a tapasztalatra jutott, hogy az esküdtek igen sok esetben nincsenek tisztában feladatukkal, ezért akként óhajtana e bajon segiteni, hogy az esküdtbiróság elnöke az esküdteket a ciklus kezdete előtt néhány nappal maga elé idézhetné és velük zárt ülésben gyakorlati módon megismertetné a reájuk váró nagy feladatot. Szóval olyan jogi szemináriumokat, esküdtbirósági főpróbákat kiván rendeztetni, aminőket az egyetemen tartanak büntetőjogi professzoraink fiatal jogászok nagy mulatságára. Én azonban erősen kételkedem, hogy ezek a szemináriumok hasonló szórakozást nyujtanának az esküdtszolgálatra berendelt derék földmüveseknek, élelmes kereskedőknek, jól ápolt fodrászoknak és zordon lakatosoknak, akikből az esküdtszék a legtöbbször megalakul. Felejti a t. czikkiró ur, hogy az esküdtszolgálat az állampolgárokra rendkivül terhes, hogy maguk az esküdtek mindent elkövetnek, hogy e tiszt alól szabaduljanak, annál kevésbé lehet tehát tőlük kivánni azt, hogy már napokkal a ciklus kezdete előtt berendeltessenek és velük esküdtszéki főpróbákat tartsanak. Egy 8—10 napra terjedő esküdtszéki ciklusban előfordulhat, hogy ugyanennyi minősités alá eső ügy kerül tárgyalásra, ugy hogy tehát legkevesebb 8—10 ilyen főpróbát kellene tartani. Azt hiszem, hogy ezt már nemcsak derék esküdteink, hanem önfeláldozásra kész szakbiráink is megunnák, s hogy ilyesmit tőlük kivánni valóban nem is lehet. De nem volna keresztülvihető e terv már azért sem, mert hisz ilyen módon alkalom nyujtatnék arra is, hogy a főpróbát rendező elnök a ciklusban tárgyalás alá kerülő ügyekről az esküdteknek nyilatkozzék, bárha csak burkoltan is, amit nem is lehetne elkerülni. Hiszen amugy is tudjuk, hogy az esküdtek valósággal csüngnek az elnök szavain s annak hangsulyozásából, hanglejtéséből, egy-egy mozdulatából igyekeznek ellesni a szakbiróság álláspontját. Mennyivel inkább volna ez lehetséges a tervezett főpróbákon, ahol az elnök zárt ülésben, — minden valószinüség szerint védő jelenléte nélkül, — oktatná ki az esküdteket.

II. Hasonlóan helytelen volna a visszautasitási jog olyan szabályozása, mint ahogy az a czikkben fölvettetett. Ha az esküdtbiróság elnökének jog adatnék arra, hogy kijelölne egy-két olyan esküdtet, akiknek az esküdtszék tagjai közé kell tartozniok, akiket tehát a felek nem utasithatnának vissza, akkor tulajdonképpen az esküdtszék ki lenne szolgáltatva az elnöknek és már előre biztositva lenne az a verdikt, amit az elnök tart egyedül helyesnek. Mi szükség volna tehát akkor az esküdtszékre, hogy 12 ember mondja ki azt, amit az elnök gondol, ezért mégsem volna érdemes zsürit szervezni. De különben is abból, hogy valaki jó gőzmalmi igazgató, nagybirtokos, főbb biztositási tisztviselő, még éppenséggel nem következik az, hogy az illető egyuttal jó esküdt is. Nemcsak kimagasló társadalmi állás szükséges ahhoz, hogy valaki képes legyen esküdtbirói tisztét jól betölteni, hanem elsősorban sziv és gyakran a kérges tenyerü földmüves kopott zekéje alatt különb sziv dobog, mint a nagybirtokos kifogástalan szabásu jaquet-ja alatt. Hogy kit tart a vádlott alkalmasnak arra, hogy felette biráskodjék, ettől a jogától őt az esküdtbirósági eljárásban megfosztani nem lehet, hacsak nem akarjuk az intézménynek sirját megásni, vagy ami még ennél is rosszabb, tartalom nélküli üres formalizmussá, hajszálhasogató jogászok silány játékszerévé sülyeszteni.

III. Abban egyetértek a t. czikkiró urral, hogy a kérdések föltevése módositásra szorul, de nem olyanra, mint ahogy a t. czikkiró ur gondolja. Mennyivel volnánk tovább, ha az eddigi kérdések helyett a jövőben a következő kérdést intéznék az esküdtekhez: «Fenforog-e a Btk. 281. §-ának első bekezdésének esete»? Hiszen ez a kérdés az esküdtre nézve még talányszerübb, mint a jelenlegi rendszer szerint föltett mellékkérdés. A helyes ujitás e téren csak az lehetne, hogy az esküdtekhez csak egyszerüen arra kellene kérdést intézni, hogy bünös-e a vádlott vagy sem. Minden egyéb, tehát a minősités is, a szakbiróságnak lenne fenhagyandó. Ez felelne meg a népbiráskodás igazi eszméjének. Mert bármennyit magyarázunk is az esküdtnek, ő még sem fogja a cselekményt jogászi szempontból minősiteni, aminthogy naiv dolog is azt kivánni, hogy azokat a kérdéseket, amelyek a jogtudomány évszázados fejlődésének eredményei s amelyek a jogászi dogmatika legnehezebb problémái, hogy ezeket a kérdéseket 10—15 percznyi elnöki fejtegetések és a vád és védelem kontroverz tanitásai után jogászi szempontból helyesen fejtsék meg. Hiszen abból, hogy valaki valamit nem tanult, még nem következik logikai bizonyossággal, hogy az illető ért is ahhoz a valamihez. Mért lenne ez éppen az esküdtnél biztos? Miért tudná négy földmüves, három szatócs, két pék, két lakatos és egy fodrász jobban, mint a szakbiróság, hogy Kovács Jánosnak cselekménye a Btk. 307. §-ának második bekezdésébe ütköző erős fölindulásban elkövetett halált okozó testi sértés, vagy pedig a 279. §-ba ütköző szándékos emberölés? Erre bizonyára nem tud senki megfelelni, de ebből következik azután az is, hogy az esküdtek verdiktjét nem jogászi szemmel kell birálni s azért, mert a cselekmény szándékos emberölés volt, az esküdtek pedig a vádlottat erős fölindulásban elkövetett halált okozó testi sértésben mondották bünösnek, még nem kell feljajdulni, hogy az esküdtek már megint tévedtek. Nem tévedtek, csak másként és emberileg jobban minősitették, mint a tanult jogászok. Másként minősitettek pedig azért, mert az esküdt czélja az is, hogy a verdiktben kifejezésre jusson az a kivánat, hogy körülbelül milyen büntetési tétel alkalmaztassék. És nem kell feljajdulni amiatt sem, hogy az esküdtek néha felmentő verdiktet hoztak, mert ha bizonyos rétegekben visszatetszést is keltett például az Achim—Zsilinszky verdikt, merem állitani, hogy ugyanannyi emberből helyeslést is váltott ki. Tessék csak a lapokat, mint a közvélemény kifejezőit egymás mellé állitani és akkor ki fog tünni, hogy akár hány lap kivánta a Zsilinszky fiuknak rablánczra füzését, ugyanannyi glorifikálta őket. Hogy mi a helyes, vagy mi a helytelen, azt ilyen dolgokban abszolut biztonsággal megállapitani nem lehet, mert bármilyen döntés is hozassék, egyik részről az mindig elégedetlenséget fog kiváltani, de ebből még nem következik az, hogy az esküdtszéki intézményt megszüntessük, vagy olyan béklyókkal vegyük körül, amelyek megbénitsák müködését. Hiszen a szakbiróságok is tévednek és mégis senki sem kivánja a szakbiróságok eltörlését. Miért fordulnak tehát minden alkalommal az esküdtszék ellen és hozakodnak elő ily rendszabályokkal?!

A polgároknak nevelődni kell ehhez az intézményhez, a jogászoknak pedig szokni kell a laikus gondolkodásához. Ehhez pedig idő kell. Tiz év nagyon kevés ahhoz, hogy a mi esküdtjeink ugy bele tanuljanak, mint az esküdbirói tisztre már századok óta nevelődött angol, de kevés volt e tiz év arra is, hogy a mi biráink oly átalakuláson menjenek át, mint az angol biró, aki mint tudjuk, az esküdtszéki tárgyalást e szavakkal nyitja meg: «Felszólitok mindenkit, aki vádlott bünössége mellett valamit tud, lépjen elő, mert a vádlott azért áll itt, hogy mi őt felmentsük». Angliában egy «téves» felmentő verdikt bizonyára nem idéz elő olyan felzudulást, mint nálunk. Ime ezt a reformot kellene elsősorban hozzánk átültetni!

Dr. Hollósi Pál,
zalaegerszegi ügyvéd.

A szabad szerződés kérdéséhez.

«Der Zweck im Recht» czimü munkájában azt fejtegeti Ihering, hogy a jog és az igazság fogalmai összeesnek, az igazság az egyenlőség elvén épül, ezt pedig azért kivánjuk, «mert a társadalom jólétének feltételét képezi». Hozzáteszi azonban, hogy ezzel nem a «külső, arithmetikus, abszolut» egyenlőséget érti, hanem azt, mely a társadalom egyensuly-állapotának fentartását czélozza. «Igazságos az a törvény, melyben ez az egyensuly megvan, igazságtalan az, melyben ezt nélkülözzük. Igazságtalan az a törvény, mely a szegényre ugyanazon terheket rója, mint a gazdagra»....

Ezeket a fejtegetéseket idézem fel magamban, amidőn a kir. Curia II. felülvizsgálati tanácsának 259/911. sz. elvi jelentőségü határozatát és annak indokolását olvasom. Mintha uj szellem lengené át a magyar igazságszolgáltatás csarnokát, mely azokat a pilléreket is, melyeken az eddigi magánjogi doktrina nyugodott, a korszellem ellenállhatatlan erejével mozgásba hozta. Az a határozat, melyet az ország legfelsőbb biróságа hozott, méltán fogja felidézni a legnagyobb feltünést ugy rendelkezésénél, mint indokolásának irányánál hangjánál és felfogásánál fogva.

Kimondja a kir. Curia, hogy a nyugdijintézeti szabályoknak az a rendelkezése, hogy a magánalkalmazott a szolgálatból való önkéntes kilépése esetére elveszti igényét a befizetett nyugdijjárulékokra, érvénytelen akkor is, ha az alkalmazott, ki ez alkalommal főnökével szemben mindenkor kényszerhelyzetben van,

alávetette magát e szabályoknak. A nyugdijintézeti alapszabályok miniszteri jóváhagyása e kikötést érvényessé nem teszi.

A kir. Curia ezen rendelkezését «a jogtudományban, a törvényhozásokban és a birósági gyakorlatban ez idő szerint uralkodó, mindinkább általános jogászi közvéleménynyé alakuló fölfogással» indokolja, de aki az indokolást a maga teljességében figyelmesen végigolvassa, annak lehetetlen abból ki nem érezni azt a törekvést, hogy a Curia ezen határozatával a ma uralkodó «jogászi közvéleménynyel» szemben egy uj irányzatnak kivánt kaput nyitni.

A külsőségek is felette érdekesek. Már az, hogy olyan jogászi közvéleményre történik hivatkozás, mely «mindinkább általános» és az a módszer, melylyel a kir. Curia eme felfogás létesitését bizonyitja.

Nemcsak a pia fraus-szal szocziális jellegüeknek feltüntetett hazai törvényekre, hanem a nyugdijbiztositásról szóló «uttörő jellegü» osztrák törvényre, a biztositási szerződésről hozott németbirodalmi törvényre és az ennek hatása alatt álló schweizi, franczia és osztrák jogra és a magyar polgári törvénykönyv tervezetére is történik hivatkozás. Sőt — last not least — a kir. Curia «a kereskedelmi törvénynek a biztositási jog terén is immár sokféle szempontból elavultnak mondható álláspontjával» szemben a biztositó társaságok gyakorlatát is figyelemre méltatja.

De ezek a körülmények mind külsőségek, ám az indokolás tartalma összhangban áll köntöse szokatlan jellegével.

Ha már a külsőségek is azt látszanak igazolni, hogy a kir. Curia szakitva a dogmatikus jogszabályértelmezés és alkalmazás módszerével, a jogot a társadalmi fejlődés termékeny talajába ültette át, mennyivel inkább tünik ki annak tartalmából az, hogy a határozat a mai individualisztikus jogi dogmák félretétele mellett a társadalmi igazság fogalmába kapcsolódik.

A ma uralkodó jogászi felfogás szerint a társadalom «szabad» egyénekből áll, akiket a jogoknak és kötelességeknek szigoruan egyforma mértéke illet. Ezek a «szabad» egyének «szabad» akaratból szerződéseket kötnek és az állami igazságszolgáltatás egyik feladata az, hogy polgárait ezen szerződések betartására kényszeritse.

A társadalom ezen atomisztikus felfogásával szemben a szocziológia világitásánál megállapitást nyert, hogy azok a feltételek, melyeken a társadalmi élet individualisztikus, manchesteri szervezete alapul, a valóságban nem léteznek, mert a «szabad akarat» a gazdasági kényszerüség ellenállhatatlan erejét, a jogegyenlőség és osztálykülönbséget találja magával szemben.

Ez a megismerés nem mai keletü és jogi szervezetünknek számos intézménye ütött már rést azon a felfogáson, mely a társadalmi harmoniát az erők szabad játékára akarta alapitani és ezzel a gyengéket és elnyomottakat az erősek és hatalmasok kiméletlen önzésének prédául odadobta.

Éppen a munkaszerződés az, ahol az ellentétek a legélesebben összeütköznek, az osztályönzés a legkiméletlenebbül tombol és a jogászvilág a jogegyenlőség elvének formalisztikus alkalmazásához a legmerevebben ragaszkodik.

Szinte dogmaszámba megy ma az, hogy a «szabad» bérmunkás «szabad akaratból» mint egyenlő fél köti meg munkaszerződését munkaadójával, annak tartalma, «szabad alku» tárgyát képezi és kötelező erejéhez a kétségnek még csak az árnyéka sem fér. Legyen elegendő rámutatnunk a Jogászegyletben a sztrájk jogalapjáról folytatott vita során elhangzott vélemények egy tekintélyes részére és az 1898: II. és 1907: XLV. törvényczikkek ama rendelkezéseire, melyekkel a szolgálati szerződést megszegő munkásokat a közigazgatás büntető hatalmának kiszolgáltatja.

És most itt a Curia határozata, mely megállapitja, «hogy a munka és szolgálati szerződés szabadságának mindkét szerződő fél részére egyenlő feltevése a legtöbb esetben csak fikczió, mert aki állást keres, vagy állását megtartani kénytelen, igen gyakran képtelen sikerrel megóvni a maga legméltányosabb érdekeit és viszonyainak nyomása alatt kénytelen elfogadni azokat a föltételeket, melyeket a munkaadó elébe szab», hogy sokszor a fél nincs is tisztában ezen föltételekkel és hogy ezzel szemben a modern törvényhozás és igazságszolgáltatás feladata a gyengébbek oltalmazása.

Pedig milyen egyszerü a bevett jogi dogmtika alapján a nyugdijszabályzat érvényességének megállapitása! Hiszen az eddigi gyakorlat ezen alapult és még az esetben sem mondotta ki az érvénytelenséget, ha a főnök a nyugdijszabályzat el nem fogadása esetére elbocsátással fenyegeti alkalmazottját. E felfogás szerint a szolgálati szerződés a munkaadó és munkás között «szabad alku» tárgya és az előbbi nem használ jogi értelemben vett kényszert akkor, amikor a szolgálati szerződés megujitását feltételhez füzi.

A Curia szakit ezzel a felfogással és a társadalmi — osztályközi — ethika alapjára helyezkedve, kötelezi a munkaadót a befizetett nyugdijjárulék kiadására. Nem a konkrét eset, hanem a munkaadó és munkás közötti osztályhelyzet szolgál következtetése alapjául s a legérdekesebb a jelen esetben talán éppen az, hogy nem is bocsátkozott a bizonyitási anyag által ez irányban szolgáltatott tényállás konkrét elemei minősitésébe, hanem a munkaadó és munkás között általában fennálló viszony elemzése és minősitése alapján tagadta meg — belügyminiszteri látfamozása ellenére — a jogi oltalmat attól a nyugdijszabályzattól, melyet a felek szerződés erejére emeltek.

Quo iure? kérdezheti a jogász. A Curia határozatában erre is megtaláljuk a feleletet: «a biróság — ugymond — nem nyujthat jogsegélyt az egyoldaluan jogfosztó álláspont érvényesitéséhez.» A jogelv pedig, melynek alapján a legfőbb biróság a jogsegélyt megtagadta, nyilván az, hogy az ilyen «jogfosztó álláspont» szerződési biztositása a jó erkölcsökbe ütközik és birói oltalomra méltatlan.

Kétségtelenül bátor kézzel nyult a kir. Curia jogéletünknek eddig még csaknem szabályozatlan területére és szakitva a mult dogmáival, kimondott és a jogászi közfelfogással indokolt egy olyan jogelvet, mely méltán szolgálhat a jövő törvényhozásának irányitóul. A szabad szerződés tanát már rég megingatta a gazdasági fejlődés és a társadalmi élet tudományos megismerése és a manchesterizmus hazájában immár beleszól a törvényhozás a munkabérek nagyságának kérdésébe is. Vajha a Curia határozata egy ujabb fejlődésnek kezdetét jelentené és az ismertetett «emberies és méltányos felfogás» minél előbb és minél mélyebb györeret verne. *Dr. Horovitz Alfréd.*

A budapesti kir. tábla 13. sz. teljes-ülési döntvényéhez.

Dr. Krémer Gyula jászapáti ügyvéd ur ily czim alatt birálta a budapesti kir. tábla 13. sz. teljes-ülési határozatát és azt a következtetést vonta le, hogy a Vhn. 9. §-a a 6. §-ban felsorolt személyeknek fizetését tartási követelés behajtása iránt vezetett végrehajtásoknál felerészben rendeli lefoglalhatónak, ellenben a tábla határozata szerint ez csak egyharmadrészben foglalható le. Czikkiró ur véleménye szerint egy 6000 K-s fizetésü állami tisztviselő fizetéséből tartásdij fejében 3000 K foglalható le, nem pedig 2000 K, amint ezt a tábla eldöntötte.

A czikkiró ur egyaránt tévesen értelmezi a Vhn. 9. §-át, és a budapesti tábla 13. sz. teljes-ülési határozatát.

Mit mond ugyanis a Vhn. 9. §-a? «Ha a végrehajtás az adós ellen feleségét stb. illető tartás miatt intéztetik, a 6. §-ban meghatározott mentesség felényire száll alá». A 6. §. szerint az ezen szakaszban felsorolt személyek fizetése egyharmadrészben vehető foglalás alá, kétharmadrész tehát mentes a foglalás alól. Ezen általános szabály alól kivételt állapit meg a 9. §., amelynek értelmében pl. a feleséget illető tartásdij behajtásánál a mentesség felényire száll alá. Mig tehát a 6. §-ban felsorolt személyek fizetése nem tartásdijból eredő követeléseknél kétharmadrészben mentes a foglalás alól, addig a 9. §-ban felsorolt személyek tartásdijánál ezen kétharmadrész mentessége felényire (t. i. a kétharmadrész felényire), vagyis egyharmadrészre száll alá. Tartásdijból eredő követeléseknél tehát a fizetéseknek nem egyharmada, nem is fele, hanem kétharmada vehető foglalás alá. Maradjunk a czikkiró ur példájánál. Egy 6000 K fizetésü állami tisztviselő fizetése a 6. §. szerint lefoglalható egyharmadrészben, lefoglalható tehát a fizetésből 2000 K, mentes marad ellenben kétharmadrész, vagyis 4000 K. A Vhn. 9. §-a szerint az ott felsorolt esetekben a mentesség felényire száll alá, a mentesség 4000 K erejéig állott fenn, ez alászáll fele összeg erejéig, foglalásmentes marad tehát 2000 K. Véleményem szerint ennélfogva egy 6000 K fizetéssel biró állami tisztviselő fizetése feleségc tartásdija fejében 4000 K (nem pedig mint a czikkiró ur állitja 3000 K erejéig) vehető foglalás alá.

A Vhn. 9. §-ának ezen helyes értelmén nem változtat a kir. tábla 13. sz. teljes-ülési határozata sem. Nem lehet elvitatni, hogy a határozat rendelkező részének szövegezése félreértésekre adhat alkalmat «az adós illetményei... a Vhn. 9. és 14. §-aiban megjelölt esetekben csakis a most emlitett kétharmadrész fele erejéig foglalhatók le». Ámde, ha elolvassuk az indokolást, nem lehet kétségünk az iránt, hogy a tábla álláspontja szerint is a 6. §-ban emlitett kétharmadrész mentesség száll le felényire, vagyis egyharmadrészre a Vhn. 9. és 14. §-ai esetében. Amikor ugyanis az indokolás az általános szabály felemlitése után rátér a kivételes szabályra, ekképpen érvel: «e kivételes rendelkezés tehát helyesen ugy alkalmaztatik, hogy a kétharmadrészben mentes illetményekből, illetőleg nyugdijból ezeknek felerésze a 9. és 14. §-ban felsorolt czimeken még végrehajtás alá vonható».

Ugy a törvény, mint a táblai döntvény szerint a 9. §-ban felsorolt személyek tartásdija fejében vezetett végrehajtásoknál a fizetéseknek csupán egyharmadrésze mentes a foglalás alól. Ez teljesen világos, hozzá kétség sem fér. A kir. táblai határozat a törvény rendelkezését nem érinti, aminthogy nem is érintheti. Különben sem az a döntvény lényege, amire a czikkiró ur czéloz. A lényeges a döntvénynek az a rendelkezése, és ebben keresendő annak elvi jelentősége, hogy az évi 1000 K és az azon aluli tényleges illetmény, vagy az évi 600 K és az azon aluli nyugdij mentes marad a foglalás alól akkor is, ha a foglalást a Vhn. 9. és 14. §-aiban felsorolt személyek tartásdija fejében vezetik az adós ellen. Ezzel a rendelkezéssel azonban ép azok esnek el a tartásdijtól, akik arra leginkább rászorulnak.

Dr. Stampfer Mór,
gyöngyösi ügyvéd.

Különfélék.

— **Vécsey Tamás.** A legkiválóbb magyar jogtanárok egyike dőlt ki.

Vécsey Tamás nem abból a tanárgárdából való volt, amely megelégszik azzal, hogy az előadáson könyvét elreczitálja, a vizsgán pedig a legaprólékosabb részletkérdések vagy rébuszok feladásával rettentgeti a jogtanuló ifjuságot. Vécsey a paedagogus érzékével és érzésével elsősorban arra törekedett, hogy a jogi tanulmányok és jogintézmények iránt érdeklődést keltsen. És — valljuk meg — erre mai tanulmányi rendünk mellett nagy szükség van.

A tanulmányok elejére tett, jórészt száraz jogtörténeti szaktárgyak nem igen alkalmasak az első éves jogásznak a jogi studiumok iránti érdeklődését felébreszteni.

Vécsey Tamás bevezető előadásaiban vezérfonalat kaptunk, mely eligazitott bennünket a jogrendszer tág területein; az igazságért és méltányosságért hevülő lelkes szavaiból pedig biztatást, lelkesitést, irányitást nyertünk tanulmányaink folytatására.

A római magánjogba belevezetve Vécsey szemináriumi módszerével, a közvetlen érintkezés és eszmecsere révén átsegitette hallgatóit a kezdet nagy nehézségein és a jelesebbeket a római jogforrásokba belemélyedve előkészitette a pandektajogi tanulmányokra.

Emellett ő sohasem éreztette a tanár és hallgató közti nagy ürt és kiváló tanitványait mindig szeretettel fogadta és pártfogolta az egyetem falain kivül is.

Midőn szeretetteljes megemlékezéssel bucsuzunk a kiváló tanártól és buzgó munkatársunktól: szivből kivánjuk, hogy az ő szelleme irányitsa azokat a paedagogusokat, akik hivatva vannak bevezetni a cupida legum juventust a jogtudományokba.

— **A felelős szerkesztő felmondási ideje.** A Magyar Állam czimü politikai napilap megszünvén, felelős szerkesztője felmondás nélkül elbocsájtatott. Vitássá válván a felmondási idő, a kir. Curia *egy esztendőben* állapitotta meg, a következő érdekes indokolással:

«Figyelembe vétetett, hogy egy ily politikai napilap vezetése és tartalmának összeállitása sok előismeretet, tanulmányt és nagy, igen gyakran szerfelett korlátolt idő alatt és azonnal elvégzendő szellemi munkát igényel, továbbá, hogy a felelős szerkesztő azon állásánál fogva ugy a magánosok, a közönség és a hatóságokkal szemben a lap tartalmáért felelősséggel tartozik, hogy munkálkodása tehát a lapban közzétenni kivánt összes czikkek irányitására és szigoru felülvizsgálására is kiterjed és igy a társadalmi és politikai élet minden viszonyaiban teljes jártasságot és tudást igényel.

Mindezekre, valamint arra tekintettel, hogy hasonló állásban leendő ujabb alkalmaztatásra az ily állások kevés volta miatt ritkán nyilik alkalom, felperes javára egy évi felmondási idő megállapitása indokolt.»

— **Az árvaszékek köréből.** A budapesti árvaszékről a mult héten irottakhoz a következő levelet kaptuk:

A legnagyobb mértékben helyeslendő, ha jogi szaklapjaink kiterjesztik figyelmüket nemcsak a biróságoknál történtekre, hanem a közigazgatási hatóságok előtti ügyek elintézésére is. Sőt az utóbbiak talán még fokozottabb mértékben szolgáltak rá az ellenőrzésre, mint a biróságok, mert bürokratizmusukkal, az eljárás teljes irásbeliségével és abszolut titkosságával, ugyszólván kivonhatják magukat a nyilvános kontrol alól.

Alkalmilag mindnyájan tudunk ezekről adatokat szolgáltatni és a magam részéről egy és más irányban bátor is leszek a tekintetes szerkesztőséggel konkrét bizonyitékokat közölni. Ezuttal csak azt akarom szóvátenni, hogy a budapesti ügyvédi kamara és általában az ügyvédi kamarák legnagyobb része főképp a birósági tömeg- és ügygondnokságok méltánytalan kiosztásáról panaszkodik, de még csak szóvá sem teszik az árvaszékek által osztogatott, sokszor igen jövedelmező gondnokságokat.

Alig van köztünk olyan, akit az árvaszék egy-egy ingyenes, vagy egész csekély dijazásu gondnoksággal meg ne tisztelt volna, de az elég gyakori nagyobb hagyatéki gondnokságok bizony kevesek között oszlanak meg és e kevesek zömét többnyire olyan ügyvédek alkotják, akik városi törvényhatósági bizottsági tagok, akiknek szavazata tehát igen-igen becses mai közigazgatási rendszerünk mellett minden választás alá kerülő fővárosi tisztviselőre nézve.

Ugyanezt a visszásságot látjuk a többi közigazgatási hivatalokban is, ahol — mi türés-tagadás — bennünket kisebb, vagy éppen egész kis fiskálisokat éppenséggel nem fogadnak oly előzékenyen, ügyeinket nem intézik el oly gyorsan, mint azon ügyvédekét, akik oly szerencsések, hogy valamely társaskörbeli, vagy kaszinói ismeretség «érdemei» révén törvényhatósági bizottsági tagok lehettek.

— **A biró ur ideje drága.** A budapesti IV. ker. kir. járásbiróság megkeresés folytán tanuhallgatásra 1912. M. 150. sz. végzésével határnapul 1912 ápr. 17-nek d. e. 10 óráját tüzte ki s arra a felek képviselőit a megkereső biróság utasitásához képest megidézte.

A kitüzött időben a tanu nem jelent meg. Fél 11 felé az egyik fél perbeli képviselője kérte a biróságot, hogy a tanut ujból idézze s ujabb határnapot tüzzön ki.

A biró e kérelem teljesitését megtagadta, kijelentvén, hogy ha a tanu d. u. 2 óráig bármikor megjelennék, ki fogja hallgatni; ha tetszik, várjon addig az ügyvéd. Mikor pedig az utóbbi ezen eljárás ellen óvást emelve kérte, hogy konstatáltassék, hogy a kitüzött időben ő megjelent, a tanu azonban nem, a biró kijelentette, hogy «a biróság nem hagyja magát utasittatni, jegyzőkönyvet nem vesz fel, a fél megjelenését sem konstatálja, a később esetleg megjelenő tanut kihallgatja, mert a biróság ideje drága».

A biró ur felfogása szerint tehát a 10 órára megidézett ügyvédnek kötelessége d. u. 2 óráig lesni, hogy a megidézett tanu később esetleg mégis megjelenik-e; hiszen az ügyvéd ideje igazán nem drága: kilátása van arra, hogy ha türelmesen vár 3 vagy 4 órán át, talán megjelenik a tanu, kihallgattatik, ez esetben pedig az ügyvéd részére esetleg 6—8 K közbenjárási költség is megállapittatik. *S.*

— **A lőcsei esküdtszék.** A lőcsei ügyvédek amiatt panaszkodnak a kassai ügyvédi kamara évi jelentésében, hogy «esküdtszéki ügyek igen gyéren, alig fordulnak elő, holott néhány szakbiróság elé utalt eset esküdtszéki elbirálás alá vonható lett volna. Fájlalnunk kell ezt — teszik hozzá — azért, mert az általános

jogérzet fejlesztésére kiválóan alkalmas esküdtszéki intézmény a Szepességre nézve hatástalan és holt intézménynyé vált».

— **A jegyzői magánmunkálatok** Szabolcsmegyében oly tultengést mutatnak, hogy ámbár a jegyzőknek közhatósági kötelességük a hivatalosan tudomásukra jutott bünczselekmények bejelentése, mégis mint magánmunkálatot végzik és róla dijjegyzéket is készitenek.

— **Az országos központi hitelszövetkezet** mezőturi fiókjának egy közege állandóan foglalkozik a szövetkezet kölcsöneivel kapcsolatos okiratok és kérvények készitésével és a felektől ezért dijat szed, ugy, hogy például egy esetben egy mezőturi ügyvéddel szemben 26 rendbeli, egyszerre lebonyolitott kölcsönügyben 1346 K munkadijat számitott fel. E jelenség állitólag nem áll egyedül a központi hitelszövetkezet fiókjainál.

— **Védjegyjogi Döntvénytár.** *Dr. Szász János* ily czimü munkájának második kötete most jelent meg. A 650 oldalra terjedő kötet betürendben közli a fennálló szóvédjegyeket; a fennálló ábrás védjegyekből kiemelkedő vagy azok jellegzetes alkotó részét tevő, de szóvédjegyként be nem lajstromozott oltalomképes szavakat; az 1890: II. tcz. 21. §-ának *d)* pontja alapján közölt szóvédjegyeket; a gyári vagy kereskedelmi védjegyek nemzetközi lajstromozása iránt Brüsszelben létrejött pótegyezmény 5. czikke alapján oltalomban nem részesitett nemzetközi szóvédjegyeket, végül az 1890: II. tcz. 21. §-ának *a), b), c)* pontjai alapján az 1908., 1909. és 1910. években közölt szóvédjegyeket. (Athenaeum kiadása.)

— **A közigazgatási jogviszony** czim alatt *dr. Tomcsányi Móricz* egyetemi magántanár dogmatikai jellegü tanulmányában a következő témákat fejtegeti. 1. A közigazgatási viszonylatok általában. 2. A közigazgatási jogviszony. 3. A közigazgatásjogi (közjogi) alanyi jogositványok. 4. Az alkotmányjogi, a magánjogi és a közigazgatási jogviszonylatoknak egymáshoz való viszonya. 5. A közigazgatási eljárás a közigazgatási jogviszony nézőpontjából. 6. A közigazgatási jogviszony és a közigazgatási jog s közigazgatási jogtudomány fejlődése. (Politzer Zs. és fia könyvkereskedése. Ára 4 K.)

— **Az eperjesi törvényszék** polgári felebbezési tanácsánál állandóan meghonositott gyakorlat, hogy a feleknek csak egy-egy szóváltás engedtetik meg. Helyes, hogy a biróság a törvényben gyökerező pervezetési jogot alkalmazza, de éppenséggel nem törvényes eljárás belefojtani a szót a felekbe, mikor még a pert vezető elnök nem is tudhatja, mit akar a fél mondani, nem-e akar igen fontos tényállási részletet megvilágitani, bizonyitékot felajánlani, stb.

— **A becsületsértés büntetése.** A kassai ügyvédi kamara évi jelentésében olvassuk, hogy a bártfai járásbiróság 10 korona pénzbüntetésre itélte a bártfai határszéli kapitányt a kassai ügyvédi kamara ellen elkövetett sulyos természetü becsületsértés miatt. A becsületnek ezzel a lealázóan alacsony értékelésével szemben a debreczeni kamara jelentése nyomán regisztráljuk a debreczeni kir. járásbiróságnak a törvényszék mint felebbviteli biróság által is elfogadott azon ujabb gyakorlatát, mely szerint becsületsértési ügyekben minimális büntetésül 50 K pénzbüntetést szab ki, az eddigi általán szokásos 10 K pénzbüntetés helyett.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Vonatvezető «mérföldpénze» le nem foglalható.** Az osztrák legfőbb törvényszék 1911 április 4-én hozott G. Z. R. II. 199/11. sz. határozatával helybenhagyta a másodfoku biróság azon döntését, melynek értelmében a vonatvezető részére járó ugynevezett mérföldpénz mentes a foglalás alól. Az indokolás lényege a következő: Törvény szerint az alkalmazottaknak csak azon járandóságára vezethető végrehajtás, melyet szorosan az általuk végzett munka ellenértéke gyanánt élveznek; nem tartozik tehát foglalási alap közé az, amit az általuk szolgáltatott anyagokért vagy bizonyos kiadásaiknak megtéritése gyanánt kapnak; már pedig a mérföldpénz a gyakorlatban azon kiadások kárpótlásául tekintendő, melyeket a vonatvezetőnek a lakhelyétől való távollét idéz elő.

— **Clausula rebus sic stantibus.** Az osztrák legfőbb törvényszék teljes-ülése 1911 november 14-én Präs. 560/10. szám alatt a következő döntvényt hozta:

Kétoldalu szerződéseknél az előszolgáltatás mindaddig megtagadható, mig az ellenszolgáltatás nem megy teljesedésbe, vagy legalább nem biztosittatik, ha a másik fél vagyoni viszonyai folytán az előszolgáltató fél igénye veszélyeztetettnek mutatkozik, feltéve, hogy az utóbbi ezen körülményekről a szerződés megkötésekor nem tudott s rendes gondosság mellett sem tudhatott és a szerződéskötés kisérő körülményeiből ki nem tünik, hogy az előszolgáltatási kötelezettséget a felek az ellenszolgáltatásra kötelezett fél vagyoni viszonyaira való tekintet nélkül teljesitendőnek szándékolták.

— **Az összes jelenlegi és jövendőbeli künnlevőségek átengedése érvénytelen,** mert a jó erkölcsökbe ütközik. *A* szerződést kötött *B*-vel, melyben előbbi arra kötelezte magát, hogy *B* részére kölcsönt szerez, aminek ellenében *B* az üzleti nyereségének 10%-át kötelezte *A*-nak s a szerződésből eredő összes igényének biztositása czéljából átengedte *A* részére az egész üzleti berendezést s az árukat, az összes meglévő és később létesülő követeléseit pedig rá engedményezte. A német birodalmi biróság a szerződést érvénytelennek jelentette ki, mert: Az engedményezett követelések egyedileg meghatározva nincsenek, enélküli általános engedményezések pedig a tisztességes forgalmat veszélyeztetik. Ezenkivül az összes jövendőbeli követeléseknek engedményezése, különösen az egész áruraktár és berendezés átruházásával kapcsolatban minden üzleti önállóságától megfosztja s a jogositott hitelező önkényének teszi ki az adóst, ennek következtében antiszociális jellegü s mint ilyen, a jó erkölcsökbe ütközőnek tekintendő. Egyik lényeges szerződési kikötés semmis lévén, az egész szerződés — annak egységes jellegénél fogva — érvénytelenné válik.

— **A német birodalom igazságügyi statisztikája.** A birodalmi igazságügyi hivatal (Reichsjustizamt) által közrebocsátott feldolgozásból vesszük a következő adatokat: 1911 január 1-én volt a 26 német szövetséges államban: egy birodalmi biróság (Reichsgericht), egy legfelsőbb országos biróság (oberstes Landesgericht Bajorországban) és 29 országos felsőbiróság (Oberlandesgericht). Ez utóbbiak alatt 176 törvényszék és 1984 járásbiróság állott. A legtöbb országos felsőbirósága Poroszországnak van (14), azután következik Bajororszag (5).

A törvényszékek száma legnagyobb a boroszlói országos felsőbiróság kerületében (14), a többiek kerületében számuk tiz és egy között váltakozik.

Hasonlóképp nagyon eltérő az egyes kerületek járásbirói ságainak száma: 130 (Boroszló) és kilencz (Hamburg) közt a legkülönbözőbb számu elosztást találunk.

Feltünően sok járásbiróság van Naunburg és Celle kerületében (127, illetve 119), bár pl. az utóbbi népességi számát tekintve csak a hetedik helyen áll.

Az egyes országos felsőbiróságok kerületébe tartozó személyek száma az 1905. évi népszámlálás adatait véve alapul 5.572,042 (Berlin) és 353,789 (Oldenburg) váltakozik.

Az egész birodalomban 10,096 biró és 884 ügyész volt alkalmazásban.

A birák közül esett: a birodalmi biróságra és a bajor legfelsőbb országos biróságra 1·2%, az országos felsőbiróságokra 8·1%, törvényszékekre 32·6%, járásbiróságokra 58·1%.

Jellemző a birák előléptetési viszonyának különbözősége is. Legkedvezőbb az a Hansa városokban. A hamburgi országos felsőbiróság kerületében 83 törvényszéki biróval és 105 járásbiróval szemben 67 felsőbirói állás van, ugy, hogy minden harmadik biró magasabb állásba juthat. Oldenburgban, Braunschweigban és Mecklenburgban minden ötödik biróra nézve megvan a felsőbirói állásba juthatás lehetősége. Majdnem igy van a dolog Szászországban és Badenben is. Ezután jön Poroszország. Württembergben alig minden hatodik, Hessenben és Bajorországban minden hetedik birónál van meg a felsőbb birói állásba való előlépés lehetősége.

— **A magánjog fejlődése a XIX. században (Die Fortschritte des Zivilrechts im XIX. Jahrhundert).** Irta: J. W. Hedemann. Az ujabb jogásznemzedék még mindig nem fordit kellő figyelmet az egyes modern jogintézmények történelmi kiképződésének menetére: a mult és jelen között jogi téren a kapcsolat átértése hiányzik, pedig enélkül a jogszabályok értékelése szükségképpen hiányos. Általános szükségnek felelt meg a szerző, midőn munkájában könnyed, élvezetes irálylyal képet akar nyujtani a jelenlegi magánjog történeti kifejlődéséről. Csak a középeurópai jogterületekre van tekintettel: Németországon k

vül Ausztriát, Francziaországot és Schweizot vonja vizsgálódásai körébe.

A münek eddig megjelent első része a forgalmi élet ujjáalakulását állitja oda háttérül. Az ipari és kereskedelmi szabadság kifejlődéséből indul ki; a szerződési szabadság korlátainak (kamattilalom, laesio enormis, kötbér korlátolása) eltünésére mutat rá, a házassági szerződések és a halálesetre szóló intézkedések szabadabb alakulását érintve, rátér ama törvényi oltalmakra, melyek az egyeseket az ellen védik meg, hogy egész vagyonukra kiterjedő szerződésekkel, vagy munkaerejük szabad kifejtését gátoló versenytilalmakkal gazdasági boldogulásukat aláássák. Egész fejezetet szentel az egyesületek jogi személyiségére vonatkozó küzdelmeknek. Végül bemutatja az ujabb jog ugynevezett szocziális vivmányainak fejlődését: A kártéritési jog finomodását, a kölcsönös hitnek és bizalomnak, a forgalmi tisztességnek figyelembe vételét, az uzsora és a tisztességtelen verseny elleni küzdelmet. A mü Carl Heymann kiadásában jelent meg. (Berlin, 1910. Ára 4 márka).

— **Szerződési kötelességszegés vagy quasi delictum** forog-e fenn, midőn személyfuvarozás esetében utazás alatt az utast a fuvarozó terhére beszámitható baleset éri? Ezzel az érdekes kérdéssel foglalkozott a cour de cassation 1911 november 21-iki határozatában.

Az eset a következő: «X» által váltott hajójegyen egy nyomtatott záradék a marseillei kereskedelmi törvényszék hatáskörét köti ki a személyszállitási szerződés teljesitése folytán előálló vitás kérdések peres eldöntésére nézve. Utazás közben egy árukkal telt rosszul beraktározott láda «X» lábára esett.

«X» sérülés folytán 1500 frank kártéritési igényt támasztott a hajózási vállalat ellen s ezen igényét nem a hajójegyen kikötött marseille-i kereskedelmi törvényszék, hanem az általános szabályok szerint hatáskörrel biró polgári törvényszék előtt érvényesitette.

A hajózási vállalat hatásköri kifogása folytán az alsóbiróságok megállapitották, hogy:

1. A hajójegynek «X» részéről elfogadása factum concludens a hatásköri kikötéshez hozzájárulásra nézve.

2. Bár a törvény hatásköri szabályai cogens jellegüek, mégis ezen esetben a «kereskedelmi» törvényszék hatáskörének megállapitása a «polgári» törvényszék helyett azért érvényes, mert az utas franczia jog szerint a szóban lévő záradék nemlétében is fordulhatott volna keresetével nemcsak a polgári, hanem az illetékes kereskedelmi törvényszékhez is.

3. Felperes kártéritési keresete nem a fuvarozási szerződés teljesitése folytán keletkezett valamely vitának birói eldöntését czélozza, hanem felperes szerződésteljesitésétől független quasi delictualis tény képezi alapját, ami azon esetben is alkalmas lenne a kártéritési kötelezettség megállapitására, ha «X» a hajózási vállalattal szerződéses viszonyba nem lépett volna. Minthogy pedig a clausula szerint a marseille-i keresk. törvényszék hatásköre a szerződés teljesitése tekintetében előálló vitás kérdésekre állapittatott meg, felperesnek nem szerződési kötelezettség megszegésére, hanem quasi delictumra alapitott keresete az illetékes «polgári» törvényszék előtt helyesen megindithatóó.

A cour de cassation fent idézett határozatában alperes pergátló kifogásának helyt adva, az alsóbiróságok itéletét megsemmisitette, kimondván, hogy a személyfuvarozó vállalatnak szerződésszerü kötelességéhez tartozik a fuvarozott személyt sértetlenül a rendeltetési helyre szállitani s így az utasnak szállitás alatt való megsérülése eme szerződéses kötelesség megsértését állapitja meg, nem pedig quasi delictualis tényt képez, miért is az ebből eredő kártéritési követelés felett való eldöntés is a kikötött marseille-i kereskedelmi törvényszék hatáskörébe tartozik.

— **A franczia munkabiróságok gyakorlatából.** *Rosszhiszemü perorvoslat.* Felperes munkás kártéritési keresetet indit alperes munkaadó ellen, egy előző perbeli tisztességtelen pervitel miatt 150 frank erejéig. Makacssági itéletet kap. Alperes munkaadó ellenmondással él s ez ellenmondásban azzal vádolja meg alperest, hogy a munkából való eltávozásakor munkástársait felbujtva, oly botrányt idézett elő, hogy a rendőrség közbelépése vált szükségessé. E botrányért 500 frank kártéritést vesz viszontkeresetbe. Felperes az ellen, mondásra adott válaszában (ujrafelvételi kérelem) külön kártéritést kér alperes ezuttali rosszhiszemü pervitele miatt, tagadva, hogy botrányt okozott volna s állitva, hogy az egész viszontkereset a per késleltetése végett adatott be. A tárgyaláson alperes azzal védekezik, hogy ő csak törvénybiztositotta jogával élt, midőn a makacssági itéletnek ellentmondott, s a kártéritési összeget jóhiszemüleg vette viszontkeresetbe.

Az itélet: «Tekintettel arra, hogy alperes felperes munkás kártokozó cselekményét (a botrányt) bizonyitani még csak meg sem kisérelte, tekintettel arra, hogy alperes ez oktalan és vexatorius pervitellel alperesnek huzamos és sulyos időbeli veszteséget okozott, őt sok utánjárásra kényszeritette s hogy igy védekezési jogával felperes visszaélt; tekintve, hogy alperes azt az állitását, miképp felperes munkástársai fellázitásával rendőrség közbelépését igénylő botrányt okozott volna, bizonyitani meg sem kisérelte, tekintve, hogy e vád felperes becsületét mélyen sérti s őt későbbi foglalkozásában is gátolja, alperest 300 frank kártéritésre itéli; .... költség, stb.» (Békebirósági itélet. Bulletin de la Prudhommie. 4.)

Akaratszabadság a szolgálati szerződés kötésekor. A munkás hátralékos munkabért követel. Egy eltávozása napjáról keltezett nyilatkozatban elismerte, hogy ki van elégitve. Ez okiratról a semmitőszék Ballot-Beaupré elnöklete alatt a következőket mondja: Tekintettel arra, hogy a törvény meghatározza, a munkabér mely hányadáig eszközölhet levonásokat a munkaadó, hogy a munkás által kiállitott nyugta eltávozása időpontjában kelt, «tehát oly időpontban, midőn a munkás nem volt erkölcsileg független munkaadójától, hogy ez okiratot nyomasztó pénzszükség hatása alatt irhatta alá és semmi bizonyiték sincs aziránt, hogy jogainak teljes tudatában alapos megfontolás után tette volna meg lemondó nyilatkozatát..... az okirat semmis stb., stb.»

— **Schweizban** az anyagi magánjog és büntetőjog reformja mellett általános a törekvés a perjogi kódex megalkotására is, amely annál inkább szükséges, mert az egyes kantonok peres eljárásai rendkivül tökéletlenek. Érdekes, hogy dr. Lössl a *Juristische Blätter* egyik legutóbbi számában, mint valami rendkivüli dolgot emliti, hogy egyszerü per is három évig eltarthat és hogy az elsőfolyamodásu biróságoknál a perek átlagos tartama csaknem 11 hónap. (Mit szólna dr. Lössl a mi viszonyainkhoz, ahol némely biróságnál a felek által teljesen letárgyalt rendes perek csak nyolcz hónap mulva kerülnek elintézésre, ahol tehát egy-két év is eltelik egyszerü perekben, mig itélethozatalra kerül a sor?)

Kir. közjegyzőhelyettes dr. Kovaliczky Elek sátoraljaujhelyi kir. közjegyző irodájába állandó alkalmazásra azonnal beléphet. Ügyvédi vizsgát követő két-három évi ügyvédi gyakorlat kivántatik. 14354

Románul is beszélő, gyakorlattal biró ügyvédjelöltet keresek 160—200 K havi fizetés mellett. Dr. Kozma Antal körösbökényi (Aradmegye) ügyvéd. 14348

Vidéken működő fiatal ügyvéd, ki telekkönyvi és kereskedelmi praxissal bir, perfekt német és angol, fővárosi ügyvédi vagy közjegyzői irodába óhajt belépni. Szives ajánlatok L. J. 319. jelige alatt e lap kiadóhivatalába kéretnek.

Közjegyző-helyettesnek fővárosba vagy vidékre is, telekkönyvi és hagyatéki ügyekben kiváló jártassággal biró, gyors munkáju 37 éves nyugalmazott járásbiró ajánlkozik. Ajánlatok a kiadóhivatalba «Közjegyző helyettes» czimen 8 nap alatt küldendők. 14358

Ügyvédjelölt, aki önállóan tárgyal és németül tud, alkalmazást nyerhet. Kezdő fizetés havi 160 K és a kiszállási dijak. Ajánlatok dr. *Erdélyi* Jenő ügyvéd, Szentgotthárd, Vasmegye, czimre küldendők. 14359

Kölcsönös birói áthelyezésre való ajánlat. Személyi okok miatt állomás-helyemet változtatni óhajtván, felkérem azon, akár járásbiróságnál, akár törvényszéknél működő kartársaimat, akik szintén főgimnáziummal biró állomás-helyen laknak s azt egy másik alkalmas helylyel felcserélni kivánják, hogy ebbeli szándékukat velem mielőbb közölni sziveskedjenek, hogy a közös kérvény rövidesen beadható legyen. Dr. Láng Mór albiró a pancsovai kir törvényszéknél. 14360

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20.

Lapkiadó tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4.

Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenhetedik évfolyam. 17. szám. Budapest, 1912 április 26.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DÍJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intezendők

Tartalom: *Dr. König Vilmos* budapesti ügyvéd: Törvényjavaslat az egységes birói és ügyvédi vizsgáról. — *Lehoczky Sándor* miskolczi kir. törvényszéki elnök: Esküdtszéki eljárásunk módositásának szükségességéről. — *Nagy Antal* békéscsabai járásbiró: A gazdasági munkás- és cselédsegélypénztár s a gazdasági (külső) cselédek. — *Dr. Elischer Vilmos* budapesti ügyvéd: A szabad szerződés kérdéséhez. — *Dr. Dettre Pál* nagykanizsai kir. törvényszéki jegyző: Biróképzés és önálló müködési kör. — Különfélék.

Melléklet: Büntetőjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Törvényjavaslat az egységes birói és ügyvédi vizsgáról.

Az, ami ebben a javaslatban a legfontosabb, vagyis hogy a gyakorlati birói vizsgálat és az ügyvédi vizsga helyébe egy egységes vizsga lép, legkevésbbé szorul indokolásra. Addig, amig a törvény a birói pályára lépőktől csekélyebb elméleti képesitést követelt, természetes volt, hogy a gyakorlati képesitést csak ahhoz mérten lehetett igényelni. Ez tehát szükségessé tette a birói és ügyvédi vizsgának széjjeltartását, mert az elméletileg gyöngébben minősitett jelöltet képtelenség lett volna az ügyvédi vizsga szigoru mértékének alávetni. Viszont lehetetlenség volna a mai állapotot és két különböző gyakorlati vizsgát fentartani, miután a törvényhozás a birói és ügyvédi pályákra lépők elméleti képesitését egységesen szabályozta. Hogy a multban miért kellett a birónál az elméleti képesités minimumával megelégedni, ennek a rejtélynek megfejtését bizvást a jogtörténet buváraira bizhatjuk. Ius curia novit. És ez a törvényhozó logikája szerint azt jelentette, hogy a birónak nem kell annyit tudni, mint az ügyvédnek.

Az egységes gyakorlati vizsga szükségessége ma vitán kivül áll és e tekintetben a javaslat védelemre nem szorul. Annál több jogosultsága lesz azonban a kritikának a javaslat ama részével szemben, mely a vizsgát megelőző joggyakorlatot szabályozza. E pontban találkoznak a legnehezebb kérdések, melyek az utolsó években egész irodalmat provokáltak és a javaslat sajnálatunkra egyetlen egy lépést sem tesz jelentékenyebb reform felé. Mert az bizonyos, hogy az utolsó évtizedekben előállott nagy gazdasági átalakulásokkal szemben jogéletünket teljes tájékozatlanság jellemzi. Biróságaink müködésének lassusága, az a nehézkes vergődése, mely egész forgalmi életünket bénulási rohamoknak teszi ki, az mind erre az okra vezetendő vissza. A legfőbb hiba pedig abban rejlik, hogy gyakorlati jogászaink a gazdasági erők egészséges normális müködését nem ismerik. A gyakorlat emberei csakis a pathologikus eseteket látják, tudásuk ezekre szoritkozik. Aki nem ismeri az élet, a forgalom természetes határait, aki nem észlelhette soha, miképp helyezkednek el a gazdasági erők, az nem is ismerheti fel gyorsan és biztosan azokat a zavarokat, azokat a zökkenéseket, melyek a jogrend helyreállitását követelik.

Követelnünk kell azért, hogy mindenki, aki biró vagy ügyvéd akar lenni, töltsön bizonyos időt nagy üzemek vagy vállalatok szolgálatában. Nem a munkakörre fektetek sulyt, melyet valaki ilyen szolgálatban betölt, hanem arra, hogy munkás legyen a munkások közt. Hogy embereket lásson az élet küzdelmei közt és hogy itt alkalma van normális tisztességes felfogásu egyénekkel érintkezni. Aki megfordult mühelyben, tudni fogja, milyen határokat lehet a gondosság követelményeinek szabni, aki levelezést végez, meg fogja tanulni, mi a hüség és bizalom jellegzetes vonása és ilyen példákat százával hozhatunk fel. Bármilyen pontról nézi a müvelt, intellektuális erőkkel megáldott ember a dolgok menetét, mindenütt bő tapasztalatokra és éleslátásra fog szert tenni.

Kétségtelen, ezeket a képességeket hosszu birói és ügyvédi gyakorlat által ennek egyoldalusága daczára is el lehet érni, de amikor ez el van érve, a biró és ügyvéd munkaképessége is nagy részben már fel van emésztve. A jogszolgáltatás nagy munkáját már ezek el nem végezhetik. Oda kell törekednünk, hogy a fiatal munkabiró elemek azonnal teljes tájékozottsággal lépjenek hivatásuk körébe. És ezt csakis a jelzett gyakorlatnak kötelező volta által érhetjük el. Tudom, hogy ezt sokan lehetetlennek fogják tartani. Azt fogják mondani, hol van az a sok vállalat vagy üzem, mely hajlandó lesz a jogászokat befogadni? Hát mindenekelőtt itt van a sok állami és városi üzem. De én egy pillanatig abban sem kételkedem, hogy nagy magánvállalatok is szivesen tért fognak nyitni az ilyen munkaerőknek. Mert ha végtelen nagy haszonnal jár ez a gyakorlat a jogászra nézve, ugy a vállalatra sem lehet közömbös, ha hivatalnokai disciplinált gondolkodásu jogászokkal érintkeznek és azoktól tanulnak. Persze az, aki nem akar dolgozni, aki a munkásemberekkel való együttlétet dehonesztálónak tartja, az alkalmazásra nem igen fog szert tehetni. De ezekért azután nem is lesz kár, ha a kellő képesitésre nem tehetnek szert. Legyünk tekintettel arra is, hogy ilyen gyakorlat mennyire alkalmas volna a produktiv gazdasági tevékenység kellő értékelését előmozditani azokban a körökben is, ahol ma egypár jogi vizsga letételét tekintik az uri munka maximumának. Azt hiszem, ez a gyakorlat sok értékes munkást marasztalna ott és azon a téren, ahol nincs oly nagy tulprodukczió, mint a jogi pályán.

Ha nem is tekintjük oly jelentékeny reformnak, melylyel nagy haladást lehetne elérni, mégis rendkivüli értékesnek tartjuk a javaslat 4. §-ának azt az intézkedését, hogy a joggyakorlatból egy évet biróságnál és egy évet ügyvédnél kell eltölteni. Az ügyvédi pályára lépők a birói gyakorlat által bizonyos higgadtságra fognak szert tenni és — amit közéletünk szempontjából is fontosnak tartok, — alkalmat fognak találni a frázisok értéktelen voltáról meggyőződni. Viszont a birói pályára lépők élénkebb és gyorsabb gondolkodást, sőt emberismeretet is sajátithatnak el az ügyvédi gyakorlat által. Mindenesetre ez a praxis közelebb fogja egymáshoz hozni a jogszolgáltatás e két funkczionáriusát és előmozditani fogja már a visszaemlékezés hatalma által tevékenységük kölcsönös megbecsülését.

De teljesen elhibázottnak tekintjük a javaslat 15. szakaszát. Eszerint ha a jelölt nem birja kimutatni, hogy ügyvédnél joggyakorlatra lépett, kérelmére őt a kamara elnöke önként jelentkező ügyvédek hiányában «a választmány által kijelölt ügyvédek valamelyikéhez osztja be». Tehát valóságos kényszerbeosztás, ami ellen felebbezésnek van helye a Curia ügyvédi tanácsához. Ez az intézkedés minden részében enyhén szólva lehetetlenséget képez. Egyszerüen felforgatja a kereslet és kinálat törvényét. Miképpen lehet kényszeriteni egy ügyvédet jelölt befogadására, ha nincs szüksége jelöltre, sőt talán irodájában még fizikailag sem szorithat helyet számára? Végül az ügyvédjelölti gyakorlat igen reális faktorokra szorul: munka, hely, világitás, fütés mind olyan dolgok, melyeket törvény által előteremteni és dekretálni nem lehet. És mit szóljon a jelölt, ha oda osztják be, ahol mindent tehet, csak ügyvédi praxisra nem tehet szert.

Azon a nézeten vagyunk, hogy a munkakeresők és munka-

adók aránya erős és nélkülözhetetlen regulátort képez. Ha a jelölt nem talál irodát, ugy ez azt jelenti, hogy a munkája felesleges és ez hangos intelem lesz azok számára, akik erre a pályára készülnek. Ha azonban a törvény exekucióval szerez irodákat, ugy ez a toborzás olyan túlzsúfoltságot fog előidézni, melyhez képest a mai állapot valóságos ügyvédi eldorádót jelent. Tudjuk, hogy a javaslatot nem az az aggály vezeti, hogy ügyvédhiány fog beállni, de tényleg ugy cselekszik, mintha ettől félne.

A javaslat itt azon érthetetlen szuggesztió hatása alatt áll, hogy az ügyvéd melletti gyakorlat kötelező volta a birói állásra aspirálókra veszélylyel jár. Abból indul ki, hogy miképpen nyerje el valaki a birói minősités feltételét képező ügyvédjelölti gyakorlatot, ha nem talál irodát! Hát ez a félelem nagyon is alaptalan. Mindenekelőtt az ügyvédi pályára lépők kénytelenek lesznek a biróságnál gyakorlatot folytatni, normális viszonyok mellett tehát aránylag elég alkalom kinálkozik majd ügyvéd melletti gyakorlatra. De azután nem is tudjuk, miért kelljen az előképzés ebben a stádiumában már kettéválasztani a jelölteket aszerint, amint birói vagy ügyvédi pályára akarnak lépni. Miért kell már itt egy eltörülhetetlen jelleg szerint különbséget tenni. Anyag elég lesz, melyből a birói pályára alkalmasakat ki lehet választani. Mi jelentőséggel birhat tehát az, vajjon valaki birói pályára készült menni vagy sem? Avagy a javaslat a gyöngéket félti, mert az igaz, hogy tulprodukczió esetén ezek legnehezebben juthatnak álláshoz. Semmi értelemmel sem bir tehát, ha a javaslat abból indul ki, hogy éppen a birói pályára alkalmasak nem fognak szert tehetni olyan ügyvédi irodára, ahol egy évi gyakorlatot folytathatnak, Bárhogyan álljon azonban a dolog, az ügyvédjelölti kényszerbeosztás keresztülvihetetlen és ha ettől függ a kötelező ügyvédjelölti gyakorlat behozatala, ugy erről örömest lemondunk.

Magát a vizsgát illetőleg a vizsgálati tárgyak közül elejtendőnek vélem a magyar közjogot, a közigazgatási jogot és a pénzügyi jogot. Gyakorlati vizsgáról van szó és a jelöltről, aki már elméleti képesitéssel bir, fel kell tételezni, hogy az emlitett tárgyakból a szükséges ismereteket elsajátitotta. Hozzájárul mindezekhez az, hogy az ezen tárgyakból adott feleletek a vizsga eredményét sohasem befolyásolják. Egyrészről tehát nem fér össze a vizsga komolyságával, hogy pro forma feltétessenek kérdések, melyeknek jelentőséget senki sem tulajdonit és másrészről ezek a tárgyak éppen azokra a jelöltekre nézve képeznek elviselhetetlen terhet, akik kötelességüknek lelkiismeretesen akarnak megfelelni. A vizsga anyaga oly nagy, hogy valóban semmi értelemmel sem bir eme tárgyakat mint a gyakorlati vizsga tárgyait fentartani.

Kimeritőbb szabályozást igényelne az irásbeli és szóbeli vizsgának menete. Az irásbelit illetőleg elégségesnek tartom, ha a jelölt egy magánjogi és egy büntetőjogi pert intéz el. Az irásbeli vizsga nyujtson alkalmat annak kimutatására, hogy a jelölt a per elintézésének technikáját elsajátitotta. Teljesen irrelevans tehát, hogy ezt külön egy hiteljogi témával is dokumentálja. Annak sincs értelme, ha egy ritka nehéz esetet választanak ki. A vizsga átlagos mértéket tételez fel és ha a jelölt nem képes megfejteni egy esetet, mely a Curiának is fejtörést okozna, ugy a helyes megoldás hiánya nem szólhat a képesités ellen. Legczélszerübbnek vélném, ha egy közönséges tényleg lefolytatott per a jelölt elé terjesztetnék, hogy azt lássa el itélettel vagy éljen az itélet ellen jogorvoslattal. Csak semmiféle czéhbeli mestermunka, vagy az olyan szellemes téma, mely akkor legjobb, ha elintézés nélkül marad. Ellenben kivánatos volna, ha a jelölt az elébe terjesztett pert a szóbeli vizsgán előadná, hogy a bizottság meggyőződést szerezzen, vajjon a jelölt képes-e a per anyagát röviden és világosan exponálni és vajjon képes-e a felvetett kérdésekre felelni.

A szóbeli vizsgát két részre kellene osztani. Két órán át helytállani négy czenzor keresztkérdésének, ez oly feladat, mely igen sok jelölt szellemi és fizikai erejét meghaladja. Nem ritkán tapasztalni, hogy mig a jelölt szellemi frisseségnek örvend, a legnehezebb kérdésekre is megfelel és azután fokról-fokra süllyed, mig végül a legkönnyebb kérdés is zavarba hozza. Némelykor igazán siralmas a helyzet, mikor a fáradt jelölt hirtelen áttérni kénytelen egy uj disciplinára és szemben találja magát a pihent eszü czenzorral. A vizsgán mindig középmértéket kell alkalmazni, még pedig ugy fizikai mint szellemi igények tekintetében.

Végül a javaslat által érintett sok kérdés közül még csak a vizsgáló-bizottság szervezetére kivánok röviden kitérni. Semmivel sem indokolható az, hogy Marosvásárhelyt vizsgáló-bizottságot kellene fentartani. Az, hogy ott valamikor a második kir. tábla létezett, nem igen jöhet tekintetbe ma, mert különben 11 vizsgáló-bizottságot kellene szervezni. Igazán nem képzelek argumentumot, mely éppen Marosvásárhelyt emelné ki a többi tábla közül. Nézetünk szerint tehát csak Budapesten kell vizsgáló-bizottságot szervezni. A javaslat szerint a most hatályban levő ügyvédi rendtartástól eltérőleg a bizottság ügyvédtagjait nem a kamarai választmány választaná, hanem a választmány részéről kijelölendő ügyvédek közül az igazságügyminiszter kinevezné. Én helyesebbnek tartom az eddigi szabályozást. A kijelölés erősen leszállitaná a bizottság nivóját, mert a választmány nézetem szerint nem alkalmazna oly szigoru szelekczió, mint a választásnál. Ha azonban a kijelölés nem sikerült, ugy a kijelöltek sorából való kinevezés sem sikerülhet. Helyt nem álló az az indok, hogy az egész bizottságot kinevezni kell, mert az egységes vizsga a birói vizsgát is pótolja. Az ügyvédi vizsga eddigelé is minősitett birói hivatalra és az ügyvédtagokat mégis a kamara választotta. Nem látunk okot fenforogni, mely a kamara autonomiájának megszoritását szükségessé vagy czélszerüvé tenné.

Dr. König Vilmos.

Esküdtszéki eljárásunk módositásának szükségességéről.

E czim alatt irt czikkemmel szives volt dr. Hollósi Pál ügyvéd ur is foglalkozni, de annak az esküdtek előzetes kitanitására vonatkozó részét nyilván félreértette. Mert azt irja, hogy az én nézetem szerint tulajdonképen a főtárgyalásra kitüzött minden bünügyből egy-egy főpróbát kellene tartani, ami kivihetetlen és meg nem felelő eljárás lenne. Vagyis szerinte az én véleményem oda irányul, hogy az esküdtbiróság elnöke a főtárgyalásra kitüzött bünügyeket az esküdtekkel megösmertetné és nekik esetleg utmutatást is adna a követendő eljárásra nézve.

Hát bocsánat, ily véleményt az én czikkemből kiolvasni nem lehet!

Mert én csak azt jeleztem kivánatosnak, hogy az esküdtbiróság elnöke az esküdtekkel megösmertetné a reájuk váró feladatot, azaz kitanitaná őket mindarra, amit nekik különben is tudniok kellene, mielőtt a jury tagjai lesznek. Hogy a főtárgyalásra kitüzött ügyekkel ez alkalommal nem volna szabad foglalkozni, ez oly magától értetendő követelmény, hogy azt felemliteni teljesen feleslegesnek tartottam.

Dr. Hollósi Pál ügyvéd ur nem helyesli a visszautasitási joggnak általam ajánlott azt a szabályozását sem, amely szerint az esküdtbiróság elnökének jog adatnék arra, hogy kijelölhetne egy-két esküdtet, akiknek az esküdtszék tagjai közé kellene tartozniok. Mert szerinte ezzel az esküdtszék ki lenne szolgáltatva az elnöknek.

Hát ezt az állitást nem oszthatom, mert lehetetlen feltenni arról az esküdtről, akit az elnök kijelölne az esküdtszék tagjává, hogy magát pusztán a kijelölés okából bármi tekintetben befolyásoltatni engedné és hajlandó lenne meggyőződése ellenére az elnök szájaize szerint eljárni.

Igaza van Hollósi Pál ügyvéd urnak abban, hogy gyakran a kérges tenyerü földmives kopott zekéje alatt különb sziv dobog, mint a nagybirtokos kifogástalan jaquet-je alatt! Csakhogy a helyes itélkezéshez nemcsak sziv, hanem értelem és szélesebb látkör is szükséges és bizony az a kérges tenyerü földmives, mikor a sorsa a jury tagjává teszi, megkönnyebbülten lélekzik fel, ha azt látja, hogy pl. egy kifogástalan szabásu jaquet-ba öltözött ügyvéd van a jury tagjai közt, aki tudásával segélyére lesz.

A kérdések feltevése tekintetében nyilvánitott nézetemre dr. Hollósi Pál ügyvéd urnak az észrevétele az, hogy az ilyen mellékkérdés: «Fenforog-e a Btk. 281. §-a első bekezdésének esete?» talányszerüvé válnék az esküdtek előtt.

Ez az ellenvetés azonban nem helytálló, mert az elnök néhány szóval a talányszerüségnek könnyen elejét veheti.

Lehóczky Sándor,
miskolczi kir. törvényszéki elnök.

A gazdasági munkás- és cselédsegélypénztár s a gazdasági (külső) cselédek.

A gazdasági munkás- s cselédsegélypénztárról szóló 1900. évi XVI. tcz. a folyó évi VIII. tcz.-kel harmadizben került kiegészités alá. Mindjárt hatályának második évében, az 1902 : XIV. tcz.-kel, majd pedig az 1907 : XIX. tcz. 3. §-ával módosittatott. A munkás- és cselédsegélyezéssel való ezen gyakori foglalkozás a törvényhozás szocziális gondoskodását, de amellett azt is jelenti, hogy a kérdést csak részletekben szabályozza s hogy óvakodik egyszerre messze menni. A törvényhozónak az óvatossága azonban a törvény alkalmazásánál nem kötelező, mégis az alábbiakban a szóban forgó törvények egy kérdésben való olyan magyarázatát fogjuk megvitatni, amelyben a takarékosság meghiusitja a törvény humánus és szocziális czélzatát.

A szocziális és jogi szempontból egyaránt jelentékeny eset az, hogy a cselédpénztár az 1900 : XVI. tcz. 16. és 17. §-ai szerint járó segélyt nem folyósitja a gazdasági cselédnek, illetve hátramaradottjainak, hogyha a munkaadó gazda ezen törvény 8. §-a szerinti azon kötelezettségének, hogy a pénztárba minden egyes külső cseléd után 120 fillért befizessen, eleget nem tesz. Ezt a felfogást — egyezően a pénztárral — vallja a végső fokon döntő földmivelésügyi miniszter, ugyanez nyer kifejezést az életbeléptető rendeletekben, sőt az 1901. évi XIV. tcz. 24. §-a is — ugy látszik — ezen felfogáson alapulva mondja ki, hogy a 120 fillér hozzájárulási dij befizetésének elmulasztásából eredő károsodásért a cselédnek vagy jogutódainak teljes kártéritéssel tartozik a gazda.

Ezen törvényalkalmazás azonban helytelen s következményeiben merőben ellenkezik a cselédsegélyezés eszméjével.

Az 1900. évi XVI. tcz. 1. §-a szerint a földmivelésügyi miniszter hatósága alatt szervezett gazdasági munkás- és cselédsegélypénztár egyik czélja a gazdasági külső cselédeknek s azok családtagjainak a törvényben megjelölt esetekben és módon való segélyezése. A törvény rendszerében ezen cselédek akkor is részesülnek segélyben, ha a pénztárnak nem is tagjai, mert a segélyezés kötelezettsége az összes cselédekre kiterjesztetett és a dolog természete szerint a pénztár müködése nagyobb területen mozog a nem pénztári tag cselédeket illetőleg, mint azon cselédeket illetőleg, akik rendes, vagy rendkivüli tagok. A 8. §. kötelezi a munkaadót, hogy minden egyes gazdasági külső cselédje után a pénztárba előre évenként 120 fillért fizessen be s hogy ez nem tagsági dij, kitünik a 7. §. *b)* pontjából, amely szerint a pénztár bevételei között szerepel a munkaadók hozzájárulása, vagyis ezen elsősorban a munkások és cselédek érdekében szervezett pénztár javára az összes gazdasági külső cselédeket alkalmazó munkaadók meg vannak adóztatva.

A segélyezésről pedig ugyanezen törvényczikk 23. §-a szerint a rendkivüli tagok segélyezésére vonatkozó szabályok alkalmazandók és annak meghatározására, hogy mely cselédek tarthatnak igényt arra, az emlitett szakasz azt mondja, hogy ezek azok, akik nem tagjai ugyan a pénztárnak, de akiknek munkaadója a 8. §. szerinti hozzájárulásra köteles.

Már ezen szövegnek grammatikai értelme is kizárja annak olyan értelmezését, amely megszoritólag a gazda hozzájárulási kötelezettsége helyébe a hozzájárulás valóságos megtörténtét állitja s épp a törvény ezen meghatározásának szabatossága folytán keletkezhet csodálatot, hogy a fentebb előadott törvényalkalmazás életre kelhetett.

Éppen ezért nem felesleges azon okoknak előadása, amelyek a grammatikai értelmet még nagyobb világosságba helyezik. És ilyen okok, érvek nagy számmal vannak.

A már fentebb hivatkozott 7. és 8. §-ok egybevetéséből kitünt, hogy az évi 120 fillér a gazda megadóztatása, és nem a cseléd tagsági dijja, s hogy mennyire a gazdatársadalom megadóztatása, kitünik abból is, hogy mig a rendkivüli tagok évi 1 K tagsági dij ellenében részesittetnek segélyben, a nem tag cselédek után ennél nagyobb összeg fizettetik be. Minden valószinüség szerint a munkaadók ezen hozzájárulása, s az állam által adományozott évi 150,000 K képezi tulnyomólag a segélyezhetés alapját.

Ha tehát az egész gazdatársadalom megadóztatásával s az állam hozzájárulásával szervezte pénztárnak a czélja az, hogy egyebek közt a gazdasági külső cselédek a törvényben megjelölt esetekben segélyeztessenek, szabad-e a cselédeket törvényben biztositott igényüktől elütni azért, mert a gazda mulasztást követett el? Hiszen ez a 120 fillér csak a gazda által fizetendő adó és semmi összefüggésben nincs a befizető gazda cselédje részére adott esetben kiszolgáltatandó segélylyel, ellentétben a rendes vagy rendkivüli tagok esetével, ahol a biztositás kétoldalu ügylet, ahol tehát, ha az egyik fél nem teljesit, a másik féltől sem követelhet teljesitést.

A hozzájárulás a 8. §. szerint hivatalos közegek által közigazgatási uton, közadók módjára hajtatik be, tehát mindig fenforoghat a gyanu, hogy a befizetés elmulasztása csak a behajtási eljárás felületessége folytán eshetett meg, s hogy a gazdának és a hatóságnak mulasztása esetén miért kelljen a cselédnek, az amugy is szükre szabott segélyezéstől elesnie, megérteni nem lehet.

Ha továbbá a hozzájárulási összeg befizetésének elmulasztása folytán mentesülne a pénztár kötelezettségétől, mivel lehet megindokolni az 1912. évi VIII. tcz. 12. §-ának azt az intézkedését, mely szerint a mulasztó gazda, és pedig a szakasz szóhasználata szerint: «aki a dijjak kivetése elől cselédjét eltitkolja, vagy más módon elvonja» — 100 K-ig terjedő pénzbüntetéssel büntettetik, és a be nem fizetett hozzájárulási dijak utólagos befizetésére köteleztetik. Nem lehet ugyanis feltenni, hogy mindezen megtorlások a balesetet szenvedett cselédet megvigasztalhatnák a mulasztás folytán a pénztár álláspontja szerint elvesztett segélyért.

A hasonló czélu 1907. évi XIX. tcz. 69. §-a szerint is kártalanitásra mindazon munkásoknak igényük van, akik a 3. §. értelmében baleset ellen biztositásra kötelezettek, közömbös lévén, hogy a munkaadó bejelentési s fizetési kötelezettségét teljesitette-e, vagy nem.

Talán az 1900. évi XVI. tcz. 14. §-ából analogia utján vonatott le a helytelen törvénymagyarázat. Az emlitett szakasz az 1912. évi VIII. tcz. 7. §-a által módositást szenvedett, s a munkaadó gazdának kötelességévé teszi, hogy balesetet szenvedett cselédjének negyedévi járandósága határáig a munkaképtelenség tartamára arányos járandóságait folyósitsa. A 15. §. és az 1912. évi VIII. tcz. 7. §-a értelmében pedig a pénztár a 15. naptól kezdve legfeljebb 70 napig, napi egy koronát térit meg a gazdának.

Miután a 14. §. szerinti segélyezést a cseléd közvetlenül a gazdájától kapja, vagyis azzal szemben van megállapitva ezen igénye, és a 15. §. szerint csak bizonyos feltételek mellett igényelhet a gazda megtéritést, közelebbről csak az esetben, ha ő maga kötelezettségét teljesitette, helyeselni kell, ha a pénztár az esetben sem térit meg a gazdának semmit, ha az a 120 filléres hozzájárulást be nem fizette. Ez ugyan nincsen kimondva a törvényben de mégis következménye a törvény elvének. Azonban a mikor a törvény nem kötelezi a gazdát, hogy az egynegyed év eltelte utáni időre a havi segélyt, vagy a cseléd elhunyta esetén a végleges kártalanitást fizesse ki a cselédnek, vagyis sem nem előlegez a pénztár helyett, sem pedig a pénztár által, a cseléd részére fizetendő kártérités kötelezettségére nézve biztositottnak maga nem tekinthető, amint ezt esetleg a 14. §. eseteiben gondolni lehetne, nem lehet ezen teljesen különböző esetekben ugyanolyan módon eljárni, mint a 15. §-nál.

Az előadottak figyelembevétele mellett azt kell hinnünk, hogy az 1912. évi XIV. tcz. 24. §-a nem hangzik össze az 1900. évi XVI. tczikkel, mikor a gazda kártéritési felelősségét statuálja azon károsodás tekintetében, amely a 120 filléres befizetés elmulasztása folytán a cselédet éri s mintha a fentebb emlitett helytelen törvénymagyarázat nyomdokait követné; s talán azt is sajátságosnak lehet tartani, hogy ha a helytelen törvénymagyarázatot a törvény értelmének tekintette, annak kiküszöbölése helyett a cseléd érdekét a gazda felelősségének megállapitásával biztositottnak hitte.

Ezen intézkedés azonban semmi tekintetben nem pótolhatja a pénztár fizetési kötelezettségét. Mindenekelőtt nagyon sok esetben kártéritési felelősségéért a gazda nem képes helytállani vagyontalansága miatt, más esetekben pedig a kisebb birtoku gazdák vagyonuk elrejtésével, ingatlanaik átruházásával szabadulnak a rájuk erőszakolt felelősségtől. S vajjon lehet-e ezen csodálkozni akkor, mikor a szocziális állami feladatokra hivatott pénztár 120 fillér kellő időben való megkapásának hiánya miatt

elutasitja a balesetet szenvedett cselédet. Hát még ha figyelembe veszszük a havi esedékességek behajtásának nehézségeit is!

De jogi szempontból sem lehet megnyugtató a cselédre a kérdés ilyetén megoldása. Ugyanis nem valószinü, hogy a cseléd és gazda közti döntésre hivatott biróság ugyanolyan felfogásból induljon ki, mint a pénztár, mert mint láttuk nagyon sok indokkal támogathatja azt a felfogást, hogy a 120 fillér befizetésének elmulasztása csak a pénztár és munkaadó közötti viszonyban bir fontossággal, ellenben utóbbi és a cseléd között annak semmiféle következménye nem lehet. S belső igazsága sincs a gazda marasztalhatásának. Ugyanis fel kell tenni, hogy a szóban levő törvények a meghozatalukkor volt jogi állapotokat figyelembe vették s ahol azokon nem változtattak, a jogszabályokkal összhangba óhajtottak maradni. Nyilvánvaló, hogy a törvény nem a gazda, hanem a cselédek érdekében hozatott; olyan balesetek következményeiért óhajtotta őket mérsékelten kárpótolni, amelyekért más kártéritéssel nekik nem tartozik. Következik ez az 1900. évi XVI. tcz. több szakaszából; például a 14. §. a magánjogi alapu kártéritéshez való jogot érintetlenül hagyja, a 15. §. szerint a munkaadónak a pénztárral szemben megtéritéshez való igénye csak akkor van, ha a baleset nem az ő hibájából következett be s az 1902. évi XIV. tcz. 26. §-ának utolsó bekezdése is ugyanezt az elvet fejezi ki. A magánjogi joggyakorlat pedig, eltekintve a bensőleg veszélyes természetü gazdasági munkáktól, csak az esetben teszi felelőssé a gazdát a cselédet ért balesetért, ha őt vétkesség terheli, ebből következve a törvény a vétlen baleset következményeinek elháritására czéloz. Ha pedig az egyébként nem felelős gazdára azért rovatnék rá havi 10 K az 1900. évi XVI. tcz, 16. §-a esetében és 400 K a 17. §. esetében, mert ő 120 fillért a pénztárba be nem fizetett, méltán kérdezhető, hogy hol van a morális vagy jogi alapja az ilyen törvényhozási intézkedésnek?

Látnivaló tehát, hogy daczára a többszörös törvényhozási intézkedésnek, a cseléd könnyen eleshetik annak áldásaitól, mert a pénztár nem akarja, a biróságok pedig nem tudják azokban részesiteni s épp ezért remélni kell, hogy a pénztár — álláspontjától eltérve — a pénzügyi tekinteteket a szocziális segités eszméjének feláldozza.

Nagy Antal,
békéscsabai járásbiró.

A szabad szerződés kérdéséhez.

A Curia második felülvizsgálati tanácsának 259/911. számu elvi jelentőségü határozata bennem nem keltette azon benyomásokat, amelyeket dr. Horovitz kartársam a Jogtudományi Közlöny mult heti számában tolmácsolt. Nézetem szerint másképp minősül a törvény és az itélet. Nevezetesen — bár a törvény tekintetében helyesnek ismerem el Ihering definitióját, — egy itéletet, amely a felette labilis társadalmi tudományból meriti a tételes joggal ellentétben álló indokait: helyesnek elfogadni nem tudok. A magam részéről «ezért» minősitem feltünést keltőnek a Curia itéletének rendelkezését, indokolásának irányát, felfogását és hangját.

A határozat «jogászi közvéleménynyé alakult felfogásra» hivatkozik és ime azon kartársam, aki mint első zeng hozsannát ezen határozatnak, maga is azt állapitja meg, hogy «ilyen» jogászi közvélemény nincs. Ámde ha helyénvaló az, hogy magas biróságaink az élet fejlődése elől el ne zárkózzanak, ugy ez még nem vonhatja maga után azt, hogy határozataikat olyan közvéleménynyel indokolhassák, amely közvélemény tényleg nincs és mint azonos intézkedéseket tartalmazó törvényekre olyan törvényekre utaljanak, mely törvények expressis verbis ellenkezően intézkednek. Az 1898. évi 2-ik az 1899. évi 41—42. az 1900. évi 27., 28. és 29. ugyszintén az 1907. évi 45-ik tczikkek ugyanis nemcsak hogy nyomát sem mutatják a Curia vitatta «jogászi közleménynek» hanem egytől-egyig és expressis verbis kimondják a «szolgálati szerződés feltételeinek a törvényes korlátok között a felek szabad egyezkedés alapján való létesitését». Ezirányu utalása legfelsőbb biróságunknak tehát egyenest az általa idézett törvények szövegével áll ellentétben. Pia frausnak pedig itéleti indokokban helyt adni nem szabad.

Az alkalmazottak mindinkább tért hóditó szervezkedése folytán a «való életben» ma már az álláskereső sikerrel megóvja érdekeit és a munkaadó feltételeit kénytelenségből nem fogadja el. Ennek érzetében a Curia, határozatának mintegy élét veendő, a «leggyakrabban... sokszor» jelzőt használja, amivel önmaga is concedálja, hogy — bár a munkaadó részéről való visszaélést általános szabály gyanánt szerepelteti, — vannak esetek, amikor «szabad» egyezkedés állapitja meg az alkalmazási szerződést.

Messze e czikk korlátain túl vezetne, ha e helyütt annak kimutatásával foglalkoznám, hogy a «szabad» egyezkedés a szabály és a visszaélés a kivétel. De nincs is erre jelenleg szükség, mert ha valamely itélet általánosságban tartott társadalomtudományi szentencziákat hoz fel indok gyanánt és emellett kivételek fenforgását maga is konczedálja, ugy ha egy általa vitatott közvéleményt vesz is itélete alapjául, tartozott volna legalább azt vizsgálni, vajjon az adott eset az «igen gyakran» és a «sokszor» esetei közé tartozik-e avagy sem?

Mivel pedig a Curia ezt nem tette, Ihering ezen itéletre az egyensulynak megfelelő jelzőt nem alkalmazta volna.

A modern törvényhozás «társadalmi okokból» közbeléphet sőt kötelessége közbelépni, de a biróság elvéti hatáskörét, ha itéletét «társadalmi okokra» alapitja és mindaddig, amig a törvényhozás a vonatkozó «társadalmi» rendelkezéseket nem instituálta, «társadalmi okokra» itéletet alapitania nem szabad.

Sánta azon összehasonlitás is, amelyet az itéleti indokok a magánalkalmazott és az állami alkalmazott nyugdijjogosultságát illetőleg megvonnak, mert hiszen ugyanazon virtuális jog, amely a köztisztviselőt a nyugdij tekintetében megilleti, megilleti a magántisztviselőt is. Az pedig, hogy az állami nyugdij magassága a mindenkori legutolsó fizetés magasságától függ, egyszerü szóval való játékká alacsonyitja azon indokot, hogy a magántisztviselő takarékosságával szerzi meg nyugdijjogosultságát. Mert ha a köztisztviselő a Curia szerint a megfelelő megélhetésre elégtelen javadalmazásban részesül és a javadalmazás ilyen minősitését a magántisztviselőnél a Curia fenforogni nem látja, ugy önmaga czáfolja meg korábbi, a kényszerhelyzetre vonatkozó indokolását és szem elől téveszti, hogy a köztisztviselő alacsonyabb fizetése eszményileg kiegészitendő egy akkora összeggel, amelynek levonása mellett bizonyos számu szolgálati év után egy akkora alap képződik, amely a nyugdij szolgáltatását megengedi. Ámde ha a kérdést igy állitjuk be, kétségtelen, hogy a köztisztviselő megelégedvén egy alacsonyabb javadalmazással, a nyugdijhoz csakugy mint a magánalkalmazott, pénzt és munkásságot szolgáltat, arról nem is szólva, hogy mindenkori kineveztetésekor és egyes fizetésemeléskor a köztisztviselőnek tényleg és nemcsak virtualiter levonják fizetése egy részét.

Az állami és magánnyugdijalapok összetétele tehát lényegileg azonos és miután a nyugdijtörvény 5. §-a ugy a nyugdijat, mint a végellátást — tehát mintegy a visszafizetést — megtagadja azon tisztviselőtől, ki «állásáról önként lemond» — azonos az alapszabályok 12. §. *a)* pontjával — érthetetlen, miért nem ütközik az erkölcsökbe és a társadalmi rendbe ezen azonos intézkedés, ha köztisztviselőről van szó?

Továbbá ha az állami alkalmazott emberi és családi érzéseit a vonatkozó rendelkezés nem érintheti, miért érintse a magánalkalmazott ebbeli érzéseit és miért álljon ellentétben a «jogi felfogással», holott «ezen» felfogás a törvény analog intézkedésében leli támaszát.

Ennek megfelelően nem is áll meg a Curia ama nézete, hogy az alapszabályok vonatkozó intézkedése egyoldaluan jogfosztó. Ellenkezőleg az itéleti rendelkezés az. Mert minden nyugdijalap létesitésekor, de annak fentartása során is bizonyos valószinüségi felépitéssel kell operálni és minden nyugdijalapnak bizonyos mértékben viszontbiztositási jellege van. Éppen ezen jellegnél fogva azonban az alkalmazott nemcsak a munkaadóval, hanem minden egyes nyugdijjogosulttal is jogviszonyba lép. A bérfizetések alapszabály ellenére való visszafizetése azonban a valószinüség és viszontbiztositás megingatását képezi és mint ilyen a többi alkalmazottal szemben képez jogfosztást.

Annál kevésbbé állhat meg a jogfosztó indok, mert a Curia által felhivott 1900. évi XVI. és 1902. évi XIV. tcz. intézkedései az alapszabályok intézkedéseivel nemcsak hogy ellentétben nem állanak, hanem az 1900. évi XVI. tcz. 5. §-a is tartalmazza a «jogfosztó» intézkedést.

Polgári törvénykönyv tervezetünknek ama §-át, amelyet a Curia meg nem jelzett, de amely álláspontját támogatná, feltalálnom nem sikerült. Viszont a KT. 503. §-a az itélet rendel-

kezését nem fedi. Mert ha egyáltalában vonható analogia a nyugdij és a biztositás között, ugy legalább is az analogia konzekvencziájában kellett volna, hogy maradjon a biróság és ennek megfelelően a nyugdij tekintetében nem lett volna szabad a munkaadó magasabb fizetési kötelezettségét megállapitania, mint amennyit a KT. 504, §-a szerint biztositás tekintetében megállapithatott volna és ezt annál is inkább, mert a német törvény szabályozta dijtartaléki igény is a befizetés 30%-ának felel meg.

Ha más országok törvényhozása módjára nálunk is az osztrák példára lesz szabályozva a biztositási igény fenmaradása, ugy az annak megfelelő intézkedés révén jogsérelmet senki sem fog vitathatni, de mindaddig mig ez fenforogni nem fog és ha csak a teljes jogbizonytalanságot nem akarja magas biróságunk meghonositani, helyénvaló volna, ha a törvények tényleges rendelkezéseinek megfelelő analogiákban és nem felette labilis társadalmi tudományok szentencziáiban keresné itéletének indokait.

Bár a schweizi törvénynyel dolgom nem volt és csak a németet ismerem, ez ebbeli álláspontomban meg nem ingat és annak helyességét — ugy hiszem — némileg támogathatja az, hogy a Curia hivatkozta német biztositási törvények daczára a német Reichsgericht homlokegyenest más álláspontot foglalt el, mint a Curia, amennyiben 1911 október 24-én VII. 55 11. v. sz. a. kelt itéletével az esseni Krupp-gyár ellen nyugdijbefizetés visszatéritésére irányuló keresetét a gyárból önként kilépett egy alkalmazottnak elutasitotta, megállapitván azt, hogy a nyugdijbefizetés és a nyugdijalapitás, miután a befizetés és a nyujtandó nyugdij között az arányosság fenforog, az alapszabályok ama intézkedése daczára, hogy az, aki a czég szolgálatát elhagyja, minden igényét elveszti, erkölcsi tekintetben kifogás alá nem eső, érvényes és ennek folytán betartandó rendelkezés.

A «sokszor» és «igen gyakran» jelzők daczára sajnálatosnak minősitem, hogy «elvi jelentőségü» határozat hozatott. Mert kétségtelen, hogy ezen határozat hatása alatt oly intézetek, amelyek eddig nyugdijalappal nem birtak, ilyennek létesitését nagyon is meg fogják gondolni és oly intézetek, amelyeknek nyugdijalapja van, komoly konszideráczió tárgyává fogják tenni annak liquidálását.

Előnyösebb lesz-e ezen alapok megszüntetése után a magánalkalmazottak helyzete, amikor a Curia indokolásával egyhangban pénzt és munkálkodást a nyugdijösszeg összehozása végett a magánalkalmazottak adni nem fognak, de el is fognak esni attól, hogy egy nyugdijalapba tartozzanak, amelyet az illető intézet évente legalább annyival támogatott, mint amennyit az alkalmazottak befizetései kitettek és ezenkivül is még az évi nyereség arányában egy-egy nagyobb összeggel dotált?

A magam részéről nagyon félek, hogy ezen elvi jelentőségü határozatnak hatása tul messzemenő lesz. Félek, hogy ezen a «közvélemény által elismert kényszer» kipusztitása után és éppen a nyugdijalapok hiánya folytán a szegény ellátásra szorulók fognak tömegesen szaporodni. *Dr. Elischer Vilmos.*

Biróképzés és önálló müködési kör.

Kétségtelen, hogy az 1912 : XVII. tcz.-nek igazságügyminiszteri rendelet folytán május 1-én életbelépő néhány szakasza a birósági munkakör egészséges eltolódását fogja okozni. Az igazságügyi hatóságok elé tartozó, de nem feltétlenül birói kognicziót igénylő, azonban a birói előkészitésre igazán alkalmas ügyek elintézése most már az önálló müködési körrel felruházott jegyzőknek lesz feladata.

E téren meglehetős fonák volt a fennálló jogszabályok eddigi rendje. Amig törvények és miniszteri rendeletek (ezek közt elsősorban a 4192/1891. I. M. rend. 21. és köv. §-ai) elég részletesen gondoskodtak az előkészitő szolgálatot teljesitő birósági segédek munkaköréről, gyakorlati kiképzéséről, addig a már birói vizsgát tett s igy ügyjegyzékek vezetésére nem kötelezett jegyzők és joggyakornokok müködési köre és továbbképzése teljesen szabályozatlan maradt. Ezeknek teljesen egyoldalu foglalkoztatása — az örökös pertárnokoskodás, főtárgyalási jegyzőkönyvvezetés — semmiféle jogszabályba nem ütközött. Szerencsére e hiányosságon a hivatali főnökök egy része helyes ügybeosztással eléggé segitett.

Félő azonban, hogy a most életbelépő változás sem lesz tökéletes orvosszere az eddigi helytelen biróképzésnek. Nem azért, mintha nem lenne az önálló müködési körrel való felruházás a legnagyobb mértékben kivánatos, hanem mivel közelfekvő a szüksége annak, hogy ez uj rend kiegészitéseképpen, azzal összefüggőleg a kivánt eredmény elérése érdekében néhány más tételes intézkedés is életbeléptettessék.

Itt azokra az állandó nyügül szolgáló terhekre gondolunk, amelyeket semmi más okból, mint dogmatikus szeszélyből ró néhány törvény és rendelet — különösen a büntetőeljárásra vonatkozóak — a jegyzőkre. Ha e terhek egynéhány szakaszos törvénynyel és néhány szakaszos ügyviteli szabálymódositással töröltetnének, ez éppen nem esnék az alaposság rovására s a fölösleges munkák végzésétől megszabadult jegyző nagyobb gonddal, buzgósággal s a többrehivatottság kedvet adó érzésével törekednék a most kibocsájtott 13,100/912. Im. sz. igazságügyminiszteri rendelet 8—10. §-aival reárótt feladatok elvégzésére szükséges nagyobb foku képzettség megszerzésére.

Engedtessék meg néhány példa megemlitése.

Igy az egyhangulag hozott birói határozatokról felveendő külön tanácskozási jegyzőkönyvek eltörléséről már volt ugyan szó, mindamellett e még mindig életben lévő rend a jegyzőnek sok felesleges munkát okoz. Annak a büntető felebbezési tárgyaláson részt vett jegyzőnek, akinek egy határnap után a tárgyalási jegyzőkönyvek, esetleg itéletek elkészitésén kivül még 14—16 zárt jegyzőkönyvet kell szerkeszteni arról, hogy a zárt tanácskozáson ugyanazok voltak jelen, mint a nyilvános tárgyaláson s hogy ezek egyhangu szavazatával hozatott a határozat, munkaideje ennél gyümölcsözőbben is el volna tölthető. Bizonyára elégséges volna külön jegyzőkönyv szerkesztése csupán különvélemény bejelentése esetén, ámbár ez esetben az iratcsomóba betekintő mindig tisztában volna, hogy a biróság mely határozatokat hozott szavazattöbbséggel és melyeket egyhangulag. De ennek titkolása nem is érdeke az igazságszolgáltatásnak.

Igen könnyen, az alaposság sérelme nélkül megtakaritható munkát ró a jegyzőre az esküdtbirósági főtárgyalási jegyzőkönyv elkészitése is. Nem elég például, hogy a vádló irásba köteles foglalni a javaslatba hozott kérdéseket, ami melléklete lesz a főtárgyalási jegyzőkönyvnek, hanem a BP. 377. §-a szerint e javaslatba hozott kérdéseket a jegyzőkönyvnek is tartalmaznia kell. A biróság által megállapitott kérdések — mint a BP. 353. §-ának értelmében hozott határozat — ujra belemásolandók a jegyzőkönyvbe. Ugyancsak tartalmaznia kell e jegyzőkönyvnek az itélet rendelkező részét is (BP. 377. §.), aminek folytán a jórészt másolómunkára kárhoztatott jegyzőnek a BP. 375. §-a értelmében az esküdtekhez intézett kérdéseket még egyszer le kell irnia.

Minthogy éppen nem mondható ritkának az olyan esküdtszéki tárgyalás, amelyen igen sok, 30—40, sőt sokkal több kérdés is intéztetik az esküdtekhez, elképzelhető, hogy e tételes intézkedések sokszor napok hiábavaló munkáját jelentik.

A törvényszékeknél alkalmazott jegyzők majdnem felét igénybevevő közönséges főtárgyalások is a munkának könnyen elkerülhető többletét okozzák. Igy a BP. 329. §-a és a büntetőügyviteli szabályok 86. §-a szerint az itélet rendelkező részét a kihirdetés előtt a jegyző irásba foglalja s ez a főtárgyalási jegyzőkönyvhöz füzendő.

Tudott dolog, hogy a hat-nyolcz főtárgyalásra szánt egy határnapon sokkal nagyobb a munkatorlódás, semmint az itéletek kihirdetését megelőző zárt üléseken a többnyire elég hosszu és sok törvényhelyre hivatkozó rendelkező részeket a külső alakra fektetett oly gonddal lehetne irásba foglalni, hogy azok a többnyire felsőbb fórumok elé kerülő jegyzőkönyvekhez füzhetők lehessenek. A külcsinra és könnyen olvashatóságra csak némileg is sulyt helyező elkészités a tárgyalások menetének ok nélküli lassuldsát okozná, de az egyáltalában nem is érdeke a feleknek. Ugy hogy a jegyzőkönyv elkészitése után, az ügyviteli szabályoknak eleget teendő, a jegyző kénytelen a jegyzőkönyvhöz leendő hozzáfüzés végett az itélet rendelkező részét ujból lemásolni. Vajjon nem volna-e elég, ha a főtárgyalási elnök a §-ok megjelölésével magára az aktára irná a három nap alatt ugyis egész terjedelmében irásba foglalandó itélet rövid tartalmát? Az igy elfoglalt főtárgyalási jegyzőnek aligha lesz kellő ideje, hogy a következő — többnyire sürü egymásutánban következő — ujabb tárgyalási határnapig az önálló müködési körbe utalt birói teendők ellátásához szükséges nagyobb jártasság megszerzésére kellő időt tudjon szakitani.

Pedig ez volna az elérésre leginkább méltó czélja a biróképzésnek. Ha az eddig birói ellátást igényelt munkák egy részét — igen helyesen — a jegyzőkre háritjuk, miért ne lehetne viszont a jegyzőket oly munkák alól mentesiteni, amely munkák végzése semmiképpen sem szolgál az igazságügy érdekeinek javára, legfeljebb az igazságszolgáltatás gyorsaságának rovására történik? Ez a tehermentesités — ezt akartuk a sok közül kiszakitott néhány példával is ábrázolni — nem a hivatalnoki kényelemszeretetnek tenne eleget, hanem a magasabb feladatokra alkalmassá tevő gyakorlati kiképzésre nyujtana módot.

Éppen akkor járna a birósági jegyzőkre nehezedő uj rend a leggyönyörübb eredményekkel, ha a birói vizsgás jegyzők az ezután is birói kognicziót igénylő feladatok teljesitésére, a nem birói vizsgás jegyzők és joggyakornokok pedig az önálló birói müködés körébe utalt munkák derekas elvégzésére lennének kiképezhetők.

Dr. Deltre Pál,
nagykanizsai kir. tvszéki jegyző.

Különfélék.

— **Daruváry Alajos** a kir. Curia egyik legkiválóbb, legtiszteletreméltóbb oszlopa volt. Mint a hiteljogi tanács elnöke, egyéniségének egész sulyával törekedett a gyakorlatba befészkelődött formalizmust kiküszöbölni. Később másodelnökké neveztetvén ki, átvette az első büntetőtanács vezetését és ezen pozicziójában sokat tett a Csemegi Károly által irányitott és végletesen szigoru második tanács gyakorlata által erősen befolyásolt judikaturának a helyes utra való terelésére.

A törvényhozásra két izben gyakorolt befolyást, amennyiben részt vett a kereskedelmi törvény előkészitésére egybehivott szaktanácskozmányon és elnöke volt a Szilágyi Dezső által a Btk. novellája tárgyában egybehivott enquêtenek.

— **Dr. Szászy-Schwarz Gusztáv Szegeden.** A Magyar Jogászegylet két éven belül negyedik előadó-ülését tartotta meg e héten vidéki jogászi központban. Pozsony, Kassa, Arad után Szeged városának és környékének jogászközönségét gyüjtötte össze a Jogászegylet, mely már korábbról szoros kapcsolatot tart fenn az élénk s értékes tevékenységet kifejtő Szegedi Jogászkörrel. A teljes-ülés előadójává a két egylet elnöksége dr. Szászy-Schwarz Gusztáv egyetemi tanárt kérte fel.

Dr. Szászy-Schwarz a *jövő jogának* problémáját választotta előadása tárgyául.

Kiindult abból, hogy a jog eredete szerint a multra, czélja szerint pedig a jövőre utal, s hogy e kettős elem küzdelméből áll elő a jog fejlődése. Hogy milyen lesz a jövő joga, tüzetesen körülirni ma nem tudjuk; de a fejlődés irányzata felismerhető. A jog extenziv és intenziv irányban való fejlődést mutat.

Extenzive terjeszkedni akar területileg, de nemcsak földterületileg, hanem át akarja fogni az embereknek mentől nagyobb tömegét. Nem áll meg egy ország határainál. Amint az emberi érdekközösség is áttöri azokat. Mentől fantasztikusabb mérveket ölt a modern közlekedés, annál hasonlóbbá teszi az emberek szükségleteit, ismereteit és müveltségét, hasonló viszonyokat hoz létre, és a közös érdekek közös jogot is teremtenek. Mindjobban megközelitjük azt az időt, mikor nem mesterséges intézkedés, hanem a tényleges viszonyok ható erejénél fogva már Cicero által kilátásba helyezett egységes joghoz jutunk el. És a jog mindszélesebb ember-rétegeket von védő hálózatába. Eleinte csak kisebb privilegizált osztály élvezte a jog védelmét. E védelem aztán fokozatosan terjedt. Teljes egyenlősités ma sincs még meg. Két osztály: a nők osztálya és a munkásság ma is küzd egyenfogusitásáért. A nő már jogalany, már nem jogtárgy, de még távol vagyunk a teljes magánjogi egyenjogusitástól is. A modern proletáriátus pedig csak folytatása az ó-kori rabszolgaságnak és a középkori jobbágyságnak, az ugynevezett szocziális törvényhozás az első kisérlet a munkás munkája s jövedelme közötti egyensuly megteremtésére.

Az intenziv fejlődés szempontjából az a tendenczia mutatkozik, hogy a jog révhálózatába minél több életviszony vonassék be. Az emberi haladás uj szükségletek előállitásában és az uj fedezeti eszközök megtalálásában áll. A jövő joga ezeknek az uj szükségleteknek a kielégitésére fog törekedni három feltétel alatt, nevezetesen, hogy e szükségletek kielégitésére képes, hogy e szükségletek a védelemre érdemesek, hogy e szükségletek a védelemre reászorultak.

A jövő jog szabályozásában rendkivül nagy jelentősége lesz a megelőzésnek. A prevenczió a jog minden ágában többet ér a jogtalanság megtorlásánál. A jövő jogpolitikus mindenekelőtt a jogtalanságot előidéző okokat fogja keresni s ezeket igyekszik megszüntetni. Ez okok sorában első helyet foglalnak el a nyomor és tudatlanság. Ha a jómód egyenlőbb lesz és egyenlő lesz a tudás is: megapadnak a büntények és az érdekközösség öntudata fogja összmüködésben tartani az embereket. Ekkor a jog be is fejezte küldetését. Mert a jog végső czélja: hogy fölöslegessé váljék.

Dr. Szászy-Schwarz Gusztávnak ez az előadása, mely filozofikus mélységével, eszmegazdagságával és szellemességével csaknem másfél órán át gyönyörködtette a nagyszámu hallgatóságot, s amely a dogmatika finomságai iránt való érzék mellett a szocziális problémák iránti élénk hajlandóságról tett tanuságot, a közeli hetekben a Jogászegylet kiadványai között meg fog jelenni.

— **Megint akasztás.** Ezuttal nem számoltak be a napilapok részletes tudósitásai sem az elitélttel folytatott beszélgetésekről, sem az itélet végrehajtásánál megjelentek százainak beteges kiváncsiskodásáról sem a rendőrség ügyefogyottságáról, sőt még a hóhér kötelének áruba bocsátása is elmaradt.

Néhány megjegyzést azonban mégis kell füznünk ehhez a temesvári exekucióhoz.

Mint az utóbbi kivégzéseknél feltünt, a halál nem nyomban állott be az akasztás megtörténte után. Egyik orvosi lapunkban erről a következőket olvastuk:

Regula akasztása, egy törvényszéki orvos véleménye szerint nem volt igazi akasztás, hanem megfojtás. A bonczolásnál kiderült, hogy vértódulás és vérömlés az agyban nem volt, a csigolyatörés nem következett be. Ez volt az oka annak, hogy a haláltusa hat percznél is tovább tartott. Ez ellen a kiméletlen emberkinzás ellen szólal fel a czikk. A kiméletlenség vádja nemcsak a delinkvensre vonatkozik, hanem az ott hivatalból megjelentekre is, akik ájuldozva kötelességszerüleg nézik végig az aktust. Az akasztáshoz szaktudás kell. Ha pedig az nincs meg, akkor emberségesebb a sülyesztéses akasztás. A delinkvenst hosszabb kötélre hurkolják és egy mély üreget záró ajtóra állitják. A hóhér távol állva, egy gombot megnyom, mire az ajtó lecsapódik és a bünös leesik a gödörbe. Eközben a kötél hurokja hirtelen összeszorul és a test sulya következtében nagy erővel megrántódik. E rántás csigolyaficzamot és pillanatnyi idő alatt halált okoz. Még a legegyszerübb öngyilkossági akasztás is éppen a test sulyánál fogva hirtelen összeszoritja a nagy ereket, öntudatlanságot okoz s ezért kinlódás nélküli, nem ugy, mint Bali methodusa. Ezért a czikk az akasztás végrehajtásának a megváltoztatására hivja fel a szakkörök figyelmét.

Tehát a halálbüntetés végrehajtójának személye egyáltalán nélkülöz minden garanciát azirán t, hogy szakszerüen, gyorsan és biztosan végzi kötelességét.

— **Ismét politikai szempontok** döntöttek el két közjegyzői kinevezést. Teljesen értjük a közjegyzői körök felháborodását, mert ennél a két kinevezésnél — éppugy, mint számos más hasonlónál — nem a kimagasló ügyvédi, vagy egyéb jogászi vagy közérdekü érdemek nyertek elismerést, hanem kizárólag politikai tevékenység jutalmazására használtattak fel a megüresedett állások.

A kir. közjegyzői kinevezésekkel üzött ezen politikai visszaélések alkalmasak a közjegyzői állások köztekintélyét kompromittálni, egyszersmind pedig a nem alkalmas elemek kiválasztásával a közönségnek az intézmény iránti bizalmát is megrenditeni.

— **Árvaszékeink és a gyermekvédelem.** Felperes (napszámos) keresetet inditott alperes (kőmüvessegéd) ellen 1910 szeptember 23-án havi 24 K gyermektartásdij tőke és járulékai iránt. Peres felek 1910 október 3-án a biróság előtt egyezséget kötöttek, mely szerint alperes arra kötelezte magát, hogy a leánygyermek 14 éves korának betöltéséig havi 16 K-át fog fizetni felperesnek. Budapest székesfőváros árvaszéke az egyezséget 1911

junius 19-én tartott ülésében nem hagyta jóvá, mert a tartási kötelezettség a gyermek keresetképességének elértéig, vagyis 16. életévéig fizetendő. Ennek folytán a biróság uj tárgyalási határnapot tüzött ki, és — minthogy közben egy izben nem lehetett alperest megidézni, — 1911 okt. 23-án a felek uj egyezséget kötöttek, mely szerint alperes kötelezte magát, hogy a havi 16 K tartásdijat a gyermek 16. életévének betöltéséig fogja fizetni. Budapest székesfőváros árvaszéke az egyezséget 1912 márczius 29-én tartott ülésében ismét nem hagyta jóvá, mert: «az egyezség a felajánlott havi tartásdij csekélységénél fogva a gyermek érdekének nem felel meg».

Nem óhajtunk ezuttal az árvaszék fenti állásfoglalásának érdemi részével foglalkozni. Csupán két körülményre óhajtunk rámutatni. Egyik az, hogy az árvaszék a 16 K fizetésére irányuló egyezséget két izben vizsgálta felül. Két kifogása volt az árvaszéknek az egyezség ellen és e két kifogását nem egyszerre, nem egy alkalommal, hanem két izben tette meg. A másik körülmény, amire rá akarunk mutatni, az, hogy az első esetben nyolcz és fél hónap, a második esetben öt hónap telt el az egyezség megkötésének napjától, addig a napig, mig az árvaszék az egyezséget tárgyalás alá vette. Ami azt jelenti, hogy az 1910 szeptember 23-án indult gyermektartási per 1912 áprilisában még nincs jogerősen befejezve, tehát az árvaszék miatt másfél év óta huzódik a per!

Az alatt az ürügy alatt, hogy a «gyermek érdekében» cselekesznek, több mint másfél évig bizonytalanságnak teszik ki a gyermeket és az anyát, a természetes apa gavallériájára bizva sorsukat, életüket, ami hogy mennyit ér, hogy mit jelent, azt tudjuk, akik az életet ismerjük. Bent a jól fütött hivatali szobában kényelmesen, lassan elintéznek néhány aktát, gondosan figyelve arra, hogy nem-e lehet valami külsőségbe, valami formaságba belekapaszkodni, amivel azután az ügy érdemi elintézését — legalább egy időre el lehet tolni. Ki törődik azzal, hogy azalatt az idő alatt a szerencsétlen anya és a gyermek éhen hal?

És az árvaszék szép és helyes frázisokkal «szervezi» a gyermekvédelmet!

— **Hibás szövegü rendelet.** Az 1912. évi VII. tcz. 1., 2., 6., 7. és 16—30. §-ainak életbeléptetése tárgyában 13,100/1912. I. M. sz. a. kibocsátott igazságügyminiszteri rendelet 19. §-ának második bekezdése kétféle, egymástól értelemre nézve teljesen eltérő szövegben jelent meg a «Budapesti Közlöny» márcz. 30-iki és az «Igazságügyi Közlöny» legutóbbi számában.

A Budapesti Közlöny a következő szöveggel közli a rendeletet:

«Ha a kielégitési végrehajtás kizárólag már biztositási végrehajtás utján lefoglalt ingókra irányul (1881. évi LX. tcz. 134. §.), *a törvény 26. §-át kell alkalmazni.*»

Mig az «Igazságügyi Közlöny» szerint ugyanez a szöveg következőképpen hangzik:

«Ha a kielégitési végrehajtás kizárólag már biztositási végrehajtás utján lefoglalt ingókra irányul (1881. évi LX. tcz. 134. §.), *a törvény 26. §-át nem lehet alkalmazni.*»

Az 1912: VII. tcz. 26. §-a azt a szabályt tartalmazza, hogy nem hivatalból és kizárólag ingóságokra foganatositandó végrehajtásoknál a végrehajtást rendelő végzés valamennyi kiadmányát nem a végrehajtás foganatositására megkeresett biróságnak, hanem a végrehajtatónak kell kézbesiteni, aki azokat közvetlenül a foganatositó biróságnak az ügybeosztás szerint illetékes kiküldöttjéhez mutatja be. A rendeletben emlitett esetben tehát, ha t. i. a kielégitési végrehajtás kizárólag biztositásilag már lefoglalt ingókra irányul, a hivatalos lap szerint az emlitett szabályt *kell* alkalmazni, az «Igazságügyi Közlöny» szerint pedig ugyanazt a szabályt *nem lehet* alkalmazni. Nincs semmi támpont arra, hogy a logika vagy a törvény szempontjából melyik szöveg a helyes.

Igazán jogosan elvárhatná a jogászközönség, de különösen a jogalkalmazó biróság és az ügyvédség, hogy a gyakorlatban nagyjelentőségü eljárási szabályoknak legalább a helyes és hiteles szöveg iránt kétségben ne tartassék. Igaz ugyan, hogy a hiteles szövege a «Rendeletek Tára»-ból megállapitható, de nincs biró, ki ezen drága és nehezen hozzáférhető gyüjteményt megszerezhetné és igy mindenki az emlitett két hivatalos lapra van utalva és senki sem sejtheti, hogy akár egyik, akár másik hivatalos közlönyben a rendelet helytelen szöveggel tétetik közzé és hogy csak forrástanulmányokkal lehet a hiteles szöveget kideriteni.

— **A bünvádi eljárás a fiatalkoruak bünügyeiben, figyelemmel a törvényhozás feladataira.** Ily czim alatt dr. *Heller Erik* győri kir. tanácsjegyző 180 oldalra terjedő tanulmányt irt, mely a következő anyagot öleli fel: 1. Hatáskör és szervezet. 2. Az eljárás czéljai és az abban közreműködő tényezők. 3. Előkészitő eljárás. 4. Eljárás a gyermekkoruakkal, valamint a büntetőjogi felelősségre nem vonható fiatalkoruakkal szemben. 5. Tárgyalás. 6. A birói határozatokra vonatkozó különleges szabályok. 7. Esküdtbirósági eljárás. 8. Perorvoslati rendszer. Heller érdemes munkája elé *Degré Miklós* törvényszéki elnök irt előszót, aki az eddigi gyakorlat méltatása mellett sürgeti a fiatalkoruak büntetőügyeiben követendő eljárást a BN. szellemében szabályozó törvényjavaslatot, amely előkészités alatt áll. *Degré* a fiatalkoruakra nézve az esküdtbiróságok helyett a Schöffenbiróságokat ajánlja. Laikus birákként csak oly egyének szerepeljenek, akik hivatásuknál vagy hajlamaiknál fogva a fiatalkoruak büntetőügyeiben való biráskodásra hivatottsággal birnak. Igy lelkészek, tanárok, tanitók, gyámhatósági tisztviselők és főleg patronage-egyesületi tagok. Degré szivesen látná a nőket is a gyermekbiróságokban.

— **Hibaigazitás.** A «Magánjogi Döntvénytár» folyó évi 64. számában közölt jogeset curiai ügyszáma nem 2173, hanem 2713.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A szemérem elleni vétség** tényálladékának megállapitásánál a német birói gyakorlat tulnyomóan abból indult ki, hogy csak a szemérem- és erkölcsi érzés *durva* megsértése esetén minősithető az irat vagy képes ábrázolat fajtalanságot tartalmazónak.

A német birodalmi biróság II. büntetőtanácsa 1912 január 30-án hozott D. 1012/911. számu itéletében ezzel szemben kimondja, hogy a szemérem elleni vétség minden esetben fenforog, midőn az irat, képes ábrázolás vagy előadás az uralkodó erkölcsi felfogás szerint a szemérem- vagy erkölcsi érzést bármi tekintetben (tehát nem feltétlenül fokozott mértékben) sérti.

— **A 31-ik német jogászgyülés** ez év szeptember első hetében fog ülésezni Bécsben. Az előkészitő munkálatok serényen folynak. A tanácskozás tárgyaiul többek közt a következő kérdéseket kivánják szerepeltetni:

1. Felülépitményi jogra (superficies) jelzálogbankok, vagy más hitelintézetek által nyujtott kölcsönöket illetőleg kielégitőek-e az érvényben levő jogszabályok, avagy czélszerünek mutatkozik-e s ha igen, mely irányban azoknak kiegészitése?

2. Kivánatos-e a német birodalomban és Ausztriában érvényes ama jogszabályoknak megváltoztatása, melyek valamely jelzálogilag biztositott követelésnek ingatlaneladással kapcsolatban az ingatlan megszerzője által történő átvételére vonatkoznak?

3. Czélszerü lenne-e az érvényben levő kártéritési jognak külön törvényi intézkedésekkel oly irányban való továbbképzése, hogy a felelősség oly károkra is kiterjesztessék, melyeket *a)* villanyos telepek és vezetékek felállitása, fennállása és üzembentartása *b)* léghajók és repülőgépek használata idézett elő?

4. A kereskedelmi törvényen kivül érvényben lévő, magánalkalmazottakra vonatkozó szocziális jellegü védelmi szabályok közül melyek alkalmasak arra, hogy az összes magánalkalmazottakra kiterjesztessenek?

5. Mily mértékben volna czélirányos a jelenlegi német részvényjog alapelveit az osztrák jogba befogadni?

6. A szabadságvesztési büntetés a német büntetőtörvénykönyv előjavaslata szerint.

7. Biztonsági intézkedések a német büntetőtörvénykönyv előjavaslata alapján.

8. A halálbüntetés.

9. Mit lehetne tenni a joghallgatók kiképzésénél (az egyetemi tanulmányok befejezése előtt vagy után) arra nézve, hogy a jogászoknak psychologiai, gazdasági és szocziologiai kérdések iránti fogékonysága fokozott mértékben emelkedjék?

10. Helyesen valósulnak-e meg a jelenleg érvényben levő német polgári perben a tárgyalás szóbeliségére és a bizonyitásfelvétel közvetlenségére vonatkozó alapelvek, avagy mily változtatások mutatkoznak czélszerüeknek a polgári pernek gyökeres ujjáalkotása esetében?

11. Mily feltételek alatt lehet a német birodalomban vagy Ausztriában kiállitott közjegyzői okiratokat mindkét államban egyenlő hatályuaknak elismerni?

— **Szervezeti és bünvádi perrendtartási novella, vagy gyökeres igazságügyi reform?** (Gerichtsverfassungs und Strafprozessnovelle oder umfassende Justizreform?) czim alatt Helwing kiadásában (Hannover, 1911) *Kräusslich* tollából érdekes kis könyv jelent meg arról, miként lehetne a polgári és büntető igazságügyi szervezetet gyökerében a legmegfelelőbb módon ujjáalakitani. Az itt-ott utopisztikus jellegü eszmék a következőkben foglalhatók össze: A közjegyzőség intézménye eltörlendő, a perenkivüli ügyeket ugynevezett békebirák látnák el; a békebirák hatásköré! e tartoznék az ugynevezett bagatell (100 márkán aluli) peres ügyek elsőfoku elintézése is. A tulajdonképpeni peres jogviták eldöntésére a birák hivatvák, akiket minden nem szorosan vett birói funkczió alól mentesiteni kell. Törvényszékekre (Landgerichte) nincs szükség, a felső törvényszékek (Oberlandesgerichte) pedig ugynevezett felebbezési biróságokká alakitandók át. Büntető ügyekben elsőfokon a kis és nagy schöffenbiróságok itélkeznének; az esküdtszék intézménye eltörlendő.

— **Ügyvédi kamarai illeték nem fizetésének fegyelmi következményei.** Egyik osztrák ügyvédi kamara fegyelmi vétségnek minősitette a kamarai illetékek befizetésének elmulasztását s az illető ügyvédet fegyelmi büntetéssel sujtotta. A legfelsőbb törvényszék a kamarai fegyelmi biróság határozatát a következő indokolással semmisitette meg: «A kamarai dijak meg nem fizetése a kötelezettség nem teljesitéséhez füződő törvényes következményeket vonja maga után, de semmiesetre sem tekinthető a kari kötelességek szándékos megsértésének. Semmivel sem lehet törvényszerüen indokolni a nem fizetésnek fegyelmi uton való üldözését. A hátralékot végrehajtásilag be lehet hajtani, ha pedig lefoglalható vagyon nem található, ugy nyilvánvaló, hogy a fizetés elmaradásának fizetési képtelenség az oka, ez pedig fegyelmileg nem büntethető». (G. Z. Dt. V. 41/11.) (Nálunk a m. kir. Curia ügyvédi tanácsa kimondotta, hogy az ugynevezett beiratási dij le nem fizetése nem ok az ügyvédi lajstromba való felvétel megtagadására.)

— **Kegyelmezési jog a szabad foglalkozások fegyelmi eljárásában.** (Begnadigung im ehrengerichtlichen Verfahren der freien Berufsstände.) Irta: Walter *Kaskel*, Berlin, 1911. Julius Springer. Ára 3 márka. Szerző 124 oldalra terjedő, nagy gonddal kidolgozott müvében arra az eredményre jut, hogy a fegyelmi itélkezési jog is állami természetü s hogy a fegyelmi büntetésre vonatkozó jog is az államot illeti. Minthogy pedig a kegyelmezési jog tulajdonképpen az állam büntetési igényéről való lemondást jelent, az a fegyelmi eljárásra is kiterjedőnek veendő.

— **Az alkalmazott vétkességéért való felelősség terjedelmét** illetőleg igen érdekes jogesetben döntött nemrégiben a jénai Oberlandesgericht. Egy czég két fedezeti váltót küldött egy gyárosnak; az utóbbi a váltókat nem fogadta el, hanem könyvelőjével visszaküldötte azokat a czégnek. A könyvelő a váltókat elsikkasztotta, főnökének girójával ellátta s az esedékesség napján felvette annak értékét az elfogadó czégnél.

Az elfogadó megtagadta a gyárossal szemben fennálló azon tartozásának kifizetését, melynek fedezetéül a könyvelő által elsikkasztott eme váltó kiállittatott.

A jenai Oberlandesgericht az elfogadó czéget a felperesként fellépő gyár javára elmarasztalta azon indokolással, hogy a könyvelő csak a váltók meghamisitása (nem pedig közvetlenül az elsikkasztás) által jutott azon helyzetbe, hogy azokat az elfogadónál beválthassa. Ha a váltónak a könyvelő által történt elsikkasztásáért felelős is a gyár, ez a felelőssége nem terjedhet ki a könyvelő által történt hamisitásra; ez utóbbi a megbizott olyan önálló büncselekményének tekintendő, mely a megbizást adó gyárossal szemben a felelősségnek alapját képező okozati kapcsolatot megszakitja.

Vidéken müködő fiatal ügyvéd, ki telekkönyvi és kereskedelmi praxissal bir, perfekt német és angol, fővárosi ügyvédi vagy közjegyzői irodába óhajt belépni. Szives ajánlatok L. J. 319 jelige alatt e lap kiadóhivatalába kéretnek.

Kir. közjegyzőhelyettes dr. Kovaliczky Elek sátoraljaujhelyi kir. közjegyző irodájába állandó alkalmazásra azonnal beléphet. Ügyvédi vizsgát követő két-három évi ügyvédi gyakorlat kivántatik. 14354

Kölcsönös birói áthelyezésre való ajánlat. Személyi okok miatt állomás-helyemet változtatni óhajtván, felkérem azon, akár járásbiróságnál, akár törvényszéknél müködő kartársaimat, akik szintén főgimnáziummal biró állomás-helyen laknak s azt egy másik alkalmas helylyel felcserélni kivánják, hogy ebbeli szándékukat velem mielőbb közölni sziveskedjenek, hogy a közös kérvény rövidesen beadható legyen. Dr. Láng Mór albiró a pancsovai kir törvényszéknél. 14360

Ügyvédjelölt, aki önállóan tárgyal és németül tud, alkalmazást nyerhet. Kezdő fizetés havi 160 K és a kiszállási dijak. Ajánlatok dr. *Erdélyi* Jenő ügyvéd, Szentgotthárd, Vasmegye, czimre küldendők. 14359

Dr. Lénárt Ákos nagytapolcsányi kir. közjegyző, hagyatéki és telekkönyvi ügyekben teljesen jártas, a magyar és német nyelveket szóban és irásban teljesen biró, tótul is tudó s megfelelő ajánlatokkal rendelkező jelöltet vagy segédet keres, lehetőleg azonnali belépésre, jó fizetés mellett. 14361

Dr. Nádas ügyvéd Miaván, ügyvédjelöltet keres, akinek teljes vidéki gyakorlata van és jól tud tótul. Fizetés havi 200 K és a szokásos napidij. 14363

Utánzásoktól méltóztassék a kiadvány gondos vizsgálata utján óvakodni!

Megjelentek

az

1911. évi törvények

a **Corpus Juris Hungaricinek**

MÁRKUS DEZSŐ dr. szerkesztésében megjelent kiadásban.

Bő jegyzetekkel, utalásokkal és indokolásokkal, sürü szedéssel, 640 oldal terjedelemben, 48 oldal pótlással.

Szerkesztette **MÁRKUS DEZSŐ dr.** curiai biró.

A Franklin Társulat kiadása.

Ára: fekete félbőrkötésben 17·— K
barna « 17·— K
egész vászonkötésben 15·50 K
füzve 14·— K

A Márkus Dezső által szerkesztett Hatályos Magyar Törvények gyüjteménye megrendelői az 1911. évi kötetet ingyen kapják.

E kötet, ugy mint az előbbi kötetek, tartalmazza a *Millenniumi Törvénytár kiegészitéséhez szükséges beragasztásra alkalmas pótlékokat is.*

Megrendelhető bármely vidéki vagy fővárosi könyvkereskedésben és a könyvkiadóhivatalban is.

A Kelemen D. és Társa könyvterjesztési vállalata (Budapest, Reáltanoda-utcza 5. sz.) kedvező fizetési feltételekkel szállitja.

Az utánzott bekötések ne tévesszenek meg senkit!!! Óvakodjunk az utánzásoktól!

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20.
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4.
Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenhetedik évfolyam. 18. szám. Budapest, 1912 május 3.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intezendők

Tartalom: *Dr. Magyary Géza* egyetemi tanár: Emmer Kornél. — *Dr. Horváth Dénes* kir. kincstári ügyész: A végrehajtási törvény 42. §-a és a kir. Curia XVI. sz. polgári döntvénye. — *Dr. Kohner Arthur* budapesti ügyvéd: Hibás szövegü rendelet. — *Dr. Szokola Leó* székesfővárosi árvaszéki segédfogalmazó: Jegyzetek a gyámügyi igazgatásról. — *Dr. Kovács Lajos* törvényszéki jegyző: Semmiségi panasz a fiatalkoruak bünügyeiben. — Különfélék.
Melléklet: Hiteljogi Döntvénytár. — Kivonat a «Közlöny»-ből. Az országos birói és ügyvédi egyesület hivatalos értesitője.

Emmer Kornél.

A Magyar Jogászegylet e napokban adta ki két diszes kötetben *Emmer Kornél* beszédeit és dolgozatait.*

Nagy hálával tartozunk neki érte, mert egy fényes elmének és kiváló jellemnek szellemi hagyatékát gyüjtötte össze az utókor számára.

Emmer Kornél nagyképzettségü jogász volt, akiben rendkivül mély és széleskörü általános müveltség is lakozott. Alaposan ismerte a jog minden ágát s emellett teljesen birt sok idegen nyelvet, mélyen behatolt a bölcselet nehéz problémáiba és a természettudományokba, s kitünően ismerte az egész történelmet is. Jogi munkáiban és beszédeiben az ő finom, éles elméjének ez az óriási kincse nyilatkozik meg lépten-nyomon. Mester volt abban, hogyan kell az általános müveltséget belevinni a jogba. Talán ezzel sikerült jellemeznem legjobban Emmer Kornélt, a jogászt. És ebben az ő müvészetében van az ő munkáinak és beszédeinek igen nagy értéke az utókor számára, amelyet a jog müvelésében a túlságos speczializálás, az elaprózás, az általánosabb és magasabb szempontok elveszésének veszélye fenyeget. Ő példát ad nekünk arra, hogyan lehet ezt a veszedelmet elkerülnünk.

De Emmer Kornél mint politikus és mint ember is kiváló volt. Ezt a kettőt azért emlitem fel együtt, mert ő benne a politikust az embertől nem lehet elválasztani. *Szabadelvü* volt a szó legnemesebb értelmében. Politikában és társadalmi érintkezésben egyaránt azt vallotta, hogy az érvényesülés feltételei mindenkire nézve egyenlők legyenek, s mindenki érdeme szerint boldoguljon. Munkáiból, parlamenti és beszámoló beszédeiből mindenütt kisugárzik ez az ő nemes életfelfogása.

És mégis, mig élt, kevesen voltak, akik ismerték és méltányolták az ő nagy jogi tudását és nemes emberi tulajdonságait. Ugy érzem, hogy kötelességünk neki halála után megadni azt az elismerést, hogy ő korának egyik legkiválóbb jogásza, egyik legmüveltebb és legnemesebben gondolkodó embere volt. Mig élt, csak az a szük baráti kör ismerte és méltányolta őt teljes értékében, amelynek sikerült az ő előkelően tartózkodó s alapjában mégis nagyon szerény egyéniségéhez közel jutni. És ehhez a szük körhöz tartozott az ő szülővárosa is. Mélyen megható az a ragaszkodás, szeretet és tisztelet, amelylyel *Nagyszombat*, ez a nagy multu város, az ő fiát, Emmer Kornélt, elhalmozta.

A két kötet tüzetes ismertetésébe most nem bocsátkozom bele. Mindenkinek csak azt ajánlom, olvassa el. Nemcsak sok tanulságot merit belőlük, de sok gyönyörüséget is, mert Emmer Kornél nagy tudása mellett a szép, világos, kerekded és vonzó irálynak is mestere volt.

Mint jogász a polgári törvénykezés, különösen *a polgári perjog* kérdéseiben volt legerősebb. A két kötet tulnyomó részét e tárgyu értekezései teszik ki. Ma, midőn Magyarország hosszu vajudás után megalkotta perjogi törvénykönyvét nem szabad elfelejtenünk, hogy előkészitése körül neki is igen nagy szerepe volt. A mult század nyolczvanas éveinek legelején ellanyhult a magyar jogászságnak a legelső jogászgyülésen oly impozánsan megnyilatkozott óhajtása, hogy polgári igazságszolgáltatásunkat a *szóbeliség, közvetlenség és nyilvánosság* alapelvein kell felépitenünk. Ebből az elernyedésből rázta fel az országot Emmer Kornél azzal a nagy beszéddel, amelyet a képviselőház 1880 április 20-iki ülésében tartott s a melyben a szóbeliségen alapuló polgári törvénykezés előmunkálatainak meginditását megsürgette. Határozati javaslatát a ház egyhangulag elfogadta. E beszéd nyomában az előmunkálatok megindultak és szakadatlanul folytak az uj törvény megalkotásáig. Ő volt tehát az, aki a nagy reformhoz megadta az első lökést. Megvalósitásában közvetlenül nem volt része, de mégis több eszméje kelt benne életre. Itt csak a legfontosabbat, *a szóbeliséget*, emlitem fel. Amily lelkes hive volt annak, hogy a biró és a fél a kölcsönös megértés legbiztosabb utján, élőszóval, érintkezzenek, éppen oly tisztán látta azt is, hogy jól megszerkesztett peres eljárásban az irásnak is jut igen fontos szerep. Jogászegyleti értekezéseiben, s ennek szellemében készitette el az ő törvénytervezetét is, óva intett a szóbeliség tulhajtásától. És ezzel egyuttal állást foglalt a német perrend doktrinér szóbelisége ellen is. A német perrend szóbeliségének fonákságait maga a német irodalom is felismerte. Ennek az volt a következménye, hogy az 1895-ben megalkotott osztrák perrend a szóbeliségnek egészen más formáját fogadta el. És most a mi uj perrendünk is kerüli a német perrend szóbeliségének merevségét s azt szerencsésebb módon törekszik átültetni az életbe.

Legkedvesebb perjogi kérdése *a sürgősségi eljárás, a référé*, volt. Irodalmi tevékenységét is jórészben ennek szentelte. Ebben is az ő ideális lelkülete nyilatkozik meg. Erős meggyőződése volt, hogy mindenképpen módot kell találni arra, hogy a jogsegélyt mielőbb adjuk meg annak, akinek reá sürgősen szüksége van. Ha sikerült volna eszméjét abban az időben megvalósitani, amikor felvetette, bizonyára sok szép eredmény füződött volna hozzá. Végleg ma sem kell lemondanunk róla. Jöhet idő, hogy az uj jognak a tökély igen magas fokán álló s a gyors itélkezésre is rendkivül alkalmas formái nem lesznek kielégitők, ekkor még mindig

* *Dr. Emmer Kornél* beszédei és dolgozatai. Kiadja a Magyar Jogászegylet. I-II. kötet 1911.

visszatérhetünk Emmer Kornél eszméjére. Irodalmi szempontból az, amit a référéről irt, mindenkor jogirodalmunk legértékesebb termékei közé fog tartozni.

Rendkivül figyelemreméltók még ma is a büntetőjogi reformkérdésekről tartott képviselőházi beszédei is. Nagy beszédet mondott a büntetőtörvénykönyv és hosszu idő eltelte után a bünvádi eljárás törvényjavaslatának tárgyalásakor. Mély politikai belátásáról pedig fényesen tanuskodik, hogy az országgyülési képviselők választási ügyében oly időben volt hive a *curiai biráskodásnak*, mikor azt még azok is ellenezték, akik későbben legjobban sürgették. 1877 szeptember 28-án meggyőző, szép beszédben ajánlotta a curiai biráskodás behozatalát. Ez az intézmény ugyan reformra szorul, de az kétségtelen, hogy alapeszméje helyes. Az igazságügyi költségvetés tárgyalásakor mondott beszédeiből ismét látjuk, hogy mig nagy igazságügyi reformkérdésekkel foglalkozott, az igazságügy mindennapi apróbb bajai sem kerülték el figyelmét.

Emmer Kornél kiváló szónok is volt. Mindig szabatosan, világosan és meggyőzően beszélt. Nagy szónoki ereje őt csakhamar a parlament legelső alakjai közé emelte. Fényes szónoki tehetségével az *ügyvédi pályán* is kimagaslott. A főváros legtiszteltebb és legkeresettebb ügyvédei közé tartozott. A gyüjtemény második kötete több szépen kidolgozott védőbeszédét is tartalmazza.

A magyar jogászgyüléseken s utóbb a Magyar Jogászegyletben is igen nagy tevékenységet fejtett ki. Különösen a Jogászegylet, hol legszebb sikereit aratta, forrt szorosan lelkéhez. Melegen ragaszkodott hozzá még akkor is, mikor sulyos betegsége miatt minden közéleti tevékenységtől kénytelen volt visszavonulni. A Magyar Jogászegylet maradandó emléket állitott az ő kiváló tagjának, mikor beszédeit és dolgozatait kiadta.

A gyüjtemény szerkesztését a Jogászegylet fáradhatlan buzgóságu és nagytudásu elnöke, *Nagy Ferencz*, vállalta el. Senki sem volt erre hivatottabb mint ő, aki a megboldogult legmeghitteb barátai közé tartozott. A gyüjtemény élére gyönyörü életrajzot irt. Plasztikus hüséggel állitja benne szemeink elé Emmer Kornélt.

Nem tehetem le tollamat anélkül, hogy meg ne emlékezzem arról a hathatós pártfogásról is, amelylyel Emmer Kornél fenkölt gondolkodásu özvegye a gyüjtemény kiadását támogatta. Az ő áldozatkészsége nélkül jogi irodalmunk nem gyarapodhatott volna ezzel a rendkivül értékes két kötettel.

Magyary Géza.

A végrehajtási törvény 42. §-a és a kir. Curia XVI. sz. polgári döntvénye.

A kir. Curia XVI. sz. polgári döntvényében azon szabályt állitja fel, hogy a tartás, élelmezés, életjáradék, nyugdij és ezekhez hasonló természetü követelések iránti perekben az 1893. évi XVIII. tcz. 117. §-ának 5. pontja alapján végrehajthatónak kimondott itélet vagy az 1881. évi LIX. tcz. 48. §-a értelmében végrehajtható másodbirói itélet alapján elrendelt végrehajtás esetében az 1893. évi XVIII. tcz. 117. §. 5. pontjának korlátai között az 1881. évi LX. tcz. 42. §-a alkalmazást nem nyerhet.

Meliőzve az ezen döntés indokai közt szereplő szubjektiv természetü okok birálatát, csakis a sommás törvényből meritett indokolás tévességének kimutatásával kivánok ezen elvi jelentőségü határozat érdemi hibásságára reámutatni.

A végrehajtási törvény 42. §-a minden korlátozás s különösen a kielégitendő követelés természetére alapitott minden megkülönböztetés nélkül megadja a marasztalt félnek azt a jogot, hogy a kielégités tényleges kikényszerithetését visszvégrehajtási igényének veszélyeztetése esetén biztositék nyujtásától tehesse függővé s ily biztositék nyujtásának hiányában követelhesse, hogy a nyertes fél végrehajtási jogának érvényesithetése a per jogerős eldöltéig felfüggesztessék.

Nem áll ezzel a joggal semmiképpen sem ellentétben az 1893. évi XVIII. törvényczikk 117. §-ának 5. pontjában foglalt és a követelés nélkülözhetlenségére való hivatkozással a XVI. számu döntvény törvényi alapjává tett rendelkezés, amely a végrehajtási törvény valamely rendelkezésének megváltoztatását legtávolabbról sem czélzó és a végrehajthatóság általános szabályaival szemben a sommás törvény felebbezési rendszerének belső czélzatából folyó, bizonyos határozottan megjelölt követelésekre vonatkozó itéletekre nézve alkalmazható, tehát korlátozott alkalmazhatóságu kivételes szabály, amely mint ilyen kiterjesztőleg sohasem magyarázható, hanem a helyes törvényalkalmazás elvei szerint a legszorosabban értelmezendő.

Az itéletek végrehajthatóságára nézve általános szabály az, hogy két egybehangzóan marasztaló itélet alapján a további felebbezésre való tekintet nélkül kielégitésnek van helye, vagyis a másodbirói itélettel megerősitett elsőbirói marasztalás végrehajtható. Ezen általános szabálylyal szemben állapit meg kivételeket az 1893. évi XVIII. tcz. 117. §-a s ennek elvi alapján tovább menve ezen törvény 169. §-a is.

Ennek a kivételnek a sommás törvény felebbezési rendszerében rejlő azon czélzat képezi alapját, hogy a sommás perek tulnyomó része a másodfoku jogorvoslatként rendszeresitett felülvizsgálat korlátozott volta miatt a felebbezési biróság másodfoku itéletével jogérvényes befejezést nyerend s ezért volt indokoltnak, sőt szükségesnek is elfogadandó az, hogy bizonyos követelésekben való marasztalásnak teljesitése — amelyeknek, t. i. jogossága, sőt összege is alig képezheti vita tárgyát és a pert ennélfogva az adós fizetési készségének hiánya teszi főkép szükségessé — a végrehajtási törvény rendelkezéseinek mindkét féllel szemben való alkalmazásával már az elsőbirói itélet alapján kikényszerithető legyen.

A sommás törvény 117. §-a szerint kimondható végrehajthatóság eseteit szemügyre véve, azonnal kitünik, hogy az ugynevezett előzetes végrehajthatóság, amely különben nem is oly feltétlen, mint két egybehangzó itélet végrehajthatósága s különösen az 5. pont esetében szükebb határok közé is van szoritva, általában oly követelésekre nézve engedtetik meg, amelyek a legtöbb esetben csekély értékűek vagy amennyiben esetleg jelentékenyebb értékűek lehetnek, követelhetésük jogosságához alig férhet kétség.

A sommás törvény sem általában, sem 117. §-ában nem biztosit bizonyos követelések kielégitése érdekében feltétlen és a végrehajtás általános szabályaitól eltérő módon érvényesithető végrehajtási jogot s nem deklarál bizonyos elsőbirói itéleteket minden korlátozás nélkül végrehajthatóknak s főlényegét tekintve csupán a kielégités kérelmezhetésének időpontját, amely rendszerint a másodbirói itélet teljesitési határidejének lejártával áll be, helyezi jelentékeny kedvezményképpen előbbre és ezzel megadja a lehetőségét annak, hogy bizonyos követelések rövidebb idő alatt, már elsőfoku marasztalás alapján is behajthatók legyenek, feltéve, hogy ez az adós jogos érdekeibe nem ütközik, de nem fosztja meg a marasztalt felet az érdekeit egyedül hatályosan biztositó azon jogától, hogy az ily itéletek alapján igényelt kielégités tényleges kikényszeritését törvényes módon és a törvényes feltételek igazolása esetén meg ne gátolhassa. És e czélból a sommás perben marasztalt fél nemcsak az 1881. évi LX. tcz. 42. §-ára támaszkodhatik, de magának a sommás törvénynek 159. §-a is módot ad neki arra, hogy a 117. §. értelmében végrehajthatónak nyilvánitott itélet esetleg már meg is kezdett végrehajtását még a másodbiróság érdemi döntése előtt megakaszthassa anélkül is, hogy visszvégrehajtási igényének veszélyeztetettségére kellene hivatkoznia.

Ha a sommás törvény 117. §-ának 5. pontja a végrehajtási törvény 42. §-ának alkalmazhatóságát kizáró intézkedésnek lenne tekinthető, az esetben oly legszorosabban magyarázandó kivételes rendelkezés állana fenn, amely csak a törvényben kifejezetten megjelölt esetekre nézve állhatna érvényben és az abban meg sem emlitett ipari balesetekből eredő sommás kártéritési perekre sem lenne alkalmazható, mert ezek, amennyiben sommás uton tárgyaltatnak, nem a sommás törvény 117. §-ának 5. pontjában hivatkozott 1. §-ának 5. *c)* pontja alapján képezik sommás eljárás tárgyát, hanem mint a sommás törvény 1. §-ának 1. pontján alapuló, ugy a jogalap, mint az összeg tekintetében legszélesebb bizonyitásra szoruló s tényleg csak ily bizonyitás után eldöntésre kerülő

személyes keresetek tartoznak a megszabott értékhatáron belül sommás perutra s ebből folyólag az ily perekben hozott sommás elsőbirói itéletek végrehajthatósága valamely adott esetben is csak az idézett tcz. 117. §-ának 1., 2., 3., de nem 5. pontján alapulhat.

Nyilvánvaló ez a sommás törvény 1. §-ának 1. pontjában a vasutüzemi balesetkártéritési ügyek eldöntését szabályozó 1874 : XVIII. tcz.-re való utalásból és a sommás törvény most idézett pontjában foglalt rendelkezésnek megfelelő állandó gyakorlatból is, amely szerint ipari, illetve üzemi balesetekből eredő kárigények sommás uton csak az esetben érvényesittetnek, ha az igényelt kártéritésnek a birói hatáskör szempontjából mértékadó végértéke 1000 K-át meg nem halad.

Ha tehát a törvényből kétségtelen bizonyossággal kimutatható az, hogy a baleseti kárigények nem a sommás törvény 1. §-ának 5. *c)* pontja alapján, hanem az ezen §. 1. pontján alapuló keresettel érvényesithetők sommás uton, mi törvényes alapja nincsen annak, hogy az ily perbeli elsőfoku itéletek végrehajthatóságuk szempontjából a sommás törvény 117. §-ának 5. pontja alá vonassanak s még látszólag sem lehet törv. vagy csak törvényszerü alapja annak, hogy rendes perben érvényesitett és nem tőkében, hanem időszakos szolgáltatás alakjában megitélt kártéritési összegre vonatkozó, az 1881 : LIX. tcz. 48. §-a szerint végrehajthatóvá vált itéletek is a sommás törvény 117. §-ának 5. pontjában kifejezetten nem foglalt, de abból nem is folyó jogszabály hatálya alá helyeztessenek oly értelemben, hogy az ily itéletek érvényesitése czéljából elrendelt kielégitési végrehajtás esetében a sommás törvény 117. §-ának 5. pontjából ki sem magyarázható czélzathoz képest a végrehajtási törvény 42. §-a alkalmazást nem nyerhet.

Hogy a kir. Curia XVI. sz. polgári döntvényében megnyilvánuló törvénymagyarázat helytálló alapon nem nyugszik, azt igen jól megvilágitja az a tény, hogy a végrehajtási törvény 42. §-ának alkalmazhatását éppen csak a sommás törvény 117. §-ának 5. pontja esetében látja kizárandónak, mig az előzetes, illetve korábbi végrehajthatóságnak ugyanezen §-ban megállapitott többi esetében ily korlátozást nem állapit meg, illetve nem tart a törvényből eredően megállapitandónak.

Szerény nézetem szerint az előzetes végrehajthatóság összes esetei a sommás törvény felebbezési rendszerének fennebb már érintett egészen más irányu belső czélzata szempontjából birálandók és már egymagában az a czélzat teljesen kizárja annak a belemagyarázhatását, hogy a sommás törvény 117. §-a s különösen annak 5. pontja a végrehajtási törvény 42. §-ával oly módon állhatna ellentétben, hogy ez utóbb emlitett §. alkalmazhatását kizártnak lehessen mondani valamely esetben és pedig nemcsak a sommás törvény többszörösen idézett §-ában kimeritően felsorolt kivételes esetekben, hanem messze tovább menve, hasonterészetüeknek minősültek egyéb követelésekre nézve is és pedig nemcsak akkor, amidőn ily hasonlónak tartott követelések az előzetes, illetve korábbi végrehajthatóságot bizonyos esetekben megengedő sommás uton érvényesittetnek, hanem messze tovább menve még akkor is, amidőn ilyenek rendes perben itéltetnek meg.

A végrehajtási törvény 42. §-a a marasztalt félnek minden végrehajtható itélettel szemben, állott légyen be ez a végrehajthatóság akár azon okból, mert a törvény rendelete szerint halasztó hatályu jogorvoslat a végrehajtás kérelmezésére jogositó itélet ellen nem használható, akár a megengedett halasztó hatályu jogorvoslat kellő időben való előterjesztésének elmulasztása okából, feltétlenül megadja azt a jogot, hogy netáni visszvégrehajtási igényét, annak veszélyeztetett volta esetén, a törvényes módozatok mellett, amelyek szerint teljesitési készsége- és képességéről a marasztalási összeg önkéntes letétbehelyezésével kell bizonyságot szolgáltatnia, biztosithassa s e tekintetben a kielégitendő követelés természetét figyelembe nem veszi s ennek a jognak érvényesitését valamely a követelés természeténél fogva kizáró kivételt nem állapit meg.

Feltétlenül áll az, hogy a végrehajtási törvénynek ezen a marasztalt fél érdekét egyedül hatályosan oltalmazó és a nyertes fél tényleges és kivételes esetektől eltekintve rendszerint kikényszerithető kielégitésének elodázására vezető rendelkezése alkalmazásba vételénél szorosan magyarázandó, azonban ennél a magyarázatnál csakis az ezen rendelkezésben foglalt intézkedések lehetnek irányadók, már pedig a törvény intézkedései egyáltalán nem nyujtanak alapot arra, hogy 42. §-ának alkalmazhatósága szempontjából a kielégitendő követelés természete, annak a nyertes félre való jelentősége és szükségessége vizsgáltassék s a legkevésbbé szolgálhat erre alapul a sommás törvény 117. §-ában szabályozott végrehajthatóság, amely sem egy sem más esetében ezt a jogát a marasztalt félnek meg nem szünteti és amelynek rendelkezéséhez képest bizonyos elsőbirói itéletekre nézve kimondható végrehajthatóság több jogot a nyertes félnek nem biztosit, mint bármely más végrehajtható itélet, hanem kivételes és megszüntethető kedvezményképpen, amely minden kiterjesztés nélkül is igen értékes, csak korábbra helyezi ezen itéletek végrehajthatóságának ily intézkedés hiányában csak később beálló időpontját, a végrehajtási törvény 42. §-ára, amely csak kielégités alapjául szolgálható itéletek esetén nyerhet alkalmazást, legfeljebb annyiban lehet hatással, hogy annak alkalmazása bizonyos esetekben már elsőbirói itéletekkel szemben is szükségessé válhat, éppen azért, mert ezek az elsőbirói itéletek halasztó hatályu felebbezéssel meg nem támadhatók.

Miután a sommás törvény 117. §-a megitélt követelés kielégitését czélzó végrehajtás elrendelése és foganatositása körül alkalmazásba jövő különleges jogszabályokat meg nem változtatta, azoknak megváltoztatását nem is czélozta ; miután bizonyos természetü, mint például a sommás törvény 1. §-ának 5. *c)* pontjában felsorolt követelések kielégitésének nagyobb valószinüségét a kielégitési alap kiszélesitésével a dolog természetének megfelelően a végrehajtási törvény biztositja, ezzel honorálván azt a nagyon relativ körülményt, hogy bizonyos követelések a pernyertes félre nézve szükségesebbek sőt nélkülözhetlenek is lehetnek ; miután továbbá a baleset kártéritési követelések az 1893. évi XVIII. tcz. 1. §-ának *c)* pontjában felsorolt követelések közé nem tartoznak és azoktól teljesen eltérő természetü jogalapon nyugszanak és miután végül annak az eldöntésénél, vajjon a tényleges kielégités felfüggesztésének helye lehet-e vagy sem, nem a nyertes fél érdekének, hanem a marasztalt fél jogos érdekének szempontjából a nyertes fél teljesitőképességének illetve az igényelhető teljesitéshez viszonyitott vagyoni helyzetének kell irányadónak lennie, ennek az elbirálásánál pedig a végrehajtásilag is érvényesithető követelés természete befolyással nem birhat, határozottan áll az, hogy a végrehajtási törvény 42. §-ának alkalmazhatósága, sem a sommás törvény 117. §-ának 5. pontjában sem a XVI. számu döntvényben a sommás törvény imént hivatkozott pontjával ellentétben exemplativ kiterjesztéssel felsorolt követelések behajtására irányuló végrehajtás esetében nem korlátozható, miért is a Curia ezen korlátozást felállitó XVI. sz. polg. döntvényét, mint amely fennálló tételes törvénynyel merev ellentétben áll és az anyagi igazság rovására helyrehozhatlan károsodást idézhet elő, hatályon kivül helyezendőnek tartom.

Dr. Horváth Dénes,
kir. kincstári ügyész.

Hibás szövegü rendelet.

A Jogtudományi Közlöny legutóbbi számának «Különféléb» rovatában fenti czimen jelent meg egy közlemény. Ez a közlemény arra mutat rá, hogy az 1912 : VII. tcz. bizonyos §-ainak életbeléptetése tárgyában kibocsájtott 13,100/912. I. M. számu igazságügyminiszteri rendelet 19. §-ának második bekezdése a «Budapesti Közlönyben» és az «Igazságügyi Közlönyben» teljesen eltérő szöveggel jelent meg, ugy hogy nincs «semmi támpont arra, hogy a logika vagy a törvény szempontjából melyik szöveg a helyes.»

Nem oszthatom a közleménynek ezt a konkluzióját, mert ugy a törvény, mint a logika biztos támpontot nyujtanak arra, hogy a rendelet melyik szövege a helyes szöveg.

Az 1912 : VII. tcz. 26. §-ának ama rendelkezéséről van ugyanis szó, hogy a kizárólag ingóra irányuló és nem hivatalból foganatositandó végrehajtást elrendelő végzés kiadmányait valamennyi végrehajtási kérvény kapcsán közvetlenül a végrehajtató kezeihez kell kézbesiteni, aki azután közvetlenül fordul a «végrehajtás foganatositása végett» az ügybeosztás szerint illetékes kiküldöttjéhez a foganatositó biróságnak.

Erre a rendelkezésre mondja a szóbanforgó rendeletnek az Igazságügyi Közlönyben megjelent szövege, hogy az esetre, ha a kielégitési végrehajtás kizárólag oly ingóságokra irányul, melyek biztositási végrehajtásilag már lefoglaltattak, *nem* alkalmazandó ; és mondja a rendeletnek a Budapesti Közlönyben megjelent szövege, valamint a Jogtudományi Közlöny 1912. évi

április 5-iki számához mellékletként megjelent könyvecske szövege, hogy ily esetben *is* alkalmazandó.

Hogy melyik a helyes szöveg — ismétlem — kétséges sem lehet. Kiindulásul a Végrehajtási törvény 134. § a szolgál. E § értelmében oly esetben, amikor a kielégitési végrehajtás már biztositási végrehajtásilag lefoglalt ingóságokra irányul, az ingóságoknak a helyszinén való ujabb összeirása nem teljesitendő, hanem az eljárás az igényfelhivás kibocsájtásával kezdődik. Ámde eltérően a kielégitési végrehajtás egyéb eseteitől, az igényfelhivást nem a kiküldött bocsátja ki (89 §.), hanem a foganatositó biróság. Kiküldöttet csak az igényfelhivás kibocsátása után rendel ki a foganatositó biróság.

Ha már most semmiféle rendeleti intézkedés nem lenne arra vonatkozólag, hogy biztositásilag lefoglalt ingókra vezetett kielégitési végrehajtás alkalmával alkalmazandók-e az 1912. évi VII. tcz. 26. §-ának fenti rendelkezései, akkor is el lenne dönthető a kérdés. Ezeket a rendelkezéseket nem lehet alkalmazni ez esetben, mert *mi czélból* mutassa be a végrehajtató «*a végrehajtás foganatositása végett*» a kiküldöttnél a kiküldött és a végrehajtást szenvedő részére szóló példányokat és végzéseket, amikor a kiküldöttnek csak akkor lesz dolga az ily ügyekben, ha az árverés kitüzését kérik. Hiszen, ha ez esetben is alkalmazandó lenne a 26. § szabálya, akkor a kiküldöttnél csak azért kellene bemutatni a példányokat és végzéseket, hogy a kiküldött viszont a foganatositó birósághoz beterjessze azokat, amely azután fogja az igényfelhivási hirdetményt kibocsájtani.

Ily közvetitésre azonban semmi szükség nincs, amikor az eljárás a Végrehajtási törvény 134. §-a szerint sokkal egyszerübb, és amikor az egyszerüsitési törekvések jegyében született uj törvény intencziói az ily czéltalan eljárással össze nem egyeztethetők.

Ebből folyik, hogy ha már az igazságügyi miniszteri rendelet szükségesnek találta a törvényben kifejezetten nem emlitett esetet esetleges félreértések elkerülése czéljából külön felemliteni, akkor azt csak azon módon tehette, ahogy az uj «törvény» és a «logika» szabályai azt megkivánják.

Bár nem láttam a szóban forgó rendeletnek a «Rendeletek Tárában» megjelent szövegét, kétségtelennek tartom, hogy az «Igazságügyi Közlönyben» megjelent és a fentieknek megfelelő szöveg a hiteles.

Dr. Kohner Arthur,
budapesti ügyvéd.

Jegyzetek a gyámügyi igazgatásról.

A gyámügyi igazgatásnak nemcsak a rendeleti, hanem a törvénybeli jogszabályai is sőt ezek különösen, — elavultak, nehézkesek. A reformra szoruló szervezeti intézkedések közül ezuttal csak azokról szeretnék beszélni, amelyek a tiszti ügyész szerepét határozzák meg a gyámsági ügyek igazgatásában.

Az 1877 : XX. tcz. 179. §-a ugy rendelkezik, hogy a tiszti ügyész tagja az árvaszéknek votum consultativum mal : őt minden jogi vagy peres kérdésben valamint jogügyletek kötésénél határozás előtt meg kell hallgatni, nyilatkozatait az üléseken jegyzőkönyvbe mondhatja vagy irásban köteles benyujtani.

S ő, mint a törvénynek és szabályrendeletek őrzője, az árvaszék minden érdemi határozatát megfelebbezheti, mivégből vele «rövid uton» közölni kell ezeket a határozatokat. Az ügyviteli szabályzat megtoldja még egy lépéssel ezt a különben is hosszu védőkardot, t. i. hogy az ügyészt imperative kötelezi a fölebbvitelre, ha a határozat a törvényt, rendeletet vagy a kiskoru a gondnokolt vagy a gyámpénztár érdekeit sérti.

Én sokallom ezt a védelmet. Gyakran hallom, hogy a kiskoruak törvényes képviselői és azoknak ügyvédjei is sokallják. És sokallják alighanem az árvaszékek meg az ügyészek is. Ez az egy §-ban meglapuló szervezeti intézkedés oly sok és magas gátat állit föl az ügyek elintézésének amugy is hosszu pályáján, hogy a legfürgébb lábu gyakorlat sem tudja hosszabb pihenő nélkül átugrani őket.

Minden jogi és pörös kérdésben előleges vélemény ! Mit jelent ez ? Hisz végső elemzésben majd minden oda kerülő apróság, még a gyámrendelés kérdése is jogi, mert törvénynek nem is olyan egyszerü szabályai vannak arra, hogy ki lehet gyám, ki nem. Néha bizony elüljáróságok az édesanyán és az örökbefogadó anyán kivül más nőt is hoznak gyámul javaslatba, bizonyára nem tulzott lovagiasságból.

A gyakorlat ugyan ritka rostán megrostálta az u. n. «jogi» kérdések számát, de mégis tulsok ügy megy elintézés előtt az ügyészhez.

Az árvaszéki ügyész mindenütt tul van halmozva. S ha a törvényhatóságnak csak egy ügyésze van, az bizony nem az árvaszéket szolgálja ki először. S amikor rákerül a sor az ügyre, áttanulmányozza az ügyész a kérvényt és a mellékleteit. A feleket rendszerint nem ismeri, nem beszélt velük. Nem látta az özvegy anyát nyomoruságos, beszélő rongyaiban és nem látta a másik t. és t. gyámot selymesen, lánczosan, kendőzve, müpanaszainak eljátszásában ; nem állhatott szóba a serdülőkoruakkal, nem hallgathatta meg a rokonokat. Csak a sablónos, egyformán alázatos kérvényeket olvassa. De nem is érzi hiányát a személyes impresszionak, sőt még igy függetlenebbnek, az objektivitásra képesebbnek tartja magát. Hiszen ő nem dönt az egész kérdésben, csak a jogiakban ad véleményt s mint a törvény és a szabályrendelet őre, megirja a ius strictum szerint való javaslatát. Aztán «rövid uton» visszakerül az ügy az árvaszéki előadóhoz. Ez az ülés elé terjeszti a dolgot a maga egészében. S ilyenkor gyakran kivilágosodik az, hogy sok ügy okos megoldásának ártalmára van a jog- és ténykérdésre való differenczialás. Vagy egyáltalán nem megy. Egységesen, a maguk komplex voltában kell látni és elbirálni az ügyeket. Az ülés esetleg más állásponton van, mint az ügyész. S ha mégis elfogadja a véleményét, talán a jobb meggyőződése s a kiskoru érdeke ellen határoz. Ha pedig nem járul hozzá az ügyész javaslatához, a határozatát az ügyész rendszerint megfelebbezi. Ami persze késlelteti a végleges megoldást.

A határozatokról értesülhet az ügyész ugy, hogy az ülésben részt vesz. A gyakorlat azonban ilyen módon nem akarja fölöslegesen rabolni az ügyész idejét s csak igen ritkán kivánja az ügyész megjelenését az ülésben.

Rendesen tehát az érdemi határozatokat — a gyakorlatban csak az ugynevezett fontosabbakat — rövid uton közlik az ügyészszel. De persze ez nem olyan igazi rövid ut, mint például, amikor a bankban a számfejtő a másik rekeszben dolgozó ellenőrnek odaviszi a folyószámla-kivonatot s a félnek 10 percz mulva kezében van az irás. Az ügyviteli szabályzat átvételi és átadó könyvről meg határidőkről beszél.

A gyámsági törvény a kiskoruak jogvédelme czéljából az árvaszéket és az ügyészt valami furcsa házasságban egyesitette, amelyből czéljuk ellenére sok paradoxon születik. Az ügyész köteles megfelebbezni az árvaszéknek azt a határozatát, amely a kiskoru érdekeit védi. Annak a hatóságnak a határozatát, amelynek egyetlen föladata a kiskoruak egyoldalu védelme. Mit jelent ez magyarul ? A törvény tulbuzgósága miatt nem bizik meg egy testületileg szervezett hatóság anyagi felelősséggel szankczionált müködésében s ellenőrül odaállitja ugyanennek a hatóságnak egyik, egyébként rendelkezése alatt álló szakközegét. A t. ügyészt megteszi suba alatt a gyámhatóság gyámhatóságává. Az ügyész alárendeltje az árvaszéknek, ez utasitja őt. De tagja is az árvaszéknek, azonban nem szavazhat ; viszont felebbezési joga van, ami burkolt szavazati jog, sőt több annál, mert az árvaszék többi tagjai nem fölebbezhetik azt a határozatot, amelynek ellene szavaztak. Az ügyésznek pápábbnak kell lennie a pápánál. A kiskoru érdekét jobban kell tudnia védeni, mint az árvaszék, anélkül azonban, hogy a kiskoru igazi érdeke, gazdasági és czélszerüségi érdeke nézőpontjából mérlegelhetné a dolgot.

Ez a viszony, mint afféle erőszakolt házasság megérett a felbontásra. Az árvaszék ügyvitelére terhes, a kiskoruakra sokszor nem előnyös, mert a közmondás ugyis igaz, hogy kétszer véd, aki gyorsan véd, ezt a gyors védelmet pedig az ügyész gyakran, akarata ellenére, késlelteti. Végezetül ez a szoros kapcsolat az ügyészt is fölöslegesen és gazdaságtalanul veszi igénybe.

Az ügyész például kénytelen megnézni minden nagykorusitó véghatározatot jogi szempontból. Alacsonyrendü, sablon dolga van vele ; a 18 éves korhatárt, a törvényszerü meghallgatásoknak s ezek véleményeltérése esetén a másodfokhoz hivatalból való fölterjesztésnek megtörténtét konstatálni. Holott ezekre untig ügyel maga az előadó. Hiszen százszámra csinálja igy. A vérében, a tollában van már, de azért nem olyan bántóan sablonos az ő munkája ebben, mint az ügyészé. Mert ő az egészet látja, az érdemi részét is intézi a dolognak. Őt a fönti formalitások csak röviden s gépiesen foglalkoztatják. A fődolog az érdekmér-

legelés, a czélszerüségi szempont, mely minden esetben más és amely mindig ad egy kis őszinte, uj gondot a lelkiismeretének, hogy jó lélekkel javasolhatja-e annak a kiskorunak a szárnyra eresztését.

Az árvaszék maga is jogi képesitésü testület. A törvényhatóságok árvaszékének elnökei és ülnökei legalább is jogtudományi államvizsgával birnak. Igy parancsolja ezt a törvény. Az 1883 : I. tcz. 5. §-ának 8. pontja. S itt nem a jogot ismerő szakközönség, hanem tisztán az illető czikkiró számára rá kell mutatnom a Jogt. Közl. folyó évi 15. számában «Az árvaszékek köréből» czimen közzé tett czikknek arra a vastag jogbeli és az ebből folyó ténybeli tévedésére, hogy az árvaszéki ülnököknek csak államtudományi államvizsga a minősitése.*

Az árvaszéki ülnökök egyébként — amennyiben megelőző gyámhatósági szolgálat alapján kerültek ebbe az állásukba — a gyakorlat évei alatt a diszkréczionárius intézkedésekhez nélkülözhetetlen megfigyelőképességet, erős gazdasági érzéket és a család-, meg az öröklési jogban olyan specziális járatosságot szereznek, aminő specziálizálást az ügyésztől nem kivánhatunk akkor, ha törvényhatóságnak is ő a jogi tanácsadója. Az ilyen esetekben természetesen az ügyész-kontroll nemcsak fölösleges, hanem illuzórius is.

A reform — melynek előföltétele a rendezett tanácsu városok árvaszéki ülnökeinek szintén jogtudományi képesitése — helyes iránya, szerény véleményem szerint az lenne, hogy az ügyészt az árvaszék csak pörös kérdésekben hallgassa meg előzetesen. A törvényes képviselő és a rokonok fölebbezési jogán kivül semmi szükség sincs az ügyész felebbezési jogára, aminek a megszünte esetén a határozatoknak vele való közlése is fölöslegessé válik. Az ügyek gyorsabb elintézését ez nagyban elősegitené. Nagyon gazdaságtalan dolog az, hogy az ügyész vélemény és ellenőrzés formájában ugyanazt végezze, amit az árvaszék maga is elvégzett, vagy elvégezhet.

Az árvaszék maga nézze a dolgait a saját szemüvegén keresztül, amely minden sugarat egyformán átereszt, amely minden nézőpontot, gazdaságit, jogit, erkölcsit, egységesen enged figyelembe venni. Gátoló gyámolitás nélkül, teljes felelősségének sulyos tudatában töltse be a gyámhatóság a maga hatáskörét. S csak ahova a testületi szervezete miatt ő közvetlenül el nem juthat, a birósági eljáráshoz, ott vegye át a gyámpénztár és a kiskoruak védelmének munkáját az ügyész.

A törvény 179. §-ának a végén szerényen meghuzódik az eddigelé szükkeblüen alkalmazott az az intézkedés, hogy köteles az ügyész az árvaszék fölhatalmazása folytán egyes esetekben a kiskorú vagy gondnokolt nevében a birósághoz lépéseket tenni. Én bevallom, hogy a nagy-nagy ügyészi hatáskörben ezt a kis mondatot tartom a legszebbnek, a legigazibbnak. Szinte megérdemelné, hogy az igazságot tevő reform idején — az Irás szerint — utolsóból első legyen. Azt az ügyészt, akit az árvák védelmére szántunk, liberálisabbá kell tenni és függetleniteni attól a konzervativ tevékenységétől, hogy sárguló törvénykönyvek és apró szabályrendeletek betüit a sérelmektől óvja. Hiszen a kiskoruaknak gyakran az az igazi érdeke, hogy ne a törvény bebalzsamozott betüje, hanem a mindig eleven, mindig konkrét ius aequum érvényesüljön. És kit védjen ilyenkor az ügyész, a törvényt vagy a kiskorut?

Az eddiginél megfelelőbb hatáskört kaphat az árvaszéki ügyész, mint az árvaszéknek tisztán peres dolgokban tanácsadója s a gyámpénztárnak meg azoknak a szegény kiskoruaknak a birósági eljárásban képviselője, akiknek törvényes képviselője az ehhez szükséges értelmiség hijjával van. S ne legyen az árvaszéki ügyész aktákkal, ügyviteli szabályok szerint bibelődő, nehézkes hivatalnok, hanem vérbeli ügyvéd ; az árvák dolgaiban szaladgáló, tárgyaló, pereskedő, egyezkedő prókátor, akit szintén teljes felelőssége tudatában, de a kiskoruakért ugyanazok a harczos, liberális ambicziók irányitsanak, mint a maga hatáskörén belül az árvaszéket.

Dr. Szokola Leó,
székesfővárosi árvaszéki segédfogalmazó.

* A felszólalás *lényege* az volt, hogy az árvaszékek testületeiben a valódi jogászelem elenyésző csekély mérvben van képviselve. Gyakorló ügyvédeket és birákat — sajnos — nem szivesen látnak, mert mellőztetnének azok a bürokratikus hivatali létrán emelkedő hivatalnokok, akik államvizsgájuk birtokában magukat jogászoknak vélik és akik az életből és a jogból mást nem ismernek, mint a közigazgatásnak egy kicsi kis szögletét, no meg azt a nem tulságosan nagy anyagot, amelyet az államvizsgálati bizottságoknak éppen nem nagy szigoruságu bizottságai országszerte megkivánnak.
Szerk.

Semmiségi panasz a fiatalkoruak bünügyeiben.

Kétségtelenül alig leküzdhető nehézségekkel jár uj és a létező jogrendszerben gyökérrel nem biró jogintézményeket a gyakori alkalmazás folytán megszokott, köztudatba szinte átment szabályok kereteibe vonni ; különösen nehéz oly esetben és ott, hol a létező keretek és uj jogszabályok már alapelveiket illetően is egymással ellentétben állanak és ahol a törvényhozó a beillesztésnél irányt adható szempontokat még vázlatosan sem jelölte ki, ahol tehát alig marad más utmutató, mint ami az uj törvények egész szelleméből levonható. Ez a nagy nehézség fokozatosan kötelességévé teszi a törvényt alkalmazónak, hogy az ütközőpontokat lehetőleg tompitsa, inkább a létezőnek adjon oly értelmü magyarázatot, mely az ujabb intézmények szelleméhez simul, mint megforditva, mert a dolgok fejlődésének természetes rendjét képezi, hogy az ujabb és életerősebbé a jövendő időknek uralma.

A régi alapelveken nyugvó perrendtartási szabályok és az uj irányok képviselőjeként jelentkező BN. némi összeütközését látom pár felsőbirósági határozatban, mely a fiatalkoruak bünügyeiben a semmiségi panaszok használhatósági körét érinti. Ami nyomban szembeszökik, az, hogy a felsőbirósági határozatok határozott megkülönböztetéseket vonnak a BN. 16. §-ának utolsó bekezdésében érintett javitó-nevelés, a BN. 17. §-ában foglalt intézkedések, végül a BN. 28. §-ában szabályozott javitó nevelés között. Mig ugyanis a BN. 17. §-ában meghatározott intézkedések ellen is bejelentett semmiségi panaszokat elfogadják és a reformácziót in pejus, akár in melius ki nem zárják, addig egynémely utóbb kelt határozat (C. 377/911. sz., 345/911. sz.) a BN. 16. §-ában bejelentett javitó-nevelés el nem rendelése miatt a közvádló részéről használt felfolyamodást elutasitotta, illetve az utóbbi határozat a semmiségi panaszt azzal az indokolással utasitotta vissza, hogy : «a törvénynek abból a rendelkezéséből, hogy a biróság a javitó-nevelésben való részesitést az itélet hozatala után is elrendelheti, és ezzel annak elrendelése nyilván a biróság belátásától van függőve téve, kétségtelen, hogy a BN. 28. §-a értelmében alkalmazható javitó-nevelés nem esik a büntetési tételek jogi szempontja alá és az nem a vád alapjául szolgált szolgáló cselekvényre való vonatkozásban nyer, mint a törvény által arra meghatározott büntetési tétel alkalmazást, hanem mint attól független birói intézkedés, annak keretein kivül esik ; és mert a BN. nem tartalmaz oly külön intézkedést, hogy a javitó-nevelés elrendelése tárgyában hozott ilynemü birói határozatok ellen perorvoslat volna használható, a BP. 385. §-ának 2. pontjára alapitott semmiségi panasz visszautasitandó.....»

Közismert dolgok immár, hogy a BN. a megtorlás teréről más utakra lépett, hogy intézkedéseiben nem az elrettentést, hanem a fiatalkoruak felemelését, megmentését. erkölcsi átalakitását tüzte ki czélul és ezt a czélt szolgálja minden intézkedése, mi a biróság által valamely fiatalkoruval szemben alkalmazható. Nincsen tehát a lényeget illetően semmi különbség a BN. 16., 17. és 28. §-aiban érintett javitó-nevelés között, már azért sem, mert ugy a 16. §., mint a 24. §., majdnem ugyanazokkal a szavakkal határozzák meg annak alkalmazhatósági körét, a 28. §. is a «gyökeres átalakitást» tüzi feladatul, ami más szavakkal azt fejezi ki, mint az előbb nevezett törvényhelyek. Nincsen tehát alap arra, hogy bár csak perorvoslat használhatási tekintetben, akármily csekély mérvben is különböztessünk. Az, amit az idézett határozat felemlit, hogy egyik itélet nélkül is, a másik itélet után is elrendelhető, valóban oly alaki kérdés, mely a lényeget illetően kevés sulylyal birhat, mert akkor nem fogadható el a 17. §. 2. pontjában irt intézkedés el- vagy el nem rendelése miatt használt perorvoslat sem, mely intézkedés hasonlag végzésben mondatik ki.

Különösen elfogadhatatlan pedig az az indokolás, hogy a BN. 28. §-ában emlitett javitó-nevelés nem a vád alapjául szolgáló cselekményre való vonatkozásban nyer, mint arra meghatá-

rozott büntetési tétel alkalmazást, hanem mint attól független birói intézkedés, annak keretén kivül esik, mert ebből a contrario következik, hogy a BN. 17. §-beli intézkedései igenis a vád alapjául szolgált cselekvényre való vonatkozásban, mint annak büntetési tételei alkalmaztatnak, hogy tehát — mint a Btk. alapján kiszabható büntetéseknél — alapjuk maga a tett, ennek tárgyi sulya, kevés vagy csak másodlagos tekintettel a bünöző individuumra. Szinte közhelylyé válik már annak hangsulyozása, hogy a külső cselekvényben életre kelt akarat csak egyik segédeszköz a biró kezében, melyből, valamint a rendelkezésre álló más forrásokból, a fiatalkoru bünöző lelki életét, erkölcsi fejlődésének irányát megismerheti, abból a czélból, hogy annak ismeretében a legmegfelelőbben választhassa ki azt az intézkedést, mely a fiatalkoru helyes utra vezetését, a züllésben való megakadályozását stb. az emberi számitások szerint eredményezni fogja. A biró belátása, a biró értékelése tehát itt is a döntő sulyu, mert lehetetlen törvényileg oly szabályozás, mely a konkrét esetre csak alkalmazandó, egyszerü logikai müvelet utján. A különböztetésnek igy erről az oldalról sincsen megdönthetetlen alapja.

Hogy a BN. 17. §-ában meghatározott intézkedések alkalmazása tárgyában érvényesitett semmiségl panaszok elfogadtatnak és felülbiráltatnak azon a czimen, hogy büntetési tételek jogi szempontja alá esnek — a 17. §. 4. pontját kivéve — ugyan nem vehetem ellentmondást a priori kizáró állásfoglalásnak, mert itt is teljes joggal felhozható lenne az az indokolás, hogy: «a BN. nem tartalmaz olyan külön intézkedést, hogy ilynemü birói határozatok ellen akár a BP. 385. §-ának 2. pontja, akár más perrendszerü okból perorvoslat volna használható»; sőt tovább menve, talán a BN. szellemének is inkább megfelelne, hogy a 17. §-beli intézkedések alkalmazása tárgyában akár az elsőfoku, akár a felebbezési biróság végérvényesen határozzon azért is, mert a fiatalkoru egyéniségét, lelki életét és bármely lényeges szempontot közvetlen érintkezés alapján mérlegelheti. Hiszen a BN. egy lényeges tekintetben csakugyan szakit is azzal a felfogással, mely tökéletesnek csak a hármasfoku biráskodást ismeri el, midőn a BN. 10. §-ának második bekezdésében a büntetés felfüggesztése tárgyában a semmiségi panasz használhatóságát kifejezetten megszoritja. Ha pedig a BN. 1. §-a nem más, mint a BN. 17. §-ának második pontja a fiatalkoruakat illetően, hogyan indokolják meg azt, hogy a nem fiatalkoru semmiségi panasz utján kereshet orvoslást büntetése fel nem függesztése miatt, de a fiatalkoru panaszolhatja, hogy javitó-nevelésre itélték s nem próbára bocsátották? E felfogás bővebb kifejtése nem czélom most, csak arra akartam reámutatni, hogy ha már elfogadtatott és egy felsőbírói határozatban (C. 7106/910. sz.) élesen körvonaloztatott is az az álláspont, hogy ellenkező vagy megszoritó rendelkezés nem létében a BP. 385. §-ának 2. pontja alapján érvényesitett semmiségi panaszok elfogadtatnak és felülbiráltatnak, miért ne leketne akkor semmiségi panaszszal élni a BN. 28. §-a esetén, ha a javitó-nevelés esetleg már az itéletben elrendeltetett?

Dr. Kovács Lajos.

Különfélék.

— **A tudományos Akadémia** tagválasztásai elég gyakran keltenek feltünést.

Az idei választásokban reánk jogászokra nézve az egyetlen örvendetes *Balogh Jenőnek* rendes taggá való megválasztása, mig a legnagyobb csodálkozással értesülhettünk az összes levelező tagokul ajánlott jog és államtudományi irók visszautasitásáról.

Érthetetlennek találnánk oly tudós férfiu kisebbségben, maradását, mint Szászy-Schwarz Gusztáv, ha nem tudnánk, hogy e szomoru eredmény egyes klikkek torzsalkodásának a következése és hogy egy-egy jelölt hivei a többi jelölt ellen szoktak szavazni, csak azért, nehogy valamelyik megválasztása folytán a kevés üresedésben levő hely mással töltessék be.

— **Parerga**, vegyes jogi dolgozatok. Irta Szászy-Schwarz Gusztáv egyet. nyilv. r. tanár. (A Magyar Jogászegylet Könyvkiadó Vállalata, V. évf. I. kötet, az Athenaeum kiadása.) Nincs még egy esztendeje, hogy budapesti egyetemünk kiváló szellemü jogtanárának «Uj irányok a magánjogban» czimü nagy könyvét, mint irodalmi eseményt üdvözölhettük és máris ujabb testes (521 lapra terjedő) kötet jelent meg tollából. A «Parerga» könyvczimnek bevett értelme annyi mint «kisebb» vagy «mellékes dolgozatok» De az itt egybeállitott «kisebb» munkálatok közül egyesek száz és több lapra terjednek, tartalmuk szerint pedig ugyancsak nem a «mellékes» munkák fajtájából valók. A könyvnek több mint felerésze most jelenik meg először, más része pedig többé-kevésbbé átdolgozott régibb olyan munkálatokból áll, amelyek még könyvalakban alig jelentek meg és máig is megtartották aktuálitásukat. A könyv tartalmából kiemeljük a következő, most először megjelenő értekezéseket: A jogszabály tana. (1 - 100. l.) A tulajdon tan a római jog szerint. 100—223. l.) Bevezetés a római jogba (317—361. l.) nemkülönben a Bevezetés a magyar kereskedelmi jogba (361—389. l.) és a jogi helyzetek (389—413. l. Igen aktuális és érdekes a «Gyakorlati jogtanitás» czimü mély és temperamentumos vitairat, mely most különösen azért érdemel fokozottabb figyelmet, mert a kormány a budapesti jogi egyetemen szemináriumokat készül berendezni és az uj egyetemek felállitása van napirenden. «Az obstrukczió jogtana» czimü munkában a szerző áttekinthető egészbe foglalja össze mindazt, amit az utóbbi években az obstrukcióról különböző alkalommal kifejtett. Érdekesek és tanulságosak még a «Rendszer és kommentár», «A czég», «Jog és közjog», «Közvetett jogrendezés» czimü értekezések, végül «Forgács» czim alatt összeállitott 25 kisebb-nagyobb jogirodalmi és törvényhozási vonatkozásu elmefuttatás. A *Jogtudományi Közlöny* olvasói több érdekes dolgozatra ismernek rá, mert hiszen *Schwarz Gusztáv* pályájának kezdetétől fogva e lap egyik leghivebb munkatársa. (A diszes kötet ára füzve 12·80 K, kötve 16 K.)

— **Az országos ügyvédi gyám- és nyugdijintézet** közgyülése méltóbb módon nem folyhatott le, mint *Robitsek József* emlékének ünneplésével. *Dr. Nagy Dezső*, a nyugdijintézet elnöke emlékbeszédében méltón emelte ki Robitsek uttörő munkáját, mely az ügyvédi kamarák megalakulásánál kezdődött és halálával végződött.

— **Az «Egyes igazságügyi szervezeti és eljárási szabályok módositásáról» szóló törvényczikk** két bélyegző használatát irja elő kötelezően: egyet a biró részére és az iroda részére is egyet. Az V. kir. járásbiróságnál 22 biró müködik és természetesen ugyanennyi jegyzői iroda van. Ezek részére a miniszterium összesen hat ilyen bélyegző felszerelést bocsátott rendelkezésre, *a többi biró a sajátjából kénytelen a bélyegzőt megrendelni.* Nem felháborito dolog-e, hogy a biró a sajátjából kénytelen az igazságügyi szolgálathoz szükséges felszereléseket beszerezni?

— **Vidéki igazságszolgáltatás.** Egyik budapesti járásbiróság megkeresése folytán a beszterczebányai kir. járásbiróság határnapot tüzött «alperes eskü alatti kihallgatására». Alperes a határnapon nem jelen meg, mire a megkeresett biróság a következő jegyzőkönyvet vette fel: «Az eljáró biró megállapitja, hogy tanu szabályszerü idézés daczára nem jelent meg». A jegyzőkönyv elintézése pedig az volt, hogy a megkeresett biróság ujabb határnapot tüzött ki azzal, hogy az «*alperes 50 K pénzbüntetés terhe alatt ujból megidéztetik*». Ez ujabb határnapon alperes megjelent és szerencsésen kihallgattatott. Hogy nem mint tanu idéztetett pénzbüntetés terhe alatt, tehát nem egyszerü elnézésről van szó, kitünik abból, hogy az idézésben világosan és határozottan «*alperes*» idéztetik birság alatt és hogy a kihallgatásáról felvett jegyzőkönyvben mint «alperes» van megnevezve és vallomására nem tett esküt.

Ugyane biróság egy másik megkeresésben felperes nejét tanuként hallgatván ki, nem figyelmeztette, hogy jogában áll a vallomástételt megtagadni.

Mikor fog e járásbiróság területén a sommás törvény életbelépni?

— **Törvényszéki gyorsiroda** felállitása érdekében memorandumot nyujtott át a Budapesti Gyorsiró Társaskör elnöksége a budapesti törvényszék elnökének. A memorandumból a következő részletet közöljük :

Tervünk az, hogy egy alkalmi gyorsirodát állitanánk össze, amelynek volna hat tagja és két vezetője. A beosztás az volna, hogy minden egyes gyorsiró tiz perczig irná a főtárgyalást, vagyis minden órában egy-egy gyorsiró szerepelne, emellett a két vezetőnek az lenne a feladata, hogy mint ellenőrzők az esetleges hézagokat töltenék ki, amelyek a felváltás vagy más körülmények között állhatnának elő. A terv szerint, amint a gyorsiró kimegy a tárgyalási teremből, egy-két gépiró állana rendelkezésre, amiáltal el volna érhető, hogy a lefolytatott eljárás annak utolsó negyedórájától eltekintve, mindig az itélkező (esetleg az esküdt) biróság előtt volna.

Miután a mai viszonyok között egyelőre még csak a legfontosabb ügyekben lehetne szó gyorsiró alkalmaztatásáról olyképp, midőn azt a biróság, esetleg a kir. ügyészség kivánja, szerény meggyőződésünk szerint anyagi tekintetben is aránylag nagyon csekély összegből volna ez intézmény létrehozható.

Számitásaink szerint ugyanis egy nyolcz óráig tartó főtárgyalás 300—400 K-ba kerülne és igy, ha az igazságügyi kormány egyelőre csak 5000 K-át is juttatna erre a czélra, tiz nagy ügy volna gyorsirók segélyével tárgyalható.

— **Az 1912 : VII. törvényczikk**, mely egyes igazságügyi szervezeti és eljárási szabályok módositásáról szól, most megjelent a Franklin-Társulat «Magyar törvények zsebkiadásai» czimü gyüjteményében. A könyvecske igen praktikus, zsebben hordható formátumban, tetszetős és tartós kötésben jelent meg. Ára 1·50 K.

— **Magyar iró külföldi szaklapban.** Dr. Auer György budapesti joggyakornok a Kohler-féle Zeitschrift legutóbbi számában «Csalás a magyar büntetőtörvénykönyv novellájában» czim alatt ismerteti a BN. intézkedéseit, a Curia vonatkozó joggyakorlatával együtt.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Ausztriából.** Egyik ügyfelem Budapesten ápr. 20-án postára adott egy csődbejelentést, melyet egy példányban a prágai törvényszékhez intézett bélyegtelenül. Már ápr. 24-én itt volt a törvényszék válasza, melyben felvilágosit arról, hogy a szóbanforgó ügyben a felszámolási tárgyalás április 21-én tartatott meg. Kitanit a birói végzés afelől is, hogy a bejelentés két példányban szerkesztendő, sőt mi több, csatol egy bejelentési mintát, melynek hátlapján a csődbejelentéshez szükséges összes tudnivalók vannak felsorolva, a bejelentés formuláréjától kezdve egész addig, hogy mennyi bélyeg kell a bejelentésre, illetőleg, ha bélyeg nem ragasztatik fel, elegendő a megfelelő összeg postai beküldése. Ügyfelem visszaadott beadványán bélyeg nem volt és lelet még sem vétetett fel. *G.*

Hazai viszonyainkkal összehasonlitó kommentárt nem füzünk ehhez a néhány sorhoz, hiszen mindannyian elevenen el tudjuk képzelni elejétől végig az olyan beadvány sorsát, melyet egy osztrák kereskedő magyar birósághoz nyujtana be helytelen felszereléssel, bélyegtelenül, elkésve.

— **Ügyvédsegéd ünneplése.** Ausztriában az ügyvédi irodákban nem joghallgatókat alkalmaznak, hanem kitünően képzett irodatiszteket (Sollicitator), akik az irodák adminisztrativ vezetői. Mint a *Juristische Blätter* czimü szaklapban olvassuk, császári kitüntetésben részesült egy znaim-i ügyvédi irodai tisztviselő, aki *53 éve* van ugyanazon irodában alkalmazva. Müködését az iroda jelenlegi tulajdonosának nagyapja alatt kezdte, tőle örökölte a régi butordarabot az irodával együtt az apa és még most is friss erővel szolgálja az unoka érdekeit, aki szintén jogutóda lett apjának.

— **Osztrák és német birák együttes ülése.** Az osztrák birák egyesülete meghivta a német birodalom biráit a folyó évben szeptember 1-én tartandó birógyülésre. Tárgyak : 1. Esküdtbiróság és Schöffenbiróság. 2. A biró állása a polgári perben. 3. A gyámügyi biró. 4, A biró állása a jogállamban.

— **«Jog és gazdaság» (Recht und Wirtschaft) egyesület előképzési és kiképzési bizottsága** (Ausschuss für Vor- und Ausbildung) elé érdekes jelentést terjesztett W. Mittermaier. Hangoztatja annak szükségét, hogy a jogászok természettudományi és technikai ismeretei nagyobbak legyenek, hogy a gazdasági életet gyakorlati előadások, ipartelepek megtekintése, gazdasági üzemekben való időleges alkalmaztatás, stb. utján alaposabban megismerjék, mert csak igy várható tőlük a sokoldalu gazdasági életviszonyoknak helyes felfogása és kielégitő jogi értékelése. Ez természetesen nem annyit jelent, hogy a tulajdonképpeni jogászi kiképzés háttérbe szoritandó, mert «a jogszolgáltatásnak az üzleti életet ismerő jogászokra, nem pedig jogász üzletemberekre van szüksége» (Klein Ferencz).

A fiatal jogászi nemzedék jellemének alakitására is gondot kellene forditani a főiskolákon. Ezt szocziálpolitikai tevékenységük emelésével lehetne elérni, amire bő alkalom nyilnék a fiatalkoruak és szegények fölötti patronage, munkások oktatása, jogi tanácsadás, stb. terén.

— **Perjogi abnormitások — szinpadi beállitásban.** «*Fiat justitia*» czim alatt Lothar Schmidt és Heinrich Ilgenstein szindarabot irtak. (Ők igy nevezik : Kriminalgroteske in drei Instanzen). A vidám, ötletes darab, mely Szerbiában játszik, de evidenter a német viszonyokat és a német jogot gunyolja ki, egy gyilkossági esetet tárgyal, melyben az alsóbiróságok a vádlottat elitélték, a legfőbb biróság előtti eljárás során azonban általános meglepetésre jelentkezik a megöltnek hitt egyén. A koronaügyész kifejti, hogy a revizionális eljárásban az alsófok által megállapitott tényállás lévén irányadó, a legfőbb biróság a felebbezési biróságilag megállapitott azon tényt tartozik itélete alapjául elfogadni, hogy a gyilkosság megtörtént és nem veheti figyelembe a meggyilkoltnak tekintendő egyén személyes jelentkezését. Végre is a biróság akként menekül ki a «törvénynek megfelelő» helyzetből, hogy elfogadja a védő egyik semmiségi panaszát, mely valami apró szabálytalanságba kapaszkodik bele.

— **Határozatok diktálása Szászországban.** A következő sorokat kaptuk :

Tisztelt Szerkesztő ur !

Vonatkozással becses lapjában a *német járásbiróságokról* megjelent tanulmányomra, engedje meg, hogy ahhoz czuttal egynehány pótló-adatot csatoljak.

A napokban beküldötték nékem *Dr. Otto szász* kir. igazságügyminiszternek 1912. évi márczius 7-én kelt és az igazságügyminiszterium hivatalos közlönyének legutóbbi számában megjelent rendeletét, mely a gyorsirászat és gépirás alkalmazásba vételét tárgyazza : a birák és ügyészek munkájánál. Az öt szakaszból álló rövid rendelet nem akarván elmaradni a kor szinvonalától, a szász igazságügyi szolgálatba is beleviszi a Poroszországban oly fényesen bevált *tollbamondási rendszert.*

Ez a rendelet is — általános alapelvként — megköveteli, hogy a segédmunkás egyaránt értsen a gyorsirászathoz és irógépeléshez avégből, hogy gyorsirászati följegyzését gépirásba átültethesse. Noha a rendelet kissé tulságosan messzemenő beavatkozást enged is a hatóság *vezetőjének* a tollbamondás egyes részletkérdései körül, (ami Poroszországban és Ausztriában teljesen *a birák önrendelkezésének* van helyesen föntartva), abban viszont engedékenyebb, hogy a saját lakáson való tollbamondás lehetőségének (ahol a biró mégis a legkevésbbé van zavarásnak kitéve !), tágabb teret nyit.

Ami igen üdvös, előirja, hogy *a tollbamondásra a tollbamondónak előzetesen gondosan készülni kell,* hogy a diktálást ne kelljen félbeszakitani és utólagos pótlások az irógépelt szövegbe elkerülhetők legyenek.

Egy órai tollbamondási munka a segédmunkás javára : *hat irott* oldal-mennyiségnek számit be. A munkaidők a birák *olvasható aláirásával* a tollbamondó-jegyzéken (Schreibliste) mindenkor pontosan bizonyitandók. *A munkaidőbe az az ut, melyet a diktátumiró a hatóság épületétől a biró lakásáig és viszont megtesz, beleszámitandó.*

Látni való, hogy nagyjában azonos elvek nyertek ezen most kiadott rendelet utján Szászországban is bevezetést, mint a szomszédos Poroszországban s nem kell kételkedni abban, hogy itt éppen ugy be fog válni az egész pompás diktáló-intézmény, mint amott.

A miniszterium — mint forrásom ugyancsak értesit — tárgyalásokba bocsátkozott egyes *diktáló-gép* szállitó czégekkel is : *diktaphonok* és *parlografok* megrendelése czéljából, melyeket ugyancsak a szolgálatba állitani kivánnak.

Mindenesetre érdekes lesz megtudni, hogy a *gyakorlati al-*

kalmazásba vételük tekintetében, minő *eredményre* és tapasztalatokra jutottak. Erre alkalomadtán — engedelmével — majd visszatérek.

Dr. Révay Bódog,
budapesti kir. járásbiró.

— **Érdekes kártéritési eset.** Alperes — egy londoni szinház igazgatója — egyik angol napilapban a következő tartalmu hirdetést tette közzé:

Aki szinésznő szeretne lenni, töltse ki és küldje be a kiadóhivatalba a laphoz mellékelt kérőivet, mellékeljen ahhoz arczképet és egy shilling készpénzt. Az egész egyesült királyság tiz kerületre osztatik. A jelöltek arczképét megküldik a lap azon előfizetőinek, akik az illető pályázó lakhelyének megfelelő kerületben laknak. Az egyes kerületek szavazatai alapján a legszebbnek talált kerületenkénti öt-öt, tehát összesen ötven nő közül az alperes választ ki egy bizottság közremüködésével tizenkettőt. Az ily módon végleg kiválasztottak azután három esztendőre szerződtetnek.

Felperes kitöltötte a kérőivet, beküldötte arczképével és egy shillinggel együtt a laphoz. Kerületében a legtöbb szavazatot kapta. Alperes felperesnek többszöri kisérlete daczára se adott megfelelő alkalmat arra, hogy előtte megjelenhessen, holott erre nyilván szükség lett volna azért, hogy az ötven legszebb nő közül a tizenkettő helyesen legyen kiválasztható s hogy felperes a kiválasztás lehetőségétől már eleve el ne essék.

Az angol biróságok alperes ezen eljárását szerződésszegésnek minősitve, megállapitották kártéritési kötelezettségét, annak daczára, hogy a szóban lévő szerződési kötelezettség teljesitése esetében is sok véletlen körülmény összetalálkozásától függött volna felperes kiválasztása, tehát károsodása meglehetősen problematikus. A megitélt károsszeg száz font sterling (2400 K) volt.

— **Birósági határozatok sajtó utján közlése.** A franczia 1881. évi julius 29-iki törvény 41. art. éppugy, mint a többi modern államok sajtótörvényei is megengedik a birói tárgyalásoknak sajtó utján való hü közlését.

Egyik napilap egész terjedelmében közölte egy büntetőügyben az ügyészségnek vizsgálat elrendelési inditványát és a vizsgálóbirónak a vizsgálatot elrendelő határozatát, amivel szemben csupán arra szoritkozott, hogy egyszerüen megemlitette a vádtanácsnak az eljárást megszüntető végzését.

A cour de cassation kimondotta, hogy bár a birósági tárgyalások részleges közlése is lehet hü, mégis a jelen esetben a mentesség nem forog fenn, tekintve, hogy a czikk szándékosan csak a terhelt ellen felmerült bizonyitékokra támaszkodó határozatokat helyezte kellő világitásba, mig az eljárás megszüntetésére alapul szolgáló indokokat elhallgatta s igy a hirlapi közzététel hünek és jóhiszeműnek nem tekinthető. Egyébiránt a nyomozásból és vizsgálatból a nyilvánosság ki lévén zárva, a bünvádi eljárás eme szakára nem terjed ki a «birói tárgyalások» közlésére nézve törvényileg biztositott mentesség.

— **Névvédelem és szabadalmi jogoltalom.** *A.* czipőtalpvarró-gépre szabadalmat kapott. A szabadalom védelmi idejének lejárta *után* ugyanilyen szerkezetü gépet más gyárosok is előállitottak s azt a feltaláló *(A.)* családnevének hozzáfüzésével megjelölve («A.-féle gép», valódi «A.»-féle gép», «A» rendszerü, «A» mintáju stb.) bocsátották forgalomba.

A cour de cassation 1911 október 25-én hozott határozatában *A.* engedményesének keresete folytán a névbitorlást, illetve a tisztességtelen versenyt ama gyárosokkal szemben megállapitotta a következő indokolással:

Iparjogi téren a név kizárólagos használati joga a szabadalom tárgyának megjelölésére nézve még a szabadalmi védelmi idő eltelte után is a feltalálót, illetve ennek engedményesét illeti. Legfeljebb akkor lehet ezen szabály alól — a föltaláló önkéntes lemondásától eltekintve — kivételt megállapitani, ha a feltaláló neve állandó szokás folytán a szabadalom tárgyának egyedül lehetséges megjelölésévé lett. Minthogy ezen eset nem forog fenn, alperesek terhére a névbitorlás, illetve tisztességtelen verseny tényálladéka fenforog, a feltaláló («A») nevének a gép megjelölésére jogtalanul felhasználása miatt.

Vidéken müködő fiatal ügyvéd, ki telekkönyvi és kereskedelmi praxissal bir, perfekt német és angol, fővárosi ügyvédi vagy közjegyzői irodába óhajt belépni. Szives ajánlatok L. J. 319 jelige alatt e lap kiadóhivatalába kéretnek.

Kölcsönös birói áthelyezésre való ajánlat. Személyi okok miatt állomás-helyemet változtatni óhajtván, felkérem azon, akár járásbiróságnál, akár törvényszéknél müködő kartársaimat, akik szintén főgimnáziummal biró állomás-helyen laknak s azt egy másik alkalmas helylyel felcserélni kivánják, hogy ebbeli szándékukat velem mielőbb közölni sziveskedjenek, hogy a közös kérvény rövidesen beadható legyen. Dr. Láng Mór albiró a pancsovai kir törvényszéknél. 14360

Dr. Nádas ügyvéd Miaván, ügyvédjelöltet keres, akinek teljes vidéki gyakorlata van és jól tud tótul. Fizetés havi 200 K és a szokásos napidij. 14363

A «Munkásügyi Szemle» kiadása

A MUNKÁSBIZTOSITÁS KÉZIKÖNYVE,

A betegsegélyezés és balesetbiztositás teljes joganyagának feldolgozásával. Irta: **Dr. Halász Aladár** ügyvéd, az Országos Pénztár ügyész-titkára.

most jelent meg.

Második teljesen átdolgoz. kiadás

Megrendelhető a kiadóhivatalban (Budapesten, II., Fő-utcza 23. és minden könyvkereskedésben.

Ára vászonkötésben 6 kor.

Utánzásoktól méltóztassék a kiadvány gondos vizsgálata utján óvakodni!

Megjelentek

az

1911. évi törvények

a **Corpus Juris Hungaricinek**

MÁRKUS DEZSŐ dr. szerkesztésében megjelent kiadásban.

Bő jegyzetekkel, utalásokkal és indokolásokkal, sürü szedéssel, 640 oldal terjedelemben, 48 oldal pótlással.

Szerkesztette **MÁRKUS DEZSŐ dr.** curiai biró.

A Franklin Társulat kiadása.

Ára: fekete félbőrkötésben 17·— K
barna « 17·— K
egész vászonkötésben 15·50 K
füzve 14·— K

A Márkus Dezső által szerkesztett Hatályos Magyar Törvények gyüjteménye megrendelői az 1911. évi kötetet ingyen kapják.

E kötet, ugy mint az előbbi kötetek, tartalmazza a *Millenniumi Törvénytár kiegészitéséhez szükséges beragasztásra alkalmas pótlékokat is.*

Megrendelhető bármely vidéki vagy fővárosi könyvkereskedésben és a könyvkiadóhivatalban is.

A Kelemen D. és Társa könyvterjesztési vállalata (Budapest, Reáltanoda-utcza 5. sz.) kedvező fizetési feltételekkel szállitja.

Az utánzott bekötések ne tévesszenek meg senkit!!! Óvakodjunk az utánzásoktól!

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20

Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4.

Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenhetedik évfolyam. 19. szám. Budapest, 1912 május 10.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: Az 1912. évi VII. tcz. életbelépése. — *Dr. Mikovich Lajos* kir. törvényszéki biró: Az esküdtek kötelessége az itélkezésnél. (Általános elnöki utmutatásféle az esküdtekhez.) — *Dr. Mandel Zoltán:* Jegyzetek a franczia igazságszolgáltatás köréből. — *Dr. Kuthi Sándor:* Joggyakorlat és a gazdasági élet. — *Dr. L. G.:* Még egy nyilt kérdés az 1912 évi VII. tcz. magyarázatához. — Különfélék.
Melléklet: Közigazgatási Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Az 1912: VII. tcz. életbelépése.

Május elsején lépett életbe az egyes igazságügyi szervezeti és eljárási szabályok módositásáról szóló 1912: VII. tcz.-nek az elsőbiróságokra is kiterjedő szervezeti, eljárási és ügyviteli része. Mi, kik évek óta sürgettük a biráknak nem szorosan itélkezési munka alól való tehermentesitését, jóleső megelégedéssel látjuk, hogy erre az első jelentős lépés valahára a valóságban is megtörtént és jóakaratu figyelemmel kisérjük, hogy az uj szabályok miként állják ki a gyakorlati élet tüzpróbáját.

Ezt természetesen csak hosszabb idő tapasztalata mutathatja meg és ezért ma még végleges birálatról szó nem lehet. Annyi már most is bizonyos, hogy a járásbiróságok előtti mulasztásos eljárásban, a telekkönyvi és végrehajtási eljárásban oly messzeható egyszerüsitések tétettek, melyek üdvös volta kétségtelen.

De már most is szembeötlenek egyes rendelkezések, melyek az elérni kivánt czél biztositására nem teljesen alkalmasak és amelyek módositása a tervbe vett reformot sokkal hathatósabbá tenné.

A törvénynek egyik legfontosabb szervezeti ujitása, hogy a nem peres ügyekben birói határozatok meghozatalát és egyes birói cselekményeket önálló müködési körrel felruházott jegyzőkre bizta. A törvénynek 6. §-a lényegileg az 1911: I. tcz. 57. §-ának megfelelő rendelkezéseket tartalmaz, amennyiben az önálló müködési körrel felruházott jegyző határozathozatali jogát kizárólag nem peres ügyekre korlátozta. Ennek megvannak a maga helyes indokai a szóbeliségre alapitott perben, hol a biró pervezetési tevékenysége már a kereset beadásával kezdetét veszi. De ez az önálló müködési kör szüknek bizonyul a ma érvényben lévő jog rendes eljárásában, mely az irásbeliség formái között folyik le és ahol a birónak pervezetési funkcziója a per itélet alá terjesztéséig egyáltalában nincs is, és a bizonyitás stádiumában is nem a biróság, hanem az előadó jár el. A rendes eljárásban az irásbeliséggel amugy is agyonterhelt biró tehermentesitése végett a törvénynek minden nem érdemleges perelőkészitő és az itélet meghozásáig és ezután felmerülő nem érdemleges határozatot a jegyzők müködési körébe kellett volna utalnia. Tehette volna ezt annál is inkább, mert ez a törvény amugy is csak átmeneti jellegü, hatása a perrendtartás életbelépését megelőző időre van szánva, azzal a czélzattal, hogy a végleges perjog életbelépését előkészítse és megkönnyitse. Mindenesetre igen nehezen helyrehozható hiba, hogy a mai perjog sajátosságára való tekinteteket e törvényben feláldozták annak, hogy az 1911. évi I. tcz.-től ne térjen el; mert ma az uj rend a váltó és végrehajtási ügyektől eltekintve a törvényszéki eljárásban alig nyujt valami könnyebbséget a birónak.

A törvény eme félénkségén nehéz segiteni az életbeléptetést tárgyazó 13,100/1912. I. M. sz. rendelet 8. és 9. §-ainak is, melyek ugyanazon óvatosság hatása alatt többrendbeli következetlenség forrásaivá lettek. Csak példaként emlitjük fel a következőket:

1. A jegyző elrendelhet kielégitési végrehajtást, de biztositási végrehajtást nem. E korlátozásnak nincs törvényes alapja, de furcsaságokra is vezethet; mert például ha felperes kielégitési végrehajtást kér, melyet, noha annak alapján az adós vagyona elárverezhető — jegyző elrendelhetne, — de kitünik, hogy felebbezés, vagy váltókifogás folytán a felperesnek csak biztositási végrehajtáshoz van joga, ezt a kisebbet a jegyző önálló müködési körében már nem rendelheti el. (8. §. I. 3.)

2. A fizetési meghagyási eljárásban a jegyznek joga van a fizetési meghagyás kibocsátását saját hatáskörében megtagadni, mert ez még nem peres eljárás. (8. §. II.) Ellenben a váltóeljárásban egyedül a sommás végzés kibocsátása, és némi belemagyarázással a keresetnek hiánypótlás végett való visszaadása tartozik önálló müködési körébe (8. §. IV.); de már nincs joga arra, hogy ha a váltót aggályosnak, elévültnek találja, vagy ha a sommás végzés ellen törvényes időben kifogások adattak be, tárgyalást tüzzön ki, holott mindez minden veszély nélkül éppugy rá volna bizható, mint a sokkal nagyobb horderejü sommás végzés kibocsátása. A jegyző birálja el a sommás végzés kibocsátásánál, hogy a váltó lényeges kellékei fenforognak e, de ha ezek hiányzanak, a váltókereset hivatalból való visszautasitása már nem az ő joga, mert ez, mint hatásköri kérdés, hármas tanácsban intézendő el. (1898: X. tcz. 1. §. 2.)

3. A jegyző a per inditása után, tehát perben letett összegeket birói letétül el nem fogadhatja és ki nem utalhatja. Ha ellenben ugyanez a letét a per befejezése után régi letétté alakul, annak kiutalása már müködési körébe esik.

4. Végrehajtás megszüntetési és korlátozási keresetre önállóan nem tüzhet tárgyalást, de a végrehajtató, esetleg a végrehajtást szenvedő kérelmére (1881: LX. tcz. 28. §.) a végrehajtás megszüntetését vagy korlátozását kimondhatja. (8. §. I.)

5. Értékpapirok megsemmisitése, mint az ügyviteli szabályok 232. §-ának VI. pontjában felsorolt polgári vegyes ügy, a jegyző önálló müködési körébe van sorozva (8. §. X.); ellenben a közforgalom tárgyát képező értékpapirokra vonatkozó és a kereskedelmi és váltótörvényszék hatáskörébe utalt megsemmisitési eljárás (ügyv. szab. 233. §.) már — ugy látszik szándékosan és nem elnézésből, — nincs oda utalva.

6. A rendelet 11. §-a nem gondoskodott arról, hogy az önálló müködési körrel felruházott jegyzők éppen önállósitásuk folytán blanketta kitöltő gépekké ne sülyedjenek. Kisebb biróságoknál az ügyforgalom kisebb volta és a személyzet csekélysége mellett ez a kérdés nem nagy jelentőségü; de nagyobb ügyforgalmu biróságoknál, hol az önálló jegyzői müködési körbe utalt ügyek száma nagy — gondoljunk csak a telekkönyvi, végrehajtási és váltóügyekre — és ahol más, fiatalabb és kisebb qualifikácziójú fogalmazó személyzet is bőven áll rendelkezésre, nem volna helyes, ha az önálló müködési körrel felruházott, tehát birói képesitéssel biró és értékesebb munkaerők a nyomtatványok kitöltésére is rászorittatnának. Vagyis ott, hol a biró eddig csak revizionális munkát végzett, mig a fogalmazványt a joggyakornok készitette el, most a jegyző a fogalmazványnak nemcsak revizióját, hanem elkészitését is kényszerittetnék. Németországban és Ausztriában az ily blankettális elintézések tervezeteinek elkészitése a Gerichtsschreiber, tehát jogi minősitéssel nem biró középhivatalnok kötelessége, és ez a kezelőtisztviselő is teljes megelégedésre végzi e munkát; nálunk nagy erőpazarlás volna ezzel

is oly értékes munkaerőt lekötni, mint a jegyzőé, mikor ez a munkaerő érdemleges határozatok tervezeteinek elkészitésére is igen eredményesen és a biróképzés czéljait kiválóan előmozditó módon felhasználható.

7. Általában hiányosan gondoskodik a rendelet az irásbeli munka korlátozásáról, mert a hozzá füzött néhány, kétségkivül igen czélszerü nyomtatvány- és bélyegzőmintán kivül, elegendő bélyegzőt és uj nyomtatványt nem rendszeresit; azonkivül teljesen nélkülözzük benne a birói munka könnyitésére és gyorsitására szolgáló és külföldön már általánosan alkalmazott azt az intézkedést, hogy a biró itéleteit gyorsirónak vagy gépirónak tollba mondhassa; vagy annak lehetőségét, hogy a tárgyalási vagy tanukihallgatási jegyzőkönyvek gyorsirónak vagy gépirónak tollba mondathassanak.

8. Az 1912 : VII. tcz. 26. §-a csupán a kizárólag ingóságokra nem hivatalból foganatositandó végrehajtásoknál adja meg azt az egyszerüsitő kedvezményt, hogy a végrehajtató közvetlenül a kiküldötthöz fordulhat. Nincs helyes indoka annak, hogy az ingókra vezetett végrehajtásnál ne követtessék ugyanez az eljárás akkor is, ha a végrehajtás egyuttal ingatlanokra is elrendeltetik.

9. A törvény 17. §-ához az életbeléptető rendelet nem tartalmaz magyarázó intézkedést. Ennélfogva félreértésekre ad okot a kezelő hivatalokban, hogy kézbesités végett a járásbiróságot, vagy az annak székhelyén müködő kézbesitő közeget kell-e megkeresni. Tudomásunk szerint egyik vidéki járásbiróság a székhelyén teljesitendő kézbesitéseket teljesitetlenül visszaküldi azzal, hogy közvetlenül a kézbesitő keresendő meg.

10. A törvény 16. §-a azt az üdvös rendelkezést tartalmazza, hogy «polgári peres és nem peres ügyben olyan beadványt, amelyre hozott birói határozat kiadmányozására a biróságnál rendszeresitett nyomtatvány van, a benyujtó fél lásson el a kiadvány tervezetének annyi példányával, ahány példány az érdekelteknek való kézbesités végett szükséges». E rendelkezés első hiánya, hogy nincs szankciója. De reméljük, hogy az ügyvédi kar be fogja látni, hogy e reá nézve aránylag csekély munkával mennyire elősegiti az ügymenet gyorsaságát és e rendelkezés betartása általánossá lesz. És reméljük azt is, hogy a biróságok, noha erre külön rendelkezés a törvényben és rendeletben nincs, ezen irásbeli munkáért legalább a költségeket megtérito dijazást fognak megállapitani.

De hiányzik a törvényből az a rendelkezés, hogy a fogalmazványként az irattárban visszatartandó kiadmányi tervezet számára is beadandó egy példány, ami pedig a tehermentesités teljes keresztülviteléhez szükséges. Főképpen baj az, hogy a jogkereső közönség nem tudja, milyen nyomtatványok vannak rendszeresitve; és ezekhez csak akkor juthat hozzá, ha azokat a magánvállalkozás forgalomba hozza; holott egész jogos és méltányos kivánság volna, hogy ha már a fél végzi el az államot terhelő irásbeli munkát, legalább az erre szükséges nyomtatványok rendelkezésére bocsáttassanak.

E megjegyzések nem gáncskeresési szándékból, hanem az ügy iránti szeretetből irattak. Senki sem méltányolja jobban az igazságügyi kormány helyes intencióit, hogy igazságügyünk bajain segitsen, mint mi; és a most életbelépő törvényt igen jelentős lépésnek tartjuk e czél elérésére. Éppen ezért kivánatos, hogy a kezdet nehézségeivel járó zökkenések a gyakorlat tapasztalatai alapján kiküszöböltessenek.

Az esküdtek kötelessége az itélkezésnél.*

(Általános elnöki utmutatás-féle az esküdtekhez.)

... A BP. 345. §-a értelmében tehát kimondom, hogy a m napon tárgyalandó ügyben az esküdtbiróság megalakult.

Esküdtbiró uraim elfoglalták birói székük et s ezzel belépnek birói jogaik és kötelességeik gyakorlásába.

Az ülésszak ezen első napján rátérek ezek mibenlétére. Jogaik... (a jelen közlemény keretén kivül esik).

Törvényeink esküdtbiróság elé éppen a legfontosabb ügyeket utalják: államlétünk, életünk, vagyonunk, becsületünk sérelmeinek fő kérdései tartoznak önök elé.

Óvatos körültekintéssel alapozta meg a törvény az esküdtek függetlenségét s befolyásolhatlanságát: hogy éppen az a 12 — s nem más — esküdt itéljen a fenforgó ügyek mindegyikében.

A mintegy 50,000 esküdtképes egyén közül kiválasztás utján állitotta össze a bizottság 2000 esküdt nevét. Az ülésszak előtt nyilvános ülésben sorsoltunk ki ezek közül negyvenet. A harmincz rendes esküdt hiányzó tagjai sorát a helyettesek sorrendje szerint egészitettük ki 26-ra. Ezekkel szemben felvetettük a kizárási okok bejelentését. A nem kifogásolhatók közül sorssal és a felek vétójogának elismerésével lettek végül önök — és az 50,000 közül nem mások — a jelen per birái; akikre tehát ugy a társadalom, valamint a vád és a védelem is egyenlő bizalommal tekint.

Nem szakbirák önök, hanem *esküdtbirák:* minden egyes ügyben *feleskü dt birák*; akikre nézve az az egyedüli megnyugtató biztositékunk, hogy önök esküt tesznek s mint esküt tettek, hozzák meg döntésüket.

Az önök szolgálati pragmatikája tehát a leteendő esküjök. Nézzük, mit igérnek önök ebben?

... Azt, hogy az ügynek jó birái lesznek. Mik a jó biró tulajdonságai? Ismeri az ügy adatait; nem engedi magát kivülálló vélemény által befolyásoltatni; melléktekinteteket félretesz; saját belátására és lelkiismeretére hallgat, követi meggyőződését; a törvény előirásait megtartja.

Az eskü szövege is ezeket irja körül.

A tudatlanul vagy tudatosan félreértők azonban megbotlottak annak az eskü szövegének kétszer is előforduló ama helyében, hogy az esküdtek «a törvény megtartására» is kötelezik magukat, holott a szöveg értelmében lelkiismeretük és «meggyőződésük» szerint fognak határozni, ebben ők ellentmondást vélnek látni, kiváltképp azért is, mert némelyikük szerint az esküdtbirák nincsenek kötve a törvényhez, hanem mintegy felette állnak. A legerélyesebben reá kell mutatnunk e téves és rosszakaratuan megtéveszteni akaró nézet helytelenségére s ki fogom mutatni, hogy az eskü szövege helyesen kivánja meg annak megigérését, hogy megtartják a törvényt s hogy nem fognak eltérni lelkiismeretük és meggyőződésük szavától.

Esküdtbiróságunk szervezete kettős tagozatu: szakbirói tanácsból és esküdtbirák tanácsából áll. Mindkettőre más-más feladat hárul.

Az esküdtek a bünösség vagy nem bünösség felett döntenek; és pedig válaszukkal azokra a kérdésekre, amelyeket és azon bizonyitási anyag alapján, amelyet a szakbirák törvényes szaktudásukkal szabályozott zsilipen eléjök bocsátanak. A szakbirák eme müködését törvények szabályozzák s ezek betartásában — a törvényekkel való foglalkozásukban — őket a vád és védelem ellenőrzi: s intézkedéseik hibáit alaki semmiségi okokként panaszra is viheti a Curiához. Az esküdtek határozata ellenben megtámadhatatlan, inapellabilis. Ez a verdikt jelentősége; megdönthetlenségének gondolata pedig azon alapul, hogy az esküdtek lelkiismerete az eléjük bocsátott anyag alapján a feltett kérdések felett nem volt képes más határozathozatalra; az tehát nem lehet hibás.

A vád vagy védelem tehát nem is a verdiktet támadhatja meg, hanem ki kell mutatnia, hogy a szakbiráknak törvény alapján meg nem álló valamely helytelen intézkedése következtében kerültek az esküdtek hibás itélkezési alapra (a bizonyitás zsilipén például több anyagot kellett volna a szakbiráknak átbocsátaniok!) s a szakbirák ezen intézkedését kell megsemmisittetniök, ez okból természetesen az erre következő eljárással együtt.

---

* Részlet «Utmutató az esküdtbirósági eljárásban» czimmel készülő kézikönyvemből.

A szaklapok felszólalásaihoz alkalomszerünek vélem e részlet előleges közlését.

A budapesti kir. büntetőtörvényszéknél évek óta minden napra esik esküdtbirósági főtárgyalás. Az ülésszakok mindenkori kezdőnapjai a hónap 2., 12. és 22-ike.

Ezeken a kezdő napokon szükségszerünek találom egy ilyféle általános — az ügyektől elvonatkozó — keletü utmutatást adni az esküdteknek.

Módot ad erre a BP. 337. §-ának utolsó bekezdése; alkalmat pedig az ülésszak első ügyében történt megalakulás kimondása (BP. 345. §-ának utolsó mondata) után az esküdtek hivatali esküjének kivétele előtt ennek az eskünek a megmagyarázása; és pedig az ülésszak valamennyi esküdttagjai jelenlétében.

Mindjobban megerősödik az a nézetem, hogy ilyféle bevezető utmutatás nélkül nem volna szabad ülésszakot sehol megkezdeni.

Dr. M. L.

Az esküdtek verdiktje viszont a szakbirák tanácsa itélkezésének lesz alapjává, akik kimondják, hogy a vonatkozó törvényhelyek értelmében milyen büntett, vétség vagy kihágás az, amit az esküdtek az igenlően eldöntött kérdésben megállapitottak s hogy a törvényben előirt legkisebb és legnagyobb fokai közt mily büntetést mér ki a szakbiróság az általa észlelt enyhitő és sulyositó körülmények kötelező mérlegelése után.

A szakbirák határozata pedig — tételes törvények ellenőrizhetése alatt állván — ismét megtámadható: anyagi semmiségi okok alapján. Ily alapon való megsemmisités a verdikt utáni szakbirói működésre fog csak kiterjedni.

Látjuk ezekből, hogy a szakbirák működése az esküdtek elé bocsátandó kérdések feltevéseig alaki, a verdikt után pedig anyagi semmiségi okok tilalmazó ellenőrzése alatt áll; az esküdtbirák verdiktje azonban megtámadhatatlan.

A verdikt tárgya a bünösség kérdése. Miben áll ez? A Btk. mondja meg, hogy mely cselekményeket tekint büntetendőknek; aki ilyet elkövet, azt bünösnek kell kimondani, ha beszámitható. Az esküdtektől tehát azt kérdezi a szakbiró: bizonyos-e, hogy ezt vagy azt a cselekményt elkövette a vádlott és pedig elkövette beszámitható állapotában? Nem kérdezi: hogy ez rablás, lopás vagy egyéb-e? mert azt a szakbiró mondja majd meg; hanem csak az ismérvek iránt ad kérdést.

Fenforognak-e a kérdésekben foglalt ismérvek a vádlott ellen? ezt döntik el az esküdtek; eldöntik pedig a főtárgyalás azon adatai alapján, amelyek az esküdtek meggyőződése szerint igazak. Vegyünk például egy éjszakai vagyoni személyes megtámadást. Sértettnél volt-e akkor az elvettnek állitott pénz? elvette-e azt tőle akkor valaki? erőszakkal vette-e el vagy csak ügyességgel? a vádlott vette-e el?

A főtárgyalás adatait minden egyes esküdt magában mérlegelni fogja s amit lelkiismerete szerint igaznak tart, arra is kell adnia a szavazatát meggyőződéssel. Ahol valamiről nincs meggyőződve, azt nem tekinti beigazoltnak s akképpen is szavaz. Amit azonban ilyképen lelkiismerete és meggyőződése szerint megállapit magában az esküdt: arra a törvényt alkalmazni tartozik: bünösség esetén ki kell mondani a bünöst, büntelenség esetén a nem bünöst.

Mert a nem bünösséget is a törvény parancsára kell kimondani s nem kedvezésből. Aki el nem követte a terhére rótt cselekményt, vagy abban nem részes: azt nem szabad kimondani bünösnek; de még a tett elkövetőjét is fel kell menteni, ha ugy rendeli a törvény. A törvény ugyanis ismer oly eseteket, amikor a törvény ellen vétőket fel kell menteni; s ezeket az okokat kifejezetten fel is sorolja. Felmentendők: a 12 éven aluliak, a 18 éven aluli belátásképtelenek, az elmebeli állapotukban kórosan megzavarodottak, az öntudatlan állapotuak, a kényszerüségből vagy végszükségből és a jogos védelemből cselekvők s bizonyos esetekben a kisérlettől elállók. Más okból olyat, aki valamit elkövetett, felmenteni nem lehet, nem szabad. Valahányszor tehát azt látják az esküdt urak, hogy a vádbeli cselekményt elkövette a vádlott: nem bünöst csak akkor mondhatnak ki, ha a fenti okok valamelyikére kérdés van feltéve s ily ok fenforgását megállapitják.

Nyilvánvaló ezekből, hogy a főtárgyalásnak bizonyos részei csak a szakbiráknak, bizonyos részei csak az esküdteknek részére szólnak.

Az enyhitő körülmények például csak a szakbiráknak.

Az esküdtek csak arról döntenek: bünös-e vagy ártatlan? az enyhitő és sulyositó körülmények tehát a szakbirák körét illetik.

Megtévedése volna tehát az esküdteknek: enyhitő körülmények okából felmenteni. Ha a rablásnál, mondjuk, csak pár fillér vétetik el; ha a gyilkossági lövés teljesen eredménytelen marad; ha a tettes megbánja tettét; ha nyomorgó, nagy családja van: mindez igen enyhitő körülmény lehet; de ez nem teszi a vádlottat ártatlanná: nem mondható tehát ki ez okból nem bünösnek.

Nem helytelen s nem ellentmondó tehát az esküjök szövegében az, hogy lelkiismeretük és meggyőződésük szava mellett megtartják a törvényt; s igy nyugodt lélekkel le is tehetik azt.

Törvényünk megengedi, hogy az, aki kijelenti, hogy vallásos meggyőződésével ellentétben állónak látja az eskü letevését s természetesen ezt a felfogását életének egyéb viszonylatában is érvényre juttatta, nem kötelezhető az eskü letevésére, hanem ehelyett az abban foglaltakat fogadalom letevésével igérheti meg; s ennek is az esküvel egy a hatálya. Ez a hatály pedig kettős irányu. Egyik ez. A társadalom tagjai egymásnak szolgálatot teljesitenek; ezért jutalmat, dijat, bért elfogadni, sőt követelni is jogukban áll. Az a biró azonban, aki birói szolgálataiért magánosok részéről ilyet elfogad, vissza nem utasit, kér — fegyházba kerül; esküjök által kötelezve vannak önök emez intaktságra, mert az ezt megszegőkre a törvény fegyházbüntetése kiterjed. A másik hatálya pedig az, hogy az önök esküdtbirói hirnevét a társadalom számon tartja, az önök birói hivatásuk tisztes gyakorlásának netáni meggyanusitóját épugy, mint a birákét, az igazságügyi miniszter köteles vádba vonatni.

Eme piedesztálra lépnek önök esküjök által; felkérem most már önöket az eskü szövegének meghallgatására s az eskü, illetve fogadalom letételére. *Dr. Mikovich Lajos.*

Jegyzetek a franczia igazságszolgáltatás köréből.

Kezelési rendszer; formulák, nyomtatványok.

Kezelési rendszer.

A franczia biróságoknál a kezelés korántsem játszik olyan nagy szerepet, mint a hazaiaknál, vagy az osztrákoknál. A peranyag összegyüjtése sokkal inkább nehezedik a felek vállára; másrészt maga a peranyag-bizonyitási anyag is jóval csekélyebb; ugy hogy a birósági iratkezelés nagy és legjobb erőket is megőrlő munkájától nemcsak a franczia biró, de maga a biróság is távol áll.

A biróság az eljárás befejezte után csak az itéletet őrzi meg, ez a greffe feladata. A többi iratot az avoué, a huissier, vagy maga a fél visszakapja. A törvényszék egy tanácsának, vagy a békebiróságnak «irattár»-a a greffier szobájának egy szekrénye, ahol a tárgyalásra váró ügyek vannak elhelyezve.

Különös gondot forditanak azonban az itélet megőrzésére.

Minden tárgyalási napról egy «*Feuille d'audience*»-t vesznek fel. Ez a több ivből álló és a greffier által vezetett füzet magában foglalja az összes aznap hozott itéleteket. Az elnöki aláirás után a «feuille» a központi irattárba megy, ahol rendszerint összerakják s az év végén bekötik őket. Ugy hogy minden év egy-egy könyvet alkot.

Az itt elhelyezett itéletekről kiadványt a greffier szolgáltat: ez a fő jövedelmi forrása.

Természetesen csak kérelemre szolgáltatnak ki ilyen kiadmányt, pl. makacssági itéletet, mint ahogy általában semmit sem kézbesitenek hivatalból, ugy hogy — s ezt óhajtom csak kiemelni: a biróság működése nagyobbrészt a felek által összehordott peranyag feletti itélkezéssel kezdődik és itt véget is ér.

Természetesen ennek a rendszernek megvan az a nagy hátránya, hogy egy ügy iratait két-három helyen kell keresni, mig nálunk a biróságnál vannak összegyüjtve, másrészt csak fejlettebb kulturáju országok háríthatják a birósági teendők ily nagy részét a felekre.

Ami követésre méltó: az itéletek gondosabb megőrzése s a birónak a kezeléstől való teljes függetlensége az állami kezelés és hivatalbóli kézbesités mellett is lehetséges.

Az állami kezelés szük köre érteti meg velünk, hogy itt-ott utánzásra legkevésbbé méltó jelenségekre bukkanunk.

A greffe-k ugyszólván mindent kézzel irnak s például az itélet végrehajtható másolatának kiszolgáltatása körül, a párisi polgári vagy kereskedelmi törvényszéknél oly állandó késések vannak (két-három hét), amelyek jogászközönségünknek erős kifakadásokra adnának alkalmat.

Az irógépet ritkán alkalmazzák. Ennek az okát a költségek taxatiójában s talán némileg a hagyományokhoz való csökönyös ragaszkodásban is kell keresnünk. Az officier ministeriel: greffier, avoué, huissier dijai ugyanis irott sorok és betük szerint van megállapitva.

Nézetem szerint nekünk meg kell maradnunk jelenlegi kezelési rendszerünk mellett, — nem is tehetünk mást de iparkodnunk kell azt porosz tökélyre fejleszteni, ahol az ügyiratok nagy rendben a biróságnál vannak és maradnak, anélkül azonban, hogy a kezelés feletti felügyelet a birót akár munkával, akár felelősséggel terhelné, vagy érintené; ezt az előnyt viszont a franczia rendszertől sem tagadhatjuk meg.

Ehelyütt csak néhány apró megfigyelést akarok nyilvánosság elé hozni, amelyek beilleszthetők volnának a mi rendszerünkbe is, minden nehézség nélkül.

A névsoros mutató mellett nemcsak az igazságszolgáltatásban, de mindenütt alkalmazásban van valami, amit «név-láncz»-nak nevezhetnénk.

A neveket kis, négyzetalaku kemény, pakundekli-papirra irják, ügyszám stb. megjelölésével s a papirokat zsinórra füzik. Minden betünek van egy bádogkazettája s benne abc rendben a czédulák. Ha az uj ügy jön, beillesztik a sorba. Ezt a névláncot az érdeklődők rendelkezésére bocsátják. Előnye a lajstromkönyv felett a teljes alfabetikus sorrend (az egyes betükön belül is) s a tartósság.

A névszerinti rendezésen kivül van másik rendezés: időrendi is. A névszerinti magában foglalja a dátumot is, a dátumszerinti a nevet és az ügyszámot is.

Az iratcsomót «*dossier*»-nak nevezik. Az iratborité tökéletesebb, mint az osztrákoké, vagy a poroszoké, bár ezek is magasan felette állanak a mieinknek

Az ügyek faját a polgári ügyszakon belül is már a boritéknak szine is jelzi; minden ügyvédi beadvány ugyanolyan szinü. Külön színe van a szegényjogos ügyeknek. A borité az ügy egész történetét tartalmazza, ugy hogy a statisztikát ez alapon egyéni lapok nyitása nélkül lehet elvégezni.

Jelentéktelennek látszó s mégis nagyon fontos dolog, hogy a mellékletek, az akták mikép illesztendők össze. A franciák ezt a kérdést nagyon szerencsésen oldották meg, nevezetesen gombostüvel tüzik össze az aktákat; kétségtelenül gyors és tiszta eljárás.

A fontosabb beadványokról a felek reczepiszt kapnak, amely az átvétel keltét, az ügy számát s az esetleg fizetett illeték összegét foglalja magában, ez a kártéritési jog érvényesitésének alapokirata.

Értesitésadás oly értelemben, mint nálunk, nincs. Másolatot, még egyszerüt sem szabad venni a greffe birtokában lévő iratokból, ez a greffier monopoliuma.

Sürgetés ott is van, de csak a törvényszéknél; itt is arra szoritkozik, hogy a «rôle»-ra telt ügy előbb kerüljön tárgyalásra, mint mondottuk, idézések s más perbeli segédmunka a felek magándolga.

Hivatalos órák a greffe-kben 10-től 6-ig. Értesités és másolatok megrendelése rendszerint 10—12-ig.

*

Mindnyájan tudjuk, hogy a mi igazságszolgáltatásunk egyik legfőbb baja a rossz kezelés, ugy hogy az e téren uralkodó állapotok leirása felesleges. De a fejtegetéseink legelején kitüzött czél megkivánja, hogy rámutassunk arra, mily mértékben vonja el a birót hivatásától, s szállitja le annak értékét a rossz kezelés.

A sommás biró idejéből naponta átlag fél, sokszor egy egész órát von el Budapesten az értesitésadás és sürgetés, amely alól, hiába nem az ő kötelessége ezt adni és hallgatni, nem vonhatja el magát anélkül, hogy kellemetlenkedésnek, mindenféle rosszindulattal való meggyanusitásnak ne tegye ki magát. Az időveszteséget nem is tekintve, tekintélye porzik el a kezelés körüli kicsinyesnél kicsinyesebb, de a félnek esetleg fontos vitákban. Éppen mert magasabb müveltsége miatt udvariasabb, s kari állásánál fogva a feleknek «nihil inde sperans» teszi szolgálatait, jegyzőjével együtt kénytelen örökös harczot folytatni a kezelés hanyagsága, sőt rosszhiszemüsége ellen.

Kezelési rendszerünk a perrend életbeléptével egyidejüleg mélyreható változáson fog keresztül menni.

Legyen szabad ehelyütt a fent leirtakon kivül néhány ujitást javasolni.

A hivatalos idő mai beosztása nincs összhangban a hazai viszonyokkal, a közéleti időbeosztással, az étkezési renddel. Nincs semmi értelme, hogy az állam a munkára legalkalmasabb időt, a délutánt mellőzze. Ha intenzive dolgozik a kezelő 8-tól 12-ig, ugy elfárad és megéhezik, hogy komoly munkát ezután nem igen tud teljesiteni. A déli 12 óra utáni idő mondhatni elveszett az államra nézve. A szabad délutánt a legtöbb alkalmazott arra használja fel, hogy mellékfoglalkozást vállaljon; az állam igy kitartatja hivatalnokát a magánosokkal. Több fizetést, kevesebb alkalmazottat, a munkaerő jobb kihasználását!

A munkaidő másképp szabályozandó a fővárosban, mint vidéken. A központi épület megépitése után a hivatalos óra a hivatalban elköltendő ebéddel 9-től fél 2-ig és délután 3-tól fél 6-ig lehetne; a vidéken 8—12-ig és 3—6-ig mint régente.

Értesitésadásra napi egy óra teljesen elég. Az értesitési idő egyik nap délelőtt, másik nap délután lenne. Behozható volna esetleg az a rendszer, hogy értesités csak a hét meghatározott két napján adassék, s ezeken kivül csakis sürgősségi dij fizetése mellett. Ügykezdő beadványokról elismervény állitandó ki az ügyszám megjelölésével. Értesités csak e jegy felmutatása mellett adassék, minden uj jegy kiállitásáért dij (bélyeg) fizetendő. Az értesitésért dij fizetendő, amelynek azonban *közjogi* jellege legyen, részben az állam, részben a kezelő-személyzet számára létesitendő intézmények, pl. tüdőbeteg-szanatorium czéljaira.

Az iratborité rövidebb lélekzetü ügyekre gyöngébb, hosszabbakra keményebb anyagból készitendő. Meggondolandó a lajstromrendszer fentartása s az osztrák igen praktikus számjelzésrendszer behozatala.

Az iratborité belső oldala tartalmazzon két állandó kezelési szempontból fontos részt: *a fejet* és az *értesitő részt*. Az irodavezető az ügy beérkezése után állapitsa meg, hogy mi lesz a hozandó határozatok feje; s az érdekeltek nevét és czimét számozva állitsa össze; ez utóbbi időnkint kiegészitendő. Az elintéző ama oly sok időt elrabló körülirás helyett végzését azzal kezdhetné (és nyugodt lélekkel): «*Fej*», végezné pedig igy: «*L. ért. rész.*»

A magánkézbesitésnek tágabb tér nyitható. Külön illeték fizetése mellett legyen köteles az állam a készen benyujtott ügydarabokat fegyelmi eljárás mellőzésével fizetendő kártérités terhe alatt zárt időn belül kézbesiteni. Az illeték biztositásszerüen szabandó meg. Ugyancsak hasonló módon előzetes fegyelmi nélkül legyen köteles az állam minimálkártéritést fizetni iratok eltünése esetén is. Az év folyamán egy irodában megtakaritott (mert a birósági irodák sem egyformák) összeg karácsonyi jutalom gyanánt a kezelő-szemelyzet között szétosztandó.

A kézbesités a fővárosban a modern technika eszközeinek felhasználásával történjék. Meggondolandó, nem volna-e czélszerü az összes hatóságok iratainak kézbesitését egy hivatalra bizni. A kézbesitendő darabokat a hatóságoktól automobil gyüjtse össze.

*

A formulák; nyomtatványok.

Franciaországban, Angolországban az összes igazságügyi cselekményekre formulák vannak gyakorlatban. A formuláknak nemcsak a tömeg-ügyeknél van jelentőségük, mint gondolnók, hanem az érdemeseknél is. Egy formula, mely a biró vérévé vált, megóvja attól, hogy a határozat kisebb fontosságu részei figyelmét elkerüljék. Viszont a beadványok azonos alaki beosztása a birói munkát hihetetlen mérvben megkönnyiti.

Franciaországban a formulákat, s a beadványok beosztását százados gyakorlat fejlesztette ki, sok avultság van bennök, de ez a legis actió szerü pontosság nyujt módot a birónak arra, hogy egyfelől a peranyagot gyorsan áttekintse, másfelől itéletét beadványok kijegyzésével szövegezze meg.

Hazánkban e tekintetben igen sok a tennivaló. A legfontosabb periratok készitése teljesen a felek, illetőleg ügyvédek tetszésére van bizva, s e szabadsággal a jogásziasság rovására nagy visszaélések történnek.

A rendszertelenség káros következményeit a mi igazságügyminisztériumunk is felismerte, s a perrenddel egyidejüleg formulacodexet is fog életbeléptetni; nem kételkedhetünk, hogy a codex nemcsak a biróság, hanem a felek, illetőleg ügyvédek által teendő jogügyletek formuláit is magában fogja foglalni s hogy azoknak megtartását a törvény hatályos sanctióval fogja biztositani. Mindenesetre kivánatos, hogy e codex, amelynek a jogfejlődésre igen nagy hatása lehet, az igazságszolgáltatás munkájában részes összes tényezők képviseleteinek birálata alá bocsátassék.

Ugy az anyagi jog, mint az igazságszolgáltatás egységére jótékony hatásu volna a tömegformulák állami árusitása.

A biróság előtti, valamint a biróságon kivül is leggyakrabban használt jogügyletekre bélyeges papiron formula nyomandó, mint pl. ma van a postai utalványra, fuvarlevélre, nyugtára, vagy váltóra. Ezzel egyrészt biztositva volna, hogy az 1912: VII. tcz.-

nek ismeretes rendelkezése, amely szerint az ügyvéd beadványai nagy részét kiadmánynyal köteles felszerelni, foganatba megy; nemcsak a hozandó végzés, de a birósági beadvány is az egész országban azonos formában nyujtatnék be; másrészt a jogászi közreműködés nélkül kötött irásos ügyletek számát emelné, s azokat tökéletesebbé téve a bizonyitási eljárást tehermentesitené, végül hazánkban ez igazán last but not least, az állam bevételi forrásait emelhetné egy ugy a gazdasági és pénzügyi mint az igazságügyi politika szempontjából jogos, uj monopolium előreláthatóan magas hozadékával.

E kérdésre különben később még visszatérünk.

A formulák kérdésével szoros összefüggésben van a birósági nyomtatványok, blanketták dolga.

E tekintetben Francziaországban a nyomtatványok anyaga, külalakja szempontjából találunk utánzásra méltó példát. A két állam vagyoni viszonyait s azt a becsülést, melyet az állam az igazságszolgáltatással szemben tanusit, tükrözik vissza a fehér kemény papirra szép betükkel nyomott franczia és a karczoló sárgásszürke alapra minden esztétikai formabeosztás nélkül vetett magyar betük.

Ami a blanketták stilusát illeti, Francziaországban ott, ahol a jogviszony régi jogszabályon alapul, vagy az officier ministeriel kezében bonyolódik le, a stilus régies, kuriális, viszont ott, ahol modern jogintézményről van szó, a nyomtatvány s különösen a közönséghez intézett, ugy van szerkesztve, hogy az teljesen és könnyen megérthető legyen. Ilyenek a szegényjogi hivatal, a munkásbaleseti eljárás nyomtatványai.

Hazánkban a nyomtatványok közül az állam pazarló takarékosságot űz. Anyaguk rossz, fajtájuk kevés. Az anyag rosszaságának következménye, hogy belőlük a szükségesnél sokszorta nagyobb mennyiség fogy el, ez azonban csak bizonyos fajtákból, mig mások beosztásuk tökéletlenségénél fogva mázsaszámra hevernek a nyomtatványtárban. Részben mert a nyomtatott blanketta szövege nem alkalmas az illető törvényszéki elnöki rendelet által előirt adatok befogadására, részben mert a határozatoknak csak igen csekély hányadára van nyomtatott blanketta, a fogalmazó személyzet maga készitette, igen gyakran jogi disszonanczióktól hemzsegő litografált blankettákat használ, melyeknek megszerzése a jegyzői személyzet egyik fő munkája, birása hivatalos életüknek egyik nagy öröme.

Hogy erre a gazdálkodásra anyagilag is ráfizet az állam, azt igen könnyü belátni.

A joggyakornok egy munkaórája ugyan olcsóbb mint a nyomdászé, de tekintettel arra, hogy a nyomdai munkát tudomásom szerint ugyis rabok végzik, s hogy a nagybani előállitás mellett mégis tekintélyes költség takaritható meg, az állam *itt* nem takarit meg semmit a fogalmazó segédszemélyzet munkájával.

Meg vagyunk győződve, hogy igazságügyünk vezetősége is tisztában van a helyzet tarthatatlanságával s az uj perrend életbelépésével egyidejüleg a mai rendszer megszünik.

Legyen szabad e helyütt rámutatni, hogy nézetünk szerint mily irányokban kell a reformnak történni.

Minél számosabb faju, az igazságszolgáltatás méltóságát kellően kidomboritó, szép anyagu és alaku nyomtatvány szükséges.

Minden törvényszék, illetőleg járásbiróság részére *külön* nyomtatvány nyomatandó fején a biróság megjelölésével.

A legfontosabb azonban a nyomtatvány *nyelve.*

A biróság által ma kiadott határozatok nem ugy vannak fogalmazva, hogy azt nem-jogászember megérthesse, sőt egyenesen ugy szólnak, mintha az államnak mindegy volna, megérti-e polgára a hozzá intézett hatósági szót, vagy sem. Szinte közelfekvő a következtetés: nem azért veszi ennyire semmibe az állam azt, hogy a vele beszélők szavát megértik-e, mert azok, akikhez beszél s akiknek gyöngébb a felfogó képességük, ugyis az államon kivül állanak?

Mi ugy hisszük, hogy *az érthető, népies* nyelven fogalmazott tömegnyomtatvány: *a demokratikus* igazságügyi politika egyik jelentős programmpontja.

A tömegnyomtatványt nemcsak arra lehet felhasználni, hogy az illető határozatot a féllel közölje, hanem hogy az állam polgáraival jogi intézményeket ismertessen meg — *közoktatásra.*

A fél más szemmel nézi az irást, amit kap, mint az ügyvéd, aki kéri, vagy a biró, aki hozza. Az ő életében annak nagy szerepe van s ha elolvassa a krajczáros ujság apróhirdetéseit, sokkal inkább elolvasná, ha érthető nyelven szólna, az állam levelének *hátára* irt jogi tanitásokat.

E tanitások állandó része az állampolgári jogegyenlősséggel s az állam iránti kötelességgel, különös része a szóban forgó jogintézmény alaptételeivel ismertetné meg a polgárt.

Magyarországon a megfelelő érzékkel készitett nyomtatványok *nemzeti* szempontból is kulturmissziót teljesithetnének.

Az állam hangja az igazságszolgáltatásban ölt mindenhová eljutó és mindig magyar alakot. Az egységes formulák egységet és egyöntetü gondolkozást teremthetnek a jogi szakemberek között; a jó nyomtatványok a különböző nemzetiségeket a magyar kulturközösség felé terelnék s a magyar államesmét oly vidékeken tennék érthetőbbé, ahol annak kevés méltó képviselője akad

Dr. Mandel Zoltán.

Joggyakorlat és a gazdasági élet.

Az egységes birói és ügyvédi vizsgáról szóló törvényjavaslat felett a «Jogt. Közlöny»-ben folyó vita máris egész sorát vetette fel a megfontolandó kérdéseknek. Bizonyos, hogy a javaslat törvénynyé válása a jogszolgáltatás érdekein tul egész gazdasági életünkre kihatással fog lenni. A társadalom intellektuális erőben, mondhatni legfelszereltebb két csoportja életviszonyait közvetlenebbül szabályozni óhajtó javaslat nem lehet valami elvont elméleti megállapitás eredménye, de szoros kontaktusban kell lennie a gazdasági élettel, mely a jog épületét hordozza.

Épp ezért rendkivül nagy jelentőségünek tartom, hogy épp a «Jogtudományi Közlöny» hasábjain került felszinre a gyakorlati jogászság gazdasági kiképzésének nagy gondolata. A gazdasági élet hatalmas törvényszerüségeinek ösmerete, a gazdasági erők elhelyezkedésének áttekinthetése a jogászság fajsulyának értékemelkedését jelentené a társadalom összefogó elemei között.

Németországban a Recht und Wirtschaft egyesület, melynek élén egyik legnagyobb birói functionárius áll, jár azon a csapáson, melyet König Vilmos szerfelett érdekes czikke vágott a tagadhatatlanul még nagy közönybe, melylyel nálunk a gazdasági irányu gyakorlati kiképzés iránt viseltetnek. Vidéken, hol a mindennapi élet valahogy közelebb sodorja a maga bajait és kivánságait a biróságok zárt termeihez: történtek már szórványosan kisérletek arra, hogy főképp a kereskedelmi és ipari üzemekkel a gyakorlati jogászság megösmerkedjék. A debreczeni itélőtábla és törvényszék elnökei felkérésére a birósági joggyakornokok szabad délutánjaikon bankok, gyárak, ipartelepek, mühelyek szivesen látott vendégei voltak s ezt a példát tudtommal több vidéki törvényszék is követte. Hogy milyen intenzive érzik a gazdasági körök a jogászság gazdasági irányu praktikus kiképzésének szükségét, mutatja az ország egyik legelőkelőbb gazdasági szervezetének, a Gyáriparos Szövetségnek akcziója. A szövetség debreczeni fiókja által, mely az eszmét fölvetette, gyártelepek megösmertetésével kapcsolatban egészen praktikus irányu előadásokat tartott. A ciklusnak oly sikere volt (150—200 főnyi biró, ügyész, joggyakornok), hogy épp birói körök kivánták az előadások ismétlését.

Ahol ily élénk és erős az óhajtás bizonyos gazdasági ösmeretek megszerzése után: ott komolyan érzik, hogy a jogszolgáltatás uj és tartós pilléreket állithat fel velök magának. Csak igy lehet leküzdeni a sajnosan köztudatba ment felfogást, hogy a jogászság elzárkózik az élet elől a §-ok váraiba menekülve.

Természetes, hogy ez ösmeretek mikénti közlése, amily fontos, oly nehéz kérdés. Mert bár tényleg leghelyesebb volna, ha — mint König Vilmos czikkében óhajtja — mindenki, aki biró vagy ügyvéd akar lenni, bizonyos időt gyárban, vagy más gazdasági üzemben töltene, ilyen irányu kötelező rendelkezés talán ma még nem vezetne czélra. A fundamentumnál kell kezdenünk a munkát. Az egyetemi oktatás gyökeres reformja nélkül a joggyakornokok gazdasági kiképzése festett kép maradna: mert ösmeretet lehet közölni, de azt a bizonyos érzéket a gazdasági élet jelenségeinek megbecsülése és értékelése iránt csak hosszu évek sora hozhatja meg vagy pótolhatja.

De felette fontos, hogy a kérdés ne kerüljön le a napirendről. A laikus elemnek a jogszolgáltatásból való mind teljesebb

kirekesztésére (igy 1913-tól a kereskedelmi ülnöki intézmény eltörlése) állandó a hajlandóság s ha helyes is, ellensulyozni kell azzal, hogy uj fegyverekkel és vértezettel szerelje föl magát a jogászság. S mert minden törvény változik, csak a gazdasági élet törvényszerüségei nem: ezek gyakorlati ösmerete mindennél értékesebb kvalifikációja a jogszolgáltatóknak.

A javaslatnak nagy hibája, hogy a 4. §-on kivül, mely kétségtelenül az első lépés ez irányban, nem mer tovább menni. Ám addig is, mig az egyetemi oktatás hőn óhajtott reformjára kerül a sor: rendszeresiteni kellene a joggyakornokoknak azt a már emlitettem hospitálását, melyet nehány vidéki törvényszék meghonositott. Egyik törvényszék elnöke irásos jelentést kér a hospitálótól a látottakról. Biróságaink nagy tekintélye is hozzájárul a gyakorlati szükség -érzete mellett ahhoz, hogy — tapasztaltam — örömmel és szivesen látják s készséggel igazitják utba a gazdasági üzemek a hozzájuk beosztott gyakornokot vagy jegyzőt.

Csak az marad ujra kérdésnek: hogy nélkülözhetik majd a biróságok segédszemélyzetüket addig, mondjuk félévig, melyet 2—2 havával mezőgazdasági, kereskedelmi és ipari üzemben töltenének el? Ez és a sohsem hiányzó anyagi kérdés az, mely már annyi fontos és komoly jogpolitikai kivánság teljesültének utjába állott. *Dr. Kuthi Sándor.*

Még egy nyilt kérdés az 1912: VII. tcz. magyarázatához.

A Jogt. Közlöny 1912 április 12-iki számában «Nyilt kérdés az 1912: VII. tcz. magyarázatához» czimen felveti valaki azt a kérdést, hogy vajjon azok, kik az átmeneti időn belül (1913 október 31-ig) az ügyvédi vizsgának neki mennek, de csupán egy szakcsoportból buknak és az ujabb jelentkezhetési idejük már tul esik október 31-én, kötelesek-e ügyvédhelyettesi minőségben magukat bejegyeztetni, ha a pótvizsgát szerencsésen letették?

A kérdés felesleges, mert a felelet a törvény világos rendelkezésében foglaltatik. A 2-ik §. második bekezdésének utolsó mondata világosan mondja, hogy «azokra, akik az ügyvédi vizsgát a jelen törvény életbelépése előtt vagy életbelépésének napjától számitott másfél év alatt letették, az eddigi jogszabályok irányadók».

Az, aki egy szakcsoportból elbukik és a pótvizsgára csak az átmeneti idő (1913 október 31) letelte után jelentkezhetik, az átmeneti idő leteltéig az ügyvédi vizsgát nem tette le és ezért a törvény világos rendelkezésénél fogva kénytelen magát ügyvédhelyettesi minőségben bejegyeztetni, még ha a pótvizsgát az átmeneti idő letelte után két nappal is sikerül letennie. Ilyen aggodalmaik csak azoknak lehetnek, kik még eddig nem nyugodtak bele a törvény nem egészen körültekintő rendelkezéseibe.

Van azonban egy ennél is fontosabb és többeket érdeklő kérdés, melyre a feleletet, sajnos, a törvény nagyon is érthető hallgatása adja meg. Az 1. §. utolsó bekezdése szerint ugyanis, a hat hónapi és az 1½ évi határidő folyása csak a törvény életbelépése után teljesitett katonai szolgálat alatt szünetel. Mi lesz már most azokkal, kik törvényes katonai kötelezettségüknek a törvény életbelépése előtt becsületesen eleget tettek? Mert hisz azok, kik a törvény életbelépte előtt tettek eleget katonai kötelezettségüknek, ép ugy rászolgáltak a törvény emlitett kedvezményére, mint azok, kik éppen véletlenül a törvény életbelépése után katonáskodnak. Utóvégre teljesen közömbös és különben teljesen individuális életkörülményektől függ, hogy a katonai szolgálatát ki mikor teljesiti. A végeredmény csak az, hogy a joggyakorlat bevégzése egy nehéz, törvényes kötelezettség teljesitése miatt egy évvel kitolódik. A katonai szolgálatban eltöltött idő akár a studiumra, akár a joggyakorlatra nézve elveszett. Tehát a katonaviselt jelölt máris lényeges visszavetést szenved azon «szerencsésebb» kollegájával szemben, ki nem volt katona.

Ehhez járul most még a törvény indokolatlanul hézagos intézkedése. A törvény ahelyett, hogy valamennyi katonai szolgálatot teljesitettet az emlitett kedvezményben részesitené, azt csak egy kis részükre terjeszti ki, ártatlanul sujtván azokat, kik véletlenül a törvény életbelépése előtt szolgáltak.

Miért?

Dr. L. G.

Különfélék.

— **A villamos vasuti balesetek.** Budapesten háromféle balesetben bővelkedünk: automobil, épitési és villamos vasuti balesetekben.

A legszemléltetőbb módon illusztrálják a balesetek okait az automobilok. Akárhányszor bocsájt is ki erélyes rendeleteket a főkapitány, az automobiltulajdonosok és vezetők ezekkel nem igen törődnek. Állandóan őrült sebességgel száguldanak nappal is, este is és aránylag rendkivül csekély azoknak az eseteknek a száma, amikor ily jármü vezetője példás büntetésben részesült volna. Arra pedig talán egyetlen egy alkalommal sem került sor, hogy az automobilban ülő tulajdonos ellen is megindittatott volna az eljárás, holott csaknem minden esetben az ő ösztökélésére ereszti meg gépét oly őrült galoppra a kocsi vezetője.

Az épitési balesetek oka jórészt az épitőanyagokban való takarékoskodás és a hiányos felügyelet. A kir. ügyészség erélyes fellépése ezen balesetek számát is lényegesen csökkenthetné, ha minden esetben tovább menne a pallér elleni eljárásnál, és megvizsgálná, vajjon az épitőmestert, vagy más, az épitésbe befolyást gyakorló egyént nem terheli-e felelősség valamely mulasztásért. Ezenfelül igen üdvös szolgálatot tenne a közérdeknek, ha a kir. ügyészség az iparfelügyelőségnek is tudomására hozna minden esetet, hogy ott is vizsgálat indittassék abban az irányban, hogy az iparfelügyelő közegek megtették-e kötelességüket.

Ami végül az utóbbi időben oly szomoru aktualitásra vergődött villamos vasuti baleseteket illeti, nem akarunk tanácsokat adni a jövőre nézve, de itt is, mint fentebb, kivánatosnak tartjuk, hogy a nyomozatok az eddig praktizált határokon tul terjeszkedjenek. Igy ajánlatos, hogy közvetlenül minden egyes baleset után a rendőrség az illető kocsit a legszigorubb őrizet alá vegye, nehogy azon a hatósági vizsgálat megejtéséig bárminemü változtatás legyen tehető. A hatósági vizsgálatnak pedig különösen arra kell kiterjednie, hogy a jármün nincs-e olyan hiányosság (pl. a féken), amely a kocsi kormányozhatóságát befolyásolja. Az esetben pedig, ha kiderül, hogy a kocsi hiányos vagy hibás felszereléssel bocsájtatott utnak, vagy hagyatott forgalomban, az ellen a közeg ellen is ki kell terjeszteni az eljárást, akinek rendelkezése okozta a kocsinak forgalomba való helyezését.

Egy szóval, a fentiekben annak akarunk a balesetek minden fajtájára nézve kifejezést adni, hogy nem szabad megállani a felelősség vizsgálatánál az első stációnál, a munkásnál, az automobil vagy villamos kocsi vezetőjénél, hanem személyválogatás nélkül és minden egyéb tekintet félretételével mindazok ellen el kell járni, akik az okozati összefüggés kapcsán a balesetért felelősekké tehetők.

— **Hibás szövegü rendelet** czim alatt a Jogtudományi Közlönynek 1912. évi május hó 3-án kiadott számában megjelent közleményre illetékes helyről azt a felvilágositást kaptuk, hogy az 1912. évi 13 100. I. M. számu igazságügyminiszteri rendelet 19. §-ának szövegét az Igazságügyi Közlöny közölte helyesen, egyébiránt e §-nak a Budapesti Közlöny 1912. évi márczius 20-án kiadott 65. számában megjelent hibás szövegét már a Budapesti Közlönynek a következő napon kiadott 66. számában a második oldalon Helyesbités czimmel megjelent közlemény is helyesbitette.

— **A nyilt kérdéshez.** A «Jogtudományi Közlöny» f. é. április hó 12-iki 15. számában» Nyilt kérdés az 1912: VII. tcz magyarázatához czimü rövid közleményben felvetett kérdés szerény nézetem szerint, nem lehet vita tárgya, mert az idézett törvény 2. §-ának második bekezdésében az eddigi jogszabályokat csupán azokra nézve tartja fenn irányadókul, kik «az ügyvédi vizsgát a jelen törvény életbelépése előtt vagy életbelépésének napjától számitott másfél év alatt letették». Aki tehát az ügyvédi vizsgát 1913 november hó 1-ig le nem tette, az uj törvény hatálya alá esik. Helyes, ez eddig rendben volna.

De felvetődhetik itt az a praktikus kérdés, hogy az uj tör-

vény hatálya alá fog-e esni az, aki — mondjuk — f. évi október hó 26-án fog jogi doktorrá avattatni — ezt a dátumot azért választottam, mert az avatások tudvalevőleg szombati napokon történnek — akinek a doktorátus megszerzésétől számitott egy évi gyakorlata tehát 1913 október 27-én fog letelni s aki (ha három évi praxisa egyébként megvan) adminisztrativ okok miatt ilyenformán 1913 október 31-ig nem fogja az ügyvédi vizsgát letehetni, mert hiszen rendes körülmények között a vizsgára való jelentkezés, a kérvény elintézése stb. hosszabb időt vesz igénybe, már pedig az illető a kérvényéhez szükséges mellékleteket, főnöki bizonyitványt, kamarai lajstromkivonatot — a szükséges gyakorlatot kimutató tartalommal — előbb meg sem kaphatja, nem is szólva arról, hogy maga az ügyvédi vizsga is több napot vesz igénybe, ugy hogy az maga belenyulnék a november hónapba, még ha az adminisztrativ teendők valahogyan — de hogyan? — kellő időre kivételesen el is intéztetnének. Másfelől azonban bizonyos, hogy a szükséges gyakorlatot kimutató ügyvédjelöltnek, ki 1912 okt. 26-án lett iuris doctor, joga van 1913 okt. 27-én ügyvédi vizsgát tenni és méltánytalan, hogy e joga daczára adminisztrativ akadályok miatt kellő időben ne vizsgázhassék és emiatt az ismert óriási hátrányt elszenvedje. Nem lehetne ez irányban valami módot találni? Pl. — nehány napról lévén csak szó — azok részére, akik a doktorátust ily időben szerezték, 1—2 heti időt engedni, ami a kérvény elintézési idejének megfelelne. *S.*

— **Az országos ügyvédszövetség a főváros területén működő közigazgatási irodák ellen** a fővárosi tanácshoz fordult, mely a következő határozatot hozta:

«Az országos ügyvédszövetség abbeli kérelmére, hogy a főváros területén működő ugynevezett közigazgatási irodák iparigazolványai bevonassanak és ilynemü iparigazolványok többé ki ne adassanak, értesiti a tanács a szövetséget, hogy ezen ügyben intézkedésre már nincsen szükség, mert a kereskedelemügyi miniszter ur utasitása folytán még mult évi deczember hó 29-én 90,225/11. I. sz. alatt kelt határozatával elrendelte az ilynemü iparigazolványok bevonását és egyuttal beszüntette azok további kiállitását, ugy, hogy jelenleg már valamennyi iparigazolvány tulajdonosa fel lett szólitva az elsőfoku iparhatóságok által iparigazolványának a beszolgáltatására. Értesiti továbbá a tanács a szövetséget, hogy a «Magyar országos közigazgatási ügyvivőség» irodájára a IV. ker. előljáróság figyelmét ezuttal még külön felhivta. A fentiekből nyilvánvaló, hogy rövid időn belül az egyes vonatkozó határozatok jogerőre emelkedése után az összes ilynemü iparigazolványok vissza lesznek vonva».

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A törvényszéki psychiatria** köréből több érdekes dolgozat jelent meg a német irodalomban. *Elmer Pál* «A psychiatriai veszedelem» czimü müvében (Junger és társa. Heidelberg. 1. M.) állást foglal az orvosszakértők domináló állása ellen a bünperben. Ugyanezen szerző Praktische Vorschläge zur Irrenrechtsreform czim alatt (Junger és társa Heidelberg) a kóros elmeállapotok jogrendszerének egységes szabályozásáról ir. Bün és bünhödés (Schuld und Sühne. Einige psychologische und pädagogische Grundfragen des Verbrecherproblems und der Jugendfürsorge. Oscar Beell München) czim alatt F. W. Foerster a pathologia és a büntetőjog közti határvonalat kivánja megvonni és megütközéssel konstatálja, hogy csaknem minden intelligensebb vádlott beszámithatlansága miatt orvosszakértői vizsgálatot kér. Szerző bőven foglalkozik a nevelési és megelőzési elvekkel is.

— **Csődmegtámadási per; — fizetésképtelenségről tudomás.** Egyik csődhitelező ügyvédje utján a csődnyitás előtt épp egy órával vezetett végrehajtást a későbbi közadós ellen. A tömeggondnok megtámadja a zálogjogot. Németországban a keresetet elutasitották. Indokok: Alperes ügyvédjének csak arra adott meghatalmazást, hogy a későbbi közadós ellen a váltót peresitse, de nem utasitotta külön arra, hogy a nyert itélet alapján a végrehajtást — talán éppen a fenyegető fizetésképtelenségre való tekintettel — sürgősen foganatositsa. Ily körülmények közt pedig a közadós fizetésképtelenségéről tudomás csupán a megbizott ügyvéd személyében birálandó el. Minthogy pedig nem nyert bizonyitást az, hogy megtámadott hitelező ügyvédje a végrehajtás kérése vagy foganatositása alkalmával a közadós fizetési zavarairól tudomással birt volna, a kereset elutasitandó anélkül, hogy vizsgálni lehetne, vajjon a megtámadott hitelező tudott e a fizetésképtelenségről.

Semmi esetre sem szerencsés álláspont ez. Hiszen igy a csődhitelező nagyon könnyen kikerülhetné a megtámadást az által, hogy a követelést behajtás czéljából átadja ügyvédjének, anélkül, hogy azt felvilágositaná az adós fizetésképtelenségéről, melyről pedig tudomása van.

— **A német kereskedelmi törvény uj novellája.** A német birodalmi szövetségtanácshoz a kormány törvényjavaslatot terjesztett be a versenytilalmi klauzula ujjászabályozása tárgyában. A javaslat a kereskedelmi törvény 74. és 75. §-ait módositja. E szakaszok szerint a munkaadónak bizonyos előfeltételek fenforgása esetén joga van az üzletéből kilépő segédszemélyzetére nézve bizonyos időre minden kártérités nélkül kikötni a szokásos versenytilalmi korlátozást.

Az uj tervezetben az ily, három évre korlátozott versenytilalomért a főnök köteles lesz kilépő segédjét kártalanitani. Ez a rendelkezés biztositékot nyujt arra, hogy minden komoly ok nélkül nem kötik ki a versenytilalmat.

— **A jogi stilus egyszerüsitése** érdekében közös beadványt terjesztettek a porosz igazságügyminiszterhez a német birói egyesületnek, a jog- és gazdaság egyesületének (Verein «Recht und Wirtschaft»), valamint az általános német nyelvészeti egyesületnek (Allgemeiner deutscher Sprachverein) elnökei.

A rossz, dagályos, nehezen érthető, körmönfont jogi nyelvezetet jórészt a hatályban lévő törvények, valamint az igazságügyi szolgálatban alkalmazott nyomtatványok példájának tudják be s kérik az igazságügyminisztert, hogy a blanketták szövegezésénél a nyelvi szempontokra fokozott figyelemmel legyen s ezzel elejét vegye annak, hogy a német nyelv ellen lépten-nyomon még mindig erőszakot kövessenek el, hozzá még — az érthetőség rovására.

Nem szorul indokolásra, hogy a magyar curialis stilus is erősen rászorulna egy kis revideálásra.

— **A porosz igazságügyi költségvetés** tárgyalása alkalmával részletes megvitatás tárgyát képezték mindazok az eszmék, melyek a jogi oktatás reformja, a jogászok kiképzése körül a legutóbbi időben felszinre vetődtek.

Beseler igazságügyminiszter hosszabb beszédben jelezte azon irányt, melyet a vonatkozó reformterveknek rendeleti uton leendő megvalósitásánál követendőnek tart.

Az egyetemi oktatás reformját illetőleg természetesen csak óhajokkal állhat elő. Ezek volnának: A receptiv tanitási mód mellett arra kellene törekedni, hogy az oktatásnál a *tanulók aktive is közremüködjenek*, ami által érdeklődésük jobban lekötheto: tanár és tanitvány bizonyos foku együttmüködésre lennének utalva.

Irásbeli dolgozatokat is gyakrabban kellene készitení. A tanárok munkaterhén az által lehetne segiteni, hogy a gyakorlatban kiváló fiatal erők, mint asszisztensek müködnének a rendes tanárok mellett.

Mindenesetre czélszerü volna a jogi tanulmányok elején megfelelő *bevezető előadásokat* tartani, melyekből a jogtanuló ifju eleve bizonyos átnézetet, tájékozódást nyerne az egész jogrendről.

A jogtörténet részletes előadásának korlátozása mellett több időt kellene szentelni a nemzetgazdaságtannak, társadalmi tudományoknak és a pszichiatriának.

A birósági előkészitő szolgálatnál figyelmet kell arra forditani, hogy az ifju a jogélet egészéről kellő képet nyerjen s megismerje a birósági tevékenységnek minden ágát. Arra különösen alkalmas birákat kell megbizni azzal, hogy a joggyakorlaton lévők gyakorlati kiképzését vezessék.

Rendkivül fontos, hogy a jövendő birák idejekorán megismerkedjenek azon gazdasági körök gondolkodásával, szokásaival és nézeteivel, melyek körében támadó jogviták eldöntésére majdan hivatva lesznek. Az egyes gazdasági üzemek megtekintése ezen czélra nem elegendő. Hasznos lenne az előkészitő szolgálatban lévőket bizonyos időre, pl. 1—1½ évre szabadságolni és őket arra kötelezni, hogy ezen időt bankokban vagy más gazdasági tevékenységi ágakban töltsék el a megfelelő gyakorlati ismeretek elsajátitása czéljából.

Továbbképző tanfolyamok szervezendők.

— **A kereskedelmi tudományok a schweizi egyetemeken.** A német egyetemeken a kereskedelmi tudományok részére nincsenek tanszékek. Az első intézet, amely e tekintetben a haladás álláspontját fogja képviselni, a Frankfurtban felállitandó egyetem. (L. Frankfurter Nachrichten 1912. évi 89. szám.)

Másként van ez a Schweizban. Külön tanszékek vannak a kereskedelmi tudományok részére a freiburgi, zürichi, neuenburgi és laussanne-i egyetemek jogi fakultásain.

A zürichi egyetemen egészen az utóbbi időkig mindössze egy rendes tanár adta elő a kereskedelmi tudományokat, de emellett kiváló praktikusok (bankigazgatók, nagyiparosok stb.) szivesen feleltek meg a felkérésnek és mint docensek hirdettek rendkivül látogatott kollégiumokat e szaktudományok köréből.

Az érdeklődés oly nagy volt, hogy a kormány röviddel ezelőtt egy második rendes tanszéket is állitott fel.

— **Hagyományozás azon feltétel alatt, hogy a hagyományos férjhez ne menjen,** magábanvéve nem tartalmaz a jó erkölcsökbe ütköző kikötést.

Joga van azonban a hagyományosnak igazolni, hogy ezen feltételt az örökhagyó nem a hagyományos jól felfogott érdekében vagy valamely tiszteletre méltó érzelemből, hanem capriceból, vagy boszantásból stb. kötötte ki. Ha ez a bizonyitás sikerül, a feltétel nem létezőnek tekintendő.

Ezen szempontokból indult ki a párisi cour d'appel 1911 julius 13-án hozott határozatában, midőn a szóban lévő kikötést nem létezőnek mondotta ki, mert igazolást nyert, hogy az örökhagyó azt csupán azért tette meg, hogy a hagyományost — kivel évek során át belső viszonyt tartott fenn — egész életére oly helyzet fentartására kényszeritse, mely némiképp állandóan egykori viszonyukat tanusitaná.

— **Léghajó által okozott károk megtéritése.** Gróf Zeppelin motorhiba következtében Stuttgart körül kénytelen volt repülőgépével leszállani. Hirtelen szélvihar a földhöz erősitett repülőgépet elragadta, valami 1200 méternyire magával vitte, ugy hogy az közben robbanás folytán teljesen elpusztult. A körülálló nézők közül felperest a szélvihar által kitépett repülőgép megragadta, minek következtében sulyos sérüléseket szenvedett: lábát is le kellett vágni.

Kártéritési pert indit gróf Zeppelin ellen. A német birodalmi biróság (1912 jan. 11. 86/911. VI.) a keresetet elutasitja a következő indokokból.

A léghajózási veszélyekből kifolyó károk miatti felelősségre nézve külön törvényi intézkedés nincs. Alkalmazandó tehát az általános szabály, mely szerint a kártéritési felelősségnek alapja a szándékosság vagy gondatlanság (vétkességi elv).

Helytelen az a felfogás, hogy veszélyes vállalatoknak puszta üzemben tartása elegendő a vétkesség megállapitására. Legfeljebb azt lehet megkivánni, hogy ily veszélyes üzemek tulajdonosa a különös veszélyek által indokolt fokozottabb gondosságot fejtsen ki.

Alperes körültekintéssel előkészitette a távrepülést, a körülmények szorgos figyelembevételével alaposan remélhette, hogy az utja sikerülni fog. A kényszerleszállás alkalmával is szem előtt tartotta az óvrendszabályokat. A szerencsétlenség közvetlenül a hirtelen erős szélviharnak tudható be, mely előreláthatóan nem volt; ez pedig vis majornak tekintendő.

— **Csalás kisérlete** miatt (1905 aug. 1-i törvény 1. art. alapján) büntetett a cour de cassation egy péket a következő tényállás alapján: X. városban ősrégi szokáshoz képest bizonyos kenyérforma csak bizonyos meghatározott sulyban árusittatik, ugy, hogy a kenyér alakjából mindenki az annak megfelelő szokásos suly fenforgására következtet. A terhelt pék a szokásos (az alak által indikált) sulyt el nem érő kenyereket tartott elárusitásra, anélkül, hogy azoknak sulyát feltüntette volna.

Nem fogadta el a biróság a pék azon védekezését, hogy gyakorlatilag alig lehetséges bizonyos formáju kenyérnek a gyakorlatban szokásos sulyt teljes pontossággal mindig megadni.

Teljes joggyakorlattal biró, önálló tárgyalásra és irodavezetésre képes ügyvédjelölt, jogtudor, vagy fiatal ügyvéd, aki a német és tót nyelvet szóval és irásban birja, kerestetik azonnali belépésre. A czimet a kiadóhivatal közli. 14372

Tárgyalni képes jelöltet, hosszabb időre keresek mielőbbi belépésre. Csakis törekvő s dolgozni akaró urak ajánlatát kérem. Dr. Schulhof. Kiskundorosma. 14371

Birói csere. Erdélyben, Aradhoz és Kolozsvárhoz közel fekvő megyei és törvényszéki székhelyen lévő előkelő városban működő vezető járásbiró cserélni óhajt Budapest közelében szolgáló vezető járásbiróval, vagy nagyobb helyen működő törvényszéki biróval; esetleg nagyobb helyen lévő vezető-járásbiróval, ha Budapesttől távolabb is fekszik. A módozatokat levélileg. Ajánlatokat «X—Y» jelige alatt a kiadóhivatal továbbit. 14370

Jólmenő vidéki ügyvédi iroda átadó. Ajánlatok «10,000» jelige alatt e lap kiadóhivatalába kéretnek. 14367

Biróknak, ügyvédeknek különösen alkalmas

VILLA

Péczelen mérsékelt áron eladó, esetleg bérbeadó a Pesti-utczában, 47. sz., 600 □-öl telekkel, 6 szoba, mellékhelyiségekkel, 70 termő gyümölcsfa értékes terméssel, 40 fenyő-, 80 rózsafa, a kertben a Rákos-patak foly, fürdésre gyermekeknek különösen alkalmas, szép idylli hely.

Megtekinthető özv. Senduláné utján Péczelen, Pesti-utcza 21. szám.

Bővebb felvilágositást ad dr. Zolnay Jenő ügyvéd. Budapest, VIII., Rákóczi-ut 29. sz. 14373

Most jelent meg!

A HATÁLYOS MAGYAR TÖRVÉNYEK GYÜJTEMÉNYE

CORPUS JURIS HUNGARICI 1000—1911

IV. kötete: 1888—1895. évi törvényczikkek.

Szerkeszti, jegyzetekkel és utalásokkal kiséri

Dr. MÁRKUS DEZSŐ

a magyar kir. Curia birája.

Eddig megjelent:

I. kötet: 1000—1873. évi törvényczikkek.

II. kötet: 1874—1880. évi törvényczikkek.

III. kötet: 1881—1887. évi törvényczikkek.

A Márkus Dezső által szerkesztett Hatályos Magyar Törvények gyüjteménye megrendelői az 1911. évi törvényeket tartalmazó kötetet ingyen kapják.

A teljes mű több mint 6000 oldal, hat félbőrkötésben

Ára 150 korona.

Megjelent

a **Franklin-Társulatnál** Budapest, Egyetem-utcza 4.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20.

Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4.

Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenhetedik évfolyam. 20. szám. Budapest, 1912 május 17.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: *Dr. Schuster Rudolf* közigazgatási biró: A részvények átruházása kérdéséhez. — *Dr. Horváth Jenő* szombathelyi ügyvéd: Munkamegtakaritás. — *Dr. Róth Pál* budapesti ügyvéd: Az olasz életbiztositási monopoltörvény közgazdasági és jogi tanulságai. — *Dr. Harmath Emil* beszterczei kir. járásbiró: Gyakorlati kriminologiai iskolák Olaszországban. — Különfélék.
Melléklet: Magánjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A részvények átruházása kérdéséhez.

Ezzel a kérdéssel igen sokat foglalkoztak; sokan lesznek, kik azt mondhatják, hogy ez «agyoncsépelt kérdés.»

Lehet, megengedem, hogy agyoncsépelték annyira, hogy most már nem is foglalkoznak vele, mintha ez a kérdés végleges elintézést nyert volna.

Pedig nézetem szerint az is bizonyos, hogy annak a cséplésnek eredménye annyiban nem kielégitő, amennyiben az judikaturánkra vonatkozik.

Ez alkalommal nem a kérdésnek egészével, hanem csak azzal a részével szándékozunk foglalkozni, vajjon korlátozható-e a részvény átruházása, vajjon joghatályos-e oly alapszabályi intézkedés, mely a részvény átruházhatóságát a társaság (illetve igazgatóság) beleegyezéséhez köti?

Divattá vált az a felfogás, hogy a részvény «közforgalmi papir» lévén, átruházhatósága nem korlátozható.

Nézetem szerint nem igy áll a dolog. Azt kérdem, vajjon az a «közforgalmi papir» a részvényekre alkalmazva (t. i. névre szóló részvényekre, mert a bemutatóra szóló részvényeket az értekezés köréből kizárjuk) nem-e oly frázis, mely valahogy becsempésződött és aztán ki nem irható. Ha a részvény tényleg «közforgalmi papir» volna is, azzal nézetem szerint még semmi sincs mondva és indokolva.

Ennek a «közforgalmi papir»-nak hatása alatt látszik állani judikaturánk is.

Állandónak mondható joggyakorlatunkat feltünteti a kir. Curiának az a felfogása, hogy «a törvény megengedi a részvények átruházását és erészben a társaság beleegyezése nem lényeges és ezzel ellentétben az alapszabályok sem köthetik az átruházás hatályát a részvénytársaság beleegyezéséhez, a tulajdonnal való rendelkezési jog és a részvények forgalma tehát nem korlátolható».

Ennek indokolásául a kir. Curia azt hozza fel, hogy az ily korlátolás a kereskedelmi törvény 173. §-ának második bekezdésében foglalt azzal a rendelkezéssel, mely szerint a névreszóló részvények üres hátirattal átruházhatók, ellentétben áll.[1]

Később, t. i. 1907-ben ugylátszik a kir. Curia némileg revizió alá vette a fent kifejezésre jutott felfogást, amennyiben az átruházás korlátolhatása javára némi konczessziót hajlandónak látszik.

A kir. Curia ugyanis kimondja,[2] hogy az alapszabályok a névre szóló részvények átruházását nem korlátozhatják a részvények forgalmát kizáró módon és igy az átruházás nem tehető függővé az igazgatóság jóváhagyásától. De az átruházás és korlátozását tartalmazó érvényes intézkedések is csak akkor hatályosak, ha a részvényeken ki vannak tüntetve.

Ez a rendelkezés, mely már mindenesetre haladást mutat, de még nem elég bátor azt kimondani, amit tulajdonképpen ki akar mondani, érdekesen van indokolva. Ugyanis: «Sem a kereskedelmi törvény rendelkezéseivel, sem a forgalom szükségszerü követelményeivel nem áll ugyan ellentétben oly alapszabályi intézkedés, mely által a névre szóló részvények átruházása megszorittatik és bizonyos feltételekhez köttetik. Ez a megszoritás azonban csak annyiban tekinthető a kereskedelmi törvény 173. §-ának emlitett rendelkezésével szemben hatályosnak, ha egyrészt azáltal a részvények forgalma sem teljesen kizárva, sem pedig oly mértékben korlátozva nincs, hogy ezáltal a forgalomra szánt azok az értékpapirok ettől a minőségtől megfosztatnának és másrészt, ha ez a megszoritás magukon a részvényeken kifejezetten ki van tüntetve, ugy hogy az átvevő a részvények átruházásának feltételeiről, illetve ennek megszoritásáról már a részvény megszerzésekor minden kétséget kizáróan értesülhessen.»

Ez az itélet, melynek a másodbiróság által felhozott indokait a kir. Curia szószerint magáévá tette, nem eléggé világos. Az indokolásnak egyik része többet látszik megengedni, mint a másik része.

Nem lehet ebből az itéletből határozottan megállapitani, vajjon a kir. Curia megengedhetőnek tartja azt, hogy az alapszabályok a részvények átruházását az igazgatóság beleegyezésétől tegyék függővé. Ugy látszik, hogy megengedi, de csak ugy, hogy azáltal a részvények forgalma teljesen kizárva ne legyen és hogy e korlátozás a részvényeken legyen kitüntetve.

Ez homályos. Hol van a határa a korlátolásnak? Az alapszabályokban fentartott igazgatósági beleegyezés már oly korlátolás-e, mely nincs megengedve?

Én hajlandó vagyok ebből az itéletből azt kiolvasni, hogy ily alapszabályi intézkedés, mely szerint a részvény átruházása az igazgatóság beleegyezésétől függővé tétetik, meg van engedve. De lehet, hogy mások egyebet olvasnak ki belőle.

Pedig ugy vélem, hogy a kir. Curia egészen határozottan kimondhatta volna, hogy a részvény átruházhatóságát a társaság jogositva van az igazgatóság beleegyezéséhez kötni; kimondhatta volna annál is inkább, mivel az nem ellenkezett volna a törvénynyel és megegyezett volna ugy a belföldi, mint külföldi jogirodalomban elfoglalt állásponttal, valamint a külföldi judikaturával is.

Ami a jogirodalmunkat illeti, utalok jogiróinkra; igy pl. dr. Nagy Ferencz[3] azt mondja: «az átruházás teljesen ki is zárható. Ugyanabból az okból nem tekinthető érvénytelennek oly alapszabályi intézkedés, mely szerint az átruházás csak az igazgatóság közvetitésével vagy hozzájárulásával történhetik.»

Azonban a törvényből sem folyik az, hogy a többször emlitett korlátolás nem volna joghatályosan kitölthető.

A kereskedelmi törvény 173. §-ának második bekezdése ugyanis, melyre ily korlátozás meg nem engedése indokolásául hivatkozás történik, csak azt tartalmazza, hogy a névre szóló részvény üres hátirat mellett átruházható. Ez mit jelent? Semmi egyebet, mint azt, hogy a törvény a részvénynek megadja azt a privilégiumot, hogy hátiratilag — akár üres hátirattal — is átruházható. A törvény a részvényt azáltal az ugynevezett rende-

[1] Magyar Dtár IX. köt. 219—220. l. (Curia 1904 február 19-én 1068/903., 1069/903.)

[2] Hiteljogi Dtár I. köt. 137—139. l. (Curia 1907 márczius 5-én 3241/906. sz.)

[3] Dr. Nagy Ferencz, Kereskedelmi Jog I. köt. 84. §. 2 jegyz.

leti papirok közé sorozta. De azért a részvény lehet rektapapir is.

A névre szóló részvényt lehet hátirattal átruházni, de nem kell okvetlenül igy átruházni. Át lehet azt ruházni pl. engedmény utján is stb.

Ezért a 173. §. második bekezdése nézetem szerint egyáltalában nem támogatja azt a felfogást, mely szerint az átruházás az igazgatóság beleegyezéséhez köthető nem volna.

Ennek a 173. §. második bekezdésének szerkesztésére vonatkozólag megjegyzem, hogy nézetem szerint szerkezeti hibája van.

E második bekezdés szerint ugyanis a részvény üres hátirattal átruházható, «de a birtokos, amennyiben az alapszabályok másként nem intézkednek, a társaság irányában igazoltnak csak akkor tekintetik, ha az átruházás a részvény felmutatása mellett a «társasági részvénykönyvbe bevezettetett».

Az a kitétel: «amennyiben az alapszabályok» stb. nyilván nem jó helyre került bele a szövegbe; mert ott, ahol most van, nincs értelme. Ott volt a helye ennek a kitételnek, hol az átruházásról van intézkedés. Igy van az a mi törvényünkkel egyébként megegyező német kereskedelmi törvényben. (Német kereskedelmi törvény 222. §-ának második bekezdése: «Sie [t. i. részvények] können soweit nicht der Gesellschaftsvertrag ein anderes bestimmt, ohne Zustimmung der Gesellschaft auf Andere übertragen werden».)

Ha már — amint látjuk — az a felfogás, mely szerint a többször emlitett, az alapszabályokban foglalt korlátolás hatálytalan volna, sem a jogirodalomban, sem pedig magában a törvényben támpontot nem talál, érdemes lesz talán még megnézni, vajjon közéleti szükséglet-e, vagy közgazdaságilag kivánatos-e az a szigoru felfogás, hogy az ily alapszabályi rendelkezés hatálylyal ne birjon?

Ugy vélem, hogy erre is csak nemmel felelhetünk, sőt éppen közgazdaságilag alig tartható helyesnek ez a felfogás.

Tapasztalati tény ugyanis, hogy igen sok részvénytársaság alapszabályaiban benne van az a korlátolás, mely szerint a névre szóló részvények átruházhatósága az igazgatóság beleegyezéséhez van kötve; és az is tapasztalati tény, hogy a részvények átruházása tényleg ugy történik, hogy az átruházást a felek perfektnek csak akkor tekintik, ha az igazgatóság beleegyezett.

Ezek a részvénytársaságok e jogukból nem engednek; nem módositják alapszabályaikat, habár tudják, hogy a mi judikaturánk (de ezidőszerint még csakis ez) nem látszik rokonszenvezni az emlitett alapszabályi rendelkezéssel.

Ujból látjuk itt egy esetét annak, hogy a gyakorlati élet jelenségeivel a judikatura ellentétbe helyezkedik. Ez pedig kerülendő; a judikatura helyesen csak akkor fejlődik, ha az ily ellentéteket lehetőleg kikerüljük, különben oly könnyen ráfogják a «Weltfremdheit» vádját.

Ezzel a jelen kérdésben különösen nálunk számolni kell.

Tudjuk ugyanis, hogy nálunk csak négy kereskedelmi társaság van.

Mindazt, amit kereskedelmi társaság alakjában létesiteni akarunk, e négy formának valamelyikébe be kell szoritani. Igy van ez különösen a részvénytársaságokkal, amelyeknek alakjába nálunk már mindent, akár talál, akár nem, beleszoritanak.

A kereskedelmi társaságoknak az az alakja, mely külföldön annyira bevált, t. i. a korlátolt felelősségü társaság («Gesellschaft mit beschränkter Haftung») nálunk teljesen hiányzik. Nálunk azt is a részvénytársaság pótolja és ezért eltévesztett irány azt tulságosan megnehezíteni.

Gondoljunk pl. csak arra az egy esetre, mely oly gyakran fordul elő: Van ugyanis egy virágzó nagy kereskedelmi vagy iparvállalat. A tulajdonosnak gyermekei más pályára mentek, nincs senki a családban, ki azt az üzletet folytatni képes vagy hajlandó volna. A tulajdonos halálával meg kell szünnie az üzletnek. Ennek megelőzése végett a tulajdonos — nálunk — részvénytársaságot alakit. A részvénytársaság részvényei 2—3 családtagnak kezein vannak. Már most az alapszabályokban ne legyen joghatályosan kiköthető, hogy a részvények csak az igazgatóság beleegyezésével legyenek másra átruházhatók?

Ha ezt nem engedjük meg, nem létesül a részvénytársaság és bekövetkezhetik egy esetleg milliókra menő károsodás, ami közgazdaságilag sehogysem kivánatos.

Vagy gondoljunk tudományos vagy hasonló czélokra alakult részvénytársaságokra (könyvkiadói vállalat stb.), melyek egy meghatározott irányt követnek. Már most ne legyen megengedve, hogy a részvény átruházása köttessék az igazgatóság beleegyezéséhez? Hiszen ezáltal a társaság létalapja van veszélyeztetve stb.

Látjuk tehát, hogy sehogy sem ajánlatos azt a szigoru felfogást fentartani.

Nekünk az az impressziónk, hogy a m. kir. Curiát, mely különben — amint láttuk — az állapot szigoruságából sokat engedett, álláspontja elfoglalására főkép az vezérelhette, hogy azt, aki jóhiszemben szerzett, védeni kell. Ez feltétlenül helyes, csakhogy nem érinti a dolog lényegét. Mert hiszen a rosszhiszemü szerzőt mi sem akarjuk védelemben részesiteni. De a kérdés nem is a körül forog. Nem ez a punctum saliens, hanem az, vajjon tiltja-e a törvény szava vagy szelleme azt, hogy a névre szóló részvény megszerezhetése az igazgatóság beleegyezéséhez köttessék.

Az, amit a kir. Curia mint külső alakiságot megkiván, hogy t. i. az igazgatóság beleegyezéséhez való kötöttség a részvényen tüntettessék ki, mindenesetre fontos a forgalom biztonsága érdekében, de nyilván ez is a szerzés jóhiszemü voltával függ össze.

A kép teljessége okáért még ráakarunk mutatni arra, hogy miképp áll e kérdés külföldön, pl. Németországban, mely minket annál inkább érdekel, mivel a német részvényjog a miénkkel lényegileg megegyezik.

A német részvényjogban pedig e kérdésre nézve érdekest látunk.

A német judikaturában ez a kérdés egyáltalában nem is vitás; ott az alapszabályok a részvény átruházását minden nehézség nélkül a társaság (igazgatóság) beleegyezéséhez köthetik.

A német jogirodalomban pedig magától értető dolognak veszik, hogy az ily alapszabályi rendelkezés joghatályos. Elég lesz e tekintetben egyik legnagyobb szaktekintélyre, Staub-ra hivatkozni, ki azt mondja: «Der Gesellschaftsvertrag kann stets die Übertragung von der Zustimmung der Gesellschaft abhängig machen.[4]

Ime tehát hasonló, illetve azonos jog alapján mennyire eltérő felfogás nálunk és Németországban!

Pedig Németországban is hátirattal átruházható a részvény, Németországban is legalább annyira «közforgalmi papir», mint nálunk és mégis más következtetésre jutnak, mint minálunk.

Igy tehát az a felfogás, mely szerint az alapszabályok ki nem köthetik, hogy a részvény átruházása az igazgatóság beleegyezéséhez köttessék, mai nap már csak a judikaturában — habár itt is már engedékenységet tanusitó irányzattal — található meg.

Alaposan remélhető, hogy legfelsőbb biróságunk is eddigi álláspontját alkalmilag ujabbi megfontolás tárgyává fogja tenni és meg vagyunk győződve, hogy azután arra az általánosan helyesnek elfogadott álláspontra fog helyezkedni, mely szerint az alapszabályokban joghatályosan kiköthető, hogy a névre szóló részvény átruházása az igazgatóság beleegyezésétől függhet.

Dr. Schuster Rudolf.

Munkamegtakaritás.

Az igazságszolgáltatás egyik alapfeltétele a modern élet felfogásaival, a gyakorlati élet követelményeivel s a fejlett jogtudomány elveivel összhangban álló perrendtartás s viszont minden perrendtartásnak kiegészitő részét képezik az ügyviteli szabályok, amelyek fokozhatják, megtöbbszörözhetik egy perrendtartás előnyeit, de le is ronthatják azokat.

Az ügyviteli szabályok egyik legelső kelléke, hogy a biróságot haszontalan dolgokkal ne terheljék, hogy módot nyujtsanak a felesleges, hosszadalmas formaságok elkerülésére s hogy lehetőleg csökkentsék az olyan birói munkát, amelynek a gyakorlati jogszolgáltatás és a jogkereső közönség szempontjából értéke nincsen.

Uj polgári perrendtartásunk életbeléptetéséhez uj ügyviteli szabályokra is lesz szükség s ezek megalkotásánál az eddigi eljárásban haszontalannak bizonyult munka elkerülése érdekében

[4] Staub, Kommentar zum Handelsgesetzbuch, VIII. kiad. I. köt. 750. lap.

kivánnám az illetékes tényezők figyelmét az alábbiakra felhivni.

1. A kezelés lényeges egyszerüsitése és gyorsitása lenne elérhető és sok feleslegés munka lenne megtakaritható a más hivatalokban nagyon bevált «rövid ut» meghonositásával és minél gyakoribb alkalmazásával.

Igaz, hogy a jogszerzéssel, vagy jogvesztéssel járó cselekményeknek a jogbiztonság érdekében közokirattal, birói határozattal bizonyithatóknak kell lenni s igy a «rövid ut» alkalmazása itt ki van zárva, azonban a peres eljárásban is van számtalan olyan eset, amikor nem a jogkövetkezmények esedékessége, ha az ügy mielőbbi érdemleges elintézése a fontos s igy egyik félre sem jár hátránynyal az, ha a biróság rövid uton intézkedik.

Mindennapi eset, hogy a tanu vagy szakértő személyneve leirási hibából, vagy egyéb tévedés folytán helytelenül lesz bejelentve, vagy lakóhelye hiányosan, vagy tévesen van megjelölve. Most jön a hivatalos proczessus! a kiadó jelent, az iktató iktat, az irattáros felszerel, a biró fogalmaz, az iktató ismét iktat, a leiró másol; egyeztetés, kiadmányozás, kézbesités, nyilvántartás, az ügyvéd bejelentést fogalmaz, azt leiratja, beadja; uj iktatás, felszerelés stb.

Vagyis egy lassu, hosszadalmas, nehézkes, költséges eljárás, mely 8—10 ember munkáját és idejét veszi igénybe, holott ha a legelső ember, aki a kézbesités eredménytelenségéről tudomást szerez — lehetőleg már maga a kézbesitő — szóval, vagy távbeszélőn értesitené a perbeli képviselőt s az ugyanilyen uton helyreigazitaná a tévedést, ugy mindezt a sok időt, munkát, pénzt meg lehetne takaritani.

Néha talán a szóbeli felhivás eredménytelen maradna, azonban az esetek 80—90%-ában jelentékeny munka- és idő megtakaritást lehetne elérni.

Ugyanez a rövid uton való eljárás lenne alkalmazható helytelenül bejelentett ügyszámoknál, forditások beszerzésénél, hirdetést igazoló lappéldány beterjesztésénél, meghatalmazási hiányoknál, másolatok, hitelesitések, ügyvédi ellenjegyzés hiányánál, stb., vagyis mindazon esetben, ahol a «rövid ut» alkalmazásba vétele az ellenfél érdekét nem sérti, viszont azonban az igazságszolgáltatás gyorsitását és egyszerüsitését elősegiti.

2. Évenkint sok haszontalan munkát okoz ugy a biróságoknál, mint az ügyvédeknél a közhatóságok képviseletének, a hatóságok és hatósági személyek mikénti perbevonásának kérdése.

A különféle közhatóságok perbeli képviseletére és perbevonására nézve egységes rendszerünk, egységes törvényünk nincsen, erre sem a polgári perrendtartás, sem az életbeléptetési javaslat határozott direktivákat nem adtak s az idevonatkozó rendelkezéseket ezután is a többnyire ismeretlen miniszteri rendeletekből, elvi jelentőségü határozatokból és nehány speciális törvény záróintézkedéséből kell kihalászni.

A Jogtudományi Közlöny 1910. évi 41. számában a perrendtartási javaslatra vonatkozólag megjelent czikkemben már rámutattam ezekre a nehézségekre s a gyakorlati jogszolgáltatás köréből vett példákkal igazoltam, hogy a biróság s az ügyvédek évenkint mennyi haszontalan munkát kénytelenek végezni azért, mert a vagyonkezelő hatóságok, alapok, községek stb. képviselete egységesen rendezve nincsen.

Bizonyos ugyanis, hogy a felperes, habár helytelen perbevonás miatt keresete visszautasittatott is, azt ujból és ujból meg fogja inditani s igy végeredményben minden pergátló kifogás, minden visszautasitó határozat és általában mindaz a munka, amit a biróság és az ügyvédek a képviseleti kérdések megoldása körül teljesiteni kénytelenek, nem érdemleges, hanem haszontalan és felesleges munka, mert magát a pert előbbre nem viszi. Pedig ez rendszerint nehéz, bogarászó, sok kutatással és időpazarlással járó munka szokott lenni!

Ezt a sok haszontalan és az érdemleges jogszolgáltatás szempontjából értéktelen munkát még növeli az, hogy a kincstári képviselők többnyire nem az első tárgyaláson, hanem csak később, mellékes védekezésképpen állanak elő a rendeletek tárából kiásott, biró és ügyvéd előtt ismeretlen rendeletekkel; de hivatalból figyelembe veendő pergátló körülményről lévén szó, a biróság kénytelen az eljárást megszüntetni s addig teljesitett érdemleges munkáját is sutbadobni.

Pedig a megoldás egyszerü lenne, ha minden kereset, mely a kincstár, vagyonkezelő hatóságok, alapok, községek stb. ellen irányulnak, az illetékes vármegyei főispánnak, esetleg valamennyi az igazságügyminisztériumhoz kézbesittetnék s ezek azután átadnák a képviseletre hivatott hatóságnak. Ez nem hátrányos az emlitett alperesekre nézve, az igazságszolgáltatásra, a jogkereső közönségre nézve pedig még akkor is előnyös lenne, ha az ilyen perekben perfelvételre, illetve az első tárgyalásra hosszabb határnap tüzetnék is ki, mint más ügyekben.

3. A statisztikára dolgozás a rákfenéje a biróságoknak.

Sommás perekben az ügyv. szabályzat 33. §-a ellenére a birák nem engedik meg a halasztást a peres feleknek, (akik végre is urai a pernek), egy fél óráig alkudoznak, a vége szüneteltetés, uj kérvény, uj idézés, leirás, kézbesités stb., mindez azért, hogy a halasztás ne rontsa a statisztikát.

Az év vége felé minden ügyet agyon kell ütni s ha nem lehet, kénytelenek a felek a biró statisztikája iránti udvariasságból a pert szüneteltetni, persze azért, hogy január 2-án ismét felvegyék. Kész komédia, haszontalan munka, időpazarlás, kamatveszteség, költségszaporodás stb., mindez az igazságszolgáltatás nyilvánvaló hátrányára, de a szent statisztika érdekében.

A jelenlegi rendes perekben november, deczember felé kezdődik a statisztika-reparálás, jönnek a «Schieberek», olyan bizonyitás elrendelések, amelyek a per sorsát előbbre nem viszik, de egy érdemlegesnek kimutatott intézkedéssel a pert áttolják az uj esztendőbe. Más pereknél pedig az érdemleges itéletek számának felemelése érdekében a szükséges bizonyitás lefolytatása nélkül itéletet kapunk, minek természetes következménye a feloldás s az ügy január, február felé ismét visszavándorol az elsőbirósághoz. Ezt is a statisztika okozza.

Igen, vezessenek statisztikát Magyarország igazságszolgáltatásáról, de ez ne legyen az egyes birák egyéni statisztikája s akkor a statisztika is megbizhatóbb lesz s a biróság munkája is többet fog érni, mert a birónak nem a statisztikázás, hanem az igazságkeresés a feladata.

4. Sok haszontalan munkát adnak az illetékek is. A kiszabás utján lerovandó itéleti illetékeknél a biróságok nem kötelezik az alperest a felperes javára a kiszabandó illeték megfizetésére s igy a felperesnek nincsen módjában az illetéket végrehajtáskor biztositani, következménye a pénzügyi hatóságok részéről egy hosszadalmas eljárás az alperes ellen, végre évek mulva kimutatják, hogy alperestől nem lehet behajtani, felperes ellen fordulnak, felperes felebbez, panaszol, sok irka-firka, költség, munka stb., amit az itélethozatalkor két szóval el lehetett volna kerülni.

Bélyegfeljegyzés! a per kezdetétől fogva vezetik, tekintet nélkül arra, hogy lesz-e rá szükség.

A vonatkozó igazságügyminiszteri rendelet szerint a biróság vezeti, a bélyegszabályzat 60. §-a szerint a fél állitja ki; a miniszteri rendelet szerint a végrehajtási eljárás befejeztével, a bélyegszabályok szerint pernyerés esetén az itélet jogerőre emelkedésekor teendő át az adóhivatalhoz. Képzelhető, hogy ezen ellentétes intézkedések mennyi zavart okoznak s végeredményében a kincstár károsodását idézik elő, mert mire a kincstár foglalhatna, akkorra a szegényjogos felperes már elárvereztette az alperest.

5. Szegényjogos perekben az előlegezett költségek nyilvántartása és behajtása még czifrább. Daczára annak, hogy egy bélyegjegyzék ugyis készül, a költségelőlegezésről külön nyilvántartást vezetnek és pedig nagyfontosságu ügyről lévén szó, az ügyv. szab. értelmében maga az elnök vezeti s bár az eszményi bélyegekért a pénzügyigazgatóságnál már folyik a közigazgatási végrehajtási eljárás, a törvényszéki elnök egy külön eljárást indit, ahol természetesen szintén az állami végrehajtót veszi igénybe s ha a behajtás sikerül, a behajtott összeget ugyancsak a pénzügyi hatóságnak adja vissza. Ha a behajtás nem sikerül, az elnök (mindig maga az elnök vesződjék az ilyesmivel) vagyontalansági bizonyitványt szerez be, holott a per már kezdetben is szegénységi bizonyitványnyal indult! Mennyi itt a kétszeri munka, amit a két minisztérium egyöntetü rendeletével meg lehetne takaritani!

6. Ha az egyetemleges végrehajtási zálogjogot több telekkönyvi hatóságnál kell bekebelezni, mindegyik külön-külön értesiti a saját illetékes adóhivatalát, mindegyik adóhivatal kiveti a bekebelezési illetéket, a többszörös kivetés miatt minden kivetés ellen külön felebbezést kell beadni, amely esetleg más-más pénzügyigazgatósághoz kerül; a pénzüggigazgatóságok külön-külön át-

kérik a végrehajtási iratokat, mig végre a kérdés tisztázódik. Mennyi munka! s mindez elesik, ha a végrehajtást elrendelő biróság a végrehajtás elrendelésekor megjelöli azt a telekkönyvi hatóságot, amely az adóhivatalt értesiteni fogja.

7. A törvényszéki elnökök és vezető járásbirák által végzett számgyakornoki munkáktól eltekintve, a kisebb-nagyobb munkafecsérlés egész sorozatát lehetne előszámlálni. Csak néhányat emlitek.

Az iktatásnál a biróságok legnagyobb része nem használ számozót; gondoljunk egy 30—40 alperes ellen induló hagyatéki, vagy közösség megszüntetési keresetre 6—7 melléklettel, mikor tehát 150—200-szor kell az érkezést és az iktatószámot leirni! Ugyanilyen praktikus szerszám a különféle bélyegző, amit a jelenleginél szintén sokkal több esetben lehetne használni.

Csodálatos, hogy a biróságok még ma sincsenek telefonnal felszerelve; nálunk például a járásbiróságoknak nincsen telefonjuk.

A hiányzó példányok pótlása a bir. ügyv. szab. 207. §-a és jb. ügyv. szab. 55. §-a ellenére is végzésbeli felhivás és pótkérvények beadásával történik, ami természetszerüleg sok és felesleges munkával jár. Szóbeli felhivás és közvetlenül a kiadóhoz való benyujtás a természetes és egyszerü módja ennek. Különben az irásbeli felhivásnál még az is sokkal egyszerübb és gyorsabb lenne, ha a biróság készitteti el a hiányzó példányt.

A követelés behajtására kirendelt ügygondnokot évenkint 3—4-szer felszólitják jelentéstételre, holott a végrehajtási törvény 125. §-a szerint csak a behajtás után kötelezhető jelentéstételre. Ez is felesleges munka!

A végrehajtási kérvények mellé itéleti másolatokat csatolunk, ami munkát ad az ügyvédnek, iktatónak stb., holott az elintézésnél meg sem nézik, mert az eredeti itélet a mérvadó.

A kézbesitésnél is nagy a munkaerőpazarlás. Egy nagyobb megyei székhelyen külön-külön kézbesit a vármegye, a város, a törvényszék, ügyészség, járásbiróság, árvaszék, pénzügyigazgatóság, adóhivatal, rendőrség és még számtalan más hivatal, holott az egészet igen jól és gyorsan elvégeznék például a levélhordók.

A szemle vagy helyszini tárgyalási költségek előlegezésénél az előleget elnöki letétbe tesszük, a letétet a biróságnál külön igazoljuk, az elnök a letétet külön kiutalja, a kiküldött biró számadást ad, a maradék külön kiutalásra szorul, pénzfelvétel stb., holott mindezt a kiküldött biró és az előlegezésre kötelezett fél rövid uton elintézhetnék.

Mindezek csak egyes kikapott esetek ugyan, de mindenesetre bizonyitják, hogy a jelenlegi ügyviteli szabályok egyrészt hiányosak, másrészt telve vannak felesleges, az ügymenetet hátráltató rendelkezésekkel, amelyeket az uj ügyviteli szabályokból ki kell küszöbölni, mert a polgári perrendtartás előnyei kellőleg csak igy érvényesülhetnek. *Dr. Horváth Jenő.*

Az olasz életbiztositási monopoltörvény közgazdasági és jogi tanulságai.

(Adalék a nemzetközi magánjoghoz.)

A munkásbiztositási intézmények létesitése Olaszországra olyan terheket rótt, hogy ezek fedezhetése végett a kormány törvényjavaslatot nyujtott be a képviselőházhoz az adórendszer megváltoztatása iránt. Minthogy azonban a képviselőház ezen törvényjavaslatot el nem fogadta, a kormány az életbiztositási monopoliumban vélte azon uj jövedelmi forrásokat felfedezni, melyeknek reménybeli nyeresége lenne hivatva a munkásbiztositásból eredő túlkiadások fedezésére. A kormány által 1911 junius 3-án az olasz parlament elé terjesztett első törvényjavaslat fontosabb határozmányai a következők: A törvény életbeléptének napjával az életbiztositás minden nemét kizárólag a Rómában felállitandó állami biztositási intézet fogja üzembe venni. Az Olaszországban működő magánbiztositási vállalatok részére minden kártérités ki van zárva. A törvény ellenére magánbiztositási vállalatoknál kötött biztositási szerződések semmisek és pénzbüntetés alá esnek. Az állami biztositási intézet jogi személyiséggel ruháztatik fel, önálló igazgatásban részesül, a földmivelés-, ipar- és kereskedelmi miniszterium felügyelete alatt áll. Az intézet kezelő tisztviselői az állami tisztviselőkkel nem egyenlő elbánás alá esnek, az igazgatóság javaslatára neveztetnek ki és mozdittatnak el. A kültisztviselők (ügynökök, közvetitők) kizárólagosan jutalékokkal javadalmaztatnak. Az alapitási és szervezési költségekre az első üzemi években a kormány öt millió lira folyószámla-hitelt előlegez. A dijtartalékok olasz állampapirokban, zálogleveleken, lombard-kölcsönökben, a biztositási kötvények visszavásárlási értéke erejéig nyujtandó kölcsönökben, olasz városi ingatlanokban helyezhetők el. Az intézet adó-, és portómentességben részesül.

A törvényjavaslat parlamenti tárgyalása több napig tartott és a vezérlő eszme elvi helyeslésével végződött, a kormánynak azonban ki kellett jelenteni, hogy a parlamenti bizottság által javaslatba hozott módositásokat eszközölni fogja.

Az életbiztositás államositása mellett Nitti kereskedelmi miniszter a következő terjedelmesen megokolt főérveket hozta fel:

1. Az életbiztositási üzem az állam által minden nehézség nélkül folytatható.

2. A magánbiztositási vállalatok versenye elégtelen vagy káros.

3. Az életbiztositás államositása nemcsak nemzetgazdasági, hanem fiskális szempontokból is meg van okolva, mert az államnak gazdag bevételi forrását képezi.

Három képviselő: Ferraris, Salandra és Ancona, kik közül kettő egyetemi tanár, a leghevesebb oppozicziót fejtették ki a törvényjavaslattal szemben. Ugyancsak terjedelmesen megokolt ellenérveik lényegökben a következők:

1. Az életbiztositási monopolium a nemzetgazdaságnak kárára van.

2. Olaszországban a magánbiztositási vállalatok szintén nagy versenyt fejtenek ki és ezen verseny a biztositott feleknek tényleges előnyöket nyujt.

3. Az életbiztositási monopolium fiskális szempontokkal sincsen megokolva.

Ha ezeket a pro- és contra érveket összehasonlitjuk, akkor azt találjuk, hogy a kormány bizonyos tetszetős jelszavakat használ álláspontjának megerősitésére, de ezek a tüzpróbát a gyakorlati szakemberek előtt meg nem állják. Az életbiztositási üzlet évszázados tapasztalatain alapuló gyakorlati és üzleti berendezések, a fokozatos felelősség tudata, a verseny nyomása, az ügyek individualizálása és gyors elintézése, adott esetekben méltányosság gyakorlása, eredményes működés személyes sikere, mind oly momentumok, amelyek állami üzemnél részben el sem képzelhetők, részben pedig olyan mértékben, mint a biztositási vállalatoknál, meg nem valósithatók. A nagy számok theoriája továbbá egy ország területén nem érvényesülhet akképp, mint egy több állam, esetleg több világrész területén működő biztositási vállalatnál. Gondoljunk csak pl. a jelenlegi tripoliszi hadjáratra, melyben sok biztositott olasz tiszt, tartalékos és egyéb résztvevő élete van fokozottabban veszélyeztetve. Mennyivel nagyobb volna az egy állami biztositó intézet koczkázata, mint a sok állam területén működő több biztositó társaságé, ahol mindazok az egyének jelenleg biztositva vannak? Csodálom, hogy abban a nagy irodalomban, mely az olasz törvényjavaslat nyomán keletkezett, ezek a kérdések fel nem vettettek, amit csak azzal tudok megmagyarázni, hogy a felszólaló tudósok a biztositási üzemet gyakorlatilag nem ismerik. A remélt jövedelmek sem fognak távolról sem, a várakozásoknak megfelelni, mert hiszen a biztositás történetéből tudjuk, hogy hány biztositó társaság pusztul el gyermekbetegségekben, amig egy sikerül és megizmosodik. A nagy és régi biztositó társaságok fényes jövedelmei pedig nem üzleti nyereségekből, hanem a rengeteg dijtartalékok kamatozásából erednek. És ennek a nagy kamatozásnak a titka éppen abban rejlik, hogy a biztositó társaságok keze az életbiztositási dijtartalékok elhelyezésénél törvényileg meg van kötve, holott egy kormány az állam tőkéit elsősorban saját papirokba, másodsorban pedig favorizált papirokba helyezi el, ami néha nemcsak a kamatozást, de magát a tőkebefektetést is koczkázatossá teszi. Az állam rossz vagyonkezelő, ezt a vitában felszólaló nemzetgazdászok mind hangoztatták.

A legnagyobb vitát az Olaszországban jelenleg működő külföldi életbiztositó társaságok kártalanitásának a kérdése idézte elő. A külföldi biztositó társaságok jogi véleményeket dolgoztattak ki a nemzetközi jog nagynevü ismerőivel, mig egy párisi biztositó társaság kiadásában 1912 január végével egy gyüjte

mény jelent meg kézirat jellegével a következő czim alatt: «Consultation pour les sociétés étrangères d'assurances sur la vie établis en Italie en présence du projet de loi tendant à la création d'un monopole au profit de l'état italien et d'une expropriation sans indemnité préalable». Ez a gyüjtemény mindenekelőtt egy 27 oldalra terjedő jogi véleményt tartalmaz Clunet-től, a párisi felebbezési törvényszék nagynevü ügyvédjétől, aki a nemzetközi magánjog nagy mestere és ezen szakmában a vezető folyóirat szerkesztője. Kivüle még Anzilotti Rómából, Gabba Pisából, Asser Hágából, v. Bar Göttingából, Holland Oxfordból, Lammasch Bécsből, Lyon-Caen Párisból, Roguin Lausanneból és Rolin Gentből fejezték ki abbeli meggyőződésüket, hogy a Clunet jogi nézete az övéikkel megegyezik. Ezenkivül Lammasch és Anzilotti szintén terjedelmesebben nyilatkoznak.

A nyilatkozók közül hárman: Asser, v. Bar és Lammasch a hágai állandó választott biróságnak tagjai. Lammasch-ról, aki már négy izben itélkezett a hágai nemzetközi biróságnál nagy horderejü nemzetközi kérdések fölött, ismeretes, hogy ő a nemzetközi szolidaritásnak egyik előharczosa és nem volt más várható, mint hogy a biztosító társaságok kártalanitásáért fog sorompóba lépni. Amennyiben az ügy a hágai nemzetközi biróság elé kerülne, ő mint véleményező, ebben a kérdésben már többé biró nem lehet. A hágai egyezményben ugyan ez kimondva nincs, de a közfelfogás ezt tartja. (L. dr. Wehberg: Kommentar 1911 és Pohl: Deutsche Prisengerichtsbarkeit 1911.)

Clunet jogi véleménye lényegében a következőket tartalmazza: Minden állam kibocsáthat törvényeket szuverén belátása szerint, hacsak az államok egymás melletti fennállásának tényét tekintetbe veszi. Olaszországnak is szabadságában áll egy állami biztositási monopoliumot létesiteni, köteles azonban az idegen államok alattvalóit, akik azáltal hátrányokat szenvednek, kártalanitani.

A külföldi biztositó társaságok a kereskedelmi szerződések oltalma alatt telepedtek le Olaszországban, jelentékeny áldozatokat hoztak, hogy müködésöket kiterjeszthessék, az olasz államnak adókat fizettek és óvadékot nyujtottak. Ha az olasz állam nekik most az üzemet kártalanitás nélkül betiltja, akkor ez rablásnak minősitendő. Ha ezzel szemben arra hivatkoznak, hogy a külföldi biztositó társaságok nem járnak rosszabbul, mint az olaszok, akkor ez nem áll meg, mert a külfödi biztositó társaságok az egész olasz életbiztositási üzlet $^{3}/_{5}$-ét, az olaszok pedig csak $^{2}/_{5}$-ét birják, azonfelül az olaszok saját kormányukkal szemben nem védekezhetnek, de a külföldiek igen. Ezeknek hatalmában áll saját kormányaik segélyével, az erőszakossággal szemben védekezni. Különben ujabb időben általános alapelvvé vált, hogy valamely kisajátitás csak kártalanitás ellenében eszközölhető, igy állapitja ezt meg Németország, Angolország, Olaszország, Franciaország, stb. közjoga. Amennyiben Olaszország a kérdéses esetben más véleményen volna, az államok kivánságára kénytelen volna a kérdést nemzetközi biróság elé terjeszteni. A hágai első és második békekonferenczián Olaszország az önkéntes választott biróság elvét jogi kérdésekben elismerte, továbbá számos választott birósági szerződést kötött más államokkal. Ezen egyezmények alapján elvárható, hogy Olaszország a szóban levő vitát a hágai békebiróság elé terjeszti.

Clunet álláspontját két esettel támogatja. 1876-ban Peru két angol alattvalót nemzeti törvényeinek megfelelőleg letartóztatott. Az angol kormány kártalanitási követelésével szemben Peru azzal védekezett, hogy nemzeti törvényt alkalmazott, lord Derby azonban azt válaszolta, hogy kétségbe nem vonható, hogy Peru eljárása alakilag törvényes volt, Angolország mindazáltal azon jogát érvényesiti, hogy alattvalóit minden igazságtalanság ellen megoltalmazza, még ha az idegen kormány törvényt nem is sértett. A második példa a legujabb időkből ered: Midőn 1912. év elején Uruguay állami monopolt akart létesiteni, Angolország azonnal kijelentette, hogy a kárositott angol biztositó társaságok részére kártalanitást fog igényelni. Ugyanezt tette Franciaország is. Erre Uruguay intézkedéseket tett a villamos energiát előállitó berendezések monopolizálására, hogy ebből fedezhesse a külföldi biztositó társaságok részére fizetendő kártalanitásokat. A legujabb hirek szerint Uruguay arra határozta magát, hogy az állami biztositó intézetet a magánbiztositó intézetek meghagyásával létesiti.

Lammasch jogi véleményében szintén felemlit két monopolkérdés fölötti pert, melyek Sicilia és San Salvadornak kártalanitásra való elitélésével végződtek.*

Anzilotti főleg annak a kérdésnek a fejtegetésével foglalkozik, hogy a kereskedelmi szerződések értelmében nem elégséges, hogy Olaszország a külföldi alattvalókat ugyanazon bánásmódban részesiti, mint saját alattvalóit. Igy pl. ha valamely állam alattvalóinak megengedné, hogy adósaikat rabszolgaságba adják, a külföldi államok ezt saját alattvalóik terhére nem volnának kötelesek türni.

Wehberg (l. Zeitschrift für die gesammte Versicherungs-Wissenschaft XII. kötet III. füzet) kifogásolja Clunet és Anzilotti azon állitását, hogy ezek az elvek kifejezetten vagy hallgatag a kereskedelmi szerződésekben kifejezésre jutnának, de elismeri, hogy azok a nemzetközi forgalomban tényleg fennállanak. Kifogásolja továbbá, hogy a véleményezők nem foglalkoztak a kellő alapossággal azzal a kérdéssel, vajjon a külföldi biztositó társaságokat tényleg éri-e kár, holott a monopol-törvényjavaslat tárgyalására kiküldött olasz parlamenti bizottság tulnyomó részben ezt tagadásba veszi. Birálat tárgyává teszi végül azt a felállitott tételt, hogy az állam valamely kisajátitásnál feltétlenül kártalanitásra köteles, mert szerinte ez csak a közigazgatási uton, de nem a törvényhozásilag eszközölt kisajátitásokra áll. Álláspontjának támogatása végett hivatkozik Roenne-Zornnak a porosz közjogról irt kitünő kézikönyvére és a Görres-Gesellschaft Staatslexikonjára.

Az olasz parlamentnek 1912 február havában történt megnyitása után az olasz kormány két fontos módositási javaslatot nyujtott be:

1. A törvény végrehajtásának elrendelése a kihirdetés után két hónappal fog eszközöltetni és csak ezen rendeletben fog a törvény életbelépésének napja megállapittatni. Az első javaslat szerint az életbelépésnek a törvény kihirdetése után azonnal kellett volna megtörténni.

2. Azon életbiztositó társaságok, amelyek 1911 deczember 31-ikén Olaszországban az életbiztositást törvényes módon üzték, felhatalmaztathatnak, hogy a törvény életbeléptétől számitott 90-ik naptól kezdve 10 éven át üzleteiket folytathatják. A felhatalmazás királyi rendelettel történik a következő feltételek mellett: A biztositó társaságok minden a törvény életbelépte után elvállalt koczkázat 40%-át az állami intézetnek átengedik. A belés külföldi biztositó társaságok a biztositási dijak felét állami vagy az állam által garantált papirokba helyezik. A biztositó társaságok minden biztositási ágra nézve a dijtáblázatokat a földmivelési, ipar- és kereskedelmi miniszteriumnak bemutatják és azok jóváhagyatnak.

Clunet és társainak jogi véleményei, valamint az egyébként megnyilatkozó jogi felszólalások tehát az olasz kormány elhatározásaira máris némi befolyással voltak, ha mindjárt ezek a módositások a biztositó társaságok jogos követeléseit ki nem elégitik. Hogy az olasz kormány ezen jogi megnyilatkozások iránt mennyire érdeklődött, bizonyitja azon tény, hogy 1912 február havában a scarpa bibliotheca ministero agricultura által sürgönyileg bekövetelte az állambiztositási monopol kérdésében megjelent minden fontosabb irodalmi dolgozatot.

Olaszországban 1910 deczember 31-ikén 26 külföldi biztositó társaság müködött, ezek közül 7 osztrák és magyar 627.818,163 lira biztositott összeggel, 1.711,547 lira biztositott életjáradékkal, ezeken kivül müködik öt franczia, négy német, négy angol, egy németalföldi, egy spanyol, egy svájczi és három amerikai biztositó társaság. A legerősebben tehát az osztrák-magyar monarchia van érdekelve, az ő diplomácziai fellépésének erélyétől és ügyességétől függ, hogy a külföldi biztositó társaságok Olaszországban jogtalan módon meg ne károsittassanak, sőt hogy esetleg az egész biztositási monopolium terve dugába ne dőljön.

Dr. Róth Pál.

* A véleményezőknek, de egyáltalában az összes felszólalóknak a figyelmét az a fontos tény is elkerülte, hogy midőn a munkásbiztositási törvények folytán a munkásokra vonatkozó balesetbiztositási üzlet Németországban, Ausztriában és Magyarországon a magánbiztositó társaságok tárczaállományából átvétetett, ezek a nevezett államok kormányaitól megfelelő kártalanitásban részesültek, noha a munkásbiztositás nem is állami biztositás. Pedig az ilyen tények jobban hatnak, mint a legkiválóbb tudósok jogi véleményei, amelyek, mint látjuk, többnyire kijárt utakon mozognak. *Dr. R. P.*

Gyakorlati kriminológiai iskolák Olaszországban.

Kétségtelen, hogy a pozitiv büntetőjog, a kriminológia terén ma Olaszországot illeti a vezérszerep s ezt az előkelő állását csak meg fogja erősiteni az a két uj intézmény, amelyekről az alábbiakban szólani fogunk.

Február 18-án külsőségekben is nagyarányu, jelentős eseménynek volt szinhelye a római egyetem nagy aulája. A szenátus elnöke, Róma polgármestere, miniszterek, államtitkárok, a jogi és politikai élet legkiválóbbjainak jelenlétében történt a «*Scuola di applicazione giuridico-criminale*» megnyitása.

A büntetőjog nem elégedhetik meg a katedrai fejtegetésekkel — mondja az alapitók által kibocsátott hivatalos közlemény — ezért már a legtöbb modern egyetemen a jogi fakultás mellett gyakorlati iskolákat szerveztek. A modern kriminológia nem szoritkozhatik csupán jogi és bölcseleti elvek elméleti fejtegetésére, kell, hogy foglalkozzék a bünös ember és az őt büncselekmény elkövetésére késztető környezet organikus és pszichikai tanulmányozásával, a büncselekmény technikai vizsgálatával ; be kell mutatnia azokat a sajátosságokat, amelyeket a vádlott és tanu a büntető eljárás során, az elitélt a börtönben magára ölt ; ismertetnie kell a czivilizált államokban végbemenő reformokat s ezek hatását ; kutatnia kell a birósági irattárakban levő bünpereket s tanulmányozni ezeket társadalmi, lélektani, eljárási és jogi szempontból és kimutatni, hogyan érvényesül a törvény és jog a mindennapi életben, végül törvényszéki szónoklatra nevelő palestra kell hogy legyen.

Ezek az eszmék irányitották az előadókat az iskola szervezésében.

Az ciső tanfolyam előadóinak programmja a következő :

1. *Ottolenghi Salvatore* (a törvényszéki orvostan tanára) : *A büntettesek testi és lelki sajátosságai.* Demonstrácziók büntetteseken a vizsgálat módszerének, a bünös természetének, a bünözés okainak, a beszámitásnak, javithatóságnak megismerése végett. A tanulók bevezetése a kihallgatás praktikájába. A büntettes ismeretének alkalmazása a birói, börtönügyi, közbiztonsági, közigazgatási szolgálatban.

2. *Gianneli Augusto* (elmegyógyintézeti főorvos) : *Az ideges és elmebeteg büntettesek klinikai vizsgálata.* Klinikai bemutatása az elemi lelki zavaroknak (érzékek, emlékezet zavara, rögeszmék, zavarok az érzelemvilág, a viselkedés terén). Az epilepszia, hisztéria, erkölcsi elmezavar, alkoholos mérgezés, az elmezavar különböző formáinak bemutatása és magyarázata.

3. *De Sanctis Sante* (a kisérleti lélektan tanára) : *Törvényszéki kisérleti lélektan.* A hivatásbeli tipusok (biró, vádló, védő, szakértő, börtönőr, rendőr) sajátossága, vizsgálata, bemutatása. Kisérleti vizsgálata annak, mennyire függ a logikai képesség a kortól, intelligencziától, szenvedélytől. A birói tévedés. A temperamentum. Az állitó, a kétes, a kétkedő, a biráló temperamentum. A szinlelés, a fantasztikus hazugság, az önvád, a feljelentés. Az alapvető lelki tényezők bemutatása. A kihallgatás, ennek módjai és fajai. A büntettes leleplezése : az önkéntes beismerés, a provokált beismerés (rábeszélés, hipnozis, félelem stb.) önéletrajz s levelek, a bünös álma, a bünös pszichofiziológiája (kisérletek a szfigmográffal, pletizmográffal stb.) Az asszocziáczió, kombináczió és a lélekelemzés módszere. A tanuk lélektana, kisérletek a hallás, a látás képességének foka tekintetében, a figyelem, az illuzió. Kisérletek az azonnali s az idő multávali visszaemlékezés terén (emlékezés a szinekre, hangokra stb.). Az emlékezés hiányai. A sérültek és haldoklók emlékezőtehetsége. Az önkéntes és a kérdésekre való leirás. A szuggerálhatóság. Kisérletek nőkön, gyermekeken, serdülteken. A kollektiv lélektan, esküdtek, sajtó, közvélemény.

4. *Ascarelli Attilio* (a pszichiatria és neuropathologia tanára) : *Gyakorlati törvényszéki orvostan.* Gyakorlatok élőn és holttesten, ruhadarabokon, vérfoltokon stb., törvényszéki orvostani szempontból a megvizsgálás módszerének, a sérülések hatásának, a halál okainak megismerése végett. A személyazonosság megállapitása stb. Törvényszéki orvostani kazuisztika.

5. *Nicefordo Alfredo: A nyomozás technikája.* Bünügyi szociológia. Statisztika. A helyszini szemle. Fényképezés. A metrikus fényképezés. A nyomok : lábnyomok, ezek reprodukálása, megőrzése, a láb antropometrikai vizsgálata. Az ujjak, a kéz, a köröm nyomai. A láthatatlan nyomok, ezek láthatóvá tétele. Iratok, bélyegek, tenta, nyomtatvány stb. vizsgálata. Egyéb nyomok (a tettes ruhája, teste). Élő és halott azonositása, ennek módszerei. A büncselekmény társadalmi okai. A bünügyi statisztika, a börtönügyi statisztika. Az egyéni (bio-pszichikai) lap. Statisztikai gyakorlatok.

6. *Ferri Enrico és Longhi Silvio : Bünperek elméleti és gyakorlati tanulmányozása.* Gyakorlati és törvényhozási kérdések. Törvényszéki szónoklat és vitatkozás. Büntetésvégrehajtás technikája. Különböző biróságok irattári aktái alapján vizsgálata jelentősebb eseteknek. A nyilvánosság előtt való beszéd, előadás gyakorlata. A jogforrások tanulmányozása, a törvények kritikája, reformja. Letartóztatási, javitó stb. intézetek látogatása.

A másik enemü intézmény február 10-én nyilott meg Turinban a Lombroso által alapitott Kriminal-antropológiai intézet mellett «Corso tecnico di perfezionamento per la storia naturale del delitto e per il magistero penale» nevezettel. Programmja — kivonatosan — a következő.

1. *Carrara Mario :* A büntett ætiologiája (éghajlat, faj, egyéni tényezők, átöröklés, kor stb.). Megelőzés és gyógyitás (büntetési nemek, elmebeteg büntettesek). Letartóztatási és elmegyógyintézetek látogatása.

2. *Manzini Vincenzo :* Alkalmazott büntetőjog (a rendőrség és a megtorlás funkcziója, a beszámitás, felelősség, büntető-politika, büntetési rendszerek, a büntetőjog és közigazgatási jog területe, a részesség, felbujtás, szuggerálás, a tömeg, tettesek és deliktumok halmazata, szokásos, üzletszerü büntettes, visszaeső stb.). Alkalmazott büntető eljárás (a vizsgálat, a bizonyitás, törvényszéki lélektan, büntetésvégrehajtás stb.).

3. *Patrizi M. L. :* A büntettes antropológiája (élettan és lélektan). Bevezető a kriminal antropológiai lélektanba (érzelem, értelem, akarat, az érzelem fokai, az értelem elemei, a figyelem, az akarati tevékenység mechanizmusa, a bünös akarati tevékenység, a normális és kriminális egyén stb.). A bünügyi embertan eredete és fejlődése (Darwinizmus, determinizmus, Lombroso előzői, követői stb.). A bünöző faj. A büntettes élettana (élettörténetök, morfológiai vizsgálatok élőkön és halottakon, szervezetök fejlődése és élete, érzékeik, viselkedésök, irásaik stb.). A büntettes lélektana (indulat, érzelem, álom, értelem, emlékezet, akarat stb.). A büntett külső tényezői.

4. *Tovo :* Az azonositás jelentősége, a helyszin, a holttest rajza, fényképe, ujjnyomok, lábnyomok, vérfoltok stb. Törvényszéki orvostani problémák : a halál okának megállapitása, öngyilkosság, gyilkosság és baleset megkülönböztetése. Kor, nem, foglalkozás, faj stb. megállapitása. Beszélő arczkép, Bertillonage, daktiloszkópia stb.

5. *Treves :* Az elmebajok a büncselekményhez való viszonyukban. Klinikai bemutatása a különböző kórformáknak, premeditáczió, szinlelés stb.

6. (Meg nem nevezett előadó.) Összehasonlító és bemutató vizsgálata a büntettesek morfológiai sajátosságainak.

Mindkét intézet hallgatói csak szakemberek (orvos, rendőr, jogász) vagy azok lehetnek, akiket a vezetőség erre feljogosit. A tanfolyam bevégzéséről látogatási bizonyitvány, aki pedig a vizsgát leteszi, annak külön diploma adatik ki.

Amint a fentebbiekből kitünik, az előadások tulnyomó része a törvényszéki orvostan, elmekórtan, bünügyi embertan és kriminalisztika köréből kerül ki. Feltünő, hogy a bünügyi társadalomtan jóformán teljesen figyelmen kivül hagyatott (csak Niceforo foglalkozik vele egész röviden). De ezen nem csodálkozhatunk, ha meggondoljuk, hogy az olasz pozitiv iskola Lombroso hatása alatt áll és különösen, hogy a kriminológusok szinte kivétel nélkül az orvosok közül kerülnek ki. Figyelemreméltók azok az előadások, amelyeket de Sanctis, Ferri és Manzini tartanak s amelyek a tárgy ujdonságánál, valamint az anyag gyakorlati jelentőségénél fogva bizonyára nagy érdeklődést keltenek. A bünvádi eljárásban résztvevő személyek (biró, vádló, védő stb.) lélektana, a törvényszéki szónoklat stb. uj szempontokat juttat érvényre. Teljesen felesleges azon előnyöket fejtegetni, amelyekkel ez előadások anyagának tanulmányozása biróra, ügyészre, nyomozó és közbiztonsági közegre egyaránt s igy az igazságszolgáltatásra jár. Már e lapok hasábjain is reá mutattunk erre (1911. 24. sz.). Lehet valaki kitünő romanista vagy váltójogász, de a kriminalisztika elemeinek ismerete nélkül a büntető igazságszolgáltatás-

nak jelentős szolgálatot soha se fog tenni. A kriminál-antropológia és szocziológia ismerete nélkül pedig a dogmatizmuson felülemelkedni, a bünözést magasabb, egyetemesebb szempontból megbirálni sohase lesz képes. De másfelől az állam nem bizhatja tisztviselőinek, ügyészeinek, rendőreinek jóakaratára, hogy ezeket a szükséges ismereteket megszerezzék vagy ne szerezzék meg, hogy ezek hiánya a felfedezetlenül avagy megtorlatlanul maradt büntetendő cselekményeknek amugy is egyre növekvő számát nagyobbitsa. Szükséges tehát, hogy bizonyos állásokban való alkalmazás előfeltételét a specziális ismeretek megszerzése képezze. De viszont pl. a leendő civilis birótól bünügyi tanfolyamok hallgatását megkivánni egyenesen káros lenne. Ugy hogy a specziális kiképzés, amelyre a jogásznak pl. a hiteljog terén (bankok, gyárak, munkásbiztositások stb.) is feltétlenül szüksége van: a bünügyi igazságszolgáltatás specializácziójához vezet. Ahhoz az elvhez, hogy az állam a prevenczió és represszió terén eredményes munkát csak akkor végezhet, ha erre rendelt közegei rendelkeznek a szükséges specziális ismeretekkel s a büntető igazságszolgáltatás a polgáritól el van különitve. Most van napirenden ez a kérdés Olaszországban (l. Scuola positiva. 2. sz. 94. l.), Francziaországban (l. a Société générale des Prisons 1911 jun. 28-iki tanácskozásáról szóló tudósitást a Revue pénitentiaire 789. s köv. l. 1911.) és előbb-utóbb nálunk is föl fog merülni. Erről azonban esetleg más alkalommal.

Dr. Harmat Emil.

Különfélék.

— **A polgári perrendtartás életbeléptetéséhez.** A birósági kényszernyugdijazás és áthelyezés tárgyában a képviselőház igazságügyi bizottsága kompromisszuális álláspontot foglalt el, és korlátozta a miniszternek adandó diszkréczionális jellegü hatalmat. Egy másik korlátozás magától adódik: t. i. a tulságosan nagymértékü nyugdijazásokhoz a pénzügyminiszternek is szava lesz, és nem hiszszük, hogy azoknak a félelme, akik a nyugdijazások százairól beszélnek, alapos volna.

Egyet azonban feltétlenül meg kell követelnünk, és ez az, hogy az életbeléptető törvénybe olyan rendelkezés vétessék fel, mely szerint ha a perrendtartás életbelépéséig a jelenleginél kedvezőbb nyugdijtörvény lép hatályba, ez visszaható erővel birjon azokra, akiket a perrendtartást életbeléptető törvény alapján nyugdijba kényszeritenek.

A legnagyobb méltánytalanság közvetlenül a várva-várt nyugdijtörvény életbelépésének küszöbén a régi, elavult törvény alapján helyezni nyugdijba olyanokat, akiknek nyugdijba küldése normálisan nem is volna lehető és csak külön törvény utján vihető keresztül.

Ha ezt az életbeléptető törvény nem garantálja, akkor könnyen megtörténhetik, hogy a nyugdijra megszabott idő korlátoltsága mellett a miniszter kénytelen lesz a nyugdijazásokat még az uj nyugdijtörvény megalkotása előtt a most érvényes nyugdijtörvény alapján eszközölni, ami bizony a legnagyobb foku méltánytalanság volna.

— **A budapesti biróságok dijszabásának reformja.** Az Országos Ügyvédszövetség budapesti osztálya a budapesti törvényszéki elnökökhöz memorandumot intézett az ügyvédi dijszabás reformja tárgyában. E memorandumra Juhász Andor, a budapesti kir. törvényszék elnöke a szövetség osztályelnökéhez a következő levelet intézte:

«Méltóságos Elnök ur!

Nehogy eddigi hallgatásom félremagyarázásra adjon okot, van szerencsém Méltóságodat tisztelettel értesiteni, hogy az Orsz. Ügyvédszövetség Budapesti Osztályának az ügyvédi dijszabás reviziója kérdésében szerkesztett és velem is közölt memoranduma folytán a dijszabás gyökeres reviziója iránt a szükséges lépéseket haladéktalanul megtettem.

Kilátást nyujthatok arra nézve is, hogy ez a nagy körültekintést és alapos megfontolást igénylő munkálat a vezetésem alatt álló kir. törvényszékre és a felügyeletem alá tartozó kir. járásbiróságokra kiterjedően rövid időn belül megoldást fog nyerni.

Megemlitem ezuttal azt is, hogy a budapesti IV. ker. kir. járásbiróság a létesitendő egységes járásbirósági dijszabáshoz szándékozik csatlakozni. Ennek a kir. járásbiróságnak az Orsz. Ügyvédszövetség részéről sérelmesnek talált és ujabban létesitettnek jelzett dijszabása merőben ideiglenes jellegü és lényegében csak a birák részéről alkalmazott és egymástól eltérő dijtételeknek a küszöbön álló egységes dijszabás megalkotásáig való egyenlősitését czélozta.

Mielőtt a dijszabás kérdésében véglegesen állást foglalnánk, lesz szerencsém Méltóságodat egy bizalmas jellegü megbeszélésben való részvételre felkérni.»

— **Jancsó Györgynek** posthumus müvét: A Magyar Polgári Perrendtartás Rendszeres Kézikönyvét az Athenaeum adta ki. A nagyszabásu munka most megjelent első kötete a bevezető és az alapfogalmakat tisztázó rész után az általános eljárással, a polgári per tárgyával és a percselekményekkel foglalkozik, vagyis a teljes birósági szervezettel és a per első, ugynevezett létesitési szakaszával, illetőleg azokkal a percselekményekkel, melyek a per létrehozásához szükségesek. A munka, melynek második kötete a per második szakát, vagyis a per lefolyásához szükséges percselekményeket, továbbá a perorvoslatokat és a különleges eljárásokat fogja tartalmazni, a gyakorlati használhatóságra való tekintettel, eredeti rendszerének keretén belül, lehetőleg megtartja a törvény beosztását és a perrendtartási, valamint az életbeléptetési törvény minden szakaszát szószerint felveszi szövegébe és kommentárszerüen dolgozza fel. Ára füzve 14 K, vászonkötésben 16 K.

— **Tanulmány a német járásbiróságokról.** *Dr. Révay Bódog* kir. járásbirónak lapunkban megjelent dolgozata, mely hosszabb tanulmányut eredménye, 77 oldalra terjedő különlenyomatban jelent meg. (Ráth Mór bizománya.) A dolgozatot bemutatnunk nem kell, aki olvasta, meggyőződött róla, hogy szerzője mindenütt a hazai viszonyokból indult ki, a nálunk előkészités alatt álló reformokra való tekintettel nézte a külföld igazságszolgáltatásának menetét és javaslatai olyanok, amelyek ha megvalósittatnának, a maradiság, a bürokratikus czopf ellenére jelentékeny haladást jelentenének.

— **A formalizmus ellen.** A kir. Curia felülvizsgálati tanácsa az 1911. G. 269. számu ügyben igen figyelemreméltó lépést tett a formalizmus kiküszöbölésére.

Ebben az ügyben a Curia eltérően a felebbezési biróság jogi felfogásától, azt az álláspontot foglalta el, hogy az alperes haszonbérlő nem köteles a haszonbérlethez tartozó leégett épületeket természetben felépiteni, hanem a szerződés egy rendelkezésénél fogva csak a biztositó társulattól kapott összeget tartozik a haszonbérbeadónak megfizetni.

Minthogy az elsőbirósági eljárásból ez az összeg meg nem volt állapitható, a kir. Curia, annak elkerülése végett, hogy a felebbezési biróság itélete ezen összeg megállapitása végett feloldassék, a felülvizsgálati tárgyaláson megkérdezte a peres felek képviselőit, vajjon ez az összeg egyetértőleg megállapitható-e? Mivel pedig a felek egyetértően mondták jegyzőkönyvbe ezen összeget: a Curia alperes felülvizsgálati kérelmének helyt adva, őt csak ezen összegben marasztalta.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Az államtudományi továbbképző egyesület Berlinben** (Die Vereinigung für staatswissenschaftliche Fortbildung zu Berlin) 1912 május 6-tól terjedő időben tartja tavaszi tanfolyamát.

A gazdag tanulmányi tervből csak a következőket emeljük ki: 1. A tudományos megismerés és az ideálizmus (Dr. Harnachs egyetemi tanár); 2. A porosz államrend és hatalmi állás történelmi alapjai (Dr. Koser, állami levéltári igazgató); 3. Az orosz jog alapvonalai (Dr. Neubecher egyetemi tanár); 4. A német büntetőjogi reform alapelvei (Dr. Kahl egyetemi tanár); 5. A porosz vizjog ujjászervezése (Dr. Holtz); 6. A nemzetközi választott birósági szerződés jelentősége és határai (Dr. Niemeyer egyetemi tanár). Ezenkivül ipari és mezőgazdasági telepeket is fognak megtekinteni.

— **Jogi asszisztensek a berlini egyetemen.** Ujabb időben nagyon sok szó esett külföldön is, nálunk is arról, hogy az egyetemek jogi fakultásán meghonositassék az asszisztensi intézmény. A kezdeményezés Berlinben történt, amennyiben a legutóbbi időben kari asszisztensek gyanánt több assessort nevezett ki a miniszter.

Nem fér kétség ahhoz, hogy ez intézmény a tanárok munkaterhén nagyban könnyit, lehetővé teszi azt is, hogy a hallgatók (különösen irásbeli dolgozatok révén) intenzivebben foglalkoztassanak. Az is bizonyos, hogy az asszisztensek közül nem egy kitünő tanár lesz.

Mindegyik irányban azonban csak akkor mutatkozhatik a kedvező hatás, ha a miniszter az asszisztensek kiválasztásánál kellő gonddal jár el, s őket megfelelő anyagi dotációban részesiti.

A berlini egyetem jogi asszisztenseinek megengedi azt is, hogy az egyetemen ismétlő kurzusokat tartsanak. Ez az intézkedés azon czélt hivatott szolgálni, hogy lehetetlenné tegye a — sajnos — nálunk is jól ismert vizsgaelőkészitő magántanfolyamokkal véghezvitt visszaéléseket.

— **Ügyvédi dijmegállapodás érvényessége.** A berlini ügyvédi kamara választmánya egy konkrét polgári perből folyó vitás esetben érvénytelennek minősitette a fél és ügyvédje közt létrejött külön dijmegállapodást s azon véleményét fejezte ki, hogy az ügyvéd igénye a törvényi dijakra szoritandó. Az indokolás kiemeli, hogy a külön jutalmak indokoltak lehetnek ugyan a peranyag, vagy a jogvita nehézsége alapján, vagy akár az ügyvéd illetve kliense személyére való tekintettel is, a normális polgári perben azonban az ügyvédnek meg kell elégednie a törvényben megállapitott dijakkal. Ez a felfogás a német ügyvédi kamarákban communis opinio.

Másképp áll a dolog a büntető ügyekben. Itt a törvényi dijtételek tulságos alacsonysága következtében a biróságok gyakorlata a külön kikötéseket rendesen minden korlátozás nélkül elismeri, ugy, hogy a vádlott felmentése esetében gyakran azon dijak fizetésére is kötelezi a kincstárt, melyet a vádlott védője részére külön kikötött.

— **A jogi kiképzés reformjának kidolgozására** a német ügyvédgyülés által kiküldött bizottság nemrégiben terjesztette elő indokolt javaslatát. Eszerint a tudományos és gyakorlati előkészitő idő különválasztása továbbra is fentartandó. Elvetette azon inditványt, mely előzetes vagy közbenső gyakorlati tevékenységet kiván. Az egyetemi tanitásnál az oktatás sulypontját nem annyira a kisebb részletekre, mint inkább az alapvonások összefoglaló megismertetésére kell fektetni. A gyakorlaton lévő jogászoknál ajánlatos a tanitásnak gyakorlatok és előadások által való folytatása. Helyesnek tartaná az időnkénti szabadságolásokat ipari és kereskedelmi vállalatokban foglalkoztatás czéljából.

Ez eszmék közül többet hangoztatott Beseler porosz igazságügyi miniszter is a porosz igazságügyi költségvetés tárgyalásakor.

— **Az elévülés félbeszakitása** tárgyában a porosz igazságügyminiszter rendeletet bocsájtott ki. A miniszter utal azon panaszokra, melyek szerint, hogy a biróságok és ügyészségek intézkedéseikkel ugyszólván minden esetben félbeszakitják az elévülést, ezzel ezen intézményt ugyszólván hatályon kivül helyezve.

Kifejti a miniszter, hogy az elévülésnek minden válogatás nélkül való félbeszakitása az elévülés alapgondolatával ellenkezik és egyszersmind beleütközik az általános jogérzetbe is. Minden konkrét esetben tehát tárgyilagosan mérlegelendő, hogy valamely érdek javasolja-e az elévülésnek egy hivatalos aktussal való félbeszakitását.

Gyakorolt vagy legalább némi gyakorlattal biró ügyvédjelöltet keresek azonnali belépésre. Az ajánlatban referencziák és fizetési igények megjelölendők. Tót nyelvvel is birók előnyben részesülnek. Dr. Fényes Adolf ügyvéd, Eperjesen. 14382

Teljes vidéki járásbirósági gyakorlattal biró s önálló irodavezetésre képes ügyvédjelölt alkalmazást keres. Czim: Mayer Adolf, Budapest, VI. Aradi-u. 16. III. 1. 14375

Birói csere. Erdélyben, Aradhoz és Kolozsvárhoz közel fekvő megyei és törvényszéki székhelyen lévő előkelő városban müködő vezető járásbiró cserélni óhajt Budapest közelében szolgáló vezető járásbiróval, vagy nagyobb helyen müködő törvényszéki biróval; esetleg nagyobb helyen lévő vezető-járásbiróval, ha Budapesttől távolabb is fekszik. A módozatokat levélileg. Ajánlatokat «X—Y» jelige alatt a kiadóhivatal továbbit. 14370

MAGYAR TÖRVÉNYEK

A Franklin-Társulat zsebkiadásai.

Igen praktikus, zsebben hordható formátumban adja a legfontosabb magyar törvényeket.

UJ:

Egyes igazságügyi szervezeti és eljárási szabályok módositásáról szóló 1912: VII. törvényczikk. A vonatkozó rendeletekkel, jegyzetekkel és utalásokkal. Ára kötve **1 K 50 f.**

E kiadás nemcsak a törvény szövegét adja, hanem a vonatkozó miniszteri rendeleteket is s fel van szerelve gondosan szerkesztett jegyzetekkel és utalásokkal, szóval megadja a törvényczikk magyarázatához szükséges egész apparátust.

ELŐBBI KÖTETEK:

A bűntettekről és vétségekről szóló 1878: V. törvényczikk a módositó s kiegészitő törvényekkel és a vonatkozó joggyakorlattal. A bűntettek és vétségekre nézve érvényben levő anyagi jogszabályok. Összeállitotta *Lengyel Aurél dr.* Ára kötve **3 K 60 f.**

A jogi életben leggyakrabban használt törvények egyike, melynek zsebbe való kiadása nagy segitsége minden gyakorlati jogásznak.

A polgári perrendtartás zsebkönyve. Ismerteti és magyarázza *dr. Lánczi Jenő* budapesti ügyvéd. Ára kötve **5 K**

A törvény pontos és hiteles szövege, megfelelő magyarázatokkal és utalásokkal, az új perrendtartás elveit és ujitásait ismertető bevezetéssel.

A kereskedelmi törvény (1875: XXXVII. t.-cz.) és a reá vonatkozó joganyag. Összeállitotta *dr. Nyári Jenő* budapesti ügyvéd. Ára kötve **3 K 60 f.**

E kiadás közli a kereskedelmi törvényt, a vele kapcsolatos egyéb törvényeket, miniszteri rendeleteket s a birósági joggyakorlatot, minden szükséges magyarázattal.

Kaphatók:

LAMPEL R. KÖNYVKERESKEDÉSE

(Wodianer F. és Fiai) r.-t.-nál

Budapest, VI. ker., Andrássy-út 21. szám.

és minden könyvkereskedésben.

A m. kir. államvasutak nyári menetrendje.

Délelőtt **Délután**

A vonatok **indulása** Budapest nyugoti pályaudvarról.

vonatszám	óra perce	vonat neme	hová	vonatszám	óra perce	vonat neme	hová
154	5 25	Szv.	Vácz	164	12 05	Szv.	Rákospalota-Újpest
152	5 15	»	Rákospalota-Újpest	714	12 10	»	Szeged
122	5 25	»	Érsekujvár	1404	12 20	Gyv.	Zsolna, Berlin
718	5 40	»	Szeged, Szolnok	1 8	12 25	Szv.	Nagymaros
4102	6 00	»	Esztergom	4106	12 30	»	Esztergom
156	6 20	»	Rákospalota-Újpest	166	1 00	»	Rákospalota-Újpest
6502	6 35	»	Lajosmizse, Kecskemét	4140[2])	1 05	Tvsz.	Piliscsaba
102	6 50	k. o. t. xv.	Wien, Paris, Ostende	168	1 30	Szv.	Dunakeszi-Alag
				4108	1 50	»	Esztergom
506	7 00	Gyv.	Segesvár, Stanislau	106	2 00	Gyv.	Wien, Paris
1402	7 05	»	Zsolna, Berlin	504	2 05	»	Szatmár-Németi, Brassó
104	7 55	»	Nagyszombat, Wien	126	2 10	Szv.	Párkány-Nána
158	8 00	Szv.	Dunakeszi-Alag	170	2 15	»	Rákospalota-Újpest
708	8 10	Gyv.	Orsova, Báziás	4110	2 20	»	Esztergom
712	8 40	Szv.	Temesvár, Karánsebes	108	2 30	Gyv.	Wien
134	8 45	»	Nagymaros	120	2 35	Szv.	Galánta
4104	9 05	»	Esztergom	704	2 40	Gyv.	Bukarest, Báziás
114	9 15	»	Wien, Berlin	722	2 45	Szv.	Czegléd
160	9 40	»	Rákospalota-Újpest	6506	2 50	»	Lajosmizse, Kecskemét
162	11 00	»	Rákospalota-Újpest	172[1])	3 10	»	Rákospalota-Újpest
6504	11 10	»	Lajosmizse, Kecskemét	140	3 55	»	Szob
136[1]	11 35	»	Nagymaros	174	4 10	»	Rákospalota-Újpest
730[2]	11 55	»	Czegléd	716	4 30	»	Szeged
116	12 00	»	Wien	110	5 15	Gyv.	Wien
				142	5 20	Szv.	Szob
				724b[3])	5 40	»	Czegléd
				176	5 50	»	Rákospalota-Újpest
				128	6 00	»	Párkány-Nána
				724a	6 10	»	Czegléd
				144	6 15	»	Nagymaros
				724	6 35	»	Czegléd, Ócsa
				4114	6 40	»	Esztergom
				726	6 45	»	Czegléd, Szolnok
				1406	6 50	Gyv.	Pozsony, Zsolna, Berlin
				130	6 55	Szv.	Párkány-Nána
				178	7 10	»	Rákospalota-Újpest
				180[6])	7 20	»	Vácz
				728	7 35	»	Czegléd
				6508	7 40	»	Lajosmizse
				710	8 05	»	Bukarest, Báziás
				132	8 10	»	Párkány-Nána
				182	8 20	»	Dunakeszi-Alag
				1408	8 40	»	Zsolna, Berlin
				118	9 30	»	Wien, Paris
				502	9 35	Gyv.	Bukarest, Stanislau
				184	10 00	Szv.	Dunakeszi-Alag
				706	10 15	Gyv.	Szeged, Báziás, Bukarest
				720	10 50	Szv.	Kiskunfélegyháza
				4116	11 10	»	Esztergom
				902[5])	11 20	k. o. exv.	Belgrád, Konstantinápoly
				702[6])	11 30	»	Bukarest, Konstantinápoly
				146	11 35	Szv.	Nagymaros

[1]) Vasár- és ünnepnapokon május 16-tól közlekedik.
[2]) Csak vasár- és ünnepnapokon közl.
[3]) Vasár- és ünnepnap előtti hétköznapokon közlekedik.
[4]) Vasár- és ünnepnapokon május 16-tól bezárólag szeptember 15-ig közlekedik.
[5]) Minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnapon közlekedik.
[6]) Minden hétfőn, szerdán és szombaton közlekedik.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20.

Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4.

Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁ

Negyvenhetedik évfolyam. 21. szám. Budapest, 1912 május 24.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: Az igazságszolgáltatás csődje felé. — *Dr Popa György* kir. törvényszéki biró: A balesetbiztositási kötelezettség alá eső vasuti munkások és az 1874: XVIII. tcz. — *Dr. Herczeg Lajos* budapesti ügyvéd: Felebbezési forumok a gyámi törvényben. — Különfélék.
Melléklet: Büntetőjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Az igazságszolgáltatás csődje felé.

Évek óta állandó rovatokban panaszoljuk, hogy az ország minden részén rendkivüli zavarok vannak az igazságszolgáltatás menetében. A panaszok mibenlétére nézve felhasználtuk az ügyvédi kamarák jelentéseit, informácziónk azonban sohasem voltak egyoldaluak, mert kiterjedt levelezésünk mellett ügyvédi és birói körökből is a leghihetetlenebb adatokat kaptuk az összes kir. itélőtáblák területéről.

Évek hosszu során át süket fülekre találtak e vészkiáltások; a felügyeleti hatóságok, ahol nem pontos ügyszámokkal megjelölt panaszokról volt szó, az ügyvédi kamarák jelentéseit éppugy, mint a megjelent közleményeket egyszerüen figyelmen kivül hagyták, vagy pedig a panaszok jogosságát tagadásba vették.

Miniszterek jöttek, miniszterek mentek, de Fabiny Teofil óta nem akadt egy sem, aki személyesen vagy kiküldött megbizott által meggyőződött volna, hogy mi igaz abból a szálló igévé vált mondásból, hogy «az igazságszolgáltatás csődje felé» haladunk.

Eközben pedig elkészült az uj polgári peres eljárás és veszedelmesen közeledik annak életbeléptetése. Fent az igazságügyminiszterium illető ügyosztályában — sajnos — most sincs, aki arra gondolna, hogy ha a ma életben levő sommás eljárás, amely lényegében ugyanaz, mint a peres ügyek minden fajtájára nézve megalkotott perjogi kodex, a gyakorlatban akként hajtatik végre, hogy némely helyütt, mint például Budapesten is, az ügymenet teljesen fennakadt: mi lesz az uj eljárás érája alatt, minő káosz várható a várva-várt «uj» korszakban?

De ne legyünk igazságtalanok. Tévedtünk, amikor azt mondtuk, hogy a felügyeleti hatóságok negligálták az ország minden részéről a központba özönlő panaszokat. 1910. évi junius havában az igazságügyminiszterium felügyeleti osztálya egy nyilatkozatot tett közzé, mely szerint «*teljesen valótlannak minősitendők azok a feltevések, mintha az ügyvitel ellen felmerült panaszok elintézést nem nyernének*».

Hogy miként nyertek ezen panaszok elintézést, azt a legjobban illusztrálják az ország különböző részeiben székelő biróságokról, főképp pedig a fővárosról szóló, folyton megmeg ujuló adatok, amelyek állandóan *ugyanazok maradnak.*

Hogy az igazságügyminiszter ur lássa, hogy mindezek a panaszok a miniszteriumban hogyan «*nyernek elintézést*», és mennyire szükség van arra, hogy *alapos rendszerváltozás* álljon be a felügyeletben, alább idézzük az 1911. évi kamarai jelentéseknek megfelelő részeit, amelyek az egész országban ugyanazokat a végtelenül elszomoritó állapotokat tárják fel, mint már vagy 25 éve.

Lehetetlenségnek tartjuk, hogy minden kamarai jelentés túlzásokat tartalmazna, és hogy az egyhanguan ugyanazonos adatokkal illusztrált jelentések elintézhetők volnának olyas szólamokkal, mint az 1910. évben az igazságügyminiszterium felügyeleti osztálya által kiadott ominozus czáfolat, amely megállapitotta, hogy «*személyszaporitásra nincs szükség, a személyzet elegendő, csak az elosztásban mutatkoznak bizonyos aránytalanságok*».*

Hogy ezen «aránytalanságok» miként küszöbölteltek ki, arról a felügyeleti osztály szives felvilágositásait kérjük.

Most pedig áttérünk az ügyvédi kamarai jelentések idevágó részleteinek lehető szószerinti idézésére.

Arad: «Az aradi kir. törvényszék polgári felebbezési tanácsáról már tavalyi jelentésünkben kiemeltük, hogy a határidők kissé hosszuak. Daczára annak, hogy az elmult évben már a második felebbezési tanács is müködött, melynek csupán elnöke volt állandó, tagjai pedig változtak, a határidők még mindig nem megfelelőek és a hátralék is nagyobb az előző évinél. Ennek oka az, hogy a járásbiróságoktól felebbezett ügyek száma évről-évre szaporodik, ezért szükségesnek tartjuk, hogy a második tanácsba az elnökön kivül még egy állandó birói tag osztassék be.

Az aradi kir. járásbiróság végrehajtási osztályánál a leiró-személyzet elégtelensége folytán a leirás és kiadmányozás körül néha torlódás áll be; szükséges volna ezért a birói személyzet szaporitása.

A járásbiróság irattári helyisége annyira szük, hogy irattári czélokra teljesen alkalmatlan. Az iratok az asztalon, sőt néha a földön is hevernek, iratok tanulmányozása és jegyzetek készitése pedig nehézségekbe ütközik, mert alig van hely, hogy az ember leülhessen.

Sajnálatunkra ezidén is csak kedvezőtlen birálatot mondhatunk a dévai kir. törvényszék és annak területén levő járásbiróságok müködéséről. Tavalyi jelentésünk óta a felhozott panaszok orvosolva nem lettek és ha az orvoslás személyszaporitás alakjában röviden be nem következik, az állapotok még rosszabbodni fognak.

Az ügyek elintézése felette lassu; befejezett perekben — nemcsak rendes, de váltóperekben is — hónapokig tart, mig a törvényszék itéletet hoz; éppen ugy felette lassu a kiadmányozás is, sommás végzések és végrehajtást rendelő végzések kiadmányozására hetekig kell várni.

A petrozsényi kir. járásbiróságnál az ügyek elintézése és

* Nehogy azonban a panaszoknak ily kényelmes elintézési módja a jövőben is lehetséges legyen, ajánljuk az ügyvédi kamaráknak, valamint az Országos Ügyvédszövetség illető osztályainak, hogy ezentul a késedelmes elintézésre és késedelmes kiadmányozásra vonatkozó panaszokat mindenkor az ügyszámokra való hivatkozás és a késedelem nagyságának konkrét megjelölése kisérje, amikor is sem a kir. táblai elnök urak, sem pedig a legfőbb felügyeletre hivatott igazságügyi kormány nem fogja a panaszokat a fentiekhez hasonló általános szólamokkal elüthetni.

kiadmányozása felette lassu; végrehajtást rendelő végzésekre és kiküldő végzésekre többszöri sürgetés daczára hetekig kell várni. A birósági végrehajtó annyira túl van halmozva munkával, hogy az ügyekben csak többszöri sürgetésre tud határnapokat kitüzni.

A hátszegi és petrozsényi, de különösen a puji járásbiróságok telekkönyvi hatóságai óriási hátralékokkal küzdenek. Bekebelezési és árverési kérvények elintézése hónapokat, sőt néha egy egész évet vesz igénybe.

Minthogy a megnevezett biróságoknál uralkodó ezen felette sajnálatos és a jogkereső közönség érdekeire káros viszonyokat, melyek már *több év óta az elhangzott panaszok daczára orvosolva nem lettek*, mi a birói és kezelő-személyzet csekély létszámának tudjuk be, ismételten arra kérjük, hogy a személyzet létszámát sürgősen felemelni és ezzel ezen biróságoknál a rendes ügymenet megteremtését lehetővé tenni méltóztassék».

Debreczen: A debreczeni kir. járásbiróságnál a segédhivatali és leiró- személyzet szaporitására van szükség s e tárgyban az elmult év folyamán külön feliratot is intéztünk Nagyméltóságodhoz. Megtörténik akárhányszor, hogy végrehajtást elrendelő végzéseket, *ha csak le nem iratjuk azokat, három-négy hó mulva expediálnak.*

A telekkönyvi leiró- személyzet elégtelenségénél fogva pedig egyenesen fennakadna a Debreczen rohamos gazdasági fejlődése folytán nagymérvben megnövekedett ingatlanforgalom jogi lebonyolitása, ha a pénzintézetek ügyészei rendszeres fizetéssel állandó leirót nem tartanának ott.

A mezőturi járásbiróság épületében sem az ügyvédek, sem a felek részére váróhelyiségek rendelkezésre nem állanak, ennek folytán a felek télen is fütetlen folyosókon várakoznak sokszor órákon át, az ügyvédek pedig a tárgyaló birák szobájában, ami egyaránt kellemetlen biróra és ügyvédre.

A *nyiregyházai* kir. járásbiróságnál a sommás eljárás alá tartozó ügyeknél ugy az első, mint a folytatólagos tárgyalási határnap 2—3, olykor négy hónapra tüzetik ki s mégis a vidéken lakó felek részére az idéző végzés sokszor csak a tárgyalás előtt 5—6 nappal kézbesittetik s emiatt a makacssági itéletek ellen sok az igazolás. Sok igazolásra vezet az is, hogy bár a reggeli vonatok jelentős része 8—9 óra között érkezik be, mégis ennek figyelmen kivül hagyásával a tárgyalások kezdete leginkább nyolcz, legfeljebb nyolcz és fél órára tüzetik ki. A végrehajtási ügymenet lassu, előfordul, hogy az árverés befejezése után két hó mulva a sorrendi tárgyalás határnapja kitüzve nincs. A kir. járásbiróság nem rendelkezik kellő számu leiró személyzettel, minélfogva az ügydarabok kiadmányozása nagy késedelemmel történik, kivált ha az ügyvédek a kiadmánytervezeteket nem csatolták.

A kir. törvényszéknél a sommás felebbviteli itéletek nem mindig tétetnek le irásba a felülvizsgálati határidő alatt.

A váltóeljárásban az ügymenet szerfelett lassu, aminek oka az, hogy a referens biró tulságosan el van halmozva munkával.

A házassági bontóperek menete igen lassu.

A leiró munkálatokat a kir. törvényszéknél 2—3 ember teljesiti, emiatt a kiadmányozás szerfelett lassan történik.

A *nyirbátori* járásbiróságnál a kezelő személyzet egyben a tárgyalási jegyzőkönyvek vezetését is végzi, mely okból — tekintve, hogy ez időre esik az értesitési idő is — értesitést sem a felek, sem az ügyvédek nem nyerhetnek tárgyalási napokon.

A telekkönyvi hivatalban egy leiró van alkalmazva, aki a megkeresésekből származó tanukihallgatási jegyzőkönyvek vezetését is végzi és igy gyakran megakad a leirási és kiadási munkálat.

Eger: Az egri törvényszék segéd-, kezelő- és leiró-személyzete még rendes szabadságidejét sem vette igénybe, de minden önfeláldozás sem volt képes az ügymenet zavartalanságát biztositani. A leirás és kiadmányozás tekintetében igazán nagy késedelmekről panaszkodhatunk, eltekintve attól is, hogy a halmozott és gyors munka következtében a kiadványok is igen sok esetben tévesek. (Az előző évben lényegileg ugyanezek voltak a panaszok.)

A gyöngyösi járásbiróságnál is a kiadmányozás a leiró-személyzet csekély volta miatt késedelmes.

A hevesi járásbiróságnál a baj még fokozottabb mértékben áll fenn. E biróságnál az átadó végzések, itéletek, végrehajtást rendelő végzések leirása az elintézés után csak *hónapokkal később* történhetik meg, szóval a helyzet tarthatatlan. (Mind a gyöngyösi, mind a hevesi járásbiróságnál az előző évben is hasonló sérelmeket panaszolt a kamarai jelentés.)

Eperjes: Az eperjesi törvényszéknél a birák tul vannak terhelve.

A törvényszék telekkönyvi osztályában a feleknek adandó értesités késedelmes, erre vonatkozó munkaerő hiánya miatt.

Az eperjesi kir. járásbiróság birói személyzete elégtelen lévén, a — birói személyzet szaporitása nélkül — csak tulfeszitett munka árán fentartott egyensuly sokáig már fenn nem tartható.

A bártfai kir. járásbiróságnál a telekkönyvi ügyek kiadmányozásánál — a multhoz viszonyitva — visszaesés mutatkozik, minek bekövetkeztét — a személyzet tulterheltsége miatt — utolsó évi jelentésünkben előre jeleztük.

Kassa: A kassai kir. járásbiróság müködésére bénitólag hat azon áldatlan állapot, hogy hat biró közül csak háromhoz van joggyakornok beosztva, mig a többi három birónak joggyakornok nem jutott, s igy ezen három biró nemcsak maga kénytelen a tárgyalási jegyzőkönyvek vezetésének fárasztó munkáját, hanem olyan sablon munkát is végezni, amely megnyugvással joggyakornokra lenne bizható.

Kolozsvár: A kolozsvári kir. törvényszéknél a dijnoki létszám — számtalan sürgetésünk daczára — máig sem szaporittatott. E nagyforgalmu törvényszéknél csak nyolcz dijnoki állás van rendszeresitve. Ezek közül öt a telekkönyvi hatóságnál müködik és pedig három az 5894 darab megrendelt telekkönyvi másolatokat késziti, kettő pedig a 22,044 ügydarabot másolja, három dijnok az összes polgári, büntető, sommás és büntető felebbviteli darabokat másolja. A csekély dijnoki létszámnak a következménye tehát az, hogy a megrendelt telekkönyvi másolatok és az ügydarabok leirása állandóan késedelmesen történik, a felebbviteli ügyekben hozott határozatok is késedelmesen adhatók ki, torlódások állanak elő s a rend némileg csak ugy állitható helyre, hogy a kezelő-személyzet összes tagjainak a hivatalos órája meghosszabbittatik, s ideiglenesen felfogadott dijnokok alkalmaztatnak, de amint ezen rendkivüli intézkedés megszünik, a torlódás, a nagymérvü hátralék ismét előáll, mi a jogkereső közönségre nézve felette hátrányos, miért is a dijnoki létszám szaporitása feltétlenül szükséges.

Feltétlenül szükséges egy telekkönyvvezetői vagy egy telekkönyvi irnoki állás rendszeresitése is, mert a telekjegyzőkönyvekbe évről-évre történt bejegyzések folytán a bevezető személyzet munkája megnehezedett s a megnövekedett forgalommal nem képesek megküzdeni, minek következtében a bevezetés körül is a hátralék tulnagy.

A telekkönyvtár jelenlegi berendezése mellett rendeltetésének egyáltalán nem felel meg. Egy szük, sötét helyiségben, összezsufolva tárják fel a Kolozsvár városi és a telekkönyvi birósághoz tartozó összes vidéki telekkönyveket.

A feltárás amugy is korlátolt ideje mellett a hivatását teljesiteni kötelezett ügyvéd, a vidékiektől, laikusoktól, községi jegyzőktől tultömött helyiségbe belépni sem tud, s ha mégis bejutott valahogyan, órákig várhat, mig a kivánt telekkönyvhöz jut. De ha ezt is megkapta nagynehezen és sok türelem után, akkor tenyerét asztalnak használva, állingálva és sötétben végezheti a kijegyzés sokszor nehéz munkáját, mert arra hely, de szék sincsen, hogy leülve valamelyes asztal mellett dolgozhassék, a világosság pedig ki van zárva. (Tavaly is ugyanezen panaszok terjesztettek fel a felügyeleti hatóságokhoz.)

A dési kir. törvényszéknél ezuttal is kiemelendőnek tartjuk, hogy különösen a segéd- és kezelőszemélyzet elégtelen s a nagymérvben emelkedett ügyforgalom lebonyolitására képtelen.

A Kolozsvár-városi kir. járásbiróságnál az 1911. évben a büntetőügyek száma és főleg a sommás perek száma igen jelentékenyen megszaporodott, ugy, hogy a meglévő személyzet a forgalom lebonyolitására a legnagyobb erőfeszités mellett is már alig képes; s igy e járásbiróságnál mintegy két év előtt beszüntetett hetedik birói állás ujból rendszeresitése ujból szükséges.

A kérdés azonban — egyelőre — megoldható volna a birói létszám szaporitása nélkül is az esetben, ha e járásbiróság megfelelő segédszemélyzettel elláttatnék. Ide vonatkozóan az illetékes felügyeleti hatóságok már több izben előterjesztést tettek, az ügyvédi kamara is felemelte a szavát ebben a kérdésben, de ered-

ménytelenül, mert az igazságügyi kormány a baj orvoslása érdekében mit sem tett, s igy e járásbiróságnál, ahol a joggyakorlaton lévő egyének a legtökéletesebb gyakorlati kiképzésben részesülhetnek, ilyen joggyakorlaton lévő egyének ugyszólva nincsenek, mert itt ezidőszerint is csupán egy jegyző van alkalmazva, akit jegyzőkönyvvezetőként állandóan a büntetőbiró mellé kell beosztani.

Elképzelhető, hogy ilyen állapotok mellett ennél a járásbiróságnál, hol csak a sommás perek száma meghaladja az ötezret, és ahol a biráknak a tömegmunkát és a naponkénti tárgyalások jegyzőkönyveinek a vezetését is, minden segitség nélkül kell végezniök, semmi nyoma nincs annak a modern irányzatnak, amelynek az a czélzata, hogy a birák a jurisdictiót nem igénylő elintézések nyügétől megszabaditva lehetőleg tehermentesittessenek.

A Kolozsvár-vidéki járásbiróságnál a birói létszám feltétlenül szaporitandó. A mai kicsiny birói létszám mellett mindennapos dolog az, hogy reggel nyolcz órától este nyolcz óráig tartanak e biróságnál a tárgyalások.

A jogkereső közönségre pedig elviselhetetlen helyzet az, hogy egy tárgyalásáért az esti órákig a járásbiróságnál időzzön s végül az ügyvédekre is ez az állapot a megállapitható költségekkel arányban nem álló időveszteséget okoz.

Szaporitandó e járásbiróságnál a kezelői létszám is, különös figyelemmel arra, hogy minden kezelőiroda élén kinevezett hivatalnok álljon.

E járásbiróság egyes tárgyaló helyiségei a legprimitivebb felszerelést is nélkülözik, van olyan tárgyaló terem, amelyikben *még szék sincsen*, amelyre az órákhosszat várakozni kénytelen ügyvéd vagy fél leülhessen.

A mócsi kir. járásbiróságnál az ügymenet az uj épületben is a régi. A Sp. ügyek most is sokáig huzódnak, a végrehajtási kérések is lassan kiadmányoztatnak, nemkülönben a telekkönyvi ügyek.

Különösen kiemeljük a kiutalásokat, amelyek oly lassan nyernek elintézést, hogy a sorrendi tárgyalástól ½—1 évi időtartam telik el, mig a pénzhez a fél hozzájut, akkor is sürgetések, zaklatások után.

A bánffyhunyadi kir. járásbiróságnál fennálló viszonyok a birósági épület tekintetében tarthatatlanok. Ez a biróság a legforgalmasabbak egyike, ahol állandóan naponként százával fordulnak meg az ügyfelek és kénytelenek egy rozoga, szük és kevés helyiséggel ellátott földszintes, vizes, penészgombás padozatu házban ugyszólván szégyenszemre meghuzódni.

A telekkönyvtárban még hétköznapokon is bajos munkálkodni, miután alig két négyzetméternyi kiterjedésü a felek rendelkezésére bocsátott helyiség; az asztalon pedig összehuzódva csak öt ember dolgozhatik.

Ha figyelembe vesszük a járásbiróság ügyforgalmát és azt, hogy a perek ¾-része birtokper, akkor világos lesz azonnal a helyzet nyomoruságos és tarthatatlan volta. Néha, különösen hetivásár és vasárnapon megtörténik, hogy a telekkönyvhöz hozzáférni óraszámra sem lehet!

Lelketlenségnek látszik, hogy az ügyfelek rendelkezésére, akik igen gyakran egy-két napi havasi utról érkeznek, félig megfagyva, a biróság épületében nemcsak várószoba nincsen, de még egy zárt vagy nyitott folyosó sem áll rendelkezésére. És különösen tömegnapokon még az esti órákban is kint dideregnek a szabadban! Egy páran ugyan behuzódnak a fütetlen irattárba, de csak nagyon kevesen férnek el itt és alkalmatlanok is, mert az irattárban való keresést megnehezitik és megakadályozzák jelenlétükkel és dohányzásukkal veszélyeztetik az iratok biztonságát.

A hivatal felszerelése is felette hiányos. Igy például a vezető járásbiró tárgyaló termében — kinél a sommás perek ⅔-része tárgyaltatik — *egyetlen egy rozoga szék* áll a felek és ügyvédek rendelkezésére! A telekkönyvi ügyforgalom az utóbbi években 2000 számmal szaporodott, ezt az ügyforgalmat pedig a szokásossá vált felemelt hivatalos órák alatt is, képtelenség az eddigi személyzettel lebonyolitani.

A nagyenyedi kir. járásbiróságnál szintén személyzetszaporitásra van szükség, mert a négy birói állás mellett csak két jegyzői állás van rendszeresitve, holott okvetlen szükség lenne még egy jegyzői vagy egy joggyakornoki állás szervezésére.

A vizaknai kir. járásbiróságnál egy jegyzői állás rendszeresitésére van okvetlenül szükség.

Az abrudbányai kir. járásbiróságnál a járásbiróság leiró személyzete, a forgalom általános emelkedéséhez képest, legalább egy dijnokkal szaporitandó.

A birósági helyiségekre nézve tisztelettel előterjesztjük, hogy habár a biróság egy modern uj épületben van elhelyezve, ennek berendezése a lehető leggyengébb. Igy pl. a tárgyalóteremben a felek és ügyvédek részére összesen két szék áll rendelkezésre, amelyek azonban annyira rozogák, hogy azokra leülni veszélyes.

A helyesbitési eljárás, különösen a kezelő-, illetve másoló-személyzetnek akkora munkaszaporodást okozott, hogy daczára annak, miszerint a telekkönyvi beadványok a referens biró által naponként elintéztetnek, azoknak kiadása *több hónapi* időt vesz igénybe.

A topánfalvi kir. járásbiróság épülete czéljának meg nem felel, mert eltekintve attól, hogy az egyes helyiségek szükek és alacsonyak, a felek rendelkezésére várószoba nem áll s igy a felek a legszigorubb téli időben is sokszor órák hosszáig a szabadban kénytelenek bevárni ügyeik elővételét.

A marosludasi és az alsójárai kir. járásbiróságoknál személyzeti vagy más természetü hiányok ezidőszerint nincsenek.

A magyarláposi kir. járásbiróságnál, tekintettel az ügyforgalomnak minden ügykörben, de különösen a telekkönyvi ügyekben észlelt emelkedésére s ebből folyólag a bevezetések és a másolási teendők nagymérvü szaporodására, hogy a telekkönyvi ügyekben felsőbb helyről is szorgalmazott, de a dolog természeténél fogva is megkivánt, a jog és gazdasági viszonyokra nagy befolyással biró gyorsaság elérhető legyen, feltétlenül szükséges volna ezen birósághoz egy telekkönyvvezetői, egy irnoki s legalább egy dijnoki állás rendszeresitése.

A kékesi kir. járásbiróságnál a jelenlegi személyzet (segédszemélyzet) munkáját csak ugy képes elvégezni, hogy naponta nyolcz-tiz órát tölt el iróasztala mellett.

Nem hagyhatjuk szó és panasz nélkül ezuttal sem azon szomoru tényt, hogy a kékesi kir. járásbiróság épülete az országban talán a legsiralmasabb birósági épület. Még a mult század első tizedeiben épült, dohos levegőjü, sötét odu. Ezen felül szük és kényelmetlen. Nincs megfelelő birói szobája, nincs külön irattára, nincs tárgyalóterme, nincs váróterme. Egy-egy tárgyalási tömegnapon az ügyfelek százával szorongnak szabad ég alatt az udvaron, a tárgyaló felek pedig penetráns szaggal telitik a tárgyalószobákat és birói helyiségeket. Vasidegzetre van szüksége a birónak és ügyvédnek, hogy egy ennyire megrontott levegőjü szobában önkivületi állapotba ne essék. E felsorolás csak általános, a részletek még megdöbbentőbbek.

Az igazságszolgáltatás méltósága, a hivatalnokok és jogkereső közönség egészségének érdeke nevében ujólag is arra kérjük Nagyméltóságodat, méltóztassék a legsürgősebben intézkedni, hogy a birósági helyiségre vonatkozó ezen balkáni állapotok minél előbb szüntettessenek meg.

Máramarossziget: A kezelő-személyzet feltétlenül szaporitandó, mert a mostani személyzet a gyors kezelést meg nem birja és igy az ügykezelés nehézkes.

A felsővisói kir. járásbiróságnak különösen a telekkönyvi osztályánál a leiró-személyzet csak két dijnokból áll, holott a két, közigazgatási járásra kiterjedő nagyforgalmu járásbiróságnál ez a két dijnok annyira elégtelen a felhalmozott teendők ellátására, hogy például a *telekkönyvi másolatokat az ügyvédek csak négy hónap mulva* kaphatják kézhez. *Az ügyiratok kiadmányozása is csak öt-hat hónap alatt történik.*

A técsői kir. járásbiróságnál kartársaink ujból sürgetik egy uj birósági épület felépitését, mert a jelenlegi épületben még az iratok elhelyezése is lehetetlenség számba megy.

Ugyanez a panasz az ungvári kir. járásbiróság épületéről is, amelyet kartársaink olyannak tartanak, amelyet rövid időn belül a hatóság közegészségügyi és életbiztonsági szempontokból fog használaton kivül helyezni.

Sopron: A soproni törvényszéknél, ugy látszik, nincs elég leiró és óhajtandó volna, hogy több leiró alkalmaztassék, hogy igy a leirás és kiadmányozás ott is gyorsabban történhessék.

A csepregi kir. járásbiróság telekkönyvi osztályában is van némi kivánni való a kiadmányok leirása és kiadmányozása körül.

A csornai kir. járásbiróságnál a személyzet nem elegendő.

Igy van ez a szomszédos kapuvári járásbiróságnál is. A mai személyzettel ily nagy ügyforgalmat közmelegedéssel ellátni teljes lehetetlenség s innen van az, hogy a telekkönyvi darabok eddig is csak hosszas idő alatt adattak ki.

Szabadka: A szabadkai törvényszék müködésével előző jelentéseinkben már kimeritőleg foglalkoztunk s az állapotok az utóbbi esztendőben nem változtak. Több hosszas betegségi eset az ügyek elintézését még inkább késleltette. Különösen áll ez a polgári osztályra. Az itt müködő birák egyébként is annyira tul vannak terhelve, hogy csak erejük végső megfeszitésével győzik a munkát. Az összes váltó-, kereskedelmi és csődügyeket lehetetlen egy referens kezében hagyni, azt kivánjuk, hogy ezek az ügyek kellő időben és megfelelő alapossággal elintéztessenek. A telekkönyvi ügyek elintézése egyáltalában nem javult, sőt erre a szakmára halljuk leggyakrabban a panaszokat.

Szatmárnémeti: A szatmárnémeti törvényszék munkássága elismerésre méltó. Sajnos azonban, hogy ennek a munkásságnak eredménye jóformán állandóan kárba vész a leirás, kiadmányozás lassusága miatt. Az itt alkalmazott munkaerők megfelelően helyükre vannak állitva, beosztásuk czélszerü, de nem győzhetik az aránytalan sok munkát.

Csodáljuk, hogy nemcsak a mi előterjesztéseink, amit a létszám emelése iránt tettünk, *hanem a legilletékesebb helyről előadott kérelmek sem találnak meghallgatásra* s hogy igazán szóba nem jöhető csekély összeg megtakaritása czéljából állandóan csorbát kell szenvednie annyi ember nagy érdekének.

A nagykárolyi kir. járásbiróságnál ugy a vezetés, mint a birák müködése kifogástalan. A telekkönyvi osztálynál itt is szükség volna egy leiró dijnokra, mert a jelenlegi személyzet a legnagyobb igyekezet mellett sem képes a nagy munkát idejében elvégezni.

A fehérgyarmati kir. járásbiróságnál a kiadmányozásnál előforduló lassuságot azzal lehetne megszüntetni, ha az üresedésbe jövő állások késedelem nélkül betöltetnének.

Szeged: A szegedi kir. törvényszéknél egyedül a váltó és a kereskedelmi perek körül tapasztalunk vontatott eljárást. Ezen ügyek körül az elintézés is és a kiadmányozás is lassu.

A szegedi kir. járásbiróságnál a mult év egy részében a jegyzői irodák tömérdek hátralékkal küzdöttek, — utóbbi időben azonban javult a helyzet és ma már az ügymenet türhető.

A makói kir. járásbiróságnál a kiadmányozás késedelmes, a leirásban sok a hiba, az idéző végzésekben gyakori a határidők téves megjelölése, a telekkönyvi végzések gyakran olvashatlanok. Mindez annak tulajdonitható, hogy kevés a munkaerő.

A nagykikindai kir. járásbiróságnál az ügymenet némileg vontatott, ami az elégtelen birói létszámban találja indokát.

A nagyszentmiklósi járásbiróság helyiségei minden tekintetben alkalmatlanok, szükek és nagyrészt sötétek.

Temesvár: A lugosi kir. törvényszéknél a birósági elintézések a lehetőséghez elég gyorsak és a darabok kiadmányozása is a legjobb igyekezettel történik. De nagy hiány van a személyzetben.

E törvényszék 41.941 kiadmányát 8 dijnok és 6 kezelő, illetve irodatiszt látja el, mely utóbbiak közül egyik a telekkönyvi foganatositásra van alkalmazva. Ily erő az ügyek rendes leirásához elégtelen és innen van, hogy sokszor olvashatatlan kiadmányok kerülnek ki és a határidők elirása is gyakori.

A lugosi ügyvédi kar tudtunkkal e tárgyban memorandumban fordult is Nagyméltóságodhoz, de ugy halljuk, hogy a leirói létszám-szaporitási kérelem alig lesz teljesitve, pedig mi e kérelmet indokoltnak tartjuk és szükségességére ezennel nyomatékkal rámutatunk.

A lugosi kartársak kiváltképp a birósági palotában azt az állapotot sérelmezik, kogy a kir. törvényszék felebbviteli osztályának, továbbá az egész kir. járásbiróságnak váró-osztálya nincsen; pedig e bajon könnyen és nem nagy költséggel, kis jóakarattal segiteni lehetne.

Hiánynak minősithető, hogy daczára, hogy Lugoson a városban villamos közvilágitás van, az összes birósági helyiségek régi rossz petróleumlámpákkal világittatnak meg. Kivánatos lenne hogy legalább a főtárgyalási és esküdtszéki termek láttassanak el villamos világitással, mert ezekben rendszerint késő délután, sőt gyakran este is tárgyalnak és a bennök tartózkodó biróság, ügyfelek, ügyvédek és közönség nemcsak a sötét lámpák gyenge fénye által látásukat rontják, hanem a petróleumvilágitástól megrontott levegő minden hátrányát is türni kénytelenek.

A karánsebesi kir. törvényszék a restanciák általános szaporodásának szomoru képét mutatja, mely feltünően a polgári felebbezési ügyekben a kiadmányozásnál, az ügyeknek a táblához való felterjesztésében és a járásbiróságokhoz való visszajuttatásában jelentkezik. Egyszerü kiadmány, sőt az iratok elküldése sokszor hónapokat vesz igénybe.

A balesetbiztositási kötelezettség alá eső vasuti munkások és az 1874 : XVIII. tcz.

Az 1907. évi XIX. tcz.-ben megállapitott balesetbiztositási kötelezettség, a 3. §. 15. pontja szerint kiterjed az összes vasuti üzemekben alkalmazott egyénekre, nemre, korra és a bér vagy fizetés nagyságára való tekintet nélkül.

Ezen általános szabály alól azonban van kivétel is. A törvény 10. §-ának második bekezdése szerint ugyanis, az állami vasutak, ugyszintén a nyilvános forgalmu vasuti vállalatok «nyugdijjogosultsággal kinevezett tisztviselőire, valamint oly alkalmazottaira, akik, valamint hozzátartozóik üzemi baleset esetére a törvény VII. fejezetében megállapitott kártalanitásnak megfelelő nyugdijigénynyel birnak, a balesetbiztositási kötelezettség hatálya ki nem terjed. A balesetbiztositási kötelezettség tehát mindazokra, kik ezen kivétel alá nem esnek, fennáll. Ezek pedig természetesen, a napszámosok, az ideiglenesen, kisegitőképpen, átmenetileg vagy próbára felvett munkások stb., szóval azok, kiknek jövője, a munkaadó részéről a legcsekélyebb mértékben van biztositva.

Czélja pedig ezen balesetbiztositásnak az, hogy megtéritse azon kárt, melyet a biztositott személyt ért üzemi baleset folytán bekövetkezett testi sérülés, vagy halál okozott. Ide tartozik azon baleset is, mely az alkalmazottat, a munkaadó vagy megbizottja rendeletéből vagy az üzem érdekében végzett szolgálat közben éri. (69. §.)

A kárt a balesetbiztositó pénztár téritі meg. Ezen kártalanitás azonban csak részleges. A balesetbiztositó pénztár által nyujtott részleges és a rendes birói uton megitélendő teljes kártalanitás közötti különbözetet a törvény 82. §-a értelmében a munkaadó tartozik viselni, azonban csak akkor, ha jogerős büntetőbirósági itélettel megállapittatott, hogy az illető munkaadó vagy oly megbizottja, kinek a megbizásából eredő eljárásáért felelősséggel tartozik, a balesetet szándékosan vagy sulyos beszámitás alá eső gondatlansággal idézte elő. Jogerős büntetőbirói itélet nélkül ezen igény csak akkor érvényesithető, ha a szándékosság vagy gondatlanság büntetőbirói megállapitása, a balesetet előidézettnek személyében rejlő ok miatt nem volt lehetséges.

Más, mint a felhozott esetekben a munkaadó, illetve az üzemtulajdonos az e törvény értelmében biztositottakkal vagy hozzátartozóikkal szemben balesetből kifolyólag kártéritéssel nem tartozik.

Az 1907 : XIX. tcz. ezen ismertetett rendelkezéseivel kapcsolatosan önként vetődik fel a kérdés, hogy mily viszonyban állanak ezek, a vaspályák által okozott halál, vagy testi sértés iránti felelősségről szóló 1874 : XVIII. tczikkel?

Tudvalevő ugyanis, hogy ez utóbbi törvény semmi különbséget sem tesz a sértett személyes viszonyai szempontjából. Ebből kiindulva az állandó birói gyakorlat követte azon jogszabályt, hogy a vaspályák felelőssége egyforma, akár vasuti alkalmazott volt a sértett, akár harmadik személy. Tudjuk azt is, hogy az 1874 : XVIII. tcz. *teljes* kártéritésre kötelezi a vaspálya-vállalatot s ezen kötelezettség alól csak akkor mentesül ha bebizonyitja, hogy a halált vagy testi sértést vis major vagy egy harmadik személynek elhárithatatlan cselekménye, melyet a vaspálya társulat megakadályozni képes nem volt, vagy a megholtnak, illetőleg a sérültnek saját hibája okozta.

Miután pedig az 1907 : XIX. tcz. ugy a kár viselése, mint a kártalanitás mérve és a kárigény érvényesitése szempontjából, lényegesen eltérő rendelkezéseket tartalmaz, joggal elvárhatták az érdekeltek, hogy a törvényhozás tisztázza azon kérdést is, vajjon mennyiben érintik ezen ujabb rendelkezések az 1874. évi XVIII. tczikkben lefektetett szabályokat?

Ennek szükségét érezte is a törvényhozás és az 1907. évi XIX. tcz. 10. §-ához utolsó bekezdésül a következő rendelkezést

vette fel: «Az 1874. évi XVIII. tcz. rendelkezései, az annak hatálya alá tartozó alkalmazottakra nézve, amennyiben azok a második bekezdés értelmében az e törvény szerint való biztositás hatálya alól kivétetnek, továbbra is érvényben maradnak».

Ezen bekezdés szószerinti értelmét véve aztán, biróságaink oly esetekben, midőn a vasut ellen, annak valamelyik biztositási kötelezettség alá eső munkása lép fel kártéritési igénynyel, kimondják, hogy az a vasut ellen kártalanitási igényt az 1907: XIX. tcz. 28. §-a értelmében nem érvényesithet, sőt az ilyen pereket hatáskör hiányából meg is szüntetik.

Nem akarom most vita tárgyává tenni, mennyiben képez hatásköri kérdést az, hogy valamely kárt nem az alperes vasut, hanem a balesetbiztositó pénztár visel, hanem kizárólag a kérdés anyagi jogi részével kivánok foglalkozni.

Nézetem szerint ugyanis, a biróságok álláspontja nem fedi az anyagi igazságot, mert eszerint ugy állana a dolog, hogy azon vasuti alkalmazottak, kik nyugdijjogosultsággal lettek kinevezve, illetve nyugdijigénynyel már birnak, vagyis az állandó alkalmazással és biztos jövővel birók, továbbra is az 1874:XVIII. tcz. védelme alatt állanak. Ezen törvény hatálya alá tartozó esetekben *teljes* kártalanitásra van igényük s ezt közvetlenül a vasut ellen érvényesithetik.

Ellenben azok, kik ideig-óráig vannak alkalmazva, vagyis a legkisebb existencziák, ha őket üzemi baleset éri, kénytelenek megelégedni a balesetbiztositó pénztár által nyujtott *részleges* kártalanitással, ami teljes munkaképtelenség esetén is, az évi keresménynek csak 60%-át teszi ki.

Sem a törvényjavaslat miniszteri indokolása, sem a bizottsági jelentések, nem tartalmaznak egyetlen adatot arra vonatkozólag hogy a törvényhozás ily megkülönböztetést kivánt volna tenni a vasuti alkalmazottak között. Annál kevésbbé arra vonatkozólag, hogy a vasuti munkásokat tételes törvényen alapuló jogaikban megröviditeni szándékozott volna.

Maga az 1907:XIX. tcz. 10. §-ának harmadik bekezdése, mely a félreértésekre alkalmat adott, a törvényjavaslatban benne sem volt. Azt a képviselőház gr. Batthyányi T. inditványára vette be a törvény szövegébe, még pedig — sajnos — nem a kételyek szaporitása, hanem eloszlatása érdekében. Legalább ezt mutatja inditványozónak a képviselőház 1907. évi február 20-iki ülésén való felszólalása, mely a többek között ezeket mondja: «A tárgyalás alatt levő törvényjavaslat 10. §-a az érdekeltek körében több tekintetben aggályokra szolgáltatott alkalmat, amely aggályokat azonban, helyesebben félreértésnek lehetne nevezni. Maguknak a vasuti alkalmazottaknak és a vasuti munkásoknak a körében is igen nagy volt az aggály aziránt, hogy az 1874:XVIII. tcz.-ben részükre a vasuti vállalatok terhére megállapitott csedékes (?) kártalanitásoknak legalább egy részétől ezen törvényjavaslat 10. §-ának rendelkezései folytán elesnek. Pető S. t. képviselőtársamnak tegnap az ülés végén elhangzott felszólalása ugyancsak ezen aggálynak ad kifejezést. Magam is voltam bátor a vasutszövetség nevében egy kérvényt a t. Ház asztalára letenni, amelyben ugyancsak azt kértük, hogy ezen kérdés tisztáztassék és ennek egyik tisztázási módja egyik alternativája (?) az, hogy egyszerüen kiemeltessék az a tény, mely implicite benne van ugyan a javaslatban, de *hogy az teljesen világosan, minden félreértést kizáró módon kifejeztessék*, kértük azt, hogy egy pótlás tétessék, mely kimondja, *hogy az 1874:XVIII. tcz.-nek rendelkezései teljes egészükben továbbra is életben maradnak! (Általános helyeslés).*

Ezen gondolat kifejezésére, ezen kérdés teljes és végleges tisztázására van szerencsém a következő inditványt beterjeszteni...» És itt felolvasta szóló a törvény 10. §-ának harmadik bekezdéseképpen szószerint felvett rendelkezést!

Ezen igazán világos szándék után megfoghatatlan az, miképpen lehetett az inditványt ugy fogalmazni, hogy abból inkább az ellenkező, vagyis az olvasható ki, miszerint a vasuti alkalmazottak egy részére vonatkozóan, az 1874:XVIII. tcz. hatályban marad ugyan, a másik részére azonban nem.

Hogy ebben része van a törvény kevésbbé mélyreható ismeretének, következtethető abból, hogy a bekezdés «az 1874:XVIII. tcz. hatálya alá tartozó alkalmazottak»-ról szól, holott ezen törvény *esetekről*, nem pedig alkalmazott vagy nem alkalmazottról intézkedik. Annál kevésbbé tesz különbséget az alkalmazottak kategóriái között.

Egy dolog kétségtelen. A törvény rendelkezésébe szövegezési hiba csuszott be, mely alkalmas lehet arra, hogy a törvényhozó intencziójával homlokegyenest ellenkező értelmet adjon a rendelkezésnek.

Addig is tehát, mig erre a törvényhozás maga visszatér, a biróság van hivatva, hogy a törvény alkalmazása esetén annak oly értelmezést adjon, mely leginkább megfelel a törvényhozó szándékának s igy az anyagi igazságnak is.

Kellő alapot nyujtanak ehhez az 1907:XIX. tcz. egyéb rendelkezései. a törvény rácziója, sőt a törvény megalkotásának előmunkálatai is.

Mert ezekből megállapitható, hogy az idézett törvény nem kivánta érinteni a vaspályavállalatoknak az 1874:XVIII. tcz. rendelkezésein alapuló felelősségét, még az esetre sem, ha a vasut egyben munkaadója is a sérültnek.

Nézetem szerint tehát a biró akkor jár el helyesen és igazságosan, ha mindazon esetekben, midőn a vaspályavállalat ellen az 1874:XVIII. tcz. alapján valamely vasuti alkalmazott lép fel kártéritési igénynyel, elsősorban azt vizsgálja, vajjon a tényállás szerint oly eset forog-e fenn, melyben ezen törvény szerint a vasut felelősséggel tartozik? Ha igen, ugy alkalmazni kell ezen törvény rendelkezéseit, tekintet nélkül arra, hogy balesetbiztositási kötelezettség alá esett-e a sértett vagy sem?

Mert ha a sértett biztositva volt, ugy módjában van a vasutnak igazolni, hogy a kár egy részét már a biztositó pénztár megtéritette vagy megtériti s ez esetben a biró a vasutat csak az ezt meghaladó különbözetben fogja marasztalni.

Ez nem zárja ki az 1907:XIX. tcz. rendelkezéseinek hatályát, a vasuti alkalmazottaknak balesetbiztositási kötelezettség alá eső kategóriáira is.

Mert ezen törvénynek rendeltetése megvan ott és akkor, ahol és amikor az 1874:XVIII. tcz. rendelkezéseiből kifolyólag, a vasutat felelősség nem terheli. A vis major a harmadik személy elhárithatatlan cselekménye és a sérült saját hibája esetében.

Mert a balesetbiztositásnak egyik czélja éppen az, hogy ott és akkor nyujtson kártalanitást, ahol és amikor az általános magánjogi szabályok szerint a munkaadó ilyenre nem kötelezhető. Igazolja azt a törvény 75. §-a, mely a biztositottat csak azon egy esetben fosztja meg a kártalanitástól, ha a balesetet szándékosan idézte elő. Halál esetében a hozzátartozók még ekkor is megkapják a segélyeket és járadékokat.

Hogy hova vezet a szóbanforgó 10. §-nak már érintett szószerinti értelmezése, mutatja egyik legujabb felsőbirósági határozat. Eszerint ha a vasuti munkás nem munkaközben, hanem a kijelölt munkahelyre utazás közben, vonatösszeütközés folytán balesetet szenved, a kártéritési keresetre nem az 1907:XIX. tcz., hanem az 1874:XVIII. tcz. szabályai alkalmazandók. Most felteszem, hogy ugyanezen munkás azon a vonaton például fülketisztogatást végzett volna, akkor kártéritési igénye már az 1907. évi XIX. tcz. hatálya alá esik és teljes munkaképtelenség esetén csak 60% kártalanitást kap. De mivel csak utazott a kijelölt állomásra, teljes kártalanitásra van igénye.

Van-e ennek elfogadható jogi indoka? Hiszen tudjuk, hogy az 1874:XVIII. tcz.-ben meghatározott kártéritési kötelemnek jogalapját azon különös veszélyesség képezi, melyet a vaspályaüzem magában rejt. Ezért nem is tesz különbséget a közt, hogy ezen veszélyességből kifolyólag megsérült egyén alkalmazottja-e a vasutnak vagy sem. A törvény azt mondja: «Ha... valaki... életét veszti stb.» Ez a valaki lehet akárki. Lehet alkalmazott vagy idegen személy, lehet tisztviselő vagy napszámos. A kárt a vasut viseli, hacsak mentesitő körülményt nem igazol.

Miért tett volna most már különbséget az 1907:XIX. tcz. vasuti alkalmazott és alkalmazott között és miért mondta volna ki, hogy egy kategóriának az 1874:XVIII. tcz. alapján teljes kártalanitás jár, a másiknak azonban már csak részleges, ezen uj törvény alapján. Vagy miért mondta volna ki, hogy ha az ideiglenesen vagy próbára alkalmazott fékező szolgálat közben történt baleset folytán elhal, hozzátartozói csak 60% kártalanitást kapnak a balesetbiztositó pénztártól, ellenben ha ezen halálos baleset akkor éri, midőn egy napi szabadságot kapva, a munkaadója vasutján a szomszéd állomásig rokonlátogatóba megy, ugyanazon hozzátartozók a vasuttól teljes kártalanitást igényelhetnek?... Annak az érvnek, hogy az egyik esetben a vasut munkaadó, másik esetben pedig fuvarozó, semmi rácziója nincs. Mert ezen különbség fennáll akkor is, midőn egy nyugdijjogo-

sultsággal biró tisztviselőt ér a baleset. Az pedig kétségtelen, hogy a kártéritési igény ekkor az 1874 : XVIII. tcz. alapján birálandó el.

Az 1907 : XIX. tcz.-nek ilyen czélzata nem volt.

Maga a törvényjavaslat miniszteri indokolása szerint is, a balesetbiztositás kötelezővé tételét egyfelől az ipar fejlődése tette szükségessé, melynek szempontjából a munkaadóknak a birói gyakorlat által széles körben érvényesitett baleseti szavatossága, hátrányosabb hatásokkal jelentkezett. Másfelől pedig a munkások érdekei, melyeket fejlődő iparunkban, a munkaadó szavatossága kellőképpen még nem biztositotta.

Hogy a vasutaknak az 1874 : XVIII. tcz.-ben meghatározott felelőssége, az ipar fejlődésére bénitólag hatott volna, senkitől sem hallottam. Hogy azonban a vasutaknak a törvény által egyes esetekre korlátozott felelőssége a vasuti munkások érdekeit nem mindenben elégiti ki, az kézen fekvő.

Azt hiszem ez kellőképpen illusztrálja az 1907 : XIX. tcz.-nek az 1874 : XVIII. tcz.-hez való viszonyát is. Kiegészitette, de hatályon kivül nem helyezte annak egyetlen rendelkezését sem.

Dr. Popa György,
kir. tvszéki biró.

Felebbezési forumok a gyámi törvényben.

Nem valamely aktualitás késztet itt következő megjegyzéseim megtételére. A gyakorlatban előforduló esetek azonban ujból és ujból ráterelik a figyelmet rég érvényben levő egyes törvények visszásságaira és mintegy reá utalnak az azokkal való foglalkozásra.

A konkrét eset, mely e sorokhoz impulzusul szolgált, sulyosan éreztette, mily lehetetlenül vannak a felebbezési forumok a gyámi törvényben megkonstruálva.

Nem kivánok immorálni annál a kérdésnél, hogy mennyire nem közigazgatási hatóság, hanem tisztán és kizárólag biróság elé tartozó kérdéseket utal a gyámságról és gondnokságról szóló 1877 : XX. tcz. a gyámhatóság hatáskörébe és mily kevés esetben van a határozattal meg nem elégedő félnek a birói ut nyitva hagyva.

Ugy látszik a törvényhozó maga is érezte a visszásságot, mert a törvény 176—198. §-aiban részben qualifikaczionális, részben fontos szervezeti rendelkezésekkel igyekszik ez intézkedését ellensulyozni, helyesebben némi garancziákat nyujtani.

Igy többek között a 177. §-ban előirja, hogy minden árvaszéknek legalább egy elnökből és két ülnökből kell állania, biztositani akarván ezzel a 186. §. rendelkezésének keresztülvihetőségét, mely szerint érdemleges határozatok ülésben, testületileg hozandók.

Különösen fontos — a kifejtendőkhöz képest — a 180. §. rendelkezése, mely szerint törvényhatóságok árvaszékeinél az elnöknek és ülnököknek, rendezett tanácsu városok és községek árvaszékeinél pedig legalább egy ülnöknek jogvégzettnek kell lenni, amely alól kivétel csak akkor tehető, «ha az illető gyámhatósági vagy birói hivatalt hosszabb ideig viselvén, magát különös képesség és szorgalom által kitüntette».

Hogy milyen értelemben kell vennünk a kitételt: «jogvégzett» azt tulajdonképpen a köztisztviselők minősitéséről szóló 1883 : I. tcz. 5. pontjának VIII. alpontja mondja meg, mely szerint a törvényhatósági árvaszéki elnöktől és ülnököktől az államtudományi államvizsga helyett, a jogtudományi államvizsga sikeres letétele és igazolása kivántatik meg.

Kétségtelen, hogy ha a törvény elég helytelenül független biróság hatáskörébe tartozó ügyeket, közigazgatási hatóság elé utal, a fent előadottak tényleg szolgáltatnak némi garanciát a tekintetben, hogy az — ismétlem — gyakran sulyos jogi kérdések jogászok által fognak elintéztetni és módot nyujt arra, hogy reá való hivatalnokok kezében az ügyek kellően előkészittessenek és megbeszéltessenek.

Ezek után némi logikával azt lehetne várni, hogy a felebbezési forumok konstruálásánál a törvény még nagyobb követelményeket állit fel, ugy a felebbezési forum tagjainak qualifikácziója, mint a tanács összeállitása tekintetében.

És ezzel szemben mit látunk? Egyszerüen azt, hogy a törvény 216. §-ában halomra dönti mindazt, amit viszonylag helyesen alkotott. Halomra dönti akkor, midőn felebbezési forumnak megteszi másodfokban a közigazgatási bizottság gyámügyi küldöttségét, harmadfokban pedig a belügyminisztert.

A törvény 216. § a szerint ugyanis a közigazgatási bizottság gyámügyi küldöttsége a következőkből alakul :

Elnöke a főispán, tagjai : az alispán, a főjegyző és a közigazgatási bizottságnak a törvényhatósági bizottság által választott négy tagja. Tagja ezenkivül az árvaszéki elnök és a tiszti ügyész, ezek azonban szavazati joggal nem birnak, tehát tulajdonképpen számba nem jönnek.

Nézzük most már, hogy ezen felebbezési forum tagjainak qualifikácziója tekintetében az egyes törvények minő követelményekkel lépnek fel.

Ami az elnök főispán qualifikácziójáit illeti, erre nézve törvényeink következőket mondják :

«A főispáni méltóságok adományozása jövőben kiskoruak részére ne történjék, hanem csakis oly személyek részére, akik életkoruknál fogva az ilyen méltóságra alkalmasak».

Azt hiszem ezen törvényszakaszhoz nem kell bővebb kommentár.

Tényleg több olyan főispánunk van, akinek a qualifikácziója érettségi bizonyitvány.

Az alispán és főjegyzőre nézve az 1883 : I. tcz. megelégszik, «legalább a jogi négy évi tanfolyamnak a fennálló szabályok szerint való bevégzése és az államtudományi államvizsgának sikeres letétele» kimutatásával.

A négy választott tagra nézve a közigazgatási bizottságról szóló 1876. évi VI. tcz. semmi különös qualifikácziót nem kiván ezek tehát lehetnek kereskedők, iparosok stb.

Vagyis tehát a törvény szerint előfordulhat az az eset, és tényleg éppen nem ritka eset, hogy a közigazgatási bizottság gyámügyi küldöttségében, mely a törvényhatósági és rendezett tanácsu városok árvaszékének felebbezési foruma, esetleg egyetlen oly tag nincs, akinek qualifikácziója legalább olyan volna, mint egy árvaszéki ülnöké. Difficile est satiram non scribere !

Az egész konstrukczionak olyan szinezete van, mintha megyegyülésen nyert volna megállapitást. A megyei hivatalrangsor ugyanis példásan szem előtt tartva.

Előfordulhat azonban még egy érdekes helyzet :

Nagyobb törvényhatóságokban öt-hat ülnök is van — ugy hogy esetleg a határozatot hat-hét tagu tanácsban hozzák — a gyámi törvény 218. §-a szerint a felebbezési forum érvényes határozatot hozhat, az elnökön kivül négy taggal.

Ez esetben tehát a nagyobb qualifikácziójú és több tagból álló tanács határozatát, kisebb qualifikácziójú és kisebb számu tanács birálja felül.

Tulságosan hosszura nyulna, ha nagyon bele akarnánk menni a részletekbe, mert hisz az itt felhozottak éppen a legkirivóbb részei az esetnek, nézzük tehát mi történik akkor, ha az érdekelt fél nem tartja elég bölcsnek a másodfoku hatóság határozatát és viszi ügyét a harmadfoku forum, a belügyminiszter elé :

Azon követelmények után, melyeket a törvény az árvaszékkel mint elsőfoku hatósággal szemben ugy a tagok qualifikácziója, mint a szervezet tekintetében támaszt, joggal volna feltételezhető, hogy az ügyeket pl. egy államtitkár elnöklete alatt müködő miniszteri tanácsosok, vagy osztálytanácsosokból álló testület intézi. Ehelyett azonban azt látjuk, hogy az árvaügyeket éppugy aktaszerüleg intézik el — mint valamely apró-cseprő közigazgatási ügyet — a másodfoku határozattal meg nem elégedő félnek tehát a legjobb kilátásai vannak arra nézve, hogy ügye egy ideiglenes minőségü dijtalan segédfogalmazó, kinek qualifikácziója maximálisan államtudományi, vagy jogi doktorátus, előadmánya alapján nyer elintézést.

A belügyminisztérium ugylátszik maga is érzi e visszás helyzetet és ezért egyes ügyeket u. n. osztályértekezleten beszélnek meg. Ennek azonban tulajdonképpen jelentősége nincs. Nem is szólva arról, hogy ezen osztályértekezletnek elfogadott szervezete nincsen, hogy itt majorizálásról szó sem lehet, hogy egyáltalán nincsen megállapitva, mely ügyek utalandók osztályértekezlet elé, ismételjük : mindezeket figyelmen kivül hagyva, az osztályértekezlet megállapodása legfeljebb véleményező, azonban a végelintézésnél a minisztert vagy államtitkárt egyáltalán nem köti és ez az osztályértekezlet esetleges megállapodását figyelembe vennni nem tartozik.

Ha mindehhez hozzá vesszük azon körülményt, hogy az

árvaszéki ülnökök mint előadók, rendszerint személyesen érintkeznek a felekkel. és igy módjukban áll az ügynek olyan részleteiről is tudomást szerezni, amelyek esetleg jegyzőkönyvbe sem kerülnek, de mindamellett nagy fontosságuak, meg kell állapitanunk, hogy egyedül az árvaszék mint elsőfoku hatóság az, melynek döntése elé némi bizalommal nézhetünk és e bizalmunk fokozott arányban csökken, ha a határozatban meg nem nyugvó felek valamelyike az ügyet magasabb forum döntése alá utalja.

Dr. Herczeg Lajos.

Különfélék.

— **Államtitkár-változás az igazságügyminisztériumban.** Rohonyi Gyula távozása az államtitkárságból és Töry Gusztávnak helyébe kinevezése egyaránt örvendetes eseménye a magyar igazságügynek. Rohonyi Gyula igen tiszteletreméltó tulajdonságai kétségbe nem vonhatók ugyan, de tagadhatatlan, hogy mint jogász soha, semmiféle szerepet nem játszott (hacsak az igazságügyi költségvetés előadását és egy törvényjavaslat előkészitésében való részvételt nem akarjuk jogászi érdemnek betudni); soha egyetlen gondolattal nem gazdagitotta jogi életünket; sohasem foglalkozott az igazságügyi igazgatás egyetlen kérdésével és mint államtitkár sem adta annak jelét, hogy neki jogászi kérdéseket kell a legmagasabb szempontokból képviselni és megoldania. Rohonyi Gyula kinevezése tipusa volt azoknak a kinevezéseknek, amelyeket a rosszul értelmezett parlamentárizmus eredményez; pártérdemek jutalmául vagy személyes rokonszenv kifejezéseképpen engedve át egyeseknek nagyfontosságu állami hivatalokat, amelyekben az illetők még akkor járnak el áldásosabban, ha semmit sem csinálnak, amint ezt Rohonyi Gyula és közvetlen előde tették. Ámde az olyan magas állami méltóságot, mint amilyen az államtitkárság, sőt annak czimét is, csakis olyanoknak szabad juttatni, akik pozitiv és nem mondva csinált érdemekkel szolgáltak rá annak betöltésére, addigi munkásságukkal és közhasznu tevékenységükkel példát adva a többi tisztviselőnek és az egész országnak is arra, hogy miként kell értelmezni az államszolgálat ethikáját és igazi jelentőségét.

Ebből a szempontból nagyon szerencsés *dr. Töry Gusztáv* kinevezése. Állandó munkában található e mintaszerü tisztviselő. Munkája a nagymüveltségü jogászé, aki magamagával és másokkal szemben egyaránt szigoru alapossági, aki nem ismeri a fölszinességet és elhamarkodottságot, aki mintaképe a kötelességtudásnak. A hágai konferencziáról irt tanulmányaival, a konferencziákon való részvételével és a határozatok inkorporálásával nemzetközi jogunknak nagy szolgálatot tett. Meg vagyunk győződve arról, hogy Töry Gusztáv bővült hatáskörében is, jól ismert tehetségével és vasszorgalmával, kitünő eredményeket fog fölmutatni.

— **Mennyiben köteles az ügyvéd kiadmány-tervezetek becsatolására az 1912. évi VII. törvényczikk értelmében?** Járásbiróságainknál a kiadmány-tervezetek nem csatolásának törvényes jogkövetkezményére nézve nagy tájékozatlanságot tapasztalhatunk. Pedig a törvény világosan szól.

Az általános szabályt a 16. §. tartalmazza: a «... beadványt ..... a benyujtó fél lásson el a kiadmány tervezetének annyi példányával....» A második bekezdésben azonban hozzáteszi: «Ha a fél a szükséges példányokat nem csatolja, vagy ha a csatolt példányok a rendszeresitett nyomtatványnak nem felelnek meg, *azokat hivatalból kell elkésziteni.*» Tehát itt szankczió nélküli törvényi szabálylyal, ugynevezett lex imperfectával állunk szemben. A kiadmány nem csatolása legfeljebb annyiban lehet hátrányos a benyujtó félre, hogy annak hivatalból elkészitése folytán a kiadmányozás valamivel később történik.

Egyedül mulasztási itélet esetében köteles felperes a *kereseti kérelmét* megfelelő számu példányban bemutatni oly joghatálylyal, hogy ennek hiányában a kiadmányozás elmarad (tv. 20. §.).

A novella intencziójának természetesen az felel meg, ha az ügyvéd a biróság munkájának megkönnyitése czéljából lehetőleg minden beadványát ellátja a kiadmány-tervezetekkel. Viszont méltányos (a jogosságához szó fér!), hogy a tervezetek elkészitéséért és leiratásáért mérsékelt dij állapittassék meg a benyujtó fél javára.

Mint nagyon érezhető hiányt kell felemlitenünk azt, hogy az életbeléptető rendelet nem jelöli meg, vajjon mely birói határozatok kiadmányozására van a biróságnál rendszeresitett nyomtatvány (tv. 16. §. első bek.), annál kevésbbé közli ezen határozatoknak formuláréját, ami majd a gyorsaság érdekében kivánatos egyöntetüség rovására mehet, vagy pedig a biróság «a rendszeresitett nyomtatványnak meg nem felelőnek» fogja gyakran nyilvánitani a csatolt példányokat, ami ismét fennakadásokat idéz elő.

S.

— **Önmaguknak ellentmondó táblai határozatok.** A komáromi kir. törvényszék, mint felebbezési biróság a járásbiróság itéletének helybenhagyásával alperest 205 K tőkének 15 nap és végrehajtás terhe melletti megfizetésére kötelezi, elutasitva őt 200 K viszonkereseti követelésével.

Alperes törvényes határidőn belül felülvizsgálati kérelmet terjeszt elő, a tábla erre terminust tüz, melyet azonban a felperesi válaszirat következtében beállit, marasztalva alperest a válaszirat költségében, visszautasitva a felülvizsgálati kérvényt ama felperesi álláspont elfogadásával, mely szerint a felülvizsgálati érték megállapitásánál a viszonkereseti összeg nem adható hozzá a kereseti összeghez.

A felperes a 15 nap eltelte után végrehajtást kér és foganatosit.

Alperes a végrehajtást elrendelő végzés ellen felfolyamodással él az alapon, hogy a felebbezési biróság ama kijelentésével, mely szerint: a járásbirósági itéletet helybenhagyja, (mely egyébként a végrehajthatóság tekintetében szabályszerü rendelkezést tartalmaz), nem mondotta ki az itéletet végrehajthatónak a sommás törvény 169. és 117. §-ai szerint.

A kir. tábla a járásbirósági elrendelő végzést megváltoztatja, a végrehajtást beszünteti.

Ime, a tábla megkivánja a törvényszéktől, hogy: «a felülvizsgálatra tekintet nélkül végrehajthatónak» nyilvánitson ki oly ügyben hozott itéletet, mely ügyben véleménye szerint felülvizsgálatnak helye nincs? Önmagával jutott megmagyarázhatatlanul ellentétbe a kir. tábla, midőn az alapperben kimondja, hogy felülvizsgálatnak helye nincs, a törvényszéktől pedig azt kivánja, hogy az itéletet felülvizsgálatra tekintet nélkül végrehajthatónak nyilvánitsa.

A szegény felperes pedig két végrehajtási kérvény, egy végrehajtás foganatositás és két felfolyamodás költségeivel fizeti meg azt, hogy a járásbiróság a törvényszéknek a tábla által is szankczionált álláspontját előre is akczeptálva, az itéletet jogerősnek tekintette és a végrehajtást elrendelte.

T. M.

— **Közlekedési mizériák megszüntetésére** a hatóságok vagy nem tudnak, vagy nem akarnak tenni semmit sem. Ha az ember Budapest egyik kerületéből a másikba akar jutni, el kell készülve lennie átlagban egy fél órai késésre. Mert a menetrend szerint öt perczenként közlekedő villamos kocsik elég gyakran husz percznyi, vagy több ideig tartó várakozás jutalmául foghatók el; az utközben egynéhányszor felmerülő kisebb-nagyobb közlekedési akadályok által okozott késések beleszámitásával a jámbor fővárosi polgár aztán körülbelül mégis czélhoz ér, ugy kétszer annyi idő alatt, mintha az utat per pedes apostolorum tette volna meg.

Azt hisszük, ezen tarthatatlan állapotokat minden hatósági segitség nélkül megszüntethetné maga a közönség. Nem kellene mást tenni, mint a menetrend szerinti várakozási idő leteltével, vagy az ugynevezett «közlekedési akadályok» miatti feltartóztatás esetén más közlekedési eszközt (bérkocsit) venni igénybe, a már megváltott jegy árát visszakövetelni, a kiadási többletet, esetleg az időmulasztás megfelelő értékét kártérités czimén peruton is követelni a közlekedési vállalattól. Többen ilynemü követeléseiket egy személyre engedményezhetnék, mikor aztán a pervitellel járó fáradság és kellemetlenség is a minimumra volna redukálható. A most oly nehezen mozduló közlekedési vállalatok ily perek nyomása alatt bizonyára könnyebben rászánnák magukat a közlekedés akadályainak elháritására alkalmas intézkedésekre.

S.

— **Magyar jogi irók külföldön.** *Magyary Géza* egyetemi tanár a *Recht und Wirtschaft* egyesület által kiadott hasonló czimü folyóiratban ismerteti az uj polgári peres eljárást. *Ujlaki József* budapesti ügyvéd a *Deutsche Juristenzeitung*-ban beszámol a magyar jogi élet eseményeiről.

— **Gyors és egyszerü eljárás.** A felperes a budapesti kir. törvényszéknél a vidéken lakó alperes ellen 1911 szeptember 26-án 49617/1911. sz. a. beadja a keresetet. Perfelvétel: november 24. Az alperes nem jelenik meg; a felperes itéletet kér. A törvényszék megállapitja, hogy a kereset kézbesitéséről szóló vétivet az alperes fia irta alá; visszaküldi tehát a vétivet, hogy irassák alá az alperessel is. Az aláirt vétiv végre megérkezik; a felperes most már itéletet remél, sürget. Többszörös sürgetés után végre megadja a törvényszék *végzését:* «tekintve, hogy a kiegészitett vétiv tartalmából nem állapitható meg, hogy alperes a kereset másodpéldányát a perfelvételi határnap előtt kapta meg», uj perfelvétel: *április 5.* Alperes ujra nem jelenik meg, a felperes itéletet kér; sürgetés folytán május 2-án itélet. Minthogy az alperest időközben végrehajtották, a felperes május 4-én biztositási végrehajtást kér. Elintézés május 6-án: *irattáros mutassa be az előiratokat.* Ez a végzés kimegy a kiadóba; szabályszerüen kivezetik, lemegy az irattárba, a sorkönyvbe bevezetik, az irattáros jelentést ir, a darabot kivezetik; ismételt kutatás és sürgetés után felérkezik az iktatóba, *május 17-én* iktatják, 18-án megkapja a biró. Sürgetés: május 22-én a 4-én beadott biztositási végrehajtási kérvény, mely *az elrendelő végzés fogalmazványával és kiadmányaival fel volt szerelve* (tehát csak revideálni s aláirni kellett volna), még nincs kiadva. Időközben öt embert (jegyző, biró, kiadó, irattáros, iktató) teljesen fölösleges módon foglalkoztatott s a felperesnek a kutatásokkal és sürgetésekkel egy csomó munkát, idővesztéseket és soha meg nem térülő költséget okozott. Vajjon ez-e az 1912. évi VII. tcz. szellemében való egyszerüsitett eljárás?.. (Csak természetes, hogy a második perfelvétel költségeit a biróság nem állapitotta meg!)

— **Kir. táblai bölcsesség.** Ingatlanra 40 K-n aluli ügyben kielégitési végrehajtást elrendelő végzés ellen felfolyamodás adatik be a végrehajtási törvény 7. §-ára utalással, mert a járásbirósági végzés 1 K 40 f költséget állapitott meg. Végrehajtató azzal argumentál, hogy a törvény (7. §.) irásbeli kérvényt követel, méltányos, hogy azért munkadijat is kapjon. A kir. táblai végzés a felfolyamodást elutasitja, mert: «a megállapitott dij és költség arányban áll a követelés összegével és a kifejtett ténykedéssel».

— **Birói internátus.** Szeptember 1-én nyilik meg az Országos Birói és Ügyészi Egyesület budai internátusa, melybe főiskolai hallgatók és a középiskolák felsőbb osztályainak tanulói nyernek otthont és ellátást. Az internátus nemcsak birák, hanem más szülők gyermekeit is felveszi. Évi ellátás dija 850 korona. Jelentkezhetni az Országos Birói és Ügyészi Egyesület titkári hivatalánál (V., Országház-tér 12.), mely kivánatra részletes prospektust küld.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Az ügyvédi reklámhajhászás** egy nagyon elterjedt módjának kiszoritása érdekében a berlini ügyvédi kamara vezetősége a következő tartalmu utasitást bocsátotta ki:

«A napi sajtó jogügyekben, nem ritkán a nyilvános tárgyalás keretén kivül eső cselekményekről közöl tudósitásokat. Amennyiben ily közleményekre vonatkozó informáczió az ügyet vezető ügyvédtől vagy irodájától származik, az ügyvéd — főleg ha a tudósitásban neve is szerepel — azon gyanunak teszi ki magát, hogy meg nem engedett reklámot üz. Még nyilvános tárgyalásokról adott tudósitásoknak kieszközlése is alkalmas a legtöbb esetben ily gyanu előidézésére. Ily sajtótudósitásoknak az utóbbi években tapasztalható megszaporodása az ügyvédi kar tekintélyének alásására alkalmas, minthogy azok nyilván az ügyvéd közremüködésével kerülnek a lapokba és sem a közérdek, sem pedig a megbizó érdeke által nincsenek indokolva.

Ennélfogva a kamara vezetősége az ügyvédek és a sajtó viszonya tekintetében a következő alapelveket tartja követendőknek:

Az ügyvéd ne müködjék közre az általa vezetett ügyre vonatkozó tudósitásoknak a napi sajtóban megjelenésénél, legfeljebb csak azon esetben, ha ezt vagy megbizójának érdeke, vagy a közérdek követelné. Rendszerint nem szabad tehát az ügyvédnek a sajtó részére közleményeket adni vagy türni, hogy neve a tudósitásokban szerepeljen, sem oly czélból közbenjárni, hogy a sajtótudósitók valamely nyilvános tárgyaláson részt vegyenek. Nem szabad türnie azt se, hogy alkalmazottai cselekedjenek a most érintett alapelvek ellenére».

— **Felelősség szállodaberendezésért.** A szállodatulajdonos nem felelős azon kárért, amelyet valamely szállodai berendezési tárgy, pl. összecsukható toilette-asztal a szállodába vitt *gyermeknek* okozott azon esetben, ha ezen butordarab felnőttek által való rendes használat mellett semmi különös veszélyt nem rejt magában, mert a szülők és más felügyelő személyek megfelelő gondosságára a szállodatulajdonos méltán számithat. (Német birodalmi biróság VI. 1912 febr. 22. 224/11. sz.)

Ügyvédjelölt, telekkönyvi gyakorlattal kerestetik, fizetés megállapodás szerint. Dr. Mayer Ferencz ügyvéd irodájában Szombathelyen. 14368

Azonnali belépésre ügyvédjelöltet keres dr. Zachár Kálmán ügyvéd, Gödöllőn. Személyes adatok, eddigi gyakorlat, a fizetési igény megjelölendők.

Birói csere. Erdélyben, Aradhoz és Kolozsvárhoz közel fekvő megyei és törvényszéki székhelyen lévő előkelő városban müködő vezető járásbiró cserélni óhajt Budapest közelében szolgáló vezető járásbiróval, vagy nagyobb helyen müködő törvényszéki biróval; esetleg nagyobb helyen lévő vezető-járásbiróval, ha Budapesttől távolabb is fekszik. A módozatokat levélileg. Ajánlatokat «X—Y» jelige alatt a kiadóhivatal továbbit. 14370

MAGYAR TÖRVÉNYEK

A Franklin-Társulat zsebkiadásai.

Igen praktikus, zsebben hordható formátumban adja a legfontosabb magyar törvényeket.

UJ:

Egyes igazságügyi szervezeti és eljárási szabályok módositásáról szóló 1912: VII. törvényczikk. A vonatkozó rendeletekkel, jegyzetekkel és utalásokkal. Ára kötve **1 K 50 f.**

E kiadás nemcsak a törvény szövegét adja, hanem a vonatkozó miniszteri rendeleteket is s fel van szerelve gondosan szerkesztett jegyzetekkel és utalásokkal, szóval megadja a törvényczikk magyarázatához szükséges egész apparátust.

ELŐBBI KÖTETEK:

A bűntettekről és vétségekről szóló 1878: V. törvényczikk a módositó s kiegészitő törvényekkel és a vonatkozó joggyakorlattal. A bűntettek és vétségekre nézve érvényben levő anyagi jogszabályok. Összeállitotta *Lengyel Aurél dr.* Ára kötve **3 K 60 f.**

A jogi életben leggyakrabban használt törvények egyike, melynek zsebbe való kiadása nagy segitsége minden gyakorlati jogásznak.

A polgári perrendtartás zsebkönyve. Ismerteti és magyarázza *dr. Lánczi Jenő* budapesti ügyvéd. Ára kötve **5 K**

A törvény pontos és hiteles szövege, megfelelő magyarázatokkal és utalásokkal, az új perrendtartás elveit és ujitásait ismertető bevezetéssel.

A kereskedelmi törvény (1875: XXXVII. t.-cz.) és a reá vonatkozó joganyag. Összeállitotta *dr. Nyári Jenő* budapesti ügyvéd. Ára kötve **3 K 60 f.**

E kiadás közli a kereskedelmi törvényt, a vele kapcsolatos egyéb törvényeket, miniszteri rendeleteket s a birósági joggyakorlatot, minden szükséges magyarázattal.

Kaphatók:

LAMPEL R. KÖNYVKERESKEDÉSE

(Wodianer F. és Fiai) r.-t.-nál

Budapest, VI. ker., Andrássy-út 21. szám.

és minden könyvkereskedésben.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20.

Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4.

Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenhetedik évfolyam. 22. szám. Budapest, 1912 május 31.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intezendők

Tartalom: *Tarnai János* curiai biró: A sajtótörvény keletkezésének története. — *Dr. Müller Ferenez* szekszárdi ügyvéd: A kötelesrész kiszámitása. — *Dr. Borbély Nándor* kir. táblai biró: Perköltség a házassági és holttányilvánitási perekben. — Különfélék.
Melléklet: Hiteljogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A sajtótörvény keletkezésének története.

Az 1848. XVIII. tcz. közvetlenül a belga törvényhozásra támaszkodik ugyan, de mind a kettő franczia előzményekre vezethető vissza. Leginkább áll ez a törvény jellegzetes tulajdonságáról, a fokozatos felelősségi rendszerről.

Már az 1817. évi franczia javaslat tervbe vette a fokozatos felelősséget, az 1819 május 17-én kelt franczia törvény pedig, melyet már bővebben ismertettem,[1] megvalósitotta az eszmét, bár csak korlátolt mértékben. Fenntartotta ugyanis (24. czikkében) az addigi jognak a tulajdonos, a szerző és a szerkesztő egyetemleges szavatolására vonatkozó szabályait, de mentesitette a nyomdászt, ha sajtórendőri kötelességeinek eleget tett. Ily esetben a nyomdász felelőssége csak akkor állott elő, ha a köztörvény értelmében is részese volt a cselekménynek, vagyis ha a felelősségre vont szerzővel a Code pénal 60. czikke szerinti kompliczitásban állott.

Ezt az eszmét fejlesztette ki az 1830. évi belga alkotmány 18. czikke, mely igy szól:

«A sajtó szabad; censurát nem szabad felállitani; az irótól, kiadótól vagy nyomdásztól biztositékot követelni nem lehet. — *Ha a szerző tudva van és Belgiumban lakik: a kiadót, nyomdászt vagy terjesztőt üldözni nem lehet.*»[2]

Ezen az alapon épült fel a magyar sajtótörvény. Keletkezésének története, mely szorosan összefügg ama kor politikai eseményeivel, fővonásaiban ismeretes; de azért alapos az a panasz hogy irodalmunk kevés gondot forditott létrejövetele részleteinek feltárására.

A censuráról irt dolgozatomból[3] láthatni, mily lassan tisztázódtak nálunk a sajtótörvényhozás körüli eszmék. Az e tárgyban 1790-től 1848-ig folyt küzdelem során megjelent vitairatok, vármegyei felterjesztések és törvényhatósági tárgyalások mutatják, hogy úgyszólván az 1848-iki mozgalom küszöbéig eltérők voltak a nézetek a censura értékéről. Általában kisebbségben voltak azok, kik az ügynek a szabadság szellemében való rendezését javasolták; a többség ama hagyományos felfogásnak hódolt, hogy a sajtó szükséges, de veszedelmes intézmény, mely külön szabályozásra, praeventivumokra szorul s hogy kivált Magyarország sajátos viszonyai között lehetetlen a censura nélkül meglenni. Az intézmény ellenesei is többnyire azok sorából kerültek ki, kik a tényleg gyakorolt censurát csak törvénytelensége miatt támadták, magát a rendszert azonban elvileg nem ellenezték. De voltak sokan olyanok is, kik a censura-rendeletek törvényes voltát vitatták. Még 1835-ben azt hirdette hiveinek Péterfi Albert, nagyenyedi tiszteletes, a király születés napján mondott beszédében, Ferencz császár censurájáról, hogy «Felséges Urunk fővárosában akárminemü politikai tárgyakról való gondolatok kinyilatkoztatásának szabadsága, az ártani kivánó gonosz szándékot nem ismerő illendőség és becsület határai között maradva, oly nagy, hogy *annál nagyobbat józan gondolkodásu, egyenes karakterü ember sem helyben nem hagyhatna, sem el nem fogadhatna.*»[4]

Nem tagadhatni azonban, hogy a sajtó irányában fönnállott gyanakvó hangulatot, a harminczas éveken túl, nem csekély mértékben maga a sajtó idézte elő. A negyvenes évek elején, mikor a censurát enyhébben kezdették gyakorolni, a sajtó, különösen a Pesti Hirlap, heves modora megrémítette a conservativokat s az ismeretes irodalmi polémiára vezetett, melynek legkiválóbb termékei Széchenyi «Kelet Népe» és Eötvösnek «Kelet Népe és Pesti Hirlap» czimü röpirata. De a sajtó rakonczátlankodott, azaz személyeskedett is már. Ez utóbbi annál türhetetlenebb volt, mert köztörvényeink, melyekre az orvoslást kereső fél utalva volt, nem birtak a becsületnek elégtételt szerezni. E miatt az állapot miatt 1842-ben igy jajdul fel Széchenyi:

«Ha szabad is például a franciának, az angolnak mindent sajtó alá bocsátani, könnyen nyakon ragadják ott a hazugot, a rágalmazót, a hamis hirekkel túlcsapongót és erszényét kiüritve, vajmi szépen, vajmi hűs helyre fektetik, pedig jó időre; midőn nálunk, csak irja oda nevét valaki, bár gázoljuk con amore egymás hirét s becsületét, sőt egymást agyon, bár piszkoljunk be megyét, várost, azok tisztviselőit s tanácsát — amely, közbevetőleg legyen mondva, titkot esküdvén, nem is védelmezheti magát — mi bajunk lesz? Semmi. Ha ellenben mi vagyunk a megtámadottak, a sárral dobáltak kijelelttetjei, akkor valóban legjobb, keresztyén türelemmel — mint irva van — jobb pofánk helyébe, ha ez már kikapta magáét, bal pofánkat nyujtanunk.»[5]

A magyar közvéleménynek azonban volt annyi józansága, hogy végre is a szabad felfogás mellett foglalt állást s ez a nézet a sajtótörvény alkotása idején már tulsulyra emelkedett volt. A közvélemény br. Eötvös József mély bölcseségü álláspontját tette magáévá, hogy ugyanis «ott hol (a sajtószabadság) létezett, visszaélések történtek s történendenek mindig, az kétségen felül áll; s aki a sajtószabadságot azon feltételhez köti, hogy azzal semmi, természetesen a törvény szigorusága alá eső visszaélések ne történhessenek, az a szabadsajtó ellenesének nyilatkozott.»[6] A követek legnagyobb része már az 1840-iki országgyülésre a sajtószabadságot követelő utasitással ment s az 1848: XVIII. tcz. tárgyalásakor az u. n. conservativ irány csak igen lanyhán nyilatkozott meg. A törvénynek a szabad gondolatközlést és a censura eltörlését biztositó része sem a követek táblájában, sem a főrendeknél észrevétel tárgya sem volt.

E fordulatot nagyrészt maga a sajtó, az ország culturalis fellenditésén fáradozó röpiratok, később a gyors fejlődésnek indult hirlapok hozták létre. Ez az irodalom, bár közvetlenül többnyire a gazdasági kérdéseket tárgyalta, már a harminczas évek óta felkarolta a szabad sajtó, különösen a szabad hirlapirás ügyét is. Eleinte mind a törvényhozásban, mind a sajtóban csak mellékes, de az adott viszonyok között præcendentialis jelentőségü kérdések voltak napirenden: az országgyülés napló-

[1] Jogtudományi Közlöny 1908. évi 36. sz. 279. l.

[2] Történetéről és törvényhozási előzményeiről l. *Ch. Laurent*, Études sur les délits de presse. Bruxelles, 1872. 62. sk. ll.

[3] Jogtudományi Közlöny 1909. évi 23., 24., 25. számok.

[4] Az erkölcsi és polgári vagyis a belső és külső szabadság természete, kifejtve egy örömünnepi szent beszédben, melyet . . . Felséges I. Ferencz születési ünnepén tartott. Nagyenyeden é. n.

[5] Széchenyi «Garat» cz. művének bevezetése. Közli Viszota Gyula. (Budapesti Szemle 1912. évi áprilisi füzet.)

[6] Kelet Népe és a Pesti Hirlap. Pest, 1841. 117. l.

jának latin vagy latin-magyar kiadásának, majd az országgyülési hirlap megengedésének kérdése. Az alsótáblán egyes követek már ekkor hangoztatták az általános szólásszabadságot, de a personalis azzal ütötte el a dolgot, hogy ez az ügy a regnicolaris küldöttség, a systematica commissio hatáskörébe tartozik.[7] Ez az akadékoskodás mind erősebbé tette az országgyülésen kivüli elemek agitatióját s leghathatósabb eszközük természetesen a sajtó volt. Ama sötét szellemű iratok után, melyek Ponori Thewrewk József és Kis Pál tollából folytak s melyeket már jellemeztem,[8] egész sorozata következett a haladó irányu dolgozatoknak.

1831-ben jelent meg Lipcsében Dessewffy József gróf ily czimű röpirata: «Über Preszfreiheit und Büchercensur im Allgemeinen und mit besonderer Bezichung auf Ungarn.»

Kivonatos forditása ez a szerzőnek a regnicolaris küldöttség munkálatához irt külön véleményének. Dessewffy szerint a sajtószabadság a civilisatio kérdése. Szellemesen érvel a repressiv rendszer mellett a praeventio rendszerével szemben. Más a kimondott véleményt birálni, róla itélni és más azt a veszélyesség ürügye alatt elfojtani. Van-e a vélemény veszélyességének biztos kriteriuma? A vélemény veszélyessé válhatik, tehát veszélyes: ez az előzetes vizsgálat logikája. Szerző az angol sajtójogot ajánlja a szabad népeknek, mert kérdés, hogy Angliában a civilisátio szülte-e a sajtószabadságot vagy megforditva.

Andrássy Károly gr. munkája, «Umrisse einer möglichen Reform in Ungarn im Geiste des Justemilieu» (1833), melynek első füzete Londonban, második Párisban jelent meg, igéri a regnicolaris küldöttség dolgozatainak birálatát, de kritikája tényleg csak a kereskedelemre és az urbéri viszonyokra terjed ki.

Az 1839/40 évi országgyűlés végén adatott ki nyomtatásban Pázmándy Dienes és Ghyczy Rafael komárommegyei követek jelentése a vármegyéhez. Ebben csak az országgyülési «szabad ujság» ügyéről számolnak ugyan, de általában is panaszolják a sajtó törvénytelen korlátozását és utalnak arra, hogy a rendek már 1836 márczius 28-iki felterjesztésükben sérelemként hozták fel a sajtó szabad mozgásának akadályozását; hogy kerületi választmányra bizták a sajtóról szóló törvényjavaslat kidolgozását; hogy e választmány el is járt kötelességében, de munkájának felvételére nem lévén idő, félbeszakadt a törvényhozás (34. 35. ll.).

Kuthy Lajosnak 1841-ben megjelent «Polgári szózat Kelet népéhez» czimű müve a reformpárt sikereinek főakadályát a szabad sajtó hiányában elő nem készített közvélemény tájékozatlanságában találja (164. l.). Ez okozza, hogy nincs tisztában az uj törvények értelmével s nem tudja, hogy a viszonyok figyelembe vételével mit szabad józanul követelnie (174. l.). Fájlalja, hogy a sajtó szabadabb mozgása csak a hirlapirodalmat virágoztatta fel, holott a közvélemény termékeny átalakítására az alaposabb munkát képviselő könyvirodalom alkalmasabb (178. l.).

A «Vierteljahrsschrift aus und für Ungarn» első kötete első felében és második kötete második felében (1843) czikkeket irt Pulszky ily czim alatt: «Über den Zustand der periodischen Presse in Ungarn seit dem Landtage 1839/40.» Kimutatja, mily lendület észlelhető a magyar hirlapirodalomban a censura enyhébb kezelése óta. Világos czélzás van ebben a censuranélküliség előnyeire.

Ugyanezt fejtegeti az «Ungarn im Jahre 1841» cz. röpirat (Leipzig 1842), de csak nehány sorban (77. l.), mert a dolgozat főtárgya: az ország politikai leirása.

Szintén csak mellesleg panaszolja a szabad sajtó hiányát Vay Dánielnek «Eszmetöredék a magyar reformról» cz. röpirata (Lipcse, 1844), mely a megyerendezés kérdésével foglalkozik.

1847-ben jelent meg nyomtatásban Szemere Bertalan «Követjelentési beszéde», melyet 1845-ben mondott Borsodmegye közgyülésén. Heves ellenzéki kifakadás az. A büntető javaslatok és a szabad ujság bukását a főrendeknek a kormánynyal való összejátszásának tulajdonítja. Sürgeti az általános sajtószabadságot, még pedig elsősorban magának a törvényhozásnak érdekében, mert a törvényhozás «soha meg nem érhetik, sem nagyokat nem mivelhet mindaddig, mig szabad (értsd: utasitáshoz nem kötött) követek nem lesznek s mig ezek felett a szabad sajtó intve, tanitva, birálva és hol kell sujtva szigoruan nem ellenőrködik . . . Ezt ki kell vivnunk, ezt ki fogjuk vivni, ha nem akkor pihenünk meg, midőn kifáradtunk, hanem midőn győztünk.» A füzethez Toldalék czim alatt van csatolva azon beszéd, melyet Szemere 1845-ben mondott, midőn párthivei «szövétnekes zenével» tisztelték meg. A szabadabbra fordult kormányzati rendszerhez való bizodalmát nem annyira attól teszi függővé, hogy a kormány hamarosan mit tesz, «mert a tettek lassan érnek», hanem attól, «mi tért enged a társadalomban és a közéletben a tárgyalás szabadságának».

1847-ben jelent meg Lipcsében a «Programm der Oppositisa» cz. füzet is, mely a további nemzeti fejlődés érdekében czélszerü sajtótörvényekkel körülirt sajtószabadságot sürget.

Ezeknek az eszméknek hatása alatt, de siettetve a márczius 15-iki pesti események által is, indult meg a sajtótörvény tárgyalása a pozsonyi országgyülésen.

Az ország helyzete magyarázza meg, hogy az alsótábla tárgyalása, mondhatni, hevenyészett volt. Még az ügy tüzetes megvitatása előtt kitört az u. n. pesti forradalom, melynek első müve a censura tényleges mellőzése volt. Az 1848 márczius 14-én fogalmazott «12 pont»-ot 15-én a városházán elfogadta a «nép» vagyis a városi közgyülés és az ennek helyiségében, valamint a városháztéren összeverődött tömeg. E programmnak censura nélküli kinyomatására azonnal megtétetett az intézkedés.[9] A pontok elseje tudvalevőleg igy szólt: «Kivánjuk a sajtószabadságot és a censura eltörlését.» E kivánság azonnali teljesitése végett küldöttség ment a helytartótanácshoz, de még annak elindulása előtt megérkezett a városházán gróf Almássy Móricz, pestvárosi kir. biztos és a nádor nevében értesitette a közönséget, hogy a helytartótanács minden «józan» engedményre kész, «csak sokat ne kérjenek». Igy aránylag könnyü dolga volt a küldöttségnek, melynek kérését hathatósan támogatta a helytartóság udvarán megjelent tömeg. Nyomban kieszközölte többek között a sajtóügyek ideiglenes rendezését is. Már másnap leérkezett a Pest város tanácsához czimzett, Budán, 1848 bőjtmáshó 16-án kelt, gróf Zichy Ferencz, Nyéky Mihály és Némethy Endre aláirásával ellátott helytartótanácsi intézvény, mely igy szólt:

Nemes városi tanács! A megelőző censura a törvényhozás további rendelkezéseig megszünvén, a sajtó kicsapongásai és visszaéléseinek kellő megtorlása végett, addig is, mig a törvényhozás intézkedendik, a következő szabályok állittatnak fel: 1. A sajtó minden megelőző censura nélkül szabadon müködik. 2. Minden, akár könyvnyomtatás, akár kőnyomás által kiadott bármilynemü irat vagy rajznak szerzője, szerkesztője vagy készitője az iratban vagy rajzban foglaltakért felelős. 3. Minden könyvnyomtató és kőnyomó az illető irat vagy rajz kinyomása s a szerzőnek átadása után tartozik azonnal a nyomatnak egy példányát az illető hatóság elnökének átadni, ki 4. köteles ezen példányt a kinevezett bizottság elnökének haladék nélkül, felelősség terhe alatt s azonnal átküldeni. 5. A sajtó utján elkövethető visszaélések és kihágások megbirálása végett rendelt ideiglenes bizottság névsora ide mellékeltetik.[10] 6. Ezen bizottság a kinyomatott iratot vagy rajzot megvizsgálván, a benne talált vétség iránt véleményét kimondja és az esetet a vétkesnek illető biróságához további elitélés végett átküldi. 7. Ki

[7] Gf. Joh. *Mailáth*, Der ungarische Reichstag im Jahre 1830. Leipzig u. Pesth 1831. 148. l. — *Ferenczy* József, A magyar hirlapirodalom története, 1887. 239. l.

[8] Jogt. Közlöny 1909. évi 25. sz. Csak azt kell hozzátennem, hogy Thewrewk József gr. Dessewffy Józsefhez mindjárt emlitendő liberális irata ellen is irt egy terjedelmesebb munkát ily czim alatt: Hazafiui Elmélkedések. Pozsony, 1883.

[9] Horváth Mihály «Huszonöt év története» csak sommásan irja le a pesti forradalmat. A sajtótörvény történetére nézve fölötte fontos ezen eseményt főkép több szemtanu egykoru feljegyzései után közlöm. Ezek; *Kléh István*, A pesti forradalom története 1848-ban. Adatok politikai életünk erkölcstörténetéhez. Pest, 1848; *Birányi* (Schulcz) *Ákos*, Pesti forradalom (Martius 15—19, 1848). Az eredeti választmányi jegyzések segédforrása mellett. (Az alczimen a választmányi följegyzések helyett ez áll: «hiteles adatok nyomán») Pest 1848; *Zerffi* Gusztáv, Martius 15-dike 1848 Pesten. Egy lap néptörténet. Pest, é. n.

[10] A bizottság tagjai ezek voltak: Nyári Pál, Klauzál Gábor, Deák Ferencz, Patay József, Fáy András, báró Eötvös József, Trefort Ágoston, Vörösmarty Mihály, Bajza József, Fényes Elek, Szalay László, Balla Endre, Rottenbiller Leopold, báró Kemény Zsigmond, Lukács Móricz, Valero Antal, Szilágyi István gombkötő, Kappel Frigyes, Tóth Gáspár szabó, Frölich Frigyes, Burgmann Keresztély, Irinyi József, Egresi Samu, Zlinszky János főbiró, Bellág Antal esküdt.

valamely iratot vagy rajzot ki akar adni, köteles a nyomtatandó iratot vagy rajzot önkezével aláirni és ha a nyomdatulajdonos előtt a kinyomatást kivánó egyén ismeretes nem volna, köteles ugyanazonságát az illető nyomdatulajdonos előtt ismeretes két tanu által bizonyitani. 8. A nyomdatulajdonos tartozik minden legkisebb nyomatra nevét vagy mühelye czimét kinyomni, ha ezt elmulasztaná vagy az általa kinyomott iratot vagy rajzot, ismerve a kiadó egyént, általa alá nem iratta, vagy ha azt nem ismerve, annak ugyanazonságát két általa ismeretes egyén tanukkal maga előtt be nem bizonyitotta, ugyszinte, ha a nyomott irat vagy rajznak a hatósági elnök kezébe azonnali általadását elhanyagolná, a kiadott irat vagy rajz tartalmáért szinte ugy felelőssé válik, mint maga a szerző vagy kiadó. 9. Épen ezen felelet terhe alá esik azon hatóság elnöke is, ki a nyomda tulajdonosa által neki átadott nyomtatványt a bizottság elnökének azonnal meg nem küldi.

Ezek az események siettették Pozsonyban a sajtótörvény tárgyalását. A javaslat nem elégitette ki az ellenzéket. Pest vármegyének «a rend és csend fenntartására ügyelő hizottmánya» kimondotta, hogy «a sajtótörvényeket, ha a közlött szakaszokban szentesittetnének, tartalmuknál fogva olyanoknak tartja, melyek az emberiség legszentebb jogát, a gondolat közlésének szabadságát, az eddigiektől csak különböző, de épen olyan nyomasztó szabadalmi lábra állittanák». Ezzel főképen a hirlapbiztositék volt értve, de kifogás volt a javaslat egyéb részei ellen sőt még az ellen is, hogy némely sajtódelictumokat szabadságvesztéssel merte sujtani.[11] Az ifjuság a Szabadság-téren (a Petőfi inditványára igy elnevezett Városház-téren) ünnepélyesen mágyára vetette a javaslatot. Ez a hangulat sürgős eljárásra kényszeritette a törvényhozást, olyannyira, hogy az alsótáblán még a javaslatnak szakaszonként való megvitatását sem kivánták. Egynéhány naptári adat szemlélhetővé teszi az ügynek ezt a rohamos lebonyolitását.

A rendeknek 1848 márczius 20-án este folytatva tartott ülésében került először szinre a javaslat, a mikor is Biró Imre aradmegyei követ, a kerületi ülés elnöke, több más tárgygyal egyetemben előterjesztette a sajtótörvényt kérő felirati inditványt a törvényjavaslattal együtt, melynek szövegét[12] Hubay József országbirói itélőmester olvasta fel. Márczius 23-án már leérkezett a főrendek válasza. Márczius 24-én tárgyalták az alsótáblán a rendek második üzenetét, melylyel ragaszkodtak javaslatukhoz. Márczius 31-én olvastatott a rendek ujabb üzenete és április 2-án a főrendek végleges hozzájárulása. E szerint az egész ügy tizenhárom nap alatt nyert elintézést.

A márczius 20-iki (43.) ülésben[13] csak ketten tettek általános megjegyzést, részletes vitáról szó sem volt. *Rónay* János csanádmegyei követnek a nyomdák biztositásáról szóló 38. §-hoz volt a dolog lényegét nem érintő azon észrevétele, hogy a kerületi ülés határozata szerint a nyomdacautiót ingatlanra betáblázott kötelezvénynyel is lehet biztositani. Fontosabb dologról beszélt *Zarka* János személynök. «Igen kimeritőnek» találta a munkálatot, melyre érdemleges megjegyzést nem is kivánt tenni. Csak az esküdtszék körül volt «nem annyira észrevétele, mint skrupulusa». Attól félt, hogy a becsületsértő állitások bizonyitásáról intézkedő 24. §., «melyet csak most olvasott» s mely a bizonyitást a közhivatalnokok és közmegbizottakkal szemben korlátlanul megengedi, oly kérdéseket utal a jury hatáskörébe, melyek, mint jogi természetüek, a szóló nézete szerint oda nem tartoznak. Példaképen azt hozta fel, hogy igy az esküdtszék esetleg itéletet fog mondani arról, hogy a pénztáros jól vezette-e a számadásokat, vagy hogy az országgyülés tagja megszegte-e küldői utasitását. Ugy vélekedett, hogy ily esetekben be kellene érni azzal, hogy a sértett fél saját hatósága hivatalos bizonyitványával igazolja az állitás valótlanságát.

Szemere Bertalan azzal oszlatta el ezt az aggodalmat, hogy a példában felhozott körülményeket is tényekre lehet «redukálni», ezeknek pedig legbiztosabb birája az esküdtszék. «Hivatását kivitte jól? Efféle birálat, ha határozott vádat nem jár, ha nem becstelenkedő, sajtópernek tárgya nem igen leend.»

Ugyancsak *Zarka* azt az óhajt is nyilvánitotta, hogy ily esetekben könnyittessék a sértett félnek a bizonyitás különösen azáltal, hogy ne legyen kénytelen a nyomtatvány megjelenésének helyén keresni bizonyitékait, hanem legyen elég saját felsőségének bizonyitványa.

Szemere utalt a javaslat kivételes illetékességi szabályaira, melyek szerint a sértett fél a saját lakóhelyén is megindithatván a pert, a bizonyitás könnyebbsége is biztositva van neki.

Ezzel a vita be volt fejezve. A személynöknek még azon alaki észrevétele volt, hogy a javaslatban előforduló «provocatum»-ot is fel kellene olvasni. A rendek ezt sem kivánták, mert «hozzá lesz nyomtatva». A javaslat ment a *főrendiházba*.

Itt részletesebben tárgyalták a munkálatot, de nyugodt eszmecsere a főrendeknél sem volt lehetséges. A zavargó fiatalság, a hirhedt juratus-közvélemény, ismételve háborgatta a tanácskozást. A márczius 22-iki (45.) ülésben[14] mutatták be a javaslatot. A nádor, Batthyány miniszterelnök kivánságára (nem lévén «veszteni való idő»), azonnal tárgyaltatni óhajtotta a munkálatot. Nagynehezen kaptak a főrendek egy kis időhaladékot (két órát!) arra, hogy átnézhessék a szöveget és az 1843-iki büntetőtörvényjavaslat eljárási részét, mely a javaslat értelmében sajtóügyekben azonnal hatályba volt léptetendő. Délután tehát megkezdődött a tanácskozás.[15]

A censurát eltörlő és a gondolatszabadságot kijelentő bevezetés és az 1. §. a főrendeknél sem volt észrevétel tárgya. A javaslatnak összesen kilencz szakaszához (2., 12., 13., 14., 17., 24., 30., 37., 40. §§.) volt hozzászólás, ezeknél sem szorosan vett sajtójogi, hanem inkább általános büntetőjogi kérdéseket vetettek fel. Beszéltek a minimumok és maximumokról, a mellékbüntetésül alkalmazott pénzbüntetésről és ennek átváltoztatásáról.

A 2. §-nál, mely azt határozza meg, mit kell sajtó utján való «közlés» alatt érteni, *Andrássy* György gróf a falraragasztást, *Széchen* Antal gróf a képes ábrázolatokat, *Teleki* Sámuel gróf, franczia mintára, az élőszóval lázitást (cri sédétieux) is fölvétetni kivánták a szövegbe. *Tihanyi* Ferencz temesi gróf megjegyezte, hogy az utóbbi nem sajtóvétség. *Majláth* György országbiró ismételve felszólalt a szöveg mellett, mint amely, kifejezéseinek általánosságával, a legtágabb értelmezést is megengedi. A főrendek ebben megnyugodtak.

A 3—11. §§-ra nem volt észrevétel.

Hosszabb vitára adott alkalmat a 12. §., mely az utolsó volt a javaslat anyagjogi rendelkezései között. Első kérdésül *Ürményi* József azt vetette fel, nem kellene-e a büntetések minimumát is meghatározni. Nyilván ugy fogta fel a szöveget, hogy a törvényben megjelölt legmagasabb tételek absolut büntetések lesznek melyeknél lejebb szállni a biró nem fog; másrészt visszatetszőnek vélte, hogy a törvénynek például hat évi tétele helyett hat napot szabhasson ki a biró. Ily irányban tehát valami cynosurát tartott szükségesnek. Ezzel szemben *Majláth* György utalt arra, hogy a minimumokat már általában elejtették a törvényhozások, a mint hogy elejtette az 1843-iki magyar javaslat is. «Mint biró, tapasztalásból vagyok bátor szólani, miszerint lehetetlen in abstracto a törvényben meghatározni, hogy bizonyos foku bün milyen foku büntetést érdemel». *Majthényi* Antal bárónak aggodalmai voltak a pénzbüntetések ellen, mint amelyek csak a vagyonos embert sujtják, de a vagyontalannal szemben illusoriusak, átváltoztatásukról pedig a javaslat nem intézkedik; különben is a törvényhatósági fogházak, kivált olyan elitéltre nézve, ki «a megyebeli többség rokonszenvét birja», nem büntető intézetek, hanem mulatóhelyek.

A szabadságvesztés és a pénzbüntetés vagylagos alkalmazásában a főrendek nagy része nem akart megnyugodni, főkép azért nem, mert a pénzbüntetés átváltoztatásáról a javaslatban nem volt intézkedés. A vagyonos osztályra nézve hátrányosnak találták a javaslat rendszerét, annál inkább, mert a 15. §. megengedi a birónak a két büntetés együttes alkalmazását is. *Majláth* utalt az 1843-iki munkálatra, mely az átváltoztatást rendszeresitette s ily értelemben való kiegészités végett vissza akarta küldeni a javaslatot. A többség azonban elfogadta a szöveget.

A sajtófelelősség rendszerére (13. és 33. §§.), mely azóta tudvalevőleg a törvény legkontrovertáltabb intézkedése lett, nem volt semmi észrevétel. Csak *Waldstein* János temesi gróf félt a külföldi nyomtatványoktól. Azt kivánta, hogy az ilyen sajtó-

[11] *Ábrányi Alajos*, Átalakulási vázlatok, tekintettel a hazai viszonyokra. Budán 1848.

[12] Irományok 86. l. 69. sz.

[13] Napló 180 l.

[14] Főr. Napló 380. l.

[15] Főr. Napló 381. l.

termékekért, melyekre nézve a javaslat nem jelölt meg felelős személyt, az azokat terjesztő belföldi könyvárus feleljen. Ezt az inditványt ezuttal mellőzték ugyan, de a vita, miként látni fogjuk, megujult a 40. §-nál.

A törvény legfontosabb intézkedéseinek egyikét a 14. §. tartalmazza: a hatóságok nyilvános tárgyalásainak és iratainak szabad közlését. A dolog érdeméhez nem szólott senki; csak *Lonovics* József csanádi püspök kérte a szakasz mellőzését, mert nem találta törvénybe valónak annak kimondását, hogy valaki miért *nem* büntetendő.

A 17. §-nál, mely sajtóperekben az esküdtbirósági eljárás meghonositását javasolta, volt ugyan vita, de csak egy technikai kérdésben. Az alsótábla szövege szerint az 1843-iki munkálatnak a juryre vonatkozó része sajtóügyekben ideiglenesen életbe léptetendő lett volna. A főrendek egy csoportja idegenkedett a kodifikáczió e szokatlan módjától. Inditványozták, hogy az 1843-iki javaslat megfelelő szakaszai vétessenek fel a sajtótörvénybe, amiből természetesen az következett volna, hogy azok szintén vita tárgyává tétetnek. Egy másik csoport csak elvi kijelentést kivánt tenni és a miniszteriumra akarta bizni a tüzetes szabályozást. Batthyány miniszterelnök nem fogadta el a megbizást, mert miniszterium még nincs, a leendő igazságügyminiszternek pedig elébe vágni nem akart. Ez a dolog szerinte különben is «csekélység» és ideiglenes. A többség nyilván kerülni kivánta a koczkázatos vitát, elfogadta a szöveget s a kérdés el lett volna intézve, ha márczius 23-án, az üzenetet hitelesitő ülésben, gróf *Cziráky* János ujra föl nem veti, inditványozván, hogy a rendek hivassanak fel az 1843-iki javaslat életbe léptetendő szakaszainak megjelölésére. A főrendek ekkor hozzájárultak Cziráky inditványához.

A javaslat 24. §-ánál a köztisztviselők elleni rágalmazásról volt jelentéktelen vita, melyben gr. *Teleki* László a tisztviselőknek nem hivataluk körében elkövetett cselekményeire nézve is tágabb bizonyitási jogot akart adni az irónak.

A 30. §-nál egy kis hierarchiai kanapé-pör volt. A javaslat az alispánt mondotta a törvényhatóság «elnökének». *Majláth* György baranyamegyei főispán e kifejezésben a fennálló jog megsértését látta, mert ez időszerint a főispán van a megyei törvényhatóság elnökének elismerve. Óvást tett a szöveg ellen, melyet csak a törvény ideiglenes voltára való tekintettel fogadott el. *Majláth* országbiró azzal vetett véget a controversiának, hogy a panaszolt szó elhagyását inditványozta. Ezt az inditványt elfogadták és az «elnök» szó helyett az illető főtisztviselők felsorolása vétetett fel a szövegbe. Mutatja azonban a tárgyalás siető felszinességét, hogy ugyanazon szakasz 4. pontjában az «elnök» szó mégis benne maradt.

E szakasznál különben a fő ütköző pont a hirlapbiztositék kérdése volt. A javaslat huszezer, illetőleg tizezer forintban vélte megállapitandónak a cautio összegét. Ez ellen sem az alsótáblának, sem a főrendeknek nem volt kifogásuk. Láttuk azonban, hogy «Pesten» nem tetszett a biztositék intézménye, zavargások voltak miatta és a javaslatot ünnepélyesen el is égették. Az eredmény az lett, hogy az országgyülés utóbb a felére szállitotta le a hirlapbiztositékot.

A javaslat 33. §-a szabályozni kivánta a helyreigazitás jogát és a következő rendelkezést ajánlotta:

«Minden időszaki lap tartozik a beküldés után legközelebbi számában ingyen bevenni válaszát mindenkinek, aki a lap valamelyik czikkében megneveztetett vagy megjelöltetett. A válasz még egyszer lehet hosszabb magánál az illető czikknél; a mennyivel ennél is hosszabb, ezért a szokott beiktatási dij fog megfizettetni. Ki e rendelet ellen vét, száz forintig terjedhető büntetéssel fog sujtatni.»

A főrendek azt vetették ellene, hogy «a rosszakarat az ujságlapokat roppant kiadásokkal terhelhetné, de ott, ahol helye van a beiktatásnak, azt az ujságok eddig nem tagadták meg» s az intézkedés mellőzését kivánták.

A javaslat 35 (a törvény 34.) §-a, mely azt rendeli, hogy az időszaki lap utján elkövetett cselekmény ugy büntetendő, mint más sajtóvétség, hosszabb vitára adott alkalmat. A tulnyomó nézet, melynek először *Majláth* országbiró adott kifejezést, az volt, hogy az ujságközlés sulyosabb tekintet alá esik, az ily büncselekménynél tehát a maximalis büntetés fölemelendő volna. *Batthyány* Lajos gróf a szöveget pártolta ugyan, de még is javasolt egy olyanféle toldást, hogy cæteris paribus sulyosabb beszámitás alá essék a cselekmény, ha időszaki lapban követtetik el. Végre is megmaradt a szöveg, de *Eötvös* József báró abbeli reményét fejezte ki, hogy a hirlapi jogsértések mérlegelésénél a biró figyelemmel lesz a törvényhozásban nyilvánult nézetekre.

A javaslat 40. és köv. §-ai a nyomdákról szóltak. A vita javarészét a külföldi nyomtatványokért való felelősség kérdése foglalta el. Itt *Waldstein* János temesi gróf megismételte már a 13. §-nál tett, de ott mellőzött azon inditványát, hogy a külföldről jött sajtótermékekért a terjesztő belföldi könyvárus legyen feleletre vonható. Általában érezték, hogy a javaslat e részben hézagos, de fáztak a belföldi kereskedő felelősségének gondolatától, mert ebben valami nem hivatalos censura felélesztésétől tartottak. A censura hitele annyira alá volt ásva, hogy minden gondossági rendszabályban az előző vizsgálat rémét látták. Waldstein inditványa most is elbukott, bár többen megjegyezték, hogy az aggodalom a belföldi nyomdász felelősségére nézve is fennáll, pedig ez ellen senkinek sem volt kifogása. Ugy látszik, az inditványozó és támogatóinak pártállása tette gyanussá a javasolt intézkedést, ugy hogy Batthyány, báró Eötvös József, Majláth és mások még álokoskodással is küzdöttek ellene. Azt akarták kimutatni, hogy a 2. §. feleslegessé teszi a Waldstein javasolta rendszabályt; pedig ez a szakasz csak a terjesztés fogalmát határozza meg és legtávolabbról sem érinti a felelősség kérdését. Az éppen nem tárgyilagos ellenzés fel is idézte a visszahatást. *Széchen Antal* azon inditványnyal állott elő, hogy engedtessék meg a külföldről érkező nyomtatványok (administrativ) lefoglalása. Természetes, hogy ez az inditvány még kevésbbé tudott keresztülmenni. Nem is tekintve azt, hogy ellenkezett a javaslat alapelveivel, nagyon emlékeztetett a régi regime vámrendszabályaira. A szabad eszmék, a belföldi akadályok következtében, többnyire a külföldről behozott iratokból táplálkoztak, ezekre pedig az elvámolás, lefoglalás és hasonló intézkedések igen nyomasztóan nehezedtek.

Ugyancsak a 40. §. azt is rendelte, hogy a nyomdász az «apróbb» termékekből egy-egy példányt egy évig megőrizni tartozik. A főrendek az «apróbb» kifejezést tágnak találták és bizonyos ivszám megállapitását kivánták.

A főrendek márczius 23-án hitelesitették válaszukat. Ekkor azt inditványozta gr. *Cziráky* János, hogy hivassanak fel a rendek az 1843-iki eljárási javaslat azon részeinek megjelölésére, amelyek a sajtóesküdtszéki eljárással életbeléptetendők volnának. Az inditvány elfogadtatván, az mint a válaszüzenet első tétele szerepelt.[16]

A főrendek üzenetét még az nap, a 46. ülésben bemutatták az alsótáblán[17] és már másnap, márczius 24-én, a 47. ülésben tárgyalták. A ház egyhangulag elfogadta a főrendek némely kivánalmainak figyelembevételével módositott javaslatot.[18]

A változtatások ezek:

3 §. 4. §. Nagyobb szabatosság és világosság kedveért a büntettre felhivás delictumát az «egyenes és határozott» jelzőkkel tették tüzetesebbé.

A 6. §-ból kihagyták a különböző vallásu és nyelvü népfajok ingerlését, «mint nagyon is részletes intézkedést, «hanem az uj

9. §-ban «a közbéke és rend erőszakos megzavarására lázitás» helyeztetett általában büntetés alá».

A 10., 11., 12. §-okban e szavak helyett: «nem megbirál, de meggyaláz, megbecstelenit», az életbeli nyelvszokásból kiindulva, czélszerübbnek vélnék ezt: «*rágalmakkal illet*».

A 13. §. második pontja: «Ha e rendsorban a büntetést vagy a fogságra vagy a pénzbüntetésre nézve végrehajtani nem lehetne, mindig a rendsorbeli következőn fog a büntetés végrehajtatni. egymásért jótállóknak tekintetvén» — kimaradna azon oknál fogva, mivel e szerint a nyomdatulajdonos mindig ki lenne téve a megbüntetésnek, ártatlanul is, ugy kénytelen lenne a nyomtatás végett elvállalt munkát előző vizsgálat alá venni és az előző vizsgálatnak ez által egy uj neme hozatnék be.

17. §. Lehetetlen az 1843-iki büntető eljárásnak a sajtóügyi eljárásra szükségeltető §-ait kiválogatni, mivel nemcsak a fejezeteket,

[16] Főr. Napló 393. l.

[17] Napló 186. l.

[18] Napló 186. 191. ll. Irományok 112. l. 101. sz. A második javaslat szövege a rendi Irományok 100. l. 83. sz. a. az április 3-iki ülés iratai között található.

hanem az egyes §-okat is szét kellene szedni. A miniszterium volna felhatalmazandó, hogy a biróságokat rendelettel alakitsa meg.

28. §. Utolsó rendelkezése kihagyandó, minthogy a 9. §. változott. (?)

29. §. Módositás: «Minden sajtóvétség, mely a jelen törvény országgyüléseni kihirdetése után követtetik el, stb.»; mivel a törvénynek különben visszaható erő tulajdonittatnék.

30. §. 1. pont. A főrendek inditványa elfogadtatik.

31. §. 2. pont. A biztositékot felére, t. i. 10,000 és 5000 forintra vélnék leszállitani, mert hazánkat, kivált iróira nézve, pénzgazdag országnak nem mondhatni és mert a naponként megjelenő lapnál a biztositék a lehető legnagyobb pénzbüntetést háromszor haladja tul.

33. §. Azon aggodalom nyilatkoztatván, hogy a helyreigazitással a rosszakarat az ujságlapokat roppant kiadással terhelhetné, de ott, hol helye van a beiktatásnak, azt az ujságok eddigelé sem tagadván meg s még kevésbbé fogják tökéletesb fejlettségökben megtagadni: e szakaszt kihagyandónak vélik.

38. §. A 4000 és 2000 frt biztositékra nézve hivatkozás történik a 30. §. 2. pontja alatt mondottakra.

40. §. A főrendek aggodalmának eloszlatására az «apróbb» nyomtatványokról szóló rész egészen elhagyatik.

41. §. Kihagyandó, mert a 40. §. elég biztositékot nyujt és ha a rendek elismerik is a házvizsgálat jogosságát, azt szabályképen kimondatni azért nem óhajtják, mert e jog a nemzet szokásaival igen ellenkezik.

43. §. A nyomdász büntársaságára vonatkozó intézkedés kezdeményeztetik.

A javaslat 46. §-a azt rendelte, hogy a marasztaló itélettel sujtott müvek jegyzéke időnként a hivatalos lapban közzéteendő, nehogy azokat valaki ujból kiadja; ellenkező esetben a 27. §. sulya alá esik. Némi utánzása volt ez az 1811 október 11-én kelt franczia decretumnak, mely felhatalmazta a censura-hatóságot (direction générale de la librairie), hogy a *megengedett* nyomtatványok jegyzékét időnként tegye közzé. Az ujságoknak csak ezeket volt szabad hirdetni és ha nem engedélyezett vagy tiltott müveket hirdettek, sulyos büntetés alá estek. Az alsótábla most kihagyandónak vélte a 46. §-t, mivel ezen czim «és névsor készitése «gyülöletes előzményekre szükség nélkül emlékezteti a közönséget» és mivel hivatalos lapról van benne szó, holott a miniszteriumnak kezét e részben sem kivánnák eleve megkötni. (A jelenlegi törvény 44. §-a a mellőzött 46. §. második bekezdése volt.)

A főrendek márczius 28-án, az 51. ülésben foglalkoztak a rendek válaszával és a módositott javaslattal. *Batthyány*, kinek ajánlatára tették a rendek ama változtatásokat, identifikálta magát a munkálattal, *Széchen* Antal gróf mégsem hallgathatta el kifogásait a 6. §. «tettleges» kifejezése ellen. E szót kihagyandónak vélte, nyilván azért, mert tulságosan szükiti az izgatás delictumának tényálladékát. *Cziráky* János gróf ismét a 17. §-t (az 1843-iki javaslat részleges életbeléptetését) hozta szóba és oly szöveget ajánlott, melylyel az életbeléptetés a miniszteriumra bizatik.[19]

Az ily tartalmu üzenet márczius 29-én érkezett le s az alsótábla 31-én, az 54. ülésben tárgyalta a választ.[20] A ház ragaszkodott a javaslat 6. §-ának «tettleges» kitételéhez, mert épen ez a szó jellemzi a cselekményt, máskülönben a birodalmi kapcsolatra vonatkozó minden véleménynyilvánitás üldözhető volna. A 17. §-ra vonatkozólag a rendek a Cziráky inditványának megfelelő szöveget ajánlották.[21]

A főrendek április 1-én tartott 56. ülésükben elfogadták a módositott szöveget, de kijelentették, hogy a 6. §-ban most sem nyugodhatnak meg és csak a törvény ideiglenes minőségére való tekintettel járulnak hozzá.[22]

Ezt az üzenetet az alsótábla április 3-iki 57. ülésében tudomásul vette.[23]

Az 1848 április 9-én tartott elegyes ülésben hirdették ki a sajtótörvényt jóváhagyó királyi leiratot.[24]

A szentesitett törvények kihirdetése alkalmával, az 1848 április 11-én tartott elegyes ülésben, utoljára jajdult fel a régi gondolkozás, mikor Zarka János személynök, eddig a censura rendithetetlen hive, a nádorhoz intézett köszönő beszédében a következő melancholikus szavakat hallatta: «Ne higyje senki, hogy a régi törvények iránti hálás indulat az ujabbakra nézve nyom és hatás nélkül enyészszék el; a régi iránti kegyeletben rejlik tanujele azon tiszteletnek, melylyel uj alkotmányunkhoz viseltetni fogunk.[25]

A sajtótörvény nem valósitotta meg az u. n. «korlátlan» sajtószabadságot, amint azt a magyar pamflétirodalom, franczia nyomon, sürgette. De hisz épen a franczia tapasztalatok intették reformereinket a mérsékletre. Nem állhattak reá az olyan oktalan kivánságra, amilyen Ábrányi Lajos fent idézett röpiratában kifejezésre jutott: hogy csak a személyes rágalmazás képezzen sajtóbüncselekményt. Igy tehát a törvény nem elégitette ki a radikálisokat, akik hevesen ki is keltek ellene. *Zerffi* egy röpirata[26] már az országgyűlési tárgyalás idején azt ajánlotta volt a törvényhozásnak, hogy a helytartósági rendeletet vegye mintaképül, nehogy a sajtó «elzárjelt» megszoritásokkal vétessék körül.

Azonban e rendeletnek a törvénynyel való összehasonlitása nem igazolja azon, akkoriban általános felfogást, melyben még Horváth Mihály is osztozik:[27] hogy ugyanis a helytartóság rendelete jobban kedvezett a sajtónak, mint a törvény. A tévedés elsősorban onnan eredt, hogy a törvény felsorolja a sajtódelictumokat, ami azt a hiedelmet keltette, hogy ezek a cselekmények *csak azért* büntetendők, mert nyomtatványban követtetnek el és hogy büntethetőségüknél más elvek irányadók, mint a milyenek ugyanazon cselekménynek nem sajtó utján való elkövetésénél alkalmazandók. Tudjuk, hogy ez nem áll; ama delictumok szóval, jellel, ábrázolattal stb. is elkövethetők és büntetendők. A magyar törvényhozó ezekre nézve nem utalhatott általános büntetőtörvénykönyvre, követte tehát az elavult franczia példát és részletezte a sajtódelictumokat. A helytartósági rendelet javára irták a radikálisok még azt a képtelen intézményt is, hogy sajtóügyekben a birói eljárást megelőzőleg egy a kormány által kinevezett bizottság mond «véleményt» a cselekmény büntetendő voltáról. De ezt komolyan helyeselni csak nem lehetett!

Józanul még radikális szempontból is csak a hirlapbiztositékot lehetett a törvény gyengéjéül emlegetni. És az egykori kritika valóban ezt tekintette a legsulyosabb sérelemnek. *Táncsics* Mihály, a régi kormány törvénytelen eljárása által mártirrá lett ponyvairó, ki azzal fejezte ki irodalmi demokrataságát, hogy olvasóit per «kend» szólitotta, Szemere Bertalan belügyminisztertől megbizást kapott «oly népszerü munka készitésére, mely a törvények magyarázatát foglalván magában, azoknak hasznairól, eredményeiről, értelméről a népet felvilágositsa». Táncsics egy nyomtatott ivre terjedő füzetben ismertette az összes 48-as törvényeket.[28] A sajtótörvénynek, mivel az «igen hosszu», csak a cautióról szóló 30. §-át tárgyalja, de azt sem értette meg, mert azt hiszi, hogy a biztositék rendeltetése: az iró, különösen a hirlapiró csalásai ellen oltalmazni a közönséget. «Vagy biznak személyében az ujságjáratók — igy ir — vagy nem: ha biznak, akkor nincs szükség arra, hogy a kormány vigyázzon rá, nehogy előfizetőit megcsalja: ha pedig nem biznak benne, akkor úgy sem fizetnek elő ujságára.»

Ugyanezzel a hangulattal állott szemben a sajtótörvény a hamar lábra kapott republikánus mozgalom körében is. Tudjuk, hogy ezt pártolta az események által tulzó irányba szoritott Szemere Bertalan, a sajtótörvény szerzője is. Birányi Ákos Forradalmi Káté-ja, mely 1848 szeptember 22-én kelt, e részben igy formulázza követeléseit (43. l.):

«Mit értünk tökéletes sajtószabadság alatt?... Azt értjük, hogy sem a nyomtatás előtt, sem utána semmiféle vizsgálat ne tétessék; vétség esetül egyedül és csupán csak a személyes rágalom... állittassék fel s ennek következtében a hirlapokra vetett biztositék minden foka s faja megszüntetendő.»

«Milyen sajtóvétséget ismer el a köztársaság? Csupán személyes rágalmat. (Egyedül a természeti személy értetik, mert az erkölcsi — testület — mint olyan, bölcsészeti elv szerint megbántás alá nem esik. Kik részt vesznek valamely tett vagy hatá-

[19] Főr. Napló 444. l.
[20] Napló 202. l. Irományok 147. l. 151. sz.
[21] Napló 189. l. Irományok 161. sz.
[22] Főr. Napló 462. l.
[23] Napló 214. l.
[24] Napló 235. l. Irományok 190. l. 214. sz.
[25] Napló 239. l.
[26] Márczius 15-ike 1848 Pesten. Egy lap néptörténet. Pest é. n.
[27] Huszonöt év, 2 k. 619. l.
[28] Az 1848-ik évi legujabb törvények magyarázata. Nyomtatott a szerzőnél. H. és é. n.

rozatban, amiért sértetnek, csak azok vehetők és vehetik illetőleg a megbántót felelősség alá.»

De akadt a törvénynek tekintélyesebb kritikusa is.

A M. Tudományos Akadémia melegen megünnepelte a sajtószabadság megvalósulását. Az 1848 márczius 20-án Fáy András elnöklete alatt tartott ülésben Toldy Ferencz ünnepi beszédet mondott a sajtószabadságról. A társaság felfelé és lefelé is háladatos volt: feliratot határozott el a királyhoz, a nádorhoz és gr. Batthyány Lajoshoz; de nem feledkezett meg a «pesti nép»-ről sem és Garay János inditványára falragasz utján köszönte meg neki a győzelemben való hathatós közremüködését.[29] De nem zárkozott el az Akadémia a törvény ellen nyilvánult aggodalmak előtt sem. Rögtön a de lege ferenda-birálathoz látott és Tóth Lőrincz inditványára 1848 május 1-én bizottságot küldött ki avégből, hogy a törvényről és az igazságügyminiszternek az esküdtszéket szervező rendeletéről véleményt mondjon. Fáy András elnöklete alatt Czech, Döbrentei, Erdélyi, Kemény, Luczenbacher, Szalay, Toldy és Tóth Lőrincz voltak e bizottság tagjai.

Tóth Lőrincz már 1848 május 29-én bemutatta a kiküldött bizottság munkálatát, melyet az Akadémia junius 6-án és 8-án tárgyalt.[30]

A határozatokban nincs számunkra nagy tanulság. Indokolás nincs. A jegyzőkönyv állitása szerint beható vita volt ugyan, de az reprodukálva nincs. Az esküdtszéki rendeletre «semmi észrevétel elő nem fordult». Az érdemleges tárgyalást elsősorban az a felfogás dominálta, hogy a törvény büntetési tételei tulszigoruak, különösen az állam elleni cselekményeknél. A fentvázolt radikális irodalomból tudjuk, hogy ez a nézet már a javaslattal szemben kifejezésre jutott; de a tömegnek tárgyilag mivel sem indokolt ez a subjectiv érzése alig volt méltó arra, hogy a tudós testületben is érvényesüljön.

A törvény legfontosabb részére, a 13. §-ban foglalt fokozatos felelősségi rendszerre, elvi észrevétel nem volt. Csak a «nyomda vagy metszde tulajdonosa» kitétel helyett ajánlották a «vállaló» kifejezést, nyilván azért, hogy a többszörözésnek más eszközeit használók ne menekülhessenek. Csakhogy ezzel összhangba kellett volna hozni a 33. §-t is; erre azonban csak az a módositás javasoltatott, hogy a más lapból való átvétel büntetlen, ha az «czáfolat tárgyául» közöltetik.

A népszerüségi tendentia kifolyásának kell tekintenem azt, hogy az izgatásnak azon esetét, melyet a jelenlegi büntetőtörvény szerint öt évi államfogházzal büntetünk s melyet a sajtótörvény 7. §.-a hat évi fogház és 3000 forint büntetéssel sujtott, az Akadémia egy évi fogházzal és 1000 forinttal tartott megtorolhatónak. Nehéz megérteni, hogy miért, mikor ez a szakasz a király személyén kivül a trónöröklés rendjét is védi.

Ez a szellem sugalmazhatta azt a határozatot is, hogy a királyi ház tagjainak megsértését büntető 8. §. (mely, igaz, a jelenlegi Btk. 141. § második bekezdéséhez hasonlitva sulyos büntetési tételt állitott fel) egészen töröltessék. A határozatnak egyedül plausibilis okául azt kell felvenünk, hogy az 1843-iki javaslatban sem volt ily intézkedés.

Elnéző volt az Akadémia a hatóságok ellen elkövetett rágalmazásokkal szemben is (10. §), midőn a törvénynek két évi fogház és 1000 frt büntetését hat hónapra és 400 frt-ra kivánta leszállitani (ma egy év és 2000 frt, Btk. 262. §, 270. § 1. p.).

Az egyes közhivatalnoknak, hivatali kötelességeire vonatkozólag való megrágalmazása szintén igen enyhén lett volna megtorlandó a törvény egy éve és 600 frtja helyett négy hónappal és 300 frttal (ma a Btk. 262. §2 70. § 2. p. szerint épugy, mint a hatóság ellen elkövetett cselekmény.)

De ha a hatóságoknak bár kiméletlen kritikájához füződő közérdek némileg megmagyarázza a fenti két javaslatot: mi indokolta a magánrágalmazás enyhe megitélését? A törvény (12. §.) hat hónapot és 300 frtot állapitott meg a nyomtatvány utján rágalmazóra. Sok volt ez? Vagy sok volt az akkori idők felfogása szerint? Alig hihetjük, ha Széchenyinek e dolgozat elején idézett nyilatkozatára gondolunk. Az Akadémia elégségesnek tart három hónapot és 200 frtot (ma a Btk. 259. §-a szerint egy év és 1000 frt).

Ezzel a felfogással kapcsolatban áll azután a 28. §-hoz tett javaslat, mely a magánvádra üldözendő sajtóvétség elévülési idejét két évről egy évre kivánta leszállitani.

A 29. §, mely a törvény visszaható alkalmazását kivánja kizárni, az Akadémia szerint «ugyis elmaradna» (értsd: gyakorlati jelentőséggel alig bir). Helyébe ez a szöveg volna teendő: «Ha a vádlott vagy vádlandó időközben meghalt volna, az itéletnek meg kell hozatnia, de az örökösöket büntetni nem lehet.» Az intézkedésnek az általános jogi elvekkel ellenkező első része nyilván az u. n. objectiv eljárást óhajtotta meghonositani. Erre sajtó ügyekben csakugyan szükség is van, de a szöveg, részletesebb utasitás hiján, csak nehezen lett volna kezelhető (ma btk. 62. § és bp. 575. §).

A hirlapi biztositékot (30. §) az Akadémia elvben hallgatag helyesli; csak a biztositék összegének leszállitását javasolja 1000 ftra, «mert a nagy cautio épen az értelmiséget nyomja, holott a kisebb is elég biztositékot nyujt a leszállittatni ajánlott birságokra». A cautio kiegészitésének elmulasztására szabott 200 ft pénzbüntetést 100 ftra óhajtja leszállittatni.

Az alant kifejtendőkből látni fogjuk, hogy valamely hirlap végleges betiltása a sajtótörvény szerint alig lehetséges. Az Akadémia ezt, ugy látszik, lehetővé kivánta tenni, mert a 31. §-t, mely a cautio nélküli lapkiadást csak 200 ft pénzbüntetéssel sujtja, olykép óhajtotta módosittatni, hogy ily esetben a kiadó «a lap elkobzásán és megszüntetésén tul», egy hónapi fogsággal és 200 fttal büntetendő.

A 34. §-t, mely azt rendeli, hogy az időszaki lapok sajtóvétségei ugy büntetendők, mint más sajtóvétségek, az Akadémia mellőzendőnek tartja, nyilván azért, mert ez a kijelentés fölösleges. Ez általában helyes is; de hogy az akkori viszonyok között nem volt felesleges, világosan kitünik az országgyülési tanácskozásokból, hol maga Batthyány is sulyosabb beszámitásunak nyilvánitotta az ujságban elkövetett delictumot. Inkább utmutatás akar lenni a szöveg a biró tulságos szigora ellen.

A 43. §-t, mely a marasztalással nem sujtott elmeművek szabad árusitását biztositja, az Akadémia kibőviteni akarta oly értelemben, hogy az elitéléssel illetett nyomtatványok a hivatalos lapban közzéteendők és az ilyen termékek elárusitása 100—200 fttal büntetendő. Az eszme az országgyülési tárgyaláson is felmerült, amint ez fentebb ismertetve volt.

A többi észrevételek jelentéktelenek voltak.

A büncselekmény elkövetésére felhivás utján elkövetett izgatásnál (3. 4. §§) az 1843-iki javaslatok mielőbbi törvényre emelése sürgettetik. A 6. §-ban (az államegység stb. elleni lázitás) a «tettleges» szót, mely már az országyülésen is discussio tárgya volt, a «fegyver általi» felbontás kifejezésével akarta helyettesiteni, ami nyilvánvalóan veszélyes szükitése volna a delictum tényálladékának. A 23. §-ban a magánvádló által inditott per kiváltságos illetékességét el akarta ejteni. A 37. §-t, mely a nyomdabiztositékról szól, el akarta törölni (azóta megtörtént az ipartörvényben). A többi észrevétel részint stilaris természetü (15., 16., 18., 32., 42. §§), részint egészen jelentéktelen. A 38. §-nál a tiltott nyomdatartás büntetését kivánta leszállitani, a 40. §-nál a köteles példányok számát kettőről négyre óhajtotta felemelni.

Az ország állapota nem engedte meg a sajtótörvény zavartalan életbeléptetését. Maga a hirlapirodalom sem tudott mértékletesen élni a szabadsággal. Első használata az ország vezető embereinek féktelen gyanusitásában és becsmérlésében állott. Az ujságok indiscretiója annyira ment, hogy a szenzáció kedvéért még a hadmiveleti tervekről és a magyar csapatok állásáról is közöltek adatokat, ugy hogy kézzelfoghatólag veszélyeztették az ország biztonságát. A sajtótörvény tényleg alkalmazásban alig volt (állitólag csak egy eset fordult meg az esküdtszék előtt)[31] és már is statarialis intézkedések váltak szükségessé. Ezek persze nem lehettek tekintettel az uj törvényekre. Ha van intézkedés, mely ellenkezik a sajtótörvény szavaival és szellemével, ugy az a hirlapnak teljes elnyomása, a «betiltás». Az ujság megjelenésének ideiglenes megakasztására is a törvénynek csak egy helye nyujt támpontot: a 30. § 3. pontja, mely azt rendeli, hogy a marasztaló itélet folytán megcsonkult cautio tiz nap alatt kiegészitendő, máskülönben a lap «nem fog megjelenhetni». Hogy ez nem betiltás akar lenni, kitünik abból hogy a törvény nyom-

[29] *Angyal Dávid*, A M. Tudom. Akadémia és az önkényuralom. (Budapesti Szemle, 1903. évi októberi füzet.)

[30] A jegyzőkönyvek az Akadémia levéltárában.

[31] Réső *Ensel* Sándor, Az esküdtszék Magyarországon, 1867. 65. l.

ban ezt teszi hozzá: «Csupán ennek nem teljesitése miatt a lapok szétküldését megtiltani nem szabad.» És a kormány mégis kénytelen volt ehhez az eszközhöz nyulni, mert a sajtó egy részének kicsapongó magatartása mellett a köznyugalom feldulásától kellett tartani.

1849 február 13-án az országgyülés határozatilag elrendelte a rögtönbiróságok szervezését[32] s az ezen határozat alapján 1849 junius 27-én 344/1849 BE. sz. a. kiadott rendelet behozta a hirlapbetiltást és hatósági engedélyhez kötötte a hirlapok forgalombahozatalát.[33] Már 1849 julius 7-én alkalmazást is nyert a rendszabály Pálffy Albert lapja, a «Márczius Tizenötödike» ellen, megtiltatván annak további megjelenése.[34]

Ilyen volt a sajtószabadság hajnala.

Az ország szabadságával odaveszett a sajtószabadság is. De 18 év mulva mint a törvényhozási bölcseség netovábbját üdvözöltük azt az intézményt, melyet első megjelenésekor az éretlen radikalizmus lehurrogott és máglyára vetett. *Tarnai János.*

A kötelesrész kiszámitása.

«Jogszabály, hogy a szülő által kielégitett leszármazó a szülő után megnyilandó örökösödési kapcsolatból a neki juttatott értékkel együtt kiesik.» (Curia 2244/1911. Magánjogi Döntvénytár V. 226.) «Az elsőrendü alperes az örökhagyó után járó örökségére még az örökhagyó által teljesen ki lett elégitve. A *kötelesrész* kiszámitása tehát azon az alapon eszközlendő. Erészben az a jogelv irányadó, hogy a szülő által örökségére teljesen kielégitett leszármazó az öröklés rendjéből kiesik s ennek következtében a többi ki nem elégitett örökös örökrészének megállapitásánál egyfelől ő, másfelől a kielégitésül adott érték számitásba nem vétetik.» (Curia 801/1911., ugyanott V. 175.) Ugyanezen elv alkalmazásával és az állandó birói gyakorlatra való hivatkozással döntött a Curia 5194/1908. sz. a. (Ugyanott III. 69.)

Ezen az idézett itéletekben a kötelesrész kiszámitásánál irányadónak vallott elvet kivánjuk részletes vizsgálat tárgyává tenni. Előre bocsátjuk, hogy a mi álláspontunk ezzel szemben az, hogy kötelesrész kiszámitásánál számitásba veendő a kielégitett örökös és számitásba veendő, vagyis a hagyatékhoz hozzászámitandó az a vagyonérték, melyet az örökhagyó ezen örökös kielégitésére forditott. Lássunk egy példát.

I. *A.* örökhagyónak van három gyermeke: *B. C.* és *D.* 3000 K értékü vagyonából életében kielégitette *B*-t 500 K-val, megmaradt 2500 K értékü vagyonát *D.* mellőzésével *C*-re hagyta; *D.* kötelesrésze a Curia szerint 2500 K egynegyede (mert *B.* és a neki kielégitésül adott 500 K számitáson kivül marad), vagyis *625 K.* A mi számitásunk szerint pedig *D.* kötelesrésze 2500 + 500 K = 3000 K egyhatodrésze, vagyis *500 K.*

II. Ugyanezen örökhagyó *B*-t életében 1000 K-val elégitette ki, a többi 2000 K-t *C*-re hagyta; *D.* kötelesrésze a Curia szerint 2000 : 4 = *500 K*, szerintünk 2000 + 1000 = 3000 K egyhatodrésze = *500 K.* Ez esetben tehát a kétféle számitás ugyanazon eredményre vezet.

III. Ugyanezen örökhagyó *B*-t 1500 K-val elégitette ki, a megmaradt 1500 K-t *C*-re hagyta; *D.* kötelesrésze a Curia szerint 1500 K negyedrésze, vagyis *375 K*, szerintünk 1500 + 1500 = 3000 K egyhatodrésze, vagyis 500 K.

Az I. sz. esetben örökhagyó *B*-t oly összeggel elégitette ki, mely az örökhagyó akkori vagyonának alapul vétele mellett *B.* kötelesrészének felelt meg, a II. esetben a törvényes örökrészének megfelelő, a III. esetben pedig ezt meghaladó összeggel. A két megoldási mód közt pedig az a különbség, hogy a mi felfogásunk szerint a végrendeletben mellőzött örökösnek kötelesrésze változatlanul ugyanazon összeg, mert számitási alapja változatlanul ugyanazon vagyon, amely alapot nem csorbithatja az örökhagyó által életében az egyik örökösnek kielégitésül adott összeg, miután azt a mi álláspontunk a végrendeleti juttatással azonos megitélés alá vonja és változatlanul ugyanaz marad a számitás másik tényezője, a gyermekek száma, tekintet nélkül az egyiknek az örökhagyó életében való kielégitésére, miután ebben a kérdésben is egyenlőnek vesszük ezt a végrendeletben való kielégitéssel. A Curia felfogása szerint pedig az I. alatti esetben az a körülmény, hogy örökhagyó életében az egyik gyermeket a várható törvényes örökrésznél kisebb összegben elégiti ki, a mellőzött gyermek kötelesrészének összegét növeli, mégpedig a törvényes örökrész és kötelesrész közti különbözet egynegyedrészével. A III. alatti esetben pedig a curiai itéletben kifejezett elv alkalmazása arra vezet, hogy azáltal, hogy örökhagyó életében egyik gyermekét a várható törvényes örökrésznél nagyobb összegben elégiti ki, a mellőzött gyermek kötelesrésze kisebb lesz, mint lenne akkor, ha ez a kielégités meg nem történt volna.

Minthogy a II. sz. különben is a legritkábban előfordulható esetben, mikor a kielégitett gyermek pontosan várható törvényi örökrészének megfelelő értéket kap, a két ellenkező felfogás egy és ugyanazon eredményre vezet, ez az eset nem alkalmas próba köve azon kérdés eldöntésének, hogy melyik felfogás a helyes.

A III. sz. esetet is hamarosan kirekeszthetjük vizsgálódásunk köréből. Nem hisszük ugyanis, hogy maga a Curia is az idézett itéletekben kijelentett elvet abban az általános értelemben tenné magáévá, mint ahogyan az az idézett itéleti kijelentésekben kifejezésre jutott. Az itéleti indokolás itt is többet mond, mint amennyit mondani akar. Az örökhagyó nemcsak végrendelkezés, hanem ajándékozás utján sem csorbithatja a kötelesrészt, ennek kiszámitásánál a hagyatékhoz mindaz hozzászámitandó, amivel örökhagyó vagyona ingyenes átruházások utján kevesbedett. Judikaturánknak ezt a sarkalatos elvét döntené meg az a felfogás, mely a — bár a törvényes örökösnek örökségi igénye kielégitésére adott, de a törvényes örökségen tulmenő — ingyenes juttatást nem számitaná a hagyatékhoz. Ezen hozzászámitásnak természetes következménye aztán, hogy viszont a kielégitett leszármazó is figyelembe vétetik a köteles részesre eső vagyonhányad kiszámitásánál. Az ajándék hozzászámitására nézve kifejlődött birói gyakorlat talán nem felel meg egészen az országbirói értekezlet 8. §-ában kifejezett törvényhozói gondolatnak. (L. erre nézve a Magyar általános polgári törvénykönyv tervezetének indokolását V. kötet 310. lap.)

Azonban mai jogérzetünk a kötelesrész szempontjából nem lát semmi különbséget az ajándékozás és végrendelkezés utján másnak juttatott vagyon közt és a kötelesrészt ugy az egyik mint a másik módon való rendelkezés által nem érinthető változatlan értéknek tekinti, és ezért nem tudja felfogni, miért kapjon a III. esetben *D.* kevesebbet akkor, ha az örökhagyó *B.*-nek 1500 K-t ajándékoz, mintha ugyanezen összeget végrendeletében hagyná neki. Meg vagyunk győződve, hogy a Curia a III. sz. esetet a czikkünk elején idézett elvtől eltérőleg a kielégitésül adott ajándék és a kielégitett örökös számitásba vétele alapján döntené el.

Hogy vajjon a Curia elvi álláspontját az I. sz., vagyis azon esetekre kiterjesztőleg is vallja-e, ha örökhagyó az egyik örököst a kötelesrésznek megfelelő, vagy bár ennél nagyobb, de a törvényes örökrésznél kisebb összeggel elégiti ki, avagy ezt csak olyan esetekben alkalmazza, amidőn a kielégitésül adott összeg a kötelesrésznél is kevesebb, tehát a kielégitett örökös a kötelesrészből hiányzó értéktől joglemondás folytán esik el, azt a közölt jogesetekből megállapitani nem tudjuk, mert az itéletek szövegéből nem tünik ki, mint viszonylik a kielégitésül adott összeg az egész hagyatékhoz. Ime egyike azon eseteknek, amikor a birói itéletben nyilvánuló jogfelfogást csak akkor ismerhetjük meg alaposan, ha nemcsak az itéleteket, hanem magát a jogesetet is ismerjük, hogy az itéletben foglalt elvi formulázás igazi értelmét az eset konkrét jelenségeiből kiegészithessük, ami egyszersmind sok elvi jelentőségü határozat közti látszólagos ellentét valódi forrására is rámutat.

Fel kell tennünk, hogy a Curia elvi álláspontjának értelme ezen esetekre is kiterjed, mert erre enged következtetni az elv általános formulázása és mert a Curia kielégitett örökösről beszél és ez elnevezés bajosan szoritható csupán azon örökösre, aki várható kötelesrészénél kevesebbet kap és az ezen felül várható örökségtől lemondás folytán esik el. Kérdés, helyes-e a Curia felfogása ebben az általános értelemben.

Ha helyes volna, ugy *B.*, ki az örökhagyó életében 500 K-t kap,

[32] A szöveget közli *Kornis* Károly, Eljárósági rendszer a rögtönitélő biróságok számára. Pest, 1849.

[33] Közlöny 1829 junius 28-iki 143. sz. 534. l.

[34] Közlöny 1849 julius 14-iki 149. sz. 553. l. — *Ferenczy* A magyar hirlapirodalom története, 470. l. — Bővebben ismerteti az esetet dr. *Gábor* Gyula czikke: «Zur Geschichte der Pressfreiheit in Ungarn (Pester Lloyd 1911 október 1.).

ennél többet azon esetben sem követelhetne, ha ezen 500 K ellenében nem mondott volna le további örökségéről. Ez az 500 K ugyanis tökéletesen megfelel *B.* kötelesrészének, mert ezen összegnek a 2500 K-hoz való hozzászámitása folytán előálló 3000 K egyhatoda 500 K. Többet tehát örökhagyó hagyatékából akkor sem kap, ha az 500 K-t nem teljes kielégitésül fogadta volna el. Tehát a Curia álláspontja oda vezet, hogy az, aki öröksége fejében örökhagyótól előre kapott bizonyos összeget, esetleg kevesebb kötelesrészre tarthat igényt, mint az, akinek a végrendelet ugyanannyit vagy még kevesebbet, esetleg semmit sem juttat. *Esetleg* mondjuk, mert ahhoz képest, amint az I. sz. esetben *B.* által előre kapott összeg az 500 K-t meghaladja és a törvényes örökrész nagyságához közeledik, ez a differenczia az örökhagyó életében kikapott s kielégitésül szolgáló örökrész és *D.* kötelesrésze közt csökken, megszünik, majd pedig *B.* javára áll elő különbözet. Ez azonban a jelen esetben közömbös. Minket csak az érdekel, helyeselhető-e a Curia felfogásából szükségképp levonandó azon konzekvenczia, hogy az, aki örökhagyó életében annyit kap, amennyi a vagyon akkori állásához képest a kötelesrésznek megfelel, az ezzel teljesen ki van elégitve, mig az, aki semmit sem kapott vagy pedig ennél kevesebbet kapott, az a kötelesrészére nézve előre kielégitett örökösnél többet kap kötelesrész fejében. Helyes-e a kötelesrész ezen bifurkácziója, az előre ki nem elégitett örökös kétféle kötelesrésze? Mert tegyük csak fel, hogy az I. sz. esetben *D.* is kap előre 490 K-t, mely összeg fenhagyja számára a kötelesrész kiegészitése iránti jogot; a Curia felfogása szerint *D.* ekkor követelheti kötelesrészének 625 K-ára való kiegészitését, *B.* pedig kénytelen beérni az 500 K-val. (Hogy *B.*-nek módjában áll az 500 K-t visszautasitani, az igaz; de itt arról van szó, hogy annak elfogadásához lehet-e az emlitett jogi következményt füzni?) A további kérdés pedig az, helyes-e, hogy *B.* kötelesrész fejében 625 K-t kapjon azért, mert *B.* az 500 K-t örökhagyó életében kapta, de csak 500 K-t akkor, ha *B.* az 500 K-t végrendelet folytán kapja.

Eddigi fejtegetéseink talán világot vetnek arra, hol van a hiba a Curia felfogásában? A két felfogás közt az a különbség, hogy a curiai álláspont azt az összeget, melylyel az előre kielégitett örökös törvényes örökrészénél kevesebbet kap (az I. sz. esetben 1000—500=500 K-t), megosztja a kötelesrészre jogositott s a végrendeleti örökösök közt akként, hogy kiadja belőle a kötelesrészesnek a megmaradt leszármazók száma szerint számitott kötelesrész-hányadot, (az I. sz. esetben 125 K-t, ami felfogásunk szerint pedig örökhagyó a kielégitett örökös törvényes örökrésze) és a kielégitésül kiadott örökség közti különbözettel szabadon rendelkezik. Erre megy ki ugyanis a kielégitett örökös által kapott értéknek a hagyatékhoz hozzászámitása és az összes leszármazók figyelembe vétele.

Fent kifejtettük, hogy a kötelesrésznek gyakorlatunk által elfogadott kiszámitási módja, hogy az összes ajándékok a hagyatékhoz hozzászámittatnak, azon alapszik, hogy jogérzetünk nem talál különbséget élők közti és végrendeleti juttatás közt a kötelesrész mennyisége kérdésének eldöntésénél és époly kevéssé ismeri el örökhagyó azon jogát, hogy ajándékozással csorbithassa a kötelesrészt, mint ahogy nem csorbithatja azt végrendelettel. A kötelesrész alapja tehát az ajándékozások előtti vagyon. De ebből következik az is, hogy az örökhagyó és a végrendeleti örökös hátrányára sem szabad különbséget tenni ajándékozás és végrendeleti juttatás közt. Vagyis: ha örökhagyó az egyik örökösnek kötelesrészét ajándékozás utján kiadja, ugy az ezen örökösre végrendelet nélkül esendő hányadnak azon fölöslegével, amely a kielégitésül adott érték levonása után fenmarad, époly szabadon rendelkezik és époly kevéssé terheli azt a másik leszármazónak kötelesrész iránti igénye, mint akkor, ha ugyanezen örökösnek végrendeletben adta volna ki kötelesrészét. Sőt ebben a kérdésben jogérzetünk még parancsolóbban követeli a kötelesrész ajándékozás utján és végrendelet utján való kielégitésének egyenlősitését, mint azon kérdésben, hogy a nem leszármazóknak adott ajándék a kötelesrész megállapitásánál a hagyatékhoz hozzászámittassék. Ez utóbbi esetben a végrendeleti juttatással egyenlősitünk mindennemü ajándékot, ami az eredeti törvényhozói gondolat kiterjesztése. Az előbbi esetben pedig egyenlősitjük a leszármazónak végrendeletben kiadott örökséget és ugyanannak *örökség fejében* kiadott ajándékot, a kettő közt pedig az ügyleten kivül állók szempontjából valóban bajos volna különbséget találni és megindokolni, hogy akkor, ha örökhagyó egyik leszármazóját a kötelesrész kiadásával életében elégiti ki, miért legyen többi vagyona feletti rendelkezési joga kisebb és a többi leszármazó kötelesrésze nagyobb, mint akkor, ha nem élők közti ügylettel, hanem végrendeletben adja ki az előbb emlitett leszármazó kötelesrészét.

Az ellenkező felfogás csupán az Országbirói Értekezlet 7. §-a második bekezdésének betüszerinti értelmezésére támaszkodhatik. «E törvényes osztályrész felét teszi annak, amit a leszármazó örökösök az örökhagyó után ennek végrendelet nélküli halála esetén örökölnének.» Mellesleg emlitjük meg, hogy akik ezt vallják, azoknak következetesen a III. sz. esetben is 375 K-ban, nem pedig 500 K-ban kellene *D.* kötelesrészét kiadni, miután az örökhagyónak az *A.* javára szóló 1500 K-ás ajándékozás után megmaradt tiszta hagyatéka (1500 K) nem lett az ajándékozáskori érték felénél kevesebb és igy az Országbirói Értekezlet 8. §-ának esete be nem állott. Ezt a felfogást fentebb az állandó birói gyakorlatra hivatkozással megczáfoltuk. A ma érvényben levő jogszabály ugy szól, hogy a kötelesrész fele annak, amit a leszármazó örökös az örökhagyó után ennek ajándékozás és végrendelet nélküli halála esetén örökölne.

Az Országbirói Értekezlet 7. §-a csupán a kötelesrész menymennyisége kiszámitásának azon általános szabályát adja, hogy az a végrendelet nélküli örökrész fele, azonban nem tartalmaz feleletet az itt tárgyalt azon kérdésre, hogy vajjon ezen felerész kiszámitásánál számitásba jön-e a kielégitett örökös és az ennek kielégitésül kiadott érték. Mert, hogy a törvényes örökösödésnél ezek nem jönnek számba, ez a kérdést a kötelesrész szempontjából el nem dönti. A Curia által hangoztatott elv a törvényes öröklésnek senki által kétségbe nem vont szabálya; a kielégitett örökös a végrendelet nélkül elhalt örökhagyó hagyatékából nem örököl, még pedig tekintet nélkül arra, mennyivel lett kielégitve és igy a neki kielégitésül adott összeg sem jön számitásba. Miért? Mert amit kapott, kielégitésül kapta. Azonban a végrendelet ellenére igényelhető kötelesrész kiszámitásánál annak, hogy az egyik örökös kötelesrészét *kielégitésül* kapta-e ki előre, nincs semmi jelentősége, mert a kötelesrésznek előre való megkapása a végrendelet ellenére való öröklést feltétlenül kizárja, tekintet nélkül arra, hogy azt kielégitésül kapta-e vagy nem. A kötelesrész kiszámitásánál tehát közömbös az, hogy a köteles részt igénylővel szemben álló leszármazók kötelesrészüket, vagy ennél többet előre kapták-e, vagy a végrendeletben kapják-e, vagy sem előre, sem a végrendeletben nem kapják meg, mert e körülmények sem a kötelesrész növelésére, sem annak csökkentésére ki nem hatnak.

A kötelesrész szempontjából csupán annak van jelentősége, ha az egyik leszármazó által kielégitésül előre kapott és elfogadott érték a kötelesrésznél *kevesebb*. És most casuistikánkban eljutottunk azon esethez, melyet még eddig a jelen kérdés szempontjából nem vizsgáltunk. Megtoldjuk tehát eseteinket a IV. számuval. Örökhagyó életében *B.*-nek előre kiad 450 koronát, a megmaradt 2550 koronát *D.* mellőzésével *C.*-re hagyja. A Curia felfogása szerint *D.* kötelesrésze lesz 2550 kor. $^1/_4$-része = 637 kor. 50 fill. Aki eddigi fejtegetésünket helyesnek találja, az ezen IV. sz. esetben sem fogja elfogadni a curiai álláspontot. Első pillanatra feltünő, hogy az, aki az I. sz. esetben az általunk helyesnek vallott felfogás szerint 500 koronát kap kötelesrészül, a IV. sz. esetben 637 kor. 50 fill.-t kapna, holott a két eset csak abban különbözik egymástól, hogy *B.* kielégitésül valami csekélylyel kevesebbet kap kötelesrészénél. Ha a Curia számitásmódja nem helyes azon esetekben, ha az előre kielégitett örökös kötelesrészét vagy azt meghaladó értéket kapott, ugy nem lehet helyes azon esetben sem, ha ennél kevesebbet kap. Miben különbözik a IV. sz. eset a többitől? Abban, hogy itt az előre kielégitett örökös a kötelesrészhez hiányzó értéktől lemondás folytán esik el.* Általában elfogadott jogszabály az, hogy a le-

* Tulajdonkép minden előre való kielégitésben lemondás foglaltatik, még pedig az esetleges végrendeleti, a törvényes, vagy a végrendelet ellenére való öröklésről, vagy ezek mindegyikéről való lemondás. Itt azon esetről van szó, amikor a leszármazó a várható kötelesrészénél kisebb érték elfogadásával emond kötelesrészéről és e lemondás a törvényes és végrendeleti öröklésről való lemondást is magában foglalja.

mondó örökös a kötelesrész megállapitásánál nem jön számitásba (Polgári Törvénykönyv Tervezete 1963. §. 2. bekezdés), vagyis a lemondás folytán fennmaradó vagyon a kötelesrészesnek is javára esik. Tehát a IV. sz. esetben is csak azon *B.* kötelesrészéből hiányzó 50 kor., mely lemondás folytán válik szabaddá, eshetik a kötelesrészes javára, aki ezen 50 koronának, melylyel örökhagyó szabadon nem rendelkezhetik, felét, vagyis 25 koronát kapja, *D.* kötelesrésze tehát a mi számításunk szerint a 3000 kor. hagyatéki vagyon és három leszármazó alapul vétele mellett kiszámitott 500 kor. és azonfelül 25 kor., összesen 525 kor. Az 500 koronán felüli összeg tehát pontosan azon arányban növekszik, amely arányban *B.* kielégitésül kötelesrészénél kevesebbet kap; ha *B.* minden ellenérték nélkül mond le örökségéről, úgy *D.* kötelesrésze 500+250=750 kor. Ezen egy esetben a mi számításunk, éppúgy, mint a II. sz. esetben, ugyanazon eredményre vezet, mint a Curia számitása: 3000 : 4=750 kor. Azonban eddigi fejtegetésünkkel talán sikerült kimutatnunk, hogy ezen esetben a curiai álláspont alapján végzett számitás eredményének helyessége nem álláspontjának helyességét bizonyitja, mert B. nem a kielégités, hanem a lemondás folytán esik ki a számitásból. Kitünik ebből az is, hogy azon szabályban, hogy oly ivadék, ki a kötelesrészről lemondott, a kötelesrész kiszámitásánál nem jön számitásba, tulajdonkép azon törvényhozói gondolat lappang, hogy a lemondó örökös kötelesrészéből a lemondás folytán fennmaradó érték a kötelesrészes javára esik annyiban, hogy abból a többi leszármazók száma alapján kiszámitott törvényes hányad reá esik. Mert csupán ezen elv alkalmazása vezet helyes eredményre, ha a kötelesrészt részben való lemondás esetén akarjuk kiszámitani.

Ez az elv logikai folyománya annak, hogy örökhagyótól vagyonának azon hányadára nézve, mely összes leszármazói kötelesrészének felel meg, a rendelkezési jog el van vonva, ugy, hogy a leszármazók erre nézve egymással jogközösségben vannak, ami tehát ezen hányadból az egyik vagy másik leszármazó egészben vagy részben való lemondása esetén megürül, nem az örökhagyó rendelkezési joga javára, hanem a többi kötelesrészre jogositottak kötelesrésze javára esik. Viszont, amint láttuk, lemondással nem kapcsolatos, tehát a legalább is a kötelesrésznek megfelelő értékkel való előre kielégités esetén az, ami ennek folytán a leszármazó *törvényi* örökrészéből ürül meg, az egészben az örökhagyó rendelkezési joga javára esik, nem pedig, mint ezt a Curia által alkalmazott szabály eredményezi, a köteles részre való jogosultság javára.

Elismerjük, hogy az általunk helyesnek talált szabály alkalmazása nem oly egyszerü, mint a birált szabályé; szerintünk minden esetben megállapitandó a kielégitett leszármazó által kapott vagyon értéke, ez hozzászámitandó a hagyatékhoz és a leszármazók összes száma alapján számitandó ki a kötelesrész, sőt, ha e számitás azt eredményezi, hogy az előre kielégitésül kapott érték az igy előálló kötelesrésznél kevesebb, ugy ehhez a különbözetnek a többi leszármazók száma szerinti hányadát hozzászámitva kapjuk a kötelesrész helyes összegét. De azt hiszszük, a döntő mégis csak az, melyik számitás adja a helyes eredményt. Azon lehető ellenvetéssel szemben, hogy a mi számitásunk bonyodalmakra vezet, ha az örökhagyó az egyik örökös kielégitése után ujabb vagyonhoz jut, konstatálni kivánjuk, hogy azon kérdésben foglaltatik-e az előre való kielégitésben kötelesrészről való lemondás, nem az örökhagyónak a kielégitéskori vagyona, hanem az örökség megnyiltakori vagyona irányadó, természetesen az ajándékok hozzászámitásával.

A Curia a czikkünk elején elsőnek idézett jogesetben általános szabályként hangsulyozott elvi álláspontja ellenére számitásba vette a kielégitett leszármazót és a kielégitésül kapott értéket, mert az általános szabálytól való eltérést indokoló kivételt látott abban, hogy a kielégités után a szülő megmaradt vagyonát a kielégitett leszármazóra visszteher nélkül átruházta, mert «ezen ténye által a leszármazóval előzőleg kötött kielégitési jogügylettől elállottnak tekintendő, miáltal ezen leszármazó ismét belépett az örökösödési kapcsolatba».

A kifejtettek után nem kell hangsulyoznunk, hogy az elvi álláspontól való eltérés indokolása éppoly helytelen, mint maga az elvi álláspont. Az elvi álláspont mélyén azon felfogás rejlik, hogy az egyik örökös kielégitése folytán megürülő vagyonérték részben a köteles részes javára esik. Ha ez helyes volna, akkor ezen a kötelesrészes javára eső értékkel az örökhagyó többé nem rendelkezhetnék, «a kielégitési jogügylettől» a végrendeletben el nem állhatna, illetőleg ezen «elállásnak» a kötelesrészessel szemben hatálya nem volna. A Curia érezte annak helytelenségét, hogy azon előre kielégitett leszármazó, aki a kielégités után végrendeleti örökös lett, számitáson kivül hagyassék, de nem vette észre, hogy az elv alkalmazhatatlanságának oka nem az, hogy a kielégitett leszármazó végrendeleti örökössé vált, — mi a kötelesrész kiszámitásánál egészen közömbös — hanem az, hogy ez az elv a végrendelet nélküli öröklés specziális szabálya, mely a vegrendelet ellenére való öröklésnél alkalmazhatatlan.

Dr. Müller Ferencz.

Perköltség a házassági és holttányilvánitási perekben.

Házassági perekben az a birói gyakorlat, hogy amidőn a kereset elutasitásával a házasság továbbra is fentartatik, a perköltségek kölcsönösen megszüntettetnek. Az itéletek erre vonatkozó indokolása majdnem szóról-szóra mindig ugy hangzik, hogy a házasság a kereset elutasitásával fentartatván, ellenkeznék a házasfelek között létező érdekközösséggel és a házassági viszony erkölcsi természetével, hogy az egyik házasfél a másik irányában költségekben marasztaltassék.

Ennek a gyakorlatnak azonban nézetem szerint nincsen törvényes alapja, s a perköltségek kölcsönös megszüntetése bizony a legtöbb esetben méltányossági vagy erkölcsi szempontból sem igazságos. Az az ugynevezett érdekközösség pedig a válni készülő házasfelek között nem létezik s igy fel sem hozható.

Törvényes alapja a szóbanforgó gyakorlatnak azért nincs, mert az 1868 : LIV. tcz. 251. §-a a házassági perekben is alkalmazandó. Ezen törvényszakasz rendelkezése szerint pedig a vesztes fél a nyertes fél költségeinek megtéritésében rendszerint elmarasztalandó s csak kivételként van megengedve, hogy a biró belátása és a per körülményeihez képest a perköltségeket kölcsönösen megszüntethesse, például: ha felperes rosszhiszemüen, talán megtévesztés folytán inditott keresetet, vagy a perre magatartásával alperes is okot szolgáltatott.

A törvény tehát pernyerteség esetére a költség megtéritését szabályként állitja fel s szinte megmagyarázhatatlan, hogy ezzel szemben a házassági perekben miként keletkezhetett ellenkező gyakorlat. Megmagyarázhatatlan ez annál is inkább, mert a sommás eljárásról szóló 1893 : XVIII. tcz. és az uj polgári perrendtartásról szóló 1911 : I. tcz. épp az eddigi gyakorlatra való utalással a jelzett kivételt már mellőzi, s a 109. és 425. §-okban szabály gyanánt parancsolólag van kimondva, hogy a vesztesfél a nyertesfél költségeinek megtéritésében elmarasztalandó, s a perköltségek kölcsönös megszüntetése a 110., illetve 426. §. szerint csak akkor van megengedve, ha mindenik fél részben nyertes, részben vesztes s igy az ujabbi törvényalkotások természetszerü hatása a házassági perekben is hasonló gyakorlat kifejlődésére kellett volna, hogy vezessen.

Nem indokolható a házassági perekben a perköltségekre vonatkozóan kifejlődött ez a gyakorlat a házasfelek érdekközösségével sem, mert a házassági viszony a házasfelek vagyonjogi önállóságát és függetlenségét nem zárja ki, miből folyóan egyiknek a másik javára perköltségben marasztalása jogilag lehetséges, annál is inkább, mert mind a kettőnek külön vagyona is lehet, amikor mind a kettőnek az az érdeke, és pedig jogos érdeke, hogy a másik őt külön vagyona rovására alaptalanul perköltséggel — hacsak a saját képviseletével felmerült költségről van is szó — ne terhelhesse. Tekintve még, hogy a kereset elutasitása s ezzel a házasság jogi fentartása nem jelenti a házasság tényleges továbbfolytatását és a házassági életközösség tényleges visszaállitását: nem lehet tehát szó az ilyen házastársak között létező olyan valami érdekközösségről, ami egyiknek a másik javára marasztalását kizárná s a perköltségek kölcsönös megszüntetését indokolná.

De nem indokolható ez a — véleményem szerint — téves gyakorlat azokkal a sokat hangoztatott méltányossági és erkölcsi szempontokkal sem, mert a bontókereset elutasitása legtöbbször annak teljes alaptalansága miatt utasittatik el s a házasság felbontását a felperest terhelő bontóokok alapján az alperes kérhetné s ezt csak a házasságból született gyermekek érdekeire és

egyéb tiszteletre méltó családi körülményekre való tekintettel nem kivánja. Vajjon éppen a házassági viszony erkölcsi természetére és jellegére tekintettel jogos és méltányos-e alperest ilyen körülmények között mégis — habár csak a saját képviseltetésével felmerült — költségekkel terhelni, amikor bizonyos, hogy a perre semmiféle okot nem szolgáltatott? Vajjon a házassági viszony erkölcsi természetével nem-e inkább az ellenkezik, ha az alaptalanul perlekedő házasfél a perköltségekben nem marasztaltatik? S ugyan mi méltányosság van abban, hogy az alaptalan perrel meghurczolt és zaklatott alperes ráadásul még — habár csak a saját képviseltetésével — felmerült perköltség viselésével is terheltetik?

Azt hiszem, hogy ezekben a kérdésekben benne van a felelet és kétségtelen, hogy a házassági perekben a perköltségekre vonatkozóan ez a gyakorlat nem helyes, s a helyes gyakorlat az lenne, hogy a vesztes fél a nyertes fél költségeiben éppugy, mint a másfajta perekben, marasztaltassék, már csak arra való tekintettel is, mert az uj polgári perrendtartás hivatkozott 425. §-a szerint jövőre az ellenkező gyakorlatot nem türő olyan szabály, mely a 642. §. szerint a házassági perekben is alkalmazandó. Felemlitem egyébiránt szintén csak álláspontom támogatására, hogy az eddigi téves gyakorlathoz többé talán már a Curia sem fog ragaszkodni, mert folyó év február hó 20-ikán 4151/911. P. szám alatt kelt itéletével pervesztes felperest a perrendtartás 251. §-ára való hivatkozással marasztalta s ezzel ugy látszik, feladta azt az elvet, hogy a házasság fentartása esetén perköltségekben az egyik házastárs a másik javára nem marasztalható.

Nem kevésbbé téves a gyakorlat a perköltségek viselése kérdésében a holttányilvánitási perekben. Ezekben a perekben ugyanis a legtöbb biróságnál az a gyakorlat, hogy a perköltségekben az alperes vagy hagyatéka marasztaltatik. Pedig — nézetem szerint — holttányilvánitási perben alperes semmire s igy perköltség fizetésére sem kötelezhető, mert éppen a per eredménye gyanánt holtnak nyilvánittatott s tekintettel arra, hogy az ember jogképessége a halállal véget ér, jogok és kötelességek alanya többé már nem lehet.

De nem marasztalható a holtnak nyilvánitott alperes hagyatéka sem, mert itt egy státus-perről van szó, melynek jogi természetéből folyóan az itélet ugyan mindenkire hatályos, s az elhalálozás tényét illetőleg arra bárki hivatkozhatik. Egyebekben, nevezetesen vagyoni vagy pénzbeli marasztalás tekintetében azonban az itélet csak a feleket kötelezi (jus facit inter partes). Ebből pedig önként következik, hogy a hagyaték, mely perben nem áll, fizetésre nem kötelezhető s perköltségekben nem marasztalható, hanem amennyiben alperes holtnak nyilvánittatik, felperesnek csak a törvény rendes utján érvényesithető igénye származik, hogy a szükséges költség megtéritését a hagyatékból követelhesse.

Tekintettel arra, hogy a holtnak nyilvánitott alperessel vagy hagyatékával szemben örökösödési nyilatkozat tétele után az itélet vagyoni marasztalást tartalmazó része végre sem hajtható, talán sikerült kimutatnom, hogy a holtnak nyilvánitás felperes által előlegezett költségeit, ide értve az ügygondnok diját és költségét is, az itéletben csak megállapitani kell, de fizetésre a holtnak nyilvánitott alperes vagy a perben nem álló hagyaték nem kötelezhető. Egyébiránt a nemsokára életbelépő uj polgári perrendtartás is ezt az álláspontot juttatja kifejezésre, mert 742. §-a szerint ugy rendelkezik, hogy a holttányilvánitási eljárás költségét a kérelmező viseli, ki annak az eltünt hagyatékából megtéritését követelheti. Ez pedig ugy értelmezendő, hogy a költségeket a kérelmező felperes előlegezi s azoknak az alperes hagyatékából megtéritése iránti igényét a törvény rendes utján csak a hagyatéki eljárás során, vagy egy másik ez iránt folyamatba teendő külön perben érvényesitheti.

Megvallom, hogy ezeket a kérdéseket magam részéről — bizonyára nem egyedül — világos és minden kontroverziát kizáróknak tekintem. Szóvá és megvitatás tárgyává mégis azért tettem, mert az uj perrendtartás a perköltség viselésének kérdésében a ma még életben levő 1868 : LIV. tcz. és 1893 : XVIII. tcz. rendelkezéseit lényegében fentartja. Megtörténhetik tehát épp ezen körülménynél fogva, hogy a szóbanforgó téves gyakorlat az uj perrendtartás hatálya alatt is fenmarad. Már pedig kivánatos és óhajtandó, hogy ez meg ne történjék. *Dr. Borbély Nándor,*
táblabiró.

Különfélék.

— **Az igazságszolgáltatás csődje felé.** Ily czimü mult heti czikkünk, a hozzánk nagyszámban érkező levelek tanusága szerint megtette a maga hatását. *A jövő hetek egyikében a fővárosi biróságok helyzetét fogjuk adatokkal illusztrálni. Munkatársainkat kérjük minél több adat beküldésére.* A szerkesztőségünkhöz érkezett levelek közül legyen szabad egyet közölnünk, amely sok igazat mond el a bajok okai felől.

«Tisztelt Szerkesztő ur! *Az igazságszolgáltatás csődje felé* czimü czikknek mindenben igaza van, sőt legközelebb én is szolgáltatok majd szerkesztő urnak uj adatokat erről a témáról. De különösen igaza van a czikknek abban, hogy a mai állapoton csak rendszerváltozás segit, amelynek azonban *az igazságügyminiszteriumban kell megkezdődnie.* E miniszterium *felügyeleti és gazdasági osztályaiban* nagyszámban olyanok alkalmazvák, akik vagy soha, vagy csak szerfelett rövid ideig voltak gyakorlati jogászok, de akik amellett az elmélettel sem foglalkoztak soha. Hogy lehet már most ezektől az uraktól azt várni, hogy kellő érzékük legyen az ország jogszolgáltatásának ezerféle szükséglete iránt, mikor ahhoz rendkivül nagy jogászi tudás, igen széles látókör, nagyon sokoldalu gyakorlati képzettség, megfigyelőképesség és erős érzék el nem engedhető kellékek, amelyeket pedig ott (tisztelet a kivételeknek) csakis bürokratikus szorgalom, sablon, kicsinyeskedés, leereszkedés és nagyképüsködés pótolnak, az igazi megértés és hozzáértés hiányával. Ameddig tehát ezeket az osztályokat nem reformálják át gyökeresen uj, hozzáértő elsőrangu szakemberek alkalmazásával, és ameddig a személyi ügyek kezelésébe is nem visznek be a mainál sokkal több jogászi szakértelmet, olyant, amely a jogélet minden terén otthonos (persze ehhez nem egy, hanem több szakember kell), addig minden panaszkodás hiábavaló lesz, mert addig csak aprólékos foltozgatásból és pepecselésből áll majd minden igazságügyi szervezeti reform. Tisztelet-becsület az igazságügyminiszterium illető közegeinek, az eredmények azt tanusitják, hogy nem valók azokra az óriási jelentőségü feladatok ellátására, amelyekre az országnak szüksége lenne.»

— **Révay Bódognak** a német járásbiróságokról szóló tanulmánya közzététele alkalmából egy vidéki birótól a következő levelet kaptuk:

.... A Révay kartárs ur igazán érdekes dolgozatában a kezelőszemélyzet részére a német minta szerint nem fix javadalmazást, vagy nemcsak ilyet proponált, hanem a kifejtett munka arányában szolgáltatandó honoráriumot javasolt. Ezen idea vezetett a következő fejtegetésekre:

.... «A mai rossz anyagi javadalmazás mellett, a megromlott előléptetési viszonyok között a birák annyira el vannak kedvetlenedve, hogy sokan már nemcsak nem lelkes birák, de nem is lelkes emberek». . . . Egy pár igazán buzgó biró mellett néhány stréber, aki ugy csoportositja a semmittevést, hogy lázas tevékenységnek lássék. A többség pedig csak annyit és ugy dolgozik, hogy el ne küldhessék.

Tudom, hogy a magas feljebbvalók fiókjában megvan a kulcs *országos átlag* képében arra, hogy mennyit lehet kivánni minden átlagos birótól, de aki többet dolgozik az átlagnál, ezért semmiféle előnyt nem élvez.

Vajjon nem lehetne-e kimondani, hogy aki jóval az átlagon felüli eredményt mutat fel, az bizonyos remuneráczióban részesül, feltéve persze, hogy a kifejtett munka minőségileg is kiválóbb az átlagnál?

Igy legalább nem történhetnék meg az, hogy valaki, aki alig valamit dolgozik, csak az anciennitás révén megelőzze azt, aki a másik helyett is elvégzi a munkát, a szó szoros értelmében *tönkre dolgozva* magát.

Ez a téma elvezet az anciennitás és szelekczió kérdéséhez.

De itt nem hallgathatom el, hogy az a szelekczió, amelyért a tisztelt szerkesztőség küzd, ideális, szép valami, mert e szó *ki-*

választást jelent, de a valóságban tényleg nem kiválasztás ennek a neve, hanem — protekczió».

— **Az eljárás egyszerüsitése.** Hogy némely biróság micsoda zaklatást tud véghezvinni, ahelyett, hogy az eljárás egyszerüsitésére törekednék, annak példája a szekszárdi törvényszék következő végzése:

«A kir. törvényszék, mint váltóbiróság, tekintettel arra, hogy a keresethez csatolt meghatalmazás a *peres felek neveinek és a per tárgyának megjelölése nélkül ennek a pernek vitele czéljából kiállitott meghatalmazásnak nem tekinthető,* a kereset I—II. példányát azzal adja vissza a felperesnek, hogy azt a fentieknek megfelelő szabályszerü s most már a kereset számát is tartalmazó meghatalmazással felszerelve ide öt nap alatt a törvényes következmények terhe mellett ujból terjessze be. (1912. évi május hó 15. 3702. sz. a.)

Megjegyzendő, hogy a felperes szabályszerüen a fél által aláirott két tanu által előttemezett és kelettel ellátott meghatalmazást csatolt a váltókeresethez, amilyen meghatalmazás kiállitása soha még biróság által nem kifogásoltatott.

— **Furcsa indokolás.** A zilahi kir. törvényszék 7708/911. számu itélete indokolásában többek közt a következők olvashatók megvesztegetéssel vádolt Lőwy Mór bünügyében «... Bizonyitottnak veendő annál inkább, mert Lőwy Mórnak a községi bizonyitványból kitünő *vagyontalansága, foglalkozása, faji természete* mind valószinütlenné teszi azt, hogy ő oly csekély szolgálatért, mint 20—25 kg. lóheremagnak az irodából kivinni segitése, 1 K szivarra valót adott volna.

A debreczeni kir. tábla az elsőbiróság itéletét helybenhagyta, mellőzve az indokolásból «a vádlott faji jellegére vonatkozólag felhozottakat, ugyszintén az abból levont ténybeli következtetéseket» (1437/910.)

A kir. Curia 2384. sz. a. hozott megsemmisitő itéletével felmentő itéletet hozott.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Közjegyző kártéritési kötelezettsége.** A közjegyző azzal bizatott meg, hogy a zálogjogilag biztositott követelés engedményezésére vonatkozó okiratot készitse el s egyuttal minden irányban vizsgálja meg a szándékolt jelzálog-megszerzést.

Az engedményező által átadott záloglevél és a zálogjog átengedésére vonatkozó nyilatkozat később hamisnak bizonyult.

Az engedményes javára megállapitást nyert a közjegyző kártéritési kötelezettsége. Indokok: A közjegyző köteles lett volna megbizója érdekében vizsgálat tárgyává tenni a megszerzendő követelés fennállását, biztosságát, valamint az átengedési okiratnak érvényességét. Már pedig, ha a telekkönyvből kitünő, a követelés fennállására fontossággal biró körülményeket kinyomozta volna, rendes gondosság mellett összehasonlitás utján megállapitható lett volna az engedményező által felmutatott záloglevél és az átengedésre vonatkozó nyilatkozat hamis volta. (Német birod. biróság III. 139/11. sz. 1912 febr. 20)

— **Az üzemi balesetek okai.** A német birodalmi biztositási hivatal legutóbbi kimutatásai tanulságos adatokat ismertetnek az üzemi balesetek okairól. Az adatok nem az összes, hanem csak a kártalanitásra kerülő, tehát a halálos kimenetelü és munkaképességcsökkenéssel járó balesetekre vonatkoznak. Az idevágó statisztika 14 különböző oly berendezést és eljárást sorol fel, amelyeknél balesetek fordultak elő: 1. Mótorok, transzmissziók és erőgépeknél 14,094 baleset, 20·3%. 2. Emelőgépeknél (személyfelvonó, teherfelhuzó, daru stb.) 3097 baleset, 4·5%. 3. Gőzkazánok, gőzvezetékeknél, 158 baleset, 0·2%. 4. Robbanó anyagoknál (robbanásoknál) 552 baleset 0·7%. 5. Tüzveszélyes forró és maróanyagok, gázok és gőzöknél 2208 baleset, 3·6%. 6. Tárgyak összetörése, beomlása, leesése és eldülésénél 11,012 baleset, 15·5%. 7. Létráról, lépcsőről való leesés, mélyedésekből való lezuhanásnál 10,451 baleset, 15·1%. 8. Föl- és lerakodás, emelés és hordásnál 8630 baleset, 13·0%. 9. Kocsiknál (elgázolás, kocsiról való leesés stb.) 4469 baleset, 6·5%. 10. Vasuti üzemnél 5059 baleset, 7·7%. 11. Hajózás és vizi közlekedésnél 573 baleset, 0·8%. 12. Állatoknál (rugás, ütés, harapás stb.) 1032 baleset, 1·6%. 13. Szerszámok és egyszerü felszereléseknél 4611 baleset, 6·5%. 14. Egyéb tárgyak és körülményeknél 3365 baleset, 4·4%. Összesen 66,311 baleset. Kiderült tehát, hogy a modern gépüzemre a baleseteknek csak 24%-a esik, mig a testi károsodás legtöbbjét, 45%-ot a nehézségi erő (emelés, hordás, esés stb.) okozza. A szállitási üzemeknél a balesetek 14%-a fordul elő. Helytelen tehát az a feltevés, hogy a biztositott egyének számának növekedése és az egyes üzemek megnagyobbodása egymagában is a balesetek számát növelné; épp igy téves az a nézet is, hogy az elemi erők alkalmazásának kiterjesztése szintén a baleseteket szaporitó okok között szerepelne. Ellenkezőleg: a gépüzemek folytán létrejövő balesetek ugy az ipari, mint a mezőgazdasági üzemekben kevesbedtek a foganatositott óvórendszabályok s készülékek folytán. *(Munkásügyi Szemle.)*

— **Előmunkálatnak megbizás nélkül teljesitése.** Felperes alperestől vasszerkezetnek ujrafestését vállalta el. Alperes a szerkezetet nem tisztittatta meg, minek folytán felperes a befestésre vonatkozó szerződésszerü kötelezettségének csak ugy felelhetett meg, hogy ezen tisztitási munkálatokat maga végezte el.

A német birodalmi biróság (1912 márcz. 1. 312/11.) a festés előfeltételét képező tisztitási többletmunka árát felperes részére megitélte.

— **Szolgálati szerződés öt év elteltével akkor is felmondható, ha a szolgálati viszony tartamát a felek élethosszíglanra, vagy öt évnél hosszabb időre szabták.** (Német polgári törvénykönyv 624. §.) Ezen szabály nem kerülhető meg olyképpen, hogy a felek a szolgálati viszonyt nem egy, hanem különböző időben létrejött több szerződésben szabják meg. A kötelezett az utolsó szerződés megkötésének napjától számitott öt év mulva ily esetben is élhet felmondással. (Kammergericht 1912 márcz. 27.-i 24. Z. S. sz. hat.)

— **Végrendeleti intézkedés érvényessége — dolosus befolyásolás.** Valamely hagyományozás érvénytelenségének kimondására nem elég annak igazolása, hogy a hagyományos az örökhagyót dolosusan befolyásolni törekedett, hanem azt is bizonyitani kell, hogy amaz insinuatiók képezték a hagyományozás elhatározó okát, hogy tehát a szóban lévő liberalitás másképp nem jött volna létre. (Cour de cassation 1911 nov. 22.)

— **Nem jogerős itélet alapján vezetett kielégitési végrehajtás a fizetések megszüntetését csak bizonyos körülmények közt állapithatja meg.** A csődbiróságnak mérlegelés tárgyává kell tennie a panaszlott által benyujtott felebbezést s ha az a megtámadott marasztaló itélet megváltoztatására kellő támpontot látszik nyujtani, a fizetések megszüntetését megállapitani s következőleg a csődöt megnyitni nem lehet. Ha ellenben a felebbezésből nyilvánvalóvá válik a perhuzási szándék s abból tárgyi érvek hiányoznak, mi sem áll utjában a csődnyitásnak. (Cour de cassation.)

— **Perbeli meghatalmazott jogutódjának képviseleti joga.** *A.* ügyfelétől *(C.)* meghatalmazást kapott arra, hogy öt egy perben a kereskedelmi biróság előtt képviselje s szükség esetén magát mással helyettesithesse. *A.* felhagyván az ügyvédkedéssel, klienteláját *B.*-nek adja át, az iratcsomókat s igy *C* ügyét is átengedi neki, anélkül azonban, hogy a meghatalmazásban őt kifejezetten helyettesitené.

A Cour de cassation egy 1911 decz. 18-án kelt határozatában megállapitja *B.* képviseleti jogát annak daczára, hogy a code de commerce 627. art. értelmében formális meghatalmazási okiratnak a greffier-nél felmutatása szükséges; elfogadván az alsóbiróságnak azon ténymegállapitását, hogy az ügyfél *B.* meghatalmazotti minőségét az eljárás során konkludens tények által, sőt kifejezetten is elismerte.

— **Foglalás alól mentesség és beszámithatóság.** Az a munkás, aki a kikötött vagy szokásos felmondási idő betartása nélkül sztrájkba lép, a franczia birói gyakorlat szerint is kártéritéssel tartozik szolgálatadójának, ha ez utóbbit a sztrájk előidézésében vétkesség nem terheli.

Az 1895. évi január 12-iki törvény 1. art. szerint a munkabér csak egy tizedrész erejéig foglalható le.

A Cour de cassation 1910 junius 28-án és 1911 november 8-án kelt döntéseiben — az addig követelt gyakorlattal ellentétben — kimondotta, hogy a munkaadó a szolgálati viszony jogosulatlan megszakitásából a munkással szemben előálló kártéritési igényének a munkás munkabérkövetelésébe való *beszámitását* is csak a lefoglalhatóság mértékéig (a munkabér egytizedének erejéig) követelheti, mert a beszámitás hatásában a lefoglalással egyjelentőségü.

— **Kollektiv és egyéni munkabérszerződés viszonya.** A munkások szindikátusa és a munkaadók egyesülése közt létrejött kollektiv szerződésben megállapitást nyer a munkabér mértéke. A munkaadó egyes munkásokkal kötött egyéni szerződésben ezek részére kisebb munkabért biztosit.

A Cour de cassation 1911 aug. 2-án kelt határozatában a mai franczia jog alapján a következő elvi álláspontot foglalja el:

1. *A munkások szindikátusa* a munkaadótól saját nevében *kártéritést követelhet* a kollektiv szerződés figyelmen kivül hagyásáért, amennyiben a magasabb tarifától egyes esetekben eltérés a szindikátusba tartozó munkások egészének kárt okozott; 2. a kollektiv szerződés egyes határozmányaitól eltérés az egyéni szerződésekben *teljes joghatálylyal bir* az utóbbit *megkötő felek közt*, miért is azon munkás, aki ily egyéni szerződést létesit, nem kérheti sem annak érvénytelenitését és kártéritést, sem pedig azt, hogy a munkabér a kollektiv szerződésben kikötött mértékre egészittessék ki.

— **A kollektiv munkabérszerződés kötelező ereje a szindikátus kisebbségére nézve.** A munkaadók és munkások szindikátusa által kötött kollektiv szerződésben a két ügyködő fél tagjai nevében kötelezettséget vállal arra, hogy a megkötendő egyéni szerződésekben a kollektiv szerződés határozmányaihoz alkalmazkodnak; tehát nevezetesen, hogy a munkaadók a kollektiv szerződésben limitált munkabért nyujtják, a munkások pedig ugyanazzal megelégszenek.

A kollektiv szerződéssel ellentétes egyéni szerződések a mai jog szerint a felek közt érvényesek.

Ha az egyéni szerződés valamely irányban nem intézkedik, arra nézve a kollektiv szerződés szabályai nyernek alkalmazást.

Kérdés, alkalmazandó-e ez utóbbi szabály a szindikátus azon tagjával szemben, aki a kollektiv szerződés megkötésére meghatalmazást adó többség közé nem tartozik.

A Cour de cassation a munkaadóra nézve igenleges értelemben döntött, feltéve, hogy a kisebbséghez tartozó munkaadó a szindikátusból való kilépése által külsőleg is kifejezésre nem juttatta, hogy teljes cselekvési szabadságát fenn akarja tartani.

— **Actio de in rem verso községek ellen.** Egy tüzoltó-parancsnok a tüzoltók zenekara részére zeneeszközöket rendelt és vett át. A község polgármestere a község nevében a vételár kifizetési kötelezettséget elismerte.

A franczia jog szerint a községet hasonló esetekben csak a tanács kötelezheti.

A szállitó keresetet inditott a község ellen vételár-fizetés iránt az alapon, hogy a szállitásból hasznot huzott (actio de in rem verso).

A Cour de cassation a keresetet elutasitotta.

Indok: Zeneeszközök szállitása a községre nézve hasznothajtónak csak akkor volna tekinthető, ha tüzoltói zenekar tartására a községek törvényes rendelkezés alapján kötelezve lennének. Ez az eset pedig a franczia jog szerint nem forog fenn.

—

— **Helyreigazitás.** Félreértés elkerülése végett konstatáljuk, hogy a lapunk 7. számában «Az esküdteknek a büntetés kiszabásában való részvétele» czim alatt és a 20. számban «Gyakorlati kriminologiai iskolák Olaszországban» cz. czikkek irója *dr. Harmat Emil ügyvédjelölt* ur (nem pedig járásbiró).

Fiatal ügyvéd vagy dr. juris, ki a német nyelvet szóban és irásban tökéletesen birja, sommás és rendes perekben s büntető-ügyekben önállóan dolgozik, irodavezetőként hosszabb időre terjedő szerződéssel 1912 október hó 1-től — és ügyvédjelölt, ki sommás és büntető-ügyekben önállóan tárgyal s a német nyelvet szóban birja, 1912 junius hó 15-től alkalmazást nyerhet. Ajánlatok az eddigi gyakorlat s a fizetési igények megjelölésével dr. Lippe Ferencz szentgotthárdi ügyvédhez intézendők. 14395

Fiatal ügyvéd irodavezetői állást keres lehetőleg fővárosi irodában. Ajánlatokat kérek «Dr. R.» jelige alatt a kiadóhivatalba. 14396

MAGYAR TÖRVÉNYEK

A Franklin-Társulat zsebkiadásai.

Igen praktikus, zsebben hordható formátumban adja a legfontosabb magyar törvényeket.

UJ:

Egyes igazságügyi szervezeti és eljárási szabályok módositásáról szóló 1912: VII. törvényczikk. A vonatkozó rendeletekkel, jegyzetekkel és utalásokkal. Ára kötve **1 K 50 f.**

E kiadás nemcsak a törvény szövegét adja, hanem a vonatkozó miniszteri rendeleteket is s fel van szerelve gondosan szerkesztett jegyzetekkel és utalásokkal, szóval megadja a törvényczikk magyarázatához szükséges egész apparátust.

ELŐBBI KÖTETEK:

A bűntettekről és vétségekről szóló 1878: V. törvényczikk a módositó s kiegészitő törvényekkel és a vonatkozó joggyakorlattal. A bűntettek és vétségekre nézve érvényben levő anyagi jogszabályok. Összeállitotta *Lengyel Aurél dr.* Ára kötve **3 K 60 f.**

A jogi életben leggyakrabban használt törvények egyike, melynek zsebbe való kiadása nagy segitsége minden gyakorlati jogásznak.

A polgári perrendtartás zsebkönyve. Ismerteti és magyarázza *dr. Lánczi Jenő* budapesti ügyvéd. Ára kötve **5 K**

A törvény pontos és hiteles szövege, megfelelő magyarázatokkal és utalásokkal, az uj perrendtartás elveit és ujitásait ismertető beveze éssel.

A kereskedelmi törvény (1875: XXXVII. t.-cz.) és a reá vonatkozó joganyag. Összeállitotta *dr. Nyári Jenő* budapesti ügyvéd. Ára kötve **3 K 60 f.**

E kiadás közli a kereskedelmi törvényt, a vele kapcsolatos egyéb törvényeket, miniszteri rendeleteket s a biróságí joggyakorlatot, minden szükséges magyarázattal.

Kaphatók:

LAMPEL R. KÖNYVKERESKEDÉSE

(Wodianer F. és Fiai) r.-t.-nál

Budapest, VI. ker., Andrássy-út 21. szám.

és minden könyvkereskedésben.

A m. kir. államvasutak nyári menetrendje.

Délelőtt **Délután**

A vonatok **érkezése** Budapest nyugoti pályaudvarra.

vonatszám	óra perc	vonat neme	honnan	vonatszám	óra perc	vonat neme	honnan
149	3 31	Szv.	Rákospalota-Ujpest	165	12 50	Szv.	Rákospalota-Újpest
151	5 05		Dunakeszi-Alag	137	1 20	»	Nagymaros
723	5 25	»	Czegléd	703	1 25	Gyv.	Bukarest, Báziás
725	5 35	»	Czegléd	103	1 40	»	Paris, Wien
4103	5 50	»	Esztergom	503	1 50	»	Tövis, Kolozsvár, Szatmár-Németi
133	5 55	»	Nagymaros				
725a	6 00	»	Czegléd	167	1 55	Szv.	Rákospalota-Újpest
153	6 05	»	Rákospalota-Újpest	4111	2 05	»	Esztergom
6507	6 10	»	Lajosmizse	169	2 40	»	Dunakeszi-Alag
721	6 20	»	Szolnok, Czegléd	171	3 00	»	Rákospalota-Újpest
901[1])	6 25	k. o. exv.	Konstantinápoly, Belgrád	6503	3 40	»	Kecskemét, Lajosmizse
				173[3])	4 00	»	Rákospalota-Újpest
701[2])	6 30	»	Konstantinápoly, Bukarest	713	4 05	»	Temesvár-J., Szeged
				139	4 10	»	Nagymaros
135	6 35	Szv.	Nagymaros	4113	5 05	»	Esztergom
1407	6 40	»	Berlin, Zsolna	175	5 15	»	Rákospalota-Újpest
4105	7 10	»	Esztergom	121	5 45	»	Érsekújvár
709	7 15	»	Bukarest, Báziás	115	5 55	»	Wien, Berlin
125	7 20		Párkány-Nána	1403	6 20	Gyv.	Berlin, Zsolna
727	7 25	»	Czegléd	177	6 30	Szv.	Rákospalota-Újpest
501	7 30	Gyv.	Bukarest, Kolozsvár, Máramarossziget	707	6 35	Gyv.	Orsova, Báziás
				105	6 40	»	Wien
155	7 35	Szv.	Rákospalota-Újpest	107	7 10	»	Wien
157	7 40	»	Vácz	711	7 45	Szv.	Báziás, Temesvár
6501	7 50	»	Kecskemét, Lajosmizse	179	8 00		Rákospalota-Újpest
127	8 05	»	Párkány-Nána	141[3])	8 10	»	Nagymaros
4107	8 15	»	Esztergom	4117[4])	8 15	»	Pilisczaba
113	8 20	»	Paris, Wien	143	8 20	»	Nagymaros
719	8 40	»	Kiskunfélegyháza	131	8 55	»	Párkány-Nána
129	8 45	»	Párkány-Nána	109	9 05	Gyv.	Wien
159	9 10	»	Dunakeszi-Alag	729[4])	9 20	Szv.	Czegléd
705	9 25	Gyv.	Szeged	4119[3])	9 25	»	Pilisczaba
1401	9 40	»	Berlin, Zsolna, Pozsony	6505	9 30	»	Kecskemét, Lajosmizse
4109	9 55	Szv.	Esztergom	181	9 35	»	Dunakeszi-Alag
161	10 25	»	Rákospalota-Újpest	1405	9 45	Gyv.	Berlin, Zsolna
715	10 45	»	Szeged	505	9 55	»	Segesvár, Kolozsvár, Stanislau
119	11 25	»	Galánta				
163	11 50	»	Rákospalota-Újpest	4115	10 00	Szv.	Esztergom
				183[5])	10 15	»	Vácz
				145	10 25	»	Nagymaros
				6513	10 30	»	Ocsa
				117	10 35	»	Wien
				717	11 00	»	Temesvár, Báziás
				101	11 05	k. o. exv.	London, Ostende, Paris, Wien
				185	11 25	Szv.	Dunakeszi-Alag
				123	11 50	»	Érsekújvár

[1]) Érkezik minden kedden, szerdán, péntéken és vasárnapon.
[2]) Érkezik minden hétfőn, csütörtökön és szombaton.
[3]) Vasár- és ünnepnapokon május 16-tól közlekedik.
[4]) Vasár- és ünnepnapokon közlekedik.
[5]) Vasár- és ünnepnapokon május 16-tól bezárólag szeptember 15-ig közlekedik.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20.

Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4.

Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenhetedik évfolyam. 23. szám. Budapest, 1912 junius 7.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: A fegyelmi biráskodás köréből. — *Dr. Kármán Elemér* erzsébetfalvi kir. járásbiró: A fiatalkoru elitéltek nyilvántartása. — *Dr. Kain Albert:* Az uj polgári perrendtartás és a vidéki járásbiróságok. — *Zsoldos Benő* szegedi kir. itélőtáblai tanácsjegyző-albiró: A nők a jogi pályán. — Különfélék.
Melléklet: Közigazgatási Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A fegyelmi biráskodás köréből.

I.

1. A kir. Curia ujabb fegyelmi biráskodásából ragadunk ki néhány esetet, amelyek alkalmasaknak látszanak arra, hogy a biráskodás jelenlegi irányát jellemezzék. Ez az irány a réginél helyesebb uton halad ugyan, de még mindig nem jutott arra az ösvényre, amelyen megállapodnia kellene. A törekvésnek a fegyelmi biráskodás igazi czéljaihoz kellene vinni: a birói tisztnek a legmagasabb emberi piedestálra helyezésére és annak ott meg is tartására, a birói tekintélynek a legnagyobb mértékben megóvására, megbüntetésére mindannak, ami a biró irányában szükséges legnagyobb bizalmat, az állásnak föltétlen megbizhatóságát megingathatná. Mégis a kiszabott büntetések néha olyanok, amelyek nem hangzanak egybe ezzel a gyönyörü, de természetes czéllal, amelynek megvalósitása ezidőszerint a magyar birói kar olyan igazi büszkeségének vezetésére van bizva, mint amilyen *Vavrik Béla,* a kir. Curia másodelnöke.

A büntetéseken mindig végigvonul az emberies, a méltányos, a sajnálkozó fölfogás, amely — ha nem is volt mindig helyénvaló — megérthető volt elavult fegyelmi törvényünk mellett, mely a hivatalvesztés büntetését a végellátásra való jogosultságnak is elvesztésével büntette, nemcsak magával a biróval, hanem teljesen ártatlan hozzátartozóival szemben is. A törvény ezen minden individualizácziót nélkülöző rendelkezése nem egyszer tartotta vissza a fegyelmi biróságot a legsulyosabb büntetés kimondásától, holott az itélkező birák is meg voltak arról győződve, hogy mily kárára van a jogszolgáltatásnak olyanoknak hivatalban tartása, akik annak tekintélyét nemcsak nem gyarapitják, hanem egyenesen megölik.

Most azonban a helyzet gyökeresen megváltozott. Az 1912: VII. tcz.-nek már hatályba lépett 8. §-a ugyanis a következőket rendeli: «Az 1871: VIII. tcz. 26. §-a a következő bekezdéssel egészittetik ki:

A fegyelmi biróság hivatalvesztést megállapitó határozatában különös méltánylást érdemlő okból kimondhatja, hogy a hivatalvesztés a nyugdijtörvényben meghatározott ellátási igény tekintetében a hivatalvesztésre itéltre és hozzátartozóira avagy csupán hozzátartozóira nem jár azzal a következménynyel, amelyet a törvény a szolgálat kötelékéből büntetésképp történt elbocsátáshoz füz (1885: XI. tcz. 5. §. 5. pontja). Ebben az esetben az ellátási igény a jogosultat ugy illeti meg, mintha a hivatalvesztésre itélt a szolgálat kötelékéből végleges szolgálatképtelenség alapján vált volna meg.»

Az uj törvény szabálya tehát lehetővé teszi már most hogy a fegyelmi biróság ne fossza meg a végellátástól azt a birót (ügyészt), akit kénytelen volt hivatalának elvesztésére itélni, mert nem mutatkozott méltónak annak viselésére, aki azonban semmiképpen sem érdemelte meg — ártatlan családja pedig még kevésbbé — hogy az éhhalálnak és az erkölcsi züllésnek szolgáltassák ki, megfosztva attól a végellátástól, amely sajátképpen illetményeinek részét teszi, amelyekért szintén szolgálta az államot és amelyeknek csekélységét éppen a várható végellátással is szokták megokolni.

A vagyonelkobzásnak középkori büntetése megszünvén tehát a fegyelmi fenyitékek közt szerepelni, a fegyelmi biróság immár az igazságos szigor teljével sujthatja azokat, akik megfeledkeztek arról, amivel birói (ügyészi) tisztük szentségének tartoznak.*

Az emlitettük uj törvénynek még egy szakasza fog a fegyelmi birónak igen jó szolgálatot tenni minden olyan esetben, amikor a biró helyzete valahol tarthatatlanná vált, akár a biró hibájából, akár e körülmények sajátos alkalmazásánál fogva, egyben azonban szintén szigoritóan fog hatni minden olyan esetben, amelyben eddigelé csak túlenyhe és czélhoz nem vezető büntetés volt kiszabható, főképpen azért, mert alkalmas középfoku büntetés nem volt. A törvény 9. §-ára gondolunk itt, amely szól imigyen: «A fegyelmi biróság, ha az igazságszolgáltatás érdekében szükségesnek találja, fegyelmi vétség megállapitása nélkül is elrendelheti, hogy az itélőbiró székhelyéről addigi állásának megfelelő birói állásra az igazságügyminiszter által kijelölendő más birósághoz áthelyeztessék. A fegyelmi biróság jogerős határozata alapján az itélőbirót az igazságügyminiszter helyezi át. Az igazságügyminiszter az áthelyezést a jogerős határozatnak az igazságügyminiszterrel közlésétől hat hónap alatt foganatositja. Az átköltözés költségét fegyelmi vétség megállapitása esetében a biró viseli.»

2. Az alábbiakban közölt esetek közül különös figyelemre érdemesek azok, amelyekben a bebizonyitott iszákosság és a kártyázásnak valóban botrányos módja ellenére sem alkalmazták a hivatalvesztést. Bizonyára a fönn emlitett emberies szempontok tartották ettől vissza a fegyelmi biróságot, de mégis ugy gondoljuk, hogy vannak helyzetek, amelyekben a köz érdeke mindenekfölött kell hogy álljon és amelyekben az egyes iránt érzett emberies szánalomnak háttérbe kell szorulnia, nehogy annak uralomra jutása ártson milliók érdekének, főképpen pedig magának a jogszolgáltatásnak és a birói karnak. Már pedig *iszákos és botrányosan kártyázó ember nem való birónak.* Nincs az az enyhitő körülmény, amely az ilyen mellett szólna, mert ezek abszolut kizáró okok, amelyeknek ugyszólván automatice kell maguk után vonniok a birói tiszt elvesztését. Nem is gondolunk itt a fenyitésnek példát adó, ijesztő vagy megtorló jellegére. Előttünk csak az lebeg, hogy az ilyen magatartásu emberből hiányzik minden

* Remélhetőleg a Curia ügyvédi tanácsa viszont annál nagyobb rigorozitással itéli meg a fegyelmileg büntetett biráknak az ügyvédi karba való felvételét.

lehetőség arra, hogy köztiszteletnek, tekintélynek, megbizhatóságnak örvendjen, hogy tegyelmezetten és pártatlanul biráskodjék. El sem képzelhető ilyen biróval szemben más büntetés, mint a biráskodás lehetetlenné tétele és ezért — bármilyen furcsának lássék első hallásra — sajnáljuk, hogy legfőbb biróságunk ezekben a szóbanforgó esetekben inkább jó szivét vette döntése irányitójának, mint azt a bölcs belátást a köz érdekei iránt, amelyet különösen az utolsó években annyiszor dokumentált a magyar jogszolgáltatás igazi dicsőségére.

Azokról az esetekről nem is szólunk, amelyekben a legbotrányosabb vétségek halmaza miatt 100 K pénzbüntetést szabtak ki, vagy éppen felmentő itéletet hoztak fegyelmi biróságaink.

De szóljanak maguk az esetek.

1. *A marosvásárhelyi kir. tábla fegyelmi biróságа:* A kir. törvényszék elnökének ... biró felfüggesztésére vonatkozó határozatát fentartja.

Indokok: Megállapittatott, hogy... járásbiró évekre visszamenőleg az évnek egyes szakaiban ittassága miatt hivatali teendőit napokig, hetekig, az 1909. és 1910. években pedig hónapokig elvégezni képtelen volt.

Ez a már köztudomásu s a jogkereső közönség előtt közbeszéd s a hivatali alkalmazottaknál megbotránkozás tárgyát képező ittassága ...-nek, 1910-ben oly mérvet öltött, hogy februártól augusztusig hivatali teendőit végezni egyáltalán nem tudta s csak az ügyvédeknek s a biróságnál alkalmazásban nem álló fiának segitségével tudta a járásbiróság a... járásbiró ügykörébe tartozó ügyek menetét felszinen tartani akként, hogy a tárgyalásokat, tanukihallgatásokat, az erre képtelen járásbiró helyett maguk az ügyfelek képviselői foganatositották vagy pedig a kitüzött tárgyalásokat elnapolták; ... járásbiró a vizsgálat folyama alatt ugy a biróság helyiségében, mint B.-ban is botrányos részeg állapotban jelent meg. (1911 jan. 31. 12/911; fegy. sz.)

A kir. Curia: Az elsőbiróság határozatát indokolásánál fogva az 1871 : VIII. tcz. 62. §-ának *b)* pontja alapján helybenhagyja. (1911 márczius 24. 20/911. K. fegy. sz. a.)

A marosvásárhelyi kir. tábla fegyelmi biróságа: ... járásbirót (azonos a fenti esetben felfüggesztett biróval) az 1871 : IX. tcz. 9. §-a alapján az 1885 : XI. tcz. 21. §-ának harmadik bekezdésében foglalt intézkedésére tekintettel ideiglenesen nyugdijazandónak mondja ki.

Indokok: A kir. tábla az igazságügyi orvosi tanácsnak véleményét elfogadva, megállapitja, hogy ... idült iszákosságban s ezzel kapcsolatban elmezavarban szenved.

A tanuk vallomásából megállapitja, hogy ... járásbiró 1909. és 1910-ben több izben is heteken át folytonosan részeg volt, az ivást a korcsmában rendszerint már jókor reggel elkezdte és részeg állapotában járt fel a hivatalába is.

A szóbeli tárgyalásokat részeg állapota miatt nem tudta vezetni, sőt gyakran a helyszinére kitüzött tárgyalást sem lehetett részegsége miatt megtartani.

A tárgyalásra megidézett feleket és tanukat sokszor hosszabb időn át várakoztatta s megtörtént többször, hogy ilyenkor a hivatalszolga a korcsmából az ivóasztal mellől hivta fel a hivatalba, azonban részegsége miatt a tárgyalást nem tudta vezetni, a tanukat egymás ellenőrzése mellett az ügyvédek hallgatták ki. és mondták azokat jegyzőkönyvbe, ... járásbiró pedig azalatt rendszerint a járásbiróság kezelőszemélyzetét is munkájában léha elbeszéléseivel feltartóztatta.

Megtörtént az is, hogy a tárgyalásokon még ilyen módon sem volt jelen, hanem annak folyama alatt megint visszament a korcsmába, honnan a szolgával kellett visszahivatni, hogy a tanukat, kiknek vallomásait nem is hallotta, eskesse meg. Amikor itélethozatalra került a sor, arra képtelen volt. Külön itélethozatalra tüzött ki határnapot és gyakran még akkor sem tudta az itéletet részeg állapota miatt kihirdetni, hanem a hasonló nevü joghallgató fia által irásba foglalt itélet lett a feleknek kézbesitve. Részegsége miatt munkára képtelen állapotában soron kívüli elintézést igénylő ügyekben fiával készittetett fogalmazványokat, sőt még a kiadmányokat is vele iratta alá.

Minthogy eszerint ... járásbiró sem a szorosan vett biráskodási hatáskörben, sem mint a járásbiróság vezetője a felügyeleti és ellenőrzési hatáskörben nem képes már a tevékenységnek akár mennyiségileg, akár minőségileg, bárcsak azt a legcsekélyebb mértékét is kifejteni, amely a birói szolgálatban való maradhatásának elengedhetetlen feltételét képezi és amelyet a jogkereső közönség érdeke megkövetel; és minthogy megállapitható, hogy ő szervezeti, szellemi és az erkölcsi fogyatkozásánál fogva a birói hivatással járó fontos hivatali kötelességek teljesitésére ezidőszerint teljesen képtelen, ennélfogva kényszer utján való nyugdijazását kimondani kellett.

Az igazságügyi orvosi tanács véleménye szerint ugyan ... gyógyulásához alig lehet remény és esetleges javulás is csak időleges lehet, minthogy azonban dr. D., dr. Z. és dr. A. orvosszakértők véleménye szerint nem tekinthető kizártnak annak a lehetősége, hogy K. J. ezen betegségéből kigyógyuljon s igy nála a szolgálatképtelenség habár tartós és csak időleges jellegünek vehető, ennélfogva a fegyelmi biróság az 1885 : XI. tcz. 21. §-ának harmadik bekezdésére tekintettel nem végleges, hanem csak ideiglenes nyugalomba helyezését tartja indokoltnak.

A védelem azon inditványának, hogy ...-t az igazságügyi orvosi tanács közvetlenül vizsgálja meg és ujólag adjon véleményt arra nézve, hogy az időközben történt hat havi szanatoriumi gyógykezelés daczára, most is fenforog-e nála a munkaképtelenség, helyet azért nem adott, mert a kir. tábla az igazságügyi orvosi tanács véleménye alapján ugy találja, hogy a ... betegsége habár abszolute gyógyithatatlannak nem mondható, mégis a betegség előrehaladottabb voltánál fogva, ha a gyógykezeltetés tényleg meg is történt, ennek hat havi időtartama olyan rövid idő, mely alatt gyógyjavaslatoknak legkifogástalanabb betartása is, a betegségnek legfeljebb lényeges javulását, de teljes gyógyulását semmiesetre sem eredményezhette.

A költséget illetőleg stb. (1911 szeptember 9. 118/911. fegy.)

A kir. Curia: Az elsőbiróság itéletét feloldja s elrendeli a vizsgálat kiegészitését abban az irányban: hogy vádlott hivatali állásától történt felfüggesztése óta milyen életmódot folytatott, foglalkozott-e, mint állittatik, ezen idő alatt kereset czéljából tartósabban szellemi munkával és ha igen, milyen eredménynyel és hogy az igazságügyi orvosi tanácstól vádlott jelenlegi elmeállapotára és munkaképességére vonatkozó és vádlott közvetlen megfigyelésére fektetendő ujabb vélemény kéressék ki.

Indokok: Az eddigi egyes orvosi vélemények vádlott elmeállapotát és munkaképességét illetően lényegesen eltérők, maga az igazságügyi orvosi tanács felülvéleménye, amely csak a vizsgálati adatokra van fektetve, sem zárja ki teljes határozottsággal vádlott elmeállapotának javulását, munkaképességének helyreállítát s igy ezen orvosi véleményekre teljes megnyugvással itélet nem alapitható; minthogy továbbá vádlott állitja, hogy magát időközben megfelelő gyógykezeltetésnek vetvén alá, elmebajából kigyógyult és munkaképességét teljesen visszanyerte s ezen állitásának bizonyitásától s attól a kérelmétől sem zárható el, hogy az igazságügyi orvosi tanács közvetlen megfigyelése alá bocsáttassék s ezen alapon ujabb felülvélemény beszereztessék: az elsőbiróság itéletét a rendelkező rész értelmében feloldani kellett. (1911 november 18. 185/911. K. fegy. sz. a.)

2. *A kir. Curia:* Az elsőfolyamodásu fegyelmi biróság itéletét megváltoztatja és ... s—i járásbirót a vád alól felmenti.

Indokok: Kétségtelen ugyan, hogy a birónak minden alkalommal, akár nyilvános helyen, akár zárt társaságban jelenik meg, oly magaviseletet kell tanusitania, amely a bevett társadalmi felfogás szerint kifogás alá nem eshetik, de bizonyos az is, hogy a bizalmas baráti körben a tartózkodóbb magaviseletnek a korlátai tágabbak és szabadabbak és ha egy ilyen bizalmas körben a szeszes italoknak korlátolt élvezete mellett valaki akár gunyos, akár kötekedő modorban kevésbbé ildomosabb szavakat használ egy másik avagy több személylyel szemben, az lehet ugyan arra vagy azokra bántó, de ez a tény még magában véve nem egyértelmü a botrányos magaviselettel, különösen nem a jelen esetben, midőn a vádlott bocsánatkérés által hibáját jóvá is tette.

Kétségtelen továbbá az is, hogy a biró magaviseletének megbirálásánál elsősorban ugyanazon szempontok vezethetnek, amelyek a köz- és társadalmi felfogásban meggyökeresedtek, s valamely magatartás csak akkor mondható botrányos magaviseletnek, ha a társadalmi szabályokat és felfogásokat durván megsérti.

A birónak a magánéletben tanusitott magaviselete sem esik rendszerint szigorubb megbirálás alá, mint más a müveltebb társadalmi osztályhoz tartozó emberé, és a szigorubb felfogásnak csak ott kell érvényesülni, amikor a biró hivatalos eljárása közben tanusit olyan magaviseletet, mely a birói hivatal és tiszt komolyságával és tekintélyével össze nem egyeztethető.

Ámde a jelen esetben erről nincsen szó, mert vád tárgyává az tétetett, *hogy dr. .... kir. járásbiró magánkörben és nyilvános helyen ittas állapotban volt, tehát botrányos magaviseletet tanusitott.*

A kir. tábla megállapitotta, hogy vádlott egy hivatalos kiküldetésből hazajövet oly ittas volt, hogy a kocsiban egyenesen nem tudott ülni, kabátja a kocsiból kilógott, egyedül leszállani nem tudott.

Hogy a vádlott leszállani nem tudott, csak egyetlen tanu, B. H. 15 éves leány támogatja, de olyképp, hogy másoktól hallotta, hogy a kir. járásbiró részegsége miatt nem tudott volna leszállani a kocsiról, mig a többi tanuk ezt egyáltalában nem bizonyitották, stb.

A vádlott védekezésül előadta, hogy ischiasban szenved s az ezzel járó fájdalmak okozzák azt, hogy a kocsiban félszegen ül; s minthogy vádlottnak ez a védekezése megczáfolva nem lett, s állandó fuvarosa azt állitotta, hogy vádlott sem ezen, sem más alkalommal italos egyáltalában nem volt; minthogy P. S. és M., akik a vádlottal több izben együtt voltak hivatalból kiküldetésben, bizonyitják, hogy sohasem észlelték azt, hogy vádlott ilyen alkalmakkor ittas lett volna: nincs kizárva annak lehetősége, hogy P., M. és U. tanuk, kik vádlottat tüzetesen meg sem figyelhették mert az kocsiban haladt el mellettük, tévedésben lehettek az iránt, hogy vádlottnak a kocsiülésen való bizonytalan ülését ittassága okozta volna.

A kir. Curia tehát e tekintetben nem fogadta el bizonyitottnak az elsőfolyamodásu fegyelmi biróság ténymegállapitását.

Az elsőfolyamodásu fegyelmi biróság valónak fogadta továbbá azt, is hogy a vádlott egy névnap alkalmával annyira megittasodott, hogy másoknak kellett hazavezetni; minthogy azonban erre nézve csakis H. K. és neje vallottak ilyen értelemben, s a két tanu beismerte, hogy vádlottal ellenséges viszonyban vannak, mióta a vádlott egyik rokonukkal párbajt vivott; minthogy ilyen tanuknak vallomása nem szolgáltat oly bizonyosságot, amelyre egy biróval szemben marasztaló itélet volna hozható: a kir. Curia az elsőfolyamodásu fegyelmi biróságnak ezt a ténymegállapitását nem fogadhatta el bizonyitottnak.

Vádlott ellenében bizonyitottnak fogadta el az elsőfolyamodásu fegyelmi biróság, hogy a társaskörben oly ittas volt, hogy elesett és «magát véresre verte».

Erre nézve Sz. S. azt vallotta, hogy a vádlott a vendéglő nagyteréből kiment a tornáczra s akkor egy tiz czentiméteres magas lépcsőről lelépve elesett s homlokát egy ládába beleütötte; szerinte a vádlott ittas volt.

Ezzel szemben V. Ö. azt vallja, hogy a vádlottal 1½ liter bort ittak meg s a vádlott a sötét folyosóról kilépett, ott megütötte magát, de nem mintha ittas lett volna, mert teljesen józan volt.

Ezek egybevetéséből csak az állapitható meg, hogy vádlott az udvaron egy lépcsőről lelépve megütötte magát és arczát megvérezte, de azt, hogy az elesés ittasságának magas foka miatt történt volna bizonyitottnak venni nem lehet, mert V. Ö. határozottan vallotta, hogy vádlott teljesen józan volt.

Mindezeknél fogva nem lévén bizonyitva, hogy vádlott kir. járásbiró botrányos magaviseletet tanusitott volna, őt az ellene emelt vád alól felmenteni kellett. (1910 máj. 7. 105/910. K. fegy.)

3. *A marosvásárhelyi kir. tábla fegyelmi biróság.* Dr. . . . kir. albiró vádlottat a fegyelmi vétség alól felmenti.

Indokok: A tanukkal bizonyitva van, hogy vádlott a s—i kávéházban éjfél után némileg ittas állapotban átült ahhoz az asztalhoz, melynél a tanuk ültek, kik közül vádlott D. K-val haragos viszonyban állott.

D. K. az asztalukhoz ülő vádlottól elfordulván, vádlott e szavakkal «fene egyen meg Dani, ne bolondozz», D-t megszólitotta, s mivel D. erre nem válaszolt, a vádlott ismételten azt mondotta D nek: «l . . . a s . . .-be».

E kifejezések miatt ezután D. K. a vádlottat háromszor arczul ütötte, majd a vádlott bántalmazójának azt mondva: «én nem ilyen nagyot gondoltam», pár percz mulva az asztaltól eltávozott.

A vádlott tényében a kir. tábla sulyosabb fegyelmileg büntetendő cselekményt nem lát, mert a vádlott ténye egyszerü önmegfeledkezés folytán bekövetkezett ténykedés jellegét mutatja: ez okból őt a vád alól felmentette. (1910. márczius 5.25/910. fegy.)

A kir. *Curia:* A vádlott nyilvános helyen tettleges bántalmazást szenvedett.

Nem lehet ugyan tekintet nélkül hagyni azt, hogy a birói állást viselő egyénnel szemben elkövetett eme bántalmazásnak előidézője részben maga a vádlott volt: az elsőbiróság itéletét mégis helybenhagyni kellett indokaiból és azért, mert amit a vádlott elkövetett, nem volt más, mint hogy bortól felhevült állapotban tapintatlanul lépett fel és nyilvános helyen felette illetlen kifejezéseket használt s hogy ez a ténykedése is kevés egyén jelenlétében történvén, maga a vádlott ténye botrányt nem okozott, mert az utóbb kétségtelenül botránynyá fejlődött jelenetnek a vádlott csakis szenvedő részese volt, maga azonban tettlegességbe nem bocsátkozott: mert azt, hogy a hirtelen keletkezett tettleges bántalmazását a vádlott megakadályozni nem tudta, a fegyelmi vétség megállapitásához adatul elfogadni nem lehet. (1910. évi szeptember 17. 178/910. K. fegy. sz.)

4. *A kassai kir. tábla fegyelmi biróságа: . . .* kir. járásbirót vétkesnek mondja ki az 1871. évi VIII. tcz. 20. §-ának *a)* és *b)* pontjaiban meghatározott fegyelmi vétségekben s ezért őt az id. tcz. 22. §-ának *e)* pontjaiban meghatározott *pénzbüntetésre, mely 100 K-ban állapittatik meg, itéli.*

Indokok: . . . járásbiró terhére a következő szabálytalanságok bizonyultak be:

a) S. H. stb. tanuk vallomásával bizonyitva van, hogy vádlott mukit, makaot, ferblit és huszonegyest a folyó év nyaráig éveken át játszott a kávéház és vendéglő nyilvános helyiségeiben akként, hogy csaknem naponkint d. e. 11-től ½1—1-ig is tartó sörözés után hazamenve, otthonában csakhogy megebédelt, máris visszatért és ott délutánonként 1—2 órától kezdve 4—5, sőt néha 6—7 óráig is játszott.

Folytatta pedig e kártyajátékokat dijnok, irnok, ügynökök, czipész, mészáros, borbély és ócskás házaló társaságában, közös nyereség és veszteségre alakult szövetkezés mellett, és megtetézte ezt a Kbtk. 87. §-ába is ütköző magaviseletét még azzal is, hogy a játék közben pénzfogytán a bankadótól, dijnoktól, czipésztől, irnoktól, kereskedőtől, mészárostól, vendéglőstől 10—20 koronás kölcsönöket kért és kapott, melyeket még a játék folyamán ugyanaznap, olykor pedig csak más alkalommal fizetett vissza, sőt 10—10 K kártyakölcsönnel még a fegyelmi vizsgálat alkalmával is adósa volt S. és L.-nek, melyeket azonban már kifizetett.

b) A vádlott beismerte, hogy A. L. fakereskedői üzletvezető neki, kérelme nélkül, barátságból két szekér fát küldött, melynek vételárát meg akarta fizetni, de az üzletvezető, kinek ő előtte peres ügyei nem voltak, a vételárt el nem fogadta; beismerte, hogy E. és G. vendéglősnek kosztért adósa volt, hogy kártyaczimborájának, Z. czipésznek czipőért 20 K-val, L. kereskedőnek pedig 24 K-val volt hoszabb ideig adósa, ezeket azonban apró részletekben már kifizette.

H. kereskedőnek egy sirkoszorúért pár K-val 2 év óta tartozik, s azt sürgetés daczára sem fizette meg.

E. vendéglősnek 3 havi élelmezésért a fegyelmi vizsgálat idejében még 98 K-val adósa volt, ugyancsak G. vendéglősnek étel és italért már két év óta 100 K-val tartozott a fegyelmi vizsgálat idején.

S. N. kereskedőnek szövetért és más egyebekért már 3 év óta 60 K-val volt adósa, ennek daczára 1 évvel a vizsgálat előtt a hivatalszolgáját 3-szor küldte S.-hez 30—40 K kölcsönért és midőn S. a vádlott levelére nem is válaszolt, személyesen ment el vádlott S.-hez és hosszas kunyorálás után 20 K kölcsönt erőszakolt ki tőle, de sem a 20 K-t, sem a 60 K árutartozást sem fizette vissza többszöri sürgetés daczára.

M. A. feleségét a vádlott azért taszitotta le a lakása lépcsőjéről, mert az a hitelbe eladott vaj árát követelte.

c) Bizonyitást nyert, hogy 1½ évvel ezelőtt V. J. kocsmája uri szobájában a vádlott 3—4 egyén társaságában italozott, aközben egy ittas napszámos betévedvén, az ivóban tánczolni kezdett, ekkor T. borbély az uri szoba ajtaját kinyitván, odaszólt a vádlott társaságához, hogy nézzék a komédiát; e bizalmaskodásért a vádlott T. borbélyt rendreutasitotta, mire a borbély a vádlot-

tat bitang, csavargó, pimasz, koldus becsmérlő szavakkal illette, s a társaság közelében levő asztalnál leülve, italozás közben folytatta a vádlott elleni piszkolódását.

Vádlott pedig ahelyett, hogy az intelligens társaságon kivül álló alsó társadalmi réteghez tartozó borbélyt kötelességszerüen kikerülendő, a korcsmából eltávozott volna s birósági elégtétel szerzése végett intézkedett volna, társaival hosszabb ideig türte a borbély nyers és meggyalázó gorombáskodását, majd tiltakozni kezdett amiatt, amire aztán a borbély azzal vágott vissza, hogy ilyen sz.... biró nem parancsol neki. Erre a korcsmáros a a borbélyt távozásra szólitotta fel, mire a borbély kést rántott s s vádlott felé közeledett, mely támadást a vádlott botjával hadonázva háritott el.

Mindezen sulyos sértésért azonban a vádlott járásbiró hatósági megtorlást ki nem eszközölt.

A vádlottnak azt a védekezését, hogy ő a borbélylyal szemben azért nem keresett birósági elégtételt, illetve megtorlást, mert ez másnap őt megkövette, s mert a borbély teljesen ittas volt, vele szemben a birói eljárásból eredményt nem várhatott, nem fogadta el a kir. tábla, mert a vádlottnak hivatalából folyó erkölcsi kötelessége lett volna, minden további sértést elkerülendő, már a borbély garázdálkodásának kezdetén előle kitérni, s ha már ezt elmulasztotta, legalább valamely utólagos orvoslást keresni az őt ért sértésért.

d) Bizonyitást nyert, hogy vádlott a tanuló ifjuság tánczmulatságakor reggeli 3—4 óra tájban a mulatság helyére vetődött és Sz. dijnok asztalánál helyet foglalva italozni kezdett. Aközben D tüzoltószolga a gyertyákat oltogatni kezdte s odaszólott a vádlott asztalánál ülőknek, hogy menjenek haza. Erre vádlott a tüzoltónak azt kiáltotta, hogy kell-e pof? és székéről fel is emelkedett, de ittassága miatt megbotlott és a padlón végig esett, majd felkelvén a tüzoltónak ment, utóbbinak azonban ama szembeszállása folytán, hogy nohát üssön meg, meghátrált és veszteg maradt.

e) Az előbbi korcsmai eseményre virradó másnapon, midőn a vádlott dr. M. és dr. S. ügyvédek tárgyalásait intézte, d. e. 9—10 óra közt megjelent a vádlott hivatalos helyiségében dr. M. ügyvéd egy beadványnyal és ennek sürgős elintézését szóval is kérte, ekkor a vádlott járásbiró, ki az előző években dr. M.-tól szóval és levélben pénzkölcsönöket kért, s melyeket eddig még legnagyobbrészt vissza nem fizetett, dr. M.-t azzal támadta meg: «nagyon csodálkozom, hogy akivel nekem semmi magánérintkezésem nincs, kérvényének beadásán felül még szóval is sürget; engem ne sürgessen, mert kiteszi magát annak, hogy a dolgát egy-két hétig sem intézem el», midőn pedig dr. M. azzal válaszolt, hogy nem mint magánember, és nem a saját érdekében, de a fele nevében fordult a járásbiróhoz, mert darabjait éveken át is heverteti, a vádlott dr. M.-t a hivatalos helyiség elhagyására szólitotta fel, és amidőn dr. M. nem távozott, sőt tovább heveskedett, a vádlott a fogházőrt becsengette, de még mielőtt az bejött volna, dr. M.-t karján, illetve ruhájánál megfogta s őt a jegyzői irodába tuszkolta s az ajtót betette, midőn pedig a fogházőr bejött és dr. M. hangja a jegyzői irodából még hallható volt, a vádlott az ajtót kinyitotta s a fogházőrt utasitotta, hogy dr. M. ügyvédet vezesse ki, ezt azonban nem kellett teljesiteni, mert dr. M. önként távozott.

f) A vádlott járásbiró dr. M. ügyvédtől, kivel előbb baráti viszonyban élt ugyan, de akinek számos ügye volt a járásbiróság előtt, 1904-ben kinevezésétől kezdve állandóan és folytonosan apró kölcsönöket kért és vett fel, melyek 969 K-ra rugtak s erről egy a mai napig is hatályos adóssági kötelezvényt állitott ki és adott át.

Pár héttel később dr. M. a vádlott részére egy harmadik személytől 200 K kölcsönt szerezvén, minthogy vádlott azt ki nem egyenlitette s azt dr. M.-nek kellett kifizetnie, a vádlott dr. M. kártalanitása végett Sz. törvényszéki biró, a vádlott apósa girójával ellátott 200 K-ás váltót adott.

Beigazolást nyert továbbá, hogy az 1. ·/. alatti levélben a vádlott dr. M.-től 30 K kölcsönt sürget nov. 19-én, a 2. ·/. alatti nov. 21. levélben már 40 K kölcsönt sürget, ezt azonban visszafizette; a 3. ·/. alatti 1908 julius 6-iki levélben kölcsön nyerése végett a vádlott szeptember havi fizetésének felvételével dr. M. ügyvédet bizta meg és neki fizetési könyvét és a nyugtát megküldötte, utóbb azonban, miután a foglalási levonások után fennmaradó 200 K havi fizetésének megfelelő értéket dr. M.-tól felvette, oly ürügy alatt, hogy a fizetésének dr. M. általi felvétele feltünést ne keltsen és hogy éppen azért a vádlott maga vegye fel a fizetést és azt azután dr. M.-nak nyomban átadja, a vádlott a fizetési könyvet és nyugtát dr. M.-tól visszakérte és szeptember havi fizetését felvette, de abból csak 100 K-t adott át dr. M.-nak, 100 K-t pedig elkártyázott s ezzel a 100 K-val is adósa maradt dr. M.-nak.

A 4. ·/. a. levélben a fizetési könyv átadásának igéretével nyilvánvalóan egy ki nem töltött nyugta melléklése mellett a vádlott pár forintnyi kölcsönt kért dr. M.-tól, ezt a kérelmet 5. ·/. a. levélben 30 K kölcsön felvételének elismerésével a vádlott 100 K-ra emelte fel és mert dr. M. nem teljesitette az 5. ·/. alatti kérelmet, 6. ·/. a. levélben ujból sürgeti a kölcsönt és legalább 50 K-t kér, igy a vádlott dr. M.-tól összesen 200 K kölcsönt kijárván, ennek visszatéritéséül 1909 márczius havi 200 K-ban kijáró fizetésének felvétele végett dr, M.-nak a 7. ·/. alatti nyugtát és a fizetési könyvét adta ki s utóbb a fizetési könyvet visszakérte s a fizetése hányadát maga vette fel, abból azonban dr. M.-nak csak 50 K-t adott, 150 K-val pedig adós maradt.

A 9. ·/. a. levélben ujabb 50 K-t kért dr. M.-tól, melylyel még most is adós. Összegezve mindezeket a kölcsönöket, ilyen czimen vádlott 200 K-val maradt adósa dr. M.-nak.

g) Beigazolást nyert, hogy vádlott a G.-féle korcsma kuglizójában az előző évad alatt a vádlotthoz képest alsóbb társadalmi osztályhoz tartozó egyének társaságában kuglizott.

A vádlottnak az a védekezése, hogy a kuglizó társaságban körjegyzők, alorvos és állatorvos is megfordultak, a vétkességét azért nem szünteti meg, mert a biróhoz nem illő s a jó izlést és nemesebb gondolkodást gyakran nélkülöző alsóbb társadalmi körökkel való bizalmas barátkozás és különösen az italozás közben folytatott ily kuglizás csökkentik a biró személye iránt, birói tisztéből folyóan kötelező tiszteletet és bizalmat; a birónak pedig egyik figyelmen kivül nem hagyható hivatali kötelessége az, hogy az alsóbbrendü társadalmi rétegekkel való bizalmaskodástól tartózkodjék.

h) A kir. tábla a következő sulyos beszámitás alá eső tényállást is megállapitotta.

Mintegy 7—8 ével ezelőtt B. F. a vádlott érdekében szivességből egy 700 K-s váltót forgatván, a vádlott ezt a váltót a takarékpénztárban értékesitette és törlesztgette, ugy, hogy az 400 K-ra leolvadt; 3 év előtt vádlott a váltó rendezését elmulasztván, óvatolás folytán B. F. egy a saját aláirásával ellátott kitöltetlen váltót azzal adott át vádlottnak, hogy ezt az előbbi váltó meghosszabbitására használja fel, s ha a takarékpénztár a további meghosszabbitásra hajlandó nem lenne, az sz—i takarékpénztárnál vegye fel a megfelelő összeget és fizesse ki a takarékpénztári 400 K-ás váltót.

A vádlott, jóllehet B. F. megbizását elfogadta, mégis a 400 koronás váltót ki nem fizette, nem rendezte, minek folytán perlésre B. F. által váltatott be.

A meghosszabbitásra kapott kitöltetlen váltót pedig a vádlott, B. F. által kérdőre vonásakor, azon védekezéssel, hogy B. F. irányában fennálló baráti viszonynál fogva magát erre felhatalmazottnak tekintve, 180 K-ra kitöltve a sz—i takarékpénztárnál értékesitette; azonban ezt sem rendezte, ugy hogy azt B. F. nek kellett kifizetni. Arra a 180 K-ás váltóra eddig csak 90 K-át téritett vissza B. F.-nek, 90 K-val pedig több év lefolyása daczára most is adós; minek folytán B. a vádlottat beperelte s a per még folyamatban van....

... A büntetés kiszabásánál enyhitő körülményekül vétetett a vádlottnak eddigi fegyelmileg büntetlen előélete, eddigi eredményes birói müködése, a családját ért sorscsapások, a *vádlott hivatali székhelyén levő társadalmi állapot és viszonyok*, s hogy vádlottnak az a védelme, hogy a barátjától kapott két szekér fának árát megfizetni akarta, megcáfolva nincs, hogy T. borbélynak ittas állapota s a bocsánatkérése némileg menti a vádlottnak azt a mulasztását, hogy a hatósági megtorlást igénybe nem vette; hogy dr. M. M. sem állitja, hogy a vele szemben követett eljáráskor a vádlott ittas lett volna, s hogy M. M. heveskedett és a vádlottat azzal fenyegette, hogy megmutatja, hogy nem lesz járásbiró; hogy vádlott dr. M. M.-nal a folyó évet megelőzőleg bizalmasabb baráti viszonyban élt, hogy a vádlott állandóan anyagi zavarokkal küzdött s igy a barátjánál tett adósságok annyival inkább menthető szinben jelentkeznek, mert egyáltalán

nincs adat arra nézve, hogy a vádlott — mint biró — dr. M. M.-nak kedvezett volna; hogy B. F. a vádlottnak vele szemben követett eljárása miatt — miután köztük bizalmas baráti viszony áll fenn — panaszt soha nem tett s a vádlott eljárását teljesen saját magánügyének tekintette; végül, hogy vádlottnak előző hivatalos kodása, beismerése és igérete reményt nyujt arra, hogy ha más székhelyre lesz áthelyezve, amire kérvényét már előzően beadta, s az eddigitől eltérő más környezetbe jut, gyökeresen meg fog javulni; mindezeket mérlegelve, minthogy sulyosító körülmény fenn nem forgott, a rendelkezőrészben foglalt büntetést a kir. tábla a vádlott cselekményeivel és mulasztásával arányban állónak találta. (1911 decz. 15. 236/911 fegy.)

A kir. Curia: A fegyelmi biróságnak ezt az itéletét indokaiból helybenhagyja. (1912 febr. 3. 18/912. K. fegy. sz. a.)

A fiatalkoru elitéltek nyilvántartása.

A fiatalkoruak elleni bünvádi eljárás alapjául már a büntető novella — az anyagi törvény — (BN. 18., 21., 23., 24. §-ok) a tettes egyéniségének a szorgos kutatását jelölte ki. Az idevonatkozó objektiv-kriminálpszichologiai kutatásokat azonban az eljárást a végleges törvény megalkotásáig ideiglenesen szabályozó rendelkezések (27100/1909. S. M.) voltaképp kivonták a biróságok s egyáltalán a hatóságok kezéből és a hatósági személyeknek, valamint az erre vállalkozott vagy hivatásuknál fogva (lelkész, tanitó, jótékonysági egylet tagja stb.) hason téren müködő magánegyéneknek közös tevékenysége utján kivánják megoldatni azt a feladatot, hogy a biró itélete a tettes összes egyéni és szocziális viszonyainak mérlegelésén alapuljon. Erre szolgál a *környezet-tanulmány* intézménye, amelyet már országszerte alkalmazunk.

Az alapelvnek ez a keresztülvitele azonban nem számolt teljesen azzal a körülménynyel, hogy a fiatalkoru megitélésénél nemcsak a jelen, hanem a mult eseményei, sőt tán elsősorban az utóbbiak birnak különös sulylyal: nevezetesen az előélet adatai. Ezeknek a kutatása azonban a társadalmi tevékenység utján óriási nehézségekbe ütközik. A fiatalkoruak «multja» ugyanis — hiszen alig egy évtizedes multról lehet a legtöbb esetben szó — rendesen a két végletben mozog: vagy teljesen szimplex, a mindennapos gyermekélet, vagy olyannyira hányatott és viharos, mint kevés felnőtt büntettesé; a fiatalkoru büncselekménye vagy a meggondolatlan csinytevés és megtévedés vagy a teljes züllés. Eredménye utóbbi esetben, hogy a fiatalkoru rendesen vagy szülők nélkül vagy a szülői háztól kitaszitva csavarog s minden czél és ellenőrzés nélkül, mint a gyik, siklik nemcsak a vármegye, hanem gyakran az ország egyik végéből a másikba. Már most egy ilyen elzüllött fiatalkoru multjának a kutatása oly társadalmi szervek utján, amelyek a maguk helyén kifogástalanu müködhetnek, de egymással szervezett kontaktusban nem állanak, nem lehető.

A patronage tevékenységnek az a része, amelynek, a környezettanulmányozás a feladata: tanácstalanul áll oly esetben, amidőn a fiatalkoru idegenből jött, mert ily esetben csak a jogokkal felruházott hatósági tudakozódás járhat eredménynyel.

Leglényegesebb ez adatok között és nemcsak a környezettanulmány teljesitése, hanem a fiatalkoru elleni eljárás egész menete s a teendő intézkedés megválasztása czéljából a fiatalkoru ellen már megtett intézkedések kikutatása, vagyis a fiatalkoru elleni intézkedések és büntetések nyilvántartása.

Sajnálatosnak kell mondanunk, hogy ugyanakkor, amidőn a kormányzat az «Országos bünügyi nyilvántartó hivatallal» egy mintaszerü casier judiciaire-t állitott rendelkezésünkre: a fiatalkoruak nyilvántartását ugyszólván teljesen törölte. Az ezt felállitó 24,300/908. I. M. számu igazságügyi és belügyi rendelet 1. és 43. §-ából következik ugyanis, hogy a dorgálás, próbárabocsátás és javitó-nevelés nem tartatván nyilván, ezekről értesités nem kérhető s nem is adható, A fiatalkoru előéletéről csak akkor nyerhetünk e hivataltól értesitést, a rendelet 1. §-ának egyenesen tiltó szabálya folytán: ha fogházra itéltetett. Az egyéb intézkedések kikutatása adott esetben a birónak s az őt segitő patronage tevékenységnek lenne hivatása.

E rendszer mellett a leghihetetlenebb eseteket produkál a gyakorlat, amelyek közül néhányat legyen szabad felsorolnm

V. János 1911 márcziusában lopást követ el, megszökik s személyleirását körözi a sz—i járásbiróság. Szökése alatt vásárokon lop s ezért ellene a sz—i törvényszéken folyik eljárás. Előbb a sz—i járásbiróság itéli el javitó-nevelésre, utóbb a n—i kir. törvényszék, anélkül azonban, hogy egyik a másikról tudna. 1911 májusában beszállittatik az aszódi kir. javitóintézetbe, de onnan 1911 juliusában elszökik. Szökése folytán a «Rendőri Közlöny»-ben a javitóintézet körözteti, figyelőlap itt nem küldendő be, tehát a nyilvántartásba nem kerül. Szatmárra szökik, ott testi sértés miatt a sz—i törvényszék két hónapi fogházra itéli. Szabadulása után ismét lop és a b—i járásbiróság kezére kerül, ahol ismét nem tudhatnak előéletéről és fogházra itélik. Itt derül ki csak, hogy voltakép javitó intézeti növendék.

O. Gusztávot 1912 márczius 14-én a törvényszék elitéli lopás büntettéért próbára bocsátásra s pártfogóra bizza. A törvényszék székhelyén müködő járásbiróság ugyanőt három különböző lopás vétségéért, amelyek előbb követtettek el, de utóbb derültek sorjában ki, elitéli előbb két, majd három, végül négy és fél hónapi fogházra, amelyeket azután összbüntetésbe foglal. Igy a pártfogó egy évi ellenőrző tevékenysége alatt a fiu kilencz és fél hónapig a fogházban van!

A. Ferencz 13 éves fiut, a törvényszék lopás büntettéért javitó-nevelésre itéli és szüleinél hagyja a javitó intézetbe való beszállitásig. Utóbb lopás vétségéért a járásbiróság két havi fogházra itéli s mikor a kir. ügyészség a javitó-intézetbe szállitani kivánja: a fogházban ül.

V. Jánost a gy—i törvényszék javitó nevelésre itéli; mielőtt a javitóintézetbe kerülne: a n—i törvényszék fogházra itéli, nem tudhatván az előbbi ügyről. A fogházbüntetést kimondó itélet ellen az elitélt fellebbezvén, mire az végrehajtandóvá válik: a fiu a javitóintézetben van. Quid tunc?

A hasonló esetek, ugy hiszem, tömegesen fordulhatnak elő és a legkörültekintőbb pártfogó s a leglelkiismeretesebb biró sem lesz megkimélhető attól, hogy ily esetek ne ismétlődjenek. Tekintetbe kell vennünk különösen azt, hogy az élettapasztalatok szerint a fiatalkoru büntettesnek éppen nem erénye az igazmondás, s igy az rendesen meg se mondja, hogy a biróságggal már dolga volt, sok esetben pedig meg sem képes mondani, hogy voltaképpen mi történt vele az előző ügyében. Másfelől pedig a tárgyaláson kiderül, hogy a fiatalkoru ellen már történt valami intézkedés vagy éppen büntetve volt, ez az ügy ujabb elhuzódását, elnapolását, iratok beszerzését igényli. A biró ezt már az ügyeknek adminisztrativ szempontból való kisebb jelentősége folytán sem teszi szivesen, de érdemi szempontból sem kivánatos, hogy a fiatalkoru ügye elhuzódjék, mert többnyire sürgős intézkedés szüksége forog fenn.

Alig kell indokolnom, hogy a fiatalkoru elitéltek nyilvántartásának ez a hiánya a büntető novella alapelvének: az individualizácziónak sulyos sérelme. Ha valamit, ugy a már megtett intézkedéseket mérlegelni kell a birónak, hogy ujabb intézkedést tehessen és még a birói eljárás komolyságát is veszélyezteti, ha a fiatalkorut több biróság egymásután dorgálásra itéli, s az a fiatalkoru tudja, hogy ő kijátszotta a biróságot.

A fiatalkoruak nyilvántartásának a 24,300/908. I. M. számu rendelettel való kiküszöbölése nyilván abból az ismételten hangoztatott kivánalomból eredt, hogy a fiatalkorban elkövetett büncselekmények árnyéka se kisérje az egyént egész életén át. Ez a gondolat felmerült a német bünvádi eljárás reformja alkalmából,* amennyiben *külön* nyilvántartás rendszeresitése ajánltatott, amelynek az adatai azonban, mihelyt az egyén 18. életévét meghaladta: megsemmisitendők. A nyilvántartás kiküszöbölése tehát nem hozatott szóba, de viszont felmerült a fiatalkoru rehabilitácziójának az eszméje: ami nagy fontossággal bir. A mi rendszerünk ezzel szemben félrendszabály: a dorgálás, próbárabocsátás és javitó-nevelés soha se kerül a nyilvántartásba, de viszont arra nézve, hogy a fiatalkorban elszenvedett fogházbüntetés alól a felnőtt egyén rehabilitáltassék, nincs mód.

A fiatalkoruak elleni bünvádi eljárás törvénybe iktatásánál tehát feltétlenül gondoskodásnak kell történnie a fiatalkoruak elleni intézkedések nyilvántartásáról s e részben módositani kellene a nyilvántartási rendeletet. A rehabilitáczió esetleges megvalósitása szempontjából azonban, de meg azért is, hogy az

* Aschrott: Reform des Strafprozesses. Berlin. 1906. cz. gyüjteményben von Spindler. 458. lap.

«Országos bünügyi nyilvántartó hivatal» ujabb teendőkkel ne terheltessék : czélszerü lenne a fiatalkoruak *külön* nyilvántartása, vagyis a fiatalkoruak ellen kiszabott fogházbüntetést ki kellene vonni az általános nyilvántartásból. Oly hatóságként, amely e teendővel megbizható, önként kinálkozik *a fiatalkoruak felügyelő hatósága.*

Az alapelvek, amelyek szerint ennek a nyilvántartásnak berendezkednie kellene : hasonlóak lehetnének a központi nyilvántartáséval. Leglényegesebb azonban a nyilvántartási illetékesség kérdése ; mint minden nem központi nyilvántartásnak, ennek is egyedül a születési hely illetékességén lehet alapulnia, vagyis a fiatalkorut az a felügyelő hatóság tartja nyilván, amelynek a területén született. Ide küldhetik a fiatalkoruak biróságai értesitéseiket és innen kellene az eljáró biróságoknak értesitést kérni, ugy hogy arról a fiatalkoruról, aki ellen már eljárás folyt, a felügyelő hatóság pontos felvilágositást tudna nyujtani. A feldolgozandó adatok egybeállitásánál természetesen figyelembe kellene venni a fiatalkoru elleni eljárás czélját és a már beszerzett környezettanulmányi adatokat is felhasználni.

Dr. Kármán Elemér,
erzsébetfalvai kir. járásbiró.

Az uj polgári perrendtartás és a vidéki járásbiróságok.

Az uj polgári perrendtartás a kir. járásbiróságok hatáskörét é nyegesen tágitja, ezeket teszi a magyar igazságszolgáltatás gerinczévé és ehhez képest a birói kar olyatén átszervezését czélozza, hogy az elsőfolyamodásu biróságoknál alkalmazott birák (a tanácsvezetőket kivéve) legkiválóbbjai helyezkedjenek el a kir. járásbiróságoknál. Igy már a szervezeti novella kimondja, hogy a jövőben a kir. járásbirósághoz albiró nem — tehát csak itélőbirói teendőkben feltétlenül megfelelő jártasságra szert tett biró — nevezhető ki és helyezhető át. A perrendtartás életbeléptetéséről szóló törvényben pedig arra kér felhatalmazást az igazságügyi kormány, hogy ezen átszervezést — a végszükségre való hivatkozással — a birói függetlenség rovására foganatosithassa.

Bármily mértékben táguljon is azonban a kir. járásbiróságok hatásköre és bármily megtiszteltetést is fog a jövőben a járásbirósághoz való kinevezés, illetve áthelyezés az itélőbiróra nézve jelenteni, meg véljük állapithatni, hogy a járásbirósági szolgálat ezen előkelő és megtisztelő volta nem fog a köztudatba átmenni és nem fogja a kir. törvényszékeknél alkalmazott birák kiválóbbjait *általában* arra birni, hogy a kir. járásbiróságnál kivánjanak alkalmaztatni.

Nem hisszük ugyanis, hogy a köztudat képes legyen elfogadni és méltányolni azt a «félhivatalos» álláspontot, hogy előkelőbb funkcziót teljesit az a biró, aki 1. kisebb ügyekben, vagy 2. elsőfokon itélkezik, mint az, aki 1. nagyobb (vagy kivételes szakértelmet igénylő természete miatt feltétlenül törvényszéki hatáskörbe utalt) ügyekben, vagy 2. másodfokon itélkezik. Ám még ha azt el is hinné a közvélemény és a birói kar, hogy előkelőbb a járásbirósági szolgálat, mint a törvényszéki, azt már semmiesetre sem fogják elhinni, hogy egyuttal kellemesebb és kevésbbé fárasztó volna. A járásbiróságoknak már jelenleg is nagy munkával való tulhalmozottságáról — mely a jövőben alkalmasint még nagyobb lesz — és az egyes biró nagyobb, sulyosabb felelősségéről ezuttal nem kivánunk megemlékezni, ezek eléggé megvitatott kérdések, s csak arra kivánunk utalni, hogy a legtöbb ember szivesebben lakik nagyobb városban, mint kisebben, már pedig törvényszék rendszerint csak nagyobb városban van, mig járásbiróság néha egész kis falvakban is van. Kérdés tehát, hogy a kis falvakban elhelyezett járásbiróságokhoz honnan fognak megfelelő szakképzett és tapasztalt birákat szerezni ? Feltehető e, hogy egy a rangsor szerint birói kinevezéshez közel levő tehetséges, képzett, ambicziózus törvényszéki albiró valami kis faluba fog járásbirónak pályázni ? Mert eleddig éppen nem az volt az általános szabály, hogy a birói kar legkiválóbbjai vannak a (vidéki) járásbiróságoknál alkalmazva, és igen ritka volt az az eset, hogy kiváló egyének pályáztak volna ilyen helyekre. Pedig nem lehet kétség az iránt, hogy nem törvényszéki, illetve táblai székhelyen levő járásbiróságnál még nagyobb szükség van s még inkább lesz kiváló járásbirákra, mint amott, ahol a felügyeleti hatáskör mégis csak alaposabban érvényesülhet — ugy hivatalos — mint magánuton.

Joggal tarthatunk tehát attól — a vidéki járásbirói kar iránti legnagyobb tiszteletünk mellett is — hogy a vidéki járásbirói kar szinvonalának oly mérvü emelkedése, mint aminőt az uj rendszer kivánatossá, sőt elengedhetetlenné tesz, nem fog bekövetkezni s igy az uj perrendtartás üdvös hatásainak egy része az igazságügyi szervezet anomáliái miatt meg fog semmisülni. De tartanunk lehet talán attól is másrészt, hogy a vidéki járásbiróságok személyzeti szükségletét az igazságügyi kormányok a birói függetlenség további sérelmei árán fognak igyekezni fedezni, mert bármily tiszteletreméltó intencziók által vezetve üt is rést a birói függetlenség elvén az életbeléptetési törvény, ez mindenesetre preczedenst fog képezni s tudjuk, hogy bármely elv csak addig elv, mig kivételesen sincs áttörve, hiszen az uj perrendtartás nagynevü, tudós alkotója is azt tanitja (a keresetjogról, németül «Beiträge zur Theorie des Klagerechtes» czimü nagyszabásu monografiájában), hogy elvi kérdésekben fikcziónak, kompromiszszumnak nincs helye.

A kisebb községekben elhelyezett járásbiróságok jobb erőkhöz alkalmasint csak egész szórványosan akkor fognak jutni, midőn egy-egy fiatal albiró, ki a rangsor szerint még nem áll birói kinevezés előtt, fog oda pályázni, hogy ily módon jusson előbbre a rangsorban. Azonban ambicziózus és valóban értékes emberek még ez esetben sem fognak gyakran ehhez az eszközhöz nyulni (aminthogy ez ma is igen ritkán fordul elő), mert vajmi kevés kilátásuk van arra, hogy a kis faluból még valaha visszakerüljenek a városba.

Véleményünk szerint, ha el akarjuk érni azt, hogy az uj perrendtartás üdvös rendelkezései érvényesüljenek majdan a gyakorlatban, hogy ezeknek megvalósitása, végrehajtása képzett és kiváló járásbirói kar kezébe legyen letéve, hogy az egész országban ne legyen egy — bármily eldugott kis helyen levő — járásbiróság se, melynél nem a legkiválóbb erők volnának alkalmazva, s hogy mindez a birói függetlenség szent és sérthetetlen elvének minden legkisebb sérelme nélkül legyen lehetséges, ugy már most az életbeléptetési törvény parlamenti tárgyalása előtt gondoskodnia kellene az igazságügyi kormánynak arról, hogy a nem törvényszéki székhelyen levő járásbirósághoz pályázó és oda kinevezett járásbirák kellő intézményes garanciát kapjanak arra nézve, hogy bizonyos ideig tartó (pl. tiz évi), a vidéken töltött kifogástalan szolgálat után nagyobb városba való pályázásukkor előnyben fognak részesittetni. Ily módon tehát lehetséges lesz jó erőkhöz juttatni a falusi járásbiróságokat is, anélkül, hogy a birói függetlenség sérelmet szenvedne, sőt feltehetjük azt is, hogy ily módon az életbeléptetési törvény által tervbe vett kényszeráthelyezésekre nem volna semmi szükség, ami feltétlenül nagy megnyugvására szolgálna ugy a birói karnak, mint a közönségnek.

Dr. Kain Albert.

A nők a jogi pályán.

Abban a nagyarányu modern társadalmi átalakulásban mely minden egyéb mozgató eszméi mellett a nőknek a szellemi élet minden ágában való fokozatos térfoglalását is zászlójának egyik jeligéjévé tette : megfontolást igénylő kérdés gyanánt merül fel az is, vajjon a gyakorlati jogi élet tágas munkatere is megnyitható e a nők előtt ? Ez a kérdés lebegett a szemei előtt Páris egyik legelőkelőbb ügyvédének, Henri Robert-nek is abban az érdekes előadásban, melylyel nemrégiben a párisi «Lyceum Klub»-ot megnyitotta. Ez az egylet a franczia metropolis legdisztingváltabb női klubjainak egyike : «l'P institut feminin de droit pratique». Henri Robert-nek, aki már állásánál fogva is a franczia s általában az európai jogélet minden mozzanatát kitünően ismeri : erről az előadásáról («La femme plaideuse et la femme avocat») a mi lapjaink meg sem emlékeztek, már pedig annak tárgya a feminizmus mai fejlődöttebb állapotában erősen aktuális s olyan hurokat penget, melyeknek hangja az európai müvelt államok legtöbbjénél még a kultura jelenlegi magas szinvonalán sem tudott megfelelő visszhangra találni. Nem is szólva hazánkról, hol a jogi pálya a nőkre nézve teljességgel tiltott terület s ahol például az egyik egyetem bölcsészeti kara egy konkrét esetben csak a minapában zárta el a nőt az egyetemi magántanári képesités megszerezhetésétől.

Henri Robert elsősorban a peres felek gyanánt szereplő nőkkel foglalkozott a fentemlitett megnyitó előadásában, nagyrészt elismeréssel adózva nekik. Szerinte a perlekedő nők ugynevezett félmunkát egyáltalában nem csinálnak; ha egyszer megindul a per: állhatatosságuk szinte csodálatos, leleményességüket és igazságukba vetett bizalmukat mindvégig megtartják. Nem fáradnak ki semmiben, nem türnek akadályt és nem ismernek gátat. Eleven észszel haladnak át a per minden mozzanatán; ha elvesztették a pert az egyik birói fórumon, okvetlenül viszik tovább a másikhoz. A rendelkezésükre álló összes perrendszerü jogokat és kedvezményeket igénybe veszik, anélkül, hogy a per vitelébe belefáradnának. A bizonyitékok egész garmadáját gyüjtik össze perükben s a tárgyaláson a használattól alaposan elkoptatott és gyürött okmányokkal felfegyverkezve jelennek meg. A nőt, mint peres felet — konstatálja H. Róbert — bizonyos *sainte terreur* hatja át, mert ha őt egyszer az ügyének védelmére kiválasztott jogi képviselője, az *avocat* kedvezően fogadja, a feladatok tekintetében olyan lesz, mint egy katona. Ügyvédjénél napról-napra ujból megjelenik, okoskodó, bőbeszédü, rettenetes (terrible).

A most előadottakkal kapcsolatban egy jellemző epizódot szőtt előadásába Henri Róbert arról, hogy egy ügyvéd-barátja miként szokta lerázni a nyakáról egy-egy ilyen alkalmatlan nőkliensét. Roppant figyelemmel és érdeklődéssel hallgatja végig a borzadalmas bőbeszédüséggel előadott tényállást. Aztán a legnagyobb komolysággal azt mondja neki, hogy ezt az ügyet, mely éppen olyan fontos, mint komplikált, egy ügyvéd sem vállalná el Páris városában; ajánl nyomban egy módot, melylyel igazságát teljes bizonyossággal elérheti: jelentkezzék azonnal kihallgatáson magánál a köztársasági elnöknél s az elé terjessze az ügyet. Ha ez igazat ad neki, akkor készséggel elvállalja a perbeli képviseletet. A kliens roppant nagy reményekkel távozik, az ügyvéd pedig rendszerint soha többé nem látja őt viszont.

Odavetőleg a nőről, mint büntettesről is megemlékezvén Henri Róbert: e téren is a «femme plaideuse» leleményességét és kitartását emeli ki jellemző vonásokul. Ezek illusztrálása gyanánt egy breton nő-cseléd, Heléne G... esetét hozza fel, ki a mult század ötvenes éveiben esett a büntető igazságszolgáltatás vas-kezébe: nem kevesebb mint 26 áldozatát mérgezte meg tizennyolcz évi időköz alatt (1833—1851-ig) és nyolcz esetben követett el gyilkossági kisérletet, ugyancsak méreg utján.

A franczia nő-ügyvédek (femme avocat) eddigi szereplésével teljes mértékben meg van elégedve Henri Róbert. Szerinte az igazságszolgáltatás, — főként a bünfenyitő ügyek terén — a nő-ügyvédekben olyan erősségeit találta meg, akik a jogot ugy érvényesitik, mint hivatásos «collaboratrices la plus précieuses». Különösen a gyermekbiróságoknál áldásos a nő-ügyvédek működése. A párisi törvényszéken minden kedden a gyermek-bünösökkel foglalkoznak, kik legtöbbször inkább szegénység, kellő felügyelet hiánya, vagy rossz példaadás folytán kerülnek a biróság elé, mintsem elvetemültségből. Minden ilyen kis bünösnek megvan a maga *avocate*-ja, aki aztán felvilágositani törekszik a biróságot a kis delinquens életkörülményeiről, közvetiti az érintkezést a biróság és a gyermekek védelmére alakult egyesületek között és hasznos tanácsokkal látja el a jellemgyönge, vagy tudatlan szülőket. A szerinte jelenleg legtökéletesebb *femme avocat* Madame Verone, kinek munkálkodását a franczia biróságok rendkivül sokra becsülik. A gyermek-biró nagy előzékenységgel hallgatja meg előterjesztéseit s foganatositja javaslatait. A kis «gonosztevő» látható figyelemmel szemléli ezt a fiatal nőt, kinek talárja csaknem olyan, mint a biróé, de aki tudja, miként beszéljen nyájasan és szeliden.

A kiváló párisi ügyvéddel együtt mi magunk is nem győzzük eléggé kárhoztatni azokat, kik a nő-ügyvédeket mindenáron a nevetségessé tétel és guny czéltáblájául volnának hajlandók kiszolgáltatni. A mi specziális viszonyaink természetesen ma még messze állanak attól, hogy a bármennyire is kifejlett jogi életünk a nőknek a jogi pályára való bocsátását nagyobb rázkódtatás nélkül megbirná, de legalább ne vonjuk kétségbe Henri Robertnek a szóban forgó előadását befejező azt az észrevételét: a jogszolgáltatás terén nem ismer hasznosabb munkát, mint amit ott egy szellemileg képzett, jómodoru és türelmes nő végezhet.

Zsoldos Benő,
szegedi kir. itélőtáblai tanácsjegyző-albiró.

Különfélék.

— **A jog- és államtudományi továbbképzés** ügyét szolgáló központi bizottságot állitott fel a közoktatásügyi miniszterium. E bizottság szabályzatából kiemeljük a következőket:

1. §. A közigazgatási és igazságügyi tisztviselők továbbképzésének állandó intézésére bizottság alakittatik.

3. §. Feladata: évenként hosszabb-rövidebb továbbképző tanfolyamok szervezése, közigazgatási és igazságügyi tisztviselők részére, elsősorban Budapesten, ezenkivül fokozatosan az ország nagyobb városaiban. E czélból: *a)* esetről-esetre megállapitja a szervezendő tanfolyamot alkotó előadások tárgysorozatát; *b)* gondoskodik arról, hogy a tanfolyam előadóiul a leghivatottabb szakférfiak megnyeressenek; *c)* biztositja azokat az anyagi eszközöket, melyek segitségével egyrészt az előadók tiszteletdija és a kirándulások költségei, másrészt a tanfolyam hallgatóiul felveendő közigazgatási és igazságügyi tisztviselők utazási és napidijai fedeztetnek; *d)* a szükséghez képest biztositja azokat az anyagi eszközöket, melyek segitségével a tanfolyamok előadásai nyomtatásban is közzétehetők legyenek; *e)* az illetékes minisztériumokkal tárgyal a tanfolyamokon való részvételre felszólitandó közigazgatási és igazságügyi tisztviselők megfelelő csoportjaira vonatkozólag; *f)* ellátja a jelentkező hallgatókat minden szükséges felvilágositással és tudnivalóval; *g)* gondoskodik a tanfolyamok tartama alatt rendezendő kirándulások szervezéséről.

5. §. A bizottság tagjait a vallás- és közoktatásügyi miniszter nevezi ki 5 évi időtartamra.

6. §. A bizottság áll: *a)* a vallás- és közoktatásügyi miniszter által a vezetése alatt álló miniszterium tagjainak köréből kinevezendő elnökből és ügyvezető titkárból, *b)* az igazságügyi, belügyi, pénzügyi, kereskedelmi, földmivelési és honvédelmi miniszteriumnak egy-egy kiküldöttjéből.

7. §. A bizottság a mutatkozó szükséghez képest magát más szakférfiakkal kiegészitheti.

A miniszter a bizottság elnökévé dr. Makay Béla miniszteri tanácsost, ügyvezető titkárává dr. Friedmann Ernő miniszteri fogalmazót nevezte ki.

— **Az igazságszolgáltatás csődje felé.** A pozsonyi ügyvédi kamara évi jelentéséből idézzük a következőket:

Ami a biróságok müködését illeti, kijelenthetjük, hogy a biróságok érdemben elég gyorsan dolgoznak. Midőn elismeréssel adózunk biróságainknak és biráinknak, ismételnünk kell egy régi sérelmet. Ugyanis *az elintézett ügyekben hozott határozatok kiadása ugy a törvényszéken, mint a járásbiróságoknál végtelen hosszu időkig tart,* mert a leiró személyzet nem elegendő. A tévesen alkalmazott takarékosság sulyosan sérti az egész közönség érdekeit. A követelések számtalan esetben behajthatatlanokká válnak, a perfelek hosszu időn keresztül jogbizonytalanságban élnek csak azért, mert a birósági irodák nem képesek a kiadásra várakozó anyagot feldolgozni és kikézbesittetni. Polgári ügyekben rendkivüli a sérelem, de hasonlóan nagy a bünügyekben. A munkával tulterhelt tanácsjegyző kénytelen apránként hosszu időn keresztül feldolgozni a főtárgyalási jegyzőkönyveket, melyek a főtárgyalás számos részletét nem is tükrözhetik vissza teljes élességgel azért, mert az idő elteltével a benyomások egy része szükségképp elmosódik a jegyzőkönyv megszerkesztője előtt. Hogyha azután az itélet hosszabb és kiadandó a feleknek is, akkor jogorvoslat esetén a felterjesztés rendkivül hosszu időt vesz igénybe és a jogerős elintézést a technikai okok rendkivül kinyujtják, ugy, hogy az elitéltek a tett elkövetése után évekre tölthetik csak ki büntetésüket akkor, midőn a cselekmény emlékei és következményei elsimultak és a bünhődés szászszorosan terhesebben sujt.

Hasztalan igyekeznek az *ügyvédek* a terhen enyhiteni azáltal, hogy különösen a járásbiróságoknál *sürgősebb ügyekben saját munkaerőikkel végeztetik a leirásokat,* az expediczió lassusága bénitólag nehezedik az egész igazságszolgáltatásra, és méltán sürgetjük a bajnak orvoslását, megfelelő számu leirószemélyzetnek alkalmazását, irógépek ujabb beszerzését.

— **Egyidejüleg ingó és ingatlanra vonatkozó végrehajtási kérelem és az 1912: VII. tcz. 26. §-a.** Az 1912: VII. tcz. 26. §-a szerint «ha a *kizárólag ingóra irányuló végrehajtást*» nem hivatalból kell foganatositani, a végrehajtást

elrendelő végzéssel ellátott valamennyi végrehajtási kérvénypéldányt a végrehajtató kezéhez kell kézbesiteni, a végrehajtató mutatja be azután a végrehajtás foganatositása végett a foganatositó biróság ügybeosztás szerint illetékes kiküldöttjénél az utóbbi és a végrehajtást szenvedő részére szóló megfelelő példányokat.

Mennyiben alkalmazható emez egyszerüsitő intézkedés oly esetekben, midőn a végrehajtató a végrehajtást egyidejüleg (egy kérvényben) ingókra is, ingatlanokra is kéri?

Kétségtelen, hogy az ingatlanokra vonatkozólag az 1881. évi LX. tcz. intézkedései továbbra is teljes hatályban maradtak. Aminek folyománya, hogy a végrehajtási törvény 136. §-a értelmében a végrehajtási elrendelése esetében a végrehajtási kérvény egy-egy példánya a végrehajtást elrendelő végzéssel ellátva az illetékes telekkönyvi hatósághoz hivatalból átteendő, a 139. §. szerint pedig az elrendelő végzés a végrehajtást szenvedő részére is az elrendelő biróság által szintén hivatalból kézbesitendő.

A törvény (1912 : VII. tcz.) szándékának félreértése volna azonban, ha az ingókra és ingatlanokra egyidejüleg kért végrehajtás esetében az ingókra vonatkozólag is a régi eljárás tartatnék fenn közbenjöttel foganatositás daczára.

A novella 26. §-a csak azt akarja mondani, hogy «*kizárólag ingóra irányuló*» végrehajtás esetében a végrehajtási kérvény *valamennyi* példányát a végrehajtatónak kell kézbesiteni, de korántsem zárja ki, hogy nem kizárólag ingóra vezetett végrehajtás esetében a végrehajtási kérvény *azon példányai, melyek az ingókra vonatkozó foganatositáshoz szükségesek*, szintén közvetlenül a végrehajtatónak adassanak ki. *S.*

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Feminizmus a jogban.** Svédországban a törvényelőkészitő-bizottság megbizatott a házassági jog előmunkálataival. A bizottság a kormány hozzájárulásával több férfi szakértő mellett négy nőt is meghivott, akik közül az egyik közönséges munkásnő. A «Deutsche Juristen-Zeitung» ezt helyeslőleg emeli ki és hozzáteszi, hogy elmaradhatatlan a házassági ügyekben itélkező biróságban is egy nőnek részvétele.

— **A nő vagyoni függetlensége** fontos témája a feminista mozgalomnak. Legutóbb Weber Marianne követeli, hogy az asszonynak, aki teljesen a háztartásnak szenteli magát, joga legyen a férfi keresetének egy bizonyos részére.

— **A nagy női kalapok ellen.** A berlini rendőrfőnök megtiltotta a nőknek, hogy a szinházi páholyokban nagy kalapjaikat fentarthassák. (Szinházak egyéb helyein tudvalevően a tilalom már régen érvényben van.) A közigazgatási biróság ezt a rendelkezést megszüntette azzal az indokolással, hogy semmiféle veszély nem indokolja ily rendelet kibocsájtását.

— **Czimek és kitüntetések.** A német birák között a czimek és kitüntetések tekintetében nagy a véleményeltérés. Az egyik rész neheztel amiatt, mert mig más tisztviselőknek bőven kijár a kitüntetésekből, addig a birák csak kivételesen részesülnek ilyenekben.

Tudvalevőleg a német államokban az idősebb és tekintélyesebb ügyvédek *Justizrat* czimet kapnak, kivéve Württemberget és Badent, ahol ez a titulus nincs meg. Badenben most felmerült az inditvány, hogy a *Justizrat* czim ott is adományozható legyen ügyvédeknek. A képviselőházban felszólalt ügyvédek eltérő nézeten voltak, ugy hogy egyelőre marad minden a régiben.

— **A keresztezett csekkekre** (chèques barrés) vonatkozó 1911 deczember 30-iki franczia törvény ezen, Anglia és az Egyesült-Államok kereskedelmi forgalmában oly nagy szerepet játszó intézményt Francziaországban is jogi szabályozás alá veszi.

A mindössze két szakaszból álló törvény lényegileg a következőket rendeli:

A kibocsátó vagy forgató keresztezheti a csekket, aminek az a joghatálya, hogy azt fizetés végett csak valamely bank mutathatja be és utalványozott gyanánt is csak bank szerepelhet. Ha a keresztezésnél egy meghatározott bank jelöltetik meg, a fizetés végetti bemutatást csakis ez eszközölheti.

— **A társaság megalakulása előtt kötött ügylet bizonyos körülmények közt a társaság által kötöttnek tekinthető.** Egy betéti társaság tagjai néhány nappal a társaság megalakitása előtt harmadik személylyel folyószámla viszonyba léptek. Bizonyitást nyert, hogy ezen ügylet kizárólag a megalakitandó társaság forgalmi szükségleteinek kielégitése czéljából köttetett, továbbá, hogy erről az ügyletet megkötő extraneus is tudott, sőt könyveiben a folyószámla tulajdonosául a társaságot tüntette fel. Az időnkénti elszámolás is mindig magával a társasággal ejtetett meg.

A cour de cassation 1912 február 14-én kelt határozatában kimondotta, hogy a fenti körülményekre való tekintettel szerződő felek gyanánt nem a tagok, hanem maga a társaság tekintendő, minek folytán a folyószámla viszonyból előállott tartozás a társaság ellen nyitott csődbe jelentendő be, elsősorban.

— **Helyreigazitás.** Lapunk 22. számában megjelent «Perköltség a házassági és holttányilvánitási perekben» czimü czikknek *dr. Borbély Sándor* táblabiró (és nem dr. Borbély Nándor) a szerzője. Ugyanezen czikk 6. bekezdés 4. sorában «utasittatik el» szavak «*történik*» szóval, a 7. bekezdés 7. sorában pedig az «az» névmás *ez* névmással helyettesitendő.

Gyakorlottsággal biró ügyvédjelöltet keresek azonnali belépésre. Dr. Müller Ferencz ügyvéd, Szekszárdon. 14400

Fiatal ügyvéd irodavezetői állást keres lehetőleg fővárosi irodában. Ajánlatokat kérek «Dr. R.» jelige alatt a kiadóhivatalba. 14396

A m. kir. államvasutak nyári menetrendje.

Délelőtt **Délután**

A vonatok **indulása** Budapest keleti pályaudvarról.

vonatszám	óra perc	vonat neme	hová
110	5 40	Szv.	Balatonfüred, Tapolcza
310	5 50	»	Hatvan
302	6 25	Gyv.	Ruttka, Berlin
22	6 30	Szv.	Bicske
8	6 40	»	Wien, Graz, Sopron
1502	6 45	Gyv.	Kassa, Csorba
1512	6 55	Szv.	Kassa, Csorba
1002	7 00	Gyv.	Fiume, Torino, Róma, Pécs, Vinkovcze
602	7 05	»	Arad, Brassó
906	7 10	»	Belgrad, Sofia, Sarajevo
402	7 20	»	Stryj, Lemberg, Máramarossziget
1302	7 25	»	Fehring, Graz, Triest
312	7 30	Szv.	Gödöllő
908	7 45	»	Belgrad, Sofia, Vinkovcze
608	7 50	»	Arad, Brassó
1102[1]	8 05	Gyv.	Balatonfüred, Tapolcza
406	8 10	Szv.	Munkács, Lawoczne
508	8 20	»	Kolozsvár, Brassó
1906	8 25	»	Tapolcza, Eszék, Bród
306	8 35	»	Ruttka, Berlin
1706	8 55	»	Máramarossziget, Stanislau
2	9 20	Gyv.	Wien, Sopron
22*a*	9 30	Szv.	Torbágy
1508[2]	9 35	Gyv.	Kassa, Poprád-Felka
918	10 00	Szv.	Kunszentmiklós-Tass
520	10 05	»	Nagykáta
24	11 55	»	Bicske
314*a*[3]	12 00	»	Gödöllő

vonatszám	óra perc	vonat neme	hová
612	12 20	Szv.	Arad, Tövis, Msziget
1508	12 20	»	Fiume, Róma, Eszék
314	12 30	»	Hatvan
10	12 30	»	Szombathely, Wien
914	12 45	»	Újvidék, Sarajevo
24*a*[3]	1 00	»	Bicske
1504	1 20	Gyv.	Kassa, Poprád-Felka
316	1 30	Szv.	Gödöllő
1304	1 40	Gyv.	Fehring, Graz
604	2 00	»	Arad, Bukarest
4	2 05	»	Wien, Paris
404	2 10	»	Sátoraljaújhely, Lemberg, Kassa
916	2 15	Szv.	Kiskőrös
304	2 20	Gyv.	Ruttka, Berlin
318	2 25	Szv.	Hatvan
320	2 30	»	Péczel
26	2 30	»	Bicske
512	2 40	»	Szolnok
1202	2 45	Gyv.	Szabadka, Sarajevo
1902	2 55	»	Tapolcza, Eszék
904	3 20	»	Belgrád Konstantinápoly
12/II[4]	3 25	Szv.	Nagykáta
1516	3 30	»	Paks
18	4 25	»	Komárom
322	4 25	»	Gödöllő
606	5 00	Gyv.	Arad, Bukarest
410	5 10	Szv.	Miskolcz
6	5 15	Gyv.	Győr, Sopron, Szombathely, Wien
324	5 20	Szv.	Gödöllő
514[5]	5 40	»	Nagykáta, Szolnok
308	5 55	»	Ruttka, Berlin
920	6 05	»	Kunszentmiklós-Tass
1004	6 15	Gyv.	Zágráb, Fiume, Róma, Napoli
510	6 15	Szv.	Kolozsvár, Brassó
326	6 25	»	Péczel
328	6 40	»	Hatvan
920*a*	6 45	»	Kunszentmiklós-Tass
28	7 00	»	Bicske
516	7 15	»	Szolnok
16	7 20	»	Győr, Triest
332	7 35	»	Hatvan
1006	7 40	Gyv.	Zágráb, Fiume
1708	7 45	Szv.	Msziget, Stanislau
1514	8 00	»	Kassa, Csorba
910	8 00	»	India, Sarajevo
19/8	8 25	»	Pécs, Bród
334	8 40	»	Gödöllő
518[6]	9 00	»	Szolnok
1306	9 15	»	Győr, Graz
610	9 30	»	Arad, Brassó
1506	10 00	Gyv.	Kassa, Csorba
336	10 05	Szv.	Péczel
912	10 10	»	Bród, Belgrad, Sofia
1010	10 25	»	Fiume, Tapolcza
408	10 25	»	Kassa, Csorba, Lemberg
12	10 55	»	Szombathely, Wien
338	11 10	Vv.	Ruttka, Poprád-Felka
614	11 25	Szv.	Arad, Debreczen
422	11 35	Vv.	Kassa

[1]) Junius 1-től közlekedik.
[2]) Junius 15-től bezárólag szeptember 15-ig közlekedik.
[3]) Vasár- és ünnepnapokon május 16-tól bezárólag szeptember 15-ig közlekedik.
[4]) Csak vasár- és ünnepnapokon közlekedik.
[5]) Nagykátáról Szolnokig csak szombaton közlekedik.
[6]) Csak szombaton közlekedik.

A vonatok **indulása** Budapest-Józsefvárosról.

Délután.

330	7 05	Szv.	Gödöllő

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20.

Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4.

Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenhetedik évfolyam. 24. szám. Budapest, 1912 junius 14.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: *Dr. Schuster Rudolf* közigazgatási biró: A turpis causa kérdéséhez. — *Zakariás István* lugosi törvényszéki biró: Semmiségi panasz a BP. 385. §-ának 2. pontja alapján, a büntetésben töltött időnek tévesen vizsgálati fogságként történt beszámitása esetén. — *Egy falusi prókátor:* Jegyzetek egy felnőttek oktatására szánt miniszteri rendelethez. — *Dr. Gündisch Guido* erzsébetvárosi ügyvéd: Az igazságszolgáltatás csődje felé. — A polgári perrendtartást életbeléptető törvény javaslatából. — *Dr. Lukács Ignácz* kisvárdai ügyvéd: Az 1912: VII. tcz. 16. §-ának helyes értelmezéséhez. — Különfélék.
Melléklet: Magánjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A turpis causa kérdéséhez.

A rövid tényállás, melynek alapján a német Reichsgericht a közelmultban* döntött, a következő:

Vétel utjánszerez valaki ingatlant bordélyüzlet czéljára. A tulajdonjogot a vevő javára telekkönyvileg bekebelezik, a vevő a házat birtokba veszi és a bordélyüzletet berendezi. A vételár részletekben fizetendő, a vételári összeg erejéig a zálogjogot a házra eladó javára bekebelezik. A vevő a részleteket nem fizetvén, az eladó az esedékessé vált vételárat per utján követeli. A keresettel elutasitják, «mert jó erkölcsökbe ütköző ügyletből származó igény biróság utján nem érvényesithető». Ezután az eladó uj pert indit a vevő ellen, visszakövetelve a házat. *Ezzel a keresettel is elutasitották,* mert midőn a turpitudo mindkét felet terheli, nem csak az igért szolgáltatás nem követelhető, hanem a már teljesitett szolgáltatás sem követelhető vissza.

Ez a döntés teljes összhangzásban van a német judikaturával, amint az a német polgári törvénykönyv 817. §-a alapján kifejlődött, amelylyel azonos tartalmu a Tervezet 1769. §-a, mely lényegileg ugyanis azt tartalmazza, hogy visszakövetelhető a szolgáltatás, ha a másik fél annak elfogadása által törvényes tilalom vagy a jó erkölcsök ellen vétett. A visszakövetelés ki van zárva, ha azt, ki a szolgáltatást teljesitette, hasonló hiba terheli.

Nálunk a judikatura e kérdésben még nincs kifejlődve. Judikaturánkat ugyanis főképp oly esetek foglalkoztatták, melyek a fent közölt esettől lényegesen eltérnek, t. i. oly esetek, melyekben a szolgáltatás még nem történt meg és a jó erkölcsökbe ütköző szerződés teljesitését valamelyik fél kéri. Ily esetben állandó judikaturánk az, hogy biróilag érvényesithető igény nincs és a per mindig a kereset elutasitásával végződik.

Oly eset azonban, hol az egyik fél már teljesitett és a teljesitett tárgyat visszakövetelt, nálunk ritkán fordult elő. Csak két ily esetet találunk a döntvénytárainkban, hol a kir. Curia hasonló álláspontot látszik elfoglalni, mint a Reichsgericht.

A kir. Curia ugyanis 1900-ban azt mondta ki: «Midőn mindkét fél ellen fenforog a törvénybe ütköző tilalom, sem az adott szolgáltatás visszaadása, sem az igért szolgáltatás teljesitése birói uton nem érvényesithető.»**

Kimondta továbbá a kir. Curia 1902-ben, hogy a bordélyüzlet bérbeadása jó erkölcsökbe ütköző ügylet, ilyenből származható *kölcsönös követelések kereset tárgyává nem tehetők.****

A Reichsgericht által hozott, fent közölt itélet, valamint a kir. Curiának most közölt kijelentései azonban nem fogadhatók el aggály nélkül.

Az bizonyos, hogy a jó erkölcsökbe ütköző ügyletek birói védelemben nem részesithetők. Ez ellen kifogás nem tehető. Az okos törvényhozó a népben a jó erkölcsök és közrend iránti érzéket ébreszteni, fentartani és növelni igyekszik. Hol legyen azonban a határa a birói jogsegély helyes megtagadásának?

Látjuk, hogy ugy a Tervezet, mint a német polgári törvénykönyv szerint is, ha a turpitudo csak az egyik felet, pl. az elfogadót terheli, a másik fél a szolgáltatást *visszakövetelheti*, mert a jó erkölcsökbe ütköző ügylet jogalapot nem teremtvén, az elfogadó jogalap nélkül bir és a másik fél rovására gazdagodik — azért köteles visszaadni azt, amit kapott. Ez most általánosan elfogadott tétel; azért nem érhetjük be azzal a nálunk is elterjedt frázissal, hogy turpis causa forogván fenn, *semmiféle igény* birói uton nem érvényesithető. Ezért minden egyes esetet gondos vizsgálat tárgyává kell tenni, amit biróságaink nem tesznek meg mindig.

Az, hogy turpis causa esetén a szerződés teljesitése birói uton nem követelhető, és hogy ha az elfogadót terheli a turpitudo, a szolgáltatás visszakövetelhető, ezek szerint csak helyeselhető.

Az továbbá, hogy turpitudo bilateralis esetén is a szerződés teljesitése követelhető ne legyen, ugyanezekből az okokból szintén csak helyeselhető.

Jól meggondolandó azonban, *vajjon a birói segély merev megtagadása a bilateralis turpitudo esetében feltétlenül alkalmazandó-e a teljesitett szolgáltatás visszakövetelésére nézve is?*

Igaz ugyan, hogy a legtöbb törvényhozó azon az álláspontonban van, amint azt a Tervezet és német polgári törvénykönyv rendelkezéséből és a Reichsgerichtnek fent ismertetett itéletéből láttuk.

Mindazonáltal kétségesnek tartom, vajjon helyes-e? kivánatos-e, hogy a Tervezetben ez a rendelkezés igy fentartassék?

Midőn a jó erkölcsökbe ütköző ügyleteknél bizonyos esetekben az államhatalom közbe veti magát (pl. megvesztegetési esetenél a vesztegetési összegre nézve) és elkobzás jogával él, ott sincs meg egyik félnek se a visszakövetelési igénye, azonban ebbe valahogy belenyugodhatunk, mivel a vagyoni előny nem marad meg egyik félnél sem.

De ott, hol a vagyoni előny megmarad az egyik félnél holott az is épp oly hibás, mint a másik, ilyenkor megmarad az embernek igazságérzetében valami kielégitetlen és kiegyenlitetlen ür. Ezt pedig igyekezzék minden törvényhozó kikerülni.

Ilyen ür kiegyenlitése és az igazságérzet kielégitése iránti kivánalom pedig nem oly alapnélküli és tartalomnélküli érzelgés. Most nézzük csak meg közelebbről, hogy miképp alakul a helyzet?

A fent előadott esetben a vevőnek megmarad a ház, az eladó nem kap vételárat, és a házat nem követelheti vissza.

A vevő tehát ingyen jutott a házhoz.

Az eladónak továbbá van egy jelzálogilag biztositott követelése, melyet nem érvényesithet, a zálogjog bekebelezése tehát teljesen felesleges volt. De ami még több: az a zálogjog nem is törölhető. A törlési kereset ugyanis mire volna alapitható? Eredeti érvénytelenségre? Ez nem lehet, mert az az ő részéről is fenforog. Éppugy, amint az eladó a vevő javára történt tulajdonjog bekebelezésének törlését nem kérheti, hiszen azzal a keresettel el is utasitották, éppugy nem kérheti a vevő az eladó javára

* 1911. évi deczember 19-én (l. Jurist. Wochenschrift 1912. évi 5. szám, 235. lap.).
** Magy. Dtár VIII. 648. l.
*** Magy. Dtár VIII. 650. l.

bekebelezett zálogjognak törlését, mert mindkét felet ugyanazon hiba terheli.

De menjünk csak tovább. Tulajdonos-e a vevő? A mi jogunk szerint nem tekinthető annak, mert tulajdonjog bekebelezésének csak érvényes jogügylet alapján van helye (telekkönyvi rendtartás 69. §.), már pedig a jó erkölcsökbe ütköző adásvevési szerződés semmis. De másfelől talán mégis tulajdonos, mivel a házat harmadiknak eladhatja. Ilyen helyzetek állhatnak elő!

Németországban ugy vélnek segithetni a dolgon, hogy azt mondják, hogy a tulajdonátirás maga, mihelyt a felek az átirásra vonatkozó megegyező akaratnyilvánitása megvan, abstrakt jogügylet, ugy, hogy az alapul fekvő magánjogi ügylet lehet akár semmis is (mint a turpis causa esetén), de azért a tulajdonjog átirása, mint abstrakt jogügylet fenmarad! Ez a felfogás mondható ezidőszerint uralkodónak Németországban, miután a Reichsgericht erre az álláspontra helyezkedett. Nagy támadásnak van ez a felfogás Németországban kitéve, heves és magas szinvonalon álló harcz folyik e kérdés körül.* Reméljük, hogy a harczban nem a Reichsgericht felfogása lesz a győztes!

Sehogy sem kivánatos oly törvény alkotása és oly módon való alkalmazása, mely által jogilag oly valóságos lehetetlen helyzetek állanak elő, aminőket fent ecseteltünk, el is tekintve attól a sehogy se helyeselhető vagyon eltolódástól, mely szerint az eladó ház és pénz nélkül marad oly személy javára, ki éppen oly hibás, mint ő! Hol van itt a morál? és hol van itt jog, midőn egyfelől tulnyomó részben teljesedésbe ment jogügyletet látunk, mely azonban másfelől majdnem minden vonatkozásában ugyszólván ég és föld között a levegőben lóg?

Ily rendezése a kérdésnek nem kivánatos. Egy «korrekt jogi konstrukczió» kedvéért nem szabad tulságba menni, és tételeket felállitani, melyek nemcsak az igazságérzetet sértik, hanem az erkölcs előmozditására éppen nem alkalmasak.

Vagy talán előmozditása az erkölcsnek az a valóságos megjutalmazása az egyik félnek, mert ügyesebb a másiknál! Mindig az ügyesebbnek, azaz annak kell a fent ismertetett jogi felfogás szerint igazat adni, ki az ellenfelek lefőzésében ügyesebb.

Könnyen ugyanis megforditva állhat a dolog: Az eladó már előre ráutazva arra, hogy a házat is megtartsa és a vételárat is megkapja, eladja a házát, de kiköti a vételárnak előzetes megfizetését, miről ideiglenes szerződést készitenek; a vevő a vételárat lefizeti; az eladó azután a tulajdonjog bekebelezésére alkalmas okirat kiállitását megtagadja. Nincs az a hatalom, mely őt arra kényszerithetné, hogy a házat a vevőre átirathassa, és ezenfelül a már előre kapott vételárat is megtartja, mint nagy ügyességének prémiumát!

Helyes-e ez? Legyünk csak őszinték és határozott nemmel fogunk válaszolni, mihelyt sikerül egy kissé a doktrinarizmus formulái, a turpitudo bilateralis-nak a «tudomány» által megállapitott következményei által lebilincselt észjárásból kibontakozni, vagy akár mondhatjuk: kijózanodni.

Nem-e helyesebb és minden józan felfogásnak megfelelőbb, ha oly esetben, mint a fent előadottban, az előbbi állapot helyreállitására segélyt nyujtunk? Mindegyik adja vissza azt, amit a semmis szerződésből kifolyólag kapott. Az eladó visszakapná a házat és látná, hogy erkölcstelen czélra azt sikeresen elidegeniteni nem lehet; a vevő visszakapná a vételárat, látva, hogy az üzlettől elesik és hogy pénzét más — törvényben nem tiltott czélra kell forditani. Ez a megoldás nem szebb-e, mint a másik? Nem bir-e egyenesen erkölcsöt nevelő hatással? holott a másiknak egyenesen erkölcsrontó hatása van.

Bármennyire bámuljuk is a német polgári törvénykönyvben foglalt nagyszerü kodifikaczionális alkotást, odáig ne menjünk, hogy az itt tárgyalt kérdés szabályozására vonatkozó rendelkezéseket átvegyük csak azért, mert a német polgári törvénykönyv is igy rendelkezik.

Ezért töröljük a Tervezet 1769. §-ának szerkezetileg amugy is elhibázott második bekezdését, még pedig minél előbb, nehogy a benn kifejezett elv judikaturánkban tovább terjedjen.

Dr. Schuster Rudolf.

* Utalok pl. csak a czikkekre, melyek megjelentek: Jurist. Wochenschrift 1911. évi 923. l.; 1912. évi 451. l. (Ez utóbbi mintaképe a formalisztikus doktrinárizmusnak.)

Semmiségi panasz a BP. 385. §-ának 2. pontja alapján, a büntetésben töltött időnek tévesen vizsgálati fogságként történt beszámitása esetén.

A BP. 494. §-ának első bekezdése szerint: «büntető itélet csak jogerőre emelkedés után hajtható végre.»

Azonban ezen általános szabály alól a BP. 506. §-ának második bekezdése azon kivételt állapitja meg, hogy: «az a vádlott, ki perorvoslattal nem élt, ... az ellene megállapitott szabadságvesztés-büntetést az itéletnek jogerőre emelkedése előtt is megkezdheti».

A BP. indokolása (726. oldal) az 506. §. második bekezdéséhez expressis verbis kimondja, hogy: «ezen intézkedés jogossága aligha jöhet kérdésbe, ha figyelembe vesszük, hogy ez esetekben a vádlott fogságának meghosszabbitására okot nem szolgáltatott s hogy ez alapon a még nem jogerős büntetés megkezdésére is fel van jogositva».

Kétségtelen ezekből, de még kifejezettebben a Btk. 94. §-a rendelkezéséből, hogy a másodbirói itéletben is csak a vizsgálati fogság (előzetes letartóztatás) beszámitása iránt lehet és kell intézkedni. Nem számitható be az elitélt büntetésébe a Btk. 94. §-a alapján a másodbiróság által azon idő, amelyet, — habár nem jogerős elitéltetése után, de az okból, mert maga a hozott itéletben megnyugodott (perorvoslattal nem élt) s büntetését a BP. 506. §-ának második bekezdése értelmében meg is kezdte — az elsőbirói elitéltetése s a másodbirói itélet hozatala között fogságban eltöltött.

A másodbirói itélet a Btk. és BP. fenti félre nem magyarázható rendelkezéseit sérti tehát akkor, mikor ettől eltérően a BP. 506. §-ának második bekezdése szerint eltöltött időt is a Btk. 94. §-a alapján beszámitás tárgyává teszi.

Kimondta ezen elvet ismételten is a Curia az 1902. évi május 7-én 4245/1902. sz. és 1904. évi november 6-án 9347/904. sz. a. a jogegység érdekében hozott döntéseiben.

Mi történjék azonban akkor, ha a másodbirói, fentiek szerint éves intézkedést magában foglaló itélet ellen az illető elitélt semmiségi panaszszal élt?

Az ily irányu semmiségi panasz elutasitható-e az okból — miként ez a Curia 3384/1912. bftő sz. itéletében kifejezést nyert, hogy a vizsgálati fogság téves beszámitása a BP. 385. §-ának 2. pontja szerinti semmiségi ok alá nem vonható?

A Curia utóbb hivatkozott határozata feltétlenül megáll oly esetben, ha miként a Curia is kimondja, «vizsgálati fogság beszámitásáról» van szó, mert a vizsgálati fogság be- vagy be nem számitásáról s mily tartambani beszámitásáról a másodbiróság végérvényesen határoz s a másodbirói itélet e tárgyban semmiségi panaszszal meg nem támadható.

Amidőn azonban arról van szó, hogy a másodbiróság az elitélt által a BP. 506. §-a második bekezdésének kedvezményeképp a büntetésből tényleg már eltöltött időt teszi beszámitás tárgyává, s azt esetleg rövidebb tartamban számitja be, s ekként a vádlottra nézve kedvezőtlenebb állapotot teremt, ez nem mondható a vizsgálati fogságnak a Btk. 94. §-a alapján történt törvényes beszámitása tárgyábani intézkedésnek.

A másodbirói itélet ily intézkedése ellen épp ez okból feltétlenül kell hogy jogorvoslatnak helye legyen.

Kérdés csak az lehet, hogy mely semmiségi ok alapján?

A BP. 385. §-a 2. pontja szerint anyagi semmiségi okot képez: ha a biróság a büntetés kiszabásánál a törvényben megállapitott büntetési tételeket nem tartotta meg.»

A BP. XXI. — az ujrafelvételt szabályozó — fejezetében az esetre, ha az ujrafelvételnek hely adatik, akként intézkedik, hogy: «a kiállott büntetést az ujabban kiszabott szabadság, vagy pénzbüntetésbe arányosan be kell számitani».

Ezen egy intézkedéstől eltekintve sem a Btk.-ben, sem a BP.-ban nem foglaltatik oly rendelkezés, mely szerint a büntetésben eltöltött idő külön beszámitás tárgyává tehető s ekként a büntetési tétellel kapcsolatba hozható volna.

Ennek hiányában az elitélt által a büntetéséből már eltöltött időnek a felsőbiróság által a büntetésbe való beszámitása a büntetés kiszabásánál a Btk.-nek az alkalmazható büntetési tételek tekintetében rendelkezését és a vádlottnak az őt a BP. 506. §-ának második bekezdése szerint megillető jogát sérti: a Btk. 94. §-ának

ily téves alkalmazása; épp ezért a BP. 385. §-ának 2. pontja szerinti semmiségi okot képez. Ez okból ellene a BP. 426. §-ának 4. pontja és 428. §-ának első bekezdése alapján semmiségi panasznak annyival is inkább helye van, mert különben a Curia oly esetben, ha az elitélt az ily sérelmes másodbirói itélet ellen semmiségi panaszszal él, a törvény rendelkezése ellenére meghozott másodbirói itélet elleni semmiségi panasz elutasitásával, (minthogy a BP. 441. §-ának utolsó bekezdése szerint: «oly ügyben, melyben a Curia már érdemileg határozott, a jogegység érdekében perorvoslatnak nincs helye»,) a másodbirói sérelmes itéletet szankczionálná s az elitéltre nézve ezáltal kedvezőtlenebb helyzetet teremtene annál, mintha semmiségi panaszszal nem élt volna, mivel utóbbi esetben még mindig nyitva maradna javára a sikerre vezető jogegység érdekébeni perorvoslat utja.

Ezen a BP. 385. §-ának 2. pontja alapjáni semmiségi panasz használhatása mellett szól BP. egész jogorvoslati rendszere, amely a BP. 385. §-ának utolsó bekezdésében az anyagi semmiségi okokat, amennyiben a vádlott sérelmére szolgáltak, hivatalból is figyelembe veendőknek mondja ki, valamint a törvény ezen intézkedésének azon indoka, (619 l.) hogy: «az anyagi törvény megsértésének mindenkor való figyelembe vételét nem engedi amaz általánosan elfogadott elv, hogy a vádlott állapota csak a vádló felebbezése folytán tehető sulyosabbá, ellenben mi sem akadályozta annak kimondását, hogy a felebbviteli biróság a vádlott terhére történt törvénysértéseket mindig orvosolja».

Zakariás István.

Jegyzetek egy felnőttek oktatására szánt miniszteri rendelethez.

Az igazságügyminiszternek 19,960/912. sz. rendeletéről szólok. Ez a rendelet ugyanis az 1912 : VII. tcz. s végrehajtási utasitásának telekkönyvi vonatkozásait ismételten aláhuzva, s különböző pszichikai segédeszközök alkalmazásával (a főnökök a kitanitást okvetlenül irásban intézzék az illető birákhoz, stb.) iparkodik az arra hivatottaknak elméjébe belevésni.

Sajátos, de örvendetes ez a módszer. Bármennyire szépen halad is a jogászi tudás Magyarországon, mi, kik kint a falun dolgozunk, tudjuk jól, hogy gyakorlatunk, s az a jogélet, melyet tudós miniszteri jogászaink a telekkönyvi tényleges birtoklási törvények s rendeletek meghozatalakor elképzeltek, egymástól végtelen messze voltak. A gyakorlat emberei az 1892 : XXIX. tcz. §-ainak szövevényeibe rendesen annyira belecsábultak, hogy oda már nem jutottak el, mikép akár az annak kiegészitését képező törvényhelyek egybeállitását, akár pedig a végrehajtási rendeletet áltanulmányozzák. Még ma is 100 telekkönyvi referens és ügyvéd közül alig 90 tudja, hogy tényleges birtoklásnál mi a két évnek s a többi időhatároknak a jelentősége, hogy milyen is tulajdonképpen a jogorvoslati rendszer akkor, ha csupán egyes birtokrészletek rendezéséről van szó. Arról meg nem is beszélek, hogy a gyakorlat tudatában lett volna annak, mikép az 1912 : VII. tcz. meghozataláig a tényleges birtoklási eljárás csupán a konstitutiv jellegü jogszerző telekkönyvi bejegyzést volt hivatva pótolni, s ott nem volt létjoga, hol annak deklarativ jellege van. Midőn pedig most az uj törvény s rendelet ezen az utóbbi dolgon változást idézett elő, nem teremtett uj jogot, hanem a tényleges állapotot szentesitette. Amit most a §. mond, az volt az élő jog különben is. Ha valakinek telekkönyve nem volt rendben, lett légyen annak bármi baja, az ügyvéd, még többször a falusi jegyző berepitette a «tényleges birtoklási» kérvényt, s a biró nem sokat törődve a konstitutiv és deklarativ jellegekkel, de sőt még az időhatárokkal sem, a megejtett nyomozat s a helyszini eljárás alapján intézkedett. Baj persze nem igen lett belőle, mert éppen a nyomozat és a helyszini eljárás lehetetlenné tette a visszaéléseket, s jogsérelem nem lévén, nem volt jogorvoslattal élő. Igy élt azután az életben egy más «tényleges birtoklási» eljárás, mint aminőt annak idején a miniszteriumban gondoltak, s éppen azért van most ennek a rendeletnek nagy jelentősége, mikor a §-t utána sántikáltatja az életnek.

Mindenesetre érdekes, amit e törvény s rendelet elemzésénél egy biró a deklarativ és konstitutiv hatás kérdésének tisztázása után mondott: «Ugy érzem magam, mint az egyszeri ember, kinek megmagyarázták, hogy mi a próza, s akkor örömében teli-kiabálta a félvárost: «Sohasem tudtam, hogy én prózában beszélek!».

De a rendelet az életet s törvényt még más tekintetben is nagyon közel hozza egymáshoz.

Aki nem sablonszerü veszélybizonyitvány alapján akart biztositási intézkedést biróságainknál keresztülvinni, ha magának a veszélynek kétségtelen volta az eset természetéből (Amerikában lét stb.) nyilvánvaló is volt, tudja jól, mily vaskalapossággal kellett megküzdenie, s érezte, hogy jogrendszerünknek ez a része a maga gyakorlati alkalmazásában mennyire nincs összhangban az élettel. Néha szinte kétségbeejtő biróságaink ragaszkodása a veszélybizonyitvány sablonjaihoz. Éppen ezért ingatlanperben hányszor segitünk magunkon azzal, hogy egy kisegitő törlés iránti petitumot állitunk be, s ez alapon kérünk perföljegyzést. Most a rendelet ráutalja a birót a tényleges birtokos viszonyának vizsgálatára, a községi bizonyitvány, a bizalmi férfiak vallomásának figyelembe vételére, s azt hiszem, hogy ezzel megtörvén a biztositási intézkedések mai sablonos felfogásában a jeget, eljuttatja a birák gondolkodásmódját az esetek konkrét mivoltának alapján történő döntéshez. A biró, ki nemcsak «veszélybizonyitvány» alapján ad biztositási jogot, hanem az esetet annak körülményei szerint itéli meg, a legkönnyebben fejlődik ki abból a biróból ki a helyszinén megejtett nyomozás után dönt a biztositás kérdésében.

De legmerészebb a novellának s a rendeletnek az a része, mely a birót a kereset fölvételére s esetleg a pernek ott a helyszinén leendő eldöntésére utasitja.

Az objektiv ügyvéd fabatkát sem ér. Viszont az a biró, aki nem objektiv, nemcsak hogy semmit sem ér, hanem kész veszedelem. Azt meg mi ügyvédek igen jól tudjuk, hogy sokszor, midőn az ügyet átvesszük, bizalmatlankodunk s nem hiszünk annak föltétlen igazságában, az ügy további fejlődése során azonban mind jobban belemelegszünk s az eljárás végeztével szinte hihetetlennek látszik előttünk, hogy tudtunk egy ügyet elveszteni, amelynek megnyerésében pedig annak felvállalásakor nem biztunk. És az a félő, hogy az a biró, ki egy bizonyos tényállást a helyszinén kinyomozott, lassan-lassan annyira beleszeret az illető jogkereső igényének igazságos voltába, hogy nem tud objektive itélni. Ez pedig nagy veszedelem, különösen veszedelem akkor, ha a biróban megvan a hajlam a hatalmaskodásra, mert hiszen akkor elő fognak állani azok a kellő jogsegély nélkül föl nem vett jegyzőkönyvek, hol a másik fél beismer s elismer, s majd ezekkel a jegyzőkönyvekkel fog kelleni az esetleg kegyvesztett perfélnek megküzdeni. Nem találomra beszélek! Volt konkrét esetem, hol a fölvett jegyzőkönyvben elismerték az egyes belsőségtulajdonosok, hogy a belsőségükhöz hozzáfogott «közterületet» visszabocsátják, mint községi tulajdont, pedig a kérdéses terület nem volt «köztér», hanem elhagyott vizmeder, mely különben is az illető belsőségek tulajdonosait illette volna. A biró az ő minősitését bediktálta a jegyzőkönyvbe s fölfogását ez alapon ráerőszakolta az emberekre. De aki a gyakorlat terén müködik, tudja jól, hogy vannak igen sokszor «snájdig», ügyes és tanult, különösen fiatal birák, akik egy bizonyos felfogáshoz való ragaszkodásuk folytán sokszor elvesztik objektivitásukat a kontradiktorius eljárás során. Mennyivel inkább lehet ettől félni ott, hol az illető biró nyomozza ki a tényállást s tanitja ki esetleg a felet a jogsegélyre. Hiszen már csak saját reputácziója érdekében sem fogja engedni, hogy ez a jogsegély kudarczot valljon, különösen akkor nem, ha a másik fél esetleg ügyvéd által képviselteti magát. Tehát azt hiszem, hogy amily értékes gyümölcsei vannak az első két gondolatnak, oly veszedelmekre fog vezethetni kellő ellenőrzés s befolyásolás nélkül a harmadik gondolat. Nem megrovásképp mondom ezt, hanem mint az emberi gyöngeség természetes folyományát.

Még egyet. Kellő ellenőrzés nélkül a gyakorlatban könnyen oda fog vezetni ez a rendelkezés, hogy az ügyvéd, ki lusta keresetéhez a megfelelő adatokat szabatosan egybeállitani, bead egy kurta «tényleges birtoklási» kérvényt, hadd kaparja ki a tényállást, s pótolja a keresetfelszerelési munkát utasitásához hiven a biró. Különösen faluhelyütt, hol különben is jó viszonyban vannak, ahol a biró esetleg szivesen megteszi azt, mert a kiszállás némi tisztességes mellékjövedelemmel jár.

De elfog vezetni ez az ügyvédi jövedelem egy bizonyos foku csökkenéséhez is. Sok jegyző most a peres igényt folyamatba

*

fogja tétetni tényleges birtoklási eljárás utján, tudatában annak, hogy a keresetet, melyet ő nem tudna megszerkeszteni, amugy is megszerkeszti majd a biró.

Ugy hiszem éppen ezért, hogy hivatalvizsgálatok alkalmával a tényleges birtoklási eseteket jövőben nagyon is gondosan, még pedig tartalmilag fog kelleni felülvizsgálni.

Egy falusi prókátor.

Az igazságszolgáltatás csődje felé.

Ezen témához az igen tisztelt szerkesztőségnek olvasóihoz intézett felhivása folytán van szerencsém a saját praxisomból néhány adattal hozzájárulnom.

A dicsőszentmártoni kir. járásbiróság, mint telekkönyvi hatóság az 1200/911. telekkönyvi sz. ügyben czimére *1911* május 9-én postán odaküldött árverési kérést csak sürgetésre intézte el *1912* május 13-án és az árverés megtartását 1912. évi julius hó 24-re tüzte ki.

Az erzsébetvárosi kir. törvényszéknél mint telekkönyvi hatóságnál 1911 május 11. napján megtartott árverés folytán befizetett vételár (53.911. tkvi sz. ügy), noha a sorozásnál se vita, se halasztás nem volt, csak 1912 márczius 1-én kézbesitett végzéssel lett kiutalva. A 2145/911. sz. telekkönyvi ügyben 1911 november 16-án, a 3727/911. tkvi sz. ügyben 1911 november 20-án volt ugyanazon telekkönyvi hatóságnál az árverés és mindkettőben 1912 május 7-én jött meg a kiutaló végzés, de a pénz kifizetése a jogerősség kimondásának hiánya folytán az utóbbi ügyben maig sem történt meg, mig az előbbi ügyben a jogerősségi végzés 1912 junius 5-én kézbesittetett. Az 1293/911. tkvi sz. ügyben 1911 október 24-én, a 2810/911. telekkönyvi ügyben 1911 deczember 14-én adtam be az árverési kérést, de árverési hirdetményt máig se kaptam.

A bekebelezési kérvények leirása és kézbesitése az itteni telekkönyvi hatóságnál szintén nagyon lassu, Például az 1604/911. számu egyszerü telekkönyvi ügy beadatott 1911 ápr. 26-án, a bekebelezési végzés a helyben lakó félnek kiadatott, 1911 junius hó 12-én.

Hasonló hét-nyolcz hetes terminusok voltak a következő ügyekben: 3306/911. tkvi, 902/912. tkvi, 2367/911. tkvi, 922/912. tkvi és 5188/911. tkvi. Az 1911. évi május hó 5-én meghozott 1605/911. tkvi végzés 1911. évi junius hó 12-én lett nekem kézbesitve, az 1911 január 31-én meghozott 206/911. tkvi végzés 1911. évi márczius hó 4-én, az 1911 április 30-ról keltezett, 1564/911. tkvi számu végzés 1911 junius 12-én s igy folytathatnám még sokáig, mert egyetlen egy esetet se tudok, hogy telekkönyvi kérvény beadása és az elintézés kézbesitése között nagy apparatusu sürgetés nélkül rövidebb idő telt volna el hat hétnél.

Miután nem minden ügy birja el az időbe és költségbe kerülő sürgetést, a felekkel telekkönyvi ügyekben nagy nyugtalansággal és bizalmatlansággal kell megküzdeni. A nagy torlódásnak oka nézetem szerint a telekkönyvi biró és leiró személyzet óriási tulterhelése.

A sommás váltóvégzések az erzsébetvárosi törvényszéknél rendesen jóval később, 21 usque 34 nap alatt jönnek meg, mint az idéző végzések sommás perekben az itteni járásbiróságnál, mely utóbbinak ügymenete ellen panasz nem emelhető. Például ilyen három-öt hetes terminusok voltak a következő ügyekben: a 3802/912., 2986/912., 10,270/911., 865/912., 10,195/911. és 10.194/911. számu váltóügyekben. Hasonlóan mennek a végrehajtási végzések is. Az utóbbi két ügyben a február 22-én beadott végrehajtási kérések elintézéséről 1912 április 27-én értesültem. Éppen igy jártam az 10,860/911. és 540/912. számu végrehajtási kérvényekkel.

A kereskedelmi és váltóperek hónapokig nyugodtak. A 7689/911. számu váltóperben az ellenvégirat 1911 augusztus 22-én lett iktatva s a törvényszék a bizonyitás elrendelésével csak 1912 jan. 20-án kelt végzésével adott életjelt magáról. A 715/912. v. sz. per a pertárban 1911 május 30-án nyert befejezést, de a bizonyitás csak 1912 január 27-én rendeltetett el. A 6987/911. p. sz. csődperben, melyben az ellenvégirat 1912 január 23-án adatott be, a törvényszék a mai napig még intézkedést nem tett.

Ami a válóperekkel történik, illetőleg nem történik, az még messze felülmulja az eddigi száraz adatokkal bizonyitott borzasztó és bosszantó lassuságot.

Ha a hat hónapi ágytól és asztaltól való különélés elrendeltetett, az annak letelte után beadott kérés oly későn intéztetik el, hogy a beadás és az uj határnap között két és fél usque nyolcz hónapi idő van. Például emlitem a 2334/912., 1500/911., 2266/911., 671/912 és 273/912. ügyeket.

A 9822/911. sz. alatt 1911 november 1-én beadott válóperi felebbezés 1912 február 27-én kelt és a helybeli feleknek 1912 április 2-án kézbesitett végzéssel terjesztetett fel a kir. itélőtáblához.

A házassági életközösség visszaállitására irányuló határozat iránti kérés benyujtása és az elintézés kézhezvétele között rendesen öt hónap szokott eltelni. Például: a 10,670/911., 10,609/911., 9719/911., 10,259/911., 8937/911., és a 10,379/911. p. számu ügyek. A 9183/911. sz. ügyben a tanuvallomási jegyzőkönyvek még 1911 augusztus havában érkeztek meg a megkeresett biróságtól, s folytatólagos tárgyalásul 1912 junius 18. napja tüzetett ki.

A 7665/911. p. sz. alatt 1911 augusztus 24-én beadott rendes válókeresetre az első tárgyalási határnap 1912 junius 25-ére, tehát tiz hónapra tüzetett ki. Kontradiktorius itélet tudomásom szerint az erzsébetvárosi kir. törvényszéknél 1911 augusztus óta válóperben egyetlen egy se hozatott.

Midőn még megjegyzem, hogy rendes és polgári felebbezési, valamint bünügyekben panasz az eljárás megakadása miatt nincs, megemlitem, hogy az itteni kartársak 1912 január elején irásbelileg és szóbelileg folyamodványt juttattak az igazságügyminiszterhez a tarthatatlan helyzet megjavitása iránt, de arra választ a mai napig nem kaptak.

A felelős urak, kik teljes informáczió daczára ily fitymálva nem törődnek a fokozódó elkeseredéssel, maguknak tulajdonitsák azt, hogy szinte brutális nembánomságuk a lehető legrosszabb reakcziót szüli: a jogkereső közönségnél megingatja az igazságszolgáltatás rendes menetébe való hitet, az ügyvédeket jogos érdekeik lábbaltiprása miatt a jövőre is kiható izgatottságban tartja és a tulterhelt birákból kiöli a munkakedvet.

Ha a milánói ügyvédek sztrájkba léptek, talán mi is tudunk találni még oly önvédelmi eszközt, mely észretériti azokat, kik nem tudnak, vagy nem akarnak a vázolt, szinte qualifikálhatatlan állapotokon segiteni.

Dr. Gündisch Guido,
erzsébetvárosi ügyvéd.

A polgári perrendtartást életbeléptető törvény javaslatából.

Örvendetes tényként konstatáljuk, hogy a birák nyugdijazásáról szóló rendelkezést, mely a jogászkörökben oly sok aggodalommal fogadtatott, a kormány elejtette.

Kiemeljük az életbeléptető törvény rendelkezéseiből az igazságügyi bizottság és a képviselőház plenuma által eszközölt következő módositásokat:

1. §. A PP. (1911: I. tcz.) az igazságügyminiszter által rendelettel megállapitandó napon, legkésőbb azonban 1914. évi szeptember 1-én lép életbe.

16. §. Az ügyvédi rendtartásról szóló 1874: XXXIV. tcz. 39. §-a helyébe a következő rendelkezés lép:

Aki nem ügyvéd és anélkül, hogy erre jogositva volna, ugyszintén az is, aki jogosultsága korlátainak tullépésével üzletszerüen vagy dijért biróság vagy hatóság előtt feleket képvisel, részükre beadványokat szerkeszt, vagy erre ajánlkozik, valamint az, aki az ügyvédség gyakorlására való jogát szinleli, kihágást követ el és 600 K-ig terjedhető pénzbüntetéssel, visszaesés esetében két hónapig terjedhető elzárással és 600 K-ig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

A vád képviseletét pótmagánvádlóként annak az ügyvédi kamarának az ügyésze is átveheti, amelynek területén a kihágást elkövették.

18. §. Az ügyvéd polgári peres és perenkivüli ügyekben — ideértve a végrehajtási ügyeket is — az ügy folyama alatt vagy befejezése után kérheti, hogy fölmerült diját és kiadását saját felével szemben a biróság állapitsa meg. A kérelmet a költségjegyzék bemutatásával annál a biróságnál kell előadni, amely az ügyben elsőfokban eljárt vagy eljár; végrehajtási ügyben a kérelmet annál a biróságnál kell előterjeszteni, amely a végrehaj-

tás elrendelésének kérdésében elsőfokban határozott. A biróság a kérelem felől szóbeli tárgyalás nélkül (Pp. 254. §.) határozhat.

A fél szintén kérheti az előbbi bekezdésben megjelölt biróságnál, hogy az ügyvéd fölmerült díját valamint kiadását megállapitsa. Ha a fél az ügyvéd költségjegyzékét nem csatolja, a biróság a kérelem következtében az ügyvédnek a költségjegyzék bémutatására megfelelő határidőt tüz (Pp. 450. §.) Ha az ügyvéd a költségjegyzéket a határidő alatt be nem mutatja, a biróság a megállapitásban csak az előtte lefolyt eljárásból ismert, valamint a fél által előterjesztett adatokra szoritkozik. Ha a fél vagy az ügyvéd a költségjegyzéket bemutatja, az előbbi bekezdés alkalmazandó.

A fél akkor is személyesen járhat el, vagy a Pp. 95. §-ának 1—4. pontjaiban meghatározott meghatalmazott által képviseltetheti magát, ha az ügyben az ügyvédi képviselet kötelező volna.

A megállapitásban a fél külön utasitásának hiányában is figyelembe kell venni, hogy az ügyvéd cselekménye vagy eljárása a fél érdekében indokolt volt-e és hogy azt a rendes ügyvéd gondosságával teljesiteni kellett-e; ezenfelül a dij megállapitásában figyelembe kell venni az ügy tárgyának értékét vagy egyéb jelentőségét, továbbá az ügy helyes ellátására és az ahhoz szükséges előtanulmányokra és eljárásokra megkivánt időt és szellemi munkát is.

Ha a fél a költségjegyzék valamely tételének alapjául szolgáló cselekmény vagy egyéb tény megtörténtét kétségbe vonja, a biróság, amennyiben megtörténtüket az előtte lefolyt eljárásból nem állapithatja meg, az illető tétel dijának és kiadásának megállapitását mellőzi.

A megállapitás tárgyában hozott végzés ellen a közvetlen felsőbirósághoz egyfoku felfolyamodásnak van helye.

Ha az ügyvédi dij vagy kiadás iránt per vagy a jelen §-ban szabályozott eljárás van folyamatban, az ügyvéd jogosult a fél részére az illető ügyben behajtott pénzt a felszámitott dij és kiadás erejéig a félnek való kiadás helyett birói letétbe helyezni. A letétel költségét a per vagy a megállapitó eljárás eredményéhez képest a fél vagy az ügyvéd viseli.

A fél a perköltséget vagy más eljárási költséget, amelyben az ellenfél marasztaltatik, ha az ellenfelet a marasztaláskor ügyvéd képviseli, ennek az ügyvédnek kezeihez köteles fizetni. Harmadik személyek igényeivel szemben ily költségre ennek az ügyvédnek elsőbbségi joga van.

24. §. A budapesti áru- és értéktőzsde, valamint a vidéki termény- és gabonacsarnokok külön biróságaira nézve (1870 : II. tcz.) az 1881 : LIX. tcz. 94—99. §-ai a törvényhozás további rendelkezéséig ideiglenesen hatályban maradnak, azzal a módositással, hogy az 1881 : LIX. tcz. 97. §-ának utolsóelőtti és utolsó bekezdése helyébe a következő rendelkezések lépnek :

Perujitásnak helye nincs. A Pp. 563. §-ának 4—9. pontjai esetében azonban a külön biróság itéletét, a Pp. 563. §-ának 4., 5. és 8. pontja alapján pedig a külön biróság előtt kötött egyezséget a rendes biróság előtt keresettel érvényteleniteni lehet. Erre a perre a Pp. 785. és 786. §-a megfelelően alkalmazandó.

86. §. Járásbiróságnál polgári perben és elmebetegnek intézetbe felvétele vagy intézetből elbocsátása iránt inditott eljárásban albiró ne járjon el, kivéve, ha járásbiró abban az időben a biróságnál nem müködik vagy az ügyben a Pp. 59—69. §-ai értelmében nem járhat el.

Megkeresés következtében teljesitendő cselekményeket, továbbá kivételesen a biróság főnökének kijelölése alapján halasztást nem türő cselekményeket albiró is végezhet.

E §. rendelkezése az eljárás érvényességét nem érinti.

87. §. Az igazságügyminiszter a járásbirósági területnek két vagy több körre felosztását rendelheti el.

Mindegyik kör főhelyén a járásbiróság egyik birói tagja az előre meghatározott és közzétett időben törvénynapokat tart.

A törvénynapon teljesitendő birói cselekményeket az igazságügyminiszter rendelettel állapitja meg.

A törvénynapok czéljára szükséges helyiségről, világitásról és fütésről a község gondoskodik.

96. §. Amenyiben sulyosabban büntetendő cselekmény nem forog fenn, vétséget követ el és három hónapig terjedhető fogházzal és 1000 K-ig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő az is, aki a hatóság engedelme nélkül:

1. polgári vagy fegyelmi biróság előtt a nyilvánosság kizárásával tartott tárgyalást bármely módon, egészen vagy részben közzétesz ;

2. bünvádi vagy fegyelmi ügyben, továbbá a polgári biróság előtt meginditott házassági, születés törvényességének megtámadása iránti, kiskoruság meghosszabbitása, gondnokság alá helyezés és az atyai hatalom gyakorlatának megszüntetése, elmegyógyintézetbe vagy kórházi elmebetegosztályba felvétel vagy onnan elbocsátás iránti ügyben beadványt vagy hatósági iratot, amelyet a hatóság nyilvánosságra nem hozott, egészen vagy részben közzétesz.

Hogy az engedelem megadására mely hatóság hivatott, azt általános rendelettel az igazságügyminiszter határozza meg.

Ez a §. a határozatoknak jogi szaklapban, jogi vagy más tudományos gyüjteményben vagy hasonló czélu más nyomtatványban közzétételére nem alkalmazható, feltéve, hogy a közzétételben a felek neve kezdőbetükkel sincs felismerhetővé téve.

97. §. A társasbiróság (a kir. Curia, a kir. tábla, az esküdtbiróság, a kir. törvényszék, a kir. közigazgatási biróság) előtti tárgyaláson ügyvédjelölt nem, hanem csak ügyvéd vagy ügyvédhelyettes (1912 : VII. tcz. 2. §.) lehet az ügyvéd helyettese.

Az 1912 : VII. tcz. 16. §-ának helyes értelmezése.

Az 1912 : VII. tcz. 16. §-a számos járásbiróságnál és törvényszéknél ellentétes rendelkezésekre szolgáltatott alkalmat.

Számos biróság ugyanis pl. az idéző, vagy a végrehajtást elrendelő végzés nem csatolása folytán a kérelmezőt a leirási dij megfizetésére kötelezte. A marasztalás indokolása a birói ügyviteli szabályok 207. §-ára utal azzal a pótlással, hogy az 1912 : VII. tcz. 16. §-a nem tartalmaz ugyan intézkedést azon esetre, hogy kinek a költségén kell elkésziteni a rendszeresitett nyomtatványokat, de erre nem is volt szükség, mert az ügyviteli szabályok 207. §-a elrendeli a hiányoknak a fél költségére leendő elkészitését.

Már a Jogtudományi Közlöny 21. számában kifejtetett, hogy a hivatkozott törvény 16. §-ánál lex imperfectával állunk szemben. Ámde a biróságok előbb jelzett téves álláspontja megállapitható más uton is.

Az 1912 : VII. tcz. eljárási rendelkezésének tulajdonképpen az a czélja, hogy az uj polgári perrendtartás egyes intézkedéseit ennek életbeléptetése előtt már a mai eljárásra terjessze ki. Ebből kétségtelenül következik az is, hogy az eljárási rendelkezéseknél az 1912 : VII. tczikk az uj polgári perrendtartás intézkedéseit átvette.

Igy az uj polgári perrendtartás 134. §-a a keresetről és az idézésről akként intézkedik, hogy aki a példányt, felzetet, vagy mellékletet be nem nyujtja, az iratról a birósági iroda a fél költségére hivatalból készit másolatot ; ellenben, ha a fél az idéző végzés példányait nem csatolja, azokról csupán annyit intézkedik, hogy hivatalból kell elkésziteni. Az uj polgári perrendtartás 134. §-nak ezen intézkedéseire utal a 137., 487., 512., 590., 607., 621. és 749. §. is.

Ezek szerint tehát különbséget kell tenni aszerint, hogy a beadványok, vagy a rendszeresitett nyomtatványok hiányáról van-e szó. Az előbbi esetben a birósági iroda a hiányokat a fél költségére, az utóbbinál pedig egyszerüen hivatalból pótolja.

Amidőn tehát a fél pl. az uj polgári perrendtartás 134. §-a értelmében a szükséges kereseti példányt, felzetet vagy mellékletet, vagy a 487. §-a alapján a szükséges felebbezési példányokat nem pótolja, azokat a birósági irodának a fél költségére kell elkésziteni. De a rendszeresitett nyomtatványok nem csatolása esetében a pótlások költségmentesen végzendők.

A birói ügyviteli szabályok 207. §-a csupán a hiányos beadványok pótlására vonatkozik, a rendszeresitett nyomtatványokra ezt annál kevésbbé lehet kiterjeszteni, mert az ügyviteli szabályok megalkotása óta azokat az 1910. évben kiadott 2700. és 2701. sz. igazságügyminiszteri rendeletekig a fél be sem nyujthatta. Végül az uj polgári perrendtartás 134. §-ához füzött miniszteri indokolás világosan kijelenti, hogy a rendszeresitett nyomtatványokat a birósági iroda költségmentesen tartozik elkésziteni.

Dr. Lukács Ignácz,
kisvárdai ügyvéd.

Különfélék.

— **A birák függetlensége.** A polgári perrendtartást életbeléptető törvény javaslatából a biráknak az igazságügyminiszter általi nyugdijazhatásáról szóló szakaszt a kormány elejtette, amit a birói kar egyöntetü állásfoglalásának, különösen az Országos Birói és Ügyészi Egyesület komoly fellépésének lehet köszönni. De reméljük, a birák nem felejtik el azt, hogy az ügyvédi kar mily spontán egyhangusággal sietett segitségükre, és hogy az ügyvédképviselőknek e tekintetben szintén nagy érdemeik vannak.

Hisszük, hogy a miniszter urban megvan a kellő érzék a birói kar önérzetes fellépése iránt és nincs azon állásponton, hogy a biráknak néma hódolattal és megadással kell fogadni még az olyan intézkedést is, amely egyenesen existenciájukat veszélyezteti, a minisztertől való függőségüket pedig évekre megpecsételi.

Ezt teszi különben a javaslatban megmaradt az a szakasz is, amely az elsőfoku birák korlátlan áthelyezését engedi meg a miniszternek a fönn jelzett időszakon belül. Csodálatos, hogy az igazságügyi bizottság még észre sem vette az ebben a szakaszban rejlő veszedelmet. Pedig ez a szakasz az összes elsőfoku birák sorsát mától kezdve 1915 szeptember haváig egyenesen az igazságügyminiszter önkényére bizza. Tőle függ az áthelyezés, annak el nem fogadása esetén a nyugdijazás. De nemcsak tőle. Jól tudjuk, hogy mi mindenféle befolyás érvényesül egy miniszternél és mindez a befolyás pedig mától fogva ott lesz található az elsőfoku biróságok körül. S az igazságügyminisztérium elnöki osztálya, amely ellen birói körökben különben is azt panaszolják, hogy alárendelt tisztviselők módjára szeret bánni a «független» birákkal, most valósággal tobzódhatik majd a kérőkként megjelenő, a maguk és családjuk jövőjéért aggódókkal szemben a hatalom gyakorlásában, hiszen ezentul nemcsak kinevezhet vagy mellőzhet, hanem áthelyezhet, lemondásra és nyugdijba is kényszerithet!

Reméljük, hogy a főrendiházban ülő birák nem engedik majd szó nélkül keresztülhajtani a kérdéses rendelkezést és hogy az ő nagy tekintélyüknek sikerül majd azt megfelelőképpen megváltoztatni.

— **A jog- és államtudományi továbbképzés** czéljára — mint mult számunkban közöltük — a közoktatásügyi kormány központi bizottságot alakitott.

Őszinte örömmel üdvözöljük ezt az elhatározást, mert ezáltal biztositottnak látjuk a továbbképzés ügyét.

Nem is a kormány jó intencióival szállunk szembe, mikor néhány kifogást előadunk.

A továbbképző intézmény «a közigazgatási és igazságügyi tisztviselők» továbbképzésére alakittatott. Itt mindenekelőtt különösnek találjuk az «*igazságügyi tisztviselő*» kifejezést, amely ugyan Ausztriában és Németországban használatos, de nálunk — tudtunkkal — eddig nem nyert polgárjogot. A rendelet kifejezése alatt evidenter a birák, valamint a jegyzők értendők.

Másfelől most már egészen nyilvánvaló, (amit még a mult évben lepleztek), hogy az intézmény nem öleli fel, tehát kizárja az ügyvédeket. Ez bizony sajnálatos, de az ügyvédek majd segitenek magukon specziális ügyvédi továbbképző intézmény felállitásával.

Végül nem tartjuk helyesnek a bizottságnak tisztán hivatalnokokból való összeállitását, valamint azt sem, hogy az intézmény élére oly férfiu állittatott, aki sem a közigazgatási, sem a jogtudomány terén működést egyáltalán ki nem fejtett.

— **Az első magyar egységes és rendszeres ügyvédi dijszabás.** Az Országos Ügyvédszövetség soproni osztálya a soproni kir. törvényszék területén lévő biróságokkal egyetértően rendszeres ügyvédi dijszabást dolgozott ki, amely junius hónapban már életbe is lép.

Az alábbiakban ismertetjük a dljszabás néhány tételét. Ez alkalommal a soproni osztály öntudatos fellépésének méltánylása mellett külön kiemeljük a biróságok és különösen *Schneider Gábor* törvényszéki elnök előzékenységét, amely a közösen kidolgozott elaborátum megalkotását lehetővé tette.

A dijszabás kiterjed a sommás, rendes, váltó, házassági, büntető stb. ügyekre egyaránt.

A dijtételek minimális tételekként vannak megállapitva, egyszerübb ügyeket és rövidebb munkálatokat feltételezve. Ezen minimális tételek komplikáltabb ügyekben háromszorosra emelhetők.

A tényállás felvételéért a dijszabás minden ügyben, tehát a legegyszerübb blankettaügyben is gondoskodik kisebb-nagyobb dijazásról.

Az osztrák szabályzat mintájára másoló munkákért, pénzfeladásért, határidőelőjegyzésekért és más hasonló kezelési munkálatokért is felszámitható kisebb (20—80 f.) kezelési dij.

A munka és időmulasztás is külön dijaztatik.

Mindezek a dijak méltányosan vannak megállapitva, de csodálkoznunk kell a házassági, gondnoksági és kiskoruság meghosszabbitása iránti ügyekben megállapitott dijak aránylag csekély voltán.

Ugyancsak nem kielégitő a büntetőügyek dijazása.

Járásbiróság előtti ügyben feljelentés szerkesztéséért és tárgyalásért 12—12 K; törvényszéki ügyekben kifogások szerkesztéséért, vádtanácsi tárgyalásért 20—20 K, főtárgyalási védelemért 40 K szintén alacsony dijtételek, de ezen minimális tételek megállapitásánál bizonyára egész jelentéktelen ügyekre gondoltak a dijszabás szerkesztői és a biróságok komplikáltabb vagy hosszabb ügyekben ezeket a dijtételeket a konkrét esetekben önként fel fogják emelni.

— **Vidéki igazságszolgáltatás.** A Jogtudományi Közlöny ez évi 18. számában egy különféle jelent meg arról, hogy egy vidéki biróság alperest — miután az első határnapon nem jelent meg — pénzbirság terhe alatt ujból idézte s igy megjelenvén, kihallgatta.

Ez az eset mint unikum, mint csodabogár volt akkor felemlitve, s azt lehetett hinni, hogy merő véletlenség, hogy ilyen is megtörténhetik. Hogy azonban ez nem unikum, bizonyitja a következő eset:

A tiszafüredi kir. járásbiróságot egy budapesti járásbiróság megkereste, hogy «alperest félként, eskü alatt, az eskü kivétele nélkül» hallgassa ki. A megkeresett tiszafüredi járásbiróság «tanuidézvénnyel» idézte alperest, aki azonban a kitüzött határnapon nem jelent meg. A biróság e határnapon a következő jegyzőkönyvet vette fel: «A biróság megállapitja, hogy alperes szabályszerü idézés daczára meg nem jelent.» A biróság erre ujabb határnapot tüzött s erre alperest a következő végzéssel idézte: «X. X. felhivatik, miszerint *tanuvallomástétel* végett 1912.... hó .. napján délelőtt .. órakor alulirt biróságnál *50 K birság alatt* jelenjen meg.» Alperes e határnapon megjelent, a biróság kihallgatta, azonban nem figyelmeztette, hogy félként eskü alatt lesz kihallgatva.

Mi ez? A sommás törvény életbenlétének tizennyolczadik esztendejében akad biróság, amely nem tudja, mi a különbség a tanukihallgatás és a fél eskü alatti kihallgatása közt? *Tudatlanság* ez vagy *felületesség, nemtörődömség?* Avagy talán a blankettaszellem, mely blankettaszerüen intézi az ügyeket s minthogy nincs külön blanketta a fél eskü alatti kihallgatására, használja a tanuidéző blankettát s e blanketta szellemében kezeli az egész ügyet? Akár hogyan áll is a dolog, itt volna az ideje, hogy a felügyeleti hatóságok ezeket a dolgokat észrevegyék és az illető biróságokat kellőképpen kitanitsák.

— **A magánalkalmazottak nyugdijára** vonatkozólag a kir. Curia IV. polgári tanácsa több érdekes határozatot hozott:

I. A társláda alapszabályai szerint a nyugbéri igény tiz évi szolgálati idő eltelte után kezdődik; és ha a bányatulajdonos alkalmazottját annak hibáján kivül felmondás utján tiz év letelte előtt néhány hóval bocsátotta is el: nemcsak hogy nyugbérhez nem juthat, hanem keresményének a nyugbéralapra visszatartott részét is csak akkor nyerheti vissza, ha a bányatulajdonos azt saját tetszésétől függőleg engedélyezi. A kir. Curia kimondta, hogy az a szerződéses jogviszony, amelyben az egyik fél a másik fél önkényének akként van alávetve, hogy a munkaképtelenség napjaiban való megélhetés biztositása okából befizetett összeg is a másik fél puszta önkényétől függőleg tőle evonassék, az osztó igazsággal annyira ellenkezik, hogy ahhoz a

jogszolgáltató biróság segédkezet nem nyujthat és az alapszabályok e rendelkezését nem alkalmazhatja.

II. Ugyanazon bányatulajdonos a munkást *tiz évet meghaladó* társládai tagság után szabályszerü felmondás mellett bocsátotta el. A társláda nyugdijszabályzata szerint ily esetben a nyugdijra befizetett járulékoknak kamat nélküli visszatéritését a munkás ugy a saját, mint netáni neje és törvényes gyermekei nyugbér- és illetve nevelési járulék iránti igényeinek végkielégitéseként kérelmezheti, de e kérelem teljesitése a központi bizottság döntésétől függ. A kir. Curia kimondta, hogy ha a központi bizottság a nyugdijjárulékok visszatéritését megtagadta, a munkásnak azok visszakövetelésére nincs igénye; azonban épségben marad elbocsáttatása után is az a joga, hogy keresetképtelenségének beállta esetére mind magát, mind netáni nejét és törvényes gyermekeit alapszabályszerüen megillető nyugbér és ellátási igényeket érvényesitse, a társláda pedig ezek kielégitésére köteles.

III. A kir. Curia kimondta, hogy a munkaadó az alapszabályszerüen létesitett nyugdijalapot saját üzleti veszteségei fedezésére jogosan nem fordithatja, mert a mindenkori nyugdijtőke a munkaadónak nem korlátlan, hanem a nyugdijjogosultak igényei fedezetére és biztositékául szolgáló tulajdona; és a nyugdijalap a munkaadó korlátlan tulajdonába csak az azt terhelő nyugdijigények kielégitése után, és pedig az ezután fennmaradó részében jut. Ehhez képest a kir. Curia kötelezte a munkaadót a jogtalanul üzleti veszteségeire forditott nyugdijalapnak visszaállitására és alapszabályszerü kezelésére. De kimondta, hogy a már nyugdijazott nyugdijjogosultaknak a nyugdijalapnak csakis azon összegére lehetnek szerzett jogaik, mely nyugdijaztatásuk idejében már fennállott, és eszerint csakis ahhoz lehet jogigényük, hogy szerzett jogaik biztositására a nyugdijazásuk idejében fennállott nyugdijalap tartassék fenn. Ennélfogva mellőzte a Curia az alsóbiróságoknak azt a rendelkezését, mely a munkaadót a nyugdijalapnak alapszabályszerü továbbfejlesztésére is kötelezte; továbbá korlátozta a nyugdijalap fentartásának kötelezettségét arra az időre, ameddig felperesek igényjogosultsága fennáll.

— **A kinematográf a budapesti rendőrség szolgálatában.** A *Frankfurter Zeitungban* a következőket olvassuk:

A budapesti utczai zavargásokról mozgófenykép-vállalatok felvételeket csináltak és már a következő napokban láthatóak voltak e képek több «mozi»-ban. A rendőrség e képek iránt élénk érdeklődést tanusitott, amennyiben a zavargás miatt letartóztatottak közül ezen képek többeknek részvételét elárulták és igy tagadásuk ellenében szemmel látható bizonyitékok voltak produkálhatók. Azonban a rendőrség egyenesen megtiltotta az olyan képek mutogatását, amelyek a rendőrség szereplésére vonatkoznak. Hozzáteszi az idézett lap, hogy a rendőrség a jövőre rézve még kényelmesebbé teszi a dolgot, amennyiben ilyen zavargások esetén bizonyára csak detektiveknek engedi meg ily felvételek elkészitését, ugy hogy csak az örökittetik meg, ami a rendőrségnek tetszik. Hogy a rendőrség nem idegenkedik a modern technika vivmányainak igénybevételétől, mutatja az is, hogy a veszélyeztetett pontokra a rendőröket és katonákat teherautomobilokon szállitotta. El lehet várni ily modernül gondolkodó és dolgozó rendőrségtől, hogy legközelebb majd aeroplánokat is fog használni.

— **Külföldi vállalatok védjegyei** czim alatt a Védjegyügyi Közlönyben Fenyő Henrik szabadalmi ügyvivő többek közt a következőket irja: Az 1907. évi kiegyezési szerződésben védjegyügyünket (a mintavédelmi ügyet is) sikerült Ausztriától függetleniteni. Ezen szerződés XVII. czikkének 8. pontja szerint külföldi vállalatok árujegyeiket, mustráikat és mintáikat csupán a két állam egyikére nézve is lajstromozhatják az illetékes hatóságnál Budapesten, illetve Bécsben.

Az erre vonatkozó keresk. m. kir. miniszteri 108,152/907. sz. végrehajtási rendelet 8. pontja igy hangzik: . . a külföldi származásu védjegyek lajstromozására illetékes budapesti kereskedelmi és iparkamara a fönti 7. pont alá eső külföldiek védjegyeit mindaddig be sem lajstromozhatja, amig tulajdonosaik hazánkban szabályszerü meghatalmazással igazolt képviselőt nem neveznek.»

Ezen rendelkezésből azt lehetne következtetni, hogy most már a külföldiek «itteni», tehát belföldi képviselőt tartoznak megnevezni, kinek meghatalmazása a kamara irattárában megőrzendő.

Annál is inkább igy kellett ezt érteni, mert az ipari minták lajstromozása tárgyában kiadott keresk. m. kir, min. 107,709/907. számu rendelet 5. §-a szerint: «Akinek a magyar szent korona országainak területén rendes lakóhelye nincs, az mintaoltalmi jogot itt csak ugy szerezhet és az ebből folyó jogokat csak az esetben érvényesitheti, ha belföldön lakó különös meghatalmazással ellátott képviselőt nevez».

Továbbá ugyanezen rendelet 48. §-ának harmadik bekezdése szerint: «Külföldiek, kiknek az országban rendes lakóhelyük, bejegyzett czégük vagy ipartelepük nincs, a minta letétele és lajstromozása által már megszerzett oltalmi jogot hazánkban csak ugy érvényesithetik, ha a jelen rendelet életbelépte napjától számitott 6 hónapon belül az 5. §. értelmében megnevezendő belföldi képviselőjüket a budapesti kereskedelmi és iparkamaránál bejelentik».

Ezen pont tehát a mintalajstromozás tekintetében visszahatólag is intézkedik.

Ezzel szemben külföldi védjegyek lajstromozása ügyében ma is ugy állunk, hogy — azon az alapon, hogy a védjegynovella (1895. évi XLI. tczikk) 5. §-a nem lett kifejezetten hatályon kivül helyezve — a külföldi czégek csak osztrák képviselőt biznak meg egy és ugyanazon meghatalmazással ugy az osztrák, mint a magyar védjegyhatóság előtti képviseletre. Ezen jogra az osztrák hivatalos «Patentblatt» 1908. évi november hó 1-én megjelent 21. füzetének 870. oldalán nagy garral rá is mutat.

Ennek következtében a helyzet az, hogy osztrák ügyvédek és szabadalmi ügyvivők, magyar kollegáik megkerülésével és kizárásával tovább is eljárnak a magyar védjegyügyi hatóságok előtt.

Még szomorubb az, hogy ezen osztrák képviselők német beadványait és ügyiratait a budapesti kereskedelmi és iparkamara szó nélkül elfogadja.

Igaz, hogy magyar honosok szintén képviselhetnek az osztrák védjegylajstromozó hivatal előtt külföldi feleket. Csakhogy először még ma is ritka esetben fordul külföldi czég Budapestre és ha már megteszi, akkor két külön meghatalmazást kell kiállitani, egyet Magyarországra és egyet Ausztriára, mert a fent idézett rendelet szerint a meghatalmazás a kamara irattárában megőrzendő, tehát két helyen nem használható fel. Ezzel szemben az osztrák védjegylajstromozó hivatal a meghatalmazást a képviselőnek visszaadja. Arról az esetről ne is beszéljünk, ha magyar képviselő Bécsben magyar beadványt akarna benyujtani. Egyenesen visszautasitanák.

— **Hihetetlen birói határozatot** küldtek be nekünk. A vajdahunyadi járásbiróság 1912. Fh. 548. sz. a. hozta e határozatot, mely igy szól:

A járásbiróság a 10 K tőke és járulékai iránt benyujtott fizetési meghagyási kérelmet visszautasitja, mert kérelmező a bélyegköltségen felül 2 K kérési dijnak megfizetését is biróilag meghagyni kéri, holott az 1893: XIX. tcz. 22. §-a értelmében 20 K-án aluli ügyekben a bélyegköltségen és esetleges postadijon kivül más dij akkor sem számitható fel, ha a kérelmezőt ügyvéd képviseli. Minthogy pedig a hivatkozott törvény 4. §-a értelmében visszautasitandó a kérelem akkor is, ha a visszautasitás oka csak a követelés járulékainak egy részére terjed ki, minthogy továbbá a törvény 5. §-a értelmében a követelés járulékaihoz tartoznak a fizetési meghagyás költségei is, ennélfogva a kérelem visszautasitandó volt.

— **Kedvezményes internátusi helyek.** Az Országos Birói és Ügyészi Egyesület szeptemberben megnyiló uj internátusában több kedvezményes helyet szándékozik létesiteni oly birák és ügyészek gyermekei, illetve árvái részére, kiket anyagi helyzetük e kedvezmény igénybevételére feljogosit. Jelentkezni lehet ugy ezekre, mint a rendes évi 850 K-ás helyekre az egyesület titkári hivatalánál (V., Országház-tér 12.)

A rendes helyekre bármely főiskolai hallgató jelentkezhetik.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A birósági határozatok leiróinak dijazása.** *Dr. Révay Bódog* kir. törvényszéki biró a külföldi biróságokról szóló érdekes dolgozatában részletesen ismertette az osztrák biróságoknál életbeléptetett uj rendszert, amely abból áll, hogy a

leiró személyzet mint minimális teljesitményt naponként 20 teljes gépirott oldalt (vagy 80 formulárét) tartozik beszolgáltatni, aki pedig ezenfelül dolgozik, a többletmunkáért külön dijazásban részesül.

Mint egy bécsi biró leveléből olvassuk, ez a rendszer fényesen bevált és éppen nem ritkaság, hogy a minimumnak a kétszeresét érik el és pedig tisztán az irodai órák alatt, mert hazavinni semmiféle munkát sem szabad. Emellett daczára, hogy ezen rendszer behozatala által a leirók lényegesen többet keresnek és igy látszólag lényeges kiadási többlet mutatkozik, végeredményben még megtakaritás eszközöltetik. A kifizetett prémiumok ugyanis a személyzetben elért megtakaritásoknak mindössze 25—40%-át érik el. A megmaradó lényeges megtakaritásokat most az igazságügyi kormány uj irógépek beszerzésére forditja, később pedig ezek az összegek teljesen felszabadulnak. Bécsben az utóbbi két évben nem kevesebb mint 200 irógépet szereztek be a megtakaritásokból.

Ezen rendszernek, amelyet *Schauer* osztályfőnök honositott meg, sok kétkedővel kellett megküzdenie. Az igazságügyminiszterium megbizásából *Loebell* járásbiró beutazta az egész országot, megfelelően instruálta a személyzetet és minden felsőbiróság (Oberlandesgericht) kerületébe egy-egy felügyelőt képezett ki. Persze, a kezelési reform egyik fontos része a formulárék átalakitása és uj formuláré-gyüjtemény kiadása.

— **Szabad-e a kereskedősegédnek, engedelem nélkül főnöke könyveiből vevői czimét kiirni?** A gráczi iparbiróság e kérdésben a következőképp határozott: A vevők neve és czime, akárcsak a bevásárlási ár és a bevásárlási források, üzleti titkok, amelyeknek megőrzése minden alkalmazott kötelessége. Ezeknek kiirása nem történhetett más czélzattal, — kétség erre fenn nem állhat — mint hogy egy más czég javára felhasználtassanak. Az ily eljárás durva visszaélés a bizalommal, amely alkalmas a munkaadó nagymérvü megkárositására és amely feljogositotta a czéget arra, hogy a segédet a kereskedelmi alkalmazottakról szóló törvény (Handelsgehilfengesetz) 27. §-a alapján felmondás nélkül elbocsássa.

Érdekes itéletet hozott a német Reichsgericht hasonló esetben. Egy kereskedő egy ideig czégvezetői minőségben volt egy hannoveri üzletben, majd egy más ottani üzletbe lépett be és onnan ajánlatokat tett előbbi czége vásárlóinak, mire ez panaszt tett és azt állitotta, hogy az emlitett kereskedő két vevőjegyzékét tulajdonitotta el mintegy 18,000 czimmel. Arra kivánta a károsult panaszoltat itéltetni, hogy hagyja abba az eltulajdonitott lajstromokból való czimek felhasználását. A panaszolt tagadta, hogy lajstromokat tulajdonitott volna el, ellenben beismerte, hogy kiirt azokból czimeket, amelyek egyébként minden czimtárban benn vannak. A elsőfoku biróság csak részben itélt a panaszos javára, a másodfoku biróság ellenben elmarasztalta a panaszlottat, kötelezvén azon lajstromok fel nem használására, amelyeket a kereskedő az első czégnél való alkalmazásakor csinált. Ezenkivül köteleztetett a panaszolt, hogy megtéritse a panaszos ama kárát, amely a vásárlólajstromok leirásából és felhasználásából keletkezett. Itt kétségkivül üzleti titok megsértéséről van szó, bár csak oly czimekről van szó, amelyek minden czimtárban megtalálhatók. A listák értéke és sajátsága csoportositásukban és jól megválasztott voltukban, a rossz czégek elhagyásában áll. Az emlékezetből való czimmegjegyzés és ujabb állásban való felhasználás el nem tiltható, de a leirás a jó erkölcsbe ütközik. (1912 február 6. II. 399/11.)

Gyárépületek tulzó ábrázolása tisztességtelen verseny. A szászországi felsőfoku biróság helybenhagyott egy oly értelmü elsőfoku itéletet, amely szerint a panaszolt által használt ábrázolások a tisztességtelen versenyről szóló 1909. évi junius 7-iki törvény 3. §-a értelmében tisztességtelen reklámot tartalmaznak. Ezek az inkriminált képek azt az épületet, amelyben a panaszolt gyártási eljárást folytat, oly nagyságban és terjedelemben mutatja be, amely, amint a bemutatott eredeti fényképfelvételek igazolják, a valóságnak meg nem felelnek és a panaszolt vállalatát sokkal nagyobbnak és jelentékenyebbnek tüntetik fel, mint amilyen a valóságban. Ezzel üzemét teljesitőképesebbnek mutatja be, ami arra alkalmas, hogy a közönségben olyan látszatot keltsen, mintha a panaszolt teljesitményeit kedvezőbb árban tudná nyujtani, mint ahogy valósággal tudja. (Sächsisches Oberlandesgericht 1911 nov. 15. Közölve a Védjegyügyi Közlöny f. é. 3. számában.)

— **Kuruzslás fogalmi köre a franczia joggyakorlatban.** Alapelvül az szolgál, hogy a kuruzslás minden esetben fenforog, *bármely gyógyeljárást* alkalmaz is az orvosi diplomával nem biró egyén. Nem fontos tehát a gyógymód minősége; megállapitandó a kuruzslás oly esetben is, midőn az illető gyógyeljárás egyáltalán nem is hasonlit az orvosi tudomány gyógyitási módjaihoz.

Nem minősitette azonban kuruzslásnak a Cour de cassation azon esetet, midőn valaki a betegség fajára való tekintet nélkül mindig csak arra szoritkozott, hogy kezét a beteg testrész felé tartva, a szellem segitségét hivta, anélkül, hogy bármiféle gyógyszert rendelt, avagy a betegnek bármily utasitást adott volna mert ezen esetben semmiféle gyógyeljárás nem fedezhető fel.

Fiatal ügyvéd vagy dr. juris, ki a német nyelvet szóban s irásban tökéletesen birja és vidéki iroda önálló vezetésére képes, hosszabb időre terjedő szerződéssel okt. 1-től alkalmazást nyerhet. Ajánlatok az eddigi gyakorlat s a fizetési igények megjelölésével dr. Lipp Ferencz szentgotthárdi ügyvédhez intézendők. 14899

Fiatal ügyvéd, feltétlenül megbizható, intelligens, munkabiró, *átvenne, társulna* forgalmas irodához. Irodavezetői állást vállal. Megkeresések «Novus» czimre a kiadóba. 14413

A m. kir. államvasutak nyári menetrendje.

Délelőtt **Délután**

A vonatok **érkezése** Budapest keleti pályaudvarra.

vonatszám	óra perc	vonat neme	honnan	vonatszám	óra perc	vonat neme	honnan
339	5 10	Vv.	Berlin, Ruttka	323	12 10	Szv.	Gödöllő
645	5 20	Tvsz.	Debreczen, Nagyvárad	611	12 30	»	Bukarest, Arad
309	5 30	Szv.	Hatvan	301	12 50	Gyv.	Berlin, Ruttka
1905	5 30	»	Eszék, Tapolcza	903	1 00	»	Konstantinápoly
609	5 45	»	Brassó, Arad	401	1 05	»	Lemberg, Kassa
909	5 45	»	Sófia, Bród, Belgrad	7	1 20	Szv.	Wien, Sopron
19	5 55	»	Torbágy	601	1 25	Gyv.	Bukarest, Arad
313	6 00	»	Péczel	1	1 30	»	London, Paris, Wien
17	6 05	»	Komárom	1201	1 40	»	Sarajevo, Bród, Szabadka
1707	6 15	»	Stanislau, Msziget	1901	1 55	»	Eszék, Pécs
11	6 25	»	Wien	1301	2 10	»	Graz, Fehring
1505	6 30	Gyv.	Poprád-Felka, Kassa	325	2 15	Szv.	Hatvan
407	6 50	Szv.	Lemberg, Stryj, Kassa	1501	2 30	Gyv.	Poprád-Felka, Kassa
1007	6 50	»	Fiume	919	2 40	Szv.	Kunszentmiklós-Tass
315	7 00	»	Gödöllő	23*a*	3 00	»	Torbágy
1305	7 10	»	Graz, Fehring	519	3 10	»	Nagykáta
509	7 20	»	Brassó, Kolozsvár	327	4 20	»	Péczel
917*a*	7 25	»	Kunszentmiklós-Tass	329	5 25	»	Gödöllő
317	7 30	»	Gödöllő	507	6 15	»	Brassó, Debreczen
319	7 40	»	Hatvan	15	6 20	»	Győr
21	7 45	»	Bicske	1507[1])	6 25	Gyv.	Poprád-Felka, Kassa
1003	8 00	Gyv.	Róma, Triest, Fiume	3	6 35	»	Wien, Graz
911	8 10	Szv.	Sarajevo, India	1705	7 00	Szv.	Stansilau, Msziget
1513	8 15	»	Csorba, Kassa	907	7 20	»	Sofia, Belgrád, Bród
1015	8 20	»	Paks	607	7 25	»	Bukarest, Arad
513	8 35	»	Bukarest, Kolozsvár	421	7 35	Vv.	Szerencs
321	8 45	»	Hatvan	305	7 45	Szv.	Berlin, Ruttka
13	9 20	»	Győr	25	7 50	»	Bicske
307	9 25	»	Berlin, Ruttka	1109	8 05	»	Tapolcza, Balatonfüred
1005	9 35	Gyv.	Fiume, Tapolcza	607/II[2]	8 10	»	Nagykáta
913	9 55	Szv.	Szabadka	1009	8 15	»	Fiume, Bród
5	10 05	Gyv.	Bruck-Királyhida, Szombathely, Sopron	4 5	8 20	»	Lawoczne, Msziget
409	10 20	Szv.	Miskolcz	329*a*[3])	8 35	»	Gödöllő
23	10 45	»	Bicske	9	8 45	»	Wien, Graz
605	11 30	Gyv.	Arad	1511	8 50	»	Csorba, Kassa
				27	9 00	»	Bicske
				331	9 10	»	Péczel
				1907	9 15	»	Vinkovcze, Pécs
				603	9 20	Gyv.	Brassó, Arad
				29[4])	9 28	Szv.	Triest, Torbágy
				303	9 35	Gyv.	Berlin, Ruttka
				1601	9 35	»	Róma, Fiume, Pécs
				915	9 45	Szv.	Kiskőrös
				403	9 55	Gyv.	Lemberg, Msziget
				905	10 00	»	Sofia, Belgrád
				1[illegible]03	10 10	»	Graz, Triest
				333	10 25	Szv.	Gödöllő
				[illegible]15	10 40	»	Segesvár, Kolozsvár
				1[illegible]03	10 50	Gyv.	Csorba, Kassa
				1101	11 00	»	Tapolcza, Balatonfüred
				25*a*[3])	11 10	Szv.	Bicske
				335[5])	11 20	»	Hatvan

[1]) Junius 15-től bezárólag szeptember 15-ig közlekedik.
[2]) Csak vasár- és ünnepnapokon közlekedik.
[3]) Vasár- és ünnepnapokon május 16-tól bezárólag szeptember 15-ig közlekedik.
[4]) Torbágytól Budapest-Kelenföldig csak vasár- és ünnepnap előtti köznapokon közlekedik.
[5]) Junius 1-től közlekedik.
[6]) Csak hétfőn, de ha hétfőre ünnep esik, a reá következő köznapon közlekedik.

A vonatok **érkezése** Budapest-Józsefvárosra.

Délelőtt.

517[6])	4 40	Szv.	Nagykáta
511	5 00	»	Szolnok
311	5 20	»	Gödöllő
917	6 17	»	Kunszentmiklós-Tass

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20.
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4.
Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenhetedik évfolyam. 25. szám. Budapest, 1912 junius 21.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: A fegyelmi biráskodás köréből. — *Dr. König Vilmos* budapesti ügyvéd: Ügyvédi kamara és politika. — *Dr. Mandel Zoltán:* Jegyzetek a franczia igazságszolgáltatás köréből. — *Bölöni László* ügyvéd: Turpis causa. — Különfélék.
Melléklet: Büntetőjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Közlöny»-ből.

A fegyelmi biráskodás köréből.

II.

Az itt következőkben a fegyelmi biráskodás köréből néhány olyan esetet rágadunk ki, amelyekben a biró hivatali kötelességeinek többé-kevésbbé sulyos megsértésével volt vádolva. A büntetések nincsenek arányban az elkövetett vétséggel.

Magától értetődik, hogy a biróra nézve is elfogadjuk mindazokat az enyhitő körülményeket, amelyek általánosan emberiek. A biró is tévedhet, a biró is lehet feledékeny, a biró is elnézhet vagy elmulaszthat valamit, elkéshetik, stb. Nem mondjuk, hogy ezért büntetlen maradjon, sőt a jogszolgáltatás megbizhatósága és a szolgálat fegyelmezettsége érdekében, de a példaadás végett is minden egyes esetben követelünk megtorlást. Itt sem szabad figyelmen kivül hagyni, hogy a birótól joggal várhatni el fokozott éberséget, gondosságot és lelkiismeretességet, mert hiszen ő maga is megkülönböztetett tiszteletet és becsülést követel — ugyancsak joggal — polgártársaitól, akik azt neki készséggel és meggyőződéssel meg is adják. De fokozott fegyelmezettséget is követelhetni a birótól, aki másoknak olyan cselekményeiről is hivatott itélni, amelyek sajátképpen a fegyelmezettség kisebb fokára vagy teljes hiányára vezethetők vissza. Amint a biró magánéletének is példásnak kell lennie, ugy hivatali és nem hivatali viselkedése is sohasem legyen kifogásolható az önfegyelmezés hiánya okából, sőt még az idegességnek nagyon divatos és tetszetős kifogását sem vagyunk hajlandók teljes mentségül elfogadni. A hivatali érintkezésben a birónak nem szabad idegesnek lennie, mert ez — a jóneveltség szempontjából kifogásolhatáson felül — könnyen veszélyezteti a biró higgadtságát, tárgyilagosságát és a részrehajthatlanságába vetett bizalmat, ami pedig, természetszerüen, a biráskodásnak alapvető kelléke. Aki magamagán nem tud uralkodni; aki különösen nyilvános müködése körében képtelen magát kellőképpen fegyelmezni: az lehet igen derék és tiszteletreméltó ember, lehet kiváló jogász is, de nem való birónak, akinek éppen olyankor kell sziklaszilárd nyugalommal megállni tudnia, amikor körülötte a legnagyobb viharok dulnak. Mert hiszen csak ilyenkor válik ki jeles tulajdonságaival embertársai közül, csak ilyenkor tesz tanuságot arról, hogy rendületlenül türi az emberi szenvedélyek kitörését, csak ilyenkor van szükség kivételes emberi jellemvonásokra.

Éppen azért sohasem szabad büntetlenül hagyni a biró esetleges modortalanságait sem (9. sz.). Nem hiába követelik a biróképzés reformjának sürgetői a biró általános müveltségének fokozását is: egyik előföltétele és biztositéka ez a kifogástalan jómodornak, amelyről a birónak soha, semmiféle körülmények közt megfeledkeznie nem szabad. Az 1871 : VIII. tcz. 20. §-ának *b)* pontja tulságosan enyhén is fogja föl a birónak ezt a kötelességét. Nemcsak a *botrányos* magaviselet teszi a birót tiszteletre és bizalomra méltatlanná — a neveletlenségnek sokkal kisebb foka eredményezi már ezt, és a fegyelmi biróságnak ezzel föltétlenül számolnia kell a biró magatartásának megitélésénél.

A hivatali kötelességek ellátása körül persze a birálatnak még szigorubbnak kell lennie. Itt is elfogadjuk enyhitő körülményül a tévedést és feledékenységet, mint emberi gyöngeségeket, amelyektől a biró sem lehet teljesen szabad. De csak enyhitőül, nem mentségül. Mert a kötelességtudás terén, aminek körébe tartozik minden jogszabálynak példás minutiositással figyelemben tartása is, senkinek sem szabad a biróval versenyeznie. Igenis; lehető emberi tökéletességet követelünk ebből a szempontból a birótól, aki szünetlenül a kötelességek teljesitésének elmulasztásáról, a jogos emberi érdekek oltalmáról, a becsület szigoru megvédéséről itélkezik. Ha neki elnézik azt, amit ő senkinek sem nézhet el; ha nála fegyelmi vétséget sem találnak olyan esetben, amikor más ellen esetleg bünvádi eljárás indulna meg: akkor veszedelmes preczedenst teremt a biróság emberies érzése s könnyen azt a hiedelmet keltheti föl, persze nagyon is akaratlanul, hogy olyan immunitással akarja a birót körülövezni, amelylyel szemben a közönséges halandó igaza csak nagyon nehezen tud érvényesülni.

Már pedig ezen a téren is a méltányos szigornak vagyunk a szószólói, mert csakis ez óvja meg a birói kar tekintélyét, csakis ez biztositja az igazságszolgáltatásba helyezett azt a nagy bizalmat és feltétlen hitet, amelylyel biráskodásunk dicsekedhetik. A birónak csak kivételesen szabad elnéznie bármely kötelességének elmulasztását és azért az alább közölt enyhe itéletek nem is elégitenek ki bennünket, mert ezek nem alkalmasak arra, hogy a közvetlenül érdekeltekben kellő megnyugvást keltsenek abban az irányban, hogy a biró hibája kellő és arányos megtorlásra talált, viszont a jogrend okvetlenül megérzi a tulzott humanizmus következéseit.

5. *A marosvásárhelyi kir. tábla fegyelmi biróságа: X.* törvényszéki birót és *Y.* törvényszéki irnokot az 1871 : VIII. tcz. 20. §-ának *a)* és *b)* pontjába ütköző fegyelmi vétségben vétkesnek nyilvánitja, s ezért őket a 22. §. *a)* pontja alapján rosszalásra itéli

Indokok: X. mint eljáró biró, és *Y.* irnok, mint telekkönyvi szakközeg, Cs. község telekkönyveinek általános helyesbitésére kiküldetvén, a község területéhez tartozó gy—i részek telekkönyvi helyesbitése alkalmával nem tartózkodtak állandóan a községekben, hanem Cs. községben, s onnan naponkint a helyszinére vasuton kiszálltak s utazásaikért dijat, t. i. vasuti, kocsidijat és hordárdijat felszámitva, Cs. községtől 2049 K-t részletekben felvettek, *X.* biró pedig ezenfelül a még általa fel nem vett, de felszámitott 514 K utazási költségnek megfizetésére Cs. község elöljáróságát ügyvéd utján, perrel való fenyegetés mellett felszólitotta. *Y.* irnok ugyanekkor Cs. községnek Csm. község elleni polgári perében tartott helyszini szemlén, kiküldetése

munkaideje alatt, birói meghivás nélkül szakértőként megjelent s bár szakértőül nem alkalmazták és dijait biróilag meg nem állapitották, dijaiban Cs. községtől 200 K-t követelt.

Vádlottak azzal védekeztek, hogy a gy—i részben sem megfelelő lakást, sem ellátást nem kaptak, ezért kénytelenek voltak Cs. községben tartózkodni s onnan a helyszinére (23—27 km.) naponkint időkimélés szempontjából vasuton kiszállani és ismét visszatérni, eközben felmerült dijaikat pedig mint állami tisztviselők jogosan számitották fel a fuvarról gondoskodni tartozó község terhére, azokat a járási számvevőség számfejtette is, *X.* biró pedig a még ki nem fizetett fuvardijak kifizetésére Cs. község elöljáróságát azért hivta fel, mert arra magát jogositottnak hitte.

Ez a védekezés elfogadható alappal nem bir.

Ugyanis az 1886 : XXIX. tcz. 72. §-a, s illetve az 1892 : XXIX. tcz. 9. §-a szerint telekkönyvi helyesbitések alkalmával a helyszini eljárásnál az illető község köteles a kiküldöttek részére lakásról és irodai helyiségről, azok fütéséről, világitásáról és takaritásáról gondoskodni s a község határán belül szükséges fuvart szolgáltatni.

A kiküldött tehát nincs jogositva önkényüleg ezen természetben való szolgáltatások helyett pénzbeli járandóságot követelni és felvenni, s illetve a más helyen való lakás esetében a helyszinére való kiszállással felmerülő költséget önkényüleg a község terhére felszámitani, hanem felettes hatóságának erről jelentést tenni s annak utasitását kikérni tartozik.

Vádlottak sem állitják, hogy a lakás és irodahelyiség hiányáról felettes hatóságuknak jelentést tettek s ennek utasitását kikérték volna ; erre azonban nem is volt szükség, mert a gy—i községekben Gy. részéről fel is ajánlott alkalmas helyiséget s ellátást is kaphattak volna, mit a vádlottak indokolatlanul pár napi használat után többé igénybe nem vettek, Gyf.-n pedig szintén nyerhettek volna megfelelő lakást és irodahelyiséget.

X. birónak az az eljárása tehát, hogy önkényesen, elfogadható ok nélkül nem a helyszinén a gy—i községekben tartózkodott állandóan, hanem oda naponkint vasuton kiszállt s e czimen naponkint fuvardijat, kocsibért és hordárdijat felszámitva, dijainak nagyobb részét előzetesen, még utalványozás előtt a községtől követelte és részletekben fel is vette, az illető községnek indokolatlan költségtöbbletet okozott, önmagának pedig jogtalan haszonszerzésére szolgált.

Az a védekezése, hogy a 21,224/96. I. M. rendelet szerint a jelzett czimeken való dijak a vasuti utazás alkalmával felszámithatók, el nem fogadható, mert a jelen esetben az 1886 : XXIX. tcz. 72. §-ában foglalt külön intézkedéssel szemben az idézett rendelet a felszámitásra nézve nem alkalmazható.

X. biró a bár helytelenül felszámitott dijainak hátralékos részét nem a kiküldő hatóság utján, hanem ügyvéd utján, perrel való fenyegetés mellett igyekezett Cs. községtől behajtani.

Ezen eljárása nem egyeztethető össze a birói tisztességgel s alkalmas arra, hogy őt tiszteletre érdemtelenné tegye ; e ténye tehát az 1871 : VIII. tcz. 20. §-ának *b)* pontjába ütközik.

Y. irnoknak, mint ily kiküldetésekben jártas telekkönyvi szakközegnek tudnia kellett, hogy az eljáró birónak az idézett tcz. *a)* pontjában jelzett fegyelmi vétségül megállapitott eljárása az idézett szabályzatba ütközik.

Mikor ennek daczára dijait jogtalanul ő is felszámitotta és felvette, ő is elkövette az 1871 : VIII. tcz. 20. §-ának *a)* pontjában irt fegyelmi vétséget.

Minthogy továbbá *Y.* irnok birói meghivás nélkül a polgári perben szakértőként megjelent s bár szakértőül biróilag nem alkalmazták és dijait meg sem állapitották, mégis ezért a megjelenésért 200 K-t számitott fel és követelt a községtől, ez az eljárása a tisztviselői tisztességgel össze nem fér. (1909 okt. 23-án, 103/909. fegy. sz. a.)

A kir. Curia : Az elsőbiróság itéletét részben helybenhagyja, egyes vádak tekintetében részben megváltoztatja s vádlottakat egyes vádpontokra nézve is vétkesnek találja, a 8. és 9. vádpontokban jelzett vádak alól azonban őket felmenti, a büntetés tekintetében az elsőbiróság itéletét megváltoztatja s a vádlottakat az idézett tcz. 22. §-ának *c)* pontja alapján *X.*-t 300 K. *Y.*-t 100 K pénzbüntetésre itéli.

Indokok : Vádlottak beismerték, hogy naplót és munkakönyvet nem vezettek, több jegyzőkönyvben a jegyzőkönyv felvételének idejét nem tüntették ki, hogy kiküldetésük helyéről Cs—m.-ből igen gyakran átrándultak hol Cs—sz.-ra, hol Cs—p.-be, honnan csak másnap reggel jöttek vissza, ilyen kirándulások után nem sokat dolgoztak, későn és olyan állapotban jöttek haza, hogy nem is dolgozhattak (sétáltak, aludtak), a beidézett felek pedig hiába várakoztak.

Vádlottaknak eme cselekményei az 1871 : VIII. tcz. 20. §-ának *a)* pontjában meghatározott fegyelmi vétségnek az ismérvét kimeritik, mert szabálytalan volt olyan jegyzőkönyveknek felvétele, melynél az érdekelt felek jelen nem voltak s mert ha az, hogy vádlottak esténkint székhelyükről eltávoztak, magában véve fegyelmi vétséget nem képez, terhükre esik az, hogy ezen kirándulásoknak következménye volt az, hogy másnap hivatali kötelességüknek eleget tenni nem tudtak.

X. beismeri, hogy az 1908. évi jegyzőkönyvek nagy részét kellő időben be nem terjesztette, s a külön jegyzőkönyveket 1909 márczius 1 ig törvényszerüen el nem látta.

Tekintettel arra, hogy a külön jegyzőkönyvek ellátására vádlottat a törvényszék elnöke több izben eredménytelenül hivta fel : *X.*-nak ezen mulasztásai megállapitják terhére az 1871. évi VIII. tcz. 20. §-ának *a)* pontjában meghatározott fegyelmi vétséget.

A vádlottak büntetése azért szabatott ki pénzbirságban, mert sulyositónak vétetett a fegyelmi esetek nagyobb száma s az, hogy elnökileg büntetve illetve megintve voltak. (1910. évi február 19. 35/910. K. fegy. sz. a.)

6. *A kolozsvári kir. tábla fegyelmi biróság :* Dr. ... kir. albirót az 1871 : VIII. tcz. 26. §-ának *a)* és *b)* pontjába ütköző hat rendbeli fegyelmi vétségben vétkesnek mondja ki, melyeket azzal követett el, hogy :

1. A m—i járásbiróság területén lakó feleket felszólitotta hogy a tulajdonjogukat ne hagyatéki eljárás utján az 1894 : XVI. tcz. értelmében, hanem tényleges birtoklási eljárás utján az 1886 : XXIX. tcz. illetve 1892 : XXIX. tcz. értelmében kebeleztessék magukra s a feleknek ez irányban kérései s ahhoz szükséges községi és lelkészi bizonyitványok kiállitásához a mintákat a kir. járásbiróság kézi nyomdáján készittette el.

2. Irásbeli nyilatkozatban K. Gy. közjegyzővel szemben kötelezettséget vállalt az 1886 : XXIX. tcz. illetve 1892 : XXIX. tcz. alapján meghozott végzéseinek hatályon kivül helyezése iránt.

3. R. község telekkönyvei helyesbitésére foganatositott helyszini eljárásért uti naplójában olyan napokat is felszámitott s azok dijait is felvette, mely napokon nem volt a községben a helyszinén jelen s ott hivatalos müködést nem teljesitett.

4. Több község telekkönyvi helyesbitési eljárásánál a körjegyzők által a felektől különböző czimeken és az ő tudtával és beleegyezésével szedett dijak egyrészét azoktól magának igényelte, a körjegyzőkkel alkuba lépett s azoktól a megállapodás értelmében átadott ily összegeket elfogadta.

5. Az 1906 október 3-ra a járásbiróság hivatali helyiségébe kitüzött tanuhallgatás távolléte miatt nem volt megtartható, holott ebben akadályozva nem volt, hanem székhelyére való vissza nem térését vétkesen maga idézte elő ;

6. F. községi telekkönyvi helyesbitési helyszini eljárás folyamán 6 telekjegyzőkönyvre nézve felvett külön jegyzőkönyvekben és vázrajzon a jelen nem lévő feleket jelenlevőkként szereplteteste s a jegyzőkönyveken a névaláirásaikat keresztvonással kitüntette, illetve kitüntettette ; és ezért az 1871. évi VIII. tcz. 22. §-ának *d)* pontja alapján hivatalvesztésre itéli.

Indokok : Dr.... albiró ellen a kir. tábla hatrendbeli, az id. tcz. 20. §-ának *a)*, *b)* pontjába ütköző fegyelmi vétség elkövetését megállapitottnak találja s miután e fegyelmi vétségek által nemcsak hivatali kötelességét szegte meg vétkesen, hanem a követett eljárásával oly botrányos viseletet is tanusitott, mely miatt tiszteletre és bizalomra méltatlanná vált, őt hatrendü fegyelmi vétségben vétkésnek kellett kimondani, annál is inkább, mert cselekményei azt mutatják, hogy hivatali müködése közben, hivatali ügyköréhez tartozó ügyek elintézésénél, felhasználva birói állását s az ebből folyóan kezébe letett hatalmat arra, hogy a jogkereső közönség, de az államkincstárnak is érdekeivel szemben önző, saját érdekeit helyezze előtérbe s ahelyett, hogy birói állásának megfelelően a közérdek szem előtt tartásával tényked volna, visszaélve állásának tekintélyével és megszegve birói esküjét oly tényeket követett el, melyek nemcsak arra alkalmasak, hogy a

személye iránti tiszteletet megingassák, hanem éppen a jogkereső közönségben szült megbotránkozással annak előidézésére szolgálnak, hogy a birói állás tisztességébe vetett hit s állásának a tekintélye lerontassék.

A büntetés kimérésénél enyhitő büntetlen előélete, sulyositó a fegyelmi vétségek száma és sulyos volta s hogy ezeket nyerészkedési vágy czéljából látszik elkövetni, továbbá hogy az illetéktelenül szerzett pénzből bizonyos összegek elfogadására a melléje rendelt szakközegeket is befolyásolta. hogy továbbá a beadványaiban foglalt védekezési modor is a birói állás tekintélyét sérti. (1909 márczius 6. 52,909. fegy. sz. a.)

A kir. *Curia:* Az elsőbiróság itéletét a büntetés kiszabására nézve megváltoztatja s a vádlottat 700 K pénzbüntetésre itéli.

Mert vádlott még fegyelmileg büntetve nem volt, mert a 3. és 5. pont alatti fegyelmi vétségek csekélyebb jelentőségüek; mert a 6. pont alatti vétség sulyából sokat levon az, hogy vádlott 1000-et meghaladó külön jegyzőkönyvet vett fel s ezek közül csak hat találtatott olyannak, amelyen a vádlott nyilván elnézésből jelenlevőkként tüntetett fel oly személyeket, akik jelen nem voltak, mert vádlott védekezési modora sulyositó körülményül egyáltalában nem, s annyival kevésbbé fogadható el, mert vádlott védiratának megirásakor testileg és szellemileg oly állapotban volt, hogy védekezésének helytelen és sértő voltát kellő megfontolással megitélni képes nem volt és főleg mert a szakértő orvosok véleményéből arra lehet következtetni, hogy vádlott a vádbeli cselekmények elkövetésekor testi betegsége és ennek folyományaképpen szellemi állapota miatt is akaratának szabad elhatározási képességében korlátozva volt s ezeket megerősiti az igazságügyi orvosi tanács felülvéleménye, mely szerint vádlott nem elmebeteg ugyan, de «abnormis lelki alkata veleszületett állapot, amely habár szabadakaratbeli elhatározásától meg nem fosztotta, azt természetszerüen a legnagyobb mértékben befolyásolta». (1910 április 2. 71,910. K. fegy.)

7. *A debreczeni kir. tábla: X.* és *Y.* járásbirákat az 1871: VIII. tczikk 20. §-ának *a)* pontjába ütköző fegyelmi vétségben vétkeseknek nyilvánitja s ezért őket az idézett tcz. 22. §-ának *a)* pontja alapján rosszalásra itéli.

Indokok: Bizonyitást nyert, hogy *X.* járásbiró 1909 julius 1-én ugy távozott el évi rendes szabadságára, hogy a kir. járásbiróság vezetője által felvett jegyzőkönyvben felsorolt 42 ügyben meghozott s 1909 május 21-től junius 30-ig terjedő időben kihirdetett itéleteket irásba nem foglalta.

Az igy késedelmesen irásba foglalt itéletek közt volt a vallás elleni vétség miatt vádolt D. Gy.-né s társai elleni ügyben 1909 junius 11-én kihirdetett itélet is, mely szerint T. Gy.-né jogerősen három napi fogházra, mint fő és 20 K pénz-, mint mellékbüntetésre, behajthatatlanság esetén további egy napi fogházra itéltetett.

1909 julius 19-én T. Gy.-né megjelent a járásbiróságnál s kérte, hogy a büntetés ellene foganatba vétessék. Ezt a kérelmet a távol volt *X.* járásbiró helyett *Y.* járásbiró, helyesebben a *X.* járásbiró irodájának kezelésével megbizott Sz. F. dijnok vette jegyzőkönyvbe és *Y.* járásbiró intézkedett a büntetés foganatba vétele iránt, azonban ő már a három napi fogház mint főbüntetés mellett nem a 20 K-t helyettesitő egy napi, hanem 40 K-t helyettesitő két napi fogházbüntetést rendelt T. Gy.-né ellen foganatba vétetni, mely büntetés foganatosittatván, T. Gy.-né négy napi fogház helyett öt napi fogházbüntetést szenvedett el.

Bizonyitva van az is, hogy *Y.* járásbiró a Sz. F. dijnok által hozzá bevitt jegyzőkönyvet és a pénzbüntetést helyettesitő fogházbüntetés foganatba vétele felől intézkedő végzés fogalmazványát, jóllehet látta azt, hogy az előadó biró ez ügyben nem ő volt s hogy az itélet még akkor irásba nem foglaltatott, csak felületesen hasonlitotta össze az előadó rövid és nem is könnyen áttekinthető feljegyzéseivel s azokat a fölületes összehasonlitás után aláirta anélkül, hogy az elitéltet kikérdezte volna afelől, hogy mire van elitélve? s a nélkül, hogy az általa aláirt okmányokat a B. lajstrom, továbbá a pénzbüntetési napló adataival egybevetette volna.

Mindkét biró védekezésül nagyfoku elfoglaltságát hozta fel.

X. felhozta, hogy április 13-tól, midőn a joggyakornoka távozott, egészen szabadságra meneteléig, julius 4-ig, majdnem mindennap tárgyalt késő estig. Ezenkivül más hivatali teendőivel is igen el volt foglalva, különösen az utóbbi időben, midőn a telekkönyvi ügyek előadója távol levén, ezt az ügyszakot is el kellett látnia, s hogy a hivatali órákon kivül még este is odahaza kénytelen volt dolgozni; a szabadságra való távozásakor irásba nem foglalt itéleteket pedig szabadságon léte alatt mind irásba foglalta s augusztus 3-án a járásbiróság vezetőjének be is jelentette.

Ezzel szemben az nyert bizonyitást, hogy *X.* járásbiró csak szeptember hó 3-án jelentette a vezető járásbirónak, hogy a 42 itélet már irásba van foglalva.

Megállapittatik továbbá, hogy *X.* járásbirónak 1909.-ben ügykörébe tartoztak a büntető, örökösödési és polgári vegyes ügyek, junius 3-tól pedig a telekkönyvi ügyszakot is el kellett látnia, 1909 elejétől április 13-ig és május 7—15-ig és junius 13-tól kezdve Sz. joggyakornok, s ennek távollétében P. B. jegyző volt a terhelt járásbiró mellé segitségül beosztva s ez utóbbi az örökösödési ügyeket teljesen ellátta. A vizsgálat adatai szerint a a telekkönyvi ügyek ellátása. *X.*-nek csak igen csekély mérvben vette igénybe idejét és munkásságát, a büntető ügyszakban a folyó ügyeket, valamint a kezelési könyveket I. I. tanu intézte illetve vezette önállóan.

Eszerint *X.* járásbiró tevékenysége megbirálásánál leginkább csak a büntetőügyek tárgyalása és érdemi elintézése jöhet figyelembe. Meg van állapitva, hogy április 13-tól julius 3-ig, tehát 72 napból 53 napon át tárgyalt *X.* járásbiró, négy napon pedig kiszálláson volt, de ezek közül három nap egybeesett a tárgyalási napokkal és igy a 72 napból 18 napon a járásbiró sem tárgyalással sem kiszállással elfoglalva nem volt.

Az 53 tárgyalási napra 434 bünügy volt ugyan kitüzve, de csak 103 ügyben hozatott ezen idő alatt itélet, 42 itélet azonban szabadsága távozásakor irásba foglalva nem lévén, csak 61 itéletet foglalt ez idő alatt irásba.

Tekintettel már most arra, hogy a BP. 541. §-a kötelezőleg előirja, hogy a bünügyekben hozott itéletek a járásbiróságnál a kihirdetés után legkésőbb 24 óra alatt irásba foglaltassanak; tekintettel arra, hogy julius 3-án 42 ügyben nem volt az itélet irásba foglalva és pedig olyan itéletek, melyek máj. 21-től jun. 30-ig terjedő időben hirdettettek ki, nyilvánvaló, hogy *X.* járásbiró az idézett §-ban irt hivatali kötelességét nagyobb mértékben és hosszabb időn át nem teljesitette; tekintettel végül arra, hogy az emlitett adatok szerint *X* járásbiró hivatali munkával olyan nagy mértékben tulterhelve nem volt, amely tulterhelés a hivatali kötelesség ily mérvü elhanyagolását menthetővé tenné, bár a tanuk vallomásával támogatva van a védekezése, hogy ő hivatalos órákon kivül, de sőt ünnepnapokon és esténként magánlakásán is többször foglalkozott hivatalos teendők végzésével: kétségtelen, hogy *X.* járásbiró az itéletek irásbafoglalására nézve a törvény által előirt hivatalos kötelességét hosszabb időn át és nagyobb mértékben elhanyagolta.

Nem volt elfogadható *Y.* járásbirónak az a védekezése sem, hogy ő a T.-né jelentkezésekor már hivatali teendőkkel volt elfoglalva s hogy az irónnal tett feljegyzés zavaros volta vezette őt félre, mert ezek a fegyelmi vétség megállapitásánál nem mentő, hanem legfeljebb enyhitő körülményekként jöhetnek figyelembe.

Bizonyitást nyert, hogy *Y.* hivatali kötelességének teljesitése körül nagy mértékben felületesen járt el, *X.* pedig hivatalos kötelességét nagyobb mértékben elhanyagolta, s hogy a két biró ilyen eljárása vált okozójává annak, hogy T.-né 1 nappal több szabadságvesztés-büntetést szenvedett el, mint amennyire elitélve volt. (1910 márczius 5. 24,910. fegy.)

A kir. Curia: A kir. tábla fegyelmi biróságának itéletét *X.* vádlottat illetően helybenhagyja indokaiból azzal a helyesbitéssel, hogy *X.* járásbirónak, 28 nap állott rendelkezésére avégből, hogy a kihirdetett itéleteket irásba foglalja, ami tekintettel a BP. 541. §. utolsó pontjában foglalt parancsoló rendelkezésre, szükség esetén egyéb dolgai halasztásával is teljesitendő kötelessége lett volna.

Y. vádlottat illetően az elsőfolyamodásu fegyelmi biróság itéletét megváltoztatja, s őt a fegyelmi vétség vádja alól felmenti mert vádlottnak azt az állitását, hogy ő a T-né büntetése tárgyában Sz. dijnok által kiállitott iratokat aláirás előtt összehasonlitotta *X.* feljegyzésével, Sz. dijnok vallomása megerősiti; ennélfogva elfogadandó az az állitása, hogy ő a feljegyés által megtévesztve irta alá az iratokat. Minthogy pedig az a feljegyzés igen

*

alkalmas annak a tévedésnek keltésére, hogy T.-né mellékbüntetése is 40 K behajthatatlanság esetén 2 napi fogház, Y. cselekményében a hivatali kötelezettség vétkes megszegése fel nem ismerhető, miért is őt a vád alól fölmenteni kellett. (1910 május 7. 104/910. K. fegy. sz. a.)

8. *A kolozsvári kir. tábla fegyelmi biróságа:* A fegyelmi eljárást mellőzi.

Indokok: A kir. főügyész dr. X. Y. járásbirót azért inditványozta az 1871 : VIII. tcz. 20. §-ának *a)* pontjába ütköző fegyelmi vétség miatt vád alá helyezni, mivel a jogerősen elitélt A. L., a felvételi rendelet téves kiállitása miatt, kiszabott büntetésén felül még két napig a fogházban visszatartva lett.

Panaszlott beismeri, hogy a felvételi rendelvényt tévesen állitotta ki, de ennek oka az volt, hogy az elitélt jelentkezésekor 31 tárgyalása volt kitüzve, kis tárgyalószobája felek és ügyvédekkel volt telve s a keletkezett zajban a három havi büntetés idejének kiszámitását elvétve, az elitélt szabadulásának napját február 27. helyett márczius 1-ére tette.

A vizsgálat támogatja panaszlott védekezését.

Sértett A. S. a fegyelmi eljárás beszüntetését kérve, a panaszlott védekezését valónak ismeri el s bejelenti, hogy joghátrányt nem szenvedett.

Panaszlott megszegte a törvény rendelkezését A. S. büntetése határidejének kitüntetésénél, de e tekintetben őt vétkesség nem terheli, mert a jelentkezés napján 31 tárgyalása volt kitüzve, az ily tömeges tárgyalással járó zaj közepette a megfelelő birói figyelem és gondosság alkalmazása mellett is önkénytelenül elvéthette a büntetés határidejének kiszámitásánál a szabadulás napjának kitüntetését; ily vétlen ténykedés azonban vétkes gondatlanságnak nem tekinthető. (1910. febr. 26. 22/910. fegy. sz. a.)

A kir. Curia: Az elsőfoku fegyelmi biróság határozatát indokaiból helybenhagyja. (1910. junius 4. 66/910. K. fegy. sz. a.)

9. *A szegedi kir. tábla fegyelmi biróságа:* A fegyelmi eljárás meginditását mellőzi stb.

Indokok: Dr. B. törvényszéki orvos azt panaszolta, hogy az 1909 nov. 9-én Sz—n J. A. és társai bünperében tartott esküdtszéki főtárgyaláson délután hozzá, mint a vádlottak elmeállapotára nézve meghallgatott orvosszakértőhöz dr. B. B. törvényszéki biró, a szakbirói itélőtanács tagja oly kérdéseket intézett, melyeknek az a látszat volt tulajdonitható, mintha a biró a szakértői vélemény részrehajlatlanságát kétségbe vonná.

Panaszolja még, hogy d. e. a tárgyalás felfüggesztése után, de mikor az ülésteremből a jelenvoltak legnagyobb része még nem távozott, a biró a tárgyalási teremben a következőket mondta neki: «Kikérem magamnak, hogy kérdéseimre ily pökhendi módon válaszoljon», majd a panaszosnak ezen válaszára: «Én pedig kikérem, hogy engemet a biró ur inzultáljon», a panaszlott biró még ezt mondta: «Tudom, hogy ki a dr. B. és ki a B. biró és majd megmutatom magának».

A fegyelmi eljárás mellőztetett, mert a birónak ahhoz, hogy az eldöntendő kérdés felől a szakértő véleménye alapján a maga birói meggyőződését megalkothassa, joga van a szakértőkhöz, mindazon kérdéseket intéznie, amelyeket a szakértő véleménye iránt benne támadt bármily irányu aggályok és kétségek eloszlatása vagy tisztázása szempontjából szükségesnek tart. Az ilyen, a birói meggyőződés megalkotásához szükséges kérdések feltétele tehát a szakértőre nézve semmi körülmények közt sértő nem lehet.

B. biró tehát fegyelmi vétséget nem követett el, sőt törvényadta jogával élt és törvényes kötelességét teljesitette, midőn a szakértői véleményre nézve támadt aggályait kérdései utján tisztázni törekedett s ebből folyólag a szakértőnek nem volt joga a kérdések ellen tiltakozni, vagy azokra a feleletet megtagadni, kivéve azt az esetet, midőn az elnök a feleletadást megtiltotta.

A panasz második részét illetőleg: jóllehet a panaszolt kifejezések a tárgyalóteremben a közönség jelenlétében használtattak, minthogy azonban a tárgyalás már be volt fejezve, s főleg tekintettel a tárgyaláson köztudomás szerint uralkodott izgatott hangulatra, a panaszolt kifejezésekben a fegyelmi vétség tényálladéka meg nem állapitható, de mert a panaszlottnak eme magatartásában esetleg a törvény 28. § ában emlitett csekélyebb rendetlenség, vagy más az 1891 : XVII. tcz. illetve a B. Ü. szolgálatba ütköző szabálytalanság esete fenforoghat, ez a körülmény felügyeleti hatósági intézkedésre szolgálhat okul: az iratoknak a törvényszéki elnökhöz való áttételét elrendelni kellett. (1909 decz. 24. 37/909. fegy.)

A kir. Curia: A fegyelmi biróság végzését indokaiból helybenhagyta. (1910 febr. 19. 13/910. K. fegy.)

Ügyvédi kamara és politika.

Valahányszor politikai küzdelmek viharzanak végig hazánkon, amiből fájdalom, elég gyakran van részünk, azt látjuk, hogy ügyvédi kamaráink is harczvonalba állnak. Az a kérdés, törvényes-e kamaráink ilyen fellépése és ha e tekintetben nemleges eredményhez jutunk, czélszerü-e a kamarák hatáskörét oda fejleszteni, hogy politikailag is érvényesülhessenek.

Ami a törvényesség kérdését illeti, azzal gyorsan végezhetünk. Az ügyvédi kamarák hatósági jelleggel birnak. Hatáskörük a törvény által élesen meg van állapitva és eme határokhoz semmiféle kétség sem férkőzhetik. Legeminensebb feladatuk az ügyvédség jogainak és érdekeinek megvédésére irányul. Azután feljogositvák a jogszolgáltatás terén mutatkozó hiányok orvoslása és korszerü reformok életbeléptetése iránt véleményeket adni és javaslatokat tenni. Ezzel a jogkörrel ruházta fel az ügyvédi rendtartás 19. §-a az ügyvédi kamarákat és a 31. §. kategorice kimondja, hogy az elnök, illetőleg helyettese elsősorban felelős azért, hogy a kamarák hatáskörüket tul ne lépjék.

Ha ennek ellenére valamelyik kamara mégis politikai szerepkört vindikál magának, ugy ez tisztán arra vezetendő vissza, hogy az ügyvédi rendtartás 31. §-a minden szankciót nélkülöz, és hogy az elnökök ennélfogva kisebb bajt látnak abban, ha terrenumot engednek azoknak, akik a kamarán belül politikailag szerepelni akarnak. Aziránt azonban mindenki tisztában van, hogy a törvény ellenére történik, még ha találkoznak is egyesek, akik a legalitas látszatáért egy kis törvénymagyarázatot koczkáztatnak. Nem hiszem azonban, hogy valaki komolyan venné, ha azt hallja, hogy a jogszolgáltatás terén szükséges reformok megkövetelik az általános egyenlő és titkos választójog behozatalát, és a házszabályok megtartását, mert ezek nélkül jó törvényeket hozni nem lehet. Mások őszintébbek és nem is interpretálnak; ezek azt mondják, hogy az ügyvédség tartozik a közszabadságokért sikra szállni és küzdeni.

Ezt szóról-szóra aláirhatjuk, mert ez tényleg kötelessége az ügyvédségnek. Sőt még tovább megyünk, valljuk azt a nézetet is, hogy az ügyvédség hivatásánál fogva nagy politikai küzdelmekben, a haladásért vivott minden nagy harczban kell hogy előljárjon. Csak az a kérdés, hogy hol és hogyan érvényesüljön az ügyvédség nagy intellektuális ereje. A szellemek harcza csak ott lehet áldásos, ahol az erők szabadon mérkőzhetnek. Küzdjenek az ügyvédek a sajtóban és a biróságok előtt, küzdjenek a törvényhatóságok termeiben, hóditsák meg a tudományos és társadalmi köröket, csak ne vonuljanak vissza a hatósági várfalak mögé, mert az ilyen helyről elmondott monologok senkit sem fognak meggyőzni. Az ügyvédi kamarák nem barrikádok; aki igazán harczolni akar, talál magának megfelelő pozicziót, ha az nem is bir hatósági jelleggel, és nem nyujt hatósági védelmet.

De talán azt mondhatná valaki, mi baj is van abban, ha valamely kamarai közgyülésen néhány szép szónoklat hangzik el és néhány ügyvéd, mint szónok érvényesülni igyekszik. Hát ebben nem is volna baj. Azonban kárral, még pedig nagy kárral jár, ha az ügyvédi kamarák eltolják maguktól az őket megillető hatósági jelleget oly siker kedvéért, melyet minden népgyülés sokkal könnyebben elérhet. Mi ügyvédek minden alkalommal hivatkozunk arra, hogy a biróságokkal mindenben egyenlő faktorai vagyunk a jogszolgáltatásnak. Ugyan mit szólnának az ügyvédek, ha a biróságok mint hatóságok politikai nyilatkozatot tennének? Az ügyvédi kar legkiválóbb jogát veszélyeztetik tehát azok, akik a kamarák hatósági jellegét lerombolják és cserébe megelégszenek azzal a joggal, hogy egy kis politikai szinjátékot rendezhessenek.

Még más szempontból is kerülendő a kamarák politikai müködése. Minden gyakorló ügyvéd a törvény rendelkezésénél fogva valamely kamarának tagja. Alá van rendelve fegyelmi biróságának, tartozik a közös kari terheket viselni ugy anyagi, jogszolgáltatási, mint más eszményi feladatok teljesitése tekintetében. Természetes, hogy a törvényi s minden tagot a többségi akaratnak alávet. De mi jogon lesz hatályossá a többségi elv poli-

tikai kérdésekben? Mi jogon nyilatkozik a kamara politikai kérdésekben, ha csak egy tagja is más véleményen van? És hova lesz a kamara tekintélye, ha saját tagjaival szemben oly jogokat kénytelen magának arrogálni, melyek őt törvényileg meg nem illetik?

Bármilyen oldalról is nézzük tehát a kérdést, akár a pozitiv törvény alapján biráljuk azt el, akár de lege ferenda az uj ügyvédi rendtartásra gondolunk, véleményünk szerint a kamaráktól a politikai müködést távol kell tartani. A jogszolgáltatás és az ügyvédi érdekek egyaránt megkövetelik, hogy a kamarák szigoruan megőrizzék hatósági jellegüket. *Dr. König Vilmos.*

Jegyzetek a franczia igazságszolgáltatás köréből.

Ünnepélyesség, nyilvánosság, egyenlőség a törvény előtt.

Az igazságot csak a mitoszok korában volt könnyü ruházni. Egy peplon, mérleg, kard és szembekötő kendő. Ma már az igazság öltözködésének ezer csinja-binja van.

A ruha: az igazságszolgáltatás külső alakja, az államok egyéni sajátságához simul s az igazság szabómestere olvashat a ruháról: mi lakik abban, akit takar, minő az állam aki varratja, müvelt-e, szabad e, nemzeti jellegü, demokratikus-e.

Az a kép, amely bármely franczia birósági tárgyalás megszemléléskor elébünk tárul, nagyon különböző mindattól, amit hazánkban, de akár Ausztriában, vagy Németországban látunk.

A mi tárgyalási szobáink, ott is, ahol megfelelő állapotban vannak, kicsinyek; nem ugy vannak berendezve, hogy mindazok, akiknek egy napon van tárgyalásuk, bent a tárgyalóteremben foglalhassanak helyet. Van, ha van egy várakozóhelyiség, ahol különböző termekbe igyekvő felek várakoznak, amig fel nem hivják őket. A tárgyalóteremben ülnek az éppen tárgyaló felek és az ügyvédek.

A franczia birósági terem nem hivatalszoba, hanem közgyülési terem.

Kettős bejárata van: a közönség és a hivatalbeliek számára. A bejárótól ut vezet a szemben levő birói pódiumhoz; jobbról-balról padsorok.

Az első vagy a két első sor finomabb kidolgozásu, az ügyvédi karé. A padsorok körülbelül a terem kétharmad, itt-ott középvonaláig terjednek; a terem egyharmad, esetleg felerésze a biróságé.

Itt korlát van: *barreau*. A barreau előtt jobbról-balról állvány: előttük állva beszél a fel- és alperes.

A birói pódium nagy terület. Békebiróságnál, munkabiróságnál paralellogramma, a polgári törvényszéknél kis száru, szélesöblü, forditott U alaku. Az U öblén ül a biróság, a jobb szár végén az ügyész, a balszár végén a greffier, a pódium előtt a huissier audiencier. A pódium magassága olyan, hogy a beszélő egyén feje s a biró asztala egyszinvonalba esik.

A terem bejáratánál a polgári törvényszéknél diszruhás honvéd: «garde républicain»* egyebütt frakkos szolga áll, a nyakán ezüst láncz. A kebelbeliek a munkabiróságot kivéve talárt és föveget viselnek. A talár rendszerint fekete, ünnepélyes alkalmakkor piros szinü. Az ügyvédek, greffier-k, huissier-k hasonló fekete talárt viselnek, szövetük különböző. A föveget a teremben is fenn szabad tartani. A munkabiróság tagjai hivatásuk gyakorlását jelző érmet viselnek.

A falak sötétszinü kárpittal fedve, gyakran vállmagasságig fával burkolva. A párisi polgári és kereskedelmi törvényszék tárgyalótermeiben müvészi értékü diszitések; gyakran fehér Justitia, vagy Respublica szobor.

A tárgyalás megkezdését csengettyüszó jelzi. A terem elcsöndesedik. A huissier a birói teremből induló biró, illetőleg birák elé megy, majd belépve az ajtó előtt fenszóval kiáltja biróságok szerint: «le tribunal», «le conseil», «le juge», a biróság, a tanács, a biró.

Mindenki feláll. Társasbiróságnál elsőnek lép be az elnök, aztán rangsor szerint a többiek, végül a greffier. Az elnök, biró megnyitja az ülést. Az ügyeket a huissier audiencier hivja fel. A teremben levő felek «présent» szóval jelentkeznek. Az elnök megadja a szót: vous avez la parole. A felek, ügyvédek állva, hangosan beszélnek, jobban mondva szónokolnak. A biró igen halk hangon megjegyzéseket tesz. A teremben csönd van. A biró rövid jegyzeteket készit. Ha tanukihallgatás van, megkérdezi: megesküszik-e, hogy igazat fog mondani. A tanu: igen. Elnök: emelje fel jobb kezét és mondja: esküszöm. A tanu megteszi. Elnök: kezét leteheti. Ez az egész pár pillanatig tart, de amit mondanak igen komolyan és ünnepélyesen mondják.

A tárgyalás rendszerint déli 12 órakor kezdődik; két órakor 10 percz szünet van, tart d. u. négy-ötig.

A ki- és bevonulás szünet előtt és után a kezdethez hasonló formaságok között történik.

*

Vessünk egy futó pillantást tárgyalótermeinkre.

Az a csuf zajos helyiség, az a hideg, sötét piszkos előszoba, kis tárgyalóterem, durva birói, tintafoltos, mázolt ügyvédi asztal, az a diván az árva székekkel, a biró kopott kabátja, egymás között nagykabátban alkuvó ügyvédek és nem ügyvédek, a biró arczába hajoló zajongó tömeg, melyet a felhivó biró tulkiabálni törekszik, az ülve elmondott gyalázatosan pongyola perbeszédek, az a megesketés, az az Ő felsége nevében elhadart itélet, — nem kell-e ettől a levegőtől fuldokolva még annak is, akinek semmi köze az ügyhöz, a terembe lépve egyszerre felkiáltani: felebbezek!

Azt tudjuk, hogy rendes kórházi termek és müszerek nélkül nincs gyógyitás. S a jogsérelem orvoslására elegendő-e a reczept: a paragraphus? Az orvosokon mulik-e, ha nincs siker, mikor a kórház nyomorusága terjeszti széjjel a betegség csiráit?

Az intelligens emberre csak elrettentőleg hat az a proczesszus, melyen keresztül kell mennie, ha személyesen perel; az alacsonyabb értelmiségüek között sokkal nagyobb pusztitást tesz: az állam méltóságába vetett hitet renditi meg bennök, s csak megrenditi-e?...

Nemcsak a tárgyalások formájában vét az állam saját és közegeinek méltósága ellen, hanem irásaiban is. Erről már más alkalommal szólottunk, — de különösen vét az állam saját méltósága ellen, midőn saját közegeit nem becsüli meg.

A párisi tribunal birói személyzetéből huszan lovagjai a becsületrendnek, számosan tulajdonosai a kisebb jelentőségü «palmes académiques»-nek, s a megszólitás ugyan csak «Monsieur» marad, de a rend jelvényét, a piros vagy sárga szalagot hordják. A kereskedelmi törvényszék 41 birájából csak 17-nek nincs kitüntetése, de a hivatal nobile officium.

Pedig az a kis szalag igen fontos. Annak a kis szalagnak és annak, amit a kis szalag alatt kell érteni, talán több értéke van, mint a perrend pervezetésről szóló paragrafusainak. Mert a törvényt kevesen tudják, de a kis szalagot mindenki látja.

Nemcsak a munka sulyossága és csak részben szellemi volta tartja vissza sokszor a magyar társadalom független, vagyonos elemeit, hogy birói pályára lépjenek, de vissza kell hogy tartsa az a keret, amelybe szolgálatadója beállitja őket, s a külső elismerés, melyben tőle részesülnek. Nincs közszolgálati ág, melyben a hivatalnoknak, ily képzettségü hivatalnoknak, annyit kellene pirulni, mint az igazságszolgáltatásban.

Mindezt nem azért hozom fel, mintha egy pillanatig is azt hinném, hogy a mértékadó tényezők nem tudnák. Bizonyára tudják és szeretnék is, ha másképp lenne.

Tudják, mert van egy államszolgálati ág, melynek ellátásánál az állam igen számolt azzal, hogy oda szertartások, külségek kellenek: a honvédelem. Sőt számolt azzal is, hogy a katonát ki kell tüntetni s hogy ezt viselni kell, hogy a soká szolgáló tisztet magyar nemessé kell tenni; pedig a katona disze csak a polgári társadalommal szemben érvényesül, az ellenséggel szemben kevésbbé; egyszóval a harczképességet, a honvédelem valódi czélját nem mozditja elő; mig a pongyolaság a birót az «*Antiius*»-sal folytatott harczában legfőbb fegyverétől, a tekintélytől fosztja meg. Ismétlem, mindezt szinte fölösleges elmondanom, mert az egész kérdés azon dől meg: felismeri-e az állam, hogy az igazságszolgáltatás a többivel legalább egyenrangu szükséglet s képes-e ennek eleget tenni? De talán azért nem volt kár e párhuzamot megvonni, hogy ha a nehéz szó: «az igazságszolgáltatás csődje felé» ujra ajkunkra kerül, s bünbakot keresünk, erre is gondoljunk.

* Párisban.

Ha eljön az ideje annak, hogy igazságszolgáltatásunkat megfelelő keretbe helyezzük, a birói talár behozatala a közel jövőben remélhető, meggondolandó lesz a birósági termek megalkotásánál s különösen a központi járásbiróság felépitésénél, hogy kövessük-e tovább is az osztrák-német rendszert: nevezetesen a kis, hivatalszoba-szerü tárgyalótermek rendszerét.

Mert a német járásbiróságok egyik legmodernebbikében a berlini központiban is, kicsik, franczia méretekhez képest, a tárgyalószobák.

Ez az épitési stylus pedig állandóan veszélyeztet két nagy eszmét: a *nyilvánosságot, s az állampolgári jogegyenlőséget.*

Mi megtanuljuk azt, hogy a birósági tárgyalások nyilvánosak, arról is tanultunk, hogy mi ennek az értelme; s nem is vesszük észre, hogy benne élünk egy rettenetes hazugságban, aminő csak annak szabad, aki nagyon hatalmas, nem látjuk, hogy az állam intézményesen teszi lehetetlenné azt, amit paragrafusaiban megparancsol.

Nem kell e helyütt hosszabb magyarázatokba bocsátkoznom, két kérdést teszek fel.

Mi történnék akkor, ha az összes megidézett felek, amint ehhez joguk is van, a tárgyalóteremben jelennének meg s ott várnák meg, mig a sor rájuk kerül?

Mily arczkifejezéssel fogadná a biró s az ügyvéd azt az embert, aki egy sommás, büntető vagy polgári tárgyalóterembe belépve ott illő módon helyet foglalna s midőn szándékai felől megkérdeztetnék, azt mondaná: «én nyilvánosság vagyok».

Pedig a nyilvánosság nem valami üres fogalom, de komoly reálitás, praktikus jelentőségében nem kisebb sulyu, mint a szóbeliség vagy a közvetlenség, melyek mellett régebben emlegetni szokták.

A nyilvánosság korlátozása az állampolgárok jogegyenlőségének korlátozása.

A mi nyilvánosságunk: az «*ügyvédnyilvánosság*» társadalmi, nemzetiségi és felekezeti gyülölködés csirája.

Hiába mondja a törvény, hogy sommás eljárásban a felek személyesen perlekedhetnek, mikor a közönséges polgárt szolgák igazgatják az előszobában, s ha a terembe belép, neve «Mitkeres Várjonmigfelhivják», az ügyvéd pedig tárgyalás, esketés, itélethirdetés alatt keresztül-kasul jár a termeken, kissé tulságosan sans-gène, a tárgyaló birónak füléhez hajlik, vele kezet szorit itt-ott czigarettával is megkinálják egymást.

Mert, röviden óhajtok csak kitérni erre a sokat forgatott kérdésre, sehol azt a, hogy csak igy mondjam, bizalmaskodó magatartást biró és ügyvéd között, mint Magyarországban, nem láttam. Hogy a kulisszák mögött mi történik, nem tudom. De nem tulzok, ha azt állitom, hogy hirlapilag tárgyalt botrány lenne, ha egy biró hivatalos müködésében, birói székről, a felek, vagy ügyvédek valamelyikének kezet nyujtana. Pedig, ha valahol van a kontinensen, ugy Franczia országban van tekintélye az ügyvédi karnak.

De nem is kerülhet erre sor; *fizikailag, a térben* oly messze van egymástól ügyvéd és biró a franczia tárgyalóteremben, mint nálunk az esküdtszéki elnök és védőügyvéd.

A birói funkczió gyakorlása alatt a magatartás legyen szertartásos és hideg s ha oly tulságos mérvben buzog a két kar között a barátkozási hajlam, van erre elég tér a társadalmi érintkezés közben.

Az a különbség, amelyet tárgyalótermeink beosztása polgár és ügyvéd között létesit, az ügyvédi kar egyik fő keresetforrása.

Ha a teremben tartózkodás kizárólag csak ügyvédekre volna korlátozva, ez is nagy baj volna, de még hagyján.

De ne gondoljuk ám azt, hogy Nagy István földbirtokos, vagy Klein Péter bérlő és korcsmáros a hideg előszobában, a kellemetlen illatot terjesztő polgártársak között várja meg, mig az ő ügyére kerül a sor.

Ha nem sikerül az ügyet előre venni, akkor bent a teremben várakozik, ha fél, ha tanu, ha érdeklődő. Hogy aztán mit gondolnak ezalatt azok, akik odakinn vannak, ugyanazt, amit a szolgabiró vagy rendőrkapitány szobája előtt, mikor künn várakoznak.

A nyilvánosság nemcsak a jogegyenlőség biztositéka és megnyilvánulása, hanem közoktatási tényező is.

A munka-, béke-, référé-biró előtt egy-egy tárgyalási napon száz-száz, sőt jóval több ember fordul meg. Ennyi ügy közül sok, különösen a szakbiróság előtt, az egyenlő. A felek minden fáradság nélkül ismerik meg a jognak gyakrabban előforduló szabályait. A nép és a biró között megvan a kontaktus, a polgár megtanulja, ha a jogot nem, de legalább azt, hogy kell a biróság előtt viselkedni, mit jelentenek a leggyakrabban előforduló kifejezések, megismeri az igazságszolgáltatás alapelveit.

Bár a termek nagysága a tárgyalások számától is függ, — a franczia béke-, munka-, kereskedelmi- és référé-biró előttünk megfoghatatlan sokaságu 40—50 ügyet (a référé- és kereskedelmi biró jóval többet is) tárgyal le egy tárgyalási napon érdemlegesen, a kérdés mégis azon dől el: *bürokratikusan vagy demokratikusan* szervezi-e az állam igazságszolgáltatását.

A demokratikus állam, ahol az igazságszolgáltatásban állandóan nyilvánuló állami akarat a legfontosabb az összes állami funkczió között, ahol a nép az állami funkczióba befolyni, azokat ellenőrizni tudja, nem képzelhető el mindenki által megközelithető birósági termek nélkül, ahol az állam szuverénitását méltó módon képviselő biró osztja az igazságot.

*

Az ami másutt állami érdek, nálunk életbevágó nemzeti szükséglet.

A joggal hivatásszerüen foglalkozó ember szemében a birói hatalom külső kerete elmosódik. Nem ugy a nép előtt. A népnél esemény az, ha a törvény elé kerül. Az állammal, melyet katonakorában ismert és gyülölt meg először, amelylyel csak mint adófizető áll kellemetlen, de állandó kontaktusban, *az állammal* kerül szembe az egyén, midőn a biró előtt áll. Saját koczkán forgó érdeke is izgatja.

Ebben az izgalomban minden szó, minden kép bevési magát az emlékezetébe.

Az a nap, amelyen a paraszt a király embere előtt állott, elfelejthetetlen nyomokat hagy a lelkén....

A mi társadalmunk élete legkevésbbé sem stagnál; harcz folyik osztályok, nemzetiségek és felekezetek között s a felkavart por az állam eszméjét eltakarja; lehet-e megütköznünk, ha a küzdő felek felhevülve ugy látják, mintha az állam egy faj, osztály, felekezet volna?

Aki tudja, hogy egy szépen berendezett iskola, pályaudvar mit jelent egy ébredező kulturáju vidék közepén, s aki a magyar államesszméhez nemcsak ünnepnapokon ragaszkodik, mély szomorusággal kell, hogy elnézze, milyen pusztitást tesz rajta egy sommás tárgyalási nap.

Az igazságszolgáltatás politikai viszonyaink mellett az az egyedüli funkczió, amely az állam eszméjét megtestesithetné, megszerettethetné az egész nemzet előtt.

Ez az a funkczió, amelyben a magyar állam szuverénitása *külsőleg* is csorbitatlanul jelentkezhetnék a polgár előtt.

Itt nincs nyelvi, nincs czimerkérdés; itt kezünkben van a népnevelő eszközök egyik legfontosabbika: a szini hatás.

Mi más volna a nép fogalma az államról, ha nagy, világos, nemzeti jelvényeinkkel diszitett termekben, ünnepi ornátusban a nemzeti czimer alatt ülő biró mondaná itéletét padsorokban hallgató közönség előtt a korlát mellett álló feleknek.

A templom szép szertartásai s az egyenlőség, melylyel nézzük, feledtetik a künn való életet.

Talán az igazságszolgáltatás szertartásai és a törvény előtti igaz *egyenlőség*, amely a mai államszervezet *egyik* alapelve, jobban megbarátkoztatna az állam *másik* alapelvével, amelyet *szabadságnak* szoktak nevezni. *Dr. Mandel Zoltán.*

Turpis causa.

— Dr. Schuster Rudolf czikke alkalmából. —

Alkotmányos országban a jogállam uralma alatt él a rendőrállam hatalma is; ha a rendőrállam megtehet valamit, az azért van, mert a jogállam is beleegyezett. Bordélyházat engedélyez a közigazgatás? Igen, mert szemet hunyt a törvényhozó hatalom. Hol találhatók fel az erkölcsnek és erkölcstelenségnek határvonalai?

A németországi esetben — ugy ahogy közre van adva — nem világos, hogy *mi képezi a jogügylet tárgyát?* Ingatlant vásá-

rol a vevő, bordélyüzlet czéljára. Ingatlan dolog, vagy bordélyüzlet, avagy mindkettő egyaránt tárgya-e a szerződésnek? Mondjuk: mindkettő.

Ám ezt a két dolgot be lehet szoritani egy magánszerződésbe és a szerződés érvényes, ha az ingatlan átruházója jogosult eladó és a szerződés nem is tilos, ha a bordélyüzlet átruházását a hatóság jóváhagyta: szerződő felek a megkötött jogügyletet kölcsönösen teljesiteni tartoznak. Ha egyszer a jogállam szemet hunyt a bordélyüzlet hatósági legalizálása fölött, az igy létrejött kötelmek halogatott teljesitését is köteles megitélni, csakugy mint a többi polgári kötelmeket.

Sem az ingatlan átruházása, sem a bordélyüzlet átruházása — külön-külön, avagy együtt — nem erkölcstelen dolog, nincs sehol turpis causa. Ami a bordélyüzletben történik... az erkölcstelen; de ez a cselekedet nem az ingatlan vagy üzlet átruházásának cselekedete; mások a jogalanyok ott és itt, más a jogviszony az ingatlan és üzlet adásvételénél és ismét más a bordélyüzletben cselekvő személyeknél. Ám azonban egyik jogviszony turpisságát nem lehet, nem szabad ráragasztani a másik jogviszonyra és ezáltal minden igazságérzetet felháborito jogtalanságot állapitani meg biróilag. Óriási tévedés, akár német, akár magyar biró csinálja. Amiért az *erkölcsiség* határvonalai szabatosan meg nem állapithatók, a nyilt *igazság* szemmel látható határvonalait ne tapossuk le nyomtalanul.

Bölöni László,
ügyvéd.

Különfélék.

— **A polgári perrendtartás életbeléptetése.** Post tot discrimina rerum tehát tető alá került a polgári perrendtartás nagy müve. Az országgyülés mindkét háza elfogadta immár az annak életbelépésével kapcsolatos javaslatokat és most az igazságügyi kormány dolga, hogy a szükséges rendeleti anyagot és elsősorban az ügyvitelt mihamarabb elkészitse, nehogy az utolsó órára maradjon e fontos munkával, másfelől, hogy az igazságügyi épitkezésekről is kellő hozzáértéssel gondoskodjék, nehogy helyiségek hiánya gátolja a nagy münek megfelelő funkczionálását. A székesfővárosi központi járásbiróság körül még semmi sem mozdul — félő, hogy ezzel is elkésünk, mint sok egyébbel.

Az életbelépés kapcsán szükséges birói áthelyezések ugyancsak egy év mulva lesznek aktuálisakká. De ugy gondoljuk, hogy a kormány ezeket ugy teheti leginkább kikerülhetőkké, ha ezentul a kinevezéseknél kellő figyelemmel lesz a polgári perrendtartás czéljaira. Már mostantól kezdve ne nevezzenek ki járásbirósághoz senkit, aki a törvénynél fogva 1914-től kezdve nem lenne alkalmas az ottan való működésre. A törvényszéki kinevezéseknél pedig már most gondoljanak a jövendőbeli tanácselnökökre. Ami pedig az áthelyezéseket illeti: bizunk az igazságügyminiszternek ismételt ünnepies igéreteiben és reméljük, hogy azok körül a legnagyobb méltányossággal fog eljárni és hogy különösen a családos biráknak személyi körülményeire tekintettel lesz.

Kötelességet teljesitünk, midőn utalunk azokra a nagy érdemekre, amelyeket a perrendtartást életbeléptető törvény és a szervezeti novella körül a Magyar Jogászegylet, az Országos Birói és Ügyészi Egyesület, valamint az Ügyvédi Kör szerzett a tervezetek megbeszélése és részletes birálatával. Előljárt e munkában mind a három testületben, valamint a jogi szaksajtóban *dr. Márkus Dezső*. Kezdve a lapunkban a mult év julius és augusztus havában közzétett czikksorozaton, az emlitett egyesületekben, és a napisajtóban czikkekkel és előadásokkal mutatott reá a javaslatok részleteinek egyes fogyatkozásaira, és az eredmények mutatják, hogy sok esetben — igy különösen a kényszernyugdijazásra vonatkozó intézkedés elejtése tekintetében — sikerrel.

— **A birói és ügyvédi szervezetről** Székely Ferencz igazságügyminiszter a következő figyelemreméltó kijelentéseket tette:

.... A helyzet annyiban javult — minden rossznak megvan a jó oldala — hogy most már válogatni lehet a legjobb fiatal emberekben, akik képzettség, szorgalom és megbizhatóság tekintetében kiválnak és én ezzel a lehetőséggel nagy mértékben élek is. Különösen szeretem a fiatal ügyvédek közül venni a succrescenciát, és talán legnagyobb örömömre az szolgálna, ha nem is kellene joggyakornokokból és jegyzőkből nevelni a birákat, hanem mindig az ügyvédek közül lehetne azokat venni.

A tendenczia tulajdonképpen ez; hiszen már a birák vizsgáinak egyöntetüségéből, egyformaságából és a gyakorlatból is következik az, amit kontemplálunk, hogy tulajdonképpen az ügyvédi pályára készülő fiatalság lesz az, amelyből a legjobbakat ki fogjuk választani. A szelekczió azután természetesen könnyebben is fog menni.

A biróképzésre vonatkozólag már a kultuszminisztériummal egyetértőleg megtettük a kezdeményező lépéseket. Tavaly is volt már egy ilyen czélu tanfolyam, és ezt fejleszteni óhajtjuk.

Ami pedig az ügyvédi rendtartást illeti, azt hiszem, magától értetődik, hogy ezt a legrövidebb idő alatt létesiteni szándékozom. Hiszen egyik első teendőm az volt, hogy az ügyvédi rendtartás javaslatát elkészitettem: ez most már a budapesti ügyvédi kamara előtt van, és ha onnan visszakerül, azt hiszem, rövid megbeszélések után abban a helyzetben leszek, hogy azt a ház elé terjeszthetem.

— **Az 1912. évi VII. tcz. és a «feltételes makacsságok».** Az 1912. évi VII. tcz. szerint, ha az alperes nem jelenik meg a kitüzött tárgyaláson, felperes becsatolja az itélet kiadmányát annyi példányban, ahány alperes van s e kiadmányokat a jegyzői iroda összehasonlitva a kereseti első példányra vezetett feljegyzéssel, expediálja azokat. Nem intézkedik azonban a törvény az ugynevezett «feltételes makacsság» esetére, vagyis, ha a vétiv a tárgyalás napján még nincs az iratok közt, s igy nem lehet megállapitani, hogy alperes szabályszerüen idéztetett-e? Megtörténhetik már most az az eset (és tudomásunk van róla, hogy meg is történt), hogy ilyen feltételes makacsság esetén felperes becsatolja az itéleti kiadmányokat, a jegyzői iroda pedig — különösen, ha annak vezetője kissé felületesen, vagy nem valami nagy hozzáértéssel dolgozik — expediálja azokat, ki felelős az ebből keletkező bonyodalmakért? Ki viseli az esetleges felebbezés vagy igazolás költségeit? Hogyan lehetne ennek elejét venni?

— **Az Országos Ügyvédszövetség** elnöksége tudatja a szövetség összes vidéki tagjaival, hogy a m. kir. kereskedelmi minisztérium azoknak a kartárs uraknak, kik junius 29-én és 30-án tartandó közgyülésen résztvenni kivánnak, vasuti kedvezményt nyujt, mely abban áll, hogy másodosztályu jegygyel elsőosztályon, harmadosztályu jegygyel pedig másodosztályon utazhatnak Budapestre és vissza. E vasuti kedvezményre jogositó igazolványokat a kartársaknak az Országos Ügyvédszövetség titkári hivatala (Budapest, VI., Podmaniczky-utcza 13.) szolgáltatja. Felkérjük a t. Kartárs urakat, hogy igazolványaikat még e hét folyamán váltsák ki.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A német Btk. novellája.** Május 5-én a német birodalmi gyülés túlnyomó nagy többséggel elfogadta a Btk. ugynevezett «kis novelláját», ami a gyökeres reform hosszu időre való elodázását jelenti, mert a birodalmi kanczellár kijelentése szerint az uj Btk. javaslatának benyujtása 1917 előtt nem remélhető.

A novella legfontosabb rendelkezései a következők: Az ugynevezett Mundraub §-a (élelmi és élvezeti czikkek jogtalan elvétele) kiterjesztetett mindennemü háztartási szükségletet képező tárgyra és az elvétel mellett az ezen tárgyakra vonatkozó sikkasztási cselekményekre is, amelyek tehát ezentul szintén kihágásként büntettetnek.

De még tovább mennek a novella 248. *b)* és 264. *a)* §-ai, amelyek azon rendelkezést tartalmazzák, hogy aki szükségből csekély értékü tárgyakat elvesz, elsikkaszt, vagy másnak megtévesztése által megszerez, 300 márkáig terjedhető pénzbüntetéssel vagy három hónapig terjedhető fogházzal büntetendő. A cselekmény csak inditványra üldözendő. Az inditvány visszavonható. Lemenők vagy házastársak ellen elkövetett cselekmények büntetlenek.

Ugyanezen irányt szolgálják a novella azon rendelkezései, amelyek számos büncselekmény büntetési tételeit leszállitják

illetőleg szabadságvesztés-büntetés helyett pénzbüntetést irnak elő.

Szigoritások is vannak bőven az uj törvényben. Uj rendelkezés, hogy a telefonon közvetitett táviratok ugyanoly büntetésben részesülnek, mint a távirón leadottak.

Szigoru büntetést rendel a törvény arra, aki 18 éven aluli, vagy nyomorék, vagy betegségénél fogva védtelen oly személyen, aki a tettes felügyeletére van bizva, vagy háztartásához tartozik, gonosz vagy kegyetlen bánásmóddal testi sértést okoz. Ennek a rendelkezésnek különös rácziója az, hogy eddig csak a törvényes képviselő inditványára volt eljárás inditható, tehát a törvényes képviselő cselekménye büntetlen maradt. Az uj törvény szerint a cselekménynek nincs inditványi jellege. Emellett a védelemben részesitett fiatalkoru korhatára is 14-ről 18-ra emeltetett.

Szóba került a feleség bántalmazásának különleges poenalizálása is, de ez mellőztetett.

Liszt a novellát azzal üdvözli, hogy nemcsak abban becses, amit ma nyujt, de becse főképp abban van, hogy magában rejti a logikus szükségességgel eljövendő fejlődésnek csiráit.

— **Szabad-e a vádlottat — beleegyezésével — hipnotikus állapotban kihallgatni?** Egy német biróság a hipnotizálással kapcsolatos kihallgatás iránt előterjesztett inditványt a következő érveléssel utasitotta el: «Igaz, hogy vádlott beleegyezett abba, hogy hipnózis közben hallgassák ki. Minden kihallgatás feltétele azonban, hogy a kihallgatott ura legyen akaratának. Ez a feltétel itt nem talál, mert tudvalevő, hogy hipnotikus állapotban titkot is elárul a pácziens, ami az akarat spontán megnyilatkozását megczáfolja.

Ezen határozattal szemben figyelembe veendő, hogy büntetőügyben lehetőleg minden oly bizonyitást fel kell venni, ami a vádlott büntetendő cselekményének helyes megitélésére bármily távolfekvő alapot nyujthat.

— **A munkabérszerződés joga** czim alatt *Georg Baum* 165 oldalra terjedő felolvasás-sorozatot tett közzé. Szerző tiz előadásában a tárgyalt témát rendszerbe foglalva népszerüen tárgyalja, különös tekintettel a birói gyakorlatra s a törvényhozási kérdésekre. (Lipcse, G. A. Glöckner kiadása. Ára 1·60 M.)

— **A müncheni rendőrkapitányság** oly megállapodást akar a bajor ujságirók között létesiteni, mely szerint nem szabad durva és közönséges tettekről, különösen pedig szemérem elleni cselekményekről kimeritő tudósitásokat adni a hirlapokban.

— **Birtokbavétel kézizálognál.** A kézizálog konstituálásának mai jogunk szerint is elengedhetetlen feltétele az, hogy a zálog tárgyát a hitelező tényleges birtokába vegye és továbbra is állandóan birlalja, mert csak igy lesz nyilvánvalóvá harmadik személyek előtt, hogy az az adós rendelkezése arra nézve a hitelező zálogjoga által korlátozva van.

A hitelező által birtokbavétel és birlalás ténye fenforgónak veendő az esetben, midőn az elzálogositott fa az adós gyártelepén marad ugyan, azonban azt kellően elkülönitett helyre rakják s ott feltünő helyen plakáttal tudatják, hogy a szóban lévő famennyiség a megjelölt hitelező zálogjogával van terhelve. (Cour de cassation 1912 január 2. határozat.)

— **A párisi nemzetközi jogi konferenczia** rendkivül élénk érdeklődés mellett folyt le. A gyülés tiszteletbeli elnöke lord Alverstone volt, a tanácskozásokat *Clunet* párisi ügyvéd vezette. Egyik alelnökké *Fodor Ármin* curiai birót is megválasztották.

Érdekes volt *Darby* beszéde, aki a választott biróságokról beszélve, azok jövendő fontosságát fejtegette. Ma nincs ezen institucziónak más jelentősége, mint hogy csekélyebb jelentőségü ügyekben a nemzetek hiuságának fellobbanása esetén villámháritó gyanánt szolgáljanak.

Egyik legfontosabb tárgya volt a konferencziának a váltójog egységesitésének kérdése, amely már a négy évvel ezelőtt Budapesten tartott konferenczián oly nagy lépést tett előre. Az azóta eltelt négy esztendő meghozta a közeledést a kontinentális és az angol jogrendszerek között, amennyiben az angol a «budapesti szabályok» közül elfogadta az intézvényezésre, a feltétlen elfogadásra, a fizetésképtelenség esetén való lejáratra és a fizetési és óvási határidőkre vonatkozókat. Ezen a téren egy-két évtized meghozza a törekvések eredményeit.

Nagyérdekü viták voltak még a szerzői jog nemzetközi védelméről, a munkabeszüntetésekről, a munka akadályozásáról, a repülés, illetőleg a léghajózás jogáról.

A magyarok közül hárman vettek részt a tanácskozásokon. *Dr. Berinkey Dénes* törvényszéki biró a kiadatás jogáról beszélt, *Jakobi Andor* az idegen részvénytársaságokkal szemben követendő ejárásról értekezett, *Dr. Nemere Béla* az iparjog körébe vágó nemzetközi jogi kérdéseket tett megbeszélés tárgyává.

— **A jogi vizsgálatok szigoritása.** A jenai Oberlandesgerichtnél tartott gyakorlati államvizsgák az utóbbi időkben rendkivül megszigorodtak. 1906-tól 1911. évig a bukottak százaléka a következő volt: 11·7, 13·5, 22·2, 20·7, 16·7, 36.7. Panaszolják, hogy a különböző bizottságok különböző mértékkel mérnek és mig az egyik bizottságnál a legenyhébb irány uralkodik, addig a másik drákói szigoruságáról ismeretes.

A bajor államvizsgák szintén a legnagyobb szigor képét mutatják. 335 vizsgázó közül 65 kapott első- és másodrendü minősitést, 172 harmadrendü minősitést, 98 megbukott, közülük 19 másodizben. Jellemző, hogy 20 vizsgázó visszalépett. Tudvalevő, hogy Bajorországban hármas minősitésüek egyáltalán nem vétetnek fel állami szolgálatba, mert legelső sorban a kiváló minősitésüek, azután a jó minősitésüek közül kell választani, ezek pedig elegendő számban vannak ahhoz, hogy a szükséges létszám beteljék. Az uj igazságügyminiszter az átmeneti időre való tekintettel most kilátásba helyezte, hogy az 1910. év előtt vizsgázott hármas minősitésüek javából is fog kinevezéseket eszközölni.

— **Az orosz igazságszolgáltatás** a minap az angol parlamentben is szóba került, abból az alkalomból, hogy az orosz biróságok egy angol alattvalót, egy asszonyt, négy évi fegyházra itéltek amiatt, mert állitólag a lengyel forradalmi párt mellett csinált propagandát. Az orosz lapok egy része, valamint a hivatalos körök is felháborodással tárgyalják *Edward Grey* válaszát, amelyben a hozzá intézett kérdésre igéri, hogy részletesen foglalkozni fog az elitélt angol nő esetével. Az orosz sajtó rámutatott arra, hogy egyik állam se avatkozhatik bele a másiknak igazságszolgáltatásába.

Szóba került ez az affaire az orosz dumában is. Gróf *Witte*, a valamikor mindenható miniszterelnök kijelentette, hogy az orosz biróságok által vezetett bünügyi vizsgálatoknak nem lehet nagyobb hitelt tulajdonitani, mint a titkosrendőri vizsgálatoknak, amelyekről pedig köztudomásu, hogy okiratthamisitástól és egyéb hasonló eszköztől sem riadnak vissza, ha arról van szó, hogy valamely alkalmatlan egyén ártalmatlanná tétessék.

Witte grófnak a biróságokra vonatkozó kijelentése megérthető, ha figyelembe vesszük, hogy az orosz birák igen könnyen elmozdithatók, minden nyugdijigény nélkül.

Bármily forgalmu iroda önálló vezetésére képes ügyvédjelölt, ki románul perfekt, németül meglehetősen beszél, alkalmazást keres. Kiváló vidéki praxisa van. Czim: Mayer Adolf, ügyvédjelölt. Budapest, VI., Eötvös-utcza 32. I. 3. 14414

Fiatal ügyvéd, perfekt német, október elején ügyvédi irodában vezérállást vállal, esetleg hosszabb lejáratu szerződéssel. Csak tisztességes fizetést biztositó ajánlatokra reflektálok. Clara pacta boni amici. Pesti és vidéki referencziákkal szolgálhatok. A feltételek megbeszélése végett bemutatkoznék. Dr. Eisler Alfréd, Király-utcza 13. II. épület. 14420

Ügyvédi iroda, közel birósági székhelyhez, 12,000 K évi jövedelemmel, felvidéki nagy tót községben eladó. Czim a kiadóhivatalban. 14421

Fiatal ügyvéd vagy dr. juris, ki a német nyelvet szóban s irásban tökéletesen birja és vidéki iroda önálló vezetésére képes, hosszabb időre terjedő szerződéssel okt. 1-től alkalmazást nyerhet Ajánlatok az eddigi gyakorlat s a fizetési igények megjelölésével dr. Lipp Ferencz szentgotthárdi ügyvédhez intézendők. 14399

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20.
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4.
Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenhetedik evfolyam. 26. szám. Budapest, 1912 junius 28.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intezendők

Tartalom: *Dr. Nagy Dezső* budapesti ügyvéd: Az Országos Ügyvédszövetség közgyülése. — *Dr. Balog Arnold* budapesti ügyvéd: Ügyvédszövetség. — *Dr. Márkus Dezső,* a kir. Curia birája: A pervitel aesthetikája. — *Dr. Schubert József,* a cs. kir. szab. déli vasuttársaság titkára: A balesetbiztositási kötelezettség alá eső vasuti munkások és az 1874. évi XVIII. tcz. — *Dr. Horváth Jenő* szombathelyi ügyvéd: A törvényszéki számvitel. — *Dr. Brachfeld Dezső* budapesti ügyvéd: Az osztrák itéletek végrehajtásának kérdéséhez. — *Dr. Valkányi Lajos* kalocsai ügyvéd: Törmelékhullás. — *Dr. Rapoch Géza:* Az ingatlan kétszeri eladása a BN. szempontjából. — *K. J.* A Curia XVIII. sz. polgári döntvényének szövegezéséhez. — Különfélék.
Melléklet: Hiteljogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Az Országos Ügyvédszövetség közgyülése.

E hó 29-én és 30-án tartja az Országos Ügyvédszövetség a fővárosban évi rendes közgyülését. A jelentkezésekből azt látjuk, hogy az ország ügyvédei körében erős az érdeklődés. Természetes is, mert az ügyvédség égető kérdései vannak napirenden, amelyek felett jól esik eszmét cserélni. Aligha csalódunk abban, hogy ez a közgyülés hova-tovább még nyerni fog jelentőségében. Az országos ügyvédgyülések minden állandó szervezet nélküli muló összejövetelek, amelyek, amidőn enunciatumaikat meghozták, ismét a nagy semmiségbe oszlottak fel; nem volt közeg, amely határozataik végrehajtásáról gondoskodott volna, s igy határozataik legfeljebb tárgyalási anyagot szolgáltattak a kodifikátorok részére.

Az Országos Ügyvédszövetség élő szervezet, amely egész éven át az ország minden egyes törvényszéki székhelyén, mint mindmegannyi méhkasban folytonos munkát végez, amelynek leszürt eredményét hozza az évi közgyülés elé végleges feldolgozás czéljából. A határozatok végrehajtására megvan a maga állandó közege a szövetségi osztályokban és csoportokban. Az Országos Ügyvédszövetség ma már egy élő szervezet, amelynek megvan a maga vérkeringése, anyagcseréje.

Megvallom, magam is azok közé tartoztam, akik kezdetben kételkedtünk ilyen országos egyesület életrevalóságában. Az 1885-iki első országos ügyvédgyülésen enunciálták első izben ezt az eszmét, amely egy negyedszázadon át nem tudott testet ölteni. A modern társadalmi és gazdasági életfejlődés azonban létrehozta a szövetséget. A jelszó: az ügyvédség *gazdasági* érdekeinek előmozditása volt. Nem tagadható bizonyos «szakszervezeti» jellege, de éppen ebben rejlik életerejének titka is. Nincsen mit szégyenkezni. Az állami tisztviselői karba beosztott birák és ügyészek is szükségét érezték erkölcsi és főleg anyagi érdekeik előbbrevitele czéljából egyesületet alkotni, s mennyivel indokoltabb ez a szabad kereseti pályát képező ügyvédségnél, amelynek tagjai állandóan biztositott exisztencziával nem birnak, akiknek lépésről-lépésre kell kiküzdeni a napi kenyeret és öreg napjaira a nyugdijat biztositó tőkét.

Ez az alapgondolata a szövetségnek, ezzel van átitatva szervezete. S ha a lefolyt évi működéséről szóló jelentését veszszük kezünkbe, ugy megállapithatjuk, hogy feladatának derekasan megfelelt. Még mindig a kezdet, a szervezkedés nehézségeivel küzd, ma még az organizmus kiépitésének nehéz munkáját végzi egyik kezével, de a másik kezével máris élénk, hasznos munkálkodásban tartja azt. Működésében olyan mozgékonyságot tanusit, amely szerencsésen egészíti ki a törvény által alkotott hivatalos testületek, a kamarák nehezebb fegyverzettel dolgozó munkáját. A Szövetség az ügyvédi testület repülő hada. Rövid élete alatt máris két irányban mutat fel valóban kiváló eredményt.

Az ügyvédi létszám egészségtelen emelkedése és a zugirászkodás kiirtása volt az a két fájó pont, amelyen a kamarák legnagyobb erőfeszitésük mellett sem tudnak sikert elérni. A tulszaporodás erős gátvetője lesz ugyan, a szervezeti novella és az ügyvédi rendtartás tervezete által inaugurált ügyvédi és birói minősités egységesitése, de mégis annak megfelelő végrehajtása fogja neki megadni a sikert előmozditó erőt. S a Szövetségnek ezen a téren már eddig is eléggé meg nem becsülhető érdemei vannak, amidőn az ügyvédjelölti álbejegyzések üldözését és kiirtását a kezébe vette. A kamara ezekkel szemben tehetetlen volt, legfeljebb egy-két eset szórványos fegyelmi megfenyitésére szoritkozott. Ma a szövetség osztályai és csoportjai önmaguk közt társadalmilag végzik az ellenőrző munkát s nem várt hatással müködnek. Szerencsés inspiráczió volt ez, mert ez alkalmatos arra, hogy megteremtse a természetes uton kialakuló és az önmaga magát szabályozó numerus clausust. Ha csak annyi ügyvédjelölt lesz, amennyi a mindenkori ügyvédi munka feldolgozására segéderőképpen szükségeltetik: akkor ez azt jelenti, hogy a kenyéradó munka és az ebből élő munkás közt az egészséges arány megvan. Azt hiszem, hogy a Szövetség ezzel a zárt szám és szabad ügyvédség nagy problémáját derékon ragadta s nagy lépéssel vitte a megoldáshoz közelebb.

A másik nagy eredménye a szövetségi működésnek a zugirászat kiirtása körül elért sikere. A fővárosban az okmányszerző vállalatok czime alatt működő zugirászati irodákat ugyszólván egy csapással szüntette meg, amidőn kivitte a közigazgatási hatóságoknál, hogy ezek iparengedélyei bevonassanak. De jó uton van abban a tekintetben is, hogy a községi és körjegyzők «magánmunkálatait», recte: zugirászkodását egy csapással félre tegye az utból, s hogy ezen a módon ezt a legnagyobb ügyvédi sérelmet orvosolja. Az ügyvédi és községi jegyzői kar éppen ebben a kérdésben legélesebben állott a legutóbbi napokig egymással ellentétben. Mindkét karra nézve kenyérkérdésről van szó. A jegyzői kar volt a beatus possidens s igy az ügyvédeknek jutott a harcz nehezebb része. Magától értetődő a harcz elkeseredett volta. Ma abban a szerencsés helyzetben vagyunk, hogy a Szövetség kezdeményezése folytán ez a kérdés mindkét fél érdekeinek összhangzatba hozatalával és békés közremüködésével fog a sikerre való kilátással szerencsésen megoldatni. A községi jegyzők fizetésrendezésének helyes megoldása körül forog a kérdés, amelyben az Ügyvédszövetség a jegyzőket a leghathatósabban, társadalmi és politikai befolyásával támogatja s viszont a községi jegyzők örömmel mondanak le a magánmunkálatokról, amelyektől tulhalmozott közigazgatási munkáik mellett örömmel szabadulnak, ha az állam tisztességes megélhetésüket megfelelő fizetésrendezéssel biztositja. Kivánatos, hogy a Szövetségi közgyülés ezzel a kérdéssel behatóan foglalkozzék, teljes erkölcsi sulyát dobja bele ebbe a küzdelembe és a végrehajtás keresztülviteléről is gondoskodjék.

A közgyülés fontos tárgyát képezi az ügyvédi rendtartás tervezetének megvitatása is, amely, azt hiszszük, jó hatással lesz annak tökéletesitésére, hogy végre olyan ügyvédi kodexhez juthassunk, amely rendeltetésének magaslatán áll.

Az ügyvédi dijszabás, a tisztességtelen verseny, a kollektiv szerződések kérdése, a Birói és Ügyészi Egyesülettel való együtt-

müködés mind olyan tárgyak, amelyek a napirend érdekességét emelik.

Üdvözöljük az Országos Ügyvédszövetség közgyülését. Munkásságától sok jót és hasznosat várunk. *Dr. Nagy Dezső.*

Ügyvédszövetség.

Mikor először merült fel az országos szervezet eszméje, vajmi kevés viszhangra talált.

Később mind tágabb és tágabb körök jutottak annak belátására, hogy az ügyvédség erélyes és egyöntetü érdekképviselet hiján nem számithat arra, hogy jogos kivánságai a karon belül és azon kivül érvényre juthassanak.

Körülöttünk a társadalmi és állami élet minden faktorai az egyesülés hatalmát használták fel érdekeik képviseletére. A gazdák, a nagy- és kiskereskedők, a magánhivatalnokok, a közhivatalnokok, a hirlapirók hirlapkiadók, a birák, a vasutasok, a munkások mindmegannyi hatalmas szervezetre támaszkodhattak és ezen szervezetek segitségével sok mindent el is értek.

Csak a mi táborunkban volt széthuzás, egyenetlenség, csak mi panaszkodtunk, sopánkodtunk szétszórtan, aminek következménye az volt, hogy soha meghallgattatásra nem találtunk.

Csak emlékezzünk vissza arra az időre, mikor 130 ügyvédképviselő asszisztenciája mellett szavazta meg a képviselőház az ügyvédellenes törvények egész sorozatát, mikor a birói gyakorlat is lépten-nyomon segitett az ügyvédség erkölcsi és anyagi tőkéjét megtépdesni, s amikor a sajtó kész örömmel regisztrált minden olyan eseményt, amely az egyes ügyvédnek, vagy a kar összeségének kompromittálására volt alkalmas.

Az ellenünk intézett támadások és a karban mind erősebben megnyilvánuló elégedetlenség végre is elkerülhetetlen szükségszerüséggel az országos és helyi szövetkezés megteremtésére vezettek.

És a Szövetségnek rövid fennállása alatt máris elért nagy eredménye az, hogy nagyban hozzájárult a kar tömöritéséhez, az ügyvédi szolidaritás megteremtéséhez.

Annyi szolidaritás eddig is volt a karban, hogy a közös bajok, sérelmek és panaszok, főképp pedig a megélhetés folytonos rosszabbodása időnként országos gyülésbe gyüjtötte össze a panaszkodókat, anélkül azonban, hogy a hosszabb időközökben összehivott országos gyülések határozatainak valami különösebb sulya, maradandóbb hatása lett volna.

Az Országos Ügyvédszövetség ellenben állandó müködést fejthet ki, és pedig nemcsak a központban, de a periferiákon is, mert szervezete elnyulik a legkisebb községbe is. A Szövetség ilyen szervezete ugy országosan, mint helyileg tömöritve az ügyvédi kar tagjait, egyik legnagyobb, máris érezhető hatása az, hogy elsimulnak az ügyvédség közti ellentétek.

A szolidaritás eddig csak az országos egységben nyilvánulhatott meg, mig az ugyanazon helyen vagy érdekkörben müködők közt az élet nagy ellentéteket fejlesztett ki. Az az ügyvéd, akit balsorsa üldözött, a legélesebb érdekellentétbe került, vagy legalább is vélt kerülni azokkal, akiket a véletlen szerencse, vagy egyéni kiválóságuk a tömegből kiemelt. A tisztességtelen verseny pedig ezenközben áldatlanul dult és nagy károkat okozott minden egyes ügyvédnek.

A Szövetség müködése e tekintetben is nem egy helyütt nagy haladást eredményezett.

Számos helyen létesült a tisztességtelen verseny leküzdésére irányuló megállapodás (pl. Fehértemplom, Lugos, Sopron), amelyeknek betartása első sorban a gazdaságilag gyengébbeknek lesz erős támasza, különösen ha a választott biróságok is minden melléktekintet félretételével megfelelő magas szinvonalrói biráljják el az elébük kerülő eseteket és az ügyvédi hivatás gyakorlásában ügyvéd és ügyvéd között felmerülő vitás kérdéseket és egyenetlenségeket kollegiális intézésben részesitik.

A Szövetség további nagy sikere az, hogy az ország számos részén, elsősorban pedig Budapesten megindultak a tárgyalások egyfelől a biróságok, másfelől az Ügyvédszövetség vezetői között az ügyvédi dijak méltányos megállapitása irányában. Máris előttünk fekszik a soproni dijszabás, amely quasi kollektiv szerződés az ügyvédek kivánságainak meghallgatásával jött létre. Ebben az irányban a Szövetség igen nagy eredményeket érhet el kitartó, egyöntetü fellépéssel.

A biróságokkal szemben más irányban is nagy hatása lesz a Szövetség életrehivásának, különösen abban az irányban, hogy az összes kartársak szolidaritása lehetetlenné fogja tenni egy-egy biró hatalmaskodását és egyes kartársak erkölcsi és anyagi érdekeinek sulyos kárositását.

Végül a Szövetség több osztálya foglalkozott olyan kérdésekkel is, amelyek a szoros értelemben vett ügyvédi érdekeken túlmenve az igazságszolgáltatás magasabb érdekeit érintik.

Az ügyvédi kar nem nézheti tétlenül azokat a hihetetlen botrányos állapotokat, amelyek biróságainknál uralkodnak. Lehetetlen fel nem szólalni, lehetetlen azok tekintetében a főfelügyeleti hatóság figyelmét fel nem hivni. A céltudatos és folytonos ellenőrzés szerepe az ügyvédség egyik legeminensebb feladata.

És ezzel belekapcsolódik a Szövetség müködése a speciális ügyvédi kérdésekkel való foglalkozás mellett az általános igazságszolgáltatási közérdekekbe. *Dr. Balog Arnold.*

A pervitel aesthetikája.

Ez az irás sajátképpen a mindennapi megfigyelések és tapasztalatok képmása és az ebből levont tanulságoknak egybefoglalása óhajt lenni. Éppen azért tudatosan mellőz mindent, ami szavakkal vagy szerkezettel elhomályositaná a mondanivalót vagy ami a bölcseleti problémák fejtegetéseinél a nagyobb hatás kedvéért szükségesnek vélt nehézkességet megközelitené. Igazat akarnak mondani ezek a sorok, az igazság pedig mindig a legegyszerübb és a legátlátszóbb. Igazat akarnak mondani nemcsak magától értődő kötelességből, hanem azzal az ugyancsak természetes czélzattal, hogy mindenkivel megértessék, hogy a jogszolgáltatásnak nem lehet más czélja, mint emberileg lehetséges eszközökkel az igazságot tenni elérhetővé mindenkire nézve. Éppen azért, — bár ezeknek a soroknak más az inditó okuk és más a czéljuk — azzal kezdem, amivel *Bentham* végezte a Petition Justice-jét: «Holy! Holy! Holy! Justice! accessible Justice Justice not for the few, but for all! No longer nominal, but length real Justice!» És bár talán az idézetek halmozásának látszik, mégis, hogy valóban nagy gondolkodók nyomában járja, legyen szabad még előljáróul ide iktatnom egy másik vezető gondolatot, amelyet *Zachariä*: Vierzig Bücher vom Staate czimü mélyen járó munkájában állit föl, amelyet a jogtudomány el is ismer, amelyet én azonban általánositani szeretnék a jogszolgáltatás egész terén: «In Civilsachen ist *die* Regel Rechtens: Volenti non fit injuria, in Strafsachen aber *die:* Etiam volenti non fiat injuria». Hitem és meggyőződésem, hogy ezt az utóbbi elvet kell fokozatosan bevinni a polgári törvénykezésbe is, hogy innen is kiküszöböljük azt a fogalmat, amelyet *alaki* igazságnak szoktak nevezni, értve alatta a törvényes formákkal megengedett játékot, amely eltereli a figyelmet a dolog lényegétől és elfödi azt a nagy sértést, amelyet az ugynevezett anyagi igazságon ejtenek, a szabályoknak külsőleg kifogástalan megtartásával és a tárgyalási elvnek még mindig tulhajtásával.

Mert az ugynevezett alaki igazság leple alatt történnek a legnagyobb igazságtalanságok. Az ugynevezett alaki igazság az, amely sohasem viszi dülőre a jogvitát, amely fölöslegesen adott munkát a birónak, meg hiábavaló költséget okozott a feleknek amely ujabb bajoknak állandóan vészes csirája és amely sohasem hozza meg azt a megnyugvást, amely az igazság kideritésével és kinyilatkoztatásával jár, az igazságéval, pur et simple, minden jelző nélkül, mert mihelyt ilyen megkülönböztető minősités kiséri, akkor az mindig belső értékének, valóságának és jelentőségének veszedelmére van. Amint Jézus felelé Pilatusnak: «Én azért születtem és azért jöttem e világra, hogy bizonyságot tégyek az igazságról» (János evang. 18. 37.), ugy a birónak sem lehet más hivatása, mint a rendelkezésére lehető minden emberi eszközzel, gátló alakiságok lehető félretételével és a scholastika tanitotta logikai játékoknak teljes kiküszöbölésével, minden elébe kerülő polgári vagy büntetőügyből kihámozni az igazságot. S ha Pilátus mintájára neki is azt mondja majd valaki, az emberi dolgok viszonylagosságából eredő és nagyon érthető kételkedéssel: «Micsoda az igazság?», akkor a mindegyik esetben hozott döntésével és annak inditó okaival válaszolhat majd, amelyek azt fogják igazolni szépen hangzó, tetszetős, de üres tételek helyett, hogy a biró mindent elkövetett

annak a kikerülésére, hogy a jogszabályok kereteiben, azoknak védelme és ürügye alatt, elkövesse a legszégyenletesebb és legfájdalmasabb emberi cselekvések egyikét: igazságtalanságot.

Annak pedig, hogy éppen ma fogok mindennek és az utána következőknek az elmondásába, egyik oka az is, hogy e sorok megjelenésekor gyülnek a fővárosba ügyvédeink országos szövetségének tagjai, hogy a hatóságot alkotó kamarára természetszerüen megszabott korlátozások nélkül beszéljék meg mind azt, ami szép, nemes és hasznos hivatásuk kivánatos gazdasági fölvirágoztatására czélirányosnak látszik, az — ügyvéd közjogi és ethikai javairól gondoskodást, évi jelentésük szavai szerint, a kamarákra hagyva. Éppen azért azonban, mert az ügyvédnek a jogszolgáltatásban a biróval együttmüködése nélkülözhetetlen és mert senki nálam őszintébben nem óhajtja e két hivatás igaz testvéri jellegének megvalósulását: éppen azért szólnak majd e soraim az ügyvédi kar tagjainak is, eszükbe hozva azt, hogy magyar nevük nem jelentheti sohasem, hogy az ügyvédnek akármilyen ügynek a védelme lehetne a hivatása. Az ügyvédség eszményi törekvésének a nélkülözhetetlen anyagi alapozás mellett — amit azonban az ügyvédi kar mostani tulzsufoltsága teljesen kizár — arra kell irányulnia, mert ilyen törekvés hijján nagyot, értékeset, maradót alkotni lehetetlen: hogy hivásra (advocatio) szembeszálljon minden jogtalansággal az igazság győzelmének kivivására, hogy mindegyik ügye az igazságosságért megfelelő eszközökkel, szükség esetén a neki megengedett — képletesen — éles és öldöklő fegyverekkel is vivott harcz legyen, de sohasem olyan harcz, amelyben igazság hijján csak az erő, a szivósság és az ügyesség kerekedik felül, diadalmasan nézve végig a küzdőtér porondjára leteritett gyöngébb felet, akinek egyetlen fegyvere *csak* az igazság volt, amelyet azonban nem tudott eléggé okosan forgatni a cselvetésben ügyesebb ellenfelével szemben.

Ez az oka annak, amiért nagyon veszedelmesnek tartom azt a tanitást, amely a biró döntése elé vitt jogvitát a háboruskodáshoz hasonló harcznak szereti föltüntetni. A háboru inditó oka és igazi czélja legalább az egyik fél részéről, akármilyen ürügygyel indult volt meg, mindig az ellenfél gyöngitése és önző érdeknek kielégitése a másik rovására. A háboruból — a jogos önvédelem egyetlen esetét kivéve — mindig hiányzik az erkölcsi momentum és még látszó megokoltsága esetében is az okkal és czéllal arányban sohasem álló kegyetlen eszközökkel akarja szándékait megvalósitani. A háboruban az erősebb győzedelmeskedik, akár van igaza, akár nincs. A háboruban, a különböző genfi egyezmények ellenére, az embertelen kegyetlenkedés dul, ott az emberben lappangó vadállatnak jut a döntő szerep, éppenséggel nem válogatva az irtás és pusztitás eszközeiben. A háborut követő békét is a legyőzött gyöngesége, meg a győzőnek az erőszakon alapuló diadala hozza létre és innen van, hogy csak hosszu emberöltők után válik a békekötésből békességes belenyugvás a meg nem változtathatóba, néha pedig éppen a békekötés az, amely az ujabb háboru magvát hinti el a szerződő államok közt. A jogvitában mindenről szónak sem szabad lennie. Amint jognak, igazságnak és törvénynek mindinkább arra kell törekednie, hogy egymással és az erkölcsel azonos fogalmakká legyenek — oly törekvés, amely Platontól Kantig az állambölcselők egyetértő végső czélja volt —: éppen ugy a jogvitából ki kell küszöbölni mindent, ami az ügyeskedésnek, a csalafintaságnak, a rosszhiszemnek, jogosulatlan önző érdeknek vagy az erőszakoskodásnak lehetővé teszi a diadalmaskodást, a jog terén müködők közt pedig nem szabad akadnia senkinek, aki efféle eszközökhöz segitő kezet nyujt.

In rerum natura élve, jól ismerem e nagyon is naivnak föltünhető óhajtással szemben fölhozható ellenvetéseket. Jól tudom azt is, amit *Ihering* is kifejt valamelyik müvében, hogy a világ minden jogát kiküzdötték, hogy minden hatályos jogszabályt ki kellett vivni azoktól, akik annak ellenszegültek, és hogy minden jog — az egyesé csak ugy, mint az összességé — csakis addig érvényesül, ameddig az ehhez szükséges erő is rendelkezésre áll. Mert a jog nem a logika fogalma, hanem az erőé. («Das Recht ist kein logischer, sondern es ist ein Kraftbegriff».) Ezért jelképezik az igazságot ugy, hogy annak alakja az egyik kezében fogja a mérleget, amelylyel a jogosultságot mérlegeli, a másikban meg a kardot, amelylyel a jogot oltalmazza. Csakhogy a jog alkotásához és megóvásához szükséges hatalmi és kényszerito eszközöket nem szabad megkülönböztetés nélkül átvinni a jogvita terére, ahol egyesegyedül az igazság és ebben az erkölcs és jóhiszem fegyvereivel szabad, de csakis ezekért a javakért harczolni — oly fölfogás, amelyet a magyar törvényhozásnak nagy dicsőségére, az 1911. évi I. tcz.-be iktatott polgári perrendtartás 222. §-a bizonyos tekintetben immár jogszabálylyá avatott, ezeket mondván második bekezdésében: «Azt a felet vagy képviselőt, aki jobb tudomása ellenére az ügyre tartozó oly tényt állit, amely nyilvánvalólag valótlan, az ügyre tartozó tényt nyilvánvalólag alaptalanul tagad, vagy nyilvánvalólag alaptalanul hivatkozik valamely bizonyitékra, a biróság 600 K-ig terjedhető pénzbirsággal bünteti». A jövendőbeli pervitelnek egyik legjelentősebb szabályát tartalmazzák ezek a szavak, amelyeknek vezetésével könnyebben jutok majd el fejtegetéseimnek czéljához.

(Folyt. köv.) *Dr. Márkus Dezső.*

A balesetbiztositási kötelezettség alá eső vasuti munkások és az 1874:XVIII. tcz.

E czim alatt a Jogt. Közlöny f. évi május 24-én megjelent 21. számában dr. Popa György kir. törvényszéki biró úr tollából oly tartalmu czikk jelent meg, melyből az a következtetés vonható le, hogy a vasuti alkalmazottak üzemi balesete esetén is, az 1907: XIX. tcz. daczára és elsősorban az 1874: XVIII. tcz. rendelkezései nyerjenek alkalmazást a vasuttal, mint munkaadóval szemben, minélfogva az 1907: XIX. tcz. csak subsidiarius jellegü jogforrássá válnék az 1874: XVIII. tcz.-kel szemben.

Ez a következtetés azonban, szerény nézetem szerint, nemcsak hogy az 1907: XIX. tcz. rendelkezéseiből, de még a törvény ráczió jából vagy annak előmunkálataiból sem vonható le. Az 1907: XIX. tcz. oly specziális jellegü, nálunk úttörő törvény, hogy annak szelleme és intenczió ja még át sem ment a köztudatba, de még a birói gyakorlatba sem, s bár lehet, hogy ennek maga az 1907: XIX. tcz. szerkezeti rendszere az oka, de tény, hogy ez a törvény sehogy sem tud helyesen beleilleszkedni a mi jogrendszerünkbe. Minden téren összeütközésekre akadunk, hol a jogalkalmazás terén, hol a szocziális élet követelményeivel szemben.

Megkisérlem tehát a fentvázolt czikkel szemben a vasuti munkásoknak üzemi baleset esetén való jogi helyzetét a fentemlitett két törvény egymáshoz való vonatkozásában megvilágitani.

E kérdés elbirálása szempontjából elsősorban azt a helyzetet kell megvilágitani, amely a munkás és munkaadó viszonyát az 1907: XIX. tcz. szempontjából, de a 10. §-tól eltekintve, általánosságban szabályozza.

A felmerült egész kérdésnek leglényegesebb pontja az 1907: XIX. tcz. 82. §-ának harmadik bekezdése, amely szerint az e törvény értelmében biztositottakkal vagy hozzátartozóikkal szemben balesetből kifolyólag a munkaadó vagy üzemtulajdonos más esetekben, mint amelyeket a 82. §. megállapit, kártéritési felelősséggel nem tartozik. Vagyis e szakasz szerint a munkaadót illetve üzemtulajdonost csakis jogerős büntetőbirói itéletben megállapitott szándékosság vagy súlyos beszámitás alá eső gondatlanság esetén lehet az 1907: XIX. tcz.-ben megállapitott s az Országos munkásbetegsegélyző és balesetbiztositó pénztár által fizetendő kártalanitáson felül teljesitendő s a magánjogi szabályok szerint járó teljes kártalanitási különbözet erejéig felelősségre vonni.

Ez a törvényes rendelkezés ugyan eléggé határozottan állapitja meg a munkaadó, illetve üzemtulajdonos kártéritési felelősségét, mégis igy magában és általánosságban odaállitva kétséget támaszthat, illetve támasztott, hogy vajjon a munkaadó most már csakugyan minden magánjogi kártéritési felelősség alul szabadul-e munkásával szemben, kivéve a büntetőjogilag megállapitott felelősség esetét.

Czikkiró ur a törvényben statuált e kivételt megtoldja azzal, hogy az 1874: XVIII. czikk az 1907: XIX. tcz.-kel szemben továbbra is érvényben áll. Elsősorban tehát az a kérdés, hogy az 1907: XIX. tcz. 82. §-ának harmadik bekezdése hatályon kivül helyezte-e a munkaadóknak üzemi balesetek esetén addig fennállott magánjogi kártéritési felelősségét és ezzel kapcsolatosan az 1874: XVIII. tcz.-ben szabályozott kártéritési felelősséget. Nézetem szerint arra, hogy a magánjogi kártéritési czimek közül csakis éppen az 1874: XVIII. tcz.-et kiragadjuk, éppen semmi alap sincsen. Mert vagy megszüntette az 1907: XIX. tcz. 82. §-ának harmadik bekezdése a balesetbiztositási kötelezettség alatt állókkal szemben a magánjogi kártéritési igényeket vagy nem. Ha

nem, akkor természetes, hogy nemcsak az 1874 : XVIII. tcz., hanem az ennek analogiájára kifejlődött s a specziális felelősséget megállapitó jogszabályok (veszélyes üzemek) alapján, de sőt más jogalapon érvényesitett kártéritési igények sem szünhettek meg. Ha azonban megszüntette, akkor a munkaadónak a kártéritési felelőssége arra az esetre sem áll fenn, ha azt egy alkalmazott üzemi balesetből kifolyólag az 1874 : XVIII. tcz. alapján érvényesiti munkaadója ellen. Megjegyzem már most, hogy abban az esetben, ha arra az álláspontra helyezkednénk, hogy az 1907 : XIX. tcz. nem helyezte hatályon kivül a munkaadók magánjogi kártéritési felelősségét, akkor az 1907 : XIX. tcz. egész rendszerét alapjában döntenők meg, mert mint alább látni fogjuk az 1907 : XIX. tcz. kártalanitási rendszere teljesen a munkaadók magánjogi felelősségének kizárásán alapul.

Az 1907 : XIX. tcz. keletkezése szocziális szükséglet folyománya volt, amely szükséglet teljesitése azonban a baleseti kártalanitások és segélyezések folytán óriási anyagi teherrel jár. Az addig fennállott helyzet pedig ugy a munkaadók, mint a munkások részéről sürgős orvoslást igényelt, mert, amint a czikkiró ur által is idézett indokolás mondja: «a munkaadóknak a birói gyakorlat által széles körben érvényesitett baleseti szavatossága az ipar fejlődése szempontjából hátrányosabb hatásokkal jelentkezett», másrészt pedig, mert a munkások «érdekeit fejlődő iparunkban a munkaadó szavatossága kellőképpen még nem biztositja».

«A munkás kártalanitási igénye ugyanis csak akkor tekinthető biztositottnak, ha maga az ipar a kártalanitási igényeknek kielégitésére elegendő anyagi eszközökkel rendelkezik. Hazai iparunkban pedig ezek az anyagi eszközök kellő mérvben nincsenek meg, ugy hogy a szavatossági kötelesség érvényesitése az ipar fejlődésének és boldogulásának fenyegető veszélyeként jelentkezik ugyan, azonban a munkásnak keresetképtelenség esetén megfelelő ellátást biztositani még sem képes».

Az indokolás e szószerinti idézetei mutatják, hogy a törvény a munkások általános baleseti biztositását és az ezzel egybefüggő kártalanitását ugy vélte — fejlődő iparunk körülményeihez képest — legmegfelelőbben biztositani, hogy ha nem is teljes, de a körülményeknek megfelelő s a megélhetést minden körülmények között biztositó kártalanitást nyujtja a munkásnak, ennek terheit a munkaadókra háritja, amelyet ezek kölcsönösségi alapon együttesen viselnek; ezzel a teherrel szemben azonban minden egyéb kártalanitási szavatossági kötelezettség alul őket mentesiti. Hogy a törvény az e biztositási teher viselésének elosztásánál is mennyire tekintettel volt az ipar teherviselőképességére és hogy ennél is a magánjogi szavatosság alul való felmentés játszotta a főszerepet, mutatja az indokolásnak a *kisiparnak* a balesetbiztositási teherviseléséről való külön gondoskodásáról szóló része, ahol kimondja, hogy «ezzel elérni kivánja a törvényjavaslat azt, hogy a kisipar attól a szavatosságtól, amely a magánjogi elvek szerint balesetből kifolyólag a kisipart is terheli és amely a kisiparban még végzetesebb károkat okozhat — megszabadittassék.»

Ezekből az idézetekből, — ugy hiszem — elég világosan kitetszik a törvénynek az az intencziója, hogy azzal szemben, hogy a balesetbiztositás terheit a munkaadók összességére háritja, őket minden egyéb a balesetekből származó magánjogi szavatosság alól mentesiteni kivánta. Elismerem azt, hogy az indok, amely a törvényt a magánjogi felelősség alól való mentesitésnél vezette, talán egyes nagy vállalatoknál s igy egyes vasutaknál nem áll meg s hogy ezeknél tehát nem áll meg az az indok, hogy «az 1874 : XVIII. tcz.-ben meghatározott felelősség az ipar fejlődésére bénitólag hatott volna». De ha egyes iparágakban vannak oly hatalmas vállalatok, amelyek egy-egy baleseti kártalanitást nem éreznek meg, amelyeknél tehát a baleseti szavatosság nem jelentkezett káros hatásokkal, épp ugy vannak kis vasutak, amelyeket bizony alapjukban rázkódtat meg egy nagyobb kártalanitás fizetése. Minthogy azonban a törvény nem tesz különbséget vagyonos és kevésbbé tehetős iparvállalatok között, sőt éppen sulyt is helyez arra, hogy oly vállalatok is viseljék a biztositási terheket, amelyek hatalmas anyagi erővel rendelkeznek, s minthogy a biztositás miként való keresztülvitele nem egyes ipari és kereskedelmi vállalatok különleges viszonyaira, hanem az összesség érdekeire való figyelemmel kell, hogy történjék, ennélfogva a biztositásba egyformán kellett bevonni mindazokat az ipari és kereskedelmi vállalatokat, amelyek egyrészt szocziális, másrészt gazdasági szempontból oda bevonandók voltak. S mihelyt a biztositás terjedelme és mikéntje megállapittatott, akkor azokat, akik abba bevonattak, egyenlően kell a jogokkal és kötelezettségekkel felruházni, s az egyik vagy másik részes vállalat terhére azért, mert az inditó okok ezeknél nem teljes mértékben forognak fenn, kivételt tenni nem lehet. Minthogy tehát a törvény a vasutakat is belevonta a biztositási kötelezettségbe, ennélfogva a vasutak is a biztositás következményei szempontjából ugyanazon elbánásban részesitendők, mint a többi vállalat, tekintet nélkül arra, hogy egyik vagy másik vállalatra alkalmazhatók e a törvény indokolásában talált inditó okok. De nem is volna igazságos, ha a törvény bevonná a vasutakat a biztositási terhek viselésébe, másrészt viszont fenntartaná azok teljes magánjogi felelősségét, mert hisz akkor ugyanazt a terhet két oldalon kellene viselniök, ami a törvény intencziója nem lehetett.

Ezekből folyólag tehát el kell ismernünk, hogy nemcsak a törvénynek a 82. §. harmadik bekezdésében határozottan kifejezett akarata, de annak intencziója szerint is, a munkaadó magánjogi kártéritési felelősséggel üzemi balesetből kifolyólag, eltekintve az ugyane törvényszakaszban emlitett kivételtől, nem tartozik. Minthogy pedig a vasuti munkások is e törvény 3. §-ának 15. pontja alapján biztositási kötelezettség alatt állanak, ennélfogva a vasut üzemében őket szolgálat közben ért baleset esetén ugyanaz áll, mint a többi oly alkalmazottra, akik a 3. §. értelmében biztositási kötelezettség alá esnek. Vagyis a vasuti munkás is üzemi vagy a törvény 9. §-a szerint minősülő baleset esetén a törvény VII. fejezete értelmében kártalanitandó s a 82. §. értelmében ezen felül munkaadója ellen magánjogi igényekkel csakis büntetőbirói itélettel megállapitott szándékosság vagy gondatlanság esetén léphet fel kártéritési igényekkel.

Mivel pedig a vasuti munkás üzemi baleset esetén az 1907 : XIX. tcz. életbelépéseig elsősorban az 1874 : XVIII. tcz. alapján érvényesithette magánjogi igényét s e magánjogi igény alul a vasut is a 82 §. harmadik bekezdése alapján fel van mentve, kétségen felül áll, hogy az 1907 : XIX. tcz. 3. §. 15. pontja alapján biztositás-köteles vasuti munkás, sem az 1874 : XVIII. tcz., sem más jogszabály alapján kártéritési igényt munkaadója ellen nem támaszthat.

Magam sem tartom helyesnek a czikkiró ur által idézett azt a felsőbirósági határozatot, hogy a munkahelyére utazó vasuti munkásnak megitélte az 1874 : XVIII. tcz. alapján a kártéritést. Ez ismét csak a balesetbiztositási törvény nem helyes felismerésére mutat. A munkahelyre való utazás ugy a hazai, mint a külföldi állandó jogfelfogás szerint balesetbiztositás hatálya alatt áll (69. §. és 9. §.) és igy az eközben bekövetkezett baleset az 1907 : XIX. tcz. értelmében az országos munkásbiztositó pénztár által kártalanittatik, amely esetben a 82. §. hatálya is fennáll. De viszont nem tudok a czikkiró ur álláspontjára helyezkedni, amikor azt mondja, hogy az 1874 : XVIII. tcz.-ben meghatározott kötelemnek jogalapját a vaspályaüzem különleges veszélyessége képezi és ez a kötelem a személyekre való tekintet nélkül alkalmazandó. Ez igy volt tényleg az 1907 : XIX. tcz. hatályba lépéseig, amikor a vasuti munkás is, munkaadójától csakis az 1874 : XVIII. tcz. alapján követelhetett kártéritést. (Analog eset a veszélyes üzemü iparvállalatok munkásainak kártéritése munkaadójuk ellen.) De minthogy az 1907 : XIX. tcz. 3. §. 15. pontja az «összes vasuti üzemeket, *tekintet nélkül a hajtóerőre*» vagyis különleges veszélyekre, a balesetbiztositásba belevonta, kétségtelen, hogy a vasuti alkalmazottaknak szolgálat közben történt baleseteit ki akarta vonni az 1874 : XVIII. tcz. elbirálási köréből s azokat is az 1907 : XIX. tcz. kereteibe vonta be. Ezzel természetesen a kártalanitás illetve a magánjogi szavatosság kérdését is ez utóbbi törvény rendelkezései szerint kivánta elbiráltatni. Megjegyzendő, hogy a balesetbiztositás kiterjesztéséről szóló osztrák törvény a vasuti alkalmazottakra nézve kifejezetten is kizárja a Haftpflichtgesetz alkalmazását.

Ezekután már most az a kérdés, hogy az 1907 : XIX. tcz. 10. §-a illetve az ahhoz pótlólag elfogadott 3. bekezdés a fent általánosságban körvonalozott helyzeten mennyiben változtatott?

Tény az, hogy ez a 3. bekezdés sok tekintetben zavarokat okozott. Egy azonban bizonyos, s ez az, hogy mint kivétel megerősitette a fentebb ismertetett általános szabályt. Olyan sulyt, illetve czélzatot, amelyet a czikkiró ur az emlitett 3. bekezdés-

nek törvénybeiktatásakor az inditványozó képviselő kisérő beszédéből annak az értelmezésénél tulajdonit, hogy az 1874 : XVIII. tcz. hatályán az 1907 : XIX. tcz. semmit sem változtatott, a magam részéről nem tulajdonithatok. Hogy az illető képviselőnek mi volt a véleménye arról, hogy implicite benne van-e az 1907 : XIX. tcz.-ben az, hogy az 1874 : XVIII. tcz. hatálya változatlanul fennáll-e vagy sem, az teljesen közömbös, annál is inkább, mert hiszen maga is elismerte, hogy ez vita tárgyát képezi. Az is kétségtelen, hogy ha a 3. bekezdés czélja csak az lett volna, hogy «az 1874 : XVIII. tcz. rendelkezései teljes egészükben továbbra is életben maradjanak», akkor éppen a most elmondott szavakra és nem a 3. bekezdés tényleges szövegére lett volna szükség.

E 3. bekezdésnek azonban egészen más czélja volt, nevezetesen az, hogy csakis a vasuti alkalmazottakra nézve állitsa vissza az 1874 : XVIII. tcz. rendelkezéseit.

E 3. bekezdés keletkezése már Pető Sándor képviselő felszólalására vezetendő vissza, aki kijelentette, hogy a vasuti alkalmazottakra nézve igazságtalan, hogy ők baleset esetére a törvény VII. fejezete által biztositott kártalanitással egyenlő nyugdijjal megelégedjenek, holott e nyugdij képzéséhez felerészben az alkalmazottak is hozzájárulnak, mig a 10. §. első bekezdésében emlitett többi vállalat alkalmazottja a saját nyugdija képzéséhez nem járul hozzá. Minthogy pedig a balesetbiztositás terheit kizárólag a munkaadó kell hogy viselje, ennélfogva a vasuti alkalmazottakat, akik csak az esetre vonatnak ki a balesetbiztositási kötelezettség hatálya alól, hogy ha nyugdijuk a VII. fejezetben megállapitott kártalanitásnak megfelel, nem lehet részben azzal a nyugdijjal kártalanitani, amelyhez ők maguk is befizetéseikkel hozzájárultak. Maga gr. Batthyány Tivadar, a harmadik bekezdést inditványozó képviselő, jelezte, hogy e tárgyban a vasutas szövetség nevében ad be kérvényt, s hogy javaslata is éppen a vasutasokra vonatkozott, mutatja a nem éppen szerencsés szövegezésü kezdő mondat : «az 1874 : XVIII. tcz. rendelkezései *az annak hatálya alá tartozó alkalmazottakra*» stb. Ez a törvény a vaspályák kártéritési felelősségéről szólván, annak hatálya alá tartozó alkalmazottak alatt csakis a vaspálya alkalmazottai érthetők.

Amikor tehát ezekre az alkalmazottakra nézve a törvény a 82. §. harmadik bekezdése által hatályon kivül helyezett 1874 : XVIII. tcz.-ben szabályozott kártéritési felelősséget visszaállitotta, ki akarta egyenliteni azt az igazságtalanságot, hogy a vasuti alkalmazott, aki a nyugdijintézethez tartozik, baleset esetén részben azzal a nyugdijjal kárpótoltassék, amelynek képzéséhez ő maga is hozzájárult, holott az 1907 : XIX. tcz. a balesetbiztositás terhét egészen a munkaadóra kivánta háritani. Ilyen alkalmazottak tehát baleset esetén a részükre megállapitott nyugdijon felül az 1874 : XVIII. tcz. alapján teljes kártalanitást igényelhetnek, amely különbözet egészen a munkaadót terheli.

Az osztrák balesetbiztositó törvény a vasuti alkalmazottak részére nem állapitja meg a nálunk a 10. §-ban biztositott kivételt, de viszont határozottan kimondja, hogy az üzemben megsérült alkalmazott az osztrák Haftpflichtgesetz alapján nem léphet fel a vasut ellen.

A 10. §. harmadik bekezdése tehát nem azt akarta kimondani, hogy az 1874 : XVIII. tcz. rendelkezései hatályán semmi irányban se történjék változás, hanem csak azt, hogy a *82. §. harmadik bekezdésében a munkaadók, illetve üzemtulajdonosok javára biztositott szavatosság aluli mentesség a vasuti vállalatokra oly alkalmazottaikkal szemben nem terjed ki, akik a 10. §. második bekezdése értelmében a nyugdijintézetüktől kapják meg a törvény VII. fejezetének megfelelő kártalanitást.* Azokra a vasuti alkalmazottakra, illetve munkásokra, akik nem tartoznak a 10. §-ban emlitett nyugdijintézetekbe, természetesen a 82. §. minden korlátozás nélkül érvényes. Amidőn tehát a törvényhozás az inditványozott harmadik bekezdést elfogadta, abból az alapelvből indult ki, hogy a baleseti kártalanitás terheit egyedül a munkaadók viselik és ezért, ha a 10. §. eseteiben az alkalmazottak kivonatnak a balesetbiztositási kötelezettség hatálya alól, akkor is egyedül az érdekelt munkaadónak kell a törvényes kártalanitást fizetni. Minthogy pedig a nyugdijintézetekbe tartozó vasuti alkalmazottak (mert csak ilyenek vonhatók ki a balesetbiztositási kötelezettség alól) nyugdija részben a saját befizetéseikből alakul, ennélfogva a törvényhozó a 60%-os kártalanitáson tulmenő s az 1874 : XVIII. tcz. szerint alakuló teljes kártalanitást biztositotta az emlitett vasuti alkalmazottaknak. Itt kell megjegyeznem, hogy az igazságot a törvénybe felvett pótlás nem éppen nagyon közelitette meg, s annak sokkal jobban megfelelt volna Pető Sándor képviselő inditványa, aki azt akarta, hogy a 10. §. második bekezdése szerint a nyugdijintézethez való tartozóság alapján a balesetbiztositási kötelezettség alól kivont alkalmazottaknak a VII. fejezet szerint való kártalanitásába nyugdijuk az a része, amely az alkalmazott befizetéseinek megfelel, be ne számittassék. Ha ezt az inditványt fogadják el, akkor a 10. §. második bekezdésében felsorolt összes alkalmazottak baleseti kártalanitás tekintetében egyenlő elbánásban részesültek volna, s a vasuti alkalmazottak is a törvényszerinti kártalanitást ugy kapták volna, hogy az egyedül a munkaadót terhelte volna. A mostani törvényszöveg szerint azonban megeshetik mégis, hogy baleset esetén a vasuti alkalmazott részben a saját befizetése alapján keletkezett nyugdijjal fog kártalanittatni, mert az 1874 : XVIII. tcz. szerint saját hiba, vis major, vagy harmadiknak elhárithatatlan cselekménye esetében a sérültnek nincs igénye a vasut ellen. Ha tehát a sérült vasuti alkalmazott ellen a munkaadó vasut e mentesitő okok egyikére hivatkozhatik, akkor ez kénytelen a már emlitett VII. fejezet szerinti kártalanitásnak megfelelő nyugdijjal megelégedni, amelynek egy részét ő a saját befizetéseivel képezte.

Czikkiró urnak azzal a tételével szemben is néhány helyreigazitó szót kivánok mondani, mintha a törvény a 10. §. második bekezdésében a balesetbiztositási kötelezettség hatályának korlátozására vonatkozólag két kategóriát állitott volna fel. T. i., hogy a tisztviselőknél elég a nyugdijjogosultsággal való kinevezés, mig az egyéb alkalmazottaknál a VII. fejezetben megállapitott kártalanitásnak megfelelő nyugdijigény volna az előfeltétele a biztositási kötelezettség alul való kivonásnak.

A törvény rácziója követeli meg, hogy ha a balesetbiztositás hatálya alul való kivonást megengedi, ezt csak azzal a kikötéssel tegye meg, hogy az alkalmazottnak, legyen az tisztviselő, vagy más alkalmazott, baleset esetére ugyanazt a kárpótlást biztositsa — bár más uton-módon — mint amit a törvény előir. Nem szorul bővebb fejtegetésre, hogy a nyugdijjogosultsággal való kinevezés még nem nyugdij, tehát hogy előfordulhat, hogy valaki bár nyugdijjogosultsággal van kinevezve, baleset esetén még sem kap nyugdijat, mert még nincs meg a szükséges szolgálati ideje. Vagy ha ez meg is volna, ennek alapján oly csekély a nyugdij, amelyből megélni lehetetlenség. Már pedig a törvénynek intencziója az indokolás szerint világosan az volt, hogy azért vétethetnek ki a 10. §-ban felsorolt alkalmazottak a balesetbiztositás kötelezettsége alól, mert «*e nyugdijjogosultság... a keresetképtelenség esetében való ellátást kellőképen biztositja*». A kellő képp való ellátást pedig csakis a VII. fejezet szerint való kártalanitás biztosithatja és pedig nemcsak a tisztviselőre, hanem más alkalmazottra és azok hozzátartozóira nézve is és el sem képzelhető, hogy a törvényhozás a tisztviselőnél ne kivánta volna meg, hogy ugy ő, mint hozzátartozói a 10. §. második bekezdése esetében legalább is a VII. fejezetnek megfelelő nyugdijigénynyel egyenlő kartalanitással biztositassék. Különben is az 1907 : XIX. tcz. végrehajtásához kiadott rendeletből is kivehető a 10. §. második bekezdésének czélja, amennyiben annak a kérdésnek eldöntését, vajjon az emlitett vállalatok és hivatalok nyugdijszabályzatai biztositanak-e az alkalmazottaknak *olyan nyugdijigényt*, melynek alapján az illetők a biztositás kötelezettsége alul felmenthetők, a kereskedelmi miniszternek tartja fenn. A miniszter a fennálló gyakorlat szerint pedig csakis akkor adja meg a felmentést, ha ez a nyugdijigény ugy az alkalmazottra (tekintet nélkül annak tisztviselői voltára) mint hozzátartozóira, a törvény VII. fejezetében megállapitott kártalanitásnak megfelel.

Végül csak egy megjegyzést teszek. Czikkiró ur czikkéből is azt látom, hogy nézete szerint az 1907 : XIX. tcz. a törvényhozás részéről talán nem is óhajtott azt a következményt vonta maga után, hogy a vasutat mint munkaadót mentesitette az alkalmazottjával szemben őt az 1874 : XVIII. tcz. alapján fennálló felelősségtől, s hogy ennélfogva az alkalmazott jogfosztást szenved. Kétségtelen, hogy a kártalanitás nagyságának szempontjából bizonyos visszaesés tapasztalható az 1907. évi XIX. tcz.-ben, az 1874. évi XVIII. tcz.-kel szemben. De nem szabad felednünk, hogy a vasut, mint munkaadó is csak az 1874. évi XVIII. tcz. alapján volt eddig felelős s e törvény értelmében tehát a balesetek csak bizonyos százaléka erejéig volt felelősségre

vonható, mig most minden balesetért, annak keletkezési okára való tekintet nélkül, viseli a kártalanitást s egyuttal az 1907 : XIX. tcz.-ben tágabb körben meghatározott hozzátartozókra nézve is. Ha tehát igaz is, hogy némely esetben a sérült kisebb kártalanitást kap az 1874 : XVIII. tcz.-hez viszonyitva, viszont a munkások balesetet szenvedett teljes száma kapja meg, a bár kisebb, de a megélhetést teljesen biztositó kártalanitást s megkapják olyan hozzátartozói is, akik az 1874 : XVIII. tcz. alapján nem kaptak semmit. A törvény tehát szocziális szempontból mindenesetre előrehaladás s remélhető, hogy gazdasági megerősödésünk fejlődésével a kártalanitás mértéke is emelkedni fog.

Dr. Schubert József,
a cs. kir. szab. déli vasut társaság titkára.

A törvényszéki számvitel.

Hogy a törvényszékek jelenlegi számvitelének tarthatatlansága kimutatható legyen, meg kell állapitani, hogy miből is áll az eddigi rendszer s hogy abban a törvényszéki elnök szerepe az állami számvitelről szóló 1897. évi XX. tcz. szerint hogyan minősül.

A jelenlegi szabályok szerint a törvényszéki pénztárnál az elnök kezeli vagy kezelteti az elnöki letéteket, tanu-, szakértő-, hirdetési dijakat, leletfelvételi jutalékokat, birságokat és pénzbüntetéseket (20,763/82. ig. min. rendelet), a bélyegekre posta utján küldött pénzeket, másolási dijakat, kezeli az irodaátalányt, arról számadást vezet (bir. ügyv. szab. 54. §.) behajtatja a szegényjogon előlegezett költségeket; az összes előlegekről nyilvántartást vezet, befizeti az adóhivatalba az irodaátalány számadási téritményeket (ügyv. szab. 261. §.), felveszi, vagy személyes felelőssége mellett mással felvéteti az állampénztárakból a törvényszék részére kiutalt összegeket (ig. min. 2465/88.), fizeti a dijnokokat (ügyv. szab. 38. §.), saját felelőssége mellett kezeli, vagy kezelteti a felek részéről előlegezett hirdetési vagy egyéb dijakat és mindazon összegeket, melyek nem szolgáltatandók be a letéthivatalba (2749/80. ig. min. rend. 2. pont), a pénz és értékküldemények átvételére megbizottját saját felelősségére választja (ugyanott 4. pont) s mindezen felelőssége csak a pénz és értéknemüeknek rendeltetési helyükre való továbbitásakor szünik meg (ugyanott 7. pont); készit irodaátalány költségelőirányzatot (54,001/95. ig. min. rend. 19. §.); kezeli a törvényszéknek kiutalt pénzt és gondoskodik a szükségletek fedezéséről (u. o. 27. §); vezet naplót és főkönyvet (28. §.), ellenőrzi és havonkint megvizsgálja az irodaigazgató számadásait (36. §.), felterjeszti az összes számadásokat (38. §.), felelős az általa kezelt pénzben előforduló hiányokért és a felügyelet, vagy ellenőrzés elmulasztásából eredő károkért (49. §.) stb., vagyis a törvényszéki elnök, aki kiváló jogi szaktudása és igazgatási képessége révén nyerte el ezt a fontos állást, kénytelen pénzt kezelni, mint egy postáskisasszony, könyvelni, akár csak egy számgyakornok jelölt, számadásokat készitení, mint egy adótiszt vagy sóhivatalnok s még hozzá viselni az anyagi felelősséget a törvényszék összes pénzügyeiért.

Ezt a felelősséget a pár évvel ezelőtt ismételve előfordult irodaigazgatói sikkasztások alkalmából többen vitássá tették, azt állitván, hogy az elnök az 1891. évi ügyviteli szabályok 54. és 55. §-ai szerint csak az irodaátalányért felelős feltétlenül és korlátlanul, a többi pénzekért és értékekért az irodaigazgató felelős, illetve hogy az elnök anyagi felelőssége csak az ellenőrzés és felügyelet elmulasztása esetén áll elő.

Ez azonban csak részben áll s az ügyviteli szabályok a törvényszéki elnökök felelősségét csak kis mértékben csökkentik.

Az ügyviteli szabályok 54. és 55. §-ai ugyanis az elnök felelősségét kifejezetten fentartják s csak másodlagossá és némileg feltételessé teszik. Ezzel szemben az 1897. évi XX. tcz. 79. és 80. §-ai kifejezetten rendelik, hogy a felelős számadó az, aki a számadást aláirja; senki más helyett nem számolhat s az aláirt számadás teljes bizonyitékot képez az aláiró ellen és mellett. Minthogy pedig az elnök az összes pénzszámadásokat aláirja, nyilvánvaló, hogy ő a törvényszék felelős számadója s ha az állami számvitelről szóló (1897. XX.) törvénynyel szemben lehetne is az 1891. évi miniszteri rendeletnek valamelyes érvényt tulajdonitani, ez csak annyi lehet, hogy a vizsgálati vagy számadási időközökben előállott s ugyanakkor felfedezett hiányokért az elnök csak a kellő ellenőrzés elmulasztása esetén felelős, ellenben feltétlenül felelős azért a pénztári állapotért, amit a vizsgálatkor nem kifogásolt s amit a számadások aláirásával elismert. Igazolja ezt az álláspontot az is, hogy a számvevőség esetleges észrevételeire a felvilágositást (1897 : XX. tcz. 127—130. §.) nem az irodaigazgató, hanem közvetlenül az elnök adja meg, mint felelős számadó.

A mai rendszernek tehát nemcsak az a hibája, hogy a biróságok szellemi vezetésére, a jogélet irányitására hivatott törvényszéki elnökök — igen sokan curiai birói rangban — könyveléssel, számvitellel kénytelenek idejüket eltölteni, hanem éppugy hibája az is, hogy az elnök utalványozó, számfejtő, pénzkezelő, számadó és ellenőrző egy személyben, ami pedig homlokegyenest ellenkezik az állami számvitelről szóló fentidézett törvénynyel, mely az állami számvitelnek minden egyes részét más-más szervekre bizza.

Ez az elv ma már az állami igazgatási ágak legtöbbjénél érvényesül.

Például a vármegye, az árvaszék, a főbirák már megszabadultak a pénzkezelés kellemetlenségeitől. A hivatalfőnökök utalványoznak, az adóhivatal kezeli a pénzt, a számadást és ellenőrzést pedig a számvevőség végzi.

A hadseregnek is vannak már külön pénztári és gazdasági hivatalai, valamint számvevőségei.

Az egyetemeknek meg van a quaesturájuk, számfejtésük és számvevőségük. A képviselőházban az elnök csak utalványoz, a háznagy a felelős számadó s emellett van pénztáros, ellenőr, könyvelőség és számvizsgáló-bizottság. Az állami szinházaknál az intendáns az utalványozó, a házi pénztár kezelője a felelős számadó, a belügyminisztérium számvevősége pedig a számtartó. A csendőrparancsnokságoknál van pénztári bizottság mint felelős számadó s egy kezelő-bizottság mint számtartó és számvevő. Az államvasutak üzletvezetőségeinél az üzletvezető utalványoz, van külön pénztáros és ellenőr mint felelős számadók s emellett egy számosztály, mely a számfejtést, valamint az előzetes és utólagos számtartást teljesiti stb.

Ilyen, vagy hasonló a számviteli berendezkedés az állami igazgatás többi ágaiban is.

Mindenütt érvényesül egyrészt az az elv, hogy a hivatali főnök utalványozási joggal bir ugyan, de egyebekben az ő szaktudásának és igazgatási képességeinek érvényesülését nem teszik lehetetlenné számviteli teendőkkel, hanem módot és időt adnak neki arra, hogy az igazgató-hivatalnak valóban vezetője legyen, másrészt teljesül a modern számvitelnek az a követelménye, a törvénynek az az intézkedése, hogy az utalványozást, számfejtést, pénzkezelést, ellenőrzést, számadást stb. más-más egyén vagy hivatal végezze.

Olyan állapotot, mint a törvényszékeknél, ma már legfeljebb csak a falusi biráknál találunk, akik egymaguk utalványoznak, pénzt kezelnek, számadást készitenek stb.

Ez lehetetlen helyzet, amelyen változtatni kell. Nem azért, mert külföldön, Ausztriában és Németországban már régen meggyőződtek a régi rendszer helytelen voltáról, nem azért, mert a külföldi intézményeket rendszerint utánozni szoktuk, hanem azért, mert a jelenlegi rendszer egyrészt ellenkezik a fennálló törvényes intézkedésekkel, másrészt azért, mert az elnökre nézve, akinek hivatásánál fogva elsőnek kellene lennie jogásztársai között, lehetetlenné teszi azt, hogy jogászi munkával, tehát az ő tulajdonképpeni hivatásával, érdemlegesen foglalkozzék.

A közel jövőben uj perrendtartási és ügyviteli szabályok lépnek életbe s igy ez a legalkalmasabb idő arra, hogy az eddigi számviteli rendszer a régiségtárba kerüljön, a törvényszékek pedig ne vagyonkezelőket, hanem valóságos elnököket kapjanak.

Dr. Horváth Jenő
szombathelyi ügyvéd.

Az osztrák itéletek végrehajtásának kérdéséhez.

Igazságügyi törvényhozásunk egy régóta fennálló sérelmes állapotot orvosolt akkor, amidőn az Élt. 31. §-ával a végrehajtási eljárás 3., 4. és 5. §-ait hatályon kivül helyezvén, Ausztriának a végrehajtási jogsegély terén eddig élvezett kedvezményes helyzetét megszüntette. Az osztrák végrehajtási czimek tehát a

jövőben egyenlő elbánásban fognak részesülni egyéb külföldi államéival, vagyis azok végrehajthatósága attól fog függni, hogy mennyiben felelnek meg azok az uj Pp. 414. §-ában körülirt feltételeknek.

Azt hiszem, felesleges a szóban forgó igazságügyi reform korszakalkotó közgazdasági jelentőségét méltatnom, elég ha utalok arra a körülményre, hogy a budapesti ügyvédi kamara feliratában, egy országos kereskedelmi szervezet pedig emlékiratában nyomatékosan kérte a kormányt, hogy hasson oda, hogy a törvényhozás által elért vivmányok egy az osztrák kormánynyal utólag kötendő egyezmény által illuzóriussá ne tétessenek.

Köztudomásu dolog azonban az is, hogy az osztrák érdekkörök sem maradtak tétlenek és mindent megmozgatnak aziránt, hogy az Élt. vonatkozó rendelkezése Ausztriával szemben definitivumnak ne tekintessék.

Előttünk fekszik dr. Hans Sperl bécsi egyetemi tanárnak a Neue Freie Presse f. hó 13-iki számában «*Die ungarische Justitzreform und die österreichische Kaufmannschaft*» czimü czikke, melyre közvetlen impulzust lovag Hochenburger osztrák igazságügyminiszternek az osztrák képviselőházban tett nyilatkozata szolgáltatott, melyben utóbbi egy interpelláczióra válaszolva kijelentette, hogy az osztrák kormány kész az esetre, ha a jogsegély tárgyában létesitendő egyezmény meghiusulna, az osztrák törvények megfelelő módositását eszközölni, a czélból, hogy az itéletek végrehajtását Magyarországon ily uton lehetővé tegye.

Az osztrák igazságügyminiszter ezen nyilatkozatához mintegy kommentárul szolgál dr. Sperl idézett czikke, mely nyiltan kimondja, hogy a *könyvviteli illetékességnek az osztrák perrendbe leendő beillesztése volna alkalmas arra, hogy a szóban forgó magyar igazságügyi reform hatása paralizáltassék.* Minthogy ugyanis az uj Pp. 414. §-ának 1. pontja csupán azért tagadja meg a könyvvitel helyének illetékessége alapján eljárt osztrák biróságok itéleteinek végrehajtását, mivel azok oly illetékességi ok alapján jártak el, melyet ott osztrák lakosok ellen igénybe venni nem lehet, mi sem kézenfekvőbb, mint hogy az osztrák Jurisdiktionsnorm módositásával ez az akadály elháritassék.

Ámbár nincs jogunk Ausztria belügyeibe avatkozni, ez azonban nem zárja ki annak a lehetőségét, hogy az esetben, midőn egy Ausztriában létesitendő törvényhozási intézkedés reflex hatásában a mi jogviszonyainkat hátrányosan befolyásolja, azzal szemben ne lépjünk az önvédelem terére. *Ha tehát az osztrák törvényhozás törvénybe iktatná a könyvvitel helyének illetékességét, ugy elkerülhetetlenné fog válni az uj Pp. 414. §-ának reviziója is.*

Kétségtelen ugyanis, hogy törvényhozásunk intencziója az volt, mikép megakadályoztassék annak lehetősége, hogy bizonyos oly illetékességi okok, melyek az adóst az ő rendes illetékességétől elvonják, legalább a külfölddel való viszonylatban igénybe vehetők ne legyenek. Ezek: az osztrák Jurisdiktionsnorm 88. §-án alapuló ugynevezett fakturailletékesség és ugyanazon törvény 101. §-a alapján igénybe vett könyvviteli illetékesség. Hiszen tudjuk azt, hogy ez utóbbi illetékességi ok már a belföldön is sok ellenszenvet váltott ki a közvéleményből, elanynyira, hogy az uj Pp. nem is késett azt lényeges korlátozásoknak alávetni. Tudjuk azt is, hogy — bár korlátozott terjedelmében fentartatott, — az csupán azért történt, mivel teljes eltörlése a kereskedelmet válságba juttatta volna. De ha jogosult is a belföldi kereskedelemmel szemben alkalmazott ezen protekczió igazságügyi politika, ugy akkor is mi sem igazolja azt, hogy ugyanezen kedvezményt egy külföldi államnak saját kereskedelmünkkel versenyző kereskedelmének is megadjuk.

Igazságügyi kormányunknak tehát nem szabad fél uton megállania és minden eshetőséggel szemben készen kell lennie, hogy ezen olyannyira üdvös igazságügyi reform illuzóriussá tételét megakadályozhassa.

Dr. Brachfeld Dezső,
budapesti ügyvéd.

Törmelékhullás.

A mi modern bünvádi perrendtartásunk is osztozkodik azoknak a törvényeknek sorsában, amelyek fejlettebb társadalmak talajából nőven ki, folytonosan ki vannak téve a mi szabadságjogok iránt kevésbbé érzékeny társadalmunk és bürokrácziánk be nem vallott ellenségeskedéseinek.

Nem akarok ezuttal példaképpen reámutatni azokra a törekvésekre, amelyek pl.: a főtárgyalási elnököt a bünvádi per szuverén urává akarták tenni, vagy visszautasitották azt a jogorvoslatot, amely nem volt a törvényszakaszokra való hivatkozással és pontos jogászi indokolással bejelentve, vagy el akarták zárni a védőt a vádirat kifogásolásának jogától, stb.; itt pusztán egy vidéki törvényszék vádtanácsának végzésével akarom igazolni azt az állitásomat, hogy egyik törmelék a másik után hullik le modern bünvádi perrendtartásunk büszke oromzatáról, amig végre odajutunk, hogy senki sem fog ráismerni annak európai stilusára....

A kalocsai törvényszék vizsgálóbirája elé egy vizsgálati fogságban lévő védenczem védelmében azt a kérelmet terjesztettem, hogy engedje meg, miként a vizsgálati fogoly szülei a fiuknak egy vasárnapon élelmiszert adjanak be a fogházba. Ezen kérelmemet országos gyakorlatra és a BP. 154. és 155. §-aira alapitottam.

Tudjuk, hogy a BP. 154. §-a szerint: «Az előzetesen letartóztatott és a vizsgálati fogoly ellenében *minden megszoritás* vagy *kényszer* kerülendő amaz intézkedéseken kivül, amelyek megszökésének és az eljárás czélját veszélyeztető összebeszélésnek megakadályozására, továbbá a fogházi rend fentartására szükségesek».

Nehogy valakinek eszébe jusson, hogy a «fogházi rend» czimén a vizsgálati foglyot a saját maga által való élelmezéstől vagy ruházkodástól eltiltsa, a BP. 155. §-a külön és nyomatékosan kiemeli, hogy: «Az előzetesen letartóztatott és a vizsgálati fogoly azt a *kényelmet,* amely állásának és vagyoni viszonyainak megfelelt, saját költségén megszerezheti. Különösen jogában áll magát *saját költségén élelmezni,* valamint *saját ruháit és ágynemüit használni*».

Ezen törvényszakaszok miniszteri indokolása ezt mondja: «Hogy a *legnagyobb kimélettel* kell az előzetes fogvatartást foganatositani és hogy az előzetes fogvatartás czélján kivül eső *minden kényszert* és *megszoritást mellőzni kell:* nélkülözhetetlen utmutatás arra, hogy tulajdonképpen a «custodia»-n és a külső világgal való érintkezés megakadályozásán kivül *más bajjal ne sujtsák* a fogva levőt. Ez határozott kijelentése annak, hogy itt nem büntetésről, hanem preventiv intézkedésről van szó».

«.... Amit a vizsgálati fogolytól *a lehető legfontosabb ok nélkül megtagadni nem lehet;* ez a saját költségén való élelmezés, ruháinak és ágynemüinek használata».

Még mielőtt a BP. megalkottatott volna, már a régi Sárgakönyv idejében kibocsátott 1880. évi augusztus 9-éről kelt — a módositott fogházrendtartást tartalmazó — 2106. sz. igazságügyminiszteri rendelet 115. §-a a vizsgálati fogolyról igy rendelkezik:

«Ha ellenben az elzárt anyagi körülményei megengedik, önmagát, a kir. ügyész által adott irásbeli engedély alapján, saját vagyonából vagy más által rendes uton nyujtott *segedelemből* is élelmezheti, saját ruházatát, öltöző készületeit s ágynemüit a fogházban használhatja, ha ezen engedélylyel vissza nem él, a fogház rendjét nem zavarja, és a mértékletesség határait át nem hágja. Mindazon tárgyak és tápszerek azonban, melyek ezen esetben a fogoly részére *kivülről hozatnak be:* átadásuk és használatuk előtt megvizsgálandók, stb., stb.

Ha a fogoly tápszereit készpénzen akarja magának beszerezni, stb., stb.

A kir. igazságügyminiszternek az 1897: XXXIV. tcz. 28. §-a alapján kibocsátott 5400/99. sz. a. rendelete 6. és 7. §-aiban *megismétli* a BP. 154. és 155. §-aiban foglalt rendelkezéseket és magyarázatul csak azt teszik hozzá, hogy «de csak olyképpen, hogy ez a fogház rendjét ne zavarja és a letartóztatás czélját ne veszélyeztesse».

Minthogy pedig a 2106/1880. számu rendelet 115. §-a egyenesen provideálja a vizsgálati fogoly számára a «kivülről hozott tápszereket» és azt, hogy azok «nem készpénzen» szereztetnek be: ennélfogva semmiképpen sem lehet állitani, hogy kérelmem tartalma a «fogház rendjét zavarta» volna. Az «eljárás czéljának veszélyeztetéséről» pedig addig nem lehet beszélni, amig erre valami konkrét adat föl nem merült.

Törvényrendelet és félszázados országos gyakorlat ellenére a vizsgálóbiró kérelmem teljesitését *megtagadta.*

A BP. 112. és 113. §-ai értelmében panaszt tettem a vádtanácsnál, mire ez panaszomat 2569/VI. 1912. szám alatt *elutasitotta.*

Az elutasitás indokai illusztrálják a czikkem elején mondottakat.

Azt mondja az imént emlitett vádtanácsi végzés indokolása, hogy: «A 14,270/I. M. 907. számu rendeletnek 27. §-ában felhivott 27,001/1897. I. M. sz. rendelet nem tiltja ugyan, hogy az önmagukat élelmező vizsgálati foglyok részére az élelmiszerek ezek hozzátartozói részéről természetben is szállittathassanak, de már itt is ki van mondva I. 7. p. alatt, hogy szigoru ellenőrzés gyakorlandó arra nézve, hogy a vizsgálati foglyok étkezése oly mérveket ne öltsön, amely a fogház rendjének megzavarására vezessen». Minden józanul gondolkodó ember előtt nyilvánvaló, hogy a miniszteri rendelet ezen intézkedése azt czélozza, hogy megakadályoztassék az, hogy a fogházban lakomák, mulatozások, esetleg orgiák tartassanak. Hogy azonban ezen intézkedés megtiltaná azt, hogy a vizsgálati foglyok élelmezése saját költségükön, vagy hozzátartozóik segedelméből javittassék, azt abból a legcsodálatosabb hieroglif-olvasással se lehet kimagyarázni!

Továbbá azt mondja az indokolás:

«Az ugyanezen rendeletben hivatkozott, 1880 aug. 9-én 2106/I. M. E. sz. rendelet V. melléklete által szabályozott fogházrendtartás 115. §-a szerint, ha az elzárt egyén anyagi körülményei megengedik, ő magát a kir. ügyész által adott irásbeli engedély alapján sajátjából vagy más által rendes uton részére nyujtott segedelemből is élelmezheti, ami *annyit tesz, hogy nem megszakitásokkal és esetenkint behozott élelnemüekkel és az állam költségén történt élelmezése mellett, hanem a kapott engedély alapján s az államköltségen élelmezettek sorából kivéve, állandó folytonosságban, bizonyos ideig élelmezhetik magukat*». A vádtanács helyesen hivatkozik a fogházrendtartásra, az ma is érvényben van azon intézkedésének kivételével, amely szerint a saját költségen való élelmezésre az engedélyt a kir. ügyész adja, mert a BP. 154. §-ának második bekezdése értelmében: «*A vizsgálóbiró* ellenőrzi a letartóztatottak és a foglyok levelezését, valamint a hozzájuk érkező *küldeményeket* stb.», mig ugyanezen szakasz utolsó bekezdése értelmében a kir. ügyészt ez a hatáskör *csak* azokban az ügyekben illeti meg, amelyben vizsgálat *nincs elrendelve*.

Ugyanezen szakasz első bekezdése szerint a *vizsgálóbiró* köteles arra ügyelni, hogy a vizsgálati fogoly ellenében *minden fölösleges megszoritás vagy kényszer kerültessék*.

Az itt szóban forgó végzés további indokként a most idézett fogházrendtartás 117. §-ára is hivatkozik, amely szerint «igen sulyos büntettel vádolt vizsgálati fogolynak rendszerint csak oly ételek adhatók, amelyek az elitélt foglyok részére készittetnek».

Ez a szakasz kétségtelenül érvényét vesztette a BP. XI. fejezetének III. része által, amely a vizsgálati foglyok elhelyezése és a velük való bánásmód dolgában nem tesz különbséget a nevezettek közt a vád sulyossága szempontjából.

Az 1897: XXXIV. tcz. 28. §-a alapján kibocsájtott 5400/1899. számu igazságügyminiszteri rendelet különben is *módositotta* a fogházrendtartásnak a vizsgálati foglyokra vonatkozó részét, és azt — a BP.-sal egybehangzóan — szabályozta, szintén a vád sulyosságának figyelmen kivül hagyásával.

Ezek után a vádtanács a következő konkluziót vonja le:

«A fentiekből tehát levezethető az, hogy a BP. 155. §-ában megjelölt saját költségen való élelmezés és az idézett rendeletek szerint a hozzátartozók részéről természetben is szállitható ételekkel való élelmezés alatt *nem értendő* az államköltségen élelmezésre felvett vizsgálati fogoly részére *esetenként* beadott élelmiszerekkel való *időnkénti* ellátás».

Tehát, amikor a törvény parancsolólag mondja 152. §-ában, hogy a vizsgálati fogság a *legnagyobb kimélettel veendő foganatba*, amidőn a 154. §. a vizsgálati fogolylyal szemben minden fölösleges kényszert tilt, amidőn a 155. §. külön kiemeli, hogy a vizsgálati fogoly önmagát élelmezheti, amidőn ezen jogát az összes e tárgyban kibocsájtott rendeletek elismerik: akkor a kalocsai kir. törvényszék vádtanácsa szembehelyezkedik azon közönséges logikai szabálylyal, hogy «a *több* egyszersmind *kevesebbet* is jelenti», szembehelyezkedik a törvény szellemével, amely a vizsgálati fogságot nem büntetésnek, hanem a vizsgálat czélját biztositani hivatott preventiv intézkedésnek tekinti és oly dolgokat «vezet le», amelyek még a törvény betüszerinti szövegével is ellenkeznek, és amelyek alkalmasak arra, hogy a vizsgálati fogságból inkvizicziós eszközt teremtsenek a vád javára, és a terhelt, valamint a tárgyilagos eljárás kárára!

Hiszen még a fegyházbüntetésre *jogerősen elitélt* fegyencznek is megengedi a 2106/1880. számu miniszteri rendelet II. rész 36. §-ának *g)* pontja, hogy élelmezésüket munkakereseményük egy részéből *esetenkint javitsák*, holott ugyanezen rendelet 28. §-a egybehangzóan a Btk. 29. §-ával a fegyenczeknek nem engedi meg, hogy önmagukat élelmezzék. Hogyan lehetséges ily körülmények közt azt «levezetni», hogy annak a vizsgálati fogolynak, akinek a törvény minden kényelmet és saját élelmiczikkeinek *egészben* való használatát megengedi, ezeknek *részben* való használatát tiltja?

A BP.-ban lefektetett jogszabályok érvényesülését *mi sem garantálja* (sem fegyelmi, sem anyagi felelősség!) és a mi társadalmi «milieu»-nk önkénytelenül védekezik olyan jogszabályok átplántálása ellen, amelyek Nyugat-Európa magas kulturális és jogi fejlettségének gyümölcsei.

Dr. Valkányi Lajos,
kalocsai ügyvéd.

Az ingatlan kétszeri eladása a BN. szempontjából.

I. A lakósság tulságos bizalma egyrészt, jogi tudatlansága másrészt eredményezték, hogy hazai biróságaink oly gyakran kénytelenek foglalkozni azzal az esettel, hogy valamely telekkönyvezett ingatlan tulajdonosa ingatlanát eladja telekkönyvi átirás nélkül és miután a gyanutlan vevő birtokba helyezkedik, fogja magát és ujra eladja a már elidegenitett ingatlant az érintetlenül hagyott telekkönyvi jogállás alapján egy második vevőnek, ki nevére iratja a megszerzett ingatlant és ezen az alapon birtokbahelyezést követel a jóhiszemü első vevőtől. Kétségtelen, hogy a második vevő ezen igénye teljesen a tételes törvényekben gyökerezik. Csakis ő az, ki megszerezte az ingatlan tulajdonjogát, tekintve, hogy ehhez az e tekintetben érvényben levő osztrák polgári törvénykönyv szerint a jogczimen kivül telekkönyvi átirásnak (431. §.) is kell járulnia, ez pedig csakis a második vétel alkalmából foglalván helyet, csakis a második vevő szerzett tulajdonjogot, mig az elsőnek csupán követelési joga van az eladó ellen az ingatlan telekkönyvi szolgáltatására. Az eladó fennállott tulajdonjogából e körülmény nem von le semmit és igy nem akadálya a második vevő jogszerü tulajdonszerzésének sem. Sőt az erről való tudomás is irreleváns a második vevő részéről, miután ezen körülmény ellenére az eladó tulajdonos jogszerüen eszközölhette a másodszori elidegenitést. Ez volt a régebbi birói gyakorlat álláspontja is, v. ö. pl. budapesti tábla 30,745/1884., Curia 3839/1892. sz. itéleteit.

Mindamellett az alaki igazság ellenére mint törvényrontó jogszokás az állandó birói gyakorlat nem a második, hanem az első vevőt tekinti tulajdonosnak, ha az ingatlan tényleges birtokába helyezkedett már és ennek megfelelően «rosszhiszemü»-nek deklarálja a második vevőt és elüti a jogvédelemtől már azon az alapon, hogy az ingatlan szerzésénél a rendes családapa gondosságához az is hozzátartozik, hogy — kivételes esetektől eltekintve — a tényleges birtokviszonyokról meggyőződést szerezzünk. Tehát már az e körüli mulasztás megállapitja a rosszhiszemüséget és nincs szükség az eladó és második vevő közti kolluzióra. A második vevő csakis különös oknál fogva tarthat igényt jogvédelemre, nevezetesen azon gyakori esetben, ha az eladó őt a valódi birtokviszonyok felől tévedésbe ejtette s önmagát tüntette fel birtokosnak. Ezen elv foglaltatik az ujabb birói itéletekben, v. ö. pl. Curia 6019/1900., 2054/1894., 9151/1893. stb. itéleteit.

Az ujabb állandó birói gyakorlat a jus æquum-ot emelvén diadalra, megakadályozza ugyan az esetek nagy részében az első vevő megkárositását, de emellett már korán felmerült az a kérdés is, vajjon nem volna-e lehetséges az eladó és esetleg a második vevő büntetőjogi üldözése is, miután a dolosus szándék fennforgása nyilvánvaló. Különös fontossággal bir a kérdés azon, bár ritkábban előforduló esetekben, midőn a második vevő jóhiszemü eljárása kétségen felül áll és igy az első vevőt a megszerzett birtokból eltávolithatja.

Nézetem szerint a birói gyakorlat és a jogtudomány a Btk. illető szakaszainak szerkezete folytán csak nagyon is erőltetett magyarázat alapján állapithatta meg a bünösséget a fenti esetekben és nagyon is indokolttá tette kiváló tudósunk, Grosschmid Béni maró kritikáját, hogy «büntető jurisprudentiánk ki-

indul cziviljogi szabályokból, melyeket tetszés szerint alkot magának mintegy házi használatra». Hosszas ingadozás után ugyanis a 21. sz. teljesülési döntvény az ingatlan kétszeri eladását a csalás (Btk. 379. §.) és az ugynevezett intellektuális közokirathamisitás (400. §.) eszmei bünhalmazatává konstruálja anélkül, hogy sikerült volna tulajdonképen a cselekvényt az egyik vagy másik tényálladék alá vonni.

A következőkben foglalkozni fogok először azon esettel, mikor a második vevő nem szerezvén meggyőződést a tényleges birtokviszony felől, mint «nem jóhiszemü», nem aquirál az első vevővel szemben hatályos tulajdonjogot, másodszor az esetek azon válfajával, mikor az eladó a tényleges birtokviszonyok felől tévedésbe ejti a második vevőt (önmagát tünteti fel birtokosként), ki ezáltal teljesen jóhiszemüvé válik s igy az első vevővel szemben is hatályos tulajdonjogot szerez a telekkönyvi átirás által.

II. A Btk. 400. §-a azon az alapon alkalmaztatik, hogy a második vevő nem szerzett tulajdonjogot telekkönyvi átirás ellenére, hanem büntető biróságunk szerint az első vevő már a puszta adás-vétellel megszerezte az ingatlan tulajdonát a telekkönyvi bejegyzésre való tekintet nélkül és igy az eladó közokirathamisitó, mert az első vevőnek a szerződés által szerzett «tulajdonjogával» ellenkező és ekként «valótlan tények és körülmények» nyilvánkönyvbe iktatásában müködik szándékosan közre, midőn ingatlanát a második vevőre iratja át. Ugyanez áll kolluzió esetében a második vevőről is. Ezen birói gyakorlat tulajdonkép csak addig adott okot erős kritikára, mig nem hatotta át büntetőbiróságainkat is azon felfogás, hogy csakis az esetben van helye az első vevő védelmének, ha az adásvételi szerződés megkötése után ténylegesen birtokba is lépett és a második vevő nem feltétlen jóhiszemü, mely esetekben a magánjogi gyakorlat szerint is a telekkönyvi előbbszerző (második vevő) nem szerzett az első vevő ellenében hatályos tulajdonjogot és igy a kieszközölt bejegyzés valótlan ténykörülményt tanusit, mihez az eladó és esetleg a második vevő is szándékosan közremüködvén, eljárásuk ezen büncselekmény tényálladéka alá vonható.

De ez esetben sem volt indokolható a Btk. 379. §-ának alkalmazása, már csak azért sem, mert ezen esetben, ha t. i. a második vevő nem jóhiszemü, esetleg nincs is károsult, ha pl. — mint az igen gyakran előfordul — a második vevő az eladó családtagja és igy az egész vétel magán hordja a szinlegesség bélyegét. Ha azonban a második vevőnek valóban komoly szándékai voltak, ugy ő szenvedhet ugyan vagyoni kárt a vételár elvesztése által, de alig lehet arra alapot lelni, hogy ezen károsodás azáltal következett volna be, hogy őt az eladó ravasz fondorlattal tévedésbe ejtette vagy tévedésben tartotta. Már pedig a Btk. 379. §-a szerint kétségtelen, hogy a károsultnak és a megtévesztettnek azonos személynek kell lennie. Ezen személyazonosságot pedig az ugynevezett jogi azonosság felvétele mellett sem lehet ezen esetben megkonstruálni, miután a károsult csakis a második vevő lehet, kivel szemben azonban az elsőizbeni eladás tényének puszta elhallgatása fondorlatos megtévesztésnek az állandó birói gyakorlat analog alkalmazásával nem tekinthető, hanem ilyen fondorlatos megtévesztés pl. a birtoklási viszonyokra vonatkozhatik, de ekkor már a második vevő menthető tévedése folytán mint feltétlen jóhiszemü, az első vevővel szemben is hatályos tulajdonjogot szerez és igy nem ő az esetleges károsult, hanem az első vevő, ki kénytelen a megszerzett ingatlant a második vevőnek ennek telekkönyvi előbbszerzése alapján átengedni azon sovány vigaszszal, hogy kártéritési igényét az eladó ellen érvényesitheti.

Látjuk tehát, hogy ezen most tárgyalt esetben, midőn a második vevő gondatlansága folytán az állandó birói gyakorlatban kifejlődött jogszokás alapján a telekkönyvi birtokra való tekintet nélkül a már birtokba helyezkedett első vevővel szemben hatályos tulajdont nem szerezhet, a dolozus eladó a második vevő terhére elkövetett s a Btk. 400. §-ába ütköző közokirathamisitás büntettében bünösnek mondható ki azon az alapon, hogy jogtalan vagyoni haszon szerzésének czéljából szándékosan közremüködött arra, hogy az első vevőnek, mint az ingatlan megszerzőjének jogviszonyai lényegére vonatkozó és a második vevőt hamisan tulajdonosként feltüntető bejegyzés vezettessék be a nyilvános könyvbe. De miután a második vevőnek fondorlatos tévedésbe ejtése nem forog fenn, a Btk. 379. §-a helyes törvénymagyarázat mellett nem lett volna alkalmazható. Csakis a 400. §-t alkalmazták és a 379. §-t mellőzték pl. az 1771/1883., 9166/1899. sz. stb. Curiai itéletek is.

III. A birói gyakorlat tehát ezen esetben is csak részben jutott kielégitő eredményhez, teljesen csődöt mondott azonban az interpretálás tudománya a szóban forgó azon második esetben, mikor a második vevő az eladó mesterkedései folytán menthető tévedésben van a tényleges birtokos személyét illetőleg és igy az első vevővel szemben is érvényesitheti tulajdoni igényét a telekkönyvi bejegyzés alapján. Pedig nyilvánvaló, hogy ez esetben sokkal inkább indokolt az eladó büntetőjogi üldözése, miután oly személyt károsit meg, ki ez ellen alig védekezhetik, mig az előbbi esetben a második vevő gondatlansága a károsodás részbeni okozója.

A büntetőbiróságok ugy a 400. §., mint a 379. §. alkalmazását kisérelték meg, anélkül azonban, hogy egyéb eredményt mutatnának fel, mint annak dokumentálását, mint lehet a Btk. 1. §-ának ellenére és a magánjogi szabályok félretételével büntetni oly cselekményeket, melyekre a törvény nem vonatkozik. A Btk. módositása felől 1881-ben készült régebbi novella előadói tervezetének indokolása kénytelen elismerni, hogy a kétszeres eladás a Btk. alapján nem volna büntethető és találóan jegyzi meg, hogy «a tudat és a büntetés szükségének érzete közötti harc képét nyujtja biróságainknak e tárgybeli itélkezése» és ezen áldatlan állapot megszüntetésére a cselekményt ugynevezett sui generis delictummá minősiti. Nézetem szerint erre a BN. életbelépte folytán nincs többé szükség, miután a BN.-nak a Btk. 379. §-ának helyébe lépett 50. §-a bár akaratlanul, módot nyujt arra, hogy az ingatlan dolosus kétszeri eladása igen sok oly esetben is büntettessék, midőn az elől tárgyalt esettel ellentétben a második vevő jóhiszemüsége folytán az ingatlan tulajdonát az első vevővel szemben is hatályosan megszerzi, miáltal az első vevő szenved érzékeny károsodást.

Erre az esetre a Btk. 400. §-a azon közelfekvő okból nem nyerhet alkalmazást, mert a második vevőre vonatkozó tulajdoni bejegyzés minden irányban a valóságnak megfelel és az eladó ezen bejegyzésnél való közremüködése által nem valótlan tények, hanem egy mindenkivel szemben fennálló és hatályos joghelyzet kitüntetését tette lehetővé.

Ugyanezen okból nem lehet józan logikával a Btk. 379. §-át azon az alapon felhivni, hogy a telekkönyvi hatóság megtévesztése képezi a fondorlatot. (Már pedig a telekkönyvi hatóságt mint azt büntetőbiróságaink bár praktikusan, de minden jogalapot nélkülözve, felvették, az első vevő, mint tulajdonos, vagyoni személyiségének képviselője lévén, ennek megtévesztése azonos volna az első vevő, mint a károsult megtévesztésével és igy a csalás összes tényálladéki elemei fennforognának.) Vagy hatályos jogilag a második vevőre vonatkozó tulajdonosi bejegyzés és ekkor nem lehet szó a telekkönyvi hatóság megtévesztéséről, vagy pedig a második vevő rosszhiszemüsége folytán nem ez a helyzet, ez esetben pedig fennforog ugyan a közokirathamisitás, de semmikép sem a csalás, minthogy a telekkönyvi hatóság mint megtévesztett és a második vevő mint károsult között személyi azonosság nem konstruálható. Tehát még a fentebbi «házi használatra» gyártott theoria elfogadása mellett sem lehet csalásról szó, miután, ha a telekkönyvi bejegyzés nem felel meg a valóságnak, akkor nem az első, hanem a második vevő a károsult, ez pedig semmikép sem tekinthető a telekkönyvi hatóság képviselőjének.

Jól látták ezt büntetőjogászaink is, ezért más módon igyekeztek a 379. §. alkalmazását elfogadhatóvá tenni. A főnehézség abban állott, hogy a 379. §. szerint lényeges tényálladéki elem volt a károsult és megtévesztett azonossága. Miután a károsult az első vevő, közelfekvő gondolat volt, hogy őt kell a megtévesztés tárgyának megtenni. De miben álljon a megtévesztés? Miután az eladó az első vevővel tulajdonkép csakis az első adásvételkor lépett szükségkép érintkezésbe, ezen első adás-vételbe kellett valamelyes ravasz fondorlatot belemagyarázni. A Döntvénytár régi folyamának szerkesztősége egyik glosszában emigy foglalja össze a Curia e tekintetbeni felfogását: «A tévedésbe ejtést azon körülmény által tekinti konstatáltnak, hogy az ingatlan eladója az első vevőben azon téves hitet kelti, illetve annak azon téves hitét használja fel, hogy ez, t. i. az első vevő a szerződés által már tulajdonosává lett az ingatlannak és hogy az eladó ő

többé nem fogja háborgatni tulajdonában». Könnyü belátni, hogy az egész okoskodás igen gyönge lábon áll, mert hisz az első vevő ezen tévedése tisztán jogi természetü volna, de másrészt az eladó esetleges hazugsága nem tekinthető ravasz fondorlatnak. Ily megtévesztés egyáltalában nem tételezhető fel akkor, ha például az eladó időközben meghal és örököse eszközli dolosus módon a másodszori eladást. A jogi azonosság elmélete, melyet e nehézség eloszlatása végett fel szoktak hivni, nem fejti meg, mily módon ejtette tévedésbe az örökös az első vevőt, kit nem is ismer esetleg, kivel csakis a már meghalt örökhagyó lépett érintkezésbe, ki pedig egyáltalában nem tervezte az első vevő megkárositását. Hogy pedig maga a másodszori eladás, illetve a bekebelezési engedély kiállitása nem képezi az első vevő megtévesztését, az nem szenved kétséget, miután ez egész nyiltan is történhetik, anélkül, hogy ez ellen az első vevő bármikép védekezhetne.

Nyilvánvaló tehát, hogy mindezen bármily finom konstrukciók a tárgyalt jogeset megoldásánál nem vezettek a kellő eredményre, főleg azon okból, mert a tényleges helyzet az, hogy az eladó nem ejti tévedésbe az első vevőt, hanem igenis az esetek többségében a másodikat a tettleges birtokos személyét illetőleg és ezáltal az első vevőt kárositja meg, ki kénytelen a megszerzett ingatlant a második vevőnek átengedni. Tehát más a megtévesztett, mint a károsult, már pedig a Btk. 379. §-a szerint e két egyén között kétségkivül azonosságnak kellett fenforogni.

A BN. tárgyalása alkalmával tudvalevőleg a képviselőházban tett inditvány folytán a Btk. 379. §-a hatályon kivül helyeztetett és helyébe az 50. §. lépett, mely a csalás büncselekményének tényálladékához nem követeli többé meg a megtévesztett és a megkárositott személyazonosságát, hanem ezzel ellentétben megállapitja a csalást már akkor is, ha valaki jogtalan vagyoni haszon szerzése czéljából valakit fondorlattal tévedésbe ejt és ezáltal annak «vagy másnak» vagyoni kárt okoz. Ezen tényálladéki kitágitás folytán lehetővé válik az ingatlan kétszeri eladását a második vevő jóhiszemüsége esetében is igen gyakran csalásnak minősiteni, mely esetekben az eladó fondorlattal tévedésbe ejti a második vevőt a tényleges birtokos személyét illetőleg, ezáltal előidézvén a második vevő teljes jóhiszemüségét, ez hatályos tulajdonjogot szerez az első vevővel szemben, ki érzékeny vagyoni kárt fog szenvedni azáltal, hogy a birtokba vett ingatlant kiadni kénytelen.

A BN. tehát módot nyujt biróságainknak, hogy az eddigi nyilván erőltetett interpretácziót elhagyják és a törvény világos szóhangzata alapján minősithessék a kétszeri eladást az esetek többségében büncselekménynek, melynél a dolosus szándék és igy a büntetés szüksége nyilvánvaló. Eddig is meg volt erre az alap azon esetben, midőn a második vevő rosszhiszemüsége folytán a telekkönyvi bejegyzés ellenében nem szerzett hatályos tulajdonjogot az első vevővel szemben és igy a nyilvánkönyvbe az eladó közremüködésével valótlan adat kerül, minek alapján eladó a Btk. 400. §-a felhivásával büntethető volt. De nem volt meg a helyes jogi alapja eladó megérdemelt megbüntetésének azon esetben, midőn a második vevő jóhiszemüsége folytán ennek telekkönyvi tulajdonjoga mindenkivel és igy az első vevővel szemben is teljes hatályu volt, mikor is a Btk. 400. §-a alkalmazást nem nyerhet. Ezen oly gyakran érzett visszásságnak vet nagyrészt véget a BN. 50. §-a, mikor lehetővé teszi, hogy mint fejtegetéseimben kimutatni igyekeztem, az ingatlan kétszeri eladása ezen esetek egy részében is büncselekménynek minősittessék. Nem zárkózhatom el azonban azon tény elől, hogy a gyakorlatban még mindig fordulhatnak elő, bár kis számmal olyan esetek, mikor a kétszeri eladás alig minősithető büncselekménynek, nevezetesen akkor, ha az eladó a második vevőt a tényleges birtokviszonyok felől tévedésbe nem ejti, de ennek jóhiszemüsége egyéb okokból nem vonható kétségbe.

Dr. Rapoch Géza.

A Curia XVIII. számu polgári döntvényének szövegezéséhez.

Gyakran tapasztalható, hogy a Curia még teljes tanácsülési döntvényeinek megszövegezésénél sem kellő módon törekszik a szövegezés *szabatosságára, világosságára és tömörségére.* Egy ilyen eset fenforgását vélem látni a «Magánjogi Döntvénytár» f. é. 98. sz. a. közölt döntvényénél is. Az ott közölt szöveg a következőképpen szól:

«Sem abban az esetben, ha az alapvégrehajtás a Vhn. hatályba lépte előtt, sem pedig abban az esetben, ha az a Vhn. kihirdetése után ennek 31. §-a értelmében volt elrendelve, az 1881. évi LX. tcz. 117. §-a alapján a Vhn. kihirdetésétől számitott egy év eltelte után kért folytatólagos kielégitési végrehajtás nem rendelhető el és nem foganatositható az adósnak olyan ingóságaira, készpénzére és járandóságaira, amelyek a Vhn. értelmében nem foglalhatók le, de az 1881. évi LX. tcz. értelmében végrehajtás alá vonhatók.»

Szerényi nézetem szerint ezen szövegezés a vitás ügy sok évi vajudását nem ismerő egyén által is mindenkor sokkal könnyebben megérthető, szabatosabb és tömörebb lett volna a következő szövegezéssel:

«Az 1908 : XLI. tcz. kihirdetésétől (1908. aug. 25.) számitott egy év eltelte után kért folytatólagos kielégitési végrehajtás adósnak az 1908 : XLI. tcz. értelmében végrehajtás alá nem vonható vagyonára nem rendelhető el akkor sem, ha az alapvégrehajtás az 1881 : LX. tcz. alapján rendeltetett el.»

Erre nézve indokaimat a következőkben jelzem: 1. A curiai határozatból a dolog lényege nehezen hámozható ki. Már nyelvtanilag is szokatlan és helytelen egy mondatot két «sem» szóval kezdeni, az állitmányt pedig a megérthetés rovására hátra tolni.

2. Az 1912. évi márczius hóban hozott döntvényben ma már teljesen czéltalan az 1908 : XLI. tcz. hatályba lépte előtt az 1881 : LX. tcz. alapján elrendelt *alapfoglalásról* csak beszélni is, mert a döntvény meghozatalakor vagy az után az 1881 : LX. tcz. alapján már egyáltalán *nem rendelhető el semmiféle alapvégrehajtás.* Ezen megkülönböztetésnek csakis egy oly időpontig volt helye, és értelme, *amig egy ilyen eset tényleg előfordulhatott.* Tehát a «hatályba lépés» idejére való hivatkozás, mint czéltalan értelemzavarás, teljesen kihagyandó lett volna a döntvényből.

3. Indokolatlan az is, hogy a Curia egy döntvénybe átültesse az 1908 : XLI. tcz. 31. §-ának különben is terjengős és nem precziz ezen szövegezését: «az adósnak olyan ingóságaira, készpénzére és járandóságaira, amelyek a Vhn. értelmében nem foglalhatók le . .» Ehelyett megfelelőbbnek vélném a következő szövegezést: «adósnak az 1908 : XLI. tcz. értelmében végrehajtás alá nem vonható vagyonára».

4. Felesleges volt a döntvénybe annak bevétele is, hogy: nem rendelhető el «*és nem foganatositható*», mert hiszen ha nem rendelhető el, akkor nem is foganatositható. Ezen toldásnak is csak legfeljebb valamely 1909 aug. 25-ike *előtt* hozott döntvényben lett volna némi értelme.

Ugy vélem tehát, hogy a fenti korrigált egyszerü és magyaros szövegezés a kérdésnek *mai* stádiumában *minden* lényeges kriteriumot magában foglal s a nem kortárs későbbi jogász is mindenkor minden előtanulmány és utánlapozás nélkül könnyen eldöntheti, hogy van-e hát helye valamely adott esetben folytatólagos végrehajtás elrendelésének vágy nem. *K. J.*

Különfélék.

— **A községi jegyzők magánmunkálatai a főrendiházban.** *Bernáth Géza,* a Curia volt nagyérdemü másodelnöke hozta szóba a következőben:

«Régi hézagot pótol az igazságügyminiszter ur, midőn a zugirászattal szemben erősebb jogszabálylyal, erősebb büntető intézkedésekkel áll elő. Ámde hézagot látok a törvényben azért, mert nem intézkedik éppen azokkal a legveszedelmesebb, jobban mondva talán legnagyobb konkurrensekkel szemben, kik különösen a vidéken a jogképviseletre hivatottak és minősitettek érdekeit elsősorban sértik, nem intézkedik a községi és körjegyzők ügyködésének korlátozása tárgyában. Köztudomásu, hogy a községi és körjegyzők ma a vidéken, különösen kisebb és nagyobb községekben a felek jogi képviseletét majdnem kizárólag a kezükben tartják, Hiszen az 1904: XI. tcz. 12. §-a, habár burkoltan, de erre bizonyos jogositványt is ad nekik, sőt statutumok utján egyes megyék meg is állapitják a körjegyzők járandóságát az ilyen ügyekben. Köztudomásu az is, hogy a körjegyzők és községi jegyzők legnagyobb része nincs minősitve erre a feladatra és fájdalom, *hosszu birói pályámon észlelt tapasztalatomból ugy tudom, hogy a községi és körjegyzők ebbeli müko-*

dése az igazságszolgáltatásra nem előnyös, már azért sem, mert működésük a perek szaporitására rendkivül nagy mértékben alkalmas...

Egy állam sincs a világon, mely megengedné azt, hogy valamely egyén, kinek ugynevezett hatósági jogköre van, ugyanabban az ügyben, melyben ezen imperiumnál fogva eljár, egyszersmind jogi képviseletet is vállalhasson. A jegyző eljár gyámügyekben, hagyatéki ügyekben, adókivetési, katonai, nyomozási, községi biráskodási ügyekben, és mindezekben az ügyekben meg van neki engedve az, hogy egyuttal egyik vagy másik fél érdekében jogi képviseletet is gyakoroljon. Magából ezen ellentétből, mely a hatóság érdeke és a fél érdeke közt kialakul, látszik, hogy már a rendszer olyan, mely utját állja annak, hogy megengedtessék a jegyzőknek, hogy ilyen jogi képviselettel foglalkozhassanak.

De emellett e jogképviselet gyakorlásában ki ellenőrzi őket, ki vonja őket az esetleges hiba vagy kár miatt felelősségre? Senki. A községi és körjegyző a saját önállóságában mindenféle fegyelmi szabályzat nélkül teljesiti ezeket a munkálatokat, anélkül, hogy ebben a körben, vagyis a magánmunkálatokért akár vagyoni, akár egyéb felelősséggel tartoznék.

Teszem megjegyzésem másodszor az igazságszolgáltatás érdekében, mert megvallom, amennyire haladtunk igazságszolgáltatásunk terén, ugy perjogunkban, mint birói szervezetünkben, annál kevésbbé haladtunk véleményem szerint igazságügyünknél a prevenczióban. Innen vannak azután a mi számtalan pereink, hogy nem gondoskodunk már a jogügyletek rendezésénél, a jogügyletek biztositásánál arról, hogy az esetleges pereket megelőzzük. Mi sem lévén természetesebb, mint hogy ha avatatlan kezekbe kerülnek ezek a munkálatok, a jogügyletek megkötése, ebből számtalan félreértések és a végén perek keletkeznek.

De teszem a közigazgatás érdekében is, mert lehetetlen, hogy a közigazgatás is ne vallaná kárát annak, hogy ha az a jegyző, ki olyan sokirányu munkálattal van elfoglalva, még jogositványt nyer arra is, hogy a magánfelek érdekeit képviselhesse; hiszen az emberi gyengeségre tekintettel közeli a feltevés, hogy a külön honorariumért és külön dijazásért teljesitett munkát nagyon könnyen előnyben részesitheti a másik kötelezett munka felett.

Ismerem az ellenvetéseket. Először a távolság, hogy a községek messze esnek a központtól, a közjegyzők messze laknak, az ügyvédek nehezen megközelithetők. Ezen lehet segiteni, a közjegyzőnek méltóztassék külön szakaszokat csinálni a kerületében. A közjegyzők időszakonként jelenjenek meg e szakaszok székhelyén és tartsanak ugynevezett törvénynapokat előzetes kihirdetés mellett. Hiszen ezek az ügyletek a községben ugy sem fordulnak elő olyan nagy tömegben, hogy a közjegyző havonként egy-két törvénynapon el ne tudná ezeket végezni.

A másik ellenvetés az, hogy a közjegyző és ügyvéd drága. Ezen is lehet segiteni, mert hiszen minimálisan lehet megszabni ezeknek a közjegyzői dijaknak az árát, ugy hogy éppenséggel nem kerül többe, mint amennyiért ma a községi jegyző elvégzi.

A harmadik és — elismerem — ez a legfontosabb ellenvetés, hogy a községi jegyzők javadalmazásának alkotó részét képezi ez a magánmunkálat, és az ő érdekeik megóvása nélkül ezt a kérdést nem lehet megoldani, ezt szivesen beismerem; hogyha a körjegyzők elvesztik ezeket a magánmunkálatokat, ezért őket kárpótolni kell».

Ezekre a kérdést minden oldalról a legnagyobb szabatossággal megvilágitó kijelentésekre, melyeknek jelentőségét még fokozza *Bernáth Géza* egyéni sulya, *Székely Ferencz* igazságügyminiszter a következőket válaszolta:

Ami azt a kifogást illeti, hogy felvettük az ügyvédeknek és különösen a zugirászatnak kérdését és hogy ebben talán egy kissé tovább is kellett volna menni, erre az a feleletem, hogy a kormány javaslatában tényleg tovább mentünk, *de az igazságügyi bizottság bővebb megfontolás után ugy találta, hogy nem lehet most megbolygatni egy olyan nehéz kérdést, mint amino a községi jegyzők javadalmazásának kérdése,** mert nem bizonyos, hogy amikor ez a törvény életbelép — két év és néhány hónap mulva —, rendezve lesz-e a községi jegyzők javadalmazásának kérdése.

Az eredeti tervezet elkészitésénél azt hittük, hogy szabad és lehet ezt feltételeznünk, az igazságügyi bizottságban és a képviselőházban azonban aggodalmak merültek fel emiatt és igy nem prejudikálhattunk az illető kérdés megoldásának, de — hangsulyozom — nem is ejtjük azt el.

Természetesen a legkivánatosabb volna, hogy a községi jegyzők olyan javadalmazásban részesüljenek, aminek következtében a magánmunkálatoktól el lennének tilthatók. Hiszen én mind azokat az okokat, amelyeket méltóztatott felhozni, teljes mértékben osztom, mert csakugyan ugy van, hogy a jegyzők nem eléggé kvalifikáltak arra a nagyobb jogászi munkára, amelyet sokszor végeztek, s mert különben is ez elvonja őket tulajdonképpeni teendőiktől. De méltóztassanak meggyőződve lenni, hogy én, legalább a magam részéről, elvileg meg akarnám oldani ezt a kérdést már az ügyvédi rendtartásban és a közjegyzői rendtartásban, amiket remélem, két esztendő alatt mégis csak el lehet készitení, s minden erővel azon leszek, hogy a közigazgatásnak ez az ága, legalábbis ami a körjegyzők ügyeit illeti, ugyancsak ez alatt az idő alatt szabályoztassék.

Ez a kérdés tehát nincs elejtve, csak nem most rendeztetik, mert ez lehetetlen volt, mert ezt a nagy matériálét ebben a keretben és ilyen gyorsan rendezni csakugyan nem lehetett.

— **Az egyetemi törvényjavaslatról** a *Budapesti Szemle* juniusi számában *Grosz Emil* budapesti egyetemi orvoskari tanár a többek közt a következőket irja:

Az indokolásból kivehető, hogy a miniszter ur azt tervezi, hogy tiz év alatt állittassanak fel az egyetemek, de látva a rendelkezésre álló anyagi erő elégtelenségét, a csonka egyetem vagy torz egyetem veszélye mégis fenyeget.

A fokozatos fejlesztés ugy is elképzelhető volna, hogy a fakultások egymásután állittatnak fel, de ez esetben ezek hosszu időn át, talán bizony örökre nélkülöznék az oly szükséges kölcsönhatást.

Ezért még helyesebb, ha a fokozatos fejlesztés alatt azt értjük, hogy évfolyamonként nyilik meg, de leghelyesebb az az eljárás, amelyet König Gyula tagtársunk a józan, higgadt s előrelátó dán nemzet példájára javasol, hogy a megnyitás ideje jó előre s elég messze tüzessék ki (Jütlandban 1915-re) s addig az idő tervszerü előkészitésére fordittassék.

Hogy a pozsonyi kir. jogakadémia megszüntetését a törvény mondja ki vagy más faktor, az lényegében mindegy, de nem hallgathatom el azon meggyőződésemet, hogy az *egyetem alapitással tulajdonképpen karöltve, sőt egyidejüleg kellett volna az elgyengült, életképtelen satnyább jogakadémiák megszüntetéséről és az étetképesek megerősitéséről is gondoskodni.*

— **Az ügyvédi dijszabáshoz.** A következő levelet kaptuk: A Jogt. Közl. f. é. 24. számában birálja a soproni kir. törvényszék területén érvényes ügyvédi dijszabást. A birálat kevesli a kifogások szerkesztéséért, vádtanácsi tárgyalásért megállapitott 20—20 K, a főtárgyalási védelemért megállapitott 40 K minimális dijtételeket.

Mit szóljanak akkor az aradi törvényszék területén müködő ügyvédek, akik szintén részesülnek az egységes ügyvédi dijszabás áldásaiban?

Itt vádtanácsi tárgyalásért 12 K jár ha ügyvéd, és 8 K, ha ügyvédjelölt látja el a tárgyalást. Főtárgyaláson teljesitett védelemért 20 K, illetve 15 K a minimális dijtétel, a sértett ügyvédje pedig ezen dijtételeknek is csak a felét kapja.

El is éri rövidesen az aradi törvényszék, hogy a szerinte felesleges vádtanács előtti tárgyalások meg fognak szünni.

A különböző törvényszékek területén érvényes dijszabások közötti aránytalanság indokolttá teszi azon óhajt, hogy a kérdés az egész országban egyenlő elvek alapján rendeztessék.

— **Az Országos Ügyvédszövetségnek** e hó 29-én tartandó közgyülése elé dr. Mihálovics Béla budapesti ügyvéd kartársunk egy terjedelmes és alaposan megindokolt inditványt terjeszt, melyben a következő határozati javaslat foglaltatik: Mondja ki a közgyülés, hogy a vezető közigazgatási jogszolgáltatási állások csak a birói és ügyvédi állások betöltésére alkalmas, ugyanazon jogi képzettséggel rendelkező, hasonlóképp meghatározandó előzetes gyakorlatot végzett jogászokkal töltendők be, másrészt intézkedjék az ügyvédek szövetsége, hogy a belügyi, igazságügyi és közoktatásügyi kormány a közgyülés eme határozati javaslatát a törvényhozás utján mihamarabb léptesse életbe.

* Az igazságügyi bizottság 31 tagja közül 29 ügyvéd! *Szerk.*

— **A Magyar Jogászegylet irodalmi pályázatai.** A Magyar Jogászegyletnek három pályázata van ezidőszerint függőben. A tárgyalási elv érvényesülése és annak korlátai a polgári perrendtartásról szóló 1911 : I. tcz.-ben. Ez a pályázat lejár a f. évi szeptember hó 1-én, a pályadíj 600 K. Az Emmer Kornél-alapitványból 1000 K pályadíj van kitüzve 1913. évi szeptember 30-iki lejárattal a következő kérdésre : «Az alapitvány jogi természete, fogalmi elhatárolása a rokon intézményekkel szemben és létesitésének kellékei hazai jogunk szerint, különös tekintettel történeti fejlődésére». Ugyanekkor jár le a szintén 1000 K-val dijazott Fayer-pályázat, melynek tárgya : «Minő elvek szerint kellene előkésziteni kihágási jogunknak egységes kodifikációját?» A részletes pályázati feltételekről a Magyar Jogászegylet titkári hivatala (V. ker., Szemere-utcza 10. sz.) ad felvilágositást.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Felmondási jog késedelmes kamatfizetés miatt.** Felperes javára alperes ingatlanán 15,000 M. erejéig zálogjog kebeleztetett be. Felmondási időül három hónap állapittatott meg, olyképpen azonban, hogy a kamatok pontos fizetése esetében csak 1912 november havában történhetik a felmondás.

Alperes a kamatokat sohasem fizette pontosan. Ezért felperes 1908 februárjában és szeptemberében felmondással élt; 1910 junius 13-án keresetinditást helyezett kilátásba és 1910 julius 15-én a tőke visszafizetése iránt tényleg keresetet inditott.

Az alsóbiróság a keresetet elutasitotta. Indokok : Felperes öt éven keresztül türte a pontatlan kamatfizetést. Bár 1908-ban kétszer is felmondott, ezután ismét 1¾ éven át nem tett semmit a kamatfizetés pontatlansága miatt. Ezen magatartásából alperes azt következtethette, hogy felperes a pontos kamatfizetésre nem helyez sulyt és hogy az esetben, ha továbbra elnézést nem akar gyakorolni, akkor a késedelmes kamatfizetés miatti felmondási jog gyakorlása előtt ezt neki tudomására hozza. Igy tett csakugyan felperes 1910 jun. 13-án. Ezen figyelmeztetés *után* azonban alperes a kamatfizetési időpontot pontosan be is tartotta. A német birodalmi biróság (1912 jan. 12. V. 344/11.) a felülvizsgálati kérelmet elutasitotta a következő okadatolással : Az alsóbiróság által kifejtetthez hasonló gondolatmenet a német birodalmi biróság több itéletében található (Entsch. 38. kötet, 117. l., Jurist. Wochenschrift 1905. évf. 403. l.). Igy oly esetekre nézve, midőn kamat- vagy bérfizetés pontatlansága esetében a tőke azonnali visszakövetelésére vagy rögtöni kilakoltatásra vonatkozó jog állapittatott meg (cassatorius clausula), a német birodalmi biróság számos döntésében kifejezésre juttatta azon alapelvet, hogy a jogosult elvesziti jogát, ha azzal bizonyos megfelelő, a dolgok rendes menete szerint az akaratkijelentésnek a másik félhez juttatására elegendő idő alatt nem él. (Gruchot 47. köt. 398. l., Warneyer kieg. kötet 1908. 283. sz.)

A jelen esetben természetesen ezen alapelv nem kerül alkalmazásra, mert itt a pontatlan kamatfizetés csak azt a jogot adja, hogy a törvényes idő betartásával történjék felmondás, s igy ilyenkor nem lehet szó az adósra nézve különösen terhes bizonytalanságról (l. birod. biróság 1908 junius 8-iki itéletét, Jurist. Wochenschrift 1908. 550. l., és Seuffert Arch. 63. köt. 245. l.). Ez a körülmény azonban nem zárja ki, hogy a jelen esetben ne lehessen a pontatlan kamatfizetésnek éveken át türéséből azt következtetni, hogy a kölcsönös hit és bizalom alapján a hitelezőnek előbb értesitenie kell az adóst arról, hogy tovább már nem szándékozik a pontatlanságot elnézni.

— **Kártéritési kötelezettség terheli a részvénytársaságot** az esetben, midőn fióktelepének egyik alkalmazottja a távbeszélő használata (tulságosan erős felhivás) által a telefon központban lévő tisztviselőnőnek sérülést okoz, ha a fióktelep vezetője a felügyeleti kötelesség figyelmen kivül hagyásával elnézte a telefon használata által üzött visszaélést. (Német birodalmi biróság VI. tan. 1908 május 21.)

— **A jog és gazdaság** (Recht und Wirtschaft) czimü német egyesület 1000 márkát tüzött ki a következő pályakérdés megoldására: A sajtó viszonya az igazságszolgáltatáshoz, különös tekintettel a törvényszéki tudósitásra és az ebből folyó törvényes felelősségre.

A tárgy kidolgozásánál kevésbbé a történeti és elméleti fejtegetésekre, mint gyakorlati javaslatokra kell sulyt fektetni.

A minimálisan öt ivnyi, maximaliter 10 ivnyi terjedelmü dolgozatok 1913 julius 1-ig küldendők be.

— **A közjegyzőt kártéritési kötelezettség terheli,** ha az előtte megjelenő és egymással ügyletet kötő felek személyazonosságát nem a törvényben előirt módon állapitja meg s ennek folytán valamelyik fél kárt szenved. Nem változtat e kötelezettségen az sem, hogy ha az egyik fél (a közjegyző állandó kliense) mutatja be a másik (a közjegyző előtt ismeretlen) felet, ki személyazonossága tekintetében őt is félrevezette.

Ezt az elvet mondotta ki 1911 nov. 20-iki döntésében a cour de cassation. A konkrét eset a következő volt: *A.* kölcsönügyletet kötött a közjegyző előtt *B*-vel, *C.* ügynök közvetitésével. *B*-t, aki egyébként személyazonosságát hamis okiratokkal is igazolta, *A.* és *C.* mutatta be a közjegyzőnek, aki erre elállott a személyazonosság igazolása tekintetében a törvény által előszabott formalitásoktól.

Később kitünt, hogy a szóban forgó személy nem *B.*, hanem egy szélhámos volt. Minthogy a kölcsönadó *A.* a pénzét ily módon elvesztette, kártéritési pert inditott a közjegyző ellen. A franczia biróságok a keresetnek helyt adtak.

— **Szakszervezetbe belépés, mint felmondási ok.** A szerződési szabadság elvéből folyik, hogy a munkaadó a munkásait onnét és oly feltételek mellett fogadja fel, ahonnét és amilyen feltételek mellett jónak látja. Ebből folyik, hogy kiköthetti a szerződésben, hogy az alkalmazott szolgálatának tartama alatt szindikátus tagja nem lehet. Legfeljebb olyankor lehetne ezen kikötést érvénytelennek tekinteni, ha az eset körülményeiből az tünnék ki, hogy a szolgálatadót ezen feltétel létesitésénél csak az a szempont vezette, hogy a munkás szervezkedési szabadságán csorbát üssön.

Nem forog fenn e körülmény akkor, midőn valamely kaszinó igazgatósága kiköti, hogy zenészei a zenészek szakszervezetébe nem tartozhatnak s abba be nem léphetnek, különben a szerződés felbontható s a szerződésszegő fél kártéritéssel tartozik, ha megállapitható, hogy ezen kikötéssel az igazgatóság csak a kaszinói hangversenyek rendszeres megtartását akarta biztositani esetleges sztrájk esetére. (Aixi felebbezési biróság.)

— **Az angol munkabér-minimum törvény.** A szerződési szabadság s az állami be nem avatkozás elvének áttörése szempontjából is nevezetesek ezen törvény főbb intézkedései, — melyek tudvalevőleg csak bányamunkásokra nyernek alkalmazást — amelyek a következőkben foglalhatók össze :

Minden munkabérszerződésnél hallgatólagos kikötésnek veendő, hogy a munkaadó a munkásnak legalábbis a törvény alapján megállapitott minimális munkabért fizeti, feltéve, hogy az illető bányakerületre nézve érvényes szabályok szerint igazolást nem nyer, hogy az illető munkás e törvény hatálya alól kivett személyek közé tartozik, vagy hogy a minimális munkabérre vonatkozó igényét elvesztette, a bányakerületi szabályokban a munkás által teljesitendő munka rendszerességét és mérvét (efficiency) illetőleg előszabott feltételek nem teljesitése következtében. A munkabérfizetésre vonatkozólag létesitett szerződési megállapodások érvénytelenek, ha e törvény intézkedéseivel ellentétesek.

Nem érinti a törvény azon megállapodások illetőleg szokás-hatályosságát, melyek a törvény meghozatala előtt létesittettek, amennyiben a munkások javára magasabb munkabér-minimumot állapitanak meg.

Az általános munkabér-minimumot (general minimum rates of wages) és az általános bányakerületi szabályokat (general district rules) munkaadók és munkások képviselőiből alakult ugynevezett bányakerületi hivatal időnként minden kerületre nézve külön állapitja meg.

Ha a helyi körülmények indokolják, a bányakerületen belül a bányák egyes csoportjára nézve esetleg külön munkabér-minimum állapitható meg és külön bányaszabályok is létesithetők.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20.
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4.
Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenhetedik évfolyam. 27. szám. Budapest, 1912 julius 5.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: *Dr. Csekey István* Jász-Nagykun-Szolnok vármegye tb. szolgabiraja: A porosz közigazgatási tisztviselők képesitése és a berlini «Vereinigung für staatswissenschaftliche Fortbildung.» — *Dr. Bónis Pál* budapesti ügyvéd: Exceptio veritatis. — *Dr. Kulhi Sándor* a magyar gyáriparosok országos szövetsége f. titkára: Jár-e kamat fuvardijvisszatérités után? — Az osztrák polgári jogszolgáltatás eredményei 1908-ban. — Különfélék.
Melléklet: Közigazgatási Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.
Az országos birói és ügyészi egyesület hivatalos értesitője.

A porosz közigazgatási tisztviselők képesitése és a berlini «Vereinigung für staatswissenschaftliche Fortbildung».

A *Spencer* vallotta «administrativ nihilismus»-t mindinkább megczáfolni látszik a modern államok közigazgatásának egyre rohamosabban táguló hatásköre. Az emberi kultura haladásával az egyéni és társadalmi szükségletek minél tökéletesebb kielégitése az államra és az önkormányzati testekre háramlik, ugy, hogy az egyes erők összetétele folytán előállott erőkifejtési képesség hatványozása ma minden téren a fejlődés egyik leghatékonyabb eszközeként tekinthető.

A közigazgatás jelentőségének fokozódása azonban nemcsak feladatainak mennyiségi és minőségi növekedését jelenti, hanem jogi kereteinek szilárd kiépitését is. Mert bár alapul véve a közigazgatás és jogszolgáltatás közt fenforgó különbségeket, a közigazgatásnak is keresnie kell müködésének jogi szabályait: de csak mint cselekvésének külső kereteit, korlátait, eszközeit, hogy a kitüzött konkrét *czél* sikere érdekében *jogszerü* erőkifejtést végezzen. Ugy hogy a jogszolgáltatás quid jurisával szemben itt a quid consilii kérdése sokszor igen is előtérbe nyomul. S igy a közigazgatás ellátói képesitésének a jogászi képesités bármily fontos része is, mégis csak egyik oldala lehet. De meg a közigazgatási funkczió ama *minősége,* hogy az elintézendő esetet nem lehet elszigetelten tisztán jogi, fogalmi oldaláról tekinteni, hanem annak összes körülményeit, a jövőben beálló közgazdasági, kulturális, ethikai stb. hatásait mérlegelve kell azt eldönteni, teszi szükségessé a közigazgatási funkczió végrehajtójának minden irányban kiköszörült jó érzékét. Végül a közigazgatási *eljárás* ama természete, hogy a gyors müködés sikeréhez megkivánt szabadcselekvőség nem enged oly sok preventiv és repressziv jogi biztositékot, mint a jogszolgáltatás: szükségszerüvé teszi, hogy a közigazgatási alkalmazottaknál a jogi kiképzés, mely a birónál végczél, itt csak egyik előfeltétel legyen az egyéb sok irányu különös minősitési kellék mellett.[1]

E szempontok felismerése mellett siet a modern államok jó része közigazgatási tisztviselőinek képesitését a czélnak legmegfelelőbben biztositani. Ahol pedig ez nem történik meg, vagy az államhatalomtól eredő rendelkezések követelni valót hagynak maguk után, ott társadalmi uton történik a hézagok kitöltése. Mindez nyilvánvaló következménye a közigazgatási funkciók ama mennyiségi és minőségi fokozódásának, mely az embert majd minden életviszonyában megragadja és gyakran sulyosan belenyul érdekkörébe.[2]

A modern államok és társadalmak ez irányu tevékenységében, mint ma már csaknem minden téren: Germania docet. Abban a szerencsés helyzetben vagyok, hogy a német egyetemi viszonyokat már évek óta, a porosz közigazgatást pedig több, mint féléve tanulmányozhatom s igy talán nem lesz érdektelen éppen most, amikor nálunk *Balogh Jenő* közoktatásügyi államtitkár ur kezdeményezésére az egyetemi rendszer reformálásán és egy jog- és államtudományi továbbképző tanfolyam szervezésén fáradoznak: az idevágó német intézményeket behatóbban ismertetnem.

Poroszországban a közigazgatási fogalmazói kar képesitését az 1906. évi augusztus 10-iki törvény (Gesetz über die Befähigung zum höheren Verwaltungsdienste) szabályozza. Rendelkezéseit kiegészitik még az 1869. évi május 6-iki törvény és az 1883. évi május 1-iki és november 30-iki szabályzat a jogi vizsgákról és a magasabb igazságügyi szolgálatra való előkészitésről.

A magasabb közigazgatási szolgálathoz (höherer Verwaltungsdienst) — mert Németországban az alsóbbrendü fogalmazói teendőket kezelő hivatalnokok látják el — a fenti rendelkezések szerint szükséges: 1. a jog- és államtudományoknak legalább hat féléven át hallgatása valamely egyetemen; 2. az első jogi vizsga (erste juristische Prüfung, vagy mint köznyelven nevezik: Referendarexamen) letevése; 3. ezután négyévi előkészitő szolgálat; 4. ennek befejeztével a gyakorlati közigazgatási államvizsga (grosse Staatsprüfung, vagy másként Assesorexamen) letétele.

Mint a fentiekből kitünik, Németországban a doktorátus nem képesit állami szolgálatra. Ez csak külsőség, czim, melynek megszerzése néhány kisebb egyetemen valóban csak idő, és pénzkérdés. Főfsuly a disszertáczión fekszik, melyet a jelölt felavatása előtt publikálni köteles.

Az *első jogi vizsgára* való bocsátást a jelölt a hat félév lehallgatása után kérvényezheti. Ez azonban ritkán történik, mert ennyi idő alatt nem tudja alaposan lehallgatni az előirt tárgyakat. A Referendarexamenre tehát rendszerint csak nyolcz-tiz semester után kerül a sor. Azért hivják a vizsgát Referendarexamennek, mert utána a jelölt nyomban Referendarrá neveztetik ki. Mindeddig azonos a képesités ugy a közigazgatási, mint az igazságszolgáltatási pályára. A vizsgálatra bocsátáshoz igazolandó a következő tárgyak hallgatása: bevezetés a jogtudományba,[3] római jogtörténet és a római magánjog rendszere, német jogtörténet és a német magánjog rendszere, német polgári jog, a porosz jogfejlődés áttekintése, anyagi büntetőjog és büntető eljárás, egyházjog, német államjog, nemzetközi jog, továbbá a közigazgatási jog, a pénzügyi jog és a közgazdaságtan alapjai. Ezenkivül ki kell mutatni irásbeli munkálatokkal kapcsolatosan végzett praktikumokat, még pedig a tanulmányi idő első felében, legalább egy német polgári jogit, második felé-

[1] L. *Boér Elek:* A közigazgatási alkalmazottak képesitése és a gyakorlati közigazgatási vizsga. (Különlenyomat az «Erdélyrészi Jogi Közlöny» 1911. évi 42. számából.) Kolozsvár, 1911. 1—5. l. Ugyszintén: Magyar közigazgatási és pénzügyi jog. Budapest, 1921. I. k., VII. l.

[2] L. *Dr. Harrer Ferencz:* Miképpen kellene megállapitani a közigazgatási hivatalnokok képesitését és szabályozni a közigazgatási gyakorlati vizsgát? (Az 1911. évi országos jogászgyülés irományai. Budapest, 1911.) I. k., 2. füz. 336. l.

[3] Nálunk ezt a tárgyat nem adják elő az egyetemen s a jogakadémiákon is csak igen hézagosan. Pedig szinte nélkülözhetetlen a kezdő jogászra nézve s idekint ma már egész irodalma van. Ezek közül ujabban a legkiválóbb *dr. Gustav Radbruch:* Einführung in die Rechtswissenschaft. Leipzig 1910. («Wissenschaft und Bildung».)

ben pedig legalább még egy német polgári jogit és egy polgári perjogit. A vizsgálat a tartományi főtörvényszék (Oberlandesgerichtshof) előtt történik. Az öttagu vizsgáló-bizottság tagjai jórészt birák és egyetemi tanárok, de ügyvédek és államügyészek is. A vizsga igen magas szinvonalu és éppen az a körülmény, hogy benne egyetemi tanárok is részt vesznek, sarkalja a jelöltet az egyetemi félévek alatt mentől nagyobb szorgalomra.

A német auditoriumok nem is konganak az ürességtől, mint nálunk, hanem a hallgatók szorgalmasan jegyzik a professzor előadásait és nagy ambicióval dolgoznak a praktikumokon és szemináriumokban. Közvetlenül a vizsgára való készülés azonban itt is, mint jórészt nálunk is, korrepetitorok (szanatoriumok) segitségével megy végbe. (Einpaukerei).[4] A vizsgára bocsátás a bizottsághoz intézett kérvényben kérendő, melyhez életrajz csatolandó, ugyszintén az egyetemi tanulmányok menete előadandó és megjelölendők azok a tárgyak, melyek iránt a jelölt esetleg különös érdeklődést és szorgalmat tanusitott. Ily czélra az egyes professzoroktól szerzett bizonyitványok jó szolgálatot tesznek. Itt jegyzem meg, hogy a német jogász rendszerint több egyetemen tölti el féléveit. Berlin, Heidelberg, Bonn, Strassburg, esetleg Freiburg és München ritkán maradnak ki a sorozatból s ezalatt ugy válogatja össze tárgyait, hogy azokat a leghirnevesebb professzoroktól hallgathassa. A Referendarexamen irásbeli és szóbeli. Előbbi négy dolgozat elkészitéséből áll, melyek közül az első hat heti határidőben otthon készitendő, mig a másik három-két nap alatt zárt helyiségben, felügyelet alatt. Az első napon egy magánjogi feladat oldandó meg öt óra alatt, a másodikon pedig egy büntetőjogi és egy más vizsgatárgybeli három-három óra alatt. Segédeszközül csak jogforrások használhatók. Szóbeli vizsgálatra csak az bocsátható, aki valamennyi irásbeli feladatát kielégitően oldotta meg. A szóbeli tárgyai: a közjogi, magánjogi és jogtörténeti disciplinák és az államtudományok alapjai. A vizsga egyszer megismételhető.

A Referendarexamen után kezdődik a négy évi *előkészitő szolgálat.* A jelölt mindenekelőtt Gerichtsreferendar-rá neveztetik ki és kilencz hónapot biróságnál (Amtsgerichtnél, ami a mi járásbiróságunknak felel meg) köteles tölteni, hol elsősorban mint tanuló és nem mint munkaerő tekintetik. Ezután a kerületi elnök (Regierungspräsident) Regierungsreferendar-rá nevezi ki és 12 hónapra járási főnökhöz (Landrat) osztatik be; majd három hónapot községnél vagy más önkormányzati hatóságnál, a többi időt pedig, de legalább 15 hónapot a kerületi kormányhatóságnál (Regierung) és a kerületi választmánynál (Bezirksausschuss) kell töltenie. «Bei *geeigneten* Regierungen» — mint az 1096-iki törvény indokolása mondja — megbizatik a hatóság egy kiváltképpen alkalmas tagja a jelöltek elméleti és gyakorlati kiképzésének vezetésével. Ez a magasabb hivatalnok köteles szemináriumszerü gyakorlatokat rendezni s ily módon a jelölteknek a közigazgatási jog és közgazdaságtan terén való gyakorlati és tudományos továbbképzését elősegiteni. A fentieken kivül köteles még a Referendar egy nagyobb irásbeli munkálatot kidolgozni, melyet a vezető osztályoz. S általában a többi hivatalnokok is, kik mellett jelöltek müködnek, kötelesek ezek müködéséről bizonyitványt kiállitani. a gyakorlati idő leteltével pedig a kiképzést vezető felsőbb hivatalnok ad a kerületi elnök által véleményezendő összefüggő bizonyitványt. Ugyanekkor az utóbbi elbirálja, hogy bocsátható-e a jelölt Assessorexamenre és ennek javaslása esetén iratait felterjeszti a belügyminiszterhez.

A második vagy gyakorlati vizsga irásbeli és szóbeli. Az első két, egy-egy napon készitendő irásbeli feladat szerkesztéséből áll; ezt követi a következő napon egy előkészitendő előadás (referálás), végül egy további napon a szóbeli, mely kiterjed a Poroszországban érvényes köz- és magánjogra, különösképpen az alkotmány- és közigazgatásjogra, valamint a köz- és államgazdaságtanra. «A vizsgán megállapitandó, hogy a jelölt alkalmasnak tekinthető-e a magasabb közigazgatási szolgálatban önálló állás betöltésére.»[5] Az első jogi vizsgának a jelölt pozitiv ismereteinek, a jogviszonyok lényegébe és történeti fejlődésébe való belátásának, valamint annak kideritésére kell irányulnia, hogy bir-e a jelölt a leendő hivatásához szükséges általános jog- és államtudományi képzettséggel.[6] A gyakorlati vizsga a király által kinevezett elnökből és nyolcz tagból álló vizsgáló bizottság (Prüfungskommission für höhere Verwaltungsbeamte) előtt teendő; a vizsgálaton a jelöltek számához képest az elnökön illetőleg helyettesén kivül 2—4 tag vesz részt. A vizsga csak egyszer és csak egész terjedelmében ismételhető meg. A képesitést elnyert Regierungsassessorrá neveztetik ki.

E magasabb közigazgatási szolgálatra való képesités szükséges: 1. a kerületi kormányhatóság (Regierung) osztályvezetőinek és tagjainak, ugyszintén a tartományi elnök (Oberpräsident) és a kerületi elnök (Regierungspräsident) mellé rendelt magasabb közigazgatási hivatalnokoknak, a jogszolgáltató és müszaki hivatalnokok kivételével; 2. a felső közigazgatási biróság (Oberverwaltungsgericht) és a kerületi választmányok (Bezirksausschuss) ama kinevezett tagjainak, akiknek nincs birói képesitésre szükségük; 3. a hohenzollerni tartományokban az Oberamtmännereknek.[7]

Az itt előadottakból kitünik, hogy az egyetemi tanulmányokat közvetlenül követő első vizsgálat kiváltképpen tudományos, mig a második inkább gyakorlati jellegü és a fősuly ezen az államtudományi tárgyakra van fektetve. Ennek oka abban rejlik, hogy a német egyetemeken az államtudományi előadások igen háttérbe vannak szoritva, a jogi pályára menők közös első vizsgálatán, csak «az államtudományok alapjai» kérdeztetnek és a jogi tudományok közül is még mindig a római jog, meg a magánjog uralja a helyzetet. Ez utóbbi jelenségek különben történeti háttérben gyökeredznek. A magánjog uralgó állása a római jog ama hatásának tulajdonitható, melyet az a német jogfejlődésre és a jogi oktatásra gyakorolt. S bár a római közjog is reczipiáltatott,[8] de a sajátságos német államjogi viszonyoknál fogva a német jog a reczepczió után is megtartotta magánjogias természetét és a római jogászok által kicsiszolt közjogi fogalmakat is ujból magánjogi mezbe öltöztette.[9] Ez az oka, hogy mig a római és magánjog a német egyetemeken már a XIV. század derekán előadatott, addig német államjogi előadásokat először 1605-ben tart *Arumäus Domokos* a jenai egyetemen.[10]

Mind e körülmények két követelést támasztottak: először az államtudományi és közjogi (államjog, közigazgatásjog stb.) tárgyaknak az egyetemeken szélesebb körben való müvelését, másodszor az államtudományi tárgyaknak az első jogi vizsgán behatóbb kérdezését.

Az előbbi követelést különösen *Stier-Somló*, bonni egyetemi tanár óhajtotta egy tervezetben olyképpen megoldani, hogy minden jogi kar mellé egy négyfokozatu *közigazgatási akadémia* (közigazgatási tanfolyam) állittassék fel. Két fokozat esnék a Referendarexamen elé, vagyis az egyetemi tanulmányok idejére, a másik kettő pedig a gyakorlati időre, illetőleg az Assessorexamen elé. Az akadémia heti 4—6 órás kurzusai magukban foglalnák a közigazgatási, pénzügyi jog, közgazdaságtan és államháztartástan általános és specziális kérdéseit s a rendszeres előadásokat praktikumok, szemináriumok, tudományos értekezések készitése és szóbeli előadások tartása egészitené ki.[11]

A főiskolai reform azonban Németországban is mindmáig késett, de az élet az intézmények fejlődésével, a közigazgatás hatáskörének duzzasztásával nem várt s igy a nehezen mozgó államgépezet helyett az államtudományi kiképzés szükséglete a rugalmasabb társadalom utján keresett kielégitést. E törekvések hozták létre a berlini «*Vereinigung für staatswissenschaftliche Fortbildung*»-ot.

Ez intézmény 1902 február 17-én alakult a birodalmi kanczellár védnöksége alatt[12] s a kultuszminiszter tiszteletbeli tag-

[4] Ez ellen panaszkodik *Prof. dr. Stier-Somló* is; Die Ausbildung der höheren Verwaltungsbeamten. Berlin, 1906. 33. és köv. l.

[5] 1906. évi augusztus 10-iki törvény 8. §. 2. bek.

[6] 1869. évi május 6-i törvény 4. §.

[7] 1906. évi augusztus 10-iki törvény 10. §.

[8] *Dernburg-Biermann:* Pandekten. 7. kiad., Berlin, 1902. I. k., 9. l.; *Gierke:* Deutsches Privatrecht. Leipzig, 1895—1905. I. k., 37. l.; ellenkezőleg *Savigny:* System des heutigen Römischen Rechts. Berlin, 1840—1849. I. k., 69. és 165. l.

[9] V. ö. *Laband:* Über die Bedeutung der Rezeption des römischen Rechts auf das deutsche Staatsrecht. Strassburg, 1880. 29. l.; *Stier—Somló:* i. m. 13. l.

[10] *Stintzing:* Geschichte der deutschen Rechtswissenschaft. München und Leipzig, 1880. 1. r. 34. és k. l.; *Laband:* i. m. 51. l.

[11] L. *Stier—Somló:* i. m. 48—60. l.

[12] A tiszteletbeli elnökséget ma is *dr. von Bülow herczeg* és *dr. von Bethmann-Hollweg* alkotják. Mig az ügyvezető igazgatóság-

sága mellett. És bár tisztán társadalmi intézmény, mégis körülbelül évi 30—40.000 márka állami szubvencióban részesül. Mint a tanfolyamokat megelőző «Studienplan» első lapja mondja: «A továbbképző kurzusok oly egyének számára vannak rendelve, akik általános müveltség mellett bizonyos elméleti, vagy gyakorlati képzettséggel rendelkeznek és ismereteiknek a jogi és gazdasági tudományok terén való tágitására vagy mélyitésére törekesznek.» E czélra az egyesület alapitói magas államhivatalnokokat, egyetemi professzorokat, gazdasági és technikai főiskolai tanárokat alkalmaztak (számszerint 42-tőt, kikhez alkalomadtán több költag is járul, mint előadó), akik egy-egy előadásért annak terjedelme és minősége szerint 4—600 márka tiszteletdijban részesülnek. A kurzusok négy csoportból állanak: 1. konverzatórius előadásokból, melyek a tanfolyam egész tartama alatt heti meghatározott (1—5) óraszámban tartott rendszeres előadások, melyekhez majd előadásonként, majd összefoglalólag beszélgetések füződnek; 2. megtekintésekből és tanulmányi utazásokból; 3. muzeumokban való vezetésekből; 4. általános tartalmu egyes előadásokból. Évenként két tanfolyam van: egy négyhónapos téli (november--február) és egy hathetes tavaszi (május—junius). Ez a beosztás annyiban praktikus, hogy azok, kik a tél folyamán hosszabb időre akadályozva vannak, a tavaszi rövidebb tanfolyamon esetleg évi rendes szabadságidejük alatt részt vehessenek. A tanfolyamra jelentkező hivatalnokok vagy önként jelentkeznek s ily esetben hatóságaiktól szabadságot nyernek, vagy az igazság-, illetőleg belügyminiszter által küldetnek ki (évente körülbelül 70—80) és ez esetben tanulmányi segélyben is részesülnek.

Az előadások szétoszlanak két, ha nem is mindig élesen elválasztható főcsoportra. Az első csoport *jogi*, főként állam- és közigazgatásjogi tárgyakat foglal magában; mig a második a *gazdasági* államtudományokra terjeszkedik ki: előadások a közgazdaságtan agrár-, ipar- és kereskedelmi politika, bank- és biztositásügy, társulati intézmények, szocziálpolitika stb. köréből.

Az 1911—12. évi téli tanfolyamon például a következő előadások tartattak: I. A *jogtudomány* (főként az állam- és közigazgatási jog) köréből *a)* az egész semesteren át: jogi napi kérdések; a biró magánjogunk továbbképzésének szolgálatában; szabadalmi és védjegyjog; a porosz közigazgatási szervezet a multban és jelenben, tekintettel a reformkérdésekre; a vasutak közgazdaságtanáról, főként a tarifaügy; a porosz államvasutak igazgatása; a városépités alapjai; társadalmi hygiene; az állami és községi adóztatás Poroszországban és reformja; *b)* félsemesteren át: a német szövetséges államok adórendszerei; egy uj német büntetőtörvénykönyv előtervezete jellemző alapvonásaiban; a birodalmi növedékadók; *c)* kisebb előadások: a társadalmi politika követelményei uj német büntetőtörvénykönyv és büntetésvégrehajtási törvény iránt; a kör-kommunális közigazgatás (Kreis-Kommunalverwaltung) szocziális feladatai; a szegényápolás válogatott fejezetei; kommunális politika, különös tekintettei a Zweckverbände jogára és Nagy-Berlin Zweckverbandra; önkormányzati telek- és lakáspolitika; ujonczforrásaink. II. A *gazdasági államtudományok* köréből *a)* az egész semesteren át: a gazdasági politika problémái; az agrárpolitika kérdései; iparügy és iparpolitika; technika és társadalmi fejlődés; a német munkásbiztositási jog és gazdaság a birodalmi biztositási rend alapján; kereskedelem és kereskedelmi politika; világgazdaság és világgazdasági politika; a mai világhatalmak és gazdasági politikai kiterjedésüknek okai, különösen Afrikában; a német gyarmatok, szerzésük, gazdasági jelentőségük, alkotmányuk és közigazgatásuk; a birodalmi bank és összehasonlitása más jelentékeny jegybankokkal; biztositásügy és biztositási politika; az ipari társulati ügy alapja és története; könyvelés és mérlegtan jogászok számára; a motorikus erő nyerése, különösen a modern erőközpontokon és hajókon; muzeumtan; *b)* félsemesteres előadások: a világgazdaság egyes javairól; a német ipar ellátása nyersérczanyagokkal; a porosz belső gyarmatositás és telepitési politika a keleti tartományokban; *c)* kisebb előadások: a telekreform; keleti gazdasági kérdések; a társulati üzleti üzem alapjai és technikája; a vidéki társulati ügy áttekintése; börzeügyletek.

Minden szerda üres maradt kirándulások számára, melyeket az előző délután ismertető bevezetés előzött meg. S a helyszinen is szakszerü előadások tartattak. A tanfolyam befejeztével pedig egy nyolcz napos kirándulás történt Dániába a közigazgatási, jogi, gazdasági, társadalmi, müvészeti stb. intézmények szakszerü megtekintése végett.

A tavaszi kurzuson előadott tárgyak szintén a fenti anyagkörből kerültek ki, de természetesen az időhöz viszonyitva igen vázlatosan, s rendszerint mindössze 2—5 órát vettek a tanfolyam alatt igénybe. A kurzus különben két félre oszlott. Az első három héten Berlinben tartattak előadások, amikor a tanfolyam hallgatói két csoportra oszlottak. Az egyik csoport Oroszországba[13] utazott kéthetes tanulmányi kirándulásra, mig egy másik csoport átvándorolt Posenbe, majd Marienburg- és Danzigba, a birodalom keleti gazdasági és kulturális intézményeinek tanulmányozása végett.

Ami az egyes technikai részleteket illeti, a vezetőség rendelkezésemre bocsátotta az egyesület irományait és kérdéseimre is szakszerüleg tájékoztatott. Mindenekelőtt a résztvevők érdekeltek. Ezek száma az első tavaszi kurzuson 43, az ezt követő télin 65, a következő nyárin 22 (esés), mig a télin 221 volt. Az ez évi téli tanfolyamon 474-en, a tavaszin pedig 347-en vettünk részt. Az egyesület kiadványokat közöl a résztvevők névsora, állása, lakóhelye, berlini czime megjelölésével, s igy a mult téli statisztika a következő tagozódást mutatja. Résztvett:

I. Magasabb birósági hivatalnok		146
II. Magasabb belső közigazgatási hivatalnok	43	142
III. Magasabb hivatalnok az építészeti, vasut, kereskedelmi, ipari és erdészeti igazgatásnál	22	
IV. Magasabb hivatalnok a porosz központi hatóságoktól (köztük egy miniszter)	12	
V. Magasabb hivatalnok a birodalmi közigazgatástól	28	
VI. Magasabb hivatalnok a kommunális közigazgatástól	37	
VII. Egyéb hivatásuak (tisztek [59], magánhivatalnokok, irók, bank- és kereskedelmi hivatalnokok, orvosok, gyógyszerészek, magánzók, nők [12])		186

A fenti statisztika arról tanuskodik, hogy a tanfolyam a tekintetben czélját elérte, hogy a birósági és közigazgatási hivatalnokok számára egyesitse az előadásokat, amennyiben azok csaknem teljesen egyenlő számban vettek rajta részt. A fentebb már jelzett sajátságos német egyetemi tanulmányi viszonyoknál fogva azonban a tanfolyamon az államtudományi tárgyak kerültek előtérbe. Hogy azonban a jogi ismeretek hasonló mértékben való elsajátitása a közigazgatási hivatalnokokra nézve mily messze kiható jelentőségü, azt már az 1906. évi augusztus hó 10-iki törvény amaz intézkedése is mutatja, mely a jelöltekre a kilencz havi birósági gyakorlatot teszi kötelezővé.

A tanfolyamokat «Studienplan» kiadása előzi meg, mely füzet alakjában magában foglalja mindenekelőtt az általános tájékoztatást, aztán az egyes előadások pontos czimét, előadóját, idejét, egyszersmind az előadások tartalmának eszmemenetének kidomboritásával. A kirándulások, megtekintések, muzeumi vezetések idejét, menetét, esetleg tervrajzokat, statisztikai és más felvilágositó adatokat s végül az üzleti tudósitásokat. Ebből kiviláglik, hogy a téli tanfolyamon személyenként 20 M. minimális dij fizetendő, melyért az illető látogathat két egész semesteri, vagy négy félsemesteri, illetőleg öt kisebb előadást. Ezenfelül minden egészsemesteri előadás 10, felsemesteri 5, kisebb előadás 4 márka dijért hallgatható. Az összeg azonban 100 M.-t meg nem haladhat. A kirándulások és látogatások általános költségeire egyszeri 10 M. dij fizetendő. A mult havi oroszországi ut költségei személyenként 600 M.-t tettek ki. Ezekkel szemben a tavaszi kurzus összes előadásain (50) és csütörtöki kirándulásain 30 M. egységdijért volt szabad a részvétel, azok pedig, kik berlini lakosok, a csak Berlinben előadott részre 10 óráért 10 M.-t, minden további óráért 1, de legfeljebb 20 M.-t fizettek.[14]

A téli kurzuson az előadások reggel ½9-től este 9-ig körül-

ban *dr. Naumann* kultuszminiszteri igazgató, *dr. von Schmoller* egyetemi tanár és *dr. Thiel* ny. min. igazgató foglalnak helyet.

[13] 1909 őszén Bécsben és Budapesten voltak, a napokban pedig a kölni «Vereinigung für rechts- und staatswissenschaftliche Fortbildung» látogatott el hozzánk, de sajnos, a május 23-iki budapesti események gyors visszatérésre kényszeritették.

[14] L. mindezekre a «*Vereinigung für staatswissenschaftliche Fortbildung zu Berlin*» irományait.

belül heti 50 órán át oly módon tartattak, hogy az egész semesteren vagy félsemesteren át folyó előadások közül néha 2—3 összeesett. Tehát hallgatásuk iránt választani kellett. E tekintetben a Studienplant egy igen praktikus és áttekinthető «Stundenplan» egészitette ki. Az előadók jó része még részletesebb előadási tervezetet (syllabus) is nyujtott a hallgatóságnak, mely hatalmas segédeszköz a beosztásról, eszmemenetről, az anyagról és az irodalomról való tájékozást illetőleg s megkönnyiti a résztvevő részéről a figyelést és megrögziti az előadottakat. Amennyiben a tárgy természete megköveteli, a térképek, ábrák és vetitett képek sem hiányoztak, sőt némely előadó, ami valamennyitől kivánatos volna, utólag egész előadását megjelenteti.[15]

A vidéki résztvevők berlini elszállásolása teljesen magánuton történik, de a lakások ügyében felvilágositással szolgál és eljár az egyesület portása.

Végezetül még szükségesnek tartom azt is megjegyezni, hogy a társadalmi összeköttetés élénkitése is a vezetőség feladatai közé tartozott. A kirándulásokkal és megszemlélésekkel kapcsolatos együttes étkezéseken kivül a téli tanfolyam alatt három nagyobb szabásu vacsora és hetenként «Bierabend» volt, hol a tagok és vezetők összejöve, társadalmi együttlétben, társalgás utján, fesztelenül folytatták a hallottak és tapasztaltak megbeszélését, ami ugy a hallgatókra, mint az előadókra nézve csak gyümölcsöző, előbbiekre, ha tanácsot kérnek a tanultaknak a gyakorlatban, a helyi körülményekhez való alkalmazását illetőleg ; utóbbiakra, ha a gyakorlati élet embereinek tapasztalatokon nyugvó véleményeiről tudomást szereznek és ezáltal tudományos munkásságukhoz ujabb adatokat gyüjtenek.

Most, mielőtt még ismertetésemet befejezném, arra óhajtok válaszolni, hogy miben is nyilvánul hát a továbbképző tanfolyam *gyakorlati jelentősége?* Vajjon a kurzusokon való részvétel csak arra alkalmas-e, hogy azt több mint szellemes játéknak, kevesebbnek mint komoly tevékenységnek tekintsük, vagy pláne a fővárosban való néhány kellemes hónap eltöltésének — avagy tényleg van gyakorlati jelentősége a közigazgatási tisztviselők kiképzésében?

Erre a kérdésre már maguk azok a tények megadják a feleletet, hogy a résztvevők száma tiz év alatt 22-ről 474-re emelkedett és évről-évre emelkedőben van, hogy Cölnben, Bécsben s Frankfurt a/M.-ban hasonló virágzásnak örvendő tanfolyamok jöttek létre s hogy a résztvevő közigazgatási tisztviselők valamennyije kivétel nélkül, akikkel alkalmam volt beszélni, az elismerésnek nem konvenczionális, hanem spontán magasztaló hangján beszél róla.

A továbbképző tanfolyam nagy fontossága mindenekfölött abban rejlik, hogy alkalma van, elmélet és gyakorlat, tudomány és hivatásos munka közt a kapcsolatot létrehozni, és igy a közigazgatás hivatalnokait egy főhibától, nevezetesen a *közigazgatási cselekmények bürokratikus felfogásától visszatartani.* Mert mi a bürokratizmus? Járatlanság az állam- és közigazgatási jog, meg az államtudományok nagy területén, hajlam a közigazgatási tények tisztán formális elintézésére, lekicsinylése a gyakorlati életnek és követelményeinek, hiányosság a kezdeményezésben és ezekhez járul még az irásbeli eljárásnak való kedvezés a szóbeli rovására![16]

Nálunk emellett még a bürokratikus czentralizáczió, mely éppen annak szülötte, hogy az alacsony képzettségü, különféle külső érdekek behatásától magát függetleniteni nem tudó tisztviselő nem örvend közbizalomnak, döntéseivel szemben a felek minden apró cseprő ügyet a helyi érdekektől független központhoz felebbeznek.[17]

Vajjon nem mind e félszegségek : egyoldaluság, bürokratizmus, formalizmus, fiskalizmus, és a gyakorlati élet és követelményei kicsinylésének megszüntetését czélozzák-e a továbbképző tanfolyam előadásai, mikor az állam- és közigazgatásjogot, a közgazdaságtant, az államháztartástant, pénzügytant, adó-, bank-, hitel-, társulati és biztositás-ügyet, szabadalmi és védjegyjogot, a szocziálpolitikát, a kihágási eljárást, kapcsolatban a büntetőtörvénynyel, a községi közmunka helyes felhasználásának módozatait, a városépitési politikát, a kivándorlásnak munkalekötéssel való megakadályozását, a köz- és állategészségügy rendezését stb., stb. a tudomány és gyakorlati élet igazi kiválóságai tárják a tisztviselők elébe?! Ha ez mind vérré válik, akkor egészséges lesz az állam is, mert a közigazgatás annak vérkeringése.

Nálunk, odahaza egy ily tanfolyam felállitása irányában az első lépés megtörtént, még pedig *dr. Balogh Jenő* közoktatásügyi államtitkár ur kezdeményezésére a kormány részéről. S a mult év októberének 4—14. napjain rendezett első «Jog- és államtudományi továbbképző tanfolyam» a kezdet nehézségei daczára minden körben elismerést aratott.[18] *Dr. Csekey István.*

[15] Ilyen előadás pl. *dr. Redlich*, bécsi tanár szép munkája: Das Wesen der österreichischen Kommunal-Verfassung. Leipzig, 1910.

[16] L. *Cuno*: Praktische Bedeutung der Vereinigung für staatswissenschaftliche Fortbildung. (Preussisches Verwaltungs-Blatt. Berlin, 1904 julius 16-iki szám) XXV. évf., 708—709. l.

[17] *Dr. Benkó Albert:* A vármegyei közigazgatás reformjának irányelvei. Budapest, 1911. *Dr. Vadnay Tibor:* Kérdőpontok a továbbképző tanfolyam fejlesztéséről. («A vármegye» 1911. évi 48., 49. és 51. szám.)

[18] V. ö. *A magyar királyi vallás- és közoktatásügyi miniszterium által 1911. évi október hó 4—14. napjain rendezett jog- és államtudományi továbbképző tanfolyam programmja.* Budapest, 1911.; *Dr. Benkó Albert:* A jog- és államtudományi továbbképző tanfolyam. («A vármegye» 1911. évi 42. sz.); *M. A.:* Beszámoló a továbbképző tanfolyamról. (U. o. 42., 43. és 44. sz.); *Dr. Benkó Albert* és *dr. Harrer Ferencz* véleményei, l. Az 1911. évi országos jogászgyülés irományai. I. k., 2. füz. 319—363. l.

Exceptio veritatis.

I. A Btk. az ugynevezett *polgári becsületet* helyezi a büntetőtörvények oltalma alá. Midőn tehát a rágalmazás és becsületsértés tényálladéki elemeit megállapitotta : nem az emberek közti torzsalkodást, veszekedést helyezte büntetés alá, mert a «ne veszekedjetek» tilalma elsősorban a társadalmi békés együttélést biztositani hivatott *erkölcsi* tilalom, melyet büntetési szankcióval az államnak nem kell védenie, csak akkor, ha e tilalom áthágása már az egyén *sulyosabb jogsérelmét* idézi elő. A rágalmazásnál azáltal, hogy valakiről oly tényt állitok, mely «valódisága esetében» az illető ellen okul szolgálna a bünvádi eljárás megindítására, vagy őt a közmegvetésnek tenné ki, a becsületsértésnél pedig meggyalázó kifejezés használata, vagy meggyalázó cselekmény elkövetése által. A Btk. 258. §-a nem mondja ugyan, hogy az állitott ténynek *valótlannak* kell lennie, de *rágalom* alatt a szó közönséges értelme szerint nem érthető olyan állitás, mely az igazságnak mindenben megfelel, habár megbecstelenitő volna is. És hogy nem érthető rágalmazás alatt büntetőjogilag sem más : ezt elsősorban a 258. §. «valódisága esetében» kitétele mutatja, mely már fölteszi az állitott tény valótlanságát, másodsorban pedig mutatja az, hogy ha én valakiről valót, bár becstelenitő dolgot állitok : a törvény engem mégsem büntet, ha annak valódisága már bebizonyittatott, vagy én bebizonyitom, mikor pedig a valódiság bebizonyitását a törvény nem engedi meg, vagy egyenesen kizárja : ekkor *jogilag* az állitást szintén valótlannak tekinti. A rágalmazó tényállitásnak, illetőleg a meggyalázó kifejezésnek tehát vagy tényleg, vagy jogilag *valótlannak kell lennie.*

A kérdés lényege tehát ott van : mit tekintünk általános szabálynak és mit kivételnek. Ha azt tartjuk czélnak, hogy a törvény által megbecstelenitőknek jelzett állitások vagy kifejezések a békés megférés érdekében az emberek által kerültessenek: ugy az általános szabály az, hogy nem szabad senkiről rosszat mondani, még ha az igaz is, s a kivétel az, hogy ha mégis megteszed : különösen méltánylandó esetekben az állam nem büntet, ha állitásaid valódiságát bebizonyitod. Ha azonban a büntetőjog általános czélját is szem előtt tartva, a becsület büntetőjogi védelmének határvonalát olyképp huzzuk meg, hogy azon kivül esik minden oly rágalmazó tényállitás, illetőleg oly meggyalázó kifejezés, mely az igazságnak megfelel s a határvonalon belül csak az esik, ami ezek közül vagy tényleg, vagy jogilag valótlan s rágalmazó, illetőleg becsületsértő szándékkal állittatott : akkor általános szabályként azt kell felállitanunk, hogy mindenkiről meg szabad mondani az igazságot, még akkor is, ha az az illetőre nézve megbecstelenitő is, s a kivételt abban kell látnunk, hogy bizonyos esetekben jogos ok és czél nélkül büntetlenül még

Melléklet a «Jogtudományi Közlöny» 1912. évi 27. számához.

III. évfolyam. Budapest, 1912 julius 5. 24. szám.

AZ ORSZÁGOS BIRÓI ÉS ÜGYÉSZI EGYESÜLET HIVATALOS ÉRTESITŐJE

FELELŐS SZERKESZTŐ
Dr. LÁNYI MÁRTON
AZ EGYESÜLET TITKÁRA

KIADÓTULAJDONOS
AZ ORSZ. BIRÓI ÉS ÜGYÉSZI EGYESÜLET

Szerkesztőség: V. Országház-tér 12. sz.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utcza 4. sz.

Megjelen évenkint legalább hatszor.

Előfizetési dij: Egész évre 4 korona.
Az egyesület tagjainak ingyen jár.

Internátus.

A Déli-vasúttól pár lépésre fekvő, legmodernebb kényelemmel berendezett főiskolai internátusunk immár tető alá került. Működését 1912 szeptember 1-én kezdi meg. Az internátusban 80 személy nyerhet elhelyezést. Birósági és ügyészségi tagtársaink gyermekei a felvételnél elsőbbségben részesülnek.

Az összes főiskolai internátusok közül épen a mi internátusunk nyujtja a legtöbb előnyt, mert modern felszerelése, kitünő levegője, példás vezetése mellett a megállapított évi díj a legalacsonyabban van megszabva. Az egy évre megállapított *850* korona díjban az összes költségek benne foglaltatnak az idegen nyelvek tanítását is beleértve.

Lesznek internátusunkban évi *450* koronás kedvezményes helyek is, melyeknek elnyeréséért az arra igényt támasztók egyesületünk illetékes osztályának pártolása mellett igazgatóságunkhoz fordulhatnak.

Hogy tagtársaink gyermekeinek előnyt biztosítsunk, felhívjuk őket, hogy gyermekeiket az internátusba való felvételre *legkésőbb 1912 augusztus 1-ig* jelentsék be egyesületünk titkári hivatalánál (V., Országház-tér 12.)

Ujabban internátusunkra adományoztak:

Uranich ügyvéd Trencsénből Hajdu tv. elnök utján	40·—
Szabó János « Bpestről Greccsák egyl. « «	20·—
Szilágymegye törvényhatósága	200·—
Özvegy Ráth . . . .-né	3000·—
Multkori eredmény	611·36
Eddigi gyűjtés összeredménye	3871·36

Közöljük továbbá, hogy gyűjtő perselyeinkben eddig a következő adományok folytak be:

Birói vizsga persely	10·86
Ügyvédi « «	24·17
Ügyvédi « «	17·74
Magyar kir. Curia persely	133·90
Bpesti polg. törvényszék persely	24·90
VII. ker. járásbiróság «	—·20
Bpesti itélő tábla «	29·14
Birói vacsora «	36·—
VI. ker. járásbiróság «	4·70
IV. « « «	8·24
Bpesti büntető törvényszék «	109·70
Bp. keresk. és váltótörvsz. «	1·20
Bp. Ügyészség «	55·40
Közigazgatósági biróság «	24·50
V. ker. járásbiróság «	—·38
VIII—X. ker. járásbiróság «	5·12
Bpesti büntető járásbiróság «	1·30
Összesen	487·45

A fenti eredményből látható, hogy a buzgó kezekben elhelyezett perselygyűjtés szép eredménnyel szolgálja internátusunk czélját.

Egyesületi bérház.

A Déli-vasút mellett fekvő internátusunk tőszomszédságában épült egyesületi bérház lakásai *1912 november hó 1-ére* kiadók.

Birósági és ügyészségi kartársaink a lakások kibérlésénél előnyben részesülnek.

A lakások bérei *lényegesen alacsonyabbak* a szokásos bérösszegeknél.

A még ki nem adott lakások *Árkay* Aladár műépítésznél (I., Alma-utcza 1. sz., telefon 108—06.) bérelhetők ki.

Van még:

3 lakás évi 1600 korona bérért,
6 « « 1500 « «
3 « « 1300 « «

A Wieni Richtertag.

Az osztrák birák egyesülete, mint azt már egyizben közöltük, egyesületünket a Wienben 1912 szeptember hó 1—3. napjain tartandó nagygyűlésre meghívta. Egyesületünk igazgatósága elhatározta, hogy egyesületünk méltóan legyen képviselve az ülésen, a melyre szóló meghívást elfogadta.

Felhívjuk ezért tagtársainkat, hogy részvételi szándékukat sürgősen, lehetőleg julius 25-ig egyesületünk titkári hivatalánál (V. Országház-tér 12) *jelentsék be.*

A nagygyűlés programmja a következő:

Vasárnap, 1912 szeptember 1-én este 8 órakor a Cursalonban (Wien, I., Kaiser Wilhelmring) a résztvevők és vendégek üdvözlése.

Hétfőn, 1912 szeptember 2-án tárgyalás alá kerülnek a következő kérdések:

1. Esküdtbiróság vagy Schöffen-biróság?
2. A biró helyzete a polgári perben.
3. A gondnoksági ügyek birája.

Kedden, 1912 szeptember 3-án tárgyalják a biró helyzetének kérdését a jogállamban.

A hétfőn 1912 szept. 2-án tárgyalandó esküdtbiróság vagy Schöffenbiróság előadója Dr. Altmann Lajos wieni Landesgerichtsrat. Előadásának vezérfonalai:

1. A laikus biróságok hivatottak a bizalmat az igazságszolgáltatás iránt emelni, korrektivumai a Kabinetigazságszolgáltatásnak és más sajnálatos jelenségeknek korábbi időkből a hivatásos birót összes erejének kifejtésére kényszeríti, a mi a képzettségének emelését is eredményezi.

2. Ezen okokból a modern törvényjavaslatok büntető ügyekben fentartják a laikus biróságot. Ez az intézmény különben is annyira új még, hogy a parlamentek általi mellőzése ezidőszerint nem várható.

3. Az esküdtszéki biráskodásban manapság előforduló hiányok nem tudhatók be az intézmény hibáinak, hanem az anyagi jog

hiányaira és az esküdtbiróság összeállításának módjára vezetendők vissza.

4. Nem ajánlatos a laikus elemnek Schöffen biróságok létesítése által, illetve az esküdtbiróságoknak ez általi helyettesitése által, kiterjesztése a büntető igazságszolgáltatásban, ezek meglassítják és bizonytalanná teszik az igazságszolgáltatást, a nélkül, hogy javítanák és különösen a biróságok oly nyilatkozattételeit eredményezik, a melyek a tudományos kritikát nem állják ki és mégis a biróság felelőssége fennforog.

Ugyanez nap kerül előadásra a biró helyzete a polgári perben, előadó Dr. Wehli Albert wieni Landesgerichtsrat. Eszmemenete:

1. Az igazi szóbeli és közvetlen perrendtartás első követelménye a felek akaratának kiküszöbölése a határnapok kérdésében.

2. A tárgyalást a birónak kell előkészíteni a tárgyalási és bizonyítási anyag forrásainak megjelölésével.

3. A birónak feladata a tárgyalást tudatos pervezetéssel irányítani és ezáltal a tárgyalás teljességére és a vitapontok fikszirozására törekedni. Különösen nagy fontossága van pertechnikai szempontból a pervezetési eszközök helyes alkalmazásának, a tárgyalás egységesítésének, illetve szétválasztásának.

4. A bizonyítás felvételt a tárgyaló biró a tárgyalás keretében maga előtt vegye fel.

5. A bizonyítékok szabad mérlegelése a bizonyítás fölvétele előtt nem alkalmazható.

Ugyanez nap tart előadást a gondnoksági ügyekről Dr. Hauke József wieni Landesgerichtsrat. Tételei:

1. A gondnokság tartozzék a biróságok hatáskörébe.

2. A biróságok, mint gondnoksági hatóságok mentesítendők, a gondnok feladatai közé tartozó teendők alól.

3. A gondnoksági ügyek egyrészt a közigazgatás, másrészt a biróság hatáskörébe tartoznak és megfelelő segédszemélyzettel bonyolítandók le.

4. A gondnoksági ügyek elintézésénél a biró jogosítva legyen olyan intézmények fölött rendelkezni, a melyek őt a gyors és helyes informatióval ellátják. Az eljárás szóbeli és lehetőleg forma nélküli legyen.

Kedden d. e. 9 órakor tárgyaltatik a biró helyzetének kérdése a jogállamban. Előadó Dr. Engel Frigyes salzburgi Landesgerichtsrat. Alaptételei:

1. A birónak mostani helyzete nem felel meg annak az állapotnak, a mely a jogállamban általa betöltendő.

2. A biró helyzete javításra szorúl:

a) a birói állás anyagi jogi körülhatárolásával, a mely mellett a biró mentesítendő a közigazgatási teendőktől;

b) jogi és anyagi biztosításával a birói álláshoz méltó módon.

3. A birói kérdéseket tárgyaló rendelkezések birósági szervezeti törvényekben foglalandók össze.

Mindkét nap az ülések a bécsi tud. egyetem kis ünnepi ülésteremben tartatnak meg, kezdetük d. e. 9 órakor. Szeptember 1-én 12 órától 2 óráig az Altpilsenetzer Bierhalle (Wien IX., Wehringerstrasse 1. nächts der Votivkirche)-ben asztalok vannak a birák részére rezerválva. Szept. 3-án d. u. 2 órakor együttes ebéd lesz a Riedhof fehér termében (Wien VIII., Schlüsselgasse 14.). Bővebb felvilágosításokat ad a Vereinigung der Österreichischen Richter (Wien IX., Wehringer gürtel 118.).

Közgyűlésünk.

Egyesületünk ez évi rendes közgyűlését Nagyváradon tartja és pedig 1912 október hó 6-án (vasárnap).

Erről az összes osztályokat értesítjük és felhívjuk, hogy kiküldötteiket megválasztani, azok nevét egyesületünk titkári hivatalával és a nagyváradi osztálylyal közölni sziveskedjenek. Utal az igazgatóság alapszabályaink 28. §-ának ama rendelkezésére, hogy az osztályok esetleges indítványai, a közgyűlésen csak akkor tárgyalhatók, — ha azok azt legalább 15 napot megelőzően lettek bejelentve.

Közgyülésünk napirendje:

1. Elnöki megnyitó.
2. Főtitkári jelentés az egyesület 1911—1912 évi. működéséről.
3. A pénztáros jelentése a lefolyt esztendő pénzügyi eredményéről.
4. Számvizsgáló-bizottság jelentése.
5. Főtitkár és számvizsgáló-bizottság választása.
6. Jövő évi tagsági díj megszabása.
7. A jövő év költségvetésének megállapítása.
8. Az egyesületi vagyonmérleg.
9. A jövő évi közgyűlés helyének meghatározása.
10. Esetleges indítványok.

Tagdíj.

Felhívjuk tagtársainkat, hogy *1912. évi tagdíjaikat* a nekik megküldött postatakarékpénztári befizetési lap segélyével *sürgősen* fizessék le.

Tagdíjhátralékok kimutatása.

Felhívjuk a *beszterczebányai, gyulafehérvári* és *kolozsvári* osztályokat, hogy a tagsági hátralékokról és a tagok létszámáról szóló kimutatásaikat központi pénztárunknak *haladék nélkül* küldjék be.

Sürgős előterjesztésünk az igazságügyminiszter úrhoz.

Nagyméltóságú Miniszter Úr!

I. Egyesületünk úgy Nagyméltóságodhoz, mint Nagyméltóságod elődeihez több ízben a részletekre kiterjedő az adatok egész tömegével ellátott beadványokban vázolta a magyarországi birósági, jegyzői és joggyakornoki kar előlépésének mostohaságát.

Rámutattunk arra, hogy a tisztviselői pályának nincsen egyetlenegy olyan ága sem, a hol átlagos 12 évi szolgálat mellett azzal a képzettséggel, a mely ezidőszerint az országban a legmagasabb, a tisztviselők a X. fizetési osztályban enerválva, megőszülve várják, hogy tulajdonképen pályájuknak legkezdetére eljussanak és birói kinevezésüket elnyerhessék.

Rámutattunk arra, hogy a jövendő birói kar erkölcsi és szellemi szinvonala kétségtelenül megsinyli azt, ha abba olyan korban, elkeseredetten, munkakedvüket, energiájukat, a jövőben való bizodalmukat elveszítve jutnak bele az emberek, a mikor más pályán már a jól megérdemelt munka után szép állásban megállapodva tölthetik napjaikat.

Mindezen előterjesztésünk daczára mindezideig nem történt semmi olyen intézkedés, a mely a birósági jegyzők és joggyakornokok helyzetét csak aránylag is javitáná.

Ujabban az ország minden részében mozgalom indult meg, hogy erélyesen követeljék immár eddigi kérelmeik megvalósítását. Egyesületünk fél attól, hogy ez a kérdés átlépi a tisztviselői mozgalmak rendes keretét és szocziális kérdéssé alakul. A fiatal generáczió elkeseredése és nyugtalankodása mélyen indokolt. Egyesületünk közgyűlései több ízben foglalkoztak ezzel a kérdéssel és kimondották, hogy a jegyzői kérdés a legsürgősebben megoldandók egyike.

Ujból kérjük Nagyméltóságodat eddig tett előterjesztéseinknek megfelelően, méltóztassék az 1908. évi VI. t.-cz. megokolásában kifejtettek megvalósításával az albirói és alügyészi állások végképeni megszüntetésével a megüresedő IX. fizetési osztályba kinevezni azokat a birósági jegyzőket, a kik képesítésüknél és koruknál fogva a birói, illetve ügyészi állásokra kinevezhetők, a kik erre a kinevezésre minősítésüknél fogva is méltóak, a kik azután a megfelelő üresedéshez képest a VIII. fizetési osztályba kerülnének.

A X. fizetési osztályba azokat a jegyzőket kellene sorolni, a kiknek van ugyan birói képesítésük, de a kik akár a törvényes kor hiányából, akár minősítésük okánál fogva birói, illetve ügyészi állásokra még nem nevezhetők ki. Ebbe az osztályba juttanának

továbbá mindazok a már működő jegyzők közül, a kiknek birói képesítésük nincsen.

Az albirói és alügyészi állások megszüntetése az igazságügyi kormánynak sok év óta régi programm-pontja és annak megvalósítása az egyedüli mód és lehetőség arra, hogy az immár szocziális ízű jegyzői kérdés végre-valahára megfelelően megoldassék.

A mi már most a kérdés pénzügyi oldalát illeti, alig jelent az számbavehető költséget, hacsak azt az összeget veszszük figyelembe, a mely az igazságügyi tárczának a keretében, hogy egy példát említsünk, a curiai kisegítő birák megszüntetésével az igazságügyi kormány részére felszabadul, már is meg van oldva a jegyzői kérdés. És nem mulaszthatjuk el, hogy ez alkalommal külön ne hangsúlyozzuk annak feltétlen szükségességét, hogy az egyes tárczák keretében megtakarított összegek ugyanazon tárczák keretében megvalósítandó reformok megoldására volnának fordítandók.

II. És ez mintegy természetszerűleg kiváltja azon már szintén több ízben megokolt kérelmünknek megújítását, a mely a külön birói és ügyészi státus megalkotására vonatkozik.

A biró a szilárd alapokon nyugvó államnak és nem a pártviszonyoktól függő változó kormánynak a közege, miért is őt működésében a kormánynak pártállása, vagy politikai iránya sohasem érintheti, még kevésbé befolyásolhatja. A biró kötelessége mindenkor változatlanul egy és ugyanaz; a hatályban lévő és érvényes jogszabályok alapján feltétlen pártatlansággal igazságot szolgáltatni.

A birónak ez a hivatása és helyzete, nemkülönben működésének sajátossága és függetlensége vonja maga után azt a törekvésünket is, hogy a birói kar az állami alkalmazottak körében teljesen külön státust alkosson, a melynek nemcsak fizetési, hanem rangviszonyai is teljesen önállóak és a többi állami alkalmazott hasonló jogviszonyaival nem közösek.

A birói tisztnek sajátos jellegét úgy az 1848. évi 3. t.-cz., mint az 1848. évi 29. t.-cz., továbbá az 1869. évi 4. t.-cz. prægnansan kiemeli.

Kérelmünk: visszatérés az 1871. évi 32. t.-cz. rendszeréhez, a melyet azok alkottak meg, a kik a mai birói és ügyészi szervezetnek megteremtői, a kik leginkább voltak hivatottak ama vezető eszmének törvénybeiktatására, a melyek az 1869. évi 4., 1871. évi 8., 9., 31., 32. és 33. t.-cz-ek megalkotásakor döntő befolyásúak voltak.

III. Régi, mondhatni évek óta állandóan sürgetett kérelmünk az is, hogy a M. K. Curiánál, valamint a budapesti és marosvásárhelyi kir. itélőtáblánál alkalmazott biráknak megfelelő hivatali helyiség álljon rendelkezésre, vagy addig, a míg ez meg nem valósítható, a nevezett birák 600 korona lakbérpótlékban részesíttessenek.

1908. szept. 24.-én kelt 57596 sz. leiratában a M. K. Pénzügyminiszter Úr azt az igéretét tette, hogy a M. K. Igazságügyminiszterrel együtt azon lesz, hogy a nevezett biráknak mielőbb hivatali helyiség álljon rendelkezésükre. Azóta immár 4 esztendő mult el és bár kérelmünket már több ízben megsürgettük, eddig ezirányban még semmi intézkedés sem történt. Nincsen a világon egyetlen egy olyan hivatal sem, a hol a hivatalt fentartó szerv, a mi esetünkben a M. K. Államkincstár, hivatalnokait megfelelő hivatali helyiséggel el ne lássa. Egyedül csak a M. K. Curia, a budapesti és marosvásárhelyi kir. itélőtáblák birói azok, a kikkel szemben az állam eme kötelességének nem felel meg, mert ezek a legcsekélyebb kárpótlás hijján, sajátjukból kötelesek lakásukban hivatali teendőik ellátására és hivatali látogatások fogadására alkalmas helyiséget tartani, takarittatni, füttetni és világitani.

Reméljük, hogy ez a körülmény immár a megvalósításra megérett és Nagyméltóságod sem fog annak sürgős megvalósítása elől elzárkózni.

IV. A birósági és ügyészségi szervezet reformja érdekében beadott előterjesztésünkben utalunk arra a nagy fokú aránytalanságra, a mely a napidíjaknak és az utazási illetményeknek ezidőszerinti megállapításával előállott.

Köztudomású, hogy a kiküldetésekre vonatkozó és ezelőtt 16 esztendővel kiadott 21224/1896. Im. sz. rendelet meghozatala óta a megélhetés mindenütt és mindenben óriási mérvben megdrágult, úgy hogy 1896-ban megállapított napidíjak és fuvarilletmények ma már egy kiküldetésben lévő tisztviselő tényleges kiadásainak fedezésére merőben elégtelen. Annak daczára, hogy a 9700/1912. Im. sz. igazságügyminiszteri rendelet a bűnvádi ügyben alkalmazott szakértők, orvosok és egyéb szakértői szemlékre vonatkozólag sokkal méltányosabb és a változott viszonyoknak megfelelő rendelkezéseket tartalmaz, ennek a rendeletnek intézkedései a birói és az ügyészi karra kiterjesztve nincsenek.

Az igazságügyi kormány tehát elismerte, hogy immár itt van a legfőbb ideje a napidíjak és fuvarilletmények kérdésének a mai viszonyoknak megfelelő szabályozására. Kérnünk kell tehát újból, hogy a mostani életviszonyoknak megfelelő rendeletet a legsürgősebben kiadni méltóztassék.

V. Ugyancsak a birósági és ügyészségi szervezet reformja tárgyában is beadott előterjesztésünkben és azonkívül is már számos beadványban rámutattunk annak a kérdésnek fontosságára, hogy az összes itélőbirák és ügyészek az ország törvényeit és rendeleteit magában foglaló törvény, illetve rendelettárral sürgősen láttassanak el.

Nagyméltóságod 7697/1912. Jm. V. sz. leiratában értesítette egyesületünket, hogy 465 példányban törvénytárakat egyes biróságaink részére beszerzett.

A midőn ezt örömmel tudomásul veszszük, kénytelenek vagyunk arra utalni, hogy az ekép beszerzett példányok csak az egyes biróságoknak törvényekkel való ellátására fognak szolgálni és így ezen intézkedés nem foglalja magában azon kérelmünk teljesítését, hogy az itélőbirák és ügyészek fejenként láttassanak el törvény, illetve rendelettárral.

Ez irányú kérelmünket tehát ezennel megismételjük.

VI. A birói és ügyészi szervezet módosításáról szóló 1908. évi VI. t.-cz. a minden más jövedelmi forrástól elzárt birói testület anyagi helyzetének javitását tűzte ki czélul és szem előtt azt a czélt tartotta, hogy ennek a törvénynek első szakaszában megállapított birói létszám állandóan be legyen töltve.

Megállapithatjuk azonban azt, hogy 1908. márczius óta ennek a törvénynek az alapján eszközlendő előlépések csak hét ízben eszközöltettek és pedig 1908. november 27-én, 1909. április 8-án, 1909. július 27-én, 1910. május 15-én, 1910. deczember 31-én, 1911. augusztus 13-án és 1912, márczius 28-án.

Megállapitható tehát, hogy a törvény szelleme annak életbe lépésétől kezdve nincsen betartva, a mennyiben hosszú hónapokig vannak az állások egész seregei üresedésben és a birói és ügyészi karnak hátrányára az 1908. évi VI. t.-cz. első szakaszában megállapított létszám betöltve nincsen, illetve az időközben megüresedett magasabb állásokba való sorolás helyett a birák és ügyészek alacsonyabb fizetési fokozatban hosszabb ideig tartatnak, annak daczára, hogy a törvény részükre az időközben megnyilt állásokra az előléphez jogot adott.

Osztályaink már több ízben kifejezést adtak abbeli véleményüknek, hogy az 1908. évi VI. t.-cz. pontos végrehajtására egyesületünk Nagyméltóságodat felkérje.

Ezt a kérelmet tehát ezennel előterjesztjük.

Budapest, 1912. április hó.

Kiváló tisztelettel

az Országos Birói és Ügyészi Egyesület elnöke.

A birák nyugdíjazása és áthelyezhetősége.

Hivatalos Közlönyünkben már több izben beszámoltunk arról a mozgalomról, melyet egyesületünk abban az irányban indított meg, hogy a polgári perrendtartást életbeléptető törvényjavaslatnak a birák áthelyezhetetlenségét hatályon kívül helyező és a birák kényszernyugdíjazását kimondó 78. és 79. §-ai a törvényjavaslatból kihagyassanak.

A képviselőház 1912 június 7-én tartott ülésében foglalkozott érdemben ezzel a kérdéssel.

Ezzel kapcsolatosan közölhetjük, hogy törekvésünknek az a része, mely a birák kényszernyugdíjazásának hatálytalanítására irányult, sikerre vezetett, a mennyiben a törvényjavaslatnak erre vonatkozó rendelkezései mellőztettek.

A birák áthelyezhetetlenségének eddigi állapotban való fenntartását elérni azonban nem sikerült, a mennyiben a képviselőház és azóta a főrendiház is elfogadta azt a rendelkezést, mely szerint az elsőfokú biróságoknál alkalmazott birák az összes felügyeleti hatóságok meghallgatásával a törvény életbelépése előtt és után 1—1 évre vagyis összesen két évre áthelyezhetők.

Az életbeléptetési javaslat eredetileg 78. most 82. §-a, a mely a birák nyugdíjazhatóságáról intézkedik a következően szól:

82. §. A polgári perrendtartás életbeléptetésével kapcsolatos szervezés következtében a jelen törvény kihirdetésétől számított hat havi időtartamon belül az itélőbiró az 1871 : IX. t.-cz. 6 §-ának esetén kívül is nyugdíjazható, de nyugdija a legutóbbi fizetés és fizetés természetével biró pótlék felénél kevesebb nem lehet.

A nyugdíjazást az illető itélőbiró valamennyi felügyeleti hatóságának meghallgatásával az igazságügyminiszter hozza legfelsőbb helyen javaslatba.

Ennek a szakasznak a rendelkezéseit a képviselőház mellőzte.

Az áthelyezhetőséget kimondó szakasz a következőn hangzik:

83. §. A kir. törvényszéknél vagy kir. járasbíróságnál alkalmazott itélőbíró a polgári perrendtartás életbelépését megelőző és követő egy-egy, összesen tehát két évi időtartamon belül más bírósághoz áthelyezhető. A bíró köteles áthelyezésének a hivatalos hirlapban közzétételétől számított tizenöt nap alatt nyilatkozni, ha az áthelyezést nem fogadja el. A ki az áthelyezést nem fogadja el, állásáról lemondottnak tekintendő, de ez a rendelkezés az 1885. évi XI. törvényczikknek a nyugdíjazásra illetőleg a végkielégítésre vonatkozó rendelkezését nem érinti.

Az áthelyezés kérdésében az illető itélőbíró valamennyi felügyeleti hatóságát meg kell hallgatni.

Ugyanazt az itélőbírót e §. alapján csak egyszer szabad áthelyezni.

Az e §. alapján áthelyezett itélőbírónak szabályszerű költözködési költségét meg kell téríteni.

A képviselőház átirata egyesületi elnökünkhöz.

Méltóságos elnök úr!

Az Országos Birói és Ügyészi Egyesület nevében f. évi márczius hó 30-án a képviselőház elnöke Őnagyméltóságához intézett kérvényére tisztelettel értesítem Méltóságodat, hogy Őexcellentiája a kért képviselőházi irományok és naplók megküldését engedélyezte s így azokat folyó évi január hó 1-től kezdve a képviselőház kiadóhivatala ülésszakonként meg fogja küldeni az egyesület részére.

Budapesten, 1912 évi április hó 29-én.

Tanulmány a német járásbiróságokról.

Hivatalos értesítőnk utolsó előtti számában (22. sz.) beszámoltunk arról a szépen sikerült előadásról, a melyet Révay Bódog dr. tagtársunk a budapesti osztály ülésén a berlini központi járásbiróságról tartott és ugyanezen alkalommal bő kivonatban közöltük is értekezésének fonalát.

Tagtársunk kiváló előadása egy része volt azon tapasztalatok közlésének, melyet németországi tanulmányútja révén összegyüjtött.

A tanulmányút összes eredményeit dr. Révay Bódog most könyv alakjában «Tanulmány német járásbiróságokról» czím alatt rendezte sajtó alá.

A tanulmány 78 oldalra terjedő kimerítő ismertetése a német járásbiróságoknak és úgy az elméleti, mint a gyakorlati téren szerzett tapasztalatok alapos felhasználásával készült.

Különösen részletesen tárgyalja a szerző, a berlini központi járásbiróság, a lipcsei járásbiróság és a bécsi belvárosi cs. és kir. járásbiróság szervezetét és működését, továbbá a birák munkakörét, a birói működést a gyakorlatban.

A könyv Ráth Mórnál jelent meg. Tagtársaink figyelmét örömmel hívjuk erre a hézagpótló munkára.

A balassagyarmati osztály előterjesztése igazgatóságunkhoz a napi- és fuvardíjak reformja tárgyában.

Tekintetes Igazgatóság!

A kiküldetési napi- és fuvardíjak tárgyában intézkedő 21,224—1896. számú I. M. rendeletnek a mai viszonyokhoz való szabályozása köztudomás szerint folyamatban van.

Ez alkalomból kifolyólag tisztelettel megkeressük a tekintetes Igazgatóságot, miszerint illetékes helyen sziveskedjék oda hatni, hogy e rendelet szabályozásánál vétessék figyelembe *az autóhasználat joga és ez esetben az autótarifa is megállapittassék.* Az autóforgalom általánossá tétele folytán felesleges munkát vélünk teljesíteni, ha ennek előnyei felsorolásával foglalkoznánk. Mi vidéki birák érezzük különösen ennek üdvös hasznát, kik gyakran napi 8—10 órai kocsiutat vagyunk kénytelenek megtenni és az autót ez idő szerint saját anyagi érdekeink sérelmével használjuk, hogy gyorsaságban, időben nyerjünk, s a hosszas kocsiutazás fáradalmait elkerüljük.

Az autó használata által nyer az állam, mert a biró napidíjakban és munkaidőben takarít.

A fent idézett ez idő szerint érvényben levő rendelet 11. §-a előirja a naponként tengelyen való utazásnál megteendő távolságot, ez is azonban oly maximális távolság, hogy ezt tengelyen való utazásnál fokozni alig lehet, míg az autó használata ennek kétszeresénél is többre való fokozását lehetővé teszi. Addig is azonban míg ez szabályoztatnék, megfontolás tárgyává kívánnánk tenni, hogy az autónak *hosszabb útra való használata* esetén, a midőn kétségtelen, hogy tengelyen való használat mellett a teljesített munka nem lett volna azon idő alatt elvégezhető, az illető birói vagy ügyészi kiküldött felszámíthatja-e azon napidíjakat, melyeket a tengelyen való használat mellett kétségtelenül a kiküldetésnél eltöltött volna.

Osztályok.

Az egységes birói és ügyvédi vizsga kérdésével foglalkozott *az eperjesi* osztály 1912 márczius 24-iki, *a győri* osztály 1912 márczius 21-iki, *a marosvásárhelyi* osztály 1912 április 23-iki ülésén.

A karánsebesi osztály felvetette azt az eszmét 1912 május 20-iki ülésén, hogy vidéki egyesületi tagjaink részére internátusunkban jutányos áron vendégszobák* tartassanak fenn, ugyanezen osztály az 1908. évi VI/4. rendelkezéseinek betartását kéri.**

A nagybecskereki osztály 1912 április 19-én a birósági jegyzők tarthatatlan helyzetének kérdésével foglalkozott.

A zilahi osztály 1912 márczius 2-iki ülésén a továbbképzés folytatását határozta el.

A nagyváradi osztály a közgyülés (1912 okt. 6) előkészítésére előkészítő-bizottságot választott.

Ülést tartottak még 1912 május 6-án a *komáromi,* 1912 május 12-én *a miskolczi* osztály.

A pécsi táblabirák helyzetük javítása czéljából országgyűlési képviselőikhez memorandumot nyujtottak át.

Kedvezményes hajójegy.

A Magyar Királyi Folyam- és Tengerhajózási Részvénytársaság igazgatóságától azt az értesítést szereztük, hogy köztisztviselők (állami, vármegyei, városi, községi alkalmazottak, katonatisztek és katonai legénység, tanárok, tanítók stb. nemkülönben azok szorosan vett családtagjai, ú. m. feleség, törvényes, még keresetképtelen gyermekek) a társaság összes menetrendszerű személyszállító hajóin félárú menetjegygyel utazhatnak.

A Magyar Királyi Államvasutak által a köztisztviselők részére kiállított arczképes igazolványok alapján a *félárú menetjegyek* a Magyar Királyi Folyam- és Tengerhajózási Részvénytársaság bármelyik állomásán avagy személyszállító hajóján megválthatók.

Az a köztisztviselő, a ki a saját avagy családtagja részére nem szerzett a M. Á. V.-tól ily arczképes igazolványt, a hajón való utazást megelőző legalább 14 nappal kérjen félárú menetjegy váltására jogosító igazolványt közvetlenül a Magyar királyi Folyam- és Tengerhajózási Részvénytársaság igazgatóságától (Budapest, V. Mária Valéria-utcza 11.). Ezen kérvények, a melyek teljesen bélyegmentesek, a kérvényező felettes hatósága, illetve előljárósága által láttamozandók.

Kivánatra a Magyar Királyi Folyam- és Tengerhajózási Részvénytársaság igazgatósága képes útleirást bárkinek díjmentesen küld.

* Ezzel a gondolattal az igazgatóság is foglalkozik.

** Már több izben felhivtuk erre a minisztérium figyelmét.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

a valót sem szabad embertársaink szemére vetni. És ez utóbbi, a véleménynyilvánitás szabadságának elvéből folyó fölfogás a büntetőjog csupán fontosabb erkölcsi és jogi értékeket védő hivatásának s a köz érdekének jobban megfelel.

II. Ez az első pillanatra tisztán theoretikusnak látszó megkülönböztetés ugy az anyagi jog, mint a perjog szempontjából fontos következményeket von maga után.

Lássuk mindenekelőtt az exceptio veritatis jogi természetének világos felismeréséből folyó anyagi jogi következményeket.

Valamely elkövetett cselekmény vagy azért nem esik büntetés alá, mert: *a)* a törvény azt nem nyilvánitja büntetendő cselekménynek (Btk. 1. §.), vagy *b)* a deliktum valamelyik tényálladéki eleme hiányzik, vagy *c)* beszámitást kizáró ok, vagy *d)* büntethetőséget megszüntető körülmény forog fenn, stb. Az első három esetnek közös sajátsága az, hogy ezekben az esetekben létre sem jön büntetendő cselekmény, mig a *d)* alatt emlitett esetben megvalósult ugyan mindaz a föltétel, melynek fönforgásához a Btk. a büntetendő cselekmény létrejövetelét köti, azonban a büntett mint ok, és a büntetés, mint okozat közé egy uj elem, és pedig egy olyan uj ok lépett, mely a tettes büntethetőségét kizárja.

Melyik eset alá sorozandó most már a rágalmazásként vádolt, de valónak bizonyult tényállitás?

A Btk. 263. §-ának utolsó bekezdése szerint «az állitás vagy kifejezés valódiságának bebizonyitása *a vádlott büntetlenségét eredményezi*». De vajjon nem ugyanezt eredményezi-e a fentebb emlitett négy eset mindegyike? E kijelentés tehát a valódiság bizonyitásának jogi jellegét nem dönti el. Közelebb jutunk a megoldáshoz, ha a *büntelenség* és a *büntetlenség* közt különböztetünk. Mert mig az *a) b)* és *c)* alatti esetekben a vádlott büntelensége alapján felmentetik: addig a *d)* alatti esetben bünössége daczára bizonyos a törvényben meghatározott közbejött körülmény (például gyujtogatásnál a tüz eloltása Btk. 427. §.) folytán büntetlen marad.

Ilyen közbejött körülmény-e tehát a rágalmazás vagy becsületsértés valódiságának bebizonyitása? Az uralkodó felfogás és a gyakorlat valóban büntethetőséget kizáró oknak tekinti azt. Tekintettel azonban az e sorok elején kifejtett álláspontra, mely szerint a rágalmazás tényálladéki ismérve a valótlanság: a valódiság bebizonyitásával a delictum egyik legfontosabb tényálladéki elleme semmisül meg, vagyis nincs büntetendő cselekmény.

III. Mik azonban már most ennek a felfogásnak alaki jogi következményei?

A rágalmazás és becsületsértés rendszerint magáninditványra üldözendő cselekmény és főmagánvád tárgya, a vádat tehát elsősorban és rendszerint a sértett képviseli. Kivételt alkotnak a hivatalból, illetőleg felhatalmazás vagy kivánat folytán üldözendő esetek, melyekben a vád képviseletére kizárólag a kir. ügyészség jogosult. Hatáskör szempontjából pedig ugy áll a dolog, hogy a rágalmazás és becsületsértés inditványi esetei rendszerint a járásbiróság, hivatalból üldözendő esetei rendszerint a törvényszék hatáskörébe tartoznak, a nyomtatvány utján elkövetett e cselekmények pedig a törvényszék és az esküdtbiróság közt oszlanak meg.

Eszerint a becsület elleni deliktumok üldözéséből mindegyik elsőfoku biróság kiveszi a maga részét. Ami ez esetekben a járásbiróság előtti eljárást illeti: a fentjelzett álláspontnak erre vonatkozólag csak az a következménye van, hogy ha a járásbiróság az állitás vagy kifejezés valódiságát bebizonyitva látja: terheltet a 326 §. 1. (és nem 3.) pontja alapján felmenti. Ez áll a törvényszék és az esküdtbiróság elé utalt esetekben is. Ezeknél azonban rendesen nyomozás, vizsgálat és kifogásolási eljárás előzi meg a főtárgyalást. A nyomozás és vizsgálat pedig megszüntetendő, ha büncselekmény nem forog fenn, vagyis ha az állitás vagy kifejezés való.

Oly messzire azonban még sem lehet menni, hogy a valódiság bebizonyitottsága kérdésének eldöntése a nyomozó hatóság hatáskörébe volna utalható — már csak a megengedhetőség kérdésének megitélése szempontjából sem — s ezért e tekintetben az exceptio veritatisnak egészen sajátos jelleg tulajdonitandó. Minthogy azonban a vizsgálatot már vagy a vádtanács vagy az itélőbiróság szünteti meg s minthogy a vádtanács elutasitja a vádiratot s megszünteti az eljárást, ha a vád tárgyává tett cselekmény nem büncselekmény: ha akár a vizsgálat, akár a kifogásolási eljárás során a *biróság* terhelt állitásának valóságát bebizonyitva látja: megszüntethetné az eljárást.

Ezzel a mindenkép megnyugvással fogadható eljárással, mely a valódiság bizonyitottsága kérdésének mérlegelését az eljárás korábbi stádiumára kivánja tenni, az itélőbiróság bizonyára sok felesleges tehertől szabadulna meg.

A BP. rendszere ugyanis az eljárás különböző szakához képest fokozatosan osztja be a cselekmény büntethetőségének megitélésére befolyással biró s fent *a)—d)* alatt kiemelt körülmények mérlegelését.

Azt, hogy büntetendő cselekmény egyáltalán forog-e fenn: az eljárás *minden egyes szakán az összes* bünügyi hatóságok megbirálása alá bocsátja (az egy vizsgálóbirót kivéve). A beszámitást kizáró okok mérlegelését már csak a vádtanács és az itélőbiróság közt osztja meg olyképpen, hogy ezeket rendszerint csak az itélőbiróság veheti figyelembe, kivéve az elmezavart és a 12 éven aluli kort, mely esetekben már a vádtanács is jogositva van az eljárást megszüntetni; mig végre a büntethetőséget kizáró okok figyelembevételét kizárólag az itélőbiróságnak tartja fenn. Az esküdtbirósági eljárásban ezen a renden csak annyiban történik változás, hogy a 12 éven aluli koron (birói tanács dönt) kivül az összes beszámitást és büntethetőséget kizáró okok fenforgása felett (tehát az elmezavar fenn vagy fenn nem forgása felett is) az esküdtek vannak hivatva határozni. Erre azonban alább visszatérünk. Itt csak arra akartunk rámutatni, hogy a valódiság bebizonyithatása megengedésének és ennek eredményeként magának a valódiságnak kérdésében való döntés a valótlanság tényálladéki elemül való elfogadása esetén az eljárás során tetemesen előbbi stádiumra kerülne.

A BP. erről a kérdésről külön nem intézkedik. A gyakorlat pedig annyiban következetlen, amennyiben az esküdtszék elé tartozó esetekben gyakran a főkérdésbe foglalja bele, mint tényálladéki elemet — a valótlanságot — ilyképpen: «bünös-e vádlott abban, hogy sértettről ezt és ezt a tényt állitotta... anélkül, hogy annak valódiságát bebizonyitotta volna?» És ez a helyes álláspontnak megfelelő kérdés; mert hisz a 355. §-nak megfelelőn a törvényben meghatározott alkotó elem a főkérdésbe foglalandó. Ellenkező esetben — ha t. i. büntethetőséget megszüntető oknak tekintjük a valódiság bebizonyitottságát — eziránt a 359. §. parancsoló rendelkezése értelmében az esküdtekhez külön kérdést kell feltenni.

A fentiekből kitetszőleg mi az előbbi álláspontot tartjuk helyesnek. Amint a rágalmazás konstitutiv eleméül tekintjük az állitás valótlanságát: előáll az a következmény, hogy amely pillanatban a megengedett bizonyitás eredménye a *biróság* mérlegelése szerint az állitást valónak tünteti fel: e pillanatban a büntetendő rágalmazás egész tényálladéka összeomlott s az állitás ugy tekintendő, hogy azzal büntetendő cselekmény létre sem jött; és előáll az a követelmény, hogy ennek az álláspontnak a szabad kritika és a terhelt érdekében az eljárás egész vonalán is érvény szereztessék.

Dr. Bónis Pál,
budapesti ügyvéd.

Jár-e kamat fuvardijvisszatérités után?

Mig az osztrák biróságok állandó gyakorlata, hogy a helytelenül beszedett s visszatériteni kötelezett fuvardijak után megállapitják a vasut kamatfizetési kötelezettségét: addig nálunk, a régi vasuti üzletszabályzat 61. §-a nyomán kifejlődött gyakorlat hatása alatt biróságaink még mindig idegenkednek a fuvardijvisszatériteseek után — eltekintve a perkamattól — kamatot megitélni. Részint azért, mert mindig megvolt a hajlandóság, a fuvardijvisszatériteésben kártériteést látni, másrészt, mert a jogosultak indolenciája, de az ily természetü követeléseknek a felülvizsgálati értékhatárt alig elérő összege akadályozták megfelelő állandó felsőbb birói gyakorlat kialakulását.

Már pedig az uj vasuti üzletszabályzatnak a régi 61. §-a helyébe lépett 70. §-a a fuvardijvisszatériteési igények tekintetében mélyreható változást eszközölt s megadta a módot arra, hogy a jogosultak a gyakran igen jelentős kamatveszteségtől mentesüljenek. A kérdésnek nemcsak jogi, de gazdasági oldala is figyelemreméltó, mert a vasutak évenként milliókra rugó összeget téritnek vissza helytelenül beszedett fuvardijak czimén. A reklamácziók elintézésének közismert lassu módja megfosztja a jo-

gosultat, hogy a nem is az ő hibájából tartozatlanul fizetett összegeket — a vasut fél évig, sőt 8—12 hónapig is visszatartván, azokat — hasznosithassa, forgathassa, mig a vasut az időközi kamatokkal jogtalanul gazdagodik.

Az időközi kamatok visszatérítését követelő jogosultakat a a vasut avval az indokolással utasitja el, hogy «a vasuti üzletszabályzat (v. ü. sz.). 70. §-a nem állapit meg oly záros határidőt, mely alatt a fuvardijvisszatéritési igények a vasut által elintézendők s nem tartalmaz oly rendelkezést sem, hogy bizonyos idő elteltével a kereskedelmi törvényre hivatkozással késedelmi kamatok lennének fizetendők.» A vasut jogilag tarthatlan álláspontja magától megdől, affelett vitázni felesleges: itt csak a régi v. ü. sz. 61. és az uj v. ü. sz. 70. §-a közti különbségre óhajtok rámutatni épp a kamatfizetési kötelezettség szempontjából.

A régi v. ü. sz. csak számitási hibák esetében ösmerte a fuvardijvisszatéritést. Az esetben, ha a feladó az utirányt meg nem jelölte, a vasut a legczélszerübb utirányt volt köteles választani s ezen választás következményeiért csak akkor volt felelős, ha vétkes gondatlanság terhelte. (51. §.)

Ezen rendelkezéseknek megfelelően az idevonatkozó birói gyakorlat különbséget tett: vajjon a beszedett dijtöbblet számitási hibából ered-e, vagy pedig a jogosult csak azért kér dijvisszatéritést, mert a vasut helytelen utirány-kombinácziót választott s ezzel ok nélkül megdrágitotta a fuvarozást.

Első esetben a dijtöbblet tartozatlan fizetésnek vétetett s a vasut a befizetés napjától már nem lévén jóhiszeműnek tekinthető, a jogosult a dijtöbblet beszedése napjától követelhetett kamatot. Utóbbi esetben azonban a vasut a magasabb fuvardij beszedésekor még késedelemben nincsen, mert a követelésről csak akkor szerez tudomást, mikor a jogosult az olcsóbb utirányban való fuvarozás iránti kivánságát kifejezi. Hogy kivánsága jogos-e, csak dijszabási kombinácziót utján dönthető el, ez hivatali eljárást s hosszabb időt igényel, miért is késedelemről csak akkor lehetne szó, ha ez a hivatali eljárás feltünő hanyagság, vétkes gondatlanság miatt tulsokáig tartana, illetve a jogosult kérelme nem nyerne elintézést.*

Ezt a kettősséget a kamatfizetés tekintetében az uj v. ü. sz. 70. §-a megszüntette, kimondván, hogy a vasut nemcsak hibás számitás esetén, de a 67. §. szabályainak figyelmen kivül hagyása miatt beszedett fuvardijtöbbletet is visszatériteni köteles. A 67. §. pedig az utirány-kombinácziókról rendelkezik, megszabván, hogy annak dijszabásilag legolcsóbbnak kell lennie. A vasutat tehát nem a tág «czélszerüségi» hanem a fél kézenfogható anyagi szempontjai kell, hogy vezessék ezután. Minthogy pedig utóbbi esetben is a vasut voltakép a dijszabást alkalmazta helytelenül, mikor a drágább kombinácziót választotta, vétkessége nélkül is a dijtöbblet visszatéritésére köteles, s az igy tartozatlanul fizetett összeg után a dijtöbblet beszedése napjától köteles kamatot fizetni.

Az osztrák vasutügyi minisztérium jogi szakosztálya röviddel az uj v. ü. sz. életbeléptetése után 1910 julius 1—2-án tartott szakértekezletén megállapitotta, lényegében a Optk.-nak a jogtalan gazdagodásról szóló szakaszai alapján a vasut kamatfizetési kötelezettségét, mégis a vasut előnyére annyiban, amenynyiben nem a beszedés, hanem a reklamáczió beadását követő egy hó elteltétől engedi meg a kamatmegtéritést.** Ez az álláspont nem indokolható; czélszerüségi okokból lehetne talán még a kamatfizetés kezdőpontját a reklamáczió beadása napjától, mint megintéstől számitani, de az ilyen spatiumoknak semmi törvényes alapjuk nincs. A vasut is nyereségre alakult jövedelmező üzleti vállalkozás: nincs rá ok, hogy más kereskedőnél enyhébb elbánásban részesüljön ott, hol a törvény általános szabálya reá is kiterjed.

Dr. Kuthi Sándor,
a magyar gyáriparosok országos szövetsége f. titkára.

* (K. V. T. 1903. E. 259. Túry.)

** ... werden, wenn die Behandlungsdauer von Frachterstattungseingaben länger, als ein Monat von dem auf die Einreichung folgende Tag währt, für die weitere Zeit bis zur Anweisung des Erstattungsbetrages Zinsen bezahlt. (Besumé der Sektion III. des k. k. Eisenbahnministeriums.)

Az osztrák polgári jogszolgáltatás eredményei 1908-ban.

Az osztrák statisztikai évkönyvnek 250 oldalra terjedő külön kötete foglalkozik a polgári jogszolgáltatással. Megállapitásait röviden a következőkben adjuk:

Egyezségi kisérletek (Zivilprocessordnung 433. §.) nagy városokban alig játszanak szerepet, vidéken azonban eléggé gyakoriak. 100 vagyonjogi keresetre 41 eset jut, midőn egyezségi kisérlet szerepelt. Az arányszám Bécsben csak 7½, a vidéken azonban jóval magasabb: Alsó-Ausztriában 94, Krajnában 86, Salzburgban 77. Eme számokból azonban korántsem lehet azt következtetni, hogy az egyezségi kisérlet intézménye a hozzájuk füzött várakozásnak megfelelt, mert a kisérletek kimenetelére nézve hiányzik minden kimutatás.

Fizetési meghagyás 1908-ban nem kevesebb, mint 278,000 bocsáttatott ki.

A fizetési meghagyási eljáráshoz hasonló u. n. *Mandatsverfahren* meglehetősen alárendelt szerepet tölt be. 1908-ban összesen csak 4000 idetartozó eset fordult elő az egész birodalomban; legkevesebb: Tirolban (4), Voralbergben pedig egyetlen egy sem.

Ami a *kereseteket* illeti, a következő adatokat emeljük ki:

A bagatell-eljárásban 1.223,000 kereset terjesztetett elő; ebből Galicziára nem kevesebb mint 730,000 esik.

Rendes járásbirósági eljárásban 400,000 kereset adatott be; ebből egy harmadrész Galicziára, s egy jelentős rész (85,000) Bécsre jut.

Törvényszék mint elsőfoku biróság előtt 167,000 keresetet nyujtottak be. Ebből pénzszolgáltatásra irányult: 117,000 váltókereset, 23,000 egyéb törvényszéki és 8600 kereskedelmi birósági kereset. A többiek válóperek, megállapitási perek stb.

A keresetek erősebb arányban növekednek, mint a lakosság. A statisztikai jelentés ezen jelenség magyarázatát nem adja, hanem a külön kutatások szükségességére utal.

A perek tartama: Az uj perrendtartás életbeléptének első idejében az eljárás ellen azt hozták fel, hogy nébol az alaposság rovására is tulságosan gyors. Most már konstatálni lehet, hogy a perek lassubbakká lettek.

A bagatell-eljárás tekintetében a viszonyok körülbelül minden tartományban hasonlók. A bagatell pereknek mindössze 0·1%-a tartott 6 hónapnál tovább.

A közönséges járásbirósági eljárásban már kissé másképp áll a dolog. Ezek tekintetében legtovább tartottak a perek Dalmácziában, nevezetesen 1·9% 6 hónapon tul és csak 69% rövidebb ideig mint egy hónap. Hasonlók a viszonyok keleti Galicziában. Legkedvezőbb az arányszám Morvaországban és Szilézíában, hol csak 0·3%, ill. 0·4% tart tovább 6 hónapnál. (Bécsben 0·5% tart hosszabb ideig, mint 6 hónap és 86·4% rövidebb ideig, mint egy hónap.)

A törvényszékeknél 42·6% 1 hónál rövidebb ideig, 1% pedig 1 évnél hosszabb ideig tartott. A váltókeresetek természetesen sokkal gyorsabban intéztetnek el. (55% 1 hónál rövidebb idő alatt.)

A másodfokon is lassubb lett az elintézés. És pedig ugy a Landesgerichtek-, mint az Oberlandesgerichteknél.

A Landesgerichteknél 1908-ban a felebb vitt ügyek 75%-a tartott egy hónapnál rövidebb ideig (az előző években 85%); 1908-ban 0·3% folyt hat hónapnál tovább (az előző években csak 0·2%). Feltünően leggyorsabb volt a felebbviteli eljárás a krakkói Oberlandesgericht kerületében; leglassubb Zárában.

Hasonló viszonyokat találunk az Oberlandesgerichteknél. A felebbvitt ügyeknek csak 71%-a tartott egy hónál rövidebb ideig. (1907-ben 75%.)

Az első és másodfoku eljárás együttvéve (járásbirósági ügyekben) legtovább a krakkói, lembergi és zárai Oberlandesgerichtek területén tartott; a végleteket Bécs és Zára mutatják. *Bécsben a perek 87·5%-a a két instanczián együttvéve hat hónapnál rövidebb ideig,* 1·3%-a pedig egy évnél hosszabb ideig tartott. Zárában az arányszám evvel szemben 53%·ill. 11·8%. Az első és második fok együttvéve törvényszéki eljárásban természetesen sokkal több időt vesz igénybe. Bécsben és Gráczban leggyorsabb, Zárában leglassubb volt az eljárás. Ott 62%, ill. 61% hat hónap-

nál rövidebb és csak 0·4%, ill. 0·3% tartott hosszabb ideig, mint két év, mig Zárában az utóbbi arányszám 9·8%. Ezen eltérések okai a statisztikai adatokból világosan nem állapithatók meg.

A legfőbb biróság az egyedüli forum, melynél a perek lényegesen gyorsabb befejezést nyernek. A felülvizsgálati kérelmek 47%-a 1908-ban egy hónapnál rövidebb idő alatt intéződtek el (1901-től 1905-ig terjedő időben csak 37%) és csak 0·6% tartott hat hónapnál tovább (1901-től 1905-ig ez az arányszám 4·1% volt).

A három fokon együttvéve a pertartam emelkedett. Az 1901-től 1905-ig terjedő időben hat hónapnál rövidebb ideig 17·4%, hat hónaptól egy évig 59%, egy évtől két évig 20·4%, és két éven tul 3·2% terjedt. 1908-ban a megfelelő arányszámok igy alakultak: 14·3%, 56·8%, 24·7% és 4·2%. Leghosszabb ideig tartanak a perek a lembergi, krakkói és zárai Oberlandesgerichtek területén. Igy Lembergben a perek 5·1%-a, Krakkóban 5·3%-a Zárában pedig 13·2% a a három fokon együttvéve két évnél tovább tart.

Csehországban, Morvaországban és Sziléziában, tehát a kultura magas fokán álló tartományokban a perek 40%-a mulasztási itéletek által nyer befejezést, Galicziában evvel szemben csak 16%. Viszont azonban a mulasztási itéletek arányszáma Bécsben csak 10%-ot tesz ki, pedig Bécs bizonyára nem hirhedt az alapnélküli keresetinditások miatt.

A kontradiktorius eljárás alapján hozott itéletek száma ugyancsak Morvaországban, Csehországban és Sziléziában mutat meglehetősen magas arányszámot, viszont az egyezségek legnagyobb arányban Galicziában, Bukovinában és Dalmácziában szerepelnek.

Másképp áll a dolog a bagatellperekre nézve. Galiczia ugyan itt is alacsonyan áll, amennyiben a kontradiktorius itéletek 5%-ot mutatnak, azonban Csehország és Morvaország is csak 6, illetve 6·6%-ot, Szilézia és Bécs pedig csak 3%-ot, illetőleg 3·3%-ot mutatnak fel. Evvel szemben Krajna és a többi alpesi tartományok e tekintetben a többi tartományok felett állanak. Egyezségkötések Kelet-Galicziában és Bukovinában foglalnak helyet nagyobb számban, (32% ill. 30%) Felső-Ausztriában az arányszám 9%.

A törvényszékeknél ismét egészen eltérő kép tárul elénk. Legtöbb makacssági itélet fordul elő: a partvidéken (34%) legkevesebb Kelet-Galicziában (7·8%). Viszont azonban ismét 37%-ot tesznek ki a kontradiktorius itéletek Bukovinában, Voralbergben pedig csak 7·8%-ot, holott e tartomány éppenséggel nem áll rossz hirben perei miatt. Hasonlóképp feltünően kevés az egyezségek arányszáma a keleti tartományokban.

E példákból látható, hogy a perek elintézési módja igen érdekes kérdés ugyan, messzemenő következtetések vonására azonban nem alkalmas.

Nagyon érdekesek az arra vonatkozó kimutatások is, hogy a felebbviteli biróságok az alsóbb biróságok itéleteit mennyiben változtatják meg.

Feltünő, hogy a törvényszékek, mint felebbezési biróságok megváltoztató itéletei ellen beadott felülvizsgálati kérelmek sokkal ritkábban vezetnek sikerre, mint az Oberlandesgerichtek megváltoztató itéletei ellen irányuló felülvizsgálati kérelmek. Nem volna azonban helyes ebből a tünetből határozott következtetést vonni arra nézve, hogy a legfelsőbb biróság szerint az egyesbiróságok (járásbiróságok) rosszabbul itélkeznek mint a társasbiróságok (törvényszékek); hisz ugyanez alapon az Oberlandesgerichtek itélkezése is kedvezőtlenebb szinben tünik fel.

A vonatkozó számadatok különben a következők:

A járásbiróságok határozatai ellen 1908-ban 37·8% támadtatott meg perorvoslattal (a Zivilprozessordnung hatályban léte óta a legnagyobb arány). Első helyen állanak Dalmáczia (54%), Salzburg (48%), Galiczia (40%). Legutolsó helyen: Alsó-Ausztria (29%). Bécs 30·7%-kal szerepel. A jogorvoslatok 34%-a sikerre vezetett; legtöbb esik ezekből Kelet-Galicziára (39·4%), legkevesebb Sziléziára (24%).

Járásbirósági itéletek ellen 1908-ban összesen 5939 felülvizsgálati kérelmet nyujtottak be. Ebből a bécsi Oberlandesgericht területére 600, a krakkóiéra 900, a lembergiére pedig nem kevesebb mint 2200 esik.

A törvényszékek mint elsőfoku biróságok itéletei ellen 40·7% a perorvoslati eset; tehát több mint a járásbiróságoknál. Legtöbb Dalmácziában (69·4%, azután Triesztben és Gráczban (kb. 53%). Evvel szemben feltünően kevés Lembergben és Krakkóban (22·5%, illetve 38·4%). A perorvoslati esetek emelkedése az előző évhez képest elég jelentős (4%). A felebbvitel sokkal kevesebb esetben vezetett sikerre, mint a járásbirósági itéleteknél, mert a perorvoslatok 73%-a sikertelen maradt. Az átlag fölött legmagasabban áll Prága (79·5%) és Brünn (78·1%), legalacsonyabban Krakkó (65·1%) és Trieszt (66·3%). A felülvizsgálati kérelmek száma 2255. Ebből Galicziára nem kevesebb mint 940, Bécsre pedig 447 esik.

Igen érdekes a felülvizsgálati kérelmek elintézési módja. A felebbezési biróság *megváltoztató* itéletei ellen beadott felülvizsgálati kérelmek közül járásbirósági eljárásban 28·7%, társasbirósági (törvényszéki) eljárásban pedig 37·9% vezetett sikerre. A felebbezési biróság *helybenhagyó* itéletei elleni felülvizsgálati kérelmek közül egyesbirósági eljárásban 14·6%, társasbirósági eljárásban pedig 13·9% volt eredményes. Itt tehát az arányszám körülbelül azonos.

Különfélék.

— **Az Ügyvédszövetség** közgyülése meglehetős részvétlenség közt folyt le. Sem a vidéki, sem a budapesti ügyvédség nem volt kellő számmal képviselve, ami annál sajnálatosabb, mert igen fontos tárgyak voltak napirenden. Eltekintve attól, hogy az évi jelentésben felölelt anyag is nagyon megérdemelte volna a kar érdeklődését, a napirendre kitüzött két specziális kérdés különösen méltó lett volna a kartársak tömeges részvételére. És ha ugy az ügyvédi rendtartás ügyében, mint a jegyzői kérdésben hozott határozatok egy lépéssel előre vitték ezen tárgyakat, ez nem a kar tulnyomó nagy többségének érdeme, hanem a tárgyakat előkészitő igazgatóságé, az elnökségé és a titkároké.

— **Ázsia.** *Az Est* czimü napilapból vesszük át a következő végzést:

«1912/578. kih. sz.

A biai járás főszolgabirája, mint rendőri büntetőbiróság.

Büntető parancs.

Tolnai Ferencz máv. kalauz kelenföldi lakos ellen Benárd Géza szolgabiró feljelentése alapján azért, hogy Torbágy községben 1912. év május hó 21. napján d. u. 2 órakor a biai vasutállomáson hatósági tisztviselő fölszólitására nevét és lakását be nem mondotta, az 1879: XL. tcz. várm. szabályrend. 43. §-ába ütköző kihágás miatt a hivatkozott tcz. 43. §-a alapján 10 K pénzbüntetést állapitok meg és meghagyom stb.

Bia, 1912. év, V. hó 23. napján.

Benárd Géza, s. k.
szolgabiró, mint rendőri büntető-biró.»

Azért irtuk e közlemény élére az *Ázsia* jelszót, mert nem hisszük, hogy Európában megtörténhetnék, hogy valaki mint feljelentő és biró egy személyben szerepelhessen.

Persze a magyar közigazgatásban, ahol a községi jegyző a saját határozata ellen felebbezést szerkeszthet ezen a csodabogáron sem szabad csodálkozni.

— **«Az 1912. évi VII. tcz. és a feltételes makacsságok»** czim alatt a Jogt. Közl. f. évi 25. számában közölt kérdések közül egyedüli fontosnak az utolsót tartom, mert ennek a megfejtésével a többi magától elesik. Ha a vétiv a tárgyalás napjára nem érkezett be, *feltételes* lévén a *mulasztás,* szerény véleményem szerint csak mulasztási jegyzőkönyvet kell felvenni, ugy mint ezelőtt s ez esetben felperes érdeke lévén a vétiv beérkeztét nyilvántartani, akkor fogja becsatolni az itéleti példányokat kikézbesités végett, ha meg van a törvényes időköz, ellenesetben uj tárgyalás kitüzése válik szükségessé.

Igy aztán bonyodalmak sem állhatnak elő, miután kikézbesitendő itélet-kiadmány, illetve kiadmányok nincsenek becsatolva.

László Simon
ügyvédjelölt.

— **A papiruszok világából** czim alatt dr. Endrei Gerzson főgimnáziumi tanár az ujabb papirusz-leletekről irt rövid dolgozatot, melyből kiemeljük több hivatalos és magánjellegü okiratnak, többek közt végrendeleteknek, adásvételi és tanonczszerző-

déseknek, nyugtáknak és kötelezvényeknek ismertetését. (Losoncz Kármán Zs. kiadása.)

— **A török alkotmány alaptörvényei.** Dr. Mészáros Gyula ily czimü érdekes dolgozatát adta ki az Erdélyi Muzeum-Egylet.

— **A hagyatéktárgyalás kézikönyve.** *Dr. Staszik Ferencz* nagybecskereki kir. közjegyzői helyettes 420 oldalra terjedő munkában tárgyalja a hagyatéki eljárás egész menetét, különösen pedig a közjegyző teendőit a hatályban levő törvények és a birói gyakorlat alapján. Külön kiemeljük, hogy szerző müvében már fel vannak dolgozva az 1912 : VII. tcz.-nek a tárgyba vágó rendelkezései is. Az igen használható mü a szerző saját kiadása Ára 12 K.

— **Magyar irók külföldön.** *Dr. Csekey István* tb. szolgabirótól a Blätter für vergleichende Rechtswissenschaft und Volkswirtschaftslehre legutóbbi számában a következő czimü dolgozat jelent meg: *Adalék a választási biráskodás szervezetéhez.*

— **A sajtójog reformja** czim alatt a vidéki hirlapirók országos szövetségének megbizásából *Palócz László* a «Szegedi Hiradó» szerkesztője tanulmányt irt, amely a következő tárgyakat öleli fel: A sajtójog reformja. A sajtótörvény első szakasza. A sajtótörvény 14. §-a és a czáfolatkényszer. A sajtójogi felelősség. A franczia és német sajtójogi felelősség. A kauczió és a kártérités. Az elévülés kérdése s a pornografia. A V. H. O. Sz. határozatai. Végül szerző levonja a konzekvencziákat.

— **Az egyes igazságügyi szervezeti és eljárási szabályok** módositásáról szóló 1912 : VII. tcz. és annak életbeléptetése, végrehajtása és a rájuk vonatkozó átmeneti rendelkezések megállapitása tárgyában kiadott rendeletek gyüjteményét tartalmazza a «*Telekkönyv*» czimü folyóirat idei 4. száma fólapjának öt nyomtatott ivnyi terjedelmü második javitott és bővitett külön lenyomata, magát a törvényt kitünő magyarázatokkal ellátva és a reá vonatkozó legfontosabb törvényhelyeket és legfontosabb rendeletrészeket közölve. Ez értékes gyüjtemény ára 1 K 60 fill., mely összeg a «Telekkönyv» kiadóhivatala czimére Rákospalotára küldendő. Egyuttal megemlitjük, hogy a 17 év óta fennálló országszerte kitünő szaklapnak elismert «Telekkönyv» czimü folyóiratot és annak melléklapját, amelyben nagy értékü könyvek jelennek meg, jelenleg a végrehajtási eljárás kommentára, amelyből eddig 39 nyomott iv jelent meg és amely már befejezéshez közeledik egésziti ki; azután következik a «Telekkönyvi iskola» czimü hézagot pótló könyv. E folyóirat fő- és melléklapjának előfizetési ára negyedévre 3 K 50 fillér.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Járadékigény elévülésének félbeszakitása kártérités tőke megitélésére vonatkozó kereset által.** A német polgári törvénykönyv 843. §-a szerint oly esetben, midőn valakinek testi épségét, egészségét más megsérti s ennek következtében a sérült keresőképessége csökken vagy megszünik, részére kártérités*képpen* *járadék* nyujtandó. Eme járadék helyett egyszer s mindenkorra kiszolgáltatandó *tőke* csak valamely fontos oknál fogva követelhető.

Felperes alaptalanul inditotta keresetét *tőke*-kártérités fizetésére. A német birodalmi biróság kimondotta, hogy ezen sikertelen kereset is megszakitja a polgári törvénykönyv 843. §-a szerint *járadék* kártérités*re* vonatkozó igény elévülését, mert hiszen a két esetben tulajdonképpen nem két különböző igényről, hanem csupán ugyanazon igény kielégitésének két különböző formájáról lehet szó.

(Német birodalmi biróság magánjogi határozatainak 77. k. 57. itélet.)

— **Beszámitható-e a borravaló a munkakeresetbe?** A németországi biróságoknak gyakran volt alkalmuk ezzel a kérdéssel foglalkozni, nevezetesen abban a vonatkozásban, hogy a kártalanitási eljárásnál a borravaló is beszámittassék-e a kártalanitás alapjául szolgáló keresetbe, de egységes joggyakorlat még nem fejlődött ki. Évekkel ezelőtt egy közuti balesetet szenvedett vasuti kalauznak kérését, hogy a járadék-megállapitásnál a borravaló — mint keresetének kiegészitő része — szintén figyelembe vétessék, az illetékes biróság elutasitotta. Utóbb, ugyancsak egy vasuti kalauz esetében a birodalmi biztositóhivatal kimondotta, hogy a borravalót is bele kell számitani a járadék kiszámitásánál alapul vett keresetbe, mert a kalauz fizetése olyan, amely mellett feltétlenül számitani kellett neki a borravalóra, mint a fizetés kiegészitő részére. A lényeges tehát az, hogy a munkaszerződés megkötésénél már a borravaló, mint a fizetés kiegészitő része legyen számba véve. *(Munkásügyi Szemle.)*

— **A házassági életközösség folytatása nem feltétlenül jelent megbocsátást,** hanem a biróság szuverén módon mérlegelheti, vajjon a sértett házastárs oly körülmények közt folytatta-e az életközösséget, hogy abból megbocsátásra, a házasságbontó ok érvényesitéséről lemondásra következtetni lehet. (Cour de cassation 1912 jan. 16-iki itélet.)

— **Hamvak szállitása.** A vasutat igénybevevő utas jogosult a megállapitott sulymaximum erejéig kézi podgyászának ingyenes szállitását követelni. Kivétel oly szállitmányokra nézve áll fenn, melyek a tarifa rendelkezései szerint különös szabályok alá esnek.

A tarifa csak koporsók szállitását illetőleg tartalmaz külön intézkedéseket, de nem emlékezik meg az emberi hamvak fuvarozásáról.

Minthogy azonban a tarifaszabályok szerint az ott meg nem jelölt czikkek a beszedendő fuvardijak szempontjából az ott felsorolt tárgyak közül oda sorozandók, amelyhez minőségüknél fogva leginkább hasonlitanak s minthogy közigazgatási szabályok a halotthamvasztást a temetés egy módjának tekintik, sőt a hamvak szállitására nézve ugyanolyan közigazgatási alakiságokat irnak elő, mint amelyek a koporsók elszállitására megállapitvák, a tarifa alkalmazásánál is ezen elvből kell kiindulni. Következésképp az emberi hamvakat magukban foglaló csomagok épp ugy nem esnek a kézi podgyászra vonatkozó szabályok alá, mint a holttestet tartalmazó koporsó. (Cour der cassation 1911 október 23. határozat.)

— **Az állam kártérités kötelezettsége lövőtér felállitása esetében a szomszédos birtokosok javára.** Az ingatlantulajdonos kártérités*re* tarthat igényt, valahányszor tulajdonának valamely irányu élvezésében háboritást szenved.

Ezen eset forog fenn akkor is, ha harmadik személyek tényke*dése* folytán ingatlanáért a rendesnél kisebb bért kap, hiszen ily esetben a bér nagysága fejezi ki az élvezés mérvét.

Következésképp kártérités*sel* tartozik az állam is, ha lövőteret állit fel s ennek folytán a szomszédos telek bérértéke csökken. (Cour de cassation 1912 január 30. határozat.)

— **Nyilatkozat.** A Budapesten megjelenő jogi szaklapok alulirt szerkesztőinek megállapodása értelmében a törvénykezési szünet ideje alatt, azaz 1912 julius hó 6-tól 1912 augusztus hó 31-ig bezárólag, lapjaik kisebb terjedelemben fognak megjelenni.

A rendes terjedelem e csökkenése, melyet a törvénykezési szünet természetszerüen hoz magával, a téli hónapokban ki lesz pótolva, nehogy a t. előfizetők a fenti megállapodás folytán hátrányt szenvedjenek.

Budapest, 1912 julius hó 1-én.

Németh Péter, a «Büntető Jog Tára» szerkesztője.
Dr. Balog Arnold, a «Jogtudományi Közlöny» szekesztője.
Dr. Wolf Vilmos, az «Ügyvédek Lapja» szerkesztője.
Dr. Bender Béla, a «Kereskedelmi Jog» szerkesztője.

Ügyvédjelölt: Azonnali belépésre keresek jó gyakorlattal biró ügyvédjelöltet, aki a magyar, német és tót nyelvet tökéletesen birja. Dr. Weisz Mór ügyvéd, Bártfa. 14430

Fiatal fővárosi ügyvéd, perfekt német, öt és fél évi gyakorlattal, nagyobb forgalmu budapesti, kitünő javadalmazás mellett esetleg vidéki ügyvédi irodában vezető állást vállalna. Ajánlatok «Irodavezető» jeligére a kiadóhivatalba kéretnek. 14429

Fiatal ügyvéd, perfekt német, október elején ügyvédi irodában vezérállást vállal, esetleg hosszabb lejáratu szerződéssel. Csak tisztességes fizetést biztositó ajánlatokra reflektálok. Pesti és vidéki referencziákkal szolgálhatok. Dr. Eisler Alfréd, Király-utcza 13. II. épület. 14432

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20.
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4.
Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenhetedik évfolyam. 28. szám. Budapest, 1912 julius 12.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: A fegyelmi biráskodás köréből. — *Dr. Mandel Zollán:* Jegyzetek a franczia igazságszolgáltatás köréből. — Különfélék. *Melléklet:* Magánjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A fegyelmi biráskodás köréből.*

III.

Az alább közölt esetek első csoportja lényegében azonos a II. közlésben foglaltakkal és azért az ott mondottak ezekre is illenek. De kiegészíteni akarjuk megjegyzéseinket azzal, hogy a fegyelmi biróságok nem cselekszenek helyesen, ha a döntésük alá kerülő ügyeket az illetékes elnök hatáskörébe utalják át. A felügyelő hatóság ne pótolja a fegyelmi biróságot. Azonfelül meg a felügyelő hatóságnak bármily korlátolt és bármily elnevezésü fegyelmi hatásköre a biróság tagjaival szemben mindig veszedelme a biró függetlenségének, még inkább pedig a közte és felügyelő hatósága közti jó viszonynak. Az alábbiakból az is ki fog tünni, hogy minden oly esetben, amikor a fegyelmi biróság a felügyelő hatósághoz tette át az ügyet, magamaga szükitette hatáskörét, holott tulszigor nélkül alkalmazhatott volna igazságos fegyelmi büntetést. Addig tehát, amig a fegyelmi törvény módositása egészen ki fogja küszöbölni a felügyelő hatóságoknak perhorreskálandó quasi fegyelmi biráskodását a biróságok tagjaival szemben: a fegyelmi biróságok lehetőleg tartózkodjanak annak átutalásától.

Ami az egyes eseteket illeti, a felügyelő hatósághoz való áttételnél bizony sulyosabb büntetést is megérdemelt volna az a biró, akiről megállapittatott (10. sz. eset), hogy irnokával tárgyaltatott és a felvett jegyzőkönyvet, melyben persze az állott, hogy ő személyesen végezte a tárgyalást, aláirta. Feltünő ebben az esetben a szegedi kir. táblának a Curia által is helybenhagyott indoka, hogy harmadik személyek sérelmeiket jogorvoslat utján elhárithatják. Mintha az a szegény telekkönyvi érdekelt ismerné azon sérelmeket, melyek alapján ő perorvoslattal élhet és tisztában volna a telekkönyv bonyodalmas perorvoslati rendszerével? Ezt csak nem lehet a hamis jegyzőkönyvet kiállitó biró ur javára irni, csak azért, hogy a biró ur a fegyelmi eljárástól szabaduljon!

A 11. sz. esetben hatálytalannak tartjuk a rosszalás büntetését, a 12. sz. esetben pedig az iratoknak a törvényszék elnökéhez való áttételét. Ha a fegyelmi biróság igy fogja fel a fegyelmet, igazán nem csodálkozunk a némely helyen az előléptetésre már nem számitó «öreg birák» részéről meglehetősen elharapózott fegyelmetlenségen.

A 13. sz. esetben is mindössze *rosszalásban*, a 14. sz. esetben 100 K pénzbüntetésben részesült a biró, aki nyilvánvaló érdekeltsége ellenére nem utasitotta el magától az ügyet. A 15. sz. esetben ugyanez bizonyult be, de a Curia még ezt a büntetést is mellőzve felmentő itéletet hozott.

Ennél a kérdésnél csak annyit jegyzünk meg, hogy a biró akkor jár el helyesen, ha érdekeltsége vagy elfogultsága szempontjából mindig a legszigorubban birálja meg magamagát és utasitsa el magától az ügy tárgyalását akkor is, amikor magában tudja ugyan, hogy teljes pártatlansággal és tárgyilagossággal fog határozni, de amikor mégis ki lehet téve gyanusitásnak, bizalmatlanságnak vagy félreértésnek, ami egyértelmü az igazságszolgáltatás rendithetetlen szilárdságába vetett hit megingatásával. Végre is abból aligha származik baj, ha a biró magamagával szemben ilyenkor tulszigoru, ellenben könnyen támadhat legalább is kellemetlenség az elfogultság enyhe, bár igazságos megitéléséből.

A 15. sz. esetben még egy vádpont volt, amely a vádlott albirót kinosan kompromittálta, de a Curia ezt is a legenyhébb oldaláról fogta fel, nem akarván egy albiróról elhinni ily tényt, habár a kir. tábla itéletének indokolásából kitünik, hogy eljárásának leplezésére vádlott biró valótlan jelentést tett.

A 16. és 17. sz. esetek szomoru tanubizonyságát nyujtják annak, hogy mennyire más mértékkel mérnek ügyvédek és birák közti összeütközés esetén az ügyvédek fegyelmi biróságai, mint a birói fegyelmi tanácsok.

Az ügyvédet, aki a biróval szemben oly kijelentésre ragadtatja magát, mint a 16. sz. esetben a biró az ügyvéddel szemben, a fegyelmi biróságok feltétlenül elitélik, hacsak nem tünik ki a tényállásból, hogy az ügyvéd volt a megtámadott fél, aki *kénytelen* volt valamely sulyos sértés ellen ekkép védekezni, mig a 16. és 17. sz. esetekben a biró szabadult a fegyelmi büntetés alól.

A 17. sz. eset tipikus ebből a fajtából. Az ügyvéd, aki a tanuhoz szól, helytelenül jár el; a biró azonnal rendreutasitja; az ügyvéd igazolni akarja magát; a biró kiutasitja.

Akárhogy szépitik is ezen eseteket a fegyelmi biróságok, a biró az ilyen fellépésért épp ugy megérdemli a fegyelmi büntetést, mint hasonló esetekben az ügyvéd.

Sorozatunk befejezésénél ajánlanók fegyelmi biróságainknak, egy kissé nézzenek szét Európában és tapasztalni fogják, hogy mindenütt skrupulózusabbak a birói kötelességek és a birói tekintély megitélésében, mint nálunk.

10. *A szegedi kir. tábla fegyelmi biróságа:* X. betétszerkesztő biró ellen a fegyelmi eljárást megszünteti, csekélyebb rendetlenség elbirálása miatt azonban az iratokat a törvényszék elnökéhez átteszi.

Indokok: A kir. főügyész az 1871 : VIII. tcz. 20. §-ának *a)* pontja alá eső fegyelmi vétség miatt azért terjesztett elő vádalóhelyezési inditványt, hogy a cs—i betétszerkesztési munkálatok tartama alatt deczember 23-tól 27-ig terjedő szabadsága idejében és távollétében a S. M. irnok által tartott tárgyalások jegyzőkönyveit, 36 darab jegyzőkönyvet, utólag aláirta.

S. M. irnok vallomásából azonban megállapitható az is, hogy

* Befejező közlemény. — Az előző közl. l. a 23. és 25. számban.

egyes tárgyalásokat S. M. irnok a panaszlott távollétében önállóan tartott meg; valónak látszik, hogy panaszlott biró eme bizottsági tárgyalásoknak legalább is egy része megtartásában személyesen részt nem vett, ami a 19,665/93. sz. I. M. R. betétszerkesztési utasitás 65. és 66. §-aival ellentétben van.

Mégis, minthogy S. M. azt is vallotta, hogy ő a tárgyalásokat a panaszlott megbizása nélkül annak szabadságideje alatt tartotta meg, s igy a panaszlott biró részéről szándékosság nem nyilvánul meg abban, hogy a jegyzőkönyvekkel érintett bizottsági tárgyalásokon részt nem vett: arészben, hogy ezen bizottsági tárgyalások az ő személyes közremüködése nélkül tartattak meg, az 1871 : VIII. tcz. 20. §-ának *a)* pontja alá eső fegyelmi vétség fenn nem forog.

Minthogy továbbá nincs megczáfolva panaszlottnak az a védelme, hogy a jegyzőkönyveket átvizsgálta s csak miután rendbenlevőknek találta, irta azokat alá, s mert panaszt a felek egyike sem emelt, s kár nem származott, s mert a jegyzőkönyvek alapján szerzett telekkönyvi jogok által esetleg sérelmet szenvedett harmadik személyek az 1886 : XXIX. tcz. 57. és 58. §-ai s az 1889 : XXXVIII. tcz. 27. §-ában biztositott jogorvoslatok igénybevételével jogaikban netán szenvedett sérelmeiket orvosolhatták, vagy orvosolhatják: a panaszlott birónak az a ténye, hogy a távollétében megtartott biz. tárgyalásokról felvett jegyzőkönyveket utólag aláirta, csekélyebb jelentőségü s mint ilyen, a hivatali kötelesség fegyelmi beszámitás alá eső vétkes megszegésének nem minősithető. Ezeknél fogva az amiatti fegyelmi eljárást, hogy a szabadságideje alatti távollétében S. M. irnok által megtartott biz. tárgyalásokról felvett jegyzőkönyveket utólag aláirta a panaszlott, szintén megszüntetni kellett. (1910 szeptember 10. 48/910. fegy. sz.)

A kir. Curia: A felfolyamodást hivatalból visszautasitja; mert a fegy. határozatnak az a része, hogy az ügyiratok a törvényszék elnökéhez áttétetni rendeltettek, oly intézkedést képez, mely ellen perorvoslatnak helye nincs. (1910 november 19. 196/910. K. fegy. sz.)

11. *A budapesti kir. tábla fegyelmi biróságа:* N. N. törvényszéki birót az 1871 : VIII. tcz. 20. §-ának *a)* pontjába ütköző fegyelmi vétségben vétkesnek mondja ki, s ezért őt a 20. §. *a)* pontja alkalmazásával rosszalásra itéli.

Indokok: A kir. főügyész N. N. biró ellen azért emelt panaszt, hogy a biró hivatalos müködésében a legnagyobb mérvü hanyagságot állapitott meg a törvényszéki elnök vizsgálatai alkalmával.

Bizonyitva van, hogy a kellő forgalom hiánya miatt a vádlottat a törvényszéki elnök megintette, ennek daczára azután sem szolgáltatta be kellő időben a felebbviteli tanácsban hozott, kihirdetett s neki megszerkesztés végett kiosztott itéleteket, s igy hátraléka időnként tetemesen felszaporodott.

Nevezetesen megállapitható, hogy a vádlott 1909-ben 312 drb itélet megfogalmazásával bizatott meg.

Az 1909 május 18-iki elnöki vizsgálatkor 63 darab hátraléka volt olyan, mely az itélet megszerkesztésének elmulasztása miatt keletkezett, ami junius 10-ig 116 darabra szaporodott, juniusban már 151 darabra szaporodott hátraléka, juliusban 185 darabra, stb., stb., tehát a kiosztott itéleti darabok számát a 312 itéletet figyelembe véve, még mindig csekélynek mondható hivatalos tevékenysége a többi, vele egy tanácsban müködő birák tevékenységével szemben is, mert azok nem sokkal kaptak több hasonló munkát mint vádlott, s mégis mások 315, 324, 328 itéletet szerkesztettek.

Ellenben vádlottnak 1910. évi januárban hátraléka ismét 149 darabra emelkedett, mely időtől uj kiosztást nem kapván, csak márczius 12-ig végezte hátralékos itéletei megszerkesztését. Ezeket figyelembe véve, a vádlott hivatalos müködése, illetve egy birótól elvárható tevékenysége kifogás alá esik. A felszaporodott s az ügymenetet megakasztással fenyegető hátralékokat is csak a feljebbvalóinak figyelmeztetései és sürgetései után dolgozta fel.

A BP. 329. §-a szerint a kihirdetett itéletek rendszerint három nap alatt irásba foglalandók, vádlott azonban ezt a kötelességét elmulasztotta, sőt emiatt a N. A. panaszára is okot szolgáltatott. A kiosztott ügyekben pedig nem is merültek fel olyan körülmények, melyek az itélet megszerkesztésére akadályozók, vagy a szerkesztés elodázására alappal szolgálhatók voltak volna.

Ezekből következik, hogy — habár vádlott kellő szorgalom mellett is felette lassu munkás — a hátralékok felszaporodása néha oly mérvre emelkedett, mely a vétkes mulasztás fenforgását megállapitja, mert vádlott egy birótól elvárható munkásság legmérsékeltebb követelményének sem felelt meg, sőt a törvény rendelkezésének megszegésével előidézett zavarokkal az egész biróság müködésében fennakadást idézett elő; mindezek oka pedig a kellő szorgalom és kötelességteljesitésre való törekvés kifejtésének hiánya.

Nem lehetett figyelembe venni a vádlottnak azt a mentségét és védekezését, hogy nagyon tul volt terhelve s más birák betegsége miatt előforduló helyettesités folytán szaporodott volna fel sok munkája, mert az ilyesmi általában előfordul kölcsönösen, hogy pedig különös nagy mérvet öltött volna, nincs bizonyitva. (1910 május 28. 89/910. fegy. sz.)

A kir. Curia: A fegyelmi biróság itéletét indokaiból helybenhagyja. (1910 november 19. 218/910. K. fegy. sz.)

12. *A pécsi kir. tábla:* N. N. p—i járásbirót vétkesnek mondja ki az 1871 : VIII. tcz. 20. §-ának *a)* pontjába ütköző fegyelmi vétségben, melyet elkövetett azáltal, hogy egy sommás perben 1910 deczember 31-én kihirdetett itéletet, bár ellene alperes 1911 január 10-én felülvizsgálati kérelmet adott be, az 1893 : XVIII. tcz. 120. §-ában megszabott három nap alatt nem foglalta irásba s az idézett tcz. 213., 192. és 134. §-ában meghatározott három nap alatt az iratokat nem terjesztette fel a felebbezési biróséghoz; ezenkivül a 33., 177., 327. stb. stb. sz. perekben az általa 1910 augusztus 13-tól, 1911 márczius 24-ig terjedő idő alatt kihirdetett 88 itéletet, továbbá a 121., 247. stb. stb. sz. perekben összesen 22 általa kihirdetett egyéb közbeszóló határozatot a S. E. T. 119. és 120. §-ban megszabott időben irásba nem foglalta, hanem az itéletek irásbafoglalását csak a járásbiróság vezetője által foganatositott vizsgálat után teljesitette, végül a 177., 327. stb. stb. számu sommás perekben 33 esetben a hozott itéletek, illetve végzések ellen használt perorvoslatokat az iratokkal együtt a S. Ü. Sz. 48. §-ának 9. pontja s a S. E. T. 134., 213. és 192. §-ai ellenére a megszabott idő alatt nem terjesztette fel a felebbezési biróséghoz; és ezért őt az 1871 : VIII. tcz. 22. §-ának *a)* pontja alapján rosszalásra itéli.

Indokok: Minthogy a beigazolt tényállás szerinti mulasztások a hivatali kötelesség vétkes megszegését feltétlenül megállapitják, azonban nem merült fel adat arra nézve, hogy vádlott a mulasztásokat azon czélból tette volna, hogy azáltal magának, vagy másnak jogtalan hasznot szerezzen, vagy kárt okozzon, ez a tényállás az 1871 : VIII. tcz. 20. §-ának *a)* pontjában meghatározott fegyelmi vétség tényálladékát kimeriti s minthogy vádlottnak az a védekezése, hogy a mulasztások nagy elfoglaltságára vezethetők vissza, figyelemmel a mulasztások nagy számára s arra, hogy vádlottnak különösen az 1911 január 31-ikét megelőző időben munkaköre nem volt oly nagy, hogy az ily nagyszámu mulasztás elkövetését menthetővé tenné, a vétkesség megállapitásánál figyelembe vehető nem volt, ennélfogva őt az idézett tcz. 20. §-ának *a)* pontjába ütköző fegyelmi vétségben vétkesnek kimondani kellett.

A büntetés kiszabásánál azonban a fegyelmi biróság a vádlottnak igazolt nagyobb foku elfoglaltságát s azt, hogy fegyelmileg még büntetve nem volt, enyhitő körülménynek találta, sulyositó körülményt pedig nem észlelt. (1911. évi november hó 11. 32/911. fegy. sz. a.)

A kir. Curia: Az elsőbiróság itéletét megváltoztatja s vádlottat a vád alól felmenti, azonban az iratokat a vádlott felügyeleti hatóságához a törvényszék elnökéhez az 1871 : VIII. tcz. 28. és 29. §-a értelmében való eljárás végett áttenni rendeli.

Indokok: X. vezető járásbiró vallomásából az tünik ki, hogy N. N. járásbiró 1910-ben és 1911-ben márczius 24-ig a munkakörébe utalt ügyekkel annyira el volt halmozva, hogy a márczius 25-iki felülvizsgálat alkalmával tapasztalt mulasztások nem annyira a hivatali kötelesség vétkes megszegésének, mint az elintézésre váró ügyek halmozottságának tudható be. Ennélfogva vádlottat a vád alól felmenteni, azonban a jelentkező szabálytalanságok feletti intézkedés végett az iratoknak a felügyeleti hatósághoz leendő áttételét elrendelni kellett. (1912. évi január hó 20. 11/912. k. fegy. sz. a.)

13. *A pécsi kir. tábla fegyelmi biróságа: Dr. X.* járásbirót vétkesnek mondja ki az 1871 : VIII. tcz. 20. §-ának *a)* pontjába ütköző fegyelmi vétségben s ezért őt az idézett tcz. 22. §-ának

a) pontja alapján rosszalásra itéli. Egyszersmind a vádlott járásbiró ellen a panaszos kárkereshetőségi jogát azon az alapon, hogy a panaszost az 1559/909. sz. a. elrendelt ujabb árverésről értesiteni elmulasztotta, megállapitja.

Indokok: Az i—i 125. számu telekjegyzőkönyvben felvett udvar és kertnek felében D. A. és felében S. R. voltak telekkönyvi tulajdonosai s a D. A. fele részére a csőd fel lett jegyezve. A D. A. jutalékát több teher, többek közt a n—i takarékpénztár javára 9940 K és 2700 K erejéig bekebelezett végrehajtási zálogjog terhelte. A tömeggondnok a vagyonbukottat illető felerészre önkéntes birói árverést kért, mely elrendeltetvén, határnapul 1908 november 30. tüzetett ki, de erről az ügy előadója a vádlott a n—i takarékpénztárt értesiteni elmulasztotta.

A n—i takarékpénztár 3022/908. sz. kérvénynyel az ingatlannak vagyonbukottat illető felére árverést kért, a kérvényt vádlott nyilvántartatni rendelte, majd deczember 3-án a kérvényt, mint meghaladottat irattárba tétetni rendelte, de nem intézkedett, hogy ez a végzés azonnal kiadassék, miért is az árverési kérvénye elintézéséről a panaszos csak 1909 január 4-én nyert értesülést. Az árverés megtartatván, vádlott a sorrendi tárgyalásra február 24-et, majd márczius 20-ikát tüzte ki, de e határnapokra a panaszost meg nem idézte, s a kielégitési sorrendet ezen utóbbi határnapon meg is tartotta, majd április 19-én a letétileg kezelt összegből utalványozott is s erről sem értesitette a panaszost.

A vevő a vételárat be nem fizetvén, az elsősorban érdekelt cs—i takarékpénztár ujabb árverés iránt kérelmet adott be, minek hely adatván, arra határnapul vádlott junius 21-ikét tüzte ki, de erről sem értesitette a panaszost, az árverés megtartatván, az ingatlant 1800 K-ért B. E. vette meg.

Erre vádlott szeptember 7-én uj sorrendi tárgyalást tartván, uj sorrendi végzést hozott, majd október 4 én megállapitja, hogy az utóbbi tárgyalásra a n—i takarékpénztár megidézve nem lőn s a sorrendi végzést neki kézbesiteni rendeli.

Ezután használja a panaszos n—i takarékpénztár a jogorvoslatait, de a junius 21-iki árverés, mert az ellene intézett előterjesztés — az értesités hiányában elkésetten adatott be, — hatályában maradt.

Minthogy az 1881 : LX. tcz. 153. §-ának *e)* pontja szerint az árverési hirdetmény mindazoknak kézbesitendő, kiknek javára a telekkönyv szerint zálogjog van bekebelezve; minthogy a 188. §. első bekezdése értelmében a sorrendi tárgyalás határnapjára a telekkönyv szerint érdekeltek mindannyian megidézendők.: a kir. tábla a hivatali kötelességnek a vádlott által vétkesen, de nem bünös czélból való megszegését megállapitja s igy őt az 1871. évi VIII. tcz. 20. §-ának *a)* pontjába ütköző fegyelmi vétségben vétkesnek mondta ki. A büntetés megállapitásánál stb. stb. (1910 junius 25. 30/910. fegy. sz. a.)

A kir. Curia: A fegyelmi biróság itéletét indokaiból helybenhagyja. (1910 november 19. 217/910. k. fegy. sz. a.)

14. *A kassai kir. tábla fegyelmi birósága:* X. járásbirót vétkesnek mondja ki az 1871 : VIII. tcz. 20. §. *a)* pontjában meghatározott fegyelmi vétségben s ezért a 22. §. *c)* pontja alapján 100 K pénzbüntetésre itéli.

Indokok: Megállapittatik, hogy W. M. Sz. I. ellen az r—i járásbiróság előtt sommás pert tett folyamatba 50 K és járulékai iránt. A perben, melyben jogerős itélet az alperes meg nem jelenése alapján létesült, az összes birói teendőket (keresetfelvétel, idézés, tárgyalás, itélet készités és végrehajtás elrendelése) X. járásbiró látta el, jóllehet az Sz. J. által megujitott sommás perből s a büntetőiratokból megállapitható, hogy az ügyben X. járásbiró saját személyében érdekelt volt, amennyiben abból reá esetleg kár háramolhatott volna s ezenkivül az ügyben mint közbenjáró is működött.

Ugyanis W. M. követelése akként keletkezett, hogy X. járásbiró Sz. I.-t, kinek kölcsönre volt szüksége, W. M.-hoz vezette, hogy tőle Sz. I. részére kölcsönt eszközöljön ki.

A kölcsön feletti tárgyalások közben X. és Sz. I., W. M.-nél étel és italnemüeket fogyasztottak, melyeknek árával Sz. I. adós maradt.

A kölcsönt W. M. ugyan nem adta meg, de kisebb összegeket mégis hitelezett Sz. I.-nek. Ezek árának összege tette ki a W. M. által keresetbe vett 50 K-t, melyről Sz. I. az X. közbenjárására W. M.-nek váltót és még külön elismervényt is adott.

Sz. I. az ujitott sommás perben azt adta elő, hogy a kereseti összegnek egy részét nem ő, hanem X. vette fel, hogy ő váltót sem adott N. M.-nek, hanem X. a Sz. I.-nek egy más czélra szánt váltóját adta át, az ő megbizása nélkül W. M.-nek.

Az ujitott perben a biróság Sz. I.-t csak 22 K megfizetésére kötelezte, mert nem látta beigazoltnak, hogy a követelés egy részét Sz. I. megkapta volna, s mert beigazolást nyert, hogy annak egy részét X. vette fel.

X. a fegyelmi eljárás során azt adta elő, hogy miután ő az ügyben mint tanu volt jelen, a peresfelek kifogása nélkül nem látta szükségét az érdekeltség bejelentésének.

Ez a védekezés azonban el nem fogadható s nem alkalmas a vádnak s a bizonyitékoknak megdöntésére.

Kétségtelenül megállapitható ugyanis a beszerzett iratokból, hogy X. az ismertetett ügyben saját személyénél fogva érdekelt volt, mert amennyiben Sz. I. a követelést meg nem fizette, annak egy részét, melyet X. vett fel, W. M. esetleg rajta követelhette volna, s igy X. az ügyből közvetve kárt szenvedhetett.

Be van igazolva az is, hogy X. a kölcsönügyben mint közbenjáró működött, amennyiben a W. és Sz. közti sommás perben is szereplő összeszámolás az ő közbenjöttével létesült: ennélfogva az 1868 : LIV. tcz. 56. §. *a)* és *c)* pontja értelmében az Sz. I. elleni perben X. járásbirónak eljárnia nem lett volna szabad, s az idézett §. 2-ik bekezdése értelmében érdekeltségét — kifogás nélkül is — hivatalból tartozott volna a biróság vezetőjének más biró kirendelése végett bejelenteni.

Vádlott pedig azt elmulasztotta s azáltal, hogy oly ügyben, melyben érdekelve volt és közbenjáróként működött, mint biró eljárt s ekként hivatali kötelességét vétkesen, bár haszonszerzés vagy károkozási czélzat nélkül, megszegte.

A büntetés kiszabásánál figyelemmel volt a fegyelmi biróság arra, hogy a vádlott cselekményével a birói állás tekintélyét megsértette s hogy javára semmi enyhitő körülmény sem állapittatott meg, miért is a meghatározott büntetést a vádlott vétkességének fokával arányban állónak találta. (1910 szept. 16. 84/910. fegy. sz. a.)

A kir. Curia: Ezt az itéletet indokaiból helybenhagyja. (1910. decz. 3. 226/910. k. fegy. sz. a.)

15. *A budapesti kir. tábla fegyelmi birósága:* N. N. kir. albirót kétrendbeli fegyelmi vétségben bünösnek mondja ki, és ezért feddésre itéli.

Indokok: I. B. B. szerződéssel jogot szerzett arra, hogy a Sz. Z. ingatlanain kőszénkutatást, kiaknázást gyakorolhasson, e jogot másra átruházhatja és az üzemhez társakat is fogadhat. A gyakorlati hasznositás czéljából egy betéti társaság is keletkezett. E társaság tagjai korlátlan felelősséggel B. B., kültagjai pedig N. N. albiró, ennek apja, id. N. N. és testvére B. Ö. voltak.

B. B. és Sz. I. közt per keletkezett és B. B. beadványában arra kérte a I—i járásbiróságot, hogy a kőszénkiaknázási jogot a telekkönyvben előjegyeztesse. E kérelmet vádlott, mint telekkönyvi előadó még ugyanaz nap helytadólag elintézte.

Ezekből megállapitható, hogy a vádlott albiró hivatali kötelességét vétkesen, de nem azon bünös czélból szegte meg, hogy ezáltal magának vagy másnak illetéktelen hasznot szerezzen vagy valakinek jogtalan kárt okozzon, mert azáltal, hogy a kőszénkiaknázási jogban saját személyénél fogva közvetlenül, s apja és testvére jogán közvetve vagyonilag érdekelve volt, az 1868 : LIV. tcz. 56. §-ának *a)* és *b)* pontjában meghatározott szigoru tilalom ellenére a jognak telekkönyvi biztositását mégis elrendelte.

Mit sem változtat ezen az a tény, hogy a vádlottnak ez az intézkedése tárgyilag és jogilag helyes volt, mert azt a kir. Curia helybenhagyta.

Mert a perrendtartás idézett §-a az érdekelt birót minden, tehát oly birói intézkedéstől is eltiltja, amely a tárgyi igazsággal megegyezik; és pedig eltiltja azon általános közérdeknél fogva, hogy a birónak tisztánlátása semmiféle mellékkörülmény által el ne homályositassék, és hogy határozatának hozatalánál az elfogultság és részrehajló felfogásnak még a lehetősége is ki legyen zárva.

Nem változtat ezen jogi álláspontón az sem, hogy a vádlott B. B.-t nem is ismeri és vele közelebbi érintkezésben nincs, mert mindketten egy betéti társaságnak a tagjai, érdekeik tehát azonosak. Mert ebből az következik, hogy amidőn vádlott a B. B. beadványának eleget tett, azzal egyszersmind ugy lehet, veszélyeztetett magánérdekét is biztositotta.

Egyébiránt az, hogy a vádlott a beadvány elintézése körül érdekelt volt, abból is kiviláglik, hogy a beadványt január 1-éni beérkezése napján, tehát szokatlan napon és rendkivüli nagyarányu elfoglaltsága mellett is, bizonyos mohó készséggel intézte el.

II. A P. I. telekkönyvi ügyéből folyólag a következő bizonyitékok mérlegeltettek:

I. M. kérvényt adott be julius 28-án tulajdonjogának bekebelezése iránt; a vádlott a kérvényt akképp intézte el, hogy helyszini tárgyalást rendelt K—ra, és arra önmagát küldötte ki, a tárgyalást szept. 19-ére tüzte ki és kérvényezőt 16 K költségelőlegnek a tárgyalás határnapjáig való beterjesztésére utasitotta. A költségelőleg a határnapig be nem érkezett, a helyszini tárgyalás meg nem tartatott, ennek daczára vádlott erről hivatalos jelentést nem tett.

A költségelőleg 14 K összegben október 19-én beérkezett, amiről a vádlott hivatalos jelentést tett, s a helyszini tárgyalás határnapjául november 17-ét kitüzte, s ezen napon az eljárás foganatosittatott is.

Julius 31-én P. I. és P. P. hasonló természetü kérvényt adtak be, vádlott a tárgyalás határnapjául szeptember 19-ét tüzte ki ugyancsak K. községbe, költségelőlegül pedig 14 K 9 fillért követelt be.

Ez a költségelőleg 14 K összegben érkezett be postautalványon, melyen feljegyeztetett, hogy a hiányzó fillérek a helyszini tárgyaláskor a felek által pótoltatni fognak. A postautalvány szeptember 17-én a pénzzel együtt a vádlott kezéhez jutott, szeptember 19-ike azonban ezen esetben is elmult, anélkül, hogy a vádlott a tárgyalást megtartotta s az elmaradás okát hivatalos jelentéssel igazolta volna.

Ellenkezőleg október 19-én, tehát azon a napon, amelyen a határidő és a helyszinének azonossága folytán kapcsolatos J. M.-féle költségelőleg beérkezett, ekként tehát a kapcsolatosság tudatában vagyis egy és ugyanazon időben a vádlott azt a valótlan hivatali jelentést tette meg, hogy a P. J. ügyben a birói költség be nem fizettetett. Ezt a hivatalos jelentést a vádlott október 22-én akkép intézte el, hogy az iratokat irattárba tétette s erről az érdekeltek egyikét P. P.-t értesiteni rendelte. P. P. ezt a végzést február 1-én kézhez vévén, február 13-án ujabb kérvényt adott be, melyben a pénznek már előzőleg való beküldésére hivatkozással, a helyszini tárgyalást megtartani kérte.

Ez a kérvény a vezető kir. járásbiró kezébe jutott, ki a vádlottat igazolásra felhiván, jelentése kapcsán a 14 K postautalványszelvényt beszolgáltatta és mulasztásának indokául azt hozta fel, hogy miután a kivánt költségelőleg a maga teljes nagyságában be nem fizettetett, a tárgyalás meg nem tartatott, a pénz pedig nála maradt, mert nem tudott vele mit csinálni. A vizsgálatnál védekezésül felhozta még, hogy miután P. P. érdekelt felet a pénz be nem érkezéséről s a tárgyalásnak ez oknál fogva meg nem tartásáról végzésileg értesitette, módjában állott P.-nek vagy kiegészíteni a pénzküldeményt, vagy pedig jogosult volt a pénzt visszakérni.

A végtárgyaláson pedig azt adta elő, hogy őt a kiküldetések alkalmából semmiféle jogosulatlan magánérdek nem vezette, amit az is bizonyit, hogy más esetekben viszont sokkal kevesebbet számitott fel, ugy hogy 80 K-t is tehet az az összeg, amelylyel ő károsodott.

Azzal is védekezett, hogy az a lázas tevékenység, amelylyel a munkakörét képező sokoldalu elfoglaltságának nagyarányu teendőit végezni kénytelen, megmagyarázza azt a feledékenységét amely a P. esetben megnyilatkozik, de amely végeredményben senkinek károsodását nem vonta maga után.

Mindezekből megállapitja a kir. tábla, hogy a vádlott hivatalos kötelességét vétkesen, de nem abból a bünös czélból szegte meg, hogy ezáltal magának vagy másnak illetéktelen hasznot szerezzen, vagy valakinek jogtalan kárt okozzon.

Ha büncselekménynek tényálladéka nem is állapitható meg, az kétségtelen, hogy a vádlott hivatali kötelességét megszegte.

Mert eltekintve azon szabálytalan és a Birói ügyv. szabályzat 107. §-ával meg nem egyeztethető eljárásától, hogy a hivatalos czélra érkezett pénzt, iktatás vagy letétbe helyezés helyett magánkezelésbe vette, eljárásában a hivatalos esküjénél fogva lelkiismeretességre, pontosságra és mindenekfelett igazságszolgáltatásra kötelezett biró létére, oly tényről tett hivatalos jelentést és értesitette a hozzá, mint biróhoz fordult felet, amelynek valótlanságáról neki tudomással kellett birnia.

A vádlott javára mint enyhitő körülmény, egyedül a büntetlen előélete vétethetett figyelembe. Ezen, a birói tisztséggel válhatlanul vele járó (1869 : IV. tcz. 6. §. *b)* p.) tehát enyhités szempontjából csekély jelentőségü ténykörülmény mellett azonban terhére a halmazaton kivül sulyositó körülménynek volt tekintendő az, hogy vádlott ugy az első, mint főleg a második esetnél az előirt kötelesség teljesitése körül feltünő felületességet, sőt a második esetben kirivó erkölcsi érzéketlenségre valló közönyt is tanusitott akkor, midőn nem törődött azzal, hogy a 14 K kezelésére vonatkozó szabálytalan tényei nemcsak kötelességszegéssel járnak, de kiválóan alkalmasak arra, hogy azokból a fegyelmi eljárás körét tulhaladó sulyosabb törvénysértés fenforgására is lehessen következtetést levonni. (1911 november 11. 230/911. fegy. sz. a.)

A kir. Curia: Az elsőfolyamodásu fegyelmi biróság itéletét megváltoztatja s a vádlott albirót a fegyelmi vétség vádja alól felmenti; azonban az iratokat a P. P. ügyben fenforogni látszó kisebb szabálytalanságok miatti esetleges eljárás végett a b—i törvényszék elnökéhez áttenni rendeli.

Mert bár a B. B. által a közte és Sz. I. közt létrejött szerződés alapján kért telekkönyvi előjegyzési ügy elintézése idejében, tekintve, hogy a betéti társaság, melynek költagjai közé tartozott a vádlott albiró, annak apja és fivére, már akkor létesült, s az előjegyzés hatálya ennek következtében erre a betéti társaságra is kiterjedt, a vádlott albiró tárgyilag érdekeltnek tekintendő, mégis figyelemmel arra, hogy a szerződés, melynek alapján az előjegyzés kéretett, kizárólag B. B. és Sz. I. között jött létre, és az előjegyzés ugyancsak kizárólag B. B. javára kéretett és rendeltetett el, vádlott albiró jóhiszeműleg lehetett abban a téves jogi felfogásban, hogy ő ezen ügyben jogilag érdekelve nincsen s azt ennélfogva elbirálás tárgyává teheti. Abban tehát, hogy vádlott albiró az előjegyzési kérvényt elintézte, jóhiszeműségénél fogva sem fegyelmi vétség, sem pedig felügyeleti jogkörben elbirálandó kisebb szabálytalanság jelenségei fenn nem forognak.

De nem ismerhető fel fegyelmi vétség tényálladéka a P. P.-féle telekkönyvi ügyben a vádlott albirónak eljárásában sem, amennyiben kizártnak kell tekinteni, hogy a kir. albirót ennél jogtalan vagyoni haszonszerzésre irányuló czélzat vezette volna, s a kir. Curia a vádlottnak ezen ügy körül tanusitott mulasztását csak nagy elfoglaltságából folyó feledékenységnek tulajdonitja, ami a fegyelmi vétség tényálladékának megállapitására, egyéb terhelő körülmények hiányában, elegendő okul nem szolgálhat; miért is őt ezen fegyelmi vétségnek vádja alól fel kellett menteni; minthogy azonban ez ügyben a vádlott albiró terhére kisebb szabálytalanságok látszanak fennforogni, az iratok a felügyeleti hatósághoz voltak átteendők. (1912 márcz. 2. 43/912. k. fegy.)

16. *A temesvári kir. tábla:* A fegyelmi eljárás megindítását mellőzi.

Indokok: K. Z. panaszlott beismerte azt a tényt, hogy a panaszlott albiró a feljelentő által beadott felfolyamodást P. ügyvédjelöltnek, ki a feljelentő ügyvéd irodájában volt alkalmazva, megmutatván, azt a kijelentést tette: «mondja meg az ügyvéd urnak, hogy ez pimaszság».

Feljelentő a panaszlottat, ugy annak müködését többször sértő módon birálta, személyes beadványaiban a panaszlott boszszantására tanuk gyanánt nem létező egyéneket gunynéven szerepeltetett, sőt a felfolyamodásában is ekként ir: «nyilvánvaló, hogy a szóban forgó elintézés az eljárt biró urnak szokásos felületességének a jeleit hordja magán», holott nem nyertek beigazolást oly tények, melyek alapján a panaszlott birói müködése és tevékenysége felületesnek volna tekinthető.

Az ügy ily állásában kétségtelen, hogy a panaszlottnak szavai helytelenek s a feljelentőre nézve sértők ugyan, azonban figyelembe véve a fenti tényeket és körülményeket, a panaszlott eljárása az 1871 : VIII. tcz. 28. §-ában emlitett csekélyebb rendetlenség fogalma alá esik, amely felügyeleti uton nyerhet, amintbogy nyert is, megtorlást, azonban fegyelmi eljárás megindítására kellő alapul nem szolgálhat. (14/909. K. fegy.)

17. *A győri kir. tábla fegyelmi biróságа:* A fegyelmi panaszt elutasitja.

Indokok: 1909 jun. 22-én a biróság helyiségében K. J. azt kérdezte P. J. hivatalszolgától, nem látta-e a panaszos ügyvédet, mire P. tagadólag felelt, utóbb P. találkozván panaszossal, közölte vele, hogy V. J. kérdezősködött felőle, de hogy mily okból nem tudja.

E napon folyt ... jbiró előtt ennek hivatali helyiségében a P. J.-né elleni sommás pernek tárgyalása, mely perben a panaszos ügyvéd érdekelve nem volt s amely tárgyaláson a birón, dr. Sz. alperesi képviselőn és a magyarul nem tudó K. J. tanun kivül más nem volt jelen.

A tanu kihallgatása folyamán jött a tárgyaló-terembe a panaszos ügyvéd s anélkül, hogy erre engedélyt kért volna. egyenesen a biróval szemközt álló K. J. tanuhoz ment és halk hangon mondta neki, hogy értesült róla, miként kereste őt, jőjjön ki, ott beszélhet vele; a panaszlott biró ezt látva, «mi az, mit akar» kérdéssel fordult panaszos felé, majd midőn a tanu megfordulva a panaszossal kimenőfélben volt, a biró izgatottan mondta panaszosnak: «kikérem magamnak, hogy a tárgyalást zavarja», panaszos azt válaszolta, hogy a tárgyalást nem akarta zavarni, mire a biró azt felelte: «még felesel velem, mikor én önt rendreutasitom», midőn pedig erre a panaszos erélyes nyugodt hangon azt válaszolta: «kérem biró ur, miért utasit engem rendre, mikor erre okot nem szolgáltattam?» a járásbiró izgatottan jelentette ki: «még kérdőre mer vonni, azért kiutasitom, azonnal hagyja el a tárgyaló-termet» és kivezetéssel is megfenyegette. Kétségtelen tehát, hogy a panaszos ügyvéd a tanukihallgatást, melynél érdekelve nem volt, megzavarta, mert a tárgyalás menete meg is szakadt annak következtében, hogy a kihallgatás alatt álló tanuhoz ment, ezzel beszédbe elegyedett, a tanu figyelmét a birótól s az ügytől elvonta, sőt a tanut még a teremből is kihivta, minek folytán a tanu — kihallgatás közben — a tárgyalótermet el is készült hagyni.

Az ekként megzavart eljárás rendjének helyreállitása végett pedig a biró az 1868. évi LIV. tcz. 105. §-a és a sommás ügyv. szab. 40. §-ában körülirt módon kötelességszerüen intézkedett akként, hogy panaszost a rendzavarás miatt rendreutasitotta, majd pedig, midőn a panaszos a rendreutasitást megjegyzés tárgyává tette, a szigorubb rendszabály alkalmazásával a tárgyalóteremből kiutasitotta; az alaptalan panaszt elutasitani kellett, (1909 aug. 2. 1344/909. fegy.)

A kir. Curia: Az elsőbiróság határozatát helybenhagyja.

Indokok: Panaszló ügyvéd nemcsak azt tudta, hogy ... járásbiró helyiségében tárgyalás folyik, hanem azt is, hogy a biró éppen az általa megszólitott K. J. tanu kihallgatásával van elfoglalva. A fegyelmi eljárás mellőztetett, mert az ügyvédnek, mint az igazságszolgáltatás egyik tényezőjének a törvényeket és ügyviteli szabályokat hivatásánál fogva ismernie kell s tudnia kell azt, hogy a tárgyalás, illetve tanukihallgatás folyamán, hacsak a birótól előzetesen engedélyt nem nyert, a kihallgatás alatt álló tanuval, bár halk hangon is, beszélni, vagy mi több, azt a hivatalos helyiségből kihivni nem szabad, s amennyiben ezt mégis megteszi, ezen eljárásával a tárgyalás menetét és hivatali eljárásában a tárgyaló birót megzavarja.

Ezekre tekintettel panaszlónak azt is tudnia kellett, hogy az eljáró biró őt a tárgyalás megzavarásáért utasitotta rendre, s ha ő ennek daczára az eljáró birót erélyes, de nyugodt hangon quasi kérdőre vonta, ezzel önmaga szolgáltatott okot arra, hogy a biró ez alkalommal az 1868. évi LIV. tcz. 105. §-ában foglalt törvényadta jogával éljen, vagyis amidőn látva, hogy a törvényszerüen alkalmazott rendreutasitás foganat nélkül maradt, a panaszlót — izgalomtól remegve, — tehát nem botrányos módon, a tárgyaló-teremből kiutasitotta. (163/909. K. fegy.)

Jegyzetek a franczia igazságszolgáltatás köréből.

Eljárás a törvényszék előtt.

A franczia törvényszék első és utolsó fokon itél 600—1500 frankig; másod és utolsó fokon a béke és munkabiróságok itéletei felett 300—600 frankig és első fokon felebbezés mellett az összes ügyekben, melyek értéke 1500 frankot meghalad.*

A franczia törvényszék tehát nem azonos jelentőségü biróság a mienkkel. Közelebb áll a néphez, aránylag 2½-szer annyi van, mint nálunk (l. 3. old.) A tulajdonképi Francziaországban Algér-t nem számitva 359 törvényszék van, minden 108,530 emberre esik egy.

Számos a kis törvényszék: egy tanácscsal, 3—4 biróval.

A párisi törvényszéknek 11 tanácsa van 89 biróval és 32 helyettes biróval, itt azonban az egyes tanácsok (chambre) osztályokra (section) vannak osztva.

Az ügyek tartalmuk, *tárgyuk* szerint kerülnek egyik vagy másik tanácshoz.

Az ülésen legalább három birónak kell résztvenni.

A résztvevő birák száma lehet több, esetleg páros is.

A törvényszék elnöke vezeti az első tanácsot, hová a legfontosabb ügyek tartoznak, de ezenkivül külön elnöki hatáskört is gyakorol, melynek tárgyai: sürgősség, békéltetés házassági perekben, végrendeletek kihirdetése stb.; különösen perköltség-megállapitás; békéltetés munkásbaleseteknél és référé. Hatalmát a helyettes elnökökre (viceprésident) — Párisban 12 — delegálja. Az egyes osztályokat tanácselnökök (présidents de sections) vezetik.

Az eljárás (instruction).

E helyütt az eljárásnak csak vázát adhatjuk, annál is inkább, mert a törvényszék előtti eljárás a franczia perrend legelavultabb része, a jogpolitikai szempontból legkevésbbé érdekel bennünket.

Az eljárás a békéltetéssel indul meg. Csak ha ez meghiusult, indithatom a pert a törvényszék előtt.

Három szaka van, ezeket mint három határkő, három tárgyalási határnap választja el.

I. Az idézéstől a perfelvételig *(de l'ajournement à la mise au rôle)*; II. a perfelvételtől a per megéréséig *(de la mise au rôle à la mise en état)*; III. az ügy megérésétől az itéletig *(de la mise en état au jugement)*.

Kövessük végig egy per menetét.

A békéltetést felperes megkisérelte, meghiusult.

Törvényszéki ügyről lévén szó, kénytelen avoué-ügyvédhez fordulni. Keresetét a békéltetés meghiusulásának felemlitése mellett kézbesiti saját maga a huissier utján az ellenfélnek, s meghivja, hogy pl. 1912 május 2-án jelenjék meg a párizsi törvényszék előtt. A kézbesités és a határnap között nyolcz napi időköz hagyandó. Amint látjuk, a perfelvételi határnapot a fél maga tüzi ki, itt a szokás áttörte a törvényt. A kereset egyszersmint avoué-vallást is tartalmaz. A kereset kézbesitve van. Az alperes köteles a határnapon ügyvédet vallani. A biróság azonban a dologról még nem tud semmit. A felperes tehát köteles legkésőbb a kitüzött határnapot megelőző utolsó napon egy «placet»-nek nevezett iratban bejelenteni a biróságnak, hogy keresetet inditott s a kézbesités megtörtént. E «placet»-kat a greffier beirja a tárgyalási lajstromba, s a lajstromot átadja a tárgyalási huissiernek, aki a tárgyalás napján az ügyek felhivását teljesiti.

Az alperes a huissier felhivásakor tartozik megjelenni, helyesen avoué-t vallani. Ha alperes nem jelent meg, felperes makacsságot kérhet; ha megjelent, a perfelvétel megtörtént; az eljárás *első* része be van fejezve, az ügyet egy lajstromba teszik «*l'affaire est mise au rôle*», «*enrôlée*».

Az ügyek a lajstromból időrend szerint kerülnek az érdemleges tárgyalásra. Ez időpontig az avoué-k periratokat válthatnak (défenses). Először az alperes válaszol a keresetre a perfelvételtől számitott tizenöt napon belül; majd ettől számitott nyolcz napon belül a felperes; e periratváltás nem kötelező, a felek saját perirataik adásáról lemondhatnak.

Ha e periratváltási határidő letelt, az illető törvényszék forgalmától függ, mikor kerül az ügy sorra. A törvényszék elnöke hetenkint egyszer megvizsgálja a lajstromot, az ügyek közül egy csomót sorrend szerint kiemel, ez ügyeket hirdetmény alakjában kifüggeszteti s meghivja az összes avoué-kat, hogy közölje, helyesebben megbeszélje velük a tárgyalás határnapját.

Párisban ez az eljárás nincs érvényben. Az elnök nem hivja meg az avoué-kat, hanem maga tüzi ki az ügyeket, a határnapot

* Mivel a perorvoslati szakkal egyáltalán nem fogunk foglalkozni, már itt kell megjegyeznünk, hogy a végső fokon hozott itéletek ellen is van semmiségi panasz: «pourvoi en cassation», a semmitőszékhez; ez azonban a franczia theoria szerint nem töri meg azt az elvet, hogy Francziaországban a biráskodás két foku: mert a semmitőszék csak megsemmisitheti az eljárást, de nem hozhat uj itéletet.

nem hirdetménynyel közli velük, hanem a greffier-vel küldet hozzájuk egy kis czédulát (bulletin).

Az érdemleges tárgyalás napján a két avoué-nek meg kell jelenni, és le kell szögezni előterjesztésüket, *conclusion*, vagyis egy itélet-tervezet féle nyilatkozatban meg kell szövegezni kérelmeiket.

Ha az egyik avoué nem jelenik meg, a másik makacsságot kérhet, ha egyik sem jelenik meg, az ügy szünetel.

Ha az avoué-ügyvédek megtették konkluziójukat, befejeződött az eljárás *második* szaka, az ügy megérett: «*la cause est en état*».

Most az ügy egy uj lajstromba kerül, azon ügyek lajstromába, amelyekben a perzáró kérelmek (conclusion) be vannak terjesztve. E lajstromból ugyanugy, mint az előzőből sorrend szerint kiemelik az ügyeket, s tüzik ki ujabb tárgyalásra. A kitüzésről ismét egy kis czédulával értesitik a feleket: «jöjjenek perbeszédet mondani».

A perbeszéd (plaidoirie) *nem elmaradhatatlan része az eljárásnak*, a felek lemondhatnak róla. Czélja a már előterjesztett kérelemnek szóbeli megindokolása. Csak itt jutnak szóhoz az *avocat*-ügyvédek. A felek maguk is előterjeszthetik a perbeszédeket, avocat-kényszer nincs; azonban ritkán élnek e jogukkal. Mikor az avocat-k perbeszédeiket befejezték, az ügyész nyilvánit, ha szükségesnek látja, véleményt.

A perbeszédek befejeztével a felek szerepe és az *eljárás harmadik* része befejeződik; következik az itélet hozatala.

Bizonyitó eszközök: Közokiratok (actes authentiques), magánokiratok (sous seing privé), tanu, szakértő és a fél meghallgatása, végül az eskü. Azt már láttuk, hogy a tanubizonyitás nagyon szük körben érvényesül. A felek meghallgatása két módon történhetik (interrogatoire sur faits et articles, comparation personelle des parties), a biróság (az utóbbit) hivatalból is elrendelheti, a párisi törvényszék nem igen alkalmazza, 1907-ben mindössze 45 esetben.

A tanukihallgatását kiküldött biró nyilvánosság kizárásával teljesiti.

Ez a *rendes* eljárás váza.

Amint látjuk, az eljárás ismeri a perfelvételi caesurát, összevegyiti az irásos eljárást a szóbelivel, amazt a kérelmek preczizirozására, emezt azok indokolására alkalmazza. Ma már azok az elvek, melyek számára ez az eljárás utat tört, más perrendekben jobban érvényesülnek; de ez az eljárás maga sem annyira rossz, mint amennyire drága. Annak ugyanis, hogy a peranyag összegyüjtését a felek végzik, a perköltségekben van meg a következménye: minden perirat kettős költség, az avoué-é, aki szerkeszti s a huissier-é, aki kézbesiti; végül a kincstár tesz minden aktust drágává a bevételi forrásai között első helyen szereplő illetékszedéssel.

A törvényszék előtt van azonban egy másik eljárás: *sommás*, a gyorsabb elintézést igénylő ügyekre.

Ezek: 1. a béke- és munkabiróságok itéletei ellen benyujtott fellebbezések; 2. azon ügyek, ahol a törvényszék végső fokon itélkezik (1500 frankig); 3. oly keresetek, amelyek nem kifogásolt okiraton (vannak irók, akik szerint elismert szóbeli igéret is elég) alapulnak, értékhatárra való tekintet nélkül; 4. általában a gyors elintézést igénylő ügyek, például: bér-, járadékperek, munkás balesetek stb.

A sommás eljárás a rendesnél jóval egyszerübb és olcsóbb. Békéltetés nem per-előfeltétel. A tárgyalás előtti periratváltás, mely a rendes eljárásban fakultativ, itt nincs megengedve. Az avouék a tárgyaláson konkluzióikat rögtön megindokolják; nincs meg a perfelvételi caesura, a felek rögtön érdemben tárgyalnak, az avocat-közremüködése elmarad, az ügy lehetőleg az első tárgyaláson befejezendő; ha ez nem lehetséges, a halasztás határozott napra adandó. A költségek jóval csekélyebbek.*

De különösen erős a különbség a tanubizonyitás tekintetében. Mig a rendes eljárásban a kiküldött biró a nyilvánosság kizárásával foganatositja, addig az «*enquête sommaire*» nyilvános, a tanut a tanács elnöke kérdezi ki, a jegyzőkönyv tartalma jóval csekélyebb.

* Ugy a rendes mint a sommás eljárásban a periratok száma, és terjedelme megvan határozva, ami a mértéken tul történik, azt a biróság nem állapitja meg, frais non taxés.

Bonyolultabb természetü ügyekre van egy külön eljárás «*instruction par écrit*», amelylyel foglalkozni a mi szempontunkból nem érdemes.

A référé-eljárással másutt foglalkoztunk.

Mielőtt ez ismertetést befejeznők, ki kell emelnünk a következőket.

A törvényszék előtti eljárásnak a többi eljárásoktól való elválasztó jellegzetes sajátsága az, hogy a felperes csak a perfelvételi határnapot állapithatja meg maga, a többi tárgyalási határnapokat a biróság szabja meg; mint mondják: *on ne peut pas saisir le tribunal.*

Külön kellene foglalkoznunk a munkásbalesetek feletti eljárással, melyet az 1898 április 8-iki törvény létesitett, ezt azonban ez alkalommal mellőzni vagyunk kénytelenek.[1]

Nézzük ezek után, minő eredménynyel dolgozik a franczia törvényszék. Előre kell bocsátanunk, hogy kereskedelmi ügyekben külön törvényszékek itélkeznek, amelyek müködését külön ismertetjük.

Az összes franczia törvényszékek előtt 1907-ben beadatott 138,782 kereset. Az összes elintézendő perek száma az előző évről elmaradt 46,395, és a szünetelő 6986 ügygyel együtt 192,163 volt; ennek kétharmadrésze *rendes* és egyharmadrésze: 67,344 *sommás* eljárás szerint.[2]

A most közölt számokban benfoglaltatik a béke- és munkabiróságok felebbezéseinek száma is.

Törvényszékeink előtt ugyanekkor 157,884 rendes per indult meg; 31,500 volt a járásbiróságok itéletei ellen benyujtott felebbezés, 8719 a felülvizsgálat.

A franczia törvényszékek befejeztek az 1907. évben 136,927 ügyet, tehát valamivel többet mint amennyi beérkezett, az összes ügyek *71%-át.*

Nálunk, tisztán az elsőfoku biráskodást tekintve, az eredmények felületes megtekintés után hasonlóknak látszanak. Az első fokon elintézendő *194,306* perből *36,422* maradt az előző évről befejeztetett *153,768*, valamivel kevesebb, mint amennyi beérkezett, az összes ügyek *79%-a.*

Ez az eredmény azonban ne vezessen bennünket félre. Ujonnan érkezett pereinknek több mint *kétharmadrésze: 115,307* ugyanis váltóper volt, amelyek tulnyomórészt *(90%)* sommás végzéssel fejeződtek be; mig a franczia polgári törvényszék adataiban a váltóperek nem foglaltatnak, ezek ugyanis a kereskedelmi törvényszék hatásköre alá tartoznak.

Ha tisztán a közpolgári ügyeket vesszük, azokból nálunk *24,796* fejeztetett be, mig a következő évre *25,768* maradt, tehát befejeztetett az egésznek *49%-a.* Ezt kell figyelembe venni az összehasonlitás előtt, ha a magyar statisztika leplei mögött az igazságot meg akarjuk találni.

Ami most már a *pertartamot* illeti, pertartam a befejezett ügyeknél:

A per felvételétől számitott	Százalékban
Három hónap vagy kevesebb	50
Háromtól hat hónapig	23
Hat hótól egy évig	17
Egy évtől kettőig	8
Két évnél több	2

Eszerint a franczia törvényszék előtt a perek *73%-a* félév, *90%-a* egy év alatt befejeződik.[3]

Nem dolgozik ilyen jól a *párizsi* törvényszék.[4] ahol félév alatt a pereknek csak *52%-a*, egy alatt *72%-a* fejeztetik be.

Amint látjuk a pertartam éppen nem igazolja azok állitását, akik a törvényszék előtti ejárást türhetetlennek mondják; a 90%-os egy évi pertartam igen közel áll azokhoz az eredményekhez, melyeket Révay Bódog járásbiró a németországi *járásbirósági* perekre nézve ismertetett.[5] ahol ugyanis a három hónapon belül befejezett ügyek az összes ügyek 53·8%-át, az egy éven belül befejezettek az összes ügyek 94·6%-át tették ki 1907-ben.

[1] L. különlenyomat.

[2] Itt látjuk annak az állitásunknak igazolását, hogy a legelavultabb rendes eljárás az ügyeknek aránylag csekély számára terjed ki.

[3] Nálunk a rendes perek tartamáról nincs statisztika.

[4] Nyomtatásban még meg nem jelent, rendelkezésemre bocsátott statisztika 1910-ről.

[5] 1912. évf. 6. sz.

Nem mérkőznek a franczia törvényszékek gyorsaság dolgában az *osztrák* törvényszékekkel, ahol az ügyek *44·3%-a* egy, *36%-a*, három *14·4%-a* hat hónapon, *4·7%-a* egy éven belül fejeztetik be, ahol tehát az ügyek *94·7%-a* féléven belül ér véget.*

Nem járnánk azonban igazságosan el, ha nem emelnők ki, hogy ezen eredményeket bizonyos módositással kell szemlélni.

Nevezetesen Francziaországban a törvényszék elé a perek már a békéltetéstől megrostálva kerülnek, mig nálunk vagy Ausztriában ami békülési szándék van, az az első tárgyaláson jelentkezik, s a meg nem jelenés, elismerés stb. alapján hozott itéletek és az egyezségek számát szaporitva, az egy hónapon belül elintézett ügyekhez sorakozik.

S valóban: a franczia törvényszék ügyei 54%-át fejezte be kontradiktorius itélettel, amig Ausztriában a törvényszék csak 22·7%-ban hozott kontradiktorius itéletet.

A nemzetközi egyöntetüség hijjában, amelyet az igazságügyi statisztika vezetése körül sajnálattal tapasztalunk, nincs módunk összehasonlitást tenni a tekintetben, hogy a kontradiktorius itélettel befejezett ügyekben milyen a befejezési arány, ez lenne egyedül a biróságok gyorsaságának helyes mértéke. Nem szorul ugyanis hosszabb magyarázatra, hogy kétszerannyi kontradiktorius ügy mellett ugyanezt az eredményt elérni, kétszeres gyorsaságnak bizonyitéka. *Dr. Mandel Zoltán.*

Különfélék.

— **A kir. Curiához az 1912. év első felében** beérkezett 9851, a mult évről maradt hátralékkal együtt elintézendő volt 13,579, elintéztetett 9439, hátralékban maradt 4140 ügydarab (közte 59 polgári és három váltóügy 1911-ről). A mult év első felének forgalmával összehasonlitva: az idei első félévben kevesebb érkezett be 21-gyel, az elintézendők száma (az előző évről maradt hátralék figyelembe vételével) nőtt 700-zal, a hátralék pedig szaporodott 539-czel.

— **Egy birói határozathoz.** E lapoknak f. évi 26. számában «Törmelékhullás» czim alatt közreadott megjegyzésekre nem mulaszthatok el némely reflexiót.

Halált okozott sulyos testi sértés büntette miatt terhelt, vizsgálati fogságban levő, — N. L. és társa elleni vizsgálati ügyben védő panaszára a vizsgálóbirónak 2569/912. B. számu nyilatkozata, — a tárgyat nem érintő vonatkozásokat mellőzve — ez volt: «... Dr. V. L. védő azt a kérelmet terjesztette elő, hogy engedném meg, miképp N. L. nevü védencze a szüleivel hatósági személy jelenlétében beszélhessen s hogy a részére hozott kenyér és sonka élelmiszerek beadathassanak. Én a kérelemre kijelentettem, hogy mig a vizsgálat befejezve nincs, vagy legalább is mig előrehaladott stádiumba nem jut, sem a másokkal való érintkezést, sem az élelmiszer beadását nem engedem meg, mivel ez a letartóztatás czélját veszélyezteti. A BP. 155. §-a szerint a vizsgálati fogoly magát saját költségén élelmezheti ugyan, de ez a törvény és fogházi szabályzat, valamint a vonatkozó rendeletek egybevetéséből másként nem értelmezhető, mint ugy, hogy kivülről vagy a fogházi vállalkozó utján rendes és állandó élelmezést vesz igénybe és nem vonatkozik ez a jog egyes esetenkinti élelmiszer beadásra, amihez joga a fogolynak már nincsen. Ha ezt mégis megengedi a vizsgálóbiró, ezt diszkréczionális jogánál fogva, humanitásból teszi meg, ezt tehát követelni nem lehet. Az adott esetben a kérelmet megtagadtam, mert az eljárás czélját veszélyeztetve láttam».

A vádtanács a védő panaszát lényegileg a következő megokolással utasitotta el:

A BP. 155. §-a szerint a vizsgálati fogolynak jogában áll ugyan magát saját költségén élelmezni, saját ruháit, ágynemüit használni. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a vizsgálati fogoly hozzátartozói akkor, midőn a vizsgálati fogoly az állam költségén élelmezettek sorában felvéve van, esetenként bármikor korlátlan mennyiségben élelmiszereket szolgáltathassanak be a vizsgálati fogoly számára.

A 14,270/I. M. 907. számu rendeletnek 27. §-ában felhivott 27,001/1897. I. M. számu rendelet nem tiltja ugyan, hogy az önmagukat élelmező vizsgálati foglyok részére az élelmiszerek ezek hozzátartozói részéről természetben is szállittathassék, de már itt is ki van mondva I. 3. pont alatt, hogy szigoru ellenőrzés gyakorlandó arra nézve, hogy a vizsgálati foglyok étkezése oly mérveket ne öltsön, amely a fogház rendjének megzavarására vezetne.

Az ugyanezen rendeletben hivatkozott 1880 augusztus 9-én 2106/I. M. E. sz. rendelet V. melléklete által szabályozott fogházrendtartás 115. §-a szerint, ha az elzárt egyén anyagi körülményei megengedik, *ő magát a kir. ügyész által adott irásbeli engedély* alapján sajátjából vagy más által rendes uton részére nyujtott segedelemből is élelmezheti, ami annyit tesz, hogy nem megszakitásokkal és esetenként behozott ételnemüekkel és az állam költségén történt élelmezése mellett, hanem a kapott engedély alapján s az államköltségen élelmezettek sorából kivéve állandó folytonosságban bizonyos ideig élelmezhetik magukat.

A most idézett rendelet (fogházrendtartás) 117. §-a pedig még e tekintetben is bizonyos korlátozást állit fel, amennyiben igen sulyos büntettel vádolt vizsgálati foglyoknak rendszerint csak oly ételek adhatók, aminők az elitélt foglyok részére készittetnek.

A fogházrendtartás módositását tárgyazó 5400/1899. I. M. sz. rendelet 7. §-a szerint a vizsgálati fogoly saját költségén élelmezheti magát, de csak olyképpen, hogy ez a fogház rendjét ne zavarja és a letartóztatás czélját ne veszélyeztesse. (BP. 154. §.)

A fentiekből tehát levezethető az, hogy a BP. 155. §-ában megjelölt saját költségen való élelmezés és az idézett rendeletek szerint a hozzátartozók részéről természetben is szállitható ételekkel való élelmezés alatt nem értendő az államköltségen élelmezésre felvett vizsgálati fogoly részére esetenként beadott élelmiszerekkel való időnkénti ellátás. Erre nézve a kir. ügyészség, amennyiben a házirend megzavarásával nem jár, bizonyos meghatározott időkben engedélyt adni jogosult ugyan, de az ilynemü élelmezést a BP. 155. §-ára való hivatkozással a fogházi rendtartásban kifejezett szabályokra való tekintettel a vizsgálati fogoly, illetve ennek védője követelni nem jogosult.

Nem találta tehát a kir. törvényszék vádtanácsa a központi vizsgálóbiró intézkedését törvénybe ütközőnek különösen arra való figyelemmel, hogy a fenforgó esetben sulyos büntényről van szó és hogy a vizsgálóbiró az ügy körülményeit ismerve leginkább hivatott annak megbirálására, hogy akár a vizsgálati fogolynak hozzátartozóival való érintkezése, akár az időnként behozott ételnemüek átszolgáltatása az adott esetben a vizsgálat, illetve a letartóztatás czélját veszélyezteti-e vagy sem.

Az idézetek alapján kétségtelennek tetszik, hogy a támadott birói határozatban nem törvényrendelet és félszázados gyakorlattal ellenkező elv nyer kifejezést, hanem egy specziális esetben, az ügy különleges körülményeihez mérten tett, a jövőben követendő eljárásokra teljesen irrelevans intézkedés.

A BP.-nak az előzetes letartóztatás és vizsgálati fogság foganatositását tárgyazó 152—156. §-ai, a miniszteri indokolás ezekhez füzött kijelentései, valamint a fogházrendtartást szabályozó rendeleteknek figyelembe vételével megállapitható az is, hogy az előzetesen letartóztatott vagy vizsgálati fogoly részére a tárgyalt kérdést illetően csak egy jog nyert biztositást, csak egy jog az, amit tőle a lehető legfontosabb ok nélkül megtagadni nem lehet, és ez a saját költségen való élelmezés az evégre megjelölt módozatok között. Tehát egyedül ez az, amit panasz utján ellentétes intézkedés ellenére is kikényszerithet. Ami ezen tulmenő kényelem és kedvezés, azt kérelmezheti, azt részére megadni is lehet, de semmiesetre sem olyan, mit törvényrendelet vagy félszázados országos gyakorlatra hivatkozással követelhetne. A miniszteri indokolás szerint mindez a biró belátására van bizva, aki kötelességszerüleg ama jogát a törvény humánus szellemének megfelelőleg, de egyuttal az eljárás megbénitása veszélyének figyelemre méltatásával fogja gyakorolni.

A támadott birói intézkedés és határozat az előzetesen letartóztatott és vizsgálati fogoly most kiemelt jogát kétség tárgyává nem teszi, a vizsgáló biró panaszolt nyilatkozata azt sem zárja ki, hogy e jogot igénybe nem vett vizsgálati fogolynak a hozzátartozók részéről esetenként szállitott élelmiszerek beadathassanak, ha ez az ügy különleges körülményeit nézve megengedhető; egyedül oly jogot nem ismernek el, hogy embertársát életétől megfosztott olyan suhancz, ki oly pusztai község lakója, melynek népsége a kir. törvényszék területén a legvadabb és legfékezhetetlenebb, mely községben az ember élete és testi

* Österreichische Statistik LXXXVII.

épsége elleni bünczselekmények napról-napra ismétlődnek, aki a a saját költségen való élelmezés jogát igénybe nem vette, letartóztatása után alig pár napra a rendszeresen nyujtott fogházi élelmezés mellett kenyeret és sonkát fogadhasson el, illetve ezt a maga részére kikényszerithesse.

A most emlitett milieu természetesen alig képezhetné az elutasitás indokát, hiszen humanismusra még a halálra itéltnek is lehet joga; a vizsgálóbiró nem is elvi szempontból, hanem azért tagadta meg a kérelmet, mert annak teljesitése által az eljárás czélját veszélyeztetve látta. A biró tehát mérlegelte a bünügy individuális sajátosságait, az ügy kezdetleges állását, ezuttal fel nem sorolható sok más tényezőt és ezek mérlegelése folytán kialakult meggyőződéséhez képest határozott. Az okok sorozatát természetesen az eljárás czéljának veszélyeztetése nélkül nem közölhette. Birói mérlegelés eredményéről, — visszahatólag egy elmulott s már nem rekonstruálható időpontra, — lévén szó a vádtanács törvény- és szabálysértés teljes hiányában a határozatot helyesen csak helybenhagyhatta.

Dr. Kovács Lajos, kalocsai tszéki jegyző.

— **A budapesti kir. tábla** alapitványi bizottsága felhivja azokat a szegénysorsu, Budapesten gyakorlatot folytató, kezdő ügyvédeket, akik a Jeszenák János-féle alapitvány jövedelméből 1912-ik évi julius hó 1-ső napjával kezdődő három éven át egy r. kath. és két ág. evangélikus, s amennyiben ilyenek nem jelentkeznének, két református vallásu, Budapesten gyakorlatot folytató, szegénysorsu kezdő ügyvédnek adományozandó évi 500—500 K-nyi s minden év julius és január hó 1-én 250—250 koronányi s minden év julius és január 1-én 250—250 koronájával esedékes segélyre igényt tartanak, hogy az emlitett feltételeket bizonyitó okiratokkal felszerelt kérvényüket a kir. tábla elnöki irodájában 1912. évi augusztus hó 31-ik napjáig nyujtsák be.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Kényszeregyezség hatálya a közadós adóstársaira.** A német (és a magyar) csődtörvény szerint a jogerős kényszeregyezség nem érinti a csődhitelező jogait a közadós adóstársával, vagy kezesével szemben; érvényben maradnak követelésének biztositása czéljából létesitett zálogjogok is.

Kérdés azonban, hogy valamelyik csődhitelezőnek a kényszeregyezség létrehozásában való részvétele nem tekinthető-e lemondásnak ezen külön jogokról.

A német birod. biróság (cziviljogi határozatainak 77. kötete, 96. sz. itélet) ugy dönt, hogy ha a kényszeregyezség valamely hitelezőnek a követelése egy részéről való kifejezett lemondását tartalmazza, világos jogfentartás hiányában a jelzálogjoga az elengedett követelésrész erejéig szintén nem érvényesithető.

— **Közkereseti társaság tagjai mint társasági hitelezők** a társaság fennállása alatt nem követelhetik a társasági tagoktól ezek korlátlan, közvetlen és egyetemleges felelőssége alapján azon követelésüket, mely a társasággal szemben javukra azért áll fenn, mert annak üzleti tőkéjéhez kölcsönt nyujtottak.

Igy döntött a német birodalmi biróság a cziviljogi határozatai 77. kötetében 32. sz. a. közölt itéletben.

— **A leánykereskedés az angol törvényhozásban.** Az angol alsóház állandó bizottsága junius 26-án novellajavaslatot tárgyalt a «fehér rabszolgakereskedés»-ről szóló törvényhez. A kormányjavaslat egyik rendelkezése értelmében felhatalmaztatnék minden rendőrtisztviselő, ki legalább őrmesteri állásban van, hogy elfogató parancs nélkül is letartóztassa azt, akit alaposan gyanusithat, hogy keritést követett el vagy kisérelt meg. Handel Booth képviselő tiltakozott a javasolt intézkedés ellen, mert igazolatlanul kiterjeszti a rendőrség beavatkozási jogát. Megjegyzi, hogy a javaslat szerzői aligha mernék a munkásosztály plebiscituma alá bocsátani azt a kérdést, hogy a rendőr gyanu alapján is teljesithessen-e letartóztatást. A bizottság változatlanul fogadta el a javaslatot.

A javaslat egy másik intézkedése a bordélyok ellen irányul és bünteti a tulajdonoson kivül a «megbizott személyt» is, ki tudva megengedi, hogy valamely helyiség «rossz ház» vagy szokásszerü prostituczió czéljaira használtassék. Frederic Banbury képviselő megjegyzi, hogy a javasolt rendszabálynak mi köze sincs a fehér rabszolgakereskedéshez, hanem a prostituczió letörését veszi czélba. Ez hiábavaló kisérlet, olyan, mintha a parlament az ablakai alatt elfolyó vizet akarná kimeriteni. A javaslatnak «megbizott személy» kifejezése a házmestert akarja sujtani. Ez és több más intézkedés mi vonatkozásban sincs a javaslat tárgyával. Az e fajta törvényhozást szentimentális emberek sürgetik, kik mitsem tudnak az életről s kiket bizonyos suffragisták nyergeltek meg, czéljaik előmozditása végett. Ellenzi az intézkedést.

Lec képviselő a javaslat előadója, kifejti, hogy szükségesnek tartották, hogy belevonják «a megbizott személyt», mert a jelenlegi törvényben kibuvó van, mely megengedi, hogy némely jogsértők meneküljenek. Ez ugy történt, hogy az üzlet vezetésére fizetett helyettest alkalmaztak s minthogy a vád a tett tudatos elkövetésére irányul, a bordélytartó átháritotta a felelősséget a helyettesre. A kifogásolt kifejezésnek nem az a czélja, hogy a házmestert sujtsa, hanem azt akarja találni, aki tényleg vezeti, vagy ellenőrzi a helyiséget és aki gyakran «souteneur» vagyis striczi, (bully).

A vita folyamán Clyde képviselő aggodalmát fejezte ki az iránt, hogy a javaslat szavaiban nincs-e több, mint amit a törvényhozó czélbavenni óhajt. Rawlinson ugy vélekedett, hogy a rendszabály nem is vonatkozik a bordélyokra, hanem oly személyekre, kik a szokásszerü prostituczió czéljaira tartanak házat. Az intézkedés lehet helyes vagy helytelen, de a használt szavak értelme mindenesetre szorgos megfontolás tárgyává teendő. Griffith azt hiszi, hogy nem igen van birói döntés arról, hogy mi a szokásszerü prostituczió, de azt tartja, hogy ez a jelen törvény szempontjából közömbös is. Akármi legyen az értelme, bizonyos, hogy a tulajdonos, a bérlő és a háztartó felelősséggel tartozik.

A bizottság elfogadta a javaslatot.

A bizottság egy későbbi ülésében Guinees képviselő visszatért a kérdésre és azt inditványozta: szorittassék a rendelkezés kifejezetten csupán a bordélyházakra. A kormány ellenezte a módositványt, mert az 1885-iki törvény hozatala óta az épitkezéseknek oly faja jött divatba, mely alkalmas kijátszani a törvény intézkedéseit.

A bizottság egy szótöbbséggel hozzájárult a módositványhoz.

Gyakorlattal biró tót nyelven is beszélő ügyvédjelöltet keresek. Fizetési igények és referencziák az előbbi működési helynek megjelölésével az ajánlatban megirandók. Dr. Fenyves Adolf, Eperjes. 14434

Fiatal ügyvéd irodát átvenne vagy idősebb ügyvéddel társulna; esetleg irodavezetői állást vállal akár a vidéken, akár a fővárosban. Czim megtudható a kiadóhivatalban. 14435

Gyakorlott ügyvédjelölt délelőttre alkalmazást nyer Frankl Pál dr. ügyvéd irodájában, Budapest, V., Csáky-u. 5. 14437

Augusztus 15-én, esetleg szeptember 1-jén való belépésre keresek gyakorlott ügyvédjelöltet, pontos, lelkiismeretes, jó munkaerőt; a német nyelv tudása előny. Részletes ajánlatokat a személyi, tanulmányi, gyakorlati és nyelvismereti adatok, valamint a fizetési igény megjelölésével kérek. *Dr. Alföldi Géza, Temesvárt.* 14436

PÁLYÁZATI HIRDETMÉNY.

A sárospataki főiskola akadémiai igazgatósága pályázatot hirdet egy **helyettes-jogtanári** állásra. A megválasztandó helyettes tanár kötelessége *a büntető jog, a büntető perjognak és a jogbölcsészetnek* a tanulmányi rendben megszabott óraszámban előadása. Javadalma évi 2600 K fizetés, a kollégiumban egy szobából álló természetbeni lakás (kiszolgálás, fűtés, világitás nélkül). Pályázhatnak református, vagy ág. hitv. evang. vallású egyének, kiknek jogtudományi doktori oklevelük van. A főiskolai igazgató-tanácshoz czimzett pályázati kérvények keresztlevéllel, érettségi bizonyitványnyal, a katonai kötelezettség lerovásáról szóló bizonylattal, képesitési és szolgálati bizonyitványnyal s rövid életrajzi vázlattal felszerelve, melyben a pályázó nyelvismeretei s esetleg irodalmi működése is feltüntetendő, a sárospataki főiskola akadémiai igazgatói hivatalához nyujtandók be f. é. augusztus hó 31-ig. Az állást a főiskolai igazgató-tanács szept. 10-iki ülésén tölti be; a megválasztott köteles állását szeptember 20-án elfoglalni.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20.
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4.
Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenhetedik évfolyam. 29. szám. Budapest, 1912 julius 19.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: *Dr. Márkus Dezső*, a m. kir. Curia birája: A pervitel aesthetikája. — *Dr. Kármán Elemér* erzsébetfalvai kir. járásbiró: Ujabb indok a halálbüntetés ellen. — *Dr. Egyed István* budapesti kir. törvényszéki jegyző: A közigazgatási biróság 1911. évi gyakorlatából. — *Dr. Auer György*: Az ipari felügyeletről és az ipari balesetekről. — Különfélék.
Melléklet: Büntetőjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A pervitel aesthetikája.*

Az 1911 : I. tcz. 222. §-ának második bekezdésében foglalt érdekes és talán már puszta megalkotásával is eredményesnek igérkező büntető rendelkezésnek azonban, a látszat ellenére is, éppenséggel nincs meg az a személyes éle az ügyvédséggel szemben, mint amilyent pl. az ügyvéd patvarkodási esküjét (juramentum calumniae) megkövetelő 1567 : XXVII. tcz. tartalmaz, amely törvény, éppen ugy, mint a 15. és 16. századbeli többi magyar törvény az ügyvédségről (az akkori egyetemes irányzatnak megfelelően) kifejezetten ügyvédellenes irányu — oly fölfogás, amely az ügyvédi hivatás szükségességéről, hasznosságáról és nemességéről vallott modern nézettel persze egyáltalán nem egyeztethető össze. De ez a modern és helyes nézet nem zárja ki, hogy az emlitettem 1567. évi tcz. egyes üdvös gondolatait, kellő alakban ne vigyük át a mai perjogba is, mindenkire alkalmazva, tehát a személyesen perlekedőkre éppen ugy, mint a megtévesztő és hiányos informácziókat adó ügyfelekre, mert azok olyan általános elvek, amelyeket habozás nélkül az u. n. örök igazságok közé sorozhatunk.... «Az országlakók jónak látták, hogy az ügyvédek, ugy a vármegyei törvényszékeken, mint a rendes birák előtt a hiábavaló és üres kifogásokkal (amelyek a dologra semmiképpen sem tartoznak, hanem csupán az időhaladék kedvéért vették bizonyos rossz szokásból gyakorlatba) fölhagyjanak és esküt tegyenek, amelyet patvarsági eskünek neveznek. Arra t. i., hogy tudva és patvarkodásból semmiféle igazságtalan peres ügyet el nem vállalnak és azokat, Magyarország törvényei ellenére, nem védelmezik.»

Persze könnyü ezt igy szavakkal törvénybe foglalni, de nehéz megvalósitani a nyugodtan kimondott azt a nagy elvet, amelyet e mondat tartalmaz. Mert nem mindig egyszerü dolog megkülönböztetni az üres és az alap nélkül való kifogást, a tartalmas és alapos ellenvetéstől, még nehezebb pedig az «igazságtalan ügy» fogalmát meghatározni, nem is szólva az ügyvédség anyagi érdekeiről, amelyekről józanul megfeledkezni szintén nem szabad akkor, amikor a törvényhozó ezt a hivatást, mint a jogszolgáltatásnak egyik nélkülözhetetlen közegét szervezi. S mégis kell eszközt találni arra, hogy a pervitelnek mai, sokszor bántó, kellemetlen, mert csunya módja megváltozzék, hogy a magukban egyszerü, átlátszó és gyorsan megitélhető életviszonyok vagy büncselekmények ne öltsék magukra azonnal bonyolult jogesetek, vagy kivételes államügyek jelentőségét, mihelyt a biróság elébe kerülnek, hanem hogy a birónak meg legyen a lehetősége az esetek tulnyomó többségét rövidesen, gyorsan, kielégitően és megnyugtatóan elintézni, sokkal kisebb apparátussal, mint amilyent ma követel tőle meg nemcsak a tételes jog, hanem a közfelfogás is, szóval, hogy az igazságszolgáltatás a maga külső megjelenésében és megnyilatkozásában a mostaninál jobban keltse föl jólérzésünket vagy ha ugy tetszik aesthetikai érzésünket is, hiszen aesthetika sajátképpen annyi, mint az érzéseknek a tana.

Az emlitettem közfelfogás ugyanis, amelytől a perben közvetetlenül érdekeltek sem mentesek, abból a téves alapból indul ki — amelyet a pereskedésnek évezredek óta kifejlődött, néhol a mysticizmustól sem egészen független, sőt avval kellő kapcsolatba hozott alakja, nemkülönben, a biráskodásnak egyéb külsőségei, a sajátos jogászi stilus a maga homályosságával, a jogszabályoknak aránylag nagyon szük körre szoritkozó tudása és megértése csaknem suggesztiv erővel vitt be az emberek tudatába — hogy a biráskodás, természetszerü ünnepiességén felül, a legegyszerübb esetekben is megköveteli a hosszas alakiságokat, a sok irást vagy a terjengős szóváltásokat, az ékes fölszólalásokat, a bőbeszédüen megokolt itéleteket, szóval, csupa olyan dolgot, ami szükségképpen maga után vonja a pervitel bonyolultságát, nehézkességét, hoszszasságát és drágaságát. Támogatja ezt a közfelfogást, sőt jórészt annak eredménye — ez is ama valóban vitiosus cirkulusok közül való, amelyek a nyilvános életet annyira károsan befolyásolják — a perjogi törvényhozás is, a polgári eljárást szabályozó csak ugy, mint a büntető, amikor a biráskodás keretei gyanánt az alakiságok tömegének valóságos utvesztőit teremti meg, amelyekben nemcsak eltévedni könnyü és amelyekből nem csak kijutni nehéz, hanem amelyekben ugy félre lehet vezetni és elbujtatni a legtisztább igazságot is, hogy arra néha a legügyesebb modern Theseus sem akad reá, még megfelelőképpen modernizált Ariadne támogatásával sem — a formaságok Minotaurusa elnyeli azt, mielőtt megmentője reátalált volna.

Igaz, hogy az 1868: LIV. tczikknek ósdi szabályait, amelyek az igazság kiszolgáltatásának lehetőségét annyira megkötözték, az 1893 : XVIII. tcz. áldásos ujitásaival sok lényeges kérdésben — főképpen a sommás eljárás területén — bölcsen és üdvösen megváltoztatta, nemcsak a bizonyitékok szabad mérlegelésének lehetővé tételével, hanem a biró pervezető jogkörének hatalmas kiterjesztésével is, amely a 35., 37—41., 46. §-ok általános szabályaiban nyer kifejezést, de amely czeken felül a felebbezési eljárás során is hatásosan érvényesülhet. Bizonyos az is, hogy a pervezetésnek az 1911 : I. tcz. 224—237. §-aiba iktatott és a polgári peres eljárás egész körére érvényes szabályai, számos módot adnak majd a birónak arra, hogy a per vitelét a jogvita kizáró czéljának megfelelő mederbe terelje, ugy, hogy a pereskedés okosan, értelmesen, tömören és gyorsan, sőt aesthetikusan is történjék (ezt a fogalmat még majd elemezem). Sőt a jövőben nem köti majd meg a birót az eddigi merevséggel a rendelkezési elvnek az a tétele sem, amelyet az 1868. évi LIV. tcz. 248. §-a tartalmaz, mondván, hogy «az itélet vagy végzés a felek kérelmén tul nem terjedhet», mert az 1911 : I. tcz. 394. §-a szerint csak a *marasztalás* nem terjedhet tul a kereseti kérelmen, ami lényegesen kevesebb megszoritást jelent, mint az eddigi szabály, föltéve persze, hogy a biróságok az idéztem szakaszt a per igaz czéljának megfelelően fogják értelmezni és alkalmazni. Ezt a a reménységemet azonban kissé megingatja két körülmény. Az egyik az a nagy konzervativizmus, amely éppen a rendet és rendszerességet akaró, de az alakiságokat még sem önczél gyanánt megteremtő perjogi szabályok alkalmazásának terén megnyilatkozik és amely a birót éppen ugy jellemzi, mint az ügyvédet, aki abból sokszor sulyos fegyvereket kovácsol ügyfelének érdekében (néha hátrányára is), bár esetleg az igazság és a méltányosság rovására. A másik az, hogy mig az 1911 : I. tcz. 394. §-a minden nehézség nélkül ugy értelmezhető, hogy azzal és az okos pervezetéssel

* Az első közleményt lásd a 26. számban.

a biró a jogvitát valóban az igazságosság követeléseihez mérten dönthesse el, figyelmen kivül hagyva az alakiságokba kapaszkodó minden mesterkedést, amely, nem törődve joggal, erkölcscsel, méltányossággal, meg igazsággal, éppen csak a betüt akarja diadalra juttatni pillanatnyi előny elérése és a végleges döntés lehető elodázása végett: addig az ugyancsak a betühöz ragaszkodó, «finomságokat és elmélyedést» kereső törvénymagyarázat az 1911: I. tcz. 784. §-ának 5. pontjából a 394. §-nak ugyan azt az értelmet adhatja, amely az 1868: LIV. tcz. 248. §-ában foglalt tételnek felel meg.

A 784. §. 5. pontja ugyanis megengedi a választott biróság itéletének a rendes biróság előtt keresettel érvénytelenitését, «ha az itélet a felek kérelmén tul terjeszkedik», ami nyilvánvalóan több, mint a 394. §. tétele, amely a «ne ultra petita» elvét, helyesen, a marasztalásra szoritja, módot adva ezzel a birónak, hogy csirájában megfojtson nagyon sok rosszhiszemet és alattomos elhallgatást, egyben pedig elejét vegye az ujabb zaklatásoknak az alaki okokból szükségessé vagy lehetővé vált ujabb perlekedéssel. Mert anélkül, hogy a sajátos czélt szemmel tartó ebben az irásban a per alapvető elveivel és szerkezetével részletesen foglalkozni akarnék, álláspontom jobb megértetése és megbirálhatása végett le kell szögeznem azt a meggyőződésemet, hogy a mai pervitel sarkalatos hibáját a birónak éppen abban a megkötésében találom, amely a felek kérelmén tul terjeszkedés fogalmát a marasztaláson tul is kiterjeszti olyképpen, hogy a biró — a pervezetésre adott általános utmutatásokon kivül — minden tevékenységében a felek inditványaihoz van kötve, holott én a mai perrendtartás 248. §-át is helyesen csak ugy vélem értelmezhetőnek, hogy az csakis *a marasztalás terjedelme* dolgában akarja a birót megkötni. Sőt még a marasztalás alakját illetően is azon a véleményen vagyok, hogy ha éppen csak a felek helytelen marasztalási kérelme következtében a jogvita nem lenne igazságosan eldönthető vagy ezért uj per meginditásának kényszerito szüksége állana elő: a kellő marasztalás lehetősége érdekében a biróság megfelelő módon alkalmazhassa a S. E. 31. §-ának (1911: I. tcz. 188. §.) ama pontjait, amelyek megmondják, hogy mi nem tekinthető a kereset megváltoztatásának, hanem csak a kért teljesités módositott alakjának, mert hiszen ezzel a szolgáltatásra kötelezetten nem történik igazságtalanság.* Az én meggyőződésem szerint ugyanis a marasztalás terjedelmén tul nem tartható fönn többé az a tétel, hogy a felek az urai a pernek, mert *a jogvitának a biró az ura,* a biró, akinek elébe azért vitték, hogy azt a hatályos jogszabályok és a jog általános elvei alapján, legjobb belátása szerint szigoru igazságossággal, de emberséges méltányossággal döntse el. *Dr. Márkus Dezső.*

(Folyt. köv.)

Ujabb indok a halálbüntetés ellen.

Azt hinnők, hogy a halálbüntetés évszázadot meghaladó irodalma már kimeritett minden érvet és indokok, amelyet a halálbüntetés ellen felhozni lehet. S mégis, Hans Gross folyóiratában, az Archiv für Kriminalanthropologie und Kriminalistik legutóbbi (46.) kötetében maga a neves szerkesztő egy közölt eset alkalmából szerkesztői jegyzet alakjában egy nagyon fontos, uj és meggyőző érvet vet fel, amely némi tekintetben közvetlen érdekkel bir reánk nézve is, mert épp a hazánkban az utolsó időben lefolyt bünperekben (Regula, Balázs, Sipos) hasonló problémák merültek fel akkor, amidőn a halálraitélt utolsó perczben oly állitásokkal lép fel, amelyek bünösségére befolyással lehetnek.

Az eset, amelyet Method Dolenc dolgozott ki a megjelölt folyóirat 46. k. 4. füzetében, röviden a következő. Held Simon karinthiai czigányt 1899 márcz. 10-én a rudolfswerti (Krajna) törvényszék gyilkosság és több lopás miatt kötél általi halálra itélte; a vádlott az egész eljárás során tagadta bünösségét, de közvetett bizonyitékok alapján halálra itéltetett.

Három nap mulva jelentkezett a vizsgálóbirónál és ott kegyelmi kérelemmel állott elő s előadta azt, hogy ő a cselekményben csak annyiban bünös, hogy a gyilkosságnál jelen volt, a tettesekkel több lopást együtt követett el, de a gyilkosságot egy előtte ismeretlen czigány és egy czigányasszony követte el. 1899 május 18-án érkezett le a legfelsőbb elhatározás, amely szerint a kegyelmi kérvénynek nem adatott hely és másnapra az itélet végrehajtása ki is tüzetett s a hóhér is megérkezett Rudolfswertre. Aznap délután ujra jelentkezett a vizsgálóbirónál és most már megnevezte a tettest, előadván, hogy N. Mártont Held Gáspár, az ő mostohatestvére ölte meg. Erre védője ujrafelvételi kérelemmel élt, azt azonban a törvényszék elutasitotta; mikor az ellen az elitélt és védője perorvoslattal élt, a törvényszék ujra összeült és az itélet végrehajtását az ujrafelvételi kérelem jogerős elintézéséig felfüggesztette. Két napra reá a gráczi Oberlandesgericht is elrendelte, hogy a végrehajtás abban hagyandó s a hóhér elbocsátandó. 1899 május 28-án pedig ugyanez a biróság elrendelte a bünügy ujrafelvételét. 1899 november 24-én volt ebben az ügyben a második főtárgyalás, amelyen H. Simon ismét mint egyedüli vádlott szerepelt és itt az esküdtek 11 szóval 1 ellen ismét bünösnek találták s a biróság ismét halálra itélte; a semmiségi panaszt a legfelsőbb biróság 1900 január 24-én elutasitotta. Kegyelmi kérvénye 1900 márczius 2-án elutasittatott és a halálos itéletet rajta 1900 márcz. 3-án végre is hajtották; utolsó perczéig még a bitó alatt is ártatlanságát hangoztatta.

Ehhez az esethez füzi már most Hans Gross, aki a halálbüntetés elvi ellenzője, a következő nagyon szellemes és lelki momentumokon alapuló megjegyzéseket:

«Hogy 1899 május 18-án, Held Simon ujabb közlései után a már elrendelt kivégzés végrehajtását felfüggesztették, kétségtelenül helyes volt, máskép nem is lehetett eljárni, mert nem volt kizárva, hogy H. S. mégis az igazat mondja, amikor azt állitja, hogy nem ő, hanem H. G. a gyilkos; erre az akkor meg nem czáfolt állitásra tekintettel H. S.-t lehetetlen lett volna megölni.

Abban a perczben azonban, amikor a kivégzés végrehajtásától elállottak — sismétlem: ezt kellett a tényállás alapjan tenni — abban a perczben megoldatlan dilemma előtt állottak, természetesen csak akkor, ha az ujabb nyomozás eredménye nem állapitott meg ujabb tényállást; jelesül:

I. *Vagy* utóbb mégis felakasztják. Akkor az ember tagadhatatlanul kétszer lett megbüntetve. Nem szabad arról megfeledkezni, hogy minden büntetés az általa előidézett állapotból áll. Nem a bezárás a büntetés, hanem a szabadságelvonás reá következő állapota. Nem valamely pénzösszeg fizetése a büntetés, hanem a reá következő vagyonhiány állapota. És nem valamely hivatal, a doktori oklevél, a nemesség elvétele a büntetés, hanem a reá következő állapot az, hogy az illetőnek most már nincs hivatala, doktori oklevele, nemessége. Éppen igy tehát a halálbüntetésnél nem az élet elvétele, a megölés, a kivégzés a büntetés, hanem itt is kell keresnünk egy általa előidézett állapotot és miután a megbüntetett egyén a lenni vagy nem lenni határán tuli állapotot nem érzi, a halál utáni állapotról mit sem tud, akkor a büntetés nem állhat a kivégzés utáni nem érezett állapotból, hanem az előtte nagyon is érezett állapotból. Vagyis mi nem a halállal és nem a halál utáni öntudatlan és soha nem érezett nem létezéssel, hanem egyedül a halálfélelem kétségtelenül rettenetes büntetési eszközével, a kivégzés előtti állapottal büntetünk. És ezt az általános felfogás szerint legszigorubb büntetést H. S. kétszer szenvedte át, olyan folyamat, amely minden jogi érzés ellen szól.

Ne mondjuk, hogy erre ő maga adott okot össze-vissza beszédeivel. Ha ez igaz lenne, akkor az ember arra az értelmetlen következtetésre jutna, hogy az első halálbüntetést, jobban mondva a kiállott halálfélelem büntetését a gyilkosságért szenvedte el, és a másodikat hazugságáért. Halálbüntetés egy hazugságért, amelyet valaki halálfélelmében követett el, ezt senki se tarthatja igazoltnak.

II. *Vagy* nem akasztják föl, abban a helyes meggyőződésben, hogy büntetését, a halálfélelmet már végig átszenvedte. Ez ismét gyakorlati okokból nem lehetséges, mert ha ez csak egyetlenegy esetben fordulna elő, akkor minden tagadásban lévő és sok beismerésben lévő elitélt megkisérelné hasonló módon menekülni; az előbbi valamely a tettel összefüggő vagy mellékes de fontos dolog állitásával, az utóbbi a beismerés visszavonásával. Erre

* Ide soroznám a teljesitésre hivatalból adható azokat a kedvezéseket, amelyeket az adós sajátos körülményeinek emberies figyelembevételével engedhet a franczia biró (délai de grâce). A code de procédure civile idevágó 122—124. §-aiból az 1911: I. tcz. 397. §-a csak egy szemernyit vett át. Különben erről még lesz szó fejtegetéseim során.

azt lehetne mondani, hogy az ilyen állitásokra nem kell adni semmit. Legyünk nyugodtak, hogy az elitéltek halálfélelmükben és a tényállás pontos ismeretében bizonyára olyat fognak felhozni, a mit rövid uton nem lehet elutasitani, hanem olyat, a melynek alapján minden lelkiismeretes biró szükségét fogja látni a nyomozásnak. Legvégső esetben oly későn, amennyire csak lehet, de még kellő időben azt fogja mondani, hogy olyasmit tud, ami a cselekménynyel nem függ ugyan össze, de eléggé fontos és amit csak akkor tud pontosan előadni, ha kellő nyugalma lesz és hogy ahhoz legalább néhány óra kell. Szeretném látni azt a birót, aki meg merné tenni, hogy az elitéltnek nem ad haladékot ha azt állitja, hogy egy szándékolt merényletről van tudomása pl. a császár ellen.

Tehát a következő eredményhez jutunk:

Minden halálos itélet nehéz dilemma elé állithat (és csoda, hogy ez nem történik meg gyakrabban), amikor az elitélt a végén hoz elő olyan állitásokat, amelyek a kivégzés elhalasztására okul szolgálhatnak.

Ha akkor kivégzik, akkor szörnyü módon kétszer lett megbüntetve.

Ha nem végzik ki, akkor olyan jogi helyzetet teremtünk, amelylyel minden elitélt élhet és életét megmentheti.

Ha azonban egy jogi intézmény ilyen veszedelmes és ilyen kitérést nem engedő dilemmára vezethet, akkor rossznak kell lennie és ezzel egy uj, fontos, formai indokunk van a vérszomjazó igazságosság fenmaradása ellen.» *Dr Kármán Elemér.*

A közigazgatási biróság 1911. évi gyakorlatából.

A Jogtudományi Közlöny 1911. évi szeptember 8-iki számában «Vitás köztisztviselői illetmények» czimmel már szóvá tettük a közigazgatási biróság néhány határozatát, melyek a határozatok hivatalos kiadmányaiban az 1911 április 15. és julius 15-évnegyedes füzetekben jelentek meg. Minthogy ezideig külföldi tanulmányut akadályozta e sorok iróját a birálatos ismertetés folytatásában, most összefoglalva ismertetjük még az 1911 október 15. és 1912 január 15-iki számok alapján a szélesebb körü érdeklődést igénylő s általános közigazgatási jelentőségü határozatokat (a pénzügyiek kizárásával).

Az egész 1911. év alatt csakis két határozat kelt a közigazgatási biróság hatáskörének kiterjesztéséről szóló 1907 : LX. tcz. alapján, ami azt mutatja, hogy az alkotmány és különösen az önkormányzat biztositására alkotott ezen uj törvény részben még mindig nem ment át a törvényhatóságok köztudatába, részben pedig már megalkotásával, tehát preventiv módon elérte czélját.

Az egyik határozat (870. sorszám) azt állapitja meg, hogy az önkormányzat első tisztviselője, az alispán által megelőzőleg gyakorolt fegyelmi ténykedések nem zárják ki azt, hogy a főispán utólag, vagy egyidejüleg hasonló, sőt az alispánéit mértékben meghaladó fegyelmi intézkedéseket tegyen; tehát az alispán és főispán részére egyképpen biztositott fegyelmi hatáskör a megelőzés alapján nem zárja ki egymást, hanem párhuzamos intézkedésekre is jogosit. Igy a főispán azon intézkedése, amelylyel az alispán által vizsgálat alá helyezett főszolgabiró ellen a vizsgálatot ujra elrendelte és felfüggesztést is alkalmazott, a törvényt nem sértette. (6390/910. K.)

Az itélet ellen de lege lata nem lehet kifogásunk. Azonban már a biróság is kifejezésre juttatta az indokolásban abbeli meggyőződését, hogy *a főispán felügyeleti jogi helyzetének sokkal jobban megfelelt volna,* ha a főispán a közvetlen beavatkozás mellőzésével az alispán határozata ellen a fölfüggesztés mellőzése miatt az 1886. évi XXIII. tcz. 2. §-a utolsó bekezdésében részére biztositott felebbezéssel élt volna. Nem először hangoztatjuk a kormány és a kormány közegei részére az önkormányzati alkalmazottakkal szemben biztositott fegyelmi hatáskör visszásságait, ha az önkormányzatot tényleg függetlenné akarjuk tenni, nem elég az ügy érdemében esetleg biztositott birói védelem, ha az ügyben intézkedő tisztviselők a kormány fegyelmi ténykedéseitől függnek. A porosz közigazgatás megmutatta a fejlődés világos irányát: legyen az önkormányzat jogilag minden irányban független, viszont a kormánynak *tisztán a negativ jellegü ellenőrzés körébe szoritott* müködése legyen minden irányu és a törvénynek uralmának biztositására kellőleg fölvértezett.

Az 1907. évi LX. tcz.-en alapuló másik biró: panasz-ügy szintén elutasitással végződött. (901. sorsz.) Az ügy nagyon érdekes, mert azt a kérdést vetette fel, hogy a miniszter jogosan tagadta-e meg egy törvényhatósági határozattól a jóváhagyást. (Tudvalevőleg legujabban semmisitette meg a biróság a miniszter egy határozatát, mely Kolozs vármegye szabályrendeletétől a bemutatási záradékot megtagadta.) A kérdés érdemleges elbirálása elől (1886. évi XXI. tcz. 10. §-a) a biróság azáltal tért ki, hogy az utczaszabályozást az 1886 : XXI. tcz. 5. §-ának *d)* pontjában emlitett «közmüvek emelése» alá vonta és ezáltal a miniszter korlátlan jóváhagyási jogát megállapitotta (5592/1911. K.) E határozat különösen arra hivja fel a törvényhozó figyelmét, hogy az uj törvényben a magánosok felebbezésének hatását a hivatalból észlelt hiányokkal szemben megállapitsa.

Érdekes kiemelni, hogy a megyei közgyülés az általa törvénytelennek tartott miniszteri határozat ellen először feliratot intézett a miniszterhez, holott az 1907. évi LX. tcz. 23. §-a szerint törvénytelen határozatok ellen feliratnak többé nincs helye (1886. évi XXI. tcz. 19. §-a), csak birói panasznak. Tehát még a törvényhatóságok sem élték be magukat az uj törvény szellemébe!

Az állami és törvényhatósági alkalmazottak nyugdijviszonosságának szabályozásáról szóló 1907. évi LIX. tcz. szerint egy határozatot közöl az emlitett gyüjtemény (869. sorszám). E határozat azt mondja ki, hogy a törvényhatósági szolgálat beszámitásánál a nyugdijazó hatóság szabályai, tehát ez esetben az 1885. évi XI. tcz. szabályai irányadók s igy a tiszteletbeli aljegyzőség ideje még akkor se számitható be, ha az illető megyében a tiszteletbeli tisztviselő dijnoki minőségében nyugdijjogosult. (6238/1910. K. sz.)

A többi határozat az 1896. évi XXVI. tcz. szakaszai szerint kelt. Ime néhány elvi jelentőségü:

A törvényhatósági tiszti ügyésznek nincs panaszjoga a közigazgatási biróság elé utalt ügyekben, illetve a tiszti ügyész részére az 1886. évi XXI. tcz. 70. §-ában általában biztositott felebbviteli jog ezenügyekre nem terjed ki. (906. sorsz. 4239/911. K. sz.).

Nagyközséggé alakult község jegyzőjét nem a régi kisközségi, hanem az ujraszervezett nagyközségi képviselőtestületnek kell választani. (892. sorsz. 2753/911. K. sz.)

Midőn a szavazás különböző időtartamu megbizatással választandó bizottsági tagokra egyszerre történik, csak oly szavazatlapok tekinthetők érvényeseknek, amelyeken a választók világosan kifejezik azt az akaratukat, hogy melyik jelölttet milyen tartamu megbizatással választják meg. Az olyan eljárásnak azonban, hogy ily határozott megjelölés nélkül beadott szavazatlapok alapján a legkevesebb szavazatot nyert jelölt jelentessék ki rövidebb időtartamra szóló megbizatással megválasztottnak, törvényes alapja nincsen. (875. sorsz. 2945/1911. K. sz.)

Törvényhatósági tisztviselővé 40 éven felüli egyént is lehet alkalmazni (907. sorsz. 3958/911. K. sz.) A konkrét esetben egy tiszti főügyészi választás megsemmisitését kérték azon alapon, hogy a megválasztott 40. életévét betöltötte s korengedélyt nem nyert. Az indokolás helyesen mutat arra rá, hogy az állami alkalmazottakra érvényben levő korengedély-rendszernek törvényes rendelkezés hijján, pusztán joghasonlatosság elve alapján való kiterjesztése a törvényhatósági tisztviselőkre sértené a törvényhatóságoknak a tisztviselők szabad megválasztásában nyilvánuló sarkalatos önkormányzati jogát. De a törvényhatósági tisztség természete is, amely még sok helyen a törvényhatóság arra érdemes, közéleti szerepet játszó, idősebb tagjait emeli a vezető tisztségekbe, ellentmond a panaszban kifejtetteknek.

A biróság megsemmisitette a miniszter azon rendeletét, amelylyel az 1907. évi XXVI. tcz. előbb élvezett lakbérpótlékot az emlitett törvénynyel engedélyezett személyi pótlékba beszámitotta és ezzel megszüntette (904. sorsz. 3669/909. K. sz.). A törvény 7. §-át ugy értelmezi, hogy a lakpénzpótlék a fizetési pótléktól szorosan megkülönböztetendő és a személyi pótlékot csak a fizetési pótlékok rovására lehet irni.

Kimondta a biróság, hogy a néptanitó iskolai felsőségének engedélyével lelkészi hivatalt vállalhat s ennek daczára nyugdijjogosult marad (905. sorsz. 4929/910. K. sz.). Kimondta, hogy ha az áthelyezett tisztviselő hivatalos viszonyok miatt nem foglal-

hatja el uj állását azonnal, régi lakpénze élvezetében meghagyandó (895. sorsz. 68/911. K. sz.); e határozat azért is érdekes, mert az indokolás világosan kijelenti, hogy a szabályszerüen kiutalt és jóhiszemüen felvett illetmények visszatéritésére senki sem kötelezhető még az esetben sem, ha a kiutasitás tényleg helytelenül történt.

Az a körülmény, hogy a községi és körorvosok törzsfizetését az államkincstár viseli, nem ok arra, hogy ily községi alkalmazottnak régebbi állami szolgálata után élvezett nyugdija aránylagosan beszüntettessék. (866. sorsz. 4092/910. K.) Tehát nem a fizető hatóság, hanem az alkalmazás jellege és minősége irányadó; a nyugdijviszonosságról szóló, 1907. évi LIX. tcz. pedig a községi alkalmazottakra nem terjed ki.

A törvényhatósági szolgálati idő állami szolgálatba való átlépés esetén még akkor is teljes mértékben beszámitandó, ha az illető törvényhatóság szabályrendelete a nyugdijigény kezdetét későbbre tenné (897. sorsz. 4777/1911. K.). A nyugdijazásnál ugyanis azon szabályok irányadók, amelyek alapján a nyugdijazás történik.

Ha az állami tisztviselő részére a szolgálati szabályoknak meg nem felelő lakás jelöltetett ki, a törvényszerü lakrészig terjedő különbözetre jogos igénye van. (894. sorsz. 322/911. K. sz.).

Dr. Egyed István.

Az ipari felügyeletről és az ipari balesetekről.

A m. kir. iparfelügyelők 1910. évi tevékenységének legutóbb közzétett kimutatásából az tünik ki, hogy az ipari balesetek száma Magyarországon emelkedőben van.* Ha azonban ezt a statisztikai adatokból leszürt eredményt behatóbb vizsgálat alá vesszük, tapasztalni fogjuk, hogy a viszonyok lényeges rosszabbodásáról e téren nincs szó, mert egyrészről a szaporodás annak tulajdonitható, hogy uj iparvállalatok keletkezése, meglévők nagyobbodása folytán növekedett az ipari munkások száma, és igy a munka közben beálló balesetek száma is, másrészt pedig a balesetek eltitkolása mind nehezebbé lesz. A rendőrség, a kerületi munkásbiztositó pénztár, az iparfelügyelők és egyéb hatóságok évről-évre tökéletesbedő tevékenységükkel, csaknem lehetetlenné teszik, hogy valamely komolyabb baleset a régi módszer szerint «agyonhallgattassék». Egy másik tényező, amely — a statisztikában — a balesetszám emelkedéséhez hozzájárul, az ipari baleset fogalmának tágulása. Ez irányban a biróságok járnak elől a példaadással; ugy, hogy legutóbb már ipari balesetből származottnak minősitették annak a munkásnak halálát is, kit egy társa vele munka közben összeveszvén, agyonszurt (jelentés 115. lap).

A balesetek szaporodásával arányban fejlődnie kellene iparfelügyeletünknek is.

Az iparfelügyelők tevékenységéről szóló jelentésből azonban már első tekintetre is kitünik, hogy az országos iparfelügyelői szervezet mai állapotában feladatának nem képes megfelelni. Bár a 42 iparfelügyelő és a melléjük beosztott 25 tisztviselő kötelességük lelkiismeretes teljesitése következtében dicséretet érdemelnek, az ily csekély személyzettel végezhető munkát sehogy sem lehet elegendőnek tekinteni. Maguk az iparfelügyelők érzik és hangsulyozzák ezt leginkább; jelentik, hogy a beosztott tisztviselők számát az utóbbi években nemhogy szaporitották volna, hanem éppen csökkentették, minélfogva a legtöbb iparfelügyelőség tul van terhelve munkával; az elvégzendőt nem tudja megfelelően beosztani, ugy hogy még a fővárosi gyárak vizsgálatát is legtöbb esetben ujoncztisztviselők végezték. (Jelentés IX. és XII. lap.) Természetesen ennek megfelelő azután a vizsgálat értéke is, ami a beállt baleseteknél tünik ki ismét, mikor a legtöbb esetben megállapitható volt, hogy éppen a balesetet előidéző veszélyes állapot teljesen elkerülte a gyárvizsgáló figyelmét (IX. lap). Hogy az ily kis személyzettel végezhető vizsgálatok mennyire nem vezetnek megfelelő eredményre, az leginkább a közlött statisztikai adatokból tünik ki.

Az 1910. évben összesen 10,300 ipartelepet vizsgált meg az iparfelügyelőség, melyekben összesen 347,223 munkás volt alkalmazva. Mindezen vizsgálatok során pedig mindössze 17,495 intézkedés megtételét találta szükségesnek, amelyekből pedig nagyrészt aprólékos, mellékes utasitás volt. Valóban büszkék lehetnénk, hogy összes ipartelepeink ily kitünő állapotban vannak, csakhogy ha fenekére tekintünk a dolgoknak, tapasztalnunk kell, hogy az intézkedések hiánya éppen nem bizonyitja azok szükségtelenségét.

A vizsgálatok tárgyát nézve megállapitható, hogy az épitkezések azok, amelyek a legkevesebb figyelemben részesülnek. Az épitkezési iparfelügyelet, mely 1899-ben szerveztetett, fennállása óta semmi fejlődést sem mutathat fel; ma is egyetlen épitész iparfelügyelő végzi a vizsgálatokat az egész országban, tehát a fővárosban is. (43. old.) Az 1910. évben 937 épitkezés volt folyamatban a fővárosban, ebből mindössze 196-ot vizsgáltak meg, mig az egész országban csak 415-öt. Noha éppen az épitkezéseknél a nagy sietség, mivel különösen a fagy beállta előtt az épitkezéseket minél hamarább tető alá hozni igyekeznek, számos biztonsági intézkedés figyelmen kivül hagyását vonja maga után, ami ismét csak a beállott baleseteknél tünik ki.

A megejtett vizsgálatok során általában leginkább oly szabálytalanságok jutottak az iparfelügyelőség tudomására, melyek a vállalkozók kapzsisága, vagy lelkiismeretlensége folytán szándékosan idéztettek elő. Igy 944 telepen volt szükség intézkedésre kötszerek hiánya miatt; tehát a megvizsgált telepek 9%-ánál. Az összes ily czélu intézkedések 51%-a az élelmezési iparba tartozó telepeken történt, amely vállalatoknál a balesetek — tudvalevőleg — elég gyakoriak. Számban másodsorban állanak a fiatal munkások törvénytelen foglalkoztatása következtében szükségessé vált intézkedések (LI. és köv. lap), ilyenre 500 telepen volt szükség. A tégla- és üveggyárakban — tehát a fejlődés korában levők egészségére rendkivül ártalmas munkával foglalkoztatva — 6297 fiatal munkást, illetőleg gyermeket alkalmaztak, hozzá még legtöbbször éjjeli munkára is. Ily szégyenletes állapotok megszüntetésére a legszigorubb eszközökkel kell fellépni, és éppen ezért kivánatosnak tartanók, ha a jelentés megemlitené, vajjon alkalmazták-e ugy a munkaadó, mint a gyermek gondozójával szemben a törvényadta megtorló intézkedéseket. A kiszabott és végrehajtott birságok és büntetések kimutatásának közlését általában figyelmébe ajánljuk a jelentés szerkesztőinek. Csak igy győződhetnének meg arról, hogy nem járul-e a birságok tulságos alacsony mértékben történt kiszabása, avagy könnyü szerrel való elengedése is a megszabott kötelességek figyelmen kivül hagyásához, tekintve, hogy a bünvádi uton való üldözése a mulasztásoknak törvényeink értelmében csak akkor történhetik, ha azok már balesetet idéztek elő.

Az ipari üzemekben beállott balesetekre vonatkozólag a jelentésből nem kapunk kimerito felvilágositást. Szükségét érezzük egy könnyen áttekinthető, üzemek szerinti csoportositásnak, melyből megállapitható lenne, hogy mely üzemekben fordulnak elő a balesetek legnagyobb számmal, illetőleg mely fajta vállalatok azok, melyek a legéberebb ellenőrzésre szorulnak és amelyek az elővigyázati intézkedések legaprólékosabb betartására kényszeritendők.

Az iparfelügyelőségek tevékenysége a beállott ipari baleseteknél alig kielégitőbb a megelőző intézkedésekre vonatkozó müködésüknél. Itt is a személyzeti létszám csekély volta a kerékkötő; ugy hogy az iparfelügyelők a tudomásukra jutott balesetvizsgálati tárgyalásoknak csak csekély hányadán vehetnek részt (XXXIX. lap). 2591 tárgyalás közül csak 777-nél. Tudvalevőleg minden jelentősebb baleset tárháza a tanulságoknak; itt tünik ki legjobban, hogy mily intézkedések betartására kell különösen ügyelni, hogy a baleset elkerülhetővé legyen. A jelen állapotok mellett az iparfelügyelőség nem szerezheti meg ezen tapasztalatokat. De ezen mulasztásáért felelőssé kellene tenni azon hatóságokat is, amelyek az iparfelügyelők munkáját nembánomságukkal gyakran megnehezitik. A balesetvizsgálatokat legtöbbször anélkül tartják meg, hogy az iparfelügyelőséget értesitették volna. Mint fentebb jeleztem, összesen 2591 meghivó érkezett 1910-ben az iparfelügyelőséghez, holott csak Budapesten 2162 balesetvizsgálatot tartottak, melyek közül az iparfelügyelőség 42 esetben, tehát a balesetvizsgálatok alig 2%-án vett részt. Mentségül felhozza a jelentés, hogy az elsőfoku rendőri hatóságok a balesetvizsgálatra szóló meghivókat, ha egyáltalában megküldik, (mert 2162 vizsgálat közül csak 368-nál történt ez a fővárosban), még a halált okozó balesetek vizsgálatánál is oly időben küldik meg, mikor

* A m. kir. iparfelügyelők tevékenysége 1910-ben. Kiadja a kereskedelemügyi m. kir. minisztérium.

az iparfelügyelő a kitüzött időre a tárgyalási helyet már elérni képtelen. továbbá, hogy a meghivók kiállitása is hiányos, nem tájékoztatva a baleset neméről, sőt gyakran még a vizsgálat helyéről sem. De ezenkivül is több panasz van a balesetvizsgálatokat intéző rendőri hatóságokra. Igy, hogy csak a főbbeket emlitsem, a vizsgálatok alkalmával legtöbbször — 368 vizsgálat közül 298-nál — nem szálltak ki a baleset szinhelyére, hanem egész különös módszer szerint a vizsgálatot a hivatalos helyiségben, vagy kedvezőbb esetben a gyártelep irodahelyiségében tartották meg. (XL. lap.) Igen természetesen az ilyen vizsgálatok legtöbbször teljesen értéktelenek és az azokon felvett jegyzőkönyv kiállitása annyira szakszerütlen, hogy belőlük eligazodni képtelenség. Vajjon van-e tudomásuk a felettes hatóságoknak ezekről a hivatali mulasztásokról?

A balesetvizsgálatok eredményes lefolytatását hátráltatja még egy másik körülmény is. Tudvalevőleg a baleset ténykörülményeinek tisztázhatása végett elsőrendü fontosságu a szemtanuk, legtöbbször ugyanezen munkahelyen dolgozó munkások kihallgatása. Mivel azonban ezeknek az 1907 : XIX. tcz. értelmében tanuskodás esetén tanudij nem jár, a munkások adott esetben, nehogy a tanuskodás következtében egy napi keresményüktől essenek el, inkább eltagadják, hogy a baleset körülményeiről valamit is tudnak. Igy a vizsgálóknak sokszor nagy fáradtsággal kell kipuhatolni oly körülményeket, melyekről a szemtanuk pontosan számot tudnának adni.

Hogy a beállott balesetek mily szoros összefüggésben vannak a hiányos felügyelettel, az legvilágosabban tünik ki abból, hogy az épitkezéseknél — melyek ellenőrzésének különös elhanyagoltságára már rámutattam — állt be a legtöbb halálos baleset. (145 közül 24.) Ennek daczára is az épitkezési balesetvizsgálatoknál csak elvétve vesz részt az iparfelügyelőség, például Budapesten az év folyamán összesen két esetben. Sok és sulyos baleset történt az agyag- és kőbányákban is, valamint az erdei üzemekben. Az utóbbi balesetek hatását még sulyosbitotta az is, hogy a szerencsétlenül jártak két, sőt három napig orvosi segély nélkül és kötszer hiányában gyakran nyitott sebekkel is kinlódtak.

A felsorolt adatok — ugy gondolom — már eléggé bizonyitják, mily feltétlenül szükséges az iparfelügyelői szervezetet megjavitani. Ily hasznos és nagyfontosságu tényezőkkel szemben a tulzott takarékosság okvetlen megboszulja magát. Az Országos Pénztár kimutatása szerint 1910-ben a biztositott munkások betegség következtében 5.621,692 munkanapot és 69,563 baleset következtében összesen 1.111,883 munkanapot mulasztottak. Kétségtelen, hogy ugy a megbetegedések tekintélyes része, mint a balesetek legnagyobb része pontosabb, szakszerübb felügyelet alkalmazásával megelőzhető lett volna. Már most gondoljuk meg, hogy ez a hatalmas veszteség, melyet az ország munkaerejének ily módoni parlagon hevertetése által szenved, aránylag csekély pénzáldozattal lényegesen mérsékelhető volna, okvetlen be kell látni, hogy mily helytelen eredményre vezet a rosszul alkalmazott takarékosság.

Az ipari balesetek számának a jövőbeni csökkentése végett lényeges reformokra van szükség az ipari munkát illetőleg. Reformra szorulnak ugy a munkaadó, mint a munkás, valamint a felügyeleti hatóság kötelezettségei is. Érdekes, hogy ezen reformokat legkevésbbé sürgetik azok, kiknek érdekét előbbiek leginkább lennének hivatva szolgálni, t. i. a munkások. Az iparfelügyelői jelentésből kitünőleg (6., 48., 111. stb. lap) az elmult évben támadt számos sztrájk közül egyetlen egy sem volt olyan, hol a munkások az ipari balesetek meggátlása czéljából követelt intézkedések nem foganatositása miatt hagyták volna abban a munkát. Talán abban kereshetjük ezen körülmény okát, hogy a munkásság — saját tapasztalatából tudja, hogy az óvintézkedések ő reájuk hasonlóképpen terhet rónának, mig egyéb, nevezetesen magasabb fizetés, kevesebb munkaidőre irányuló intézkedések, nékik csupán előnyt nyujthatnak.

A munkaadók idevágó kötelezettségei egyrészt a munkások tekintetében, másrészt a végzett munka tekintetében állanak fenn. Az előbbit illetőleg kötelességévé teendő volna a munkaadónak, hogy bármely munka végzésére csak oly munkást vehessen fel, akivel szemben személyesen, vagy megbizottja utján meggyőződött, hogy a munka elvégzésére képességeinél fogva teljesen alkalmas. Igaz, hogy minden munkaadó már saját érdekében is oly munkást igyekszik szerezni magának, ki a reá bizott munkát kifogástalanul végzi, azonban ez nem zárja ki azt, hogy a munkaadó alacsonyabb bér ellenében kevésbbé gyakorlott munkást is felfogadjon, ugyanazon munka végzésére. Ilyenkor a munkás gyakorlatlansága, figyelmetlensége egyenesen utat nyit balesetek bekövetkezésére. Hogy mi módon szerezhessen a munkaadó, vagy megbizottja tudomást az uj munkás képzettségéről, arra vonatkozólag talán helyes volna megszabni, hogy mindazon esetben, mikor a munkás hasonló üzembeni sikeres munkálkodást igazoló bizonyitványokat nem mutathat fel, őt csak rövid próbaidőre lehessen felfogadni, mely alatt csakis folytonos és lelkiismeretes felügyelet alatt dolgozhassék. A végleges felvétel csupán sikeres próbaidő leteltével történhessék. Ezen alkalommal egyszersmind pontosan meg kell szabni a munkásnak az általa végzendő munkát, annak terjedelmét és a munka végzésénél követendő módot, rendszert. Amennyiben a munkás az utóbbitól adott esetben eltér, rendbirsággal sujtandó. Kitünt ugyanis, hogy az ipari balesetek tekintélyes részben éppen a munka helytelen végzési módjának következtében álltak be. A munkaadó a beállott balesetnél ennek megfelelően csak akkor menekülhet a felelősség alól, ha a fenti követelményeknek mindenben eleget tett és ha nem állott módjában a baleset bekövetkezéséről tudomást szerezni, illetőleg azt meggátolni. Ennek kimondása a munkaadókat a munkások állandó szorgos ellenőrzésére utalná. A munkással szemben is több megszoritó rendelkezés alkalmazására van szükség. Iparfelügyelői jelentés szerint az 1910. évben történt halált okozó balesetek legnagyobb részének a munkás vigyázatlansága volt az oka; szintén tekintélyes számu balesetnek pedig a munkások szakértelmének hiánya és csak harmadsorban szerepelnek a hiányos óvintézkedések a halálos kimenetelü balesetek okaiként. Hogy a munkások munkaközben nagyobb elővigyázatosságot fejtsenek ki, azt ugyan bizonyos kényszerito intézkedések is előmozdithatják, de csak kis mértékben. Lényeges javulását a helyzetnek csak a munkások értelmi szinvonalának emelésétől várhatjuk. Bizonyitja ezt a jelentésnek azon sokszor hangoztatott és a statisztikai adatok által mindenben támogatott állitása, hogy a legtöbb ipari baleset nem azon iparágban fordul elő, melyben a legveszélyesebb munkát végzik, hanem abban — a fatermelő iparban, — hol a legmüveletlenebb munkások dolgoznak, mig a «szorosan vett ipari munkagépeknél a veszélyesebb balesetek száma évről-évre csökken». (Jelentés XLII. lap.) Hogy mik volnának azon módok, melyek segitségével a munkásság értelmisége emelhető lenne, annak fejtegetésére jelen czikkben nem terjeszkedhetek ki. Ugyancsak számos balesetet okozott már és ezért változtatásra szorul a munkások dijazási rendszere. A legtöbb iparágban ugyanis meg van honositva «az akkord munka». Vagyis a munkást az elvégzett munka mennyisége szerint dijazzák. Ennek természetes következménye, hogy a munkás minél rövidebb idő alatt, minél többet igyekszik a munkából végezni. A sietségben pedig gyakran annyira megy, hogy a legelemibb biztonsági intézkedéseket is figyelmen kivül hagyja, ami azután az ipari balesetek nagy számát vonja maga után, mint ez a kőfejtő és fatermelő iparban, hol az akkord munkabérrendszer legelterjedtebb, be is következett. (Jelentés 207. oldal.) Másik hátránya az akkord munkának, és ez is sok balesetnek lett okozója, hogy a munkások összes, csak némiképen is hasznavehető családtagjaikat munkára fogják, hogy őket minél nagyobb mennyiségü munka végzéséhez segitsék. Ennek következtében — a törvény egyenes intézkedése ellenére — gyermekek kényszerittetnek nehéz és hosszantartó munkára, kik részint értelmi fejletlenségüknél fogva, részben kimerültségük következtében egyenesen predesztinált áldozatai az ipari baleseteknek. Ily esetekben tehát az akkord munkát be kell tiltani, mint az egyes üzemekben hasonló okokból már meg is történt. (Jelentés 250. oldal.)

Azon intézkedések, melyekkel a hatóságok járulhatnának az ipari balesetek számának csökkentéséhez, a rendőrség, az iparfelügyelőség és a biróság közt lennének megoszthatók. Ami a rendőrség ezirányban teendőit illeti, az voltaképen kevés kiegészitésre szorul. Legföljebb arról lehetne szó, hogy baleset bekövetkezésekor a vizsgálatot kizárólag szakavatott egyének végezzék, fokozott pontossággal, lehető legrövidebb idő mulva a baleset bekövetkezése után. Gondoskodás történjék a vizsgálat megtörténtéig a baleset szinhelyének, a balesetet okozó tárgynak változatlan módon leendő megőrzése végett. Kétségtelen, hogy a

minden egyes balesetből levonható tapasztalatokat csak ugy használhatjuk fel, ha a baleset okáról, bekövetkeztének körülményeiről, hatásáról teljesen megbizható adatokkal rendelkezünk. Ezeknek megszerzése pedig legnagyobb részt a rendőrség feladata.

Azonban az intézkedések érdemi része, mégis az iparfelügyelőség és a biróság teendői közé tartozik, még pedig oly módon, hogy az előbbi preventiv, az utóbbi főleg repressiv intézkedésekkel vesz részt az ipari balesetek elleni küzdelemben. Itt ismételnem kell, amit már e czikk első részében is hangsulyoztam, hogy az iparfelügyelők a jelen létszámuk és munkabeosztásuk mellett képtelenek feladatukat megfelelően ellátni. Igy tehát az első követelmény e téren az iparfelügyelői személyzetnek szakképzett egyénekkel való szaporitása. A részletes intézkedésekről csak azután lehet majd szó. Még majd meg kell állapitania az iparfelügyelőségnek, hogy mily óvintézkedésekkel lehet elkerülni leginkább az ipari balesetek bekövetkezését.

Az iparfelügyelőség vegye jegyzékbe — üzemenként — a balesetek meggátlására szükséges óvintézkedéseket, biztonsági eszközöket és tegye kötelezővé minden egyes üzemtulajdonos számára ezeknek pontos betartását, illetve szakadatlan alkalmazását. Az ez ellen vétő üzemtulajdonosok sulyos birsággal sujtandók eltekintve attól, hogy a büntetőbiróság által is felelősségre kell őket vonni. Kétségtelenül jelentős szerep jutna az ipari balesetek bekövetkezése ellen irányuló mozgalomban az igazságszolgáltatásnak is; még pedig főleg a büntetőbiróságoknak. Igaz ugyan, hogy ezek sikeres müködést csak a Btk. idevágó intézkedéseinek reformálása után fejthetnének ki. Főleg oly intézkedésekre volna szükség, melyek a munkaadókat sujtsák, ha kapzsiságuk vagy tudatlanságuknak tulajdonitható a bekövetkezett baleset. A munkások maguk, kik legtöbbször közvetlen előidézői a balesetnek, a Btk. rendelkezéseivel megfelelően büntethetők. A munkaadókra vonatkozólag czélszerünek tartom a schweizi Vorentwurf 72. §-ának alkalmazását, mely szerint «legfeljebb három évi fegyházzal, de legalább egy havi fogházzal büntetendő, aki valakit tudatosan, lelkiismeretlenül életveszedelembe hoz; ha pedig a tettes ezen cselekményét nyereségvágyból követte el, a szabadságvesztésen kivül 10.000 frankig terjedhető pénzbüntetéssel is büntetendő» (tehát a baleset bekövetkezése nem is szükséges).

Amivel pedig a biróságok járulhatnának az ügyhöz, az abból áll, hogy ne idegenkedjenek a szándékosság vagy a gondatlanság megállapitása mellett a megfelelő büntetést kiszabni oly esetekben, midőn a baleset a megfelelő óvintézkedések alkalmazásával elkerülhető lett volna, Ezen felfogás, mely főleg Angliában és Németországban már teljességgel érvényesül, nálunk — ismeretlen okokból egyelőre még csak elvétve jut érvényre.

Dr. Auer György.

Különfélék.

— **A központi kézbesitőhivatal.** Egyik budapesti járásbiróság felperes és alperes eskü alatti kihallgatását rendelte el. Alperes vidéken lakván, megkereste az illetékes járásbiróságot alperes eskü alatti kihallgatása végett. A megkeresés expediálása után alperes ügyvédje utján kérvényben azt kérte, hogy ne illetékes birósága által hallgattassék ki, hanem mivel a nyár folyamán ugyis Budapesten tartózkodik, tüzzön ki a biróság ide egy határnapot s azon hallgassa ki őt is, felperest is együtt. A biróság méltányolva a kérés indokait s az ügyet könnyebben és jobban elintézhetőnek tartva a peres felek együttes jelenlétében, egy rövid határnapot tüzött ki, amelyre peres feleket eskü alatti kihallgatás végett és a peres felek ügyvédjeit megidézte. Alperes ügyvédje a kérvényben nem emlitette meg ügyfelének budapesti lakását, a biróság tehát ugy intézkedett, hogy alperesnek az idézés, az alperesi ügyvédnél megtudandó lakásán kézbesitendő.

Tette pedig ezt a biróság azért, mert az idő rövid volt arra, hogy az idézést alperes lakhelyére küldje és mert kétséges volt, éppen alperes kérvényére való tekintettel, hogy alperes rendes lakhelyén tartózkodik-e?

A központi kézbesitőhivatal a peres felek budapesti ügyvédeinek és felperesnek az idézéseket kézbesitette, alperes idézését azonban nem, hanem alperes vétivére azt irta: «czimeket nem nyomozunk» olvashatatlan aláirás. Alperes a tárgyaláson nem is jelent meg s a tárgyalást éppen ezért nem is lehetett megtartani.

A kézbesitőhivatal a biróságnak segédszerve, feladata tehát, hogy a biróságok munkáját lehetőleg megkönnyitse s hogy egyáltalában mindenben kezére járjon a biróságoknak. Éppen azért is szervezték központilag, hogy a régebbi fejetlenségeknek, rendetlenségeknek véget vessenek és hogy a kézbesités minél hathatósabban előmozditsa a biróságok munkáját.

A központi kézbesitőhivatal nem áll feladata magaslatán, ha ilyen hetykén odavetett mondattal háritja el magáról a munkát. Annál inkább áll ez, mert a jelen esetben alperesi ügyvédnek, — akitől alperes czime megtudható lett volna — ugy is kellett kézbesiteni idézést, tehát a kézbesitőnek sem idővesztéségébe, sem fáradságába nem került volna ez a munka.

— **Határtalan a lehetősége** nálunk némely biró ugynevezett «pervezetési jogkörén»-nek, magyarul: pervezetési önkénykedésének.

Egy kis példa: A budapesti V. ker. kir. járásbiróságon 1912. Sp. VI. 668. sz. nem halasztó hatályu igényperben 9½ órára tárgyalási határnap van kitüzve. A felek (két alperes) ügyvéd által képviselve megjelennek; felperes két tanut előállit. A felhivások sorrendjében az ügynek legkésőbb egy fél órán belül sorra kellett volna jönnie. Ámde a biró ur ugy találja, hogy két tanus ügyet nem lehet a rendes szabályok szerint kezelni, kimondja tehát a szentencziát: az önök ügyét a *mára kitüzött összes* (tehát nem csupán a 9½-es) *tárgyalások* befejezése után veszem sorra.

Mikor elmulik ½11, majd ½12 is, a három ügyvéd közül hol egyik, hol a másik próbálja kérlelni a biró urat, hogy szándékát megváltoztassa vagy legalább kijelöljön egy határozott időpontot, mikor az ügyet elő fogja venni. Mind hiába! Majd mikor egyikük azon véleményét fejezi ki, hogy elvégre még sem lehet három ügyvédet reggel 9½-től délután ½2-ig állandóan lekötve tartani, hogy lessék, *mely perczben* kivánja a biró ügyüket elővenni, a kérlelhetetlen praetor a terem kiüritésével (sic!) fenyeget.

Befejezésül csak ennyit: Ügyünk ugy 1 óra körül került sorra (tényleg az összes *aznapi* tárgyalások után); a két tanu kihallgatása körülbelül ¼ óráig tartott.

— **Ujjnyom a büncselekmény helyszinén.** Dr. Gábor Béla rendőrkapitány, a budapesti államrendőrség bünügyi nyilvántartásának ismert vezetője irt egy kis könyvecskét ezen a czimen a nyomozó hatóságok és közegek részére. Az érdekes munkában kifejti azt a nagy előnyt, amit a helyszini nyomok a a nyomozásnak nyujtanak, főkép olyankor, amikor sokszor a nyomozás teljesen reménytelen stádiumában a daktiloszkópia az utolsó eszköz. Érdekfeszitő módon ismerteti a helyszini ujjnyomnak nyomozó eszközként való felhasználását, az egyes eljárásokat, a személyazonositások módját és a daktiloszkópia minden csinját-binját, ami a nyomozás körül segitségére lehet a hatóságoknak. A hasznos könyvecske kapható a szerzőnél (főkapitányság), ára 2 K.

— **Säuglingsfürsorge und Kinderschutz in Ungarn.** Csecsemő- és gyermekvédelem Magyarországon czimmel hosszabb tanulmány jelent meg, melynek szerzője dr. Engel Zsigmond budapesti ügyvéd; Budapest székesfőváros árvaszékének hivatásos gyámja. A tanulmány különlenyomat a Keller és Klumker tanárok szerkesztésében készülő «Säuglingsfürsorge und Kinderschutz in den europaischen Staaten» czimü nagy terjedelmü kézikönyvből, mely ez év végén fogja elhagyni a sajtót. Az osztrák igazságügyminiszter a különlenyomatot hivatalosan szétküldötte az osztrák gyámhatóságoknak, egyben a mü tartalmát rendeletileg figyelmükbe ajánlotta. A hivatásos gyámok központi szervezete (Centrale Deutscher Berufsvormünder) továbbá az osztrák és a német jogvédő egyesületek központja (Verband der deutschen gemeinnützigen und unparteiischen Rechtsauskunftsstellen) ugyancsak megküldi a tanulmány egy-egy példányát összes tagjainak. A különlenyomat felölel mindent, ami a külföldi szakembert érdekelheti. Remélhető, hogy a mü el fogja érni czélját, t. i. a magyar gyermekvédelmet meg fogja ismertetni a külfölddel.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Elhasználható dolog lehet-e tartozék?** A német judikatura ellentétes álláspontot foglalt el e kérdésben, mig végre a Reichsgericht igenleges megoldást adott, midőn ki-

mondotta, hogy a téglaégető telepen lévő, az üzem folytatásához szükséges szénkészlet tartozéka az ingatlannak.

A német polgári törvénykönyv 97. és 98. §-ai oly klasszikus fogalommeghatározásait adják a tartozéknak, hogy a minősités kérdésében csaknem minden konkrét esetben szabad keze van a birónak. Ehhez járul, hogy a 97. §. második bekezdése egyenesen azt mondja ki, hogy: «Valamely dolog nem tartozék, ha a forgalomban nem tekintik annak». (A német birodalmi biróság magánjogi határozatainak 77. kötete. 12. sz. itélet.)

— **Visszatartási jog csődben.** A német polgári törvénykönyv 273. §-a szerint: Ha az adósnak ugyanazon jogviszonyból kifolyólag, melyen kötelezettsége alapul, a hitelező ellen lejárt igénye van, mindaddig megtagadhatja saját szolgáltatásának teljesitését, mig hitelezője vele szemben eleget nem tesz kötelezettségének.

X. Y.-tól 50,000 kilogramm czukrot meg- és átvett s még a szállitás befejezése előtt ujabb 60,000 kilogrammot rendelt tőle A második rendelés leszállitása előtt X. csődbe jutott. A tömeggondnok az első szállitásból eredő vételárkövetelésnek valódiságát elismerte a felszámolási tárgyaláson, s azt a csődkövetelések II. osztályába sorozta; a második adás-vételi ügyletre nézve pedig teljesitést követelt. Y. a polgári törvénykönyv 273. §-ára támaszkodva a második leszállitást megtagadta mindaddig, mig a tömeggondnok az első szállitásból eredő teljes vételárt meg nem fizeti.

Perre került a dolog. A német birodalmi biróság a felebbezési biróság álláspontjával ellentétben nem ismerte el Y. visszatartási jogát; arra az álláspontra helyezkedve, hogy itt formailag két külön szerződés forog fenn, tehát azok egymástól egészen függetlenül birálandók el, habár gazdaságilag köztük elég szoros az összefüggés. (Német birodalmi biróság magánjogi határozatainak 77. kötete 107. itélet.)

Szukczessziv szállitásokra nézve a német birói gyakorlat elismeri, hogy ha a tömeggondnok valamely későbbi szállitási részlet teljesitését kivánja, nemcsak ezen szállitásra eső, hanem csődnyitást megelőző leszállitásokból eredő vételárt is teljes összegben megfizetni tartozik.

— **Váltó forgatóját az esetben is megilleti a visszkereseti jog az előzői és az elfogadó ellen, ha a váltó beváltására kötelezve nem volt.** (Német birodalmi biróság cziviljogi határozatainak 77. kötete 52. sz. itélet.) A birói gyakorlat és jogtudomány tulnyomólag ellentétes álláspontot foglal el.

— **Abbanhagyásra irányuló keresetet** nem lehet inditani oly tilos cselekmény miatt, mely büntetőjogilag üldözendő.

Ezen alapelv domborodik ki a német birodalmi biróság magánjogi határozatainak 77. kötetében található 58. sz. itéletből, mely oly eset kapcsán hozatott, midőn egy gyógyszerész egy drogista ellen inditott polgári pert abbanhagyás iránt azért, mert oly árut adott el, melyet a vonatkozó rendeletek értelmében csak gyógyszertárakban lehet árusitani.

— **Raktár elzálogositásának, illetve biztositéki átruházásának** kérdésében megszivlelendő határozatot hozott a német birodalmi biróság (magánjogi határozatok 77. kötetében 55 sz. itélet). Az alsóbiróságok egybehangzó itéleteit megváltoztatva, többek között következőket mondja:

«Az egészséges hitel részére nagy veszély rejlik abban, hogy rosszul álló kereskedők egy-egy főhitelező nyomására az utóbbi javára *elzálogositják*, illetőleg *biztositékilag átruházzák* egész áruraktárukat, (ugy hogy a rendes üzletmenet szerint eladásra kerülő áruk helyett beszerzett áruk is a megegyezés hatálya alá esnek), ha ez a jogviszony harmadik személyekkel szemben kifelé szembetünő módon nyilvánvalóvá nem lesz. Az ilyféle titkos biztositásoknak, melyekről nagyon sokszor még az üzleti alkalmazottaknak sincs tudomásuk, harmadik jóhiszemü személyek irányában nem lehet joghatályuk.

— **Csekk «beváltásá»-nak értelmezése.** Felperes 1909 február 22-én X.-től 30,000 márkáról szóló csekket kapott alperesi bankra, mint utalványozottra kiállitva. Felperes a csekket még ugyanaznap bemutatta beváltás végett alperes üzlethelyiségében a pénztárosnak. Ez utóbbi kijelentette, hogy a csekk rendben van, de neki nincs annyi pénze, hogy azonnal fizethetne, mert már megvolt a pénztárzárlat.

Minthogy felperes B.-be akart utazni s ott szüksége volt a pénzre, abban állapodott meg a pénztárossal, hogy alperesi bank (utalványozott) egy b—i bankot levélileg arra fog utasitani, hogy felperesnek 1909. febr. 23-án a 30,000 M-t bocsássa rendelkezésére. Ezen megbizó-levelet a b—i bankra felperes jelenlétében kiállitották és a csekket tőle nyugta ellenében átvették.

A szóban levő levél elküldése után alperesi bankban a csekk kibocsátójának (X.) rokonai megjelentek és közölték, hogy X. február 22-én öngyilkos lett s kérték, hogy a csekket a bank ne fizesse ki. Erre alperes február 23-án telefonon letiltotta a b—i banknál a csekk kifizetését, mielőtt az megtörtént volna.

Felperes keresetet indit az utalványozott bank ellen azirán t, hogy a 30,000 M. rendelkezésére bocsáttassék.

Az alsóbiróságok a keresetet elutasitották. A német birodalmi biróság (1912 márczius 27-én kelt 187/911. I. sz. itéletében) a felülvizsgálati kérelmet elutasitotta.

Az indokolásból kiemeljük a következőket;

Felperes arra alapitja keresetét, hogy az alperessel létesült megállapodás folytán, mely szerint a 30,000 M. a b—i banknál rendelkezésére bocsáttatott, *a csekk már beváltottnak tekintendő.* A biróság azonban az alperesi pénztárnak vallomása és azon körülmény mérlegelése alapján, hogy a csekk beváltása az alperes könyveibe nem vezettetett be, ugy találja, hogy csak *a beváltás előkészitéséről lehet szó.* A megállapodás arra vonatkozott, hogy alperes a csekket a b—i bank segitségével *1909 február 23-án beváltani fogja.* A pénztáros nem akarta alperest arra kötelezni, hogy a csekk átvétele és a 30,000 M. rendelkezésre bocsátása által a csekket beváltottnak tekintse.

— **Kiadó előjoga a szerző jövőbeli müveire.** Felperes (zeneszerző) alperessel (kiadó) 1901-ben egyik opera-szerzeményére nézve szerződést kötött, melynek értelmében bizonyos tiszteletdij és jutalék fejében e zenemüre vonatkozólag a kiadói jogot átengedi.

E szerződésben a következő határozmány is foglaltatik:

«J. ur (felperes, zeneszerző) kifejezetten kötelezi magát, hogy mindenkori zeneszerzeményeire vonatkozó kiadói jogra nézve F. ur (alperes, kiadó) illetve jogutódjai részére előjogot enged».

Alperes 1902-ben felperesnek egyik legközelebb megjelenő operájára nézve emez előjogáról lemondott. Felperes evvel szemben arra kötelezte magát, hogy ha a fent idézett szerződési kötelezettséget megszegné, esetenként 5000 M. birságot fizet.

Felperes ezen rendelkezésben személyes és gazdasági szabadságának tulságos korlátozását látja s ez alapon a szerződés vonatkozó részének semmissé nyilvánitása iránt keresetet indit.

Az alsóbiróságok a keresetnek helyt adtak.

A német birodalmi biróság (1912. évi márczius 27-én kelt 150/911. I. itéletében) azonban elutasitó itéletet hozott.

A tanulságos indokolásból kiemeljük a következőket:

Kétségtelen, hogy a szerződés értelmében felperes csak azon esetben van kötelezve arra, hogy alperessel a kiadói ügyletet megkösse, ha ez utóbbi a más oldalról jövő ajánlatoknak megfelelő kedvező feltételeket hajlandó biztositani.

Ily körülmények közt az alperes részére biztositott előjog egyenesen felperes tiszteletdij-igényének fokozására alkalmas.

Az alsóbiróság mégis oly megkötöttséget lát abban, mely felperesnek esetleg kiszámithatatlan kárt okozhat, mert például harmadik kiadókat elriaszthatja az ajánlattételtől s igy valóságos egyedáruságot teremthet alperes javára. Alperes pénzügyi romlása vagy üzleti tekintélyének csökkenése is beállhat s megtörténhetik, hogy alperes kiadói joga ellen a konkurrensek közösen állást foglalnak. Mindez felperes müveinek elterjedését természetesen kedvezőtlenül befolyásolja.

Ez okok azonban nem elegendők ahhoz, hogy alperes részére történt előjog-biztositást a jó erkölcsökbe ütközőnek tekinthessük.

A szerző és a kiadó viszonya nagyon gyakran nem tisztán üzleti, hanem egyszersmind személyes bizalmi viszony is. Ennélfogva nem ellenkezik annak természetével, ha a szerződő felek egymáshoz való viszonyukat tartóssá teszik szerződési kikötésekkel.

Világos továbbá, hogy az időbeli korlát nélkül engedett előjog nem hatályos minden körülmények között. Ilyféle viszonyok természete magával hozza, hogy fontos okokból kifolyólag felbonthatók, ha az eset körülményei szerint annak folytatása a felek akaratának meg nem felelne.

Ugynevezett pozitiv szerződésszegésnél a szerződéshez hü felet a felbontási jog kétségkivül megilleti, evvel ellenkező megállapodás, mint jó erkölcsökbe ütköző, semmis volna. De ettől eltekintve is meg kell engedni a felmondást olyankor, midőn a viszony tarthatatlanná lett.

Az előadottak folytán alaptalan attól tartani, hogy a szerződés később esetleg előre nem látható hátrányokat okozhat. Nem lehet tehát arra az álláspontra helyezkedni, hogy az a jó erkölcsökbe, vagy a közrendbe ütközik.

— **Kereskedelmi alkalmazott rögtöni hatállyal felmondhat, ha szolgálatadójának üzletvitele a jó erkölcsökbe ütközik** például ha megvesztegetést üz, ha vevőit becsapja vagy más alkalmazottját tudva megkárositja. Nem szükséges, hogy a rögtöni felmondás okát képező cselekmény közvetlenül a felmondó alkalmazott személye avagy gazdasági érdekei ellen irányuljon. (Német birodalmi biróság magánjogi határozatok 77. kötetének 30. sz. itélete.)

— **Pinczér külön megállapodás hiányában nem tarthat igényt fizetésre.** Felperes 1911 április 28-tól május 18-ig alperesnél mint pinczér volt alkalmazásban. Fizetésre nézve nem volt megállapodás; felperes mégis igényel naponként 1 M-t. A berlini ipari biróság (1911 julius 11-én kelt 1299/911. számu határozatában) a keresetet elutasitotta.

Indokok: Kétségtelen, hogy felperes szolgálatáért ellenérték jár. Ez az ellenérték pinczéreknél az üzleti szokás szerint lényegileg csak a borravalóbevételekből áll; az esetek tulnyomó többségében a szolgálatadó a pinczérnek más javadalmazást nem is szokott nyujtani. Ilyen körülmények közt felperesnek, ha külön fizetésre igényt tartott, ezt ki kellett volna kötnie. Olyan szokás nincs, mely szerint pinczér külön megállapodás nélkül fizetést igényelhetne.

— **Porosz kereskedői biróságok (Kaufmannsgerichte) 1911. évben.** 1911 végén 177 kereskedői biróság volt, mig 1910-ben csak 174, 1908-ban pedig 170 müködött. Az egyes provinciák közül legtöbb kereskedői biróság volt Rheinlandban (33), azután Westfalenben (30), Brandenburgban (28) és Sziléziában (20), mig Hessen-Nassauban csak 6, Kelet-Poroszországban és Posenben 5—5, Nyugat-Poroszországban pedig 4 kereskedői biróság állott fenn.

Ezen biróságok előtt, 17,593 keresetet inditottak (1910-ben 16,464-et, 1908-ban pedig 14,983-at) és pedig 1051-et kereskedők, 16,542-t segédek, illetve tanonczok.

6042 kereset, tehát az összesnek több mint egy harmada, a berlini kereskedői biróságra esik. Egy-egy kereskedői biróságra átlagban 99, Berlin nélkül pedig 66 kereset esik.

A jogviták közül 1948 (11·1%) a szolgálati illetve tanonczviszony megkezdésére, folytatására vagy megszüntetésére, valamint a bizonyitvány kiállitására vagy tartalmára 12,380 (70·4%) a szolgálati illetve tanonczviszonyból eredő szolgáltatásokra, 389 (2·2%) biztositék, bizonyitvány s egyéb igazolvány visszaadására, 2685 (15·3%) kártéritési igényre vagy kötbérfizetésre, 10 (0·1%) a segédek stb. által szolgáltatandó betegsegélyezési járulékokra, végül 181 (1%) oly megállapodásokra vonatkoznak, melyeknek értelmében a segéd stb. a szolgálati viszony megszüntetése utáni időre tevékenységi szabadságában korlátozta magát.

A per tárgyának értéke 1367 (7·8%) 20 M. vagy ennél kisebb, 2242 (12·7%) esetben 20—50 M., 3259 esetben (18·5%) 300 M.-nál több volt, 1190 esetben az értéket megállapitani nem lehetett.

Egyezség utján nem kevesebb, mint 6569 keresetet (37·3%) intéztek el. Elismeréssel 177 (1%), kereset visszavétellel 3134 (17·8%), lemondással 186 (1·1%), mulasztási itélettel 1519 (8·6%) nyert befejezést. Más itélettel 3217 (18·3%), egyéb módon pedig 1686 (9·6%) végződött. 1105 (6·3%) 1911. évben elintézetlen maradt.

A kontradiktorius tárgyalás alapján hozott itélettel befejezett 3217 jogvita közül 361 egy hétnél rövidebb ideig, 772 (vagyis csaknem ¼ rész) 1—2 hétig, 1090 két héttől egy hóig, 845 1—3 hónapig és csak 149 tartott három hónapnál tovább.

362 végitélettel eldöntött ügyben éltek felebbezéssel a törvényszékhez. Ezen perorvoslatok eredményéről hiányoznak a kimutatások.

— **Az angol ügyvédség közéleti szereplése.** Mig Németországban, Ausztriában és nálunk az ügyvédség tekintélye és anyagi helyzete erősen alábanyatlott, addig Angolországban inkább mindig emelkedő félben van, pedig előtanulmány és jogi képzettség tekintetében a kontinens nivóját nem éri el: egyetemi jogtanulmány, doktor iurisi diploma nélkül is bárki felvehető az ügyvédek közé. Hogy azután pályáján mennyiben boldogul, képességeitől, főképp gyakorlati ismereteitől, szerencséjétől és természetesen összeköttetéseitől függ. Előfordul, hogy kereskedői vagy más élethivatás körében müködők lépnek az ügyvédi pályára, melyen azután kereskedelmi és egyéb gazdasági alapismereteik segélyével tekintélyes helyet vivnak ki maguknak. Jövedelmeik a mi fogalmaink szerint egyenesen horribilis összeget érnek el. Londonban egész csomó ügyvéd van, kinek évi bevétele 5000—15,000 font sterlingre (120,000—360,000 K) rug.

Az ügyvédség Angliában az egyedüli foglalkozás, mely előkelő születés, befolyás és pénz nélkül a legnagyobb pozicziókba segithet.

Angolországban tudvalevőleg nincs zárt birói testület: a birák az ügyvédek sorából neveztetnek ki.

Az angol birói állás jelentőségét pedig sem tekintély, sem — különösen — fizetés dolgában nem szabad kontinentális nézőpontból tekinteni. A birák nemcsak papiron, hanem tényleg függetlenek. A biróság nincs hivatalnoki módra szervezve a fizetési osztályok és fokozatok sorozatával, melyekben az előrejutás többékevésbbé a kormányhatalom jóindulatától függ. Valamely birói állásra kinevezett rendesen egész életén át ott marad, «előléptetés» kontinentális fogalmaink szerint ott nincs. A birót állásától csak oly sulyos esetben és oly körülményes eljárás mellett lehet elmozditani, hogy azt eddig még alkalmazásba nem vették. Az anyagiak tekintetében pedig csak a következő többször ismertetett adatokra utalunk: a legfőbb biróságnál a biró évi 5000—7000 font sterling (120,000—168,000 K) fizetést élvez. De a vidéki és koloniális biróságoknál is tekintélyes az anyagi ellenszolgáltatás. Egészen kis hatáskörben müködő, rendőrbiráskodást végző birák fizetése is kitesz 1500 fontot (36,000 K).

Nyitva áll az ügyvéd részére a legmagasabb politikai állás is. A jelenlegi house of commons-nek (alsóház) csaknem minden hetedik tagja ügyvéd. A kabinet 21 tagja közül nyolcz ügyvéd, még pedig az utóbbiak kezében vannak a legfontosabb tárczák. Mr. Asquith, Mr. Lloyd George, Mr. Birrell, Lord Haldanes az utóbbi időben sokat emlegetett volt hadügyminiszter, Sir Rufus Isaacs a miniszterium legutóbb kinevezett tagja mind az ügyvédek sorából emelkedtek a legelőkelőbb politikai állásokba.

Fiatal ügyvéd irodát átvenne vagy idősebb ügyvéddel társulna; esetleg irodavezetői állást vállal akár a vidéken, akár a fővárosban. Czim megtudható a kiadóhivatalban. 14435

Augusztus 15-én, esetleg szeptember 1-jén való belépésre keresek gyakorlott ügyvédjelöltet, pontos, lelkiismeretes, jó munkaerőt; a német nyelv tudása előny. Részletes ajánlatokat a személyi, tanulmányi, gyakorlati és nyelvismereti adatok, valamint a fizetési igény megjelölésével kérek. *Dr. Alföldi Géza, Temesvárt.* 14436

Jóforgalmu ügyvédi iroda Nyiregyházán kedvező feltételek mellett átadó. Komoly reflektánsok forduljanak Führer Ignácz téglagyároshoz Nyiregyházán. 14453

Nemestóthi Szabó Antal nagykárolyi kir. közjegyző folyó évi szeptember hó 1-én belépendő jóirásu, szorgalmas és nem idős helyettest keres. Fizetése havonként 240 K és jutalék évenként 600—1000 K, amely utóbbiból 700 K biztosittatik. 14461

Közjegyzőhelyettest keresek, ki a román nyelvet teljesen birja. Dr. Rottenberg Márton kir. közjegyző, Lugoson. 14458

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20.
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4.
Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenhetedik évfolyam. 30. szám. Budapest, 1912 julius 26.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: *Dr. Vámbéry Rusztem* egyet. m.-tanár: Kriminologia. — *Dr. Bencsik János* m.-szigeti kir. törvényszéki biró: A testület tagja ellen elkövetett becsületsértés és rágalmazás. — *Dr. Kálniczky Géza* rimaszombati kir. törvényszéki biró: Kir. törvényszékeink és a szóbeli eljárás. — *Dr. Kubovich Zoltán:* Kinevezhető-e a végrendeleti végrehajtó közjegyzői okirattal. — *Dr. Mandel Zoltán:* Jegyzetek a franczia igazságszolgáltatás köréből. — Különfélék. *Melléklet:* Hiteljogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Kriminologia.*

Das Buch ist eine Tat — ezt irta Liszt, midőn Aschaffenburgnak a büntettről, mint társadalmi jelenségről szóló könyve megjelent. Ha abból a hevességből itélhetnénk, amelylyel Németországban a küzdelem a büntetőjognak ugynevezett szocziologiai iskolája ellen folyik, azt kellene hinnünk, hogy a kriminologia Németországban óriási irodalommal dicsekedhetik. Eltekintve azonban Lombrosonak néhány lelkesedő hivétől (Kurella, Bleuler, Sommer) és néhány elvakult kritikusától (Baer, Näcke), a büntett oknyomozó tudománya német nyelven eredeti munkát alig termelt. Érthető volt tehát Lisztnek személyes fegyverbarátság által is szitott lelkesedése, amelylyel a német kriminálszocziologia első fecskéjét üdvözölte. Csakhogy Aschaffenburg könyve éppen nem tartozott a fecskék közé, amelyek nyarat csinálnak. Kivonatos ismertetése volt a német birodalom bünügyi statisztikájának, amelyhez a szerző a külföldi (franczia, olasz) irodalomnak elég csekély ismeretére valló néhány felületes kriminálaetiologiai megjegyzést füzött. Nemcsak rendszeres feldolgozásra nem talált Németországban a kriminologia, de a monografikus kutatások, amelyeket Lisztnek tanitványai (Blau, Berg, Dochow és Sauer) végeztek, is inkább kriminálstatisztikai szárnypróbálgatások, amelyek távolról sem közelitik meg a bünügyi statisztika jeles német müvelőinek (Mayr, Wasserman, Wadler és az osztrák Herz) érdemes, de kriminologiai czélokra módszertani okból ugyancsak nem tulnagy értékü munkásságát.

Kétségtelen, hogy a kriminologia még ki nem forrott rendszerü tudomány. Legnagyobb olasz és franczia müvelői (Garofalo és Tarde) is inkább a szellemes ötletek sokaságával tünnek ki, mint indukczión alapuló igazságokkal. Ez lehet az oka, hogy a német irodalomban oly csekély érdeklődést ébresztett. Jellemző, hogy bár egyébként a németek ma már minden értékesebb munkát leforditanak, Garofalonak Criminologia-ja és Tarde-nak Philosophie pénale-ja még mindig nem akadt forditóra. Hazánkban a helyzet némileg eltérő. Nem, mintha *Földes* Bélának és *Balogh* Jenőnek érdemes dolgozataitól eltekintve számottevő kriminologiai irodalmunk volna, hanem mert a BN. nálunk a kriminologia ismeretét gyakorlati szükségletté emelte. A züllött és büntettes fiatalkoruakra vonatkozó törvényes rendelkezések annyira uralják a megelőzés gondolatát, hogy a fiatalkoruak kriminalitásának aetiologiai megvilágitása feltétele a törvény sikeres végrehajtásának. Mi tehát nem várhatjuk meg, amig tudományos tápláló dajkánk: a német irodalom legyőzi ellenszenvét a kriminologia olasz és franczia konyhája iránt, hanem önálló müvelésére kell törekednünk. Ennek pedig első feltétele, hogy ismerjük azt, ami a kriminologiai kutatás terén eddig történt. Elismerem, hogy ez minőségileg nem sok, de ha a kriminologia nem termelt volna több igazságot annál az egynél, hogy a büntett nem valamely misztikus gonosz akarat ötletszerü megnyilatkozása, ez a negativum is már beláthatatlan positiv nyereséget jelent.

Ha dr. *Irk* Albertnek a czimben idézett könyve nem is tenne tanuságot szerzőjének becsületes szorgalmáról, nagy olvasottságáról és gyakran éleselméjüségéről, még akkor sem mulaszthatnók el, hogy arról mint kriminologiai irodalmunk gazdagodásáról meg ne emlékezzünk. Irknek a munkája nem szorul dicséretre, tul van azon a szinvonalon, amelyen alul csak a biráló elismerése biztositja valamely mü létjogosultságát. Jó tulajdonságait az olvasók fogják felfedezni, akiket eleven stilusa és a téma érdekessége bizonyára megszerez s igy a kritikus beérheti azzal, hogy kritizáljon. Ha a munka fogyatékosságait emelem ki, ez nem gáncs vagy szemrehányás okából történik, hanem mert a hiányok és hibák a tárgyhoz tapadnak, amelylyel Irk foglalkozik. Könyvéről bátran elmondhatjuk: *il a les fautes de sa qualité.*

Skolasztikus nézőpontból ugyan helyes, ha a kriminologián belül bünügyi embertant és bünügyi társadalomtant különböztetünk meg, de nem szabad felednünk, hogy e két tudományos irány csak egyazon jelenségnek két különböző kiindulópontból való vizsgálatát jelenti. Mint minden emberi cselekmény: a büntett is két tényezőcsoportnak az egyéni jellem közvetitésével ható eredménye. Csak az tehát a különbség, hogy a kriminálanthropologia az emberből, a kriminálszocziologia a társadalomból indul ki ennek a jelenségnek a kutatásában. Ez az alapvető igazság, amelyet Irk kissé rövidre fogott bevezetésében is kiemelt a munka további folyamán némileg elhomályosul. A könyv két egyenlő terjedelmü részre oszlik: az első a kriminalitásnak az emberi szervezetben rejlő, a második az emberi szervezeten kivül eső okaival foglalkozik. Már ez a felosztás azt a látszatot kelti, mintha a két tényező csoport külön-külön hatna, holott a szerző maga is helyesen emeli ki (301. old.), hogy «a szocziális és biologiai tényezők egymásra hatásában örökös körforgás van: majd a társadalmi szervezet szabályozza a biologiait, majd emez amazokat». Ennél a fogyatékosságnál nagyobb hiba azonban, hogy a szerző mielőtt az egyes tényezők hatásának ismertetésébe fogna, megfeledkezik a kriminologiai kutatás logikai előzményéről, t. i. annak a kérdésnek a tisztázásáról, hogy mit értsünk büntett és büntettes alatt? Kétségtelen ugyanis, s ebben bizonyára a szerző is egyetért velem, hogy mindaz, amit a büntettes szomatikus, fiziologiai és lélektani sajátosságairól mond, csak nem vonatkozik mindenkire, aki büntetendő cselekményt követett el, tehát például arra is, akit a hernyószedés elmulasztása miatt megbüntettek. Minthogy pedig minden hiba ujat szül, dr. Irk a már emlitett tényezőcsoportositással annak a végzetes tévedésnek egyengeti utját, hogy a testi és lelki degeneracziós sztigmák minden büntettest jellemeznek. Kétségtelen pedig, hogy amennyiben ily jelek megállapithatók, azok csak a büntettesek ama — bizonyára csekély — részénél találhatók fel az emberek átlagához mérten nagyobb százalékban, akiknek kriminalitása tulnyomóan az egyéniséghez füződő okokban leli magyarázatát.

Mig egyes testi és fiziologiai degeneracziós jelek, mint az szerzőnek az irodalom gondos használatával összeállitott adataiból (Sernoff moszkvai tanár értékes dolgozatára sajnos nem hivatkozik) is kitünik, exakt kutatások tárgyául szolgáltak, addig az, amit a kriminologiai irodalomban a büntettes «lélektanáról» olvashatunk, legjobb akarattal sem tekinthető egyébnek, mint érdekes anekdota-gyüjteménynek. Nem tulzás, ha azt állitjuk, hogy Dosztojevszki Raszkolnikov-jából, «Emlékiratai»-ból, Zola

* Kriminologia I. Kriminalaetiologia. Dr. *Irk* Albert Budapest 1912. Politzer. Ára 8 kor. 301. old.

Bête humaine-jéből vagy Shakespeare III. Richárdjából még mindig jóval több kriminálpsychologiát tanulhatunk, mint az e czimet viselő «tudományos munkákból», Wulffen kritikátlan kompilácziójáit, Kovalevsky vagy Longo rendszereit is beleértve. Épp azért Irk érdemes munkájának tudományos értékét nem csorbitotta volna, ha abból az állitásából, hogy a büntettes psychoanalyzisének még hijján vagyunk, le is vonja a következményeket. Néha a tudományban is a bölcsesség aranyát jelenti a hallgatás. Ezzel a fejezettel ellentétben viszont «A főbb kriminalanthropologiai problémák kritikai ismertetése» sokat igérő czimü fejezetben a tartalom nem váltja be az igéretet. A degeneráczió és a kriminalitás viszonyáról talán mégis többet lehet mondani mint amennyi egy fél oldalon elfér.

Sikerültebbnek tartom a munka második részét, amely a tellurikus és a társadalmi tényezőkkel foglalkozik. Egyetértek a szerzővel abban, hogy a fizikai tényezőket csak a társadalmi okok kellő ismerete után (inkább: azokkal kapcsolatosan) tudjuk helyesen értékelni (181. old.), sajnos azonban, midőn a kriminalitás tényezőinek mérlegét állitja fel (291. s köv.) a fizikai tényezők hatásának értékeléséről megfeledkezik. Részletesen és elég kimeritően foglalkozik az utakkal és módokkal, amelyeken át a gazdasági tényező a kriminálitásra befolyást gyakorol, amiben az éppen erre a kérdésre vonatkozó bő irodalom nyilván segitségére volt. De a hazai adatok talán kimeritőbb kutatást érdemeltek volna. Igy például a gazdasági élet minden ágára kiterjedő és évtizedeken át mintaszerüen kezelt fővárosi statisztikánk az államrendőrségnek a kriminalitásra vonatkozó ugyancsak megbizható évi jelentéseivel egybevetve Budapest jellemző kriminalitásának magyarázatához érdekes adatokat nyujthatna. Tulságos egyszerünek látja véleményem szerint Irk a kivándorlás problémájának kriminalætiologiai jelentőségét, amely szerinte a kivándorlók országában csökkenti, a bevándorlás államában emeli a kriminalitást. Az amerikai irodalom, amelyhez a szerző ugylátszik nem férhetett, sokat foglalkozik a kérdéssel és oda konkludál, hogy a bevándorlás hatása különböző az okok szerint, amelyek a kivándorlást előidézték. A kultura és a kriminalitás viszonyáról szóló érdekes fejezetben sajnosan nélkülöztem Tardenak a Philosophie pénale-ban felállitott zseniális elméletét, amely a czivilizácziónak progressziv és harmonikus korszakát megkülönböztetve magyarázza meg a látszólagos kedvezőtlen hatást, amelyet a czivilizáczió a kriminalitásra kezdetben gyakorol.

Ezeknél a jelentéktelen észrevételeknél nyomatékosabb az a kifogás, amelyet dr. Irk munkájának módszere, helyesebben a módszer hiánya ellen kell emelnem. De ez ismét nem a szerzőnek, hanem a tárgyának hibája. Igy nélkülözzük mindenekelőtt az egyes társadalmi tényezők kapcsolatában nyilvánuló hatás vizsgálatát. Ma az egyes tényezőket boncztani preparatumok módjára vizsgáljuk, holott a társadalom élő testében mint egy összefüggő idegrendszernek a szálai müködnek. Nélkülözzük továbbá a társadalmi tényezők befolyásának méltatását az egyes *büntettre* vonatkozólag. A statisztika csak a *kriminalitást* magyarázza nagy átlagszámainak makroszkopikus világitásában, mig az egyes eset megértése mikroszkopiát feltételez. Arra a nagy kérdésre, hogy minő viszonyban áll az egyéni hajlam és a környezet, a bünügyi statisztikától hiába várunk választ. Erre csak oly nagy szorgalommal végzett indukczió képes, amelynek példáját H. *Gruhle*-nak legujabban a fiatalkoruak kriminalitásának okairól irt hatalmas munkája nyujtja. Mégis el kell ismernünk, hogy dr. Irk következtetése, amelyre a kriminalitás tényezőinek mérlegéről szóló fejezetében jut helyes, bárha azt nem is az előző fejezetekből vonta le. Abból a körülményből, hogy az akut kriminalitás messze meghaladja a krónikust és abból, hogy a fejlődés törvényét helyesen felismerő társadalom czélszerüen beállitott eszközeivel «az emberi organizmus fejlődő átalakulását is serkentheti» valóban kiemelkedik a kriminalitás társadalmi tényezőinek tulsulyát hirdető felemelő tanuság. Hogy ez a tanuság felemelő tudatot ébreszt, az kétségtelen, mert miként a szerző oly szépen mondja: «mig a kriminalitás biologiai tényezőivel szemben az emberi erőkifejtés csak kis latitude-ok között mozoghat, addig a társadalmi tényezőkkel szemben kifejtendő küzdelemben a tudatos kriminálpolitika és az ezen tulterjedő szocziálpolitika szabad pályán vehetik fel egymással a nemes versenyt».

Ezek után nincs más hátra, mint elismerése annak, hogy dr. Irk tudományos irodalmunkban szokatlan jó magyarsággal irta meg könyvét, amelynek élvezetét a hihetetlenül sok sajtóhiba sem képes elrontani. A szerző a legfiatalabb irói nemzedék tagja, Somló Bódog és Liszt Ferencz tanitványa, Mestereinek köszönheti a filozófiai perspektiva szélességét, saját fiatalságának a bátorságot, amely kétségkivül szükséges ahhoz, hogy valaki rendszeres kriminologiai munka megirását megkisértse. Hogy ebből a kisérletből ma még nem születhetik befejezett cselekmény, az nem dr. Irk hibája, hanem — büntetőjogi nyelven szólva — a tárgy és az eszköz alkalmatlan voltának következménye.

Vámbéry Rusztem.

A testület tagja ellen elkövetett becsületsértés és rágalmazás.

A m. kir. Curia a jogegység érdekében hozott, a Büntetőjogi Döntvénytár f. é. VII. számában 111. szám alatt közölt határozatában azt állapitotta meg, hogy a r—i hitelszövetkezet élén álló K. Gy. plébános ellen elkövetett az a becsületsértő állitás, hogy «az igazgatóság élén egy a már saját püspökével is perbeszállt pap áll, akit a r—i kaszinó tagjai sorából két izben kicsapott, aki ellen papi illetményeinek helytelen felszámitása miatt panaszok merültek fel» teljesen elkülönitendő a szövetkezet vezetői, mint testület ellen intézett becsületsértést tartalmazó többi támadástól»; vagyis ezek K. Gy..plébánosnak «abbeli minőségével, hogy az igazgatóságnak tagja, nem állanak összefüggésben».

Ezzel az elkülönitendőnek nyilvánitott tényállitással szoros összefüggésben vannak a következők: «egy hitelszövetkezet igazgatóságának az a czélja nem lehet, hogy egy pár ember, kik az igazgatóságot képviselik *élén a pappal* (aki már saját püspökével is szembeszállt)» stb., továbbá ezek: «az alapszabályok szabályait törvénytelenül és erőszakosan félremagyarázva egyes becsületes egyének reputácziójáit kikezdje.»

Kétségtelen az, mint az indokolás is állitja, hogy a becsület a személyiségtől nem választható el, a fizikai személy azonban teljes személyiségét viszi bele a kollektiv képviseletbe; az igazgatósági tagok feddhetlensége, sértetlen becsületessége társadalmi és hivatali kényszer; a testületen kivüli botrányos viselkedés, vagy büncselekmény elkövetése a testület egészére meggyalázó, bármelyik tagnak ilyen egyénisége veszedelmes az egész egyesületre.

Ha egy részvénytársaságról, szövetkezetről stb. azt állitják, hogy az igazgatósági tagok tolvajok, csalók, vagy azt, hogy büncselekményt követtek el, az ilyen támadás a testület iránti bizalmat teljesen megrendithetí és zátonyra juttathatja az egész egyesületet.

Hiszen tapasztalatból tudjuk, hogy egy-egy pénzintézeti vagy más nagyobb üzletben történt sikkasztás milyen pánikot kelt. Mint valami földrengés óriási területen hullámzik.

A jogi személy maga csak juris fictio, elméleti fogalom, csak jognév, a sértés azokat a természetes személyeket éri, akik e fogalom alatt vannak egyenként és együttvéve. Ez az igazság az életben sarkall, a jog tehát nem mellőzheti.

Az a valódiság, ami a jelen esetben az igazgató K. Gy. papi minőségéről állittatott, az egész testület sulyos szégyenét képezné és az iránta való bizalmat megcsorbitaná. A tett állitásnak czélja éppen az, hogy az igazgatónak ilyennek állitott személyiségével az egész testület gyaláztassék s igy ez legsujtóbb része az elkövetési cselekménynek.

A jellem feddhetlensége egyes, részekre nem osztható, bármely irányu rágalmazó vagy gyalázó támadás az egységet sérti, a büntetés ezt védi. Ha például az ügyvédi kamara elnökéről azt állitják, hogy hamiskártyás, feleinek kezelésére bizott pénzét elsikkasztja a kamara ilyen egyént megtart; ez a kamarára épp oly meggyalázó, hogy elnökéről ez állittatik, mint például az az állitás, hogy tiszti minőségében ezt felhasználva jogtalan vagyoni haszonszerzés végett a kamara pénztárából pénzeket vett fel s a kamara ezt eltüri. Az egyik sértés kivülről, a másik belülről éri a kamarát. A feddhetlen élet a testületi tagnak hivatali kötelessége, ez mint előfeltétel is megkivántatik, de aztán mint az alkalmaztatás feltétlen követelménye mindenkor fennáll.

A B. J. T. 60. k. 21. számában: «A közhivatalnok ellen tett, a botrányos magaviselet ismérvét kimeritő tényállitás hivatali

kötelességére vonatkozik és mint ilyen hivatalból üldözendő» czim alatt megjelent értekezésemben ezt a kérdést kifejtettem. A birói gyakorlat ezt abból az okból nem teszi magáévá, mert azt állitja, hogy az alkalmaztatási előfeltétel, pedig ennél sokkal több, továbbá hogy a magánéletből meritett támadás nem vonatkozik a szorosan vett hivatali kötelességre. A feddhetlen élet a hivatalnokot egész pályáján köti, tehát alkalmaztatási feltétel is, vagyis hivatalával járó kötelességével jár az a kötelesség, hogy feddhetlenül éljen. Az az álláspont, hogy a feddhetlen élet ellen kivülről intézett támadás nem szorosan vett hivatali kötelességre vonatkozik, mint azt a Btk. 270. §-ának 2. pontja szerint értelmezni kell, elismeri a feddhetlenséget (nem szorosan vett) hivatali kötelességnek. A feddhetlenségnek mint egységes fogalomnak meg kell lenni a szorosan vett hivatali kötelességben is. Ez a megkülönböztetés nem jogosult, mert a törvény nem állapitott meg szorosan és nem szorosan vett hivatali kötelességeket, azok közül egyik kisebb és jelentéktelenebb, a másik nagy és fontos.

A fegyelmi törvények nemcsak szorosan vett hivatali kötelességek megsértésére, hanem a magánéleti kötelességekre is kiterjednek, ezt egységesen birálják el: a botrányos magaviselet fegyelmi vétséget képez.

A jelen esetben az inditvány előterjesztésére vonatkozó jogot a természetes személyek, közöttük K. Gy. sértett is egyenként veszik igénybe s e jog gyakorlásának eredménye a testületi határozat. Természetes, hogy a főérdekelt a közvetlen sértett, akitől az inditványozási jog akkor sem tagadható meg, ha testület igazgatósága az inditványozás mellőzését határozná el. Ez esetben a testület nem csatlakozott a közvetlen sértett jogához és igy inditványozási jogáról lemondott.

A kir. Curia határozatának az az indoka tehát, hogy a vád emelésére való jogosultság nem a kollektiv egységet alkotó egyes természetes személyeket illeti, csak formailag felel meg a valóságnak. Indokolatlan és nagyon felesleges is lenne, hogy valamennyi lépjen fel. A BP. 44. §-a nagyon helyesen az egy cselekmény miatt több sértettet illető magánvádemelésének jogát is egy sértettre redukálja.

A fentiekben láttuk, hogy a K. Gy.-ról mint igazgatóról a papi minőségére és társadalmi magaviseletére vonatkozóan tett állitások szorosan beleszövődnek az igazgatóságról mondott többi állitásokba. A büntetőtörvényben nincs olyan szabály, amelynek alapján az egy czélt szolgáló, a czél által egységessé tett, egy és ugyanazon jellegü egymásba fonódó elemekből álló büncselekményt mint önálló jogi lényt szétdarabolhatnánk, mint valami sebészmüvészek kivághatnánk az anyatestből, a cselekmény egységesen birálandó el.

A kir. Curia itt teljesen egymásba erősitett tényállitások egy részét szakitotta ki, melynek gyökerei visszamaradtak.

Dr. Bencsik János.

Kir. törvényszékeink és a szóbeli eljárás.

Francziaországban az 1905. évi juliusi törvények életbeléptetéséig a polgári perek kis része (200 frank általános értékhatárral) tartozott az egyes birák (békebirák) hatáskörébe; mig az 1877. évi perrendtartás behozatala után Németországban a törvény az «Amtsgericht» egyes birói hatáskörére az értékhatárt már 300 márkában szabta meg és a német törvényszékek felebbezési birósági jellege inkább előtérbe lépett.

Nálunk az 1868 : LIV. tcz. kiterjedtebb hatáskörrel ruházta fel a kir. járásbiróságokat; az 1881 : LIX. tcz. az általános értékhatárt 1000 K-ra felemelte; az 1893 : XVIII. tcz. az egyes biróságok hatáskörének ujból való kiterjesztésével felebbezési birósággá tette ezen ügyekben a kir. törvényszékeket. Ausztriában az 1895. évi perrendtartás hasonlóan szervezte az egyes birói eljárást.

Az 1893 : XVIII. tcz. mint részleges reformmal elfoglalt irány helyességét a gyakorlati tapasztalatok igazolták és mint az 1907. évi XVII. tcz. is mutatja, mindjobban megerősödött nálunk a meggyőződés az egyes birói hatáskör lehető kiterjesztésének szüksége iránt. Azóta Francziaország is szükségesnek találta az 1905. évi julius 12. és 13-iki törvényekkel a békebirák egyes birói hatáskörét (600 frank általános értékhatár elfogadásával) kiterjeszteni; Németországban pedig az 1909 junius 1-iki törvény az egyes birósági általános értékhatárt 600 márkára emelte fel. Nem volt tehát ok az eddigi iránytól való eltérésre a polgári perrendtartás teljes reformjának a megvalósitásánál sem. Ha nem éretett is el az eredetileg kontemplált 3000 k-ás értékhatár a sommás eljárásban, a javaslat főelvei törvénynyé váltak és az 1911. évi I. tcz. életbeléptetése után a polgári perek tulnyomó részét egyes birák fogják elsőfokon elintézni. A kir. törvényszékek mint felebbezési biróságok jelentősége a polgári eljárásban mindnagyobb lesz; ellenben a kir. Curiánál, sőt részben a kir. itélőtábláknál is a felülvizsgálati hatáskör adja meg a jellegzetességet.

A polgári perrendtartás egész vonalán a szóbeliség és közvetlenség elvének elfogadása a törvények ismerete és az élettapasztalatok mellett, a gyors felfogással párosult itélőképességnek; az elintézésre kerülő ügyek alapos tanulmányozásának; a biztos pervezetésnek oly mértékét kivánja meg a biróságok tagjaitól: hogy időszerü az a kérdés, mennyiben fognak azok a fokozottabb igényeknek megfelelni? mily hatással lesz a reform az egész eljárásra?

Most csak a kir. törvényszékek mint polgári felebbezési biróságok helyzetét teszem vizsgálat tárgyává. Az eljárás főelvei megmaradnak: ezért a jelenlegi gyakorlat tapasztalataiból levont tanulságok az uj perrendtartás szempontjából is értékesek.

A törvény szerint a felebbezési tárgyalás folytatását képezi az elsőbirósági tárgyalásnak; ott ujabb bizonyitékok és tényállitások felhozhatók; a kir. törvényszék a bizonyitást megismételheti és hivatalból tehet oly intézkedéseket, amelyek a felülvizsgálatra is tekintettel, a tényállást pontosan megállapitják. A kir. törvényszék felebbezési tanácsában tehát egyesülnie kell az első biró gyakorlati ügyességének és könnyü felfogásának, a másodbirótól megkivánt alapossággal.

De az alaposságon kivül elengedhetetlen kelléke a polgári eljárásnak a gyorsaság. Mikor a technika fejlődésével a forgalom minden téren oly óriási méreteket öltött és a lázas előretörekvés mellett az idő kihasználásának jelentősége annyira emelkedett, a peres kérdések sem hagyhatók hosszabb ideig függőben a felek között és a jogkereső közönség megkivánhatja ügyeinek gyors elintézését a biróságoktól.

A gyorsaságnak az alapossággal való összeegyeztetése a gyakorlatban igen nehéz és a felügyelő hatóságoknak a gyors ügymenet elérését czélzó nyomása sokszor nem kedvező az anyagi igazság felderitésére és különösen megnehezíti a kir. törvényszékek mint polgári felebbezési biróságok helyzetét.

A kir. biróságoknál egyes birák ily nyomás alatt a főczélt a gyors elintézésben látván; a hátralékokat megszüntetik ugyan, de a tényállás felderitését és az itéletben a jogi álláspont alapos kifejtését másodsorba helyezik.

Az ekként elintézett ügyekre czélozva, Dell'Adami Rezső a Magyar Jogászegyletben tartott felolvasásában* megjegyezte: «Azok a nagy számok, melyekkel elnökeink, biráink egyrésze, mint a buzgalom jelével büszkélkedni kénytelen, azok nekem ugy tetszenek mint valamely csatatér halottjainak statisztikája».

Ha van is tulzás e hasonlatban, annyi kétségtelen, hogy a mindenáron gyors befejezésre való törekvés sok felületes itéletet eredményez az elsőbiróságoknál és a terhet a felebbezési biróságokra rója, amelyeknek feloldási joga alig van és igy maguk kénytelenek pótolni a bizonyitást. Azonkivül a felebbezésre került ügyekben, különösen, ha azok nagyobb vagyoni értékűek és bonyolódottabbak, a felek és ügyvédjeik érvényesitik az elsőbirói eljárás tanulságait; a további bizonyitás végett nem riadnak vissza a költségektől és az eljárás szabályainak a per elhuzására való kihasználásától.

Az a czél tehát, hogy a felebbezési eljárásban a bizonyitásfelvétel elkerültessék, a legnagyobb jóakarat mellett sem vihető mindig keresztül.

Hozzávéve, hogy a gyors elintézésre való törekvés, vagy egyéb hibák itt is eredményezhetnek rossz itéleteket és hogy a felülvizsgálati biróságok törvényadta feloldási jogukkal élvén, az ily ügyeket ismét a kir. törvényszéknek kell elbirálnia: alig lehetséges a gyors befejezés iránti kivánalmakat az alapossággal összeegyeztetni és a feleket a további költségektől megóvni.

Pedig a bizonyitásfelvétel a társasbiróságoknál sokkal nehézkesebb. Nemcsak nálunk, hanem a külföldön is sok a panasz az ily biróságok bizonyitásfelvételt tartalmazó jegyzőkönyvei

* Jogászegyleti értekezések II. kötet XVI. füzet 66. lap.

ellen. Viszont a bizonyitásnál a megkeresések rendszerré válása veszélyeztetné a szóbeliség és közvetlenség elvét.

A bizonyitásfelvétel azonnal való megrögzitésének, továbbá a tárgyalás befejeztéig a jegyzőkönyv elkészitésének nem egyszer előforduló elmulasztását mellőzve, csak arra akarok rámutatni, hogy az 1893 : XVIII. tcz. 34., 155. és 199. §-ainak, az 1911 : I. tcz. 223., 500. és 536. §-aiként való felvételével a törvényhozás fenntartotta a per elhuzásának megakadályozására szolgáló azt a rendelkezést, mely kizárja az ily szabálytalanságoknak a tárgyalás befejezte után jogsérelemkénti érvényesitését. Különösen a nagyvárosok perözönében ugy lesznek vele a biróságok, mint a vasuti szolgálat emberei, hogy elég ha a főszabályokat megtartják : minden alakiság megtartása passiv resistentiára vezetne.

Áttérek most az itéletek irásbafoglalására.

Dr. Fodor Ármin egyik czikkében * szellemesen mutat rá az itt észlelhető hibákra : de az a véleménye, hogy a stilisztikai képességet, más magasabb szellemi tulajdonságokon felül a biráktól megkövetelni tulságos volna : a felebbezési tanácsra nem egészen találó. A felebbezési biróság itélete egyrészről összefoglalja az elsőbiróság előtti tényállást és helyes mederbe szoritja a jogi következtetéseket másrészről saját adatai alapján a tényállást kiegészitve, vagy módositva, kidomboritja a perdöntő kérdést, hogy az itélet a felülvizsgálat tüzpróbáját kiállhassa. Mindez stilisztikai képesség nélkül alig lehetséges.

Bárhogy fogjuk is fel a biró hivatását : az itéletek megszerkesztése az a szellemi munka, melynek az eljárásban alkotás jellege van.

A felebbezési eljárás további nehézségei a tanácsrendszer hibáival függenek össze.

A tanács nem minden tagja ismeri kellően az ügyet és ezt a hiányt a szóbeli tárgyalás sem pótolhatja teljesen. Ennek folytán a tényállást jobban ismerő elnök, vagy biró véleménye dönt és hármas tanács helyett gyakran egy biró intézi el tulajdonképpen a felebbezést. Hogy ugyanaz a biró bizassék meg folyton a felebbezési tanácsban az itéletek irásbafoglalásával, aki e szerint állandó előadóként szerepelne : éppen ebből a szempontból kifogásolható ; valamint az, hogy a tárgyalást különben is irányitó elnök, az 1893 : XVIII. tcz. 170. §-ában megadott jogával élve, rendszerint maga foglalja irásba az itéleteket. Azért az egyes nagyobb jelentőségü ügyekben az elnök utánzandó példát adhat az itéletek magasabb jogászi felfogást tanusitó irásbafoglalásával.

Kivánatos volna, hogy a tanácsvezető esetről-esetre csak a tárgyalás alkalmával jelölné ki az itélet irásbafoglalását; mert nem tudhatván előre, hogy mely ügy kerül hozzá, az illető biró a saját érdekében jobban áttanulmányozná a tényállást.

A törvényszék mint elsőfoku biróság előtti eljárás uj alapra fektetése és a felebbezési eljárás kiterjesztése indokolja egyéb szervezeti változásokon kivül a tanácselnöki állások tervbe vett behozatalát a kir. törvényszékeknél. Az osztrák alelnökök és a német direktorok mintájára, ezek lesznek hivatva : a törvényszéki elnökök mellett a felebbezési tárgyalásokat irányitani és gondoskodni arról, hogy aránylagos munkabeosztással ugy a jogkereső közönségnek, mint a felügyelőhatóságoknak az alapos és gyors igazságszolgáltatás iránti kivánalmai lehetőleg kielégittessenek.

A vezető állások betöltésénél nem egy esetben a fősuly az adminisztrativ tehetségekre volt fektetve : egyes kir. törvényszékeknél tehát a feladatuk magaslatán álló tanácselnökök alkalmasak lesznek a polgári peres eljárás vezetésében érzett hiányt pótolni.

A legutóbb tartott jogászgyülés felvette tárgyai közé a kir. törvényszékeknél a franczia référéhez hasonló sürgősségi eljárás meghonositásának kérdését. Bár a teljes-ülés csak általában mondta ki, hogy a vitás jogigény biztositását czélzó ideiglenes intézkedések megtétele végett a sürgősségi eljárás behozatalára szükség van ; mig azt, hogy a törvényszéki eljárásba miként legyen a reform beillesztendő, nyilt kérdésnek hagyta : mégis a dr. Márkus Dezső álláspontjának elfogadása, hogy az ily biráskodás ne korlátoztassék csak a végrehajtási eljárásra ; továbbá sürgősség esetén a kevés alakszerüséghez kötött gyors intézkedés elengedhetetlen volta, magában foglalja a référé-rendszer azon főelvének megvalósitását, hogy a kir. törvényszékekhez mint társasbiróságokhoz utasitott ügyeknél egyesbiró tegyen kontradiktorius tárgyalás utján is ideiglenes intézkedéseket.

Ezekhez az ügyekhez a felebbezési eljárás során felmerült sürgősségi eseteket hozzászámitva, azt hiszem a nagyfontosságu biráskodással a kir. törvényszékeknél az e czélra külön kinevezett törvényszéki elnökök vagy tanácselnökök lennének felruházandók, miáltal még jelentősebb tényezőivé válnának a jogszolgáltatásnak.

De ha nem igy szerveznék is nálunk a sürgősségi eljárást és nem emlegetné az utókor törvényszékeink vezetőit, mint a sürgősségi és végrehajtási ügyek egyesbirói elintézésével maradandó érdemeket szerzett Debelleyme, Dargouge, Dufour, D'Alleray, Agran és más franczia elnököket : bizonyos, hogy az egész eljárásban szabadabb szellemet hozó uj perrendtartás a vele egybekötött szervezeti változásokkal jótékony hatással lesz biróságaink szinvonalának emelésére és az egész vonalon az eljárás tökéletesebbé tételére.

Addig is, mig az 1911 : I. tcz. életbelép, gondoskodni kellene, hogy a birák felváltva alkalmaztassanak a kir. törvényszéknél a polgári felebbezési eljárásban és gyakorlatilag sajátitsák el annak szabályait, beleéljék magukat a szóbeliséggel járó szabadabb szellembe, a tényállás megállapitásánál és a bizonyitékok mérlegelésénél. Előmozdithatná ez a jelenleg annyira emlegetett birói továbbképzést is, a gyakorlatból vett megfigyelések alapján tartandó előadásokkal kapcsolatban.

Bár senki sem kicsinyli azokat az ismereteket, melyeket a biró a különböző életviszonyokra vonatkozó jogesetek elbirálásával évek hosszu során megszerez : a mai kor többet kiván tőle. Kell, hogy nemcsak a jog terén, hanem a társadalmi és állami élet minden vonatkozásaiban megismerje a folytonos fejlődés által felszinre hozott uj eszméket és a beállott változásokat. Ezért tartotta szükségesnek az igazságügyi kormány, hogy a külföldi mintára behozott továbbképző tanfolyamon résztvegyenek a birák is, akik bizonyára azt a meggyőződést szerezték, hogy a modern élet nagy átalakulásai között csak folytonos tanulással, az egyes intézmények beható megismerésével felelhetnek meg hivatásuknak.

Olyan az igazságszolgáltatás, mint a komplikált gépezet, melynél az összes alkotórészek együttes hatása szükséges a zavartalan működéshez. A peres eljárás akkor lenne mintaszerü, ha a felek, tanuk és szakértők értelmessége és igazmondása, továbbá az ügyvédi kar tudása és gyakorlati ügyessége mellett, a jogi ismeretek, élettapasztalatok és magasabb erkölcsi felfogás folytán kifogástalan biróságok tennék lehetővé minden ügyben az anyagi igazság elérését.

Jól mondja Magnaud a chateau-thierryi törvényszék hires elnöke : * «Nem annyira a törvényeket kell reformálni, mint inkább azoknak a szellemét, akik a törvényeket magyarázzák, mert amennyi értéke a birónak van, annyit ér a törvény».

Dr. Kálniczky Géza.

* A birói munka csökkentése. Jogtudományi Közlöny 1910. évi 5. szám.

* A jelenkor birája. Jogt. Közl. 1911. évi 15. szám.

Kinevezhető-e a végrendeleti végrehajtó közjegyzői okirattal ?

Dr. Raffay Ferencz, akit méltán hazánk legjobb magánjogászai közé sorozhatunk, veti fel e kérdést, hogy lehet-e végrendeleti végrehajtót közjegyzői okirattal kinevezni. A feleletet nemleges értelemben adja meg, ellenkezőleg Kern tanitásával. Én az ellenkező nézeten vagyok s felfogásom szerint közjegyzői okirattal is kinevezhető a végrendeleti végrehajtó. Felfogásomnak, illetve érveimnek sehol sem mond ellent Raffay, sőt tankönyvében mindenütt megtalálom ugyanazokat az érveket, amelyeket én felfogása ellen akarok felhasználni. U. i. végrendeletnek tekintendő minden olyan rendelkezés, melyben az örökhagyó meghatározza, hogy «*halála után*» mi történjék vagyonával, vagy pedig a tárgyi jog által megengedett bármiféle rendelkezést eszközöl. Azt is vallja Raffay, hogy az okiratot nem kell szükségszerüleg végrendeletnek czimezni, ez tehát nem *létezési* kelléke, — lehet ezt bizonyitványnak, meghagyásnak, nyilatkozatnak, vagy bármily hasonló elnevezésnek czimezni ; mégis végrendelet lesz az a szó jogi értelmében, ha egyébként a törvény által megki-

ványható kellékekkel bir... Már most mi a végrendeleti végrehajtó hatásköre? Az kezeli s osztja fel a hagyatékot, s őrködik afelett, hogy végre legyen hajtva az örökhagyó halálesetére szóló intézkedése. E müködéseiről felel ugyan az örökösnek, de az más kérdés körébe vág.

A későbbi végrendelet a korábbit csak abban az esetben és csak annyiban helyezi hatályon kivül, ha és amennyiben annak ellent mond. Ha már most én halálom esetére érvényesen rendelkezem összes vagyonom felett, de végrendeleti végrehajtót e végrendeletemben nem rendelek s e tényem előtt, vagy után elmegyek egy közjegyzőhöz s ott nem is emlitem, hogy én már végrendelkeztem, vagy fogok végrendelkezni, hanem kivánom, hogy vegye közokiratba azon nyilatkozatomat, hogy végrendeletem végrehajtójául ezt és ezt akarom, s ezt én a végrendeletekre előirt létezési kellékek betartásával teszem, mit tettem én akkor mást, mint közjegyzői okiratilag neveztem végrendeleti végrehajtót? Ez pedig feltétlenül érvényes lesz.

Már most tegyük fel, hogy én a közjegyző előtt ezt a nyilatkozatomat megtettem. Ámbár nyilatkozatnak nevezik, voltaképen mégis végrendelet lesz az a szó jogi értelmében, s mivel e végrendeletem nem ellenkezik a másik végrendeletemmel s az szintén érvényes, meg fog állani mindkét végrendeletem s végrendeleti végrehajtóm mégis az lesz, akit én a közjegyző előtt megneveztem. Raffay pedig azt mondja, hogy csak végrendeletben, vagy öröklési szerződésben lehet a végrendeleti végrehajtót kinevezni. Az eddigiekből nyilvánvaló máris, hogy felfogása helytelen, de jobban meg lehet világitani e kérdést két példával. Tegyük fel, hogy a közjegyző előtti nyilatkozatomat megtettem és sem utóbb, sem előbb más ugynevezett végrendeletet nem készitettem, s vagy készitettem ugyan, de abból az aláirásomat, vagy a dátumot kivakartam; akkor nincs végrendelet, de van azért végrendeleti végrehajtó, mert azt én érvényesen kineveztem. Ebben az esetben beáll a törvényes öröklés, ugy, mintha én (a közjegyző előtt) voltaképpen nem is végrendelkeztem volna. Ebben az esetben is az lesz a végrendeleti végrehajtó, akit én megneveztem, bár ennek szerepe csupán arra fog szoritkozni, hogy törvényes örököseim megkapják örökrészüket s azt addig kezelje.

Vagy feltéve mindig, hogy a közjegyző előtt nyilatkozatomat megtettem s azt közjegyzői okiratba foglaltattam, s vagyonom csupán annyi van, hogy éppen csak a temetési költség kerül ki s azon engem el is temetnek; hagyaték tehát nincs, vagy én előre kifizettem a temetési költségeket s nem maradt semmi vagyonom; akkor találnak egy általam tett érvényes végrendeletet, amelyben én csak azt az óhajtásomat fejezem ki, hogy szeretném, ha a nagybátyám öreg kapcsos bibliájával a kezemben temetnének el. A biblia nem az enyém, hagyaték nincs, aminek árából meg lehetne szerezni a bibliát, a nagybátyám azonban jószivü ember s ide adja ingyen, hogy teljesüljön kivánságom, mit tettem én tehát? Végrendeletet is tettem, a végrendeleti végrehajtó végre is hajtotta azt, s ő csak közjegyzői okiratban volt kinevezve.

De kinevezhető a végrendeleti végrehajtó szerződésben is s e szerződést közjegyző előtt is köthetem. Pl. én eladom házamat X-nek, X. kötelezi magát a vételár fizetésére s arra, hogy mint én kivántam, ő lesz végrendeletem végrehajtója. A szerződést közjegyző előtt kötjük meg, mi történik akkor más, minthogy szintén közjegyzői okiratban neveztem végrendeleti végrehajtót. E végrendelet, végrehajtói kinevezések mind érvényesek lesznek, mert mindenik ügyletnél szerepel két ügyleti tanu önként érthetőleg s ez által be van tartva az a kellék, amit a törvény megkiván a végrendelet létezési kellékeiként. Végrendelet azonban a szó grammatikai értelmében egy ily közjegyzői okirat sem lesz, mert én nem nyilvánitottam ki, hogy azokat én végrendeletemül kivánom tekinteni.

Igaz, hogy ha valaki szerződésileg kötelezi magát, jelen esetben X, hogy az én végrendeletem végrehajtója lesz, ez a szerződés az ő részéről még nem jelenti azt, hogy ő végrendeleti végrehajtó lesz is, de azzá lesz az én kinevezésem folytán és a két tanu alkalmazásával, mert e körülményt az általános szabályok szerint kell megitélni. Az általános szabályok pedig ez alakszerüségeket irják elő, amiket én betartottam.

Nyilvánvaló tehát, hogy nincs a lehetőség úgy kizárva, mint azt Raffay állitja.

Dr. Kubovich Zoltán.

Jegyzetek a franczia igazságszolgáltatás köréből.

A békebiróság.

A békebiróságokat a franczia forradalom alkotmányozó gyülése szervezte meg. A forradalom nagy reményeket füzött hozzá; de bár e reményeknek csak egy része vált is be, az intézmény fontos és hasznos tényezője ma is a franczia igazságszolgáltatásnak, méltó helyet foglal el a forradalom hagyatékában.

Minden cantonban (több község közigazgatási egysége), van békebiróság, a tulajdonképpeni Francziaországban 2888; *tehát 13,500 lélekre jut egy békebiróság.* Magyarországon 385 járásbiróság, minden 43,700 emberre egy; tehát körülbelül 3·25-ször kevesebb.

A békebiróság *egy* békebiróból és két helyettesbiróból áll, ezek csak a békebiró akadályoztatása esetén müködhetnek. Ott ahol *vannak*, az öregebb avocat-k, vagy avouék vállalják a helyettesbékebirói tisztet s ezt nagy megtiszteltetésnek tekintik.

A békebiró hatásköre peres és perenkivüli.

Peres hatásköre a békéltetés és itélkezés.

Békéltetés értékhatárra tekintet nélkül; itélkezik első és végső fokon 300 frankig, felebbezés mellett 600 frankig. Ez az általános meghatározás, mely alól számos kivétel van: korcsmárosok, szállodások, stb. fuvarozók és utasok ügyei, ajánlott küldemények, bérleti ügyek, kilakoltatás, biztositás lakbérkövetelésre, a szolgálati szerződésből származó perek (ha a cantonban nincs munkabiróság), mezei károk, kártérítési kereset becsületsértés miatt, tartási perek, stb. értékhatárra tekintet nélkül a békebiró elé tartoznak.*

Az értékhatárt 1905-ben emelték 300 frankról 600 frankra; ugyanakkor, amikor egyszersmind jelentős szervezeti reformokat is alkottak.*

A franczia békebiróság tehát a mienknél jóval alacsonyabb értékhatár mellett, az emberekhez közelebb, az ügyeknek szélesebb körében itélkezik, mint a mi járásbiróságunk. Felesleges talán emlitenem, hogy hatásköre a legkisebb perekre is kiterjed, — nincs külön községi biráskodás; valóságos általános, helyesen *rendes* elsőfoku biróság, bár a franczia theoria történeti okokból *tribunal d'exception*-nak nevezi.

Feltünő szemünk előtt az, hogy a békebiró 300 frankon alul felebbezésre tekintet nélkül itélkezik. Az itélet ellen csak semmiségi panasz van: hatáskör tullépése czimén a semmitőszékhez. Sajátságos, hogy a franczia nemzet igy megbizik igen gyakran minden jogi tudást nélkülöző békebiráiban.

Az 1905-iki reform biztositékokat is keresett az iránt, hogy a békebiró személyében rejlő okokból ne legyen képtelen feladata teljesitésére.

Békebiróvá csak huszonhét évnél öregebb egyént nevezhet ki a köztársaság elnöke; s bár nem is érintette azt a minket meglepő s nekünk utánzásra nem éppen ajánlatos elvet, hogy a békebiró áthelyezhető akarata ellenére is, mégis kimondta, hogy sem elbocsátani, sem más fizetési osztályba áttenni békebirót nem lehet egy a semmitőszék és a mellette müködő ügyészség kebeléből kinevezett tanács *véleményének* meghallgatása nélkül (1905 jul. 12 art. 21).

A békebiráknak bizonyos előmenetelt biztositandó, kimondja a törvény 22. §-a, hogy jogvégzett egyének, ha ügyvédi gyakorlatot nem is folytattak, két évi békebiráskodás után törvényszéki birákká nevezhetők ki...

Mielőtt az eljárás vázlatos ismertetésére rátérnénk, futólag tekintsük át a békebiró perenkivüli teendőit, amelyek változatos módon vannak összeállitva az állami élet minden vidékéről.

Részt vesz gyámsági és hagyatéki ügyekben, teljesiti az előzetes bizonyitásfelvételt a munkásbaleseteknél, békéltet sztrájk esetén, szolgáltat bizonyitványokat, végrehajtási és megkeresett biró stb.

Büntető hatásköre is van, ő «a tribunal de simple police», *kihágási* büntetőbiró.

Alig tudjuk elképzelni, miképpen végezheti el *egy* békebiró például egy 20,000 főnyi lakosságu városban, mint a Páris melletti St. Germain en Laye, jelentős társadalmi elfoglaltsága mel-

* 1905 jul. 12-iki törvény 1—7. §.

** Lásd 5. oldalt is.

lett is ügyeit. Talán még bámulatraméltóbb, hogy Páris békebirósági ügyeit *20* békebiró és 2 büntető békebiró bonyolitja le. S ha még előrebocsátjuk, hogy békebirói hatáskörben a hátralék ismeretlen fogalom, igazán azt kell hinnünk, hogy valami boszorkányság lehet a dologban.

Kiséreljünk meg felvenni egy «film»-et a békebiró müködéséről. A békebiró hetente egyszer békéltet és egyszer tárgyal. Ezek a tárgyalási napok előre meg vannak határozva, pl. a párisi ötödik kerületi (Quartier Latin) békebiró békéltet kedden és tárgyal pénteken.

Ki kell emelnem most, hogy mint már másutt is emlitettük, a törvényszékét kivéve, ahol csak a perfelvételi határnapot választhatja s azt is korlátozás mellett maga a felperes, minden más biróságnál a tárgyalási határnapot maga a felperes választja, ő hivja meg alperest a tárgyalásra.

Perem van. Meg kell kisérelnem a békéltetést.

Elmegyek pl. szombaton az V-ik kerületi békebirósághoz, s küldetek az irodával, a (greffe-el, ha akarom huissier-vel) egy billet d'avertissement, idézést alperesnek, hogy jelenjék meg kedden a békülést megkisérelni déli fél kettőkor (ekkor kezdődik a tárgyalás). A greffe ajánlott levélben elküldi az idézést; kedden a békebiró előtt vagyunk.

Ha a békülés nem sikerült, vagy az ellenfél nem jelent meg, kezdődik a per. Ha az ügy békebirósági hatáskörbe tartozik, a békülési idézőben mindjárt az érdemleges tárgyalásra is megidézhetem alperest, igy: «*sikertelenség esetén jőjjön el a pénteki tárgyalásra*»; ha nem, megkapom az idézésre az engedélyt a békebirótól a békéltetés napjain.

Az idező levelet, amely egyszersmind a keresetet is röviden, magában foglalja legkésőbb a tárgyalás napjának, tehát pénteknek délelőttjén be kell mutatnom a biróság előtt.

A biró déli fél kettőig áttanulmányozza a keresetket; de ezek tartalmára különben a keddi békéltetésről is emlékszik; s aztán megnyitja a tárgyalást.

A felek mind, néha száznál többen is a tárgyalóteremben várakoznak, amely egyszersmind a «mairie», a polgármesteri hivatal tanácskozóterme is, s alkalmas nagyobb tömegek befogadására.

A greffier először teljesiti a felhivást, s a makacssági ügyeket a felperesi keresetlevélre irt «défaut», a megszünteket «supprimée» szóval jelezve, visszatartja a contradiktorius ügyeket.

A biró, röviden meghallgatja a feleket, — s nemcsak a törvény szavai, hanem a gyakorlat szerint is azonnal «séance ténante» meghozza itéletét.

Itt kell ismét kiemelnünk, hogy a békebiró ott ahol utolsó fokon biráskodik, tehát ügyeinek háromnegyed (éppen 75%) részében méltányosság alapján itél.

A jegyzőkönyv egy lajstrom, melybe az ügyek előre be vannak vezetve s a tárgyaláson csak az eredmény rövid megjelölése és az itélet kivonatos indokolása vétetik be. A jegyzőkönyvet a greffier vezeti. Mint láttuk a tanu bizonyitás igen ritka, ugy hogy az egész eljárás néhány percz alatt gördül le, felek megteszik a nyilatkozataikat, esetleg okiratot mutatnak fel, a biró megtekinti és itél.

Halasztás nagyon ritka. És itt kitünik annak az előnye, hogy előre meghatározott tárgyalási napok vannak. A biró nem keresgél tárgyalási naplójában, hanem ekkép adja meg (ez minden biróságnál igy van) a halasztást: mához egy hétre, két hétre stb.

Természetes, békebiróság előtt is sor kerülhet szakértőrendelésre, kiszállásra, de jól jegyezzük meg, a *bizonyitásfelvétel egyáltalán ritka.**

Az itéletet a felek az irodában kapják meg, igen rövid időn (3—4 nap) belül, megrendelés után; az itéletet névleg a biró szerkeszti, de munkájában nagy részt vesz a greffier.

Ez az eljárás váza, s mint a statisztikából kitünik, ez az eljárás képe is az esetek legnagyobb részében.

Igy érthetjük meg, hogy a párisi békebiró előttünk megfoghatatlan számu érdemleges itéletet hoz, egy-egy tárgyalási napon, s érthető, hogy annak megtekintése után dr. Walther Haeger, berlini birósági jegyző igy emlékezik meg, e több mint százéves de ma is fiatal eljárásról: «*es gibt nichts Einfacheres, nichts Schnelleres, nichts Billigeres als ein Process vor einem Friedensrichter. Und in der Tat bleibt uns auf diesem Gebiete noch viel zu lernen übrig*».[1]

Ha a törvényszéki eljárás gyorsaság és olcsóság szempontjából nem mondható kifogástalannak, az ellenkező joggal mondható a békebiróságról.[2]

1907-ben 373,970 per folyt a békebiróságok előtt, közötte 10,198 az előző évről maradt per. Befejezést nem nyert deczember végéig: 10,748 ügy, azaz 2·6%. Ez az eredmény igen plauzibilisen mutatja a békebiróságok müködésének értékét.[3]

Az utolsó heti érkezés az, ami deczember utolsó hetéről januárra elmaradt.

A franczia békebiróságok pereiről hónapok szerint statisztika nincs. De ez az eredmény világosan mutatja, hogy *10 nap* az átlagos idő, amely alatt kontradiktorius itélet megkapható.

Köztudomásu, hogy nálunk a viszonyok e tekintetben is rosszak. Különösen az a nagy hiba, hogy az első felvételi nap is már két-három hónapos várakozásra kényszerit. Összehasonlitást nem is lehet tenni a hazai járásbirósági statisztika adataival, ahol a pertartam csak a kontradiktórius itélettel befejezett ügyekre van feltüntetve, de az is az első tárgyalástól, ujrafelvételtől, illetőleg utolsó halasztástól számitva, — tudjuk, hogy a szüneteltetéssel s a deczemberi terminusokkal minő kényszerü visszaélések történnek s hogy ez a sok «pia fraus» a statisztika realitásába vetett minden hitet tönkretesz.

De ha az osztrák állapotokat[4] nézzük, amelyek mintaszerüsége ma már eléggé elismert, sem látunk jobb időbeli eredményeket. A bagatell-eljárás egyedül az, hol az év végén az összes ügyeknek csak 2·2%-a maradt elintézetlen; bár ez eredmény értékét az, hogy a befejezésnek csak 5%-a kontradiktorius itélet, csökkenti. Nem mulaszthatjuk azonban el, hogy ki ne emeljük azt, mikép az osztrák bagatell-eljárásban (100 kor. aluli ügyek) *95·1*%-a az ügyeknek *egy* hónapon belül ér véget. Ez az eredmény hasonlitható egyedül a franczia békebiróság müködéséhez.

Már a 100 koronán felüli ügyekben az eljárás lassubb, bár az ügyek *84*%-a egy hónapon, *96·9*%-a 3 hónapon belül nyert elintézést.

Ismét ki kell emelnünk, hogy a franczia békebiróság aránylag nagyobb feladatot kell hogy megvalósitson, mert az ügyek már a békéltetésen meg vannak szürve. A befejezésmód *41*%-a érdemleges itélet volt, mig Ausztriában csak *12*%; a franczia békebiróságok tehát háromszor annyi érdemleges munkát végeztek.

A *perorvoslatot* a békebiró itélete ellen ritkán veszik igénybe; 63,923 felebbezhető itélet ellen 5365 felebbezés adatott be és 328 semmiségi panasz a nem felebbezhetők ellen; összesen *8*%; a budapesti kir. itélőtábla területén magán körülbelül kétszeranyi a felebbezés és felülvizsgálat száma, mint egész Franczia-országban; 1907-ben 9602, 1908-ban 10,156, 1909-ben 10,470, 1910-ben 12,171.

Mig tehát Franczia-országban a felebbezés aránya a felebbezhető itéletekhez viszonyitva 8%, addig nálunk ugyanekkor minden 100 érdemleges itéletre 24 felebbezés és 6 felülvizsgálat érkezett, körülbelül négyszer annyi perorvoslat, mint amott.

A békebirák itéleteiben tehát sokkal jobban biznak a franczia polgárok, mint mi a járásbiráinkban. Ne feledjük el ugyanis, hogy a 8% a megfelebbezhető ügyekre vonatkozik.

A mi az igazságszolgáltatás *jóságát* illeti, a felebbezés eredménye Franczia-országban 64% helybenhagyás, 36% megváltoztatás; ugyanekkor hazánkban a felebbezés és felülvizsgálat adatait összefoglalva 56 helybenhagyás és 36 megváltoztatás esett 100 felebbezésre; a többi az egyezség stb. tétel alatt szerepel.

Ausztriában 62·1% a helybenhagyó, 32·5% a megváltoztató másodbirói itéletek aránya.

Ha most már összevetjük az itélkezés gyorsaságára vonatkozólag elmondottakat azzal, amit most az itélkezés jóságára vonat-

* Bizonyitásfelvétel nem tudományos értelemben.

[1] I. m. 29. old.

[2] E helyütt a békebiróságnak csak itélkező tevékenységére vonatkozó adatokat ismertetjük; a békéltetés adatait már más alkalommal bemutattuk.

[3] Nálunk ugyanekkor: 1906-ból maradt: 507,626; uj érkezett: 605,514; összesen: 1.113,140.

Elintézést nem nyert: 541,355. *48·6*%.

[4] Österreichische Statistik LXXXVII.

kozólag az ügyes-bajosok és a felsőbiróság véleményéből megállapitottunk, levonhatjuk azt a következtetést, hogy a franczia békebiróság itélkező müködése ugy a gyorsaság, mint a jóság szempontjából mintaszerü, számos vonatkozásban felette áll nemcsak a magyar, hanem az osztrák járásbiróságok müködésének is. *Dr. Mandel Zoltán.*

Különfélék.

— **Hat nap helyett hat hónap.** A folyó hó 21-én megjelent hivatalos lap meghozta megint a helyi előléptetéseket; nem tudjuk, vajjon ez az igazságügyi kormány saját elhatározásából, vagy pedig az Országos Birói és Ügyészi Egylet sürgetésére történt-e, végeredményében azonban szomoruan örvendetes, hogy az 1908. évi VI. tcz. végrehajtásáról az idén már másodszor gondoskodás történt.

Nem hagyhatjuk azonban szó nélkül azt a — néhány embert oly igazságtalanul sujtó — körülményt, hogy a létszám ezuttal sem lett betöltve, mert a VI. fizetési osztályba, a 398-as létszámba hiányzik 13, a VIII. fizetési osztályba az 1000-es létszámba hiányzik 3 birói állás betöltése.

Ez utóbbi ugyan elenyésző csekély szám, mely az állandó változással jár, de az előbbi szám hiányát már 39 biró megérzi, mert 13 birónak kellett volna a VII. fizetési osztályból a VI.-ba, 13-nak a VIII. fizetési osztályból a VII.-be s 13-nak a IX. fizetési osztályból a VIII.-ba előlépnie.

E hiány egyformán sujt ugyan 39 birót, de mégis a legjobban érzik ezt a legalsó fizetési osztályban levő — s a kormány által is elismerten — 2600 korona fizetéssel sinylődő albirák, akiknél a fenti hiány azt az igazságtalanságot idézi elő, hogy az 1909 julius 27-én kinevezettek — vagyis akiknek a jelen helyi előléptetés megjelenésétől számitva hat napjuk hiányzott a három évi albirósághoz — hat nap miatt körülbelül hat hónapig kénytelenek tovább nyomorogni.

Sőt a mostani helyi előléptetés mellett megtörtént az, hogy az 1909 julius 6-án kinevezett albirák közül az első még bekerült a VIII. fizetési osztályba, de már az utána következő s ugyancsak 1909 julius 6-án kinevezett négy albiró ott maradt a IX. fizetési osztályban, pedig az érdemük e tekintetben egyforma, csakhogy az egyik szerencsés, a többi azonban nem.

Mindennek azonban nem kellett volna bekövetkeznie, ha a VI. fizetési osztályban a létszám teljesen betöltetett volna s ekként az 1909 julius havában kinevezett albirák — mint akik már a három évet betöltötték — szintén a VIII. fizetési osztályba soroztatnak annál is inkább, mert az ezek után jövők csak 1909 szeptember 30-án neveztettek ki s igy ezeknek még két hónapjuk hiányzik a három évi szolgálathoz.

Jelen sorokkal fel akarjuk hivni az igazságügyi kormány figyelmét e nagy méltánytalanságra, amelynek igazságtalan hatása alatt 39 biró érdemetlenül szenved s akik egyformán kérik a már megérdemelt helyi előléptetésnek ő rájuk való kiterjesztését is. *Egy a harminczkilencz közül.*

— **A budapesti államrendőrség 1911. évi jelentéséből** — amelyre egyébként még visszatérünk — közöljük a következő statisztikai adatokat:

Az államrendőrség bünügyi osztályának ügyforgalma az 1911. évben a következő volt: érkezett 134,404 ügydarab; elintézendő volt 140,013 ügydarab; elintéztetett 135,896 ügydarab; hátralék maradt 4117 ügydarab.

Az összes elintézendő ügyek 32 előadó közt oszoltak meg, ugy, hogy egy-egy előadóra 4375 ügy elintézése jutott.

A bünügyi osztály ügyforgalma az 1911. évben 22,265 ügydarabbal volt nagyobb, mint az 1910. évben.

A budapesti államrendőrségnél feljelentettek 1911. évben 27,329 egyént. Ezek közül kinyomozott a rendőrség 19,104 személyt, tehát az összes feljelentetteknek 69%-át.

A kinyomozottak közt volt: 15,493 férfi, 3811 nő.

A kinyomozottak közül előzetes letartóztatásba helyezett a rendőrség az 1911. évben 2599 egyént, vagyis az összes kinyomozottak 14%-át. E számnál az előző évekhez képest nincs eltérés, mert ez az előzetes letartóztatásba helyezettek rendes arányszáma.

A letartóztatottak közt volt: 2211 férfi, 388 nő.

A budapesti államrendőrségnél önálló büncselekmény eljárás alá került 1911. évben 25,544, 1910 évben 23,583, tehát 1861-gyenőtt a mult évi eljárások száma.

Az összes eljárás alá került büncselekmények közt volt: 9746 (38%) büntett 15,798 (62%) vétség.

Ezek között volt az ember élete és testi épsége elleni büncselekmény: 3270 (az összes büncselekmények 13%-a), vagyon elleni büncselekmény: 21,112 (az összes büncselekmények: 82%-a).

Az ember élete és testi épsége elleni büncselekmények részletezve a következőképpen oszlanak meg:

	Büntett	Vétség
Gyilkosság	28	—
Öngyilkosságra való rábirás	—	1
Emberölés	85	61
Magzatelhajtás	76	—
Párviadal	—	5
Gyermekölés	16	—
Testi sértés	143	2211
Veszélyes fenyegetés	—	644 (kihágás).

A gyilkosság, emberölés és kisérleténél a kinyomozott tettesek száma 196 volt. Ezek közt volt férfi 176, nő 20, 18 éven felüli 194, 18 éven aluli 2. rendes foglalkozással birt 195, foglalkozásnélküli volt 1, rovott multu volt 25, büntetlen előéletü volt 171, budapesti illetőségü volt 30, vidéki illetőségü volt 160, külföldi illetőségü volt 6.

A testi sértéseknél 408 esettel volt több 1911 évben mint 1910-ben és pedig 6·8% volt a büntett, 93·2% a vétség.

A kinyomozott személyek közt volt: férfi 2229, nő 319, 18 éven felül 2514, 18 éven alul 54 rendes foglalkozásu 2520, foglalkozásnélküli 48, rovott multu 99, büntetlen előéletü 2469, budapest illetőségü 689, vidéki illetőségü 1863, külföldi illetőségü 16.

A vagyon elleni büncselekmények az összes büncselekmények 82%-át teszik ki.

Ezek közül volt: büntett 8963 (35%), vétség 12,149 (65%). A feljelentett személyek száma 21,802. A kinyomozott személyek száma 13.902. Ezek közül férfi volt 11,328, nő volt 2574, rovott multu volt 1314 (9%).

Az 1911. évi országos jogászgyülés irományainak II. kötete jelent meg a Magyar Jogászegylet kiadásában. Tartalmazza a megnyitó teljes-ülés teljes jegyzőkönyvét; az egyes szakosztályok által tárgyalt kérdéseket, a szakosztályok tárgyalásait; a teljes-ülések tárgyalásait; függelékül tartalmazza a teljes-ülés által hozott határozatokat és a jogászgyülés tagjainak névsorát. A könyv részletes ismertetésére még visszatérünk.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Vádinditvány egy város orvosainak terhére elkövetett becsületsértés esetén.** A vádlottat az alsóbiróság becsületsértés vétsége miatt elitélte, mert megállapitást nyert, hogy egy 1911 febr. 27-én megjelent ujságczikkben «X. város orvosai»-val szemben meggyalázó kifejezést használt.

A német birodalmi biróság 1912 febr. 13-án hozott 995/911. V. sz. itéletében vádlott semmiségi panaszának helyt adva, megállapitotta, hogy joghatályos vádinditvány hiányzik.

Az iratok közt két vádinditvány volt; mindkettőt A. ügyvéd nyujtotta be.

Az egyiknek (előterjesztve 1911 május 16-án) alapjául egy X. város orvosi egyesülete által kiállitott, két igazgatósági tag által aláirt meghatalmazás szolgált.

Az elsőbiróság ezen vádinditványt joghatályosnak tekintette, mert az orvosi egylet igazgatósága «az orvosi kari érdekeknek alapszabály által kirendelt őre».

Ha az alapszabályok tényleg igy intézkednének is, abból nem lehetne azon következtetést vonni, hogy az igazgatóság jogosult az egyesülethez tartozó orvosok ellen elkövetett becsületsértésekre vonatkozó vádinditvány megtételére. A büntetőtörvénykönyv pontosan megállapitja, hogy vádinditvány illetve magáninditvány megtételére ki jogosult. Ez egy néhány kivételtől eltekintve mindig maga a sértett; a büntető eljárás meginditására vonatkozó akaratot tehát ennek kell saját nevében nyilvánitania.

A második vádinditványt A. ügyvéd az orvosi egylet 12 tagjának nevében tette meg. Ez azonban jóval a három havi inditványi idő elteltével, 1911 julius 10-én történt. Lényegtelen, hogy ezen meghatalmazásban kifejezetten az 1911 május hó 16-án benyujtott vádinditványt teszik magukévá az illető orvosok, mert

ebből nem következik, hogy A. már ezen időpontban meghatalmazva volt a 12 orvos részéről a vádinditvány előterjesztésére.

— **«Pilseni sör» jelzés származási hely megjelölésének tekintendő-e?** Alperes németországi sörfőzőjében pilseni mintára készíti a sört.

Egy berlini kávéházban, mely ezen sört árusitja, egyik ablakon a következő felirás alkalmaztatott: «*Pilseni Hansa-forrás* B. sörfőzőjéből Hamburg-Altonában». Ez aláhuzott szavak a nyomtatásban különösen feltünő betükkel szerepelnek. Az árjegyzéken pedig a sör egyszerüen mint «Pilseni Hansa-forrás» volt megjelölve.

A csehországi pilseni sörfőző tulajdonosának keresete folytán az alsóbiróság alperest arra kötelezte, hogy a szóban lévő sörnek «Pilseni sör, Hansa-forrás» jelzéssel forgalombahozatalát abbanhagyja.

Az itélet a következőképpen érvel: «Pilseni sör» megjelölés magában kétségkivül a származási helyre utalt. Ezen jellegét természetesen meg lehet szüntetni olyan toldatok alkalmazásával, melyek világosan kifejezésre juttatják, hogy nem valódi Pilsenből eredő sörről van szó s melyek az átlagembernél kizárják annak lehetőségét, hogy Pilsenben előállitott sörre gondoljon.

«Pilseni Hansa-forrás B. sörfőzőjéből Hamburg-Altonában» megfelelő, tévedést kizáró megjelölés ugyan, másképp áll azonban a dolog az egyszerüen: «Pilseni Hansa-forrás» jelzéssel.

Minthogy pedig a kirakaton levő felirásnál a toldat — kis betüi folytán — könnyen elkerüli a figyelmet, az árjegyzéken pedig az egyáltalán nem is szerepel, nincs meg a fent körülirt kellő megkülönböztető jelleg.

Tekintettel továbbá arra, hogy alperes jóváhagyásával jelezte a berlini kávéháztulajdonos (aki különben egyuttal alperes főképviselője) a sört a felperes által kifogásolt módon, joggal volt perbe vonható.

A német birodalmi biróság 1912. április 19-én kelt 80/912. II. sz. itéletével alperes felülvizsgálati kérelmét elutasitotta.

— **Constitutum possessorium dologösszességre vonatkozólag.** Alperes 1909 október és november hónapban K. uradalmi haszonbérlőnél gazdasági felszerelményeket és lábasjószágot vett foglalás alá.

Felperes (a kincstár) a lefoglalt dolgokat az alapon igényli, mert azok, különösen pedig 32 tehén és 4 ló az ő tulajdonát képezik. Hivatkozik a közte és végrehajtást szenvedő közt 1908 április 2-án és május 27-én létrejött haszonbérleti szerződésre, Ez utóbbi ugy rendelkezik, hogy «az uradalmon levő, a mellékelt jegyzékben felvett felszerelvény», mely a szerződés megkötésének időpontjában a haszonbérlő tulajdonát képezte, azáltal a haszonbérbeadó kincstár tulajdonába megy át, hogy azt végrehajtást szenvedő mint haszonbérlő fogja birlalni (constitutum possessorium). Kiköttetett, hogy haszonbérlő a 17 évi szerződési időszak alatt 16 részletben a felszerelvény értékét törleszti, ugy hogy a legutolsó részlet lefizetésével a felszerelvényt visszaszerzi, az utolsó részlet lefizetéséig azonban az a haszonbérbeadó kincstár tulajdonát képezi. Haszonbérlő köteles volt a felszerelvényt állandóan legalább is bizonyos minimális mértéken tartani és évente az állományról kimutatást kellett előterjesztenie.

Felperes nem vitatta, hogy a foglalás idejében ugyanazon egyedek voltak meg, mint a szerződéskötés alkalmával, sem bizonyitékot nem szolgáltatott arra nézve, hogy a lefoglalt tárgyak nem haszonbérlő által eszközölt ujabb szerzemény közé tartoznak. A felebbezési biróság az elsőbirói itélet megváltoztatásával a kincstár keresetét elutasitotta; ezt az itéletet azonban a német birodalmi biróság 1912 február 6-án hozott 321/911. VII. számu itéletével feloldotta a következő indokolással:

A felebbezési biróság rosszul értelmezte a haszonbérleti szerződést, midőn abból indult ki, hogy az csak a szerződés megkötésének időpontjában meglévő felszerelvényi darabokra vonatkozott. Midőn egy 17 évi időtartamra kötött szerződésnél a felszerelvényt a haszonbérlő csak az utolsó évben eszközlendő részletfizetéssel szerzi meg, s azonfelül a haszonbérbeadó részére az állományról évenként kimutatást kell adnia, alig lehet kétség aziránt, hogy a felek a felszerelvényt az egyes darabok változásától független dologösszeségnek kivánták tekinteni s hogy ennek megfelelően a haszonbérbeadó javára a mindenkor meglévő darabokra akartak tulajdonjogot biztositani avval, hogy haszonbérlő a 17. évben bekövetkező utolsó részletfizetéssel szerzi meg a tulajdonjogot az akkor meglévő jószágállományra. Ily körülmények közt pedig az ujabbi szerzeményekre a tulajdonjogátruházás haszonbérbeadó javára constitutum possessorium utján akkor megy végbe, midőn a haszonbérlő valamiképpen kifejezésre juttatja, hogy az uj szerzeményi darabokat a szerződési megállapodáshoz képest mint haszonbérlő csak birlalni akarja és a haszonbérbeadó tulajdonának tekinti.

Ez pedig jelen esetben az uj daraboknak a felszerelvények közzé való tényleges bevétele által történhetik.

Teljesen közömbös, vajjon a haszonbérlő az egyes megszerzések alkalmával oly szándékkal járt-e el, hogy a haszonbérbeadó kincstár részére szerezzen s vajjon e szándék harmadik személyekkel szemben külsőleg is kifejezésre jutott-e mert a constitutum possessoriumnál nem szükséges, hogy a tulajdonátruházás harmadik személyekkel szemben is felismerhető legyen, hanem elég, ha az a másik szerződő fél irányában nyilvánvaló.

Fiatal ügyvéd széleskörü praxissal, nagyobb vidéki városban irodavezetői állást elfoglalna, kisebb tőkével esetleg társulna. Czim a kiadóhivatalban. 14462

Ügyvédi iroda (vidéken), jó forgalommal, személyi körülmények miatt, 5—6000 korona követeléssel, körülbelül ugyanilyen összegért, esetleg részletfizetés mellett is átadó. 14463

Közjegyzőhelyettest keresek, ki a román nyelvet teljesen birja. Dr. Rottenberg Márton kir. közjegyző, Lugoson. 14458

Fiatal ügyvéd irodát átvenne vagy idősebb ügyvéddel társulna; esetleg irodavezetői állást vállal akár a vidéken, akár a fővárosban. Czim megtudható a kiadóhivatalban. 14435

A m. kir. államvasutak nyári menetrendje.

Délelőtt **Délután**

A vonatok **indulása** Budapest keleti pályaudvarról.

vonatszám	óra perc	vonat neme	hová	vonatszám	óra perc	vonat neme	hová
110	5 40	Szv.	Balatonfüred, Tapolcza	612	12 20	Szv.	Arad, Tövis, Msziget
310	5 50	»	Hatvan	1008	12 20	»	Fiume, Róma, Eszék
302	6 25	Gyv.	Ruttka, Berlin	314	12 30	»	Hatvan
22	6 30	Szv.	Bicske	10	12 30	»	Szombathely, Wien
8	6 40	»	Wien, Graz, Sopron	914	12 45	»	Újvidék, Sarajevo
1502	6 45	Gyv.	Kassa, Csorba	24a[3])	1 00	»	Bicske
1512	6 55	Szv.	Kassa, Csorba	1504	1 20	Gyv.	Kassa, Poprád-Felka
1002	7 00	Gyv.	Fiume, Torino, Róma, Pécs, Vinkovcze	316	1 30	Szv.	Gödöllő
				1304	1 40	Gyv.	Fehring, Graz
602	7 05	»	Arad, Brassó	604	2 00	»	Arad, Bukarest
906	7 10	»	Belgrad, Sofia, Sarajevo	4	2 05	»	Wien, Paris
402	7 20	»	Stryj, Lemberg, Máramarossziget	404	2 10	»	Sátoraljaújhely, Lemberg, Kassa
1302	7 25	»	Fehring, Graz, Triest	916	2 15	Szv.	Kiskőrös
312	7 30	Szv.	Gödöllő	304	2 20	Gyv.	Ruttka, Berlin
908	7 45	»	Belgrad, Sofia, Vinkovcze	318	2 25	Szv.	Hatvan
				320	2 30	»	Péczel
608	7 50	»	Arad, Brassó	26	2 30	»	Bicske
1102[1]	8 05	Gyv.	Balatonfüred, Tapolcza	512	2 40	»	Szolnok
406	8 10	Szv.	Munkács, Lawoczne	1202	2 45	Gyv.	Szabadka, Sarajevo
508	8 20	»	Kolozsvár, Brassó	1902	2 55	»	Tapolcza, Eszék
1906	8 25	»	Tapolcza, Eszék, Bród	904	3 20	»	Belgrád Konstantinápoly
306	8 35	»	Ruttka, Berlin	512/II[6])	3 25	Szv.	Nagykáta
1706	8 55	»	Máramarossziget, Stanislau	1016	3 30	»	Paks
				13	4 25	»	Komárom
2	9 20	Gyv.	Wien, Sopron	322	4 25	»	Gödöllő
22a	9 30	Szv.	Torbágy	606	5 00	Gyv.	Arad, Bukarest
1508[2])	9 35	Gyv.	Kassa, Poprád-Felka	410	5 10	Szv.	Miskolcz
918	10 00	Szv.	Kunszentmiklós-Tass	6	5 15	Gyv.	Győr, Sopron, Szombathely, Wien
520	10 05	»	Nagykáta				
24	11 55	»	Bicske	324	5 20	Szv.	Gödöllő
314a[3])	12 00	»	Gödöllő	514[5])	5 40	»	Nagykáta, Szolnok
				308	5 55	»	Ruttka, Berlin
				920	6 05	»	Kunszentmiklós-Tass
				1004	6 15	Gyv.	Zágráb, Fiume, Róma, Napoli
				510	6 15	Szv.	Kolozsvár, Brassó
				326	6 25	»	Péczel
				328	6 40	»	Hatvan
				920a	6 45	»	Kunszentmiklós-Tass
				28	7 00	»	Bicske
				516	7 15	»	Szolnok
				16	7 20	»	Győr, Triest
				332	7 35	»	Hatvan
				1006	7 40	Gyv.	Zágráb, Fiume
				1708	7 45	Szv.	Msziget, Stanislau
				1514	8 00	»	Kassa, Csorba
				910	8 00	»	India, Sarajevo
				1908	8 25	»	Pécs, Bród
				334	8 40	»	Gödöllő
				518[6]	9 00	»	Szolnok
				1306	9 15	»	Győr, Graz
				610	9 30	»	Arad, Brassó
				1506	10 00	Gyv.	Kassa, Csorba
				336	10 25	Szv.	Péczel
				912	10 10	»	Bród, Belgrad, Sofia
				1010	10 25	»	Fiume, Tapolcza
				408	10 25	»	Kassa, Csorba, Lemberg
				12	10 55	»	Szombathely, Wien
				338	11 10	Vv.	Ruttka, Poprád-Felka
				614	11 25	Szv.	Arad, Debreczen
				422	11 35	Vv.	Kassa

[1]) Junius 1-től közlekedik.
[2]) Junius 15-től bezárólag szeptember 15-ig közlekedik.
[3]) Vasár- és ünnepnapokon május 16-tól bezárólag szeptember 15-ig közlekedik.
[4]) Csak vasár- és ünnepnapokon közlekedik.
[5]) Nagykátáról Szolnokig csak szombaton közlekedik.
[6]) Csak szombaton közlekedik.

A vonatok **indulása** Budapest-Józsefvárosról.

Délután.

330	7 05	Szv.	Gödöllő

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20.

Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4.

Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenhetedik évfolyam. 31. szám. Budapest, 1912 augusztus 2.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: *Seress Barna,* kir. törvényszéki biró: Néhány szó az ügyvitel egyszerüsitéséről, tekintettel a bünügyekre. — *Dr. Sulyok Kálmán,* dunavecsei ügyvéd: Hatóság-e az ipartestületi békéltetőbizottság? — *Dr. Micheller István,* budapesti ügyvéd: A «szinleges házasság» kérdéséhez. — *Dr. Balás P. Elemér,* törvényszéki jegyző: Az előzetes letartóztatás tartamának kérdéséhez. — *Dr. dálnoki Teleky Endre:* A teljesités helye a végrehajtási eljárásban. — Különfélék.

Melléklet: Közigazgatási Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Néhány szó az ügyvitel egyszerüsitéséről, tekintettel a bűnügyekre.

Most, hogy a biróságok ügyvitelének egyszerüsitésén munkálkodnak és ezáltal a birói tehermentesitést kivánják minden vonalon megoldani: engedtessék meg nekem is, hogy ehhez a kérdéshez hozzászóljak.

Az ügyvitelt részben egyszerüsitő legujabb miniszteri rendelet az egyszerüsitést a büntető ügyekre ki nem terjesztette. E téren megmaradt minden abban a régi és sok tekintetben ma már meg nem felelő állapotban, amint azt évekkel ezelőtt talán az akkori viszonyoknak megfelelő alakban megcsinálták.

Hogy mennyi felesleges időt és munkaerőt rabló dolgot végez a büntető biró a mostani rendszer mellett, azt csak az tudja és látja, aki ezt az ügymenetet maga is végig csinálta, vagy csinálja.

A mostani iratkezelés mellett valóságos kálvária-járás egy-egy törvényszéki büntető ügydarabot megkapni. Annak egyes részei ugyanis lehetnek: a vizsgálóbirónál, a vádtanácsi előadónál, a vádtanácsi elnöknél, a bűnügyi előadónál, a főtárgyalás elnökénél, a kir. ügyészségnél — nem is emlitve azt, hogy mindezek mellé beosztott jegyzőknek is lehet az üggyel önálló tevékenységi körük, igy az eltagozódás még emelkedik.

Ez az eltagozódás teszi leginkább kivánatossá azt, hogy a lajstrom-rendszer végre a kir. törvényszékeknél is bevezettessék. Mig ez be nem következik, a felszerelhetetlenül — bizony gyakran több ideig is — futó egyes beadványok egységes kezelését elérni nem lehet. Bármennyire pontos és lelkiismeretes legyen is a kezelés: egy-egy beérkezett kérvény vagy inditvány felszerelésével igen-igen sok időt kell elpazarolni, amit más érdemleges munkával lehetne eltölteni. Hacsak az egyes referensek minden alkalommal az iktató és mutatókönyveket végig nem böngészik, igen kevés azon ügyeknek a száma, amelyeknek — mig folyamatban vannak — minden egyes részét egy kézben lehetne találni, — egy és ugyanazon időben.

Mindez a sok időpazarlással járó munka-felesleg a lajstrom bevezetése által végleg megszünnék, mert a lajstrom vonatkozó rovataiban teendő feljegyzésekből minden beadványról és annak hollétéről nyomban tudomást szerezhetne mindenki.

De menjünk tovább az érdemleges intézkedésekre.

Amig a vizsgálóbiró, vádtanácsi és főtárgyalási elnök a hatáskörébe utalt és bizony sokszor igen fontos és esetleg ügydöntő intézkedéseit egyedül — tehát tanácshatározat nélkül — teljesiti és teljesitheti: addig a vádtanácsi bünügyi előadó biró az ügy előkészitését czélzó ezer esetből legfelebb ha 2—3 szor valami kis érdemleges dolgot tartalmazó — fogalmazványait (levelezés sürgetés, nyilvántartás stb.) még külön «*jóváhagyás végett*» — jegyzetbefoglalás és rendbeszedés mellett — közölni kell azzal az elnökkel vagy más megbizott birótársával, aki ezeket a teljesen üres és átmeneti intézkedésen kivül semmi érdemet nem tartalmazó minden egyes fogalmazványt *jóváhagyásainak* elismeréseül aláirásával ellátja és ugy küldi csak le a kiadóhivatalba. Mennyi felesleges munkát lehetne megtakaritani azzal, hogy az előadók minden «*jóváhagyás*» nélkül, maguk kérnék be valakinek pl. a személyes adatait; vagy intézkednének arról, hogy valamely bünjel, fadorong beszállittassék a törvényszékhez, avagy a már itéletileg kiadni rendelt rongypokrócz átvételi elismervényét a községi elöljáróság haladéktalanul küldje be? Hogy miért kell ezekhez vagy a határnapok nyilvántartásának fenntartásához, vagy az átkért avagy visszaküldött iratok visszaküldéséhez, illetve beérkezésének tudomásul vételéhez «*jóváhagyás*», azt én megmondani igazán nem tudom.

De sok felesleges munkát ád az is, hogy tanácsülés elé kell vinni olyan nyilvánvaló intézkedéseket is, amelyeket másként tenni — törvénynél fogva — nem is lehet.

A törvény rendeli el, hogy ha a terhelt a vádirat ellen törvényes időn belül kifogásokkal nem él, az iratok a főtárgyalás elnökéhez teendők át. Törvény rendeli, hogy ily esetben a törvényszék egyedül csak a BP. 264. §. 1—5. és 265. §-ában irt esete fenn vagy fenn nem forgását teheti birálata tárgyává. A BP. 264. §. 6. pontjában irt eset már a vádtanácsnak van fenntartva, igy abba a törvényszék mint büntető biróság bele nem mehet.

Minthogy mindezek törvényes rendelkezések: nem lenne-e elegendő az, ha azt a bünügyi előadó megnézné: fennforognak-e az ott feltüntetett esetek vagy nem? Ha valamelyik megszüntető vagy felfüggesztő okot fennforogni látna, nem lenne-e elegendő az, hogy csak akkor vigye az ügyet tanácsülésbe és határozathozatal elé, ahelyett, hogy minden ügyben akár van erre szükség akár nincs, törvényszéki határozatot kell hozni, — az irattár részére és olyan alakban, ahogy azt a végzést soha senkinek ki nem adják és ami ellen senkinek perorvoslati joga nincs és nem is lehet?

Elenyésző csekély azoknak az ügyeknek a száma, amelyekben a kir. törvényszék mint büntetőbiróság akár a BP. 264. §. 1—5 pontjaiban irt, akár a BP. 265. §-ában irt esetek valamelyikét alkalmazná vagy alkalmazhatná. Ha helye van ezek valamelyikének, amig az ügy hozzá kerül, ennek fenn vagy fenn nem forgását az arra hivatottak már előbb észreveszik. De tegyük fel, hogy nem veszik észre. Nem elég garancia az, hogy az a szakbiró, aki mindig ezekkel a kérdésekkel foglalkozik, a saját észlelete alapján viszi az ügyet tanácsülésbe. Az esetek százainak tanácshatározat provokálása végett minek kell ott három birót és egy jegyzőt foglalkoztatni; és ezek működéséről még tanácskozási jegyzőkönyvet is vezetni?

A bünper további szakában ismét találkozunk ilyen — nézetem szerint — szintén felesleges munkával.

A főtárgyalási tanács ugyanis a nála bejelentett perorvoslatot el vagy el nem fogadta és ezen már irásba foglalt határozatában kimondja azt, hogy az iratokat a használt perorvoslat alapján felterjeszteni rendeli. Megmondja az itélőbiróság ebben a végzésben azt is, hogy az iratokat hová kell elküldeni.

A határidők most már lejárnak. Ez alatt irásbeli indokolást adnak, vagy nem adnak az érdekelt felek. Abból, hogy az alsóbbfoku biróság az irásbeli felebbezés vagy felfolyamodás indokait vissza nem utasitja, senkire jogsérelem különben sem származnék, mert a felsőbb biróság ennek a netalán előforduló hiány-

nak hivatalból való pótlására nemcsak fel van jogositva, de kötelezve is van.

Törvény rendeli, hogy a perorvoslattal megtámadott ügy iratait a felsőbirósághoz kell felterjeszteni. Ezt a felterjesztést a konkrét ügyben már az itélőbiróság is kimondotta. Ezek után kérdem: miért kell ezt a fizikai munkát képező felterjesztendő jelentést is tanácsülés elé vinni? Nem tehetné-e meg az ügy előadó birája azt, mint egyes biró, hogy ezt a már pusztán kezelési teendőt ő maga intézné el? Tegyük fel, hogy valamely felebbezés vagy felfolyamodás irásbeli indokainak visszautasitását látná szükségesnek, nem lenne-e elegendő, ha csak ezt az elvétve előforduló egy-egy ügyet vinné tanácsdöntés elé az ügyek százainak felesleges felvonultatása helyett.

Az ügy most már megjárja a felsőbiróságot. Leérkezik a kir. tábla vagy a kir. Curia itélete vagy végzése. Ennek kihirdetését is a törvény irja elő, az elől kitérni nem lehet. A kihirdetés előkészitését, vagyis a felsőbb biróság itéletéről vagy végzéséről, illetve ezen leérkeztéről szóló értesitő és egyben idéző végzést a bünügyi eladó előkészíti és tanácsdöntést kell kieszközölni arra, hogy a törvény kifejezett rendelkezése végrehajtassék. Ezzel az intézkedéssel egy munkaerő munkája és ideje helyett négy munkaerő ideje semmisül meg.

Ennél az esetnél fel lehetne talán hozni ellenvetésül azt a körülményt, hogy a felsőbb biróság határozatairól igy a tanácstagok is értesülnek és hogy esetleg az itélet kézbesités utján való közlés kedvezményét is megadhatnák.

Ami az első kérdést illeti, ez nem lehet elég nyomós indok ennek a mostani rendelkezésnek a fentartására, mert a felsőbb határozat a kihirdetés alkalmával ugy is felolvastatik, igy a czél el van érve, a tanácsban nem lévő birákkal pedig a fontosabb felsőbb birósági határozatokat más uton is lehet közölni.

A másik indok ismét nem lehet döntő, mert ha az a főtárgyalási elnök, akinek — szerény nézetem szerint — ezt az előkészitést munkakörébe lehetne beosztani, ennek a kedvezménynek a szükséges vagy méltányos voltát látná, ha már ő ezt maga nem tehetné, még mindig módjában állana a kérdés eldöntését tanácsba vinni ahelyett, hogy az évenként elenyésző kis százaléku ilyen természetü ügy miatt az összes felsőbb birósági határozatok kihirdetésének előkészitésére vonatkozó ismét csak fizikai munka által egy négytagu tanács ideje köttetik le.

Igen sok olyan intézkedést sorolhatnék még fel, amelyek az ügy sürgősségére való tekintettel időhöz nem kötött tanácsülések elé viendők, a most érvényes rendelkezés szerint akkor, midőn ezt vagy ezeket az egyes biró, az ügy előadója, minden aggodalom vagy felelősség nélkül maga is elintézhetné. Nem czélom azonban az egyes esetek tüzetes felsorolása, csak rá kivántam mutatni azon leggyakrabban előforduló esetekre, amelyek egyszerüsitése mellett a folyton növekedő bünügyi forgalom a létszám szaporitása nélkül is könnyebben lebonyolitható lenne.

Seress Barna,
dévai kir. törvényszéki biró.

Hatóság-e az ipartestületi békéltető bizottság?

Hogy milyen élénk kontaktust kellene fentartani a büntetőbiróságoknak a magánjogi és közigazgatási élettel, azt frappánsan igazolja az alábbi eset, melyben — minden mentesség daczára — büntetést rótt a felebbviteli biróság egy iparosra, kinek a Btk. 266. §-a büntetlenséget biztositott.

Egy vidéki ipartestület békéltető bizottsága elé iparostársát panaszlottként idézteti X. és azzal vádolja, hogy tőle segédjét elcsábitotta. A panasz teljesen alaptalannak bizonyul, — mire a panaszolt iparos felháborodásában arra a kijelentésre ragadtatja magát: ezt magyar ember nem teszi, hogy ilyenért az ipartestületet zaklassa, ezt csak — zsidó teszi meg.

A kiszólásért megkapja a panaszolt az elnöki rendreutasitást, de a panaszos ezen elégtétellel be nem elégszik, hanem becsületsértés miatt feljelentést tesz. Az elsőbiróság felmenti a sértőt, — mert fenforogni látja a Btk. 266. §-át, — ellenben a felebbezési biróság megsemmisiti az itéletet, a becsületsértést megállapitja és büntet (kalocsai kir. törvényszék 472/B.1912. sz. a.), arra alapitván itéletét, hogy az ipartörvény 166. §-a szerint az ipartestület nem hatóság és mert a becsületsértési szándék nyilvánvaló.

A felvetődött jogeset és a felebbviteli biróság indokolása több szempontból érdemes a megfigyelésre; — ehelyütt csak azzal a kérdéssel óhajtunk foglalkozni, hogy vajjon az ipartestület hatóság-e, illetőleg helyesebben — mert erről van szó — hatóság-e az ipartestületi békéltető bizottság?

Tény, hogy az ipartörvény 166. §-a nem sorolja fel az iparhatóságok között a békéltető bizottságot, de mi ennek daczára állitjuk, hogy az ipartestületi békéltető bizottság hatóság.

Kétségtelennek kell ugyan tekintenünk, hogy ha a törvény valamely alakulatot hatóságnak nevez, hogy ez — már az elnevezéssel — hatósággá is lett, de épp ugy vitatnunk kell azt is, hogy ha a törvény ezt a megjelölést el is hallgatta, vagy el is felejtette, — de lényegileg olyan kellékekkel ruházta föl ezt az alakulatot, amelyek együtt járnak a «hatóság» fogalmával, — akkor a törvény szavahijján is hatóságról van szó.

Szavakon lovagolva, a kérdést eldönteni nem lehet. Mert hiszen a Btk. 164. §-a is csak a Btk. egy kis részére irja elő a hatóság fogalmát s ezen fogalmat pl. sem a Btk. 227. §-ának, sem a jelen 266. §-nak esetében alkalmazni nem lehet. Avagy hiába nézem az ipartörvény 176. §-át és hiába töröm rajta a fejemet, hogy miért kellett itt is, meg a 141. §-nál is olyan éles határvonalat huzni az «iparhatóság» és «a békéltető bizottság» között, holott a békéltető bizottság igenis hatósági munkát végez (l. ip. tv. 176. §.) holott az «iparhatóság» csak végrehajta a békéltető bizottsági határozatot, — (l. ip. tv. 141. §., 5. bek.), tehát e ponton csak exekutiv «közege» a békéltető bizottságnak, — és végül, ha a törvényhozás más helyeken mégis «hatósági» eljárásnak deklarálja a békéltető bizottság müködését? (l. sommás eljárás 27. §., 1. pont: ... ha más *hatósági* eljárásnak kell megelőznie — ide tartozván, amint az közismert, a békéltető bizottsági eljárás is.)

Megnyugvást tehát a szómagyarázatban nem találhatunk. Magát a kérdés lényegét, a «hatóság» vagy a Btk. 227. §-ának értelme szerint, a «hatósági közeg» fogalmát kell tehát megvizsgálnunk, — bárha ezen utóbbi gondolatot mindjárt kikapcsolhatjuk, mert hiszen a békéltető bizottságnál éppen az exekutiv képesség hiányzik, ami pedig a hatósági közeg fogalmát teszi ki.

Mik tehát a kellékei a «hatóság» fogalmának? Szerintünk a a döntő kellék e tekintetben az államhatalom adta azon szubjektiv jog, hogy a hatáskörébe utalt esetekben az objektiv jogot legjobb tudása és belátása szerint alkalmazza, másokra kiterjedő kötelező hatálylyal.

Ezt a jogot pedig annyira birják a békéltető bizottságok, hogy határozatuk egyenesen felebbezhetetlen, — az ellen csupán — a végrehajtásra halasztó hatálylyal nem biró — birói út van fentartva. Hogy ez milyen kicsiny orvosság az azóta esetleg árkon-bokron tullevő iparos tanonczczal vagy segéddel szemben, arról okosabb nem beszélnünk.

Azt a kelléket tehát, amit a fentiekben a hatósági jelleg kérdésében döntőnek ismertünk fel — olyan mértékben birják a békéltető bizottságok, hogy csak igen kevés esetben vannak hasonló joghelyzetben a kir. járásbiróságok (pl. 200 koronán alóli perértéknél), avagy a közigazgatási hatóságok (l. 1907. évi XLV. tcz. 44. §-a.)

Teszi pedig ezt a törvény azon az alapon, mert valóságos kis esküdtszéket alkot a békéltető bizottságok számára, mestereket, segédeket együtt biráskodtat, — csakhogy a lehetséges igazmondást elérje. Még tovább megy azonban a törvény parancsa: felállitja azt a követelményt is, hogy minden egyes ülésen jelen legyen az iparhatósági biztos is, — a kinek a jelenléte pedig egymagában is megadja a békéltető bizottságnak a hatósági jelleget. Az iparhatósági biztos ugyanis birja a megbizatásnál fogva e részben az «iparhatóság» jogkörét, — vagyis e körben ez oly hatóság, mint tágabb körben az a főszolgabiró vagy más elsőfoku iparhatóság. — Nincs kizárva, sőt gyakori eset az, hogy maga a főszolgabiró az iparhatósági biztos, vajjon a főszolgabiró hatóságból magánemberré változik-e akkor, ha hivatalos széke helyett a törvény parancsa értelmében a békéltető bizottság elnöki székét foglalja el? Szerintünk nem, de az idézett felebbezési birósági döntés erre látszik mutatni,

Egy körülmény volna még itt figyelembe veendő. Vajjon megfoszthatja-e azon egyetlen hatósági jellegétől a békéltető bizottságot, hogy határozatait nem maga hajtja végre, hanem az «iparhatóság»? Szerintünk ép oly kevéssé, mint ahogy a Curia

biróság (és hatóság) daczára annak, hogy ő maga sem végrehajtást el nem rendel, sem nem foganatosit. Egyetlen egy momentum lehetne itt döntő, az, hogyha az iparhatóságnak joga volna a békéltető bizottsági határozatot felülbirálni, — a miről azonban — érdemi tekintetében szó nincsen.

Állandó birói gyakorlatunk a kérdést nem érdektelenül dönti el. Egy esetben (B. 900. jan. 6. I. G. 332/909. T. IV. 61) ugy oldja meg a kérdést, hogy magát a békéltető bizottságot iparhatóságnak nevezi, — más két esetben pedig akként (C. 97. jun. 4. I. G. 1889. F. II. 407; — C. 99. febr. 8. I. G. 539. F. IV. 315.), hogy az «iparhatóság békéltető bizottságának» — tehát közvetve ismét csak «hatóság»-nak nevezi és tekinti.

A biróság által használt ezen kifejezések alapján is helyes álláspontnak csak azt tarthatjuk, amely a békéltető bizottságot hatóságnak tekinti, amely előtt — az ügyre és ügyfélre nézve — elkövetett becsületsértés nem büntetendő a Btk. 266. §-a alapján. Saját hatáskörében kisebb fegyelmi büntetéseket alkalmazhat a biróság, de ezzel azután ki is merült a büntethetőség.

Dr. Sulyok Kálmán.

A «szinleges házasság» kérdéséhez.

Köttetnek tényleg ilyenek is. Felette ritkák, már értve a valóban szinlelteket. Czéljuk ismeretes. A nőt üzi vágya, hogy «férjes» legyen s azzal és az alatt czéljait, terveit szabadabban érhesse el; általán a férjezett nőt illető kiváltságos jogokkal rendelkezzék. A férfi odaadja magát, illetve puszta nevét adja el, amelyhez a nő a saját használatára hozzáfüzi a «*nét*».

Micsoda jogi álláspontra helyezkedjünk az ilyen házasságokkal szemben és mily jogi elbánásban részesitsük a belőlük folyó viszonyokat? A kérdést osztrák jogi eset kapcsán vetem felszinre. A mi judikaturánknak alig nyilt alkalma ezzel a kisértettel szembekerülni. Osztrák jogi lapok révén nyilvánossá vált az osztrák legfőbb törvényszék döntése nemes H. E. osztrák honos egykori tisztnek, neje Z. Matild, portás leánya elleni házassági perében. A házasságot a felek szinleg kötötték meg. Z. Matild barátnője volt egy, annak idején homosexuális büntény miatt üldözött tanárnak, akivel utakat tett és akit menekülő utján Schweizba is követett. Egy nap elhatározta, hogy megházasodik, de nem ám azért, hogy egy férfinak alá legyen vetve, ahhoz tartozzék s hogy háztartást alapitson, hanem három más motivumból. Sok utazásán az asszony czimet akarta viselni; a családi nevét egy jóhangzásuval felcserélni s végül nemességre szert tenni volt czélja.

Közvetitők és ügyvéd közbenjárására H. E.-ben megtalálta eszményét, aki kész volt vele bizonyos feltételek mellett szinleges házasságra lépni. Megállapodtak, hogy egy bizonyos napon megjelenik a bécsujfalui városházán a polgári esketéshez; az esketési aktus után «nejét» — akit addig nem láthat — egyszersmindenkorra szabadjára engedi, minden néven nevezendő házassági jogról visszavonhatatlanul lemond, nejéhez az esketés után sohasem közeledik, szolgálatainak dija jelentékeny pénzösszeg lesz. A polgári házasságot megkötötték, H. E. megkapta az igért összeget «bei Heller und Pfennig», és a megesketett pár két külön kocsiban utazott az anyakönyvvezetőtől a vasutállomásra.

A nő Trieszt irányába folytatta utját, a férfi a nő jogi tanácsosaival Bécsbe tért vissza. Elmult három év, melyek alatt «nejét» sohasem látta; mire a megesketés után közvetlenül bekövetkezett hütlen elhagyás miatt a házasság felbontását kérte, keresetét azonban minden fórum elutasitotta, mivel az előzetes hozzájárulásával bekövetkezett elhagyás nem hütlen.

Rövid időre a házasság érvénytelensége iránt perelt azzal a megokolással, hogy szinleges házasság forog fenn, amely előzőleg létrejött szinleges szerződésen alapszik, ilyen pedig meg nem engedett, erkölcstelen és érvénytelen.

Ezzel a keresetével is elutasitották; az első- és másodfokon azon az alapon, mivel a szerződésekre vonatkozó általános határozmányok a különleges törvényi rendelkezésekkel biztositott házasságra alkalmazást nem találnak.

A felülvizsgálatot elutasitó legfelsőbb biróság indokolásában sokkal tovább megy, amidőn kijelenti, hogy a házasság még mint szerződés is érvényes. A házassági szerződésnél az akaratnyilvánitás teljesen elegendő, még ha az akarat nem is állott fenn, az állitólagos akarat nyilvánitása azonban az előirt szabályos formában megtörtént. Mint bármely ily körülmények közt megkötött szerződést harmadik személyekkel szemben megtámadni nem lehet, igy a házasságot sem, ez a harmadik személy az állam, a nyilvánosság.

A házasság tehát érvényes maradt.

*

A rendelkezés helyes, de az indokolás némileg téves nyomon indul s nem meggyőző, inkább lakonikusan dekretálhatná, hogy nincs szinleges házasság. A derekára kötött kardot az osztrák Curia sem kezeli sokszor szerencsésen.

Tény, hogy a házasságot az osztrák polgári törvénykönyv is szerződésként szabályozza; 44. §-a szerint: «Die Familienverhältnisse werden durch den *Ehevertrag* gegründet. In dem Ehevertrage erklären zwei Personen verschiedenen Geschlechtes gesetzmässig ihren Willen, in unzertrennlicher Gemeinschaft zu leben, Kinder zu Zeugen, sie zu erziehen und sich gegenseitig Beistand zu leisten.» A 47. §. értelmében «Einen Ehevertrag kann Jedermann schliessen, insoferne ihm kein gesetzliches Hinderniss im Wege steht.» A mi törvényünk ily értelemben részletező rendelkezéseket nem tartalmaz, de azok kétségtelenül neki is alapul feküsznek.

A tény folytán a szerződésre vonatkozó általános szabályok állanak a házassági szerződésre is, természetesen azzal a feltétellel, hogy a házasság különleges természete azokat megtüri s hogy a házasságjogi törvény másként nem rendelkezik.

Az *általános szabályok* szerint nincs ügyleti akarat, bár kijelentés történt, ha ezzel épp az igazi és a hamis külső alatt lappangó ügylet, czélzat elpalástolása czéloztatott. Az ilyen szinlelt ügylet, miután csak üres, tartalom nélküli forma: *érvénytelen*. Az a diszharmonia, mely az igazi és kijelentett akarat közt fenforog, czélzatos, legtöbb esetben rosszhiszemü, a felek vagy más ügyletet akarnak, vagy másokat megkárositani, tévedésbe ejteni vagy tiltott ügyletet burkolni a czéljuk. (Az elburkolt ügylet persze, ha önmagában véve is megáll, érvényes). Egymást az ügylet értelmében és feltételei szerint jogokkal felruházni és kötelezettségekkel megkötni a feleknek nincs szándékukban legalább is oly értelemben, hogy azok egymással szemben biróilag érvényesithetők legyenek. Hiányozván valódi akarat, amely a szinlelt ügylet komoly konstituálására irányulna, az valójában létre nem jön, kötelező jogi érvénye nem keletkezhetik. Az ingatlan szinleges elidegenitése, megterhelése az elidegenitőre kötelező erővel a szerződő másikkal szemben birni nem fog s amannak kikényszerithető jogokat nem ád. Ha mégis kereskedik, ugy az ellenvető alperes a szinlegességet védelmül fogja felhozhatni a rosszhiszemü ellenében.

Harmadik jóhiszemüekkel szemben, akik a szinlelt ügyletben bizva jogokat szereztek, a szimuláló felek a szinlelt ügylet szerint is kötelezve maradnak. (Van ugyan az ellenkezőre is birói döntés).

E kifejtett szabályok a *házassági szerződésnél* egészben nem találnak. Ellenkeznek egyrészt a házassági jog idevágó különleges rendelkezéseivel, másrészt annak természetével, erkölcsi tartalmához füződő érdekekkel.

Ezek össz-eredője, hogy — de lege lata — házassági szerződést szinlegesen megkötni, hogy ezzel annak érvénytelenitése eleve a felek *puszta tetszésére* legyen bizva s minden tárgyi és komoly okot nélkülözzön, nem lehet. Szinlegesség a házassági jogban jogilag nincs.

Sem az osztrák polgári törvénykönyv, sem a magyar házassági jog a szinlegességet az érvénytelenségi okok közt fel nem sorolja. Legalább is kifejezetten nem emliti; kiterjesztő magyarázatnak pedig itt helye nincs. Mert abból, hogy mindkét törvény jogot enged tévedés, megtévesztés s kényszer esetében a házassági kötelék megtámadására, nem vonhatunk per analogiam következtetést, hogy ez a jog a szinlegesség esetében is megilleti a feleket. Ha ezt tenni mernők, szembe kerülnénk és pedig a leghatározottabban a törvény egyéb rendelkezéseivel, azokból vont helyes következtetésekkel, a törvény szellemével és irányával. Ugyanis házassági jogunk értelmében — s utalva az osztrák polgári törvénykönyv 869. §-ára e szerint is — ha az *egyik* fél egyáltalán *nem akart* házasságot köni és *nem tudta*, hogy kijelentéseivel házasságot köt, a házasság érvénytelen. Már most ennek az a logikai következménye, hogy ha az egyik vagy másik fél egyáltalán nem akart házasságot kötni, de tudta, hogy

kijelentésével házasságot köt, a házasság ennek daczára érvényes s meg nem támadható azon fél által, aki az akaratot szinlegesen nyilvánitotta.

További következtetés, hogy még kevésbbé támadható meg, ha *mind a két* fél szinlelt.

Evvel egyezően mondja Kolozsváry (Magánjog II. köt. 345), hogy a szimulálva, valamint a reservatio mentalis mellett kötött házasságok, amelyeknél a valódi és a kijelentett akarat közti eltérés szintén, de nem öntudatlanul, sőt ellenkezőleg éppen szándékosan forog fenn, mint nem tévedési esetek, nem sorozhatók alájok s tehát azok érvényes házasságok.

Látjuk tehát, hogy mig az általános szabályok a szerződés megtámadását szinlegesség czimén is engedélyezik, addig a házassági jog ezt az okot nem ismeri. Taxativ felsorolással állunk szemben, tehát a törvénynek kifejezetten kellett volna róla megemlékeznie. Esetleg a gyermekek vagy más harmadik személyek szempontjából vagy a konzummálással kapcsolatban történhetett volna valamelyes rendelkezés. A szerb egyház házassági jogában a nem komoly akarat — feltéve, hogy a házasságot el nem hálták — érvénytelenségi ok volt.

De utalok továbbá arra, hogy ugy a magyar, mint az osztrák polgári törvénykönyv csak a nem tudó, a tévedő, a megtévesztett, a kényszeritett félnek adja meg a jogot. A tudatosan cselekvő, a tévesztő, vagy kényszerítő fél tehát ilyet igénybe nem vehet; vagyis a rosszhiszemüség mögött bezárultak a kapuk s azok az ő kopogtatására meg nem nyilnak. — Az osztrák polgári törvénykönyv 94. §-a szerint megvárandó a kérelme annak, illetve azoknak, «welche . . . *in ihren Rechten gekränkt* worden sind.» A 96. §. szerint «überhaupt hat nur *der schuldlose Theil* das Recht zu verlangen, dass der Ehevertrag ungiltig erklärt werde, er verliert aber dieses Recht, wenner nach erlangter Kenntniss des Hindernisses die Ehe fortgesetzt hat.»

Sőt, hogy kétség ne legyen, a 95. §. kifejezetten is felhozza, hogy «Der Ehegatte, welcher den unterlaufenen Irrtum in der Person, oder die Furcht, in welche der andere Theil gesetzt worden ist, gewusst, ferner . . . *die ihm erforderliche Einwilligung fälschlich vorgewendet*, kann aus seiner eigenen Handlung die Giltigkeit der Ehe nicht bestreiten.»

Karöltve halad ezekkel a rendelkezésekkel a 99. §-ban is megnyilvánuló amaz elv, hogy a vélelem mindig a házasság érvényessége mellett szól s a felhozott akadályt és okot teljesen bizonyitani kell és *sem a felek egyező beismerésének nincs bizonyitó* ereje, *sem a felek esküjének* nem adható hely azon kérdés bizonyitásában. Tehát itt is kontráz a törvény a felek tetszésének, azt még egy a törvény által elismert okról is eltereli, attól tartva, hogy a felek azt az okot — a valóságban nem létezése mellett is — figuráltatni akarják.

Ugyanilyen *a posteriori* következtetés vonható abból — az osztrák polgári törvénykönyv 939. §-ában is lefektetett elvből, hogy a feleknek nem áll jogukban a házassági köteléket, — még ha afelett egyetértenének is — önkényüleg megszüntetni. Ha igy ez a joguk nincsen, ugy nem lehet az sem, hogy egyik-másik, vagy mindkét fél részéről fennforgó szinlegesség révén oly érvénytelenségi alapot csusztassanak a házassági kötelék alá, amely mindkét fél puszta akaratából, önkényéből származtatja eredetét anélkül, hogy ezen szubjektiv mozzanaton kivül tárgyi alapja volna.

A törvények fent idézett rendelkezései utján jutottunk arra az eredményre, hogy a *magyar és osztrák házassági jogban* a vétkes fél, illetve felek szinleges akarat-nyilvánitásukat meg nem támadhatják; a tényleges szinlegesség jogilag el nem ismert, sulylyal egyáltalán nem bir, mégha az csak egyik részéről forog is fenn.

Evvel szembe helyezkedve az osztrák Curia a szinlegességgel a házassági jogban is mint jogi faktorral, értékkel számol, de kihatásainak lekötésére ugy segit magán, hogy előránt harmadik személyt és ehhez füző kapcsolattal paralizál. Azt mondja, hogy a házasság még mint szinleg kötött szerződés is érvényes, — mert azt harmadik személylyel: az állammal, a nyilvánossággal ben megtámadni nem lehet.

A harmadik személynek ezen előtérbe tolása által azt kell, hogy akarja kifejezni, hogy az általános magánjogi szabályok e részben is alkalmazandók, vagyis a szinleg kötött házasság érvénytelen, (!) de nem támadható meg, mert abból harmadik személy, az állam jogokat szerzett.

Szükségtelen vol tezen expedienssel előhozakodni. Egy szinlelt ügylet harmadik személylyel való vonatkozása miatt csak bizonyos szempontból szerepel mint érvényes, de egyébként egészében, a felek közti közvetlen viszonylatban érvénytelen. — Igy volna a házasság terén is. A szinlelt házasság harmadik személyekkel: az állammal, a nyilvánossággal szemben csak bizonyos viszonylatokban tarthatná meg érvényét; másküllönben a felek közt érvénytelennek kellene lennie. Ezt az itélet nem akarhatja. Annál kevésbbé, mert a megtámadási eseteknél a házasság érvényességének ura elsősorban a jogosult fél, aki azt megtámadhatja annak daczára, hogy az államnak ahhoz érdekei füződnek. — A törvények a megtámadási esetekben a védelmet nyerő egyének, személyek közt az államot, a nyilvánosságot nem értik.

Ha az állam érdekét, jogait nyomjuk előtérbe, ugy még a hivatalból figyelembe veendő semmiségi esetekben sem mondhatjuk ki az érvénytelenséget, még kevésbbé a megtámadhatóságiakban.

Az állam érdekei a házasságnál is alárendelvék a felek érdekeinek: ez alapon adja meg a törvény a jogot a kötelék felbontásához, hogyha a felek jogos érdekei sérelmet szenvednek. — Az állam és a nyilvánosság nagy érdekei és tekintetei a törvény világos rendelkezéseiben már érvényre jutottak kell, hogy legyen. Ujból mint harmadik személy elő nem állitható. Az a kérdés, hogy a törvényben engedte-e vagy sem. Ha igen, ugy hiába tolakodik most ismét, — ha nem, ugy felesleges reá hivatkozni.

És utóvégre mi érdeke füződik oly erősen az államnak vagy nyilvánosságnak ahhoz, hogy a szinleges házasság fennálljon? Hiszen nincs neki tartalma, czélja, flagráns arczulcsapása a házassági-szerződésnek, a 44. §-ban meghatározott rendeltetésének.

Sőt a maga valójában ellenkezik a házasság erkölcsi intézményével, amelyet ethikai tartalmától teljesen megfoszt. Ily immorális megállapodást állam nem sanctionálhat, még ha a szerződés formájába burkoljuk is.

Az államra, a nagy nyilvánosságra való hivatkozásnak ebből, vagyis épp az ellenkező czélból kellene történnie.

Ezért csak az a körülmény, hogy a törvény a szinlegességet mint érvénytelenségi okot nem ismeri, hogy a vétkes feleknek szinleges cselekedetök megtámadására jogot nem ad — vonja maga után a szinleg kötött házasság érvényességét tekintet nélkül, hogy akarják-e vagy sem. A házasság erkölcsi kötelék, azt a felek tetszés szerinti rendelkezésére bizni nem lehetett; azért intézkednek a jogok olykép, hogy a szinlegességet meg nem türik, — hanem ha házasságkötési akaratot a fél *kinyilvánit*, ugy annak *tudatos* eltérését a belsőtől figyelembe nem veszik.

Az az itéleti indok tehát, hogy a tudatos akaratnyilvánitás teljesen elegendő — helyén való. A hangsuly az osztrák polgári törvénykönyv felhivott 44. §-ában az «erklären» szón fekszik. *Kijelentik* az akaratukat, de hogy ez az akarat belsőleg is elhelyezkedett legyen, szükségtelen. Elég a külső megnyilvánulás. Nem kell, hogy az akaratnak tettre válását is kivánják és eszközöljék a felek. — A mi jogunk még rövidebben explikál: «kijelentik, hogy egymással házasságot kötnek.» Hogy a kötés után mint szándékoznak viselkedni, be akarják-e tartani a házassághoz füződő kötelességeket egymással szemben vagy sem, az a megkötés tényénél a törvény szerint közömbös.

Ha ugy állapodtak meg, hogy egymástól rögtön eltávolodnak, kötelességet egymással szemben nem ismernek, az természetesen jogilag fenn nem tartható, egyiköket sem köti, ennek daczára bármelyikök kivánhatja a másiktól a házassági kötelességek teljesitését. Ez alól a szinlegesség a másikat nem mentesiti, — az együttélést felvenni, kötelességeinek megfelelni tartozik, mert különben azok megsértése czimén a házasság fölbontásához okot szolgáltat (Házassági törvényünk 80. §-a.) — Nem tartozik ide az előzetes megállapodásnak erkölcsi szempontból való további vizsgálata, csak annyit jegyzek meg, hogy lehet valóban elitélendő erkölcstelen, de lehet inditó okaiban és czéljaiban erkölcsileg kifogástalan, tiszta, felemelő. — Jogi szempontból mindkettő egyenlő elbánásban részesül. Sulyosabb beszámitás alá esik az a fél, a melyik tulmenve a negativ magatartáson, idegen benső viszonyt kezd s erkölcstelen életmódot ezen kivül folytat. Ezen tény a házassági törvényünk 80. §-ának *c)* pontjában foglalt bontóokot fogja kimeriteni.

Azzal, hogy, a jog felruházza a feleket, miként a házassági kötelmek teljesitését a megállapodás daczára birói uton érvénye-

sithetik, kiveszi a törvény a házasság állitólagos szinlegességének méregfogát, lévén a szinlegességnek az a jellemző sajátsága, hogy a felek annak folytán egymással szemben fel nem léphetnek.

A mi a feleknek egymással szemben a házasság alapján támasztandó anyagi, materialis igényeit illeti, arra nézve az a felfogásom, hogy itt a szinlegességnek, különösen kapcsolatban az együtt nem élésnek lesz tere, s az ily igényeket tartási, közszerzeményi, örökösödés, stb. — a felek saját személyökre vonatkozólag nem fogják érvényesithetni. — Különben mindig a körülmények fogják eldönteni, hogy adott esetben a szinlegességnek milyen kihatása van.

De lege ferenda még korai kérdés, vajjon teljesen átengedjük-e a házasságot a szerződő felek akaratának. Francziaország kormányába belekerült ennek az álláspontnak a hive, csakhogy az is még tartózkodó. — Érzi, hogy az előnyök mellett számtalan hátránya is van és kétes, vajjon az undok alakoskodás, társadalmi nyomoruság, züllött, felforgatott családi állapotok az uj rend mellett megszünnek-e?

Dr. Micheller István,
budapesti ügyvéd.

Az előzetes letartóztatás tartamának kérdéséhez.

Az előzetes letartóztatás a BP. 147. §-a szerint csak a nyomozás befejezéséig s legfölebb 15 napig tarthat, de a vádtanács az ügyészség indokolt előterjesztésére azt egyizben 15 nappal meghosszabbithatja, a BP. 267. §-a (és 268. §-a) szerint pedig a vádhatározattal (illetve a törvényszéknek a főtárgyalás kitüzése tárgyában hozott végzésével) kapcsolatban a vádtanács, illetve törvényszék a főtárgyaláson hozandó érdemleges határozatig tarthatja fenn.

A törvény e világos rendelkezéseiből folyik, hogy a nyomozás befejezése előtt 30 napnál tovább az előzetes letartóztatás semmi körülmények közt nem tarthat, viszont az is kétségtelen, hogy a 30 napon belül hozott vádhatározat (illetve a BP. 268. §-a szerinti végzés) után annak időtartama mennyiségileg nincs meghatározva s a legkülönbözőbb lehet aszerint, hogy mely időpontban tartják meg a főtárgyalást s hogy azon hoznak-e érdemleges határozatot (itéletet vagy megszüntető végzést).

Kérdés azonban, mi történjék oly esetben, ha a nyomozás befejezése után a vádiratot az ügyészség akkor nyujtja be, amikor a 30 napból már csak oly rövid idő van hátra, amely alatt rendes körülmények közt vádhatározat, illetve 268. §-a szerinti végzés nem hozható. Vajjon van-e rá mód, hogy az előzetes letartóztatás a 30 napon tul, de a vádhatározat (illetve 268. §. szerinti végzés) hozataláig fenmaradjon?

Mielőtt e nagy gyakorlati jelentőségü kérdésről saját nézetemet kifejteném, szükségesnek tartom az a körül kifejlődött különféle birói gyakorlat ismertetését. Ennek fonalán ki fog tünni ez eljárási módok helytelensége is s a helyes — negativ — megoldás önként fog megalapozást nyerni.

Némely biróságnál a *vádtanács elnöke* minden skrupulus nélkül *fentartja* a vádirat benyujtásakor a 30 napra már meghosszabbitott előzetes letartóztatást azzal az igen egyszerü indokolással, hogy a BP. 256. szakasza szerint a vádtanács elnöke a vádirat benyujtásakor azonnal határoz az előzetes letartóztatás elrendelése iránt tett inditvány felett, ami egyértelmü azzal, hogy az a már elrendelt előzetes letartóztatást fenn is tarthatja, holott ez a szakasz egy szót sem szól «fentartásról, s nyilvánvalóan kizárólag arra az esetre vonatkozik, amikor az előzetes letartóztatás a vádirat benyujtásáig még *nem* volt elrendelve, hanem azt a vádló csak a vádiratban inditványozza. Álláspontunk helyessége mellett szól a Balogh—Illés—Vargha-féle kommentár (I. kiadás) III. kötetének 179. lapján közölt ama fejtegetés is, mely szerint «ha csak arról van szó, hogy a fogvalevő terhelt továbbra is letartóztatva maradjon, ahhoz külön birói határozat ama biró részéről, aki csak a vádirat közvetitésére van hivatva, nem szükséges s ezért a BP. miniszteri javaslatának indokolása is kimondja, hogy amennyiben az előzetes letartóztatás már el volt rendelve, hatályát a vádirat benyujtása nem érinti s igy a vádtanács elnökének *nem* kell fentartása tárgyában határoznia», amihez azonban félreértések elkerülése végett hozzá kell tenni azt is, hogy az előzetes letartóztatás az esetben sem tarthat tovább az elrendelésétől számitott 15, illetve 30 napnál. Mellettünk szól továbbá a II. kötet 154. lapján olvasható következő mondat is: «A letartóztatott, ha ellene vádirat nincs beadva, s ennek folytán az előzetes letartóztatás nincs meghosszabbitva (BP. 267., 268., 283.), a 30 napi határidő elteltével azonnal szabadlábra helyezendő, mert itt csak czélzás sincs arra, hogy a meghosszabbitás a 256. §. esetén is történhetik.

De a helyes törvénymagyarázat sem nyujt alapot a vádtanács elnökének vázolt eljárásához, mert egyrészt magyarázatnak csak ott van helye, ahol a törvény homályos s igy valódi értelmét kutatni kell, a BP. 256. §-a azonban teljesen világos, másrészt magyarázat szüksége esetén sem lehetne kiterjesztőleg értelmezni oly rendelkezést, amely a személyes szabadságot korlátozza, nem is szólva arról, hogy a törvényhozóról sem tehető fel, hogy amikor a *15 napos* előzetes letartóztatásnak csak *15 nappal* való meghosszabbitását a vádtanács — háromtagu birói kollégium — hatáskörébe utalja s amikor csak a vádhatározat (illetve 268. §. szerinti törvényszéki végzés) hozatala esetén engedi meg az időbeli korlát nélkül való fentartását, még pedig vádhatározat esetén *tárgyalás után*, akkor a már 30 napra meghosszabitott előzetes letartóztatás határozatlan időre való fentartását tárgyalás nélkül a kisebb hatáskörü vádtanácsi elnökre akarta volna bizni.

Felhozható ugyan az ismertetett gyakorlat támogatására az az indok, hogy a vádirat benyujtásakor, tehát a nyomozás befejezése után megnyugtatóbban történhetik s igy a vádtanácsi elnökre is bizható annak az eldöntése, hogy van-e alapja a további fogvatartásnak a 30 napon tul is, azonban ez az indok csak de lege ferenda használtatott fel, mig a tételes joggal ellenkező gyakorlat igazolására érvet nem szolgáltat.

Valamivel elfogadhatóbb, mert a törvény betüjébe nem ütközik, de szellemével annál rikitóbb ellentétben áll az az expediens, amely szerint az ügyészség a nyomozás befejezése után, amikor már a vád emelése tekintetében teljesen tájékozva van (BP. 8. §.) s igy vádiratot adhatna, azonban mivel az előzetes letartóztatás 30 napos végső határideje letelőben van, csak azért inditványoz vizsgálatot, hogy a vizsgálati fogság elrendelhető legyen s ilyen módon a terhelt fogvatartásának megszüntetése elkerültessék. Ellenkezik ez az eljárás a BP. szellemével, amely a személyes szabadság korlátozását csak a legszükségesebb esetben s az okvetlenül szükséges időtartamra szoritja, de meghiusitja a BP.-nak az előzetes letartóztatás szabályozásával megvalósitani kivánt azt a czélt is, hogy az előkészitő eljárás az előzetes letartóztatás rövid tartama folytán minél gyorsabb ütemben folyjon le.

Még kevésbbé helyeselhető az az — igaz, szórványos — gyakorlat, hogy a vádtanács elnöke a *nyomozás* alapján készült vádirat benyujtásakor *vizsgálati fogságot* rendel el olyankor, amidőn *vizsgálat* nem is volt inditványozva s a vizsgálati fogság pusztán arra szolgál, hogy a terheltet ne kelljen szabadlábra helyezni még az előzetes letartóztatás 30. napjának letelte után se. Az ilyen rendelkezés, mely a BP. 256. §-ából kiszakitott e szavait tudja csak indokul felhasználni: «a vádtanács elnöke, kinél a vádiratot a kir. ügyészség benyujtotta, azonnal határoz az előzetes letartóztatás *vagy vizsgálati fogság elrendelése* iránt tett inditvány felett» s amely teljesen figyelmen kivül hagyja a vizsgálati fogság elrendelhetésének nélkülözhetetlen feltételét, *a vizsgálatot*, már nemcsak megkerülése a törvénynek, hanem éppugy, mint a vádtanácsi elnök által *fentartott* előzetes letartóztatás, határozottan törvényellenes is.

Nem esik ilyen sulyos elbirálás alá az ismertetés során utolsónak hagyott az a mód, amely akkor alkalmazható, ha a terhelt a vádirat ellen emelhető kifogásokról a vádirat kézbesitésekor kifejezetten lemond s abból áll, hogy a törvényszék nyomban határoz a BP. 268. §-a szerint a főtárgyalás kitüzése tárgyában azért, hogy ezzel kapcsolatban az előzetes letartóztatás a főtárgyaláson hozandó érdemleges határozatig fenn legyen tartható. Ez az eljárás a BP. szempontjából teljesen kifogástalan, sőt az eljárás gyorsaságát határozottan előmozditja, de alkalmazhatósága bizonytalan, mert a kifogásokról való lemondás a terhelt elhatározásától függ. Az sincs ugyan kizárva, hogy a terhelt a vádirat közlésekor nyomban bejelenti kifogásait, amikor is a vádhatározat még aznap, vagy rövid idő mulva meghozható, de ennek az eljárási módnak meg az a gyengéje, hogy a terhelt nyolcz napig nem köteles nyilatkozni afelől, hogy él-e kifogással, ez idő alatt pedig az előzetes letartóztatás 30 napja lejárhat. Abban az eset-

ben sem alkalmazható e két utóbbi mód, amikor a terhelt nem a törvényszéki, hanem valamelyik vidéki járásbirósági fogházban tölti előzetes letartóztatását.

Nincs tehát feltétlenül alkalmazható, a BP. betüjének és szellemének megfelelő olyan eljárási mód, amely lehetővé tenné, hogy a terhelt 30 napos előzetes letartóztatása a vádhatározat (267), illetve a törvényszéknek a BP. 268. §-a szerint hozott határozata előtt egy nappal is meghosszabbittassék. Az ügyészségnek kell szigoruan ügyelni arra, hogy a nyomozás minél gyorsabban folyjon le, hogy ily módon az előzetes letartóztatás leghosszabb (30 napos) határidejébe a vádirat ellen használható kifogások bejelentésére szolgáló nyolcz nap is beleessék a vádhatározat, illetve 268. §. szerinti határozat is e határidőn belül meg legyen hozható. Ha pedig a nyomozás oly hosszura nyulik, hogy ez nem lehetséges, a terheltet a 30 napi határidő elteltével nyomban szabadlábra kell helyezni, kivéve, ha az utolsóul ismertetett két eljárási mód alkalmazható. Végül ha a tényállás tisztázása végett szükséges vizsgálat s azzal kapcsolatban vizsgálati fogság is inditványozható, de ez az eset nem tartozik szorosan a felvetett kérdésre, mert a vizsgálat inditványozása ilyenkor a vádirat benyujtása *előtt* történik.

Dr. Balás P. Elemér,
szegedi törvényszéki jegyző.

A teljesités helye a végrehajtási eljárásban.

Az uj végrehajtási törvény megalkotását évek óta számtalan miniszteri programm igéri, de előreláthatólag még oly hosszu ideig nem kerül reá a sor, hogy egyáltalában nem végez felesleges munkát az, aki az 1881 : LX. tczikket tüzetesebben tanulmányozza. — Mert vitás és magyarázható rendelkezésekre bukkan. — Ime egy.

A törvény 219. §-a azt mondja, hogy ha az itélet alperest alternative ingók átadására, vagy azok értékének a megfizetésére kötelezi : a választás joga a teljesitési határidő alatt az alperest, — e határidő eltelte után pedig a felperest illeti, ha az itéletben ellenkező intézkedés nincs.

Ha a teljesitési határidő már eltelt, s felperes a nem teljesités folytán e jogát gyakorolni kivánja, választásához képest vagy a megitélt ingókat foglaltatja le, vagy pedig a készpénzbeli érték behajtása czéljából közönséges végrehajtást kér ; — az ő választásának az érvényesitését tehát semmi sem akadályozza, a vita jóformán minden irányban teljesen ki van zárva.

Ámde ha az alperes a teljesitési határidő alatt az itéletet az ingók átadásával kivánja teljesiteni : a teljesités módja és főként a helye tekintetében a törvény semmiféle intézkedést sem tartalmaz. — Aminek az intentiója valószinüleg az, hogy minden esetben a jogügylet, vagy a törvényen alapuló obligatio tartalma és természete legyen az irányadó.

Nézetem szerint nem is lehet másképen, mert az itélet az ilyen lényeges alkotó elemen rendszerint semmit sem változtat. — Sőt szükség sincs az itéletben ilyen irányu rendelkezésre mindaddig, amig a teljesités helye és módja egészen kétségtelen ; — ha pl. kereskedelmi vagy akár közönséges magánjogi vételi ügyletben a helyet akár az ügylet, akár a dolog természete, vagy a kereskedelmi szokás kétségtelenül megállapitja. — De mi történjék az ellenkező esetekben?

Előre bocsátom, hogy a kereskedelmi ügyleteket kizárom vizsgálódásom köréből, mert azokban a megállapodott gyakorlat pótolja az ügyletek apró fogyatkozásait. — Hanem a kisebb jelentőségü magánjogi ügyletek s főképen a törvényen alapuló kötelmek iudicaturájában nem találunk megállapodott elveket, — sőt mintha a biróságok következetesen figyelembe sem vennék ezt a kérdést, a legtöbb esetben megoldatlanul hagyják, ujabb viták és perek anyagául. — A végrehajtási eljárásban aztán jönnek is a perek és a perorvoslatok, mert a mindenkori felperesek és alperesek homlokegyenest ellenkező merev álláspontot szoktak elfoglalni. — A felperes mindig úgy értelmezi a 219. §-t, hogy a teljesitési határidő alatt az alperesnek feltétlenül őnála, vagyis a felperesnél kell teljesitenie, ha azt akarja, hogy választása érvényes legyen ; az alperes pedig rendszerint ahhoz a helyhez és módhoz ragaszkodik, ahol és ahogyan per nélkül is teljesitenie kellett volna.

Ugyanez a helyzet a nem ügyletből eredő kötelmek esetében is. — Legeklatánsabb példa erre az, amikor az együttélés, együttlakás megszüntetése után a közösségből kiváló felperes követeli az alperesnél ott maradt, vagy az alperes által visszatartott ingóságait ; — azt hiszem, nem hoztak még itéletet, amelyikben a biróság megállapitotta volna, hogy alperes köteles-e az ingókat a felperes uj lakására elvinni, — vagy pedig a felperes köteles-e azokért az alperershez elmenni s ott átvenni. — Sokszor közbeszól az óvatosság, mert ha alperesnek ügyvédje van, az a további perlekedés elkerülése végett a felperesnél való teljesitést szokta tanácsolni.

Egy konkrét esetben azonban az történt, hogy az alperes nem vitte el az ingókat a felpereshez, aki a teljesitési határidő után az ingók értékére végrehajtást kért és foganatositott. — Alperes erre a járásbiróságnál pert inditott felperes ellen a végrehajtás megszüntetése iránt, mondván, hogy őt nem terheli mulasztás, mert kész volt az ingókat a felperesnek átadni, de felperes tette lehetetlenné a teljesitést azzal, hogy a teljesités helyén, vagyis az alperesnél, ahol előbb ő is lakott, — ahol az ingók voltak és vannak, s ahonnan a per előtti jogi helyzet szerint magának a felperesnek kellett volna elszállitania, nem követelte a teljesitést. — A járásbiróság s aztán a törvényszék is elutasitotta a keresetet ; — indok : alperes nem tett eleget az itéletnek, mert az ingókat nem adta ki a felperesnek ; már pedig, ha a választási jogát gyakorolni kivánta, köteles volt érdekének a megóvása s a választás érvényesitése czéljából az ingókat a felpereshez elvinnie.

Ez a megokolás nagyon felületes, — teljesen negligálja azokat a szempontokat, amelyek minden kötelem elbirálásánál irányadók kell, hogy legyenek. — De ezt az álláspontot — azt hiszem — nem is lehet elfogadhatóan megokolni. — Emlitettem ugyanis fentebb, hogy a 219. §. csakis azért mellőzhette a teljesités helyéről való intézkedést, mert ezt az anyagi jogi kérdést a kötelmekre vonatkozó törvények és szokások szabályozzák. — Már most tegyük fel a két eshetőséget : a perben álló személyek vagy tudják, hogy a teljesitésnek hol kellett volna történnie, ha a kötelem per nélkül teljesedésbe ment volna, és e tekintetben a helyzet nem vitás, — vagy pedig ez is vitás, eldöntendő kérdés.

Az utóbbi esetben el kell dönteni a perben, az itéletben, mert enélkül a vita anyaga nincs kimeritve, — s tökéletes, már t. i. a jogok és kötelezettségek pontos megállapitása szempontjából tökéletes itélet nem is képzelhető. — Ha azonban a teljesités helye tudvalevő dolog, tehát nem vitás, — vagy pedig a kérdéses obligatio specziális jogi természetéből önként következik, akkor az itéletnek nem is kell reá kiterjeszkednie. — De ennek aztán nézetem szerint meg van az a következménye, hogy itéleti rendelkezés nélkül is eldöntött kérdésnek kell tekinteni, s a felek attól csak megegyezés folytán térhetnek el, — következésképen az ügy későbbi stádiumában a biróságok sem foglalhatnak el más álláspontot. Ez tehát teljesen egyértékü a res iudicatával.

Indokul elsősorban azt emlitem meg, hogy a végrehajtási eljárás alaki jog lévén, érdembeli kérdések csakis azokban az esetekben vonhatók a keretébe, amelyekben maga a törvény expressis verbis rendeli és megengedi. — Ámde a teljesités helye nagyon is érdemi része a kötelmeknek ; olyan lényeges alkotó elemük, amelyről intézkedni csakis az egész jogi vita eldöntésével kapcsolatban és azzal egységesen lehet. — Látjuk ezt a kereskedelmi ügyleteknél.

Figyelembe veendőnek tartom azt is, hogy a teljesités helyének a végrehajtási eljárásban való megállapitása evidens megkerülése a hatásköri és az illetékességi jogszabályoknak, mert a kérdés eldöntése minden ügyben a végrehajtást foganatositó járásbiróság hatáskörébe kerül ; — tehát a törvényszéki ügyekben is. — Ami különösen azért veszélyes, mert ha az alperes a végrehajtás megszüntetése vagy korlátozása iránt inditott perrel provokálja is a döntést, a perorvoslatok korlátoltsága következtében az ügy nem kerülhet a felsőbb biróságok elé, amelyek pedig a perérték alapján érdemben eljárni hivatva volnának.

Az pedig egyenesen abszurdum volna, hogy olyan ügyben, amelyben a per biróságai valamely előbb emlitett okból az itéletben nem intézkedtek a teljesités helyéről és módjáról, a végrehajtási eljárásban a járásbiróság s az esetleg végérvényesen határozó törvényszék a perbiróságok álláspontjával ellentétbe

kerülhessen csak azért, mert azok nem tartották szükségesnek, hogy az itéletet ilyen felesleges rendelkezéssel megtoldják. — Már pedig a felhozott példa szerint ez is könnyen megtörténhetik.

Végül: ezután azért, mert alperes mulasztásával perre adott okot, nem lehet őt rosszabb helyzetbe hozni, s nem lehet reá több kötelezettséget róni, mint aminőt s amennyit az eredeti kötelem tartalmaz és az itélet megállapit. — Ha az itélet hiányos, — respektive, ha a végrehajtást foganatositó biróságnak ilyen kérdésekben kell döntenie, egyetlen czélravezető és helyes ut csak az lehet, ha éppen ugy, mint a per biróságai, az eredeti kötelmet veszi alapul s intézkedését annak a jogi természetéből deriválja. — Mert a fórumok és a perorvoslatok joga, — s az anyagi és az alaki jogterület határainak a respektálása van olyan fontos érdek, hogy ne sajnáljunk tőle egy kis óvatosságot és körültekintést. *Dr. dálnoki Teleky Endre.*

Különfélék.

— **Jegyzetek a franczia igazságszolgáltatás köréből.** A fenti czim alatt dr. Mandel Zoltán a békebiróságról irt e lap 30. számában. Sajátságos véletlen folytán a mult héten egy Budapesten megjelenő német lapnak tárczája szintén a párisi békebiróságról foglalkozik és érdekes világot vet ennek a biróságnak müködésére. Ebből a tárczából megtudjuk, hogy miképen lehet restanczia nélkül dolgozni és egy év alatt az ügyeknek oly tömegét elintézni, amelyre másutt példa nincs. Hallgassuk meg a tárczának nem jogász iróját.

«Körülbelül százan voltunk együtt vádlottak a sèvres-i polgármesteri hivatal tárgyaló termében. A nap teljesen akadálytalanul sütött át a függönynélküli, hermetikusan elzárt magas ablakokon keresztül és kivül 32 fok meleg volt árnyékban. A teremben egyszerüen ugy ültünk, mint a sütőkemenczében. Az idézések ½2 órára szóltak. A legmelegebb déli hőségben tódultak itt össze az emberek, hogy a békebiró itéletét meghallgassák, aki azonban nem jelent meg. De ha egyszer itt van, akkor az itéleteket maximális sebességgel hozza. Körülbelül százat óránként. De ő nem jött, nyilván azért, mert siestájában nem engedte magát zavarni. Lassan három óra lett. Másfél órai várakozás alatt némelyiknek kifogyott a türelme. Egyik dörmögött, másik vicczeket koczkáztatott meg, de voltak olyanok is, akik azt inditványozták, hogy a késedelmes biró ellen panaszt kell emelni. Ekkor jelentették: «Le tribunál». Mindnyájan felállottunk és állva maradtunk, mig a helyére ért és leült...

Amint mondottuk, az eljárás rémitő gyorsaságával behozta a másfélórai várakozási időt. A terem sokkal gyorsabban ürült ki, mint ahogyan megtelt. Egyetlen vádlott sem tett kisérletet arra, hogy védekezzék, mert jól tudja, hogy minden vitatkozás csak nagyobb költséggel jár. Felmentés nincs, soha sincs! A biró nyomban itél, amint az ügyészként müködő rendőrbiztos a bünöst felhivta, aki minden további nélkül elismeri bünösségét, nehogy még egyszer meg kelljen jelenni és a csendőrrel szembesitsék, hisz itt ugyis csak annak hisznek. A megidézettek automobilvezetők, vásárosok, biciklisták. A soffőröket a megengedett sebességnél való gyorsabb hajtásért 10 frankra büntetik. Azután jönnek az álmosok, a szegény terhes kocsisok, akik a nagy meleg, vagy egy pohár ital következtében a kocsin elszunnyadtak. Ennek az ára hat frank. A biciklisták, akiket a járdán csiptek meg, egy frank büntetéssel szabadulnak meg. Nem is érdemes róla beszélni, de a törvény enyhesége csak látszólagos, mert éppen a kis kihágási ügyekben való eljárás hasonlitható össze a Siámban ismeretes és kinzásokkal sulyosbitott kivégzéssel.

A békebiró egy frank büntetéssel elereszti a vádlottat, akiből azután a valódi vérszopó: a «Huissier», illetőleg a «Greffier» egy egész Lajos aranyat, azaz 20 frankot, vagy még többet kizsarol. Miért nincs megengedve, hogy az ember az egy frank büntetést nyomban a biróságnál lefizesse? Mert a tiszteletreméltó greffier is élni akar, aki például a párisi czivil-tribunálnál évenkint körülbelül 100,000 franknyi csekélységet keres. És miért nem kézbesitik az idézést posta utján, hanem a Huissier utján, mert ez is felakarja számitani az ő borsos dijait. Mind a kettő ugy vásárolta a hivatalát és az árának kamatait élvezni akarja a szegény ember bőrén, a fuvaros, kofa és más ilyen kis ember bőrén, akikkel együtt voltam megidézve a sèvres-i békebiró előtt.»

Igy könnyü gyorsan dolgozni! És ha a polgári perekben is ezzel a gyorsasággal dolgoznak, akkor ne irigyeljük érte a francziákat. *Dr. Herczeg Ernő.*

— **A járadék-hisztériáról.** Erről a kérdésről a *Munkásügyi Szemle* legutóbbi számában a következőket olvastuk:

A kötelező munkásbiztositás terjedésével sok, eddig észre nem vett jelenséget lehet megfigyelni. Sok orvos nem érti, hogy a baleseti sérült bántalmakról, munkaképesség-csökkenésről panaszkodik, holott objektiv elváltozásokat nem képes megállapitani. Az orvosok ilyenkor járadék-hisztériáról, a munkások kielégithetetlen kártalanitási vágyáról beszélnek. Pedig tudományosan is meg van állapitva és a gyakorlatban nálunk is voltak már rá példák, hogy valamely sérültnek az egész idegrendszere annyira megrendült a baleset következtében, hogy előbbi munkáját képtelen volt elvégezni, habár sérülései teljesen gyógyultak. Ezek az esetek azt bizonyitják, hogy a balesetek következményei közül a tudományos kutatásoknak és megállapitásoknak még nagy területe van s csak felületesség járadék-hisztériáról beszélni ezekben az esetekben, amikor alaposabb megfigyelésekkel lehetne csak a sérült állapotát megitélni.

— **A balesetek statisztikája.** Az államrendőrség évi jelentése szerint 1911. évben a balesetek száma: 16,605 volt, ami az 1910. évhez képest 3397-el való szaporodást jelent. E balesetek közül 10,470 gyári baleset volt. A gyári balesetek száma tetemesen szaporodott, mert 1909-ben 9326, 1910-ben pedig 8421 volt a gyári balesetek száma) Ugyancsak emelkedett az épitkezési balesetek száma is, mert mig 1910-ben 672, addig 1911-ben 1383 volt az ily balesetek száma.

— **Statisztika a rendőri gyermekbiróság ügyforgalmáról.** Az államrendőrség 1911. évi jelentésében a gyermekbiróság 1910. és 1911. évi müködéséről a következő adatokat olvassuk:

A kihágások száma volt 1911-ben 4787 (ezek közt volt: 753 leány). 1910-ben 3876 (ezek közt volt 615 leány). Letárgyalt ügyek összes száma: 1911-ben 5170 (ezek közt volt 870 leány). 1910-ben 4229 (ezek közt volt 739 leány). Menhelybe szállittatott összesen 1911-ben 580 (ezek közt volt 109 leány). 1910-ben 589 (ezek közt volt 126 leány). Intézetnek, esetleg egyesületnek adatott át 1911-ben 768 (ezek közt volt 16 leány) 1910-ben 441 (ezek közt volt két leány).

Dorgálásra itéltetett 1556 (ezek közt volt 99 leány); elzárásra itéltetett 22 (ezek közt volt 4 leány); próbára bocsáttatott 2; javitó-nevelés inditványoztatott 105 (köztük 35 leány). Eljárt tehát a rendőrség összesen 5170 fiatalkoru ügyében, melyek közül 870 volt a leány, vagyis 16·8%; emelkedés az 1910. évhez képest 941 (131 a leányoknál). A fenti számokban azonban az árvaszéki és menhelyi megkeresések alapján eszközölt nyomozások esetei s egyéb átmeneti intézkedések nincsenek belevéve.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Letartóztathatja-e a hajóskapitány nyilt tengeren azt az utast, aki ellen elfogató parancs vagy nyomozó levél van kibocsátva?** A szikratáviró alkalmazásba vétele óta elég gyakran előfordul, hogy az illetékes hatóság (ügyész vagy vizsgálóbiró) drótnélküli táviró segélyével közli a hazai hajó kapitányával, hogy utasai közül X. Y. ellen elfogató parancsot vagy nyomozó-levelet bocsátott ki s felhivja, hogy azt nyilt tengeren tartóztassa le.

Egyes német államok kormányai egyenesen felhivták az ügyészség figyelmét arra, «hogy megszökött bűntettesek üldözésénél számos esetben czélszerüen mutatkozott a német kereskedelmi hajók kapitányait szikratáviró segélyével felhivni, hogy a kibocsátott elfogatási parancs alapján a szökevényt nyilt tengeren letartóztassák és a hajón mindaddig biztos őrizetben tartsák, mig az a német kikötőbe meg nem érkezik» (a szász kir. igazságügyminiszterium 1911. szept. 27-i leirata).

Tényleg néhány esetben ilyféle szikratáviratokat menesztettek is a Norddeutscher Lloyd Északamerikából Németország felé utban volt hajóinak kapitányaihoz.

A hannoveri ügyészségnek egyik szikratávirata pl. igy hangzott: X. Y.....-i születésü .... éves .... ellen a helybeli járásbiróság nyomozó-levelet bocsátott ki. Terhelt a chikagoi csász. konzul jelentése szerint a Newyorkból Brémába indult «Kaiser Wilhelm der Grosse» hajón van. Felkérem a nyilt tengeren való letartóztatásra. Táviratot várok, vajjon megtörtént-e..... ügyész.

Egy másik szikratávirat, melyet a nürnbergi ügyészség bocsátott ki, igy szólt: L. F., született ....., ... vallásu, nőtlen bajor állampolgár, kereskedő, kit a newyorki bevándorlási hatóság kiutasitott, holnap Cherbourgon át Bréma felé fog tartani. Felkérem a kapitányt, hogy nevezettet nyilt tengeren azonnal tartóztassa le; csalás, hütlen kezelés, sikkasztás és tőzsdetörvény elleni vétség miatt elfogatási parancs bocsáttatott ki; kiadatási eljárás folyamatban van .... ügyész».

Egy vizsgálóbiró pedig a Hamburg—Amerika vonal egyik hajójának kapitányához menesztett drótnélküli táviratot, melyben egy Amerikába igyekvő II. osztályu utasnak hamis bukás bűntette miatt letartóztatását rendeli el s utasitást ad arra, hogy a letartóztatott egyén mindaddig a hajón őriztessék, mig az valamely németországi kikötőbe meg nem érkezik.

Vita tárgyát képezi Németországban, hogy a hajó kapitánya ezen ügyészi, illetve vizsgálóbirói meghagyásnak tartozik-e eleget tenni.

A hajóstársaságok azon álláspontot foglalják el, hogy az elfogatás eszközlésére az ő közegeik (kapitányaik) nem jogositvák.

A «Norddeutscher Lloyd» a következő körlevelet intézte kapitányaihoz:

«Utóbbi időben többször előfordult, hogy az ügyészség hazafelé tartó hajóink kapitányait drótnélküli táviró utján felhivta, hogy a hajón tartóztassák le egyik vagy másik utasukat, ki ellen valamely büntetendő cselekmény gyanuja miatt elfogatási parancs bocsáttatott ki. Utasitjuk, hogy az ügyészségnek vagy más hatóságnak ilyféle felhivását a jövőben ne vegyék figyelembe, mert ily elfogatások eszközlésére Önt törvényi szabály nem kötelezi; sőt a jogosulatlan letartóztatás büntető és magánjogi felelősséget vonhat maga után. Természetesen ahhoz joga van Önnek, hogy hasonló esetben — ugy mint eddig, ezután is — csak akkor engedje meg az utasoknak a hajóról eltávozást, miután a helyi hatóságnak alkalmat adott arra, hogy az elfogatást eszközölje»....

A hajóstársaságnak ezen álláspontja a jelenlegi jogállapot szerint helyesnek mondható. Nálunk is, Németországban is csak «közhatóság, közhivatalnok, vagy hatósági közeg» tartóztathatja le azt, aki ellen hivatalos értesülése szerint elfogató parancs vagy nyomozólevél van kibocsátva (1896: XXXIII. tcz. 144 §. 1. bek).

Ma érvényben lévő törvények pedig nem mondják ki, hogy a szóban lévő vonatkozásban a hajóskapitány hatóságnak vagy hatósági közegnek tekintendő. Azon tágkörü jognak, mellyel a kapitány nyilt tengeren rendelkezik, egyedüli czélja, hogy a *hajón* szükséges rend és fegyelem a közbiztonság érdekében fentartható legyen.

A kapitányok jogkörének kiterjesztése ezen határon tul nem is szükséges, mert hiszen a bűntettesek letartóztatása e nélkül is biztositva van azáltal, hogy a szikratáviró utján értesülést nyert kapitány a kikötői hatóságnak idejében tudtára adja, hogy a hajón oly személy tartózkodik, aki ellen elfogatási parancs avagy nyomozó-levél bocsáttatott ki. Minthogy pedig arra joga van, hogy a hajóról eltávozást bizonyos ideig az *összes utasoknak* megtiltsa, minden nehézség nélkül módot adhat a helyi hatóságnak arra, hogy az elfogatást a hajó megérkezése után maga eszközölje.

Dr. Márki János gyulai kir. közjegyző f. évi szeptember elsejére, a román nyelvet is biró fiatal helyettest keres. Fizetés megállapodás szerint. 14465

Fiatal ügyvéd jó gyakorlattal nagyobb fővárosi ügyvédi irodában irodavezetői állást elvállal. Czim megtudható a kiadóhivatalban. 14483

Ügyvédjelölt alkalmazást nyer dr. Frankl Pál ügyvéd irodájában. (Budapest, V. Csáky-u. 5. sz.) Jelentkezés d. u. 4—6 óra között. 14484

Ügyvédi iroda (vidéken), jó forgalommal, személyi körülmények miatt, 5—6000 korona követeléssel, körülbelül ugyanilyen összegért, esetleg részletfizetés mellett is átadó. 14463

Közjegyzőhelyettest keresek, ki a román nyelvet teljesen birja. Dr. Rottenberg Márton kir. közjegyző, Lugoson. 14458

A m. kir. államvasutak nyári menetrendje.

Délelőtt **Délután**

A vonatok **indulása** Budapest keleti pályaudvarról.

vonatszám	óra perc	vonat neme	honnan
339	5 10	Vv.	Berlin, Ruttka
645	5 20	Tvsz.	Debreczen, Nagyvárad
309	5 30	Szv.	Hatvan
1905	5 30	»	Eszék, Tapolcza
609	5 45	»	Brassó, Arad
909	5 45	»	Sófia, Bród, Belgrad
19	5 55	»	Torbágy
313	6 00	»	Péczel
17	6 05	»	Komárom
1707	6 15	»	Stanislau, Msziget
11	6 25	»	Wien
1505	6 30	Gyv.	Poprád-Felka, Kassa
407	6 50	Szv.	Lemberg, Stryj, Kassa
1007	6 50	»	Fiume
315	7 00	»	Gödöllő
1305	7 10	»	Graz, Fehring
509	7 20	»	Brassó, Kolozsvár
917*a*	7 25	»	Kunszentmiklós-Tass
317	7 30	»	Gödöllő
319	7 40	»	Hatvan
21	7 45	»	Bicske
1003	8 00	Gyv.	Róma, Triest, Fiume
911	8 10	Szv.	Sarajevo, India
1513	8 15	»	Csorba, Kassa
1015	8 20	»	Paks
513	8 35	»	Bukarest, Kolozsvár
321	8 45	»	Hatvan
13	9 20	»	Győr
307	9 25	»	Berlin, Ruttka
1005	9 35	Gyv.	Fiume, Tapolcza
913	9 55	Szv.	Szabadka
5	10 05	Gyv.	Bruck-Királyhida, Szombathely, Sopron
409	10 20	Szv.	Miskolcz
23	10 45	»	Bicske
605	11 30	Gyv.	Arad

[1]) Junius 15-től bezárólag szeptember 15-ig közlekedik.
[2]) Csak vasár- és ünnepnapokon közlekedik.
[3]) Vasár- és ünnepnapokon május 16-tól bezárólag szeptember 15-ig közlekedik.
[4]) Torbágytól Budapest-Kelenföldig csak vasár- és ünnepnap előtti köznapokon közlekedik.
[5]) Junius 1-től közlekedik.
[6]) Csak hétfőn, de ha hétfőre ünnep esik, a reá következő köznapon közlekedik.

vonatszám	óra perc	vonat neme	honnan
323	12 10	Szv.	Gödöllő
611	12 30	»	Bukarest, Arad
301	12 50	Gyv.	Berlin, Ruttka
903	1 00	»	Konstantinápoly
401	1 05	»	Lemberg, Kassa
7	1 20	Szv.	Wien, Sopron
601	1 25	Gyv.	Bukarest, Arad
1	1 30	»	London, Paris, Wien
1201	1 40	»	Sarajevo, Bród, Szabadka
1901	1 55	»	Eszék, Pécs
1301	2 10	»	Graz, Fehring
325	2 15	Szv.	Hatvan
1501	2 30	Gyv.	Poprád-Felka, Kassa
919	2 40	Szv.	Kunszentmiklós-Tass
23*a*	3 00	»	Torbágy
519	3 10	»	Nagykáta
327	4 20	»	Péczel
329	5 25	»	Gödöllő
507	6 15	»	Brassó, Debreczen
15	6 20	»	Győr
1507[1])	6 25	Gyv.	Poprád-Felka, Kassa
3	6 35	»	Wien, Graz
1705	7 00	Szv.	Stansilau, Msziget
907	7 20	»	Sofia, Belgrád, Bród
607	7 25	»	Bukarest, Arad
421	7 35	Vv.	Szerencs
305	7 45	Szv.	Berlin, Ruttka
25	7 50	»	Bicske
1109	8 05	»	Tapolcza, Balatonfüred
607/II[2]	8 10	»	Nagykáta
1009	8 15	»	Fiume, Bród
405	8 20	»	Lawoczne, Msziget
329*a*[3])	8 35	»	Gödöllő
9	8 45	»	Wien, Graz
1511	8 50	»	Csorba, Kassa
27	9 00	»	Bicske
331	9 10	»	Péczel
1907	9 15	»	Vinkovcze, Pécs
603	9 20	Gyv.	Brassó, Arad
29[4])	9 28	Szv.	Triest, Torbágy
303	9 35	Gyv.	Berlin, Ruttka
1001	9 35	»	Róma, Fiume, Pécs
915	9 45	Szv.	Kiskőrös
403	9 55	Gyv.	Lemberg, Msziget
905	10 00	»	Sofia, Belgrád
1303	10 10	»	Graz, Triest
333	10 25	Szv.	Gödöllő
515	10 40	»	Segesvár, Kolozsvár
1503	10 50	Gyv.	Csorba, Kassa
1101[5])	11 00	»	Tapolcza, Balatonfüred
25*a*[3])	11 10	Szv.	Bicske
335[3])	11 20	»	Hatvan

A vonatok **érkezése** Budapest-Józsefvárosra.

Délelőtt.

vonatszám	óra perc	vonat neme	honnan
517[6])	4 40	Szv.	Nagykáta
511	5 00	»	Szolnok
311	5 50	»	Gödöllő
917	6 17	»	Kunszentmiklós-Tass
154	5 05	Szv.	Vácz
152	5 15	»	Rákospalota-Újpest
122	5 25	»	Érsekujvár
718	5 40	»	Szeged, Szolnok
4102	6 00	»	Esztergom
156	6 20	»	Rákospalota-Újpest
6502	6 35	»	Lajosmizse, Kecskemét
102	6 50	k. o. exv.	Wien, Paris, Ostende
506	7 00	Gyv.	Segesvár, Stanislau
1102	7 05	»	Zsolna, Berlin
104	7 55	»	Nagyszombat, Wien
158	8 00	Szv.	Dunakeszi-Alag
708	8 10	Gyv.	Orsova, Báziás
712	8 40	Szv.	Temesvár, Karánsebes
134	8 45	»	Nagymaros
4104	9 05	»	Esztergom
114	9 15	»	Wien, Berlin
160	9 40	»	Rákospalota-Újpest
162	11 00	»	Rákospalota-Újpest
6504	11 10	»	Lajosmizse, Kecskemét
136[1])	11 35	»	Nagymaros
730[2])	11 55	»	Czegléd
116	12 00	»	Wien
164	12 05	Szv.	Rákospalota-Újpest
714	12 10	»	Szeged
1404	12 20	Gyv.	Zsolna, Berlin
138	12 25	Szv.	Nagymaros
4106	12 30	»	Esztergom
166	1 00	»	Rákospalota-Újpest
4140[3])	1 05	Tvsz.	Pilsc aba
168	1 30	Szv.	Dunakeszi-Alag
4108	1 50	»	Esztergom
106	2 00	Gyv.	Wien, Paris
504	2 05	»	Szatmár-Németi, Brassó
126	2 10	Szv.	Párkány-Nána
170	2 15	»	Rákospalota-Újpest
4110	2 20	»	Esztergom
108	2 30	Gyv.	Wien
120	2 35	Szv.	Galánta
704	2 40	Gyv.	Bukarest, Báziás
722	2 45	Szv.	Czegléd
6506	2 50	»	Lajosmizse, Kecskemét
172[1])	3 10	»	Rákospalota-Újpest
140	3 55	»	Szob
174	4 10	»	Rákospalota-Újpest
716	4 30	»	Szeged
110	5 15	Gyv.	Wien
142	5 20	Szv.	Szob
724*b*[3])	5 40	»	Czegléd
176	5 50	»	Rákospalota-Újpest
128	6 00	»	Párkány-Nána
724*a*	6 10	»	Czegléd
144	6 15	»	Nagymaros
724	6 35	»	Czegléd, Ócsa
4114	6 40	»	Esztergom
726	6 45	»	Czegléd, Szolnok
1406	6 50	Gyv.	Pozsony, Zsolna, Berlin
130	6 55	Szv.	Párkány-Nána
173	7 10	»	Rákospalota-Újpest
180[6])	7 20	»	Vácz
728	7 35	»	Czegléd
6508	7 40	»	Lajosmizse
710	8 05	»	Bukarest, Báziás
132	8 10	»	Párkány-Nána
182	8 20	»	Dunakeszi-Alag
1408	8 40	»	Zsolna, Berlin
118	9 30	»	Wien, Paris
502	9 35	Gyv.	Bukarest, Stanislau
184	10 00	Szv.	Dunakeszi-Alag
706	10 15	Gyv.	Szeged, Báziás, Bukarest
720	10 50	Szv.	Kiskunfélegyháza
4116	11 10	»	Esztergom
902[5])	11 20	k. o. exv.	Belgrád, Konstantinápoly
702[6])	11 30	»	Bukarest, Konstantinápoly
146	11 35	Szv.	Nagymaros

[1]) Vasár- és ünnepnapokon május 16-tól közlekedik.
[2]) Csak vasár- és ünnepnapokon közl.
[3]) Vasár- és ünnepnap előtti hétköznapokon közlekedik.
[4]) Vasár- és ünnepnapokon május 16-tól bezárólag szeptember 15-ig közlekedik.
[5]) Minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnapon közlekedik.
[6]) Minden hétfőn, szerdán és szombaton közlekedik.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20.
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4.
Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenhetedik évfolyam. 32. szám. Budapest, 1912 augusztus 9.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intezendők

Tartalom: Igazságügyi szolgálati rendtartás. — *Dr. Kármán Elemér* erzsébetfalvai kir. járásbiró: A gyermek tanuvallomásának lélektana. — Statisztikai adatok a németországi büntetőügyi felebbvitelekre vonatkozólag. — *Dr. Morvai Béla* budapesti ügyvéd: Kinevezhető-e a végrendeleti végrehajtó közjegyzői okirattal? — Különfélék.
Melléklet: Magánjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Igazságügyi szolgálati rendtartás.

Az uj polgári perrendtartás és az azzal kapcsolatos szervezeti változások életbeléptetése alkalmából uj ügyviteli szabályok kiadása válik szükségessé. Minthogy pedig kivánatos, hogy az ügyvitel minden igazságügyi hatóságnál és minden ügykörben azonos alapelveken nyugodjék, az uj ügyviteli szabályok nem csupán az uj polgári perrendtartás körébe tartozó polgári ügyekre, hanem a büntető és az ügyészi ügyvitelre is ki fognak terjedni.

Ezuttal a tulajdonképpeni ügyviteli szabályok uj tervezetének szétküldése előtt az igazságügyi szolgálati rendtartás előadói tervezetét küldte meg az igazságügyi kormány az igazságügyi hatóságoknak, kiemelve, hogy e munkálat csak tervezet, melyhez meg semmiféle hivatalos állásfoglalás nem történt.

Az uj perrendtartás életbeléptetésével az itélőbiró, illetve a birói tanács közvetlen részvétele azokban a polgári peres ügyekben, amelyek jelenleg még a rendes eljárás szerint folynak, ezentul nemcsak az itélethozatalra, hanem az ezt megelőző tárgyalásokra is kiterjed. A felsőbb biróságoknál viszont az ügy előadásának helyébe mindenkor a nagyobb munkát igénylő felebbezési, illetve felülvizsgálati tárgyalás lép.

Ez kétségtelenül munkatöbbletet jelent.

Ennek a munkatöbbletnek elvégzése a létező és — és tekintettel az ország pénzügyi viszonyaira — számba vehető módon már nem tágitható személyzeti kereteken belül e tervezet szerint csakis a biró tehermentesitése utján lesz elérhető.

A biró tehermentesitése azonban csak akként lesz lehetséges, ha ugy érdemi munkájának egy része, mint az érdemi munkásságból keletkező feladatainak teljesitése (határozatok irásba foglalása, elintézési tervezetek elkészitése) a segédszemélyzetre, a segédszemélyzet eddigi tulajdonképpeni segédi munkájának egy része pedig (kisebb jelentőségü elintézések s fogalmazási teendők) a kezelőszemélyzetre hárul és az utóbbinak igy megnövekedő terhén akképpen könnyitünk, hogy az eddigi ügykezelési szabályok helyett lényegesen kevesebb munkával járó szabályokat létesitünk.

Felügyelet. Azok az érvek, melyek a közvetett és irásbeli peres eljárás helyett közvetlen és szóbeli eljárás létesitését indokolttá tették, a felügyelet terén is fenforognak.

A közvetlenséget és a szóbeliséget a felügyeleti vizsgálat ujabb szabályozása és a felügyeleti értekezlet uj intézménye lenne főleg hivatva az igazságügyi igazgatás körében meghonositani.

De egyébként is a tervezet a felügyeleti jog gyakorlásában döntő sulyt helyez arra, hogy a felügyelet alatt álló hatóság ügymenete minden irányban rendben legyen, ez pedig kétségkivül könnyebben elérhető közvetlen tapasztalaton alapuló egy-egy intézkedéssel, mint a talán kényelmesebb irásbeli rendelkezések sokaságával. Ez okból a felügyeleti jog gyakorlásának főelveként a tervezet kimondja azt, hogy minden felügyeleti intézkedést lehetőleg szóbeli uton kell megtenni.

Az irásbeliség tultengése a felügyeletet nehézkessé tette s az igazgatási teendőkkel járó nagy munka eddig a biróságok vezetőit a birói munkától ugyszólván egészen elvonta, holott a megszaporodott birói munka elengedhetetlenné teszi, hogy közel 500 birósági vezetőnek az itélkezésben való állandó részvétele biztositható legyen.

Felügyeleti értekezlet. Azoknak az igazságügyi igazgatási ügyeknek elintézése, amelyek felsőbb felügyeleti hatóság hatáskörébe tartoznak, jelenleg az illető alsóbb hatóságok jelentései alapján merőben irásbeli uton történik. A felügyeleti értekezlet lehetővé tenné, hogy ezek az ügyek az érdekelt vezetőkkel közvetlen érintkezés utján szóbelileg nyerjenek elintézést.

A tapasztalatok szerint az a hatóság, mely valamely felsőbb intézkedés megtételét javasolja, már a közte és a vezetésére bizott biróság közötti érdekkapcsolatnál fogva is rendesen csak a javaslatának támogatására alkalmas okokat fejt ki s gyakran a helyzet tulzott képét adja.

A felügyeleti hatóságok viszont ennek tudatában s abban a feltevésben, hogy az ügy közvetlen vizsgálata, melyre mód ritkán nyilik, más képet adna, ötletszerüen teljesitik, vagy nem teljesitik a hozzájuk intézett kérelmeket.

Ismeretes az is, hogy mily nagy munkával és időveszteséggel jár egyes javaslatoknak irásban tárgyalása, hiányos jelentések pótlására irányuló felhivás, nem teljesithető javaslatok elutasitásának indokolása, stb.

Ez a felügyeleti értekezlet intézményével nagyobbrészt megszüntethető volna.

A felügyeleti hatóságok ezeken az értekezleteken a biróságok helyzetéről tiszta képet nyernének. Ott nyomban, más biróságok vezetői által hasonló esetekben szerzett tapasztalatok értékesitésével a kellő intézkedést megtennék s elesnék a szüksége a hosszas jelentéseknek és a hosszas irásbeli rendeleteknek. Azok az igazgatási teendők is, amelyeket csak több birósági vezető meghallgatásával lehet elintézni, pl. egyes alkalmazottaknak más birósághoz kirendelése stb., szóbeli megállapodással közmegelégedésre nyomban elintézhetők.

A törvényszéki elnökök (törvényszéki értekezleten a járásbiróságok vezetői) ezenkivül tapasztalataikat más biróságok működésének ismeretével is gazdagitanák.

Belátnák sokszor, hogy egyes kivánságokról a közszolgálat érdekében más biróságoknál levő mostohább viszonyok miatt le kell mondaniok, sőt nem egyszer más biróságok munkateljesitményét ismerve, rájönnének arra, hogy az általuk vezetett biróságnál például nem személyzetszaporitásról, hanem a munkaerők jobb kihasználásáról kell gondoskodniok.

Egyik-másik vezetőnek valamely különösen sikeres intézkedéséről az értekezlet többi tagjai is tudomást szereznének s azt a vezetésükre bizott biróságnál is sikerrel alkalmazhatnak.

Ily módon elérhető volna az a kivánatos állapot, hogy a vezetők ne csak a saját biróságuk különleges nézőpontjából, hanem az egész birósági szervezetnek, mint összességnek szempontjából tekintsék feladataikat.

Nagy jelentőséggel birnának ezek az értekezletek az eljárási és ügyviteli szabályok egyöntetü alkalmazásának szempontjából is. Különösen az uj polgári perrendtartás és az azzal kapcsolatos ügyviteli szabályok életbeléptetése alkalmával.

Felügyeleti vizsgálat. A felügyeleti vizsgálatok szabályozásánál hasonlóképpen főleg a tultengő irásbeliség kiküszöbölése az alapgondolat.

Olyan biróságnál, amelynek ügymenete rendben van, merőben felesleges a hosszadalmas jegyzőkönyv felvétele. A tett intézkedések megrögzitésére a vizsgálati könyv szolgál. Külön jegyzőkönyvet pedig az egyes különleges intézkedést igénylő esetekben kell majd készíteni.

A vizsgálat eredményéről a felettes hatóság a legközelebbi felügyeleti értekezleten értesül s itt módjában van a vizsgálatot teljesitő közeg intézkedéseit jóváhagyni vagy azokat más intézkedésekkel helyettesiteni, a hatáskörét meghaladó intézkedések megtétele végett pedig a főfelügyeleti hatósághoz fordulni.

A vizsgálatoknak tervezett könnyebb módja, kapcsolatban a felügyeleti értekezletek által nyujtott közvetlenséggel, előreláthatólag nem fog a felügyelet lazitásával járni, sőt a járásbirósági vizsgálatokról az itélő tábla elnöke a törvényszéki elnök szóbeli előadása alapján sokkal közvetlenebb képet fog nyerni, mint a kérdés és felelet alakjában készülő mostani alakszerü vizsgálati jegyzőkönyvekből.

Igen fontos kivánalom az is, hogy az 1891. évi XVII. tcz. 8. §-ában szabályozott felügyeleti vizsgálatok lehetőleg ne egyszerre, hanem több időre elosztva tartassanak, hogy az itélő táblai elnökök és a törvényszéki elnökök egyhuzamban, hosszu időt hivataluktól távol ne töltsenek. A felügyeletet különben is csak hatályosabbá tenné az, ha a felsőbb hatóság a felügyeletére bizott biróságokat, bár rövidebb időre is, de gyakrabban és lehetőleg váratlanul keresné fel.

A biróság vezetésével járó munka apasztása. A tervezet szerint a gazdasági, pénzkezelési és számviteli ügyektől a törvényszéki elnökök utasitási joguknak épségben tartása mellett mentesülnek s anyagi felelősséggel csakis a gazdasági kezelő aggályával szemben adott utasitásaikért tartoznak.

Fokozatosan ki lesz terjeszthető ez a járásbiróságok vezetőire is, feltéve, hogy a járásbiróságnál a gazdasági kezeléssel megbizható kezelő van alkalmazva.

Távbeszélő. Az irásbeliség csökkentésére fog szolgálni a távbeszélőnek kötelező használata is.

Az időközi jelentések, tudakozódások, egyes kételyeknek rövid uton felderitése, hiányok pótlására irányuló felhivás, bizonyos esetekben az értesités is, továbbá sürgős ügyekben a végleges intézkedés megtételéig előzetes utasitások kikérése és adása, valamint a tett intézkedések jóváhagyása a tervezet szerint tisztán a távbeszélő segélyével történnék.

Ellenőrzés. Ha a biróság vezetője vagy a felsőbb felügyeleti hatóság azt tapasztalja, hogy a biróságnál oly ügykezelési szabálytalanságok és visszaélések történnek, melyeknek keletkezését az ügyviteli szabályok pontos betartása és e szabályok által nyujtott ellenőrzés és felügyelet gyakorlása mellett meggátolni, megszüntetni, illetve egyes felmerült esetekben kideriteni és megtorolni nem lehet, a tervezet szerint ideiglenesen az ügyviteli szabályokban foglaltakkal nem ellenkező más ügykezelési szabályokat is létesithet.

Nevezetesen ellenőrző jegyzékek és átadókönyvek vezetését rendelheti el, azirán is intézkedhetik, hogy az ügykezelési könyvek az előiratnál nagyobb részletességgel (esetleg kisegitő rovatok nyitásával) vezettessenek, továbbá egyes ügykezelési ágak állásáról naponkint részletes jelentést kivánhat.

Ha pedig egyes tisztviselő, dijnok vagy kézbesitő kezén rövid idő alatt ismételten vagy gyanut keltő módon iratok vesznek el, a biróság vezetője elrendelheti, hogy az ily alkalmazott minden iratot jegyzék mellett vegyen és adjon át.

Az ily kivételes rendelkezés azonban, amely megtorlás jellegével is bir, legföljebb két hónapig lenne érvényben, ujabb ok felmerülte esetében azonban azt ujból életbe lehetne léptetni.

A kötelesség teljesitését biztositó egyéb intézkedések. A hivatali kötelességek megfelelő teljesitését az eddigi megtorló intézkedések is biztositják. Ki kell emelni ezek közül a segéd- és kezelőszemélyzetnél a rendes szabadságnak a törvényben foglalt legmagasabb időnél csekélyebb időre korlátozását és azt a rendelkezést, mely szerint a hivatalában hanyag tisztviselő szabadsága kezdőpontjának beállta után a kezén maradt ügyek elintézése végett visszatartható s az igy hivatalban töltött idő szabadságidejének rovására esik.

Viszont az átlagosnál nagyobb munkásságot kifejtett személyzet arányos pénzbeli jutalmazásáról is történik intézkedés s uj intézmény a miniszteri elismerés, melyet a személyi táblázatban is fel kell majd tüntetni.

Általános kivánság volt, hogy az erkölcsi hatályukat vesztett büntetések a személyi táblázat függelékéből kihagyassanak. A tervezet ennek a kivánságnak eleget tesz, sőt a feltételes elitélés alapgondolatát a felügyeleti eljárásra kiterjesztve bizonyos esetekben a megtorló intézkedés bejegyzését ujabb megtorlást igénylő eset felmerültétől teszi függővé.

Minősités. Teljesen uj szabályozást nyer a minősités kérdése.

Több oldalról szolgáltatott adatok biztositják azt, hogy mindenki érdeme szerint nyerje minősitését. A minősités két számjegygyel történik. Az «1» számjegy az átlagos, a «2» számjegy az átlagon aluli fokozat megjelölésére szolgál. A kiválóság jelzésére mint kivételes minősitő jegy szolgál a «K» betü.

A minősités titkossága a tervezet szerint annyiban szünnék meg, hogy a szorgalom és képzettség tekintetében nyert «2»-es számjegyes minősités az illető alkalmazottal közölhető, hogy minősitésének megjavitására törekedhessék.

A felfogás és itélőtehetség minősitésének közlését azonban nem tartja a tervezet megengedhetőnek. Ezeknek a szellemi képességeknek megváltoztatása kivül áll az egyén akaratkörén. Czéltalan, sőt inhumánus s ezenfelül káros is volna az ebben az irányban keletkezett kevésbbé kedvező itéletet az illetővel közölni.

A végleges minősités a kir. itélőtábla elnökét illeti meg. Nehogy valakit alapos ok nélkül minősitsenek az átlagon fölül emelkedését jelző «K» betüvel, vagy az átlagon alul maradását jelző «2» számjegygyel, az alsóbb hatóságok a minősitő jegyzéket indokolással terjesztik fel.

Gyakran észlelhető, hogy pályázatoknál egyes folyamodókat évi minősitésüktől eltérően minősitenek. A minősités komolyságával össze nem egyeztethető ezt az eljárást a tervezet tiltja.

A minősités e téren létező különböző felfogást, mely itt-ott a minősitéseknek tulságosan enyhe, itt-ott pedig tulszigoru voltában jelentkezik, a felügyeleti értekezletek lesznek hivatva megszüntetni.

Pályázat. Hivatali eskü. A pályázati kérvényeknek az állás betöltése után a pályázók kezéhez juttatásával járó felesleges munka elkerülése végett czélszerü lesz az a szabály, mely szerint a pályázati kérvényhez okiratok csatolását lehetőleg mellőzni kell, vagy a netáni szükséges okiratokat másolatban kell mellékelni, mert a tervezet szerint a csatolt okiratokat csak a folyamodó külön jelentkezésének esetében fogja a pályázatot hirdető hatóság rövid uton visszaadni. Arról ugyanis, hogy a hirdetett állást más folyamodó nyerte el, minthogy ez a hivatalos közzététel által nyilvánosságra jut, felesleges a többi folyamodót értesiteni.

Az állások betöltésénél elmarad a kijelölés tárgyában tartott ülésekről eddig készitett jegyzőkönyv.

Általában a tervezet mindazokat a jegyzőkönyveket, melyek magánfeleket nem érdeklő eljárások tárgyában eddig készültek, eltörli.

Női alkalmazottak. Az uj polgári perrendtartás életbeléptetésével várható átalakulással a kezelői karra háruló magasabb segédi munka a kezelés körében alkalmazottakat másolási munkától el fogja vonni.

A tervezet szerint czélszerünek mutatkozik, hogy ezt a munkát az anyagi javadalmazás tekintetében is szerényebb női alkalmazottakra bizzuk.

Ily módon a kezelői kar anyagi viszonyai sem fognak a szaporitás következtében rosszabbodni, mert egyrészt a női alkalmazottak rendszerint nem is aspirálnak a magasabb kezelői állásokra, tehát az előléptetési kilátások alig befolyásolják, másrészt a szükös anyagi viszonyok közt nagy családdal biró tisztviselők helyzetét fogja megjavitani az, ha családjuknak erre alkalmas nőtagjai ily alkalmazást nyerhetnek.

Minthogy nagy szocziális jelentősége van annak a körülménynek, ha mindkét házastárs kereső pályán lehet, a tervezet e részben korlátokat nem kivánt felállitani, mindössze azt irja elő, hogy házastársak részére oly munkakört kell kijelölni, hogy egymással szemben hivatali alárendeltségi, illetve ellenőrzési viszonyba ne kerülhessenek.

Hivatali öltöny. A tervezet a hivatali öltönyről is rendelkezik.

Minden állam igyekszik azon, hogy a birót a tekintély külső jeleivel is övezze s a biróság tekintélyét a hivatása méltóságának megfelelő ruházat tényleg mindenütt, ahol használatban van, nagyban előmozditja. A birói tiszt fenköltsége talárhoz hasonló egyenruha létesitését teszi indokolttá.

Ez az egyenruha nélkülözne minden felesleges diszt. Legczélszerübb azt fekete szinü szövetből készitení. A talár viselése csak a nyilvános tárgyalások alkalmával volna kötelező és egyuttal megengedett is. Kötelezi ezenkivül a tervezet a tárgyaláson eljáró jegyzőket és joggyakornokokat is.

A birói talárnak baloldali mellrészén Szt. István koronája volna alkalmazva, mint egyetlen disz. A birói talár minden foku biróságnál egyforma lenne. Ez viszont kifejezné azt is, hogy az alsóbb fokon eljáró biró funkcziója nem alacsonyabb rendü, mint a felső biróé. Legfölebb azt a megkülönböztetést lehetne tenni, hogy a zománczozott müvü korona a járásbiróságnál, a törvényszéknél, az itélőtáblán és a kir. Curián más-más szinü pajzsalaku alapon nyugodnék. A jegyzői talárt csak a korona hiánya különböztetné meg a birói talártól.

A kir. ügyészre tárgyaláson szintén kötelező volna a talár viselése. Az ügyészségi, főügyészségi és koronaügyészségi ügyészi talár teljesen megfelelne a törvényszéki, itélőtáblai, illetve kir. curiai birói talárnak.

A tervezet a törvényszéken és a felsőbiróságoknál a talár viselését az ügyvédekre is kötelezővé teszi. Járásbiróságnál a tárgyalás ünnepélyessége az ügyvédi talár kötelező viselését kevésbbé követeli meg s akadályokba is ütközik, mert ekkor az ügyvédnek esetleg több biróságnál is kellene talárt tartania, vagy ugyanazt a talárt esetleg pár perczig tartó tárgyalás okából magával hordoznia.

Az ügyvédi talár lényegében megegyeznék a birói talárral, de attól esetleg a szövet eltérő szinében különböznék.

Az egyenruhát megfelelő föveg egészitené ki. A föveget a tárgyaló teremben tilos volna viselni. Kivételt képezne a birákra az itéletkihirdetés, mely fedett fővel történnék.

Ami a talár beszerzését illeti — ugymond a tervezet általános indokolása — ajánlatos lesz az egyöntetüség szempontjából azt egy vállalkozóval készittetni s árát szerződésileg megállapitani. A költségeket mindenki maga viselné s ahhoz az állam csak annyiban járulna hozzá, hogy minden ujonnan kinevezett alkalmazottjának, aki talárviselésre kötelezve van, épp ugy mint a katonaságnál az első tiszti kinevezés alkalmával, egy összegben az első beszerzés megkönnyitésére bizonyos átalányösszeget folyósitana. A talár megujitásának, javitásának és átalakitásának költsége mindenkor az illető alkalmazottát terhelné.

A gyermek tanuvallomásának lélektana.

A mindennapi életnek az a tapasztalata, hogy a gyermekeknek általában keveset hiszünk, a biróságoknál is mindig érvényesült. A ma divó bünvádi perrendtartások a spekulativ pszichologia alapján felállitották a «testis idoneus etaptus» abstrakt fogalmát és a gyermeket csak bizonyos előre megállapitott feltételek (14. életév, teljes belátási képesség, szellemi és testi állapot) fogadták el tanunak. Ennek megfelelően ma is a biróságoknál az a gyakorlat, hogy csak ezeket a feltételeket biráljuk s ezen birálat alapján döntünk a gyermek vallomása fölött. A 14 éves gyermek, a meg nem eskethető tanu vallomását a felek a megesketés hiánya miatt mindig megtámadják s ez a megtámadás a biróságnál rendszerint érvényesül is.

Hogy a gyermekekkel sok esetben hogyan bánunk el, ezt néhány példa világositja meg.

Egy esküdtszéki ügyben az anya és két leánya azzal volt vádolva, hogy apjukat álmában megölték. A védelem azt az állitását akarta bizonyitani, hogy a meggyilkolt apa az anyát és gyermekeit kegyetlen módon bántalmazta és különösen, hogy négy, hat és hét éves fiait kinozta, fához kötötte, felhuzta, stb. A védő inditványozta, hogy ezek a gyermekek tanukul hallgattassanak ki és a biróság elrendelte kihallgatásukat. A fiucskák megjelentek a tárgyaló-teremben s az esküdtszéki elnök figyelmeztette őket az eskü szentségére, egyuttal azonban, miután anyjuk és nővéreik voltak a vádlottak, figyelmeztette őket a vallomás megtagadásának a jogára. (BP. 205. §. 1. p.) A szegény kis fiuk, akik apjukat az anya keze által vesztették el és most anyjukat és fiatalkoru nővéreiket hat hónapi vizsgálati fogság után a vádlottak padján látták viszont, és igy magától értetődően leirhatatlan izgalomban voltak, az elnök hosszu és fáradságos kitanitása után nagy nehezen kinyögték a «nem» szócskát és erre a biróság elrendelte vallomásuk mellőzését. Ez a proczedura háromszor külön-külön mindegyik gyerekkel megismételtetett. A védő majd megpukkadt mérgében s jajgatott, hogy főfegyvereit verték ki a kezéből, az ügyész örült, hogy a veszedelmes tanuk eltávolodtak, és egy esküdt a tárgyalás után ugy vélekedett, hogy mégis veszedelmes ember lehetett az apjuk, mert különben a fiukat kihallgatták volna és kegyetlenségeit nem titkolták volna el előttünk.

Véleményem szerint a gyermekeket egyáltalán meg se kellett volna idézni.

Egy más, hasonlóképp esküdtszéki ügynek rablógyilkosság volt a tárgya, amelyet a tettes 1903-ban követett el. A tettes ujrafelvételi eljárás során, hét év mulva állt birái előtt, mert az első főtárgyaláson felmentették. Az uj tárgyaláson hét év előtti alibiét akarta bizonyitani és két tanura hivatkozott, akiknek mindegyike 14—15 éves fiucska volt, és akik vele egy házban laktak. A két gyermek kihallgattatott tanuul arra, hogy a büntett napján a vádlott otthon volt-e vagy nem, mikor kelt fel és mikor hova ment el. A tanuk az alibire nézve igenlően vallottak. A védő inditványozta a tanuk megesketését, az ügyész ellenben kifejtette, hogy a tanuk akkor, amidőn észleleteiket tették, hét évesek voltak, de a biróság megeskette a tanukat «törvényes akadály hiányában». Ez az esküdtekre természetesen nagy hatással volt.

Egy erőszakos nemi közösülés miatt folyó bünügyben a tanuk rajta érték a 70 éves öreg vádlottat a 10—11 éves sértettel az istálóban, félre nem érthető helyzetben. Az öreg tagadott. Amidőn a gyermek a főtárgyaláson ki lett hallgatva, elvörösödött és sirt, és alig birt néhány szót kihozni, és különösen mikor a gyermektől az elnök a nemi aktus részletei felől érdeklődött, egyáltalán nem tudott feleletet adni. Annak idején közvádló lévén, inditványoztam a vád fentartása mellett, hogy miután a büntett be van bizonyitva, de a vádlottnál a büntett összes részletei az aggkori elmegyengeség kétségtelen jeleit mutatják, a vádlott elmeorvosilag megvizsgáltassék. A biróság elvetette inditványomat, és nyomban felmentette a vádlottat azzal az indokolással, hogy a sértett, mint tanu, «nem tud az ügyről semmit».

Történetesen ugyanaz nap egy más hasonló ügy volt kitüzve. Itt a vádlott beismerte, hogy 14—15 éves leánynyal közösült, csak az erőszakot nem ismerte el, s azt mondta, hogy a leány önként engedte át magát, legfeljebb szinlelte az ellenkezést (vis grata). Előadta, hogy a dologból semmi sem lett volna, hanem a szomszéd asszony, aki őket a bozótból előjönni látta, hiresztelte el a faluban az ügyet és a leány szülei igy akarják bebizonyitani leányuk szeplőtlenségét. A sértett azonban ebben az ügyben folyékonyan és szégyen nélkül beszélt, vallomása olyan volt, mint ahogy a törvény ezt megkivánja, meg is lett esketve, és a fiut elitélték.

Nem állitom azt, hogy a második eset igazságtalan elitélés volt, de hogy az ilyen esetekben épp az alakilag esetlen vallomások lehetnek az igazabbak, valószinünek mutatkozik.

Semmi sem áll tőlem távolabb, ezeket a megtörtént eseteket, mint a biróság hibáit, vagy szabálytalan eljárásait állitani oda, mert kétségtelenül megállapitható, hogy a biróság ezekben az esetekben a törvényes szabályok szerint jártak el. A birói gyakorlat azonban csak *quantitativ* különbségeket ismer a különböző korban lévő ember vallomásai között ; a biró szabad mérlegelése ugyszólván szembeállitja egymással a 14 éves gyermek vallomását a 28 éves férfi vallomásával, a meg nem eskethető gyermekét a megesketett tanuéval, és a szellemileg és testileg kevésbbé fejlett ember vallomását a kifejlett nagykoru ember vallomásával, s a bizonyitás mérlegében mint különböző sulyokat állitván egymással szembe, a vallomások *mennyisége* szerint dönt. A gyermek vallomása a felnőttétől azonban inkább *qualitativ* különbségekben kell hogy álljon. E minőségi különbségek szerint a gyermek vallomása jelentékenyen többet érhet, mint a felnőtté.

Azt hinnők, hogy a tapasztalati lélektan érdeme, hogy ezeket a qualitativ különbségeket kikutatta és megállapitotta volna és kisérleteivel meghatározta volna azokat a lehetőségeket, ame-

lyek között mi, a bünügy gyakorlati emberei, felhasználhatnók a gyermekek vallomását. Ellenkezőleg mindaz, ami a kisérleti lélektan terén a legujabb időben a gyermekek vallomására vonatkozólag egybegyüjtetett: a gyermekeknek biróság előtt való használhatóságát és értékét még jobban leszállitotta, mint amennyire a birói gyakorlat eddig is becsülte, ugy hogy manapság még inkább szabály és most már a tudomány által is megerősitett elv, hogy a gyermekek egyáltalán hasznavehetetlenek a birói tárgyalás számára. Határozottan kimondta ezt kutatásaiban Schneickert,[1] aki a gyermekeket képtelennek tartja tanuvallomásokra, és a gyermek emlékezetének megbizhatatlansága derült ki azokból a kisérleti kutatásokból is, amelyeket a gyermek-vallomásokra vonatkozóan W. Stern,[2] H. Michel,[3] Otto Lipmann, és Emma Wendriner,[4] valamint Binet és B. Frankel[5] végeztek, ugy hogy a bünügyi lélektan tudományának tulajdonképpeni megalapitója Hans Gross teljesen egyedül áll e tudományág müvelői között azzal a véleménynyel, hogy *éppen gyermekek a legjobb tanuk, ha őket tapasztalt ember kellő müvészettel hallgatja ki.*

A többi kutatók azonban akként jártak el, hogy a gyermekeknek egész sajátságos kérdéseket tettek fel, mint pl. «milyen hegyen halt meg Mózes?» vagy a gyermekeknek képeket mutattak, és ha a feleletek ellenőrzéséből az derült ki, hogy a gyermekek többsége elfelejtette annak a «Sinai» hegynek a nevét, amely reá nézve egy soha nem észlelt fogalom volt, vagy pedig a nyul helyett, amelyet a kép szögletén látott, kedvencz kutyájára vagy macskájára emlékezett, akkor a kisérletezők egy számot állitottak fel és megállapitották, hogy számszerüleg meg van állapitva, hogy a gyermekek képtelenek arra, hogy a biró előtt vallomást tegyenek.

Ezek a számok azonban számunkra, kriminalisták számára, nem jelentenek semmit, és azokkal még inkább ott vagyunk, ahol a törvények betüszerinti értelmezésénél voltunk, nevezetesen a *quantitativ különbségeknél*, mert az a tény, hogy egy bizonyos számu gyermek többsége nem jól adta vissza észleletét, épp oly kevés felvilágositást ad a gyermekek vallomásai felől, mint a törvényeknek az a szabálya, hogy a gyermekek egy bizonyos életkoron alól meg nem eskethetők.

Ennélfogva más uton kell keresnünk a gyakorlati eredményeket, nevezetesen olyan uton, amelyen a gyermekek és felnőttek vallomása közötti *minőségi különbségeket* feltalálhatjuk.

Evégből abból kell kiindulnunk, hogy a tanukihallgatásoknál az ember soha sem ugy áll előttünk, mint egy elvont megfigyelő és megfigyeléseit reprodukáló gép, és hogy kihallgatási müveletünk sem megfelelő, ha csupán arra irányul, hogy az egyén észleleteit és észleleteinek reprodukcióit önmagukban vegyük fel. A kihallgatott egyén lelkét a maga egész lényében kell vizsgálat alá vennünk és igy képzeti életén kivül az emögött lévő és képzeteit kisérő egész érzelmi és akarati életét venni vizsgálat alá és az ezekből szerzett tapasztalatok alapján azt állapitani meg, hogy érzelmei és akarata, mennyiben vannak befolyással észleletei visszaadássnál. Ha már most az érzelmi és akarati lelki életnek a hatását a gyermekeknél és a felnőtteknél egymással szembeállitjuk, akkor egész kétségtelen, hogy a gyermekeknél ez a befolyás sokkal jelentéktelenebb, mert a gyermeknél az érzelmi élet alig emelkedett felül az ösztöni életen és az akarat, sőt még az indulat is az öntudatlanság terén mozog. Másfelől azonban azt kell figyelembe venni, hogy a gyermek alacsonyabb társadalmi jelentőségénél fogva idegen befolyásoknak inkább ki van téve, és nevezetesen a legelemibb és legalsóbb társadalmi befolyásnak, amely a társadalmi élet kezdetének a jelensége: a kényszernek; ez rendesen a tárgyaláson való előkészitésben, a vallomás betanitásában vagy fenyegetésekben nyilvánul; és ezek következtében az ezek hatása alatt álló vallomások valóban értéktelenek. De ha a kihallgató közeg a gyermeket ezektől a társadalmi befolyásoktól menten tudja megkapni, akkor előtte valóban egy tisztább megfigyelő és megfigyeléseit reprodukáló alany áll, amelynél a képzetek visszatérésére az érzelemnek és akaratnak, valamint az egész erkölcsi öntudatnak nagyon kevés zavaró hatása van. És ha ezt el tudjuk érni, akkor teljesen egyetérthetünk a bünügyi lélektan nagy mesterének, Hans Grossnak szavaival: «Liebe und Hass, Ehrgeiz und Falschheit, Religion und Stand, soziale Stellung und Geldbesitz, sind ihnen noch fremd, falsche Auffassung infolge von nervöser Gereiztheit und langer Erfahrung kommt auch nicht vor, der Spiegel des Kinderseele zeigt unbetrübt und klar das, was sich vor ihm befindet».[6]

Keresnünk kell tehát azokat a feltételeket, amelyek mellett ezek a minőségi különbségek értékesithetők, ahol tehát nincs kizárva a lehetőség, oly érzelmeket és akaratnyilvánitásokat, amelyek a perben jelentőséggel birnak, öntudatra hozni és a társadalmi befolyásokat kizárni. Ezek a feltételek egész kétségtelenül a bünper kezdetén találhatók meg leginkább, nevezetesen a hatóságoknak a büntett elkövetése után történő első fellépésnél. Itt még valamennyi tanu, ugy a nagyok, mint a kicsinyek, inkább elfogulatlanok, mint később, mert a nagyok sem tudják még, hogy mi lesz az ügyből, ki lesz gyanusitva, kinek lehet vagy kell segiteni, de mig a felnőtteknél ez a lelki tevékenység bizonyos érzelmek felébredése folytán mégis csak bizonyos határozott képzetek felé mozog, addig a gyermeknél a friss megfigyelés valóban zavartalanul és tisztán áll és igy kétségtelenül meg kell állapitanunk, hogy a nyomozásnál és különösen az első lépések megtételénél a gyermekek vallomásainak rendkivül jó hasznát vehetjük.

Erre kivánok a magam gyakorlatából néhány példát felhozni, még pedig néhány kissé bonyolultabb nyomozási eset elbeszélésével.

Egy paraszt a községi birótól ingatlant akart vásárolni, de miután készpénze nem volt, arra kérte a birót, irjon neki alá egy 6000 koronás váltót és ő majd a közeli városban a takarékpénztárban a váltót leszámitoltatja és annak árát neki át fogja adni. A biró girálta is a váltót, de a paraszt másnap azzal lepte meg, hogy a pénz nincs meg, mert ellopták. «Ki lophatta el?» kérdezte a biró, amire az ember elmondta, hogy ő tegnap este a boltban volt, ott pálinkázott és senki más nem látta, hogy nála nagyobb összegü pénz van, mint egy asszony, akit névszerint is megnevezett. Erre a biró utasitotta az embert, hogy menjen el a csendőrörsre s ott tegyen feljelentést az asszony ellen. Emberünk, daczára, hogy a pénzt nem is vesztette el, elment a csendőrörsre s ott ugyanigy elmondta az esetet. A csendőr felvette a panaszt és megigérte, hogy másnap a nyomozást be is vezeti, utasitotta azonban a feljelentőt, hogy tartsa az esetet nagyon titokban és inkább figyelje az asszonynak és férjének a viseletét és különösen, hogy hova költekeznek. Másnap a csendőr kivonult és amint a községbe ért, három-négy gyerek ugrándozik feléje és hangosan kiabálják, hogy: «a Laczi mamája lopta el csendőr bácsi a pénzt». Az illető asszonynak ugyanis egy Laczi nevü fia volt. Ez a dolog a csendőrnek gyanus volt, mert hiszen ő megparancsolta és ajánlta az embernek saját érdekében is a hallgatást. Megkérdezte tehát, hogy honnan tudjátok? amire a gyerekek elmondták, hogy őket ép a feljelentő figyelmeztette, hogyha a csendőr jön, csak kiabálják, hogy ki a tolvaj. Ez még gyanusabb volt, amire a csendőrjárőr először is a furfangos parasztnál tartotta meg a házkutatást és a pajtában elásva megtalálta a pénzt, amire emberünk beismerte a csalást és a hamis vádat.

Egy másik esetben magzatelhajtás, tehát a legnehezebben kideritheto büntett nyomára vezettek a gyerekek.

A főváros egyik legnagyobb terjedelmü előrosában, Kispesten, egy üres telken, az ott legeltető asszonyok öthónapos méhmagzatot találtak, papirosba csomagolva. A községnek körülbelül 35,000 lakosa van és igy olyan módokon, amint falvakon szokás, ahol a titok rögtön kipattan, nem lehetett eljárni. A méhmagzaton észlelhető volt az erőmüvi behatás, de érthetően óriási

[1] Dr. Hans Schneickert: Die Zeugenvernehmung im Lichte der Strafprozessreform. Stern: Beiträge zur Psychologie der Aussage folyóiratában, első folyam 4. füzet (21. l.)

[2] W. Stern: Die Aussage als geistige Leistung und als Verhörspunkt. U. o. első folyam, 3. füzet.

[3] H. Michel: «Die Zeugnissfähigkeit der Kinder vor Gericht». A Deutsche Blätter für erzieherischen Unterricht cz. folyóiratban.

[4] Otto Lippmann und Emmi Wendriner: «Aussage-Experimente im Kindergarten» a Stern-féle folyóirat 2. folyam, 3. füzetében, 131—137. l.

[5] B. Franken: «Eine experimentelle Untersuchung über das Wahrheitsbewusstsein von Schulkindern». Zeitschrift für angewandte Psychologie. I. k. 266. l.

[6] Dr. Hans Gross: Handbuch für Untersuchungsrichter, I. k. 97. lap.

nehézséggel jár a főváros és vidékének összes kórházaiban és orvosainál puhatolózni, hogy nem-e fordult elő feltünő elvetélés, amely büntettre mutatna. Vidéken ugyanis ily módon szoktunk puhatolózni. A csendőrörs tehát utasitásomra a legtágabb körben kezdte a dolgot elbeszélni és különösen a nőket és annak a vidéknek a gyerekeit, az utczán játszadozó gyerekeket kérdezgette ki, hogy nem-e láttak arra felé egy beteg nőt járni, miután az volt a feltevés, hogy maga a nő dobta oda a magzatját. A szomszéd utczában a tudakozódás eredménynyel járt. Két 7—7 éves fiucska elmondta, hogy egy asszony lakásából tegnapelőtt este egy leány mászott ki az asszony segitségével az ablakon. Az asszony kidugta a fejét este 7—8 óra között és körülnézett, de őket nem vette észre; majd a leány felállott az ablakba, ők pedig felmásztak a fára és onnan nézték, hogy mi fog történni. A fa tetejéről látták azután, hogy az asszony felteszi a leányt az ablakba, majd ő maga is kimászik s azután elkisérte a leányt egész a község széléig és akkor utánuk lopózva látták, hogy a leány alig birt a lábán állni, ugy vonszolta magát.

Ezen a nyomon meg is lett a tettes, a magzatelhajtást a gyerekek által látott asszony követte el és a beteg leányt azért az ablakon át távolitotta el s éppen az esteledő órákban, mert a kizárólag munkásokból álló lakosság ilyenkor az udvaron tartózkodik és az ő udvarában is hat család lakott, ugy hogy jónak látta a leányt, aki a mütét után sulyos állapotban az ő lakásán már három napig feküdt s igy a dolog gyanus kezdett lenni, eltávolitani.

Megfigyelésekre egyáltalán alkalmasak a gyermekek, igy Hans Gross [7] emlit eseteket, ahol a meggyilkolt nő hulláját ugy találták meg, hogy az egész vidék iskoláiban felszólitották a gyerekeket, hogy ahol feltünő sok holló vagy varju gyülekezik össze, ott figyeljenek. Egyik gyerek elmesélte a másiknak az esetet s meg is találták a helyet, ahol a hulla el volt rejtve.

Ugyancsak az ő esetei között fordul elő, hogy egy később meggyilkolt hülye egyén utját, amelyet több községen át tett, óráról-órára meg lehetett a gyerekek bemondásai alapján állapitani. És ugyancsak egy csendőrgyilkosság alkalmával gyermekek találták meg azt a tolvajjelet, amely a gyilkosságra hivta össze azt a bandát, amely a gyilkosságot végrehajtotta.

Jó eredményeket értem el házkutatásoknál is a gyermekekkel.

Igy egy emberölési esetben. Vas megye hegyei között egy erdei téglagyárban após és vő összevesztek és az após sulyos bélsérülésekkel került a kórházba, mig a vő feje és válla volt összeszurkálva. Az após halálos ágyán nemcsak tagadta, de megesküdött is, hogy ő nem szurta meg a vejét, neki kése sincs és azt állitotta, hogy a vő sebei annak saját késétől származtak, amint vele hadonászott feléje. A vő ellenben a vizsgálati fogságban állandóan megmaradt amellett, hogy az após is szurkált, sőt ő kezdte meg a szurkálást. Ennélfogva szükségesnek mutatkozott az após késének előkeritése, illetőleg annak a megállapitása, hogy volt-e egyáltalán kése? A házkutatásnál egy kétszobás lakásban találtam a vádlott feleségét, anyósát és két gyermekét. A gyermekek távollétében a nő és anyós határozottan állitották, hogy az apának zsebkése egyáltalán nem volt. Hosszu kutatás után a konyhaasztal fiókjában a konyha- és evőeszközök alatt papirossal letakarva találtunk egy kést, amely még hozzá beszáradt vérnyomokat is tartalmazott, a két nő a leghatározottabban tagadta, hogy a kés létezéséről tudnak és azt állitották, hogy az nagyon régen kerülhetett oda.

Midőn a kést magunkhoz véve kimentünk, ép szembe jött a két gyerek, az egyik kilencz, a másik hét éves, akik erre a kérdésre: «Kié gyerekek ez a kés?» rögtön azt felelték: «a nagypapáé!» Utóbb ez minden kétséget kizáróan meg lett állapitva és az a körülmény, hogy az elhalt halálos ágyán e tekintetben mást mondott, az esküdtszék előtt oly hatással volt, hogy a vádlott jogos önvédelmét az esküdtek elfogadták.

Egy más esetben egy hirhedt betörő mellényét kellett anyja lakásán házkutatás utján előkeriteni, azért, mert azon állitólag gyöngyházgombok voltak és a tett szinhelyén is két gyöngyházgomb találtatott, meg kellett tehát állapitani, hogy a betörés helyén talált gombok a vádlott mellényéről valók-e és hogy hiányzanak-e a mellényről gombok s ha igen, valóban kettő-e? A házkutatás alkalmával az anya lakása, amely szintén a külvárosban volt, zárva találtatott és a lakók még arra sem tudtak felvilágositást adni, hogy tulajdonképpen ki lakik ott. A lakást fel kellett nyitni s abban bent a külvárosi szokásoknak megfelelően egy négyéves kis leánygyermek feküdt az ágyban a lakásba bezárva, aki csak annyit tudott mondani, hogy őt Bözsikének hivják. A család viszonyai után való tudakozódás azonban annyi eredménynyel járt, hogy a gyermek elmondta, hogy bácsija (és itt a keresztnév megegyezett a gyanusitottal) a fegyházban van. A mellények után érdeklődve a gyermek elmondta, hogy «volt itt egy zöldessárga mellény, amelyen gyöngyházgombok voltak és azt a papa ide-oda dugdosta». És ezen a nyomon elő is került a mellény egyik ágy szalmazsákja alól és valóban hiányzottak is róla az eredeti gombok s a szine megegyezett a kérdéses mellény szinével.

Azt mondhatnók, ezekben az esetekben a gyermekek az «enfant terrible» szerepét játszották, akik családok titkait árulják el más családoknak. Ez igaz lehet. Azonban ha a gyermekek okai annak, hogy családok békéjében ezen a módon zavar áll elő, ugy mindenesetre sokkal hasznosabb az a szolgálat, amelyet ily módon az igazságszolgáltatás gyermekek utján elérhet. És az sem áll, amit bizonyára nálunk, ahol a büntettek nyomozása még mindig homályos foglalkozásnak tekintetik, fel fognak hozni, hogy a gyermekekből ilyen módon kémeket és árulókat nevelünk, mert csupán észleleteiket és pedig *való* észleleteiket akarjuk megszerezni. És ha nem tudjuk meggátolni azt, hogy rosszakaratu egyének a főtárgyalásokra állandóan betanitják a gyerektanukat és tétlenül kell néznünk, hogy gyermekek vallomásai rosszindulatu befolyása alatt az igazságszolgáltatásban nyilt károkat tehetnek, ugy senkinek sem lehet kifogása az ellen, ha viszont és ami a fő, *a gyermek lelkének mindennemü kárositása nélkül,* mi tőlük az igazságnak megfelelő észleleteiket felveszszük és azt a valóság kideritése szempontjából felhasználjuk.

Dr. Kármán Elemér.

[7] Dr. Hans Gross: Handbuch für Untersuchungsrichter. II. k. 144. és 291. l.

Statisztikai adatok a németországi büntetőügyi felebbvitelekre vonatkozólag.

Előrebocsájtjuk, hogy a kimutatás nem terjed ki a büntetőtörvényszékek (Strafkammer) itéletei elleni felebbezésekre.

Általában jellemző, hogy a jogorvoslatok igénybevétele a büntetőügyekben is állandóan és pedig helylyel-közzel igen erősen növekedik.

1910 ben a német birodalomban 76,247 itéletet hoztak a büntetőtörvényszékek (Strafkammern) a schöffenbiróságok és járásbiróságok itéleteinek megfelebbezése folytán. 1909-ben 74,066, 1908-ban 71,217, 1907-ben 69,592, 1900-ban 55,488 volt ezen itéletek száma. 1910-ben tehát 2181, vagyis csaknem 3% volt a szaporodás, az utolsó tiz évben pedig 20,759 az emelkedés, tehát 37·4%.

Öt évi átlagokat összehasonlitva, a következő adatokhoz jutunk: 1881-től 1885-ig 36,956, 1886-tól 1890-ig 42,332, 1891-től 1895-ig 51,076, 1896-tól 1900-ig 57,053, 1901-től 1905-ig 64,214 és 1906-tól 1910-ig 72,316. Ezek szerint 25 év alatt az öt évi lustrumok felebbezési átlaga büntetőügyekben 93%-kal emelkedett.

Az egyes főtörvényszékek (Oberlandesgericht) területei közül 1910-ben legtöbb volt a felebbezés a Kammergericht területén: 11,075 (1909-ben 10,417); azután következnek a boroszlói: (8098, 1909-ben 7508), hammi (5526, 1909-ben 5299,) kölni (4679, 1909-ben 4846 és düsseldorfi (4032, 1909-ben 3983) főtörvényszékek kerületei, mig a braunschweigi főtörvényszék területén csak 320 (1909-ben 369), az oldenburgién pedig 251 (1909-ben 274) bünügyi felebbezés fordult elő.

Önként értetődik, hogy emez eltérések legelsősorban az egyes főtörvényszéki területek terjedelmének és népességének különbözőségére vezethetők vissza. Figyelemre méltó azonban, hogy az első két helyen emlitett főtörvényszék (Kammergericht és boroszlói Oberlandesgericht területén a felebbezések számának emelkedése 1910-ben 1198-al nagyobb, mint az egész német birodalom büntetőügyeiben igénybevett felebbezések szaporulatának fele. Ezzel szemben a 29 főtörvényszéki terület közül 12-ben némi csökkenés észlelhető.

Ha az alsóbirósági itéletek számát vetjük össze a felebbezési biróság itéleteinek számával, az 1886—1890 közti időszakban 1000

elsőbirósági itéletre átlag 79, 1891-től 1895-ig 86, 1896-tól 1900-ig 95, 1901-től 1905-ig 100 és 1906-tól 1910-ig átlag 107 felebbezési birósági itélet esik. Az emelkedés tehát folytonos volt és 25 év alatt kerek 36%-ot mutat. Egyidőben ugy tünt fel, mintha elérte volna a legmagasabb pontot; 1904-től 1908-ig ugyanis az arányszám 104 és 106 között váltakozott és 1906-ban tett ki legtöbbet. A legutóbbi időben azonban ismét erős lett az emelkedés: az 1909-ben mutatkozó 100-ról 1910-ben már 112-re rugott.

Ezen szaporodásból nyilván arra lehet következtetni, hogy a polgároknak az elsőbirósági itéletekbe vetett bizalma csökkent.

Mindenesetre figyelembe kell venni itt a felebbezések eredményét. Sajnos, ez irányban eddig még nem rendelkezünk az 1910. évre vonatkozólag adatokkal. Az előző évi adatok azonban azt mutatják, hogy azon ügyek arányszáma, melyben a felebbezési biróság az elsőbirósági itéletet megváltoztatja, illetve feloldja, nemcsak hogy nem csökkent, hanem inkább emelkedett, 1000 elsőbirósági itélet közül felebbezés folytán 1891-től 1895-ig átlag 392, 1896-tól 1900-ig 397, 1901-től 1905-ig 403, és 1906-tól 1909-ig átlag 414 változtattatott meg; az utóbbi évek arányszámai csaknem ugyanazok.

Ha azt akarjuk összehasonlitani, hogy az egyes főtörvényszéki kerületekben a felebbezések mily sürün jelentkeznek, czélszerübb nagyobb időközöket választani. Az 1906-tól 1910-ig terjedő időközben 1000 elsőbirósági itéletre átlag legtöbb felebbezési itélet esett a stettini (131), hammi (130), marienwerderi (129), valamint a kieli és königsbergi (126—126) főtörvényszékek területére. Ezzel szemben legkisebb az arányszám a stuttgarti (79), kolmari (78), braunschweigi (77), oldenburgi (74), rankfurt a/M.-i (72), és darmstadti (64) főtörvényszékek területén. Látható, hogy a magas felebbezési arányszámu kerületek nagyrészt északon és keleten, az alacsony arányszámmal birók pedig tulnyomólag délnyugaton fekszenek. A Kammergericht területén az arányszám 102, tehát a birodalmi átlag alatt marad, azonban erősen emelkedőben van, amennyiben az előző öt évi időszakban csak 93, 1891-től 1895-ig terjedő lustrumban pedig 74 volt.

A főtörvényszékeknek a büntetőtörvényszékek, mint felebbezési biróságok itéletei ellen benyujtott semmiségi panasz folytán hozott itéleteit vizsgálva, azt találjuk, hogy ezek 1910-ben 6253-at tettek ki, holott 1909-ben 5819, 1908-ban 5605, 1907-ben 5735, 1906-ban 5300 és 1900-ban 3446 volt a számuk. Az utolsó évben tehát 434, vagyis 7·4%, tiz év alatt pedig kerek 82% volt az emelkedés. A szaporulat tehát nagyon erős és jóval jelentősebb, mint a schöffenbiróságok itéletei elleni felebbezéseknél. A Kammergerichtre magára 2086, tehát a birodalmi összszám negyedénél több semmiségi panasz esik. Ezen jelenség megitélésénél azonban nem szabad figyelmen kivül hagyni, hogy ezen főtörvényszék a Landesrecht által büntetendőknek nyilvánitott összes cselekményeket illetően egész Poroszország területére nézve felebbviteli biróság. Nem tévesztendő szem elől az sem, hogy a semmiségi panaszok Bajorországban 1900 óta kizárólag a müncheni legfőbb törvényszék (Oberstes Landesgericht) elé kerülnek s ezek a fenti számokban nem foglalnak helyet.

Ezer felebbezési birósági itéletre az egész német birodalomban 1886-tól 1890-ig átlag 57, 1891-től 1895-ig 59, 1896-tól 1900-ig 64, 1901-től 1905-ig 72 és 1906-tól 1910-ig átlag 85 semmiségi panasz folytán hozott itélet esik. Az erős emelkedés tehát nyilvánvaló. Kedvező jel, hogy az utóbbi években valami határozott fokozódás nem tapasztalható, amennyiben 1907-ben 89-et, 1908-ban 85-öt, 1909-ben 84-et és 1910-ben 88-at tesz ki az arányszám.

A büntetőtörvényszékek (Strafkammer), mint elsőfoku biróságok által hozott itéletek ellen a német birodalmi birósághoz (Reichsgericht) benyujtott semmiségi panaszok száma ugyancsak emelkedést mutat: 1910-ben ily ügyekben 5345, 1909-ben 5152, 1908-ban pedig 4757 itélet hozatott.

Ezer elsőbirósági (büntetőtörvényszéki) itéletre 1908-ban 58, 1909-ben 63, 1910-ben pedig 65 semmiségi panasz folytán a Reichsgericht által hozott itélet esett.

Azon itéletek száma, melyeket a birodalmi biróság esküdtbirósági itéletek ellen benyujtott semmiségi panaszok folytán hozott, 1910-ben 225-öt, 1909-ben 244-et, 1908-ban 196-ot s 1907-ben 216-ot tett ki. Itt tehát ingadoznak a számok; az utóbbi időben azonban emelkedés észlelhető, amennyiben 1000 esküdtbirósági itéletre 1896-tól 1900-ig átlag 39, 1901-től 1905-ig 42 és 1906-tól 1910-ig átlag 48 semmiségi panasz esett.

Kinevezhető-e a végrendeleti végrehajtó közjegyzői okirattal?

A «Jogtudományi Közlöny» 1912. évi julius hó 26-iki számában dr. Raffay Ferencz magánjogi kézikönyvének idevágó fejtegetéseivel szemben dr. Kubovich Zoltán azt igyekszik kimutatni hogy végrendeleti végrehajtó közjegyzői okirattal is ki volna nevezhető; érvelése azonban nem alapos.

A kérdés megoldásának — véleményem szerint — abból kell kiindulni: beletartozik-e az örökhagyónak az a ténye (cselekménye), melylyel végrendeleti végrehajtót nevez ki, a jogügyleteknek ama kategóriájába, amelyet a tárgyi jog, anyagi, tartalmi és nem alaki értelemben végrendeletnek, illetve öröklési szerződésnek nevez, avagy nem? Ha beletartozik: ugy nem lehet kétséges, miszerint az örökhagyó ezen intézkedése (jogügylete) is csak olyan alakszerüségek mellet nyilvánitható ki jogérvényesen, amilyen alakszerüségeket a tárgyi jog a végrendeletekre és öröklési szerződésekre nézve kötelezően előir; ha pedig nem tartozik bele: ugy kétségtelen, hogy ez az általános jogszabály alkalmazandó, mely szerint kifejezett törvényi rendelkezés hijján a jogügyletek érvényességéhez különös alakszerüségek nem kivántatnak meg.

A végrendelet az örökhagyónak az az egyoldalu jogügylete, amelyben halála esetére vagyonára vonatkozó, avagy egyéb jogi érdekü (pl. gyámnevezésre, törvénytelen gyermek elismerésére, a gyámi tisztből való kizárására vonatkozó) és a tárgyi jog által megengedett nyilatkozatot teszi; az öröklési szerződés fogalmi meghatározása a most körülirt alkotóelemeken kivül kibővitendő azzal, hogy ez kétoldalu jogügylet lévén, érvényességéhez két személy egybehangzó akaratelhatározása szükséges. Nem lehet vitás (mert még a czikkiró sem tagadja), hogy a végrendelet és illetve öröklési szerződés jogügyletének most adott fogalmi meghatározásai által körülirt jogi tény-komplexumban benne foglaltatik az örökhagyónak az a ténye is, amelylyel végrendeleti végrehajtót nevez ki. Ez a kinevezés is az örökhagyó vagyonát érdeklő, avagy — enélkül is — mindenesetre jogi érdekü halálesetre szóló rendelkezés, s igy aszerint, hogy egyoldalu vagy kétoldalu akaratelhatározás eredményeként jelentkezik: végrendelet, illetve öröklési szerződés lesz. Minthogy pedig végrendelet és öröklési szerződés csak az 1876 : XVI. tcz.-ben meghatározott alakszerüségek mellett jöhet érvényesen létre, ennélfogva kétségtelen, hogy egyszerü — tehát a végrendeletek, illetve öröklési szerződések különös kellékeit nélkülöző — közjegyzői okiratban éppen ugy nem nevezhető ki érvényesen végrendeleti végrehajtó, mint ahogyan az irásbeli magánvégrendeletek és öröklési szerződések alakszerüségeit nélkülöző magánokiratban avagy a szóbeli végrendeletek alakszerüségét nélkülöző szóbeli nyilatkozatban nem eszközölhető az, és pedig annál kevésbbé, mert az örökhagyó halálesetre szóló és fentebb körülirt természetü rendelkezései a végrendeletre és öröklési szerződésekre nézve előirt kellékek mellőzésével csak akkor nyilvánithatók érvényesen más formában is, ha ezt a tárgyi jog — mint pl. az atya (halálesetre szóló) gyámnevező joga tekintetében az 1877 : XX. tcz. 34. §-a teszi — kifejezetten megengedi.

Az igaz, amit czikkiró is állit, hogy végrendeleti végrehajtót minden egyéb halálesetre szóló rendelkezéstől elkülönitve, önállóan (külön okiratban, illetve szóbeli nyilatkozatban) is rendelhet az örökhagyó, ebből azonban nem az következik, hogy alakszerüség tekintetében nem kell betartani az 1876 : XVI. tczikket, hanem csak az, hogy a végrendeleti végrehajtó kinevezésének nem kell okvetlenül egy ugynevezett «fő-végrendelet» egyik esetleges alkotórészeként jelentkeznie. *Dr. Morvai Béla.*

Különfélék.

— **Az árverési hirdetmény közzététele.** Az 1881 : LX. tcz. (végrehajtási törvény) 102. §-ának harmadik bekezdése kimondotta, hogy az ingók árverésére vonatkozó árverési hirdetményben a végrehajtást szenvedő nevét is ki kell tenni.

Az 1881 : LX. tcz. e §-át a végrehajtási novella 19. §-a módositotta, és pedig olyképpen, hogy a közzétett árverési hirdetményben nem szabad a végrehajtást szenvedő nevét kitenni.

A novella azonban csak azt mondja, hogy a végrehajtást szenvedő nevét nem szabad kitenni, de nem mondja azt, hogy mi

történik akkor, ha ez mégis kitétetik, s mi történik azzal, aki ezt kitéteti, vagy kiteszi. Szóval felállít a törvény egy tilalmat, de annak meg nem tartása esetére azt, ki a tilalmat tulhágja, büntetéssel nem sujtja.

A törvény helyesen akkor lett volna megalkotva, ha kimondotta volna, hogy az, ki az abban felállitott tilalmat tulhágja, büntetéssel sujtatik. Ez azonban hiányzik a törvényből. A végrehajtató tehát a közzétett árverési hirdetményben bátran kitétetheti a végrehajtást szenvedő nevét. Jellemző, hogy ezt a hiányt a novella végrehajtása tárgyában kibocsájtott igazságügyminiszteri rendelet sem fedezte fel.

Nagyon természetes, hogy ily körülmények között a gyakorlatban ennek az intézkedésnek semmiféle jelentősége nincsen. Mutatja ezt többek között az is, hogy például megjelenik Budapesten egy hetilap, mely a kereskedők érdekeit van hivatva szolgálni, s mely következetesen közli a legközelebb megtartandó árveréseket, s közli a végrehajtást szenvedő nevét is.

A lap természetesen egészen nyugodtan teszi ezt, s nyugodtan teheti bármely más lap is, s nyugodtan tétetheti közzé a végrehajtást szenvedő nevével ellátott hirdetményt bárki, és pedig annyiszor, amennyiszer tetszik, s ott, ahol tetszik, mert egészen bizonyos lehet abban, hogy ezért a hajaszála sem görbül meg.

Ime egy ujabb hiány, mely a végrehajtási novella felületességét bizonyitja.

Nem hiába voltak megszámlálva a perczek, melyek alatt a képviselőháznak meg kellett szavazni ezt a törvényt, de meg is látszik rajta, hogy sürgős módositásra szoruló postamunka.

Dr. Szőnyi Ferencz.

— **Tulrövid terminusok.** A következő levelet kaptuk: Igen tisztelt Szerkesztő ur! Ügyvédi közérdeket vélek szolgálni, midőn a következő sérelmet teszem szóvá. A tanukihallgatás végett megkeresett biróságok nem is kivételképpen, hanem ugyszólván kivétel nélkül olyan rövid határidőket tüznek ki, hogy a budapesti ügyvéd a tárgyalás napjára szóló értesitést a tárgyalást közvetlenül megelőző napon veszi kézhez, sőt velem ismételten megesett, hogy a végzés a kihallgatás napján érkezett kezeimhez. Állitásaim igazolására idemellékelve megküldöm a t. Szerkesztőségnek a szarvasi kir. járásbiróság 1911/167. M. számu végzését, melyben a biróság november 23-án november 27-re tüz ki terminust, és amely november 27-én érkezett hozzám, valamint a felvinczi kir. járásbiróság 1912/32. M. számu végzését, mely julius 29-ére tüz ki terminust, és augusztus 1-én, tehát két nappal a terminus *után* érkezett kezeimhez.

Kiváló tisztelettel, *Egy budapesti ügyvéd.*

— **A franczia békebiróságról.** Dr. Herczeg Ernő ur a «Jogtud. Közl.» mult heti számában közli egy budapesti német napilapban megjelent czikknek a franczia békebiróságra, mint rendőri büntetőbiróságra vonatkozó részeit és abból bizonyos következtetéseket von le.

A czikk, mint nem kis munkával felkutatnom sikerült, a «Neues Pester Journal» f. é. julius 24-iki számában jelent meg Siklósi József tollából, aki egyenlő ügyességgel és szakértelemmel irja le a Luna-parkot és a párisi toiletteket, mint a rendőri büntetőbiráskodást, ahol tapasztalatait, amint ezt dr. Herczeg Ernő ur is olvashatta, kerékpározás közben elkövetett kihágás miatt vádlottként szerezte meg.

Ezek után a további válaszadás voltaképp feleslegessé válik. Mindazonáltal megjegyzem, hogy a rendőri büntető eljárásnak semmi köze a polgári eljáráshoz; hogy tévedés az, miképp a sévres-i békebiró óránkint 100 itéletet hozna. Kereken 541-et hozott az 1907. évben («Compte général de l'admin, de la justice», 123. old.), tehát — tudomásom szerint hetente van ülés — egy üléátlag 11-et.

Végül kérem mindazokat, akik a jövőben észrevételeket tesznek, aminek én igen örvendenék, legyenek szivesek ezt forrásaik tüzetes megjelölésével tenni, mert az utánakutatás meglehetős fáradságos és sokszor igen kevéssé gyümölcsöző munka.

Dr. Mandel Zoltán.

— **A kezelői tanfolyam és vizsga.** Az igazságügyminiszter, az igazságügyi tisztviselők részére kezelői tanfolyamot és vizsgát rendszeresitett, hogy a tisztviselők ismereteit alaposabbá tegye. A vizsgának az is a czélja, hogy a tisztviselői pályára törekvő igazolványos altiszteket megrostálja, de viszont a kiválóbbak boldogulását elősegitse. Sági János, «A kezelői tanfolyam és vizsga» czim alatt könyvet irt, amely bemutatja a rendeleteket, leirja az első tanfolyam képét, a vizsga menetét, és 300 olyan kérdést tartalmaz, amelyet a vizsgázókhoz intéztek. A könyv népszerüsiti a tanfolyamot, amelyre az igazságügyi tisztviselőknek az uj polgári perrendtartás életbelépte után, fokozottabb mértékben lesz szüksége. A könyv ára 1 K. Megrendelhető a szerzőnél: Budapest, vármegyeháza.

— **Az 1874: XXXIV. tcz. 54. §-a ügyvédi jutalomdij előleges kikötésének érvényességéhez okirati alakot kiván ugyan meg, de a törvény nem mondja, hogy az okiratnak olyannak kell lennie, hogy a kikötést egész vonatkozásában egyetlen egy okirat tartalmazza és hogy a levelezés alakjában létrejött, ajánlatot tevő és ajánlatot elfogadó okiratok ily esetben ki lennének zárva.** Ennélfogva a levelezés alakjában egymást kiegészitő okiratok, a törvény czélzatának s szavainak annak tartalmát kellően feltüntetik.

És ha az előleges egyezkedés igy elegendően bizonyitva van, az előleges egyezkedést kifejező okirat esetleg még kétes értelmének magyarázatára nézve, — de csak arra — figyelembe lehet venni az utólagos levelezés és nyilatkozat tartalmát is, más szóval a más okiratok magyarázására fennálló általános jogszabályokat itt is alkalmazni kell.

Mindezeket a peres esetnél figyelembe véve helyesen állapitotta meg a felebbezési biróság azt, hogy alperes *B)* alatti levelében foglalt az az alperesi kijelentés «a költségek tekintetében örömmel fizetem a kivánt összeget» nemcsak a csikszeredai törvényszéki tárgyaláson való megjelenés költségére és dijára, hanem az 1 ·/. alatti felperesi levélben jelzett valamennyi költség és az itt 500 K-ban megjelölt ügyvédi jutalomdijra is vonatkozik.

E részben a kir. tábla, a felebbezési biróság itéletének itt felhivott indokolását magáévá teszi.

Alperesnek *B)* alatt csatolt, alperes által sajátkezüleg irott és aláirt levele sem tekinthető tehát másnak, mint olyan és pedig teljes bizonyitó erejü okiratnak, melyben magát alperes előlegesen, a kereseti ügyvédi jutalomdij fizetésére is kötelezi.

Ezzel szemben alaptalanul vitatja alperes, hogy ő magát a kereseti ügyvédi jutalomdij fizetésére okirattal nem kötelezte és hogy a felebbezési biróság őt, az 1874. évi XXXIV. tcz. 54. §-ában foglalt anyagjogi szabály megsértésével annak ellenére marasztalta el, hogy felperes az ügyvédi jutalomdij előzetes kikötésének érvényéhez megkivánt okiratot fel nem mutatott.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Ügyvédek bevonása tőzsdei választott biróságba.** A mannheimi áru-tőzsde elnökségének felkérésére több ügyvéd késznek nyilatkozott arra, hogy a tőzsdei választott biróságon nehéz jogi kérdések eldöntésénél tanácselnöki minőségben állandóan közreműködnek s evvel egyidejüleg lemondottak azon jogról, hogy e biróság előtt felek képviseletében fellépjenek.

Fényes bizonyság ez eset arra, hogy a jogászi közreműködés a szakbiróságok előtt is nélkülözhetetlen, továbbá arra, hogy a kereskedői körök az ügyvédek működésével szemben teljes bizalommal viseltetnek és közreműködésüktől több eredményt várnak, mint jogászilag képzett állandó hivatalnokok alkalmazásától.

— **Nyugdij és üzemi baleset folytán járó életfogytiglani évjáradék viszonya.** R. bányamunkás életkora és szolgálatának tartama után a loirevidéki központi munkásnyugdijintézettől évi 300 frank nyugdijat huz. Szolgálatának tartama alatt R.-t üzemi baleset érte, s ez alapon munkaadóját évi 620 fr. 90 c. életfogytiglani járadék fizetésére kötelezte a biróság.

A nyugdijintézet az életjáradék megitélése után megtagadta a 300 fr. évi nyugdij kifizetését azon az alapon, hogy alapszabályai megtiltják, a nyugdijnak bármi néven nevezendő más járadékkal halmozását, következőleg R.-nek nem lehet igénye nyugdijra akkor, midőn üzemi baleset következtében ezt jóval meghaladó évjáradékot élvez.

A munkás keresete folytán a cour de cassation a nyugdijintézetet a nyugdijnak fizetésére kötelezte.

Indokok lényege: Nyugdijra a munkás kora és szolgálati évei alapján tarthat igényt a munkabérszerződés értelmében. Ez-

zel szemben törvényi kötelezettség áll fenn a munkaadó terhére az üzemi baleset következtében szolgáltatandó kártéritési évjáradékra nézve. A kétféle kötelezettség egymástól lényegesen eltérő alapokon nyugszik.

Ha a munkaadó szerződésileg kiköthetné, hogy az esetleges baleset miatt megitélendő évjáradékba a nyugdijösszeg beszámittassék, kijátszhatná a törvénynek ama rendelkezését, mely az üzemi balesethez feltétlenül kártéritési kötelezettséget füz. Ilyen szerződési megállapodás tehát érvénytelen.

A jelen esetben ugyan a nyugdijra és a baleseti évjáradékra kötelezettek személye nem esik egybe, mert az előbbit a munkásnyugdijegylet, az utóbbit pedig maga a munkaadó köteles nyujtani, minthogy azonban a nyugdijintézet alapszabályai értelmében a munkással szemben eszközölt minden levonás ezen munkás munkaadójával esetről-esetre közvetlenül elszámoltatik, nyilvánvaló, hogy a nyugdijnak a baleseti évjáradékba betudása éppugy a munkaadó javára esnék, mintha mindkét szolgáltatás a nyugdijintézet közbenjötte nélkül közvetlenül őt terhelné, következőleg érvénytelennek tekintendő az alapszabályoknak a nyugdij és egyéb évjáradék halmozását tiltó rendelkezése is.

— **Végrendelet érvényességének kérdése nem szükségképpen egységesen döntendő el a pertársakra nézve.** Örökhagyó végrendeletében arra kötelezte örököseit, hogy hagyományos részére bizonyos összeget adjanak ki. A hagyományos keresetet indit az örökösök ellen a hagyomány kiadása iránt. Az örökösök azon kifogással élnek, hogy a végrendelet, melyben örökhagyó a hagyományt rendelte, érvénytelen, mert több helyen meg van tépve.

Az elsőbiróság a kifogást nem találja alaposnak, a hagyományos keresetének helyt adva, alpereseket a hagyomány kiadására kötelezi.

Az örökösök egy része az itéletben megnyugszik, sőt az itéleti kötelezésnek eleget is tesz. Egyik örökös felebbezése folytán azonban az alsóbirói itélet megváltoztatásával felperes keresetével jogerősen elutasittatott, mert a biróság a hagyományt rendelő végrendelet érvénytelenségére alapitott kifogást alaposnak találta.

A nem felebbezett örökösök keresetet inditottak a hagyományos ellen az általuk kiszolgáltatott hagyomány visszafizetése iránt, vitatván, hogy az örököstársuk felebbezése folytán hozott jogerős itélet hatálya őrájuk is kiterjed, mert a végrendelet érvényességének kérdése a pertársakra nézve csak egységesen dönthető el. (V. ö. a mi 1881 : LIX. tcz. 35., és az 1893 : XVIII. tcz. 139. §-aival!)

A cour de cassation 1912 január 22-én hozott itéletében a két alsóbiróság itéletének megsemmisitésével kimondotta, hogy a nem felebbező és a felebbező pertársakra vonatkozólag a két ellentétes itélet egymás mellett megállhat, végrehajtható s igy nem forog fenn szüksége annak, hogy a felebbezés a nem felebbező pertársakra is kiterjedőnek, illetőleg az egyik pertárs felebbezése folytán hozott itélet a többiek javára szólónak is tekintessék.

— **Ügyvédi sztrájkok igazságügyi mizériák megszüntetésére Németországban.** Bochumban az ügyvédek a birósági tárgyalóterem alkalmatlansága miatt sürgős természetü ügyek kivételével tárgyalásokon nem vesznek részt. Mailandban az ügyvédek kijelentették, hogy nem lépnek fel a biróság előtt mindaddig, mig a kormány a birák teljesen elégtelen létszámát nem szaporitja és megfelelő birósági helyiségekről nem gondoskodik.

Ügyvédi iroda (vidéken), jó forgalommal, személyi körülmények miatt, 5—6000 korona követeléssel, körülbelül ugyanilyen összegért, esetleg részletfizetés mellett is átadó. 14463

Fiatal ügyvéd széleskörü praxissal, nagyobb vidéki városban irodavezetői állást elfoglalna, kisebb tőkével esetleg társulna. Czim a kiadóhivatalban. 14485

Ügyvédjelölt kerestetik szeptember 1-re tételes szigorlata után egy vagy fél évi joggyakorlattal biró, dr. Varga Jenő irodájába Tornán. Telekkönyvi pontos ismerete legyen. Kezdőfizetés 150 korona. 14486

A m. kir. államvasutak nyári menetrendje.

Délelőtt **Délután**

A vonatok **érkezése** Budapest nyugoti pályaudvarra.

vonatszám	óra perc	vonat neme	honnan
149	3 51	Szv.	Rákospalota-Újpest
151	5 05		Dunakeszi-Alag
723	5 25	»	Czegléd
725	5 35	»	Czegléd
4103	5 50	»	Esztergom
133	5 55	»	Nagymaros
725a	6 00	»	Czegléd
153	6 05	»	Rákospalota-Újpest
6507	6 10	»	Lajosmizse
721	6 20	»	Szolnok, Czegléd
901[1])	6 25	k. o. exv.	Konstantinápoly, Belgrád
701[2])	6 30	»	Konstantinápoly, Bukarest
135	6 35	Szv.	Nagymaros
1407	6 40	»	Berlin, Zsolna
4105	7 10	»	Esztergom
709	7 15	»	Bukarest, Báziás
125	7 20		Párkány-Nána
727	7 25	»	Czegléd
501	7 30	Gyv.	Bukarest, Kolozsvár, Máramarossziget
155	7 35	Szv.	Rákospalota-Újpest
157	7 40	»	Vácz
6501	7 50	»	Kecskemét, Lajosmizse
127	8 05	»	Párkány-Nána
4107	8 15	»	Esztergom
113	8 20	»	Paris, Wien
719	8 40	»	Kiskunfélegyháza
129	8 45	»	Párkány-Nána
159	9 10	»	Dunakeszi-Alag
705	9 25	Gyv.	Szeged
1401	9 40	»	Berlin, Zsolna, Pozsony
4109	9 55	Szv.	Esztergom
161	10 25	»	Rákospalota-Újpest
715	10 45	»	Szeged
119	11 25	»	Galánta
163	11 50	»	Rákospalota-Újpest

[1]) Érkezik minden kedden, szerdán, pénteken és vasárnapon.
[2]) Érkezik minden hétfőn, csütörtökön és szombaton.
[3]) Vasár- és ünnepnapokon május 16-tól közlekedik.
[4]) Vasár- és ünnepnapokon közlekedik.
[5]) Vasár- és ünnepnapokon május 16-tól bezárólag szeptember 15-ig közlekedik.

vonatszám	óra perc	vonat neme	honnan
165	12 50	Szv.	Rákospalota-Újpest
137	1 20	»	Nagymaros
703	1 25	Gyv.	Bukarest, Báziás
103	1 40	»	Paris, Wien
503	1 50	»	Tövis, Kolozsvár, Szatmár-Németi
167	1 55	Szv.	Rákospalota-Újpest
4111	2 05	»	Esztergom
169	2 40	»	Dunakeszi-Alag
171	3 00	»	Rákospalota-Újpest
6503	3 40	»	Kecskemét, Lajosmizse
173[3])	4 00	»	Rákospalota-Újpest
713	4 05	»	Temesvár-J., Szeged
139	4 10	»	Nagymaros
4113	5 05	»	Esztergom
175	5 15	»	Rákospalota-Újpest
121	5 45	»	Érsekujvár
115	5 55	»	Wien, Berlin
1403	6 20	Gyv.	Berlin, Zsolna
177	6 30	Szv.	Rákospalota-Újpest
707	6 35	Gyv.	Orsova, Báziás
105	6 40	»	Wien
107	7 10	»	Wien
711	7 45	Szv.	Báziás, Temesvár
179	8 00		Rákospalota-Újpest
141[3])	8 10	»	Nagymaros
4117[4])	8 15	»	Piliscsaba
143	8 20	»	Nagymaros
131	8 55	»	Párkány-Nána
109	9 05	Gyv.	Wien
729[5])	9 20	Szv.	Czegléd
4119[3])	9 25	»	Piliscsaba
6505	9 30	»	Kecskemét, Lajosmizse
181	9 35	»	Dunakeszi-Alag
1405	9 45	Gyv	Berlin, Zsolna
505	9 55	»	Segesvár, Kolozsvár, Stanislau
4115	10 00	Szv.	Esztergom
183[5])	10 15	»	Vácz
145	10 25	»	Nagymaros
6513	10 30	»	Ocsa
117	10 35	»	Wien
717	11 00	»	Temesvár, Báziás
101	11 05	k. o. exv.	London, Ostende, Paris, Wien
185	11 25	Szv.	Dunakeszi-Alag
123	11 50	»	Érsekújvár

A vonatok **indulása** Budapest keleti pályaudvarról.

110	5 40	Szv.	Balatonfüred, Tapolcza
310	5 50	»	Hatvan
302	6 25	Gyv.	Ruttka, Berlin
22	6 30	Szv.	Bicske
8	6 40	»	Wien, Graz, Sopron
1502	6 45	Gyv.	Kassa, Csorba
1512	6 55	Szv.	Kassa, Csorba
1002	7 00	Gyv.	Fiume, Torino, Róma, Pécs, Vinkovcze
602	7 05	»	Arad, Brassó
906	7 10	»	Belgrad, Sofia, Sarajevo
402	7 20	»	Stryj, Lemberg, Máramarossziget
1302	7 25	»	Fehring, Graz, Triest
312	7 30	Szv.	Gödöllő
908	7 45	»	Belgrad, Sofia, Vinkovcze
608	7 50	»	Arad, Brassó
1102[1])	8 05	Gyv.	Balatonfüred, Tapolcza
406	8 10	Szv.	Munkács, Lawoczne
508	8 20	»	Kolozsvár, Brassó
1906	8 25	»	Tapolcza, Eszék, Bród
306	8 35	»	Ruttka, Berlin
1706	8 55	»	Máramarossziget, Stanislau
2	9 20	Gyv.	Wien, Sopron
22a	9 30	Szv.	Torbágy
1508[2])	9 35	Gyv.	Kassa, Poprád-Felka
918	10 00	Szv.	Kunszentmiklós-Tass
520	10 05	»	Nagykáta
24	11 55	»	Bicske
314a[3])	12 00	»	Gödöllő

[1]) Junius 1-től közlekedik.
[2]) Junius 15-től bezárólag szeptember 15-ig közlekedik.
[3]) Vasár- és ünnepnapokon május 16-tól bezárólag szeptember 15-ig közlekedik.
[4]) Csak vasár- és ünnepnapokon közlekedik.
[5]) Nagykátáról Szolnokig csak szombaton közlekedik.
[6]) Csak szombaton közlekedik.

612	12 20	Szv.	Arad, Tövis, Mszig[illegible]
1008	12 20	»	Fiume, Róma, Eszék
314	12 30	»	Hatvan
10	12 30	»	Szombathely, Wien
914	12 45	»	Újvidék, Sarajevo
24a[3])	1 00	»	Bicske
1504	1 20	Gyv.	Kassa, Poprád-Felka
316	1 30	Szv.	Gödöllő
1304	1 40	Gyv.	Fehring, Graz
604	2 00	»	Arad, Bukarest
4	2 05	»	Wien, Paris
404	2 10	»	Sátoraljaújhely, Lemberg, Kassa
916	2 15	Szv.	Kiskőrös
304	2 20	Gyv.	Ruttka, Berlin
318	2 25	Szv.	Hatvan
320	2 30	»	Pécel
26	2 30	»	Bicske
512	2 40	»	Szolnok
1202	2 45	Gyv.	Szabadka, Sarajevo
1902	2 55	»	Tapolcza, Eszék
904	3 20	»	Belgrád, Konstantinápoly
512/11[4])	3 25	Szv.	Nagykáta
1016	3 30	»	Paks
18	4 25	»	Komárom
322	4 25	»	Gödöllő
606	5 00	Gyv.	Arad, Bukarest
410	5 10	Szv.	Miskolcz
6	5 15	Gyv.	Győr, Sopron, Szombathely, Wien
324	5 20	Szv.	Gödöllő
514[5])	5 40	»	Nagykáta, Szolnok
308	5 55	»	Ruttka, Berlin
920	6 05	»	Kunszentmiklós-Tass
1004	6 15	Gyv.	Zágráb, Fiume, Róma, Napoli
510	6 15	Szv.	Kolozsvár, Brassó
326	6 25	»	Pécel
328	6 40	»	Hatvan
920a	6 45	»	Kunszentmiklós-Tass
28	7 00	»	Bicske
516	7 15	»	Szolnok
16	7 20	»	Győr, Triest
332	7 35	»	Hatvan
1006	7 40	Gyv.	Zágráb, Fiume
1708	7 45	Szv.	Msziget, Stanislau
1514	8 00	»	Kassa, Csorba
910	8 00	»	India, Sarajevo
1908	8 25	»	Pécs, Bród
334	8 40	»	Gödöllő
518[6]	9 00	»	Szolnok
1306	9 15	»	Győr, Graz
610	9 30	»	Arad, Brassó
1506	10 00	Gyv.	Kassa, Csorba
336	10 05	Szv.	Pécel
912	10 10	»	Bród, Belgrad, Sofia
1010	10 25	»	Fiume, Tapolcza
408	10 25	»	Kassa, Csorba, Lemberg
12	10 25	»	Szombathely, Wien
338	11 10	Vv.	Ruttka, Poprád-Felka
614	11 25	Szv.	Arad, Debreczen
422	11 35	Vv.	Kassa

A vonatok **indulása** Budapest-Józsefvárosról.

Délután.

330	7 05	Szv.	Gödöllő

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor**, Döbrentei u. 20.

Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat**. Egyetem-utcza 4.

Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold**. Dorottya-utcza.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenhetedik évfolyam. 33. szám. Budapest, 1912 augusztus 16.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: *Alföldy Ede* nagybecskereki kir. törvényszéki elnök: Az esküdtekhez intézett kérdések egyszerüsitése. — *Dr. Darvai Dénes:* Az 1907. évi XIX. tcz. 8. §-a és a sérült gondatlansága. — *Dr. G. Fekete László* budapesti kir. közjegyző-helyettes: Végrendeleti végrehajtó nevezése közjegyzői okiratban. — *Dr. Faluhelyi Ferencz:* A végrehajtási foglalás időbeli hatálya. — Különfélék.
Melléklet: Büntetőjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Az esküdtekhez intézett kérdések egyszerüsitése.

Az esküdtbirósági intézmény térfoglalásának alig van nagyobb akadálya, mint az, hogy nem sikerül kielégitő módot találni az ugynevezett népakarat hamisitatlan megnyilatkozására. Ezeknek a nehézségeknek a leküzdése terén nemcsak a mi büntetőperrendtartásunk hagy kivánni valót hátra. Közös balvégzete ez valamennyi esküdtbirósági törvénynek.

Időszerüség hiányában kár volna most szót vesztegetni arra, hogy milyen szabályok vezethetnének leginkább czélhoz. Egyelőre azzal is meg kell elégedni, ha az érvényben levő törvények helyesebb alkalmazásával segithetünk valamit a bajon.

Esküdteinknek már az eldöntésre váró kérdés megértésénél is majdnem legyőzhetetlen akadályokkal kell megbirkózniok, holott a birónak nehezebb föladata még csak azután kezdődik. Birói gyakorlatunk több-kevesebb szerencsével próbálkozik abban a tekintetben, hogy az esküdtekhez intézett kérdések a lehetőségig egyszerüek, könnyen érthetők és mégis szabatosak legyenek.

Akkor fordult volt legválságosabbra a helyzet, amidőn a birói gyakorlatban az a törekvés kapott lábra, hogy az esküdtekhez intézett kérdések részletesen föltüntessék mindazokat a concret körülményeket, amelyekből az alkalmazandó törvény alkotó elemei kialakultak. Ez az irány az esküdtbirósági intézmény iránt táplált bizalmatlanságnak volt a következménye és azt czélozta, hogy a Curia mindenkor bepillantást nyerhessen abba a lelki folyamatba, amely az esküdtek itéletét eredményezte. Azoknak a concret körülményeknek a fölsorolása, amelyek az esküdtek meggyőződését előidézhették, ritkán lehetett kimeritő, de a kérdés zagyvaságát mindig előmozditotta. Ebből az utvesztőből szerencsésen kikerültünk már és még csak az van hátra, hogy a megszokott terjengősségtől egészen megszabaduljunk.

A megkülönböztetésre alkalmas ténybeli körülményeknek az elősorolásánál még mindig nem járunk el kellő takarékossággal. Ritka kivételektől eltekintve a megkülönböztetés czéljából a szereplő személyek megnevezésén kivül nincs szükség egyébnek, mint annak a megemlitésére, hogy a vádbeli cselekmény mely községben és mely napon történt. Ehelyett azt tapasztaljuk, hogy a városrész, az utcza, a házszám, a helyiség, a napszak, az óra, sőt a percz fölösleges megjelölése is ritkán hiányzik a kérdésekből.

A hiábavaló szószaporitás, amely a különben is bonyolult kérdések áttekinthetőségét még megnehezíti, a vádbeli cselekmény körülirásánál sem szokott elmaradni. A szükséges körülirást az alkalmazandó törvény szövegének szószerint való idézése teljesen kimeriti és ennélfogva annak a concret tények elősorolásával való kibővitése nemcsak a megértésnek, hanem a szabatosságnak is ártalmára van. Bátran elmaradhatnak tehát a szokásos kitételek, amelyek szerint például a megölés «forgópiszyból a sértett mellének két lépésnyiről irányzott lövéssel», vagy a bemászás «három méter magas kőkeritésen át» történt és a lopott dolgok részletes fölsorolása helyett is elég az érték megjelölésével «ingóságot» mondani.

Gyilkosság esetében például rendszerint nem szabad többet a kérdésbe fölvenni, mint azt, hogy «bünös-e A. B. vádlott abban, hogy Budapesten 1912. évi február hó első napján C. D. budapesti lakost előre megfontolt szándékkal megölte?» Arra kár szót vesztegetni, hogy miképpen folyt le az előre megfontolás és hogy milyen eszközzel vagy milyen módon történt a megölés. Emberölés kisérlete esetében is elég a kérdést akként szövegezni, hogy a vádlott a sértett szándékos megölését megkisérlette-e? A kérdés szük keretében ugy sem lehet kimeritően körülirni, hogy a cselekmény megkezdése, de be nem végzése miképpen történt és a legtömörebb körülirás sem menti meg a kérdést a dagályosságtól.

De nemcsak a halmozottság, hanem az egyszerüsités is belesodorhatja a kérdést az értelmetlenség örvényébe. A kérdés egyszerüsitését czélozza a BP. 358. §-ának az az intézkedése, amely szerint a beszámitást kizáró ok külön kérdésbe is foglalható, ha a főkérdésbe való foglalás azt igen terjedelmessé vagy nehezen érthetővé tenné. A beszámitást kizáró ok belefoglalása majdnem mindig tulságosan terjedelmessé és nehezen érthetővé teszi ugyan a főkérdést, de az elkülönitésben sincs köszönet, mert az egybefoglalással a kérdés megérthetése válik legföljebb nehezebbé, de a szétválasztás következtében az értelemzavar a leküzdhetetlenség fokára emelkedik.

Minthogy ugyanis az esküdtek föladata nem szoritkozik a tényállás megállapitására, hanem a jogi döntést is magában foglalja, ennek folytán a beszámitásra vonatkozó kérdésnek a bünösség kérdésétől való elkülönitése, a logika legelemibb szabályaiba ütközik. Hogy lehet valakit bünösnek nyilvánitani, akinek cselekményére nézve a törvény a beszámitást kizárja és ha valakit bünösnek nyilvánitottunk, hogyan lehet ugyanarra azt is mondani, hogy cselekménye be nem számitható?

Ilyen körülmények közt a törvénynek a kérdések elkülönitésére vonatkozó tanácsát soha sem volna szabad követni, mert a halmozottság mindenesetre kisebb hiba, mint a logikahiány.

Akadnak vélemények, amelyek szerint a jogos védelem határainak félelemből, ijedtségből vagy megzavarodásból történt tulhágása nem a beszámitást kizáró, hanem a büntethetőséget megszüntető okok közé tartozik s hogy ennélfogva arra nézve a BP. 359. §-a értelmében okvetetlenül külön kérdést kell föltenni. Ez a fölfogás nyilván téves, mert a jogos védelem határainak tulhágásáról is a Btk.-nek abban a fejezetében történik intézkedés, amely fejezet «a beszámitást kizáró okok» czimét viseli és ennélfogva egymagában az a körülmény, hogy a Btk. a jogos védelem határainak a tulhágására nézve a «nem büntettetik» kifejezést használja, a beszámitás kizárására vonatkozó ok nem változik át a büntetést megszüntető körülménynyé.

A jogos védelemre vonatkozó összes körülményeknek a főkérdésbe való foglalása semmiféle akadályba nem ütközik, sőt az értelemzavar csak ezen az uton kerülhető ki. Egybefoglalás esetében a főkérdés igy hangzik: «Bünös-e a vádlott abban, hogy a sértett szándékos megölését megkisérlette anélkül, hogy erre akár a vádlottnak, akár másnak a személye vagy a vagyona ellen intézett, vagy azt fenyegető jogtalan és közvetlen megtámadásnak elháritása végett szükség volt volna és anélkül, hogy a vádlott a jogos védelem határait félelemből, ijedtségből vagy megzavarodásból hágta volna tul».

A törvénynek az az intézkedése, amely szerint a büntethetőség megszüntetése tekintetében külön kérdést kell föltenni, nem szorul bővebb magyarázatra, mert a büntethetőség megszüntetéséről a bünösség megállapitása előtt nem lehet szó, és ennélfogva nyilvánvaló, hogy a két kérdést külön kell választani. A BP. 359. §-ában emlitett azok közé az okok közé, amelyek a büntethetőség megszüntetését vonják maguk után, tartozik például a Btk. 240. §-ában körülirt az az ok, amely szerint az erőszakos nemi közösülés, a szemérem elleni erőszak, és a megfertőzés nem büntettetik, ha a tettes és a sértett között a bünvádi itélet kihirdetése előtt házasság jött létre.

A BP. 359. §-a szerint azokra az okokra nézve is külön kérdést kell föltenni, amelyek a büntetőtörvények külön rendelkezései értelmében sulyosabb vagy enyhébb büntetési nemnek vagy büntetési tételnek alkalmazását vonják maguk után. Ezt a szabályt az a körülmény indokolja, hogy a halmozottságot rendszerint nem lehet kikerülni akkor, ha a szabályt akként szövegezzük, hogy a kivételeket is magában foglalja. Ha tehát a törvény szellemét követjük, a Btk. kivételes rendelkezéseire nézve mindannyiszor külön kérdést teszünk föl, valahányszor az elkülönités nem bizonyul a megérthetőség és szabatosság szempontjából hátrányosnak, de ha ez a hátrányosság nyilvánvaló, akkor csak a betürágók fognak az egybefoglalástól tartózkodni.

A törvény betüibe való kapaszkodás valósággal komikus látványt nyujt akkor, ha például házastárson elkövetett emberölés esetében külön kérdést teszünk föl arra az egyáltalában nem vitás és különben is anyakönyvi kivonattal bizonyitott körülményre nézve, hogy a megölt személy házastársa volt-e a vádlottnak, ahelyett, hogy a főkérdésbe foglalnánk a házastársi viszonyra való utalást. A főkérdés igy csak egyetlen szóval bővül és ez az egyszerü bővités mégis tiszta helyzetet teremt, ellenben az elkülönités mellett megtörténhetik, hogy az esküdtek a főkérdésre igennel felelnek és a nem vitás mellékkérdést nemlegesen döntik el.

A nevetségesség mindig ölő méreg, de sehol sem lehet kártékonyabb, mint az igazságszolgáltatásban.

Mihelyt tehát nyilvánvaló, hogy a BP. 359. §-ában emlitett kivételes körülményeknek külön kérdésbe való foglalása nem vezet czélhoz, a biró éppen akkor vét a törvény ellen, ha ezt törésig-szakadásig alkalmazza.

A komikumig megy a törvénynek a kérdések szövegezésénél szószerint való alkalmazása abban az esetben is, ha a vád emberölésre vagy testi sértésre irányul. Emberölés esetében azt, hogy a vádlott ölési szándékát nem fontolta meg előre, testi sértés esetében pedig az ölési szándék hiányára való utalást nem szokás kihagyni a kérdésekből, mert a BP. 355. §-a az alkalmazandó törvény alkotó elemeinek az előrorolását kivánja és az emberölés alkotó elemei közé az ölési szándék előre megfontolásának hiánya, a testi sértés alkotó elemei közé pedig az ölési szándék hiánya is tartozik.

Ha a vád emberölésre szól, miért kell akkor az esküdteknek azt a talányt is megfejteniök, hogy a vádlott az ölési szándékot nem-e előre fontolta meg és testi sértés vádja esetében mi közük az esküdteknek ahhoz, hogy a vádlott ölési szándékkal vagy anélkül cselekedett-e? Emberölés vádja esetében az előre megfontolásnak és testi sértés vádja esetében az ölési szándéknak a firtatásán csak azok nem botránkoznak meg, akik az igazságszolgáltatás fonákságait megszokták vagy nem veszik észre.

Az előre megfontolásnak és az ölési szándéknak, mint alkotó elemeknek csak addig van döntő jelentőségük, amig egyrészről a gyilkosság és emberölés, másrészt pedig emberölés és testi sértés közt különbséget kell tenni, de mihelyt a megkülönböztetés szüksége, arra való tekintettel, hogy a vád csak emberölésre, vagy csak testi sértésre szól, tárgytalanná vált, csak a czopfosság lehet még kiváncsi arra, hogy az emberölés szándéka nem keletkezett-e előre megfontoltan és hogy a testi sértés nem történt-e ölési szándékkal?

Ha az esküdtek józan eszét nem akarjuk kisértésnek kitenni, akkor emberölés vádja esetében az előre megfontolás körülményének a mellőzésével egyszerüen csak azt kell kérdeznünk, hogy bünös-e a vádlott abban, hogy a sértettet szándékosan megölte? Testi sértés vádja esetében pedig azt a kitételt, hogy: «de ölési szándék nélkül», el kell hagynunk, mert különben az esküdtek nem alaptalanul nagyon furcsát találnak rólunk gondolni.

Az elősorolt példákból látható, hogy birói gyakorlatunk még nem aknázott ki minden alkalmas módot arra nézve, hogy az esküdtekhez intézett kérdések nyakatekertségét a lehetőségig megszüntesse. *Alföldy Ede.*

Az 1907. évi XIX. tcz. 81. §-a és a sérült gondatlansága.

Az 1907 : XIX. tcz. 81. §-a az Országos munkásbetegsegélyző és balesetbiztositó pénztár* a munkaadóval, illetve ennek megbizottjával** szemben megillető visszkereseti jog feltételeit és eseteit pontosan körülirja, anélkül, hogy külön és kifejezetten megemlékeznék arról, vajjon a kérdéses visszkereseti jog szempontjából a *munkás* vétkes gondatlanságának van-e valami néven nevezendő jelentősége?

Minthogy igen gyakori, mondhatnám mindennapos eset, hogy a munkás gondatlanságának része van az őt ért baleset előidézésében, nemcsak elméleti, de gyakorlati szempontból is felmerül az a kérdés, hogy a munkaadó, illetve megbizottja, a munkás emlitett hibájára hivatkozhatik-e a Pénztárral szemben s a 81. §-ban körülirt felelősége alól ilyen hiba igazolása esetén egészen, vagy legalább részben mentesül-e?

Külön is kiemelem, hogy részemről csupán azzal a kérdéssel kivánok foglalkozni, hogy a sérült munkás *gondatlanságának* van-e ilyen mentesitő hatálya? A munkás *szándékosságának* (dolus) kérdésével foglalkozni nem kivánok, egyrészt azért, mivel a munkás vétkességének ez az esete csak kivételesen fordul elő, s igy a kérdés gyakorlati szempontból alárendelt jelentőségü, másrészt azért, mivel az alábbiakból kitünőleg a munkás szándékosságának problémáját az 1907 : XIX. tcz. 75. §-a is komplikálja.

A 81. §. szövegét tekintve, első pillantásra azt mondanók, hogy a 81. §. a limine, elutasit minden olyan feltevést, amely szerint a sérült gondatlanságának a Pénztár visszkereseti jogára a legcsekélyebb befolyással is lehetne. A 81. §. a sérült vétkességének kérdésével látszólag egyáltalában nem törődik. Pontosan és világosan megállapitja a Pénztárt megillető visszkereseti jog feltételeit, ellenben arról, hogy ez a visszkereseti jog a sérült vétkessége esetén változást szenvedne, vagy elenyésznék, kifejezetten emlitést nem tesz.

Emellett a lehető legstriktebb értelmezés mellett a konkluzió ez volna: hogy ha a törvényhozó a sérült vétkességének (és jelesül gondatlanságának) szerepet akart volna adni a 81. §. körében, ezt kifejezetten ki kellett volna jelentenie.

Elsősorban az döntendő tehát el, hogy a lehető legmerevebb betüszerinti értelmezést a 81. §. megkivánja-e?

Erre a válasz természetesen az, hogy mint minden törvény értelmezésében, ugy az 1907 : XIX. tcz. 81. §-ának értelmezésében is a törvény valódi rácziója kutatandó s jelesül az ezen §-ban szereplő fogalmak messzebbmenő analizise is megengedendő. Arra, hogy az emlitett szabálytól eltérjünk, semmiféle alap nincsen. Egyszerüen a limine, a törvény szószerinti szövege alapján, tehát a sérült vétkességének kérdését a 81. §-ban szabályozott felelősség köréből ki nem kapcsolhatjuk.

Mihelyt ehhez képest a 81. §. fogalmait figyelmesebben vizsgáljuk, konstatálnunk kell, hogy a *munkás vétkességének kérdését ez a §. közvetve nemcsak felvetette, de meg is oldotta.*

A 81. §. első bekezdése szerint ugyanis: «Ha a munkaadó, vagy megbizottja a balesetet szándékosan *idézte elő*, a baleset folytán nyujtott kártalanitásért és az ez ügyben fölmerült összes költségekért az illető munkaadó vagy megbizott az országos munkásbetegsegélyző és balesetbiztositó pénztárnak kártéritéssel tartozik».

Ebben a szövegben az «idézte elő» szók nyilván azt jelentik, hogy a balesetnek a munkaadó vagy megbizottja valamely szándékos magatartásával *ok- és okozati összefüggésbe* hozhatónak kell lennie.

A második bekezdés szerint: «Ha a baleset *annak folytán* állott elő, hogy a munkaadó vagy megbizottja, kinek a meg-

* Az Országos munkásbetegsegélyző és balesetbiztositó pénztárt ezentul a rövidség kedvéért Pénztárnak fogom nevezni.

** Az alábbiakban, ahol egyszerüen *csak* munkaadóról beszélek, mindenkor a megbizottja is értendő.

bizásából eredő eljárásáért felelősséggel tartozik, a törvény alapján hatóságilag elrendelt óvórendszabályokat nem foganatositotta, illetőleg az igy elrendelt óvókészülékekről nem gondoskodott, a munkaadó a baleset folytán nyujtott kártalanitást és az illető ügyben felmerült, összes költségeket az Országos munkásbetegsegélyző és balesetbiztositó pénztárnak megtériteni köteles. Ha a megbizott a mulasztást rendes munkakörében, a munkaadó utasitása ellenére követte el, ez esetben a kártéritési kötelezettség kizárólag a megbizottat terheli».

A második bekezdésben az «annak folytán» szók utalnak az ok- és okozati összefüggésre. Ez az összefüggés a második bekezdés értelmében is világosan megkivántatik.

A törvény kifejezetten megkövetelvén, hogy a munkaadónak vagy megbizottjának szándékosságával, vagy emlitett mulasztásaikkal a baleset ténye ok és okozati összefüggésbe hozható legyen, felmerül az a kérdés, vajjon ezt az ok- és okozati összefüggést a munkás vétkessége nem zárja-e ki, vajjon nem kell-e állitani, miként a munkás vétkessége maga válik a baleset okává, mig a munkaadó a baleset oka lenni megszünik?

Kérdésünk tehát a magánjogi okozatosság problémájába torkollik bele s ennek a 81. §. körében való megoldását czélozza.

Mielőtt erre a megoldásra rátérnék, ismételten hangsulyozom, hogy a munkás vétkességének esetei közül egyedül a gondatlansággal kivánok foglalkozni.

A munkás szándékosságának szempontjából, amelylyel itt nem foglalkozhatom, a magánjogi okozatosság kérdése pláne két irányban merül fel. Az egyik az, amelyet fentebb jeleztem, a másik pedig az 1907 : XIX. tcz. 75. §-ának specziális rendelkezéseiből folyik.

75. §.: «Ha a baleset következtében sérült biztositott a balesetet szándékosan idézte elő, e sérüléséből kifolyólag minden kártalanitási igényét elveszti, stb.»

Vessük össze ezt a rendelkezést az 1907 : XIX. tcz. 81. §-ának rendelkezéseivel. A 81. §. első bekezdése értelmében a munkaadó, illetve megbizottja a Pénztárnak a baleset folytán nyujtott kártalanitásért felelős, második bekezdése szerint pedig a munkaadó ugyancsak a baleset folytán nyujtott kártalanitást tartozik megtériteni».

Feltéve, hogy a munkásnak a 75. §. kifejezett rendelkezései ellenére, bár a baleset szándékosan idéztetett általa elő, kártalanitás nyujtatott volna, nyilvánvaló, hogy ez a kártalanitás jogilag a baleset folytán nyujtottnak nem volna tekinthető. A 75. §. értelmében ez esetben a baleset folytán nem volt mit nyujtani. Ha a Pénztár a törvény megszegésével helytelenül kártalanitást nyujtott volna, a balesetet szándékosan előidézett munkásnak, törvénysértésének maga viselje konzekvencziáit. Abból a munkaadónak kára nem lehet, még ha a 81. §. feltételei fenforognának is. A Pénztárnak valamely ilyen fizetése merőben önkényes volna, amelyet a baleset ténye a törvény értelmében nem postulál s igy az a munkaadó terhére irható nem volna. A munkaadó per esetén azzal védekezhetnék a Pénztár ellen, hogy utóbbi kárát a fizetés által maga idézte elő, már pedig senki sem tartozik olyan kárt megtériteni, amelyet a károsult önmagának okozott.

Azonban a 75. §. szempontjából éppen az a kérdés, hogy a 81. §. feltételeinek fenforgása mellett lehet-e még mondani, hogy a balesetet a munkás szándékosan maga idézte elő? Más szóval kérdés, hogy a Pénztár tartozik-e a munkásnak kártalanitást nyujtani, ha utóbbit a baleset előidézésében szándékosság, de egyben a munkaadót vagy megbizottját is a 81. §. értelmében vett vétkesség terheli.

Az ok- és okozati összefüggésnek utóbb emlitett kérdése a munkás gondatlansága szempontjából nem merül fel, mivel a Pénztár a munkásnak abban az esetben is fizetni tartozik, ha utóbbit a biztositás tárgyát képező baleset előidézésében gondatlanság terheli.

Az okozatosság problémáját kérdésünk szempontjából csak a Pénztár és a munkaadó közötti viszony körében a 81. §. értelmében kell tisztáznunk.

E tekintetben a törvény szövege szerint világos, hogy a munkás gondatlanságának a munkaadót a Pénztárral szemben *legalább is részben mentesitenie kell.*

Ha igaz, hogy *egy* jelenségnek, jogi szempontból is *több* oka lehet, nem zárkózhatunk el a fenti elv helyessége elől. Ha egy baleset előidézésében egyaránt része van a munkaadó, vagy megbizottja hibájának, a 81. §. 1., illetve második bekezdése értelmében, és a munkás vétkes gondatlanságának, a törvény szövegét követve, nem vitatható, hogy a munkaadó vagy a megbizott a Pénztárnak a baleset folytán nyujtott *egész* kártalanitásért és *összes* költségekért felelősséggel tartozik. Legfeljebb a mondott összegnek egy *aránylagos részét* követelhetné a Pénztár rajtuk.

Erre az eredményre kell jutnunk tehát, még ha a törvény szövegéhez mereven, talán a kelleténél merevebben ragaszkodunk is. Még kétségtelenebb azonban a munkás gondatlanságának legalább is részleges mentesitő hatálya, ha nagyobb sulyt helyezünk a törvény nyilvánvaló intencziójára.

Nézetem szerint még akkor is hivatkozhatnék a munkaadó a munkás vétkességére, ha erről a törvényben egy árva szó sem állana.

A 81. §-ban körülirt visszkereseti jognak a Pénztárra történt ráruházása ugyanis kétségkivül *successiv* utódlás jellegével bir, ha nem is jogi, de gyakorlati értelemben. A törvény nyilván nem akart valami ujfajta sui generis jogokat adni a Pénztárnak, hanem azt czélozta, hogy a Pénztárt a munkaadóval szemben olyan jellegü és természetü jogok illessék meg, amilyenek a törvény hatályba lépte előtt a *munkást* illették.*

Ebből következik, hogy a munkaadó a Pénztárral szemben is szükségképpen felhozhatja mindazokat a mentesitő okokat, amelyeket magával a balesetet szenvedett munkással (illetve ennek hátramaradottjaival vagy jogutódaival) szemben felhozhatott volna. Már pedig a munkás vétkes gondatlanságára magával a munkással (stb.) szemben a 81. §. szerint vétkes munkaadó is hivatkozhatott.

Joggyakorlatunk ugyanis azt az álláspontot foglalja el, hogy a kárért felelős személy csak a kár egy részét (rendszerint a felét) tartozik megtériteni, ha a károsult felet is vétkesség terheli. (V. ö. pl. Raffay: Magyar magánjog kézikönyve: II. k. 185. l. és ol. 7639/1895., 1273/1889., 5772/1892., G. 28/1904., C. G. 221/1904. sz. elvi jelentőségü felsőbirósági határozatokat, továbbá osztrák polgári törvénykönyv 1304. §-át.) Ilyenképp a successio fentemlitett elvének természetes következménye, hogy a munkás vétkessége a munkaadót a Pénztárral szemben is részben mentesiti, s a Pénztárnak a 81. §-ban körülirt visszkereseti jogát korlátozza.

Sőt egyenesen azt kell állitanunk, hogy a most emlitett elv a Pénztárral szemben *fokozott mértékben* alkalmazandó.

Ez a következőkből tünik ki:

Az 1907 : XIX. tcz. 82. és 83. §-ai szabályozzák a munkásoknak a Pénztártól különböző harmadik személyekkel szemben támasztható igényeit. A 82. §. negyedik bekezdése a következőképpen disponál:

«Ha a biztositottat, illetve hátramaradottat a balesetből kifolyólag mással szemben kártéritési követelés illeti, ez a követelés a nyujtott baleseti segélyek és kártalanitások erejéig az Országos munkásbetegsegélyző és balesetbiztositó pénztárra száll át».

Ez a bekezdés a Pénztárt egy ujabb vonatkozásban teszi a munkások utódjává, successorává. A törvény erejénél fogva a munkást a munkaadótól különböző harmadik személyekkel szemben megillető igények átszállanak a Pénztárra.

Erre a most emlitett utódlásra nézve elsősorban a következőket emelem ki. Feltünik, hogy a Pénztár minden fentartás nélkül változatlanul lép bele a munkás jogaiba, ezek a Pénztárra minden eltérés nélkül szállanak át. Mondhatnók, csak a leendő hitelező személye változik meg.

Visszatérve erről a §-ról a 81. §-ra, szembeszökő, hogy a törvény intézkedésénél fogva *egyedül* a munkást a munkaadóval szemben megillető jogok szállanak át a Pénztárra megváltozott állapotban. Mig bármely más harmadik személy ellen a Pénztár ugyanugy felléphet, mint ahogy felléphetett volna a munkás, addig a munkaadóval szemben gyakorolható követelési joga, *és pedig a munkaadó javára* igen szigoru feltételekhez köttetik, s kivételes esetekre szorittatik.

Ez a körülmény az általam vallott nézetet nagyban megerősiti. Kifejtettem fentebb, hogy a munkás vétkességének mentesitő szabálya már az utódlás, successio általános természetéből

* Ezt az állitásomat részletesebben kifejteni és megokolni helyszüke miatt nem kivánom.

folyik. De még kétségtelenebb ez a mentesitő hatály a kérdéses esetben, amikor maga a törvény a 81. §-ban körülirt successiónál tágabb körüt is ismer. A 81. §-ban körülirt successiónak a munkaadó javára való specziális megszoritása a törvényhozó azon nyilvánvaló szándékáról tesz tanuságot, hogy a Pénztár visszkereseti jogát minél szükebb körüvé tegye, amiből folyik, hogy in dubio ezt a jogot nekünk is korlátozottnak kell felfognunk. Ha már a successio elve teljes általánosságban is megköveteli, hogy a munkaadó a munkás vétkességére hivatkozhassék, eo magis megköveteli ezt az olyan successio, amely a munkaadó érdekeire való tekintettel korlátozva van.

Azonban abból, hogy a törvény a visszkereseti jogot a *munkaadó érdekében* korlátozza, a successio kérdésétől egészen függetlenül is következik felfogásom helyessége.

Az 1907 : XIX. tcz. 82. §-ának első és második bekezdései a következőképpen rendelkeznek :

Biztositott személyek illetőleg e törvény 71—73. §-aiban felsorolt hátramaradottaik, még ha az utóbbiaknak e törvény értelmében az adott esetben kártéritésre nem is volna igényük, kártéritési igényt támaszthatnának a munkaadó ellen, ha jogerős büntetőbirósági itélettel megállapittatott, hogy az illető munkaadó vagy megbizottja, kinek a megbizásából eredő eljárásáért felelősséggel tartozik, a balesetet szándékosan, vagy a 82. §. második bekezdésében emlitett gondatlansággal idézte elő.

Az ily esetekben fenforgó kártéritési igény azonban csak arra az összegre szoritkozhatik, melylyel a rendes birói uton megitélendő kártalanitás az e törvény értelmében biztositottakkal, vagy hozzátartozóikkal szemben balesetből kifolyólag kártéritéssel tartozik».

A 83. §. pedig a következőképpen szól :

«Az e törvény 82. §-ában emlitett kártalanitási igény polgári peres uton jogerős büntetőbirói itélet nélkül is érvényesithető, ha a szándékosság vagy gondatlanság büntetőbirói megállapitása a balesetet előidézettnek személyében rejlő ok miatt nem volt lehetséges».

Hogy ezeknek a §-oknak mi a czélzatuk, világosan kifejti dr. Bokor Gusztáv a törvényhez füzött magyarázataiban. (69. l.)

Fejtegetéseiből kitünik, hogy a törvény a munkaadókat a munkások baleseteiből eredhető követelések ellen *lehetőleg mentesiteni* kivánta.

A kötelező balesetbiztositásnak költségeit kizárólag a munkaadók viselik, s ezen költségek megfizetése ellenében a törvény az ellenük netán támasztható kártéritési követelések terhét leveszi vállaikról.

E tekintetben csak természetes, hogy azt, amit a törvény az egyik kezével ad, a másikkal nem akarja elvenni. Ha a munkás helyett változatlan feltételek mellett a Pénztár léphetne fel kártéritési igénynyel, ezzel a munkaadó keveset nyerne. A 81. §-ban körülirt visszkereseti jogot tehát éppen egységes alapgondolatánál fogva a munkaadó megvédelmezése szempontjából kötötte a törvény szigoru feltételekhez. (V. ö. Bokor : 68. l.)

De ha a most, valamint a fentebb előadottak alapján kétségtelen, hogy a törvény a munkaadó felelősségre vonhatását mint kivételt kontemplálta, bizonyos az is, hogy kétség esetén a Pénztár sem léphet fel előbbi ellen.

A 81. §. a törvény egész lényegénél fogva megszoritólag a Pénztár terhére magyarázandó.

Eddig már háromféle alapon jutottunk arra az eredményre, hogy a munkás vétkessége a 81. §. értelmében hibás munkaadót a Pénztár visszkereseti jogával szemben legalább is részben mentesiti.

1. Levezettem ezt a törvény szövegéből, a törvény megkövetelvén az ok és okozati összefüggést a munkaadó hibája és a baleset között.

2. Levezettem abból a körülményből, hogy a Pénztár igényei tekintetében a munkás successorának tekintendő, már pedig nemo plus iuris ad alium transferre potest, quam ipse habet.

3. Levezettem abból, hogy a 81. §. a Pénztár terhére megszoritólag értelmezendő.

Befejezésül levezetem a kérdéses eredményt a munkaadó 81. §. szerinti felelősségének praktikus rendeltetéséből.

A munkaadók szolgáltatásai fejében a Pénztár viseli a beállható balesetekért a koczkázatot. Ezek a balesetek bizonyos szabályszerüséggel visszatérőleg ismétlődnek, ugy hogy bizonyos valószinüséggel az emlitett koczkázat foka a balesetek bekövetkezhetésének esélye is kiszámitható. Ha már most a munkaadó a 81. §-ban megjelölt hibák valamelyikébe esik s ennek folytán a munkás balesetet szenved, akkor a Pénztár az üzem természetéből eredő normális koczkázat körén kivül eső okból kénytelen a munkást kártalanitani. A törvény 81. §-ának rendelkezései egyfelől ez alól a rendkivüli rizikó alól kivánják a Pénztárt mentesiteni, másfelől gátat kivánnak vetni annak, hogy a munkaadó részéről a 81. §-ban körülirt veszélyes visszaélések elharapódzanak. Utóbbi szempontból a törvény arra törekszik, hogy a munkaadót kellő gondosságra és lelkiismeretességre serkentse, s ezáltal a balesetek bekövetkeztének lehetőségét csökkentse.

Lássuk, hogyan alakul ez a két érdek abban az esetben, ha a munkást a baleset előidézésében gondatlanság terheli.

A Pénztár kárát a munkaadó és munkás *együttesen* idézik elő. Mindegyikük csak *részben* oka a balesetnek. Azonban a munkás gondatlanságáért a 75. §. értelmében a Pénztár a felelősséget a priori elvállalta, s igy a baleset *csak részben* vezethető vissza olyan okra, amely a kérdéses rendkivüli rizikó körébe tartozik. Ez okból a pénztárat a szóbanforgó esetben a rendkivüli rizikó folytán előálló balesetek ellen való védelem a munkaadóval szemben fennálló visszkereseti jog is csak részben illetheti meg.

Másfelől kétségtelen, hogy a munkaadó által elkövetett olyan hibák, amelyek csak a munkás gondatlanságával egyetemben vezethetnek balesetre, a munkásnak aránylag csekélyebb foku veszélyeztetését jelentik s igy az enyhébb szankczió is elegendő garancziát nyujt arra nézve, hogy a munkaadó kötelességét teljesiteni fogja.

Egyébként megjegyzem, hogy a praeventio most emlitett kérdésének a 81. §. körében csak alárendeltebb jelentősége van. Ugyanis a 81. §-ban körülirt hibák valamelyikének elkövetése, ha baleset bekövetkeztére vezet, sőt esetleg enélkül is, talán az esetek 90%-ában büntetőjogi szankczió alá esik. Csak találomra ragadom ki ennek illusztrálása végett a Btk. vonatkozó rendelkezésein felül a Kbtk. 92. és köv. §-ait, az 1893 : XXVIII. tczikknek és magának az 1907 : XIX. tcz.-nek büntetőjogi rendelkezéseit stb., stb. A büntetőjogi szankczió a praeventio czéljának természetesen sokkal nagyobb mértékben tesz eleget, mint a 81. §-ban körülirt jogkövetkezmények.

Mindezek alapján nézetem szerint határozottan állitható, hogy a munkaadót a Pénztárral szemben a munkás gondatlansága *legalább is részben*, és pedig aránylagosan, mentesiti.

Kérdés azonban, hogy minden esetben *csak* részben mentesiti-e ez a vétkesség a munkaadót?

Jelesül felmerül ez a kérdés a 81. §. második bekezdésének szempontjából.

Amint láttuk, ezen bekezdés értelmében a munkaadó bizonyos mulasztásai esetén a Pénztárat visszkereseti jog illeti. Ezeknek a mulasztásoknak nem kell *tényleg effektive vétkeseknek lenniök.*

Képzelhető, hogy a munkaadó az óvórendszabályok foganatositását, vagy az óvókészülékekről való gondoskodást vétlenül mulassza el. Ez a §. tehát bizonyos obiektiv felelősségszerü elemet tartalmaz. Ha egyszerü obiektiv felelősséggel volna dolgunk, akkor a munkás vétkessége esetén az exculpatio szokásos elveinek alkalmazása mellett a munkaadót felelőssége alól *feltétlenül teljesen* mentesiteni kellene. Ez esetben a Pénztár egyáltalában nem léphetne fel a munkaadó ellen, mert ezt maga a munkás sem tehetné, ha a munkaadó ellen követelési joga volna. (Fentebb kifejtettem, hogy a Pénztárnak a munkaadóval szemben több joga nem lehet, mint amennyi a munkást megillette volna.*)

Az obiektiv felelősséggel terhelt üzemek tekintetében ugyanis szabály, hogy az ilyen üzemek (veszélyes üzemek) folytatója illetve tulajdonosa a munkás vétkessége esetén még részben sem felelős, holott vitán fölül áll, hogy a veszélyes üzemekben előforduló balesetekben, ha valódi üzemi balesetek a munkás vétkessége esetén mindenkor magának az *üzem természetének* is része van. Maga az üzem a balesetnek részoka. Mégis az 1874 : XVIII. tcz. és a joggyakorlat álláspontja szerint a munkás vét-

* Cum grano salis. A Pénztárnak a 81. §-ban szabályozott költségkövetelési és tőkésitési jogának természetével és a successio fogalmával való összeegyeztetésével itt foglalkozni nem kivánok.

kessége az üzemet, mint a baleset okát (részokát) ugyszólván absorbeálja, ez a vétkesség olybá tekintetik, mintha a balesetnek egyedüli és kizárólagos oka volna.

Ha tehát a 81. §. második bekezdése a munkaadó bizonyos obiektiv felelősségét tartalmazná, a munkás vétkessége esetén a pénztárnak a munkaadó ellen még részleges követelése sem volna.

Azonban ez a felfogás véleményem szerint meg nem állhat. A kérdéses mulasztások ugyanis a munkaadó vétkességének, főleg gondatlanságának *typisált* esetei s igy azokkal szemben az exculpatio elve nyersen nem alkalmazható. A kérdéses mulasztásokban is általában vétkes mulasztásokat kell látnunk, miért is, ha a munkást a 81. §. második bekezdésében emlitett tényelemek fenforgása mellett gondatlanság terheli, fel kell vennünk, hogy az ex- és inculpatio feltételei egyidejüleg fenforognak, s a munkás vétkessége a 81. §. második bekezdése szempontjából ugyanolyan elbirálás alá esik, mint akár az első bekezdés szempontjából.

A 81. §. második bekezdése egyszerüen a munkaadó obiektiv kriteriumokhoz kötött inculpatióját tartalmazza.

Az obiektiv felelősségre emlékeztet még ugyancsak a 81. §. második bekezdésében az az elv is, hogy a munkaadó nemcsak a saját, de megbizottjának a 81. §. második bekezdésébe ütköző, és *nem* a megbizott *rendes* munkakörében, vagy a munkaadó *utasitása ellenére* elkövetett mulasztásaiért is felelősséggel tartozik a Pénztárnak.

Utóbbi esetben a munkaadót tulajdonképpen semmi néveu nevezendő vétkesség nem terheli (kivéve, ha culpa in eligendo, inspiciendo, vagy instruendo forog fenn) és meg is felel megbizottjáért.

Kérdés, hogy e tekintetben az obiektiv felelősség alól való exculpatio elve nem alkalmazható-e? A válasz tagadó. Ugyanis joggyakorlatunk a harmadik személy vétkes magatartásáért való felelősséget az exculpatio kérdésében *általában* nem az obiektiv felelősség, hanem a vétkes károkozás kategoriája alá subsumálja olyképpen, hogy közömbösnek tekinti, vajjon a megbizottat vagy magát a megbizót terheli-e a baleset előidézésében vétkesség. A judikaturának ez az *általános* elve természetesen a kérdéses specziális esetre is alkalmazandó.

Ilyképpen arra a végső eredményre jutunk, hogy a munkaadó a Pénztárnak a 81. §-ra alapitott követelésével szemben mindenkor hivatkozhatik arra, hogy a szerencsétlenül járt munkást is vétkesség terhelte a baleset előidézésében, de ennek a vétkességnek egyedül az a hatálya, hogy a Pénztár a munkaadó ellen a kártalanitásnak csak *egy részét* érvényesitheti, másik részét maga tartozik viselni. A megosztás mértéke attól függ, hogy a kárnak mekkora része vezethető vissza a munkaadónak s mekkora a munkásnak vétkességére. *Dr. Darvay Dénes.*

Végrendeleti végrehajtó nevezése közjegyzői okiratban.

A Jogtudományi Közlöny egyik előző számában dr. Kubovich Zoltán polemizál Raffayval abban a kérdésben, vajjon kinevezhető-e végrendeleti végrehajtó közjegyzői okirattal. Maga a kérdés ilyenformán nem szabatos. Közjegyzői okirat ugyanis a közjegyző által felvett végrendelet, öröklési szerződés is, hogy pedig ily közjegyzői okirattal nevezhető ki végrendeleti végrehajtó, e tekintetben látszólag sincs véleménykülönbség Raffay és a czikkiró között. De nem is erről akar czikkiró szólani, hanem arról, rendelhető-e végrendeleti végrehajtó oly közjegyzői okirattal, amely nem végrendelet illetve öröklési szerződés, pontosabban: amely nincs «végrendelet»- illetve «öröklési szerződés»-nek czimezve.

Raffay álláspontja az, hogy végrendeleti végrehajtót végrendeletben vagy öröklési szerződésben nevezhet ki az örökhagyó, amiből a contrario következik, hogy más módon, vagyis akár köz-, akár magánokiratban, akár pedig szóbelileg, de *a végintézkedésekre előszakolt törvényi alakszerüségek mellőzésével* történt ily irányu rendelkezés semmis. A czikkirónak látszólag más véleménye azonban, ha álláspontjának nem betüszerinti értelmét, hanem annak lényegét tekintjük, tulajdonképpen az ő és Raffay álláspontja e kérdésben teljesen egyeznek.

Vegyük ugyanis azt az esetet, hogy örökhagyó a hagyatéki vagyon juttatására vonatkozó intézkedések megtétele előtt vagy után, esetleg ily intézkedések mellőzésével oly közjegyzői okirattal nevez ki végrendeleti végrehajtót, amely egyáltalában tanuk alkalmazása nélkül, vagy pedig miután az okiratot felvevő közjegyző a nyilatkozatot tevő felet személyesen nem ismeri, *személyazonossági* tanuk alkalmazása mellett jött létre. Ily okiratban rendelt végrendeleti végrehajtó-nevezést a czikk tartalma szerint czikkiró is szabálytalannak tekinti, azt kivánván meg ily tartalmu nyilatkozatnál, hogy két *ügyleti* tanu alkalmaztassék. Ha pedig két ügyleti tanu alkalmaztatik, azok éppen azért alkalmaztatnak, mert a szóbanforgó okirat halálesetre szóló intézkedést tartalmaz, melyre közjegyzői törvény két ügyleti tanu alkalmazását előirja, vagyis mert a szóbanforgó okirat: végrendelet.

A czikkiró által felvetett kérdés most már oda zsugorodik össze, hogy két tanu alkalmazása mellett kinyilatkoztatott és közjegyzői okiratba foglalt végrendeleti végrehajtó-rendelés hatályos-e akkor, ha az okirat czime nem végrendelet, hanem mondjuk: nyilatkozat. Tekintve, hogy vitán kivül áll, s ez Raffay tanitása is, hogy a végrendeletnek nem lényeges kelléke, hogy végrendeletnek kifejezetten czimeztessék, vagyis — föltéve, hogy az előirt alakszerüségek megvannak — végrendelet lesz a halálesetre szóló rendelkezést tartalmazó *nyilatkozat* is, nem lehet kétséges, hogy e kérdést igennel kell megoldani. Tehát ha én elmegyek a közjegyzőhöz s ott nem is emlitem, hogy már végrendelkeztem hanem kivánom, hogy vegye közokiratba azon nyilatkozatomat, hogy *X*-et akarom végrendeletem végrehajtójául s a végrendeletekre előirt alakszerüségek mindenben betartattak, akkor *végrendeletileg* neveztem végrendeleti végrehajtót s az az okirat végrendelet legföljebb annyit konczedálunk: nyilatkozatnak czimzett végrendelet lesz, nem pedig végrendeletnek tekintendő nyilatkozat annál kevésbé egyszerü közjegyzői okirat.

Ugyanigy áll a dolog czikkiró által példaként felhozott másik esetben. Ha ugyanis *A.* eladja *B*-nek ingatlanát s az erről felvett szerződési okiratban *A. B*-t végrendeleti végrehajtójának nevezi ki és ez utóbbi rendelkezésnél az alakszerüségek megtartattak, akkor *A.* egy adásvevési szerződésnek czimzett okiratot irt ugyan alá, de az nemcsak adásvevési szerződés, hanem abban a részében, melyben végrendeleti végrehajtóul nevezi *B-t,* végrendelet. Nem is hisszük, hogy akadna valaki, ki ezen rendelkezést nem tekintené érvényesnek s meggyőződésünk: ezt Raffay se mondja.

Mert hát mi az a végrendelet? Halálesetre szóló rendelkezés, melylyel örökhagyó intézkedik, mi történjék halála után vagyonával vagy melylyel a tárgyi jog által megengedett másféle rendelkezést tesz. Ebből vice verza: ha az örökhagyó rendelkezik, mi történjék halála után vagyonával stb... e rendelkezés: végrendelet.

Egybevetve Raffay azon állitását, hogy végrendeleti végrehajtó csak végrendeletben és öröklési szerződésben nevezhető ki, ama tanitásával, hogy végrendelet a másként czimzett halálesetre szóló intézkedés is, kétségtelen, hogy szerinte is lehet végrendeleti végrehajtót nevezni az alakszerüségek betartása mellett létrejött közjegyzői okiratba foglalt nyilatkozatban, adásvevési szerződésben stb. és pedig azért, mert ez a nyilatkozat, illetve ez adásvevési szerződés ezen része végrendelet. Ezekből kitünik, hogy Raffay mikor Kern tanitásával szemben azt mondja: nem talál támpontot arra nézve, hogy közjegyzői okiratban is kinevezhető lenne végrendeleti végrehajtó, az alakszerüségek alkalmazása nélkül létrejött közjegyzői okiratra gondolt, amelyben czikkiró szerint sem lehet végrendeleti végrehajtót rendelni, mivelhogy a halálesetre szóló intézkedések megtételére előszabott formák betartásával keletkezett közjegyzői okirat Raffay szerint — helyesen — nem egyszerüen: közjegyzői okirat, hanem: közjegyzői okiratba foglalt végrendelet.

Egyébiránt a kérdés legföljebb ama részében bir némi gyakorlati értékkel, ha más, élők közti rendelkezésekkel együtt egy okiratba foglaltan történik a végrendeleti végrehajtó rendelése, pl. házassági szerződésben. Ha mint fennebb rámutattunk, az előirt alakszerüségek mellett történik e rendelkezés, szabatosan: az okiratba foglalt rendelkezések e részénél a halálesetre szóló intézkedésekre előirt alakszerüségek betartattak, az érvényes lesz, az okirat e része ugyanis végintézkedés, más szóhasználattal: végrendelet. Azonban, ha csak végrendeleti végrehajtó-nevezés foglaltatik a közjegyzői okiratban, a felvetett kérdésnek gyakorlati értéke vajmi kevés. Feltettük ugyanis, hogy két ügyleti tanu alkalmaztatik, ha pedig ezek alkalmazását ki-

vánja a közjegyző, teszi ezt abban a tudatban, hogy halálesetre szóló intézkedés lesz, azaz végrendelet lesz az a közokirat, ha pedig ezt tudja, valószinüleg igy is fogja az okiratot czimezni. Ámbár a czimzés, mint ujból hangsulyozzuk — amint Raffay is tanitja — igazán nem lényeges. *Dr. G. Fekete László.*

A végrehajtási foglalás időbeli hatálya.

I. «*A*» nem jogerős itélet alapján biztositási végrehajtást kér «*B*» ellen. A biróság ezt elrendeli és az foganatosittatik is. Kielégitésre kerülvén a sor, hibás kérelem folytán, melyben a biztositási foglalás ténye felemlitve nincs, a perbiróság egyszerü kielégitési végrehajtást elrendelő végzést bocsát ki a V. T. 134. §-a rendelkezéseinek mellőzésével és annak megemlitése nélkül, hogy a követelés erejéig biztositási foglalás is történt már.

Ha a kielégitési végrehajtás *más* biróság területén, hozzá még *hivatalból* foganatositandó, a két foglalás közé pedig esetleg hosszabb idő esik, a hibás kérelem után ugyszólván kizártnak látszik, hogy a végrehajtást foganatositó biróság a hibát észrevegye. Az ügy a kielégités stádiumában uj számot kap és a kielégitési végrehajtás foganatosittatik, esetleg talán más ingókra, mint amelyek biztositásilag már lefoglaltattak.

Esetünkben igy történt.

Időközben ugyanazon végrehajtást szenvedő ellen «*C*» is jogerős itéletet nyervén, kielégitési végrehajtást kér és vezet ellene, még pedig éppen azon ingókra, melyeket «*A*» biztositásilag lefoglalt, de kielégitésileg nem.

Mikor pedig árverésre kerül a sor, előáll «*A*», az első foglaltató, hogy elsőbbségi igényét ezen ingókra is érvényesitse, melyekre pedig kielégitési jogigényét mindeddig nem érvényesitette.

Tudjuk, hogy a biztositási végrehajtás a kielégitési alap biztositását, az elsőbbség megszerzését czélozza. Több hitelező esetén előjogokat van hivatva teremteni annak, ki korábban siet követelését érvényesiteni. A biztositási foglalásnak tehát ugyanaz a hatálya, mint a telekkönyvi előjegyzésnek.

De kétségtelen az is, hogy attól, ki jogát biztositani kivánja, gondos körültekintést és óvatosságot méltán elvárhatunk; annak megállapitására pedig, hogy biztositónk, «*A*» részéről e gondosság esetünkben föl nem tehető, szigoru jogászi okoskodás nem kell. Sőt egészen nyugodtan kimondhatnók, hogy akkor, amikor oly kevés körültekintéssel foganatositotta a kielégitési végrehajtást, épp a biztositott ingók kivételével az adósnak egyéb ingóira, követelését eléggé fedezve találta és amaz előbb már biztositásilag lefoglalt ingókra szerzett jogát érvényesiteni nem is kivánta.

Mégis konstatálnunk kell, hogy de lege lata nem találunk törvényes intézkedést, mely a biztositott jogigénynek kielégitési végrehajtási uton való érvényesitésére *határidőt* szabna.

A telekkönyvi rendtartás, bár szintén nem elég preczizitással, de mégis határt szab az előjegyzett zálogjog igazolására. Ha nem is rendeli el a kellő időben nem igazolt zálogjog előjegyzésének hivatalból törlését, legalább az adós a jelzálogtulajdonosnak adja meg a jogot — még a hitelező kielégitése előtt is — a törlés kérelmezésére. A telekkönyvi rendtartás tehát már ez által is garantálja a forgalom biztonságát, melyre pedig erős békót rak a végrehajtási törvény azon hiányosságával, hogy a végrehajtási foglalás időbeli hatályának korlátokat nem szab.

De előmozditja a telekkönyvi rendtartás a forgalom biztonságát és könnyüségét az által is, hogy bármi módon történjék az előjegyzés igazolása, még a per utján történő igazolás esetén is, ki van zárva, hogy az, kinek ingatlanára a zálogjog előjegyeztetett, ne szerezzen tudomást az igazolásnak a szabályszerü határidőben meg vagy meg nem történtéről és igy ki van zárva az is, hogy a már időközben kiegyenlitett követelés erejéig a jelzálogtulajdonos hanyagságán kivül egyéb okból a zálogjog előjegyzése az ingatlanon fenmaradhasson.

A végrehajtási törvény ily irányban is hiányosságot mutat.

II. Tegyük fel, hogy «*A*»-nak biztositásra jogalapot nyujtó itélete van «*B*», «*C*» és «*D*», mint egyetemleges adósai ellen. A biztositási végrehajtást megkéri és foganatositja is mindhárom adóssal szemben. Minthogy azonban «*B*» vagyona a követelésre elég fedezetet nyujt, a kielégitési végrehajtást már csak «*B*» ellen foganatositja, ki is utóbb az egész egyetemleges tartozást kiegyenliti anélkül, hogy «*C*» és «*D*», kik távol egymástól, sem egymással, sem «*B*»-vel érintkezésben nem állanak, erről tudomást szereznének. Ezek ingói tehát, hacsak «*A*» a maga jószántából a zár alól fel nem oldja őket, időtlen időkig lefoglalva maradnak az immár kiegyenlitett követelés erejéig foganatositott biztositási végrehajtás folytán. Pedig ennek nemcsak a már fent emlitettük magánjogi hátránya lehet meg, hanem sulyos büntetőjogi konzequencziákat is vonhat maga után. Nevezetesen felmerülhet a kérdés, vajjon elkövetheti-e «*C*» és «*D*» ily körülmények között a *Btk. 359. §-ába ütköző sikkasztást* a biztositásilag lefoglalt ingók elidegenitése által?

Ugyanez a kérdés merülhet fel különben akkor is, ha a kielégitési végrehajtás is foganatosittatott «*C*» és «*D*» ellen, és ez után nyert «*B*» részéről «*C*» és «*D*» tudomása nélkül a követelés kiegyenlitést.

És igy nemcsak az teszi végrehajtási törvényünknek érzékeny és sulyos következményekkel járó hiányát, hogy a biztositási foglalás igazolására záros határidőt nem szab, de sulyos következményekkel jár és hihetetlenül megbénitja a forgalmat az is, hogy a kielégitési végrehajtás utján szerzett zálogjog érvényesitését nem köti a közönséges magánjogi elévülésnél rövidebb határidőhöz.

A V. T. 230. §-a utolsó bekezdésének azon rendelkezése, hogy az elrendelt biztositási végrehajtás 30 nap alatt foganatositandó, valamint a 235. §-ának intézkedése, hogy amennyiben lejárt bér vagy haszonbér biztositására rendeltetett el biztositás, a per meginditása 30 nap alatt igazolandó, élénk bizonyitéka annak, hogy a törvényhozó is érezte a végrehajtási, nevezetesen a biztositási végrehajtás esetén bizonyos rövidebb határidők szabásának szükségét. E rendelkezésekben megnyilvánuló elvet következetesen azonban már nem vitte keresztül.

I. alatti esetünkben ennek következtében azon visszás helyzet áll elő, hogy a hitelező, ki más uton már teljes fedezetet nyert, a biztositásilag lefoglalt ingókra négy-öt-tiz év mulva is érvényesitheti elsőbbségét az időközben ezen ingókra kielégitési végrehajtást vezető hitelezők előtt még akkor is, ha maga kielégitési végrehajtást ez ingókra nem is kért.

II. alatti esetünkben pedig a skrupulozus biró minden lelkifurdalás nélkül megállapithatja a végrehajtást szenvedő terhére a Btk. 359. §-ába ütköző büncselekményt, bár a hitelező követelése a lefoglalt ingók elidegenitésekor már fenn sem állt. Edvi Illés is csak azt mondja, hogy «ha az adós (az elidegenitő) a lefoglalt tárgy elidegenitése előtt tartozását kifizeti», nem követtetik el sikkasztás; már pedig jelen esetben nem az elidegenitő adós fizetett és az elidegenités nem is volt jóhiszemü, mert a tiltott cselekmény tudatosan követtetett el. Viszont pedig az is kétségtelen, hogy a követelés kiegyenlitése után a zár csak formaliter állhat fenn.

Hol kereshető hát remedium?

Csak a birói belátásban.

Elismerjük, hogy a biró magát jogszabályokon tul nem teheti és nem hivatása a birónak, hogy fennálló jogszabályokat egyszerüen félretegyen s ujakat felállitva, ezeknek megfelelően döntsön. Tudjuk, hogy a biró hivatása csak az lehet, hogy *kétség* esetén a fennálló törvények keretén ugyan belül, de mégis a *méltányosságnak* és a keresetlen formáktól ment *jogérzetnek* megfelelően döntsön.

Kétségtelen tehát, hogy adott eseteinkben a biró nem vonhat időbeli határt a végrehajtási foglalás hatályosságának.

Még sem hinném azonban, hogy tulteszi magát a biró a törvényen és nem a törvényhozó szellemének, intencziójának megfelelően jár el, ha I. alatti esetünkben a más oldalról már fedezetet nyert «*A*» előtt «*C*»-nek elsőbbséget ad.

II. alatti esetünkben pedig «*C*» és «*D*» elitélését egyenesen igazságtalannak tartom.

Mert hát annak a bekötött szemü Justitiának nem szabad «*vakon*» a törvény betüje után haladnia!

Dr. Faluhelyi Ferencz.

Különfélék.

— **Az Országos Ügyvédszövetség** a következő átiratot intézte a Községi és Körjegyzők Országos Központi Egyesületéhez: Az 1904. évi XI. tcz. a magyar jegyzői és ügyvédi kar között áldatlan viszonyt teremtett az által, hogy a jogi magánmunkálatok egy számottevő részét fakultative a jegyzői kar

hatáskörébe beutalta. A törvényhozás az 1904. évi XI. tcz. meghozatalával látszólag a magyar jegyzői kar jogos szolgálati igényeit kivánta kielégiteni, holott valóságban éppen az ellenkezőt tette, mert a jegyzőt, aki a községi, törvényhatósági és legfőképpen az állami közigazgatás szolgálatában teljesitett folytonos és terhes munkájáért megszégyenitően alacsony javadalmazást élvez, létminimumának előteremtése végett az ügyvédi kar munkájának mezejére kényszeritette, hogy mellékfoglalkozás árán tegye neki lehetővé családjának szükös eltartását, ha működési területén a viszonyok és saját élelmessége ezt lehetővé teszik. A tisztelt jegyzői kar is be fogja látni annak a helyzetnek tarthatatlanságát, hogy jogállamban köztisztviselő mellékfoglalkozásra legyen utalva, ha nyomorogni nem akar. Nem kételkedünk azon sem, hogy a tisztelt jegyzői kar kivétel nélkül szivesen megszünteti azt az áldatlan viszonyt, melyet az 1904: XI. tcz. a magyar jegyzői és ügyvédi kar között teremtett. De a magyar ügyvédi kar is tudja azt a kötelességét, hogy ha a tisztelt jegyzői kart a jogi magánmunkálatok teljesitése alól felmentetni akarja, biztositania kell a tisztelt jegyzői kar tagjainak képzettségüknek, állásuknak és munkájuknak megfelelő tisztes megélhetést. Az Országos Ügyvédszövetség ugy véli, hogy ezen a ponton a magyar jegyzői és ügyvédi kar között ellentétnek lenni nem szabad, sőt e két karnak egymást a legmelegebb és legszivósabb támogatásban kell részesitenie, hogy az államot a jegyzői jogi magánmunkálatok megszüntetése mellett a tisztelt jegyzői kar javadalmazásának az imént vázolt szempontok figyelembevételével való korszerü felemelésére, illetőleg megállapitására birja. Ezek a megfontolások az Országos Ügyvédszövetség ez évben tartott közgyülését arra birták, hogy közös érdekeinkre való tekintettel a magyar ügyvédi kar kisérletet tegyen a magyar jegyzői karral való harmónikus gazdasági harcz inaugurálására és végigküzdésére, melynek tárgyát a következő és egyhangulag elfogadott határozati javaslat körvonalazza: «Utasitja a közgyülés az elnökséget, hogy az ügyvédi rendtartás reformjával kapcsolatban intézzen a belügyminiszterhez, a képviselőházhoz és igazságügyminiszterhez a jegyzői magánmunkálatok megszüntetése czéljából memorandumot, továbbá létesitsen a Községi és körjegyzők országos egyesületével oly értelmü megegyezést, hogy a két kar a jegyzői magánmunkálatok megszüntetése és a jegyzői fizetés rendezése végett együttes mozgalmat inditson.» Ezt az átiratot abban a reményben küldjük meg a tisztelt jegyzői egyesületnek, hogy az Országos Ügyvédszövetség által czélzott, s részleteiben külön megállapitandó megegyezést a két kar között egyesült erővel létesitenünk sikerül. Amennyiben e várakozásunk valóra válik, az az Országos Ügyvédszövetség, melynek egy éves multja daczára már 3500 taggal bir, 49 szervezett osztálya van, a legnagyobb erővel inditja meg és folytatja a két kar által együttesen és kölcsönösen megállapitott harczot. Ha e két kar befolyásának és intelligencziájának hatalmas erejével a községi és törvényhatósági életben vállvetve összefog, nincs oly kormánybeli vagy törvényhozásbeli hatalmasság, amely jogos és igazságos törekvésünknek gáncsot tudna vetni. Bizalommal keressük fel ennélfogva a tisztelt Jegyzői Egyesületet, hogy a magyar ügyvédi karnak az Országos Ügyvédszövetség közgyülésének határozatában nyilvánult jóindulatát hasonló jóindulatával fogja viszonozni.

— **Az ünnepnapok és a törvények.** Igen tisztelt Szerkesztő ur! Sziveskedjék b. lapjának legközelebbi számában a következő kérdést fölvetni: A perrendtartás, a váltótörvény s a kereskedelmi törvény a Gergely-naptár szerinti ünnepnapoknak bizonyos privilégiumot biztosit. A római pápa motu propriója ez év őszétől kezdve megszüntet bizonyos ünnepnapokat, igy nevezetesen karácsony, husvét, pünkösd másodnapját s egyéb köznapokra eső ünnepeket a reákövetkező vasárnapon rendel megtartani. Kérdés, hogy különösen a váltótörvény szempontjából az ünnepnapok a régi vagy az uj kalendáriom szerint számitandók-e? Mi lesz különösen Szent István nappal. (Egy prókátor.)

— **Ügyvédi dijmegállapitás.** A következő tartalmu levelet kaptuk: A budapesti kir. tábla 453/1912. P. számu végzésével a felfolyamodást ellenjegyző ügyvéd diját és költségét a felfolyamodásért ügyfele irányában *15 K ban* állapitotta meg.

A kérdéses felfolyamodás négy iv oldalon keresztül foglalkozott a kérdéssel, és részletesen kiterjedt mindazon örökjogi kérdésekre, melyekkel az indokolás foglalkozik. Az ügy érdemét megvilágitja egyrészről az a körülmény, hogy a hagyatéki eljárás során a közjegyző és a járásbiróság összesen nyolcz tárgyalást tartott, másrészről pedig a kérdéses végzés maga, amely a járásbiróság határozatát teljesen megváltoztatta, és a felfolyamodás érveit a maguk egészében a magáévá tette.

A hagyaték értéke leltár szerint 37,000 K, tényleg ezen összegnek háromszorosa, ami a hagyatéki iratokból is kitünik.

— **Méltányos költségmegállapitás.** A budapesti kir. törvényszékhez 30 korona költség és járandóságai iránt végrehajtási kérvényt adtam be és a törvényszék ezért 45 fillér portóköltség mellett összesen 2 korona költséget, tehát összesen 1 korona 55 fillért állapitott meg munkadijban a 44,376/1912. számu végzésével. Tán legfőbb ideje volna a költségek tekintetében egy országos törvényhozásilag megállapitott skála behozatala.

x. y.

— **Helyreigazitás.** Az 1911. évi jogászgyülésről most megjelent Napló 226. oldalán értelemzavaró sajtóhiba van. *Bárdos* György inditványa helyesen akként szól, hogy a BP. 388. §-a kiegészitendő azzal, hogy a *vádló* (és nem a vádlott, mert ez jelenleg is igy van) a felebbezés indokolását az itélet kézbesitésétől számitott nyolcz nap alatt nyujthatja be.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Joghallgatók szaporodása a német egyetemeken.** Mig az 1911/12. téli semesterben az 1910/11-iki megfelelő félévhez képest a joghallgatók száma egy kevéssé (10,890-ről 10,816-ra) csökkent, az 1912. évi nyári félév az 1911. évihez viszonyitva emelkedést (11,023-ról 11,087-re) mutat. Bár ez a növekvés nagyon szerény, mégis jellemző, hogy a jogi pálya kedvezőtlen kilátásai folytán beállott csökkenő irányzat ismét megszüntnek mutatkozik.

A joghallgatók között 39 nő van (az 1911. évi nyári félévben 42 volt). A nők jogtanulása tehát elenyésző csekély, ami természetes is, hiszen lehetetlen, hogy a jogi pályán valamely *önálló* keresetforráshoz jussanak.

Mellesleg megemlitve, a német egyetemeken főiskolai tanulmányokat folytató nők száma az utolsó évben 2552-ről 2958-ra emelkedett ugy, hogy az összes egyetemi hallgatók számához (59,560) viszonyitva minden 20 hallgató közt egy nő van.

— **A festő megtilthatja, hogy az általa megrendelésre készitett festményen a tulajdonos változtatásokat eszközöljön.** Felperes megrendelés folytán freskót festett alperes lépcsőházában. Alperes a képen lévő mezitelen sziréneket a müvész beleegyezése nélkül olyképpen festette át, hogy azok most felöltözködve látszanak. Felperes keresetet indit alperes ellen, kérve, hogy az az átfestés, avagy az egész kép eltávolitására köteleztessék. A felebbezési biróság a keresetnek helyt adott; a német birodalmi biróság pedig 1912 junius 8-án kelt 382/911. I. sz. itéletével a felülvizsgálati kérelmet elutasitotta.

— **Megtámadási jog.** Valamely alkalmazott hitelezői rendszerint sem szinlegesség alapján, sem pedig u. n. megtámadási keresettel nem hatálytalanithatják annak munkaadójával kötött azon szerződését, melynek értelmében ez utóbbi a fizetés egy részét nem az alkalmazottnak, hanem feleségének tartozik kiadni. Nem lehet azt mondani, hogy a szolgálati szerződés a szóban lévő részében szinleges s hogy voltaképpen a felek komolyan ugy akartak megállapodni, hogy az egész fizetésre vonatkozó igény egyedül a férjet illesse. A munkaadó ellen inditott megtámadási kereset pedig azért nem vezethet czélra, mert a szolgálati szerződés megkötése által a férj vagyonából nem ment semmi át a munkaadó vagyonába.

Német birod. bsg. VII. 1912 márczius 26. és április 12. 427/11. sz. it.

— **Bonyodalmak egy tehén körül.** A minap furcsa ügyben itélkezett a saarbrückeni biróság. Egy falusi korcsmáros volt a vádlott, aki a zárórán tul is nyitva hagyta az üzletét, mire a rendőrség megbüntette. A korcsmáros igaztalannak tartotta az itéletet és a pénzbirságot nem fizette meg. Egy szép napon aztán hivatalos személyek jelentek meg a korcsmárosnál és az udvaron lévő két tehene közül a nagyobbikat lefoglalták. Elérkezett az árverés napja is. A végrehajtó fölszólitotta a korcsmárost, hogy vezesse elő a tehenet. A korcsmáros kereken megtagadta a végrehajtó kérését és kaszát ragadva a kezébe, «aki

ide jön, azt leszurom» kiáltással az istálló ajtaja elé állt. A végrehajtó látva, hogy itt végrehajtásról szó sem lehet, eltávozott. A korcsmáros ellen pedig a német büntetőtörvénykönyv 144. §-a értelmében meginditották az eljárást. A biróság a korcsmárost hatóság ellen elkövetett erőszak büntettével vádolta és négy heti fogházra itélte. Az itéletet a büntetőkamara is jóváhagyta. A korcsmáros azonban fölebbezett s igy került az ügy a legfelsőbb biróság elé, amely az itéletet megsemmisitette és a biróságot uj tárgyalás megtartására utasitotta. Indokolásul azt hozta fel, hogy a foglalás szabálytalan, mert a lefoglalt «tárgy» nem volt ellátva a hivatalos pecséttel. Az ujabb tárgyaláson a korcsmárost a hatóság ellen elkövetett erőszak büntette alól fölmentették.

— **A forgalomba hozott tej különös megjelölésére vonatkozó rendőrségi rendelet mennyiben érvényes?** Egy rendőri szabályrendelet igy szól: Friss tejet csak az alábbi megjelölésekkel szabad árusitani: *Teljes tej* az, melyből semmi tejalkatrész el nem vétetett és hozzá sem adatott semmi; zsirtartalmának legalább 2·7%-nak, fajsulyának pedig legalább 1·028-nak kell lennie. *Sovány tej (Magermilch)* az olyan lefölözött tej, melynek zsirtartalma legalább 0·1%, fajsulya pedig 1·032%».

A berlini Kammergericht 1912 febr. 29-én 120. 12. I. S. sz. alatt hozott itéletében ezen rendeletet érvénytelennek nyilvánitotta.

Indokolás a következő:

A rendőrségnek joga van ahhoz, hogy az élelmiszer-forgalomban bizonyos árumegjelölés használatát kötelezővé tegye oly czélból, hogy azáltal a közönségnek az áru minősége tekintetében való félrevezetése kizárassék. Ily szempontból nem lehet kifogásolni azt, hogy teljes tej elnevezése alatt csak bizonyos zsirtartalmu és fajsulyu tejet lehet árusitani. Ezzel szemben azonban nem irható elő, hogy csekélyebb zsirtartalommal és fajsulylyal biró tej «soványtejnek» (Magermilch) neveztessék, mert ellenkező esetben a teljes tej zsirtartalmával és fajsulyával nem rendelkező bár le nem fölözött tejet is sovány tejnek kellene megjelölni, ami zsirtartalmában *csökkentett tejet* jelent a forgalomban.

A szóban lévő rendelkezés tehát a valóságnak meg nem felelő megjelölésre kényszerithetné a kereskedőket. De tulmegy a rendőrség jogkörén az is, hogy ily módon megnehezitse a zsirtartalmában nem csökkentett tiszta tejnek forgalomba hozatalát. Jogosult azonban a rendőrség az utóbb emlitett minőségü tejre nézve más megfelelő megjelölés kizárólagos használatát kötelezőleg előirni.

— **Jó erkölcsökbe ütközik** s igy érvénytelen az a szerződés, melyben a hitelező valamely kereskedelmi üzlet tulajdonosával szemben követelését olyan megállapodások létesitésével biztositja, amelyek alkalmasak arra, hogy a kereskedőnek üzlete fölötti szabad rendelkezési jogát ugyszólván teljesen megszüntessék.

Ügyvédjelölt kerestetik szeptember 1-re tételes szigorlata után egy vagy fél évi joggyakorlattal biró, dr. Varga Jenő irodájába Tornán. Telekkönyvi pontos ismerete legyen. Kezdőfizetés 150 korona. 14486

Nyugalmazott járásbirót, ki a német és szerb nyelvet birja, helyettesül alkalmaznék. Dr. Kossa Miklós, kir. közjegyző, Titel. 14495

Fiatal ügyvéd fővárosi irodába belépésre ajánlkozik. Czime a kiadóhivatalban. 14487

Délelőtti alkalmazást vállal fővárosi irodában fiatal ügyvéd. Czim a kiadóban. 14488

Fővárosi ügyvédi iroda vezetésére ajánlkozik vidéki ügyvéd fővárosi gyakorlattal. Czim a kiadóhivatalban. 14493

A nagykanizsai kir. közjegyző azonnali belépésre közjegyzőjelöltet keres. 14490

Banküguyészség vidéki városban Erdélyben átvehető azonnal. Szükséges azonnalra 30,000 korona készpénz. Ajánlatokat «Banküguyészség» jeligére poste restante Marosvásárhelyre kérek. 14498

Ügyvédi irodámba gyakorlattal biró ügyes és képzett jelöltet keresek. — Fizetés és kiszállási dijak megállapodás szerint.— Tót nyelv tudása megkivántatik. Nagytapolcsány (Nyitra megye), dr. Petrikovits Aladár, ügyvéd. 14489

A m. kir. államvasutak nyári menetrendje.

Délelőtt **Délután**

A vonatok **érkezése** Budapest keleti pályaudvarra.

vonatszám	óra perc	vonat neme	honnan
339	5 10	Vv.	Berlin, Ruttka
645	5 20	Tvsz.	Debreczen, Nagyvárad
309	5 30	Szv.	Hatvan
1905	5 30	»	Eszék, Tapolcza
609	5 45	»	Brassó, Arad
909	5 45	»	Sófia, Bród, Belgrad
19	5 55	»	Torbágy
313	6 00	»	Péczel
17	6 05	»	Komárom
1707	6 15	»	Stanislau, Msziget
11	6 25	»	Wien
1505	6 30	Gyv.	Poprád-Felka, Kassa
407	6 50	Szv.	Lemberg, Stryj, Kassa
1007	6 50	»	Fiume
315	7 00	»	Gödöllő
1305	7 10	»	Graz, Fehring
509	7 20	»	Brassó, Kolozsvár
917*a*	7 25	»	Kunszentmiklós-Tass
317	7 30	»	Gödöllő
319	7 40	»	Hatvan
21	7 45	»	Bicske
1003	8 00	Gyv.	Róma, Triest, Fiume
911	8 10	Szv.	Sarajevo, India
1513	8 15	»	Csorba, Kassa
1015	8 20	»	Paks
513	8 35	»	Bukarest, Kolozsvár
321	8 45	»	Hatvan
13	9 20	»	Győr
307	9 25	»	Berlin, Ruttka
1005	9 35	Gyv.	Fiume, Tapolcza
913	9 55	Szv.	Szabadka
5	10 05	Gyv.	Bruck-Királyhida, Szombathely, Sopron
409	10 20	Szv.	Miskolcz
23	10 45	»	Bicske
605	11 30	Gyv.	Arad

[1]) Junius 15-től bezárólag szeptember 15-ig közlekedik.
[2]) Csak vasár- és ünnepnapokon közlekedik.
[3]) Vasár- és ünnepnapokon május 16-tól bezárólag szeptember 15-ig közlekedik.
[4]) Torbágytól Budapest-Kelenföldig csak vasár- és ünnepnap előtti köznapokon közlekedik.
[5]) Junius 1-től közlekedik.
[6]) Csak hétfőn, de ha hétfőre ünnep esik, a reá következő köznapon közlekedik.

vonatszám	óra perc	vonat neme	honnan
323	12 10	Szv.	Gödöllő
611	12 30	»	Bukarest, Arad
301	12 50	Gyv.	Berlin, Ruttka
903	1 00	»	Konstantinápoly
401	1 05	»	Lemberg, Kassa
7	1 20	Szv.	Wien, Sopron
601	1 25	Gyv.	Bukarest, Arad
1	1 30	»	London, Paris, Wien
1201	1 40	»	Sarajevo, Bród, Szabadka
1901	1 55	»	Eszék, Pécs
1301	2 10	»	Graz, Fehring
325	2 15	Szv.	Hatvan
1501	2 30	Gyv.	Poprád-Felka, Kassa
919	2 40	Szv.	Kunszentmiklós-Tass
23*a*	3 00	»	Torbágy
519	3 10	»	Nagykáta
327	4 20	»	Péczel
329	5 25	»	Gödöllő
507	6 15	»	Brassó, Debreczen
15	6 20	»	Győr
1507[1])	6 25	Gyv.	Poprád-Felka, Kassa
3	6 35	»	Wien, Graz
1705	7 00	Szv.	Stansilau, Msziget
907	7 20	»	Sofia, Belgrád, Bród
607	7 25	»	Bukarest, Arad
421	7 35	Vv.	Szerencs
305	7 45	Szv.	Berlin, Ruttka
25	7 50	»	Bicske
1109	8 05	»	Tapolcza, Balatonfüred
607/II[2])	8 10	»	Nagykáta
1009	8 15	»	Fiume, Bród
405	8 20	»	Lawoczne, Msziget
329*a*[3])	8 35	»	Gödöllő
9	8 45	»	Wien, Graz
1511	8 50	»	Csorba, Kassa
27	9 00	»	Bicske
331	9 10	»	Péczel
1907	9 15	»	Vinkovcze, Pécs
603	9 20	Gyv.	Brassó, Arad
29[5])	9 28	Szv.	Triest, Torbágy
303	9 35	Gyv.	Berlin, Ruttka
1001	9 35	»	Róma, Fiume, Pécs
915	9 45	Szv.	Kiskőrös
403	9 55	Gyv.	Lemberg, Msziget
905	10 00	»	Sofia, Belgrád
1303	10 10	»	Graz, Triest
333	10 25	Szv.	Gödöllő
515	10 40	»	Segesvár, Kolozsvár
1503	10 50	Gyv.	Csorba, Kassa
1101[5])	11 00	»	Tapolcza, Balatonfüred
25*a*[3])	11 10	Szv.	Bicske
335[3])	11 20	»	Hatvan

A vonatok **érkezése** Budapest-Józsefvárosra.

Délelőtt.

vonatszám	óra perc	vonat neme	honnan
517[6])	4 40	Szv.	Nagykáta
511	5 00	»	Szolnok
311	5 50	»	Gödöllő
917	6 17	»	Kunszentmiklós-Tass

A vonatok **indulása** Budapest nyugoti pályaudvarról.

vonatszám	óra perc	vonat neme	honnan
151	5 05	Szv.	Vácz
152	5 15	»	Rákospalota-Újpest
122	5 25	»	Érsekujvár
718	5 40	»	Szeged, Szolnok
4102	6 00	»	Esztergom
156	6 20	»	Rákospalota-Újpest
6502	6 35	»	Lajosmizse, Kecskemét
102	6 50	k. o. exv.	Wien, Paris, Ostende
506	7 00	Gyv.	Segesvár, Stanislau
1402	7 05	»	Zsolna, Berlin
104	7 55	»	Nagyszombat, Wien
158	8 00	Szv.	Dunakeszi-Alag
708	8 10	Gyv.	Orsova, Báziás
712	8 40	Szv.	Temesvár, Karánsebes
134	8 45	»	Nagymaros
4104	9 05	»	Esztergom
114	9 15	»	Wien, Berlin
160	9 40	»	Rákospalota-Újpest
162	11 00	»	Rákospalota-Újpest
6504	11 10	»	Lajosmizse, Kecskemét
136[1]	11 35	»	Nagymaros
730[2]	11 55	»	Czegléd
116	12 00	»	Wien
154	12 05	Szv.	Rákospalota-Újpest
714	12 10	»	Szeged
1404	12 20	Gyv.	Zsolna, Berlin
1 8	12 25	Szv.	Nagymaros
4 06	12 30	»	Esztergom
166	1 00	»	Rákospalota-Újpest
4140[3])	1 05	Tvsz.	Piliscsaba
168	1 30	Szv.	Dunakeszi-Alag
4108	1 50	»	Esztergom
106	2 00	Gyv.	Wien, Paris
504	2 05	»	Szatmár-Németi, Brassó
126	2 10	Szv.	Párkány-Nána
170	2 15	»	Rákospalota-Újpest
4110	2 20	»	Esztergom
108	2 30	Gyv.	Wien
120	2 35	Szv.	Galánta
704	2 40	Gyv.	Bukarest, Báziás
722	2 45	Szv.	Czegléd
6506	2 50	»	Lajosmizse, Kecskemét
172[1])	3 10	»	Rákospalota-Újpest
140	3 55	»	Szob
174	4 10	»	Rákospalota-Újpest
716	4 30	»	Szeged
110	5 15	Gyv.	Wien
142	5 20	Szv.	Szob
724*b*[3])	5 40	»	Czegléd
176	5 50	»	Rákospalota-Újpest
128	6 00	»	Párkány-Nána
724*a*	6 10	»	Czegléd
144	6 15	»	Nagymaros
724	6 35	»	Czegléd, Ócsa
4114	6 40	»	Esztergom
726	6 45	»	Czegléd, Szolnok
1406	6 50	Gyv.	Pozsony, Zsolna, Berlin
130	6 55	Szv.	Párkány-Nána
178	7 10	»	Rákospalota-Újpest
180[4])	7 20	»	Vácz
728	7 35	»	Czegléd
6508	7 40	»	Lajosmizse
710	8 05	»	Bukarest, Báziás
132	8 10	»	Párkány-Nána
182	8 20	»	Dunakeszi-Alag
1408	8 40	»	Zsolna, Berlin
118	9 30	»	Wien, Paris
502	9 35	Gyv.	Bukarest, Stanislau
184	10 00	Szv.	Dunakeszi-Alag
706	10 15	Gyv.	Szeged, Báziás, Bukarest
720	10 50	Szv.	Kiskunfélegyháza
4116	11 10	»	Esztergom
902[5])	11 20	k. o. exv.	Belgrád, Konstantinápoly
702[6])	11 30	»	Bukarest, Konstantinápoly
146	11 35	Szv.	Nagymaros

[1]) Vasár- és ünnepnapokon május 16-tól közlekedik.
[2]) Csak vasár- és ünnepnapokon közl.
[3]) Vasár- és ünnepnap előtti hétköznapokon közlekedik.
[4]) Vasár- és ünnepnapokon május 16-tól bezárólag szeptember 15-ig közlekedik.
[5]) Minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnapon közlekedik.
[6]) Minden hétfőn, szerdán és szombaton közlekedik.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20.
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4.
Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza. 8

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenhetedik évfolyam. 34. szám. Budapest, 1912 augusztus 23.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: *Dr. Dános Árpád* miniszteri fogalmazó: Az uj rendőri kihágási eljárás jogorvoslati rendszere. — *Reich Péter Cornél* törvényszéki jegyző: Ideiglenes nőtartás elrendelése közjegyzői okirat alapján. — *Dr. mindszenti Lichtenberg Pál* budapesti ügyvéd: Az 1907: XIX. tcz. 8. §-a és a sérült gondatlansága. — I. *Dr. Kauser Lipót.* II. *Dr. Kohner Arthur* budapesti ügyvéd: Az ünnepnapok és a törvények. — Különfélék.
Melléklet: Hiteljogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Az uj rendőri kihágási eljárás jogorvoslati rendszere.*

A biróság emberekből áll, az emberek pedig tévedhetnek. A legkitünőbb perrendtartás és legjobb anyagi büntető kodex mellett is gyakran előfordul, hogy a hozott itélet az igazságosság erejével a felekre hatni nem tud, azok azt jogtalannak vélik és aggályuknak egy más biróság által való alaposabb elbirálását óhajtják. A legrégibb védeljárásban, amikor a népgyülésen a nép maga biráskodott, a hozott itéletek ellen orvoslat nem létezett, de amint a biráskodás más szervek (testületek, egyének) kezébe került, a feleknek azon érzése, hogy az első itéletnek magukat feltétlenül alávetni nem kötelesek, jogszerüleg elismertetett és lassankint kifejlődött a mai jogorvoslati rendszer.

Napjainkban a felebbviteli lehetőség biztositása általános. Mégis nagy eltérés mutatkozik a követett rendszer tekintetében. Az angol jogi felfogás mutatja e tekintetben az egyik szélsőséget. A pert ott mindig szóbeli és csakis közvetlen tárgyalás alapján lehet eldönteni, miért is nálunk vett értelemben felülbirálás ott nem létezik. A másodfoku forum csak az előadott jogkérdés felett dönt és ha megsemmisiti az elsőbiróság itéletét, — anélkül, hogy maga itéletet is hozna — uj eljárást rendel el, melyet azonban mindig az elsőbiróság maga folytat le. E jogi felfogással szemben áll a többfoku és irásbeli felebbvitel, amikor a közvetlenül észlelt adatok alapján határozó elsőfoku biróság itéletét a felsőbb forum az iratokból meritett impressziók alapján érdemben birálja felül s hoz uj, érdemben is döntő határozatot.

A kihágási eljárás szabályozásánál a 65,000/909. B. M. rendelet a rendszert illetőleg helyesen a középuton marad és mig egyrészt figyelembe véve a hazai állapotokat a többfoku felebbvitelt a priori nem zárja ki, másrészt korlátozza azt és módot ad arra, hogy a felsőbb biróság az ügy érdemében ne döntsön, hanem ha az elsőbiróság itéletét az anyagi vagy alaki jogba ütközőnek találja, az azt csak megsemmisitse (feloldja) és az ügy érdemében való uj határozásra az elsőfoku biróságot utasitsa. A rendeletnek ez az intézkedése a bünvádi perrendtartásunk szellemének teljesen megfelel. Tudvalevő, hogy a felebbezés teljes eltörlése már régebben felmerült, de arra a törvényhozás sohasem mert vállalkozni. «Népünk és jogászközönségünk — mondja a BP. indokolásának idevonatkozó része — a hosszu és állandó gyakorlat alatt megszokta a kétfoku felebbezést. Ennélfogva a felebbezésnek teljes, átmenet nélküli eltörlése nagy rázkódtatásokat idézne elő, erős reczenzust keltene s végeredményében az igazságszolgáltatás biztonságába vetett hitet renditené meg.» A kihágási eljárásban ily reform még veszélyesebb kimenetelü lett volna. Éppen ezért mindenképpen szerencsés a 65,000/909. B. M. rendelet intenciója, amikor egyfelől a kétfoku felebbezést elvileg meghagyta, de erősen korlátozta, másfelől a felsőbb hatóságok részére a feloldó (megsemmisitő) hatáskört statuálta, illetve őket arra utalta.

Teljesen uj intézmény a statuált jogorvoslati rendszerben a perorvoslat a jogegység érdekében. Az intézményt a franczia törvényhozás teremtette meg 1790—91-ben (Annulation dans l'interet de la loi), ismeretes az olasz, belga és osztrák perrendtartásban (Nichtigkeitsbeschwerde zur Wahrung des Gesetzes), a mi jogrendszerünkbe a büntető perrendtartás ültette át olykép, hogy a koronaügyésznek perorvoslati jogot adott a legfőbb biróság előtt minden olyan jogerős birói itélet ellen, mely a büntetőtörvénykönyveket megsértette s melyre nézve a felek a törvényellenes itéletnek a rendes perorvoslatok által való megsemmisitését kieszközölni elmulasztották vagy nem tudták. E perorvoslat azonban a felekre nem hat ki s az ez uton törvénytelennek nyilvánitott itélet szabály szerint érvényben marad. Csak ha az tünnék ki, hogy valaki törvénytelenül, ártatlanul itéltetett el, akkor függesztetik fel az itélet végrehajtása. Az uj kihágási eljárás ennek a jogorvoslatnak szabályozását egyetlen szakaszban cselekszi, miért is feltétlenül ismernünk kell a Bp. vonatkozó intézkedéseit, melynek intenciója a Rbsz. kissé hézagos rendelkezése értelmezésénél utmutató lesz. Hasonlókép módositva ülteti át az uj kihágási eljárás az ujrafelvételi intézményt, melyben a vádlott helyzetét még előnyösebbé teszi.

A jogorvoslat az uj eljárás szerint kétféle: rendes és rendkivüli. Előbbinek csoportjába tartozik a felebbezés és felfolyamodás, utóbbihoz az igazolás, ujrafelvétel és a jogegység érdekében használt hivatalból való felülbirálat. A felebbezésnek és felfolyamodásnak czélja a biróság hibáinak és mulasztásainak orvoslása, az igazolási kérelem, hogy saját mulasztásunk joghátránya orvosoltassék.

A felebbvitel felebbezésnek akkor nevezendő, ha valamely itélet ellen irányul, az ellenkező esetben pedig felfolyamodásnak tekintendő. A felebbvitelnek helytelen elnevezése azonban semmiféle jogkövetkezménynyel nem jár (167. §.), mert a használt jogorvoslatot a biróság tartalma szerint itéli meg. A felebbvitelt, ha eltérő kijelentést nem tartalmaz, a sérelmesnek mondott határozat (itélet, végzés) egésze ellen irányulónak kell tekinteni, de jogositva vannak a felek arra, hogy a felebbvitelben a határozatnak csak egy megjelölt részét felebbezik meg. Ez esetben a felülbirálat csak e megtámadott részre terjedhet ki. (168. §.) Ugy a felebbezést, mint a felfolyamodást tizenöt nap alatt kell beadni (169. §.) az első fokon eljárt rendőri büntetőbiróságnál. (170. §.) Természetesen az szóval is előterjeszthető. (171. §.)

Ha a felebbezés a megtámadott határozat kézbesitését követő 15 napon tul adatott be (illetve tétetett postára), azt az elsőfoku biró elkésés czimén visszautasitja. Ugyszintén vissza kell utasitani a felebbezést, ha nem arra jogosult személy adta azt be, vagy oly határozat ellen irányul, mely felebbvitellel nem támadható meg. (172. §.) Az előterjesztett felebbezés a felsőfoku határozat meghozataláig visszavonható (173. §.), viszont aki a határozatban, annak kihirdetésekor megnyugodott s ezt szóval vagy irásban bejelentette, e határozat ellen felebbvitellel nem élhet. (173. §. 2.)

A régi ingadozó helyzettel szemben, teljesen tisztázott állapotot létesit a Rendelet 176. §-a, mikor taxative felsorolja azokat, akik az itélet ellen felebbezéssel élhetnek. Az idézett szakasz

* Részlet dr. Dános Árpádnak «A közigazgatási hatóságok hatáskörébe utalt kihágásokról» czim alatt szeptember havában megjelenő munkájából.

értelmében minden itélet ellen a terheltnek akár javára, akár terhére felebbezéssel csak a tiszti ügyész élhet és pedig akkor is, ha nem vett részt az eljárásban. (176. §. 1.) A terhelt javára felebbezhet:

1. a terhelt és annak törvényes képviselője;
2. a terheltnek meghatalmazottja és házastársa;
3. a terhelt örököse, de csak az itéletnek magánjogi igényre vonatkozó része ellen.

A terhelt terhére a felebbviteli joggal a tiszti ügyészen kivül a következő személyek élhetnek;

1. a magánvádló;
2. az a sértett, aki a vád képviseletében közremüködött, vagy magánjogi igényét érvényesitette;
3. a sértett jogutódja, de csak a magánjogi igényekre nézve;
4. a szakképviselő és pedig akkor is, ha az eljárásban részt nem vett;
5. érdekeltség esetén mindazok, akikre az itélet valamelyes rendelkezést tartalmaz.

Fenti személyek jogositva vannak ugy az elsőfoku, mint a másodfoku itéletet megfelebbezni. Csupán a kiszabott büntetés enyhitése végett azonban felebbezni csak akkor lehet, ha a terhelt ellen egy vagy több kihágás miatt együttvéve első fokon öt, másodfokon harmincz koronát meghaladó pénzbüntetés szabatott ki. (177. §.) A Rbsz. egyébként az érdemben egybehangzó itéletek ellen a bünösség kérdésében is korlátozásokat állapit meg a felebbezésre nézve. (178. §.) Ha ugyanis mind az első, mind a másodfoku itélet megállapitotta — több kihágás esetében együttvéve — harmincz koronánál nem nagyobb pénzbüntetést szab ki, további felebbezésnek csak akkor van helye:

1. ha nem a jogosult hatóság (személy) itélkezett;
2. ha oly hatósági tag is részt vett az itélkezésben, aki kizárási ok vagy elfoglaltság miatt nem járhatott volna el;
3. ha a területenkivüliség, a személyes mentesség, vagy a mentelmi jog van megsértve;
4. ha a hatóság hatáskörét tullépte vagy hatáskőréhez tartozó ügyet ahhoz nem tartozónak mondott ki;
5. ha az itélet a vád tárgyát nem meriti ki;
6. ha az itélet rendelkező része érthetetlen vagy indokolása a rendelkező résznek ellentmond;
7. ha az eljárás tárgyát képező cselekmény nem kihágás és mégis annak van nyilvánitva;
8. ha a biró a büntetés kiszabásánál az előirt büntetési tételeket nem tartotta be;
9. ha csak pénzbüntetés alkalmaztatott az 1879: XL. tcz. 21. §-a alapján oly kihágás miatt, mely 15 napig terjedhető elzárással is büntethető;
10. ha a büntetés végrehajtása törvényellenesen felfüggesztetett.

A felebbezésben azt az okot, melyre a felebbező felebbviteli jogosultságát alapítja, meg kell jelölni.

A fenti különös határozmányok csakis az itéletek ellen használt felebbezésekre vonatkoznak. A kihágási eljárás során hozott végzések ellen rendszerint csak egyfoku felfolyamodásnak van helye (181. §.), a közbenszóló, valamint oly végzések ellen pedig, melyek ellen a Rendelet kifejezetten kizárja a felebbvitelt, felfolyamodásnak egyáltalában nincs helye. Viszont a véghatározatnak tekintendő s a Rendeletben külön felsorolt esetekben a végzések ellen is kétfoku felebbvitel lehetséges. (181. §.)

A fentiekben ismertettük a tételek és végzések ellen igénybe vehető rendes jogorvoslatokat. Röviden megemlékezünk még a rendkivüli jogorvoslatokról, ugymint az igazolásról, ujrafelvételről és a kivételes felülvizsgálatról.

Igazolásnak akkor van helye (185. §.), ha a tárgyalási határnap vagy valamely más határidő elmulasztatott, feltéve, hogy a mulasztás az ügyre lényeges befolyással volt és a mulasztó hitelt érdemlően igazolja, hogy a mulasztást saját vagy meghatalmazottjának hibáján kivül tudomás hiánya vagy elhárithatatlan akadály okozta. Az igazolással csak a mulasztó felek élhetnek, még pedig az akadály megszüntét követő naptól számitott három nap alatt, és afelett rendszerint az elsőfoku hatóság dönt. Ha az igazolás a felebbezés elkésésére vonatkozik, a kérelem felett nem az elsőfoku, hanem az a hatóság dönt, mely a felebbezés alapján az ügyben érdemileg határozott volna.

Ujrafelvétel (Wiederaufnahme) jogerősen befejezett ügyekben kérhető, még pedig az elitélt javára, ha

1. jogerős büntetőbirósági itélet megállapitja, hogy az elitélt ellen hamis okirat használtatott, hamis tanuzás követtetett el, hamis szakértői vélemény adatott;
2. jogerős büntetőbirósági itélet megállapitja, hogy az ügyben eljárt hatósági tag meg volt vesztegetve, vagy a büntetőtörvénykönyvbe ütköző más kötelességszegést követett el és nincs kizárva, hogy ezek a büntetendő cselekmények az itéletre befolyással lehettek;
3. a kérelmező oly lényeges tényt vagy bizonyitékot hoz fel, melyről feltehető, hogy azt az alapeljárásban nem használhatta s amely akár magában, akár kapcsolatban az alapeljárás során elhozottakkal, az eljárás megszüntetését vagy az elitéltnek felmentését vagy csak oly cselekményben való bünösségét teszi valószinüvé, mely a törvénynek, miniszteri rendeletnek vagy szabályrendeletnek a kiszabott büntetésnél enyhébb büntetési tételt tartalmazó rendelkezése alá esik;
4. ha nyilvánvaló, hogy a terheltet ugyanazért a cselekményért ismételten itélték el.

Az elitélt terhére a tiszti ügyész, szakképviselő, a vád képviseletében közremüködött sértett és a magánvádló kérhet ujrafelvételt az elévülési határidőn belül, de csakis felmentő itélet vagy megszüntető végzés ellen. Ha a magánvádló vádját elejtette vagy inditványát visszavonta, az eljárás ujrafelvételének helye nincs.

Az ujrafelvételt az ügyben eljárt elsőfoku rendőrbiróságnál kell előterjeszteni, mely a kérelmet vagy visszautasitja, vagy annak helyt ad és uj tárgyalást rendel el. (193. §.) Az ujrafelvételi kérelem a végrehajtást nem gátolja, de az egy éven belül előterjesztett ujrafelvétel alapján az itélet végrehajtása felfüggeszthető. (194. §.) Az ujrafelvétel kérdésében végső fokon az a biróság dönt, mely az alapperben legfelső fokon eljárt. Ha tehát a kérdéses ügyben az alapperbeli eljárás a másod- vagy harmadfoku biróságnál ért véget: ez esetben az ujrafelvétel tárgyában hozott határozat e birósághoz akkor is felterjesztendő, ha az ellen felebbvitellel senki sem élt. (195. §.)

Az igazoláson és ujrafelvételen kivül a rendkivüli jogorvoslatokhoz tartozik, a jogerős határozatoknak a harmadfoku hatóság által való kivételes felülvizsgálata, mely a tiszti ügyész kérelme alapján történik. Ez a jogorvoslat határidőhöz kötve nincsen, felfüggesztő hatálylyal sem bir és előterjesztésének egyedüli feltétele, hogy a megtámadott itélet (büntetőparancs, megszüntető végzés) törvénybe ütközzék. (196. §.) A rendelet e szakaszának czélja, hogy a jogegység biztosittassék, másfelől és egyébként helyre nem hozható törvénysértések orvoslása.

A Rbsz. minden mozzanatra kiterjedő részletessége nem mellőzi magának a felebbviteli eljárásnak, technikai szabályozását sem.

Ha a felebbvitel visszautasitására nincsen ok, mihelyt a felebbviteli határidő valamennyi jogosult irányában lejárt, a felebbvitelt az iratokkal együtt az illetékes forumhoz fel kell terjeszteni.

Ha a többi jogosult a határozatban megnyugodott vagy a felebbvitelt már előbb előterjesztette, a felebbvitelt a felebbviteli határidő elteltének bevárása nélkül kell felterjeszteni. (174. §.) Amennyiben az elsőfoku hatóság a felebbezést jogosulatlanul fogadta el, a felebbezést helyette a felebbviteli forum utasitja vissza. A hatóság azonban az iratokat a tekintetben mégis felülbirálja, vajjon a területenkivüliség, a személyes mentesség vagy a mentelmi jog nincs-e megsértve és a hatóság hatáskörét nem lépte-e tul, illetve hatáskörét helytelenül nem szállitotta-e le, mert ez esetben az ügyet hivatalból is felülbirálat alá veszi. (197. §.) Érdemi felülbirálás előtt jogositva van a felebbviteli hatóság az iratok kiegészitését, a határozatnak valamelyik féllel való közlését elrendelni, a felebbvitel tartalmára felvilágositást vagy egyes körülményekre nézve adatokat kérni (198. §.), ha pedig a tényállás nincs kellőkép kifejtve vagy bizonyitva, és a további eljárástól siker várható, továbbá, ha lényeges eljárási szabály sértetett meg, az alaphatározat feloldandó, illetve megsemmisitendő. (199. §.) Egyébként a felebbviteli hatóság az alsófoku hatósági határozatot egészben vagy részben helybenhagyja vagy megváltoztatja, esetleg kiegészíti.

A felebbviteli hatóság az 1908. évi XXXVI. tcz. korlátai kö-

zött a büntetés végrehajtásának feltételes felfüggesztését is kimondhatja. Az alsófoku határozat megváltoztatása mindig indokolandó. (200. §.) A 202. § a nyilvánvalóan egy terheltre vonatkozó ügyek együttes eldöntéséről intézkedik, a 203. §. azt mondja ki, hogy a felebbviteli hatóság határozatát csak az eljárás során felvett bizonyitásra alapithatja, a 204. §. pedig a felülbirálatot a felebbvitelben előterjesztett kérelem határaihoz köti. A felebbviteli biróság szervezetét és az ottani eljárási szabályokat a 206—209. §-ok állapitják meg.

A felebbviteli jogorvoslat rendszere az ismertetett rendelkezésekből kitünőleg teljesen megfelel a bünvádi perrendtartásnak, sőt a Rendelet számolva azzal a körülménynyel, hogy itt kisebb sulyu jogellenes cselekmények és mulasztások fordulnak elő, a terheltek érdeke az anyagi igazsággal szemben is, még jobban megvédetett. E védelem, mint általában a Rendelet egyéb helyes intézkedése is, azonban csak akkor lehet eredményes, ha a szakaszokba a mindennapi gyakorlat életet ad. Mert az alapeljárás általános helytelensége ellen a jogorvoslat általános korrektivum nem lehet. *Dr. Dános Árpád.*

Ideiglenes nőtartás elrendelése közjegyzői okirat alapján.*

X. Y.-né kielégitési végrehajtást kért közjegyzői okirat alapján havi 2500 korona és járulékai erejéig. A közjegyzői okirat az 1881. évi LX. tcz. 1. §. *g)* pontja és 11. §-a alapján az 1874. évi XXXV. tcz. 111. §-ának megfelelőleg volt kiállitva, alakilag kifogástalan. A különélést végrehajtató helyhatósági bizonyitványnyal igazolta. A közjegyzői okiratnak a fizetésre vonatkozó része szószerint a következő: «ha a házasfelek bármelyike a házassági kötelékben megélni nem tudna és bármelyik házastárs a házassági frigyben való együttélést elhagyná, addig is, mig a házassági frigy közöttük törvényesen fel nem oldatik és a vagyoni viszonyok végérvényesen nem rendeztetnek, a férj havonként 2500 korona tartási összeget fizetni tartozik» és ez a kötelezettség csak akkor szünik meg, *ha a férj a neki átadott 500,000 korona hozományt visszaadja.*

A biróság elrendelte a kérelemhez képest a végrehajtást, mely ellen végrehajtást szenvedett az 1874. évi XXXV. tcz. 114. §-a alapján kifogásokkal élt, ezeket az elsőbiróság elutasitva, a végrehajtást hatályában fentartotta. Végrehajtást szenvedett nyolcz napon belül felebbezéssel élt az elutasitó végzés ellen. Ez a felebbezés sikerre vezetett, mert a budapesti kir. tábla 8741/09. P. számu határozatával az elsőbiróság végzését megváltoztatta, a kifogásoknak helyt adott, az elrendelt kielégitési végrehajtást jogi következményeivel együtt hatályon kivül helyezte, mert, szerinte: «kétségtelen, hogy a házasfelek a tartásra nézve fennálló igényeiket az 1894. évi XXXI. tcz. 92. §-a értelmében szabadon állapitják meg, kétségtelen az is, hogy a bemutatott közjegyzői okirat az 1874. évi XXXV. tcz. 111. §-ának megfelelő okiratot képez.

Minthogy annak kimutatása, hogy a feleség a közös lakást elhagyva, különválva él, a közjegyzői okiratban a férj ellenében fennálló kötelezettségének kezdőpontját meg nem állapitja, hanem ugyanazon pontban felvett annak a kikötésnek megfelelőleg, hogy «ha a házassági kötelékben meg nem tudna élni», következik be a 2500 koronának havonkénti fizetése, bizonyitandó lett volna az is, hogy a különvált nő a házassági kötelékben megélni mily oknál fogva nem tud és mik voltak az inditó okok az együttélés megszakitására; ennek bizonyitására pedig végrehajtató mit sem adott elő; minthogy továbbá a közjegyzői okirat olyan feltétlen fizetési kötelezettségnek elvállalását, hogyha bármilyen a nő tetszésétől függő körülmények között szünik is meg az együttélés — a férj fizetési kötelezettsége beáll — nem tartalmaz»: a kir. tábla az 1874. évi XXXV. tcz. 113. §. *e)* pontjára hivatkozva határozott igy.

Természetes, hogy a táblai végzés ellen való felebbezés nem maradt el, melynek eredménye az volt, hogy a m. kir. Curia a másodbiróság végzését változtatta meg és az elsőbiróság végzését hagyta helyben, mert: a közjegyzői okiratba foglalt szerződés szerint végrehajtást szenvedett arra kötelezte magát, hogy az esetre, ha akár ő, akár a végrehajtató a házassági kötelékben megélni nem tudna és bármelyik fél a másikat elhagyná, végrehajtást szenvedett mindaddig, amig a közöttük kötött házasság fel nem bontatik és vagyoni viszonyaik végérvényesen nem rendeztetnek, végrehajtatónak kezeihez külön háztartása fedezésére havonként előre 2500 korona összeget fizet. A közjegyzői okirat tartalma szerint végrehajtást szenvedőnek fizetési kötelezettsége annak a ténynek a bekövetkezése esetére van kikötve, ha akár ő, akár a végrehajtató együtt élni nem tudna és egyikök a másikát elhagyná, amiből önként következik, hogy a fizetési kötelezettség teljesitése kezdetének időpontja is az elhagyáskor áll be és minthogy a szerződésben végrehajtást szenvedőnek fizetési kötelezettsége nincs ahhoz a feltételhez kötve, hogy az elhagyásra ő szolgáltasson okot, ennélfogva végrehajtató ennek a körülménynek a kimutatására nem kötelezhető, hanem a kifejtettekhez képest, csak az *elhagyás,* vagyis a különélés tényét köteles bizonyitani. Ennek a kötelezettségnek pedig eleget tett a helyhatósági bizonyitvány csatolásával...

Eddig a másod- és harmadbiróság álláspontja. Megjegyzem, hogy az elsőbiróság végzése alapján a lejárt részletekre a foglaláskor végrehajtató fedezetet illetve kielégitést nyert, mert azt végrehajtató kezéhez lefizette végrehajtást szenvedett.

Mindenesetre érdemes hozzászólni ugy a táblai, mint a curiai határozathoz. Elsősorban azt az esetet vegyük, amikor hozományt és pedig meglehetős nagy hozományt kap a végrehajtást szenvedő. A táblai végzés az elsőbiróság végzésének megváltoztatásával formális «Justitz Mord»-ot követett el, mert a közjegyzői okiratot annak idején igen okosan szerkesztette, aki szerkesztette. Ott a tartásfizetéshez elhagyás és különélés feltétele szükségeltetett, bárki okozta is az elhagyás beálltát és a különélést. Ha pedig a felek ebben állapodnak meg, turpis causa esete fenn nem forogván, «volenti non fit iniuria». A táblai végzésnek egyik tétele ellen azonban alakilag is szó fér. A végrehajtás alaki eljárás lévén, végrehajtató igen helyesen csakis a formaságokat igazolta, a különélést, az elhagyást. Okot, mely erre kényszeritette nem hozott fel, tehát ebben a részben a táblai határozatnak az a kijelentése, hogy ennek igazolására bizonyitékot fel sem hozott, megfelel a valóságnak, de nem a törvénynek, sem a törvény szellemének. A végrehajtási eljárás során, akár az előterjesztésnél, akár az áthelyezés, előleges árverés kérdésénél a biróság nemcsak a feleket hallgatja meg, de helytelenül tanuk meghallgatását vagy jogilag kifejezve a bizonyitékok beszerzését rendeli el óvatosan, mert a tanukat s *egyéb nem érdekelteket* ugyan a törvényes következmények terhével idézzük, ámde, ha kérdi valaki, mi a törvényes következmény, felelni *helyesen* nem tudunk. Tanuk meg nem eskethetők, birsággal nem idézhetők, tehát a fő, a sanctio hiányzik, sanctio nélkül pedig bárki nyugodtan a biróság elé áll és valótlan vallomást tehet. Tehát végrehajtató azt, hogy az ura volt az elhagyásnak, a különélésnek az okozója, végrehajtás során fel nem hozhatja, mert, ha formális bizonyitásnak akarná magát alávetnie, mi sem áll utjában végrehajtatónak, hogy kérjen közjegyzői okirata alapján végrehajtást, ha a felajánlandó bizonyitékfelvétel elrendeltetik ugyan, de a határozatra befolyással nem bir, egyszerüen sommás pert indit s az okirat ugyis megállapitja az ezer koronán felüli összegekre a sommás biróság illetékességét.

A m. kir. Curia határozata *ez esetben* a közjegyzői okirat keletkezése czéljának megfelel és a szószerint értelmezést helyesen fejti ki.

De, ha hozomány nem volt, mint most is egy felfolyamodás alatt levő ügyben előfordult, a férj ugyancsak tartásra, meglehetős nagy tartásra kötelezendő. Ebből azután az erkölcsi támpont hiányzik. A nő, ha ilyen okirat birtokában van, a legnagyobb botrányt előidézheti, urától megszökhet s minthogy a feltétlen fizetés alá vetette magát akkor a férfi abban a tudatban, hogy ő nem ad okot arra, hogy a nő elhagyja, egyszerüen nagy összegü tartásra kell a végrehajtást ellene elrendelni és foganatositani és bár a férj kétségbeesésében jelentsen is be tanukat és valószinüsitse is a nő vétkességét, az ideiglenes tartás kérdését nem befolyásolja a végrehajtási jog szempontjából.

Mindenesetre a novella alkotásakor figyelemmel kellett volna lenni, hogy a végrehajtási törvény alakisága daczára a meghallgatás, kihallgatás, bizonyitásfelvétel sanctióval járjon s adjon

* A megbeszélt határozat közöltetett a Magánjogi Döntvénytárban IV. kötet 71. oldalon 44. eset.

módot a birónak arra, hogy ne csak az alaki, hanem az élő, az anyagi igazságot is megközelithesse.

Az emlitett esetben érdekes az, hogy a kir. tábla a szerződés szerint járó 2500 korona havi összeget kizárólag a nő ideiglenes *tartási* összegének vette, holott az 500,000 korona hozománynak évi 6% kamatának megfelel, tehát jóformán a vesztett fejszének a nyelét követelte végrehajtató, tehát a hozományának törvényes kamatait. Ebből az is következik, hogy végrehajtatónak nemcsak a kamatokra, hanem a tartási dijra is joga nyilott s az esetre, ha csakis a kamatokat kéri végrehajtató, ugy még a vétkesség igazolása esetén is megállapitandó lett volna ehhez való *feltétlen* joga. Egyébként a szerződésben nem is feltétellel volt a havi fizetés megállapitva, hanem feltétlenül, csakis időponthoz kötve, ez az «elhagyás» időpontja. Végül még csak azt jegyzem meg, hogy a kir. Curia álláspontja helyes ezuttal azért is, mert végrehajtást szenvedő az «elhagyás» után, a végrehajtás kérése előtt, egyszerü felhivásra is fizette nehány hónapon át a 2500 koronát.

Reich Péter Cornél.

Az 1907. évi XIX. tcz. 81. §-a és a sérült gondatlansága.

A Jogtudományi Közlönyben az 1907. évi XIX. tcz. körül megjelent számos czikk közül a mult heti számban leközölt fenti czimü czikk a második, mely arra indit, hogy számomra teret kérjek a lap hasábjain.

Az annak idején keletkezett vitát,* hogy t. i. az 1907. évi XIX. tcz. 82. §-ában felállitott, s a munkás kártéritési igényei érvényesitését korlátozó feltételek anyagi vagy perjogi természetüek-e, az érvényesitési formájuk érdemi kifogás vagy pergátló-e, eldöntötte az immár 5 éves birói gyakorlat, mely nekem adott igazat, s végzéssel visszaveti és nem itélettel elutasitja a még ma is gyakori, s az öt év óta hatályban levő törvény előfeltételei nélkül szükölködő, s tárgyalási határnap kitüzése nélkül is a visszautasitásra megérett kereseteket.

A most felvetett kérdés — tudtommal — még nem képezte birói döntés tárgyát, mert a kérdés, melyet a t. czikkiró a törvénynek, annak a szövegénél mélyebb tanulmányozása alapján felvetett, perben nem szerepelt.

A czikknek csak azon részével kivánok foglalkozni, mely a törvényből, tehát nem általános magánjogi szabályokból, melyeknek alkalmazására ezen a lex generalist felforgató törvény által előidézett sui generis viszonylatokban alig kerül a sor, vezeti le — szerintem téves — konkluzióját.

A Pénztár nem tekinthető ugyanis a munkás jogutódjának. Erre a beállitására, ennek a törvény által statuált alanynak semmiféle támpontot a törvényben nem találunk és a Pénztár ezen beállitására semmiféle ok — czélszerüségi vagy logikai — nem is képzelhető el.

A kérdés megoldása: a Pénztár helyzete a munkaadóval szemben az 1907. évi XIX. tcz. 81. §-ában körülirt viszonylatban sokkal jobban felszinen van ugyanis, semhogy azt keresni kelljen.

«Aki másnak vétkesen kárt okoz, ezt a kárt megtériteni tartozik», ezt tartalmazza a 81. §., de a törvényhozó, akinek jogában áll cselekményeket jogsértőeknek constituálni és jogában áll jogsértő cselekményektől, annyira jogsértő cselekményektől, hogy azok büntetőjogilag is üldöztetnek, a magánjogi hatályt elvonni: megtette azt, hogy a munkaadók illetve megbizottaik jogsértő vétkes cselekményeinek tulnyomó részétől elvonta azt a magánjogi hatályt, hogy azokért a munkaadó kártéritéssel tartozik. A Pénztár és a munkaadó között a munkaadó vétkes cselekménye által és pedig csak a 81. §-ban körülirt vétkes cselekménye által egy közvetlen jogviszony keletkezik: a kárt okozónak jogviszonya a megkárositottal. És pedig azzal a megkárositottal szemben, akit a törvény kinevezett károsultnak azáltal, hogy a sérültet eltartani köteles törvényileg meghatározott mértékben. Ugyancsak ez a lex specialis, amint a munkaadók vagy megbizottaik jogsértő cselekményeik tulnyomó részétől, — t. i. mindtől, amely nem törvény alapján is hatóságilag is elrendelt óvórendszabályok nem foganatositásában áll, — elvonta azt a magánjogi hatályt, hogy ezért kártéritéssel tartoznának és ill. ezen esetek kivételével felfüggesztette azt a jogszabályt, hogy a megbizott tényeiért a megbizó felelős, ugyancsak ez a lex specialis a munkás jogsértő cselekményétől megvonta azt a hatályt, hogy őt a kártéritéstől megfossza. Mellőzve azt az eléggé fontosnak látszó szempontot, hogy a munkás a baleset szempontjából, ha annak előidézésében részes, tekinthető a munkaadó megbizottjának s ezért ennek a megbizottnak a hibájára a megbizó, a munkaadó, harmadik személyekkel szemben, a Pénztárral szemben, már ezért sem hivatkozhatik, elméletileg — a lex lata nélkül — a Pénztárnak egyetemleges igénye keletkezik: a munkaadóval és a munkással szemben. Mig azonban a törvény a munkással szemben az igény érvényesitését kizárja, csak szándékosság esetére adván a munkás cselekedetének magánjogi hatályt, addig az egyetemleges adóstársak közül a másikat a munkaadót egyenesen odaállitja kártéritőként. Vagyis közös hibából keletkezett baleset következményeit a harmadik személylyel, a Pénztárral szemben csak a munkaadó viseli.

A kérdés sulypontja tehát az, hogy a Pénztár egy harmadik személy a munkással szemben is, a munkaadóval szemben is a kettő közös hibájából előállott baleset által keletkezett jogviszonyban áll-e: igen vagy nem? Én azt hiszem, hogy igen, s ezért a t. czikkiró ur főérve, mely a Pénztár igényét successiv utódlás jellegével birónak állitja, nem áll meg. Az általános magánjog szabályaiból konstruált argumentumai pedig azért nem vezethetnek a kérdés megoldására, mert az 1907 : XIX. tcz., az általános magánjog ezen részének szabályaival szemben — pl. megbizó felelőssége megbizottért; vétkes cselekmény magánjogi hatálya; veszélyes üzem — éppen ellenkező jogot létesitett.

De nem vezethet a t. czikkiró ur által kimondott eredményre az oki összefüggés kérdésének a vizsgálata sem. Mert eltekintve attól, hogy mintegy jogszabály erejével alakult ki az a birói felfogás, hogy már az is «előidéz» és «annak folytán» is áll már elő az eredmény, ami csak kivált egy alkalmi okot, tehát ami csak eredményhez segit, a törvényhozó a másik faktort non existenssé teszi, amidőn csak szándékos cselekménynek tulajdonit magánjogi hatályt.

Végül nem tételezhető fel törvényhozóinkról oly törvényszerkesztési hiba, hogy a legszigorubban körülirván a Pénztár kártéritési igényének feltételeit és mértékét, erről a korlátról, mely a tapasztalat szerint minden balesetnél aktuális lehet és legtöbbször az is — gondoljunk csak a szombati és hétfői balesetek nagyobb számára — elfelejtkezhetett volna a t. czikkiró ur által tervezett korlátozásról, mikor annak nem létezését a 75. §. kimondja.

A konkluzió tehát az, hogy a Pénztár a teljes összeget követelheti a munkaadón az ő, vagy megbizottjának a 81. §-ban körülirt és a munkásnak is vétkességéből előállott baleset folytán és a munkaadó, illetve bünös megbizottja a büntetőjogi enyhébb elbirálásban találja eredményét a munkás bünének.

Felvetődik azonban a czikk nyomán a másik kérdés: mi a helyzete a munkaadónak a munkással szemben, ha a munkaadó ellen fenforog a 82. §. előfeltétele és a munkás is saját hibájából segitett előidézni a balesetet. Tudvalevőleg ugyanis a munkás a 82. §-ban előirt előfeltételek fenforgása esetén követelheti a munkaadótól egy bizonyos különbözetnek a megfizetését. Hogy állunk a közös hiba esetén ezen igénynyel szemben. Köteles a munkaadó a teljes különbözetet megfizetni, vagy annak csak azt a hányadát, amelyben ő idézte elő a balesetet, vagy végül nem köteles semmit fizetni, mert a Pénztár helyette már a kár mintegy 60%-át megfizette? Ezen fizetési vonatkozásban ugyanis a Pénztár tekinthető lehet a munkaadó megbizottjának.

Véleményem szerint a második megoldás a helyes. A törvény ugyanis ezen különbözetre nézve a maximumot jelöli meg, és azt alig érthetően ugy fejezi ki, «a kártéritési igény azonban csak arra az összegre szoritkozhatik, melylyel a rendes birói uton megitélendő (sic!) kártalanitás az e törvény alapján a biztositottat vagy hátramaradottait megillető kártalanitás összegét meghaladja». (82. §. második bek.) Ennél több nem itélhető meg, ezt a törvény a «csak» szóval jelzi, de kevesebb megitélését nem zárja ki. A törvény a munkás kártéritési igényei érvényesithetésének előfeltételeit megmondja és megmondja azt is, hogy a kártéritési igény azon része, melyet a Pénztár elégit ki, semmi szin alatt nem érvényesithető a munkaadóval szemben. Ebből a szabályozásból én azt látom, hogy a törvényhozó csak a kártéritési igénynek az uj kártéritési alany által fizetendő részét kivánta oly

* L. Jogt. Közl. 1908. évf. 44. és 45. számában.

elbánásban részesiteni, hogy ezt a munkás vétkessége ne érintse. De nem kivánta érinteni a munkaadó és a munkás viszonyát ezen a határon tul, vagyis itt már fenn kivánta tartani a kármegosztás elvét. A munkás megkapja azt az összeget, melyet a törvényhozó szükségesnek tartott számára megállapitani, s melyen felüli összeget csak bizonyos esetben kaphat. Minthogy — elméletileg — a baleset ténye által előidézett kárnak a törvény alapján és az ott előirt mértékbeni megtéritése — egészséges viszonyokat feltételezve — kell, hogy a megélhetést biztositsa, a 82. §. második bekezdésében emlitett különbözet már egy többlet a megélhetéshez szükséges összegen felül. Azt akarom ezzel jelezni, hogy ezen a területen a törvényhozó gondoskodására és szociális liberálizmusára szükség nincsen. Mi ok sem lehet tehát arra, hogy ezen különbözetre való igény, ha érvényesitésének előfeltételei fenforognak, rendes birói uton érvényesittetvén is, kivétessék az általános magánjogi szabályok alól a megosztás szempontjából, mikor ezen különbözet a munkás megélhetéséhez nem szükséges és ezen különbözet iránti igénynyel egy, a rendes kártéritési jog szabályai szerint elbirálható kérdés vetődik felszinre.

A munkaadó, akinek pénzéből kapta meg a munkás a kár mintegy 60%-át, ezen különbözeti igényekkel szemben jogosan és sikerrel érvényesitheti a munkás saját hibájának kármegosztó hatását, mert a munkás, felvéve az esetek tulnyomó többségében jelentkező 50—50%-os közremüködést a balesetben, még mindig jól járt, s a munkaadó, akire a Pénztár is lecsap tőkésitett igényével, a büntetőjogi megtorlás mellett, anyagilag már bünhődik, ha a különbözetnek csak egy részét viseli is. A másik két megoldás sérelmes lenne, mert mig az első éppenséggel nem alkalmas balesetek elháritására, a másik nem éreztetné a munkással eléggé, hogy az állam az ő javára is sujtja anyagilag a vétkes munkaadót. Ez a panasz pedig annál jogosultabb lenne, mert végeredményben a munkaadó részben a saját javára téritiő meg a Pénztárnak a visszkeresetileg ezáltal követelt tőkét. Ahhoz tehát, hogy a munkás és munkaadó jogvitájában felfüggesszük a kármegosztás jogszabályát, tehát, hogy az egyik fél részére egy privilégiumot vegyünk fel, törvényes rendelkezés szükséges, melyet az 1907. évi XIX. tcz. nem tartalmaz. Ha pedig ilyen nincs, de sőt czélszerüségi, vagy akár méltányossági szempontok sem indokolnák a privilégiumok statuálására nem is alkalmas törvénymagyarázatot és nem hivatott birói cognitiót, nem fogadható el más jog, mint az általános, vagyis a kármegosztás jogszabálya, ezen a munkás és munkaadó közötti s a törvény által körülirt különbözetre vonatkozó jogviszonyban. Emellett a felfogás mellett szól a 75. §. elhelyezése is «csak» szándékosságnak és vétkességnek nem — jogfosztó hatályát kizárólag a Pénztár és a munkás jogviszonyában mondja ki a törvény, mert azon §.-csoport, melyben a 75. §-t találjuk, csak ezen jogviszonynyal foglalkozik. Ezt indokolja végül, hogy a munkaadó nem jöhet rosszabb helyzetbe, mint bármely harmadik személy, akinek helyzete amugy is annyiban kedvezőbb a munkaadóénál, hogy tőle a Pénztár nem a munkásnak nyujtott kártalanitás tőkeértékét, hanem, bár a 81. §. előfeltételei nélkül, a tényleg nyujtott baleseti segélyeket és kártalanitásokat visszaköveteli. És itt ismét visszatérve a czikkiró ur fejtegetésére, mely a 82. §. ezen 3. bekezdésében egy argumentumot lát az ő konkluziója mellett, azt kivánom megjegyezni, hogy ez a rendelkezés nem egyéb, mint a 82. §. 2. bekezdésének átvitele a munkaadó helyett más harmadikra. S amint ez a harmadik személy sem hivatkozhatik a Pénztárral szemben a törvény kogitiv rendelkezése folytán a munkás vétkességére, ezen harmadiknak is csak az a joga lehet meg, hogy a különbözet keretében kivánja a kármegosztás elvének alkalmazását. Mert alapul véve, hogy annak a helyzetnek elő sem szabad állania, hogy a munkás a harmadik személytől követelje azt a részt, melyet a törvény értelmében ő a harmadik helyett a Pénztártól megkap, a harmadik személy helyzete a baleset által — az előfeltételek és a tőkemegtéritéstől eltekintve — teljesen azonos a munkaadó helyzetével. Ez a 3. bekezdés tehát nem a t. czikkiró ur álláspontját támogatja, hanem az ellenkezőt, mert ismétlem a munkás gondatlanságának kérdése csak a különbözeti részben képezheti egyáltalán jogvita tárgyát a harmadik és a munkás között, mert a kártalanitás azon részében, melyet a Pénztár nyujt, a munkás a harmadikat épp ugy nem támadhatja meg, mint a munkaadót, mert ez a harmadiknak kétszeri fizetését jelentené és a munkás kétszeri kártalanitását. A 82. §. a munkást nézetem szerint elüti a munkaadóval és harmadik személylyel szemben egyaránt a Pénztártól neki járó összeg erejéig a kereshetőségi jogtól s igy a munkás vétkességének kérdése nem is kerülhet birói döntés alá a «különbözet»-i összegen alul, mert egy más okból teljesen elutasitandó a munkás keresete ezen részében.

Mindezekből kitünik és nézetem az, hogy a Pénztár a felvetett esetben: harmadik személy, amely saját jogán lép fel a munkaadóval szemben; a munkásgondatlanság magánjogi hatályának elvonása a Pénztártól neki járó összeg erejéig absolu- és ezen gondatlanság magánjogilag indifferens egyrészt a Pénztár, másrészt a munkaadó, vagy más gondatlan harmadik közötti viszonyban, a munkás gondatlanságának kármegosztó hatása csak a különbözeti területen érvényesithető és pedig ugy a munkaadóval, mint más harmadikkal szemben egyaránt.

A felvetett kérdés praktikus jelentősége miatt és nehogy felvetődése által szunnyadó perek életre keljenek, szükségesnek tartottam, hogy az érdeklődőknek, kik az 1907. évi XIX. tcz.-kel behatóan foglalkoznak, feltárjam azt a megoldást, melyet a törvény betüje és szelleme felkinál, amely megoldás azonban a közleményem alapját képezett czikk tudományos értékén nem változtat.

Dr. mindszenti Lichtenberg Pál.

Az ünnepnapok és a törvények.

I.

A Jogtudományi Közlöny 1912. évi 33. számában a fenti czim alatt felvetett kérdés gyakorlati jelentősége nem vitatható el. Ez azonban szerény nézetem szerint még nem jelenti egyszersmind azt is, hogy a kérdés nem volna igen könnyü szerrel megoldható. Csak közelebbről szemügyre kell vennünk azt, hogy tulajdonképpen mit is jelent az a számos törvényünkben előforduló kitétel: «Gergely-naptár szerinti ünnep»? Igénytelen véleményem az, hogy e kitétel alatt a katholikus egyház szerint, ünnepnapok értendők. Ugyanis az ünnepeket egyáltalán nem a naptár — sem a Gergely-féle sem az ó-naptár — nem határozza és nem határozta meg, hanem az egyház, illetve egyházak, illetve maga az állam, mely utóbbira példa az április 11-iki nemzeti ünnep. Hogy pedig nem a Gergely-naptár határozza meg az ünnepeket az kiviláglik abból a tényből, hogy pl. a protestáns lakosságu államokban, hol — miként a kulturvilágban általában eltekintve a görög-keleti országoktól — szintén a Gergely-naptár használatos, nem ismeretesek, jobban mondva nem respektáltatnak, nem privilegizáltatnak azok az ünnepek, melyeket a mi törvényes szóhasználatunk «Gergely-naptár szerinti ünnepek»-nek nevez. Viszont kiviláglik még az iménti állitásom abból is, hogy pl. «Gergely-naptár szerinti ünnep»-ként szerepel és élvez privilégiumot a Szeplőtelen Fogantatás ünnepe (deczember 8.) is, holott ez az ünnep csak jóval a Gergely-naptár keletkezése után kreáltatott, ha jól tudom 1855-ben. Hogy miért nevezik törvényeink e katholikus ünnepnapokat mégis «Gergely-naptár szerinti ünnepek»-nek, holott mint látjuk vannak köztük olyanok is, melyeket a naptár megalkotója illetve életbeléptetője, Gergely pápa maga sem ismert, az talán arra vezethető vissza, hogy a katholikus ünnepek ekként való privilegizálásánál az államvallás eszméje kisértett még, de mégsem oly erővel, hogy az ujabb áramlatokkal szemben a gyerek nevén való nevezése czélszerünek mutatkozott volna.

Kétségen felül állónak tartom tehát, hogy «Gergely-naptár szerinti ünnep» alatt a közönséges katholikus ünnepnapokat kell érteni.

Már most, ha ezek közül egyik-másik eltöröltetett az illetékes faktor által, bizonyos, hogy nem részesülhet abban a privilégiumban, melyben eddig a «Gergely-naptár szerinti ünnep» etiquette alatt, de valójában qua katholikus ünnep részesült törvényeink által, nem lévén feltételezhető, hogy törvényeink pápábbak akarnának lenni magánál a pápánál.

Még csak egyet. A kérdés nem egészen preczize van feltéve a fenti czimü közleményben. T. i., hogy az «ünnepnapok a régi vagy az uj kalendáriom szerint számitandók-e?» Mert a kalendáriom nem változott, csak egyes ünnepek szüntek meg, miként nem változott a kalendáriom akkor sem, midőn uj ünnep keletkezett (Szeplőtlen fogantatás ünnepe.) Az ünnepeknek egy-

általán tulajdonképpen csak annyi közük van a naptárhoz, hogy napok lévén a naptár valamelyik napjával kell szükségképpen egybeesniök. A kérdés tehát ugy teendő fel, hogy az eltörölt ünnepek respektálandók-e ezután vagy sem? De erre már fentebb elhangzott a felelet. Végeredményben tehát, nézetem szerint, oly napokon, melyek az eltörölt ünnepekkel egybeesnek, váltócselekmények foganatosithatók, fizetésteljesités követelhető, stb. stb.

Mindenesetre érdeklődéssel nézhetünk azonban a netaláni egyéb és másféle vélekedések elé. *Dr. Kauser Lipót.*

II.

A Jogtudományi Közlöny utolsó számában «egy prókátor» azt a kérdést veti fel, hogy a f. év őszén életbe lépő pápai motu propriónak az ünnepnapokra vonatkozó rendelkezése fog-e változást előidézni a különböző jogterületeken a határidők számitása tekintetében?

Ennek a kérdésnek az eldöntésénél két körülményt kell figyelembe venni.

Az egyik az, hogy a hazai jogban a pápai hatalom nem jogforrás, és a pápai bullák, brevék, stb. nem alkotnak jogszabályt az extern viszonyokban.

A másik az, hogy a Gergely-naptár a vallási eredet ellenére sem tekinthető vallási vagy egyházi institutiónak, hanem azon számos vonatkozásnál fogva, amelyek azt jogéletünknek csaknem minden intézményéhez kapcsolják, a jogrendszer integráns része.

E két szempont szem előtt tartásával a kérdés máris el van döntve.

Mert, hogy a pápai motu propriónak a kánonjog mily hatályt tulajdonit, az a fentieknél fogva teljesen irreleváns akkor, amikor arról van szó, hogy a magyar törvény szerint kellő időben van-e a váltóóvás felvéve, hogy az adós fizetési késedelembe esett-e vagy sem, hogy a semmiségi panasz indokolása elkésett-e stb.

Ha a magyar törvényhozás azokat az okokat, amelyek a pápai motu proprióban megnyilvánulnak helyeseknek ismerné el, és az eddigi Gergely-naptárt, amely mint hangoztatom jogrendszerünk kiegészitő része, a pápai rendeletnek megfelelően módositaná, akkor, de csakis akkor lenne a naptármódositásnak a magyar törvény rendelkezése folytán a jogéletre kiható, módositó hatása.

Mindaddig, amig ez meg nem történik (ehelyütt deplacirozott lenne azzal a kérdéssel foglalkozni, hogy vajjon egyáltalában kivánatos lenne-e ez a módositás) marad minden a régiben.

Minthogy a kérdést felvető prókátor kartársam a konkrét tételes törvények alapján veti fel a kérdést, rámutatok arra, hogy ez alapon sem képzelhető a fentitől eltérő álláspont.

A BP. 10. §-a ugyan csak általában ünnepnapokról beszél, ámde a határidő számitásának szabályát tartalmazó 11. §. utolsó bekezdése Gergely-naptár szerinti ünnepnapokat emlit.

A váltótörvénynek 103. §-a, amely az egyes váltócselekmények idejéről rendelkezik, «Gergely-naptár szerinti közönséges ünnepnapról beszél».

A végrehajtási törvény 22. §-ának utolsó bekezdése hasonlóan rendelkezik mint a váltótörvény. Azonos intézkedést tartalmaz az uj PP. (1911 : I. tcz.) 449. §-ának utolsó bekezdése.

A m. kir. közigazgatási biróságról szóló 1896 : XXV. tcz. 94. §. 2. bekezdése «Gergely-naptár szerinti ünnepnapról» szól ugyancsak.

Nem folytatom a felsorolást, bár a fent felsoroltak csak kiragadott példák a sok közül.

Kérdem már most, melyik a Gergely-féle naptár, az eddigi, vagy az uj, a módositott? Természetesen a régi a Gergely-naptár és nem az uj, tehát hazai törvényeink értelmében csakis a régi szerint történhetik a határidőszámitás.

Ezt az álláspontot nem lehet megdönteni a keresk. tv. 329. §. utolsó bekezdése, 330. §-a, vagy a régi prdt. 255. §-ára való hivatkozással. A keresk. tv. emlitett §-ai ugyanis nem Gergely-naptár szerinti, hanem csak «közönséges ünnepnapokról» szólnak, a prdt. pedig a régi váltótörvény (1840 : XV.) II. r. 201. §-ára utal, amely ugyan kifejezetten a ker. latin szertartásu ünnepekről szól, azonban részint azért, mert más magyarázat eddig amugy sem volt lehetséges, részint, mert a kérdést csak kongruens módon lehet eldönteni jogrendszerünk egyéb részeivel, ez ünnepeken soha senki mást mint a Gergely-naptár szerintieket nem értett. Ugyanezt jelenik a «közönséges ünnepnap is».

Ezen állapoton tehát most sem lehet törvényhozási rendelkezés nélkül változtatni.

Ami végül a Szt.-István-napot illeti, e napot a szokásjog nemzeti ünnepnek és törvénykezési szünnapnak, az 1891 : XIII. tcz. pedig az ipari munka tekintetében szünnapnak deklarálta. Pápai rendeletekkel pedig talán mégsem lehet a magyar szokás- vagy törvényjogot módositani. *Dr Kohner Arthur.*

Különfélék.

— **A horvát biróságok.** Panaszos levelet kaptunk egy budapesti ügyvédtől, amelyben azt irja, hogy *1911 február 15-én* egy budapesti járásbiróság által elrendelt végrehajtás foganatositásáról a brinjei kir. járásbiróság *1912 május 2-ig* semmi értesitést nem küldött. 1912 márczius 9-én felperes, minthogy nem tudta, hogy foganatositva van-e a végrehajtás és minő eredménynyel, kérvényt adott be a végrehajtást elrendelő birósághoz, kérve a brinjei kir. járásbiróság megkeresését a végrehajtás sürgős foganatositása, illetve az ügy jelenlegi állásának közlése iránt. Ily értelmü megkeresés el is ment a brinjei kir. járásbirósághoz 1912 márczius 13-án, mire az május 2-án azt a választ adta, hogy ez az ügy már be van fejezve, ő a pénzt már el is küldte. A budapesti járásbiróság május 9-én erre azt válaszolta, hogy nézzenek utána a dolognak, mert valami tévedés történhetett ez ügyben. Ide ugyanis nemcsak hogy pénz nem érkezett, de még egy végzés, egy levél sem, több mint egy évig. Erre a levélre, daczára annak, hogy a budapesti járásbiróság a választ junius 13-án és julius 10-én megsürgette a mai napig nem érkezett válasz.

Egy másik levél arról panaszkodik, hogy egy horvát biróság végrehajtást foganatositván, az annak során befolyt pénzt *1912 május 2-án* érkezett átirattal jelezte küldeni, ennek daczára, a pénz — a budapesti biróság többszöri sürgetése daczára, — a mai napig még nem érkezett meg.

E panaszos levelek aktuálissá teszik azokat a hihetetlenül botrányos állapotokat, amelyek Horvátországban a biróságoknál uralkodnak. Nem szólunk most arról a privilégiumról, hogy a magyar biróságokkal horvát nyelven levelezhetnek, ami sok felesleges munkát és idővesztéseget okoz biróságainknak azáltal, hogy minden végzést ki kell adni a tolmácsnak leforditás végett, hanem szólunk azokról az anomáliákról, amelyeken igen könnyen lehetne és kellene segiteni. Hetek, sőt hónapok mulnak el, mig a végrehajtásokat foganatositják, mig az ügy állásáról egyszerü értesitést küldenek, avagy mig a végrehajtás folyamán befolyt pénzt megküldik és minden esetben többszöri sürgetés után lehet valami eredményt elérni náluk. Sőt, biróságaink már hozzá vannak szokva, már számolnak az ott uralkodó állapotokkal és Horvátországban lakó alperes ellen a rendesnél jóval hosszabb terminust adnak, attól félvén, hogy a tárgyalást nem lehet megtartani, mert «az idő rövidsége» miatt nem lehetett a keresetet kézbesiteni. Külföldről, Németországból, Ausztriából, Franczia-országból, rövidebb idő alatt visszajönnek a tanukihallgatás iránti és egyéb megkeresések, mint a szomszédos Horvátországból.

Igazán itt volna már az ideje, hogy a felügyeleti hatóságok erélyesen intézkedjenek, hogy a különben is Magyarországhoz tartozó, de geografiailag is oly közel fekvő Horvátországban a magyar biróságok megkereséseit és végzéseit gyorsan, szabatosan és pontosan intézzék el, ne pedig oly lassan és oly nagyfoku nemtörődömséggel mint ma.

— **Ügyvédjelölt felmondási ideje.** Egy olvasónk felveti azt a kérdést, hogy van-e az ügyvédjelöltnek felmondási ideje és ha igen, mennyi az az idő? Helyes-e az a nézet, hogy az ügyvédjelölti állás bizalmi állás s nem kenyérkereseti pálya, mint más magántisztviselő-é s igy nincs felmondási idő? Avagy az a nézet helyes-e, hogy az ügyvédjelöltnek, különösen, ha irodavezetői teendőket kell végeznie, éppen ugy mint a kereskedelmi üzletvezetőnek, három hónap a felmondási ideje?

— **A házassági jogra vonatkozólag kötött hágai egyezmény (1911 : XXII. tcz.) mindazon házassági perben alkalmazandó, mely ez egyezménynek hatálybalépte után vált függővé.** A kir. Curia mindkét alsóbiróság itéletét megváltoztatja, a felperest keresetével elutasitja és kötelezi, hogy az alperesnek költséget fizessen.

Indokok: Felperes hat hónappal a magyar honosság meg-

szerzése után biróilag felhivatta az alperest, hogy a házasélet folytatása végett jöjjön Budapestre, ahol a felperes most állitólag lakik, és itt folytassa vele az életközösséget, és hogy a peres felek életközössége visszaállitva nincs.

Ezen az alapon a felperes a házasságnak, melyet a peres felek az előadottak szerint Olaszországban kötöttek akkor, mikor még mind a ketten ottani honosak voltak, a magyar házassági törvény 77. §-ának *a)* pontja alapján való birói felbontását szorgalmazza. Keresetét az eljáró kir. törvényszéknél 1911. évi aug. hó 7-én 41,916/911. szám alatt iktatták.

Az eljáró kir. törvényszék a pert le is tárgyalta és 1911. évi október hó 31-én 51,566 911. szám alatt kelt bontó itélettel intézte el. Az alperes felebbezésére azonban a budapesti kir. tábla 1911. évi deczember hó 12-én 9151/911. p. szám alatt kelt végzésével az elsőbiróság itéletét az azt megelőzött eljárással együtt az idéző végzéstől kezdve hivatalból megsemmisitette azon az alapon, hogy a felperes keresete hibás volt annyiban, hogy a békéltetésre és a tárgyalásra az alperest nem saját kezéhez, hanem egy a jelen pert megelőzőleg az életközösség visszaállitása tárgyában már beadott felfolyamodáshoz csatolt meghatalmazással vallott ügyvédje kezéhez kérte megidéztetni, az eljáró kir. törvényszék pedig a bontó keresetet tényleg nem az alperesnek, hanem az emlitett felfolyamodással megbizva volt ügyvédnek kézbesitette, holott ennek meghatalmazása első végzések átvételére nem is szólt.

A másodbiróságnak ezt a végzését az eljáró kir. törvényszéknél 1911. évi deczember hó 22-én 65,997/911. szám alatt iktatták és 1912. évi január hó 7-én intézték el ugy, hogy a feleket, még pedig az alperest a keresetnek saját kezéhez Palermóban kézbesittetni rendelt példányán 1912. évi márczius 12-ének délelőtti 9 órájára békéltetés megkisérlése czéljából, arra az esetre pedig, ha ez nem sikerülne, a közvetlenül reá következő napra, márcz. hó 13-ra tárgyalásra idézték meg.

A bontó kereset egyik példányát a most emlitett végzéssel az alperesnek saját kezéhez az iratok között fekvő kézbesitési vevény szerint Palermóban 1912. évi január hó 18-án kézbesitették.

A pernek elsősorban eldöntendő kérdése az, hogy ebben a perben a hágai egyezményt tekintettel annak 9. czikkére kell-e alkalmazni, vagy sem.

A szerződő államok a közrend és a közerkölcsiség érdekében kötötték meg a hágai egyezményt; ebből pedig önként folyik, hogy annak intézkedéseit Magyarországon is alkalmazni kell, mindazokban a perekben, melyek 1911. évi november hó 22-ike (az egyezménynek Magyarországon hatályba lépte) előtt még függőben nem voltak, hanem csak ez után a nap után váltak függővé.

A jelen per eldöntése tehát azon is megfordul: mikor következett be a jelen per függése.

Ennek a kérdésnek az eldöntésénél figyelemmel kell lenni arra, hogy Magyarországon már életbelépett törvény eddig csak az anyagi házassági jogot szabályozza; mig az eljárást nem törvény, hanem a birói gyakorlat szabályozza, és ebben az érvényben álló perjog egyéb részeit tárgyazó törvényekre és a házassági bontó- és válóperek különleges természetére támaszkodik.

Az 1868 : LIV. tcz. 69. §-a értelmében a felperes visszavaheti keresetét az alperes megidéztetése előtt feltétlenül; az alperes megidéztetése után azonban, de az ellenbeszéd előterjesztése előtt, csak a költség megtéritése mellett, mig a 70. §. értelmében a felperes a megkezdett tárgyalás folyama alatt a pert már csak leteheti. Ebből világos, hogy már az 1868 : LIV. tcz. szerint a kereset beiktatása a per függését még nem állapitja meg, és hogy ez a kereset kézbesitése előtt nem következik be. Ugyanezen a gondolaton alapul az 1893 : XVIII. tcz. 27. §-ának 3. pontja, mely a perfüggés kifogását csak az előbbi kereset kézbesitése alapján engedi meg.

Mindezek szerint a jelen per a hágai egyezménynek Magyarországon történt életbeléptetése után vált csak függővé és igy azt az emlitett egyezmény határozmányaira való figyelemmel kell elintézni.

Minthogy pedig az egyezmény első czikke értelmében a házastársak házasságuk felbontását csak akkor kérhetik, ha hazai törvényük és a kérelem helyének törvénye egyaránt megengedik a házasságok felbontását, és a nyolczadik czikk szerint a most már különböző honossággal biró peres felek utolsó közös törvényhozását kell azok hazai törvényének tekinteni, az olasz királyság polgári törvénykönyvének 148. czikke értelmében pedig az érvényesen megkötött házasságot mind a két fél életében felbontani nem lehet: mind a két alsóbiróság itéletének megváltoztatásával a felperest keresetével elutasitotta. (Szüneti tanács.)

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **«Harcz a halálbüntetés körül»** czimen érdekes czikket bocsátott közre Liszt Ferencz berlini egyetemi tanár a «Dresdner Neueste Nachrichten» f. évi aug. 15-iki számában, azon alkalomból, hogy a szeptemberben tartandó bécsi német jogászgyülést a halálbüntetés kérdésével is foglalkoztatni fogja.

A czikk gondolatmenete röviden a következő:

A német szövetséges államok kormányainak állásfoglalása folytán a halálbüntetésnek kiküszöböléséről szó sem lehet, minélfogva a leendő német büntetőtörvénykönyv szempontjából gyakorlati jelentőséggel csupán ezen büntetésnem alkalmazási területének körvonalozása birhat. Erre nézve négy követelményt formuláz:

1. A halálbüntetésnek egyetlen esetben sem szabad abszolut büntetésként szerepelni. A törvényben ki kell mondani, hogy a halállal büntetendő cselekményeknél is lehet szabadságvesztés-büntetést alkalmazni enyhitő körülmények fenforgása esetén, illetve a cselekményre halálbüntetést és szabadságvesztés-büntetést párhuzamosan kell előirni. Ez a szabályozási mód a halálbüntetés tényleges alkalmazásának korlátozására, majd esetleg teljes megszünésére is vezethetne, ha eme barbár büntetési nem igénybevétele a nép jogérzetének többé nem felelne meg.

2. Meg kell akadályozni, hogy a halálbüntetés az eddiginél szélesebb körben szerepeljen. Utal arra, hogy mig a mai német jog a halálbüntetést a bevégzett gyilkosság büntettétől eltekintve csak a felségsértés legsulyosabb esetére, nevezetesen azon gyilkosságra és gyilkossági kisérletre nézve állapitja meg, mely a császár, a tettes saját fejedelme (Landesherr) vagy azon szövetséges állam fejedelme ellen irányul, ahol a bünczselekmény elkövetője tartózkodik, ezzel szemben a «Vorentwurf» 100. §-a igy szól: «Mint felségsértés (Hochverrat) halállal büntetendő a császár vagy más szövetséges fejedelem (Bundesfürst) élete elleni támadás». Méltán utal arra, hogy a védett személyek körének kiterjesztésétől eltekintve is a cselekmény tényálladékának (élet elleni támadás) körülirása oly tág, hogy abba egész bátran beleértelmezhető bármely előkészületi cselekmény is. Inkább ejtessék el az egész büntetőjogi reform, mintsem ily áron kelljen azt megvásárolni!

3. A robbanóanyagokra vonatkozó 1884. évi törvény 5. §-a és a rabszolgarablásra vonatkozó 1895-iki törvény 1. §-a halálbüntetést állapitanak meg saját szükebb alkalmazási körükben oly esetekre is, midőn a tettest csak gondatlanság terheli, illetve, midőn a rabszolgaságba ejteni szándékolt egyén az üldözés folytán bármi okból halálát leli. Követeli Liszt ezen, a fennálló büntetési rendszerrel kirivó ellentétben lévő intézkedések eltörlését.

4. Végül föltétlenül szükségesnek tartja a halálbüntetés végrehajtásának egységes szabályozását az egész német birodalomban.

— **Régebben kiállott elmebetegség nem tekinthető oly lényeges személyi tulajdonságnak, mely a házasság megtámadására alapul szolgálhat.** A férj házasságmegtámadási keresetet indit felesége ellen, tévedés (német polg. törvénykönyv 1333. §-a) czimén azon alapon, hogy ez a házasság megkötését körülbelől hét évvel megelőzően, 23 éves korában elmebetegség miatt gyógyintézetben volt elhelyezve. Vitatta, hogy a házasságkötés idejében is elmebeteg, vagy legalább gyöngeelméjü volt.

A felebbezési biróság a házasságot érvénytelennek nyilvánitotta, minthogy az elmebetegség hosszabb ideig tartott s az abból való teljes kigyógyulás rendkivül kétséges s ilyformán alperesnek nyilván oly lényeges személyi tulajdonsága forog fenn, melynek ismerete felperest a házasságkötéstől visszatartotta volna.

A német birodalmi biróság 1912 május 9-én IV. 550/11. sz. alatt hozott itéletében a felebbezési biróság itéletét megváltoztatta a következő indokolással: A házasságkötést megelőző, időközben megszünt betegség semmiesetre se tekinthető «lényeges személyi tulajdonság»-nak. A jelen esetben sincs kizárva a meg-

gyógyulás, legfeljebb nagyon kétségesnek mondható, következésképp a házasságkötés idejében mégis beállhatott, már pedig a megitélésnél egyedül ez az időpont irányadó. (V. ö. 1894 : XXXI. tcz. 55. § ával.)

— **Rendőrségi bejelentőlap hamisitása — magánokirathamisitás.** «A»-nak «X» városban köszörüs-üzlete van, hol vádlottat és «B»-t alkalmazta. Mindketten nála («A»-nál) laktak. «A» valami veszekedés miatt felmondott a terheltnek. Emiatt vádlott annyira megharagudott, hogy boszuból «A» tudta nélkül egy oly rendőri bejelentési ürlapot állitott ki, s irta az alá «A» nevét, melyben igazolta, hogy «B» elköltözött «A» lakásából. E jelentést a rendőrségnél annak rendje és módja szerint benyujtotta.

A biróság vádlottat a magánokirathamisitás vétsége alól fölmentette, minthogy a bejelentőlap nem alkalmas «valamely kötelezettség vagy jog létezésének, megszüntének vagy megváltoztatásának bizonyitására». (V. ö. a mi 1878 : V. tcz. 401. §-ával.)

Az ügyész semmiségi panasza folytán a német birodalmi biróság megsemmisitő itéletet hozott. (1912 február 26-iki 1022/11. számu itélet.)

Indokok: A vonatkozó közigazgatási szabályok értelmében mindenki köteles irásban vagy szóval a rendőrségnél bejelenteni, ha lakást ad valakinek. Az «A» aláirásával ellátott bejelentőlap tehát — feltéve, hogy valódi — jogszerü bizonyitéka annak, hogy «A» a kötelességszerü nyilatkozatot «B» elköltözéséről kiállitotta, ilyformán tárgya lehet a magánokirathamisitás vétségének.

— **A porosz belügyminiszter alatt álló letartóztatási intézetek statisztikája.** Ily intézet: mint a 32 fegyház, továbbá 21 nagyobb börtön a börtönbüntetésre itéltek, előzetes letartóztatásban vagy vizsgálati fogságban lévők befogadására, leginkább azonban hosszabb tartamu börtönbüntetések végrehajtására.

Amint az igazságügyminiszter alatt álló börtönöknél 1910-ben az előző évhez viszonyitva a foglyok száma 21,000-el (459,429-ről 438,096-ra) csökkent, ugy a belügyminiszteri letartóztatási intézetekben elhelyezettek száma is 112,117-ről 108,663-ra sülyedt.

A megoszlás a következő: 19,218 (1909-ben 18,680) fegyencz, 36,374 (1909-ben 36,587) börtönbüntetésre itélt (rab), 11,680 (13,097) szigoru és 4546 (5134) egyszerü fogságra itélt, 15,523 (17,461) vizsgálati fogoly, 21,298 (21,531) előzetesen letartóztatott és 24 (25) adóssági fogoly.

Mindenekelőtt jellemző a vizsgálati foglyok számának erős apadása (1938-al, ami 11·1%-nak felel meg). A fegyenczek száma valamivel (438-al) emelkedett; ezen jelenség értékelésénél azonban nem szabad figyelmen kivül hagyni az előbbi években mutatkozott erős csökkenést.

Hogy az iparszerü és szokásszerü büntettesek a fegyenczek közt mily erősen vannak képviselve, kitünik abból, hogy a 4107 uj fegyencz közül 3618-on már előbb is végrehajtatott szabadságvesztés-büntetés, és pedig közülök 1166 hat-tizszer, 971 tizenegyharminczszor és 59 még gyakrabban volt büntetve, 670 uj férfi fegyencz alkoholista és 1241 (30%) a büntetendő cselekményt részegen követte el. Az alkoholizmus és bünözés közti összefüggés ezen néhány számadatból is nyilvánvaló.

— **Védjegybitorlás.** R. az általa feltalált szeszkivonatot azzal küldötte meg a «Société de la Bénédictine» egyik párisi képviselőjének, hogy a gyártmány tökéletesen hasonló a Bénédictine-hez; a mintaüvegek egyikét kézirással «Bened.», a másikát «Benedictol» jelzéssel látta el.

A «Société de la Bénédictine» védjegybitorlás miatt megindítja az eljárást.

A cour de cassation a védjegybitorlást nem látja fenforogni, mert az alsóbiróságok által megállapitott tényállás szerint R. a mintaküldeménynyel és az azt kisérő levéllel tulajdonképpen adás-vételi ajánlatot akart tenni a panaszosnak egy oly találmányra, mely a forgalomba bevezetve esetleg alkalmas volna neki erős konkurrencziát teremteni. Az pedig nem nyert bizonyitást, hogy panaszlott a gyártmányt hasonló megjelöléssel egyébként forgalomba hozta volna. Egyébiránt a szóban lévő jelzések nem is alkalmasak arra, hogy a közönség előtt a gyártmány származására nézve tévedést idézzenek elő.

— **Egyetem, mint választott biróság.** Évek óta nyilt kérdés, vajjon a jénai egyetem fentartásához csak Gothának, vagy Koburgnak is hozzá kell-e járulnia. Most végre tartománygyülési határozattal e községi vita eldöntését a müncheni egyetem jogi karára, mint választott biróságra bizták.

Nyugalmazott járásbirót, ki a német és szerb nyelvet birja, helyettesül alkalmaznék. Dr. Kossa Miklós, kir. közjegyző, Titel. 14495

A nagykanizsai kir. közjegyző azonnali belépésre közjegyzőjelöltet keres. 14490

Banküqyészség vidéki városban, Erdélyben átvehető azonnal. Szükséges azonnalra 30,000 korona készpénz. Ajánlatokat «Banküqyészség» jeligére poste restante Marosvásárhelyre kérek. 14498

Ügyvédjelölt és teljesen gyakorlott *irnok* nagyobb javadalmazással alkalmazást kaphatnak dr. Mérő Samu ügyvédnél Borosjenőn. A román nyelv tudása szükséges. 14506

Kezdő ügyvédjelölt ügyvédi irodámba 100—120 kor. fizetéssel azonnal beléphet. Dr. Ungár Kálmán Selmeczbánya. 14508

Gyakorlott ügyvédjelöltet keresek hosszabb időre, ki szorgalmasan dolgozni akar. Dr. Schulhof, Kiskundorosma. 14509

Nagyobb forgalmu vidéki irodámnak önálló vezetésére, alapos gyakorlattal biró irodavezetőt (doktor juris) keresek azonnali belépésre. Fizetés havi 200 kor. és a szokásos mellékjövedelmek. Csakis igazán komoly praxissal rendelkezők számithatnak tartósabb alkalmaztatásra. Ajánlatok az eddigi gyakorlat tüzetes megjelölésével dr. Ernst Lajos ügyvédhez Módosra intézendők. 14511

Gyakorlott ügyvédjelöltet, aki a német és tót nyelvben is teljesen jártas, azonnali belépésre keresek. Dr. Weisz Mór ügyvéd Bártfán. 14507

Ügyvédi iroda, régibb, forgalmas és intelligens vidéki városban, állandó 8—10,000 kor. jövedelemmel, 5000 kor. követeléssel 6000 koronáért átvehető. Czim a kiadóhivatalban.

A m. kir. államvasutak nyári menetrendje.

Délelőtt **Délután**

A vonatok **érkezése** Budapest nyugoti pályaudvarra.

vonatszám	óra perc	vonat neme	honnan	vonatszám	óra perc	vonat neme	honnan
149	3 51	Szv.	Rákospalota-Újpest	165	12 50	Szv.	Rákospalota-Újpest
151	5 05	»	Dunakeszi-Alag	137	1 20	»	Nagymaros
723	5 25	»	Czegléd	703	1 25	Gyv.	Bukarest, Báziás
725	5 35	»	Czegléd	103	1 40	»	Paris, Wien
4103	5 50	»	Esztergom	503	1 50	»	Tövis, Kolozsvár, Szatmár-Németi
133	5 55	»	Nagymaros	167	1 55	Szv.	Rákospalota-Újpest
725a	6 00	»	Czegléd	4111	2 05	»	Esztergom
153	6 05	»	Rákospalota-Újpest	169	2 40	»	Dunakeszi-Alag
6507	6 10	»	Lajosmizse	171	3 00	»	Rákospalota-Újpest
721	6 20	»	Szolnok, Czegléd	6503	3 40	»	Kecskemét, Lajosmizse
901[1])	6 25	k. o. exv.	Konstantinápoly, Belgrád	173[3])	4 00	»	Rákospalota-Újpest
701[2])	6 30	»	Konstantinápoly, Bukarest	713	4 05	»	Temesvár-J., Szeged
				139	4 10	»	Nagymaros
135	6 35	Szv.	Nagymaros	4113	5 05	»	Esztergom
1407	6 40	»	Berlin, Zsolna	175	5 15	»	Rákospalota-Újpest
4105	7 10	»	Esztergom	121	5 45	»	Érsekújvár
709	7 15	»	Bukarest, Báziás	115	5 55	»	Wien, Berlin
125	7 20	»	Párkány-Nána	1403	6 20	Gyv.	Berlin, Zsolna
727	7 25	»	Czegléd	177	6 30	Szv.	Rákospalota-Újpest
501	7 30	Gyv.	Bukarest, Kolozsvár, Máramarossziget	707	6 35	Gyv.	Orsova, Báziás
				105	6 40	»	Wien
155	7 35	Szv.	Rákospalota-Újpest	107	7 10	»	Wien
157	7 40	»	Vácz	711	7 45	Szv.	Báziás, Temesvár
6501	7 50	»	Kecskemét, Lajosmizse	179	8 00	»	Rákospalota-Újpest
127	8 05	»	Párkány-Nána	141[3])	8 10	»	Nagymaros
4107	8 15	»	Esztergom	4117[4])	8 15	»	Piliscsaba
113	8 20	»	Paris, Wien	143	8 20		Nagymaros
719	8 40	»	Kiskunfélegyháza	131	8 55	»	Párkány-Nána
129	8 45	»	Párkány-Nána	169	9 05	Gyv.	Wien
159	9 10	»	Dunakeszi-Alag	729[4])	9 20	Szv.	Czegléd
705	9 25	Gyv.	Szeged	4119[3])	9 25	»	Piliscsaba
1401	9 40	»	Berlin, Zsolna, Pozsony	6505	9 30	»	Kecskemét, Lajosmizse
4109	9 55	Szv.	Esztergom	181	9 35	»	Dunakeszi-Alag
161	10 25	»	Rákospalota-Újpest	1405	9 45	Gyv.	Berlin, Zsolna
715	10 45	»	Szeged	505	9 55	»	Segesvár, Kolozsvár, Stanislau
119	11 25	»	Galánta				
163	11 50	»	Rákospalota-Újpest	4115	10 00	Szv.	Esztergom
				183[5])	10 15	»	Vácz
				145	10 25	»	Nagymaros
				6513	10 30	»	Ócsa
				117	10 35	»	Wien
				717	11 00	»	Temesvár, Báziás
				101	11 05	k. o. exv.	London, Ostende, Paris, Wien
				185	11 25	Szv.	Dunakeszi-Alag
				123	11 50	»	Érsekújvár

[1]) Érkezik minden kedden, szerdán, pénteken és vasárnapon.
[2]) Érkezik minden hétfőn, csütörtökön és szombaton.
[3]) Vasár- és ünnepnapokon május 16-tól közlekedik.
[4]) Vasár- és ünnepnapokon közlekedik.
[5]) Vasár- és ünnepnapokon május 16 tól bezárólag szeptember 15-ig közlekedik.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20.
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4.
Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza. 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJ

Negyvenhetedik évfolyam. 35. szám. Budapest, 1912 augusztus 30.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DÍJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: Munkaprogramm. — *Dr. Kármán Elemér* erzsébetfalvai kir. járásbiró: Magyar birák a bécsi «Richtertagon.» — *Dr. Egyed István* budapesti kir. törvényszéki jegyző: A közigazgatási biróság ujabb határozatai. — *Zsoldos Benő* kir. aljárásbiró: A fiatalkoru büntettesek szabadságvesztés-büntetésének kérdéséhez. — *Dr. Neumann Lajos* nyitrai ügyvéd: Van-e helye perujitásnak az 1881. évi LIX. tcz. 69. §-ának 1. pontja alapján, ügyvédi mulasztás okából, ha az ügyvéd periratot egyáltalában nem adott? — *Dr. Morvai Oszkár:* Az 1907. évi XIX. tcz. és a sérült gondatlansága. — Különfélék. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.
Melléklet: 1912. évi LIV. tcz. a polgári perrendtartásról szóló 1911. évi I. tcz. életbeléptetéséről. Jegyzetekkel és utalásokkal.

Munkaprogramm.

A nyári szünidő végével a különböző igazságügyi hatóságok és jogászi testületek is megujhodott erővel fognak rendes munkájukhoz. Minisztériumban, biróságoknál és ügyészségeknél, ügyvédi irodákban, ügyvédi, birói és egyéb jogászi egyesülésekben megindul a tevékenység.

Ennek a tevékenységnek ama részéről, amely a szokásos, sablonos müködés körébe tartozik, nem szólunk. Mindazoknak nagy részénél, akik a mi szempontunkból szóba jöhetnek, szorgalom és ügybuzgóság dolgában nem lehet panasz. Ami ellen kifogás tehető, az a munkásságnak némelyik módja és annak egyik-másik eredménye vagy helyesebben, eredménytelensége.

Kezdhetjük az igazságügyminisztériummal, ahol némely osztályokban valóban értékes és maradandó becsü munkásságot fejtenek ki, amelynek meg is van az érezhető hatása. Ámde a tisztviselők egynémely ügyköre olyan, amely nem a legfőbb vezetésre és irányitásra hivatott központi hatósághoz méltó, hanem a különböző külső szerveknek és közegeknek hatáskörébe való, ahol kisebb apparátussal eredményesebben lennének elláthatók, amellett, hogy az alsóbb hatóságokat fölszabaditanák a jelentések ezrei alól. Akár az általános, akár a gazdasági ügyvitelre gondolunk, akár a letartóztatási intézetekkel kapcsolatos számos tennivalóra, megdöbbenéssel kell megállapitanunk, hogy mennyi jelentéktelen munkával halmozzák el az igazságügyminisztériumot, amelynek tisztikarából jelentékeny rész valósággal kezelő munkát végez, mert csak legkisebb hányadnak jut ki az igazi jogászi munkából. Hogy a mindenáron központosításnak ez a rendszere a minisztérium sok tagját mennyire eltávolitja az igazi nagy hivatásától, mennyire érzéketlenné teszi a valódi szükségletek iránt: ezt annál kevésbé kell bőven fejtegetnünk, mert ez adja meg annak a sok panasznak az igazi okát, amelyekből a mélyebben látók az igazságszolgáltatás csődjének bekövetkeztétől tartanak, mert ezek megszokták azt, hogy az eredményekből itéljenek és ezeket nem tévesztik meg bármily jóhiszemü és jóindulatu igéretek a törvényalkotás terén.

Az igazságügyminiszterium egy részének munkássága évek hosszu sora óta kicsinyes és jelentéktelen irodai tevékenységben merülvén ki: ennek jellegzetes hatása meglátszik a főfelügyeletére bizott biróságokon is. A központban az elintézésnek mennél nagyobb tömegére helyezvén sulyt: lassanként mindinkább általánossá lesz az a meggyőződés, hogy a munka minősége másodrendü fontosságu. Ennek a szomoru és áldatlan következése pedig kézzelfogható. A birák zöme arra törekszik, hogy mennél kielégitőbb statisztikával büszkélkedhessék és ezzel szerezzen jogos kilátást az előmenetelre. Alapos megfontolás; tanácsokban beható megvitatás; a ritkább és nehezebb eseteknek a dolgok mélyére hatoló tanulmányozása; a biráknak állandó tudományos továbbképzése; általános müveltségüknek fejlesztése önképzés utján — mindezt csaknem kizárja a mai rendszer, amely a biró érdemeit főképp határozatainak száma és nem elsősorban belső értéke szerint becsüli meg. Ezt a kriteriont szokják meg az elnökök is és azért már alig csodálkozhatni, ha a felsőbb biróságokhoz történő kinevezésnél is nem ritkán az anciennitás mellett a fizikai munkaerő és a statisztikai diadalok jutnak döntő szerephez az igazi értékesség és érdemesség elébe és fölébe.

Már pedig csak rövidlátó és tudatlan bürokrata az, aki képtelen lévén megbecsülni az alapos tudásnak igazi értékét és jelentőségét, nem tudja megérteni azt is, hogy a tudással és alapossággal dolgozó biró munkájának hatása az elintéz és gyorsasága szempontjából is nagyobb értékü, mint azé, aki fölszinesen dolgozik, hogy mennél többet lássék végezni. Nem is szólva arról, hogy a képzettebb biró a nehezebb ügyeket is bővebb látókörével és tájékozottságával gyorsabban látja el, mint az, aki tanulni és gondolkozni ritkábban szokott, s ezért a legkisebb akadálynál tehetetlenül megáll. Emellett az alapos munka csökkenti a fölebbvitelek számát, vagy pedig a fölebbviteli biróságok munkáját, és megszilárditja a jogbiztonságot, végül pedig arra a szinvonalra segiti juttatni a joggyakorlatot, amelyen ez tanitó és buzditó hatással lehet az ország egész jogkereső közönségére. Végre is, ami jó, üdvös és értékes található judikaturánkban, azt mégis csak azok alkották meg minden fokon, akiket nálunk — csodálatosképpen — minden tisztelet és elismerés mellett, mégis bizonyos furcsa megitéléssel szoktak némely körök elbirálni, mert ezek szemében a komolyan tanuló és dolgozó, aki nem éri be a sablonos fölfogással és elintézéssel, vagy álmodozó vagy stréber, a rokonszenvnek ama fokához képest, amelylyel személye találkozik és amelyre munkásságának nincs mindig befolyása. Hogy ilyen fölfogás mellett az irodalmi müködésnek némely hivatali körökben milyen a becse, sőt, hogy az némelyik «nagyfejü» szemében egyenesen disqualifikáló: az, fájdalom, köztudomásu, ugy hogy erről annál kevésbbé essék itt több szó, mert ez a rendkivül szomoru tünet amugy is megérdemli az önálló méltatást.

Ennek a szellemnek a kiirtásánál gyönyörübb programmot alig vallhatna miniszter és az arra törekvésnél magasztosabb föladatot alig vállalhatnának a biróságok és ügyészségek vezetői — föltéve persze, hogy őket is áthatja az a megértés, hogy ez a kicsinyes, ügyviteli szellem lassanként valóban az igazi értelemben fölfogott és nemcsak alakszerü igazságszolgáltatásnak tönkjével fog végződni. Mert a jó és lelkiismeretes jogszolgáltatáshoz nem elég szorgalom, buzgalom, meg a jogszabályoknak gépies alkalmazása, de nem elég az a némelykor valósággal megható, mindenkor azonban a legmélyebb tiszteletet kiváltó puritánizmus sem, amely biráinkat és ügyészeinket annyira jellemzi. A mindennapi életet és annak jogos követeléseit is kielégitő igazságszolgáltatáshoz sokkal több kell még mindezeken felül. Szükséges sokoldalu jogászi képzettség és általános müveltség, szükséges bő tapasztalat és emberismeret, látni, felfogni és megérteni tudás, szükséges a kitünő képesség a lényegesnek a lényegtelentől, a döntőnek az alárendelt jelentőségütől megkülönböztetésére, szükséges életbölcsesség és emberszeretet. Ennek a szellemnek kellene kiáradnia az igazságügyminiszterium minden tettéből, intézkedéséből és kezdeményezéséből is, hogy ez lengje át egész igazságügyünket és hogy mindenki tudhassa, hogy

csak az ilyen uton müködés hozza meg az egyesnek is a megérdemelt elismerést és jutalmazást.

Mi azt reméltük, hogy az országos birói és ügyészi egyesület müködése segiteni fog ebben a törekvésben, sőt, hogy magára a miniszteriumra, valamint a többi felügyelő hatóságra is irányitó hatással lesz. Sajnos, reményünk nem egy irányban hiunak bizonyult. Sietünk hozzátenni, nem a vezetőség hibájából. Itt meg volt erre a készség és nem hiányzott sem a példaadás, sem a buzditás. A mulasztás — az igazságügyminisztériumnak ama téves felfogásán felül, amely ebben az egyesületben nem ismerte föl az annyira kivánatos közbenső tényezőt a hivatali körök közt — az osztályokat terheli, amelyeknek müködése alig elégithet ki valakit és amelyeknek közömbösségükből fölrázása kell, hogy az egyesület legközelebbi munkaprogrammját tegye, most, hogy a fővárosi vezetőség a budapesti lakóháztelep és az internátus megteremtésének korszakalkotó, eléggé nem is méltányolható müvét befejezte.

De hozzájárulhat e szellem kiirtásához a Magyar Jogászegylet is. Ennek az egyesületnek is meg kell küzdenie azzal a nagy közönnyel, amely különösen a felsőbiróságok, valamint a biróságok vezetői részéről tapasztalható. Igaz, hogy az egyesület tagjainak száma örvendetesen nő, de ez nem elégséges a müködés intenzivitásának és hatásosságának szempontjából. Az egyesület teljes-üléseinek legalább a fővárosi jogászvilág találkozóhelyének kellene lenniök és csakis jogi életünk hivatalos vezetőin mulik, hogy azzá legyen. Mert az előadások értékét és hatását is a jelenlevők érdeklődése, a vitáknak meginditása és ébrentartása fokozza, viszont mennél élénkebb a vezető elemeknek részvétele ülésen és vitában, annál vonzóbbakká lesznek ezek az ülések a tagok tömegére nézve. Ebben az irányban kell tehát a Jogászegylet vezetőségének tevékenységet kifejtenie, amit annál könnyebben tehet meg, mivel az egyesület az utolsó években valóban szépen fejlődött és értékes eredményeket is tudott fölmutatni.

A budapesti ügyvédi kör munkaprogrammját a mindenkori időszerü események állapitják meg, ami helyes is. Ez az egyesület igen biztató sikerekkel folytatja érdekes felolvasó és vitatkozó estélyeit, amelyek a Jogászegylet mellett is szükségeseknek és hasznosaknak bizonyultak. Óhajtandó azonban, hogy müködésének körébe az ügyvédjelölteket is bevonja, ami sokaknak eszméje és aminek megvalósitása lehetetlen hogy el nem hárithatő akadályokba ütközzék.

Ime nagy általánosságban az a programm, amelynek megvalósitását óhajtjuk a munkának meginduló évadjában. Tudatosan hagytunk ki belőle minden pozitiv alkotást a törvényhozás vagy a végrehajtó hatalom köréből. Ilyen alkotásokban bizonyára nem lesz hiány. De bármennyire szükségesek is ilyenek igazságügyünk továbbfejlesztése érdekében, a fősulyt mégis az emberek szellemének, fölfogásának, tevékenységük irányának javitására kell helyezni. Kiváló, rátermett emberek kezében a legroszszabb jogszabály is üdvössé válhatik, gyönge, közömbös emberekében a legjobb sem jár az óhajtott és remélt hatással. Men, not measures — emberek és nem szabályok, ez az immár közhellyé vált elv kell, hogy igazságügyünkben is minden fokon uralomra jusson és akkor sohasem hangzik majd föl a megdermesztően ható kiáltás az igazságszolgáltatás fenyegető csődjéről.

Magyar birák a bécsi «Richtertagon».

Szeptember hó 1-től 3-ig tartja az osztrák birák egyesülete Bécsben ezidei nagygyülését.

E Richtertagnak különös érdekességét és jelentőségét ez alkalommal az adja meg, hogy az osztrák egyesület központi választmánya meghivta tanácskozásaikra a kontinentális államok biráit és ügyészeit és igy a magyar «Országos birói és ügyészi egyesületet» is, amelynek küldöttsége *Grecsák Károly* curiai birónak, az egyesület elnökének a vezetésével eleget készül tenni a szives meghivásnak.

A Richtertag napirendjére a szokásos ünnepi összejöveteleken kivül a modern igazságszolgáltatás problémái közül négy jelentős kérdés van kitüzve:

1. Esküdtszék vagy Schöffenbiróság?
2. A biró helyzete a polgári perben.
3. A gyámügyi biró.
4. A biró állása a jogállamban.

Mind a négy kérdés olyan, amely minket is állandóan, de a jelenben, az igazságügyi átalakulások küszöbén közvetlenül nagyon behatóan érdekel.

Annak idején alkalmunk lesz részletesen beszámolni a Richtertag eredményeiről, de ezuttal is előrebocsáthatjuk azokat a vezérlőszempontokat, amelyek az előkészitő munkálatok során érvényre jutottak. Az *esküdtszék* kérdésében — és az nagyon jelentős —: a Richtertag az intézmény *mellett* készül állást foglalni, annak reformálását tartván mindazonáltal szükségesnek. A *birónak a polgári perben való jogállására* nézve a vezéreszme a biró perelőkészitési, pervezetési jogának a kiszélesitése és a perbeli határnapok, valamint bizonyitékok feletti rendelkezési jognak a felek kezéből való kivétele. A *gyámügyi biró* (Vormundschaftsrichter) kérdése felöleli az egész fiatalkoru kérdést: a fiatalkoruak vagyoni, erkölcsi javainak rendezését és czélpontja a gyámsági ügyeknek, a fiatalkoruak erkölcsi védelmének, valamint a fiatalkoruak feletti büntető biráskodásnak *egy* birói kézben való egyesitése. Végül a *biró közjogi állásának* a problémája a birónak s az igazságszolgáltatásnak együttes függetlenitésére, a jövő birói nemzedék magasabb kiképzésére, a nem birói munka kiküszöbölésére és az igazságszolgáltatásnak a közigazgatástól való teljes elválasztására irányul.

Ez életbevágó és elsőrendü problémáknak nemzetközi összejövetelben való megbeszélése, legalább is azon államok birói kara részéről, amelyek hasonló társadalmi fejlődés és hasonló társadalmi és gazdasági viszonyok folytán bizonyos egymásrautaltságban élnek: éppen nem közömbös. Sem a diplomáczia óvatos tárgyalásai, de még a tudomány összehasonlitó buvárkodásai sem fognak soha a jogszabályok egységesitése, másfelől a czélszerü intézkedések és rendelkezések okos és praktikus átültetése terén oly eredményeket elérni, mint a jogot nap-nap után alkalmazó gyakorlati férfiak e közös megbeszélései. Már a magunk kongresszusain is ily irányban sok okulásban volt részünk, amióta ilyeneket jogászaink s biráink rendeznek. De a külföld gyakorlati férfiaival való érintkezés reánk magyarokra nézve már csak azért is különös érdekkel és fontossággal bir, mert mi társadalmi fejlődésünk folytán tulnyomóan a reczepczióból élünk s igy megláthatjuk azt, hogy amit mi már átvettünk, ugyanazon nehézségekkel küzd odakint, mint nálunk és hogy ami minálunk még uj, milyen kérdéseket vetett fel már másutt.

Talán ezen alkalmak ritka volta is egyik oka annak, hogy a mi kodifikáczióink jelentékeny része szebbnél szebb délszaki növény, vagy havasi fenyő, amely a honi földben talajra azért nem talál, mert csak a kereskedőtől vettük, de a kertészt elfelejtettük megkérdezni, hogy miként ülteti, gyomlálja és öntözi őket.

A letárgyalandó kérdéseknek azonban azok a szempontjai birnak reánk, magyar birákra, külön érdekességgel, amelyek a biró perbeli és államjogi helyzetére vonatkoznak. Külön birói érdekü ezenfelül a tárgysorozat 4. pontja.

Mondhatnók a magyaroknak vérében van amugy is viszonyainkat a külföld viszonyaival párhuzamba állitani. Alig csodálhatjuk tehát, hogy a magyar biró állandóan fürkészni szereti a külföldi biró viszonyait és élete módját s a magáéval hasonlitani egybe.

Kevésbé józan politikusaink és a nagy hang emberei ezt rendszerint az angol biró emlegetésével szeretik tenni, mert hiszen a több tizezer fontos fizetés emlegetése a magyar fülnek is kellemesen cseng.

Komoly gondolkozásu embernek azonban teljesen elegendő anyagot nyujt az elmélkedésre, ha egyelőre a német és az annak nyomán haladó osztrák viszonyokat hasonlitjuk egybe a miénkkel, amire épp ez a szeptemberi összejövetel alkalmas.

A legszembeszökőbb e téren az, hogy ott a biróság tagjai elsősorban is a nagyobb függetlenségükért küzdenek.* És e részben meg kell állapitanunk azt, hogy ezekben az államokban sehol sincsenek a birói függetlenségnek oly intézményes biztositékai, mint éppen Magyarországon és a birói függetlenség ennek daczára határozottabban, sokkal imponálóbb önérzettel nyilvánul meg, mint éppen nálunk, holott az 1869:IV. tczikk, és az a

* L. a Deutsche Richterzeitung 1912 május hó 1. számában: Dr. Friedrich von Engel salzburgi törvényszéki birónak a bécsi Richtertag leendő előadójának «Was wir in Oesterreich wollen» czimü czikkét.

szellem, amelyben azt Deák Ferencz és Horváth Boldizsár a nemzetnek átadták, német vagy osztrák földön, különösen abban az időben, sehol nem lett volna lehető.

Ami nálunk a teljes, az ideális függetlenséghez hiányzik, annak nem csupán az anyagi függetlenség hiánya az oka. Hogy ez, az anyagiakban való biztositottság nincs meg, az köztudomásu. S ez annál nagyobb hiányossága állami életünknek, mert hisz a magyar elsőbirónak összes vágya csak az, hogy körülbelül olyan módban végezhesse teendöit, mint az állatorvos, dohánygyári igazgató, avagy pénzügyőri főbiztos s e szerény vágyaiban is vigasztalása mindössze az, hogy a magyar állam háztartása még mindig ahhoz a külvárosi munkáséhoz hasonlit, akinél a az alkohol és a nikotin előbbre való, mint a józan rendezettség s a gyermekek nevelése. Hogy a külföld és a németség is e részben előbbre van, az tény, de ez a nagyobb anyagi jóléten és konszolidált gazdasági viszonyokon kivül az általános müveltséggel s a birói foglalkozás nagyobb megbecsülésével is egybefügg.

Ez azonban még nem minden.

A biró függetlenségét közönségesen ugy szoktuk formulázni, hogy ez abban áll, hogy a birónak senki sem adhat az egyes ügyben utasitást arra, hogy hogyan itéljen, kit marasztaljon el, kit csukjon le vagy kinek adja át a hagyatékot. Ez helytelen lélektani constructio. Függetlenség és önkény, határozottság és makacskodás nagyon különböző fogalmak. A biró függetlensége a *gondolkodás* függetlenségében is áll; abban, hogy a biró ne sánczolja el magát a sablonok, eltanult minták és döntvények mögé, ne azon gondolkozzék, hogy tehessen olyan intézkedést, amelyet a lehető legkevesebb felelősség követ és hogyan keressen az ember szövevényes lelki és anyagi viszonylatai között olyan utat, amelylyel a felsőbb hatóságok, az ügyvédek és egyszóval mindenki, akinek birálatától tart, meg legyen legalább is formailag elégedve, hanem az igazi független biró az, aki az előtte álló *lelkébe* és *viszonyaiba* beléhelyezkedve, azokat figyelve, átgondolva és megértve, itél a viszonylatok felett és akinek a legkisebb ügy sem kicsi ahhoz, hogy nagyon fontosnak ne találja, mert *emberről* van benne szó.

Ezért bir különös fontossággal az az irányzat, amely a birót akként kivánja legujabban kiképezni, hogy az a társadalmi gazdasági és lélektani tanulmányokba minél behatóbban vezettessék bele, és kilépve asztala és aktái szük látókköréből: lásson és vizsgálódjon emberek és emberi dolgok felett. Ez egyik kivánalma az osztrák birói egyesületnek, amelyet az szorosan egybekapcsol az anyagi függetlenség megteremtésével és magasabb erkölcsi tartalmat adva a birónak, követel számára az államtól méltóbb eltartást.

Ennek a birói függetlenségnek természetesen alapja a birónak felfelé való viszonya is. Ma, az általános megalkuvás korszakában is meg szabad talán annyit mondani, hogy e tekintetben is felhők tornyosulnak a birói függetlenség erős magyar vára körül; bizunk benne, hogy az igazságügyi kormányzat és magának a birói karnak együttes ereje le fogja győzni a politikai és egyéb irányu illetéktelen befolyások beavatkozásait, másfelől ki fogja irtani azt az itt-ott felburjánzó téves felfogást, amely a biró munkáját számszerüleg mérlegeli erkölcsi értékével szemben; mert ha e veszedelmek — és csak a legjelentősebbek — erőre jutnának, hiába várjuk azt, hogy az a biró a kisember ügyét épp ugy tekintse, mint a nagy hatalmasságét, hiába várjuk azt, hogy mindenkinek a helyzetébe magát beleképzelni és abban magát feltalálni tudja. Akkor a biró előmenetelét fogja örökké lesni, akkor szeme örökké a maga kisszerü viszonyaira lesz irányozva és sóvárgó lelke e kisszerü viszonyoknak a felügyeleti hatóságokhoz, kijárókhoz és választási kortesekhez való viszonya szemléletében fog elmerülni.

Már pedig oly viszonyok mellett, ahol a birónak nincs meg a kellő függetlensége a felsőbb erőkkel szemben sem, ott a felügyelet szigorusága is hiányzik, mert a függetlenség hiánya, a kevesebb belső erkölcsi erő, egész természetesen maga után vonja azt, hogy a függetlenséggel alig rendelkező birót enyhébben itélik meg, ha ő maga törvényt szegett. A biró mint erkölcsileg kisebb értékü, korlátozottan beszámithatónak fog még az ő birái által is tekintetni.

Egybefügg ezzel az a jelenség is, hogy a magyar birói és ügyészi egyesület tevékenysége lelkes és szorgos vezetés mellett is a periferiák indolenciája folytán miért nem képes szellemi és tudományos kérdésekkel foglalkozni és miért nem képes magának azt a tekintélyt kivivni, amire ily testületnek feltétlenül szüksége van. Talán a jövőben, különösen ha a külföld példáin ezirányban is okulunk, megszünik a magyar biróságok tagjainak az a gondolkozása, amely azt hiszi, hogy csupán egyesületi igazgatóságot kell választani és azt sarkalni, hogy minél szorgalmasabban előszobázzon a kormánynál, hanem elérjük azt, hogy minden biró átérti és átérzi az igazi függetlenség lényegét és minden egyénnek az állam által reá ruházott páratlan tekintélyével a saját maga hatáskörében iparkodik oly függetlenséget teremteni meg, amely felfelé, lefelé egyaránt, minden kéregetés és panaszkodás nélkül belső erejével vivja ki azt, ami minden államban az állami tisztesség és társadalmi erkölcs első követelménye: a független birói állást.

E czélból talán nem lesz eredménytelen és tanusággal járhat, ha felkeressük otthonukban osztrák kartársainkat és azoknak messze földről jövő vendégeit.

Dr. Kármán Elemér.

A közigazgatási biróság ujabb határozatai.*

Igen érdekes határozatra adott alkalmat a közigazgatási biróséghoz a fiumei állandó választmány által intézett egy panasz. Az 1907 : LX. tcz. 5. §-a szerint ugyanis a törvényhatóságok részére biztositott panaszjogot csakis *a)* a bizottsági közgyülés, vagy *b)* a bizottsági tagok legalább fele együttesen gyakorolhatja; tehát Fiumében a 22. §. kiterjesztő rendelkezése értelmében csakis a képviselőtestület, illetve annak tagjainak legalább fele együttesen. Igy tehát az állandó választmány által beadott panaszt a törvény szavai szerint tulajdonképpen vissza kellett volna utasitani.

Mikor a biróság mégis a panasz érdemi vizsgálatába bocsátkozott, igen helyesen értelmezte az 1907 : LX. tcz. szellemét. Amig ugyanis a törvényhatósági bizottság fel nem oszlatható semmi körülmények között és igy a közgyülésnek, illetve a bizottsági tagok felének biztositott panaszjog minden körülmény közt érvényesithető a törvényhatóság veszélyeztetett jogainak védelmére, addig a fiumei képviselőtestületet a kormány feloszlathatja és igy Fiume önkormányzata a panaszjogtól a feloszlatás után el lenne ütve.

Minthogy pedig a városi statutum szerint a feloszlatás idején az állandó választmány szélesbitett hatáskörrel a képviselőtestület helyébe lép, s minthogy az 1907 : LX. tcz.-nek az volt az intenciója, hogy az önkormányzat soha birói védelem nélkül ne maradhasson, a biróság kimondta, hogy Fiumében a képviselőtestület feloszlatása esetén az állandó bizottságot illeti meg a birói panasz joga és hogy ily irányu határozata az általános szabályoktól eltérőleg semmiféle jóváhagyás alá nem esik. (203/1912. K.) Az állandó választmány e panaszjoga természetesen csak addig tart, mig az uj képviselőtestület igazolt tagjai a fogadalmat a kormányzó előtt leteszik, mert ebben az esetben már módjában van az uj képviselőtestületnek a jogok birói védelmét provokálni. A biróság nem foglalkozott azzal a kérdéssel, hogy vajjon a képviselőtestület tagjai felének biztositott panaszjog nem lenne-e érvényesithető a képviselőtestület végleges megalakulása előtt is; ez esetben ugyanis az állandó bizottság konkrét panasza, mely a képviselőtestületi tagok fogadalmát megelőző napon tartott ülésben kelt, talán már elkésett volna.

Ugyanezen határozat mondja ki azt az önként értetődő szabályt, hogy az 1907 : LX. tcz. alapján önkormányzati szerv intézkedései ellen nincs panasznak helye és igy a képviselőtestület és a városi tanács egyes határozatai ellen intézett panaszt visszautasitotta.

Végre érdemi tekintetben is egy elvi jelentőségü döntést provokált Fiume panasza. A biróság ugyanis kimondta, hogy nem sért törvényt a kormányzó intézkedése, melylyel az ujonnan megválasztott képviselőtestületi tagoktól az esküt még a képviselőtestület megválasztása ellen beadott birói panaszok elinté-

* E határozatok 1911. év végén és 1912. év elején keltek. Az első helyen ismertetett határozat indokolása hat teljes nyomtatott oldalra terjed.

zése előtt kivette és az elnökség megválasztása végett őket összehivta; az a körülmény ugyanis, hogy a képviselőtestületi tagválasztás ellen birói panaszt adtak be, a képviselőtestületet megalakulásában és a vitásan megválasztottakat jogaik gyakorlásában nem gátolhatja. A birói itélet érdekes indokolása hivatkozik itt a képviselőházi házszabályokra, a székesfővárosi, a törvényhatósági és a községi törvény megfelelő intézkedéseire s igy általános érvényüleg mondja ki, hogy a választás ellen beadott jogorvoslatok sehol sem akadályozzák azt, hogy a választottak s a belőlük alakult képviselőtestületek jogaikat szabadon gyakorolhassák.

Egy másik ügyben a két panasz az igazoló-választmány által megállapitott virilista névjegyzékben még benn volt; azonban az állandó biráló-választmány két más egyént nagyobb adóösszeggel felvett és a panaszosokat kihagyta. E határozat ellen azért éltek panaszszal, mert az ő adójuk több, mint amennyit az igazoló-választmány számitásba vett és igy nem őket kellett volna a névjegyzékből kihagyni. A biróság a panaszt elutasitotta, mert most már nem érvényesithetik oly adó beszámitását, amelynek beszámitását nem érvényesitették felebbezéssel a biráló választmány előtt s igy e részben adójuknak a megállapitott összeggel való számitása az igazoló-választmány határozatával jogerőssé vált. (594/1912. K.) Olyanok tehát, akik a virilista névjegyzék vége felé foglalnak helyet, az igazoló-választmány határozata ellen adójuknak a ténylegesnél kisebb összegben való számitása esetén feltétlenül éljenek, bár esetleg csupán akadémikus jellegü panaszszal, mert különben a biráló-választmány a névjegyzékből őket most már jogorvoslat nélkül kihagyhatja.

Ugyanebben az ügyben egy harmadik panaszos panaszának helyt adott, az illetőnek felvételét és a virilista névjegyzék kijavitását elrendelte a biróság. A törvényhatósági bizottsági tagsághoz ugyanis nem szükséges, hogy az illető a törvényhatóság területén ingatlannal birjon, hanem elegendő akármilyen vagyon (az 1886 : XXI. tcz. 23. §. *c)* pontjának értelmezése); de meg a bizottsági tagságnak nem akadálya az, hogy az illető már más törvényhatósági bizottságnak is tagja, hanem a virilista névjegyzékbe való felvétel iránt előterjesztett kérelem azt jelenti, hogy jogát ebben a törvényhatóságban kivánja gyakorolni (ugyanazon tcz. 26. §-ának értelmezése).

A 2796/1911. sz. határozat azt mondja ki, hogy a nyugdijas özvegyének ujbóli férjhezmenés esetén nyilatkoznia kell az iránt, hogy özvegyi végkielégitést kiván-e vagy fentartja az özvegyi segélyre való igényét második férje halála esetére; ha ily nyilatkozatot nem tett, utólag nem kérheti a végkielégitést. Nem tartanók azonban helyesnek, hogy ha valaki végkielégitést nem kért, mégis elesnék az özvegyi segélyre való igényétől is. A végkielégités ugyanis ez esetben egy lehetőség, amelylyel az ujra férjhez menő nő a segélyre való virtuális igényét az ő saját akaratnyilvánitásával azonnal folyósitandó összegre váltja át. Ha ezen lehetőség iránt akaratát azonnal nem nyilvánitotta, többet végkielégitést nem kérhet ugyan, de a dolog természete szerint megmarad a segélyre való igénye.

Egy határozat (4971/911. K. sz.) azt mondja ki, hogy a tanitói nyugdij megállapitásánál a szabadságon töltött időt akkor is számitásba kell venni, ha az egy évet meghalad. Az 1885 : XI. tcz. 9. §-a ugyan kimondja, hogy a szabadságon töltött időnek egy évet meghaladó része a szolgálati idő megállapitásánál számba nem vehető; de ez a törvény nem helyezi hatályon kivül a tanitók nyugdijazásáról szóló 1875 : XXXII. tcz.-et, amely pedig a szolgálati idő számitásának e korlátját nem ismeri. Mindenesetre szükséges lenne egy egységes nyugdijtörvény hatályba lépése!

Az 5542/911. K. sz. határozat szerint a községi virilista névjegyzékbe a különben is közgyülési szavazattal biró előljárók is felvehetők s helyettök póttagot kell behivni. A határozat nagyon méltányos, mert különben az előljárói megbizás leteltével az illető virilisták még egy évig ki lennének zárva a képviselőtestületből. Ugyanilyen méltányosságon alapszik a 6589/911. K. sz. határozat is, mely a községi képviselőtestületi tagsághoz nem kivánja meg az adózás megkezdésétől számitott két év teljes leteltét, csupán a két teljes évre szóló adó utolsó részletének esedékessé válását.

A 6802/911. sz. határozat azt mondja ki, hogy a végkielégitett alkalmazott uj alkalmazás esetén nem igényelheti ugyanazt a fizetést, amelyet előbb élvezett; az ideiglenesen nyugdijazottakra nézve e részben fennálló kedvezmény tehát a végkielégitett alkalmazottakra nem terjed ki.

Végre a 7209/911. K. sz. határozat igen helyesen mondja ki, hogy a büntetés végrehajtásának felfüggesztése nem szünteti meg a nyereségvágyból elkövetett büncselekmény azon hatályát, mely az elitéltet a törvényhatósági bizottsági tagságtól elzárja. A büntetés felfüggesztése ugyanis a bünösség jellegét és mérvét nem érinti.

Dr. Egyed István.

A fiatalkoru büntettesek szabadságvesztés-büntetésének kérdéséhez.

Annak a nevezetes reformintézménynek a keretében, mely a müvelt államok, közöttük hazánk büntetőjogát egyszerre oly hatalmas lépéssel vitte előbbre, t. i. a fiatalkoru büntettesekkel szemben követendő bünvádi eljárásban nem mondható éppen lényegtelennek az a kérdés, hogy a fiatalkoruak bünügyeiben indokolt-e s ha igen, milyen körülmények között, a szabadságvesztés-büntetés alkalmazása? A kérdés első részére már minden modern büntetőjog megadta a kellő feleletet, amikor a jelzett büntetési nemet feltétlenül beiktatta a szóban levő büntettesek ügyeiben alkalmazandó büntetések sorába. Hasonló álláspontot foglal el a mi Büntető Novellánk, az 1908. évi XXXVI. tcz. is, melynek 17-ik §-a az ott felsorolt dorgálás, próbára bocsátás és javitó nevelésre utalás után negyediknek, legsulyosabb büntetési nem gyanánt a fogházbüntetést állapitja meg. A kérdés második részére vonatkozólag azonban már nagyon eltérők a különböző büntető perrendtartások intézkedései abban a tekintetben, hogy a bünözés milyen fokánál indokolt a fiatalkoruaknak szabadságvesztéssel való büntetése?

Joggyakorlatunknak eléggé nem méltányolható álláspontja az, hogy fiatalkoru bünössel szemben a fogházbüntetés csakis végső esetben alkalmazandó. A Büntető Novella idevonatkozó intencióinak megvilágitására teljesen elegendő, ha magának a novellához irt miniszteri indokolásnak a szavait idézzük: «Mikor az erkölcsileg és értelmileg fejlett fiatalkoru büncselekménye nagyobbfoku romlottságról, rosszakaratról, viselkedése különös makacsságról tesz tanuságot, az állam beavatkozásának *szigor* alakjában kell jelentkeznie.» A törvényhozó szándékai szerint tehát elengedhetlen kellék, hogy a fogházba küldhető fiatalkoru erkölcsileg és értelmileg fejlett legyen. Nem éppen hizelgő világitásba helyezi közmüvelődési és társadalmi viszonyainkat az a körülmény, hogy már csak az eddigi rövid birói pályámon is a büntető igazságszolgáltatás elé került fiatalkoruak, vagyis a 18-ik életéven alóli büntettesek részéről rosszakaratot és makacsságot tapasztaltam eleget, de erkölcsi és értelmi fejlettséget annál kevesebbet.

Az *angol* büntető-törvényhozásban, miként azt legkiválóbb modern büntetőjogászunk, *dr. Finkey Ferencz* legutóbbi akadémiai értekezésében kiemeli, az 1908. évi Prevention of Crime Act (8. Edw. 7., c. 59) az u. n. *Borstal*-intézetet általánositja s a 16—21 éves fiatalkoru büntetteseket a fegyház vagy fogház helyett ily szigorubb fajta javitóintézetekbe utalja legalább egy s legfeljebb három évi időtartamra. («Az északamerikai büntetőjog mai vezéreszméi és reformintézményei» 1911. 52-ik lap.) A mi kezdetlegeseknek nevezhető viszonyaink közt az angol Borstal-rendszernek mindenben megfelelő s kizárólag a fiatalkoru büntettesek megjavitására rendelt intézet nálunk egyelőre csak a papiroson van meg s jelenlegi rákospalotai javitóintézetünket legfeljebb olyan intézménynek tekinthetjük egyelőre, mely biztató csiráját képezheti majdan egy európai szivonalon álló, mintaszerü magyar *reformatory school*-nak.

Az angol jogi lapok külön közleményekben is foglalkoznak azzal az elvi jelentőségü határozattal, melyet a londoni büntető felebbviteli törvényszék, a *Court of Criminal Appeal* 1911. évi október hó 29-én a Rex v. Bradford-ügyben hozott. Az elsőbiróság itélete a fiatalkoru egyénekre (young person) vonatkozó legujabb angol törvényhozás legszámottevőbb alkotásának, az 1908-ik évi Children Act-nak a szabadságvesztés-büntetésre irányuló egyes rendelkezéseit sértette meg, melyeknek most a nevezett felebbviteli biróság az 1907. évi Criminal Appeal Act 4-ik §-ában biztositott jogkörénél fogva érvényt szerzett s az elsőfoku itéletet megsemmisitette.

A cardiff-i (Wales) legutóbbi *quarter sessions*-ban, vagyis a megye békebirái által háromhavonkint tartatni szokott tanácsban a specziális hatáskörrel felruházott ügyvéd (recorder) egy 16 éves életkort még el nem ért fiatalkorut (young person) az 1861. évi Malicions Damage Act-ba ütköző «rosszindulatu károkozásért» nem kevesebb, mint négy hónapi, kényszermunkával egybekötött fogházra (imprisonment with hard labour) itélt annak daczára, hogy az 1908-ik évi Children Act 102. §-ának 3-ik pontja kifejezetten akként rendelkezik, hogy egy fiatalkoru egyén büncselekmény miatt fogházra nem itélhető vagy nem tartóztatható le bizonyos pénzbirság, megitélt károsszeg vagy költségek megfizetésének elmulasztása miatt, csak ha megfelelő bizonyitékok állanak a biróság rendelkezésére abban a tekintetben, hogy az illető fiatalkoru egyén oly féktelen természetü, hogy letartóztatási intézetben nem tartható, avagy ha oly romlott, erkölcstelen jellemü, hogy a fogságban tartásra nem alkalmas. Amint látjuk, az angol törvénynek ez a rendelkezése teljesen megfelel a mi Büntető Novellánk miniszteri indokolásában lefektetett s fentebb már idézett korlátozó elveknek. A kérdéses ügyben a fiatalkoru jellemére nézve a fogházbüntetés alkalmazhatásához ekként megkivánt bizonyiték nem merült fel.

A Court of Criminal Appeal azon az alapon semmisitette meg a cardiff-i recorder fentebb ismertetett itéletét, mert szerinte az lett volna jelen esetben a jogszerü és törvényes eljárás, hogy a fiatalkoru büntettes egy bizonyos ideig tartó detentióval büntettessék; mert továbbá az 1908. évi Children Act 106-ik szakasza értelmében a fiatalkoruak bünügyeiben a szabadságtól való megfosztás időszaka egy hónapon tul nem terjedhet s miután az elitélt fiatalkoru már csaknem egy hónapig volt letartóztatásban, a felebbviteli biróság őt minden további szabadságvesztés-büntetés alól felmentette.

Láthatjuk ebből, hogy az angol birói gyakorlat meglehetősen liberális szellemben igyekszik érvényt szerezni a Children Act rendszabályainak a fiatalkoru büntettesekkel szemben s ezek szabadságvesztés-büntetésének lehetőségét szinte feltünően szük körre korlátozza. Ami pedig — figyelemmel a modern törvényhozások amaz intencziójára, hogy a fiatalkoruakkal szemben kiszabandó büntetésnek, helyesebben bánásmódnak mindenekfelett, legelső sorban is a javitás a czélja — nemcsak jogilag, hanem általános emberi szempontokból is helyes és kivánatos.

A mi 1908. évi XXXVI. tczikkünk imperativ rendelkezései szerint fiatalkoru egyénekkel szemben a biróság csakis olyan büncselekmények miatt állapithat meg fogházbüntetést, melyeknek a büntetőtörvénykönyvünk megfelelő §-ai értelmében halál, fegyház, börtön vagy fogház a büntetése, melynek tartama egy esetben sem lehet kevesebb tizenöt napnál s a halállal vagy fegyházzal büntetendő deliktumoknál egészen tiz évig terjedhet. Mulhatatlan kellék azonban, hogy az illető fiatalkoru a cselekmény elkövetésekor tizenötödik életévét már betöltötte legyen.

Kizárólag fiatalkoru büntettesek befogadására rendelt specziális fogházak még ezidőszerint nincsenek Magyarországon. De elvileg meg van állapitva, hogy a fiatalkoruak fogházába csakis 21 évnél fiatalabb büntettesek vehetők fel. E tekintetben legideálisabbak az állapotok a messze Egyesült-Államokban, hol a legutóbbi tiz év alatt huszonkét államban állitották fel a fiatalkoruak biróságát s mely a gyermekvédelem terén mindvégig követendő példa gyanánt fog szolgálni. *Zsoldos Benő.*

Van-e helye perujitásnak az 1881:LIX. tcz. 69. §-ának 1. pontja alapján, ügyvédi mulasztás okából, ha az ügyvéd periratot egyáltalában nem adott?

A Curia VII. polgári tanácsának 3979/910. számu elvi jelentőségü határozata alkalmából.

Határozat: Az 1881: LIX. tcz. 69. §-ának 1. pontja alapján ügyvédi mulasztás okából nincs helye perujitásnak, ha az ügyvéd a perben periratot egyáltalában nem adott. Ily mulasztás miatt csak igazolásnak, vagy uj bizonyitékra alapitott perujitásnak van helye. (Magánjogi döntvénytár. 1911. évi folyam. 97. sz. eset.)

A rendkivüli perorvoslatok rendszerében az igazolás és a semmiségi kereset egyfelől, a perujitás másfelől két egymástól merőben különböző csoportot alkot. Amazok alapja: valamely perbeli cselekmény hibássága, emezé az itélet alapjául szolgáló tényállás helytelensége. Igazolásnak van helye, mert a mulasztás következményei kimondattak anélkül, hogy az ezekkel terhelt fél valamely perbeli cselekményt valóságban elmulasztott volna. Semmiségi keresetnek, mert itélet hozatott anélkül, hogy per, a pernek lényegét tevő jogviszony valósággal létrejött volna.

Ezzel szemben a perujitónak az itéletet, mint a logikai müvelet konkluzióját a maga premisszájában: a tényállásban kell megdöntenie. S ebben a tekintetben az 1881: LIX. tcz. 69. §-ának minden egyes pontja megegyez. Az 1. és 3. pont a 2. ponttól csak annyiban különbözik, hogy mig a 2. pont a perujitás megengedhetőségét az alapperbeli tényállás megdöntéséhez füzi, tekintet nélkül a ténymegállapitás helytelenségének okára, addig az 1. és 3. pontok ezenfelül még egy-egy különös okot állitanak fel, az ügyvéd mulasztását, illetve a megállapitásnak büntetendő cselekményre alapitottságát.

Következik ebből az, hogy ha valaki az 1881: LIX. tcz. 69. §-ának 1. vagy 2. pontjára hivatkozással kér perujitást, ebben mint plusban a 2. pontra való utalás, mint minus benne foglaltatik.

Aki az 1. pontra alapitja a perujitást, kimutatni köteles nemcsak az ügyvédi mulasztást, hanem ennek a relevancziáját is; azt is, hogy a mulasztó valamely döntő ténykörülményt felhozni, tagadni, lényeges bizonyitékot előadni tartozott és köteles ezenfelül az okul szolgáló mulasztást pótolni. Nem változtat ezen az, hogy a törvény a bizonyitéknak a lényegességét ki nem emeli, mert hiszen a perbeli bizonyitás másképp meg nem engedhető.

Aki pedig a 3. pontra alapitja a perujitást, nemcsak a büntetendő cselekményt köteles bizonyitani, de azt is, hogy «amiatt lett pervesztessé». (1868. évi LIV. tcz. 321. §.)

Ezek után már csak az 1. pont külön kiemelésének czéljára kell rávilágitani, mely az 1881: LIX. tcz. 70. §-ában van lefektetve. Eszerint a különleges szabályozás czélja az, hogy a perujitás kérdésével együtt állapittassanak meg az ügyvédi mulasztásnak, mint károkozó cselekménynek jogkövetkezményei, és pedig nemcsak a megbizó, hanem ennek ellenfele javára is, aki a megbizási ügylet általános szabályaira nem hivatkozhatik.

Minthogy tehát az 1. pont sulya az ügyvédi mulasztáson nyugszik, minthogy a szabály törvényhozási indoka — magából a törvényből kitünőleg — az ügyvédi mulasztás folytán kárositott felek kártéritési igénye érvényesitésének megkönnyitése: nyilvánvaló, hogy nem forog fenn ok különös elbánásban részesiteni azt az esetet, mikor a megbizott ügyvéd nemcsak egyes képviseleti cselekményt nem teljesit, de a megbizás teljesitését a maga egészében mulasztja el.

Véleményem tehát az, hogy: ha ügyvédi mulasztás állittatik, az 1. pontra való hivatkozás nem szolgálhat okul az elutasitásra, még akkor sem, ha a tényállás helytelenségének kimutatása csak az ügyvédi mulasztás igazolása nélkül sikerül, mert ez a hiány egyedül a mulasztást állitó fél és a mulasztónak állitott ügyvéd közti jogviszonyra lehet kihatással. Annál kevésbé utasitható el az 1. pontra való hivatkozás okából a perujitás, ha ez a mulasztás az ellenirat be nem adásában áll.

Dr. Neumann Lajos.

Az 1907. évi XIX. tcz. és a sérült gondatlansága.

A «Jogtudományi Közlöny» f. évi 33-ik és 34-ik számaiban a fenti czim alatt megjelent két czikk annak a kérdésnek a tisztázását czélozza, vajjon a munkás vétkes gondatlansága érinti-e és mennyiben az Országos Pénztárnak az 1907. évi XIX. tcz. 81. §-án alapuló, a munkaadóval szemben fennálló visszkereseti jogát? Mindkét czikkiró széles elméleti alapon tárgyalja a fenti, nézetem szerint gyakorlati szempontból eléggé egyszerü kérdést.

A felvetett kérdés kulcsa, amint ezt dr. Darvai Dénes ur is helyesen kifejti, kizárólag a magánjogi okozatosság problémájában keresendő.

Ha a munkaadót a törvény 81. §-ában körülirt gondatlanság terheli, de egyuttal a munkás részéről is megállapitható vétkes gondatlanság, minden egyes esetben a biró feladatát képezi annak eldöntése, hogy vajjon a baleset konkrét körülményei között fennforog-e még a munkaadónak a 81. §. értelmében vett mulasztása és a baleset között az okozati összefüggés vagy

sem? Ennek a kérdésnek az eldöntése a legtöbb esetben alig okozhat nagyobb nehézséget. Utmutatásul a következők szolgálhatnak:

Ha oly természetü, a törvény alapján hatóságilag elrendelt óvórendszabály foganatositásának, illetve oly védőkészülék alkalmazásának elmulasztása forog szóban, amely a baleset bekövetkezését feltétlenül kizárta volna (ami müszaki kérdés), ez esetben, bármily foku gondatlanság terhelje is a munkást, a munkaadó mulasztása és a baleset között az okozati összefüggés és ennélfogva az Országos Pénztárnak a törvény 81. §-án alapuló visszkereseti joga megállapitható leszen. Nem mondható ugyanis, még a legliberálisabb törvénymagyarázat mellett sem, hogy a baleset *nem* az óvórendszabály foganatositásának, illetve a védőkészülék alkalmazásának elmulasztása *folytán* állott elő, ha elvitázhatatlan az a tény, hogy a kérdéses mulasztás nélkül a baleset be nem következhetett volna.

Némi nehézség legfeljebb abban a gyakorlatban alig elképzelhető esetben fordulhat elő, ha oly természetü óvórendszabály foganatositásának illetve védőkészülék alkalmazásának elmulasztása forog szóban, a mely a konkrét baleset elháritására nem feltétlenül alkalmas és a munkásnak valamely gondatlan cselekménye vagy mulasztása is járulván a tényálláshoz, a baleset bekövetkezésénél közreható tényezők által egyenként előidézett eredmény bizonytalanságánál fogva az okozati összefüggés kérdése nehezebben oldható meg.

Ezt az utóbbi kérdést azonban elméletileg megoldani nem lehet, de nem is kell. Az okozati össszefüggés kérdését a biró az eset összes körülményeinek, esetleg szakértők véleménye alapján minden egyes esetben el fogja dönteni.

Ezzel a felvetett kérdést gyakorlati szempontból megoldottnak vélem. Az előző czikkekben felvetett ama kérdésnek, hogy az Országos Pénztár a munkaadó ellen érvényesithető, a törvényből eredő visszkereseti joga tekintetében a munkás jogutódjának tekinthető-e vagy sem, legfeljebb elméleti jelentősége lehet. Nézetem szerint az Országos Pénztár visszkereseti joga azon alapvető és szükségszerü biztositásjogi tétel folyományának tekintendő, hogy a biztositó, ha a kárt megtéritette, az általa fizetett kártéritési összeg erejéig már a törvény erejénél fogva mindazon jogokba lép, melyek a biztositottat egy harmadik ellen illetik. (K.T. 483. §.)

Ezt az általános biztositásjogi tételt, amely nélkül a biztositás jogintézménye vagy a biztositott nyerészkedésére, vagy a biztositott vagyonon és személyeken jogtalanul kárt-okozó harmadik személyek magánjogi felelőtlenségére vezetne, az 1907. évi XIX. tcz. 81. §-a nyilván arra való tekintettel, hogy a kötelező balesetbiztositás intézménye a munkaadók költségén tartatik fenn, megszoritotta annyiban, hogy a munkaadó magánjogi felelősségét a dolus és az idézett §-ban speczializált culpa esetére korlátozta.

Dr. Lichtenberg Pál ur az Országos Pénztár és a munkaadó között keletkező jogviszonyt a kettő közötti *közvetlen* kártéritési kötelem gyanánt fogja fel, abból indulva ki, hogy a balesetet vétkesen okozó munkaadó vagy munkás az Országos Pénztárnak vétkesen «kárt» okozott, és ezt megtériteni tartozik. Ez a felfogás nézetem szerint téves. Mert aki a biztositás tárgyát képező eseményt vétkesen előidézte, jogsértő cselekménye folytán nem a biztositóval, hanem a biztositottal jut közvetlen kártéritési kötelembe és ezen kötelemben a hitelező oldalán változás csak akkor áll be, ha a biztositó a biztositott kárát megtéritvén, törvényes cessio folytán annak jogaiba lépett.

Ha ebből a helyes felfogásból indulunk ki, ugy természetesen nem juthatunk az utóbb emlitett czikkben foglalt — nézetem szerint — téves további következtetésekre sem. Nevezetesen nem mondhatjuk, hogy a munkással szemben annak vétkes gondatlansága esetén az Országos Pénztár által — in thesi — támasztható kártéritési igényt a törvény kizárta (amire nem volt szükség, mert ily kártéritési igénye a biztositónak általános biztositásjogi fogalmak szerint sincs) és természetesen nem állithatjuk azt sem, hogy «a munkás a baleset szempontjából, ha annak előidézésében részes, tekinthető a munkaadó megbizottjának és ezért ennek a megbizottnak a hibájára a megbizó, a munkaadó, harmadik személyekkel szemben, a pénztárral szemben, . . . nem hivatkozhatik».

Dr. Lichtenberg Pál ur czikkében még azt a kérdést is veti fel, hogy miképpen alakul a munkás helyzete a munkaadóval szemben az esetben, ha a munkaadót a törvény 81. §-a szerinti gondatlanság terheli, de a munkás részéről is forog fenn gondatlanság a baleset előidézése körül? Vajjon ily esetben is követelheti-e a munkás a birói uton megitélendő és az 1907. évi XIX. tcz. alapján őt megillető kártalanitás közötti különbözetet?

Ez a kérdés — amint a t. czikkiró is helyesen emliti — nem tartozik az 1907. évi XIX. tcz., hanem az általános magánjog keretébe. A kérdéses különbözet erejéig a munkás a «rendes birói uton» érvényesitheti kártéritési igényét a munkaadóval szemben, a fennálló balesetbiztositástól és az 1907. évi XIX. tcz.-től egészen függetlenül, *az általános magánjogi elvek szerint.* Ezek alapján birálandó tehát el minden egyes esetben az a kérdés is, hogy a munkás gondatlansága daczára fennáll-e és mennyiben a kártéritési jogalap?

De éppen ezen általános magánjogi elvek szem előtt tartásával nem tehetem magamévá a t. czikkiró ama feltétlen conclusióját, hogy a munkás gondatlansága esetében a munkaadó a fentemlitett különbözetnek azt a hányadát (?) volna köteles megfizetni, amelyben ő idézte elő a balesetet. Tévesnek tartom végül a t. czikkiró által ezen utóbbi állitásának támogatására felhozott azt az argumentumát is, hogy a kérdéses különbözet a munkás megélhetéséhez nem volna szükséges, mert a munkás a Pénztártól a megélhetéshez szükséges összeget megkapja s igy ez a különbözet már «egy többlet a szükséges összegen felül». Ez a conclusio még «elméletileg» sem állhat meg. A t. czikkiró ugyanis nyilván szem elől téveszti, hogy a balesetbiztositás korántsem nyujt a munkásnak teljes kártalanitást, mert a teljes munkaképtelenség esetében járó 60% sem számittatik ki a sérült valóságos kára, hanem a törvény 78. §-a szerint megállapitandó évi javadalmazás alapján. A törvény tehát a kártalanitás megállapitásánál a munkaképességnek az általános magánjogi elvek szerint figyelembe veendő valószinü emelkedését — ami különösen fiatalabb egyéneknél igen jelentékeny tényező — teljesen elhanyagolja.

Dr. Morvai Oszkár.

Különfélék.

— **A patronázs-egyletek** a legutóbbi időben fölmerült botrányok (Márton-utczai patronázs-egyesületben történt skandalumok, «Anikó» borozó esete) folytán a közfigyelem központjává, sokoldalu kritika tárgyává lettek. A sajnálatos tények mindenesetre azt mutatják, hogy baj van: az alkalmazott nevelési módszerben is, a felügyeletben is.

Az állam a társadalmi tevékenység körében hagyta nálunk a patronázst. Következmény, hogy azok *egységes* vezetés hijján, megfelelő erős irányitás nélkül élik az egyes, felekezeti szempontból megoszlott egyesületek a maguk külön életét.

Ugy látszik, ezen a téren is a központositástól, az államositástól várhatunk változást. Legalább is szükséges volna az államhatalom felügyeleti, legfőbb irányitási jogát intézményesen biztositani.

Az állami segélyben részesités ellenében a népiskolákban és középiskolákban meglehetős befolyást biztosit magának az állam. Ugyanezt a módszert lehetne a patronázs-egyletek állami támogatásban részesitésénél is erőteljesebben keresztülvinni. Hiszen a patronázs-egyesületek kifogástalan müködése elsőrendü *állami* érdek, nemcsak a preventiónak a büntetést feleslegessé tévő jelentősége folytán, hanem konkrétebb alakban: a büntetőnovella (1908 : XXXVI. tcz.) következtében is, hiszen annak a fiatalkoruakra vonatkozó rendelkezései (különösen a «javitó-nevelés») csakis ezen egyesületek kifogástalan müködése alapján valósulhatnak meg gyakorlatilag, minthogy a «javitó-nevelés», «próbára bocsátás», «kisérleti kihelyezés» és «feltételes szabadonbocsátás» esetében jórészt ezek hivatvák a felügyeletet és ellenőrzést a fiatalkoruak fölött kifejteni.

Amennyiben pedig az erélyes ellenőrzés, a felügyeletnek minden részletre kiterjedő gyakorlása sem volna képes a bajokat megszüntetni: nem marad más hátra, mind a jelenlegi rendszerrel szakitva a BN. értelmében kimondott *javitó-nevelést* egy központilag szervezett és legszorosabb állami felügyelet alatt álló szervezetre bizni.

— **A fiatalkoruak bünügyeiben követendő eljárás.** Az Igazságügyi Javaslatok Tárában most jelent meg a «Törvénytervezet a fiatalkoruak biráiról és a fiatalkoruak bünügyeiben követendő eljárásról». A tervezet — amelyre egyébként még részletesebben visszatérünk, — a következő fejezeteket tartalmazza: 1. A fiatalkoruak birái. 2. Eljárás a fiatalkoruak bünügyeiben a fiatalkoruak birái előtt. (Az eljárás meginditása; védő-, óvó- és nevelőintézkedések alkalmazása.) 3. Eljárás a fiatalkoruak bünügyeiben a rendes biróság előtt. 4. Perorvoslat a fiatalkoruak bünügyében. 5. Végrehajtás. (Dorgálás. Próbára bocsátás. Javitónevelés. Fogház-, államfogház és elzárásbüntetés; utólagos javitónevelés.) 6. A fiatalkoruak birájának eljárása a büntető jogszabályok által tiltott cselekményt elkövető gyermekek érdekében és a környezetükben erkölcsi romlásnak kitett vagy züllésnek indult, de büntetendő cselekmény elkövetésével nem gyanusitott kiskoruak ügyeiben. 7. A rendőri büntetőbiróság eljárása a fiatalkoruak kihágási ügyeiben.

A tervezetet igen értékes indokolás kiséri.

— **Dr. Vályi Sándor**, a budapesti munkásbiztositási választott biróság elnöke különlenyomatban adott ki a «Munkásügyi Szemlé»-ben a magyar munkásbiztositási jog köréből vett tanulmányai közül kettőt, és pedig a következőket: «A baleseti részjáradék és a szocziálpolitika» és «A baleseti sérültek munkaképességének megtartása és értékesitése». Szerző, akinek lapunkban megjelent dolgozatain kivül előzőleg már három, a munkásbiztositási jogba vágó tanulmánya jelent különlenyomatban meg, a leghivatottabb ezen kérdésekhez való hozzászóláshoz. Szerző egész irányát és a munkásbiztositás feladatának felfogását mindennél ékesebben jellemzik a következő szavai:

Nem elég felállitani az elvet, hogy a baleseti sérültek kezdjenek más munkát és a részjáradék által nem fedezett károk megtérülését ezen az uton maguk keressék: hanem meg is kell teremteni a feltételeket arra, hogy a balesetet szenvedettek munkát kezdhessenek, találhassanak és azt sikerrel folytathassák. A biztositási intézmény megfelelő szervezése utján megoldandó első feladat a baleseti következmények ellenére a baleseti sérültek munkaképességének lehető megtartása és helyreállitása. További társadalmi hivatás, megfelelő közintézmények létesitésével a balesetet szenvedetteket a megélhetési feltételek megtalálásában támogatni, az egyesek által nehezen elgördithető akadályokat előlük elháritani, erkölcsi erejük és munkakedvük visszanyerését előmozditani, minden tisztességes munka megbecsülésére való hajlamot fejleszteni és támogatni, végre gondoskodni arról, hogy a baleseti sérültek munkájukat megfelelő helyen sikerrel értékesithessék.

Hazánk e szocziális feladatok megvalósitása terén még a kezdések kezdetén alig van tul! Kártalanitási eljárásunk nehézkessége miatt a balesetet szenvedett éppen kezdetben részjáradékát is többnyire késedelmesen és megszakitásokkal kapja. A baleset utáni uj munkakezdés alkalmából pedig éppen a legnehezebb viszonyok között majdnem egészen magára van hagyatva s az eléje háruló nehézségekkel szemben a tanácstalanságnak, a megélhetési bizonytalanságnak, sőt olykor a kétségbeesésnek van kitéve.

Hogy ezt a meg nem nyugtató állapotot mily reformok utján kell orvosolnunk, annak a külföldi tapasztalatok nyomán részletesebb ismertetése szerző egy külön tanulmányának képezi tárgyát.

— **Az 1912: VII. tcz. 16. §-a** értelmében a sablonszerü beadványokat a folyamodó látja el a kiadmány tervezetével. Ezt a szabályt a gyakorlatban azzal kellene kiegészíteni, hogy azokat a sablonos nyomtatványokat, amelyek az ily elintézésekhez szükségesek, hivatalosan bocsássák az ügyvédek rendelkezésére. Amig ez nem történik — és ma tudtunkkal sehol sem történik — addig az ügyvédek vagy maguk készitik el az ily nyomtatványokat, vagy magánuton készülteket vásárolnak, és ilyeneken készitik el a tervezeteket. Az ilyen nyomtatványok természetesen nem egyformák, és tévesek is lehetnek, és ha még szövegükben szóról-szóra megegyeznek is a hivatalos nyomtatványnyal, külalakban többnyire eltérnek tőle. Az ily tervezeteket a birónak tulajdonképp betűről-betüre el kellene olvasni, mielőtt aláirja, ami, ha megteszi, nagyobb fáradságot okoz neki, mint a hivatalos nyomtatvány kitöltése. Ellenben, ha a tervezet magán a hivatalosan készitett nyomtatványon van, akkor a birónak, aki a nyomtatott részt jól ismeri, nincs egyéb dolga, mint hogy a beleirt irásos részt olvassa, ami a törvénynek czélja volt. Magukat a hivatalos nyomtatványokat kellene tehát az ügyvédeknek rendelkezésére bocsátani, más nyomtatványra irt tervezetet pedig nem kellene a biróságnak elfogadni. A miniszterium vagy a biróságok megfelelő áron adhatnák el az ily nyomtatványokat az ügyvédeknek. A biróságok pedig e költséget éppugy, mint a nyomtatvány kitöltése fejében számitható munkadijat a költségmegállapitásnál figyelembe vehetnék.

— **A kir. közjegyzők létszáma.** Ez év elején Magyarországon 303 kir. közjegyző, mellettük 165 közjegyzőjelölt működött. Ezek közül 118 közjegyzőhelyettes volt. *A járásbiróságok közül 112 volt olyan, melynek székhelyén közjegyzői állás szervezve nincsen.*

— **A polgári perrendtartást életbeléptető törvény.** Lapunk mai száma mellé a Közigazgatási Döntvénytár helyett a polgári perrendtartást életbeléptető törvényt — mely az Országos Törvénytárban mint az 1912. évi LIV. tcz. jelent meg — mellékeljük.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Hivatásbeli kötelességszegés** miatt az ügyvédség gyakorlatától három hónapra való felfüggesztésre itélt az osztrák legfőbb törvényszék fegyelmi tanácsa (1912 április 18-án Ds. VII. 4/911. sz. hat.) egy ügyvédet, aki a perrendtartás által megállapitott szabályoknak meg nem felelő perorvoslati beadványát minden változtatás, a törvény megfelelő rendelkezéseivel összhangbahozása nélkül aláirásával ujból ellátta s ismét benyujtotta, midőn azt a biróság részére éppen a törvénynek megfelelő kiállitás czéljából adta vissza.

— **A vevő tudakozódási kötelessége.** Általánosságban abból lehet kiindulni, hogy a tisztességes kereskedelmi forgalomban az egyik szerződő fél a másik előadásában megbizhat. Ennek folytán a felperes is igaznak vehette a tehén elborjazásának okára vonatkozó alperesi állitást. A forgalomban megkivánt köteles gondosságot a tudakozódás elmulasztásával csak akkor nem tanusitotta volna felperes, ha oly körülményekről tudott volna, melyek az eladó informáczióját gyanus szinben tüntették fel. Ettől eltekintve, bátran feltételezhette, hogy alperes minden fontos körülményről tudomással bir és hogy ezeknek alapján legjobb tudomása szerint tájékoztatta őt. Alperes alap nélkül mondja felperes eljárását vastag gondatlanságban szenvedőnek. Hiszen alperes azt állitja, hogy az elborjazás okát legjobb tudomása szerint jelölte meg, s igy maga beismeri, hogy az igazi ok kideritése felperesnek az átlagos gondosság kifejtése mellett nem volt módjában. (Német birodalmi biróság V. tan. által 1912 május 22-én hozott 31/912. sz. itélet.)

— **A megtévesztett kártéritési igényének terjedelme.** A megtévesztett jogügyleti fél az őt megillető kártérités mérvének oly megállapitását nem igényelheti, hogy a tényleg megkötött jogügylet helyett egy másik képzeletbeli jogügylet vétessék alapul, melyet ő (a megtévesztett fél) a való tényállás tudatában maga részéről megkötni hajlandó lett volna. Erről legfeljebb csak azon esetben lehetne szó, ha kimutatható volna, hogy a másik szerződő fél a megfelelő csekélyebb ellenszolgáltatás mellett is megkötötte volna a szerződést. Ezen kivételes esettől eltekintve, a megtévesztett fél csak azon összeg megtéritésére tarthat számot, melylyel vagyona a szerződéskötés által tényleg csökkent a kölcsönös előnyök és hátrányok teljes kiegyenlitése mellett. (Német birodalmi biróság VI. 1912 május 23. 555/911. sz. itélet.)

— **Kereskedelmi alkalmazott provizióigénye.** Nem köteles a munkaadó az alkalmazott szolgálatait igénybe venni; ebből azonban korántsem következik, hogy a provizió ellenében alkalmazott részére a szolgálati szerződés nem teljesitése folytán kártérités fejében azon összeget nem kell megtéritenie, melyet az szolgálatainak teljesitése által provizió czimén keresett volna. Ellenkezőleg: amint a fix fizetéssel felfogadott alkalmazott ily esetekben munkabérét követelni jogosult, azonképpen igényt tarthat a provizióra utalt és az elmaradt provizióösszeg megtéritésére. A kereskedelmi segédszemély vagy kereskedelmi ügynök megkülönböztetés e kérdésben jelentőséggel nem bir. (Német birodalmi biróság III. 1912 május 21. 270/911. sz. itélet.)

— **A munkás járadékigénye üzemi baleset által okozott minimális munkaképesség-csökkenés esetében.** Az 1898 április 9-iki franczia törvény 3. art.-a az üzemi baleset folytán állandóan részleges munkaképesség-csökkenéssel sujtott munkás részére az átlagos munkabércsökkenés felével egyenlő járadékot biztosit.

Több franczia felebbezési biróság következetesen elutasitotta a munkást a járadék megitélésére irányuló keresetével oly esetben, midőn a munkaképesség csökkenése oly minimális volt, hogy a munkabér *tényleges* csökkenését nem vonta maga után.

A cour de cassation 1912 márczius 20-án hozott két döntésében kimondja, hogy a törvény nem ad támpontot a járadékigény megtagadására ily esetekben sem; ellenkezőleg: bármily csekély is az állandó munkaképesség-csökkenés, az valamelyes járadék megitélését vonja maga után, mert irányadó az, hogy a munkaképesség bármily foku kevesbedése *rendes körülmények között* a munkabérben is kifejezésre jut, bár talán a konkrét esetben *tényleg* nem eredményezi is annak leszállitását.

Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Legközelebbi csődbejelentési határidők: (Szeptember 13-tól szeptember 20-ig.) *Szept. 14.* **Kohn** és **Levenrieb** gőzfürész és ládagyár e. a brassói tsz. (169). — *Szept. 15.* **Grünwald** Lajos e. a komáromi tsz. (174). — **Sárkány** Arnold e. a bpesti ker. vtsz. (183). — **Giraldi** Rezső e. a fiumei tsz. (192). — *Szept. 16.* **Bachnatka** Gusztáv e. a lőcsei tsz. (176). — *Szept. 17.* **Bruchsteiner** és **Stern** Zs. czimtábla és portálgyár r.-t. e. a bpesti ker. vtsz. (161). — **Kellner** testvérek e. a bpesti ker. vtsz. (177). — *Szept. 18.* **Honnák** Ignácz e. a bpesti ker. vtsz. (184). — *Szept. 19.* **Schmidt** Frigyes e. az erzsébetvárosi tsz. (179). — **Matyugánné**, szül. Glanck Johanna e. az aradi tsz. (182). — *Szept. 20.* **Neufeld** Rezső e. a nyitrai tsz. (181). — **Thoman** Félix e. az ujvidéki tsz. (181). — **Kosztics** Péter e. az ujvidéki tsz. (190).

Csődök: Kieselstein Mór marosvásárhelyi szabó e. e tsz., csb. Zeke Gyula, t. Bara Bódog, bh. szept. 30., felsz. t. okt. 14. (187). — **Szabó** Mihály szarvasi czég e. a gyulai tsz., csb. Tóth Ferencz, t. Benczur Vilmos, bh. okt. 1., felsz. t. okt. 25. (187). — **Klein** Sándor és Vilmos nagyváradi czég e. e tsz., csb. Tóth Imre, t. Szacsvay Ákos bh. és felsz. t. okt. 21. (187). — **Weisz** testvérek nagysurányi czég és ennek tulajdonosa: **Weisz** Emil e. a nyitrai tsz., csb. Telegdy Andor, t. Ötvös Aladár, bh. szept. 21., felsz. t. szept. 25. (187). — **Fink** András brassói lakos e. e tsz., csb. Jahn Frigyes, t. Theil Vilmos, bh. okt. 16., felsz. t. nov. 2. (187). — **Hevesi** Gyula debreczeni keresk. e. e tsz., csb. Nagy Elemér, t. Tóth János, bh. okt. 22., felsz. t. nov. 19. (187). — **Hilfreich** Leon és társa bpesti czég (tulajdonosa: Jung Fülöpné, szül. Adler Róza) e. e ker. vtsz., csb. Barta Aurél. t. Jacobi Sámuel, bh. szept. 28., felsz. t. okt. 24. (188). — **Néh. Topolay** Mihály hagyat. e. a kalocsai tsz., csb. Péter Ferencz. t. Biró Bálint, bh. okt. 15., felsz. t. nov. 4. (188). — **Stern** A. Sámuel nagyváradi keresk. e. e tsz., csb. Tóth Imre, t. Maugra Demeter, bh. okt. 8., felsz. t. okt. 15. (189).

Pályázatok: A móri jbságnál **jbiró,** bh. szept. 7., a székesfehérvári tsz. elnökéhez (188). — A bpesti itélőtáblánál **táblabiró,** bh. szept. 10., e tábla elnökéhez (190). — A nagyilondai jbságnál **jbiró,** bh. szept. 13., a dési tsz. elnökéhez (193).

Fiatal nőtlen ügyvéd forgalmasabb vidéki városban irodát átvenne, társulna; tőkét belefektet. Budapest előnyben. Czim a kiadóhivatalban. 14512

Dr. Stern Rezső zsolnai ügyvéd irodájában szeptember hó 1-től, esetleg október hó 15-től való belépésre a német és lehetőleg tót nyelvben is jártassággal biró ügyvédjelölt kerestetik. 14514

Nyugalmazott járásbirót, ki a német és szerb nyelvet birja, helyettesül alkalmaznék. Dr. Kossa Miklós, kir. közjegyző, Titel. 14495

A nagykanizsai kir. közjegyző azonnali belépésre közjegyzőjelöltet keres. 14490

Banküguyészség vidéki városban, Erdélyben átvehető azonnal. Szükséges azonnalra 30,000 korona készpénz. Ajánlatokat «Banküguyészség» jeligére poste restante Marosvásárhelyre kérek. 14498

Ügyvédjelölt és teljesen gyakorlott *irnok* nagyobb javadalmazással alkalmazást kaphatnak dr. Mérő Samu ügyvédnél Borosjenőn. A román nyelv tudása szükséges. 14506

Kezdő ügyvédjelölt ügyvédi irodámba 100—120 kor. fizetéssel azonnal beléphet. Dr. Ungár Kálmán Selmeczbánya. 14508

Nagyobb forgalmu vidéki irodámnak önálló vezetésére, alapos gyakorlattal biró irodavezetőt (doktor juris) keresek azonnali belépésre. Fizetés havi 200 kor. és a szokásos mellékjövedelmek. Csakis igazán komoly praxissal rendelkezők számithatnak tartósabb alkalmaztatásra. Ajánlatok az eddigi gyakorlat tüzetes megjelölésével dr. Ernst Lajos ügyvédhez Módosra intézendők. 14511

A napokban jelenik meg!

A HATÁLYOS MAGYAR TÖRVÉNYEK GYÜJTEMÉNYE

CORPUS JURIS HUNGARICI 1000—1911

V. kötete: 1896—1907. évi törvényczikkek.

Szerkeszti, jegyzetekkel és utalásokkal kiséri
Dr. MÁRKUS DEZSŐ
a magyar kir. Curia birája.

(A VI. kötet 1908—1910. évi törvényczikkek még ez évfolyamán jelenik meg.)

Eddig megjelent:

I. kötet: 1000—1873. évi törvényczikkek.
II. kötet: 1874—1880. évi törvényczikkek.
III. kötet: 1881—1887. évi törvényczikkek.
IV. kötet: 1888—1895. évi törvényczikkek.

A Márkus Dezső által szerkesztett Hatályos Magyar Törvények gyüjteménye megrendelői az 1911. évi törvényeket tartalmazó kötetet ingyen kapják.

A teljes mű több mint 6000 oldal, hat félbőrkötésben ára 150 korona.

Megjelent
a **Franklin-Társulatnál** Budapest, Egyetem-utcza 4.

Fontos és időszerü az uj nyugdijtörvény küszöbén.

A Franklin-Társulat kiadásában **Budapesten** megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

AZ ÁLLAMSZOLGÁLAT REFORMKÉRDÉSEI.

Bürokratizmus. Illetmények. Végellátás. Fegyelmi eljárás.

Irta **Dr. MÁRKUS DEZSŐ**
a m. kir. Curia birája.

Ára füzve 2 korona 50 fillér.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20.
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4.
Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza. 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJ

Negyvenhetedik évfolyam. 36. szám. Budapest, 1912 szeptember 6.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DÍJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intezendők

Tartalom: *Dr. Szászy Béla* igazságügyminiszteri tanácsos: A fiatalkoruak biráiról és a fiatalkoruak bünügyeiben követendő eljárásról szóló törvénytervezet. — *Dr. Doleschall Alfréd* egyetemi professzor: A fiatalkoruak bünügyeinek eljárási kodexe. — *Dr. Reichard Zsigmond* kir. táblai biró: A rejtett tartalékok. — *Dr. Bernhard Miksa* budapesti ügyvéd: Czégazonosság, mint az üzletátruházás kritériuma. — *Dr. mindszenti Lichtenberg Pál* budapesti ügyvéd: Az 1907. évi XIX. tcz. és a sérült gondatlansága. — *T. J.:* Uj törvény az angol szerzői jogról — Különfelék.
Melléklet: Magánjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A fiatalkoruak biráiról és a fiatalkoruak bünügyeiben követendő eljárásról szóló törvénytervezet.

Nagyjelentőségü törvénytervezetet tett közzé az igazságügyi kormány az Igazságügyi Javaslatok Tárának most megjelent 10. számában.

A törvénytervezet a fiatalkoruak biráiról és a fiatalkoruak bünügyeiben követendő eljárásról szól s elsősorban a Büntetőnovellának (BN.) a fiatalkoruakra vonatkozó anyagi jogi rendelkezéseit megfelelő szervezeti és eljárási szabályokkal kivánja kiegészíteni, de a czim által jelzett tartalomkört meghaladva a szabályozással kapcsolatos kérdésekben a fiatalkoruak erkölcsi védelmét czélzó más, anyagi jogi természetü rendelkezéseket is ölel fel.

A törvénytervezet az «*előadói tervezet*» szerényebb igényü elnevezése alatt van ugyan közzétéve, de mind előkészitésének módozatait, mind szerkezetét tekintve az előadói első munkálatnál nagyobb jelentőségre tarthat számot. A tervezet ugyanis a büntetőjogtudomány hazai mivelői közül több kiválóságnak, valamint a gyakorlati élet több vezérférfiának s egyes igazságügyi hatóságoknak meghallgatásával és közremüködésével készült s egészben véve már jelenlegi alakjában is az igazságügyi miniszterium felfogását tükrözi vissza abban a tekintetben, hogy a BN. által nyitva hagyott kérdéseket mily elvek szerint s minő irányban véli megoldandóknak. Az előadói tervezet megjelölés nyilván csak azt kivánja kifejezni, hogy az igazságügyi kormány a nagy jogászi közvélemény és az illetékes körök nézeteinek megnyilvánulása előtt a tervezetben foglalt javaslatokra nézve nem kiván hivatalosan állást foglalni.

A közzététel éppen azt czélozza, hogy a jogászközönségnek és az érdekelt köröknek alkalma nyiljék a hozzászólásra.

A tervezethez az alapelveket megvilágitó általános jellegü indokolás van csatolva, mely a tervezet szerkesztői által szem előtt tartott főbb szempontokra nézve tüzetes tájékozást nyujt.

E helyütt csupán nagy vonásokban óhajtom a tervezetet ismertetni.

A fiatalkoruak büntetőjogának átalakitása tudvalevően mint a jelenkor egyik legfontosabb tudományos és törvényhozási problémája állandóan foglalkoztatja a müvelt államokat. Amig azonban a kérdés törvényhozási megoldását külföldön legtöbbnyire az anyagi és az eljárási jog szorosan összefüggő szabályainak egyidejü reformjában keresik, a magyar BN. a fiatalkoruak büntetőjogának csupán anyagi jogi részét oldotta meg, ellenben az eljárási jog reformját külön törvényhozási intézkedésnek tartotta fenn.

Ezzel a reformnak a BN. megalkotásakor elveiben még kevésbbé tisztázott s törvényszerkesztési szempontból is nehezebbik része vált a jövő feladatává.

A BN. életbelépte óta a kérdés fejlődése annyira tisztázta az elveket, hogy a fiatalkoruak eljárási jogának reformja immár a megvalósulás stádiumába léphet.

A BN. gyakorlati alkalmazása ugyanis egyfelől feltárta azokat a nehézségeket, amelyeket a bünvádi perrendtartásnak a BN.-tól alapelveiben különböző anyagi jogra szabott rendszere a BN. elveinek érvényre emelésében okoz, másfelől reámutatott a BN. rendelkezéseinek is némely oly hiányára, amely kiegészitésre szorul.

A külföldi tudományos mozgalmak továbbá azóta konkrétebb alakba foglalták össze az eljárási jog reformjának fő követelményeit; egyes törvényhozási müvek pedig a törvényhozási megoldás módjára nézve állitottak elénk oly példákat, amelyek összehasonlitás szempontjából a törvény előkészitésének értékes anyagául szolgálhatnak. Ami különösen az utóbbiakat illeti, az igazságügyminiszterium megbizásából Vámbéry Rusztem kir. ügyész összeállitotta a külföldi törvényhozási müveknek akkor ismeretes főbb részeit, s azt a Magyar Jogászegyletnek «Külföldi törvények magyar forditásban» czimü kiadványai között az Ujsorozat harmadik számában a nagyközönség számára is hozzáférhetővé tette.

E törvényhozási müvek összehasonlitása, különösen, ha még kiegészitjük azokat az azóta alkotott uj belga törvénynyel, könnyen meggyőz arról, hogy a megoldások módozataiban még mindig nincs meg az a kivánatos összhang, mely reánk nézve is biztos irányt jelezhetne. Emellett a BN.-nak sok tekintetben önálló s már megállapitott anyagi jogi rendelkezései más tekintetben határozott irányt szabnak az eljárási jog reformja elé, melynek rendeltetésszerüleg az anyagi jog rendelkezéseit kell érvényre emelnie.

Ezért is a közzétett tervezet lehetőleg értékesitve ugyan a tudományos mozgalmak kétségtelen eredményeit, mégis szorosan simulni kiván a BN. rendszeréhez s ennek megfelelően ugy szerkezetében, mint elveiben nagyrészt önálló uton halad.

A tervezet felismerte annak szükségét, hogy a fiatalkoruak ügyeinek intézését lehetőleg egy erre kiválasztott egyesbiróra kell bizni, akit a fiatalkoruak birájának nevez. Másoldalról azonban számolt azokkal a gyakorlati nehézségekkel és elvi aggályokkal is, amelyek ebben a részben birói szervezetünk teljes felbontása s különösen a legsulyosabb büncselekményeknek és a sajtóügyeknek egyesbiró hatáskörébe utalása, valamint a rendőri büntetőbiráskodás teljes megszüntetése ellen szólanak.

A tervezet a fiatalkoruak birájának tulajdonképpeni feladatát a szelekcióban vagyis abban látja, hogy az a biróság, amely a fiatalkoruak ügyeinek ellátására kirendelve van, a hatáskörébe tartozó mindazokban az ügyekben, amelyek akár nagyobb sulyuknál, akár minőségüknél fogva nincsenek feltétlenül a törvényszék vagy az esküdtbiróság hatáskörének fentartva (tervezet 32. §.), egyszerü eljárási szabályok szerint nevelő jellegü intézkedéseket s enyhébb (egy évet meg nem haladó) büntetőintézkedéseket alkalmazhasson s a nehézkesebb formák között eljáró rendes biróságnak csak akkor adja át a fiatalkorut, ha vele szemben sulyosabb büntetés alkalmazását látja indokoltnak. A fiatalkoru kiméletének erkölcsi védelmének s nevelésének szempontja az, mely megkivánja, hogy vele szemben, hacsak romlottabb természete szigorubb eljárást nem tesz szükségessé, egy inkább a gyámhatóság, mint a büntetőhatalom szervének látszó biró egyszerü, minden gyötrő formáktól mentes eljárási szabályok szerint tegyen intézkedéseket.

A fiatalkoruak birájának e feladatkörben igazságügyi szervezetünkbe beállitásával a szervezeti szabályok a tervezet szerint a következő irányban módosulnak.

Minden kir. törvényszéknél, amelynek büntető hatásköre van és a törvényszéki székhelyeken kivül levő kir. járásbiróságoknál, az igazságügyminiszter jelöl ki egy-egy, a szükséghez képest több birót, aki a fiatalkoruak ügyeit intézi. A kijelölés három évre szól s azt a miniszter a táblai elnökre is bizhatja.

A törvényszéki székhelyeken levő kir. járásbiróságoknál nem lesz fiatalkoruak birája; ennek tennivalóit is az illető kir. járásbiróság területén a kir. törvényszéknél müködő biró fogja végezni. Az ügyek lehető czentralizacióját czélzó ez az intézkedés főként azt tartja szem előtt, hogy a nagyobb törvényszéki székhelyek azok, ahol a büntettes fiatalkoruak nagyobb számmal fordulnak elő s ahol éppen azért ügyeiknek lehetőleg egy kézbe összpontositása a társadalom hatályosabb védelme érdekében kivánatos, a társadalmi szervekkel való érintkezés könnyebbsége érdekében pedig felette előnyös.

A törvényszéki és az esküdtbirósági hatáskörbe tartozó büntetendő cselekmények eseteiben is, azoknak kivételével, amelyeket a tervezet 32. §-a a rendes biróság elé utal, a fiatalkoruak egyesbirája fog eljárni, hacsak egy évet meghaladó szabadságvesztés-büntetés alkalmazása nem látszik kivánatosnak, amikor is az ügy tőle épp ugy, mint hasonló esetben a járásbirósági hatáskörben a járásbiróságnál müködő birótól, a törvényszék hármas tanácsa elé kerül. Hogy a fiatalkoruak birájának hatáskörét a tervezet az egy évet meghaladó szabadságvesztés-büntetés alkalmazására nem terjeszti ki, ennek oka az, hogy ez ellen tekintélyes gyakorlati szakférfiak fejeztek ki jogosult aggályokat s magának a BN. 35. §-ában kifejezett alapgondolatnak s annak a fennálló állapotnak is, hogy egyesbiró egy évnél hosszabb szabadságvesztést nem szabhat ki, de meg a fiatalkoruak birái tulajdonképpeni feladatának is ez felel meg.

Az ekként a rendesbiróság hatáskörének fentartott ügyekben is (32. §.) a fennálló szervezeti szabályoktól annyiban van eltérés, hogy a sajtóügyek kivételével, amelyek a tervezet szerint is az esküdtbiróság hatáskörében maradnak, minden esetben a kir. törvényszék hármas tanácsa fog itélni, az esküdtbiróság hatásköre tehát fiatalkoruak ügyeiben, amelyek természetével az esküdtbiráskodás alig egyeztethető össze, az emlitett kivétellel megszünik. (37. §.)

További változás a hatásköri szabályokon, hogy a csavargás s koldulás kihágása fiatalkoruak tekintetében, akikre nézve az, az erkölcsi romlás veszélye szempontjából symptomatikus jelentőségü, a rendőri büntetőbiróságok hatásköréből a fiatalkoruak biráinak hatáskörébe utaltatik át. Ugyanez áll a Kbtk. 64. és 66. §-a értelmében az ily kihágások miatt felelős szülőknek és más felügyelőknek megbüntetésére nézve.

A rendőri büntetőbiróságok hatásköre egyébként azzal az eltéréssel, hogy a próbárabocsátás alkalmazására ezentul nem lesznek jogosultak, érintetlen marad.

Uj hatáskört nyer a fiatalkoruak ügyeinek birája azzal, hogy a tervezet hatodik fejezetében a züllésnek indult nem büntettes kiskoruakra nézve is tizennyolcz éves korukig sürgős esetekben gyámhatósági természetü védőintézkedésekre jogositja őt fel.

Az érintett szervezeti változások a fennálló szervezet mélyreható megbontása nélkül lehetővé teszik, hogy a fiatalkoruak ügyei alkalmas birói szervek által intéztessenek.

A hatáskörök érintett megosztása mellett az eljárás sulypontja a fiatalkoruak biráira esik, akik lehetőleg még a rendes eljárás alá kerülő fiatalkoruak ügyeiben is közremüködésre lesznek hivatva. (8. §. első bekezdése, 35. §.)

Ami magát az eljárást illeti, már az előadottakból is következik, hogy a kir. biróság elé tartozó fiatalkoruval szemben vagy a fiatalkoruak birája jár el s tesz érdemleges intézkedést, vagy a rendes biróság (törvényszék, esküdtbiróság, kivételesen [32. §. 4. p.; 38. §.] a kir. járásbiróság).

Ehhez képest a tervezetben a fiatalkoruak ügyeire nézve szabályozni kellett egyfelől a fiatalkoruak birája, másfelől a rendes biróság előtt folyó eljárást. Mind a két eljárásnak bizonyos közös alapelvei is vannak, amelyek ugy a fiatalkoruak birái, mint a rendes biróság előtt folyó eljárásban érvényesülnek. (V. ö. 40. §.; és a IV. fejezet.) A tervezet a nagyobb áttekinthetőség érdekében ezeket a közös szabályokat, a perorvoslatra vonatkozó szabályok kivételével, nem emelte ki külön általános szabályokként, hanem azokat a fiatalkoruak birája előtti eljárás keretében öleli fel, s a rendes biróság előtti eljárásra csupán hivatkozás utján terjeszti ki. (40. §.)

A tervezet a fiatalkoruak biráinak eljárását egyszerüsiteni fölösleges vagy a fiatalkoruak erkölcsi megmentése szempontjából nem igazolt perjogi alakiságok alól lehetőleg megmenteni kivánván, lehetővé teszi, hogy a fiatalkoruak birája egészen formátlan, a vizsgálathoz és a gyámhatóságéhoz hasonló eljárás alapján, alakszerü tárgyalás nélkül rendelhessen el nevelő jellegü intézkedéseket (16. §. 17. §. utolsó bekezdése), tárgyalás tartását csakis ott kivánván meg, ahol fogház-, államfogház vagy elzárásbüntetés alkalmazása végett a fiatalkoru alakszerü bünvádi felelősségre vonása szükséges. (21. §.)

Ennek megfelelően az eljárás menete lehetőleg egyszerü szabályokon épül fel, s abban a nyomozó elvnek kiterjedtebb érvényre emelésével a fiatalkoruak birája viszi a főszerepet. A tervezet gondoskodik róla, hogy a fiatalkoru büntettes lehetőleg azonnal a fiatalkoruak birája elé kerüljön (6. §.), aki a szükséges adatok beszerzése (9. §.) és a szükséges védő- és óvóintézkedések megtétele után (12., 13. §.), tárgyalás nélkül (16. §.) vagy a járásbirósági eljárásnak megfelelő tárgyalás alapján (21. §.) határoz.

Az eljárásnak ilyen irányban szabályozása a bünvádi perrendtartás alaki szabályainak mélyreható módositását jelenti, s azért is e szabályok a fiatalkoruak ügyeiben csak igen szük körben subsidiariter jöhetnek alkalmazásba. (5. §.)

Mellőzve a részleteket, melyeknek ismertetése e czikknek csupán a főbb elvek ismertetését czélzó szük kereteit nagyon kibővitené, ki kell emelni a tervezetnek azt az álláspontját, hogy bár a fiatalkoruak ügyeiben a kir. ügyészségnek tág közremüködési teret enged, az eljárást részben, nevezetesen a nevelőintézkedések alkalmazhatása szempontjából, mentesiti a vádelv uralma alól, s ezt csupán az inkább büntetés jellegü fogház-, államfogház és elzárás intézkedéseinek alkalmazhatása végett tartja fenn. Indoka ennek az, hogy a vád jelentősége a fiatalkoruak nevelését és megmentését czélzó eljárásban szükségszerüleg más, mint a megtorlást czélzó eljárásban; ennélfogva az ezzel kapcsolatos alaki szabályoknak csakis ott van bizonyos indokoltsága, ahol, mint a fiatalkoruak ellen alkalmazható szabadságvesztés-büntetéseknél, a büntetés-jelleg némileg kifejezésre jut. De még itt is csakis a közérdek oltalma igazolhatván az ügyésznek vádlói minőségben fellépését, a magánvádnak minden alakját kizárja a tervezet és még a legalitás elvén is csorbát üt a fiatalkoruak megmentését uraló czél érdekében. (22. §.) Az ügyészségnek az eljárásban juttatott szerep különleges természete igazolja, hogy a tervezet épp ugy mint a birói szervnek, az ügyészi szervnek is lehető speczializácziójára törekszik. (3., 22., 33. §-ok.)

A tervezet gondoskodik a fiatalkoru terhelt szükséges védelméről is. A fiatalkoruak birája előtti eljárásban a tárgyaláson a védelmet épp ugy kötelezővé teszi, mint a rendes eljárásban, ellátásáról azonban a helyzetnek és viszonyoknak megfelelően amott szem előtt tartásával annak, hogy a kiskoru védelme elsősorban a törvényes képviselő feladata, a szükséghez képest az ügyvédi kar körén kivül eső egyéneknek is bevonásával (23. §.), emitt díjazott közvédő kirendelésével (34. §.) gondoskodik.

A tervezet az előzetes letartóztatást és a vizsgálati fogságot megszünteti s helyébe a czélnak és a fiatalkoru megmentése érdekének jobban megfelelő védő- és óvóintézkedéseket állit. (12., 13. §-ok.)

A rendes eljárásban lényeges ujitás, hogy a tervezet nevelőintézkedések alkalmazására a vádtanácsot is feljogositja. (36. §.)

Egyik leglényegesebb része a tervezetnek a perorvoslatok uj szabályozása. (IV. fejezet.) A bünvádi perrendtartásnak éppen ez a része az, amelyik alapelveinél fogva a fiatalkoruak ügyeire legkevésbé illik, s e téren érezhető leginkább a reform szüksége. Különösen a felebbezésnek, mint minden irányban devolutiv hatályu jogorvoslatnak a semmiségi okok rendszerétől, valamint azoktól a szabályoktól való függetlenitése szükséges, hogy mennyiben van annak a vádlott terhére vagy javára helye, mert a vádlott érdekének érvényre emelése ily természetü alaki korlátozásokat alig tür meg.

Az eljárás gyorsaságának éppen a fiatalkoruak ügyeiben fe-

lette fontos követelményét szolgálja a tervezet a felebbviteli perorvoslatoknak oly elv szerint történő korlátozásával, hogy ha a biró az eljárást enyhébb jellegü nevelőintézkedéssel fejezi be és az ügyész a közérdek szempontjából az ügy ily befejezését kielégitőnek találja, a felebbvitelt az érdemleges intézkedés tekintetében egyáltalában kizárja. (43. §. utolsó bekezdése.)

A felebbvitel felülbirálásának módozatai tekintetében tág latitude-ot enged a tervezet a felsőbb birónak az eljárás módjának megválasztásában, amit az alsóbiróságnak esetek szerint különböző eljárása tesz szükségessé. Sulyt helyez azonban a tervezet arra, hogy az ügy a közvetlenségnek, főként a fiatalkoruval szemben, lehető megóvásával a felső fokon is minél alaposabb elbirálásban részesüljön. (45., 46. §-ok.)

Felebbviteli fórumokul a tervezet a fiatalkoruak biráival szemben a kir. törvényszéket, az utóbbival szemben a kir. táblát, és amennyiben sajtóügyekben az esküdtbiróság járhat el, az utóbbi ellen a kir. Curiát jelöli meg, a szakszerüséget a törvényszéken és a táblán állandó tanácsnak (fiatalkoruak felebbviteli tanácsa) szervezésével biztositván. (44. §.)

A másodfoku biróság határozata ellen csak a vádhatóság képviselője és ez is csak korlátolt körben élhet további perorvoslattal. (48. §.)

Igen lényegesek a tervezetnek azok az intézkedései, amelyek az eljárással kapcsolatosan a BN.-nak anyagijogi rendelkezéseit egészitik ki a gyakorlat által követelt irányban. Ide tartoznak különösen az enyhébb jellegü vétségek és kihágások eseteiben megengedett enyhébb intézkedések, amelyeknek hiánya főként a BN. 17. §-a értelmében büntetőjogi felelősségre vonható fiatalkoruak tekintetében a gyakorlatban érezhető volt. (16. §. 2. pontja.) Ide tartozik továbbá a javitó-nevelés vagy szabadságvesztés-büntetés alatt álló fiatalkoruval szemben ilyen esetekben megengedett rendelkezés. (17. §. utolsó bekezdése.)

A tervezet továbbá a próbárabocsátást a felügyelet szigoritásával s a próbaidő alatt megengedett intézkedésekkel az eddiginél hatályosabb nevelő-eszközzé teszi. (V. ö. különösen az 55. §-t.)

A tervezet a javitó-nevelés tekintetében is több kiegészitő rendelkezést állapit meg (16. §. utolsó bekezdése, 59. és 60. §§.), amelyeket részben a javitó-nevelés czélja és természete, részben a végrehajtás gyakorlati követelményei kivánnak.

Szabályt állit fel a tervezet arra az esetre is, hogy ha a fiatalkoru az élete tizennyolczadik évének betöltése előtt elkövetett büntetendő cselekményen felül együttesen van terhelve oly büntetendő cselekménynyel, amelyet tizennyolczadik évének betöltése után követett el. (38. §.) A kétféle büntetőjogi rendszernek ily esetekben való áthidalása eddig a biró belátására volt bizva.

A tervezet szabályozza az elévülést is. (68—70. §-ok.)

A tervezet azzal, hogy a fiatalkoruak biráinak hatáskörét sürgős esetekben kiterjeszti az erkölcsileg veszélyeztetett nem büntettes kiskoru egyénekre is, praeventiv jellegü és ideiglenes hatályu óvintézkedésekre jogositván őket fel, azt a nagy veszélyt kivánja csökkenteni, amely éppen az erkölcsileg elhagyatott fiatal egyének körében fejlődő kriminalitás révén a társadalmat fenyegeti. (Hatodik fejezet.) A fiatalkoruak biráinak ezt a jogkörét azonban igyekszik a tervezet az állami gyermekvédelem fennálló szabályaival és a gyámhatóságok törvényes hivatásával összhangba hozni.

A fiatalkoruak büntetőjogának nagyobb jelentőségü módositása foglaltatik a tervezetnek abban a rendelkezésében, hogy a rendőri büntetőbiróságokat a hatáskörükbe tartozó kihágások eseteiben enyhe (100 K-ig terjedhető) pénzbüntetés alkalmazására jogositja fel. (67. §. 3. pontja.) A BN. 17. §-ának (33. §.) ebben az irányban tervezett módositása azoknak a tapasztalatoknak megfontolásán alapszik, hogy a rendőri természetü szabályok áthágásai ellen a BN. enyhébb intézkedései nem mindig képesek pótolni a pénzbüntetés energikusabban ható intézkedését, a szigorubb elzárás alkalmazása pedig ilyen esetekben nem mindig van helyén.

Ezek azok a főbb intézkedései a tervezetnek, amelyekre futólagos érintésükkel a jogász-közönség figyelmét felhivni kivántam. A részletekre nézve maga a tervezet s a hozzáfüzött indokolás van hivatva bővebb tájékozást nyujtani.

A megoldásra váró feladatnak felette nagy nehézségei megkivánják, a megoldás helyességéhez füződő érdek jelentősége pedig mindenesetre megérdemli, hogy a tervezett reformmal a nagy jogász-közönség is a kérdés jelentőségéhez mért érdeklődéssel foglalkozzék s azt tapasztalataival és javaslataival elősegiteni törekedjék. *Dr. Szászy Béla.*

A fiatalkoruak bünügyeinek eljárási kódexe.

Az az előadói tervezet, melyet az igazságügyi kormány «a fiatalkoruak biráiról és a fiatalkoruak bünügyeiben követendő eljárásról» legujabban közzétett (Igazságügyi Javaslatok Tára 1912 augusztus 15-iki sz.), minden bizonynyal a joganyag fontosságához méltó közérdeklődéssel fog találkozni. És látnoki ihlet nélkül is meg lehet jövendölni, hogy ezen előadói tervezet körül csakhamar ugyanoly gazdag és remélhetőleg gondos irodalom fog kialakulni, mint annak idején a büntetőnovella alkalmából konstatálhattuk. Az eljárási szabályoknak exact jogi természete a vélemények és birálatok kialakulásában az ügynek javára talán erősebb fék lesz a dilettáns izü czikk- és javaslat-özön ellenében, minő éppen a büntetőjog terén mind sürübben tapasztalható.

A tervezetnek részletes és kimeritő birálatát más alkalomra fentartva, ezuttal csupán csak egyes főbb, jobbára az eljárási szabályzat kereteire vonatkozó mozzanatokra kivánok szoritkozni, melyek közül elsőrendü fontosságu a fiatalkoruak biróságát megillető *hatáskör* kérdése.

Ha igen helyesen abból indulunk ki — a tervezet is igy teszi — hogy a fiatalkoruak bünügyeinek kezelését specziális anyagi és alaki jogi szabályok alapján és keretében eljáró *különleges* biróságra bizzuk, mely czélból a rendes hatásköri szabályokat is oly gyökeresen módositani készülnek, amint a tervezet — nézetem szerint általánosságban helyesen — kontemplálja; ha még a királyi biróságok rendes, a büntetőperrendtartás és az általános szervezeti szabályok értelmében követendő müködésében sem találunk elégséges biztositékot a fiatalkoruak bünügyeinek a törvényhozás intenczióiban intézésére: akkor elutasithatlan az a követelés, hogy ezen bünügyekben a *közigazgatási hatóságok kompetencziája egész terjedelmében megszünjön.* Ha már sehogyan sem tudjuk megérni, hogy az 1869 : IV. tcz. a biráskodás minden vonatkozásában életbe lépjen: a fiatalkoruaknak a törvényhozástól annyi erővel felkarolt érdekvédelme eléggé sulyos szempont, hogy a rendőrbiráskodást legalább is a gyermekbiráskodás terén eltakaritsuk. Hiába és látható erőltetéssel mondja a tervezet indokolása, hogy a közigazgatási büntető jurisdictiónak a fiatalkoruak érdekében megszüntetése «nem *feltétlenül* szükséges», a közigazgatás szempontjából pedig «nem kivánatos»: mert ezzel az érveléssel és meggyőződéssel csak megingatja az egész tervezet őszinteségébe és szükségességébe vetett bizalmat. És azt hiszem, hogy a gyermekvédelem nagy ügyének kiindulásában és következetességében ismerői közül kiváltképpen a büntetőnovella világában alig fog akadni, ki a fiatalkoruak bünügyében a rendőrbiráskodásnak Magyarországban megszüntetését nem itélné sokkalta égetőbb szükségnek, mint a királyi biróságok kebelében a külön gyermekbiróság megszervezését.

Hogy maga a tervezet sincs túlnagy bizalommal a rendőri gyermekbiróságok irányában, mutatja nemcsak az a rendelkezése, melylyel a rendőrbiróság hatásköréből a novellával szemben most már a próbárabocsátás elrendelését is kiveszi, de hogy a koldulás és csavargás kihágását ugy a fiatalkoruakat, mint a szülőket, törvényes képviselőket és felügyelőket illetően is a királyi biróságok elé utalja. Kétségtelen átgondoltsággal, melynek végső következtetéseit is a rendőri gyermekbiráskodás teljes eliminácziójával levonni — sajnos — elmulasztotta. Mert nem is szólva arról, hogy a többi kihágások esetén továbbra is a rendőrbiró belátására és diszkrécziójára fogna tartozni, vajjon a fiatalkoruval szemben beérje-e a dorgálással, vagy pedig elzárást alkalmazzon, vajjon «szükség van-e» a próbára bocsátás vagy a javitónevelés elrendelésére és ez intézkedéseket a kir. biróság csak akkor alkalmazhatja, ha a kihágással terhelt fiatalkorut a rendőrbiró evégett átengedi: a tervezet által a fiatalkoruak bünügyeiben kontemplált különleges eljárás és annak sajátos szelleme kötve hiszem, hogy a magyar rendőrbiráskodásban annak mai alakulata szerint gyökeret verhetne.

Az a gyermekbirósági szervezet, melyet a tervezet a büntető-

novella czéltudatos alkalmazására életbe hivni készül, vajmi kényes, csak gyöngéd kézzel és sok bölcsességgel kezelhető hangszer, mely avatatlan, olykor durva kézben egykönnyen a hamelni furulyás mögé sorakoztathatja a gyermekkoru szerencsétlenecket is. Nincs kétségem abban, hogy még a királyi biróságok kebelében is azoknak aránylag eléggé magas nivója daczára nem mindig fog sikerülni hivatásának teljes magaslatán álló gyermekbirót kiszemelni. Van-e, aki a szóban levő ügynek és intézménynek kellő ismeretében nyugodt lelkiismerettel a magyar rendőrhatóságokra bizza, illetőleg nekik meghagyja a legteljesebb discretionárius biráskodási hatalmat a fiatalkoruak kihágási ügyeiben, amikor igen gyakran éppen első izben csuszott meg az a gyermek és a legnagyobb óvatosság és körültekintés szükséges, hogy vele szemben, az ő és a társadalom érdekében a megfelelő és csakis a kitüzött czél szolgálatában álló államhatalmi intézkedés alkalmazásba vétessék.

II.

Szinte érthetetlen a tervezetnek az az álláspontja, mely ahelyett, hogy a fiatalkoruak bünügyeiben való biráskodást a rendőri jurisdictio megszüntetésével *kizárólag* királyi birósági dominiummá avatná, valójában a rendőrbirósági hatáskör kibővitésében kulminál. Csaknem az a gondolat tolul föl, hogy a tervezet készitőjét a birói és a közigazgatási hatóságok között az igazságszolgáltatás gyakorlása körül ugy látszik kötelezőnek tekintett paritás kiindulásában a birtokállomány biztositásának igyekezete ihlette. A paritásos álláspontnak azzal hódol be, hogy amint a büntetőnovella módositásával a királyi biróságnak azt a jogkört is megadja, melynél fogva a fiatalkoru terhelttel szemben a *bünösség kimondásának mellőzésével* és alakszerü tárgyalás nélkül is alkalmazhat a szabadságvesztésen kivül eső valamely, a büntetőnovella 16., 17. és 33. §-aiban provideált intézkedést, melyeknek körét egyebek között egy 9 órai tartamig megállapitható «birósági őrizetben marasztás» novumával kibővíti: ugy hasonló hatáskörrel ruházza föl a rendőrbiróságokat is. (67. §. 2.) A birtokállomány biztositása pedig azonképpen történt, hogy a tervezet szerint a rendőrbiróságok megfosztatván a próbára bocsátás elrendelésének közvetetlen alkalmától, kárpótlásképpen oly «intézkedés» tételére is felhatalmaztatnának, melyre ismét a királyi biróságok nem jogositvák. Hogy t. i. a fiatalkorut pénzbüntetésre is itélhetik.

Ezen a ponton már felüti fejét, szólásra jelentkezik a magyar kodifikáczió, vagy legalább is törvényelőkészités komolyságának és átgondoltságának szempontja. Amikor csak egynehány esztendővel ezelőtt napnál fényesebben bizonyitották és a törvényhozással szentesitették, hogy fiatalkoruakkal szemben pénzbüntetést alkalmazni sem nem illik, sem nem czélszerü: ma váratlanul ellenkező meggyőződésre ébrednek. De csakis a bölcsességében feneketlen, eszközeiben korlátot nem türő rendőri biráskodás berkei javára! Mert — jól megjegyezzük — a tervezet változatlanul fentartatni óhajtja a büntetőnovellának azt a rendelkezését, mely szerint «pénzbüntetés fiatalkoru ellen sem mint fő-, sem mint mellékbüntetés nem állapitható meg», ettől az elvi álláspontól nem készül eltérni általánosságban a fiatalkoruak kihágási ügyeiben, csakis azokban, melyek rendőrbirósági hatáskörbe utasitvák. Mert — az indokolás szerint — a közigazgatási hatóság a maga szükebb intézkedési jogkörében bizonyos kihágások esetében a *rend fentartása érdekében* a pénzbüntetés alkalmazását nem nélkülözheti.

Ime: hős Mihaszna Andrásnak már feledésbe ment régi, kedves nótája, «mert röndnek muszáj lönnyi»! Amelynek egyedüli oszlopa, tényezője és biztositéka a rendőrség, melyet «a rend fentartása érdekében» szerinte szükséges eszközeinek megválogatásában feszélyezni nem szabad. Ugyanaz a pénzbüntetés, melynek alkalmazásba vétele a királyi biróságok részéről haszontalan, czélszerütlen, sőt immorális: legott a honmentés szolgálatába szegődik, amint ugy mondja a rendőri hatóság. Értem, méltányolni is tudom, ha állitják, hogy tévedtek, amikor a fiatalkoruakkal szemben rationálisan alkalmazható büntetőjogi következmények megállapitásában a pénzbüntetést annak idején mellőzhetőnek, vagy éppenséggel mellőzendőnek mérlegelték. De hogy hirtelenében arra a fölfedezésre jutnak, hogy ez a büntetési nem éppen csak a királyi birósági eljárásban hasznavehetetlen, miglen azt a rendőri biráskodásban nélkülözni nem lehet: ebben a törvényelőkészitő munkálatban csakis az elhamarkodottságnak szárnycsattogását szegezhetem le, melynek jelenségei ezen a ponton egyébként is megnyilvánulnak. A tervezet szerint ugyanis a rendőrbiróság fiatalkoruval szemben pénzbüntetést csak akkor állapithat meg, ha terheltnek «vagyona vagy keresete» van. Ilyenkor az indokolás ugy találta, hogy bizonyos kihágások eseteiben a pénzbüntetés «megfelelően hatályos más intézkedéssel alig pótolható». De azért sietve történt gondoskodás az esetre is, ha az elitélt a kiszabott pénzbüntetést *önként* (Indokolás 420. lap) le nem fizeti, amikor is «más intézkedéssel» helyettesitendő. Tehát a megfelelően hatályos más intézkedéssel alig pótolható, a rend fentartása érdekében nem nélkülözhető pénzbüntetés csakis addig pótolhatatlan és nélkülözhetetlen, ameddig az elitéltnek is ugyanaz a meggyőződése. Amely minutumban ez a mindenesetre mértékadó meggyőződés nem válik be és az elitéltnek a fizetésre nincs hajlandósága: legott alkura kész a rend fentartásának érdeke és más, egyébként alkalmatlan intézkedéssel is beéri. Avagy talán ez is csak azon alkalmatos «sajtóhibák» egyike, melyeknek czimén a büntetőnovella tervezete ellenében annak idején és alkalmán érvényesitett kifogások egyikét-másikát tárgytalannak minősitették?!

Ámbár a fiatalkoruak birájának különleges hivatása, melyre a tervezet predesztinálja, magával hozza, hogy sok vonatkozásban a nyomozó rendszerbeli vizsgálóbiró hatáskörébe helyeztetik, ki lényegileg egy személyben nyomozó, vádló, védő és itélő hatóság; ámbár alig emelhető alapos kifogás a tervezetnek azon alapgondolata ellen, melynek kivitelében a gyermekbirósági eljárás sulypontja az egyes biró előtt jobbára alakszerütlenül lefolyó eljárásban van, melynek során még a vádelv sem hatályosul föltétlenségében, mig a formaszerü, szorosabb bünvádi eljárás akár a fiatalkoruak birája mint egyesbiró, akár a társasbiróság előtt tartandó tárgyaláson, illetve főtárgyaláson csak akkor kötelező, ha szabadságvesztés alkalmazásának esete vagy esküdtbiróság elé utalt sajtóvétség forog fenn: mégis ugy találom, hogy a tervezet egyfelől a fiatalkoruak biráját megillető discretionárius hatáskör megállapitása alkalmával oly általános érvényü eljárási szabályokon is tulhelyezkedett, melyeknek figyelmen kivül hagyása aggályos, másfelől pedig a fiatalkoruak birájának hatáskörét oly térre is kiterjesztette, mely természeténél fogva kizárólag a gyámhatóságra tartozik.

III.

Azon többrendbeli módositás között, melyekben a tervezet magát a büntetőnovellát részelteti, különösen figyelemre méltó, hogy egyrészről a 12. életkort meghaladott fiatalok ellenében alkalmazható «intézkedések» körét kibővíti, másrészről a szorosabb értelemben vett szabadságvesztés-büntetések kivételével az alkalmazható «intézkedések» tekintetében az értelmi és erkölcsi fejlettség megállapitása vagy hiánya szerint a novellában tett megkülönböztetéseket megszünteti. A tervezet ezen rendelkezéseire vonatkozó indokolás annyira zavart, sőt önmagának ellentmondó, hogy arra a következtetésre jut, mely szerint «a fiatalkoruaknak az értelmi és erkölcsi fejlettség alapján *czélzott* osztályozása» a novellában csakis «a biró munkájának könnyitésére» történt *anélkül*, hogy a beszámitási képesség alapvető kérdésében sarkallana. Csakis ebben a kiindulásban magyarázható, illetve érthető meg a tervezetnek az az *általános*, az értelmi és erkölcsi fejlettséggel rendelkezett és olyannak hiányában volt fiatalkoruakra egyaránt vonatkoztatott rendelkezése, melynél fogva a fiatalkoruak birája a *bünösség kimondásának mellőzésével* alakszerü tárgyalás nélkül végzéssel elrendelheti a szabadságvesztés kivételével a büntetőnovella 16., 17. és 33. §-aiban meghatározott intézkedések valamelyikét, azonkivül az iránt is intézkedhetik, hogy a fiatalkoru 3 órától 12 óráig terjedhető időre birósági helyiségben az élelmezés korlátozásával vagy elvonásával felügyelet alatt őrizetben maradjon.

Ezen rendelkezés ellenében a legsulyosabb aggodalmak merülnek föl. Mindenekelőtt nagyon megfontolandó, szabad és tanácsos-e a bünösség kimondásának kérdésén oly általánosságban és oly nagy területen napirendre térni, mint azt a tervezet kontemplálja? Minden különböztetés nélkül, vajjon a fiatalkoru bünvádi felelősségre vonható volt-e vagy sem és amikor a büntetőjogi fiatal kor a betöltött 18-ik évig terjed! Való ugyan — amire az indokolás utal — hogy már a novella rendelkezéséből a dorgálás, a próbára bocsátás és a javitó-nevelés nem tekinthető szorosan büntető rendelkezésnek a bünvádi felelősségre von-

ható fiatalkoruakkal szemben történt alkalmaztatásuk esetén sem. De ez még távolról sem vezethet magának a bünösség praejudiciális kérdésének bünvádi felelősségre vonható egyének ügyeiben sutbavetésére még akkor is, ha az a 18-ik életkorát még meg nem haladott, de egyébként teljes felelősségérzetben levő fiatal, akár öt évig terjedhető fegyházbüntetéssel minősitett büncselekményt követett el. Mert a tervezet rendszere szerint a fiatalkoruak birája ezt a bünügyet is a bünösség kimondásának mellőzésével és alakszerü tárgyalás nélkül intézheti el, amennyiben az ügyész általában szabadságvesztés-büntetés alkalmazását, a fiatalkoruak birája pedig olyannak egy évet meghaladó tartamban való kiszabását nem tartja kivánatosnak. És vajjon kellőképpen indokolt-e, hogy ezen határköveken innen a 12-ik életkort meghaladott fiatalkoruak között eddig tett az a megkülönböztetés, hogy értelmi és erkölcsi fejlettségük vagy fejletlenségük szerint a szubjektiv bünösség megállapitásának vagy tagadásának kiindulásában bünvádi felelősségre vonhatók avagy sem, valójában és végleg elejtessék?

Ha pedig a fiatalkoruak biráját ilyen messzeható diszkréczionárius hatáskörrel felruházzák, akkor ismét arról kell gondoskodni, hogy a *bünösség kimondásának mellőzése* esetében kizárólag legszorosabb értelemben vett preventiv, nevelőintézkedéseket rendelhessen el, nem pedig olyanokat is, melyeknek vagy már magukban véve büntetési jellegük van vagy pedig ugyszólván csak föltételes hatályuak és ha a föltétel nem áll be, már tisztára megtorló jellegü, büntető rendelkezésekkel helyettesithetők. A tervezet ezeket a szempontokat is figyelmen kivül hagyta, melyeket pedig a novella bölcsen mérlegelt, amikor a bünvádi felelősségre nem vonható 12—18 éves fiatalokkal szemben sem a birói dorgálást, sem a próbára bocsátást alkalmazhatónak nem találta. Eltekintve ugyanis attól, hogy a birói dorgálástól a büntetési jelleg el nem vitatható, következésképpen a bünvádi felelősség, tehát a bünösség megállapitását szupponálja nem szabad megfeledkezni arról, hogy a büntető novellának a tervezet által is fentartott rendszere mellett azon fiatalkoruval szemben, ki a dorgálást nem fogadja kellő tisztelettel vagy aki próbára bocsáttatván, a próbaidő alatt nem folytat megfelelő életmódot, a biróság uj határozatot hoz, melylyel a fiatalkoru ellenében már hamisitatlan büntető rendelkezést, szabadságvesztést is vehet alkalmazásba. Ez azonban nem történhetik anélkül, hogy a fiatalkoru bünvádi felelősségre vonható és bünössége megállapitott legyen.

Ebből a nézőpontból a tervezet álláspontján alig kivánatos komplikácziók, sőt kiegyenlithetetlen ellentmondások állhatnak elő. Akkor midőn a fiatalkoruak birája a bünösség kimondásának mellőzésével dorgálást vagy próbára bocsátást alkalmazott és utóbb a büntetőnovella parancsoló rendelkezése szerint más intézkedés elrendelésének, jelesül szabadságvesztés megállapitásának szüksége áll elő. Mert ennek már kikerülhetetlen előföltétele a terhelt bünösségének kimondása, mit pedig a biró első határozatában mellőzött volt. Ha tehát a dorgálás vagy próbára bocsátás hatályon kivül helyezésével szabadságvesztést tart helyénvalónak, a birónak elsőbbed a terhelt bünösségét kell *ex tunc* kimondania már az első határozat tárgyául szolgált ugyanazon büncselekmény vonatkozásában, melyhez viszonyitottan korábban a bünösség kimondását mellőzte és anélkül, hogy a bünügynek és a bünösség kérdésének elbirálásánál mértékadó tényezőkben bármely néven nevezendő novum előállott volna. Nyilván oly kintornázó és belső ellentmondástól ékes müvelet, melyre könnyen érthető és szivesen appreczialandó okokból lelkiismeretes és logikus biró alig vállalkozván, a való helyzet szabály szerint alighanem ugy fog alakulni, hogy amelyik fiatalkorut a biró eredetileg a bünösség kimondásának mellőzésével csak dorgálásra avagy próbára bocsátásra itélt, vele szemben, bármennyire fitymálja is ezen intézkedéseket, ugyanazon bünügy következményeinek levonásában a bünösség megállapitását feltételező megtorló rendelkezést a biró foganatba venni nem fog. Szabatosabban és gyakorlati vonatkozásban kifejezve: a bünösség kimondásának mellőzésével büntetőjogilag felelősségre vonható fiatalkoruak ellenében elrendelt pusztán nevelő és csak föltételesen hatályosuló intézkedések a büntetőnovellának jól átgondolt rendszerével szemben a tervezet világában valójában res judicatának hatályát fogják ölteni, a preventiv jellegü eszközöknek szükség esetén megtorló rendszabályokkal felváltásának alkalmát a tervezet szinte eldugasztja. Kötve hiszem, hogy intencziójában lett volna. Mert bármennyire is előtérbe tolakodik az a látszat, mintha a tervezet a büntetőnovella diszkreditálásán fáradoznék: még sem hiszem

A tervezet irigylésre méltó gondtalan, sőt könnyed rendszerében annyira erős, hogy a bünösség kimondásának mellőzésével elrendelhető «intézkedések» alkalmát lényegében és tartalma szerint hamisitatlanul büntető jellegü novummal gyarapitotta: a «birósági helyiségben élelmezés korlátozásával vagy elvonásával felügyelet alatt őrizetben marasztással». Amolyan különleges custodia honestával, polgári kaszárnya fogsággal, melyet a tervezet «nevelő-intézkedés»-nek minősit ugyan, de amely valójában a szabadságvesztésnek egyik neme. A közönséges letartóztatástól csak annyiban különbözik, hogy éjjeli megszakitással foganatosittatik és egyfolytában kilencz óránál hosszabb tartamban nem foganatositható. Ezeken kivül a tervezet avagy indokolása ez «intézkedés» tekintetében semminemü részletet el nem árul, még az irányban sem: hogy ez az intézkedés hány napra, általában mennyi időre terjedőleg rendelhető el? Mivelhogy a tervezet utóbb ugyanezt az «intézkedést» a be nem vált próbára bocsátás helyettesitőjeként is alkalmazásba vehetőnek mondja: ebből nyilvánvaló, hogy előre meg nem határozott, hosszabb tartamban is kontemplálja, még pedig törvényben meghatározandó minden korlát nélkül. De azért pusztán «nevelő-intézkedés», melyet a fiatalkoruak birája alakszerü tárgyalás nélkül a bünösség kimondásának mellőzésével és bünvádi felelősségre nem vonható fiatalokkal szemben is elrendelhetne.

IV.

Ahelyett, hogy a tervezet az amugy is czélba vett hatásköri reform alkalmát megragadta volna avégből, hogy a fiatalkoruak bünügyeiben való biráskodást egész terjedelmében az arra legkevésbbé hivatott közigazgatási rendőri hatóságok hatáskörének megszüntetésével a királyi biróságok dominiumában összpontositsa: viszont a fiatalkoruak birájának hatáskörét — bár csak ideiglenes hatálylyal — oly téren is megalapozza, melyen valójában semmi keresni valója nincs. Értem a tervezetnek azon részét, melylyel a fiatalkoruak birája sürgős esetekben felhatalmazást nyer arra, hogy többrendbeli preventiv rendelkezést tehessen oly fiatalkoru ellenében, jobban mondva érdekében is, aki, *habár büntetendő cselekmény elkövetésével nem is gyanusittatik*, környezetében az erkölcsi romlás veszélyének van kitéve, vagy züllésnek indult.

Bármennyire is méltányoljam azt az erős igyekezetet, melyet az állam a társadalommal vállvetve a jövő generáczióknak erkölcsiekben megerősitése, ahol szükséges megmentése végett kifejt, és bárha magam is meg vagyok győződve arról, hogy a tulajdonképpen való patronagenak első és leghálásabb tere a kriminális világon innen, addig kinálkozik, ameddig a fiatalkoru a jogrenddel még formálisan nem jött összeütközésbe: nagyon megfontolandónak tartom, vajjon a királyi biróságokat ezen legszorosabb gyermekvédelem közvetetlen szolgálatába hivjuk-e? Nincs abban kétség, hogy ameddig a fiatalkoru birósági beavatkozást igénylő büncselekményt nem követett el, addig a gondozó és a preventiv tevékenység nem birói, hanem gyámhatósági és ideiglenes hatálylyal rendőrségi teendő. Szorosan véve a hatáskörök elkülönitése szempontjából a tervezetnek még az a rendelkezése is diffikultálható, melynek értelme szerint a fiatalkoruak birája akkor is rendelhet el nevelő-intézkedést, ha a büncselekmény miatt vádat az ügyészség nem emelt, illetve a magáninditványt visszavonták. Minthogy azonban a nevelő intézkedés szüksége birói cognitiót igénylő büncselekménynyel kapcsolatban merült föl, a preventiv birósági eljárásnak ily esetekben megalapozása nemcsak czélszerü, de logikus is. Ellenben kriminalitás alkalma nélkül a fiatalkoruak birájának gyermekvédelmi hatósággal felruháztatása a királyi biróságokat egészen és kizárólag idegen területre vezetné át és oly munkatöbblettel terhelné meg, melyet csakis a tulajdonképpen való igazságszolgáltatási teendők kárára birnának el. Ha pedig a törvényhozás főképpen a mai gyámhatósági szervezet insufficientiájánál fogva mégis czélirányosnak találná, hogy a fiatalkoruak birájának a fiatalkoruakra vonatkoztatott hatósága büncselekmény elkövetése nélkül is sürgős esetekben megállapittassék: akkor meg ennek a hatósági jogkörnek, amint egyszer — t. i. sürgős esetekben — igénybe vétetett, *véglegesnek* kell elismertetnie. Mert az ellen, hogy a biró csak ideiglenes intézkedéseket tehessen, melyek az illetékes árvaszék szuperreviziója alá

kerülvén, általa akár fentarthatók, akár hatályon kivül helyezhetők, illetőleg másokkal helyettesithetők — mint azt a tervezet kombinácziókba vette — ez ellen már a birósági szervezet szuverénitásának és a birói határozat tekintélyének és megbizhatóságának szempontja tesz óvást.

A részletkérdések közül kifogás alá esik, hogy a fiatalkoruak birájának kirendelése az igazságügyminiszterre tartozna, ki ebbeli hatáskörét a kir. tábla elnökére bizhatja. Ezen leggondosabban megválasztandó birák kijelölése körül a kormányhatósági beavatkozásnak biztositása minden alap és indok nélkül való. Ha csak nem az I. M. hatalmi körének minden módon való öregbitését tekintjük fő szempontként.

Eléggé helytelenül bizta a törvényhozás annak idején a vizsgálóbirónak kijelölését az igazságügyi kormányra és sokkalta jobban felel meg a birósági önkormányzatnak, hogy már az esküdtbiróság elnökének kijelölése birói hatóságra, a kir. tábla elnökére tartozik. Csakis az arravalóságnak közvetlen tapasztalatból és megfigyelésből meritett megismerése adhatja meg a minden melléktekinteten tulhelyezkedő képességet a fiatalkoruak biráinak lelkiismeretes megválasztására is. És ha a tervezet az ugyancsak rendkivüli diszkréczionárius jogkörrel felruházandó fiatalkoruak ügyészének kijelölését megnyugvással bizza az ügyészség vezetőjére, ugy nincs elfogadható ok, hogy a fiatalkoruak biráinak kijelölése körül ugyanaz a hatáskör ne a kir. törvényszék elnökére vagy annak előterjesztése alapján a táblai elnökre bizassék.

Azt sem látom be, hogy a tervezet az ott megállapitott szabályoknak *kiegészitésére* miért tartja szükségesnek az igazságügyminisztert rendeletek kibocsátására felhatalmazni? Törvénynek «a fejlődő élet szükségleteinek megfelelő» módositása ismét törvényhozási és nem adminisztrativ teendő. Legkevésbé oly lényeges és kivételes jogi matéria tekintetében, melyet ez a tervezet felölel, a midőn az eljárás egyszerüsitése és gyorsitása érdekében czélszerüségi okokból a legmélyebbre ható, az egyébként hatályosuló alapelvek és garancziális rendelkezések alól való kivételeket statuálja az általános bünvádi perrendtartással szemben. Nem kételkedem benne, hogy ezen kivételes rendelkezések egyikének-másikának, a szinte korlátlan birói diszkréczionárius hatáskörnek még törvénybe iktatása ellen is komoly és alapos aggodalmak fognak a legilletékesebb tényezők részéről megnyilatkozni. A kivételek alkalmának tágitását vagy azok szaporitását a törvények számára fentartani avagy a kormányra bizni: nem a bizalomnak vagy a bizalmatlanságnak, hanem az alkotmányos jogfejlesztés követelésének kérdése.

Végezetül még csak annyit jegyzek meg, hogy ha a tervezet készitőjének meggyőződése szerint «az esküdtbirósági eljárás szinpadias jellege leginkább veszélyezteti a nevelő szempontokat» és ezen okból is szükségesnek itélik fiatalkoruaktól elkövetett büncselekményeket illetően az esküdtbirósági hatáskörnek megszüntetését: akkor — amint ama mótor valóságában hisznek — ugyanaz kétszeres erővel követel figyelembe vételt a sajtó-birósági esküdtszéki főtárgyalásokat illetően.

Dr. Doleschall Alfréd.

A rejtett tartalékok.

I.

A részvénytársaságok üzletvitelének elfogadott elve a rejtett tartalékok gyüjtése. Ez ugy történik, hogy valamely vagyonrészt a valónál kisebb értékben vesznek fel a mérlegbe, vagy esetleg egészen ki is hagynak belőle. Czélja, hogy a részvénytársaság nyereségének egy részét ne kelljen osztalékul kiosztani, hanem a jövő eshetőségeire való tekintettel a vagyonhoz lehessen csatolni.

A törvény szavai tulajdonképp nem engedik meg az ilyen eljárást. A mérlegkészités általános szabálya a KT. 26. §-a szerint minden kereskedőre nézve az, hogy «az egyes javak értékét», azaz azok valóságos értékét kell kitüntetni a mérlegben. A részvénytársaságnál pedig a 199. §. főszabálya, hogy a vagyon «azon értékben veendő fel, mely az üzleti év utolsó napján az egyes tárgyak értékének megfelel», amely szabály egyenesen ellentmond a rejtett tartalékolás elvének. A rejtett tartalék intézményének csupán az értékpapirok tekintetében enged a törvény helyet, amennyiben a 199. §. 2. pontja kimondja, hogy «az árfolyammal biró papirok *legfelebb* azon árfolyamon veendők fel, melylyel azok az üzleti év utolsó napján birtak». Ezt a specziális szabályt azonban az általános szabálylyal kapcsolatban alig lehet ugy érteni, hogy az ily értékpapirok értékét tetszés szerinti alacsony összegben szabad a mérlegbe felvenni, és ez nyilván csak azt jelentheti, hogy az értékpapirokat az utolsó napi árfolyamnál nem nagyobb értékben, de ezen belül a valóságos értékben kell a mérlegben feltüntetni.

De ha a törvény szavai nem is engedik meg a rejtett tartalékgyüjtést, az a forgalomban mégis szokássá, sőt általános szokássá vált. Részvénytársaságok a helyes és megbizható üzletvitel egyik alapelvének tartják, hogy a vagyon értékelése a mérlegben a valóságos értéken alul maradjon. Ezt vagy ugy viszik keresztül, hogy egyes tárgyakat a valónál kisebb értékben vesznek fel, vagy ugy, hogy az értékcsökkenésre szánt tartalékalapot a szükségesnél magasabbra teszik. Az ilyen mérlegkészités annál könnyebb, mert némely vagyontárgynak, például egy teleknek, gépnek, vagy szabadalomnak értékét olykor alig lehet csak megközelitő pontossággal is meghatározni, és igy a szolidság szempontjából önként kinálkozik az oly mérlegelés, amely az értéket tulalacsonynak tünteti fel. De ezt a módot követik olyankor is, amikor az értékelés kétségen kivül alacsonyabb a valónál. Sőt némely ügyletet egészen kihagynak a mérlegből avégett, hogy az ebből eredő nyereség későbbi elszámolásnak maradjon fenn, és igy a rejtett tartalék ezen az uton is növekedjék. A forgalomban uralkodó felfogás szerint a mérlegkészitésnek ezt a módját nemcsak hogy megengedettnek, hanem az üzleti szolidság egyik követelményének is tartják. «Az alacsony értékelés — mondja Staub — a részvénytársaságok büszkesége, és semmit sem emelnek ki az igazgatóságok az üzleti jelentésekben annyira, mint azt, hogy összes szerszámaik, gépeik stb. csak egy márkával szerepelnek a mérlegben». (Staub, Komm. z. HGB., ad 261. §. Lásd Lehmann, Recht d. Act.-Ges. II. 307. l. is.) A mi legelőkelőbb részvénytársaságaink üzleti jelentéseiben is folyton találunk utalásokat arra, hogy különféle czimeken jelentékeny rejtett tartalékokkal rendelkeznek.

A joggyakorlat a forgalomnak ezt a felfogását, ha nem is kifejezetten, de hallgatólag elfogadta. Ha a rejtett tartalékolást a joggyakorlat törvényellenesnek tartaná, akkor a czégbiróságnak alkalmazni kellene reá a KT. 218. §-ának 3. pontját, mely szerint az igazgatóság tagjai kereskedelmi vétséget követnek el, ha «a mérleg felállitásánál törvényellenesen járnak el», és ennek alapján a czégbiróságnak hivatalból kellene meginditani a megtorló eljárást, ha a bemutatott mérlegből vagy az azt kisérő igazgatósági jelentésből látja, hogy a részvénytársaság rejtett tartalékokat gyüjt. De a joggyakorlat sohasem helyezkedett erre az álláspontra, sőt nyilvánvalóan abban az irányban mozog, hogy csak a túlmagas és nem a túlalacsony értékelés esik a KT. 218. §-ának szabálya alá. «A mérlegnek .... megbizhatóságával nem egyeztethető össze — mondja egy előfordult esetben a szegedi kir. tábla — hogy az ingatlanok értéke gyanánt azoknak az eladásoknál elérhető, esélyektől függő és igy nem egészen biztos vételára, vagyis *forgalmi értéke* mint vagyon tüntettessék fel». A Curia ezt helybenhagyja, indokai alapján «és azért, mert az, hogy alperes részvénytársaság az ingatlanokat ezek *beszerzési* árának megfelelően vette fel, a KT. 199. §-ának megfelel, és a *mérleg megbizhatóságát állapitja meg*». (Hiteljogi Dtár, VI. 119. sz.)*

A német kereskedelmi törvény a rejtett tartalékolásról szintén nem intézkedik kifejezetten, de idevonatkozó intézkedései utján mégis tágabb teret enged neki, mint a mienk. A német törvény 261. §-a szerint oly árukat vagy értékpapirokat, amelyeknek tőzsdei vagy piaczi ára van, *legfelebb* tőzsdei vagy piaczi áron, de ha a beszerzési ár ennél kisebb, *legfelebb* ezen az áron

* A Hiteljogi Dtár VI. köt. 46. sz. a. közölt esetben a Curia általánosságban kimondta, hogy «a KT. 218. §-ának 3. pontjában körülirt vétség tényálladéka ki van meritve már azáltal, hogy az igazgatóság tagjai a mérleg felállitásánál törvényellenesen, vagyis a KT. 199. §-ának 1. pontja ellenére járnak el, és annak megállapitásához nem is szükséges a KT. idézett szabályának szándékosan, vagy vétkes gondatlanságból való megsértése, hanem *elegendő a törvénynyel ellenkező cselekvés tárgyilagos ténye*». Ez az eset azonban nem túlalacsony, hanem túlmagas értékelésre vonatkozott és a rejtett tartalék kérdését nem érintette. Lásd a szerző czikkét: Törvényellenes mérlegfelállitás, Kereskedelmi jog. 1912 máj. 1.

szabad a mérlegbe felvenni. Emellett a 271. §. kimondja, hogy csak az alaptőke huszadrészét képviselő részvényesek támadhatják meg a közgyülésnek oly határozatát, mely szerint a tartalékolás vagy az értékleirás a törvény vagy alapszabály szerint megengedett mértéket felülhaladja. Ez a korlátozó szabály a gyakorlatban szintén kedvez a rejtett tartalékgyüjtés lehetőségének. A német törvény 314. §-a a mi törvényünk 218. §-ához hasonló büntető szankcziót arra az esetre mondja ki, ha a társaság vezetői a viszonyokat «tudatosan valótlanul adják elő, vagy elburkolják». Ez alatt a rejtett tartalékolást *Staub* szerint azért nem lehet érteni, mert ily eljárás szokásos és szolid, és igy a részvényesnek el kell készülve lennie arra, hogy ily rejtett tartalékok vannak a mérlegben. *(Komm. z. HGB. ad 314. §, Anm. 3.)* *

Önként érthető, hogy a rejtett tartalékgyüjtés megengedett volta nem jelent annyit, hogy a tulalacsony értékelés az igazgatóság tetszése szerint meg van engedve. A tulalacsony értékelés utján a gyakorlatban visszaéléseket is lehet elkövetni, és az ily természetü értékeltitkolást nem lehet egy tekintet alá venni a józan üzleti forgalom szabályai szerint történő rejtett tartalékgyüjtéssel. Önként érthető az is, hogy a részényes megtámadhatja a rejtett tartalékolást, ha az értékleirás felülhaladja az alapszabályszerü mértéket, és hogy a mi törvényünk szerint nem kell a megtámadáshoz valamely részvénybirtok minimumának kimutatása, mint ahogy azt a német törvény kivánja. A részvénytársaság hitelezőinek érdekét pedig a rejtett tartalékolás rendszerint nem sértheti. Ha azonban sértené a hitelező érdekét, pl. oly esetben, amikor a hitelezőt a társaság nyereségének valamely hányada illeti, akkor a hitelező a dolog természete szerint a saját követelése szempontjából a rejtett tartalékot valóságos tartaléknak számithatja, és igy a rejtett tartalékgyüjtést nem megtámadási per utján, hanem rendes magánjogi uton hatálytalanittathatja.

II.

A részvénytársaságok megerősödésének egyik következménye, hogy a rejtett tartalékok felszaporodnak. Ennek folytán beállhat oly helyzet, hogy üzleti szempontból czélszerünek mutatkozik a rejtett tartalékot nyilvánossá tenni. A részvénytársaság pl. egy házat vagy egy ipartelepet vett és a vételárból évenkint 10% értékcsökkenésként leirt a mérlegben, és aztán tiz év mulva, mikor az egész érték le van irva, az tünik ki, hogy a ház vagy a telep még nagy jövedelmet hoz, és előreláthatóan még sokáig fog hozni, és igy még jelentékeny értéket képvisel. Vagy, ami talán gyakorlatibb eset, a rejtett tartalékok oly nagy értékig szaporodtak fel, hogy a helyes üzletvitel szempontjából már nem látszik czélszerünek rejtve tartani őket. A tartalék elrejtése az elrejtett értékek ellenőrzését nehezebbé, vagy esetleg lehetetlenné teszi, és az igazgatóság hatalmát a közgyüléssel szemben esetleg tulságosan gyarapitja. Ilyen szempontokból az igazgatóság vagy a közgyülés czélszerünek tarthatja a rejtett tartalékoknak vagy egy részüknek nyilvánossá tételét.

Azt hiszem, hogy ily eljárás ellen a törvényesség szempontjából semmiféle kifogást nem lehet tenni, és a törvényesség szempontjából nem lehet aggály az ellen, hogy oly vagyontárgyak, amelyek bizonyos ideig értéken alul szerepeltek a mérlegben, azután a valóságos értékben vétessenek fel, és igy a rejtett tartalék nyilvánosságra kerüljön. Üzleti szempontból és a szolidság szempontjából nyilvánvaló, hogy az igazgatóság köteles lesz a közgyülésnek jelentést tenni arról, hogy mily okból van valamely tétel a mérlegbe magasabban felvéve, mint a korábbi években. Felmerülhet a közgyülésen az a kérdés is, hogy a magasabb értékelés a valóságnak megfelelő-e, és hogy üzleti szempontból helyes-e a rejtett tartalékot nyilvánossá tenni. De ha a közgyülés ugy határoz, hogy a rejtett tartalékot nyilvánossá teszi az által, hogy az illető vagyontárgyat mult évinél nagyobb, de a valónak megfelelő értékben veszi fel a mérlegbe, akkor a czégbiróságnak a törvényesség szempontjából ezt az eljárást nem lehet kifogásolnia.

A részvénytársaság vagyonának szaporodásával beállhat oly helyzet is, amikor az alapszabályszerü kötelező tartaléktőke egészen megvan, és azonfelül annyira szaporodott a szabad tartalék, hogy üzleti szempontból czélszerünek mutatkozik azt alaptőkévé átváltoztatni. Tegyük fel pl., ami régi és nagyvagyonu részvénytársaságoknál könnyen történhetik, hogy a szabad tartaléktőke nagyobbá vált az alaptőkénél.

A részvénytársaság vezetősége czélszerünek találhatja az ily tartalékot alaptőkévé változtatni azért, mert a szabad tartaléktőkét a közgyülés bármikor kioszthatja a részvényesek közt, mig ha azt alaptőkévé változtatják át, akkor az le van kötve, és a részvénytársaság üzletének kiterjedése ily lekötést czélszerünek mutat. Felmerülhetne oly felfogás, hogy a tartaléktőkének alaptőkévé való átváltoztatását kizárja a KT. 148. §-ának szabálya, mely szerint «a részvények névértékét a társaság fennállása alatt felemelni nem lehet». De a joggyakorlat már megállapodott abban, hogy ezt a homályos szabályt ugy kell érteni, hogy a részvénytársaság az alaptőke szaporitása *nélkül* nem emelheti fel a részvények névértékét, de ezzel nincs tiltva a szabad tartalékalapnak alaptőkévé való átalakitása. «A KT. 148. §-a — mondja a Curia — csakis oly eseteket tart szem előtt, amikor a részvények névértéke az alaptőke megfelelő szaporitása nélkül emeltetik felebb». (Grill Dt. IV. 557. sz.) «A KT. nem tartalmaz tiltó rendelkezést arra nézve, hogy a részvényeseket illető tartalékalap egészben vagy részben ujonnan kibocsátott részvények befizetésére fordittassék». U. o. 556. sz. (L. még *Wettstein Gyula:* A tartalékalap fogalmához, Polgári Törvénykezés 29. kötet, 16. szám.) Ha valamely részvényes jogát sértené az oly határozat, mely szerint a tartalék alaptőkévé változik, akkor az illető részvényesnek önként érthetően joga volna az ily határozatot megtámadni. Nehezen lehet oly esetet képzelni, amikor ily határozat a részvénytársaság hitelezőinek jogát sérti, mert hiszen az ő követelésükért az alaptőkévé változott tartalék tovább is felel, de ha jogsértést látna valamely hitelező az ily határozatban, akkor a sérelmet perrel orvosolhatja. A czégbiróságnak azonban a felügyeleti jog alapján a törvényesség szempontjából nincs módja kifogásolni az oly határozatot, amely a szabad tartaléktőkét részvénytőkévé alakitja át.

A gyakorlatban az is előfordulhat, hogy a rejtett tartalék nyilvánossá tétele és alaptőkévé változtatása kombinálva fordul elő, azaz, hogy a részvénytársaság egyszerre határozza el a rejtett tartalék nyilvánossá tételét és azt, hogy az igy nyilvánossá vált tartalékot alaptőkévé változtatja át. A jogi helyzet ily esetben éppen olyan, mintha ez a két müvelet külön vitetett volna keresztül, azaz, hogy a részvényesek megtámadási perrel, esetleg a hitelezők magánjogi perrel támadhatják meg az ily határozatot, ha jogukat sérti, de a czégbiróság felügyeleti joga alapján azt nem kifogásolhatja.

Ezt az álláspontot foglalta el a budapesti kir. tábla 545 912. v. sz. a. hozott határozatában. (Hiteljogi Dtár VI. köt. 128. sz.) Az eset az volt, hogy egy részvénytársaság közgyülése az igazgatóság inditványára elhatározta, hogy hajóit lényegesen magasabb értékben veszi fel a mérlegbe, mint azelőtt, és pedig azon az alapon, hogy egy szakértői becslés ennek a magasabb értékelésnek helyességét mutatta ki, továbbá elhatározta, hogy az addiginál magasabb értékben vesz a mérlegbe a részvénytársaság tulajdonában levő idegen értékpapirokat, és az igy előálló értéktöbbletet és ezenfelül néhány egyéb tartalékalapot alaptőkévé változtatva ezen értéktöbblet erejéig uj részvényeket bocsát ki. Az uj részvényeket a régi részvényesek fogják kapni. Nyilvánvaló, hogy a részvénytársaságnak ez a határozata annyit jelent, hogy a részvénytársaság a hajók és az idegen részvények értékében meglevőnek tartott, addig rejtetten gyüjtött tartalékot nyilvánossá tette, és ezt, és az addig is nyilvános tartalék egy részét akarta alaptőkévé átváltoztatni. A tábla ezt a határozatot az elsőbiróság álláspontjától eltérően nem találta olyannak, amelyet hivatalból kellene megsemmisiteni.

A tábla álláspontját *Kuncz Ödön* birálat tárgyává tette,* és különösen két szempontból kifogásolta. Egyik az, hogy szerinte a korábbi mérlegekben felvett érték növelése mindig felkeltheti

* *Staub* szerint a német törvénynek a mérlegelésre vonatkozó szabályait ugy kell érteni, hogy azok az értékelésnek ugy maximumát, mint minimumát meghatározzák. (Komm. z. HGB. ad 261. §. Anm. 3. 4.) *Lehmann* szerint ellenben ezeknek czélja csak az, hogy a magasabb értékelés legyen kizárva. (Recht d. Act.-Ges. II. 307. l.) Az uj schweizi kötelmi jogi törvény 656. §-a szerint a részvénytársaság mérlegelésének szabályozásánál az az elv uralkodik, hogy az értékelés maximuma van meghatározva a törvényben.

* *Jogállam*, 1912 május, 385. lap.

azt a gyanut, hogy tulértékelés forog fenn, ebből pedig következnék, hogy ily esetben a czégbiróságnak felügyeleti jogánál fogva a mérleg tudomásul vétele előtt alkalmas módon meggyőződést kellene szereznie arról, hogy a magasabb értékelés helyes-e, és pedig még akkor is, ha nem volna alaptőkefelemelés czélba véve. Ily meggyőződést a biróság *Kuncz* szerint pl. birói szakértő által való megbecslés utján szerezhetne. A *Kuncz* czikkében felhozott másik szempont pedig az, hogy miután alaptőkefelemelést csak akkor szabad megengedni és bejegyezni, ha a részvénytársaság igazolja, hogy a felemelt alaptőke fedezete meg van, ebből is következik, hogy a czégbiróságnak meg kellett volna győződnie arról, hogy helyes-e a hajók és az idegen értékpapirok becslése, sőt még arról is, hogy a tartalékoknak az a többi része, amelyet a részvénytársaság az alaptőkefelemeléshez fel akar használni, teljes értékben megvan-e, azaz megér-e annyit, amennyi érték a mérlegbe fel van véve. *Kuncz* szerint tehát a tábla álláspontja azért helytelen, mert az alaptőkefelemelést megengedhetőnek találta anélkül, hogy meggyőződött volna, hogy az alaptőkefelemeléshez szükséges értékek valóságban megvannak-e.

*Kuncz*nak ezt a behatóan kifejtett felfogását egy fontos meggondolás támogatja, t. i. az, hogy a korábbi mérlegbeli értékelés növesztése és a tartaléknak alaptőkévé való változtatása a gyakorlatban annyit tesz, hogy a részvényesek uj befizetés nélkül kapnak uj részvényeket, ily eljárás pedig szokatlan, és alkalmas lehet visszaélésekre és irreális tőzsdei manőverekre is. De noha elismerem ennek az érvnek sulyát, mindazonáltal azt hiszem, hogy a czégbiróságnak nincs törvényes módja arra, hogy hivatalból belebocsátkozzék a mérlegbe felvett értékelés helyességének kutatásába. A czégbiróság felügyeleti jogának ily felfogása ellenkezik ugy az eddigi joggyakorlattal, mint nézetem szerint a kereskedelmi törvény szellemével is, amelynek főelve a részvénytársaság szabad tevékenységének megengedése. «A biróság feladata a mérleget illetőleg is hivatalból kiterjed... az alaki szabályok szempontjából való vizsgálatra, — mondja a budapesti kir. tábla egy korábbi határozatában, — sőt, ha ily szempontból hibát vagy aggályos jelenséget észlelne, felvilágositást követelhet, ha pedig ez nem kielégitő, szakértői vizsgálatot is rendelhet, ellenben a biróságot ennél messzebb menő az a feladat, hogy hibára vagy aggályra mutató minden jelenség hiányában... a mérleg szakértői vizsgálatát elrendelje, nem terheli, de nem is illeti». (Hiteljogi Dtár, IV. 254. l.) Oly jogrendszerekben, ahol a részvénytársaságok egész ügymenete hatósági felügyelet alatt áll, a felügyelő hatóság a részvénytársaság minden intézkedését felülvizsgálhatja, és természetesen felül is fog vizsgálni minden oly eljárást, amely szokatlan, és különösen olyant, amely esetleg visszaélésekre vihet. De a mi törvényünk egész rendszere éppen ellenkezőleg az, hogy a részvénytársaságnak a szabad mozgás biztosittassék, és a biróság beavatkozása kis térre szoruljon. Még ha legtágabban akarjuk is értelmezni a czégbiróság felügyeleti jogát, nézetem szerint akkor is csak annyira mehetünk, hogy a czégbiróságot jogositottnak tartjuk arra, hogy ha a *konkrét esetben* visszaélésre mutató körülményt észlel, akkor a határozat tudomásul vételét és bejegyzését a vizsgálat eredményétől tegye függővé, de tág értelmezés mellett sem mehetünk annyira, hogy a czégbiróság akkor is belebocsátkozhatik ily vizsgálatba, ha csak *in abstracto* forog fenn a visszaélés lehetősége. Ma már megszokott eljárás az olyan alaptőkefelemelés, amelynél a régi részvényesek nem ugyan ingyen, hanem mégis jóval a forgalmi értéken alul kapják az uj részvényeket. *In abstracto* az ily eljárás is járhat, sőt már gyakran járt is visszaélésekkel és tőzsdei manőverekkel. Még sem tartja a gyakorlatban senki szükségesnek, hogy ily alaptőkefelemelés bejegyzése előtt a czégbiróság megvizsgálja, hogy a konkrét esetben nincs-e visszaélés, és a bejegyzést e vizsgálat eredményétől tegye függővé.

Különösen aggodalmas *Kuncz Ödön*nek az az elve, hogy a czégbiróság az alaptőke felemelésének bejegyzése előtt meggyőződjék arról, hogy a mérlegbe felvett és az alaptőkefelemelésre szánt összes értékek megvannak-e, illetve, hogy a tárgyak értékelése helyes-e. A KT. 156. §-át a gyakorlatban soha sem értelmezték ugy, hogy ha a részvénytársaság betéttel alakul meg, a czégbiróság a nem készpénzből álló betét értékét megbecsültesse, és attól tegye függővé a részvénytársaság bejegyzését, hogy a hivatalos becslés eredménye szerint megér-e annyit a betét, mint amennyi értékben azt a részvénytársaság alaptőkeként szerepelteti. Az ily értelmezés nyilván ellenkeznék is a törvénynek ugy szavaival, mint czéljával. Ha pedig az eredeti alaptőke fedezetéül elfogadjuk a nem készpénzből álló vagyontárgyat oly értékben, ahogy azt a közgyülés becsüli, akkor illogikus volna az alaptőke felemelésénél a becslést megkövetelni. Már pedig *Kuncz* álláspontja annyit jelent, hogy a czégbiróság, mely a részvénytársaság alapitásánál a becslés helyességének vizsgálata nélkül az alaptőkéhez számitaná az itt szóban forgó tárgyak értékét, ha ezeket betétként hozná valaki a részvénytársaságba, ugyanezeket a tárgyakat az alaptőkefelemelés esetében csak becslés mellett számithatná alaptőkének. Emellett nem szabad feledni, hogy az oly becslés, amilyent *Kuncz* kontemplál, szükségképp nagyon ingadozó is. Egy szabadalom, vagy egy ipartelep, vagy egy üres telek becslésénél százezrekre rughat az egyéni mérlegelésen alapuló eltérés. Abban az esetben, amelyről itt szó van, a részvénytársaság szakértői becslevelet mutatott be a hajók értéke felől. *Kuncz* szerint ily becslés nem volna irányadó a biróságra nézve, és a biróságnak magának kellene szakértőt kiküldeni a becsü megejtése végett. Vajjon mit kellene tennie a biróságnak, ha az ő szakértőjének becslése eltérne a részvénytársaság szakértőjének becslésétől, ami nem jelentéktelen összegek erejéig akkor is lehetséges volna, ha mindegyik szakértő lelkiismeretesen becsült? Vajjon ekkor meg kellene-e tagadnia a biróságnak az alaptőkefelemelés bejegyzését, vagy el kellene-e dönteni, hogy melyiket tartja helyesnek a két becslés közül, és az alaptőkefelemelést csak azon érték erejéig megengedni, amelyet ő tart helyesnek? Nézetem szerint ily birói eljárást a törvény nem szabályozott, és nem is kontemplált, és az ily eljárást a mai törvény és eljárás keretébe alig is lehetne beilleszteni.

Kuncz arra is utal, hogy a konkrét esetben, amelyről szó van, a kereskedelmi miniszter jóváhagyta az alaptőkeemelést és ezt a biróság a felemelt alaptőke fedezetének igazolásaként becsü nélkül is elfogadhatná. De az én nézetem szerint a miniszter jóváhagyása csak arra szolgálhat, hogy a biróságot megnyugtassa, hogy a konkrét esetben nem kell visszaélésre gyanakodnia, ellenben, ha a biróság feladata volna annak vizsgálata, hogy mennyit érnek az alaptőkefelemelésre szánt tárgyak, akkor a miniszter jóváhagyása ebben a kérdésben nem lehetne döntő.

Kuncz álláspontja kapcsán felmerülhetne oly álláspont is, hogy mivel a törvény csak a részvénytársaság alakulásakor szól nem készpénzbeli betétről, az alaptőkefelemelés kapcsán pedig erről nem szól, ebből az következnék, hogy nem készpénzbeli betétnek csak az alakuláskor van helye, az alaptőkefelemelés pedig csak készpénzbefizetés alapján lehetséges. E felfogás kizárná, hogy az alaptőkefelemelés akár a nyilvános, akár a rejtett tartaléktőkéhez tartozó nem készpénzből álló vagyontárgyak bevonásával megtörténhessék. De nézetem szerint a törvény czéljának nem ez, hanem csak az az értelmezés felel meg, hogy ugy az eredeti, mint a felemelt alaptőke éppugy állhat készpénzből, mint a közgyülés értékelése szerinti vagyontárgyból, és hogy a törvény czélja szerint ugy az alakuláskor, mint az alaptőkefelemeléskor a részvényesek és a hitelezők dolga arra ügyelni, hogy ezt az értékelést a maguk érdekeihez képest megfelelőnek találják-e.

III.

Kereskedelmi törvényünk alkotásánál a törvény szerkesztői alig gondoltak még a rejtett tartalékokra. A törvény alkotói nyilván csak azt tartották szem előtt, hogy a részvénytársaságokat óvni kell a vagyon tulértékelésétől, de feleslegesnek tartották az oly eseteket szabályozni, amikor a részvénytársaságok a valóságos értéknél alacsonyabb értékben tüntetik fel vagyonukat.

A rejtett tartalék intézménye nem is a törvény alapján, hanem a törvény mellett, sőt bizonyos tekintetben a törvény ellenére fejlődött ki, de ma már fontos üzleti intézménynyé vált. És a fejlődéssel jár az is, hogy a rejtett tartalékok mindinkább szaporodnak, és az előkelő részvénytársaságoknál mindig nagyobb vagyonértéket képviselnek. De ezzel jár az is, hogy amint a rejtett tartalékok mennyisége és jelentősége növekszik, és szerepük az üzleti életben fontosabbá válik, egyszersmind oly körülmények is állanak be, amelyek a törvényes szabályozást teszik szükségessé. Idevonatkozóan mindenekelőtt arra kell gondolnunk, hogy a rejtett tartalék gyüjtése, noha a forgalom felfogása szerint a helyes üzletvitelhez szükséges, éppen az üzleti szolidság szempontjából még sem egészen aggálytalan. Mert a tartalékok

gyüjtése kétségtelenül szolid eljárás ugyan, de kétséges, hogy szolid-e a tartalékok elrejtése. A gyakorlatban azt hiszik, hogy a közgyülés egy jó üzletévben nem volna hajlandó elég nagy tartalékot elvonni az osztalékra szánható összegből, ha a teljes nyereséget ismerné, és ezért helyesebb, ha nem ismeri a nyereség egész összegét. Továbbá azt hiszik, hogy helyes, ha az igazgatóságnak módja van valamely üzleti veszteséget a rejtett tartalékokból fedezni, anélkül, hogy azt a közgyülésen a nyilvánosságra kellene hoznia, és hogy ily eljárás némely esetben kedvezőbb a részvénytársaság üzleti hirére, mintha valamely veszteség beállta a nyilvánosságra kerülne. De amint az üzleti életben ily esetek előfordulhatnak, éppugy előfordulhatnak olyanok is, amikor az igazgatóság a rejtett tartalékokat oly czélra használja fel, amely nincs a részvénytársaság érdekében. A tartalék el lévén rejtve, nagy mértékben az igazgatóság diszkrécziójára van bizva, hogy azzal miként bánik, hogy azzal oly üzletbe bocsátkozik-e, amelybe egy vagy más okból nem merne belebocsátkozni, ha azt a közgyülés elé kellene vinnie, vagy hogy azt oly czélra forditja-e, amelyet nem akarna bevallani. Azaz a rejtett tartalék ki van vonva éppen az alól az ellenőrzés alól, amelyet a törvény a részvénytársaságnál szükségesnek tart. E meggondolások pedig különösen sulyosan kezdenek a latba esni akkor, amikor a részvénytársaságok megerősödésével a rejtett tartalékok is folyton szaporodnak, és némely nagyvagyonu részvénytársaságnál sok millióra is rughatnak. Akkor pedig, amikor az üzleti körülmények a rejtett tartalék nyilvánossá tételét teszik szükségessé, arról az oldalról állhatnak be inconvenientiák, hogy az igazgatóság a tartalék nyilvánosságra hozatala által a tőzsdei árfolyamot befolyásolhatja, és ha azt alaptőkefelemeléssel hozza kapcsolatba, ugy még inkább módja van ezt tőzsdei manőverekre is felhasználni. Amikor valamely részvénytársaság ugy emeli alaptőkéjét, hogy ingyen bocsát uj részvényeket a régi részvényesek rendelkezésére, akkor, amint azt már nehány esetben tapasztaltuk, a közvéleményben bizonyos idegesség nyilvánul, ami azt mutatja, hogy ilyenkor a közvélemény visszaélés lehetőségétől tart. A rejtett tartalékolással járó inconvenientiák *de lege ferenda* a rejtett tartalékolás szabályozását a rejtett tartalékok növekedésével mindinkább szükségessé fogják tenni. A mai jogállapotban azonban a czégbiróság a törvény alapján nézetem szerint nem gyakorolhat az itt felmerülő kérdésekben hatályos ellenőrzést. Nézetem szerint e kérdésekben *de lege ferenda* sem az a kivánatos, hogy a czégbiróság ellenőrzését fejlesszük ki, mert a czégbiróságot ily bonyolult kérdésekben alig tudjuk alkalmassá tenni a részvénytársaság üzleti életének ellenőrzésére. Azt hiszem, hogy a revizori intézmény ugy ebben a kérdésben, mint a részvénytársaság üzleti életének egyéb kérdéseiben sokkal helyesebb és hatályosabb ellenőrzést képes biztositani, mint a czégbiróság felügyelete.

Reichard Zsigmond.

Czégazonosság, mint az üzletátruházás kritériuma.

Az üzletátruházási törvény az itélkező biróra bizza annak megitélését és megállapitását, hogy az üzletátruházás ténye fenforog-e vagy sem. A törvény 3. § a értelmében az itélkező biró az eset összes körülményeit tartozik mérlegelni, különösen akkor, ha az üzlethez tartozó vagyon nem egészben vétetett át. A törvény 3. §-a tehát azt látszik magában foglalni, hogy nincsenek oly kritériumok, amelyek mellett az itélkező biró az üzletátruházás tényét meg kell hogy állapitsa és mindig az eset körülményei döntik el azt, vajjon az üzletátruházás fenforog-e vagy sem. Ha az egész üzleti vagyon átadatott és átvétetett, akkor természetesen kérdés nincsen és igy értelmezési mozzanatra nincs is szükség. A gyakorlati életben gyakran fordult elő azon eset, midőn valamelyik üzletnek czége átvétetett és a biróság a czégazonosság ellenére az üzletátruházás tényét nem mondotta ki, azaz a czégazonosságot, csak mint értelmezési mozzanatot vette számitásba, de nem tekintette az üzletátruházást feltétlenül megállapitó kritériumnak.

A birói gyakorlat a törvény 3. §-ára, valamint a miniszteri indokolásra van alapitva. A miniszteri indokolás szerint ugyanis az üzletátruházás független attól, vajjon az üzletátruházó a czéget az utódlást kifejező toldattal vagy anélkül folytatja-e.

A czégazonosság a birói gyakorlat és indokolás szerint csak egyik értelmezési mozzanat arra nézve, hogy üzletátruházás fenforog. Ugy a miniszteri indokolás, mint a birói gyakorlat szerint tehát a czégazonosság csakis a törvény 3. §-a értelmében mérlegelendő olyan értelmezési mozzanat, mely mellett figyelembe kell, hogy jöjjenek az egyéb értelmezési mozzanatok is; szükséges, hogy a korábbi üzletből egyéb testi és testetlen javak átmenjenek az uj tulajdonos birtokába, amelynek összeségéből a korábbi üzlet in concreto folytathatásának lehetőségét megállapitja a biróság.

Ugy a miniszteri indokolás, mint a kifejezetten ennek alapján kifejlődött birói gyakorlat teljesen téves és ellenkezik már fennálló és hatályon kivül nem helyezett törvényeinkkel.

A kereskedelmi üzlet jellegét megállapitják a czég és a vállalathoz tartozó védjegyek. Mig a védjegyek a vállalat által készitett, illetve forgalomba hozott áruk különös megjelölésére szolgálnak, addig a czég magának az egész vállalatnak a megkülönböztetésére szolgál. A czégnek a hivatása magára a vállalatra nézve ugyanaz, ami a védjegynek hivatása a vállalat által elkészitett, illetve forgalomba hozott árukra nézve.

A czéget a védjegyekkel szembeállitva, kétségtelen, hogy a czégnek a vállalat szempontjából fontosabb gazdasági szerepe van, mint a védjegynek, mert hiszen a czég az egészet, a védjegy csak a részt biztositja kizárólagossági joggal és ellátja megkülönböztető jellel. A czég és védjegy azonos jogi elbirálás alá kell, hogy essenek a vállalat, a kereskedelmi üzlet szempontjából.

Ami már most az üzletátruházási törvényt illeti, ezen törvény kifejezetten nem helyez hatályon kivül más törvényes intézkedést, mint a KT. 20. §-át; kétségtelen tehát, hogy a czégre és védjegyekre vonatkozó törvényes rendelkezések az üzletátruházási törvénynyel érintve nincsenek, teljes hatályukban fennállanak és mint törvényes rendelkezések, a biróságok által kell, hogy respektáltassanak.

A czégre vonatkozó törvényes rendelkezés a KT. 12. §-a, amely az üzletátruházási törvény által érintve nincsen, a védjegyekre vonatkozó törvényes rendelkezés pedig a védjegytörvény 9. §-a, amelyet szintén nem érint az üzletátruházási törvény, amelyek tehát az üzletátruházási törvény mellett alkalmazandók.

A KT. 12. §-a szerint:

«Ki valamely létező kereskedelmi üzletet szerződés vagy örökösödés utján szerez meg, azt a volt tulajdonos vagy jogutódainak beleegyezésével, az addigi czég alatt az utódlást kifejező toldattal vagy anélkül folytathatja».

A védjegytörvény 9. § a értelmében:

«A védjegy azon vállalathoz tartozik, melynek védelmére szolgál, ugyanazzal megszünik és birtokvásárlás esetében az uj birtokosra átszáll.

Ez utóbbi esetben — hacsak a vállalatot az özvegy, kiskoru örökösök, hagyaték vagy csődtömeg nem folytatja — az uj tulajdonos a birtok megszerzése után, különbeni törlés terhe alatt három havi határidőn belül a védjegyet saját nevére átiratni tartozik».

Ezen törvényes rendelkezésekből nyilvánvaló, hogy — az örökösödés esetét kivéve — amire az üzletátruházási törvény különben sem terjed ki, szerződés utján meg kell, hogy szereztessék az üzlet, hogy a korábbi czég illetve a korábbi védjegyek használhatók legyenek. Ha tehát valamely kereskedő más kereskedőnek czégét, vagy más kereskedő árujának megjelölésére szolgáló jelvényét akarja használni, ugy ezt másképp nem teheti, mint hogy az üzletet, a vállalatot megszerzi, mint hogy az üzletet átveszi, vagyis a czégnek, a jelvényeknek megszerzése feltétlenül involválja az üzletátruházást.

A KT. 12. §-a szerint csak az van jogositva az addigi czég alatt folytatni a kereskedelmi üzletet, aki a kereskedelmi üzletet szerződés utján átveszi ez pedig az üzletátruházási törvény 1. §-a értelmében üzletátvevő.

A védjegytörvény 9. §-a szerint a védjegy kizárólagos használata a kereskedelmi üzlethez van kötve, mely a védjegygyel megjelölt árukat termeli és illetve forgalomba hozza. E jog csak a kereskedelmi üzlettel együttesen ruházható át.

A védjegynek az uj tulajdonos részéről történt használata tehát nem értelmezési mozzanat arra nézve, hogy az uj tulajdonos a korábbi üzletnek átvevője-e vagy sem, hanem annak

igenis kritériuma. Nem szükséges tehát egyéb bizonyitékot szolgáltatni az üzletátruházás fenforgására nézve, hanem elégséges annak kimutatása, hogy az uj tulajdonos a korábbi vállalat védjegyét, amely nevére belajstromoztatott, használja és ezzel szemben a biró nem mondhatja ki, hogy az üzletátruházás ténye nem forog fenn.

Épp ugy vagyunk a czéggel is, mint a védjegygyel. Czégazonosság esetében is a biró a KT. 12. §-át nem hagyhatja figyelmen kivül. Aki valamely létező kereskedelmi üzletet — az örökösödés esetét kivéve — átvett, mint üzletátvevő az üzletátruházási törvény értelmében felelős. Ehhez képest *a czégazonosság az üzletátruházásnak nem értelmezési mozzanata, hanem kritériuma.*

Dr. Bernhard Miksa.

Az 1907. évi XIX. tcz. és a sérült gondatlansága.

A Jogtudományi Közlöny legutóbbi számában a czimbeli kérdésről megjelent czikk az enyémmel ellenkező álláspontját nem indokolja meg.

A felvetett kérdést ugy állitottam be és igy tette azt a «Munkásügyi Szemle» augusztus 25-ikén megjelent száma is, hogy a ténykérdést kikapcsoltuk. Vagyis kiindultunk abból, hogy a baleset tényálladéki elemei kimeritik a 82. §-ban körülirt esetet a munkaadó vétkessége szempontjából. Az a kérdés tehát, melyet a t. czikkiró ur «gyakorlati szempontból eléggé egyszerü kérdés»-nek nevez, az általa alapul vett közlemények nyomán fel nem merülhetett. Ezek a közlemények t. i. abból indultak ki, hogy ez a müszaki kérdés már eldöntetett ugy, hogy a 81. és 82. §-okban körülirt vétkesség a munkaadót terheli, mert hiszen e nélkül a közleményeknek mást kellett volna tartalmazniok. Mivel pedig a t. czikkiró ur azt a ténykérdést veti fel és azt dönti el, természetes, hogy nem oszthatja egyik véleményt sem, mert ezen kérdésben véleménynyilvánitás nem is történt.

A t. czikkiró ur fejtegetései annyiban térnek el dr. Darvai uréitól, hogy mig az utóbbi az általános magánjog szabályaival, a t. czikkiró ur a specziális biztositási jog rendelkezéseivel igyekszik megfejteni az igen speczialis 1907. évi XIX. tcz-ből fakadó kérdéseket. Ez a kisérlet beleütközik a jus speciale fogalmába; de ez a kisérlet, mely az idegenből igyekszik jogosnak feltüntetni a Pénztár regress igényét, felesleges is. Hiszen a törvény — az 1907. évi XIX. tcz. — 81. §-ának harmadik és a 82. §-ának utolsó pontja kimondja azt erre a törvény alapján keletkezett jogviszonyra. A K. T. 483. §-ának megemlitése legfeljebb annyiban birhat érdekességgel, mert az 1907. évi XIX. tcz. 81. §-ában többhöz ad jogot a Pénztárnak, mint azt a K. T. a biztositóval teszi. Én tehát megmaradok amellett, hogy ezt a kérdést, ezt a sui generis jogviszonyt az azt szabályozó törvény alapján kell megmagyarázni, azért, mert a törvény majdnem dült betükkel az olvasó elé tárja a megoldást. A Pénztár tehát nem azért követelhet a munkaadótól kártéritést, mert a K. T. ezt a biztositóra kimondja, hanem azért, mert a Pénztár javára a törvényhozó azt a jogot megállapitotta.

A K. T.-re való utalás a második viszonylatban — Pénztár és munkás — ha szabad a kifejezést használnom — téves. És pedig két vonatkozásban. 1. A munkás nem biztositott igényjogosult (ugyanaz ami a kedvezményezett); biztositott ugyanis az üzem. 2. A K. T. a biztositónak az ott körülirt vétkesség esetén a legteljesebb jogot adja meg a biztositottal szemben; t. i. mentesiti a biztositót. Ezzel szemben az 1907. évi XIX. tcz., mint azt legutóbbi közleményemben levezettem, az igényjogosult vétkességétől a magánjogi hatályt elvonja. Sajnálom, hogy a t. czikkiró ur itélete ezen részben az ellenkező indokolása nélkül szükölködik.

Sajnálattal észlelem azt is, hogy a t. czikkiró ur nekem tesz szemrehányást azért, mert a 78. §. szerint kiszámitandó juttatás nem elegendő a munkás létfentartására. Abban a beállitásban, melyben én szerepeltettem a 60%-ot, kézenfekvő, hogy egészséges viszonyokat feltételezve — ezt tulhaladó többletnek a létfentartáshoz szükségesnek lennie nem szabad, mert hiszen — tulozva — 100 eset közül egyben fordul elő, hogy a munkás igénye erre a különbözetre, többletre megnyilik. (Az 1907. évi XIX. tcz. életbelépése óta mintegy 250 esetemben összesen kétszer történt ez meg.) Már pedig «elméletileg» igen jogos az a feltevés, hogy törvényhozóink olyan rendezésre igyekeztek, mely mellett a munkás egzisztálhat.

A munkásnak a baleset körüli vétkessége szempontjából, a munkaadó megbizottjaként történt megemlitése drasztikus ellenargumentum volt dr. Darvai ur felvételével szemben és joggal hihetem, hogy ezt mindenki igy — és nem egy felállitott tételként — fogja fel.

Ha végül megemlitem a t. czikkiró ur közleményének utolsó bekezdésébe illesztett kérdőjelre válaszként, hogy az általános magánjogi elvek szerint a kár azon hányadát(!) viseli mindenki, amily hányadban(!) azt előidézte — azt hiszem megfeleltem a czikk minden pontjára.

Dr. mindszenti Lichtenberg Pál.

Uj törvény az angol szerzői jogról.

Angliában 1912. évi julius 1-én uj szerzői jogi törvény lépett életbe. Főujitása, hogy egységesiti a joganyagot, ugyhogy a zenei müvek a szerzői jogok tekintetében ezentul nem esnek külön elbánás alá.

A védelmi határidő a szerző életefogytáig és azontul 50 évig tart, tekintet nélkül a mü megjelenésének időpontjára. A közönséges jog szabályai közül csak az marad hatályban, hogy a megbizás vagy a bizalom megsértésével történő kiadás biróilag megakadályozható és az ily körülmények közötti átruházás érvénytelen. A zenemüvek előadási joga ezentul szintén nem külön jog többé, hanem a szerzői jog fogalmába olvad. Azon törvényes rendelkezések, melyek az előadási jogot külön feltételekhez kötötték, meg vannak szüntetve. Az előadás átruházásának joga nem korlátlan többé, hanem ha az átruházás 1911 deczember 16-ika előtt szerződésileg vagy végrendeletileg történt, ennek csak a szerző halála után 25 évig van hatálya, a hátralevő védelmi időszak alatt a jogosultság a szerző örököseit illeti. Előzetes értesités és 10% illetmény fizetése mellett, a szerző halála után 25 évvel a müvet bárki többszörösitheti, ha pedig a mü már 1911 deczember 16-ika előtt élvezte a szerzői jogot, az ily feltételek melletti többszörösités a szerző halála után 30 év mulva történhetik. Az illetmények rendszerének módozatait külön törvény (Copyright Royalty System Regulations, 1912) határozza meg. Ha a szerzői jog tulajdonosa a mü ujból kiadását megtagadja vagy előadásának lehetőségét akadályozza, ugy hogy a mü a közönségtől elvonatnék, a titkos tanács birói bizottsága a szerző halála után bármikor megengedheti az ujból kinyomatást, illetve az előadást, s annak feltételeit is ez a biróság állapitja meg.

Aki 1912 julius 1-je előtt valamely drámai vagy zenei mü előadási jogának tulajdonosa volt, az ezentul jogait az uj törvény értelmében gyakorolhatja. Akinek szerzői joga volt, de előadásra való joga nem, az — a nyilvános előadás jogának kivételével — jogait ugyancsak az uj törvény szerint élvezi. Ha csupán előadási joga volt, az uj törvény, szerint is csak ezt gyakorolhatja. Aki a szerzői jognak mint engedményes (assignee) vagy mint engedélyes (grantee) a tulajdonosa, az egy éven belül kivánhatja e jogai megerősitését, a feltételek szerződéssel vagy választottbirósági határozattal állapittatván meg vagy pedig a szerzőnek vagy jogutódainak a jelen törvény szerint fizetendő illetmény ellenében folytathatja jogai gyakorlását, ha ezt a szerző vagy jogutódai a szerződés lejártától számitott három éven belül kérik. Az u. n. kollektiv munkák után nem kell illetményt fizetni. Kollektiv munka, a törvény sajátszerü meghatározása szerint az, melyet több munkatárs hoz létre, akár közös, akár külön munkával s akár különálló az egyesek hozzájárulása, akár közös. E szerint minden énekdarab kollektiv mü, hasonlóképpen az u. n. arrangement (berendezés).

A zeneszerzői jog bitorlásának tekintetik, ha a mü egészben vagy lényeges részében testi alakban közöltetik vagy ujból közöltetik. Ide tartozik a zenemünek nyilvános előadása, sőt valamely helyiségnek e czélra való átengedése is. Közömbös, hogy a mü eredeti alakjában adatik-e elő, avagy más hangszerekre való berendezésben.

Különös rendelkezések tárgyává tétettek a zenemüveknek gépi közvetitői: a grammofónok és hasonló készülékek. Az uj törvény életbelépte előtt közzétett zenemüveket bizonyos illetmény fizetése ellenében ilyképpen bárki többszörösitheti, az 1910 julius 1-je előtt jogszerüen készült gépek azonban 1913 julius 1-ig illet-

ménymentesen árusithatók. Ha a szerzői jog 1911 december 16-ika előtt engedményeztetett és a mü 1912 julius 1-je előtt jelent meg, azt zenegépileg nem szabad többszörözni, az utóbbi határidőn tul megjelenteket csak illetmény fizetése mellett. Változtatásokat vagy kihagyásokat csak a szerző beleegyezésével lehet tenni, kivéve ha ezt a gépretétel technikai igényei igazolják.

T. J.

Különfélék.

— **Hogy mozditja elő az állam az alkoholizmust.** A fővárosi rendőrség évi jelentésében olvassuk a következő sorokat:

«Az italmérések száma a X. kerületben igen nagy. A Maglódi-uton például csaknem minden házban van italmérés. A kapitányság hiába indokolja az ujabbak elutasitását azzal, hogy nem képez közszükségletet, a pénzügyi hatóságok mégis megadják az engedelmet».

Igy növeli az állam a büncselekmények számát.

— **Az ünnepnapok kérdéséhez.** Tekintetes Szerkesztőség! Engedje meg, hogy az ünnepnapok kérdéséhez szerény véleményemmel én is hozzászólhassak.

Nem ismerem a pápai motu proprio szövegét, de ugy vélem, hogy akár történik abban a Gergely-naptárra hivatkozás, akár nem, a kérdés sem a Gergely-naptár szerinti és a közönséges katholikus ünnepnapok közt fenforgó eltérés, sem a magyar szokásjog alapján nem birálható el, hanem megoldása egyedül csak az lehet, hogy miként Gergely pápa megállapithatta a naptárt és azzal együtt az ünnepeket, ugy a jelenlegi pápa rendelkezése — akár kifejezetten, akár hallgatólagosan — nyilvánvaló módositását jelenti a Gergely-naptárnak. Semmi alapja sem lenne annak az álláspontnak, hogy az egyik pápa hatásköre csekélyebb annál, amelyben valamelyik elődje intézkedett. Ebből pedig következik, hogy ahol törvényeink a Gergely-naptárra hivatkoznak, ott a jelenlegi pápai intézkedéssel elrendelt módositások irányadók és a törölt ünnepnapok mindazokban az esetekben, amelyekben törvényeink a Gergely-naptárra hivatkoznak, jövőben köznapoknak lesznek tekintendők. Tisztelettel: *Dr. Fürst Mátyás.*

— **Az ügyvédjelölt felmondási ideje.** A «Jogt. Közl.» f. évi 34. számában az ide vonatkozó kérdésekre elég nehéz a feleletadás. Ennek oka az, hogy ezekre nézve gyakorlat alig van, már pedig a szolgálati szerződések legnagyobb részének felmondási idejét leginkább a birói gyakorlat döntötte és dönti el tételes törvényi intézkedés hijján.

Az ügyvédjelöltek felmondási idejét egy vitás kérdésből kifolyólag egy hóban állapitotta meg a budapesti IV. ker. kir. járásbiróság és a határozat helybenhagyásával a budapesti kir. törvényszék III. felebbezési tanácsa.

Ami azt a kérdést illeti, hogy ezen határozatban meg lehet-e nyugodni vagy sem, nézetem az, hogy e döntés körülbelül fedi az igazságot, bár én hat hétre felemelném a felmondási időt, hiszen a kereskedősegédé is ennyiben, t. i. hat hétben van megállapitva.

Az föltétlenül igaz és áll, hogy az ügyvédjelölt főnökének irodájában bizalmi állást tölt be, azonban alkalmazásának ez a minősége őt nem foszthatja meg a felmondási idő kivánásától. Ha sulyos körülmények forognak fenn, akkor ugyis azonnal felmondás nélkül elbocsátható.

Az ügyvédjelöltet, ha egyuttal iroda vezetői teendőket is ellát, megilleti nézetem szerint a három havi felmondási idő.

Dr. Osvárth Ferencz, budapesti ügyvéd.

— **Ügyvédi reklám.** Egy vidéki olvasónk irja, hogy abban a városban, ahol ő lakik, egy hirdetési oszlopon a kereskedők és iparosok hirdetései közt *hat* ügyvéd hirdeti egyszerre, hogy ügyvédi irodáját megnyitotta. Az utczai hirdetésen kivül jellemző az is, hogy egyszerre hat uj ügyvéd telepszik le ugyanazon helyen.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A bizonyitási teher** kérdésében a polgári perjog érdekes átalakulását tünteti fel az osztrák legfőbb törvényszéknek 1910 február 1-én hozott Rv. I. 30/10. sz. határozata (ugyanily értelmü az 1909 május 18-iki Rv. V. 757/909. sz. hat. is), mely kiemeli, hogy *az uj polgári perrendtartás* (1895 aug. 1-iki törvény) *szabályképp nem ismeri a bizonyitási teher megosztását,* hanem abból az alapelvből indul ki, hogy mindkét peres félnek egyformán közre kell müködnie a biróság intenziv részvétele, mellett az *anyagi igazság* felderitésénél, bár a dolog természete, czélszerüségi tekintetek és saját érdeke fogja felperest arra ösztönözni, hogy a jogkeletkeztető tényeket, alperest pedig arra, hogy a jogmegszüntető illetve jogkorlátozó tényeket előadja és bizonyitsa.

— **Könyvkövetelések elzálogositása engedmény utján.** A legutóbbi időkben nálunk, kereskedői körökben meghonosodott a hitelszerzésnek azon módja, hogy a kölcsön folyósitásával egyidejüleg az adós nyilt könyvköveteléseket «biztositékul engedményez» a hitelezőjére. Gyakorlatilag ez engedményezés az engedményezett követelések listájának átadásával és az engedményezésnek az egyes követeléseknél a könyvekben való feltüntetésével megy végbe. Az engedményező rendszerint kiköti, hogy adósa az engedményezésről ne értesittessék, mert nyilt könyvköveteléseknek másra átruházását a kereskedelmi életben nagyon kedvezőtlenül itélik meg. Az engedményezőhöz fog tehát befolyni a követelés, ő hajtja be azokat, köteles azonban megfelelő összegü uj követeléseket pótlólag engedményezni.

Az osztrák legfőbb törvényszék több határozatában (igy (1909 decz. 15-én hozott Rv. I. 879/909. döntésében is) arra az álláspontra helyezkedett, hogy ez a jogügylet harmadik személyekkel (pl. az engedményező csődhitelezőivel) szemben hatálylyal nem bir, minthogy az nem az engedményezett követelések «tulajdonná»-nak átruházását czélozza, hanem voltaképpen fiduciárius «tulajdonátruházás» formájába öltöztetett zálogjoglétesités. Már pedig az ingózálogjognál (tehát követelések elzálogositásánál is) essentiale negotii az, hogy a zálogjog megszerzése harmadik személyekkel szemben felismerhető legyen, holott a követelések listájának átadása valamint az engedményezésnek a kereskedelmi könyvekben feljegyzése csupán a szerződő felekre vonatkozó, intern jellegü ténynek tekinthető, mely az engedményezett követelés adósának értesitése (denuntiatio) hiján a nyilvánosság követelményét nem elégiti ki.

— **Hivatási kötelességszegést követ el az ügyvéd,** ha a tévedésből hozzá küldött pénz feladójának kinyomozása iránt nem tesz lépéseket, bárha előre láthatta, hogy ezáltal harmadik személyek magánérdekei sérelmet szenvedhetnek, valamint akkor is, ha a feladó megtudása és a pénz megtartására vonatkozó jogosultság hiányának felderitése után azonnal nem rendezi az ügyet.

Ha igaz is a panaszlott ügyvéd azon állitása, hogy a postautalvány szelvényén a feladó czime nem volt megjelölve, módjában állott volna a feladási hely postahivatalánál annak neve és lakása után tudakozódni. A pénz rendeltetésének ismerete nélkül nem lett volna szabad azt egyszerüen megtartani s a felvételre jogosult kiderülését a sorsra bizni. Szem előtt kellett volna tartania, hogy a pénz átvételére jogosult azt birói uton is követelheti a kötelezettől (feladó) s ezáltal annak fölösleges költségeket okozhat. (Az osztrák legfőbb törvényszék fegyelmi tanácsának 1912 április 18-án hozott Ds. VIII. 9/911. sz. határozata.)

— **Az «actio contra caupones, nautas, stabularios»** megfelelő kiterjesztését eredményezte a napjainkban annyira fellendült idegenforgalom. Az osztrák legfelsőbb törvényszék többször (pl. már az 1908 szept. 23-án hozott Rv. V. 1201/908. sz., az 1909 ápr. 21-én Rv. I. 331/909. sz. határozatokban) kiemelte, hogy a szálloda és vendéglőtulajdonos, valamint a bérkocsitulajdonos felelősségét a náluk elveszett ingókra vonatkozólag a nagyközönség javára lehetőség szerint liberálisan kell magyarázni, tekintve, hogy az utazó közönségnek nincs módja az alkalmazottaik képességét és megbizhatóságát ellenőrizni, végül pedig szavatossági rizikójuk ellenértéke eléggé megvan a szobabérletekért, ételekért, kocsihasználatért kért összegekben.

Igy a fönt első helyen emlitett döntés megállapitotta a bérkocsivállalkozó felelősségét a kocsis által utközben történt ingóelvesztésért.

Az osztrák legfelsőbb törvényszék állandó gyakorlata, hogy nem mentesitik a szállodatulajdonost a bevitt ingók elveszése esetén fennálló felelősség alul a szobákban, vagy folyosókon kifüggesztett azon irásbeli figyelmeztetések sem, melyek értéktárgyaknak a szállodatulajdonos személyes őrizetébe leendő átadását kivánják; ezen átadás elmaradása tehát semmi jogi következménynyel nem jár.

A bevezetésben második helyen emlitett határozat a szigoru felelősség feltételéül a foglalkozás *iparszerüségét* kivánja meg. E döntés természetesen nem találkozott osztatlan tetszéssel. Igy sok kritikát hivott ki az osztrák legfőbb törvényszék 1909 szept. 27-én hozott Rv. V. 566/909. sz. határozata is, mely kimondotta, hogy egy, kizárólag fürdővendégek részére kiadott karlsbadi villa tulajdonosa vendégeinek elveszett ingóiért nem felelős.

— **Hivatási kötelességszegés** miatt — az ügyvédi kamara felmentő határozatát megváltoztatva — fegyelmi büntetést szabott az osztrák legfőbb törvényszék fegyelmi tanácsa (1912 április 25-én Ds. V. 55/911. sz. határozatában) egy ügyvédjelöltre azért, mert büntetőtárgyaláson védőbeszédében többek közt azt mondotta, hogy az ügyész a vád képviseletében «Calumniare audacter, semper aliquid haeret» latin közmondás szerint jár el.

Az indokolás kiemeli, hogy az ügyésznek hivatásából kifolyólag semmiesetre sem szabad a vád egyoldalu érdekeit képviselni, hanem az igazság érvényesülése czéljából a vádlott jogait hivatalból is figyelembe kell vennie s igy rá nézve mindenesetre sértő, ha nyilván alaptalan vádak felhozását hányják szemére. Abból, hogy a biróság a konkrét büntetőügyben felmentő itéletet hozott, az ügyész vádjainak teljes tarthatatlanságára nem lehet következtetni.

Az ügyvédjelölt fegyelmi felelősségre vonását nem zárja ki az sem, hogy őt a biróság a tárgyaláson már rendreutasitotta a fent megjelölt kifejezések miatt, mert a tárgyalási rend fentartására vonatkozó birói jogkör gyakorlása és a fegyelmi büntetés különböző jelleggel birnak.

— **Ügyleti megtámadás hatálytalanitása a felek közös megegyezésével.** Ha szabályszerü megtámadás folytán valamely jogügylet érvénytelensége beállott, a feleknek nincs joguk a megtámadást közös megállapodással tévedésből történtnek tekinteni, ha a körülményekből megállapitható, hogy annak érvényesitésénél tévedés nem forgott fenn. Ha ennek daczára oly inditványokat terjesztenek elő, melyek a megtámadott jogügylet érvényességét feltételezik, ebből korántsem lehet a megtámadás hatálytalanságára, hanem csupán a szóban lévő inditványok alaptalanságára következtetni. Ilyképpen tehát hasonló esetekben a biróságnak mindig vizsgálnia kell, vajjon a megtámadás tényleg tévedésből, helytelenül történt-e. (Német birodalmi biróság V. 1912 január 22. 252/911. sz. itélet.)

— **Az ügyvédi dijskála felemelése.** Németországban is megindult a mozgalom az ügyvédi dijak felemelése érdekében, mert ott is türhetetlennek tartják a mostani állapotokat, amikor az utóbbi időben beállott rendkivüli drágaság daczára is a dijak legnagyobb részben ma is a régiek maradtak.

A birodalmi igazságügyi hivatal azon álláspontot foglalja el, hogy tárgyi adatok hiján egyelőre még nem foglalkozik e kérdéssel. Az ügyvédi egyesületek az igazságügyi államtitkár erre vonatkozó kijelentésére most széles körben gyüjtik az adatokat és már legközelebb közzé is teszik vonatkozó előterjesztéseiket.

Nálunk az Ügyvédszövetség vette kezébe az ügyet és néhány vidéki központban igen szép sikereket is ért el, azonban az ország legnagyobb részében még ma is a régi dijszabások az irányadók.

— **Ügyvéd elleni sikertelen büntető feljelentés kártéritési kötelezettséget von maga után.** *R.* följelentést tett ügyvédje, *M.* avoué ellen azért, mert nem tudta kiadni egyik perirat-tervezetet, melyet *R.* annak idején rendelkezésére bocsátott.

A vizsgálóbiró megtagadta a vizsgálat elrendelését, mert a szóban lévő irat nem tekinthető olyan okiratnak, melynek esetleges megsemmisitése büntettet vagy vétséget képezhet. (V. ö. a mi Btk. 406. §-ával !)

M. ügyvéd az alaptalan feljelentés miatt kártéritési keresetet inditott *R.* ellen. A cour de cassation 1912 január 22-én hozott itéletében *R.* alperest 100 frank kártéritési tőke s járulékainak megtéritésére kötelezte, mert feljelentését — bár nem kárositási czélzattal — de mégis törvényes alap nélkül tette s igy beszámitható gondatlansággal járt el.

Ügyvédjelölt, gyakorlattal, irodámba azonnal beléphet. Románul és németül tudás előny. Dr. Kertész Miksa ügyvéd, Arad, Minorita-palota. 14519

Teljes praxisu, lehetőleg szerb és román nyelvismerettel biró jelöltet keresek azonnali belépésre. Fizetés megegyezés szerint. Dr. Zinner Miksa ügyvéd, Fehértemplom. 14526

Fiatal nőtlen ügyvéd forgalmasabb vidéki városban irodát átvenne, társulna; tőkét belefektet. Budapest előnyben. Czim a kiadóhivatalban. 14512

A napokban jelenik meg!

A HATÁLYOS MAGYAR TÖRVÉNYEK GYÜJTEMÉNYE

CORPUS JURIS HUNGARICI 1000—1911

V. kötete: 1896—1907. évi törvényczikkek.

Szerkeszti, jegyzetekkel és utalásokkal kiséri
Dr. MÁRKUS DEZSŐ
a magyar kir. Curia birája.

(A VI. kötet 1908—1910. évi törvényczikkek még ez évfolyamán jelenik meg.)

Eddig megjelent:

I. kötet: 1000—1873. évi törvényczikkek.
II. kötet: 1874—1880. évi törvényczikkek.
III. kötet: 1881—1887. évi törvényczikkek.
IV. kötet: 1888—1895. évi törvényczikkek.

A Márkus Dezső által szerkesztett Hatályos Magyar Törvények gyüjteménye megrendelői az 1911. évi törvényeket tartalmazó kötetet ingyen kapják.

A teljes mű több mint 6000 oldal, hat félbőrkötésben ára 150 korona.

Megjelent
a **Franklin-Társulatnál** Budapest, Egyetem-utcza 4.

Fontos és időszerü az uj nyugdijtörvény küszöbén.

A Franklin-Társulat kiadásában **Budapesten** megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

AZ ÁLLAMSZOLGÁLAT REFORMKÉRDÉSEI.

Bürokratizmus. Illetmények. Végellátás. Fegyelmi eljárás.

Irta **Dr. MÁRKUS DEZSŐ**
a m. kir. Curia birája.

Ára füzve 2 korona 50 fillér.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20.
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4.
Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza. 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenhetedik évfolyam. 37. szám. Budapest, 1912 szeptember 13.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DÍJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: Egyesülési, gyülekezési és sajtószabadság. — *Dr. Vámbéry Rusztem* egyetemi m.-tanár: Pro morte. — *Dr. Auer György:* A bécsi első nemzetközi birógyülésről. — *Dr. Mandel Zoltán:* Jegyzetek a franczia igazságszolgáltatás köréből. — *Dr. Riegelhaupt Bertalan* békéscsabai ügyvéd: Czégazonosság, mint az üzletátruházás kriteriuma. — Különfélék.
Melléklet: Büntetőjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Egyesülési, gyülekezési és sajtószabadság.

1. A magyar közjognak és közigazgatási jognak összes kézikönyveiből megtanulhatjuk, hogy Magyarországon teljes egyesülési, gyülekezési és sajtószabadság van. Megtanulhatjuk belőlük és egyéb államjogi müvekből, hogy a gondolatnak nyomtatvány és képes ábrázolat utján terjesztése van a legnagyobb hatással egyesre és a tömegekre, és hogy ilyképpen a *sajtó* révén a gondolat milliókat kerithet a maga hatalmába, aminek ismét az a következése, hogy a közvélemény fölött valósággal a sajtó uralkodik. Megtudhatjuk ezekből a könyvekből azt is, hogy nincs az állami életnek egyetlen tere sem — sem a politikai, sem a gazdasági, törvénykezési, müvelődési, szocziális, katonai stb. érdekek körében — amely egyenlő mértékben ne állana a sajtó befolyása és hatása alatt. Hogy ez a hatás a legtöbb esetben jótevő, az köztudomásu. Nincs ma a kulturának hatásosabb segitő eszköze, mint a hivatása magaslatán álló sajtó. Nincs az alkotmánynak és a népek szabadságának ma hatalmasabb biztositéka, mint az erejét és rendeltetését komolyan megértő és fölhasználó sajtó, amely ilyképpen az állami életnek legáldásosabb tényezői közé tartozik és amelyet éppen azért a legmesszebb menő szabadság illet meg minden müködésében. De természetes az is, hogy a szabadsággal visszaélni is lehet. Gondoskodniok kell tehát az állam törvényeinek arról, hogy a sajtó áldás helyett ne váljék ártalmára és veszedelmére. S mennél nagyobb a bizalom, amelyet az államhatalom a sajtónak előlegez olyképpen, hogy mennél kisebb mértékben szoritja meg véleménye nyilvánitásában és mozgásában mindenféle rendőri óvóintézkedésekkel: annál megokoltabb a szigor a szabadsággal visszaélőkkel, az egész intézmény hitelét megrontókkal szemben.

Tankönyveinkből megtanuljuk azt is, hogy a sajtó szabadságával visszaélők ellenében csak a biróság járhat el, mert a közigazgatási hatóságot, jó vagy rossz hiszemmel, a legtöbb esetben nem tárgyilagos jogszabályok, hanem a pillanat hatása alatt czélszerüeknek vélt vagy föltüntetett szubjektiv szempontok is vezethetik a sajtó valóságos, képzelt vagy költött visszaélésének megitélése körül, ilyen kétes értékü, sőt veszedelmes egyéni véleményeknek és véletleneknek pedig lehetetlen kiszolgáltatni a modern állami élet ez óriás jelentőségü kulturtényezőjét, alkotmány- és szabadságbiztositékát. Csak egészen kivételes idők és kényszerito viszonyok teszik az állam épségének és nyugalmának érdekében szükségessé a közigazgatási hatóság megóvó hatalmi körének kiterjesztését a sajtóval szemben — inter arma esetleg silent leges.

Igy értelmezik kézikönyveink és biróságaink a sajtótörvényt tartalmazó, ideiglenesnek tervezett 1848 : XVIII. tczikket, amely az előző vizsgálatot örökre eltörölve, rendelé, hogy «gondolatait sajtó utján mindenki szabadon közölheti és szabadon terjesztheti» és amely, helyes értelmezése szerint, az időszaki sajtó terjesztését semmiféle korlátozásnak alá nem vetette, mert annak 45. §-a a *könyvekkel* való házalást rendeli csak «az illető hatóság rendőri felügyelése alá».

2. Hasonlóképpen megtanuljuk kézikönyveinkből azt is, hogy az egyéni szabadságnak *egyesülésben* és *gyülekezésben* megnyilvánulhatása, a szellemi és erkölcsi szabadságát öntudatosan élvező honpolgárnak a hazája kulturális munkájában szabad résztvehetése és közremüködése a társulásnak mindenféle módján, ugyancsak hazánk alapjogai közé tartozik. Megtanulhatjuk belőlük, hogy mennél fejlettebb valamely állam kulturája, mennél igazabb annak az a törekvése, hogy polgárainak előrehaladása előtt gát ne emelkedjék, annál kevesebb megszoritást szab az egyesülés és a gyülekezés szabadsága elé. Itt is, természetesen, ugy, hogy nem feledkezik meg az állami rend és béke megóvásának tartozó hivatásáról s arról, hogy törvényes szabályainak szigoru megtartása mind az egyesnek, mind az egyesüléseknek megalkuvást és kibuvást nem türő föltétlen állampolgári kötelessége, amelynek minden megszegését ugyancsak nagy szigorral kell büntetni, mert ezzel is a szabadságjogok szent czélját és rendeltetését sértik meg és veszélyeztetik.

A modern és szabad államban tehát az egyesülés és a gyülekezés szabadságát illetően nem uralkodhatik más alapelv, mint az, amelyet az Északamerikai Egyesült-Államok alkotmányának 1789. évi kiegészitő szabálya tartalmaz 1. czikkében: «A kongresszusnak nem szabad olyan törvényt alkotnia, amely megszoritja a népnek azt a jogát, hogy békésen egybegyüljön», mert hiszen ez az egyéni szabadságnak, a lelkiismereti és a gondolatszabadságnak természetes együttjárója. Emellett föltétlen kötelessége az államnak arról is gondoskodni, hogy ez a jogosultság is semmiféle alakban és semmiféle ürügygyel visszaéléssé ne fajuljon.

3. Törvényhozásunk 1867 óta nem ért rá az egyesülés és gyülekezés jogának törvényes szabályozására, bizonyára ebben is az annyiszor idézett és oly kevéssé ismert angol példát követve, ahol a szabadságjogok százados hagyományon sarkallnak, ahol mindenkit, még a hatóságot is áthatja az egyéni szabadság föltétlen megbecsülése és a más jogának föltétlen tiszteletbentartása is. De mig Nagybritanniában csak a joggal való visszaéléseket büntetik, ami magától értődik, addig nálunk a törvény hiányát miniszteri rendeletekkel iparkodnak pótolni, amelyek nemcsak az angol mintától térnek el — csakugy, mint a sajtójog terén a belgától, — hanem még azoktól az elvektől is, amelyeket a gyülekezési jogról az 1848. évi magyar kormány, az egyesülés jogáról pedig az 1873. évi magyar kormány vallott.

Nincs módunkban itt a vonatkozó egész rendeleti anyagot közölni (l. azt *Márkus:* Magyar Közjog, 5. kiadás, 1910, 212—225. lap). Elégséges azonban itt utalnunk az 1848 ápr. 28-án 216. sz. alatt Arad város közönségéhez intézett belügyminiszteri rendeletre, amelyet az 1868. évi 128. sz. a. és az 1898 február 13-án, 766. eln. sz. a. kibocsátott belügymin. rendeletek is gyülekezési jogunk alaprendeletének ismernek el (az 1848 ápr. 20. összminiszteri rendelet a népgyülésekről csak Budapestre vonatkozik) és amely a népgyülés idejének, helyének és czéljának a megtartását 24 órával megelőző bejelentésének követelése mellett, lényegében ennyit tartalmaz: «Ha a gyülés czélja törvényszerü, az elnök az engedményt megadni, ellenben, ha törvényszegést vagy a közrend erőszakos megháboritását foglalja magában, tilalmazni köteles.» «Az elnök tartozik ügyelni, hogy az engedélyezett népgyülés törvényellenes irányba ne vezettessék; ily esetben a népgyülést eloszlottnak jelenti és mindazokat, kik szónoklataikkal és biztatásaikkal törvényszegésre ingerelnek, mindazokat, kik az eloszlatás kijelentése után a gyülést folytatnák, törvényes büntetésre

vonatja.» Hogy mi a törvényszegés és annak büntetése? azt persze a mindenkor hatályos büntetőtörvényeink szabják meg.

A gyakorlatban azonban a minden érdekelt, tehát az állam szempontjából is okos és helyes kormányrendeletet másképpen értelmezik, mint a hogyan azt megalkotói tervezték. A törekvés nem az, hogy az állampolgárok gyülekezési szabadságát — persze mindig a rend és az állam érdeke követelte természetes óvatossággal — mennél jobban tiszteletben tartsák, sőt kifejlesszék, lévén az az igazán szabad államnak érdeke és egyik jellemző sajátossága, hanem közigazgatási hatóságaink egy része, teljesen félreértve a gyülekezés szabadságjogát, képtelen, sőt egyenesen fölháborító ürügyekkel gátolja meg e jognak gyakorlását. S amennyire fájdalmas, hogy egyes közigazgatási közegeink még mindig nem állnak feladatuk megértésének magaslatán, hogy minimális érzékük sincs az igazi szabadság, a velük ellenkező véleményen levők törvénybe nem ütköző nézetének tiszteletbentartása és a modern jogállam egyéb attributumai iránt; hogy egyesek még ma is a közigazgatást az önkényes földesuri hatóság rég eltemetett előjogának és kiváltságának tartják: annyira elszomorító, hogy kormányaink a hivatali kötelességek efféle félreismerésével, a hivatali hatalommal való ilyen visszaélésekkel szemben nem élnek törvényadta jogaikkal, amelyek közt a legenyhébb a fegyelmi eljárásnak meginditása lenne, a hivataltól egyidőben felfüggesztéssel kapcsolatban. Ha ez sem történik: akkor a mindenkori kormány éppen annyira bünös alkotmányos alapjogaink megsértésében, mint a közigazgatás hatóságai. Mert ha valamelyik szolgabiró helytelen és jogellenes rendelkezése mellett enyhitő körülményül szolgálhat esetleg annak tudatlansága, korlátoltsága, elfogultsága vagy hagyományos nagyzási hóbortja, amelyet milieuje hasonló gondolkozása okából vagy kényszerüségből még fokozni segit: a központi kormány mellett efféle enyhitő kürülmény föl nem hozható, mert reá nézve mindenekfölött a törvénynek, a jognak és az igazságosságnak kell irányitónak lennie.

Fölösleges hangsulyoznunk, hogy ez itéletünk kijelentésénél semmiféle politikai szempont nem vezet. Nemcsak azért nem, mert az e közlöny hasábjaiból eleve ki van zárva, hanem azért sem, mert birálatunk nemcsak a jelenre vonatkozik, hanem a kormányzásnak e téren évek hosszu sora óta tapasztalt irányára, amelyről mi is azt mondhatnánk, amit a berlini rendőrség főnöke adott volt annak idején Sudermann egyik szindarabja betiltásának okául: «Die janze Richtung passt uns nich!»

4. Ugyanez áll az egyesülési jogról is. «Azon tényezők közt, melyek alkotmányos államban a nyilvános életre kiváló befolyást gyakorolnak, alig létezik hatályosabb, mint az egyesülés, mely a közélet ébresztése és fejlesztése által azt nagy mértékben előmozditja, az ezen üdvös müködéssel való visszaélés azonban veszélyezteti nemcsak ezen czél elérését, de veszélyessé válhatik magára az államra is.» Szóról-szóra aláirjuk az egyesületek ellenőrzéséről 1873 április 29-én 1394. sz. a. kibocsátott belügyminiszteri rendelet e szavait, nemkülönben azokat is, amelyek a kormány felügyelő jogának, valamint a kormány és törvényhatóságok tapintatos eljárásának szükségességét hangsulyozzák, hogy fentartassék az egyesülés szabadsága.

Hogy ezzel a szabadsággal is visszaélnek, az köztudomásu. Hogy e visszaéléseket meg kell torolni, azok megtörténtét pedig lehetőleg meg kell előzni, magától értődik. De a felügyelet joga és a tapintatos eljárás nem terjedhet annyira, hogy pl. törvénybe nem ütköző czélok megvalósitását tervező egyesülések alapszabályait éveken át ne láttamozzák (mert hiszen csak erről, nem jóváhagyásról lehet szó, a hatályos rendeletek értelmében), meggátolva ezzel az egyesület *végleges* megalakulását, mivel az *ideiglenesen* megkezdheti müködését, ha a felterjesztett alapszabálytervezetről a kormány 40 napon belül nem határozott vagy arra észrevételt nem tett (1875 május 2. 1508. eln. sz. és 1898 február 2. 1136. eln. sz. belügymin. rend.). Nem terjedhet a felügyelet joga annyira sem, hogy a kormánynak bármilyen okból nem tetsző, de nem alapszabályellenes, sem törvény- vagy jogellenes müködést nem tanusító egyesülések tevékenységét ugyancsak nem objektiv jogi alapokon nyugvó okokból fölfüggeszti vagy megszünteti, mert az egyesületek müködésének ellenőrzésénél is, amely a müködés korrektségének és törvényességének szempontjából ugyan a lehető legszigorubb legyen, szabad államban az egyéni és testületi szabadság mennél nagyobb mértékére kell figyelemmel lenni, a hatóságtól pedig távol kell állania annak a törekvésnek, hogy ezt a szabadságot mennél jobban korlátozza. Az ilyen törekvés a rendőrállamnak jellemző tulajdonsága, de nem az alkotmányos jogállamé és legkevésbbé jogosult az nálunk, ahol minden alkalommal ugy tüntetik föl alkotmányosságunkat és szabadságainkat, mint amelyek mellé kor és terjedelem dolgában csak az angol sorakozhatik — oly állitás, amelyet a valóság már régen és szomoruan megczáfolt, mert az utolsó másfél évtizedben az igazi alkotmányos szabadság iránt való érzék országszerte megrosszabbodott. E törekvés a mi törvényhozásunkban, kormányzásunkban és közigazgatásunk minden ágában csakugy megnyilatkozik, mint közvéleményünkben.

5. E közlöny rendeltetésén messze tul vezetne, ha ezt az állitást közéletünknek vonatkozó összes jelenségeivel akarnánk bebizonyitani. De mai szemlélődésünk szempontjából elégséges talán a gyülekezés és az egyesülés jogának körében nagy fájdalommal megállapitható visszaesésen fölül a sajtójogunk terén történtekre is utalnunk, amilyen pl. az volt, hogy 1898-ban meghonositották az éjjeli ügyész nevén ismert intézményt; amilyen a kormánynak nem tetsző egyes lapoknak az utczán, a pályaudvarokon és a dohánytőzsdékben árusitásának megtiltása — amely utóbbi rendelkezés (a megtorlás formájának szégyenletes kicsinyessége mellett, amely senkihez sem méltó kevésbbé, mint a számtalan hatalmi eszközzel rendelkező államhoz) valóságos arczulcsapása a gondolat szabad terjesztésétől el nem választható sajtószabadságnak; és amilyen az 1912 augusztus 26-án 136,000. sz. a. kibocsátott rendelet is, a sajtótermékeknek házaló vagy utczai terjesztése tárgyában.

Ez utóbbinak szabályozása rendőri szempontból, sőt bizonyos fokig az utczai esztétika szempontjából is bizonyára szükséges, csakugy, mint minden egyéb házalásé vagy utczai árusitásé. Az ellen sem tehető kifogás, ha tanköteles gyermekeket eltiltanak ettől a foglalkozástól vagy ha az ezzel az álarczczal üzött koldulást gátolják meg. A nyilvántartás érdekében történt, bár talán tulzó szabályozás is elfogadható. De vissza kell utasitani a büntetett előéletüek kizárását rendelő 12. §-t, mert ez a bünbe visszaesők számát fogja csak gyarapitani, minden elfogadható inditó ok nélkül zárva el az ujságárusitás szabad foglalkozásától azokat, akik a mi tulságosan elfogult és csak a papiroson demokratikus, megbocsátó és nagylelkü társadalmunkban büntetett előélet okából semmiféle alkalmazáshoz nem juthatnak. A törvényhozás hiába törli el az elitéltnek a fogalom betü szerint való értelmében való megbélyegzését a letartóztatási intézetben. Hiába szavalnak unos-untig a kiállott büntetéssel való expiálásról és megtisztulásról. A társadalom, a törvényhozás és a kormány avval, hogy büntetlen előéletet követel ott is minősités gyanánt, ahol arra a megbizhatóság legszigorubb követelései mellett nincs szükség, mindenkorra stigmatizálja azokat, akik bármikor, bármely okból vétkeztek a törvény és a társadalmi rend ellen ugy, hogy ezért szabadságvesztés-büntetés érte őket. Fölösleges és káros kegyetlenség, amely a társadalmon boszulja meg magát, anélkül, hogy legkisebb javitó vagy elrettentő hatása lenne.

A szóbanforgó belügyminiszteri rendelet azonban, — amely egészen czéltalan, fölösleges munkát okozva az érdekelteknek, megint csak három havonként megköveteli az elárusitás engedélyének megujitását, holott ez az engedély szerinte amugy is mindig megvonható, ha a megszabott föltételek nincsenek meg — jóval messzebb menve a terjesztés szabadságának korlátozása körül, mint az 1873-ból, 1897-ből, 1902-ből és 1905-ből való korábbi rendeletek, egyenesen törvényellenes rendelkezést is tartalmaz 5. §-ának második bekezdésében és 8. §-ában. E szerint: «A hirlapok és folyóiratok minden egyes példányszámát az utczai árusitás megkezdése előtt a törvényhatóság első tisztviselőjének, ha pedig a sajtótermék nem a törvényhatóság székhelyén jelenik meg vagy nem ott terjesztetik, a helyi hatóságnak bemutatni köteles.» «Ha a hirlap vagy folyóirat bemutatott száma a 6. vagy 7. §. rendelkezésébe ütközik» (megtévesztő czim stb.) vagy olyan közleményt tartalmaz, amely izgat, a közrendet veszélyezteti, a szemérmet, a közerkölcsiséget sérti vagy a családi élet belső ügyeit sértő módon tárgyalja vagy valamely hitfelekezet elleni gyülölet felkeltésére irányul: az engedélyező, illetve helyi hatóság az illető sajtótermék (hirlapszám) terjesztését megtilthatja.»

Mit jelentenek ezek a rendelkezések?

Először is a terjesztésnek rendkivül megnehezitését, ami a

sajtótörvény 1. §-ának világos szabályába ütközik. Mert a hatóságnál bemutatás csak a hivatalos órák megkezdése után történhetvén meg, az utczai árusitás csak azután veheti kezdetét, ami tetemes anyagi kárral is jár. A bemutatásnak meg bizonyára nem az a czélja, hogy a hatóság frissiben jusson egy ingyenpéldányhoz, hanem az, hogy a közigazgatási hatóság (felebbvitel esetében a belügyminiszter is [8. §. 3. bek.]) a sajtóbiróság, illetve a vizsgálóbiró hatáskörével birálja meg a bemutatott példányszám tartalmát és ha az, véleménye szerint — amely a legjobb hiszem mellett is nagyon fölszines, elfogult, kicsinyes, téves lehet, amely azonban lehet a tárgyi alap hijján, sőt lehet rosszindulatu is — a rendelet 8. §-ába ütközik, akkor megtiltja az utczai elárusitást, a sajtószabadság megsértése mellett mérhetetlen károkat okozva a kiadónak, akire nézve a hirlappéldány néhány óra mulva értékét vesztette, hiába változtatná is meg a felsőbb hatóság a korábbi, tiltó határozatot.

De jelentik ezek a rendelkezések a sajtótörvény és a bünvádi perrendtartás 567. §-ának megsértését is, amit elégséges egy osztatlanul elismert, bizonyára semmi irányban sem elfogult tekintélynek szavaival bizonyitani.

Zsitvay Leó «A magyar sajtójog mai érvényében» czimü munkájában (1900) a sajtórendőri jogszabályok ismertetése kapcsán a következők olvashatók: «E jogszabályokat mind egybevetve, felismerhető a sajtótörvénynek az az elvi álláspontja, hogy *a sajtóval szemben megelőzésnek nincs, csak megtorlásnak van helye a megindult terjesztés után.* Kétségtelenül ez a lényege és főbiztositéka a sajtószabadságnak. Mennél kevesebb a megszoritó rendőri szabály: annál szabadabb a sajtó mozgása; *és ha, mint a mi sajtótörvényünkben egyáltalán nincs intézkedés, mely a hatóságoknak jogot adna, hogy a sajtóterméknek terjesztését, az elmemünek, a gondolatközlésnek sajtó utján való kivitelét és nyilvánosságra hozatalát bármi czimen megelőző intézkedésekkel megakadályozhatná*: akkor a sajtószabadságot csakugyan biztositottnak lehet tekinteni.» (115., 116. l.)

Ellenkezik azonban a rendelet idézett szabálya a sajtótörvénynek nemcsak szellemével, és annak 1. §-ával, hanem annak 30. §-ával is, melynek 4. pontja szerint: «Mely időpontban a lap vagy füzet szétküldöztetik, annak egy példánya, a bejegyzett felelős személy aláirásával, a helybeli hatóság elnökénél tétetik le. Csupán annak nem teljesitése miatt a lapok szétküldözését megtiltani sem szabad, hanem aki e szabály ellen vét, 200 forintig terjedhető pénzbüntetéssel fog megbüntettetni.» Mivel pedig a törvény a terjesztést semmi irányban sem szoritja meg és semmiféle engedélytől nem teszi függővé: a «szétküldözés» fogalma a terjesztés minden nemét, tehát az utczai árusitást is felöleli. A szóban forgó legujabb miniszteri rendelet azonban a törvény ellenére a bemutatást megelőzően nem engedi meg az utczai árusitás utján terjesztést, ami tehát nyilvánvalóan a törvénybe ütközik és ezért is hatálytalan.

A rendelet 8. §-a sajátképpen a lefoglalásnak és a sajtóbiráskodásnak uj nemét állapitja meg, kifejezetten beleütközvén a bünvádi perrendtartás (1896: XXXIII. tcz.) 567. §-ába, amelynek első és második bekezdése igy rendelkeznek: «Valamely nyomtatvány büntettet vagy vétséget megállapitó tartalma miatt a feljelentés megtétele után vagy azzal egyidejüleg *csak a vádló inditványára* foglalható le. A lefoglalás elrendelésére és foganatositására rendszerint az illetékes vizsgálóbiró vagy sajtóbiróság, ha azonban a késedelem veszélylyel járna, bármely vizsgálóbiró vagy járásbiróság is jogositva van.» A rendelet 8. §-a igen sok esetben fölöslegessé fogja tenni a kir. biróságok munkáját. A helyi hatóság, a törvényhatóság első tisztviselője, az egész országra szóló hatálylyal pedig a belügyminiszter lefoglalás nélkül is itéletet mondanak majd a hirlap tartalmáról és meggátolják annak terjesztését, amit a 8. §. második bekezdése kifejezetten lehetővé tesz. Ez közigazgatási czenzura és közigazgatási biráskodás, a birói függetlenség és a birósági eljárás minden biztositéka hijján, ez az ország nagy részében az illető közigazgatási közeg szeszélyének, önkényének, pártállásának szolgáltatja ki a sajtót, holott az ezt illető minden kérdésben, amelybe valamely czélszerüségi szempontból, kényszerüségből és kivételesen mégis bele kell vonni a közigazgatási hatóságot, — de persze mindig csak törvénnyel, sohasem rendelettel, mert ilyennel nem szabad alkotmányjogokat teremteni — ezt a legmerevebb objektiv jogszabályokkal kell megkötni, a szabad mérlegelés legmesszebb menő megszoritásával, mert különben a sajtószabadság csak névleges lesz, akármilyen szabadelvü rendelkezést tartalmazzon is a sajtótörvény.

Igaz, az 1897 április 13-án 1608. eln. sz. belügyminiszteri rendelet (R. T. 418. l.) is kötelezte a kiadót, hogy a nyolcz napi elárusitásra szóló engedély megkapása esetében az egyes hirlapszámokat utczai elárusitásuk megkezdése előtt a hatóságnak bemutassa, ámde, nem tekintve, hogy ez a rendelet és követői éppen ugy a sajtótörvénybe ütköznek, mint a legujabb és hogy jogellenesen jelöli meg jogalapként az 1848 : XVIII. tcz. 45. §-át, amely csak a könyvekkel házalásra vonatkozik — ugyanaz a rendelet ezt a bemutatást kifejezetten az engedély helyébe teszi, azért, mert «a hirlapok megjelenése rendesen oly időre esik, midőn hivatalos órák nincsenek, az engedély csak több órai késedelemmel, tehát oly időben volna megadható, midőn a hirlap az ujdonság jellegét már elvesztvén, az engedély majdnem értéktelenné válik». Ezekből az okokból tette lehetővé az 1902 márczius 27. 11,287. számu belügymin. rend. (R. T. 259. l.) az engedélynek három hónapra is megadását, amit az 1905 julius 24-én 71,770. számu belügymin. rend. (R. T. 486. l.) is föntartott. A most idézett — bár szintén részben törvényellenes — rendeletekből, hacsak magamaguknak nem akarnak ellentmondani, lehetetlen egyebet kiolvasni, mint azt, ami gyakorlattá is lett, hogy t. i. az utczai elárusitás a bemutatás előtt is megkezdhető, holott a legujabb rendelet azt lehetetlenné teszi vagy legalább is a helyi hatóság diszkrécziójától teszi függővé, ami bizonyára nem fér meg az igazi sajtószabadsággal. Azonfelül hiányzik a korábbi rendeletekből az 1912. évi augusztusi rendeletnek 8. §-a, amely, mint kimutattuk, teljesen a közigazgatási hatóság kényekedvének szolgáltatja ki nemcsak az utczai elárusitás lehetőségét, hanem a lap lefoglalását, terjesztésének megakadályozását is.

Mindezekből az okokból a legujabb belügyminiszteri rendelet sürgős megváltoztatásra szorul, addig is, mig egész sajtójogunknak kivánatos reformja és abban a terjesztés minden módjának törvényes szabályozása, végre valóra válik. Ha pedig a rendeletnek sürgős módositása nem történik meg, keresniök kell az alkalmat az érdekelteknek arra, hogy az eme rendelet 5. és 8. §-ával kapcsolatos valamely ügyük a biróság elé kerüljön, hogy ennek — ha nincs is joga a rendelet szükségességét vagy czélszerüségét birálat alá venni (1879. évi XL. törvényczikk 10. §.) — mégis módjában legyen arra mihamarabb alkalmazni a birói hatalomról szóló alaptörvénynek, az 1869 : IV. tcz.-nek, 19. §-át, amely szerint «a rendeletek törvényessége felett egyes jogesetekben a biró itél». A független biróság szavának talán inkább fog hitelt adni a kormány, mint az ebben a kérdésben egyhangu közvéleménynek és módositani fogja rendeletének legalább törvénybe ütköző részleteit, figyelem nélkül arra, hogy itt részben 15 esztendős állapotnak továbbfejlesztéséről van szó. A jogellenességet sohasem szabad jogok megalapitásának kutforrásává tenni, sem pedig a nálunk takarónak annyira kedvelt preczedenssé, mert hiszen akkor minden kormány visszaélhetne a reá nézve esetleg nagyon kedvező parlamentáris viszonyokkal és tetszés szerint megteremthetné a preczedensekül szolgálható, hatályos törvénynyel ellentétes tényleges állapotokat. In rerum natura meg van ennek a lehetősége is. Ámde az az állam, ahol ez megtörténhetik, megszünt alkotmányosnak és *jogállamnak* lenni.

Pro morte.

Egy szavazattöbbséggel (159—158) győztek a bécsi XXXI. német jogászgyülés büntetőjogi szakosztályában a halálbüntetés hivei és negyvenhat szavazattöbbséggel (470—424) hagyta jóvá a plénum a szakosztály határozatát. Valóban pyrrhusi győzelem, ha figyelembe vesszük, hogy még két év előtt a danzigi jogászgyülésen az állam szükségleteit meg nem értő, elmaradt idealistáknak bélyegezték az abolitionistákat. Jelentősége a mostani döntésnek legfeljebb a kisebbség számára van, amely eszméi hóditó erejének bizonyitékát láthatja benne, de a német és osztrák Btk. javaslatok körül bekövetkezendő parlamenti küzdelmekben a hóhérpártiak a jogászgyülés szavából aligha fognak fegyvert kovácsolhatni.

Egyéb czélja pedig alig lehetett annak, hogy a halálbüntetést a jogászgyülés napirendjére tüzték. Rég elmult az az idő,

midőn a halálbüntetést még jogi kérdésnek tekintették. Jogosságát az abolitionisták sem vonják kétségbe, czélszerüségét pártolói sem vitatják. Uj argumentumokat is alig várhattak. Már abból a vitából, amelyet 1843-ban Klauzál, Szentkirályi és Szemere Bertalan vivtak meg a Karok és Rendek előtt, eléggé bebizonyosodik, hogy mennyire igaza volt Mancini ismeretes szavának: a halálbüntetés kérdésében nem érvelésnek, hanem szavazásnak van helye. Csakhogy jogászok szavazatai ebben a kérdésben, amely első sorban kulturkérdés, kizárólagos autoritativ tekintélyt nem igényelhetnek. Ha bizonyitható volna is, hogy a halálbüntetésben elrettentő erő rejlik, egy adott nemzet és egy adott kor müvelődésének itéletétől függ, hogy a büntetőtörvény a czélszerünek ismert büntetési eszközt alkalmazhatja-e. Mégis kézenfekvő, hogy a kérdés napirendre tüzésének alig volt egyéb czélja, mint a német jogérzést megtestesitő jogászgyülés tekintélyének szembeszegezése a birodalmi gyülésnek czentrum- és szoczialistapárti szavazataival, amelyek a megalkotandó Btk.-ben a halálbüntetés fentartását kétségessé teszik.

Ez a vállalkozás azonban a látszólagos külső siker ellenére is elég balul ütött ki. Első eredménye *Liepmann* kieli egyetemi tanárnak hatalmas logikai erejü véleménye volt, amely Olivecrona ismeretes munkáját is felülmuló jelentőségü vádirat a halálbüntetés ellen. Sorra bizonyitja, hogy elijesztő ereje nincs, hogy a tapasztalatok nem szólnak nélkülözhetetlensége mellett, hanem ép ellenkezőleg, a közbiztonságot veszélyeztette Francziaországban a guillotine «gyógyitó erejébe» vetett hit fentartása. Kimutatja, hogy abban a tizenöt államban, amelyben a halálbüntetést a törvény vagy a gyakorlat eltörölte, az emberölési esetek száma nem emelkedett, mig más államokban a halálbüntetés alkalmazása ellenére sem csökkent. Végül kimeritően foglalkozik a legfontosabb érvvel a halálbüntetés helyrehozhatatlanságával és a Justizmord-ok lehetőségével. Ennél a véleménynél is jobban erősitette meg *Kahl* berlini egyetemi tanár az abolitionisták álláspontját, noha mint referens a halálbüntetés fentartása mellett emelt szót. Elismerte, hogy azok, akik a halálbüntetést támadják, «a kultura és az emberiesség napsugaraiban harczolnak», beismerte, hogy nem barátja, még kevésbbé lelkesülő apostola a halálbüntetésnek. Csupán két ok inditja arra, hogy a halálbüntetés fentartása mellett foglaljon állást. Először is nélkülözhetetlennek tartja, nem ugyan azért, mintha eltörlése a jogbiztonságot veszélyeztetné, hanem mert lehetnek extrém sulyu esetek, amelyekben a halálbüntetés hiánya ellentétbe kerül valamely népnek kétségtelen erejü jogi meggyőződésével. Másodszor jogpolitikai hibának tartja, hogy a büntetőjog reformja az abolitio kérdésével *megterheltessék*. Más szóval Kahl is a halálbüntetés elvi ellensége, de még nem látja elérkezettnek az időt a törvényhozás e czéljának megvalósitására. Mit jelent ez egyebet, mint a hallgatag beismerést: «mi jogászok ugyan belátjuk, hogy a halálbüntetés felesleges és czéltalan kegyetlenség, el is törülnők — ha a kormány megengedné». Kifelé azonban bizonynyal szebben hangzik, ha a kormány parancsa helyett a nép akaratára történik hivatkozás.

Kahl főargumentumával: a nép jogi meggyőződésével szemben Liepmann közderültség közepette jegyezte meg, hogy a nép meggyőződése ugyan igen tiszteletreméltó czim, de olyan czim, a melyet nem mindig lehet könnyen megtalálni. Egyébként a «nép jogi meggyőződése» annak idején a botbüntetést és a testcsonkitó büntetéseket is követelte. Minden törvényhozási reformot a népben élő erős áramlatokkal szemben kellett kiküzdeni. Törvényhozás és tudomány nem kapitulálhat néphangulatok előtt. Maga Kahl az abolitiót oly népies jogi meggyőződés kialakulásától tette függővé, aminőt az abolitionista államokban tapasztalhatunk. Ez pedig szerinte csak akkor várható, ha az általános büntetőjogi reform sikere a kriminalitás apadását fogja eredményezni. Azt a kérdést azonban nem vetette fel Kahl, vajjon az abolitionista államokban már a halálbüntetés eltörlése előtt is fennállt-e az a «szerencsés népmeggyőződés», amely az abolitiót lehetővé tette?

Igazán nem tekinthető egyébnek, mint a büntetőjogi reform kormányszabta határai közt való szánalmas vergődésnek, ha a német jogászság szine-java, midőn jogpolitikai kérdésben kell döntenie, a döntést visszaháritja a népre, amely tőle tanácsot kér. Ennél erősebb argumentumot az abolitio mellett a jogászgyülés keresve sem szolgáltathatott volna. Hogy a nép meggyőződése, amelyre hivatkozás történt, mennyire nem «általános», azt némileg talán maga a jogászgyülés is bizonyitja, amely majdnem felerészben a halálbüntetés ellen foglalt állást.

Gyakorlatilag a XXXI. német jogászgyülés döntése hijján van minden jelentőségnek. Alig lehet kétséges, hogy a Németbirodalom és Ausztria: Európának két legjellegzetesebben konzervativ és katonai állama a legközelebb várható büntetőjogi reformban a halálbüntetést nem fogja eltörölni, bárha mindkét állam parlamentjében erős pártok foglalnak ellene állást. Ezt már eldöntöttnek kellett tekintenünk, mielőtt még a jogászgyülés döntött volna. Utóbbinak csak az lett volna a hivatása, hogy tudományos jellegü áldását adja a német szövetségtanács és az osztrák kormány elhatározására. Savigny 1850-ben, Bismarck 1870-ben az «erkölcsi müveltség» elterjedésétől tette függővé az abolitio veszélytelenségét, a jogászgyülés referense szerint éppen a nép «erkölcsi meggyőződése» követeli a halálbüntetés fentartását. Alig hihető, hogy a Bundesrat ezt a tudományos érvet várta a jogászgyüléstől. Két argumentum van, amelyre jogpolitikai kérdésekben akkor szokás hivatkozni, amikor valamely álláspont minden egyéb argumentumból kifogy: a néplélek és a külföldi törvényhozás. Ennek a két érvnek ezenfelül az a jó tulajdonsága van, hogy egymást helyettesiti. Ha a vitatott nézet a külföldi törvényhozással ellenkezik, akkor a belföldi néplélek támogatja és megforditva. A halálbüntetés mellett megszólaltatott néplélek ezenfelül a kettő közül még az előnyösebb érv, minthogy nem emlékszünk oly esetre, amelyben megczáfolta volna a reá való hivatkozást.

Lammasch a D. J. Z.-nak a jogászgyülés alkalmából megjelent ünnepi számában irja a következőket: «Vielleicht kann ein ewig neutraler Staat wie die Schweiz auf die Todesstrafe verzichten... als Ironie aber mutet es an, wenn ein Staat das Leben seiner Mörder zärtlich schont, aber hunderttausende in die Schlacht sendet um etwa eine Sandwüste zu erobern.» Ez bizonyára keserü igazság, amely találóan utal a militarizmusnak és a halálbüntetésnek fentebb hivatkozott kapcsolatára. Csak egyet felejt el Lammasch: a háboruban megszünik a jog, ellenben a büntetés, — még a halálbüntetés is — a jog uralmát kivánja biztositani. A jogrend az emberi élet tiszteletét mint abszolut szabályt állitja fel s maga Lammasch is kénytelen elismerni Goethe szavának sulyát: «Ein Blutquell rieselt nie allein.» Még azzal szemben is, aki a jogrend abszolut parancsát lábbal tiporta, jogot alkalmaz és nem háborut visel az állam. «Iszonyu dolog a háboru — mondotta Palóczy Borsod megye követe 1843-ban — de embert ölni azon háboruban nemcsak tiltva nincs, sőt kötelesség és erény; és mégis ki lefegyverzett ellenséget öl meg, gyilkosként büntettetik. És ime a status iszonyubb akar lenni a háborunál, mert embereket, kiket másképp is gátolhatna rosszat tenni, meggyilkoltat.» «Nekem ugy látszik — tette hozzá Szemere Bertalan — hogy midőn a status a gyilkost kivégzi, nem büntet, hanem ismétli a bünt.» (*Fayer:* Anyaggyüjt. III. 32., 54.)

Igy nyilatkozott meg a magyar «néplélek» több mint félszázad előtt. Nincs okunk feltenni, hogy abban az országban, amelyben a betyárvilágot egy halálos itélet nélkül sikerült kipusztitani, a néplélek azóta megváltozott volna. Bennünket a német jogászgyülés határozata nem érint, számunkra nem nyujt tanuságot, hacsak azt az egyet nem, hogy óvakodjunk a halálbüntetés kérdését a magyar jogászgyülés napirendjére kitüzni. Semmiesetre sem jelenthet e határozat számunkra akár büntetőpolitikai, akár kulturális vezérelvet. Éppen a halálbüntetés kérdésében minden nemzetnek saját lelkiismeretével kell számot vetni. Sine ira et studio kell a kérdéssel szembeállnunk, menten épp ugy a szentimentálizmus érzelgéseitől, mint a bosszuvágy szenvedélyes fellobbanásaitól. Hogy a német jogászoknak erősen naczionalista izü gyülekezete az abszolutisztikus presszió nyomása alatt miként döntött, az nem zavarhatja a higgadt megfontolást, amelyet a magyar törvényhozónak büntetőkódexünk ujjáalakitásakor ebben a kérdésben tanusitani kell.

Dr. Vámbéry Rusztem.

A bécsi első nemzetközi birógyülésről.

Azon törekvést, melynek előmozditására dr. Elsner Leo bécs főtörvényszéki biró, az osztrák birói egyesület elnöke, az első nemzetközi biró kongresszust összehivta, igen találóan jellemezte dr. Engel a szervezeti ügyek előadója, mondván előadásában

hogy a birák ki akarnak lépni a testületüket elboritó árnyékból, az őket körülvevő sötétségből.

Sötétség és árnyék alatt pedig értette ő a bizonytalanság, bizalmatlanság és balvélelemnek azt a tömegét, mely a birói szervezet természete, hivatása, hatásköre tekintetében fennáll az egyes államokban illetőleg ezek egyes szerveinél. A kongresszus főczélja tehát, a birák helyzetét kifelé megvilágitani és megrögziteni, olyan természetü, hogy a jelenvolt osztrák, magyar, német, olasz és bolgár birákat egyenlő módon közelről érintette.

Megbeszélés tárgyát négy kérdés képezte; még pedig az esküdtbiróság fentartásának vagy a Schöffenbiróság behozatalának kérdése (előadó dr. Altmann Ludwig Bécs), a biró helyzete a polgári perben (előadó dr. Wehli Albert, Bécs), a gyámi biró (előadó dr. Hauke József, Bécs) és végre a biró jogállambeli helyzetének kérdése (előadó dr. Engel Friedrich, Salzburg). Azonban ezen különböző kérdések szoros kapcsolatba jutottak egymással azáltal, hogy valamennyiben ugyanazon gondolatok különös figyelemmel tárgyaltattak, mintegy minden oldalról kivánva a kongresszus megvilágitani azokat. Ilyen témák voltak különösen a birói függetlenség, az itélkezés szabadsága a különböző országokban müködő biráknak együttes munkálkodása. Oly kérdések ezek mind, amelyek minden birót a legközelebbről érintik és amelyeknek éppen azért egyöntetü megállapitása egyformán kivánatos ugy a német, mint akár a bolgár birói karra nézve.

A kongresszusnak, mint a birói kar legelső nemzetközi összejövetelének fontosságát az osztrák kormány teljes mértékben elismerte, midőn Hohenburger igazságügyi minisztert bizta meg, hogy a tanácskozáson résztvegyen, illetőleg megnyitó beszédével azoknak egy bizonyos irányzatot adjon. Hohenburger miniszter beszéde legnagyobb részében a birói függetlenség kérdéséről szólt, kiterjeszkedve a szerzett tapasztalatokra, és egyszersmind bepillantást engedve a jövő törvényhozási tervekbe is. Hohenburger nélkülözhetetlen tulajdonságnak tartja minden biróban a függetlenséget, azonban ezt egy az emberrel veleszületett tulajdonságnak gondolja, amelyet müködésében az államhatalom csupán elősegithet vagy hátráltathat, de amelyet a biróban feltámasztani, vagy kiölni nem képes. A birói szervezetben is vannak jelszavak, amelyek leple alatt egyes irányzatok a legképtelenebb tulzásokra hajlandók; ennek kell tartani azt is, hogy függetlenségük megóvására a birák függetlenittessenek az államhatalomtól is és önkormányzati jogot nyerjenek vagy pedig az időhöz kötött kötelező előléptetési módszert behozva, ezen tekintetben is függőségük a legkisebbre korlátoztassék. Ilyen és hasonló törekvéseknek a miniszter, mint államelleneseknek nyiltan hadat üzent beszédében, de egyszersmind más — uj állások, fizetési osztályok változtatása — törvényhozási eszközök alkalmazásának kilátásba helyezésével kivánja a birói függetlenséget külső befolyásokkal szemben körülbástyázni.

Ugyancsak a biró helyzetével foglalkozott dr. Wehli is a birónak a polgári perben kijutó feladatáról tartott előadásában. Az előadó különösen azon szabadságokkal kivánt foglalkozni, melyeket a biró a modern perrendekben előirt szóbeliség és közvetlenség elvének sérelme nélkül igénybe vehet az ügymenet megszoritása érdekében. Wehli ama typikus jelenségből indult ki, mely minden nagy város törvényszékeinél tapasztalható, t. i. az egyesbiróságoknak perekkel való nagy tulterheléséből, melyet «Prozessnot»-nak nevez.

E jelenség káros következményeinek elháritása czéljából bizonyos eszközöket kell a biró kezébe adni a perrendnek, az ügymenet szoritása, illetőleg a szándékos perhuzás meggátolhatása czéljából. Inditványozza ezen czélból, hogy a határidők megszabása teljesen függetlenittessék a felek akaratától, az elnapolás szükségességének kérdése egyedül birói mérlegelés tárgya legyen, a jogvitát a biró az előreláthatólag szükséges bizonyitékok előzetes beszerzése (tanuk, szakértők, okiratok, segédakták) által készitse elő, a bizonyitásfelvétel ne megkeresés utján, hanem közvetlenül az itélőbiró előtt történjék. Főkövetelményül állitja fel pedig Wehli az egyes jogeset megitélésénél a lehetőleg teljesen szabad mérlegelési jogot. Óvakodjunk az általánositásoktól, a jogesetek. a maguk egyediségükben csakis beható, minden árnyalatát figyelembevevő vizsgálat segélyével dönthetők el helyesen. A biró ne legyen a törvényszakasz kislelkü alkalmazója, főleg az alsóbb biróságok igyekezzenek a gyakran mellékesnek látszó mellékténykörülmények figyelembevételével a specziális életviszonyoknak megfelelően itélni, mert itt megvan a lehetőség, hogy a felsőbiróságok korrigálják a döntést, ha a törvényhozó akaratától az netalán tulságosan elszármazott volna.

Ez utóbbi előadással kapcsolatban jelenlévő biráink közül dr. Révay Bódog budapesti kir. törvényszéki biró szólalt fel hosszasabban. Utóbbi a pervitel ökonomiájáról szólt. Inditványozta, hogy az ügymenet gyorsitása érdekében a felek — német mintára — a járásbirósági ügyeknél is köteleztessenek előkészitő irat beadására, mely a birót a jogvitáról és a szükséges bizonyitékokról már előzőleg tájékoztassa. Révay szerint különös sulyt kell helyezni már elejétől fogva a perek egyéni, individualizáló kezelésére, ami természetesen a birótól nagy gyakorlatot, éleslátást igényel. Szó volt még ezen felszólalásban számos gyakorlati — német biróságoknál már alkalmazásban levő — intézkedésekről, melyek a szóbeliség és irásbeliség szerencsés, az ügyvitelt gyorsitó keverékét volnának hivatva létrehozni.

Kizárólag szervezeti kérdésekről szólott dr. Engel, a birák jogállambani helyzetéről tartott igen kiváló előadása, mely az értékes gondolatok egész halmazatával szinte meglepetésként hatott. Tekintve, hogy dr. Engeltől nyert értesülésem szerint előadását könyvalakban hamarosan közzé fogja tenni, a kivonatos tartalmi ismertetést e helyütt czéltalannak tartom.

Kisebb jelentőséggel és érdekességgel birt a gyámi biróról és esküdtbiróságról tartott előadás. Utóbbinak szerzője — dr. Altmann — az esküdtbiróság előnyeit ismertette és a «Schöffengerichtek» gyakorlati hátrányaira rámutatva azoknak Ausztriába leendő bevezetése ellen tiltakozott. Ezen előadással kapcsolatban ugyancsak magyar biró — dr. Kármán Elemér erzsébetfalvai járásbiró — tartott terjedelmes és a modern irodalmat is felölelő felszólalást, melyben az esküdtszék szervezetének reformját pszichologiai tanulmányok által szerzendő tapasztalatok igénybevételével ajánlotta.

A gyámi biróról tartott előadás uj eszmék és követhető inditványokban egyáltalán nem bővelkedett. A csekély érdeklődés mellett tartott előadáshoz dr. Székely Miksa balassagyarmati kir. törvényszéki biró szólt hozzá a magyar birák közül.

Fentiekben igyekeztem az első nemzetközi birói kongresszuson tartott előadásokat körvonalaikban ismertetni. Ismételnem kell azonban, hogy jelen esetben kivételesen nem a megtartott előadásoknak tulajdonitandó a fő jelentőség, hanem magában a tényben, hogy a nemzetközi összejövetel létrejött. Megkivánta mutatni a birói kar — mondta dr. Grecsák, magyar kir. curiai biró, a magyar országos birói és ügyészi szövetség elnöke, a kongresszust bezáró diszebéden tartott nagyszabásu beszédében — hogy a birói szervezet mennyire távol áll a társadalmi kasztok természetétől, melyek tagjai egymásközt tömörülnek, hogy izolált részként álljanak a társadalom többi komponenseivel szemben. Igen, a birák is egyesülni, összetartani kivánnak, de csakis és egyesegyedül azért, hogy az ilymódon szerzett nagyobb erővel a jogot, az államoknak és a müvelt világnak méltányos érdekeit annál inkább szolgálhassák. *Dr. Auer György.*

Jegyzetek a franczia igazságszolgáltatás köréből.

A munka birósága.

A békebiróság és a polgári törvényszék, Francziaország általános elsőfoku biróságai, *hivatalnok* biróságok; a munka szakbirósága: a «conseil des prudhommes» és a tőke szakbirósága: a «tribunal de commerce» tisztán *önkormányzati és laikus* biróságok.

A munka birósága* lyoni eredetü intézmény,** az ujkor elején alakult ki. Midőn a franczia forradalom a czéheket eltörölte, megsemmisitette ezt az intézményt is; Napoleon a rendőrség főnökeire, illetőleg a polgármesterre ruházta a munkások és munkaadók közötti biráskodást. A minden technikai tudást

* Szerző helyesebbnek tartja ez elnevezést, mint a «munkásbiróság»-ot. Ez nem «jótékonyczélu» intézmény; éppugy a munkaadóké, mint a munkásoké. A szerző által alkalmazott elnevezés azt törekszik kifejezni, hogy a biróság czélja törvényt látni a munka felett, mint a kereskedelmi (és nem kereskedő) biróságé a kereskedelem felett.

** Garsonnet: I. 95. l.

nélkülöző birák itélkezése ellen sok volt a panasz, különösen Lyonban, s e város kitartó fáradozásainak meg is lett az eredménye. Napoleon 1806-ban visszaállitotta Lyonban a munkabiróságot, s megengedte, hogy kormányi jóváhagyással másutt is megalakuljanak.

Hosszabb fejlődés után, melyben a munkaadók és munkások társadalmi küzdelmeinek minden fázisa visszatükröződik, az 1907 márczius 27-iki törvény szervezi ujra a «conseil des prudhommes»-ot; ezután csak egy, inkább társadalmi szempontból érdekes ujitást találunk: az 1908 november 15-iki törvény megengedi, hogy a nők munkabirákká legyenek választhatók.

A munka birósága szakbiróság. Czélja és hatásköre békéltetve vagy itélve elsőfokon törvénykezni a kereskedelmi és ipari munkaszerződésből munkaadó és munkavállaló között felmerülő ügyekben; gyakorol mühelyfegyelmi hatáskört s a közigazgatási hatóságok felhivására szakügyekben véleményt nyilvánit. Értékhatár munkás és munkaadó közötti ügyben nincs; az alkalmazott (kereskedelmi) és munkaadója közötti ügyekben 1000 frank. Itélete ellen 300 frankig nincs felebbezés.

A munkabiróságok létesitése a községek initiativájától függ, fentartási költségeit is a község fedezi. Az egész Francziaországban 168 a conseil-ek száma.

Emlitettük, hogy a munka birósága laikus és önkormányzati. A birákat a munkaadók illetve alkalmazottak és munkások választják.

A cselekvő választói jog feltételei:

1. Politikai választójog; 2. betöltött 25 év; 3. egy évi tartózkodás a biróság területén; 4. a biróság alapitó levelében meghatározott foglalkozások egyikének gyakorlása három éven át; választói joggal birnak a nők is.

A választhatóság feltételei:

1. Három évi lakás a biróság területén; 2. betöltött 30 év, irni-olvasni tudás, s természetesen az aktiv választói jog; választhatók a nők is.

A biróság alapitó-levele meghatározza, hogy a biróság hatásköre mely szakmákra terjedjen ki; minden szakmára legalább négy birót kell választani, a munkás- és alkalmazott birák száma mindig egyenlő a munkaadó-birák számával. A munkás- és alkalmazott birákat a munkások és alkalmazottak, a munkaadó-birákat a munkaadók választják hat évenkint.

A párisi munkabiróság szervezetét külön rendelet szabályozta 1908-ban. Itt a biróságnak öt *főosztálya (section)* van: épitő, fém és egyéb, vegyi, szövő-fonó, ipari és kereskedelmi főosztály.

Minden főosztály hét—tiz alosztályra *(categorie)* oszlik; s minden alosztályban van két-két biró; ugy hogy a párisi munkabiróság tagjainak száma 176. Minden foglalkozási ág csak egy főosztálynak egy alosztályába tartozhatik, ez előzetesen meg van állapitva. Például az adás-vételi ügynök a kereskedelmi főosztály második alosztályába, a kertész az épitő főosztály hetedik szakosztályába stb.

A birák osztályonként (Párisban főosztályonként) egy évi időtartamra elnököt és alelnököt választanak; ha az elnök munkaadó, az alelnöknek munkásnak kell lenni és forditva. Az elnök és alelnök ülésenkint felváltva elnökölnek.

Minden osztálynak van békéltető és itélkező tanácsa; mondjuk kistanács és nagytanács. A kistanács áll egy munkás és egy munkaadó biróból, elnöklés felváltva.

Az itélőtanács legalább négy tagból alakul, a tagok között ugyanannyi munkaadónak kell lenni, mint munkásnak, az elnököt beleértve.

A biróság mellett egy vagy több titkár müködik, ez a greffier szerepét viszi.

Az eljárás a lehető legegyszerübb ugy a törvényben, mint az életben, a békebiró előtti eljárás mintájára.

A békéltetésre a titkári hivatal utján hivja meg felperes ellenfelét. A meghivó egyszerü portómentes levél; ha a fél akarja, a titkári hivatal csak kitölti, s maga adhatja fel. Dija: 15 centimes; ajánlva: 75 centimes.

Ha az ellenfél a békéltetésen nem jelent meg, az ügy azonnal az itélőtanácshoz megy át.

A felek mindkét tanács előtt személyesen jelennek meg, de képviseltethetik magukat egy hasonszakmáju munkaadóval, respektive munkással; avocat, vagy avoué ügyvéddel. Ügynöki képviselet kizárva.

A legnagyobb elismerés hangján kell megemlékeznünk a munkabiróság békéltető müködéséről.

Oly emberek előtt, akiknek nevelésén a germán jogvidék permizériái rajta hagyták nyomukat, szinte megfoghatatlan az a könnyedség, melylyel ezek a laikus emberek sokszor igen jelentős vagyoni érdekeltéréseket pár percz alatt összhangba hoztak.

E sorok irója a kereskedelmi osztályban számos békéltetést hallgatott végig. Az egy nap békéltetés alá kerülő ügyek számára következtethetünk: ez osztályban 6151 (4891 érdemleges) ügy került békéltetés alá 1910-ben; hetente kétszer (kedd, péntek) van békéltetés, tehát évente 102-szer, egy napra esik 60 ügy, ebből 48 érdemleges.

Tehát negyven-ötven ügygyel; nyolczvan-száz emberrel foglalkozik a délután kettőkor kezdődő, s gyakran este hétig tartó üléseken a kistanács, minden nagyobb apparátus nélkül. Nagyon el kell szakitani magunkat minden hazai emléktől, ha a békéltető-tanács müködését elképzelni akarjuk.

Aránylag kis teremben (a békéltetés nem nyilvános) korlát mögött ül a két biró, mellettük az osztály titkára; hátuk mögött a szabadnapos, vagy érdeklődő prudhommes-ok. A felek a szomszéd teremben padokon várakoznak, csengetyüszóra egyenként szólitja be őket a szolga. Néhány szóval elmondják a bajukat. Rendszerint munkabérkövetelésről van szó. Az elnök mond egy összeget — s valami sajátságos tehetség ez, a két disszonans hangot egy harmadikkal feloldani, s egyszerre accorddá változtatni a jogi kakophoniát — a felek sokszor minden gondolkozás nélkül belenyugszanak.

Az igaz, hogy itt nem számolgat a biró, hogy ennyi napra mennyi jár, s annak megállapitására, hogy e szakmabelinek mi a bére, nem küld ki szakértőt, egy pillanat és kész a határozat, illetve az ajánlat, amely az intuitio erejével hat.

A szerző végighallgatva egy békéltetési tárgyalást, s konstatálva, hogy a békéltető a szokásosnál még nagyobb méltósággal, nyugalommal, tartózkodással, de a szokásosnál nem kisebb eredménynyel végzi feladatát alig tudta csodálkozását elleplezni, midőn megtudta, hogy a békéltető F... lirai szinész, egyébként mint mondták, a kereskedelmi osztály, esetleg az egész biróság jövő (1912.) évi elnökjelöltje.

A munka és tőke közötti harczokról a priori alkotott következtetések egész halmaza dől meg egy tárgyalás megszemlélésekor. A munkaadó és munkás békéltető minden harmadik személy gyámkodása nélkül simán teljesitik hivatásukat, s a felek, kik között a társadalmi harcz leggyakoribb oka: a munkabér szüli leggyakrabban a perbeli harczot is, az esetek több mint fele részében minden harag nélkül, kibékülve távoznak el.

Hogy a békéltetés jelentőségét kellőleg mérlegelni tudjuk, tegyük mérlegre a biróság «*tissus*», szövő-fonó ipar osztályának müködésére vonatkozó összes adatokat, az itélőtanács előttiekkel együtt.

A kistanács elé 5313 ügy került.* Ebből 1107-et visszavontak békéltetés előtt, 1096 esetben alperes nem jelent meg; tehát a kistanácsnak módjában volt békéltetni 3110 esetben, a béke létrejött a békéltetőtanács előtt 1685 esetben, a tárgyalás folyamán az itélőtanács előtt 744 esetben, összesen 2429 esetben.

Minden 100 eset közül, ahol a békéltetés megkiséreltetett, 78 esetben jött létre béke — oly eredmény ez, melyhez hasonlót kevés intézmény mutathat fel — talán az egész világon.

Dr. Mandel Zoltán.

Czégazonosság, mint az üzletátruházás kritériuma.

Dr. Bernhard Miksa karlárs urnak ily czimen megjelent fejtegetéseihez alábbiakban néhány megjegyzést füzök.

A czikkiró ur ama kijelentése, hogy a miniszteri indokolás és az ezen alapuló birói gyakorlat azon felfogása, miszerint valamely czég átruházása folytán fennálló czégazonosság ellenére az üzletátruházás tényét nem állapitja meg, teljesen téves és a fenn-

* A párisi munkabiróság statisztikája; osztályok szerint nyomtatva 1910-ről.

álló törvényeinkkel nevezetesen a KT. 12. §-ával ellenkezik, helyt nem áll.

E kijelentés abból indul ki, hogy a KT. 12. §-a a czégátruházást csak valamely kereskedelmi üzletnek szerződési (vagy örökösödési) megszerzése esetén engedi meg s igy a czégátruházás azonos volna az üzlet átruházásával. Ezen kiinduló pont nem téves ugyan, de megtévesztő. Köztudomásu ugyanis, hogy minden egyes törvény specziális szövegezéssel bir, ugy hogy az egyes törvényekben foglalt szavak, kifejezések, fogalmak, definicziók stb. tulajdonképpen csak az illető törvény szempontjából birnak a meghatározott értelemmel. Ezt a törvények e szavakkal fejezik ki: «a jelen törvény szempontjából vagy értelmében», igy a KT. 3. §-a is. E kitétel a jelen esetben is odagondolandó az idéztem két törvényhelyhez.

A KT. 12. §-ában megjelölt «üzletszerzés» és az 1908. évi LVII. tcz.-ben foglalt «üzletátruházás» egyértelmü szavak ugyan, de eltérő fogalmak, amelyek számos, sőt legtöbb esetben azonos fogalmakká válnak, aminek eldöntése azonban birói feladatot képez. Az utóbb emlitett «üzletátruházás» fogalmát azon törvényczikk 3. §-a körül is irja. Igy aztán lehetséges, hogy a törvényszék, mint czégbiróság egyazon üzletátruházásból kifolyólag tudomásul veszi a czégátruházást, ellenben nem állapitja meg az üzletátvevőnek felelősségét.

Ennek pedig az az oka, hogy a KT. 12. §-ában és az üzletátruházási törvény 3. §-ában foglalt rendelkezésnek más-más a jogi természete és alapja. Mig ugyanis a KT. 12. §-a czégjogi (czégrendőri) intézkedés, melynek czélja a czég intézményének különösen a czégvalódiságnak és a czégoltalomnak a KT. szelleme szerinti rendezése, amely tehát nagyrészt közszempont alá esik, addig az 1908: LVII. tcz. tisztán (szorosabb értelemben vett) magánjogi intézkedés, melynek kizárólagos czélja a hitelezők védelme. Az előbbi adminisztrativ funkczió, az utóbbi pedig biráskodás. Épp ezért ahhoz, hogy valaki egy létező czéget utódlás utján a KT. 12. §-a alapján megszerezzen, elegendő, ha formailag igazolja a kereskedelmi üzlet megszerzését és a jogosult beleegyezését. Ez esetben a czégbiróság az üzletátruházás valódiságát nem vizsgálja meg, mig az 1908: LVII. tcz. szerinti intézkedésénél éppen a formai igazolás mellékes s a biróság az üzletátruházás megtörténtét kutatja. Ennek viszont az az oka, hogy a czégjog parancsolta közszempont meg van óva, ha az átruházó és átvevő az átruházás tekintetében megegyeztek és a jogosult a beleegyezését megadta, mig az 1908: LVII. tcz.-nél harmadik személynek materiális érdeke forog koczkán.

Ennek praktikus következménye és egyuttal példája, hogy például ha az üzlettulajdonos kiárusitás után ruházza át az üzletét, mi sem áll utjában a czégátruházásnak, mig az üzletátvevő felelőssége a hitelezők javára ilyenkor nem lesz megállapitható.

Más a helyzet Németországban, ahol az uj kereskedelmi törvény 25. §-a szerint az, aki élők közt szerzett kereskedelmi üzletet az addigi czég alatt az utódlásra mutató toldással vagy anélkül tovább folytat, az előbbi üzlettulajdonosnak az üzletből eredő kötelezettségeiért felel. Az indokolásból kitünőleg pedig éppen ezzel a felfogással szemben szabályozta a törvényünk (1908: LVII.) az átvevő felelősségét, mely utóbbinak hü kifejezője az azóta kifejlődött birói gyakorlat. Megjegyzem azonban, hogy az emlitett német törvény szerinti felelősség is — és pedig a czégjegyzékbe való bejegyzés által — kizárható illetve korlátozható.

Dr. Riegelhaupt Bertalan.

Különfélék.

— **Nincs joggyakornok.** Néhány évvel ezelőtt a budapesti kir. tábla elnökségénél 70—80 jelentkező évekig várt joggyakornoki kinevezésre. Ma ez a helyzet lényegesen megváltozott. A budapesti kir. táblánál egyáltalán nincs jelentkező joggyakornoki állásra, ugy hogy a most megüresedett állásokat csak pályázat utján lehet betölteni. Ime, már mutatkozik következménye a jegyzői kar kétségbeejtő helyzetének. A jogvégzett ifjuság elkerüli a birói pályát.

— **A bécsi jogászgyülésről.** Igen tisztelt Szerkesztő ur! A mult napokban Bécsben volt dolgom. Természetesen nem mulasztottam el, hogy néhány órát töltsek a jogászgyülésen, ahol akkor éppen nagy izgalom között tárgyalták a halálbüntetés kérdését.

Aki csak a napilapok tudósitásaiból meriti informácziói a tárgyalásokról, az nem nyerhet képet arról a nyilvánvaló tendencziáról, amelylyel a halálbüntetés kérdése ezen illusztris gyülekezetben kezeltetett. Számosan vagyunk, akik helytelenitik, hogy a jogászgyülések (a mienk is ebben a hibában szenved) oly csekély többséggel határozhassanak tudományos kérdésekben, hogy eklatáns *közmeggyőződés* hijján is néhány szavazattöbbséggel lehessen enunczialni *határozatot.* Hogy ez az álláspont mennyire helyes, azt megmutatta a halálbüntetés kérdése az idei német jogászgyülésen, amelyen a szövetkezett osztrák és német hivatalos körök a legnagyobb erőfeszitéssel dolgoztak azon, hogy ha *bármily csekély többséggel is,* keresztül vigyék Kahl előadó határozati javaslatát, csak azért, hogy a kodifikácziónál ennek a jogászgyülésnek elvi kijelentésére, illetőleg *határozatára* hivatkozhassanak, holott arról a néhány szónyi többséggel kimondott enunczialáczióról éppenséggel nem lehet azt állitani, hogy az a jogászság *egyetemének* közmeggyőződését fejezi ki.

Jellemző, hogy a halálbüntetés melletti többség éppen nem a birói és ügyészi körökből alakult ki, mert ezek éppen nem lelkesednek e büntetésnemért, hanem a főtényezők a döntésnél a tanárok voltak, valamint a hozzájuk csatlakozott fiatal generáczió, amely még az ő befolyásuk alatt áll.

Kiemelem még, hogy a vitában mindkét oldalon az érvek egy-egy irányban csucsosodtak ki. Az akasztófa hivei főképpen az apacsokkal ijesztgettek és a közbiztonság hanyatlásáról festettek sötét képet. Vezérük *Kahl,* az elnökségnek különösen nagy támogatását birta, ami nem egy technikai részletben (igy a szavazásnál is) álláspontjának javára vált.

A másik oldalon *Liepmann* tanár és az osztrák *Benedikt* ügyvéd óriási hatással és rendkivüli szónoki erővel domboritották ki e büntetésnem veszedelmességét és reparálhatatlanságát. Ugy ezeknek, mint a gyakorlat többi férfiainak felszólalásából a leghatározottabban az a nézet tolult előtérbe, hogy a mai bünvádi perrendtartások és a mai birói előképzés, éppen nem feltétlen garancziái annak, hogy igazságszolgáltatási tévedések elő ne forduljanak.

Egy magyar biró.

— **A kollektiv munkaszerződésről** irt *dr. Szirtes Artur* budapesti ügyvéd a *Szocziálpolitikai Szemlébe* érdekes dolgozatot, mely különlenyomatban jelent meg.

— **A községek feladatai a közutak körül** czim alatt *dr. Dezső Gyula* jogakadémiai tanárnak 112 oldalra terjedő dolgozata jelent meg, mely felöleli csaknem egész utügyünket, sőt kiterjeszkedik Bosznia és Herczegovina utügyére is.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Hálókocsihely bérlete.** Az osztrák legfőbb törvényszék kártéritésben marasztalta a nemzetközi hálókocsi társaságot, amiért egy előzetesen kibérelt helyet, melyet az utas az indulási állomáson nem foglalt el, tovább adott és igy nem bocsáthatta az egyik közbenső állomáson felszálló első bérlő rendelkezésére. Ellentétben az alsóbiróságokkal kimondta, hogy a hálókocsi társasággal kötött bérleti szerződés független a vasuttal kötött fuvarozási üzlettől. (1910 febr. 1. Rr. 13/10.)

— **Bérlemény tulajdonátruházása.** A bérlőnek csak az esetben nyilik joga kártéritésre a bérbeadó ellen, ha a bérlemény elidegenitése a bérbeadó szabad elhatározásából történt. Az ingatlan elárverezése esetén csak akkor áll meg ezen kártéritési igény a bérbeadó, illetve a végrehajtási tömeg ellen, ha a bérbeadót vétkes mulasztás terheli az árverés előidézésében. (Osztrák legfőbb törvényszék 1910 máj 19. Rr. II. 379/910.) Az albérlő azonban a ház önkéntes eladása esetében sem igényelhet kártéritést az albérbeadótól, miután őt a bérleti szerződés be nem tartása körül nem terheli vétkesség. (1910 febr. 22. Rv. III. 39/10.)

— **Venerikus betegség mint kártéritési alap.** A népnevelés és hygienia szempontjából fontos itéletet hozott az osztrák legfelső törvényszék, midőn kártéritésre kötelezte azt, aki venerikus betegség ellen kezeltetett és orvosa engedélye nélkül nemileg érintkezett. (1911 márcz. 28. Rv. I. 148.)

— **A károsult mulasztása.** Egy kis német községen keresztül folyó patakon átvezető hid korlátja megromlott, gyenge állapotban volt; egyik községi lakos a hidon áthaladva, a korlát hiányossága folytán a patakba zuhant és sérüléseket szenvedett.

A német birodalmi biróság III. tan. 1912 május 31-én kelt 377/911. sz. itéletében kimondotta, hogy a község kártéritési kötelezettsége egész terjedelemben fennáll, mert a szerencsétlenül járt községi lakos vétkes gondatlanságát nem állapitja meg az a körülmény, hogy a hid rozoga állapotáról — melyről előbb is tudomása volt — a községi elöljáróságnak kellő időben jelentést nem tett.

— **Férj által elősegitett házasságtörés.** Egyes napilapokban szellőztetett esethez hasonlóval foglalkozott a belga semmitőszék. Azon ténymegállapitás alapján, hogy a férj maga idézte elő a vitatott házasságtörést azáltal, hogy ily ügyekben különösen járatos ügynököt felfogadott, hogy nejének egy ismert professionel de l'amour által udvaroltasson, továbbá, hogy a viszonyt mindenképp elősegitette, a biróság a férjet a házasságtörésre alapitott bontó keresetével elutasitotta.

— **Szállodatulajdonos felelőssége.** A szállodást, mint letéteményest az utasok által bérelt tárgyakért való felelősség nem terheli azon esetben, ha nem átutazó utasról, hanem olyan vendégről van szó, ki havi lakást bérel. Ezen esetben nem volna méltányos a szigoru felelősség szabályait alkalmazni, miután a vendéget nem a viszonyok kényszerető ereje, hanem szabad választása inditotta a szállodában való tartózkodásra. (Tribunal de paix de Paris [IV.] 1910. szept. 22.)

— **A vasut felelőssége.** Egy havrei czég 1910 végén és 1911 elején a franczia államvasutaknál 1163 vasuti kocsit rendelt gabonanemüeknek Havreból Párisba szállitása végett; de csak 267 waggont kapott. A szállitási késedelem folytán a havre-i kikötőben felhalmozódott készletek megromlottak és a nevezett czégnek nemcsak tekintélyes fekbért kellett fizetnie, hanem azonkivül nagy szállitmányokat idegen kikötőkbe kellett irányitania. Az ebből származó kára fejében több százezer franknyi kártéritést követelt. A vasut azzal védekezett, hogy kötelezettségeinek teljesitésében vis major és pedig a vasuti alkalmazottak sztrájkja és a folyamhajózásnak vizáradás következtében való megakadása által gátoltatott. A havrei kereskedelmi törvényszék és a roueni felebbezési biróság elvetették a vis major kifogását és a kár megállapitására szakértők meghallgatását rendelték el. Az első- és másodbirósági itéletek indokolása szigoru birálatot gyakorol az államvasutak igazgatása fölött, megállapitván, hogy a nyugati vasuti vonalhálózat államositása után, 1909 január 1-én nem rendelte meg azonnal az okvetlenül szükséges lokomotivokat. Az uj vasuti igazgatásnak tudnia kellett, hogy mig a nyugati vasuti hálózat bevételei 1899—1909-ig 145 millióról 218 millióra, tehát 50%-kal, a befutott kilométerek száma 34.850,534-ről 56,959,126-ra, tehát 63%-al emelkedett: addig a mozdonyok száma 1367-ről 1748-ra, azaz csak 27%-kal emelkedett. A vasut 1909. év egész tartama alatt csak 60 mozdonyt rendelt, 1910-ben csak májusban rendelt ujabb 30 mozdonyt. Igaz ugyan, hogy több hó mulva ujabb 170 lokomotivra tett rendelést, de ez sem volt elégséges, mert 1911-ben ismét ujabb rendeléseket kellett tenni. Ebből megállapitotta a biróság, hogy a vasutigazgatás nem tett eleget kötelezettségeinek, amit az is mutat, hogy köztudomás szerint az államvasutaknál uralkodó rendetlenség és elzüllés miatt a küldemények egész tömege nem volt kézbesithető. A Cour de Cassation a semmiségi panaszt elutasitotta, kifejtvén, hogy a vasuti alkalmazottak sztrájkja, mely 1910 október 12-én tört ki és csak hat napig tartott, a fennforgó esetben vis majornak nem tekinthető, mert felperesek csak a munka ujrafelvétele után 37 nappal rendeltek vasuti kocsikat; és mert a vasut már a sztrájk előtt sem tartotta be szállitási határidőit, és mit sem tett, hogy a sinhálózat köztudomásu hiányain segitsen, és csak a közvélemény nyomása alatt határozta el magát a vasuti igazgatás, hogy a szükséges munkákat megkezdje, holott azokat feltétlenül már korábban kellett volna véghez vinni, mert már a vasuti hálózat átvételekor ismernie kellett a kocsik és sinhálózat elégtelenségét.

— **Putativ házasság.** Azon általános nézettel szemben, hogy a putativ házasságot is polgári tisztviselő előtt kell megkötni, a franczia semmitőszék egy Algirban more judaico megkötött házasság esetén, midőn megállapitást nyert, hogy a férj már a házasságkötéskor nős volt, a nő és a gyermekek részére megadta a jóhiszemü feleket megillető jogokat azon indokolással, hogy a szigoru vallásos nevelésben részesült igen fiatal nő a franczia törvényeket nem ismerte és a házassági akadályról tudomással nem birt. (Jurisprudence Générale 1911. I. 338.)

Dr. Gotthilf Mihály rozsnyói (Gömör megye) ügyvéd a német és tót nyelvben jártas, gyakorlott ügyvédjelöltet keres, azonnali belépésre. Fizetés megállapodás szerint, ajánlatok az eddigi müködési hely megjelölésével kéretnek. 14527

Ügyvédjelölt dr. juris, teljes gyakorlattal, perfekt német, fővárosi esetleg nagyobb vidéki városi ügyvédi irodába belépne. Ajánlatok «Ambicziózus» jeligére a kiadóhivatalba intézendők. 14531

Egy nyolcz év óta állandóan egy helyen irodavezetőként müködő s a közjegyzői teendők minden ágában jártas fiatalember gyakorlatának gyarapitása miatt közjegyzői irodában jelölti állást keres. Czim: Győri Antal jelölt, Orosháza, közjegyzői iroda. 14532

Október 1-ére ügyvédjelöltet keresek. Románul tudó és telekkönyvi gyakorlattal biró előnyben részesül. Dijazás megállapodás szerint. Ajánlkozó feltételeit közölje. Dr. Balás Elek Gyergyószentmiklós. 14533

Teljes praxisu, lehetőleg szerb és román nyelvismerettel biró jelöltet keresek azonnali belépésre. Fizetés megegyezés szerint. Dr. Zinner Miksa ügyvéd, Fehértemplom. 14526

Fiatal nőtlen ügyvéd forgalmasabb vidéki városban irodát átvenne, társulna; tőkét belefektet. Budapest előnyben. Czim a kiadóhivatalban. 14512

A napokban jelenik meg!

A HATÁLYOS MAGYAR TÖRVÉNYEK GYÜJTEMÉNYE

CORPUS JURIS HUNGARICI 1000—1911

V. kötete: 1896—1907. évi törvényczikkek.

Szerkeszti, jegyzetekkel és utalásokkal kiséri
Dr. MÁRKUS DEZSŐ
a magyar kir. Curia birája.

(A VI. kötet 1908—1910. évi törvényczikkek még ez évfolyamán jelenik meg.)

Eddig megjelent:

I. kötet: 1000—1873. évi törvényczikkek.
II. kötet: 1874—1880. évi törvényczikkek.
III. kötet: 1881—1887. évi törvényczikkek.
IV. kötet: 1888—1895. évi törvényczikkek.

A Märkus Dezső által szerkesztett Hatályos Magyar Törvények gyüjteménye megrendelői az 1911. évi törvényeket tartalmazó kötetet ingyen kapják.

A teljes mű több mint 6000 oldal, hat félbőrkötésben ára 150 korona.

Megjelent
a **Franklin-Társulatnál** Budapest, Egyetem-utcza 4.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20.
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4.
Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza. 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenhetedik évfolyam. 38. szám. Budapest, 1912 szeptember 20.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: *Dr. Szladits Károly* kir. táblai biró: Az osztrák polgári törvénykönyv reviziója. — Uj járásbirósági ügyviteli tervezet. — *Dr. Mandel Zoltán:* Jegyzetek a franczia igazságszolgáltatás köréből. — *Dr. Bernhard Miksa* budapesti ügyvéd: Czégazonosság, mint az üzletátruházás kriteriuma. — Különfélék.
Melléklet: Hiteljogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Az osztrák polgári törvénykönyv reviziója.

Az osztrák polgári törvénykönyv reviziója, melynek eddigi előmunkálatait a magyar jogászközönség előtt már két izben ismertettem,* most ismét jelentős lépéssel haladt előre. Az urak házának igazságügyi bizottsága folyó évi junius havában vaskos kötetben (404 oldal) tette közzé a novellajavaslatról szóló jelentését és a javaslatnak a bizottság plénumában elfogadott szövegét.** (Eddigelé csak az albizottsági tervezet forgott közkézen.)

A bizottsági jelentés mélyreható indokolásával rendkivül tanulságos olvasmány, annál inkább, mert egyuttal az eddigi tervezetekre vonatkozólag az irodalomban *** felmerült biráló észrevételekre is kiterjed, parlamenti irománynál meg nem szokott tüzetességgel és igazi tudós elmélyedéssel taglalva minden jelentősebb inditványt vagy kifogást. Ha látjuk, hogy az egyes részek előadóiként az osztrák jogtudomány oly kiválóságai szerepeltek, mint Grünhut, Madeyski, Grabmayr, Czyhlarz és Schey, mindinkább érthetőbbé válik, miért választotta ki az osztrák kormány a javaslat első tárgyalási fórumának az urakházát.

Minthogy a reform szükségessége egyre szélesebb körben válik érezhetővé, a novella-tervezet is folytonosan nő terjedelemben: crescit eundo. Most már az eredeti kormányjavaslat 199 §-ával a bizottsági javaslat 264 §-a áll szemben. Emellett az albizottsági javaslatnak az épületjogra vonatkozó fejezete, Klein, volt igazságügyminiszter inditványára a novellától elkülönitve, máris törvényerőre emelkedett. (1912. évi április 26-iki törvény, R. G. Bl. 86. sz.)

A bizottsági javaslat az eredeti kormányjavaslattal szemben teljesen uj anyagokat is vont be a revizió körébe, igy különösen: a kiskoruak szerződőképességét, az örökbefogadást, a tulajdon fentartását gépeken, a szomszédjogot, a visszatartási jogot, az öröklésre való érdemetlenséget, a dijkitüzést, a szállásadást, a próbára való vételt, a visszavásárlási jogot, a bérleti és vállalkozási szerződést, a kártérités jogát és a harmadik által teljesitett fizetést. Ezek nagyrészét azonban már az albizottsági munkálat is felölelte.

Mindezeken felül a bizottság határozati javaslatot terjeszt az urakháza elé, mely utasitja a kormányt, hogy mielőbb terjessze be a *nemzetközi magánjogról* szóló törvényjavaslatot.

Ha a tervbe vett szabályozás az egész vonalon valóra válik, ugy az eredetileg tervezett kis novella helyett tulajdonképpen az egész osztrák polgári törvénykönyv olyan mélyreható reviziójával állunk szemközt, mely többé alig nevezhető puszta «részfizetésnek», s mely alkalmas arra, hogy a kódexnek ujból hosszu időre biztositsa életképességét.

A novellajavaslat rendszere most már kizárólagosan azon az alapgondolaton épül fel, hogy minden egyes uj (nem pusztán átmeneti jellegü) §-t az osztrák polgári törvénykönyv régi §-a helyébe, vagy a régi §. számokhoz simuló alszámozással (159. *a)* stb.), a kódexbe szervesen ugy kell beilleszteni, hogy a törvénykönyv ujból önmagában zárt egész legyen.

Az alábbiakban, eddigi ismertetéseimből kiindulva, a novellajavaslat uj szövegében foglalt lényegesebb módositásokat és ujitásokat óhajtom jelezni.

1. Személy- és családjog.

Kiskoruak. A bizottság szükségesnek látja külön megindokolni, miért ragaszkodik a javaslat a teljeskoruság eddigi korhatárához (24. év) és miért nem szállitja azt le, miként az előkészités során javasolták, 21 évre. Meglepő, hogy az eddigi állapot fentartására politikai okok voltak a döntők: a kormány ugyanis attól tart, hogy a teljeskoruság korhatárának leszállitása a választójogi korhatár megfelelő leszállitásának követelését idézhetné fel. A magánjog és a politikai jogok ilyetén összekapcsolása mindenesetre szokatlan, mert ha a korhatár leszállitása a magánjog szempontjából szükséges, akkor az erre irányuló kivánságnak politikai okokból való megadása a polgári jogok erőszakos csorbitásának tünik fel. A bizottság érzi is a kormány indokainak visszásságát és hozzáteszi, hogy a korhatár leszállitása magánjogilag sem égetően szükséges, mert a szegényebb néposztályoknak erre irányuló érdekét az önállóan kereső kiskoruakra vonatkozó cselekvőképességi szabályok utján is ki lehet elégiteni.

A javaslat evégből (4—5. §.) főleg azt akarja biztositani, hogy az atyai hatalom alatt álló kiskoru, ha nem szülői tartják el őt, törvényes képviselői beleegyezés nélkül kötelezhesse magát szolgálatokra (a mai osztrák jogban ez csak a gyámság alatt álló kiskorura van világosan kimondva); de ez a rendelkezés a munkásosztályok kiskoru tagjainak még korántsem biztositja a szükséges szabad mozgást, mert hiszen ott van az atya és a gyám joga, hogy az ilyen szolgálati szerződést fontos okból felbonthassa; amellett ott vannak még a pályaválasztásra vonatkozó korlátozások is. (Opt. 148.)

Érdekes, hogy a bizottság a mi Tervezetünkre is utal, mint olyanra, amely szintén a 24 éves korhatárhoz ragaszkodik.

A javaslat (6. §.) a kiskoru *vétőképességének* kezdő korhatárát az eddigi hetedik évről a 14. évre emeli fel; a teljeskoruság szinleléséből eredő kárért azonban csak a huszadik évtől kezdve teszi a kiskorut felelőssé (mint jelenleg is Optk. 248.). Ezzel a rendelkezéssel összhangba hozza a biz. jav. (225. §.) a vétőképtelenek kártételeiért való felelősséget szabályozó rendelkezéseket. (Optk. 1308., 1310.)

Törvényesség. A biz. jav., részben Tervezetünk 192. §-a nyomán (melyet ugyan a mi előkészitő bizottságunk azóta elejtett), megadja a gyermeknek is (az anya hozzájárulásával) azt a jogot, hogy saját törvényességét megtámadhassa, ha az atya a megtámadási határidő eltelte előtt meghalt, vagy a gyermek születése óta állandóan ismeretlen helyen van távol. Ha a gyermek atyja a megtámadási határidő eltelte előtt meghalt, megtámad-

* A kormány eredeti javaslatáról: Magyar Jogászegyleti Értekezések, régi folyam 284. sz.; az urakháza jogügyi bizottságából kiküldött albizottság javaslatáról, u. o. uj folyam 5. füzet.

** 78. Beilage zu den stenographischen Protokollen des Herrenhauses, XXI. Session 1912: Bericht d. Kommission f. Justizgegenstände über den Entwurf eines Gesetzes, betreffend die Aenderung u. Ergänzung einiger Bestimmungen des allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuches. (Novelle z. A. B. G. B.)

*** A novellának már eddig is egész irodalma van; az általános jellegü birálatok felsorolását lásd a bizottsági jelentés 2. oldalán, az egyes részekre vonatkozó dolgozatokat az illető fejezeteknél.

hatja a születés törvényességét az is, aki a gyermek törvénytelensége esetére törvényes örökösül van érdekelve.

Az örökbefogadás terén nevezetes ujitás, hogy a biz. jav. hatályon kivül helyezi az 1816 január 28-iki (J. G. S. 1206. sz.) udvari rendeletet, mely kizárja azt, hogy valaki saját törvénytelen gyermekét örökbefogadja. Egyuttal az örökbefogadó részéről megkivánt korhatárt Tervezetünk 221. §-ával egyezően, a 40. évre szállitja le. (27., 29. §.)

A gyámsági jog terén az anya jogát a biz. jav. szintén a mi Tervezetünk irányában fejleszti tovább, amennyiben megadja az anyának a végrendeleti gyámnevezés jogát arra az esetre, ha az atya gyámot nem nevezett (31. §.).

2. Dologjog.

Tulajdonjog fentartása gépeken. Az osztrák polgári törvénykönyv 457. §-a szerint a zálogjog kiterjed a zálogtárgy tartozékaira is; a 297. §. értelmében pedig a gyári üzem állandó használatára szánt gépek a gyárépület tartozékai és igy a gyárépületet terhelő jelzálogjog a gépeket is okvetlenül megragadja. Az osztrák birói gyakorlat elismeri ugyan a tulajdon fentartását ily gépeken, még ha a gyárépülettel szilárd kapcsolatba hozattak is; minthogy azonban még az ilyen tulajdonfentartás sem zárja ki, hogy a gyárépületre bejegyzett jelzálogos hitelezők a gépeket kielégitésükre fordithassák, az ilyen tulajdonfentartásnak alig van gyakorlati jelentősége. Ezért a biz. jav. 66. §-a megengedi annak telekkönyvi feljegyzését, hogy az ingatlannal összekapcsolt gép másnak a tulajdona. Ebben az esetben a gép nem tekinthető a telek «tartozékának». A feljegyzés azonban csak öt évig hatályos, azontul a tulajdonfentartás a jelzálogos hitelezőkkel szemben hatálytalan. Ha az épülettel egybekötött és tartozéknak tekintendő gépet mással cserélik ki, az uj gépre nézve a tulajdonfentartást csak a korábbi rangsoru telekkönyvi jogosultak hozzájárulásával lehet a telekkönyvbe feljegyezni.

Ez az uj intézmény bizonyára gyakorlati szükségletnek felel meg, azonban a «tartozék» homályos osztrák jogi fogalmára lévén alapitva, hijjával van a szükséges szabatosságnak. Amellett az uj szabályozás uj kételyeket hoz magával. Nevezetesen nem világos, vajjon a telekkönyvi feljegyzés konstitutiv hatályu-e, vagy csak a jóhiszem kizárását czélozza-e? A szabály strukturája az előbbi felfogásra vall.

Az *elidegenitési és terhelési tilalom* uj szabályozásában (M. J. É. 284. sz. 19. l.) a biz. jav. világossá teszi, hogy a kötelmi hatályu elidegenitési tilalom is csak az első felvállalót köti és örököseire át nem száll. Viszont családtagok között lehetővé teszi a biz. jav. (69. §.) ingatlanra vonatkozó *dologi* hatályu elidegenitési tilalom alapitását nemcsak a tulajdon átruházása alkalmával, hanem ettől függetlenül is: oly szabadság, amely hazai tapasztalataink szerint csalárd üzelmekre vezethet.

Az 1911. évi deczember 28-iki törvény *állami lakásépitő alapot* teremtett, mely olcsó családi házak épitésére van hivatva hitelt nyujtani. E telepitésszerü intézmény javára a biz. jav. (70. §.) kivételesen szintén megengedi a dologi hatályu elidegenitési tilalom alapitását. Már ebből a kivételből is látszik, hogy a dologi hatályu elidegenitési tilalom lehetővé tétele nem maradhat a közeli hozzátartozók szük körén belül, hanem hogy az elidegenitési tilalom abszoluttá tételének másnemü korlátozásáról kell gondoskodni, ugy mint azt a mi birói gyakorlatunk teszi (74. t. ü. h.).

A novellajavaslat ujonnan szabályozza a *nem telekkönyvezett ingatlanokon való dologi jogszerzést.* (M. J. É. 284. sz. 17. l.) Az osztrák polgári törvénykönyv rendszerében, az aedificium solo cedit elve alól kivételképpen lehetséges, hogy a telken emelt ingatlan nem a telek tulajdonosáé, ha t. i. oly épületekről van szó, melyek a földön nem «oly czélból emeltetnek, hogy mindig rajta maradjanak» (u. n. superaedificatumok, haszonbérlet, precarium alapján). Az ilyen épület ingó dolog, de átruházására bizonyára nem jól illenek az ingó forgalom szabályai. Ezért a biz. jav. az ilyen épületekre is kiterjeszti a nem telekkönyvezett ingatlanokon való dologi jogszerzés szabályait. (71. és köv. §§.)

A tulajdonos rendelkezési jogát a *kifizetés vagy egyesülés folytán megszüntethető jelzálogjoggal* a biz. jav. lényegileg ugyanabban a szük keretben és ugyanazokkal a korlátozásokkal vette fel, amint azt a kormányjavaslat eredetileg tervezte (M. J. É. 284. sz. 22—29. l.). Lényeges eltérés azonban a következő: a kormányjavaslat szerint, ha a tulajdonos a kifizetés vagy egyesülés folytán megszüntethető jelzálogjoggal az árverésig nem rendelkezett, az árverési vételárból a tulajdonos semmi esetben sem igényelhet kielégitést, hanem a későbbi jelzálogos hitelezők lépnek elő a kielégités rangsorában. A biz. jav. (87. §.) ezt az elvet megtöri azzal a fontos kivétellel, hogy a tulajdonos ilyenkor is követelhet kielégitést a vételárból, ha a törlesztés folytán a tulajdonost harmadik személy ellen megtéritési követelés illeti; igy jelesül, ha ő törlesztette a követelést, noha nem ő a személyes adós, vagy ha személyes adós volt is, de a követelés kifizetése alapján harmadik személy ellen más alapon fordulhat, pl. a jelzálogos adós kezes volt és visszkeresete van a főadós vagy kezestársa ellen. Ezekben az esetekben (melyekben Dernburg Bürg. R. III. 617. «forderungsbekleidete Eigentümerhypothek»-ról beszél) a későbbi jelzálogos hitelezők előlépésükkel a tulajdonos rovására gazdagodnának.

További módositás, hogy a biz. jav. lehetővé teszi az egyes kifizetett annuitások ranghelyével való rendelkezést is, ellentétben a kormányjavaslattal (M. J. É. 284. sz. 25. l. 1/j.), viszont azonban lehetővé teszi azt is, hogy a tulajdonos egy *korábbi* jelzálogjog ranghelyével való rendelkezésről a *későbbi* jelzálogos hitelező javára lemondjon, ami a kormányjavaslat szerint nem volt kétségtelen, holott a novella rendszerében csak ez az eszköz áll a későbbi jelzálogos hitelező rendelkezésére, hogy magának előlépési jogot biztositson.

A biz. jav. (104—105.) felvette a *visszatartási jogot* is a szabályozás körébe, értve ez alatt nem az exceptio non adimpleti contractust általában, hanem a visszatartásnak azt a szükebb alakját, amelyben az valamely dolog kiadásának lejárt connex ellenköveteléseken (a dologra forditott költekezésen, vagy a dolog által okozott káron) alapuló megtagadásában jelentkezik. (Ezt a visszatartási jogot az Optk. 471. §-a jelenleg kizárja.) Fontos megszoritás azonban, hogy letétbe avagy bérbe, vagy haszonbérbe vett dolgok ilyen czimen nem tarthatók vissza. (Opt. 1109. §-ának fentartásával.)

Itt kell megemlékeznem az *épületjog* (Baurecht) már emlitett uj szabályozásáról is, melyet szintén az osztrák polgári törvénykönyv revizionális munkálatai vetettek fel, de amely az 1912. évi április 26-iki törvénybe foglalva, immár hatályba is lépett.* Ennek a szabályozásnak az anyagi jogi része, ugyszólván teljesen azonos az előbbi albizottsági tervezet megfelelő §-aival. (M. J. É. uj f. 5. f. 6. l.) Az eltérések elenyészőek: igy pl., hogy az épületjog maximális idejét 80 évre emelték fel; és hogy az épületjog megszüntével az épitmény kogens szabály erejével megy át a tulajdonosra oly módon, hogy az épitményt terhelő törvényes zálog- és elsőbbségi jogok a telek terheivé válnak. A törvény eljárási rendelkezéseiben gondoskodik arról, hogy az épületjog alapitásakor hátralékos köztartozások bejelentés utján az épületjogot megelőző rangsort nyerhessenek, mig be nem jelentés esetében az épületjoggal szemben elsőbbségüket elvesztik. Részletesen rendelkezik a törvény az épületjog alapitása vagy átruházása után az illeték kirovásáról, illetékkedvezésben részesitve az 1910 deczember 22-iki törvény (R. G. Bl. 242.) alapján közérdekűeknek nyilvánitott épitőtársulatokat az épületjog szerzése és átruházása tekintetében.

3. Öröklési jog.

A *végrendelet alkotása* terén az eddigi tervezetekben foglalt javitásokon felül a biz. jav. mellőzi a *szerzetesek* kizárását a végrendeleti tanuskodásból és eltörli az osztrák polgári törvénykönyv 592. §-ának szabályát is, mely bizonyos bűncselekményekért való elitéléshez füzi hozzá a tanuskodási képtelenséget (110—111. §.). Az utóbbit mi is megszivlelhetjük, mert ez a tanuzási képtelenség a gyakorlatban csak zavart okozott.

Élesebben formulázza a biz. jav. (109. §.) az osztrák polgári törvénykönyv 586. §-ának azt a szabályát, mely szerint a szóbeli végrendeletet három tanu, ha pedig egyikük nem él, legalább két tanu egybehangzó eskü alatt tett vallomásával kell bizonyitani és egyenesen kimondja, hogy ha ez a bizonyitás nem sikerül, ugy maga a végrendelet hatálytalanná válik.

A *törvényes öröklési rend* tekintetében a bizottsági javaslat (118. §.) visszatért az eredeti kormányjavaslat álláspontjára,

* L. az 1912 junius 12-én kiadott végrehajtási rendeletet (R. G. Bl. 114.)

mely már a szépszülők leszármazóit is kizárja a törvényes öröklésből. (M. J. É. 284. sz. 33. l.; uj f. 5. f. 6. l.) Ebből az ingadozásból is látszik, hogy a kérdés aktái még nincsenek egészen lezárva.

A *házastárs törvényes állagöröklését* (M. J. É. 284. sz. 36. l.) a biz. jav. is fentartja, de megint lecsipdes belőle valamit azzal a hozzátétellel hogy a törvényes örökrészbe mindazt be kell számitani, ami a házastársra az örökhagyó vagyonából házassági vagy öröklési szerződés alapján jut (126. §.). Persze, meg kell emellett gondolni, hogy a javaslat most már gyermekek mellett is negyedrész *állagot* nyujt a házastársnak.

Az *öröklésre érdemetlenség eseteit* az osztrák polgári törvénykönyv 540. §-a tulhajtott szigorusággal határozza meg; a biz. jav. (131. §.) most ezt is oda mérsékli, hogy csak az örökhagyó ellen elkövetett bárminő *büntett* tesz érdemetlenné (a végrendelet elleni cselekményeken alapuló érdemetlenség, Optk. 542. §. érintetlen marad). A szabály igy is még mindig feltünően szigoru más jogrendszerek álláspontja mellett.

Egyebekben a novella öröklési jogi rendelkezései (M. J. É. 284. sz. 32—44. l.) lényegükben változatlanul jutottak be a biz. jav.-ba.

4. Kötelmi jog.

A kormányjavaslat kötelmi jogi része, kivált abban az alakjában, amelyben azt az albizottság átdolgozta, oly gazdag tartalmu és alapos munkálat (M. J. É. 284. sz. 44—66., uj 7. 5. f. 7. l.), hogy az a biz. jav.-ban keveset változott.

Uj fejezet a *visszavásárlás és a próbára vásárlás* uj szabályozása (198—202. §.). A visszavásárlási jog tekintetében ujitás a bekebelezés dologi hatályának szerkezetbeli szabatosabbá tétele az osztrák polgári törvénykönyv 1070. §-ával szemben. A próbára vásárlás szabályai pedig a kereskedelmi törvénynyel vannak egyeztetve.

A *szolgálati szerződés* uj szabályozása, mely beható szociálpolitikai megfontolásokon nyugszik, a kormányjavaslattal szemben a bizottsági munkálatok során gondos korrekturán ment át. Érdembeli eltérés különösen a szerződésszegés következményeiben mutatkozik. Arra az esetre ugyanis, ha a szolgálati viszony folytatását valamelyik fél idő előtt megtagadja, a kormányjavaslat a szerződésszegés miatti kártéritést minden esetben a hátralévő szolgálati vagy felmondási időre eső munkabérben, mint *maximumban* állapitotta meg. Ezt az önkényes átalányozást az irodalomban élesen megtámadták. A biz. jav. már most az igazságtalan kárpausálét a munkás vétkessége esetében egészen elejtette, a munkaadó vétkessége esetében pedig *kárminimummá* változtatta át. (1162. *a)* és *b)* §.)

Régi vitakérdést tisztáz a biz. jav., midőn az *idegen adósság fizetésének* jogkövetkezményeit ujonnan szabályozza, és kiküszöböli az osztrák polgári törvénykönyv 1358. és 1422. §-ainak látszólagos antinomiáját. Az 1358. §. az olyan idegen adósság megfizetésére vonatkozik, amelyért a fizető (mint kezes vagy dologi adós) felelős, mig az 1422. §. alá azok az esetek sorolandók, amelyekben a fizetőt semmiféle felelősség nem terheli és a fizetés teljesen spontán. Az osztrák polgári törvénykönyv szerint az előbbi esetben a jogkövetkezmény a cessio juris: a követelés ipso jure átszállása a fizetőre, az utóbbi esetben csak cessio necessaria: a követelés engedményezésére irányuló igény. A biz. jav. (238—240 §.) a két esetcsoportot jogi hatásában teljesen egyenlővé teszi és mindkettőhöz a cessio jurist, a követelésnek a fizetőre való ipso jure átszállását füzi hozzá.

A fizetés ezen szabályaival kapcsolatban az 1426. §. kiegészitéséül kimondja a biz. jav. (241. §.), hogy a nyugtatvány költségét kétség esetében a *hitelező* viseli (ellenk. Terv. 1282. §.)

A bizottsági jelentés különös érdeméül kell betudni, hogy a kormányjavaslat, az albizottsági javaslat és a bizottsági szöveg rendelkezéseit és indokait egymással szembevetve méltatja és viszonylatba helyezi az irodalom és a joggyakorlat álláspontjával. Ily módon a jelentés a novella eddigi előmunkálatainak olyan teljes összefoglalása, amely az előbbi munkálatok tanulmányozását feleslegessé teszi és egységes képet nyujt az eddigi fejleményekről. Ez a parlamenti irat nemcsak az osztrák polgári törvénykönyv revizióját segiti hatalmas lépéssel előre, hanem egyuttal mély és tanulságos bepillantást enged az osztrák jogtudomány mai állásába.

Dr. Szladits Károly.

Az uj járásbirósági ügyvitel tervezete.

A járásbirósági ügyvitel reformjának előadói tervezetét készíti elő az igazságügyminiszterium.

Az uj tervezet nem fogadja el sem a jelenlegi törvényszéki központositott ügyviteli rendszert, sem pedig a járásbiróságoknál hatályban levő lajstromrendszert.

Vezérelve a tervezetnek az individualizáczió és sok olyan igen helyes reformot tervez, amely számos irányban messze tulteszi magát az eddigi bureaukratikus sablonokon.

A tervezet néhány fontosabb intézkedését a következőkben ismertetjük:

A tervezet szerint a járásbirósági ügykezelés szervei: *a főlajstromiroda, a közös iroda, a külön iroda és az irattár;* kezelési könyvei és jegyzékei pedig: *a főlajstrom, az ügylajstromok, a névmutató, a tárgyalási naplók, a nyilvántartási jegyzékek és a napi jegyzékek.*

A kezelési rendszer lényege a következő:

A rendszer alapja a főlajstrom: könnyen hozzáférhető helyen vezetett számjegyzék, amelyből a vele párhuzamosan vezetett és szabadon kezelhető, névsorrendben tartott lapokból álló mutató segitségével a birósághoz beérkezett minden beadvány hollétéről azonnal kétségtelen felvilágositás adható. A főlajstrom egy és minden ügyszakra közös, aminek előnye, hogy ugyanaz a szám évenként csak egyszer fordul elő, viszont ezt a számot az ügy a kezelés minden szakában megtartja.

A birósághoz intézett minden beadványt a főlajstromirodában kell beadni, ahol arra az érkezés évét, hónapját, napját és a főlajstromban nyert folyószámot (főlajstrom szám) feljegyzik. Minden uj ügyet kezdő beadvány uj főlajstromszámot nyer.

Nem szabad a beadványt a főlajstromba bejegyezni és neki uj főlajstromszámot adni, ha nyilvánvaló, hogy utóirat, vagyis hogy a beadvány a mutató tanusitása szerint a biróságnál már folyamatba tett ügyre vonatkozik.

Az utóiratra is rá kell irni az érkezés idejét és az ügy első beadványának a mutató segitségével megállapitott főlajstromszámát. Ha ez a szám a főlajstrom adatai szerint már ügylajstromba lett bejegyezve, ennek a betüjét s esetleg római számát az utóiraton is jelezni kell.

A mutató berendezése az, hogy külön lapokból áll az eddigi könyv helyett, vagyis minden ügynek külön mutatólapja van. Ez lehetővé teszi, hogy a folyamatban levő minden ügy mutatózása, bármely évben történt is az illető ügyek folyamatba tétele, mindenkor együtt tartható. A befejezett ügyekről szóló mutatólapok időnkénti kivétele és külön sorozása biztositja azt, hogy e lapok sorozata még nagyforgalmu biróságnál sem nyer oly terjedelmet, amely a kezelést megnehezitené.

A főlajstromból az iratok jegyzék nélkül központi elintézés végett az ezzel megbizott biróhoz és a mellette müködő közös irodába kerülnek. *A biró nem betüszerint előre jelöltetik ki, hanem az ügyeket a biróság vezetője osztja ki.*

A közös iroda uj intézmény.

Az itt müködő biró (önálló jegyző) a szükséges segédszemélyzet közremüködésével elintézi mindazokat az ügyeket, amelyeket tárgyalás nélkül könnyen és gyorsan el lehet intézni. Itt kezelik továbbá azokat az ügyeket, amelyek lajstromos kezelésre nem szorulnak. Itt folynak le végül azok az előkészületi munkálatok is, amelyek szükségesek ahhoz, hogy a biró elé az ügyek ne hiányosan, hanem érdemleges intézkedésre alkalmas formában kerülhessenek.

Ekként el lenne érve az ügymenet gyorsitására lényeges befolyással biró az a czél, hogy az érdemleges birói munkát nem igénylő ügyek nyomban, akár csak egy rostán át kiessenek, a birót érdemi munkásságában ne akadályozzák s az ügykezelést se nehezitsék.

A közös iroda hatásköre kiterjed mindazokra az ügyekre, amelyek ügylajstromba nem kerülnek. Ügylajstromba pedig akkor kerül az ügy, ha érdemi munkásságra van szükség.

Ehhez képest a tervezet szerint bizonyos ügyek egyáltalában nem jutnak ügylajstromba (például megkeresések, fizetési meghagyási ügyek stb.) más ügyek pedig csak akkor, amidőn tárgyalásra kerülnek (peres ügyek, akár érdemleges tárgyaláson, akár pergátló kifogás felőli tárgyaláson) bizonyos ügyek pedig (végrehajtási, örökösödési ügyek) azonnal ügylajstromba fognak felvétetni.

A közös iroda ügykezelése igen egyszerü. Minthogy oda kerül minden kezdő beadvány, a főlajstrom az iratokat a számok sorrendjében átadási könyv vagy jegyzék nélkül juttatja a közös irodának.

A közös irodában most már a beérkezett ügydarabot: *a)* vagy ügylajstromba felvétel végett a külön irodába juttatják. *b)* vagy végleg elintézik s irattárba teszik; *c)* abban valamely nyilvántartást igénylő intézkedést tesznek s nyilvántartás végett az irattárba juttatják, *d)* mindenestől más hatósághoz küldik, *e)* vagy tárgyalást tüznek s az ügyiratot a közös iroda tárgyalási naplójába bevezetik.

A közös irodának bármely ily intézkedése az ügyirat hollétét azonnal megrögziti. Az irattárba adást, a nyilvántartásba vételt, a más hatósághoz küldést s az ügylajstromba felvételt, amint az később ki fog tünni, a főlajstrom megfelelő rovatában nyomban kitüntetik.

Ekként azok az ügyiratok, amelyek hollétéről a főlajstromban nincs bejegyzés, a közös iroda tárgyalási naplójába vannak bevezetve s ott a szám magassága szerint nyomban feltalálhatók, mert az ügyek a számok sorrendjében kerülnek kitüzésre s csakis a különösen sürgős ügyek fognak rövidebb határidőt nyerni.

Az utóbbiak azonban szintén könnyen feltalálhatók lesznek, mert egy már betöltött határidő utolsó darabjai között lesznek.

Ez a rendszer lehetővé fogja tenni, hogy a közös irodában a tárgyalási naplón felül más kezelési könyvet ne vezessenek.

A közös irodába beérkezett ügyben még a beérkezés napján intézkedést kell tenni s onnan a személyzet nem távozhatik előbb, amig a közös iroda asztalai nem üresek. Az a feltevés, hogy ez keresztül vihető, sarkpontja a tervezetnek.

A közös irodában a legtöbb tevékenység olyan lesz, hogy tulajdonképpeni irásbeli munkát nem fog igényelni s bélyegzők használata és ürlapok kitöltésével elvégezhető.

Peres-ügyben tárgyalás, megkeresésre tanukihallgatás kitüzése, kereset, feljelentés visszautasitása, hiányos kereset pótlása iránti felhivás, ügyiratnak a külön irodába küldése, iratoknak más hatósághoz küldése, a megtartott első tárgyalás határnapján makacssági itélet kiállitása, egyezség felvétele, szünetelő ügyek irattárba utalása stb. mind olyan tevékenység, amely az ügyek nagy tömege mellett is nyomban elvégezhető.

Ha pedig rendkivüli eset folytán a rendes személyzet egy-egy napon képtelen volna az ügyek teljes elintézésére, a közös iroda munkájában a segéd- és kezelő-személyzet minden egyes tagjának részt kell venni s *addig a hivatalt senki el nem hagyhatja, amig a közös irodai folyó ügyek elintézést nem nyertek, s erről a biróság vezetője meg nem győződik.*

Minthogy a közös irodában az iratok csak átmenetileg vannak, amennyiben pedig tárgyalásra tüzettek ki, a fél az idéző végzés kézhezvételével rövidesen értesül ügyének hollétéről, értesités nyerése végett ott a jogkereső közönség személyes megjelenése nincs megengedve.

A közös iroda különös jelentőséget nyer azzal, hogy a polgári perek első tárgyalása ott fog lefolyni.

Ha az ügy makacssági itélettel, egyezséggel, elállással nyomban befejezhető, a közös irodában a biró határoz s az ügy nem kerül a perek ügylajstromába.

Ez a rendelkezés lehetővé teszi, hogy a tulajdonképpeni birói munkát nem igénylő ügyek a perek lajstromába ne kerüljenek s emellett gyors elintézésben részesüljenek.

A Pp. szabályának (amely szerint a járásbirósági eljárásban nincs külön perfelvételi tárgyalás) azonban, akkor fognak az ügyviteli szabályok megfelelni, ha lehetővé teszik, hogy azokban a perekben is, amelyekben az első idézésre megjelent felek érdemben kivánnak tárgyalni, még azon a határnapon nyomban tárgyalhassanak is.

Ezért az ilyen ügyet azonnal a külön irodába kell utalni, illetőleg kiosztás végett a biróság vezetőjének bemutatni.

A tervezet gondoskodik arról, hogy azokra a napokra, amelyekre a közös iroda tömegesen tüzött ki tárgyalásokat, a közös irodában el nem foglalt birák lehetőleg ne tüzzenek tárgyalást, hogy az érdemleges perek azonnali tárgyalására birót lehessen kijelölni.

Az ügylajstromba utalt ügyek kezelése hasonlatos lesz a mai lajstromos kezeléshez.

Az eddigi 15 lajstrom helyett azonban csak három lesz. A P. lajstrom a polgári (kereskedelmi és váltó) perekre. A B. lajstrom a bünvádi perekre és a vizsgálati ügyekre, a Pk. lajstrom a perenkivüli ügyekre (örökösödési, végrehajtási, okiratmegsemmisitési és anyakönyvi ügyekre). Egyéb ügyek (a mai Eg., Fh., Fm., M., Pv., Bv., Bm. lajstromba tartozók) lajstromba egyáltalán nem kerülnek s a közös irodában intéztetnek el.

Ez fogja lehetővé tenni azt is, hogy az ügyirodák több (3) biró ügyeit is intézhessék s több biró ügyei egy közös lajstromban vezettessenek.

A kiadmányozást a biróság vezetőjétől megbizott kezelőtisztviselő teljesiti. A leirást az illető iroda (közös iroda, külön iroda) végzi. Terjedelmesebb iratok másolása a biróság vezetőjének intézkedéséhez képest központositva is végezhető. *Ha meghonosul a máshol már bevált s a tervezetben is megszabott az a szokás, amely szerint terjedelmesebb határozatokat a biró (önálló jegyző) a gépiró igénybevételével bemondás utján készit el, aki a fogalmazványnyal egyidejüleg a kiadmányokat is elkészíti, a leirási munka nagyobb gondot nem fog okozni.*

A főlajstromiroda, a közös iroda, a külön irodák és az irattár között a kapcsolatot a napi jegyzékek biztositják. A közös irodából az irattárba vagy a külön irodába, a külön irodából az irattárba, s az irattárból bármelyik irodába juttatott ügyről ugyanis napijegyzéket kell kiállitani, amely napijegyzék egy vagy több egyidejüleg küldött irat átvételére szolgál.

A főlajstromnak azonban az lévén a feladata, hogy minden egyes ügy hollétét pontosan és azonnal kimutathassa, ezeknek a napijegyzékeknek, amelyek tulajdonképpen az egyik helyről a másik helyre juttatott iratok átadásának és átvételének bizonyitására szolgálnak, utoljára a főlajstromban kell összefutniok, ahol azok alapján a főlajstromban az ügy hollétére vonatkozó bejegyzést kell tenni s ennek megtörténte után azokat megőrzés végett a biróság vezetőjéhez juttatni, aki azokból egyuttal, minden egyes kezelési hely napi munkateljesitményét ellenőrzi.

A napijegyzékek különbözők. Mindegyiken fel van tüntetve azoknak a kezelési helyeknek sorrendje, amelyeken keresztül kell menniök, de különböző rendeltetésük már szinük különbözőségéből meghatározható.

A napijegyzékekkel a kezelés a következő módon történik:

A közös irodából a különirodába adott iratok mellé a közös iroda a megfelelő napijegyzéket mellékeli.

Az iratok kiosztás végett a biróság vezetőjéhez kerülnek, *aki a napijegyzéken az ügyek száma mellett azokat szignálja s szignálás után az illető külön irodába juttatja.* A külön iroda, illetve minden egyes külön iroda most már a napijegyzéken az őt megillető ügyiratot átveszi, az átvételt elismeri, az ügy jelét, esetleg az iroda számát a napijegyzéken a főlajstromszám elé jegyzi (például P. I. 240), ami azt jelenti, hogy az illető ügy az I. külön irodában a polgári perek lajstromába került. A napijegyzék most már iratok nélkül az irattárba jut. Az irattárnok az I. sz. irattáblán a 240. szám mellé a P. I. jelzést odajegyzi, hogy az ügyet az elkészitendő II. sz. irattáblába felvehesse, a napijegyzéket aláirja s a főlajstromirodába küldi.

A főlajstromiroda a főlajstromban feltünteti a «P. I.» jelzést s ezzel abba a helyzetbe jut, hogy az irat hollétét s egyuttal az ügy természetét is pusztán a főlajstrom után kimutathatja.

Hasonló és csak a megteendő ut hossza és iránya szerint különböző az eljárás a többi napijegyzékek kezelésénél.

Eszerint egy tisztán mechanikus, csakis számoknak megfelelő jegyzékre irása egyrészt az iratok átadását és átvételét rögziti meg, másrészt pedig pontos adatokat ad a kezelés központjának: a főlajstromnak, sőt a biróság vezetőjének is, aki naponta látja minden egyes iroda munkateljesitményét s igy a felügyelet gyakorlása szempontjából nagy jelentőségü dokumentumhoz jut, amelyet jelenleg nélkülöznie kell.

Ez főbb vonásaiban a járásbirósági ügykezelés vázlata.

Az ügykezelés e módjának létesitésénél megfontolás tárgya volt az is, hogy az ügyviteli szabályok egyaránt megfeleljenek nagy- és kisforgalmu biróságok követelményeinek.

E részben meg kell jegyezni, hogy kis biróságoknál a közös irodának teendőit akadálytalanul fogja végezni maga az egyetlen különiroda is, vagy a külön irodák egyike más iroda személyzetének a nap bizonyos óráira bevonásával.

Igy a keretek bizonyos tekintetben elmosódhatnak a lényeg hátránya nélkül.

A szolgálati rendtartás lehetővé teszi, hogy a biróság vezetője ott, ahol a személyzet nagyobb ellenőrzésre szorul, mint amely ellenőrzés az ügykezelési szabályok által nyujtott módon lehetséges, kiegészitő s kisegitő szabályokat létesitsen.

Ez a rendelkezés kapcsolatban a felügyeletnek szintén a szolgálati szabályokban tervezett közvetlenebb voltával, lehetővé fogja tenni, hogy ez az ügykezelési rendszer mindenütt sikerrel legyen alkalmazható.

Ezek a rendelkezések, valamint az igazságügyminiszternek fentartott az a jog, hogy egyes biróságoknál különleges viszonyokra tekintettel az ügyviteli szabályok egyes rendelkezésétől eltérő rendelkezést is tehessen, végeredményében remélhetőleg arra a kivánatos állapotra fog vezetni, hogy minden egyes biróságnál az ügykezelési rendszer keretén belül a viszonyaihoz szabott ügykezelés alakul ki.

Végezetül czélszerü lesz még egynéhány fontos ujitást külön is kiemelni.

Ilyen az értesités reformja telefon utján és értesitőlapokkal.

Azok az intézkedések, amelyeket távbeszélő utján lehet tenni, különösen a következők: 1. sürgetés; 2. kereset vagy más beadvány kijavitása végett a távbeszélőállomással biró ügyvéd vagy félhez intézett felhivás; 3. birósági megbizott (pl. törvényszéki orvos, tömeggondnok, közjegyző stb.) kiküldött, szakértő, tolmács részére szóló meghivás sürgős ügyben (különösen helyszini eljárás alkalmával az eljárás idejére és módjára való előzetes megállapodás).

A biró vagy kezelő belátásához képest más esetben is használhat távbeszélőt oly közlésekre, melyeket irásbafoglalás szükségessége nélkül szóval is meg lehet tenni.

A főlajstromiroda a főlajstrom és névmutató adatairól az egész hivatalos idő alatt értesitést ad.

Reggel 8—9 óráig az értesitést távbeszélő utján is megadja.

A biró, a segédszemélyzet tagja, az ügylajstrom-iroda és az irattár kezelője — a külön felsorolt eseteken felül — csak a mintaszerinti értesitőlappal jelentkezőknek adhat értesitést és engedheti meg az iratok megtekintését vagy lemásolását. Ugyanazt az értesitőlapot csak egy ügyben s egy alkalommal lehet használni. Ugyanarra az ügyre vonatkozólag azonban az értesitőlappal egyidejüleg több körülményre nézve is lehet értesitést nyerni. A közös irodában csak a gyüjtőszekrénybe elhelyezett értesitőlap utján lehet irásbeli értesitést nyerni.

Az értesitőlap a főlajstromvezetőnél vagy a biróság vezetője részéről kijelölt más személynél 10 fillérért kapható.

Az értesitőlap II. és III. jelzésü részét egy darabban kell a félnek kiadni.

Az értesitőlap előlapját a fél tölti ki, illetve azt az előtte ismeretlen adatok feljegyzése végett a főlajstromvezetőnek átadja.

A fél tölti ki az értesitőlap hátlapján, az értesitésre vonatkozó kérelem tárgyát is.

Amennyiben az ügy iratainak megtekintését vagy lemásolását óhajtja s evégből külön engedelemre van szüksége, engedelemért az illető birói személyhez fordul. Az iratok megtekintését a nyomtatott szövegnek az illető helyen aláirásával kell megengedni.

Ha az iratok megtekintése a biróság határozata vagy a fél részére kézbesitett irata alapján történik (pl. Pp. 201. §. stb.), az értesitőlapot a biróság határozata vagy irata pótolja.

Hasonlóképpen értesitőlap nélkül kell az iratokat megtekintés végett a félnek vagy képviselőjének átengedni, ha a kitüzött tárgyalás határnapja előtt az iratok előzetes tanulmányozása végett jelentkeznek. Büntetőügyekben az iratokat a vádlott, a közvédő és a hivatalból kirendelt védő a BP.-ban meghatározott esetekben értesitőlap felmutatása nélkül megtekintheti.

A fél élőszóval, kivánatra pedig az értesitőlap III-al jelzett részén a válaszrovat kitöltésével nyer értesitést. Ha az értesitést szóval nem lehet azonnal megadni, a levelezőlap felhasználásával kell a félnek elküldeni. Az értesités megadása után az értesitőlapnak II. jelzésü elválasztható részét vissza kell tartani.

Vissza kell tartani az értesitőlap e részét akkor is, ha az értesités megadása szabályokba ütközik.

A visszatartott értesitőlapokat össze kell gyüjteni s havonkint irodák szerint elkülönitve a biróság főnökének bemutatni, aki azokat a naptári év végéig megőrzi.

Az értesitőlapot boritékban postán is be lehet a biróséghoz küldeni. Az ily értesitőlapot, amennyiben azt a főlajstrom adatai alapján végleg elintézni nem lehet, a főlajstromvezető a hiányzó adatok kitöltése után szabályszerü elintézés végett az illető helyre juttatja.

Az értesitést a félnek nyomban meg kell adni s a postán érkezett, valamint a fél által ott hagyott értesitőlapokat még a beérkezés napján válaszszal el kell látni és postára adni.

Jegyzetek a franczia igazságszolgáltatás köréből.

Ha a békéltetés nem vezet eredményre, a biróság titkára ajánlott levéllel (amennyiben szóbelileg nem lehetséges) a két-három nap mulva tartandó tárgyalásra idézi a feleket; dij: 75 centimes.

Az itélőtanács ülései nyilvánosak. Tanácsterme a legnagyobbak közül való, mert nagy tömeget kell, hogy befogadjon. Az eljárás képe ugyanaz, mint a békebiróság előtt. Az ügyek rendszerint az első tárgyalással befejezést nyernek.

Meglepő az a nyugodtság és biztosság, amelylyel az esetleg közönséges munkásból lett elnök a tárgyalást vezeti. A formaságokat gyakorlatból tudja, az érdemi kérdések szakmabeli kérdések. A felek szakmába vágó dolgokban nem hazudhatnak, a tanácsban mindig van szakmabeli, és ekkor lehet néha észrevenni a tárgyalás külső rendjének megbomlását, a rosszhiszemü állitásra nyomban kész a felelet, s gyakran nemcsak czáfoló, hanem korholó felelet is.

Egy esetben egy divatárusnál alkalmazott nő oknélküli elbocsátás miatt felmondási időre bért követelt. Alperes, a czégtulajdonos izgatott hangon panaszolta, hogy felperest többször rajtakapta, amint egy konkurrens czég vezetőjével beszélt, alaposan gyanusitja, hogy az ő mintáit és terveit elárulta konkurrensének; tanuk igazolták, s felperesnő zavarodott magaviselete valószinüvé tette, hogy alperes igazat beszélt, — szinte komikus volt az az egyhangu felháborodás, amely a biróságot alperes védekezése után felperesnővel szemben elfogta; az elnök kérésére alperes egy csekélyebb összeget felperesnek felajánlott, az elnök megmagyarázza felperesnek, hogy ezt csak kegyelemből kapja, figyelmezteti, hogy többé elő ne forduljon ilyesmi, mert a munkakönyvvel lesz baj . . . stb.

Más példa.

Egy munkás, aki szemmelláthatólag gyöngeelméjü volt, panaszolja, hogy munkaadója hosszabb idő óta nem fizette ki a bérét, csak annak kis hányadát. Alperes állitja, hogy hetente pontosan fizetett.

Az elnök: mutassa fel fizetőkönyvecskéjét. Megtörténik. Az elnök nem rendel szakértőt a könyv megvizsgálására, hanem gondosan megtekinti. Megjelöl egyes helyeket, kérdéseket intéz alpereshez, majd megmutatja a könyvet összes birótársainak. Pár másodperczig halk hangon tanácskoznak; majd kihirdeti az itéletet, amely egyhangu. Alperest marasztalja az egész időre szóló munkabérkövetelésben. *Indokolás:* Alperes nem vezette szabályszerüen fizetőkönyvecskéjét.

Az ügy 300 frankon aluli: az itélet jogerős. Az elnök alpereshez: *van pénz önnél?* alperes: *van;* az elnök: *fizesse ki;* a huissierhez: *készitsen nyugtát;* alperes fizet, az ügy végérvényesen be van fejezve. . . .

Egy esetben alperesi czég segédjével képviselteti magát. Az elnök egyezségi ajánlatot tesz a tárgyalás folyamán. Alperes: *nem vagyok meghatalmazva arra, hogy elfogadjam, nem tudom mihez tartani magam.*

Az elnök: *a tárgyalást egy órára felfüggesztem; alperes telefonáljon czégének. Következő ügy.* Félóra elteltével alperes jelenti, hogy a czég az egyezséget elfogadja.

A formaságok teljes mellőzésével igy pörögnek le a tárgyalások 30—40 egy-egy ülésen.

Természetesen kerülnek hosszabb megfontolást igénylő perek is. Hiszen a biróság hatásköre a munkaszerződésből származó összes (baleset nem!) pereket felöleli, nemcsak épitő napszámosok és varróleányok, hanem kabaréténekesnők és czégvezetők is e biróságnál állanak törvényt.

Ilyenkor a biróság a tárgyalást egy-két hétre elhalasztja, az ügyet egy tagjának kiadja tanulmányozás *(expertise, arbitrage)*

végett. Ez meghivja a feleket, meghallgatja őket, iparkodik egyezséget létrehozni köztük, majd jelentést tesz az itélőtanácsnak.

Érdekes, hogy a békülési szándék mily erősen érvényesül még e helyütt is, ahová a perek már ugyancsak megrostálva kerülnek. Például 1910-ben a szövő-fonó osztályban 294 ügyet adtak ki arbitrage-ra. Ebből 191 békével végződött, 103 került vissza a tanács elé.

Ugyanezek az arányok másutt is; például a kereskedelmiben 424 közül 240 békült ki; a vegyészetiben 73-ból 59 stb.

Az itéletet rövid, halk hangon folytatott tanácskozás után az elnök pár szóba foglalva kihirdeti, azután felszólitja a feleket, ez a békéltetésnél is megtörténik, hogy azt rögtön hajtsák végre.

Távolról szemlélve a dolgot, azt hihetnők, hogy a munkaadó és munkásbirák közötti társadalmi ellentét és az osztályharcz a vélemények gyakori megoszlására vezet. Nagyon csalódunk. A birák mindig páros számmal müködnek, a szavazat-egyenlőség előfordulhatna gyakran, de az élet mást bizonyit. A határozatok legnagyobb része egyhangu.

A törvény arra az esetre, ha a szavazatok egyenlőek lennének, ugy gondoskodik, hogy ez csetben a canton-beli békebiró veszi át az elnöklést. 1907-ben egész Francziaországban 426 esetben került erre sor: 1910-ben a párisi munkabiróság kereskedelmi osztályában egyszer sem.

Pedig a munkabiróság tagjai meglehetős exponált emberek, igen gyakran az illető szakmabeli munkások és munkaadók szindikátusainak titkárai.

Kétségtelen, az önkormányzati biráskodásnak megvannak a maga hátrányai, a fél igen közel áll birájához, de amint látszik, a közelségből folyó hátrány, a függőség, nem mérhető fel az előnynyel: a bizalommal, melyet érzete sugall.

A választhatóság nem árt a biróság külső tekintélyének sem, melynek fokozására az állam egyébként gondot fordit. A felek a Francziaországban szokásos tisztelettel beszélnek a munkás és munkaadóbiróval is.

Tagadhatatlan, hogy a munkaadók paritásos részesedésök daczára nem néznek oly bizalommal a biróságra, mint a munkások s keresik az utakat, hogy hatásköre alól meneküljenek. Erre a törvény hézagai módot is nyujtanak nekik s mivel pereik egy-két ügynökség kezén összpontosulnak, a visszaélés egész rendszeres. Czél: a fizetés idejét minél jobban kitolni és az ügy érdemi elbirálását felebbezési biróság: a törvényszék elé vinni. Az eljárás a következő:

Nem jelenni meg a békéltetésen, nem jelenni meg a tárgyaláson; makacsság. Ellentmondás (opposition); az ellentmondással egyidejüleg viszontkereset (a kereset rendszerint bér-, a viszontkereset schémaszerüen rongálásért, mulasztásért kárkövetelés), hogy az itélet, bár a kereset felett a biróság végső fokon is itélkezne, a viszontkereseti összeg folytán felebbezhető legyen; az uj tárgyaláson nem jelenni meg; makacsság; felebbezés az itélet ellen. Ezen az uton a kereset érdemleges tárgyalását legalább két hónappal, s a munkabiróságtól végérvényesen el lehet tolni.

Ez a visszaélés már évek óta tartja izgalomban a munkások érdekképviseleteit; miután kiküzdték, hogy a felebbezés ne a kizárólag munkaadókból alakuló kereskedelmi, hanem a pártatlan polgári törvényszék elé kerüljön, most azt akarják kivivni, hogy a hatásköri szabályokat ily rosszhiszemü módon ne lehessen kijátszani.

Ebben a küzdelemben a munkások érdekképviseleteivel kezet fogva jár el a polgári biróság, különösen a párisi törvényszék. A retorzió az, hogy az efféle halogató eszközök igénybevételét kártéritési alapnak tekintik, s a munkásnak pernyertesség esetén a költségeken kivül kártéritést itélnek, pervesztesség esetén a munkást a költségekben nem marasztalják.

A párisi törvényszék radikális eljárását a semmitőszék nem honorálja teljes mértékben jóváhagyással; a kártéritési jogot megadja, de megkivánja, hogy a rosszhiszemüség igazolva legyen, a felebbezés puszta tényét azzal kapcsolatban, hogy az előző eljárás makacsági volt, elegendő alapnak nem tekinti.

De a semmitőszék másfelől hathatós fegyvert adott a munkabiróságok kezébe, midőn egy 1910 nov. 29-iki itéletében* kimondta, hogy az ellenfél rosszhiszemü perbeli cselekményei miatt maga a munkabiróság előtt már kérhető kártérités, vagyis, hogy a munkabiróság előtti chicane is «munkaviszonyból származó követelés» és szakbiróság elé tartozik.

A viszontkereseti visszaélés egyébként — nyilván politikai befolyások hatása alatt — a kormány figyelmét is magára vonta. 1910 márczius 3-án egy a törvényszékekhez intézett köriratában felhivja rá figyelmüket és ajánlja, hogy a rosszhiszemü alperest minél gyakrabban marasztalják kártéritésben. A törvény módositása is előkészületben van.*

Egyébként a munkaadók meglehetősen rászolgáltak erre az ellenszenvre, mert a viszontkeresetek és a felebbezések rosszhiszemü volta statisztikai adatokkal igazolható.

Párisban 1910-ben 741 esetben játszották viszontkeresettel a törvényszék elé az ügyet; 708 esetben a törvényszék elutasitotta a viszontkeresetet és csak 38 esetben adott annak helyet.

Ettől a szépségfolttól eltekintve, amely nem a biróság, hanem a törvény hibája, az intézmény nagyon bevált.

Rendkivül gyorsan juttatja igazságához a legtöbbször felperesként jelentkező munkást, igazán nagyon csekély költség mellett. A felebbezés szük köre s az előzetes végrehajtás (követelés ¼-e, legfeljebb 100 frank) biztositják a felperest, hogy tartási jellegü követelése sokáig nem marad behajtatlan. Hatásköri kérdések nem igen merülhetnek fel, mert a hatáskör minden szolgálati viszonyra kiterjed, ami a törvényben nincs külön kivéve.

A munkabiróságok *gyorsasága* mintaszerü. 45,013 békülési idézőt adtak be 1907-ben** egész Francziaországban, 212 maradt elintézetlen deczember 31-én, ebből 161 Párist terheli, a hátralék tehát 0·4%, 13,334 ügy került az itélőtanács elé, 294 maradt befejezetlenül, 187 esik ebből Párisba, a hátralék = 1·4%.

Egyezséget, itéletet hét-tiz napi átlagos időtartammal lehet megkapni.

Itélettel különben az ügyeknek aránylag csekély része fejeződik be. A békitőtanácstól az itélőtanácshoz az ügyeknek nem egész egyharmad része jön s e számnak (13,334) kevesebb mint felét 6645-öt fejezi be itélettel.

Amilyen gyors az eljárás, épp oly *olcsó* is. Békeidézés 15 centimes, tárgyalási idézés 75, az itélet másolata 25 centimes. A taksa a törvényben van megállapitva (58. §.) Ugyancsak a törvény mondja ki, hogy az a titkár (greffier) aki a most jelzett összegeknél többet követel, a hivatali zsarolás büncselekményét követi el.

Egyébként a dijszabás igen feltünő betükkel számos helyen ki van függesztve.

Nem mondhatjuk el ugyanezt az itélkezés *jósága* tekintetében. Az 1036 fellebezett ügy közül, 285 esetben hagyta helyben, 729 esetben változtatta meg (22 egyéb) a törvényszék az elsőbiróság itéletét. Száz megfellebbezett itélet közül csak 28 volt jó és 70 rossz.

Ennek a rossz eredménynek a főindoka az, hogy a két biróság birái más világnézet és jog szerint itélnek. A polgári biróságok konzervativ és az érdekképviseletek radikális hajlamainak a harcza jut kifejezésre a most közölt adatban.

Való, hogy a munkabiróságok méltányossági érzetükre támaszkodva sokszor megsértik a törvényt, melyet különben nem is ismernek.

E baj ellen nem volna orvosság az ügyeket a munkabiróság mellőzésével az általános hatáskör: a békebiró elé utalni. Mint más helyütt kifejtettük, az is jobbadán laikus és méltányosságot alkalmazó biróság, melynek határozataiban nem ritkán akadunk nekünk nagyon merészeknek tetsző indokolásokra.

A Bulletin de la Prudhommie 1907-iki 4. száma közli Pont-á-Mousson békebirájának egy itéletét. Az ügy munkabiróság hiján került elébe.

F. H. czég alperes három munkást szerződtetett távolabbi vidékről. Indokok nélkül elbocsátotta őket, felmondási időre bért nem akart fizetni, hivatkozva arra, hogy a munkások elfogadták

* Bulletin de la Prudhommie 4° trimestre.

* Lásd erről részletesen: Cavaillez, a párisi munkabiróság kereskedelmi osztályának titkára: Memorandum, megjelent a Journal des Prud'hommes 1910 deczemberi számában és Quillen a «Bulletin de la Prud'hommie» 1910. és 1911. évf.

** Comte rendu de la justice civ. et commerc. 1907.

a mühelyszabályzatot, melynek értelmében felmondás illetőleg kártérités nélkül elbocsáthatók.

A munkások bérüket perelték, alperes viszontkeresettel él A békebiró a keresetnek helyt adott, a viszontkeresetet elutasitotta.

Indokok : A törvény megengedi, hogy a helyi szokások ellenére a felmondás kölcsönös megállapodás alapján mellőztessék. Ez az eset azonban kivétel s szükséges hogy e megállapodást, amely a felek egyikére nézve igen sulyos következményekkel járhat, a munkaszerződés minden kétséget kizáró módon bizonyitsa s különösen kutatni kell azután, hogy e pontot a felek valóban saját akaratukból, vagy kényszer alatt fogadták-e el.

Jelen esetben a munkások közül kettő csak ennyit irt rá a «segélypénztári szabályok» czimü könyvre : «Elfogadom a segélypénztári szabályzatot,» de a kézirással irt munkarendet csak az aláirás után ragasztották a könyv belső oldalához. A harmadik munkás szabályszerüen igy irta alá : «Elfogadom a munkarendet és a segélypénztári szabályzatot», de nem lehet feltenni, hogy e megállapodást szabad akaratból fogadta volna el.

Alperes a munkásokhoz küldött köriratában nem szólt semmit erről a feltételről s a munkásokkal csak azon a napon iratta alá a szabályzatot, midőn azok munkába léptek. *Ekkor pedig a munkás már az előtt az alternativa előtt áll, hogy vagy elfogadja a munkaadó feltételeit vagy otthagyja a már felvállalt munkát s távol otthonától munka és jövedelem nélkül marad.*

A megállapodás tehát nem hatályos, mert kényszer alatt jött létre.

A viszontkeresetről az indokolás igy emlékszik meg: Ha mi elfogadhatónak tartanók, hogy ily módon meg lehet a törvényt sérteni, — az igazságot, amely mindnyájunk számára egyenlő kell hogy legyen, a vagyonosok szolgai eszközévé tennők, — eszközzé azokkal szemben, akiknek nincs a két karjukon kivül egyebük s akik nem tudják ellenfelüket követni egy terhes és költséges eljárás mezejére.

Ime egyik példája annak, miképp nyilatkozik «a politikai befolyás» hatása az igazságszolgáltatásra.

*

Hogy nálunk a munka hozadéka mily jogvédelemben részesül, e kérdéssel más alkalommal fogunk foglalkozni.

(Bef. köv.) *Dr. Mandel Zoltán.*

Czégazonosság, mint az üzletátruházás kritériuma.

A Jogtudományi Közlöny utolsó számában a t. czikkiró ur a czégazonosságot azért nem látja az üzletátruházás kritériumának, mert szerinte más értelem adandó a KT. 12. §-ában foglalt szerződés utjáni átvételnek, mint az üzletátruházási törvény 1. §-ában foglaltnak és ezen eredményre azért kell jutnunk, mert a KT. 12. §-a csak a czégbiróságot kötő jogszabály és különben is más-más értelem tulajdonitandó a KT. 12. §-ában szabályozott üzletátvételnek, mint az üzletátruházási törvény 1. §-ában szabályozott üzletátvételnek, hiszen a törvényhozó nem egyforma akarata jut kifejezésre. A KT. 3. §-a is amellett szól, hogy e fogalom csakis «jelen törvény értelmében» nyer alkalmazást.

Azon ellenvetések, amelyek a czégazonosság, mint az üzletátruházás kritériuma ellen szólnak, helyt nem állanak.

Helyt nem állhat elsősorban azért, mert legkevésbbé sincsenek megczáfolva azok az érvek, amelyek az anyagi jog köréből vétettek, tudniilik, hogy a czégnek mint a kereskedelmi üzlet megjelölésére szolgáló különleges jelzőnek legalább is ugyanazt az oltalmat kell élveznie, mint a kereskedelmi üzlet körén belül egyes áruk megjelölésére szolgáló jelzőknek. Argumentum a minori ad maius.

Ha kétségtelen, hogy a védjegytörvény értelmében a védjegy azonossága a kereskedelmi üzlet azonosságát, tehát az üzletátvételt magában foglalja, ugy természetes, hogy ugyanazt a szerepet kell, hogy betöltse a forgalomban a czég, azaz kétségtelen, hogy amint a védjegy azonossága a kereskedelmi üzlet azonossága mellett szól, ugy a czég azonossága is a kereskedelmi üzlet azonosságát, vagyis az üzletátruházást és átvételét kell, hogy jogilag megállapitsa.

Ami a KT. 12. §-ában kifejezett jogszabály alkalmazhatósága ellen felhozott érvet illeti, ezen érv a legkevésbbé sem áll meg.

A KT. 12. §-ában foglalt anyagi jogszabály alkalmazást nyert a KT. 20. §-a mellett is, mert hiszen egy és ugyanazon törvénykönyvben egymás mellett foglalnak helyet. Amint a KT. 12. §-a anyagi jogszabály volt a 20. §. mellett és amint ezen anyagi jogszabály alkalmazandó volt biróságaink részéről a 20. §. joghatályossága idejében, éppigy megmaradt anyagi jogszabálynak és joghatályosan alkalmazandónak akkor is, midőn a KT. 20. §-a hatályon kivül helyeztetik. Az üzletátruházási törvény kifejezetten csakis ezen §-t helyezte hatályon kivül, egyébiránt pedig a kereskedelmi törvény a maga egészében és különleges rendelkezéseiben hatályban maradt.

De helytelen azon érvelés is, hogy a KT. 12. §-a csakis és kizárólag a czégbiróságra bir jelentőséggel, hogy csakis a czégbiróság, ez is csak a bejegyeztetés alkalmával tartozik formaliter az átruházást vizsgálata tárgyává tenni, illetve vizsgálni formaliter, hogy az üzletátvevő létező kereskedelmi üzletet megszerez ; de nem teszi és nem teheti vizsgálat tárgyává azt, hogy aki létező kereskedelmi üzletet szerződés utján átvesz, azaz anyagi jog szerint üzletátvevő, és a czégazonosság az üzletátvevő anyagi felelősségét megállapitja-e vagy sem.

A KT. 12. § a nem formális eljárást szabályozó rendelkezés, nemcsak a czégbiróságok eljárására vonatkozólag hozatott, hanem igenis materiális jogszabályt tartalmaz és tartalmazza azt, hogy ha az üzletátvevő létező kereskedelmi üzlet czégét átveszi, azzal a kereskedelmi üzlet átvevőjének tekintendő.

A KT. 12. §-a kifejezetten megállapitja, hogy létező kereskedelmi üzlet megszerezhetése esetében szerezhető meg a korábbi üzlet czége az üzletátvevő részéről.

A kereskedelmi üzletnek léteznie kell a megszerzés alkalmával, már pedig a t. czikkiró ur példájában azt kivánja illusztrálni, hogy az üzlet czége átruházható az üzlet belső tartalma nélkül, ez pedig a törvény kifejezett rendelkezéseinek határozottan ellentmond.

Ha lehetséges, hogy a kereskedelmi üzlet kiárusitása után az átruházó magát a czéget, mint puszta belső tartalom nélküli fogalmat, inane nomen, ruházhatja át, ugy meg kell adni a lehetőséget arra, hogy a kereskedelmi üzlet czége a létező üzlet nélkül ruháztassék át, ami a KT. 12. §-a szerint expressis verbis ki van zárva.

Ha a t. czikkiró ur azt kivánta a 12. §-nak magyarázatával bizonyitani, hogy a kereskedelmi üzlet czége az üzlet nélkül is átruházható, mert a czégazonosság az üzletátvételt feltétlenül nem bizonyitja és állapithatja meg, ugy ennek ellentmond a KT. 12 §-ában foglalt azon megszoritó rendelkezés, hogy *csak létező kereskedelmi üzlet megszerzése esetében engedhető meg a czégazonosság,* már pedig a kereskedelmi üzlet létezőnek megszünne azon esetekben, midőn a czég, mint puszta, üres fogalom, mint inane nomen képezhetné átruházás és átvétel tárgyát.

Ehhez képest az ellentétes felfogások daczára is, melyek — mint a legutóbbi czikkben emlitettük — a miniszteri indokolásban és a joggyakorlat terén észlelhetők, határozottan is azon álláspontot kell elfoglalnunk, hogy a KT. 12. §-a, mint anyagi jogi rendelkezés, mint legalis interpretatio, az üzletátruházási törvény hatálya óta is érvényes és joghatályos, mint ilyen a biróságok által alkalmazandó, ennek alkalmazásával pedig a *czégazonosság az üzletátruházásnak nem értelmezési mozzanata, hanem kritériuma.* *Dr. Bernhard Miksa.*

Különfélék.

— **Az igazságügyi költségvetés** vajmi kevés vigasztalót nyujt igazságügyünk mélyen elszomoritó helyzetének javitása érdekében. A költségvetés nyujtotta ujitás mindössze abban áll, hogy 100 albirói állás átszerveztetik ugyanannyi birói állássá és 100 önálló hatáskörrel felruházott jegyző a X. osztályból a IX. osztályba vétetik fel.

Ily kicsinyes eszközökkel akarja igazságügyi kormányunk azokat a mizériákat szanálni, amelyekbe az utolsó évtized szervezeti és kinevezési politikája a birói és jegyzői kart és ezzel az igazságszolgáltatást is juttatta. Ezekkel a szegényes és aprólékos orvosszerekkel persze nem lehet segiteni a budapesti biróságok

kétségbeejtő helyzetén sem, ugy, hogy a költségvetés uj tételei daczára is lényegében minden marad a régiben.

— **Az uj járásbirósági ügyvitel** tervezetét lapunk más helyén közöljük. A tervezet megküldetett az összes igazságügyi hatóságoknak és ugy tudjuk, hogy a vélemények beérkezte után a tervbe vett ügyviteli szabályzat kipróbálás végett egyik budapesti járásbiróságnál, valamint két-három vidéki járásbiróságnál próbaképpen életbeléptettetik és a több hónapi próbaidő alatt szerzett tapasztalatokat az igazságügyi kormány az ügyvitel végleges megállapitásánál figyelembe fogja venni.

— **Uj jogakadémia.** Komoly helyről halljuk azt a hihetetlen hirt, hogy a pozsonyi jogakadémiát «áthelyezik» Szegedre, ami nem jelent egyebet, mint hogy Pozsony kap egyetemet, Szeged pedig kap uj jogakadémiát és pedig — felekezeti akadémiát.

Ha ez igaz volna, akkor a lokális és politikai befolyások győzedelmeskednének azon, mindenki által helyesnek elismert elvi álláspont fölött, hogy az uj egyetemek felállitásával párhuzamosan kell végrehajtani a jogakadémiák számának csökkentését, de különösen a felekezeti intézetek eltörlését.

Bizunk abban, hogy közoktatásügyi kormányunk eredeti programmjához hü marad.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Támadás a birói függetlenség ellen Ausztriában.** Nagy feltünést keltett és jogos kritikára szolgáltatott okot az osztrák igazságügyminiszter egy folyó évi augusztus 17-én a prágai Oberlandesgericht elnökéhez intézett és nemrég nyilvánosságra jutott leirata, melyben kifejti abbeli nézetét, miképp lehetne elejét venni annak, hogy valamely biróság tagjai ugyanazon kérdésben ellentétes döntéseket hozzanak.

Az emlitett leirat következőképpen hangzik:

«Teljesen osztom Excellenciád abbeli nézetét, hogy jelen esetben, midőn a törvény magyarázata és alkalmazása forog szóban, nincs helye a hivatalfőnök részéről parancsoló intézkedésnek. Ennek ellenére azonban azt hiszem, hogy van ut és mód annak megakadályozására, hogy ugyanazon biróság tagjai ellentétes döntéseket hozzanak.

A Gerichtsorganisationsgesetz 25. §-a szerint a járásbiróságot megilletö biráskodás joga a járásbiróság vezetőjét illeti és ugyancsak ő reá hárul az általános szolgálati felügyelet is. Ugyanazon törvény 26. §-a szerint az ő kötelességét képezi az ügydaraboknak az egyes birák közti kiosztása. Ezen szabályok alapján a járásbiróság vezetőjének nemcsak az egyes birák kitanitása, hanem az ügyeknek megfelelő beosztása és egyes ügyeknek magához való vonása által is módjában áll a biróság egyöntetü joggyakorlatát előmozditani és biztositani. Miután az x—i törvényszék elnökének intézkedése ezen keretekben mozog és az egyes birák függetlenségét és önállóságát nem érinti, azért nézetem szerint nem is kifogásolható.

Ezen meggondolások alapján ajánlatos volna a járásbiróságok és törvényszékek vezetőit ezen a törvény által nyujtott eszközökre figyelmeztetni, melyek segélyével az egyöntetü joggyakorlat nemcsak a perjog, hanem az anyagi jog kérdéseiben is biztositható».

Kétségtelen, hogy az ügyeknek szakok és ezeken belül betük szerinti egy évre előre való felosztása egyik legerősebb sáncza a birói függetlenségnek és pártatlanságnak, és épp ezért az osztrák Gerichtsorganisationsgesetz az ügyeknek egy évre való előzetes felosztását a törvényszékeknél kötelezőleg előirja. Az igazságügyminiszter a járásbirósági ügybeosztásra vonatkozó törvényes intézkedések homályosságát használja fel a fenti leirat indokolásában, de azon tény folytán, hogy 1893 óta a járásbiróságoknál is mindenkor az egy évre való előzetes és közhirré tett felosztás divott, nyilvánvaló, hogy ezen gyakorlat megváltoztatása sulyos támadást jelent a birói függetlenség ellen. Különösen sérelmes azonban a leirat azon része, mely a biráknak *kitanitásáról,* mint helyesnek elismert eszközről szól. Ha a biróság vezetőjét valóban megilletné ezen jog, akkor az nem jelentene kevesebbet, mint azt, hogy valamely biróság előtt folyamatban levő összes perekben a hivatalvezető felfogása és akarata érvényesülne. Az egyesbiró nem volna ugyan jogilag a főnöke «tanácsához» kötve, de könnyen elképzelhető, mily kellemetlenségeket zuditana magára az a «független» biró, ki nem alkalmazkodnék «önként» főnöke kitanitásához.

Szomoru contrastot képez ezen leirat a nemrég lezajlott első nemzetközi birógyülés tárgyalásaihoz, melyekben annyira kidomborodott a birói függetlenség megerősitésének és intézményes kiépitésének égető szüksége.

— **A vasuti üzem köre.** A vasuti forgalom nem a vasut megindulásakor veszi kezdetét, hanem ehhez tartozik már a vonatszakaszokban az elindulás előtt való tartózkodás is, minélfogva az ezen időben az utast a vasuti berendezések folytán ért testi sértés a vasuti üzem körében történtnek tekintendő. (Osztrák legfőbb törvényszék 1909 máj. 12. Rv. III. 176.)

— **Prorogatio státusperekben.** Az osztrák legfőbb törvényszék egy az irodalomban sokat vitatott esetben azon álláspontot foglalta el, hogy Németországban az utolsó közös lakhelylyel birt német állampolgárok is joghatályosan kiköthetik a házassági bontóper esetére az osztrák biróság illetékességét. (Felperes a kereset beadásakor Bécsben lakott.) (1909 febr. 14. RI. 779/9.)

— **Épitésznek fizetett proviziók.** Az épitető megtámadhatja az épitészszel kötött szerződést, ha ez az egyes munkák vállalkozóitól jutalékot fogad el. (Stettin i Oberlandesgericht 1911 nov. 27.)

— **Jogi véleményért való felelősség.** Ha a legfőbb biróságok gyakorlata valamely vitás kérdést eldöntetlenül hagyott és a jogtudomány majdnem egyértelmüleg foglalt az egyik irányban állást, akkor nem forog fenn vétkes mulasztás az ügyvéd részéről, ki felét ily irányban látta el tanácscsal. (Német birodalmi törvényszék, 1912 junius 12. 452/11.)

— **Pályatervek kivitele.** Az osztrák legfőbb törvényszék kimondta, hogy valamely tervpályázat hirdetője, ki megszerzi a beküldött és dijazott tervek tulajdonjogát, nem jogosult a szerző beleegyezése nélkül a terv alapján épitményt létesiteni, miután az eredeti terv alapján való épitkezés utánképzést foglal magában, mihez pedig a szerző külön engedélye kivántatik meg. (1909 okt. 26. Amtl. Saml. 1303.)

Dr. Gotthilf Mihály rozsnyói (Gömör megye) ügyvéd a német és tót nyelvben jártas, gyakorlott ügyvédjelöltet keres, azonnali belépésre. Fizetés megállapodás szerint, ajánlatok az eddigi müködési hely megjelölésével kéretnek. 14527

Október 1-ére ügyvédjelöltet keresek. Románul tudó és telekkönyvi gyakorlattal biró előnyben részesül, Dijazás megállapodás szerint. Ajánlkozó feltételeit közölje. Dr. Balás Elek Gyergyószentmiklós. 14533

Teljes praxisu, lehetőleg szerb és román nyelvismerettel biró jelöltet keresek azonnali belépésre. Fizetés megegyezés szerint. Dr. Zinner Miksa ügyvéd, Fehértemplom. 14526

Ügyvédjelölt, doktor juris, háromnegyedéves gyakorlattal azonnali belépésre állást keres. Megkeresések «Diligentia» jeligével a kiadóhivatalba kéretnek. 14544

Fiatal ügyvéd minden irányu nagy gyakorlattal és alapos elméleti képzettséggel társ- vagy irodavezetőként belépne forgalmasabb vidéki, lehetőleg törvényszéki székhelyen levő irodába. Czim a kiadóhivatalban. 14536

Román nyelvet beszélő ügyvédjelöltet keres lehetőleg azonnali belépésre dr. Sebestyén József borosjenői (Arad megye) ügyvéd. 14534

Helyettest keres október hó 15-iki belépéssel Mihálkovics Tivadar kir. közjegyző, Győr. 14545

Ügyvédi iroda, régibb, intelligens, forgalmas vidéki városban, állandó 8—10,000 K jövedelemmel, 5000 K követeléssel 6000 K-ért azonnal átvehető. Czim a kiadóhivatalban. 14547

Gyakorlott, tótul tudó ügyvédjelölt alkalmazást talál október 1-től kezdve dr. Springer Zoltán felsővizközi ügyvéd irodájában. (Sáros megye.) Fizetés megállapodás szerint. 14535

Mielőbbi belépéssel legalább némi gyakorlattal biró és a tót nyelvet értő ügyvédjelöltet keresek. Fizetés megállapodás szerint. Dr. Steiner Oszkár, Léva. 14546

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20.
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4.
Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza. 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenhetedik évfolyam. 39. szám. Budapest, 1912 szeptember 27.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom. *Dr. Szüts Miklós* curiai biró: Anyagi semmiségi okok az esküdtbirósági eljárásban. — *Dr. Nagy Lajos* debreczeni ügyvéd: Bekebelezett váltóhitel. — *Dr. Török Mór* aranyosmaróti ügyvéd: Fejtegetések a munkástörvényről. (1898. évi II. tcz.) — *Dr. Németh Ernő* budapesti ügyvéd: Joga van-e az árvaszéknek a nála levő hagyatékbirósági iratokba való betekintést az ügyfél nyilvánosságra szoritani? — *Dr. Mandel Zoltán:* Jegyzetek a franczia igazságszolgáltatás köréből. — *Dr. Riegelhaupt Bertalan* békéscsabai ügyvéd: Czégazonosság, mint az üzletátruházás kriteriuma. — Különfélék.
Melléklet: Közigazgatási Döntvénytár. — Kivonat a «Közlöny»-ből.

Anyagi semmiségi okok az esküdtbirósági eljárásban.

Lehet-e az esküdtek határozatát az érdemben felülvizsgálni érdemleges határozat hozása végett?

Azt hiszem, hogy nem, s ezt már az esküdtszéki intézmény természete is kizárja. Ez nem azt jelenti, hogy szemet hunyjunk a határozat bárminemü hibái előtt. Az alaki hiányokat, a kérdések feltevésében rejlő lényeges hibákat, vagy ha az esküdtek határozata lényegében homályos, hiányos vagy önmagának ellentmondó, ezt észlelni lehet, sőt rendszerint kell is. Ellenben ami a szorosabb értelemben vett birói cognitió tárgya, a jogkérdésnek az esküdtek elé utalt része: ebben a döntés tisztán az esküdteknek van föntartva csak ugy, mint a ténykérdésben, ezen a körön belül döntésüket a kir. Curia épp oly kevéssé változtathatja meg, hogy annak helyébe a maga eltérő érdemi véleményét állitsa, mint ahogy nem térhet el attól a törvényt alkalmazó biróság, mely az esküdtekkel együtt müködik.

Mégis ennek a véleménynek nálunk, — inkább csak a doktrinában, mert a joggyakorlat ebben az irányban igen tartózkodó volt, — nagy tekintélyek szólnak ellene, sőt ujabb időben látunk oly felsőbirói határozatokat is, csekélyebb számban, melyek az esküdtek határozatának a birói cognitió körén belül való érdemi felülvizsgálásába bocsátkoztak; nagyon is érdemes tehát és időszerü ezzel a kérdéssel foglalkozni.

Nagyon elterjedt és kiváló szaktekintélyek által propagált teória ugyanis az, mely abból indulva ki, hogy a magyar büntető perrend a jogkérdésben eljáró biróságnak nemcsak u. n. «cassatórius», hanem «reformatorius» hatáskört is biztosit, ideális végczélt lát abban a törekvésben, hogy a Curia a jogkérdés s általában az anyagi semmiségi okok szempontjából az esküdtbiróság itéletét s ebben az esküdtek határozatát is ugyanazon a széles alapon birálja fölül, mint a szakbiróság itéletét.

Ezt a teóriát nem nálunk találták ki, csak importálták. Nagynevü német és osztrák jogászok törtek lándzsát mellette, s a magyar, német és az osztrák bünvádi eljárások közül különösen az 1873-iki osztrák Strafprozess-Ordnung az, melynek 350. §-a a félremagyarázásnak tápot ad. Itt azonban az osztrák perrendtartással foglalkozni nem kivánok.*

De amennyire elterjedt a fentemlitett teória, az ennek megfelelő praxis már sokkal kevésbbé terjedt el. Tanulságos, mily sürüen panaszkodnak a teória hivei az ellen, hogy a magyar kir. Curia és a német Reichsgericht olyan mérsékelten élnek esküdtszéki ügyekben az őket a teória szerint megillető reformatorius jogkörrel.

«Sajnos a Curia teljesen a Reichsgericht nyomán halad», — igy sóhajt fel «A bünvádi perrendtartás magyarázata» czimü nagy mű egyik szerzője (II. kiadás, III. kötet, 158. lap végén), — «s a BP. 427. §. első bekezdésének elhanyagolása oda juttatta a joggyakorlatot, hogy ma az esküdtszék nemcsak a tény-, hanem a jogkérdésben is végleg dönt.»

De hátha a törvénynek nem is volt, a maga korlátai között, más czélja? Akkor ez a sóhaj nem megrovás, hanem dicséret.

A magyar bünvádi perrendtartás rendelkezései közül különösen kettő az, melyekre az ellenkező felfogást alapitják.

Egyik a BP. 437. §-ának első bekezdése, mely szerint a kir. Curia köteles határozatát *az esküdtbiróság*, illetőleg a *kir. tábla* által valónak elfogadott tényekre alapitani.

Másik ugyancsak a BP. 437. §-ának harmadik bekezdése, mely anélkül, hogy az esküdtbiróság vagy a szakbiróság közt különbséget tenne, a BP. 385. §-a eseteiben az alsófoku itélet megsemmisitésével a törvénynek megfelelő itélet hozását rendeli; s ezzel összefüggésben a BP. 427. §-ának első és utolsó bekezdése, melyek szerint az esküdtbirósági itéletek ellen is a BP. 384. és 385. §-aiban meghatározott semmiségi okok, — tehát a jogkérdésből folyó anyagi semmiségi okok is, — az idézett szakaszokban foglalt megszoritásokkal érvényesithetők és veendők hivatalból is figyelembe.

Ezekből ugy okoskodnak tehát, hogy:

1. az esküdtszék megállapitásaiból is csak a valónak elfogadott tények, de nem a jogi megállapitások kötelezők;

2. az anyagi semmiségi okok éppen oly széles körben érvényesithetők a jogkérdés birósága előtt az esküdtbiróság, mint a szakbiróság itéletei ellen.

Nézzük hát közelebbről az e két elv körül sorakozó érveket.

Ezeket a BP. 437. §-ának első bekezdésére vonatkoztatva a legtüzetesebben tárgyalja a Balogh—Illés—Vargha által szerkesztett «A bünvádi perrendtartás magyarázata» czimü nagy alapvető munka, a második kiadás III. kötetének 155—158., 160—174. lapjain.

Nagyon hosszadalmas volna az emlitett fejtegetéseket egészben közölnöm, itt tehát csak utalok azokra, és röviden arra a vallomásukra mutatok rá, hogy a főkérdésre nemleges választ adó verdikttel szemben a Curiának ez a reformatorius tevékenysége tehetetlenül áll, mert ott valónak elfogadott tények nincsenek, s nem lehet sohase tudni, hogy az esküdtek azért mondtak-e «nem»-et, mert a cselekményt bizonyitottnak nem látták, vagy azért, mert abban a büncselekmény tényálladéka hiányzik, (ad BP. 385. §. 1. *a)* p.), vagy mert a beszámithatóságot vagy a büntethetőséget kizáró okot láttak fönnforogni (ad BP. 385. §. 1. *c)* p.)

Igy a szerző maga hoz föl példát arra is, hogyha kisegitő

* Az osztrák legfőbb biróság mint semmitőszék tényleg több esetben hozott határozatot, melyben az esküdtek jogi döntésétől eltért. Igy pl. 1897 november 30-án 14,257. sz. a., (l. Entscheidungen des k. k. Cassationshofes Band XVI. Jahrgang 1898. No 2147) amikor lopás helyett sikkasztásnak minősitette az esetet azon az alapon, hogy az eltulajdonitott ingó a tettes birtokában volt. Ezt az esetet ugy is lehet fölfogni, mint a melyben helytelen volt a kérdés, mert jogi ellentmondást foglaltak bele. Más két eset van a «Beilage zur oesterreichischen Zeitschrift für Strafrecht» III. Jahrgang, 5. Heft, No 320, és egy az Entscheidungen Neue Folge, Band XII, No 3722. alatt. Talán lesz még alkalmam ez esetek tanulságaival máskor foglalkozni. A dolog természetéből folyóan ezeknek oly szük tere van, hogy az egész vita tulajdonképpen csak egy talpalatnyi területért folyik.

főkérdés is van föltéve, pl. a rablás mellett lopásra, és az esküdtek a lopás iránt tett kérdésre döntenek «igen»-nel, akkor is ki van zárva, hogy ezzel szemben a Curia mégis rablást állapithasson meg, mert megint nem lehet tudni, hogy az esküdtek jogi indokból vagy valamely tény meg nem állapitásából látták-e rablás helyett csak lopást.

De mihelyt a kérdések helyesen vannak föltéve, a legtöbbször ugyanily tehetetlenül áll a Curia a forditott esetben is, ha t. i. az esküdtek a rablási első főkérdésre feleltek volna igennel, mert a tettazonosság biztositásán kivül, az alkalmazott erőszak tüzetesebb körülirása nem szükséges és igy alig jöhet a jogkérdés birósága oly helyzetbe, melyben helyes megkülönböztetést tehetne, hogy rablási vagy esetleg nézete szerint itt csak zsarolási erőszak állapitható meg. Ha pedig a kérdések feltevése volt helytelen, akkor a Curia az érdemben már ezért nem határozhat, hanem uj eljárást kell elrendelnie.

Nagy keresésre mégis talál az emlitett fejtegetés oly eseteket, amikor szerinte a Curiának reformatorius tevékenysége az esküdtek határozatára is lecsaphat és az esküdtbiróság itéletét, — de az esküdtek határozata nélkül, — megsemmisitve, nem uj eljárást rendel, hanem eltérő érdemleges határozatot hozhat.

Egyik volna az az eset, midőn a beszámitható-ságot kizáró okot nem a bünösség iránt feltett főkérdésbe vették be, a BP. 358. §-ának első bekezdése szerint, hanem, ugyanannak második bekezdéséhez képest, az előbbihez kapcsolt külön kérdésbe foglalták bele.

Ilyenkor az ehhez füzött érvelés szerint, a főkérdésre adott igenlő válasszal a vádbeli cselekmény ténybeli és jogi elemei meg vannak állapitva; ha már most az esküdtek a második kérdésre is, mely pl. a jogos védelemre vonatkozik, igennel felelnek s ezzel a jogos védelemre vonatkozóan is megállapitják a tényeket, a Curia azonban ugy találja, hogy ezek a tények a jogos védelem fogalma alá nem vonhatók, — vagyis ha a Curia nézete az esküdtekétől eltér, — ilyenkor alkalmazza szépen a BP. 385. §-ának *c)* pontjában megjelölt anyagi semmiséget és az alsófoku fölmentő itélettel szemben a vádlottat marasztaló büntető itéletet hoz. Eddig a fejtegetés.

Én ugyan ilyen curiai itéletet még nem láttam s alig is látott valaki Magyarországon, de álljunk meg ennél az érvelésnél.

Az első kérdésre adott igenlő válasz, — mondja, — megállapitja a büncselekmény ténybeli és jogi elemeit. A *jogi elemeit,* — ha a kérdés jól van föltéve, — igen, de a *ténybeli elemek* megállapitása nagyon elégtelen is lehet; amennyiben az a BP. 355. §-ának első bekezdése értelmében rendszerint csak addig köteles menni, hogy a vád alapjául szolgáló tett a *megkülönböztetésére* alkalmas ténybeli körülményekkel megjelöltessék. Ez nem a teljes tényállás, amilyenre a szakbiróság köteles, hanem csak a tettazonosság biztositása, a cselekmény individualizálása, hogy az bármely más cselekménynyel való összetévesztés vagy ujra tárgyalás elől biztositva legyen.

És egy ilyen bizonytalan, elmosódott, hiányos alapra alapitson a Curia az esküdtek határozatától eltérő érdemi itéletet, ami még annak a biróságnak sincs megengedve, mely az ügy tárgyalásában az esküdtekkel együtt elejétől végig résztvett.

A BP. 358. §-ának első bekezdése szerint, — mint azt a fentemlitett munka is kiemeli, — a beszámitást kizáró okok *lehetőleg* a főkérdésbe foglalandók be, akként, hogy a főkérdésre adott igenlő válasz kizárja fönforgásukat. Csakis, ha ez a főkérdést igen terjedelmessé vagy nehezen érthetővé tenné: erre az esetre mondja ki az idézett szakasz második bekezdése, hogy a beszámitást kizáró ok külön kérdésbe foglalandó.

Ime tehát a Curiának az esküdtek cognitiójára is kiható ez a képzelt reformatorius tevékenysége egy pusztán technikai véletlen hajszálán függne a törvény szerint.

Tiz eset közül talán kilenczben a Curia tehetetlenül állna az esküdtek cognitiójának érdemi tévedésével szemben, mert vagy azért, hogy a tényállás a főkérdésben a BP. 355. §-ának első bekezdéséhez képest a részletek nélkül, specializálás nélkül van fölvéve, vagy azért, mert a beszámithatóságot kizáró ok is a főkérdésbe foglaltatott, vagy esetleg azért, mert ha ez külön kérdésbe foglaltatott is, az esküdteknek ugy tetszett(!) — amihez joguk van, — hogy bár csak a beszámithatóságot kizáró ok fönforgásán alapuló meggyőződésüket már a bünösség iránt feltett főkérdésre adott tagadó válasszal érvényesitsék: a Curia nem lehet abban a helyzetben, hogy a valónak elfogadott tényállás megfelelően kiépitett alapjával számolhasson.

Mi legyen tehát azokkal az ügyekkel, amelyekben a Curia ezt a reformatorius tevékenységét az ilyféle akadályok miatt nem érvényesitheti, hol és miben találjanak ezek orvoslást, ha az esküdtek cognitiója az érdemben hibás volt? Vagy talán éppen csak ezekben van privilégiumuk az esküdteknek arra, hogy csalhatatlanok legyenek, s egyedül azoknál az elenyészően csekélyebb számu ügyeknél tévedhetnek, melyeknél az ő gondolkodásuk mühelyébe kicsit jobban lehet bepillantanunk.

Valóban a Curiának az ily feladatával szemben ennyire tehetetlen helyzete azt az ismert képet juttatná eszünkbe, melyen a kacsákat kiköltő tyuk tehetetlenül áll a viz partján és aggódva nézi, amint fiókái vigan lubiczkolnak egy oly elemben, ahová ő nem mehet utánuk.

Dehát azt mondhatnák: az a körülmény, hogy a reformáczió kilencz esetben nem lehetséges, még nem szolgálhat akadályul arra, hogy akkor se érvényesüljön, amikor ez mégis lehetséges.

De micsoda egy törvényhozás, milyen egy judikatura volna az, mely az igazság helyes megtalálásának biztositékait ilyen véletlenekre bizná; az igazságszolgáltatásnak necsak arra a néhány parádés ügyre legyen gondja, melyben az esküdtek kogniciójának esetleges vélt tévedéseit az érdemben reformálhatja, hanem az ügyeknek arra a sokkal nagyobb számára is, melyekben ez a reformatio, — akár in pejus, akár in melius, — ki van zárva; s ha a törvényhozó az esküdteknek törvényszerüen létrejött döntését csak olyan ordáliának tekinti, melyben gyanakodnia kell, az az esküdtszéket nem hozza be, vagy legalább nem mellőzi el bekötött szemmel azokat a legelemibb óvó intézkedéseket, melyeket az ellenkező principium biztositására megtehet. Igy, — hogy csak egyet emlitsek — nem teszi a beszámithatóságot kizáró oknak külön kérdésbe foglalását a vak véletlen játékává.

Nem, az ily reformativ hatáskör, nem lehetett a törvényhozás intencziója. A törvényhozás jól tudta mit akart, mikor nemcsak a ténybeli, hanem a jogi döntést is az esküdtekre mint laikus elemre bizta, abban a körben, melyet nekik kijelölt; nagyon jól tudta, hogy azt a két heterogén elemet: az indokolás nélkül, a szellemi tevékenység legmélyebben fekvő, tudattalan régióiból merítő esküdtek és a legbehatóbb logikai részletezésre utalt szakbiróság itélkezését egymás kiegészitésére használni igen, de egynemüsiteni, egyiket a másik fölé helyezni nem lehet, sőt, ha ezt akarnák tenni vagy az egyik vagy a másik elem fölösleges, egyik a másiknak csak utjában áll, s az esküdtszéki eljárásban a szakbiróságnak az egész vonalon csak az az egy föladata lehet, hogy a szaktudás minden erejével és gondjával védje azokat a külső kereteket, melyeknek a legszabatosabb összekapcsolására és együttmüködésére van szükség, hogy az esküdtek végleges döntésébe helyezett és nem abstrakt teóriákon, hanem több évszázados tapasztaláson alapuló bizalom az esküdtek határozatában megnyugodhasson.

Áttérek már most arra a másik esetre, melyet a «Perrendtartás Magyarázata» mint a Curia reformatorius tevékenységének klasszikus mintáját akar kiemelni.

Ez pedig a sajtó utján elkövetett büncselekményekre vonatkozik.

Abban tökéletesen igaza van az emlitett műnek (2. kiadás, III. kötet, 168. lap,) hogy a sajtó-delictum ténybeli alapja mindig ugyanaz, t. i. a sajtóközleménynek a vádiratban idézett része; csak abban nem érthetek egyet, hogy szerinte (l. 169. lap) az a kérdés, vajjon sértett mint magánember vagy mint közhivatalnok volt-e sértve, a czikkből ki nem következtethető, mert ez rendszerint a czikkből magából helyes logikai következtetés utján éppen ugy megitélhető, mint az, hogy van-e abban oly tényállitás, mely valódiság esetén bünvádi eljárást vonhat maga után vagy közmegvetés tárgyává tesz, vagy hogy a czikk csak meggyalázást tartalmaz. Itt tehát rendszerint együtt vannak mindazok a teljes tényállást tartalmazó elemek, melyek alapján minden helyesen gondolkodó s képzett jogász megbirálhatja, vajjon becsületsértés vagy rágalmazás, vagy más esetre gondolva, esetleg izgatás van-e az inkriminált műben.

De éppen itt tünik ki leginkább, mennyire téves az a theoria, mely az esküdtbiróság itéletének felülbirálását az esküdtek birói kogniciójának a reformálására is kiterjesztené.

Mert ezekben a kérdésekben a törvényhozás bizonyára nem azért vette ki a döntést az itélkezés egy részére nézve a szakbiróság kezéből s nem azért bizta azt a laikus elemre, hogy ugyanazt a második és végső fórumon ismét a szakbiróság kezébe adja vissza.

Hiszen igy a Penelope munkáját végezte volna: az éj sötétjében fölfejtené azt, amit napvilágnál alkotott.

Kétségtelen, hogy a legfőbb biróság nagyobb bizalmat élvez mint az alsóbb fórum, de ha csak ezen fordulna meg a dolog, akkor az a legfőbb biróság éppen ugy, sőt rendszerint sokkal könnyebben, mindenesetre szélesebb körben reparálhatná az alsóbbfoku biróság hibáját, ha csakis szakbiróság járna el, mint az esküdtek döntésével szemben.

Egészen más szempontok voltak itt az irányadók.

Esküdtekre bizni a döntést annyi, mint olyan igazságszolgáltatást akarni, mely határozatait olyan mélységekből hozza fel, melyekbe a logikai syllogismus szabályai és a «kétszer kettő négy» nem könnyen érnek el, de az igazság igen.

Amely törvényhozás ebben nem bizik, az az esküdtszéki intézményt nem hozza be; de egy ugyanazt az elintézést két ellentétes princzipiumon fölépiteni, az annyit tenne, mint mind a kettőt a legrosszabbul alkalmazni.

Minden jogásznak, sőt a legtöbb értelmes embernek is meglehet a maga többé-kevésbbé jól megokolt véleménye a felől, hogy a sajtóközlemény tartalma büncselekményt foglal-e magában vagy nem s erről kétségtelenül nagyon bölcs véleménye lehet a legfőbb biróságnak, de a törvényhozás az esküdtszék fölállitásával éppen azért mozgat meg olyan nagy apparátust, mert a *döntést* a kérdésnek az esküdtek számára föntartott részében *nem a jogászokra* akarta bizni.

Ha a BP. 437. §-ának sem az első, sem a harmadik bekezdése nem tesz megkülönböztetést az esküdtbiróság és a szakbiróság itéleteire nézve, ez nem jelenti még azt, hogy az ott irt rendelkezések alkalmazásában a kétféle eljárásban nincs is semmi különbség, mert elég és világosan meghatározott különbségeket állit föl a törvény más helyein, és a törvényhozó méltán számithatott arra, hogy egyes rendelkezéseit mindegyik intézmény körében azok közt a korlátok között fogják csak alkalmazni, melyek a törvény egyéb rendelkezéseiből természetesen következnek; mert a törvényt ugy mint az élő embert nem egyes szakaszok fölboncolt részleteiből, hanem az egésznek élő összefüggéséből kell megismerni.

Dr. Szüts Miklós.

(Bef. köv.)

Bekebelezett váltóhitel.

Az ujabbkori hitelezési ügyleteknek egyik sajátságos alakulata a bekebelezett váltóhitel, melynél az adós jelzálogi biztositékot nyujt a részére adott vagy adandó váltóhitel erejéig.

Ezen hitelezési ügyletnél az adós és hitelező közt kétféle jogviszony keletkezik. Egyik a kötelmi (váltójogi) jogviszony, melynek alapján az adós bizonyos hitelt van jogositva igénybe venni, másik a dologi jogviszony, melynek alapján a hitelező dologi jogot szerez az adós ingatlan vagyonára s ezen dologi jog alapján a hitelező adósának lekötött ingatlan vagyonából kielégitést szerezhet.

Addig, mig az ügylet az eredeti szerződő felek közt áll fenn, akörül semmi tekintetben kétség nem támad, de mihelyt a hitel biztositékául szolgáló ingatlan tulajdonost cserél, tehát a dologi jogviszonyban levők között változás áll be s ennek következtében a kötelmi jogviszonyt létesitők között ez a kapcsolat megszünik, bizonyos kétség merül fel afelett, hogy vajjon lehet-e ezen ügyletet a jelzálog uj tulajdonosa által kiállitott hitelátvállalási okirat alapján folytatni, s hogy vajjon szükséges-e és lehet-e ezen hitelátvállalást a dologi jog épségben tartása czéljából a telekkönyvben feljegyeztetni?

Eddig a pénzintézetek azt az eljárást követték, hogy midőn a bekebelezett váltóhitellel terhelt jelzálog uj tulajdonosra háramlott át, az uj tulajdonossal a váltóhitelt átvállaltatták s az arról kiállitott egyoldalu nyilatkozat alapján az átvállalás telekkönyvi feljegyzését kérelmezték.

Az efféle kérelemnek a biróságok helyet is adtak, ujabb időben azonban a feljegyzést megtagadják.

Ezen megtagadás folytán aztán a pénzintézetekben kétség támadt az átvállalás jogi hatálya felől s e kétségben a váltóhitel átvállalást nem engedélyezik, hanem uj zálogjogi bekebelezést kivánnak, miáltal a feleket kiteszik nemcsak az ujabb költségeskedésnek, hanem annak is, hogy esetleg ujabb elterhelések mellett vagyoni ügyeikben zavar és fennakadás áll be.

Az a kérdés lenne tehát tisztázandó, hogy a jelzálog tulajdonos változása esetén az uj tulajdonos átvállalhatja-e a bekebelezett váltóhitelt s hogy ezen átvállalás a telekkönyvbe feljegyzendő-e vagy sem?

Megérdemli e kérdés a részletes kifejtést, mert a pénzintézetek ezen hitelezési ügylettel, különösen a mostani szigoru pénzviszonyok között, amikor csakis mobil kihitelezéseket szavazhatnak meg, nagy forgalmat csinálnak, kedvelik is ezen hitelezési alakulatot, mert az biztositott pénzelhelyezési mód, s a mellett az abba fektetett tőke mobilitását megtartja. A felekre is kedvező az ily hitelezési ügylet, mert ennél mások kezességi szivességét igénybe venniök nem kell s a mellett a hitellel tetszésök és szükségök szerint rendelkezhetnek.

Nézzük e kérdéseket sorban.

I. Átvállalható-e a bekebelezett váltóhitel joghatályosan?

Ezen kérdésnél két eshetőséggel állunk szemben.

1. A jelzálog eladásakor és a váltóhitel átvállalásakor a hitel kimeritve van.

2. Ugyanezen időpontban a váltóhitel igénybe véve nincs.

1. Az első esetben nem csak a dologi, hanem a kötelmi jogviszony egész tartalmában fennáll, ez tehát átháramlás tárgyát képezheti anélkül, hogy bárkinek jogkörét érintené.

Ez esetben a váltóhitel átvállalás nélkül is mindenféle dologi jogbeli kötelezettségekkel átszáll az uj tulajdonosra s a hitelezőnek az ingatlanra vonatkozó dologi joga érintetlen marad.

Kötelmi jogviszony a hitelező és uj tulajdonos között az ingatlan átháramlással a kötelmi jog létesitése — tehát az átvállalás előtt — nem keletkezik ugyan, de a hitelező követelését jelzálogi keresettel az uj tulajdonossal szemben érvényesitheti.

Hogy ilyen esetekben ne lehessen a dologi jogviszonyban levők között a kötelmi jogviszonyt is létrehozni, az semmiféle törvényre vagy jogi felfogásra nem alapitható.

Nincs is ok és nincs is személy, amiért és akinek érdekében ezt a kötelmi viszonyt megtagadni lehetne.

A hitel kimeritve van, tehát a bekebelezéssel biztositott követelés fennáll és igy az egyedül érdekelt későbbi jelzálogos hitelezők a fennálló hitel átvállalásával jogsérelmet nem szenvedhetnek.

Ha tehát az ingatlan átruházásakor a bekebelezett hitel igénybe van véve, feltétlenül joghatálylyal lehet átvállalni nemcsak az igénybe vett váltóhitelt, hanem az annak biztositékául szolgáló zálogjogot is.

Ez a zálogjog dologi jog, mely terheli az ingatlant, tekintet nélkül az ingatlan tulajdonosában bekövetkező bármiféle változásra és átvállalásra.

A hitel fennállása esetében a dologi jog feltétlen érvényben van, ekkor tehát nem lehet érvelni azzal sem, hogy zálogjog csak érvényes követelés mellett foroghat fenn, mint ahogy azt a magánjog tanitja.

A hitel átvállalása mellett a követelés behajtásánál sem merülhet fel nehézség.

Ugyanis az uj tulajdonos által kiállitott váltó alapján hozott sommás végzésbe más mint fizetési meghagyás nem foglalható ugyan, mert az alperes meghallgatása nélkül hozott váltó sommás végzés másra, mint fizetési kötelezettség megállapitására ki nem terjedhet.

Azonban már a végrehajtási kérvénynél igazolható, hogy a megitélt követelés kielégitését a hitelező pénzintézet azon telekkönyvi sorrendben kérelmezheti, melyet az eredeti hitelt kérővel szemben a telekkönyvben nyert. Ez pedig az átvállalási okiratnak a végrehajtási kérvényhez csatolása mellett, hol a váltójogi szük keretek határt nem szabnak, megtörténhetik, mert a kielégitésnél azt kell és lehet is kimutatni, hogy a megitélt követelés mily sorrendben volt a hitelező pénzintézet javára biztositva.

De nézetem szerint ez az igazolás még a végrehajtási eljárásban sem kivánható. Mert ez eljárásban a hitelező hivatkozhatik arra, hogy követelése erejéig a telekkönyvbe mily rendszám alatt van a zálogjog bekebelezve. A végrehajtási kérvény különben is minden tekintetben az alperes meghallgatása nélkül

intéztetik el, csak utólagos jogorvoslatnak van helye, ha tehát a kielégitési sorrend tekintetében az adósnak kifogása van, utólagosan kérheti esetleg jogsérelmének orvoslását.

Abban az esetben tehát, ha a jelzálog tulajdonában beállott változás idejében a zálogjog is fennáll, a váltóhitel is teljes egészében kimeritve van, az átvállalás joghatályát elismerni nem lehet.

Mert a dologi joga a hitelezőnek a tulajdonos változás mellett is fenmarad, a dologi kötelezettség az uj tulajdonosra az ingatlan tulajdonával átszállott, tehát azt mondani, hogy ennek a megtámadhatatlan dologi jogviszonynak megfelelő kötelmi jogviszonyt létrehozni nem lehet, a magánjog elveivel ellenkezik.

Nem látom tehát semmi indokát annak, hogy a váltóhitel átvállalása az uj tulajdonosnak megtagadtassék s nem látom azt, hogy átvállalás mellett a hitelező pénzintézet érdeke bármi tekintetben is csorbát szenvedne.

A magánjog, valamint a kötelmi ugy a dologi jogok és kötelezettségek átvállalását és átháramlását sem zárja ki és igy nem lehet aggódást táplálni abban a tekintetben, hogy a kifejtett esetben a hitelező pénzintézet jogát bármelyik biróság is elismeri.

A váltóhitel kérés és annak átvállalása magánjogi ügylet, mindkettő alapján váltójogi kötelem csak a váltó kiadásával keletkezik, de ezáltal mindkét esetben megtámadhatatlanná is válik.

2. Másik eset, amidőn az ingatlan tulajdonában beállott változás idejében a zálogjog a megszavazott hitel erejéig bekebelezve fennállott ugyan, de a váltóhitel igénybe véve nem volt.

Ez esetben már ellenvetésekkel inkább lehet találkozni. Csak a legfőbb ellenvetéssel foglalkozom.

A legfőbb ellenvetés ugyanis az lehet, hogy a magánjog szerint zálogjog érvényes követelést tételez fel.

Tehát ha valamely harmadik hitelező, zálogjog szerzése idejében arról győződik meg, hogy az őt megelőző bekebelezett váltóhitel zálogjogának megfelelő váltókövetelése fenn nem áll, a hitelnek ujabb igénybe vétele már az ő sérelmével történhetik,

Erre azonban a későbbi jogszerző hitelező maga javára jogokat és elsőbbséget nem vindikálhat, mert a telekkönyv oly nyilvánkönyv, amelyben bekebelezve levő jogok feltétlenül respektálandók.

Nem szabad tehát még kutatni sem azt, hogy valamely előző zálogjognak megfelelő követelés fennáll-e vagy sem. Harmadik személyeknek a bekebelezve levő jogokat mindaddig fennállóknak kell tartani, mig azok bekebelezve vannak, mert a bekebelezett zálogjogra harmadik személy jóhiszemüleg mindig jogokat szerezhet a zálogjog alapján jogositott hitelezővel szemben, még ha a hitelező követelése fenn nem áll is.

A bekebelezett zálogjogot tehát a pénzintézeti hitelező javára fennállónak, érvényesithetőnek kell tartani még akkor is, ha az utóbbi jogszerzés idejében a váltóhitel igénybe véve nem volt is.

Kétségtelen, hogy a bekebelezett váltóhitel a modern hiteljogi fejlődésnek egyik alakulata, tehát erről a telekkönyvi rendtartás specziálisan nem intézkedhetett. De azért analóg intézkedés a telekkönyvi rendtartásban is van, ennek 65. §-ában.

Ezen §. többek közt az áruhitelből eredő követelések biztositását szabályozza s a hitel legmagasabb összegének biztositását megengedi.

Ezen esetben sem lehet kifogásolni a később jogot szerző hitelezőnek, a hitel fenn vagy fenn nem állását, hanem el kell fogadni azt az elterhelést, melyet a hitelt nyujtó fél bekebeleztetett.

Más személynek pedig, mint következő jelzálogos hitelezőnek érdekében a bekebelezett váltóhitelnek az uj tulajdonossal szembeni joghatályára nézve gondolni szükségtelen, annak pedig a telekkönyvi rendtartás 65. §-a a kötelező óvatosságra figyelmeztetést megadja.

Nem lehet tehát a bekebelezett váltóhitel átvállalásának joghatályát az esetben sem kétségbe vonni, ha a jelzálog átháramlásának idejében a váltóhitel igénybe véve nem is volt.

A váltójogi kötelezettség alapján keletkezett jogviszony csak a követelés megitélésére nézve von maga után váltójogi szigort, a váltókötelezettség alapján szerzett zálogjog, mint dologi jog, valamint a váltókötelezettségnek a megitélés utáni érvényesitése az általános magánjog anyagi és alaki jogszabályai szerint birálandó el. Tehát azt a kérdést, hogy a váltókövetelésszel biró jelzálogos hitelező követelését a telekkönyvi bekebelezés mily sorrendjében érvényesitheti, a váltójogi szigor nem érinti.

Ez általános magánjogi kérdés, melylyel szemben semmiféle tiltakozó szabályt, sem törvényes intézkedésben, sem a nálunk nagy mérvben jogforrást képező birói gyakorlatban, nem találhatunk.

II. Szükséges-e a váltóhitel átvállalását a telekkönyvben feljegyeztetni?

E tekintetben a telekkönyvi rendtartás az irányadó, mely megszabja, mik képezhetik feljegyzés tárgyát.

Ezek között a kölcsöntartozások és váltóhitelek átvállalása felsorolva nincs. — Tehát nem is lehet feljegyeztetni. — Mégis az előbbi időben a pénzintézetek kérelmezték nemcsak a váltóhitelek, hanem a rendes jelzálogkölcsönök átvállalásának feljegyzését is.

A biróságok pedig teljesitették a kérelmet.

Mindkettő helytelen volt. Mert a telekkönyvi rendtartás a feljegyzést nem engedi meg.

De nem is szükséges az, mert a bekebelezés mellett a hitelátvállalás feljegyzés nélkül is feltétlenül joghatályos.

Ezt a kérdést már régen tulhaladott dolognak kell tekinteni, mert a kir. Curia egy általam felvetett eset alkalmából 2427/909. P. sz. végzésében megtagadta egy váltóhitel átvállalásának feljegyzését azért, «mert a telekkönyvi rendtartás-nak a másodbiróság neheztelt végzésében helyesen felhivott 104. §-a meghatározza azokat az eseteket, amelyekben valamely jogi állapot nyilvánkönyv feljegyzésének helye van, tekintve pedig azt, hogy egy biztositéki összeg erejéig bekebelezett zálogjognak, illetve jelzálogilag biztositott követelésnek személyes tartozásként való átvállalása nem sorozható a telekkönyvi rendtartás 104. §-ának sem az *a)*, sem a *b)* pontjában meghatározott esetek közé, amennyiben ily feljegyzésre sem az ingatlanra vonatkozóan jogügyletet kötni kivánó valamely harmadik személy érdekében, sem valamely joghatály végett szükség nincsen».

Az átvállalás feljegyzésének joghatályára nézve tehát már a kir. Curia döntött és nem tudom feltételezni, hogy ettől a helyes felfogástól valaha mostani jogszabályaink mellett eltérjen.

És habár ebben a végzésben bennfoglaltatik, hogy a váltóhitel átvállalásának hatályát még a telekkönyvi feljegyzés mellőzése sem érinti, tehát azt más körülmény sem rontja le, mégis éppen ez az irány támasztotta fel a kételyt a pénzintézeteknél aziránt, hogy az átvállalás bir-e azzal a joghatálylyal, melyre a váltóhitelt nyujtó pénzintézeteknek követelésük érvényesitése tekintetéből szükségük van.

Ez inditott arra, hogy az egész kérdést kifejtsem s hozzájáruljak ahhoz, hogy a kölcsön kérő feleknek költségbe verése, gyakran pedig anyagi zavarba hozása mellőztessék.

Nagyon óhajtandó volna, ha pénzintézeti ügyészeink, különösen pedig jogirodalmi tevékenységet kifejtő gyakorlati biráink a kérdéshez hozzászólnának és ezt a nagyon is fontos kérdést lehetőleg minden oldalról megvilágitanák.

Nagyon javára szolgálna ez a jelzálog bekebelezési és kitörlési költségekkel ugy is tulterhelt kölcsönkérőknek.

Dr. Nagy Lajos.

Fejtegetések a gazdasági munkástörvényről. (1898. évi II. tcz.)

A vidéki biróságok előtt immár mind gyakrabban fordulnak elő mezőgazdasági munkásszerződésekből eredő különféle perek, miért is igen kivánatos volna, hogy lehetőleg egyöntetüen fejlődjék ki a joggyakorlat. Ezt a czélt csak ugy lehet megvalósitani, ha a jogirodalom tüzetesebben foglalkozik e törvény rendelkezéseinek magyarázatával. Mert ezideig, daczára 13 éves multjának, meglehetős kopár területe ez a törvény a jogéletnek, ahová inkább csak a szolgabiró urak vetődnek el, akik ha üstöküknél szokták is megragadni a paragrafusokat, a jogfejlődésnek, a jogfelfogásnak ebből vajmi kevés haszna van, legfeljebb csak annyi, hogy esetenként többé-kevésbé megnyugtató módon egyenlittetnek ki a munkaadók és munkások között megzavart ellentétek.

A tényleg fenforgó e közömbösséget ne a törvény hiányaiban keressük, hanem önmagunkban, kik, valljuk be őszintén, a jogéletnek nemcsak ezt a terét hanyagoljuk el, de általában más hasonló terét is.

Ámde van ezen a sivár irodalmi területen egy oázis! Van

nekünk egy kiváló könyvünk e törvény magyarázatáról. Dr. Bartóky József müve ez, melyről, tekintet nélkül arra, hogy szerzője most államtitkár, egész bátran és a hizelgés gyanujától menten, nyilvánithatjuk abbeli meggyőződésünket, hogy igen kitünő kommentárt adott a kezünkbe.

Jelen fejtegetéseim is e mü nyomán keletkeztek, forrásműnek nevezhetem tehát, melynek hézagait nekünk, a törvény gyakorlati alkalmazására hivatottaknak, kötelességünk teljes igyekezettel pótolni.

Szerénységem erre magától az államtitkár urtól nyert biztatást, miért is e sorok nyilvánosságra hozatalánál önigazolásomul legyen szabad az ő előre megkért kritikáját is közölnöm, mely pedig ekkép szól: «Az 1898: II.'tcz. magyarázata dolgában folyó hó 8-án kelt levele folytán van szerencsém értesiteni, hogy részemről igen helyeselném, ha a 29. §. magyarázatára vonatkozó felfogását nyilvánosságra méltóztatnék hozni. Szerintem a felfogás helyességét a 72. §. is mutatja, mert: ha a szerződés felbontása hatósági intézkedést igényel, az a hatósági intézkedés a 72. §. szerint közigazgatási hatóságra tartozik».

De ha már (érzem, hogy ezuttal nem voltam szerény) a kritikát is közöltem, ideje, hogy hozzá lássak tulajdonképpeni tárgyamhoz.

A törvény 29. §-ának helyes értelmezéséről van szó. A törvény igy rendelkezik: «Az a szerződő fél, aki a szerződés felbontását jogtalannak tartja, panaszát a hatóságnál a felbontás közlése után 48 óra alatt jelentheti be. A hatóság határozatát csak birtokon kivül lehet felebbezni».

Több kérdés szorul e paragrafus szempontjából megvitatásra és megvilágitásra.

Először is az a kérdés, hogy a 48 óra elévülési idő-e, vagy sem, t. i. az a fél, aki panaszát nem jelenti be 48 óra alatt az illetékes hatóságnál, elvesztette-e a kereshetőségi jogát a szerződés jogtalan felbontása czimén?

Erre a kérdésre Bartóky idézett müvében találunk feleletet, mely szerint ez a 48 óra igenis elévülési idő, melynek legis rációja az, hogy a felek egyike sem maradhat huzamosabb ideig bizonytalanságban amiatt, hogy ragaszkodik-e a másik fél a szerződés fentartásához, vagy sem, hiszen az ilyféle ügyletek sajátos természete követeli meg azt, hogy a felek közötti jogviszony gyorsan intéződjék el, mert mig egyfelől a munkaadó gondoskodni kénytelen az időhöz kötött mezei munka bevégzéséről, addig a munkásnak is módot és alkalmat kell nyujtani arra, hogy a megfelelő, más munkaadónál szerezhető évszaki keresményétől el ne essék.

Ezek az érvek kétségtelenül teljesen meggyőzők, nekem azonban mégis volt némi aggályom ez álláspont ellen, mert ellenvethető e felfogásnak az, hogy a törvény 6. §-a szerint a szerződési feltételek megállapitása a felek szabad egyezkedésének tárgya, tehát a felek a 48 órai bejelentéstől egyrészt szerződésszerüen eltekinthetnének, másrészt ugyanigy rövidebb vagy hosszabb időben állapithatnák meg.

De nem ugy van. Magának a 6. §-nak folytatólagos második bekezdése oszlatja el a felvetett kételyt.

Ez a bekezdés ugyanis azt mondja, hogy «a szerződő feleknek a törvénynyel, vagy a törvényhatóság szabályrendeletével ellenkező megállapodásai egyáltalán nem, a szerződési okiratba fel nem vett megállapodásai pedig csak a törvény rendes utján érvényesithetők», ami tehát nyilvánvalóan azt jelenti, hogy a szerződő felek nem disponálhatnak feltétlen szabadsággal jogaik és kötelességeik felett, csak annyiban, amennyiben a törvényben magában erre vonatkozóan rendelkezések nincsenek, mely törvényes rendelkezésektől a felek szerződésszerüen sem térhetnek el.

A 29. §-nak 48 órájától sem térhetnek el eszerint a felek, a törvénynek ez is imperativ intézkedése.

De ha még ezek után is maradhatna fenn kétely e felfogás helyessége tekintetében, meg kell hogy döntse a 20. §. mely szerint:

«A megkötött munkaszerződés, ezen törvény 22. és 25. §-ában felsorolt eseteken kivül, egyoldalulag jogosan fel nem bontható, hanem a törvényes következmények terhe alatt mindkét fél által teljesitendő. (60., 62. 63 §§.)» Amely törvényhely rendelkezése kétségtelenül azt jelenti, hogy a szerződés felbontására vonatkozóan a 6. §-ra való tekintet nélkül is különleges szabályok vannak érvényben, melyekre vonatkozóan a törvény ime különlegesen is megmondja, hogy ettől nem lehet eltérni szerződésszerüen sem, ez teljesen ki van véve a felek disponálási jogköréből, miért is az egész felmondásra tartozó törvények, jogszabályok, ide értve a 29. §-nak 48 órás határidejét is, a lex cogens erejével birnak.

Ezzel a kérdéssel tehát rendbe jöttünk volna, ám a 29. §-t ezzel még mindig nem értjük meg egész szövegében.

A bejelentés megtörténte után mi a teendő? Mert az kétségtelen, hogy valamely hatósági intézkedésre van szükség, hiszen a 29. §. folytatólagosan azt mondja, hogy a hatóság határozatát csak birtokon kivül lehet felebbezni! Ki legyen tehát ez a hatóság és mi legyen az ő intézkedése?

Előbbi kérdésemre maga a törvény válaszol, melynek 72. §-a értelmében «mindazon ügyekre, melyek a jelen törvény szerint hatósági intézkedést igényelnek s az ezen törvényben megállapitott kihágások megtorlására, nemkülönben az egyénenként 100 koronát meg nem haladó kárkövetelés elbirálására» az e szakaszban felsorolt közigazgatási hatóságok illetékesek.

Az utóbbi kérdésre nincs kifejezett rendelkezés a törvényben, de még a végrehajtási rendeletben sem, erre nézve azonban utmutatást nyujt nekünk Bartóky könyve, ahol alapos és kimerető indokok győznek meg bennünket arról, hogy a hatóság a panaszt csak abban a vonatkozásban birálja el, vajjon jogos volt-e a felmondás és kellő időben terjesztetett-e elő a panasz. Vagyis ez egy præiudiciális eljárás, mely egyrészt arra alkalmas, hogy megelőzze a felek közötti további egyenetlenkedést, mert hisz a felek az első foku határozat ellen csak birtokon kivül felebbezhetnek, miért is engedelmeskedniök kell a hatóság intézkedésének, másrészt pedig arra alkalmas, hogy a nem engedelmeskedő fél ellen netán szükségessé válható eljárásban, akár a kihágást, akár a magánjogi igényt illetőleg, ne kelljen többé vitatkozni és itélkezni a legfontosabb jogkérdést illetőleg, hogy t. i. megszegte-e a panaszlott a törvényt vagy sem.

Ime, a 29. §-nak ez volna a helyes értelme és valóban ez is a helyes értelme, ámde van a törvénynek egy másik rendelkezése, mely nem egy tárgyilagos jogászt tévutra képes vezetni. Ez a rendelkezés a 73. §-ban foglaltatik, és amely igy szól: «A 100 koronát meghaladó kártérités iránti ügyek, továbbá az ezen törvényben előirt alakszerüségek megtartása nélkül kötött szerződésekből eredő minden vitás kérdések elbirálására a rendes biróságok illetékesek». Hol, miben van itt a netáni ellentmondás?

Mielőtt indokoltan válaszolnék erre a kérdésre, egy jogesetet terjesztek elő.

Egy szabályszerü, vagyis a törvényes alakszerüségek mellett létrejött gazdasági munkásszerződésből kifolyólag az egyik szerződő fél 100 koronán felüli kártéritési igénynyel lép fel a rendes biróságok előtt azon a jogczimen, hogy a panaszlott fél jogtalanul bontotta fel a szerződést, aminek következtében adott okokból 100 koronát meghaladó kárt szenvedett, amit a szerződésszegő neki megtériteni tartozik. Kérdés: E kárkövetelés érvényesitéséhez nélkülözhetetlen kellék-e az, hogy a 29. §-ban jelzett præiudiciális eljárás folyamatban volt legyen és kérdés, hogy mennyiben köti a rendes biróságot a közigazgatási hatóságnak a 29. §-ban jelzett eljárás során meghozott határozata, akár az elévülés alaki, akár pedig a felmondás jogos, vagy jogtalan voltának érdemi részében?

Ezeknél a kérdéseknél főkép két körülmény okoz zavart.

Az első az, hogy a 73. §. kifejezetten nem tesz különbséget a rendes biróságok elé tartozó kártéritési ügyek előzetes jogkérdései között, amiből az következnék, hogy a rendes biróság nem köteles kutatni, volt-e az ügyben előzetes közigazgatási eljárás vagy sem.

A második körülmény pedig az, hogy a birót nem kötheti a közigazgatási hatóságnak az a megállapitása, mely a kártérités jogczime szempontjából, abból a szempontból t. i., hogy jogos, vagy jogtalan volt-e a felmondás, — fontos, mert ezt a kérdést a biró önállóan van hivatva eldönteni.

Emellett az is figyelembe veendő, hogy kártéritési követelés nemcsak a szerződés jogtalan felbontásából keletkezhetik s ha ezeknél a többi jogczimen érvényesülő kártéritési követeléseknél nincs szükség egy előzetes eljárásra, ugy miért kellene különbséget tenni épp ennél az egyetlen jogczimnél?!

Vegyük sorba a tehető ellenvetéseket.

A 73. §. tulajdonkép igen élesen distinguál. A szófüzés, a mondatszerkezet gondos megfigyelése mellett azt kell észlelnünk, hogy habár ugy a 100 K-át meghaladó kártéritési ügyek, valamint az alakszerüségek megtartása nélkül kötött szerződésekből eredő összes ügyek egyaránt a rendes biróságok elé utaltatnak, az ezekből eredhető vitás kérdések elbirálása nem egyformán tartozik a rendes biróságok elé. E szakasz szerint csak a nem alakszerüen kötött szerződésekből «eredő minden vitás kérdések elbirálására» hivatottak a rendes biróságok, mig ugyanez a rendelkezés a szakaszban foglalt első részre, a 100 K-át meghaladó kártéritési ügyekre nem vonatkozik.

A 73. §. ekként megengedi azt, hogy a 100 K-át meghaladó kártéritési ügyekben egyes vitás kérdések más hatóságok által intéztessenek el és kétségtelen, hogy ha megkövetelem a 29. §. szerinti eljárást az adott különleges perekben, nemcsak nem helyezkedem ellentétbe a 73. §-al, de sőt ezt a két szakaszt egymással összhangzásba hozom.

Hogy a szerződésnek jogtalan felbontása czimén egyáltalában kárt érvényesithessek, a 29. §. világos és félreérthetetlen rendelkezése szerint két feltétel szükséges hozzá, 1. az, hogy a szerződés jogtalan felbontását 48 óra alatt panaszoljam, és 2. az, hogy a hatóság a szerződés felbontását csakugyan jogtalannak nyilvánitsa.

Ha már most a törvény ezeket a feltételeket megköveteli és a 100 K-án felüli kártéritési ügyet mégis a rendes biróság elé utalja, akkor kétségtelenül a kártéritési pert meg kell előznie a 29. §. szerinti közigazgatási eljárásnak.

Ennek megállapitására van még egy más érvem is, jelesül az, hogy ha a fél egyelőre nem érvényesit kártéritést, hanem csak arra szoritkozik, hogy megállapittassa a szerződés jogtalan felmondását, ugy ez az eljárás nem tartozik a rendes biróságok elé. Egyrészt azért, mert az ezeknek illetékességéről szóló 73. §-ban nincs erről intézkedés, másrészt a 72. §. szerint kifejezetten a közigazgatási hatóság elé tartozik és ha nem tartozik a szerződés jogtalan felbontásának egyedülálló előzetes kérdése a rendes biróságok elé akkor, ha a fél nem követel rögtön kártéritést is, ugy kártérités érvényesitése esetén viszont kell a biró előtt lenni valamely előzetes, a 29. §-ban megállapitott hatósági határozatnak, hogy a kártérités kérdésében dönthessen.

Az alakszerü szerződésekből eredő igények a törvény egész tartalma szerint különben is más elbánásban részesülnek, mint az alakszerüségek megtartása nélkül kötött szerződésből eredők. Már csak abból a szempontból is, hogy kihágások a szerződés megszegéséből amazoknál igen, mig emezeknél nem keletkezhetnek és hogy a szerződés megszegéséből egyáltalában kihágás legyen megállapitható, ahhoz feltétlenül szükséges az, hogy a közigazgatási hatóság nyilvánitotta legyen a szerződés felbontását jogtalannak.

A törvény eszerint sokféle megkülönböztetést létesitvén a kétféle ügyek között, ebből az következik, hogy a fenforgó és megállapitható összes különbségeket nekünk is meg kell tennünk.

A 29. §. rendelkezéséből kétségtelenül az állapitandó meg, hogy a szerződés felbontásának jogtalan voltát tulajdonképp a hatóság statuálja, mert a hatóság a törvény alapján ugyan, de mégis diszkréczionális módon rendelkezik a felbontás elbirálása kérdésében, lehet az a felmondás a törvény helyes értelme szerint akármennyire jogtalan, ha a hatóság mégsem nyilvánitotta jogtalannak a felmondást: jogilag mégis jogosnak ismerendő el és a fél a felmondás jogtalansága czimén nyilván semmiféle jogokat sem érvényesithet, legkevésbbé követelhet pedig kártéritést.

Ime, rámutattam arra, hogy a kártéritési jogczimek között miért kell különbséget tenni. Hogy pedig ennek az előzetes kérdésnek el kell döntetni az illetékes közigazgatási hatóság részéről, amit tehát a rendes biróságok bevárni tartoznak, ez annál is inkább bizonyos, mert hisz csak nem képzelhető el oly eshetőség, hogy a biró akkor is megitélhessen jogtalan felmondás czimén kártéritést, ha a hatóság nemcsak nem nyilvánitotta jogtalannak a felmondást, de még kifejezetten is jogosnak ismerte el. A rendes biró, tudva azt, hogy a felmondás egyedül álló kérdésében a közigazgatási hatóság hivatott határozni, mig ezt a határozatot maga előtt nem látja, nem itélkezhetik a szerződés jogtalan felmondása czimén elébe tárt kártérités iránti ügyben.

És ezzel a fentebb érintett második ellenvetést is megczáfolhatjuk.

Általánosan valljuk ugyan azt a tételt, hogy az itélkező birót az elébe került jogeset elbirálásánál más biróságok és hatóságok határozatai nem köthetik, ezt a tételt azonban az élet, a gyakorlat megtörte, de sőt tételes jogszabályaink is vannak erre. E tekintetben legjobban idevágó analógiát vonhatunk az 1871 : VIII. tcz. 68. §-ával, mely szerint a birák és birósági tisztviselők elleni kártéritési keresetek ugyan a rendes polgári biróságokhoz tartoznak, de a kereset megindithatására szükséges, hogy a keresbetőség a fegyelmi biróság által előzetesen megállapittassék; ugyanilyféle rendelkezés van a közigazgatási tisztviselők felelősségéről szóló 1886 : XXIII. tcz. 9. §-ának utolsóelőtti bekezdésében is, amely szerint a fegyelmi hatóság megállapitja előzetesen az okozott kár megtéritése iránti felelősséget.

Szóval nem is szórványosan, de elég rendszeresen foglal helyet jogéletünkben az a tünet, hogy a biró a kártérités kérdésében egy előzetes eljárás nélkül nem itélkezhetik, ami a birót mindazáltal nem feszélyezi a kártérités jogczimének önálló elbirálásában, csak némileg korlátolja, amennyiben pl. ha előzetesen meg nem állapittatnék a kártéritési felelősség, ugy a biró, bárha egyébként a tényállás szerint megitélhetné a kártéritést, ilyet tényleg még sem itélhet meg; mig ha azt tapasztalja, hogy ugyan előzetesen ez a kártéritési felelősség megállapittatott, de a perbeli adatok még sem alkalmasak a kártérités megitélésére, a kárt nem fogja megitélni.

A szerződés jogtalan felmondása kérdésében a közigazgatási hatóságok előzetes határozata tehát csak annyiban köti a birót, hogy amennyiben a közigazgatási hatóság a felmondást nem nyilvánitotta jogtalannak, vagy a panaszt elkésettnek, az elévülési 48 órán tul előterjesztettnek nyilvánitotta, ugy e czimen kártéritést meg nem itélhet, de ha forditva történt a dolog, ugy a birónak nemcsak joga, de kötelessége is önállóan mérlegelni az adatokat, hogy valóban jogtalan volt-e a felmondás és hogy az előterjesztett panasz nem-e késett el.

Fenforog azonban még mindég egy ellenvetés, az t. i., hogy miért nem rendelkezik az 1898 : II. tcz. ebben a kérdésben kifejezetten, amiként pl. az idézett többi törvények intézkednek.

Erre elég volna csak azzal válaszolnunk, hogy ha a törvény helyes értelmét törvénymagyarázattal kell pótolnunk, ugy ez nem azt jelenti, hogy a törvényt ne magyarázzuk, és ne alkalmazzuk a törvényt a maga helyes értelme szerint. Hanem tulajdonképpen nem is áll meg ez az ellenvetés, hiszen, miként fentebb kifejtettük, tényleg megvan a törvényben ez a rendelkezés, csak más kifejezésekkel, nem sablonszerüen, nem akként, mint amit az «expressis verbis» kifejezés alatt értünk. A 29. §. és 73. §. egymást mindenképp kiegészitik, és ellentmondás volna a két szakasz között, ha azoknak a kifejtettektől eltérő értelmezést adunk.

A nem alakszerü szerződésekből eredő kártéritési és egyéb igényeknél a rendes biróságok illetékesek minden vitás kérdésben itélkezni, ezeknél tehát nem szükséges különbséget tenni a kártérités jogczime tekintetében, ezeknél a közigazgatási hatóságoknak ingerencziájuk nincs. *Dr. Török Mór.*

Joga van-e az árvaszéknek a nála levő hagyatékbirósági iratokba való betekintést az ügyfél nyilvánosságra szoritani?

A budapest székesfővárosi árvaszéknél az a gyakorlat, hogy a haláleset felvételi jegyzőkönyv betekintését és abból hitelesitett másolat vételét csak abban az esetben engedik meg, ha az ez iránt kérelmet előterjesztő igazolja, hogy ő mint örökös vagy hagyományos érdekelt fél, a hagyatéki hitelezőnek pedig a betekintést egyenesen megtagadják.

Helyeselhető-e az árvaszéknek ez az eljárása, amely példát statuálhat a vidéki, megyei és községi árvaszékek részére is; vagy: joga van-e az árvaszéknek a betekintést megtagadni? Igen vagy nem?

Budapest székesfőváros árvaszéke a hitelező részéről a hagyatéki iratokba való betekintés megtagadását azzal indokolja, hogy néki a kiskoru gyámolt vagy gondnokolt érdekeit kell szem előtt tartani s ezért nem engedheti meg, hogy a hitelező a kiskoru örökös vagyoni viszonyaiba betekintést nyerhessen.

A kiskoru érdekeinek szem előtt tartása az 1877 : XX. tcz. helyes értelmezése szerint egészen más lapra tartozik. A kiskoru érdekeinek a megvédése mások jogai gyakorlásának a megakasztásáig nem terjedhet s az árvaszék nagyon helytelenül fogja fel a hivatását akkor, midőn a kiskoru gyámolt vagy a gondnokolt érdekeinek a «megvédését» ezen a téren keresi.

A haláleset felvételi jegyzőkönyvet az 1894 : XVI. tcz. nem kizárólag az árvaszékek részére rendeli elkészíteni, ez nyilvános közokirat, akár csak a czégjegyzék vagy a telekkönyv, amely a jogrend és jogbiztosság érdekében közrendészeti czélokat szolgál. Az örökös folytatja az örökhagyó vagyonjogi személyiségét, a jogrend és a jogbiztosság tehát megköveteli, hogy nyomban abban a pillanatban, amint az örökhagyó személyisége megszünt, tudható legyen az, hogy kik azok, akik a vagyonjogi személyiség folytatójaként jelentkeznek, vagyis, hogy kik az örökösök. Az 1894 : XVI. tcz. 10. §-a nagyon helyesen a közigazgatási, tehát a közrendészeti hatóság kötelességévé tette, hogy az elhunyt egyén személyes körülményeinek leirását, de főként a jelentkező örökösök felsorolását magában foglaló, esetleg végrendelet létezését jelző haláleset felvételi jegyzőkönyvet a lehető legrövidebb idő alatt felvegye s az etekintetben mulasztó hivatalnokot még külön büntetéssel is rendeli sujtani.

A biróságok álláspontja ebben a tekintetben kifogástalan; bármely foku biróságnál feltétlenül megengedik, hogy a hitelező a haláleset felvételi jegyzőkönyvbe betekinthessen, de sőt arról hiteles másolatot is vehessen. Miért éppen az árvaszék az, amely ezt megakadályozza? Pedig az iratok, ha kiskoruak vagy gondnokoltak is vannak öröklésre hivatva, rendesen abban az időben vannak nála és rendesen elég hosszu ideig, amikor a hagyatéki hitelezőnek a legsürgősebb a haláleset felvételi jegyzőkönyvről hiteles másolatot venni, vagy abba legalább is betekintést nyerni. Mondjuk, a hitelezőnek az örökösöket perelni kell az örökhagyó girokötelezettsége alapján, amely három hónap alatt elévül, ha a keresetet be nem adja. Néki okvetlenül szüksége van a haláleset felvételi jegyzőkönyv hiteles másolatára, esetleg a kihirdetett végrendelet és a hagyatéki leltár hiteles másolatára, hacsak a helytelen vagy alaptalan keresetinditás kellemetlenségeinek és költségeinek nem akarja kitenni magát. Ekkor előáll az árvaszék azzal, hogy nem enged betekintést és másolatvételt ezekről az iratokról: «mert az árvaszéknek minden körülmények közt a kiskoru érdekeit kell szem előtt tartani».

Talán helyeselhető lenne az árvaszéknek ez az eljárása akkor, ha csak a saját iratairól lenne szó, de a hagyatéki biróság irataínak az örökhagyó hitelezője részéről való betekintését semmi körülmények közt sincs joga megtagadni.

Hogy az árvaszéknek az 1877 : XX. tcz. helyes értelmezése szerint a kiskorut érdeklő jogügyletek jóváhagyása, a kiskoru vagyonának a kezelése tekintetében, a nagykorusitás, a kiskoru neveltetése kérdésében minden körülmények közt a kiskoru érdekeit kell szem előtt tartani, az kétségtelen, s amig az árvaszék ténykedéseivel ezen a téren mozog, szó nem férhet hozzá, de csak elismerés illetheti; a kiskoru érdekeinek a megvédése azonban mások jogai érvényesitésének a megakasztásáig, de sőt esetleg meghiusitásáig semmi körülmények közt sem terjedhet. Mert könnyen előállhat a kártérités iránti felelősség kérdése s vajjon ki volna felelőssé tehető a helytelen keresetinditás folytán a perveszteségből előállható költségekért vagy a kereseti jog elévüléséből előállható kárért?

Azt hiszem a kiskoru semmiesetre sem!

Az árvaszék imént javasolt eljárása a közhitelnek határozottan kárára van.

A hitelezőnek még egygyel több koczkázatot kell számitásba venni, s ha több a koczkázat, magasabb a kamat.

De a jogegyenlőséget is mélyen sérti ez az eljárása az árvaszéknek. Az árvaszék maga is foglalkozik tőkék gyümölcsöző elhelyezésével s vele is megeshetik, hogy követelését az adós örökösein kell behajtani. Az árvaszék behajtási pereit legtöbb esetben a tiszti ügyészség végzi. Vajjon az árvaszék a tiszti ügyészségnek, egyszóval a «kebelbelieknek» is megtagadja a helyes keresetinditáshoz oly nagyon fontos betekintést az esetleg nála levő hagyatéki iratokba!? Nehezen hiszem!

Tehát csak méltányos eljárást s mindenek felett helyes disztinkcziót kérünk.

Dr. Németh Ernő.

Jegyzetek a franczia igazságszolgáltatás köréből.

Kereskedelmi biróság.

A kereskedelmi biráskodás Francziaországban több százados multra tekinthet vissza. Szervezete sok változáson ment keresztül, de az az alapgondolat, hogy a kereskedelmi ügyekben egy kereskedőkből alkotott szakbiróság itélkezzék, 1673-tól egész a mai napig érintetlenül maradt, s a forradalom, amely oly sok régi intézmény életét szakitotta meg évekre vagy örökre, ezt az intézményt sértetlenül szállitotta át az uj korba.

A kereskedelmi biróság épp ugy, mint a munka birósága, *kivételes* biróság. Nem mindenütt van, csak ott, ahol a kereskedelem ki van fejlődve; egész Francziaországban 226. Az eljárás, a kereskedelmi biráskodás, azonban általános; ott, ahol specziális kereskedelmi biróság nincs, a polgári törvényszék itél a kereskedelmi eljárás szerint.

A biróság legalább három (törvény szerint kettő) rendes és két helyettes, legfeljebb 21 rendes és 21 helyettesbiróból alakul; az összes rendes birák száma 1104, az összes helyetteseké 771.

A *biróság laikus és önkormányzati.* Tagjait a bejegyzett (patenté) kereskedők egyeteme választja.

A választók nem szavazhatnak bárkire.

A választhatók névsorát bizottság állitja össze, amely a kereskedelmi törvényszék, kereskedelmi kamara, a munkabiróság, a département és a község kiküldötteiből alakul. E bizottság a névsort a «rendszeretetükről, takarékosságukról, becsületességükről ismert, 30 évet betöltött és a biróság területén öt éve lakó kereskedők közül» olyképp állitja össze, hogy a benne foglaltak száma a bejegyzett kereskedők számának egy tizedrészét tegye ki, legalább ötvenet, legfeljebb ezret, Párisban háromezret. E névsorba felvettek közül választja a kereskedelmi biróság helyiségében a város polgármesterének elnöklete mellett a bejegyzett kereskedők összessége a biróság tagjait.

Nagy városokban, igy Parisban is szokásos, hogy a hivatalban lévő birák jelölteket ajánlanak a megürülő állásokra.

Bár a hivatal teljesen ingyenes, az állások nagyon keresettek, mert nagy megtiszteltetést jelentenek; a kereskedelmi körök bizalmára mutatnak, s e bizalmat a kormány állandó szokás szerint kitüntetésekkel szokta szankczionálni.

A biróság nem oszlik tanácsokra, mint a polgári törvényszék; ez alól csak Párisban van kivétel.

A biróság elnöke csak az lehet, aki legalább két évig volt rendes biró, biró csak az, aki egy évig helyettes; az elnök itt csak a biróság vezetője, önálló hatásköre sokkal szükebb, mint a polgári törvényszék elnökéé.

A biróság mellett külön greffe, iroda müködik. Az avouékat itt «agréé»-k helyettesitik; ezeknek jogi helyzetük nincs az egész országban egységesen szabályozva; Párisban bizonyos privilegizált helyzetük van; de nem monopoliumuk, mint a polgári törvényszék előtt az avouéknak, nem tekintve azt, hogy a felek személyesen járhatnak el az egész per folyamán, az avouék és avocat-k éppugy meghatalmazhatók, mint ők, sőt külön meghatalmazást a legujabb idők óta nem is kötelesek felmutatni.

A kereskedelmi biróság *hatásköre* peres és perenkivüli.

Perenkivüli hatáskörükből legfontosabb a különféle csődeljárások lebonyolitása, védjegyek vezetése, a kereskedelmi — czégjegyzék — telekkönyv vezetése, a kereskedelmi üzletek átruházásának és elzálogositásának bejegyzése.

Peres hatáskörük: biráskodni első fokon az összes kereskedelmi ügyek felett (alsó értékhatár nincs, a békebiróság kereskedelmi ügyekben nem járhat el); első és végső fokon 1500 frank értékhatárig.

Itéleteik ellen a felebbezés, amint a polgári törvényszéktől, a felebbezési törvényszékhez (cour d'appel) megy; végső fokon hozott itéleteik ellen semmiségi panasznak van helye a semmitőszékhez.

Az itélet hozatalához legalább három biró szükséges, a maximális szám nincsen megállapitva.

Az eljárásra nézve* a polgári törvényszék előtti sommás el-

* A szokásjognak nagy szerepe van; mi a párisi kereskedelmi biróság eljárásának vázát kiséreljük megadni.

járás szabályai irányadók, de azok megtartásához sincsenek szorosan kötve;[1] a kereskedelem szellemének megfelelően alkalmazhatják azokat.

A tárgyalási időköz minimuma (idézés vétele és a tárgyalás között) nem nyolcz nap, hanem egy nap, sőt a biróság elnöke megengedheti, hogy az alperes aznapra, vagy óráról-órára idéztessék. Vannak esetek, midőn ezt maga a törvény megengedi (keresk. törvény 417., 418. §§. és 172. §.). A biróság elnöke biztositási végrehajtást rendelhet el alperes ingóira a kereset megindításával egyidejüleg; *Párisban ezt a polgári törvényszék elnöke teszi — référé utján.*

A felek, mint emlitettük, személyesen is megjelenhetnek a biróság előtt, nincs ügyvédi kényszer.

A tárgyalások hosszuak, reggel kilencz-tiztől délután hat óráig is tartanak, a biróság csak délben fog hozzá munkájához, midőn az érdemleges ügyeket a huissier audiencier és a greffier kiválasztották.

Felperes keresetét már az idézési kérelmében adta elő, alperes szóval vagy a tárgyaláson átnyujtott irásban védekezik. Az eljárás rendkivül gyorsan perdül le, a bonyolultabb ügyeket rögtön elhalasztják egy külön e czélra fentartott tárgyalási napra, amely a felvételi határnaptól legfeljebb 15 napra esik. A bonyolultabb ügyektől eltekintve, a felek rövid előadása, esetleg okiratok felmutatása után a biróság itéletét azonnal meghozza; a tanubizonyitás, bár itt értékhatárra tekintet nélkül meg van engedve, igen ritka.

A békéltetés itt burkolt alakban történik. A bonyolultabb ügyeket a biróság egy gondos kiválasztással szervezett és egyébként rendszerint csődtömeggondnoki és felszámolási teendőket végző egyénekre (liquidateur) szignálja, ezeket e minőségükben «arbitres»-nek nevezik. Hivatásuk a feleket meghivni és egyezséget hozni létre közöttük, siker hiányában a biróság számára jelentést készitení.

*

A kereskedelmi biróság még különösebbnek és érthetetlenebbnek látszik előttünk, mint a munka birósága.

Az ipari és kereskedelmi tőke számára van szervezve a biróság, széles autonomiával, tisztán laikusokból, választás utján.

A munka biróságának ilyetén szervezését, hol a munka eladója és vevője: a munkás és munkaadója egyenlően van képviselve, könnyebben megérthetjük.

Ott az ügyek nyolcztized része munkabérkérdés, egyszerü, áttetsző jogviszony. De alkalmas-e a kereskedelmi élet bonyolult problémáit helyesen megoldani egy laikus biróság, s képes-e a problémákat igazságosan megoldani *akarni* oly laikus biróság, amely az érdekeltek csak egyik felét: a tőke vagy hozadékának eladóját: a kereskedőt foglalja magában, s nem vevőjét is: a fogyasztót?

Mert ki kell emelnünk, hogy a kereskedelmi biróság hatásköre független attól, vajjon a felek mindketteje kereskedő-e.

A biróságnak hasonló alapon való szervezését hazánkban számos okból alig tarthatnók lehetségesnek. Ugylátszik azonban, hogy Francziaországban a biróság a vele szemben táplált aggályokat el tudja oszlatni, mert megszüntetésére egyáltalán nem gondolnak, sőt ujabban hatáskörét törvénynyel is bővitették.

Téves az az állitás, mintha e biróságokat tisztán az a történelmi emlék tartaná fenn, hogy régebben a kereskedelmi életet a szokás szabályozta, melynek legjobb ismerői maguk a kereskedők voltak, s hogy az irott jog uralma alatt az intézmény értelmét vesztené.[2]

Francziaország jóval előbb kodifikálta kereskedelmi jogát, mint a kontinens bármely más országa.

Hogy a laikus birák, különösen vidéken, alig mérkőzhetnek egy nehéz per jogi problémáival, emiatt van panasz. S még inkább amiatt, hogy a biró gyengesége, járatlansága alkalmat nyujt az igazságszolgáltatás állandó elemeinek, hogy felelőtlen befolyásukat érvényesitsék.

Közelebbről: az iránt hallani panaszt, hogy a nehezebb ügyekben, ahol, mint emlitettük, a tárgyalást a biróság két hétre halasztja, a kiküldött «arbitre» esetleg a biróság mellett alkalmazott greffier véleménye után indul, s igy egy felelőtlen féljogász biró dönti el azt a jogvitát, amit a törvény a felelős társasbiróság elé utalt . . . . .

Egy biróság müködésének jó vagy rossz voltát két hatóság van hivatva megitélni: az egyik a felsőbiróság, a másik a perlekedő felek.

Miután kereskedelmi ügyekben ott, ahol külön kereskedelmi biróság nincs, a polgári törvényszék itélkezik,[1] alkalmunk van látni, melyik minő eredménynyel dolgozik ugyanabban a szakmában.

A kereskedelmi laikusbiróság minden száz itélete közül megfelebbeztek 18-at; a polgári törvényszék, mint kereskedelmi biróság minden száz itéletéből 14-et,[2] (érdekes, hogy a törvényszéknek ugyanez az arányszáma a közpolgári ügyekben is).

Négy százalékkal kisebb tehát a felek bizalma a laikus birákban, mint a jogászokban. E 4%-os különbségnek nem szabad tulzott jelentőséget tulajdonitani. A békebirák itéletei ellen a felebbezés ugyanis még ritkább, minden száz itélet közül nyolczat támadnak meg vele; igy azt kellene mondanunk, hogy békebirák 6%-kal nagyobb bizalomnak örvendenek mint a jogászbirák.

Egyébként hol marad a franczia laikus törvényszékek 18%-os felebbezési arányszáma, a mi jogásztörvényszékeink majdnem 100%-os felebbezési arányszámától.[3]

Ami most már a felebbezések eredményét, tehát az itélkezés *jóságát* illeti, a laikus kereskedelmi biróság 4159 itéletéből 2194-et hagyott helyben a felebbezési biróság: 53%; 952-őt változtatott meg: 23% (a többi egyezség stb.); mig a kereskedelmi eljárás szerint itélő jogásztörvényszék 402 itéletéből 212-őt hagyott érintetlenül és 126-ot változtatott meg ugyanaz a felsőbiróság; azaz *52%* volt a helybenhagyás és *31%* a megváltoztatás, tehát *rosszabb*, mint a laikus biróságoknál.[4]

Az a vád tehát, mintha a laikus kereskedelmi birák rosszabban itélnének, mint a jogászbirák, éppen nem állhat meg, sőt az ellenkező áll; s ez az oka, hogy a francziák semmitől sincsenek távolabb, mint attól, amit Haeger[5] nekik imputál, hogy a laikus biráskodásról a jogászbiráskodásra térnének át, vagy óhajtanának áttérni.

A kereskedelmi biróságok müködése elleni panaszok inkább a jogászok s különösen az ügyvédek köréből hallhatók, akiknek a biróság formalizmusoktól ment itélkezése nem elég jogászi; másfelől anyagi érdeköket sérti a laikusbiróságok különállása s a mellettök szervezkedett agréé ügyvédi kar szokásjogi alapon kifejlődött privilegizált állása.

A másik panasz, hogy a biróság nehezebb ügyeket gyakran utasit a fent ismertetett arbitres-k elé, s hogy igy az itélkezés sulypontját felelőtlen s a biróságon kivül álló egyénekre csusztatja át — sem alaposabb az elsőnél.

Egyfelől azért, mert az odautalást rendszerint maguk a felek kérik; de még inkább azért, mert a felek «a féltékeny gonddal»[6] választott *arbiter*-ekben maguk is megbiznak.

Nevezetesen az arbiter-ek először a békéltetést kisérlik meg s a párisi kereskedelmi biróság statisztikája szerint az 47 esetben 100 hozzájuk utalt ügy közül sikerrel jár. Ez nagyon jelentős eredmény oly egyének részéről, akik a biróságnak nem is tagjai, akik tehát csak egyéni integritásukon és szaktudásukon alapuló tekintélyüket vetik latba a siker érdekében.

De azon ügyek száma, amelyekben a békéltetés sikerre nem vezetett s a biróséghoz tett jelentésük alapján dől el a per, Párisban mindössze *5%*-a az összes ügyeknek, tehát oly csekély hányad, amely a biróság müködését nem veszélyeztetheti.

A kereskedelmi laikus biróságok müködése ellen az itélkezés jósága tekintetében semmivel sem lehet több kifogásunk,

[1] Garsonnet. Traité II. 44.

[2] Haeger i. m. 44.

[1] A kereskedelmi ügyek 90%-át látja el a laikus és 10%-át a jogászbiróság. Compte général 1907.

[2] Laikus keresk. biróság: Itélet 24,255; felebbezés 4419. — Törvényszék, mint keresk. biróság: Itélet 3471; felebbezés 481.

[3] A törvényszék érdemleges és makacssági itéleteinek száma 1907-ben 36,232; a táblákhoz érkezett felebbezések száma ugyanekkor 34,444; 1910-ben az itéletek száma 40,810; az érkezett felebbezéseké 35,558.

[4] A mi jogásztörvényszékünknél az arány sokkal rosszabb: *48%* a helybenhagyás, *43%* a megváltoztatás!

[5] I. m. 43. old.

[6] A párisi kereskedelmi biróság elnökének megnyitó beszéde 1911 jan. 25., éd, Armand Fleury: 55. old.

mint az ugyanazon* ügykörben dolgozó jogászbiróságoké ellen. Ami az eljárás *gyorsaságát* illeti, az összehasonlitás ismét a laikusbiróság javára üt ki.

A laikusbiróság a maga 194,884 ügyéből a következő évre hagyott 23,502-ót, tehát *12*%-ot; ezzel szemben az ugyanezen ügykörben ugyanazon eljárás szerint müködő jogászbiróság a maga 19,452 ügyéből 2604-et, azaz *13*%-ot.

A laikusbiróságok tehát nemcsak a közpolgári ügykörben és eljárás szerint müködő jogászbiróságokat mulják felül gyorsaság dolgában, ami magától értetődő, mert a kereskedelmi biróság előtt sok a makacsság és apró, könnyü ügy, hanem felülmulják, ha kevéssel is, az ugyanazon eljárás szerint és ügykörben müködő jogászbiróságot is.

Különösen a *párisi* kereskedelmi biróság gyorsasága mintaszerü, amelynek 1910-ben az előző évről maradt 2383 ügy beszámitásával 57,186 pert kellett elintézni, s e tömegből csak 2540-et, azaz *4*%-ot hagyott hátra 1911-re; amelyből azonban 711 már déliberé (jelentés) alatt volt, tehát az uj biróságnak (a törvényszék minden évben ujra alakul) csak 1829 ügyet adott át.

Ez alapon a *perek átlagos tartamát két-három hétre becsülhetjük* (egy heti érkezés körülbelül 1050 per).

A következő évre elmaradt ügyek közül:

1 hónapon	aluli volt	50%
3 «	« «	39%
6 «	felüli «	3%

Oly eredmény ez, amelyet nem közelit meg a magyar járásbiróság, amely egyenlő az osztrák járásbiróságokéval, csak a franczia munka- és békebiróságok dolgoznak ennél is gyorsabban.

Az itélkezés jósága és gyorsasága szempontjából tehát e laikus biróságok első helyen állanak. Hátra van azonban a pártatlanság kérdése; s erre e sorok irója sem tudott megnyugtató feleletet találni. Mert az, hogy a felebbezés az itéletek ellen ritka s az itéleteket a felsőbiróság maga is épp oly jóknak találja, mint a polgári törvényszékektől származókat, nem nyugtathat meg mégsem elegendőleg bennünket az iránt, hogy a biróság akkor, midőn nem kereskedővel áll szemben, teljesen pártatlan tud-e maradni.

*

Összehasonlitva már most a franczia biróságok összes fajainak müködését, a következőket állapitjuk meg:

A nem vagy nem tisztán jogászbiróságok: a békebiróság, a munka birósága és a kereskedelmi biróság, ugy gyorsaság, mint jóság szempontjából mintaszerüen müködnek; gyorsaságuk előttünk teljesen ismeretlen, s az osztrák biróságokét is felülmulja.

A tiszta jogászbiróság: a törvényszék müködése elég lassu; de csak a többi franczia biróságokéhoz vagy az osztrák törvényszékéhez viszonyitva, a mi törvényszékünk müködése vele össze sem hasonlitható.

A törvényszéki eljárás bonyolultabb volta, s az ügyek nehézsége mellett, a laikusbiróságok gyorsasága egy sajátszerü indokra vezethető vissza a munka birósságánál és a kereskedelmi törvényszékeken.

A biróság minden évben ujból alakul meg és a régi ünnepélyes jelentéssel adja át ügyeit az ujnak.

Nagy szégyen az, ha a régi biróság az ujnak restanciát ad át, s ez az érzet a fegyelmi hatalomnál hathatósabban ösztönzi a biróság tagjait a munka elvégzésére. Ha e biróságokat saját ambicziójuk nem sarkalná, nehéz is volna őket (a békebiróság kivételével) fegyelmi uton rászoritani, mert a munka- és a kereskedelmi biróságok nagy autonomiát élveznek, s nem állanak a törvényszék vagy a felebbezési biróság fegyelmi hatásköre alatt.

*

A perlekedési hajlam.

Más helyütt emlitettük, hogy hazánkban a pereskedési hajlam nagyobb, mint Francziaországban. Ezt kivánjuk befejezésül bebizonyitani.

Összegezzük ugyanegy évről (1907) az egyes országokban megindult perek számát.

* L. u. o. 55. old.

Francziaországban megindult:

Békebiróság előtt	373,970
Polgári törvényszék előtt	138,782
A munka birósága előtt	13,334
A kereskedelmi törvényszék előtt	185,946
Összesen	712,032

Magyarországon megindult:

Járásbiróság előtt	605,514
Törvényszék előtt	157,884
Összesen	763,398

Ez adatok szemlélésénél figyelembe kell venni azt, hogy a magyar statisztika nem foglalja magában a községi biráskodás, a közigazgatási hatóságok által gyakorolt egyéb faju biráskodás és a tőzsdebiráskodás adatait, amelyek az eredményt talán kétszeresére szöktetnék. Mig Francziaországban a polgári igazságszolgáltatásnak a fent leirt négy hatóságon kivül más szerve nincs.

De ha a franczia eredményhez hozzátesszük az előzetes béketetéssel befejezett ügyek számát:

a békebiróság előtt	384,625
a munkabiróság előtt	19,044
összesen	403,669

s ezzel az összes perek számát 1.115,691-re emeljük, s feltesszük, hogy a statisztikánk által fel nem dolgozott községi stb. ügyek a magyarországi eredményt *csak ugyanennyire* szöktetnék fel, akkor is egy szomoruan meglepő tüneménnyel állunk szemben.

Magyarországban, melynek lakossága Francziaországénak felét sem teszi ki, hol a gazdasági élet összemérhetlenül fejlettlenebb, ahol tehát aránytalanul kevesebb a jogviszony, legalább is annyi, de bátran mondhatjuk több jogsérelem van, per indul meg, mint amott.

Vegyük ehhez még a felebbezési jog gyakorlatánál állandóan tapasztalt nagy eltérést, s bebizonyitva látjuk a fent kimondott tételt.

*

Ezzel jegyzeteinket befejeztük; a tanulságokat más helyütt vonjuk le. *Dr. Mandel Zoltán.*

Czégazonosság, mint az üzletátruházás kritériuma.

Qui bene dinstinguit, bene docet. A kérdés felfogásom szerint csak ugy dönthető el, ha a szóban lévő két törvényi rendelkezés alapját és indokait vizsgáljuk.

Mig ugyanis — ismétlem — a KT. 12. §-ának czégrendészet, vagyis közjogi vonatkozása van, addig az 1908 : LVII. tcz. 3. §-a tisztán magánjogi. A KT. 12. §-ának egyik rendelkezése a KT.-ben foglalt czégjognak és pedig a czégvalódiság elve alapján. E czégvalódiságot a KT.-nek 10—24. §-ai intézményesen szabályozzák és a bennük elfogadott elv szerint van a czég átruházása a 12. §-ban is szabályozva. A 12. §. tehát nem szakitható ki a vele közös és egységes elvet képviselő §-ok közül, hanem csak mint kiegészitő rész vehető elbirálás alá. Nyilvánvaló pedig, hogy a mi keresk. törvényünk csak az «eredeti» czégre vonatkozólag alkalmazza szigoruan a czégvalódiság elvét, mig átruházás esetén ezt az elvet sokkal enyhébben alkalmazza, ugy hogy közkereseti társaság, sőt részvénytársaság is használhat átruházott egyéni czéget. A czégvalódiság elvének ezen enyhitése jut kifejezésre a 12. §-ban is, ugy, ahogy azt a birói gyakorlat alkalmazza, mert a birói gyakorlat a 12. §. interpretálásánál és alkalmazásánál — különösen az 1908 : LVII. tczikkel való konkrét összefüggésénél — helyesen abból indul ki, hogy a 12. §-nak csak oly értelem adható, amilyet a KT.-ben szabályozott czégjog és közszempont megkiván. Áll ez annál is inkább, mert e §. ily értelmü alkalmazása a közszempontnak éppenséggel megfelel, mig egyéb szempontok kellő méltánylást és szankcziót nyernek a KT. 21., 22. és különösen 24. §-ában. Emellett fennáll a czégbiztos jogorvoslati hatásköre, ami ujabb biztositék a közszempont megóvására.

Ezzel szemben az 1908 : LVII. tcz. egy egész jogintézményt — az üzletátruházás esetén való felelősséget — ölel fel, amelynél a megóvandó szempont, a magánérdek, alakilag kevésbbé, de annál

inkább tényleges rigorozitást és konkrétizálást kiván, mert csak a konkrét eset szigoru megvizsgálása mellett állapitható meg, hogy fenforognak-e oly körülmények, amelyek jogossá teszik a jogutód felelősségének megállapitását. Valóban az 1908 : LVII. tcz. nem is az üzletátruházást szabályozza csupán, hanem (3. §.) azon eseteket, amelyek jogutódlást állapitván meg, jogos indokát képezik annak, hogy a jogutód felelőssége megállapittassék. És ez utóbbi esetek — nem «kifejezett» üzletátruházások — azok, amelyek okát képezik, hogy az ellenkező felfogásuak ellentétet látnak fenforogni, már pedig ezen esetek azok, amelyekben a czégátruházás a 12. §. betartásával átruháztatott, de üzletátruházás (materiális értelemben) nem történt s igy a jogutód felelőssége csak eventualiter *állapitható* és csak az esetek nagyobb tömegében *állapitandó* meg.

Az, hogy a 12. §. és a 20. §. helyébe lépő 1908 : LVII. tcz. egy kódexet — kereskedelmi törvényünket — képezi, mit sem változtat, mert hiszen — a 12. §-ra vonatkozólag fentebb előadottaktól eltekintve — két különféle jogintézmény áll itt egymás mellett, melyeknél kétségtelenül más-más szempontok irányadók.

Félreértés az is, mintha én a KT. 12. §-át formális törvényi rendelkezésnek minősitettem volna, miután ez kétségtelenül anyagi-jogi rendelkezés, ellenben áll az, amit állitottam, hogy a czégbiróság rendes körülmények közt, vagyis, ha igazolva van az üzletátruházás és az engedély megszerzése, nem kutatja az üzletátruházás materiális valódiságát. Ellenben joga van hozzá és érintetlenül áll fenn a czégbiztos jogorvoslata, nemkülönben az érdekelteknek jogai is. Ez egyébként természetes is, miután a czégbiróságnak a legritkább esetben állana módjában az üzletátruházás szinlegességére biztos bizonyitékokat beszerezni, mig a jogutód felelősségénél a hitelező szinte mindig képes az üzletátruházás tényét igazolni. Már csak azért is, mert más-más a bizonyitás és a bizonyitékok.

A védjegytörvényre való hivatkozás nem talál azért, mert ez ugyancsak jogintézmény, amelynek tárgya, a védjegy, az átruházás tekintetében a czégtől eltér. A védjegy ugyanis szükségszerü járulékát képezi az illető vállalatnak, miért is a vállalat birtokosában beálló változás esetén mindenkor átszáll az uj tulajdonosra. E rendelkezésen a védjegytörvény 9. §-ának második bekezdése mit sem változtat, miután ez rendtartási szabály. Ezzel szemben a czég nem járuléka az üzletnek, hanem még külön megállapodás, sőt a jogelőd tetszésétől függő engedély szükséges ennek átszállásához. Mindkét esetben tehát az üzletátruházás szükséges, de hatása nem azonos. Emellett a védjegy átruházásánál ugyancsak nem áll fenn az illető hatóság kötelessége az üzlet-, illetve vállalat-átruházás materiális megtörténtét kutatni. E tekintetben a KT. 12. §-a és az 1890 : II. tcz. 20. §-a nem különböznek egymástól.

Dr. Riegelhaupt Bertalan.

Különfélék.

— **Felhivás a kartársakhoz.** *A Budapesti Ügyvédi Kör* legutóbbi ülésében foglalkozván a fővárosi biróságok ügymenetének lassusága, rendetlensége és egyéb hiányai miatti panaszokkal, elhatározta, hogy sürgős felterjesztést intéz a biróságok felügyeleti hatóságaihoz, melyben a kartársak részéről észlelt hibákat és hiányokat részletesen és konkretizálva ismerteti az illetékes faktorokkal.

Minthogy az eddigiekből sajnosan tapasztalt dolog, hogy általánosságban tartott panaszokat — bármennyire ismertek is azok — a felügyeleti hatóságok azért szoktak figyelmen kivül hagyni, mert konkrét hibákat vagy bajokat meg nem jelölnek és minthogy másrészről immár ugy a jogkereső közönségnek, mint az ügyvédségnek égető szüksége és követelése, hogy a biróságaink ügymenete körül tapasztalt sulyos bajok és hiányok mielőbb orvosoltassanak : ezennel felkéri a Budapesti Ügyvédi Kör az összes kartársakat, sziveskedjenek panaszaikat az egyes esetek konkrét megjelölése kapcsán a Budapesti Ügyvédi Körrel (V., Szemere-utcza 10.) sürgősen, legkésőbben azonban folyó évi október hó 10-ig közölni.

— **Igazságügyi mizériák.** 1. A budapesti V. ker. kir. járásbiróséghoz 1911. évi október hó elején 1911. V. X. 1474. sz. a. végrehajtási megkeresés érkezett. Az adós a megkeresésben megjelölt lakásáról elköltözvén, annak uj lakását kipuhatoltam s ezt 1911. évi deczember hó 29-én levélben közöltem a kiküldöttel, akinek figyelmét arra is felhivtam, hogy az eljárás hivatalból foganatositandó. 1912 február elejéig nem kapván az ügyről értesitést, a biróságnál kellett az iratokat megtekintenem. Azokból arról győződtem meg, hogy a kiküldött figyelmen kivül hagyva, hogy hivatalból kell eljárnia, az iratokat 1912 január 22-én visszamutatta. Erre február 8-án kérvénynyel fordultam a biróséghoz, amelyben a részletes adatokat, a követelés pontos összegét, az adós lakását, a lefoglalandó alapot felsorolva, kértem az iratoknak hivatalból való eljárás végett a kiküldött kezeihez való kiadatását. Az erre hozott végzésben az adatok a kiküldöttel részben közöltettek, de az adós lakása nem jelöltetett meg. Ez a végzés nekem 1912 február 27-én kézbesittetett. Ismét hónapok teltek el és az ügyről mit sem hallottam. Julius 15-én kézbesitett végzéssel a biróság a kiküldött jelentése folytán felhivott, hogy az adós lakását jelentsem be. Erre julius 20-án kérvénynyel utaltam a végrehajtóhoz 1911 deczember 29-én intézett értesitésemre és a biróséghoz 1912 február 8-án beadott kérvényemre és kértem, hogy a biróság a kiküldöttet az adatok közlése mellett az eljárás sürgős foganatositására utasitsa. Ugyancsak 1912 julius 20-án az összes adatokat ujra megirtam a kiküldöttnek. Ismét semmi sem történt szeptember 2-ig, amely napon a biróság oly tartalmu végzése kézbesittetett, hogy az iratok a kiküldöttnek azzal adatnak ki, hogy foganatositás végett a végrehajtó jelentkezzék a kiküldöttnél; egyuttal a végzés közli a végrehajtóval az adós régi I. kerületi lakását.

Egy 54 K-ás ügyben ime ennyi hiba történt és az ügyvédnek ennyi munkát okoztak. Holott minden irányban mennyi munkamegtakaritást lehetett volna elérni, ha a kiküldött 1911 deczember 29-iki levelemet figyelembe vette volna, ha a biróság 1912 február 8-iki kérvényemet a kiküldöttnek kiadta volna, ha a február 27-iki végzésben az adós bejelentett lakását is megjelölte volna, ha a julius 15-iki végzésben hozzám intézett felhivás helyett előző kérvényembe betekintett volna s az abban megjelölt lakást a végrehajtóval rövid uton közölte volna, ha a kiküldött julius 20-iki levelem folytán befáradt volna az illető birósági irodába és ott is meglevő, a levéllel azonos bejelentésem alapján az iratokat átvette volna, ha a biróság szeptember 2-iki végzésében nem az adósnak az iratokból kitetsző legrégibb és nem is ennek a biróságnak ügykörébe tartozó lakását jelölte volna meg és az eljárásnak nem közbenjöttel való folytatását rendelte volna el.

Igy most majdnem egy év telt el csupa hibában és anélkül, hogy az ügy egy lépéssel is előrehaladt volna s ismét csak ujabb utánjárásra, a jegyzői irodában való kutatásra, a végrehajtók szobájában való álldogálásra stb. kényszerit, ha a fél ügyét előbbre akarom vinni.

A birósági kezelés egyszerüsitésének typikus példája ez az eset.

A benyujtott két kérvény dija és bélyege egyenkint 2 K 40 fillérben állapittatott meg és pedig csak a saját fél ellen. Nagyjában vázolt összes munkálataim fejében tehát 4 K munkadijat igényelhetek a féltől, aki azonfelül méltán neheztelhet azért is, hogy ily költségek egyáltalában őt terheljék.

2. A budapesti V. ker. kir. járásbiróságnál müködni hivatott egyik végrehajtó évek óta sulyos beteg. Már évek óta azt a gyakorlatot követte, hogy a végrehajtások foganatositásánál a felekkel üres jegyzőkönyveket iratott alá, s a lefoglalt ingókról külön czeruzafeljegyzést a becsüsével készittetett el. Most pedig a biróságnál helyette állandóan a becsüsc tart hivatalos órákat és vesz fel jegyzőkönyveket.

3. Mióta a budapesti V. ker. kir. járásbiróságnál a végrehajtási ügyek a jegyzők müködési körébe tartoznak, a fejetlenség még az eddiginél is nagyobb. A végrehajtás foganatositását tudomásul vevő végzésekre hónapokig kell várni, sürgetni pedig nem lehet, mert nem lehet tudni, hogy a régi vagy az uj jegyzői irodában, vagy a jegyzőnél vannak-e az iratok. Az irodákban az iratok oly rendetlenül vannak elhelyezve — gyakran két jegyzői iroda iratai egy szobában — hogy azok közt a sikeres keresés a lehetetlenséggel határos. A kezelők a felekre bizzák az iratok kikeresését ; ha pedig maguk keresik, akkor a helyzet még boszszantóbb, mert rendszerint nem találják és a feleket más irodába küldik, ahol az ismét eredménytelenül jár. Egyes irodákban a mutatózás tetemes restancziában van s igy ha valaki uj ügyet

keres, annak számát a lajstrom végiglapozásával kell kipuhatolnia.

4. Az 1912. V. XXVIII. 1421. számu ügyben a végrehajtás 1912 augusztus 12-én foganatosittatott. Szeptember 10-én érdeklődtem az iránt, van-e igénykereset? A végrehajtási iratok azt mutatták, hogy nincs. Óvatosságból nem biztam ebben az adatban s a XVIII. jegyzői irodában hosszas kutatás után találtam egy más végrehajtató ellen inditott 1912. Sp. XVIII. 399. sz. igénykeresetet, amelynek tárgyalása folyamatban van és amelynek iratai közt ott találtam az igénylő kérvényét, amelylyel az én ügyfelem ellen is kiterjesztést kér. Erre a kérvényre bélyegzővel fel van jegyezve a XXVIII. iroda bizonylata, hogy «az igényper az iratboritékba bevezettetett», tényleg azonban ennek a végrehajtási iratoknál nyoma sincs.

5. A budapesti V. ker. kir. járásbiróságnál az órákat jelző csengő már hosszu idő óta a pontos időnél tiz perczczel korábban szólal meg. Persze a makacsságok felvétetnek s ez a biróságnak és a feleknek az igazolások révén sok felesleges munkát és időveszteséget okoz.

6. A birák a szabadságidejük beosztását jó előre tudják, mégis oly napra is tüznek ki a folytatólagos érdemi tárgyalásra határnapot, amely a szabadságidejükbe beleesik. Ez hivatalos halasztást tesz szükségessé s a birót helyettesitő jegyzőt és a feleket és ügyvédeket más teendőktől vonja el.

Ezek csak szemelvények a mindennapi kinos zavarokból, időt rabló és ideget ölő kényszerü futkosásokból, de ezek is igazolják, hogy ha a birósági kezelést helyes utra nem terelik, az igazságszolgáltatás csődje menthetetlenül bekövetkezik.

Dr. Fürst Mátyás.

— **A postai kézbesitések.** Igen gyakori eset, hogy az ügyvédek akár az idéző végzést, akár az itéletet boritékban, posta utján kézbesitik az alperesnek. A feladó-vevénynek abba a rovatába, melyben a kézbesitendő ügydarab nemét kell feltüntetni, egyszerüen és röviden csak azt szokás irni, hogy «birói határozat», holott ez nagyon könnyen zavarokra és félreértésekre adhat okot. Különösen áll ez az esetben — ami elég gyakori eset — ha az ügyvédi irodában nem irnak alszámot az itélet kézbesitési vevényére. Az 1912 : XVII. tcz. életbelépése óta, vagyis mióta nincsenek makacsági itéletek, csupán a mulasztásról feljegyzések, e feljegyzés a kereseten történvén, ha a perben más beadvány még nem volt, az itéletnek nincs is alszáma, vagy legjobb esetben 1. alszáma, tehát még könnyebben történhet félreértés. Mikor azután végrehajtás elrendelésére kerül a sor, a végrehajtást elrendelő előtt két postai vétiv fekszik, mindegyike «birói határozat» kézbesitését tanusitván, az expediálás és a lebélyegzések dátuma után kell hosszas töprengés után megállapitani, hogy a postai feladóvevények egyike az itélet kézbesitését igazolja-e és ha igen, melyik az? Nagyon könnyen el lehetne kerülni a zavarokat és félreértéseket — melyek néha a végrehajtás iránti kérelem elutasitására is vezethetnek — és a végrehajtást elrendelő birósági közeg sok idejét kimélnők meg, ha az ügyvédek a lakonikus «birói határozat» megjelölés helyett közelebbről megneveznék azt az iratot, ami kézbesittetik. (Pld.: «idéző végzés», «kereseti II. példány», «itélet», «tanuidézés», stb.)

— **A közigazgatási tisztviselők jogi tudása.** Két apró példa arra, hogy közigazgatási tisztviselőink mily csekély — majdnem semmi — jogi tudással és képzettséggel birnak:

Egy községi jegyző mint alperes, az első tárgyalásra szóló idézés és a kereseti II. példány átvételét igazoló vétivre azt irta, hogy ő a tárgyalás napján sorozáson lesz, tehát kéri uj tárgyalás kitüzését.

Egy szolgabiró, mint alperes, az első tárgyaláson nem jelent meg, hanem kérvényben kérte a felperes elutasitását, a per megszüntetését, előterjesztve az egész érdemleges védekezést.

— **A szent bürokratizmus tájékáról.** Hivatalból foganatosittattam egy végrehajtást Gödöllőn. A jóváhagyó végzés kötelezett 12 K költség fizetésére, de nem mondta meg a végrehajtó nevét. Erre beküldtem az összeget az ügy és ügyszám megjelölésével «a birósági végrehajtó urnak, Gödöllőn».

Visszaérkezett azzal, hogy két végrehajtó van Gödöllőn, azért nem lehetett kézbesiteni.

Nyomban beküldtem a kir. járásbiróságnak ismét az ügy és ügyszám megjelölésével.

A kir. járásbiróság dehogy adta ki a végrehajtónak. A pénzt visszaküldte, végzést hozott és utasitott engem, hogy L. A. végrehajtónak küldjem el az összeget.

Kérem Szerkesztő ur, ez nem bohózat, hanem való igaz. Az ügyszám 1912. V. I. 492. *gs.*

— **Az iparmüvészeti társulat** előterjesztést tett az igazságügyminiszternek a birósági hivatalszobák és tárgyalótermek berendezéseinek müvészi tervek után való elkészitése tárgyában. A felterjesztés felhivja a miniszter figyelmét arra, hogy ezek a berendezések általában a mai izlés, czélszerüség és sokszor a megfelelő anyag és megmunkálás szempontjából sem állanak a mai igények szinvonalán.

Azt a hiányt és ennek hátrányait, melyre e felterjesztés rámutat, már igen sokszor fejtegettük lapunk hasábjain s reméljük, hogy az uj központi járásbiróságnál már eltünnek e bajok.

— **Magyar jogi iró külföldön.** *Dr. Auer György* tollából a «Goldamer's Archiv für Strafrecht» *a valódiság bizonyitásáról a magyar becsületsértési jogban* közöl dolgozatot.

— **Jogirodalom.** A «Nemzetközi Büntetőjogi Egyesület» kiadványai közt megjelent *Rosnyay Dávidnak* a «Nemzetközi Büntetőjogi Egyesület» magyar csoportja felolvasó ülésén előadott értekezése: «A kényszernevelés Poroszországban. — Ugyancsak *Rosnyay Dávid* kiadta különlenyomatban «A csavargás és koldulás elleni küzdelem Németországban» czimü felolvasását, mely német- és francziaországi tanulmányutján tett tapasztalatait tartalmazza.

— **A Patronage-Egyesületek Országos Szövetségének** 1911. évi évkönyvét a szövetség titkára, *dr. Horváth Dániel* állitotta össze. A patronage-egyesületek jelentésein kivül tartalmazza a szövetség tisztikarának és tagjainak névsorát, az évi rendes közgyülés jegyzőkönyvét és a közoktatásügyi miniszternek a tanitók patronage-tevékenységének irányitása tárgyában kiadott rendeletét.

— **Olvasóink figyelmébe.** Ismételten tapasztaltuk, hogy olvasóink oly kérdésekben (reklamácziók, előfizetések stb.), melyek a kiadóhivatalhoz tartoznak, szerkesztőségünkhöz fordulnak, viszont pedig szerkesztőségi kérdésekben a kiadóhivatalhoz. Felhivjuk tehát lapunk olvasóinak figyelmét arra, hogy a kiadóhivatalt érdeklő kérdésekben kizárólag a Franklin-Társulathoz (IV., Egyetem-utcza 4.), a szerkesztőséghez tartozó kérdésekben pedig V., Dorottya-utcza 8. sz. a. sziveskedjenek fordulni.

NEMZETKŐZI SZEMLE.

— **A munkabéri szerződés szabályozása.** A német polgári törvénykönyvből tudvalevően hiányzik a munkaszerződés kimeritő szabályozása. A német birodalmi gyülés kimondotta, hogy «azon szerződésekből folyó jogviszonyok, amelyek által valaki arra kötelezi magát, hogy szellemi vagy testi munkaerejének egy részét valamely háztartás, gazdasági vagy ipari vállalat részére meghatározott bérért kifejti: mielőbb egységesen szabályoztassanak». Azóta több mint két évtized telt el anélkül, hogy a német törvényhozás e kényes matériához hozzányult volna. Most a német haladó néppárt manheimi pártgyülése kelti életre e határozatot. Természetes, hogy az irodalomban a tárgy számos oldalról tárgyaltatott. Kiemeljük az ujonnan megjelent könyvek közül *dr. Potthoff* müvét «Über Probleme des Arbeitsrechtes».

— **Kártérités a munkaképesség csökkenése esetén.** A sérült nincs kötelezve, hogy megmaradt munkaképességét fájdalmak mellett használja ki, csak azért, hogy ez által a károsító kötelezettsége csökkenjék vagy megszünjék. Jogosan járt el tehát a felperes, midőn birtokát bérbeadta, miután ő a baleset folytán csak nagy fájdalmak és fáradalmak árán lett volna képes birtokát kezelni. (Német birodalmi törvényszék, 1912 junius 12. 528/11.)

— **Iparvasutak által okozott kár.** A felmerült eset körülményei szerint döntendő el azon kérdés, hogy a magántulajdonban levő ipari és gyári vasutak, a vaspálya vállalatok felelősségéről szóló törvény szerinti vasutaknak tekintendők-e. Vizsgálandó minden egyes esetben, hogy az ezen vasutak által előidézett veszélyek azonosak-e azokkal, melyek a közforgalmat szolgáló vasutakkal vannak egybekötve. A konkrét esetben, midőn a bár lassujáratu iparvasut nyilvános utakon halad át, az

objektiv felelősség fenforgónak látszik. (Német birodalmi törvényszék, 1912 junius 12. 508/11.)

Bérlő javitási kötelezettsége. Ha a bérbeadó a bérleményt oly kikötéssel adta bérbe, hogy az a természetes kopástól eltekintve a bérlet megszüntekor ugyanolyan állapotban bocsátandó vissza, akkor a jókarbantartás és javitás kötelezettsége a bérleti idő alatt is a bérbeadót terheli. A természetes kopás éppen a tárgyak rendeltetésszerü használata folytán áll elő és ha az ennek folytán szükségessé váló javitások és pótlások a bérlőt terhelnék, ugy nem volna semmi értelme azon kikötésnek, hogy a természetes kopásért a bérlő nem felelős. (Német kir. törvényszék 1912 jun. 12. 502/11.)

—**Tulajdonjogszerzés dologösszességen.** A német birodalmi törvényszék többször és pedig különös tekintettel a változó állagu dologösszességekre, kimondotta, hogy joghatályosan kiköthető előzetesen az, hogy az eladó az általa még csak a jövőben megszerzendő tárgyakat a vevő részére és annak megbizottjaként fogja birtokolni. A vevő részéről a tulajdonjog szerzése perfekt, ha az eladó a megállapodás értelmében jár el és ha dologösszességről, például áruraktárról van szó, ugy nem kell a megállapodást minden egyes ujabb beszerzés alkalmával megujitani, hanem elégséges, ha az eladónak azon akarata, hogy a megszerzett tárgyakat mint a vevő tulajdonát birtokolja, evvel szemben világosan kifejezésre jut. Ezen jogszabály alkalmazásával joghatályosnak nyilvánitotta a biróság azon megállapodást, mely szerint az eladó a birtokában levő helyettesithető dolgok egy darabszám szerint meghatározott részét olyképp ruházza át a vevőre, hogy az eladó a meghatározott részmennyiséget elkülöniti és a vevő számára őrizetbe veszi. (VII. 1912. évi május 12. 74/12.)

— **Az ügyvédi irodák alkalmazottainak** szolgálati és munkaviszonyairól készül Németországban törvényjavaslat, abból az alkalomból, hogy az ügyvédi dijszabás is gyökeres reform alá vétetik.

— **A csődön kivüli kényszeregyezség** intézményének szükséges voltát elismerte a német birodalmi gyülésen *Lisco* államtitkár. Ezen nyilatkozat remélni engedi, hogy Németország ezen a téren is megelőz bennünket, akiknél teljesen készen áll a tervezet, anélkül, hogy csak gondolni is mernénk annak a közel jövőben való törvénybe iktatására.

— **Csak provizió és napidij mellett alkalmazott** utazó jogtalanul elbocsájtatván, a német birodalmi törvényszék kártéritésül az elmaradt jövedelmet megitélte azzal az indokolással, hogy ebből a szempontból semmi különbség a közt, hogy az alkalmazott fix fizetéssel van-e alkalmazva, vagy jutalék mellett. (Leipziger Zeitschrift 1912. 654. l.)

— **Kártérités az alkalmazott jogtalan elbocsátásáért.** Egy iparvállalat üzemének vezetőjéül öt évre egy mérnököt szerződtetett. Mivel pedig a munkaadó már másfél év eltelte után a gyár vezetőjét felmondás nélkül elbocsátotta, ez előbb a hátralevő időre járó fizetése iránt inditott keresetet, mire a biróságok felperes keresetének helyt adva, az elbocsátást jogtalannak mondották ki. Ezután az alkalmazott amiatt követelt kártéritést, mert a jogtalan felmondás és annak általános feltünést keltő formája folytán a szerződés lejárta után sem juthat megfelelő állandó álláshoz. A kártéritési keresetnek mind a három fórum helyt adott. A német birodalmi biróság az alsóbiróságok indokolásához hozzáteszi, hogy a magánjog nem ismer olyan jogszabályt, hogy az alkalmazottnak a jogtalan felmondás által okozott kár csak a szerződési időre szoritkoznék, de sőt a német polgári törvénykönyv indokolása e megszoritást kifejezetten kizárta. (Juristische Wochenschrift.)

— **A becsületszóval megerősitett szerződés.** A munkavállaló «ünnepélyesen, férfiui becsületszavára» kötelezte magát az elvállalt munka teljesitésére, és különösen arra, hogy a szerződés lejárta után a munkaadónak kötbér terhe alatt nem csinál konkurrenciát. A munkaadó a kötbért érvényesitvén, a német birodalmi törvényszék több előző határozatával egyértelmüen (68 K. 229 l., 74 K. 332. l.) a keresetet elutasitotta, mert a becsületsértésnek ily módon való lekötése a jó erkölcsökbe ütközik. Ezzel szemben arra utalnak, hogy az egész ügyletnek teljes semmiségét a becsületszó lekötéséből következtetni nem lehet, legfeljebb a becsületszó lekötésének érvénytelenségét lehet kimondani. (L. e tárgyban Seuffert Archiv 29. K. 17., 53., 145. sz., Leipziger Zeitschrift für Handelsrecht 9 K. 690. l., Das Recht 10 K. 1912. sz.)

— **Az áruház tulajdonosának felelőssége.** Egy áruházban egy vevő linoleum szőnyeget akart vásárolni. Válogatás közben a vevőt kiszolgáló segéd két szőnyeget oly vigyázatlanul állitott félre, hogy azok feldőltek és a venni szándékozót megsértették. Kártéritési keresetének a német birodalmi törvényszék a német polgári törvénykönyv 278. §-ára való hivatkozással helyt is adott, kimondván, hogy ily esetben az áruház tulajdonosa saját vétlenségét sem bizonyithatja. Az általános jogérzetbe ütköznék — ugymond az indokolás — ha az üzlet tulajdonosa, akivel tulajdonképpen a venni szándékozó az ügyletet megkötni akarta, oly esetekben, midőn az alkalmazott a venni szándékozónak az áruk előkészitése, előmutatása, megizleltetése, vagy az ezekre való előkészület közben vigyázatlanságból kárt okoz: nem feltétlenül volna felelős, tehát a sértett fél a tulajdonos exculpatiójának sikerre vezetése esetén kénytelen volna a legtöbb esetben vagyontalan segéd ellen fordulni. (Entscheidungen 78 K. 52. sz. Némileg eltérő 74 K. 124. sz.)

— **A német jogászgyülés** alkalmából a *Deutsche Juristenzeitung* gyönyörü kiállitásu Festschrift-et adott ki, melynek tartalma méltó a diszes külsőhöz. A 100 oldalra terjedő kötetbe irtak többek közt Unger József, Klein Ferencz, Stölzel, Vierhaus, Schauer, Sperl, Hoegel, Benedikt, Meili, Aschrott. Kahl, Lammasch, Gros. stb.

— **A feltételes elitélés intézménye Oroszországban** két év óta van érvényben. Ezen idő alatt 12,356 személy részesült e kedvezményben. 82.6% esetben a rendes biróságok, 10.5%-ban békebiróságok és a közigazgatási hatóságok. 6·3%-ban a katonai biróságok hoztak feltételes itéleteket. Csaknem az összes feltételesen elitéltek eddig jó magaviseletet tanusitottak és csak 94 esetben vonatott vissza a kedvezmény. Mind a 94 lopás vagy rablás miatt volt elitélve. Közülök 42 ujabb büncselekményt követett el, 37-nél a visszavonás oka az volt, hogy magatartásuk által veszélyeztették a közbiztonságot, mig 15 azáltal vált érdemetlenné, hogy elmulasztották az előirt jelentkezési kötelezettséget.

— **Nők a jogi pályákon.** Norvégiában az első eset volt, hogy egy nő teljes sikerrel kiállotta a legfőbb biróság mellett való müködhetésre jogositó vizsgát. — Az orosz duma törvényjavaslatot fogadott el, melyben megengedi nőknek az ügyvédi pályára való lépést. — Berlinben f. é. október 1-én egyik női fogház teljesen női vezetés alá helyeztetett.

Kezdő ügyvédjelöltet havi 120 K fizetéssel és a szokásos napidijakkal keresek. Az állás azonnal elfoglalandó. Kik tótul beszélnek, előnyben részesülnek. Dr. Ungár Kálmán, ügyvéd, Selmeczbányán. 14550

Dr. Gotthilf Mihály rozsnyói (Gömör megye) ügyvéd a német és tót nyelvben jártas, gyakorlott ügyvédjelöltet keres, azonnali belépésre. Fizetés megállapodás szerint, ajánlatok az eddigi müködési hely megjelölésével kéretnek. 14527

Fontos és időszerü az uj nyugdijtörvény küszöbén.

A Franklin-Társulat kiadásában **Budapesten** megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

AZ ÁLLAMSZOLGÁLAT REFORMKÉRDÉSEI.

Bürokratizmus. Illetmények. Végellátás. Fegyelmi eljárás.

Irta **Dr. MÁRKUS DEZSŐ**
a m. kir. Curia birája.

Ára füzve 2 korona 50 fillér.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20.
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4.
Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza. 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenhetedik évfolyam. 40. szám. Budapest, 1912 október 4.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom. I. *Dr. Plósz Sándor* egyetemi tanár: A szóbeliség és közvetlenség alapelvei az uj polgári perrendtartásban. — II. *Dr. Magyary Géza* egyetemi tanár. — *Dr. Szüts Miklós* curiai biró: Anyagi semmiségi okok az esküdtbirósági eljárásban. — *Zsoldos Benő* szegedi kir. táblai tanácsjegyző-albiró: A birói életkor és a nyugdijazhatás kérdése. — *Dr. Katz Lipót:* Az ügyvédjelölt felmondási idejének kérdéséhez. — Különfélék.
Melléklet: Magánjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A szóbeliség és közvetlenség alapelvei az uj polgári perrendtartásban.

A «Recht und Wirtschaft» cz. jogi szaklap legutóbbi számában a XXXI. német jogászgyülésen tárgyalás alá kerülő kérdésekre vonatkozó értekezéseket közöl. A felkért tudósok közt szerepelnek *Plósz Sándor* és *dr. Magyary Géza* is, akik a magyar Pp. köréből vették czikkeik tárgyát.

I.

Plósz Sándor a *biróság pervezetési jogköréről* értekezik. A hatodfél 4-r. lapra terjedő czikkből kivonatban közöljük a következőket.

A kézbesitések — az előkészitő iratok kivételével, melyeket az ügyvédek kötelesek kézbesiteni, — mindig a biróság által hivatalból történnek és a fél általi fakultativ kézbesités sincs megengedve.

Ugyancsak a biróság dolga az idézés is. A társasbiróságok előtti eljárásban az idéző végzéseket az elnök bocsátja ki, kinek jogában áll a beadványokat hiánypótlás végett visszaadni. A járásbiróságok hiánypótlás végett a felet meg is idézhetik. Ha a hiány a felhivás ellenére sem pótoltatnék, ugy a beadvány a limine visszautasitandó, mit azonban már csak a tanácsnak van jogában elrendelni. A perorvoslati beadványok alakszerüségének vizsgálata a perorvoslatot elintéző biróság kötelessége.

A keresetlevél tulajdonképpen idéző irat, mely azonban a szóbeli tárgyalás előkészitésére is szolgál. A tulajdonképpeni kereset a biróság előtt szóval adatik elő. A keresetlevél elintézésénél csakis annak idéző iratbeli szerepe jön figyelembe.

Az alperes csak akkor kötelezhető a perfelvételi tárgyaláson való megjelenésre, ha nem forog fenn valamely hivatalból észlelendő perakadály. Ehhez képest a keresetlevélnek tartalmazni kell a per tárgyát képező individualizált jogállitást is. Különös sulyt helyez a törvény a hatáskör és az illetékesség kérdésének megvizsgálására. Az illetékességi kifogás, mely nem menti fel az alperest a megjelenés alól, nem védi eléggé érdekeit. A Pp. szerint az illetékesség vizsgálatánál általában a keresetlevélben foglalt állitások mérvadók ugyan, hacsak azok nem ellenkeznek a köztudomással vagy a biróság hivatalos tudomásával, de mégis minden olyan esetben, mikor az illetékesség a törvény értelmében okiraton alapszik (igy a szerződés teljesitési helye, a korábbi lakhely, a megrendelési hely, a könyvvitel helye), ezen okiratok a keresethez csatolandók, ugyan egyelőre csak egyszerü másolatban, de mulasztási itélet elnyeréséhez szükséges az eredetit vagy hiteles másolatot bemutatni. A hatáskör megállapitásához csak akkor szükséges okirat melléklése, ha okirati kikötés forog fenn.

A határnapokat a biróság tüzi ki, de a járásbirósági eljárásban jogában áll a feleknek idézés nélkül is a jogvita tárgyalására megjelenni. Az egyes határnapok közti időközöket a biróság ott is, ahol azokat a törvény meghatározza, megröviditheti. Ez által az ügy tárgyalásának különös gyorsitása érhető el a törvényszéki eljárásban is. A biróság ugyanis a felek megegyezése, vagy sürgősség esetén egyik fél indokolt kérelme alapján a perfelvételre kitüzött határnapon, melyen a perfelvételen kivül rendszerint csakis a vitássá nem vált ügyek és a pergátló kifogások s egyéb hivatalból észlelendő perakadályok intéztetnek el, elrendelheti az ügynek azonnali érdemleges tárgyalását is, vagy pedig a rendesen csak a perfelvételtől számitott mintegy 30 napra kitüzhető tárgyalási időközt megröviditheti.

A járásbirósági eljárásban a szabály az, hogy az ügy már az első tárgyaláson érdemlegesen tárgyaltassék és ennek mellőzése csakis a felek kérelmére történhetik, hivatalból pedig csakis azon esetben, ha mindkét fél a biróság székhelyén lakik.

Különös fontossággal birnak a határnapok elnapolására és a tárgyalások elhalasztására vonatkozó szabályok. Ilyen halasztások a szóbeli eljárásban sem nélkülözhetők, amennyiben a per kimeritő tárgyalását lehetővé teszik, haszontalan határnapokat megkimélnek és a sokkal zavaróbb igazolásnak elejét veszik. Azonban a halasztások nemcsak a per elhuzását eredményezhetik, hanem megzavarják a birósági ügybeosztást és felesleges előkészitő munkát okoznak a biróságnak és igy végeredményben az ügymenetet lassitják, mi a jogkereső közönségnek általában érdekeibe ütközik. Kérdés lehet tehát, hogy ki legyen jogosult in concreto az elnapolás felett határozni. Hogy a felek meg nem egyezése esetén a biróság, az nem szenved kétséget. Azonban nem adható-e meg az elnapolásban rejlő pervezetési jog a feleknek megegyezésük esetén? Az igenlő álláspont mellett azt lehetne felhozni, hogy a felek legjobban birálhatják meg az elnapolás szükségességét és egyébként is a perhez tulnyomó érdekük füződik.

Az irásbeli eljárásban ez a megokolás még inkább elfogadható volna, de a szóbeli eljárásban nemcsak a felek érdekeiről van szó, a tapasztalat az elhalasztásnak a felek jogkörébe való átutalása ellen szól. Ezen álláspontón volt a Pp. javaslata is, mely szerint az elhalasztás és elnapolás a felek inditványára csakis fontos okból történhetett. Az igazságügyi bizottság javaslatára azonban a képviselőház ezen annyiban módositott, hogy megadta a feleknek a jogot, hogy a tárgyalási határnapnak elnapolását nyolcz nappal megelőzőleg a biróságnak bejelenthessék. Egyébiránt a leggyakrabban használt halasztási oknak, t. i. az informáczió hiányának érvényesitését a törvény a törvényszéki eljárásban az eljárás berendezése által is megszoritja. Az alperes képviselője a második érdemleges tárgyaláson már nem védekezhetik azzal, hogy az ügyet nemrég vette át. A per elhuzásának megakadályozására szolgál azon rendelkezés is, hogy a szünetelőnek nyilvánitott ügyek csak két hó leforgása után vehetők ujból fel, kivéve, ha a fél vétlen mulasztást igazol.

Az érdemleges tárgyalás előkészitését szolgáló periratokra vonatkozó intézkedések egészben véve a német perrendtartásnak felelnek meg. Különösen kiemelendő, hogy az elnök az előkészitő iratok alapján a tárgyalás lefolytatásához szükséges intézkedéseket már a tárgyalás előtt foganatosithatja, igy elrendelheti tanuknak megidézését, a feleknek személyes megjelenését, okiratok felmutatását stb.

A járásbirósági eljárásban a keresetlevél készíti elő a szóbeli tárgyalást. Azonban jogában áll itt is a birónak a kereset alapján előkészitő intézkedéseket tenni. Ezenkivül a biróság elrendelheti az okiratoknak a biróságnál való előkészitő letételét.

Kiküldött biró előtti előkészitő eljárást a törvényszék csakis számadási s hasonló perekben rendelhet el.

A szóbeli tárgyalást az elnök nyitja meg, vezeti és zárja be.

Ő adja és vonja meg a szót. A félnek a további előadástól való eltiltását, pl. az előadási képesség hiánya miatt, azonban csak a biróság rendelheti el. Az elnök nemcsak a felek előadásainak felderitéséről és kiegészitéséről, hanem a szükséges kérelmeik és nyilatkozataik megtételéről is gondoskodik. A kérdezési jogot a biróság tagjai és a biróság engedélyével a felek is gyakorolhatják. A törvény kifejezetten kimondja, hogy valamely állitásra vagy okiratra teendő nyilatkozat csak akkor tekintendő elmulasztottnak, ha a fél a nyilatkozat megtételére a biróság által felhivatott. A felek kiküldött biró előtti személyes megjelenésre is kötelezhetők és az elmaradás következményeit a biróság szabadon mérlegeli.

Az eljárásnak utólagos előadás által való elhuzását a törvény általában azzal kivánja meggátolni, hogy a halasztás költségét azon fél tartozik viselni, aki ezt utólagos előadásaival szükségessé tette. Ha pedig elhuzási szándékot lát a biróság fenforogni, ugy az utólagos előadásokat hivatalból is mellőzheti. A törvény külön hazugsági tilalmat is ismer. A felek és képviselőik, kik jobb tudomásuk ellenére az ügyre tartozó tényt nyilván valótlanul állitanak vagy tagadnak, vagy nyilván alaptalanul hivatkoznak valamely bizonyitékra, 600 K-ig terjedő pénzbirsággal sujtandók.

Hogy az eljárásnak a bizonyitásfelvétel által való elhuzása megakadályoztassék, a törvény szerint a biróság oly esetekben, midőn a már elrendelt bizonyitás megtartása kétségessé vált, vagy bizonytalan ideig tartó akadályok merültek fel, valamely fél kérelmére, az ellenfél meghallgatása után a tárgyalás folytatására határnapot tüzhet ki. Ugyanez áll akkor is, ha külföldön foganatositandó bizonyitásfelvételről van szó, mely elé akadályok gördülnek. Megemlitendő még, hogy a feleknek a törvényszéki eljárásban is jogukban áll tanuikat a tárgyalásra magukkal hozni.

A Pp. is ismeri a tárgyalás elkülönitését, egyesitését és felfüggesztését. Nem engedi meg azonban, hogy az egy keresetben érvényesitett több követelés iránti perek elkülönittessenek. Ezek tekintetében csak a tárgyalás különithető el és esetleg rész-itélettel lehet határozni. Közbenszóló itélettel a biróság csakis a követelés alapja és mennyisége szerint elkülönithető vitáknál a követelés alapjának fennállását állapithatja meg.

A per érdemétől elkülönitve tárgyalandók és döntendők el a pergátló kifogások. Ezen tárgyalás rendszerint a perbe bocsátkozás előtt fog helyet, ha azonban az alperes a pergátló kifogásokat azután adta elő, ugy a biróság azoknak a per érdemével való együttes tárgyalását is elrendelheti. A felebbezési biróság előtt az együttes tárgyalás képezi a szabályt, de a biróság hivatalból elkülönitett tárgyalást is rendelhet el.

Több ugyanazon biróság előtt folyamatban levő pernek egyesitése csakis összefüggés esetében rendelhető el. Az egyesités alkalmazása által enyhiti különösen a Pp. azon intézkedését is, hogy a perbebocsátkozás után nincs helye keresetváltoztatásnak, ha ez által az alperes helyzete megnehezittetnék. A 189. §. szerint ugyanis a felek egymás ellen a tárgyalás befejezéséig uj keresetet, illetve viszonkeresetet támaszthatnak, ha ezek a per tárgyával összefüggnek. Ezen feltétel alatt megállapitási kereset is inditható. Ez esetekben, ha az ellenfél jelen van, a biróság azonnal elrendelheti a perfelvételt és az érdemleges tárgyalást, ellenkező esetben ujabb határnap tüzendő ki.

Végül a Pp. olyan intézkedései emlitendők meg, melyek ugyan, amennyiben a tárgyalás kimeritő voltát czélozzák, a pervezetési tevékenység körébe tartoznak, de másrészt az adatgyüjtés körébe is vágnak.

A biróság által köztudomásulag vagy hivatalból ismert tényeket nemcsak bizonyitani, hanem állitani sem szükséges.

A biróságnak jogában áll nemcsak a tényállás felderitése, hanem bizonyitás czéljából is az olyan okiratoknak a fél általi felmutatását elrendelni, amely a félnek, habár csak az előkészitő iratban foglalt előadása vagy a bizonyitásfelvétel eredménye szerint birtokában van, továbbá okiratokat és szemletárgyakat más biróságtól vagy hatóságtól megszerezni. Elrendelheti továbbá, hogy a tanuk a birtokukban levő okiratokat és szemletárgyakat a tanuságtétel megtagadása következményeinek terhe alatt mutassák fel.

A biróság továbbá hivatalból is rendelhet el tanukihallgatást vagy szemlét, ha a fél előadásából, a bizonyitásfelvételből, vagy a per egyéb adataiból kitünik, hogy ezen bizonyitás a tényállás felderitésére vagy valamely vitás ténykörülmény bizonyitására szolgálhat. Ezen intézkedések igazolására a következőkre kell rámutatni.

Ha már egyszer a biró a tényállás felderitése végett jogosult szemlét tartani, ugy ezáltal a szemletárgynak bizonyitékként való felhasználása is adva van, miután a biró nem zárkózhatik el a szemletárgyban rejlő bizonyitó ok figyelembe vétele elől. Ami már most a szemletárgyra nézve áll, ugyanannak kell állani a tanukra és okiratra is. Mindkettő a tényállás felderitésére is szolgálhat. Az okirat és a szemletárgy közt nincs fogalmi különbség és a tanu is bizonyitási eszköz, mely a biróság részére bizonyitó okokat tár fel. Valamely tényállás valósága feletti megbizonyosodás kérdésében a tárgyalási elvet már más jogok is keresztültörték.

A biróság a bizonyitásfelvételből kiderülő indicziumokat is hivatalból tartozik figyelembe venni és ugy az osztrák mint a német perrendtartás szerint a felek eskü alatti kihallgatását, illetőleg esküjét hivatalból is elrendelheti. Ellentmondásnak látszik, hogy a biróság a bizonyitás egyébkénti lehetetlenségének esetében alkalmazandó bizonyitási eszközt akkor is kénytelen legyen igénybe venni, midőn egyéb bizonyitékok is mutatkoznak A tárgyalási elv csakis czélszerüségi eszköz a per ökonomiája érdekében, de egyáltalában nem képez valamely megtámadhatatlan princzipiumot.

II.

Dr. Magyary Géza dolgozatának czime: *A szóbeliség és közvetlenség alapelvei az uj polgári perrendtartásban.*

Miután a feleknek a birósággal való érintkezésében ugy a szóbeliségnek, mint az irásbeliségnek van szerepe, a modern perjogokban nincs tiszta szóbeliség, hanem csak a szóbeli és irásbeli forma különféle összetétele.

A közvetlenség fogalma is a biróságnak a felekkel való érintkezésére vonatkozik. Ha ugyanis a biróság a felekkel személyesen tárgyal és ugyancsak ő maga veszi fel a bizonyitást, ugy a perben a közvetlenség a legteljesebb mértékben van meg. Ha minderre egy külön birói szerv alkalmaztatik, ugy közvetettségről beszélünk. A modern perjogokban a közvetlenség a szabály, amely mellett a közvetettség csak kivételesen jut alkalmazáshoz.

A szóbeliség a magyar Pp.-ban részben a német, részben pedik az osztrák perrendtartás alapelvein épült fel. A német perrendtartásban a szóbeliség egész egyoldaluan vitetett keresztül és az irásbeliség erősen háttérbe szorult. Az 1909. évi novella sem javitott alaposan a helyzeten. Ily értelemben nyilatkozik Hellwig is, nemrég megjelent Systemnek nevezett kitünő müvében. (I. 525. old.) Az osztrák törvényhozás a szóbeliség megfelelőbb formáját igyekezett létesiteni. Jellemző az osztrák perrendtartásra, hogy a szóbeliség mellett az irásbeliség szélesebb körben nyer alkalmazást. A Pp. az osztrák és a német forma előnyeit igyekszik egyesitve érvényre juttatni. *Benne a szóbeliség mellett az irásbeliség nagyobb szerephez jut, mint a német, de kisebbhez mint az osztrák perrendtartásban.*

A keresetinditás a per biróságához benyujtott keresetlevél által történik. A járásbiróságok előtti eljárásban a keresetinditásnak nem kell okvetlen irásbeli formában történni, hanem a felperes keresetét szóval is előadhatja, mely azután jegyzőkönyvbe foglaltatik (135. §.) A keresetre a felek megidéztetnek, még pedig a törvényszékek előtti eljárásban a perfelvételre, mig a járásbirósági eljárásban egyszersmind érdemleges tárgyalásra is.

A törvényszékek előtti eljárásban a perfelvétel és az érdemleges tárgyalás közé a periratok utján történő *előkészités* ékelődik be. A biróság előtti tárgyalás ugy a járásbiróságok, mint a törvényszékek előtt, *szóbeli.* (219. §.) Ennek a szóbeli tárgyalásnak két igen jellemző tulajdonsága van. Először a felek szóbeli előadásának *szabadnak*, másodszor pedig *kimeritőnek* kell lennie. *Ennélfogva nincs megengedve iratokat felolvasni, vagy rájuk hivatkozni.* (219. §. második bek.) Ezen szabály alól vannak azonban kivételek is. Hogy minél jobban átérthessük a szabályt, most ezeket a kivételeket kell megvilágitanunk.

Az iratokra való hivatkozást a törvény a törvényszék előtti eljárásban a kereset előadása alkalmával engedi meg. Ha ugyanis a felperes keresetétől nem kiván eltérni, ugy nem szükséges, hogy keresetét részletesen előadja, hanem elégséges azon nyilatkozata, hogy a keresetlevél tartalmát változatlanul fentartja. A biróság azonban ez esetben is a kereset részletes előadását elrendelheti. (178. §.) Látható ebből, hogy a Pp.-ban nem ta-

lálunk oly általános rendelkezést, mint amilyent az 1909-iki német novella a járásbirósági eljárásra vonatkozólag tartalmaz, s amely szerint iratokra való hivatkozás *általában* megengedett, ha a felek egyike sem ellenzi, vagy ha a biróság megfelelőnek találja.

Iratok felolvasása a törvényszéki eljárásban némely esetben kötelező. Igy mindenekelőtt, ha a felperes *keresete tartalmától eltér.* Ekkor ugyanis az eltérő tartalmat különbeni figyelmen kivül hagyás terhe alatt külön iratból kell felolvasni, amely a jegyzőkönyvhöz csatoltatik. A járásbirósági eljárásban elégséges, ha a keresettől való eltérések a jegyzőkönyvbe foglaltatnak. (178. §.) A törvény további rendelkezése, melynél fogva irat felolvasandó, az alperes *ellenkérelmére* vonatkozik, amely által ő a perbe bocsátkozik. Ezt is különbeni figyelmen kivül hagyás terhe alatt egy a jegyzőkönyvhöz melléklendő iratból kell felolvasni. Ezen rendelkezés nem vonatkozik azonban az alperes elismerésére, mely akkor is érvényes, ha csak szóval adatik elő. A járásbirósági eljárásban az alperes ellenkérelme szóval adandó elő és a biróság által jegyzőkönyvbe vétetik. (185. §.) Végül akkor is szükséges valamely iratot felolvasni, ha annak szószerinti tartalma irányadó. (219. §.)

Ezen kivételektől eltekintve, a felek szóbeli, szabad és kimeritő előadása a kötelező, mert ez a biróságot legjobban tájékoztatja és ez éppen a szóbeliség által elérni kivánt czél.

A szóbeli tárgyalás az eljárás *érvényességéhez* tartozik. Ha a biróság szóbeli tárgyalás nélkül dönt, ugy a felebbezési biróságnak az itéletet hivatalból fel kell oldania. Csak akkor térhet el a biróság a szóbeli tárgyalástól, ha a törvény megengedi, hogy bizonyos kérdések szóbeli tárgyalás nélkül intéztessenek el. (V. ö. 254. §.) Sőt midőn a törvény nyilvános előadást rendel (513. és 545. §.), a biróság szóbeli tárgyalást nem is tarthat.

Erintenem kell itt az előkészitő iratoknak a szóbeli tárgyaláshoz való viszonyát is. A törvényszék előtti eljárásban az érdemleges tárgyalásnak periratok általi előkészitése kötelező ugyan, de ez nem érvényi kellék. Az előkészitő iratok tartalma csak akkor jön figyelembe, ha szóval is előadatik. A feleknek jogában áll azonban ezen tartalomtól eltérni. (194—205. §§.)

A szóbeliség megitélésére nagy fontossággal bir a szóbeli előadások *jegyzőkönyvezése* is. A jegyzőkönyv tartalmát illetőleg különbség van a járásbirósági és a törvényszéki eljárás közt.

Az előbbiben a tárgyalási jegyzőkönyv a tárgyalás menetét csak általánosságban tartalmazza. (244. §.) A tárgyalási jegyzőkönyvbe való felvétel vagy egy ahhoz mellékelt irat által tanusittatnak: az elismerések, lemondások, egyezségek; oly kérelmek és nyilatkozatok, melyeknek a jegyzőkönyvbe való felvétele külön elő van irva, a bizonyitásfelvétel eredménye, az itéletek és a tárgyalás során hozott határozatok és azok kihirdetése. (244. §.) Azok a kérelmek, melyek a tárgyalási jegyzőkönyvbe hivatalból nem vétetnek fel, azonkivül a ténybeli előadások, melyek hivatalból általában nem vétetnek jegyzőkönyvbe, csak akkor állapittatnak valamely fél kérelmére a jegyzőkönyvhöz melléklendő irat által, ha ezek az előkészitő irat tartalmától eltérnek. Az elnök azonban elrendelheti, hogy ilyen kérelmek és ténybeli előadások, azonkivül egyéb lényeges nyilatkozatok, valamint azon *körülmény* is, hogy az ellenfél valamely ténybeli előadásra nem nyilatkozott, szintén közvetlenül a tárgyalási jegyzőkönyvbe felvétessenek. (245. §.)

A jegyzőkönyvezés megkönnyitése végett a törvényszéki eljárásban meg van engedve, sőt némely esetben, mint a fentebbiekből kitünik, kötelező a felek előadásait a jegyzőkönyvhöz melléklendő iratban megállapitani. Soha sincs azonban megengedve, hogy a jegyzőkönyvet a felek irják, vagy mondják tollba; ha a biróság ezen tilalom ellen vét, ugy a felebbezési biróság a meghozott itéletet hivatalból tartozik feloldani. (504. §. 5. p.) Ez a rendelkezés azt kivánja megakadályozni, hogy a szóbeli tárgyalás ne fajuljon irásbelivé.

Mindebből kitünik, hogy a Pp. a szóbeli tárgyalás jegyzőkönyvbe foglalását nagyobb mérvben irja elő, mint a német törvény. Különösen a járásbirósági eljárásban szükséges a kimeritő jegyzőkönyv. A Pp. a jegyzőkönyvezés tekintetében közelebb áll az osztrák mint a német perrendtartáshoz, de az előbbivel sem egyezik teljesen meg. Az osztrák perrendtartás szerint ugyanis a törvényszéki eljárásban a felek ténybeli előadásai «tömören összefoglaló előadásban» mindig jegyzőkönyvbe veendők, ami a Pp. szerint nem mindig szükséges. Ezzel szemben a Pp. szerint a járásbirósági eljárásban mindig szükséges a felek ténybeli előadásainak jegyzőkönyvbe való foglalása, mig az osztrák perrendtartás értelmében némely esetben a feleknek a tényállásra vonatkozó előadásait jegyzőkönyvbe foglalni nem szükséges, hanem azok ehelyett az itéleti tényállásba vétetnek fel. (V. ö. osztr. pr. 444. és 445. §§.)

Fentebbi fejtegetéseimben csak az elsőfoku eljárást tartottam szem előtt, most meg kell még emlékeznem a szóbeliség szerepéről a *felebbezési* és *felülvizsgálati eljárásban.* Ezekre vonatkozólag mindenekelőtt meg kell jegyeznem, hogy ugy a felebbezési, mint a felülvizsgálati biróságok előtt kétféle eljárás van.

A felebbezési eljárás *szóbeli tárgyalásból* vagy *nyilvános előadásból* áll. Az első a szabály, szerkezete éppen olyan, mint a törvényszékek, mint elsőfolyamodásu biróságok előtt lefolyó szóbeli tárgyalásé. A jegyzőkönyvezésre vonatkozólag sincs különbség. A nyilvános előadás a felebbezési eljárás egyszerübb és egyszersmind olcsóbb alakja. Ez a felebbező fél kérelmére nyer alkalmazást, feltéve, hogy ezzel szemben az ellenfél nem kivánja a szóbeli tárgyalást. Egynémely, a törvény által felsorolt egyszerübb esetben (igy például, ha a perköltségről vagy eljárási szabály megsértéséről van szó) az eljárás ezen neme hivatalból foglal helyt. (512., 513. §§.) A nyilvános előadás abból áll, hogy a biróság egy tagja a kitüzött határnapon az ügyet az iratok alapján ismerteti. A felek megjelenése nem kivántatik meg, ha azonban jelen vannak, ugy a felebbezést és az arra adott irásbeli észrevételeket szóval is indokolhatják, de uj tényeket vagy bizonyitékokat nem hozhatnak fel. A szóbeliség tehát itt csak fakultativ. Bizonyitásfelvételnek egyáltalában nincs helye. Ha a felebbezési biróság ilyet szükségesnek talál, ugy a nyilvános előadást szóbeli tárgyalássá kell átváltoztatni.

A felülvizsgálati eljárásban is van *szóbeli tárgyalás és nyilvános előadás.* A felülvizsgálati eljárás során tartott szóbeli tárgyalásnál a szóbeliség elve egészen háttérbe szorul. Ez az eljárás legtöbb tekintetben megegyezik a felebbezési eljárás nyilvános előadásával; — a kettő közt csak annyi a különbség, hogy a felülvizsgálati eljárás szóbeli tárgyalásánál, amennyiben az eljárást illető kérdésekről van szó, bizonyitásfelvételnek is van helye, ami a felebbezési eljárás során tartott nyilvános előadásnál nem fordul elő. (537. §.) A nyilvános előadásnak a felülvizsgálati eljárásban a törvényszékek mint felebbezési biróságok itéleteinél van helye, ha a per tárgyának értéke 1000 K-t nem halad meg. Ez az eljárás mindig hivatalból rendeltetik el, és abból áll, hogy az ügyet a felülvizsgálati tanács egy tagja ismerteti. A felek megjelenhetnek ugyan, de kérelmeiket szóval nem indokolhatják meg. A nyilvános előadás nem változtatható át szóbeli tárgyalássá. (545. §.) Látható tehát, hogy a nyilvános előadás a felülvizsgálati eljárásban tisztára az irásbeli eljárás természetével bir.

A Pp. felebbezési és felülvizsgálati eljárásának formái, mint a mondottakból kitünik, teljesen különböznek a német perrendtartásétól. Itt ugy a felebbezési mint pedig a felülvizsgálati eljárásban csak egy forma van, ugyanaz, amely a törvényszékek mint elsőfoku biróságok előtt nyer alkalmazást.

A felebbezés és felülvizsgálat szerkezete tárgyában a Pp.-ban általában azon elv érvényesült, hogy a felsőbbfoku biróságoknál a szóbeliségnek nincs oly fontossága, mint az alsófokon. *Mennél magasabbfoku a biróság, annál kevésbé van szükség a szóbeliségre.*

A *közvetlenség* tekintetében a birósági fokok szerint többféle különbség van. A járásbiróságok előtti eljárásban érvényesül legerősebben a közvetlenség. Ez alól csakis a megkeresett biró által felvett bizonyitás tesz kivételt. A törvényszéki eljárásban a megkeresésen kivül kivétel még a bizonyitás felvétele kiküldött biró által. Ebben az eljárásban a szóbeli tárgyalás mindig az itélőbiróság előtt, tehát az itélőtanács előtt tartatik meg. Ugyanaz veszi fel a bizonyitást is, de ez azokban az esetekben, amelyekben ezt a törvény megengedi, a bizonyitás felvételére kiküldött birót is rendelhet ki. A számadási és ezzel rokon természetü más perekben előforduló előkészitő eljárás (v. ö. 255—263. §§.) nem tekinthető ez alól kivételnek, mert itt, miután a kiküldött biró a feleket kihallgatta, a szóbeli tárgyalás és bizonyitásfelvétel maga az itélőbiróság előtt folyik le.

Minthogy a felebbezési eljárás az elsőfoku eljárás folytatása, ebben az eljárásban a közvetlenség tekintetében ugyanazon elvek

nyernek alkalmazást, mint a törvényszékek, mint felsőfoku biróságok előtti eljárásban. A felülvizsgálati eljárásban a közvetlenség a bizonyitás felvétel tekintetében csak fakultativ. A felülvizsgálati biróság a bizonyitásfelvétellel, mely csakis eljárási szabályok megsértésére vonatkozhatik, a biróság egy tagját is kiküldheti. (537. §.) Itt ismét az a tétel, hogy *minél magasabb a biróság, annál kevesebb a szükség a közvetlenségre.*

Anyagi semmiségi okok az esküdtbirósági eljárásban.*

És itt már áttérhetek a kérdésnek arra a másik részére, hogy tehát csakugyan oly biztosan következik-e a BP. 437. §-ának harmadik és 427. § ának első és utolsó bekezdéséből, hogy az anyagi semmiségi okok az esküdtbiróság itéletei ellen ugyanabban a széles körben s különösen az esküdtek döntésére is úgy alkalmazhatók, mint a szakbiróság itéleteire vonatkoztatva.

E tekintetben nézetem szerint minden kétséget kizáró szabályokat állitanak föl a BP. 373., 374. és 375. §-ai.

A 373. §. világosan kimondja, hogy ha az esküdtek a vádlottat nem bünösnek mondták ki, vagy «ha a beszámitást kizáró ok fenforgása iránt tett kérdésre igenlő választ adtak» (358. §. második bekezdése), a biróság a vádlottat azonnal fölmenti.

Tehát amit a Perrendtartás Magyarázata kontemplál: hogy a biróság az esküdtek igenlő határozatával szemben mégis azt mondhatná ki, hogy a beszámitást kizáró ok hiányzik, — a törvény egyenesen kizárja.

Erre azzal az ellenvetéssel felelnek, hogy a törvény rendelkezése csak az elsőfoku biróságra vonatkozik, de nem a felsőbb fórumra. Erre majd később térek vissza.

A BP. 374. §-ának harmadik bekezdésével is majd később foglalkozom, de idézem itt a szakasz ötödik, utolsóelőtti bekezdését, mely szerint az esküdtek határozata a biróságot *a büntetés kiszabásánál* csak annyiban korlátozza, hogy a külön megállapitott *minősitő,* illetőleg *sulyositó* okokat (359. §. első bekezdés) a biróság — a büntetett előéletből folyók kivételével — csak az esküdtek határozata alapján alkalmazhatja.

Ez a rendelkezés is föntartja a főszabályt, mely az itélőbiróságot az esküdtek döntéséhez köti; de a törvény szövege félremagyarázásra is adhat okot, melyet leleményes védők gyakran próbáltak kihasználni, de tudtommal — minden reformatorius hatalom daczára, — rendesen sikertelenül.

Ugy okoskodtak ugyanis, hogy a törvény csak a szigorubb minősités vagy a sulyosabb büntetési tétel alkalmazását tiltja a biróságnak, de az enyhébbet nem. Teszem, ha az esküdtek a Btk. 281. §-ának második bekezdése alá eső, erős felindulásban elkövetett szándékos emberölés esetét igenelték, a biróság nem állapithatja meg a 281. §. első bekezdését, ha azonban csak az első bekezdésre feleltek igennel, a második bekezdésre pedig nemmel, a biróság ezt, mint *enyhitő* ok esetét, mégis alkalmazhatja.

Ez a felfogás azonban téves. Nyilvánvaló, hogy a «*minősitő okok*» alatt ugy az enyhitő, mint a sulyositó okok egyaránt foglaltatnak, mert bármely enyhébb vagy súlyosabb büntetési tétel alkalmazását megállapitó ok, a dolog lényegét tekintve, minősitő is. Szabad keze a biróságnak csak oly kérdéseknél lehet, melyekben az esküdtek nem döntenek s nem is dönthetnek.**

Hogy csak ez lehet a helyes értelmezés, azt a 359. §-al való egybevetés, de a törvénynek az a tartalma is mutatja, mely szerint nem azt mondja, hogy az esküdtek határozata a biróságot sem a minősitésnél, sem a büntetés kiszabásánál nem korlátozza, hanem csak az utóbbit.

De még világosabban kitünik ez a BP. 375. §-ából, mely kimondja, hogy az itélet rendelkező részének az esküdtekhez intézett kérdéseket és azok feleleteit is kell tartalmazni, az indokolásnak pedig «*az esküdtek részéről eldöntött kérdésekben ezek határozatának tartalmára kell támaszkodnia*».

Nem azt mondja itt, hogy az esküdtek által valónak elfogadott tényekre, hanem az általuk eldöntött egész kérdésben ezek határozatának tartalmára kell támaszkodnia, ebben pedig benne van az egész jogkérdésnek az a része is, mely az esküdtek döntése alá bocsáttatott.

Csak mellékesen és röviden emlitem, — mert erre az argumentumra nincs is szükségem, elég a többi, — hogy bizonyos szempontból tekintve, az eldöntött jogkérdések is a valónak elfogadott tény jellegét ölthetik magukra, igy különösen akkor, ha az eldöntött kérdést a törvény értelmében mint alapot kell elfogadni valamely határozat hozásánál. Ebben a megvilágitásban pedig a BP. 437. §-ának első bekezdése is az esküdtbirósági ügyekre nézve egészen más értelmet nyer.

De mellőzve ezt, itt csak azt kivánom konstatálni, hogy az esküdtek jogi döntése abban, amit ők döntenek el, az esküdtbiróságot az érdemleges itélet hozásánál, a BP. 375. §-a értelmében, épp ugy kötelezi, mint a tények, melyeket valónak fogadtak el, sőt ez a ténybeli és jogi döntés az esküdtek határozatában oly benső kapcsolatban áll, hogy a kettőt alig is lehet elkülöniteni egymástól.

Már most mindezekre azt mondják, hogy a BP. 373—375. §-ai csak az esküdtbiróságot kötelezik, de nem a Curiát, mert az esküdtbiróság együtt működik az esküdtekkel, fölöttük nem áll, velük együtt az első instanczia, ellenben a Curia ennek az együttműködő két tényezőnek a felső fóruma.

Igy aztán az a furcsa eset állna be, hogy mig a törvényszék kötve van az esküdtek jogi döntéséhez is és megszegné a törvényt, ha attól eltér, a kir. Curia törvényszegés nélkül az ellenkezőt mondhatja ki.

Eszerint tehát kétféle igazság volna az ilyen igazságszolgáltatásban: ami kétségtelen és a törvényszéket mint esküdtbiróságot kötelező igazság volna például Szegeden vagy Budapesten a törvényszéknél, annak az ellenkezője lehetne igazság Budapesten a kir. Curián.

Hát ez volna aztán olyan egy felemás igazságszolgáltatás, melyből nem kérek.

Vajjon nem érzik-e, akik a fentebbi érveléssel foglalkoznak, hogy éppen akkor, ha ezt a jogi döntést kicsavarjuk az esküdtek kezéből, megszünik az egész intézménynek létjoga is nálunk, ahol az nem százados gyakorlaton, hanem csak a reczepczión alapul? Mi értelme volna: csak úgy félig, sőt csak úgy negyed-ötödrészben kérdezni tőlük a tényállást, de a legfontosabb, széles körön belül egészen rájuk bizni a jogi döntést az alsófokon, ha éppen csak a ténykérdésben, — melyben oly nagy hézagokat hágy, — marad az ő döntésük szent és sérthetetlen, a jogkérdésben pedig, melyben perfekt választ kapunk tőlük, a felső fórum az övéktől eltérő érdemi döntésre is jogosult?

A tényállásnak, — a sajtódeliktumok kivételével, — kiküszöbölhetetlen ez a hiányossága éppen csak azért viselhető el, mert a jogkérdés lényeges részében is ugyanazok az esküdtek határoznak véglegesen, kik a tényállást, ha világosan kijelenteni nem tudják is, maguk előtt tisztán láthatják. S bár igen fontos és szükséges a speczializálás sok esetben, de nem azért, hogy a Curia az esküdtek döntésén érdemileg változtathasson, hanem hogy az esküdtek figyelme konczentrálódjék és a tényállás döntő momentumaihoz jobban kötve legyenek.

Nagy és mély értelme van annak, amit olyan találóan mond Hellweg A. dr., német Reichsgerichtsrath (Guttentagsche Sammlung deutscher Reichsgesetze: Strafprozessordnung, 15. kiadás, 318. lap) a német perrend 293. §-ához, mely szerint a főkérdés ezekkel a szavakkal kezdődik: bünös-e a vádlott abban stb., «Damit ist einmal jede Unterscheidung zwischen That- und Rechtsfrage aufgegeben.» (1. Jegyzet.) Ez az igazság. Az esküdtek határozata *egészben* az a tényleges és reális alap, melyet a biróság az egész vonalon, az esküdtek döntése alá eső egész körben, itéletének szilárd tengelye gyanánt elfogadni köteles.

Ha ez az elv nem áll, akkor mi sem volna természetesebb, mint megengedni a semmiségi panaszt egyenesen az esküdtek határozata ellen is, nemcsak a BP. 427. § ának 6. pontjában megjelölt alaki semmiségi okból, — ez az egyetlen eset a törvényben, mely közvetlen az esküdtek határozata ellen ád semmiségi okot, — hanem minden esetben akkor is, mihelyt az esküdtek határozata az általuk valónak elfogadott tényekből a jogi következtetést a panaszló szerint tévesen vonta le. Erről pedig a törvény mit sem tud.

Ugyanabban a kérdésben az igazságszolgáltatásnak helyesen

* Bef. közl. — Az előbbi közl. l. a mult heti számban.

** Igy különösen a törvényben is emlitett büntetett előélettel s egyes a Btk. 74. §-ával összefüggő kérdéseknél, mint pl. gyermekölés büntette (Btk. 284. §.) esetén a bünsegédre nézve. Ezekről szólni itt nem akarok.

csak egy princzipiuma lehet. Hogyan lehetne a törvényszéktől megtagadni annak a jogi belátásnak alkalmazhatását az esküdtek által valónak vett tényekre, mely viszont a Curiának meg volna engedve? Ily módon a törvényszék kénytelen volna legjobb meggyőződése ellenére elkövetni a semmiséget, pusztán azért, mert az esküdtek jogi döntése csak a törvényszéket kötelezi, a Curiát nem.

A helyes magyarázat itt csak az lehet, hogy a BP. 373—375. §-ainak szóbanforgó rendelkezései a Curiát ugy mint a törvényszéket egyaránt kötelezik s a Curia sem mondhatja ki azt a BP. 385. §-a 1. *a), b), c)* pontjainak alkalmazásával, hogy az csak becsületsértés, amiben az esküdtek rágalmazást láttak vagy viszont, s nem mondhatja azt, hogy abban büntetendő izgatás nincs, amiben az esküdtek izgatást találtak. Nem mondhatja ezt, ha az esküdtek a Curia felfogása szerint tévedtek volna is, mert ebben a döntés az esküdtekre van bizva az egész vonalon.

A franczia *Code d'instruction criminelle* tette meg azt a nagy és merész kisérletet, mely a tényállásnak az esküdtek által önállóan, a legapróbb részletekig való megállapitását lehetővé akarta tenni, az emlitett törvény 337., 338. és 339. §-aiban. Már a főkérdés, «avec toutes les circonstances comprises dans le résumé de l'acte d'accusation», a vádirat zárszavára utalva az ebben körülirt tényállást egészben felöleli, a 338. és a 339. §-ok pedig a sulyosító és enyhitő vagy mentő ténykörülmények megállapitásáról gondoskodnak. Mindazonáltal a franczíáknak eszük ágában sem volt a bünösség vagy a minősités kérdésében a jogi döntést az esküdtek kizárólagos hatásköréből kivonni.

De a franczia példa győzte meg éppen az európai törvényhozók nagy részét arról, hogy az esküdtek elé feltett, százakra menő részletkérdések sokasága sem képes a szakbiróság itéletében részletesen kidolgozott indokolt tényállást pótolni; ezért is szakitottak a franczia rendszerrel, bizonyára azt is mérlegelvén, hogy az esküdtszék (a zsüri) mindvégig ura nemcsak a tényállásnak vagyis annak, hogy mely tényeket tart valónak, hanem lényegében a tényekre épitett anyagi jogi következtetésnek is: ezért fölösleges az esküdtszéki eljárást a tényállás apróbb részleteinek megállapithatásával, — amire alig is alkalmas, — terhelni.

Tartok tőle, hogy a szinte kimerithetetlen anyag részleteivel máris kifárasztottam a szives olvasót, de meg kell még emlékeznem a BP. 374. §-ának harmadik bekezdéséről, mely azt mondja: «Ha a törvény ama tettre, melyet a vádlott az esküdtek kijelentése szerint elkövetett, nem állapit meg büntetést», ... (a kipontozott rész másra vonatkozván, azzal itt nem foglalkozom), ... «a biróság a vádlottat erre irányzott inditvány nélkül is fölmenti».

Félreértés volna azt hinni, hogy ez a rendelkezés az esküdtek döntésének immanens érdemi fölülvizsgálását engedi; mert ez *nem az esküdtek döntésének*, hanem csak a *kérdés tartalmának* felülvizsgálásával függ össze.

A tett, melyre a törvény nem állapit meg büntetést, helyes értelmezés szerint csak in abstracto, általában vett oly tett lehet, mely egyetlen oly cselekménynek alkotó elemeit sem foglalja együtt magában, melyet a törvény valamely szakasza, a Btk. 1. §-a értelmében, büntettnek vagy vétségnek nyilvánit, vagy amely a Kbtk. 1. §-ához képest törvényszerüen kihágásnak minősittetett.

A főkérdés az, melyben a BP. 355. §-a szerint a büncselekmény fogalmi meghatározásához tartozó összes alkotó elemeknek együtt kell lenniök; ha már most ezeknek egyike a kérdésből hiányzik, akkor az igenlő válasz sem állapitja meg oly tett fönforgását, melyre a törvény büntetést állapit meg. De a birálat tárgya itt sem az, helyesen feleltek-e az esküdtek igennel vagy nemmel, hanem hogy helyes-e, megfelelő-e a kérdés.

Ennek közelebbi megvilágitására kiemelem, hogy a BP. 367. §-ának második bekezdése szerint jogukban áll az esküdteknek «a kérdésnek valamely tüzetesen megjelölt részére igennel, többi részére nemmel» szavazni. Az esküdtek maguk a kérdésen semmi más változtatást nem tehetnek — az ilyet a biróságtól kellene kérniök, — de azt az egyet megtehetik ők maguk is, hogy a kérdésből kihagynak s ily esetben az igennel eldöntött részt tartoznak tüzetesen megjelölni.

Például ez volna a kérdés:

«Bünös-e N. N. vádlott abban, hogy K—ban 19... évi október 10-én este 9 órakor X. Y. sértett ellen karjainak lefogása és hátracsavarása által alkalmazott erőszakkal a sértett hóna alatt tartott Frans Hals-féle 10,000 K értékü képet, mint rá (t. i. N. N. vádlottra) nézve idegen ingó dolgot elvette azon czélból, hogy azt jogtalanul eltulajdonitsa?»

Tegyük fel, hogy az esküdtek a kérdésből kirekesztenék a következő szavakat: «mint rá (t. i. N. N. vádlottra) nézve idegen ingó dolgot» és még ezeket: «azon czélból, hogy azt jogtalanul eltulajdonitsa» s ekként jogukkal élve, a kérdésre igy felelnének: «Bünös-e N. N. vádlott abban, hogy K-ban 19... évi október 10-én este 9 órakor X. Y. sértett ellen karjainak lefogása és hátracsavarása által alkalmazott erőszakkal a sértett hóna alatt tartott Frans Hals-féle 10,000 K értékü képet .... elvette?» hétnél több szavazattal «*igen*», a kérdés többi részére «*nem*».

Ebben az esetben az igenlően eldöntött kérdésből ugy az idegen ingó dolog elvétele, mint a jogtalan eltulajdonitás megállapitása hiányzik, nincs abban sem a rablás, sem lopás, zsarolás vagy jogtalan elsajátitáshoz szükséges alkotóelemek összesége, s azt kellene hinni, hogy az esküdtek csak az önbiráskodás vagy a tulajdon védelmének esetét látták fönforogni, de az kétségtelen, hogy az esküdtek által ekként megállapitott tettre a törvény nem állapit meg büntetést.

Természetes, hogy az ilyen fordulat alig képzelhető — egyetlen esetet sem tudok rá — de nem lehetetlen, és a törvényhozás, amely többféle sokkal közelebbi veszélyre nem gondolt, csak ezt a majdnem lehetetlen lehetőséget akarta kivédeni, mikor rendelkezései közé a fentirt szöveget is felvette.

Oly távoli és oly ritka az ily eset lehetősége, hogy éppen ezért ennek a törvényhelynek a magyarázata és megértése vajmi keveset foglalkoztatta a jogászközönséget. De annál élénkebben megvilágitja ez a rendelkezés is azt, hogy az esküdtszéki eljárásban a szakbiróság tevékenysége mindig az esküdtek tevékenységének a külső kereteire van szoritva, arra a nagyon komplikált külső burokra, melyet a biróság készit elő, s melybe a lelket az esküdtek egyetlen igen vagy nem szava önti bele; s a szakbiróság szigoruan birálja az egész külső keretet, az eljárást, a feltett kérdéseket, azok tartalmát, egymással való összefüggésüket, a szavazás módozatait, minden egyebet: csak éppen az a feltett kérdéseket, azok tartalmát, egymással való összefüggésüket, a szavazás módozatait, minden egyebet: csak éppen az esküdtek birói cognitiója az, melynek területéről a szakbiróság ki van zárva.

Egyetlen eset van az egész bünvádi eljárásban, midőn magából az esküdtek határozatából lehet a semmiségi okot meriteni: a BP. 427. §-ának 6. pontja szerint, ha az esküdtek határozata lényegében homályos, hiányos, vagy önmagának ellentmondó. De erre az esetre a BP. 370. §-a meg is adja az önálló orvoslást már az esküdtbiróságnak is, ugy hogy a felsőbiróság jogköre itt sem terjed tovább az esküdtek irányában, mint a velük együttműködő törvényszéké.

De hát mi értelme van akkor a BP. 437. §-a harmadik bekezdésének az esküdtbirói eljárásban? S mi értelme van a BP. 427. §-a első és utolsó bekezdésének?

Erre a felelet magától jő s azt a törvény is világosan kimondja, mert a 427. §. 6. pontjának esetét kivéve, soha sem az esküdtek határozata, hanem csak az esküdtbiróság itélete ellen irányul a semmiségi panasz s a felsőbiróságnak azt kell felülvizsgálni, helyesen történt-e az esküdtek határozatának előkészitése, és helyesen meritette-e abból a biróság az itéletet a neki előirt szabályok szerint.

Az anyagi semmiségi okok közül ott van a BP. 385. §-a 2. és 3. pontjának egész területe, mely már nem az esküdtek, hanem a szakbiróság döntéséhez illeszkedik.

De a 385. §. 1. pont *a), b)* és *c)* alpontjai is alkalmazást nyerhetnek, mihelyt nem az esküdtek döntésének önmagában, a birói cognitio szempontjából való felülvizsgálatáról van szó; egyáltalán minden oly kérdésben, melyet nem az esküdtek döntöttek el.

Egyébként a 385. §. 1. *a), b)* és *c)* pontja alá vonható anyagi jogkérdésnek, mondhatni, a két szélső pólusa az esküdtbirósági eljárásban is mindig a szakbiróság kezébe van letéve.

Egyik a kérdések feltevése; mert a helytelenül feltett, a jogi abszurdumot, önmagában való jogi ellentmondást tartalmazó kérdésre elfogadható választ az esküdtek nem is adhatnak. Ily módon bőven nyilik lehetősége a BP. 427. §. első és utolsó bekezdése alkalmazásának, még hivatalból is, mert ha a kérdések

feltevése miatt alaki semmiségi okot nem is érvényesitettek, a hibás kérdésben már a vádlott hátrányára szolgáló s ezért hivatalból is figyelembe jövő anyagi jogsértés lehet.

De a jogkérdéshez tartozik a büncselekmény megnevezése s a büntetőtörvény rá vonatkozó szakaszának megjelölése is, amire az esküdtek soha nem felelnek, s ez a jogkérdésnek az a másik oldala, mely ismét a törvényt alkalmazó biróság hatáskörébe esik. Ebben a körben is nyilik alkalma a felsőbiróságnak a BP. 437. §-ának harmadik bekezdése szerint és a BP. 385. §-ának 1. pontja alapján itélkezni. Természetesen itt már nem az esküdtek cognitiójának a helyes vagy helytelen volta forog kérdésben, hanem csak az, hogy az esküdtek határozatához helyesen találta-e meg a szakbiróság a törvény megfelelő szakaszait.

Hogy ez a feladat viszonylag nagyon könnyü — mert hisz a kérdések helyes feltevésében már anticipálva is van — az nem lephet meg bennünket, mikor a törvényhozás czélja éppen az volt, hogy a bünösség s a vele járó minősités lényegét illetően a döntést a laikus elemre bizza. Annál nehezebb az esküdtek határozatának előkészitésével járó birói tevékenység és ebből felmerült semmiségi okok megoldása, mely a jogi tudás és elmeél legerősebb tevékenységét kivánja meg, s ekként a szakbiróságnak az esküdtszéki eljárásban is az egész vonalon, a hozzá méltó legszebb feladatok egyikét juttatja.

Még csak egy körülményre akarok igen röviden reflektálni.

Ez pedig az volna, amit dr. Haupt Albert curiai biró a «Jogtudományi Közlöny» f. évi 4. számában közölt érdekes czikkében olvastunk, arról a legujabb angol törvényről, mely bizonyos esetekben a felsőbiróságnak az esküdtek által hozott határozat felülbirálását megengedi s igy azt az esküdtszék klasszikus hazájában a felsőbiróság érdemi felülvizsgálata alá helyezi.

Nem olvastam ennek a törvénynek saját szövegét, de itt csak azt az észrevételt teszem, hogy az angoloknak sokat meg kell engednünk, elsősorban azért, mert soha sem sietnek utánozni bármit is, mihelyt azt valahol másutt kitalálták, hanem csak saját tőről termelt, belső fejlődésükből fölmerült, hosszu időn át érlelt ujitásokat szeretnek életbeléptetni, s mert századokon át erőteljes példáját adták annak, hogy a jó törvénynél is fontosabbak a jó birák és a jó ügyvédek; igazságügyük nem a törvényhozás, hanem a nagy birák és ügyvédek által tünt ki.

Kövessük a jó példát, melyet adtak, ne siessünk őket utánozni abban, ami még náluk is uj, mig annak a szüksége saját fejlődésünkből föl nem merül.

Hagyjuk meg az esküdteknek, ami az esküdteké, s ebben a kérdésben «de lege ferenda» is csak azt mondanám, amit a templáriusok nagymestere Molay Jakab mondott ezekről: sint ut sunt aut non sint, — legyenek ahogy vannak vagy ne legyenek.

Dr. Szüts Miklós.

A birói életkor és a nyugdijazhatás kérdése.

— Az 1912. évi VII. tcz. 10. §-ához. —

Minden müvelt államban, hol a jogrend és az igazságszolgáltatás szilárd alapokon nyugoszik, fő elv az, hogy testi és szellemi erőikkel még rendelkező, munkabiró, habár magasabb életkort is ért tisztviselők minden alapos ok nélkül állásukból ne legyenek továbbithatók. Különösen az igazságügynél lényeges ez, hol a jogélet ezerféle kérdésének alapos eldöntése, a jogszabályoknak mindeneket megnyugtató alkalmazása minél szélesebb körü élettapasztalatot, az életnek és embereknek lehető legtökéletesebb ismeretét igényli. Tételes törvények csaknem mindenütt megszabják ugyan a hivatalképességre alkalmas életkor maximumát, de éppen az igazságügynél, közelebbről a birói pályán kell legfőképpen utat és módot nyujtani amaz általánosan ismert elv érvényesülésének, hogy: nulla regula sine exceptione.

Az egyes igazságügyi szervezeti és eljárási szabályok módositásáról szóló 1912 : VII. tcz.-nek 10. §-a kimondja, hogy a kir. Curia birája és az e birákkal egyenlő, vagy náluk magasabb rangu itélőbiró és ügyészségi tag *70.* évének, más biró és ügyészségi tag pedig *65.* évének betöltése előtt *hivatalból* az 1871 : IX. tcz. 7. és következő §-aiban foglalt rendelkezések szem előtt tartásával csak akkor nyugdijazható, ha testi vagy elmebeli fogyatkozás miatt hivatalos kötelességének teljesitésére véglegesen, vagy legalább tartósan képtelenné válik, vagy ha állását a törvény megszüntette. Ez a törvényszakasz tehát egy lépéssel tovább megy, mint az 1871 : IX. tcz.-nek ide vonatkozó 6. §-a — melyet egyébként az uj törvény hatályon kivül helyezett — amennyiben a szóban forgó 1912 : VII. tcz. 10. §-a már az ugynevezett «tartós képtelenség»-et is felveszi a hivatalból való nyugdijazhatás előfeltételei közé. A curiai vagy magasabb rangu birák — mint látjuk — valamivel kivételesebb helyzetbe jutnak, lévén velük szemben a munkaképtelenség maximális korhatára 70 esztendőben megállapitva. Különösebb indokot ugyan erre nem tudok találni hamarjában, mert azt már igazán nem akarja jelenteni ez a törvényhozási intézkedés, hogy legfőbb biróságaink munkaköre oly természetü lenne, mely az átlagos legmagasabb életkorig sem őrli meg az idegeket, vagy hogy azok a birák, kik a curiai magaslatokig szerencsésen feljutottak, már kevésbbé volnának alávetve a természet kérlelhetetlen alaptörvényeinek. De ha már igy van megállapitva, el kell fogadnunk. Egészen más a helyzet az alsóbb biróságok tagjainál, akik ugyan ám örülhetnek, ha a mai rendszer hajtott, idegőrlő munkája után 65 éves életkoruk betöltésekor még meg tudtak valamit menteni szellemi erőik frisseségéből és rugékonyságából. Félő, hogy velük szemben az uj törvényszakasz emlitett preventiv intézkedései egyre sürübb gyakorlati alkalmazásra fognak találni.

Nemrégiben az angol alsóház tárgyalásain egy interpelláczió révén szóba került a birói munkaképesség korhatárának a kérdése. És Asquith, a rendkivül széles látókörü angol miniszterelnök az interpelláczióra adott válaszában a leghatározottabban kijelentette, hogy ennek a korhatárnak törvényhozási uton való megállapitására semmi szükség nincs, mert az angol biróban mindenkor megvan a kellő kötelességérzet ahhoz, hogy mihelyest érezni kezdi, hogy felelősségteljes kötelezettségeinek immáron nem képes kifogástalanul eleget tenni: önmagától visszavonul.

Az angol felsőbb birói karban különben — ugy tudjuk — ezidőszerint öt olyan biró müködik, még mindig bámulatos szellemi erővel, kik a mi törvényeink szerint megszabott maximális hivatalos életkort már jó ideje tullépték. Igy Grantham, az angol «birói kar atyja» (Father of the Bench) már éppen egy negyedszázad óta tagja a Bench-nek, de még igy is fiatalabb, mint a 23 év óta biráskodó Lord Macnaghten és a 21 év óta itélkező Lawrence biró. A nagytekintélyü Vanghan Williams lord-főbiró tavaly töltötte be a 20. évét a birói pályán, mig Kennedy lord-főbiró most 19 éves, már t. i. a jogszolgáltatásnak teljes embert kivánó pályáján. És noha ők öten már bármely perczben teljes joggal igénybevehetnék azt a fejedelmi nyugdijat, melynek *együttes* összege nem kevesebbet tesz ki, mint évi 112000 font sterlinget, vagyis 2.688,000 K-át: kiváló munkakedvvel és energiával — az angol igazságszolgáltatásnak is aligha pótolható nyereségére — felelnek meg továbbra is nehéz hivatásuknak.

A birói munkaképesség korhatárának minden egyes esetben való, merev, szigoru keresztülhajtása nálunk sem volna indokolt, aminthogy az 1912. évi VII. tcz. 10. §-ában kimondott korhatár alól is bizonyára lesznek dicséretes kivételek. Mindenesetre magunkévá tehetjük ebben a kérdésben egyik jogi lapunk régebbi vezérczikkében (Ügyvédek Lapja, 1910. évi 46. sz.) olvasható s nem csekély lendülettel megirt észrevételeket, amelyeket teljesség okából ide iktatok:

«Ha akad biró, aki előrehaladott és nyugdijazásra érett kora ellenére meg tudta óvni testének és szellemének azt a frisseségét, akkor ezt a *kivételes férfiut* mennél tovább meg kell tartani a jog szolgálatában, mert akkor kivételes egyéniségében a tudós egyesül egy hosszu életnek gazdag tapasztalataival, e tapasztalatok szerezte nagy életbölcsességgel és minden szenvedélytől mentes életismerettel, a biró mindmegannyi kincset érő tulajdonságával. Ha tehát az ilyen biró életének utolsó lehelletéig, pihenő nélkül akarja szolgálni Justitia istenasszonyát, ha ott akar meghalni a harcz mezején és nem kivánja procul negotiis élvezni tettekben gazdag életének utolsó esztendeit: ezt a dicséretes áldozatot *hálás köszönettel* kell fogadnunk, mert hasznára van a köznek, mely amugy sem bővelkedik kivételes egyéniségekben.»

Semmi okunk sincs kétségbevonni, hogy a mi szervezeti novellánk kérdéses intézkedéseivel szemben a magyar birói karra is alkalmazható Asquith miniszterelnöknek a hagyományos nemzeti büszkeségtől áthatott s fentebb szóvá tett önérzetes kijelentése.

Zsoldos Benő.

Az ügyvédjelölt felmondási idejének kérdéséhez.

«Non crediderunt veteres, inter tales personas, locationem condutionemque fieri.» — A régi római felfogás, mely az ügyvéd és ügyfél közti viszonyt ilyen egyszerüen intézte el, — megalázónak deklarálva az ügyvéd munkájának megfizetését, — manapság az ügyvéd és jelöltje közötti munkaviszony elbirálásánál talált érvényesülést.

A közfelfogás szerint az ügyvédjelöltösködés nem kenyérkereső foglalkozás, — hanem valami «közbenső állapot», nem munka, hanem «kényszerü gyakorlati idő». Az ügyvéd és jelöltje: nem munkaadó és alkalmazott, hanem: tanitó és tanitvány. A jelölt keresete nem munkadij, hanem honorárium.

Ezért van azután, hogy a jelölt akczeptálásánál minden egyébről szó esik, csak a jelölt érdekeinek az érvényesüléséről nem. Az ügyvédjelölt számára, pontos irodai órákról, teljes vasárnapi szünetről, (legalább vidéken nem!) határozott felmondási időről, tisztességes fizetésről, évi szabadságidőről szó sem esik.

A jelölt megkapja, a helyi szokás szerinti 100—150 korona átlagos havi fizetését, alkalmazkodik a principális egyénisége szerint hosszabb-rövidebb munkaidőhöz, s ezzel a «munkabéri szerződés» létre is jött a főnök és jelölt között. Mert a jelöltnek gyakorlatot folytatni kell, de e gyakorlatot-munkának tekinteni, s azért megfelelő ellenértéket követelnie az uralkodó felfogás szerint, nem szabad.

A tételes jog csak e meglevő felfogást szankcionálja. Az ügyvédi rendtartás abban a hat paragrafusában, melyben az ügyvédjelöltekről intézkedik, tisztán alaki, szervezeti kérdésekkel foglalkozik.

Mig az ipari, kereskedelmi alkalmazottak munkaviszonyát az anyagi jog a maga egészükben szabályozza, a gyakorlati élet hiányait szabály komplexumaival pótolja, sőt a felmerült jogviták elintézésére specziális szervezetü forumokat is konstruált, addig az ügyvéd és jelölt közti munkabéri szerződésről egyáltalán tudomást sem vesz.

Pedig az észrevételre, a szabályozásra ugyancsak nagy szükség lenne, mert a jelöltösködés időközben nagy változáson, fejlődésen ment át. Hol van ma már a régi táblabiró-jurista világ, a maga kedélyes, patriarchális viszonyaival? Amint az ügyvédeskedés, időfolytán a közjogi sallangokat levetkőzve, egyszerü kenyérkereső foglalkozássá vált, éppen ugy a régi, kardos juristákból szerény irodai alkalmazottak lettek, akiknek, csakugy mint a többi alkalmazottnak, munkásnak, fizetésre és nem zsebpénzre van szükségük.

Ki nem látja, hogy ma, az esetek legnagyobb többségében, az ügyvéd és jelöltjénél nem tanitás illetve tanulásról, hanem munkáról és fizetésről van szó. Ki nem tudja, hogy ma az ügyvédjelöltek legnagyobb része, mint szerényebb vagyoni állásu osztályok fiai, megélhetést, kenyeret várnak a jelöltösködésből is. S ha tudjuk, hogy a szervezeti novella, a jelöltösködést háromról tulajdonkép ötre emelte, hogy ez az öt év a gyakorlatban 7—8 évet jelent, és ha meggondoljuk, hogy a tulprodukczió folytán az önállósitás ma már szinte lehetetlenség a szegényebb jelöltnek, akkor megértjük, hogy a jelöltösködés nem átmeneti időt, hanem szinte egész életpályát képvisel számosaknak.

S ha ez igy van, ha a fejlődés immár áttörte a régi szük kereteket, akkor szakitani kell az avult ideológiával is. A jelöltösködés nem uri diákélet, hanem egész egyszerüen kenyérkereső foglalkozás.

A jogrendnek alkalmazkodnia kell mihamarabb a tényleges viszonyokhoz. Mi akadálya sincs annak, hogy az anyagi jog szabályozása körébe ne vonja az ügyvéd és jelöltje közti munkaviszonyt is.

Meg kell szünnie annak a jogbizonytalanságnak, amely ma áll fenn, a jelölt jogai és kötelezettségeire vonatkozólag, tételes intézkedések hiján. Mindaddig, amig csak vidékenként változó gyakorlat szabályozza a jelölt legfontosabb érdekét, a felmondási időt is, addig aktuális lesz, s fel fog vetődni a kérdés, mint a «Jogtudományi Közlöny» egyik utóbbi számában is, hogy mi hát a jelöltösködés, bizalmi állás felmondási idő nélkül, avagy fontosabb, felelősségteljesebb irodai munka, három havi felmondással?

Éppen a felmondási idő kérdése az, ahol leginkább észrevehető a jogi szabályozás szüksége. S de lege ferenda szólva, az ipartörvény 92. §-án alapuló analogia juris folytán, a három hónapban megállapitandó felmondási idő feltétlenül jogosult. A nagy előképzettségre, felelősségteljes munkakörre s az irodaváltoztatás nehezebb voltára való tekintettel, ennyi felmondási idő az ügyvédjelöltet is meg kell hogy illesse, csakugy mint a raktárnokot vagy kereskedelmi utazót.

De a jogi szabályozásnak — véleményünk szerint — nem szabad megállania e fontos, de mégis csak kiszakitott kérdés rendezésénél. Ha egyszer elismeri a jogrend az ügyvéd és jelöltje közti viszonyt rendes munkabéri szerződésnek, le kell hogy vonja az összes többi konzekvenciákat.

Ki kell terjeszteni kifejezetten az ügyvédjelöltekre is a többi alkalmazottra vonatkozó szocziálpolitikai intézkedéseket. Hogy csak a legfontosabbakról beszéljünk, a kötelező betegség és baleset esetére való biztositást. Az 1907. évi XIX. tcz., minden nagyobb nehézség nélkül volna e tekintetben már ma is alkalmazható. Külön szabályozásra várnak ezenkivül a vasárnapi teljes munkaszünet s az évi szabadságidő kérdései is.

Reformra vár az ügyvédi kamara mai szervezete is, ahol a jelölteknek semmi érdekképviseletök sincs.

Az ügyvéd és jelölt közti viták elintézésére az ipartörvény analogiájára külön békéltető bizottságok volnának szervezendők a paritás alapján.

Ezek azok a minimális követelmények, melyek megvalósitása az államhatalomnak, már az egyenlő elbánás elvénél fogva is, kötelessége az ügyvédjelölti karral szemben. Mert föltétlenül meg kell hogy szünjön az ügyvédjelöltnek, mint alkalmazottnak, mai tarthatatlan jogbizonytalansága.

Dr. Katz Lipót.

Különfélék.

— **A Büntető Jog Tára** október 1-én uj kezekbe megy át, amennyiben *Németh Péter* ny. curiai biró, a lap megalapitója betegsége miatt a szerkesztéstől visszalép és a lap szerkesztését *dr. Angyal Pál* egyetemi tanár veszi át, aki egyuttal egy havonként megjelenő büntetőjogi lapot indit meg, melynek két hetenkénti melléklete lesz a *Büntető Jog Tára.* Midőn *Angyal Pál* uj vállalkozását szivből üdvözöljük, mély sajnálattal vesszük tudomásul *Németh Péter* visszavonulását. Nagyobb elégtétele *Németh Péternek* nem lehet, mint annak konstatálása, hogy ő megvalósitotta a maga elé tüzött azt a czélt, hogy «az arbitrarius büntetőjogról a kodifikált jogra való átmenet nehézségeit elháritsa, az uj ösvényeken való haladásnál a magyar jogászságnak a helyes irányt mutassa és a magyar büntetőjog fejlesztésénél figyelembe veendő anyagot összegyüjtse».

Ugyancsak a legnagyobb sajnálattal értesülünk arról, hogy a *Büntető Jog Tára* testvérlapja, a *Polgári Törvénykezés* megszünik. Ez a *Glücklich Emil* által szabatos tömörséggel szerkesztett lap áttekintést nyujtott az egész cziviljogi judikaturáról. A kitünő szerkesztő jogirodalmi müködését lapunk hasábjain fogja folytatni.

— **Tolnai Antal** curiai biró elhalálozása legfőbb biróságunkra nézve jelentékeny veszteség. Tolnait, aki az ügyvédi karból ment át a birósághoz, rendkivüli müveltsége emelte ki az átlagból. A kereskedelmi és váltótanácsban müködött és nagyobb perek előadásán kivül vállaira nehezedett a fiumei ügyek referádája is, ami — tekintettel Fiumének hihetetlenül botrányos igazságügyi állapotaira — nem csekély feladat.

A szaksajtóban számos dolgozata jelent meg, egy szóval mindenütt ürt hagy maga után a korán elhunyt jeles férfiu.

— **Az igazságügyi és közigazgatási tisztviselők továbbképző-tanfolyama** szeptember 30-án nyilt meg. A napilapokból ismert programm a mult évi sikerült első

folyamhoz képest is nagy haladást mutat. Ugy az előadások, mint a bemutatások általában igen jól vannak kiválasztva.

Ennek tárgyilagos konstatálása nem ment fel bennünket annak megállapitásától, hogy a szervezet szükségtelenül bürokratikus, amennyiben az elnököt és a szakminiszteriumok képviselőit (az igazságügyminiszterium képviselőjét kivéve) egyáltalán semmi kapocs nem füzi ezen intézményhez és a biróságoknak egyetlen képviselőjét sem találjuk a központi bizottságban. A jogászi elemet csak *Szladits Károly*, az igazságügyminiszterium kiküldöttje és *Friedmann Ernő* ügyvezető titkár képviseli. Az ügyvédi kar — sajnos — teljesen ki van zárva a továbbképző intézményből. Mint előadó is csak egyetlen egy ügyvéd szerepel, az sem mint ügyvéd, hanem mint egyetemi magántanár.

Mindennek daczára is szivből üdvözöljük a második továbbképző tanfolyamot és annak a reménynek adunk kifejezést, hogy a Birói Egyesület és az Ügyvédi Kör a jogászság nagy tömegének továbbképzését szolgáló hasonló intézmények szabad szervezetben való létesitésére egyesült erővel fognak törekedni.

— **Főtárgyalás az esküdtbiróság előtt.** *Degré Miklós* győri kir. törvényszéki elnök ily czimü müve a Magyar Jogászegylet Könyvkiadó Vállalatában jelent meg. E munka az esküdtbiróság előtti eljárást mutatja be és a gyakorlatban felmerült minden jelentősebb kérdésre kiterjeszkedik. Tüzetesen ismerteti a Curia gyakorlatát. Lesz alkalmunk a munkára visszatérni.

— **Az V. ker. járásbiróságnál** az irodák nagy része máról-holnapra helyet változtatott. Ezen mindenesetre fontos tényről azonban a közönséget nem tartották szükségesnek tájékoztatni, sőt még annyi fáradságot sem vettek, hogy az irodák régi helyeit feltüntető hirdetményeket megfelelően kicserélték volna. Képzelhető, mennyi zavar és kellemetlenség forrása ezen mulasztás.

Ezen járásbiróságnál a világos jogszabály ellenére ismeretlen a tárgyalásra kitüzött ügyeket feltüntető jegyzék, melynek kifüggesztését pedig a törvény kifejezetten előirja.

Az Országos ügyvédszövetség budapesti osztálya október hó 10-én ½7 órakor az ügyvédi kör helyiségeiben osztálygyülést tart, amelyen a lemondás folytán megüresedett tisztviselői állásokat, igazgatósági és választmányi tagsági helyeket fogják választás utján betölteni.

A gyülés tárgyalni fogja továbbá az ügyrendszerü időben beérkezett inditványokat is és pedig dr. Bakonyi Pálnak a perek elhuzódásának elháritására, dr. Lukács Móricznak az ügyvédi dijtarifa rendezésére, dr. Mihálovics Bélának a közigazgatási jogszolgáltatási állások betöltésére vonatkozó inditványait, továbbá dr. Kádár Gyula inditványait a szövetségi sajtó, a szövetségi iroda és az osztályügyrend tárgyában.

— **Az uj polgári perrendtartás.** Székesfehérvárott az Országos birói és ügyészi egyesület ottani osztálya dr. Geiger Dezső kir. törvényszéki elnök és dr. Borsos Endre kir. törvényszéki biró kezdeményezésére elhatározta, hogy az uj polgári perrendtartás ismertetésére és annak rendelkezéseinek megvitatására az ügyvédekkel együttesen előadásokat rendez. E czélból 1912. évi szeptember hó 23-án d. u. 5 órára dr. Geiger Dezső a helyi csoport elnöke a birákat és ügyvédeket értekezletre hivta össze, mely értekezlet is lelkes hangulatban elhatározta a dicsérendő terv megvalósitását. A perrendtartás egyes fejezeteit az erre felkért és önként jelentkező ügyvédek és birák fogják ismertetni minden hétnek erre kijelölt csütörtök délutánján. Az ismertetést vita követi. A terv megvalósitásával nemcsak azt czélozza a birói és ügyvédi kar, hogy a perrendtartást igy alaposan elsajátitsa, hanem hogy annak egyes rendelkezései alkalmazása tekintetében egységes nézet fejlődjék ki.

— **Adó- és illetékügyi Szemle** czimen hézagpótló folyóiratot inditott meg *dr. Klug Emil* budapesti ügyvéd. A lap szerkesztésében közremüködnek *Benedek Sándor* közigazgatási biró, *Fellner Frigyes* egyetemi m.-tanár, *Hegedüs Lóránt* orsz. képviselő, *Kiss Jenő* pénzügym. titkár, *Csekő Béla* és *Főző Sándor* a közigazgatási biróság tanácsjegyzői. A munkatársak közt találjuk a jogirodalom és pénzügyigazgatás legelsőit. (Előfizetési dij 24 K.)

Ügyvédi iroda felvidéki nagy tót községben, mely 10.000 koronát jövedelmez, igen olcsón eladó. Ajánlatokat Mosse Rudolf hirdetőirodájába Andrássy-ut 2. alá «Ügyvéd» jelige alatt kérek. 14565

Gyakorlott ügyvédjelölt, aki periratok készitésére képes, azonnal beléphet *dr. Kelemen Samu* ügyvédi irodájába Szatmáron. Fizetés havi 160—200 K, kiküldetési dijak. 14562

Ügyvéd, elsőrendü erő és jellem társulna vagy irodavezetőnek menne, hol megfelelő exisztenciát kap. Csekély tőke felett is rendelkezik. Megkeresések «10 évi praxis» jelige alatt a kiadóhivatalba kéretnek. 14564

Gyakorlott, törekvő ügyvédjelöltet keresek. A német és román nyelv tudása előny. Fizetés megállapodás szerint. A jelentkező képzettségét s eddigi gyakorlását feltüntető ajánlatokat kérek. Dr. Parecz Béla ügyvéd Aradon. 14555

Német és tót nyelvet is beszélő fiatal ügyvéd nagyobb irodában irodavezetői állást keres. Czime a kiadóhivatalban. 14563

Egy nyolcz év óta állandóan egy helyen irodavezetőként müködő s a közjegyzői teendők minden ágában jártas fiatalember gyakorlatának gyarapitása miatt közjegyzői irodában jelölti állást keres. Czim: Győri Antal jelölt, Orosháza, közjegyzői iroda. 14532

Kezdő ügyvédjelöltet havi 120 K fizetéssel és a szokásos napidijakkal keresek. Az állás azonnal elfoglalandó. Kik tótul beszélnek, előnyben részesülnek. Dr. Ungár Kálmán, ügyvéd, Selmeczbányán. 14550

Ügyvédjelölt vagy fiatal ügyvéd kerestetik ügyvédi irodába. Csakis erős képzettségü, alapos, tehetséges egyén pályázata kéretik. Czim a kiadóhivatalban. 14566

Magyar Törvények

A Franklin-Társulat zsebkiadásai.

Igen praktikus, zsebben hordható formátumban adja a legfontosabb magyar törvényeket.

UJ:

Az ipartörvény (1884: XVII. tcz.) és a reá vonatkozó joganyag. Törvények. Rendeletek. Joggyakorlat. Összeállitotta *Márkus Dezső dr.* Ára kötve **3** K.

1912: LIV. törvényczikk. A polgári perrendtartásról szóló 1911: I. tcz. életbeléptetéséről. Jegyzetekkel és utasitásokkal, Ára kötve **1** K **50** f.

ELŐBBI KÖTETEK:

A bűntettekről és vétségekről szóló 1878: V. törvényczikk a módositó s kiegészitő törvényekkel és a vonatkozó joggyakorlattal. A bűntettek és vétségekre nézve érvényben levő anyagi jogszabályok. Összeállitotta *Lengyel Aurél dr.* Ára kötve **3** K **60** f.

A polgári perrendtartas zsebkönyve. Ismerteti és magyarázza *dr. Lánczi Jenő* budapesti ügyvéd. Ára kötve **5** K

A kereskedelmi törvény (1875: XXXVII. tcz.) és a reá vonatkozó joganyag. Összeállitotta *dr. Nyári Jenő* budapesti ügyvéd. Ára kötve **3** K **60** f.

Egyes igazságügyi szervezeti és eljárási szabályok módositásáról szóló 1912: VII. törvényczikk. A vonatkozó rendeletekkel, jegyzetekkel és utalásokkal. Ára kötve **1** K **50** f.

Kaphatók:

LAMPEL R. KÖNYVKERESKEDÉSE

(Wodianer F. és Fiai) r.-t.-nál

Budapest. VI. ker., Andrássy-út 21. szám.

és minden könyvkereskedésben.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor**, Döbrentei u. 20

Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat**, Egyetem-utcza 4.

Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold**, Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenhetedik évfolyam. 41. szám. Budapest, 1912 október 11.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom. *Vargha Ferencz* curiai tanácselnök: Anyagi semmiségi okok az esküdtbirósági eljárásban. — *Zsoldos Benő* szegedi kir. táblai tanácsjegyző-albiró: A kir. táblai tanácsjegyzők és az 1912. évi VII. tcz. 6. §-a. — I. *Dr. Kemény Viktor* debreczeni ügyvéd: Bekebelezett váltóhitel. — II. *Dr. Sailer Vilmos* takarékpénztár ügyész. — *Dr. Auer György*: Az országos nagyváradi birógyülés. — A bosnyák jog Magyarországon. — Különfélék.
Melléklet: Büntetőjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Anyagi semmiségi okok az esküdtbirósági eljárásban.

Ez alatt a czim alatt Szüts Miklós tisztelt kartársam egy czikket tett közzé a «Jogt. Közl.» 39. és 40. számában, melyben azt akarja bebizonyitani, hogy esküdtbirósági ügyekben a Curia anyagjogi szempontból érdemben nem vizsgálhatja felül az esküdtbiróság itéletét.

Nem válaszoltam volna erre az egyébként igen érdekes és alapos czikkre, mert már ez a kérdés kompetens és nem kompetens részről a magyar irodalomban a közelmult években bőségesen meg volt tárgyalva; de erkölcsileg mégis kötelezve érzem magamat a válaszadásra, egyrészt, mert a kommentárból vett idézetekkel provokálva lettem arra, másrészt a czikkiró ur egyénisége arra sarkal, hogy válasz nélkül ne hagyjam fejtegetéseit.

Válaszom azonban igen rövid lesz, mert hiszen ez a kérdés már agyontárgyaltatott s uj érveket már igazán nem lehet felhozni sem pro, sem kontra. Akik nézetemen s a törvény világos álláspontján vannak, azok a törvény rendszerét megismerhetik a Kommentárból, «*A semmiségi panasz*» s «*A kérdések szerkesztése*» czimü tanulmányaimból. Akik pedig az ellenkező álláspontonvannak, azoknak azt ajánlom, olvassák el Baumgarten Izidornak e kérdést tárgyaló nagybecsü tanulmányát a B. J. T.-ból. Igaz, hogy kivüle még mások is támadták álláspontomat; de a *többiek érvelése* részben gyönge visszhangja volt az ő érvelésének; ami pedig egészen uj gondolat volt érvelésükben, az halva született gondolat volt.

Szüts Miklós nagyrabecsült barátom harczi riadóját sem az váltotta ki, mintha a letarolt mezőkön uj virágot talált volna, hanem az ő mély, ideális, csaknem fanatikus *birói meggyőződése,* melynek melegágya az a szeretet s nagyrabecsülés, melylyel az esküdtszéki intézmény iránt viseltetik.

Már pedig timeo danaos et dona ferentes; csalóka, mint a délibáb az olyan értelmi meggyőződés, ami a szeretet méhében fogamzott meg; mert a szeretet, bármily nemes érzés is, meghamisitja itéletünket, s a csunyát szépnek, a rosszat jónak hazudja be értelmünkbe.

Ez az eredendő büne Sz. M.-nak is, ami az alábbi *tárgyilagos* megjegyzésekből ki fog derülni.

Hogy könnyebben megérthessük egymást, körvonalazom különböző irásaimban kifejtett álláspontomat, mely következő:

«*A kir. Curiának joga, sőt kötelessége felülvizsgálni az esküdtbiróság itéletét anyagjogi szempontból*».

Lássuk már most, mit mond a törvény ezen *elvi tételemre nézve?*

A specziális esküdtbirósági semmiségi okokat felsoroló 437. §. első bekezdése igy szól:

«A 426. §. 1. pontja (az esküdtbirósági ügyek) esetében a *384.* és *385. §-okban* meghatározott alaki és *anyagi* semmiségi okok alapján van helye semmiségi panasznak».

Lehet-e a vitának *más térre való terelése nélkül komolyan* azt állitani, hogy a törvényben nincs benne az, amit én állitok, hogy t. i. a *törvény* szerint *joga van a Curiának az esküdtbiróság itéletét anyagjogi szempontból felülvizsgálni.* Hiszen, aki lát, ir és olvas, az láthatja és olvashatja, hogy a 427. §. első bekezdésében benne van az anyagjogi semmiségi okokat felsoroló 385. §., miután pedig ez benne van, akkor az, aki azt akarja bizonyitani, hogy a törvény (és nem a rabulisztika) a Curiának nem engedi meg az esküdtbiróság itéletének anyagjogi revizióját, az bátran állithat mindent s vállalkozhat mindennek a bizonyitására *ugyanazzal a sikerrel.* Bizonyithatja azt, hogy a nap forog a föld körül, hogy $2 \times 2 = 5$; sőt azt is, hogy nem az anya szüli a gyermekét, hanem a gyermek szüli az anyját.

De menjünk tovább, a 427. §-nak nemcsak első, hanem utolsó bekezdése is van, amely igy szól:

«A 384. és *385.* §-okban meghatározott semmiségi okok az e §-okban megállapitott megszoritásokkal érvényesithetők és *veendők hivatalból figyelembe*».

Tehát: a 427. §. első bekezdése elrendeli, hogy perorvoslat esetén a Curia az esküdtbiróság itéletét *anyagjogi szempontból vizsgálja felül;* az utolsó bekezdés pedig meghatározza, hogy ha az anyagjogi szabálysértés a vádlott sérelmére ütött ki, az *esküdtbiróság itéletét a Curia anyagjogi szempontból hivatalból köteles felülvizsgálni* (385. §. ut. bek.). Ezek a pozitiv világos rendelkezések minden komoly vitát kizárnak.

Teljesség okából felemlitem még a rendszert kiegészitő 437. §. első bekezdését, mely szerint:

«A kir. Curia köteles határozatát *az esküdtbiróság* által valóknak elfogadott tényekre alapitani».

Tehát az előbbi §. az esküdtbiróság itéletének anyagjogi revizióját a Curia hatáskörébe utalja: ez a §. pedig a *reformatorius* eljárásnak megfelelőleg kijelenti, hogy a Curia határozatát csak a valóknak elfogadott tények alapján épitheti föl.

És ezzel be is fejezhetném észrevételeimet, s az olvasóra bizhatnám azt, hogy állitsa szembe az idézett törvényhelyekkel Sz. M. érvelését, s minden nehézség nélkül reá fog jönni arra, hogy czikkiró ur álláspontja téves s *contra legem* akarja a törvényt értelmezni. Miután azonban beleelegyedtem a vitába, ugy érzem, nekem kell a törvényt Sz. M érveivel szembesiteni, s kimutatni azt, hogy érvelése téves, téves s hibás pedig azért, mert helytelen kiindulási pontot választott.

De nézzük érveit közelebbről.

A «Jogt. Közl.» 39. számában technikai és czélszerüségi érvekkel igyekszik kimutatni azt, hogy az esküdtbiróság itéletét anyagjogilag felülvizsgálni lehetetlen s czélszerütlen; a 40. számban pedig jogi érvekkel igyekszik erős meggyőződésének fellegvárát körülbástyázni.

Én megforditott sorrendben haladok. Előbb jogi érvelésének tarthatatlanságát mutatom ki; azután azt fogom szemlélhetővé tenni, hogy contra legem felállitott nézete technika és czélszerüségi szempontból is teljesen hibás.

Elsősorban azt a tételt állitja fel, hogy: «a helyes magyarázat csak az lehet, hogy a BP. 373—375. §-ainak rendelkezései a Curiát ugy mint a törvényszéket egyaránt kötelezik s a Curia sem mondhatja ki azt a BP. 385. §-a 1. *a) b) c)* pontjainak alkalmazásával, hogy az csak becsületsértés, amiben az esküdtek rágalmazást láttak vagy viszont....»

Miért? — Azért, mondja később ismét, mert a 373—375. §-ok nemcsak az esküdtbiróságot, hanem a Curiát is kötelezik. Persze,

erre a dogmatikus kijelentésre szüksége van, mert hiszen a 374—375. §-ok szerint az esküdteknek *nemcsak ténybeli, hanem jogi kijelentése is kötelező a biróságra, ha tehát igaz az, hogy e szakaszok a Curiára is kötelezők, az egész vonalon nyert ügye van. Csakhogy itt van legnagyobb tévedésben. Miért kötelezi, s csakugyan kötelezi-e a 373—375. §. a Curiát? Erre kellett volna magyarázatot adni, ezt kellett volna a törvény rendszeréből s rendelkezéseiből kimutatni, de ezzel adós maradt,* s állitása olyan igérettel egyenlő, amit lehetetlen teljesiteni, de nagyon kényelmes is az ilyen törvénymagyarázat, mert ha elég az interpretáczióhoz az állitás, s a *törvény rendszerén kivül álló*, sőt *azzal merőben ellentétes*, inkább érzelmi, mint logikai okok ügyes csoportositása, akkor nincs oly tétel, amit a törvénybe bele nem lehetne magyarázni. Ily módon bátran lehetne állitani azt is. hogy a vádat a Curia előtt is el lehet ejteni, mert a 439. §. a XVIII. fejezetre utal, ebben pedig benne van a 323. §. is.

Csakhogy éppen ez a 439. §. az, nem is szólva a 38. §-ról, mely szerint ez jogi képtelenség volna s *éppen ez a §. az, amelyiknek helyes értelme szerint nyilvánvaló, hogy a czikkiró urtól hivatkozott 373—375. §-ok a revizionális eljárásban nem alkalmazhatók.*

Miért? Azért, mert a XVIII. fejezet a 439. §. szerint «*egyebekben*» alkalmazandó, csak «*megfelelőleg*». — Mit jelent az, hogy «*egyebekben*», — azt, hogy csak annyiban alkalmazhatók a törvényszék előtti eljárás szabályai, *amennyiben a 427—437. §-ok másképpen nem intézkednek.* Azt hiszem, hogy tisztelt barátom ezt a tételt, bármily nagy barátja is a laikus elemnek, helyesnek ismeri el, mert hiszen ez már igazán nem debattabilis tétel.

Már most, ebből a dogmából kiindulva, azt látjuk, hogy a Curia előtti eljárásnak minden elképzelhető *specziális, különleges* szabályai benne vannak a 437. s 438. §-okban. Ámde itt (437. §.) a BP. világosan megmondja, hogy a Curia a felülvizsgálatnál az esküdtbiróságtól valóknak elfogadott tényekhez van kötve, tehát világosan és logikailag félremagyarázhatlan módon meghatározza a felülvizsgálat alapját. Miután tehát itt specziális szabályunk van, a 439. § «*egyébként*» utmutatását figyelembe véve, csakis ezt alkalmazhatjuk, s a Curiának semmi köze sincs csupán az elsőbiróságnál érvényesülhető 373—375. §-okhoz. Hiszen, ha a törvény ezeket a §-okat a Curia előtti eljárásban is akarta volna alkalmazni, ezt ki is fejezte volna, amint ki is fejezi mindenütt, ahol bizonyos eljárási szabályokat más eljárási *szakban* vagy *specziális* eljárásban alkalmazandónak tart. E pontnál ajánlom figyelmébe ellenfelemnek: a BP. 96., 98. §. második bek., 279. §-át, 280. §. második bek., 383. §. ötödik bek., 307. §. első bek., 380. §. utolsó bek., 418. §-át; különösen 430. §-át, mely éppen a felülvizsgálatról szól.

Látjuk tehát, hogy a *törvényben egy öntudatos, logikus, következetesen keresztül vitt rendszer van, ami a helyes törvénymagyarázat teljes energiájával tiltakozik az ellen, hogy a 373—375. §-ok becsempésztessenek a felülvizsgálati perszakba, amelylyel az intézmények eltérő jellegénél fogva épp ugy nem keverhetők össze, mint a tüz a vizzel.*

Ennél a résznél befejezésül még egyet: a 439. §. amennyiben specziális felülvizsgálati szabály nincs, csak a XVIII. fejezetet rendeli «megfelelően» alkalmazandónak, *de kizárja az esküdtbirósági eljárásról szóló XIX. fejezet* alkalmazását, már pedig a 373—375. §-ok itt vannak elhelyezve, amely szakaszokat czikkiró ur oly előszeretettel favorizál s szeretne törvényes házastársi viszonyba hozni a Curiával; de azt hiszem még konkubinátust sem tud összeboronálni.

Czikkiró ur nem zárkózik el a 427. §. első s utolsó bekezdése elől sem, ahol a törvény világosan megmondja, hogy az anyagi jog mikénti alkalmazása a Curia felülvizsgálata alatt áll esküdtbirósági ügyekben is, s itt azt mondja:

«De a 385. §. 1. pont *a), b)* és *c)* alpontjai is alkalmazást nyerhetnek, mihelyt nem az esküdtek döntésének önmagában, a birói cognitio szempontjából való felülvizsgálatáról van szó; egyáltalán minden oly kérdésben, melyet nem az esküdtek döntöttek el».

Vajjon mily kérdések azok, melyeket nem az esküdtek döntenek el, s melyek a 385. §. 1. *a), b), c)* pontjai alá vonhatók? A 375. §. csak egyet ismer: a visszaesést, a többi a jury döntése alá tartozik, s igy, midőn a BP. 427. §-ának első s utolsó bekezdésében az összes anyagjogi matériát a Curia felülvizsgálata alá helyezte a törvény, bizonyára nem a visszaesésre gondolt.

Czikkiró különben a 427. §. most idézett rendelkezéseivel *szemben* mit sem bizonyitott, sőt a bizonyitást meg sem kisérlette, s ezt okosan tette, mert ezt a törvényt a törvényhozás hatályon kivül helyezheti, de ami abban van, azt abból kiargumentálni nem lehet.

Az én tételem, t. i., hogy a Curia az esküdtbiróság itéletét anyagjogi szempontból felülvizsgálja, a *Curián sem volt vitás soha,* sőt nagyrabecsült barátom Szüts Miklós is ezt a gyakorlatot követi s csupán a «Jogt. Közl.» hasábjain kezdi igy czikkét: «Lehet-e az esküdtek határozatát (azt hiszem *esküdtbiróság itéletét* akarta mondani) az érdemben felülvizsgálni érdemleges határozat hozása végett? Azt hiszem, hogy nem» — igy válaszol reá.

Holott a Curián lépten-nyomon felülvizsgáljuk az esküdtbiróság itéletét, ő is, meg mi is.

Hogy intézi el t. kartársam — ha szabad kérdeznem — pl. a BP. 385. §-ának 1. *b), c)* pontja alapján bejelentett semmiségi panaszt? Ugyebár az esetek óriási nagy többségében elutasitja a 437. §. negyedik bekezdésére utalással, mint alaptalant. Hát ha elutasitja, miért s milyen indokból teszi ezt, *azért-e, mert az anyagjogi törvény alkalmazását helyesnek találta, vagy azért, mert a Curiának nincs joga az esküdtbiróság itéletét anyagjogi szempontból felülvizsgálni.* Én ugy tudom — s itt kartársam nem tud megczáfolni — hogy a Curia az elutasitást *mindig érdemileg s azzal indokolja, hogy az esküdtbiróság a Btk.-et helyesen alkalmazta* és nyilvánvaló, hogy ha nem vizsgálhatná felül anyagjogi szempontból az itéletet, erre utalással visszautasitaná a semmiségi panaszt.

Ezzel szemben a legtulzóbb rabulisztikával sem lehetne azt állitani, hogy az *elutasitó határozat nem érdemleges határozat* s a Curia akkor, mikor az esküdtbiróság itélete ellen a 385. §. 1. *a), b)* vagy *c)* pontja alapján bejelentett semmiségi panaszt elutasitja, *érdemileg nem vizsgálja felül azt, hogy az esküdtbiróság az anyagi törvényt helyesen alkalmazta-e?*

Mert — s ezt nem Szüts Miklósnak, hanem olyan embernek mondom, akinek fogalma sincs a revizióról, s az annak folyamán hozott határozatokról — *a revizionális biróság subsumtio szempontjából kétféle érdemleges határozatot hoz, az egyikben helyesli a törvény alkalmazását, ez az elutasitó,* a másikban helyteleniti azt, ez a megsemmisitő, vagyis reformáló határozat, mert a semmitőszék a törvénynek megfelelő itélettel helyettesiti a rossz itéletet.

De ahhoz, hogy a Curia egyik vagy másik irányban *dönthessen érdemileg, vagyis anyagjogi szempontból, mindig meg kell vizsgálnia az itéletet.* S igy nem térhetünk ki az elől a *törvényes igazság* elől, hogy a Curia az *esküdtbiróság itéletét anyagjogi szempontból is felülvizsgálja.*

Ez az *elvi kérdés* és az elvi igazság a köztünk levő vitában, amit ezenkivül Szüts Miklós *czélszerüségi* és *technikai* szempontból fejteget s irásaimban én is tüzetesen tárgyaltam, hogy t. i. a Curia mikor hozhat itéletet és különösen fölmentő itélettel szemben marasztaló itéletet, ez már *nem elvi,* hanem *gyakorlati kérdés.* Habár a jelzett vitás elvi kérdésben, amint látható, engem az én t. barátomtól egy világ választ el, *gyakorlatilag* egy vékony selyemszál van köztünk, mert ő azt mondja, hogy *sohasem,* én meg azt állitom, hogy a *legritkábban* hozhat a Curia marasztaló itéletet fölmentő esküdtbirósági itélet alapján.

Indokaink azonban, s az azokat nyomon követő érzelmeink is szétválnak ennek megállapitása után, mert ő *elvileg* zárja ki, én pedig az intézmény tökéletlensége miatt csak *practice* látom nagyon szórványosnak a marasztaló itélet lehetőségét. *Ő ezt helyesnek tartja,* mert a juryt tökéletesnek, vagy legalább is jobbnak hiszi a szakbiróságnál, sőt — horribile dictu — lehet, hogy félreértettem, de a Penelope meséjének idézéséből ugy látom, hogy azokat a szegény esküdteket jogi ismeretek dolgában is a Curia fölé helyezi, mert hiszen a Curia — szerinte — az éj sötétében fejti föl azt, amit az esküdtek napvilágnál alkottak!

Azt mondja ezzel kapcsolatosan czikkiró ur:

«Tiz eset közül talán kilenczben a Curia tehetetlenül állna az esküdtek cognitiójának érdemi tévedésével szemben. Mi legyen tehát azokkal az ügyekkel. amelyekben a Curia ezt a reformatorius tevékenységét az akadályok miatt nem érvényesitheti, hol és miben találjanak ezek orvoslást, ha az esküdtek cognitiója az érdemben hibás volt?»

Hát abban megint igaza van ellenfelemnek, hogy bizonyos diszharmonia van az igazságszolgáltatásban, mert a nagyon is ismert technikai okokból csak ritkán vagyunk abban a helyzetben, hogy az anyagjogi törvénytelenséget reformáljuk. Megnyugtató azonban az, hogy az én törvénymagyarázatom szerint egy nagy favor defensionis van a felülvizsgálatban, mert — mint említém — a lehető legritkábban itélheti el a Curia az esküdtbiróság által felmentett vádlottat, ellenben midőn a szükszavu ténymegállapitás alapján az anyagjogi törvénytelenséget helyreütheti, gyakran fölmentheti azt. Hát ez mégis jobb, mint a semmi. Szerinte ugyan akképp áll a dolog, hogy a teljes harmonia kedvéért ezekben az esetekben sem szabad fölmenteni az elitélt vádlottakat, mert a «*parádés*» ügyeket is ugy kell kezelni, mint a nem parádésokat! De hiszen ez egy veszedelmes retrográd irányu tanitás, mely összes kulturtörekvésünket lábbal tiporja; ellenkezik a bár lassu, de biztos fejlődés eszméjével; s azt a tételt foglalja magában, hogy ha az ember egyszerre és minden esetben nem juthat föl a tökéletesség csucsára, maradjon mindig lent a völgyben!

Hát ha az intézmény hibás volta miatt a Curia nem férhet mindig a törvényes igazsághoz, szabad-e ebből azt következtetni, lehet-e az igazságszolgáltatás erkölcsi piedesztálján állva azt mondani, hogy azokban az esetekben sem mondom ki a törvényes igazságot, melyekben azt tehetném, mert az esetek legnagyobb részében ugy sem tehetem azt!

Én sohasem ringattam magamat abban az illusióban, hogy emberi alkotásaink tökéletesek lehetnek; és specziell, hogy az igazságszolgáltatásban mi mindig az igazságot szolgáltatjuk; meg kell elégednünk, amint *Rohland* helyesen mondja * — az abszolut helyett — approximativ igazságokkal, de erre s ennek fejlesztésére kell törekednünk teljes erőnkből. Mert ha erről mondunk le, a haladásról mondunk le.

Amint a kifejtettekből látható, én helytelennek, sőt veszedelmesnek tartom, hogy az esküdtszéki intézmény tökéletlensége folytán az anyagjog mikénti alkalmazása *csaknem* teljesen és végleg ki van szolgáltatva a szakképzetlen esküdteknek.

De ennél még veszedelmesebbnek tartom azt, hogy elsőrendü jogászaink *nem a baj csökkentésére, hanem annak öregbitésére törekszenek*. Miután, mint láttuk, a törvény rendelkezése világos s nem lehet vitatni, legalább rabulizmus nélkül nem lehet, hogy a BP. az anyagjog alkalmazását az esküdtbiróság részéről is a Curia felülvizsgálata alá helyezte, ugy vélem, erkölcsi kötelességünk az volna, hogy a törvény világos rendelkezését szem előtt tartva, az abban megjelölt uton haladjunk s a BP. világos és szép rendszerét tovább épitsük és a Curia ellenőrzését a jog alkalmazása terén a törvény rugalmasságának keretén belől, lehetőleg kiszélesitsük.

És ehelyett mit látunk, azt, hogy kiváló, nagymüveltségü jogászok, *olyanok is, akik az esküdtszéki intézményben veszedelmet látnak és annak elvi ellenesei*, ahelyett hogy két kézzel megragadnák a törvény nyujtotta foggantyut, hogy annak segélyével a jury szakszerütlenségében rejlő bajt csökkentsék, a tekintélyben rejlő erővel ezt a foggantyut is le akarják törni; de viszont ők dobják a legnagyobb követ a juryre, mikor egy-egy baklövése napfényre kerül.

Az igazságszolgáltatásban ez olyan baj, mint mikor egy meggondolatlan utas a pályán, mely ezer veszedelmet rejt, a vészféket elpusztitja.

Mások meg — akik a laikus igazságszolgáltatás barátai — a Curia felülvizsgálati jogkörét azért akarják a törvényből kieszkamotálni, mert a juryben vakon biznak, csalhatatlannak tartják, mint a római pápát; s ugy vannak vele, mint a Salamon-sziget lakói babonás tiszteletük tárgyával, amit a tabu büvkörével vesznek körül.

Pedig higyje el nekem Szüts Miklós barátom, hogy a jury, legalább a mostani intézményes alakjában a jövő kulturembere előtt épp oly csodás, muzeumi tárgy lesz, mint bocsánat a szentségtörésért, a mostani országgyülési képviselő. Mert a mai differenciálódott társadalomban, hogy Darwin terminologiáját használjam, az esküdt és a képviselő az a közfunkczionárius, akik letünt korok és eszmék rudimentumaiként élnek tovább. *A társadalmi fejlődés ugyanis magával hozza a differenciálódást, ez meg a szakszerüséget, vagyis azt, hogy minden állást szakképzett ember töltsön be.* Többé-kevésbbé igy is vagyunk már a társadalomban berendezkedve; mert a szüléshez nem a villanyszerelőt hivjuk; ha a fogam fáj, nem a könyvkötőt hivatom; a közigazgatást nem a plébánosra bizzuk; és a hadgyakorlatok vezetésére sem egy püspököt kérünk föl. Hogy van az mégis, hogy a legsulyosabb bünügyeket a laikus esküdtekre bizzuk; s a törvényhozás szentelt csarnokaiba, ahol megszületnek a társadalmat s egyeseket kormányzó törvények, részben olyan emberek ülnek, akik specziális törvényhozói képzettséggel nem birnak; és nem foglalkoztak szocziologiával, a társadalmi élet tüneményeivel, azok keletkezésével, fejlődésével és fejlesztésével, s mindezen jelenségek törvényeivel. Pedig már Comte Ágoston megmondotta «Cours de philosophie positive» czimü korszakalkotó munkájában több mint 70 évvel ezelőtt, hogy a *törvényhozó hatalmat csak olyan emberekre bizhatjuk, akik a szocziologiával foglalkoznak*, mert ha ebben a tudományban járatlanok a honatyák, és ha mégis kiszolgáltatjuk nekik a társadalmat: vakot bizunk világtalanra.

De hát ugyan ki törődik szürke agyu filozófusokkal?

Látszik, hogy nem törődünk. Itt is maradt a nyakunkon a két társadalmi rudimentum: az esküdt s a képviselő, akiknek egyikétől sem kivánunk szakismeretet; épp ugy, mint bennünk maradt biologiai rudimentumként a *vakbél*.

Az igazságszolgáltatás lélektana szempontjából az esküdtbiráskodásról s a revizióról sok mindent kellene még elmondanom, de ezek a felvetett kérdéssel csak távolabbi vonatkozásban vannak, s igy csak egyet jegyzek még meg; s ez az, hogy a Szüts Miklós által felvetett témáról már több izben elmondtam véleményemet; meghallgattam, sőt behatóan tanulmányoztam az ellenvéleményeket is, s ezek után csak azt az eredményt szürhetem le, hogy a BP. 427. §-ának első s utolsó bekezdése, valamint a 437. §-ának rendszere sokkal világosabb, hogysem azt az esküdtszék iránti legnagyobb szeretettel is ki lehetne forgatni sarkaiból. S igy megbocsát nekem nagyrabecsült barátom Szüts Miklós, ha az ő fényes filippikája, nagyon érdekes érvelése után is ebben az agyoncsépelt kérdésben *az az utolsó szavam:*

Epur si muove. *Vargha Ferencz.*

* Die Soziologische Strafrechtslehre 14. s köv. l.

A kir. táblai tanácsjegyzők és az 1912. évi VII. tcz. 6. §-a.

— A jövő évi költségvetéshez. —

A mostanság még a «Ház asztalán» fekvő s a jövő évi költségvetést tartalmazó törvényjavaslatnak az igazságügyi tárcza terhére vonatkozó részében olvashatunk egy olyan — egyébként már régóta esedékessé vált — rendelkezést, amelyből kivehetően a kormány száz albirói állásnak VIII. fizetési osztályu birói állásra való átrendszeresitését s ugyanekkor száz *önálló müködési körrel felruházott* birósági jegyzőnek a IX. fizetési osztályba való bevitelét tervezi.

Az 1912 : VII. tcz., vagyis az ugynevezett szervezeti novella a 6. §-ában világosan akként intézkedik, hogy az igazságügyminiszter *elsőfoku biróságnál* alkalmazott olyan jegyzőt, ki a gyakorlati birói vizsgálatot, vagy az ügyvédi vizsgát letette, felruházhat azzal a müködési körrel, hogy nem peres ügyben birói határozatot hozzon, polgári peres ügyben, vagy büntetőügyben megkeresés, vagy kiküldés alapján foganatositandó birói cselekményeket *önállóan* végezzen. Evidens tehát, hogy *másodfoku biróságnál* alkalmazott jegyzőkre ez a törvényhozási intézkedés ki nem terjeszthető.

Most itt a bökkenő. A költségvetési törvényjavaslat minden kétséget kizáróan csakis *önálló müködési körrel felruházott* birósági jegyzők előléptetését emlegeti. De mi történjék már most a különböző kir. táblákhoz tanácsjegyzőkül berendelt azokkal a birósági jegyzőkkel, akik berendelésük idejében még nem voltak felruházva önálló müködési körrel, azóta azonban képesitésüknél és képzettségüknél fogva föltétlenül részesültek volna abban és saját hibájukon kivül csakis azért esnek el tőle, mert szorgalmuk és rátermettségük elismerése fejében is *másodfoku* birósághoz lettek szolgálattételre berendelve? ők tehát, ha a szervezeti törvényt és a költségvetési javaslatot szigoruan értelmezzük, ki vannak zárva a tervezett előléptetésből, még ha a rangsor szerint különben sorra kellene is kerülniök.

★

Itt kétségtelenül olyan sérelem lappang a törvényjavaslat sorai közt, amelynek illendő és elmulaszthatatlan dolog idejekorán lecsapni a fejét, még mielőtt valóban — sérelem lehetne belőle.

Jelen soraimat, melyeknek révén csakugyan a legsárgább irigység sem konstatálhatja rólam, hogy «haza beszélek»: legfőképpen az a körülmény teszi aktuálisakká, hogy a szegedi kir. táblához tanácsjegyzőkül berendelt birósági jegyzők, természetesen felettes hatóságuk utján, tiszteletteljes előterjesztéssel fordultak az igazságügyi kormányhoz az általam fentebb leirt visszás helyzet folytán bizonyára bekövetkezhető hátrányaik elháritása iránt. Azóta bizonyára már a többi tábláknál müködő birósági jegyzők is követték a szegediek példáját.

Szükséges hogy az önálló müködési körrel felruházott birósági jegyzőknek s a kir. táblákhoz tanácsjegyzőkül berendelt jegyzőknek egymáshoz való viszonya megfelelően preciziroztassék. Ez utóbbiakat, ha a törvényes feltételek nálunk egyébként teljes mértékben fenforognak, ugy a kinevezésnél, mint az előléptetésnél teljesen egyenlő elbánásban kell részesiteni, mert az már csakugyan rajtuk kivül eső körülmény, hogy amig a kir. táblák kebelében szolgálnak, mindaddig önálló müködési körrel fel nem ruházhatók. Hallottam itt-ott olyanféle kivánságokat is, hogy a tanácsjegyzőkül berendelt birósági jegyzőket, mint ilyeneket, szolgálati idejükre és rangsorukra való tekintet nélkül, hivatalból be kellene vinni a IX. fizetési osztályba. Ez a kivánság azonban még talán korai. Ámbár hiszen még erről is lehetne beszélni... *Zsoldos Benő.*

Bekebelezett váltóhitel.

I.

Ily czim alatt e lap 39. számában czikk jelent meg, mely azon felfogást fejezi ki, hogy tulajdonosváltozás esetén a hitelt adó pénzintézetnek nincsen szüksége a hitelátvállalás telekkönyvi feljegyzésére, annál kevésbbé uj bekebelezésre; mert a hitelszerződésnek biróságon kivüli okirati átvállalása teljesen megvédi a hitelező jogos érdekeit.

Bármennyire kivánatos volna is a hitelforgalom és a költségekkel amugy is tulterhelt felek érdekében az, hogy czikkiró ur felfogása érvényre jusson, a telekkönyvi rendelet és a mai joggyakorlat alapján nézetem szerint a hitelt nyujtó pénzintézetek még sem oszthatják ezen felfogást, hanem követeléseik biztonsága érdekében kénytelenek ahhoz ragaszkodni, hogy tulajdonosváltozás esetén a bekebelezett váltóhitel csak egészen uj bekebelezés alapján tartható fenn.

Igaz, hogy régebbi időkben a pénzintézetek az okirati átvállalást uj bekebelezés nélkül is engedélyezhették, de csak azért, mert az átvállalás szankcióját a telekkönyvi hatóságok telekkönyvi feljegyzés által megadták, de mióta a biróságok a feljegyzést megtagadták, hiányzik azon tényező, mely az átvállalást harmadik személylyel szemben is hatályossá és megtámadhatatlanná tette.

Hogy a telekkönyvi rendelet 104. §-a alapján az átvállalás feljegyezhető-e vagy nem, azt nem akarom most vita tárgyává tenni, bár az a nézetem, hogy az ezen §-ban foglalt felsorolás nem kimerető és igy biróságaink a telekkönyvi rendeletnek a forgalom kivánalmainak megfelelő szabadabb, kissé kiterjesztő magyarázata mellett az átvállalás feljegyzését a rendelet megsértése nélkül megengedhetnék. És ez is volna a kérdésnek legalaposabb és a közönségre nézve legmegnyugtatóbb elintézése. De a mai helyzet mellett, midőn biróságaink a telekkönyvi feljegyzést következetesen megtagadják, a pénzintézetek, ha csak nem akarják fontos vagyoni érdekeiket koczkára tenni, nem elégedhetnek meg az egyszerü átvállalással, hanem egészen uj bekebelezést kell kivánniok.

A bekebelezett váltóhitelek zálogjoga ma a telekkönyvi rendelet 65. §-án alapszik és ezen ugynevezett biztositéki bekebelezésekre nézve az az általánosan kifejlődött jogi nézet, hogy az ilyen biztositéki zálogjog bekebelezését megengedő okirat csakis a hitelt adó és hitelt nyerő fél között állapit meg jogviszonyt. Majdnem minden ilyen okiratnak stereotyp kifejezése az, hogy «az X. intézet által alulirott Y.-nak nyujtott váltóhitelre zálogjogot engedek» stb., stb. Ebből biróságaink általában az következtetik, hogy az illető zálogjog csakis az X. által Y.-nak nyujtott és nyujtandó hitel biztositására engedtetett és igy azt X. másnak, mint Y.-nak nyujtott hitel kielégitésére igénybe nem veheti.

Már most ha Y. ingatlanát Z. megveszi és a hitelt biróságon kivüli okirattal átvállalja, kérdéses, hogy a következő hitelezők nem tehetnek-e alapos kifogást az ellen, hogy X. hitelező Z. elleni követeléseit érvényesitse azon zálogjog keretében, mely az okirat tartalma szerint csak az Y. tartozásainak fedezetére volt rendelve!?

Ha pedig a hitelező ezzel szemben az átvállalási okiratot mutatja fel, a következő hitelezők még mindig joggal vitathatják előbbi álláspontjukat, mert ők az átvállalásról, a feljegyzés hiánya miatt, tudomással nem birtak.

Ilyképpen egyedül a döntő biróság felfogásától fog függeni az, hogy a hitelező követelését megkapja-e, mert a biróság éppen annyi indokot hozhat fel a biztositéki okirat szövegének szószerinti értelmezése, tehát a hitelviszonynak tisztán X. és Y. közötti korlátozása, mint a szabadelvübb magyarázat mellett.

De még kritikusabbá válhatik a hitelező helyzete, ha további ingatlanváltozás esetére gondolunk.

X. intézet a váltóhitelt bekebelezése mellett Y.-nak adta; Y. eladta az ingatlant Z.-nek, ki a hitelt biróságon kivül átvállalta és azután az ingatlant tovább eladta N.-nek.

Most már X. intézet követelését érvényesiteni kivánván, N. ellen végrehajtási jogot nem nyerhet, hanem ellene türési pert kell inditania és ezen perben N. joggal védekezhetik ugy, hogy a biztositéki okirat tartalma szerint a zálogjog csakis az Y. tartozásainak kielégitésére szolgál, mert ő arról nem tudott, hogy Z. a hitelt átvállalta s igy ő csakis az alapokiratnak megfelelő tartozás kielégitését köteles türni.

Még az is megtörténhetik, hogy Z. a hitel átvállalását vevője, N. előtt el is hallgatja, sőt — habár rosszhiszemüen — az adásvételi szerződésben azt a kijelentést teszi, hogy ő a hitelt igénybe nem vette s igy N. jóhiszemüen kifizeti neki az egész vételárat.

Hogy biróságaink ilyen esetben hogyan döntenének, azt igazán nem lehet tudni, sőt az utóbbi esetekben az adósok álláspontja erősebbnek látszik, mint a hitelezőé.

Ily körülmények között a pénzintézetek minden előzékenység mellett sem foglalhatnak el olyan álláspontot, mely igen gyakran százezrekre rugó vagyoni érdekeiket bizonytalan perek esélyeinek teszik ki és mig a törvényhozás vagy esetleg megváltozott birói gyakorlat módot nem nyujt arra, hogy az adósok kimélése mellett saját ilynemü követeleseiket egészen biztos alapra helyezhessék; nézetem szerint kénytelenek lesznek tulajdonosváltozás esetén zálogjoguk uj bekebelezéséhez ragaszkodni.

Dr. Kemény Viktor.

II.

A Jogtudományi Közlöny f. é. szeptember 27-iki 39. számában dr. Nagy Lajos «Bekebelezett váltóhitel» czimü fejtegetését egész terjedelmében helyesnek s ugy a jogelvekkel, mint az üzleti élet követelményeivel teljesen megfelelőknek tartom.

Azonban a czikkiró ur csak «váltóhitelek»-ről értekezik, pedig a pénzintézetek ujabb időben a hitelezés telekkönyvi biztositásának egy uj módját használják, melyet egyidejüleg alkalmaznak ugy a váltó-, mint a folyószámla-hitel biztositására.

Ugyanis a biztositási okiratban a fél egyoldalulag elismeri, hogy a pénzintézet x összeg erejéig «nyilt hitelt» adott s az ezen összeg erejéig nyujtott folyószámla- és váltóhitelezés a többek közt oly feltételek mellett lett folyósitva, hogy a hitelező pénzintézetnek jogában áll a folyószámla hitelt váltóhitelezéssé átváltoztatni s az adóstól ez esetben megfelelő értékü váltóelfogadmányokat követelni, vagy viszont jogában áll a váltóhitelezést a váltó visszaadása mellett folyószámla-hitelezéssé átváltoztatni. Az adós ezen kötelezettségének biztositására a biztositási okiratban engedélyt ad arra, hogy a zálogjog x összegü «nyilt hitel» tőke s járulékai erejéig a hitelező pénzintézet javára bekebeleztessék.

Véleményem szerint az ilyen biztositási okirat alapján történt telekkönyvi bekebelezések ugyanazon jogelvek szerint birálandók el, mint a czikkiró ur által fejtegetett «váltóhitel» bekebelezések, azok éppugy átvállalhatók tulajdonosváltozás esetén, mint ezek és pedig tekintet nélkül arra, hogy a jelzálog eladásakor s a nyilt hitel átvállalásakor folyószámla- vagy váltóhitel, vagy mindkettő volt-e igénybe véve?

Meglehet, hogy jogásztársaim nem fogják ilyen egyszerünek

találni a kérdést, annak nyilvános birálat alá bocsátását mégis elég érdekesnek tartom azért, mert hazai pénzintézeteink a biztositási okiratnak fent vázolt ezen összetett formáját tényleg használják s telekkönyvi hatóságaink ilyenek alapján a zálogjogot x «nyilt hitel» tőke s járulékai erejéig tényleg be is kebelezik s a sorrendi tárgyalásokon akár mint folyószámla-, akár mint váltókövetelést érvényesiteni engedik. *Dr. Sailer Vilmos.*

Az országos nagyváradi birógyülés.

Október hó 6-án tartotta meg az Országos Birói és Ügyészi Egyesület ötödik évi közgyülését Nagyváradon. Évek során át már megszoktuk, szinte természetesnek tartjuk, hogy a közgyülés legkiemelkedőbb eseménye *Grecsák Károly* curiai biró, egyesületi elnök megnyitó beszédje legyen. Ez évben sem csalódtunk. Grecsák beszédje, melyet körülbelül 250 szakosztályi kiküldött előtt mondott el, részben a multba pillant vissza, részben a jövőbe tekint. Az egyesület vezetősége, mely a birák és ügyészek anyagi és társadalmi érdekeinek előmozditását egyaránt czéljául tüzte ki, az elmult esztendőben kifejtett tevékenységére a sikeres munka jóleső megelégedésével tekinthet vissza. A birák gyermekeinek nevelését lényegesen megkönnyitő internátus, az aránylag olcsó pénzért kellemes otthont biztositó birói telep és bérpalota, mind az elmult esztendőbeli munkálkodásnak gyümölcsei. A birák szolgálati viszonyai tekintetében pedig legnagyobb részben az egyesület kitartó fáradozásainak tudható be, hogy a birói függetlenség és áthelyezhetetlenség csak kis mértékben szenvedett sérelmet a polgári perrendtartás életbeléptetéséről szóló törvényjavaslat idevonatkozó rendelkezéseinek megfelelő módositása következtében.

Az elnöki megnyitó másik része — és erre helyezte Grecsák is a fősulyt — uj czélokat tüz ki, melyek elérésére a jövőben törekedni kell.

Ily czélok a birák automatikus előléptetésének behozatalára, a birósági jegyzők szolgálati viszonyainak és a birói kar parlamenti helyzetének rendezésére való törekvés. Tekintve, hogy a napi sajtó Grecsák beszédjét kimeritően ismertette, magam csupán a legfontosabb mozzanatok kiemelésére szoritkozom. Az automatikus előlépés eszméjét egyes kompetens körök — főleg a külföldön — azzal akarják lehetetlenné tenni, hogy praktikus megvalósitását szükségképpen követő roppant nehézségeket kezdenek felfedezni. Ezen ellenvetésekkel szemben azonban kiemelendő, hogy az önmagától müködő előlépés elve csak abból állna, hogy a birót a szolgálatban eltöltött esztendők száma csupán a fizetési osztályokban való előlépésre minősiti, mig az állásban való előléptetésnél az államhatalom képviselőinek — ugy mint eddig — egyedüli joga volna arra, hogy a magasabb állásokat a legkitünőbbek kiválasztásával töltse be.

A birósági jegyzők szolgálati viszonyainak aggasztó volta ma már oly fogalom, mely a köztudatba ment át. Csak köszönetet érdemel az egyesület igazgatósága, midőn a közgyülésen inditványt tett, melyhez a tagok természetesen egyhangban hozzájárultak, hogy ennek a helyzetnek az orvoslása végett ismételten folyamodjanak az igazságügyi kormányhoz. Teljesen eredeti, de nagyon is figyelemreméltó eszmét vetett fel Grecsák, midőn beszédjében a birói és ügyészi kar tagjainak passziv választójogáról szólott. Tudvalévő dolog, hogy az igazságszolgáltatás funkczionáriusait, a Curia elnökét és másodelnökét, valamint a budapesti kir. tábla elnökét kivéve — részben törvény, részben a gyakorlat elzárta attól, hogy az országgyülés valamelyik házának is tagjai lehessenek. Ezen intézkedésünkkel egyedül állunk az összes parlamentáris országok között. Sőt a világ minden parlamentjében éppen a birói kar tagjait a legértékesebb elemek közé számitják. Szó sem lehet arról, hogy e tekintetben éppen nálunk léteznék oly kivételes állapot, mely szerint a biró parlamenti müködésre alkalmatlan lenne, helyét ott kevésbbé jól állná meg, mint bármely más polgári foglalkozást üző. A választójog küszöbön álló rendezése idejében, helyénvaló tehát az irányitó tényezőket erre a körülményre, mely a biráknak az államban elfoglalt helyzetére oly nagy jelentőséggel bir, figyelmessé tenni. Igen természetes, hogy a biró egyazon időben törvényhozói és igazságszolgáltatási funkcziót nem gyakorolhatna. Ezért, ha a birói kar tagja választás vagy kinevezés által az országgyülés tagjává lenne, őt a birói szolgálat alól ideiglenesen mentesiteni kellene azzal, hogy ha mint törvényhozó megszünik müködni, régi állását és jellegét visszanyeri, a régi statusba visszahelyeztetik.

Ezek voltak a birói és ügyészi egyesület elnökének leglényegesebb inditványai, melyet a közgyülés nagy helyeslésssel, minden tekintetben magáévá tett.

Az egylet egyik megalapitójának és volt főtitkárának *dr. Márkus Dezső* curiai birónak a közgyülés egyhangu lelkesedéssel mondott a szó szoros értelmében vett, igazán *alapvető* működéséért hálás köszönetet.

A vidéki szakosztályok által beterjesztett inditványtömegből szintén akadt nem egy figyelemreméltó.

Igy kétségtelenül megfontolást érdemel a székesfehérvári szakosztály inditványa, mely a nyári törvénykezési szünetnek az alsóbiróságokra való kiterjesztését ajánlja. Különösen vidéki birák tapasztalják, hogy mily terhet rónak a felekre meg a tanukra, midőn őket a nyári hónapokban a sürgős mezei munka idejében tárgyalásra kell idézniök. Ily idézésnek eleget tenni legalább egy napi munkaveszteséget jelent; igy természetes, hogy mindenki, amennyire csak teheti, igyekezni fog a megjelenés kötelezettsége alól kibuvót keresni. A biróságnak meg az idézettek távolmaradása következtében három-négy tárgyalást kell tartani oly ügyben, melyet különben egy alkalommal is befejezhetne. Az inditványban ezért azt ajánlják, hogy a nyári hónapokban a járásbiróságnál szüneti birót jelöljenek ki, a törvényszékeknél szüneti tanács alakittassék, amely csupán a sürgős természetü ügyeket intézze, mig a többi ügyek csak őszkor nyerjenek elintézést. Ha a jogkereső közönség az ilyen berendezéshez hozzászokott, ugy ennek megvolna az az előnye is, hogy a birák szabadságideje alatt az elintézetlen ügyek fel nem torlódnának, ami pedig a restanczia-képződés elháritásához — és mi volna ennél kivánatosabb! — is hozzájárulna. A közgyülés ezt az inditványt kiadta a szakosztályoknak véleményezés végett.

Örömmel tapasztalhattuk, hogy az idei közgyülés az állami, valamint a vármegyei legfőbb tisztviselők jelenlétében és élénk érdeklődése közepette tartatott meg. De résztvett az érdeklődésben a nagyközönség is, ami azt mutatja, hogy már átmegy a köztudatba, miszerint a birák helyzetének kérdései, az állami igazságszolgáltatásé is. Talán alig van, aki nem látná be, hogy midőn a birói és ügyészi kar tagjai összetartásra gondoltak, az állami, a közérdek lebegett elsősorban a szemük előtt. Ez a legnagyobb és legjelentősebb eredmény, melyet a birák elérhetnek és ebben látjuk mi is az országos birói és ügyészi egyesület tevékenységének legnagyobb sikerét. *Dr. Auer György.*

A bosnyák jog Magyarországon.

Szomoru rezignáczióval irta meg Magyarország egyik legkiválóbb publicistája a minap: «Ausztria és Magyarország, noha az van legközelebb a balkán népekhez, sőt féllábbal benne is áll a Balkánban, legkevesebb érdekét tudta elhelyezni ezekben az országokban. Még az annektált tartományokban is inkább fogy a befolyása, szakadoznak a benső kötelékek, melyek idecsatolják; se barátságot, se szimpátiát, se hálát, semmit nem tudtunk ott elérni évtizedeken át való pazar kormányzással».

Mi jogászok nem is kételkedünk benne, hogy ezekben a tartományokban nem is fogjuk gazdasági és állami érdekeinket megvédeni, ott lakó polgáraink gazdasági boldogulását biztositani, csak ha ezeknek az országrészeknek jogintézményeit elegendően ismerjük. És mégis azt tapasztaljuk, s ezzel nem mondunk uj dolgot, hogy az annektált tartományok jogintézményei alig ismeretesek minálunk. Harmincz évi okkupáczió nekünk nem volt elegendő arra, hogy ezen tartományok jogát közelebbről megismerjük s most az annexió negyedik évében sem látjuk semmi jelét annak, hogy Bosznia és Herczegovina jogintézményeivel közelebbről megismerkedni akarnánk. Ezt igy tovább nem folytathatjuk. Nekünk igen komolyan kell hozzálátnunk a munkához, minél gyorsabban s egyuttal minél teljesebben kell elsajátitanunk Bosznia és Herczegovina jogát is.

Ebben az esztendőben észlelhető végre némi fejlődés ezen a téren. Egy gazdasági szervezet alakult az ország legnagyobb ipari, kereskedelmi és mérnöktestületeiből. Az alapitók sorában volt a budapesti ügyvédi kamara is. Ennek az uj szervezetnek Magyar-Bosnyák Gazdasági Központ a neve.

Ez a Központ — igen helyesen — belátta, hogy áldatlan s üres

politizálással nem lehet befolyásunkat Boszniában megszilárditani. Viszont nem helyezkedett egyoldalu kalmár-álláspontra, amely anti-latájner szellemtől hajtva csak üzletembernek akarja a lábát megvetni a Balkánon. A bosnyák Központ világosan átérezte a gazdasági és jogi érdekek egybekötöttségét és ezért azzal kezdte müködését, hogy a bosnyák jogsegély javitása érdekében egy összefoglaló reform tervezetével fordult az igazságügyi kormányhoz. Azóta szünet nélkül ostromolja a magyar és a közös minisztériumokat, valamint a bosnyák országos kormányt, hogy a magyar itéletek végrehajtása körül tapasztalható türhetetlen mizériákat szüntessék meg.

A másik akciója a bosnyák Központnak a bosnyák jog tanitására vonatkozik. Ezzel *Magyary Géza* egyetemi tanárnak, a jogi szakosztály elnökének inditványára foglalkoztak. E tárgyban szintén készült egy kimeritő memorandum az igazságügyminiszterhez; ebből itt közöljük a befejező részt. Jogászi szempontból szintén helyesnek és megvalósitandónak tartjuk az itt felhozott kivánságokat:

«Nagy sajnálattal kell Nagyméltóságod előtt kiemelnünk, hogy jogi főiskoláinkon Bosznia és Hercegovina jogintézményei csak elvétve és ekkor is csak egészen mellékesen részesülnek méltatásban. Ezen okvetlenül változtatnunk kell. Mielőbb kell módot találni arra, hogy ezen tartományok jogintézményeinek kötelező rendszeres előadása felvétessék a jogi főiskolák tanrendjébe. Mi ezen joganyag rendszeres tanitásától igen sokat várunk. Mindenekelőtt Magyarország gazdasági, különösen kereskedelmi érdekeit sikerül ezzel hatályosabban megvédenünk. Mert egészen nyilvánvaló, ha a mi jogászközönségünk járatos lesz ezen tartományok jogában, sokkal nagyobb mértékben lesz képes ott a magyar jogkereső közönség érdekeit is megvédeni. De az állami összetartozás tudatát itt épp ugy, mint odalent is ébren tarthatjuk ezáltal. Alig lehet az állami kapcsolat bensőségét elérni olyan országrészekben, amelyeknek jogi intézményeit az anyaország nem ismeri. Az annektált tartományok jogának tanitása által még azt is elérnők, hgy sokkal több magyar fiatal ember fog keresni ezen tartományokban alkalmazást s ismervén az itteni jogot, azt könnyebben is fogja megkapni, előmenetele is jobban lesz biztositva. Már pedig egészen kétségtelen, hogy ugy gazdasági érdekeink megvédésére igen fontos, de közjogi szempontból is igen nagy jelentőségü, ha magyar emberek nagyobb számban foglalnak helyet az annektált tartományok hivatalaiban, mint eddig. De elérhetnők ezzel talán azt is, hogy jogi főiskoláink, — itt elsősorban a budapesti egyetemre gondolunk, — nagyobb vonzóerőt gyakorolnának az ottani ifjuságra, mint eddig, főiskoláinkat, főleg pedig a budapesti egyetemet a bosnyák hallgatóság nagyobb számban keresné fel. Ez is kétségkivül rendkivül nagy hatással volna az összetartás és a rokonérzés felébresztésére az annektált tartományok közönségében.

Bármennyire is fontos Bosznia-Hercegovina közjogi helyzetének és megfelelő szabályozásának kérdése, mi a bosnyák-herczegovinai jogi intézmények előadásában mégis igen nagy sulyt fektetünk arra, hogy az előadás ne szoritkozzék csupán erre a függő közjogi kérdésre, hanem mi a gyakorlati gazdasági élet követelményeit tartva szem előtt, azt óhajtjuk, hogy *azok a jogintézmények is legyenek különös méltatás és igen beható előadás tárgyai, amelyek a gazdasági élet szempontjából közvetlen jelentőséggel birnak. Ezek közé tartoznak különösen a magánjog, a kereskedelmi és váltójog, és végül a közigazgatás megfelelő részei.*

Befejezésül még egyet emlitünk fel. Minthogy a Központ gazdasági érdekeink ápolását csupán Bosznia és Hercegovinában tüzte ki feladatául, nem nyilatkozott jelen felterjesztésében tüzetesen arról, hogy nálunk a horvát-szlavonországi jogintézmények ismerete is igen kezdetleges s hogy ezek tanitásáról sem történt eddig megfelelő gondoskodás. Pedig itt is óriási nagy gazdasági és jogi érdekeink forognak kérdésben. Most még sem hagyhatjuk egészen szó nélkül, hogy midőn a m. kir. kormány a bosnyák és herczegovinai jog tanitásáról gondoskodik, nagyon helyes volna, ha ugyanakkor arra is kiterjesztetnék a figyelem, hogy Horvát- és Szlavonországok jogintézményei is kötelező rendszeres előadás tárgyai legyenek.»

A bosnyák Központ akciójának már van kézzel fogható eredménye a bosnyák jogtanitás terén is. Nemcsak a budapesti egyetemen folynak az előkészületek a bosnyák jog tanitására, hanem, mint Debreczenből értesitenek benünket, az ottani jogakadémián is alapos tárgyalások vannak folyamatban és nincs kizárva, hogy már a következő félévben megvalósitják a bosnyák Központ inditványát. Ez alatt a keleti kereskedelmi akadémián pedig a közoktatásügyi miniszter engedélyével *Nagy Ferencz* ny. államtitkár, a felügyelő bizottság elnöke már életbe is léptette a bosnyák jogtanitást. A Keleti Akadémián szervezett bosnyák tanfolyam keretében fogják hallgatni ezt a studiumot, melynek előadója dr. *Balkányi Kálmán*, a Magyar Bosnyák Gazdasági Központ igazgatója lesz.

Különfélék.

— **Uj ügyvédi dijszabás** alkotása tárgyában megbeszélések folynak a budapesti birói karban. A járásbirák közt az az általános nézet, hogy az eddigi rendszer helyett az *átalányrendszer* volna a leghelyesebb, mely egyfelől megengedné az érdemleges munka lehető legjobb dijazását és előnyben részesitené a perek gyorsabb lebonyolitására irányuló és a lehető kevés tárgyalással véget is érő perbeli tevékenységet, másfelől azonban lehetetlenné tenné azt, hogy a per elhuzódása által egy-egy per költsége messze felülhaladja a pertárgyának értékét.

A budapesti kir. törvényszék elnökének vezetése mellett kidolgozott alábbi dijszabás nem akar végleges és változhatlan tervezet lenni, hanem csak a további discussio alapja. Azt is kiemeljük, hogy csak az átlagperekre szól a dijszabás, mig a különösen nagy előkészitő tevékenységet vagy perbeli munkát igénylő, vagy praejudicziális jelentőségü ügyekben a birónak szabad tere marad minden körülménynek fokozottabb mérlegelésére.

Hogy példával illusztráljuk a tervezet irányadó szempontjait, vegyünk egy 2—300 K-ás ügyet. Ebben a keresetért és makacsságért felperesnek jár 14 + 14 = 28 K. Az alperes az egyezség megkötése körüli peres és perenkivüli munkájáért már nem 14, hanem 21 K-át kapna. Egy érdemleges tárgyalásért a keresettel együtt felperesnek nem 28, hanem 50 K, két tárgyalásért nem 42, hanem 70 K jutna. Ez a 70 K annyi volna, mint azelőtt négy tárgyalás dija. *Az igaz, hogy sem a halasztásokért, sem a többlettárgyalásokért* a perek átlagában nem állapitana meg a biróság dijat.

Egyelőre nem foglalunk állást a dijazás *rendszerének* kérdésében. Azt elismerjük, hogy a legnagyobb jóakarat vezet e kényes kérdésben minden illetékes faktort. Lesz még alkalmunk visszatérni a dijszabástervezetre, amelyet a következőkben közlünk:

Ügyvédi dijszabás-tervezet.

Érték.	Pervitelért, ha a per szóbeli tárgyalás nélkül ér veget. Kereset.	Pervitelért, ha a pert contr. tárgyalás nélkül makacssági itélettel, egyezséggel, perletétellel fejezik be.		Pervitelért, ha a pert egy contr. tárgyalással fejezik be.	Pervitelért, ha a pert két vagy több contr. tárgyalással fejezik be.
	I.	II		III.	IV.
		Felperes a)	Alperes b)		
40—60	6	12	9	15	18
60—100	8	16	12	25	30
100—150	10	20	15	30	40
150—200	12	24	18	40	55
200—300	14	28	21	50	70
300—400	16	32	24	60	85
400—600	18	36	27	80	110
600—800	20	40	30	100	135
800—1000	24	48	36	120	160
1000—1500	30	60	45	150	200
1500—2500	40	80	60	200	250
2500 K-án felül minden 1000 K-ért	5	10	8	30	40

— **A budapesti V. ker. kir. járásbiróságnál** a kezelési mizériák némi enyhülésére van kilátás, mert személyszapori-

tás engedélyeztetett. Nem valami sokat tesz ugyan ki egy jegyző, két joggyakornok és két irnok, de már az is valami, ha a miniszteriumnak ugynevezett felügyeleti osztálya a törvényszéki elnök jelentéseiből tudomásul méltóztatott venni, hogy a magyarországi hitelélet központjában valami nincs rendben.

— **A budapesti V. ker. kir. járásbiróságnál** a rend igazán nem lehet valami példás. Engedtessék meg, hogy ennek illusztrálására a «Jogt. Közl.» legutóbbi számaiban illatozó csokorhoz én is hozzáfüzzek egy virágszálat innen a távol keletről, mert ugy látszik, a nem éppen példás rend egészen a perifériákig érezteti bénitó hatásait.

Tegnap eljött hozzám egy szegény asszony, ki az árviztől megrongált kis házacskájának ujraépitésére csekély árvaszéki kölcsönt akarna felvenni, eljött azzal, hogy ugyan nézném meg, miért nem törölteti az a pesti fiskális azt a pár korona terhet az ő telekkönyvéből, mikor azt már majd egy éve kifizette és a pesti biróság a végrehajtást meg is szüntette s ezzel egy végzést ad át. A végzés a fentemlitett kir. járásbiróságnak 1909. Sp. VI. 219/6. sz. végzése, melyben a biróság a végrehajtást megszünteti és az iránt keresi meg a lugosi kir. törvényszéket, mint telekkönyvi hatóságot, hogy az alperesnek a németlugosi 882. számu telekjegyzőkönyvben felvett ingatlanára 2474/1911. sz. végzésével bekebelezett végrehajtási zálogjogot törölje. Kelt Budapesten, 1911 december 13. stb.

És a zálogjog még sincsen még törölve, és a szegény asszony egyelőre nem kaphatja meg az árvaszéki kölcsönt, nem épithet és egyelőre becsurog az eső a háza tetején, később majd darabonkint el is fogja azt mosni.

És miért? Mert az V. ker. kir. járásbiróság azt *mondja* ugyan végzésében, hogy a lugosi kir. törvényszéket megkeresi, de eszeágában sincs ezt meg is *tenni*. A végzést az itteni telekkönyvi hatósághoz nem expediálták és sürgetésemre ki tudja mikor fogják expediálni. *Dr. B.*

— **Biróból államvasuti igazgató.** *Dr. Biber Gyula* a budapesti VIII—X. ker. kir. járásbiróság vezetője a m. kir. államvasutak szolgálatába lép át, amennyiben igazgatóhelyettessé neveztetik ki. Őszintén sajnáljuk e vezető képességekben is kiválóan bővelkedő jeles biró távozását, de igazságügyünk jelenlegi helyzetében megértjük, ha éppen legjobbjaink gravitálnak más hivatások felé.

Egy mintaszerüen vezetett járásbiróság vezető pozicziója megüresedvén, ez alkalommal is nem tudjuk eléggé hangsulyozni, hogy igazságügyi kormányunknak az eddiginél nagyobb körültekintést kell tanusitania a budapesti járásbiróságok vezető állásainak betöltése körül, mert meg vagyunk róla győződve, hogy némely járásbiróságunknál a mostani állapotok nem kis részben a vezetés lanyhaságának, helytelen irányának tulajdonithatók.

— **Az árverési hiénák.** A *Pesti Napló* szóvá tette egyik elhalt politikusunk hagyatékának elárverezésénél lefolyt jeleneteket. «A lépcsőházat és az ajtó bejáratát — ugymond — jóval 11 óra előtt megszállották a tipikus árverési hiénák. Az árverelő bizottságnak készségesen utat nyitottak, azután nyomukba tódultak és zsufolásig megtöltötték az árverelő helyiséget», «az asztal köré tömörültek és éppen ezért a külső szobába szorult közönség az árverésre került tárgyakat még csak nem is láthatta. A kikiáltó hangja is alig hallatszott ki a külső szobába, viszont a kint álló árverelők igéreteit sem hallhatták meg odabent. Igy történt aztán, hogy 17 darab plakettet, amelyeknek árát a bent állók 53 K-ra verték fel, el is adtak ezért az összegért, jóllehet a külső szobában lévők egyike nagyobb összeget igért a plakettekért, de ajánlatát az árverelő-bizottság nem hallhatta meg».

Kár, hogy a napisajtó csak az ily «parádés» árverésen történtekről értesül, pedig igy megy ez minden árverésen, ahova be mer tolakodni valaki, aki nem tartozik a hiénák ringjébe.

Ez a közlemény azonban sulyos vád azon végrehajtók ellen, akik ezt a botrányos és az árverés szabadságát sértő és a feleket kárositó eljárást megtürik.

Ha nem volna az V. ker. kir. járásbiróság más tekintetekben is tipusa a rendetlenül, minden komoly felügyelet és fegyelem nélkül vezetett biróságoknak, akkor a vezetőségtől várnók az orvoslást.

A mai viszonyok közt azonban ily lappaliákkal nem is merünk előhozakodni, örülünk, ha nem tart hat hétig a végrehajtási kérvény elintézése.

— **Dr. Nitsche Győző** törvényszéki biró, a budapesti kir. keresk. és váltótörvényszék czégelőadója «*Gyakorlati utmutato czégügyekben*» cz. müvet adta ki. A kereskedőnek, különösen pedig a kereskedelmi társaságoknak a czégbirósággal szemben teljesitendő kötelezettségei tudvalevőleg szigoru formákhoz vannak kötve. Ehhez képest természetesen az egyes ténykérdésekben, beadványok- és okmányokban a formákat gondosan be kell tartani, nehogy a hiányos forma miatt az ügy érdeme szenvedjen. Mégis a hosszas gyakorlat azt mutatja, hogy éppen ezek az alakiságok azok, amelyek a legtöbb nehézségeket okozzák. Ezek elhárítására akar *Nitsche Győző* vállalkozni, akinél hivatottabb szakembert erre nem ismerünk. A joggyakorlat (külföldi és hazai) feldolgozása mellett bő casuistikával és mintatárral fogja a szerző az anyagot lehetőleg kimeriteni. A munka terjedelme 30—35 nyomtatott iv lesz s az őszszel jelenik meg. (Ára 12 K. Megrendelhető a szerzőnél. Alkotmány-u. 14.)

— **A jog- és államtudományi továbbképző-tanfolyam** rendkivüli érdeklődés mellett folyik. A résztvevők az előadások felől a legnagyobb elismeréssel nyilatkoznak.

Multkori megjegyzéseinek kiegészitésül szolgáljanak a következő adatok:

A résztvevők közt van közigazgatási tisztviselő (beleértve a rendőrség és határrendőrség tagjait) *130*, a biróságok tagjai közül *30*, a kir. ügyészségek tagjai közül 12. A birák közt van 2 táblai biró, 5 jegyző, a többi biró vagy albiró. Budapestről való 1 biró, 1 albiró, 1 jegyző.

— **A magyar büntetőtörvények és szabályok** magyarázatokkal és jegyzetekkel. Ily czimü kézikönyv jelent meg a m. kir. csendőrség, állami, városi és községi rendőrség, valamint általában az összes nyomozó hatóságok és közegek részére. Ebben a könyvben benne van az élő magyar büntetőjogból annyi, amire a hatóságoknak és hatósági közegeknek szükségük van. Ebből a jogból azonban csak az, ami ma is életben és érvényben van és hozzáfüzve viszont mindaz, ami annak az életben való alkalmazásához szükséges. Felöleli az összes joghatályu intézkedéseket bezárólag 1912. évi augusztus hó 31-ig. (A könyvnek bolti ára egész vászonkötésben 15 K, előfizetési ára 10 K.)

— **Institutiók.** Ez a czime *dr. Rátvay Géza* egri jogtanár a napokban megjelent könyvének, melynek czélja vezérfonalul szolgálni a római jogi előadásokhoz és igy a vizsgára vagy szigorlatra készülőknek is. E czélt szolgálja, midőn összefoglalja a római magánjognak a forrásmüvekben, különösen a justinianusi corpus jurisban szétszórt tételeit s azokat áttekinthető rendszerben és *jó magyar forditásban*, tehát oly formában adja elő, amely a római jognak nagy terjedelménél és idegen nyelvénél fogva nehezen kezelhető anyagát hozzáférhetőbbé teszi és ezzel megkönnyiti annak alaposabb megértését és elsajátitását. A könyv értékét emeli a «Függelék» is, mely Pomponius jogtörténeti munkájának egész töredékét magyar forditásban közli. Ezenfelül Rátvay tanár könyve az elvi szempontokat élesen kidomboritja és bő forrásidézetek tükrében mutatja be. A könyv az egri Szolcsányi-féle könyvkereskedésnél jelent meg. Ára 4 K.

— **A parlamenti kormányrendszer Magyarországon.** II. rész. (A parlament vezetése. Pártkormányzat. A magyar pártok.) Ez alatt a czim alatt most jelent meg Grill Károly könyvkiadó vállalatában egy aktuális politikai tanulmány. Szerzője dr. köpeczi Deák Albert ügyvéd. Ez a mostani könyve folytatása annak a nagyobb politikai tanulmányának, melynek nem kevesebb volt a czélja, mint az Angliából világkörüli hóditó utra kelt parlamenti rendszernek, melyet 1848-ban Magyarország is meghonositott, itteni jelenlegi állapotát és eredményeit megállapitani. Történelmi-kritikai tanulmánya végén szerző arra a megállapitásra jut, hogy a magyar parlamenti pártok mindeddig nem tudták betölteni azt a fontos hivatást, mely rájuk a parlamenti kormányrendszerben vár s mely pedig a parlament sikeres funkczionálásának egyik főfeltétele. (Ára: 6 K.)

— **Magyar-olasz jogi szótárt** adott ki *Pauletig Alajos* fiumei irodatiszt. A mü ára 6 K, megrendelhető a szerzőnél.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A Recht und Wirtschaft** czimü egyesület választmánya egyik ülésén érdekes határozatot hozott, melynek értelmében propagandát kell csinálni az egész hatósági adminisztráczió reformja és a változott gazdasági viszonyokhoz képest való egyszerüsitése érdekében.

A választmány továbbá elhatározta, hogy konkrét adatokat gyüjt és nyilvánosságra hoz a bürokratikus körülményesség, a munkaerő pazarlás és karakterisztikus restanczia halmozás markans eseteiből.

— **Atyaság bizonyitása.** Gyermek születésének törvénytelensége iránt inditott perben a férj helyzete tudvalevően igen nehéz, mert a biróságok a legnagyobb körültekintéssel és szigorusággal mérlegelik azokat a körülményeket, amelyekből feltétlenül megállapitható annak kizárt volta, hogy a házasságban született gyermek a férjtől származik. Egy ily perben megkönnyitette a férj helyzetét az átöröklés. Ugyanis a gyermek, melynek törvénytelenitéséről volt szó, kezén és lábán hat-hat ujjal született, viszont pedig bebizonyult egy ugyancsak hat-hat ujjal biró férfiról, hogy az asszonynyal viszonyt folytatott. Ily körülmények közt a biróságok a kereset nek helyt adtak. *(Kosmos* német természettudományi folyóirat 1912. évf. 9. sz.)

— **Kant és Fichte.** A leitmeritzi kir. törvényszék egy kortest több hónapi fogházra itélt amiatt, mert egy kortesbeszédében felségsértést követett el. Az elitélt fogházbüntetésének megkezdése előtt azt a kérést terjesztette elő, hogy a fogházban a Kant és Fichte müveit olvashassa. Ezen kérelme azzal a megokolással utasittatott el, hogy a *Kant és Fichte müveinek olvasása a büntetés czélját illuzóriussá tenné. (!)*

— **Res iudicata.** Ugyanazon peres felek közt ugyanazon pertárgyra vonatkozólag azonos jogalapon egymásután két per volt folyamatban. A két biróság ellentétes határozatot hozott; mindkét határozat jogerőre emelkedett.

A párisi felebbezési biróság (cour d'appel) ugy döntött, hogy csupán az előbb meghozott jogerős határozat bir joghatálylyal, mert a második kezdettől semmis, annálfogva, hogy az első jogerős határozattal ellentétbe helyezkedik.

A cour de cassation 1912 május 15-én ezzel szemben — a franczia doktrina álláspontjára helyezkedve — kimondotta, hogy az ellentétes jogerős határozatok közül a *másodikhoz* füződik az itélt dolog hatálya, minthogy abból kell kiindulni, hogy a peres felek az első határozatot nem létezőnek kivánták tekinteni, midőn a második pert lefolytatták anélkül, hogy az első itéletnek res iudicata erejére hivatkoztak s igy a második határozat meghozatalát meggátolták volna.

— **Csillagászat és — igazságszolgáltatás.** Nebraska északamerikai állam egyik kis városában 1910. évi május 22 én d. u. 3 órakor egy ház kapuja előtt dinamitbomba robbant föl. Két nappal később elfogtak egy embert, mint valószinü tettest. Két fiatal leány a merénylet napján éppen akkor jött ki a templomból s állitólag látták, amint a vádlott, táskával a kezében éppen a kérdéses ház előtt állott. E két lány tanuskodása volt a fő terhelő bizonyiték. A tárgyalás folyamán azonban megállapitotta a védő, hogy a leányok egy a robbanás szinhelyétől másfél kilométernyire fekvő templomban voltak. A templomi czeremoniák befejezése után a templom lépcsőjén lefényképezték őket, majd tovább mentek s csak azután találkoztak a vádlottal. A védő megszerezte a fényképet; a kép előterében egy ember állott akinek árnyéka a templom falára vetődött. A védő fölkért egy csillagászt, hogy az árnyék hosszából és irányából határozza meg pontosan azt az időt, amikor a fénykép fölvétele történt. A csillagász megállapitotta, hogy a fölvétel 3 óra és 3 óra 20 és 21 percz között történhetett. Ennek a védő bebizonyitotta, hogy a leányok az általuk megjelölt helyen csak a bomba elhelyezése után láthatták a vádlottat; a tanuzásuk tehát inkább mentő, mint terhelő volt. Az ügyész azonban csak gunyolódott a csillagász megállapitása fölött s a biróság a vádlottat bünösnek mondván ki, 15 évi fegyházra itélte. A vádlott felebbezett. A felsőbiróságnál a védő kieszközölte, hogy a templom elé ugyanarra a helyre, ahol az első felvétel történt, embereket állitottak s minden fél perczben felvételeket csináltak. Észrevették, hogy a legfontosabb személy árnyéka a templom falán minden egyes képen változott és hogy a csillagász, mikor az első fénykép felvételének idejét megállapitotta, legfeljebb 15 másodperczet tévedhetett. A felsőbiróság e megállapitás alapján feloldotta az első itéletet. Az uj tárgyalás kezdete előtt megbizták a nebraskai egyetem csillagászát Sweezey tanárt, számitsa ki ujból az árnyék hosszából az első felvétel idejét. Az ő általa megállapitott idő 21 másodperczczel tért el az első csillagászétól. Erre a főállamügyész a vádat elejtette. (Darwin cz. lap első száma.)

Gyakorlott ügyvédjelölt, aki periratok készitésére képes, azonnal beléphet *dr. Kelemen Samu* ügyvédi irodájába Szatmáron. Fizetés havi 160—200 K, kiküldetési dijak. 14562

Kezdő ügyvédjelöltet havi 120 K fizetéssel és a szokásos napidijakkal keresek. Az állás azonnal elfoglalandó. Kik tótul beszélnek, előnyben részesülnek. Dr. Ungár Kálmán, ügyvéd, Selmeczbányán. 14550

— **Nagyobb fővárosi** ügyvédi irodába társ vagy irodavezetőként ajánlkozik fővárosi, gyakorlattal biró vidéki ügyvéd. Czim a kiadóhivatalban. 14571

Ügyvédjelölt gyakorlattal és német nyelvismerettel azonnal alkalmazást nyerhet. Kezdő fizetés 160 K. Eddigi gyakorlat közlendő. Czim: Erdélyi Jenő ügyvéd, Szentgotthárd. 14570

Budapesten, nagyforgalmu irodában irodavezetőként már alkalmazva volt, német kereskedelmi akadémiai végzettséggel biró kezdő ügyvéd nagyobb ügyvédi irodában irodavezetői állandó alkalmazást keres. Ajánlatok «Advokatus» jeligére a kiadóhivatalba kéretnek. 14567

Ügyvédjelöltet keresek azonnali belépésre. Dr. Weiszer Emil ügyvéd, Eperjes. 14569

Dr. Zachár Kálmán gödöllői ügyvéd november, esetleg deczember 1-ére ügyvédjelöltet keres. Kezdő is ajánlkozhatik. Fizetés megegyezés szerint. 14568

Gyakorlott, törekvő ügyvédjelöltet keresek. A német és román nyelv tudása előny. Fizetés megállapodás szerint. A jelentkező képzettségét s eddigi gyakorlását feltüntető ajánlatokat kérek. Dr. Parecz Béla ügyvéd Aradon. 14555

A Franklin-Társulat kiadásában most jelent meg!

A HATÁLYOS MAGYAR TÖRVÉNYEK GYÜJTEMÉNYE

CORPUS JURIS HUNGARICI 1000—1914.

V. kötete: 1896—1907. évi törvényczikkek.

Szerkeszti, jegyzetekkel és utalásokkal kiséri
Dr. MÁRKUS DEZSŐ, a magyar kir. Curia birája.

Eddig megjelent:

I. köt.: 1000—1873. évi törv.-czikkek. II. köt.: 1874—1880. évi törv.-czikkek. III. köt.: 1881—1887. évi törv.-czikkek. IV. köt.: 1888—1895. évi törv.-czikkek.

A Márkus Dezső által szerkesztett Hatályos Magyar Törvények gyüjteménye megrendelői az 1911. évi törvényeket tartalmazó kötetet ingyen kapják.

A teljes mű több mint 6500 oldal, hat félbőrkötésben.

Ára 150 korona.

MEGRENDELŐ-JEGY.

Kelemen D. és Társa könyvterjesztési vállalatánál (Budapest, IV. ker., Reáltanoda-utcza 5.) ezennel megrendelem a következő művet:

Corpus Juris Hungarici. A hatályos magyar törvények gyüjteménye 1000-től 1911-ig. Szerk. *Márkus Dezső dr.* Közel 6500 oldal, hat félbőrkötésben. Ára 150 K.

ELŐFIZETÉSI FELTÉTELEK: Ezen hat kötetből álló mű ára..... korona fizetendő..... koronás egymásután következő havi részletekben, a szállitástól kezdődőleg, Kelemen D. és Társa könyvterjesztési vállalatánál Budapesten, mindaddig, mig a teljes vételára törlesztve nincs. Jogositva van a czég az esedékes és le nem fizetett részleteket, a postaköltség hozzászámitásával, postai megbizás utján bevonni. A részletek be nem tartása a részletfizetési kedvezményt megszünteti és a teljes vételárát esedékessé teszi. A fizetett részletek által még ki nem egyenlitett része a küldeménynek a szállitó czég tulajdonát képezi. Per esetén bármelyik budapesti biróság illetékes. Az üzlet elfogadása a czégnek fentartatik. Bármely, itt fel nem tüntetett, külön megállapodás érvénytelen.

A Fenti előfizetési feltételek alapján ezennel megrendelem a fentebb részletezett művet ..... kor. vételárért, fizetendő..... tól kezdődőleg..... koronás havi részletekben Budapesten, Kelemen D. és Társa könyvterjesztési vállalata pénztáránál.

Lakhely és kelet..... } Olvasható aláirást kérünk.
Név és állás.....

Az illetéki dijjegyzék 30. tétele értelmében mint előfizetési ív bélyegmentes.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20.
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4.
Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza. 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenhetedik évfolyam. 42. szám. Budapest, 1912 október 18.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom. *Vaikó Pál* curiai biró: *Jogirodalom:* Főtárgyalás az esküdtbiróság előtt. — *Szüts Miklós* curiai biró: Anyagi semmiségi okok az esküdtbirósági eljárásban. — *Alföldy Ede* nagybecskereki kir. törvényszéki elnök: A titkos minősités. — *Dr. Bedő Mór* budapesti ügyvéd: Váltóforgatmány és jóhiszemüség. — *Dr. dálnoki Teleky Endre* budapesti ügyvéd: Az utólagos telepitésről. — *Reich Péter Cornél* budapesti kir. törvényszéki jegyző: Felülfoglalás ellen beadott előterjesztés hatálya az alapfoglalásra nézve. — *Dr. Szegő Miklós* székesfehérvári ügyvéd: Bekebelezett váltóhitel. — *Dr. Kauser Lipót:* A vétkes férj végleges nőtartási kötelezettsége megszünhetésének kérdéséhez. — Különfélék.
Melléklet: Hiteljogi Döntvénytár. — Kivonat a «Közlöny»-ből.
Az Országos birói és ügyészi egyesület hivatalos értesitője.

Jogirodalom.

Főtárgyalás az esküdtbiróság előtt. Irta: *Dr. Degré Miklós* törvényszéki elnök.

Degré Miklós győri kir. törvényszéki elnöknek idézett czimü munkája, amely a Magyar Jogászegylet könyvkiadóvállalatában most jelent meg, az esküdtbiróság előtti eljárást mutatja be ugy, ahogy az ma a gyakorlatban van.

Nagy dicséret illeti meg a könyvkiadó vállalatot, hogy egy ilyen gyakorlati kézikönyv kiadását elősegitette s még nagyobb elismerés a munka iróját, aki az eléje tüzött feladatot oly fényesen oldotta meg, hogy aki az esküdtbirósági eljárás szövevényességében tisztán akar látni, ezt a könyvet nem nélkülözheti.

A münek a birálatát ezzel a jellemzéssel tulajdonképpen ki is meritettük volna, de lehetetlen megállani, hogy annak mélyébe és részleteibe bele ne hatoljunk s legkiemelkedőbb részleteire reá ne mutassunk és el ne mondjuk azt is, hogy egyes kérdésekben szerettük volna a szerzőnek a véleményét bővebben is hallani, mert sokszor szinte rosszul esett, mikor fukarkodni látjuk a világitó eszközeivel éppen ott, ahol a homályosság még elég nagy.

Minden egyes kérdésnél idézi az irodalomban elfoglalt álláspontokat, s ismerteti a kir. Curiának állandó vagy ingadozó gyakorlatát, gyakorlati példákat idéz s ezeket összefoglalva saját felfogását és álláspontját ismerteti; ott, ahol kell, jó tanácsokkal lép elébünk s reámutat azok kivihetőségére, de azok gyakorlati nehézségeire is. A példák többnyire saját gyakorlatából idézvék s dicséretére legyen mondva, mind sikerültek.

Nagy készültséggel s legnagyobb terjedelemben tárgyalja a szerző a kérdések feltevését, s igazán alig van olyan kérdés, amelyet fel ne ölelne, s amelynek megoldását függőben hagyná s az olvasót fel ne világositaná. Bizonyos, hogy müvének ez a része a legértékesebb s legkiemelkedettebb s a legnagyobb lelkesedéssel van tárgyalva; meglátszik rajta, hogy az esküdtbirósági főtárgyalási elnök beszél, az az elnök, aki az eljárás legnehezebb részeiben eleven észszel s nagy tudással szinte kéjelegve mozog. Ha azonban vannak részek, amelyekkel egyetérteni nem tudunk, ez sem róható a szerző hátrányára, mert elvégre még a kérdések feltevése és szerkesztése még mindig forrásban van és sokszor egész általánosságban kimondani azt, hogy a kérdést igy meg amugy kell feltenni — nem is igen lehet. Erről még későbben beszélni fogok.

Kitér a szerző még arra is, hogy az esküdtbirósági itélet mennyiben eshetik a revizió alá? Ismerve a szerzőnek ebben a kérdésben már előzőleg elfoglalt álláspontját, fejtegetése nem lepett meg, de azt hiszem, és egészen biztosan is reménylem, hogy a kir. Curiának ebben a kérdésben elfoglalt álláspontját ma már sem a tudományos irodalom, sem pedig az esküdtbiróságok lelkes hivei megingatni nem fogják. mert inkább mondjon csődöt az egész esküdtbirósági eljárás, mint hogy a jogrend egészen felboruljon, még pedig birósági asszisztenczia mellett.

Igaza van a szerzőnek abban, hogy a nyilvánosságra nem jutott még a kir. Curiának olyan határozata, amely azzal a kérdéssel foglalkozott volna, hogy ha több vádlott van és az esküdtek visszautasitására nézve megegyezés közöttük létre nem jött, ez a jog váltakozva miként gyakorlandó? A Curia előtt már felmerült ez a kérdés több izben, de ugy látszik, sikerült mindig elodázni az állásfoglalást. Én ugyan csodálkozom ezen, mert más álláspont a törvény szerint nem is lehet, mint amit a szerző nekünk tanit, hogy a «váltakozva» kifejezés nem más, mint az, hogy minden vádlott az őt megillető sorrendben minden egyes kisorsolt esküdtre nézve gyakorolhatja a visszavetési jogot, természetesen csak addig, amig előzője az esküdtet elfogadta. Nagyon nagy szükség volt már arra, hogy egy ilyen világos és határozott tanitást adott a szerző ebben a kérdésben is.

Megemliti szerző azt az esetet, amikor közvádas ügyben vádott viszonvádat emel s igy a sértett is a vádlottak padjára kerül, hogy az elnök milyen eljárást tanusitson a visszavetési jog gyakorlása tekintetében. Kiemeli a szerző, hogy a kir. Curiának ebben a kérdésben van már elvi jelentőségü határozata, amely az irodalomban is erősen pertraktáltatott. Ugy látszik, hogy a szerző is azok közé tartozik, akik a kir. Curia álláspontját nem helyeslik, de adós marad annak indokolásával; nem hiszem, hogy azért ki kellett volna térnie ez elől, mert a kir. Curia elvi jelentőséggel határozott ebben a kérdésben, s hogy olyan tekintély, mint Vargha Ferencz is, a kir. Curia döntését találta egyedül helyesnek, mert hiszen a kérdés rendkivül érdekes, s mindenesetre nagy horderőt tulajdonitottunk volna a szerző véleményének.

A 3. §-nál (Tárgyalás) a többek között rendkivül előnyösnek tartaná a szerző, ha az elnök a tárgyalás idején megmagyarázná az esküdteknek azokat a jogi szempontokat, miket feladatuk megoldásánál figyelembe kell venniök. Ezt azonban azért nem tartja megengedhetőnek, mert csak az elnöki befejező fejtegetés lévén perorvoslattal megtámadható, az előleges fejtegetés ellen a feleknek nem állana módjában orvoslást keresni. Én azt hiszem, hogy a jó elnöki fejtegetés bármely időpontban történik is, semmiségi panaszszal sikerrel sohasem támadható meg, de viszont a rossz akármikor is hangzik el, mindig csak nagy sérelmet okozhat s mindig eredménynyel támadható. Ez tehát no riassza vissza a tárgyalási elnököket a jó tanácsnak megfogadásától.

Amint már fentebb emlitettem, a kérdések feltevését biztos kézzel kezeli a szerző s valóban ugy érzem, hogy jóakaratu tanácsot adok az esküdtbirósági elnököknek és védőknek, ha azt mondom, hogy a könyvnek ezzel a részével behatóan foglalkozzanak, mert ha ezt megteszik, nagy könnyedséggel esnek át igen sok nehéz kérdésen. Különös sulyt helyez a szerző egyik fejezetben a jogos védelem s annak tulhágására vonatkozó kérdés mikénti megszövegezésére. Azt hiszem, teljes joggal, mert olyan zürzavar, amilyent ezeknek a kérdéseknek feltevése okozott, talán sehol sem merült fel. Talán azért, mert a kérdéseket többnyire olyankor is felteszik, amikor még halvány adatok sem merültek fel azoknak fenforgása tekintetében, de valljuk meg azért is, mert a biróságok sem tudták a kérdést ugy összekapcsolni hogy azokra okos feleleteket várhattak volna. Mutatja a nehéz-

séget az is, hogy a kir. Curiának is van egy pár olyan megsemmisitő határozata, amely arra a feltevésre jogosit, hogy a jogos védelem túlhágása fenforgásának kérdése még őt is zavarba hozta.

A szerző, mint a legjobb kérdésfeltevési módot, a Mikovics-félét ajánlja. Nem mondom, hogy ez rossz formula, de olyan halmozott, hogy azt sem tudja az ember, hogy az esküdtek mit döntenek el igazán, a jogos védelem fenforgását vagy annak túlhágását. Magam részéről a Vargha-féle kérdésfeltevést ajánlom legjobban, mert erre adható biztos felelet az esküdtek részéről, s itt az esküdtek tévedése elkerülhető.

A szerző annak illusztrálására, hogy a jogos védelem s annak túlhágására vonatkozó kérdésekre adott feleletek milyen lehetetlenségeket eredményeztek, a saját gyakorlatából már nem idéz példákat, de azt hiszem, nem is tudna ilyent előteremteni, mert aki oly szépen tudja tanitani, hogy az esküdteket miképpen kell minden jogi dologról felvilágositani és kitanitani, annál az elnöknél tudják is az esküdtek, hogy melyik kérdésre mit kell felelniök, s annak a feleletnek mi lesz az eredménye.

Nagyon kevés és nem nagy jelentőségü megjegyzésem volna még igy p. o. többek között az, hogy jobban szerettem volna, ha a szerző határozottan azt tanitotta volna könyvében, hogy ha az elnöki fejtegetés ellen semmiségi panasz lett bejelentve, ez a fejtegetés — tekintet nélkül arra, hogy a jegyzőkönyvbe vételét kérték-e a felek vagy sem — jegyzőkönyvbe foglalandó — mert a felülvizsgálat csak igy lehetséges s a semmiségi panasz bejelentésében a jegyzőkönyvbe foglalás iránti kérelem is benfoglaltatik, de tartózkodom a további megjegyzésektől, mert távolról sem akarnám azt mutatni, mintha a könyv tartalmával majdnem mindenben egyet nem értenék, s kár volna olyan nem fontos kifogásokkal a mü szépségét, tökéletességét érinteni.

Vaikó Pál.

Anyagi semmiségi okok az esküdtbirósági eljárásban.

Vargha Ferencz curiai tanácselnök kitüntetett azzal, hogy a fentebbi czim alatt irt czikkemre a «Jogt. Közl.» f. é. 41. számában észrevételeit közölte, bár ezen a téren kifejtett irodalmi tevékenysége őt az ismétlések alól méltán fölmentheti.

Én sem vagyok barátja a végnélkül huzódó polemiáknak, azért nem is akarok a tisztelt olvasó türelmével visszaélni; de éppen az észrevételek irójának tekintélyénél fogva, is legyen szabad válaszomat röviden előterjeszteni.

A feleletre az késztet leginkább, hogy, amint válaszából látom, köztünk nemcsak nézetkülönbség, de félreértés is van.

Ezt legélesebben megvilágitja a tisztelt czikkirónak az a megjegyzése, midőn idézve czikkemnek kezdő szavait, melyekben azt vetem föl: lehet-e az érdemben felülvizsgálni, érdemleges határozat hozása végett, az esküdtek határozatát, ehhez zárjel közt azt az észrevételt füzi: «azt hiszem, *esküdtbiróság itéletét* akarta mondani».

Nem, az nem sajtóhiba, nem is tollhiba, sőt nem is fogalombeli tévedés, hogy ott az esküdtek határozatáról és nem az esküdtbiróság itéletéről beszélek; mert hiszen egész czikkemet éppen annak a fejtegetésnek szenteltem, hogy a Curia felülvizsgálhatja az esküdtbiróság itéletét, de nem az esküdtek határozatát, a czikkemben kijelölt korlátok szerint.

Midőn tehát a czikkiró ur azt a tételt állitja föl, hogy: «A kir. Curiának joga, sőt kötelessége felülvizsgálni az esküdtbiróság itéletét anyagjogi szempontból», s ezt az elvet megvédi az én képzelt támadásom ellen, ebben annál könnyebb feladata van, mert erre nézve teljesen egyetértünk.

De amikor arról van szó, hogy az esküdtek sajtóügyben, pl. a becsületsértés tényálladékának megfelelően feltett kérdésre feleltek igennel, s erre a Curia azt mondhassa, hogy a nyomtatványnak a vádiratban megjelölt szavai nem becsületsértést, hanem rágalmazást tartalmaznak, vagy megforditva, avagy hogy ezekben a büncselekmény tényálladéka hiányzik, s ennek a konzekvenciáit a Curia le is vonja: ez már egyenesen az esküdtek határozatának érdemi felülbirálása, s csak a szavakkal való játék volna ezt is pusztán az esküdtbiróság itéletének felülvizsgálásául minősiteni. S ez az, amiről én irtam.

Az észrevételek másik fő ellenvetése az, hogy adós maradtam annak az indokolásával, mintha a BP. 373., 374. és 375. §-ai a kir. Curiára nézve is kötelezők volnának. El kell ismernem tisztelt barátom és ellenfelem tárgyilagosságát, mikor azt is kimondja, hogy ha ez igaz volna, akkor az egész vonalon nyert ügyem van. Én is azt hiszem.

De hát mit tartalmaznak a BP. 373—375. §-ai? Ezek szabályozzák, miképpen kell az esküdtbiróságnak az esküdtek határozatából az itéletet meriteni.

S ezzel szemben mi az, amit a Curia az esküdtbiróság itélete ellen használt semmiségi panasz folytán felülbirál? Mindenesetre az is — ha a perorvoslat ezt érinti, vagy esetleg hivatalból, — hogy az esküdtbiróság helyesen meritette-e az esküdtek határozatából itéletét az erre nézve neki előirt szabályok szerint. Ezért irányadók a Curiára nézve is ugyanezek a szabályok, s ezért emeltem ki, hogy a törvény soha sem ad semmiségi okot az esküdtek határozata ellen, a BP. 427. §. 6. pontjának esetét kivéve, hanem csak az esküdtbiróság itélete ellen.

Ennek a kifejtésével foglalkoztam egész czikkemben, s vajjon kell-e ennél több indokolás? Kell-e ahhoz külön paragrafus a törvényben, hogy mikor a felsőbiróság az alsóbbfoku itélet ellen beadott perorvoslatot felülbirálja, azt kell vizsgálnia, vajjon az itéletet hozó fórum helyesen járt-e el akkor, a rá nézve kötelező szabályok szerint, midőn igy és nem másként hozta meg az itéletet. Ennél többet az anyagi jog szempontjából sem vizsgálhat.

Hogyan is felelhetne meg az alsóbb biróság az igazságszolgáltatásnak tartozó komoly feladatának, ha neki homlokegyenest más szabályok szerint kell itéletet meritenie, mint a felsőbiróságnak, mely itéletét felülbirálja?

Ez igazán olyféle helyzetet teremtene, amilyen a hirlapi polémiáknál szokott néha előfordulni, amikor mind a két vitatkozó fél más malomban őröl.

Még ha időközben uj törvény lép is életbe, akár alaki, akár anyagi, az átmenet részletes szabályozást nyer; más esetben pedig a két egymáshoz rendelt biróság, a dolog lényegében, különböző kottáskönyvekből nem merithet.

A BP. 439. §-ára nem hivatkoztam, de az helytelen is volna, ez egészen más lapra tartozik; vannak a perrendtartásnak minden fejezetében oly szakaszok nagy mennyiségben, melyek a Curiára nézve is irányadók, mert ez a dolog természetéből folyik, habár nincs külön paragrafus arról, hogy az a Curiát is kötelezi.

Ami pedig a BP. 437. §-ának első bekezdését illeti, annyit legalább is el kell fogadnunk, hogy amennyiben az *esküdtbiróság* által valónak elfogadott tényeket a Curiára nézve is kötelezőnek nyilvánitja, ebből egymagában még nem következik, hogy *az esküdtek határozata* a Curiát nem kötelezi annyira, mint a velük együttműködő törvényszéket; de akkor nem is érteném, hogy a törvény az esküdtek határozatát miért óvja oly nagyon a semmiségi panasztól, amint azt teszi.

Ezek az érvek nekem elegendők; elég lehet-e az másnak is, az a felfogás dolga: itt kezdődik az itélés benső aktusa. De ezekben feleltem a fődologra, a részletekben tisztelt ellenfelem az érveknek oly sokaságát vetette föl, hogy azokra mind nem felelhetek, mert különben a sok fával eltakarnám az erdőt.

De felelni óhajtok még röviden arra a nagyon szakszerü s értékes kérdésére, vajjon mily kérdések lehetnek azok, a visszaesésen kivül (BP. 359. §.), melyeket nem az esküdtek döntenek el. Igaz, hogy abban a körben, melyre itt mind a ketten gondolunk, nem sok van ilyen, de azért mégis lehet. Különösen a Btk. 74. §-ával összefüggő esetek, mint arra czikkemben is, csillag alatt utaltam.

Ime egy példa. A gyermekölés nem az esküdtbiróság elé tartozik, de bizonyos körülmények között, amit itt nem kell fejtegetnem, oda is kerülhet. Tehát gyermekölés büntette miatt, az esküdtek előtt, vádlott a hajadon anya mint tettes és szeretője mint bünsegéd. Az utóbbira nézve feltett kérdésnél előfordulhat oly szövegezés, melynek igenlő eldöntésével megállapitást nyer az, hogy a férfi a hajadon anya cselekményében bünsegéd, de nyilt kérdés marad, vajjon ő ezáltal a Btk. 279. §-ában (szándékos emberölés büntette) vagy 284. §-ában (gyermekölés büntette) bünös-e mint bünsegéd. Ily esetben nem tartom szükségesnek uj eljárás elrendelését, mert itt nem «a törvény által egyes büncselekményekre külön megállapitott minősitő ok»-ról (BP. 374. §.)

hanem a büntetőtörvény általános rendelkezéséről (Btk. 74. §.) van szó, s ezért a BP. 374. §-a nem köt, a kérdésben úgy az esküdtbiróság, mint a Curia szabadon határoz. Lehet még ily eset eszmei vagy anyagi halmazat kérdése körül is, de mindezek bővebb kifejtésére itt nincs terem.

Ellenben ki kell térnem egy másik félreértésre, s itt köszönetet mondok a tisztelt czikkirónak, hogy gyanujában ő maga is kételkedik, ez a Penelope munkájára vonatkozik. Azon az idézett helyen én nem a Curiáról, hanem a törvényhozásról beszélek, s csak azt mondom, hogy ha a törvényhozás sajtóügyekben az itélkezést az elsőfokon csak azért bizta volna az esküdtekre, hogy azt suttyomban, a másodfokon a szakbiróság kezébe adja vissza: akkor csak a Penelope munkáját végezte volna.

De némi csodálkozással is látom, hogy tisztelt barátom ugy véli, engemet az esküdtszék iránt érzett «ideális, csaknem fanatikus» *szeretet* vezérel. Hát ezekből a *vegyes érzelmekből* nem igen találok magamban, nem tartom az esküdtszéket csalhatatlannak, mint a hogy a biróság sem az. Hive vagyok mégis az esküdtbiróságnak az oly szük, sőt nézetem szerint még szükebbre szabandó területen, amilyenre azt a hazai törvény bölcsen szoritotta.

Azt azonban hiszem, hogy még sok viz folyik le a Dunán, mielőtt ezt a tisztelt ellenfelem szerint rudimentárius szervét az igazságszolgáltatásnak végképp kiküszöbölnék az öreg Európából.

Ha tehát — bár az ő finom és gyöngéd módja szerint tett, — némi szemrehányást érzek ki az ő czikkéből, hogy ezt a rég letárgyalt kérdést ujból fölvetettem s a valamikor már jobban elmondott érveket ismételtem, legyen az a mentségem, ami egyszersmind önvád hogy a czikkében emlitett s tőle és Baumgarten Izidortól eredő külön tanulmányokat ez ideig nem olvastam, tartalmukat nem ismerem, s hogy ez a kérdés olyan, mint a végtelen csavar, bármilyen nagy jogászok tárgyalták is azt je, még sokszor ki fog az ujulni.

Ám sietni fogok azokat a czikkeket fölkutatni és tanulmányozni, — s ha «letarolt mezőkön uj virágot» nem találtam, ezek a czikkek lesznek utamon talált uj virágok, melyekből örömest fogok élvezetet és tanulságot meriteni.

Szüts Miklós.

A titkos minősités.

Az a gyülöletesség, amely a titkos minősités intézménye körül fölhalmozódott, egymagában is elkerülhetetlenné teszi annak a kérdésnek a napirendre tüzését, hogy valóban okvetetlenül szükséges-e az, hogy a birák minősitése titkos legyen? A polgári perrendtartás életbelépése alkalmából készülő uj ügyviteli szabályok tervezete sem tér ki a kérdés elől és arról tanuskodik, hogy az intéző körök a minősités titkosságának a megszüntetése terén hajlandók elmenni addig a határig, amely határon tul a minősités nyilvánossága közérdekbe ütköznék.

Az uj ügyviteli szabályok tervezete a titkos minősitést nem törli ugyan egészen el, de azon a nyomon, amelyet kijelöl, nagyobb nehézség nélkül el lehet jutni ahhoz az eredményhez, amelynek az alapján a titkos minősités fölöslegessé válik.

A tervezet szerint annak semmi akadálya sincsen, hogy a képzettségre és a szorgalomra vonatkozó minősités az érdekelteknek hozzáférhető legyen, mert ezzel az illetőknek alkalmuk nyilik a csorba kiköszörülésére törekedni, de a fölfogás és az itélőtehetség minősége nem függ az akarattól és ennélfogva ezekre vonatkozóan a kedvezőtlen minősitési adatok közlése csak elkedvetlenitést eredményezne, anélkül, hogy a fölfogás és az itélőtehetség fogyatékosságának a szomoru tényén változtatni lehetne.

Az tagadhatatlan, hogy az itélőtehetség és a fölfogás az emberrel veleszületett és nem a szerzett sajátságok közé tartozik, de az is kétségtelen, hogy az emlitett képességek a fejlődés törvényeinek alá vannak vetve és nem tekinthető kizártnak az, hogy az itélőtehetség és a fölfogás képességének a fejlődésére az önképzés befolyást gyakorolhasson. Hiszen a képzettség és a szorgalom is legföljebb részben függhet az akarattól és leginkább az emberrel veleszületett sajátságok, nemkülönben külső körülmények hatása alatt áll. Ha tehát nincs ok a képzettség és a szorgalom minősitésének a titkolására, akkor az itélőtehetség és a fölfogás minősitésének a közlése sem járhat káros következményekkel.

A lehető kimélés, különösen abban az esetben, ha közérdekbe nem ütközik, tiszteletreméltó szempont. Valóban nem volna humánus eljárás, ha valakit szükség nélkül keseritenének annak a közlésével, hogy szellemi képessége fogyatékos. De vajjon a minősités titkossága esetében az illető nem jön rá arra, hogy a képességeire vonatkozó itélet kedvezőtlen? Ha a minősitéshez nem füződnének joghatások, akkor arra nyilván nem is volna szükség. Ezek a joghatások előbb-utóbb be kell hogy következzenek és ha elmaradnak, a legnagyobbb optimista is tisztában lesz afelől, hogy nem jól minősitették. Eszerint a titkosságnak a kimélet szempontjából nincsen jelentősége és igy az egyénre nézve semmi haszonnal sem jár, hanem csak merőben veszedelmes, mert tág teret enged az önkénynek és a tévedésnek, anélkül, hogy a védekezést lehetővé tenné.

A tervezetnek a minősitésre vonatkozó szabályai arra nézve is utmutatásul szolgálhatnak, hogy a titkos minősités a közérdek szempontjából sem pótol hiányt. Ugyanis a tervezet szerint a minősitésnek három fokozata van és annak a megállapitását czélozza, hogy a minősitett képessége és tevékenysége megüti-e az átlagos mértéket és ha nem, felülemelkedik-e az átlagon vagy azon alul marad? Az átlagosság a szabály, az azon alul maradás vagy fölülemelkedés pedig a kivételek közé tartozik.

A hármas osztályozás czélja szembeszökő. A kiválóság a fontosabb állások betöltésére képesit és egyuttal a felsőbb birói pályát egyengeti. Az átlagos képesség és tevékenység azt a joghatást vonja maga után, hogy aki ebbe az osztályba tartozik, mindazokban az előléptetésekben és egyéb előnyökben részesül, amelyek a kiválók számára föntartva nincsenek. Végül annak a megállapitása, hogy valakinek a képessége vagy tevékenysége az átlagos mértéken alul marad, azzal a következménynyel jár, hogy az illető az előmeneteleknél háttérbe szorul.

Minthogy az átlagosság a szabály és minthogy mindenkiről, aki a köztisztviselők minősitéséről szóló törvényben előirt képesitéssel rendelkezik, föl kell tételezni, hogy az átlagosság mértékén nem marad alul, ennélfogva minősitésnek tulajdonképpen csak abban az irányban van helye, hogy valaki felülemelkedik az átlagos mértéken, vagy azt el nem éri.

Az érvényben levő minősitési rendszerek abból a téves alapból indulnak ki, hogy a köztisztviselőt minden körülmények közt minősiteni kell, akár van erre különös szükség, akár nincs. Ennek a mindenáron való minősitésnek azután az a következménye, hogy az számtalan esetben, elegendő adat hiányában, csak találomra történik. Különösen az itélőtehetség és a fölfogás alapos megitéléséhez rendszerint tartós megfigyelésre van szükség és ilyenre néha éveken át sem nyilik elég alkalom. A fölületesség megismerése, például nem nehéz föladat, de a fölületességnek a minősités szempontjából való megitélése nehézséggel jár, mert a fölületesség alapulhat a fölfogás hiányosságán és az itélőtehetség rovására is eshetik, sőt annak a következménye is lehet, hogy a gondolkozás még fegyelmezetlen vagy valamely irányban gyakorlatlan. Még a képzettség és a szorgalom alapos megitéléséhez is hosszabb időre van szükség és ennélfogva képzelhető, hogy a minősitések terén mennyi elhamarkodás fordul elő amiatt, mert a minősitésnek időszakonként és néha rövidebb időközökben is meg kell történnie, akár van rá elegendő alap, akár nincs.

Ilyen körülmények közt nem csoda, ha a minősitések a kelleténél többször kiforratlanok és még szerencse, nemcsak a minősitettre, hanem a közérdekre nézve is, ha a minősitő hivatalfőnök nem rösteli tévedésének a helyreigazitását.

Már most az a kérdés merül föl, hogy mi szükség van arra hogy a biró pályáját ily rettentő bizonytalanság környékezze? Az uj ügyviteli szabályok tervezetének az álláspontjából is kiviláglik, hogy minősitésnek tulajdonképpen csak abban az irányban van czélja, kimagaslik-e a biró a középszerüségből, avagy az átlagos mértéket sem üti meg? A birói állás betöltésére előirt képesités kimutatása fölöslegessé tesz minden ujabb minősitést mindaddig, amig nem merül föl biztos adat annak a megállapitására, hogy a biró nem üti meg az átlagos mértéket, vagy hogy kiemelkedik a középszerüségből.

Az, amit elsőrendü minősitésnek nevezünk, nemcsak fölösleges, hanem értéktelen is, mert csak negativ jelentőségü. Az átlagos minősités azt jelenti, hogy sem arra nem merült föl adat,

hogy az illető képesség és tevékenység dolgában még a középszerüséget sem éri el, de annak sem adta tanujelét, hogy a kiválóak közé tartozik. Pozitiv jelentőségre a minősités csak akkor tehet szert, ha fogyatkozások vagy különös érdemességek megállapitására irányul.

A minősités intézménye akkor terelődnék természetes mederbe, ha csak azokban az esetekben foghatna helyet, amidőn elegendő adat halmozódott föl annak a megállapitásához, hogy valaki a kiválóság jelzőjével való fölruházásra bizonyult érdemesnek, vagy pedig annak a tanujelét adta, hogy képessége vagy tevékenysége az átlagosság mértékét sem üti meg. Ennek a rendszernek a meghonositásával vége volna a kinos bizonytalanságnak és azok az okok is összezsugorodnának, amelyek a minősités titkolását teszik czélszerüvé.

A jelenleg divó minősitések helyességét a legtöbb esetben lehetetlen volna az illető hivatalfőnökök egyéni véleményén kivül tárgyi adatokkal is bizonyitani. Különösen az átlagos minősités helyességének a bizonyitása határos a lehetetlenséggel, mert a kiválóság vagy a gyöngeség aránylag kevés adattal is megállapitható, de abból, hogy valakinek a munkája minden tekintetben kifogástalan, az adatok végtelen és változatos sorozata nélkül, legföljebb arra a nemleges körülményre lehet biztos következtetést vonni, hogy nincs adat sem a kiválóság, sem a gyöngeség megállapitására.

Az elsőrendü minősitésnek rendszerint csak ily negativ jelentősége van, mert a minősitéseknél csak ritkán áll rendelkezésre elég adat annak a kétségtelen megállapitására, hogy a minősitettnek képessége és tevékenysége átlagos mértékü, hanem többnyire csak annyi bizonyos, hogy az ellenkezőre nincs adat. Eszerint nincs értelme annak, hogy az ugynevezett elsőrendü minősités pozitiv bizonyitékként föntartassék.

A minősités rendszerének pozitiv alapokra való helyezése esetében az volna a czélhoz vezető szabály, hogy a fölügyelő hatóságok és a fölebbviteli biróságok kötelesek minden egyes alkalommal és főképpen a fölügyeleti vizsgálatok, valamint az ügyek fölülbirálása alkalmával mindazokat a körülményeket, amelyek valamely biró vagy tisztviselő képességére és tevékenységére vonatkoznak, figyelemmel kisérni és ha bármely esetben olyan adat merülne föl, amelyből arra lehet következtetni, hogy valamely biró vagy tisztviselő képessége vagy tevékenysége az átlagos mértéken felülemelkedik vagy azon alul marad, kötelesek a felügyelő hatóságok és fölebbviteli biróságok a kérdéses adatot kellő körülirással az illetőnek közvetlen felügyelő hatóságával az arra a czélra szolgáló törzskönyvbe való bevezetés végett közölni. Mihelyt ebben a törzskönyvben annyi adat merül föl, amennyi elegendő annak a megállapitására, hogy kiváló vagy másodrendü minősitésnek van helye, ezt be kell vezetni az illetőnek a személyi táblázatába. Mindaddig azonban, amig ily adat föl nem merül, semmiféle minősitésnek nincs helye.

Az elhamarkodott minősitések igy lekerülnének a napirendről és abban a tekintetben is javulna a helyzet, hogy a minősités ellenőrizhető alapon történnék. A minősitésre lényeges adatok, habár szórványosan szoktak fölmerülni, a rendszeres gyüjtés következtében nem kallódnának el és nem maradnának figyelmen kivül, hanem bármikor bizonyitékul szerepelhetnének.

Ezeken az elvi alapokon a minősitésre vonatkozó szabályok részletes kidolgozása ezuttal még talán kárbaveszett fáradság volna. *Alföldy Ede.*

Váltóforgatmány és jóhiszemüség.

A váltótörvény 9. §-ának helyes értelme szerint a forgatmányos nem előzőjének vagy előzőinek jogát szerzi meg, hanem a váltóban rejlő *összes jogokat*, aminek folyománya az, hogy a forgató személyéből folyó kifogásokat a forgatmányossal szemben nem lehet felhozni, s őt a váltójogok közvetlenül és önállóan ugy illetik meg, mintha az adósok váltónyilatkozataikat abstrahálva az alapul fekvő köztörvényi jogviszonytól, már eredetileg az ő irányában tették volna meg, a közbeeső váltófunkczionáriusok tekintetbevételének mellőzésével.

Amig az elmélet és gyakorlat az egyoldalu irásbeli igéret elméletén felépülő ezen konstrukczióhoz eljutott, a forgatmány különös joghatásait — csak a fontosabbakat érintve — majd abból magyarázták, hogy az az engedménynek egy specialis faja [1] (Heise Cropp) majd hogy az egy intézvény, melyet a forgató az intézvényezett váltónál az intézvényezettre, saját váltónál pedig a kibocsájtóra intéz,[2] majd a germán singularis successio eszközének tekintették,[3] ami mellett a Volkmar—Löwy által propagált «Personificationstheorie a forgatmány joghatásait abból vezeti le, hogy a váltólevél a successiv váltóhitelezők megszemélyesitője, — mig a Iolly-féle [4] mesterkélt theoria (tulajdonképpen kettő is van) a váltó változó birtokában nem a jogok átszállását látja singularis successio, cessio utján, hanem csak a formáját és eszközét annak, hogy más természeti individuum (Künstlich ausgeschiedenes Individuum) váljék ki mint olyan hitelező, akit a követelési jog már a váltó létrejöttétől kezdve illetett meg, amely konstrukczió mellett Goldschmidtnak [5] az önmaga által is később hibásnak talált Pendenz teoriája, és Savignynak [6] Regelsberger és Sohm által is pártolt «contractus cum incerta persona» theoriája mind mélyen belevilágitottak a kérdés lényegébe.

Mellőzve és figyelmen kivül hagyva ezen theoriák részleteit és azok kritikáját, kétségtelen az, hogy már mindezek, éppen ugy, mint a ma uralkodó elmélet és gyakorlat egyaránt tisztán látták azt, hogy a forgatmány jogátruházás ugyan, de nem egyuttal a jogelőd jogainak átruházása, hanem annál erősebb (Staub: rechtsverstärkende Übertragung), mert a forgatmányos in abstracto mindig több jogot nyer, mint amennyivel a forgató bir, mert azon personális kifogások nem hozhatók fel vele szemben, melyeket a váltóadós netán a forgató ellen felhozhatott.

Bárhonnan is vezessük azt le, s bármiképp is nevezzük a megoldó elméletet, az kétségtelen, hogy a forgatmánynál a forgató személye kikapcsolódik, s miután visszafelé menve, a forgatónál, mint az előző forgatmány forgatmányosánál ugyanez történt, eljutunk az alapváltónyilatkozatokhoz, s az összes közbeeső személyek a jogsuccessio szempontjából kiesvén, az adós a forgatmányossal találja magát szemben, és pedig ugy, mintha váltónyilatkozatát már eredetileg vele szemben tette volna meg, de a köztörvényi prius nélkül, s a közbeeső személyek kikapcsolódása folytán szükségszerüleg kikapcsoltatnak az előzőkhöz való viszonyból meritett kifogások is, s a forgatmányos, és a váltóelfogadó vagy a felperesi forgatmányt megelőző forgatmány forgatói állván a perben egymással szemben, az utóbbiaknak két rendbeli kifogás állhat rendelkezésére:

a) a felpereshez való viszonyból meritett kifogások;

b) a váltótörvény 92. §-ának terminologiája szerint a váltójogiaknak nevezett kifogások.

A kifogásolási lehetőségnek a váltóügylet szorosan egyoldalu és formális jellegével magyarázható ezen megszoritása a váltó forgatása által in concreto tehát még élénkebben nyilvánul meg, mert bár ezen az *a)* és *b)* alatti kifogások, qua kategóriák ugyanazok, mint amelyek például a váltóelfogadót a váltókibocsájtóval szemben megilletik, a valóságban azonban az *a)* alatti itt tartalombelileg sokkal kevesebb, mert sokkal kevesebb a valószinüsége annak, hogy a későbbi forgatmányossal szemben valamely personalis kifogás illeti meg az elfogadót, mint a kibocsájtóval szemben, akivel létesitett valamely köztörvényi ügylet folyományaképp a váltóelfogadás történt, ami mellett éppen ugy áll a perszonális kifogások valószinüségének csökkenése akkor, midőn a visszkeresetileg kötelezett régebbi forgatmány forgatója, a felperesként fellépő későbbi forgatmány forgatmányosával áll szemben.

Eljutottunk tehát a kérdés magvához, nevezetesen ahhoz, hogy miképp lehetséges mégis, hogy a váltóbirtokos forgatmányossal szemben érvényesithetők oly kifogások, melyek az alapügyletből, vagy valamely előzővel való viszonyból merittetnek.

Magából a váltókifogások tekintetében generálisan rendel-

[1] Bővebben l. Thöl: Das Handelsrecht II. kötet 113. §. 424. l.

[2] Ugyanott 114. §. 428. l. «Das Indossament einer Tratte, ist eine neue Tratte, welche an die alte Tratte sich anschliesst».

[3] Renand; főleg azonban Kuntze: Die Lehre von den Inhaberpapieren 343. s köv. lapok.

[4] Krit. Vierteljahrsschrift II. 564. l.

[5] Zeitschrift f. H. R. III. 275. l.

[6] Obl. R. II. 61. §.

kező és egyébként is szerencsétlenül[7] a W. O. 82. §-ának mintájára fogalmazott 92. §-ból erre nem nyerünk alapot.

Ugy az elmélet, mint a gyakorlat döntő momentumként a *jóhiszemüség* kérdését állitja be, anélkül azonban, hogy maga a 92. §. emlitést tenne a jóhiszemüségről, ugy mint azt, az ezen keretben figyelmen kivül hagyott s fentebb a *b)* alatti kategóriában érintett kifogások tekintetében a váltótörvény 93. §-a teszi.

Előtérbe nyomul az exceptio doli (generalis) ezen a ponton, mely utját állja annak, hogy a formailag létező váltójog a fenforgó körülményekre való tekintettel érvényesittessék.

Az exceptio doli azonban itt csak keret és szóelnevezés, vagy mint Windscheid,[8] ki Schneiderrel (Treu und Glauben im Rechte der Schuldverhältnisse) együtt az egész fogalmat elvetendőnek tartja — nevezi csak «ererbtes Schlagwort» — mely közelről szemügyre véve azt jelenti, hogy a váltó birtoka daczára sem érvényesithetők a váltói jogok, mert a váltóbirtokos *tudja* azt, hogy a materiális jogosságot sérti, ha formailag létező váltójogát a fenforgó konkrét körülmények között érvényesiteni akarja.

Joggyakorlatunk a «tudomás» momentumát következetesen beleviszi az alkalmazás körébe, s azon a szigoru álláspontonvan, hogy önmagában a tudomás az előző váltói jogainak defektusáról elegendő ahhoz, hogy a váltóbirtokos ellen érvényesithetők legyenek az előzőhöz füződő jogviszonyon alapuló kifogások.

Joggyakorlatunk ezen álláspontját feltétlenül helyesnek tartjuk. Ma, midőn a váltó már kinőtt a kommercziális keretekből, s a kiskoru gavallér éppen ugy, mint a betüszedéshez alig értő zsellér, a váltón gyakorolja névaláirását, a kereskedelmi forgalmon kivül álló nagy köz helyes védelme is megkivánja, hogy a jóhiszemüség megállapitásához elegendő legyen a fent jellemzett, — de cum grano salis vett — tudomás, a nélkül, hogy a szokásos collusionalis tevékenység is megkivántatnék.

A német legfelsőbb biróságok ellenkező álláspontonvannak — mert valóságos collusiót kivánnak — mig ellenben a német alsóbb biróságok a *tudomást* is elegendőnek tartják a rosszhiszemüség megállapitásához. Igy nálunk Plósz és König,[9] mig ellenben Nagy Ferencz[10] «egyenesen a forgatmány czéljával tartja ellenkezőnek azt, hogy az előd kifogásáról való *puszta tudomás* rosszhiszemüvé tegye a váltóbirtokost». Ugyanezen álláspontonvan a német jogirodalom többsége is (Rehbein, Grünhut, Lehmann, Staub), mig például az angol váltótörvény (1882 aug. 18.) a 29. §. *b)* p. szerint kifejezetten elegendőnek mondja a defektusról (any defect) való tudomást a rosszhiszemüséghez.

A jogalkalmazás területén azonban nem is azon esetek a figyelemreméltóak, hol a biróság a lefolytatott bizonyitás eredményeképp állapitotta meg a tudomást és ennek alapján azt, hogy a váltóbirtokos harmadik személylyel szemben is érvényesithetők az előzővel szemben megemelhető kifogások, mert ezen eseteknél legfölebb a bizonyitási szabályok és a 64. §. helyes vagy helytelen alkalmazásáról lehet szó.

Jelentőséget a birói állásfoglalás a praesumált rosszhiszemüség megállapitásának eseteiben nyer, amely praesumtióhoz kénytelenek a biróságok mindannyiszor nyulni, midőn az agymüködésnek meg nem rögzithető csak esetleg konkludens faktumokban nyilvánuló oly müködéséről van szó melyet a jog «tudomás»-nak nevez, amely praesumálás lehetősége és egyuttal szükségessége éppen a hiteljogi életben nem ritka (l. csődtörvény 28., 35., 36. §-ait), és itt különös fontossággal bir azért, mert az ez irányban amugy is nehéz bizonyitás lehetősége még szükittetik azáltal, hogy a váltóeljárás 26. §-a szerint a felek beleegyezésétől eltekintve e kérdésben főeskü általi bizonyitásnak helye nincsen, nem ugy, mint a német váltóeljárásban, ahol ezen körülmény főeskü által szabadon bizonyitható. Joggyakorlatunk általában e kérdésben a helyes álláspontot foglalja el és a való élettel tart lépést.

Általánosságban az jellemzi, hogy a házassági, rokonsági, társi és egyéb deklarált viszonyokban a *tudomást* bizonyitás nélkül is megállapitja. Igy a férjével együtt élő nőnél, a váltóbirtokos özvegyénél (köztörvényi jogszabály); annál a forgatmányosnál, ki a kibocsájtó czég egyik beltagja; annál a váltóbirtokosnál, kire az előző, a váltóadós ellen bekebelezett zálogjogának tulajdonjogát engedményezte; a biztositó társaság ügynökénél, kire a biztositó társaság forgatja a váltót, vagy a pénzintézet vezérigazgatójánál, kire a vezetése alatt álló részvénytársaság forgatta a váltót.

Ellenben nem praesumálja joggyakorlatunk a rosszhiszemüséget a legutóbb emlitett eset forditottjánál, amidőn a váltó előbbi birtokosa a felperes r. t. igazgatója volt s ez forgatta a váltót a részvénytársaságra; a váltóbirtokosnál, aki a forgatónak sógora; az apósnál, aki a forgatás napján került ezen családi kötelékbe; annál a váltóbirtokosnál, aki előzőjének üzleti alkalmazottja; az Országos Központi Hitelszövetkezetnél, akire valamely tagja által forgattatott a váltó avagy a névbecsülési fizetőnél, aki a névbecsült irányában harmadik személynek tekintendő.

Ha kritikailag vizsgáljuk a kir. Curiának ezen határozatait, ugy véljük, hogy különösen azon határozatok, melyekben a *tudomás* vélelmeztetett, teljes megnyugvást keltenek és legföljebb éppen azon határozatok eshetnek kifogás alá, melyekben a tudomás nem vélelmeztetett, ami különösen az üzleti alkalmazottra vonatkozó a kir. Curiának 1903. évi márczius hó 5-én 644/1902. sz. határozatára áll, bár kétségtelen az, hogy miután a közkézen forgó határozattárakban a peranyag részletesebb körülirása nélkül csak az elvi döntés foglaltatik, a szóbanforgó pernek voltak olyan momentumai, melyek jogilag a kir. Curia állásfoglalását tették indokolttá.

A kir. Curia ujabb váltójogi gyakorlatában kétségkivül nagy fejlődés mutatkozik. Ez a fejlődés pedig feltétlenül a forgalom igényeivel halad párhuzamosan és minden egyéb részlet mellőzésével elegendő az, ha reámutatunk a kir. Curiának a telepités kérdésében elfoglalt ujabb állásfoglalására, melyet a telepitésre vonatkozó generális meghatalmazás jogi elismerése vezetett be, (1910 márcz, 3. 941/1909. sz.) melyet nyomon követett az 1911 évi november hó 3-án kelt 239/911. számu azon curiai határozat, mely bár nem egészen határozottan, de mégis már elismeri annak a jogosultságát, hogy a váltóbirtokos, aki kitöltetlenül kapott váltót, azt teleppel és telepessel elláthassa, aminek feltétlen és határozott lehetőségét a kir. Curia legujabban 1912. évi május hó 21-én 945 1911. számu elvi jelentőségü határozatával[1] ismerte el akkor, amidőn kimondotta azt, hogy:

«A váltóbirtokos, ki a váltót kitöltetlen állapotban kapta, feljogositottnak tekintendő arra, hogy azt a forgalomban szokásos tartalommal kitölthesse».

Ezen határozatát a kir. Curia a forgalom igényeivel és azzal indokolta, «hogy arról győződött meg, hogy a forgalmi életben kifejlődött általános szokás szerint a váltó rendes tartalmához tartozik, hogy a telep és telepes a váltón világosan ki legyenek tüntetve, amiért is a váltóbirtokos ellenkező megállapodás hiányában a kitöltetlenül kapott váltón ezt megtenni jogosult.»

Évtizedes gyakorlattal helyezkedett szembe a kir. Curia, amidőn ezen döntését meghozta, amely döntés az 1911. évi országos jogászgyülés álláspontjának is megfelel.

Annál feltünőbb ezen a forgalom igényeinek megfelelő és évtizedes jogfelfogást lerontó helyes fejlődés mellett a kir. Curiának azon határozata, amely a Jogtudományi Közlöny 38. számában (130. sz a.)[2] adatott közre.

Ezen határozatban a kir. Curia azt mondotta ki, hogy:

«A gépkereskedőnek, ki egy másik gépkereskedő üzleti váltóinak leszámitolásával állandóan foglalkozik, *tudomással kell birnia* arról, hogy a gépeladási ügyletek nagyrészben fedezeti váltók adásával, részletfizetések és a fedezeti váltók meghosszabbitása mellett bonyolittatnak le; miért is nem tekinthető oly jóhiszemü harmadik váltóbirtokosnak, kivel szemben a gépkereskedő előzőjével létesült magánjogi szerződési viszonyból meritett alperesi kifogások érvényesithetők nem lennének».

A kir. Curia tehát ezen esetben juris et de jure praesumtiót állitott fel, mit arra alapit, hogy ugy a felperes, mint a felperes előzője azonos üzemet folytatnak, egymással szoros és állandó üzleti összeköttetésben állanak, *«és ebből a viszonyból folyólag kizártnak tekintendő az, hogy nem birna tudomással felperes arról, hogy előzője különösen tetemesebb vételár mellett kötött ügyleteit minő módon bonyolitja le.»*

Véleményünk szerint a kir. Curiának az indokokban meg-

[7] L. Plósz: A magyar váltójog kézikönyve 457. l.
[8] Lehrbuch des Pandektenrechts I. kötet 47. §. 215. l.
[9] A váltótörvény magyarázata 170. l.
[10] A magyar váltójog kézikönyve 82. §. 465. l

[1] L. Hiteljogi Dtár VI. kötet 92. eset.
[2] L. Hiteljogi Dtár VI. kötet 130 eset.

nyilvánuló ezen állásfoglalása téves. Nemcsak a fentebbi határozatokban hangoztatott és tényleg szem előtt tartott forgalmi érdekek szempontjából, hanem a váltótörvény 9. §-ának és azon konstans joggyakorlatnak szempontjából is, melyet a 92. §. kapcsán fentebb idéztünk.

Érthető lesz azonban a kir. Curia állásfoglalása, ha az itéleteken kivül a peranyagot is alapul veszszük és indokolttá az, hogy a kir. Curia nem helyezkedett a harmadik személy védelmének formalisztikus álláspontjára, hanem alaposan belenézett az ügylet előzményeibe, a felperes és az előzők közötti viszonyba és azok alapján foglalta el azon álláspontot, hogy a felperessel szemben felhozhatók azon kifogások, melyek az előzővel szemben felhozhatók lettek volna.

Feltétlenül hibáztatjuk azonban azt, hogy a kir. Curia itéletében nem élezte ki a sommás eljárás 64. §-ának megfelelően azon ténykörülményeket, melyek ismert állásfoglalására birták és valóságos praesumtio juris et de jure jellegével elvi jogszabályként mondotta ki azt, hogy a *hasonló szakmáju forgatmányos* türni tartozik azon kifogásokat. melyeket a forgató ellen felhozhat az alperes, amely kijelentés az egész váltójogi forgalomra oly veszélyes, hogy a fölött szót vesztegetni sem szükséges, aminek folyománya viszont az, hogy a forgatmány teljesen kiforgattatik a maga való jogi mibenlétéből, engedménynyé degradáltatik, ami talán nagyfoku védelmét jelenti a gyengéknek, de viszont egyuttal annyira agyontámogatja őket, hogy elesnek másrészt azon előnyöktől, melyekben éppen a váltó forgalomképessége folytán részesülnek. Annál inkább áll ez, mert biróságainknál megvan az általánositási törekvés és ha egyszer ily ki nem élezett és nem részletezett tényállás alapján a kir. Curia egy oly nagyjelentőségü elvi kijelentést tett, a váltóforgalom véglegesen megbénittatik és egészen kétségtelen, hogy a legközelebbi joggyakorlat az itéleteknek egész tömegét fogja produkálni, amelyekben a kir. Curia ezen határozatában foglalt elvi kijelentés aplikáltatik. Kihatásai ennek ma nem is állapithatók meg. de annyi bizonyos, hogy a közgazdaságilag éppen legegészségesebb váltóknak, az ugynevezett rimessáknak forgalma lehetetlenné lesz, mert amint a kir. Curia kimondotta azt, hogy egymással üzleti összeköttetésben álló gépkereskedőknél a forgató ellen emelhető kifogások a forgatmányos ellen is megemelhetők, ugy miután minden más szakmának meg vannak a maga specziálitásai és abból folyólag az ügyletekből származható specziális kifogásai, implicite kimondatott az is, hogy ha a bőrnagykereskedő, kézmüárunagykereskedő, saját szakmabeli gyárosainak a saját vevője által aláirt rimessákat ad át, a gyáros ellen mindazon szakmabeli kifogások megemelhetők, melyek a forgató nagykereskedő ellen a köztörvényi viszonyból folyóan az elfogadó kis vevők által megemelhetők lettek volna.

Talán lehetnek ezen álláspontnak előnyei is, de kétségtelen az, hogy ha ezen okoskodás keresztülhatol, a váltó elveszti forgalmi képességét és az a kisvevő, aki ma váltó ellenében árut tud kapni, a jövőben el lesz zárva ennek a lehetőségétől, a váltó maga jogczimes papirrá és a forgatmány engedménynyé lesz, ami nemcsak jogi absurdum, hanem szociális és közgazdasági szempontból egyaránt káros. Visszatérve most már magára az alapulfekvő curiai határozatra, visszatérünk azon fentebbi kijelentésünkre, hogy a kir. Curia itéletében nem élezte ki kellően azon momentumokat, melyek ismert állásfoglalására inditották.

Fentebb már utaltunk a biróságok netáni általánositásából folyó végzetes veszélyekre, szükségét látjuk tehát annak, hogy a perbeli iratok alapján a kétségtelen és megállapitott tényállásból a következőket emeljük ki:

a) A felperes és az előző közötti viszony feltétlenül a kir. Curia álláspontja mellett bizonyit, mert az előző forgató igen előkelő s egy legelsőrendü pénzintézet által finançirozott gépgyár, felperes pedig technikai czikkekkel foglalkozó közvetitő kereskedő, ugy hogy nagy a valószinüsége annak, hogy nem a gépgyár adósa a felperesnek, hanem inkább forditva, amihez még hozzávehetjük azon feltünő jelenséget, hogy nehéz annak realitásában hinni, hogy a részvényei tőzsdei árfolyamának tanusága szerint is feltétlenül solvens nagy gépgyár, amely mint föntebb emlitettük, szoros nexusban áll egy elsőrendü pénzintézettel, óvatolni hagyja önmaga ellen a váltót egy nálánál jóval jelentéktelenebb és vele ugyszólván össze sem hasonlitható czég által.

b) Nem hagyható figyelmen kivül továbbá a perben megállapitott azon tényállás sem, hogy a kereseti váltó lejárata után még heteken át az előző levelezett az alperessel és a forgatmányos felperes csak akkor lépett előtérbe, amidőn az előző és az alperes megállapodni nem tudtak, éppen ugy mint az is, hogy az előző gépgyár, aki a perlés folytán feltétlenül és nyomban fizetett volna, egyáltalában nem is peresittetett, és hogy ezen részvénytársaság vezérigazgatója az elsőbiróság által elrendelt bizonyitási eljárás folyamán kihallgattatván, maga azt mondotta, hogy a kifogások elkerülésének czéljából forgattatott a kereseti váltó felperesre.

Ezen két utóbbi érvnek értékét magunk szállitjuk le a kellő értékére, midőn egyrészt hivatkozunk a váltótörvény 49. §-ára, amely a váltóbirtokosnak a per saltum regressushoz ad jogot, és arra, hogy egyéb jogszerü indokok is lehetnek, melyek éppen a solvens adós perlésének kikerülését idézik elő, továbbá mint azt az első birói itélet is tette, arra, hogy a rosszhiszemüséghez nem elegendő a forgató tudomása, hanem éppen a forgatmányos tudomása szükséges, de mégis a teljes peranyagot egybevetve arra láttunk volna indokot, hogy a biróság minden elvi kijelentés nélkül a tényállásból és a nagyon kiélezendő érvekből a sommás eljárás 64. §-a alapján és csakis ez alapon hozza meg itéletét, amely az ezen §-ban biztositott souverenitás alapján lehet ilyen vagy olyan, de mindenesetre részletesen megindokolandó különösen azon esetben, ha a konkrét döntést hozza meg a biróság, ahol a rosszhiszemüség kérdésében már az elsőbiróság is bizonyitást rendelt és folytatott le, s a bizonyitékoknak az itéletben kifejezésre hozott méltatása után sem állapitotta meg a felperes rosszhiszemüségét.

Annál fontosabbnak tartjuk ennek kiemelését, mert ha a szóbanforgó kir. Curiai itéletet analizáljuk, abban contradictiót látunk, mert elvi kijelentésében egy juris et de jure præsumtiót állapit meg, amidőn azt mondja: «a gépeladási ügyletek köztudomás szerint nagyrészben fedezeti váltók meghosszabbitása mellett bonyolittatnak le» és «miután nem vitás az, hogy a felperes a váltói előzővel szoros és állandó üzleti összeköttetésben áll, utóbbinak üzleti váltóit leszámitolja, és ebből a viszonyból folyólag *kizártnak tekintendő az, hogy nem birna tudomással arról, hogy a felperes különösen a tetemesebb vételár mellett kötött ügyleteket mily módon bonyolitja le*», és mindehhez hozzájön azon fentebb már reprodukált kijelentés, amely a hasonszakmára vonatkozik.

A továbbiakban ugyan a kir. Curia a sommás eljárás 64. §-ára hivatkozik, de a hivatkozást helytelennek tartjuk, mert ha *kizárt* az, hogy a hasonszakmabeli kereskedő nem tudja azt, hogy minő az alapügylet, ugy nemcsak fölösleges, de helytelen is a 64. §-ra való hivatkozás különösen akkor, amidőn a perben megállapitott körülményekkel az itélet nem is támogattatik, vagy pedig ha a 64. §-ra történik hivatkozás, ugy nem forog fenn szüksége annak, hogy az általános gyakorlat szempontjából egy olyannyira veszélyes praesumtio állittassék fel, mert a 64. §. alapján megvan a biróságnak azon joga, hogy utját állja dolosus kijátszásnak és a bizonyitás egész tartalmának méltatása alapján mérlegeljen a maga meggyőződése szerint, amint azt pl. tette a kir. Curia az ezen perrel némi rokon vonatkozást felmutató 1159/1893. sz. itéletében.

Levonva most már fejtegetésünk következtetéseit, kiemeljük azt: 1. hogy a forgatmány mibenlétével ellenkezik a Curiának a szakmabeliek közötti forgalomra vonatkozó elfoglalt jogi álláspontja; 2. hogy ezen vonatkozásban semmiféle vélelem konstruálásának sincsen jogosultsága; 3. hogy a szóbanforgó döntés nem elvi jelentőségü, hanem egy konkrét esetnek konkrét eldöntése azon *speciális* körülmények figyelembevételével és a 64. §. szerinti mérlegelésével, mely a biróságban a rendelkező részben kifejezett meggyőződést érlelte meg a nélkül azonban, hogy a kifejezésre hozott álláspont bárminő általánositásra alkalmas volna.

Dr. Bedő Mór.

Az utólagos telepitésről.

A kir. Curia IV. polgári tanácsának 1912 május 21-én * 945/1911. sz. a. hozott határozata, amely a telep és a telepes utólagos kitöltését ellenkező megállapodás hiányában megengedhetőnek tartja, általános feltünést és örömöt keltett, különösen az ügyvédi karban és az üzleti világban. Miután valószinü, hogy

* L. Hiteljogi Dtár VI. kötet 92. eset.

nem mindenik tanács s különösen nem mindenik törvényszék és tábla fog az uj csapáson haladni, azt hiszem, hogy a Curiának rövid idő alatt teljes ülésben kell majd a kérdéssel foglalkoznia, s döntvénynyel fogja az ellentétes gyakorlatot egyöntetüvé tenni.

Alig lehet megérteni tehát, hogy — legalább a «Jogt. Közl.» hasábjain — visszhang nélkül maradt-e a határozat. Amit csakis annak tulajdonitok, hogy a kellemes meglepetés hatása alatt mindenki csak a forgalom s a váltóbirtokos érdekeire gondolt.

Én azonban a határozatot ebben az alakban egyoldalunak. hiányosnak tartom. Mert hiányzik belőle a váltókötelezettek érdekeinek a minimális megóvása is.

A váltót elsősorban az elfogadónak kell kifizetnie, de késedelme esetén a fizetési kötelezettség a kibocsátót és a forgatókat is terheli. Tehát kétségtelennek tartom, hogy a váltó minden aláirójának tudnia kell azt, hogy a váltó a lejáratkor hol és kinél található meg; másként a fizetést, még ha akarják sem teljesithetik. Azt hiszem, hogy a Curia korábbi gyakorlatának is ez volt a legfőbb indoka. Hiszen például az a forgató, aki a váltót telep és telepes megnevezése nélkül kapja és ugyanugy tovább forgatja, a törvény alapján abban a tudatban van, hogy az intézvényezettnél, respective az elfogadónál s annak a lakhelyén kell fizetnie; ha már most, akár a közvetlenül utána következő, akár valamelyik későbbi forgatmányos, mint a váltónak a lejáratkori birtokosa, a fizetés helyét valamely más hely egyszerü beirásával megváltoztatja, sőt esetleg telepest is jelöl ki: az a forgató a legjobb esetben is csak az óvásról szóló értesitésből tudja meg a fizetés helyét, noha lehet, hogy a lejárat napján az ismert váltókötelezetteknél tudakozódott, de természetesen eredménytelenül. Ekkor pedig már megvan az óvási költség s esetleg már a per is; ezek a költségek a fizetni akarót igazán méltatlanul s igazságtalanul terhelik.

Az utólagos telepités megengedésével kapcsolatban tehát gondoskodni kell arról, hogy a telepitést mindenik váltókötelezett megtudja; értesiteni kell a váltó tartalmának ilyen lényeges megváltozásáról azokat, akik a váltót telepités előtt irták alá.

A törvény már eddig is több esetben elismeri az értesités szükségességét; analog intézkedés van a 72. §-ban.

Ki legyen köteles erre az értesitésre? Nem tartom szerencsésnek azt, hogy mindenki az előzőjével szemben, mert ez az életben nem vált be; csak az tudja és teljesiti, aki váltói üzletekkel rendszeresen foglalkozik. Sokkal czélszerübb lenne ezt annak kötelességévé tenni, aki a váltót telepiti; ő változtatja meg a tartalmat a maga érdekei szerint, ő élvezi az előnyeit is; amivel szemben az értesités nem is nevezhető megterhelésnek.

Ennek az uj iránynak a törvény 24. §-ában foglalt jogszabálylyal szemben csak akkor lesz erkölcsi ereje és értéke, s a kir. Curia csak akkor lesz konzekvens, ha általa a jogot minden irányban fejleszti s az ellentétes érdekeket lehetőleg kiegyenliti.

Dr. dálnoki Teleky Endre.

Felülfoglalás ellen beadott előterjesztés hatálya az alapfoglalásra nézve.

Valaki ellen több végrehajtató vezet kielégitési végrehajtást, tehát az alapfoglalást többen felülfoglalják. Ezeket a foglalásokat előterjesztéssel nem támadja meg végrehajtást szenvedett s igy jogerőre emelkedtek a foglalások.

Azután következő felülfoglaltató foglalás ellen végrehajtást szenvedett előterjesztéssel él a végrehajtási novella 2. §-ának 7. és 10. pontjai alapján, az alapon, hogy a felülfoglalt ingók egyrésze a hivatás betöltéséhez szükséges segédeszközök, másik része a háztartás vezetéséhez nélkülözhetetlen berendezési tárgyak.

Az elsőbiróság elutasitotta az előterjesztést, abból indulván ki, hogy az alap- és több felülfoglalás előterjesztéssel meg nem támadtatván, ezen foglaltatók javára a további lépések megtétele végett végrehajtónak kiadatja az iratokat s igy arra a jogi álláspontra helyezkedett, hogy a lefoglalt ingók, a megtámadott foglalást megelőző foglalások jogerőssége folytán, a végrehajtatóknak kielégitési alapul szolgálnak. Annak kimondása pedig, hogy azok csupán egy hitelezőnek kielégitési alapul nem szolgálhatnak, helyt nem foghat s ezzel egyszersmind kifejezésre juttatja azt is, hogy csupán felülfoglalás — ha az alapvégrehajtás jogerős — a végrehajtási novella 2. §-a alapján előterjesztéssel nem támadható meg.

A kir. tábla az elsőbiróságnak ezt a végzését feloldotta és elrendelte, hogy az előterjesztés alapját képező tényeket érdemi vizsgálat tárgyává tegye, amiben implicite az is foglaltatik, hogy az alapfoglalás jogerőssége daczára a felülfoglaltatókra, illetőleg a végrehajtási novella 2. §-a alapján, a mentesség kimondása helyt foghat, ha az állitásait végrehajtást szenvedő igazolni tudja.

Időközben az alap- és a felülfoglaltatók javára, kikre nézve a foglalás jogerőssé vált, kiküldött az árverést kitüzte.

Ezek előrebocsátása alapján a következő kérdések volnának tisztázandók:

Van-e különbség az előterjesztés szempontjából felülfoglalás és uj összeirás (V. T. 70. §.) között?

Ha a másodbiróság álláspontja helyes, megsemmisithetők-e hivatalból a már jogerőssé vált végrehajtások? Szolgálhatnak-e kielégitési alapul azok javára, kiknek foglalása jogerőssé vált, oly ingók, amelyekre nézve a felülfoglalás ellen beadott előterjesztés folytán megállapithatja a biróság, hogy mint mentesek, a foglalás tárgyai nem lehetnek?

Ha a mentesség kimondása folytán a jogerős foglalások is megsemmisitendők (a végrehajtási novella 2. §-ának első bekezdése alapján), mi történjék az esetben, ha az ingók valamelyik hitelező kérelmére már elárvereztettek, feloszthatók-e az árverési vételár azok között, kiknek végrehajtásai jogerősek voltak, vagy pedig kiutalandó-e végrehajtást szenvedőnek, mint a foglalásmentes ingók jogi természetével osztozó ellenértékek?

Ha igen? Kiutalandó-e az esetben is, ha az árverési vételár oly tekintélyes összeget tett ki, mely a szükséges dolgok beszerzési vételárát meghaladja?

Mi történjék az esetben, ha a felülfoglalás ellen beadott előterjesztés folytán csak egyes ingók mentessége mondatott ki, de időközben már az összes ingók elárvereztettek? Különösen mi történjék akkor, ha az előző foglaltatók teljes kielégitése után árverési vételár marad ugyan, ez azonban a menteseknek kimondott ingók vételárán alul marad?

Végezetül: az első- vagy másodbiróság — bár burkolt — álláspontja a helyes?

Előterjesztés szempontjából teljesen közömbös az, hogy a zálogjogot a V. T. mily alakiságával nyeri a végrehajtató. A felülfoglalás ugyanolyan zálogjogot ad, mint az alapfoglalás, kivéve a sorrendet, mely szerint előbb nyernek kielégitést az előzők. A felülfoglalás helyt nem foghat, ha az utolsó foglalás után hat hónap elmultával kiván valaki a már lefoglalt ingókra végrehajtást vezetni, tehát a kiküldött a V. T. 70. §-a szerint uj összeirást eszközöl az alapfoglalási jegyzőkönyv szerint, mert ha nem eszerint eszközli, ugy egyéb ingók is kerülhetnek foglalás alá s ezekre nézve az uj foglaltató mint alapfoglaltató, a többire nézve mint felülfoglaltató jelentkezik az uj összeirás daczára.

Azzal, hogy a kir. tábla a mentesség bizonyitását rendelte el, azt az álláspontot foglalta el, hogy a felülfoglalás tárgyát képező ingók csakugyan mentesek-e a végrehajtási novella 2. §-a szerint. Kétségtelenül igazolni is fogja végrehajtást szenvedett a maga igazát s a biróság ki fogja mondani azok mentességét a felülfoglaltatóra nézve, de vajjon az előző foglaltatók foglalását is hivatalból is megsemmisitheti? Szerintem, ha az anyagi jogot vesszük s tartjuk szem előtt, a biróság köteles enunciálni, hogy maga az alapfoglalás volt törvénytelen, de mivel *akkor* senki előterjesztéssel meg nem támadta, a V. T. szerint nem állapithatja meg a törvénysértést, hisz sérelme senkinek sincs, ha nem jelentkezik, hivatalból pedig e szemponton kivül, a V. T. nem engedi a megsemmisitést a kétséges határu *közérdeken* kivül. Bár a törvénysértés a limine közérdek, de lehetett ott ez esetben fölös számban, máskor szükségesnek mondott butordarab. Ezek folytán a *jogerősség* maga nem indokolja azt, hogy az előzők részesedjenek az azóta befolyt vételárból, mert a biróság saját jogerősnek mondott *végzését* is bármikor hatályon kivül helyezheti a perrendtartás szerint, ha szüksége fenforog. Tehát előterjesztés adatván be, a biróságnak alkalma nyilott a foglalásokba beavatkozni. Az, hogy a nyolcz nap letelt, nem lehet akadálya az elbirálásnak, hisz az ujabb felülfoglalás ellen kellő időben adatván be előterjesztés, akkor nem is a felülfoglalás, hanem az alapfoglalás biráltatik el, mert maga a felülfoglalás egy záradé-

kolás, anélkül, hogy az ingók mibenlétéhez egyéb köze volna a kiküldöttnek, mint az, hogy megvannak-e ugyanazok a tárgyak, melyeket az alapfoglaláskor összeirt.

Ha utólag kimondotta a biróság az egész vonalon a mentességet s az árverést megtartotta a kiküldött s a vételár felosztandó lesz, ugy a megsemmisités *joghatálya* az, hogy a mentes ingók vételára végrehajtást szenvedettet illeti. Ugyancsak őt illeti a vételár ezen része akkor is, ha a sorrendet már megállapitotta a biróság, tehát a pénzt felosztotta, de még ki nem utalványozta, helyesen a pénz még letétben van. Ekkor a biróság a *jogerős* sorozást és utalványozást részben hatályon kivül helyezve, tárgyalás nélkül végrehajtást szenvedettnek kiutalja ezt az összeget, s amennyiben a sorozott tételek módosulnának a mentes ingók vételárának levonásával, ugy a következő hitelező kárára, az előzőtől levont összegeknek megfelelő részt, annak a quótájából levonva, az előzőéhez hozzászámitja.

Ha az árverésen befolyt vételár kisebb, mint a mentes ingók beszerzési ára, ugy ezt a biróság figyelembe venni nem köteles. A fő az, hogy végrehajtást szenvedett a megakasztott kifizetésnél az árverési *vételárakat* megkapja, tehát az árverési jegyzőkönyv alapján ez az összeg egybeadandó s ez tisztán végrehajtást szenvedettnek fizetendő ki, természetesen az árverési dijaknak levonása ezen összegből, még aránylagosan sem eszközölhető, mivel végrehajtást szenvedett még igy is jóval kevesebbet kap az ingók valódi értékénél. A fölös pénz aztán felosztandó.

Ellenkezőleg pedig, ha az árverési vételár oly tekintélyes, mely nagyobb a menteseknek kimondott ingók *beszerzési* áránál, ugy minden tételnél megállapitandó lesz az az összeg, amely az *egyes* mentes ingók vételárát meghaladja és ez az összeg marad azon tétel alatti ingó azon hátralékos árverési vételárának, melyre nézve foglaltatónak már igénye van s a foglalás rendje szerint, vagy tömegképzéskor, a rendes szabályok szerint kell eljárni. A felesleget nem kaphatja végrehajtást szenvedett, mert a mentesség kimondásával egyidejüleg jogtalanul nem gazdagodhatik, illetve, ha nem is jogtalanul gazdagodnék, de mindenesetre indokolatlanul. Ha pedig azt az esetet veszszük, hogy a biróság csakis a megtámadott felülfoglalást semmisiti meg, ugy a befolyt vételár mennyiségétől függ az előző foglaltatók kielégitése.

Ha nagyobb a vételár mint az *előzők* követelése, ugy a végrehajtást szenvedett javára visszamarad a mentes ingók vételára, viszont a felülfoglaltató, akire nézve a mentességet kimondotta a biróság, csakis az ezen összegen felüli részt kapja, mert az előzők a mentes ingók vételárából már egészben vagy részben ki elégülhettek, rájuk nézve mentes vagy nem mentes ingók vételára tömegképzése nem foghat helyt. Szerintem végrehajtást szenvedőre nézve mindegy, hogyan kapja meg egészben vagy részben a vételárat, viszont már az előzők megkaphatták ezekből a követeléseiket, tehát tulajdonképpen azt az összeget, vagy rész. *összeget* megállapitani s azt, hogy ezt az összeget *mily tételekből* kapja, nem lehet. S igy egyéb megoldás, minthogy a jegyzőkönyv szerint megállapitandó a mentes tételek befolyt vételára, ezek összege levonandó az előző — minden tételből kapó — hitelezők kielégitése után fenmaradó összegből s ha ezek után marad még valami, jut arra a felülfoglaltatóra, kinek foglalását — a mentes ingókra nézve — megsemmisitette a biróság.

Kétségtelen tehát, hogy a másodbiróságnak az az álláspontja helyes, hogy az egész vonalon megsemmisitendő a foglalás a mentes ingókra vonatkozó részében.

Egy esetben azonban mégis csakis a felülfoglalást lehet hatálytalannak kimondani egészben, vagy részben s ez az eset akkor áll elő, ha az alapfoglalás a végrehajtási törvény szerint történt s a felülfoglalás már a végrehajtási novella 2. §-ának hatálybalépte után. Ez esetben, ha az alapfoglalásnál a végr. törvény szerint még *nem* mentesek az ingók s a felülfoglalásnál részben vagy egészben mentes ingókat mondotta ki a kiküldött felülfoglaltnak, ugy a végrehajtási novella 2. §-a szerint mentes ingókat az előterjesztés folytán a biróság zár alól köteles feloldani a többi — nem mentes — ingók zár alatt tartásával. Az alapfoglalásra akkor vissza nem térhet a biróság, mert két különböző hatályu törvény alapján történvén a foglalás, az alapfoglalást a végrehajtási novella alapján megtámadni nem lehet, de viszont a kiküldött a helyszinen ezt vagy figyelmeztetésre, vagy saját magától észrevéve, uj összeirást eszközölhet a foglalás alól nem mentes ingókra nézve.

Reich Péter Cornél.

Bekebelezett váltóhitel.

Dr. Nagy Lajos kartárs ur a Jogtudományi Közlöny 39. számában oly modern hitelezési formára mutat rá, mely nemcsak a felvetett problemákat, hanem a problemák egész sorozatát rejti magában. Czikkiró azt az esetet vizsgálja, amikor az adós személyében áll be változás, mert az ingatlant megvevő uj tulajdonos a bekebelezett hitelt saját személyében igénybe kivánja továbbra venni. Sokkal gyakoribb ennél az az eset, ha a hitelező személyében áll be változás és a jogi helyzet ez esetben is meglehetős bonyolult és kevéssé megvilágitott.

I. A leggyakoribb esete a hitelezőváltozásnak az, ha a váltó, melynek biztositására szolgál a bekebelezett biztositéki zálogjog, tovább adatik a hitelező pénzintézet által visszleszámoltatás folytán. Tegyük fel pl. az esetet, hogy A. váltóhitelt kivánván igénybe venni, B. pénzintézetnél megengedi, hogy ingatlanaira 100,000 K biztositéki összeg erejéig a zálogjog bekebeleztessék. Két váltóval veszi ténylegesen igénybe a hitelt, A. két drb. 50,000 K-ás váltót adván B. intézetnek. B. az egyik váltót C. intézetnél, a másikat D. intézetnél visszleszámitoltatja. Lejáratkor a váltó nem váltatik be. Ha a hitelt nyujtó A. intézet jó, ugy a gyakorlatban ez nehézséget nem okoz, mert pereltetni magát nem engedi, a váltókat beváltja és perli ő A. ellen, kielégitése pedig a bekebelezett váltóhitel keretén belül nehézségbe nem ütközik. Egészen más a helyzet, ha közben B. intézet csődbe jut. Ez esetben a visszleszámitoló intézetek perelni fogják közvetlenül A-t. Javukra sommás végzés bocsájtatik ki. Kérdés, kielégithetik-e magukat a B. intézet javára bekebelezett váltóbiztositéki összeg rangsorában? Kétségtelen, hogy azon váltó biztositására van bekebelezve a zálogjog, mely pereltetett, a kielégités még sem fog egészen sablonszerüen történhetni. A forgatmány jogi jellege nem azonos az engedményével, igy tehát a végrehajtási törvény 13. §-ának alkalmazásáról nem lehet szó, egészen eltekintve, hogy a sommás végzés is a visszleszámitoló intézetek javára állittatván ki, jogutódlásról már csak ezért sem lehet beszélni. A forgatmány által a visszleszámitoló intézetekre a váltóból eredő összes jogok szálltak át a váltótörvény 9. §-a szerint. A birói gyakorlat ezt ugy érti, hogy külön engedmény nélkül a mellékjogok át nem szálltak, mert csak a váltójogokra áll az átszállás. Ugy látszik tehát, mintha a visszleszámitoló intézeteknek nem lenne módjukban a váltóbiztositéki összegből magukat kielégiteniök.

Ha azonban a visszleszámitoló intézetek engedménynyel, vagy ezzel egyértékü utóforgatmánynyal szerezték meg a váltót, ez esetben B. intézet jogaiba léptek, tehát magukat a biztositéki összegből kielégithetik. A problemát tehát megkerülni ugy lehetne, hogy a forgatmányt a lejáratnál későbbi kelettel látná el a visszleszámitoló intézet, ekkor mint engedményes nehézség nélkül kielégitést szerezhet. Nem hiszem azonban, hogy az erősebb forgatmánynyal ne lehessen azt elérni, amire a gyengébb hatásu engedmény jogosit és éppen azért arra való tekintettel, hogy ezen váltó az, amelynek biztositása a zálogjog egyetlen czélja, és arra való tekintettel, hogy az esetben, ha a telekkönyvhöz az eredeti váltó áttétetik a végrehajtási zálogjog feljegyzését megrendelő végzéssel, a telekkönyvi hatóság meggyőződhetik, hogy oly váltóról van szó, melynek kielégitésére a zálogjog bekebeleztetett, az hiszem, hogy nincs semmi nehézség, hogy a visszleszámitoló intézetnek a végrehajtási kérvényben tett azon előadására, hogy a konkrét váltó kielégitésére a telekkönyvben zálogjog van bekebelezve, a váltóbiróság a végrehajtási jognak feljegyzését a visszleszámitoló intézet javára el ne rendelje, az eredetileg bekebelezett váltóbiztositéki összegre.

Ha már most C. intézet javára igy 50,000 K erejéig a végrehajtási jog feljegyeztetett, perel D. is. A végrehajtási jog feljegyzése javára is megtörténik, természetesen későbbi bejegyzéssel. Az ingatlan elárvereztetik, kérdés, hogy mily rangsorban nyer C. és D. intézet kielégitést. Véleményem szerint egyenlő rangsorban. A bekebelezett biztositéki összeg ugyanis a 100,000 K váltóhitelnek egységes biztositására szolgál, C. és D. csak B. jogán nyerhet kielégitést, az ő zálogjoguk tulajdonkép engedmény, az eredeti bekebelezés dönt, nem pedig hogy az engedményezés mikor tüntettetett ki a telekkönyvben. Annál is inkább igy kell dönteni, mert a gyakorlatban sokszor folyósittatik oly kölcsön, amelyre csak felerészben, vagy kétharmadrészben nyujt biztositékot a bekebelezés és a visszleszámitoló intézetek egész szá-

mitását huzná át, ha a telekkönyvhöz való érkezés döntene. Felmerülhetne a kérdés, hogy nem lehetne-e a visszleszámitoló intézeteknek egyszerüen alzálogjogot szerezni a B. intézet javára bekebelezett zálogjogra. Véleményem szerint ez lehetetlen. Az alzálogjog ugyanis csak a végrehajtási törvény 79. és 80. §-ának figyelembe vételével lehetne megszerezhető, azaz ha a végrehajtás foganatositásakor a váltóra az feljegyeztetik. A váltó azonban a visszleszámitoló intézet tulajdona, tehát ez a váltókövetelés tulajdonképpen a végrehajtás foganatositásakor B. intézetet meg sem illeti, saját követelésén pedig zálogjogot a visszleszámitoló intézet nem szerezhet.

II. A második esete a hitelező személyében beálló változásnak az, ha B. intézet nem kivánja A.-val tovább folytatni a hitelezési viszonyt, talán azért, mert saját viszonyai is megrosszabbodtak. A mostani nehéz pénzügyi viszonyok között ez eset vajmi gyakori. C. intézet azonban a hitelezést folytatná, lehetséges-e, hogy a B. javára bekebelezett biztositéki tőke rangsorban elégitse ki magát C. az általa nyujtott váltóhitelnél? Pénzintézeteink az ily transakciókat a jogbizonytalanságnál fogva aggodalmaskodva és sok költséggel eszközlik. A leggyakoribb mód, hogy B. törölteti a javára bekebelezett biztositéki összeget, az azután C. javára kebeleztetik be. Ez a mód szerfölött drága és nem mindig alkalmazható, különösen nem, ha a váltóbiztositéki összeget ujabb zálogjogok követik. A második szintén szerfelett drága, de mindig alkalmazható biztos mód, hogy B. perli a leszámitolt váltókat, a váltóbiztositéki összegre bekebeleztetik a végrehajtási jog, az ilykép fixirozott követelést engedményezi azután C.-re, ez a Curia 3455/905. szám alatt 1906. évi február 14-én hozott határozata szerint feltétlenül lehetséges. Az itéleti illetéken felül még az a kellemetlenséggel jár ez a mód, hogy a perlés az érdekeltek körében ismertté válván, azt félre magyarázzák és a hitelt igénybe vevő A. helyzete alaposan megrendül.

Véleményem szerint ha a hitel tényleg igénybe van véve, aggály nélkül lehetséges az, hogy a régi és uj hitelezők, tehát B. és C. egy oly tartalmu engedményi okiratot állitanak ki, mely szerint ezentul C. fogja a hitelt nyujtani és ennek alapján a telekkönyv az engedményt keresztül vezesse. Kétségtelen, hogy a váltókövetelés épugy engedményezhető mint más követelés és az annak biztositására szolgáló zálogjog épugy engedményezhető, mint a más követelés biztositására szolgáló.

Nem is sérti senkinek a helyzetét az engedmény eme keresztül vezetése, mert az egyedül érdekelt jelzálogos hitelezők kielégitési rangsorában nem áll be változás. A Curia 1908 szept. 10-én 165. sz. a. hozott határozata a biztositéki összeg erejéig bekebelezett zálogjognak harmadik személyre való átruházásához megköveteli az ingatlan tulajdonosának beleegyezését azért, mert itt folytonos meg-megujuló hitelezésről van szó, arra pedig, hogy azt igénybe vegye, az adóst kényszeriteni nem lehet. Gyakorlatilag a jelzálogtulajdonos A. beleegyezésének megszerzése, ha a telekkönyv azt eme határozat szerint megkövetelné, nehézséget sohasem fog okozni. Véleményem szerint azonban nem férhet kétség ahhoz, hogy a hitel teljes igénybe vétele esetén elégséges ennek igazolása az adós beleegyezése nélkül is, mert valamely követelés és az ahhoz tartozó zálogjog engedményezését kizárni nem lehet, ehhez az adósnak semmi beleszólása. Ha pedig a prolongácziós váltókat C. intézetnél az adós aláirja, ugy a Curia által megkövetelt beleegyezése ezáltal jött létre, egyébként is gyakorlatunk szerint a váltó prolongálása erre irányuló kifejezett szándék nélkül novatiót nem képez.

Ha a váltóhitel teljesen igénybe véve nincs, a Curia döntése szerint feltétlenül igazolni kell az adós beleegyezését. Már jeleztem, hogy ez a döntés felfogásom szerint nem nyugszik helyes alapokon. A Curia sem emliti a későbbi jelzálogos hitelező beleegyezésének igazolását, aminthogy ez teljesen felesleges is. Nem ugyan azért, mint azt dr. Nagy Lajos kartárs ur kifejti, mintha a későbbi jelzálogos hitelezőnek nem volna joga kételkedni abban, hogy a telekkönyvben bekebelezett követelés fennáll, mert arra való tekintettel, mikép egy már kifizetett követelés erejéig bekebelezett zálogjog erőtlen és ha későbben uj követelés támad, annak biztositására nem szolgál, ily kételkedés rendszerint nagyon is helyén van és a végr. törv. 197—199. §-ai azt honorálják is. A biztositéki zálogjognál azonban az eset más, mert ennek természete állandóan utal arra, hogy amennyiben egyenlőre igénybevéve nincs is, bármikor kimeríthető lesz. Nincs tehát semmi sérelem a jelzálogos hitelezőkre, ha megengedjük, hogy ki nem meritett biztositéki zálogjog is engedményezhető legyen, viszont a gazdasági életnek erre az intézményre feltétlen szüksége van.

Dr. Szegő Miklós.

A vétkes férj végleges nőtartási kötelezettsége megszünhetésének kérdéséhez.

A «Jogtudományi Közlöny» mellékleteként megjelenő «Magánjogi Döntvénytár»-ban (1912-iki évfolyam 91. sz. eset, 149. lap) olvasható a kir. Curia 1912 április 1-én kelt 3833/1911. sz. itélete, mely megállapitja, hogy az 1894 : XXXI. tcz.-nek nincs olyan rendelkezése, amely a már megállapitott végleges nőtartási kötelezettséget a volt férjnek időközben rosszabbodott vagyoni helyzete, vagy volt neje vagyoni viszonyainak megjavulása esetén megszüntetné.

Szerény nézetem szerint ez a megállapitás nem áll olyan nagyon is kétségen felül. Ugyanis a törvény tényleg sehol sem mondja expressis verbis, hogy a nem vétkes nőnek kiszabott tartása leszállitható. 91. §-ában a kiszabott tartásnak csak felemelhetéséről beszél. De viszont az is tény, hogy a törvény sehol sem mondja ki azt sem, hogy a kiszabott nőtartás le nem szállitható.

Egybevetve már most e körülményt a törvény 90. §-ával, ugy vélem, hogy vannak a törvényben támpontok az idézett itélet s általában a vele egybehangzó birói gyakorlat álláspontjával ellenkező álláspont igazolásához.

A 90. §. első bekezdése azt mondja, hogy a nem vétkes nőt a vétkesnek nyilvánitott férj vagyoni helyzetének és társadalmi állásának megfelelően eltartani köteles, amennyiben ily tartásra a nőnek jövedelme elégtelen. Tehát a nem vétkes nőnek is tartás csak az esetben itélhető meg, ha jövedelme a tartásra nem elégséges. Vagyis a tartás megitélésének vagy meg nem itélésének kérdésében a törvény a férji vétkességen és a női vétlenségen kivül a nő jövedelmének elégséges vagy elégtelen voltát veszi irányadóul. A vétkes férjet a nem vétkes nővel szemben csakis azon feltétel alatt kötelezi tartásra, ha a nőnek jövedelme elégtelen. Ha e feltétel nem áll fenn, a férj tartásban nem marasztalható. E törvényhely logikus folyománya az volna, hogy viszont, ha ezen, a tartási kötelezettségnek a vétkességen kivül alapjául szolgáló feltétel megszünik, ugy szünjék meg a rajta, mint feltételen nyugvó tartási kötelezettség is.

Nincs a törvényben nyoma annak, hogy ezt a logikus folyományt a törvény ki akarná zárni. A ratio legis pedig amellett szól, hogy a vétkes férj tartási kötelezettsége ne terjedjen túl a törvény által a 90. §. első bekezdésében felállitott feltételen. Miért legyen jobb helyzetben egy oly nem vétkes nő, kinek jövedelme a házassági bontó itélet hozatalán tul, pl. esetleg csak néhány hónappal vált elégségessé a saját eltartására, mint az, kinek jövedelme eredetileg is elégséges volt, vagy nem sokkal az itélet hozatala előtt vált azzá? Vagy miért legyen az a férj rosszabb helyzetben, kinek volt neje utólag jutott elégséges jövedelemhez, mint az, kinek neje már a tartást megállapitó bontó itélet hozatalakor is elég jövedelemmel birt? Anomália pl. az az eset is, ha egy nem vétkes nő javára, kinek jövedelme éppen hogy elégséges tartására, vagy legalább is nem sokkal haladja túl azt, ez okból nem itéli meg a biróság a tartást a 94. §. alapján, mig pl. egy másik nem vétkes nőnek nem lévén elégséges jövedelme, tartás itéltetik meg, s utóbb nemsokára pl. nagy örökséghez jut a nő. Az első esetben az éppen elegendő jövedelmü nővel szemben szabadul a vétkes férj a tartás alól, mig az utóbbi esetben a bőséges, sőt gazdag jövedelmü nővel szemben bennreked a tartási kötelezettségben és nincs rá mód, hogy attól szabaduljon. Holott a törvény sehol sem enged arra következtetni, hogy a nem vétkes nőt csak azért, mert jövedelme a végleges tartást kiszabó itélet után lett elégségessé, ezenfelül még a férj terhére indokolatlanul plus-ban kivánja részesiteni.

Az igaz, hogy az idézett curiai itéletben is a hivatkozott 93. §. a férj tartási kötelezettségét megszüntető tényül egyedül a nő uj házasságra lépését állapitja meg, mint azt az itélet mondja. De viszont azt sem szabad figyelmen kivül hagynunk, hogy a törvény 93. §-a a nő halálát sem állapitja meg, «a férj tartási kötelezettségét megszüntető tényül». Pedig bizonyos és magától értetődik, hogy a nő halála megszünteti a férj tartási kötelezettségét. E tétel magától értetődő mivolta egyáltalán nem

jelenti azt, hogy a törvény 93. §-a nem hiányos ennek ki nem mondása miatt, mert pl. a 73. §-ban a törvény szükségesnek tartja, hogy a házasság megszünésének okai között az egyik házastárs halálát is felsorolja, ami pedig szintén magától értetődő dolog.

Tehát az, hogy miként az idézett itélet mondja: a törvény a 93. §-ában a férj tartási kötelezettségét megszüntető tényül egyedül a nő uj házasságra lépését állapitja meg, még nem elég ok arra, hogy más ily megszüntető tény létezhetését tagadjuk, különösen, ha e megszüntető körülmény kötelemszüntető ereje általános jogelvekből folyólag magától értetődő, amilyen a nő halála, vagy pedig a törvény egy másik intézkedéséből (ez esetben a 90. §. első bekezdéséből) logikusan következik, amilyen a nő jövedelmének elégségessé válása.

Az, hogy a törvény 93. §-a nem állapitja a férj tartási kötelezettségét megszüntető tény gyanánt a nő jövedelmének a tartásra elegendővé válását, hiánya e törvénynek, épp oly hiánya, mint az, hogy a nő halálát sem állapitja meg ily kötelemszüntető tényként. A törvény hiánya pedig nem arra ok, hogy az ne reparáltassék, hanem ellenkezőleg arra, hogy az kiküszöböltessék. Különösen pedig akkor, ha ily hézagpótlásra maga a törvény nyujt elegendő alapot.

Hézaga a törvénynek még az is, hogy 91. §-ában csak a nő javára engedi meg a tartás mennyisége kérdésének bolygatását. De ezzel szemben is támaszkodhatni a 90. §. első bekezdésére, mely csak akkor kötelezi a vétkes férjet a nő tartására és csak annyiban, «amennyiben ily tartásra a nőnek jövedelme elégtelen».

Tehát a férjnek a nő jövedelmének változására való tekintet nélküli kötelezése, illetve meg nem engedése annak, hogy a nőtartási kötelezettségének megszüntetése iránt a nő vagyoni és jövedelmi viszonyaiban beállott előnyös változás alapján perrel felléphessen, ellenkezik a törvény 90. §-ával. Mig az ezzel ellentétes gyakorlat egyáltalán nem ütközne a törvény semmiféle tiltó rendelkezésébe.

Dr. Kauser Lipót.

Különfélék.

— **Ujpestről.** Hogy az ujpesti járásbiróságnál épp oly botrányosak az állapotok, mint a budapesti V. ker. kir. járásbiróságnál, annak illusztrálására ime néhány adat:

Beadvány.	Szám.	Beadás ideje.	Kézbesités.
Folyt. végr. kérvény	1912. V. 601.	máj. 9.	jun. 11.
Végr. «	1911. Sp. 630.	« 21.	« 11.
« «	1908. Sp. 2455.	ápr. 27.	máj. 29.
« «	1912. Sp. 808.	« 19.	« 3.
Bizt. végr. kérvény	1912. Sp. 1016.	ápr. 27.	jun. hó
Kérvény	1911. V. 379.	« 30.	« «
«	1912. V. 720.	márcz. 30.	« «
Végr. fog.	1911. V. 2758.	1911 decz.	1912 máj. 28.

Természetes, hogy ilyenek az eredmények, ha négy sommás biró mellett egy kezelő, és két végrehajtó mellett egy dijnok müködik.

— **Az 1912. évi VII. tcz. 29. §-ához.** Ezen törvényszakasz szerint a kir. közjegyző a hagyatéktárgyalási jegyzőkönyvből az osztályt tartalmazó szószerinti kivonatot készit annyi példányban, ahány példányban az átadó végzést az érdekelteknek és a hatóságoknak kézbesiteni kell. Ezen kivonatokért az 1881: LI. tcz. 16. §-ában meghatározott irásdij jár.

A közjegyzői dijszabás szerint laponként járó 40 fillér irásdij látszólag igen kevés, de hogyan alakul ez a gyakorlatban? Előfordult gyakorlatomban oly eset, hogy egy oly hagyatéki ügyben, melyben a tárgyalási dij 62 K 42 fillért tett, az 1912: VII. tcz. 29. §-a értelmében készitett kivonatokért 108 K irásdijat számitott fel a kir. közjegyző s ennyit állapitott meg a hagyatéki biróság.

Ez a rengeteg irásdij azért merült fel, mert a kir. közjegyző az irott jegyzőkönyv lapszámai szerint számitotta az irásdijat, kivonat helyett a jegyzőkönyvnek csaknem teljes másolatát közli s a litografiai vagy irógépen való sokszorositásért a kézzel irott jegyzőkönyv lapszámai szerint számitott dijat a géppel sokszorositott példányok számával megszorozta.

Ez a gyakorlati példa azt mutatja, hogy a szóban forgó törvényszakasz rendeleti uton alaposan megmagyarázandó, mert nem lehetett a törvényhozó szándéka, hogy a felek ily horribilis irásdijakat fizessenek azért, hogy a biróságok munkája kevesbedjék.

Rendeleti uton kellene szabályozni azt, hogy a kivonatok a szükséges terjedelmen túl ne terjedjenek, hogy a tulságos terjedelmü kivonatokért irásdij meg nem állapitható s hogy a nem kézzel történt sokszorositásért az irásdijnak csak egy hányada számitható fel.

Igy a jó intencióju törvény nem terhelné meg tulságosan a feleket s a közjegyző munkája is megfelelő dijazást nyerne.

Dr. Heumann József.

— **Bünügyi Szemle** czim alatt most jelent meg *Angyal Pál* lapjának — melyről már emlitést tettünk — első száma. Ez a szám hiven valósitja meg a szerkesztő programmját, melyet ekképp foglalt össze: A «Bünügyi Szemle» az anyagi és alaki büntetőjog, valamint melléktudományainak köréből vett önálló dolgozatokat fog hozni; figyelemmel fogja kisérni a bel- és külföldi bünügyi irodalom fejlődését, és szemlét tart időnként a folyóiratokban és szaklapokban megjelent bünügyi czikkek felett; számot ad a bünügyi szempontból jelentős hazai és külföldi törvényhozási munkálatokról.

— **Az élet, a törvény és a gyakorlat** czim alatt az Erdélyrészi Jogi Közlöny igen érdekes czikket közöl, melyből kiemeljük a következőket:

A javitó-intézetekről irni Magyarországon még mindig nagy szükség van, mert azoknak szervezetéről a szervezethez tartozókon kivül a legilletékesebbek is keveset, sőt igen sok esetben semmit sem tudnak.

Teljes nyiltsággal kijelentve botrányosnak tartom, hogy a fiatalkoruak ügyében itélkező birák és a javitó-nevelést inditványozó ügyészek legnagyobb része még javitó-intézetet közvetlen közelről szemlélve nem látott.

Hát hogyan lehetséges már most a fiatalkoruak egyéniségét, családi viszonyait (környezetét) is csak felületesen, futólagosan ismerő birónak javitó-nevelést kimondania akkor, ha az intézményt magát nem ismeri. Minő iparszerü közönyösség, a lélek-ismerő birónak javitó-nevelést kimondania akkor, ha az intézményt magát nem ismeri. Minő iparszerü közönyösség, a lélek-nek minő elfásultsága, a mások sorsának minő kicsinybe vevése kell ahhoz, hogy az élethivatásra való készités intézményeit nem ismerve a társadalom százait javitó-nevelésre itélhesse valaki. És ez a derekasan megoldott magyar biróságnál ma lehetséges. A szervezetben ugyanis idők folyamán olyan hibák alakultak ki, amiknek káros hatását a másutt fellépő bajokban lehet majd felismerni. A bünvádi perrendtartás életbeléptetésekor a kriminalistáinktól sikereket vártunk és ma 12 év után épp ugy mennek a dolgok, mint az osztrák büntető perrend (vagy a sárgakönyv) idejében s mintha a Bn.-val a modern felfogás a törvénykönyveinkbe be se vonult volna.

... Értem és észlelem, hogy az uj szellem percipiálására az iparszerüséggel dolgozó jogászok nem alkalmasok. Tudom, hogy a tömegmunkával agyonnyomott hivatalnok a körültekintést igénylő humánus intézkedések megtételére nem alkalmas, de a törvény szellemének megértése elég erőt adna arra, hogy a feladatot jól elvégezni értékesebb, mint valahogy mindent elintézni. Az élet követelményeit, a kor szellemét a kormány megértette, a törvényeket megalkotta, de elfeledte a megfelelő erők kiválasztását és arra alkalmas szervek kreálását. Bármennyire méltányolom is az egyesek jóindulatu törekvéseit, mégsem merném állitani, hogy a Bn. a gyakorlatban bevált.

Ismerjük a vele kapcsolatos akadályokat, de a legnagyobb, a leglegyőzhetetlenebb akadály a Bn. intézkedéseit alkalmazók hitetlensége. Valóságos szocziológusnak kellene azoknak lenniök, akik a törvényt alkalmazzák és a szocziológiától a törvény modern szelleme őket még inkább elválasztotta. Kevesen hisznek a törvény intencziójának hatályesulásában.

Helyesen utal az eljárási tervezet indokolása arra, «a fiatalkoruak birája — feladatának tulajdonképpeni természete szerint — nem büntetőbiró, hatáskörének okszerüen ki kell terjednie a fiatalkoruak erkölcsi megmentésére akkor is, ha bünvádi eljárásnak nincsen helye».

Éppen ezért ne akarjon a fiatalkoruak birája más lenni, mint akinek hivatottsága, rátermettsége, mozgékonysága van arra, hogy ezt nem a 600 K külön dijért, hanem a czélért magáért vállalja. Aki nem a 600 K pótlék által látja munkát-

lanságát kellően fedezve, hanem aki a 600 K-nál többet érő lelket tud bele vinni foglalkozása körébe.

Én — egész őszintén szólva — e 600 K pótlék miatt a fiatalkoruak biráit már előre sem látom arra termetteknek, hacsak most az egyszer a kiválasztás reá nem czáfol az én ily irányu hitetlenségemre.

Példa előttem a mai szervezetünkben — tisztelet a kivételeknek — a vizsgálóbirói intézmény. Akárhogy szépitgetjük is a dolgot, a törvényszékek elnökei a kiválóbb erőket a nehezebb pozicziókon értékesitik és a BP. és az erre vonatkozó ügyvitel intézkedéseinek megfelelő «kiválóságok» a vizsgálóbirói székben ritkán találhatók.

Ez kezdettől fogva nagy hiba volt s a BP. ujkori, vagy helyesen szólva a franczia vizsgálóbirói szellemmel való rokon volta egyáltalán nem jutott befejezésre. Sajnálnám, ha a fiatalkoruak birái is a porlepte kedélyüket vinnék ellenértékül a 600 K pótlékért.

Hogy ez ugy ne legyen, gondoskodni kell arról, hogy az itélkező birónak mód nyujtassék arra is, hogy a javitó-nevelés ideje alatt a javitó-nevelés alatt állókkal érintkezhessék.

Ez okból — amiként már rég hirdetem — a biróság és a büntetést foganatositó, helyesebben a javitó nevelést teljesitő intézetek és hatóság között az érintkezés egészen átalakitandó.

A fiatalkoruak birájának kötelességévé kell tenni, hogy a letartóztatási intézetek vezetőivel együtt meghatározott időszakokban rendszeresen foglalkozzék a javitó-nevelés alatt állókkal, mert csak igy fejlődik a züllöttség, az erkölcsi veszély fölismerésére való képesség a birói bölcs belátásig.

A fiatalkoruak birájának jogászi képességeit messzi fölül kell, hogy mulják a humanitárius intézmények helyes értéklése iránt nyilvánuló qualitásai.

A bureaukratikus szellem helyett a társadalmi uton való tevékenykedés szelleme kell hogy áthassa összes ténykedéseit. Módot kell találni reá, hogy a szocziális intézmények szervezetét a fiatalkoruak birái állandóan tanulmányozzák s intézkedéseikben a tapasztalatokat értékesitsék.

De nem mulaszthatom el kiemelni azt, hogy éppen azért, mert a közjogi garancziák a legminimálisabbra redukáltatnak, a fiatalkoruak birájának a személyes szabadság védelmére minden befolyását hathatósan kell érvényesitenie. (Tervezet 59. §)

Mindezek az elvek azonban csak akkor fognak áldásos eredményként érvényesülni, ha a fiatalkoruak birái a javitónevelés jelenleg létező intézményeit ismerik és a jövőben keletkezőket annak idején megismerik. Mert szomoru valóság, hogy a javitó-nevelést kimondó biráknak csak elenyésző csekély %-a tudja azt, hogy a javitó-nevelésre itéltek tulajdonképpen minő foglalkozáskörbe kerülhetnek. Szóval nem tudják, hogy a jelenlegi javitó-nevelő intézeteinkben miféle iparágak és mily módon üzetnek.

— **A Magyar Jogászegylet irodalmi pályázatai:** A Magyar Jogászegyletnek ezidőszerint két pályázata van függőben. Az Emmer Kornél alapitványból 1000 K pályadij van kitüzve 1913. évi szeptember hó 30-iki lejárattal a következő kérdésre: «Az alapitvány jogi természete, fogalmi elhatárolása a rokon intézményekkel szemben és létesitésének kellékei hazai jogunk szerint, különös tekintettel történeti fejlődésére». Ugyanekkor jár le a szintén 1000 K-val dijazott Fayer-pályázat, melynek tárgya: «Minő elvek szerint kellene előkésziteni kihágási jogunknak egységes kodifikácziójáit?» A részletes pályázati feltételekről a Magyar Jogászegylet titkári hivatala (V., Szemere-utcza 10. sz.) ad felvilágositást.

Itt jegyezzük meg, hogy a f. évi szeptember hó 1-én lejárt polgári eljárási pályázatra egy munka érkezett be.

— **Osztrák közjog** czim alatt hézagpótló tudományos, de könnyen megérthető stilusban irt munka jelent meg 262 oldalas kötetben. Szerzője dr. Eöttevényi Nagy Olivér, kir. jogtanár. E müben szerző Ausztria egész alkotmányáról és összes közjogi intézményeiről (a felségjogokról, a parlamentről, a tartománygyülésekről, a községi szervezetről stb.) kimerítő leirást nyujt, azonkivül pedig bonczolókés alá veszi Ausztriának Magyarországhoz való viszonyát és a bosnyák kérdést is, mindezt a tételes osztrák törvények alapján, de nem mulasztva el sehol a hasonló tárgyu magyar törvényekkel való összehasonlitást sem. (Ára 8 K.)

— **Magyar törvények zsebkiadásai.** A Franklin-társulat kitünő sorozata, mely zsebbevaló, kényelmes és olcsó kiadásban adja azokat a törvényeket, melyekre a gyakorlati jogásznak a leggyakrabban van szüksége, most két uj kötetet közölt. Az egyik az *ipartörvényt* (1884 : XVII. tcz.) adja a reá vonatkozó joganyaggal, kiegészitő törvényekkel, rendeletekkel és joggyakorlattal. A kötet összeállitásának kitünőségére garanczia már az is, hogy a legkiválóbb magyar törvény-kiadó, *dr. Márkus Dezső* curiai biró állitotta össze. A másik kötethez az uj perrendtartás életbeléptetési törvényét (1912: 54. tcz.) adja kellő jegyzetekkel és utalásokkal. Mindkét törvényt csinos és tartós vászonkötésben a Franklin-társulat adta ki; az elsőnek ára 3 K, a másiké 1 K 50 fillér.

— **Karhatalom az önkormányzatban** czim alatt *dr Egyed István* a Városi Szemle szeptemberi számában igen figyelemreméltó dolgozatot irt, mely most különlenyomatban jelent meg.

— **A nyilvános számadásra kötelezett vállalatok adózása.** Összeállitotta *dr. Kneppó Sándor* pénzügyminiszteri segédtitkár. Igen használható kézikönyv, mely e tárgykörből minden tudnivalót felölel. (Politzer Zs. kiadása. Ára füzve 4 K.)

— **Az uzsora** czim alatt *Módly László* egri jogakadémiai tanár az uzsora elméletét, történetét, dogmatikáját és politikáját irta meg. A münek most megjelent 220 oldalra terjedő első könyve az elméleti és történeti részt tartalmazza.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Az osztrák birósági irógéposztályok üzemszabályzata** második kiadásban jelent meg. A második kiadást az időközben tett tapasztalatok tették szükségessé. Az ügymenet ma már oda fejlődött, hogy a peres felek a per folyamán a tárgyalási jegyzőkönyvek másolatainak birtokában lesznek, aminek fontosságát külön kiemelni nem kell. A biróság szempontjából is előnyös, hogy az ügyvéd mindig birtokában legyen az egész peranyagnak.

— **Automobilfuvarozó felelőssége.** Egy nagyvárosi (berlini) automobilfuvarozó részvénytársaság nem tett még eleget a gépkocsivezetők kiválasztásánál és felügyeleténél tanusitandó köteles gondosságának avval, hogy oly ellenőrző szervezetet létesitett, melynek tagjai a gépkocsivezetőket a vezetésnél és a közönséggel való érintkezésnél ellenőrizni és a tapasztalt szabálytalanságokról jelentést tenni tartoznak. (Német bir. törvényszék, 1912 jul. 12. 148/12.)

— **Káronszerzés.** A mindennapi élet eseteire vonatkozik a német birodalmi törvényszék 1912 junius 28-iki V. 38/2. számu határozata, mely kimondja, hogy ha a károsító valamely már használt állapotban levő tárgyat rongál meg és a kijavitás uj anyagok alkalmazásával történik, akkor a károsult az ezáltal elért nyereség kiadására nem kötelezhető. Az ő gazdagodása egyrészt nem minősithető jogosulatlannak, mert a károsultnak az esetben is joga van a kijavitást vagy annak költségeit követelni, ha az csak uj anyagok felhasználásával vihető végbe, de másrészt nem kötelezhető a régi és uj közti különbözet megtéritésére azért sem, mert ezáltal oly kiadás megtételére kényszerittetnék, melyet egyébként nem eszközölt volna.

— **Készpénztartozás beszámitása.** Nem áll utjában a beszámitásnak azon körülmény, hogy az ellenkövetelésnél az a megállapodás jött létre, hogy «fizetendő jövő hó 15-ikén készpénzben $1^1/_2$% scontóval vagy három havi váltóval levonás nélkül». A készpénzfizetés kikötése nem zárja ki az esedékes ellenkövetelések beszámitását, hanem ehhez külön megállapodásra van szükség. (Német birodalmi törvényszék 1912 julius hó 2. VI/79/12.)

— **Többek által okozott kár.** Ha egy nővel többen egymásután erőszakosan nemileg közösültek, ugy a bekövetkező terhességből eredő kárért egyetemlegesen felelősek. A károsító cselekmény egységességét megallapitja az a körülmény, hogy mindegyiknek vétkes magatartása térbelileg és időbelileg egybeesik és hogy a beállott terhesség kétségkivül az egyik magatartásának következménye. (Német birodalmi törvényszék 1912 jul. 11. 82/12.)

— **Biztositott közlési kötelessége.** A biztositott egészségi állapotára vonatkozó kérdőpontok a szakszerüség érdekében a biztositó bizalmi orvosa által töltetnek ki. A biztositott kötelessége ugyan ez esetben is a valót közölni, de ha az orvos valamely ténynek megemlitését nem tartja szükségesnek, ugy ez a biztositottat mentesiti és a biztositót nem jogositja fel a szerződés megtámadására, tekintve, hogy az orvosnak a biztositó részéről való alkalmazásával a biztositott a kérdőpontok kitöltése körül joggal követhette az orvos utasitásait. (Német birodalmi törvényszék, VII. 1912 junius 12. 113/12.)

— **Szerzői jog terjedelme.** A napisajtóban megbeszélés tárgyát képezte a német birodalmi törvényszék 1912 jun. 12. 382/11. sz. határozata, mely kimondja, hogy a müvésznek törvényes joga van arra, hogy az általa alkotott mü, mint müvészi alkotó tehetségének és egyéniségének terméke az általa meghatározott formában őriztessék meg. A szerzői jog és a mü felettti tulajdonjog összeütközése esetén az utóbbi csakis az előbbi sérelme nélkül gyakorolható. Sérelmes pedig a münek azon átalakitása, hogy a festményen látható meztelen női alakok ruhadarabok alkalmazásával átfestetnek.

— **Közös szervezet nélküli kartell.** Fontos elvet mondott ki a német birodalmi törvényszék 1912 julius 12. 533/11. sz. itéletében, mely szerint azon esetben, ha több iparos árkartellt alkot és arra kötelezik magukat kötbér fizetés terhe alatt, hogy bizonyos áron alul nem vállalnak munkát, de önálló vagyonnal biró közös szervezet létesitésétől eltekintenek — akkor mindegyik szerződő fél jogosult — az esedékessé vált kötbérkövetelésből az őt megillető részt a szerződésszegő féltől önállóan követelni.

— **Kartell kártéritési kötelezettsége.** A német birodalmi törvényszék, ellentétben a magyar és osztrák gyakorlattal, megengedettnek tartja árkartellek létesitését, de egy legutóbbi határozatában mégis kártéritésre kötelezte az élesztő-kartellt, amely a nem csatlakozott czégeket a gyárosok egymásközti szállitásából kizárta. A határozat főindoka az, hogy a kizárásban rejlő sulyos rendszabály alkalmazása, mely alkalmas az illető tönkretételére, a gazdasági küzdelemben megengedett határokat tulhaladja, és ellenkezik a tisztesség és méltányosság fogalmaival. Habár senki sem tarthat igényt arra, hogy ipara gyakorlásában mások ne akadályozzák, mert ez kizárólag az ellenfél elhatározásától függ, mégis megáll a kártéritési kötelezettség, ha a felhasznált fegyverek alkalmazása a jó erkölcsökbe ütközik. (1912 márcz. 16. 272/11.)

— **Hagyatéki iratokba való betekintés.** Kapcsolatban lapunk 39. számában e kérdésről közölt czikkel, felemlitjük, hogy a bajor főtörvényszék 1912 junius 7-iki III. 50. sz. határozatában azon álláspontra helyezkedett, hogy ha a hagyatéki iratok közt gyámhatósági ügyiratok is vannak, ugy a hitelezők, valamint a hozzátartozók a betekintésre jogosultak.

— **Közjegyzőt fegyelmileg büntetett** a cour de cassation egy esetben, midőn valamely adásvételi szerződés záradékát irónnal jegyezte fel és iratta alá a felekkel s irnokát bizta meg azzal, hogy azt megfelelő szöveggel téntával irja be, az irnok azonban a közjegyző tudta nélkül a fizetési határidő megjelölése helyett azt vette be, hogy a vételár a közjegyző jelenlétében készpénzben kifizettetett. Hivatásbeli mulasztást követett el a közjegyző egyrészt azáltal, hogy egy, nem teljes szövegben téntával irott szerződést iratott alá a felekkel, másrészt pedig azzal is, hogy nem gyakorolt kellő ellenőrzést azon irányban, hogy irnoka a záradékot helyesen vezette-e be.

Ügyvédi irodámban teljes vidéki gyakorlattal biró ügyvédjelölt, ki az iroda önálló vezetésére is képes, azonnali alkalmazást nyerhet. Fizetés és kiszállási dijak megállapodás szerint. Dr. Donáth Lipót ügyvéd, Jászárokszállás. 14587

Ügyvédjelölt délelőttre alkalmazást nyer dr. Frankl Pál ügyvédi irodájában, Budapest, V., Csáky-u. 5. 14588

Ügyvédjelölt gyakorlattal és német nyelvismerettel azonnal alkalmazást nyerhet. Kezdő fizetés 160 K. Eddigi gyakorlat közlendő. Czim: Erdélyi Jenő ügyvéd, Szentgotthárd. 14570

Nagyobb forgalmu vidéki irodámnak önálló vezetésére, alapos gyakorlattal biró irodavezetőt (doctor juris) keresek azonnali belépésre. Fizetés havi 200 K és a szokásos mellékjövedelmek. Csakis igazán komoly praxissal rendelkezők számithatnak tartósabb alkalmaztatásra. Ajánlatok az eddigi gyakorlat tüzetes megjelölésével dr. Ernst Lajos ügyvédhez Módosra intézendők. 14586

Dr. Róth Lajos rozsnyói ügyvédjelölt azonnali belépésre ügyvédi irodát keres. Három évi joggyakorlattal bir, beszél németül és tótul is. 14572

Doctor juris ügyvédjelölt, egy évi praxissal, fővárosi vagy jobb vidéki irodában azonnali belépésre alkalmazást keres. Ajánlatokat «doctor juris» alatt a kiadóhivatal továbbit. 14573

Büntetőjogi szakkönyvtár eladó. Tartalmaz: 78 magyar, 117 olasz, 105 franczia, 75 spanyol, 83 német, 41 angol, 21 holland, 54 portugál, 8 román, 11 orosz, 4 szerb, 2 lengyel, 4 bolgár, 3 horvát, 10 ujgörög, 20 svéd, 18 dán, 12 norvég, 1 finn, 32 latin, 3 török, 2 arab, 2 perzsa, 1 japán, 3 örmény, 1 maláji, 1 jávai és 1 birmai nyelvü jogi munkát és törvényt. Dr. Thót László, Ujpest, Deák-u. 67. 14577

Fiatal, nős ügyvéd, irodavezetői állást keres Budapesten vagy vidéken. Czim a kiadóhivatalban. 14584

Fontos és időszerü az uj nyugdijtörvény küszöbén.

A Franklin-Társulat kiadásában **Budapesten** megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

AZ ÁLLAMSZOLGÁLAT REFORMKÉRDÉSEI.

Bürokratizmus. Illetmények. Végellátás. Fegyelmi eljárás.

Irta **Dr. MÁRKUS DEZSŐ**
a m. kir. Curia birája.

Ára füzve 2 korona 50 fillér.

A m. kir. államvasutak téli menetrendje.

Délelőtt **Délután**

A vonatok **indulása** Budapest nyugoti pályaudvarról.

vonatszám	óra perc	vonat neme	hová
154	5 05	Szv.	Vácz
152	5 15	»	Rákospalota-Újpest
122	5 25	»	Érsekujvár
718	5 40	»	Szeged, Szolnok
4102	6 00	»	Esztergom
156	6 20	»	Rákospalota-Újpest
6502	6 35	»	Lajosmizse, Kecskemét
102	6 50	k. o. exv.	Wien, Paris, Ostende
506	7 00	Gyv.	Segesvár, Stanislau
1402	7 05	»	Zsolna, Berlin
104	7 55	»	Nagyszombat, Wien
158	8 00	Szv.	Dunakeszi-Alag
708	8 10	Gyv.	Orsova, Baziás
712	8 40	Szv.	Temesvár, Karánsebes
134	8 45	»	Nagymaros
4104	9 05	»	Esztergom
114	9 15	»	Wien, Berlin
160	9 45	»	Rákospalota-Újpest
162	11 00	»	Rákospalota-Újpest
6504	11 10	»	Lajosmizse, Kecskemét
116	12 00	»	Wien

vonatszám	óra perc	vonat neme	hová
164	12 05	Szv.	Rákospalota-Újpest
714	12 10	»	Szeged
1404	12 20	Gyv.	Zsolna, Berlin
138	12 25	Szv.	Nagymaros
4106	12 30	»	Esztergom
166	1 00	»	Rákospalota-Ujpest
4140[1])	1 05	Tvsz.	Piliscsaba
168	1 30	Szv.	Dunakeszi-Alag
4108	1 50	»	Esztergom
106	2 00	Gyv.	Wien, Paris
504	2 05	»	Szatmár-Németi, Brassó
126	2 10	Szv.	Párkány-Nána
170	2 15	»	Rákospalota-Újpest
4110	2 20	»	Esztergom
108	2 30	Gyv.	Wien
120	2 35	Szv.	Galánta
704	2 40	Gyv.	Bukarest, Báziás
722	2 45	Szv.	Czegléd
6506	2 50	»	Lajosmizse, Kecskemét
140	3 55	»	Nagymaros
174	4 10	»	Rákospalota-Újpest
716	4 30	»	Szeged
110	5 15	Gyv.	Wien
142	5 20	Szv.	Nagymaros
724b[2])	5 40	»	Czegléd
176	5 50	»	Rákospalota-Újpest
128	6 00	»	Párkány-Nána
724a	6 10	»	Czegléd
144	6 15	»	Nagymaros
724	6 35	»	Czegléd, Ócsa
4114	6 40	»	Esztergom
726	6 45	»	Czegléd, Szolnok
1406	6 50	Gyv.	Pozsony, Zsolna, Berlin
130	6 55	Szv.	Párkány-Nána
178	7 10	»	Rákospalota-Újpest
723	7 35	»	Czegléd
6508	7 40	»	Lajosmizse
132	8 00	»	Vácz
710	8 05	»	Bukarest, Báziás
182	8 15	»	Dunakeszi-Alag
1408	8 40	»	Zsolna, Berlin
118	9 30	»	Wien, Paris
502	9 35	Gyv.	Bukarest, Stanislau
184	10 00	Szv.	Dunakeszi-Alag
706	10 15	Gyv.	Szeged, Báziás, Bukarest
720	10 50	Szv.	Kiskunfélegyháza
4116	11 10	»	Esztergom
902[3])	11 20	k. o. exv.	Belgrád, Konstantinápoly
702[4])	11 30	»	Bukarest, Konstantinápoly
146	11 35	Szv.	Nagymaros

[1]) Csak vasár- és ünnepnapokon bezárólag november 10-ig közlekedik.
[2]) Vasár- és ünnepnap előtti hétköznapokon közlekedik.
[3]) Minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnapon közlekedik.
[4]) Minden hétfőn, szerdán és szombaton közlekedik.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20.
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4.
Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza. 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenhetedik évfolyam. 43. szám. Budapest, 1912 október 25.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom. *Magyary Géza* egyetemi tanár: *Jogirodalom:* Hellwig K. A német polgári perjog rendszere. Első rész. — *Dr. Staud Lajos* curiai biró: A magyar magánjog alaptanai. Irta dr. Zachár Gyula magántanár a budapesti egyetemen. — *Dr. Kail Antal* aranyosmaróti kir. törvényszéki elnök: A fiatalkoruak biráiról. — *Dr. Buza László* egyetemi m.-tanár, jogakad. tanár: A mentelmi jog tettenkapás esetén. — *Dr. Sulyok Kálmán* dunavecsei ügyvéd: A 40 koronás értékhatárhoz. — Különfélék.
Melléklet: Közigazgatási Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Jogirodalom.

Hellwig K. A német polgári perjog rendszere. Első rész. Rendes eljárás, különös eljárások és a végrehajtási eljárás kivételével. Lipcse, 1912. 1—897. *(K. Hellwig.* System des deutschen Civilprocessrechts. Erster Teil. Ordentliches Verfahren, ausschliesslich besondere Processarten und Zwangsvollstreckung. Leipzig, 1912. 1—897.)

A jogtudománynak alig van más ága, amely a legutóbbi néhány évtized alatt oly óriási haladást tett volna, mint a polgári perjog. Amint a mult század második felében a per közjogi természetét felismerték, megindultak a vizsgálódások egyes alkotórészei, különösen a kereset jogi természetének és ennek alapján a perjogi fogalmaknak ujabb s helyesebb meghatározása iránt. Ezeknek a vizsgálódásoknak, amelyek befejezésüktől természetesen még nagyon távol állanak, máris igen nagy eredményeket köszönhetünk. Ma a jogvédelmi intézményekről sokkal tisztultabb ismereteink vannak, mint előbb. Kiderült, hogy sok fogalommeghatározás, amely a régebbi perjogi irodalomból maradt reánk, egészen téves. Ezeket helyesebb, megfelelőbb meghatározásokkal kellett pótolni. Hogy ez nemcsak a jogvédelmi intézmények jobb tudományos átértése, hanem gyakorlati alkalmazásuk szempontjából is rendkivül fontos, ezt ma már a gyakorlat emberei előtt sem kell bővebben bizonyitani.

A perjog ezen ujabb irányu müvelésében is a német jogi irodalmat illeti meg az oroszlánrész. *Bülow, Degenkolb, Wach* végezték az uttörés nehéz, de örökbecsü munkáját. Azóta sokan igen értékes alkotásokkal gyarapitották ezt a munkát, közülök azonban alig fejtett ki más oly nagyarányu és annyira kimagasló tevékenységet, mint *Hellwig*, akinek legujabb müvét, de egész irodalmi tevékenységét is, akarom ebben a néhány sorban méltatni.

Közbevetőleg azonban szabadjon egy másik igen jellemző és örvendetes jelenséget kiemelnem. Ha a többi nemzetek, különösen a francziák és angolok ujabb perjogi irodalmát nézzük, benne annak a korszakos munkának, amelyet a német perjogi irodalom végzett, legkisebb nyomát sem találjuk. Közülök, mint kivétel, leginkább csak a magyar perjogi irodalom tünik ki, amely a német jogi irodalom igen jótékony befolyása alatt a német irodalommal egyidejüleg vette fel a küzdelmet az ujabb irányért, s ennek köszönhetjük kiváló perjogi alkotásainkat is. Elég legyen itt *Plósz* rendkivül értékes irodalmi tevékenységére utalnom.

Hellwig a legszerencsésebb processualisták közé tartozik, mert ő egyuttal elsőrangu czivilista is. Nála a perjog müveléséhez szükséges közjogi felfogás teljes egyensulyban van az ő müveléséhez nem kevésbbé szükséges magánjogi felfogással. Ezt azért emelem ki Hellwig kimagasló erénye gyanánt, mert az irók nagy részénél ezt az egyensulyát a két felfogásnak nélkülözzük. Semmi sem hátráltatja jobban a polgári perjog sikeres müvelését, mint a kellő érzék hiánya a polgári per közjogi természete iránt. A processualisták, hogy ugy fejezzem ki magamat, ma még nem eléggé processualisták. Felismerik ugyan a polgári per közjogi természetét, de feldolgozásánál ezen jellegének következményeit sokszor nem vonják le. Még kevésbbé tudnak a polgári per közjogi jellegének teljes átértéséhez felemelkedni a czivilisták, ami a magánjog müvelésére is káros hatással van. Hellwig ettől az egyoldalusságtól ment, ő a magánjog teljes átértése mellett teljesen áthatja a polgári pernek közjogi természetét is, s éppen ennek tulajdonithatók azok a nagy sikerek, amelyeket a polgári per müvelése terén elért.

Mielőtt Hellwig a polgári perjog rendszerének megirásáig eljutott, monografiákban dolgozta fel a polgári perjog fontosabb kérdéseit. Itt különösen a következőket emeljük ki: «Igény- és keresetjog» (Anspruch und Klagerecht) 1900, amelyben a magánjogi jogositvány és a keresetjog fogalmát veszi beható elemzés alá s ezt a magánjog minden részén viszi keresztül; «Az itélet jogerejének lényege és alanyi terjedelmének határai» (Wesen und subjective Begrenzung der Rechtskraft) 1901, amelyben a polgári perjog egyik legnehezebb kérdését tárgyalja; «Keresetjog és kereseti lehetőség» (Klagerecht und Klagemöglichkeit) 1905, ebben a perjognak nagyon sokat vitatott kérdésével foglalkozik, vajjon a kereset igazi közjogi jogositvány-e vagy sem. Ezen monografiák után, illetve már megirásuk közben fogott hozzá az ő nagyszabásu rendszeres perjogi munkájának: «A német polgári perjog tankönyve» (Lehrbuch des deutschen Civilprocessrechts) megirásához, amelyből eddig két kötet: I. kötet (1903), II. kötet (1907). és a III. kötet első fele (1908) jelent meg. Ebben a nagyaránynu munkában a szerző az anyagnak csak kisebbik részét dolgozta fel. Ha igy tovább folytatta volna, igy olvassuk ezt e sorok feliratában olvasható legujabb munka előszavában, nagy munkája legalább öt kötetre terjedt volna, amelynek befejezése igen hosszu időt venne igénybe. Ez és egyéb körülmények, különösen a berlini egyetemen szerzett tapasztalatai arra inditották, hogy a tanuló ifjuság igényeire való tekintettel, azon czim alatt, amelyet e sorok élére iktattunk, rövidebb munkát irjon; amelynek első kötetét most a nyár folyamán bocsátotta közre, a második s befejező kisebb kötet megjelenése egy éven belül várható. Teljesen osztozom Hellwig abban a nézetében, hogy öt kötetes perjog nem való azok kezébe, akik a tárgy alapfogalmait akarják elsajátitani. Ezeknek sokkal rövidebb, lehetőleg még két kötetnél is rövidebb, könnyen áttekinthető, világosan megirt munkát kell nyujtani. Nagy veszteségnek tartanám azonban az irodalomra, ha Hellwig legujabb munkájának, a Systemnek előszavából azt a következtetést vonná le, hogy nagyaránynunak tervezett Lehrbuchját ne is folytassa. A német iró nemcsak egy szükebb kör, különösen nemcsak a német tanuló ifjuság, hanem az *egész kulturvilág* számára ir, őt a nagyobb arányok ne tartsák vissza a munka folytatásától. Garsonnet Traité-je pl. nyolcz kötetet tesz ki, eddig már két kiadást ért, pedig érték tekintetében meg sem közeliti Hellwig Lehrbuchját, amelyből mindenki, aki sokat forgatta, s ezek közé tartozik e sorok irója is, rendkivül sokat tanult. Mi tehát reméljük, hogy a Lehrbuch nem marad befejezetlen. Az se tartsa vissza ettől a szerzőt, hogy elvi felfogását itt-ott megváltoztatta.

Ami már most magát a most megjelent System-et illeti, ezt Hellwig kilencz könyvnek (Buch) nevezett részben tervezi megirni, amelyből a most közzétett első kötet öt könyvet tartal-

maz. Az ötödik könyv a rendes szerkezetü perek lebonyolódását tárgyalja s a perorvoslatokkal nyer befejezést. Feltünik, hogy a szerző Systemjébe a végrehajtási eljárást (VIII. könyv), a zárlati és biztositási eljárást (IX. könyv) is kivánja felvenni, oly anyagot tehát, amely a polgári per fogalmi körén kivül esik, s amelyet mi magyar irók, nem is szoktunk a polgári perjog körében tárgyalni.

Leglényegesebb a szerző munkájának megitélésénél, hogy a polgári pert, mint közjogi jellegü viszonyt miképpen fogja fel. Tudvalevő, hogy erészben a nézetek még ma is nagyon eltérők. Gyakorlati szempontból, mint azt e sorok irója már többször kiemelte, rendkivül fontos, hogy ebben a kérdésben minő állást foglalunk el, mert aszerint egészen más-más az álláspontunk a törvény gyakorlati alkalmazásához is. Hellwig nézete szerint a polgári perben mindegyik fél az állammal áll jogviszonyban, a felek közt azonban a per jogviszonyt nem szül (6. és 396. l.). Ez a nézet az, amelyet e sorok irója is kezdettől fogva vallott, még mielőtt Hellwig álláspontját ismerte volna. Ebben a nézetben a polgári pernek közjogi természete legjobban jut kifejezésre. Akaratlanul is erősen czivilisztikus felfogást visznek be a perbe, mint közjogi viszonyba azok, akik azt a felek közötti jogviszonynak is, vagy éppen csak ő közöttük fennálló jogviszonynak tekintik. Hellwig továbbá ebben az állam és a felek közötti jogviszonyban a feleket az állammal szemben közjogilag jogosultaknak és kötelezetteknek is tekinti. Ő különös sulyt fektet közjogi jogosultságuk megvilágitására a kereset szempontjából (291). Ezzel a kérdéssel egyébiránt ő korábbi munkáiban is igen behatóan foglalkozott. Hellwig élesen megkülönbözteti a kereseti lehetőséget (Klagemöglichkeit) a kereseti jogtól (Klagerecht). Az előbbi mindenki számára fenforog, még akkor is, ha nincs is joga védelemre. Bizonyos tekintetben azonban ezt is jogositványnak tekinti a szerző, mert a személyiség jogában (Persönlichkeitsrecht) rejlő jogositványnak mondja, továbbá a biróságot ekkor is mind a két féllel szemben, tehát a felperessel szemben is kötelezettnek tekinti határozni, ugy, amint ezt a jogi helyzet magával hozza. A keresetjog ellenben csak azt illeti meg, akinek a tételes jog által biztositott joga van a védelemre (Rechtsschutzanspruch). Nem áll módomban itt a keresetjog kérdésével bővebben foglalkozni, csak arra kivánok utalni, hogy a keresetjog kérdése még ma is a leghomályosabbak közé tartozik. És ebben a kérdésben mindaddig nem lesz világosság, mig a magánjogi és közjogi jogositvány közti elvi különbség nem megy át a köztudatba.

Hellwig legsajátabb konstrukciója, s azért szabadjon erről még röviden megemlékeznem, a kereset előfeltételeire vonatkozik (247). Figyelemreméltó, hogy legujabb munkájában korábbi álláspontját e részben némileg módositja. Ő most különbséget tesz általános keresetelőfeltételek (allgemeine processualen Klagevoraussetzungen) és magánjogi keresetelőfeltételek (privatrechtliche Klagevoraussetzungen) közt. Anélkül, hogy a kérdés tüzetesebb elemzésébe belebocsátkoznám, csak azt emelem ki, hogy ez az ujabb megkülönböztetés nekem is jobbnak látszik annál, amelyet korábban tett. Az az alap, amelyből a szerző kiindul, kétségkivül helyes, s az eszme felvetésében Hellwig legnagyobb érdemét látom. Itt igen nagy dologról van szó. Hellwig ebben a tanitásában állást foglal Bülownak a perelőfeltételekről szóló korszakos elmélete ellen, de azt is mondhatnám, hogy ő ezt a tant tovább fejleszti. Azok a tényezők, amelyeket Bülow nyomán perelőfeltételeknek nevezünk, s amelyek forditottját, vagyis hiányukat helytelenül, általában pergátló kifogásoknak szoktunk nevezni, nem a perjogi viszony keletkezésének előfeltételei, hanem csak annak, hogy a biróság az ügy érdemében itéljen, maga a perjogi viszony azonban már korábban, az alperes idézésével keletkezik, mert ő már az idézés következtében köteles megjelenni, s a felperesre is az idézésből bizonyos jogi hatások állanak elő. A római jog szempontjából helyes az a nézet, hogy a per az alperes perbebocsátkozásával keletkezik, de a modern jogokra ez már nem áll. Itt az, hogy az alperes perbebocsátkozik, csak a per lebonyolódását befolyásolja, de nem az ő keletkezését. Ezt a tételt e sorok irója is mindig vallotta, de a perelőfeltételek megitélésénél következményeit ugy, mint ezt Hellwig teszi, eddig nem vonta le. Hellwig tanitása a német irodalomban és gyakorlatban nehezen ver gyökeret. Egyik oka az, hogy habár ő a legvilágosabban iró német jogászok közé tartozik, mégis idevonatkozó fejtegetései nehezen érthetők meg. A Systemben már erészben is nagy haladást látunk. Másik oka, hogy a német perrend a pergátló körülmények konstruálásánál más elvi felfogásból indult ki. A mi végleges perrendünknek is más itt az alapfelfogása, sőt itt igen élesen is törekedtek ezt az eltérő felfogást kifejezni. Erről azonban, remélem már a közeljövőben, más helyen fogok szólani.

Végül még csak azt emlitem fel, hogy Hellwig legujabb munkájában igen nagy sulyt fektet a perenkivüli eljárások elhatárolására is (53). Ezt igen örvendetes dolognak tartom, mert igen alkalmas a polgári per fogalmának tisztázására, illetve éles megkülönböztetésére más eljárásoktól. A német perjogi irodalomban eddig erre nem fektettek nagy sulyt; e sorok irója mindig elsőrangu fontosságot tulajdonitott neki, s erre vonatkozó ujabb eredményeit is más helyen fogja bemutatni. A per fogalmi körének elhatárolásánál azonban Hellwig sem oly erős és következetes, mint más kérdésekben. Hasonlóképpen nélkülözzük az ő könyvében a bizonyitás és a perorvoslatok oly plasztikus kifejtését, mint ezt munkájában egyéb intézményeknél látjuk. Általában jellemző a németekre, hogy ezeket a részeket nem méltatják oly nagy figyelemre, mint a perjog egyéb részeit, különösen a keresetjogot s a bizonyitás terhét. Nézetem szerint csak a bizonyitás teljes átértése vezet a polgári per valóban teljes átértéséhez.

Most pedig, mielőtt a tollat letenném, csak azt kivánom felemliteni, hogy uj perrendünk megalkotása különösen megkivánja, még pedig első sorban a gyakorlat embereitől, hogy a polgári perjog nagy elvi kérdéseivel behatóbban foglalkozzunk. Az uj törvény minden rendelkezése egy-egy mélyen átgondolt elvi álláspontot juttat kifejezésre. Lehetetlen ezt a törvényt a gyakorlatban jól kezelni, ha az ő elvi alapjait nem ismerjük. Ez a néhány igénytelen sor elsősorban azt tüzte ki czéljául, hogy a közönség figyelmét erre felhivja. Különösen is alkalmul szolgált nekem erre Hellwignek most megjelent kitünő könyve, amely egy tisztán és mélyen gondolkodó jogásznak nagyon világosan megirt perjogi tanitásait foglalja magában.

Magyary Géza.

A magyar magánjog alaptanai. Irta: *dr. Zachár Gyula* magántanár a budapesti egyetemen.

Az egyetem fiatal jogtanára erőit több, figyelemreméltó dolgozatban, sőt egy nagyobb lélekzetü müben is kipróbálva s eközben mintegy megaczélosodva, most már összegező, az egész magyar magánjogot felölelő munkával lép a jogászközönség elé. A teljes magyar magánjognak csak az alaptanait kivánja ugyan nyujtani, ezen a programmján azonban nagyon is bőven ment túl, még pedig, ha nem csalódom; éppen az alaptanoknak a rovására. Az egyes jogintézményeket ugyanis — kiágazásaikban — olyan bőven részletezi, hogy ama nagyon is komoly törekvése és feladata mellett: kicsiny téren minél többet mondani, az alaptanok kimélyitése némi csorbát szenvedett. Ez a kimélyités azzal járt volna, hogy a jog alaptanai megfelelő történeti háttérrel a gazdasági, a kulturális, a morális, egyszóval: a társadalmi élet vonatkozásai s ezek összefüggése alapján fejtessenek ki. Ez a szerző müvében nincs meg; legalább nem a kivánt terjedelemben. Csakhogy a szerző nem is ezt akarta, amiért is ez a hiány nem a mü, hanem inkább az irodalom szempontjából veszteség, mert még mindig nincsen olyan magánjogunk, amelyben az alaptanok az érdekek gazdasági, kulturális, szóval társadalmi kölcsönösségének és kapcsolatának alapján volnának kifejtve. A szerző müvében tehát a magyar magánjognak inkább a vázlatával, mint alaptanaival állunk szemben, s igy ezt a munkát ebből a szempontból kell mérlegelni. Ezen az alapon készséggel és őszintén elismerem, hogy szerzőnk derekas, gondos, alapos s igy szakavatott munkát végzett. Olyan rendszeres, logikus, tudatos és biztos kalauznak, világos fejü és kifejezésü utmutatónak bizonyul, akire a kezdők nyugodtan bizhatják magukat, a haladók pedig egyfelől a sikerült osztályozásokban, másfelől a Curia gyakorlatának elég bő s mindenütt megbizható feldolgozásában s a törvényhelyekre folytonos és lelkiismeretes utalásában szivesen látott segitőt fognak találni.

Már sokan kivánják, magam is helyeslem, hogy a tételes jogokkal foglalkozó müvekből kihagyatnék annak a tárgyalása, ami az

általános jogtanba tartozik. A jogtudomány ugyanis csakugy, mint más tudomány csak ugy haladhat előre, ha folyton differenciálódik. Ez a haladásnak szükségképi következménye. Ez a differenciálódás hozza magával az általános jogtannak kiválását s önállósulását. Szerzőnk czélja is: a magyar magánjognak kis helyen való tárgyalása, jobban volna elérhető, ha az általános jogtant kikapcsolta volna müvéből; mégis nem lehet rossz néven venni, hogy ezt nem tette. Ebben a korban, amint a németek mondják: «man durstet nach Synthese» s igy majd mindenki mintegy könnyiteni akar magán, amikor az általános jogtanba tartozó tételeket előrebocsátja, másfelől ezek a tételek még nincsenek is annyira leszürődve s általánosságban elfogadva, hogy szükségesnek nem vélnők azok közlését abból a czélból, hogy a rájok vonatkozó elméletek fejtegetésével a messzibb utra induló szerző mintegy megalapozza rendszerét, mintegy nyitányát adja müvének. A multtal, a megszokottal egyébként is nehéz, sokszor nem is tanácsos szakitani!

A szerző müvén is megérzik, hogy előszeretettel foglalkozik ezzel az alapozással. E tekintetben azonban egyben-másban nem érthetek vele egyet. Igy például azt hiszem, hogy ő nem ismerte fel helyesen, vagy legalább nem ismerte fel teljesen azt a szerepet, amelyet a biróság tölt be a jogéletben. Tanitása: hogy a biróság nem jogalkotó tényező, olyan dogmatikai izü elmélet, amelyet az élet megczáfol. Ugy hiszem másutt is, de főleg nálunk! Nálunk a biróság eddig is jogot alkotott, — sok, sok példát lehet rá felhozni, amint ezt már mások meg is tették — annál inkább igy lesz ez — még pedig nem is a jogélet hátrányára! — az 1912: LIV. tcz. 75. §-ának életbe lépte után! Nem helyes tehát, de nem is találó a szerző ama képlete sem, amely szerint a biróság az a medencze, amely a talajból fakadó szokásjogot a felszinre hozni, az életbe bevezetni van hivatva. Inkább forrás a biróság nálunk, amelyből bizony elég széles átmérőjü sugárban tör ki a jog (s főként a jogszabály!). Szerzőnk a néplélek fogalmával is operál. Ez most nagyon divatos fogalom; azt tartom azonban, hogy tartalma még nagyon szétfolyó, s hogy szerzőnk sem alkalmazza egész világosan, amidőn tanitja, hogy a Hármaskönyvet a néplélek tartotta alkalmazandónak s a jogélet fejlesztette szokásjoggá! Ez a könyv egy rendnek: a nemességnek a könyve, bibliája volt s az, amivel «a nemzetet ugyszólván elbüvölte», nemcsak sajátos zamatu stylusának, szellemének a varázsa, hanem a nemzeti közjogoknak szerencsés, a nemzet zömének jóleső (— a nemzet gyöngéit legyezgeté mondja Grosschmidt) fixirozása és az volt, hogy nemcsak hézagot pótolt, hanem szükségletet elégitett ki. Egyébként Werbőczy Hármaskönyvében csak a már megvolt szokásjogot irja le ugy, amint az a gyakorlatban volt, és pedig nemcsak a magán-, de az államjogot is! Maga mondja: «e nemes Magyarországnak szokásairól kivánok értekezni.» (I. B. I. cz. bev.) Nem akart ő ujat alkotni s nem is alkotott, csak formát adott a meglevőnek. Ebben áll az ő nagy értéke is! Amit kifejez, szokásjog volt már azelőtt s az maradt volna, ha Werbőczy nem is irta volna meg könyveit. Más azonban az, amit e könyvre vonatkozóan a szokásjog alkotott. Ez e könyvre mint egészre vonatkozik. Igy érti a szerző is tanitását. Mestere sikerülten mondja: a szokás azt mint irott kutfői egészet fogadta el, — mint egészet ismeri és tekinti kötelezőnek. Az is csak doktriner tanitás, hogy az országbirói értekezlet szabályait a jogélet emelte szokássá. Aminek a kötelező erejét előre megállapitják, hatályba lépésének idejét és körülményeit előre megszabják, s amit azután — az életbelépés idejének bekövetkeztével — minden vonalon és azonnal — még pedig a népléleknek minden további megkérdezése nélkül — foganatba vesznek, azt nem szükséges szokásjoggá emelni. Az már magában véve is imperativ természetü, annak külön élete van, akár csak a törvénynek, — az a szokásjog keretébe nem illeszthető. A szükség, az élet, nem a szokás szentesitette s hozta létre.

Teljesen osztom a szerzőnek a Hármaskönyvvel egyező tanitását a szokásjognak törvényt rontó erejéről, azt a példát azonban, amelylyel ezt a tanitást illusztrálja, találónak csak akkor lehetne tartani, ha felső Magyarországnak illető helyein az 1885: XXIII. tcz. 5. §-ának hatályba lépte előtt épp a törvény rendelkezésével egyező szokás lett volna s e szokás csak később változott volna át olyanná, amely a törvény rendelkezésével ellenkezik. Azt hiszem azonban, hogy a szerző által felhivott szokás már a törvény életbelépte előtt is megvolt (legalább mint felvidéki igy emlékezem) s igy inkább arról lehetne beszélni, hogy a törvény nem törte meg a szokást s ezzel szemben gyöngének s védtelennek bizonyult.

Mindezek, s amit még felhozhatnék, nem gyöngitik azt az őszinte meggyőződésemet, hogy igen gondos, szakavatott munkával van dolgunk s az erre támaszkodó jóleső érzésemet csak az zavarja meg, amivel, ugy hiszem, a szerző nemcsak magával és a jogászközönséggel, hanem egyenesen müvével, alkotásával szemben is vétett, hogy t. i. müvét nagyobb, igazi szükség nélkül befejezetlenül, csonkán bocsátotta a napvilágra. Félbemaradt dolgok rendszerint olyan kellemetlen érzést hagynak vissza a lélekben, amelyet felváltani szükséges. Ismerve a szerző végtelen szorgalmát, van okom remélni, hogy sietni fog s müvének mielőbbi befejezésével helyreállitja azt a jóleső érzést, amelyet a magam részéről müvének olvasása közben eddig is élveztem.

Dr. Staud Lajos.

A fiatalkoruak biráiról.

Elvben helyeselhető s általánosan érzett büntető jogszolgáltatási szükségből folyik az igazságügyi kormány ama rokonszenves törekvése, hogy a fiatalkoruak bünügyeinek kezelését, czéltudatos helyes ellátását tágabb hatáskörben és csekélyebb mérvben korlátozva, hivatásuk magaslatán álló, rátermett egyesbirákra kivánja bizni s a rossz környezetben levő, bünözésre könnyen hajló fiatalkoru egyén erkölcsi nevelése és a hasznos társadalomnak megmentésére irányuló nemes akczió sikerét ekként is biztositani.

Ebből a szempontból «A fiatalkoruak biráiról és a fiatalkoruak bünügyeiben követendő eljárásról» készitett törvénytervezetet őszinte elismeréssel kell üdvözölni.

Az egyébként általánosságban és részleteiben kitünően szerkesztett tervezetből ezuttal csupán a birói hatáskör szabályozását, a birói kijelölést és jutalmazást tartom olyannak, amelyhez az ellenkező álláspontból hozzászólni elsősorban kivánatos.

A tervezet a fiatalkoruak bünügyeinek ellátását — eltekintve a 32. §-ban felsorolt kivételektől, — az eddigi járásbirósági hatáskörben a vidéki járásbirákra (fiatalkoruak birája), a törvényszék és esküdtbiróság hatáskörébe tartozó bünügyekben pedig kir. törvényszéki birákra (fiatalkoruak birája) kivánja bizni s ez utóbbiak hatáskörébe utalja a kir. törvényszék székhelyén levő járásbiróságok hatáskörébe tartozó ama bünügyekkel felmerülendő birói tennivalókat is, amely bünügyekben fiatalkoru terheltek vannak érdekelve.

Ezt az álláspontot a tervezet röviden azzal indokolja: hogy az annyira kivánatos czentralizáczió gyakorlatilag keresztülvihetetlen, elméletileg pedig a birói szervezet teljes felbontását eredményezné. Mindamellett a tervezet is lehetőség szerint az ügyek összpontositására törekedett.

Amidőn az illetékes körök a jogszabályokat alkalmazó biróságokkal együtt, nemkülönben a müvelt társadalom minden rétege áthatva a fontos és magasztos czéltól, vállvetett buzgalommal egymást tulszárnyalva, egyesült erővel és lankadatlan kitartással közremüködnek azon, hogy a fiatalkoru bünösök a lejtőről visszatéritve, az állam és társadalom hasznos tagjaivá neveltessenek és e tekintetben keresve keresik a legjobb, legczélravezetőbb eszközöket és módokat, amelyek a mindnyájunk biztonsága érdekében annyira óhajtott üdvös czél elérését a lehetőleg nagyobb nehézség okozása nélkül biztositják, avagy legalább megkönnyitik; akkor a mostani birói szervezet teljes felbontására alapitott indok nemcsak a közös nagy czélhoz nem méltó kicsinyes szempontnak jelentkezik, hanem a czél elérésének minél könnyebben lehetővé tétele s biztositása érdekében a birói szervezetnek a szükséghez mért felbontása parancsoló szükséget képez.

A birói szervezet sérthetlen fentartása nem lehet czél és még kevésbbé akadálya egy az állam és társadalomra egyaránt fontos közérdek jó, könnyebben elérhető, czélszerü megvalósitásának.

A czentralizácziót a kitüzött czél érdekében szükségesnek és gyakorlatilag keresztülvihetőnek találom oly mérvben, hogy a 32. §-ban foglalt kivételek fentartásával a fiatalkoruak bünügyei az egész vonalon a járásbiróság hatáskörébe utaltassanak. Ennek elméleti s gyakorlati akadálya nincs, sőt a tervezet álláspontjának is jobban megfelel, ahhoz közelebb áll.

Figyelemmel a tervezet 18. §-ára, gyakorlatilag nem helyesebb és czélirányosabb-e a járásbiróság hatáskörébe tartozó

nagy- és fiatalkoru által elkövetett bünügyeknek a fiatalkorura is kiterjedő elintézését és ebből az alkalomból a fiatalkoruakkal szemben teendő intézkedések megtételét a központi (törvényszéki székhelyen) járásbiróságra és pedig ennek a fiatalkoruak birájára bizni, aki ez esetben kettős hatáskörénél fogva a nagykoru sorsa felett is itélhet; mint a már megérett, intézkedésre alkalmas ügyet a nagy- és fiatalkoruak birájához kölcsönösen áttenni? A szóban forgó esetben sem volna akadálya annak, hogy az ügynek a fiatalkorura vonatkozó része kivételes kezelésben, szükség esetén elkülönitésben részesüljön.

Abban sem látok czélt meghiusitó veszélyt a fiatalkorura, ha adott esetekben a nagy- és fiatalkoruak közös ügye együttesen intéztetik el, különösen az oly csekélyebb jelentőséggel biró, könnyebb természetü ügyeknél, amelyeknek inditó okát nem a veleszületett, vagy a környezetben kifejlett erkölcsi romlottság, hanem a köteles gondosság elmulasztása, jóhiszemü feledékenység, vagy felületesség képezi.

Ama minden irányban helyes elvi álláspont elfogadása után, hogy a fiatalkoruak bünügyét (egyes kivételektől eltekintve) a társasbiróság elsőfoku mellőzésével az e czélra kijelölt egy biró lássa el; nem találom elfogadható indokát annak a félreérthetetlenül lekicsinylő mellőzésnek, amelyben a tervezet a járásbirákat részesiti azáltal, hogy őket mint egyesbirákat nem tartja a kitüzött czél elérése érdekében eléggé alkalmasoknak és megbizhatóknak a fiatalkoruak ügyeinek az egész vonalon elsőfoku ellátására; holott elvitázhatatlan tény, hogy ezeknek hatáskörében számos fontosabb köz- és magánérdekü esetek nyernek eldöntést ma is és senkinek sem jut eszébe az egyéb tekintetben folyton tágitó ama járásbirósági hatáskört kifogásolni abból a félreismerhetetlen indokból, hogy arra a járásbirák nem eléggé alkalmasok, nem eléggé megbizhatók.

Éppen ellenkezően: a járásbiróságoknál rendszerint hosszabb időn, évek hosszu során át müködő járásbirónak több alkalma van a jóval kisebb területü járás specziális viszonyait, lakóit, ezeknek káros hajlamait, szokásait, egyéni tulajdonságait és az ezek kialakulására, nemkülönben a jellemképzésre befolyással biró összes körülményeket, szükebb családi s társadalmi helyzetüket, életmódjukat, foglalkozásukat közelebbről szemlélve megismerni s tanulmányozni, mint a törvényszéki birónak, akinek müködési köre nagyobb területet ölelvén fel, sem alkalma, sem elegendő ideje nincs minden adott esetben a fiatalkoru ügyeinek elintézésére befolyással biró hasznos és közvetlen tapasztalatok megszerzésére.

Mig ellenben a járásbiró és a járásbiróság területén lakók között a közellakás és gyakoribb érintkezés következtében aránytalanul rövidebb idő alatt az együvétartozásnak oly érzete fejlődik ki, amely természetszerüen közelebb hozza a közönséget a járásbiróhoz, aki kellő bánásmóddal és jóakaratnyilvánitással könnyen hozzáférhet járása közönségének szivéhez, rokonszenvük és bizalmuk letéteményesévé válhatik és ennek birtokában bármely hasznos czél érdekében sokkal előnyösebben járhat el, mint az a távollakó, ritkán látott törvényszéki biró, aki a törvényszék területén lakók legnagyobb részének: előkelő idegen.

Nézetem szerint a fiatalkoruak ügyeinek ellátása a járásbiróságok hatáskörének ez irányban tágitásával abban a vonatkozásban is a járásbirákra volna bizandó, amely vonatkozásban a tervezet a kir. törvényszéknél müködő birákra kivánja ruházni.

Semmi aggályom abban a tekintetben, hogy a járásbirák a reájok bizandó uj feladat fontos szocziális jelentőségétől áthatva, szivvel, lélekkel közremüködnének azon, hogy ama feladatnak is czéltérően közmegnyugvásra eleget tegyenek.

Fontos gyakorlati szempontok is azt javalják, hogy a fiatalkoruak ügyeinek elsőfoku ellátása a kir. járásbirák hatáskörébe utaltassék.

Figyelemmel a tervezet 10. §-ára, rendkivül méltánytalannak, erkölcsrontónak, felesleges fáradság és költségokozónak találom a járásbiróság székhelyétől alig fél vagy egy-két óra járásnyira lakó fiatalkorut és törvényes képviselőjét (munkaadóját) 100—150 kilométer távolságra a netáni zord időjárás viszontagságai között esetleg étlen-szomjan a kir. törvényszék székhelyére idézni s ekként napi foglalkozásától és rendes életmódjától az amugy is eléggé sorsüldözött szülőt, a hibáján kivül sikertelen, renitens gyermeke kifogásolt magaviselete miatt fokozottabb zaklatásnak kitenni, 3—4 napra, esetleg a legszorgosabb munkaidőben elvonni, végeredményében sokszor azért, hogy az alkalmazandó dorgálásban a fiatalkorut nem az őt és családját jobban ismerő, tapasztalt járásbiró, hanem az őt kevésbbé, vagy egyáltalán nem ismerő törvényszéki biró részesitse.

A tervezet mi indokát sem adja a biróság vezetőit s kivált a törvényszéki elnököket mélyen érintő ama bizalmatlanságnak, mely a fiatalkoruak ügyeiben eljáró birák kijelölését az igazságügyminiszter részére, vagy ennek megbizása folytán a tábla elnökének kivánja fentartani. Épp ugy adós maradt a tervezet annak indokolásával is, hogy a fiatalkoruaknak a törvényszéknél müködő biráját mily szempontból kivánja megkülönböztetni s évi 600 K pótlékban részesiteni?

Minő káros tapasztalatok, vagy fontos, másként meg nem valósitható közérdekü szempontok indithatták a tervezet készitőjét arra, hogy a 27,100/1909. I. M. sz. rendelet 2—3. §-aitól eltérően a fiatalkoruak bünügyeit ellátó biró kijelölését a főfelügyeleti jogánál fogva a kijelölésre amugy is befolyást gyakorolható igazságügyminiszter hatáskörébe kivánja törvényhozási lag utaltatni, holott a biróságok vezetői kijelölése alapján a fiatalkoruak bünügyeit közel három év óta a nemes czél iránti odaadó ügybuzgósággal és ügyszeretettel ellátó biráknak, habár eddig még sok tekintetben feszélyezett és szükebb keretben mozgó müködése ellen alapos kifogás fel nem merült.

Sem a miniszter, sem a táblai elnök nincs abban a helyzetben, hogy a hivatás és rátermettség szempontjából az összes birákat kiválassza; e tekintetben mindketten az egész vonalon az elsősorban felelős vezetőbiró s a törvényszéki elnök javaslatára vannak utalva, akik a folytonos közvetlen érintkezés alapján egyedül vannak abban a személyes tapasztalatokkal megindokolható helyzetben, hogy minden ügyszak érdekében a legalkalmasabb és leghasznosabb birót kijelölhessék.

Ily körülmények között a miniszter kijelölése és a törvényszéki elnök kellően megindokolt javaslata között nem lehet eltérés. Ha tehát a kettőnek okszerüen fedni kell egymást, ez a legerősebb érv amellett, hogy nincs semmi elfogadható indok arra, hogy a kijelölés a miniszter, avagy a kir. táblai elnök részére fentartassék, annyival inkább nem, mert miként fentebb emlitém, a kir. törvényszéki elnök kijelölése nem zárja ki adott esetekben a felsőbb felügyeleti, illetve főfelügyeleti intézkedést.

Sőt leghelyesebb ezt a kijelölést a biróságnak felelősséget viselő s az egész ügybeosztást elsősorban készitő vezetőjére bizni, aki eltekintve a birák személyes tulajdonságainak legalaposabb ismeretétől, a tervezet szerint a helyettesités iránt is a saját hatáskörében intézkedik, amely helyettesités betegség, más birósághoz elkerülhetetlen kirendelés, rendkivüli szabadság vagy más fontos közszolgálati érdekből hosszabb ideig is eltarthat.

Valóban illuzórius a miniszteri kijelölés ott, ahol a járásbiróságnak csak egy birája van, vagy ahol kettő van ugyan, de a vezetőre a polgári ügyek ellátása hárul s esetleges jobb rátermettsége daczára a kevésbbé rátermett másodjárásbirót hozza javaslatba.

A polgári perrendtartás életbeléptetése alkalmából az igazságügyi kormány nagy sulyt helyez a járásbiróságoknál a minden tekintetben alkalmas vezető személyének megválasztására.

Azt hiszem, hogy az ily hivatása magaslatán álló vezetőre a fiatalkoruak birájának kijelölése is nyugodt lelkiismerettel reábizható. Helyes igazságügypolitikai elvnek tartanám a vezetőbirák adminisztrativ hatáskörének minél szélesebb mérvü tágitását, nem pedig lépten-nyomon szükitését, megnyirbálását.

Utalok még a felvetett kérdés megvilágitása végett egy szembetünő, e biróságok vezetőit méltán sértő megkülönböztetésre: A tervezet 3. §-a szerint ugyanis a fiatalkoruak birája mellé az ügyészi tennivalók ellátására a kir. ügyészség vezetője jelöli ki a fiatalkoruak ügyészét.

Honnan az a megkülönböztető magasfoku bizalom a vezető kir. ügyészekkel szemben, amelyre a biróságok vezetőit a tervezet érdemetleneknek, méltatlanoknak tartja?

Erre a bizalmatlanságra, erre a lebecsülésre a biróságok vezetői nem szolgáltattak okot.

Nemcsak az összes vezetőbirák, de állithatom, Magyarország összes birái kivétel nélkül át vannak hatva attól az egyaránt fontos szocziális érdektől, amely a fiatalkoru bünösök megmentését s a társadalom hasznos tagjaiul felnevelését czélozza.

Ebből a szempontból a magyar birák kivétel nélkül a legodaadóbb készséggel ajánlják fel hasznos szolgálataikat a fiatalkoruak megmentésére irányuló akczió sikerének előmozditására s megvalósitására.

Habár a mai szükös anyagi viszonyok között a birák, avagy azok egyesei részére nyujtandó bármily csekély alamizsnát is szives örömmel és köszönettel kellene fogadni, mindamellett nem hagyhatom észrevétel nélkül a tervezetnek azt a részét, amely a fiatalkoruaknak a kir. törvényszéknél müködő biráját évi 600 K pótlék élvezetében kivánja részesiteni.

A tervezetnek ez a része valóban érthetetlen.

Miért ez a kivételezés és bőkezüsködés akkor, amikor bőven vannak az állami s társadalmi életnek olyan elhanyagolt területei, amelyen azokat a 600 K-ákat közérdekből hasznosabban, igazságosabban lehetne elhelyezni és sok ügybuzgó, jobb sorsra méltó biró igazságérzetének, érzékenységének megsértését elkerülni.

Hisz a fiatalkoruak birájának helyzete, ha egyébként megvan benne a kivánt rátermettség, ha individualiter alkalmas arra az utolérhetetlen, vagy csak nehezen elérhető müvészetet nem igénylő megbizás ellátására, nem lesz kellemetlenebb, terhesebb; kivételesen hosszabb munkaidő s munkatöbblet sem lesz kifejezetten rájok háritva. Feladatuk teljesitése a többi birákkal szemben fokozottabb megfeszitett szellemi munkával sem fogja őket megterhelni.

Miért tehát ez az anyagi kedvezmény — mondhatni borravalózás — a többi, nem kevésbbé hasznos, sőt sok esetben tartalmilag és jogilag értékesebb, nehezebb, fárasztóbb, test- és lélekölőbb szellemi munkát végző birákkal szemben, akiknek mindegyikét a sors rátermettségük daczára nem részesiti abban a szerencsében, hogy a fiatalkoruak birái lehessenek.

Ha valamely honorálásra elfogadható okból a fiatalkoruak birája érdemes a megkülönböztetésre, akkor részesitendők e jutalmazásban a munka arányában mindazok, akik a fiatalkoru terheltek bünügyeinek ellátásában résztvesznek, tehát a járásbirák is.

Arról hallgat a tervezet: minő jutalomra tarthat igényt az a helyettes, aki a kijelölt biró akadályoztatása esetén hónapokon keresztül, esetleg egy fél év, avagy egész éven át elintézi a fiatalkoruak bünügyét?

Amint az megtörténik ezidőszerint is igen gyakran az évi 600 korona pótlékkal kirendelt vizsgálóbirákkal, akiknek külön pótlékkal honorálásra érdemesnek talált teendői sok esetben hosszu időn át, a mivel sem jutalmazott helyettesre hárulnak.

Az uj polgári perrendtartás elismerten nagy, mélyreható törvényhozási alkotás. Életbeléptetése hosszabb előmunkálatot, a gyakorlatban alkalmazása pedig hosszu alapos tanulmányt és kiváló munkaerőket igényel. Ily korszakot alkotó polgárjogi törvény életbeléptetése alkalmából az arra érdemes birák favorizálásán senki sem ütköznék meg. Ezek a birák azonban az annyira dédelgetett büntető jogszolgáltatást ellátó birák mellett észrevétlenül maradnak.

Amint nem kivánja, de nem is kivánhatja, a polgári ügyszakban foglalkozó biró fáradságos munkájának külön pótlékokkal jutalmazását más egyaránt fontos munkakörben alkalmazott birótársával szemben; éppugy nincs erre jogos és méltányos igénye a büntető- vagy nevelőbirónak sem, nem különösen a kisebb törvényszékeknél alkalmazottaknak, hol a fiatalkoruak bünügyeinek ellátása számbavehető munkatöbbletet nem is fog okozni.

Az érintett szempontok teszik okadatolttá az egyaránt méltó és alkalmas biráknak itt-ott jelentkező érzékenykedését és jogosult méltánytalanságát, amelyre az igazságügyi kormánynak egyesek részére kellően meg nem okolható szükség nélkül pótlékok nyujtásával tápot szolgáltatni nem volna szabad. Félreértés elkerülése végett azonban hangsulyoznom kell, hogy nem azokat a birákat tartom érdemetleneknek a pótlékolásra, akik hivatva lesznek a fiatalkoruak bünügyében eljárni, hanem a többi mostohán dijazott birákat tartom érdemetleneknek a mellőzésre, akik a közszolgálat terén nem kevésbbé hasznos szolgálatot teljesitenek és akik közül főként a vezetőbirák, a felebbviteli s főtárgyalásokat vezetők pótlékolásának gyümölcse már rég megérett.

Ha a tervezet a fiatalkoruak törvényszéki biráját illetően változatlan alakjában fog törvényerőre emelkedni; s ha a tervezet abból a tiszteletreméltó felfogásból és meggyőződésből indult ki, hogy a fiatalkoruak törvényszéki biráira a többi birótársaitól eltérően terhesebb feladat, hosszabb munkaidő, fokozottabb munkálkodás fog várni s ez a fokozottabb kötelességteljesités tőlük *joggal elvárható lesz;* az esetben az anyagi honorálásra vonatkozó észrevételeim tárgytalanok; de mindenesetre arányosan kiterjesztendőnek tartom a pótlékban részesitést ugyanezen szempontokból azokra az exponáltabb helyzetben levő vidéki járásbirákra is, akik a fiatalkoruak ezen hatáskörükbe utalt bünügyeinek ellátásából a maguk részét ki fogják venni.

Dr. Kail Antal.

A mentelmi jog tettenkapás esetén.

Dr. br. Horváth Emil a «Jogállam» f. évi októberi füzetében igen érdekes czikket tett közzé «A mentelmi jog határairól». Ebben a czikkben azzal a kérdéssel is foglalkozik, hogy miként alakul tettenkapás esetén a mentelmi jog. Ezt a kérdést, mint ismeretes, Kovács Gyula orsz. képviselő esete tette aktuálissá.

Az országgyülési tag tettenkapás esetén büntett és vétség miatt a Ház előzetes engedélye nélkül is letartóztatható; de a letartóztatás fentartása, illetőleg az eljárás tovább folytatása ilyenkor is a Ház engedélyétől függ. Bár nálunk a mentelmi jog nincs részletesen szabályozva, ez a tétel nem kontroverz. Az 1867 : XII. tcz. 47. §-a a delegáczió tagjaira nézve csaknem ugyanezekkel a szavakkal egyenesen ki is mondja ezt.

Hogy kell értelmezni ezt a tételt?

Horváthnak az értelmezése a következő: A BP. 141. §-a állapitja meg az előzetes letartóztatás eseteit. Az előzetes letartóztatás e szakasz értelmében elrendelhető 1. tettenkapás, 2. szökés vagy szökés veszélye, 3. collusio veszélye esetén, 4. ha a terhelt külföldi, 5. ha a bünismétlés veszélye forog fenn. Mivel az országgyülési tag a Ház előzetes engedélye nélkül csak tettenkapás esetén tartóztatható le, Horváth szerint ez a letartóztatás mindig csak a 141. §. 1. pontja alapján foganatositható és sohasem a többi pontok alapján. Minthogy pedig a BP. szerint tettenkapás esetén csak akkor lehet letartóztatni valakit, ha kiléte azonnal meg nem állapitható, Horváth arra a konkluzióra jut, hogy a tettenkapott parlamenti tag személyének igazolása esetén azonnal szabadlábra helyezendő, ha pedig kiléte ismeretes, a Ház előzetes engedélye nélkül egyáltalán le sem tartóztatható.

Ezt az értelmezést nem fogadhatjuk el. Hogy ez az álláspont nem helyes, arról meggyőzhet minket a mentelmi jog idevonatkozó tételének egyszerü átolvasása is. A parlamenti tag tettenkapás esetén a Ház előzetes engedélye nélkül is letartóztatható; de a letartóztatás *fentartása* ilyenkor is a Ház engedélyétől függ. A mentelmi jog felfüggesztésének a kérését szükségképpen meg kell hogy előzze a tettes személyazonosságának a megállapitása. Amig nem tudjuk, hogy a tettes X. vagy Y. parlamenti tag, addig a mentelmi jog felfüggesztését sem kérhetjük. Minthogy pedig a személyazonosság megállapitása után a parlamenti tag Horváth véleménye szerint azonnal szabadlábra helyezendő, a Ház sohasem juthatna abba a helyzetbe, hogy az előzetes letartóztatás megszüntetése vagy fentartása iránt határozzon. Az előzetes letartóztatásnak e magyarázat szerint szükségképpen meg kell szünnie a mentelmi jog felfüggesztésére irányuló kérést megelőzőleg. Horváth értelmezése szerint tehát a mentelmi jog idevonatkozó tétele belső ellentmondást tartalmaz.

A parlamenti tag sincs kivéve a közönséges büntetőtörvények hatálya alól. Az inviolabilitás azt jelenti, hogy a parlamenti tag olyan cselekmények miatt, amelyeket nem mint ilyen követ el, csak a Ház engedélyével vonható büntető eljárás alá. De ha a Ház az engedélyt megadta, a mentelmi jog felfüggesztetett, az eljárás ugyanazok szerint a szabályok szerint folyik le, mint bárki más ellen.

A tettenkapás a mentelmi jogot felfüggeszti; ilyenkor a parlamenti tag a Ház előzetes engedélye nélkül is letartóztatható és pedig mindazokban az esetekben, amelyeket a BP. előir, tehát a 141. §-nak nemcsak az 1., hanem a többi pontja alapján is. A mentelmi jog idevonatkozó tétele nem ugyanazt a szabályt mondja ki a parlamenti tagokra nézve, amelyet a BP. 141. §-ának 1. pontja általában előir. Itt nem az a lényeg, hogy a parlamenti tag letartóztatható tettenkapás esetén, hanem az, hogy a

mentelmi jog ilyenkor felfüggesztetik, az előzetes letartóztathatás csak ennek képezi a folyományát.

Hogy a dolog igy áll, hogy a tettenkapásnak ilyen hatása van a mentelmi jogra, azt világosan igazolja az a körülmény, hogy Belgiumban és Francziaországban az is vitás, hogy a tettenkapás nem szünteti-e meg egészen az illető parlamenti tag mentelmi jogát s hogy szükséges-e ilyen esetben a Ház engedélyét az eljárás folytatásához kikérni.* Nálunk kétségtelen, hogy a tettenkapás nem szünteti meg egészen a mentelmi jogot, csak ideiglenesen felfüggeszti azt, addig, amig a Háznak módjában van e kérdés felett határozni s ez a felfüggesztés csak az előzetes letartóztatásra ad jogot.

Ha a Horváth álláspontja helyes volna, a tettenkapásnak semmi különös hatása nem lenne a mentelmi jog szempontjából. A parlamenti tag tettenérés esetén le volna ugyan a Ház engedélye nélkül is tartóztatható; de mihelyt kiléte megállapitást nyert, s ezzel együtt a mentelmi jog fenforgása konstatáltatik, azonnal szabadlábra kellene helyezni az illetőt. A mentelmi jog idevonatkozó tétele Horváth értelmezése szerint tehát mindössze azt jelentené, hogy a tettenkapott parlamenti tagot, amig kiléte ismeretlen s nem tudják, hogy az illető a mentelmi jog oltalma alatt áll, a Ház előzetes engedélye nélkül is le lehet «igazolás czéljából» tartóztatni. Ez pedig oly természetes és önként értetődő dolog, hogy azért a törvényhozó bizonyosan nem állitott volna fel külön mentelmi jogi szabályokat. Annál kevésbbé, mert egy ilyen igazolás czéljából történt letartóztatás egyáltalában nem is érinti a parlamenti tag mentelmi jogát.

A mentelmi jog czélja az, hogy a parlament szabadságát tagjainak az esetleges zaklattatásával szemben megvédje. A mentelmi jog felfüggesztésénél a Háznak azt kell vizsgálnia, hogy a parlamenti tag ellen a büntető eljárást nem alaptalanul akarják-e meginditani, anélkül, hogy büncselekmény elkövetésének a gyanuja egyáltalában terhelné. A tettenkapás ténye az alaptalan zaklattatás lehetőségét fogalmilag kizárja, éppen ezért vonja maga után a mentelmi jog felfüggesztését. Az nem volna helyes, ha a tettenkapás a mentelmi jogot teljesen megszüntetné. A Háznak ilyenkor is meg kell adni az alkalmat, hogy az eset körülményeit vizsgálat alá vehesse, az előzetes letartóztatás fentartását, illetőleg az eljárás tovább folytatását ilyenkor is a Ház engedélyétől kell függővé tenni. Az azonban egyáltalában nem veszélyezteti a parlament szabadságát, ha a tettenkapás ténye ideiglenesen, a Ház határozatáig felfüggeszti az inviolabilitást. A törvényhozó bizonyosra veszi, hogy a Ház tettenkapás esetén fel fogja függeszteni a mentelmi jogot, ennek a biztos tudatában engedi meg a tettenkapott parlamenti tag letartóztatását már a Ház határozata előtt is mindazokban az esetekben, amelyekben azt a büntető per fontos érdekei megkivánják. *Dr. Buza László.*

A 40 koronás értékhatárhoz.

A jogszabályok szaporodnak és amit ma még érvényes jognak tartottunk, az holnapra hamuvá válik. Hogy ez a reformáczió rendszerint «in peius» történik, arról igazán nem tehet a mindenható gyakorlat.

A legujabb — remélhetőleg nem legutolsó — jogszabály az, hogy a fix terminusra kötelezett fizetés nem teljesittetvén a határnapon, az adóshoz intézett felszólitó levél portója nem járulék, hanem tőke. (Kalocsai kir. törvényszék 1912. E. 77. számu végzése.)

A jogeset — bővebben kifejtve — a következő: Büntető ügyben a vád visszavonása folytán arra kötelezi magát a vádlott, hogy 40 K költséget 15 nap alatt a főmagánvádlónak megfizet. A fizetés a jelzett határnapra nem történvén meg, a hitelező — számitással, hogy a sommás biróság elé juthasson, — felszólitást intéz az ugyanazon helyen lakó adóshoz s ezen felszólitás 16 f. költségét hozzáadván a tőkéhez, 40 K 16 f. és járulékai iránt indit pert az adós ellen. Tárgyalás előtt az adós kifizeti a 40 K tőkét és a tárgyaláson pergátló kifogással él, azt allegálván, hogy a kereseti előadás szerint is csak 40 koronával tartozott, 40 K pedig vagy a községi biróság elé, vagy fizetési meghagyásos utra tartozván, a járásbiróságnak nincs hatásköre, annál kevésbbé, mert a felszólitásra, fix teljesitési idő lévén kikikötve, ugyancsak a kereset szerint, szükség sem volt és a felszólitás csak költségszaporitás czéljából történt. Az elsőbiróság a pergátló kifogásnak helyt ad, de ezt a végzést a kalocsai kir. törvényszék megváltoztatja, kimondván, hogy a felszólitó levél dija nem járulék, hanem tőke s igy a járásbiróság hatásköre megáll.

A legelemibb jogi tétel, hogy tőke csak az, ami eredeti követelése a hitelezőnek. Nem tőke például az ingatlan elvont haszna, amikor az ingatlan birtokáért perelek, hanem csak járulék, mert folyik az ingatlan birtokához való jogigényemből, hozzájárul az alapkövetelésehez. Nem tőke például a kamat, (kivéve a kereskedők követeléseit és itt is csak a tőkésitett kamatot), mert az eredeti követeléshez csak hozzánő az idő folyása alatt. Nem tőke az ügyvédi költségek készkiadásos része sem, bárha talán ez közeliti meg a legjobban a felszólitási költség fogalmát, mert ez is csak a követelés érvényesitése folytán tapad hozzá a tőkéhez. Miért legyen akkor a felszólitási költség tőke?

A törvény által limitált 40 koronás értékhatárt egyenesen fenyegeti az ilyen gyakorlat. Mert mi zárja el még ezután a hitelezőt attól, hogy a 39 koronás liquid követelésének rendezésére express-ajánlott-retour-recepisses küldöncz által kézbesitendő, — szóval 1 K-nál többe kerülő — levéllel szólitsa fel az adóst és igy a járásbiróság hatáskörét megállapitsa? Vagy még tovább menve, mi zárja el a hitelezőt attól, hogy ne egyszer, hanem tizszer vagy ahányszor jól esik, annyiszor szólitsa fel az adóst mindaddig, amig csak a nehezen várt 40 K-t a követelés el nem éri, és egy-két fillérrel meg nem haladja?

Az uj polgári perrendtartás 50 K-ás értékhatára ugyanilyen természetü lévén, nem tartottam érdektelennek, hogy ezt a kis dolgot szóvá tegyem, bárha erősen él bennem a reménység, hogy a jelen czikkecske csak egypár tulbuzgó hitelezőt fog utánzásra csábitani, ellenben biróságaink ezt a «gyakorlatot» szentesiteni nem fogják. *Dr. Sulyok Kálmán.*

Különfélék.

— **Concha Győző** a napokban töltötte be tanári müködésének negyvenedik évfordulóját.

Irodalmi és tanári munkásságának megfigyelői tanuságot tehetnek arról, hogy mennyi lelkesedéssel, ideálizmussal, a tudományba vetett hittel és szeretettel, egyszersmind fiatalos energiával dolgozott. Csak teljesen összhangzatos, komoly s következetes lélek és elme képes ily munkára.

Concha mindenekfölött tanár. A fiatal jogásznemzedék melyik tagját nem hatotta meg az az élvezet, az az öröm, mely belőle kisugárzott, midőn egy-egy lépéssel beljebb vitt bennünket az ő gondolatkörébe.

Tanitványaival való érintkezésében — mely nem merül ki a vizsgai kérdésekben — türelmes és kellő szigor mellett jóságos.

Igazi tudós. Nemcsak hirdeti, de meg is valósitja azt az igazságot, hogy a tudomány hivatásos müvelőinek a mindennapi életet az objektivitás által kivánt távolságból kell megfigyelnie és itélnie. Egyénisége, müködése nem nagyhangu. Csak belső szükségből halljuk megszólalni.

E megemlékezés irásakor önként emlékezetünkbe idéződik a régi nagy tanári generáczió, melynek tagjai közül lehetetlen fel nem ismerni a hasonlatosságot Concha tudományos müködése és a *Pulszky Ágost*-é, az életében olyannyira félreismert fényes jogász és bölcselő elme élete között.

De nagy a különbség a két tudományos pálya kifejlődésében abban a tekintetben, hogy Pulszky Ágost óriási tudását a politika mezejére vitte (és bizony itt — sajnos — nem volt osztatlan elismerésben része), mig Concha Győző, a politika tanára, messze elkerülte a gyakorlati, a napi politikát, amelyre pedig sokkal nagyobb hivatottság vezérelhette volna, mint némely — kollégáját.

* *Pierre:* Traité de droit politique, électoral et parlamentaire. IV. kiadás 1219. és köv. l.

— **Az uj adótörvények kis kézikönyve** jelent meg *dr. Török Sándor* budapesti ügyvéd kiadásában. Az adókezelésre vonatkozó általános határozatokon felül szerző tárgyalja a föld-, ház-, tőkekamat-, járadék- és jövedelemadóról, a nyilvános számadásra kötelezett vállalatok kereseti adójáról és az általános kereseti adóról szóló jogszabályokat. (Ára 4 K.)

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Jogi továbbképző tanfolyamok Németországban.** Október havában egyszerre három helyen veszik kezdetüket továbbképző tanfolyamok közigazgatási tisztviselők és jogászok részére. Igy Frankfurtban, hol október 14-től deczember 7-ig, Berlinben, hol október 30-tól 1913 márczius 12 ig, végül Kölnben, hol október 21-től november 28-ig tartanak továbbképző tanfolyamokat. Mindhárom számos értékes előadást foglal magában és bepillantást nyujt több nagyipari üzembe és közjóléti intézménybe. A jogi előadások közül különösen kiemelendők a következők: *Frankfurtban* Frank: A büntetőjogi reform mai állása, Freudenthal: A büntetések végrehajtásának reformja, Burchard: A magánjog fejlődése a polgári törvénykönyv életbelépte óta, Genzmer: A porosz közigazgatási reform; *Berlinben* Heilfron: Jogi és politikai napi kérdések, Stammler: A joggyakorlat elmélete, Kipp: Kérdések a család- s örökjog köréhől, Kestner: A kartellekről, Hellwig: Jog és jogvédelem, van Calker: Büntető perjogi reformok, Liszt: A büntetőjog dogmatikus továbbképzése a német javaslatok által, Weymann: A német birodalmi munkásbiztositási jog, különös tekintettel az alkalmazottakra; *Kölnben* Gradevitz: A papyrus kutatások jelentősége, Schmidt: A szabadjog problémája, Gammersbach: Részvénytársaságok alapitása, különös tekintettel nyilvánjogi testületek részvételére, Simon: A váltó- és csekkjog egységesitése, Dranke: Szinházjog, Foerster: Pedagogiai és lélektani szempontok gyermekbirák és pártfogók részére stb.

— **Fizetések foglalásmentessége.** Igen élénk vita fejlődött ki Németországban a Reichsgericht egy legutóbbi határozata körül, mely nagyjelentőségü gazdasági hatások kiváltására képes. Az alapul fekvő, s ugy látszik, ujabban már tipikussá vált eset az, hogy az eladósodott és hitelezőitől szorongatott férj oly szolgálati szerződést köt, melynek értelmében ő csak 1500 márka fizetést kap, mely a német végrehajtási jog értelmében nem vehető foglalás alá, mig a szolgálataiért őt megillető többlet feleségét illeti. A férj hitelezői ezen megállapodásban jogaik kijátszását látták és többféle módon igyekeztek azt hatálytalanitani. A legegyszerübbnek az látszott, hogy a férj ellen vezetett végrehajtás alkalmával lefoglalták nála a feleségét megillető járandóságot is és az egész fizetési összeg erejéig bocsáttattak ki letiltási rendelvényt a munkaadó ellen. Miután pedig az utóbbi kijelentette, hogy a végrehajtást szenvedő férjnek nála lefoglalható jövedelme nincsen, a többlet erejéig a hitelezők pert inditottak a munkaadó ellen.

Ezen perekre vonatkozólag hozott 1912 márcz. 26-iki VII. 427/11. sz. határozatában a Reichsgericht a végrehajtató hitelezők keresetét eddigi gyakorlatának megfelelően elutasitandónak mondotta ki.

A rendkivül alapos és részletes indokolás következőképp foglalja össze a biróság jogi álláspontját.

A végrehajtató felperes kizárólag oly jogokat érvényesithet alperes ellen, mint amelyek a végrehajtást szenvedőt a szolgálati szerződésből kifolyólag megilletik. Ha pedig ezen szerződést jogérvényesnek tekintjük, akkor a kereseti követelés nem illetheti meg a végrehajtást szenvedő férjet, hanem kizárólag annak perbe nem vont feleségét. Ha azonban ezen szerződés a felperes által vitatott szinlegesség okából semmis volna, akkor eo ipso nem származhatik belőle semmiféle követelés és igy a férj jogán az esetben sem léphetne fel sikerrel a felperes. Azon álláspont pedig, hogy ezen szinlelt ügylet mögött egy valóságos ügylet lappang oly értelemmel, hogy a feleségnek jutó járandóság is valójában a férjet illesse, nem igazoltatott és igy a szolgálati szerződést olyannak kell tekinteni, mint amely a felek valóságos akaratát juttatja kifejezésre.

De a felperes nemcsak a végrehajtást szenvedett, hanem saját jogán sem fordulhat sikerrel alperes ellen.

Megtámadási igénynek nyilván nincs helye, miután alperes vagyonába semmi sem jutott a végrehajtást szenvedettéből és igy ilyen vagyon kiadására sem kötelezhető.

De nem marasztalható alperes végül kártéritésben sem azon a czimen, hogy az általa a férjjel megkötött szolgálati szerződés a jó erkölcsökbe ütközik. Egymagában azon körülmény, hogy az alkalmazott férj munkájáért járó összeg egy része a feleség részére biztosittatik, nem teszi az ügyletet erkölcstelenné; igaz ugyan, hogy a jelen esetben ezen megállapodás által a férj hitelezői elvesztették az őket egyébként megillető kielégitési alapot, de a tényállásból az állapitható meg, hogy a férj ezáltal családjának megélhetését kivánta biztositani, ami semmiesetre sem ütközhetik a jó erkölcsökbe és igy alperes részéről, ki ezt elősegitette, sem állapitható meg valamely erkölcstelen cselekmény elkövetése. Hogy a kérdéses megállapodás mennyiben szolgál a jogrend által védett czéloknak és igy mennyiben bir jogosultsággal, mindig a konkrét eset körülményei szerint állapitandó meg.

De a jelen esetben ezen körülmény nem is képezheti mérlegelés tárgyát, miután felperes keresetével még az esetben is elutasitandó, ha az alperes eljárása valóban a jó erkölcsökbe ütköznék. Alperes ugyanis ez esetben csakis kártéritéssel tartoznék, felperes azonban a kérdéses megállapodás által kárt nem szenvedett. A tényállás szerint ugyanis alperes csakis azon esetre volt hajlandó a férjet alkalmazni, ha az ő és családja megélhetése olyképp biztosittatik, hogy a férj munkájáért járó összeg a maga teljességében neki és családjának jut.

Alperes tehát a kérdéses megállapodás által nem kárositotta meg a felpereseket, mert anélkül egyáltalában nem alkalmazta volna a végrehajtást szenvedőt s igy ennek hitelezői semmiképp sem fordulhattak volna ellene. A végrehajtást szenvedett munkaereje nem képez kielégitési alapot és ő nem kényszerithető arra, hogy a hitelezőire nézve előnyös feltételek mellett vállaljon alkalmazást.

A hitelezők tehát a munkaadó ellen sikerrel nem léphetnek fel. Épp ezért mások nem a munkaadó, hanem a feleség, illetve a részeltetett családtag ellen inditottak pert. Ezen kereseteknek több főtörvényszéki itélet* a fenti Reichsgericht-i határozat meghozatala után is helyt adott azzal az indokolással, hogy az alperes a férj munkaadójától oly járandóságban részesül, mely mint a férj szolgálatának ellenértéke, ennek vagyonához tartozik és igy ezen részeltetés, amennyiben a hitelezők megkárositását eredményezi, ezek által megtámadható és a feleség ezen járandóság megfizetésére kötelezhető. Ezen itéletek általában a jó erkölcsökbe ütközőnek tartják a per alapjait képező megállapodást, különösen pedig akkor, ha egy már fennálló szolgálati szerződés nyer a fenti értelemben átalakitást.

A Reichsgericht fent közölt állásfoglalása folytán az alsóbiróságok álláspontja megdöntöttnek tekinthető, mert a Reichsgericht bizonyára módot fog találni arra, hogy azon esetben is diadalra juttassa az adósokat védő felfogását, mikor a hitelező nem a munkaadó, hanem a részeltetett családtag ellen fordul.

A Reichsgericht álláspontjának jogosultsága felett heves vita indult meg.

A Reichsgericht mellett főleg szocziálpolitikai érveket hoznak fel, rámutatván azon kétségtelen körülményre, hogy az alkalmazotti fizetések a legtöbb esetben alig elégségesek arra, hogy az alkalmazott családját illően eltartsa és igy mind a társadalom, mind pedig a munkaadója érdekében cselekszik, ha magának és családjának biztos existenciát óhajt teremteni. A munkaadó szempontjából nagy fontossággal bir, hogy alkalmazottja rendezett anyagi viszonyok közt éljen, mit a m. kir. Curia is oly fontos érdeknek ismert el, hogy jogosnak mondta ki azon kikötést, hogy megszünik a szolgálati szerződés az esetben, ha az alkalmazott fizetése letiltatik. Természetes, hogy senki sem fog szivesen alkalmazni olyas valakit, aki, habár megfelelő fizetést huz, mégis nyomoruságos viszonyok közt kénytelen tengődni. Ez nemcsak a megbizhatóságot, hanem a munkakedvet s igy a munkateljesitmény értékét is lényegesen csökkenti.

A fizetésnek a család számára való biztositása oly elsőrangu társadalmi érdek, hogy például a schweizi polgári törvénykönyv előirja, hogy a férj fizetésének felvételére kizárólag a fele-

* Düsseldorf, 1912 május 15. és 1912 junius 12., régebbről: Karlsruhe, 1910 nov. 4.

ség jogosult, ha a férj iszákossága vagy egyéb okoknál fogva indokolt az a feltevés, hogy a férj fizetését nem forditaná családja fentartására.

Bármily csábitóak és tiszteletreméltóak is legyenek azonban ezen érvek, mégis tért foglal az a vélemény, hogy nem volna szabad ezen szocziális felfogásnak érvényre jutni akkor, midőn a törvény világos rendelkezéseivel jön összeütközésbe.

A törvény ugyanis kifejezetten megállapitotta, hogy az alkalmazotti járandóságoknak mely része az, amely a hitelezők kielégitésére szolgál, tekintet nélkül az adós életviszonyaira és egyéb személyes körülményeire.

Hogy a tárgyalt megállapodások ezen törvényi rendelkezés meghiusitását czélozzák és eredményezik, nem lehet egy perczre sem vitás.

Ha tehát az ügyletet a felek szándékaira való tekintettel nem is lehet contra bonos mores valónak tekinteni, mindenesetre fenforognak a contra legem való ügylet ismérvei, ami szintén maga után vonja a hatálytalanságot. A biróság tehát kimondhatta volna, hogy a szolgálati szerződés megtámadott része mint a törvény kijátszását czélzó, érvénytelen, a szolgálati szerződés értelmében a férj szolgálataiért kikötött összeg a maga teljességében a férjet illeti és az ellene vezetett végrehajtás alkalmával foglalás alá is vonható.

Emellett szól a következő meggondolás is:

A hitelezők kielégitési érdeke épp oly jogvédelemben részesül, mint az adós megélhetésének érdeke és ezen jogvédelem illuzoriussá válnék akkor, ha az adósoknak módjukban állana hitelezőik elől a törvény által biztositott kielégitési alapot utólag joghatályosan elvonni.

Az adós exisztenciájának megvédéséről a törvény a foglalásmentes összeg kihasitásával kiván gondoskodni és ha ezen gondoskodást az érdekelt körök ki nem elégitőnek tartják, ugy helye lehet esetleg a kérdéses törvényi rendelkezés megváltoztatásának, de semmiesetre sem annak kijátszásának és mellőzésének.

Alapvető elvet képez a törvényalkalmazás körében, hogy oly érdek, melynek kielégitéséről külön törvényi rendelkezés szól, valamely más törvényhely alkalmazásával mint enyhitő vagy sulyosbitó körülmény figyelembe már nem jöhet.

Amint például a büntetőjog terén a vádlott fiatal kora nem képezhet enyhitő körülményt annálfogva, hogy a fiatal kor által szükségessé váló enyhitésekről külön törvényszabály intézkedik, éppugy a jelen esetben az adós megélhetésének érdeke nem szolgálhat alapul a hitelezők megröviditésére, mikor a törvény az adós jövedelmének egyrészét ugyis különös kedvezményként a foglalás alól kimenti.

A foglalásmentesség bizonyos határokon túl egyébként alig szolgálja a gazdaságilag gyengébbek érdekeit, mert hisz megfosztja őket a hitel élvezéseinek lehetőségétől.

Tehát nem mondható szerencsésnek a Reichsgerichtnek, bár nemes motivumokból fakadó, de a törvényalkalmazás szabályainak és a tételes jog intézkedéseinek figyelmen kivül hagyásával hozott határozata és valószinüleg nem fogja a vitában az utolsó szót képezni. *Dr. R. G.*

— **Tévesen kiszolgáltatott árukért való kártéritési felelősség.** A német bir. törvényszék a közelmultban két esetben kötelezte kártéritésre azt, kinek üzletében a kért áru helyett tévedésből más, és pedig ártalmas szer szolgáltattatván ki, a vevő ezáltal megbetegedett és igy megkárosult. Az egyik esetben egy drogueriában karlsbadi só helyett hamusót, a másik esetben pedig egy vendéglőben ásványviz helyett maró folyadékot kapott a rendelő.

A biróság mindkét esetben azon álláspontra helyezkedett, hogy habár hibás áru szállitása esetén az ebből eredő kártérités perben nem az eladónak kell vétlenségét, hanem a vevőnek az eladó vétkességét bizonyitani, mégis ezen általános szabály alól kivételt kell tenni azon esetekben, midőn nyilvánvaló, hogy a beállt károsodás vagy az eladói személyzet gondatlanságának, vagy pedig annak következménye, hogy az eladó a részére szállitott árukat felhasználás előtt alaposan nem vizsgálta meg. Ezen esetekben tehát nem a vevőnek kell a vétkességet, hanem az eladónak vétlenségét igazolnia. (1912 ápr. 12. II. 86/12. és 1912 jun. 27. 69/12.)

— **Megengedett jogügylet** az, melyben az örökös egy genealogus részére örökrészének bizonyos hányadát köti le ez utóbbinak azon fáradozása fejében, melyet az örökösi kapcsolat kideritésére fordit, feltéve, hogy a körülményekből bizonyosnak látszik, hogy e szakszerü közremüködés nélkül az örökrészéhez nem juthatott volna. (Lyoni cour d'appel. Közölve Pandectes françaises périodiques 1912. évf. IX. füzet 243. l.)

— **Hivatalos hatáskörében eljáró hatósági közegnek** nem lehet tekinteni azt a pénzügyőri tisztet, aki szabadságidejének tartama alatt a saját hivatali kerületén kivül akar csempészést megakadályozni. Ha valaki ilyenkor bántalmazza, nem követ el hatóság elleni erőszakot. (Code pénal art. 224., V. ö. a mi 1878: V. tcz. 165. §-ával!) L. Pandectes françaises périodiques 1912. évfolyam. IX. füzet 487. lapon közölt határozatát a cour de cassation-nak.

Nagyobb forgalmu vidéki irodámnak önálló vezetésére, alapos gyakorlattal biró irodavezetőt (doctor juris) keresek azonnali belépésre. Fizetés havi 200 K és a szokásos mellékjövedelmek. Csakis igazán komoly praxissal rendelkezők számithatnak tartósabb alkalmaztatásra. Ajánlatok az eddigi gyakorlat tüzetes megjelölésével dr. Ernst Lajos ügyvédhez Módosra intézendők. 14586

Fiatal, nős ügyvéd, irodavezetői állást keres Budapesten vagy vidéken. Czim a kiadóhivatalban. 14584

Irodai foglalkozást keres egy nyugdijas közigazgatási tisztviselő, ki németül is kitünően levelez és kiválóan jártas a telekkönyvi ügyekben. Lehetőleg délelőtti alkalmaztatást kér. Ajánlatokat «Sz. A.» jeligére *Blockner* hirdetőjébe Semmelweis-utcza kéri intézni. 14589

Magyar és német nyelvben, sommás és telekkönyvi ügyekben jól gyakorolt ügyvédjelöltet keresek azonnali belépésre. Fizetés megállapodás szerint. Dr. Bernáth Samu, köz- és váltóügyvéd Mohácson. 14591

Némi gyakorlattal biró, esetleg kezdő ügyvédjelölt a kalmazást talál dr. Müller Ferencz ügyvédnél Szekszárdon. 14592

A m. kir. államvasutak téli menetrendje.

A vonatok **érkezése** Budapest nyugoti pályaudvarra.

vonatszám	óra perc	vonat neme	honnan	vonatszám	óra perc	vonat neme	honnan
	Délelőtt				Délután		
151	5 05	Szv.	Dunakeszi-Alag	165	12 50	Szv.	Rákospalota-Újpest
723	5 25	»	Czegléd	137	1 20	»	Nagymaros
725	5 35	»	Czegléd	703	1 25	Gyv.	Bukarest, Báziás
4103	5 50	»	Esztergom	103	1 40	»	Paris, Wien
133	5 55	»	Nagymaros	503	1 50	»	Tövis, Kolozsvár, Szatmár-Németi
725a	6 00	»	Czegléd				
153	6 05	»	Rákospalota-Újpest	167	1 55	Szv.	Rákospalota-Újpest
6507	6 10	»	Lajosmizse	4111	2 05	»	Esztergom
721	6 20	»	Szolnok, Czegléd	169	2 40	»	Dunakeszi-Alag
901[1]	6 25	k. o. exv.	Konstantinápoly, Belgrád	171	3 00	»	Rákospalota-Újpest
				6503	3 40	»	Kecskemét, Lajosmizse
701[2]	6 30	»	Konstantinápoly, Bukarest	713	4 05	»	Temesvár-J., Szeged
				139	4 10	»	Nagymaros
135	6 35	Szv.	Nagymaros	4113	5 05	»	Esztergom
1407	6 40	»	Berlin, Zsolna	175	5 15	»	Rákospalota-Újpest
4105	7 10	»	Esztergom	121	5 45	»	Érsekújvár
709	7 15	»	Bukarest, Báziás	115	5 55	»	Wien, Berlin
125	7 20	»	Párkány-Nána	1403	6 20	Gyv.	Berlin, Zsolna
727	7 25	»	Czegléd	177	6 30	Szv.	Rákospalota-Újpest
501	7 30	Gyv.	Bukarest, Kolozsvár, Máramarossziget	707	6 35	Gyv.	Orsova, Báziás
				105	6 40	»	Wien
157	7 40	Szv.	Vácz	107	7 10	»	Wien
6501	7 50	»	Kecskemét, Lajosmizse	711	7 45	Szv.	Báziás, Temesvár
155	7 55	»	Rákospalota-Újpest	179	8 00	»	Rákospalota-Újpest
127	8 05	»	Párkány-Nána	4117[3]	8 15	»	Piliscsaba
4107	8 15	»	Esztergom	143	8 20	»	Nagymaros
113	8 20	»	Paris, Wien	131	8 55	»	Párkány-Nána
719	8 40	»	Kiskunfélegyháza	109	9 05	Gyv.	Wien
129	8 45	»	Nagymaros	6505	9 30	Szv.	Kecskemét, Lajosmizse
159	9 10	»	Dunakeszi-Alag	181	9 35	»	Dunakeszi-Alag
705	9 25	Gyv.	Szo[illegible]d	1405	9 45	Gyv.	Berlin, Zsolna
1101	9 40	»	[illegible]lin, Zsolna, Pozsony	505	9 55	»	Segesvár, Kolozsvár, Stanislau
4109	9 55	Szv.	[illegible]stergom				
161	10 30		[illegible]kospalota-Újpest	4115	10 00	Szv.	Esztergom
715	10 45		[illegible]ged	145	10 25	»	Vácz
119	11 [illegible]		[illegible]ánta	6513	10 30	»	Ócsa
163	[illegible]		[illegible]ákospalota-Újpest	117	10 35	»	Wien
				717	11 00	»	Temesvár, Báziás
				101	11 05	k. o. e xv.	London, Ostende, Paris, Wien
				185	11 25	Szv.	Dunakeszi-Alag

[1] minden kedden, szerdán, [illegible]en és vasárnapon.
[2] minden hétfőn, csütörtökön [illegible]mbaton.
[3] és ünnepnapokon bezárólag [illegible]mber 10-ig közlekedik.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20.

Lapkiadó: **Franklin-Társulat** [illegible]-utcza 4.

Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza. 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT.

Negyvenhetedik évfolyam. 44. szám. Budapest, 1912 november 1.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom. *Dr. Kail Antal* aranyosmaróti kir. törvényszéki elnök: A birói minősitésről. — *Dr. Schuster Rudolf* közigazgatási biró: Tartozás átvállalása telekkönyvileg biztositott nyilt hitel esetében. — *Zsoldos Benő* szegedi kir. táblai tanácsjegyző-albiró: Birák és a parlament. — *Dr. Osvárth Ferencz* budapesti ügyvéd: Felülfoglalás ellen beadott előterjesztés hatálya az alapfoglalásra nézve. — *Dr. Szemző Sándor* kőszegi ügyvéd: Egy birói tévedésről. — *Dr. Révész Vilmos* budapesti ügyvéd: A balkáni moratoriumok. — *Dr. Lázár Ferencz* kir. közjegyzői helyettes: Közjegyzői okirat alakszerűsége. — Különfélék.

Melléklet: Magánjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A birói minősitésről.

Az 1912. évi junius hó 28-án 28,851. I. m. sz. a. kelt rendelettel közölt «Igazságügyi szolgálati rendtartás» tervezetnek az érdekelt jogászkörök birálata alá bocsátásával megkondult a lélekharang az 1891. évi 4291. számu ügyviteli szabályok felett.

A most idézett ügyviteli szabályoknak közel 22 évi, az ezt megelőző 1874. évi 3436. számu birói ügyviteli szabályoknak pedig közel 17 évi hosszu élete azt a feltevést támogatja, hogy a változott viszonyok és igények kielégitését czélzó uj szolgálati rendtartás élettartama is — a dolog természete szerint — ugyancsak hosszabb időre van szánva.

Nem is képzelhető az másként; mert hisz a jól megalapozott, biztos haladásra berendezkedő állami s társadalmi életfolyamat — nem véve ki az egyéni életberendezkedést sem — a sötétben való ugrást, a kellően meg nem gondolt gyorsabb tempóban való haladást nem türi; az ily életmüködés hosszas megfigyelése és alapos tanulmánya eredményeként létesitett korszakalkotó reformtörvények és rendeletek pedig csak a lassan fejlődő s változó életviszonyok szüksége és kényszerető behatása alatt érnek meg kellően a változott körülményekhez való alkalmazkodásra.

E szempontból az elméleti s gyakorlati jogászvilág egy tagja sem végez felesleges munkát, ha a közel jövőben tervbe vett nagy igazságügyi reformokhoz bármely vonatkozásban hozzászólva a felvetett kérdéseknek más-más nézőpontból való tisztázását és közmegnyugvást előidéző helyes megoldását elősegiti.

Alig van jogi közhely, amelynek a birói minősitésnél több, többé-kevésbbé túlzott birálatban volt volna része s alig van kényesebb kérdés, amelynél a hivatalfőnök lelkiismerete oly kemény próbára volna téve; éppen azért mi sem alkalomszerübb és kivánatosabb, mint a tervezett szolgálati rendtartás alkalmából a kérdést minél szélesebb keretben megvitatás tárgyává tenni, amit ezuttal különösen abból a szempontból kisérelek meg: vajjon az elégedetlenkedők részéről sok támadásnak kitett birói minősités nem volna-e a főfelügyeleti jog és felelősség érintése nélkül a minimumra redukálható, avagy teljesen mellőzhető?

Ezt a czélt vélik szolgálni az alábbi sorok, amelyek a felvetett kényes és oly sok felszisszenést okozó kérdésnek amugy is eléggé bő anyagához kivánnak egy parányi rögöt szállitani.

Itt mindenekelőtt meg kell állapitani azt, hogy a birói minősitésre az igazságügyi kormánynak mi czélból, minő fontos közszolgálati érdekből van szüksége s hogy a minősités a birákat minő szempontból érdekli?

Ami a birákat illeti: őket a minősités lényegileg az előléptetés és az ezzel kapcsolatos fizetésemelkedés szempontjából érinti; a minősitésben rejlő elvitázhatatlan erkölcsi suly pedig csak egyénileg érezteti a megtudott minősités tartalmához képest kedvező vagy kedvezőtlen hatását.

Az igazságügyi kormány szempontjából: a birói minősitésre ugyancsak az előléptetések irányitása, de kétségtelenül abból a czélból is van szükség, hogy bármikor megállapithassa az időszakonkint rendelkezésére bocsátott adatokból azt: minő birói anyag áll rendelkezésére s hogy az anyag netáni javitásának és az itt-ott, avagy általánosan jelentkező kóros jelenségek megszüntetése czéljából minő kormányhatósági beavatkozásra van szükség?

Igaz ugyan, hogy a birói előléptetés rendszerint a minősités kedvező és kedvezőtlen volta szerint igazodik, de ebből a czélból és az igazságügyi kormány fentemlitett másik szempontjából a mostani vagy ehhez hasonló részletes minősités fentartása nem nélkülözhetetlen szükség, mert ugy az előléptetés alapját képező, mint az egyéb tekintetben tájékoztató adatok a felügyelő hatóságok utján más módon is czélszerüen beszerezhetők.

Mielőtt a minősités fenn vagy fenn nem tartása szempontjából e keretben az egyesbiróságok és ezek biráinak helyzetével foglalkoznám: rá kell mutatnom a birói s ügyvédi vizsgának, mint elméleti képesitésnek remélhetően a közel jövőben bekövetkezendő egységes szabályozására, amelynek segélyével sikerülni fog jobb és értékesebb munkaerőket az egész vonalon nagyobb számban felnevelve a magyar igazságszolgáltatás érdekében oly birói testületet létesiteni, amely az átlagot el nem érő egyénektől mentesitve: abban a birák elméleti s gyakorlati rátermettsége közötti feltünő különbség az átlag szempontjából lehetőleg a legkisebb mérvre, a legritkább esetekre szorittatnék.

E ritka eseteknek további csökkentése czéljából a legszigorubb szelekczió alkalmazását tartom szükségesnek a jegyzői állásról a birói állásra átmenetnél; az annyira radikális szelekcziót, amely a szolgálati rendtartás-tervezet 122. §-ában emlitett átlagon aluli egyének előtt a birói állás elnyerését teljesen elzárná.

Ily helyzet létesitése, ily birói kar teremtése után a birákat illetően voltaképpen csak az előléptetés és a magasabb fizetés szempontjai által irányitott birói minősités kérdésének közmegnyugvást kellő eldöntése nem lesz nehéz feladat, annyival inkább nem, mert hisz a birói minősités nyomán támadt felszisszenések eddig csupán az elsőfoku birák köréből merültek fel.

A tervezet szerint a Curiánál az elnöki, másodelnöki, tanácselnöki, valamint az itélőbirói, a kir. tábláknál az elnöki s tanácselnöki állások betöltése pályázat hirdetése nélkül czéloztatik, s a felsorolt állásban levőket a tervezet nem szándékozik a minősités kényszere alá helyezni.

A tervezet eme rendelkezését helyesnek találom, mert az emlitett birói állások erkölcsi sulyával és prestigével nem egyeztethető össze az arra pályázathirdetéssel való emberkeresés és mert az ama állásokra valóban hivatásszerü alkalmas egyén megválasztása nemcsak a felügyeleti hatóságok minősitő véleményén, hanem az illetőnek birói tevékenységével szerzett és kiérdemelt jó hirnevén alapul.

Ami azonban áll a curiai birói állások betöltésére, ugyanez áll, vagyis ugyanazon szempontoknak kell irányadóknak lenni a szintén felebbviteli, sok tekintetben az utolsó fórumot képező kir. táblák birói állásainak betöltésénél is.

Az igazságügyi kinevezéseket irányitó igazságügyi kormány áthatva a minden tekintetben tökéletesnek óhajtott ideális igazságszolgáltatás erkölcsi sulyától, amint megtalálhatja s kiválaszt-

hatja a kir. Curia részére a legérdemesebb és legalkalmasabb birót; éppugy megtalálhatja a legalkalmasabb munkaerőt a kir. táblák részére is.

Minthogy tehát az ügyek nagy számában végső foku hatáskörrel biró táblák birói állásainak betöltésénél ugyanazon közérdekü szempontoknak kell érvényesülni, mint a curiai birói állások betöltésénél: ez okból a táblai birói állásoknak előzetes pályázati hirdetmény utján betöltését is mellőzhetőnek tartom.

A minden tekintetben rátermett, odavaló biró felismeréséhez a tervezet szerinti minősitésre ugy a Curiának, mint a tábláknak nincs szükségük, bő alkalmuk van e tekintetben tapasztalatok szerzésére mindkét biróságnak; ezek a biróságok elnökeik utján az igazságügyi kormányt a helyes kiválasztás munkájában készséggel fogják támogatni.

A netáni bizalmas informáczió szerzése elől a miniszter — természetesen — nincs elzárva; ennek megszerzésére bő alkalom, különféle utak és módok állnak rendelkezésre.

A kir. tábláknál müködő biráknak a tervezet szerinti minősitése tehát a további előléptetés irányadó szempontjából mellőzhető, a fizetési fokozatban előrejutás szempontjából pedig felesleges, mert ez utóbbira a minősitésnek kedvező vagy kedvezőtlen volta s különösen a képzettség, itélőtehetség és felfogásnak netáni hanyatlása befolyással nincs és ezután sem lesz; a szorgalomcsökkenés pedig e tekintetben kedvezőtlen hatással — fegyelmi megtorlás hiányában — szintén nem bir.

A további kérdés ezek után csak az lehet, hogy a kir. törvényszékek- és járásbiróságokhoz rendszerint pályázat alapján kinevezendő biráknak a tervezet szerinti minősitésére szükség van-e?

Már fentebb kiemeltem, hogy az egységes birói s ügyvédi vizsgától és a jegyzői állásból a biróiba átmenetnél alkalmazandó szigoru szelekcziótól legalább átlagos birói munkaerőt várhatunk. S habár az elsőfokon a biráknak a VIII. és VII. fizetési osztályokba automatikus előléptetése intézményileg még nincs biztositva: ennek daczára ezek a birák — eltekintve egyes kivételektől — kinevezés utján bár, de a sorrend betartásával lépnek át időszakonkint a IX. fizetési osztályból a VIII.-ba s ebből a VII. fizetési osztályba. Ebből a szempontból tehát ezeket a birákat a tervezet szerint minősiteni valóban felesleges.

Ugy látszik, erősen érik a remény és rohamosan közeleg az idő, amely az elsőfolyamodásu biráknak a VIII. és VII. fizetési osztályokba rég óhajtott automatikus előléptetését a közel jövőben meg fogja hozni; ez esetben, de addig is a mostani előléptetési rendszer alkalmazásával szándékolt részleges vagy tömeges előléptetést megelőzően elég volna megkérdezni a felügyeleti hatóságokat azirán t, nem forog-e fenn valamely indokolt érdemetlenségi akadály, mely a birónak az előléptetéstől való elzárását időlegesen, avagy tartósan szükségszerüen maga után vonja, mert utóvégre is lehetnek oly figyelmen kivül nem hagyható esetek, amelyekben a biró az automatikus előléptetés kedvezményére sem tarthat igényt.

Itt esetleg módot lehetne találni arra, hogy a mellőzött biró, kivel a mellőzés okai közölhetők volnának, vélt sérelmének orvoslását a felsőbb felügyeleti hatóságnál szorgalmazza, avagy a fegyelmi biróság elé terelje, amely fórumnak ellenkező álláspontja esetén a felhozott akadályok a VIII., illetve a VII. fizetési osztályba előléptetés szempontjából figyelembe nem jöhetnek

A képzettség, itélőtehetség és felfogásban beállott hanyatlás, csak abban az esetben szolgálna az automatikus előléptetés akadályául, ha az olymérvben jelentkeznék, hogy annak folytán az 1912: VII. tczikk 10. §-a és az 1871: IX. tczikk 7. és következő szakaszai alapján az illető birónak fegyelmileg nyugdijaztatása is szorgalmazható.

Az ugyanazon rangban kért áthelyezés előléptetésnek tekinthető nem lévén, mert a birói szolgálat lényegileg mindenütt egyforma: ebből az alkalomból a minősitésnek alig van szerepe. Ha pedig járásbiró törvényszékhez, vagy viszont törvényszéki biró járásbirósághoz kér áthelyezést, avagy ha valamely járásbiróságnál a vezetésnek rátermett, alkalmas biróra bizhatása czéljából magasabb fizetési osztályu állásra hirdettetik pályázat, elégséges csupán az alkalmazhatóság s netán más lényeges tulajdonság megléte, vagy hiánya szempontjából nyilatkozni.

Egyes konkrét esetekben, amennyiben az áthelyezési kérelem honorálása szándékoltatnék, a minisztert mi sem zárná el az illetőtől netán megkivánt specziális kellékekre vonatkozó informáczió szerzéstől.

Végül, ami azokat a kiváló birákat illeti, akik részére a VIII., illetve VII. fizetési osztályokba a soronkivüli előléptetés előnye s akik részére a VI. fizetési osztályba való helyi előléptetés kedvezménye a jogszolgáltatás érdekében biztositandó volna, azt a czélt eléggé czélravezetően szolgálná a felügyeleti hatóságoknak ez irányban meghatározandó időszakonkint teendő előterjesztése.

Összegezve az előadottakat: azt hiszem, hogy egy magas szellemi s erkölcsi szinvonalon álló birói testületből a közvetlen benyomások és tapasztalatok alapján kvalifikáló Curia és táblák az oda méltó s minden tekintetben kiválóan alkalmas biró egyéni rátermettségének megbirálásánál és kiválasztásánál a legcsekélyebb mérvben sem éreznék a pályázati hirdetmény (a táblai birói állást illetően) elmaradását és az addigi minősités hiányát; az első fokon pedig a jelenlegi előléptetési viszonyok mellett is, de kivált az automatikus előléptetés alkalmazása esetén, lényegileg az eddiginek megfelelően tervezett minősitésre könnyen pótolható igen kevés feladat várna; ez okból az eddigi minősités fentartását eminenter birói vagy közszolgálati érdekek nem kivánják.

Ennek támogatására rámutathatok a koronaügyész-helyettesekre, a főügyészekre, a táblai tanácselnökökre és a törvényszéki elnökökre stb., akiknek az előléptetésre érdemes és alkalmas voltukról — miután minősités alá nem esnek — egyébként szokott az igazságügyi kormány felvilágositást és meggyőződést szerezni.

A többi felmerülhető szempontok csak részletkérdések, amelyek a birói minősités sorsának elvi eldöntésénél elháritha tlan akadályul nem szolgálhatnak. *Dr. Kail Antal.*

Tartozás átvállalása telekkönyvileg biztositott nyilt hitel esetében.

Midőn pénzintézet valamely adósának nyilt hitelt nyujt és igy tehát adósára bizza, hogy ez a hitelt egy maximális összeg erejéig egészben vagy részben igénybe vegye, saját jogainak biztositása végett a zálogjogot be szokta kebelezteti.

Ilyen és ehhez hasonló jogviszonylatoknál nehézségek merülhetnek fel akkor, ha később az adós személyében vagy a jelzálogul szolgáló ingatlan tulajdonosának személyében változás áll be.

Hogy e kérdésben tisztán lássunk, két alapfogalommal, t. i. a tartozás átvállalása és az ugynevezett biztositéki zálogjog fogalmával kell tisztában lennünk.

Tudjuk, hogy a tartozásátvállalást sokáig kényes problémának tekintették; ma már ez a fogalom eléggé tisztázva van.

Eddig ugyanis az a felfogás volt elfogadva, hogy ha a hitelezővel való megegyezés alapján harmadik személy a tartozást magára vállalja, ezáltal kétszeres kötelmi viszony érintetik oly módon, hogy a hitelező és régi adós közti obligáczió megszünik, a hitelező és az uj adós közt pedig uj obligáczió keletkezik.

Ez volt évszázadokon át a felfogás, amint az már a római jogi expromissióban kifejezést talált volt és csakis a — különben is felesleges — novatió jogintézményének segitségével volt összekonstruálható.

Ma már az a sokkal helyesebb és egyszerübb nézet alakult ki, mely szerint a hitelezővel való megállapodás alapján végbement tartozás átvállalásánál az történik, hogy az adós személyében változás áll be, még pedig singularis successio utján. Ezt ma már igy szokás kifejezni: «Harmadik személy a hitelezővel kötött szerződés által átvállalhatja az adós tartozását ugy, hogy adósként helyébe lép».*

Ez az ugynevezett intercessio privativa, mely által a régi adós exnexuálva lesz.

Mellékesen megjegyezve, az átvállalásnak másik nemét intercessio cumulativának szokták nevezni, mely szerint az uj adós a régi adós mellé lép adóstársként. Minthogy azonban ez nem igazi tartozásátvállalás, ezzel bővebben nem foglalkozunk ez alkalommal.

Ami már az ugynevezett biztositéki jelzálogot illeti, meg-

* Tervezet 1267. § és Ind. III. köt. 600—601. l.; továbbá német ptk. 414. §.

jegyzendő, hogy az eredetét abból az alapgondolatból kifolyólag vette, miszerint közforgalmi szükség az, hogy a hitelezőnek oly követelései is legyenek telekkönyvileg biztosithatók, melyek még nem is léteznek és melyekről még az is bizonytalan, vajjon mely összeg erejéig fognak létesülni.

Ily jelzálogbiztositék különösen lényeges akkor, midőn kereskedők egymással való összeköttetés folytán áruhitelnél, vagy pénzintézetek ugynevezett folyószámlánál, váltóhitelnél stb. e biztositási mód szükségét látják. (Maximal-,Kautions-,Ultimathypoteken).*

Ezeknél a biztositéki jelzálogoknál az a lényeges, hogy a zálogjogot a telekkönyvbe a legmagasabb összeg erejéig kebelezik be, ez a maximális összeg képezi a határát ugy a személyes, mint a dologi obligónak.

Ez a biztositéki jelzálogjog a telekkönyvi rendtartásnak 65. §-ában egészen helyesen van szabályozva, mely szerint ugyanis ha oly követelések, melyek valamely váltó- vagy áruhitelből, valamely elvállalt pénztári kezelésből stb. származhatnak, jelzálogilag biztositandók, a legmagasabb összeg előadandó, ameddig a hitel terjedjen. Ezáltal kifejezést nyer az, *hogy az ingatlan a hitelezőnek a legmagasabb összeg erejéig biztositékot nyujt.*

Ha már most az az adós, kinek részére a pénzintézet nyilt hitelt nyujtott, fedezetül váltókat adott, nincs semmi jogi akadálya annak, hogy a tartozás átvállalásának fent előadott szabályai szerint harmadik személy a hitelezővel abban megállapodjék, hogy a tartozást magára vállalja ; kiállitja a váltókat, a régi adós obligója megszünik, az obligó átmegy singularis successorára, természetesen csakis a régi adós által tényleg igénybe vett és a harmadik által magára vállalt összeg erejéig. Az a része a hitelnek, melyet a régi adós igénybe még nem vett, a successort terhelő obligó szempontjából figyelmen kivül marad és ha az uj adós azután a hitelt teljesen igénybe veszi, ez az ő direkt tartozása lesz.

Ha a régi adós a hitelezőnek biztositására jelzálogot nyujtott és a hitelező akkor, mikor az uj adóssal a tartozás átvállalására nézve megegyezett, erre a jelzálogra mi kikötést sem tett, ez a biztositéki jelzálog megszünik ipso jure, ugy mint minden más jelzálog is ily esetben megszünt volna.**

Ha pedig a tartozás átvállalásakor a hitelező kiköti, hogy a régi adós által nyujtott biztositéki jelzálog továbbra is fenmaradjon, akkor az a biztositéki jelzálog már a maximalhypotek jogi természeténél fogva szavatol a bekebelezett egész maximális összeg erejéig, tekintet nélkül arra, vajjon akkor, midőn az uj adós belépett, a hitel kimeritve nem volt, mert az *ingatlan maga* lévén a maximális összeg erejéig lekötve, lekötve marad is mindaddig, amig a hitelező és az adós illetve singularis successora közt a tartozási viszony teljesen meg nem szünik.

Az adós személyében beállott változás nem befolyásolja a hitelezőnek a maximális összeg erejéig bekebelezett biztositéki zálogjogát.

Ennek a felfogásnak helyességéről meggyőződhetünk könnyen, ha arra gondolunk, vajjon kinek lehetne hátrányára ez a felfogás? Nyilvánvaló, hogy senkinek, legfeljebb a biztositéki jelzálog után következő jelzálogos hitelezőnek, aki ellenvethetné, hogy akkor, mikor az uj adós intercessiója megtörtént, a hitel csak részben volt igénybe véve, ezért ő annál nagyobb összeget, mint a követelését megelőző tételt respektálni nem tartozik.

Ennek a kifogásnak semmi jogszerü alapja nincs. Mert az az ingatlan, mely ily maximális összeggel terhelve van, ennek erejéig felelni és a hitelező érdekeit biztositani hivatva van. Evvel számolni tartozik minden utána következő hitelező; aki ezt nem teszi, az csak magamagát hibáztathatja a következményekért. Az ő jogi és gazdasági érdeke semmi néven nevezendő csorbát nem szenved azáltal, hogy a hitelezőnek a személyes adósa eddig A. volt, most már pedig B., hogy a hitelt nem az A., hanem a B. meritette ki teljesen. Mindezekhez nincs neki semmi köze, neki csakis a jelzálogi adóssághoz van köze, ez pedig reá nézve — egészen a végleszámolásig — csak a bekebelezett maximális összeg lehet.

Ily kifogás, ha helyt adnánk neki, veszélyeztetné a biztositéki zálogjog egész lényegét és czélját. Gondoljunk például csak arra az esetre, hogy az adós, miután a hitelt teljesen igénybe vette, tartozását teljesen letörleszti, de az alapulfekvő anyagjogi viszony továbbra tart ; most már számithasson-e valaki arra, hogy előtte nem lévén fennálló követelés, most már az ő jelzálogi követelésére kerül a sor? Nem! ez hiba volna, mert az adós ujból megterhelheti számláját a nyilt hitel keretén belül, amint ez folyószámlahitelnél elő is fordul. A biztositéki jelzálog által biztositott összegben beálló, természetében rejlő és igy is elkerülhetetlen változás és fluktuáczió teljesen közömbös az utána következő hitelezőre nézve, ő a fluktuácziók által, melyek természetesen a maximális összeg által vont határon belül maradnak, sem hátrányt nem szenvedhet, sem pedig előnyt nem huzhat. Igy marad ez a jogállapot mindaddig, amig a hitelező és adós között a végleszámolás meg nem történik és a tartozási állapot anyagjogilag meg nem szünik.

Ez a folytonos fluktuáczió többnyire lényegét képezi ily biztositéki jelzálogjognak ; ezt el nem ismerni, egyenlő ennek az intézménynek negácziójával. Nagyon találóan jegyzi meg Endeman (Lehrbuch des bürgerl. Rechtes II. 116. §. 32. jegyz.) «Jeder dritte Erwerber eines Rechtes an dem Grundstücke *muss mit der Entstehung dieser Belastung rechnen,* die Kraft des eingetragenen Warterechtes mit der Entstehung der gesicherten Forderung in ihrem *jeweiligen* Umfang unmittelbar zu einer vollwirksamen Hypothek erstarkt.»

Ezeket szem előtt tartva, nem okozhat most már nehézséget annak a kérdésnek megoldása sem, vajjon miképp alakul a helyzet akkor, ha az adós, kinek a bank nyilt váltóhitelt engedélyezett, mely hitel legmagasabb összege erejéig a biztositéki zálogjog be van kebelezve, azt az ingatlant harmadiknak eladja.

Ha ily alkalommal semmi egyéb nem történik, mint maga az eladás, anélkül ugyanis hogy a tartozás átvállalására nézve valami megállapodás történnék, akkor a banknak lesz a régi személyes adósa, kinek már meglevő és az engedélyezett maximális összegig kiterjeszthető tartozásáért az ingatlan épp ugy felel, mintha még az adós tulajdonát képezné, van a banknak egy jelzálogi adósa is, kinek ingatlana majd oly összeg erejéig lesz igénybe vehető, mely összeg a hitelező és az adós közt majd megejtendő leszámoláskor tartozásnak fog mutatkozni, természetes, hogy a bekebelezett maximális összegnél nagyobb nem lehet.

Az, hogy az ingatlan tulajdonosa változott, teljesen irrelevans körülmény ugy a hitelt nyujtó bank jogainak biztositása, mint az utána következő hitelezők érdekeinek szempontjából. Épp ily közömbös körülmény az is, vajjon a tulajdonos személyében való változás beálltakor az adós részére nyujtott hitel egészben, vagy csak részben volt-e igénybe véve?

Mert ha a személyes adós a hitelt csak részben vette igénybe, azt most — az ingatlan átruházása után — akár teljesen is ugy veheti igénybe, mintha az ingatlan még az övé volna, mert hiszen az ingatlan maga felel a maximális összeg erejéig és a hitelező e változás folytán nem juthat rosszabb helyzetbe. Az utána következő jelzálogi hitelező pedig a fent előadott okokból alapos kifogást szintén nem tehet.

Ha pedig az ingatlan tulajdonosa személyében való változáskor a hitelt nyujtó hitelező az uj tulajdonossal abban állapodik meg, hogy vegye át a személyes tartozásokat is és az uj tulajdonos uj váltókat is ad, akkor a singularis successio elve szerint a régi adós helyébe lépett, az ingatlan pedig lekötve marad épp ugy mint a fent előadott másik esetben, t. i. a maximális összeg erejéig, akár egészben, akár csak részben volt a hitel igénybe véve, mert az ingatlan minden körülmények között felel a hitelezőnek a maximális összeg erejéig *ugy az első adós által, mint azzal oly jogi elbirálás alá eső successor* által igénybe vett vagy a maximális összeg erejéig még igénybe vehető hitelért. Ez szükségszerüséggel következik a tartozás átvállalása és biztositéki jelzálog jogi természetéből és igy ez az egész kérdés semmi nehézséget nem okoz, mihelyt az alapfogalmakat helyesen fogjuk fel és helyesen alkalmazzuk. Ezért ne szóljunk «hitel átvállalásáról»,* ez homályos és megneheziti a kérdés megoldását. «Hitelt

* Planck, Bürgerl. Gesetzbuch III. köt. 1190. §-nál.

** T. 1272. §. — Planck id. m. II. 418. §.

* L. dr. Nagy L.-nak a Jogtud. Közl. f. é. 39. számában «bekebelezett váltóhitel» czimü czikkét, amelyben kifejezett álláspontal egyetértek. Ugyanerre vonatkoznak a 41. számban megjelent észrevételek e czikkre dr. Kemény és dr. Sailer-től. — A 42. számban megjelent czikk (dr. Szegő, «Bekebelezett váltóhitel») nem a tartozás átvállalását, hanem követelés átruházását tárgyalja.

★

átvállalni» nem lehet, hanem csak tartozást. «Hitelt bekebelezni» sem lehet és igy természetes is, hogy a «hitelátvállalás» telekkönyvi bejegyzését vagy akár feljegyzését a kir. Curia egy konkrét esetben megtagadta azzal a helyes érveléssel, hogy ezt nemcsak telekkönyvi rendtartásunk nem engedi meg «*de arra sem harmadik személy érdekében, sem valamely joghatály végett szükség nincs*».*

Ez tényleg igy is van és az a netáni ellenvetés, hogy a magánjog szerint a zálogjog érvényes követelést tételez fel, üres és sulytalan, mert hiszen a biztositéki zálognak sajátos jogi természete éppen abban rejlik, hogy akkor, mikor létesül, még nincs is követelés; nem tudjuk, vajjon keletkezik-e? mikor? és mily összeg erejéig?

Azért ugy vélem, hogy pénzintézeteink minden habozás nélkül belemehetnek ily biztositéki jelzálog által biztositott váltó vagy hasonló tartozás átvállalásába, nyugodtan nézhetik az ingatlan tulajdonosa személyében beálló változást, anélkül, hogy érdekeik biztositása végett bármiféle telekkönyvi bejegyzésre vagy feljegyzésre szükség volna, aminek még értelme sem volna.

Dr. Schuster Rudolf.

Birák és a parlament.

Az Országos Birói és Ügyészi Egyesületnek Nagyváradon imént megtartott nagygyülése, egyéb megszivlelendő reform-tervek és életrevaló inditványok között, a maga nemében legalább is szokatlan s nálunk a nagy nyilvánosság előtt még alig pertraktált kivánságot vetett a felszinre. Az érdekelt közgyülési tagok, valamennyien a magyar birói és ügyészi kar kiküldött képviselői, magától érthetően, kellő elismeréssel fogadták az arra illetékes egyénektől a maga megfelelő helyén előterjesztett gondolatot s éppenséggel nem tekinthetjük kizárt dolognak, hogy az ilyen módon elvetett mag — a külföldi államok példájára — hosszabb rövidebb idő alatt nálunk is meg fogja teremni a bizvást remélt gyümölcseit.

Arról van ugyanis szó, hogy a magyar birói karnak, ennek a számbeli és értelmi sulyánál fogva is fölöttébb számottevő testületnek, kellő hely biztosittassék Magyarország parlamentjében. Aminthogy különös figyelemmel a mi sajátos közjogi és társadalmi helyzetünkre, mindenesetre az volna a legkivánatosabb és legideálisabb állapot minálunk, ha a társadalomnak lehetőleg minden osztálya, a szellemi élet munkásainak minden csoportja megtalálhatná a maga biztos képviseletét az ország törvényhozásának palotájában. De különösen áll ez éppen a magyar birói karra, mert a multnak és a jelennek nem egy szomoru tapasztalata sziklaszilárddá érlelte már idáig is azt az egyre követelőbben előtérbe nyomuló meggyőződést, hogy a birói kar legsürgetőbb és legaktuálisabb életkérdései, megfelelő szeretetteljes képviselet hiányában, — lehet mondani: a legtöbb esetben — csak amolyan, sarokba üzött mostoha-gyermekek sorsára kerülnek.

Elavasodott előitélet-számba megy már manapság az a még mindig felszinre bukkanó felfogás, hogy az ugynevezett «birói függetlenség»-nek megszentelt eszméje az emberek sorsa és vagyona felett itélkező biráknak parlamenti térfoglalását nem engedi meg, hogy a tételes törvényeink és rendelkezéseink kinai falával már különben is agyonbástyázott s a függetlenség megóvása czimén a közéletnek ugyszólván minden ágából már eleve kirekesztett biró függő helyzetbe ne hozassék sem magával az államhatalommal, sem pedig a társadalomnak ama rétegeivel szemben, amelyektől képviselői megbizatását nyerné.

Választójogi rendszerünknek éppen mostanság küszöbön álló nagy átalakulása méltán reményt kelthet bennünk az iránt, hogy az egész magyar birói karnak szóbanforgó jogos kivánsága, melynek a birák és ügyészek mostani nagyváradi nagygyülésén Grecsák Károly és dr. Márkus Dezső curiai birák — jogéletünknek ezek az elismert büszkeségei — oly szép kifejezést adtak, teljesen el fog jutni a megvalósuláshoz. A biróság a törvényeknek őre és alkalmazója, mint parlamenti tag, aktiv részt fog venni az ország törvényeinek meghozatalában is, amelyből eddig elmaradottságunk messze kiáltó dokumentuma gyanánt, könyörtelenül ki volt és ki van rekesztve. A parlamenti élet lépten-nyomon érezteti velünk, az általános szólás-mondás szerint: *jogász*-nemzettel, hogy a törvényhozás fontos müködésénél mily rendkivüli szükség van komoly, az életet és embereket közvetlenül ismerő, alapos jogi ismeretekkel biró, jogászilag szigoruan fegyelmezett elmékre. Már pedig a magyar birói karban meg van a kellő garanczia ahhoz, hogy ha a parlament üléstermének ajtai megnyilnak előtte, a törvényhozásnak ilyetén legértékesebb elemét fogja képezni. Az egyre hangoztatott «birói függetlenség»-nek erről az oldalról jöhető veszélyeztetését még csak kibirja az ország valahogy.

*

Angolországban, az alkotmányosságnak állandóan mintaképül állitott hazájában, ahol a nagy tekintélylyel felruházott birói karnak régtől fogva meg van a megfelelő képviselete a brit birodalom törvényhozásában, mindenkoron féltékenyen vigyáznak arra, hogy a parlament az ott oly ideálisan értelmezett birói függetlenségnek, — the independence of the Judges, — valamiképpen a korlátaiba ne ütközzék. Csupán egyetlen esetről tudunk, mikor az angol felsőbb biróság egy tagjának állásából való elmozditását az alsóház és a lordok háza mondotta ki s a korona azt ily alapon szentesitette. Ez az idáig páratlanul álló eset az irországi High Court of Justice egyik birájával, Sir Jonah Barrington-nal történt meg 1833-ban, akit ilyen módon zártak ki a Bench-ből azért, mert kétségtelenül rábizonyosodott, hogy a gondjaira bizott hivatalos pénz-alapokat hütlenül kezelte (malversation of funds).

De már a következő éven, 1834-ben másként történt a dolog Sir William Smith-nek a Court of Exchequer birájának ismeretes esetében. Ezt a magasrangu birót Daniel O'Connel panaszolta be az angol alsóház előtt, hivatali hanyagság és itélkezésében nyilvánitott politikai részrehajlás miatt. A kiváló politikusnak sikerült is kivivnia, hogy az alsóház meginditotta a vizsgálatot s annak véghezvitelére egy szükebb körü bizottságot — Select Comittee — küldött ki. Néhány nap mulva azonban már sürgős inditványt terjesztettek az alsóház elé a most jelzett határozat megsemmisitése iránt, mert a parlamentnek semmi legkisebb alkotmányos joga sincs egy biró magaviseletére és itélkezésére vonatkozóan vizsgálatot rendelni el, mert ha ez gyakorlattá találna válni: «a birói testület függetlensége nem lenne egyéb gunyos szemfényvesztésnél». Ezen inditványnak rögtön meg is lett a kivánt hatása, mert az alsóháznak ezt a sérelmes határozatát legott hatályon kivül helyezték.

Hogy mennyire szükség volt ennek a kérdésnek ilyetén tisztába hozatala, megmutatták a következmények. Azóta négy fontos esetben alkalmazták preczedens gyanánt a Smith-ügyre vonatkozó döntést az angol parlamentben, amikor mindig egy-egy főbiró elleni parlamenti eljárás meginditásáról volt szó és pedig a Lord Abinger (1843.), Sir Fitzroy Kelly (1867.), Keogh (1872.) és Grantham (1906.) eseteiben. S jelenleg alig van olyan müvelt állam, melynek parlamentje nagyobb gonddal és elővigyázattal őrizné a birói függetlenség épségben tartását, mint éppen a brit birodalom.

A külföldi nagy államok törvényhozásainak méltó büszkeségei a független birák. És mig eddig nem is jutott eszébe soha egyiknek sem, hogy a birákat talán kivánatos lenne kirekeszteni a törvényhozás müködéséből, csak azért, mert a parlamenti tagság összeférhetetlen a birói állással. A tapasztalat fényesen megmutatta, hogy nem az, sőt egymást a legkifogástalanabbul kiegészíti akkor, midőn a birói kar s ennek révén az ország jogéletének legégetőbb kérdéseiről, azok diadalra juttatásáról van szó.

A birák és ügyészek mostani nagyváradi kongresszusán felvetett eszme tehát mindenképpen megfontolás tárgyává teendő. Nyugodt lélekkel magunkévá tehetjük ezt a szép gondolatot, anélkül, hogy a birói függetlenséget, alkotmányosságunknak szintén egyik hathatós biztositékát, csak egy perczre is koczkára tennők.

Zsoldos Benő.

Felülfoglalás ellen beadott előterjesztés hatálya az alapfoglalásra nézve.

Reich Péter Cornélnek a Jogt. Közlöny f. évi 42. számában idevonatkozólag közölt fejtegetéseit nem mindenben osztom. Nézetem szerint feltétlenül a kir. táblának van igaza, midőn kimondotta, hogy daczára a meg nem támadott alapfoglalásnak, bizo-

* Idézve dr. Nagy L. fent felhivott czikkében.

nyitás tárgyává teendő és eldöntendő végrehajtást szenvedettnek a felülfoglalás ellen beadott előterjesztése.

A magánjogi szabályok legnagyobb része nem közjogi természetü, vagyis elsősorban az ügyfelek akarata a döntő, ellentétben a büntetőjog szabályaival, ahol a principium a jogrend megóvása s csak másodsorban jön figyelembe az egyes akarata.

Igy tehát, ha a végrehajtást szenvedett az alapfoglaltatóval szemben — mindenesetre tudta miért — nem érvényesitette a novella 2. §-a szerint őt megillető mentességi jogát, ez nem zárja ki azt, hogy most már valamennyi felülfoglaltatóval elessék annak érvényesitésétől.

Van ezen esethez hasonló éppen a végrehajtási jog köréből. Ott vannak az igényperek. Ott is megtörténik — szintén valami érdekből — hogy ugyanaz az igénylő nem mindegyik foglaltatóval szemben lép fel igénykeresettel. Az anyagi igazság akkor itt is azt vonná maga után, hogy, ha már egyszer kimondatott birói itélet által, hogy pl. ez a szekrény nem a végrehajtást szenvedetté, hanem Nagy Pálé, akkor ezen szekrény felülfoglalás utjáni összeirás esetén a felülfoglaltatóval szemben is fel lenne oldandó a zár alól, anélkül, hogy az igénylőnek igénykeresetét a felülfoglaltató ellen meg kellene inditani.

A jelen esetben emlitett szekrény azonosságát a felülfoglalás ténye igazolja.

Ezen szempontok előrebocsájtása után igen könnyü a czikkiró ur által feltett kérdésekre a feleletadás.

Tehát különbség előterjesztés szempontjából az uj összeirás és a felülfoglalás között nincsen.

A már jogerőssé vált végrehajtások hivatalból nem semmisithetők meg, akkor sem, ha a táblai döntés a helyes.

Kielégitési alapul szolgálhatnak azok javára, kiknek foglalása jogerőssé vált oly ingók, amelyekre nézve a felülfoglalás ellen beadott előterjesztés folytán megállapithatja a biróság, hogy mint mentesek, a foglalás tárgyai nem lehetnek.

A czikkben sokszor szerepel a «beszerzési vételár». Szerintem ez rossz kifejezés. Szabad szerepelni a becsárnak és árverés után a vételárnak. Ezzel a két fogalommal kell itt operálni, mert a beszerzési vételárnak semmi jelentősége nincsen a végrehajtási jogban.

Ha az elsőbiróság ki fogja mondani a mentességet a felülfoglalás szempontjából, azért az előző foglaltatók foglalását hivatalból nem semmisiti meg. Nem is szabad neki megsemmisiteni.

Természetes, hogy ez az álláspont nem az anyagi igazság diadala. Azonban, ha a jogélet különböző mezején előforduló jelenségeket nézzük, bizony ehhez hasonlót eleget fogunk találni.

Nem oszthatom a czikkiró urnak azon megjegyzését sem, hogy a felülfoglalás ellen beadott előterjesztés elbirálásakor az alapfoglalás biráltatik el, mert az alapfoglalás *jogerős*, — abba beleszólása már senkinek sincsen. Hogy az alapfoglaltató elárvereztetvén a mentes ingókat, a felülfoglalás ellen beadott előterjesztésnek semmi *czélszerüségi* eredménye nincs: ez az eset is elképzelhető. Akkor azonban nem, ha az alapfoglaltató követelése kikerül azon ingókból, amelyeket árveréskor a végrehajtást szenvedett *kijelöl*, ha ezek között nincsenek mentes ingók. Ekkor előállhat az az eset, hogy a megtámadott felülfoglalásnál már meg lévén állapitva bizonyos ingók mentessége, ezek a végrehajtást szenvedett birtokában fognak maradni. Igy aztán lényegileg czélt ér a táblai döntés gyakorlatilag is, mert mégis sikerült a formai döntéssel az anyagi igazságot megvédelmezni.

Nehogy félreértés származzék, én ugy vettem ez esetet, hogy a másodbiróság — álláspontja következtében — elrendeli a felülfoglaltatóval szemben a mentes ingók zár alóli feloldását, ha a mentességet a végrehajtást szenvedett igazolni tudja.

Dr. Osvárth Ferencz.

Egy birói tévedésről.

1910. év október 21-én éppen egy holdvilágos éjjel leégett Sz. János bozsoki lakos korcsmája. A tüzilármára odasiető községbirónak káros azt a nyilatkozatot tette, hogy «ezt nem tehette más, mint H. Sándor». Ezen, a káros által szitott gyanu a tüzhöz sereglő nép között mindjárt elterjedt.

A tüzet követő napon kijönnek a csendőrök nyomozni s azok előtt az éjjeli őr, aki reggel a károsnál rumot ivott, azt vallja, hogy ő látta kevéssel a tüz előtt H. Sándort onnét elfutni. Egy másik községbeli lakos pedig azt vallja, hogy ő kevéssel a tüz kiütése előtt egy alakot látott a ház körül ólálkodni s midőn ő feléje közeledett, az illető eltünt. Alakja után itélve a leselkedő egyén H. Sándor lehetett, de ezt határozottan nem állitja. A tüz alkalmával több idegen fuvaros volt a korcsmában szálláson, és ezek egyike azt vallotta, hogy ő kocsijában fekve, észlelte, hogy kevéssel a tüz kiütése előtt H. Sándor a kocsik között járt, hallotta is, midőn magában monologizálva azt mondotta: «no az éjjel a fene megeszi a fuvarosokat is». Két tanu azt vallja, hogy H. a tüz előtti hetekben olyan nyilatkozatot tett, hogy sok Bozsokon az irigy ember, leéghet Sz. korcsmája is. Előzőleg a községben ismeretlen okból tüzek voltak. H. Sándor a felesége révén, kinek korcsmája van, a vádirat szerint szintén korcsmáros és ugyancsak a vádirat szerint neki állhatott érdekében a konkurrens korcsmát felgyujtani. H. vagyonos ember, a kár megtéritése tőle remélhető volt s a marasztaló itélet alapján azt meg is tette.

Ezen tényállás alapján az esküdtek H. Sándort gyujtogatás büntettében bünösnek mondták ki, az esküdtbiróság *8 évi fegyházra* itélte, mely itélet jogerős lett.

Elitélt az ujrafelvétellel engem bizott meg. Az irodámban gyakran megforduló sok Bozsokközségbeli lakos elejtett pár sajnálkozó szavából, egybevetve azt néhány oly ténynyel, melyekről privát tudomásom volt, nyomós gyanum támadt a tekintetben, hogy H. Sándor ügyében egy sajnálatos birói tévedés történt.

H. Sándor a kérdéses éjjel 1/411 óráig szokása szerint a leégett korcsmában volt, honnan barátjaival lakására ment, hova körülbelül 1/211-kor érkezhettek. A távolság circa 1/2 km. Ezek nem vitásak. Barátai tovább mentek, ő pedig védekezése szerint bement az istállóba s lefeküdt. Ezután körülbelül egynegyed órával már harangoztak a tüzhöz. Nem vitás tényállás szerint a harangozáskor H. levetkőzve az istállóból kijött az udvarra, érdeklődött a tüz iránt, majd visszamegy és lefekszik. A vád feltevése az, hogy H., midőn őt hazakisérték barátai, futva visszaszökött, a korcsmát felgyujtotta, a harangozáskor már ismét otthon volt. Támogatta ezt a feltevést az éjjeli őr vallomása, aki állitólag közvetlenül a tüz előtt annak irányából futni látta őt.

Az éjjeli őr az alapeljárásban is lényeges ellentmondásokba keveredvén, kutatni kezdtem multja után, miután H. elitéléséhez anyagi érdek is füződhetett. Ennek során kiderült, hogy bár a régebbi időben, de lopásokért büntetve volt. Valamint kiderült az is, hogy azon egyén is büntetve volt lopásért, aki állitólag beleselkedni látta H.-ot.

Kiderült az is, hogy az éjjeli őr csak másnap kezdte hangoztatni, hogy ő látta H.-ot a tüztől elfutni, mig a tüznél a tüz iránt kérdezősködő községbirónak és több más egyénnek azt mondotta, hogy ő őrködött, nem látott senkit, a tüzet az ott levő fuvarosok okozhatták.

Uj tényként hoztam fel azt is, hogy azon fuvaros, aki a tüz előtt az elitéltet állitólag monologizálni hallotta, ezen észleletét a csendőrökkel nem közölte, noha másnap ott volt a csendőrök körül, mikor azok a letartóztatott terhelttel a helyszinén nyomoztak. De nem közölte azt a nyomozásban szintén résztvett leégett korcsmáros sem a csendőrökkel, pedig állitása szerint az illető fuvaros ezt vele mindjárt a tüz után közölte. Feltünő uj tény volt ez azért, mert a csendőri tényvázlat szerint a leégett korcsmáros minden terhelő dolgot már akkor bemondott a csendőröknek, ezen legfontosabb ténykörülmény pedig csak hónapok mulva s csakis a káros és tanu közti levelezés utján merül fel. Káros jelenti be azután ezen fuvarost tanunak. Uj tény, hogy a fenyegetést halló tanuk egyike káros sógora, akivel H. Sándor akkor beszélt volna először életében.

Az ujrafelvételi kérvényt amit a kir. törvényszék az ügyészi inditványnak megfelelőleg vizsgálat és tárgyalás nélkül visszautasitotta azzal az indokolással, hogy a felhozott uj ténykörülmények az elitélt ártatlanságát nem valószinüsitik. Felfolyamodás folytán a kir. tábla ezt a végzést megváltoztatta, a felhozott tényeket uj tényeknek és az elitélt ártatlanságának valószinüsitésére alkalmasaknak elismerte s azok felderitésére a kir. törvényszéket utasitotta.

Az elrendelt vizsgálat a bizonyitani rendelt körülményeket igazolta, a kir. törvényszék azonban a BP. 455. §-ának 4. pontja alapján az ujrafelvételi kérelmet ismét elutasitotta és pedig nyilvános tárgyalás kitüzése nélkül. Felfolyamodás folytán a

kir. tábla ezt a végzést is megváltoztatta s a kir. törvényszéket utasitotta, hogy a BP. 455. §-ának 4. pontja alapján az ügyet nyilvános tárgyalásra tüzze ki. Ezen végzésben a kir. tábla kimondotta, hogy a megajánlott bizonyitékok uj bizonyitékok, és azok az elitélt ártatlanságának valószinüsitésére alkalmasak.

A megtartott nyilvános tárgyaláson a kir. törvényszék az ujrafelvételt harmadszor is elutasitotta, a bebizonyitott uj tényeket nem tartván alkalmasaknak az elitélt ártatlanságának valószinüsitésére.

Harmadik felfolyamodás folytán a kir. tábla ezen végzést is megváltoztatta s az ügyet esküdtbiróság elé utalta.

Folyó évi juniusban került az ügy az esküdtek elé; a tárgyalás befejezése után a perbeszédek előtt a kir. ügyészség bizonyitás kiegészitést inditványozott, amit az esküdtbiróság el is rendelt.

Ennek megtörténte után az ügy az októberi esküdtszéki czikluson került tárgyalásra. Másfél napi tárgyalás után, amikor a fenti rovott multu két ténytanu feltünő s kinos ellentmondásokba keveredett, az esküdtek az elitéltet *nem bünösnek* mondták ki, az esküdtbiróság pedig a verdikt alapján a marasztaló itéletet *hatályon kivül helyezte* és H. Sándor *azonnali szabadlábra helyezését rendelte el.*

H. Sándor tehát megszabadult a *még hátralevő 6 évi fegyházbüntetéstől*, de a fegyházban, ahova mint erős egészséges fiatal ember került, *tuberculotikus* lett, vagyonát, 10,000 K-t kártéritésekre és perének költségeire elfizette.

Dr. Szemző Sándor.

A balkáni moratoriumok.

A balkáni váltóelfogadványok balkánon kivüli visszkereseteinek kérdésében vita készült megindulni a «Pester Lloyd» hasábjain.

A balkáni külkereskedelmünket élénken érdeklő ezen kérdésben mindkét czikk bár érdekes, de semmiképpen sem kielégitő álláspontot foglal el. Mindazonáltal vita nem fejlődött, bár könnyen képzelhető egy érdekelt köreink megnyugtatására alkalmasabb álláspont is, melyet mi alább — a kérdés elméletére való korlátolt terjedelmü utalással — ismertetünk.

Szászy-Schwarz czikkének lényege az, hogy mivel biróságaink a kereskedelmi és váltójog kérdéseiben tulnyomólag német emlőkön táplálkoznak, valószinü, hogy akkor, midőn a közel jövőben a váltómoratoriumok kérdése aktuálissá válik, hazai váltóbirtokosaink a Balkánon elfogadott váltókból származó balkánonkivüli visszkereseteiket el fogják veszitení.

Szászy-Schwarz érzi, hogy ezen megoldás felette igazságtalan és túlnyomólag a német birodalmi főtörvényszék logikai túlzásaira vezethető vissza. Kisegitő expediensként a szélóvást ajánlja.

Sichermann utal a szegedi árviz preczedensére és ajánlja, hogy váltótörvényünk, figyelemmel a balkáni moratoriumokra, novelláris úton módosittassék.

Tekintettel törvényhozó gépezetünk nehézkességére és a ma uralkodó politikai zavarokra, nem kell bővebb kommentár annak megértéséhez, hogy ezen megoldási mód már csak azért is lehetetlen, mert a kérdés megoldása egyrészről sürgős, másrészről a váltójog univerzális tendenciájánál fogva ilyen toldozgatásokra nem is alkalmas. Egyébként pedig készen van a hágai konferenczia megállapodása, melynek beczikkelyezésével az összes jelenleg vitás kérdések amugy is egyszerre szabályoztatnának.

A tudomány mai állapotában két ellentétes rendszer harczol egymással abban a kérdésben, vajjon a moratorium mint vis major az óvásfelvételt lehetetlenitvén, mily következményekkel jár.

Az ugynevezett franczia irány, melynek alapján a territoriális angol-amerikai jog is áll, azt vitatja, hogy az óvásfelvétel elmulasztásánál nem a fel nem vehetés tárgyilagos lehetetlensége, hanem a váltóbirtokos szubjektiv magatartása irányadó. Ennélfogva a váltóbirtokos nem veszti el visszkeresetét, ha igazolja, hogy az óvásfelvétel lehetetlen volt. Az osztrák és olasz judikatura hasonló álláspontot foglal el. Az osztrák biróságok már 1872-ben a franczia moratoriumok idején kimondották, hogy a kellő időben való óvásfelvétel csak alakiság és az osztrák biró köteles a franczia moratoriumtörvények rendelkezéseit figyelembe venni, mert a váltócselekmények alakjánál nemcsak a hely szabályai irányadók, hanem azon időpont is, melyben valamely váltócselekményt teljesiteni kell vagy kellett volna.

Tulnyomóan gazdaságpolitikai okokból a német legfelsőbb birodalmi törvényszék a német jogban uralkodó általános elméletnek megfelelően azt vallja, hogy a váltókötelezettség bizonytalan időre nem vállalható, mert annak a kellő időben történt bemutatás és illetve óvásfelvétel törvényes korrelativuma, a vis major kifogásának tehát (vesztegzár, moratorium) helyt nem ad.

Meili, zürichi professor, a nemzetközi magánjog egyik legkiválóbb müvelője, szintén a német álláspontot fogadja el, bár megjegyzi, hogy ezen túlszigoru formális álláspont sok igazságtalansággal jár. Az Institut javaslata a franczia, angol-amerikai, osztrák és olasz álláspontnak felel meg.

Nálunk Nagy Ferencz kommentárja szerint a váltóóvás csak kizárólagos bizonyitási eszköz. Nagy Ferencz felfogásának helyessége mellett három érvet hoz fel. Szerinte az óvásfelvétel elmulasztása nem járhat a fentvázolt következményekkel. Maga a váltótörvény kellő támpontot nyujt az enyhébb és modernebb franczia felfogás helyességének azzal, hogy a váltóóvást elengedhetőnek rendeli. Már pedig, ha az óvás a visszkeresetnek conditio sine qua nonja volna, akkor a szigoruan formális váltójogban az óvásfelvétel elengedhetése nem volna lehetséges. Az óváslevél közokirat, melylyel szemben ellenbizonyitásnak van helye. Végül, ha váltótörvényünk a visszkeresethez az óvást elengedhetlen kelléknek kivánta volna tekinteni, ugy a visszkeresetnél az óvás hiánya és illetve az, hogy óvás elengedtetett-e, hivatalból lenne vizsgálandó. Az eljárási rendelet értelmében azonban ez nem áll. Nincs tehát ok jogi szempontból az aggodalomra. Hazai biróságaink kétségtelenül respektálni fogják a balkáni moratoriumokat, mivel a perrendtartás a külföldi jog bizonyitására vonatkozólag megfelelő rendelkezéseket tartalmaz; nincs tehát sem kormányrendeletre, sem novelláris törvényre szükség, hanem egyszerüen a visszkeresett alperes kifogásával szemben felperes váltóbirtokosnak a moratorium törvényekre kell hivatkoznia. Bár a kérdés a nemzetközi irodalomban kontroverz, kétségtelen, hogy Nagy Ferencz álláspontja helyesebb. Természetes, hogy a balkánonkivüli váltóbeli forgatmányosoknak érdeke, hogy a német álláspont győzedelmeskedjék, mert megszabadulván a visszkeresettől, mentesülnek a balkán háboru költségeinek áthárulásától. A váltóbirtokos nagybankok és hitelezők viszont a franczia álláspont mellett fognak harczolni, mert érdekük, hogy a háboru inkább a közbenső középexistencziákat tegye tönkre, mintsem nekik legyenek érzékeny veszteségeik.

Érdeklődéssel várjuk az első birói döntést e kérdésben, annál is inkább, mert a legujabb tudományos áramlat a franczia (Nagy F.) elméletet igazolja.

Dr. Révész Vilmos.

Közjegyzői okirat alakszerüsége.

A «Magánjogi Döntvénytár»-ban f. é. 168. sz. a. közölt esetben a 922/1912. számu curiai határozat szerint, a m. kir. Curia érvénytelennek mondotta ki a házastársak közt létrejött adásvételi szerződést, mert a szerződésről felvett közjegyzői okirat felvétele alkalmával az eljáró kir. közjegyző — szerződő felek a magyar nyelvet nem értvén — midőn az ügyfeleknek a szerződést igazságügyminiszteri jogositványa alapján tolmácsolta, két ügyleti tanut nem alkalmazott, holott a kir. Curia álláspontja szerint a közjegyzői törvény és novella vonatkozó szakaszai ez esetben két ügyleti tanu alkalmazását követelik, s megállapitotta, hogy ezen kellékhiány okából közjegyzői okirat nem jött létre, mely körülmény a házastársak szerződésének érvénytelenségét vonja maga után.

A közjegyzői novella (1886 : VII. tcz.) 26. §-a megállapitja, hogy a «közjegyző jogositva van tolmács alkalmazása nélkül is magyar nyelven felvenni az okiratot oly felekkel, akik a magyar nyelvet nem értik, ha a felek által értett nyelven okiratot felvenni jogositva van» s az okirat kellékeire nézve ez esetre előirja, hogy «ily esetben azonban a közjegyző az okirat záradékában jogositványára való hivatkozással az okiratnak a felek által értett nyelven történt megmagyarázását bizonyitani tartozik».

Bár e §. a közjegyzői törvény 78. §-ának kiegészitéséül szol-

gál mégis a kir. Curia tuloldalt közölt határozatával szemben szerény nézetem az, hogy ha a közjegyző a személyazonosság igazolásának szabályait egyébként megtartva, oly házastársakkal vesz fel magyar nyelven adásvételi szerződést, kik a magyar nyelvet nem értik s nekik jogositványa alapján a szerződést az általuk értett nyelven megmagyarázza (tolmácsolja) s ezt az okirat záradékában tanusitja, a törvény követelményeinek teljesen megfelelt.

Nem is szólva arról, hogy az egész jogfejlődés a felesleges tanuk és egyéb szükségtelen és czéltalan alakszerüségek mellőzését irányozza, nem is szólva részletesen arról sem, hogy az uj polgári perrendtartás, s legfőképp — hogy a polgári törvénykönyv tervezete is mellőzendőnek tartja a ma érvényben levő formalitások egy részének az alkalmazását — nem is helyezve különös sulyt arra, hogy az ilyen ügyleti tanu igen csekély korlátozással minden 16. évet betöltött fiu vagy leány lehet egyaránt, kizárólag a közjegyzői törvényekből szándékozom kimutatni a kir. Curia álláspontjának hibás voltát.

Hivatkozom először is arra, hogy a 78. §. egész *más vonatkozásu s egész más esetre vonatkozik* mint a novella 26. §-a. Ott egy a *közjegyzőtől különböző személy* ténykedésén alapul az ügylet megbizhatósága és hitelessége, melynek a valósággal megtörténtét a kir. közjegyző sem tudja teljességgel ellenőrizni, mert azon a nyelven nem ért s itt a törvény két tanu alkalmazását rendeli.

Hogy ez sem valami tulságos bölcsességgel alkottatott, azt állitani merem, mert hisz ugy a tolmács, mint a kir. közjegyző hivatali esküt tett közhivatalnok, okirataik rendszerint minden más faktor hozzájárulása nélkül is közokiratot képeznek, s hogy már most két tizenhatéves fiatal, esetleg teljesen müveletlen s a felek s a közjegyző előtt is ismeretlen gyerek jelenléte, *kiknek a felek s a tolmácsolás nyelvét szintén nem kell érteniök s kik közül a törvény szerint irni is csupán az egyik kell hogy tudjon,* szóval ilyen tanuk jelenléte (már pedig a törvény egyebet nem kiván) mit adhat két szakértő közhatósági egyén által felvett jogügylet erejéhez, arra bizonyára nem tud felelni a törvényalkotó, avagy tán abból kell kiindulni, hogy a törvényhozás bizalmatlan ahhoz, kire a közhitelesség megőrzését bizza s ezeket a fentebb lefestett tanukat állitotta oda ellenőrző bizalmi férfiakul? Ennyi ereje és hitele van az ügyleti tanuk alkalmazásának. De erről nem tehet a kir. Curia s azért visszatérek témámhoz.

Állitom ugyanis, *hogy a közjegyzői törvény 78. §-ának a két ügyleti tanu alkalmazására vonatkozó rendelkezése a novella 26. §-ára nem vonatkozhatik.* Abból indulok ki ugyanis, hogy minden törvénynek helyesen és logikusan szerkesztettnek kell lenni. Már pedig a Törv. 71. §-a ugy szól, hogy «Tanuk jelenléte az okiratok felvételénél rendszerint nem szükséges». Ha tehát adott esetben szükségét látta volna a törvényhozás, *magában az 1885. évi VII. tcz.-ben kifejezetten* kellett volna ezen tanuk alkalmazása iránt intézkedni.

Ez nem történt a logika helyes szabályai szerint, tehát tanu az adott esetben nem alkalmazandó szükségszerüleg.

De egyébként is magából a közjegyzői törvényből is kitünik, hogy egyebütt is, ahol a tolmácsolást maga a kir. közjegyző teljesiti, ott ügyleti tanu alkalmazásának szüksége fenn nem forog. Teszem fel, ha a kir. közjegyző valamely előtte ismert s csupán németül nem tudó félnek, ki valamely magyar nyelvü okiraton kéri aláirásának hitelesitését, az okiratot nyelvi jogositványa alapján német nyelven tolmácsolja illetve megmagyarázza, mint a 93. §-ból kitünik, itt sem kell ügyleti tanu, már pedig ugyanily logikával kivánhatná a kir. Curia itt is az ügyleti tanuk alkalmazását, mint hivatkozott itéletében, mert végre is az a körülmény, hogy a novella 26. §-a a közj. törv. 78. §-át kiegészíti, csak nem alkalmas egy az egész rendszerrel ellentétben álló s merőben felesleges uj formai kellék statuálására.

Azt pedig, hogy az ügyleti tanuk fentebb leirt passziv szereplését kivánta volna a kir. Curia mindenképp szaporitani, fel sem teszem róla, mert sokkal is nagyobb mértékben vagyok tisztelője hazánk legelső biróságának.

Ez az eset is csak azt bizonyitja, hogy a magyar jogászvilág mennyire nem ismeri a közjegyzői eljárást s az egész közjegyzői intézményt, de ennek okairól legyen szabad más alkalommal szólanom.

Dr. Lázár Ferencz.

Különfélék.

— **Jegyzők és joggyakornokok minősitése.** A birói gyakorlati vizsgálatnak tagjaitól gyakran hallunk panaszt arról, hogy az előttük vizsgázó jelöltek elsőrendü minősitésük ellenére sokszor a legelemibb kérdésekre sem tudnak felelni. Ez a megdöbbentő tapasztalat, amelyet különben a jelöltek készültségének általánosan alacsony szinvonala még szomorubbá tesz, különösen időszerü értékü ma, amikor az igazságügyi kormány az igazságügyi rendtartásban kisérletet tesz egyfelől a titkos minősités ujabb perpetuálására, másfelől arra, hogy a birák és a segédszemélyzet osztályozását még ujabb szempontokkal is bonyolitsa. Mi sem kételkedünk abban, hogy az eddigi osztályozás mindig jóhiszemüen történik, csakhogy akkor az a baj, hogy a mérték, amelylyel a felügyelő hatóság mér, nem nagyon magas vagy pedig kissé fölszines és nagyon jó indulatu. Pedig — bármennyire természetes is a fiatal ember törekvéseinek a legjobb indulattal és a legnagyobb jóakarattal támogatása — a köz iránt való kötelességet éppen ugy szigorubban kellene fölfogni, mint a joggyakornok és a jegyző előkészitő szolgálatának lefolyását és felülbirálását. Mert a bajok legfőbb okát itt kell keresni. Kevés kivétellel ez alatt az előkészitő szolgálat alatt senki sem törődik a fiatal ember kiképzésével. Változtatják a szakokat, mert ezt előirja a rendelet, a többi menjen magától. A legtöbb birónak se ideje, se kedve még a mellé beosztott segéd szellemi fejlesztésére is gondolni, soknak nincs is hozzá tehetsége, igy azután nem is csodálni való, hogy a gyakorlat ideje a legtöbb birójelöltre vajmi kevés intenziv haszonnal folyik le.

Nem először panaszoljuk föl ezt a nagyon nagy bajt, mert hiszen a birói és ügyészi succrescentiáról van itt szó igen hosszu időre. Néhány bukás után a legtöbb mégis csak megkapja a birói tiszt önálló ellátására képesitő oklevelet és ezzel az alaki lehetőségét nemcsak az albiró állására való kinevezésnek, hanem idővel az előlépésnek is, azt pedig jól tudjuk, hogy senki sem követeli ezt olyan hangosan, mint éppen az, akinek a legkevesebb jogosultsága lenne hozzá képességei révén.

A biróképzésnek kérdése igazságszolgáltatásunknak legnagyobb, legégetőbb problémája. Képzett, bő lábjárói biró = jó igazságszolgáltatás, akármilyen rossz is a törvény, viszont a legtökéletesebb jogszabály sem érvényesül gyönge birák kezében. A birói és ügyvédi vizsgálatnak tervbe vett egységesitése mindenesetre valamelyes javulást fog hozni. De az még mindig nem fogja fölöslegessé tenni az előkészitő szolgálatnak in foro interno gyökeres megjavitását, az erre való felügyeletnek szigoritását és különösen jó megválogatását azoknak a biráknak, akik mellé kezdő joggyakornokokat és egészen fiatal jegyzőket osztanak be. Addig is ügyelni kellene arra, hogy gyöngébb birák mellé csakis a legidősebb, legjobb jegyzőket osszák be, akik már túl vannak összes vizsgálataikon. Igy azután sok bajnak lehetne elejét venni. A minősités körül pedig nagyobb óvatosságot kérünk és különösen annak megfontolását, hogy a blanketták tömegeinek elintézéséből vajmi nehéz következtetni valakinek képzettségére és itélőképességére.

— **Magyar közigazgatási jog német nyelven.** A *Das öffentliche Recht der Gegenwart* czimü világhirü közjogi gyüjteményben, amely *Huber* zürichi, *Jellinek*(†) heidelbergi, *Laband* strassburgi és *Piloty* würzburgi egyetemi tanárok szerkesztésében jelenik meg Tübingenben (I. C. B. Mohr), most jelent meg a magyar közigazgatási jogot felölelő XVI. kötet, ezzel a czimmel: *Ungarisches Verwaltungsrecht.* Az 579 lapra terjedő hatalmas kézikönyvet dr. *Márkus Dezső*, a m. kir. Curia birája irta. A munka, amelynek beható ismertetését és birálatát

közelebb adjuk, a közigazgatási és pénzügyi jog teljes anyagán felül az ország kulturális és gazdasági statisztikájának is hü képét adja, különös sulyt helyezve mindazoknak a közjogi szempontoknak is kellő világitásba helyezésére, amelyek Magyarországnak Ausztriával önnálló viszonyából, nemkülönben Horvát-Szlavonországok autonomiájából kifolyóan a külföldet különösen érdekelhetik. Futólagos áttekintés után is szembeötlő a munkának kitünő stilusa, amely a könyvet kellemes olvasmánynyá is teszi és amely éppen ugy tanuskodik arról, hogy szerző szuverén módon uralkodik az általa földolgozott óriási anyagon (a bécsi «Neue Freie Presse» ugy jellemzi őt a könyvről irt rendkivül rokonszenves és elismerő birálatában, mint «der ausserordentlichste Kenner des ungarischen Rechtes»), mint arról, hogy tökéletes virtuozitással kezeli a német nyelvet is, amelyen a legujabb müvét megirta.

— **Utbaigazitó hivatal.** Dr. Feleki Béla kartársunk mint fővárosi bizottsági tag egy igen életrevaló eszmét penditett meg a következő inditvány előterjesztése által:

Mondja ki a közgyülés, hogy minden kerületi elöljáróságnál egy, a fogalmazói szakhoz tartozó és arra képes tisztviselőt megbiz azzal, hogy a közhirré teendő napokon és hivatalos órák alatt a hivatalhoz fordulóknak közigazgatási és jogügyeikben felvilágositást nyujt, utbaigazitást ad arra nézve, hogy melyik hatósághoz forduljanak, az illető hatósághoz szólő kisérő levéllel ellátja őket és esetleg kitanitással szolgál szegényvédelem igénybevételére nézve.

Ezt az inditványt a közgyülés tárgyalás és javaslattétel végett a tanácsnak adván ki, a tanács azt határozta, hogy a központi városházán oly hivatal állittassék fel, mely mindenkinek utbaigazitást és a szegényeknek tanácsot ad. A hivatal tehát utbaigazitó és felvilágositó iroda lesz.

A jogvédő egyesület mellett örömmel üdvözöljük ezen nemes irányu intézményt.

— **Az Adó- és Illetékügyi Szemle** czimü szaklap első száma a többek közt a következő igazán gazdag tartalommal jelent meg: *Wlassics Gyula:* Az uj adótörvények hatása a közigazgatási biróság ügyforgalmára. *Benedek Sándor:* A pénzügyi közigazgatási biróság szervezeti kérdései. *Hantos Elemér:* A hitelszövetkezeti adózás uj rendje. *Fraenkel Sándor:* Az uj tőkekamat és járadékadóról szóló végrehajtás-utasitás. Fogyasztási adók. Illetékügy. Jövedéki büntetőjog.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Közönséges levelekkel való bizonyitás.** Ellentétben az eddigi általános gyakorlattal, az osztrák legfőbb törvényszék egy konkrét esetben, midőn a per sorsa attól függött, hogy felperes az alperes által hozzá intézett közönséges levelet, melyben részére utólagos teljesitési határidőt engedélyez, kellő időben megkapta-e, felperesnek erre vonatkozó tagadásával szemben arra az álláspontra helyezkedett, hogy a szóbanforgó és ahhoz hasonló értesitések rendszerint nem történvén ajánlott levél utján, miután alperes a levél elküldését tanukkal és másolókönyvével igazolta, a levél megérkezésének veszélye annál is inkább a czimzettet terheli, mert a belföldi posta megbizhatósága mellett nem tételezhető fel, hogy egy az alperes czégjegyzésével ellátott levél egyszerüen elveszett volna.

— **Személynevek mint áruvédjegyek.** A berlini Carl Stiller czipőáruház tulajdonosai, az alapitónak két fia széjjelváltak. Ez alkalommal az egyik fivér, Reinhold Stiller, ki a régi üzletet viszi tovább, három szóvédjegyet lajstromoztatott be, ugymint Carl Stiller jun., Schuh-Stiller és Carl Stiller. Az üzletből kivált fivér, Carl Stiller erre keresetet inditott ezen védjegyek törlése iránt. A német birodalmi törvényszék helyt adott a keresetnek azzal az indokolással, hogy a kérdéses védjegyek a felperes névhasználati jogát sértik, továbbá felperes részére lehetetlenné teszik, hogy a Stiller nevet saját üzlete számára felhasználja és végül azon téves hitet keltik a vásárló közönségben, hogy csupán egy Stiller-féle czipőüzlet létezik.

— **Hullák feletti rendelkezési jog.** A szászországi országgyülés nagyjelentőségü törvényt hozott, amely szakitva az eddigi felfogással, azon elvet állitja fel, hogy a közhatóság jogosult a hullákat anatomiai czélokra felhasználni. Az örökösök és hozzátartozók azonban a haláltól számitott 72 óra alatt a hullát maguk számára követelhetik, de ez esetben a temetkezési költséget viselni tartoznak. Ezen jog azonban nem illeti meg a rokonokat akkor, ha az elhalálozás közkórházban vagy klinikán történt. A törvény azon modern specziális gondolatból indul ki, hogy mindenkinek kötelességét képezi, hogy testét halála után a közérdeknek, nevezetesen az orvosok kiképzésének rendelkezésére bocsássa.

Nagyobb forgalmu vidéki irodámnak önálló vezetésére, alapos gyakorlattal biró irodavezetőt (doctor juris) keresek azonnali belépésre. Fizetés havi 200 K és a szokásos mellékjövedelmek. Csakis igazán komoly praxissal rendelkezők számithatnak tartósabb alkalmaztatásra. Ajánlatok az eddigi gyakorlat tüzetes megjelölésével dr. Ernst Lajos ügyvédhez Módosra intézendők. 14586

Magyar és német nyelvben, sommás és telekkönyvi ügyekben jól gyakorolt ügyvédjelöltet keresek azonnali belépésre. Fizetés megállapodás szerint. Dr. Bernáth Samu, köz- és váltóügyvéd Mohácson. 14591

Ügyvédjelölt, aki a német nyelvet is birja, ügyvédi irodámban Mohácson azonnal alkalmazást nyerhet. Kezdőfizetés havi 140 K és a szokásos mellékjövedelmek. Ha hosszabb gyakorlattal biró vagy doctor juris ajánlkozik, megegyezés szerint magasabb dijazást is adok. Ajánlatok a minősités közlésével hozzám küldendők. Mohácsi Német Lipót ügyvéd. 14598

Felvidéki jóforgalmu ügyvédi iroda, ügyvéd részére eladó. Ajánlatok «Vidéki iroda» jeligére *Blockner* hirdetőirodájába, Semmelweis utcza 4. 14597

A m. kir. államvasutak téli menetrendje.

Délelőtt **Délután**

A vonatok **indulása** Budapest keleti pályaudvarról.

vonatszám	óra perce	vonat neme	hová	vonatszám	óra perce	vonat neme	hová
1110	5 40	Szv.	Balatonfüred, Tapolcza	612	12 20	Szv.	Arad, Tövis, Msziget
310	5 50	»	Hatvan	1008	12 20	»	Fiume, Róma, Eszék
302	6 25	Gyv.	Ruttka, Berlin	314	12 30	»	Hatvan
22	6 30	Szv.	Bicske	10	12 30	»	Szombathely, Wien
8	6 40	»	Wien, Graz, Sopron	914	12 45	»	Ujvidék, Sarajevo
1502	6 45	Gyv.	Kassa, Csorba	1504	1 20	Gyv.	Kassa, Poprád-Felka
1512	6 55	Szv.	Kassa, Csorba	316	1 30	Szv.	Gödöllő
1002	7 00	Gyv.	Fiume, Torino, Róma, Pécs, Vinkovcze	1304	1 40	Gyv.	Fehring, Graz
				604	2 00	»	Arad, Bukarest
602	7 05	»	Arad, Brassó	4	2 05	»	Wien, Paris
906	7 10	»	Belgrad, Sofia, Sarajevo	404	2 10	»	Sátoraljaújhely, Lemberg, Kassa
402	7 20	»	Stryj, Lemberg, Máramarossziget	916	2 15	Szv.	Kiskőrös
1302	7 25	»	Fehring, Graz, Triest	304	2 20	Gyv.	Ruttka, Berlin
312	7 30	Szv.	Gödöllő	318	2 25	Szv.	Hatvan
908	7 45	»	Belgrad, Sofia, Vinkovcze	320	2 30	»	Péczel
				26	2 30	»	Bicske
608	7 50	»	Arad, Brassó	512	2 40	»	Szolnok
406	8 10	»	Munkács, Lawoczne	1202	2 45	Gyv.	Szabadka, Sarajevo
508	8 20	»	Kolozsvár, Brassó	1902	2 55	»	Tapolcza, Eszék
1906	8 25	»	Tapolcza, Eszék, Bród	904	3 20	»	Belgrád, Konstantinápoly
306	8 35	»	Ruttka, Berlin	512/II[2])	3 25	Szv.	Nagykáta
1706	8 55	»	Máramarossziget, Stanislau	1016	3 30	»	Paks
				18	4 25	»	Komárom
2	9 20	Gyv.	Wien, Sopron	322	4 25	»	Gödöllő
22*a*	9 30	Szv.	Torbágy	606	5 00	Gyv.	Arad, Bukarest
1508[1])	9 35	Gyv.	Kassa, Poprád-Felka	410	5 10	Szv.	Miskolcz
918	10 00	Szv.	Kunszentmiklós-Tass	6	5 15	Gyv.	Győr, Sopron, Szombathely, Wien
520	10 05	»	Nagykáta				
24	11 55	»	Bicske	324	5 20	Szv.	Gödöllő
				514[3])	5 40	»	Nagykáta, Szolnok
				308	5 55	»	Ruttka, Berlin
				920	6 05	»	Kunszentmiklós-Tass
				1004	6 15	Gyv.	Zágráb, Fiume, Róma, Napoli
				510	6 15	Szv.	Kolozsvár, Brassó
				326	6 25	»	Péczel
				328	6 40	»	Hatvan
				920*a*	6 45	»	Kunszentmiklós-Tass
				28	7 00	»	Bicske
				516	7 15	»	Szolnok
				16	7 20	»	Győr, Triest
				332	7 35	»	Hatvan
				1006[4])	7 40	Gyv.	Zágráb, Fiume
				1708	7 45	Szv.	Msziget, Stanislau
				1514	8 00	»	Kassa, Csorba
				910	8 00	»	Belgrád
				1908	8 25	»	Pécs, Bród
				334	8 40	»	Gödöllő
				518[5])	9 00	»	Szolnok
				1306	9 15	»	Győr, Graz
				610	9 30	»	Arad, Brassó
				1506	10 00	Gyv.	Kassa, Csorba
				336	10 05	Szv.	Péczel
				912	10 10	»	Bród, Belgrad, Sofia
				1010	10 25	»	Fiume, Tapolcza
				408	10 25	»	Kassa, Csorba
				12	10 55	»	Szombathely, Wien
				338	11 10	Vv.	Ruttka, Poprád-Felka
				614	11 25	Szv.	Arad, Debreczen
				422	11 35	Vv.	Kassa

[1]) Deczember 15-től bezárólag január 31-ig közlekedik.
[2]) Csak vasár- és ünnepnapokon közlekedik.
[3]) Nagykátáról Szolnokig csak szombaton közlekedik.
[4]) Csak márczius 1-től közlekedik.
[5]) Csak szombaton közlekedik.

A vonatok **indulása** Budapest-Józsefvárosról.

Délután.

330	7 05	Szv.	Gödöllő

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20.
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4.
Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenhetedik évfolyam. 45. szám. Budapest, 1912 november 8.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom. *Dr. Márkus Dezső* kir. curiai biró: A pervitel aesthetikája. — *Dr. Kármán Elemér* erzsébetfalvai kir. járásbiró: A fiatalkoruak biráiról. — *Dr. Szalai Emil* budapesti ügyvéd: A külföldi szerzőjogi gyakorlatból. — *Dr. Rothschild Béla* nagykanizsai ügyvéd: A munkásbiztositási törvény 82. §-ához. — *Dr. Csépai József* erzsébetfalvai kir. járásbirósági jegyző: Váltóbeli kötelezettség irói vagy müvészi álnévvel kiállitott váltónyilatkozatból. — Különfélék.

Melléklet: Büntetőjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A pervitel aesthetikája.*

Az a tételem, hogy a jogvitának a biró az ura, a polgári pernek eddigi elméletével ellenkezik ugyan, de sokkal kevésbbé, amint az első pillantásra látszik. Mennél előbbre halad a polgári per tudománya és törvényhozása, annál szükebbre szorul a felek uralma a biró elé vitt jogvita fölött és — bárha óvatosan elkerülik is ezt a kifejezést — mindinkább tért hódit ott is a nyomozásra törekvés, inkább csak alakjában, mint igazi lényegében térve el attól annak a fogalmától, amelyet a mi bünvádi perrendtartásunk 83. §-a állapit meg. S mert ez az irás csak mellékesen czélozza a polgári per általános jellemzését is, merésznek látszó állitásom bizonyitására elégségesnek vélem idézni az 1911. évi I. tcz.-be iktatott polgári perrendtartás néhány szabályát, amelyek közül különben a legtöbbet hatályos sommás eljárásunk is tartalmazza.

Már utaltam a pervezetés bőséges körü jogára, amelyet a polgári per birájának ad az uj törvény (224—237. §§.) és amely alig különbözik attól, amelyet a bünvádi perrendtartás a főtárgyalás vezetőjének biztosit. Mindez a jogosultság természetesen és helyesen hivatalból illeti meg a birót, aki adatokat puhatol ki és állapit meg ezen a réven, tehát nyomoz, amely müködése tudvalevően csak annyiban különbözik a vizsgálat czéljától, hogy mig a nyomozás a vádló tájékozását czélozza a nem birói közegek részéről folytatott puhatolás révén, addig a vizsgálatnak czélja azoknak az adatoknak *birói* kideritése és megállapitása, amelyektől a főtárgyalás vagy a megszüntetés lehetősége függ. (BP. 102. §.) Hogy a polgári per fölötte kevés kivétellel (Pp. 255—262. §§.) a tárgyalásban egyesiti — sit venia verbis mutandis — a nyomozás, a vizsgálat és a vád alá helyezés szakait, amelyeknek szigoru elkülönitése a büntető pert annyira nehézkessé, bonyodalmassá és költségessé teszi: ez annak egyik dicséretes előnye és alig kétséges előttem, hogy a jogfejlődés a büntető pernek mai fölösleges bonyolultságát is mihamarabb oda fogja temetni, ahol például a gemeiner Civilprozessnek vagy a kánonjogi pernek senkitől meg nem siratott elavult emlékei pihennek, amelyek ugy viszonylanak például az 1911: I. tczikkhez, mint a tüznek kőből csiholása a villamos árammal fejlesztett világitáshoz.

Ámde a polgári pernek a nyomozó jellegühöz közeledését nemcsak a pervezetés bő köre bizonyitja. Figyeljük csak meg, hogy az uj perrendtartás mennyire tágitja — nézetem szerint bölcsen és örvendetesen — a biróságnak hivatalból közbeléphetése körét s kénytelenek leszünk elismerni, hogy az eddigi dominus litisnek mind szerényebb szerepkör jut, teljesen ellentétben a római jognak másik kedvelt tipusával: a diligens paterfamiliassal, akitől viszont a gyökeresen változott modern élet aránytalanul eltérő és nagyobb gondosságot követel, mint hajdanta szülő kora. Ime néhány példa: A Pp. 288. §-a szerint a biróság a tényállás felderitése, vagy a felek között vitás ténykörülmények bizonyitása végett *hivatalból* is rendelhet tanukihallgatást — ami nagy haladás eddigi jogunkkal szemben. Igaz, hogy csak annyiban, amennyiben a per adataiból az tünik ki, hogy vannak tanuk, akik a döntő ténykörülményekről tudnak, «mert a polgári biró nem nyomozhat». Ámde az okos és bő látókörü biró kezében ez igy is rendkivül hatalmas fegyver az igazság kideritésére és arra, hogy véget vessen sok bujkálásnak, rosszhiszemü elhallgatásnak és elferditésnek, ami nem egy polgári perünknek szomoru jellemvonása. Hogy a biróság az okirat eredetijének, ugyszintén közhatóságnál stb. levő okiratnak megszerzése iránt *hivatalból* intézkedhetik (328. §.), lényegében már a S. E. szerint is lehetséges (39. §.), aminthogy a szemlének *hivatalból* elrendelhetése (340. §.), még az 1868: LIV. tcz. 211. §-a alapján is megtörténhetik. Ebből természetszerüen folyik a szakértőknek is *hivatalból* kinevezése (350. §.). Hogy az uj Pp. is megköveteli ebben a tekintetben a felek meghallgatását, fölfogásom szerint azért hiba, mert ezzel továbbra is föntartja azt a mai állapotot, amelyben a felek javasolta szakértők többsége azt a téves és káros hitet vallja, mintha nekik annak kellene igazat adniok, akik őt javaslatba hozták, ami nagyban hozzájárul a szakértő vélemények nagy többségének a biráktól jól ismert megbizhatatlanságához. A szakértő segéde lévén a birónak, kizáróan ennek belátásától kell és szabad függővé tenni, hogy kit vél erre a tisztre alkalmasnak, akármit mondanak is a felek. De — revenons à nos moutons, mert az eddig közölt rendelkezésekkel még nem merült ki a birónak hivatalból való perjogi müködése a pervezetés és a bizonyitás körül. Amint ugyanis *hivatalból* rendelheti el a felek vagy egyiküknek személyes megjelenését a tényállás felderitése végett (Pp. 226. §., S. E. 38. §.), éppen ugy *hivatalból* is elrendelheti a félnek eskü alatt kihallgatását (Pp. 368. §., S. E. 95. §.) és csak sajnálni lehet, hogy az előleges bizonyitásnak hivatalból elrendelését nem engedi meg sem a mostani törvény (1868: LIV. tcz. 534. §.), sem az uj perrendtartás (381. §.), holott az a bizonyitás sokszor ügydöntő értékü lehet; amint sajnálni való az is, hogy az előleges bizonyitás nem terjedhet ki okiratra, vagy a félnek eskü alatt kihallgatására is, holott e bizonyitékok természete, illetve kiegészitő jellege sok esetben ezt nem zárja ki a valóságban, amint azt az uj törvény megokolása fölteszi.

A birótól függ már most — a S. E. alapján a jelenben is — mennyire él azzal a természetes hatalmával, amelyet neki a perjog törvényes alakban biztosit. Természetes hatalmával mondom, mert ismétlem, azzal, hogy a felek a maguk jogvitáját elébe hozták, szükségképpen belenyugodtak abba, hogy azt a biró, persze a hatályos jogszabályok értelmében, a maga legjobb belátása szerint fogja eldönteni. Ennek azonban ismét az az előföltétele, hogy a felek a tényállás megállapitása körül ne hagyják és ne hagyhassák a birót sötétségben vagy bizonytalanságban, ami csak ugy kerülhető ki, ha a biró a pernek előtte föltárt anyagából minden irányban kimeritően és megnyugtatóan tájékozódhatik. Ha pedig ugy látja, hogy a neki szolgáltatott anyag erre a czélra nem elégséges, akkor késés és halogatás nélkül éljen a perrendtartás engedte összes eszközökkel, amelyek lehetővé teszik, hogy világosság áradjon a homályos kérdésekre és kizárják azt, hogy egy-egy megoldatlan vitás kérdés ujabb perek-

* Az előbbi közleményeket l. a 26. és 29. számban.

nek legyen majd jogalapjává, ami nemcsak a jogszolgáltatás biztosságába és megbizhatóságába vetett hitet ingatja meg, hanem mind gazdasági, mind igazságügypolitikai szempontból is fölötte káros és veszedelmes.

A mai *rendes perben* a biró természetesen alig élhet pervezető hatalmával avégből, hogy a per anyagát mennél tökéletesebben gyüjtse egybe és hogy a jogvita minden részletébe behatoljon annak mennél alaposabb eldöntése végett és azért, hogy elejét vegye ugyanegy jogalapból kifolyó ujabb pereknek ugyanazon felek közt avagy perujitásoknak. Az 1881. évi LIX. tcz. 17. §-a (részben a S. E. 215. §-ának 13. bekezdése is), meg az 1868: LIV. tcz. 108., 109. §-ai alig szolgálják ezt a kivánatos czélt, mert az eme szakaszok alapján a bizonyitás kiegészitése és egyes kérdéseknek tisztázása végett történt feloldások eredménye ujból csak a felek tetszésére bizott perbeszéd lesz, amelynek tartalmára a birónak éppen olyan kevéssé lehet befolyása, amint hogy — a feloldó végzés tartalmán kivül — személyes közbenjöttével nem irányithatja az óhajtott kiegészitést vagy tisztába hozást. A pervitelnek e szerencsére már haldokló részében tehát a biró kiméletlenül ki van szolgáltatva a periratok ki nem fogyható bőbeszédüsége mellett azok szándékos vagy akaratlan hézagosságának, fölszinességének, egyetemben a tárgyalási mód személyeskedéssel telt izléstelenségeivel, furfangos elhallgatásokkal és reáolvasásokkal, a dologra nem tartozó vagy egyáltalán nem bizonyitható részletkérdésekkel, lényegtelen alakiságoknak nagy jelentőségü döntő tényezőkként szerepeltetésével, vajmi ritkán találkozva olyan perbeszéddel, amely velős rövidséggel foglalja egybe a rendesen nem bonyolult tényállást, amely igen kevés szóval jelöli meg bizonyitó eszközeit, szabatosan utal a szóbajöhető jogszabályra és mellőz mindent, ami nem tartozik az ügy lényegére, főképpen tehát személyeskedést, gunyt, élczelődést és hasonló jellegü minden stil-gyakorlatot, amelynek hatasa csak a visszatetszés lehet, no meg a biró idejének fölösleges igénybevétele.*

Tapasztalataim alapján meggyőződéssel állitom, hogy a mai periratok terjedelmének legfölebb negyedrésze teljesen elégséges lenne az illető jogvita anyagának kifejtésére minden képzelhető szempontból, sőt a tömör rövidség és szabatosság mindenkor sokkal jobban, találóbban, szinesebben, elegánsabban, aesthetikusabban, tehát eredményesebben és tetszetősebben domboritaná ki a lényeges és vitás kérdéseket, mint a mai, sokszor kétségbeejtően fárasztó és untató szóbőség, amely folyton ismétel, kitér, szellemeskedik, ravaszkodik, bánt, gyanusit, üt, izetlenkedik, provokál, a végén pedig, mivel a fától maga a perbeszédnek szerkesztője sem látja az erdőt, a biró kénytelen elrendelni a pótló tárgyalást, mert éppen csak a döntő körülmények maradtak homályban ama nagy sötétség közepette, amelyet a tulságosan hosszu periratok boritottak a lényegében rendesen egyszerü peres ügynek világára. S nem mindig deritenek fényt az óhajtott mértékben erre a sötétségre azok az idegen periratok ama tömegei, amelyeknek beszerzését a legnagyobb könnyedséggel kérik a peres felek, holott a nagy percsomóból legtöbbször éppen csak néhány soros irásra van szükségük, amelyet hiteles másolatban könnyen mellékelhetnének, ahelyett, hogy óriás apparátust mozgósitanának, birót és kezelőszemélyzetet fárasztanának a kikeresés nagy munkájával, azonfelül pedig koczkáztatnák a percsomó tartalmát a szállitás révén. Sőt némelyik ügyfél (merjem mondani, figyelemmel az ügyvédi kényszerre, némelyik ügyvéd ?), annyira megy bohó ifjuságának jókedvében vagy előbbrehaladott korának kényelmében, hogy a maga periratai hoz mitsem mellékelve, 3—4 korábbi per iratainak csatolását kéri, amelyek közt a melléklet betüjének vagy számának elismerésre méltó előzékenységgel megjelölésével, tehát egyszerü, de biztosan czélhoz vezető utmutatással amaz ismeretlen percsomó birodalmában valahol talán megtalálhatók lesznek azok az okiratok, tanuvallomások vagy szakértő vélemények, amelyekkel az ilyen játszi könnyedséggel meginditott és fölszerelt mostani perében bizonyitani óhajt. Hogy az efféle visszaélést a biróságnak nem kell, sőt nem is szabad megtürnie, az nyilvánvaló, mert hiszen ez teljesen ellenkezik a pervitel legelemibb szabályaival. De hogy széltében megtörténik, az mégis csak azt tanusitja, hogy biróságaink milyen rosszul értelmezik a dominus litis fogalmának igazi értelmét és hogy mennyire lettek rabszolgáivá a felek teljesen jogosulatlan, tételes jogba és perbeli ildomosságba egyaránt beleütköző mindenféle kérelmeinek.

Méltó kiegészitő, sőt alkotórésze a vonagló rendes per tárgyalási módjának a tanuk számára csatolt kérdőpontok intézménye (1868: LIV. tcz. 194. §.), amely nemcsak az irást szaporitja ijesztő mértékben, hanem alkalmat ad annak kimutatására, hogy a képzelőtehetség miféle orgiákra képes a tanu emlékezőtehetségének és tájékozottságának föltevése terén, arról nem is szólva, hogy viszont micsoda vétkes könnyelmüséggel zuditják a miről sem tudó tanukat a biróság nyakába, hogy ennek és a tanuknak mennyi idejét rabolják el a meggondolás hiánya okából, meghosszabbitva a per tartamát és fölösleges költséggel terhelve a feleket.

Vigasztalódunk azonban avval, hogy a pervitelnek ama karrikaturája, amelyet a rendes per ábrázol, halódik és hogy mihamarabb el fog mulni, anélkül, hogy föltámadásától kellene tartanunk, sőt biztosan remélve, hogy perjogi utódja fényeskedik majd abban a világosságban, amelyet az maga mindenkor annyira nélkülözött.

Dr. Márkus Dezső.

(Folyt. köv.)

* Hogy a beadványok tulnyomó részét szégyenletesen, sőt egyenesen sértően rossz irással irják vagy átlátszó papiron gépelik és hogy azok külső kiállitása az aesthetika és a kultur emberek magánérintkezése megkövetelte legelemibb igényeknek sem felel meg, nemhogy a biróság iránt köteles tisztelet jutna kifejezésre a hivatalos érintkezés ebben az alakjában is: arról mellékesen teszek csak emlitést, szomoruan beismerve, hogy biróságaink maguk sem forditanak elég gondot sem jegyzőkönyveik, sem kiadmányaik olvashatóságára és külső csinjára.

A fiatalkoruak biráiról.

A Jogt. Közl. folyó évi 43. számában *dr. Kail Antal* kir. törvényszéki elnök ur birálat tárgyává teszi a fiatalkoruak biráiról és a fiatalkoruak bünügyeiben követendő eljárásról szóló előadói tervezet első fejezetének a birói szervezetre vonatkozó rendelkezéseit és helyteleniti elsősorban a tervezetnek azt a rendelkezését, hogy a kir. törvényszéknél egy egész külön hatáskörrel felruházott birót kiván a tervezet az esküdtbiróság és a kir. törvényszék hatáskörébe tartozó ügyek feletti biráskodásra alkalmazni és csak a vidéki járásbiróságok területén felmerülő járásbirósági hatáskörbe tartozó ügyeket óhajtja a járásbirósági birák kezébe letenni.

Ezzel szemben az elnök ur javaslata az, hogy a tervezet 32. §-ában felsorolt esetek kivételével a fiatalkoruak bünügyei az egész vonalon a *járásbiróságok* hatáskörébe utaltassanak.

Legyen szabad ezzel szemben a tervezet álláspontja mellett néhány szót szólni, sőt azon szerény nézetemnek adni kifejezést, hogy a fiatalkoruak feletti biráskodás igazi czéljainak elérésére még nagyobb czentralizácziót és a fiatalkoruak biráinak teljes elkülönitését az egyéb birói szervektől sem tartom teljesen keresztülvihetetlennek. Az aggályoskodók számára legyen szabad azonban megjegyeznem azt, hogy nézetem indokolását elsősorban azokra a gyakorlati tapasztalatokra kivánom fektetni, amelyeket a büntetőnovella II. fejezetének fennállása óta előbb, mint az ország legnagyobb vidéki törvényszékénél a fiatalkoruak ügyésze, jelenleg pedig, mint a főváros közvetlen szomszédságában a fiatalkoru terheltek birája szereztem.

A kir. törvényszéki elnök ur elméleti okokkal kivánja nézetét indokolni. Abból az elvontan felállitott tételből indul ki, hogy a járásbirák nem érdemlik meg azt a bizalmatlanságot, hogy a tervezet őket kizárja a fiatalkoru biráskodás legjelentékenyebb területéből, utal arra, hogy a járásbirák fontos ügyekben járnak el egyéb jogterületeken is, és azt a tételt állitja fel, hogy a járásbirónak több helyi és személyi ismerete van, mint a törvényszéki birónak, végül kiindul abból a szintén kizárólag elméletinek mondható tételből, hogy a fiatalkoruak ügyeiben a feleknek a törvényszék székhelyére való idézése méltánytalan, erkölcsrontó, és felesleges fáradságot és költséget okoz.

Ezzel szemben a már eddig szerzett gyakorlati tapasztalatok, továbbá azok a kivánalmak, amelyek e törvénytervezet folytán felmerülnek, *egyenesen megkivánják* azt, hogy a fiatalkoruak feletti birói tiszt teljesen elválasztassék az egyéb biráskodástól és kivonassanak a mindennapi «*elintézési*» módok köréből.

A tervezet gondos áttanulmányozásából két szempont tünik mindenekelőtt szembe.

Az első az, hogy a tervezet szerint a fiatalkoruak birája teljesen kilép a biró eddigi müködési köréből és egy oly általános nevelő, védő és óvóintézkedések alkalmazója lesz, amelyek eddig a legkülönbözőbb hatósági körök között voltak megosztva közigazgatási, rendőri, megelőző és gyámhatósági ügykörökben. Ezt az indokolás is kiemeli. Czélszerü-e avagy nem, ennek a szempontnak a keresztülvitele, az nem tartozhatik e felszólalás keretébe. Tény azonban az, hogy a tervezet álláspontja ez, és e szempontot kell a birói szervezet átalakitásánál is szem előtt tartani.

Másik szempont az, hogy a biró nem csupán itélőbiró ezekben az ügyekben, hanem a vádelv egyenes megcsonkitásával az itélőbiró a nyomozás ura, ő teljesiti az előkészitést is ugyanazokban az ügyekben, amelyekben később itél, sőt a 35 §. szerint a fiatalkoru biró vizsgálóbiró azokban az ügyekben, amelyek a 32. §. szerint a rendes birósághoz tartoznak. De nemcsak az előzetes eljárás van az itélőbiró kezében, hanem az esetek legjelentékenyebb részében, különösen a próbára bocsátás eseteiben, valamint a védő és óvóintézkedések eseteiben a biró a kiszabott intézkedések végrehajtója és ellenőrzője.

A biró tehát egy egész uj, eddig előtte ismeretlen mezőre lép át.

Megengedjük, hogy igaza van az elnök urnak, hogy a járásbirák számos fontosabb köz- és magánérdekü esetek felett biráskodnak országszerte, de alig lehet biró, aki a mai birói előképzés alapján azon közigazgatási, gyámügyi és megelőző intézkedésekkel tisztában van, amelyek a fiatalkoruak ügyeiben szükségesek, valamint nagyon kevés az a biró, különösen a mai rendszer mellett, amidőn az előzetes eljárás évek hosszu során át a biróság kezéből mindinkább kivétetett, aki a nyomozás és a vizsgálat szabályaival és különösen annak a modern lélektanra alapitott módjával tisztában van; végül az ország összes járásbiróságainál hány biró lehet, aki azon nevelésügyi és gyámügyi kérdésekkel foglalkozott, amelyek a próbára bocsájtás végrehajtásánál és ellenőrzésénél a tervezet 55. §-a szerint szükségesek? De nem is kivánható attól a vidéki járásbirótól, aki összetevékenységének a fiatalkoruak feletti biráskodás csak egy csekély részét képezi, hogy ezekkel a kérdésekkel alaposan foglalkozzék, különösen ma, amidőn egyéb peres és perenkivüli területeken az uj jogszabályok egész serege merül föl.

Nem arról van tehát szó, hogy a kormány *bizalommal* viseltetik-e a járásbirák iránt (hiszen ez nem politika!), nem is arról, hogy mi *fontosabb:* a polgári per, vagy a fiatalkoru ügye (joggyakornokok szokása az ily mérlegelés!), hanem arról, hogy a fiatalkoruak feletti biráskodás mindenekelőtt rendkivüli nagy előtanulmányt feltételez; a birónak tisztában kell lenni azzal a nehezen megérthető történeti fejlődéssel, amely világszerte ahhoz juttatja a nemzetek törvényhozásait, hogy a fiatalkoruak ügyét egy egész külön problémának tekintse; folytonosan foglalkoznia kell a lélektannal és pedig egyfelől a bünügy lélektanával, a büntett okainak kutatásának vonatkozó tanulmányokkal, másfelől pedig a nevelés lélektani szempontjaival és a pedagogiai pathologiával. Ezenkivül a fiatalkoruak birájának különösen képesnek kell lennie arra, hogy a nyomozást és a vizsgálatokat képes legyen folytatni, anélkül, hogy a tervezet által az indokolás szerint is inkvizitorussá tett eljárás folytán az inkvizitor birák hibájába ne essék és ne itéljen a puszta gyanu alapján. Az ehhez szükséges müveltséget, körültekintést és készséget Magyarországon vidéki székhelyeken megszerezni teljesen lehetetlen, és nagyon kétséges, hogy az a törvényszéki székhelyeken megszerezhető-e a mai rendszer és a mai vidéki közmüvelődési állapotok mellett. Ehhez először is könyvek és azok tanulmányozása szükséges, amelyek ma nincsenek meg, és félő, hogy nem is lesznek, és az is nagy kérdés, hogy a törvényszéki elnökök kellő időt fognak-e engedni és biztositják-e a fiatalkoru birót arról, hogy az ő tanulmányait elegendő fontosaknak fogják-e tekinteni és szivesen veszik-e, hogy a fiatalkoruak birája néha olvasgat is valamit. Még inkább áll ez a járásbirósági biróra, akit még a legnagyobb jóakarat esetén se lehet majd nélkülözni ott, ahol két vagy három biró van az egész járásbiróságnál. Ezzel szemben az az egyedüli fontos érv, hogy a járásbirónak helyi és személyismerete nagyobb, alig bir fontossággal. Először is kérdéses az, hogy minden biró bir-e ilyen ismerettel, különösen ma, ahol erre sehol se fektetnek valami nagy sulyt. Akárhány járásbirót ismertem, aki a maga járását nagyon kevéssé ismeri. Az meg még nem lélektani s emberismeret, ha valaki az embereket nevükön tudja szólitani. Ez csak akkor lenne lehető, ha az a járásbiró abban a járásban nevelkedett, vagy legalább is hosszu ideig megotthonosodott abban a járásban. Az esetben is megvan azonban a veszedelem, hogy a helyi közvélemény szerint fog az is vélekedni. Erre a kinevezéseknél azonban igazságügyi kormányzatunk sulyt rendszerint nem helyez. A gyakorlatban tehát ez a helyi és személyi ismeret nagyon kevéssé van meg. Az a biró azonban, aki lélektani és embertani tanulmányokkal tisztában van, ha egy egész törvényszéki területre, amely kevés kivétellel nem is olyan nagy, terjed is ki hatásköre, át fogja látni a helyi és személyi ismeret megszerzésének szükségességét és sokkal könnyebben pótolhatja e helyi és személyi ismeret összeszedését, mint az a járásbiró a fiatalkoru biráskodáshoz szükséges és csak évek hosszu során folytatott komoly tanulmány utján való előkészületet.

Adjunk azonban annak a fiatalkoru birónak módot arra, hogy a társadalmi közremüködést az egész területen szervezhesse, hogy hivatalos utazásain a vidéket és annak embereit megismerje, és ne nézzék a törvényszékek elnökei azt a néhány garast, amit az a biró kiad, hogy az ügyeket abban a környezetben tárgyalja, ahol azok megtörténtek, akkor egy értelmes ember nagyon rövid idő alatt meg fogja ismerni azt a törvényszéki területet, amely felett biráskodik. Ezzel meg van oldva az az aggály is, amelyet a törvényszéki elnök ur a tervezet 10. §-a ellen felhoz. Teljesen felesleges, hogy a fiatalkoruak birája ezekben az ügyekben messze földről idézzen embereket akkor, ha megengedjük neki, hogy annak a vidéknek az ügyeit azon a vidéken tárgyalja, ugymint az angol utazó biró. Erre egyébként már például szolgáltat a polgári perrendtartás életbeléptetése is, amely a vidéken törvénynapok tartását szabályozza.

A fiatalkoru biráskodás czentralizácziója ellen felhozott érvek tehát nagyon kicsinyesek azzal a mérhetetlen előnynyel szemben, amely azzal járna, ha ebben az országban sikerülne legalább 80—100 olyan birót találni és *nevelni*, akik ennek az ügynek magukat szivvel-lélekkel átadják és kellő tanulmányozással és jóakarattal talajt teremtenek ennek az intézménynek, amelyre oly nagyon szükségünk van épp a mult mulasztásai folytán. Erre pedig az általános járásbirósági biráskodásban semminémü garanczián nincs.

Más kérdés azután az, hogy egyes kir. járásbiróságok birái, egy bizonyos, több járásra kiterjedő körrel felruházhatók lennének, a fiatalkoruak feletti biráskodás hatáskörével. Lehetnek helyek, ahol ezt a területi tagozódás is kivánja. Ilyen pl. a veszprémi kir. törvényszék területén a pápai kir. járásbiróság, amelynek székhelye ipari városban van, vagy a győri kir. törvényszék területén a magyaróvári kir. járásbiróság, amely megyeszékhelyen van, a nagyváradi kir. törvényszék területén a nagyszalontai kir. járásbiróság, amelyhez több nagy járás lenne a fiatalkoru biráskodás tekintetében csatolható. Igy a területi nehézségek is meg lehetnének oldva.

Önként következik mindebből, hogy kicsinyesnek kell tekinteni azokat a kifogásokat, amelyeket a törvényszéki elnök ur a fiatalkoru birák kijelölése és pótléka ellen felhoz.

Nemcsak annyira kellene menni, hogy a fiatalkoru birót a magasabb felügyeleti hatóság jelölje ki, hanem még az ellen se lehetne kifogás, ha a fiatalkoru biró feletti felügyeletet közvetlen az igazságügyminiszter vagy annak erre a czélra kiküldött közege gyakorolná.

Ki biztositsa a fiatalkoru birót arról, hogy az ő utánjárásai, nyomozásai, a társadalmi közremüködés szervezése körül fáradozásai a fiatalkoru próbaidő alatti felügyelése méltánylásban fognak részesülni? és az ő munkája nem-e a számszerüség szerint fog felülbiráltatni, nem-e lesz ő örökösen kisegitő egyéb ügyszakokban azon a czimen, hogy az ő munkája könnyebb, mint a többi biróé, mert számszerüleg nem lesz kimutatható, hogy hány napi, hónapi és évi szenvedést okozott embertársainak?! Ellenben, ha lehetővé tehetnők azt, hogy az igazságügyminiszteriumnak az az osztálya jelölné ki az arra alkalmas birót, amely a fiatalkoruak ügyeit egyébként kormányozza, és ez a biró az ő kijelölőjének tartozna felelősséggel, az igazságügyminiszterium-

nak arra termett közege vizsgálná őt felül külön szakértelemmel, ez mindenesetre nagyobb biztositéka volna e modern és uj intézmény bevezetésének a magyar igazságszolgáltatásba, mint amilyen sérelem az, hogy nem a hivatalvezető jelöli ki az illető birót. Sőt annak a birónak a függetlensége is nagyobb lenne. Nagyon jól tudjuk mi, akik a vidéken huzamosabb ideig szolgáltunk, hogy e kijelölések sokszor a lehető legönkényesebbek és láttunk olyan esetet, hogy a fiatalkoruak biróságának elnöke olyan biró lett, aki egyéb tanácsok vezetésére «felületességénél fogva» nem volt alkalmas és vizsgálóbiróul ajánltatott olyan egyén, aki a pótlékra és mellékjövedelemre reá szolgált, mert «gyermekes családapa».

Nagyon kicsinyes tehát az az indok is, hogy a fiatalkoruak birája ne kapjon pótlékot, mikor «a polgári perrendtartás is van olyan fontos» — amint azt az elnök ur állitja. Azt hiszem, a miniszteri tervezet abból indult ki, hogyha jobb elemekre kell számitani, azoknak valami anyagi előnyt is kell nyujtani. Ez az indok, különösen nálunk, nem megvetendő. Sapienti sat.

Dr. Kármán Elemér.

A külföldi szerzőjogi gyakorlatból.

I. *Anatole France pere.*

A szerzői jog legérdekesebb szempontjait világitja meg az a per, amelyet Anatole France a párisi Tribunal de Seine előtt folytatott le. A hires franczia regényiró 1877—82. években megirta három kötetben Franczia ország történetét.

E munkát nála az ismert Lemerre könyvkiadó czég rendelte meg. Eladdig Anatole France kisfizetésü alkalmazottja volt a könyvkereskedő czégnek, mely az akkor kezdő irót korrekturák készitésére, reklámok szövegezésére s hasonló jelentéktelen munkakörre alkalmazta volt. Miután France egy-két munkájával némi feltünést keltett, 1877-ben kilépett a könyvkiadó czég alkalmaztatásából, ekkor megrendelte nála a czég Franczia ország történetét, kötetenként 1000 frank dijazásért, oly szerződéssel, mely szerint a megirandó *mü összes szerzői jogai örök időkre a Lemerre czég tulajdonába mennek át.* Anatole France három éven belül szállitotta is a három kötetet.

A müvet a Lemerre czég azonban nem adta ki, nyilván mert azt vélte, hogy koczkázatos üzlet lehet egy ily kevéssé ismert irótól háromkötetes történelmi müvet kiadni.

Közben Anatol France ünnepelt klasszikussa lett a franczia irodalomnak; Ő maga is, a Lemerre czég is rég megfeledkezett a háromkötetes történelmi müről.

Ám 1911-ben eszébe jutott a Lemerre czégnek, hogy birtokában van Francenak kézirata, kiszedette a kéziratot s elküldte a kefelevonatokat Francenak revidieálás végett.

Anatole France ekkor élénken tiltakozott a könyv kiadása ellen, mondván, hogy azon eszméi, melyeket 1877-ben irt munkájában kifejezett, ma már idejüket multák és különben sem köteles eltürni azt, hogy ma lásson először napvilágot az a munkája, melyet 30 évnél régebben irt.

Minthogy a Lemerre czég ragaszkodott a könyv kiadásához, bizonyára jó vállalkozást sejtvén egy Anatole France által irott történelmi kiadványban, France pert inditott a Lemerre czég ellen annak kimondása iránt, hogy a Lemerre czégnek nincs joga kiadni a történelmi munkát, ha annyi időt engedett elmulni, anélkül, hogy kiadta volna.

A Lemerre czég azzal védekezett, hogy annak idején France átengedte nemcsak a kiadás jogát, hanem a müre vonatkozó összes szerzői jogait is és igy a czégnek joga van e müvet bármikor, bármennyi idő eltelte után is kiadni. Ezen elvi álláspont mellett még felajánlotta a czég a biróság előtt, hogy az iró erkölcsi érdekei védelmére a könyv czimlapján fel fogja tüntetni, hogy a mü még 1877-ben iródott s hogy France tiltakozott a münek ma való kiadása ellen.

Miután France ügyvédje számos példával illusztrálta a biróság előtt, mennyire eltér a történetirás mai módszere a régibb rendszerektől s mennyi uj adatot produkált a legutóbbi 30 év alatt az oknyomozó történelmi kutatás, a biróság France keresetének helyt adott, a Lemerre czéget a mü kiadásától eltiltotta, sőt kötelezte a Lemerre czéget, hogy a kéziratot is adja vissza Francenak. A biróság kimondotta az itélet indokolásában, hogy már rég eltelt azon határidő, mely alatt a kiadó loyális felfogás szerint valamely müvet kiadni jogosult és senki sem köteles türni, hogy évtizedek után jelenjék meg egy könyve, amelyet évtizedek előtt irt. A biróság nézete szerint a szerzők azon nézetei és felfogásai, melyeket évtizedek előtt akartak kifejezni, ha nem nyertek akkor nyomtatás által megnyilvánulást, ma már nem vonszolhatók a közönség elé, még akkor se, ha kifejeződik a mü czimlapján az, hogy a szerzőnek régebbi nézetei fejeződnek ki. Az ily késői kiadást nem lehet valamely régebben megjelent mü ujabb kiadásával egy szempont alá helyezni. Mert egészen más hatással van a közönségre az, ha egy rég kiadott, a kritikát már megjárt mü kerül esetleg ujból kiadásra, mint hogy ha először jelenik meg egy szerzőnek rég irt munkája.

A franczia judikatura, kitart azon elv mellett, hogy a szerzői jog a szellemi müvekre vonatkozó tulajdonjog elve mellett a szerzők erkölcsi érdekeit is a tulajdonjog elve fölé helyezi. A most közölt itéletben világosan megállapitást nyert az, hogy a Lemerre czég *minden irányban való korlátlan tulajdonjogot szerzett* Anatole France müvére, mégis eltiltotta a kiadót attól, hogy tulajdonjogával a szerző akarata és jogos érdekei ellenére éljen.

II. *Lóverseny-tipre nincs szerzői jog.*

A Párisban megjelenő Paris-Midi czimü lap rendszeresen közölte azon lóversenytipeket, melyek különféle párisi lapokban megjelennek. E tipek táblázatos összeállitása révén tájékoztatta e lap a közönséget arról, hogy a különféle lapok sporttudósitói milyen nyerési kilátásokat jósolnak az egyes versenyekre nézve.

Egy párisi lap, a L'Entraineur, mely különösen sportügyekkel foglalkozik, szerzői jogbitorlás miatt pert inditott a Paris-Midi ellen, előadván, hogy a lóversenytipek, melyek a L'Entraineurben megjelennek, az ő szellemi tulajdonát képezik, melyet más után nem nyomhat. A Tribunal de Commerce de la Seine azonban elutasitotta a keresetet, kimondván, hogy ugyan bizonyos foku szellemi munkát igényel a lóversenytipek kikombinálása, azonban a szellemi munka nem olyan, mely a szerzői jog védelme alá helyezhető, mert a tipek nem egyebek, mint tájékoztatások, melyek abban a perczben mindenki által felhasználható szabad tulajdont képeznek, mihelyt megjelennek.

III. *Zeppelin arczképe.*

Egy német gyáros szivarkészitményeire és dobozaira alkalmazta Zeppelin arczképét azon jognál fogva, hogy a képzőművészetekről és fényképekről szóló 1907-ik német törvény 23. §-a megengedi, hogy a közéletben szereplő történelmi egyéniségek arczképei szabadon terjesztessenek. A szivargyáros még védjegyeztette is gyártmányai számára az arczképet.

Zeppelin gróf azonban keresetet inditott a szivargyáros ellen, hivatkozván arra, hogy senkinek sincs joga a történelmi hirességü egyének fényképét oly módon felhasználni, hogy a felhasználás az illető egyéneknek erkölcsi és társadalmi érdekeire nézve sérelmes legyenek: e sérelem pedig fenforog, ha valakinek arczképét az áruczikkeken akarata ellenére alkalmazzák. Különösen sérelmes lehet az áruczikkeken való alkalmazás akkor, ha az áruczikk előállitója az illetőnek arczképét még védjegyezteti is és igy magának mintegy kizárólagos jogot szerez arra, hogy áruczikkein az illető történelmi egyén fényképe alkalmaztassék.

A Reichsgericht elfogadta Zeppelin álláspontját, a védjegyet töröltette és kimondta egyuttal azt, hogy az emlitett német törvény rendelkezései nem alkalmazhatók oly kiterjesztően, hogy a történelmi jelentőségü egyének neve, hire, erkölcsileg vagy társadalmilag érinthető volna a fénykép kiadásának módja által. A történelmi egyéniségek arczképének szabad kiadását tehát ez egyének jogosult személyi érdekei korlátozzák.

IV. *A Zander-tornázás módszere.*

Zander tudvalevően kiváló svéd orvos volt, aki a testgyakorlás egy speciális módszerét találta fel és arról könyvet is irt. Zander egyuttal gépeket is kombinált, melyeket az ő módszere szerint való tornázásnál alkalmaznak. E gépekre vonatkozó szabadalmak ugyan már rég lejártak, de Zander és jogutódai világszerte engedélyeket adtak ki — megfelelő ellenérték fejében — arra, hogy egyes orvosok a «Zander-intézet» nevét használják tornaintézetük megjelölésére, melyben Zander módszere szerint

és a Zander-féle gépekkel tornáznak. Párisban is volt egy ilyen engedélyezett Zander-intézet.

Ugyanekkor Párisban tornaintézetet nyitott egy orvos, táblájján hirdetvén: «Zander-rendszerü tornázás» (Systéme Zander). Zander jogutódai pert inditottak az orvos ellen, követelvén, hogy távolitsa el a «Zander-rendszer» felirást, tekintve, hogy Zander jogutódai engedélye nélkül nyitotta. Az elsőbiróság helyt is adott a keresetnek, azonban a másodbiróság — a Cour de Paris — megváltoztatta az itéletet és Zander jogutódait elutasitotta keresetükkel azon indokolással, hogy Zandernek ugyan szerzői joga van ahhoz a könyvhöz, melyben rendszerét leirja, de az ő módszere szerint a tornázást bárki gyakorolhatja és amely tornaintézetben e rendszer szerint tornáznak, az joggal hirdetheti, hogy nála Zander-rendszerü tornázás folyik, minthogy Zandernek nincs szerzői vagy egyéb joga az általa feltalált tornázás módszerének kizárólagos alkalmazásához is.

A franczia jogi szaklapok élénk kritikával kisérték ez itéletet s több szakiró nincs a felebbezési birósággal egy véleményen.

Közli: *Dr. Szalai Emil.*

A munkásbiztositási törvény 82. §-ához.

Az 1907: XIX. törvényczikk a munkaadók kártéritési kötelezettségét megállapitó 1893: XXVIII. tcz. 37. §-ával és az ennek alapján kifejlődött, erősen objektiv irányu birói gyakorlattal szemben teljesen uj helyzetet teremtett, ugy hogy ma a munkaadók kártéritési kötelezettségére nézve a legfontosabb intézkedéseket a munkásbiztositási törvény (Mbt.) 82. és 83. §§. tartalmazzák. Gyakorlatilag tehát kiválóan fontos e szakaszok megértelmezése, még pedig a munkaadókra és munkásokra nézve egyaránt, mert a Mbt. a munkaadók kártéritési kötelezettségét jelentékenyen megszoritotta azáltal, hogy a baleseti kártalanitást a munkaadókról az országos munkásbiztositó pénztárra háritotta át oly módon, hogy az országos pénztár a balesetet szenvedett munkást a legközelebb mult évi jövedelem alapján legfeljebb 60% os kártéritésben részesiteni köteles. De ezzel szemben a munkaadók ugy a pénztárnak, mint a munkásoknak teljes kártéritéssel tartoznak, ha jogerős büntetőbirósági itélettel megállapittatott, hogy az illető munkaadó vagy oly megbizottja, akinek a megbizásából eredő eljárásáért felelősséggel tartozik, a balesetet szándékosan vagy oly módon idézte elő, hogy a törvény alapján hatóságilag elrendelt óvórendszabályokat foganatositotta, illetőleg az igy elrendelt óvókészülékről nem gondoskodott. (Mbt. 81. §. 2. *b.)*

A 83. §. szerint a büntetőbirói itélet kimutatása nem szükséges, ha a szándékosság vagy gondatlanság büntetőbirói megállapitása a balesetet előidézettnek személyében rejlő ok miatt nem volt lehetséges.

Birói gyakorlatunk a 82. §. értelmezésében már megállapodottnak tekinthető. Nevezetesen az előzetes büntetőbirói itéletet a munkaadó kártéritési kötelezettsége szempontjából «conditio sine qua non»-nak tekinti, amely nélkül a munkaadó a kártéritési kötelezettség alól minden esetben és minden körülmények között szabadul. Legpregnánsabban fejezi ki ezt az elvet a Curia 5012/909. számu határozata, melynek indokolása azt mondja, hogy: «nem forog fenn kétség aziránt, hogy a törvényhozó a sérült alkalmazottnak a munkaadó ellenében a 82. §. alapján támasztható kártéritési kereset folyamatba tételét illetően, mindazon esetekben, ahol a 83. §-ban meghatározott kivétel fenn nem forog, már a polgári birósághoz intézett keresetlevél feletti intézkedés alkalmával hivatalból figyelembe veendő pergátló körülménynek kivánta tekinteni azt, ha a keresetben nincs kimutatva, hogy a kártéritésre irányuló polgári kereset folyamatba tételét megelőzően jogerős büntetőbirói itélettel, megállapittatott az, hogy az illető munkaadó vagy ennek oly megbizottja, kinek a megbizásból eredő eljárásáért felelősséggel tartozik, a balesetet szándékosan vagy a 81. §. második bekezdésében emlitett gondatlansággal idézte elő». (Mag. Döntv. IV. köt. 28. sz.)

Törvény és birói gyakorlat tehát vetekednek abban, hogy a baleset által már amugy is eléggé sujtott pénztári tag helyzetét még jobban megnehezitsék. A balesetet szenvedett pénztári tag ugyanis már a törvény intézkedéseinél fogva még a pénztárnál s hátrányosabb helyzetben van, mert a törvény a szándékosság és a 81. §. 2. bek. meghatározott gondatlanság eseteiben a munkaadót a baleseti segélyezés, kártalanitás és költségek erejéig a pénztárral szemben is kártéritésre kötelezi, anélkül, hogy a szándékosság vagy gondatlanság előzetes büntetőbirói megállapitását kivánná, a birói gyakorlatnak a törvény betüihez tapadó merev magyarázata pedig — határozott antisocialis tendenczia mellett — nemcsak hogy bizonyos mértékben a törvény intézkedéseivel is ellentétben áll, hanem egyenesen odavezet, hogy a bünösség ugyanazon foka mellett a pénztárnak már kártérités jár, mig a munkásnak, aki elvégre mégis csak a legtöbbjét, a munkaképességét, veszthette el, nem.

Tegyük fel ugyanis, hogy a balesetvizsgálati jegyzőkönyv adatai (tudjuk mily lelkiismeretességgel készülnek e jegyzőkönyvek) nem nyujtanak elégséges alapot arra, hogy a munkaadó büntetőjogi uton felelősségre vonassék, de egy polgári perben ugyanezen adatok alapján esetleg már marasztaló itélete lehet kapni. S tegyük fel azt is, amire a gyakorlatban még aligha volt példa, hogy az országos pénztár kisérletezik s a 81. §. alapján perel a polgári biróság előtt, amihez pedig, amint tudjuk, büntetőbirói itélet nélkül is joga van. A polgári biróság pedig a per során a szándékosságot vagy a gondatlanságot bebizonyitva látja s a munkaadót a pénztárral szemben a Mbt. 81. §-a alapján kártéritésre kötelezi. Az itélet jogerőre is emelkedik. Igy tehát előáll az a furcsa helyzet, hogy res iudicata a munkaadó vétkessége, s megvan az az anyagi előfeltétel is, amelyhez a törvény a munkás teljes összegü kártalanitását füzi, de eddig a munkás sohasem juthat, mert a munkaadó felelősségét csak a polgári biró és nem a büntető biróság állapitotta meg, s emiatt ugyanaz a polgári biró, aki a munkaadó vétkességét már megállapitotta, a munkás keresetét a 82. §. alapján «hivatalból figyelembe veendő pergátló körülmény miatt» végzéssel visszautasitja.

Hogy mi ebben a legis ratio, azt igazán bajos kitalálni. Hogy mennyivel megbizhatóbb a büntető biró bünösséget kimondó itélete, mint a polgári biró ugyanezt megállapitó szentenciája, erre a kérdésre is nehéz válaszolni. De hogy miért kellett a munkaadókat ennyire félteni a kártéritési keresettől, különösen akkor, ha a munkaadó vétkessége egy quasi preaiudiciális keresettel már meg lőn állapitva, hogy minő — a Curia nyelvén beszélve — «zaklatás» (l. 5012/909. sz. hat. indokolását) lenne abban, ha ily esetben a munkás is hozzájutna az őt jogosan megillető teljes összegü kártéritéshez, erre feleletet adni egyenesen lehetetlen.

Nyilvánvaló tehát, hogy a törvény már e ponton sulyos ellentmondásba jut önmagával. Elvileg megállapitja a munkaadó kártéritési kötelezettségét, de gyakorlatilag legalább az esetek tulnyomó többségében, lehetetlenné teszi annak érvényesitését, s igy az egyik kezével visszaveszi azt, amit a másikkal adott. De még kirivóbb ez az ellentét, ha vizsgálódásunk körébe vonjuk a törvény 3. §-át is.

A 3. §-ban ugyanis a következő kijelentés foglaltatik: Balesetbiztositási kötelezettség alá esnek a bér vagy fizetés nagyságára való tekintet nélkül mindazok, akik az alább felsorolt vállalatoknál alkalmazva vannak. Azonban az alkalmazott javadalmazása ugy a baleseti kártalanitások, mint a baleseti költségfelosztás és kirovás tekintetében csak 2400 korona összegig vétetik számitásba.

Ezzel implicite az is ki van mondva, hogy 2400 K-án felül nincs balesetbiztositás. 2400 K-ig tehát a munkás érdeke ugyahogy meg lenne védve, mert ezen a határon belül a balesetből kifolyólag előállott teljes vagy részleges munkaképtelenség által okozott kárt az országos pénztár meg fogja tériteni. Minthogy azonban a Mbt. 11. §-ának második bekezdése értelmében nemcsak a napi bér, vagy az esetleg hosszabb munkaszak után járó heti vagy havi fizetés, hanem a lakbér vagy a természetben élvezett pótlékok és osztalékok is számitásba veendők (ami egyuttal annyit is jelent, hogy minél nagyobb a most felsorolt czimeken élvezett jövedelem, annál szükebb körre van szoritva az a kár, amelyért a munkásbiztositó pénztár feltétlenül felel) s minthogy bizonyára számosan lesznek olyanok, akiknek a jövedelme ily módon az évi 2400 K-át jóval meghaladja, önként felvetődik az a kérdés, hogy a kártérités szempontjából minő jogi elbánás alá esik a jövedelemnek 2400 K-án felüli, vagyis a balesetbiztositás alá nem tartozó része; nevezetesen ezen a biztositás által nem fedezett jövedelemtöbbletben előállott csökkenés, tehát kárigény

érvényesitésének is előfeltétele-e a 82. §-ban emlitett jogerős büntetőbirói itélet, vagy sem?

A Curiának fentebb idézett határozatából, különösen az indokolás azon részéből, mely a jogerős büntetőbirói itélet hiányát hivatalból figyelembe veendő pergátló körülménynek kivánja tekinteni, azt kell következtetnünk, hogy legfőbb biróságunk a 82. §-t ily esetben is szigoruan alkalmazná. De ezzel egyszersmind a lehető legsulyosabb helyzet állna elő, mert jogerős büntetőbirói itélet nélkül a munkás kárának egyáltalában nem akadna gazdája. Az országos pénztár nem felel a többletért, mert a munkás csak 2400 K-ig volt biztositva, a munkaadót pedig egyszerüen nem lehet felelősségre vonni, s igy oda lyukadunk ki, hogy a törvény, egy a maga czéljával és rendeltetésével merő ellentétes helyzetet teremtett volna, ami pedig nyilvánvalóan nem volt, de nem is lehetett a törvényhozó szándékában, mert a törvényhozó a Mbt. megalkotásával a munkások társadalmi, gazdasági és jogi helyzetén nem rontani, hanem javitani akart.

Szerencsére azonban ugy áll a dolog, hogy a Mbt. sem kifejezetten, sem hallgatólagosan nem helyezte hatályon kivül a munkaadóknak korábbi törvényeinkben megállapitott kártéritési kötelezettségét. Sőt ellenkezőleg! Abból a körülményből, hogy a balesetbiztositást 104 taxative felsorolt üzemre nézve kötelezővé tette s hogy a balesetbiztositási járulékok fizetésére kizárólag a munkaadókat kötelezte, azt kell és csakis azt lehet következtetni, hogy a munkaadók kártéritési kötelezettségét ujból is kifejezetten megállapitotta, sőt szigoritotta, mert a munkaadók pénzén létesitett alapból 2400 K-ig a kárt feltétlenül, egyedül a munkás szándékosságának esetét kivéve, meg kell tériteni. A Mbt. czélja tehát nem az, mint a Curia egyik itéletének indokolásában mondja, hogy a munkaadók a sok zaklatással járó és költséges kártéritési perektől megszabadittassanak, hanem egyedüli czélja, hogy a munkás kárigényének érvényesitését megkönnyitse, a munkást jogos kárigényéhez könnyen hozzájuttassa, hogy megakadályozza, hogy a gazdaságilag hasonlithatatlanul erősebb munkaadó a perrendtartás összes eszközeinek kihasználásával a kártéritési kötelezettség alól kibujhasson, vagy annak teljesitését hosszu időre kitolhassa. A munkásbiztositás minden államban arra való, hogy a nemzeti vagyonnak az élő, ép munkáskezekben rejlő óriási értékét a lehetőségig védelmezze, gyámolitsa, a pusztulástól megóvja, nem pedig arra, hogy a kapitalista vállalkozókat a kártéritési kötelezettségtől teljesen megszabaditsa. Az 1907 : XIX. tcz. mellett tehát változatlanul hatályban maradt a munkaadók kártéritési kötelezettségét proklamáló 1893 : XXVIII. tcz. 37. §-a is, valamint az ennek alapján kifejlődött objektiv irányu birói gyakorlat is, mely a munkaadó felelősségének az alapját a veszélyes üzem folytatásában találta s amely birói gyakorlat a maga igazolását valójában a kötelező balesetbiztositás 104 üzemre kiterjedő megalkotásával nyerte el.

Ezt a meggyőződésünket csak megerősiti az a körülmény, hogy a Mbt. a biztositás felső értékhatárát a 3. §-ban 2400 K-ban állapitja meg, és ezzel a törvény egész érvényesülési körét megszabta. A munkaadó csak 2400 K után fizet balesetbiztositási járulékot, csak 2400 K-ig hárithatja tehát a felelősséget az országos munkásbiztositó pénztárra; ezen összegen felül tehát nincs biztositás, de lehet kár, amelyért valakinek valami alapon tehát felelni is kell. Ez a valaki pedig a korábbi törvény alapján csakis a munkaadó lehet.

Summum ius, summa iniuria! Egy cseppet sem tudok tehát lelkesedni azért a felfogásért, mely betüszerinti értelmében kivánja alkalmazni a Mbt. 82. §-át. De legkevésbbé helyeselhetem azoknak az álláspontját, akik a 82. §-ban emlitett jogerős büntetőbirói itélet hiányát hivatalból figyelembe veendő pergátló körülménynek kivánják tekinteni, mert ez a merevségig menő, tulszigoru álláspont a lényeget feláldozza a formának s a szellemet belefojtja a betükbe. Jogrendszerünk az emberi munka óriási jelentőségét különben sem igen akarja észrevenni, s ha még ezt az egyetlen szocziális törvényalkotásunkat is azok ellen alkalmazzuk, akiknek a javát lenne hivatva szolgálni, akkor inkább dobjuk sutba az egész törvényt s jőjjön vissza a régi állapot, kötelező biztositás nélkül, de a maga igazságos, emberséges, méltányos szellemével. Meglehet, hogy a törvény rossz, de a biró művészete éppen abban áll, hogy a rossz törvényt is kielégitő módon alkalmazza: scire leges cuim non hoc est, verba earum tenere, sed vim ac potestatem!

Összegezve az előadottakat, nézetem a következő:

1. Az esetben, ha az országos munkásbiztositó pénztár az 1907 : XIX. tcz. 81. §-a alapján a munkaadó ellen a kártéritési keresetet meginditotta s ezen perben a munkaadó szándékossága vagy gondatlansága meg lett állapitva, a munkásnak is meg kell adni a teljes kártérités iránt a kereseti jogot a munkaadó ellen.

2. Abban az esetben, ha a munkásnak az 1907 : XIX. tcz. 11. §-ának második bekezdése alapján kiszámitott jövedelme az évi 2400 K-t meghaladta, teljes kártéritést igényelhet a munkaadótól s keresete nem utasitható el az okból, mert a munkaadó szándékossága vagy gondatlansága jogerős büntetőbirói itélettel megállapitva nem lett.

Megengedem, hogy az első postulatum megvalósitása inkább törvényhozási feladat, bárha egy kis jóakarattal a birói gyakorlat itt is korrigálhatná a törvény szerkesztésénél elkövetett hibákat, de a második már tisztán a törvénymagyarázat kérdése, amelyet meg kell valósitani annál inkább, mert mellette harczol az igazság ereje is. *Dr. Rothschild Béla.*

Váltóbeli kötelezettség irói vagy művészi álnévvel kiállitott váltónyilatkozatból.

Ebben a kérdésben az osztrák és a németországi joggyakorlat csak nemrégiben foglalt el egymással homlokegyenest ellenkező álláspontot, miért is talán nem lesz érdektelen a két ellentétes határozatot kissé szemügyre venni, tekintve, hogy ez a kérdés még nálunk sincsen tisztázva.

Az osztrák legfőbb biróság ugy határozott, hogy az irói vagy művészi álnévvel kiállitott váltónyilatkozatból váltóbeli kötelezettség nem származik. És indokolta ezt a határozatát azzal, hogy az osztrák váltótörvény 4. §-a a kibocsátó név- vagy czégaláirását kivánja meg, már pedig a szabadon választott művészi álnév nem olyan névaláirás, aminőt a váltótörvény megkiván.

A berlini Landesgericht II. ezzel szemben azt az álláspontot fogadta el, hogy váltóbeli kötelezettség irói vagy művészi álnévvel is vállalható és ezt a nézetet magáévá tette a Kammergericht is. Magáévá tette annak daczára, hogy a német váltótörvény a kibocsátói névaláirásra nézve ugyanazt mondja, mint az osztrák törvény és igy ugyanannak a törvényhelynek ellenkező magyarázata utján jutott ellenkező jogi álláspontra.

Váltótörvényünk idevágó 3. §-ának 5. pontja megegyezvén a német és osztrák törvényekkel, kérdésessé válhatik, hogy joggyakorlatunk melyik nézetnek megfelelően fog ebben a kérdésben kialakulni.

A m. kir. Curiának eddig van egy határozata, mely szerint a váltótörvény nem kibocsátói névirást, hanem névaláirást kiván meg. Ez a curiai határozat ugy látszik az osztrák álláspont felé hajlik, mert egyszerü névirással szemben névaláirást kiván meg, ami alatt ugy tetszik, a polgári név aláirását érti másforma névaláirással szemben.

Az 1840. évi váltótörvény határozottan megkövetelte nálunk, hogy a vezetéknév egész kiterjedésében a kereszt vagy melléknévnek pedig legalább első betüje tétessék ki. De ezt az uj váltótörvény nem vette át és igy nincsen semmi akadálya annak, hogy nálunk se kivántassék meg váltójogi kötelezettség keletkezéséhez a polgári név aláirása, az irói vagy művészi álnév aláirásával szemben.

Kétségkivül a szabadabb jogfejlődési irányt képviseli ugyanis a német Kammergericht álláspontja, azt az irányt, mely a forgalmi életben a szavakhoz való merev ragaszkodás helyett a «Treue und Glauben» jelszavát követi. Látjuk ezt mindjárt, ha meggondoljuk, hogy irók és művészek polgári nevükön sokszor a közönség előtt teljesen ismeretlenek, mig művészi álnevük annyira köztudomásu, hogy a társadalom meg is feledkezik arról, hogy másik nevük is van. A bona fides azt kivánja ilyen körülmények között, hogyha az adósnak csupán köztudomásu művészi nevét ismerő hitelező eme néven kap nevezettől váltónyilatkozatot, a váltó érvényesitésekor vele szemben ne legyen felhozható az a kifogás, hogy váltóbeli kötelem csakis a polgári név aláirásából származik. Amely kifogásnak ugyis csupán törvénymagyarázati, de nem törvényes alapja van.

A váltótörvény mindenütt csak általában névaláirásról beszél, már pedig a név a jogi forgalomban másoktól való megkülönböztetésre való jelzés lévén, a művészi álnév szintén ezt a

czélt szolgálja. Megjegyezve mégis, hogy mindez csak arra vonatkozik, ha általánosan elterjedt és kizárólagosan használt müvészi álnévről, nem pedig csak egy esetben felvett névről van szó. A bona fidesről mondottak is csak arra az esetre találnak, mert az egyes esetben használt irói vagy müvészi álnév a személyt nem megjelöli, hanem eltakarja.

Kérdésünk egyébként nemcsak váltójogi jelentőségü, hanem a magánjog egészére kiterjedő oly értelemben, hogy vajjon irói vagy müvészi álnév alatt jogok szerezhetők és kötelezettségek vállalhatók-e? Az irodalom és a joggyakorlat ebben a kérdésben egyöntetü álláspontra még szintén nem jutott; mert mig Staudinger pl. a német polgári törvénykönyv 12. §-ához irt kommentárjában igenlő választ ad, addig Rehbein szerint az irói álnév nem név, mert a személyt nem megjelölni, hanem eltakarni akarja. Ami azonban a fentebb érintett kizárólagosan használt és köztudomásu müvészi és irói álnévre bajosan mondható.

Staub a váltótörvényhez irt magyarázatában pedig kifejezetten azt az álláspontot vallja, hogy a váltótörvény név alatt kizárólag a polgári nevet érti.

Ami már most a kérdés általános magánjogi joggyakorlatát illeti, emlitsük meg, hogy a brémai Landesgericht kimondotta, hogy az operaénekes szinészi neve alatt megperelhető, a német Reichsgericht pedig ugy határozott, hogy a szerződés aláirására elegendő a müvészi név aláirása.

Hazai viszonyainkra az 1894 : XXXIII. tcz. 44. §-a vonatkozik ebben a kérdésben, mely szerint: «Senki sem viselhet más családi és utónevet, mint amelyek születési anyakönyvébe be vannak jegyezve». De hozzá teszi, hogy «Ez a rendelkezés az irói vagy müvészi álnevek használatát nem korlátozza.» Ha már most igy nálunk a müvészi álnév használatának törvényes alapja van, vagyis az törvény szerint is «név», akkor csak annál inkább magyarázhatjuk a váltótörvény 3. §-ának 5. pontját ugy, hogy az itt irt név alatt a polgári név mellett a kizárólagosan használt köztudomásu irói és müvészi név is értendő.

Dr. Csépai József.

Különfélék.

— **Birák és parlament.** A következő levelet kaptuk: Tisztelt Szerkesztő ur! A «Jogt. Közl.» 44. számában Zsoldos Benő ur «Birák és parlament» felirásu czikkében engem ugy tüntet föl, mintha minden megszoritás nélkül hive lennék annak az eszmének, hogy a birói tiszt összeférhető legyen az országgyülési képviselő megbizásával. Ez nyilván téves értesitésen alapszik. Az O. B. Ü. E. nagyváradi közgyülésén a Grecsák Károly birótársam fölvetette gondolathoz azt a megjegyzést füztem, hogy az csak olyan értelemben valósitható meg, hogy a biró képviselővé választása esetében a megbizást elfogadhassa, anélkül, hogy — német és osztrák mintára — a kormánytól a megbizás tartamára szabadságidőt kellene kérnie; hogy továbbá a képviselői megbizás megszünte után állásába visszatérhessen, a szolgálati időnek folytatásával; végül, hogy — illetéktelen befolyások kizárása érdekében — az illető országgyülés tartama alatt előléptethető ne legyen. Az azonban magától értődik, hogy a birói tiszt és a képviselőség *egyidőben együttes gyakorlásának* ellene vagyok, nemcsak azért, mert a birót a politikai mozgalmakban részvétel könnyen kiteszi az elfogultság gyanujának, hanem főképpen azért, mert a kétféle kötelességnek lelkiismeretes teljesithetését kizártnak tartom. Egyelőre ennyit erről az érdekes kérdésről, amelynek részleteire alkalomadtán szivesen visszatérek.

Kitünő tisztelettel: *Dr. Márkus Dezső.*

— **Az érdemleges ügyvédi munka dijazása.** A temesvári kir. táblának minden kritikán aluli dijmegállapitását jellemzi a következő eset:

Egy 100 K-át meghaladó végrehajtási ügyben előterjesztést adtam be, amelynek azonban a kir. járásbiróság helyt nem adott, miért is a kir. táblához felfolyamodással éltem. Ugyanezen ügyben hozott s ügyfelemet a végrehajtás körül felmerült költséggel megterhelő végzés ellen szintén felfolyamodást nyujtottam be. Ezen felfolyamodásokat a temesvári kir. tábla 1877/1912. p. sz. alatt együttesen döntötte el s a felfolyamodási munkadijat 12 K 30 fillérben állapitotta meg saját felemmel szemben.

Megjegyezni kivánom, hogy a felfolyamodásokkal 10 K 60 fillér bélyegkiadás merült fel s igy két terjedelmes felfolyamodás megszerkesztéséért és leirásáért a kir. tábla 1 K 70 fillért állapitott meg. *X.*

— **Ipari közigazgatási szakkönyvtár.** Régóta érzett hiányt van hivatva pótolni az *Ipari közigazgatási szakkönyvtár,* melynek első könyve, *dr. Dénes Sándor* miniszteri segédtitkárnak az *Iparhatósági Telepengedélyekről* irt munkája most hagyta el a sajtót. A Szakkönyvtár azt a feladatot tüzte maga elé, hogy az iparra vonatkozó jogszabályokat, melyek ma a legelszórtabb helyeken kutathatók csak fel, összegyüjtse és a joggyakorlattal együtt tudományos rendszerbe foglalva, feldolgozza. A szakkönyvtár ugyan nem hivatalos vállalat, de annak következtében, hogy főszerkesztője a kereskedelemügyi miniszterium ipari közigazgatási és törvényelőkészitési szakosztályának főnöke: *dr. Barthos Andor* miniszteri tanácsos, müegyetemi magántanár lett, biztositva van az, hogy az érdekeltek a most irányadó felfogásról nyernek tájékozást. A főszerkesztőt, aki a szakirodalomnak egyik legjelesebb munkása, a szerkesztői teendőkben *dr. Dános Árpád* szakiró, a miniszterium ugyanazon osztályának kiváló előadója, a közgazdaságtan tanára fogja támogatni. A szakkönyvtár munkatársai a miniszteriumok és egyéb hatóságok legjelesebb tagjai közül valók. Ez az első könyv *dr. Dénes Sándor* segédtitkár munkája épp abban a kérdésben, melyben a legnagyobb volt a tájékozatlanság: teljes világosságot nyujt s bizonyára megváltoztatja azt a mai helyzetet, amikor évek telnek bele, mig a vállalkozók üzlettelepük létesitésére a telepengedélyt megkapják. Hol ezt, hol amazt az eljárási szabályt sértik meg az alsófoku hatóságok és mikor végre az ügy — sokszor évek után — végdöntésre a miniszteriumba kerül, az eljárást alaki okok miatt a legfelsőbb hatóság kénytelen megsemmisiteni. Dr. Dénes Sándor munkája kitanitja az iparost, ügyvédet, hatóságot, minden érdekelt mindazt megtalálja benne, amire szüksége lehet. Gondosan megmagyarázza, hogy mely telepek létesitésére kell iparhatósági telepengedélyt kérni, mikor esik már az átalakitás, kibővités is engedélyezés alá. A szakkönyvtár egyes füzeteinek ára 1 K, a kettős füzeteké 2 K.

— **A szocziális jog elmélete** czimen a magyar jogi irodalomban hézagpótló kis tájékoztató munka jelent meg *dr. Szirtes Artur* budapesti ügyvéd tollából. E füzet bevilágit egy oly területre, melybe manapság divat elkalandozni, legtöbbször azonban anélkül, hogy annak tulajdonképpeni mibenlétét ismernék. Szerző fejtegetéseinek sarkpontja, hogy a szocziális jog kérdése főként módszertani kérdés. Czél: a római jogi, kánonjogi és hübérjogi dogmáknak a modern igazságszolgáltatásban való erőszakolása helyett a mai társadalmi viszonyoknak, gazdasági állapotoknak, minden néposztály sajátos életviszonyainak megismerése alapján létesitett, az összesség (nem pedig egyes társadalmi csoportok) érdekeinek kielégitését megvalósitani törekvő jogszabályok alkalmazása. Vagyis: a pandektologikus jogdogmatika kiszoritása a szocziografiai módszer alapján álló, a szocziálpolitika által irányitott szocziáldogmatika által.

A jogszabályok alkotásának ez a módszere a szocziális jog fogalmának állandó eleme; magának a szocziális jognak tartalma azonban az alapul szolgáló társadalmi viszonyoknak átalakulásával folyton változik. Napjainkban jellemző vonása: a köz- és magánjog eddigi határvonalainak elmosódása, mely leginkább a kollektiv szerződés és a szakszervezeti jogban jut kifejezésre.

A munka három főrészre oszlik: az első a történeti kialakulással, a második a módszertannal, a harmadik a szocziális jog anyagával foglalkozik. A végső áttekintést rövid összefoglalás könnyiti meg.

A könyvecske Rényi Károly könyvkiadóvállalatánál jelent meg. Ára 1 K.

— **Dr Bodó Farkas** kézdivásárhelyi törvényszéki biró összeállitásában egy közel ötödfélszáz oldalas «Betürendes döntvénytár» jelent meg. E mü mintegy 3000 felsőbirósági határozatot tartalmaz a birói és közigazgatási hatáskörre, a magán-, kereskedelmi, váltó, csődjogra s a polgári peres, végrehajtási és telekkönyvi eljárásra nézve.

A felsőbirói határozatok igen nagy tömegéből azokat választja ki és öleli fel, amelyek a legfontosabbak és gerinczét képezik a ma uralgó joggyakorlatnak.

A «Betürendes döntvénytár» a határozatokat nem teljes szövegükben, hanem kivonatosan közli. Mindamellett idézi minden

egyes határozatnál a forrást, hol az teljes szövegében feltalálható. Szerző tulajdona. Ára 6 K.

— **Dr. Molnár Kálmán** egri jogtanár *Kormányrendeletek* czim alatt közjogi tanulmányt tett közzé, a rendeletekre vonatkozó egész anyagot tárgyalás alá véve.

— **Dr. Irk Albert** különlenyomatban adta ki az «Erdélyrészi Jogi Közlöny» ben «A közvetett tettesség» czimén megjelent dolgozatát.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A természetes atya tartásdijfizetési kötelezettsége** megszünik, mihelyt a természetes gyermeke *keresőképes* lesz, arra való tekintet nélkül, hogy ez utóbbi tényleg betölt-e valamely állást vagy tényleg üz-e valamely foglalkozást és tekintet nélkül arra is, vajjon, ha képességeinek megfelelő keresetforráshoz jutna, az ennek segélyével elért jövedelme megfelelne-e a természetes apa által részére nyujtott tartásdij összegének. (Osztrák legfőbb törvényszék Rv. I. 813/10. sz. itélet.)

— **Müvésznév használata váltóaláirásnál.** Ellentétben az osztrák legfőbb törvényszék gyakorlatával, a berlini Kammergericht joghatályosnak mondta a váltói kötelezettséget, melyet a kibocsátó müvészneve alatt vállalt. Itéletét arra alapitja, hogy a kibocsátói aláirásban rejlő lényeges kelléknek már akkor elég van téve, ha az aláirt név oly megjelölést tartalmaz, mely váltóképes személyre általában vonatkozhatik és nem szükséges, hogy az aláirt név azonos legyen a váltókötelezett polgári nevével. A váltótörvény csak azt kivánja meg, hogy az aláirásul használt név a kötelezett saját neve legyen. Szokásjogilag meghonosodott szabály pedig az, hogy az irók és müvészek jogcselekvényeket is eszközölhetnek általánosan használt álneveik alatt, melyeket mint «saját nevüket» viselik.

— **Jogi továbbképző tanfolyamok Németországban.** Október 14-én vette kezdetét a 16. továbbképző-tanfolyam Frankfurtban, mely deczember 7-ig tart. A tanfolyam programmja rendkivül érdekes és változatos és a jogélet minden ágában mutatkozó reformtörekvések ismertetésén kivül bepillantást nyujt a gazdasági élet legkülönbözőbb ágaiba. Igy megtekintésre kerülnek szakavatott előadások kapcsán a különféle jóléti és közegészségügyi intézmények, mint a városi vizmü, csatornamü, szemétfeldolgozó telep stb.; a modern nagy ipari üzem megismerését czélozza egy bőrgyár, fémárugyár, czukorgyár stb. meglátogatása, végül megtekintésre kerülnek a Frankfurter Zeitung szerkesztősége és egy elsőrangu szálloda. Az előadások az érdekes témák valóságos tárházát nyujtják ugy a jogtudomány, mint a közgazdaságtan és szocziálpolitika köréből. A jogiak közül különösen kiemelendők a következők: Frank: a büntetőjogi reform mai állása, Freudenthal: a büntetés végrehajtásának reformja, Burchard: a magánjog fejlődése a polgári törvénykönyv életbelépte óta.

— **Károsult önhibája.** Ha a vendég a toilette helyiségből az általa ismert veszélytelen ut helyett más, általa még nem járt uton tér vissza, ugy az eközben bekövetkezett baleset tulnyomólag sérült hibájából származik és sérült gondatlanságát nem mentesitheti azon körülmény, hogy sérült azért volt kénytelen az általánosan használt utról letérni, mert szeméremérzetébe ütközött volna, ha nőkkel találkozik. (Német birodalmi törvényszék 1912 szept. 17. 524.)

— **Joggyakornokok gyakorlati kiképzése.** A porosz igazságügyminiszter f. é. julius harmadiki rendeletében felhivást intézett a joggyakornokokhoz, hogy gyakorlati ismereteik bővitése céljából hosszabb időt töltsenek iparvállalatok szolgálatában. Ezen mindenképpen üdvös reform azonban nagy akadályokba ütközik az iparvállalatok magatartásában, melyek csak nagyon kis számban mutatkoznak hajlandóknak joggyakornokok alkalmazására. Igy egy kibocsátott előzetes felhivásra 120 vállalat jelentkezett ugyan, de már a végleges jelentkezésnél ez a szám 26-ra apadt és ezek közül is tényleg csak hatan maradtak meg igéretük mellett. Mint látható tehát, éppen az érdekelt körök azok, melyek megakadályozzák, hogy a birák annyira hangoztatott gyakorlatiatlan felfogása és hiányos szakértelme megszünjék.

Ezzel kapcsolatban emlékezünk meg a német császári automobilklub azon kezdeményezéséről, hogy birák és ügyészek részére járatokat rendezett be, hogy az automobilközlekedés viszonyairól személyes tapasztalatokat szerezzenek.

Nagyobb forgalmu vidéki irodámnak önálló vezetésére, alapos gyakorlattal biró irodavezetőt (doctor juris) keresek azonnali belépésre. Fizetés havi 200 K és a szokásos mellékjövedelmek. Csakis igazán komoly praxissal rendelkezők számithatnak tartósabb alkalmaztatásra. Ajánlatok az eddigi gyakorlat tüzetes megjelölésével dr. Ernst Lajos ügyvédhez Módosra intézendők. 14586

Ügyvédjelölt, aki a német nyelvet is birja, ügyvédi irodámban Mohácson azonnal alkalmazást nyerhet. Kezdőfizetés havi 140 K és a szokásos mellékjövedelmek. Ha hosszabb gyakorlattal biró vagy doctor juris ajánlkozik, megegyezés szerint magasabb dijazást is adok. Ajánlatok a minősités közlésével hozzám küldendők. Mohácsi Német Lipót ügyvéd. 14593

Keresek irodavezetésre önállóan képes ügyvédjelöltet. Eddigi müködés közlendő. Fizetés megállapodás szerint. Dr. Spärger Henrik, Oraviczabánya. 14598

Alapos képzettségü és gyakorlatu, juris doctor ügyvédjelöltet keresek. Fizetés megegyezés szerint. Ajánlatok a fizetési igény és az eddigi müködés megjelölésével dr. Legény Sándor módosi ügyvédhez intézendők. 14601

Dr. juris gyakorlattal, délelőtti fővárosi irodát keres. Megkeresések «Délelőtti» jelige alatt kéretnek a kiadóba. 14610

Kezdő ügyvédjelölt tételes szigorlattal, aki a telekkönyvi ügyekben jártas és gépirni tud, egy havi jelölti és másfél évi irodai gyakorlattal, kevés román nyelvismerettel, vidéki irodába ajánlkozik. Ajánlatot fizetésmegjelöléssel kérek «Állandó és pontos» jeligére Kolozsvár, főposta. 14615

Németül és tótul tudó gyakorlott ügyvédjelöltet keres dr. Littman Albin késmárki ügyvéd. Fizetés megállapodás szerint. 14616

Fiatal ügyvéd, nagy gyakorlattal, fővárosi ügyvédhez irodavezetőnek ajánlkozik. Czim a kiadóhivatalban. 14617

A m. kir. államvasutak téli menetrendje.

Délelőtt — Délután

A vonatok **érkezése** Budapest keleti pályaudvarra.

vonatszám	óra perce	vonat neme	honnan
339	5 10	Vv.	Berlin, Ruttka
645	5 10	Tvsz.	Debreczen, Nagyvárad
309	5 30	Szv.	Hatvan
1905	5 30	»	Eszék, Tapolcza
609	5 45	»	Brassó, Arad
909	5 45	»	Sófia, Bród, Belgrad
19	5 55	»	Torbágy
313	6 00	»	Péczel
17	6 05	»	Komárom
1707	6 15	»	Stanislau, Msziget
11	6 25	»	Wien
1505	6 30	Gyv.	Poprád-Felka, Kassa
407	6 50	Szv.	Lemberg, Stryj, Kassa
1007	6 50	»	Fiume
315	7 00	»	Gödöllő
1305	7 10	»	Graz, Fehring
509	7 20	»	Brassó, Kolozsvár
917*a*	7 25	»	Kunszentmiklós-Tass
317	7 30	»	Gödöllő
319	7 40	»	Hatvan
21	7 45	»	Bicske
1003	8 00	Gyv.	Róma, Triest, Fiume
911	8 10	Szv.	Sarajevo, Belgrád
1513	8 15	»	Csorba, Kassa
1015	8 20	»	Paks
513	8 35	»	Bukarest, Kolozsvár
321	8 45	»	Hatvan
13	9 20	»	Győr
307	9 25	»	Berlin, Ruttka
1005[1])	9 35	Gyv.	Fiume, Tapolcza
913	9 55	Szv.	Szabadka
5	10 05	Gyv.	Bruck-Királyhida, Szombathely, Sopron
409	10 20	Szv.	Miskolcz
23	10 45	»	Bicske
605	11 30	Gyv.	Arad

[1]) Fiuméról Adony-Pusztaszabolcsig csak márczius 1-ső közlekedik.
[2]) Deczember 15-től bezárólag január 31-ig közlekedik.
[3]) Csak vasár- és ünnepnapokon közlekedik.
[4]) Torbágytól Budapest-Kelenföldig csak vasár- és ünnepnap előtti köznapokon közlekedik.
[5]) Csak hétfőn, de ha hétfőre ünnep esik, a reá következő köznapon közlekedik.

A vonatok **érkezése** Budapest-Józsefvárosra.

Délelőtt.

vonatszám	óra perce	vonat neme	honnan
517[5])	4 40	Szv.	Nagykáta
511	5 00	»	Szolnok
311	5 50	»	Gödöllő
917	6 17	»	Kunszentmiklós-Tass
323	12 10	Szv.	Gödöllő
611	12 30	»	Bukarest, Arad
301	12 50	Gyv.	Berlin, Ruttka
903	1 00	»	Konstantinápoly
401	1 05	»	Lemberg, Kassa
7	1 20	Szv.	Wien, Sopron
601	1 25	Gyv.	Bukarest, Arad
1	1 30	»	London, Paris, Wien
1201	1 40	»	Sarajevo, Bród, Szabadka
1901	1 55	»	Eszék, Pécs
1301	2 10	»	Graz, Fehring
325	2 15	Szv.	Hatvan
1501	2 30	Gyv.	Poprád-Felka, Kassa
919	2 40	Szv.	Kunszentmiklós-Tass
23*a*	3 00	»	Torbágy
519	3 10	»	Nagykáta
327	4 20	»	Péczel
329	5 25	»	Gödöllő
507	6 15	»	Brassó, Debreczen
15	6 20	»	Győr
1507[2])	6 25	Gyv.	Poprád-Felka, Kassa
3	6 35	»	Wien, Graz
1705	7 00	Szv.	Stanislau, Msziget
907	7 10	»	Sofia, Belgrád, Bród
607	7 25	»	Bukarest, Arad
421	7 35	Vv.	Szerencs
305	7 45	Szv.	Berlin, Ruttka
25	7 50	»	Bicske
1109	8 05	»	Tapolcza, Balatonfüred
607/II[3])	8 10	»	Nagykáta
1009	8 15	»	Fiume, Bród
405	8 20	»	Lawoczne, Msziget
9	8 45	»	Wien, Graz
1511	8 50	»	Csorba, Kassa
27	9 00	»	Bicske
331	9 10	»	Péczel
1907	9 15	»	Vinkovcze, Pécs
603	9 20	Gyv.	Brassó, Arad
29[4])	9 28	Szv.	Triest, Torbágy
303	9 35	Gyv.	Berlin, Ruttka
1001	9 35	»	Róma, Fiume, Pécs
915	9 45	Szv.	Kiskőrös
403	9 55	Gyv.	Lemberg, Msziget
905	10 00	»	Sofia, Belgrád
1303	10 10	»	Graz, Triest
333	10 25	Szv.	Gödöllő
515	10 40	»	Segesvár, Kolozsvár
1503	10 50	Gyv.	Csorba, Kassa

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20.
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4.
Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenhetedik évfolyam. 46. szám. Budapest, 1912 november 15.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom. *Dr. Finkey Ferencz* kolozsvári egyetemi tanár: Kritikai jegyzetek a fiatalkoruak biráiról és a fiatalkoruak bünügyeiben követendő eljárásról szóló törvénytervezetre. — *Dr. Dános Árpád* keresk. miniszteri fogalmazó: A községi biróság elé utalt kihágások ellátása. — *Dr. Forbáth Tivadar* budapesti ügyvéd: A kartell és joggyakorlatunk. — Különfélék.

Melléklet: Hiteljogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Kritikai jegyzetek a fiatalkoruak biráiról és a fiatalkoruak bünügyeiben követendő eljárásról szóló törvénytervezetre.

A jogirodalom elismeréssel és köszönettel tartozik az igazságügyi kormánynak azért az előzékenységért, hogy a «fiatalkoruak biráiról és a fiatalkoruak bünügyeiben követendő eljárásról» készitett törvénytervezetet annak indokolásával együtt, hozzászólás és megvitatás végett nyomtatásban előre közrebocsátotta. Ezzel mindenesetre csak az ügynek javát és sikerét mozditotta elő a minisztérium, mert a szakemberek előzetes kritikája egy ily fontos igazságügyi reform megalkotásánál bizonyára sok vitás vagy kényes pontot tisztázhat, vagy legalább reámutathat a tisztázandó, illetőleg módositandó pontokra. E reményben s a Tervezet hivatalos ismertetője, dr. Szászy Béla által a «Jogt. Közl.» 36. számában kifejezett felhivás alapján, bátorkodom én is néhány hézagos megjegyzéssel hozzájárulni a Tervezet kritikájához.

I.

A legelső, amit részemről el nem mulaszthatok, az őszinte öröm kifejezése afelett, hogy a fontos kérdés ennyire előhaladt s az igazságügyi kormány bátor elhatározással rövidesen be akarja tetőzni a fiatalkoruak büntetőjogának a büntető novella által jól megalapozott uj épületét. Miként a büntető novella II. fejezetével elévülhetetlen érdemet szerzett az igazságügyi kormány, mert a fiatalkoruak anyagi büntetőjogát teljesen a modern humánus elvek szerint reformálta s erészben egy csapásra a vezető államok közé emelte hazánkat, ugy az uj Tervezet a fiatalkoruak bünügyeiben követendő eljárás és a szervezeti szabályok uj alapokra fektetésével hasonló nagyjelentőségü és áldásos kulturmunkát fog végezni s hazánk hirnevét a többi kulturállamok előtt ujból csak öregbiteni fogja. Igaz, hogy erészben már az úttörés dicsőségére nem pályázhatunk, mert az a négy év alatt, mely a büntető novella meghozatala óta eltelt, a fiatalkoruak anyagi és alaki büntetőjogát a legtöbb európai állam a modern elvek szerint reformálta, vagy igyekszik reformálni. Igy különösen a fiatalkoruak birósága tekintetében legujabban Olaszország oly bátor javaslatot, Belgium és Francziaország pedig oly radikális törvényeket (Belgium 1912 május 15., Francziaország 1912 julius 22.) produkáltak, amelyekkel magukhoz ragadták a vezetést e téren.

Azonban, ha radikálizmus dolgában, vagyis az eredeti északamerikai minta megközelitésében a mi Tervezetünk nem lesz is éppen a legelső az európai hasontárgyu törvényhozási alkotások közt, az uj eszmék higgadt, körültekintő megvalósitása tekintetében mégis kétségtelenül a legelsők közé fog tartozni s méltó párja és kiegészitése lesz a jogos büszkeségünket képező büntető novellánknak. Annál is inkább remélhetjük ezt, mert a Tervezet már négy évi gyakorlat eredményére van épitve, s ha e gyakorlat ellen tehetők is kifogások, de az eddigi kisérletek egyrészt megtörték az utat az uj intézmény életbeléptetésére, másrészt mindenesetre becses tanulságokat szolgáltatnak az uj intézmény részletkérdéseinek megoldása tekintetében.

A «fiatalkoruak birósága» néven elterjedt északamerikai intézmény tekintetében ugy az irodalomban, mint gyakorlatilag, ma már tényleg ott tartunk, hogy annak helyessége, életrevalósága felett többé nincs helye vitatkozásnak. A büntetőjogi irodalom, az összes müvelt államok törvényhozói csak afölött folytatnak ma eszmecserét, mily alakban, mily terjedelemben ültessék át az uj intézményt. Az amerikai irók teljes joggal kérkednek azzal, hogy a jogtörténet alig tud felmutatni intézményt, mely ily rohamosan meghóditotta a müvelt világot. Alig 12 éve, hogy az első önálló «gyermekbiróság» megkezdte müködését Chicagóban, s ma már 41 északamerikai s a legtöbb európai állam átvette az eszmét s buzgólkodik annak minél tökéletesebb megvalósitásán. Nálunk is az 1908-iki 20,003. sz. igazságügyminiszteri rendeletet, mely a fiatalkoruak biróságát kisérletképpen életbeléptette, senki sem kifogásolta, sőt a büntetőjogászok egy értelemmel, örömmel üdvözölték azt, mint a büntető novella természetes folyományát, a fiatalkoru bünelkövetőkkel szemben elfogadott uj vezéreszmének, azok erkölcsi megmentésének és javitó-nevelésének elengedhetetlen perjogi keresztülvitelét.

A jelen Tervezettel szemben azért a szakkritika feladata csupán a részletkérdések megvitatása. Részemről is csupán ezekhez kivánok hozzászólni, azonban nem törvénytechnikai szempontból, hanem főleg az elvi jelentőségü pontokhoz. Azt is előrebocsátom, hogy egészben véve a Tervezetet igen sikerültnek tartom, s mint higgadt kompromisszumot a túlradikális és túlszerény kisérletek közt általában ügyes és helyes megoldásnak tekintem; kritikai megjegyzéseim ezért csak azt czélozzák, hogy amennyiben lehetséges, a Tervezetet még tökéletesebbé tegyük.

II.

Kétségtelenül legnehezebb feladat a fiatalkoruak bünügyeinek intézése tekintetében a *szervezeti kérdések* helyes megoldása. Kire bizzuk a fiatalkoru bünelkövetők ügyeit, egy specziális uj birói szervezetet létesitsünk-e e czélra, amely kizárólag a fiatalok ügyeivel foglalkozzék, s amelyre nemcsak a bünelkövető, de az elhagyott és züllött ifjak ügyei is kivétel nélkül reábizassanak, amint Amerikában legtöbb helyt teszik, avagy beérjük a létező birói szervek (járásbiróság, törvényszék) valamelyikénél egy uj ügybeosztással? A legtöbb európai törvény és javaslat, s a mi eddigi gyakorlatunk is ez utóbbi, egyszerübb és könnyebben kivihető utat választotta s ezt fogadta el lényegében az uj Tervezet is.

Az amerikai mintához (bár ott is sok helyt divatos a rendes birák turnusonkénti beosztása e specziális ügykörbe) annyiban közeledik a Tervezet, hogy túlnyomólag az egyesbirói rendszert emeli szabálylyá (a törvényszéknél is egyesbiróra ruházza a fiatalkoruak ügyeit), valamint azzal, hogy bizonyos esetekben a «tiltott cselekményt elkövető *gyermekek*» és a csak «erkölcsi romlásnak kitett, vagy züllésnek indult, de *büntetendő cselekmény elkövetésével nem gyanusitott kiskoruak*» ügyeit is a fiatalkoruak birájára bizza.

A Tervezet tehát kompromisszuális jellegü. Az igazi amerikai rendszert, melyet legujabban Belgium tett teljesen magáévá, s

melyet az olasz javaslat is meglehetősen megközelit, nem merte elfogadni, s beéri az eddigi gyakorlat némi továbbfejlesztésével. Elvi szempontból ez az erős megalkuvás alaposan kifogásolható, de nézetem szerint gyakorlatilag is aggályokat kelthet a hatáskörök esetleges összezavarása és a tulságosan sok elsőfoku birói fórum konczedálása miatt, ami a fiatalkoruak ügyeiben való egységes eljárást lehetetlenné teszi. Szerintem semmi akadálya nem lett volna annak, ha akkor, amidőn egy uj intézményt szervezünk, az elvileg legtökéletesebb és gyakorlatilag is legeredményesebbnek igérkező mintát iktassuk törvénybe. Maga a Tervezet indokolása kifejezetten elismeri, hogy éppen a mi büntető novellánkban a fiatalkoruak ellenében megállapitott «intézkedések» elvi egységének a belga törvény radikális álláspontja felelne meg, mely «a fiatalkoruval szemben alkalmazható összes intézkedésekre az egyesbiróként eljáró gyermekbiróban egészen külön szervet és külön eljárást létesit» (405. l.). Az indokolás fő érve e legtökéletesebbnek elismert szervezési mód ellen az, hogy a jogászi közvélemény hazánkban alig fogadná megnyugvással, hogy öt, esetleg tiz évig terjedhető fogházbüntetés kiszabása egyesbiróra legyen ruházva.

Ez az érv azonban meglehetősen mesterkélt, hogy ne mondjam erőszakolt. Éppen a jogászi közvélemény, mely régóta helyesli az egyesbiróságok hatáskörének állandó kiterjesztését, aligha tenne kifogást az ellen, hogy a fiatalkoruak birája, ha azt gondosan megválasztottuk, esetleg egy évnél is hosszabb szabadságelvonásra itélhesse az arra méltónak talált megrögzött fiatalkorut. Hiszen a javitó-nevelés, amit a fiatalkoruak egyesbirája akadály nélkül elrendelhet, tulajdonképpen mit jelent? Végeredményben több (esetleg kilencz) évre terjedő szabadságelvonást. Ha ez utóbbit a fiatalkoru érdekében megengedhetőnek, vagyis az egyesbiró által is elrendelhetőnek tartjuk, mért ne rendelhetné el ugyanaz a biró a fiatalkoruak fogházába elhelyezést, amelynek szintén a javitó-intézetekével azonos rendszere van, s tökéletesen végrehajtva nem is szabad másnak lennie, mint egy szigorubb jellegü javitó-intézetnek. Ez az érv még a klasszikus iskola tantételeiből fenmaradt aggályoskodás, pedig már meg kellene szoknunk, hogy a fiatalkoruval szemben a büntető novella szellemében nem a cselekmény sulya, hanem az illető fiatalkoru egyénisége és jövője a döntő az alkalmazandó intézkedésnél.

De nem is azon van a sulypont, hogy a fiatalkoruak egyesbirája mily terjedelmü «fogházbüntetést» szabhasson ki. Az eziránti aggályokat könnyü eloszlatni az ily sulyosabb eseteknek törvényszéki tanács elé utalásával, amint a Tervezet 32. §-a is teszi, vagy amint az olasz javaslat még helyesebben megoldja; a főkövetelmény elvileg az lenne, hogy a fiatalkoruak ügyei lehetőleg egy kézbe összpontosittassanak, amit ugy a gyakorlat egységessége, mint főleg az kiván meg, hogy az összes fiatalkoruak ügyei valóban a büntető novella szellemében, a fiatalkoru erkölcsi megmentése jegyében intéztessenek el.

Mig tehát örömmel üdvözlöm a Tervezet 63., 64. §-ait, melyek módot adnak arra, hogy a még nem bünelkövető, de erkölcsi romlás veszélyének kitett, vagy züllésnek indult fiatalkoruak is az arra legilletékesebb fiatalok birája elé kerülhessenek, másfelől féluton megállásnak tekintem, hogy a fiatalkoruak birája az ilyen állapotu fiatalkoruakra csak «sürgős esetekben» van jogositva intézkedni, s még ily esetekben is a tett intézkedés az árvaszék jóváhagyása alá bocsátandó. Ismerve árvaszékeink összeállitását, bizonyára több garanczia van az egyesbiró itélkezéseinek alaposságában, legyen az akár járásbiró, akár törvényszéki biró, mint az árvaszékében. A helyes megoldás csak az lenne, ha az összes fiatalkoruak és pedig ugy a bünelkövetők, mint az elhagyatottak és züllöttek ügyei elsőfokon egy (egyes-) birói fórumra bizatnának, amely biró hatáskörrel birna mindezen ügyekben a szükséges intézkedésekre, aki tehát a birói és gyámhatósági hatáskört egyesitené magában s egyuttal mint a Tervezet különben is óhajtja, a tett intézkedések végrehajtását is ő eszközölje, illetőleg irányitsa és ellenőrizze.

A Tervezet indokolása (407. l.) ezt a czentralizácziót «gyakorlatilag keresztülvihetetlennek», elméletileg pedig olyannak mondja, mely «a birói szervezet teljes felbontását eredményezné». Sulyos érvek, de részemről nem tudom egyiket sem aláirni. Ha másutt gyakorlatilag keresztül lehet vinni az «elvi szempontból legjobbnak» mondott és a büntető novellánkkal is legteljesebben összhangzó szervezetet, miért ne lehetne nálunk, mikor akár a törvényszéki, akár a járásbirósági fiatalok birája képesitve van minden funkczióra. Legkevésbbé fogadható pedig el az az érv, hogy az ily központositás a birói szervezet teljes felbontását eredményezné. (?) Nem az ügyeknek kell alkalmazkodniok a fennálló szervezethez, hanem az ügyek természetéhez, különbözőségéhez kell idomitani, módositani a szervezetet. Ha felismerjük és meggyőződünk arról, hogy a fiatalkoruak ügyeit ugy ezek, mint a társadalom és az állam jól felfogott érdekében egészen uj elvek szerint kell kezelni és intézni, akkor nem szabad a fennálló birói szervezet, helyesebben csak a hatásköri szabályok felbontásától visszariadnunk.

Nézetem szerint «elméletileg» éppen az eshetik alapos kifogás alá és ébreszthet sulyos aggályokat, hogy a Tervezet fentartja a létező birói szervezet «noli me tangere» kezelésével a hatáskörök ama zsufoltságát, ami a fiatalkoruak ügyeinek helyes intézését szinte lehetetlenné tenné.

A fiatalkoruak ügyei nem kevesebb, mint öt elsőfoku fórum elé kerülnek a Tervezet szerint. Ugyanis hatáskörrel birna ezekben:

a) a fiatalkoruak járásbirája,

b) a fiatalkoruak törvényszéki birája,

c) a kir. törvényszék felebbviteli tanácsa (37. §. első bek.),

d) az esküdtbiróság (37. §. második bek.),

e) a közigazgatási hatóság, mint rendőri büntetőbiróság. (66. §.)

Vegyük ide még az árvaszéket, mely a 65. §. szerint, az erkölcsileg veszélyeztetett fiatalkoruak ügyeiben a fiatalkoruak birájának ideiglenes intézkedése helyett «más intézkedést tehet», azt hiszem, nem nagyitok, ha azt állitom, hogy ily sok fórum mellett egységes eljárásról alig lehet szó.

Nézetem szerint legelőször is ki lehet hagyni a fórumok közül az esküdtbiróságot. A Tervezet ugy is oly szük térre szoritja annak hatáskörét a fiatalkoruakra nézve (32. §. 3.), hogy gyakorlati jelentősége ennek a fórumnak alig is lenne. Fiatalkoruak sajtóvétséget aligha követnek el, s igy a sajtószabadságra való hivatkozás ezen a ponton egyáltalán nem vehető reális akadálynak. Ha tehát keresztül akarjuk vinni azt, amit részemről is feltétlenül helyesnek tartok, hogy a fiatalkoruak az esküdtbiróság elé ne állittassanak, akkor semmi értelme, hogy papiroson, a fórumok «elméleti» tiszteletbentartása végett a sajtóügyekben mégis ragaszkodjunk itt is az esküdtbirósághoz. Igaz, hogy Amerikában is a fiatalkoru általában sulyosabb büntettek (gyilkosság) miatt esküdtbiróság (négy-hat tagu jury) elé állitható, de ez ott csak annyit jelent, mint nálunk a törvényszéki tanács elé állitás. Németországban pedig a fiatalkoruak egyáltalában ki vannak véve az esküdtbiróság hatásköre alól.

Éppugy elvi szempontból kihagynám a fórumok közül a közigazgatási hatóságokat. Kétségtelenül ez a javaslat már éppen nagy gyakorlati jelentőséggel birna, mert a fiatalkoruak apró-cseprő kihágásainak ezreivel növelné a fiatalkoruak rendes (járásbirósági és törvényszéki) biráinak munkáját és legtöbben éppen gyakorlati szempontból védik a közigazgatási hatóságok büntető joghatóságának fentartását, mert a terheltek apróbb ügyei igy a helyszinén és a leggyorsabban nyernek elintézést. Részemről azonban elméleti szempontból nem vagyok hive a közigazgatási hatóságok jurisdiktiójának. Ezen a ponton már csakugyan szükséges a hatáskörök tiszteletben tartása. Más természetü a közigazgatási intézkedés és más az itélkezés. Amaz főleg gyorsaságot, erélyt, czélszerüséget kiván, emez higgadtságot, igazságszeretetet és türelmességet. Kivált éppen a fiatalkoruakra nézve tartom rendkivül fontosnak, hogy azok apróbb ügyei is a pártatlanul és jóakarattal, türelemmel eljáró biró elé tartozzanak s ne lássák és hallják a közigazgatási hatóságok, a rendőrség előtt gyakran lefolyó kellemetlen durva jeleneteket, amiktől őket elkülöniteni az ügyek óriási száma miatt, a legjobb igyekezet mellett sem lesz lehetséges. De ha a fiatalkoruak külön biróságát a járásbiróságoknál is felállitják, azt hiszem gyakorlatilag is kivihető lesz a rendőri biróságok mellőzése. A vidéki ügyeket a járásbirósági fiatalok birái nagyobb nehézség nélkül elláthatják, hiszen tudvalevő, hogy főleg a nagyobb városok szolgáltatják a fiatalkoru bünelkövetők és a züllöttek legnagyobb százalékát.

Részemről a fiatalkoruak összes ügyeinek elsőfoku ellátására, ha már a teljes czentralizácziót nem lehet kilátásunk, elegendőnek vélem a három első helyen emlitett fórumot: a járásbiró

sági és törvényszéki egyesbirót, és a legsulyosabb esetekre, mint «rendes biróság»-ot, a törvényszéki (felebbviteli) tanácsot. Hogy a Tervezet a járásbiróságoknál és a törvényszékeknél is szervezi a fiatalkoruak külön biróságát, ezt alapjában véve helyeslem.

Azonban nem tartom szerencsésnek már az ügyeknek *az általános hatásköri szabályok szerinti* megosztását a járásbirósági és a törvényszéki fiatal birák közt. A törvényszéki és a járásbirósági fiatalkoruak birája egyaránt egyesbirák s igy semmi ok nincs arra, hogy az előbbi a sulyosabb, utóbbi csak az enyhébb esetekre birjon hatáskörrel. Kail Antal méltán tekinti ezt a járásbiróság lebecsülésének («Jogt. Közl.» 43. sz.), gyakorlatilag pedig ez azzal a nehézséggel járna, hogy a törvényszéktől nagy messzeségre lakó fiatalkoruakat, mihelyt törvényszéki hatáskörbe tartozó cselekménynyel lettek vádolva, a törvényszéki székhelyre kell kisértetni, ott elhelyezni, jóllehet a biró dorgálásra fogja itélni, vagy próbára bocsátja őket.

Sokkal természetesebb és gyakorlatiasabb lenne a járásbiróságok területén elkövetett bárminő cselekmény miatt az összes fiatalkoruakat a járásbirósági, a törvényszéki székhelyen levőket ellenben a törvényszéki fiatalkoruak birája elé utalni. A törvényszéki székhelyen, melyek rendszerint nagyobb városok, bizonyára lesz elég bünelkövető és elhagyatott vagy züllött fiatalkoru, akik elég dolgot fognak adni a törvényszéki fiatalkoruak birájának. Kail Antalnak azt a javaslatát azonban, hogy a törvényszéki székhelyeken is az ottani járásbiróságra bizzuk a fiatalok ügyeit, vagyis a fiatalkoruak első fórumává kizárólag a járásbiróságot tegyük, részemről nem fogadnám el, egyrészt azért, mert a központi járásbiróságnak mindenütt ugy is rengeteg munkája van, de főleg azért sem, mert a törvényszéki birák közt, akik mindenütt nagyobb számmal vannak, mint a járásbirák, bizonyára könnyebb lesz megtalálni azt, aki egyéniségénél, előképzettségénél, gyakorlatánál fogva legalkalmasabb lesz a kényes pozicziórа, egy nagy város bünelkövető és züllött fiatalságának «lélekidomitója» (amint Baernreither nevezi a fiatalkoruak igazi biráját) szerepére. A Tervezet is bizonyára abból indult ki, midőn a törvényszéki fiatalkoruak birájára a fiatalok által az egész törvényszék területén elkövetett sulyosabb cselekményeket akarja ráruházni, hogy a törvényszéki biró, aki rendesen nagyobb sulyu ügyekkel foglalkozik, alkalmasabb lesz a nagyobb horderejü «intézkedések» alkalmazására. Ha a Tervezet ezen álláspontjának konkluzióját nem teszem is magamévá, azt szivesen elfogadom, hogy a nagyobb központokon nagyon ügyelni kell a fiatalkoruak birájának megválasztására s a törvényszéki birák közt előreláthatólag inkább meg lehet találni a nehéz feladatra a legmegfelelőbb egyént.

Dr. Finkey Ferencz.

(Folyt. köv.)

A községi biróság elé utalt kihágások ellátása.

A mindennapi életben felette gyakoriak azok a kisebb jelentőségü kihágások, melyeknek a rendőri biróságok elé való utalása nemcsak tulterhelné az amugy is sok irányban elfoglalt közigazgatási hatóságokat, hanem azzal a hátránynyal is járnak, hogy a felek a főszolgabiró székhelyétől messze eső tanyákról kis és nagyközségekből, a járási székhelyre volnának kénytelenek utazni, ami kétségtelenül nagy munkaveszteséget jelentene a nemzeti termelés szempontjából.

A 65,000/1909. B. M. rendelet harmadik czime ezeknek a kisebb jelentőségü kihágásoknak ellátását a községi biróságok elé utalja.

Sajátságos jogalakulat a községi biróságok előtti eljárás, mely azonban mindenképpen megfelel hazánk specziális viszonyainak.

Számol azzal a ténynyel, hogy őstermelő népünk könnyen cselekszik, vagy mulaszt olyat, mely cselekedet vagy mulasztás kihágás anyagát teszi, másrészt a maga, esetleg csupán vélt igazságához szivósan ragaszkodik és kisértékü károkért is követeli a megtorlást; ám amilyen hamar fellobban szivében a harag, olyan könnyen meg is engesztelődik. Két korona kárért bemegy a főszolgabiróhoz és elveszit egy fél napi munkát, mert az igazságot nem hagyja, de ha a sérelmes tett bármily csekély megtorlását látja: megnyugszik, sőt rendszerint megbékél ellenfelével.

Ezek a kisebb kihágások és torzsalkodások népünk foglalkozásának megfelelőleg leginkább mezőrendőri, erdei és cselédügyi természetüek. Éppen ezért a községi biróságok hatásköre a kihágásokra állapittatott meg. Nem tekint el azonban a szabályozás attól a körülménytől sem, hogy községi szerveink a szigoru kritikát még nem állják ki, éppen ezért érdekhatárt állapit meg és a községi biróságok hatáskörét azokra a kihágásokra és kapcsolatos kártéritésekre határolja, melyekben a büntetés, illetőleg a kártérités 40 K-t meg nem halad.

Ha a községi birósági eljárásnak az emlitett körülmény mérlegelésétől eredő további korolláriuma, hogyha bármelyik fél azt a kérést terjeszti elő, hogy az ügynek a főszolgabiró által való szabályszerü tárgyalását kivánja: a biróság határozata nem emelkedik jogerőre, szinte érvénytelenné válik.

Mig egyrészt ez intézkedéssel a jogi rend és igazság magas követelménye kellőkép védve van, másrészt mégis sok eljárás hosszadalmas lefolytatása küszöböltetik ki.

A községi birói eljárás alatt a terhelt belátja, hogy jogellenesen cselekedett (vagy mulasztott), viszont a sértett fél haragja lecsillapult és mindkettő megfontoltan számol oly irányban, vajjon az esetleg elérhető kedvezőbb itéletért (kisebb büntetésért, nagyobb megtorlásért) érdemes-e a további áldozatot hoznia?

Az emberek egyébként is a hozzájuk közel állók itéletében — hacsak azt feltétlen igazságtalannak nem tartják — könnyebben megnyugosznak.

A községi biróság előtti eljárás tehát helyes kiegészitője a kihágási jognak és attól különösen ezentul várható sok üdvös hatás, minekutána a Rbsz. részletesen szabályozta azt és az egész eljárásnak a szigoru jogi folyamat alakját adta.

A községi biróság előtti eljárást a 65,000/1909. B. M. rendelet 237—286. §-ai szabályozzák. A hatáskör tekintetében a 237. §. ugy intézkedik, hogy a községi biróság hatáskörét három körülménytől teszi függővé: kell, hogy

1. a feljelentés nála terjesztessék elő;
2. az elkövetett kihágás nagy vagy kisközség területén követtetett légyen el;
3. a mezőrendőri, erdői, végül olyan cselédügyi kihágásokra vonatkozzék, melyekben a biráskodásra a községi biróságot a törvényhatóság feljogositotta.

Nem járhat el azonban a községi biróság a fenti kihágások esetében sem, ha

1. a kihágást minősitő törvényben elzárási büntetés is meg van állapitva;
2. a terhelt ellen bár több kihágás miatt együttvéve 40 koronát meghaladó pénzbüntetést kellene kiszabni;
3. a kihágás elkövetője területenkivüliséget, személyes mentességet vagy mentelmi jogot élvez, vagy ha a fegyveres erőnek és a csendőrségnek tényleges szolgálatban álló tagja;
4. a terhelt személye ismeretlen vagy ha ismerős, de ismeretlen helyen tartózkodik.

A fenti négy esetben a községi biróság a nála tett feljelentést az illetékes főszolgabiróhoz, királyi ügyészséghez vagy királyi járásbirósághoz küldi át.

Ha a községi biróságok között hatáskör vagy az illetékesség szempontjából vitás kérdések merülnek fel, azokat a főszolgabiró, ha pedig azok a kérdések különböző járásokhoz tartozó községi biróságokra nézve merülnek fel, a felettes alispán és végül ha a községi biróságok nem egy vármegye hatáskörébe tartoznak: a miniszter dönti el.

A biróságok tagjai a következők:

1. nagyközségben: a biró, a jegyző vagy a helyettese és az előljáróság egy tagja;
2. kisközségben: a biró, az előljáróság két tagja, kiknek egyike ha jelen van: a körjegyző. A biróságnak mindenkori elnöke a községi biró, ki sem magát nem helyettesitheti mással, sem más által nem helyettesithető; ha tehát bármely oknál fogva a biró nem járhat el, pl. érdekelt fél, akkor a községi biróság nem határozhat, hanem az ügyet a főszolgabiróhoz kell átküldeni.

Az akadályozott vagy kizárt községi előljáró és jegyző helyett más előljárót illetve a segédjegyzőt a községi biró hivja meg.

A tárgyalásnál és az itélet meghozatalánál mind a három tagnak jelen kell lennie és a biróság szavazattöbbséggel határoz. A biró utoljára szavaz. Az eljárásban résztvevő felekre nézve

általában a Rbsz. második czimében foglaltak vonatkoznak. Sértett az, aki az erdő és mezőrendőri kihágásoknál kárt szenvedett, cselédügyi kihágásoknál pedig a gazda vagy a cseléd. A sértettnek törvényes képviselője is sértett.

Terhelt, kit a kihágás miatt feljelentenek. (244. §.)

A fél magát meghatalmazott által képviseltetheti, sőt a szülő gyermekét, a férj feleségét és viszont, a testvér testvérét, a kiskorut és a gondnokoltat a törvényes képviselő, vagy ennek meghatalmazottja, a jogi személyt rendes jogi képviselője, végül a sértett erdőtulajdonost (birtokos gazdát) erdőkezelő tisztje vagy más gazdasági tisztviselője külön meghatalmazás nélkül is képviselheti. Meghatalmazott részére költség senkivel szemben sem állapitható meg.

A községi biróságnál az eljárást magáninditványra vagy panaszra üldözendő kihágás miatt a jogosultnak vagy meghatalmazottjának inditványára vagy panaszára lehet folyamatba tenni; a hivatalból üldözendő kihágások miatt pedig bárkinek feljelentése alapján az meginditandó. (246. §.) A feljelentés (magáninditvány, panasz) maga, akár szóbelileg, akár irásban megtehető. (247. §.)

A sértett a községi biróság előtt egyuttal a kihágásból származó kárának megtéritését is, vagy ehelyett mezőrendőri kihágás esetében a törvényben megállapitott kárdijat is követelheti, ha a kár vagy a kárdij 40 K értéket meg nem halad, vagy ha meghalad ugyan, de a sértett ennél többet nem igényel.

Ha a kár megtéritése helyett sértett a kárdijjal megelégszik, ezenfelül még kárkövetelést nem érvényesithet. A kárdij csak a kihágás elkövetésétől számitandó négy héten belül érvényesithető. Ezen határidőn túl csakis kártérités követelhető. (248. §.)

A gazdasági cselédtörvénybe ütköző kihágás által okozott károk megitélése nem tartozik a községi biróság hatásköréhez, csak azért, mert egyes kihágások fölötti biráskodás hatásköréhez van utalva. A kihágások tárgyában való biráskodás jogával ugyanis a községi biróságot a törvényhatóság ruházza fel, ellenben azzal a joggal, hogy a 100 K-át meghaladó követelések tárgyában a községi biróság eljárhasson, csak a földmivelésügyi miniszter ruházhatja azt fel. A 248. §. harmadik bekezdése épp azért kimondja, hogy az 1907 : XLV. tcz.-ben meghatározott magánjogi igények felett kihágási ügygyel kapcsolatosan csak azok a községi biróságok biráskodhatnak, melyeket a törvény 65. §-a alapján a közigazgatási bizottság megokolt felterjesztésére a földmivelésügyi miniszter a belügyminiszterrel egyetértőleg az elsőfoku közigazgatási hatóságokat megillető hatáskörnek ezzel a részével felruházta.

A Rbsz. 249—256. §-ai az esetleges előzetes eljárást szabályozzák. A 249. §. értelmében előzetes eljárásnak csak akkor van helye, ha az okozott kárt becslés utján előzetesen meg kell állapitani, vagy ha eltulajdonitott tárgyakat vagy bünjeleket kell lefoglalni, vagy ilyeneket kell értékesiteni. A becslést elsősorban a mező-, vagy hegyőr teljesiti. Ha ezt a felek valamelyike három nap alatt kifogásolja, a kár becsértékének megállapitását elsősorban egyezségileg kell megkisérleni, csak ha ez nem sikerül, kell uj becslést foganatositani. Az uj becslés megejtésére ugy a kártevő, mint a károsult egy-egy becsüst jelölnek meg és ezekhez a községi biró egy harmadik becsüst küld ki.

Letartóztatást a községi biróságnak elrendelnie nem szabad, ami megfelel annak a körülménynek, hogy a községi biróság elzárásra sem itélheti a terheltet. Jogositva van azonban a községi biró a lakással és foglalkozással nem biró terheltet, továbbá külföldieket az ugyanaz napra kitüzött tárgyalás idejéig őrizet alatt tartani. Ha a terhelt esti vagy éjjeli órákban kisértetett be, a másnap reggelre kitüzött tárgyalásig is őrizet alatt tartható. Ha azonban a terhelt a pénzbüntetés és az okozott kár valószinü összegének megfelelő biztositékot leteszi, vagy tőle megfelelő zálogot vettek, szabadlábon hagyandó.

A lefoglalás már hatalmában áll a községi birónak. Házkutatást és személymotozást azonban el nem rendelhet. Irásban a lefoglalás akkor eszközlendő, ha a lefoglalt állatokat vagy egyéb tárgyakat a terheltnél hagyják, vagy ha azokat harmadik személynél kell lefoglalni.

A bünjelként vagy zálogként lefoglalt állatok és egyéb tárgyak őrizetbe vétele iránt a községi biró hivatalból intézkedik.

Az állatokat tartás végett, ha a községnek erre a czélra alkalmas helyisége nincs, a községnek valamely megbizható lakosánál kell elhelyezni. A községi biró az őrizetbevételnél a sértettet és a lefoglalt állatok vagy egyéb tárgyak tulajdonosát 48 óra alatt értesiteni köteles és egyuttal

a) figyelmezteti a sértettet, hogy ha igényeit nyolcz nap alatt nem érvényesiti, az őrizetbe vett állatokat és tárgyakat a tulajdonosnak vissza fogják adni;

b) felhivja a tulajdonost, hogy a felhivástól számitott nyolcz nap alatt az okozott kárnak és költségnek megfelelő biztositékot tegyen le, mert különben, ha a sértett igényeit érvényesiti, az őrizetbe vett állatok és egyéb tárgyak nyilvános árverésen esetleg el fognak adatni. (253.)

A tárgyalási határnap kitüzése, az idézés eszközlése általában ugy történik, mint a rendőri biróságoknál. Megállapitja azonban a 257. §., hogy a tárgyalási határnapot a feljelentés megtétele után lehető rövid időre, legkésőbb 15 napon belül kell kitüzni. A sértettnek és a terheltnek elővezettetését a községi biróság nem rendelheti el. Ha meghallgatásuk nélkül a tényállás nem tisztázható, az ügyet elsőfoku megbirálás végett a főszolgabiróhoz kell beterjeszteni. (261. §.)

A tárgyalás szóbeli és nyilvános és az ügyet lehetőleg egy tárgyaláson kell befejezni. Azt a felet, kinek hibájából a tárgyalást el kellett halasztani, az okozott költségben el kell marasztalni. A tárgyalást a községi biró vezeti, ő gondoskodik a rendről, melynek megzavaróit rendre utasitja és a tárgyalási helyiségből kiutasithatja. A birót megilleti az a jog, hogy az illetlen magaviseletet tanusitókat 10 K-ig terjedhető és elzárásra átváltoztatható pénzbirsággal sujtsa.

Magáninditványra üldözendő kihágás esetében a tényállás ismertetése után a községi biró a feleket a magánjogi igény tekintetében egyezségre hivja fel. Az egyezség hatálya ugyanolyan, mint a jogerős itéleté. Ha az egyezség létrejött, a büntető eljárást végzéssel kell megszüntetni. Az a körülmény, hogy a fizetésre kötelezett kellő időben nem fizet, csak azt vonja maga után, hogy vele szemben az egyezség végrehajtható, de nem vonja maga után a kihágás tárgyában megszüntetett eljárás továbbfolytatását. (263. §.)

Ha az egyezség nem sikerült, vagy hivatalból üldözendő cselekménynél általában, a bizonyitó eljárás lefolytatandó, illetve, ha a terhelt a kihágás elkövetését beismeri, bizonyitás felvétele nélkül is itélet hozandó. (264. §.) A tanukhoz a felek rendszerint csak a biró utján intézhetnek kérdéseket. A biró azonban megengedheti a tanu közvetlen megkérdeztetését is. Szakértőt községi biróság nem hallgathat meg, ugyszintén nem vehet ki a felektől esküt sem. (265. §.)

A községi biróság határozathozatala általában a közigazgatási hatóságok által elbirálandó eljárás szabályai alá esik.

A fentiekben ismertetett községi birósági eljárás kétségtelenül eredményesebb levezetője lesz a ujabb időkben felette megszaporodott kihágásoknak, mint eddig volt.

Dr. Dános Árpád.

A kartell és joggyakorlatunk.

A Curia 1911 november hó 14-én 363/911. szám alatt hozott itéletével a kartellekkel szemben eddig követett merev gyakorlatával szakitott. Kimondta ugyanis, hogy «az ácsmesterek egyesülése arra a czélra, hogy az egészségtelen verseny káros következményeinek elháritására a forgalmi árak fentartása mellett, a minimális árak meghatároztassanak, nem ütközik a jó erkölcsökbe.»

Eszerint ácsmesterek gazdasági egyesületet alakitanak és az egyesülés tagjait kötbérekkel az árak tartására szoritják. A Curia a kötbér biztositására adott váltót is érvényesnek mondta ki és a váltó alapján érvényesitett összeget felperesnek megitélte. Nyilvánvaló, hogy a Curia állásfoglalásának kihatását gazdasági életünk fejlődésére az a körülmény, hogy a minimális árak a forgalmi árakkal összeestek, nem fogja csökkenteni, mert ez csak egy történetes körülmény, amelytől a Curia változott viszonyok között környen eltekinthet és egy eléje kerülő kartellszerződést ugyancsak érvényesnek ismerhet el, ha ez a szerződés individualitásában a Curia változott felfogása szerint a jó erkölcsök mértékét megüti.

A Curia irányváltozásának megfelelően a Curia itéletének indokolása is rendkivül modern. Igy különösen két nagyfontosságu gazdasági kijelentés érdemel kiváló figyelmet. «Ha egy

iparágban foglalkozók arra egyesülnek, hogy az ipar gazdaságos üzését veszélyeztető áron aluli ajánlatokat akadályozva, ezáltal munkájuknak rendes forgalmi árát fentartsák, az ily czélt szolgáló és nem is aránytalanul hosszu időre kötött szerződést sem az abban résztvevők, sem a közönség érdekével nem lehet ellentétesnek és a jó erkölcsökbe ütközőnek tekinteni.» «Az egészségtelen verseny következtében kifejlődött állandóan alacsony árak ugyanis az illető iparágban válságot idézhetnek elő. A közönség érdekét is szolgálja tehát az olyan egyesülés, mely az ilyen válságból ugy az iparost, mint a munkaadót egyaránt érő károsodást a czélon tul nem menő rendszabályok által elháritani törekszik».

Hogy ezek a kijelentések a legfelső biróság ajkairól mit jelentenek, azt könnyen megértjük, ha arra gondolunk, hogy eddigi joggyakorlatunk szempontjából a kartellszerződés tárgyalása merőben akadémikus értékkel birt. Szokásjogunk szerint ugyanis a kartell a közönség kizsákmányolásával, jogtalan monopolizálásával és a szabad verseny kizárásával azonos fogalom volt, melyet, miként Baumgarten és Meszlény «Kartellek és trustök» czimü munkájukban mondják, nem objektiv, káros gazdasági hatása foszt meg magánjogi érvényétől, hanem a szerződő felek dolusa, mely a verseny kizárására és ezzel a fogyasztók megkárositására irányul. A károsító szándék tehát joggyakorlatunk szerint törvényes vélelem volt, amelylyel szemben bizonyitást még csak el sem rendeltek.

A magyar joggyakorlathoz hasonló könyörtelenséget csak Ausztriában észlelhetünk. Ausztriában azonban ezt az intransigens álláspontot a törvény parancsolja. A koalicziókról szóló 1870. évi április hó 7-iki osztrák törvény 4. §-a ugyanis iparosoknak oly czélzattal való összebeszélését, hogy a termelvények árát a közönség hátrányára emeljék,' érvénytelennek jelenti ki.

Hogy az osztrák biróságok ezt a törvényes rendelkezést azután az egész vonalon kiterjesztően magyarázzák, annak oka egyrészt abban található, hogy a hivatalos magyarázat az iparos fogalmába az összes vállalkozókat belevonta, másrészt pedig abban a kereskedelemellenes áramlatban, amely Ausztriában már hosszu idő óta uralkodik és amely csak ugy mint ahogy ez nálunk volt, a verseny kizárását az ügylet hatálytalanitására még akkor is elegendő alapnak tekinti, ha áremelésről nincs is szó.

Nem vitatható, hogy ezeknek az osztrák gazdasági viszonyoknak és az azokat szabályozó osztrák joggyakorlatnak hazai viszonyainkra mint mindenütt, ugy a kartell jogi elbirálása körül is számottevő szerepe van. Annál magasabbra értéklendő a Curia elhatározása, hogy nem várva be azt az időpontot, amikor az osztrák biróságok a kartellekkel szemben enyhébb álláspontot fognak elfoglalni, a hazai joggyakorlatban liberálisabb bánásmódot inaugurált.

Amikor a nemzetek életét gazdasági kérdések irányitják, sőt a gazdasági kérdések nemzetek léte fölött döntenek, akkor a gazdasági fejlődés utirányát elavult tételekkel csak a közvagyon hátrányára lehet béklyókba szoritani.

Az osztrák joggyakorlattal bővebben nem fogunk foglalkozni, elég lesz egy példa, hogy a szigoru osztrák joggyakorlat gazdasági lehetetlenségét szembetünővé tehessük. Egy magyar kartellközpont egy galicziai gyárosnak feldolgozásra szánt nyers anyagot adott bizományba. A galicziai gyáros nyilván a kartell-társainak megkárositása czéljából a bizományi árut megrendelt álhitelezőivel lefoglaltatta. A magyar kartellközpont az álhitelezők ellen igénykeresettel élt, de az osztrák biróság a kartellközpontot keresetével elutasitotta, mert a kartellközpont a bizományi viszonyt csak a kartellszerződéssel tudta bizonyitani, az osztrák joggyakorlat szerint pedig kartellszerződésből semmiféle jogok és igények nem származhatnak.

Nem érthető, hogy joggyakorlatunk miért halad éppen ezzel a közgazdaságilag káros felfogással párhuzamosan és miért nem tartja a többi államoknak azt a felfogását követésre méltónak, amely a kartellek irányában messze menő előzékenységet tanusit. Igaz ugyan, hogy a dolgozatunk kiindulását képező curiai határozat az eddigi gyakorlattal szemben eddig kellőképen nem méltatott haladást jelent, de ne felejtsük el, hogy a Curia elhatározásánál döntő fontosságot tulajdonitott annak a közgazdaságilag nem fontos körülménynek, hogy a termelők minimális árai a létező forgalmi áraknál nem voltak magasabbak, holott, amint módunkban lesz kifejteni, az ácsmesterek egyesülésének alapját képező szerződés nem ütközött volna a jó erkölcsökbe még akkor sem, ha a Curia a forgalmi árak és a minimális árak összeesését nem helyezte volna első sorba, vagy akár figyelmen kivül hagyta volna.

Ezt az állitásunkat első sorban a kartellek keletkezésének indokaival, másodsorban a kartellek lényegével és gazdasági szerepével, harmadsorban a kartellek jogi méltatásával kivánjuk bizonyitani.

A kartell csakugy, mint a többi gazdasági egyesülések, a gazdasági viszonyok szülöttei.

A világgazdaságban a termelők a piaczot jóformán lefoglalták. A termelők további terjeszkedése csak nagy áldozatok árán és a versenytársak visszaszoritásával képzelhető. Ennek következményeként megindul a piacz belterjes megmunkálása. A termelők reklám, utazók, örökké éber ügynökök és az üzleti leleményesség legkülönbözőbb eszközeinek igénybevételével a legtávolabb eső fogyasztót is felkutatják és a primitiv földmüvest meg a létminimumon élő munkást is a vevők sorába állitják. Ámde a fogyasztó közönségnek ez az erőltetett toborzása sem képes a termelők és fogyasztók közötti viszonyban beállott eltolódást kiegyenliteni. A termelés, bizva egyrészt a fogyasztó közönség felvevő képességében, másrészt a folyton tökéletesbedő technikai berendezések szükségszerü befolyása alatt olyan méretekre rendezkedett be, hogy a legpraecisebben müködő eladási szervezet mellett is többet produkál, mint a mennyire a létező legnagyobb keresletnek szüksége van. Ennek az egészségtelen helyzetnek folyományaként beállott a közismert tultermelés és ezzel karöltve az értékesités lehetőségének csökkenése olyannyira, hogy még a nagyarányu, tőkeerős vállalatok is a leszoritott versenyárak és az aránytalanul nagy szerzési költségek következtében üzemük jövedelmezőségének fokozásával vagy akárcsak jövedelmük állandóságával nem számolhatnak.

Az öldöklő harcz első sorban a gyengébb üzemek sorait ritkitja. Addig, amig a versenynek csak ez a természetes selectio a következménye, a verseny szabadon szedi áldozatait. De amidőn már a nagy és tőkeerős üzemeket is az a veszély fenyegeti, hogy rentabilitásuk nem óvható meg, az eddigi vetélytársak azzal a gondolattal kezdenek foglalkozni, hogy az öldöklő harcz helyett nem volna-e czélravezetőbb, karöltve együtt dolgozni és ha nem is fordulnak rögtön a vevő ellen, legalább a termelést igyekeznek attól a tetemes költségtöbblettől megszabaditani, amely a vevőközönség erőltetett felkeresésével és megszerzésével felmerült.

Igy jönnek létre a termelők gazdasági egyesülései, igy fordulnak el a termelők a szabad kereskedelemtől és pártolnak át a védvámhoz, igy lép a magánvállalkozó helyébe a tőkekonczentráczió és igy születnek meg a kartellek.

A kartell születése tehát törvényes, mert a gazdasági viszonyok átalakulásának szükségszerü folyománya.

Ha ezek szerint a kartellek keletkezése ellen objektiv érveket nem hozhatunk fel, akkor azt kell feltennünk, hogy a kartellek ellenesei támadó fegyvereiket a kartellek szervezetéből, müködéséből és a kartelleknek a közgazdaságra gyakorolt káros befolyásából kovácsolják. Vizsgáljuk tehát a kartelleket ezekből a szempontokból:

A kartell meghatározása nem könnyü, hiszen omnis definitio in iure periculosa est. Baumgarten és Meszlény 23 meghatározást idéznek és 24-ikként a saját meghatározásukat adják. Minthogy ehelyütt a kartell közgazdasági szerepét ismertetjük, azt a meghatározást idézzük, melyet a század elején a német kartell-ankét tágyalási alapul elfogadott. «A kartell önálló vállalkozóknak oly czélból való egyesülése, hogy forgalomba hozott termelvényeik áraira szerződéses alapon befolyást gyakoroljanak. Az, hogy a kartelltagok az árak befolyásolását különös ármegállapodásokkal, vagy terület-, termelési, vagy nyereségfelosztási kartellekkel érik el, a kartellek lényegére közömbös.»

A kartell-ankét meghatározása négyféle kartellszervezetet sorol fel. Ez a felosztás Menzeltől származik és azt különösen a német irodalom állandóan követi. Czéljuk mind a négyféle kartellnek ugyanaz: a verseny korlátozása és ezzel együtt a haszon növelése. Lényegileg a négyféle szervezet a következőkben különbözik egymástól:

Az árkartell a versenyt ugyan nem szünteti meg, de az árak egyenlőek és az összes termelőkre kötelezőek lévén, a verseny hatása minimális, mert versenyárak nincsenek. A Curia által el-

döntött és a dolgozatunk elején felemlitett ácsmesterek egyesülése ilyen árkartellt képez.

Területkartell esetén a termelők a fogyasztóterületet egymás között felosztják, mindegyik kartelltag külön területet kap megmunkálásra, mely külön területen a többi kartelltagok nem konkurrálhatnak.

A termelési kartell magát a termelést korlátozza, illetve az egyes kartelltagoknál kontingentálja. Termelési kartell rendszerint termelési krizis következményeként jelentkezik, hogy a piacz elárasztásának korlátozásával az árakat tarthassák.

Végül a nyereségfelosztási kartell az összes kartelltagok által elért össznyereségnek egyelőre megállapitott kulcs szerinti felosztása a tagok között.

A kartellnek jelentősége csak a termelőknél bir közgazdasági jelentőséggel. A többi elárusitók kartelljeinek fontossága csekély. Ennek magyarázata a termelési és tovább elárusitási üzem financziális alapjának különbségében rejlik.

Mig ugyanis a termelők üzemükbe ugy álló-, mint forgótőkét fektetnek be, tőkekoczkázatuk tehát kétszeres és a legnagyobb koczkázat a termelőket a nehezen, vagy egyáltalán nem mozgósitható állótőke körül éri, addig a kereskedő csak forgó tőkével dolgozik, amelyet rendes körülmények között üzletéből bármikor kivonhat és másféle vállalatba fektethet. A kétféle üzem különbségében rejlik az egyesülési lehetőség különböző foka is. A termelő nagy tőkével dolgozik, nagy befektetéseket köt le, konkurrencziára tehát nehezebben számithat. A kereskedő versenytársainak száma korlátlan.

Tényleg a kartellek túlnyomó nagy része a termelőkre esik, akiknek elsőrangu érdekük, hogy elsősorban a kartellekben rejlő állandó foglalkoztatással főképpen állótőkekoczkázatukat csökkentsék, másodsorban a kartell általános czélját, t. i. a verseny korlátozását és ezzel együtt a verseny okozta szerzési költségek megszoritását, esetleg teljes megtakaritását elérjék, harmadsorban pedig, hogy legalább a kartellszerződés tartamára jövedelmük egyenletességét, esetleg a gazdasági erőviszonyokhoz mérten a jövedelem fokozását biztositsák.

Hogy a termelők a kartellek létesitésével maguk elé tüzött czélokat mily mértékben érik el, reánk nézve majdnem közömbös. A kartellek jogi méltatása szempontjából azoknak csupán közgazdasági előnyei és hátrányai birnak fontossággal. Az utóbbiak eléggé ismertek, a kartellek káros közgazdasági hatásainak feltárásával uton-utfélen találkozunk. A kartellek elleneseinek főérvei a következők:

A termelők addig, amig kartellbe nem lépnek, a vevők megszerzése végett egymás ellen harczolnak; a kartell létesitése után a vevőkért való harcz megszünik és a kartelltagok egyetértően a vevők ellen fordulnak. A kartellekben egyesült termelők hatalmi pozicziója ugy a továbbelárusitókkal, mint a munkásokkal szemben megerősödik, sőt nem egy esetben vagy az egyikre, vagy a másikra nyomasztóvá válik. Egy további hátránya a kartelleknek, hogy az eladási árak állandóan emelkednek és a kartelltagok az emelkedő tendencziát még arra is hajlandók felhasználni, hogy vevőiket emelkedő árak mellett hosszu lejáratu szerződések kötésére kényszeritsék.

Végül a kartellek legnagyobb hátrányaként az ugynevezett dumpingot szokták felhozni, amelynek lényege abban áll, hogy a kartelltagok külföldre előnyösebb feltételek mellett eszközölnek eladásokat, mint amilyen feltétek mellett a belföldi piaczot ellátják.

A kartellek közgazdasági előnyei már kevésbbé ismertek és ez természetes is, mert a nagyközönség csak azt látja, hogy kartellek mellett az érdekelt kartelltagok helyzete javul és azzal, hogy a kartellekből háramlik-e a közgazdaságra is előny, vagy egyáltalán nem, vagy pedig nagyon keveset törődnek. Pedig tagadhatatlan, hogy a kartellek a közgazdaságra előnyökkel is járnak. Igy kartellek esetén az örökös árhullámzás megszünik és az árhullámzások ellen védett vállalatok értéke és ezzel együtt a közvagyon is emelkedik. A kartellek, továbbá a kartellekben egyesült vállalatok ügyeibe nagyobb nyilvánosságot hoznak, mert a rendszerint mellőzhetetlen adatkicserélés, illetve az elég gyakori kartellközpont, a kartell összes tagjai részére oly adatokat derit fel, amelyeket egyéni czégeknél megtudni nem lehet és a kartell nem lévén örökéletü, a nagy nyilvánosság a kartelltagok révén az egyébként titokban tartott üzleti ténykedésről megbizható tudomást szerez. Egy további közgazdasági előnye a kartelleknek, hogy a közvetitő kereskedelemre is szabályozólag hatnak, amennyiben sok helyütt a maximális és minimális továbbeladási árakat is megszabják.

Végül a kartell a munkások helyzetére is előnyös. Kartell esetén a foglalkoztatás és a munkabér állandóbb és a kartellekben egyesült vállalkozók hajlandóbbak a munkabéreket emelni és munkásjóléti intézményeket létesiteni. Ennek az előnynek legfényesebb bizonyitéka, hogy a szoczialisták a kartelleket nem támadják. Ha az itt röviden összegezett előnyöket és hátrányokat egybevetjük, akkor arra a meggyőződésre kell jutnunk, hogy közgazdasági szempontból a kartellek fölött pálczát törni nem lehet. Ha a kartell okozta hátrányok egyes fogyasztórészekre sulyosan is nehezednek, a teher még sem nagyobb, mint amennyit az egy kézben összpontosult, természetes módon fejlődött tőke ró a fogyasztóra. Hogy ennek daczára a kartellek a közönség előtt nem rokonszenvesek, annak legfőbb oka a kartellekben rendszerint megnyilatkozó nagytőke ellen táplált gyülölet, ami azonban nem egyéb, mint az ok és okozat összetévesztése. A hivatásos közgazdák ezt már régen belátták és a kartellekkel foglalkozó közgazdasági irók csak a kartellek szabályozását kivánják, ezt is azonban csak akkor, ha — Landesberger szavait idézzük, — a kartellek tényleg monopólokká fejlődtek, vagy ha a fogyasztókat kiuzsorázzák. Röviden kifejezve, közgazdasági szempontból csak a kartell ultima ratiója erkölcstelen. *Dr. Forbáth Tivadar.*

(Bef. köv.)

Különfélék.

— **Az igazságügyi költségvetés a pénzügyi bizottságban** nem tulságos érdeklődés mellett folyt le. Az előadó kimerítő előadásban ismertette igazságszolgáltatásunk állapotát és hiányait. Ugy ő, mint az összes felszólalók konstatálták, hogy igazságszolgáltatásunk sok tekintetben vissza van maradva. Az igazságügyminiszter igen helyesen fejtette ki, hogy az igazságszolgáltatás javitását főleg intézményesen kell biztositani. Teljesen igaza van a miniszter urnak, hogy a reformokat már a jogi oktatás helyes utra terelésénél kell kezdeni. Hozzátesszük, hogy az igazságügyi szervezet gyökeres átalakitásától sem szabad visszariadni, biztositani kell a birák helyes irányu kiképzését és továbbképzését, de főképp szelekczióját. Különös sulyt kell helyezni a felügyeletre és állandóan figyelemmel kell kisérni minden biróság, sőt minden egyes biró működését, mert a felügyelet laza volta tekintetében az utóbbi igazságügyi kormányokat nem lehet felmenteni a felelősség alól. Szóba került a budapesti biróságok siralmas helyzete is és a miniszter *ideiglenes* intézkedéseket igért, de állandó rendszerváltozást, személyszaporitást nem helyezett kilátásba. Igaz ugyan, hogy a miniszter ur a kereskedelmi és váltótörvényszéknek számtalan sürgetésre *ideiglenesen január 1-ig* 18 kisegitő dijnokot engedélyezett és ezzel talán néhány hónapra meg is szünteti azokat a botrányos állapotokat, amelyek e biróság elnökének, birói, kezelő és segédszemélyzetének önfeláldozó működése daczára is már egy éve fennállanak, ámde sem ez, sem más elkésett intézkedés nem mentheti az utóbbi idők óriási mulasztásait, épp ugy, mint nem lehet majd mentséget találni akkor, amikor a kisegitő dijnokok a biróságoktól ujból elvonatván, ismét csak a régi helyzet áll be. A többi budapesti biróságnál is kilátásba van helyezve az ideiglenes — dijnokszaporitás.

— **A Magyar Jogászegylet** e hó 10-én tartotta az idei cziklus első teljes ülését, amelyen *Nagy Ferencz* tartott előadást a hágai nemzetközi konferenczia eredményéről, a váltójog nemzetközi egyesitéséről. Már az ülés külső képe is mutatta, mennyire fokozódik évről-évre az érdeklődés a Magyar Jogászegylet iránt. Képviselve volt az ülésen a jogi élet minden tényezője. Az egylet ülése iránti rendkivüli érdeklődés egyrészt az illusztris előadó személyének szólt, másrészt azonban azt is mutatja, mily élénk kon-

taktusban van a Magyar Jogászegylet jogi életünk faktoraival.

Előadó, ki a nemzetközi tárgyalásokon Magyarországot képviselte, előadásában a hágai váltójogi konferenczia előzményeinek vázolása után rátért az e kérdésben döntő jelentőségü, 1912 jun. 15 én egybegyült hágai második állami értekezlet lefolyásának részletes és beható ismertetésére. Ez értekezleten 37 állam képviselői vettek részt és sikerült azon oly megállapodást létesiteni, hogy a záróülésen 30 állam képviselői (köztük a magyar kormány nevében az előadó) aláirták az egyezményt, melyhez igy a kontinens összes államai hozzájárultak (Szerbia kivételével), továbbá a legtöbb közép- és délamerikai állam, valamint Japán és Kina is. Sajnos, az angol és az Északamerikai Egyesült-Államok kormányainak képviselői nem fogadták azt el. Mindenesetre azonban óriási eredménye az értekezletnek, hogy az eddigi váltójogi rendszerek kettőre zsugorodtak össze: a nemzetközire és az angol—amerikaira. Nem szabad azonban figyelmen kivül hagyni a konferenczianak az egység rovására szolgáló ama két engedményét, mely szerint bizonyos kérdésekre vonatkozólag az egyes államok eltérőleg intézkedhetnek a törvénytől, másrészt pedig sok kérdés szabályozását a nemzeti törvényhozásoknak tartották fenn, igy a váltóképesség és a váltó utólagos kitöltésének kérdését. Magyar részről az a kivánság jutott kifejezésre, hogy a nemzeti törvényhozás egész általánosságban jogositassék fel a szükséges kiegészitésekre, tekintettel arra, hogy nálunk Horvátországnak önálló birói szervezete van. Megtörténhetnék ugyanis, hogy a horvát biróságok egyes nem szabályozott kérdésekben a magyar biróságok gyakorlatától eltérő gyakorlatot honosithatnának meg, mi csak a magyar törvényhozás által volna megszüntethető. Ehhez az értekezlet annyiban járult hozzá, hogy kivánatosnak jelentette ki, hogy az ellentétes magyarázatok kiegyenlitésére nemzetközi törvényszék állittassék fel, egyben a kérdés tanulmányozását az egyes kormányok figyelmébe ajánlotta.

Majd áttért az előadó az elfogadott nemzetközi váltórendszabály ismertetésére és konstatálta, hogy habár fennálló váltójogunktól ugy szerkezetileg, mint pedig társadalmilag sok eltérést mutat, ezek az eltérések mégis tulnyomóan a váltóforgalom előnyére szolgálnak, viszont a német-magyar váltójog alapelvei a nemzetközi váltórendszabályban is teljesen érvényre emelkedtek. A hágai értekezlet által elfogadott mü két részből áll: a tulajdonképpeni egyezményből és az annak mellékletét képező egységes váltórendszabályból.

Az előadás során aztán áttért jelenlegi váltótörvényünk és az uj váltórendszabály közötti főbb különbségek ismertetésére. Legradikálisabb ujitása az uj váltórendszabálynak a biztositási visszkereset kiküszöbölése és helyettesitése a fizetési visszkeresettel. Ez az ujitás az angol-amerikai jog álláspontjának felel meg s visszatérést jelent az 1840. évi régi magyar váltótörvény állásfoglalásához. Második ujitás az, hogy csak csalárd összejátszás esetén lesz helye kifogásnak a harmadik személy ellen. Végül kiváló jelentőséggel bir az erőhatalom (vis major) szabályozása, mi különösen a balkáni események (moratorium) folytán jelentőségben még emelkedett. A kérdést ugy oldották meg, hogy ha az erőhatalom 30 napig tart, ugy annak felfüggesztő hatálya van s a vis major elmultával a bemutatás és óvás pótlandó. Hosszabb ideig tartó erőhatalom esetén azonban a bemutatás és óvás teljesen elesik és akkor anélkül is megindítható a per. Elejtetett a telepitett váltó kötelező óvatolása az elfogadó elleni kereset fentartására, amivel a kereskedelmi forgalom jogos panaszainak tettek eleget.

A nemzetközi egyezmény valószinüleg 1914-ben már hazánkban is életbe fog lépni és ezzel váltótörvényünk eltérő szakaszai módosulni fognak.

— **Továbbképző praktikumok.** Az Ügyvédjelöltek Országos Egyesülete a jelölti és a joggyakornoki kar részére gyakorlati jogeseteket tárgyaló továbbképző praktikumokat létesitett, melyek egyelőre csak havonta egyszer fognak ülésezni. A dr. Zachár Gyula kir. járásbiró, egy. magántanár vezetése alatt álló magánjogi praktikum f. hó 20-ikán d. u. 6½ órakor, a dr. Baumgarten Nándor egyetemi magántanár vezetése alatt álló hiteljogi praktikum pedig f. hó 25-én d. u. 6½ órakor tartja az egyesületi helyiségben (V. ker., Szemere-u. 10.) első ülését.

Kivánatosnak tartjuk, hogy ezen üdvös kezdeményezés minél nagyobb visszhangra találjon és hogy a jelöltek és joggyakornokok ezen praktikumokon, melyeken mindenki szivesen látott vendég, minél nagyobb számban vegyenek részt. A rendszeresen résztvenni kivánók ez uton is felkéretnek, hogy lakczimüket dr. Rapoch Géza vitavezető alelnökkel (IV. ker., Kaplony-u. 7.) közölni sziveskedjenek, hogy a tárgyalásra kerülő jogesetek előzetesen megküldethessenek.

Az Egyesület továbbá azon aktuális terv megvalósitására törekszik, hogy repetitoriumot létesitsen az uj polgári perrendtartás megtanulására és kimeritő feldolgozására. A résztvenni kivánók sziveskedjenek lakczimüket dr. Petrik Aladár ügyvéddel (IV. ker., Reáltanoda-u. 17.), aki a vezetésre vállalkozni szives volt, minél előbb közölni.

— **Angyal Pál** egyetemi tanárnak *büntetőjogi tankönyvéből* most jelent meg a második kötet első füzete.

A mü első kötete, mely a bevezető tanokon kivül a büntettek és vétségek tanának ugynevezett általános részére terjedt ki, 1909. év közepén került a könyvpiaczra.

A 262 oldalra terjedő most megjelent füzet a törvény rendszerében tárgyalja a törvény különös részének első 16 fejezetét. A mü elsősorban a jogtanuló fiatalság érdekeit óhajtja szolgálni, de emellett a gyakorlati jogászok igényeire is különös tekintettel van.

Szerző müve kettős fontosságu most, a harmadik alapvizsga életbeléptetése alkalmával. (Athenaeum kiadása. Az 1913 év őszig megjelenő befejező részekkel együtt ára a teljes második kötetnek 18 K.)

— **A csődmegtámadási jogról** szóló monografia jelent meg dr. *Bernhard Miksa* budapesti ügyvéd tollából. A 270 oldalra terjedő mü három részből áll. Az általános részben szerző a csődmegtámadási jog történetét, a semmiség és megtámadhatóságot, a megtámadás tárgyát, alaki és anyagi feltételeit, a hatáskört és illetékességet, végül pedig a csalárd vagyonelvonás elleni büntetőjogi védelmet tárgyalja. A különös részben a következő fejezetek foglalnak helyet: A csődigény megsértése a materiális csődben. Ajándékozás megtámadása. Vélelmezett vétkesség. Házastársak közti jogcselekmények megtámadása. Szándékos megkárositás. Házassági vagyonjog a csődben. A harmadik részben a szerző a magyar törvényelőkészités anyagát, a horvát megtámadási törvényt, a német és osztrák csődtörvények vonatkozó részeit közli.

Kiválóan becsesek szerzőnek fejtegetései a gyakorlat szempontjából, amelyet a judikatura részletes közlése mellett megfelelő kritikával kisér. (Ráth Mór kiadása. Ára 6 K.)

— **Az Országos Ügyvédszövetség igazgatótanácsa** november 24-én d. e. 10 órakor az Ügyvédi Kör helyiségében ülést tart, melynek tárgysorozatából kiemeljük a következőket:

Felterjesztés az igazságügyminiszteriumhoz a telekkönyvi bejegyzés alapjául szolgáló okiratoknál ügyvédi vagy közjegyzői kényszer behozatala tárgyában. (Előadó dr. Hevesi Illés.)

Jelentés az ügyvédi dijszabás ügyéről. (Előadó dr. Blauner Mór.)

Felterjesztés az igazságügyminiszteriumhoz az ügyvédi rendtartás tervezete tárgyában. (Előadó dr. Nagy Dezső.)

Felterjesztés az igazságügyminiszteriumhoz az egységes ügyvédi és birói vizsgára vonatkozó törvényjavaslat tárgyában. (Előadó dr. Rédei József.)

Dr. Mihálovics Béla inditványa a közigazgatási vezető tisztviselők egységes kiképeztetése tárgyában. (Előadó dr. Rédei József.)

Dr. Dömény Lajos inditványa a szövetségi sajtó tárgyában. (Előadó dr. Blauner Mór.)

Dr. Dömény inditványa a perenkivüli és közigazgatási ügyekre vonatkozó kollektiv dijszabás tárgyában. (Előadó dr. Blauner Mór.)

Dr. Szalay Emil inditványa a bünügyi kirendeléseket ellátó szervezet tárgyában. (Előadó dr. Bakonyi Pál.)

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— Az apasági kereset megengedése Franciaországban. A kulturális haladás és ennek nyomában az emberszeretet, az igazságosság, meg az ezzel együtt járó méltányosság jelentős állomáshoz ért el a napokban. Csaknem 110 esztendővel kihirdetése után, hatályát vesztette a Code civil hirhedt 340. czikke, amely megtiltotta az apaság keresetét és amelyhez a franczia törvényhozás akkor is ridegen ragaszkodott, amikor az 1896 márczius 25-iki törvénynyel javitott a házasságon kivül született, de az apa részéről elismert gyermek öröklési jogán és amikor az 1907 november 7-iki törvénynyel a házasságtöréssel nemzett házasságon kivül született gyermek elismerését is lehetővé tette. Évtizedek óta kisérelték meg egyesek: politikusok, jogászok, irók a 340. czikknek legalább módositását és enyhitését, de törekvésük mindannyiszor megtört a jogászkörök nagy többségének maradi álláspontján, romantikusnak jellemezve minden óhajtást, amelynek czélja az ártatlan gyermek helyzetének emberies szabályozása volt. Főképpen *ifj. Dumas Sándor* volt az, aki regényeiben («L'affaire Clèmenceau») és szinmüveiben («Le fils naturel»; «Monsieur Alphonse» és előszava: «Denise») kelt sikra meggyőződésének minden erejével és stilusának minden ragyogásával a házasságon kivül született gyermek és a leány-anya jogaiért. Érveit később egybefoglalta abban a hires nyilt levelében, amelyet 1883 julius havában intézett *Rivet* Gusztáv képviselőhöz, aki 1883 május 26-án terjesztett volt a franczia képviselőház elé törvénytervezetet az apasági kereset megengedéséről. Ezt a kis munkáját («La recherche de la paternité, Paris, 1883., 138. l.) Dumas a következő szavakkal végezte, minekutána kételkedését fejezte volt ki arról, vajjon a kamara elfogadja-e majd Rivet tervezetét: «Ez azonban — t. i. a (valóban be is következett) el nem fogadás — nem lesz akadálya annak, hogy valamelyes napon ezek a dolgok mégis meg ne valósuljanak, talán egy kevésbbé szabadelvü kormány idejében, mert ezek a dolgok igazságosak; és harmincz vagy negyven esztendő mulva unokáink, akik ama törvény uralma alatt fognak élni, amelyet mi követelünk, nagyon csodálkoznak majd azon, hogy annak megalkotására oly sok vitatkozás, oly sok küzdés és annyi idő kellett.»

Dumas jóslása bekövetkezett. Harmincz esztendő multán a franczia törvényhozás belátta code-jának embertelenségét. Sikerült legyőznie azoknak a szük látókörü tudósoknak az ellenvetését, akik azt szeretnék, hogy a tudomány ne fejlődjék sohasem tovább az ő tudásuknál, meg azokét a hasonló értékü jogászokéit, akik azt óhajtják, hogy a jogszabály maradjon meg mindig olyannak, amilyennek azt ők gépiesen, mélységes gondolkozás, meleg érzés nélkül alkalmazzák, hiszen jól tudjuk, hogy a megszokottság és a kényelem milyen nagy ellenségei minden haladásnak, minden javitásnak, minden fejlődésnek. Egy ideig az uj törvény alapján keletkező franczia joggyakorlat valószinüleg számolni fog még a százados jogszokással és társadalmi fölfogással, amelyben maguk a birák is nevelkedtek, ugy, hogy eleinte az uj szabályozás áldásai talán nem éreztetik majd azt a megváltó hatást, amelyet tőle minden elfogulatlan igaz ember joggal remél. Csakhamar azonban a franczia társadalom is tudatára ébred majd annak, hogy akármiképpen fogja is föl a férfinak és a nőnek házasságon kivüli együttélését, az ebből származó gyermek nem bünhődhetik sem a társadalmi fölfogás miatt, sem szülőinek hibájából, mert őneki, akitől társadalom és állam a házasságban született gyermekkel egyenlő kötelességek teljesitését követeli, joga van arra, hogy azzal egyenlő jogokban is részesüljön. Emberszeretet és igazságérzet egyfelől, társadalmi haladás és fejlődés másfelől, lassu, de immár föl nem tartóztatható lépésekkel közeledenek igy a végső czélhoz: a születéssel járó minden törvényes hátránynak megszünéséhez.

—*ó*—*ő*.

— A vis major a váltójogban. Az osztrák kormány a kereskedelmi és ipari körökből felhangzott sürgős kivánságra törvényjavaslatot nyujtott be *a magasabb erőhatalom befolyásáról a váltójogi cselekmények teljesitésére.* A törvényjavaslatot a képviselőház már is elfogadta.

Ezen sürgős törvényhozási akczióra az adott impulzust, hogy a Szerbiában, Bulgáriában és Görögországban törvényhozásilag általános moratoriumot deklaráltak, és hogy a Balkánon általán a háborus események a váltóforgalomban bizonyos nehézségeket okoztak.

Az egységes váltójog megalkotásáról szóló nemzetközi váltójogi szabályok 53. szakasza rendelkezik az erőhatalom befolyásáról a váltójogi cselekményekre. Minthogy az osztrák kormány csaknem biztosra veszi, hogy ezen váltójogi szabályok a konferenczián részt vett államok részéről el fognak fogadtatni, a novella a hágai egyezmény 53. szakaszát inkorporálta. Ez az 53. szakasz megállapitja, hogy arra az esetre, ha a váltónak az előirt határidőkön belüli bemutatását vagy az óvásnak felvételét leküzdhetetlen akadály lehetetlenné teszik, akkor ezen határidők meghosszabbittatnak. Ily esetben a váltóbirtokos köteles előzőjét a magasabb erőhatalom beálltáról értesiteni és a váltóra vagy toldatára feljegyezni. Ezen szabály által, amelyet kiegészit a jelenleg érvényben lévő osztrák váltótörvény 45. §-ának a további értesitésekről szóló rendelkezése: a váltóbirtokosnak visszkereseti jogai óvás felvétele nélkül is fentartatnak. A magasabb erőhatalom megszünése után a bemutatásnak és esetleg az óvásfelvételének azonnal meg kell történnie.

Ha a magasabb erőhatalom a váltó lejáratától számitott 30 napnál tovább tart, akkor a visszkereseti jog érvényesithető, anélkül, hogy óvás felvétele megkivántatnék.

Nem tekinthetők magasabb erőhatalomnak az olyan események, amelyek a váltóbirtokosnak, vagy annak a személyét érik, aki a bemutatással vagy óvásfelvétellel meg van bizva.

A novella közzététele napján lép életbe, de a fenti rendelkezések mindazon váltókra is alkalmazást nyernek, amelyek 1912. november 11., vagyis a törvényjavaslat benyujtásának napja után esedékessé váltak.

Ügyvédjelölt, aki a német nyelvet is birja, ügyvédi irodámban Mohácson azonnal alkalmazást nyerhet. Kezdőfizetés havi 140 K és a szokásos mellékjövedelmek. Ha hosszabb gyakorlattal biró vagy doctor juris ajánlkozik, megegyezés szerint magasabb dijazást is adok. Ajánlatok a minősités közlésével hozzám küldendők. Mohácsi Német Lipót ügyvéd. 14598

Keresek irodavezetésre önállóan képes ügyvédjelöltet. Eddigi müködés közlendő. Fizetés megállapodás szerint. Dr. Spärger Henrik, Oraviczabánya. 14598

Alapos képzettségü és gyakorlatu, juris doctor ügyvédjelöltet keresek. Fizetés megegyezés szerint. Ajánlatok a fizetési igény és az eddigi müködés megjelölésével dr. Legény Sándor módosi ügyvédhez intézendők. 14601

Németül és tótul tudó gyakorlott ügyvédjelöltet keres dr. Littman Albin késmárki ügyvéd. Fizetés megállapodás szerint. 14616

Fiatal ügyvéd, nagy gyakorlattal, fővárosi ügyvédhez irodavezetőnek ajánlkozik. Czim a kiadóhivatalban. 14617

Dr. juris délelőtti fővárosi irodát keres azonnali belépésre is. Megkeresések «Délelőtti» jeligére kéretnek a kiadóba. 14610

Dr. juris ügyvédjelölt, aki a német és tót nyelvet birja, teljes sommás és rendes perekbeli, valamint telekkönyvi gyakorlattal rendelkezik, f. é. deczember 1-ére kerestetik. Ajánlatok fizetési igényekkel és az eddigi gyakorlatot igazoló bizonyitványokkal *Donáth Manó* ügyvéd *Trencsén* intézendők. 14621

Dr. Babocsai Gyula ügyvéd irodáját Kaposváron megnyitotta, telefon 3—81. 14620

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20. | Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4. | Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Budapesti Közlöny Ipar Egyesület könyvtára

Negyvenhetedik évfolyam. 47. szám. Budapest, 1912 november 22.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom. *Dr. Szentirmay Ödön* budapesti kir. törvényszéki biró: Az ügyvédi munkadij megállapitásának jogrendszere. — *Dr. Finkey Ferencz* kolozsvári egyetemi tanár: Kritikai megjegyzések a fiatalkoruak biráiról és a fiatalkoruak bünügyeiben követendő eljárásról szóló törvénytervezetre. — *Dr. Forbáth Tivadar* budapesti ügyvéd: A kartellek és joggyakorlatunk. — Különfélék.
Melléklet: Közigazgatási Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Az ügyvédi munkadij megállapitásának jogrendszere.

A mai kor a konzervativizmus kora. Az ujitásokban is a maradiság ereje feltartózhatlanul érvényesül. Négy évtizednél régibb az ügyvédi dijmegállapitás mai rendszerének uralma. Hibái tömkelege mellett is annyira megizmosodott az ereje, hogy a jogalkotó akaratot még most is visszatartja annak az uj alapnak elfogadásától, amit a régi rendszer hibáinak alapjául szolgáló tények megfigyelése, ezek okainak kutatása, az azokban rejlő oki jelenségek analizise, az igy nyert eredmények empirisztikus általánositása, valamint a szubjektiv előzményekből vont dedukcióknak a megfigyelt tények általánositásaival való összehasonlitása elénk tár.

Tételes intézkedés hiányában a régi rendszer alapján kifejlődött joggyakorlat és a perrendtartásról szóló 1911. évi I. tcz. életbeléptetéséről szóló törvényben nyert felhatalmazás alapján kibocsátandó igazságügyminiszteri rendelet alapjául szolgálható ügyvédi dijszabástervezetek az egyes eljárási mozzanatokat, a perbeli cselekményeket, értekezéseket, levelezéseket, értékükben és dijaikban tételenként külön, önállóan megállapitó jogrendszert fogadták el. E rendszer szerint minden egyes tétel elbirálásánál felmerül az a vita, hogy a tétel a dijszabás I., II., vagy III. osztályába tartozik-e; a perirat, tárgyalás vagy eljárás kisebb, avagy nagyobb jelentőségü-e, érdemleges avagy nem érdemleges, szokásszerü, avagy különszerü munka-e, a rendszerinti dijazástól eltérő, külön dijazást érdemlő, nagyobb terjedelmü, több utánjárást igénylő, avagy csak előkészitő vagy csak szokásos irodai tevékenység-e, mert ha e minősitő körülmények egyike, vagy másika akár egyedül, akár többel kapcsolatosan variative, vagy combinative megjelenik, a dijszabásrendszer tételszerü rendes dijmegállapitása nem, hanem annak többszöröse vagy csak hányada nyer tényleges alkalmazást. Ha a biró minden egyes tételre az itéletben indokot nyujt, ugy az itélet e része jelentékenyen felül fogja mulni az itélet egyéb érdemleges rendelkezéseinek tartalmát, ha pedig a biró a munkaértékelés indokát tételenkint nem adja elő, ugy könnyen kifejlődhetik, illetve tovább fog uralkodni a ma is élő önkényszerüség, az egyöntetüség és egységesség hiánya, ami sok esetben vagy a féllel, vagy az ügyvéddel szemben igazságtalan és méltánytalan rendelkezésnek válik kutforrásává.

A tételszerü megállapitási rendszer egyéb hibáitól eltekintve is már ebből az okból a gyakorlati életben igazságosan meg nem valósitható. Ha átszövi is azt elméleti szempontból a jogosság és igazságosság látszata, gyakorlatiatlanságánál fogva, mint a mai haldokló rendszer, keletkezése pillanatában is magán hordja a megsemmisülés bélyegét és az igazságtalan következményei folytán az ügyvédi kar társadalmi és anyagi nyomorát.

Általános elvont elméleti megállapitások csak akkor helyesek, ha a gyakorlati élet szövevényes jellegével összekapcsoltatván, individualizált alakjukban nem vesztik el a belső czéljukat. Alkalmazott részében az általános elvont egyszerü elméleti tétel is összetett és bonyolult tünemény.

Különösen áll ez az ügyvédi dijmegállapitásra vonatkozóan. Pedig nemcsak társadalmi, hanem államérdek és a szükségszerüség követelménye az, hogy az ügyvédi dijak megállapitása a mai rendszernél igazságosabb és méltányosabb értékelés alá vonassék. Ez ugyanis egyik anyagi feltétele a becsületes és tekintélyes ügyvédi kar létének, ami nemcsak a szorosabb értelemben vett jogszolgáltatás, hanem különösen honunk szövevényes és rejtelmes alkotmányában, az állam politikai és szocziális fejlődésének is biztositéka.

Ma már nem vitatható tétel, hogy az ügyvédi kar társadalmi szinvonalának megfelelő megélhetése biztositékot, a jelenlegi helyzet pedig orvoslást igényel.

Nem fájlalható eléggé azonban az, hogy az ujitási törekvések e téren is a konzervativizmus jegyében fogamzanak.

A megkötöttség és a gazdasági érvényesülés korlátai ledöntése helyett a reformintézkedések uj korlátok emelésére, és csak a szomoru jelenségek külső tünetei eloszlatására irányulnak. Kisért a régi szabad ügyvédség eszméjének a középkori czéhrendszerbeli alávetettséget és állami zsarnokságot meghonositó, az alkotó friss erőt és tudást lebilincselő numerus clausus gondolatával való vegyitése. Csak tünetszerü ideiglenes orvoslást jelent az ügyvédi pályára való készülés tanulmányi és gazdasági nehézségeinek megalkotása, valamint az a gyöngék részére «felfrissitési» ál-indokkal álczázott törekvés, hogy az értelmi erő tultermelése folytán ott is megtorlódott kiváló munkaerők előmenetelének méltánytalan és igazságtalan félretételével a birói és közigazgatási kinevezéseknél ügyvéderő alkalmaztatván, a kar tagjainak száma csökkentessék.

Meggyőződésem szerint a jelenlegi türhetetlen helyzet kibontakozási módja nem e tünetszerü orvoslásokban, hanem abban az eszmében összpontosul, hogy az ügyvédi kar tagjaiban süritett magas szinvonalu szellemi és erkölcsi erő, tudás és becsvágy a mai összeférhetlenségi elvek modern radikális irányu megváltoztatásával a társadalmi közgazdaság produktiv folyamatában, mint ipari, kereskedelmi, vagy gazdasági termelő erő alkalmaztassék. Az ügyvédi karban lévő erők kiválósága az ügyvédi hivatás gyakorlásával kapcsolatosan a kereskedelmi vagy ipari vállalkozás terén is, mint gyárosok, vállalkozók, tőzsde, bank és pénzügyi vezérférfiak érvényesülhetvén, a szellemi és erkölcsi erejük sulya e differenciálódásban a társas berendezésünk oly szilárd alapra fektetett magas szellemi és erkölcsi tényezőjét alkotná, ami nemcsak a kar egyetemes érdekét, és az érdemet minden alakjában felismerő és méltatni tudó fejlődést, a nemzeti gazdasági erő gyarapodásának realizálását fejlesztené, hanem biztositékot nyujtana arra nézve is, hogy a mai kapitalista konczentráczió produktivitása a nagy energiával és legmagasabb intelligenczával rendelkező erők érvényesülése folytán igazságos jövedelemeloszlást eredményezne és az intenziv belterjes munka reális felszabaditásával a társas berendezés e szellemi és ethikai ereje a nemzeti közvagyonosodás kutfejévé alakulna. A mai rendszer eme korrektivuma átvezetne a közgazdaság világába, a nemzet termelő életének produktiv folyamatába.

Az ügyvédi kar anyagi helyzete egyetemes bajainak orvoslása ennélfogva nem az ügyvédi dijszabás kérdésében csucsosodik ki, hanem ama eszme megvalósitásában, hogy a modern gazdasági alapra fektetett társadalmi berendezés szabad szelleme az ügy-

védi hivatás tulhajtott konzervativ mederben élő gondolatát hassa át és hogy az ügyvédi kar minden egyes tagja az erejének teljes kihasználásával megfelelő érvényesülési teret nyerne a mai gazdasági társadalomban.

Az ügyvédi munkadij megállapitásának fent vázolt hibás rendszere is azonban hozzájárul a nyomasztó anyagi helyzet létrehozatalához. A létfentartás nagy mérvben a helyes dijmegállapitásnak a függvénye. A biróságot nem, amint a mai felületes vizsgáló ezt magyarázza, a biróság és ügyvédség egymáshoz való viszonylata jellegében, hanem a mai elviselhetlen helyzet létrejöttében csak abban a tekintetben érheti vád, hogy nem szabaditotta fel magát már előbb az általánosan uralkodó mai téves tételszerü rendszer áldatlan uralmától és nemcsak most, hanem már évtizedek előtt nem ismerte fel annak az irányzatnak a helyességét, amely irányzatnak modern szabad szelleme ujabban egyes elvi jelentőségü birói határozatokból csillogóan elősugárzik és amely irányzat dr. Juhász Andor, a budapesti kir. törvényszék elnöke részéről gazdag indokokkal gyarapitva, a budapesti kir. törvényszék, habár még némi módositásra és kiegészitésre szoruló dijátalányrendszerével érvényesittetvén, törvényes intézkedés hiányában is egy uj, a mai jogkereső közönség és az ügyvédség egyetemes, egymásba forró érdekét szolgáló korszaknak válik megalapitójává.

Ennek az uj rendszernek alapja az, hogy az ügyvéd perviteli tevékenysége akár a biróság előtt, akár a biróságon kivül felmerülő mozzanatokat tartalmaz, egy egymásba folyó egységes egész, amit önálló külön részekre felbonczolni és e részek szerint külön igazságosan értékelni nem lehet. A tevékenység minden egyes eleme, legyen az tényállásfelvétel, tárgyalás, periratváltás, értekezés vagy levelezés, csak egy czélt szolgál és a munkásság összes része az eredményre irányuló egy czélzattal kapcsolódik össze. A lánczolat minden egyes szeme egy egységes gondolat kisugárzása, amely a perbeli viszonylatok szerint különböző, előre meg nem határozható módon tetté valósulván, összeredményként a kitüzött czél megvalósitását szolgálja.

Ez a megállapitás megvilágitja a régi tételes rendszernek az ügyvédi munka teljesitésére irányuló szerződés jogi minősitése tekintetében fennálló tévedését.

Az ügyvédi munka eszközlésére irányuló szerződés létrehozta jogviszony belső világát tekintve nem az operae liberalesekre vonatkoztatott locatio conductio operarum, hanem a jogviszony tárgyát véve alapul locatio conductio operis. Az ügyvéd és a fél között kötött szerződés czélja nem irányul közvetlenül az emberi munkaerőre, hanem erre csak közvetetten hat, minthogy a szerződés czélja az ügyvédi munkaerővel előállitandó eredmény.

Nélkülözi a helyességet a régi rendszernek az az alapja, amely a szerződés közvetlen tárgyául nem a munkateljesitést, hanem — mint a régi római jog a klasszikus korszakában — az immateriális termelvényekre irányuló szolgálati szerződést (magister in disciplina, grammatikusok, mathematikusok, mérnökök és orvosok szolgáltatása), szintén a locatio conductio operarum-beli minősitést fogadja el, csakhogy, amint a klasszikus római jogban a praetor a bér (merces) behajtására irányuló locatio actioval szemben a tiszteletdij (honorarium) követelését extraordinaria cognitióval ruházta fel, ugy az ügyvédi munkadij jellegét különleges kivételes rendelkezésekkel bástyázza körül.

Az ügyvédi dijmegállapitás mai jogrendszere belső jellegének téves irányát és a munkaszerződés, a vállalkozási szerződés konstrukcióját alapul fogadó uj rendszer alapelvének helyességét visszatükrözteti a szerződés tárgyául szolgáló tevékenység belső tartalmának elemzése. E tevékenység analizise nemcsak elénk tárja azt a tételt, hogy az ügyvédi munka nem a szellemi munkaerőt közvetlenül, hanem e munkaerővel létesitendő eredményt szolgáltatja, hanem kifejezésre juttatja azokat a tényezőket is, amik az ügyvédi munka szolgáltatására irányuló szerződést a megbizási és meghatalmazási szerződéstől élesen megkülönböztetik és a vállalkozási szerződés jellegét domboritják ki.

A meghatalmazási szerződés tartalma a képviseletre való feljogositás tényében kimerül, a megbizási szerződés az eredményszolgáltatástól szintén függetlenül alakul. S habár az ügyvéd és az ügyfele között kötött szerződés a most emlitett szerződésbeli konstrukciókkal rokonjelleget mutat, sőt ha a fél utasitási jogkörének normativ szálait, valamint az esetleges állandó alkalmaztatási (jogtanácsos) viszonyt tekintjük, sok esetben e szerződés-alakzatokkal vegyesen alkalmazva is jelenik meg, amikor a különben is nagyon finom határvonalak még elmosódottabbakká válnak, mégis a fél és az ügyvéd között kötött szerződés soha nem veszti el azt a kikristályozódott jellegét, hogy igaz tartalma a pervitel, vagy egyéb munkaeredmény egységes szolgáltatása.

Ez az egységes gondolat az ügyvéd és az ügyfele között kötött szerződés belső tartalma. A czél megvalósitásának legsikeresebb és leggazdaságosabb módon való eszközlése az ügyvédi tevékenység jogászi, ethikai és gazdasági értékének mértéke. Itt is, mint a közönséges munkabérelméletben, a munka értéke *sohasem* lehet több, mint a munkatermék értéke, levonva ebből az egyéb gazdasági erő értékelésére szolgáló mennyiséget s igy az a kérdés, hogy az ügyvédi munka értéke a valóságban a munkatermék értékének mily részét öleli fel, nem tisztán gazdasági, hanem jórészt a javak világában uralkodó társadalmi és erkölcsi törvényekből leszürődő ethikai probléma, amit a maga egységes létében nem a ma is uralkodó régi tételes rendszer sugároztat vissza, hanem érvényre juttatja azt az uj reformgondolat, *az ügyvédi dijátalány normál-rendszere.**

Dr. Szentirmay Ödön.

Kritikai megjegyzések a fiatalkoruak biráiról és a fiatalkoruak bünügyeiben követendő eljárásról szóló törvénytervezetre.**

III.

A *vádelv* és a *vádképviselet* tekintetében a Tervezet szintén kompromisszuális utat választott. A radikális amerikai álláspontot, mely a védelvet a fiatalkoruak bünügyeiben teljesen elejti s az eljárást egyenesen a nyomozó-elvre épiti, nem tette magáévá, de a külön vádló szerepét és körét jelentékenyen megszoritotta. A Tervezet ezzel csak következetes maradt magához. Miután a fiatalkoruak birája elsősorban és főleg a bünelkövető fiatalkoruakkal foglalkozik, akikre a büntető novella fogház- és államfogházbüntetés kivetését is előirja, nem merte elfogadni az amerikai rendszert, mely a birót teljhatalommal ruházza fel az eljárás megindítása, lefolytatása és az alkalmazandó intézkedések tekintetében. Azonban ezt a gyakorlatilag legideálisabbnak tekinthető rendszert részben mégis megvalósitja, amennyiben «a nevelő-intézkedések alkalmazását egészen kiveszi a vád elvének uralma alól». (Indok. 411. l.) Az ügyészség szerepét tehát a Tervezet csak a fogház-, államfogház-, vagy elzárás-büntetés alkalmazása esetén tartja elengedhetetlennek. A feljelentéseket ugyan a biró minden esetben közli a fiatalkoruak ügyészével, de az eljárást vád hiányában is megindithatja s a büntető novella és a Tervezet 16., 17. §-ai által megengedett «nevelő-intézkedéseket» vád nélkül és «alakszerü tárgyalás nélkül is» elrendelheti. (7. és 16. §.)

A Tervezet eme rendelkezéseit, valamint azt, hogy a fiatalkoruak ügyeiben eljáró ügyészségi tagot is külön kijelölendőnek rendeli s a magánvád mindkét alakját kizárja, csak helyeselni lehet. A védelv ily erős háttérbe szoritása s a nyomozó rendszerhez való visszatérés miatti netaláni aggályok ellenében a fiatalkoruak biráinak gondos megválasztása s az a remény képezi a biztositékot, hogy a különbiró bizonyára fokozottabb gonddal és ambicióval fogja kezelni a reáruházott nagy hatalmat s igyekezni fog ugy a fiatalkoru, mint a társadalom érdekeit egyenlően kielégiteni, illetőleg azokat összhangzásba hozni.

IV.

A biróság segédszerve gyanánt rendszeresiti a Tervezet a *pártfogókat* és *pártfogó tisztviselőket.* Az utóbbiakra nézve azonban a Tervezet igen szükmarku. A pártfogó tisztviselők alkalmazását, azok dijazását teljesen az igazságügyminiszter diszkréciójára bizza.

Alig szükség ma már kiemelni és hangoztatni, hogy a fiatalkoruak biróságának gyors, alapos és sikeres müködéséhez elengedhetetlen kellék a jó pártfogó tisztviselő. Bármennyire dicséretes és örvendetes az önkéntes pártfogók müködése, s bármenynyire kivánatos és szükséges, hogy a társadalom önként, nemes

* Részletesen ezt a rendszert más alkalommal ismertetem.

** Befejező közl. — Az előbbi közl. l. a mult heti számban.

kötelességérzetből és saját jól felfogott érdekében vegye ki részét a patronage munkából s evégből minél többen vállalkozzanak a «pártfogó» tisztére, hiszen az önkéntes pártfogó, ha odaadással teljesiti megbizatását, kétségtelenül ideálisabban és áldásosabban oldhatja meg a reábizott egy-két ifju erkölcsi megmentésének nehéz müvét: reális szemmel nézve a dolgot, tisztában kell lennünk azzal, hogy pusztán önkéntes pártfogókkal e nagy és fontos munkát kielégitőleg elvégeztetni nem lehet. Éppen az amerikaiak, ahol a pártfogói és pártfogó tisztviselői (probation officer) intézmény mai alakjában kifejlődött, hamarosan rájöttek, hogy a pártfogás, az erkölcsileg veszélyeztetett fiatalok gondozása, ellenőrzése csak kizárólag e feladatnak élő, hivatásos és megfelelően dijazott pártfogó *tisztviselők* beállitása által biztositható. A legkiválóbb e tárggygyal foglalkozó amerikai irók (Homer Folks, Bernard Flexner), az állami pártfogó bizottságok jelentései nyiltan kifejezik, hogy a környezettanulmányok pontos beszerzése, a próbára bocsátás, a szülőknél, tápcsaládoknál elhelyezés, a kisérleti szabadonbocsátás (perole) sikere egyenesen a fizetéses, vagyis hivatásos pártfogó tisztviselőkön fordul meg. Mig egy önkéntes pártfogóra legfeljebb egy-két gyermek felügyeletét, gondozását bizhatják s az ily szivességből müködő megbizottal a fiatalkoruak birája nem rendelkezhetik bármikor és kellő biztossággal, addig a hivatásos pártfogó tisztviselőre, aki kizárólag ezzel a munkával foglalkozik, 10—20, akár még több fiatalkoru felügyeletét, gondozását és ellenőrzését is teljes megnyugvással rá lehet bizni, a biró bármikor rendelkezhet vele, rendeleteinek pontos végrehajtását megkivánhatja tőle s az ily tisztviselő által teljesitett környezettanulmánynak is nagyobb értéke lehet.

A büntető novella és a jelen Tervezet nagy ujitásainak biztos keresztülvitelét és azok megszilárditását mi sem remélhetjük mindaddig, mig a hivatásos pártfogó tisztviselőket kellő számban nem állitják a biróság oldala mellé. Nézetem szerint azért a fiatalkoruak *törvényszéki* biráihoz okvetlenül legalább egy-egy pártfogó tisztviselő lenne kinevezendő, akik rendes fizetéssel vagy megfelelő tiszteletdijjal lennének ellátva s a birónak állandóan segédkeznének ugy a nyomozásnál, mint a tárgyaláson és a határozat végrehajtásánál. A tiszteletbeli, illetőleg önkéntes pártfogók, a Tervezet 4. §-ának első bekezdése értelmében természetesen megmaradnának, de ezek közül is azok, akik rendszeresebben vétetnek igénybe s nagyobb időveszteséggel és fáradsággal járó feladatokat teljesitettek és vagyoni viszonyaik, illetőleg hivatali javadalmazásuk szerényebb (igy a néptanitók) tiszteletdijjal, esetleg napidijjal lennének jutalmazhatók. Ma legtöbb helyt általános a panasz a pártfogók által felvett környezettanulmányok ki nem elégitő volta miatt. A hivatásos pártfogók beállitásával ez a panasz rövidesen megszünnék, mert egy szakképzett és gyakorlott pártfogó tisztviselői kart teremtenénk meg s ez ambicziót keltene az önkéntes pártfogókban is, akikből lenne éppen a szükséges succrescentia remélhető. A költség kérdése, amit e megjegyzésem ellen bizonyára fel fognak vetni, nem szabad, hogy akadályt képezzen egy meghonositani óhajtott humanus és hasznos intézmény első szervezésénél. Ha a fiatalkoruak törvényszéki birájának külön tiszteletdijat szán a Tervezet, még inkább praeliminálhatja azt a pártfogó tisztviselőknek.

V.

A *védelem* tekintetében a Tervezet arra a helyes álláspontra helyezkedik, hogy külön védőre a fiatalkorunak csak akkor van szüksége, amikor külön vádló lép fel ellene, tehát a «bünvádi felelősségrevonás» esetén. Enyhébb esetekben, amikor a biró csak nevelő-intézkedéseket tart alkalmazandóknak, tényleg felesleges lenne a külön védő, hiszen éppen ugy a fiatalkorunak, mint a társadalomnak az az érdeke, hogy az erkölcsileg veszélyeztetett fiatal bünelkövető ne egyszerüen felmentessék, hanem a megfelelő gyámolitó, erkölcs-erősitő, nevelő-intézkedés alá vétessék. A fiatalok birája és a pártfogó ily esetben jobb védők, mint az ügyvéd, aki a terhelt felmentését és szabadlábra helyezését akarná kieszközölni. Ott ellenben, ahol a kir. ügyészség lép fel s fogház-, államfogház- vagy elzárásbüntetést szorgalmaz, szükség van a külön védőre, aki e legszigorubb intézkedéstől, ha azt igazságtalannak vagy szükségtelennek véli, megmentse a fiatalkorut s ha valóban ártatlan és nevelő-intézkedésre sem szorul, felmentését, máskülönben az enyhébb intézkedések valamelyikét igyekezzék kieszközölni.

A hivatalos védő kirendelését az elsőfoku s *közvédő* kirendelését a felebbviteli tárgyalásra csak helyeselni lehet. A Tervezet idevágó szakaszai (23., 34., 45. §§.) az ügyvédi kar jogos óhajait fogják kielégiteni. Igen helyes, hogy a pártfogó vagy pártfogó tisztviselő és «más alkalmas egyének» is kirendelhetők védő gyanánt.

VI.

Egészben véve teljesen sikerülteknek tekinthetők a Tervezetnek a fiatalkoruak bünügyében követendő *eljárásra* vonatkozó szabályai. Miután a Tervezet a sulyosabb esetekre fentartja a «rendes biróság», vagyis a törvényszéki (felebbviteli) tanács hatáskörét, a fiatalkoruak bünügyében az eljárásnak két nemét különbözteti meg: a fiatalkoruak (egyes-) birája és a rendes biróság előtti eljárást.

A fiatalkoruak egyesbirája előtti eljárás szabályozásánál a Tervezet főleg az 1910 iki olasz Tervezetet tartotta szem előtt, illetőleg a lehetőségig elfogadja az eredeti amerikai minta patriarchális szinezetü eljárását. A fiatalkoruak egyesbirája és pedig ugy a járásbiró, mint a törvényszéki biró, amennyiben a személyesen vagy a pártfogó, illetőleg pártfogó tisztviselő utján megejtett nyomozás alapján elegendőnek véli a fiatalkoruval szemben a BN. 16., 17., 33. §§. és a Tervezet által kontemplált uj «nevelő-intézkedések» (16., 17. §§.) valamelyikének alkalmazását, vagyis, ha fogházat, államfogházat, illetőleg elzárást nem akar kiszabni, ezeket alakszerü tárgyalás, a vád és védelem meghallgatása nélkül végzéssel azonnal elrendelheti. Tárgyalás csak akkor tartandó, ha a biró fogház, államfogház, vagy elzárás alkalmazását is lehetőnek véli. A tárgyalásra általában a járásbiróság előtti szabályok irányadók. Eltérés, hogy a biró a nyilvánosságot ily ügyekben «belátása szerint» kizárhatja. Helyesebb lett volna imperative kizárni a teljes nyilvánosságot, nehogy egyes birák talán álliberálizmusból tért adjanak a teljes nyilvánosságnak s ezzel illuzóriussá tegyék a Tervezet helyes intencióját, mely kétségtelenül az, hogy a fiatalok ügyei a nagy nyilvánosság kizárásával tárgyaltassanak. Nagyon helyes a fiatalok ügyeinek hirlapi közlésénél a terhelt nevének mellőzése iránti rendelkezés. Erészben még továbbmenő tilalmak sem lennének feleslegesek. Igen helyes a 29. §. rendelkezése a tárgyalás eredményének megállapitása (megbeszélés a felekkel és az érdekeltekkel) iránt. A pártfogó tisztviselő véleménye azonban nemcsak meghallgatható, hanem okvetlenül meghallgatandó lenne.

A Tervezet 16. §-ában foglalt uj nevelő-intézkedések közül tulajdonképpen csak a 2. pontban felsorolt nappali elzárás (a biróság valamely alkalmas helyiségében) «az élelmezés korlátozásával vagy elvonásával» tekinthető uj intézkedésnek. Ez az «uj» intézkedés azonban, illetőleg a 3—12 óráig terjedhető koplalásra itélés aligha fog közhelyeslésssel találkozni. Amennyire helyes és megengedhető a nappali elzárás, épp oly helytelen, felesleges a bőjtölés terve, ami csak a gyakorlatiaskodó dilettánsok szarvait fogja megnöveszteni. Hiszen már jogi lapban emelt szót valaki a vesszőzés visszahozatala mellett, elfeledkezve arról, hogy Magyarország legnagyobb jogászainak és államférfiainak mily hosszu és nehéz küzdelmükbe került a deres eltörlése. Ne kivánjuk vissza a középkor intézményeit, örüljünk, hogy kiszabadultunk belőlük. A 16. §. 2. pontjából azért nézetem szerint *okvetlenül ki kell hagyni az élelemkorlátozást vagy elvonást,* ami éppen fiatalkorunál nemcsak inhumánus, de ártalmas lehet a fiatalkoru testi fejlődésére. Ha enyhe és mégis érezhető intézkedést akarunk, tessék a nappali elzárás alatt törvényeket, rendeleteket vagy erkölcsi szabályokat másoltatni a fiatalkoruval és pedig lehetőleg vasárnap délután, ha pedig irni-olvasni nem tud, irásra, olvasásra, erkölcsi szabályokra tanitani ez alatt az idő alatt is.

Több kifogás tehető már a fiatalkoruak bünügyeiben a «rendes biróság» előtti eljárás szabályaira vonatkozólag. Ha csak az idősebb korosztályu fiatalok (16—18 évesek) ügyei kerültek volna a rendesbiróság elé (amit az olasz Tervezet nagyon helyesen kontemplál), ugy inkább helye lett volna a rendes eljárás, a törvényszék előtti perrendtartás szabályaihoz való ragaszkodásnak. A Tervezet azonban az összes fiatalkoruak sulyosabb (egy évnél hosszabb tartamu szabadságvesztés-büntetéssel sujtani ki-

ván) bünügyeit a rendesbiróság elé utalván, esetleg egészen serdületlen koruakkal szemben is alkalmat ad a BP. szerinti eljárásra. Igaz, hogy aránylag előreláthatólag kevés lesz az ily sulyosabb esetek száma s a 32. §. 2. pontja szerint a halállal vagy életfogytiglani fegyházzal sujtott cselekmény miatt csak a 15 évesnél idősebbek esnek a rendes eljárás alá: «de még ily szük körben is kérdés tárgya lehet, szükséges-e a felsőbbekre megállapitott rendes szabályok szerinti eljárás? Elismerem azonban másfelől, hogy a ma fennálló hatásköri szabályokkal szemben mégis jelentékeny egyszerüsités, hogy az eddigi esküdtbiróság elé utalt legsulyosabb ügyek a Tervezet szerint törvényszék elé kerülnének. Ugyancsak az egyszerüsitést s a törvényszéki főtárgyalásra kerülő ügyek megrostálását czélozza a Tervezet 36. §-a, mely szerint a rendes eljárás alá tartozó esetekben a *vádtanács,* ha a fiatalkoru jövőbeli fejlődése és erkölcsi fejlődése érdekében elegendőnek véli a nevelő-intézkedés alkalmazását, a főtárgyalás mellőzésével végháthatározatot hozhat.

Ez utóbbi rendelkezés, melylyel a vádtanács is egy ujabb rendes fórumává lenne a fiatalkoruak ügyeinek, komoly meggondolást igényel, mert a vádtanács nem itélőbiróság, előtte az ügy rendesen nem tárgyaltatik s igy aggályra adhat okot, alapos és megnyugtató lesz-e annak ily érdemleges határozata. Részemről, ha már a sulyosabb ügyek törvényszék elé utaltatnak, feleslegesnek és zavarónak tekintem a bifurkácziót. Több garancziát látnék az ily ügyek helyes elintézésére egy specziális *fiatalkoruak tanácsának* kijelölésében. A vádaláhelyezési eljárást, a vádtanács szerepét egészen kihagynám s a közvetlen idézés analógiájára a vizsgálat befejezésével azonnal a külön (itélő) tanács elé vinném az ügyet. Ezzel biztositanók a szükséges gyors elintézést s mégis nagyobb megnyugvással lehetnénk a fiatalkoruak ügyeinek a büntető novella szellemében történő elintézése felől.

Erősebben lehetne kifejezni a 39. §-ban azt, hogy a fiatalkoru ügye, ha csak lehet, a rendes biróság előtt is *elkülönitve* tárgyalandó. Éppugy a nyilvánosság korlátozására s a fiatalkoru vádlottnak a tárgyalás egyes részeiről való eltávolithatása (28. §.) felől is világosabban kellene intézkedni. A 40. §. szerint ugyan a II. fejezet szabályai megfelelően alkalmazandók a rendes biróság előtti ügyekben is, de ily «megfelelő alkalmazás» körül tapasztalat szerint ingadozások és viták szoktak kifejlődni a gyakorlatban. Jobb lenne ezeknek már most elejét venni.

VII.

A *perorvoslatokra* vonatkozó negyedik fejezet egészben véve szintén nagyon sikerültnek tekinthető. A perorvoslatok egyszerüsitése s azok igénybevételének megkönnyitése, a semmiségi okok formalisztikus rendszerének teljes mellőzése, a felebbviteli tanácsnak biztositott tágkörü intézkedési jog mind csak helyeselhető. Az ügyész megnyugvása esetén a terhelt és védő perorvoslati jogának korlátozása, illetőleg a dorgálás és próbára bocsátás esetén a perorvoslat kizárása, szintén alig eshetik kifogás alá, mert ezek az erkölcserősitő intézkedések, mégha a védő feleslegeseknek véli is azokat, semmiesetre sem ártanak a bünelkövető ifjunak, előreláthatólag csak előnyére válhatnak. Helyes azonban, hogy a javitó-nevelés vagy a szabadságvesztés elrendelése esetén a perorvoslati jog a fiatalkoru és az érdekét képviselő többi jogosultak részére is biztosittatott.

Megfontolás tárgya lehet azonban, hogy a felebbviteli tanács végháthatározata elleni semmiségi panaszt (48. §.) kivánatos-e csak az ügyészségnek megengedni s a semmiségi panaszt csak az intézkedés törvényes korlátainak meg nem tartása esetére szoritani? Nézetem szerint a fiatalkoru és az érdekét képviselők épp oly joggal igényelhetik, hogy a több évre szóló javitó-nevelés elrendelése, vagy a tiz évi fogházbüntetés kiszabása kérdésében a legfelső birói fórum beleszólását kikérhessék. Ha tehát a fiatalkoruak bünügyeiben is tért engedünk a Curia reviziójának, amit részemről nagyon helyesnek és szükségesnek vélek, ez esetben az ügyfélegyenlőség eszméje, de az anyagi igazság szempontja is azt kivánja, hogy a reviziót kérhesse ne csak a vádhatóság képviselője, hanem a fiatalkoru és az ő érdekét képviselők, igy főleg a védő is. A revizió körét szintén kissé szabadabban lehetne megállapitani. Ha a Curián ugyis *tárgyalás* tartatik s a Curia előzetesen «adatokat szerezhet be» a fiatalkoruak birájáról, ez esetben a reviziót bátran ki lehet terjeszteni az összes jogi kérdésekre.

VIII.

Kitünő intézkedéseket tartalmaz a Tervezet ötödik fejezete a *próbára bocsátás* foganatositása tárgyában. Lehet mondani, a büntető novellának azt a roppant üdvös és gyakorlatias intézményét, mely azonban eddigelé éppen a végrehajtás hiányai miatt nem tudott elég erős gyökeret verni nálunk, gyökeresen reformálja s igyekszik biztositékokat teremteni annak életképessé és népszerüvé tétele iránt. E biztositékok elseje, hogy a próbára bocsátás foganatositását a Tervezet egyenesen a fiatalkoruak birájára bizza, őt teszi a fiatalkoru felügyelőjévé, amely munkában persze a pártfogó, illetőleg pártfogó tisztviselő segédkezik neki. A Tervezet ezzel az amerikai legjelesebb fiatalbiró, Lindseg (denveri biró) rendszerét teszi magáévá, amit csak a legnagyobb örömmel lehet üdvözölni. A fiatalkoruak biróságának, mint uj intézménynek, éppen az az egyik nagy jelentősége, hogy a birót közvetlenebb személyes utánjárásra, érdeklődésre kötelezi az eléje került fiatalokkal szemben s ennek leggyakorlatiasabb tere, hogy a próbára bocsátott fiatalkoru viselkedését a biró maga személyesen ellenőrizze. Helyes lett volna egyenesen azt is előirni, hogy a biró rendszeresen tartson szemlét, kérjen jelentéseket a felügyelet alá helyezettekről, amint azt különben itt-ott (az amerikai mintára) gyakorolják is. Jól mondja Kármán Elemér (Jogt. Közl. 45. sz.), hogy nálunk a fiatalkoruak biráit is még nevelni, képezni kell ez uj feladatra, nem árt azért a részletesebb útmutatás azok részére is.

A másik biztositék a próbára bocsátás sikere iránt, hogy a Tervezet (55. §.) felhatalmazza a birót, hogy a próbára bocsátott fiatalkoruval szemben kisebb botlások miatt különböző uj intézkedéseket tehessen, igy különösen, hogy a próbaidőt meghosszabbithassa. Ez üdvös reformok keresztülvitelével a próbára bocsátás az eddiginél bizonyára gyakoribb és hatályosabb intézkedéssé fog fejlődni nálunk, kivált ha a pártfogó tisztviselői állások is nagyobb számban szerveztetnek.

A javitó-nevelés végrehajtása körül a Tervezet ugyancsak helyes reformokat kontemplál (59—60. §§.). A javitó-nevelés helyett (ha az valami okból nem foganatositható) a szabadságvesztés megállapitása ugyan aggályos lehet, különösen ma, amikor a fiatalkoruak fogházai legtöbb helyt siralmas állapotban vannak; ellenben helyes, hogy az utólagos javitó-nevelés mellőzhető legyen, ha a fiatalkoru a fogházban teljesen megjavult. A 60. §-ban tervbe vett egy év előtti kisérleti kihelyezés ellen elvi kifogás nem tehető, de ő hajlandó lenne ily esetben is fixirozni a minimális időt (pl. félévre), amelynél hamarabb a fiatalkoru a javitó-iskolából ki nem helyezhető. Az ily kivételes kihelyezés iránt nézetem szerint a fiatalkoruak biráját illetné meg az intézkedés, nem az igazságügyminiszteriumot. Kivánatos lenne különben, ha a javitónevelés alá vett fiatalkoruak felett is a fiatalkoruak birája bizonyos mérvü felügyeletet, illetőleg ellenőrzést gyakorolna s evégből köteles lenne a kerületében fekvő javitó-iskolát időszakonként meglátogatni.

IX.

Csak helyeselni tudom a Tervezet hatodik fejezetét, mely a *bünelkövető gyermekek* és a még büntetendő cselekményt el nem követett, de *erkölcsi romlásnak kitett* vagy *züllésnek indult kiskoruak* védelméről, vagyis a velök szemben tehető erkölcserősitő és gyámolitó intézkedésekről szól. A Tervezet ezzel kiegésziti és betetőzi az 1910. évi gyermekvédelmi törvényeinket s pótolja az e téren eléggé tapasztalt hiányokat.

Amint előbb is emlitettem, ez uj feladatkörnek a fiatalkoruak biráira ruházásával közeliti meg a Tervezet legjobban az eredeti amerikai mintát. A fiatalok biráinak most már nálunk is nemcsak jogászoknak, de szocziologusoknak és pszichologusoknak kell lenniök. Bele kell jönniök a gondolatba, hogy nemcsak «büntettesekkel» van dolguk, s éppen a nem bünelkövető, de erkölcsi romlás veszélyének kitett, züllésnek indult fiatalokkal való foglalkozás fogja reávezetni őket arra, hogy a «bünelkövető» ifjakat se tekintsék igazi *büntetteseknek*, hanem megbotlott, könnyelmü vagy szerencsétlen ifjaknak, akiket erkölcserősitő, javitónevelő intézkedésekkel kell a további botlásoktól, a végleges elromlástól, elzülléstől visszatartani és megmenteni.

A 64. §-ban foglalt «intézkedéseket», amiket a fiatalok birája az elhagyott ifjakkal szemben alkalmazhat, kivétel nélkül helyeslem, sőt azokat megtoldanám egygyel-mással. Igy a 3. *a)* pontban emlitett, a biró általi felügyelet alá vételt, ami a próbára

bocsátásnak felel meg, ki lehetne bőviteni a pártfogó vagy pártfogó tisztviselő kirendelésével. Ezenkivül azt a törvényes képviselőt, szülőt vagy háztartásvezetőt, aki a gyermekre vonatkozó jogaival visszaélt, aki a kiskoru nevelését elhanyagolta s azt erkölcsi fejlődésében veszélyezteti, a gyermekre vonatkozó hatalom időleges vagy végleges elvonásán kivül megfelelő büntetéssel is lehetne sujtani. Az amerikai, valamint a fiatalkoruakra vonatkozó több európai törvény (igy az 1908. évi angol, az 1912-iki belga gyermekvédelmi törvények) elég érzékeny büntetési tételeket irnak elő az ily visszaélésekre.

Az árvaszék reviziója helyett, amit a már emlitett okokból nem helyeselhetek, a perorvoslat szélesebb körü megengedéséről kellene gondoskodni.

X.

A *rendőri büntetőbiróság* jurisdikcióját, melyről a Tervezet hetedik fejezete szól, az emlitett elvi okokból nem helyeselhetem. Amennyiben azonban a Tervezet ezt fentartja, szabatosan összeállitandónak vélném a rendőri hatóságok által alkalmazható intézkedéseket. A 67. §. e pontnál is beleesett az utalások özönébe s nem kevesebb, mint négy más törvényhelyet idéz, ahelyett hogy felsorolná világosan és határozottan a tehető intézkedéseket. Uj intézkedés, amit a rendőrség megtehet: a *pénzbüntetés,* mely arra a fiatalra, akinek vagyona vagy keresete van, 1—100 K-ig szabható ki. Első tekintetre visszatetszést kelthet, hogy mig a fiatalok rendes birái a büntető novella értelmében nem szabhatnak pénzbüntetést a fiatalkorura, a rendőri biróságnak a Tervezet ezt a régi kényelmes elintézési eszközt ujból rendelkezésére bocsátja. Jogászilag ez a különbségtétel persze kifogásolható (amint Doleschal Alfréd éles tollhegyre is vette azt) s részemről is helyesebbnek vélném, ha megmaradtunk volna a büntető novella helyes elvi álláspontja mellett. Azonban gyakorlati okokból mégis hozzá tudnék járulni a pénzbüntetésnek a rendőri hatóságok által leendő alkalmazásához, amennyiben az elzárás-büntetés (BN. 33. §. második bek.) kiszabását ennek fejében elvesszük tőlük. Amint helyes volt a próbára bocsátás és javitó-nevelés alkalmazását kizárólag a biróságoknak fentartani, még inkább indokolt, hogy «legszigorubb» intézkedés számba menő szabadságvesztés-büntetést a rendőrség kezéből kivegyük. Inkább adják meg nekik a pénzbüntetés jogát, ami a kisebb kihágások miatt quasi rendbirság számba jön s igy sokkal inkább belyén való, mint az elzárás, amelynek végrehajtási módja köztudomás szerint legélesebb ellentétben áll a büntető novella szellemével. Mihelyt a rendőrség elzárást tart alkalmazandónak, tegye át az ügyet a fiatalok biróságához, ugy mint más, hatáskörét meghaladó intézkedés czéljából.

Ezzel a módositással, vagyis a rendőri hatóságok intézkedéseinek a dorgálásra, házi felügyelet, házi vagy iskolai fenyités elrendelésére, a szülők figyelmeztetésére és a pénzbüntetésre szoritásával (a Tervezet 16-ának 2. *b)* pontjában emlitett nappali elzárást szintén kivenném a rendőrség kezéből) a rendőri biróságnak a fiatalkoruakra vonatkozó juriszdikciója is egyelőre veszély nélkül fentartható lenne.

Végül még csak az iránti őszinte óhajomat fejezem ki, vajha sikerülne a Tervezetet mielőbb törvény gyanánt üdvözölnünk. A modern eszmék, a humanizmus és a társadalmi védekezés, a kriminalitásnak okos és humánus lefegyverezése felé tennénk ezzel is egy jelentékeny lépést. *Dr. Finkey Ferencz.*

A kartellek és joggyakorlatunk.*

Hátra volna még a kartellek jogi méltatása.

A kartellek jogi elbirálása a jó erkölcsöknek szerepével a jogban szorosan összefügg.

A jó erkölcsök fogalmát létező jogunk szerint praecise megállapitani nem lehet. Általános jogelv, hogy minden oly jogügylet semmis, amelynek tartalma a feleknek a jogügyletben kifejezett czélzatához képest a jó erkölcsöket sérti. Hogy mi a jó erkölcs, azt Kolozsvári szerint a mindenkori társadalmi felfogás szabja meg. A jó erkölcs tehát ténykérdés, a birói kognitiónak tárgya azonban megállapitani, hogy valamely cselekmény vagy magatartás mikor kerül a társadalmi felfogással összeütközésbe.

Sokkal többet a jó erkölcsről a polgári törvénykönyv tervezete sem tartalmaz. Megelégszik avval, hogy 956. §-ában kimondja, hogy «az erkölcstelen tartalmu, vagy a közrendbe ütköző szerződés semmis». Ezt az általános tilalmat a Tervezetben nehány különös eset felsorolása követi, igy az uzsora, a versenytilalom absolut esete, stb., a többit a Tervezet a birónak szabad mérlegelési jogosultságára bizza.

A jó erkölcsök fogalmának kialakulása tehát a birói szabad mérlegelési jogosultságnak gyakorlásától fog függni. Hogy pedig ez a gyakorlat megfelelő legyen, szükséges lesz, hogy a gyakorlatban megnyilatkozó jogi felfogás a gazdasági felfogáshoz közeledjék, és hogy a gazdaságra vonatkozó jogügyletek elbirálása körül a jó erkölcsökbe ütközést csak akkor konstatálják, amikor az erkölcstelenség a gazdasági felfogás szerint is tényleg fenforog. Németországban ebben a tekintetben a jogi és a gazdasági felfogás teljesen fedi egymást. Ennek megfelelően Németországban a kartellek érvényesek is. Eltekintve a Deutscher Juristentag több izben elfoglalt kedvező álláspontjától, a német Reichsgericht a kartellekkel szemben a legszabadelvübb gyakorlatot inaugurálta; azt a felfogást, amelyet a Curia dolgozatunk elején idézett határozatában vall, a német Reichsgericht 1897. év február hó 4-én (Entscheidungen 38. kötet 41. szám), tehát 15 év előtt vallotta. Már ennek a döntésnek indokolásában olvashatjuk, hogy «ha az árak állandóan annyira alacsonyak, hogy a vállalkozók anyagi romlásának előidézésére alkalmasak, egyesülésük nemcsak az önfentartási ösztön jogos megnyilatkozása, hanem a közérdeket is szolgáló rendszabály». A Reichsgericht tehát 15 év előtt a termelők egyesülését kedvezőtlen konjunkturák esetén jogosnak ismerte el, sőt még attól a mentő körülménytől is eltekintett, amelyre a Curia idézett határozatában különös sulyt helyezett, hogy t. i. a minimális árak a forgalmi árakkal összeessenek. A Reichsgericht szerint a termelők egyesülése jogos önvédelemnek tekintendő, mindaddig, mig a termelők ezzel az önvédelemmel vissza nem élnek. Azóta a Reichsgericht az önvédelem kritériumán tultette magát, és a kartelleket mindaddig, amig a jó erkölcsökbe valósággal nem ütköznek, érvényeseknek ismeri el.

Hogy egyébként a német jogfelfogás az erkölcstelenséget sokkal szükebb keretekbe szoritja, mint a magyar jog, azt Tervezetünk 956. §-ának és a német polgári törvénykönyv 138. §-ának egybevetése is bizonyitja. Tervezetünk 956. §-a, amint már fentebb emlitettük, az olyan jogügyletet is semmisnek tekinti, amely a közrendbe ütközik. Ezzel szemben a német polgári törvénykönyv 138. §-a a közrendnek nem juttatott szerepet. Igaz ugyan, hogy a közrend eredetileg a német tervezetben is szerepelt, a tárgyalások során azonban Németországban a közrendet éppen ebből az okból hagyták el, amiért a főelőadmány a közrendhez ragaszkodik, t. i. «a közrend semmivel sem határozatlanabb, mint a jó erkölcsök fogalma». Tényleg ez a nagy körülsánczolás az életben nem sokat ér és legfeljebb a közfelfogás előrehaladását gátolhatja. Valamely ügylet vagy erkölcstelen, vagy erkölcsös és a biróság vagy meg tudja állapitani a cinosurát vagy a kodex sem használ. A Tervezet indokolása a birót sohasem fogja ebben a tekintetben támogatni, mert az olyan törvénymagyarázat, mint amilyen az indokolásban olvasható, hogy «sok esetben a közrendbe ütköző szerződés egyuttal erkölcstelen is, más esetekben azonban, például az iparszabadság, az egyesülési szabadság elvébe ütköző szerződéseknél ez kétséges lehetne, a törvény azonban az olyan szerződésektől is megtagadja az érvényességet, amelyek a modern társadalmi rend nagy alapelveibe ütköznek», a birót legfeljebb megzavarhatja. Hiszen Németországban például már nem egyszer mondták ki, hogy az iparszabadság nem fogható fel oly értelemben, mintha szerződéssel sem volna korlátozható, tervezetünk felfogása szerint tehát, amely az iparszabadság nagy elvét hozza fel erkölcsi védbástya gyanánt, a német Reichsgericht erkölcstelenül itélkezik.

Láthatjuk az itt előadottakból, hogy ugy létező jogunk, mint magánjogi kodifikáczionk a lüktető gazdasági élet által kialakitott erkölcsi felfogást jóformán teljesen figyelmen kivül hagyja és a változott viszonyok daczára a jó erkölcsök revizió jának időpontját még nem tartja elérkezettnek.

Pedig ezzel a felfogással gazdasági törvényeinkkel és ezzel együtt a gazdasági élettel is ellenkezésbe jutottak. Gazdasági fejlődésünknek és ezzel együtt a gazdasági jognak alapját az

* Befejező közl. — Az előbbi közl. l. a mult heti számban.

általános cselekvési és ezzel együtt a gazdasági szabadság képezi. Az uj ipartörvény-tervezetnek 6. §-a ezt a felfogást megerősiti: «A magyar szent korona országainak területén minden nagykoru, vagy nagykorunak nyilvánitott egyén az e törvényben meghatározott módon bármely iparágat bárhol önállóan és szabadon gyakorolhat».

Az általános cselekvési szabadsághoz tartozik az egyesülési szabadság is, amelyet az uj ipartörvény-tervezetnek 684. §-a igy ir körül: «Az e törvény rendelkezései alá tartozó önálló iparosok és kereskedők, ugyszintén ipari és kereskedelmi alkalmazottak gazdasági érdekeik előmozditása czéljából az e törvényben meghatározott módon és feltételek alatt szabadon egyesülhetnek».

Sőt az uj ipartörvény tervezete tovább megy, az egyesülési szabadsághoz 703. §-ában még szankcziót is füz, amidőn kimondja, hogy «az egyesületek törvényszerü hatáskörükben és törvényszerü módon hozott határozataik betartásának, illetve az elvállalt kötelezettségek biztositása czéljából tagjaikkal szemben kötbért köthetnek ki».

Ennek a tervezetnek törvénynyé váltával a jó erkölcsök felfogása körül érdekes kontroverzia fog előállani, ha ugyanis a biróság nem fogja belátni, hogy a gazdasági felfogásnak neki is deferálnia kell. A mai jogállapot szerint a kartelleknél, amelyek szintén nem egyebek, mint gazdasági czélu egyesülések, a dolust praesumálják. Akármilyen a kartell, a priori erkölcstelen, mert kartell. Hogy ez a felfogás az ipartörvény-tervezet 684. §-ával sehogy sem egyeztethető össze, az további magyarázatra nem szorul. Hiszen az ipartörvény-tervezet 684. §-a anyagi czélzatu egyesületeket tart szem előtt, ellentétben az erkölcsi czélzatu és a tervezet más fejezetében tárgyalt testületekkel. Már most megesik majd, hogy egy iparegyesülés egyik vonatkozásában az iparbiróságok elé kerül, ott érvényessége minden vitán felül fog állani. Másik vonatkozásában pedig ugyanez az egyesület a rendes biróság előtt lesz kénytelen fellépni és itt, ha a felfogás közben nem változik, rá fogják huzni a kartell-paragrafust. Hogy jogállamban ez a helyzet tarthatatlan, ahhoz kétség nem férhet és hogy engedni a rendes biróság lesz kénytelen, az is világos, mert gazdasági fejlődésünk igy kivánja.

De különben is a biróságnak megvan mindig a módja arra, hogy a gazdasági egyesüléseknek fattyuhajtásait lenyeshesse. A polgári törvénykönyv Tervezete a gazdasági szabadság feltétlen gyakorlásának határait két irányban vonja meg. A Tervezet 1077. §-ának első bekezdése szerint «a ki másnak a jog által védett valamely érdekét jogellenesen és vétkesen — szándékosan vagy gondatlanságból — megsérti, a sértettnek ebből eredő kárát megtériteni tartozik». A másik határ a Tervezet 1079. §-ában foglaltatik: «A ki valamely jogát nyilván csak azért gyakorolja, hogy ezáltal mást kárositson, vagy a jó erkölcsökbe ütköző módon másnak szándékosan kárt okoz, jogellenesen cselekszik».

Ez a két szakasz a biróságnak elegendő fegyvert ad a kezébe, hogy a jogtalan és erkölcstelen cselekedeteket megtorolhassa. Az első jogelvvel nem kell bővebben foglalkoznunk, a dolus és a culpa tana eléggé ismert. A második jogelv már behatóbb méltatásra szorul, mert ez az a törvényszakasz, amely a gazdasági vonatkozásu erkölcstelen cselekményeket felöleli és amely az erkölcstelen kartellszerződések megtorlására igénybe veendő.

A Tervezet 1079. §-a szerint jogommal mindaddig nem élek vissza, jogellenesen mindaddig nem cselekszem, amig jogomat chicane-ra nem használom fel, illetve amig mást erkölcstelen módon meg nem kárositok, még ha az illető megkárositása érdekemben is áll, mert az Indokolás szerint «a szubjektiv jogok arra valók, hogy észszerü és erkölcsileg megengedett érdekek védelmére szolgáljanak. Ahol minden ily érdek hiányzik, a jogrend nem engedheti meg, hogy a szubjektiv jog erkölcstelen és mást károsító cselekmény «elkövetésére eszközül használtassék». A chicane és a jó erkölcsökbe ütköző megkárositás nem számithat jogvédelemre.

A chicane a megkárositónál önczél, semmiféle jogi érdeke a károkozáshoz nem füződik és mégis kárt okoz. Joggyakorlatunk, gazdasági életünk nagy hátrányára, a chicane-t ezidőszerint ugyan büntetlenül hagyja, de a helyzet előreláthatólag meg fog változni, még mielőtt a Tervezetből törvény lesz. A jó erkölcsökbe ütköző módon elkövetett megkárositás túlmerev magyarázata fosztja meg kartelljeinket az érvényességüktől. A jó erkölcsökbe ütköző módon elkövetett cselekedetek feltétlenül büntetendők, de az objektiv tényálladéknak minden esetben fenn kell forognia. Joggyakorlatunk ezzel szemben a kartelleket válogatás nélkül ez alá a jogszabály alá helyezte, még pedig megkülönböztetés nélkül. Objektive az erkölcstelen tényálladékot sohasem kereste. És ez volt a hiba. A jó erkölcsök nem egy abszolut, mindenki által elismert ethikai fogalom, hanem egy folytonosan változó felfogás leszürődése, amelyet a birónak minden egyes eléje kerülő esetnél lelkiismeretesen és objektive vizsgálnia kell.

Hogy ez mennyire igaz, azt az életből meritett példákkal könnyü bizonyitani.

A falu népe a falusi korcsmárost bojkottálja, bár erre oka nincsen és bár a korcsmáros a bojkott következtében nyolcz serdületlen gyermekével koldusbotra kerül. A korcsmáros az uj polgári tövénykönyv életbeléptetése után is hiába álland elő kártéritési igényeivel, el fogják utasitani, mert a falu népének eljárását sem chicanenak, de még kevésbbé fogják erkölcstelennek minősiteni.

Az iparost versenytársai az árak mértéktelen leszállitásával üzlete folytatásában megbénitották és az iparos tönkre ment. A tönkretett ember és hozzátartozói meg vannak győződve róla, hogy amit a konkurrensek tettek, a legnagyobb foku erkölcstelenség, hiszen a harczból nemcsak hogy nem volt hasznuk, de még saját magukkal szemben is az üzleti erkölcsökbe ütköző módon jártak el és a versenytársaknak még sem lesz bántódásuk.

Egy harmadik példa arra, hogy az erkölcstelenségről táplált felfogás mennyire változó, a versenytilalom. Joggyakorlatunk a versenytilalom tekintetében eleinte merev volt, ujabban hajlik a korlátolt versenytilalom érvényessége felé, a Tervezet pedig a meghatározott időre vagy területre szóló, vagy az olyan versenytilalmat, amely arra szolgál, hogy a kedvezményezettet saját iparában vagy foglalkozásában a kötelezettnek versenye ellen megvédje, feltétlen érvényünek ismeri el.

Miért nem erkölcstelen a korcsmáros bojkottálása vagy az iparos agyonkonkurrálása és miért erkölcstelen a gazdasági felfogás szerint nem tisztességtelen kartell? A válasz nem nehéz. A jó erkölcsöket meghatározó társadalmi felfogás nem az egész társadalomnak, hanem egyes társadalmi rétegeknek a felfogása. A falusi korcsmáros azért pusztulhat el büntetlenül, mert pusztulása annál a társadalmi osztálynál, amely a jó erkölcsöket dekretálja, nem képes felháborodást kiváltani, mig ha társadalmunk történetesen demokratikus irányban fejlődnék, az általánosan hangoztatott «pusztulunk, veszünk» mellett haladnánk el különös emóczió nélkül. Vagyis a jó erkölcsöket ezidőszerint még nem állapitják meg elfogultság nélkül. Egyesek, vagy akár társadalmi osztályok felháborodása elegendő arra, hogy a felháborodást szülő cselekményt az ugynevezett társadalmi felfogás, amelynél azonban a cselekmény körül aktive érdekelteket kihagyják, erkölcstelennek mondják ki, holott a közvetlenül érdekeltek véleménye is meghallgatandó, mert az általános társadalmi felfogás kialakulásánál ezeknek is szavuk van.

Az erkölcsi felháborodásoknak többnyire gazdasági okaik vannak, már pedig gazdasági harczokban rendszerint elkerülhetetlen, hogy az ujitások és változások egyesekre még akkor is anyagi kárral járjanak, ha ezekre az ujitásokra és átalakulásokra a gazdasági fejlődésnek feltétlen szüksége van. Elegendő példa erre a jobbágyfelszabaditás és a robot eltörlése.

Az uj perrendtartás 270. §-a a jó erkölcsök megsértésének megállapitását a biróságra ruházza. Ez helyes is, a biróság mindig tud a társadalmi áramlatok fölé emelkedni és a társadalom kialakulását magasabb nézőpontból nézi. Ez a magasabb nézőpont megköveteli azonban azt is, hogy gazdasági ügyekben a gazdasági erkölcsöket tekintsék mérvadóknak és hogy a kereskedő és iparos osztály erkölcsi felfogását többé ne hagyják figyelmen kivül, amikor ez az osztály erre az erkölcsi felfogásra alapitja létét és saját külön birósága már évtizedek óta eszerint a felfogás szerint itélkezik. A német igazságszolgáltatás a német gazdasági felfogást a gazdasági erkölcsök alapjául az egész vonalon elfogadta, a gazdasági egyesülés különböző alakzatait ugy nem tartja erkölcstelennek, mint a védvámot és a verseny szabadságát csak akkor korlátozza, ha már szabadosságá fajul. A Reichsgericht kimondta, hogy «alperesi egyesület eljárása erkölcstelen-

nek és a polgári törvénykönyv 826. §-ába ütközőnek csak akkor volna minősíthető, ha az általa alkalmazott rendszabályok mibenlétük és czélbavett hatásuk által felperes üzletét végromlással fenyegetnék, üzemét megbénitanák vagy aláaknáznák, hitelét vagy tekintélyét az üzletvilágban állandóan megkárositanák».

A Curiának dolgozatunk elején idézett felfogásától a Reichsgerichtnek itt felhivott állásfoglalásáig még hosszu az ut, de nem járatlan és nem kételkedünk benne, hogy a Curia ezt az utat rövid időn belül meg is fogja tenni. A Curia a versenytilalom körül a jó erkölcsnek máris engedményeket tett, a szabad verseny fogalma tehát átalakuláson ment keresztül, a fentidézett határozat az ármegbeszélést mint olyat, nem tekinti többé feltétlenül erkölcstelennek, ha pedig a Curia a dolust mint törvényes vélelmet elejti, akkor a természetes jogfejlődés a Tervezet 1079. §-ában lefektetett jogelv korlátain belül csak a gazdasági egyesülési szabadság kiterjesztésére vezethet.

Nehéz és indokolatlan is volna még hazai gazdasági viszonyaink között is a gazdasági czélu egyesüléseknél a jó erkölcsök megsértését firtatni csak azért, mert az eddig megszokott ellenfelek helyett a gazdasági harczban más ellenfelek állanak egymással szemben. Nehéz ez már azért is, mert ez a felfogásunk az ezután előadandók szerint önmagával is ellenkezésbe jutna.

Közismert dolog, hogy a szövetkezetek a mai ethikai felfogásnak és különösen a legitimisztikus felfogásnak dédelgetett kedvenczei.

Az uj ipartörvény tervezete az ipari szövetkezetnek, a kisiparosok nyersanyagbeszerző, termelő, raktár és árusitási és minden más a kisipart előmozditani alkalmas szövetkezetnek külön fejezetet szentel, alakulásukat támogatja és elősegiti, sőt kamat nélkül való kölcsönöket és államsegélyt is helyez számukra kilátásba. A szövetkezet pedig épp oly tipikus alakja a gazdasági czélu egyesülésnek, mint akár a nagyiparosok gazdasági czélu egyesülései és igy akár a hivatalosan a priori erkölcstelennek minősitett kartell. Ezt a kartellnek és a szövetkezetnek egymás mellé állitása szembetünően igazolja.

A szövetkezetnek és kartellnek egyaránt czélja, hogy a termelést a fogyasztás mérvéhez arányitsa. A szövetkezet is arra törekszik, hogy az általános költségeket leszállitsa ugy, mint a kartell. A szövetkezet ugy mint a kartell, az üzem tökéletesbitését czélzó beruházásokat könnyebben eszközli és ezzel saját versenyképességét növeli. A szövetkezet viszonya a közvetitő kereskedelemhez a továbbeladás szabályozása körül a termelési kartell szerepének nagyjában ugyancsak megfelel. A szövetkezet is tőkék gyüjtésére törekszik, hogy ezáltal hatalmi pozicióját megerősitse, sőt a szövetkezet is spekulál és a konjunkturát is kihasználja. Általában kartell és szövetkezet között lényegbe vágó különbség alig fedezhető fel. Aminthogy dr. Klein Ferencz volt osztrák igazságügyminiszter kijelentése alig czáfolható meg, mely szerint ha a kartellek érvényességét kétségbe vonják, akkor az egyéni czégeknek tőkeegyesülésekké való átalakulását is megtilthatják, főként pedig a szövetkezeteket is eltörölhetik, mint amelyeknél a gazdasági versenyt ugyancsak a szolidaritás váltja fel.

Arról nem is beszélünk, hogy a vidéki szatócsok, de meg a nagykereskedők is a szövetkezeteket a legerkölcstelenebb alakulatoknak tartják, amelyeket csak az olyan állam támogat, amely az uralkodó osztály érdekeinek szolgálásán tul nem lát, vagy ahogy a német kereskedelmi testületek jelentései jellemzik: «Die Genossenschaften sind mit dem Rechtsbewusstsein und der fortgeschrittenen Entwicklung unseres Staatswesens unvereinbar».

És mégis a szövetkezet a Curia előtt derék és becsületes, a szabad verseny korlátozásával összefüggésbe nem is hozható. Hogy a szövetkezetnek itt adott jellemzésével a Curiának 1905. évi november 7-én 666. sz. alatt hozott itélete miképpen egyeztethető össze, arra nehéz a válaszadás. Ennek az itéletnek indokolásában a következő passzus foglaltatik: «Törvénykezési gyakorlatunk az olyan megállapodást, mely szerint két vagy több személy avégből egyesül, hogy közös elhatározással valamely az ipari és kereskedelmi forgalomnak tárgyát képező árunak, vagy az ezek előállításához szükséges terményeknek és illetve nyers anyagoknak és általában a közfogyasztás alá eső valamely árunak a kereslet és kinálat törvényei szerint kialakuló rendes forgalmi árát lenyomja, akár azoknak beszerezhetését drágábbá tegye, a közönség érdekét biztositó szabad verseny korlátozására és a fogyasztó közönség megkárositására irányuló czélzatánál fogva, a jó erkölcsökbe és illetve a közrendbe ütközőnek tekinti s az ily megállapodásból származtatott igényeket a birói oltalomból egyáltalán kirekeszti». Amit a Curia itt idézett indokolásában kifogásol és perhorreszkál, az a szövetkezetekre pontosan alkalmazható, és a szövetkezet még sem erkölcstelen. Nem magyarázható ez másképpen, mint hogy a Curia öntudatlanul bár, de az ugynevezett közfelfogás megtévesztő befolyása alatt figyelmen kivül hagyta, hogy ha a nagyipari egyesüléseket előlegezett erkölcstelenségük miatt meg kell bélyegeznie, ezzel az objektiv szemlélő előtt a szövetkezetet is megbélyegezte. Bármily szokatlanul hangozzék is ez a mi állitásunk, annak észszerüségéhez nem férhet szó, vagy pedig valótlan mindaz, amit a szövetkezet és a kartell között vont párhuzam során előadtunk. A monopolos kartell mint a kartell különös és jogvédelemre nem méltó esete persze már más lapra tartozik, az ilyen kartell vagy pláne a tröszt, — amelylyel azonban ebben a dolgozatban egyáltalán nem foglalkozunk — és a szövetkezet azonos jogi elbirálás alá természetesen nem tartozik, ámde a monopolos kartell a kartellek között is nagyritkán fordul elő, jóval ritkábban mint a monopolizáló egyéni vállalatok.

Az előadottak után álláspontunk a kartellek érvénytelensége tekintetében nem lehet kétséges. A gazdasági czélu egyesüléstől csak azért, mert kartell, a jogérvényesség nem tagadható meg és addig, amig a gazdasági egyesülés bünös manipulácziókról tartózkodik, jogvédelemben részesitendő még akkor is, ha az egyesülés müködése egyes társadalmi osztályokra időnként anyagi károsodást jelent. Semmi sem indokolja, hogy egy jogállamban a nagy tőke hátrányosabb helyzetbe kerüljön, mint a többi társadalmi kategóriák, a jogegyenlőség az ilyen megkülönböztetést nem türi.

Hogy a nagytőke teremtette egyesülések mindaddig, mig visszaélésekké nem fajulnak, a közgazdaságra hátrányt nem jelentenek, azt már más helyütt kifejtettük, ami pedig a közgazdaságra nem hátrányos, az ipso iure erkölcstelen nem lehet. A Curiának el kell ejtenie azt az álláspontját, hogy minden kartell már azért dolosus, mert kartell, hanem át kell hajolnia a német Reichsgericht felfogásához, amely a kartellt csak ultima ratioként mondja ki erkölcstelennek, mert a Curia sem veszthetí el szem elől, hogy a kartellt alakitó termelők is a társadalomba tartoznak és csak azért, mert egyesülésük esetleg egyeseknek vagy sokaknak, de nem mindenkinek kárára van, egyesülési szabadságuk nem kobozható el. A kartell sokszor nagy hatalmat jelent, de sok esetben magánczégek és egyes iparmágnások még nagyobb hatalmat jelentenek, tehát a kartellnél is csak ott kezdődhetik az erkölcstelenség, ahol az az iparmágnásnál beáll. Ha azután objektiv erkölcstelenség forog fenn, ha a kartell fosztogat, védtelen existencziákat tönkre tesz, szünjék meg létezni, mert létezése a jogrendre is veszélyes és a közgazdaság egészséges fejlődését is hátráltatja.

Elvégre közjó csak az, ami mai jólétünknek és a nemzet jövő fejlődésének legjobban megfelel. Hogy egyes társadalmi rétegek vagy egyének időnként károsodnak, a közjó lényegén nem változtat és az állam ingerencziája csak arra szoritkozhatik, hogy a kirivó eseteket kiirtsa, de az általánositástól éppen a közjó érdekében tartózkodnia kell. Ha egy egyesülés a közmorál parancsai ellen nem vét, ténykedése, jelentse bár a tagok cselekvési szabadságának korlátozását vagy jelentse bár a verseny bármily erős megszoritását és sértse bár egyes osztályok érdekeit, még mindig a jó erkölcsök korlátain belül mozog és legfeljebb a cselekvési szabadság parancsait hagyja az érdekeltek kifejezett hozzájárulásával, tehát nem jogtalanul figyelmen kivül.

Levonva pedig mindebből a következtetéseket, megállapithatjuk, hogy a kartell jogi elbirálása tulajdonképpen a jó erkölcsöknek jogi alkalmazásán mulik. Amint a biróság szakit azzal az elavult felfogással, hogy a kartell eo ipso erkölcstelen és a jó erkölcsök szerepét a kartelleknél esetről-esetre teszi birálat tárgyává, amint továbbá elfogadja azt az álláspontot, hogy iparosok és kereskedők között létrejött jogügyleteknél elsősorban az a kereskedelmi erkölcs irányadó, amelyet az iparosok és kereskedők erkölcsi felfogásukkal összeegyeztethetőnek tartanak, a joggyakorlatnak meg kell változnia és az érdekeltek nem lesznek kénytelenek vitás ügyeiknek elintézése végett az amugy is mértéken felül tulterhelt tőzsdebirósághoz fordulni. Ez a válto-

zás a joggyakorlatban ujabb törvényes rendelkezés nélkül is beállhat, sőt be kell állania, mert jogállamban elképzelhetetlen, hogy a jogfejlődés a gazdasági fejlődéssel homlokegyenest ellenkező irányban haladjon. *Dr. Forbáth Tivadar.*

Különfélék.

— **Birák viszálykodása egymás közt.** Rövid időn belül többször megtörtént, hogy a hirlapokban igen elszomoritó esetek voltak olvashatók biráknak egymás közt előfordult torzsalkodásairól, amelyek nagyon furcsa szinben tüntetik föl nemcsak a kötelező kollegiális viszonyt, hanem azokat az eszközöket és módokat is, amelyekkel birák személyes ügyeiket egymással szemben elintézni szokták. Nézetünk szerint minden ilyen esetben lehetőleg meg kell könnyiteni az áthelyezést; sem a jogszolgáltatás tekintélye és érdeke, sem az illető biráké nem türik meg az efféle helyzeteket. Ugy gondoljuk azonban, hogy ugyanezekre a nagy érdekekre figyelemmel, czélszerü lenne az efféle viszálykodásokat *egy kartársakból alakitott választott biróság elé vinni*, ahelyett, hogy a nagy nyilvánosság előtt szellőztetnék azokat a rendszerint igen kicsinyes okokat, amelyek a szóban forgó bajokat előidézték. Fölötte alkalmasnak véljük erre a czélra az országos birói és ügyészi egyesületnek illető osztályát, amelytől esetleg az igazgatóság elé lenne vihető az ügy. Igy azután minden hivatali beavatkozás nélkül az elmérgesitő mellékkörülmények és helyi szempontok mellőzésével ugy lehetne az esetek többségét elintézni, amint azt a közérdek és a kollegialitás egyaránt megkövetelik, a minden érdekeltre nézve kinos fegyelmi eljárás kikerülésével. Ajánljuk az eszmét az illetékes körök megfontolására.

— **A vis major váltójogunkban.** A Jogtudományi Közlöny 1912. évi november 15-iki számában olvassuk, hogy az osztrák kormány törvényjavaslatot készitett az erőhatalom hatásáról a váltójogi cselekményekre. Ugyanily törvényjavaslatot készitett most a magyar kormány is, még pedig az osztrák törvényjavaslatéval teljesen azonos indokokból, miáltal váltótörvényünk 41. §-a módosittatik a gazdasági igényeknek megfelelőleg. A két novella között csupán az a különbség, hogy ami az osztrák novella életbeléptetési időpontját illetőleg — a közzététel napján kivül — 1912 november 11-ike, ez a magyar novellában 1912. évi szept. hó 29-ike. A novellának tehát a 45. §-ban felsoroltakon kivül mindazon váltójogi cselekményekre visszaható ereje van, melyekre az erőhatalomnak az utóbb emlitett időpontig hatása lehetett.

— **Az ünnepnapok apasztása tárgyában kiadott pápai bulla** a törvénykezési szünnapok kérdése körül támasztott vitát. Nem lesz érdektelen a kérdés egy magyar preczedenséül feleleveniteni, amit Frank irt a közigazság második kötetében:

«1723, 29. §. 8., 9. 10. — A szokott törvényfolyamatokba régenten más ünnepek is estek, melyek a mult században másképen ugyan megszüntek, de a törvényszékeknél, régi törvény miatt (S. Lad. lib. I. c. 38.), fenmaradtak, deák névvel dies decratales, (magyarul jeles napoknak nevezhették volna). Ilyenek névszerint: sz. György (április 24), sz. Fülöp és sz. Jakab (máj. 1.), sz. kereszt feltalálása (máj. 3.), a keresztelő sz. János (jun. 24.), sz. Bertalan (aug. 24.), sz. kereszt felmagasztalása (szept. 14.), sz. Máté (szept. 21.), sz. Gerárd (szept. 24.), sz. András (nov. 30.), szent Miklós (decz. 6.) egyház védszentye és egyház felszentelése napjai (festum Patroni et dedicationis ecclesiae). És ezeken kivül sz. Erzsébet (nov. 19.) és sz. Katalin (nov. 24. napjai). Mindezekre nézve az 1844-iki VIII. tcz. ugy szól: «Azon decretális napokon, melyek már ünnepek lenni megszüntek, eddig tartatni szokott törvénykezési szünet jövőre az ország minden biróságaira nézve eltöröltetik s ezeken is itéletek kihirdettethetnek és végrehajtathatnak».

— **A Budapesti Ügyvédi Kör** 1912. évi XXXII. rendes közgyülését 1912 nov. 28 án este fél 7 órakor fogja megtartani saját helyiségében. Tárgysorozat: 1. A választmány évi jelentése. 2. A számvizsgálók évi jelentése. 3. Három számvizsgáló választása. 4. Az évi költségvetés megállapitása. 5. A választmány megválasztása. 6. Esetleges inditványok.

— **Lassu kézbesités.** A zilahi kir. törvényszéknél 1912 okt. 17-én iktatott 10,769/912. P. sz. sommás váltókeresetre október 22 én hozott sommás végzés Budapesten 1912 november 8-án kézbesittetett.

— **Magyar közjog osztrák világitásban.** A népszerü főiskola könyvtárában megjelent *gróf Apponyi Albertnek* négy előadása, melyeket Apponyi a népszerü főiskolai tanfolyamon tartotta.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Részvénytársaság nyereségében való szerződési részesedés.** Az alperes közuti vasuttársaságnak a felperes várossal kötött szerződése értelmében a várost a vasuttársaság nyereségében való részesedés illeti meg, ha az alapszabályszerü leirások és jutalékkifizetések után több mint 5% osztalék kerülhet kiosztás alá. Az alperesi társaság 1905-ben a közgyülésen mégis azon határozatot hozta, hogy 6% osztalékot fizet és a nyereség fennmaradt részét a beszerzési alaphoz csatolja. Ezen határozat ellen irányult a kereset. A német birodalmi törvényszék a keresetnek a következő indokolással adott helyet: Nem bir semmi alappal alperes azon indokolása, hogy a felperes kötve van a közgyülési határozathoz. E tekintetben lényeges különbség van a részvényes és a szerződő fél között. A mig a részvényes, ki a tulságos leirások által szintén kárt szenved, csak szük határok közt léphet fel és csakis azon esetben, ha a mérleg felállitása egyenest károsító czélzattal és a kereskedelmi szokások ellenére történt, addig a harmadik szerződő fél mindenkor követelheti a szerződés teljesitését, minélfogva a jelen esetben csakis az alapszabályszerü leirások és tartalékolások birnak vele szemben hatálylyal. Lehetséges tehát azon eset, hogy a részvénytársaság a nyereséghányadban szerződésileg részesülő harmadik személy részére külön mérleget köteles felállitani, mig a részvényesekkel szemben a közgyülés ettől eltérő intézkedéseket tehet.

A jelen esetben beigazolást nyert, hogy a különböző czimeken történt leirások és tartalékolások nem alapultak az alapszabályok intézkedésein. (1912. jan. 16. III.)

— **Uzsorakifogás váltóperben.** Az uzsora kifogását a váltóbirtokossal szemben nemcsak az uzsorás kölcsönt felvevő elfogadó, hanem az elfogadóért kezeskedő kibocsátó és forgatók is sikerrel érvényesithetik. (Német birodalmi törvényszék 1912 május 8.)

— **Postahivatalnok felelőssége.** Magából azon körülményből, hogy a postahivatalnok az express feladott pénzes-levelet oly útirányban továbbitotta, melyen valamivel későbben érkezett meg a küldemény, mint a szóba jöhető legrövidebb úton, kártéritési kötelezettséget megállapitó vétkes gondatlanság nem állapitható meg. (Német birodalmi törvényszék 1912 szeptember 17. 59.)

— **Házastársi kötelességek teljesitése.** A feleség nem hajlandó a közösülés megengedésére, mert bebizonyitható tudomása van arról, hogy férje kicsapongó életmódot folytat és házasságtörést követ el. Nem szenved ugyan kétséget, hogy a feleség általában a közösülés türésére köteles, de a férj erre irányuló jogával nyilván visszaél, ha ő a hitvestársának tartozó hüséget folyton megszegi és folyton ujabb és ujabb bontó okot szolgáltat. A feleség magatartása annál kevésbbé róható meg, mert a közösülés megengedése megbocsátásnak volna vélelmezhető, ami pedig a feleségtől joggal távol áll. (Német birodalmi törvényszék 1912 márcz. 28. 461.)

Németül és tótul tudó gyakorlott ügyvédjelöltet keres dr. Littman Albin késmárki ügyvéd. Fizetés megállapodás szerint. 14616

Dr. Babocsai Gyula ügyvéd irodáját Kaposváron megnyitotta, telefon 3—81. 14620

Jóforgalmu vidéki ügyvédi irodát átvennék vagy esetleg társulnék. Részletes ajánlatot kérek «Fiatal ügyvéd 2071» jeligére Blockner J. hirdetőirodájába Semmelweis-utcza 4. 14623

Irodámnak önálló vezetésére alapos gyakorlattal biró ügyvédjelöltet keresek azonnali belépésre. Fizetés megegyezés szerint. Ajánlatok a fizetési igények megjelölésével dr. Radoszáv István ügyvédhez Módosra intézendők. 14624

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20.
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4.
Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenhetedik évfolyam. 48. szám. Budapest, 1912 november 29.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom. *Dr. Haupt Albert* kir. curiai biró: Az angol felebbezési büntetőbiróság judikaturájából. — *Dr. Löw Loránt* budapesti ügyvéd: Közös vagyon kezelése és árverési vétel. — *Zsoldos Benő* szegedi kir. táblai tanácsjegyző-albiró: A birói tekintély védelme. (Aktuális kérdések.) — *Dr. Kulhi Sándor* a magyar gyáriparosok országos szövetsége f. titkára: Biróságaink és az ipari élet. — *Dr. Zongor János:* A büntető tárgyalások nyilvánossága. — *Dr. Kubinyi János* nagykanizsai közjegyző: Az 1912. évi VII. tcz. 29. §-ához. — *Dr. Balog Arnold* budapesti ügyvéd: Biróságaink helyzete a perrendtartás életbeléptetésének küszöbén. — Különfélék.
Melléklet: Magánjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Az angol felebbezési büntetőbiróság judikaturájából.

A Jogt. Közl. f. é. 4. számában ismertettem az 1907. évi angol törvényt, mely a bünügyi felebbezés szabályozásáról szól. Rámutattam, hogy ebben a törvényben a büntető perjognak egy radikális és egészen uj irányu evolutiójáról van szó, amennyiben az ujonnan felállitott országos felebbviteli büntetőbiróság az esküdtbiróság itéletét, illetve az esküdtek verdiktjét nemcsak a jogkérdésben, nanem a ténykérdésben is felülvizsgálja, ebből kifolyóan az alsófokon felmerült bizonyitékokat önállóan mérlegeli esetleg uj bizonyitékok beszerzését elrendeli, uj bizonyitást foganatosit és a fejleményekhez képest az ügy érdemében határoz. Kiemeltem azokat a lényeges megszoritásokat is, melyekhez a felebbezés érvényesitése kötve van és különösen azt is, hogy felmentő verdikttel szemben a felebbezés ki van zárva.

A mostani közleménynyel egyes jogesetek ismertetése utján azt kivánom kimutatni, hogy az uj törvény a praxisban hogyan érvényesül és milyen előnyök és hátrányok mutatkoznak a törvény alkalmazásánál. Azokkal az ellentétes felfogásokkal szemben, melyek nálunk az esküdtszéki itéletek felülvizsgálhatósága tekintetében tapasztalhatók és különösen azzal a szükkeblüséggel szemben, mely nálunk ebben a kérdésben a biráknak egy nagy részénél még mindig uralkodik, azt hiszem érdekes lesz látni, hogy az esküdtszéki intézmény őshazájában hogyan kezelik ezt a kérdést.

1. Vádlottat az elsőfokon hamis pénz csalárd használatáért egy évre itélték. Az volt a tényállás, hogy egy korcsmában egy hamis pénzdarabbal fizetett és hogy szaladásnak indult, mikor üldözőbe vették. Egyéb hamis pénz nem volt nála; vádlott azzal védekezett, hogy a pénz hamis voltát nem ismerte, a szaladást pedig azzal magyarázta, hogy ijedtségből történt. A főtárgyaláson a korcsma pinczérnője azt vallotta, hogy azelőtt 14 nappal ugyanettől a vádlottól szintén hamis pénzt kapott; vádlott ezt tagadta, mikor pedig felszólitották, hogy védekezését igazolja, arra hivatkozott, hogy a 14 nap előtti időben más büncselekmény miatt büntetését töltötte, ami valónak bizonyult.

A koronaügyész a felebbviteli tárgyaláson: A verdikt nem tekinthető tévesnek és ezért a felebbezés elutasitandó volna. Az, hogy csak *egy* hamisitvány találtatott vádlottnál, nem zárja ki a bünösséget, a szökési kisérlet pedig nyilvánvalóvá teszi vádlott bünösségét.

A védő: Arra nem merült fel bizonyiték, hogy vádlott a hamisitványt tudva, tehát csalárdul hozta volna forgalomba, a szökés pedig az ijedtséggel is magyarázható. Vádlott büntetett előélete nem vehető figyelembe.

A biróság: Jogilag *egy* hamisitvány is elég a bünösség megállapitására, de csak akkor, ha az ártatlanság iránti vélelem kétségtelen bizonyitékkal megczáfolható. A jelen esetben az esküdtek nyilván az előző büntetés ténye által befolyásoltattak. Az esküdteket figyelmeztetni kellett volna, hogy vádlott büntetett előéletét nem szabad figyelembe venni (mert vádlott nem köteles maga ellen tanuskodni, a jelen esetben pedig vádlott kényszerüségből fedezte fel előéletét, mert másként nem tudta volna megczáfolni a terhelő tanut). Ezért tehát és mert egyéb elég bizonyiték fenn nem forgott, a biróság a verdiktet megsemmisitette és vádlottat felmentette. (J. Lee esete, 1908 május 15-én.)

2. Egy éjjel 10—20 perczczel 1 óra előtt több csavargó megtámadta Scott urat és nejét. Vádlottat mint a támadók egyikét rablás kisérlete miatt itélték el. Scottné eskü alatt vallotta, hogy vádlottat felismeri. Egy tanu is igazolta, hogy vádlott benne volt a támadó csoportban. Vádlott alibivel védekezett. Rokonai az elsőfokon csak annyit igazoltak, hogy vádlott egy családi mulatságban részt vett és hogy őt onnan éjjel 1 óra tájban rendőrileg el kellett távolitani, mert garázdálkodott. A rendőr, aki a vádlottat a mulatságból eltávolitotta, az alsófokon nem volt kihallgatva. A felebbviteli biróság beidézte és kihallgatta. Azt vallotta, hogy éjjel egy órakor történt az eset (vádlott elvezettetése a mulatságból). Kihallgatták a felettes rendőri tisztviselőt is, kinek a rendőr akkor jelentést tett. Ez is az egy órai időt igazolta. Egy másik rendőr pedig helyszini méretek alapján azt bizonyitotta, hogy a támadás és a mulatság szinhelye 750 méter távolságra van egymástól. Ezzel az alibi igazolva lévén, a felsőbb biróság az esküdtbiróság itéletét megsemmisitette és vádlottat felmentette (M. Laws esete, 1908 május 18.)

3. Vádlottat lopás miatt elitélték, mert a károsnő azt vallotta, hogy látta, amint vádlott a lopást elkövette, és mert károsnő, amikor vádlottat mások társaságában vele szembesitették, vádlottat rögtön felismerte. A felebbviteli tárgyaláson kihallgattak egy detektivet, ki egy helyszini vázrajzot mutatott be, mely szerint lehetetlennek bizonyult, hogy a károsnő az általa megjelölt helyen és módon láthatta volna a lopás elkövetését.

A vád képviselője: Nem mondható, hogy a verdikt irraisonabilis, mert a károsnő megesküdött arra, hogy vádlottat látta és az ő személyleirása folytán tartóztatták le. Az is valónak bizonyult, hogy vádlott a helyi viszonyokat ismerte és ugy látszik az esküdtek abban a véleményben voltak, hogy vádlott a lopás éjjelén szerezte meg ezt az ismeretet.

A védő: Ha az esküdtek látták volna a most felmutatott vázrajzot, bizonyára nem itélték volna el vádlottat; felmentést kér.

A biróság: A lopás egy bordélyházban történt, melyben a vádlott azelőtt is megfordult. Összehasonlitva az elsőfokon felmerült bizonyitékokat, a mai napon bemutatott uj bizonyitékkal lehetetlen félreismerni, hogy vádlott bünössége nagyon kétes. A dolog lényege az, hogy károsnő nem láthatta a lopást abban a helyzetben és azon körülmények közt, melyeket ő előadott. A verdikt tehát nem állhat meg. Vádlottat felmentik. (Leonard Osborne esete, 1908 október 16-án.)

4. Vádlottat gyilkosság miatt halálra itélte az esküdtbiróság. Tényállás: Vádlottat tetten érték, mikor az országuton egy asszonynak a fejét késsel levágta. Kiderült, hogy az asszonyt előbb késszurásokkal megölte. Mikor megszólitották, nyugodtan folytatta borzalmas munkáját. Később a hullát az ut melletti szántóföldre hurczolta és ott annak a karját kezdte levágni. Mikor letartóztatták, még magához vette a nő napernyőjét és felső-

ruháját, mondván, hogy azt el fogja adni és pénzzé tenni. Öt nappal előbb szabadult a fegyházból, ahol a felügyelő személyzet szerint vádlott épelméjü volt és józanul viselte magát. A bünperben három orvosszakértő adott véleményt. Az egyik, aki csak rövid ideig vizsgálta vádlottat, azt mondta, hogy vádlott nem épelméjü és hogy nem tudta mit cselekszik. A két fogházorvosnak a hosszasabb megfigyelés alapján az volt a véleménye, hogy vádlott jól tudta, hogy rosszat cselekszik, de egyébként cselekedetének jelentőségét nem tudta felfogni. Abban megegyezett mind a három szakértő, hogy vádlott halluczinációkban szenved.

A tárgyaló biró, az esküdteket az elnöki resumében arra figyelmeztette, hogy a védelmet terheli annak a bizonyitása, hogy vádlott nem a bünösség tudatában járt el.

A közvádló a felebbviteli tárgyaláson: Itt a nehézség az, hogy a jury nem fogadta el a szakértői véleményt a vádlott elmeállapota tekintetében. Azonban tekintettel az eset összes körülményeire, nem mondhatni, hogy a verdikt nem volna kielégitő.

A védő: Kéri alkalmazni a felebbezési törvény 5. szakaszának 4. pontját, mely azt rendeli, hogy amennyiben a felebbezési biróság arról győződik meg, hogy a vádlott elkövette ugyan a terhére rótt cselekményt, de olyan elmebajban szenved, mely a beszámithatóságot kizárja, az alsó itélet megsemmisitendő és vádlott az elmebajos büntettesekről szóló 1883. évi törvény alapján biztonsági letartóztatásba helyezendő.

A felebbviteli biróság határozata: A biróság szerint a verdikt nem állhat meg. Átolvasván az orvosok nyilatkozatát, a biróság arra a meggyőződésre jutott, hogy a jury előtt kétségtelen bizonyiték forgott fenn arra, hogy vádlott beszámithatatlan állapotban volt. A jurynek azt kellett volna kimondania, hogy vádlott elkövette ugyan a büncselekményt. de az elkövetés idejében elmebeteg volt. Ezért a felebbviteli biróság, az alsófoku itéletet megsemmisiti és a jury verdiktjét ugy tekintvén, mintha az elmebeteg büntettekről szóló külön törvény alapján hozatott volna meg, vádlottnak biztonsági letartóztatásba való elhelyeztetését rendeli el. (James Jefferson esete, 1908 jul. 30.)

(Folyt. köv.) *Dr. Haupt Albert.*

Közös vagyon kezelése és árverési vétel.

I.

A magyar tudja, hogy közös lónak turós a háta és természetes idegenkedéssel viselkedik minden közösséggel szemben. De idegenkedése nem védi őt meg. Mert a szándékos közösségnél, amelyben megválogathatja társait és amelyet szerződéssel előre szabályozhat, sokkalta kényesebb az akaratán kivüli közösség, a communio incidens, amely szinte természetes kutforrása az ellentéteknek és vitáknak; minthogy a jogokból mindenik nagyobb részt venne, a kötelességeket pedig annál szivesebben háritja át a többire.

Jóllehet, a közös vagyon kezelésének kérdései igen-igen gyakran kerülnek birói döntés alá, jogunk mégis mostohán bánik velük. Joggyakorlatunk ingadozó, tételes jogszabályaink hézagosak.

Alapvető kérdés, hogy a kezelés módjára és vezetésére nézve a tulajdonostársak miképpen gyakorolják a tulajdonos jogát; miképpen határoznak: szavazással-e, ugy hogy a többségi határozat a tulajdonostársaság elhatározásaként érvényesül, vagy pedig valamennyi részes hozzájárulására szükség van-e, ugy, hogy bármely hányadtulajdonosnak vétója van? Judikaturánk ebben az alapvető kérdésben is tétovázó.

Az osztrák polgári törvénykönyv 833. §-a szerint azokban az ügyekben, amelyek a közös dolog rendes kezelését és használatát illetik, a szavazatok többsége határoz, amelyek nem személyek, hanem a tulajdonhányadok aránya szerint számittatnak. Az osztrák törvény hazai alkalmazási területein ez a szakasz bizonyára élő jog (Curia 4881/1911. Magánjogi Döntvénytár VI. 137. szám). De a magyar magánjog területén is nem egyszer alkalmazták biróságaink ezt a jogszabályt, majd az osztrák törvénykönyvre való utalással, majd meg anélkül. Viszont más határozatok valamennyi tulajdonostárs megegyezését kivánják. A többségi határozat álláspontján van: C. 4385/1886. (Döntvénytár uj f. XV. 20. sz., 63. l., közbirtokossági eset), 1708/1900., 3569/1903., («a közösség jogi természetéből következik, hogy a közös dolog mikénti használatára nézve megegyezés hiányában a többség határozata irányadó», stb.); egyhanguságot kiván: a győri tábla 1898. G. II. 89. (Térfi III. 313. Magánjogi viszonyokban a közösen kezelt vagyonra és jövedelmekre vonatkozóan a közösségben álló tulajdonostársak csak egyetértően határozhatnak; meg nem egyezés esetén pedig az illető ügylet abbanhagyandó, következésképp eltérő törvényes rendelkezés hiányában szótöbbséggel határozat nem jöhet létre); a nagyváradi tábla 1910. G. II. 47. sz. a. (u. o. XIV. 686. A közös dolog kezelése csak a tulajdonosok egyetértésével történhetik; a haszonbéri szerződés végérvényesen létrejöttnek csak akkor volna tekinthető, ha ahhoz a tulajdonostársak mindegyike hozzájárult volna); a budapesti tábla 1905. I. G. 265. (u. o. X. 100. és a Curia 205/1904. sz. a. (Ha a tulajdonostársak a kezelés mikéntjére megállapodtak, a megállapitott kezelési mód megszüntetésére vagy megváltoztatására a tulajdonostársak beleegyezése vagy hozzájárulása szükséges.)

Ebben a sajnálatos tanácstalanságban és zavarban osztozik irodalmunk is. *Raffay* (2. kiad. II. 35. o.) szerint a használat módja és a kezelés fölött a társaknak a tulajdon aránya szerinti többsége határoz; a kezelési mód *megváltoztatásához* (?) azonban mindegyik tulajdonostárs beleegyezése szükséges. *Kolozsváry* (3. kiad. I. 353.) a többség elvét vallja. *Lányi* (Fodor-féle Magánjog II. köt. 202. l.) szerint «a közös dolog kezelésének közegyetértéssel kell történnie, mindegyik tulajdonostárs megelégedésére: szavazásnak helye nincs». Ugyanez az iró figyelmeztet arra, hogy a Curia 4385/1886. sz. a. kimondja ugyan, hogy közös vagyon kezelésének módja iránt rendszerint a tulajdonostársak többsége határoz; de ez az eset közbirtokosságra vonatkozik, mely intézmény több tekintetben specziális szabályok alatt áll.

Ennek a jogbizonytalanságnak, ha a jelek nem csalnak, magánjogi kodifikáczionk sem kiván véget vetni. Mint a német polgári törvénykönyv, a mi tervezetünk is tétovázva áll meg a két megoldási lehetőség előtt, amelyek közül vagy az egyiket, vagy a másikat határozottsággal tették magukévá az előző törvényhozások.

A római jogforrások következetesen az egyhangu megegyezés álláspontján állanak: in re communi neminem dominorum iure facere quidquam invito altero posse. Unde manifestum est prohibendi ius esse; in re enim pari potiorem causam esse prohibentis constat. Emellett a tétel mellett maradt meg lényegileg az usus modernus pandektarum és a napoleoni törvényhozás (C. C. 1859.) is. Germánjogi alapon a porosz Landrecht statuálta a tulajdonostársak közt a többségi határozat elvét (I., 17., 10—24. §§.), mégis azzal az enyhitéssel, hogy a többségi határozathoz hozzá nem járuló részes a közösség megszüntetését kezdeményezheti, amely esetben a többségi határozat elvileg nem hajtható végre. Az osztrák polgári törvénykönyv a többségi határozat alapján áll, de fontos változtatások kérdésében a leszavazott kisebbségnek jogot ad a jövendő kár biztositásának követelésére (834. §.). A szász törvény (331. §.) a többségi elvet csak a kivitelre nézve felmerülő nézeteltéréseket illetőleg ismeri el, ha a részesek a kezelés és használás módjára nézve megegyeztek. A részletekben felmerülő eltérésektől eltekintve, amelyek a szabályozásnak megadják gyakorlati értékét, mindég visszatér az elvi ellentét: többségi határozat vagy egyhangu megegyezés?

Az uj törvényhozónak alig lesz egyéb dolga, mint e dogmatörténeti előzményeken okulva, vagy az egyik vagy a másik elvi megoldást magáévá tenni és azt a szükséghez képest részleteiben is kialakitani. A tervezet e választás nehézségein nem tudott túlesni. Ingadozása, elhatározatlansága ugyanarra az ellentmondásra vezet, amely jelenlegi joggyakorlatunkat ékteleniti.

A tervezet az 1736. §. első bek. kijelenti, hogy «a közös tárgyat a részesek együttesen (vagy a Főelőadmány szövegmódositása szerint: «közösen») kezelik.» (V. ö. német Bgb. 744., 1.) Ehhez Indokolás IV. köt. 539. l.: «A T. *elvben a közösség római jogi szabályozását követi* az 1736. §. első bekezdésében foglalt azzal a szabályával, amely szerint a közös tárgyat a részesek együttesen kezelik. Gyakorlati jelentősége ennek a szabálynak az, hogy *a kezelés kérdésében csak egyértelmüleg lehet határozni és hogy a kezelés körébe tartozó valamely intézkedésnek el kell maradnia, ha annak csak egy részes is ellene mond.*» Folytatólag alább (540. old.) ugyanehhez a szakaszhoz: «Abban az esetben, ha a részesek *megegyezni nem tudnak, a kezelés körébe tartozó intéz-*

kedésnek el kell maradnia. Az ebből származható inkonvenienciák megelőzése végett az 1736. §. második bekezdése bármelyik részesnek megadja *azt a jogot, hogy oly intézkedést, amelyet a közös tárgy fentartása tesz szükségessé,* a többiek beleegyezése nélkül is megtehessen».

Az 1736. §. és indokolása tanulmányozását abban a hitben hagyhatjuk el, hogy a tervezet a kérdést, akár szerencsésen, akár nem, de megoldotta, megjelölve az egyhangu megegyezés elvi alapját, amelyből a részletes szabályozásnak logikai szükségszerüséggel és a gyakorlati szempontok figyelembe vételével kellene következnie.

Az 1737. §. azonban már a következő elvi kijelentéssel kezdődik: «A részesek a használást és a kezelést szótöbbséggel a közös tárgy minőségének megfelelően szabályozhatják.» (V. ö. Bgb. 745., 1/1. és Főelőadmány ad 1737.) Ennek a szakasznak az indokolása (IV. köt. 541. old.) a következő megsemmisitő birálattal veti el azt a római jogi elvet, amelyet ugyanez az indokolás alig két oldallal előbb követendőül, sőt követettül jelölt meg: «Az a végletekbe menő individualizmus, amelyet e téren a római jog követ és amely szerint annak a részesnek, akinek nem sikerült társait a kezelés és használás kérdésében tett inditványához való hozzájárulásra birni, érdekei megóvására nincs más módja, mint a közösség megszüntetését követelni, sem a javak czélszerü hasznositásához füződő közgazdasági érdeknek, sem a felek jól felfogott érdekének nem felel meg, mert egyrészt szükségszerüleg a közösség megszüntetésére utalja a részeseket oly esetben is, amidőn (pl. a közös tárgy természetére való tekintettel) ugy a közérdek, mint a felek magánérdeke a közösségben való maradás mellett szólana, és mert türhetetlen helyzetet teremt mindazon esetekben, amelyekben a közösség megszüntetése valamely okból ki van zárva. *Ugyanezért a T.* az ujabb törvények és tervezetek nagy része nyomán a *többség szerinti határozás elvét juttatja érvényre,* amennyiben megengedi, hogy a részesek a kezelést és használást — esetleg szótöbbséggel is — szabályozhassák».

Illuziónk szerte foszlott. Az 1736. §. enunciálja ugyan az egyik elvi álláspontot, de csupán azért, hogy a nyomban következő szakasz az ellenkező elvi alaphoz szegődjék. Az 1736. §. indokolása a római jog szabályozását kivánja ugyan követni; de az 1737. §. indokolása ugyanezt a szabályozást, mint a magán- és közgazdasági érdekeknek meg nem felelőt és türhetetlen helyzetet teremtőt elveti és helyébe a másik alapfelfogást, t. i. a «többség szerinti határozás elvét juttatja érvényre». A mi magánjogi kódexünk előkészitésének bizonyára több megfontoltságra, tudatosságra, átgondoltságra van szüksége, mint amennyi ahhoz kell, hogy tőszomszédos paragrafusok és indokolásaik ne proklamáljanak diametrálisan ellenkező «elvi alapokat». Hiszen igaz, azok az érdekek, amelyeket a magánjog szabályoz és formál, nem lehetnek logikai játékok tárgyai; de ez a bölcs belátás arra ösztönözhet, hogy ne szegődjünk egy-egy «elv» vak szolgálatába; semmiesetre nem arra, hogy egyszerre több ellentétes elvet uraljunk. Ez a belátás továbbá arra kötelezi a törvényhozót, hogy kétséget kizáróan megszabja, milyen esetekre szól az egyik megoldási mód, milyenekre a másik. Tervezetünk és indokolása erre sem ad tájékoztatást.

Jövendő jogunk előmunkálatai tehát ebben a kérdésben, amelynek elvi és egyuttal eminenter gyakorlati fontossága kétségen felül áll, nem igérnek sem elvileg, sem gyakorlatilag kielégitő megoldást. A mai zürzavarban szilárd pontot kereső jogász ezekben az előmunkálatokban sem találja meg az irányitást. És a jogkereső laikushoz, aki végre is tudni szeretné, hogy tulajdonostársai majorizálásának alá van-e vetve, avagy csak valamennyiük egyetértése lehet a kezelés és használás rendezője, a lelkiismeretes magyar jogász válasza nem lehet egyéb, mint a rideg «non liquet». *Dr. Löw Lóránt.*

(Folyt. köv.)

A birói tekintély védelme.

— Aktuális kérdések. —

Mostanában különösen sok szó esik a birói tekintélyről különböző vonatkozásokban. Jogi lapok, az aktualitásokra éhes napi sajtó ugyszólván rendszeresen, csaknem hajszál-következetességgel visszatérő időközökben hoznak egyes közleményeket, melyek a birói tekintély megszilárditását, emelését és a jövőben való biztositását sürgetik. Amely jelenségnek a magunk részéről sehogysem tudunk valami különösképpen örvendeni. Az már mindjárt gyanakodásra serkentő körülmény, ha egy olyan nélkülözhetetlen tényezőről, amilyen az igazságszolgáltatás terén a birói tekintély: egyre sürübben kezdenek beszélni. Bizonyos akkor, hogy ott valami baj van. Az életmüködés szabályos menetét valami zavarja. Sehogysem szeretem, ha egyszeriben különösebb tudomást kell szereznem arról, hogy — fogam is van, lábam is van. Teljesen egészséges állapotban, az életmüködés zavartalan menetén nem sok ügyet vetünk nélkülözhetetlen élet-szerveink munkálkodására: természetes dolognak tartjuk, hogy azok — vannak. De mikor már tudjuk és — *érezzük* a létezésüket: ez már azt jelenti, hogy valamelyik beteg. Alighanem igy vagyunk most azzal a bizonyos birói tekintélylyel is, melyről mostanság a kelleténél is több szó kerül.

Fontos igazságügyminiszteri reform-tervezetek feküsznek a különböző igazságügyi fórumok előtt véleménynyilvánitás okából, melyek egyebek közt a birói tekintélynek külsőleg, a nagyközönség előtt minél hathatósabban való érvényesitését czélozzák. S ugyanekkor innen is, onnan is olyan kellemetlenül disszonáns hangok ütik meg a füleinket, amely hangok zürzavarából birák egymásközt való áldatlan torzsalkodásának, a zavartalan együttmüködés, a testületi szellem megbomlásának éppenséggel nem épületes jelenségei válnak ki.

Amikoron tehát intézkedéseket tervezünk a birói testület külső fényének emelésére, azzal egy időben s ugylátszik, egyre többen akadnak itélőbirák, kik egymásközötti perpatvarkodásukkal, a késhegyig menő ellenségeskedésükkel egyre több homályt vetnek erre a külső fényre. És nincs is ebből semmi különösebb baj addig, mig ezt a torzsalkodást «házilag» kezelik; efféle — sajnos — mindig előfordult, hiszen emberi gyarlóságoknak mindnyájan alá vagyunk vetve, a veszedelem csakis ott kezdődik, mikor ez e testvérharcz olyan hangossá válik, hogy a zárt ajtók mögül rendre kikerül a kapu elé, vagy a piacztérre s igy arról a szemfüles sajtó révén országnak-világnak tudomást kell szereznie.

Az meg aztán szintén nem járul hozzá — bár az volna a czélja — a birói tekintély javitásához és a kitört villongás okozta sebek begyógyitásához, ha ilyenkor — elvégre is, érvényt kell szerezni a szabálynak — a küzdő felek ellenében nagy apparátussal megindul a fegyelmi eljárás. Mikor a jogkereső közönségnek szépszerével tudomására jut — mert, hogy minden egyes esetben idejekorán megtudja, ez holt bizonyos — hogy X. biró, kinek most az ő legfontosabb, sokszor életbevágó, erkölcsi vagy anyagi érdekei felett kell itélkeznie, maga is többé-kevésbbé sulyos fegyelmi vétség vádja alatt áll azért, mert rútul hajbakapott a kollégájával, Y. biróval, kinek a nyaka felett szintén ott fityeg a Damokles kardja. Bizonyos, hogy ez semmiesetre sem jól van igy.

Hasonló sajnálatos körülményeket véve fontolóra, nagyon közel jár már e téren az egyedül elképzelhető helyes megoldáshoz a «Jogt. Közl.» 47. számának egyik kisebb közleménye, melynek intenciója szerint a jogszolgáltatás érdekeinek megóvása szempontjából czélszerü lenne az efféle viszálykodásokat egy kartársakból alakitott választott biróság elé vinni. Kétségtelenül pártolásra érdemes gondolat, melynek közvetitésével talán sikerülhetne élét venni valahogyan a torzsalkodásnak az ügy feltünés nélküli elintézése révén, ámde mellőzhetetlen szabály legyen aztán ilyenkor az, hogy bármiként döntsön is ez a választott biróság, egy eredmény mindenkor bekövetkezzék: a viszálykodó birák feltétlenül áthelyeztessenek a szélrózsa ellenkező irányaiba. Egy perczig se maradjanak tovább azon a helyen, hol akár magánéleti, akár hivatalos maguktartásával a nagyközönség kárhoztató figyelmét magukra vonták.

Éppen ez utóbbi szempontból a legkevésbbé sem megnyugtatónak s a hasonló sajnálatos körülmények szanálása tekintetéből elhibázottnak kell tartanunk a m. kir. Curiának egy felmerült konkrét esetből kifolyóan legutóbb hozott oly értelmü határozatát, mely az illető biró áthelyezését — az elsőfoku, tehát az ügy körülményeit közvetlenebbül is ismerő fegyelmi biróság határozatával ellentétben — nem mondotta ki csupán azért, mert azon biró és biró-társa között megnyilvánult ellenségeskedést nem tartja annyira elmérgesedettnek, mely az áthelyezést indokolttá

tenné. S történetesen éppen olyan birót hagyott meg ez által a mostani székhelyén, kinek a neve azóta — mint azt a napilapok minapi törvényszéki tudósitásaiból olvashattuk — egy bünügyi főtárgyalás helyi vonatkozásu adataival is kapcsolatba került.

Ha már másnak nem is, legalább a legfelsőbb biróságunknak kellene hathatósabban védelmébe vennie az amugy is érezhetően megtépázott birói tekintélyt. *Zsoldos Benő.*

Biróságaink és az ipari élet.

Az egységes birói és ügyvédi vizsgáról szóló törvényjavaslatot a «Jogtud. Közl.» több czikkben megtárgyalván, dr. Kőnig Vilmos (1912. 17. sz.) felvetette az eszmét, hogy biráink és ügyvédeink szélesebb körü gyakorlati ösmeretekre szert teendő, «bizonyos időt nagy üzemek, nagy vállalatok szolgálatában töltsenek el, hogy igy megösmerjék a gazdasági erők normális müködését».

A «Jogtud. Közl.» egyik közelebbi számában e czikkre válaszképp ösmertettem azt a mozgalmat, melyet a Magyar Gyáriparosok Országos Szövetsége inditott ez év elején s amelynek kimondott czélja birák és ügyészeknek gyakorlati ipari továbbképzése volt. Az első cziklus általános gazdaságpolitikai, munkásjóléti és gyáripari kérdéseket ölelt fel (munkásjóléti intézmények, városi közüzemek, munkásbiztositás, nagy ipari üzemek megtekintése, gáz-, villanygyártás, fémfeldolgozás) s a debreczeni fiók, melynek kezdeményezésére Szántó Győző gyáros és e sorok irója az első előadássorozatot rendezték, teljes eredményről számolhatott be.

Azóta birói, sőt hivatalos körök is azt az óhajt nyilvánitották, hogy e továbbképző előadások állandósittassanak. A kivitel nehézségei főképp biráink nagy elfoglaltságában s egy esetleges czentralizáczió azon hibáiban mutatkoztak, melyek a különben kitünő sikerü közigazgatási tanfolyamnál mutatkoztak (megszakitás nélküli, tömeges, előadások). Másrészt a birói ügyvitel kevésbbé teszi lehetővé az évközben való szabadságolást.

Mindezen akadályokat sikerült elháritani az Országos Birói és Ügyészi Egyesület, a magyar birói és ügyészi kar e nagytekintélyü országos szervezete örömmel kilátásba helyezett támogatásával és közremüködésével. A Magyar Gyáriparosok Országos Szövetsége a Birói és Ügyészi Egyesülettel kapcsolatban egyelőre Budapesten és a vidéki táblák székhelyein fog a kezdeményezés folytatásaképp, havonként egyszer, a szünetet kivéve, ipari vonatkozásu gyakorlati előadásokat tartani. Ily módon biróságaink sem lesznek túlterhelve s minden hivatali kényszer nélkül módjukban lesz nemcsak praktikus szakösmereteket elsajátitani, de a gazdasági élet azon nagy törvényszerüségeit megösmerni, melyek minden jogrendszer alapjai.

A két egyesület rajta lesz, hogy idővel legalább a nagyobb törvényszékek székhelyein is tarthasson hasonló czélu előadásokat. Osztrákországban Bécsben, Németországban Frankfurtban négy-hat hetes továbbképző-tanfolyamokat tartanak birák részére; a Recht und Wirtschaft egyesület hasonló tárgyu cziklusai is ösmeretesek.

Mindez természetesen csak első lépés. A czél, hogy joggyakornokaink bizonyos időt gyári és kereskedelmi üzemek körében tölteni köteleztessenek, még a jövő zenéje. De mert jogi muzsikánkat német hangszereken játszák elő legtöbbször: talán nem lesz érdektelen igazságügyi hatóságaink figyelmét felhivni az idei porosz igazságügyi tárcza tárgyalására, továbbá a Richtertagra, hol e kérdések alapos vita tárgyai voltak s végül a porosz igazságügyminiszternek a «Jogtud. Közl.» 45. számában közölt rendeletére.

Addig is helyesen tennék a törvényszékek elnökei, ha a joggyakornokokat felszólitanák kereskedelmi és ipari üzemek tanulmányozására. Ugy vagyok értesülve, hogy ipari és kereskedelmi vállalataink nagyon szivesen látják az ilyen hospitálást s ahol felszólitást kaptak, szivesen állottak rendelkezésre, de meg kell vallani, a kisérletezés továbbfolytatása — nem az ipari vállalatokon mult.

A Gyáriparos Szövetség jövő év januárjában kezdi meg az előadásokat, melyeknek tárgyait most állitják össze az Országos Birói és Ügyészi Egyesület s a Gyáriparos Szövetség fiókjaitól bekért adatok alapján. Az Egyesület és a Szövetség vezetőinek ösmert fáradhatatlan agilitása garancziája annak, hogy e tanfolyamok nem maradnak homokra irt betük.

Dr. Kuthi Sándor.

A büntetőtárgyalások nyilvánossága.

A BP. 293. §-a biztositja a közönségnek azt a jogát, hogy a tárgyalásokon megjelenhessen és azokat végig hallgathassa.

A törvényhozó intencziója ezen rendelkezés kodifikálásánál kétségtelenül az volt, hogy a biróság itélkezését a nyilvánosság ellenőrzése alá helyezze és ezáltal annak pártatlanságát biztositsa. A pártatlan itélkezésnek ezt a nyomatékos garancziáját független biróságaink respektálták is teljes, sőt lehet mondani túlhajtott mértékben, ugyannyira, hogy a törvény által a közrend és közerkölcsiség megóvása érdekében engedett korlátozást csak a legritkább esetben alkalmazták. Arra meg éppenséggel nem volt példa, hogy a hallgatóságot megválogatták és csak azokat engedték volna be, akik az ellenőrzést gyakorolni hivatottak és képesek is. A nyilvánosság elvének ez a tágkörü értelmezése aztán itt Budapesten olyan következményekre vezetett, amiket a törvényhozó annak intézményszerü beállitása alkalmával sem nem látott, sem nem óhajtott, magát a tulajdonképpeni czélt, az ellenőrzést pedig teljes mértékben illuzóriussá teszi.

Nagyon találóan jegyzi meg egyik jónevü bünügyi krónikásunk, hogy a büntető jogszolgáltatás ellenőrzésére hivatott nyilvánosság faczér, dologkerülő mesterlegények, zsebtolvajok, betörők, orgazdák, notórius hamiskártyások, sikkasztók, utczai lányok kitartottjai, szóval a feketekönyv legismertebb alakjai közül kerülnek ki. Három kategóriába lehet őket sorozni. Az egyik büntetve volt, a másik büntetve lesz, a harmadiknak már régen büntetve kellett volna lennie, de mindig ügyesen kisiklott a törvény keze alól. Az egyik melegedni, a másik szórakozni, a harmadik tanulni akar. Ezek aztán megtöltik a hallgatóság padjait zsufolásig. Jó szerencse, hogy az ujságiróknak fentartott helyük van s legalább ők gyakorolják az ellenőrzés tisztét.

Aki a dolog iránt közelebbről érdeklődik, vegyen csak magának fáradtságot és menjen el — ha ugyan kap helyet — egy érdekesebb törvényszéki, vagy esküdtszéki tárgyalásra. Látni fogja ott a gonosztevőknek oly tipusait, akikre minden lelkifurdalás nélkül ki lehetne szabni pár évi börtönt, anélkül, hogy az anyagi igazságot csak egy hajszálnyira is megsértenénk.

A jelenlegi állapotok szerint a büntetőtárgyalások termei gyülőhelye és akadémiája Budapest jassz-népségének. Az itt látottakból és hallottakból meritenek ihletet további müködésükhöz és nem egy esetben már a szünetek alatt megállapitják legközelebbi kirándulásuk programmját. A tárgyalások során egyikmásik hallgató annyira kiképzi magát, minden előfordulható eshetőség ellen annyira vértezve van, hogy a legritkább esetek közé tartozik, ha egy ilyen ravasz róka csapdába kerül. Az esetek legnagyobb számában tagadásával szemben a vád képtelen bizonyitékot produkálni s a biróság kénytelen őt felmenteni.

Különösen tarthatatlanok az állapotok oly esetben, midőn a csibészbanda egy-egy tagja kerül a vádlottak padjára (a vagyon elleni büncselekmények 50%-ának tettese közülük kerül ki). Ilyenkor ennek társai annyira ellepik a hallgatóság helyét, hogy másnak oda bejutni teljes lehetetlenség. Bajba került kollegájuk érdekében aztán semmiféle eszköztől sem riadnak vissza. A folyosón rábeszéléssel, igéretekkel, ha kell presszióval, fenyegetéssel igyekeznek a tanut kedvező vallomástételre birni. Saját praxisomból tudok rá esetet, hogy még a tárgyalóteremben, a kihallgatás alkalmával is röhögéssel, közbeszólásokkal figyelmeztették a tanut arra, hogy jó lesz ám szavait megfontolni, mert vallomását élénk figyelemmel kisérik.

Nagyon érdekes dolog egy ilyen megdolgozott tanunak a határozatlan, ingadozó vallomását végig hallgatni. A hamistanuzás következményeként a tárgyalási elnök által kilátásba helyezett öt évi fegyházbüntetéstől, másfelől a jassz-társaság főnöke által, terhelő vallomás esetére igért *kinyujtóztatástól* való félelem, hogy küzdenek egymással és hogy kerekedik az utóbbi fokozatosan felül és hogy örül az a mindkét oldalról agyonfélemlitett tanu, midőn ingadozó vallomása miatt az eskütételtől elzárja a biróság. Egy figyelő elmének mind ez nagyon értékes tanulmány lehet, azonban az igazságszolgáltatás ideáljának, az

anyagi igazság kideritésének legkevésbbé sem válik előnyére. Nem utolsó látvány aztán, ahogy a veszedelmes, de megpuhitott tanuk után felvonulnak vallomástételre a gőzben levő vádlottnak érdektársai. Csupa öröm, ahogy azok a leglehetetlenebb dolgokra esküdni készek.

Megtörténik, hogy néha már az eljárás kezdetén, egyik-másik kevésbbé körültekintő és óvatos hatósági személyt sikerül félrevezetniök, ennek a felületességnek aztán egy-két ártatlan egyén adja meg az árát.

Saját praxisomban fordult elő a következő eset: Három ambiciózus fiatal munkás, mindannyian jó barátok és egy falubeliek, feljönnek a fővárosba szerencsét próbálni. A sors kedvez nekik, hamarosan alkalmazást kapnak. Ennek egyik szombat este megülik az áldomását. Ugy éjfél felé megelégelik a mulatozást, hát hazafelé igyekeznek. Utjuk egy olyan utczán vezet át, ahol az éjszakai világnak festett pillangói kinálgatják magukat. Midőn a vidám kis társaság egyik tagja egy éjjeli lepkének hivogató szavára, annak bájait kisebbitő megjegyzést tesz, a pillangó oroszlánná változik és megbántójára támad. Ez utóbbi védekezik, barátai pedig természetesen segitségére sietnek bajba jutott társuknak. Egész aktivitásuk azonban abban merül ki, hogy a küzdőket szétválasztani igyekeznek. A lármára az előbb még egészen kihalt utcza egy pillanat alatt megnépesül, s mintha csak a földből nőttek volna ki, a jasszoknak egész raja bujik elő rejtekéből, sőt — egy eleven rendőr is került elő valahonnét.

A hiuságában sértett leány a rendőrség előtt vallotta, hogy az ifjak reá szegzett revolverrel és döfésre beállitott késekkel kényszeritették őt arra, hogy arany nyaklánczát nekik átadja, miközben folyton azt hajtogatták: «ha kiáltani mersz, halál fia vagy». Szóról szóra ugyanezt bizonyitotta mintegy 15 tanu is. Megindult az eljárás rablás büntette miatt, aminek büntetése tiztől tizenöt évig terjedhető fegyház. Igaz, hogy a főtárgyaláson kitünt, hogy a vádlottak egy hangot sem tudnak magyarul, tehát a fent jelzett, törzsgyökeres magyar kiszólást nem is használhatták. Igaz kitünt, hogy az egész rablási história nem egyéb, mint egy hiuságában mélyen sértett perdita agyának szüleménye. Igaz, hogy a biróság a vádlottakat felmentette és nyomban szabadlábra is helyezte, csakhogy ekkor már négy hónapot elszenvedtek előzetes letartóztatásban és vizsgálati fogságban. Szabadlábra helyezésük után kérdést intéztem hozzájuk, hogy kivánják-e az eljárást a feljelentő ellen hamis vádaskodás miatt. Dehogy kivánták a nyomorultak. Egyenesen mentek ki az állomáshoz és a legközelebbi vonattal utaztak vissza kicsi falujukba.

Nem lesz érdektelen megemliteni, hogy az ellenőrzés tisztét teljesitő nyilvánosság egyes tagjai a szünetek alatt egymásközti beszélgetés közben, de hozzám adresszált fenyegető megjegyzéseikkel igyekeztek engem is védői tisztem teljesitésében befolyásolni, majd midőn ez eredményre nem vezetett, a tárgyalás befejezése után hangos sugással adták tudtomra nemtetszésüket.

Legfőbb ideje már annak, hogy a büntető perrendtartás által biztositott nyilvánosság gyakorlati keresztülvitele akként kezeltessék, hogy a tárgyalások ne a fiókgonosztevők továbbképzésére és a tanuk megpuhitására szolgáljanak, hanem azokon az ellenőrzésre hivatott jogász elem, ezen fontos hivatásának teljesitése végett bármikor akadálytalanul megjelenhessen.

Az elfajult állapotok gyors és gyökeres szanálását most már parancsolólag követeli az az «abczug az elnök» kiáltás is, amely november 18-án a budapesti büntetőtörvényszék tárgyaló termében elhangzott. *Dr. Zongor János.*

Az 1912. évi VII. tcz. 29. §-ához.

— L. Jogtudományi Közlöny 42. sz. különféle rovat. —

Ugy kell alkalmazni egy uj törvényt és eljárást, hogy meg legyen elégedve vele az érdekelt ügyfél, a biróság és a közjegyző. Az érdekelt ügyfél meg lehet elégedve, ha az eddigi eljárásnál jóval gyorsabban ér czélt és a közismert, többnyire olvashatatlan és könnyen szakadó papirosu birósági kiadmányok helyett tiszta, jól olvasható, külcsinnal biró, s tartós papirra alkalmazott kivonatokat kap, s aránylag olcsón.

A biróság meg lehet elégedve, mert sok munkától szabadult. A közjegyzőnek, kit eddig is sok ingyenes munkához szoktatott törvényhozásunk, meg kell elégednie, ha az uj rendszerre még rá nem fizet. Az irásdijakon, ha törvényesen vannak felszámitva, nem lehetséges nyerészkedni, s hozzáteszem, nem is lenne illő, nem is lenne czélszerü, mert azáltal az uj rendszert, melynek sok jó oldala van, a közönség szemében népszerütlenné tennénk. Azt azonban nem kivánhatja az uj rendszer, hogy a közjegyző reáfizessen. A törvényszerüen számitott irásdijak átlag, eddigi tapasztalatok szerint csak annyit jövedelmeznek a közjegyzőnek, hogy az előbbi állapothoz képest nem fizet reá az uj eljárásra.

A kivonatnak lényegében nem szabad többet tartalmaznia, mint amennyit az eddigi átadó végzések tartalmaztak. Ez természetes, s a felett a biróság joga és kötelessége őrködni, nem értvén azonban alatta betürágást, szekaturát, mely esetleges személyes ellenszenvből táplálkozik, s még a kivonat betüinek formáját, milliméternyi eltéréseit és jobbra, vagy balra dülését is képes lenne birálgatás tárgyává tenni. Az azonban tény, hogy nem a kiirt szöveg lapszáma határoz, hanem a kivonat lapszáma; lehet a tárgyalási jegyzőkönyv 10—20 oldal, de ha a kivonatra csak két oldal szükséges, csak két oldal után számitható törvényesen irásdij, 20—20 fillér, vagy 40—40 fillér, aszerint, hogy 25 sorig, vagy azon felül terjed egy oldal szövege. S nincsen igaza annak, aki azt állitja, hogy egy lapon 25 sornál több nem irható. Ezen állitás világosan ellenkezik a törvény szövegével, s bátran nevetségesnek is állithatom. Inkább több, mint kevesebb sor legyen egy oldalon, mert igy kevesebb oldalra terjed a kivonat, könnyebben kezelhető, kevesebb papir fogy, mindenesetre pedig teljesen a közjegyzőtől függ, hogy miként osztja be az iv-oldalt, mindaddig, mig nem találnak ki erre is uj kaptafát. Arra pedig minden közjegyzőnek törekednie kell, hogy stilusa lehetőleg tömör s amellett megérthető legyen. Erre már a tárgyalási jegyzőkönyv fogalmazásánál kell vigyáznia, s ez jelentékeny szellemi munkaerőt igényel a vesződséges tárgyalás folyama alatt, ami az irásdijjal nincs honorálva. A törvény ezen kitételét: «*szószerinti kivonatot*» készit, tényleg *szószerint* venni nem lehet, mert a jegyzőkönyvnek számtalan része van, mi nem való a kivonatba, csupán az átadásra vonatkozó résumé.

Ismétlem, hogy a kivonat külső megjelenése a czimtől eltekintve a régi átadó végzésé, melyhez már a biróság és közönség is hozzászokott, s a törvény is előirja, hogy mi legyen benne.

Mivel pedig a közönség érdeke, hogy minél gyorsabban tétessék át a kivonat a birósághoz, még akkor is, ha 20—50 példányban is kell azt kiállitani, ezen fontos szempontnak tesz eleget a közjegyző, ha beszerez irógépet, másológépet, s annak drága kellékeit, mely kiadásai csak azáltal vannak részben ellensulyozva, hogy gépileg sokszorositott minden példányért is a rendes dijat számithatja fel. Ha azt beszüntetné valamely rendelet, ugy a leiró hetekig kénytelen egy hagyatéki kivonatot másolgatni, hacsak az érdekelt fél külön nem honorálja az irodai időn kivüli munkát, ami nem lenne kivánatos állapot.

Nézetem szerint a jelenlegi törvényes állapot helyesen felfogott alkalmazása mellett nem lehet panasza ügyfeleknek az irásdijak drágasága miatt, mert pl. a kérdéses közleményben emlitett 108 korona irásdij megfelelne egy négyoldalas kivonat irásdijának 1 korona 60 f-jével számitva, körülbelül 67 példány után. Hát ilyen hagyaték oly ritka, hogy szinte muzeumi ritkaságszámba megy, s példának is alkalmatlan; már három oldalas kivonat is ritka, amint ritka volt három oldalas átadóvégzés is, s már 20 példányszám és igy 20—25 koronás irásdij is ritkaságszámba megy; átlag 4—6 korona az irásdijak összege. Aztán vegyük még figyelembe, hogy átlag minden közjegyző évenként körülbelül 2400 oldalt ingyen köteles leirni csak kivonatokban. Ha még az illetékkiszabáshoz kivánt és hivatalból ingyen hitelesitendő leltárt és tárgyalási jegyzőkönyvi másolatot és az egyébként teljesen felesleges és csak papirkosárba való, s ezért eltörlendő hagyatéki kimutatást is vesszük, körülbelül 5000 oldalt köteles minden közjegyző évenként ingyen lemásolni, ami körülbelül 2—3000 korona ingyen munkát jelent a készkiadást jelentő irószereket nem számitva. Ezt jó lenne tudni mindenkinek, hogy belássa, hogy a mi közjegyzői intézményünkben a szegénység jogvédelme mint szocziálpolitikai elv érvényesül, mely egyuttal mint minden altruisztikus elem, erkölcsi tőkét is képvisel.

Dr. Kubinyi János.

Biróságaink helyzete a perrendtartás életbeléptetésének küszöbén.

Nézzük mindenekelőtt, miben állanak az elsőfolyamodásu biróságoknak sokat hangoztatott bajai.

Ezeknek illusztrácziója leghitelesebben nyujtja a legutolsó évek igazságügyi statisztikája, amelyből előrebocsátom a törvényszéki és járásbirósági ügyforgalomnak átnézetét, kapcsolatban a személyzetre vonatkozó adatokkal és összehasonlitva az előző esztendők eredményeivel.

Az alsóbiróságoknál a birák és kezelők száma az egész országban a következőképp oszlott meg:

	Tvszéknél alkalmazott biró	Jbságoknál alkalmazott biró	Tvszéki kezelő	Jbsági kezelő
1909-ben volt	833	1319	1424	3034
1911-ben «	856	1331	1430	3040
szaporulat	23	12	6	6

A dijnoki létszám 1909-ben 1676, 1911-ben 1680 volt, tehát két év alatt mindössze négygyel több.*

Hogy pedig beszámolóm hü legyen, konstatálom, hogy a legközelebb tárgyalandó 1913-iki költségvetés *egyetlen uj állást sem rendszeresit.*

Most pedig rátérek annak a kérdésnek tárgyalására, vajjon az utóbbi években történt személyszaporitás tekintetbe vételével minő arányban emelkedett az elintézendő ügyek arányszáma?

A törvényszékekhez érkezett 1907-ben *820,790*, 1911-ben *901,304* ügy. Hátralék 1907-ben *40,700*, 1911-ben *45,173* volt:

	1907-ben	1911-ben
Ebből rendes per volt	157,804	199,340
(Folyamatban maradt az év végén az ügyek	20·9%-a	27·0%-a)
Sommmás felebbviteli ügy volt a tvszékeknél	44,048	52,571

Bünügy érkezett:

	1907-ben	1911-ben
a járásbiróságokhoz	346,000	378,000
a törvényszékhez elsőfoku	33,200	37,100
« másodfoku	35,500	39,400

Látjuk tehát, hogy öt év alatt 900,000-el szaporodott az ügyek, 41,000-el a rendes perek, 8523-al a törvényszékhez felebbvitt sommás perek és 40,000-el a bünügyek száma.

A törvényszéknél hozott itéletek száma 1909-ben 122,479, 1910-ben 127,616, 1911-ben 131,175.

A törvényszékek, mint felebbezési biróságoknál kontradiktorius tárgyalás volt: 1907-ben 28,600, 1911-ben 38,900, érdemleges itélet hozatott: 1907 ben 31,400, 1911-ben 40,100.

A járásbirósági ügybeérkezés még emelkedőbb irányzatot mutat.

Járásbirósági sommás per beérkezett: 1907-ben 605,717, 1911-ben 639,110.

A sommás perek közt 1907-ben 397,000, 1911-ben 461,000 kontradiktorius per volt, ami nem kevesebb, mint 64,000 érdemleges perdifferencziát jelent.

Hogy az 1912-iki gazdasági válság minő hatással volt az 1912. évi ügyforgalomra és lesz az 1913. és 1914. évek ügyforgalmára, azt bővebben nem kell magyaráznom.

Dr. Balog Arnold.

Különfélék.

— **Vámossy Károly**. A régi ügyvédi generáczió kiváló tagját veszitettük el Vámossy Károlyban, aki maga a megtestesült puritánizmus, tisztesség volt. Vámossy soha nem kereste a diszt és megtiszteltetést, hanem a kartársak megbecsülése kérte őt fel arra, hogy tagja legyen az ügyvédi kamara és kör választmányának, majd hogy fogadja el az ügyvédi tanács tagságát. A legszélesebb értelemben vett jogászság egyértelmü és ugyszólván ellenállhatatlan kérelmére pedig még ezen felül elfogadta a Magyar Jogászegylet pénztárnoki tisztét is.

Nincs senki, aki őt ismerte, meg ne siratná a kiváló kollegát és a nemeslelkü embert.

— **Dr. Baumgarten Izidor** curiai tanácselnök a Magyar Jogászegylet november hó 23-iki ülésén tartott előadást a következő czim alatt: «Törvényjavaslat a fiatalkoruak biráiról s a fiatalkoruak bünügyeiben követendő eljárásról.» E tervezet többet ölel fel, mint annak czime. Kiegészíti és módositja az anyagi törvényt. Előadó szerencsés gondolatnak mondja a közvádló, illetőleg biróság felmentését azon kötelezettség alól, hogy aránylag csekély sulyu vétség vagy kihágás esetében eljárjon. Ahhoz is lehet hozzájárulni, hogy a közvádló a vád képviseletét megtagadja, ha meggyőződése szerint a fiatalkorunak a cselekmény elkövetésekor a büntethetőséghez szükséges értelme és erkölcsi fejlettsége nem volt meg. A legalitás elvén ütött rés kitöltésére szükség esetén hivatva volna a sértett pótmagánvádja. Ezt azonban éppugy, mint a főmagánvádat, a tervezet kizárja. Helyesli továbbá előadó a terhelt őrizet alá vételét a vizsgálat egész tartamán át, amennyiben a fiatalkoru gyakran a saját és a társadalom veszélyeztetése nélkül nem hagyható szabadlábon. A tervezet továbbá kellőképpen gondoskodik arról, hogy terhelt fogvatartása alatt veszélyes környezetbe ne jusson és a nyilvános tárgyalás izgalmaitól megkiméltessék. Előadó örömmel üdvözli az esküdtbiráskodás majdnem teljes eltörlését a fiatalkoruak bünügyeiben. Legjobban szeretné annak mellőzését a nyomtatvány utján elkövetett büncselekmények esetében, melyben a tervezet azt fentartja. Nem hiszi, hogy bárki politikai tendenciát látna abban, hogy ha a rendesbiróság elé állitják az éretlen fiut, aki alighogy olvasni tud, már irni akar. Igazán nagyon megfontolandó kérdés azonban, vajjon ezentul az egyesbiró hatáskörébe utaltassanak-e mindazok a büntetendő cselekmények, melyek felett eddig a kir. törvényszék és esküdtbiróság járt el. A legujabb német javaslat szerint ugyanazok a biróságok járnak el a felnőttek és fiatalkoruak bünügyeiben. Ausztria csak külön osztályt szervez a törvényszékeknél a fiatalkoruak bünügyeinek ellátására. Angliában mindegyik biróság «fiatalkoruak biróságává» válik, ha külön időben és külön helyiségben fiatalkoruak vagy gyermekek fölött biráskodik. A magyar tervezet szerint az egyesbiró jár el még halállal büntetendő cselekmények esetében is, ha a fiatalkoru a cselekmény elkövetésekor életének 15. évét még be nem töltötte. Ha a terhelt az elkövetés időpontjában e kort meghaladta és a cselekmény halállal vagy öt évet meghaladó fegyházzal büntetendő, a társasbiróság jár el. Előadó az egyesbirói hatáskör e szerfeletti kiterjesztését aggályosnak tartja és pedig nemcsak a vádlott érdekeire való tekintettel. Jogérzetünkkel ellenkezik, hogy ugyanazon biró itélkezzék kihágások és legsulyosabb cselekmények fölött.

Legtöbb kifogásolni valója van az előadónak az eljárás szabályozásának módja ellen. Az amerikai gyermek-biró gyámhatósági tisztviselő, aki egy *állapot* ellen küzd, a fiatalkoruak birája egy *cselekmény* felett itél. Az alaktalan, nyomozó, a védelmet kizáró eljárás, mely ott megfelel, nem alkalmas egy történt dolog hü képének hü és elfogulatlan rekonstrukciójára. Tizenhatodik életévüktől kezdve a fiatalkoruak már oly büncselekményeket követnek el, amelyek a bizonyitás kiterjesztését és mélyitését teszik szükségessé. Itt már nem nélkülözhető a kontradiktórius eljárás és a védelem közremüködése. Mindkettőnek a tervezet csak akkor ad helyet, ha fogház-, államfogház-, vagy elzárásbüntetés állapittatik meg. Nevelőintézkedések elrendelése esetén azonban nem. E nevelőintézkedések közé tartozik azonban a javitónevelés is, mely évek hosszu során át szabadságától fosztja meg a fiatalkorut és szigoru fegyelemnek veti őt alá. Bizonyos esetekben elkerülhetetlen, de helytelenül alkalmazva többet árt, mint használ. A védelem kizárásával a fiatalkoru belátására bizni e nevelőintézkedés elrendelését nem lehet, ha az önkény és tévedés veszélyét lehetőleg távol tartani akarjuk.

Előadó nézete szerint a birónak elsősorban tisztába kell hozni: szorul-e nevelésre a fiatalkoru, másodsorban: fogékony-e még nevelő befolyások iránt. A nevelés lehetősége megszünik a 16. életévvel. Idősebb és teljesen romlott fiatalkoruak beutalásának a javitóintézetekbe más eredménye nem lehet, mint a fiatalabb és kevésbbé romlott elemek megmételyezése. Az igazságügy-

* Mint az összehasonlitásra jellemző adatot emlitem fel, hogy Poroszországban 1911 január 1-én a törvényszékeknél 63, a járásbiróságoknál pedig 208 volt a birói állások szaporulata az előző évhez képest, mig az 1912. évi költségvetés ismét 79 uj birói állást rendszeresitett. Tehát nálunk az ujonnan rendszeresitett birói állások száma öt év alatt 57 volt, Poroszországban pedig három év alatt az alsóbiróságoknál 350 uj állást vettek fel a költségvetésbe.

miniszterium vezetése alatt álló és mintaszerüen berendezett javitóintézetek erkölcsi sikerét nagyon koczkáztatni fogja a tervezet, mely a javitónevelést oly szernek tekinti, mely a betegnek használ és az egészségesnek nem árt.

Előadónak szellemes, a javaslat hibáit megvilágitó fejtegetéseit a nagyszámu jogászközönség élénk érdeklődéssel és tetszéssel fogadta.

— **Dr. Fodor Ármin** euriai biró november hó 16-án a Magyar Jogászegyletben előadást tartott a váltójogi államértekezlet eredményeiről a nemzetközi jog szempontjából.

Dr. Fodor Ármin ismertette a hágai váltójogi államértekezletnek jelentőségét a nemzetközi jog szempontjából. Az előadó vázolta az előbbi konferencziák lefolyását és eredményét. Ezek a konferencziák abban különböznek más nemzetközi államértekezletektől, hogy a nemzetek közti állandó szervezet létesitését kisérlik meg. A czél, amely felé ezek a konferencziák törekednek, hogy egy állandó nemzetközi törvényalkotás és biráskodás létesüljön. Ezt az eszmét a hágai váltójogi értekezlet több irányban vitte előre. A váltójogi államértekezlet a nemzetközi törvényalkotás részére uj területet nyitott meg, amikor a hiteljognak fontos részét, a váltójogot körébe vonta és annak egységesitését megvalósitotta. Meginditotta ezenkivül a csekkjog egységesitésének munkáját is, és ha ez be lesz fejezve, előreláthatólag uj jogterületek fognak következni, amelyeken a nemzetközi törvényalkotás érvényesül. Fejlődést jelent a váltójogi államértekezlet az előbbi konferencziákkal szemben az államok részvételének mértékére nézve is. Az 1893. évi első hágai nemzetközi magánjogi államértekezleten 13 állam volt képviselve, a váltójogi államértekezleten 1910-ben 32 állam kiküldöttei vettek részt és 1912-ben még három állam küldötte el képviselőit. Magát a váltójogi egyezményt az értekezlet befejezésekor 21 állam meghatalmazottjai irták alá és előreláthatólag utólag még néhány állam csatlakozni fog ezekhez. Anglia és az Északamerikai Egyesült Államok kijelentették ugyan, hogy az egyezményt nem fogják aláirni; de tevékeny közremüködésük az államértekezlet munkáiban bizonyságot nyujt arról, hogy ezek az államok is elismerik ennek a nemzetközi alkotásnak jelentőségét. Fejlődést jelent végül a hágai váltójogi államértekezlet a nemzetközi biráskodás eszméjének terén is, amennyiben az egységes váltójogból eredő törvénykezés czéljára nemzetközi biróság felállitásának gondolatát ez vetette felszinre. Az előadó áttért azután magának a váltójogi egyezmény és a váltójogi szabályzat nemzetközi vonatkozásainak méltatására és azzal fejezte be nagyérdekü előadását, hogy a kifejtettek szerint a hágai váltójogi államértekezlet nemcsak a váltójog, de a nemzetközi jog fejlődését is lényegesen előmozditotta.

— **Az Országos Ügyvédszövetség** igazgató tanácsa november 24-én tartotta ülését. Sajnos, hogy a legnagyobb vitát a magyar ügyvédségre nem elsőrangu adminisztrativ kérdések okozták, ugy, hogy a gyülésnek többi része, amely a legfontosabb részleteket tartalmazta, nem sok érdeklődést keltett.

Határozatba ment, hogy 2 K tagsági dijemelés mellett szövetségi organumot létesitenek.

Elfogadtatott *dr. Hevesi Illés* inditványa, amelyben javasolta, hogy a telekkönyvi bejegyzés alapjául szolgáló okiratoknál az ügyvéd vagy közjegyzői kényszer behozatala tárgyában az igazságügyminiszterhez intézzen a szövetség felterjesztést.

Dr. Blauner Mór ismertette az uj ügyvédi dijszabás kérdésének jelenlegi állását. Javaslatára elhatározták, hogy a rendkivüli közgyülés elé fogják terjeszteni ama kérdés eldöntését, hogy az ügyvédség a dijszabást milyen rendszer alapján óhajtja megoldani. *Dr Rédei József* az egységes ügyvédi és birói vizsga javaslata tárgyában terjesztett elő előadói véleményt. Hosszabb vita keletkezett az ügyvédjelölti kényszerbeutalás kérdésénél, amelyet az igazgató-tanács végül szintén a rendkivüli közgyülés elé utalt, kapcsolatban *dr. Mihálovics Bélának* a közigazgatási vezető tisztviselők egységes kiképeztetésére vonatkozó inditványával. Végül *dr. Bakonyi Pál* referálta *dr. Szalai Emilnek* a büngyi kirendeléseket ellátó tervezet tárgyában beadott inditványát. Ezt az inditványt további megvitatás czéljából az igazgató-tanács visszautalta az elnökséghez.

— **A Budapesti Ügyvédi Körben** *Dr. Balog Arnold* tartott előadást, a biróságok helyzetéről. A kérdés nemcsak a jogászságot, hanem különösen az ipari és kereskedelmi köröket is közelről érinti. Az uj polgári perrendtartás tudvalevőleg legkésőbb 1914 szeptember 1-én életbelép. Ha a biróságoknál az eddig folyamatba tett ügyek befejezéséről kellő gondoskodás nem történik, a hátralékok tömege az uj peres eljárás bevezetését óriási mértékben neheziteni fogja s polgári igazságszolgáltatásunkat egy évtizedre a legnagyobb zürzavar állapotába juttatja. Az előadó hivatalos adatok alapján kimutatta, hogy az ügyek elintézése főleg Budapesten szinte hihetetlenül lassu. Járásbirósági és sommás felebbezési tárgyalásoknak terminusai 5—6 hónaposak. A hátralékok ijesztően nőnek. A perek száma rohamosan emelkedik. A birák szinte emberfeletti munkát kénytelenek végezni s még sem képesek a nagy munkaözönnel megbirkózni. Ezzel szemben sem a birák, sem a segéd- és kezelőszemélyzet száma nem szaporittatik. Mint jelentős eseményt kell regisztrálni, ha a leirók és kezelőtisztek létszáma néhánynyal gyarapodik. Igazságügyi állapotaink hátramaradottságát nemzetközi statisztikai összehasonlitásokkal is kimutatta az előadó. A jogkereső közönség méltán követelheti, hogy minden más szempont félretételével, pontos és gyors igazságszolgáltatásban részesüljön.

Az előadás nagyrészét közölni fogjuk.

— **A Budapesti Ügyvédi Kör** müködéséről kiadott jelentés méltó elégtétellel töltheti el a kör elnökségét, amely rendkivül buzgalommal valósitotta meg a kör évi programmját.

Az elmult év munkásságának legszebb eredménye az ügyvédi rendtartás tervezetének ismertetése és tárgyalása volt. A tárgyalás anyaga ma még feldolgozatlan, de bátran mondhatjuk, hogy a vita kiválóan hozzájárult a tervezet birálatához.

Különös gondot forditott a kör a birói és ügyvédi kar közötti jó viszony ápolására, ami a két karnak közeledésében meg is nyilvánult.

Foglalkozott a választmány a birói továbbképzés nagyfontosságu kérdésével is, és mivel a közoktatásügyi miniszterium által létesitett továbbképző-tanfolyam az ügyvédi kart teljesen kizárta, a birói karnak pedig vajmi csekély teret engedett, elhatározta a választmány, hogy lehetőleg a Birói és Ügyészi Egyesülettel karöltve oda fog hatni, hogy egy czéljának és rendeltetésének megfelelő továbbképző-tanfolyam minél előbb létesithető legyen.

— **Az alsó néprétegek védelme a büntetőjogban** czim alatt *Vámbéry Rusztem* az összehasonlitó jogtudomány és nemzetgazdaság részére alakult nemzetközi egyesületben tartott előadását különlenyomatban adta ki. Az előadás annak idején igen nagy figyelmet keltett külföldi szakkörökben.

— **Közjegyzői ügyvitel.** A közjegyzői intézményre és a közjegyzői ügyködésre vonatkozó törvények, rendeletek, közjegyzői kamarai határozatok, felsőbirósági döntések, iratminták, dij- és illetékszabályok rendszeres gyüjteményét adta ki *dr. Móricz József* kassai kir. közjegyzőhelyettes. Tartalmazza elsősorban mindazon törvényeket, melyek a közjegyzői intézményre és ügyködésre vonatkoznak, tehát nemcsak a szorosan vett közjegyzői törvényeket, hanem a kereskedelmi, váltó, csőd, végrehajtási stb. törvényeknek mindazon szakaszait, melyek bizonyos ténykedéseket a közjegyzők hatáskörébe utalnak s e ténykedések módozatait meghatározzák, továbbá az összes miniszteri rendeleteket és miniszteri elvi kijelentéseket, melyek az intézmény életbelépte óta részint hivatalosan közzététettek, részint pedig csak a kamarákkal közöltettek s mely rendeletek és elvi kijelentések ez ideig még összegyüjtve még nem lettek.

Tartalmazza a közjegyzői intézményre és ügyködésre vonatkozó teljes joggyakorlatot: közjegyzői kamarai határozatokat, felső- és fegyelmi birósági döntéseket. Végül az ügyködésre vonatkozó összes iratmintákat, kapcsolatban a dij- és illetékszabályokkal.

Szerkezetét illetőleg: A közjegyzői törvény szakaszai szerint halad s az egyes szakaszok alatt közölve vannak az esetleges kiegészitő, módositó, illetve kapcsolatos törvények, miniszteri rendeletek, a teljes joggyakorlat, végül a vonatkozó iratminták, dij- és illetékszabályok. A 400 oldalra terjedő kötet kapható szerzőnél Kassán.

— **Az angol városi szervezet ismertetését** nyujtja dr. Sidó Zoltán a helyszinén tett tapasztalatai alapján. Nagy érdeme e könyvnek, hogy az angol közigazgatás e részéről elsőnek számol be magyar nyelven, annak pedig, hogy e tekintetben ily

irányadó müvet nélkülöztünk, oka, hogy a szervezeti törvények nagyon bonyolultak és zürzavarosak. (Politzer Zsigmond és Fia könyvkereskedése, ára 2 K.)

— **Nyilt kérdés.** Valaki járásbiróság előtt azzal vádoltatott, hogy egy ezüst órát ellopott, mely ezüst óra a vádlottnál megtaláltatván, az bünjelként lefoglaltatott. Vádlott jogerősen el is itéltetett, a biróság a bünjeles ezüst órát a sértettnek kiadni rendelte, de sértett az erre vonatkozó birósági értesitést kézhez sem vehette azért, mert időközben ismeretlen helyre költözött.

A kir. járásbiróság ezek után ugy intézkedett, hogy a sértett felet a hirdetményi táblára kifüggesztett végzéssel felhivta, hogy az óra átvétele végett a biróságnál jelentkezzék, mert amennyiben ezt nem teszi, akkor a bünjeles ezüst óra egy év leforgása után nyilvánosan el fog árvereztetni. Az egy év letelt, sértett azonban nem jelentkezett s a biróság a bünjeles ezüst órát elárvereztette, s a befolyt árverési vételár jelenleg a kir. adóhivatalban kezeltetik.

Kérdés egyrészt az, vajjon helyesen járt-e el a biróság akkor, amidőn a fentiek szerint intézkedett, másrészt, hogy ilyen eredmény mellett milyen intézkedés teendő már most a befolyt árverési vételár hováforditása tárgyában?

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Könyvkivonatok engedményezése.** Az osztrák legfőbb törvényszék az utóbbi időben a következő két érdekes döntést hozta: «Ha nyilt könyvkövetelések leszámitolásánál a felek akarata a künnlevőségek engedményezésére irányult, ugy az esetben is, ha a leszámitolási összeg után kamatok számittattak és az adós nem értesittetett, nem elzálogositás, hanem engedményezés állapitandó meg és igy a leszámitolt követelések nem tartoznak az engedményező csődtömegéhez.» (1912 április 30.)

«A számlán levő azon záradék, hogy az eladó a követelést minden joggal együtt a leszámitolóra ruházza át, nem jelenti azt, hogy az áru kifogásolása esetén az áru a leszámitolónak bocsáttassék vissza. A vevő tehát még azon esetben sem köteles a kifogásolást és rendelkezésre bocsátást a leszámitolónak bejelenteni, ha a számlán megjegyeztetett, hogy visszáru csakis a leszámitoló értesitése esetén ismertetik el.» (1912 május 15.)

— **Gyógykezelésért való felelősség.** Ellenkező megállapodás hiányában az orvos felelős marad az általa alkalmazott gyógymód helyességéért azon esetben is, ha a beteg a szóbanforgó gyógymód alkalmazása végett kereste is fel és ilyen esetben kötelességét képezi az orvosnak, hogy a konkrét esetben előreláthatólag káros hatásu gyógymód alkalmazásától elálljon. (Német birodalmi törvényszék 1912 jun. 12. 503.)

— **Ügyvéd felelőssége.** Az alperes ügyvéd, mint X. megbizottja fordult felpereshez, hogy tőle ügyfele részére kölcsönt eszközöljön ki. Ez alkalommal alperes a kölcsönügyletet feltétlenül jónak mondta és nyomatékosan tanácsolta felperesnek, hogy az ügyletet kösse meg. Sőt felperes kivánságára kedvező véleményét irásba is foglalta. Mindebből a német birodalmi törvényszék megállapitotta, hogy alperes nemcsak mint X., hanem mint felperes megbizottja is müködött, nevezetesen felperesnek a kölcsönnyujtásra vonatkozólag tanácscsal szolgált és igy alperes felperes irányában és tanácsa helyességéért felelősséggel tartozik (1912 május 25. 225.)

— **Tartozék fogalma.** Irodai berendezési tárgyak, mint pénzszekrény, irógép, iratszekrény stb nem tartozékai a gyárépületnek és igy külön kikötés nélkül a gyárépület megvételekor nem képezik az adásvétel tárgyát. (Német birodalmi törvényszék 1912 jul. 12. 357.)

— **A frankfurti társadalomtudományi és kereskedelmi** főiskola előadásai folyó hó 21-én veszik kezdetüket. A főiskola nemcsak a kereskedelmi és ipari pályára készülőknek adja meg a magasabb kiképzést, de egyuttal a közigazgatási és jogi szakmában müködőknek is alkalmat nyujt közgazdasági és szociálpolitikai ismereteik bővitésére, valamint a modern gazdasági életnek gyakorlati megismerésére. A tanterv ezen czéloknak megfelelően a társadalmi és közgazdaságtani tudományok minden ágából sok érdekes előadást tartalmaz és azonfelül szemináriumi gyakorlatokat ölel fel.

— **Csődjogunk halaszthatatlan reformjának** szükségét a gyakorlati tapasztalatok napról-napra kézzelfoghatóvá teszik. Előfordul, hogy a biróság egy egészen jelentéktelen követelést képviselő hitelező kérelmére megnyitni kénytelen a csődöt, miközben a nagy hitelezők többsége az adós vagyoni viszonyainak szanálása fölött tárgyal. Főhiba, hogy a csődujitást megelőzőleg az egyes hitelezők külön-külön jönnek figyelembe és külön-külön jogositvák olyan jogcselekményekre (különösen a csődnyitás kieszközlésére, melyek az összes többi hitelező érdekét egyformán érintik. Sürgősen kivánatos az egyes érdekeknek az összesség érdekei alá rendelését a csődnyitás előtt is intézményesen biztositani, szükséges megakadályozni azt, hogy egyetlen hitelező makacskodása egy, vagy nagyon gyakran több existenciát is veszélyeztessen. Nincs veszteni való idő a csődön kivüli kényszeregyezség behozásánál, mely különben nálunk is régebben napirenden van.

Érdekesnek tartjuk itt megjegyezni, hogy Angliában egyenesen a csődeljárásba van beillesztve az egyezkedési tárgyalás ami meggátolja, hogy egyes hitelezők fellépésükkel idő előtt kierőszakolják a csődöt. A fizetésképtelenség bejelentése, illetve igazolása után a biróság egyelőre ideiglenes jellegü végzést (ugynevezett receiring order) hoz, melynek folytán az adós ellen az egyes hitelezők külön (perrel vagy végrehajtással) nem léphetnek fel. Ezen végzés meghozatala után módja van az adósnak hitelezőivel egyezkedni s csak ha ez nem vezet sikerre, akkor nyilvánitják vagyonbukottnak (bankrupt).

Irodámnak önálló vezetésére alapos gyakorlattal biró ügyvédjelöltet keresek azonnali belépésre. Fizetés megegyezés szerint. Ajánlatok a fizetési igények megjelölésével dr. Radoszáv István ügyvédhez Módosra intézendők. 14624

Ügyvédi költségjegyzékeket a kettős könyvvitel elvei szerint f. é. deczember 31-ig elkészitenek, restancziát feldolgoznak, segédszemélyzetet ezen munkára betanitanak szakavatott vezetés alatt gyakorlott könyvelők. Czim a kiadóba. 14625

A m. kir. államvasutak téli menetrendje.

Délelőtt Délután

A vonatok **indulása** Budapest nyugoti pályaudvarról.

vonatszám	óra perc	vonat neme	hová	vonatszám	óra perc	vonat neme	hová
154	5 02	Szv.	Vácz	164	12 05	Szv.	Rákospalota-Újpest
152	5 15	»	Rákospalota-Újpest	714	12 10	»	Szeged
122	5 25	»	Érsekujvár	1404	12 20	Gyv.	Zsolna, Berlin
718	5 40	»	Szeged, Szolnok	138	12 25	Szv.	Nagymaros
4102	6 00	»	Esztergom	4106	12 30	»	Esztergom
156	6 20	»	Rákospalota-Újpest	166	1 00	»	Rákospalota-Ujpest
6502	6 35	»	Lajosmizse, Kecskemét	4140[1])	1 05	Tvsz.	Pilisicsaba
102	6 50	k. o. exv.	Wien, Paris, Ostende	168	1 30	Szv.	Dunakeszi-Alag
506	7 00	Gyv.	Segesvár, Stanislau	4108	1 50	»	Esztergom
1402	7 05	»	Zsolna, Berlin	106	2 00	Gyv.	Wien, Paris
104	7 55	»	Nagyszombat, Wien	504	2 05	»	Szatmár-Németi, Brassó
158	8 00	Szv.	Dunakeszi-Alag	126	2 10	Szv.	Párkány-Nána
708	8 10	Gyv.	Orsova, Báziás	170	2 15	»	Rákospalota-Ujpest
712	8 40	Szv.	Temesvár, Karánsebes	4110	2 20	»	Esztergom
134	8 45	»	Nagymaros	108	2 30	Gyv.	Wien
4104	9 05	»	Esztergom	120	2 35	Szv.	Galánta
114	9 15	»	Wien, Berlin	704	2 40	Gyv.	Bukarest, Báziás
160	9 45	»	Rákospalota-Újpest	722	2 45	Szv.	Czegléd
162	11 00	»	Rákospalota-Újpest	6506	2 50	»	Lajosmizse, Kecskemét
6504	11 10	»	Lajosmizse, Kecskemét	140	3 55	»	Nagymaros
116	12 00	»	Wien	174	4 10	»	Rákospalota-Újpest
				716	4 30	»	Szeged
				110	5 15	Gyv.	Wien
				142	5 20	Szv.	Nagymaros
				724b[2])	5 40	»	Czegléd
				176	5 50	»	Rákospalota-Újpest
				128	6 00	»	Párkány-Nána
				724a	6 10	»	Czegléd
				144	6 15	»	Nagymaros
				724	6 35	»	Czegléd, Ocsa
				4114	6 40	»	Esztergom
				726	6 45	»	Czegléd, Szolnok
				1406	6 50	Gyv.	Pozsony, Zsolna, Berlin
				130	6 55	Szv.	Párkány-Nána
				178	7 10	»	Rákospalota-Újpest
				728	7 35	»	Czegléd
				6508	7 40	»	Lajosmizse
				132	8 00	»	Vácz
				710	8 25	»	Bukarest, Báziás
				182	8 15	»	Dunakeszi-Alag
				1408	8 40	»	Zsolna, Berlin
				118	9 30	»	Wien, Paris
				502	9 35	Gyv.	Bukarest, Stanislau
				184	10 00	Szv.	Dunakeszi-Alag
				706	10 15	Gyv.	Szeged, Báziás, Bukarest
				720	10 50	Szv.	Kiskunfélegyháza
				4116	11 10	»	Esztergom
				902[3])	11 20	k. o. exv.	Belgrád, Konstantinápoly
				702[4])	11 30	»	Bukarest, Konstantinápoly
				146	11 35	Szv.	Nagymaros

[1]) Csak vasár- és ünnepnapokon bezárólag november 10-ig közlekedik.
[2]) Vasár- és ünnepnap előtti hétköznapokon közlekedik.
[3]) Minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnapon közlekedik.
[4]) Minden hétfőn, szerdán és szombaton közlekedik.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20.
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4.
Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenhetedik évfolyam. 49. szám. Budapest, 1912 december 6.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom. Márkus Dezső. — *Dr. Fodor Ármin* curiai biró: Birói illetékesség külföldi részvénytársaság elleni perekben. — *Dr. Sebess Dénes* kir. itélő táblai tanácselnök: A kollektiv tulajdon és az individuális tulajdon. — *Dr. Szentirmay Ödön* budapesti kir. törvényszéki biró: Az ügyvédi dijátalány normál rendszere. — *Dr. Löw Loránt* budapesti ügyvéd: Közös vagyon kezelése és árverési vétel. — Különfélék.

Melléklet: Büntetőjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

MÁRKUS DEZSŐ.

I.

Az eszméknek kiváló harczosa, a kemény munkának embere dőlt ki sorainkból.

Alig birom el a gondolatot, hogy ez az agy, amely a munkában oly lázasan müködött, hogy ez a kéz, amely pihenést nem ismerve egyik dolgozatot a másik után, egyik müvet a másik után vetette papirra, most élettelenül nyugszik.

Jogász volt, akinek szük volt a jogtudomány területe. Mig közülünk az egyik közjoggal, a másik magánjoggal, a harmadik büntetőjoggal foglalkozik, ő végigjárta a jog összes területeit, nemcsak mint arató, aki mások gondolattermését leszedi, de mint a magvető, uj gondolatokat elvetve itt is, ott is. Ismerte a magyar törvénytár minden zugát, mint senki más. És áttekintette a külföldi jogtudományt is, melynek nem egy eszméjét ültette át hozzánk. De elméje nem állt meg itt. Ő nem abban az értelemben volt jogász, hogy behálózta volna magát egy jogi elmélet pókhálójába, amely egyesek előtt eltakarja a világot.

Nagyon is igaz az, hogy az a jogász, aki semmi egyéb csak jogász, nem jó jogász. Márkus Dezső ebben az értelemben sem volt rossz jogász. Tekintete tulhaladt a jogtudomány határain át az élet tág mezejére. Nagy, általános müveltsége és melegen érző szive vezérelték őt ebben. Felkarolta a szocziális kérdéseket. A gyöngék, az elnyomottak védelme, az előitéletek leküzdése, a jognak ebben az irányban való fejlesztése: ennek szentelte élete munkájának egy részét. A törvénytelen gyermek jogi állása, a nőkérdés, a munkáskérdés voltak azok a területek, amelyeken az emberiesség nevében hadat üzent a nézete szerint elavult eszméknek és jogszabályoknak.

Biró volt és ezt a hivatását a szó legnemesebb értelmében fogta fel. Nem a betüt, de az élő jogérzetet szolgálta. De nem merült el ebben. Véralkata és tehetsége publiczistává avatták. Azt hiszem, ha életét teljesen a publiczisztikának szenteli, nevét e téren is az elsők között emlithetnők. Érdeklődése is e tér felé vonzotta. Bármily fárasztó volt is birói munkája, mindig talált időt, hogy a közélet egy-egy kérdésével foglalkozzék. Szellemének ez az iránya vitte el őt a közjogi tanulmányok felé. Foglalkozott azzal a gondolattal, hogy tág keretben megirja a magyar közjog fejlődését és rendszerét. A köveket már össze is hordotta az épülethez. Az anyagot összegyüjtötte, de elfoglaltsága megakadályozta, hogy megirja ezt a munkáját.

A czéhbeli tudósok néha munkájának értékét nem becsülték meg eléggé. Sokat és gyorsan dolgozott és ebben a lázas munkában természetesen nem kerülhette ki a kisebb hibákat és tévedéseket. A Magyar Törvénytár milleniumi emlékkiadásában, amelynek szerkesztése maga egy élet munkájával felér, a sok ezer jegyzet között talán akad néhány olyan is, amelyben kisebb hiba van. Ezt az alaposság rovására irták. Emberek, akik a tudomány terén semmit sem produkáltak, hibául rótták azt fel annak, aki életének minden óráját lázas munkában töltötte. Emberek, akik egész életükön át a jognak egy kis részletét müvelik, nem tudtak belenyugodni abba, hogy Márkus Dezső a jog egész nagy területét fogta át tág látkörével.

A mondás, hogy embernek lenni annyit jelent, mint dolgozni és küzdeni, senkire se illett jobban, mint Márkus Dezsőre. Kevesen dolgoztak közülünk annyit, mint ő. És ha visszatekintek elhunyt barátom életére, azt látom, hogy ez a lázas, nagy, szakadatlan munka az, ami alakját megnöveszti és emlékét biztositja. *Dr. Fodor Ármin.*

II.

Márkus Dezső univerzális jogász volt. Magánjog és peres eljárás, közjog és közigazgatási jog egyképpen tartoztak nemcsak érdeklődése, hanem munkássága körébe is.

Legsajátabb munkaköre a jogforrások feldolgozása volt. Tulajdonképp ő kezdte meg a döntvényjog rendszeres feldolgozását a magyar jogirodalomban és az ő döntvénygyüjteménye óta megjelent egyéb gyüjtemények már az ő munkássága által megvetett alapon állhattak. Még nagyobb érdeme a Jogi Lexikon kiadása, amelyben óriási munka árán sikerült a magyar jog minden terének alapvető fogalmait összegyüjteni.

Legnagyobb müve a jogforrástan terén a Magyar Törvénytár. Minden jogirodalom hiányos addig, amig a törvénytár a törvényhelyek egymásra való vonatkozása tekintetében nincs feldolgozva. A magyar jogirodalomban ily mü nem volt, amig Márkus nem fogott hozzá. Hogy mily nagy munkát jelent a törvénytár első feldolgozása ily szempontból, azt mindenki elképzelheti, aki meggondolja, hogy minden törvényszakasznál az összes egyéb törvényekre is figyelemmel kell lenni és az egymásra való vonatkozásokat igy kimutatni. A törvényanyag egészén és emellett a legapróbb részleteken is uralkodnia kell annak, aki az ily munkát akarja jól végezni. Hogy valaki ily munkát előző forrásmunkák nélkül egymaga elvégezhessen,

ahhoz a kivételes univerzális jogi tudáson kivül oly kivételes munkaerővel is kell rendelkeznie, ami kevésnek adatott. Márkus Dezső pedig elvégezte e munkát *egymaga* és csudálatosan rövid idő alatt. Ha semmi egyebet nem végzett volna, mint ezt a müvet, már ez is elég lenne arra, hogy a magyar jogirodalom háláját maradandóan kiérdemelje.

Pedig ez a nagy mü csak egy nem is tulságos nagy részét foglalta el az ő folyton munkás életének. Egy kis könyvet kellene összeirni, ha valaki az ő kisebb-nagyobb munkáinak csak czimeit is fel akarná sorolni. Legujabban németül irt meg egy közigazgatási jogot, amely külföldön nagy méltánylásra talált.

Mint birónak az élettel való kapcsolat és a gyakorlati szükségletek méltánylása volt az alapelve. A törvényt összhangba hozni avval, amit az ember igazságnak érez, ezt vallotta az itélkezés fő czéljának. És megvolt benne az, ami a biróban a legbecsesebb: meleg sziv az igazságosság iránt és bátorság az initiativára és a sablontól való eltérésre.

Nem volna teljes az ő képe, ha az emberről nem emlékeznénk meg benne. A csudálatosan nagy jogirodalmi munkásság mellett a társadalmi munkából is kivette a maga nagy részét és pedig mindig a haladás és a müvelődés irányában. Érdeklődése az élet valódi szükségletei iránt, biztos itélőképessége és meleg szive minden kulturális czél iránt fogékonynyá tették és munkaképessége oly kivételesen nagy volt, hogy az irodalmi munkásság mellett a társadalmi munka terén is produktiv tudott lenni.

Ha igy müködése sokoldaluságát és eredményeit soroljuk fel, azt kellene hinnünk, hogy egy hosszu élet munkásságáról számolunk be. Pedig férfikora közepén, munkaképessége teljében érte őt a halál. És aki ismerte az ő szünetet nem ismerő munkavágyát, az tudja, hogy mily veszteség érte a jogirodalmat az ő korai halálával.

Justus.

III.

Márkus Dezső több mint 25 éven át a magyar igazságügyet érdeklő csaknem minden fontos kérdéshez hozzászólt és aki nemcsak e lap hasábjain, de azonkivül — önálló munkákban, szak- és napilapokban is — kifejtett irodalmi müködésével rászolgált arra, hogy kiváló érdemei méltatásban részesüljenek.

Dr. Márkus Dezső, mint fiatal ügyvédjelölt, több mint 25 év előtt kezdte meg a «Jogt. Közl.» hasábjain müködését. Bonczoló, biráló elméje, eszmegazdagsága, élénk temperamentuma, széleskörü és alapos jogi tudása, nagy általános müveltsége és kiváló szónoki képessége gyorsan meghóditotta a közönséget. Önállóan megjelent munkáinak száma meghaladja a negyvenet, a kötetek száma a százat.

Márkus Dezső jogászi polihisztor a szó legjobb értelmében, akinek müködése nem szoritkozik a jogtudományra, hanem a társadalmi kérdések egész körére kiterjed.

Ehelyütt nem méltányoljuk ezt a széleskörü müködést, amelyet Imling Konrád czikkében lapunk hasábjain ugy jellemzett, hogy szokva vagyunk ahhoz, hogy Márkus Dezsőt a haladás és humanizmus előharczosainak első sorában lássuk.

Nem méltatjuk itt előadásainak, czikkeinek és dolgozatainak nagy tömegét, csak kiemelünk azokból jellemzés okából néhányat.

Foglalkozott a középiskola reformjával (1905) és a jogi szakoktatás reformjával. (Magyar Jogászegylet 1903.)

A birói és ügyvédi szervezeti kérdések kedvencz témáit képezték és számos idevágó eszméje nyert megvalósitást törvényekben és rendeletekben. Mint az Országos birói és ügyészi egyesületnek főtitkára és az egyesület hivatalos lapjának szerkesztője is tevékenyen foglalkozott ily kérdésekkel és mondhatjuk, hogy az ő fanatikus agitácziójának köszönheti a birói és ügyvédi kar a szervezeti és státusrendezés nagy részét.

Azt sem kell mondanunk, hogy az ügyvédség kérdésével mennyit foglalkozott. Elegendő utalnunk a szervezeti novelláról és az egységes birói és ügyvédi vizsgáról lapunkban megjelent dolgozatokra. Csak november 22-iki számunkba irt «Birák viszálykodása egymás közt» igen helyes és önálló czikket.

A polgári törvénykezési eljárással szintén sokat foglalkozott Márkus Dezső. Idevágó müvei közül kiemeljük «A polgári törvénykezési rendtartás kézikönyvé»-t (Fodor Árminnal együtt irt munka három kötet, két kiadást ért meg); a végrehajtásról irt munkáját (öt kiadást ért meg); az elmebetegek gondnokság alá helyezésének és a gondnokság megszüntetésének eljárását (az orsz. elmeorvosi értekezleten 1904-ben tartott előadás) s a végrehajtási törvény reformjáról a Magyar Jogászegyletben 1907-ben tartott két előadást.

A magánjog és hiteljog terén a következő önálló dolgozatokat emeljük ki: «A holtkézi törvények Magyarországon» (Magyar Jogászegylet 1897.). «A részletügyletek törvényhozási szabályozása» (Magyar Jogászegylet 1897.). A «Corpus Juris Hungarici és a magánjogi kodifikáczió» (Magyar Jogászegylet 1899.). «A biztositó magánvállalatokról» (Magyar Jogászegylet 1900.). «A munkások baleset elleni biztositásáról szóló törvénytervezetről» (Magyar Jogászegylet 1904.). Hogy Márkus Dezső a pervitelt mily ideálisan fogta fel, azt a lapunk ez évi számaiban (26. 29. és 45. sz.) *A pervitel aesthetikája* czim alatt megjelent dolgozata gyönyörüen domboritja ki.

Kiemeljük a Grill-féle Törvénytárban megjelent három kötetes magánjogot, amely a tételes anyagi magánjognak ugyszólván teljes anyagát öleli fel. Ez a munka éppugy, mint Márkus többi analog feldolgozásu müvei, becses és végtelenül fárasztó forráskutatás eredményei. A legfáradságosabb részei e münek azok, amelyek az 1848-ban alkotott törvényekben Werbőczy hármas-könyvében, valamint az osztrák polgári törvénykönyvben lévő rendelkezéseknek biztos kritikával való kiválasztásai, amit a magyar jognak, a törvényeknek, rendeleteknek, joggyakorlatnak csaknem példátlanul teljes ismerete tett lehetségessé.

A magyar házassági jog kérdésével Márkus, ki a házassági törvényjavaslat általános indokolásának szerkesztésében is tevékenyen részt vett, számos izben foglalkozott. Igy kiadta a Házassági jog és az anyakönyvi törvény kézikönyvét (1895.).

Az International law association 1908-iki nemzetközi jogi konferencziján pedig La divorce in fraudem legis czimen tartott beszéde kapcsán határozati javaslatot terjesztett elő, mely el is fogadtatott.

Közismeretü a nőmozgalom terén és annak keretén belül különösen a törvénytelen gyermekek jogainak reformja érdekében kifejtett irodalmi és előadói nagyhatásu müködése. Az ezen reformakczió által már eddig is elért rendkivüli sikereknek jórésze Márkus Dezső agitatorius tevékenységének köszönhető. Idevágó munkáiból kiemeljük a következőket: «A házasságon kivül született gyermekek joga» (1898.); ugyanerről előadásokat tartott a Jogászegyletben 1901. és 1909. években és a gyermekvédő egyesület 1899. évi nemzetközi jogi konferencziján. Utalunk e téren lapunk idei november 15-iki számában a 406. lapon. *Az apasági kereset megengedése Franciaországban* czim alatt megjelent közleményre is.

A magyar közjog terén a magánjogi gyüjteményéhez

hasonló rendkivül becses, eléggé meg nem becsülhető nagyszabásu munkát nyujtott ugyancsak a Grill-féle törvénytárban közjogi kötete, amely ezernél több oldalon a teljes, részben eddig senki által fel nem dolgozott anyagot nyujtja világos rendszerben, kitünő judicziummal összeállitva.

Gyüjteményes munkái közül kiemeljük a felsőbiróságok elvi határozatainak Magyarországon legelső rendszeres gyüjteményét (II. kiadás 14 kötet), amely leginkább a «Jogtudományi Közlöny» «Döntvénytárá» nak anyagát használva fel, a birói gyakorlatot rendszerbe foglalta, kiegészitve számos irodalmi utalással.

Uttörő munkát végzett Márkus a «Magyar jogi lexikon»-ban is (6 kötet), amelybe fáradságos és hálátlan szerkesztői tevékenységen felül a czikkek százait szolgáltatta.

Ugyancsak rendkivüli és eléggé nem méltányolható munkát végzett Márkus a «Corpus Juris Hungarici» millenniumi kiadásával, amely Szent Istvántól kezdve egész a mai napig a teljes törvény-anyagot tartalmazza. Ezen eddig megjelent 34 kötetnek legfőbb jelentősége az 1848 előtti törvényeknek kitünő forditók és elsőrangu mübirálók segitségével végzett megbizható forditásán felül abban van, hogy a szerkesztő az egész joganyag legapróbb részleteinek tudását feltételező apparátussal megállapitotta és különválasztotta az immár csak jogtörténeti jelentőséggel biró, hatályukat veszitett törvényeket az élő joganyagtól, valamint nyilvántartja az utóbbinak egymás közt, valamint a multra való összes vonatkozásait, ha csak egyetlen mondatról van is szó. A szerkesztő bevezetése, hü kommentárjai, tizezrekre menő jegyzetei és utalásai át és átszövik a müvet. A rendeletek tárának egész anyagát is feldolgozza, sőt a törvényhozási előzmények ismertetésére is gondot fordit.

Egyéb munkái, különösen a Magyar Jogászegyletben tartott előadásai és felszólalásai, az általa négy éven át szerkesztett «Jogi Szemle» értékes kötetei szintén Márkus Dezső imponáló sokoldaluságát, munkaerélyét tanusitják, de amellett azt is, amit Staud Lajos curiai biró emelt volt ki a lapunkban irt egyik birálatában, hogy Márkus Dezső jogéletünknek egyik leghasznosabb embere is, ami bizonyára a legszebb és legigazabb elismerés.

Birói illetékesség külföldi részvénytársaság elleni perekben.

I.

A «Jogt. Közl.» folyó évi 4. számában *Reichard Zsigmond* barátom biróságaink joggyakorlata kapcsán tárgyalja azt a kérdést, hogy a magyar biróság mennyiben van hivatva eljárni külföldi részvénytársaság elleni perekben. Nézete szerint helyes biróságainknak az a gyakorlata, hogy a külföldi részvénytársaságot a belföldi képviselőségre nézve illetékes biróságnál csak az olyan ügyletek alapján lehet perelni, amelyeket a belföldi képviselőség kötött, vagy amelyek egyébként valamely vonatkozásban vannak a belfölddel. Szerinte ez a gyakorlat azért helyes, mert a perrendtartás rendelkezéseit összhangba hozza a KT. 211. §-ával, Ausztriával szemben pedig ezenkivül az 1878 : XXII. tcz.-be foglalt egyezményre is támaszkodik. A KT. 211. §-ának 4. és 6. pontja szerint ugyanis a külföldi társaság akkor, amikor üzleteit nálunk fiókintézet vagy ügynökség által folytatni és czégét bejegyeztetni kivánja, arra kötelezi magát, hogy belföldi ügyleteiben alkalmazkodni fog a magyar törvényhez és a belföldi képviselőség által kötött ügyletekből eredő perekben alá veti magát az itteni törvényeknek és a belföldi biróságoknak. Ausztriával szemben pedig az 1878 : XXII. tcz.-be foglalt egyezmény 2. §-a szerint a külföldi társaság belföldi képviselőjének jogi cselekményei tekintetében van alávetve azon államterület biróságainak, amelyen fióktelepet felállit. Nézete szerint ezekben a rendelkezésekben az 1868 : LIV. tcz. 33. §-ának második bekezdésében foglalt illetékességi szabálynak korlátozása rejlik. Végül abban a véleményben van *Reichard* barátom, hogy ez a kérdés bonyolultabbá fog válni az uj polgári perrendtartás életbelépésével, mert sem az uj perrendtartásban, sem az életbeléptető törvényben nincs rendelkezés arra nézve, hogy külföldi társaságokra nézve a belföldi képviselőség helyének az uj perrendtartás 27. §-ának második bekezdésében szabályozott illetékessége korlátolva van-e a KT. 211. §-a és az 1878 : XXII. tcz. által vagy nem. Ennek következtében az uj perrendtartás alkalmazása körül majdan kifejlődő joggyakorlatnak lesz feladata annak az eldöntése, hogy az uj perrendtartás 27. §-a hatályon kivül helyezi-e a KT. 211. §-ának és az 1878 : XXII. tcz.-nek idézett rendelkezéseit, illetőleg azoknak a mai joggyakorlatban megállapitott értelmezését.

Nézetem ebben a kérdésben eltér *Reichard* barátom nézetétől. Véleményem szerint az uj polgári perrendtartás 27. §-ának az a rendelkezése, amely szerint a külföldi részvénytársaság mindazokban a vagyonjogi perekben, amelyekre nézve kizárólagos illetékesség megállapitva nincs, belföldi állandó képviselőségének, ilyennek hiányában pedig ügyei vitelével megbizott közegének illetékes birósága előtt perelhető, nincs korlátolva az által, hogy a per belföldön kötött vagy a belfölddel vonatkozásban levő ügyletből származzék. Nézetem szerint a polgári perrendtartásnak ez a rendelkezése nem is érinti a KT. 211. §-ának és az 1878 : XXII. tcz.-nek rendelkezéseit, amelyek ettől függetlenek és emellett tovább is hatályban maradnak. Ennek következtében nem is volt ok arra, hogy a polgári perrendtartás életbeléptetéséről szóló törvény erre a kérdésre kiterjeszkedjék. Az uj polgári perrendtartás 27. §-ának a külföldi részvénytársaság illetékességére megállapitott rendelkezését csakis azzal ellenkező nemzetközi szerződés módosithatná. Ilyen például a Szerbiával és Bulgáriával 1911. évben kötött perjogi egyezmények, amelyeknek 5. czikke szerint a birói illetékességre vonatkozó azok a rendelkezések, amelyeket kizárólag külföldiekkel szemben lehet alkalmazni, a szerződő állam polgáraival szemben nem nyernek alkalmazást.

Fejtegetésemben az uj polgári perrendtartásból indulok ki. A mai jogi helyzetre nem akarok részletesen kiterjeszkedni. Miután az uj perrendtartás a közel jövőben életbelép, fontosabbnak tartom ma, hogy a kérdést annak szempontjából vizsgáljuk. Ez azonban nem zárja ki, hogy a kifejtendő szempontokból némelyik a mai jogi helyzetre is vonatkozik.

Mielőtt azonban a fölvetett kérdésnek tárgyalásába bocsátkoznám, reá kell mutatnom arra az álláspontra, amelyet az uj polgári perrendtartás a külfölddel szemben az illetékesség szabályozásában elfoglal. Szükséges ez azért, mert ez világosságot vet a fölvetett kérdésnek az uj perrendtartás 27. §-ában történt megoldására, megvilágitja a törvényhozó czélzatát és támpontot nyujt a törvény magyarázatánál.

II.

A külfölddel szemben alkalmazandó szabályok megalkotásánál rendszerint nagy fontossággal bir az, hogy mily szabályokat alkalmaz a külföldi állam velünk szemben. Rendszerint egyik állam sem lesz hajlandó megadni a külföldieknek oly jogokat, amelyeket a másik állam nem ad meg az ő honosainak. Igy vagyunk az illetékesség szabályozásánál is a külfölddel szemben. Ez a körülmény az esetleg megkötendő nemzetközi szerződések szempontjából is fontos. Az ily szerződésekben rendszerint kikötik azt, hogy a szerződő állam honosaival épp ugy kell elbánni, azokat ugyanazokban a jogokban kell részesiteni, mint a saját honosainkat. Az idegen állam szerződéskötés esetében ezt annak ellenében biztositja nekünk, hogy mi is ugyanezt biztositjuk részére. Ha mi azonban egyoldalulag saját törvényhozásunk utján ebbe a kedvező állapotba hoznók a külföldet, nincs ok, hogy a külföld nekünk ezzel szemben ellenértéket adjon.

Ha már most szemügyre vesszük a külföldi törvényhozásokban uralkodó irányokat, azt látjuk, hogy a legtöbb államban arra törekszenek, hogy a külföldieket minél nagyobb mértékben alávessék a belföldi biróságnak. Történik ez elsősorban azért, hogy az állam saját honosait a külföldiekkel szemben minél kedvezőbb helyzetbe hozza, de történik ez sokszor más szempontokból is.

A franczia polgári törvénykönyv 14. czikke értelmében a külföldi a francziával szemben, akár belföldön akár külföldön el-

vállalt kötelezettség alapján, akkor is franczia biróság előtt perelhető, ha nem lakik Francziaországban. A gyakorlat oly esetekben, amikor az illetékesség másképp meg nem állapitható, megengedi a franczia állampolgárnak, hogy az ő, a felperes illetékes birósága előtt perelje a külföldi állampolgárt. Arról, hogy külföldi külföldi ellen indithat-e pert a franczia biróság előtt, a törvény nem rendelkezik. Az irodalomban a nézetek nagyon eltérők. A birói gyakorlat egyes esetekben ezt megengedi. A franczia biróság azonban általánosságban, egyes kivételektől eltekintve, az ily perek eldöntését elhárithatja magától.

Nem kivánok részletesen a franczia jognak és az ezt követő jogoknak álláspontjával foglalkozni. Egyesek ez utóbbiak közül, mint például az 1865. évi olasz perrend és az 1876. évi belga birói hatásköri és illetékességi törvény tovább fejlesztették és részletesen kifejtették (részben a franczia jogtól eltérően) ezeket a szabályokat. Csak két főszempontot akarok kiemelni, amely ezeket a törvényhozásokat általában jellemzi. Az egyik az, hogy e kérdés szabályozásánál az állampolgárságból indulnak ki, az idegen állampolgár ellen állapitanak meg különböző szabályokat, nem pedig külföldön *lakó* személyek ellen. A másik szempont az, hogy elsősorban azt határozzák meg, hogy mily ügyekben van a külföldi állampolgár alávetve a belföldi biróságnak (olasz perrendtartás 105,106. czikk, belga törvény 52. czikk) és csak azután szabályozzák ezekre az ügyekre nézve a külföldi alperes illetékességét (olasz perrend 107. czikk, belga illetékességi törvény 53. czikk,) még pedig olyképp, hogy végső esetben más illetékességi ok hiányában följogositják a felperest, hogy saját helyének birósága előtt perelje a külföldi alperest.

Hogy a franczia jognak és az ezt követő jogoknak ezek a szabályai mennyire hátrányosak a külfödiekre nézve és mennyire mennek tul a gyakorlati szükségen, erre nézve elég az illető nemzetek jogi iróinak véleményére hivatkozni. Csak egy-kettőt akarok idézni. A franczia jognak ismertetett álláspontjáról következőképp nyilatkozik *Trochon*: «Honosaink érdekei nem követelik többé ezt a tulságba menő biztositást (garantie á outrance), amelyet a polgári törvénykönyv 14. czikke ellentétben a nemzetközi jog legelemibb tételével törvényhozásunkban fentart. Kevés európai nemzet követett bennünket ezen az uton és maguknak azoknak a franczia érdekeknek hathatós védelme szempontjából, amelyeket tulságosan akartak megvédeni és amelyek épp ezért a megtorlás szigoru eszközei által komoly sérelmet szenvedhetnek, őszintén és melegen kivánhatnók, hogy kitöröljük törvényeinkből ezt a 14. czikket, amelynek ma már valóban nincs létjogosultságuk, amely sérti az idegen nemzetek érzékenységét, kihivja honosaink ellen a részünkről táplált gyanu által megsértett külföldi igazságszolgáltatást és amelynek nincs más eredménye, mint az, hogy felélesztí ellenünk az elkeseredést és a gyülöletet.»[1] És az olasz jog álláspontjára vonatkozólag a legtekintélyesebb olasz perjogi iró, *Mattirolo* a következőket jegyzi meg az olasz perrend 107. czikkéről: «Valóban semmiféle elfogadható okot nem lehet találni, amely igazolná a törvényhozónak ezt az alkotását; a 107. czikknek kifejezett rendelkezése azonban nem enged meg semmi kétséget annak magyarázata tekintetében, a biró és a törvényt magyarázó, ennélfogva kötelesek azt az adott esetekben követni és Pescatore szavaival csak annyit mondhatnak: non omnium, quae a maioribus constituta sunt, ratio reddi potest.»[2]

Más irányban haladt a német birodalmi perrend, az osztrák birói hatásköri és illetékességi törvény (Jurisdictionsnorm) és a mi törvényhozásunk.

A német birodalmi perrend nem az állampolgárságból, hanem a lakóhelyből indul ki. Arra nézve, hogy a külföldi állampolgárok mily ügyekben vannak alávetve a belföldi biróságnak, valamint külföldi állampolgárok illetékességére nézve nem tartalmaz rendelkezést. Mindazonáltal a német birodalmi perrend sem mond le arról, hogy a külföldieket (értve itt alatta a külföldön lakó személyeket) tág körben alávesse birói hatóságának. Ezt olyképp teszi, hogy a 23. §-ban azokra a személyekre nézve, akiknek belföldön lakóhelyük nincs, vagyonjogi perekben külön illetékességet állapit meg. Az ilyen személyeket az előtt a biróság előtt lehet perelni, amelynek területén vagyonuk vagy a per tárgyát tevő dolog van.[3]

Az osztrák Jurisdictionsnorm 99. §-a a német birodalmi perrendnek ezt a rendelkezését szószerint átvette. Az indokolás hivatkozik arra, hogy ennek az illetékességnek szabályozásában minden tekintetben lényegileg fenn kell tartani az összhangot a külföldi törvényhozásokkal.[4] Egyuttal kiegészitette ezt a rendelkezést a külföldi jogi személyekre vonatkozó illetékességgel, alávetvén ezeket a belföldi képviselőség, illetőleg az ügyvitellel megbizott belföldi közegre nézve illetékes belföldi biróságnak. Azonkivül pedig a megtorláson alapuló viszonosságot, amelynek gondolata egyes más külföldi törvényhozásokban, mint például az olasz perrend 105. czikkének 3. pontjában is meg van, a legélesebb formában fejezte ki a Jurisdictionsnorm 101. §-a.

A vagyon fekvése szerinti illetékesség jogosultságát onnan származtatják, hogy a régi forum arresti-nek maradványa, annak helyébe lépett. Indokoltnak látszik, hogy az a biróság, amely arra van hivatva, hogy a végrehajtást foganatositsa, szükség esetében a perben is illetékes legyen, ha a hitelező külföldön lakik vagy belföldön lakóhely nélkül kószál. Kétségtelenül szükség van erre az illetékességre abban az esetben, ha a külföldi itélet a belföldön végre nem hajtható és ilyképp a belföldön levő vagyon csak belföldi itélet alapján vonható végrehajtás alá. Kérdéses azonban, hogy mennyiben van rá szükség abban az esetben, ha a pernek külföldön, az alperes általános illetékessége vagy az ügyre fennálló különös illetékesség alapján való meginditása, valamint a külföldi itéletnek a belföldön való végrehajtása semmi akadályba nem ütközik. Egyik nagytekintélyü német jogtudós *Planck* a német perrendtartásra vonatkozólag kifejezte kétségét a fölött, hogy nem tulságos-e a törvény gondoskodása erészben és nem megy-e tul a gyakorlati szükségen.[5] Például nehéz belátni, hogy az egyik külföldi miért perelhesse a másik vele egy helyen lakó külföldit, külföldön kötött és ott teljesitendő szerződés alapján valamely belföldi biróság előtt csakis azon az alapon, mert az alperesnek oly belföldi adósa van, aki e biróságnak területén lakik. Tekintsük csak azt, hogy egy külföldi gyáros, aki sok helyre szállit a belföldre és igy belföldön számos helyen van adósa, minden ily helyen perelhető, és könnyen beláthatjuk mily kellemetlen helyzetbe juthat az. A vagyon fekvésének illetékessége például oda is vezet, hogy a magyar kereskedő, aki itt váltót állitott ki és itt jelölte ki a fizetési helyet, egy szép napon arra ébredhet, hogy egy előtte ismeretlen váltóbirtokos, akihez forgatmány utján jutott a váltó, őt Ausztriában perli oly helyen, ahol sohasem volt, ahol senkit sem ismer.

A vagyon fekvésének illetékessége sok visszaélésre is ad alkalmat. A felperes ezt az illetékességet mesterséges módon állithatja elő. Igy pl. Ausztriában a felperesek olyképp jártak el, hogy a Magyarországban lakó fél ellen illetéktelen osztrák biróság előtt keresetet inditottak és miután abból folyólag a kereset visszautasitásával egyidejüleg a védekező magyar alperes javára perköltségben marasztaltattak, ennek a perköltségkövetelésnek alapján most már az osztrák biróság illetékességét a Jurisdictionsnorm idézett 99. §-a értelmében igénybe vették. Az egyik osztrák iró[6] e visszaélés gyakorisága miatt kifejezetten állást foglal a törvénynek ily alkalmazása ellen. A közép-európai gazdasági egyesületeknek 1910. évi jogsegély-konferencziáján egyik tekintélyes német ügyvéd adott elő hasonló esetet; a berlini lakos Berlinben perelni akar valamely külföldön lakó embert, amit olyképp ér el, hogy néhány könyvet becsomagol és azokat a külföldi neve

[1] Trochon: «Les étrangers devant la justice française» 103—104. lap.

[2] Mattirolo: «Trattato di diritto giudiziario civile italiano» I. kötet 843. és 844. lap.

[3] Azt az illetékességi szabályt, amelynek alapján oly személy, akinek sem belföldön, sem külföldön lakóhelye nincs, belföldi tartózkodási helyén, ilyennek hiányában pedig utolsó lakhelyén lehet perelni, (16. §.) figyelmen kivül hagyom, egyrészt mert az nem a külföldön lakó egyénnek belföldi biróság alá vetését czélozza, másrészt mert annak gyakorlati jelentősége nem nagy.

[4] Materialien zu den neuen österreichischen Civilprocessgesetzen. Herausgegeben vom K. K. Justizministerium. I. Bd. Wien 1897 (Indokolás a Jurisdictionnorm javaslatainak 100. §-ához 82. és 83 lap.)

[5] *Planck:* Lehrbuch des Deutschen Civilprozessrechts I. köt. 63. lap.

[6] *Polják:* System des österreichischen Civilprosessrechtes (Wien 1893.) 311. lap.

alatt berlini czimre adja postára. Miután a csomag nem kézbesithető, az ideiglenesen a postán fekszik; a külföldinek ilyképp Németországban fekvő «vagyona» van és ott perelhető. — Egyik német biró a következő esetet beszélte el nekem. Egy külföldi egyik német városban tartózkodott, azután hazautazott, otthon letelepedett és üzletet nyitott. Egyik hitelezője a német városban perelni akarja, szállásadó asszonyával levelet irat neki, hogy egyes fehérnemü darabokat ott felejtett, irja meg neki, mit csináljon vele. A külföldi gyanutlanul azt feleli, hogy küldje el neki azokat. Most már irásbeli bizonyiték is van róla, hogy a külföldinek vagyontárgya van a német városban és ennek következtében bármily vagyonkövetelés miatt ott perelhető. A német gyakorlatban tényleg több birói itélet foglalkozik azzal a kérdéssel, hogy a fehérnemü tekinthető-e oly vagyonnak, amelynek alapján külföldön lakó személy ellen az illetékesség megállapitható. A német perjog egyik kiváló tanára, *Hellwig*, olyképp jellemezte a vagyon fekvése szerinti illetékességet és más hasonló illetékességeket, hogy azok a becsapás illetékességei. (Die Competenzen der Bauernfängerei.)

Jelenlegi perrendtartásunk a külföldi törvényhozásokkal szemben elég enyhe volt a külföldiekre vonatkozó illetékesség szabályozásában. Az 1868. évi LIV. tcz. 34. §-a értelmében idegenek, amennyiben az országban megperelhetők, rendes szállásuk vagy netáni birtokuk illetősége alá tartoznak. Miután biróságaink tulnyomó gyakorlata szerint a birtok itt ingatlan vagyont jelent, az ingó vagyon fekvése nem állapitja meg az illetékességet. Egyébként is hibája ennek a szakasznak, hogy idegenekről szól és ilyképp a külföldi lakhely önmagában nem volna elegendő e szakasz alkalmazására. Az a körülmény pedig, hogy ez a §. a külföldiekre az illetékességet csak annyiban állapitja meg, amennyiben az országban megperelhetők, abba az irányba terelte birósági gyakorlatunkat, hogy különös okokat kivánt ahhoz, hogy ezt az illetékességet megállapitsa, mint például azt, hogy a szerződés, amelyből a per származott, Magyarországon megköttetett légyen. Külföldi jogi személyekkel szemben az 1868. évi LIV. tcz. 33. §-ának második bekezdése szintén nem ment annyira, mint a külföldi törvényhozások. Elsősorban a képviselőség vagy főügynökség helyét, ilyennek hiányában az ingatlan vagyon fekvését és ingatlan vagyon hiányában az ügylet megkötésének helyét teszi az illetékesség alapjául. Az ingó vagyon tehát ezeknél sem szolgálhat a belföldi birói hatóság és az illetékesség megállapitásának alapjául.

Az uj polgári perrendtartás nem fogadhatta el az 1868 : LIV. tcz. 34. §-ának rendelkezését és nem mellőzhette az ingó vagyon fekvésének illetékességét anélkül, hogy ebben a kérdésben hátra ne maradjunk a külföldi törvényhozások mögött, bármennyire kifogásolhatók is ezeknek rendelkezései. Magáévá kellett tennie a német és osztrák perrendtartásoknak azt az álláspontját is, hogy a vagyon fekvésének illetékességét nem a külföldi állampolgárokkal, hanem a külföldön lakóhelylyel birókkal szemben szabályozza. És az előmunkálatok folyamán minden átdolgozás közelebb hozta a polgári perrendtartás tervezetét ebben a kérdésben a külföldi törvényhozásokhoz és különösen az osztrák polgári perrendtartáshoz, miután gazdasági és jogi érintkezésünk ebben az irányban a leggyakoribb és a viszonosság követelménye ennélfogva itt a legélénkebb. Az 1893. évi tervezet 30. §-a azokra nézve, akiknek belföldön lakóhelyük nincs, a vagyon fekvésének illetékességét szabályozta, azonban az 1868 : LIV. tcz. 32. §-ának második bekezdésében és 34. §-ában kifejezett gondolatból kiindulva, elsősorban az ingatlan fekvésének és csak ennek hiányában az ingó vagyon fekvésének a helyét fogadta el ebben a tekintetben irányadónak. Az 1901. évi tervezet ezt az illetékességet a német és osztrák perrendtartásokkal összhangban szabályozta azzal az eltéréssel, hogy csak annak a vagyonnak fekvését vette az illetékesség alapjául, amely birói foglalás tárgya lehet. Végül az 1902-ben a képviselőházhoz benyujtott szöveg már átvette a külföldi jogi személyekre az osztrák perrendtartásban szabályozott illetékességet, valamint a megtorláson alapuló illetékességet is, még pedig szószerint követve e részben az osztrák perrendtartás rendelkezéseit. Igy létesült az uj polgári perrendtartás 27. és 46. §-a. Megjegyzendő, hogy a 27. §. azokról a vagyonjogi perekről szól, amelyekben kizárólagos illetékesség megállapitva nincs. Azokban a perekben, amelyekben kizárólagos illetékesség van megállapitva, mint például ingatlanra vonatkozó dologi jog iránti perekben az ingatlan fekvése szerinti biróság illetékessége (39. §.), a külföldi is csak a kizárólag illetékes biróság előtt perelhető.

A vagyon fekvésének illetékessége kérdésében tehát az uj polgári perrendtartás elfogadta a német és osztrák jog rendelkezéseit és csak annyiban tért el tőlük, hogy ezt az illetékességet olyképp korlátoztuk, hogy annak alapjául csak oly vagyon szolgálhat, amely birói foglalás tárgya lehet. *Seuffert* a magyar polgári perrendtartásról a «Jogt. Közl.»-ben irt birálatában ezt a német perrendtartással szemben lényeges javitásnak mondja.[7] Ennél messzebb menni a korlátozásokban nem mutatkozott czélszerünek, miután a külföldi törvényhozások velünk szemben sem korlátozzák ezt az illetékességet.

Természetesen ez az illetékesség a külföldi jogi személyekkel szemben is alkalmazást nyer és a külföldi részvénytársaság, tekintet nélkül arra, hogy van-e itt képviselősége vagy más közege vagy nem, itt levő ingatlan vagy ingó vagyona alapján, vagy itt lakó adós ellen fennálló követelése alapján minden vagyonjogi perében, amelyre nézve kizárólagos illetékesség megállapitva nincs, belföldi biróság előtt perelhető.

Még sulyosabb lehet a külföldire — ideértve a külföldi jogi személyt is — a helyzet, ha az uj polgári perrendtartás 46. §-a alapján megtorlásul alkalmazzuk vele szemben azt az illetékességi szabályt, amelyet az illető külföldi állam velünk szemben alkalmaz. Természetesen megtörténhetik az a külföldi részvénytársasággal szemben is. Ilykép például a franczia részvénytársaság még akkor is, ha itt sem vagyona, sem képviselősége nincs, perelhető lesz nálunk, még pedig a felperes magyar állampolgár személyes birósága előtt azon az alapon, hogy ezt az illetékességet Francziaországban, a mi honosainkkal szemben alkalmazzák. A külfölddel szemben megállapitott illetékességek közül legkevesebb panaszra adhat okot a belföldi képviselőség alapján megállapitott illetékesség. Az a külföldi részvénytársaság, amely magát itt bejegyezteti, itt üzletet folytat, amely itt képviselőséget tart, egyáltalában nem panaszkodhatik, ha itt perlik. Tulajdonképp vele szemben erre az illetékességre nincs is szükség. A kereskedelmi törvény 211. §-ának 2. pontja értelmében az itteni üzlet folytatására szánt tőkének a belföldön kell elhelyezve lennie. A vagyon fekvésének illetékessége alapján tehát mindenesetre perelhető a belföldön. Ha az uj polgári perrendtartás 27. §-a (követve az osztrák Jurisdiktionsnorm 99. §-át) a külföldi részvénytársasággal szemben a vagyon fekvésének illetékességén kivül belföldi képviselősége helyének illetékességét is megállapitotta, ez a külföldi részvénytársaságra nemcsak nem hátrányos, hanem előnyös. Ezen a helyen a külföldi részvénytársaságnak már van képviselője, a perlekedés tehát reá nézve nem oly terhes. Ezt jó lesz szem előtt tartani akkor, amikor arról van szó, hogy a külfölddel szemben éppen ezt az illetékességi okot megszoritólag magyarázzuk-e olyképp, hogy a per alapját képező követelésnél valami külön belföldi vonatkozást is keressünk.

Ha most már végignézünk a külfölddel szemben megállapitott illetékesség rendjén, amint az a külföldi törvényhozásokban és az uj magyar polgári perrendtartásban szabályozva van, kénytelenek vagyunk bevallani, hogy igazuk van azoknak, akik azt az igazságügyi hadiállapot elnevezéssel illetik. Minekünk csak az a mentségünk, hogy ezt a hadiállapotot nem mi kezdeményeztük és abban nem mi vagyunk azok, akik a legélesebb fegyvereket használják. Mi csak védekezünk. Még pedig védekeznünk kell egyrészt a külföldi itélet végrehajtásának szabályozásával, amint azt az uj polgári perrendtartás 414. §-a és az életbeléptető törvény 33. §-a teszi, másrészt azonban védekeznünk kell a külfölddel szemben alkalmazandó illetékesség szabályozásával is. Hiába volna, ha ezt az igazságügyi hadiállapotot egyoldaluan, saját törvényhozásunknak és joggyakorlatunknak a külföldi tól lényegesen eltérő enyhitéssel akarnók megszüntetni. Ez az állapot csak viszonosan nemzetközi szerződések utján szüntethető meg. Ez az uj polgári perrendtartásunknak álláspontja, ez magyarázza meg rendelkezéseit. Ezt a szempontot nem lehet figyelmen kivül hagyni akkor, amikor egyes rendelkezéseit értelmezzük. Ebből a szempontból kell nézni azt a fölvetett kérdést is, hogy a külföldi részvénytársaságokra mennyiben terjed ki biróságaink hatósága és illetékessége.

[7] «Jogtudományi Közlöny» 1911. évfolyam 51. szám, 438. s k. lap

Vizsgáljuk most már meg közelebbről magát a fölvetett kérdést abból a szempontból, hogy az uj polgári perrendtartás 27. §-ának második bekezdésében a külföldi részvénytársaságokra vonatkozólag megállapitott illetékesség korlátozást szenved-e más törvényeknek vagy egyéb jogszabályoknak határozmányai által.

Dr. Fodor Ármin.

(Bef. köv.)

A kollektiv tulajdon és az individuális tulajdon.

Széles körben tarthat igen nagy érdeklődésre számot az első látszatra kizárólag közgazdasági érdekü törvényjavaslat «*az osztatlan közös legelőkről*», melyet a földmivelésügyi miniszter terjesztett a Ház elé november 29. napján. Magánjogi, telekkönyvi, közigazgatási problémák egész sorozata az, amelyeket a javaslat egyes rendelkezései felölelnek, melyek több mint egy fél század óta megoldatlan kérdésekként zavarták az egész jogéletet. Az ugynevezett «közbirtokosságok» magánjogi lényegének jelentősége nemcsak félreértett, elhanyagolt tétele a jogfejlődésnek, hanem azok fizikai tárgya a közgazdasági és közigazgatási rendészet előtt hosszu ideig el volt zárva.

A törvényjavaslat csupán a legelő mivelés alatt álló jogközösségeket vonja szabályozása körébe és pedig egyaránt a történeti fejlődés utján alakult (compossesoratus, urbéres közösség) mind a későbbi bármely agrártechnikai mivelet (tagositás, telepités, parczellázás) utján kialakult legelőket és nem rendelkezik ama számtalan jogközösségről, mely ezenkivül fennáll (pl. erdő, szántó, korcsma, fürdőtelepek, kőbányák, kőszénbányák stb.), de jelentősége mindazonáltal nemcsak a közgazdasági politika szempontjából változatlan, hanem a magánjog szempontjából is mélyreható irányváltozásnak jelensége.

A félszázadnál régebbi idő óta mereven védett individualizmus a földtulajdonjogban engedni kénytelen a kollektivitás elveinek.

Az irányváltozás — bár szembetünő — nem elég következetes a javaslatban. Itt-ott fentartja még a régi gondolatot a régi eszközökkel. De lehetetlen is mélyreható közgazdasági rázkódtatások előidézése nélkül teljesen szakitani a multtal.

A közös tulajdonból, mely mint osztatlan közös tulajdon a társtulajdonosokat illette meg, nem válik minden esetben társulati tulajdon. Az individuális jogkör lehető sérelme nélkül létesittetik a kollektiv személyesség jogköre, mi persze itt-ott következetlenségre vezet a javaslatban. Mindazonáltal az az egy kétségtelen, hogy a közös tulajdon uj gondolata bontakozik ki az eddigi felfogásokkal merőben szembehelyezkedve.

Az elmult félszázad a földtulajdont a telekkönyv alapjára helyezte.

És a telekkönyvi tulajdon nem lehet más, mint individuális tulajdon.

A földtulajdon vagy egyéni magántulajdon, vagy jogi személy magántulajdona (telekkönyvi rendtartás 55. §.). A közös tulajdon sem egyéb, mint több egyéni tulajdon kényszerü és időleges kapcsolata.

Ez a tétel vonul végig az egész telekkönyvi és kapcsolatos magánjogi rendszeren.

A tulajdon olyan alakulatai, melyeknél a tulajdonból folyó jogositványok megoszlanak a társak között vagy éppen a személyösszesség jogkörébe utaltatnak át — a tulajdon eme szerkezete mellett meg nem állhatnak.

A telekkönyvi rendszer nem türi meg a földtulajdon szocziálizálódását. Következetesen törekszik a kollektivitás minden hajtásának kiküszöbölésére s a földtulajdont a manchester liberálizmus formáiban rögziti meg, daczára annak, hogy az ujabb gazdasági és jogi élet régen eltért ez irányeszméktől. Daczára annak, hogy a közgazdasági élet a termelés módjában és eszközeiben történt változások nyomán a társadalmi érdeket hatalmas erővel állitja az egyéni érdek fölé, a jogélet ujabb fejlődése, a földtulajdon jogszabályai félszázad óta nem változtak az individuálizmus egyenesen vészes túlhajtásai daczára.

A természetjogi iskola, mely az osztrák polgári törvénykönyvnek életet adott, a korszak államrendészeti, primitiv közgazdasági élete, patrimoniális kormányzása ezer kötelékében sinylődő földtulajdon teljes szabadságát látja az inaugurált rendszer utján biztositottnak.

Abban a korszakban a szerződési szabadság elvének diadalra juttatása mellett a szabad tulajdon körülbástyázása volt a jogalkotók másik czélja. Minden közösségi alakulatban ennek természetes akadályát látták.

Az osztrák polgári törvénykönyvnek Martini által készitett tervezete is csak kétféle jogalkatot formuláz a tulajdonközösségek számára.

A község tulajdonát, melynek használatában szolgalomra jogosultak a községi lakosok és a közös tulajdont. (condominium). Ezt tartja fenn a törvénykönyv is (361. §.) és a telekkönyvi rendelet (55. §.).

A kollektiv tulajdon fennállott alakulatai, melyek az akkori földbirtok-jogrend legjelentősebb tényezői voltak, teljesen figyelmen kivül maradtak. Societás vagy condominium — tertium non datur!

A közös tulajdon nem egyéb, mint több egyéni tulajdon külső összekapcsolása. E tekintetben következetesek a későbbi tételes törvényeink. Az individuális tulajdon megteremtése a czél (1871 : LIII. és LV. tcz.), a közösség csak átmeneti időleges alakulat lehet (1894 : XVI. tcz. 72. §., 101. §.), sőt a betétszerkesztési és kapcsolatos törvények (1889 : XXXVIII. tcz. 16. §., 17. §.) az «*osztatlan illetőség*» levegőben lógó jogalkotását is megteremtik, melynek telekkönyvi technikai nehézségeiről e helyen szólani nem akarok, de amely szerkezet mellett a földtulajdon valóságos társadalombomlasztó erősséget nyert azáltal, hogy a tulajdon szabadság jogi formulázói által soha nem képzelt mozgósitása állott be a földtulajdonnak éppen azon termelési tényezők körében, melyek stabilizálása az ujabb közgazdasági törekvések legfőbb czélja, a paraszt népelemnél.

A telekkönyvek szerkesztésekor e jogközösségek vagy mint községi vagyon, vagy mint meg nem határozott bizonytalan megjelölésü személyösszesség tulajdona jelentkeznek.

Akár a közösségek váltak tulajdonossá a helyszinelési felvételek utján, az urbéres közönség és politikai község egybeolvadása folytán, akár a volt urbéres közönség, a vagyon kezelése tekintetében alig merült fel kezdetben különbség. Sőt a közigazgatási jog mivelői kivétel nélkül figyelmen kivül hagyták mai napig a a községi vagyonná deklarált eme sajátságos tulajdoni alakulatokat. A község tulajdona, mely ennek daczára a lakosok magánhasználatában áll, különösebb méltatásra sehol sem talált (Boncz, Fésüs, Récsey, Csiky, Kmetty, Boér, Tomcsányi). Az a kérdés, hogy az urbéres községből mint vált közigazgatási község, miként demokratizálódhatik az előbbi jogosultak közös tulajdona a közigazgatási község tulajdonává, nem foglalkoztatja egyetlen egy közigazgatási jogtudósunkat sem. Nem tünt fel az, hogy itt egy jogfejlődés akadályoztatott meg, mely Badenben, Bajorországban és Schweizban, sőt Ausztriában sikeresen alakult ki. A szolgalmi jog, mely a községi lakosokat illeti, mint jus in re aliena, elvesztette jelentőségét. A servitus pascendi-ból condominium válik, ennek minden következményeivel.

És mi a jogalkata azon közösségeknek, melyek mint «urbéres közönség» vagy «közbirtokosság» jelentkeznek a dologi jogban.

Jogi személy-e? Testület, egyesület vagy társaság jogalkata illeti-e meg? Avagy egyik sem, hanem condominium pro partibus indivisis?

Elnyerhetik-e a «morális» személyiséget, mint nem tiltott czélu, jó erkölcsökkel nem ellenkező személyösszességek hatósági helybenhagyás nélkül is, tehát a jogképességet és cselekvőképességet? Általában mi tekintendő «kellő testületi szervezetnek», amiben a ma egybehangzó birói joggyakorlat a jogi személyiség elismertetését füzi?

A polgári törvénykönyv vonatkozó rendelkezéseinél kifejlődött vita (Jegyzőkönyvek, 1899 április 7. ülés) a legellentétesebben argumentált véleményeket tüntetik fel (Barna, Sehwarz, Zsögöd), az irodalmi eltérések (pl. Bozoki, Szladits) is mélyrehatók.

Ehhez járul a közigazgatási biróság, a polgári biróságok és a földmivelésügyi miniszter határozataiban megnyilatkozó sok ellentét.

Mindezen elméletekre és döntésekre pedig legtöbbször reá czáfol a gyakorlati élet, mely bizonyitja, hogy ezer és ezer ily

kollektiv tulajdoni alakulat áll fenn a, legkülönbözőbb szervezetekben törvényhatósági, sőt birósági megerősitéssel is, vagy anélkül.

E jogközösségek tehát kétségtelenül közgazdasági rendeltetéssel mint czélvagyon szerepelnek, melyeknek léte a viszonyok erejéből táplálkozott és amelyek fenmaradása kényszerü szükség.

Ez önálló «czélvagyon» közgazdasági és közigazgatási szervezését kisérelte meg az 1894 : XII. és 1898 : XIX. tcz. Mindkét törvény azonban tulajdonképpen csak az első lépést teszi meg, hogy e «társadalmi tőkeszervezetek» megfelelő jogszabályokkal bástyáztassanak körül.

A vagyonkezelés szabályait létesitik anélkül, hogy a közösség önálló jogalanyiságát minden vonatkozásban kifejlesztenék.

A közösség magánjogi alapjait érintetlenül hagyják, hangsulyozza az 1898 : XIX. tcz. indokolása. De miféle magánjogi alapot? Amely oly nehezen vagy éppen nem hámozható ki adott esetben.

A közigazgatási felügyelet, a birói gyakorlat támogatásával is sok esetben tulment a közösség fentartása érdekében azon a jogkörön, amelyet az individualis tulajdon jogositványai állitanak fel (pl. közigazgatási biróság 2694/910. számu határozata) de általánosságban a jogi zavar változatlanul maradt fenn.

A magánjog és telekkönyvi jog élesen szemben állanak a közigazgatási irányelvekkel, főképpen a közgazdasági érdekekkel. Ugyanazon időben rendelkeznek magánjogi jelentőségü jogszabályok főképpen telekkönyvi rendeletek a közösségek felbontásáról, az egyéni tulajdon teljes érvényesüléséről, amely időben közgazdasági érdekü jogszabályok az egyéni tulajdon fölé a kollektiv tulajdont helyezik és azok megvédésére törekednek.

A Tervezet sem foglalkozik e jogalkotásokkal különösen. A jogképes egyesületek és társaságok kategoriáit állitja fel (21., 22. és 1692. §§.), anélkül azonban, hogy kivételt tenne. Csupán egy konczessziót tesz ott, ahol a társasági ügyek ellátását kollektiv elintézés alá bocsátja (1699., 1700. §§.), hasonlóan a német törvénykönyvhöz és hasonló indokolással. (német Protokolle I. k. 476., 482. ll.)

A telekkönyvi jogalkat, mely a tulajdonrészesedések (osztatlan illetőség) alapján áll — nem is türne el más alakulatot mint a társaságot.

Érthető a Tervezet ez álláspontja, ha előkészitését olvassuk (Jegyzőkönyvek 1897. május 8.), hol a kollektiv termelés eme alakulatai «időleges és kiveszőben lévő oly alakulatok, melyek kiveszőben lévén, a kodifikáczió keretén kivül esnek». Megint később (Személyjog indokolás 159. l.) «nincs semmi értelme, hogy a részesek külön személy-egyesületté alakuljanak. E jogközösségek az egyéni tulajdon érintetlensége mellett csupán a használat mikéntjét illetően igényelnek a condominiumhoz hasonló elbánást» stb.

Ámde áll-e ez a megállapitás? Bizonyára nem. A közel hat év óta folyó kiterjedt adatgyüjtések czáfolnak reá, mely szerint tizenötezeret meghalad az ily kollektiv alakulatok száma, melyek valósággal agyonhallgatva a jogtudomány által, ismeretlenül a közgazdaság müvelői előtt, nem eléggé támogatva a közigazgatás által, egy sereg kényszerito ellenséges jogszabály daczára megmaradtak, sőt tovább fejlődnek.

A jövő fejlődésének irányai azt mutatják, hogy hosszu idő mulva tudatára kezdünk ébredni azon nagyjelentőségü érdekeknek, melyek az egyéni tulajdon megóvása mellett a kollektiv tulajdoni alakulatok fentartását követelik. Az 1908: VII. és XXXIX. tcz. nemcsak elismeri ez alakulatok jelentőségét, de sőt mint kivánatos földbirtok-alakulatokat bizonyos feltételek alatt kényszer utján is megteremti. Ezzel véglegesen eldől a sokat vitatott kérdés, hogy kivánatos-e a jogi és gazdasági életben a közösségek ily formája. Most már logikai következményként csupán az uj törvényjavaslat jelentkezhetett, mely egységes jogalkatot ad azok egy részének.

A német polgári törvénykönyv sem részesitette kellő figyelemben a jogközösségeket (életbeléptetési törvény 113. §. Motive I. k. 91. l.), ennek nyomában a mi Tervezetünk sem, amint láttuk, sőt sokkal kevésbbé mint amaz. Mert a német kódex a quieta non movere álláspontján áll és a tartományi törvényhozás jogkörébe utalja ezen jogközösségek szervezését vagy megszüntetését.

Mint igen sok más irányelvére, ugy e felfogásra is szembetünő czáfolatként jelentkezik a schweizi uj polgári törvénykönyv, melynek előkészitése fényes bizonysága annak, hogy itt életképes és élő jogintézményről van szó (schweizi polgári törvénykönyv Erläuterungen I. k. 76. l., III. k. 35. l.).

A jogközösségek lényegét, jelentőségét illető okfejtések, melyekkel a törvénytervezet indokolásában találkozunk, valóságos korszakot alkotnak a földtulajdonjog fejlődése terén, messze kiható fontossággal birnak az egyéni és közös tulajdon társadalmi jelentőségü elhatárolásánál.

Meszlényi Arthur az első és egyetlen, ki a schweizi polgári törvénykönyvről irott tanulmányában világosan megjelöli az Ihering óta annyira negligált «Gesammteigenthum» lényegét és reá mutat a mi Tervezetünk hiányaira és tévedéseire.

Megjegyzi, hogy ahol a vagyonközösség különböző formái oly mélyen gyökereznek a nép szokásaiban, sőt a földben magában, melyen a nép él, ott azokkal a törvényekkel fokozottabb mértékben kell foglalkozni. De vajjon nem ugy van-e ez nálunk is? Sőt a szomszéd Ausztria a földmivelésügyi miniszterium 1909. évben kiadott hivatalos memorandumából (Alperistschaft) tudjuk, hogy itt is következetes törvényhozási akczió indult meg ez irányban.

A közbirtokosságok azon társadalom politikai és gazdasági érdekü jelentősége, mely napjainkban fokozottabb mérvben jelentkezik, tulajdonképpen a szövetkezeti gondolatot szolgálja.

Laveley-től Leroy-Beaulieu és a mi Tagányi és Pulszky Ágostunkig elhangzott különböző elméletek és jövendölések, különösen a Leroy : *Le collectivisme* legujabb ötödik kiadása czáfolnak reá Gierke bizonyitgatásaira, ki az össztulajdont (der gesamten Hand) ősnémet eredetünek állitja. Ma már kétségtelen, hogy nem valamely nemzet különleges jogi tulajdonságaival kapcsolatos alakulatok ezek, hanem a társadalom életének organikus jelenségei, melyek megvoltak és melyek fejlődése meglesz a jövőben is mindenütt ott, hol a termelés és munkaszervezet ezt nélkülözhetetlennek jelöli meg.

Az eredetileg a vérség kötelékeivel védett jogközösségek (compossessorátusok) épp ugy, mint az urbéri elkülönitéssel létesitett kommunista mivelési formák kifejezői (urbéres erdő, legelő) nem egyebek ma, mint a gazdasági érdekek által védett és követelt termelő- és munkaszervezetek. Út és mód arra, hogy a parasztgazdaságok termelőképességét túlhaladó területü üzemegységek létesithetők legyenek (erdő, legelő).

Tulajdonképpen itt történik áthidalás az individuális tulajdon rendjétől a közösség társadalmi formái felé, anélkül azonban, hogy a Marx által formulázott kooperációkkal a legkisebb hasonlatosság állana fenn. Nem a munka, a termelő eszközök közössége, a földtőke szocializálódásáról van szó, hanem a társadalmi együttmüködés, a szövetkezés törvényszerü alakulatairól, mely érintetten hagyja az egyéni kezdeményezést és müködést, mint a termelés alapját.

Menger (Das bürg. Recht und die besitzlosen Volksklassen) reámutatott arra, hogy a magántulajdon kizárólagossága mindjobban fikczióvá válik, melyet a társadalmi közérdek, «mint Helgoland szigetét a tenger hullámzása» mind szükebb térre szorit, a német polgári törvénykönyv tulajdonmeghatározását veszi kritika alá e szempontokból. Szerinte is a földtulajdon formáinak alkalmazkodni kell a társadalom gazdasági törvényeihez mert különben a jogtételek antiszociálisokká válnak, éppen a dolgozó milliók elnyomatására, gazdasági leigázására vezetnek.

Ugyanezt vallja Charmant (Les transform. du droit civil Paris, 1912), reámutatva arra, hogy a közérdek a magántulajdon kizárólagosságát régen áldozatul kivánta a franczia jog terén is, hol pedig a százados jogfejlődés, mely a franczia forradalom hagyományaiból táplálkozik, féltékenyen távolit el minden az egyéni szabad rendelkezést korlátoló jogtételt.

A legmagasabb közérdek megvédéséről van itt szó, mely a magántulajdon korlátolása gyanánt okvetlen beilleszthető jogrendszerünkbe. Az egyéni tulajdon sértetlensége üres frázis ma az ujkor társadalmi mozgalmai nyomán.

Igen természetes, hogy a közösségek százféle fajtáját, az urbéres és közbirtokossági ingatlan javak különböző mivelési ágát, a határőrvidéki, jászkun, szász hétbirák közösségeit, az árvamegyei közbirtokosság mint hitbizományt, a sok ezer különleges alakulatu jogközösséget egyöntetüleg szabályozni lehetetlen lenne.

A törvényjavaslat ezt nem is teszi. Csupán a közös legelők jogi szerkezetét teremti meg. Jogi személylyé teszi a közbirtokosságot, mely bizonyos feltételek alatt kötelezőleg kell hogy társulattá alakuljon. Szabályozza az egyesek és a társulat jogviszonyait, a vagyonkezelést, ennek ellenőrzését, mindezt a legnagyobb körültekintéssel és részletességgel.

Az egyesek tulajdonrészesedése áldozatul esik a társulat tulajdonának, de mindez az összesség érdekében. A telekkönyvi jog eddigi merev rendelkezéseivel szemben megállapitja a társulat tulajdonát, melyre nézve az egyes tagokat csupán a legelőnek közös használata és az ezzel járó jogok illetik. Ott is, hol ez a telekkönyvi szétparczellázás folytán lehetetlen szerzett jogok sérelme nélkül, a társtulajdonosok tulajdona, mint osztatlan közös tulajdon a társulat igazgatása és kezelésébe megy át.

A társulat, mint önkormányzati közgazdasági tényező nyer létet és száll szembe az individualizmus képtelenségig vitt telekkönyvi tulhajtásaival. Remélhetőleg ezzel megkezdődik az osztatlan illetőség telekkönyvi konstrukciójának is kiirtása jogrendszerünkből. Természetesen ez csak fokozatosan történhetik meg. De a törvényjavaslat mindenesetre megállapitja azt, hogy e jogszabályok társadalompolitika ellenesek, hogy káros elváltozásokat okoztak a földbirtok jogfejlődése terén.

Természetes, hogy mint minden törvényalkotásnál, ugy itt is fontosabb magánál a törvénynél annak végrehajtása. Ha az kellő megértéssel az ország gazdasági és társadalmi berendezkedésének helyes ismeretével fog történni, ugy az uj jogszabályok igen hamar életet fognak nyerni. A kissé bonyodalmasnak látszó szervezetet a társadalmi erők fogják irányitani a köz érdekében.

Korunk ime még a közgazdasági életet is bürokratizálni igyekszik. De ez csak látszat.

A legjobb szocziális politika nem a törvények és rendészet által kényszerittetik ki, hanem csak ugy életképes, ha az érdekeltek által létesitett keretekben marad. Ezért fontos az önkormányzati erők támogatása az egyesületi jog terén is. Itt lesz az ereje eme uj jogi szerkezetnek is, mely ha el nem éri is «az igazi szocziális földtulajdon» ideálját, de megközeliti az utat, mely a földtulajdon mai jogalkatát fogja egészben lényegesen befolyásolni, pedig itt is az egyóldalu individualizmus szükséges gyengitésével. Irányváltozás és uj irányok utmutatója tehát a magánjogélet terén is e törvényjavaslat. *Dr. Sebess Dénes.*

Az ügyvédi dijátalány normálrendszere.

Az ügyvédi munkaszerződés — amint ezt a Jogt. Közl. f. é. 47. számában kifejtettem — vállalkozási szerződés. Nem a munka hanem a munkaerővel létesitendő eredmény a szerződés közvetlen tárgya. Ez az eredmény a pernek a perrendtartás követelményei szerint való vitele és befejezése, vagy a czélként kitüzött egyéb teljesitmény szolgáltatása. A perviteli eredményszolgáltatás körébe azonban nem tartozik a per vitelének az ügyfél szempontjából tekintett sikere, azaz az a körülmény, hogy az ügyvéd képviselte fél a pert megnyerje, hanem csak az, hogy az ügyvéd a pervitel szempontjából előirt materiális, ethikai és proczeszuális követelményeknek eleget tegyen. A per belső tartalma, az itélet rendelkező döntése az ügyvédi müködéstől független, az ügyvédi tényked ést csak birálatilag figyelembe vevő önálló birói tényked és. A fogalmaknak bizonyos viszony szerint való assocziácziója. Synthetikai kapcsolat keresése s kutatása annak, ami a törvényhozói hatalom szellemében él. Logikai következtetéseken felépülő, az ügyvédi munka szabatos teljesitésétől függetlenül alakuló döntés, ha jogerőssé vált, az adott esetben megdönthetetlen és megváltozhatatlan állami parancs.

A legkiválóbb ügyvédnek legkiválóbb módon eszközölt pervitele, ha a per során kiderül, hogy az a tény, amelyhez a törvény parancsa füződik, hiányzik, elutasitó itélet alapját fogja alkotni. Ennek ellenére ennek az ügyvédnek tényked ése az ügyvédi munkaszerződés, mint vállalkozási szerződés legszabatosabb teljesitését, magában foglalja, mert az ügyvéd azt, amire vállalkozott, elvégezte, a pert a törvényszabta módon az adott összes lehetőség kiaknázása mellett befejezte.

Téves az a köznapi kijelentés, hogy az ügyvéd nyeri vagy veszti a pert. Az itélet elutasitó vagy marasztaló tartalma jó biró kezében a vitássá tett jogviszony materiális létéhez füződik.

A per anyagi sikere azonban — amint ezt a dr. Nagy Dezső féle ügyvédi rendtartási tervezet 81. §-a tartalmazza — alapjául szolgálhat a normál-tiszteletdij mértékét meghaladó külön tiszteletdij megállapithatásának, de az ügyvédi munka normálértékének fokmérője nem lehet. Indokolt ellenérték, hogy az ügyvéd a belső mozzanataiban, irányában és intenzivitásában előre meg nem határozható, a fél részéről legtöbb esetben nem is ellenőrizhető tevékenységében nagyobb lelkiismeretességre, buzgalomra és hatályosabb erőkifejtésre serkentessék.

Az ügyvédi munka egy ügyre vonatkozóan a legtávolabbi részecskéit tekintve is egyugyanazon czélt szolgáló egységes egész. Ennél fogva az ügyvédi munkadijazási rendszernek is az egységes alapon nyugvó, az egységet részecskéiben is visszatükröztető jogrendszeren kell nyugodnia, amely rendszerek közt a kellő korrektivumokkal ellátott dijátalány-rendszer a leggyakorlatiabb és elméleti szempontból is a legigazságosabb.

E rendszer ismérve az esetek hasonjellegü többségében megnyilatkozó törvényszerüségekből levont normal egységek alapján kiszámitott és igy e normál egységek jellegével felruházott ügyek többségénél jogszerüen, igazságszerüen érvényesülő átlagos illetmény. E rendszerben az egyes fokozatok határai közt fennforgó különbségek kiegyenlitődnek. Az ügyvéd szempontjából az egyes ügyekben elért nagyobb haszon, a más ügyekben szenvedett kisebb veszteséggel az esetek változatos hullámzásában kiegyenlitődik és távolabbról tekintve az esetek minőségi felületéhez szabályszerü egyöntetüséggel simuló sima sik felületet nyer; a fél szempontjából az adott esetben a táblázatos kimutatás szerint keletkezhető kis különbség figyelembe nem jöhet, mert a különbség eloszlatásával járó áldozat jóval felülmulja a kiegyenlitődés folytán keletkező előny értékét és mert a legtöbb esetben a szenvedhető csekély hátrány beleolvad és ezzel megsemmisül e rendszer nyujtotta előnyök tömkelegébe.

A dijátalányrendszer előnyeit a törvényhozás már rég felismerte. A gyakorlati élet egyéb nyilvánulásában még sokkal régebben már alkalmazta. Az örökösödési eljárást szabályozó 1894: XVI. tcz. 117. §-a szerint a kir. közjegyzőt a hagyaték tárgyalása körül kifejtett tevékenységéért, tényked ései számától és jellegétől függetlenül, a törvényben meghatározott fokozatok szerint dijátalány illeti. Az orvosok és épitészek munkájukat a legtöbb esetben átalánydij mellett teljesitik. Az ipari munkások darabszám, mint munkaegység szerint számitott accordmunkabért követelnek.

A dijátalányrendszernek az ügyvédi munkadij megállapitására vonatkozó átültetésénél azonban óvakodni kell attól a gondolattól, hogy, amint ezt a legtöbb tervezet tartalmazza, az átalányrendszer kötött rendszerré váljék. Óvakodni kell attól, hogy akár törvény, akár törvényes rendelet merev szabályok szerint állapitsa meg az ügyvédi tevékenység egyes mozzanatainak, vagy az egész tevékenységi összességnek, mint egységnek, értékét és annak oly erőt tulajdonitson, ami az adott esetben már pusztán a tényked és alaki léte alapján vonja maga után a munkadij nagyobb vagy kisebb összegét.

A birói szabad mérlegelés elvét a dijmegállapitási rendszerekben mindenütt érvényre kell juttatni. A fix rendszerek épp oly tarthatatlanok, mint a maximális vagy minimális fokozatos tételek. Mint minden rendszernél, ugy az átalányrendszer mellett is a birónak meg kell adni a lehetőséget abban a tekintetben, hogy az ügyvédi tényked és materiális belső értékét a bizonyitékok szabad mérlegelésének elve szerint meghatározhassa. A dijátalányrendszerben sem lehet a individualizáczió elvének érvényesülhetését mellőzni. A birói meggyőződés és birói belátás szabad térfoglalása az anyagi igazság érvényesülésének legerősebb támpontja.

Ennélfogva a dijátalányrendszert százalékos alapon megvalósitván, szabad legyen a birónak a pertárgy értékéhez viszonyitott százalékarányban meghatározott dijátalányösszeget az adott esetben felemelni vagy leszállitani. De hogy ez a birói diszkréczionális jog ötletszerüvé vagy birói önkénynyé ne fajulhasson, az eljárás semmiségét maga után vonó kötelező jogszabályt kell felállitani arra nézve, hogy a biró abban az esetben, ha a dijtáblázatban meghatározott százalékos összegnél nagyobb, vagy kisebb összeget állapit meg, ugy nemcsak jogosult, hanem köteles részletesen kifejteni és tüzetesen előadni azokat az okokat, amelyek a birói meggyőződését előidézték és amelyek miatt a dijtáblázat szerint meghatározott normálmértéket elégtelennek

vagy az ügyvédi tevékenység minőségéhez képest tulmagasnak és az adott esetben nem alkalmazhatónak találta.

A százalékos alapra fektetett dijátalánytáblázat alkotásánál a per tárgyának reális értékéhez viszonyitott százalék kisebb vagy nagyobb mennyiségében rejlő osztályokat kell felállitani. De a perbeli tevékenységet nemcsak eszerint kell megkülönböztetni, hanem az osztályokon belül, tekintet nélkül arra, hogy járásbiróság vagy törvényszék előtt van folyamatban az ügy, minthogy az ebbeli különbség már a százalékarány meghatározásában kiegyenlitődést nyert, a per tárgyának materiális tartalma és jellege szerint alakuló fokozatokat is kell felállitani aszerint, amint a per tárgya magánjogi és e kereten belül is dologi, kötelmi, családjogi vagy öröklési, avagy kereskedelmi és váltójogi kérdés megoldására irányul, továbbá aszerint, amint a perviteli ügyvédi tevékenység a peralapitási (kereset, perbebocsátkozás, kifogás), a perlebonyolitási (bizonyitás, ellenbizonyitás, perbebocsátkozást követő nyilatkozatok), illetve itélethozatalt követő perorvoslati (felebbezés, felülvizsgálat, felfolyamodás), avagy semmiségi kereseti és perujitási szakra vonatkozó ténykedést foglal magában.

A dijtáblázat számszerü tételei felállitásával ez alkalommal nem foglalkozom, csak megjegyzem, hogy semmi akadályt sem látok fenforogni arra nézve, hogy a százalékos dijtétel a progresszivitás viszonylagos érvényrejuttatásával akkép állapittassék meg, hogy az ügyvéd részére egy félmillió vagy egy millió értékü perben harmincz- vagy hatvanezer korona, avagy ennél nagyobb munkadij is megállapittassék, különösen ha figyelembe vesszük azt a tényt, hogy hasonló értékü ügyekben az ügyvéd perviteli ténykedésénél sokkal egyszerübb és kevesebb tanulmányt és időt igénybevevő közvetitő, illetve alkuszi ténykedésért nap-nap mellett ugyanennyi, vagy ennél még magasabb összegeket állapit meg a biróság.

A dijátalányrendszer százalékos dijtáblázatának megalkotásánál főelvként szolgáljon az a tétel is, hogy az ekként megállapitott összeg ugy az ellenfél, mint a saját ügyfél irányában a biróság előtt és biróságon kivül a per vitele tekintetében szükségszerüen és hasznosan kifejtett összes tevékenység dijazását magában foglalja. Csak ily módon jut érvényre az uj polgári perrendtartásban (425. §.) kifejezett az a jogelv, hogy a pervesztes felet a nyertes fél költségei megtéritésében marasztalni kell, tekintet nélkül arra, hogy a költség a biróság előtt vagy a biróságon kivül merült fel.

Az uj polgári perrendtartás kifejezetten megállapitja, hogy a perköltséghez kell számitani az ügyvédi kiadást és ügyvédi dijat is. Ennélfogva a birónak az uj perjogban is kötelessége lesz a saját fél irányában fennálló ügyvédi dij mértékét vizsgálódása tárgyává tenni, azt számszerüen megállapitani, hogy az ekként megállapitott összeget az ellenfél költségmegtéritési kötelezettségébe beállithassa. Annál is inkább, mert a biróságnak, eltérően a mai rendes eljárástól, a perköltség megtéritése iránt (424. §.) hivatalból kell intézkednie.

Igaz, hogy nevezetes ujitás az uj perrendtartásban az a rendelkezés, hogy a biróság a véghatározatban az ügyvéd diját és kiadását a saját ügyfele irányában külön nem állapitja meg és ezt a végleges megállapitást külön liquidationális eljárásra tartja fenn. Ez az intézkedés azonban, minthogy a pervesztes fél költségmegtéritési kötelezettsége a per belső tartalmától független és kizárólag csak a per eredményének objektiv tényéhez füződő magánjogi kártéritési kötelezettség, ily tartalomban is szükségessé teszi, mint fentebb kifejtettem, a dijmegállapitást, mert a pernyertes fél csak akkor lesz teljesen kármentesitve, ha a pernyertes fél költségeihez a saját ügyvédjének nemcsak perbeli, hanem a perenkivüli hasznos és szükséges összes dijait is hozzászámitják.

Nem szabad tovább türni a mai joggyakorlatban is uralkodó, de minden jogalapot nélkülöző azt a tényleges helyzetet, hogy a pernyertes fél, annak következtében, hogy a saját ügyvédjének perenkivüli eljárási diját és költségét az ellenféllel szemben nem itélik meg, pernyertessége ellenére is felette nagymérvü kárt szenved, annál kevésbé, mert az ezzel járó vagyoni hátrány szintén az ellenfél kárkötelezettségi tényében, a per indokolatlan és alaptalan folyamatba tételében gyökeredzik.

A dijátalány-rendszernek a kifejtett elvek szerint való keresztülvitelében hiányzik a merev, számszerü, fix tételt tartalmazó, az individualizációt minden esetben kizáró, kötött rendszer. A dijmegállapitás összege a tényleges munkamennyiség értékéhez mindenkoron hozzásimulhat. A lelkiismeretes, gondos és alapos ügyvédet nem sujtja. A munka-intenzivitást, a tudást és szorgalmat jutalmazza és fokozottabb mérvü, érdemleges tevékenységre serkenti nemcsak a birót, hanem a perképviselőt is. Az ügyvéd tevékenysége ha hatályos, kevesebb idő alatt nemcsak eléri, de fokozza az eredményt.

A féllel szemben az ily dijátalány-rendszer igazságos. A fél, ha egy ügyet érvényesités végett az ügyvédjének átad, nem tapogatódzik a sötétben, hanem előtte áll teljes megvilágitásban az illető ügy vitelének normál-költsége. Érvényre juttatja a perköltségnek az ellenfélre való átháritási elvét. Megsemmisiti az ügyvéd és ügyfele közt jelenleg fennálló surlódásoknak, szakitásoknak és ellenségeskedésnek tulajdonképpeni kutforrását, a perenkivüli költségnek saját fele irányában való felszámitásának és behajtásának szükségét. Ez egyszersmind a klientela állandóságának is záloga.

Végül ez a rendszer nagy igazságpolitikai érdek. Megkönnyiti, gyorssá, összhangzóvá és igazságossá teszi a biróság dijmegállapitási munkáját. Nem füződik érdek a halasztásokhoz, nem nyer jutalmat, hanem büntetést szenved a felületesség, készületlenség, a szorgalom és a tudás hiánya.

Az igazságügypolitika terén ez a rendszer talán fel fogja rázni azt a tétlenséget és nemtörődömséget, ami évtizedek óta a jogszolgáltatás kormányzatát kiséri. A kereskedelmi forgalom, az ipari és gyári élet emelkedése, a gazdasági körök egyetemessége és az egyéb társadalmi alakulat végre talán eredményesen és erélylyel fogja követelni, hogy az igazságszolgáltatás rendszere ne csak tünetszerüen, hanem alapjában véve ugy orvosoltassék, hogy a birói eljárás a perbeli huzás-halasztásnak, a készületlenségnek, az alaptalan és jogtalan perek évekre nyuló létének melegágya ne legyen. A mai rendszer sujtotta érdekkörökön kivül még egy tekintélyes és a törvényhozás terén is számottevő tényező jól felfogott önérdeke fog csatlakozni ahhoz a követelményhez, hogy a birói szervezet reformja a biró birói mivoltának elismerésével, a biró tevékenységének ne csak tudományos, erkölcsi és elméleti, hanem gazdasági és anyagi irányban a jelenleginél sokkal intenzivebb mértékben való megalapozásával és a mai tarthatatlan helyzet megszüntetésével oly birákat állitson a per elintézésének góczpontjára, akik elméleti nagy tudásukkal, gyakorlati nagy képzettségükkel nemcsak gondolatra, de tettre is hivatva vannak és akik, amidőn a vitás kérdésben az állami parancsot kimondják, imperiumukat, a perrendtartás szabta pervezetési jogukat és kötelezettségüket nyiltan, bátran és erélylyel a legnehezebb politikai s társadalmi viszonyok mellett is olyként gyakorolják, hogy minden akadályt leromboló gyors eljárás mellett is a részükről kimondott állami parancs alapos, megfontolt és igazságos, továbbá az egyéni szabadság és az összes polgári jogok tántorithatatlan biztositéka legyen.

Az igazságszolgáltatás terén minden alkotás, rendszer, szervezet és szabály értékében nemcsak veszit, hanem megsemmisül abban a pillanatban, amikor a biró nem biró.

Dr. Szentirmay Ödön.

Közös vagyon kezelése és árverési vétel.*

II.

Az élet kérdései határozott megoldást követelnek, a non liquet meddőségével be nem érik, hanem termékeny igazságokra van szükségük. A közös vagyon kezelésének kérdését meg kell tehát oldani és talán nem jár rossz uton, aki e megoldás eszközeit ugyanannak a törvényhozónak eddigi imperativusaiban keresi, akinek jövendő munkásságát talán nem egészen kielégitően készíti elő a tervezet 1736. és 1737. szakasza. A tervezet indokolása is az 1737. § rendelkezését idegen mintákon kivül az 1894 : XII. és az 1898 : XIX. tcz.-ben visszatükröződő hazai jogfejlődésre utalással támogatja.

A magyar törvényhozónak már eddig is volt alkalma szabályozni a közös vagyon kezelésének és használásának kérdéseit. Minthogy e szabályozások nem rendszeres magánjogi kodifikáczió részei, természetesen jobbára bizonyos körre, t. i. bizonyos nemü

* Az előbbi közl. l. a mult heti számban.

közösségekre vagy bizonyos nemü közös vagyonokra vonatkoznak. Mindazonáltal talán sikerül ebből az ugyszólván alkalmi törvényhozásból egy határozott elvi felfogást — vagy minthogy ez a szó immár méltán hitelét vesztette — egy állandó törvényhozói intencziót kihámozni.

A vagyonközösség külön eseteit szabályozó jogtételeket találunk a kereskedelmi törvénynek a kereskedelmi társaságokról szóló rendelkezései között.

A közkereseti társaság vagyonkezelését (üzletbevezetését) a 77. és következő §-ok szabályozzák. A 77—79. §-ok — hiven a 68. §. általános tételéhez — elsősorban arról az esetről szólnak, amikor az üzletvezetést a társasági szerződés szabályozza; ettől a jelen összefüggésben eltekinthetünk, mert nem lehet kétséges, hogy e vonatkozásában is a társasági szerződés teljes szerződési szabadság alatt áll. Bennünket ezuttal az érdekel, mi a törvény rendelkezése akkor, ha idevágó kikötése a társasági szerződésnek nincs? A 80. §. szerint ilyenkor a társasági ügyek vitelére a tagok egyenlően jogositvák és kötelezvék; az oly cselekmény azonban, mely ellen valamelyik társasági tag tiltakozik, abbanhagyandó. A 81. §. ezenfelül kimondja azt is, hogy a társaság rendes üzleti forgalmán, vagy a társaság czéljához nem tartozó ügyletekhez — nyilván azért, mert feltehető, hogy ezekre a társasági szerződés kikötései nem terjeszkedtek ki — valamennyi tag határozata szükséges még akkor is, ha az üzletvezetés egy vagy több tagra ruháztatott. A második bekezdés pedig kimondja azt is, hogy érvényes határozat csak egyhangulag hozható; ha ez el nem érhető, az a cselekmény, amely iránt határozni kellett volna, abbanhagyandó.

Szótöbbséges határozat, a kisebbség majorizálása tehát ki van zárva; minden egyes társnak vetója van, amely mulhatatlanul érvényesül: megegyezés hijján az inditványozott cselekvény, intézkedés elmarad.

A közkereseti társaságról a 133. §. mond ki annyit, hogy az üzletvezetés a beltagot vagy beltagokat illeti meg, arra a kültagnak befolyása (tiltakozási joga) nincs. A beltagok tehát, ha többen vannak, a 132. §. általános szabályánál fogva a 77—81. §-ok szerint vesznek részt az üzletkezelésben.

A részvénytársaság és a szövetkezet közgyülése viszont többség szerinti szavazással határoz; és erre tekintettel a KT. 157. §-ának 8. és 9., és a 225. §-ának 11. és 12. pontjai kötelezőleg megrendeli, hogy az alapszabályokban egyebek közt, mindenesetre meg kell állapitani: a közgyülés mikénti összehivását, megtartásának helyét és idejét, hatáskörét, tárgyalási rendjét, a határozatok hozatalának módját és annak megállapitását, hogy mi történjék az esetben, ha az összehivott közgyülés határozatképes nem volt; a részvényesek szavazati jogát és ennek mikénti gyakorlását.

Ezt a rendelkezést a vizi társulatokra nézve az 1885 : XXIII. tcz. 83. §-ának 4. és 5. pontja, a halászati társulatokra nézve az 1888 : XIX. tcz 34. §-ának 4. és 5. pontja szószerint átvette.

Szembetünő, hogy mily helyzetben kivánja meg a magyar törvényhozó az egyhangu megegyezést, és mily feltételek mellett ismeri el a szótöbbséges határozat érvényét. Szembetünő mindenekelőtt az, hogy többségi határozathoz szavazást, szavazáshoz pedig a résztvevők oly szervezetét követeli meg, amely a szavazás megejtését szabályozza és garantálja azt, hogy a szavazáson valamennyi érdekelt megfelelő módon résztvehessen és a szavazás eredménye megfelelő módon jőjjön létre és mondassék ki. (V. ö. 1875 : XXXVII. tcz. 174., 177., 178., 1885 : XXIII. tcz. 84., 90., 91., 1888 : XIX. tcz. 40., 41., 43., 44. §§.) Ugyanilyen «alkotmánybiztositékokról» gondoskodik a mezőgazdasági közbirtokosságok, hegyközségek, illetőleg az erdei közbirtokosságok tekintetében az 1894 : XII. és az 1898 : XIX. tcz. az a két törvény, amelyre a polgári törvénykönyv tervezetének indokolása — tudniillik az 1737. §-hoz irt indokolása — hivatkozik, mint olyanra, amely a szótöbbségi elv felé haladó «hazai jogfejlődésünk» irányát visszatükrözteti. (1894 : XII. tcz. 5., 8., 9., 69., 70., 72.; 1898 : XIX. tcz. 27., 28., 29., 45., 46., 48., 54. §§.) Figyelemre méltó e szervezeti intézkedésekben nem csupán az alapszabályféle «szabályzat» megalkotásának kötelező megrendelése, nem csupán a gyülés összehivására, a szavazati jogra, annak gyakorlására, stb. vonatkozó imperativ tételek egész sora, hanem mindenek fölött az, hogy a közgyülés többségi határozata ellen a jogorvoslat utja is biztositva van.

Nyilvánvaló azonban, hogy ilyen szervezete és hatósági ellenőrzése minden magánjogi közösségnek nem lehet. A közpolgári magánjogban és az általános polgári törvénykönyvben tehát szükség van szabályra az ilyen testületileg nem szervezett közösségekre nézve is, mert éppen ezek esnek a közpolgári jog alkalmazási területébe. Hogy ezekre nézve más ratio iuris érvényesül, nem lehet kétséges. Hogy a «hazai jogfejlődés» (amelyre a tervezet 1737. §-ának indokolása hivatkozik) *ezekre* a közösségekre nézve milyen irányban halad, azt nem kereshetjük a törvényesen szervezett közösség szabályaiban; azt bizonyára sokkal inkább tükrözi vissza a közkereseti és betéti társaság szabályozása. Ez pedig — láttuk — többségi határozatot nem ismer; amely intézkedésre nézve a társak egyhangulag meg nem egyeznek, abbanhagyandó.

Ez a jogszabály persze csak dispositiv tétel; enged a felek szerződésének. A felek tehát létesithetnek maguk közt olyan szervezetet, amelyben a többség határozata dönt. De ilyennek hijján a törvény nem kényszeriti rá a társakra a többség akaratát.

Talán nem tévedek, ha felteszem, hogy ez az előbbiekben kiemelt ellentét nem puszta véletlenség, hanem hogy abban alapos ráczió jut érvényre. A közkereseti és betéti társaságban egyfelől, a részvénytársaságban, a szövetkezetben és a szervezett testületek egyéb példáiban másfelől két typussal ismerkedtünk meg, amelyek mindegyikét természetéhez és berendezéséhez képest szabályozza a törvényhozó. Törvényesen szabályozott elhatározó szervezettel ellátott testület teljesen szabad egyesülés; amott határozathozatal per maiora, emitt közös megegyezés.

Ha ez a contradistinctio a közkereseti társaságot szervezett közületnek nem ismeri el, holott annak alapja mégis valamilyen társasági szerződés, mennyivel kevésbbé lehet szervezetbe beleszoritani és valamely esetlegesen kialakuló többségnek alávetni a közösségnek azt a számos esetét, amely minden megelőző szerződés nélkül, akaratukra nem tekintve füz össze érdekelteket egy vagyonegészbe. A communio incidens — amelynek iskolapéldája az örököstársak közössége — minden szervezet nélkül van. Az ilyen közösség tagjait szótöbbséges határozatra összefogni; az ilyen többség határozatának a kisebbséget alávetni, nemcsak a per maiora határozás erkölcsi alapja nélkül volna: mert nincs meg a lehetősége sem annak, hogy a szavazókat ne önérdekük, hanem a közösség java vezesse; hanem gyakorlatilag is nyilván a legméltánytalanabb eredményekre vezetne.

Amikor itt a részeseknek a kezelésben való jogköre tekintetében irányadóul a részesek egymásközti szervezetének formális szempontját ajánlom, el vagyok készülve arra az ellenvetésre, amelyet a manapság annyira divatos szólamokban bővelkedő magán-jogpolitika nevében fognak emelni. Ez a magánjog-politika a törvényhozástól konkrét gazdasági czélok szolgálatát követeli. Postulatumokat állit fel és követeli a szerződéses forgalom olyan szabályozását, amely például a javakat a legproduktivabb emberek kezébe juttatja; a tulajdonnak olyan szabályozását, amely például a javaknak lehetőleg termelékeny használhatását biztositja és igy tovább. Ez a magánjogi politika bizonyára elégtelennek fogja tekinteni a szervezet formális kérdését és a szabályozásra nézve döntő momentumul szintén a maga közgazdasági nézőpontjai közül fogja az egyiket vagy a másikat kiválasztani.

Bizonyára rövidlátás volna azt mondani, hogy a magánjog azt a gazdaságot és szükségletét, amelyet szabályozni hivatva van, figyelmen kivül hagyhatja, dőreség volna azt hinni, hogy valaha is és mindeddig figyelmen kivül hagyta. A gazdasági szervezet követelményeinek irányitó szerepe nem uj postulatum; uj csupán a magánjogpolitika tulzása és tökéletlensége.

Gazdasági szervezetünk differenciáltabb és komplikáltabb, mint valaha volt. Szövevényében csak mélyre és széles körökre kiható tanulmány tud némi világosságot gyujtani. Csak a módszeres és végső czéljait már felismerő kutatás fogja megállapithatni a szükségszerüen fellépő tömegjelenségeket és azok szükségszerü szabályozását. Ebben az irányban nevezetes kisérletek történtek, amelyek a legszebb reményekkel biztatnak afelől, hogy a politika mint tudomány lehetséges.

A divatos magánjogpolitika azonban e módszeres és egysége megismerésre törekvő munkássággal nem törődik, eredményeit nem várja be. Találomra ragad ki tapasztalatai bőségéből egy-egy jelenséget, amely véletlenül ötlik szemébe és azt az egész gazdasági szervezet összefüggésére tekintet nélkül, irányadó szemponttá teszi. Ilyenképpen kapja fel a legkülönbözőbb, egy-

másnak akárhányszor ellentmondó jelszavakat: a kisipar elnyomatása; az ingó vagyon kollektiválása; konczentráczió; földbirtok eldarabolása; mobilizálása; a nagybirtok extenziv müvelése; a produktivitás emelései az intenzivebb müvelésre való ösztönzés; a nemzeti javak konzerválása, kimélése és annyi mást.

Az ajánlott háziszerek száma tengernyi; de a háziszerek ideje elmult. Éppen a magánjogpolitikának kellene arra figyelmeztetnie a törvényhozót, hogy nem egyes gazdasági rész-szervek, nem a népesség egy-egy köre, osztálya számára alkotja a jogot. Kivált az általános magánjog kodifikátora külön érdekek után nem indulhat; reá nézve egyedül irányadó a nagy számok törvényszerüsége, amely a tömegjelenségekben nyilvánul meg. Ahol különös érdekek kivánnak különös szabályozást, — amitől persze a modern állam sem zárkózik el, — ott van helye a specziális törvényhozásnak.

Amidőn tehát a közös vagyon kezelésének általános szabályozása forog szóban, ez az általános polgári törvénykönyv előkészitésének ezernyi problémája közül az egyik, anélkül, hogy a szabályozást a termelési eszközök vagy a szükségleteket közvetlenül kielégitő javak; az ingó vagy az ingatlan vagyon, a kisbirtok vagy a latifundium stb. közösségére korlátozhatnók: akkor a gazdasági termelés konkrét óhajainak egyoldalu előtérbe tolása a ki nem próbált háziszerekkel való kisérletezésnek legveszedelmesebb fajtája volna. Az egyéni tevékenységre, az intenzivebb müvelésre, a földjáradék emelésére való ösztökélés és hasonló szempontok, amelyek az idevágó irodalomban szószólókat találtak, mind figyelmen kivül kell, hogy maradjanak az általános magánjog kodifikációjában. Itt a közös vagyon kezelésére nézve nem lehet más irányadó, mint az az általános, mert formális momentum: hogy szervezetlen részesek közt a szervezett közületek elhatározásaival azonos természetü kollektiv akarat létrejötte nem szupponálható.

Ezért általános polgári törvénykönyvünknek, az 1735. §. (közös használás) fentartása mellett az 1736. és 1737. §-ok helyett a következőket kellene kimondani:

A közös tárgy kezelését a részesek egyhangu megállapodással szabályozhatják. Érvényes határozat csak valamennyi részes hozzájárulásával hozható. Az olyan intézkedés, amelyhez valamennyi részes hozzá nem járult, abbanhagyandó.

Fentartandó természetesen az 1736. §. második bekezdésének rendelkezése, amely szerint oly intézkedést, amelyet a közös tárgy fentartása tesz szükségessé, bármelyik részes a többiek beleegyezése nélkül is megtehet és követelheti, hogy a többi részes az ily intézkedésbe előzőleg beleegyezzék.

(Bef. köv.) *Dr. Lőw Lóránt.*

Különfélék.

— **Dr. Márkus Dezső** érdemeinek méltatására szerkesztőségünk két kiváló munkatársát kérte fel. A lapunk élén közölt két első czikk ennek a felhivásnak lett az eredménye. A harmadik czikk lényegében már megjelent egy izben, amikor 1910. évben «*Egy csendes jubileum*» czim alatt emlékeztünk meg Márkus Dezső óriási munkaerejéről. Most részben átalakitva, részben kiegészitve kerül a jubiláris czikk e szomoru alkalommal a nyilvánosság elé.

A Magyar Jogászegylet azonkivül, hogy a mélyen lesujtott özvegyhez részvétiratot intézett és a ravatalra koszorut tett, felkérte egyik alelnökét, hogy a ravatalnál az egylet nevében, amelynek felvirágoztatása körül dr. Márkus Dezsőnek annyi érdeme volt, bucsuztató szavakat mondjon. A Jogászegylet vasárnapi közgyülésén Nagy Ferencz fogja kiváló halottunk érdemeit méltatni.

A Budapesti Ügyvédi Kör, amelyben dr. Márkus Dezső szintén széleskörü tevékenységet fejtett ki, a temetésen testületileg vesz részt és legközelebbi választmányi ülésén szintén kiválóan méltatja Márkus Dezsőnek érdemeit.

— **A biróságok a perrendtartás életbeléptetésének küszöbén.** A Budapesti Ügyvédi Kör küldöttsége tisztelgett Székely Ferencz igazságügyminiszternél. A küldöttség tagjai voltak: Burián Béla elnök, dr. Gyöngyössy József alelnök, dr. Balog Arnold, dr. Balog Sándor és dr. Dushegyi Gyula választmányi tagok.

Burián Béla elnök az Ügyvédi Kör legutóbb tartott fölolvasó-ülésén és közgyülésén vázolt adatok alapján előadta, hogy igazságszolgáltatásunk a legnagyobb bajban van, hogy már ezelőtt is négy-öt hónapos határidőket adtak, de hogy most, a gazdasági válság közbenjöttével, egész rendes lett ugy a járásbiróságoknál, mint a felebbezési biróságoknál a hat-hét hónapos terminus. Nem csoda, hogy a biróságok müködése fönnakad, mikor oly rendkivül sok hátralék van az egész vonalon és a tavalyról maradt hátralékokhoz az idén oly óriási nagy többlet mutatkozik. Különösen a budapesti biróságoknál rendkivül elfajult a helyzet, mert a kereskedelmi és váltótörvényszékhez a mult évhez képest 7000-el több váltó ügyszám és 1200-al több kereskedelmi pör lesz az év végére, mig a járásbiróságoknál máris 20,000-el több pör érkezett be, mint tavaly, ugy hogy egy-egy biróra évenként 230 itélet esik. Burián konkrét adatokkal is jellemezte a jelenleg uralkodó hihetetlen állapotokat.

Székely Ferencz igazságügyminiszter előzékenységgel fogadta a küldöttséget és kijelentette azt is, hogy a panaszok legnagyobb részéről tudomása van és hogy mindent elkövet azok orvoslására, hiszen mióta miniszter, azóta a budapesti biróságoknál 79-el szaporitotta a birák, kezelők és dijnokok számát és csak legutóbb is 15 dijnokot engedélyezett a kereskedelmi és váltótörvényszéknél uralkodó restancziák ledolgozására. A polgári törvényszékhez hat birói állást rendszeresitett, amelyeknek betöltése éppen most képezi intézkedés tárgyát. A nemrégiben szervezett erzsébetfalvai járásbiróság személyzetét kétszeresére emelte föl.

Ezen jóakarat mellett is vannak határok, amelyeken tulterjeszkedni igen nehéz, elsősorban a térhiány, mert az uj birákat és kezelőket alig lehet elhelyezni, másodszor pedig a pénzügyi kérdés, amely a biróságok átszervezésénél igen lényeges és figyelmen kivül nem hagyható momentum.

Ezután az igazságügyminiszter a küldöttség tagjaival hosszabb megbeszélésbe bocsátkozott, amelynek során szóba kerültek az egyes fővárosi biróságoknál, különösen járásbiróságoknál felmerült rendetlenségeknek okai, amelyek a törvényszéki elnök erélyes beavatkozása folytán már szünőben vannak, de személyzethiány miatt a javulás csak lassan megy előre. Szóbahozatott a központi kézbesitési hivatal is, amely kiválóan müködik ugyan, de tény az, hogy a sommás váltó- és végrehajtási végzések, amelyek azelőtt 24 óra alatt kézbesittettek, az uj rendszer életbeléptetése óta napok eltelnek, amig az érdekelt feleknek átadatnak.

A küldöttség összes tagjai nyomatékosan kiemelték, hogy a személyszaporitásban rejlő segitségnek most kell jönnie, nem pedig a perrendtartás életbeléptetése után, mert ha a hátralékok mai rendkivüli nagy tömege addig fel nem dolgoztatik, akkor a perrendtartás életbeléptetése nyomán a legnagyobb bajok származnak már csak azért is, mert a hátralékban maradt perek a régi eljárás szerint lesznek elintézendők. A miniszter a segitséget az igazságügyi budget tárgyalása utáni időre helyezte kilátásba, feltéve, hogy a politikai komplikácziók ez akcziót meg nem akasztják.

— **Az Ügyvédjelöltek Országos Egyesülete** legutóbb tartott választmányi ülésén *dr. Tarcai Tivadart* választotta meg a lemondott titkár helyébe és elhatározta, hogy az ügyvédjelölteknek országos szervezése czéljából a vidéki kartársakat felkeresi és egylet alakitásában segitségükre lesz.

Az igazságügyminiszter által kitüzött 400 K-ás pályadij tárgyában a felkért birálók dr. Szladits Károly egyetemi tanár, dr. Mihalovics Béla és dr. Petrik Aladár egybehangzó rendkivül dicsérő véleménye alapján a pályadijat dr. Kalledey Jenő «Themis» jeligéjü munkájának, az egyesület pályadijat pedig dr. Rapoch Géza «Ulpianus» cz. pályamunkájának itélte oda.

— **A debreczeni kir. táblai elnök az ügyvédi dijak megállapitása** tárgyában a következő megkeresést intézte: Az Országos Ügyvédszövetségnek folyó évi november hó 23-án hozzám intézett kérelme elintézéséül értesitem Elnök urat, mikép a szatmárnémetii ügyvédi kamarának az 1906. évi jelentésében foglalt panasza folytán a felügyeletem alatt álló kir. törvényszékek elnökeinek figyelmét még az 1907. évi május hó 20-án kelt iratomban felhivtam arra, hogy a gazdasági életben beállott változásokra s az áraknak és értékeknek általános emelkedésére való tekintettel az ügyvédi karnak az ügyvédi dijszabás felemelése tárgyában előterjesztett kérelmét megfontolás tárgyává tegyék s az esetben, ha a birói karnak meggyőződésével találkoznék, megfelelő méltánylásban részesitsék.

Amennyiben fentebbi intézkedések a nyiregyházai kir. törvényszéknél s az ahhoz tartozó járásbiróságoknál megfelelő méltánylásban nem részesültek, az Országos ügyvédi szövetségnek kérelmére jelen iratom elintézésével egyidejüleg a felügyeleti jog körén belül ezuttal is készséggel tettem intézkedést arra nézve, hogy az ügyvédi kar tevékenysége a változott életviszonyokhoz képest megfelelő dijazásban részesittessék s felkérem a nyiregyházai kir. törvényszék elnökét, hogy az általam is méltányosnak talált kérelem tárgyában a vezetése alatt álló kir. törvényszéknél és felügyelete alá tartozó kir. járásbiróságoknál megfelelő intézkedéseket tegyen.

— **A Magyar Jogászegylet** november 30-án teljes-ülést tartott, melyen *dr. Baumgarten Nándor* «Az uj polgári perrendtartás és a kereskedelem» czimen előadást tartott. Különösen az uj törvény előrelátható gyakorlati következményeit fejtegette. A birói hatáskör világosan és egyszerüen nyert szabályozást; sulyos veszteségtétel ezzel szemben a budapesti kereskedelmi és váltótörvényszék eltörlése, melyet az életbeléptetés azon intézkedése, hogy a budapesti törvényszéknél kereskedelmi szakosztályt szervez, csak némileg tudja ellensulyozni. Áttért azután előadó a könyvkivonati illetékesség megszoritására és kimutatja, hogy azon kereskedők helyzete, akik csak kereskedőkkel állanak üzleti összeköttetésben, az u. n. nagykereskedőké, az uj perrendtartás életbeléptetése után is nagyjában változatlanul marad, épugy mint azoké, akiknek üzlete csak lokális jellegü; de még nem kereskedőkkel kötött ügyletek egy részét is, a kereskedő érvényesitheti telephelyén illetőleg teljesitési helyén, ha a törvény idevágó rendelkezéseinek megfelel. E rendelkezések azonban határozatlanok, kétségekre adnak okot és komplikált illetékességi tárgyalást tesznek majd szükségessé. Emellett még az illetékesség korlátozásának szószólói sem lehetnek ezzel megelégedve, mert a kereskedők a perrendtartás életbeléptetése után ugy rendezhetik be üzletkezelésüket, hogy az eddigi illetékességeken lényegesebb változás nem történik. Másképp van az azonban a részletügyleteknél, amelyekkel szemben a törvény igen szigorunak mutatkozott. A külföldi és különösen az osztrák kereskedelem csak szük korlátok között hajthatja végre külföldön nyert itéleteit, ugy hogy e tekintetben a nemzetközi szerződések feladata a kölcsönös jogvédelem fokozása és biztositása. Több változást jelent az uj perrend- a kereskedők részére a meghatalmazás és a képviselet-szempontjából, valamint a bizonyitás és különösen a könyv-bizonyitás módozataiban; gyakorlatilag fontos az előzetes bizonyitás kiterjesztése, amely a szavatossági hiányok előzetes megállapitását teszi lehetővé. A váltóperekben az uj meghagyásos eljárás lép életbe, amely a tanu és az eskü általi bizonyitást, a felebbvitel és a perujitás eddigi korlátait elejti. A perrendtartás sikerének egyik legfontosabb előfeltétele, hogy az átmeneti időben felszaporodó hátralékok elintézéséről kellő gondoskodás történjék, mert csak igy tud megfelelni az életbeléptetés küszöbén álló törvény annak a hozzáfüzött jogos várakozásnak, hogy a pereskedés olcsóbb és gyorsabb és az itélkezés a formák nyügétől felszabaditva igazságosabb legyen.

Az előadáshoz dr. Giskán ügyvéd szólt hozzá és különösen az osztrák részletügylet helyzetét tárgyalta. Az életbeléptetés körül az ügyvédi kar önzetlen müködésére kell számitanuk, hogy a régi perek mielőbb befejeztessenek.

Magyary Géza egyetemi tanár hozzájárult ahhoz a birálathoz, amelyben előadó az illetékességi szakaszokat részesitette és kifejezést adott annak a nézetének, hogy a kereskedelmi törvényszék eltörlésével a perrend hibát követett el. Bármily kiváló alkotás az uj törvény, nem szabad szemet hunynunk egyes intézkedéseinek hiányossága és czélszerütlensége felett sem, melyeket a gyakorlat ki fog mutatni. Különösen kiemeli a 32. és a 222. §-ban foglalt birságot, mely azt a bejegyzett kereskedőt sujtja, aki nem kereskedőt vont perbe és azt a kereskedőt, aki az illetékesség kérdésében rosszhiszemüleg azzal védekezett, hogy nem kereskedő. Itt is a jogorvoslati rendszer kiterjesztésére lett volna szükség.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **1. Teljesités elfogadásának fogalma. 2. Az eladó szerződési szavatosságvállalása.** 1. A német birodalmi törvényszék kimondotta, hogy nem szükséges, hogy az árut a rendelő kifogástalannak jelentse ki, hanem a teljesités elfogadottnak látszik már akkor is, ha a vevö kijelentette ugyan, hogy utólagos javitásokat tart szükségesnek, de ennek ellenére a géppel üzemet tart. Nem hivatkozhatik vevő sikeresen ezzel szemben az átvételt megelőző levelezés során tett jogfentartásaira, mert ily fentartások csakis akkor jönnek figyelembe, ha az átvétel alkalmából ezekre utalás történt. 2. Az állandó gyakorlatának megfelelően a biróság az árut nem kifogásoltnak vette azért, mert az átvételi próbák és a kifogásolás nem az áru átvétele után azonnal, hanem csak jóval később történtek. Az azonnali, illetve a rendes üzletkezelés mellett lehetséges megvizsgálás és a kifogásolás időpontja és az annak elmulasztásához füződő jogkövetkezmények nem szenvednek változást akkor sem, ha az eladó külön hosszabb ideig tartó szavatosságot vállalt magára, mert ezen kikötés csakis a szavatosság időtartamát, de nem a hiányértesités időpontját tolja ki. (1912 február 16. II. 417/11.)

— **Versenytilalom kikötése.** Alperes tagja a felperesi korlátolt felelősségü társaságnak. A társasági szerződés értelmében a tagok csakis az igazgatóság beleegyezésével jogosultak valamely konkurrens vállalatban közvetlenül vagy közvetve résztvenni; a tilalom áthágása esetén 30,000 M. kötbér fizetendő. A tényállás szerint alperes fiának nagyobb összeget adott, hogy annak erejéig felperes egy versenyvállalatánál részesedjék, amely vállalatnak alperes fia igazgatója is lett. A német bir. törvényszék 1912 május 21. II. 67. sz. itéletében arra az álláspontra helyezkedett, hogy alperes a versenytilalmat pusztán azon tényével, hogy fia vállalkozását pénzzel támogatta anélkül, hogy a vállalatra bárminő befolyást gyakorolna, nem szegte meg, annál kevésbbé, mert a fiának adott összeg után még kamatot sem követel és azt az örökrészébe betudandó előlegnek kivánta tekinteni.

— **A polgári perjog elméleti tanitásának gyakorlati alapon kiegészitését** javasolja dr. Hein hallei egyetemi m.-tanár a Deutsche Juristenzeitung 1912. évfolyamának 21. számában. Igaz ugyan, hogy a polgári per menetének megértése a kezdő egyetemi hallgató számára nem oly könnyü, mint a büntető per plasztikusabban kidomborodó alkatelemeinek megfigyelése, azonban kellő irányitás mellett szép eredmény érhető el főleg, ha a tárgyaló biró és a peres felek ügyvédjei is lehetőleg kezére járnak a tárgyaláson jelenlevő joghallgatók vezető tanárának például a tárgyalás anyagának, a felhasználandó okiratok tartalmának előzetes tájékoztatás czéljából való közlése stb. által.

Irodámnak önálló vezetésére alapos gyakorlattal biró ügyvédjelöltet keresek azonnali belépésre. Fizetés megegyezés szerint. Ajánlatok a fizetési igények megjelölésével dr. Radoszáv István ügyvédhez Módosra intézendők. 14624

Ügyvédi költségjegyzékeket a kettős könyvvitel elvei szerint f. é. deczember 31-ig elkészitenek, restancziát feldolgoznak, segédszemélyzetet ezen munkára betanitanak szakavatott vezetés alatt gyakorlott könyvelők. Czim a kiadóba. 14625

Dr. iuris ügyvédjelölt jó gyakorlattal, délelőtti fővárosi irodát keres azonnali belépésre is. Megkeresések «Délelőtti» jeligére kéretnek e lap kiadóhivatalába. 14647

Fiatal ügyvéd, ki Budapesten nagyobb irodában irodavezetőként müködött, s bécsi kereskedelmi akadémiai oklevéllel bir, állandó irodavezetői alkalmazást keres. Ajánlatokat a kiadóhivatal «U. I. dr.» jelige alatt továbbit. 14649

Fiatal feddhetlen jellemü, rendezett anyagi viszonyokkal biró s a közjegyzői teendők minden ágában jártas közjegyző-helyettes kerestetik vidékre. Czim a kiadóhivatalban. 14648

Vidéki ügyvéd fővárosi irodát átvenne, vagy jó forgalmu irodához társul belépne nagyobb összeggel. Ajánlatok a feltételek megjelölésével «Ügyvéd» jeligére a kiadóhivatalba kéretnek.

Sommás és telekkönyvi ügyekben, magyar és német nyelvben jól gyakorolt ügyvédjelöltet keresek azonnali belépésre. Dr. Bernáth Samu, Mohács. 14626

Ügyvédjelölt, ki járásbirósági ügyekben teljesen jártas, önállóan tárgyal, német nyelvet tökéletesen birja, azonnal alkalmazást nyerhet. Ajánlatok fizetési igény megjelölésével intézendők: dr. Sik Lajos, Németujvár, Vasmegye. 14651

Teljes joggyakorlattal biró ügyvédjelöltet keresünk deczember 15-re nagyobb fizetéssel. Német és tót nyelv birása szükséges. Ajánlatok dr. Szántó Márk és dr. Szántó Ignácz ügyvédek irodájába Késmárkra küldendők. 14650

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20.
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4.
Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenhetedik évfolyam. 50. szám. Budapest, 1912 deczember 13.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom. *Dr. Fodor Ármin* curiai biró: Birói illetékesség külföldi részvénytársaság elleni perekben. — *Dr. Löw Lóránt* budapesti ügyvéd: Közös vagyon kezelése és árverési vétel. — *Dr. Staud Gábor* nyitrai kir. törvényszéki jegyző: Az itéletek szerkesztéséről. — Különfélék.
Melléklet: Hiteljogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Birói illetékesség külföldi részvénytársaság elleni perekben.*

III.

Az uj polgári perrendtartás 27. §-a első bekezdésében külföldön lakó személyek ellen a vagyon fekvésének illetékességét, második bekezdésében a külföldi jogi személyek ellen az állandó képviselőség, ilyennek hiányában az ügyek vitelével megbizott közeg helyének illetékességét állapitja meg.

Mind a két illetékesség egyaránt nyer alkalmazást mindazokban a vagyonjogi perekben, amelyekre nézve kizárólagos illetékesség megállapitva nincs. Hogy a pernek ezenkivül még valami belföldi vonatkozása is legyen, ezt a törvény nem irja elő. Ezek az illetékességi okok épp oly módon vetik alá a külföldön lakó egyént és a külföldi jogi személyt a hazai biróságnak, mint a huzamos tartózkodás (1911 : I. tcz. 26. §.) Ezek az illetékességi okok egyaránt nem a per tárgyából indulnak ki, nem az ügy természetét tekintik, hanem az alperes személyét kötik a biróséghoz. *Reichardnak* az az egész észrevétele, hogy «a helyes perrend szempontjából alapelv, hogy az illetékesség az ügyek természetén alapuljon», az illetékességnek e csoportjára nem áll.

A külföldi részvénytársaságokra nézve, amint azt már emlitettem, a belföldi képviselőség helyének illetékességét azért vélik némelyek korlátozandónak, mert a kereskedelmi törvény 211. §-a értelmében annak a külföldi részvénytársaságnak, amely üzleteit a belföldön fiókintézet vagy ügynökség által folytatni és czégét bejegyeztetni kivánja, arra kell köteleznie magát, hogy belföldi ügyleteiben a magyar törvény rendeleteihez alkalmazkodik (4. pont) és hogy a képviselőség által kötött ügyletekből eredő perekre nézve magát az itteni törvényeknek és a belföldi biróságoknak veti alá (6. pont). A kereskedelmi törvénynek ezek a rendelkezései a nemzetközi magánjog szabályai szerint magától értetődők és a külföldi részvénytársaságnak ily nyilatkozatára tulajdonképpen nincs is szükség.** Az a rendelkezés, hogy a külföldi részvénytársaság a belföldi képviselőség által kötött ügyletekből eredő minden peres kérdésre nézve magát a belföldi biróságnak aláveti, valószinüleg azt akarja kifejezni, hogy a külföldi részvénytársaság a belföldi képviselőség által kötött ügyletekben nem köthet ki külföldi biróságot. Az osztrák 1865 november 29-iki császári rendelet (Reichsgesetzblatt 127. szám) ezt a rendelkezést olyképp szövegezte, hogy oly perekben, amelyek a belföldi képviselőség által kötött ügyletekből származnak, a külföldi társaság, mint alperes a belföldi biróságoknak van alávetve és abban az esetben, ha az alapszabályok szerint a kérdést választott biróságnak kell eldöntenie, csak a belföldön alakitott választott biróság járhat el. (IV. czikk.) A magyar KT. 211. §-ának 6. pontja, amely nyilván onnan van véve, valószinüleg ugyanezt akarta mondani.

* Befejező közl. — Az előbbi közl. l. a mult heti számban.

** Nagy Ferencz: «A magyar kereskedelmi jog kézikönyve» 100. §. 6. és 9. jegyzet, 436—437. lap.

Nem osztom e részben *Reichard* barátom nézetét, hogy ennek a rendelkezésnek az volna a czélja, hogy a külföldi társaság csakis a belföldi, nem pedig egyszersmind a külföldi ügyletekre nézve legyen a belföldi biróságoknak alávetve. Nem lehet kétségbe vonni azt, hogy a külföldi részvénytársaságot a perrendtartás bármely különös illetékessége (például a kikötött teljesitési hely illetékessége) alapján nemcsak a belföldi képviselőség által kötött ügyletekből, hanem minden szerződéséből lehet belföldi biróság előtt perelni. A külföldi részvénytársaság abban az esetben is, ha nem is folytat üzleteket a belföldön, épp ugy perelhető, mint bármely más külföldi személy az erre nézve fennálló illetékességi okok alapján a belföldi biróság előtt. Alávetését a belföldi biróság alá nem csökkenti az, hogy itt bejegyezteti magát. A KT.-nek 211. §-a a külföldi részvénytársaságokra bizonyos kötelezettségeket akart róni, alávetésüket a belföldi jog és a belföldi biróság alá erősbiteni, nem pedig csökkenteni akarta. Ennélfogva a külföldi részvénytársaság nem hivatkozhatik arra, amint azt *Reichard* barátom jogosnak vélné, hogy a KT. 211. §-ának rendelkezései alapján nem lehetett elkészülve arra, hogy a külföldön kötött ügyletek alapján is kénytelen lesz a belföldi biróság előtt perbe állni. Oly nemü privilégiumot, hogy a külföldi részvénytársaság, ha belföldön magát bejegyeztette, külföldi ügyleteiből folyólag belföldön soha és semmi körülmények között nem lesz perelhető, sem a magyar törvényhozás, sem — tudtommal — más törvényhozás a külföldi részvénytársaságoknak nem adott.

Az Ausztriával kötött, az 1878 : XXII. tcz.-be iktatott egyezmény nézetem szerint, szintén nem mond többet ebben a tekintetben, mint a KT. 211. §-a. Ennek az egyezménynek 2. §-a ugyanis csak annyit mond, hogy a társaság a másik állam területén felállitott fióktelep részére képviselőt köteles rendelni és e képviselőjének jogi cselekvényei tekintetében azon államterület biróságainak van alárendelve, amelyen a fióktelep törvény szerint felállittatott. Nézetem szerint ez csak annyit jelent, hogy az osztrák társaság magyarországi képviselőjének jogi cselekményei tekintetében a magyar biróságnak lévén alárendelve, az osztrák biróságok azon az alapon, hogy a társaság székhelye Ausztriában van, a magyar biróság eljárását nem kifogásolhatják. Hiszen az osztrák részvénytársaság fióktelep nélkül is folytathatja Magyarországon üzletét (1878 : XX. tcz. XIV. czikke és 1878 : XXII. tcz. 9. §.), igy tehát közvetlenül is köthet itt ügyleteket és ezekből az ügyekből folyólag, ha a magyar törvény szerint belföldi illetékesség megállapitható, nálunk perelhető is lesz. Ezen nem változtat az, hogy az 1878 : XXII. tcz. értelmében itt fióktelepet állit és magát bejegyezteti. Az általa közvetlenül kötött ügyletek illetékességére ez az utóbbi körülmény befolyással nem birhat.

Meg kell különben jegyezni, hogy az osztrák Jurisdictionsnorm 99. §-ának (a mi uj perrendtartásunk 27. §-ával egyező) rendelkezését az azt életbeléptető törvény szintén nem érintette és nem korlátozta a külföldi részvénytársaságokra vonatkozólag az 1865. évi november 29-iki császári rendelet 4. pontjának (a magyar KT. 211. §-a 6. pontjának megfelelő) rendelkezésére való tekintettel. Nem emlékezik meg az osztrák Jurisdictionsnormot életbeléptető törvény az 1878. évi egyezményről sem. Nyilvánvalóan Ausztriában is abban a nézetben vannak, hogy ezek a rendelkezések nem érintik a Jurisdictionsnorm 99. §-ának rendelkezéseit és ezáltal semmiféle módositást nem szenvedtek. Ez magában is elég ok volt arra, hogy a magyar polgári perrendtar-

tást életbeléptető törvény ne érintse ezt a kérdést. Ausztriával szemben is ennek a kérdésnek rendezése csak egy esetleg megkötendő perjogi egyezmény utján történhetnék, amely az 1911 : I tcz. 27. §-ának az osztrák részvénytársaságokra és az osztrák Jurisdictionsnorm 99. §-ának a magyar részvénytársaságokra való alkalmazása tárgyában is megfelelően rendelkeznék.

Ha a birósági gyakorlatot, amely az 1868 : LIV. tcz. 33. §-ának második bekezdése és 34. §-a körül keletkezett, közelebbről szem ügyre vesszük, akkor azt látjuk, hogy a külfölddel szemben alkalmazandó illetékességi szabályoknak másféle korlátozását is föltételezik. Egyes birósági határozatokból ugyanis azt lehet következtetni, hogy biróságaink abban a nézetben vannak, hogy az emlitett illetékességi okok csak akkor nyernek alkalmazást, ha a külföldi belföldön egyáltalában perelhető. Ez az eset pedig akkor forogna fenn, ha a per tárgyát képező ügyletnek valamiféle belföldi vonatkozása van. Igy például az 1868 : LIV. tcz. 34. §-ára vonatkozólag kimondotta az egyik biróság, hogy külföldivel szemben a magyar biróság illetékessége pusztán abból az okból, hogy az idegennek itt ingatlana van, nem állapitható meg akkor, ha a kereset tárgyát csupán személyes kötelezettség képezi és nincs igazolva, hogy a személyes kötelezettség Magyarországon keletkezett, vagy itt volt teljesitendő. (Budapesti tábla 1890 okt. 14-én, 45,087/89. sz. a. Döntvénytár XXIX. 349.) Hasonlóképpen egy másik ügyben a biróság illetékességét az 1868 : LIV. tcz. 34. §-a alapján azért nem találta megállapithatónak, mert a nem magyar honos felek között a kereset alapjául szolgáló szerződést nem Magyarországon kötötték és az nem is Magyarországon volt teljesitendő. (Budapesti tábla 1892 május 16., 5290. Márkus : «Felsőbiróságaink elvi határozatai.» III. 41.) A külföldi részvénytársaság ellen inditott perben az illetékesség hiányát néha nem is a KT. 211. §-ából folyó korlátozásra, hanem arra alapitják, hogy az ügyletnek nincs belföldi vonatkozása. Emellett teljesen határozatlan, hogy mily körülmények elegendők a belföldi vonatkozás megállapitására. Egyik esetben a biróság vasut által okozott balesetből folyó perben a belföldi vonatkozás megállapitására elegendőnek vélte, ha a károsodott magyar állampolgár. (Magyar Döntvénytár IV. kötet 454. szám.) Egy másik esetben a biróság belföldi vonatkozást talált abban, hogy a külföldi társaság a külföldön kötött ügylet tekintetében közvetlen érintkezésbe lépett a belföldi féllel. (Polgári törvénykezés XLIV. kötet 161. lap.)

Nézetem szerint ez a birói gyakorlat téves alapokon nyugszik. A nemzetközi jognak nincsen olyan általánosan elfogadott szabálya, amely meghatározná azt, hogy a külföldi mely perekben van a belföldi biróság hatóságának alávetve. Természetesen nem szólok itt a területenkivüliségről és az ahhoz hasonló jogszabályokról. Törvényhozásunk nem követte a fentebb ismertetett olasz és belga törvényhozásnak mintáját és nem állapitotta meg külön, hogy külföldi ellen mely esetben lehet belföldön vagyonjogi pert inditani. Csakis házassági perekre vonatkozólag állapitotta meg törvényhozásunk azt, hogy mennyiben járhat el magyar biróság külföldiek ellen. (1894 : XXXI. tcz. 116—118. §.) Vagyonjogi perekre ily szabályunk nincs. Az illetékesség szabálya oldja meg azt a kérdést is, hogy a külföldi, illetőleg az, akinek külföldön van általános illetékessége, mennyiben perelhető a belföldön. A birói gyakorlatunk által ismételten hangoztatott belföldi vonatkozást maga az illetékességi szabály szolgáltatja. Ezenkivül más belföldi vonatkozást az illetékesség megalapitására követelni nem lehet.

Ha már most az uj polgári perrendtartás 27. §-át nézzük, azt látjuk, hogy ezt a belföldi vonatkozást általánosságban minden egyéb feltétel nélkül külföldön lakó egyénekre az szolgáltatja, hogy belföldön vagyonuk van, külföldi jogi személyekre pedig ezenkivül, hogy belföldön állandó képviselőségük, ilyennek hiányában pedig ügyeik vitelével megbizott közegük van. Maga ez a §. kizárja azt, hogy a külföldön lakó fél, illetőleg a külföldi jogi személy e §. alapján oly vagyonjogi perekben, amelyekre nézve az illetékesség kizárólag van meghatározva, mint például ingatlanra vonatkozó dologi jog iránti perekben (39. §.), a képviselőség helyének birósága előtt perelhető legyen. Ezekben az utóbbi perekben tehát belföldön csak akkor lesz perelhető, ha a magyar bíróságnak ez a kizárólagos illetékessége fennáll. Egyéb korlátozást az uj polgári perrendtartás 27. §-a nem tartalmaz és más jogszabályok sem szabnak meg.

Mindebből tehát az folyik, hogy az a külföldi részvénytársaság, amelynek nálunk vagyona, vagy állandó képviselősége, illetőleg közege van minden vagyonjogi követelésre nézve itt perelhető, tekintet nélkül arra, hogy a felperes külföldi-e vagy belföldi, hogy a per alapját képező ügylet hol és mily módon (a külföldi társaság részéről közvetlenül, vagy belföldi képviselősége által) jött létre, valamint arra, hogy belföldön vagy külföldön teljesitendő-e?

Az ellenkező álláspont mellett az a külföldi részvénytársaság, amelynek a belföldön állandó képviselősége vagy közege van, korlátoltabb módon volna a belföldi biróság hatóságának alávetve, mint bármely más, külföldön lakó egyén vagy külföldi jogi személy. Ez pedig semmiképp sem volna megokolható.

Meg kell jegyezni, hogy abban az esetben is, ha a KT. 211. §-ában a képviselőség helye szerinti illetékességre vonatkozólag korlátozást találnánk is, ez a korlátozás semmiféle vonatkozásba nem hozható az uj polgári perrendtartás 27. §-ának első bekezdésében foglalt, a vagyon fekvése által meghatározott illetékességgel. Ez az utóbbi illetékesség a külföldi részvénytársaságra egyforma módon áll fenn, akár van itt képviselősége, akár nincs. Miután pedig a külföldi részvénytársaságnak, amelynek a KT. 211. §-a szerint itt képviselősége van, törvény alapján belföldön elhelyezett tőkéjének is kell lennie, nem sok értékkel bir erre a külföldi részvénytársaságra nézve, ha az általa közvetlenül a külföldön kötött ügyletekből eredő pereket kivesszük a polgári perrendtartás 27. §-ának második bekezdésében szabályozott illetékesség alól, mert ezek a perek a polgári perrendtartás 27. §-ának első bekezdése alapján megindithatók lesznek a vagyon fekvésének helyén a belföldi biróság előtt.

Reichard barátom a jogi szempontokon kivül két czélszerüségi szempontot is hoz fel az illetékesség korlátozása mellett. Ezeknek mérlegelése nézetem szerint a törvényhozó és nem a biró feladata.

Az egyik czélszerüségi szempont az, hogy érdekünkben van, ha minél több külföldi társaság terjeszti ki müködését országunkra. Ezt pedig akadályozná az oly felfogás, hogy a külföldi társaság azokban az ügyekben is a belföldi bíróságnak van alávetve, amelyeknek semmi közük sincs a belföldhöz. Elismerem, hogy érdekünkben van, hogy a külföldi tőke is részt vegyen gazdasági fejlődésünkben. Ebből azonban még nem következik az, hogy minden külföldi részvénytársaság itteni müködésével gazdasági közérdeket szolgálna. Nem is hiszem, hogy ennek a kérdésnek döntő befolyása volna arra, hogy a külföldi társaságok mennyiben tartják magukra nézve czélszerünek az itteni müködést. Ha törvényhozásunk ebből a szempontból indult volna ki, akkor például a perköltség biztositását nem tette volna kötelességükké. Gazdasági érdekünk az is, hogy a mi részvénytársaságainkra nézve a külföldi müködést megkönnyitsük. Ez pedig rendszerint csak nemzetközi szerződéssel történhetik, amelyben a külföldi társaságoknak ugyanoly jogokat adunk, aminőket a külföldi állam a mi részvénytársaságainknak ad. Hogy pedig ily szerződéseket köthessünk, annak egyik előföltétele, hogy szerződésen kivül ne teremtsünk a külföldi társaságnak müködésére nézve kedvezőbb helyzetet, mint aminőt a külföldi törvényhozás a mi részvénytársaságainknak nyujt.

A másik czélszerüségi szempont, amelyet *Reichard* barátom fölhoz, az, hogy bíróságaink müködését veszélyeztetné, ha beállana az az eset, hogy a külföldi társaságokat hazájukban kötött ügyletek alapján nagy számban perelnék nálunk. A franczia irodalomban nagy vitákra adott okot az a kérdés, hogy elméletileg joguk van-e a külföldieknek ahhoz, hogy egymás közötti pereik eldöntésére a hazai bíróságot vegyék igénybe. Felhozták, hogy az állam a bíróságokat saját honosai részére szervezi és tartja fenn; ezeknek perei elég munkát adnak nekik és nem engedhető meg, hogy ezek a perek külföldieknek perei miatt háttérbe szoruljanak, késedelmet szenvedjenek, vagy ne részesüljenek oly gondos elintézésben, aminőre szükség van. Nálunk ez a kérdés ily szempontból nem merült föl. Mi a perlekedő feleknél általában nem nézzük azt, hogy belföldiek-e vagy külföldiek? Az a veszély, hogy a külföldiek tömegesen igénybe vennék bíróságainkat oly esetben, amikor hazájukban is perlekedhetnek, egyáltalán nem jön számba. Perlekedni egyáltalában nem élvezet, de pert inditani a külföldön, éppenséggel nem olyas valami, amit valaki puszta kedvtelésből megtenne, ha arra oka nincs. Miután a belföldi biróság a külföldieknek külföldi ügyleteiből eredő pe-

rekben a külföldi anyagi jogot alkalmazza, rendszerint nincs is semmi ok arra, ami a külföldit arra buzditaná, hogy hazai biróságai helyett a mi biróságainkat vegye igénybe. Ellenkezőleg minden fél arra törekszik, hogy lehetőleg saját hazai biróságaelőtt indithassa meg a pert. Ha egyes esetekben az a körülmény, hogy saját hazai biróságának itélete külföldön nem lesz végrehajtható, arra kényszeriti, hogy külföldi biróság előtt pereljen, ezt sulyos tehernek érzi. Megengedem, hogy egyes esetekben hazai biróságainknak a felperesre kedvezőbb jogi felfogása, vagy más körülmények arra birhatnák a külföldi felet, hogy hazai biróságaelőtt a mi biróságunkat vegye igénybe. De ezeknek az eseteknek száma oly csekély, hogy ezek biróságaink müködését nem képesek megzavarni. Ezt a szempontot tehát a törvényhozó joggal mellőzhette a külfölddel szemben a birói illetékesség szabályozásánál.

Ismételem azonban, hogy mindezeknek a szempontoknak a mérlegelése a törvényhozó és nem a biró feladata. De lege ferenda lehet afelett vitatkozni, hogy a belföldi biróságok hatósága a külföldiekkel szemben mennyiben volna megszoritandó, de lege lata is lehet vitatkozni afölött, hogy az uj polgári perrendtartás 27. §-a helyesen tette-e, amikor a külföldön lakó egyénekre és a külföldi jogi személyekre nézve az ott szabályozott illetékességi okokat nem korlátozta. Azonban nézetem szerint azt meg lehet állapitani, hogy az uj polgári perrendtartás 27. §-a nem akarta az illetékességet a jelzett irányban korlátozni és tényleg nem is korlátozta azt. Ha a biróság az uj polgári perrendtartás alkalmazásánál ezzel ellentétes álláspontra helyezkednék, akkor nemcsak a törvény betüjével, de czélzatával is ellenkezésbe jutna. *Dr. Fodor Ármin.*

Közös vagyon kezelése és árverési vétel.*

III.

Az előző fejtegetésekre alkalmat a Curia felülvizsgálati tanácsának egy ujabb határozata adott. (1912. G. 152., Magánjogi Döntvénytár II. köt. 10. füzet 159. sz.) Az a jogvita, amelyet a határozat eldöntött, nem csupán az elé a feladat elé állitotta a Curiát, hogy az előző tétovázó gyakorlata által nyitva hagyott kérdésben elhatározott állást foglaljon, hanem a felismert jogtétel szubszumpcziójában rejlő nehézségek révén alkalmat ad arra is, hogy magának a tételnek tartalma és alkalmazási köre szorgos analizissel meghatároztassék.

A tényállás, amennyire a közölt határozatból kivehető, a következő volt:

Osztatlan közösségben volt ingatlan $^3/_{14}$ része árverés alá kerül. Az ingatlant előzőleg a tulajdonostársak (köztük a végrehajtást szenvedő is) haszonbérbe adták, a haszonbérleti jog telekkönyvileg bekebeleztetett. Az árverési feltételek e haszonbérletre tekintettel nem voltak, az ingatlan birtokba vételére nézve különösebb kikötést nem tartalmaztak. A $^3/_{14}$ rész árverési vevője a haszonbérlő ellen a végrehajtási törvény 181. §-a alapján lép fel keresettel: az ingatlan (és pedig természetesen nem csupán a $^3/_{14}$ eszményi hányadrész, hanem az egész közös ingatlan) használati jogának átbocsátását követeli.

A felebbezési biróság elutasitó itélete ellen felperes által közbevetett felülvizsgálati kérelmet a Curia elutasitja: téves ugyan a felebbbezési biróságnak a többségi elvre alapitott jogi felfogása, amelynek alapján a felperest keresetével azért utasitotta el, mert mint kisebbség, a közös ingatlan használati jogával nem rendelkezik, «mert általános jogszabály az, hogy *külön megállapodás hiányában a közös tulajdon tárgyáról csak a tulajdonostársak összessége dönthet joghatálylyal*»; de éppen e jogjogszabályból következik, hogy egy-egy tulajdonos a többiek hozzájárulása nélkül a telekkönyvi bejegyzéssel biztositott bérleti jogviszonyt az összes tulajdonosokra kihatóan felmondással a szerződéses időtartam lejárta előtt az 1881 : LX. tcz. 181. §-a alapján nem szüntetheti meg.

Örvendetes nyereség ebből a határozatból a közösség kezelési jogának alapkérdésére nézve az egyhanguság követelményének mint általános jogszabálynak felismerése. Kivánatos volna, ha a határozatnak ez a pronunciamentója nem maradna csupán lendülés birói gyakorlatunk ingamozgásában, hanem végleges megállapodás volna, amely az előző tétovázást lezárná.

Kérdés azonban: helyes-e ennek a Curia e legujabb határozata által immár minden kétség fölé helyezett jogszabálynak alkalmazása? Meg kell néznünk a végrehajtási törvény 181. §-ának rendelkezését és tisztába kell jönnünk a közösségre hatályos általános magánjogi szabályoknak a végrehajtási jog rendelkezéseihez való viszonylatával, amelylyel a Curia indokolása nagyon érdekes okfejtésben foglalkozik.

A 181. §. nem contradistinguál egész ingatlan és hányadrész árverés közt; hanem a megejtett és jogerőre emelkedett árverés jogkövetkezményeinek már a 180. §-ban megkezdett rendezését folytatván, kimondja: hogy az elárverezett ingatlan bérlője vagy haszonbérlője a használati jogot — ha csak az árverési feltételekben már ki nem köttetett — a vevőnek átbocsátani tartozik; és pedig ennek a törvényszakasznak magának további során megszabott időben és módon. (Haszonbérlet: a folyamatban levő gazdászati év végével, a szerződés módozatai szerint; lakbérlet: helyi szabályoknak megfelelően, esetleg három havi felmondásra.)

A jogerős árverési vételnek tehát ipso iure beálló, közvetlen jogkövetkezménye a haszonbérlőnek és bérlőnek az a kötelezettsége, hogy a használati jogot átbocsássa. Ha az «árveréskor folyamatban levő gazdászati év» már a legvégén jár is, ha csak néhány hét vagy akár csak egy nap is van belőle még hátra, a gazdászati év végével a haszonbérlő mégis a használati jogot a vevőnek átbocsátani tartozik. És pedig anélkül, hogy a vevő felmondással vagy bárminő jogügylettel vagy akaratnyilvánitással ezt az átbocsátási kötelességet esedékessé tenné. A kötelezettség a 181. §. értelmében az árverési vételnek és egyedül ennek következményekép máris beállott és a vevőnek csak az a lehetőség van nyitva, hogy a haszonbérlővel létesitendő uj szerződéses megállapodással a törvény által megszüntetett jogviszony helyébe uj jogviszonyt alapitson meg.

Amikor tehát a $^3/_{14}$. rész árverési vevője a 181. §. alapján a haszonbérlővel szemben fellépett, ő lényegileg nem felmondást érvényesit; és ha intézne is az árverési vétel jogerőre emelkedése után a haszonbérlőhöz olyan nyilatkozatot, amely az utóbbit a gazdasági év végével, a használati jog átbocsátására felhivja, ez a nyilatkozat de iure nem tekinthető felmondásnak — mert hiszen az a jogkövetkezmény, amelyet a felmondás előidézni akarhatna, a törvény rendelkezése folytán amugy is beáll — hanem legfelebb értesitésnek, közlésnek arról, hogy az árverési vevő ragaszkodni fog ahhoz, hogy a haszonbérlő a 181. §-ban megszabott átbocsátási tartozásának eleget tegyen. A $^3/_{14}$ rész árverési vevője a 181. §. alapján inditott keresettel nem felmondást érvényesit, ennek a keresetnek nem is előfeltétele a megtörtént felmondás. Arról, hogy a $^3/_{14}$ rész árverési vevője magában, a többi tulajdonostárs hozzájárulása nélkül felmondásra vagy általában rendelkezésre az ingatlan tekintetében — akár a többségi határozat, akár az egyhangú megegyezés nézőpontjából — jogositva van-e, az ilyen perben voltaképen szólani sem lehet. A 181. §. értelmében a haszonbérlő a használati jogot átbocsátani tartozik; hogy egy-egy hányadtulajdonosnak felperességi joga van az ilyen perben a többinek meghatalmazása vagy megbizása nélkül is, az nyilván állott a Curia előtt, mert hiszen a közölt határozat szerint felperes nem kereshetőségi jog hiánya miatt utasittatott el keresetével.

A $^3/_{14}$ rész tulajdonosa tehát nem szünteti meg «a szerződéses időtartam lejárta előtt» a haszonbérleti szerződést, nem is «fosztja meg» tulajdonostársait az eddig általuk élvezett gyümölcsöktől; hanem attól, aki a törvény szerint a használati jogot átbocsátani tartozik, csupán e tartozás teljesitését, t. i. a használat átbocsátását követeli; annak a helyzetnek megvalósitását szorgalmazza csupán, amelyet maga a törvényes rendelkezés szab meg.

Itt van már most az a pont, amikor az egyhangu megegyezést nagy többségi határozatot követelő jogtétel tartalmába valamennyire el kell mélyednünk. Mi is az, amihez a részesek (társak, tulajdonostársak) egyhangu megegyezése szükséges? Mindenesetre valami kezelési vagy használási tény; és pedig olyan, amely a közös vagyontárgy tényleges vagy jogi állapotában változást idéz elő. Félreértésre adhatna tehát alkalmat a jogszabálynak olyan szövegezése, amely «cselekvések» tekintetében követelné meg a megegyezést vagy akár a többségi határozatot (K. T. 80,2;

* Bef. közl. — Az előbbi közl. l. a 48. és 49. számban.

81,2.), mert hiszen tudjuk, hogy akárhányszor éppen a nem cselekvés (Unterlassung) az a jogi tény, amely a változást előidézi. Annak szótlan eltürése, hogy például a szomszéd az ingatlanon állandóan átjárjon, az elbirtoklás lehetőségére tekintettel, csak a részesek megegyezésével engedhető meg; a jogtalan átjárás ellenében az actio negatoria meginditásához már aligha kell a részeseknek akár megegyezése, akár többségi határozata. Ilyen értelemben a részesek megegyezése olyan intézkedéshez (még helyesebben: magatartáshoz) kivántatik meg, amely a közös vagyon tényleges állapotának vagy jogi helyzetének megváltoztatására alkalmas.

A végrehajtási törvény 181. §-a alapján a használati jog átbocsátásának követelése nem ilyen kezelési intézkedés; mert ennek érvényesitésével a részes csupán annak a jogi helyzetnek konzekvenciáit vonja le, amely a törvény értelmében amugy is beállott. Ellenben a 181. §. esetében a használati jognak a haszonbérlőnél való meghagyása már olyan intézkedés, amely a jogi helyzetben változást okoz, minthogy a használati jogot annak juttatja vissza, aki azt törvény szerint átbocsátani tartozik. Ehhez tehát már szükség is van a részesek intézkedésére és itt kellett volna a felperesnek érvényesitenie azt a poziciót, hogy ő, a $^{3}/_{14}$ rész tulajdonosa, ehhez az intézkedéshez nem adta hozzájárulását; ez az intézkedés tehát nem alapszik egyhangu megállapodáson és ezért abbanhagyandó.

A felsőbirósági határozatnak azonban nem csupán magának a 181. §-nak a magánjog szabályaihoz való viszonyából folyólag vannak aggályai — t. i. azon az alapon, hogy az ezen szakaszban gyökerező jog is csupán a részesek megegyezése alapján volna érvényesithető — amely felfogást, előző fejtegetésem alapján, nem tartom helytállónak. De további aggályai vannak a végrehajtási jogszabályoknak általában a magánjoghoz való viszonyából folyólag is, mert, ugymond, ennek a jogvitának lényege kizáróan a tulajdonostársnak a közös ingatlan körül gyakorolható jogkörét érinti, ezt a kérdest pedig nem a végrehajtási eljárásnak szorosan értelmezendő különös szabályai, hanem a magánjognak általános rendelkezései alapján kell eldönteni.

Bizonyos az, hogy a végrehajtási jognak vannak rendelkezései, amelyek magánjogi viszonyokat többé vagy kevésbbé mélyen érintenek. Lehet továbbá, hogy e rendelkezések némelyike csakugyan eltérően rendelkezik a magánjog tételeitől. Az általános magánjog és a különös végrehajtási jog lehetséges collisiójának kérdése, amelyet a Curia felvetett, kétségtelenül megérdemli a legnagyobb figyelmet. Egész általánosságban szólva, bizonyára a lex specialis derogat generali lesz irányadó. A mi curiai indokolásunk, ugy látszik, nem is akarja ezt kétségbe vonni, mert hisz éppen a fenforgó kérdésre — a tulajdonostársnak a közös ingatlan körül gyakorolható jogkörére — vonatkoztatva követeli csak az általános magánjognak a prioritást.

Ámde valóban a tulajdonostárs jogköréről van-e itt szó? Ha az árverési vevő és tulajdonostársai az árverés után deliberálnak valamilyen kezelési intézkedés foganatba vétele vagy mellőzése felől, akkor bizonyára közömbös az, hogy a társtulajdonosok egyike vagy másika a maga hányadát árverésen szerezte-e vagy más uton? Amikor azonban az 1881 : LX. tcz. 181. §-a alapján kereskedik a tulajdoni hányadrész árverési vevője, akkor még éppen nem a tulajdonostársak jogviszonya kerül kérdésbe, hanem az árverés jogkövetkezményeinek szorgalmazása.

Hogy a 181. §. éppen ugy szól az árverési hányadvétel esetére, mint az egész ingatlan vételére, az nyilvánvaló egyebektől eltekintve már csak azért is, mert — ha a 181. §-t csak egész ingatlan árverésére vonatkoztatnók — az árverésen megvett hányadrész birtokbavételéről egyáltalában nem volna jogszabályunk. A 180. §. értelmében, ha az árverés ellen előterjesztést nem adtak be, a telekkönyvi hatóság — «hacsak az árverési feltételek ellenkezőt nem tartalmaznak» — a vevőnek vételi bizonyitványt ad ki, melynek alapján a vevő a megvett ingatlant birtokába veheti. Ez a jogszabály is contradistinctio nélkül egész és hányad árverésre egyaránt szól, de csak arra az esetre, ha az ingatlan a végrehajtást szenvedő saját kezelése alatt állt; ha az bérbe vagy haszonbérbe volt adva, erről az esetről rendelkezik a következő 181. §. szintén minden megkülönböztetés nélkül.

Ez a két szakasz gondoskodik arról, hogy az árverési vevő a maga birói árverésen jól megszerzett jogának gyakorlásába és élvezetébe léphessen, mindenkor nyitva hagyván a telekkönyvi hatóságnak, hogy az árverési feltételekben egyebet kössön ki, mint amit a 180. és 181. §§. dispositiv jogszabályai tartalmaznak. A telekkönyvi birónak teljesen discretiojára bizza a végrehajtási törvény, az árverési feltételek megállapitását, kitüzvén 150. §-ában az irányadó szempontokat: a végrehajtató mielőbbi kielégitését, a végrehajtást szenvedő és a jelzálogos hitelezők érdekeinek megóvását, a vevők versenyének kiméléset. Ha ez irányadó szempontok szem előtt tartásával a telekkönyvi biró megtalálja a legczélszerübb feltételeket, annál jobb; ha nem, gondoskodik a törvény a reparatio lehetőségéről, biztositván a feltételek teljes nyilvánosságát a kifüggesztésnek, a hirlapi közzétételnek, az összes érdekeltek kezeihez való kikézbesitésnek semmiség terhe alatti előirásával (151—153., 179. *a* - *b*.); biztositván az érdekelteknek a halasztó hatályu előterjesztés és felfolyamodás jogát (165., 179. *c*.).

Amikor azonban az árverési feltételek végre, — annyi hivatott tényező és annyi érdekelt közremüködése és ellenőrzése mellett, — végre létrejött és jogerőre emelkedett; amikor az árverés foganatosittatott; a legmagasabb ajánlat leüttetett; a vétel is jogerőssé vált és az immár mindkét félre, t. i. a közérdekből eladóként fellépő államra és az árverési vevőre kötelezővé lett: akkor csakugyan nem lehet szó egyébről, mint az árverési vételnek a feltételek, illetőleg ha a feltételek hallgatnak, a subsidiarius jogszabályok értelmében való teljesitéséről, lebonyolitásáról.

Amikor tehát az árverési vevő, minthogy a feltételek külön kikötést nem tartalmaztak, a 181. §. alapján a haszonbérlőtől a használati jog átbocsátását követeli: itt még per eminentiam végrehajtási jogi specialis kérdésről, t. i. a birói árverésen szerzett jog szorgalmazásáról van szó. Ha ebben a perben «az ügy érdeme szempontjából sem az árverés elrendelésének, illetve az árverési hirdetmény kibocsátásának körülményeire, sem az árverési feltételekre visszanyulni» mint a Curia indokai mondják, nem lehetne, akkor valóban nem volna a végrehajtási törvény 181. §-ának és az ingatlan árverést irányitó többi jogszabálynak sem érvényesitési utja, sem sanctiója. Akkor a 181. §. kötelességévé teszi ugyan a haszonbérlőnek a használati jog átbocsátását, de nem gondoskodnék arról, hogy e kötelezettség teljesitését birói uton kikényszeriteni is lehessen. Akkor az árverési feltételek kikötései puszta igéretek volnának és mindenkinek, aki árverésen ingatlant venni készül, számitania kellene arra, hogy az árverési vételből csak kötelességei származnak, amelyek persze teljes sanctio alatt állanak, jogait ellenben érvényesiteni nem tudja, ha a kötelezett azokat jószántából nem respektálná.

Az árverési vétel megbizhatósága azonban elsőrendü érdeke hitelszervezetünknek. Mert ha az árverési vevő joga csupán nudum ius, amelynek birói uton érvényt szerezni nem lehet, akkor csakhamar nem lesz árverési vevő. S ha nem lesz árverési vevő, akkor nem lesz jelzálogos hitel.

A feltételek tiszteletbentartása iránt eddig felsőbiróságainknak is volt érzéke; erről tanuskodik például a kolozsvári tábla 1463/1897., a Curia 8927/1899., 1899. I. G. 106. és 6743/1898. sz. határozatai, amelyek közül a legutóbb megnevezett kimondja, hogy «az árverési vevő csakis ama jogok és kötelezettségek tekintetében jogutódja az árverést szenvedettnek, amely jogok és kötelezettségek az árverési feltételekben megállapitvák». Az árverés tehát a feltételekben meg nem állapitott és fenn nem tartott jogviszonyok tekintetében tabula rasa-t jelent. Ennek a tételnek csupán egyik következménye a 182. §. 2. bek. azon rendelkezése, hogy az árverési vevő tulajdonjogának bekebelezésével egyidejüleg az összes tehertételek elvileg hivatalból törlendők. További alkalmazási köre ugyanennek a tételnek az árverést szenvedő és az árverési vevő közt a jogutódlási következmények teljes kizárása, kivételével a feltételekben megállapitott jogviszonyoknak. *Az árverési vétel originarius jogszerzés*, amelynek terjedelmét és tartalmát a feltételek és az azokat kiegészitő dispositiv törvényes jogszabályok állapitják meg. A «nemo plus iuris in alium transferre potest quam ipse habet» féle paræmia árverést szenvedőre és árverési vevőre alkalmazást nem nyerhet.

Tévesen argumentál tehát a Curia, amikor kijelenti, hogy «az árvevési vevőnek, mint tutajdonostársnak jogi helyzete a tulajdonból folyó jogok gyakorlása szempontjából lényegében nem különbözhetik a végrehajtást szenvedőétől, nem lehetvén az árverésen vételnek ebből a szempontból egyéb jogi hatása, mint

az, hogy a közösségbe immár *az árverési vevő lép a végrehajtást szenvedő helyébe*», és amikor innen kiindulva, megtagadja az árverési vevőtől azt a jogot, hogy egyoldaluan követelhesse a «bérleti jognak megszüntetését, amikor arra a végrehajtást szenvedőnek sem lett volna törvényes vagy szerződéses joga». Hogy a 181. §. értelmében a haszonbérletet nem a vevő szünteti meg, hanem a haszonbérlő használati joga az árverési vétel tényével ipso facto megszünik, ezt fent már kimutattam.

Ezek után az általános magánjog és a végrehajtási jog lehető collisiójának kérdését oly értelemben vélem megoldhatónak, hogy: a végrehajtási jog különös rendelkezései irányadók mindazon kérdésekben, amelyek az árverési vétel teljesitése körül merülnek fel; ideértve nemcsak a vevő kötelezettségeinek teljesitését is és ezek közt a birtokbavételre vonatkozó jog érvényesitését, hanem jogainak érvényesitését is; a magánjog szabályai érvényesülnek azokban a kérdésekben, amelyek az árverési vétel folytán immár megszerzett tulajdon és birtoklás gyakorlása körül merülnek fel, akár az esetleges tulajdonostársakhoz, akár harmadik személyekhez való viszonyban.

Amikor tehát az árverési vevő a 181. §. alapján a haszonbérlőtől a használati jog átbocsátását kéri, akkor a végrehajtási jog kizárólagos alkalmazási területén mozgunk, mert a kényszerü eladást foganatositó államhatalom garantálta feltételeiben s illetőleg kiegészitő törvényes rendelkezéseiben a birtokbavétel bizonyos módját és idejét; mindenekelőtt ezt kell teljesiteni. Amikor azután az árverési vevő birtokban van és immár arra kerül a sor, hogy megszerzett tulajdonát és birtoklását élvezze és gyakorolja, akkor következik el az általános magánjog kizárólagos uralma. Itt már nem szabad árverési vevőt látnunk, hanem tulajdonost vagy tulajdonostársat, akinek joga persze nem annyi, amennyi a végrehajtást szenvedőé volt, hanem annyi, amennyit neki a magánjog szabályai adnak.

Az élő jog valóban nem logikai kedvtelés játéka. Az itéleti rendelkezés tenorjában a bona fides, a méltányosság szempontjai és egyéb imponderabilis elemek érvényesülnek, amelyek ugyan kifejezésre juthatnának az indokokban, de néha talán alig foglalhatók szavakba. Az itélet tenorját tehát csak az birálja, aki a per egész anyagát ugy ismeri, mint a biró, aki döntött; és az is sok tartózkodással és mérséklettel. Az itéleti indokolás azonban, kivált amikor döntvénytárakban a nyilvánosság elé került, elválik az eldöntött jogeset konkrét esetlegességeitől. A maga tartalmával a nemzet szellemi kincsévé, a jogszolgáltatásnak forma szerint nem kötelező, de példájával mélyen ható kutfejévé válik. Az indokokban nyilvánuló jogi felfogás ezért tárgya az objektiv birálatnak, amelynek hivatása megállapitani, hogy bennük sufficiens causa található-e a döntéshez. Ilyen értelemben jut a jelen birálat arra az eredményre, hogy a Curia indokai egy helyesen felismert tételt helytelenül alkalmaztak. *Dr. Lőw Lóránt.*

Az itéletek szerkesztéséről.

(Leitfaden für die Unterweisung der Referendare im Abfassen von Urteilen in Zivilfachen, von geh. Justizrat Küttner, Rat bei dem kön. sächs. Oberlandesgericht.)

Tünjék fel akármilyen visszásnak és ugy a jelen mint a jövő szempontjából hátrányosnak, a dolog mégis ugy volt, hogy az uj birói nemzedék jogászi nevelése: gyakorlati képzése és elméleti továbbképzése általában nélkülözte a behatóbb, részletezőbb ápolást. A joggyakornok, a jegyző sablon munkával elhalmozva leginkább önmagára van hagyva és csak nagyon kevesüknek lehet az az öröme és szerencséje, hogy vezetőjének, birájának részben ideje, részben képessége és arravalósága, részben készsége és megfelelő modora is van ahhoz, hogy in spe kartársával buzgóbb, áthatóbb, melegebb módon foglalkozzék. A birák legtöbbje ugyanilyen mostoha vezetés alatt érte el a curulis széket, hozzá szokott tehát ahhoz, hogy ne foglalkozzék segédje birói lelkületének a képzésével, nevelésével. A nevelés különben is rendkivül nehéz; a legtöbbször nem annyira tudomány, mint inkább müvészet, mindig pedig a tapintatnak, a jó érzéknek a dolga. A nevelendő alany egyéni minősége is nagyon jelentős, mert amint mondják: rossz földbe hiába vetnek jó buzát. Egyébként a viszonyok is nagyon sulyosak; s ez az oka, hogy a kormánynak az a törekvése, amely az 1912. évi VII. tcz.-ben (Egyes igazságügyi szervezeti és eljárási szabályok módositásáról) és az ezzel közvetve és közvetlenül összefüggő rendelkezésekben megnyilatkozott, sokat javit is a helyzeten, de mégsem képes pótolni azt, ami még a birói előképzés szempontjából kivánatos, sőt szükséges. Nagy értékek megmentéséről és fejlesztéséről, főleg pedig bizonyos birói atmoszféra, hangulat, törekvések és lelki irányok megteremtéséről van szó; erről annyival inkább, mert ismeretes az a lélektani processus, amelynél fogva az akarat (a cselekvés) az érzéstől függ s hogy e kettőnek minősége rendszerint kongruens. Mindezekhez tehát nemcsak intézményekre, de főleg arra való emberekre és pedig ugy az egyik (nevelő) mint a másik (nevelendő) irányban működő alkalmas férfiakra van szükség. Ezekben pedig hiány van s a meglevők is a birósági székhelyeken nincsenek megfelelően elosztva, és nem is rendelkeznek a kellő idővel. Éppen ezért helyes tehát olyan eszközökről gondoskodni, intézményesen is, amelyek a különben leghathatósabb mód: az élő érintkezés hiányában mindenkor és mindenkinek hozzáférhetők és a szóban forgó czélokra alkalmasak. E részben elől járnak a német birodalom különböző igazságügyi kormányai és szakemberei.

Az tudva van, hogy Németországban igen nagy sulyt helyeznek a birói uj nemzedék előkészitésére, kiképzésére. Szóban, irásban, példákban, tettben igyekeznek rávezetni az ujabb nemzedéket azokra az utakra, amelyek a jog helyes felismeréséhez és alkalmazásához vezetnek és sulyt helyeznek a jogalkalmazási technika azon árnyalatszerü, de gyakorlatilag igen fontos módjainak, hogy ne mondjam, fogásainak a megismertetésére és elsajátitására is, amelyeket különben csak igen hosszas gyakorlat és tapasztalat után lehet ellesni és elsajátitani. Csak ugy emelkedhetik a jelen nemzedék az öregebbek vállain a közös czél felé, ha az idősebbek a fiatalabbak részére is vetettek, ha velük együtt a fiatalabbak is arathatnak, amint hogy a jelen mindig a multból élt s a jövő is a jelenből fog élni. A jelzett czélokat náluk egész irodalom törekszik szolgálni és mondhatni, hogy ez a törekvés, amilyen jogosult és hasznos, éppen olyan eredményes is.

Ebből az irodalomból emelem ki a szászországi főtörvényszék egyik birája: Küttner igazságügyi titkos tanácsos tollából már több kiadásban megjelent azt az igen hasznavehető kis müvet, amely arról értekezik, hogy a polgári ügyekben miképpen szerkesztessék az itélet. (Leitfaden für die Unterweisung der Referendare im Abfassen von Urteilen in Zivilsachen.) Saját és a hasontörekvésück önképzése czéljából is óhajtom az érdeklődők figyelmét felhivni erre a becses könyvecskére, mert tudom, hogy a képzések között legbecsesebb az önképzés, természetesen megbizható vezér utmutatása alapján.

A szerző 119 tételben foglalja össze utbaigazitásait. Ezekből az 1—22. tétel az itélet bevezető részére (Urteilseingang und Urteilsformel), a 23—62. tényálladék megállapitásaira, a 63—119. pedig a tulajdonképpeni jogi indokolásra vonatkozik. A tényálladék megállapitásánál azt álltitja fel szabályul, hogy az kimerető, de mégis összevont és rendszeres legyen (erschöpfend, gedrängt und geordnet), a jogi indokolásra pedig azt, hogy ez rövid és velős, egyszerü és világos, az észszerü gondolkozás törvényeinek megfelelően kifejtve és rendszerezve is legyen. (Die Entscheidungsgründe seien bündig und kurz, schlicht und klar, den Gesetzen des vernünftigen Denkens gemäss entwickelt und geordnet.) Az ennek az általános czélnak az elérésére irányuló tételei közül legfontosabbak a következők: 68. tétel: jogkérdések fejtegetését szükség nélkül ne keressük. Áll ez különösen a kétséges jogkérdésekre akkor, amikor a döntés a tárgyalás és a bizonyitás eredményeihez képest már a tényállásszerü megfontolásokra is elégséges módon támaszkodhatik. A határozat indokai tehát általában ne döntsenek el semmit, ami szükségképpen döntést nem kiván. (Magam részéről ugy fogom fel a szerző e tanitását, hogy ne feszegessünk akkor is jogkérdést, amikor még a tényalap sem állapitható meg, vagy amikor az előterjesztett tényalapon, valósága esetén sem volna a vitatott jog megitélhető. Az első ugyanis (a prius a praemissa) a tény, ezt követi a tényre alkalmazandó jog, mint következmény, ne beszéljünk tehát jogról akkor, ha tényről sem beszélhetünk, avagy amikor a tényből a jog meg nem állapitható. Ez a szabály főleg a bizonyitás elrendelésénél tartandó szemmel, nehogy akkor is rendeljünk bizonyitást, amikor az előterjesztett tényalapon a vitatott jog amugy sem volna megitélhető.

A 70. tétel: A kifogásokra nézve szabályként azt kell szem előtt tartani, és szigoruan betartani, hogy amennyiben a kereset más okokból, tehát a kifogásokra való tekintet nélkül is pl. határozatlanság, bizonyitékok hiányossága okából elutasitható, a kifogásokra még abban az esetben sem kell kitérni, azokat tehát akkor sem kell méltatni, ha azok egyébként és magukban véve helyt állanának is. Másként és ellenkezően áll azonban a dolog azoknál a kifogásoknál, amelyeknek a hatása ugyanaz ugy akkor, ha a kereseti igény különben megállapitható, mint akkor is, ha az meg nem állapitható. Ilyen kifogás: a lemondás, az egyezség és az elévülés. Ezekre az ajánlható, hogy az eljárás megröviditése szempontjából előtérbe állittassanak és figyelembe vétessenek. (Ez a tétel nálunk az 1911. évi I. tcz. 180., 181., 499. és 540. §-aira való tekintettel csak az érdemleges kifogások szempontjából nyerhetne alkalmazást.)

A 75. tétel: A határozati indokok közé lehetően csak a «rationes decidendi» (szükebb értelmü, vagyis olyan határozati indokok, amelyek magát a döntést tartalmazzák és fedik) és nem egyuttal az u. n. «rationes dubitandi» (Zweifelsgründe) veendők fel.

A 76. tétel: Mellőzendő minden arra vonatkozó fejtegetés, hogy miként dőlne el az ügy, ha egyik vagy másik vonatkozásban a tényállás másként alakult volna. A 77. tétel: Rendszerint határozott véleményt kell nyilvánitani olyan kérdésben is, amely csak valamely más eljárás folyamán kerül majd döntésre. (Nézetem szerint ez hamis tanitás, mert minden kérdést csak ott kell eldönteni, ahol ez mellőzhetetlen s ha ez csak más eljárás folyamán kerül majd döntésre, ennek elébe vágni nem czélszerü, sőt a legtöbb esetben nem szabad.) A 78. tétel: Ha több önálló tétel (indok) van, amelyek mindegyike elegendő a döntéshez, vagy valamely egyes igény, egyes tétel igazolására, elég, ha ez indokokból egyet, és pedig azt hozza fel a biró, amely a legdöntőbb, amely a legbiztosabban oldja meg a kérdést és amely a legjobban meggyőző. Nem gáncsolható azonban, ha abból a szempontból, hogy ezáltal valamely jogorvoslat vagy ujabb per elkerülhető legyen, ilyen esetben a többi indok is felhozatik; ezt azonban a lehető rövidséggel kell megtenni.

A 79. tétel: Lehetőleg ritkán kell érvelni azzal a vélt indokkal, hogy valamely jogtétel kétségtelen vagy magától értetődő. Ahol ennek helyébe a törvényértelmezés vagy valamely más jogi érvelés nem léphet, ott az emlitett vélt indokot helyettesiteni kell a dolog természetére, a mindennapi tapasztalatra, az általános felfogásra, vagy amennyiben az a fennálló törvényekkel összhangba hozható, az illető nép és társadalmi réteg gyakorlatára és egyéb nyilvánvaló tényekre való utalással és hivatkozással.

A 80. tétel: Nem helyeselhető az akár a szóbeli tárgyalásból, akár a bizonyitásfelvételből, vagy az egyes tanu vallomásából meritett «összbenyomásra» való utalás; ehelyett inkább azok az előzmények és előfeltételek egyenként adandók elő, amelyekből az a bizonyos, illető következmény levonva lett. A 83. tétel: A biró ne legyen erkölcsbiró. Amikor erkölcsbe ütköző cselekvényekkel vagy állapotokkal van dolga, azokat csak annyiban és abból a szempontból vizsgálja, amennyiben azok valamely jogtételbe ütköznek. A 84. tétel: Általában a biró ne nyilvánitson érzelmeket, bosszuságot, kárörömöt, megvetést stb., végezzen ő csak értelmi munkát. (Lex dura, sed ita scripta est?)

A 85. tétel: Amikor a jogeset a népélet ujabbkori állapotának és jelenségeinek a folyományaként jelentkezik — pl. a tisztességtelen versenyből, munkabérszerződésnek felmondás nélkül bekövetkezett felbontásából, munkakizárásból származó vitás kérdések — tartózkodjék a biró ez állapotok és jelenségek általános megitélésétől és szoritkozzék inkább csak annak a kérdésnek kifejtésére, hogy a kérdéses állapotok és korjelenségek fennforgásának ténye milyen befolyást gyakorol az ellenfél hibájául felrótt jogsértés megitélésére. (Ezzel a tétellel erős ellentétben áll curiánk felülvizsgálati tanácsának a folyó évben 1911. G. 259. szám alatt hozott jelentőségéhez képest nagy feltünést és sok ellentmondást is kiváltó határozata,* amely az erkölcsi és a társadalmi okokból, a legérzékenyebb emberi és családi érzések forrásaiból, de egyuttal az életfelfogásból is ugyancsak bőségesen és talán annyira is merit érveket, hogy ezt a mértéket csak a kir. Curia irányitó tekintélyével lehet fedni, de az alsóbiróságok itélkezésének mintájául elfogadni aligha volna tanácsos.)

Dr. Staud Gábor.

* Közölve a Hiteljogi Döntvénytár folyó évi évfolyama 97—104. lapjain.

Különfélék.

— **A Magyar Jogászegylet** folyó hó 1-én tartotta évi rendes közgyülését, mely több irányban eltért a sablonos évi ülésektől.

Nagy Ferencz elnöki jelentésében három év szakadatlan sikereiről számolt be. A tagok létszáma folyton szaporodik, a vidék lelkesedéssel csatlakozik az egyesület actiójához, a könyvkiadóvállalat egyre szélesebb körökben terjed és — ami a legnagyobb sikere az ezidei egyesületi évnek — az egylet kiváló sikerrel támasztotta fel halottaiból a Magyar Jogászgyülést.

Az egyesületben tartott előadásokat és vitákat tartalmazó kiadványok immár 3000 példányon felül nyomatnak. A lefolyt cziklusban az egylet 40 füzetet küldött szét 122 ivnyi terjedelemben, 41 K bolti árban. 1909 deczember hó 12 én a tagok létszáma 1496 volt, mig jelenleg a taglétszám 2074 és pedig 1001 budapesti, 1073 vidéki. A törzsvagyon 26,165 K. (A füzetekben és a könyvtárban levő vagyon nem számittatott be.)

Mindez az elnökség és a tisztikar fáradhatatlan buzgalmának eredményei.

Mély részvéttel, a közgyülés felállása mellett emlékezett meg az elnök a Jogászegylet elhunyt kiválóságairól. Pénztárosunk, *Vámossy Károly*-ról elmondott meleg szavai után a következő nemes szavakkal bucsuztatta *Márkus Dezsőt*, az egylet legagilisabb, legtöbb érdemet szerzett tagját:

«És friss még a hant e kartársunk sirján, mikor kidölt igazgató-választmányunk másik régi oszlopa dr. Márkus Dezső kuriai biró, élete delén, munkabirásának teljességében, nagy arányu tervező és alkotó tevékenység közepéből. Egyesületünknek 24 éven keresztül volt tagja és kényszerito ok nélkül alig hiányzott egy ülésről is. 14 önálló tanulmányát mutatta be egyesületünkben és legalább kétannyira megy felszólalásainak száma. Mindannyiszor megnyilatkozott rengeteg tudása, erős átfogó képessége, mély judiciuma. Sokoldalusága bámulatos volt. A magánjog és törvénykezési rendtartás kérdéseiben épp oly jártas volt, mint a közjog és a közigazgatási jogban. A pozitiv jogot épp oly virtuozitással elemezte, mint ahogy excellált törvényszerkesztési hivatása körében és jogtörténelmi munkáiban épp oly tömege van felhalmozva pozitiv ismereteinek, mint amily hatalmasnak mutatkozott ujitó képessége, mikor a jognak haladó szellemü fejlesztésével dolgozott. Tartós emléket állitott magának egész jogi müvelődésünkre nagyhatásu gyüjtő munkásságával és megbecsülhetetlen szolgálatokat tett a külföld részére irt ismertető és összefoglaló müveivel. Mint legfelsőbb biróságunk felülvizsgálati tanácsának tagja szintén a haladás eszméjét képviselte és köztudomásu, milyen hatást gyakorolt a törvénytelen gyermek jogállása kérdésében kifejlődött ujabb joggyakorlat kialakitására. A jó birónak nemes tulajdonságai diszitették: tiszta fő és érző sziv. Emlékét kegyelettel őrizzük.»

Ezen, az elhunythoz igazán méltó megemlékezés után megtörténtek a három évnyi érvénynyel megejtett választások. Uj tisztviselőkül megválasztattak: Vécsey Tamás helyett alelnök lett Tőry Gusztáv államtitkár, Vámossy Károly helyett pénztárnok Szilágyi Artur Károly. Uj választmányi tagok: Harrer Ferencz fővárosi tanácsos, Némethy Károly belügyminiszteri államtitkár, Pekáry Ferencz min. tanácsos, Pollák Illés ügyvéd, Zachár Emil curiai tanácselnök és Juhász Andor törvényszéki elnök.

Meg kell emlékeznünk még azokról az őszinte meleg-

ség és méltánylás sugallta magas szárnyalásu szavakról, melyekben *Kenedi Géza Nagy Ferencz* elnök érdemeit, a közélet és főképp a Jogászegylet körül kifejtett nemes működésének irányát jellemezte.

A közgyülés általános és egyhangu lelkesedése kisérte *Kenedi Géza* beszédét.

— **Az idei igazságügyi költségvetési vita** az előzőknél is rövidebb volt. *Kenedi Géza* előadói beszédében áttekinthetően ismertette a költségvetést, szóba hozta a főbb mizériákat, tárgyalta a budapesti birósági mizériákat is. *Dr. Nemess Zsigmond* a nagyobbszabásu szervezeti reformokat reklamálta, sok helyes megjegyzést téve a jogászképzésre. *Székely Ferencz* igazságügyminiszter záróbeszédében sok beismerés és sok védekezés van. A miniszter egy szóval se tagadta le a letagadhatatlan tényeket, de — ha nem is nyiltan — de implicite az előző aerák mulasztásaival takaródzott.

A miniszter ur minden alkalommal jónak tartja az ügyvédségről is néhány megjegyzést tenni. Emlékezzünk csak arra a semmiképp sem alkalomszerü mondására, hogy a 6000 ügyvéd legalább is hat millió koronát visz el évente a nemzeti vagyonból.

Most — ugy látszik — a *Budapesti Ügyvédi Körnek* igazán jóhiszemü és semmiképp sem «agressiv» akciójáról, melylyel a Kör feltárta a miniszter által is elismert képzelhetetlen állapotokat, — a miniszter ur a következőket mondotta:

«Még különösebben az ügyvédi karra vonatkozólag tartozom egy nyilatkozattal. Én nem panaszképp mondom, mert az ügyvéd uraknak természetében van, hogy kissé agresszivek, nem is volna jó, ha nem igy volna, mert ők azok a csukák, amelyek behajtják a potykákat a tóba és nem engedik egészen elposhadni őket. Nem veszem tőlük rossz néven, hogy engem folytonosan támadnak, az külső megnyilvánulása az ő impetuosus természetüknek, de aztán, amikor négyszemközött vagyunk, mégis elismerik, hogy történik valami. Én e tekintetben igazán nyugodt lélekkel maradok a helyemen, mert amit tettem, az az ő érdekünek is megfelel. Az ügyvédi törvény előkészitését szivemen viselem, teljesülni fog sok mindenféle óhajtásuk, zárjel közt mondva a tarifa-rendezés is, és ennek következtében meg fogják látni, különösen, ha egyszer nem leszek ezen a helyen, hogy jó barátjuk voltam».

Nem biráljuk a csukákra, potykákra (valószinüleg ügyvédek és jogkereső közönség), meg a tóra (valószinüleg az igazságszolgáltatás) vonatkozó megjegyzéseket, bármily derültséggel honoráltattak is.

Az a panasza a miniszter urnak, hogy az ügyvédek impetuosus természetüknél fogva őt «folytonosan támadják», de négyszemközt elismerik, hogy «mégis történik valami», megforditva áll. Az ügyvédség mindig elismerte, hogy «történik valami», sőt elismerte azt is, hogy *Székely Ferencz* nevéhez fog füződni más kiváló alkotáson kivül a perrendtartás kodifikációja is. Az ellenben éppen nem áll, hogy az ügyvédek a minisztert folyton támadták volna.

A konkrét adatok hü feltárása és a javitásra való törekvések nem mennek «támadás» számba, viszont az ügyvédség sóha olyant nem mondott, amiből tárgyilagosan arra lehetne következtetni, hogy a tárgyilagosság félretételével puszta szubjektivitásból a miniszter urral szemben foglalt volna az ügyvédség állást.

— **Sajtójogi dolgozatok.** *Tarnai János* curiai biró a magyar sajtójog legállandóbb mivelője, aki évek hosszu során át mindig nyitott szemmel és az őt annyira jellemző judiciummal szólt hozzá a felmerült kérdésekhez. A munka tartalmát az egyes fejezetek czimei jellemzik. A sajtójog köréből valók a következő dolgozatok: A felelősségi rendszer. Összehasonlító törvényhozás. (Anglia, Francziaország, Németország, Ausztria.) A czenzura Magyarországon. A sajtótörvény keletkezésének története. Egy angol sajtóper. A pornografiáról. (1. A fajtalan iratok elleni küzdelem kérdéséhez. 2. A pornografia elleni küzdelem Francziaországban és Angliában.) Mintegy függelékképp közli szerző két szerzői jogi dolgozatát. Az első czime: A szerzői jogról. A másodiké: Adalékok a szerzői jog történetéhez. (Macaulay két beszéde.)

Ebből a tartalomjegyzékből is látható, mennyire tulságosan szerény az előszó azon kijelentése, hogy a munkálatok nagyobbrészt a Curia itélkezése közben vitássá vált egyes elvi kérdések megoldásához kivántak csupán anyagot szolgáltatni.

Ezen nagy apparátussal készült anyaggyüjtésnek meg is volt az a szerencséje, hogy az azokban vallott elvek nagyrészt helyeslésre találtak a Curia judikaturájában. (Franklin-Társulat kiadása. Ára 5 K.)

— **Sötétség a Juszticiában.** E héten borus, ködös napok jártak. Különösen egy napon volt a sötétség olyan mérvü, hogy még a birósági folyosókon sem lehetett olvasni irni, pedig a törvényszéki épület folyosóin gázvilágitás van bevezetve, de éppen a sötét napokon nem gyujtották fel a lámpákat.

Azonban azt lehet mondani, utóvégre is a folyosókon csak az ügyvédek lebzselnek. Ám a birói szobákban, ahol a biráknak és jegyzőknek dolgozni *kell*, itt sem volt másként.

Egy-egy biró (gyertyatartó nélkül) felállitott egy, némelyik két gyertyát és ezeknek *fényénél* próbálkoztak a munkával, mig mások (a járásbiróságoknál) egyszerüen hivatalból elhalasztották a tárgyalásokat, arra való hivatkozással, hogy sötétben tárgyalni nem lehet.

Hogy ez alkalommal nem holmi ügyvédi panaszok hangzottak el a magas kormánynyal szemben, arról meggyőződhetett, aki a birói ajkakat meg a jogkereső közönség kiszólásait figyelemre méltatta.

— **Visszhang.** A *biróságok a perrendtartás életbeléptetése előtt* czimü előadás — ugy látszik — szélesebb köröket von az érdeklődés körébe. Ime, egy levél:

«... A különlenyomatban megjelent előadás szóról-szóra ráillik a mi helyi viszonyainkra is.

Járásbiróságunknál eddig három biró nyögött a temérdek és aránytalan munka sulya alatt. Augusztus óta, tehát immár öt hónapja, az egyik biró beteg s igy két biróval akarják elvégeztetni, amit eddig három nem győzött. Egy-egy biránk körülbelül 270 itéletet kénytelen megszerkeszteni. Egy referens végzi a tkvet, hagyatékot, büntetőt, polgári és büntető megkereséseket és a polgári perek közül az összes birtokpereket.

A legszomorubb, hogy a felügyeleti hatóság nem szerezhet tudomást a mizériákról, mert biróságunk — nyilván álszeméremből — *nem mutatja ki tényleges restanciáját* ..»

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Az ujság, mint nevelési tényező a börtönben.** A foglyokkal való bánásmód kérdése társadalmi-jogi aktuális problémáink közt foglal helyet, különösen a fiatalkoru büntettesek megjavitására irányuló törekvéssel kapcsolatban.

Hogy kenetteljes erkölcsi prédikációk teljesen hatástalanok, abban már régen egyetért mindenki. De mi foglalja el ennek helyét a gyakorlatban? Ez a nehezebb kérdés.

A modern praktikus intézkedések terén itt is az amerikaiak vezetnek.

Mittermaier giesseni egyetemi tanár a «Monatsschrift für Kriminalpsychologie und Strafrechtsreform» czimü folyóiratban az amerikai letartóztatási intézetek hirlapjaira hivja fel a figyelmet. Elmondja, hogy pl. a «concord-junction»-i (Massachusetts) börtönben hetenként átlag 12 oldalon jelenik meg az «Our Paper» czimü hirlap. Érdekes hireket közöl a külvilágból; persze nem a nagy politika köréből, hanem olyanokat, melyek 14—21 éves ifjakat érdekelhetnek. Két hasábon az igazi amerikaira nézve annyira nélkülözhetetlen viczczeket és szellemi sziporkákat tálalja fel. Természetesen a sportkérdéseknek is nagy helyet szentel. Az intézeti tanitásról is hireket és résumét közöl. Technikai czikkek, munkamódszerek, találmányok, természeti események szintén megbeszélés tárgyává tétetnek. Kis, tanulságos el-

beszélések se hiányzanak. Nagy költők és gondolkodók müveiből szemelvények jelennek meg benne.

Kétséget nem szenved, hogy a hirlap a letartóztatási intézetben lévőkre még erősebb befolyást gyakorolhat, mint egyébként s bizonyos az is, hogy a foglyok szellemi rugékonyságát a börtönök egyhanguságában is ébren tartani alkalmas.

— **Az ugynevezett jogi ismétlőiskolákkal, szemináriumokkal** szemben a hivatalos egyetemi körök régebben, de nagyrészt még ujabban is mereven elutasitó álláspontra helyezkedtek. Van azonban oly álláspont, mely ez intézményt hivatalosan is elismeri és arra törekszik, hogy ezen jogi repetitoriumok helyes irányu fejlesztésével azokat a jogi oktatás segitő szerveiül felhasználja.

Hogy a német egyetemek miként vélik eme czélt elérhetőnek, arra nézve utmutatást nyujt a berlini egyetem által 1906 aug. 1-én kibocsátott «szabályzat a magán-repetitoriumok hirdetéseire vonatkozólag».

A berlini egyetemi hatóságok a szóban levő privát kurzusokat a következő alapelvek szerint részesitik «támogatásban», ami tulajdonképpen csak az egyetemi fekete-táblákon való hirdetés jogának engedélyezésében nyilvánul.

Az oktatóktól mindenekelőtt tudományos előkészültséget kivánnak. (Berlinben a letett referendár-vizsga és egy esztendei joggyakorlati tevékenység, vagy a berlini egyetem jogi fakultásán cum laude promotio, esetleg birói vizsga.) Ezenkivül szükséges, hogy az előkészitő kérelmét egyik egyetemi rendes tanár részletesen okadatolt irásbeli beadványban támogassa. Rendszerint e külön szóbeli vizsgálat letételét is kivánják; ez alól azonban kivételes esetekben felmentés adható.

A repetitoriumok csak az egyetemi oktatás kiegészitőiül (nem pedig helyettesitőiül) szerepelhetnek; ennélfogva dogmatikai vagy történeti rendszeres előadások nem tarthatók. Minden kurzusra csak korlátolt számban vehető fel hallgatóság. A honoráriumoknak is bizonyos korlátok közt kell maradniok. Szigoruan tilos a hallgatóknak egyetemi irásbeli feladványaik elkészitésénél segédkezet nyujtani.

Az előkészitők mindezen kötelezettségek lelkiismeretes betartására irásban kötelezik magukat.

— **Rendjelek a biráknak.** Németországban tudvalevően a birói kar tagjai is részesülnek kitüntetésekben. A birák szaklapja deczember 1-i számában regisztrálja, hogy a birodalmi törvényszék két tagja (curiai birói rang) kapott legutóbb *IV. osztályu vörös sas rendjelet.* Kiemeli a birák lapja, hogy ugyanekkor ugyanazt a rendjelet kapták egy vidéki bábaképzőintézet igazgatója, a katonai igazgatás több középállásu hivatalnoka, mint fizető mester, élelmezési mester és egy puskamüves.

— **A porosz birói kar megifjodása.** A porosz hivatalos igazságügyi naptár tanusága szerint 5496 biró és ügyész közül 1524 (28%) 1903 óta, tehát kevesebb mint tiz év óta szolgál. A legrégibb szolgálat 1857. évre megy vissza. Még a magasabb állásokban is sok a fiatal. 421 Oberlandesgerichtsrat közül csak 93, 390 Landgerichtsdirektor közül 121 szolgál tiz éven tul.

Ügyvédi költségjegyzékeket a kettős könyvvitel elvei szerint f. é. deczember 31-ig elkészitenek, restancziát feldolgoznak, segédszemélyzetet ezen munkára betanitanak szakavatott vezetés alatt gyakorlott könyvelők. Czim a kiadóba. 14625

Sommás és telekkönyvi ügyekben, magyar és német nyelvben jól gyakorolt ügyvédjelöltet keresek azonnali belépésre. Dr. Bernáth Samu, Mohács. 14626

Ügyvédjelölt, ki járásbirósági ügyekben teljesen jártas, önállóan tárgyal, német nyelvet tökéletesen birja, azonnal alkalmazást nyerhet. Ajánlatok fizetési igény megjelölésével intézendők: dr. Sik Lajos, Németujvár, Vasmegye. 14651

Fiatal, feddhetlen jellemü, rendezett anyagi viszonyokkal biró s a közjegyzői teendők minden ágában jártas közjegyzőhelyettes kerestetik vidékre. Ajánlatokat «Helyettes» jelige alatt továbbit a kiadóhivatal. 14654

A teljes munka megjelent!

A hatályos magyar törvények gyüjteménye.

(CORPUS JURIS HUNGARICI)

1000—1911.

Szerkeszti, jegyzetekkel és utalásokkal kiséri **Márkus Dezső dr.**

Teljes hét kötetben.
Összesen 6750 oldal.

Ára a teljes gyüjteménynek félbőrkötésben 150 korona.

E gyüjtemény tartalmazza időrendben mindazokat a törvényeket, melyeket a magyar királyság megalapitásától fogva a mai napig hozott a nemzet s melyek ma is érvényben vannak. Mindenki, akinek fogalma van róla, hogy mekkora feladat és fáradság a régi és ujabb törvények tömkelegéből a még ma is érvényben levőket kiválogatni, hatályosságukat kétséget kizáróan megállapitani, az egyes törvények egyes részeit hatályosság szempontjából megvizsgálni, tudhatja, mekkora szellemi munka eredménye e mű s mekkora munkát takarit meg a jogkereső és jogalkalmazó e gyüjtemény használatával. A törvények szövegén kivül bő és minden vitás kérdést tisztázó jegyzetek, a különböző törvények kapcsolatait felmutató utalások s a gyakorlatiasan összeállitott tárgymutató minden tekintetben a magyar törvényismeret klasszikus kézikönyvévé teszik.

A Franklin-Társulat kiadása.

Megrendelhető havi részletfizetésre:

Kelemen D. és Társa
könyvterjesztési vállalatánál
Budapest, IV., Reáltanoda-u. 5.

Főszerkesztő: Dr. Dárday Sándor, Döbrentei u. 20. Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat, Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: Dr. Balog Arnold, Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenhetedik évfolyam. 51. szám. Budapest, 1912 deczember 20.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intezendők

Tartalom. *Vargha Ferencz* kir. curiai tanácselnök: A büntetés kiszabásának irányeszméi. — *X.:* Elnökök, tanácselnökök és az uj polgári perrend. — *Dr. König Vilmos* budapesti ügyvéd: Mit várhatunk az uj felülvizsgálati eljárástól? — *Dr. Schuszter Rudolf* közigazgatási biró: A zálogforgatmány váltóknál. — *Dr. Degré Miklós* győri kir. törvényszéki elnök: Semmiségi panasz végzések ellen. — *Dr. Nitsche Győző* kir. kereskedelmi és váltótörvényszéki biró: A czég és védjegy oltalma. — *Dr. Török József* budapesti ügyvéd: Néhány szó a nyolczszázalékos kamatmaximumról és a törvényes kamatról. — *Dr. Balog Arnold* budapesti ügyvéd: Biróságaink helyzete a perrendtartás életbeléptetésének küszöbén. — Különfélék.

Melléklet: Magánjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A büntetés kiszabásának irányeszméi.*

I.

A büntető igazságszolgáltatásnak kétségtelenül legnehezebb problémája az igazságos büntetés megállapitása; sőt nemcsak legnehezebb, hanem legfontosabb is. Joggal azt lehet mondani, hogy az egész bünvádi eljárás czélja ebben csucsosodik ki, mert hiszen a helyes minősités is csak arra való, hogy a helyes büntetési keretet megtaláljuk. Ez a jogi értékelésnek sarktétele. Nem azért vannak a különböző büncselekmények különböző tényálladéki elemekkel konstruálva, hogy a birói elme ezeknek a jogi ismérveknek megállapitásánál virtuozitást fejthessen ki, hanem azért, mert minden a büntetőjog által védett életérdeknek más és más jogi értéke van.

Más észszerü czélja nem is lehet a különböző tényálladékok konstruálásának. Az értékelésnek pedig egy praktikus megjelenési formája van: az értékelésnek megfelelő büntetési tétel meghatározása. Ez a törvényhozó feladata. Miután a büntetési tétel azt fejezi ki, hogy elvontan mily megtorlási értéke van valamely jogtárgy sértésének vagy veszélyeztetésének, természetesen következik ebből, hogy a büntetési tétel sohasem lehet abszolut, hanem mindig kell annak minimummal s maximummal birni, mert a biró, aki az eléje került jogesetet mérlegeli s értékeli, csak igy tudja meghatározni, hogy az összszerü esetben a büncselekmény és tettes számos egyéni sajátosságának figyelembevételével büntetésben kifejezve mily értéke vagy sulya van a büncselekménynek.

Vagyis a törvény elvont eszményi igazságot fejez ki a büntetési tétellel, a biró pedig a büntetés kiszabásánál az életből vett körülményeket mérlegelve, az egyéni, tehát konkrét igazságot határozza meg.

Persze tökéletes, tévedésektől mentes akkor volna az igazságszolgáltatás, ha exakt bizonyossággal tudná meghatározni, hogy mily büntetést kell minden egyes esetben kiszabni. Ez azonban lehetetlenség, egyszerüen azért, mert a büntető igazság sohasem lesz egyenlő az exakt tudományok igazságaival, a matematika, kémia s fizika, legalább érzékeink szerint, exakt igazságokat állapit meg, mert az élettelen világgal dolgozik. Az élő világ azonban ilyen magaslatra sohasem juthat igazságaival, mert az élet szerfölött szövevényes s pillanatról pillanatra változó s ki nem kutatható jelenségeinek összes törvényeit nem ismerhetjük meg soha.

Ez azonban korántsem azt jelenti, hogy lemondjunk az igazságszolgáltatás fejlesztéséről s lemondjunk a haladás reményéről. Ellenkezőleg a számtalan nehézség arra sarkal, hogy nagyobb értelmi energiát fejtsünk ki; s a meddő spekuláczió helyett az empirikus módszerhez nyuljunk az igazságszolgáltatásban is. Mert a spekulativ módszer helytálló lehet teljesen abstrakt tudományoknál, de ott, ahol az élet s életjelenségek szolgálnak alapul: a spekuláczió teljesen értéktelen. Már pedig nem lehet vitázni afelett, hogy a büntető igazságszolgáltatás minden izében az életből meriti anyagát. Az egyénnek mint társadalmi lénynek cselekményeit kell igazságosan megitélnünk. Ezek a cselekmények azonban az egyén lelki s erkölcsi életéből folynak, erkölcsi s lelki életünket pedig ezer idegszál köti ahhoz a kozmikus és társadalmi környezethez, melyben élünk. Ime tehát, egy kis körültekintéssel, elfogulatlansággal s kissé szélesebb perspektivával beláthatjuk, hogy a jogtudományt spekulative müvelni s az igazságszolgáltatást is erre a kaptafára huzni annyit tesz, mint az élettől elzárkózni. A spekulativ módszerrel leszürt igazság csak a jogi fogalmak mesteri kicsiszolását jelenti, s hogy triviálisan fejezzem ki magamat, nem más, mint teljesen értéktelen betürágás, amiből hiányzik a czéltudatosság, czélszerüség és társadalmi hasznosság.

Igenis, hangsulyozom a társadalmi hasznosságot; mert az igazságszolgáltatásnak ebben kell kicsucsosodni. Addig, mig ezt a felsőbb rendü czélt nem tudjuk szolgálni, az igazságszolgáltatás hamis nyomon jár. Addig mig kizárólag csak a megtorlás lesz végczélunk, azon a nyomon járunk, melyet az ősember taposott ki, csak a czélszerüség nélküli vak bosszunak; ennek az ösztönszerü fellobbanásnak hódolunk. A különbség csak az, hogy hajdan egyesek vagy családok hajtották végre a bosszut, ma pedig a társadalom teszi azt.

A kizárólag megtorló büntetés azonban bosszu marad mindig lényegében, csakhogy a fejlődés azt ma már kollektiv, állami bosszuvá alakitotta át.

* Hazánkban az ujabb irodalom igen értékes monografiákkal gazdagodott tárgyunkkal többé-kevésbé kapcsolatosan. Ezek közül csak a fontosabbakat emelve ki, felemlitem a következőket: Dr. Angyal Pál tanulmányát a fiatalkoruak büntetőjogáról. Dr. Balogh Jenő: «Fiatalkoruak és büntetőjog». Szerző ebben a munkájában tömör, lapidaris vonásokkal feldolgozza azt az óriási anyagot, ami a fiatalkoruakra s a fiatalkoruak büntetőjogára vonatkozik; s igy munkája gazdag tárháza a büntető jogtudomány eme részének, mely ma kétségtelenül legfontosabb a büntetőjogban. Dr. Friedmann Ernő: «Határozatlan büntetések». Dr. Baumgarten: «A büntetés kimérésének reformja». Dr. Finkey Ferencz: «A motivumok tana». Ugyanattól: «A motivumok értékesitése a legujabb törvényalkotásokban». Dr. Vámbéry Rusztem: «Büntetőpolitikai követelések». Ugyanattól: «A német Btk. reviziója». Dr. Magyar István: «A büntetés kimérése» a külföldi javaslatok ismertetésével. Dr. Doleschall Alfréd: «A schweizi, osztrák és német büntetőjavaslatok». Mint ismeretes tényt talán fölösleges is kiemelnem, hogy nálunk a klasszikus irányzatnak legbuzgóbb, legtekintélyesebb — de legyünk igazságosak — legveszedelmesebb ellenfele is Baumgarten. Veszedelmessé teszi őt nagy tudása, lenyügöző dialektikája és néha a kiméletlenséggel kaczérkodó szatirikus érvelése; legjobban lehet őt jellemezni, ha azt mondjuk, hogy ő a magyar Binding. A tárgyilagos, magasabb szinvonalon álló ellenfél előtt ez teszi őt becsessé; mert az eszmék harcza hozza létre a fejlődést; s minél nyomósabbak, minél mélyebbek az ellenfél eszméi, ezek az ő ellenfelét is annál erősebb szellemi energiákra késztetik, ami a fejlődést gazdagabbá s értékesebbé teszi. Az ő jellemzése kapcsán az a bizarrnak látszó igazság szögezhető le, hogy konzervativ gondolkozása megbecsülhetetlenül értékes a fejlődés szempontjából.

Nehogy félreértésnek tegyem ki magamat, sietek hozzátenni azt, hogy korántsem akarom a büntetést fölöslegesnek feltüntetni. Csak azt kivánom kifejezni, hogy a büntetés a mai kulturfokon mást jelent, mint hajdan ; s már a megtorlás mellett helyet követel abban a czélszerüség gondolata is.

Hogy a távol jövőben mily átalakuláson megy át a büntetési rendszer, azt megjósolni senki sem tudja ; egyszerüen azért, mert a kulturenergiákat sem ismerjük, melyek a fejlődést előmozditják, annál kevésbbé tudjuk, hogy ezek az ismeretlen erők milyen irányban fognak haladni.

Nagy tévedésben vannak azonban és illuziókban ringatják magukat a régi klasszikus iskola konzervativ bajnokai, akik az uj irányok alkonyodását látják mindig, valahányszor egy-egy kombattáns, rozsdás fringiájával a régi eszmék fentartása mellett sikra száll. Mert hiszen nem Birkmeyer és hivei döntik el az ütközet sorsát, hanem a törvényhozások és a társadalom folyton fejlődő eszmevilága.

Már pedig azt látjuk, hogy mig a tudomány porondján, hol az egyik, hol a másik eszmevilág harczosai ülnek diadalt, az alatt a pozitiv világfelfogás a törvényhozás utján napról-napra szedegeti ki a régi kor bástyáiból a tégladarabokat ; s a távoli jövő embere majd megéri azt az időt, mikor az utolsó tégladarab is eltünik az évezredes kőfalakból.

És ezen mi jogászok nem is buslakodhatunk ; sőt természetesnek kell azt tartanunk, mert hiszen a jog éppugy, mint minden emberi tudás és ismeret, s minden, ami a világon van, változásnak s örökös fejlődésnek van alávetve. Még a vallási dogmák tartalma is változik, pedig az emberek lelki s érzelmi világában a hit élete a legállandóbb, hogyne változna a jogtudomány, amely visszfénye a folyton mozgó, változó társadalmi életnek.

Az élő jogi élet is olyan, mint minden szellemi élet : az elkorhadt, meghalt eszmék temetője van mögötte ; s a jelen kor benne van a pusztuló és keletkező eszmék forgatagában, amely küzdelemben a győztes, uj, életképes eszmék mindig jobban s jobban bevilágitják a jövőt.

Ilyenkor azután, midőn valamely tudományos igazság kijegeczesedik, a mindig évtizedekre alkotott törvényt vagy ujjal kell felcserélni, vagy az uj eszmék befogadására kell a törvény rugalmasságát felhasználni, ha a törvényhozás nem tart lépést az eszmék fejlődésével.

A törvény rugalmasságát használjuk fel például a beszámitás tanánál. Tudjuk, hogy a Btk. keletkezésekor a korlátolt beszámitási képesség még ismeretlen fogalom volt a pszichiatriában, ma pedig már általános igazság, amelylyel némely külföldi törvényhozás számot is vetett (olasz, norvég törvény és a schweizi javaslat) ; sőt a BP. 248. §-ának második bekezdése is felemliti ezt a fogalmat, ami azonban nem sok gyakorlati értékkel bir, mert ez anyagjogi kérdés ; anyagi jogunk azonban ezt a fogalmat nem ismeri.

Ezen a ponton tehát a törvényes jog és a tudományos eszmeáramlatok közt diszharmonia van ; mert a törvény elmaradt a tudomány mögött. A biróságok azonban elismerik a tudomány igazságait s a korlátolt beszámitási képességet a büntetés kiszabásánál érvényesitik.

Igy vagyunk a fiatalkoruakkal is. Ezen a területen ma egy egész uj világfelfogás keletkezett, amely hóditó hadjáratot inditott a törvényhozásban s a társadalomban egyaránt. Az eszméknek s a társadalom erkölcsi nyomásának hódolva, a törvény a fiatalkoruak büntetőjogát hamarosan szabályozta ; ki akarta emelni azt a sok ezer és ezer gyermeket abból a sablonszerü bánásmód köréből, melyben hajdan részesültek ; melyen vörös fonálként huzódott végig a rideg megtorlás gondolata ; s felcserélte ezt egy szerves, humánus gondolattal, az erkölcsi megmentés gondolatával.

A törvény azonban csak az anyagi jogot szabályozta s igy a biróságoknak kellett azt az óriási ürt kitölteni, ami egyrészt a szabályozatlanul maradt eljárási jog folytán keletkezett, másrészt azért állott elő, mert az uj eszméknek : a szocziális s erkölcsi érdekeknek megfelelő fiatalkoruak büntetőjogára betüszerint nem lehet alkalmazni a BP. szabályait. A BP. ugyanis irraczionális formalizmusával s élettelen kereteivel kitünően beválik egy olyan Btk. mellett, mely a klasszikus iskola eszmevilágának megfelelőleg a megtorlást tekinti végczélnak ; de nagyrészben hasznavehetetlen olyan anyagi jog mellett, mely a megtorláson kivül más, felsőbbrendü erkölcsi és szocziális érdekeket és czélokat is szem előtt tart, amilyen a fiatalkoruakról szóló része a BN.-nak. Különösen sisifusi munkát kellett e téren végezni a Curiának, melynek kezét a revizió békóba veri s utját állja annak, hogy az életet is szem előtt tartsa ; és arra kényszeriti, hogy a lüktető élettől távol állva, a §-ok tömkelegében spekulative azt keresse, hogy mi a holt betü szerint való igazság s ne azt kutassa, hogy mit követelnek a szocziális, lélektani s erkölcsi érdekek.

És daczára annak, hogy a törvény szük kereteibe nem illett bele a Curia első büntetőtanácsa áttörte a sablonos formákat, s a BP. 385. §-ának 2. pontja alapján minden irányban felülvizsgálja a fiatalkoruak ügyeit.

Mit jelent ez a curiai gyakorlat. Azt jelenti, hogyha a törvény rossz vagy hiányos, ugy kell azt magyarázni s alkalmazni, hogy abba az igazság beleférjen. Igazság alatt pedig értjük azoknak a szocziális, lélektani és morális értékeknek összességét, melyek az egyénesitésnek megfelelőleg változnak perek s vádlottak szerint, de amelyeket minden birónak meg kell látni, ha a §-okon kivül van valamelyes lélektani, morális s szocziális müveltsége.

De nemcsak ezt kivánja meg az igazság, hanem azt is, hogy mindig simuljon azokhoz az eszmeáramlatokhoz, melyeket a tudomány felvetett s mint igazságokat leszögezett.

A jó törvényhozás a törvényeket ; a jó biró pedig itéletét szabja ezekhez.

Ezen állitás helyességét bizonyitja az a reform-mozgalom, mely a törvényhozásokban észlelhető s amely azt is igazolja, hogy a megtorlás spekulativ teoriája mindig szükebb területre szorul, hogy helyet adjon a büntető igazságszolgáltatásban a czélszerüségnek s hasznosságnak.

Ennek dokumentálására szolgál a büntetés végrehajtásának felfüggesztése (BN. 1. §.) ; a fiatalkoruak büntetőjoga ; az üzletszerü tolvajok rendkivüli szigoru büntetési tétele. S ha körülnézünk a külföldi törvényhozás terén, azt látjuk, hogy a czélszerüség s hasznosság gondolatát szem előtt tartó intézkedések s javaslatok egész tömege vonul fel előttünk. Különösen tanulságos e szempontból a norvég törvény, az osztrák, német és schweizi Btk.-ek javaslata.

Igaz ugyan, hogy a német büntetőszocziologiai iskola oszloposai nincsenek megelégedve a német Btk. javaslatával s a Vorentwurfra egy Gegenentwurffal válaszoltak ; ez azonban mitsem von le abból az igazságból, hogy a büntetőjog a teljes átalakulás folyamatában van s annak legfontosabb része, a büntetési rendszer a spekuláczió területéről kezd lecsuszni s az empirikus tudomány jellegét veszi magára.

Persze ez az átalakulás sok oly uj intézményt teremt, melyre nem volt szükség akkor, mikor még csak a megtorlás gondolata uralkodott, de szükségessé válnak nyomban, mihelyt a büntetőjogi intézményekben változás áll be ; emiatt aztán feljajdulnak a dogmatikus iskola hivei, s azt mondják, hogy megszünik a különbség jogszolgáltatás és közigazgatás, biró és rendőrtisztviselő között.

Hát ez igaz annyiban, amennyiben a birón kivül más funkczionárius is szerepet visz a bünösök elleni küzdelemben ; az is igaz, hogy a közigazgatás is magára fog vállalni sok tenni valót, holott hajdan a büntető megtorlás körében mindent a birói tevékenység abszorbeált.

Ez azonban nem baj, sőt a tudományos igazságok fejlődésének természetes következménye. Gondoljunk a multra, mikor még az idegek életéről és betegségeiről mitsem tudtak és a szegény idegbetegeket az ördögtől megszállottaknak tartották. Akkor az exorcisták hatáskörébe tartozott az, hogy a megszállottakból az ördögöt kiüzzék. Ma a pszichiaterek vették át azok szerepét s természettudományos ismeretek segélyével gyógyitják az idegbetegeket. Hajdan harangozással s mindenféle hókuszpókuszszal akartak az időjárásra befolyást gyakorolni, ma pedig a meteorologus finom müszereivel empirikus módszerrel kutatja az időváltozás törvényeit.

Társadalmi intézményeknél soha sem az a czél, hogy mindig az a funkczionárius végezze el az intézmény körébe tartozó összes tennivalókat, aki már évtizedeken vagy évszázadokon át végezte azokat, hanem az, hogy azok a tennivalók jól, czélszerüen és a társadalomra hasznosan legyenek elvégezve. A tudományos kutatások mindig uj igazságokat hoznak felszinre a tudá-

sunk körén kivül álló világból ; s ha ezek az igazságok más kezekben jobban érvényesülnek, mint érvényesülnének a régiekben, vagy más, már meglevő funkczionáriusok szakszerü hatáskörébe kell azokat utalni, vagy uj szakképzettséget igénylő állásokat kell szervezni.

Ennek helyességén nem is lehet vitatkozni, mert az abban rejlő igazság nyilvánvaló. Ha egy futólagos pillantást vetünk a társadalmi fejlődésre, azt tapasztaljuk, hogy a fejlődéssel egyenes arányban halad a differenciálódás, vagyis a szakszerü munkamegosztás. Ezer példát lehetne erre felhozni, de elég lesz egy is a jogi életből. Hajdan egy biró tett igazságot polgári s büntetőügyekben. Ma már specziális büntető- és polgári tanácsok vannak szervezve ; sőt ezen specziális tanácsok is tovább specializálódnak (hitel, magánjogi, stb.). A büntetőjogban pedig éppen szemünk előtt folyik le egy ujabbi kiválási s munkamegosztási folyamat : a fiatalkoruak biróságának szervezése.

Hajdan az inquisitorius perben egy ember kezében összpontosult minden tennivaló. Ma azonban a vádperben van vádló, védő, nyomozó hatóság, vizsgálóbiró, vádtanács, itélőbiró, s a további differenciálódás szakadatlanul tart, amint a tudományos vizsgálódás ujabb és ujabb igazságokat állapit meg.

Semmi veszély sincs tehát abban, ha a paragrafusokat alkalmazó biró mellett, ismereteink fejlődésével más funkczionáriusok is résztvesznek a birón kivül a büntető igazságszolgáltatásban ; sőt — mint a fentebbiekből látható — ez a fejlődés természetes következménye. Csak arra kell azután gondot forditani, hogy azok a funkczionáriusok, akik mint uj tényezők belépnek a büntető igazságszolgáltatásba : vérbeli szakemberek legyenek.

(Folyt. köv.) *Vargha Ferencz.*

Elnökök, tanácselnökök és az uj polgári perrend.

Az uj polgári perrend életbelépésétől még elég távol vagyunk, a kormánynak, a vezetőknek azonban még sincsen valami sok idejük arra, hogy az életbelépést kellően előkészitsék. A tárgyi és a dologi előkészületek — s ezek között a megfelelő és szükséges rendeleteknek kellő időben való kibocsátása — ugyan eléggé gyorsan haladhatnak, ezek azonban, ha még olyan jelentősek is, nem fogják eldönteni az életbelépésnek és főleg nem az uj perjognak sikerét. Ez nézetem szerint a személyes kérdések szerencsés megoldásán a szerencsés kinevezéseken és azon fog megfordulni, hogy minden helyre és minden állásra megfelelő, arra hivatott, alkalmas egyének kerüljenek. Ha igaz, amint azt egyik legilletékesebb szakember : dr. Klein Ferencz, a volt osztrák igazságügyminiszter mondja, hogy a perjognak kulturfoka mechanizmusának a mozgékonyságán és azon a képességén mérhető le, hogy menynyire képes az egyes esetek váltakozó szükségleteihez alkalmazkodni, ugy igaz az is, hogy az ebben nyilvánuló kulturfoknak emelése, de sőt már a fentartása is, azoknak a férfiaknak a minőségétől, rátermettségétől függ, akikre a mechanizmusnak kezelése, irányitása van bizva. Minél tovább foglalkozom vele, annál erősebb a meggyőződésem, hogy az uj polgári perrendnek dicsősége és áldása igen nagy mértékben azokon mulik, akik azt gyakorlatilag életbeléptetik. Legelsősorban az elnökökön és tanácselnökökön. Ezeknek a qualitása lesz a döntő, s ezek kiválogatásánál mutatkozik majd a hivatott mester és .... és a szerencse! Ha valahol, ezen a téren lesz igazán szükségünk az *egész férfiakra!* Vannak-e, s ha nincsenek, vagy nem a kellő számban vannak meg, hol vegyük? Mint társasbiróságoknak hosszu időktől tanácstagja közvetlenül is, azonban a kezeim közt megforduló számtalan tanácskozási jegyzőkönyv adatainak figyelembevételével közvetve is, nagyon nagy ideje figyelem az elnökök és a tanácselnökök szerepléseit és lelki felkészültségeit. A gyakorlatból meritett ezen tapasztalataimnál fogva a felvetett kérdésre aggodalommal felelek. Talán jobb is volna ezt elhallgatni. Nem azért, mert van abban valami, hogy az az ember, aki elmond mindent és ugy mondja el, amint gondolja, bizonyos társadalmakban épp oly lehetetlenné teszi magát, mint aki a szokottnál nagyobb decoltageban jár. Ettől nekem már nincs okom tartani ; hanem talán azért, mert ugy veszem észre, hogy sokak részéről forog fenn hasonló aggodalom, nem tanácsos tehát riasztóvá tenni a helyzetet. Hogy mégis nem hallgatok, oka az arról való meggyőződésem, hogy a ruhátlan igazság közlésének mindig és mindenütt nemcsak erkölcsi, hanem hasznossági értéke is van. Tehát én ugy látom — ha talán rosszul, de mégis ugy — hogy az elnöki, illetve tanácselnöki minősitéssel biróknak a száma a szükségeset alig haladja meg. Lehet, de kétlem, hogy e számot csak azért látom kisebbnek, mert a minősitést talán igen magasra fokoztam. Ostoros, statisztikázó elnökökből volna elég, a csak ilyenek azonban nem a jövő elnökei, nem a jövő tanácselnökei. A jövő elnökeinek és tanácselnökeinek a minősitése attól függ, hogy mennyire képesek a jogászi munkába belemélyedni, mennyire képesek nemcsak irányitani, hanem — ami még ennél is értékesebb, s amire megfoghatatlan módon eddigelé olyan csekély suly van fektetve, — hogy mennyire képes magához emelni, magával ragadni, ugyszólván a saját lelkével, a saját szellemével átitatni, átalakitani az arra szoruló társait ! A vezetésre való hivatottság kérdése nagyrészben az alkalmazott pszichologia kérdése. Egykor, vezető állásban, kipróbáltam ezt, azóta is ugy a gyakorlat, mint elmélkedésem, megerősitették ezt a szerintem igen nagy jelentőségü tapasztalatot. Nagyképüség, ostorpattogás, hatalmi, felsőbbségi, tetszelgés, nem vezetnek czélra. Magábanvéve a szellemi fölény sem elegendő. A szivnek is megvan a maga okossága s ennek a sejtő, tapintó ereje sokszor biztosabban vezet, mint az értelem. A vezető ölelje fel és szivja magába nemcsak az ügyet, hanem társait is, akiket vezetni kell, s emellett maga is olvadjon fel az ügyben is, meg itélkező társaiban is. És ehhez nagy lelki felkészültség szükséges. Átfogó értelem, nagy átmérőjü ismeretkör, kellő lelki diszpoziczió ! És ez még mind nem elég ! A lelki, szellemi, itélkezési dolgokhoz való hozzászokottság, az ugynevezett lelki training, a kitartó és odaadó kötelességteljesitésben pedig erős, nagy lendületek és kifejlett gyakorlati érzék nélkül nem lehet boldogulni. Azt, hogy a belső barometer : a lelkiismeret szabadon, függetlenül, nyomástól, felsőbbségtől, viszonyoktól el nem rettenthető módon és érzékenyen funkczionáljon, fel sem emlitem. Ez olyan, mint a levegő, mely nélkül élet nem is gondolható. De igenis felhozom, hogy szükséges még : társadalmias érzés és az az erő, amely ezt az érzést hasznos és termékenyitő gondolattá tudja sürüsiteni s az itéletben kifejezésre juttatni a dolgokban, viszonyokban rejlő igazságosságot, és pedig a törvény alkalmazásánál mindig annak a szemmeltartásával és feltételezésével, hogy nemcsak a törvényhozó, de az ettől külön vált, önálló létet folytató törvény is csak az észszerü, csak az igazságos czélzatot kivánja állandóan szolgálni. Valóban magas követelmények ! De nemcsak ezeknek magassága miatt, más okok is vannak arra, hogy a vezetésre alkalmasak nem fölös számban fordulnak elő a biróságoknál. Nyomasztók a viszonyok és magunk is hibásak vagyunk. Lefelé nivellálódunk, amint-hogy az egész kornak, főleg az erkölcsi világnak, általában is ez a tendenciája. Kevés a kiválóság, az átlagosság (akár csak az átlagos fizetés), az uralkodó jelleg. Igaz, hogy minden társadalmi csoport szinte zsarnoki módon törekszik arra, hogy tagjait gondolkozásmód és szokások dolgában egyformává tegye, de nekünk tudnunk kellene, hogy ez a kontraszelekczió beteges irány, és hogy a haladás, a fejlődés utján csak a legjobbak uralma vezethet. Ezért nagy hiba, hogy az átlagosságok zajával és mozgolódásával szemben nincs elég, és nincs állhatatos ellenállás és hogy — amint látom — azok közül, akik erre rendelve volnának, többnek nincs meg a megfelelő felismerési képessége, objektiv s emellett nagylelkü mérlegelése. A rokon elemek kölcsönös vonzásának törvényénél fogva a jót csak a jó ismeri fel, csak a nagylelkü tudja igazán méltatni ; a közügyre pedig nincsen semmi sem hálásabb, mint az a nagyértékü erő, amely a mások lelkét emelni, szárnyra segiteni tudja és főleg akarja ! Méltán várható, hogy a vezetők, az elnökök és a tanácselnökök ezzel a minőséggel is birjanak, mert ennek létele vagy hiánya a többiek lelkének szolgáltató képességét jó és rossz irányban befolyásolni képes.

Valószinü, hogy az ilyen értelemben vett alkalmas erőket a kormány a biróságokon kivül álló elemek között is bajlandó keresni. Megtalálja e? nem egészen bizonyos. Leleményességén, szerencséjén mulik, valamint azon is, ha nem feledi, hogy az ügyvédi oklevél még nem, illetve bensőleg nem minősit, és ha óvakodik a politikai szolgálatok birói állásokkal való jutalmazásától és az arra nem hivatottak befolyásától.

Subtilitások csak nagyon finom és csak nagyon igazságos mérlegen mérhetők. *X.*

Mit várhatunk az uj felülvizsgálati eljárástól?

A törvényből nem merithetünk oly utmutatást, mely válaszra képesitene. A Pp. 534. §-a homályos, zavaros kereteket nyujt csak és a gyakorlat ismét óriási feladat előtt áll. Nehezebb feladat, mint amilyen elé a S. E. állitotta a felülvizsgálati biróságokat. Mert ez az utóbbi a teljes német gyakorlat kiséretében jelent meg, a Pp. 534. §-a azonban a kérdések önálló megoldására utalja a birót. Vajjon a felülvizsgálati biróságok tevékenysége igaz sikerre fog-e vezetni? Nézetem szerint csak akkor, ha a felülvizsgálatot lehetőleg teljes jogorvoslattá fogják kibőviteni. Mert ez az ujabb törvénykisérlet is csak megerősit abban a meggyőződésben, hogy minden csonka jogorvoslat, mely a már meglevő anyagot felapritja, az igazságszolgáltatás komolyságának rovására élősködik. A harmadik instanciánál is kell, hogy az ajtó tárva vagy zárva legyen.

Az eddigi felülvizsgálati jogorvoslat lényegileg és elméletileg a jogkérdésre szoritkozott. A gyakorlat azonban lassan kitolta határait először a tény- és jogbeli elemek vitás területére és azután merészen tisztán ténybeli vonatkozásokra is. Csakhogy ez a küzdelem nehéz és meddő munkával járt, sőt némelykor hajótörést szenvedett a felebbezési biróságok makacs ellentallásán, amikor feloldás daczára ragaszkodtak oly ténymegállapitáshoz, mely a felülvizsgálati biróságok minden törekvését bilincsbe verte. A törvényhozó most már ugy vélekedett: eddigelé a törvény pozitive intézkedett, jogkérdésre szoritván a felülvizsgálatot és ez nehézségeket okozott; forditsuk most már meg a dolgot, rendelkezzünk negative, hogy mire nem terjed ki a felülvizsgálat és igy szépen megkerüljük a pozitive elsánczolt felülvizsgálati alapot. Ez az eljárás élénken emlékeztet arra az emberre, aki beteg lábát kezeltette, de mivel ez nagyon fájt, egészséges lábát tartotta oda az orvosnak.

Ha eddigelé minden ténykedésre ráfogtuk, hogy jogkérdés, ezentul minden ténykérdést addig fogjuk bonczolni, mig kimutatjuk, hogy abban egyetlen ténybeli elem sincs. Azt állitja dr. Plósz, a Pp. nagynevü szerzője jogászegyleti felszólalásában (1912. 27. füzet), hogy tágabb kört adtunk a szabálynak, ha azt mondjuk meg, hogy mikor nem alkalmazandó; azért amikor negative fejezte ki, hogy a megállapitott tényállást rendszerint nem lehet megtámadni felülvizsgálattal, ezáltal kibővült a felülvizsgálat, mert minden, ami a tényállitások körén kivül esik, revisibilissé vált. Ez a logika helyes volna, ha a perben a tény- és jogkérdésen kivül a kérdéseknek még egy köre foglaltatnék, miután azonban a perben csak jog- és ténykérdés képzelhető, nem tudom mi a különbség a két módszer közt akár azt mondom, a felülvizsgálat a jogkérdésre szoritkozik, akár azt mondom, a felülvizsgálat nem terjed ki a ténykérdésre, az eredmény logikailag csak egy lehet. És ez a módszer a vitás elhatárolásokra sem lehet befolyással, mert hisz ezentul is vitás marad, vajjon az illető kérdés nem-e tartozik a kirekesztett tényálláshoz. Plósz azonban abból látszik kiindulni (id. felszólalás), hogy a jog- és ténykérdésen kivül még valami transscendentális harmadik is létezik. Felhoz egy példát, mely szerint az, hogy mi tartozik a rendes gazdaság folytatásához, nem képez sem jogkérdést, sem ténykérdést, és hogy igy csakis a törvény negativ konstrukciója folytán válik ez a kérdés revisibilissé! Amint az egész elmélet tarthatatlan, természetesen a példa is az. Mert az, hogy miként lett folytatva a gazdaság, mindig ténykérdést képezett és fog is képezni, de már a minősités, vajjon ez a gazdálkodás megfelel-e a rendes gazdaságnak, éppugy jogkérdést képez, mint a tényeknek a rendes kereskedői gondosság, vagy a házasfelek viselkedésének a vétkesség szempontjából való minősitése. Ilyen okok miatt tehát bizony kár volt a pozitiv elhatárolást negativ kirekesztéssel helyettesiteni. Ha valami bizonyithatja, hogy a felülvizsgálat a modern jogszolgáltatási törekvések világában idegen beteg testet képez, melyet onnét ki kell tépni, ugy ez a skolasztikus játék a szavakkal ezt fényesen igazolja.

Eddigelé tehát a törvény nem jelöl ki uj irányt a haladás felé. De a Pp. 534. §-ában pozitiv intézkedések is foglaltatnak, amelyekből homályosságuk daczára a gyakorlat egészséges perjogi instrumentumot formálhat. Elhagyva a meddő negatiót, az emlitett szakasz kimondja, hogy a generális szabály ellenére tényállitás valóságának és valótlanságának megállapitását is lehet felülvizsgálni: 1. ha a megállapitás jogszabály helytelen alkalmazásával vagy mellőzésével, vagy 2. nyilván helytelen ténybeli következtetéssel történt, vagy hogy 3. a megállapitás az iratok tartalmával ellentétben áll. Az első kivétellel nem foglalkozunk, mert hisz ez megfelel a S. E. intézkedésének és különben is jogszabálysértést involvál. A második kivétel már kibőviti a felülvizsgálati alapot, de egyenesen illogikus és még nem igen látjuk gyakorlati hasznavehetőségét. Ha a felebbezési biróság helytelenül állapit meg egy tényállást, ugy ez nem revisibilis, de ha ebből egy helytelen ténybeli következtetést von le — a jogi következtetés ma is revisibilis — ugy már helye van a felülvizsgálatnak. A jogorvoslat tehát itt tisztán attól fog függni, vajjon a felebbezési biróság téves következtetésének hibáját nyiltan követi el, mert ha a következtetést kerüli és csak az eredményt állapitja meg mérlegelésének következményeként, ugy a felülvizsgálat csütörtököt mond. Végelemzésben itt csak a rossz dialektikust éri utól a felülvizsgálat lehetősége. Maga Plósz (id. felszólalás) sem tudja, mennyire fog beválni a felülvizsgálatnak ez a kibővitése és azt mondja, hogy a birónak itt latitudet engedett, mert nyilvánvaló igazságtalanságokat nem szabad eltürni. Ime a bevallott törvényhozási csőd; ha egyszer a biróra bizzuk, hogy segitsen magán, ugy mire való a törvény? És hol marad a jogorvoslat megszoritásának eredménye, ha a vesztes felet kitanitjuk, hogy ténykérdésben ugyan nem mehetsz a harmadik instanciához, de ha nyilvánvaló igazságtalanság esett rajtad, ugy a biró mégis segiteni fog. A nyilvánvaló igazságtalanság, mint revizionális alap, a legbővebb és legingadozóbb. Én legalább nem láttam még pervesztes felet, aki nem panaszolt nyilvánvaló igazságtalanságot.

A legjelentősebb kibővités a harmadik, vagyis az, hogy felülvizsgálatnak helye van, ha a ténymegállapitás az iratok tartalmával ellentétben áll. Ezáltal a birónak módjában lesz az összes ténykérdéseket, ugy amint a per irataiból kitünnek, felülvizsgálat alá venni. Ez az intézkedés, mely lényegileg azonos az osztrák perrendtartás 503. §-ának 3. pontjával, arra fogja képesiteni biróságainkat, hogy a felülvizsgálati jogorvoslatot észszerü irányba tereljék. Csak azzal kell tisztába jönnünk, hogy a felebbezési biróság mérlegelése kizárja-e az iratellenesség megállapitását. E pont körül el lehetünk készülve nagy kontroverziákra. A miniszteri indokolás nagyon egyszerünek képzeli a dolgot. Ugy fogja fel a kérdést, hogy a felülvizsgálati biróság például a csődnyitás vagy végrehajtás napját az iratok alapján meg fogja állapithatni, mert ehhez nem kell mérlegelés. Ha ide kerülne az iratellenesség határa, az egész kibővités semmivé törpülne. De nézetünk szerint ez a felfogás helytelen. Minden fontos ténybeli körülmény felülvizsgálható az iratellenesség szempontjából. Tegyük fel például, hogy a felebbezési biróság azt állapitotta meg, hogy az alkalmazott önkényt hagyta el szolgálatát, holott levelek és tanuk vallomásai szerint az ellenkező igaz, akkor nézetünk szerint a felülvizsgálati biróság igenis meg fogja állapithatni a helyes tényállást, még pedig tekintet nélkül arra, hogy az alsóbiróság mérlegelés eredményének mondja ténymegállapitását. Vagyis véleményük szerint a mérlegelés nem zárja ki az iratellenes tények felülvizsgálatát. Ha ez az álláspont nem érvényesülne, ugy a felebbezési biróságnak csak azt kellene mondania, hogy mérlegelt és minden iratellenesség megszünnék. A Pp. 534. §-a csak attól tiltja el a felülvizsgálati biróságot, hogy mérlegelés alapján tényállást állapitson meg, de legkevésbbé sem tiltja el attól, hogy mérlegelés nélkül felülvizsgálja a tényállást a rendelkezésére álló iratok alapján. Persze ott, ahol a felülvizsgálati biróság maga sem boldogulna mérlegelés nélkül, ott megszünik a tényállás reviziója. És ez orvosolhatlan nagy hibája marad az uj felülvizsgálatnak. De ezzel a kérdéssel itt foglalkozni annyival is inkább czéltalan volna, mivel már a javaslattal szemben is eredménytelen maradt ide vonatkozó kritikánk (Jogállam 1902. 109. s kk. l.). Egy argumentumra azonban, mely ennek az egész irányzatnak tarthatatlan voltát jellemzi, mégis reflektálni akarunk. Azt mondják, miképpen mérlegeljen a felülvizsgálati biróság, mikor nincs alkalma a bizonyitás felvételénél közremüködni. Hát hogy állunk itt a felebbezési biróságggal? Az mérlegelheti az elsőfokon felvett bizonyitást, holott következetesen el kellene tiltani ettől. A törvény logikája szerint a kir. tábla mint felebbezési fórum mérlegelheti a törvényszéknél, mint elsőfoku biróságnál felvett bizonyitékot, de ugyanaz a tábla mint felülvizsgálati biróság halálos bünt követne el, ha a törvényszék-

nél, mint felebbezési biróságnál felvett bizonyitékot mérlegelné? Ugy látszik, hogy az észszerü per és a perrendtartás utjai még sokáig el fognak térni egymástól. *Dr. König Vilmos.*

A zálogforgatmány váltóknál.

A hágai államértekezlet által elfogadott nemzetközi váltójogba felvett egyik ujitás a zálogforgatmány (Pfandindossament).

Ez különben csak annyiban ujitás, amennyiben ez a zálogforgatmány törvényben külön lesz szabályozva.

A váltótörvényünk nem emliti ugyan külön a zálogforgatmányt — habár nézetem szerint azt ki sem zárja, — a keresk. törv. pedig már tartalmaz rendelkezést, mert ennek 303. §-a szerint a hátirat utján átruházható papiroknál — tehát váltóknál is — a zálogjogot az által szerzik meg, hogy a papir hátirattal ellátva, a hitelezőnek tényleg átadatik.

Itt tehát az elzálogositás czéljából eszközölt forgatmányról világosan emlités tétetik; egyebet azonban a keresk. törvény nem mond erre nézve és nem emliti, hogy az elzálogositási czél a forgatmányban kifejezendő-e?

Megjegyzem azonban már itt, hogy a hátirat utján létesitett zálogbaadás csak egyik lehetséges, de nem okvetlenül szükséges módja a váltó elzálogositásának, mert az kétségtelen, hogy a váltó is más ingó dolog elzálogositása módjára zálogba adható, a mi azonban minket ezuttal közelebbről nem érdekel.

A német jogban a váltóknak hátirattal való elzálogositása most sem a váltó-, sem a keresk. törvényben, hanem a polg. tkvben van szabályozva, melynek 1292. §-a szerint a váltó elzálogositásához elegendő a hitelező (váltóbirtokos) és záloghitelező megegyezése és a hátiratolt váltó átadása.

Hasonló módon rendelkezik a T. 848. §. második bekezdése, mely szerint a váltó vagy hátirat utján átruházható más papir elzálogositása azáltal megy végbe, hogy a hitelező zálogul birtokába adja a záloghitelezőnek a papirt, az annak nevére szóló vagy üres hátirattal ellátva.

Ilyen módon rendelkezik a legujabb polg. trvkv., t. i. az 1912. évi január 1-én életbe lépett schweizi ptk. (Schweizer Civilgesetzbuch) 901 §-a, mely szerint ily elzálogositáshoz a hátiratolt váltó átadása szükséges.

A hazai váltójogi iróink közül csak dr. Nagy Ferencz emliti a zálogforgatmányt, ki a Váltójog kézikönyve czimü munkájában (a 32. §. és annak 8. jegyzetében) igen helyesen megjegyzi, hogy a váltóforgatmánnyal nem czéloztatik mindig a váltótulajdon átruházása, hanem kivételesen más eredmény is, igy pl. a váltónak elzálogositása, ami külsőleg nem nyilvánul, mely okból a zálogforgatmány ugyanazzal a hatással bir, mint a rendes forgatmány, ami még akkor is áll, ha kivételesen az elzálogositás megemlittetnék. Nagy Ferencz szerint is tehát törvény által nincs kizárva, hogy a zálogforgatmány a váltón mint olyan megjelöltessék, a mi nézetem szerint helyes.

Mivel azonban nálunk a zálogforgatmány kérdésének részleteivel nem foglalkoztak, nem lesz felesleges a következőket megjegyezni:

Ennek az elzálogositásnak helyes elbirálásánál szem előtt tartandó, hogy itt nem magának a papirnak, hanem *a papirból folyó jogoknak* elzálogositása forog fenn.

Ennek a törvényhozások már külsőleg is kifejezést adnak azáltal, hogy a váltók forgatmány utján való elzálogositását abban a fejezetben tárgyalják, mely a jogokra vonatkozó zálogjogról szól (igy a német ptk. «Pfandrecht an Rechten», a T. «a jog mint zálog» a Schweizer Civilgesetzbuch «Pfandrecht an Forderungen und andern Rechten» czimü fejezetben).

Ezt a jogokra vonatkozó zálogjogot már régóta ismeri minden jogrendszer, kiindulva annak megfontolásából, hogy a forgalmi életben annak szüksége mutatkozik, hogy a testetlen vagyonrészek is elzálogositás tárgyát képezhessék, mert minden vagyonrésznek gazdasági jelentősége és értéke is annál jobban emelkedik, minél inkább képes, nem csak rendes rendeltetését betölteni, hanem hitel alapjául is szolgálni.

Ily elzálogositás mindig bizonyos jogelidegenités, melyet azonban az elidegenités rendeltetése t. i. zálogjogszerzés korlátoz.

Ily jog elzálogositásának anyagjogi előfeltétele mindig az illető jognak átruházhatósága;[1] átruházhatlan jogok el nem zálogosithatók.

Ily jog elzálogositásának az a joghatálya, hogy a záloghitelezőnek igénye van ahhoz, hogy a zálogba kapott jogból teljesitést követelhet, mintha a jogot megszerezte volna.

A mig azonban a záloghitelező kielégitést *rendesen* csak végrehajtható határozat alapján követelhet, addig jogok elzálogositásánál az a *kivételes* helyzet áll elő, hogy a záloghitelező a zálogbaadó adósától közvetlenül követelhet teljesitést éppen ugy, mint az eredeti hitelező.

Ezeket szem előtt tartva, a következő főpontok emelendők ki a zálogforgatmányra nézve.

Az, vajjon a zálogforgatmányba «zálog czéljából» vagy hasonló kifejezés felvétessék-e vagy sem, nem döntő; nem árt, de nem is lényeges.

A zálogforgatmány folytán a zálogbaadó nem lesz a záloghitelezőnek váltóadósa.[2]

A zálogforgatmány folytán a záloghitelező kifelé csakis a behajtás és értékesités iránt nyer jogot.

A kifejezett zálogforgatmány alapján a záloghitelező a váltót nem forgathatja tovább.[3] Habár azt hiszem, hogy annak nem lehet akadálya, hogy zálogforgatmánynyal a hitelező a váltót tovább forgathassa.

A zálogforgatmány kérdésénél igen fontos és érdekes annak a kérdésnek az elbirálása, vajon minő védelemben részesithető a záloghitelező, ki nem jogositottól szerezte a váltót?

Tudjuk ugyanis, hogy a mai jogban általánosan elfogadott jogtétel az, hogy ingók szerzésénél elegendő a két szerződő fél megegyezése és a tárgy átadása; az ingó tulajdona megszereztetik akkor is, ha az átruházó nem volt tulajdonos, feltéve természetesen, hogy a szerző jóhiszemü volt. Ezt a jogszabályt megfelelően a zálogszerzésnél is alkalmazzák.

Ez a szabály azonban csak a szorosabb értelemben vett ingókra vonatkozik, nem pedig a rendeleti papirra, tehát váltóra is.[4] A váltóbirtokos ugyanis még nagyobb védelemben részesitendő.

A váltótörvény 80. §-a (német váltórendszabály 74 §.) szerint ugyanis az, ki váltóbirtokosi minőségét a 36. §. (hátiratok összefüggő lánczolata) szerint igazolja, a váltó kiadására csak abban az esetben kötelezhető, ha őt annak megszerzésénél rosszhiszemüség vagy vétkes gondatlanság (grobe Fahrlässigkeit) terheli.

Hogy ez mily nagy privilegiumot tartalmaz, kitünik abból, hogy közönséges ingó megszerzésénél vagy zálogba vételénél a szerzőnek vagy záloghitelezőnek jóhiszemüsége őt csak arra az esetre védi, ha az átruházó nem volt tulajdonos, azaz a jóhiszemüség csak az átruházó tulajdonának hiányát pótolja. Mig a rendeleti papirnál, tehát a váltónál is, a jóhiszemü szerző, vagy a zálogforgatmányos akkor is védve van, ha pl. a forgatmány hamisitott, továbbá még akkor is, ha a zálogbaadó nem volt nagykoru. «Der gute Glaube heilt alle Mängel des Begebungsvertrages» mondja Staub (id. k.)[5]

Megemlitést érdemel ezzel kapcsolatosan, hogy a jóhiszemü szerzés közönséges ingóknál védelemben akkor sem részesül, ha az ingó a jogositott birtokából annak akarata nélkül került ki (elveszett tárgy), holott váltónál a forgatmányos, tehát zálogforgatmányos is, ilyen esetben is jogvédelemben részesül, sőt a 80 §. ugyanazon ily esetet tartott szem előtt.

Mindez igen lényeges, mert a zálogforgatmányos ily módon minden harmadik személy részéről támasztható igénynyel (vindicatióval) szemben védve van, mely védelem ki lesz terjesztendő arra a jóhiszemü váltóforgatmányosra is, ki daczára annak, hogy a záloghitelező nem volt jogositva a továbbforgatásra, azt forgatmány utján megszerezte.[6]

A váltó zálogforgatmányosa ennél a minőségénél fogva jogositva van az egész váltókövetelést behajtani, még akkor is, ha a zálogos által biztositott követelés nem is volt esedékes. Az adós csak a záloghitelező kezéhez teljesithet.

[1] Endemann, Lehrbuch, II. 1. 143. §.

[2] Staub, Kommentar zum Handelsgesetz II. 368. §. és Wieland Schweizerisches Civilgesetzbuch 474. l.

[3] Staub id. k. 74. jegyz.

[4] Staub id. k. 1327. l.

[5] Egyetért vele Planck id. k.

[6] Planck id. k.

Fontos szerepe van annak a kérdésnek is, vajjon minő kifogások illetik a váltóadóst a zálogforgatmányossal szemben?

Minthogy a zálogforgatmánynak az adóssal szemben ugyanazon hatálya van, mint a rendes forgatmánynak; az adós kifogásait csakis a váltótörvény 92 §-ának korlátain belül érvényesitheti, vagyis csak oly kifogásokkal élhet, melyek a váltójogból erednek vagy őt a záloghitelezővel szemben közvetlenül illetik.

Igaz ugyan, hogy itt szem előtt tartandó, hogy a zálogbaadó és záloghitelező közti viszony szempontjából a váltó tulajdona a zálogbaadóé és a záloghitelező mint forgatmányos ugyszólva idegen jogot érvényesit, de nem ugy mint a behajtási forgatmányos, ki csak mintegy meghatalmazottként jár el és a meghatalmazó számlájára hajtja be a valutát, holott a zálogforgatmányos saját neve alatt lép fel és saját számlája javára.

Ezért a váltóadós csak ugy léphet fel a zálogforgatmányossal szemben, mint a rendes forgatmányossal szemben, *neki* nincs semmi köze ahhoz, hogy csak zálogforgatmány forog fenn. Ennélfogva — és ez a lényeges — a zálogbaadó személyéből a váltóadóst kifogások nem illetik meg, igy nevezetesen nem érvényesitheti a váltóadós azt a kifogást, hogy a zálogbaadó tartozása megszünt.

Magától értetődik végül, hogy a zálogforgatmányost a váltó visszkereseti jog ugy illeti meg, mint a rendes forgatmányost.

Ezek volnának a főmomentumok, melyek a zálogforgatmányra nézve kiemelendők, melyekre nézve nálunk a judikatura állást még egyáltalában nem foglalt, mig pl. a német judikatura a fent jelzett irányban már kidomborodott.[7]

A kérdésnek más oldalról is fontos momentumai vannak, melyekről más alkalommal fogunk szólani.

Dr. Schuszter Rudolf.

Semmiségi panasz végzések ellen.

(BP. 426. §. 3. pont.)

Semmiségi panasznak itéletek ellen van helye. Érvényben levő perrendtartásunk csak egy esetben ad helyt végzések ellen is semmiségi panasznak. Nevezetesen: a BP. 426. §-ának 3. pontja értelmében semmiségi panasz használható — a kir. itélőtáblának első fokban hozott itélete «vagy *érdemleges végzése* ellen».

Hogy itt a kir. itélőtáblának első fokban hozott mily itéletéről van szó, azt nyilvánvalóvá teszi az a tény, hogy a törvényhely régebben hivatkozik a BP. 333. és 418. §-aira.

A büntető perrendtartásnak azok a rendelkezései ugyanis, amelyek a főtárgyalás alatt elkövetett büntetendő cselekmény folytán követendő eljárást szabályozzák (333. §.), alkalmazást nyernek a (418. §. értelmében) felebbviteli főtárgyalásra is.

Ha tehát az itélőtábla előtt megtartott felebbviteli tárgyalás alatt elkövetett büncselekmény miatt a főtárgyalás azonnal megtartatik, s a büncselekmény tárgyában az itélőtábla itéletet hoz: az első fokban hozott itélőtáblai itélet ellen, a fentebb hivatkozott törvényes rendelkezés értelmében semmiségi panasznak van helye.

E tekintetben a törvény rendelkezése egészen világos.

Amihez azonban kétely fér, az, mik azok az «érdemleges végzés»-ek, melyek ellenében ugyanezen jogorvoslat áll rendelkezésre.

Hogy ezeket a végzéseket is csupán a BP. 333. §-a szerinti eljárás során hozható végzések körében kell keresnünk, azt nyilvánvalóvá teszi a törvényszerkezet technikája. Amennyiben ugyanis az első fokban hozott itéletek említésekor történnék hivatkozás a szóban forgó törvényszakaszra: akkor a törvény szövege még tért engedne oly magyarázatnak, mely szerint az itt szabályozott semmiségi panasznak a 333. §. szerinti eljárás során hozott itéleteken felül az itélőtáblának első fokban hozott másnemü végzései ellen van helye; oly végzések ellen t. i., melyekkel nem az elsőfokon eljárt biróság határozatát vizsgálja felül. Minthogy azonban a törvény éppen az érdemleges végzések említésekor utal a BP. 333. §-ára: kétséget nem szenvedhet, hogy a semmiségi panasszal megtámadható végzéseket az ez eljárás során hozott végzések között kell keresnünk.

A főtárgyalás alatt elkövetett büncselekmény megtartása végett szabályozott eljárás lényege az, hogy a biróság azonnal főtárgyalást tarthat. Nincsen arra kötelezve, mert a 333. §. 3. bekezdésében foglalt rendelkezés értelmében jogositva van az ügyet rendes eljárásra utasitani. Amennyiben azonban nem ezt az eljárást követi, de igénybe veszi az e törvényszakasz 1. bekezdésében statuált gyors eljárást: akkor ez az eljárás lényegileg a főtárgyalással veszi kezdetét. Nyomozás, vizsgálat nincsen, vádirat nem adatik be. A BP. XV. fejezete szerinti eljárás (vádirat, kifogások stb.) folyamatba nem tehető. Vádhatározat, a BP. 264. §-a szerinti megszüntető határozat, vagy a 265. §. szerinti felfüggesztő végzés nem hozható. Nyilvánvaló ezek szerint, hogy a törvény által emlitett érdemleges végzések alatt ezek a határozatok nem érthetők.

De nem érthetők az alatt a 333, §. szerinti eljárás során hozott közbenszóló végzések sem. Ilyen például a végzés, melylyel a tárgyalás megtartása, bizonyitás felvétele, tárgyalás elnapolása stb. rendeltetik el. E közbenszóló végzések azonban érdemlegeseknek nem tekinthetők. Különben is, annak a törvénymagyarázatnak, mely szerint ezek volnának a semmiségi panaszszal megtámadható végzések, utját állja a 333. §. 2. bekezdésében foglalt rendelkezés. Itt ugyanis világosan ki van mondva, hogy ha a törvényszék (illetőleg a 418. §. értelmében az itélőtábla) a 333. §. 1. bekezdése szerinti eljárást rendeli el, ugy az e tárgyban hozott közbenszóló határozat ellen felfolyamodásnak helye nincsen. E rendelkezéssel nyilvánvalóan a jogorvoslattal való megtámadhatóság van kizárva.

A jogorvoslattal megtámadható perdöntő határozatok kategoriájából tehát kétségtelenül ki vannak zárva ugy a kifogási eljárás során hozható határozatok, mint a közbenszóló végzések.

Ilyen körülmények között, e határozatok alatt csakis azokat a végzéseket érthetjük, miket a biróság (a BP. 323. §-a értelmében) az esetben hoz meg, ha az eljárást nem itélettel fejezi be, de végzéssel. Helyesen állitja fel tehát Vargha Ferencz (Kommentár második kiadás II. kötet 471. lap) a tételt, hogy a BP. 333. §-ában emlitett perdöntő határozat alatt ama végzéseket kell érteni, melyekkel a biróság a vád elejtése illetőleg vádlott elhalálozása indokából az eljárást megszünteti.

Nyilvánvaló eszerint, hogy ezek azok a végzések, amelyek ellenében, az általános szabályoktól eltérőleg, nem felfolyamodásnak, de semmiségi panasznak van helye. Hogy a gyakorlatban a lehető legritkábban előforduló komplikált kérdéseket egyáltalában nem tárgyazó eme végzések kivételes szabályozása miben leli indokát: arra a törvény indokolása felvilágositást nem nyujt.

Alig hiszem, hogy e jogorvoslati eszköz ezideig csak egy esetben is alkalmazásba vétetett volna. Mert már a BP. 333. §-a szerinti eljárás is a legkivételesebbek közé tartozik. De arra meg éppen alig fordulhat elő eset, hogy vádlott halála avagy vádelejtés folytán hozott megszüntető végzés ellen jogorvoslat vétetnék alkalmazásba.

Igy a végzések elleni semmiségi panasz a gyakorlatban aligha fog alkalmazást nyerni.

Dr. Degré Miklós.

A czég és védjegy viszonya.

A czég az a név, mely alatt a kereskedő üzletét folytatja s melyet aláirásul használ (K. T. 10. §-a), a védjegyek alatt pedig oly jelvények (jegyek, vignetták s effélék) értendők, melyek a kereskedelmi forgalomra szánt készitményeknek és áruknak más hasonló készitményektől és áruktól való megkülönböztetésére szolgálnak (védjegytörvény 1. §-a).

Első pillantásra azt hinné az ember, hogy a czég és védjegy oly messze áll egymástól, hogy az összeütközés ki van zárva.

Pedig napról-napra tanui vagyunk az ellenkezőnek.

Nemcsak arról van szó, amikor a rosszhiszemüség, az illegális konkurrenczia ad okot panaszra, hanem amikor komoly érdekösszeütközésbe kerül a czéghez és a védjegyhez való jog.

Vannak jelzők és szavak, amelyek kiválóan alkalmasak arra, hogy a czégbe toldatként felvétessenek és védjegyként belajstromoztassanak.

Ha ezt más-más gyáros vagy kereskedő teszi, az összeütközés elkerülhetetlen.

Az idealizáló vagy specziflkáló toldat ugyanis a czégvalódiság szempontjából rendszerint kifogás alá nem esik, a K. T. 17. §-a pedig csakis a czégre — a védjegyre való minden vonatkozás nélkül — rendeli, hogy az uj czégnek az azon helyen vagy köz-

[7] D. Wolf, Bürgerl Gesetzbuch mit Berücksichtigung der Rechtssprechung, 1292. s köv. §-oknál.

ségben már létező és a kereskedelmi czégjegyzékbe bevezetett czégtől világosan különböznie kell. Viszont a védjegy belajstromozása a bejegyzett czégekre való tekintet nélkül történik, hacsak a czég nem annyira közismeretes, hogy a védjegy belajstromozását a védjegytörvény 10. §-a alapján megtagadják. Emellett a vedjegytörvény 5. §-a megengedi (amit egyébiránt a K. T. tilt), hogy a czég áruk megjelölésére rövidebb alakban használtathassék, esetleg tehát a belajstromozott védjegygyel azonos, vagy legalább ahhoz hasonló alakban, viszont azonban bünteti azt (nov. 8. §-a), aki másnak kizárólagos használati jogát képező védjegygyel jogtalanul ellátott árut, ezt tudva, forgalomba hoz vagy árul.

Tekintetbe véve a K. T. 21. és 24. §-ait is, a kérdések következő complexuma merül fel a czég és védjegy közötti viszonylatban.

a) A czégszöveg röviditése meddig terjedhet az áruk megjelölésénél, hogy az a védjegynovella 8. §-ába ne ütközzék?

b) Kérheti-e a védjegy tulajdonosa a czég, esetleg toldatának törlését a czégbiróság előtt, ha az védjegyének korlátlan használatába ütközik?

c) Czégbitorlást képez-e, ha a czég vagy annak toldata kizárólag áruk (ugyanazonos) megjelölésére használtatik?

d) A toldatnak áruk megjelölésére való használata beleütközik-e a védjegynovella 9. §-ába?

Az első két kérdés azt az esetet tárgyazza, amikor a védjegy belajstromozása megelőzi a czég bejegyzését, a másik két kérdés pedig a forditott sorrendet veszi szemügyre.

a) Szappan és mosdószerekre be van lajstromozva a «Merkur» szóvédjegy, amikor utóbb «Merkur szappangyár S. G. és társa» czég bejegyeztetik.

A védjegy tulajdonosa egy vagyont költött el berendezésre, hirdetésre, ajánlatokra, amig a jó minőségü szappannak piaczot tudott teremteni. A védjegyet czégébe toldat gyanánt nem vette fel, mert eléggé biztosnak tudta magát a védjegy mellett, vagy azért, mert a biróság szükre mért birálatával azt amugy sem engedte volna meg, amennyiben a Merkur szó állitólag sem üzlete, sem személyének közelebbi megjelölésére nem szolgál.

A czég tulajdonosa — a közkereseti társaság — élelmesebb volt, czégét egy liberálisabb törvényszéknél jegyeztette be s most beleül a röviditett «Merkur szappan» czéggel abba a kényelmes fészekbe, amelyet a védjegy tulajdonosa óriási áldozattal és fáradsággal elkészitett. Hogy az ilyen visszaélést sem a K. T., sem a védjegytörvény szentesiteni nem akarta, azt hiszem kétség tárgya nem lehet.

Igaza van Staubnak (183. old.), hogy a védjegygyel a nyelvet monopolizálni nem lehet és hogy a belajstromozott védjegy nem képezi akadályát annak, hogy ugyanazt a szót más valaki a czégébe felvehesse. A védjegytörvény 5. §-a pedig megengedi, hogy a czég az áruk megjelölésére *rövidebb alakban* használtathassék.

Meg lehet-e tehát állapitani azt, hogy S. G. és társa czég a «Merkur szappan» jelzéssel *jogtalanul* látta el áruit? A birói gyakorlat — nézetem szerint igen helyesen — azt tartja, hogy a bejegyzett czégszöveg nem ad jogot a rendészeti intézkedéssel védett érdekek kijátszására (R. G. i. Str. XXX. 13.). Mert nem szabad elfelejtenünk, hogy sem a czég, sem a védjegy nem a magánjog védelmére statuáltatott, mindkettő rendészeti intézkedés, mely legelsősorban a közönség érdekét tartja szem előtt, a tulajdonos magánjoga csak másodsorban jöhet tekintetbe. A védjegyhamisitás kihágását követi el tehát az, aki bejegyzett czégét a belajstromozott védjegytől oly csekély eltéréssel használja ugyanazon áruk megjelölésére, hogy a közönséges vevő az áruk közti különbséget csak különös figyelem reáforditásával ismerheti fel (C. 2595/98.).

b) Természetesen az életben rendszerint nem ily őszinte, egyenes brutalitással hatolnak be az idegen érdekkörökbe, hanem orvul, a törvény betüjének védelme alatt támadnak.

A fenti esetben is valószinüleg nem «Merkur szappant» fognak használni az áruk megjelölésére, hanem ki fogják irni az egész czégszöveget, s a czégbirtokos a védjegytörvénynyel szemben a K. T.-re fog hivatkozni, amely a czég használatát kötelezően irja elő, hivatkozni fog a K. T. 21. §-ára, az ipartörvény 157. §-ára, amely birsággal fenyegeti, ha nem a bejegyzett czéget használja.

Lehet az is, hogy a czégszöveget egyáltalán nem használja az áru megjelölésére, s amellett mégis érzékenyen belevág a védjegytulajdonos érdekkörébe.

Tény az, hogy ebben az esetben a védjegytörvény bajosan segit, s a K. T.-hez kell fordulnunk.

Itt azonban mindjárt egy nagy akadályba ütközünk. A K. T. 24. §-a ugyanis csak annak ad kereseti jogot, aki a czég bitorlása által *jogaiban* sérelmet szenved. Az érdeksérelem egymagában nem elég a czég használatának eltiltására, a czégbitorlásnak *jogot* kell megsértenie (R. G. XIX. 21. Adler és Clemens: 1132.). A védjegy tulajdonosa azáltal, hogy másvalaki a védjegyet képező szót toldatként bejegyeztette, *jogában* sérelmet nem szenved. A védjegytulajdonosnak tehát a K. T. 24. §-a alapján kereseti joga nincsen, s ez alapon hiába szorgalmazná a sérelmes toldat törlését.

Van azonban a K. T.-nek olyan intézkedése, amelynek alapján a védjegy tulajdonosa az ilyen támadással szemben is megvédheti jogait. Hangsulyoznunk kell itt is, hogy a czég használata nem a kereskedő magánjogának védelmére, hanem a közönség szempontjából tétetett kötelezővé. Amikor pedig a K. T. a czégvalódiság elvét fogadta el, ezzel egyszersmind kijelentette, hogy a czég — bizonyos korláton (12. §.) belül — sohasem szolgálhat a közönség bármily irányu megtévesztésére akár a tulajdonos személyét, akár az üzlet terjedelme és vele *az áruk minőségét* illetőleg. A czégbiróság bármikor jogositva van a tulajdonost a czég törlésére kötelezni, ha az a tényleges viszonyoknak meg nem felel (A. és C. 452.), vagyis ha a czég vagy annak toldata a czégvalódiság elvébe ütközik. Beleütközik abba, ha a védjegygyel védett áru annyira ismeretessé vált a közönség körében, hogy az áru minőségét, sajátosságát, használhatóságát és *eredetét* illetőleg bizonyos határozott fogalomkört tölt be (Odol, Aphanison stb.). Ilyen esetben azonban a czég vagy a sérelmes toldat törlése nem az érdekében sértett fél magánjogi igényén alapszik, hanem kizárólag a közönség érdekében történik. A czégbiróság akár feljelentés alapján, akár anélkül *hivatalból* inditja meg az eljárást, ami azt jelenti, hogy hivatalból hozza tisztába a tényállást és szerzi be az összes bizonyitékokat. A feljelentő nem mint ügyfél szerepel s azért a feljelentés visszavonása az eljárást meg nem szünteti, de természetes, hogy a feljelentő minden irányban segitségére lehet a czégbiróságnak, bizonyitékokat, adatokat szerezhet és terjeszthet be, azokat kiegészitheti, megczáfolhatja a megtámadott czégtulajdonos védekezését stb. Eddig a feljelentőnek a czégbiróság intézkedése ellen felfolyamodási joga nem volt, remélhetőleg azonban, hogy ez a kérdés is az uj perrendtartással kapcsolatban megoldást nyer.

A kereskedelmi és iparkamarák ezen a téren áldásos működést fejthetnének ki, ha a czégbirósággal összefogva, ezeket az orvtámadásokat s vele együtt a parazitákat kiirtaná. Természetes, hogy a czégbiróságnak ilyenkor nem szabad birói palástjába burkolóznia, hanem fel kell lépnie annak, aminek a törvény rendelte, közigazgatási hatóságnak, amely valóban a közönség érdekét képviseli.

c) A védjegynovella 9. §-a szerint azok, kik belföldi termelő, iparos vagy kereskedő nevével, czégével, czimerével vagy üzletének elnevezésével *jogtalanul* megjelölt árukat, ezt tudva, forgalomba hoznak vagy árulnak, a védjegyhamisitás kihágását követik el. Az áruk megjelölésének tehát *jogtalannak* kell lennie. Jogtalan pedig a megjelölés, ha a czégtulajdonos beleegyezése nélkül használtatik (védjegytörvény 10. §-a) és pedig akár belajstromozott védjegy alapján, akár anélkül használják.

A czégtulajdonos tehát ebben az esetben védjegyhamisitás alapján járhat el a védjegy tulajdonosa ellen, s a védjegy törlését a védjegytörvény 29. §-a alapján a kereskedelmi miniszternél kérheti.

Hogy a czéghez való *jogában* is sérelmet szenved az, akinek czégét — bár kizárólag áruk megjelölésére — használják, abban kétség nincsen. Nézetem szerint azonban a czégtulajdonos ennek daczára czégbitorlás miatt nem léphet fel, hanem a cselekmény mint sulyosabb delictum — védjegyhamisitás — birálandó el. A védjegynovella 9. §-a ezt kivette a K. T. 24. §-a alól. Az ellenkező felfogás a non bis in idem elvét sértené meg, másrészt pedig lehetetlen komplikációkra vezetne. (Ugyanigy: Staub: 183, Makower: 73. Adler és Clemens 275. R. O. H. G. VI. 246. R. G. III. 165.)

d) A védjegytörvény 10. §-a más termelő, iparos vagy kereskedő nevének, czégének, czimerének *vagy üzletének* megnevezését áruk megjelölésére tiltja. Nézetem szerint ebbe minden nehézség nélkül bele lehet magyaráznunk a speczifikáló toldat használatának tilalmát is. A toldat a személy vagy *üzlet* közelebbi megjelölésére szolgál. A toldat tehát az üzlet megnevezését foglalja magában s igy használata kifejezetten meg van tiltva. A kereskedelmi miniszter 1896 augusztus 26-án kelt 50552/96. sz. nevezetes (Hunyadi János) döntésében még messzebbmenő álláspontot foglalt el, amennyiben — nézetem szerint igen helyesen — üzleti elnevezésnek mondotta olyan megjelölését az üzletnek is, amely a czég mellé toldatul bevezetve nem volt. A toldatot magát tehát éppen ugy megvédi a védjegytörvény az illetéktelen használat ellen, mint a czéget. Éppen ezért ilyen esetben sincs helye czégbitorlási keresetnek, hanem a belajstromozott védjegy törlését kell kieszközölni.

Mindezen összeütközések elkerülése végett a kereskedelmi és váltótörvényszék hazamosabb idő óta nem támaszt nehézséget olyan toldatok bejegyzése ellen, amelyek — ha különben a czégrendészeti szabályoknak (czégvalódiság) megfelelnek — a belajstromozott szóvédjegyet lehetőleg fedik. *Dr. Nitsche Győző.*

Néhány szó a 8%-os kamatmaximumról és a törvényes kamatról.

Az 1883 : XXV. tcz. 8%-ban állapitja meg azt a határt, melynél magasabb kamatot a törvény védelemben nem részesit s e szerint 8%-nál magasabb kamatot, mint ellenszolgáltatást szembeötlő aránytalanságnak tekint a szolgáltatással, hitelezéssel szemben.

A kereskedelmi forgalmat, de különösen a pénzforgalmat fix szabályokhoz kötni igen nehéz. Szabályok alkotásánál minden esetlegességet mérlegelni kell és még igy sincsen kizárva, hogy az élet uj helyzeteket teremtsen, melyekben a kereskedelmi forgalom igényei a más körülmények között alkotott fix szabályok folytán szenvedni fognak, sőt azoknak kielégitésében éppen ezen, a közgazdasági élet ingadozásait nem tekintő korlátozások sulyos fennakadásokat idézhetnek elő.

A hivatkozott törvény egy reakczios áramlat szülötte; a kamatszabadság, mely röviddel a törvény behozatalát megelőzőleg számos esetben már szabadossággá fajult, szigoru intézkedéseket provokált; ezek azonban alkalmazkodó képesség hiányában, csak ugy megakasztóivá váltak a forgalomnak, mint az előző állapot.

Nem helyes a pénz értékét lebecsülni s igy az adóst túlzott állami védelemben részesiteni, sokkal helyénvalóbb rögzitett normativumok helyett az uzsorát esetenkint birói mérlegelés tárgyává tenni, mert hiszen végeredményében amugy is a büntetőbiráskodás állapitja meg, hogy az ügyletnél fenforog-e az uzsora ismérve vagy nem, és eszerint itél.

A mai 8% os kamathatár semmiesetre sem lehet a biráskodás vezérlő szempontja, viszont a forgalom biztonsága megköveteli, hogy a kamathatárra vonatkozó törvényes intézkedések ne «szatmári ügyészek», hanem egységes elvek utján módosittassanak.

A jelenlegi pénzviszonyok közt a 8%-os kamathatár csak *sulyosbitja* a gazdasági válságot. Rendes körülmények között a bankráta 4%-ot nem halad meg, s legalább 3%-ra tehetők a közvetitési költségek, mig a pénz az adósok szélső rétegéhez eljut. Hogyan kaphat tehát pénzt még a jobb adós is a mai 6%-os bankkamatláb mellett, ha a törvényes 8%-os kamathatár, nem mondjuk, mint büntetőjogi, de mindenesetre, mint gazdasági Damokles-kard lebeg a hitelező feje felett, mert 8%-nál magasabb kamatkövetelése törvényes védelemben nem részesül.

Nézetünk szerint az orvoslásnak két módja nyilik, természetesen azzal az előfeltétellel, hogy számszerüen megállapitott kamathatárok helyébe a *viszonyitott* kamathatár elve lép.

Az egyik mód az volna, hogy e viszonyitott kamathatár alapjául a jegybank mindenkori váltóleszámitolási kamatlába szolgáljon; pl. legfeljebb x %-kal magasabb legyen, mint a hivatalos kamatláb.

A jegybank teljes publiczitással rendelkezik, a kamatlábváltoztatások mindenkor megjelennek a hivatalos lapban, s igy a közönség is, az illetékes hatóságok is állandóan tudomással birhatnak a maximális kamathatárról.

A második mód pedig a következő lehetne: Alakitandó volna egy országos tanács vagy bizottság, melynek tagjait a kormányhatalom és a vezető közgazdasági testületek delegálnák s amelynek feladata volna a pénzviszonyok mindenkori alakulásához képest a maximális kamathatárt időszakonkint megállapitani, és azt kellő nyilvánosságra hozni.

Összefügg a kérdéssel a törvényes (késedelmi) kamatláb hasonló viszonyitott elvek szerinti módositása is. A mai pénzviszonyok között e kamatláb eredeti, birságszerü rendeltetésével teljes ellentétben egyenesen privilegiumot jelent késedelmes adósok részére, szemben a pontos teljesitőkkel. A késedelmi kamat is a fent emlitett módozatok szerint volna szabályozandó. Valóságos anomália, hogy akkor, amidőn jónevü czégeknek 7½—8% kamat számittatik a nekik escomptált váltók után, a késedelmes adóst a biróság 5%, (váltótartozásoknál pedig) 6% megfizetésére kötelezi. *Dr. Török József.*

Biróságaink helyzete a perrendtartás életbeléptetésének küszöbén.*

Sajnos, éveket mulasztottunk el a bajok orvoslása tekintetében.

De a folyton nagyobb tömegben áradó munkatorlódás végre mégis meggyőzi majd az irányadó köröket arról, hogy a perrendtartás életbeléptetéséig *igen nagymérvű személyszaporitás nélkül* abszolute nem lehet boldogulni és *e nélkül a perrendtartást életbe sem lehet léptetni.*

A személyszaporitás valószinűleg nem is lesz végleges, mert ha a járásbiró és a törvényszéki tanácselnök a tárgyalást a törvény hív szellemében irányitják; ha a fiatal generáczió még biróvá kineveztetése előtt kellő kitanitást nyer a pervezetésről; ha mindenki a maga helyére kerül; ha a kinevezési politika ment lesz az anciennitás elvétől is, meg a selectio leple alá rejtőző protectiótól is: akkor — merem állitani — sok-sok idő- és munkamegtakarítás segíti a perrendtartás életbeléptetését.

Mindezek olyan szempontok, melyek — bármily csábító is azok részletes fejtegetése — ez alkalommal nem tárgyalhatók a megkivántató alapossággal.

Csak futólag emlitem meg, hogy a helyes személyzeti és munkabeosztás egyik alapfeltétele a jó igazságszolgáltatásnak.

Mindenkit arra a poziczióra kell helyezni, melyen legtöbb hasznát lehet venni. Sajnos, ezen a legtermészetesebbnek látszó elv ellen nagyon sokat vétenek. Főügyészhelyettest, a ki soha polgári pereket nem intézett, táblabiróvá való kineveztetése alkalmával beosztják a polgári tanácsba; a telekkönyv kitünő ismerőjét megteszik büntető tanácselnöknek; valakit, a ki egész életét polgári tanácsban töltötte, áthelyezik a büntető osztályba és az ország egyik büntetőjogi capacitását, a ki nemcsak az itélkezés, hanem a büntetőjogi irodalom terén is évtizedeken át a legelsők között működött: beosztják legfőbb biróságunk polgári osztályának tanácselnökévé.

Ép úgy, mint a felsőbiróságoknál, az alsófokokon is mindennapos a munkaerők helytelen beosztása és kihasználása.

Igen fontosnak tartanám, hogy a biróságok vezetőinek hozzájárulásával az elsőfokon lehetséges volna, hogy a munkaerők beosztásában az illetők beleegyezése nélkül is változás történhessék.

Sietek megjegyezni, hogy éppenséggel nem gondolok a birói függetlenség tangálására, de nem tudom semmikép sem megérteni, hogy ugyanazon helyen levő járásbiróság-

* Részlet dr. Balog Arnoldnak a *Budapesti Ügyvédi Körben* tartott előadásából.

nál és törvényszéknél működő birák miért nem volnának az elkerülhetlen szükséghez képest ugyanazon helyen levő másik birósághoz beoszthatók.

Például egy járásbiróságnál tömeges megbetegedések fordulnak elő, míg a törvényszéknél könnyebben nélkülözhető 1—2 biró. Valamelyik járásbiró abszolute képtelen a sommás eljárásba beleszokni, míg a törvényszéken a járásbirósági eljárásra kiválóan alkalmas birák találhatók.

Miért ne lehetne változásokat eszközölni, kivált ha e változások eszközlésére nem az igazságügyi kormány, hanem a törvényszéki és táblai elnökök hatalmaztatnának fel?*

Mennyi munkaerőt pazarol el az igazságügyi kormányzat egy-egy év alatt az impraktikus beosztással és a rendszertelen és igazságtalan kinevezési rendszerrel.

A biróságok területi beosztását is minél sürgősebben revizió alá kellene venni. Törvényszékek tervbe vett megszüntetését és átalakítását épúgy, mint új törvényszékek felállítását, már most kellene foganatosítani.

Új járásbiróságok felállítása és a járásbirósági területek kikerekítése szintén elengedhetlen feltétele a perrendtartás életbeléptetésének.

A biróságokat közel kell vinni a néphez, a népet pedig az igazságszolgáltatás faktoraihoz. Ehhez képest nemcsak új biróságok lesznek szükségesek, de az utóbbi évtizedek forgalmi eszközeinek figyelembevételével a járásbiróságok területi beosztásának reviziója is elengedhetetlen. E munka pedig a helyi érdekeltség, valamint a helyi ügyvédi karnak a helyszinén való meghallgatása nélkül egyáltalán eredményes nem lehet.

A deczentralizácziót kell hogy szolgálja a közjegyzőségek szaporítása is. Jelenleg a 384 járásbirósági székhely közül 112 olyan, a melyen közjegyző nem működik.

Az ügyvédség terén is szakítani kellene a régi sablonokkal. A mai jog szerint az ügyvédnek nem szabad fiókirodát tartani. Ez a tilalom a maga általánosságában és merevségében csak a községi jegyzőknek válik javára, de nem szolgálja a tisztességes verseny érdekét.

Ma már ott tartunk, hogy az életbeléptető törvény szerint a biróság is kiszáll a nagyobb forgalmú községekbe törvénynapokat tartani. Miért ne mehessenek a járásbiróság kiküldött tagjával az azon biróság területén működő ügyvédek olyan helyre, a hol ügyvéd nincs? És ehhez már csak egy lépés annak megengedése, hogy olyan helyen, a hol nincs ügyvéd, a szomszéd községek ügyvédei előre meghatározott időben megjelenhessenek, rendszeres hivatalos helyiséget és hivatalos órákat tartsanak, feltéve természetesen, hogy nem lépik túl az ügyvédi ethika által előszabott határokat.

Különfélék.

— **A kivételes intézkedésekről szóló törvények tárgyalása** alkalmából *Lukács László* miniszterelnök főrendiházi beszédében többek közt a következőket mondotta:

«.... Ha a hirlapok izgatásainak megakadályozása elkésik, akkor az intézkedésnek semmiféle értelme nincs. Ha az ily sajtóvétségeket kénytelen volna a rendes uton letárgyaltatni, akkor ennek az eredménye az, hogy egy vagy két esztendő mulva kerül a kérdés a sajtóbiróság elé, *és a legnagyobb valószinüség szerint, amint az esküdtszéki eljárás eredményeit ismerjük, a per felmentéssel végződik.*»

Igy beszél egyik legfontosabb institucziónkról a magyar miniszterelnök. Csak azért, mert nem mindenkor az ő intencziói szerint hozzák meg az esküdtek itéletüket.

* Gondoljunk csak a mostani katonai behivókra, melyek egy-egy biróságot legjobb munkaerejétől fosztanak meg.

— **Igazságügyi állapotaink** megakadásán számos elvi alapból kiinduló intézkedéssel óhajtott segiteni a törvényhozás és a kormány. Ma már mindazok az intézkedések átmentek a gyakorlatba, melyek a perrendtartás életbelépése előtt tervbe vétettek és igy ma már meg lehet itélni, hogy milyen hatással voltak az igazságszolgáltatás gyorsabbá tételére. Mióta az egyszerüsitő törvény és rendeletek érvényben vannak, még szaporodtak a panaszok, és az ügyvédi karnak számadatokkal igazolt minapi feljajdulása mutatja, hogy a létesitett egyszerüsitések és könnyitések a várt eredmény előidézésére egymagukban nem voltak alkalmasak. El kell ismerni, hogy az igazságszolgáltatási bajokat jelentékenyen növelte a fővárosban az idei gazdasági válság, mely a budapesti biróságok ügyforgalmát meglepetésszerüen emelte.

A biró tehermentesitése lényegileg két irányban történt: egyrészt bizonyos irásbeli és aláirási munkától megszabadult, másrészt egyes elintézések az önálló müködési körrel felruházott jegyzőkre bizattak, mig egyes elintézések már korábban a kezelő hatáskörébe utaltattak. Tagadhatatlan, hogy sok irásbeli munkától megszabadult a biró a kiadmányok aláirásának eltörlésével, és a járásbiróságnál a mulasztásos eljárás egyszerüsitésével. Igen üdvös gondolat volt a nyomtatványok és bélyegzők használata. Sajnos, a kivitelben a takarékosság akadályozta meg a kormányt abban, hogy a lapunkban már sokszor sürgetett, minden ismétlődő ügyre kiterjedő és a ma rendszeresitett nyomtatványoknál sokkal bővebb nyomtatványgyüjteményt életbeléptesse és azzal a biróságokat ellássa, valamint hogy a bélyegzők általi elintézéseket minél szélesebb körre kiterjessze. Tudjuk, hogy a budapesti biróságoknál számos biró a saját költségén gondoskodik a jegyzőkönyvvezést és elintézést könnyitő bélyegzőkről és gyakran nyomtatványokról is. Nem gondoskodott az igazságügyi kormány arról sem, hogy az 1912 : VII. tcz. 16. §-a értelmében a felek által benyujtandó kiadmány tervezetekre rendszeresitett nyomtatványok álljanak a felek rendelkezésére. Ekként a felek, vagy a magánvállalkozásra vannak utalva, vagy egészen maguk készitik a kiadmánytervezeteket, ami az egyöntetüség hiánya és az előforduló sok hiba miatt az áttekintést neheziti és az elérni kivánt czélt nem szolgálja. Hasztalanul panaszkodik a biró a jegyzőkönyvvezetés és itéletleirás fárasztó és időrabló munkája miatt. A nagy ügyforgalom nem engedi, hogy egy ügyben biró és jegyző együtt legyen elfoglalva és igy vagy a biró maga körmöli a jegyzőkönyvet, vagy — per nefas — az egész bizonyitásfelvételt a jegyzőre bizza. Hogy ezt ma már a technika vivmányai segitségével gyorsabban és jobban el lehet intézni: ezt persze a mi biróságainknál — hol gyertyánál dolgoznak, ha ugyan van gyertya — csak hirből tudják. Épp ezért a birónak itéleteit is magának kell leirni, holott diktálás mellett kétszerannyi eredményt tudna produkálni. Persze ismét a takarékosság teszi szükségessé a legdrágább munkában való pazarlást.

A legszembeszökőbb a takarékosság az önálló müködési körrel felruházott jegyzők intézményénél. A jegyzőkre sok igen komoly és nagyfontosságu birói funkcziót ruházott a törvény; hogy csak egyebet ne emlitsünk, a végrehajtási, fizetési meghagyási (ideértve a váltósommás végzéseket) hagyatéki és telekkönyvi ügyeket. Munkájukat tehát jelentékenyen megszaporitotta. Mégsem gondoltak arra, hogy ott, ahol több a munka, ott nagyobbnak is kell lenni a személyzetnek; hanem változatlanul meghagyták az eddigi létszámot, aminek az lett a következménye, hogy a jegyzői kar sem képes megszaporodott munkájával megküzdeni, és ekként kénytelen, vagy önálló müködési körébe tartozó, vagy segédi teendőit elhanyagolni, és ez utóbbi által ismét a biró munkáját szaporitani.

A kezelők elintézései nem váltak be oly mértékben, mint azt remélték. Különösen nagy a panasz, hogy a kézbesités meghiusulásáról a hivatalos levelezőlapon eszközlendő értesitések egyes biróságoknál egyáltalában elmaradnak, és hogy kivált bizonyitásfelvételeknél a felek csak a tárgyaláson szereznek tudomást a tanu visszajelentéséről. A fővárosi központi kézbesitő hivatalra az a panasz, hogy a kézbesitéseket lassabban teljesiti, mint a biróságoknál alkalmazott kézbesitők, ami különösen a sommás végzések kézbesitésénél szembeszökő. A legkésőbb harmadnapra kitüzendő csődnyitási tárgyalásra idéző végzéseket ezen hivatal által idejében kézbesiteni nem is lehet.

Az egyszerüsitő rendelet több kezelési könyvet eltörölt, ami

lényeges egyszerüsités volt ugyan, de az ellenőrzést sok tekintetben lehetetlenné tette. Igy a vétiv holléte fel nem kutatható. Ezért egyes biróságoknál ugyanazon kézbesitésről két vétivet is találunk; aminek az a magyarázata, hogy a vétiv egyideig hiányozván, a gondos kezelő mégegyszer kiküld a félhez egy vétivet és aláiratja vele, később pedig előkerül az eredeti vétiv is, és ezer szerencse, ha a kézbesités dátuma egyezik.

— **Tipikus eset.** A budapesti büntető járásbiróság egyik zugában X. albiró osztja az igazságot. A minap egy ügyvéd az ügyfelével együtt bement a biró szobájába, mert az ügyfél látni kivánta, hogy mi történik odabent. Az ügyvéd megelőzőleg felvilágositotta a felét, hogy a tárgyalás nyilvános, be szabad menni. A tárgyalószobában közönség nem volt. A biró érdeklődött, hogy kik legyenek a jövevények s a tényállás tisztázása után az ügyfelet kiutasitotta azzal, hogy csak az ügyvéd maradhat bent, az ügyfélnek ki kell menni, majd akkor jőjjön be, ha az ő ügyére kerül a sor, mert a törvény értelmében nem lehet jelen a megelőző más ügyek tárgyalásánál az a személy, akinek később ugyanott tárgyalása lesz. Az ügyvéd tiltakozott, de nem használt — az ügyfélnek ki kellett menni, az ügyvéd bent maradt. A folyamatban levő ügy letárgyalása után a biró diadalittasan e szavakkal fordult az ügyvédhez: «És még azt hiszi ügyvéd úr, hogy talán igaza volt?»

És nehogy azt higyje valaki, hogy a biró ellen fegyelmi eljárás indult volna a nyilvánosság törvénybe iktatott elvének megsértéseért!

Bécsben hasonló eset történt, csakhogy a szigoru jogszabályhoz képest a biró az ügyvédjelöltet három napi fogházra itélte, amiért egy tanu megesketésénél felkelt ugyan, de az előtte levő ujságba nézett. Az ügyvédi kamara magáévá tette az ügyet és a kar kiválóságai a rendkivüli közgyülésen keltek ki a birák kellemetlen és türelmetlen eljárása miatt. A birói kar viszont szolidaritást vállalt kollegáival.

Nem-e igaz legtöbbször itt is a régi mondás: peccatur intra et extra...

— **Visszhang.** Az ügyvédi kör akciójának megvolt a hatása. Számosan fordulnak a szaksajtóhoz panaszaik közzététele végett. Egy budapesti ügyvéd a következőket irja a *hátszegi* járásbiróság ügymenetéről:

«Egy ügyfelem képviseletében egyik adósa ellen ez évi julius hó 15-én végrehajtást kértem. A végrehajtást a hátszegi kir. járásbiróságnak kellett volna foganatositania. Ez évi augusztus hó 15-én a hátszegi biróság kiküldöttje arról értesitett, hogy a végrehajtást foganatositotta, mely alkalommal elegendő fedezetet talált és az egyidejüleg adós által lefizetett összegből költségeinek levonása után fenmaradó összeget letétbe helyezte. Egészen a mai napig, vagyis deczember 9-ig vártam a letét kiutalására és az eljárás folytatására vonatkozó végzést. Ez a végzés ma, deczember 9-én meg is érkezett augusztus 15-iki keltettel, szóval néhány nap hijján négy hónapig tartott ennek a végzésnek a kiadmányozása és kézbesitése. A hátszegi járásbiróság vonatkozó végzésének száma 1912/V. 640.»

Az *erzsébetfalvai* járásbiróságról hihetetlen panaszokat hallunk: Az augusztusban beadott zálogjogbekebelezési kérvény november elején intéztetett el, és november második felében kézbesittetett.

Egy végzés kiadmányában a következő leirási hibák foglaltatnak: Végzés. A ... *tkpénctár vgrehajtójának* ... végrehajtást szenvedő *elen* végrehajtási ügyben a ... *tkpénctár* árverési vevő által a ... *tkpénctár* ... *Betében felvet* a ... ingatlan *vétel nevelt* fejében az erzsébetfalvai m. kir. adóhivatal mint birói letéthivatalnál ... jbirósági *letét szereplő szám alat* benfoglalt ... K *erejü Letétül. Elfogatatik* s *utasitattik* a m. kir. adohivatal hogy *őszegetk továbi intézkedésik gyümölcsőzőle kekezelője.*

A kir jbiróságmint tk hatoság Erzsébetfalva 1912. évi nap ho ... napján. Dr ... kir alb. a Kiadmány hiteléül Kováts Béla Telek könyvezető.

— **Restanciakimutatás.** Ilyenkor év végén biróságaink kimutatást készitenek az egész évben végzett tevékenységükről és a jövő évre maradt hátralékról. Birói körökből hallottuk, hogy ezek a kimutatások, valamint a minden hó végén készitett statisztikák nem fedik teljesen a valóságot, vagyis nem mutatják ki pontosan a restanciát. Ennek egyik oka az, hogy a statisztikakészités nem lévén a legkellemesebb mulatság, ahol annak készitését a biró a kezelőre bizza, az felületesen és gondolomra késziti el. Még nagyobb baj a másik ok, hogy t. i. biróságaink mindig kevesebb restanciát mutatnak ki, mint amennyi tényleg van. Teszik pedig ezt azért, mert a felügyeleti hatóságok a végzett munka *mennyisége,* és nem ennek *minősége* szerint minősit, vagyis minél kisebb restanciát mutat ki a biró, a segédje és a kezelő, annál jobb minősitést kap. Természetes tehát, hogy főleg a kezelő, aki inkább a jobb előmenetel és a nagyobb fizetés kedvéért dolgozik, kevesebb restanciát mutat ki, mint amennyi a valóságban van. Ez pedig igen nagy baj nemcsak azért, mert az egész igazságszolgáltatási statisztika hamis, hanem azért is, mert igy a felügyeleti hatóságok soha sincsenek tisztában azzal, hogy hol mennyi dolog van, hová mennyi embert kell állitani, hová kell tenni kisegitő embert, stb?

Most az évi statisztikakészités előtt felügyeleti hatóságaink fokozottabb figyelemmel lehetnének a statisztika pontos, lelkiismeretes elkészitésére.

— **Vámbéry Rusztem Büntetőjogából** most jelent meg a 274 oldalra terjedő első rész. Az első oldalon van felsorolva szerző eddig megjelent 24 müvének jegyzéke. Ezeknek a müveknek leszürődése ez az elsősorban tankönyvnek szánt, sok önállóságot és rendkivül sok tudást tartalmazó munka. A mü részletes megbeszélésére visszatérünk. (Grill Károly könyvkiadóhivatala. Az egész mü a befejezett kötettel együtt 12 K.)

— **Az «önálló» jegyzők.** Az 1912 : VII. tcz. életbeléptette az önálló jegyzők intézményét s ezek hatáskörébe utalta a perenkivüli eljárásokat és minden olyan intézkedést, mely az egyes ügyekben itélethozatal után válik szükségessé, igy a végrehajtások elrendelését is. Ez azonban csak papiroson van igy. Igen sok olyan biróság van — Budapesten is — ahol nincs kellő számu önálló jegyző s ahol az itélet utáni intézkedéseket most is joggyakornokok végzik, végezve emellett a jegyzőkönyvvezetést is, amit annak fejében róttak rájuk, hogy az önálló jegyzők munkájuk egy részét elveszik tőlük. Ez azonban nem helyes igy; a joggyakornokok a jegyzőkönyvvezetést és az egész kurrenciát kénytelenek lévén végezni s továbbképzésükre nem marad idejük.

— **A megkeresések elintézése.** A megkeresések tudvalevőleg mindig mostoha gyermekei voltak biróságainknak. Mindig egy olyan birónak voltak kiosztva, akinek amellett rendes referádája volt, aki azután mint felesleges terhet csak éppen hogy elintézte. Pedig a megkeresések pontos, lelkiismeretes elintézése igen fontos, mert a perek sorsa a legtöbb esetben a tanukihallgatástól, és annak mikénti foganatositásától függ.

Némileg javultak az állapotok az 1912. évi VII. tcz. életbelépte óta, amióta önálló jegyzők intézik el a megkereséseket is, akik több időt szentelhetnek a megkeresések alapos elintézésének. De még mindig van javitani való a helyzeten. Igen kivánatos volna, ha biróságaink nem csupán a kérdéseket közölnék, hanem ha röviden előadnák a tényállást, hogy a megkeresést elintéző tájékozhassa magát s tisztában legyen azzal, hogy miről van szó. Sokkal gyorsabban és preczizebben lehetne a megkeresés utjáni kihallgatásokat foganatositani s sok pótkihallgatás válna feleslegessé. Igy tesznek a külföldi biróságok, és nálunk a székesfehérvári törvényszék területén lévő biróságok.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Weingärtner Félix pere a német császár ellen.** A német udvari opera Weingärtner Félixet 1908. évben 1921. évig dirigensül szerződtette azzal a kikötéssel, hogy Weingärtnernek a szinházból a szerződés lejárta előtt való kiválásától számitott öt éven át nem szabad sem Berlinben, sem Berlintől 30 kilométernyire opera-, operette-, vagy concert-előadásokon dirigálni és nyilvánosan vagy egyesületekben müvészi tevékenységet kifejteni.

Weingärtner szerződésszegése kapcsán felmerült a kérdés, vajjon nem ütközött-e az 1908-iki szerződésben kikötött szerződési clausula a szerződési morálba.

Weingärtner álláspontja szerint materiális és ideális okokból érvénytelen a kereset alapjául szolgáló szerződés.

Materiális okokból, mert a hely, idő és szakma szempontjából az egyik fél által elvállalt hivatásbeli korlátozás messze túlmegy a megengedettnek határain, különösen, mert Berlin egész Németország zeneéletének központja, amelyből 13 évre ugyszólván számüzve volna a müvész és mivel a szerződés nem-

csak a dirigálást, hanem minden müvészi tevékenységet lehetetlenné tesz.

A felperes keresetének ideális okai felperes szerint a Reichsgericht azon joggyakorlatában nyertek kifejezést, melyekben az ügyvédek és birák tevékenységére vonatkozó analog szerződéseket régebben contra bonos mores-eknek minősitette.

A legfőbb birodalmi törvényszék Weingärtnert keresetével elutasitotta. Az itélet kifejti, hogy az orvosi és ügyvédi hivatás, amelyre nézve régebben helyt adtak analog kifogásoknak, az állam által előirott vizsgák letétele által gyakorolható, mig müvész lehet bárki is, vizsga nélkül, csupán saját egyéniségéből folyólag.

Igaz ugyan, hogy ily hosszu időre a müvész egész tevékenységének ily teljes mértékben való lekötése messze túlhaladja az alkalmazó gazdasági érdekeit, de nem szabad elfelejteni, hogy ezekben a negativumokban mily nagy előnyökért nyert a müvész ellenértéket.

— **Lex Bassermann.** A német nemzeti szabadelvüpárt nevében Basserman az országgyüléshez a következő, egy szakaszból álló törvényjavaslatot terjesztette elő:

Minden hatóság vagy tisztviselők részéről hozott határozat, rendelkezés, tilalom, végzés vagy itéletben, amelynek megtámadása bizonyos határidőhöz van kötve, a végén felvilágositást kell hogy tartalmazzon arról, hogy mely idő alatt, mily formában és mely helyen kell a perorvoslatot előterjeszteni. Ha a felvilágositás hiányzik, vagy az tökéletlen vagy helytelen: a határidő csak az ujonnan helyesen közölt napon kezdődik; ha utólagosan megadatik, kiegészittetik vagy kijavittatik, az utóbbi esetekben természetesen csak akkor, ha olyan perorvoslat nyujtatott be, amely a felvilágositásban adott utasitásoknak megfelel.

— **Német ügyvédek és birák statisztikája.** A német biráknak az ügyvédekhez való viszonyát a következő táblázat tünteti fel:

	Ügyvéd	*Biró*
1901	6800	8072
1903	7235	8397
1905	7835	8703
1907	8608	9289
1909	9579	9676
1911	10817	9974

Az utolsó két évben tehát az ügyvédszaporulat (1239) nagyobb, mint az 1880-tól 1891-ig terjedő 11 év alatt (1226). Az idei évzárlat még hatalmasabb arányu emelkedést fog mutatni.

E táblázat azt is mutatja, hogy amig 1901-ben az ügyvédek száma a birákétól még 1300-zal visszamaradt, addig már 1911-ben 843-mal több ügyvéd müködött mint biró. Feltünő, hogy a főtörvényszékeknél (Oberlandesgericht) mennyire szaporodik az ügyvédek száma, holott épen ezen biróságoknál állandóan kevesbednek az elintézendő ügyek.

Egyik német jogi lapunk elkeseredéssel konstatálja azt a nálunk is állandóan napirenden levő panaszt, hogy az államszolgálatban rosszak a kilátások, a legkevesebbek remélhetik kineveztetésüket 40 éves koruk előtt.

— **A jogi vizsgálatok** Poroszországban mind szigorubbakká válnak. Az első vizsgálatokon bukott:

	Első vizsga	*Második vizsga*
1904	26·8%	20·5%
1905	25·6 «	15 »
1906	25·3 «	16 «
1907	28·9 «	18 «
1908	28·9 «	18 «
1909	29·4 «	19 «
1910	28·8 «	19 «
1911	—	21—22%

— **A feltételes megkegyelmezés Poroszországban.** A porosz igazságügyminiszter rendeletben módositotta az 1895. év óta életben levő intézmény szabályait.

A legfőbb módositás, hogy nem minden kegyelmi kérvény megy fel az igazságügyminiszterhez, hanem a főügyészek felhatalmaztatnak a törvényszék által feltételesen kegyelemre ajánlottaknak megkegyelmezni. A kérvény elutasitására a főügyész hatásköre nem terjed ki. A főügyész továbbá nem adhat feltételesen kegyelmet csak olyan fiatalkoruaknak, akikre kiszabott büntetés nem haladja meg az egy hónapot és csak olyan büntetlen előéletü fiatalkoruaknak, akikre egy hétnél több büntetés nincs kiszabva.

A feltételes kegyelem kerülendő, ha a bünczselekmény oka romlottság vagy bünözési hajlam, viszont pedig engedélyezendő, ha könnyelmüség, meggondolatlanság, tapasztalatlanság, mástól eredő csábitás vagy szükség adott alkalmat a bünre és elvárható, hogy a megkegyelmezett a kiszabott idő alatt tanusitandó magaviseletével méltó lesz a kegyelemre.

Arra nézve, hogy méltó-e a vádlott a kegyelemre, figyelembe veendő az illető előélete mellett az elkövetett cselekmény utáni magatartás. Fontos az is, hogy az elitélt javitóintézetbe vagy alkoholellenes egyesületbe való belépésre hajlandó-e?

— **Vitás tulajdonjog a sebesült testébe belelőtt golyón?** Ez a jogi kérdés a bolgár kórházakban merült fel. A kórházi orvosok a sebesült testéből operáczió utján eltávolitott golyókat a saját tulajdonaiként elvitték. Ezt nem lehet az operáczióért való tiszteletdijnak, sem pedig okkupáczió által való tulajdonszerzésnek tekinteni. A sérült tulajdonszerzéséről sem lehet szólni. Nincs átadó, tulajdonátruházó, csak az bizonyos, hogy a golyó a sérült birtokában találtatott.

— **Kártérités a franczia jogban.** Bár törvényeink a kártérités mérvének megállapitásánál a biróságnak a legnagyobb szabadságot biztositják, a gyakorlatban sokszor meglepő és érthetetlen szükkeblüséggel találkozunk. Helyes volna, ha biróságaink lelkiismeretükre hallgatva, a kártérités alapjának megállapitásánál és mérvének kiszabásánál oly szabadelvü álláspontot foglalnának el, mint aminőre a párisi tribunal alábbi itélete nyujtott példát.

Deloye Gustav kiváló szobrász 1899-ben elhalálozva, feleségére hagyta egész vagyonának, mintegy 400,000 franknak haszonélvezetét. Fiatal korában, 1866-ban viszonya volt egy Landon nevü hölgygyel, a viszony csakhamar szakitással végződött; Deloye hires szobrász lett és vagyont szerzett; meg is házasodott.

Egy nap levelet kap Oroszországból, Delphine Landon aláirással: «Egy barátnőm elárulta, hogy apám ön. Anyám férjhezment s engem unokahuga gyanánt nevelt fel. Nevelőnő vagyok; de nagyon szeretem a müvészetet, szobrászkodom is egy keveset. A müvészet nevében fordulok önhöz stb. stb. . . .»

Deloye előbb szédelgésre gondolt. Majd utánaszámitott az időnek, s a fiatalkor emlékei szánalmat ébresztettek benne az ismeretlen leány iránt. Levelet irt a lánynak, jőjjön Párisba, majd kiképezteti, müvésszé neveli.

A leány és a müvész között sürü levélváltás indult meg; Deloye 1895 május 27-ről keltezett levelében, melyet a leány ügyvédje a tribunal előtt a tárgyaláson felolvasott, Deloye igéri, hogy kamatos kamattal teszi jóvá leányának szenvedéseit, amelyek elhagyatottságában érték. Kineveltetti képzett szobrásszá, lakást és műtermet bérel neki. Elküldi arczképét és saját müvét: az «Almát kináló amourette»-et. Kéri, hogy irjon mihamarább, mert nem birja el a várakozást. Majd következő levelében sietteti, jőjjön minél előbb.

A leány eljött Párisba, de megérkezésével ugy látszik magával hozta a kiábrándulást is; Deloye két hétre rá, e levelet intézte hozzá:

«Nem vagyok önnek senkije, nem is lehetek, tréfa volt az egész».

A leány a birósághoz fordult és az időközben elhalt Deloye özvegyétől 2500 frank évi járadékot követelt.

A biróság Deloye leveleit szerződésnek minősitette, amely érvényes kötelmet szült. Bár franczia törvények szerint nincs apasági kereset, e levélváltás, mint egy már fennálló naturalis obligatio megerősitése önállóan kötelez. S az özvegy kiváló ügyvédje, M. Violette, hiába érvelt a tévedéssel, a biróság a leánynak, kit atyja csak születése után 29 évvel látott legelőször, évi 1800 frank kártérités itélt meg.

(Le Figaro 1912 deczember 3-i szám.)

— **Hibás diagnosis és rossz kezelés miatt bűnfenyitő eljárás és kártérités.** Franczia országban a puy-i biróság előtt folyt nemrég a következő eset tárgyalása. Egy heveny szembajban szenvedő fiatal ember orvoshoz fordult, kitől azt kérdezte, mi a baja és azután a kezelésre kérte föl. C. dr. argentum nitricum pálczikával ecsetelte a szemet. A kezelés után a szem állapota rosszabbodott és oly maradandó szembajt szerzett ez uton, melyet csak 200,000 frank kártérités vélt helyrehozhatónak. A meghallgatott szakértők azt véleményezték, hogy a jobb szem corneájának megromlása és fekélyesedése onnan ered,

hogy az orvos a szem kötőhártyájának ecsetelésénél nem gondoskodott arról, hogy a corneát, melynek pedig semmi baja addig nem volt, ne érje a lapis. Két szemrehányást lehet tenni az orvosnak; az egyik az, hogy nem ismerte föl a bajt, amennyiben ő trachomának tartotta azt, ami pedig csak egyszerü kötőhártyahurut volt; a második az, hogy a kezelését is ily hamis alapon inditotta meg és rosszul vitte keresztül. A biróság az első hibára nézve azt mondotta ki, hogy a diagnostikai hiba nem tudható be vétségül az orvosnak, ki a betegnek azokkal a tehetségeivel és tudásával áll rendelkezésére, amelylyel éppen maga rendelkezik és a biróság nem kutathatja, hogy egy másik orvos, ki jobban lát és többet tud, mikép ismerte volna fel a bajt. A második kérdésben azonban a törvényszék az orvos hibáját megállapithatónak tartotta, mert az orvos a kezelésnél nem járt el az előirt óvatossággal és ezért el is marasztalta a kártéritésben, csakhogy a kivánt kétszázezer frank helyett csak huszezer frankot állapitott meg, mint kártéritést és fájdalomdijat.

— **A nemzetközi vasuti fuvarozásra vonatkozó berni egyezmény magyarázata.** Az egyezmény 44. §-a szerint az áru átvételével és a fuvardij kifizetésével megszünik a *fuvarozási szerződésből kifolyólag* a vasut ellen támasztható minden igény.

A cæni (Francziaország) cour d'appel kimondotta, hogy e rendelkezés nem zárja ki azt, hogy a vasut a feladó által felelősségre vonassék *(a czimzett részéről való átvétel és fuvardijkifizetés daczára is)* az üres waggonoknak a berakodás czéljára késedelmesen történt rendelkezésre bocsátása miatt, minthogy ezen késedelem a fuvarozási szerződés megkötése *előtti* időből származik, s a belőle levezetett kártéritési igény *nem tekinthető a fuvarozási szerződésből eredőnek,* következőleg nem alkalmazható rá a 44. §. Támogatja ezt a felfogást az egyezmény 8. §-a is, mely szerint a fuvarozási szerződés csak akkor tekinthető megkötöttnek, midőn a feladó állomás az árut a fuvarlevéllel együtt átvette. (Közölve: Pandectes françaises périodiques 1912. évfolyam 10. füzet II. rész 286. l.)

— **Vasut felelőssége.** A franczia cour de cassation 1912 február 20-án hozott határozatában a kereskedelmi törvényszék itéletének megsemmisitésével kimondotta, hogy a vasut késedelem miatt kártéritésre *nem* kötelezhető azért, hogy a feladott áru szállitásánál nem a hosszabb, de ennek daczára gyorsabb utvonalat választotta, ha a tarifa szerint a szállitásnak gyorsáruként a «legrövidebb uton» kellett történnie és a fuvardij bebizonyithatólag ezen utóbbi vonal szállitási költségeinek alapulvételével állapittatott meg.

— **A biztositási kötvényben foglalt kikötések érvényességét** illetőleg a franczia cour de cassation a semmiségi panasz elvetésével magáévá tette az alsóbiróságok következő tanulságos álláspontját:

Habár a balesetbiztositási kötvény záradéka értelmében a biztositott a társasági alapszabályokat — melyek vele szabályszerüen megismertetve lettek — egészben kötelezőnek fogadta el, még sem köteles a megállapitott évi biztositási dij fizetésén felül mint társasági tag az alapszabályokban előirt alaptőke-befizetéseket is eszközölni, minthogy az eset körülményeiből megállapitható, hogy a biztositott a biztositási szerződés megkötése alkalmával a társasági tagok sorába belépni nem akart, hanem czélja csupán a balesetbiztositási szerződés megkötése lehetett. A társasági alapszabályokhoz való hozzájárulása sem értelmezhető tehát olyképpen, hogy az a társasági tag minőségből folyó kötelezettségek átvállalására is vonatkozik. (Pandectes françaises périodiques 1912. évfolyam 10. füzet 405. l.)

Ügyvédi költségjegyzékeket a kettős könyvvitel elvei szerint f. é. deczember 31-ig elkészitenek, restancziát feldolgoznak, segédszemélyzetet ezen munkára betanitanak szakavatott vezetés alatt gyakorlott könyvelők. Czim a kiadóba. 14625

A teljes munka megjelent!

A hatályos magyar törvények gyüjteménye.

(CORPUS JURIS HUNGARICI)

1000—1911.

Szerkeszti, jegyzetekkel és utalásokkal kiséri **Márkus Dezső dr.**

Teljes hét kötetben.
Összesen 6750 oldal.

Ára a teljes gyüjteménynek félbőrkötésben 150 korona.

E gyüjtemény tartalmazza időrendben mindazokat a törvényeket, melyeket a magyar királyság megalapitásától fogva a mai napig hozott a nemzet s melyek ma is érvényben vannak. Mindenki, akinek fogalma van róla, hogy mekkora feladat és fáradság a régi és ujabb törvények tömkelegéből a még ma is érvényben levőket kiválogatni, hatályosságukat kétséget kizáróan megállapitani, az egyes törvények egyes részeit hatályosság szempontjából megvizsgálni, tudhatja, mekkora szellemi munka eredménye e mű s mekkora munkát takarit meg a jogkereső és jogalkalmazó e gyüjtemény használatával. A törvények szövegén kivül bő és minden vitás kérdést tisztázó jegyzetek, a különböző törvények kapcsolatait felmutató utalások s a gyakorlatiasan összeállitott tárgymutató minden tekintetben a magyar törvényismeret klasszikus kézikönyvévé teszik.

A Franklin-Társulat kiadása.

Megrendelhető havi részletfizetésre:

Kelemen D. és Társa
könyvterjesztési vállalatánál
Budapest, IV., Reáltanoda-u. 5.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20.
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4.
Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenhetedik évfolyam. 52. szám. Budapest, 1912 deczember 27.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom. *Vargha Ferencz* kir. curiai tanácselnök: A büntetés kiszabásának irányeszméi. — *Dr. Haupt Albert* curiai biró: Az angol felebbezési büntetőbiróság judikaturájából. — *Dr. Reichard Zsigmond* kir. táblai biró: Birói illetékesség külföldi részvénytársaság elleni perekben. — Különfélék.
Melléklet: Közigazgatási Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.
Tartalommutató a Jogtudományi Közlöny 1912. évfolyamához.

A büntetés kiszabásának irányeszméi. *

II.

Mielőtt a fölvetett s nagy általánosságban rajzolt eszmék logikai lánczolatát tovább szőném s áttérnék arra, hogy a jövőben mit kell értenünk igazság és igazságos büntetés alatt, a dolgok rendje azt kivánja, hogy előbb a fölvetett szempontból a jelent ismerjük meg.

Az igazságszolgáltatás jelene pedig a BP. keretében folyik le; ennek medrében keressük azt az igazságot, amit a Btk. alkalmazásával kell megállapitanunk. A BP. az eszköz; a Btk. helyes alkalmazása a czél.

Tehát először a BP. igazságot biztositó alapelveivel kell tisztába jönnünk; azt kell jelesül vizsgálnunk, hogy ezek az alapelvek csakugyan alkalmasok-e az igazság megállapitására. Ha ezzel tisztába jöttünk, azt fogom kutatni, hogy a Btk. az igazság magna chartája-e vagy sem.

Bármily igazság legyen is az, hogy a BP. eszköz s az anyagi jog a czél, mégis a BP. életbelépte óta az a sajátságos jurisdictionalis lélektani jelenség észlelhető, hogy az eszköztudomány, t. i. a perjog föléje kerekedett az igazságszolgáltatás czéljának, az anyagi jognak sőt azt teljesen le is teperte.

Az igazságügyi hatóságok előtt lecsuszott az anyagi jog magas piedesztáljáról s örökébe jutott az alaki jog s minél magasabbra jutunk a biróságok hierarchális lépcsőjén, ez a beteges tünet annál jobban uralomra jut.

Régen, mikor a szokásjog kevés szabályával nem verte békóba az eszméket, az anyagi jog a gyakorlatban szabadon fejlődhetett. Mikor azonban eljött a modern perjog az ő pepecselő, aprólékos szabályaival, ez a komplikált mechanizmus olyan hatással volt a biróra, mint a hinár a láp ingoványaiba került vándorra: ezer és ezer szállal fonja körül, s az az egyedüli gondolata van csak, hogy ép bőrrel és élve menekülhessen.

Persze, azt lehet erre mondani, hogy a perjog a személyes szabadság s az anyagi igazság biztositékait foglalja magában. Teljesen igaz, senki sem gondolhat a perjog fölösleges voltára; s amit én abban kifogásolok, az annak szövevényes mechanizmusa s legfőkép merev formalizmusa s aprólékos szabályai, melyek a garancziákat nemcsak hogy nem emelik, hanem ellenkezőleg, nem ritkán az anyagi igazság ellen valók.

Másrészt el kell ismernünk azt is, hogy a perjog szabályozásánál igen nehéz a törvényhozó helyzete. Ha csak általános kereteket állit fel, akkor sok kérdésben eltérő gyakorlat keletkezik, ami a jogi bizonytalanságot hozza létre s az igazság ugyanazon dologban más és más lesz táblák sőt törvényszékek szerint; igy azután az arbitrárius biráskodás veszélye fenyeget. Az általános keretekben mozgó törvény csak akkor volna helyes, ha a birák és biróságok műveltsége és lelkiösmerete az egész vonalon egyenlően magas és kifogástalan volna.

Ugy áll tehát a dolog, hogy a törvényhozó, midőn minden apró részletre kiterjed a gondja; midőn a hatóságoknak minden lépését szabályozza a perben, tulajdonképen öntudatlanul vagy tudatosan bizalmatlanságát fejezi ki az eljárásra hivatott hatóságokkal szemben.

Ha a törvényhozóról fel lehetne tételezni, hogy a specziális társadalmi viszonyok szem előtt tartásával czéltudatosan és czélszerüen kodifikál, akkor azt lehetne mondani, hogy a perjog hű erkölcsi tükre a hatóságok lelkiismeretének s műveltségének. Ahol csak főbb konturokat rajzol meg a törvény s az eljárásnak csak főbb kereteit szabályozza, ott büszke lehet a társadalom hatóságaira; ahol azonban járszalagon vezeti az eljárásra hivatott közhivatalnoki kart, s a peres eljárásban annak minden lépését kiczövekeli, ott nagy erkölcsi hibák vannak a hatóságok tagjaiban és közegeiben.

A törvényhozásban s törvényalkotásban azonban ilyen erkölcsmérő instrumentumot nem kereshetünk, mert a törvények keletkezése nem a czélszerüségre s a társadalmi és kulturális erők törvényeire, hanem vagy fejlettebb külföldi jogok utánzására, vagy — nem csekély részben — mellékszempontokra, politikára és ezzel kapcsolatos érdekekre, sőt néhanapján társadalmi rövidlátásra vezetendő vissza.

Az a tény, hogy a perjog nagyon aprólékos s kicsinyeskedő, egymagában nem volna baj s csupán kényelmetlen, mert egyetlen szabad lépést sem tehet a biró. A baj azonban olyan pontokon keletkezik, ahol kivánatos volna a biró szabad mozgása, de azt a törvény nem engedi meg.

Ilyen szabad mozgást korlátozó rendelkezések különösen a BP. 384., 387., 427., 429. §§-ban foglaltatnak; de egyebütt is találhatók fölös számmal a törvényben.

Érdekes tanulmányt lehetne irni ezekről a szabályokról s számtalan gyakorlati példával lehetne igazolni azt az állitást, hogy a BP. ahol garancziális szabályokat akart alkotni, nem ritkán éppen ellenkező czélt ért el; s az anyagi igazság érvényesülését rakta guzsba.

Miután azonban ezek a szabályok a büntetés megállapitásával csak távolabbi kapcsolatban állanak, e kérdéssel egy más alkalommal fogok foglalkozni.

Amint már fentebb emlitettem, első sorban a BP. idevágó szabályaiban fogom keresni az igazságos büntetés biztositékait.

Ha végig lapozzuk a kódexet azt találjuk, hogy e szerint két czél lebeg mint vezéreszme a BP. előtt; az egyik annak gondos megállapitása, hogy elkövette-e vádlott azt a tettet, amivel a vádló vádolja; a másik pedig, hogy annak a tettnek mi a jogi értéke, vagyis melyik rendelkezése alá esik a törvénynek.

Az idevonatkozó rendelkezések a 9. 83., 102., 117. §-nak első bek. 264. §. 6. p., 304. §. 3., 4. bek., 316., 317. 326. §. 2., p. 385. §. l. *a), b), c)* p. és ut. bek., 402. 406. 437. §. 3. bek. 442. §. 4. bek. 446. §. 1., 3., 4. p., 449. §. 1. 3. pont, 450. §§-ban olvashatók.

Ezek a szakaszok meghatározzák, hogy mily módon kell kutatni azt, hogy a vádlott elkövette-e a bünczselekményt, és hogy annak az anyagi törvény szerint mily értéke van; arra nézve azonban, hogy az enyhitő és sulyositó körülmények kutatásánál mire helyezzenek sulyt a hatóságok, biztos utmutatót nem találunk a törvényben. A 9. 327. §. *c)* pontja, a 385. §. 3. pontja és a 328. §. 2. bekezdése rendelkezik ugyan erről az anyagról, de ha ezeket a szabályokat összehasonlitjuk azokkal, melyek

* Az előbbi közl. l. a mult heti számban.

a bűnösség megállapitására vonatkoznak, azt látjuk, hogy a büntetés kiszabása a perjognak mostoha gyermeke, s a törvény egészen alárendelt dolognak tartja a büntetés meghatározását.

Pedig akár a klasszikus, akár a pozitiv büntetőjogi iskola alapján álljunk, akár az igazságos megtorlást, akár a társadalom védelmét s igy a czélszerü büntetést tekintsük is az eljárás czéljának, arra az eredményre kell jutnunk, hogy a törvény rendszerének megfelelő igazságos büntetés a mai jogunk s tudományos felfogásunk szerint a peres eljárás végczélja.

Midőn nagy gonddal és számos garancziális szabály felhasználásával keressük azt, hogy vádlott elkövette-e a terhére rótt cselekményt, s midőn azt vizsgáljuk, hogy az a cselekmény mily bűncselekmény, mindezt csak azért tesszük, hogy megtudjuk azt, vajjon vádlott felelősségre vonható-e (történelmi igazság) s ha igen, mily anyagjogi szabály szerint (minősités); mindkét irányu vizsgálódásnak végczélja azonban közös, az t. i., hogy törvényes s igazságos büntetés legyen megállapitható.

Ebben a kérdésben kétségtelenül eltérés van a tulzók álláspontjában, mert a klasszikus iskola dogmatikus tulzói szerint, akiknek nagy mestere Binding, a büntető igazságszolgáltatás czélja kimerül a művészies tökéletes subsumptióban; s midőn a biró a büntetés kiszabásához jut, már szárnyaszegetten vergődik, mert lelki energiáit teljesen kimeritette a minősités szőrszálhasogató, körmönfont mesterkedése; tehát a büntetés kiszabása alárendelt jelentőségüvé válik. Az ilyen igazságszolgáltatás éppen olyan, mintha az orvos a legnagyobb sulyt arra helyezné, hogy a rendelvényt milyen papirosra irja meg, s mellékesnek tartaná az orvosságot, amit rendel.

A szociologiai büntetőjogi iskola tulzó árnyalata, az ugynevezett symptomatikus iskola szerint pedig mellékes a minősités, sőt arra sem kell sulyt vetni, hogy a vádlott követett-e el bűncselekményt; s egyedül az a fontos, hogy vádlottban valamiképen megnyilatkozott-e az antiszociális érzület. Ha igen, jogunk van védekező büntetést alkalmazni vagy más biztositó intézkedést tenni.

Mint jeleztem, mindkét árnyalat túloz. A klasszikus iskola spekulativ árnyalatát már erősen kikezdte a pozitiv gondolkozásmód; a symptomatikus iskola eszméi pedig még forrongásban vannak, értékük felett ma még nem dönthetünk; a felett a fejlődő tudomány fog a jövőben dönteni.

E két áramlat közt azonban * mint a jelenkor tudományos igazságát, leszögezhetjük azt, hogy a mérsékeltebb felfogás szerint a büntetés épp oly fontos, mint a minősités. A fejlettebb igazság szerint pedig a minősités eszköz; a büntetés azonban a czél.

Láttuk, hogy e szempontból a perjog a régi dogmatikus iskola alapján áll; ezt betetőzi a revizió intézménye, a minden izében merev, megcsontosodott semmiségi panasz, mely kitünően beválik a megtorlási iskola dogmatikus, vagyis legósdibb világfelfogásához simuló igazságszolgáltatásban, de a fejlődő tudomány igényeit kielégiteni képtelen. Az az intézmény pedig, amely rugalmassággal nem bir, elöregedett s elavult.

Miután a revizió nálunk alig lépte át az első decenniumot, olyan mint a fiatal aggastyán. Ennek az a magyarázata, hogy akkor hoztuk be, mikor már a pozitiv gondolkodási mód a tudományok csarnokaiba bevonult; mikor annak keletkezése idején a modern eszmék megkezdték a régi klasszikus jog erősségeit ostromolni; amikor tehát már születése perczében szükségképen magában hordta a tehetetlenség kóranyagát.

A felülvizsgálat lehet ideális perorvoslat a magánjog terén, mert ott az élettől abstrahálható jogviszonyokat itéli meg a biró. De a büntetőjogban, főleg a modern fejlődő büntetőjogban, ahol a jó igazságszolgáltatástól megkivánjuk, hogy necsak a jogsértés nagyságát nézze, hanem vessen számot a tettes psychologiai, patologiai egyéni sajátságaival éppúgy mint erkölcsiségével és szociális helyzetével, képtelen feladatának megfelelni. Gondoljuk meg, hogy a 437. §. első bekezdése a Curia felülvizsgáló tevékenységét anyagi jogsértésnél a megállapitott tényekhez köti, a megállapitott tényállás pedig az esetek óriási többségében semmi felvilágositást sem ad azokról az imént emlitett psychikai, moralis és szocialis mennyiségekről, amelyek a tettes és cselekménye helyes értékeléséhez szükségesek, s igy a Curia szabad mozgásában korlátozva van s még ha akarná sem tudna mást mint léleknélküli formalisztikus határozatot hozni, mert éppen a törvény akadályozza azt meg. A revizió alkalmas arra, hogy a Curia a minősitéshez szükséges tényálladéki elemeket felülvizsgálja, s korrigálja; alkalmas arra, hogy ezeket művészi szabatossággal kiesztergálja és kicsiszolja; vagyis eszményileg megfelel a dogmatikus büntetőjogi igazságnak; de végtelenül távol áll az élettől s az élet igazságaitól.

Már pedig az olyan büntető igazságszolgáltatás, mely távol áll a valóságtól s kimerül a tényálladéki elemek művészies ciselláláshan, lehet felsőbbrendü logikai ügyeskedés, de az életre, a társadalomra hasznos és mindenekfelett igazságos biráskodás nem lehet soha.

Különösen és elsősorban áll ez akkor, mikor esküdtbiróság itéletét vizsgáljuk felül.

Szomoru igazság, de mégis igazság s ki kell jelentenem azt, hogy a bünügyi felülvizsgálat nem egy irányban élettelen és értéktelen formalizmus. S igazán szomoru, midőn azt tapasztaljuk, hogy a hangulatok szerint itélő jury agyonütötte az igazságot, — ami nem is olyan nagyon ritka eset — s mi nem tudunk rajta segiteni, mert erkölcsi meggyőződésünket csak akkor önthetjük határozatba, ha azt a perjog kacskaringós szabályainak csatornáin keresztül tudjuk levezetni. Akkor meggyőződésünk birói és itéleti igazság lesz; ha azonban ez a levezetés a formalizmus Scyllája és Charibdise közt nem sikerül, akkor érvényesül a perjog formális igazsága, de a lényeg, az anyagi igazság elsorvad.

Ámbár a leghálásabb témák egyike volna a bünügyi reviziót élethűen megrajzolni, s reámutatni arra, ami jó benne, s közszemlére tenni annak hiányait, erről azonban ezuttal lemondok, s a revizió intézményének csak arra a részére szoritkozom, mely szorosan a büntetés kiszabására vonatkozik.

Kifejezem azonban azt a meggyőződésemet, hogy a bünügyi revizió revizióját annak idején el fogja végezni a leghatalmasabb energia, aminek expansiv erejével nem képes megküzdeni a legsötétebb konzervativizmus sem: a társadalmi s jogi élet fejlődő energiája.

Ennek előörsei már jelentkeznek a fiatalkoruak ügyeiben. Tudjuk jól, hogy a fiatalkoruak büntetőjoga szakit a dogmatikus büntetőjoggal s szabályait az életből meriti. Igazságait nem a spekulácziókból, hanem physiologiai, lélektani és szocziális igazságokból szüri le. Természetes tehát, hogy ilyen igazságokat nem lehet a dogmatikus igazságok kaptafájára huzni s igy bár a Curia első büntetőtanácsa, megtörve a BP. 385. §. 2. pontjának merev keretét, s a fiatalkoruak ügyeit a BN. 17. §-ának szempontjából tiszteletreméltó buzgalommal és lelkiösmerettel felülvizsgálja: nem képes mégsem azokhoz az erkölcsi igazságokhoz férkőzni, melyeket a BN. 18. §-ának első bekezdése homloktérbe állit. Nem pedig azért, mert ezek a közvetlenségnek megnyilvánulásai; életjelenségek azok, melyeket papiroson minden részletében megörökiteni nem lehet.

A fiatalkoruak kriminalitása tehát, — mely sajnos nem csekély kontingens — az az erő, mely az élettől távol álló revizió intézményén az első rést üti; ezt követi majd a többi reform, melynek előszelét már érezzük azokból a szabályokból, melyek a norvég törvénybe, német, osztrák és svájczi javaslatokba belekerültek, a melyek mint kultur-eszmék nyugatról, több-kevesebb késéssel majd csak elzarándokolnak hozzánk is.

Áttérve szoros értelemben vett tárgyunkra, a büntetés kiszabására, tudjuk, hogy a Curia itt a BP. 385. §. 2—3. pontjai keretében mozoghat csupán, s határozatát csakis a megállapitott tényeken épitheti föl.

Mindkét szabály (385. §. 2. és 3. p.) békókba veri a Curiát.

A 385. §. 2. pontja alapján csak azt ellenőrizheti, hogy a törvényes tételeket vagy azok átváltoztatásánál (Btk. 92. §.) a határokat megtartotta-e vagy sem. Vagyis gyakorlatilag szólva, a büntetést akkor módosithatja, ha pl. sulyos testi sértés büntettére a 92. §. nélkül fogházat mért ki az alsó fok, vagy a 92. §-al államfogház helyett pénzbüntetést szabott ki. Ha azonban a kereteket megtartotta, az individualizáczió szempontjából bármily helytelen is a büntetés, a Curia nem szólhat az itélethez, csak a 92. §. alkalmazásánál. Midőn azonban ennek feltételei hiányoz-

* V. ö. Birkmeyer: «Nicht die Tat sondern der Täter ist zu bestrafen». 103. Overbeck: Die Erscheinungsformen des Verbrechens. 3. NaglerVerbrechensprophylaxe. Tesar: Die symptomatische Bedeutung des verbrecherischen Verhaltens».

nak, a curia a büntetéshez nem férhet, mert a Btk. 91. §-át nem alkalmazhatja. *

Ha tehát például a Btk. 306. §-a esetén, ahol a minimum két évi, a maximum tiz évi fegyház, az alsóbiróság nyolcz évi fegyházat szab ki s a Curia úgy találja, hogy 3—4 évi fegyház volna igazságos, nem módosíthatja a büntetést, mert a formalizmus ezt nem engedi.

Nem ritka az az eset sem, midőn vádlottat halálra itélik, de a Curia életfogytig tartó fegyházat tart igazságosnak; e meggyőződésének megfelelőleg nem itélhet, hacsak meggyőződése ellenére a Bt. 92. §-a alkalmazásával nem korrigálja az itéletet, s tizenöt évi fegyházat nem szab ki. Rendesen úgy kerüli el a törvény formalizmusát, hogy vagy tizenöt évi fegyházat ad a vádlottnak a Btk. 92. §-ával, ami ellentétben áll meggyőződésével, vagy elutasitja a semmiségi panaszt, meghagyja a halálbüntetést s legfelsőbb kegyelemre ajánlja a vádlottat; igy azután eléri azt, a törvény megkerülésével, amit a törvény formalizmusával el nem érhetett: a birói meggyőződésének megfelelő életfogytig tartó fegyházbüntetés megállapitását.

Egyik eljárás sem méltó egy jogállam igazságszolgáltatásához, mert mindkét eljárás a törvény kikerülése, csak azért, hogy a Curia meggyőződésének megfelelően igazságosan itélhessen.

Élénken bizonyitják ezek az esetek azt a szomoru igazságot, hogy perjogunk nemcsak hogy nem segiti elő a birói meggyőződésnek érvényesülését s az individualizácziót a felső fokon; hanem ellenkezőleg, nem ritkán azt egyenesen lehetetlenné teszi.

Ugyanily hibában szenved a BP. 385. §. 3. pontja.

Gyakran tapasztaltam, főleg esküdtbirósági ügyekben, hogy a törvényszék a büntetés kiszabásával a maga itéletét akarja végérvényessé tenni s ugy állapitja meg a büntetést, hogy a Curia azt ne módosithassa. Pl. szándékos emberölés büntetténél, ahol tudvalevőleg a Btk. 92. §-ával a biróság 2—10 év közt mozoghat, az alsó fok a 92. §-ssal kiszab a vádlottra nyolcz évi fegyházat, habár a Curia 2—3 évre szeretne lemenni, ezt nem teheti, mert a 92. §. már alkalmazva van.

De az ellenkező irányban is megköti az alsófok a Curia kezét azáltal, hogy a BP. merev keretei lehetetlenné teszik a felülvizsgálatot. Nem egyszer tapasztaltam már, hogy — midőn a Btk. 90. §-a szem előtt tartásával a maximum lett volna helyes mérlegeléssel kiszabandó, — az alsó fok a minimumot szabta ki.

Különösen leszürhetem azt a meggyőződésemet, hogy a közveszélyes bünözőkkel szemben az alsóbb foku biróságok szerfölött elnézők. Ennek lélektani magyarázatát abban keresem, hogy a büntető igazságszolgáltatásban uralkodó irányeszme a megtorlás, a megtorlás nagysága pedig mindig és kizárólag a jogsértés nagyságához igazodik.

Nem megy a biróságok vérébe az a tudat, hogy a szokásszerü tolvaj, aki véletlenül csak pár korona értékü tárgyat lopott, veszedelmesebb a társadalomra, mint az, aki egy hosszu életet becsületben töltve, néhány száz koronát lop, talán oly körülmények közt, melyek erkölcsileg nagyon is menthetők.

Általában a biróságok a kézzelfogható és szemmel látható eredmények iránt érzékenyek, de a mélyebb körültekintést igénylő erkölcsi és lélektani értékekkel szemben vajmi kevés fogékonysággal birnak. Pedig a finomultabb s fejlettebb büntető igazságszolgáltatásban ez az irány a domináló; mert hiszen az individualizáló büntető igazságszolgáltatás tisztában van azzal, hogy a jogsértő eredmény nincs mindig harmoniában a tettes lelki folyamataival és moralitásával; vagy több vagy kevesebb annál, de ritkán födi e két ismérv egymást.

Ennek az igazságnak felismerésére mutat pl. az osztrák javaslat 8. §-a, mely szerint a sulyosabb eredményért való felelősség csak akkor állapitható meg, ha az az eset körülményei szerint előreláthető volt.

A BP. 385. §. 3. pontjának formalizmusa legjobban kitünik akkor, ha azt a BP. 437. §. első bekezdésével hozzuk kapcsolatba, mely szerint a Curia a Btk. 92. §-ának alkalmazásánál is a megállapitott tényekhez van kötve. Szakbiróságaink itéleteiből láthatja mindenki, hogy amint emlitettem, az esetek legnagyobb részében, teljes érzéketlenség tapasztalható a lélektani, erkölcsi és szociális mellékkörülmények iránt.

Ezek nélkül pedig a büntető igazságszolgáltatás értéktelen és lélektelen gépezet, mely az érző, gondolkozó, indulatok, szenvedélyek, ezer és ezer szociális tényezők determináló hatása alatt álló embert sablonszerü egyformasággal kezeli. Ugy, hogy az igazságszolgáltatás inkább hasonlit egy élettelen automatához, mint egy etikai magaslaton álló igazságot osztó állami hatalomhoz.

A magasabb perspektivák szerint itélő birónak be kell hatolnia az ember lelkületébe, erkölcsi világába, társadalmi életébe s az ott felfedezett körülmények figyelembe vételével, sőt homloktérbe állitásával kell megállapitania, hogy mi az igazság.

Az itéletek szerkesztése, amint a tapasztalat mutatja, teljesen sablonos; s a legnagyobb sulyt a cselekmény megállapitására, a tanuk vallomására s azok mérlegelésére helyezik a biróságok, de mellőzik a motivumok kideritését, sőt ezeket — rendszerint — akkor sem méltatják kellő figyelemre, mikor azok önkényt adva vannak; azokra a körülményekre pedig, melyek a bünesselekmény psychologiáját alkotják, ugyszintén azokra, melyek a tettes moralitásának megitélésére s a cselekmény szociális okainak felderitésére alkalmasak, semmi sulyt sem helyeznek.

Még szánalmasabb a helyzet esküdtbirósági itéleteknél. Szakbirósági ügyekben a tábla pótolhatja a hiányokat, ha érzéke van azok iránt; s a Curia a tényállásból szórványosan felhasználhat bizonyos körülményeket a BP. 385. §. 3. pontjánál. Esküdtbirósági, tehát a legsulyosabb ügyekben azonban a legvérszegényebb historiai alapon kell büntetést kiszabó határozatát felépiteni.

A jury által «igen»-nel megoldott és az itéletbe foglalt határozat pár szóból áll, ami semmi fényt sem vet a cselekmény azon elemeire, melyek a vádlott bűnösségével s annak fokával kapcsolatosak. Marad tehát az itélet indokolásának az a része, mely a büntetés kiszabására vonatkozik. Ennél sablonszerűbb megállapitás azonban alig képzelhető. Enyhitő körülményekül rendszerint ledarálja a biróság: a beismerést, büntetlen előéletet, italos állapotot, kár hiányát, sulyositókul pedig a büntetett előéletet, nagyobb kárt, kegyetlenséget stb.

Ez a sablon, amihez járul itt-ott más, de — amint később látjuk — hasonló vérszegény megállapitás.

Pedig a törvény már ezen a ponton igazán nem gátolja a korrekt itélkezést, sőt a BP. 328 §. második bekezdése világosan kötelességévé teszi a biróságnak és pedig a 337. §. első bekezdésére tekintettel, az esküdtbiróságnak is, hogy tüzetesen jelölje meg a sulyositó és enyhitő körülményeket. Ha pedig ugyancsak a 328. §. első bekezdésére kellő sulyt vetünk, ahol meg van mondva, hogy számot kell adni a biróságnak arról, hogy mily tényeket vett bebizonyitottaknak vagy be nem bizonyitottaknak, s a felek inditványait mily indokból utasitotta el, ebből a törvényes rendelkezésből nyilván kitünik, hogy a biróságnak nemcsak azokat az enyhitő és sulyositó körülményeket kell megállapitani, melyeket maga ilyeneknek tart, hanem a felek által felhozottakra is kell nyilatkoznia és pedig két irányban, jelesül, hogy azok be vannak-e bizonyitva, s ha igen, miért nem tekinti azokat enyhitő, illetve sulyositó körülménynek.

Ime nincs is szükségünk arra, hogy a törvény rugalmasságát felhasználjuk, csak a törvény parancsát kell követnünk, hogy a büntetés szempontjából is revisibilis itéletek szerkesztessenek De egy dolog mégis szükséges hozzá, az t. i., hogy a régi kor hagyományai alól emanczipáljuk magunkat, mely évtizedeken át azt tanitotta, hogy a büntető igazságszolgáltatás főczélja a minősités és nem a büntetés. *Vargha Ferencz.*

(Folyt. köv.)

Az angol felebbezési büntetőbiróság judikaturájából.*

Az előző czikkben közölt négy esetet még a következő két bünügygyel egészitem ki. Az első arról nevezetes, hogy benne kimondja a felebbezési biróság, hogy csupán gyanuokok nem elégségesek a verdikt fentartására; a másik eset pedig eklatáns példája a téves kérdésfeltevésnek és az esküdtek téves irányitásának. Érdekes az utóbbi a Lord-főbirónak a törvényen gyakorolt kritikája miatt is.

* V. ö. idevonatkozólag Vaikó Pál czikkét a Jogt. Közl. 1910. évf. 75. lapján, mely a Btk. 91. §-ával kapcsolatos kérdésekről sok érdekes dolgot mond; és sok igazságot tartalmaz. Továbbá Degré Miklós véleményét. 1911. évi Jogászgyűlés irományai I. k. 118—119 l.

* Az előbbi közl. l. a 48. számban.

5. Egy postahivatalban lopást követtek el. A rendőrség előtt a vádlottak közül ketten, u. m. White és Williams beismerték a lopást és tettestársként a harmadik vádlottat jelölték meg, Dibble Jánost, aki tagadott. A főtárgyaláson csak White-nak és Dibblenek az ügyét tárgyalták, Williams-nak az ügye ide nem tartozó okokból elkülönittetett és Williams a tárgyaláson a «box»-ban, azaz mint tanu hallgattatott ki. A főtárgyaláson most megtörtént, hogy Williams eltérve rendőri előadásától, Dibble Jánost egészen mentesitette, White pedig beismerő vallomását szintén visszavonta és pedig a Dibblet terhelő részében is, Dibble ellen ennek folytán csak az a gyanuok maradt meg, hogy a tett előtt és után a másik két vádlott társaságában volt és hogy alibijét nem tudta igazolni. Az esküdtszék White-ot és Dibble Jánost elitélte. Dibble felebbezett.

A felebbviteli főtárgyaláson a biró következően hirdette ki az itéletet: Az esküdtek nyilván a tettestársak első terhelő vallomásának a hatása alatt állottak (mely vallomás a főtárgyaláson történt visszavonás folytán Dibble-lel szemben már lehetett bizonyiték) és ekként most már nem lehet felismerni, vajjon az esküdtek ezen vallomások nélkül is bünösnek találták volna a felebbezőt; a többi gyanuokok nagyon távoliak. A biróság azt a felfogást sem osztja, hogy vádlott csupán azért, mert a másik két tettes társaságában volt, köteles volna bármily irányban bizonyitékkal szolgálni. A reconder (az elsőfoku biró, ki a tárgyalást vezette) figyelmeztethette volna a közvádlót, hogy ejtse el a vádat, de ő ehelyett inkább az esküdteket figyelmeztette és pedig arra, hogy vádlottat (Dibblet) nem igen lehet elitélni, az esküdtek azonban ezt a figyelmeztetést nem vették figyelembe. Értem az elsőbirónak azt a felfogását, hogy ő vonakodott attól, hogy a bünügyet elvonja az esküdtek elől; de én az ő helyében elvállaltam volna a felelősséget, mert itt csak gyanuokok forognak fenn, melyek nem indokolják a bünösségi verdiktet. Csupán gyanuokokra nem lehet alapitani a bünösség kimondását. Mindezért a biróság megsemmisiti (quash) a verdiktet és Dibble Jánost felmenti. (John Edward Dibble bünügye, 1908 október 30-án.)

6. A felebbező két alkalommal tettleg bántalmazta az ő gyermekét, 1906 november és 1907 deczember havában, mely bántalmazások miatt annak idején már el is szenvedte büntetését. Utólag a gyermek meghalván, és pedig a vád szerint a korábbi bántalmazás következtében, vádlott halált okozott sulyos testi sértés miatt helyeztetett vád alá és az esküdtszék el is itélte (10 évi fegyházra).

Az elsőfoku tárgyaláson a tárgyalást vezető biró ugy tanitotta ki az esküdteket, hogy amennyiben azt találnák, hogy a gyermek halála az 1906 novemberi bántalmazásnak a következménye, mondják ki bünösnek a vádlottat, és ennek megfelelően tette fel a kérdést az esküdtekhez. Ebben jogi hiba volt, mert az angol állandó régi gyakorlat szerint a vádba tett büncselekmény tényalladéka csak akkor állapitható meg, ha a halál a bántalmazás idejétől számitva egy éven és egy napon belől következett be. A Lord-főbiró a felebbviteli tárgyaláson kifejtette, hogy a kérdést csak ugy lehetett volna feltenni, vajjon az 1907. évi bántalmazás nem siettette-e a halált, mert ez a bántalmazás még a thaitikus határidőn belől esik (hivatkozik hasonló esetekre a halál siettetése kérdésében). Azután igy folytatja: a felebbezési biróság azonban most már nem helyezkedhetik erre az álláspontra és az esküdtek verdiktjét nem helyettesitheti más verdikttel (felebbezési törvény 5. szakaszának 2. pontja értelmében), mert ennek a feltétele az volna, hogy egészen világos legyen, hogy az esküdtek előtt erre a másik alternativára nézve is kétségtelen bizonyitékok forogtak fenn és hogy ennek folytán megállapitható volna, hogy az esküdteknek okvetlenül arra a meggyőződésre kellett volna jutniok, hogy a helyesen feltett kérdés is csak bünösségi verdikttel oldható meg. Ezt azonban a jelen esetben azért nem lehetett megállapitani, mert a bántalmazás semmiféle észlelhető nyomot nem hagyott maga után és igy kétséges, vajjon tényleg a halál siettetésének az esete forgott fenn. Felette sajnos, hogy a törvényhozás nem adta meg azt a jogot a felebbezési biróságnak, hogy az alsóbiróságot uj tárgyalásra utasitsa, mert valamint más hasonló esetekben, ugy a jelen esetben is talán ez volna a legalkalmasabb remedium. A felebbviteli biróság ennek folytán a verdiktet megsemmisitette és vádlottat felmentette. (Dyson A. E. bünügye, 1908 máj. 22.)

A Lord-főbirónak most ismertetett kritikája, melyet ő különben más alkalommal is nyilt tárgyaláson a törvényen gyakorolt, tényleg a felebbezési eljárás leglényegesebb hiányát jelöli meg. Vannak kivételes esetek, melyekben kivánatos volna, az egész elsőfoku tárgyalást hatályon kivül helyezni és uj tárgyalást rendelni. De ezen az egy lényeges hibán kivül egyéb elfogadható kifogás nem is emelhető az uj eljárás ellen. Nem áll, hogy az elsőfoku tárgyalás — abban a tudatban, hogy a netaláni hibák a felsőbiróság által reparálhatók — kevésbbé gondos volna és hogy az esküdtek lelkiismeretessége is ugyanebből az indokból csökkent volna. Az eljárás az elsőfokon nem jobb, de nem is rosszabb, mint azelőtt. Az angol bünpernek megvannak a maga fogyatékosságai (az előzetes eljárásnak és a főtárgyalás előkészitésének gyakori hiányosságai, a főtárgyalásnak gyakran sablonszerü gyors keresztülvitele, mely talán nem ritkán az alaposság rovására megy,* de ezek megvoltak eddig is és nem állanak összefüggésben az uj törvénynyel. Épp oly kevéssé számit a felebbviteli eljárás költségessége, mint ez legnagyobbrészt a gyorsirói feljegyzések átiratásából és többszörösitéséből származik és ezen rendes irnokok alkalmazása által lehetne segiteni.

Az a kifogás sem fogadható el, hogy a felebbezési biróság csak a legritkább esetekben rendel el uj bizonyitást, és hogy tulságos sok a felebbezés visszautasitása; mert mindnyájan igen jól tudjuk, mily gyakran kérik a felek alaptalanul az uj bizonyitást, hiszen nagyon természetes, hogy az elitélt vádlott mindent megpróbál; ami pedig a felebbezések visszautasitását illeti, erre nézve a törvény teljesen fedezi a felebbezési biróság álláspontját, amidőn a 4. szakaszban azt rendeli, hogy felebbezésnek akkor van helye, ha a verdikt irraisonabilis (észszerütlen), ha a bizonyitás szempontjából fenn nem tartható, vagy ha a verdikt bármely okból tévesnek mutatkozik (misearriage of justice), hozzátévén, hogy a tévedésnek *lényegesnek* kell lenni, és hogy nem lényeges hiba esetében a felebbezés elutasitandó.

Allen Charles esetében (1908 junius 4-én), melyben a rendőrök azt vallották, hogy vádlott őket tettleg bántalmazta és ezzel szemben egy tanu arról tanuskodott, hogy vádlott nem bántalmazta a rendőröket, a felebbezést visszautasitották, mert itt ugy a vádnak, mint a védelemnek ugyan ellentétes, de egyébként alakilag kifogástalan bizonyitéka volt, az esküdtekre tartozott tehát annak a mérlegelése, vajjon melyiket fogadják el valónak; amidőn az esküdtek a vád álláspontjára helyezkedve, nem a védelemnek, hanem a vádnak a bizonyitékát fogadták el, nem mondható, hogy bünösségi verdiktjük téves volna.

Egyébként ami a felebbezésnek a semmiségi panaszszal szemben való előnyeit illeti. felesleges volna erről ezen a helyen értekezni. Ez nem tartozik ide. De ha meggondoljuk, hogy például nálunk a semmiségi panasz mennyi formalizmussal van összekötve, hogy a tény- és jogkérdés megkülönböztetése mennyi nehézséggel jár és milyen nagy teher és fáradság nehezedik az elsőfoku biróságra a főtárgyalás teljes megismétlésével, akkor nem kellene csodálkoznunk, ha a praktikus angolok azt állitanák, hogy ők szerencsésebb helyzetben vannak. Ott már nem tépelődnek azon, hogy a verdikt felülvizsgálhatósága hogyan egyeztethető össze az esküdtek intézményével, ott régen tudják, hogy a főczél az igazság kideritése és a helyes itélet, melyet igen gyakran talán éppen csak a verdikt felülvizsgálatával lehet elérni. Különböző eljárások közt az lesz az értékesebb, amely az emlitett czélt legjobban és legegyszerübben el tudja érni. Azt hiszem, hogy ha az angoloknak sikerülne eljárásuknak fentemlitett hiányát, hogy uj elsőfoku tárgyalás még kivételesen sem rendelhető el, megfelelő rendelkezéssel pótolni, akkor felebbezési eljárásuk igen értékes lesz.

Netaláni félreértések kikerülése végett azonban kénytelen vagyok kijelenteni, hogy a jelen megbeszélésemmel nem akarok minálunk is a felebbezésnek szószólója lenni és a jelen körülmények között teljesen helyénvalónak tartom, hogy az esküdtbiróság által elfogadott tényeket a Curia is köteles legyen határozatának alapjául elfogadni (BP. 437. §. első bekezdés); azt

* Londonban egy alkalommal három biró, tehát három esküdtszék az öt napos ülésszak alatt 84 ügyet tárgyalt le, ezek közt több gyilkossági és emberölési esetet és egy csalást, melynek tárgyalása magában egy napnál többet vett igénybe. Tárgyalási idő délelőtt ½11 órától délután 5—6 óráig egy órai szünettel. Dr. Weidlich Károly, Die englische Strafprozesspraxis.

azonban már kivánatosnak tartom, hogy valahára communis opinio legyen abban a tekintetben, hogy a mi bünvádi perrendtartásunk szerint is ugy áll dolog, hogy a *jogkérdés* felülvizsgálata az esküdtszéki itélettel szemben is a kir. Curia hatáskörébe tartozik. Mindazoknak, kik a communis opinióhoz nem hajlandók csatlakozni, szives figyelmükbe ajánlom az angol példát, amelyből meg lehet győződni arról, hogy itt valami elvi nehézség nem foroghat fenn. Amidőn pedig most már az angolországi kirándulásunkról visszatérnénk, álljunk meg egy kissé Bécsben is, mert hiszen az osztrák büntetőperrendtartás legközelebb áll a miénkhez, sőt a jogi felülvizsgálat kérdésében a két törvény között nincs is különbség. Tartózkodásunk nem fog sokáig tartani; csak *egy* esetet czitálok, hogy felfrissitsem azt azoknak emlékezetében, kik talán róla megfeledkeztek. Az esküdtekhez azt a kérdést intézték: «bünös-e vádlott abban, hogy ..... azáltal, hogy az elhalt X. X. örökhagyónak egy állitólagos szóbeli végrendeletéről bizonyitványt állitott ki, a biróságnál esküvel megerősitendő hamis tanuságtételre ajánlkozott», mely kérdésre az esküdtek «igen»-nel válaszoltak. A tényállás ugyanis az volt, hogy egy bizonyos harmadik egyén a hagyatéki biróságnál egy költött szóbeli végrendelet alapján jelentkezett és igényének támogatásául becsatolta azt a bizonyitványt, melyben vádlott mint hamis tanu azt a kijelentést tette, hogy miután ő (a többi végrendeleti tanukkal együtt) hallotta az elhaltnak szóbeli végrendelkezését, hajlandó ezt esküvel is megerősiteni. Liszt Ferencz, mint Generalprocurator a legfőbb itélőszék előtt azt a kijelentést tette: A vádba tett büncselekmény törvényes alkatelemei a verdiktben *fenforgóknak vannak deklarálva* és csakis annak vizsgálata által *mellőzhetők*, vajjon a tényekből helyes következtetéssel lettek-e levezetve? A legfőbb itélőszék pedig az elsőfoku itéletet a BP. 199. §-ának *a)* pontja alapján megsemmisitette és vádlottat felmentette, mert az esküdtek által valóknak elfogadott tények nem igazolják azt, ami a büncselekménynek egyik alkateleme, hogy vádlott hamis tanuságtételre jelentkezett volna, ugyanis a kérdéses bizonyitványnak a kiállitása nem tekinthető olyan jelentkezésnek, mint amilyent a büntetőtörvény megkiván. Az elsőbiróság tehát tévesen alkalmazta a büntetőtörvény rendelkezését vádlott cselekményére. *Dr. Haupt Albert.*

Birói illetékesség külföldi részvénytársaság elleni perekben.

Azt hiszem, nem lesz felesleges azokkal az észrevételekkel foglalkozni, amelyekkel tisztelt barátom, *Fodor Ármin*, ebben a kérdésben az én czikkemet kisérte.* A nézetkülönbség köztünk kevés pontra szoritkozik. Mind a ketten egyetértünk abban, hogy mai perrendünk 33. §-a annyit jelent, hogy a Magyarországban székelő külföldi részvénytársaságnak bármiféle külföldi ügyletéből eredő perére a magyar biróság illetékes. A nézetkülönbség ott kezdődik, hogy szerintem a K. T. 211. §-a, illetve az 1878 : XXII. tcz. kivételt tesz a perrendi szabály alól, és a külföldi részvénytársaságnak csak belföldi vonatkozásu ügyleteit hagyja a magyar biróságok illetékességének körében. *Fodor* szerint ellenben e törvényes rendelkezéseknek nincs befolyásuk az illetékességre, és a joggyakorlat helytelen irányt vett, amikor az én részemről helyesnek tartott értelmezést elfogadta.

Tulajdonképpen még abban is egyetértés van köztem és Fodor közt, hogy sem a K. T. 211. §-a, sem az 1878 : XXII. tczikk idevonatkozó intézkedései nincsenek kétségtelen világossággal fogalmazva. Én már első czikkemben rámutattam erre, *Fodor* pedig maga is csak «valószinü»-nek mondja, hogy a K. T. 211. §. 6. pontjának általa adott értelmezése helyes, és azt mondja, hogy az 1878 : XXII. tcz. «nem mond többet», mint a K. T. 211. §-a. Azt is mondja *Fodor,* hogy Ausztriában «nyilvánvalóan» abban a nézetben vannak, hogy az 1878. évi egyezmény nem érinti a perrendi szabályokat, de birói határozatot erre nézve nem idéz. Tehát oly törvényes rendelkezések magyarázatáról van szó, amelyekről mindketten elismerjük, hogy kétséget engednek.

Ilyen törvényes rendelkezés magyarázatánál pedig a biró elsősorban arra lesz tekintettel, hogy a magyarázat ne vezessen a konkrét esetben méltánytalanságra. A konkrét méltánytalanságot a biró erősebben érzi, mint a törvényhozó, mert az eset jobban a szeme előtt áll. A biró ennélfogva rendszerint még akkor is hajlandó a méltányosságnak érvényt szerezni, ha a törvény a méltányossággal nem törődik. Akár helyesnek tartjuk ezt a birói hajlamot, akár nem, mindenesetre számolnunk kell vele. A törvényhozónak igyekeznie kell, hogy ne juttassa a birót oly helyzetbe, hogy méltánytalanul kelljen döntenie. Ha pedig a törvényhozó köztekintetekből szükségesnek tartja, hogy a méltányosságtól eltérjen, akkor a legkétségtelenebb módon kell a birót megkötnie, hogy a biró a törvény magyarázata utján ne szerezhessen a törvény czélja ellenére is érvényt annak, amit a konkrét esetben méltányosnak talál.

Kiséreljük meg belehelyezkedni a biró helyzetébe, aki előtt valamely külföldi részvénytársaság ellen minden belföldi vonatkozás nélküli pert inditanak. Tegyük fel, hogy osztrák ember Ausztriában köt egy üzletet osztrák részvénytársasággal, és az ügyletből folyóan magyar biróságnál inditja meg a pert azon az egyedüli alapon, hogy az osztrák részvénytársaságnak nálunk fiókintézete van. A biró előtt önkényt fel fog tolulni a kérdés, hogy miért jött a felperes hozzánk pereskedni. A biró meg fogja gondolni, hogy ha tanukra lesz szükség a perben, azok nyilván külföldön lesznek, és ott lesznek a szemletárgyak és a könyvek is, ha felmutatásukra lesz szükség, és ha végül a döntésre kerül a sor, akkor a külföld jogát kell majd a birónak alkalmazni. Mindezekből azt fogja következtetni a biró, hogy a felperes, hacsak egyéb plausibilis okot nem tud felhozni, bizonyára azért fordult a magyar birósághoz, mert annak jogfelfogását az ő ügyére nézve kedvezőbbnek tartja, mint az ő természetes birájának, a saját honabeli biróságnak jogfelfogását. Ezt pedig a biró nem fogja sem czélszerünek, sem méltányosnak találni, mert nyilvánvalóan czélszerütlen, hogy ilyen per minálunk folyjon le, és méltánytalan, hogy az alperes, aki az ügylet kötésekor csak a saját hazája jogfelfogására és a saját hazája illetékességére számithatott, egy más ország birósága előtt és más ország jogfelfogása alapján legyen kénytelen perbe állni és a felelősséget viselni.

Ezt a czélszerütlenséget és méltánytalanságot Fodor is isismeri, és maga is kiemeli, hogy joggal nevezik igazságügyi hadiállapotnak azt a perjogi helyzetet, amelyben ily perek lehetségesek. De szerinte ezen az összes európai perrendekben meglevő bajon csak nemzetközi perjogi egyezményekkel lehet segiteni, és amig ez a hadiállapot a többi országok perrendeiben velünk szemben fennáll, addig nem szabad a magunk pozicióját azzal gyengitenünk, hogy önkényt leteszszük az ilyen fegyvereket a külfölddel szemben.

De ha a törvényes rendelkezések nem kétségtelenek és az illetékesség megállapitása méltánytalan, akkor nem kell csodálkozni azon, hogy a joggyakorlat a nem kétségtelen törvényt abban az irányban magyarázta, hogy a konkrét esetben méltánytalanság ne essék, és emellett kevesebbet törődött azzal, hogy nem adunk-e ki valamely fegyvert kezünkből, a melyre a nemzetközi perrendi harczban szükségünk van. Azonban nézetem szerint tulajdonképp az az aggodalom sem jogosult, hogy a joggyakorlat álláspontja a mi nemzetközi pozicziónkat gyengiti.

Ausztriával szemben az 1878 : XXII. tcz.-be iktatott nemzetközi egyezményt ugy fogta fel a joggyakorlat, hogy ez mint nemzetközi szerződés tesz kivételt a perrendi szabály alól, e felfogásból pedig önként következik, amint én már első czikkemben kiemeltem, hogy nekünk is meg kell kivánnunk, hogy Ausztria velünk szemben a szerződést ugyanugy magyarázza, mint mi, és a saját perrendjének idevonatkozó illetékességi szabályát a magyar részvénytársaságokkal szemben éppugy ne alkalmazza, mint mi nem alkalmazzuk a mienket az osztrák részvénytársaságokkal szemben. Hasonlóan áll a dolog más külföldi részvénytársaságokkal szemben is. A K. T. 211. §-ának 7. pontja szerint a külföldi részvénytársaság a bejegyzéskor a viszonosságot köteles igazolni, és igy nyilvánvaló, hogy a törvény összes rendelkezéseit, tehát az illetékesség kérdésére vonatkozó 6. pontot is a viszonosság feltételezése mellett kell értelmeznünk. Eszerint, amikor a magyar biróság a külföldi részvénytársaságra nem kényszeriti rá a saját illetékességét, ezt mindig szükségkép abban a feltevésben teszi, hogy a külföldi biróságok hasonló körülmények közt viszonosan fognak bánni a magyar részvénytársaságokkal.

A joggyakorlat tehát nem akarta a külföldi részvénytársaságokat nálunk jobb helyzetbe hozni, mint aminőben a mi

* Jogt. Közl. 1912. 49., 50. sz.

részvénytársaságaink a külföldön vannak, hanem arra az álláspontra helyezkedett, hogy a kereskedelmi törvényben, illetve az Ausztriával kötött szerződésben feltételezett viszonosságot valósitja meg. Ha ma egy Ausztriában vagy másutt a külföldön müködő magyar részvénytársaságot perelne valaki a külföldön, akkor a magyar részvénytársaság ott arra hivatkozhatnék, hogy a magyar joggyakorlat a külföldi részvénytársaságot nem vonja a magyar biróság elé, és ezen az alapon kivánhatná, hogy a külföldi biróság a viszonosság alapján ne vonja a magyar részvénytársaságot a saját illetékessége alá. Hogy sikere volna-e az ily hivatkozásnak, az az illető ország törvényeitől és jogfelfogásától függ, de annyi mindenesetre áll, hogy az illető ország biróságának azt is figyelembe kellene vennie, hogy a saját részvénytársasága helyzetét rosszabbitja nálunk, ha a mi részvénytársaságunkat nem részesiti a viszonosságban, mert ebből az következnék, hogy a mi biróságainknak az illető ország tekintetében el kellene térnie az eddigi gyakorlattól. Azaz, ha a hadiállapotra vonatkozó képből indulunk ki, azt kell mondanunk, a mi joggyakorlatunk nem tette le a fegyvert, hanem a czivilizált érintkezés utjára lépett ugyanazon czél elérése végett, amit különben a harcz utján próbálnak az államok elérni.

De különben joggyakorlatunk egy irányban még erősitette is pozicziónkat a nemzetközi jogi küzdelemben. A K. T. 211. §. 3. pontja értelmében a külföldi részvénytársaságnak igazolnia kell, hogy a belföldi üzletre szánt tőke a belföldön van elhelyezve, és a 219. §. 3. pontja szerint büntetés éri a külföldi részvénytársaság képviselőjét, ha ezt a tőkét a belföldről kivonja, vagy kivonni engedi. Ha megengedjük, hogy külföldön kötött és belföldi vonatkozás nélküli ügyletből folyó pert a belföldön inditsanak meg, és a marasztaló itéletet a belföldön végrehajtjuk, akkor ezzel magunk adjuk ki a belföldi üzletre szánt tőkét a belföldről. Azzal tehát, hogy biróságaink nem tartják magukat illetékeseknek a külföldi részvénytársaság külföldi ügyeire, a belföldi tőkét a belföldi üzlet részére biztositják, és igy a nemzetközi jogi harczban ebben a lényeges pontban erősitik helyzetünket. De ez egyszersmind azt is mutatja, hogy a K. T. 211. §-ának perjogi tekintetben az a magyarázat felel meg, hogy csak a belföldi vonatkozásu ügyletekre legyen a belföldi biróság illetékes, mert ha nem igy volna, akkor a részvénytársaság vagyoni viszonyainak megromlása esetében, tehát éppen abban az esetben, amikor a törvény óvó rendszabályára a leginkább van szükség, a külföldi vonatkozásu pereket nálunk is meginditanák, és igy lehetetlen volna a belföldi vagyon kivonását megakadályoznunk. Vagy talán azt kellene mondanunk, hogy a külföldi vonatkozásu ügyben a mi biróságaink csak a külföldi vagyonra vezethető végrehajtás terhével marasztalhatják a külföldi részvénytársaságot? Alig hiszem, hogy valaki ilyen marasztalást akart valaha elérni, és hogy ezt a megoldást akárki is gyakorlatinak tartaná. Igaz, hogy a K. T. 211. §-a nem mondja ki kifejezetten, hogy végrehajtás utján sem lehet a belföldi vagyont a belföldi üzlettől elvonni, és képzelhető volna, hogy egy nálunk müködő külföldi részvénytársaság ellen Ausztriában eszközöl ki valaki végrehajtható itéletet és azután kéri, hogy azt mi az Ausztriával szemben fennálló viszonosság alapján foganatositsuk. De nézetem szerint ily végrehajtás foganatositását a Végrehajtási Eljárás 4. §-a értelmében meg kellene tagadnunk azon az alapon, hogy ez a K. T. 211. §. 3. pontjának tilalmába, azaz hazai tiltó törvénybe ütközik.

A K. T. 211. §-ával összefügg a Cs. T. 75. §-ának az az intézkedése is, hogy a belföldi üzletre szánt vagyont a külföldön nyitott csőd esetében sem adjuk ki, hanem külön csődöt nyitunk rá, amely intézkedésnek csak akkor van czélja, ha a belföldi csődtömeg ellen csak a belföldi vonatkozásu ügyletekből eredő követeléseket lehet érvényesiteni. Legfeljebb akkor szolgálhat a belföldi csődtömeg a külföldi követelések kielégitésére, ha a belföldi követelések kielégitése után valami fenmarad.

Mindez azt mutatja, hogy a K. T. 211. §-ának azt a legfontosabb anyagi szabályát, hogy a belföldi tőke a belföldi ügyletek biztositására szolgáljon, a gyakorlatban csak ugy vihetjük keresztül, ha a külföldi ügyletekből folyóan nem tartjuk a mi biróságainkat illetékeseknek, ami nyilván a legjobb utmutató az illetékességi szabály értelmezésénél.

Legyen szabad ezek után a czélszerüségi szempontokra is kiterjeszkednem. *Fodor* szerint a modern perrendek elve, hogy ha a külföldinek vagyona van a belföldön, már a vagyon fekvése megállapitja a belföldi biróság illetékességét a külföldi ügylet alapján is, arra pedig nincs ok, hogy a külföldi részvénytársaságot, amelynek nálunk képviselője, illetve fiók-intézete van, más elbánásban részesitsük, mint más külföldi egyént vagy jogi személyt. Nézetem szerint ez nem áll. Amikor a külföldi részvénytársaság a K. T. 211. §-a alapján nálunk letelepszik, akkor biztositékot szolgáltat arra, hogy kereskedelmi jogunk bizonyos szabályainak aláveti magát, és különösen, hogy vagyona egy részét a belföldi üzlet részére tartja fenn. Ezzel pedig bizonyos fokig meghonosodott nálunk, és számot tarthat arra, hogy ne éreztessük vele azt az igazságügyi hadiállapotot, amelyet az idegenekkel szemben különben éreztetünk. Az idegennel szemben szükség van arra, hogy a mi biróságaink illetékesek legyenek a vagyon fekvése alapján a külföldi ügyletekből folyóan is, mert különben a külföldinek a belföldön levő vagyona, ha az ő hazájával nem vagyunk végrehajtási viszonosságban, egyáltalán ki volna vonva a végrehajtás alól, a belföldön müködő külföldi részvénytársaságnál ellenben éppen az a törvény czélja, hogy a külföldi követelések elől el legyen vonva a belföldi vagyon.

Másik czélszerüségi érve *Fodornak*, hogy a kérdés nem nagy fontosságu, mert nincs veszély abban, hogy külföldiek tömegesen vennék igénybe a mi biróságaink illetékességét a saját hazájuk biróságai helyett. Az én nézetem itt is más. Igaza van ugyan *Fodornak* abban, hogy pereskedni nem élvezet, és külföldön pereskedni még kevésbbé, azonban lehetnek olyan viszonyok, amelyek közt, ha perelni kell, hasznosabb a külföldön perelni, mint otthon. Ennek a példáját mutatja az eddigi gyakorlat. Jelentékeny ausztriai vasuttársaságoknak van nálunk, és jelentékeny magyar vasuttársaságoknak van Ausztriában fiókintézete. Tudvalevő, hogy a kereskedelmi forgalomban kifejlődtek oly üzletek, amelyek fuvarjogi követelések perlésével foglalkoznak és evégre a fuvarleveleket az egész ország területéről összegyüjtik. Ezzel a különben egészen legitim üzletággal jár, hogy a perlekedés nagy részben elveszti kellemetlenségét és koczkázatos voltát, mert a pervitelt és a koczkázatot a fuvarlevéliroda vállalja magára. Már most csak természetes, hogy az ily iroda, ha Ausztriában vagy Magyarországban az ő álláspontjára nézve kedvező jogfelfogást, vagy pervitel szempontjából egyébként kedvező körülményeket tapasztal, oda fordul a másik országban kötött fuvarozási ügyletekből folyó perekkel is. A fuvarozási perek jó példái annak is, hogy azonos szabályokat, azonos üzletszabályzati és dijszabási határozmányokat különböző országokban, különböző jogfelfogással lehet magyarázni és igy lehetnek esetek, amelyekben nagy érdeke füződhetik a feleknek ahhoz, hogy melyik ország jogfelfogása szerint fog a per eldőlni. Fuvarperek pedig azonos kérdésben százával és ezrével is keletkezhetnek, amint ezt például az állomási illeték kérdésében láttuk. Ily perekkel már több izben tettek nálunk kisérletet arra, hogy a magyar biróságok illetékességét a külföldi részvénytársasággal szemben igénybe vegyék. Hogy az ily perek száma eddig csekély volt, annak valószinüleg nem az volt az oka, hogy a felek nem szeretnek külföldön pereskedni, hanem inkább az, hogy a biróságok az előfordult esetekben a méltánytalanságot helyesen kiérezték és az illetékesség megállapitásától következetesen elzárkóztak. Azt hiszem, hogy százával teremtek volna az ily perek, ha a magyar biróság az illetékességet egy esetben megállapitotta volna.*

De rámutattam már multkori czikkemben, hogy nincs kizárva, hogy más faju perekben is fontossá váljék ez a kérdés. Sok biztositó részvénytársaság terjesztette ki külföldi üzletét hozzánk, és a mieink egy része is müködik külföldön. Lehetnek biztositásjogi kérdések, amelyekben az ország jogfelfogása eltér a másikétól. Ha a felek rájönnek, hogy oly biztositó társaság-

* Fuvarozási ügyletből eredő dijkövetelés volt tárgya a budapesti kir. táblánál 1909. H. 47. sz. a. elintézett pernek és legujabban a budapesti kir. táblánál 3451/1911. V. szám alatt, és a kir. Curiánál 496/1912. V. szám alatt elintézett ilyen vonatkozásu pernek. A másodbiróság mindkét perben leszállitotta az illetékességét, és mindkét perben azt az álláspontot foglalta el a harmadbiróság, (az első esetben a tábla, a másodikban a Curia), hogy a másodbirósági végzés ellen nincs helye felfolyamodásnak a harmadbirósághoz. (Itt megjegyzem, hogy multkori czikkemben a budapesti kir. táblánál 2478/V. 911. és 3666/V. 911. sz. ügyeket emlitettem, mint e kérdésbe vágókat, de e két szám téves.)

gal szemben, amely több országban müködik, akármely ügyletből folyóan akármelyik országban felléphetnek, és ez a perben előnyös lehet reájuk nézve, akkor gyakorivá válhat a biztositási követelések külföldi perlése is.

A kérdés tehát a gyakorlatban nem fontosság nélküli, és annak nemzetközi jogi egyezmény utján való megoldása felette kivánatos volna. *Reichard Zsigmond.*

Különfélék.

— **Az Országos Ügyvédszövetség az Utbaigazitó hivatal ellen.** Az Országos Ügyvédszövetség központja a Székesfővárosi Utbaigazitó hivatal tárgyában hozott törvényhatósági bizottsági határozat ellen a belügyminiszterhez felebbezett. Ámbár a Szövetség központja a vagyontalanok jogsegélyben részesitését fontos és támogatást érdemlő feladatnak tartja, mindamellett az ügyvédi jogok és érdekek sérelmét találta abban, hogy a székesfőváros határozata szerint az Utbaigazitó hivatal vagyonosoknak is fog jogi tanácsot és utbaigazitást adni, ami egyrészt az ügyvédi jogok sérelmére az ügyvédi kereset csökkentésére vezet, másrészt nemcsak a vagyontalanoknak, hanem a vagyonosoknak jogi ügyeit is egy olyan gyüjtőmedenczébe csoportositja, amely a kartársak zömének rovására visszaélésekre adhat alkalmat. Felebbezésében kifejtette az Országos Ügyvédszövetség azt is, hogy uj szervezet felállitására szükség nincsen, hanem a vagyontalanok jogvédő egyesületét kellene a fővárosnak oly szubvencióval ellátnia, amely a megfelelő számu fiókok felállitását lehetségessé teszi. Ez helyesebb és czélszerübb intézkedés lenne, miután nemcsak utbaigazitást, hanem teljes jogsegélyt is nyujtana az erre rászoruló vagyontalanoknak.

Ugyancsak fölterjesztést intézett az Ügyvédszövetség e kérdésben Székely Ferencz igazságügyminiszterhez is, felkérve őt az ügyvédi és jogszolgáltatási érdekek megóvására.

— **Visszhang.** Ime még néhány eset a csőd előcsarnokából. Az erzsébetfalvai biróságnál a müködése megkezdésekor beadott számos darab még mindig hever. Ujabban némileg javult a helyzet, mert a legegyszerübb elintézéseket már három hóra megkapjuk. (Igazságügyminiszteri rendelet nyolcz napot ir ugyan elő.) Lapunk egyik olvasója közli velünk, hogy egy takarékpénztár képviseletében nyomtatott kötelezvény alapján kért legegyszerübb zálogjogbekebelezés iránti kérvénye, melyet folyó évi julius hó 18-án adott be, az erzsébetfalvai telekkönyvi hatóságnál csak november 28-án, tehát körülbelül négy és fél hónap mulva nyert elintézést. Az egész végzés, amire bizonyára ürlapja is van a telekkönyvi hatóságnak, hat és fél sorból áll.

A bpesti VI. ker. kir. járásbiróságnál lehetetlen a hagyatéki ügyeknek végére jutni; ebben az illetékkiszabási hivatal is nagyrészt hibás. Egy eseben egy nagykoru örökös van és semmi komplikáczió. Hónapok mulva a biróság felhivja az illetékkiszabási hivatalt, hogy közölje az illetéket 30 nap alatt. Noha az illeték már *rég* ki van szabva és *befizetve*, a 30 nap leteltével az a válasz jön, hogy a hagyatéki iratok nélkül az illeték nem szabható ki. A biróság közli vele, hogy a nála levő fizetési meghagyás és nyugta szerint az illeték már kiszabatott és befizettetett. (Minek kérte?) *Válasz:* kéri ujból a hagyatéki iratokat és további 30 napot.

A biróság *formátlanul* átadja az összes hagyatéki iratokat az ügyvédnek, aki kiviszi azokat a vámházba s ott nagy patália után kieszközli, hogy átirnak a birósághoz; az illeték már ki van szabva és befizetve. Az ügyvéd a hagyatéki iratokat visszaviszi! stb., stb.

— **Kezelők kiképzése.** Az igazságügyminiszter az igazságügyi kezelő-tisztviselők számára hathetes tanfolyamot létesitett, melyen budapesti és vidéki kezelők a miniszter berendelése szerint korlátolt számban vehetnek részt.

E tanfolyamot osztatlan helyesléssel fogadta a jogászvilág, mert tarthatatlan volt a helyzet, hogy azelőtt a kezelőszemélyzet kiképzéséről, törvény- és rendeletismeretéről nem történt semmi gondoskodás; és mert nagyon kivánatosnak mutatkozott, hogy a kezelőszemélyzet szellemi nivója emeltessék. Nézetünk szerint azonban a tanfolyam vaskos kézikönyvében foglalt tananyag elsajátitására hat hét kevés, mert a kezelők, kik a tanfolyam hallgatása mellett legalább részben hivatalos teendőket is kénytelenek végezni, ennyi idő alatt lelkiismeretesen elkészülni aligha képesek. A mellett nagy felfordulást okoz a tanfolyamhallgatóknak Budapestre berendelése, ami családos és kisfizetésü embereknél a megélhetést jelentékenyen megnehezíti. Pedig a képesitő vizsga letétele előmeneteli és igy kenyérkérdés.

Véleményünk szerint méltányosabb volna, ha e tanfolyamok deczentralizáltatnának akként, hogy minden törvényszék székhelyén hosszabb időtartamu tanfolyamok tartatnának, viszont az azokon való részvétel minden kezelőre kötelezővé tétetnék. A vidéki járásbirósági kezelőkre való tekintettel csak a hét bizonyos napjain volnának ilyen előadások tartandók, melyekre ezek szolgálatuk aránylag csekély háboritásával beutazhatnának a törvényszék székhelyére. Ezáltal lehető volna, hogy az elméleti kiképzés ne egyes kiváltságosak előnye, hanem általános lenne, és senki magát az alól ki nem vonhatná; másrészt a közszolgálatnak is kevesebb hátrányával járna, ha a kezelők szolgálatuktól el nem vonatnának; a hosszabb tartam pedig az alaposabb kiképzést biztositaná.

— **A debreczeni tábla és az ügyvédi dijszabás.** Az Országos Ügyvédszövetség nyiregyházai osztálya panaszt tett a Szövetség központjánál, hogy az ügyvédi dijszabásnak az általános drágulás által indokolt méltányos emelésére vonatkozó törekvései a nyiregyházai törvényszéknél méltánylásra nem találtak. Ennek folytán az Országos Ügyvédszövetség központja felterjesztéssel fordult a debreczeni kir. tábla elnökéhez, *Porubszky Jenőhöz,* kérve őt, hogy felügyeleti jogkörén belül a lehetőséghez képest intézkedjék. A tábla elnöke arról értesitette most az Országos Ügyvédszövetséget, hogy a Szövetség kérelme tárgyában felügyeleti jogkörén belül készséggel intézkedett, hogy az ügyvédi kar tevékenysége a változott életviszonyokhoz képest megfelelő dijazásban részesittessék és evégből a nyiregyházai törvényszék elnökét felhivta, hogy a táblai elnök által is méltányosnak talált kérelem tárgyában a nyiregyházai kir. törvényszéknél és a felügyelete alá tartozó kir. járásbiróságoknál megfelelő intézkedéseket tegyen.

— **Lapunk mellékletét** képező Döntvénytárban a folyó év folyamán 218 magánjogi, 243 büntetőjogi, 203 hiteljogi, 337 közigazgatási jogi, összesen 1001 eset jelent meg.

— **Sajtóhiba.** *Vargha Ferencz* curiai tanácselnöknek «*A büntetés kiszabásának irányeszméi*» czim alatt lapunk 51. számában közölt czikkében az első hasábon a jegyzet-rovatban alulról számitva a 11. sorban az *ellenfele* szó helyett «hive» értendő. Egyébként Baumgarten Izidorról köztudomásu, hogy hive és nem ellenfele a klasszikus iskolának.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Joggyakornokok (Referendare) számának csökkenése Poroszországban.** 1912 augusztus 1-én 7413 referendár volt alkalmazva, 1911. évben ezzel szemben 7612, 1910-ben 7701, 1909-ben 7694, 1908-ban 7528, 1907-ben 7182, 1902-ben 5319 és 1900-ban 4602. 1910-ben volt tehát legmagasabb a szám; 1911-ben 89, 1912-ben pedig további 199 csökkenés mutatkozik.

Természetesen ebből a jelenségből messzemenő következtetést annyival kevésbbé lehet vonni, mert hiszen az előző években nagy emelkedések ellensulyozása gyanánt tekinthető.

— **A jogi fakultások válsága** (Eine Schicksalsstunde der juristischen Fakultaten) czim alatt megszivlelésre méltó czikk jelent meg dr. Zitelmann bonni egyetemi tanár tollából a Deutsche Juristen-Zeitung 1912. évfolyamának 23. számában.

Gondolatmenete a következő:

A porosz igazságügyminiszter 1912 julius 3-án kelt rendeletével a Gerichtsassessorok részére továbbképzés czéljából egy esztendei szabadságot engedélyez. A továbbképzés egyik legfontosabb eszközéül a jogi vagy államtudományi továbbképző tanfolyamokon való részvételt jelöli meg, amennyiben ezek tanulmányi terve egy félévre kiterjed.

Az egyetemek jogi fakultásain jelenleg alig akad egy-két kollégium, mely a tudományos kutatás czéljának szolgálna. A legtöbb előadás egyszerüen az egyes vizsgák anyagának ismertetésére szoritkozik. A tanárok ezen kereten rendszerint már csak anyagi érdekből sem mennek tul, hiszen bevételeiknek jórészét az u. n. kollégiumpénzek képezik, a hallgatók pedig éppen a kollégiumpénz megtakaritása czéljából legtöbbször csak az u. n. muss-kollegiumokra iratkoznak be.

A jogi fakultások igy a jogi elemi előkészités eszközeivé váltak; e téren pedig erősen felvették velük a versenyt a különféle magán előkészitő vállalatok.

Ha most a jogilag már képzett hivatalnokok továbbképző tanfolyamait az egyetem jogi fakultásaitól különálló szervezetek létesitik, bizonyos, hogy az egyetemi jogi oktatás elsenyved; hiszen felülről ezen magasabb nivóju továbbképzők, alulról pedig a magánelőkészitők morzsolják.

Czélszerütlen volna a történelmi kifejlődés alapján álló egyetemi szervezet rovására uj intézményeket létesiteni, helyesebbnek látszik az egyetemeken meglévő erők segélyével az egyetemek jogi fakultásainak keretében létesiteni a továbbképzésre hivatott tanfolyamokat. Esetleg csak néhány nagyobb egyetem jogi fakultásának kellene megadni a továbbképzésre vonatkozó jogositványt.

Természetesen az ilyféle továbbfejlesztés föltételezi az egyetemi tanárok és docensek tehermentesitésének keresztülvitelét is.

— **Különböző állam kötelékébe tartozók közt külföldön kötött házasságok vagyonjogi rendszere.** Házassági szerződés hiányában a házasfeleknek az eset körülményeiből kitünő szándéka az irányadó annak eldöntésénél, hogy milyen házassági vagyonjogi rendszert fogadtak el, ha állampolgárságuk különböző és a hazasság külföldön jött létre. Ezen szándék kinyomozásánál a birónak nemcsak a házasság megkötésének időpontját, hanem az azt *megelőző* és *követő* körülményeket is figyelembe kell vennie.

Ennélfogva helyesen állapitotta meg az alsóbiróság, hogy a konkrét esetben a vagyonközösséget megállapitó *franczia törvény alkalmazandó,* bár a férj a házasság megkötésekor svájczi állampolgár volt, s a házasság Amerikában jött létre, minthogy az amerikai tartózkodásuk, ugyszintén az ezutáni rövid svájczi tartózkodás is csak átmeneti jellegünek minősithető s a házasfelek (kik közül a nő férjhezmenetele előtt franczia állampolgár volt) először Franczia országban telepedtek le állandóan, a férj ott rendezett be ipartelepet; ezen körülményekből u. i. alaposan lehet arra következtetni, hogy a házastársak vagyonjogi viszonyaikra nézve a franczia jogszabályoknak kivánták magukat alávetni. (A besançoni [Franczia ország] felebbezési biróság 1912 márczius 18-án hozott határozata.)

— **Balesetbiztositási csalás miatt elitélt munkások.** A párisi biróság három munkást itélt el csalás miatt, kik önmaguk által okozott égési sebekkel és szurásokkal fordultak orvosokhoz és ezek által kezeltették magukat. Az orvosok párisi szokás szerint(!) az első vizsgálatért öt frankot, a többi kötözésért 1—1 frankot fizettek a munkásoknak és minthogy mindegyik egyidejüleg több orvoshoz is fordult, az orvosoktól is szépecskén harácsoltak össze és ennek tetejébe még a biztositó társulatoktól is. Az orvosok t. i. azért fizetik meg a hozzájuk forduló baleseteseket, hogy azután a biztositó társulatoknál a kezelés költségeit liquidáltathassák. Persze bünpörre kerülvén ez esetben a dolog, követelésük elveszett. A biróság itéletében kimondja, hogy az orvosokon elkövetett csalást nem büntetheti, mert az orvosok eljárása nyilván azt czélozza, hogy ily betegeket más orvosoktól elvonjanak, kik valószinüleg gyorsabban gyógyitanák meg a beteget, mert kevesebb kötéssel beérve, azok munkaképességét is előbb állapitanák meg. Két munkást tizenhárom hónapi fogságra, az egyiket három hónapra itélték.

Dr. juris egy évi praxissal január 1-től nagyobb forgalmu fővárosi irodába belépne. Czim a kiadóhivatalban. 14660

Ügyvédi költségjegyzékeket a kettős könyvvitel elvei szerint f. é. deczember 31-ig elkészitenek, restancziát feldolgoznak, segédszemélyzetet ezen munkára betanitanak szakavatott vezetés alatt gyakorlott könyvelők. Czim a kiadóba. 14625

A teljes munka megjelent!

A hatályos magyar törvények gyüjteménye.

(CORPUS JURIS HUNGARICI)

1000—1911.

Szerkeszti, jegyzetekkel és utalásokkal kiséri **Márkus Dezső dr.**

Teljes hét kötetben.
Összesen 6750 oldal.

Ára a teljes gyüjteménynek félbőrkötésben 150 korona.

E gyüjtemény tartalmazza időrendben mindazokat a törvényeket, melyeket a magyar királyság megalapitásától fogva a mai napig hozott a nemzet s melyek ma is érvényben vannak. Mindenki, akinek fogalma van róla, hogy mekkora feladat és fáradság a régi és ujabb törvények tömkelegéből a még ma is érvényben levőket kiválogatni, hatályosságukat kétséget kizáróan megállapitani, az egyes törvények egyes részeit hatályosság szempontjából megvizsgálni, tudhatja, mekkora szellemi munka eredménye e mű s mekkora munkát takarit meg a jogkereső és jogalkalmazó e gyüjtemény használatával. A törvények szövegén kivül bő és minden vitás kérdést tisztázó jegyzetek, a különböző törvények kapcsolatait felmutató utalások s a gyakorlatiasan összeállitott tárgymutató minden tekintetben a magyar törvényismeret klasszikus kézikönyvévé teszik.

A Franklin-Társulat kiadása.

Megrendelhető havi részletfizetésre:

Kelemen D. és Társa
könyvterjesztési vállalatánál
Budapest, IV., Reáltanoda-u. 5.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20.

Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4.

Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

MAGYAR KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM KÖNYVTÁRA